قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتنى وتعبير اصحله كافۀ اسماء خاصه‌يى جامعدر

(تاريخه متعلق : كافۀ اقوام واممله انبيا، خلفا، صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك، امرا، وزرا، حكام، حكما، علما، فقها، اوليا، مشايخ، ادبا، شعرا، اطبا، مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومۀ اساطير والحاصل شرق وغربه وازمنۀ قديمه وجديده‌يه عائد كافۀ مشاهيرك اسملرينى، ترجمۀ حاللرينى وآثار وتأليفاتنك تعريفنى؛ جغرافيايه متعلق دخى : كرۀ ارضك منقسم بولنديغى قطعات وممالك ودولك، ودكيزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، كوللر، اووه‌لرك، وكرك اسكى كرك يكى قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرينى، موقعلرينى، طول وعرضلرينى احوال تاريخيه وطبيعيه‌رينى، اهاليلرينك مقدارينى، باشليجه محصولات واخراجاتلرينى والحاصل تفصيلات ممكنه‌يى شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر.)

محررى : ش. سامى صاحب وطابعى : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME QUATRIÈME

CONSTANTINOPLE

Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N7.

1894

دردنجى جلد

معارف نظارت جليله‌سى طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول

(مهران) مطبعه‌سى — باب عالى جاده‌سنده نومرو ۷

۱۳۱۱

مهران مطبعه‌سی

باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

MIHRAN Imprimeur

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتنى وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

ز

(باب الزاء — فصل الالف الخ)

زاب { دجله‌یه تابع ایکی نهر اولوب، اك بیوكی اولان برنجیسنه (زاب اعلی) واوندن كوچك اولان ایكنجیسنه (زاب اسفل) دیرلر. ایكیسی‌ده حدود ایرانیه طاغلرندن اینوب، دجله‌یه صول كنارندن دوكیلور.

(زاب اعلا) وان ولایتنده (آلپاق) طاغلرینك جنوب شرقی اتكلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وبعده جنوبه طوغری‌دونوب، حكاری طاغلرینی شق ایده‌رك، برطاقم طار بوغازلردن بعد المرور، موصل ولایتنه داخل اولمازدن اول جنوب شرقی‌یه، و رواندز قربنه واصل اولنجه، بردن بره غرب جنوبی‌یه طوغری دونر؛ وموصلدن ٤٥ كیلومتره آشاغیده دجله‌یه دوكیلور. مجراسی تقریباً وتخمیناً ٤٥٠ كیلومتره اولوب، دیاله‌دن صكره دجله‌نك اك بیوك تابعیدر. كرك وان وكرك موصل ولایتلرنده برچوق چایلرك صولرینی جمع ایده‌رك، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده وطاغلرده قارلر اریدیكنده دجله میاهنك خیلیدن خیلی‌یه تزاید وفیضانتی موجب‌اولور. صویی مجراسنك یوقاریلرنده قیرمزیمتراق اولوب، جریانی پك شدتلی اولدیغندن، عربلر بوكا (زاب المجنون) دخی دیرلر.

(زاب اسفل) سلیمانیه سنجاغنده حدود ایرانیه‌یی آیران طاغلرك غربی وشرقی اتكلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشكل، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، آلتون كوپرینك آلتندن كچه‌رك، تقریباً ٢٠٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، زاب اعلا منصبندن ٧٠ كیلومتره آشاغیده وبغداد ولایتی حدودنده دجله‌یه منصب اولور.

زاب { جزایرده قسنطینه ایالتنك قسم جنوبیسنده و (درن) یعنی آطلاس سلسلهٔ جبالیله بونك جنوبنده‌كی بلد الجرید آره‌سنده برخطه اولوب، اسكیدن بری بربر قبائلنك اك جمعیتلی بولندقلری محلدر. ٣° ایله ٥° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولوب، باشلیجه نهری (جدی) و مركزی (بیسكره) قصبه‌سیدر. (زاب جبلی) و (زاب شرقی) اسملریله ایكی‌یه منقسمدر. اهالیسی سركش وجنكاور اولوب، فرانسزلر پك چوق زحمتله مملكتلرینی ضبط ایده‌بیلمشلردر. ١٨٤٩ تاریخ میلادیسنده زاب بربرلری یكیدن فرانسزلری خیلی مشغول ایتمشلردر.

زاب { ایرانك پیشدادیان ملوكندن اولوب، افراسیابك ایراندن اخراجنده تخته اجلاس اولنمشدر. جمشیدك اوغلی وكیانیانك برنجیسی اولان كیقبادك پدری اولدیغی مرویدر. خلفی (كرشاسب) ایله برابر ١٢ سنه حكومت سورمشلردر.

زانج { اقصای بلاد هندده وچین حدودنده اوله‌رق هركند (؟) بحرینك اوته‌سنده برجزیره‌اولدیغی، واهالیسی وحشی‌اولوب، نسناسلریله مسك كدیلری چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذكور ایسه‌ده، بونك بحر محیط هندی جزایرندن خانغیسی اولدیغی آكلاشیله‌مدی.

زابلستان { بواسم افغانستانك قسم جنوبیسیله بلوجستانك قسم شمالیسنه

ويريلوب، كابلستان، خراسان، سيستان، مكران وسند ايله محاط ايدى. طاغلق ومياه جاريه‌سى چوق بر يراولوب، اهاليسى شجاعتلريله مشهور ايدى. غزنه، ميمند وكلات بو خطه‌نك معموره‌لرندندر. شاهنامه‌ده كابلستان ايله برلكده پك چوق ذكر اولنان بو اسم اليوم غير مستعمل اولوب، خطۀ مذكوره افغانستان ايله بلوجستان آره‌سنده منقسمدر.

زابلون (Zabulon) حضرت يعقوب (عم)ك ٦ نجى اوغلى اولوب، ليادن متولد ايدى. — فلسطينك اسباط نامنه اوله‌رق منقسم بولنمش اولديغى ١٢ قسمك برى ده بو اسمله مسمى اولوب، طبريه كوليله آق دكيز آره‌سنده واقع ايدى.

زابلى (ابوثنا احمد بن محمد) اونجى قرن هجرى علماسندن اولوب، ٩٦٥ ده يازديغى «اعراب القرآن»ك صاحبيدر.

زابوقه بصره قربنده بر يراولوب، جمل محاربه‌سنك محل وقوعيدر.

زاپوروغ قزاقلرى (Cosaques Zaporogues) مقدما دنيپر جهتنده ساكن بولنمش قزاقلر اولوب، بونلر لهليلرك، اسوجليلرك وروسلرك خدمتنده بولنمش؛ وبرآره‌لق روسلره قارشى دولت عثمانيه‌نك حمايه‌سنه التجا ايتمشلر ايدى. ايكنجى قاترينه بونلرى ١٧٧٥ ده وطنلرندن قالديروب، قوبان واديسنه نقل واسكان ايتمشدر.

زاپوليا (Isac Zapolie) اردل پرنسى اولوب، مهاج محاربه‌سنده قانونى سلطان سليمان خانه عرض اطاعتله ويانه محاصره‌سنده عثمانلى اردوسنده بولنه‌رق، پادشاه مشاراليه طرفندن، آلمانيا ايمپراطورينه رغماً، مجارستان تختنه اقعاد اولنديغى حالده، بعده كنديسى ايمپراطورله خفياً بر معاهده امضا ايتمشدى. — بونك اوغلى (سجيسموند زاپوليا) دخى سلطان سليمان خانك وسلطان سليم خان ثانينك حمايه‌سنه نائل اولمش ايكن، بعده دولت عثمانيه‌يه قارشى آوستريا ايله اتفاق ايتمشدى.

زاحد يمنده زبيده ملحق بر قلعه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

زاخو موصل ولايت وسنجاغنده وموصلك ١٠٠ كيلومتره قدر شمال غربيسنده اوله‌رق دجله‌يه تابع بر نهرك اوزرنده قضا مركزى بر قصبه‌در. — زاخو قضاسى ولايتك منتهاى شمال غربيسنده اولوب، ديار بكر و بتليس ولايتلريله همحدود در. بو قضا سليفانى ناحيه‌سيله برابر ١٠٩ قريه‌يى جامعدر.

زادراقارته (ودها طوغريسى زدركرد) خراسانده واقع (سارى) قصبه‌سنك اسم قديمى اولوب، يونان قديم جغرافيونى طرفندن بو وجهله ضبط اولنمشدر. اشكانيانك پايتختى بولنمشدر. [«سارى» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زادريمه (Zadrima) آرناؤودلقده اشقودره ولايت وسنجاغنك لش قضاسنده (اش) قصبه‌سنك شمالنده (درين) ايرماغى مجراسنك شرق جهتنده بر ناحيه‌در.

زار (منشى ميندو) هندستان شعرا سندن و (كايته) قومنه منسوب براهمنه‌دن اولوب، فارسى واردو لسانلرنده ديوانلرى ومنظوم ومنثور خيلى آثارى واردر. لكهنو شهرنده نشأت ايدوب، خيلى شاكردان يتيشديرمشدر. شو بيت اونكدر:

مد بسم الله ابرو زينت عنوان ما
سطر وصف زلف مشكين جدول ديوان ما

زاراند مجارستانك (اردل) خطه‌سنده بر سنجاق اولوب، (هونياد) ايله (ويسنبورغ) سنجاقلرى آره‌سنده واقعدر. مركزى (آلتنبورغ) در.

زارع (ابو الوازع — بن عامر العبدى) صحابه‌دن وعبد القيس قبيله‌سندن اولوب، حفيده‌سى (ام ابان بنت وازع) معرفتيله كنديسندن بر حديث شريف منقولدر.

زارميكتوسه (Zarmiguéthusa) داچيا خطه‌سنك اسكى پايتختى اولوب، روماليلر بو خطه‌يى ضبط ايتدكلرنده، شهر مذكورى دخى روما مهاجرلريله اسكان ايده‌رك، (آوغوسته داچيا) و (اولپيا ترايانه آوغوسته) تسميه

ایتمشلردی . ترانسیلوانیه‌ده (وارلی) قربنده جسیم ویرانه‌لری باقیدر.

زاروشاد { قارصك ٤٠ كیلومتره شمال غربیسنده بركوچك قصبه‌در .

زاره { بحرینده بر قصبه اولوب، حضرت ابابكر صدیق (رضه) ك زمان خلافتنده ١٢ تاریخ هجریسنده فتح اولنمشدر . مشهور بر بیكاری واردر . — بو اسمله صعید مصرده بر ناحیه وطرابلس غربده برقصبه دخی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زاره { (Zara) آوستریا ومجارستان دولتنك دالماچیه خطه‌سنده وآدریاتیق دكیزی ساحلنده سنجاق مركزی بر قصبه و اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، داخلی مكتب اعدادیسی، قلعه‌سی، سرایی، ترسانه‌سی، یوك وایپك منسوجاتیله مسكرات فابریقه‌لری وار در . — زاره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧٧٠ مربع كیلومتره واهالیسی ١٢٠٠٠٠ كشیدر .

زاره وكیا { (Zara-Vechia) یعنی «اسكی زاره» دالماچیاده آنف البیان زاره اسكله‌سنك ٢٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقریه اولوب، (آلبه‌ماریتیما) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر.

زاری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی اسكوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ولی دورنده یاشامشدر. شوبیت نجاتینك « دونه دونه » غزلنه سویلدیكی برنظیره‌سندندر :

كمری قوچغه اول سیمبری دونه دونه
درمیان ایتدی نیجه سیم وزری دونه‌دونه

— ایكنجیسی توقاتلی اولوب، دانشمندلكی زماننده ریاضی ایله انس والفت ایتمشدر. شهزاده سلطان مصطفایه كاتب دیوان اولوب، مشاراليهك فترتنده نابدید اولمشدر. شوبیت اونكدر :

بوكون خورشیدوش كیش اوماه سیمبر اسكف
جهانی شمعی تابندن ینه پار پار یتر اسكف

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، ایكنه اعمالنده مهارتی اولدیغندن، (زاری سوزنی) دیمكله معرو

قدر. عیش وعشرته انهماكی وارایدی. ٩٦٠ ده وفات ایتمشدر. شوبیت اونكدر:

نه قدر غصه چكسه بو زاری
بر ایكی جامله اولور شنجه

زاری { ایران شعراسندن دخی ایكی كشینك مخلصیدر:

— برنجیسی شیرازلی اولوب، سوزشلی اشعاری واردر. شوبیت اوجمله‌دندر :

ز آتش عشق نه تنها جگرم میسوزد
بس كه بكر یسته ام چشم ترم میسوزد

— ایكنجیسی (محمد قاسم) مشهدلی اولوب، سیر وتواریخدن دخی بهره‌سی وار ایدی. ٩٧٩ ده اصفهان میدانده قطاع طریق طرفندن قتل اولنمشدر. شوبیت اونكدر:

بردار میكشد سر عاشقان زار
زاری تونیز عاشق اینجا سری بیار

زاریاسب { خراسانده‌كی بلخ شهرینك اسم قدیمیدر .

زاش { (Zach) مشاهیر منجمیندن اولوب، ١٧٥٤ ده پرسبورغده طوغمش، و ١٨٣٢ ده پارسده وفات ایتمشدر. برمدت آوستریا خدمتنده اولوب، بعده خیلی وقت لوندره‌ده اقامت ایتمش؛ ونهایت صاقس غوته دوقه‌سی طرفندن رصدخانه مدیریتنه تعیین اولنمشدی. جغرافیا فننه دخی خدمت ایدوب، بو فنه مخصوص بررسالهٔ موقوته تأسیس ایتمشدی .

زاغور { (Zagor) یانیه ولایت وسنجاق وقضاسنده و یانیه‌نك شمال شرقیسنده برناحیه‌اولوب، یوقاری وآشاغی زاغور اسملریله ایكی‌یه منقسمدر. یوقاری زاغور (پیندوس) طاغنك غربی اتكلرندن عبارت اولوب، (ویوسه) نهرینك وادیسنی حاویدر. آشاغی زاغور ینه بونهر وادیسنده اوومه‌لقدر. ناحیه ٤٦ قریه‌دن مركبدر. اراضیسی اولدقچه منبت واهالیسی چالیشقان اولوب، جمله‌سی خرستیاندر. چوغی روم اولوب، یالكز مرتفع محللرنده‌كی بعض كویلرك سكانی اولاخدر. زاغور اهالیٔ ذكوری اكثریت اوزره استانبولده و اسكندریه وسائر محللرده اصنافلق ایدوب، قاریلری چفت چبوقله اوغراشیرلر .

زاغوره (Zagora) آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده برنهر اولوب، پارغه‌نك ۸ کیلومتره شرقنده یونان دکیزینه منصب اولور. اسم قدیمی (آخرون) در.

زافره (Zafra) اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (بادابوز) ایالتنده وباداـ یوزك ٦۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اسکی برسرایی، دباغخانه‌لری وقیوـ مجیلغه متعلق معمولاتی واردر.

زافون سودان غربیده وبلادملمتین قربنده برمملکت وبونك مرکزی اولان بر شهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زافی دیاربکری عرب شعرا سندن اولوب، ۱٦۹۰ تاریخ میلادیسنده (پادووه) ده لاتینجه ترجمه‌سیله برابر باصلمش بردیوانی واردر. نصرانی المذهب اولوب، ماردین پسقپوسی بولنمش اولدیغی مظنوندر.

زاقاتقاس (Zacatécas) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی برشهر اولوب، مکسیقه‌نك ٤٦۰ کیلومتره شمال غربیسنده ۲٤° عرض شمالی ایله ۱۰٤° طول غربیده واقعدر. ۳۵۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مناسترلری وباـ روتخانه‌سی واردر. — زاقاتقاس جمهوریتی شمالاً (قوهاهوئیلا)، شمال شرق جهتندن یکی‌لیون، شرقاً (سان لوئی پوتوسی)، جنوباً دخی (غوانا فسوآتو) جمهوریتلریله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۰۱۵۷ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٦۵۸٦۲ کشیدر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع اولوب، میاه جاریه‌سنك برطاقمی، بحر محیط متعدله دوکلك اوزره، غربه، برطاقمی مکسیقه کورفزینه منصب اولمق اوزره شرقه، برقاچی‌ده بعض کوللره منتهی اولمق اوزره، شماله طوغری آقیور. اراضیسنك پك مساعد اولماـ سیله زراعتی کری اولوب، کومش معدنلری چوقدر.

زاقاریا زکریانك محرفیدر. [«زکریا» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زاقاریا (St. Zacharie) سنت — ۷٤۱ تاریخ میلادیسندن ۷۵۲ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، لومباردلری صلحه مجبور ایتمش؛ وبرچوق وقوعاته قارشی تبعه‌سی حمایه ایتمش؛ وتصدقات وخیراـ تیله شهرت بولوب، واتیقان کتبخانه‌سنی دخی تأسیس ایلمش ایدی. عن اصل روم اولوب، اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر. ماردك ۱۵ نده یورطیسی اجرا اولنور.

زال خرافاتله قاریشیق ایران تاریخ قدیمنده مشاهیر قهرمانلاندن سام بن نریمانك اوغلی ومشهور رستمك پدری اولوب، سیستان حاکمی ایدی. طوغدیغنده صاچی بم بیاض اولمغله، اوغور صاییلوب، برطاغه آتلمش، وکویا اوراده سیمرغ طرفندن اعاشه اولنمشیدی. بناءً علیه بو قهرمان عائله‌سنك سیمرغه منسوبیتلری اولوب، کویا بو طیرـ موهوم رستمك یاره‌لری اوزرینه‌ده قنادینی کزدیره‌ـ رك ایی ایدر ایمش. شاهنامه زاله پك اوزون برعمر ویروب، پدری نریمانله وبعده اوغلی رستمله برابر پیشدادیانك صوك حکمدارلریله کیانیانك ایلك حکمدارـ لرینه خدمت ایتمشدر. صاچنك بیاضلغندن طولایی، «قوجه قاری» معناسیله زال تسمیه اولنمشدی؛ وبیاضنك صاری‌یه مائل اولمسندن (زال‌زر) دخی دینلیر. (کابلستان) حاکمی مهرابك قیزی رودابه‌یی تزوج ایدوب، رستم بوندن طوغمشدی؛ اسفندیار رستمك النده مقتول اولدقده، اوغلی بهمن برحیات بولنان زالی حبس ایتمکله، محبسده وفات ایتدیکی مرویدر.

زالق سجستانده حصون وقصوری چوق برناحیه اولوب، ۳۰ تاریخ هجریسنده عبدالله بن عامر جانبندن مرسول ربیع بن زیاد یدیله فتح اولنمش، وبرچوق اسرا آلنوب، مال فراوان دخی غنیمت ایدلمش ایدی.

زالوقوس (Zaleucus) یونان قدیم حکماـ سندن اولوب، قبل المیلاد ۷۰۰ تاریخلرنده طوغمش، ولو قریالیلره قانون وضع ایتمش ایدی. زانینك کوزلرینه میل چکلمکله مجازاتی بوقانون اقتضاسندن اولوب، کندی اوغلی بوجنایتی ایتمکله، کندیسی جزای قانونیسنی ویرمك ایستدیکی حالده، اهالینك توسط وابرامی اوزرینه، اوغلنك یالکز برکوزینی چیقارمغه راضی اولمش، لکن دیکرینه بدل کندی کوزلرندن برینی چیقارمش ایدی.

زام جام قصبه‌سنه بعض جغرافیون عرب طرفندن ویریلن اسمدر. [«جام» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زامبز (Zambèze) آفریقانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ۱۰° عرض جنوبی جهتنده (موتایاموه) ونام دیکرله (اونده) مملکتنك اراضیٔ مجهوله‌سنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن منبعلری هنوز مجهول برچوق انهار آله‌رق، ۱۸° عرض جنوبی خط موهومنه واصل اولنجه، شرقه، بعده شمال شرقی‌یه، صکره ینه شرقه و۲۱° طول شرقی‌یه واصل اولدقده، جنوب شرقی‌یه دونه‌رك، وینه صاغ وصولدن بیوجك برایکی نهر آله‌رق، (موسامبیق) مملکتی ساحلنده برچوق قوللره بالتشعب، مملکت مذکوره ایله مداغاسقار جزیره‌سی آره‌سنده‌کی موسامبیق جدولی تعبیر اولنان دکیزه دوکیلور. مذکور قوللردن برینك منصبنده پورتکیزلیلرك (کلیمانه) اسکله‌سی بولنیور. منابعی حذای بحردن ۱۲۰۰ متره‌دن زیاده یوکسك اولوب، کوللر و بطاقلقلرله مملو بریردر. ایرماق تا یوقاریلرده ۶۰۰ و ۹۰۰ وبعض یرلرده ۱۵۰۰ متره وسعتنده اولوب، بربرینی متعاقب برطاقم اوچورومدن دوشمکله، دهشتلی شلاله‌لر تشکیل ایدیور، که بونلردن (غونه) شلاله‌سنك ۱۳ واونك آلتنده‌کی ایکی شلاله‌نك برلکده ۵۶ متره ارتفاعی واردر. (غوآندو) نهرینی آلدقدن وایلك دفعه شرقه طوغری دوندکدن صکره، انکلیزلرك (ویقتوریا) تسمیه ایتدکلری (موزی‌اوآتونیا) شلاله‌ٔ مشهوره‌سنی تشکیل ایدیور. بوراده ایرماق ۱۱۹ متره‌لك ارتفاعدن بردن بره بر اوچورومه دوشوب، زیاده‌سیله کوپورور، وشلاله‌نك یوقاریسندن ۲۰۰ متره یوقاری‌یه برطاقم بخار ستونلری قالقار، ویك اوزاقدن ایشیدیلیر برکورلمه حاصل اولور. آمریقانك مشهور (نیاغاره) شلاله‌سنك ایکی بچق مثلی نسبتنده یوکسك اولان بوشلاله طبیعتك اك زیاده شایان تماشا عجایبندندر. بوشلاله‌ٔ غریبه‌دن (قافوئه) نهرینی آلدیغی محله یعنی ایکنجی دفعه اوله‌رق شرقه دوندیکی یره قدر دها درت شلاله تشکیل ایده‌رك، بورالرده اك ۲۴ متره‌یه قدر طارلشیر و ۹ متره درینلکی واردر. جنوب شرقی‌یه دوندکدن صکره (تته) قصبه‌سی اوکنده وسعتی ۲۵۰۰ متره ایسه‌ده، منصبنه قریب ینه طارلاشوب، (لوپاته) طاغلرندن کچرکن یالکز ایکی اوچ یوزمتره کنیشلکی واردر. مجراسنك آشاغی طرفنده (سانه)یی کچدکدن صکره، صولدن (نیاسه) بیوك کولنك آیاغی اولان (شیره) نهرینی آلوب، مذکور کول ایله کسب اختلاط ایدر.

زامبز آفریقانك اوچنجی نهری عد اولنوب، قونغو ایله نیجردن کوچك ونیلدن بیوکدر. مجراسنك طولی ۲۶۶۰ کیلومتره، وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۳۰۰۰۰ مربع کیلومتره در. دالیه‌سی ۸۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، قوللرینك بعضلری دائمی صورتده سیر سفائنه صالح اولدیغی حالده، بعضلری قوراقلق موسملرنده بطاقلغه تحول ایدوب، تمساخلرله طولودر. هر بری یك بیوك بر نهر اولان متعدد تابعلرینك باشلیجه‌لری: لوئته، لونغه، اثونغو، لیبا، لیامبی، چوبه (ونام دیکرله غوآندو)، غوآی، قافوئه، لوآنغوا وشیره‌در. بونلردن لوآنغوآ ۶۰۰ کیلومتره اوزوندر؛ قافوئه‌نك ۳۰۰ وغوآینك ۲۵۰ متره وسعتی واردر. زامبز حوضه‌سنك قسم اعظمی پورتکیز مستملکاتندن عد اولنیورسه‌ده، دولت مشارالیهانك هنوز تماماً کشف اولنه‌میان او واسع یرلرك اوزرینه هیچ برحکمی اولمیوب، یالکز سواحلنده ونهر مجراسنك کنارلرنده بعض تجارتکاهلر تأسیس ایتمشدر.

زامبزیا (Zambézie) آفریقای جنوبینك قسم وسطیسنده آنف‌البیان (زامبز) ایرماغی حوضه‌سندن عبارت واسع بریر اولوب، شرقاً بحر محیط هندی ساحلنجه اوزانان موزامبیق، غرباً بحر محیط آطلاسی بوینجه ممتد اولان (آنغوله) مملکتلریله محدوددر. شرق وغرب جهتنده‌کی مذکور مملکتلر پورتکیز دولتنك مستملکاتندن اولمغله، زامبزیا دخی بودولته تابع عد اولنیورسه‌ده، بوتابعیت صرف اعتباری اولوب، زامبزیانك ذاتاً اکثر یرلری هنوز مجهولدر. میاه جاریه‌سی چوق واراضیسی کوزل ومنبتدر. نباتاتی زیاده‌سیله نشو ونما بولور. بعض نهرلرینك کنارلرنده و بطاقلق یرلرده (چچه) تعبیر اولنور بیوك بر نوع سیوری سینکی واردر، که حیوانی صوقمغله برابر اتلاف ایدر.

زامری (Zamri) اسرائیل حاکملرندن اولوب، قبل‌المیلاد ۹۱۸ تاریخنده زمام اداره‌یی دردست ایتمش ایسه‌ده، حاکمکه انتخاب

اولنان (آسری) طرفندن (تارسه) ده محاصره ایدیلوب، مسکنی احراق اولنمغله، محروقاً وفات ایتمشدر.

زاموره { (Zamora) اسپانیانك (لئون) خطه‌سنده ومادریدك ٢٥٠ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (دورو) ایرماغنك ساحل یمینی قربنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، خراب بر قلعه‌سی، مصنع بر كلیساسی، عسكری مكتبی وبر اسكی سرایی وار در. حزن انكیز منظره‌لی بر قصبه اولوب، سوقاقلری طار وغیر منتظمدر. دباغخانه و بویاخانه‌لریله شابقه و یوك منسوجات ومسكرات فابریقه‌لری وار در. ٧٤٨ تاریخ میلادیسنده غزاة مسلمینك الینه كچوب، بعده آستوریا حكمداری آلفونس طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده، ٩٨٥ ده قرطبه حاكمی منصور طرفندن استرداد و تخریب اولنمش؛ و ١٠٩٣ ده (سید) اسمیله مشهور بر اسپانیول طرفندن ضبط اولنمش ایدی.

زاموسق { (Zamosk) لهستانك (لوبلین) ایالتنده ولوبلینك ٨٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ویپرز) نهری اوزرنده مستحكم بر قصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهالیسی، داخلی وخارجی اعدادیه مكتبلری، كتبخانه‌سی، تیاتروسی، موم وبز فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

زامولقسیس { (Zamolxis) اسكی تراكیا خطه‌سی اهالیسنك معبودلرندن اولوب، اولولرك ارواحی بوكا كیتدیكنه اینانیرلردی. ظن اولندیغنه كوره یونانده تحصیل ایتمش وبقای روحه دائر مواعظ ویرر بر حكیم اولوب، بعدالموت آلهه صره‌سنه قونمشیدی.

زامه { (Zama) مغرب اقصاده طنجه‌نك تقریباً ١٥٠ كیلومتره جنوب غربیسنده بر مدینهٔ قدیمه ایدی، كه میلاددن ٢٠٢ سنه اول روما سردارلرندن (اسكیپیون)ك اوراده قرتاج سرداری مشهور آنیباله چالدیغی غلبه‌ایله شهرت بولمشدر. الیوم (زوارم) اسمیله یاد اولنور.

زانزال { یعقوب — (J. Zanzale) یعقوبیه مذهب عیسویسنك مؤسسیدر. [« یعقوب زانزال » ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زانطه { یاخود زاكینتو (Zante, Zacynthus) یونانه تابع جزایرسبعه‌نك بری اولوب، موره ساحل غربیسنك ٢٠ كیلومتره غربنده و (كفالونیه) جزیره‌سنك ١٢ كیلومتره جنوبنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ٣٧ و عرض اعظمی ٢٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٨ مربع كیلو متره اولوب، ٤٤٠٧٠ اهالیسی واردر. آطه‌نك بوینجه بر طاغ وساحل شرقیسنه متوازیاً بر صره تپه‌لر ممتد اولوب، ساحل جنوبیسنده‌كی كورفزه قریب محلی اووه‌در. طاغلری اشجارله وبایرلری اراضیٔ مزروعه ایله مستور در. (هیری) تسمیه اولنان مذكور طاغك الك یوكسك ذروه‌سی ٧٥٦ متره ارتفاعنده‌در. طوپراغی اراضیٔ بركانیه‌دندر. نهری یوغیسه‌ده، پیكارلری چوقدر. باغلری و زیتون، پورتقال، لیمون، نار، شفتالی وسائر میوه آغاجلری چوق و یمشلری پك كوزلدر. پترول وكوكورد معدنی دخی واردر. هواسی پك كوزل وصاغلامدر. سواحلی دیك و صرب اولوب، یالكز جنوب وشرق شمالی جهتلرینه سفائن یناشه‌بیلیر. — ساحل شرقیسنده واقع زانطه قصبه‌سی اولدقجه ایشلك بر اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

زاویه { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده و سنجاغك قسم غربیسنده برقضادر.

زاهد { (میرزا زاهد الدین بن میرزا كام بخش) دهلی ملوك تیموریه‌سندن شاه عالمكیرك نسلندن بر شاعردر. مرتب دیوانی واردر.

زاهد العلماء { (ابو سعید منصور بن عیسی) مشاهیر اطبای عربدن اولوب، نصرانی المذهب ونسطوری ایدی. بنی مرواندن نصیر الدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. حكمدار مشارالیهه میا فارقینده بیوك بر بیمارستان یعنی خسته‌خانه بنا ایتدیرمشیدی. تألیفاتی بر وجه زیردر: «كتاب البیمارستانات»، «كتاب فی الفصول والمسائل والجوابات»، «كتاب فی المنامات والرؤیا»، «كتاب فیما یجب علی المتعلمین لصنعة الطب تقدیم علمه»، «كتاب فی امراض العین ومداواتها».

زاهد كیلانی { كبار مشایخدن اولوب، ملوك صفویه‌نك جداعلاسی

اولان شیخ صفی الدین اردبیلی بونك اخرت اوغلی ایدی .

زاهدی (ابو الراجیا مختار بن محمد) اسمنه نسبتله معروف تفسیرك وبعض شرحلرك صاحبی اولوب، ٦٥٨ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر . سکاکینك شاکردی ایدی .

زاهر (ابو بحزأة — بن اسود الاسلمی) صحابه‌دن و تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب ، بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ، وبعض احادیث شریفه نقل ایتمشدر . — (زاهر بن حرام الاشجعی) دخی صحابه‌دن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. روایته کوره اهل بادیه‌دن اولوب، جناب نبوی‌یه بادیه هدیه‌لری کتیرردی؛ وحضرت رسول الله (صلعم) کندیسنی سووب، احیاناً ملاطفه بیوروررلردی .

زائده (یاخود زبیده) صحابیاتدن اولوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك آزادلیسی ایدی. کثرت عبادتله مشهوره ایدی . کندیسندن بعض احادیث شریفه روایت اولنمشدر . — (زائده بن حواله) دخی صحابه‌دندر .

زائر (شیخ محمدفاخر) هندستان شعراسندن اولوب، (اله آباد) لیدر . ١١٦٤ ده وفات ایتمشدر .

— هندستان شعراسندن بو مخلصله تخلص ایدر دیکر بر ذات دخی واردر .

— ایران شعراسندن دخی بر (زائر) اولوب ، همدانلیدر . هندستانه دخی سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

از بس‌که رخترا عرق شرم حجابست
عکس تو در آیینه چو گل در ته آبست

زائیر (Zaïre) آفریقانك اك بیوك ایرماغی اولان (قونغو) نك نام دیکریدر .

[« قونغو » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زباء بریة الشامده حکومت سورمش اولان ملوك عمالقه‌دن عمر بن الضرب بن حسانك قیزی اولوب، بدری جذیمة الابرش طرفندن مغلوباً ترك حیات ایتدکده، صاحبهٔ ترجمه یرینه کچمش؛ وجذیمه‌یی قتل ایله اخذ ثار ایتمش ایسه‌ده ، بونك کوله‌سی (قصیر) ك خدعه‌سیله دشمنلری الینه کچه‌رك، کندی کندینی تسمیم ایتمشدی . میلاد عیسی (عم) دن آز صکره جریان ایدن بو وقوعات بر طاقم ضروب امثاله مصدر اولوب، کتب ادبیهٔ عربیه‌ده مذکوردر . زباءِ صاچنك چوقلغی و اوزونلغیله مشهوره اولوب ، اسمی دخی بوکا دلالت ایدر .

زباد افریقیه‌ده (یعنی تونسده) بر یر اولوب، نقلهٔ حدیثدن (مالك بن حبر الزبادی) نك وطنیدر .

زباله مکهٔ مکرمه ایله بصره آره‌سنده‌کی طریقك اوزرنده جامع وچارشیسی اولان بیوك بر قریه اولوب ، ایام عربدن (یوم زباله) اسمیله معروف وقوعاتك مجراسیدر .

زباله (بنت عتیبه بن مرداس) عرب شاعره‌لرندن اولوب، همشیره‌سی (خدله) ایله و (لعین منقری) ایله مهاجاتی واردر .

زبدانی سوریه‌ده دمشق شام ایله بعلبك آره‌سنده برناحیه اولوب، (بردی) نهری بو ناحیه‌ده نبعان ایدر . ٣٠٠٠ قدر نفوسی واردر . صلاح الدین ایوبی ایله فرنکلر آره‌سنده واسطهٔ مخابره اولان (عدل زبدانی) نك وطنیدر .

زُبده رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

زبراء بادیة الشامده بر یر اولوب، حضرت ابا بکر (رضه) زماننده وقوع بولان فتوحات صره‌سنده مذکوردر .

زبرقان (بن اسلم) صحابه‌دن وآل ذی لعوه‌دن اولوب، قوت وجسارتیله مشهور ایدی . کربلا وقعهٔ دلسوزنده عبید الله بن زیادك عسکری میاننده بولنوب، حضرت امام حسین (رضه) میدان جدالده مبارز طلب بیوردقلرنده ، صاحب ترجمه چیقوب، حضرت امامه کیم اولدیغنی صوردقدن صکره « اوغلم ، بن حضرت نبی ذیشانك، سنی قوجاغنده طوتدیغی حالده ، دوه‌یه بینمش اولدیغنی کوردم ؛ یارین روز محشرده سنك قانکله اوکنه چیقه‌مام » دیه‌رك کری دونمشدی .

— (ابو عیاش زبرقان بن بدر التمیمی) دخی صحابه‌دن اولوب، کرك جاهلیتده وکرك اسلامده قو-

منك سيدى ايدى . طقوزنجى سنهٔ هجريه‌ده بنى تميمدن مبعوثاً نزد حضرت نبوي‌يه كلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و قومنك صدقه‌سنك جمعى كنديسنه احاله بيورلمش ايدى . اهل رده وقوعاتنده كنديسىٔ ايمانده ثبات كوستردیكندن، حضرت ابوبكر وصكره حضرت عمر (رضهما) جانبلرندن دخى اعزاز بيورلمشيدى . حسن وجماليله مشهور اولوب، (قمر النجد) لقبيله تلقيب اولنمشيدى . طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب ، شو برايكى بيت اونكدر :

نحن الملوك فلا حى يقاومنا
فينا العلاء وفينا تنصب البيع
ونحن نطعمهم فى القحط ما اكلوا
من العبيط اذا لم يونس القلع

زِبَطره { ملطيه‌ايله سميساط آره‌سنده برقصبه اولوب، ابوعبيده بن الجراح حضرتلرى طرفندن فتح ايدلمش اولديغى كتب فتوحده مسطوردر . شمدى خراب اولسه كركدر .

زبو { (Zébu) فيليپين جزايرنك (بيسايه) زمره‌سنده وتغروس جزيره‌سنك شرقنده اوله‌رق ١٠′ ١٢١° ايله ٣٥′ ١٢١° طول شرقى و ٢٥′ ٩° ايله ١١° عرض شمالى آره‌سنده واقعدر . بويى ٨٠ كيلومتره اولوب ، ٢٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر . مركزى ساحل شرقيسنده واقع و ٨٠٠٠ اهاليى جامع اولان (زبو) قصبه‌سيدر . بوجزيره ١٥٢١ تاريخ ميلاديسنده مشهور (ماجلان) طرفندن كشف اولنمش، وكاشفى اوراده قتل اولنمشدر .

زبيب { (بن ثعلبة التميمى العبدى) صحابه‌دن وحضرت عايشه (رضها) نك اعتاق ايتديكى غلاملدن اولوب ، كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر .

زبيد { يمن ولايتنك حديده سنجاغنده وحديده‌نك جنوبنده اوله‌رق بو قصبه ايله مخا آره‌سنده تهامه‌ده وهمنامى برواديك ايچنده قضا مركزى برقصبه اولوب، مأمون خليفه‌نك آدملرندن (زياد) طرفندن ياپلمش بر سورى وخيلى ايشلك تجارتى واردر . وقتيله بك اهميتلى اولوب ، مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر . —— زبيد قضاسى شمالاً نفس حديده قضاسيله ، شرقاً حديده سنجاغنه تابع جبل ريمه وتعز سنجاغنه تابع اب وعدين، جنوباً ينه بوسنجاغه تابع مخا قضاليله، غرباً دخى بحر احمرله محاط اولوب ، يالكز قسم شرقيسى طاغ اتكلرندن وقصورى تهامه‌دن عبارتدر. هواسى صيجاق اولوب، اراضيسى پك منبتدر. باشليجه محصولاتى: بياض وقيرمزى دوره، سيسام، توتون، مصر، چويت ، باموق ، بويا ، لوسه تعبير اولنور بر نوع فصوليه، قارپوز وسائره‌دن عبارتدر.

زبيده { (ام جعفر —— بن جعفر بن ابى جعفر منصور) هارون الرشيدك عمزاده‌سى وزوجه‌سى اولوب، خليفهٔ مشاراليهه واردیغنده اجرا اولنان سور مثلى نامسبوق واقع اولمشدر. صاحبهٔ ترجمه زياده‌سيله حسن وجماله وعقل وذكا وادب وتربيه‌يه و فصاحت و بلاغت وطبيعت شعريه‌يه مالكه اولمغله، هارون الرشيدك فوق العاده محبت ورعايتنه نائل اولمشيدى. خيرات وحسناته ميلى دخى زياده اولوب، براى حج جانب حجازه كيتديكنده، حسابسز صدقه‌لر واحسانلر طاغيتمش ايدى. (عين زبيده) اسميله معروف صويى مكهٔ مكرمه‌يه اجرا واساله ايتديرمش، ودها نيجه تأسيسات خيريه‌يه موفق اولمش ايدى. تبريز شهرى دخى جملهٔ مؤسساتندندر. ورع ودیانتى دخى مكمل اولوب، قرآن كريمى حفظ ايتمش يوز جاريه‌سى اولمغله، هر كيجه دائره‌سنده برختم ايندريليردى. خلفاى عباسيه‌دن امين بن هارونك والده‌سى اولوب، نوبت خلافت مأمونه انتقال ايتديكنده، بونك امراسندن طاهر ذواليمينين صاحبهٔ ترجمه حقنده حقارتى روا كوره‌رك، اموالنى مصادره ايتمش اولديغندن، زبيده پك فصيح ومؤثر برمكتوب وبر نظم يازوب، جانب خليفه‌يه تقديم ايتمش؛ ومأمون متأثر اولوب، اموالنى اعاده ايتمكله برابر، حقنده پك چوق رعايت ايلمش ايدى. زبيده زوجندن واوغلندن صكره اوله‌رق ١١٦ تاريخ هجريسنده وفات ايتمشدر. شو برايكى بيت مذكور نظمندندر :

اخير امام قام من خير عنصر
وافضل راق فوق اعواد منبر
ووارث علم الاولين وفخرهم
الى الملك المأمون من ام جعفر
كتبت وعينى تستهل دموعها
اليك ابن عمى من جفونى ومحجرى

زبيديه { آنفة الترجمه زبيده‌يه منسوب اولمق اوزره، بغدادده ايكى محله وسائر طرفلرده بعض معموره‌لر وار ايدى.

زبیر { (بن العوام بن خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قصی بن کلاب) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت خدیجة الکبری (رضها) نك برادر زاده‌سی وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خاله‌سی صفیه بنت عبد المطلبك اوغلی ایدی. اون بش یاشنده ایکن اسلامه کلوب، بوشرفه نائل اولانلرك دردنجی ویا بشنجیسیدر. اك اول اسلامده سل‌سیف ایدن حضرت زبیر اولوب، برکون مکهٔ مکرمه‌ده حضرت نبی ذیشان (صلعم) طوتلدی دیه ایشیتمکله، قلیجنی چیقاره‌رق، تخلیصنه شتاب اتمکده ایکن، رسالتپناه افندمزه راست کلمکله، دعای نبویلرینه نائل اولمش ایدی. ابتدا حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت اتمش؛ وبدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر، مکه، حنین وطائف غزوه‌لرنده حاضر بولنوب، بر چوق جریحه‌لر آلمشیدی. مصرك فتحنده دخی حاضر بولنمشدی. حضرت نبی محترم (صلعم) افندمزك «ان لکل نبی حواریاً وحواری الزبیر بن العوام» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك ارتحالدن اول خلافته نامزد بیوردقلری آلتی (اصحاب الشورا) نك بری زبیر بن عوام ایدی. کندیسی ثروت وسامانه مالك اولوب، بتون وارداتنی فی‌سبیل الله تصدق ایدردی. حضرت عثمان بن عفان وعبدالرحمن بن عوف (رضهما) وسائر صحابهٔ کرام طرفندن اولادلرینه وصی تعیین بیوریله‌رق، یتیملرینه کندی مالندن نفقه ویرر، وکندی مماللرینی حفظ و وقایه ایدردی. جمل وقعه‌سنده حضرت طلحه (رضه) ایله برابر حضرت علی (رضه) ه قارشی حضرت عایشه (رضها) ایله بولنوب، اوصره‌ده جانب مرتضویدن برطرفه چکیله‌رك: «خاطرکده میدر اوکون که ایکیمز نزد حضرت نبویده اوتوردیغمز حالده، حضرت نبی بنم یوزمه باقوب کولدی، وبن‌ده کولدم، وسن او وقت ابن ابی طالب لطیفه‌دن خالی اولماز دیدیککده، لطیفه دکلدر، لکن ایکیکز مقاتله ایده‌جکسکز؛ وسن ظالم اوله‌جقسك بیوردیلر» دینجه، حضرت زبیر بونی درخاطر ایده‌رك، قتالدن ال چکمش، و وادی السباعه چکیلوب، نماز قیلقده ایکن، ابن جرموز طرفندن شهید اولمشدر. بو وقعهٔ مؤلمه هجرت نبویه‌نك ٢٦ نجی سنه‌سی جمادی‌الاولا سنك یکرمنجی پنجشنبه کونی وقوع بولوب، حضرت زبیر شهادتنده ٦٧ یاشنده ایدی. ابن جرموز نزد حضرت مرتضوی‌یه کیدوب، وقوع حالی بیان، وقلیجنی تقدیم ایلدکده، حضرت مرتضی «بو قلیج چوق دفعه حضرت رسول الله (صلعم) ه چوق خدمتلر اتمشدر» بیوردقدن صکره، «ابن صفیه‌نك قاتلنی جهنمله تبشیر ایت» بیوره‌رق، زیاده‌سیله کدر وتأسف اتمش؛ وجنازه‌سی نمازنی کندیلری قیلمشدر. حضرت زبیر اسمرجه وآز صقاللی لطیف الوجه برذات ایدی. رضی الله عنه.

زبیر { صحابه‌دن بو اسمله ایکی ذات دها واردر: بری (زبیر بن عبد الله الکلابی) در، که ایام جاهلیتدن حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنه دکین برحیات بولنمش؛ وبرروایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌میوب، صحابه‌دن روایت اتمشدر.— دیکری (زبیر بن عبیدة الاسدی) در، که مدینهٔ منوره‌یه اك اول هجرت ایدنلردندر.

زبیری { (ابو بکر بن حسن) نحویوندن اولوب، «الابنیة فی النحو» عنوانیله برتألیفی واردر. ٢٧٩ ده وفات اتمشدر.

زبیفچه { صربیه حدود جدیده سنده وآوروپایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقریه اولوب، کمرك مدیریتی اتخاذ اولنمشدر.

زَجّاج { (ابو اسحق ابراهیم بن السری بن سهل) مشاهیر نحویوندن اولوب، ابتدا جامجیلقله مشغول ایکن، بعده تعلم نحوه هوس ایدوب، امام مبردك درسنه دوام اتمش؛ وبو علمده ید طولی قزاندقدن صکره، عبیدالله بن سلیمان طرفندن اوغلی قاسمك مؤدبلکنه نصب اولنمش؛ وبوندن خیلی ثروته مالك اولمش ایدی. «کتاب المعانی فی القرآن»، «کتاب الفرق بین المؤنث والمذکر»، «کتاب فعلت وافعلت»، «الرد علی الثعلب فی الفصیح» عنوانلی کتابلری وسائر آثار ادبیه‌سی واردر. مقتدر باللهك زمان خلافتنده ٣١١ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، بغدادده وفات اتمشدر.

— (ابو بکر احمد بن الحسین الزجاج) دخی نحویوندن اولوب، مطیع باللهك زماننده دردنجی قرن هجری اواسطنده یاشامشدر.

زجاجله { قرطبه‌ده بر محله و مقبره اولوب، بعض مشاهیر بوکا نسبتله یاد او- لنورلر.

زجری { ایران شعراسندن اولوب، ملوک صفویه‌دن شاه طهماسب ماضی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

قاصد بمی زکفتهٔ خود انفعال برد
تاکی دروغ نقل کند از زبان تو

زحله { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده و بعلبکدن آلتی ساعتلق مسافه‌ده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. جمله‌ده واقع برطاقم سدلر اوزرینه مؤسسدر. قضا قصبه ایله برقریه‌دن عبارتدر.

زخمی { هندستان شعراسندن اولوب، ابتدا برهمنی المذهب ایکن، اود حکمدار- لرینک منشیلک خدمتنده بولندقدن، ومهاراجه‌لغه نائل اولدقدن صکره، ۱۲۶۴ ده دین اسلامی قبول، و۱۲۶۷ ده ارتحال ایتمشدر. فارسی، عربی، ترکجه، انکلیزجه وسانسکری لسانلرینه آشنا ونثر ونظمه مقتدر ایدی. شو قطعه اونکدر:

زقتلم آن جفاجو هم پشیمانی کشید آخر
که بعد از مردنم بردر کرفتاری تدید آخر
چو میکفتم که مردم درغمت باور نبود اورا
بحمد الله که اومرکم بچشم خویش دید آخر

زخمی { (العنبری) صحابه‌دن اولوب، حضرت عایشه (رضها) نک اولاد اسماعیلدن بر غلام ایستمسی اوزرینه، جانب رسالتپناهیدن کندیلرینه ویریلن درت غلامک بری اولمغله، فخر کائنات افندمز بونلرک باشلرینی ویوزلرینی مسح بیو- رەرق، حقلرنده دعا ایتمشلردی.

زر { (بن عبدالله بن کلیب الفقیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، خوزستانی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن ایدی، وجندیسابور محاصره‌سنده بولنمشدی. — (ابو مریم زر بن جیش الاسدی) کبار تابعیندن اولوب، زمان جاهلیته یتیشمش، و ۸۳ تاریخنده یوز یکرمی یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت عمر و علی (رضهما) ایله ابن مسعود- دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمک نکاتنه واقف و فاضل بر ذات ایدی.

زراب { تبوک طریقنده بریر اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز تبوکه عزیمتلرنده بومحلده برمسجد بنا بیورمشلردی.

زراره { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتک اسمیدر: (زراره بن جزی) که مروانک زمان حکومتنده‌دک برحیات بولنمش؛ واوغلی عبدالعزیز معاویه زماننده یزیدک معیتنده قتل او- لنمشدر. — (زراره بن عمرو النخعی) که نخع وفدنده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، کورمش اولدیغی بررؤیایی نقل ایتمکله، تعبیر معجزه‌آمیزینی ایشیتمش ایدی. — (زراره بن قیس الانصاری النجاری) که یمامه وقعه- سنده شهید اولمشدر.

زراعه { شام وفلسطینده بواسمله برچوق قر- یه‌لر ومحللر بولنوب، موصلک شرق جهتنده ونینوی خرابه‌لری قربنده دخی بیوک برقریه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زراعین { فلسطینده جنیندن ایکی ساعتلق مسافه‌ده برقریه اولوب، ملوک اسرائیل زماننده (یزرئیل) اسمیله بیوجک برقصبه ایدی، ودار الملک دخی بولنمشدی.

زرافشان { ترکستانده برنهردر، که بخارا خانلغنک قسم شرقیسی حدود شمالیه‌سنده بوزلی دره‌لردن نبعانله، روسیه‌نک النده بولنان سمرقند ایالتی ایچنده ایکی صره طاغلر آره‌سنده غربه طوغری جریان ایده‌رک، واوره‌یه ایندیکنده برچوق قوللره آیریله‌رق، سمرقند شهرینک شمالندن بالمرور، بخارا خانلغنه کیرر، وبخارا شهرینک شمالندن کچه‌رک، جنوب غربی‌یه طوغری برقوس تشکیل ایتدکدن صکره، جیحونه واصل اولمازدن قوملرک ایچنده محو اولور. مجراسی تقریباً ۶۰۰ کیلومتره اولوب، وادیسی فوق العاده منبت ودلنشیندر. میا- هنک قسم اعظمی سقی اراضیده صرف اولنه‌رق، ۴۸۰۰۰۰ یکی دونم اراضی اروا ایدر. بووادینک میوه‌لری دخی مشهوردر. مجراسنک یوقاری قسمنک جنوب جهتنده واقع برصره طاغلر دخی بواسمله یاد اولنور. — روسلر سمرقند ایالتنک بووادیده واقع سنجاغنی دخی زرافشان اسمیله تسمیه ایتمشلردر. بو سنجاغک مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹۰۰۰۰ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر.

زراوند { آذربیجانده‌کی ارمیه کولی کنارنده برقصبه اولوب، خصایصی کتب عربیه‌ده مفصلاً مسطور اولان ایلیجه‌سیله مشهور ایدی .

زربست { (Zerbst) آلمانیه‌نك (آنهالت) دوقه لغننده و (روت) نهری اوزرنده اوله‌رق (دساد) ك ۲۰ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی واردر. اسکی (آنهالت زنست) دوقه‌لرینك مقری ایدی .

زَردُشت { یاخود زرادشت (Zoroastre) اسکی ایرانیلرك شارعی و دین مجوسك موجدیدر. کیانیاندن کشتاسب بن لهراسبك زماننده بلخده ظهور ایدوب، دیولرك عبادتنی منع، وبری نور وکوندوزدن و دیکری ظلمت وکیجه‌دن عبارت وبرنجیسی خیره ایکنجیسی‌ده شره مصدر اولمق اوزره، ایزد واهریمن اسملریله ایکی عنصره اعتقادی تلقین ایدیوردی. اعتقادات ونصایح حکیمانه‌یی حاوی (زند) اسمیله برکتاب دخی میدانه قو- غشیدی، که (آوستا) عنوانلی تفسیریله برابر (زند آوستا) اسمیله الیوم مجوسیلرك کتاب مقدسیدر . کشتاسب زردشتك دینی قبول ایتدکدن صکره، کرك کندیسی وکرك اوغلی اسفندیار بودینك ایرانده نشرینه چالیشمش، وبو اغورده تورانیلرله بر چوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبرچوق بیوك آتشکده‌لر تأسیس ایلمشلردر . اوندن اول ایرانیلر صابئیندن اولوب، سیاراته عبادت ایدرلردی. تحقیقات اخیره‌یه نظراً زردشت عن اصل هندلی اولوب، برهمنیلرك (دیوا) اسمیله عبادت ایتدکلری آلههٔ کثیره‌یی انکار ایله، بونلره شیاطین نظریله باقدیغندن، اورادن طرد اولنه‌رق، بلخ جهتنه کیتمش؛ وکشتاسب طرفندن حسن قبول کوروب، مذهب جدیدینی ایرانده نشر ایتمشدر. (زند) کتابنك لسانی دخی (سانسکری) تعبیر اولنان هند قدیم لسانه پك مشابه اولمغله، بوکا دلالت ایدر. زردشتك دینی حضرت عمر فاروقك زمان خلافتنه دکین ایرانده مرعی اولوب، خلیفهٔ مشارالیه زماننده سعد ابن وقاص یدیله ایران فتح، وممالك اسلامیه‌یه ضم اولندقده، زردشتك دینی دخی منقرض اولمش؛ وایرانده قالان جزئی مقدار کبرلر، کوردکلری حقارت اوزرینه، هندستانه هجرت ایتمشلردر. الیوم هندستانده وعلی الخصوص بمبایده برقاچ یوز بیك کبرلر بولنوب، ایرانك (یزد) شهرنده وسائر بعض طرفلرنده‌ده برقاچ نفوس بو دینه تابعدر. زردشتك کتابی اولان (زند آوستا) نك متنی وپهلوی لساننده‌کی شرحی آوروپالیلر طرفندن طبع وترجمه‌لری دخی نشر اولنمشدر.

زردنا { حلبك غرب جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زرعه { صحابه‌دن بروجه زیر بش ذاتك اسمیدر: (زرعه بن خلیفه) که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (زرعه بن سیف بن یزن) که یمندن دیکر بعض ذواتله برابر، اسلامه کلدکلرینی اخبار ایچون، نزد حضرت نبوی‌یه برایلچی کوندروب، بعض وصایایی حاوی برنامهٔ سعادته نائل اولمشلردی. — (زرعه الثقری) که اصل اسمی اصرم اولوب، نزد پیغمبری‌یه ورودیله شرف اسلامله مشرف اولدقده، جانب رسالتپناهیدن زرعه تسمیه بیورلمشیدی . — (زرعه بن ضمرة العامری) که صحبتنده اختلاف واقع اولوب، اصح روایاته کوره رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر . — (زرعه بن عبدالله البیاض) که بر حدیث شریفك راویسیدر .

زرق { خراسانده مرو قربنده برقریه اولوب، ملوك ساسانیه‌نك اخیری اولان (یزدجرد) ك اوراده واقع اولان فوتیله مشهوردر .

زرقاء { (الیمامیه) پك اوزاقدن کورمکده بین العرب اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برقادین اولوب، زمان جاهلیتده یمامه‌ده یاشامشدر. — (زرقاء بنت عدوی) کوفه‌لی برخاتون اولوب، صفین محاربه‌سنده طرف حضرت مرتضویده بولنه‌رق، عسکری حربه تشویق یولنده پك فصیح مقاله‌لر ایراد ایدردی .

زرقالی { (ابو اسحق بن یحیی) اندلسده قرطبه مشاهیر ارباب هیئتندن اولوب، اصطرلابه متعلق ایجاد ایلدیکی آلات مختلفه ایله شهرت بولمشدر . ازیاجی دخی مشهور اولوب، بری (اسکوریال) کتبخانه‌سنده موجود و ۹۵۷ رقمیله مرقمدر .

— (اسحق بن یوسف زرقالی) دخی «الکافی فی

الموارث» عنوانلى كتابك مؤلفى اولوب، ٥٠٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. كتاب مذكور پارس كتبخانه‌سنده موجود و ٧١٠ رقيله مرقمدر.

زركشى (بدرالدين —) مؤلفيندن اولوب، ٧٩٤ ده وفات ايتمشدر. «اعلام الساجد فى احكام المساجد» عنوانيله تأليف و تفسيره متعلق «الاتقان فى علوم القرآن» و «التنقيح» عنوانلى كتابلرى واردر.

زرنج سجستان يعنى سيستان مملكتنك مركزى بر قصبه اولوب، حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده عاصم بن عدى طرفندن فتح اولنمشدر. ملوك صفاريه‌دن يعقوب بن ليث زرنجده بر چارشى ياپديروب، كونده بيك درهمدن عبارت اولان كراسنى حجاجه وقف ايتمشدى. حكمدار مشاراليه برچوق صو يوللرى‌دخى ياپدروب، زرنجى اعمار وتزيين ايتمشدى. بر چوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

زرند كرمانده بيوك بر شهر و اصفهان ايله ساوه آره‌سنده بر قصبه ايدى.

زرندى «بغية المرتجى» عنوانلى كتابك مؤلفى اولوب، ٧٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

زرنوج (ياخود زرنوق) تركستانده خجندك اوته‌سنده مشهور برقصبه ايدى.

زرنوجى (برهان الدين) مشاهير علمادن اولوب، كافهٔ علومدن باحث اولمق اوزره، «تعليم المتعلم» عنوانيله بركتاب يازمشدر، كه پارس كتبخانه‌سنده بولنديغى كبى، ١٧٠٩ تاريخنده دخى (رلاندو) معرفتيله (اوترخت) ده Enchiridion Studiosi عنوانيله ولاتينجه ترجمه‌سيله برابر طبع ونشر اولنمشدر.

زره افغانستانك سجستان خطه‌سنده بركول اولوب، بويى ١٦٠ واكى ٤٥ كيلومتره‌در. بوكوله (هلمند) نهرى دوكيلور؛ وساحل جنوبيسنده ينه (زره) اسميله بر قصبه واردر.

زرهون فاس قربنده برطاغ اولوب، قبائل كثيره ايله مسكون بولنديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

زرين (بن عبدالله الفقيمى) صحابه‌دن اولوب، بنى تميم وفديله نزد حضرت نبويه وروديله، حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمز باشنى مسح بيورەرق، كنديسيله ذريتى حقنده دعا ايتمشلردى. حفيدى (كلثوم بن اوفى بن زرين) ديوركه:

جدى الذى مسح النبى جبينه
بيمينه وانا الجواد السابق

زشتوى (Zistovo) بلغارستانده طونه ساحلنده وروسچقك ٢٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ١٢٤٨٤ اهاليسى واردر. محاربهٔ اخيره‌ده روسلر بو موقعده طونه‌يى تجاوز ايتمشلردر. — زشتوى سنجاغى شمالاً طونه نهراسيله، شرقاً روسچق، جنوباً طرنوه ولوچه، غرباً دخى پلونه وراهوه سنجاقلريله محدوددر.

زعازع يمنده عدن قربنده برقصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر.

زعبل صحابه‌دن اولوب، «تهادوا وتزاوروا فان الزيارة تنبت الود و الهدية تسل السخيمة» حديث شريفنك راويسيدر.

زعلاء يمنده صنعادن ايكى كونلك مسافه‌ده بر قلعه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

زغابه حجازده بر محل اولوب، خندق غزاسندن عودت بيوريلور ايكن، بو محل ايله جرف آره‌سنده قريشك اون بيك عسكرينه تصادف بيورلمشيدى. بو وقعه بر حديث شريفده (يوم زغابه) اسميله ياد بيورلمشدر.

زغاوه سودان غربيسنده واسع بر مملكت اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، آنجق ابو منصورك بو مملكتك شرقاً (نوبه) مملكتيله محدود اولديغنى بيان ايتديكنه باقيليرسه، سودان شرقيده اولمسى اقتضا ايدر. مؤلف موى‌اليه بو مملكتك ٢١° عرض شماليده بولنديغنى، واهاليسنك چپلاق كزوب حكمدارلرينه عبادت، وبونك يمكسز ايچمكسز ياشاديغنه اعتقا ايلدكلرينى‌ده علاوه ايديور. خريطه‌لره نظر اولندقده، سودان شرقيده دارفورك قسم شماليسنده (Zogawa) اسميله برخطه كوريليور، كه موضوع بحث اولان زغاوه اولديغنده شبهه قالميوب، ابو منصورك تعريفى طوغرى چيقيور. آنجق عرضى ٢١° اولميوب، ١٠° ايله ١٥° آره‌سنده اولديغى كبى، اهاليسى دخى فى يومنا هذا اوبله

عبادت واعتقاددن وارسته اولوب ، دین اسلامله متدیندرلر .

زَغَر { لوط (عم) ك قیزی اولوب، شامده ایمش اولدیغی برقریه وبر بیكارك دخی بواسمله تسمیه ایدلمش اولدیغی « قاموس » ده مذكوردر.

زغفرانبولی { (وزبازدی صفرانبولی) قسطمونی ولایت وسنجاغنده وقسطمونینك ٨٥ كیلومتره غربنده اوله‌رق فیلیوسه تابع صوغانلی نهرینه دوكیلن برچایك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ قدر اهالیسی، چارشیسی، متعدد جامع شریفی ، رشدیه وابتدائیه مكتبلری، كتبخانه‌سی وفرنكی علتیله معلول اولانلره مخصوص خسته خانه‌سی واردر . قصبه ایكی طاغ آره‌سنده واقع اولمغله ، یازین هواسی صیجاقجه اولدیغندن، اهالیسی قصبه‌نك غرب جهتنده وایكی ساعتلق مسافه‌ده بولنان باغ وكوشكلرینه چیقارلر . — زغفرانبولی قضاسی سنجاغك قسم غربیسنی تشكیل ایدوب، شرقاً آراج وطاطای، شمال شرقی جهتندن جیده قضالریله، شمال غربی جهتندن و غرباً بولی ، جنوباً دخی كنغری سنجاقلریله محدود در . اولوس ، افلانی و آق طاش ناحیه‌لریله برابر ٨٠ قریه‌دن مركب اولوب ، یالكز ٣٣٥١ ی خرستیان وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٥٤٢٧٧ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده ، پك كوزل بایر ودره‌لریله اوفق اووه‌لری دخی واردر. كنغری سنجاغندن كلن صوغانلی صو ایله بوكادوكیلن آراج چایی ودیگر برچوق دره‌لر، وقسم شمالیسنده بارطین ایرماغنه تابع اووه چایی قضایی شق واروا ایدرلر. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه، مصر، یولاف، كتن، صفران، توتون، پاموق، صوغان، صوغان تخمی، اوزوم و سائر میوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایری محلنه كفایت ایتدكدن صكره، خیلی مقداری‌ده بارطین اسكله‌سندن اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی كاوساله وسختیان ایله برلی كیرپاسندن عبارتدر. اورمانلری تخمیناً ٢٦١ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، چام، كوكنار، كوركن، اخلامور، میشه، چمشیر وسائر آغاجلر بولنمغله، خیلی كراسته قطع وبارطین وفیلیوس اسكله‌لرینه نقل ایله استانبوله ارسال اولنور. چمشیر آغاجندن آوروپایه دخی كیدر. اوزومی ایی اولوب، چاوش جنسی دخی واردر. خیلی مقدار قوری اوزوم وپكمز وسركه دخی اخراج اولنور. مرعالری چوق اولوب، قیون وكچی كبی حیواناتی وتفتك كچیلری دخی واردر. اغنام رسومی سنوی ١٣٠٠٠٠ غروشه بالغ اولور. بر مقدار تفتك ایله كاوساله وسختیان دخی اخراج اولنور. درون قضاده ٢٨ جامع ومسجد، ٢ كتبخانه، ١٢ مدرسه، ١٣ تكیه، ١ رشدیه ، ١ مكتب ابتدائی، ١٧٣ مسلم و ٣ غیر مسلم صبیان مكتبی، ٢ كلیسا، ٢٤ خان، ١١ حمام، ٩٤٥ دكان، ٤٠ دكرمن، ٦١ صو حزاری، ٨٤ دباغخانه و ١٠٧ چشمه موجوددر. بارطین اسكله‌سندن مركز قضایه قدر مكمل برشوسه انشا اولنمشدر .

زغوا { فراتك ساحل غربیسنده و (بیره) دن یعنی بیره‌جكدن بر میل مسافه‌ده اسكی برقصبه خرابه‌لری اولوب، فرات اوزرنده بر كوپری آثاری دخی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زَغوان { تونسك قربنده وجهت جنوبیه‌سنده مرتفع برطاغدر.

زِفتار { مصرده فسطاط قربنده بر قصبه اولوب، (منیة زفتا) دخی دینلدیكی « معجم البلدان» ده مذكوردر.

زفر { صحابه‌دن بروجه‌زیر درت ذاتك اسمیدر: (زفر بن اوس النصری) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبتلرینه نائل اوله‌مامشدر. — (زفر بن حرثان) كه بنی كلفه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (زفر بن زید بن حذیفه) كه زماننده بنی اسدك اسیری اولوب، طلیحه ادعای نبوت ایتدیكنده، بوذات اسلامنده ثابت قالمشیدی . — (زفر بن هاشم) كه برحدیث شریفك راویسیدر .

زفیر { (Zéphyre) باد صبادن كنایه اوله‌رق یونان قدیم اساطیری آلهۀ كاذبه‌سندن اولوب، شفق ایله روزكاردن كنایه اولان (اثوله)نك اوغلی وچیچكلر آلهه‌سی زعم اولنان (فلوره) نك زوجی اعتبار اولنوردی. كوزل وظریف بردلیقانلی

صورتنده تصور اولنوب، كلبك قنادلريله تجهيز اولنوردى.

زفيره { طربزون ولايت وسنجاغنده وتيره. بولينك ١٨ كيلومتره غرب جنو. بيسنده اوله‌رق قره دكيز ساحلنده بركوچك قصبه اولوب، (زفير يوم) اسميله برمدينهٔ قديمه‌نك محلنده واقعدر.

زفيرين { سنت — (St. Zéphyrin) ميلادك ٢٠٢ تاريخندن ٢١٨ تاريخنه‌دك پاپالق ايدوب، زماننده ايمپراطور (سور) خرستيا. نلرى تعقيب وتعذيب ايدردى. عندالنصارا اعزه‌دن معدود اولوب، اغستوسك ٢٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور.

زقاق { (ياخود بحر الزقاق) اوروپاليلر عند. نده (جبل طارق) دن غلط اوله‌رق (جبرالتار) دينلن و سبته بوغازى اسميله دخى معروف اولان بوغازك عربلر عندنده اصل اسميدر. [«سبته بوغازى» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

زكا { (ابو الحسن ـ الرومى الاعور) بنى طولونك اندراسندن صكره خلافت عباسيه جانبندن مصره كوندريلن ولاتدن اولوب، (تكين حزرى) يه خلف وبعده سلف اولمشدر. ٣٠٣ تاريخنده مقتدر بالله طرفندن نصب اولنه‌رق، ٣٠٧ ده عبيدالله فاطمى طرفندن افريقيه عسكرى كلوب، اسكندريه‌يى ضبط ايتمكله، اكثر اهالئ مصر شام طرفنه فرار ايتمكده ايكن، صاحب ترجمه لاجل المقابله اسكندريه‌يه عزيمت ايدوب، اثناى راهده جيزه‌ده وفات ايتمشدر. مدت ولايتى درت سنه ايله برآيدر.

زكتى { بتليس ولايتنك كنج سنجاق وقضا. سنده برناحيه اولوب، شرقاً قلب، شمالاً جباقچور، غرباً بالو قضالريله، جنوباً دخى پيچار ناحيه‌سيله محدوددر. مركزى سنجاق مركزندن ٩ ساعتلق مسافه‌ده واقع اولوب، ناحيه ٤٥ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى كرد وارمنيدن مركبدر. احتياجات محليه‌يه كافى اورمانلرى وجوز، الما، آرمود وطوت كبى اشجار مثمره‌سى واردر. قيشلرى پك ممتد اولوب، قار تشرين ثانيدن مارده قدر دوام ايدر. محصولات ارضيه‌سى آرپه، بغداى، توتون، پانجار، شالغم وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده بعض معادن بولنديغى مروى ايسه‌ده، هيچ برى چيقارلميور. قيا ايچنه اويو. لمش بعض مغاره‌لرى وسائر آثار عتيقه‌سى واردر. حيوانات وحشيه‌دن آيى، قورد، قراجه، تيلكى، طاوشان وطوموز بولنور. درون ناحيه‌ده ايكى مسجد وبرمدرسه موجوددر.

زكران { افريقيه‌نك جنوبنده (تادمك) ناحيه‌سنك مركزى برقصبه اولوب (زناته) بربرلريله مسكون اولديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر.

زكره { (بن عبد الله) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر.

زكريا { انبياء بنى اسرائيلدن اولوب، حضرت يحيى (عم) ك پدريدر. ظهور عيسى (عم) دورنده برحيات اولوب، فلسطين واليسى هرود طرفندن حضرت يحيى اخذ وقتل اولندقده، حضرت زكريا (عم) اوغلنى قورتارمغه چاليشديغيچون، تعقيب اولنه‌رق، بيت مقدسه مربوط برباغچه‌ده بر آغاجك كوتوكنه صاقلامش؛ وآغاجله برابر دستره ايله ايكى يه بولنه‌رك، شهيد ايدلمشدر. آل عمراندن ايدى. اولاد آرزوسنده بولنمغله، زوجه‌سى اختيار اولديغى حالده، بحكمة الله تعالى كنديسندن حضرت يحيى (عم) تولد ايتمشدر. حلبده مقامى واردر.

— اسرائيليلر بيننده كوچك انبيا دينمكله معروف ذواتدن دخى بر (زكريا) واردر، كه اسفنديارك زما. ننده برحيات اولوب، بنى اسرائيلى بيت مقدسى تجديد وتعمير ايتمكه تشويق ايتمشدر.

— اسرائيل ملوكندن (زكريا بن يربعم) قبل الميلاد ٧٦٧ ده موقع حكومته چقمش؛ ويالكز آلتى آى حكومت سورمشدر.

— كهنهٔ يهوددن بر (زكريا) دها واردر، كه پدرينك خدمات سابقه‌سيله برابر، ملك (يوآس) ى عبادت اوثاندن منع ايتمك ايستديكيچون، بونك طر. فندن قتل اولنمشدر.

زكريا افندى { (بيرام‌زاده) سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چقن علمادن اولوب، آنقره‌ليدر. ٩٢٠ تاريخلرنده طوغوب، مملكتنده برمقدار تحصيل

ابتدكدن صكره، مصره كيده‌رك، اوراده اكمال تحصيل ايتمش؛ وشيخ علي مقدسي ايله درس شريكي بولنمشدر. على الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٨١ ده حلب، ٨٥ ده بروسه، ٨٨ ده استانبول قاضيسي، ٨٩ ده آناطولي قاضيعسكري اولمشدي. ٩٩٤ ده حجه كيدوب، ٩٧ ده روم‌ايلي قاضيعسكرلكنه و ١٠٠٠ سنه‌سي رجبنده مقام مشيخته ارتقا اولنمشدر. بر سنه ايكي آي واون كون امور فتوايي اداره ايتدكدن صكره، ١٠٠١ سنه‌سي شوالنك اون ايكنجي كوني تهنيت بهار ايچون باب همايونده منتظر رخصت دخول ايكن، فجأةً وفات ايتمشدر. سلطان سليم جامع شريفي قربنده بنا كرده‌سي اولان دار الحديث جوارنده مدفوندر. علوم متداوله‌يه وادبيات عربيه‌يه آشنا بر ذات اولوب، «هدايه»يه، تفسير بيضاوي‌يه و «شرح مفتاح»ه حاشيه‌لر يازمشدر. مذكور دار الحديثدن بشقه برمدرسه واطرافنده حجره‌لر انشا ايتمشدر. طبيعت شعريه‌سي دخي اولوب، اشعارنده (ميلي) تخلص ايدردي.

زكريا افندي‌زاده { [«يحيي افندي» ماده‌سنه مراجعت.]

زكريا بن ابراهيم { [«معتصم بالله» ماده‌سنه مراجعت.]

زكريا بن الطيفوري { مشاهير اطبادن اولوب، سرياني الاصل ايدي. خليفه معتصم باللهك امراسندن (افشين)ك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدري طيفوري واوغلي اسرائيل بن زكريا دخي طبابتده متعينانندر.

زكريا بن محمد الانصاري { مشاهير علما و فقهاء شافعيه‌دن اولوب، مصرليدر. ٩١٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. شرف غازينك «آداب القاضي» عنوانلي كتابنه «اعماد الرضا» عنوانيله برشرحي و «الاعلام والاهتمام» و «الفتاوى» عنوانلريله ايكي تأليفي واردر. بو تأليفلرينك برنجي وايكنجيسي پارس كتبخانه‌سنده ٦٠٥ و ٧٠٦ رقملريله مرقم اوله‌رق موجوددر.

زكريا بن محمد القزويني { مشاهير علمادن اولوب، «عجائب المخلوقات» عنوانلي كتاب مشهورك مؤلفيدر. بو كتابي ٧٦٤ تاريخنده يازمشدر.

زكريا خان { (سيف الدوله بهادرجنك) نادرشاهك تجاوزنده لاهور حاكمي اولوب، ١١٥٨ ده وفات ايتمش؛ واوغلي (شاهنواز خان) وارثي اولمشدر.

زكي { ايران شعراسندن اولوب، همدانليدر. شاه طهماسبك اردوسنده اتراكك خدمتنده بولنوردي. مرتب ديواني واردر. شو بيت اونكدر:

آخر كشد بكنج قفس سير كلشنم
درهيچ باغ نيست كه راهى بدام نيست

— هندستان شعراسندن دخي بو مخلصله متخلص بري اولوب، عن اصل (مراد آباد)لي اولديغي حالده، لكهنوده ياشامش، واورا حكمدارينك ملك الشعرايي اولمشيدي. مصنع تاريخلري وغزليات وسائر اشعاري واردر. شو بر ايكي بيت اونكدر:

نظارهٔ بست جهان خرابرا
فرصت كمست خيمه نشين حبابرا
دلخستكان عشق سؤالي اكر كنند
جانان حواله كن به تبسم جوابرا

زكيا { ايران شعراسندن اولوب، يزدليدر. شو بيت اونكدر:

روز عمرت شب شد و در فكر اسبابي هنوز
بر تنت هر موى صبحي كشت و درخوابي هنوز

زل { (Zell) پروسيه‌نك هانووره حكومتنده وهانووره‌نك ٣٨ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (آلر) نهري اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهاليسي، داخلي مكتب اعداديسي، كتبخانه‌سي وقلعه‌سي واردر. وقتيله (برونسويق لونبورغ) دوقه‌لرينك مقري ايدي.

زلاقه { (Zélaka) اسپانياده باداپوزك ١٥ كيلومتره شمالنده مشهور بر اسكي قلعه‌در. ياقوت حموي بو اسمله قرطبه قربنده بر محل اولديغني وبو محلده يوسف بن تاشفين ايله افرنج ملكي (اذفنش) آره‌سنده بر محاربهٔ عظيمه وقوع بولديغني بيان ايديور. ايكيسي بر اولسه كركدر. اسمي عربي اولوب، اوزرنده ثبوتي مشكل محل ديمكدر.

زلالي { ايران شعراسندن بروجه زير اوج ذاتك مخلصيدر:

زلالیٔ هروی، که قصاید وسائر اشعارده زماننك فریدی اولوب، ۹۳۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

چشمی که بود لایق دیدار ندارم
دارم که از چشم خود ازیار ندارم

— زلالیٔ خوانساری، که حکیم خوانساری دیمکله شهیر اولوب، میرزا جلال اثیرك شاکردیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. مثنویات وقصاید و سائرهدن بر چوق اشعاری وارایسهده، اکثری کربه شتر قبیلندندر. «محمود وایاز»، «آذر وسمندر»، «شعلهٔ دیدار»، «میخانه»، «ذره وخورشید»، «حسن کلوسوز»، و«سلیمان نامه» عنوانلریله یدی منظومهسی واردر. «محمود وایاز» عنوانلی منظومهسنی اکماله موفق اولهمیوب، هندستان شعراسندن (عبدالحسین کره) اکمال، ودیوانی ترتیب ایتمش؛ وطغرای مشهدی دیباجهسنی یازمشدر. شو برایکی بیت مثنویاتندندر:

کسیی کز خرامش غم تخیزد
بلرزد گل ولی شبنم نریزد
که دل خود قطره اشکی سرنگونست
چو عاشق میشود دریای خونست

— زلالیٔ شیرازی، که مولانا اهلینك شاکردی اولوب، هندستانه رحلت، واکثر بلاد هندی کشت وگذار ایدهرك، ۹۴۸ تاریخنده کجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بیرخش غم نیست کر از سینه جان بیرون رود
عشق باجانست میترسم که آن بیرون رود

زلانده (Zélande) یعنی «ارض البحر» فلمنکك جنوب غربی قسمنده بر ایالت اولوب، (اسقو) ایله (موزه) ایرماقلرینك منصبلرنده تشکیل ایتدکلری جزایر و سواحلدن عبارت اولدیغی حالده، غرباً شمال دکیزیله وبلجیقهنك غربی فلاندره ایالتیله، جنوباً بلجیقهنك فلاندره ایالتیله، شرقاً برابانت، شمالاً دخی جنوبی هولانده ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیهسی ۱۷۸۵ مربع کیلومتره اولوب، ۱۹۹ ۲۳۴ اهالیسی واردر. مرکزی (میدلبورغ) شهریدر. اراضیسی بك آلچق اولمغله، نهرلرك صولری آلتنده قالمامق ایچون، سدلر یاپیلوب، سنوی بواغورده ایکی ملیون فرانقدن زیاده صرف اولنور. هواسی معتدل ایسهده، صیتمهلیدر. طوپراغی بك منبت اولمغله برابر، زراعتهده فوق العاده اهتمام اولندیغندن، حبوبات متنوعه ایله، کنویر، قولزه، خردال، پتاتس و سبزهلرك انواعی کثرتله حاصل اولور. یوك وپاموقدن ایپلیك وانواع منسوجات ایله بیره ومسکرات وزیتون یاغی فابریقهلری چوقدر. کلیتلی بالیق دخی صید واخراج اولنور. سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلریده چوقدر. بو ایالتك اراضیسی اراضیٔ جدیدهدن اولوب، نهرلرك ایندیردکلری قوم وچامورودن متشکلدر.

زلانده یکی (Nouvelle Zélande) — بحر محیط کبیرده آوسترالیانك تقریبا ۲۰۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ایکی بیوك وبر قاچ کوچك جزیرهنك هیئت مجموعهسی اولوب، ۳۴° ایله ۴۷° عرض جنوبی و ۱۶۴° ایله ۱۷۸° طول شرقی آرهلرنده ممتد اولور. ایکی بیوك آطهدن شمالده بولنانی (شمالی آطه) وجنوبدهکی دخی (جنوبی آطه) تسمیه اولنوب، اصل اسملری (ایقاماوی) و (تاوای پونامو) در. شمالیسنك شمالدن جنوبه بویی ۹۰۰ واکی ۲۸۴، وجنوبیسنك شمال شرقیدن جنوب غربیه بویی ۹۰۶ واکی ۲۸۵ کیلومترهدر. ایکیسیله اطرافلرندهکی جزایر صغیرهنك جمعاً مساحهٔ سطحیهلری ۲۶۹ ۴۳۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۲۶ ۸۳۰ کشیدر. جنوبی آطه مستطیل شکلنده بولنوب، بر شکل غیر منتظم ابراز ایدن شمالی آطه ایله برابر بر چیزمه رسمنی کوستریر. آرهلرنده (قوق) بوغازی وبو بوغازك غرب جهتنده کنیش برکورفز بولنیور. شمالی آطهنك شمال شرقی ساحلنده «برکت قوبی» اسمیله کنیش برکورفز، وبونك شمال غربیسنده و بو جهته ممتد اولان شبه جزیرهنك مبدئنده دخی متعدد شعبهلره منقسم وبر چوق جزایری حاوی برقوی اولوب، بو قویده یکی زلاندهنك مرکز ادارهسی واك بیوك شهری اولان (اوقلاند) اسکلهسی بولنیور. مذکور شبه جزیره دخی بر چوق کوچك قویلری حاویدر. یکی زلاندهنك سواحلی ۴۸۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، اك مشهور لیمان واسکلهلری شمالی آطهده مذکور اوقلاند و جنوبیده (دوندین) و لیتلتوندر. سواحله قریب کوچك آطهلری آز اولوب، اك اهمیتلیسی جنوبدهکی (استوارب) آطهسیدر.

ایکیسنده‌ده بر صره طاغلر ممتد اولوب، هله جنوبی آطه‌نك طاغلری پك مرتفعدر. ۲۰۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان برچوق منطقی ومشتعل برکانلری واردر. شمالی آطه‌ده سلسلهٔ جبالدن آیری اوله‌رق وساحله قریب (روآپهو) و (آکموند) طاغلری منفرد بر حالده بولنوب، برنجیسنك ۲۸۰۴ وایکنجیسنك ۲۳۵۱ متره ارتفاعی واردر. جنوبی آطه‌ده (سوترن آلپ) سلسله‌سنك ۳۰۰ کیلومتره وسعتی وبرچوق بوزلی دره‌لری اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (قوق) طاغنك ۳۷۶۸ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله‌نك شرق جهتنده ساحله قدر بر طاقم اووه‌لر ممتد اولور. باشلیجه نهرلری شمالی آطه‌ده مجراسی ۲۷۰ متره طولنده اولان (وایقاتی) وجنوبی آطه‌ده (مولنیو) نهرلریدر. برچوق کوللری دخی اولوب، اك بیوکلری شمالیسنده (تاوپو) وجنوبیسنده (ته آناؤ) در. هواسی معتدل اولوب، میزان‌الحراره‌نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه‌سی °۱۲، وشمالی آطه‌ده حد وسطی اوزره یازین °۱۸ وقیشین °۱۰، جنوبی آطه‌ده دخی یازین °۱٦ وقیشین °۷ در. اووه‌لرده نادراً قار یاغار. سواحل غربیه‌سنده پك چوق یاغمور یاغار. جنوبی آطه‌ده وعلی الخصوص سواحل غربیه‌سنده شدتلی روزکارلر وبورالر اکسیك اولمیوب، شمالی آطه‌نك هواسی ایسه ملایمدر. حتی سل رئه علتنه مبتلا اولانلر بوآطه‌ده پك چابق شفایاب اولورلر.

یکی زلانده اراضیسندن ٥٤٠٠٠ یکی دونم مزروع اولوب، مرعالرنده ۱٥ ملیون حیوانات رعی اولنور. طوپراغی منبت اولوب، علی الخصوص شمالی آطه پك محصولداردر. حاصل اولان ذخایر احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره بر خیلی مقداریده اخراج اولنور. علی العموم یکی زلانده اراضیسنك ثلثانی قابل زراعت اولوب، قالان ثلثنده دخی کوزل اورمانلر وآلتون، کومش، باقیر وکمور معدنلری بولنیور. هله آلتون معدنی چوق اولوب، بر خیلی یرلرنده اخراج اولنمقده ونهرلرك صولرنده دخی بولنمقده‌در. دمیر، کوکورد، شاب معدنلری دخی بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، علل مختلفه‌یه نافعدر. آطه‌نك حیوانات اصلیهٔ قدیمه‌سندن ممه‌لی حیوانات صیچان ایله کوپکدن عبارت اولوب، قوشلرله بالیقلری ایسه پك چوق ومتنوعدر. آوروپالیلر قیون وصیغیر جنسلرینی ادخال وتکثیر ایتمشلردر. ییلان وسائر سملی حشرات بتون مفقوددر. (موآ) تعبیر اولنان و ۱۲ قدم ارتفاعی اولان جسیم برنوع قوش یقین وقتلره قدر بو آطه‌لرده بولنوب، اخیراً جنسی منقرض اولمشدر. اشجار ونباتاتی دخی اویله جسیم اولوب، دنیانك هیچ برطرفی نباتاتنه بکزمز. ایکی آطه‌ده ۱٦٤۳ فابریقه وعملخانه موجود اولوب، انواع منسوجات وسائره اعمال اولنور، ومعادن ایشلنیر. ادخالات واخراجاتی همان مساوی اولوب، تقریباً یوز یتمشر ملیون فرانقه بالغ اولور. باشلیجه اخراجاتی آلتون، باصدیرمه وات خلاصه‌سی، یاغی، ذخائر وسائره‌دن عبارتدر. اسکله‌لرینه سنوی تقریباً ۱٥۰۰ سفائن کیروب چیقیور. ایشلمکده اولان دمیریوللری ۳۰۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، برچوق خطلر دخی دردست انشادر. آوروپا وآسیادن کلن تحت‌البحر خط تلغرافی فلمنك جدیدك سیدنی شهرندن یکی زلانده‌نك (نلسون) قصبه‌سنه واصل اولور. باشلیجه شهرلرله مقدار نفوسلری بر وجه زیردر:

اوقلاند	٦٥۰۰۰	قریستچورچ	۲۹٦٥٥
دوندین	٤٦٦۱۱	ولینغتون	۲۷۸۳۳

بو آطه‌لر ۱٦٤۲ تاریخ میلادیسنده مشهور قپودان (تاسمان) طرفندن کشف اولنوب، ۱۷٦۹ ده قپودان قوق شمالی آطه‌یی طولاشه‌رق، انکلتره قرالی نامنه تصرف ایتمش؛ و ۱۷۷۰ده جنوبی آطه‌یی دخی بوکا الحاق ایلمش ایدی. اوندن صکره بر طاقم میسیونرلر شمدی (روسل) قصبه‌سنك بولندیغی یرده یرلشمشلرسه‌ده، یکی زلانده‌نك آوروپالی مهاجرلر طرفندن اسکانی اصل ۱۸٤۰ تاریخ میلادیسندن باشلامشدر. انکلتره دولتی تاریخ مذکورده یکی زلانده‌یی رسماً تحت تصرفنه آلوب، ابتدا آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنه الحاق ایتمش ایکن، ۱۸٤۱ ده آیریجه برحکومت حالنه قویمشدر. الیوم کندینه مخصوص پارلمنتوسی اولوب، (ولینغتون) شهرنده اجتماع ایدر. تعلیم وتربیه مجبوری ومجانا اولوب، ۱۰۲۷ مکتب، ۸۱٦٦۳ شاکرد و ۲٦۱۹

معلم ومعلمه موجوددر. اهالیسی اکثریت اوزره اسقوچیه‌لی اولوب، قسم اعظمی پروتستان وآز مقداری قتولیکدر. بوایکی مذهبک هیچ بری رسمی دکلدر. اهالیء قدیمه‌سی اولان (ماثوری) قومنک افرادی آوروپالی مهاجرلرک ورودنده یعنی ۱۸۴۰ ده ۱۲۰۰۰ مقدارنده ایکن، ۱۸۸۶ ده یالکز ۴۲۰۰ کشیدن عبارت قالمشلردی. بونلر دخی کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً جنسلری بسبتون منقرض اوله‌جق، وانکلیزلرله اولان اختلاطلرندن متولد ملزلرده قانلری قاله‌جقسه‌ده، لسانلری واخلاق وعادات قدیمه‌لری نابود اوله‌جقدر. ماثوریلر ایری وکوزل آدملر اولوب، پولینسیانک هرطرفنه منتشر اولان عرق مخصوصه منسوب ایدیلر. انتقامه منهمک مرحمتسزجه آدملر اولوب، انسان اتی یر، ووحشیلغک صوک درجه‌سنده بولونورلردی. کندی روایت واعتقادلرینه کوره، اجدادلری میلاددن اون اون بش عصر اول شمال جهتندن و (هاوایکی) تسمیه ایتدکلری برآطه‌دن کلوب، یکی زلانده‌ده یرلشمش؛ واوراده بولدقلری آوسترالیا اهالیسنه مشابه زنجیلری قتل ایدوب، بعض افرادلریله‌ده اختلاط و امتزاج ایتمشلردی. سائر پولینسیالیلردن زیاده اسمر و دها چرکین اولملری ده بواختلاطه شاهددر. یارم عصر ظرفنده بویرلر وحشیلکک صوک درجه‌سندن مکمل بر مدنیته ایصال اولنه‌رق، بوکونکی کونده کرهٔ ارضک انکلتره‌نک بسبتون مقابلنده بولنان او جسیم آطه‌لر برایکنجی انکلتره حکمنه کچمشدر: رکوندن کونه اهالیسی واسباب عمران ومدنیتی تزاید ایتمکده‌در.

زلوقزوف { (Zloczov) آوستریانک غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغک ۸۰ کیلو. متره شرقنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۲۰۰ اهالیسی واردر. — زلوقزوف سنجاغی روسیه حدودنده اولوب، بویی ۹۰ واکی ۶۰ کیلو متره واهالیسی ۲۳۵۰۰۰ کشیدن عبارتدر.

زلول { مغربده رانینی (؟) نک شرق جهتنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زلیخا { حضرت یوسف (عم) ی اشترا ایتمش اولان عزیز مصرک زوجه‌سی اولوب، بی مشارالیهه تعشق ایتمکله، وصلنی تکلیف ایتدیکنده، حضرت یوسف بومعصیتی قبول ایتمدیکیچون، افترا ایدوب، یوسف (عم) ی زندانه آتدیرمشیدی. یدی سنه صکره حضرت یوسفک برائتی تبین ایدوب، مصر حکمدارینک بر رؤیاسنی دخی تعبیر ایتمسیله، زنداندن تخلیص ووزارته تعییننده، زلیخا طول قالمش وفقر وضرورته دوشمش اولدیغی حالده، برسوقاقده یوسفی بکلیوب، کندینی طانیتدیرمش؛ وحضرت یوسف کندیسنی زوجه‌لکه قبول بیورروب، بو ازدواجدن ایکی اوغلی دنیایه کلمش ایدی. قرآن کریمده منصوص و (احسن القصص) وصفیله موصوف اولان بوقصه اکثر شعراء اسلام طرفندن وازآن جمله فارسیده نظامی وجامی وترکجه‌ده فضولی جانبندن سالک نظمه چکلمشدر. توراتده نامی راعیل اولوب، بعض تواریخ اسلامیه‌ده دخی بواسمله ذکر اولنمشدر.

زمانشاه { افغانستان حکمدارلرندن اولوب، احمد شاه ابدالینک تورونی وتیمور شاهک اوغلی ایدی. ۱۲۰۷ تاریخنده، پدرینک وفاتی اوزرینه، کابل تختنه قعود ایتمش ایدی. ۱۲۱۰ ده لاهوره کیدوب، دهلی یی دخی زیارت ایتمک عزمنده ایکن، هرات حاکمی بولنان کوچک برادری محمود شاه ممالکنه تجاوز ایتمکله، عودته مجبور اولمش؛ وآنجق ۱۲۱۴ ده مومی الیه محمود طرفندن اخذ، وبالاحصاره حبس اولنمشدی. ۱۸۳۰ تاریخ میلادیسنده انکلتره حکومتی کابل تختنه شاه شجاعی اوتورتمش ایسه‌ده، ۱۸۴۲ ده زمان شاه افغانستان حکومتنی استرداد ایتمشدی.

زمانی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتک مخلصیدر: برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانک اواخر سلطنتنده ارتحال ایتمشدر. شوبیت احمد پاشانک (آتش) قافیه‌لی غزلنه سویلدیکی نظیره‌سندندر:

دیدم پاره عذارکده نه‌در زلف سیه جانا
دیدی اول کوزلرم نوری نیچون اولماز دخان آتش

— ایکنجیسی دخی ادرنه‌لی اولوب، آدی محموددر. ابتدا (ساعی) تخلص ایدردی. شهزاده سلطان مصطفانک خدمتنده بولنوب، مشارالیهک وقعه‌سنده ناپدید اولمشدر. شوبیت اونکدر:

ذكارك خاطرى خطى اوجندن پرغبار آنجق
ينه آيينهٔ عالم نماده انكسار آنجق

زمانى { ايران شعراسندن دخى درت ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (ملا ـ) يزدلى اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه عباس ماضينك خدمتنده بولنمشدر . خواجه‌نك ديوانه جواب يازمشدر. وفاتى ١٠٢١ ده‌در. شو بيت اونكدر :

يار ازكلبهٔ ما دوش ندانسته كذشت
ليك دانسته نپرسيدكه ويرانهٔ كيست

— ايكنجيسى اردستانلى اولوب، نقاشلقده دخى مهارتى وار ايدى. شورباعى اونكدر :

بى لعل لبت كر شكر ناب خورم
كويى بجكر خنجر قصاب خورم
بى روى تو هر مى كه بجامم ريزند
آبست كه درتشنكئ خواب خورم

— اوچنجيسى سيستانلى اولوب، اورا حاكم زاده‌لرندندر. شوبيت اونكدر :

منزل نكرده ايم زمانى دراين جهان
چون آفتاب بر سر ديوار ولم

— دردنجيسى لاهيجانلى اولوب، صرف ونحو عمليه دخى اشتغالى وار ايدى. شوبيت اونكدر:

مكيدن لب شاهد وزخم كردن
نمك خوردنست ونمكدان شكستن

زمبله { (Zemble) [« نووايه زمليا » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زمپلين { (Zemplin) مجارستانده بر ايالت اولوب، شمالاً غاليچيا خطه‌سيله، شرقاً (اونغوآ) و (سابولقس)، غرباً (آباويوار) و (ساروش) ايالتلريله محدوددر. بويى ١٦٠ واكى ٤٥ كيلومتره اولوب، ٣٤٠٠٠٠ اهاليسى واردر. مركزى (اويهلى) قصبه سيدر . منبت واديلرى ومشهور باغلرى واردر .

زمخشر { خوارزمده بيوك برقريه اولوب، آتى الترجمه علامهٔ شهير زمخشرينك مسقط رأسيدر .

زمخشرى { (جار الله ابو القاسم محمود بن عمر) مشاهير علما وادبادن اولوب، نحو وادبيات عربيه‌ده وتفسير وحديث وفقهده يد طولاسى وبوعلومك جمله‌سنده تأليفات عديدهٔ معتبره‌سى واردر. ٤٦٧ تاريخنده خوارزمك زمخشر قريه‌سنده طوغوب، ٥٣٨ ده جرجانده وفات ايتمشدر . آثارينك اك بيوك واك مشهورى « كشاف » عنوانلى تفسيريدر. بوكتابى مكهٔ مكرمه‌ده يازوب، مدت مديده معتكف كعبهٔ شريفه اولديغيچون، (جار الله) عنوانينه نائل اولمشدر. سائر تأليفاتى: «ربيع الابرار» «انموذج» ، «المفصل» ، «المنهاج» ، «رئوس المسائل» ، «اساس البلاغه» ، «الفائق» ، «معجم الحدود» ، «مقدمة الادب» ، «ديوان التمثيل» ، «ديوان الرسائل» ، «ديوان الشعراء» ، «كتاب الاودية والجبال» ، «المفرد والمؤلف» وسائره‌دن عبارتدر. معتزلى المذهب اولوب، حتى كشافك افتتاحنده « الحمد لله الذى خلق القرآن » يازمشيدى. بعده اولنان اعتراضات اوزرينه، « خلق » كلمه‌سنى « جعل » ه تحويل ايتمش ايسه‌ده، بوكلمه دخى معتزله عندنده « خلق » معناسنه كلير.

زمرد { (بنت ابرق) مشاهير محدثاتدن اولوب، سكزنجى قرن هجريده مصرده ياشامشدر. زمانى علماسندن مولانا اثيرالدينك زوجه‌سى و (تضار) ك والده‌سيدر. عصرى مشاهير محدثيننذن استماع احاديث شريفه ايدوب، بعده حديث تدريسيله مشغول اولمش؛ و ٧٣٠ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

زمزم { مكهٔ مكرمه‌ده واقع مشهور بر قيو اولوب، حضرت ابراهيمك زوجه‌سى هاجر ويا اوغلى اسماعيل (عم) طرفندن حفر ويا كشف ايدلمش اولديغى مرويدر. برروايتده بو قيو بعده املا ونابديد اولوب، عبدالمطلب طرفندن كشف وتطهير اولنمش؛ وصوبى مشاراليه يديله حجاجه تقسيم اولنمغه باشلامش ايدى. كرك جاهليتده وكرك اسلامده مقدس ومبارك عد اولنوب، صوبى حجاج طرفندن اقطار بعيده‌يه نقل اولنور.

زمل { (بن عمرو العذرى) صحابه‌دن اولوب، قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وجانب رسالتپناهيدن كنديسنه قومنك رياستيله برلوا اعطا بيورلمشيدى. زمل بولوايى حامل اولديغى حالده، صفين محاربه‌سنده معاويه‌نك معيتنده حضرت على‌يه قارشى حربه جرأت ايتمش؛ و (مرج راهط) وقعه‌سنده قتل اولنمشدر .

زمیل { جزیره‌ده رصافه‌نك شرق جهتنده برمحل اولوب، حضرت ابابکر (رضه)‌ك زمان خلافتنده خالد بن ولید حضرتلری بو محلده بنی تغلب ایله برمحاربه ایتمشیدی.

زمین { ماوراء النهرده فرغانه ایله صغد آره‌سنده‌کی طریق اوزرنده برقصبه اولوب، ترنجبینیله مشهور ایدی.

زمیندار { سجستان ایله غور آره‌سنده یعنی افغانستانده برولایت واسعه اولوب، (داور) اسمیله دخی معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زمینی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. اسمی محموددر. ابتدا طریق علمه منسوب اولوب، بعده زعامته رغبت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دنیا قچان که تازه‌لنوب نوبهار اولور
قانلو یاشمله یریوزی هب لاله‌زار اولور

زناته { اندلسده سرقسطه (یعنی ساراغوسه)‌یه ملحق برناحیه اولوب، بعض علماء اسلامك وطنی بولنمشدر.

زنباع { (ابو روح — بن سلامة الجذامی) صحابه‌دن اولوب، فلسطینه کیدر کلیردی.

زنبره { صحابیاتدن اولوب، اوائل حالنده بنی مخزومدن برمشرکك جاریه‌سی اولدیغی حالده، هدایت ربانیه ایله اسلامه کلمش اولدیغندن، افندیسی طرفندن پك چوق جور واذیت کوروردی. حضرت ابابکر صدیق (رضه) حالندن خبردار اولدقده، اشترا واعتاق بیورمشدی.

زنبیلی { [«علی افندی. [«زنبیلی — » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زنج { (بلاد —) جغرافیون عرب بو اسمی آفریقانك علی العموم زنجی عرقیله مسکون جهاتنه وبالخاصه باب المندبدن آشاغی اولان قسم شرقیسنه ویررلر. بو وجهله (بلاد زنج) ایله (بلاد سودان)، برمعنا افاده ایتدکلری حالده، مسمالری آره‌سنده فرق اولوب، سودان آفریقای وسطیدن عبارتدر.

اصل (زنجی) اسمی سیاه رنکلی، قالین طوداقلی، یاصی وباصیق برونلی، پك قیویرجق صاچلی، طار آلینلی، کوچك قفالی، چیقیق یناقلی، قیصه وکری‌یه چکلمش چکه‌لی واوزون اللی وآیاقلی اولان عرق مخصوصه اطلاق اولندیغی حالده، عربلرك بلاد زنج اسمیله بتخصیص مراد ایتدکلری آفریقای شرقی یعنی سومالی وزنکبار اهالیسی پك‌ده بو عرقه منسوب دکلدرلر. بین العوام اکثریا یالکز رنکه باقیله‌رق، سیاه رنکلی آدملره زنجی نظریله باقیلیورسه‌ده، زنجیلرك یوقاریده برنبذه‌سی بیان اولنان علامات مخصوصه‌سنی حائز اولیوب، طوداقلری اینجه، برونی دوزکون، آلنی واسع، قفاسی بیوك، سیماسی بیضوی ومستوی، ال وآیاق وپارمقلری معتدل اولان آدملر هرنه قدر، هوا واقلیمك تأثیراتیله، سیاه اولسه‌لر، ینه عرق زنجی‌یه منسوب عد اولنمیه‌رق، عرق قافقاسیدن عد اولنملری اقتضا ایدر. سودانك هر طرفنه یایلمش اولان غالالر، حبشیلر، سومالیلر وسائر برچوق آفریقا اقوامی بوقبیلدندر. [«سودان» و «زنکبار» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

زنج { باشلیجه عراق عربده ساکن زنجیلردن مرکب برطائفه اولوب، ۲۵۵ تاریخ هجریسنده خلیفهٔ عباسی مهتدی باللهك زماننده نسل علی (رضه)‌دن اولمق ادعاسنده بولنان (علی حبیب) اسمنده برشخصك تحت ریاستنده رفع لوای بغی ایدرك، بصره وواسط جهتلرینی ضبط، واون بش سنه خلفای عباسیه عسکرینی اشغال ایتدکدن صکره، ۲۷۰ تاریخنده معتمدك زمان خلافتنده برادری موفق بالله طرفندن کلیاً تنکیل ایدلمشلردر.

زنجان { (یاخود زنکان) ایرانده آذربیجان ایله جبال (یعنی عراق عجمی) آره‌سنده وابهر ایله قزوین بیننده اوله‌رق سفیدروده تابع (زنجان رود) اوزرنده برشهر اولوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

زنجبار { زنکبارك معربیدر. [«زنکبار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زند { زردشتك کتابنك اسمی اولوب، بوکتابك محرر بولندیغی لسانه دخی بو اسم

ویرلمشدر. بولسان الیوم بتون متروك و منسی اولوب، کتاب مذکورك صحیفه‌لرندن بشقه هیچ بر اثرده باقی دکلدر. زردشتك محل ظهوری اولان بلخ وخراسان وافغانستان جهتلرنده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر. ساسانیلرك اوائل دورنده بیله ایران مجوسیلری بو لسانی آکلایه‌میوب، مذهب وآیینلرینك دستور العملی اولان کتاب مذکوری لسان پهلوی‌یه ترجمه ایتمکه مجبور اولمشلردی. زند لسانی هندك لسان قدیمی اولان (سانسکری) لسانه پك قریب ومشابه اولوب، حتی آوروپانك مستشرقین محققینی بوقرابت ومشابهته استناداً زندك متنی استخراج وترجمه‌یه وحتی زند لسانك قواعد صرفیه‌سیله لغت کتابنی دخی ضبط وتحریره موفق اولمشلردر. بولسانك پهلوی وفارسیدن زیاده سانسکری لسانه مشابهتی وخیلی اسکی زمانلرده دخی ایران اهالیسی طرفندن آکلاشیله‌مامسی بر شبهه‌یه محل براقیور، که اودم لسان مذکورك هیچ بر وقت ایرانده زبانزد اولمامسیله، هندن مطرود اولدیغی مظنون اولان زردشتك کندی کتابنی کندی لسان مادرزادنده یعنی هندده مستعمل بولنمش اولان سانسکری لسانك برشعبه‌سنده یازمش اولمسی احتمالیدر. ساسانیلرك زماننده بری زند کتابی سریانیجه‌دن مأخوذ اولان پهلوی حروفیله محرر بولنیورسه‌ده، کیانیان زماننده ایرانیلرك وعلی الخصوص بلخ جهتنده بولنانلرینك سریانیلرله اختلاط ومناسبتلری اولمدیغندن، بوکتابك ابتدا یا بعض آثار قدیمهٔ ایرانیه‌ده کوریلن میخ یازیسیله ویاخود هند حروفیله یازلمش اولمسی محتملدر.

زند { ایرانده الیوم حکومت سورمکده اولان قجار سلاله‌سندن اول حکومت سورمش برسلاله اولوب، مؤسسی (زند) اسمیله معروف برقومه منسوب عبدالکریم خاندر. بو ذات نادرشاهك اوردوسنده برعادی نفر ایکن، بعده علی مردان خانه تابع اولمش؛ وعلی مردان خان نادرشاهدن صکره ظهور ایدن فترت زماننده اصفهانی ضبط ایدوب، ملوك صفویه نسلندن (شاه‌اسماعیل) نامنده برچوجغی تخته اوتورتمش ایدی. علی مردان خانك وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، اسماً حکمدارلغی مشارالیه شاه اسماعیله ترکله، کندیسی وکیل نامنی آله‌رق، وبعض رقبا وخصماسنه غلبه چاله‌رق، بتون ایرانه مالك اولمش؛ وکندیسی عادل وخیرخواه برذات اولمغله، زراعت وتجارت ومعارفی احیا ایده‌رك، اکثریت اوزره مقر اتخاذ ایتدیکی شیرازی اعمار وتزیین ایلمشدی. ۱۱۹۳ ده عبدالکریم خان وفات ایدوب، یرینه کچن برادری (ذکی خان) بدخو برآدم اولمغله، چوق زمان دوام ایده‌میوب، متعاقباً مالك عبدالکریم خانك ایکنجی اوغلی ابو الفتح خانه نصیب اولمش ایسه‌ده، بوده کوشك وسفیه بر آدم اولمغله، عمیجه‌سی صادق خان تخته کچمش؛ و۱۱۹۶ ده یکنی علی مراد خان تخت نشین اولمش؛ و بو دخی غوائل ایله کچن قیصه برحکومتدن صکره ۱۱۹۹ ده وفات ایدوب، صادق خانك اوغلی جعفر خان وارثی اولمشدر. بونك زماننده سلالهٔ حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان ظهور ایله، ایرانك اکثر طرفلرنی ضبط ایتدیکندن، جعفرخانك الندە یالکز فارس ایله کرمان قالمش‌ایدی. ۱۲۰۳ ده جعفر خان تسمیم اولنوب، اوغلی لطف علی خان، هنوز کنج اولدیغی حالده، حاجی ابراهیمك سعییله تخته کچمشدی. خیلی نفوذه مالك اولان مرقوم حاجی ابراهیمله بونی چکه‌مین لطف علی خان آره‌سنده منافرت وقوع بولمغله، لطف علی‌خان آقا محمد قاچاره قارشی عسکر سوق ایتدکده، حاجی ابراهیم شیرازی ضبط ایتمش؛ ولطف علی خان بونی خبرآلنجه، کری دونوب، شیرازی استرداده چالیشمقده ایکن، آقامحمد قاچار اوستنه عسکر سوق ایده‌رك، وقوع بولان محاربه‌ده لطف علی خان غالب کلمش ایسه‌ده، برخدعه‌یه قاپیلوب، غلبه‌سندن استفاده ایده‌مه‌مش؛ وکرمانه قاچوب، تحصن ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت مقاومت ایده‌میوب، آقا محمدك الینه اسیر دوشمش؛ وبونك امریله کوزلری چیقاریلوب، طهرانه ارسال، واوراده وفات ایلمشدر. یدی حکمداردن عبارت اولان زند سلاله‌سی بونکله نهایت بولمشدر.

زندورد { واسط قربنده بولنمش بر قصبه اولوب، واسطك تأسیسنده خراب اولمشدر. منصور بغدادی تأسیس ایتدکده بونك قپولرینی اورایه نقل ایلدیکی مرویدر.

زنده { رومده یعنی آناطولینك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، ابو عبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

زنده { (میرزا زنده‌لی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. قلندرانه بر عمر سورمشدر. شو بیت اونکدر :

کر خدنکی بردل آید زان کمان ابرومرا
مونسی باشد بزیر خاك در پهلو مرا

زنده‌رود { (یاخود زند رود) ایرانده اصفهان شهری ایچندن کچر بر نهردر، که صوینك لطافت و خوشکوارلغیله مشهوردر. بونهر شهر مذکور ایله کاشان آره‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، اصفهانك آلت طرفنده قوملرده محو اولور. اوراده باتوب کرمانده چیقدیغی روایت اولنیورسه‌ده، بو روایت احتمالدن بعید کورینور.

زنطه { (Zentha) اشقودره کولنك اسم قدیمی اولوب، قبل الفتح اوجوارلرده تشکل ایتمش اولان برکوچك حکومت دخی بو اسمله معروفدر. [«اشقودره کولی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زنطه { (Zenthe) مجارستانك (باقس) ایالتنده و (تیسه) نهری اوزرنده اوله‌رق (قیس قنژه) نك ١٤ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر .

زنق { اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهیر متکلمیندن زنقینك مسقط رأسی اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر .

زنکاباد { دیاله نهرینك ساحل غربیسنده حدود ایرانیه قربنده وبغداد ایله موصل ولایتلری حدودنده برکوچك قصبه اولوب، مقدما ناحیه مرکزی ایدی .

زنکبار { (Zanzibar) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده بر آطه وبو آطه‌نك اوزرنده بر شهر ایله آطه‌نك قارشیسنده بر مملکت واسعه‌یه ویریلن اسمدر.

زنکبار آطه‌سی بحر محیط هندیده وآفریقاساحلنك ٢٠ کیلومتره آچیغنده اوله‌رق، ٦° ٢′ عرض جنوبی ایله ٣٧° طول شرقیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٨٠ واکی ٢٥ کیلومتره اولوب، تقریباً ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. خط استوایه قریبی جهتیله هواسی پك صیجاق، ویاغمورلری چوق اولمغله، رطوبتلی ایسه‌ده، مائم روزکارلرله تعدیل اولنه‌رق، صاغلامدر. اراضیسی پك منبت واو اقلیمه مخصوص بیوك ویاصی یاپراقلی نباتات واشجارله مستوردر. اهالیسی کاملاً مسلم اولوب، قسم اعظمی عماندن اورایه کچمش عرب وبر قسمی زنجیدر. زنکبار حاکمنك تحت اداره‌سنده وانکلتره دولتنك تحت حمایه‌سنده بولنیور.

— زنکبار شهری آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. زنکبار حاکمنك مقری اولوب، ساحل بوینجه درت بش قاتلی کوزل ابنیه‌سی وداخلده بعض قله‌لری، قلعه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سی وآفریقا وهند وجزیرة العربله پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیزلیلرك الده بولندیغی زماندن بری بوشهر اسرا تجارتنك اك ایشلك بربازاری حکمنه کچمش ایکن، اخیراً حاکم زنکبارك انکلتره دولتیله ایتدیکی معاهده اوزرینه، بوتجارت منفوره‌یه ختام ویرلمشدر.

— زنکبار مملکتی (رووومه) ایله (جوبه) نهرلرینك مجرالری آره‌سنده واقع اولوب، خط استوادن ١١° عرض جنوبی‌یه قدر ممتد اولور. جنوباً پورتکیزه تابع موزامبیق مملکتیله، شرقاً بحرمحیط هندی ایله، شمالاً دخی سومالی بلادیله محدود اولوب، آفریقانك ایچنه طوغری نره‌یه قدر ممتد اولدیغی مجهول و بناءً علیه حدود غربیه‌سی غیرمعیندر . عرب بحریونی اوته‌دن بری اوراره یناشوب، اجرای تجارت ونشر اسلام ایتمکله، قرن سابقده مسقط امامی ابتدا جزیره وشهری وکیده‌رك زنکبار سواحلنی ضبط ایتمش؛ وبعده امامك ایکی اوغلندن بری زنکباره انتقال ایله، بومملکتی مستقل بر حکومت اسلامیه صورتنه قویمشدر. زنکبار حکومتی بوندن مقدم آفریقانك اك قوتلی حکومات اسلامیه‌سندن اولوب ، جزیره وسواحلده برلشمش اولان عرب تجارندن بشقه، عربلر مملکتك ایچ طرفلرینه وتاتانغانیقه

ونیازه کوللرینه قدر یاییله‌رق، کوزل چفتلکلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمش؛ وتنبللك وشقاوتله مألوف اولان سیاهی مشرکلری دین اسلامه جلب ودعوت ایده‌رك، بونلره برطریق تمدن آچمشلرایدی. ایکی طرفلرده عربلرله یرلی وحشیلر آره‌سنده اختلاف وقوع بولدقجه، انکلتره یرلیلری التزام ایده‌رك، وبونلره یوز ویره‌رك، حرکات وحشیانه‌لرینه رواج ویرمشدر. بو موانعه قارشی دیکر بر حامی ایدنمك اوزره، حاکم سابق سید برغش آوروپایه سیاحتله، آلمانیایه تقرب ایتمش ایسه‌ده، آلمانلر بو مناسبات دوستانه‌دن بالاستفاده، انکلتره دولتیله اوپوشه‌رق، وزنکبار مملکتنك قسم شمالیسنی وجزیره و شهر ایله حاکمك حمایه‌سنی انکلیزلره براقه‌رق، کندیلری بو قطعهٔ واسعه‌نك قسم جنوبیسنی ساحلدن غرباً تانغانیقه کولنه وشمالاً نیازه کولندن جنوباً نیاسه کولنه‌دك (شرق آلمان آفریقه‌سی) اسمیله بیوك بر مهجر تشکیل ایتمشلردر. رسماً سواحلی ینه زنکبار حاکمنه براقمشلر سه‌ده، حقیقتده سواحله‌دخی کندیلری حاکم اولوب، قلمرولرینی ساحله قدر تمدید ایتمشلردر. بو وجهله زنکبار مملکتی بوکونکی کونده اعتباری بر اسم اولوب، خطهٔ مذکوره خریطه‌لرده (شرق انکلیز آفریقاسی) و (شرق آلمان آفریقاسی) اسملریله ایکی‌یه منقسمدر. مع هذا اورالره مدنیتك ادخالی واهالیسنك وحشیلکدن تخلیصی مجرد نشر اسلامله ممکن اوله‌بیله‌جکنی آوروپالی سیاحلر دخی منصفانه اعتراف ایتمکده‌درلر. بو مملکت واسعه‌ده وقتیله زنکبار حاکمنك وشمدی آلمانیه وانکلتره‌نك تحت حمایه‌سنده بولنور بر چوق قبائل وحشیه بولنوب، باشلیجه‌لری: ماغادوقسو، ملینده، کیلوآ وسائره‌در. سواحله قریب محللرنده واسع اووه‌لر و صیق اورمانلر وایچ طرفده ۳۰۰۰ متره ارتفاعنه قدر یوکسك طاغلر بولنوب، بر چوق انهار دخی مملکتی شق ایدر. هواسی فوق العاده صیجاق وآغیر یرلرده وخیمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج، چیویت، شکر قامشی، پاموق وانواع میوه‌لر حاصل اولور. تك دینلن قیمتدار آغاج بأوباب تعبیر اولنان شجرهٔ عظیمه وسائره دخی بولنیور. آلتون، کومش، باقیر، دمیر وسائر معدنلری دخی واردر. اهالیٔ اصلیه (کافر) اقوامنه مخصوص لسانله متکلم اولوب (بازوتو) لرله وسائر آفریقای جنوبی اقوامیله قرابت جنسیه‌لری واردر. اوته‌دن بری هرطرفه یرلشمش اولان عربلردن بشقه اهالیٔ اصلیه‌نك دخی بربیوك قسمی دین اسلامی قبول ایتمشلردر.

زنکی { فارسده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان سنغرك برادری ومودود بن سلغرك اوغلیدر. ۵۵٦ تاریخندن ۵۷۰ تاریخنه‌دك ۱٤ سنه حکومت سورمش، وبرچوق خیراته موفق اولمشدر. کندیسندن صکره اوغلی تکله حکومت سوروب، بعده سنغرك اوغلی طغرل تخته چیقمش ایسه‌ده، بوندن صکره زنکینك دیکر اوغلی سعد حکومته کچوب، سلاله‌نك انقراضنه‌دك سلطنت بونك نسلنده قالدیغیچون، بوسلاله‌یه ال سنغر ویا سلغر دنیلدیکی کبی (آل زنکی) دخی دیرلر.

زنکی { (عماد الدین) موصل وشام جهتلرنده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سنك برنجیسی وبودولتك بانیسی اولوب، آقسنغرك اوغلیدر. [«عماد الدین زنکی» ماده‌سنه مراجعت.]

زنکی { ایران شعراسندن اولوب، اتابکان فارسدن مظفرالدین زنکی‌یه منسوب بولندیغندن، بو مخلصی اختیار ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بر روی توخطی بنمایم که بدان خط
صد بوسه مرا برلب لعل تو براتست

زنکیانی { (عزالدین) مشاهیر صرفیوندن اولوب، صاحبی اسمنه نسبتله «عزی» عنوانیله متعارف کتب متداولهٔ صرفیه‌دن «التصریف» عنوانلی کتابك مؤلفیدر. ٦۵۵ ده وفات ایتمشدر.

زنوبیه { (Zénobie) بلکه زینبدن غلطدر. جزیره (عرب امراسندن برینك قیزی اولوب، تدمر ملکه‌سی ایدی. ایکنجی تأهلی اولمق اوزره، اودینانه واروب، بونکله برابر شاپوره قارشی سفر ایتمشدی. کندیسنه اسناد اولنان اودینانك قتلندن صکره، شرق

ملكه‌سی نامنی آله‌رق، الكاسنی فراندن آق دكیز ساحلنه وجزیرة العرب چوللرندن آناطولینك وسطلرینه‌دك توسیع ایتمشیدی. روماليلر قارشی ٢٦٧ دن ٢٧٢ تاريخنه‌دك محاربه ايدوب، غالبانه غلبه چالمش ايسه‌ده، آؤرليان طرفندن آنطاكيه وحماده مغلوب اولوب، تدمرده محاصره اولنمش؛ وزنوبيه فرار ايتمش ايسه‌ده، دردست اولنه‌رق، ٢٧٣ده رومايه سوق اولنمشدی. تيبورده اقامت ايتديريلوب، بقيهٔ عمرينی اولاديله برابر برحال مجهوليتده كچيرمشدر.

زنوبيه (Zènobie) ايبريا حكمداری راداميسنك زوجه‌سی ومشهور مهردادك قيزی اولوب، زوجی بر محاربه‌ده قاچاركن، دشمنلرينك الينه دوشمك قورقوسيله، كنديسنی بيچاقله اوروب، آراس نهرينه آتمش ايسه‌ده، زنوبيه قورتلوب، تيريدادك الينه كچمش؛ وبرحكمدار زوجه‌سنه لايق حرمت ورعايته مظهر اولمش ايدی.

زنودور (Zènodore) يونان قديمك مشهور هيكلتراشلرندن اولوب، برنجی قرن ميلاديده ياشامشدر.

زنون (Zénon) يونان قديم حكماسندن ايكی ذاتك اسميدر:

برنجيسی ميلاددن ٥٠٤ ويا ٤٩٠ سنه اول او وقت بيوك يونان تسميه اولنان ايتاليای جنوبينك (اليا) شهرنده طوغمش؛ و (پارمنيد) دن تحصيل علم وفلسفه ايدوب، قبل الميلاد ٤٦٤ تاريخنده آتنه‌يه سياحتله، اوراده استادينك فلسفه‌سنی وعلم آداب محاوره‌يی تدريس ايتمكه باشلامشيدی. آداب محاوره‌يی برعلم مخصوص صورتنده قويان واك اول اجرتله تدريس ايدن بوذاتدر. وحدت اشيايی وسكون وعدم حركتی تدريس ايدركن، برشخص مضحك اوكندن كچمكله بوايكنجی فكرينك بطلاننی اثبات ايتمش اولديغی مروی اولوب، بوحركت (ديوجنس)ه اسناد اولنيورسه‌ده، ديوجنس صاحب ترجمه‌دن ١٠٠ سنه صكره ظهور ايتمشدر.

— ايكنجيسی رواقيون مذهب فلسفه‌سنك موجدی اولوب، قبريسك (كيتيوم) مدينهٔ قديمه‌سنده ميلاددن ٣٦٠ سنه اول طوغمش؛ وزنكين بر تاجرك اوغلی اولمغله، ابتدا كنديسی‌ده تجارته سلوك ايدوب، بربيوك زيانه اوغرادقدن صكره، بومسلكدن واز كچمش ايدی. بركون آتنه‌ده تصادفاً بركتابجی دكاننده اكسنوفونك سقراطك خواطرينی حاوی كتابنی الينه كچمكله، بردن بره فلسفه‌يه ميل ومحبت ايدوب، كليپوندن (قراتس)ك، بعده مغاريوندن (استيلپون)ك ونهايت آقادميوندن (اكسنوقرات) و (پولون)ك درسنه دوام ايده‌رك، كنديسنه مخصوص برمذهب فلسفی ايجاد، و ٤٠ ياشنده ايكن آتنه‌نك بررواق آلتنده تدريسه باشلامغله، درسنه دوام وفلسفه‌سنه تبعيت ايدنلر (رواقيون) اسميله شهرت بولمشلردر. اقوالنه مطابق افعال وحركاتی وحسن اخلاق حلقهٔ تدريسنه پك چوق طلبه جلب ايدوب، ماكدونيه حكمداری (آنتيغون غوناتاس) دخی جمله شاگردانندن ايدی. پك مسن اولديغی حالده قبل الميلاد ٢٦٣ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. عمومك فوق العاده حرمت ومحبتنه مظهر اولمشدی. فلسفه‌سنی منطقيات، طبيعيات واخلاق شعبه‌لرينه تقسيم ايدوب الك زياده اخلاقه اهميت ويرردی. وحدته معتقد اولوب، انسان ايچون روح نه ايسه كائنات ايچون دخی الوهيت او اولديغنه، وروحك بعدالوفات منفرداً بقاسنی انكار ايدوب، روح عالم اولان الوهيتله وحدت حاصل اولديغنه اعتقاد ايدردی. آثارينك اكثری نابود اولوب، افكاری سائر قدمای مؤلفينك كتابلرندن وپلوتارخوس طرفندن يازلمش ترجمهٔ حالندن منفهم اوليور.

زنون (Zénon) قسطنطينيه روم ايمپراطورلرندن اولوب، (ايساوره‌لی Isaurien) لقبيله ملقبدر. ابتدا برضابط ايكن، ايمپراطور برنجی ليونك توجهنی قزانه‌رق، دامادی اولمش؛ و ٤٧٤ تاريخ ميلاديسنده، بونك وفاتی اوزرينه، كندی اوغلی صبی ايكنجی ليون طرفندن ايمپراطورلغه تشريك ايدلمش؛ ومتعاقباً بوچوجق وفات ايتمكله، بالاستقلال ايمپراطور اولمش ايدی. ٤٧٥ ده، برنجی ليونك قاريسی (ورينه) طرفندن اوياندريلان فترت اوزرينه، تختی ترك ايدوب، وطنی اولان (ايساوره)يه چكلمش ايسه‌ده، ايكی سنه

صکره ایساوره‌لی عسکرك وغوتلرك یاردیمیله یکیدن زمام اداره‌یی النه آلمش؛ وکوستردیکی شدت واجرا ایتدیکی معاملات غیرلایقه ایله نامنی لکه‌دار ایدوب، فسق وسفاهته طالمش اولدیغندن، ٤٩١ ده سرخوش اولدیغی حالده، کندی قاریسی (آریانده) نك دلالتیله حیاً دفن اولنمشدر. زماننده برچوق مذهب غوغالری ظهور ایدوب، کندیسی بو اختلافاتی منع ایچون «توحید» عنوانیله بر تعلیمات نامه نشر ایتمش ایسه‌ده، بو حرکتیله‌ده هیچ بر طرفی ممنون ایده‌مه‌مش ایدی.

زو ـ (بیشداد یادن زابك نام دیکریدر. [«زاب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

زواوه ـ آفریقیه ایله مغرب آره‌سنده یعنی جزایر جهتنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زواوی ـ (شیخ زین‌الدین یحیی بن عبدالمعطی) مشاهیر نحویوندن اولوب، بوفنده «الدرة الالفیة» عنوانلی رسالهٔ منظومه‌نك صاحبیدر. مغربك آنف البیان قصبه‌سندن اولوب، ٦٢٨ ده وفات ایتمشدر. تألیف مذکوری شرق وغربده مشهور اولوب، برچوق نحویون طرفندن شرح اولنمشدر.

زوپیر ـ (Zopyr) یونان قدیم مورخلری بو اسمله اسفندیار اولمسی لازم کلن برنجی داریوسك سردارلرندن برینی ذکر ایدوب، حکمدار مشارالیهك بابلی محاصره‌سنده بو ذاتك کمال صداقتندن کندی بورنی و قولاقلرینی کسه‌رك، اسفندیار طرفندن بو حاله قونلدیغنی بیانله، بابلیلره التجا ایتمش؛ وبو وجهله امنیتلرنی قزاندقدن صکره، افندیسنه شهرك قپولرینی آچمش اولدیغنی بیان ایدیورلر. ایران تواریخنده مذکور دکلدر.

زوتن ـ (Zutthen) فلمنك (کلدره) ایالتنده و (ایسل) نهری اوزرنده اوله‌رق (دوندر) ك ١٤ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مصنع بر کلیساسی وکوزل ابنیهٔ امیریه‌سی واردر. پك اسکی بر قصبه‌در.

زوجیتانه ـ (Zeugitane) روماليلرك قرتاجی ضبط ایتدکدن صکره افریقیه خطه‌سنه یعنی تونس ایله جزایرك قسنطینه جهتنه ویردکلری اسم اولوب، بونی برایالت اتخاذ ایتمشلردی.

زودنویس ـ (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلیدر. حسن خطه متعلق «الرسالة الرشیدیه» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بوکتابی ٧١٠ تاریخنده یازمشدر. پارس کتبخانه‌سنده ١ رقمیله مرقم بر نسخه‌سی واردر.

زور ـ جزیره ایله برالشامده یعنی فراتك ایکی جهتنده مستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنور واسع بر یر اولوب، ٣٤° ایله ٣٧° ١٠′ عرض شمالی و ٣٥° ١٥′ ایله ٣٩° ٢٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمالاً دیاربکر وحلب، غرباً ینه حلب وسوریه، شرقاً موصل وبغداد ولایتلریله، جنوباً دخی برالشام چولیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی دخی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ نفوس راده‌لرنده‌در، که بهر کیلومتره باشنه برکشی دوشر. مرکزی فرات ساحلنده واقع (دیر زور) قصبه‌سی اولوب، سنجاق مرکزله برابر بروجه زیر ٤ قضا، ٤ ناحیه و ١٤٨ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
دیر	سبخه، تدمر، کوکب	٧١	٤٥٠٠٠
عشاره	بصیره	٣٤	٢٤٠٠٠
رأس العین	—	٢٤	١٦٠٠٠
البوکمال	—	١٩	١٥٠٠٠

اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآز عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری یوغیسه‌ده، مرکز قضاسیله رأس العین قضاسی آره‌سنده (جبل عبدالعزیز) طاغی بولنیور، که سنجاغك قسم شمالیسنده سنجار طاغنه طوغری بر قوس تشکیل ایدیور. (جبل رواق) اسمیله دیکر بر طاغ دخی سوریه ولایتندن کلوب، شمال شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، تدمر خرابه‌لرینه قدر واصل اولور. سبخه ناحیه‌سنده دخی معدن اسمیله برکوچك طاغ و دیر قصبه‌سنك قربنده بر تپه بولنیور. سنجاق کاملاً فرات حوضه‌سی داخلنده اولوب، بو ایرماق شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری سنجاغی ٢٨٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده شق ایتدیکی کبی الك بیوك تابعلرندن اولان (خابور) نهری دخی سنجاغك

قسم شمالیسنی یعنی فراتك شمال جهتندهکی قسمنی شمالدن جنوبه ۳۰۵ کیلومترهلك مسافهده شق ایدوب، صول کنارندن سنجاغك داخلنده بلیخ، جرجب، زرکه، جغجاغه، جراحی وحساوی نهرلرینی وبرچوق کوکوردلی میاه معدنیهیی آلیر. بو انهارك جملهسنده کلیتلی بالیق بولنور. فراتك زور سنجاغی داخلندهکی قسمنده سیرسفائنه مانع اولهجق برمشکلات اولمیوب، جزئی بر مصرفله بو حاله وضع اولنهبیلیر. شمدیکی حالده کلکله ایشلرلر. فرات مجراسنك جوارلرنده وسائر بعض یرلرنده بر طاقم طوزلی کوللر و بطاقلقلر دخی بولنوب، کوزل طوز اخراج اولنور؛ وبو کوللرك برنده پك مقبول برنوع بالیق صید اولنوب، دمشق شامه وسائر طرفلره کوندریلور. اراضیسی پك منبت اولوب، بعض جهتلری انهارك صولریلهسق و اروا اولنور، وبعضلریده یالکز یاغموردن استفاده ایدرلر. بو ایکنجی اراضیده قیش محصولی اولهرق آرپه وبغدای حاصل اولوب، یوللرك بعد مسافهسندن طولایی اخراج اولنهمیهجغی جهتله، یالکز احتیاجات محلیهیه کفایت ایدهجك قدر زرع اولنور. انهارك صویله اروا اولنان یرلردهدخی مصر بغدایی وداری حاصل اولوب، داریدن اخراجات دخی اولور. بتون سنجاقده حد وسطی اوزره سنوی بهر طغاری ۱۵۰۰ کیلو اولمق اوزره ۵۳۹۱ طغار بغدای، ۲٤٦۱ طغار آرپه، ۱۰۰۰۰ طغار مصر و ۱٦۳۱ طغار داری حاصل اولور. اشجار مثمره غرسنه یکی باشلانوب، هنوز لایقیله محصول آلنهمیور. حیوانات اهلیهسی چوقجه اولوب، ۱٤۰۰۰ صیغیر، ۱۷۰۰ آت، ۸۵۰۰ اشك، ٤۰۰۰ دوه و ٤۷۸۲۰۰ قویون موجوددر. سکنالری اولمدیغی حالده، سنجاق داخلنده جولان ومرور ایدن عشیرتلرك کلیتلی دوه و قویونلریله خرکهلری بو حسابه داخل دکلدر. هواسی یازین پك صیجاق اولوب، سانتیغراد حسابیله میزانالحراره ٥٦ درجهیه قدر چیقارسهده، صاغلام اولوب، البوکمالدهکی صیتمهدن بشقه هیچ بر محلی خستهلق یوقدر. قیشین یاغمورلری چوق اولوب، هواسی دخی معتدلدر. نیسان ومایسده علیالخصوص البوکمالده سینك وسیوریسینکلر چوقدر. سنجاق داخلنده شمدییه قدر هیچ بر معدن بولنمامش ایسهده، آلچی وتبشیر کبی اتربهسی چوقدر. سبجه وتدمر ناحیهلرنده برچوق کوکوردلی میاه معدنیه بولنیور. فرات وادیسنده تمر هندی، قواق، طوت وخرما آغاجلرینی حاوی بعض کوچك اورمانلر بولنوب، الك بیوکلری اولان البوکمال اورماننك طولی ۷ کیلومترهدر. یقین وقتلره کلنجهیه قدر زورده آرسلان وقپلانه تصادف اولنیوردیسهده، شمدی بو حیوانلردن اثر کورلمیوب، چقال، طوموز، صیرتلان، قورد وتیلکی کبی حیوانات بولنهرق، الك زیاده اورمانلرده طولاشیرلر. زورده یالکز عبا اعمال اولنوب، سائر معمولات لازمه دمشقدن، حلبدن وبغداددن نقل اولنور. مرکز لوانك بواوچ شهرایله خیلی تجارتی اولوب، مقتن صورتده کاروانلر ایشلر. سنجاغك سنوی اخراجاتی ۱۳۰۰۰۰ و ادخالاتی ۸۰۰۰۰ لیرایه بالغ اولور. اخراجاتی قویون، یپاغی، یاغ، دری، سیسام ومصردن عبارتدر. وارداق سنویهسی ٤۹۲۰۷ لیرایی تجاوز ایتمیور.

بو سنجاق یقین وقتلره کلنجهیه قدر عربان عشایرینك جولانکاهی اولوب، انتظام وامنیتدن محروم ایکن، بوندن اوتوز یدی سنه اول سردار اکرم عمر پاشا عربانی تنکیل ایدهرك، اوراسنی تحت انضباطه آلمش؛ واو وقته قدر ملجأ اشقیا اولان دیر قصبهسی عراق ایله سوریه آرهسنده تجارتکاه بر قصبه اولوب، زور خطهسی ابتدا حلب ولایتنه ملحق وبعده مستقل بر سنجاق صورتنه قونمشدر. ابتدای تشکیلاتده متصرفلق ایدن آرسلان پاشانك همتیله کاروان طریقلرنده بر طاقم خانلر انشا و عساکر اقامه ایدیلهرك، امنیت استحصال اولنمشدر. فرات سیرسفائنه صالح بر حاله وضع، ودمیریول خطلری تمدید ایدیلهجك اولسه، بو سنجاق هرنوع ترقیاته مستعددر.

زَوراء { مائله ومنحرفه دیمك اولان بو کلمه دجلهنك بغداده قریب قسمنه ودجلهنك ساحل غربیسنده مؤسس اولان اصل بغداد شهرینه اطلاق اولنور. شهرك بواسمله سبب تسمیهسی قپولرینك بربرینه مقابل اولمیوب یان دوشمهلری، ویاخود جامعلرینك قبلهیه یاندن متوجه اولملریدر. — مدینهٔ منورهنك چارشیسنه وجزیرة العربك مختلف محللرینهده بواسم ویریلیردی. — بطلمیوس «ملحمه» سنده ۳۹° عرضیله ۱۰۵° طولنده (زورا)

اسمیله برقصبه اولدیغنی ذکر ایتمیله، یاقوت حموی «معجم» نده بونی بیلدیکنی واولسه اولسه بلاد رومده اوله‌جغنی بیان ایدیور .

زوراونو (Zuravno) غالیجیاده (دنیستر) نهری ازرنده و (استری) نك ۲۹ کیلومتره شرقنده بیوك برقریه اولوب، ۱٦۷٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلی عسکری بومحلده لهلیلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمش؛ و (سوبیسکی) یی (پودولیه) و (اوقرنه) یی دولت عثمانیه‌یه ترك ایدن (زوراونو) معاهده‌سنی امضایه مجبور ایتمشلر ایدی.

زوروبابل (Zorobabel) یهود رؤسا- سندن اولوب، کیخسرو بابلی فتح ایله، اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیلك وطنلرینه عودتلرینه مساعده ایتدیکی وقت، بوذات قومنی قدسه سوق ایتمش؛ و (یسو) نام کاهنك یاردیمیله آیین یهودی تجدید واحیا ایدوب، سامریلرك ممانعتیله برابر، بیت مقدسی یکیدن تأسیس ایلمش ایدی.

زوریخ (Zürih) اسویچره‌نك قسم شما- لیسنده همنامی اولان کولك منتهای شمالنده وبوکولك آیاغی حکمنده اولان (لیمات) نهری اوزرنده ناحیه یعنی جمهوریت مرکزی وبتون اسویچره‌نك الك بیوك شهری اولوب، ۹۰۰۸۸ اهالیسی، کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی، دارالفنونی تشریحه مخصوص بیوك عملیاتخانه‌سی، تاریخ طبیعی‌یه مخصوص صاله‌سی، فنون مختلفه نمونه‌خانه‌لری، متعدد کتبخانه‌سی، مکتب صنایعی، کورلره مخصوص مکتبی، متعدد مکاتب اعدادیه وسائره‌سی، یتیمخانه‌سی، دار- الشفاسی، (مونستر) اسمیله مصنع برکلیساسی، مختلف ایپك قماشلر وپاموقدن بعض منسوجاتله سرکه وسائره فابریقه‌لری واردر. معارفیله واسباب تحصیل وتربیه- نك مکملیتیله مشهور اولوب، «اسویچره‌نك آتنه‌سی» اسمنه مستحق اولمشدر. مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسیدر. پك اسکی برشهر اولوب، روماليلر زماننده (توریقوم) اسمیله معروف ایدی. اوته‌دن بری برچوق وقایع سیاسیه‌نك محل جریانی اوله کلمشدر.

زوریخ (Canton de Zürich) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ۲۵ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً (باده) بیوك دوقه‌لغیله و (شافهوزه) ناحیه‌سیله، غرباً آغرووبه، جنوباً سنت غال، زوغ واشویچ، شرقاً دخی تورغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بونی ٦۲ واکی ٤۳ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۵۰ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۷۱۸۳ اهالیسی واردر. اهالیسنك همان جمله‌سی پروتستاندر. مرکزی همنامی اولان شهردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، اورالرده آلپ سلسله‌سنك اتکلری وشعبه- لری خیلی انحطاط کسب ایتمکله، هیچ برمحلی ۱۱٦۰ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز. اسویچره‌نك جهات جنو- بیه‌سنده‌کی بوز دره‌لرندن دخی عاریدر. (رین) ایرماغی ناحیه‌نك حدود شمالیه‌سنی تفریق وبر محلنده اراضیسی ایچنه دخول ایتدیکی کبی، بوایرماغه منصب اولمق اوزره، عمومیت اوزره جنوبدن شماله آقار برقاچ نهری دها واردر، که باشلیجه‌لری: رایس، لیمات، سیل وتوردر. آتیده بیان اولنه‌جق (زوریخ) کولی ناحیه‌نك نصفنی ایکی‌یه شق ایتدیکی کبی، بونك شرق جهتنده برقاچ کوچك کول دخی بولنیور. اورمانلری ومرعالری چوق اولدیغی کبی، زراعت دخی پك ایلری اولوب، اقلیمك مساعد اولدیغی حبوبات وسبزه ومیوه‌لرك انواعی یتیشدیریلیر. صیغیر وقیون وسائر حیوانات یتیشدیروب بسلمکه‌ده اهالیسنك فوق‌العاده مهارت واستعدادی واردر. صنایع دخی پك ایلری اولوب، منسوجات ومعمولات مختلفه‌یه مخصوص پك چوق فابریقه‌لری واردر، وتجارتی پك ایشلکدر. ناحیه داخلنده متعدد دمیر یوللر بولنوب، کول ونهرلریله برابر تجارتی تسهیل ایدیور. هواسی اسو- یچره‌نك سائر طرفلرینه نسبةً معتدل وهله یازین پك لطیفدر. بوناحیه ۱۳۵۱ ده جماهیر متفقه‌یه التحاق ایدوب، او وقت یالکز زوریخ شهریله (سیل) نهری کنارنده واقع برقضادن مرکب ایدی. اون دردنجی واون بشنجی قرن میلادیده کسب توسع ایدوب، شمدیکی حدودی بولمشدر. ۱۸۰۲ ده برطاقم مناز- عاته میدان اولمغله، فرانسه‌نك مداخله‌سنی واسو- یچره‌نك ۱۹ ناحیه اوزرینه تنظیمی انتاج ایتمشدی. ناحیه‌نك شمدیکی اصول اداره‌سی ۱۸۳۹ ده تنظیم اولنمشدر. ارکان حکومت ۲۱۲ اعضادن مرکب بر

مجلس عمومی ایله ٢٥ اعضادن مرکب بر مجلس دائمیدن وبر تمییز محکمه‌سندن عبارتدر.

زوریخ { کولی (Lac de Zürich) اسو - یچره‌نك وسعتجه ایکنجی درجه‌ده بولنان کوللرندن اولوب، ابتدا (سنت غال) ایله (اشویج) ناحیه‌لری آره‌سنده وبعده زوریخ ناحیه‌سی داخلنده برقوس ویا هلال رسمنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. طولی ٤٢ وعرض وسطیسی ٣ کیلومتره‌در. درینلکی بعض محللرنده ٢٠٠ مترویه قدر واصل اولور. یوقاری وآشاغیناملریله ایکی قسم اعتبار اولنوب، آره‌لرنده ١٨٠٠ قدم بوینی اولان برکوپری بولنیور. جنوب شرقی کوشه‌سنه (لینت) نهری بوکوله منصب اولور؛ واوست طر - فنده‌کی (والن) کولیله برجدولله اختلاط ایدر. شمال غربی کوشه‌سندن (لیمات) نهری چیقوب، زوریخ شهری ایچندن مروروله، (رن) ایرماغنه دوکلمك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. سائر اسویچره کوللری کبی بودخی غایتله کوزل منظره‌لی ودلنشین کنارلرله محاطدر. ساحل غربیسی بویجه بردمیریول خطی ممتد اولدیغی کبی، ذکر اولنان کوپریدن ساحل شرقیسنه دخی برشعبه اوزانیرکه (والن) کولی قر - بنده ایکیسی بعدالتقاطع، آلپ سلسله‌سنك اتکارینه قدر ممتد اولورلر.

زوزان { اخلاط، آذربجان، دیاربکر و موصل آره‌لرنده اکرادله مسکون برناحیه اولوب، ١٩ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح ایدلمش اولدیغی کتب فتوحده محرردر. ابن اثیر بوناحیه‌نك دجله‌نك جهت شرقیه‌سنده وجزیرهٔ ابن عمرك (یعنی جزره‌نك) قارشیسنده واقع اولوب، موصلدن ایکی کونلك مسافه‌دن باشلایه‌رق، آذربجان حدودینه‌دك ممتد اولدیغنی وایچنده برچوق قلاع حصینه بولندیغنی بیان ایدیور.

زَوزَن { خراسانده نیسابور ایله هرات آره - سنده ١٢٤ قریه‌دن مرکب برناحیهٔ واسعه وبونك مرکزی اولان برقصبه اولوب، کثرت علما وفضلاسندن طولایی (البصرة الصغری) دینلیر - دی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

زوزنی { (ابو عبد الله حسین بن احمد) مشاهیر ادبادن اولوب، معلقات سبعه‌یی شرح ایتمشدر. بوشرح پارس کتبخانه‌سنده ١١٥٤ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

— (ابو حنیفه عبد الرحمن بن حسن زوزنی) مشاهیر محدثین وخطاطیندن اولوب، ٤٠٠ مصحف شریف یازمش، وبرینی ٥٠ دیناره ویرمش ایدی. ٤٥٥ تاریخنده حجه کیتمشیدی.

— (ابو العباس ولید بن احمد زوزنی) دخی محدثین وصوفیوندن اولوب، ٣٧٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— (ابو نصر احمد بن علی زوزنی) دخی ادبادن اولوب، بغداده ورودله سلاجقه‌دن عضد الدوله‌نك خدمتنه کیرمشیدی. شوقطعه اونکدر:

ولا اقبل الدنیا جمیعاً بمنة
ولا اشتری عز المراتب بالذل
واعشق کحلاء المدامع خلقة
لئلا تری فی عینها منة الکحل

زوغ { (Zug) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه‌نك مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان کولك کنارنده واقعدر. ٤٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی ومقارنه وشهریه وسائره فابریقه‌لریله قورو یمش اخراجاتی واردر.

زوغ { ناحیه‌سی (Canton de Zug) اسو - یچره جماهیر متفقه‌سنی ترکیب ایدن ٢٥ ناحیه‌نك بری اولوب، شمالاً زوریخ، شرقاً وجنوباً اشویج، غرباً دخی آرغوویه ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. کوچك برناحیه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بوینی ٢٠ واکی ١٧ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٣٩ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٠٢٩ اهالیسی واردر. سکنه‌سی کاملاً آلمان واکثریت اوزره قتولیکدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت دره وبایرلری چوقدر. همنامی اولان کولك نصف شمالیسی ناحیه‌نك ایچنده اولوب، بونك آیاغی حکمنده اولان (رایس) نهری، رن ایرماغنه دوکلمك اوزره، شمال غربی‌یه طوغری آقار. مذکور کولك شرق جهتنده برکوچك کول دها

واردر ،كه آياغى اولان بر نهر ناحيه‌نك ايچنده طولاشه‌رق ، ساحل شماليسندن زوغ كولنه دوكيلور. هواسى معتدل وصاغلامدر . كستانه وسائر ميوه‌لريله پينير و باغ محصولاتى چوقدر . كليتلى كيراسو اعمال اولنور . اوچ دمير يول خطى ناحيه‌يه داخل اولوب، كولك كنارلرينى دور ايديور. زوغ ناحيه‌سى ۱۳۵۲ ده جماهير متفقه‌يه التحاق ايتمشدر .

زوغ { كولى (Lac de Zug) اسويچره‌نك ايكنجى درجه‌ده‌كى كوللرندن اولوب، زوغ، اسويچ ولوسرنه ناحيه‌لرى آره‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولى ۱۴ وعرض وسطيسى ۲ كيلومتره اولوب، درينلكى تقريباً ۲۱۵ متره‌در. همنامى اولان ناحيه‌ده بولنان بر كوچك كول ايله اختلاطى اولوب ، (رين) ايرماغنه دوكيلان (رايس) نهرى دخى آياغى حكمنده در .

زوغما { (Zeugma) سوريه‌ده فراتك ساحل يمينده و (افاميه) نك قارشيسنده اسكى بر قصبه اولوب، افاميه‌يه بر كوپرى ايله مربوط ايدى ؛ وبو سببدن روملر طرفندن « جفت » ديمك اولان بو اسمله تسميه اولنمشدى .

زوقسيس { (Zeuxis) يونان قديمك مشهور رساملرندن اولوب ، قبل الميلاد ۴۷۰ تاريخنده طوغمش ، و ۴۰۰ تاريخلرنده وفات ايتمشدر . (آپولودور) ك آثارينى تتبع ايدوب ، مهارتده بونى ڭچمش ، و (باراسيوس) ه رقيب اولمش ايدى . رسملرينك فروختندن بريوك ثروت قزانوب، بعده آثارينى مجاناً هديه ايتمكه باشلامشيدى . بر چوق رسملرى روماىى تزيين ايدوب ، بعده قسطنطينيه‌يه نقل اولنمش، ومرور زمانله محو اولمشدر .

زوكر { ارضروم ولايتنده ارزنجان سنجاغنك رفاهيه قضاسنده مركز قضادن اداره اولنور بر ناحيه اولوب، ۱۷ قريه‌دن مركبدر .

زولا { (Zoula) [« زيلع » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

زولتان { (Zoltan) مجار رؤساسندن اولوب، ۹۰۷ تاريخ ميلاديسندن ۹۵۵ تاريخنه‌دك او وقت نيم وحشى حالنده بولنان قوميله آوروپايى غارت ايده‌رك ، نهايت اوغسبورغ قربنده برنجى اوتون طرفندن مغلوب اولمغله، شمديكى مجارستانه دونه‌رك، اوراده ساكن اولمش، ومجارستان قراللغنك اساسنى قورمشدر . وفاتى ۹۶۰ تاريخنده وقوع بولمشدر .

زولكيف { (Zolkiew) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده ولمبرغك ۳۰ كيلومتره شمالنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهاليسى واسكى سوبيسكى خاندانه مخصوص بولنمش بر سراىى واردر . —— زولكيف سنجاغى شرقاً زلوقزوف ، جنوباً وجنوب غربى جهتندن برزميسل و لمبرغ سنجاقلريله ، شمالا دخى روسيه حدوديله محدود اولوب ، بونى ۱۰۰ واكى ۷۰ كيلومتره واهاليسى ۲۴۰۰۰۰ كشيدر .

زولو { (Zoulous) آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده آنتى البيان (زولولاند) مملكتنده ساكن برقوم اولوب، بتون آفريقاى جنوبى خلقنك منسوب بولندقلرى بچوآنه عرقنه منسوبدر . رنكلرى سياهله باقير رنكى آره‌سنده اولوب، متناسب الاعضا وايرى آدملردر . ۲۰۰۰۰۰ قدر افراددن عبارتدر. زولولر نيم وحشى بر حالده بولنوب، همان چپلاق كزرلر . زياده‌سيله جسور وجنكاور آدملر اولوب، اخيراً انكليز عسكرينه خيلى وقت مقاومت ايده‌بيلمشلردر .

زولولاند { (Zouloulande) يعنى «زولو مملكتى» آفريقاى جنوبينك ساحل شرقيسنده واميد برونى مهجرينك منتهاى شرق شماليسنده بر مملكت اولوب، غرب جنوبى جهتندن (ناتال) مهجريله ، غرب شمالى جهتندن (ترانسوال) جمهوريتيله، شمال شرقى جهتندن پورتكيز مستملكاتندن اولان (موزامبيق) ايله، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن دخى بحر محيط هندى ايله محاطدر. ۲۶° ايله ۳۰′ ۲۹° عرض جنوبى و ۲۸° ايله ۳۳° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، ترانسوال حدودينى آيران (راندبرغ) سلسلهٔ جبالنك ساحله قدر ممتد اولان اتكلرندن عبارتدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ۶۱۵۰۰ مربع كيلومتره اولوب ۲۵۰۰۰۰ اهاليسى واردر. عارضه‌لى واورمانلرله مستور بر بر

اولوب، مذکور سلسلهٔ جبالدن اینن بر قاچ نهری واردر. بو انهارك اك بیوکی موزامبیق داخلنده واقع (دلاغوآ) کورفزینه دوکیلن (اومغوروومه) نهریدر. دیکرلرینك چوغی ساحل قربنده بولنان (سانته لوچیا) کولنه دوکیلور. بوممالکتك اهالیسی اولان زولولر (کافر) اسم عربیسیله معروف اولان او جوار اقوامندن اولوب، برچوق قبیله‌لره منقسم اولدقلری حالده، بر حکمدارك تحت اداره‌سنده بولنیورلردی، و حرب وقوعنده قرق بیك جنکاور چیقاره‌بیله‌جك صورتده تنظیم اولنمشلردی. ایکی سنه‌لك محاربه‌دن صکره ١٨٧٩ ده انکلیزلره مغلوب اولمرله، حکمدارلری بولنان (ستیوایو) نك اسیر دوشمسی اوزرینه، (زولولاند) مملکتی درده تقسیم اولنه‌رق، (آمازولو) دینلن جنوب شرق قسمی انکلیزلر طرفندن بسبتون ضبط، وناتال حکومتنه الحاق اولنمش؛ (آماتونغه) دینلن شمال شرق قسمی انکلتره‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان برملکه طرفندن اداره اولنور؛ (آماسوآزی) دینلن شمال غربی قسمی مستقل برطاقم رؤسانك النده بولنیور: (زولولاند) اسمنی محافظه ایدن جنوب غربی قسمی دخی ترانسوال بوئرلرینك دلالت ومعرفتیله برجمهوریت حالنه قونیله‌رق، (وریهاید) قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمش، وبو جمهوریت بالطبع ترانسوالك دائرهٔ اتفاقنه آلنمشدر.

زولیخاو (Zullichau) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده و (فرانقفورت سوراودر) ك ٣٥ کیلومتره شرقنده برقصبه وقلعه اولوب، ٧٤٠٠ اهالیسی وچوخه ایله قوناق وسرکه فابریقه‌لری واردر.

زولیه (Zulia) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) جمهوریتنده برنهراولوب، (ماراقایبو) کولنه دوکیلور.

زومبو (Zoumbo) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنك مجراسنده واقع برآطه‌نك اوزرنده پورتکیز مهاجرلریله مسکون بر قصبه اولوب، (تته) نك ٤٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. آلتون معدنیله فیل دیشی تجارتی واردر.

زومبور (Zombor) مجارستانده (باقس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پشته‌نك ١٧٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. ٢٤٣٠٠ اهالیسی وصربی یتیشدیرمکه مخصوص مکتبی واردر.

زونزوناته (Zonzonate) آمریقای وسطینك (سالوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور) ك ٩٠ کیلو متره غربنده اوله‌رق همنامی اولان برنهرك بحر محیط کبیره منصب اولدیغی محلده واقع برقصبه و اسکله اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبیوك تجارتی واردر.

زویدرزئه (Zuyderzée) یعنی «بحر جنوبی» شمال دکیزینك فلمنك ایچنه کیرمش بیوك برکورفزی اولوب، غرب جهتنده بولنان (هولانده) وشمال جهتنده واقع (فریزه) خطه‌لرینك ایکی برونی آره‌سنده اولان مدخلی، کورفزك شمال غربی کوشه‌سنده واقع وغربه متوجه اولدیغی حالده، تقریباً ١٣ کیلومتره وسعتنده اولوب، بو بوغازك خارجنده برایکنجی کورفز بولنیور، که بر صره آلچق آطه‌لرله انکیندن آیرلمش اولوب، بونلرك آره‌لرنده‌کی بوغازلردن کیریلیر. (زویدرزئه) کورفزینك شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٢٢٠ وعرض وسطیسی ٧٥ کیلومتره‌در. بو کورفزك وقتیله یالکز قسم جنوبیسی (فلو) اسمیله برکول حالنده اولوب، دکیزله اختلاطی وار ایدی. ١١٧٠ تاریخ میلادیسندن ١٢٨٧ تاریخنه‌دك دوام ایدن طغیان میاه قسم شمالیسنی دخی صو آلتنه براقوب، دکیزله اختلاطی آرتیرمشدر. بو کورفزك قورودلمسیله، قعرینك اراضئ مزروعه‌یه تحویلی متصوردر.

زوئه (Zoë) اسکی قسطنطنیه روم ایمپراطوریچه‌لرندن ایکی قادین اولوب، برنجیسی لئونك معشوقه‌سی وبعده زوجه‌سی ویدنجی قسطنطینك والده‌سیدر. زوجنك وفاتی اوزرینه، ٩١١ تاریخ میلادیسنده سرایدن طرد اولنمش، واوچ سنه صکره اوغلی طرفندن جلب اولنه‌رق، دوستی اولان برنجی رومانله بالاتفاق بیوك برنفوذ قزانمش ایسه‌ده، نهایت ٩١٩ ده بونك طرفندن بر مناستره

حبس اولنمش ایدی . — ایکنجیسی طقوزنجی قسطنطینك قیزی واوچنجی رومانك زوجه‌سی اولوب، ١٠٢٤ تاریخ میلادیسنده، دوستی بولنان دردنجی میخائلی اقعاد ایتمك ایچون، زوجنی ازاله ایتدیرمش ؛ ومرقوم دردنجی میخاله وارمش ایسه‌ده، سؤ معامله‌تنه تحمل ایده‌میه‌رك، بر سنه صکره بونك یکنی بشنجی میخائلی اقعاد ایتمش؛ وبونکله‌ده بختیار اوله‌مدیغیچون، ١٠٤١ ده برقاریشقلق آره‌سنده، کندیسی همشیره‌سی (تئودوره) ایله مشترکاً اداره‌یی اله آلمش؛ واو وقت ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده، اوچنجی دفعه اوله‌رق اولنوب، اونجی قسطنطینه وارمشیدی. حکم ونفوذی ینه الندن براقیوب، تاریخ وفاتی اولان ١٠٥٢ یه قدر حکومت سورمشدر .

— بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری دخی اولوب، مجهول تاریخلرده بری آناطولینك (پامفیلیا) خطهٔ قدیمه‌سنده ودیکری روماده قتل اولنمشدر . بیرنجیسنك یورطیسی مایسك ٢ سنده وایکنجیسنك‌کی یوزك ٥ نده اجرا اولنور.

زویله { بلاد سودان ایله افریقیه آره‌سنده اجدابیه‌دن ١٤ مرحله‌لك و چاد کولنك شرق شمالیسنده بولنان (کانم) دن ٤٠ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، برقه‌نك فتحندن صکره عقبه بن نافع طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی، وبوقصبه‌دن افریقیه‌یه کوله وجاریه نقل و فروخت اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .— افریقیه‌ده مهدیه‌نك برمحله‌سی حکمنده اولان دیکر بر زویله دخی وار ایدی، که مهدیه ایله برابر فاطمیوندن عبید الله مهدی جانبندن بنا اولنمشدی . — قاهرهٔ مصرده دخی بواسمله برمحله وار ایدی.

زوئیل { (Zoïle) یونان قدیم منقدلرندن اولوب، شاعر شهیر اومیروسك آثاری حقنده‌کی تنقیداتیله شهرت بولمشدر. بو تنقیداتدن بشقه تاریخه متعلق بعض کتابلر دخی یازمش ایسه‌ده، جمله‌سی نابود اولمشدر. قبل المیلاد ٣٠٠ تاریخلرنده یاشامشدر.

زهدی بك { (اسماعیل —) رجال دولت علیه‌دن ومتأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ١٢١٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنه دوامله، ١٢٥٢ ده صدارت‌عظما مکتوبجیلغنه، ٥٥ ده دعاوی نظارتی وکالتی انضمامیله حربیه نظارتنه، وبعده بالاصاله دعاوی نظارتنه، ٢٥٧ ده ترسانه مستشارلغنه، ٥٩ ده صدارت عظما مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، رتبهٔ بالایی احراز ایتمش؛ و ٢٦٤ ده ترسانه نظارتنه، ٦٥ ده مجلس والا اعضالغنه، ٦٦ ده ثانیاً ترسانه نظارتنه تعیین بیورلمشیدی. شعر وانشاده مهارتی واردر. شوبیت اونکدر :

عین عبرتله جهانده چوق کوزه قیلدم نظر
کورمدم بر بویله چشم خوب مازاغ البصر

زهراء { حضرت فاطمه (رضها) بنت رسول الله (صلعم) ك مخلص شریفیدر .
[« فاطمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

زهراء { اندلسده قرطبه‌دن ٦ میللك مسافه‌ده واقع برقصبه اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالرحمن الناصر طرفندن بنا، وفوق العاده صورتده تزیین واعمار اولنمش ایدی. اندلس شعراسی بوقصبه‌نك مدحی حقنده پك چوق اشعار سویلمشلردر. مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر .

زهراوی { (ابو الحسن علی بن سلیمان) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، علوم ریاضیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. بوفنده «کتاب الارکان» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر.

زهراوی { (خلف بن عباس) بوده اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، ادویهٔ مفرده ومرکبه‌ده و فرط معلوماتی و تداویٔ امراضده مهارتی وارایدی . برچوق تألیفات معتبره‌سی اولوب ، الك مشهوری «کتاب التصریف لمن عجز عن التألیف» عنوانلی اثریدر ،که فوائد کثیره‌یی جامع اولوب ، مؤلفنك اسمیله دخی معروفدر .

زهراوی { (سلیمان بن محمد الکرمانی) مشاهیر ادبادن اولوب، (آداب الکاتب) کتابنه بر شرح یازمش؛ و ٥٧٦ ده وفات ایتمشدر.

زهره { (بن حویه التمیمی) صحابه‌دن اولوب، هجر امیری طرفندن نزد حضرت

نبوی‌یه ایعاث اولنمغله، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقادسیه محاربه‌سنده سعد ابن وقاص (رضه) عسکر-ینك مقدمه‌سنده بولنوب، بعده خیلی وقت یاشامش؛ وحجاج زماننده (سوق الحکمه) ده سیبب بن یزید خارجی یدیله شهید اولمشدر.

زهری { (محمد بن مسلم) مشاهیر تابعیندن اولوب، ۱۲۴ تاریخ هجریسنده هشام اموینك زمان حکومتنده وفات ایتمشدر. کتابلرینی اطرافنه دیوارکبی دیزوب، ایچنه قپانه‌رق، مطالعه ایله امرار اوقات ایلدیکی، وحتی زوجه‌سنك بر کون «بو کتابلر بکا اوچ اورتاقدن اشددر» دیدیکی مرویدر. بر چوق احادیث شریفه روایت ایدوب، صاحب مذهب امام مالك (رضه) صاحب ترجمه‌دن روایت ایتمشدر.

زُهَیر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. کندیسی جاهلیتده یاشایوب، اوغلی (کعب بن زهیر)، که پدر-ندن کری قالماز برشاعر شیرین زباندر، وقت سعادته یتیشمش؛ وابتدا حضرت رسول‌الله (صلعم) ك علیهنده بولنمش ایسه‌ده، بعده مدح نبی (صلعم) ایله تزیین لسان ایدوب، نوازش حضرت پیغمبری‌یه نائل‌وشرف اسلامله مشرف اولمشدر.

زهیر { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (زهیر بن الاقمر) که بر روایتده صحابه‌دن و بر روایتده تابعیندندر. — (زهیر بن ابی امیه بن المغیره) که (ام سلمه) نك برادری، خالد بن ولید حضرتلرینك عم زاده‌سی و حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك خاله‌لری عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، خالد بن معدان کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (زهیر الثقفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن ابی جبل) که فارسی فتح ایدن عسکر مسلمین امراسندن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (زهیر بن خطان الکنانی) که معبوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (زهیر بن خیثمه) که زهیر بن معاویة الکوفینك جدی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللری کیجه‌سی مدینهٔ منوره‌یه کیروب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ه مسافر اولمشیدی. — (ابو جرد یاخود ابو جردة الجشمی السعدی) که حنین وقعه‌سندن صکره هوازن قومی طرفندن مبعوثاً جعرانه‌ده بولنان حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك نزدینه کوندریله‌رك، قومنك غنیمت اولنان اموالیله سبی اولنان نسا واولادینی طلب ایدوب، حضور نبویده سویلدیکی بر قصیده‌سنده شو ایکی بیت ایراد اولنور:

امنن علینا رسول الله فی کرم
فانك المرء ترجوه و تدخر
امنن علی بیضة قد عاقها قدر
ممزق شملها فی دهرها غیر

بعده شامده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عام) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت پیغمبری‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. — (ابو ملیله زهیر بن عبد الله) که حضرت ابا بکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن عثمان الثقفی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، حضرت حسن بصری (رضه) کندیسندن روایت ایتمشدر. — (زهیر بن العجوه) که حنین وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (زهیر بن علقمة البجلی) که کوفه ساکنلرندن‌اولوب، بر روایتده تابعیندن ایدی. — (زهیر بن ابی علقمة الضبعی) که اهل کوفه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (زهیر بن علقمة الفرعی) که معاویه بن ابی سفیانك قاینی و کبشه‌نك برادری اولوب، بعده (رمله) ده ساکن اولمشیدی. — (زهیر بن عمرو الهلالی) که بعده بصره‌ده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (زهیر بن عیاض الفهری) که مهاجریندن اولوب، بدر واحد غزالر-نده حاضر بولنمش، وجانب حضرت نبویدن بنی نجاره کوندرلدکده، شرکه رجعت ایدن رفیقی مقیس بن ضبابه طرفندن شهید اولمشدر. — (زهیر بن غزیه). — (زهیر بن قیس البلوی) که هشام بن عبدالملكك زماننده برقه والیسی اولوب اوراده وفات ایدن‌زاهر بن قیسك جدیدر. — (زهیر بن محشی). — (ابو اسامه زهیر بن معاویة الجشمی) که خندق وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زيا { (Zéa) يونان آطه‌لرندن اولوب ، آتيقه
خطه‌سنك ساحل شرقيسی قربنده و (قو-
لونه) برونك ١١٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده وا-
قعدر . بويى ٢٢ واكى ١٤ كيلومتره اولوب ،
٥٠٠٠ قدر اهاليسى واردر . اورته‌لرنده بواسمله
مسمى و ٣٠٠٠ اهالى‌يى جامع برقصبه‌سى واردر.
هواسى غايتله كوزل وطوپراغى منبت اولوب ، پك
لذيذ ميوه‌لرى وكوزل شرابى واردر. اهاليسى ايپك
بوجكى بسليوب، ايپك چيقاريرلر .

زيّات { (خالد بن يزيد) مشاهير فقهاء حنفيه-
دن وحضرت امام اعظمك اصحابندندر.

زياد { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر:
(زياد الأخرس ياخود ابن الاخرس
الجهنى) كه انصاردن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر
بولنمشدر . — (ابو لاغر زياد النهشلى) كه بصره‌يه
نازل اولوب، تورونى حسان بن الاغر كنديسندن
روايت ايتمشدر . — (زياد بن جارية التيمى) كه
برحديث شريفك راويسيدر. — (زياد بن الجلاس)
كه بصره اعرابندن اولوب ، اولادى كنديسندن
روايت احاديث شريفه ايتمشلردر . — (زياد بن
جهور) كه برنامهٔ سعادته نائل اولمش اولديغى اوغلى
نائل طرفندن مرويدر. — (زياد بن الحارث الصدائى)
كه يمنده بولنان (صداء) قبيله‌سندن اولوب، حضرت
فخر كائنات (صلعم) افندمزه بيعت ايتمش، وقبيله‌سنك
اسلامنه سبب اولمش ايدى . حضور حضرت نبويده
اذان اوقومشدر . بعده مصرده ساكن اولمشيدى .
— (زياد بن خدره) كه نزد حضرت پيغمبرى‌يه
كلوب، شرف اسلامله مشرف ودعاى رسالتپناهى‌يه
نائل اولمشيدى . — (زياد بن حنظلة التيمى) كه
جانب رسول الله (صلعم) دن مسيله وطليحه واسوده
قارشى قيس بن عاصمك امدادينه ارسال بيورلمش،
ووقت سعادتده عامللك ايتمش ايدى . حضرت على
(رضه) افندمزه مربوط اولوب، كافهٔ محارباتنده
معيتلرنده بولنمشدر . — (زياد بن سمرة اليعمرى)
كه برحديث شريفك راويسيدر . — سعد بن وقاص
(رضه) ك آزادليسى اولان زياد . — (زياد بن
سعد السلمى) كه بدرى صحابه‌دن اولوب، كنديسنك
صحبتى مشكوكدر . — (زياد بن سكن الاوسى
الاشهلى) كه انصاردن اولوب، احد وقعه‌سنده شهيد
اولمشدر . — (زياد بن عبدالله المرى القطفانى) كه
اهل رده‌دن عيينه بن حصندن آيريلوب حضرت خالد
بن الوليده التجا ايدنلردندر . — (زياد بن عمرو
ياخود بن بشر) كه انصارك حليفى اولوب، برادرى
ضمره ايله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .
بعضلرى (زياد بن عمرو الاخرس) ديه ضبط ايدوب،
يوقاريده ذكر اولنان (زياد اخرس) ايله التباس
ايتديرمشلردر . — (زياد بن عياض ياخود عياض
بن زياد الاشعرى) كه صحبتى مختلف فيهدر . —
(زياد الغفارى) كه اهل مصردن معدوددر . —
(زياد بن القرد الزهرى) كه ابن ابى القرد ديلمكله
دخى معروف اولوب، عمار بن ياسر حقنده « يقتلك
الفئة الباغية » حديث شريفنك راويسيدر . —
(زياد بن كعب) كه بدر واحد وقعه‌لرنده حاضر
بولنمشدر . — (ابو عبدالله زياد بن لبيد الخزرجى)
كه مدينه‌لى اولديغى حالده، مكه‌يه كيدوب، شرف
اسلامله مشرف اولمش ؛ ومعيت حضرت نبويده
مدينه‌يه هجرت ايتمشيدى . بناء عليه هم مهاجريندن
وهم ده انصاردن معدوددر . بدر ، احد، عقبه،
خندق وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعده جانب
حضرت نبويدن حضرموت عامللكنه نصب بيورلمش؛
ومعاويه‌نك اوائل حكومتى زماننده وفات ايتمشدر.
— (زياد بن نعيم الحضرمى) كه صوم وصلاة وحج
ايله زكاة حقنده بر حديث شريفك راويسى اولوب ،
تابعيندن اولديغى دخى مرويدر . — (زياد بن نعيم
الفهرى) كه حضرت عثمان (رضه) ك شهادتى وقعه-
سنده شهيد اولمشدر. — (ابو هرماس زياد الباهلى) كه
اوغلى هرماس كنديسندن روايت ايلمشدر . —
(زياد بن ابى هند) كه بعضلر طرفندن صحابه‌دن
عد اولنمش ايسه‌ده، تابعيندندر.

زياد { والده‌سنك اسمنه نسبتله (ابن سميه)
ديلمكله معروف اولوب، ابو سفيانك
ولد نامشروعى ايدى. علناً پدرى مجهول اولمغله (ابن
ابيه) لقبيله دخى ملقب ايدى. كنيه‌سى (ابو المغيره)-
در. هجرت نبويه‌نك برنجى سنه‌سى طوغوب، رؤيت
نبى (صلعم)ه وصحبتنه نائل اولمامشدر. والده‌سى
(حارث بن كلده) نك جاريه‌سى ايدى. بونك قوجه‌سى

(عبید) ی زیاد بعده بیك درهمه اشترا واعتاق ایتمشدر. زیاد دهات عربدن وفصحا وخطبادن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن بصره والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده حضرت علی (رضه)ك معیتلرنده بولنوب، فارس والیلکنده استخدام بیورلمشیدی. حضرت مشارالیهك شهادتنده فارس والیسی بولنمغله، معاویه بونك قوت واقتدارندن اندیشه ایتدیکیچون، زیاده اولان قرابتنی اعلان ایله کندیسنی کندی طرفنه جلب ایدهرك، بصره والیلکنه نصب ایتمش، وبعده کوفه‌یی دخی علاوه ایتمشدی. فوق العاده ضابط واداره‌یه مقتدر برآدم اولوب، آنجق اجرا آتده زیاده شدت کوستردیکیچون، اکثریا عدالت حدودینی تجاوز ایدردی. بناء علیه معاویه‌یه «صول الم عراق اداره ایدوب، صاغ الم بوش قالدیغیچون، حجازی‌ده عهده‌مه ویرك» دیه یازدیغنده، اهل حجاز خبر آلوب، عبد الله بن زبیر ایله قیام ایتمشلردی. حتی ابن زبیر «یاربی! زیادك زائد اولان صاغ الی قوروت!» دیه دعا ایلدیکی، وچوق کچمه‌دن صاغ النده برچبان چیقوب، اوندن وفات ایتدیکی مرویدر. ٥٣ تاریخ هجریسنده وفات ایتمشدر. یزیدك زماننده حضرت امام حسین (رضه)ه قارشی سوق اولنان عسکرك قائدی اولان (عبید الله بن زیاد) نام خارجی بونك اوغلیدر.

زیاد { (بنی —) خلفاء عباسیه زماننده یمنده حکومت سورمش بر سلاله اولوب، مؤسسی (محمد بن زیاد) درکه ٢٠٣ تاریخنده مأمون خلیفه زماننده یمنه مأمور اولوب، تهامه‌یی تسخیر وقبائل عربی قهر ایده‌رك، ٢٠٤ تاریخنده (زبید) قلعه‌سنی بنا ویمنی استیلا ایتمشدی. نسلی ٤٠٣ تاریخنه‌دك ٢٠٠ سنه یمنده حکم سوروب، بر وجه زیر ٦ حکمداردن عبارتدر:

١ محمد بن زیاد	٤ اسحق بن زیاد
٢ ابراهیم بن زیاد بن محمد	٥ زیاد ثانی بن اسحق
٣ زیاد اول بن ابراهیم	٦ ابراهیم ثانی

بونلرك برنجیسیله ایکنجیسنك ودردنجیسنك مدت حکومتلری چوق زمان ممتد اولمشدر. اخیرلری اولان ابراهیم، آل زیاددن بولنمغله، طفل ایکن، موقع اقتداره کچیرلمش ایسه‌ده، اداره‌ٔ اموره موفق اوله‌میوب، بونکله دولت بنی زیاد مندرس اولمشدر.

زیاده { (بن جهور اللحمی) صحابه‌دن اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

زیادة الله { (ابو نصر —) افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب سلاله‌سنك حکمدار اخیری اولوب، ٢٩٦ تاریخنده، پدری ابو العباس عبدالله‌ك قتلی اوزرینه، حبسدن چیقاریله‌رق، مسند امارته کچمش ایسه‌ده، لهو ولعب وعیش وعشرته مبتلا اولدیغندن، محافظهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، افریقیه فاطمیون طرفندن ضبط اولنمش؛ و صاحب ترجمه مصره واورادن بغداده قاچوب، مقتدر بالله طرفندن ویریلان عسکرله ملکنی تخلیصه کیدرکن، مصرده خسته‌لنوب، عسکری پریشان اولمش؛ و یکیدن عسکر آلمق ایچون بغداده عزیمت ایدوب، رمله‌یه واصل اولدقده، وفات ایتمش؛ وبونکله بنی اغلب سلاله‌سی مندرس اولمشدر.

زیادی { (ابو اسحق ابراهیم بن سفیان) مؤلفیندن اولوب، میدانینك «امثال العرب» عنوانلی کتاب مشهورینی شرح ایتمشدر.

زیانی { (میرزا ابو القاسم مدرك) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. بر خیلی وقت کرمان والیسی بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

درسینه ام آه سرکشی بود چه شد
درجان داغی زمهوشی بود چه شد

زیانیلر { (یاخود بنی زیان) جزایرك تلمسان شهرنده حکومت سورمش برکوچك دولت اسلامیه اولوب، مؤسسی یغموراسن بن زیاندر.

زیب { فلسطین ساحلنده وعکا قربنده بربیوك قریه اولوب، وقتیله بیوجك برقصبه ایدی. بوقصبه پك اسکی اولوب، فنیکه‌لیلر عندنده (اشنی بیا) اسمیله معروف ایدی. بطلیموسك کتابنده (اکدیبا) اسمیله مذکوردر.

زیبار { موصل ولایت وسنجاغنده وسنجاغك منتهای شرقنده اوله‌رق موصلك شرق شمالی جهتنده برقضا اولوب، جنوباً شهر زور

سنجاغیله، شمالاً وان ولایتنك حکاری سنجاغیله، شرقا دخی حدود ایرانیه ایله محدوددر. (شیروان) و (مروزیٔ بالا) ناحیه‌لریله برابر ١٨٥ قریه‌دن مرکب اولوب، اراضیسی طاغلق واهالیسی کرددر.

زیب النسابیکم { هندستان ملوك تیموریه‌سندن عالمکیرك قیزی اولوب، ١٤٠٨ ده طوغمش، و ١١١٣ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی ادبیاتنده واکثر علومده ید طولاسی وحسن خطی اولوب، «زیب تفاسیر» عنوانیله بر تفسیر تألیف ایتمش، وبرچوق مصاحف شریفه یازمشدر. آخر عمرینه قدر اولنمه‌مشدر. تربه‌سی دهلیده‌در. طبیعت شعریه دخی اولوب، فارسی دیوانی واردر.

زیپس { (Zips) مجارستانده برقومیتاته یعنی ایالت اولوب، شمالاً غالیچیا خطه‌سیله، شرقا ساروس، جنوباً آباآویوار، تورنه وبوکومور، غربا دخی لیپتاؤ ایالتلریله محدوددر. بویی ١٠ واکی ٣٥ کیلومتره اولوب، ١٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی لایچاؤ قصبه‌سیدر. اراضیسنك قسمی قارپات سلسله‌سندن عبارت اولوب، برقاچ نهری واردر. کتن محصولاتی ودمیر وباقیر معدنلریله معدن صولری چوقدر.

زیتان { بحر فارس ساحلیله ارجان آره‌سنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

زیتاؤ { (Zittau) صاقسه قراللغنك (لوزاچه) سنجاغنده و(درسده)نك ٨٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. بو ایالتده اعمال اولنان ایپلیك وبزلرك مرکز تجارتیدر.

زیتنك { (Zittang) هند چینینك (بیرمان) مملکتنده بر نهردر، که (ایراوادی) ایرماغنك بر قولی حکمنده اولوب، (آوه) ایله (آماره پوره) شهرلری آره‌سنده بو ایرماقدن آیریله‌رق، جنوب شرقی‌یه، بعده جنوب غربی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریانله، تقریباً ٧٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (رانغون)ك شرق جهتنده واقع (مارتابان) کورفزینه دوکیلور؛ ومنصبنده واسع بر خلیج تشکیل ایدر. مجراسی اوزرنده و(پغو)نك ٣٥ کیلومتره شرقنده بو اسمله برقصبه دخی واردر.

زیتون { یونانده ایالت مرکزی اولان (لامیا) قصبه‌سنه ادارهٔ عثمانیه زماننده ویریلان اسم اولوب، الیوم آوروپاجه بو اسمله معروفدر. سبب تسمیه‌سی زیتون آغاجلرینك کثرتیدر.

زیتون { حلب ولایتنك مرعش سنجاغنده و مرعشك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ١٠٠٠ قدری کرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری ارمنی، ارمنی‌قتولیکی وسریانیدر. بر حکومت قوناغیله برقشله‌سی وایکی کلیساسی واردر. همنامی اولان طاغده مبنی اولوب، اورمانلرله و زیتونلقلرله محاطدر. سبب تسمیه‌سی‌ده بودر. — زیتون قضاسی شمالاً البستان، شرقاً نفس مرعش، جنوباً اندرین قضالریله، غرباً آطنه ولایتنك قوزان سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، ٢٨ قریه‌دن مرکبدر، و ٢٤٠٢٣ اهالیسی واردر. اهالیسنك ٨٠٠٠ قدری کرد وسائره اوله‌رق مسلم وقصوری باشلیجه ارمنیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، زیتون طاغیله قوری طاغ وتکیر طاغ اسملریله اوچ جبلی واردر. میاه جاریه‌سی (جیحان) ایرماغنه تابع اولوب، قضانك قسم غربیسنده (تکیر صو) و حدود شرقیه‌سنده (خرما صویی) جریان ایدر. زیتون قصبه‌سی یاننده‌ن آقان برچای دخی بو ایکنجی نهره دوکیلور. طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب، محصولاتی بغدای، آرپه ومصردن وزیتون ایله بعض میوه‌لردن عبارتدر. صیغیر و قویونلری چوقجه‌در. برخیلی یرلرنده دمیر معدنی بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومرعشه نقل اولنه‌رق، اوراده بوندن زراعت آلاتی، نعل و سائره اعمال اولنور. اهالیسنك بر قسمی‌ده کراجیلقله کچینیر.

زیتونه { (فاطمه —) ولیاتدن اولوب، جنید بغدادینك خدمتنده بولنمشدر.

زیج { (Zeitz) پروسیه‌نك (صاقسه) ایالتنده و (مرسبورغ)ك ٤٤ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اها-

ليسى و اليوم محبس اتخاذ اولنان اسكى بر قصرى واردر .

• زيخنه { سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغنده وسيروزك شرق جنوبى جهتنده اولەرق (تخيانوس) كوليله بوكولى شق ايدن قره صويك شمال شرقيسنده واقع برقضا اولوب، غرب شمالى جهتندن نفس سيروز قضاسيله، شرق شمالى و شرقاً وشرق جنوبى جهتندن درامه سنجاغيله، غرب جنوبى جهتندن دخى مذكور ايرماق وكول ايله محاط ومحدوددر . قضايه اسمى ويرن اسكى مركزى خراب اولوب ، اليوم مركزى سيروزك ٤ ساعت شرق جنوبيسنده واقع (زلحوه) قريەسيدر . قضا ٤٧ قريەدن مركب اولوب، ٣٦ ٤١٩ اهاليسى واردر، كه بونلرك تقريباً ثلثى مسلم وثلثانى روم ، بلغار ، قبطى وسائرەدر. اراضيسى اطرافدەكى طاغ اتكلرندن وكوله قريب محللرى اووەدن عبارت اولوب، بو اووەنك قسم اعظمى قيشين صو آلتنده قالير، و يازين بطاقلقلرى چوقدر . درامه سنجاغندن كلن (درومانيچه) نهرى قضايى شرقاً وشمالاً احاطه ايدن طاغلرك آرەسنده بر بوغازدن مروره، مذكور اووەيه دوشەرك ، وقضانك همان بتون صولرينى طوپلايەرق تخيانوس كولنه دوكيلور. طوپراغى منبت اولوب، اراضئ مزروعەسى تخميناً ١٠٠٠٠٠ اسكى دونمدن عبارت اولمغله، ٤٠٠٠٠ دونمنه پاموق، ٣٠٠٠٠ دونمنه بغداى، ١٢٠٠٠ دونمنه آرپه، ٧٣٥٠ دونمنه چاودار، ٤٨٩٨ دونمنه مصر، ٣٥٠٠ دونمنه سيسام، ٢٦٢٢ دونمنه توتون، ٦٥٠ دونمنه بولاف و ٢٠ دونمنه خشخاش زرع اولنور. باغلرى ٦٨٨٠ دونم اولوب، سنوى ٨٠٠٠٠٠ قيه شراب اعمال اولنور. چايرلرى ١٥٠٠٠ دونم قدردر . حيوانات اهليەسى ٧ ٦٧٦ صيغير، ٥٠٨٤ آت واستر ومركب، ١٠٨ ٦٨٣ قيون، ٤٥ ٣٥٨ كچى و ٥٤٠ طوموزدن عبارتدر. اهالى آرى دخى بسليوب، خيلى مقدار بال چيقاريرلر. قضانك اطرافندەكى طاغلردە ٢٠٠٠٠ دونم اورمان بولنوب ، قاين ، قره كوركن وسائر آغاجلر بولنور. محصولاتنك الك كليتليسى اولان پاموغك تصفيەسيچون برچوق ماكينەلر وبر بيوك فابريقه بولنوب، آوروپايه چوق پاموق اخراج اولنور. بعض قريەلردە برنوع يرلى بز اعمال اولنور. درون قضادە ٢٥ جامع شريف، ٨ مسجد، ١ مدرسه، ١ تكيه، ٤٤ كليسا، بر رشديه وبرى اناثه مخصوص اولەرق ١٨ اسلام و ١٨ ذكور و ٤ اناث روم مكتبى ، ٤٦٧ دكان، ٢٠ خان، ٣ حمام، ٦٦ مغازه، ١٠٢ اون دكرمنى، ١٥ فرون، ٥ كرميت و ١ طوغله عملخانەسى واردر .

زيد { صحابەدن بر وجه زير برچوق ذواتك اسميدر: (زيد بن ابى ارطاة) كه كنديسندن برحديث شريف مرويدر. — (ابو عمر زيد بن ارقم الخزرجى) كه انصاردن اولوب، احد غزاسنه صغرسنى سببيله قبول اولنمامش ايسەدە، ديكر ١٧ غزادە معيت حضرت نبويدە بولنمش؛ وابن عباس (رضهما) ايله سائرلرى كنديسندن بر چوق احاديث روايت ايتمشلردر . بعده كوفەدە ساكن اولوب، حضرت على المرتضى (رضه) ك اخص اصحابى صرەسنه كچمش؛ وصفين محاربەسنده حاضر بولنمشدر. ٦٨ تاريخنده وبرروايتده حضرت امام حسين (رضه) ك شهادتنى متعاقب كوفەدە ارتحال ايتمشدر . — (زيد بن اسحاق) كه بعدە مصردە ساكن اولمشدى. — (زيد بن اسلم البلوى العجلانى) كه انصارك حليفى وثابت بن اقرمك عم زادەسى اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروايتده حضرت ابابكر (رضه) ك زماننده (بزاخه) وقعەسنده طليحه بن خويلد اسدى يديله شهيد اولمش؛ وديكر بر روايتده حضرت على (رضه) ك زمان خلافتنەدك برحيات اولوب، حضرت مشاراليهك معيتنده حرب ايتمشدر . — (زيد بن ابى اوفى الاسلمى) كه (عبد الله بن ابى اوفى) نك برادرى اولوب، بعده مدينەدە وبرروايتده بصرەدە ساكن اولمشدى. مواخاة صحابه حديثى كنديلرندن مرويدر . — (زيد بن بولا) كه حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادليسيدر . — (زيد بن ثابت) [مادۀ آتيەيه نظر بيوريله .] — (زيد بن ثعلبة الانصارى الخزرجى) كه اوغلى عبدالله كنديسندن روايت ايتمشدر . — (زيد بن جارية الانصارى الاوسى) كه صغر سنلرى حسبيله احد غزاسنه قبول بيورلميانلردن اولوب ، خيبر

غزاسنده حاضر بولنديغی كبی، بعده صفين محاربه‌سنده‌ده معيت حضرت مرتضويده بولنمش؛ وبعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. پدری (جاريه) منافقيندن اولوب، (حمار الدار) لقبيله ملقب ايدی. — (زيد بن حارثه) [« مادۀ مخصوصه‌سنه مراجعت بيوريله.] — (ابوحسن زيد الانصاری) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (زيد بن خارجة الانصاری الخزرجی) كه بايلش اولديغی حالده، اولمش ظن اولنه‌رق، بعده آيله‌رق لقردی سويلكله، بعدالوفاة تكلم ايتمش اولمغله مشهور اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. پدری خارجه دخی صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو عبدالرحمن زيد بن خالد الجهنی) كه حديبيه غزاسنده حاضر بولنمش؛ وفتح مكه‌ده (جهينه) لواسنی حامل بولنمشدر. صحابه‌دن بعض ذواتله اوغللری كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشلردر. ۷۸ تاريخنده ۸٥ ياشنده وفات ايتمشدر. — (ابو عبدالرحمن زيد بن الخطاب القرشی العدوی) كه حضرت عمر فاروق (رضه) ك لاب برادری اولوب، حضرت مشارالیهدن بيوك ايدی. ايلك مهاجرلردن اولوب، بدر، احد، خندق، حديبيه وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخركائنات (صلعم) افندمز مهاجرين ايله انصار آره‌سنده مواخاة بيوردقلرنده، بوذاتی (معن بن عدی الانصاری) ايله قرداش ايتمشلر؛ وايكيسی‌ده حضرت ابابكر (رضه) ك زمان خلافتنده (يمامه) وقعه‌سنده شهيد اولمشلردر. بووقعه‌ده رايت مسلمين زيد بن الخطابك النده ايدی. حضرت عمر (رضه) شهادتنی خبر آلدقلرنده چوق متأسف اولمشلردی. — (زيد بن الدثنة الانصاری الخزرجی البياضی) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبعده جانب رسالتپناهيدن عاصم بن ثابت وحبيب بن عدی سريه‌سنه مأمور اولوب، قريشك الينه دوشمش؛ وابو سفيانك امريله هجرت نبويه‌نك اوچنجی سنه‌سی شهيد اولمشدر. — (زيد الديلمی) كه سهم مازنك آزادليسی اولوب، افنديسيله برابر نزد حضرت نبويه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وصفينده معيت حضرت مرتضويده بولنمش اولان اوغلی (سنان) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (زيد ياخود يزيد بن ربيعة القرشی الاسدی) كه حنين وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آزادليسی اولان زيدكه اوغلی وتورونی كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (زيد ياخود يزيد بن رقيش) كه بنی اميه‌نك حليفی اولوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زيد بن سراقه الانصاری الخزرجی) كه سعد ابن وقاص (رضه) ك معيتنده فرس غزاسنده حاضر بولنوب، جسرمداين محاربه‌سنده ۱٥ نجی سال هجريده شهيد اولمشدر. — (زيد بن سعنة الحبر) كه احبار واغنيای يهوددن اولوب، شرف اسلامله مشرف اولمش، واكثر غزواتده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ وتبوكدن عودتنده وفات ايتمشدر. بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (ابو طلحه زيد بن سهل الانصاری الخزرجی النجاری) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمش؛ وجانب رسول الله (صلعم) دن عبيده بن الجراحله مواخاة بيورلمشيدی. حضرت نبی الله (صلعم) افندمزك قبر شريفنی حفر ولحدينی انشا ايدن بوذاتدر. حقنده بعض احاديث شريفه مرويدر، وكنديسی نقل احاديث ايتمشدر. ۳٤ يا ۳۳ وبرروايتده ٥۱ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. — (زيد ياخود يزيد بن سراحيل الانصاری) جملۀ رواتدن بر صحابيدر. — (ابو شهم زيد بن ابی شيبه) كه كنديسندن قيس بن ابی حازم روايت ايتمشدر. — (زيد بن صامت الانصاری) كه اهل حجازدن معدود اولوب، كنديسندن صحابه‌دن انس بن مالك وبعض تابعين روايت ايتمشلردر. — (زيد بن صحار العبدی) كه بوده اهل حجازدن معدود اولوب، اوغلی جعفر كنديسندن روايت احاديث شريفه ايتمشدر. — (ابو سلمان زيد بن صوحان الربعی العبدی) كه قادسيه محاربه‌سنده الی كسلمش، وجمل محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده شهيد اولمشدر. عهد سعادتده يتيشمش ايسه‌ده، كوچك اولديغيچون، يالكز حضرت عمر وحضرت علی (رضهما) دن روايت ايتمشدر. — (ابو حسن زيد بن عاصم الانصاری الخزرجی النجاری) كه عقبه وبدر غزالرنده وبعده زوجه‌سی ام عماره وايكی اوغلی حبيب وعبد الله ايله برابر احد

وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن عامر الثقفى). — (زيد بن عايش المزنى) كه اوغلى حباب كنديسندن روايت ايتمشدر. — (زيد بن عبدالله لانصارى). — (ابو عبد الله زيد) كه «اكرموا الخبز فان الله عز وجل انزل معه بركات السماء واخرج له بركات الارض» حديث شريفنك راويسيدر. — (زيد بن عبيد بن المعلى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، مؤته وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. رافع بن المعلينك برادرزاده‌سى اولسه كركدر. — (ابو العجلان زيد) كه كنديسندن اوغلى واسطه‌سيله بر حديث شريف مرويدر. — (زيد بن عمرو بن فضيل القرشى العدوى) كه عشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك پدرى و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك عم زاده‌سى اولوب، وقت جاهليتده اوثانه عبادت ايتمز، وقريشى بو عبادت باطله‌دن منع وتبرده چاليشه‌رق، حضرت ابراهيم (عم) ك دينى آرار بر موحد ايدى. حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزله اختلاص و مودتى وار ايدى. حضرت عمر (رضه) ك پدرى خطاب، كه هم عمى وهم والده‌سندن برادرى ايدى، اوثانه عدم اعتقادندن طولايى كنديسنه اذا ايدوب، مكه‌يه دخوله مانع اولوردى، وخفياً دخولنى خبر آلدقده چوجقلره طاشله تعقيب ايتديرردى. بعثدن اول ارتحال ايتمشدر. — (زيد بن عمير) كه علاء بن الحضرمى‌يه يازيلان نامهٔ سعادتده شاهد يازلمشيدى. — (زيد بن عمير العبدى) — (زيد بن عمير الكندى) كه قيزى واسطه‌سيله كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر. — (زيد بن كعب) كه قادسيه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زيد بن لصيت القينقاعى) كه منافقيندن اولوب، بر روايته كوره بعده توبه ايتمشيدى. — (زيد بن مالك). — (زيد بن مربع الانصارى) كه اهل حجازدن معدود اولوب، برحديث شريفك راويسيدر. برادرلرى عبد الله وعبد الرحمن ومراره دخى صحابه‌دندر. — (زيد بن المرس ياخود بن المزين) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (زيد بن معاوية النميرى) كه برادر زاده‌سى دعموص ايله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (زيد بن ملحان النجارى) كه ام سليمك برادرى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر.

— (ابو مكنف زيد بن مهلهل الطائى النبهانى) كه (زيد الخيل) ديمكله معروف اولوب، مؤلفهٔ قلوبدن ايسه‌ده، بعده اصلاح حال ايتمشدر. طقوزنجى سنهٔ هجريه‌سنده طى قبيله‌سى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كلمشيدى. اوغللرى حريث ومكنف دخى اسلامه كلوب، اهل رده قتالنده خالد بن الوليد حضرتلرى معيتنده حرب ايتمشلردر. شاعر وفصيح وشجيع برذات اولوب، كعب بن زهير ايله مهاجاتلرى واردر. قبيله‌سنه عودتنده وبرروايتده اواخر خلافت حضر فاروقيده وفات ايتمشدر. — (زيد بن وديعة الانصارى الخزرجى) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو سليمان زيد بن وهب الجهنى) كه ايام جاهليته يتيشوب، عهد حضرت نبويده اسلامه كلمش، ورؤيت رسول الله (صلعم) ه نائل اولملق اوزره، يوله چيقمش ايسه‌ده، يولده رحلت حضرت پيغمبرى‌يى خبر آلمش ايدى. كبار تابعيندن معدود در. بعده كوفه‌ده ساكن اولوب، معيت حضرت مرتضويده بولنمش، وحضرت مشارالیهدن روايت ايتمشدر. — (زيد بن يساف بن غزيه) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمشدر.

زيد بن ثابت { (ابو سعيد — الانصارى الخزرجى النجارى) كبار صحابه وانصاردن اولوب، كتاب وحيدندر. هجرت نبويه‌ده اون ياشنده اولوب، پدرى درت سنه اول (بعاث) وقعه‌سنده قتل اولنمشدى. بدر غزاسنه كيتمك ايستمش ايسه‌ده، صغرسنندن طولايى جانب حضرت نبويدن رد واعاده بيورلمشيدى. احد غزاسنده بولنوب بولنمديغى دخى مختلف فيه اولوب، خندق غزاسنده واوندن صكره‌كى غزواتده بولنمشدر. بووقعه‌ده خندغك حفرنده طوپراق طاشيركن منظور حضرت نبوى اولوب، حقنده «نعم الغلام» حديث شريفى صادر اولمشدى. تبوك وقعه‌سنده بنى مالك بن نجار رايتى (عماره بن حزم) ك النده ايكن، حضرت رسول الله (صلعم) آلوب، زيد بن ثابته تسليم ايتمش؛ وعماره بندن برخطامى صادر اولدى؟ ديدكده «لاولكن القرآن مقدم وزيد اكثر اخذاً للقرآن منك» بيورمشلرايدى. صحابه‌نك اك عالملرندن اولوب، على الخصوص فرائضده وقوف تامى وار

ایدی. حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه سریانیجه
بعض مکتوبلر کلدیکندن، بونلری اوقومق ایچون،
زید بن ثابته بولسانی تعلم ایتمسنی امر بیورمشلردی؛
وزید دخی سریانیجه‌یی اوکرنمشدی. حضرت ابابکر
وعمر (رضهما) یه دخی کاتبلك ایدوب، حضرت عمر
(رضه) ایکی حجنده وشامه سفرنده کندیسنی مدینه‌
ده وکیل براقمشلردی. حضرت عثمان (رضه) زماننده
بیت‌المال مأمور اولوب، خلیفهٔ مشارالیه دخی حجه
عزیمتنده مدینه‌ده زیدی وکیل براقیوردی. بعده
حضرت عثمانه منسوب قالوب، حضرت علی (رضه)ك
فضلنی تسلیم ایله، تعظیمنده قصور ایتمدیکی حالده،
محارباتنده معیتلرنده بولنمامشدی. صحابه‌دن ابن‌عمر،
ابو سعید، ابوهریره، انس، سهل بن سعد، سهل بن
حنیف وعبدالله بن یزید الخطمی وتابعیندن اوغللری
خارجه وسلیمان، ابان بن عثمان، سعید بن المسیب،
قاسم بن‌محمد، سلیمان بن یسار، بشر بن سعید وسائر-
لری روایت ایدوب، کندیسندن پك چوق احادیث
شریفه منقولدر. حضرت ابو بکر وعثمان (رضهما)
زمانلرنده جمع اولنان قرآن کریمی یازان دخی زید
بن ثابتدر. ٤٥ (ودیکر روایاته کوره ٤٢ یا ٤٣
یاخود ٥١ ویا ٥٥) تاریخ هجریسنده ارتحال
ایدوب، جنازه نمازی مروان بن حکم طرفندن
قیلنمشدر. وفاتنده ابوهریره «الیوم مات حبر هذه
الامة وعسی الله ان یجعل فی ابن عباس منه خلفاً»
دیمشیدی.

زید بن حارثه {(ابو اسامه — الکلبی) حضرت فخرکائنات (صلعم)
افندمزك کوله‌لرینك اك مشهوری واك سوکیلیسی
اولوب، زمان جاهلیتده والده‌سی منسوب بولندیغی
بنی معن قبیله‌سنی زیارته کیدرکن، یاننده بولنان بو
چوجق اسیر طوتیلوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق ایله
سوق عکاظه چیقارلمش؛ وحکیم بن حزام طرفندن
تیزه‌سی خدیجه بنت خویلد (رضها) ایچون صاتین
آلنمش؛ وحضرت مشارالیها حضرت نبی‌محترمه هبه
ایتمشیدی. برروایتده‌ده حضرت رسول الله (صلعم)
افندمز کندیسنی منادی النده کورمکله، حضرت
خدیجه (رضها) یه خبر ویروب، مشارالیهانك مالندن
صاتین آلمش، وخدیجه کندیسنی قبل النبوه کندیلر-
ینه هبه ایلمش ایدی. هرحالده زید او وقت سکز
یاشنده اولوب، جانب حضرت نبویدن اعتاق، واوغللغه
قبول بیورلمشیدی. «ادعوهم لآبائهم» آیت کریمه-
سنك نزولنه‌دك (زید بن محمد) دینلدیکی ابن عمردن
مرویدر. حضرت نبی ذیشان کندیسنی عم بزرکوار-
لری حضرت حمزه ایله قرداش ایتمشلردی. پدری
حارثه زیدك فقدانته زیاده‌سیله مکدراولوب، برمرثیه
سویلمشدی.

بعده بنی کلبدن برطاقم آدملر حجده زیدی کور-
مکله، بربرلرینی طانیدقلرنده، زید بونلرله ابوینه شو
بیتلری کوندرمشدی:

احن الی قومی وان کنت نائیا
فانی قعید البیت عند المشاعر
فکفوا من الوجد الذی قد شجاکم
ولا تعملوا فی الارض نص الاباعر
فانی بحمد الله فی خیر اسرة
کرام معد کابراً بعد کابر

بو بیتلرله خبر حیاتی قومنه واصل اولدقده،
پدریله عمی کعب، کندیسنی فدیه ایله آلمق اوزره،
مکه‌یه کلوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزدن
زیدی طلب ایتدکلرنده، کندیسنی مخیر براقمغی تکلیف
بیوروب، زید احضار اولندقده، حضرت نبی ذی‌شانی
ابوینه ترجیح ایده‌رك، «بنم آنام وبابام سنسك» دیه‌رك،
آیرلمق ایستمه‌مش؛ وحضرت پیغمبر (صلعم) افندمز
او وقت زیدی برطاشك اوزرینه چیقاره‌رق: «یامن
حضر اشهدوا ان زیدا ابنی یرثنی وارثه» بیورمش؛
وبونك اوزرینه اقرباسی ممنون اولوب، کری‌دونمشلر
ایدی. زید بن حارثه اك اول ایمان کتیرنلردن
اولوب، برروایتده خدیجه وعلی (رضهما) دن‌صکره
وابوبکر (رضه) دن اول اوچنجی، ودیکر برروایتده
خدیجه وابوبکر وعلی (رضهم) دن صکره دردنجی
اوله‌رق اسلامه کلمشدر. بدر غزاسنده حاضربولنوب،
مظفریت بشارتنی مدینه‌یه کوتورن کندیسیدر.
جانب حضرت نبویدن آزادلیسی (ام ایمن) ایله
تزویج بیوریله‌رق، بوندن (اسامه) اسمنده براوغلی
دنیایه کلمشدی. حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك
عمه‌لرینك قیزی (زینب بنت جحش) دخی زیدك
زوجه‌سی اولوب، بعده ازواج مطهرهٔ حضرت

نبوی زمره‌سنه داخل اولمشدر . هجرت نبویه‌نك سکزنجی سنه‌سی روملره قارشی شامه ارسال بیو- ریلان سریه‌یه امیر نصب بیوریله‌رق ، (مؤته) ده واقع مصادمه‌ده شهید اولمشدر . کندیسندن صکره عسکر مسلمینك امارتنی آلان جعفر بن ابی طالب دخی بو محاربه‌ده شهادته نائل اولمشدر . خبر شهادتلری واصل سمع نبوی اولدقده، پك چوق اسف وبکا بیورلمشیدی. صاحب ترجمه‌دن بشقه هیچ برصحابه‌نك اسمی قرآن کریمده مذکور دکلدر. زید بن حارثه بیاض وپنبه چهره‌لی اولوب، اوغلی اسامه بالعکس زیاده‌سیله اسمر ایدی. اوغلی وسائر صحابه واسطه‌سیله کندیسندن بر خیلی حدیث شریف منقولدر .

(وولتر) صاحب ترجمه زیدك زوجه‌سی حضرت زینبی ذات حضرت رسالتك تزوج بیورملری وقعه‌سنی وقوعات تاریخیه ایله طبان طبانه ضد وصرف ترهات قبیلندن اوله‌رق برصورت مفتریانه‌ده نظم وتحریر ایله بر تیاتروکتابی میدانه قویمشدر،که حکیمانه یاقیشمیان بوکتاب نا صواب خصم جانی اولان پاپا طرفندن «سوکیلی اوغلم وولتر !» خطابیله باشلایان بر مکتوبله نوازش ایدلمسنی موجب اولمشدر !

زید بن رافع { مشاهیر حکماء اسلامدن اولوب ، ٣٧٠ تاریخلرنده بصره‌ده یاشامشدر . عصرینك سائر بعض حکماسیله بالاشتراك «رسائل اخوان الصفاء» عنوانیله (آنسیقلو. پدی) طرزنده بر بیوك کتاب یازمشلردر . بوکتاب موجود اولوب، اخیراً بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

زید بن زین العابدین { (بن حسین بن علی بن ابی طالب) هشام بن عبد الملك زماننده ، قرق بیك عسکرله کندیسنی تقویه ایده‌جکلرینی وعد ایدن علویلرك مواعدینه آلدا- نه‌رق ١٢٢ تاریخ هجریسنده کوفه‌ده اعلان خلافت ایتمش ایسه‌ده، بشیوز کشیدن زیاده امدادینه کلمه- یکندن ، عراق والیسی بولنان یوسف بن عامرك سوق ایتدیکی عسکره مقاومت ایده‌میوب ، ایلك مصادمه‌ده شهید اولمش؛ وکندی آدملری طرفندن دفن اولنمش ایسه‌ده ، اهل بیت نبویه بغض وخصومتلری کربلا قانلریله اطفا اولنمیان بنی امیه آدملری طرفندن ویوسف بن عامرك امریله جسدی اخراج اولنه‌رق، بر مدت آصیلی طوردیرلمش، وبعده باشی قطع وشا- مه ارسال اولنه‌رق، اوراده‌دخی بر قاچ کون قلعه قپوسنده معلق قالمش؛ وجسدی کوفه‌ده احراق اولنمش ایدی . شیعه مذاهبندن بو ذاته اقتدا ایدر (زیدیه) اسمیله بر مذهب مخصوص واردر ،که الیوم باشلیجه یمنده منتشردر . اوغلی یحیی پدری معیتنده محاربه‌ده بولنوب ، بونك شهادتی اوزرینه خراسانه قاچمشیدی .

زیرباد { (یعنی روزکار آلتی) بصره کور- فزنده وفارس ساحلی قارشیسنده بر جزیره‌در .

زیرك { یاخود زیرك زاده (محمد بن محمود الحسینی) فقهادن اولوب ، فروعه متعلق «الاشارات والنظایر» عنوانلی کتابك صاحبیدر

زیری { (بنی —) مغربده حکومت سورمش بر دولت اولوب، مؤسسی صنهاجه بربرلرندن (بلکین بن زیری بن مناد) در. بودولت ٣٦٢ تاریخ هجریسندن ٥٤٣ تاریخنه‌دك ١٨١ سنه سوروب ، بو سلاله‌دن ٨ حکمدار کلمشدر . مرقوم بلکین بن زیری زناته قبیله‌سنه غلبه چاله‌رق، اکتساب ثروت واقتدار ایتمش اولمغله، فاطمیوندن (معز لدین الله) مصرك فتحنه کیتدیکنده،کندیسنی افریقیه‌ومغربه یعنی تونس ، جزایر و فاس جهتلرینه وکیل و والی تعیین ایتمشدی . مرور زمانله بلکین کسب استقلال ایدوب ، حتی بنا ایتدیکی (اشیر) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمشدی . بعده زناته قبیله‌سندن بری مغرب اقصایی ضبطله ، اندلسده‌کی امویلرك حمایه‌سی آلتنه کیردیکندن، بنی زیری مغرب اقصی زناتیلرینه واندلس امویلریله برخیلی وقت مخاصمه‌ده بولنوب، نهایت مغرب اقصادن صرف نظر ایتمکه مجبور اولمشلردی. بودولت حکمدارلری اکثریا زناته وسائر بربر وعرب قبائلیله محاربه ایله مشغول اولوب، نهایت ٥٤٣ تاریخنده اهل صلیب ملکلرینی ضبط ایتمکله، بنی زیری دولتی مندرس اولمش؛ و بعده دولت موحدین عسکری

بورلرى اهل صليبك النـدن استخلاص ايلمشـدر . آنجق بنى زيرى قبيله‌سى بسـبتون محو اولميوب، بر فرعى بعده غرناطـه‌ده كسب تميز و اقـتدار ايتمش، و بنى‌سراج قبيله‌سيله اولان محاسده و رقابتيله شهرت بولمشـدر . فرنـكلر عـندنده (زكريت Zegrites) اسميـله معروفدرلر . بنى زيرى دولتى حكمـدارلريله تاريخ جلوسلرى بروجه‌زيردر :

بلـكين بن‌زيرى	٣٦٢	تميم بن معز	٤٥٤
منصور بن بلـكين	٣٧٣	يحيي بن تميم	٥٠١
باديس بن‌منصور	٣٨٥	على بن يحيي	٥٠٩
معز بن باديس	٤٠٦	حسن بن على	٥١٠

زيريكزه { (Zierikzée) فلمنـكك زلانده ايالتنده وميدلبورغك ٢٦ كيلو- متره شمال‌شرقيسنده اوله‌رق اسقو ايرماغى كنارنده برقصبه واسكله اولوب، ٧٧٠٠ اهاليسى، بك‌يوكسك برچاك قله‌سى ، كنيش بر صهرنجى ، سـفائن اعمالنه مخصوص دستـكاهلرى، مملحه‌لرى، چوق باليغى وكوزل استريديه‌سى واردر .

زيلع { حبش ساحلنده ′١٩ °١١ عرض‌شمالى ايله ′١٤ °٤١ طول شرقيده وهمنامى اولان كوچـك بر جزيره‌نك قارشيسـنده بر قصبه و اسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وخيلى ايشلك تجارتى واردر. اخيراً ايتاليا دولتى اوسواحله برابر بواسكله‌يى دخى استيلا ايتمشـدر . اصل زيلع اسمى او جوارده ساكن قومك اسميدر .

زيله { سيواس ولايتنك توقاد سنجاغنده وتو- قادك ٦٠ كيلومتره جنوب غربيسـنده اوله‌رق قزيل ايرماغه دوكيلن شكر آب چايى‌اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، يالكز ٤٠٠٠ ى ارمنى اولمق اوزره ، ٢٠٠٠٠ اهاليسى ، اورته‌سـنده‌كى تپه‌نك اوزرنده قديم برقلعه‌سى ، ٣٠ جامع شريفى ، ٧ مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى، ١٠ ى اهالئ‌مسلمه‌يه و ٢ سى اهالئ غير مسلمه‌يه مخصـوص ١٢ مكتب ابتـدائيسى، ١٢٦٥ دكانى ، ٩ خانى، ٥ حمامى، ٣ تكيه‌سى ، برقاچ تربه و زاويه‌سى ، ٢ كليسـاسى ، هفته‌ده بركره بازارى و بهرسنه تشرين ثانيده قور- يلوب برآى سورر بيوك پنايرى واردر . بك اسكى برقصبه اولوب، اسم قديمى (زله Zela) در. جغرا- فيونك پيرى حكمنده اولان (استرابون) بو قصبه‌نك نينوى ملكه‌سى مشهوره سميراميس (كه اسم صحيحى شاه‌مريم اولسه‌كركدر) طرفندن بنا، واورته‌سنده‌كى تپه‌نك صنعى اوله‌رق احداث اولنديغنى بيان ايديور . زمان‌قديمده (آنائيتيس) الهه‌سنه‌منسوب‌عداولنه‌رق، بونك‌عبادتنه‌مخصوص‌بيوك‌برمعبدى‌وارايدى. قلعه‌نك ديوارلرى پك اسـكى اولميوب ، يالكز بودوروملرى ونهره قدر تحت‌الارض اولان يولى مهرداد طرفندن بنا ايدلمش اولديغى مرويدر . قصبه‌نك اورته‌سـنده اولوب واسع برحوضـه دوكيلن چشمه‌نك صويى نره- دن كلديكى مجهـول اولوب ، مذكور نهردن كلسى ملحوظدر . زيله قصـبه‌سى روماليـلرك ايكى مشهور محاربه‌سـنه ميدان اولوب، بونلرك برنجيسنده (تريا- نوس) نام روما سردارى مهرداد طرفنـدن مغلوب اولمش ؛ وايكنجيسـنده قيصر فارناسى مغلوب ايدوب، زيله‌دن رومايه اختصـارده ضرب مثل حكمنه كچمش اولان (*Veni, Vidi, Vici* يعنى كلدم، كوردم، غالب اولدم) مكتوبنى يازمشدى . بو قصبه مذكورمعبدك پاپاسلرى طرفندن اداره اولنوب، بونلرك رئيسى تاج كييردى . پومپيوس ضبط ايدوب ، تشكيل ايتديكى برايالته مركز اتخاذ ايتمشـدى . سلجوقيلر روملردن ضبط ايدوب، ممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخال‌ايتمشلر دى . ٨٠٠ تاريخنده يلديرم سلطان بايزيد خان طر- فندن ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدر .

— زيله قضـاسى توقاد سنجاغنـك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، جنوباً وغرب جنوبى‌جهتندن آنقره ولايتيله، شمالاً وشمال غربى جهتندن آماسيه سنجاغيله، شرقاً وشرق شمالى جهتندن دخى نفس تو- قاد واربعه قضـالريله محاطدر . ١٣ ناحيـه و ١٨٢ قريه‌يى حاوى اولوب، ٥٧٢٠٠ اهاليسى واردر،كه بونلرك ١٠٠٠٠ قدرى ارمنى وارمنى قتوليك وپرو- تستانى، ٣٥٠٠ قدرى روم وقصورى مسلم‌وتركدر. اراضيسى مرتفعجه ايسـه‌ده ، هـواسى توقادك‌كندن ملايمدر . دوه‌جى طاغى غرب جنوبيدن شمال‌شرقى‌يه طوغرى ممتـد اولوب ، بونكله زيله‌نك شمـال غربى جهتنده‌كى تپه‌لر آره‌سـنده (شكر آب) واديسى بو- لنيور . بو چايك منصب اولديغى يشيل ايرماق دخى قصانك حدود جنوبيه وغربيه‌سنى تشكيل ايده‌رك،

آنقره ولايتندن آيريلور . طوپراغى اولدقجه منبت اولوب ، ٥٥٩٦٩ دونمدن عبارت اولان اراضىٔ مزروعه‌سنده حبوبات متنوعه ايله سبزه‌لرك انواعى وخيلى مقدار توتون حاصل اولور . ميوه‌لرى دخى چوق واييدر . باغلرى‌ده چوقجه اولوب ، پكمزى مشهوردر . باشليجه معمولات صناعيه‌سى دوشمه‌لكه الويريشلى بعض منسوجاتله كاوساله وسختياندن عبارتدر . حيوانات اهليه‌سى متوسط مقدارده در . درون قضاده ١٤٠ جامع ومسجد ، ٣٩ اسلام و ٢ خرستيان مكتبى وشكرآب چاينك چويرديكى متعدد دكرمنلر موجود در .

زين الاسلام { (ابو القاسم عبد الكريم بن هوازن نيسابورى) مشاهير علمادن اولوب ، ٣٧٦ تاريخنده طوغمش ، وابوالقاسم يمانى ، ابو بكر طوسى و ابو بكر بن فوردن تحصيل علوم ايدوب ، خراسانده زماننك اجلهٔ علماسى صره‌سنه كيرمشدى . بيوك بر تفسيرى وديكر برخيلى تأليفاتى واردر .

زين الدار { (وجيهه بنت المؤدب على بن يحيى) فقيهه وفاضله برخاتوندر . صلاح الدين صفدينك عصرى تراجمى حاوى اولان «عنوان النصر» كتابنده مذكوردر .

زين الدين استرابادى { ايران شعراسندن اولوب ، شو بيت اونكدر :

بديكران كرم ولطف دمبدم كردى
مرا بداغ جفا سوختى كرم كردى

زين الدين بن احمد { اسمى عبدالرحمن اولوب ، (ابن رجب) ديمكله مشهور در . « شرح ترميذى » و « شرح بخارى » ايله « طبقات الحنابله » عنوانلى كتب معتبره‌نك مؤلفيدر . مذكور طبقاتى ٥٢٦ ده وفات ايدن قاضى ابو الحسين بن ابى يعلينك طبقات حنبليه‌سنك ذيلى حكمنده اولوب ، بوكا دخى ٨٧١ ده وفات ايدن (يوسف بن حسن المقدسى) بر ذيل يازمشدر .

زين الدين حافظى { (سليمان بن المؤيد على بن خطيب عقرباء) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب ، ملوك ايوبيه‌دن جعبر قلعه‌سنده بولنان ملك حافظ نورالدين آرسلان شاهك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وملك مذكورك وفاتنده حلبه انتقال ايله ، ملك ناصر يوسف بن محمدك توجه ومحبتنى قزانمش ؛ وحلب رئيسنك قيزينى تزوج ايدوب ، خيلى ثروته نائل اولمشدى . ملك ناصر دمشقى ضبط ايتديكنده ، صاحب ترجمه دخى معيتنده دمشقه كيدوب ، كنديسنك شعر وانشاده وعسكرلكده دخى مهارتى اولمغله ، ملك ناصرك عندنده قدرى برتر اولمشدى . هلاكو ملك ناصره بر طاقم شرائط تكليف ايتديكنده ، صاحب ترجمه بونك طرفندن ايلچيلكله هلاكونك يانه كوندريله‌رك ، تاتارلرك اكرام واحسانته نائل اولمغله ، عودتنده ملك ناصرى بونلرك قوتندن تخويف وطرفلرينه اماله‌يه چاليشه‌رق ، نهايت هلاكو حلبى ضبط و نهب ايتديكنده ، ملك ناصر خوفندن مصره قاچمش ؛ وزين الدين اهل اسلامدن قورقوب ، تاتارلره التجا ايتمش ؛ وبقيهٔ عمرينى بونلرك يانده كچيرمشدر .

زين الدين حافى { (ابو بكر محمد) مشاهير اولياء اللهدن اولوب ، خلوتيه قوللرندن طريقت زينيه‌نك مؤسسيدر . ٨٣٨ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

زين الدين حافى { هندستان مشاهير شعراسندن اولوب ، دهلى ملوك تيموريه‌سندن همايون شاهك زماننده ياشامشدر .

زين الدين خوافى { كبار مشايخ وعلمادن اولوب ، خراسانك (خواف) قريه‌سندندر . تيمورلنك كنديسنى يانه دعوتله حقنده حرمت ورعايت كوسترمشيدى .

زين الدين سيستانى { ايران شعراسندن اولوب ، شو رباعى اونكدر :

مشنو سخن عالم فانى ومكو
واندر طلبش مدار چندين تك و پو
دنيا چو كلست عاشق برلب جو
تا چشم زنى نه‌رنك بينى ونه بو

زين الدين صاعد { ايران شعراسندن اولوب ، خراسانك جنوشان قريه‌سندندر . سلطان اسكندرك كليدارى بولنمشدر . شو رباعى اونكدر :

اين عشق كه اشك سرخ ورخ زرد كند
كرمم بكرفت تا دمم سرد كند
زين بيش زدرد خود حكايت نكنم
ترسم كه ز درد من دلت درد كند

زين الدين على السيلى { مشاهير مؤ- لفيندن اولوب، « شرايع الاسلام » كتابنه « مسالك الافهام » عنوا- نيله بر شرح يازمشدر . (شاهد ثانى) دينمكله مشهوردر .

زين الدين عمرى { « التحفة البهيه والبهجة الانسيه » عنوانلى كتابك مؤلفيدر . بوكتاب پارس كتبخانه سنده ۹۲۸ رقميله مرقم اوله‌رق موجوددر .

زين الدين كرمانى { (عبد اللطيف بن محمد بن ابى الفتح) فقهاء حنفيه‌دن اولوب ، دمشقك مدرسهٔ جقماقيه سنده تدريسله مشغول بولنمشدر . تيمورلنكك فوق العاده حرمت و رعايتنه مظهر اولمشدى .

زين العابدين { (امام — على بن حسين بن على بن ابى طالب) ائمهٔ اثنا عشرك دردنجيسى اولوب، هجرت نبويه‌نك ٤٦ نجى سنه‌سى تولد ايتمش؛ ووقعهٔ دلسوز كربلاده، ۱۵ يشنده اولديغى حالده، مخدرات اهل بيت نبوى ايله پدر بزركوارينك سر مقطوعيله برلكده شامه سوق اولنه‌رق، يزيد پليدك وسائر بنى اميه‌نك نيجه تحقيرات واذيتلرينه دوچار اولمشيدى. فوق العاده ذكى ومتين برذات اولمغله، كنديسنه سويلنيلان كنايه‌لى وتحقير آميز سوزلره مسكت جوابلر ويرمشيدى . بونلردن قورتلدقدن صكره ، مدينهٔ منوره‌يه چكيلوب ، زهد و عبادتله مشغول اولمش ايسه‌ده، عموم اهل ايمانك وارث خاندان نبوى اولان امام مشار اليه حقنده‌كى حرمت و تعظيمى چكه‌مين بنى اميه كنديسندن انديشه‌ده بولنوب، هر وقت راحتسز ايدرلردى. نهايت ٩٤ سنهٔ هجريه‌سى ذى الحجه- سنده ارتحال ايدوب، مدينهٔ منوره‌نك بقيع مزار- ستاننده عم بزركوارى حضرت امام حسن (رضه) ياننده دفن اولنمشدر. والده‌سى غزاة مسلمينك الينه اسير دوشمش اولان ايران شاه اخيرى يزدكردك قيزى (شهر بانو) ايدى. طقوز اركك وطقوز قيز اولادى اولوب، اركككلردن وفاتنده آلتيسى صاغ ايدى . بونلرك بيوكى اولان محمد باقر امامتده خلفى اولوب ، بشنجى امام اولمشدر.

زين العابدين { (سلطان —) شيرازده حكومت سورن آل مظفر ملوكنك اوچنجيسى اولوب ، شاه شجاعك اوغلى ووارثى ودولت مذكوره‌نك بانيسى اولان امير مبارز الدين محمدك تورونيدر. ٧٨٦ تاريخنده، بدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، ٧٩٠ ده تيمور فارسه عسكر سوق ايتدكده، خوفندن فرار ايده‌رك، شستر حاكمى بولنان عم زاده‌سى شاه منصوره التجا ايتمش ايسه‌ده، مومى اليه كنديسنى حبس ايده‌رك، ملكنى ضبط ايتمش؛ وبعده صاحب ترجمه بر تقريبله خلاص بولوب، اصفهانى ضبط ايتمش؛ وفارسى استردادە چاليشيركن، مغلوب وشاه منصورك الينه اسير دوشمكله، بونك امريله كوزلرى چيقاريله‌رق، حبس اولنمش؛ وتيمورلنك تكرار فارسه كلديكنده، كنديسنى محبسدن چيقاروب، ماوراء النهره كوندرمشيدى. بر مدت صكره اوراده وفات ايتمشدر .

زين العابدين { (بن نجيم) مشاهير علما و فقهادن اولوب، « كنز- الدقايق » كتابنه « البحر الرائق » عنوانيله بر شرح يازمش ايسه‌ده، اكمالنه عمرى مساعد اولميوب ، برادرى سراج الدين عمر اتمام ايتمشدر. مشهور « الاشباه والنظائر » كتابى دخى صاحب ترجمه‌نك تأليفاتندندر . فتوالرى‌ده اوغلى احمد طرفندن « الفتاوى الزينيه » عنوانيله جمع وتدوين اولنمشدر . وفاتى ٩٧٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

زين العابدين افندى { دور سلطان محمود خان ثانيده مسند مشيخت اسلاميه‌يه چكن علمادن اولوب، سلطان مصطفى خان ثالث زماننده شيخ الاسلام بولنمش اولان اسما- عيل عاصم افندينك تورونى وصره امينى زاده محمد سعيد افندينك اوغليدر. ١١٦٠ تاريخنده طوغوب، تحصيل علم ايله على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٢١٥ تاريخنده اسكدار، ١٢١٠ ده ادرنه قاضيلغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٢٢ ده مكه ومتعاقباً استانبول پايه‌لرينه نائل اولوب، ٢٢٣ ده نقيب الاشراف و ٢٩ ده آناطولى قاضيعسكرى اولمش؛ و ١٢٣٠ ده مسند مشيخته ترفيع اولنه‌رق، ٣ سنه‌يه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتمش؛

و ٣٣ ده عزل وبروسه‌یه اجلا اولنه‌رق، ٢٣ ده اطلاق اولنمغله، اسکدارده قوناغنده اقامت ایتمکده ایکن، ١٢٣٩ ده وفات ایدوب، ملاکورانی جامعی قارشیسنده جدی چلبی زاده مرقدی یاننده دفن اولنمشدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، نکته پرداز وحاضر جواب برذات ایدی.

زین العابدین نویدی { (خواجه — علی عبدی بیك) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. برخیلی وقت مستوفی یعنی کاتب بولنمشدی. اك زیاده مثنویده مهارتی اولوب، نظامینك خمسه‌سنه تقلیداً ایکی خمسه‌سی واوچ دیوانی واردر. اشعارنده گاه (نویدی) وگاه (عبدی) تخلص ایدیور. ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر.

زین العرب { (بنت تاج الدین عبد الرحمن الدمشقی) مشاهیر محدثاتدن اولوب، (بنت الجوبرانی) دینمکله مشهوره‌در. عصری مشاهیر محدثیننددن اجازت آلوب، بعده تدریسله مشغول اولمشدر. ٦٢٨ تاریخلرنده طوغوب، ٧٠٤ ده وفات ایتمشدر.

زَیْنَب { فخر کائنات (صلعم) افندمزك اك بیوك کریمه‌سی اولوب، بر روایتده اکبر اولادلریدر، ودیگر بر روایتده حضرت قاسمدن صکره تولد ایتمشدر. ولادتنده حضرت سید الثقلین اوتوزیاشنده ایدیلر. والده‌سی حضرت خدیجة الکبری (رضها) اولوب، مشارالیهانك همشیره‌سی هالنك اوغلی ابو العاص بن الربیعه تزویج بیورلمش؛ وعلی اسمنده بر اوغلی ایله امامه اسمنده بر قیزی دنیایه گلمشیدی. اوغلی کندیلرینك حیاتنده ارتحال ایدوب، قیزی خیلی زمان معمر اولمش؛ ومؤخراً حضرت علی (رضه)، وحضرت مشارالیهك شهادتندن صکره مغیره بن نوفله وارمشیدی. ذریتی قالمامشدر. حضرت زینب اسلامه گلوب، زوجنه هنوز هدایت نصیب اولمامش ایکن، بالطبع آره‌لرنده تفرقه دوشوب، ایکی سنه‌لك آیریلقدن صکره ابو العاص دخی اسلامه گلمکله، تجدید نکاحله حضرت زینب زوجنه اعاده بیورلمش؛ وهجرت نبویه‌نك سکزنجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) بو کریمه سنك غیبوبت ابدیه‌سنه زیاده‌سیله محزون ومکدر اولمشلردی. زوجی کندیلرندن صکره وفات ایتمشدر.

زینب { (ام الحکم — بنت جحش الاسدیه) ازواج مطهرهٔ حضرت رسول الله (صلعم) دن اولوب، عبدالله بن جحشك همشیره‌سی وعمهٔ رسول کبریا امیمه بنت عبد المطلبك قیزیدر. اك اول اسلامه گلن صحابیات ومهاجراتدن اولوب، ابتدا حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغلی زید بن حارثه‌یه تزویج بیورلمش؛ وموی الیهك وقعهٔ (مئوته) ده شهادتندن صکره هجرت نبویه‌نك اوچنجی سنه‌سی ازواج مطهرهٔ حضرت نبوی صره‌سنه داخل اولمش ایدی. خیر وتصدق سور وچوق ال ایشلرینه ماهره بر خاتون اولوب، گرك ایشلدیکی ایشلری وگرك الینه گچن هرشیئی اقربا وتعلقاتنه وفقرایه ویرردی. حتی حضرت عمر بن الخطاب (رضه)، سائر ازواج مطهره‌یه ویردیکی کبی، کندیسنه‌ده اون ایکی بیك درهم ویردیکنده، درحال بومبلغی تصدق ایدوب، بر دها بویله اقچه اخذینه یتیشمه‌مسنی جناب حقدن دعا وتمنی ایتمش؛ وفی الحقیقه ایرتسی سنه هجرت نبویه‌نك ٢٠ نجی سالنده ارتحال ایتمشدر. حضرت نبی ذیشاندن صکره ازواج مطهره‌لرندن اك اول وفات ایدن حضرت زینبدر. حضرت رسول الله (صلعم) جانبندن تزوج اولندقده، ایلك قوجه‌سنك پیغمبرك اوغلی اولمسی سببیله، منافقین بیننده خیلی قیل وقال حاصل اولوب، «ماکان محمد ابا احد من رجالکم» آیت کریمه‌سیله دیگر آیات قرآنیه نازل اولمشدر. حضرت زینب بونکله افتخار ایدردی. حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره‌کی ازواج مطهره بیننده، حضرت عایشه رضها مستثنی اولدیغی حالده، اك زیاده حرمت ومحبت حضرت نبوی‌یه نائل اولان حضرت زینبدر. ابتدا اسمی (ابره) اولوب، جانب حضرت نبویدن زینب تسمیه بیورلمشیدی.

زینب { (بنت ابی سلمه بن عبد الاسد القرشیه) ازواج مطهرهٔ حضرت فخر کائنات (صلعم) دن ام سلمه حضرتلرینك قیزی وحضرت نبی الله (صلعم) افندمزك اوگی قیزیدر. والده‌سی ایلك زوجی اولان ابو سلمه ایله برابر حبشه هجرت

ایدوب، صاحبهٔ ترجمه اوراده طوغمشیدی. عبدالله بن زمعه‌یه واروب، ایکی اوغلی دنیایه کلمشدی. کند. یسندن برخیلی احادیث شریفه منقولدر.

زینب { (بنت خزیمه بن الحارث الهلالیه) از. واج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، کثرت انعام وتصدق سببیله (ام المساکین) اقبیله ملقبه‌در. ابتدا عبدالله بن جحشك تحت نکاحنده اولوب، بونك احد واقعه‌سنده شهادتی اوزرینه، جانب نبویدن حفصه‌دن صکره تزوج بیورلمشیدی. نزد حضرت رسالتپناهیده یالکز ایکی ویا اوچ آی یاشایوب وفات ایتمشدر.

زینب { (بنت علی بن ابی طالب) حضرت فا. طمة الزهرا (رضها)نك صوك چوجغی و سید الثقلین (صلعم) افندمزك حفیده‌سی اولوب، جد امجدینه یتیشمشدر. غایتله عاقله وصالحه بر قیز اولوب، پدر بزرکواری طرفندن برادر زاده‌سی عبدالله بن جعفره تزویج بیورلمش؛ وعلی، عون اکبر، عباس، محمد وام‌کلثوم اسملریله درت‌چوجق دنیایه کتیرمشدر. وقعهٔ دلسوز کربلاده برادر اکرمنك معیتنده بولنوب، سبایای اهل بیت میاننده شامه کتوریله‌رك، یزید پلیده وسائر رؤساء امویه‌یه ویردیکی جوابلر، که تواریخده مذکوردر، عقل ومتانتنك کمالنه دلالت ایدر. مصرده تربه‌سی زیارتکاه اولمشدر.

زینب { قرابت حضرت نبوی شرفنه نائل اولان آنفةالترجمه بش زینبدن بشقه صحابیاتدن بروجه‌آتی دها برقاچ زینب واردر. (زینب بنت اسعد الانصاریه) که همشیره‌لری فریعه واخری ایله برابر حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تحت وصایتنده بولنوب، صحابه‌دن اولان پدرلری (ابوامان اسعد) وفاتنده کندیلرینی حضرت مشارالیهه وصیت ایتمشدی. — (زینب الانصاریه) که ابو مسعود انصارینك زوجه‌سی اولوب، تفقد حالنده برحدیث شریفك راویه‌سی وسبب صدوریدر. — (زینب التمیمیه) که بوده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت ثابت بن قیس بن شماس الانصاریه) که حضرت نبی الله (صلعم) افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت مهاجر بن جابر الاحمس) که زمان سعادته یتیشمش، وحضرت ابابکر (رضه) دن روایت ایتمشدر. یکنی عبد الله بن جابر کندیسندن روایت ایتمشدر. انس بن مالکك زوجه‌سی (زینب بنت نبیط بن جابر) ك عینی اولمسی ملحوظدر. — (زینب بنت الحارث بن خالد القرشیه التمیمیه) که پدر ووالده‌لری حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، صاحبهٔ ترجمه همشیره‌لری عایشه وفاطمه ایله برابر اوراده طوغمش؛ وعودتلرنده ایچدکلری برصودن کندیسیله همشیره‌سی عایشه وبرادری موسی ووالده‌سی رائطه بولده وفات‌ایدوب، ایچلرندن یالکز فاطمه نزد حضرت پیغمبری‌یه واصل اولمشدی. — (زینب بنت الحباب الانصاریه) که نبی ذیشان افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت حمید بن زهیر القرشیه الاسدیه) که صحابه‌دن عبدالله بن هشامك والده‌سیدر. — (زینب بنت حنظله) که حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی واوغلغی زید بن‌حارثه‌نك اوغلی (اسامه) نك زوجه‌سی اولوب، بعده بونك طرفندن تطلیق اولنمغله، نعیم بن عبد الله بن النمام تزوج ایتمش ایدی. — (زینب بنت خباب) که برحدیث شریفك راویه‌سیدر. — (زینب بنت خناس) که هوازن سبایاسندن اولوب، جانب حضرت نبویدن حضرت عثمان بن عفان (رضه)ه ویرلمش؛ وبعده سبایای مذکوره‌نك قومنه اعاده‌سنده عم زاده‌سی اولان زوجنه رد اولنمش ایدی. — (زینب بنت ابی رافع) که حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك ارتحاللرینی منتج خسته لقلرنده حضرت فاطمه (رضها) نك ایکی اوغلیله کلوب، «بونلر اولادکدر، توریث ایت» دیمسنه جواباً صادر اولان «اما حسن فان له هیبتی وسوددی واما حسین فان له جراءتی وجودی» حدیث شریفنك راویه‌سیدر. — (زینب بنت ابی سفیان بن حرب القرشیة الامویه) که عروه بن مسعود الثقفینك زوجه‌سی وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك بالدیزیدر. — (زینب بنت سهل الانصاریة الخزرجیه) که رسول اکرم (صلعم) افندمزه بیعت ایدن نسواندندر. — (زینب بنت صیفی الانصاریه) که بوده بیعت ایدنلردندر. — (زینب بنت العوام)

كه حضرت زبير (رضه) ك همشيره‌سى وجمل وقعهٔ مؤلمه‌سنده قتل اولنان عبدالله بن حكيمك والده‌سيدر. شاعره اولوب، برادريله اوغلى حقنده بر مرثيه‌سى واردر. — (زينب بنت قيسى بن مخرمه بن المطلب القرشيه). — (زينب بنت مالك) كه ابوسعيدالخدرينك همشيره‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت مصعب بن عمير القرشية العبدريه) كه پدرى احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (زينب بنت مطعون القرشية الجمحيه) كه حضرت عمرفاروق (رضه) ك زوجه‌سى وعبد الله بن عمر وعبد الرحمن وحفصه‌نك والده‌سى اولوب، برروايتده مكهٔ مكرمه‌ده وفات، وديكر بر روايتده مدينه‌يه هجرتله اوراده ارتحال ايتمشدر. — (زينب بنت معاويه ياخود ابى معاويه الثقفيه) كه عبد الله بن مسعودك زوجه‌سى اولوب، برحديث شريفك راويه‌سيدر. — (زينب بنت نبيط بن جابر الانصاريه ياخود الاحمسيه) كه انس بن مالكك زوجه‌سى اولوب، بر حديث شريفك راويه‌سيدر.

زينب { مشاهير محدثاتدن دخى بو اسمله بروجه آتى بر قاچ خاتون كلمشدر:

(ام محمد زينب بنت احمد) كه مهندس شيخ محمد بن احمد القصاصك والده‌سى اولوب، قدسليدر. حديثده عصرينك فريده‌سى اولوب، دائما اوغليله برابر اقامت وسفر ايده‌رك، قدس، شام، مصر ومكه‌ده تدريس ايتمشدر. ٦٤٥ تاريخنده طوغوب، ٧٢٢ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت احمد كمال الدين) كه بوده قدسلى اولوب، عصرى مشاهير محدثيندن استماع ايتدكدن صكره عمرينى افاده وتدريسله كچيروب، احاديث شريفه‌يى على وجه الاسناد تقريرده فوق العاده مهارتى وار ايدى. «عنوان النصر فى اعيان العصر» كتاب قيمتدارينك صاحبى صلاح الدين صفوى بو خاتوندن اجازت آلمش اولديغى كتاب مذكورده بيان ايدبور. اعيان علمادن «اعراب القرآن» صاحبى ابراهيم بن محمد القيسى دخى صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ طلبه‌سندندر. ٧٤٠ تاريخنده ٩٤ ياشنده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت اسماعيل) كه مسندة الشام دينمكله مشهوره (امة العزيز نجم الدين) ك شيخه‌سى اولوب، بو دخى تدريس حديثله عمرينى كچيرمش؛ و ٧٥٠ تاريخنده، طقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. — (زينب بنت السعدى) كه ابو نافع محيى الدين السعدى الازهرينك قيزى اولوب، امام سيوطينك اشياخندندر. ٨١٧ تاريخنده طوغمشدر. — (زينب بنت سليمان الاسعرديه) كه عن اصل شاملى اولوب، مصرده اقامت ايتمش؛ واسناد حديثده فوق العاده مهارت كوستروب، (مسندهٔ دمشقيه) عنوانته كسب استحقاق ايتمشدر. صلاح الدين صفدى استادى (ذهبى) نك صاحبهٔ ترجمه‌نك جملهٔ شاكردانندن اولديغى بيان ايدبور. ٧٠٥ تاريخنده طقسان ياشنده وفات ايتمشدر. — (ام المؤيد زينب بنت الشعرى) كه سائر علومده دخى يد طولى صاحبه‌سى اولوب، جارالله زمخشريدن و سائر اعيان علما ومحدثيندن اخذ، ونيسابورده تدريسله اشتغال ايتمشدر. ٥٢٤ تاريخنده بلدهٔ مذكوره‌ده طوغوب، ٦١٥ ده ينه اوراده وفات ايتمشدر. — (ام الخير زينب بنت الشنوهى) كه امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٨٧٩ ده وفات ايتمشدر. — (ام حبيبه بنت الشوبكى المكيه) كه بوده امام سيوطينك اشياخندن اولوب، ٧٩٩ تاريخنده مكهٔ مكرمه‌ده تولد ايتمشدر. — (زينب بنت عبد الرحمن) كه صلاح الدين صفدى‌يه و محدث عبد الله بن المحبه اجازت ويرمش؛ و ٧١٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت عمرو ابن كندى) كه بعلبك قلعه‌سى محافظى ناصرالدين قرقينك زوجه‌سى اولوب، خيرات ومبراتى چوق وفقه وحديثده فريدهٔ عصر بر خاتوندر. مشاهير علمادن برچوق ذواته اجازت ويرمش؛ و ٦٩٩ ده وفات ايتمشدر. — (زينب بنت يحيى بن شيخ عزالدين عبدالعزيز بن عبدالسلام) كه صلاح الدين صفدى كبى برچوق مشاهير علمايه تدريس حديث ايتمش؛ و ٧٣٥ ده وفات ايتمشدر.

زينب { اوائل دور اسلامده طبابتده كسب شهرت ايدنلردن بر خاتون اولوب، بنى اود قبيله سنه منسوب ايدى. اعمال طبيه‌ده ومداواتده وعلى الخصوص كوز خسته‌لقلريله يارهلرى ايى ايتمه‌ده مهارت تامه‌سى وار ايدى. شو بيت مشهور بونك حقنده سويلنمشدر:

الخترمى ريب المنون ولم ازر
طبيب بنى اود على النأى زينبا

زینب بنت سلیمان { (بن علی بن عبد الله بن عباس) خاندان خلفاء عباسیه یه منسوب سرعی الخاطر بر خاتون اولوب ، منصور خلیفه نك عم زاده سیدر . ذریتی (زینبیون) اسمیله معروفدر .

زینب بنت الطثریه { دولت امویه زمانی شعراسندن (یزید قشری) نام شاعرك همشیره سی بر شاعره اولوب ، برادری مومی الیه حقنده سویلمش اولدیغی و «حماسه» ده مندرج بولنان مرثیه سندن مأخوذ اولان شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اری الاثل من بطن العقیق مجاوری
مقیما وقد غالت یزید غوائله
فتی قد قد السیف لا متضائل
ولا رهل لباته وبادله الخ

زینب خاتون { عثمانلی شاعره لرینك الك مشهوره لرندن اولوب ، ابو الفتح سلطان محمد خان زماننده نشأت ایتمشدر . اصحاب تذاکرك بعضلری قسطمونیلی وبعضلری آماسیه لی اولدیغنی بیان ایتمشلردر . شاعره (مهری) ایله همعصر اولوب ، بینلرنده بعض مطایبات جریان ایتمشدر . شو بیت جملهٔ اشعار پسندیده سندندر .

زینب قو میلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه وار ساده دل اول ترك زیور ایت

زینب المریه { اندلس ادیبه لرندن بر شاعره اولوب ، شو بر ایکی بیت اونکدر .

یا ایها الراکب الغادی مطیته
عرج انبیك عن بعض الذی اجد
ماعالج الناس من وجد تضمنهم
الا وجدی بهم فوق الذی وجدوا
حسبی رضاه وانی فی مسرته
ووده آخر الایام اجتهد

زینت { (سید حسن) ایران شعراسندن واصفهان ساداتندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

کر وعده دوزخست وکر خلد شاد باش
بیرون نمیبرند ترا از دیار دوست

زینت النسابیکم { هندستان شاعره لرندن اولوب ، دهلی ملوك تیموریه سندن اورنك زیب عالمکیرك قیزی و سابقة الترجمه شاعره زیب النسابیکمك همشیره سیدر . عالمه وحافظهٔ کلام الله اولوب ، اشعارنده (زینت) تخلص ایدیور . شاهجهان آباده (زینت المساجد) اسمیله مصنع برجامع شریف بنا ایتدیروب ، کندیسی دخی بومعبد شریفك صحننده مدفوندر . ۱۱۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . مزارینك طاشنده محکوك اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر .

مونس ما در لحد فضل خدا تنها بسست
سایهٔ از ابر رحمت قبر پوش ما بسست

زینتی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، سیروزلیدر . ۹۶۳ تاریخنده صحننده دانشمند ایکن ، کنج یاشنده وفات ایتمشدر . (فوت زینتی) تاریخ وفاتیدر . شو بیت اونکدر :

دامن آلوده ودستار پریشان یقه چاك
قپوکه کلدی ینه زینتی رسوایی

زینلی { یاوز سلطان سلیم خان دوری رجالندن و شعرادن زینل پاشانك مخلصیدر . شو بیت اونکدر .

دور کلده دوشمیوب الدن آیاغی لاله نك
بزم کلشنده ینار پاریار چراغی لاله نك

زینون { زنون نام حکیم یونانی اسمنك بین العرب املای معروفیدر . [«زنون» ماده سنه مراجعت اولنه .]

زینی چلبی { (کاتب زاده زین العابدین) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، باباسی وزیر اعظم محمد پاشانك کاتب سری ایدی . لالا مصطفی پاشا طرفندن ، صره سی کلمه دن ، محمود پاشا قاضیلغنه نصب اولنه رق ، علمانك خیلی اعتراضاتنه اوغرامشیدی . بعده صدر اعظم عثمان پاشایه انتساب ایتمش : وبونك شروانی فتحنده ، حقنده بر طاقم مدحیه لر سویلمشدر . لاابالی مشرب ونا تحمل سخی بر آدم ایدی . شو مطلع مشارالیه عثمان پاشا حقنده سویلدیکی بر قصیده سندندر :

بوکون میدان رزم ایچره سن ایتدك فتح شروانی
اومازین ایده سك من بعد زمین ایران وتورانی

حرف الزانك صوکی

ژ

[تنبیه — خطوط اجنبیه‌ده J یاخود G حرفیله باشلایوب‌ده بو بابده بولنمیان اسماء خاصه (ج) و (ی) و (ك) حرفلرنده آرانمليدر؛ چونكه بو حرفلرك امم مختلفه عندنده مختلف تلفظلری واردر.]

(باب الزاء الفارسیه — فصل الالف الخ)

ژارناق (Jarnac) فرانسه‌نك (شارنته) ایالتنده و شارنته نهرینك صاغ کنارنده اوله‌رق (قونیاق)ك ۱۱ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳٤۰۰ اهالیسی، مذکور نهرك اوزرنده دمیر تلدن برغریب کوپریسی وشراب، قونیاق، حیوانات، دری وسائره تجارتی واردر.

ژاق (Jaques) یاخود جایمه (Jayme) اسپانیاده آراغون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی ۱۲۰٦ تاریخ میلادیسنده مونتپلیه‌ده طوغمش؛ و۱۲۱۳ ده آراغون تختنه چیقوب، اندلس اهل اسلامیله بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك، بلنسیه ایله بالیار آطه‌لرینی ضبط ایتمشیدی. ۱۲۷٦ ده وفات ایدوب، ایکی اوغل براقمشدر، که بری اوچنجی پدرو اسمیله آراغونده ودیکری برنجی ژاق اسمیله مایورقه‌ده حکومت سورمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی پدرونك اوغلی و برنجی ژاقك تورونی اولوب، پدرینك حیاتنده سیچلیه والیسی ایکن، پدری وفات ایدوب، بیوك برادری اوچنجی آلفونس آراغون تختنه چیقدیکنده، جزیره‌نك حکمداری اولمش؛ و۱۲۹۱ ده برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه آراغون تختنه قعود ایدوب، سیچلیه‌یی کوچك برادری فردریقه براقمش ایدی. بعده آنژو خاندانندن ایکنجی شارلك قیزینی تزوج ایتمکله، سیچلیه‌یی بوكا ویرمش؛ و ۱۳۲۷ ده وفات ایتمشدر.

— مایورقه آطه‌سنده دخی بو اسمله اوچ حکمدار حکومت سورمشدر:

برنجیسی آراغون حکمداری برنجی ژاقك اوغلی اولوب، ۱۲٤۸ ده مونتپلیه‌ده طوغمش، و۱۳۱۱ ده وفات ایتمشدر. پدری کندیسنه مایورقه قراللغی عنوانیله بالیار آطه‌لرینی و مونتپلیه دره‌بکلکنی ویرمشیدی. پدرینك وفاتندن صکره بیوك برادری اوچنجی پدرویی دخی بو مالکانه‌لرینی تصدیقه مجبور ایده‌رك، بونكله و اخلافی اولان اوچنجی آلفونس وایکنجی ژاق ایله دائما محاربه‌ده بولنمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی اولوب، ۱۳۲٤ ده عمجه‌سی دون سانکه‌یه خلف اولمش؛ و(فلیب دووالوآ)یه قارشی مونتپلیه‌یی مدافعه ایچون، فرانسه ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بالیار جزایری آراغون حکمداری دردنجی پدرو طرفندن ضبط اولنمغله، مونتپلیه‌یی‌ده مرقوم فلیپه صاتمغه مجبور اولمش؛ و ۱۳٤۹ ده جزایر مذکوره‌یی استرداده کیدرکن، قضاءً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده، برابرنده بولنمغله، اسیر دوشمش ایسه‌ده، بعده قورتیلوب، ناپولی قرالیچه‌سی برنجی ژانه ایله عقد ازدواج ایتمش؛ و ملك موروثنی استردادہ چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، ۱۳۷۵ ده بلا ولد فوت اولمشدر.

ژاق یاخود جامس (Jacqûes, James) اسقوچیه‌ده بو اسمله بروجه زیر بش حکمدار حکم سورمشدر:

برنجیسی اوچنجی روبرتك اوغلی اولوب، ١٣٩١ده طوغمش؛ و ١٤٠٦ ده، پدری وفات ایتدكده، انكلتره‌ده محبوس بولنمغله، اسقوچیه عمیجه‌سی آلبانی دوقه‌سی طرفندن اداره اولنوب، نهایت ١٤٢٣ ده قورتله‌رق، ملك موروثنی تحت تصرفنه آلمش؛ و ١٤٣٧ده قضاءً وفات ایتمشدر. عالم وشاعر برذات اولوب، زندانده برقاچ منظومه نظم وترتیب ایتمشدر.

— ایكنجیسی برنجینك اوغلی اولوب، ١٤٣٠ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتنده صبی اولوب، آلكساندر لیوینغستون طرفندن اجرای وصایت اولنمش؛ واداره امور الینه آلدقده، پدرینك اثرینه تبعیتله، زادكاندن برچوق آدملرك محوینه یوریمش؛ وحتی دوقلاس قونتلرندن برینی كندی الیله اولدیرمش ایدی. بو حركاتی عدم ممنونیتی موجب اولمش ایسه‌ده، اسایشی محافظه‌یه مقتدر اولوب، ١٤٦٠ ده (روقسبورغ) محاصره‌سنده تجربه ایتمكده اولدیغی برطوپك پاتلامسیله هلاك اولمشدر.

— اوچنجیسی ایكنجینك اوغلی اولوب، ١٤٦٠دن ١٤٨٨ تاریخنه‌دك حكومت سورمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ١٤٨٨ده، ١٦ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقمش؛ وبر فسادی باصدیردقدن صكره، انكلتره قرالی یدنجی هنری‌یه قارشی محاربه ایتمش؛ وانكلیزلره قارشی فرانسه قرالی اون ایكنجی لویی ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، ١٥١٣ ده سكزنجی هنری‌یه قارشی ایتدیكی محاربه‌ده رحلت ایتمشدر. انكلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزینی تزوج ایتمش اولمغله، بو قرابت صهریه آلتنجی ژاقك انكلتره تختنه حق وراثتنی موجب اولمشدر.

— بشنجیسی دردنجینك اوغلی اولوب، ١٥١٣ده واقع پدرینك وفاتنده بر یاشنده ایدی. اون اوچ یاشنده ایكن ادارهٔ حكومتی الینه آلوب، شارلكینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوا ایله عقد اتفاق، وبوحكمدارك بیوك قیزی (مادلینه) یی تزوج ایتمشیدی. مادلینه‌نك وفاتنده ژاق گیزه دوقه‌سی قلودك قیزی (ماریه) یی تزوج ایدوب، بوندن

مشهوره (ماریه استوآرت) دنیایه كلمشدر. ژاق ١٥٤٢ تاریخنده وفات ایدوب، مومی الیها ماریه استوآرت وارثهٔ حكومتی اولمشدر.

ژاق { یاخود جامس (Jacques, James) بو اسمله انكلترده دخی ایكی قرال كلمشدر:

برنجیسی مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان ماریه استوآرتك ودارنلینك اوغلی واسقوچیه قراللرندن بشنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٥٦٦ ده طوغمش؛ وابتدا آلتنجی ژاق اسمیله اسقوچیه‌ده حكومت سورمش؛ و والده‌سنك فراغیله، همان طوغار طوغماز ١٥٦٧ ده قراللغی اعلان اولنمش ایدی. بیوك والده‌سی ماركریته انكلتره قرالی یدنجی هنرینك قیزی اولمغله، انكلتره تختنه دخی حق وراثتی اولدیغندن، ١٦٠٣ده، الیزابته‌نك وفاتی اوزرینه، انكلتره تختی كندیسنه تكلیف اولنمش؛ و «بیوك برتانیه قرالی» عنوانی آلوب، انكلتره ایله اسقوچیه‌یی كلیاً وقطعیاً توحیده چالیشمشدر. قتولیكلرك یك علیهنده بولندیغندن، بونلرك عداوتنی داعی و پارلمنتو ایله اتفاقنی بادی اولمشدر: وبونك اوزرینه، بوایشه ذی‌مدخل ظن اولنان جزویتلری انكلتره‌دن طرد واخراجله، پاپانك انكلتره قراللری اوزرنده‌كی نفوذینی اسقاط وتبعه‌سنی صداقت یمیننده تبریه ایتمك حقوقنی لغو ایتمشدی. صلح پرور برحكمدار اولوب ١٦٢٥ده وفات ایتمشدر. كندی كندینه حكومت سورمشدر. محب علم اولوب، الك زیاده عقائد دینیه‌یه میلی وار ایدی؛ وبوبابده برقاچ كتاب دخی یازمشدر.

— ایكنجیسی برنجی شارلك ایكنجی اوغلی وبرنجی ژاقك تورونی اولوب، ١٦٣٣ ده طوغمش؛ وابتدا (یورق دوقه‌سی) عنوانیله معروف اولوب، اثنای فترتده و (قروموول) ك اداره‌سی زماننده فلمنكده وفرانسه‌ده یاشامش؛ وحكومت سابقه‌نك اعاده‌سنده برادری ایكنجی شارل ایله برابر انكلتره‌یه عودت ایدوب، ١٦٨٥ ده قراللغه انتخاب اولنمشدی. فرانسه‌ده اقامتی اثناسنده قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولمغله، هرنه قدر تخته قعودنده دولتك دین رسمیسی اولان پروتستانلغه قارشی بولنمیه‌جغنه یمین ایتمش ایسه‌ده، قتولیكاری التزام ایتمكله

اتهام اولنه‌رق، حقنده برناخشنودی عمومی حاصل اولمش ؛ وهر نه قدر ابتـدا ظهور ایدن قاریشقلغی باصـدیروب ، اوك آیاق اولان بعض زادكانی قتل ایتمش ایسـه‌ده ، ۱۶۸۸ ده قلمنكی (اورانژ) پرنسی طرفنـدن براً وبحراً مغلوب اولوب، فرانسـه قرالی اون دردنجی لوینك معاونتیله برابر، انكلتره‌یی ترك ایلمش ؛ و بقیـهٔ عمرینی پارس قربنـده (سنت ژرمن) ده كچیروب، ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشـدر . اوغلی (ژاق اسـتوآرت) انكلتره تختنه حق وراثت ادعاسنده بولنمش ایسه‌ده، بوخاندانه بردها بوقراللق نصیب اولمامشدر .

ژاق { سنت — (St. Jacques) خرستیانلرك بواسطه بری «اكبر» ودیكری «اصغر» صفتلریله ایكی عزیزلری اولوب ، بری حواریوندن ودیكری شمعونك برادریدر. اصل اسملری (یعقوب) در . [«یعقوب» ماده‌لرینه مراجعت اولنه .]

ژاق بونوم { (Jaques Bonhomme) ۱۳۵۷ تاریخ میلادیسـنده قرال ژانك انكلتره‌ده اسـارتی زماننده فرانسـه‌نك شمال جهتنده ظهور ایدن فسادك رئیسی اولوب ، بو قاریشقلق كویلیلرله چفتجیلرك قیامندن عبـارت و رئیسـنك اسمنه نسـبتله *Jacquerie* یعنی ژاقلق اسمیله معروفدر. بونلر برطاقم اعتسافات مدهشـه‌ده بولنمغله، شهر وقصـبه‌لر اهالیسی زادكانله برلشـه‌رك حقلرندن كلمشلردر .

ژان { (Jean) معربی (یحیی) اولاز(یوحنا) اسم عبرانیسـنك فرانسزلر عنـدنده مستعمل غلطی اولوب، روملر عنـدنده (یوآنیس) یاخود (یانی) ، اسـلاولرده (یووان) ، انكلیزلرده (جون) ، ایتالیانلرده (جوانی) ، اسپانیول وپور. تكیزلیلرده (جوان) ، ارمنیلرده (اوحانس) صو. رتلرینی آلمشدر. فرانسز لسانك غلبهٔ استعمالی جهتیله بو اسمله مسمی مشـاهیرك چوغنی بو ماده‌ده ذكر ایتمكی مناسب كوردك .

ژان { قسـطنطینیه روم ایمپراطـورلرندن ۸ كشینك اسمیدر . [«یانی» ماده‌سـنه مراجعت اولنه .]

ژان { (Jean) فرانسه‌ده بو اسمله ایكی قرال كلمشدر :

برنجیسی اونجی لوینك اوغلی اولوب، پدرینـك وفاتندن صكره طوغمغله (بوسـتوم) لقبیله ملقبدر . ۱۳۱۶ ده طوغوب، ولادتیله برابر فرانسه وناواره قراللغی اعـلان اولنمش ایسـه ده ، آز مدت صكره وفات ایتمكله، عمجه‌سی بشنجی فلیب وارثی اولمشدر. بو چوجغك وفات ایتمیوب‌ده سر ایدلمش اولدیغنی ادعا ایدنلر دخی بولنمغله، والده‌سی طرفندن قرابتی اولان مجارستان قرالی برنجی لوبی میدانه چیقارلمـسنه چا. لیشمشیدی . بر مدت صكره او ژان اولمق ادعاسیله بری ظهور ایتمش ایسه‌ده، پرووانسـه‌ده طوتیلوب ، ناپولیـده بر قلعـه‌یه حبس اولنمش ، و اوراده وفات ایتمشدر .

— ایكنجیسی (بون یعنی ایی) لقبیله ملقب اولوب، ۱۳۱۹ ده طوغمش، و ۱۳۵۰ ده پدری والوآلی فلیپه خلف اولمشدر . ابتدا برطاقم منازعات داخلیه ایله اوغراشـوب ، انكلیزلر بو حالدن بالاسـتفاده ، فرانسـه‌یه سوق عسكرله، غالب كلوب، برقاچ ایالت ضبط، و ژانی اسیر ایده‌رك ، ۱۳۵۶ ده لوندره‌یه كوتورمشـلردی . فرانسـه‌ده قراله وكالت ایدن (شارل) ك سؤ اداره‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق (مجالس عمومیه États Généraux) عنوانیله متشكل اولان مجـالس منتخبه اعضاسی (اتیان مارسل) نام تجـار كتخداسنك ریاستی تحتنـده زمام اداره‌یی اله آلمش ؛ وآنجق اوصره‌ده ظهور ایدن «ژاقلق» قاریشقلغی بونك مقاصد سیاسیه‌سنه نائل اولمسنه مانع اولوب، كندیسی وفات ایتمش ؛ و وكیل مومی الیـه امور حكومتی ینه الینه آلمش ایدی. ۱۳۶۰ ده انكلتره ایله فرانسه آره‌سنده عقد اولنان معاهده اوزرینـه، آغر بر فدیهٔ نجاتله ایكنجی ژان تخلیص اولنوب ، اوغلی آنژو دوقه‌سـنی رهن مقامنـده انكلتره‌ده براقه‌رق ، فرانسـه‌یه عودت ایتمش؛ وآنجق برمدت صكره اوغلی انكلتره‌دن فرار ایتمكله ، قرال ژان كندی اختیـاریله لوندره‌یه عودت ایدوب ، یكیدن اسارت تحتنه كیرمش؛ واوآرالق ۱۳۶۴ ده لوندره. ده وفات ایتمشدر .

ژان { اراضیسز — (Jean San Terre) انكلتره قرالی اولوب ، ۱۱۶۶ ده

طوغمش، و پدری طرفندن کندیسنه هیچ برمالکانه ویرلمدیکندن، بولقبله تلقیب اولنمش ایدی. اهل صلیب سفرنده بولنان برادری قرال (ریشار کوردولیون)ك غیبوبتندن بالاستفاده، وکالتی و ۱۱۹۹ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، قراللغی احراز ایلمش؛ و فرانسه قرالی (فلیب اوکوست) ی کندی لهنه چویرمش اولان یکننی کندی الیله ازاله ایلمش اولدیغی ظن اولنمشدر. فرانسه دولتی بوقراللغی طانیه‌رق، فرانسه‌ده‌کی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و اوآرالق پاپا ایله دخی بوزیشوب، برطرفدن بونك طرد وتلعینیله وبرطرفدن‌ده فرانسز عسکرینك انکلتره‌یه تجاوزیله تهدید اولندیغندن، پاپا ایله اویوشمغه مجبور اولوب، بعده فلیب اوکوسته قارشی آلمانیا ایمپراطوری دردنجی اوتون ایله و فلاندره قونتیله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، ۱۲۱٤ ده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمغله، صلحه یاتمشیدی. برسنه صکره تبعه‌سنه «بیوك مشروطیت» عنوانیله برطاقم امتیازات ویرمشدر. ۱۲۱٦ ده ژان وفات ایتمکله، اوغلی اوچنجی هنری جلوس ایتمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیه‌ده قستیله ولیون حکمدارلرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۳۷۹ ده، ۲۱ یاشنده اولدیغی حالده، ایکنجی هنری‌یه خلف اولوب، ۱۳۹۰ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ ومدت حکومتنی اوغلی پورتکیز تختنه اوتورتمق مقصدیله دولت مشارالیهایه قارشی محاربه ایله کچیرمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی هنرینك اوغلی اولوب، ۱٤۰٤ ده طوغمش، و ۱٤۵۳ ده وفات ایتمشدر. ۲۲ آیلق ایکن، عمیجه‌سی فردیناندك وصایتی تحتنده قراللغی اعلان اولنمش؛ وآراغون وناواره قراللریله وغرناطه اهل اسلامیله برچوق محاربه‌لرده بولنمشدر. مسلمانلری اسپانیه‌دن بتون اخراج ایدن (ایزابلا)نك پدریدر.

ژان { یاخود جوان (Jean. Juan) اسپانیه‌ده آراغون قراللرندن بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۳۸۷ ده پدری دردنجی پدرویه خلف اولوب، ۱۳۹۷ ده ٤٤ یاشنده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون وناواره قرالی اولوب، فردیناندك اوغلیدر. شارلك قیزی (بلانشه) یی تزوج ایتمکله ۱٤۲۵ ده (ناواره) تختنه جلوس ایتدکدن صکره، ۱٤۵۸ ده، بیوك برادری آلفونسك وفاتی اوزرینه، آراغون تختنه‌ده قعود ایتمش؛ وزوجه‌سی بلانشه وفات ایتدکده، ناواره تختنی اوغلی دون قارلوسه ترك ایتمش اولدیغندن، بابا اوغل آره‌سنده برخیلی وقت محاربه وقوع بولمش؛ ودون قارلوس وفات ایتدکده، ناواره حکمدارلغی حق همشیره‌سی (بلانشه) یه کچدیکندن، ژان کندی قیزینه قارشی ۱٤٦۲ ده فرانسه قرالی اون برنجی لویی ایله اتفاق ایتمشدی. فرانسه پرنسلرندن آنژولی (رنه) قراللغه انتخاب اولنمش؛ وبودخی اون برنجی لوینك یاردیمیله ژانه قارشی عسکر سوق ایلمش ایسه‌ده، اوآرالق ۱٤۷۹ ده ژان وفات ایدوب، اوغلی (فردیناند قتولیك)، که ایزابله ایله برابر اهل اسلامی اندلسدن چیقارمشدر، قستیله تختنه کچمشدر.

ژان { اسپانیه‌ده ناواره قراللرندن بو اسمله اوچ قرال کلمشدر:

برنجیسی طوغار طوغماز فرانسه وناواره قراللغی اعلان اولنان وطفل ایکن وفات ایدن (ژان پوستوم) در. [فرانسه قراللرندن برنجی ژان اسمیله ذکری کچدی.]

— ایکنجیسی ۱٤۲۵ دن ۱٤۷۹ تاریخنه‌دك ناواره قراللغنی‌ده حائز اولان آراغون قراللرندن ایکنجی ژاندر. [ماده آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (دالبرت) لقبیله ملقب اولوب، آلبرت پرنسی (آلن)ك اوغلیدر. ۱٤۸٤ ده ناواره قرالی (فرانسوآقبوس)ك همشیره‌سی وولیة العهدی قاترینه‌یی تزوج ایتمکله، ۱٤۹٤ ده مملکت مذکوره تختنه اوتورمش ایسه‌ده، فردیناند قتولیك ۱۵۱۲ ده ناواره‌یی النندن آلوب، قستیله‌یه الحاق ایتمش؛ وژان فرانسه‌یه چکیلوب، اوراده وفات ایتمشدر. اوغلی ایکنجی هنری اسماً ناواره قرالی اولوب، بونك قیزی (ژانه دالبرت) فرانسه قرالی دردنجی هنرینك والده‌سی اولمشدر.

ژان { یاخود جوان (Jean, Juan) پورتكیز قراللرندن دخی بو اسمله آلتی حكمدار كلمشدر :

برنجیسی « بیوك » لقبیله ملقب اولوب ، برنجی پدرونك ولد غیر مشروعیدر. ١٣٥٧ تاریخنده طوغوب، طریق رهبانه سالك اولمش ایكن ، ١٣٨٣ ده، برادری فردینانداك وفاتی اوزرینه، پورتكیز تختنه چیقوب، پدرونك قیزی وقستیله قرالی برنجی ژانك زوجه‌سی اولان (بیاتریكس) ی وراثتدن محروم براقمشیدی. بوسببدن قستیله قرالی كندیسنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولمشدی. ١٤١٥ ده مغرب اهل اسلامنه قارشی سوق عسكر ایدوب، سبته‌یی ضبط ایتمشدی. بونك زماننده پورتكیزلیلر بحری سفرلره كیریشوب، مادره، قناریه، یشیل برون وآسور آطه‌لرینی وكینه سواحلنی كشف ایتمشلردی. برنجی ژان ١٤٢٣ ده وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی بشنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٤٥ ده طوغمش، ١٤٨١ ده تخته چیقمش، و ١٤٩٥ ده وفات ایتمشدر. سوء مقصدلرندن شبهه‌لندیكی قاینی (ویزئو) یی وقاریسنك انیشته‌سی براغانسه دوقه‌سنی كندی الیله اولدیرمشدر. بحری سفرلره وكشفیاته حصر دقت ایدوب، بونك زماننده (دیغودی غامه) آفریقاده سنین وقونغونی و(دیاز) فرطونه برونی كشف ایتمش، وصاحب ترجمه بو برونه (امید برونی) نامنی ویرمشدر. قریستوف قولومب ابتدا بوكا مراجعتله سفائن ایستمش ایسه‌ده، كندیسی بو كاشف اعظمك عزمنی تقدیر ایده‌مه‌مشدی.

— اوچنجیسی ١٥٠٢ ده طوغوب، ١٥٢١ ده پدری امانوئله خلف اولمش، و ١٥٥٧ ده وفات ایتمشدر. لیسبونه‌ده انكیزیسیون جمعیت ملعنت كارانه‌سنی تأسیس ایتمشدر. زماننده وقوع بولان برزلزله ایله تاج ایرماغنك برطغیانی كلیتلی نفوسك محونه سبب اولمشدر. بودخی اسفار بحریه‌یه وتجارته اهمیت ویروب، زماننده پورتكیز بحریونی جاپونیه‌یی كشف ایتمشلردر. معارفك ترقیسنه دخی چالیشوب، (قوئیمبره) آقادمیاسنی احیا ایتمشدر.

— دردنجیسی براغانسه سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ١٦٠٤ ده طوغمشدر. ابتدا براغانسه دوقه‌سی اولوب، برنجی ژانك ولد غیر مشروعی آلفونسك نسلندن ایدی. ١٥٨٠ تاریخندن بری پورتكیز اسپانیوللرك الینه كچمش ایكن، ١٦٤٠ ده براغانسه دوقه‌سنك زوجه‌سی (لویزه كوزمان) ایله دوقه‌نك كاتبی (پینتو) بوممكلته استقلالی قزاندیروب، صاحب ترجمه‌یی قرال طانیمشلر. برطاقم داخلی فسادلری باصدیردقدن صكره، اسپانیوللری مغلوب ایتمش؛ و برازیلیانك تصرفی ادعاسنده بولنان فلمنكلیلره غلبه چالوب، مملكت واسعهٔ مذكوره‌نك صاحب مستقلی قالمش ایدی. ١٦٥٦ ده وفات ایدوب، اوغلی آلفونس، والده‌سی مرقومه لویزه كوزمانك تحت وصایتنده اوله‌رق، خلفی اولمشدر.

— بشنجیسی ١٦٨٩ ده طوغوب، ١٧٠٦ دن ١٧٥٠ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ واسپانیا قراللغنك وراثتی مسئله سنده فرانسه قرالی اون دردنجی لوئی‌یه قارشی آوستریا ایله اتفاق ایدوب. فرانسزلر طرفندن مغلوب اولمش؛ و (اوترخت) معاهده‌سندن صكره، امور داخلیه سیله مشغول اولوب، مملكتنی حسن اداره ایتمشدر.

— آلتنجیسی اوچنجی پدرو ایله برنجی ماریه‌نك ایكنجی اوغلی اولوب، ١٧٦٧ ده طوغمش، و ١٨٢٦ ده وفات ایتمشدر. ١٧٩٢ ده، والده‌سنك عته كتیرمسی اوزرینه، قرال وكیلی اولوب، ١٨٠٧ ده فرانسز عسكری طرفندن مغلوب اولمغله، برازیلیه‌یه چكیلرك، اورانك ایمپراطوری عنوانی آلمش؛ و ١٨١٦ ده، والده‌سنك وفاتی اوزرینه، بالاصاله پورتكیز قرالی اولمش ایسه‌ده، ١٨٢١ ده آوروپایه عودت ایده‌بیلمش؛ ومشروطیتی قبول ایلمش ایسه‌ده، ایكی سنه صكره لغو ایتمشدر. كندیسنك حركتندن صكره برازیلیه اعلان استقلال ایدوب، پورتكیز قرالنه یالكز ایمپراطورلق نامی قالمش ایدی. ایی برحكمدار ایدیسه‌ده، قرالیچه ایله (شاو) ماركیسی اجرای نفوذ ایدرلردی. بینلرنده‌كی خصومتله شهرت بولان دون پدرو ایله دون میكل اسملرنده ایكی اوغلی قالمشدر.

ژان { (لوكسمبورغلی — Jean de Luxembourg) جهستان قراللرندن اولوب، یدنجی هنرینك اوغلیدر. ١٢٩٥ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ١٣١٠ ده (قارینتیه) دوقه‌سنك تابعیتندن كندیلر-

نی قورتارمش اولان کبرا طرفندن چهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ و ١٣٢٧ ده اهلیلردن (سلیزیا) یی ضبط ایتمشدی. ١٣٣١ ده ایتالیاده ایمپراطورك وکیلی اولوب، قرمونه، پارمه، پاویه وموده‌نه‌یی ضبط ایتمش؛ واو وقت پاپا یکرمی ایکنجی ژان طرفندن کندیسنه ایتالیا قراللغی تکلیف اولنمشدی. ایمپراطور بشنجی لویی بونی خبر آلنجه، چهستانده بر فساد اویاندیرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه درحال کیدوب، قاریشقلغی باصدیردقدن صکره، موراویه‌یی دخی ضبطله، الکاسنی توسیع ایتمش ایدی. ١٣٤٦ ده انکلیزلره قارشی والوا آلی فلیپك امدادینه کیدوب، (قره‌سی) محاربه‌سنده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، «کور» لقبیله دخی مشهوردر.

ژان { برنجی — یاخود — آلبرت (Jean I, J. Albert) لهستان قرالی اولوب، دردنجی قازیمیرك ایکنجی اوغلیدر. ١٤٥٩ ده طوغوب، ١٥٠١ ده وفات ایتمشدر. ١٤٩٢ ده پدرینه خلف اولوب، محافظهٔ صلح وصلاح وترقیٔ معارفله اوغراشمشدر.

ژان { اسوجده دخی بو اسمله ٣ حکمدار کلمشدر:

برنجیسی کنیج (اسوکر) ك اوغلی واونجی (اریك) ك خلفی اولوب، ١٢١٦ تاریخ میلادیسندن ١٢٢٢ تاریخنه‌دك قراللق ایتمش؛ وخرستیانلغی نشر ایتمك مقصدیله (استونیه) یه برسفر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدر. بلاولد وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آتیده بیان اولنه‌جق دانیمارقه قرالیدر.

— اوچنجیسی (کوستاو واسه) نك اوغلی اولوب، ١٥٣٧ ده طوغمش، و ١٥٩٢ ده وفات ایتمشدر. ١٥٦٨ ده برادری اون دردنجی (اریك) ك یرینه کچوب، سلفی زماننده باشلانمش اولان دانیمارقه محاربه‌سنه دوام، وپروتستانلغك نشرینی منعه سعی ایتمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، بعده (ایوان واسیلویچ) ه اعلان حربله، غالب کلمش؛ واوغلی سیجیسموندی لهستان قراللغنه انتخاب ایتدیرمشدی.

ژان { دانیمارقه واسوج قراللرندن اولوب، اسوجده ایکنجی ژان اسمیله معروفدر.

دانیمارقه‌ده ١٤٨١ ده پدری برنجی قریستیانه خلف اولوب، هولستاین دوقه‌لغنی برادری فردریقله مقاسمه ایتمشیدی. ١٤٩٧ ده اسوج تختنه‌ده جلوس ایتمش ایسه‌ده، اسوجلیلر آیاقلنوب، ١٥٠١ ده زوجه‌سی قریستینه‌یی استوقهولمدن اخراج ایتمشلردر. دانیمارقه‌ده ١٥١٣ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

ژان { صاقسه قراللرندن اولوب، ١٨٠١ ده طوغمش، و ١٨٧٣ ده وفات ایتمشدر. (ماقسیمیلیان) ك اك کوچك اوغلی اولوب، ١٨٥٤ ده برادری فردریق اوکوسته خلف اولمش؛ وبعض اصلاحاته موفق اولمشدر. ١٨٦٦ ده وقوع بولان پروسیه ایله آوستریا محاربه‌سنده آوستریانك طرفنی التزام ایتمش ایسه‌ده، ١٨٧٠ محاربه‌سنده فرانسه‌یه قارشی پروسیه ایله متفق بولنمشدر. تخته چیقمازدن اول معارف وادبیاتله مشغول ایدی.

ژان { بو اسمله رومده بروجه زیر ٢٣ کشی پاپالق ایتمشدر:

		عن	الی
برنجی	ژان	٥٢٣	٥٢٦
ایکنجی	»	٥٣٣	٥٣٥
اوچنجی	»	٥٦٠	٥٧٣
دردنجی	»	٦٤٠	٦٤٢
بشنجی	»	٦٨٥	٦٨٦
آلتنجی	»	٧٠١	٧٠٥
یدنجی	»	٧٠٥	٧٠٧
سکزنجی	»	٨٧٢	٨٨٢
طقوزنجی	»	٨٩٨	٩٠٠
اونجی	»	٩١٤	٩٢٨
اون برنجی	»	٩٣١	٩٣٦
اون ایکنجی	»	٩٥٦	٩٦٣
اون اوچنجی	»	٩٦٥	٩٧٢
اون دردنجی	»	٩٨٣	٩٨٥
اون بشنجی	»	—	٩٨٥
اون آلتنجی	»	٩٨٥	٩٩٦
دیکر اون آلتنجی	»	—	٩٩٧
اون یدنجی	»	—	١٠٠٣
اون سکزنجی	»	١٠٠٣	١٠٠٩
اون طقوزنجی	»	١٠٢٤	١٠٣٣
یکرمنجی	»	١٠٤٥	١٠٤٦
یکرمی برنجی	»	١٢٧٦	١٢٧٧
یکرمی ایکنجی	»	١٣١٦	١٣٣٤
یکرمی اوچنجی	»	١٤١٠	١٤١٥

بونلردن برنجیسی اوستروغوتلر حکمداری (تئودوریق) طرفندن سفارتله ایمپراطور برنجی یوستنیا-

نوسك نزدینه كوندریلوب، امور مأموره‌سنه موفق اوله‌مدیغیچون، صودتنده زندانه قونیله‌رق، سفالتدن وفات ایتمكله، قتولیكلر عندنده اعزه صره‌سنه كچیر. یله‌رك، مایسك ١٨ نده یورطیسی اجرا اولنور .

اوتنجیسی سیجلیه‌دن قلابریه كچن غزاة مسلمینه قارشی طورمش، وطوسقانه دوقه‌سی طرفندن اسقاط وحبس اولنه‌رق، زندانده وفات ایتمشدر .

اون ایكنجیسی ایتالیا قرالی برانجر ایله اوغلی آدالبرتدن اندیشه ایده‌رك، جرمانیا قرالی اوتونه التجا ایتمش؛ و بوكا ایتالیا قرالی وآلمانیا ایمپراطوری عنوانی ویرمش ایسه‌ده، بعده بونك علیهنده آدالبرتله اتفاق ایتدیكندن، ایمپراطور حدت ایدوب، كندیسنی برمجلس روحانی معرفتیله عزل، ویرینه سكزنجی لئونی نصب ایتمشدی. ژان رومایه عودتله بك دهشتلی انتقاماته قالقیشمش؛ واوچ آی صكره، ظن اولندیغنه كوره، مقتولاً وفات ایتمشدر .

اون‌طقوزنجیسی فرانسه قرالی فلیب هاردی ایله قستیله قرالی آلفونس آره‌سنده محاربه‌یی منع ایله بونلری بر اهل صلیب محاربه‌سنه تشویق ایتمش ایسه‌ده، سوزی نافذ اوله‌مامش؛ وكندیسی (ویتربه) ده ییقلان برقوناقده انقاض آلتنده قالوب، تلف اولمشدر. لیسبونه‌لی اولوب، طب وفلسفه‌دن بهره‌سی وار ایدی.

یكرمی ایكنجیسی (آوینیون)ده اقامت ایدن پاپالرك ایكنجیسی اولوب، فرانسه‌یی التزام، ولوییتك آلمانیا ایمپراطوری اولمسنه ممانعت ایتمش: وچهستان قرالی لوكسمبورغلی ژانی ایمپراطور طانیمش ایدی. لویی حدت ایدوب، بوكا قارشی بشنجی نیقوله نامیله دیكر برپاپا انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه بو پاپایی طوتوب حبس ایتمشدی. طبدن وسائر فنوندن بهره‌سی اولوب، برخیلی تألیفاتی‌ده واردر .

یكرمی اوچنجیسی بشنجی آلكساندرك وفاتنده بولونیه‌ده ١٦ قاردینال طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، دیكرلری اون اوچنجی (بنوآ) اسمیله دیكر برپاپا انتخاب ایتمش اولدقلرندن، ایمپراطور سیجیسموند طرفندن اجبار اولنه‌رق، قونستانسه‌ده برمجلس عقدینه رضا ویرمش ایسه‌ده، بو مجلسك كندیسنی ترجیح ایتمیه‌جكنی آكلایه‌رق، تبدیلاً قاچمش؛ وآنجق طوتیلوب، پاپالقدن اسقاط اولنمغله برابر، حبس اولنه‌رق، اوچ سنه محبوس قالمش؛ و ١٤١٩ ده بشنجی (مارتین)ی مشروع پاپاطانیمغه راضی اولمغله، سبیلی تخلیه اولنه‌رق، آزمدت صكره وفات ایتمشدر .

ژان { سنت — (St Jean) خرستیانلرك بواسمله برقاچ عزیزلری واردر:

برنجیسی (ژان باتیست) كه حضرت یحیی بن زكریا (عم) در. [« یحیی » ماده‌سنه مراجعت.]

— ایكنجیسی (اوانكلیست) یعنی « انجیلی » لقبیله ملقب اولوب، حواریوندن یوحنادر. [«یوحنا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— اوچنجیسی (ژان خریسوستوم) در . [« خریسوستوم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— دردنجیسی (ژان قالیبیت) یعنی «كلبه نشین ژان» در،كه قسطنطینیه اغنیاسندن برینك اوغلی اولوب، بشنجی قرن میلادیده یاشامشدر . ١٢ یاشنده ایكن، پدرینك خانه‌سنی تركله، بركلبه‌ده ریاضتله عمر كچیرمكه باشلامشدی. نیسانك ١١ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— بشنجیسی (اومونیه) یعنی « صدقه‌جی »لقبیله ملقب اولوب، ٥٥٩ تاریخ میلادیسنده قبریس جزیره‌سنك (آماتونته) قصبه‌سنده طوغمش، واسكندریه بطریقی اولمش ایدی . بر قحط ووبا زمانلرنده فقرایه چوق باقمشیدی .

— آلتنجیسی «دمشقی» لقبیله ملقب اولوب، ٦٧٦ تاریخلرنده دمشقده طوغمش، و ٦٥٤ ده وفات ایتمشدر. خلفا طرفندن بعض عالی مأموریتلره قوللانلمش ایكن، منصبنی تركله، قدسك قربنده برزاویه‌یه چكلمش؛ وخرستیانلقده برنجی اوله‌رق آرسطونك منطق وآدابنی علم عقایدده قوللانه‌رق، برخیلی كتابلر یازمشدر. آثاری جمع ونشر اولنمشدر. مایسك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— یدنجیسی (ماته‌لی) دینمكله معروف اولوب، ١١٦٠ تاریخنده بارسلونته وادیسنده طوغمش،

و ۱۲۱۳ ده وفات ایتمشدر. (ماتوریان) اسمیله معروف وتخلیص اسرا وظیفه‌سیله موظف برطریق رهبانك مؤسسیدر. شباطك ۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— سکزنجیسی (قولومبن) لقبیله ملقب اولوب، خسته‌لره باقمق وظیفه‌سیله موظف اولان (ژزوآت) طریق رهبانـنك مؤسسیدر. تموزك ۳۱ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— اونجیسی «خاچلی ژان» دیمکله معروف اولوب، اسپانیولدر. (سنته ترزه) ایله بالاتفاق (قامار) طریق رهبانتی تعدیل ایله، یالین آیاق گزمك اصوللرندن بولنان برقول ایجاد ایتمشدر. ۱۵۴۲ ده طوغوب، ۱۵۹۱ ده وفات ایتمشدر. برقاچ تألیفی واردر. یورطیسی کانون‌اولك ۱۴ نده اجرا اولنور.

ژان { روما غرب ایمپراطورلرندن هونوریوسك کاتبی اولوب، بو ایمپراطورك ۴۲۳ تاریخ میلادیسنده واقع وفاتنده ایتالیا وفرانسه واسپانیا جهتلرینی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۴۲۵ ده اوچنجی والنتینیان طرفندن اخذ وقتل اولنمشدر.

ژانتیی { (Gentilly) فرانسه‌ده سینه ایالتنده وپارسك ۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (بیوره) نهری اوزرنده ۱۶۰۰۰ اهالی‌یی حاوی اسکی برقصبه اولوب، الیوم پارسك محلاتندن معدوددر. اسکی فرانق حکمدارلرینك مقری‌ایدی.

ژانزه { (Janzé) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر.

ژان ژاق روسو { [«روسو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

ژانن { ژول — (J. Janin) فرانسه ادباسندن اولوب، ۱۸۰۴ تاریخنده (لوآره) ایالتنك (قوندریو) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۷۴ ده وفات ایتمشدر. غزته‌لره ادبیاته متعلق بحثلر یازمغه باشلایوب، ۱۸۳۰ تاریخندن وفاتنه‌دك «دبا» غزته‌سی محررلرندن بولنمشدر. برچوق حکایه وتیاترو کتابلریله تاریخ وسیاحت وسیاسیاته متعلق بعض آثار براقمشدر.

ژانه { (Jeanne) بو اسمله آوروپاده مشاهیر نسادن برقاچ قادین گلمشدر:

(ناواره‌لی — J. de Navare) که ناواره قرالی وشامپانیه قونتی برنجی هنری‌نك قیزی اولوب، ۱۲۸۴ تاریخ میلادیسنده فرانسه قرالی (فلیپ بل) ه وارمش؛ وپدردن موروث ممالکی‌ده کندیسی اداره ایدوب، ناواره‌دن انکلیزلرله اسپانیوللری اخراج، وشامپانیه‌یی استیلا ایتمش اولان (ابار) قونتنك عسکرینی کلیاً منهزم ایتمشدی. — حفیده‌سی ایکنجی ژانه (فلیپ دورو) ایله ازدواج ایدوب، ۱۳۲۸ دن ۱۳۴۹ تاریخنه‌دك ناواره‌ده حکومت سورمشدر.

— (بورغونیه‌لی — J. de Bourgogne) که بورغونیه قونتی دردنجی اوتونك قیزی اولوب، ۱۳۰۷ ده فرانسه قرالی اوزون فیلیپه وارمش؛ و ۱۳۱۴ ده همشیره‌سی (بلانشه) وکورجه‌سی (مارکریته) ایله برابر زنا ایله اتهام اولنه‌رق، حبس اولنمش ایسه‌ده، بعده قوجه‌سی طرفندن یکیدن زوجه‌لکه قبول اولنه‌رق، ۱۳۲۹ ده (رویه) ده وفات ایتمشدر. پارسده (بورغونیه) مکتبنك مؤسسه‌سیدر. — دیگر بر بورغونیه‌لی ژانه بورغونیه قونتی ایکنجی روبرتك وفرانسه قرالی سنت لوینك قیزی (آنیس) ك قیزی اولوب، ۱۳۱۳ ده والوآلی فلیپه وارمش، و ۱۳۴۸ ده وفات ایتمشدر.

— (فرانسه‌لی — J. de France) که فرانسه قرالی اون برنجی لوینك قیزی اولوب، ۱۴۶۴ ده طوغمش، ومؤخراً اون ایکنجی لویی نامیله فرانسه تختنه چیقن اورلیان دوقه‌سی لویی‌یه تزویج اولنمش ایسه‌ده، نهایت درجه‌ده چرکین اولدیغندن، قوجه‌سی طرفندن سویله‌میوب، بونك تخته چیقمسیله برابر تطلیق ایدلمش؛ و (بورژ) ه چکیلوب، بر مناستر تأسیس وبر راهبه‌لر طریقی ایجاد ایتمشدی. ۱۵۰۵ تاریخنده وفات ایدوب، عزیزه‌لر زمره‌سنه الحاق اولنمشدر. شباطك ۴ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— (ژانه دالبرت — J. d' Alberte) که فرانسه قرالی دردنجی هنری‌نك والده‌سی و ناواره قرالی هنری دالبرت ایله برنجی فرانسوا‌نك همشیره‌سی مارگریته‌نك قیزی اولوب، ۱۵۲۸ ده طوغمش، و

١٥٤٨ ده (واندوم) دوقه‌سی بوربونلی آنتوآنه وارمش ایدی. قوجه‌سنك وفاتنده وارثه‌سی اولوب، مملكتنه پروتستانلغی ادخال و نشر ایتمشدی. بعده اوغلانك طقوزنجی شارلك همشیره‌سی مارکریته ایله ازدواجی وسیله‌سیله فرانسه سرای قرالیسنه جلب اولنه‌رق، پروتستانلرك (بارتلمی) اسمیله مشهور اولان قتل‌عامندن ایكی آی اول، ظنه كوره مسموماً، وفات ایتمشدر. عاقله و مدبره بر قادین اولوب، اوغلنه فوق‌العاده بر تربیه ویرمشدی.

— (ژانه هنریكز) كه قستیله آمیرانتی فردریق هنریكزك قیزی اولوب، ١٤٤٤ ده ناواره قرالی ایكنجی ژانه وارمش، واهل‌اسلامی اندلسدن اخراج ایدن فردیناند قتولیكی طوغورمشدر. زوجی برادری آلفونسه خلف اوله‌رق، ١٤٥٨ ده آراغون مملكتنی تصرف ایتدكده، صاحبهٔ ترجمه اورانك قرالیچه‌سی طانیلمشدی. اوكی اوغلی دون قارلوس حقنده بك غدارانه حركتده بولنوب، بابا وغل آره‌سنده بر محاربه‌یه سبب اولمشدر. اهالی دون قارلوسی سودكلرندن، صاحبهٔ ترجمه‌یی (جیرونه) ده محاصره ایتمكله، ١٤٦٣ ده (فوآ) قوتی طرفندن تخلیص اولنمش؛ و ١٤٦٧ ده قوجه‌سنه قارشی قتالونیه‌یی تصرف ادعاسنده بولنان لورنه دوقه‌سنه قارشی محاربه ایده‌رك، بومحاربه‌ده فوق‌العاده بر فعالیت ومتانت كوسترمشدی. برسنه صكره وفات ایتمشدر.

— (دلی ژانه) كه فردیناند قتولیك ایله ایزابله‌نك قیزی اولوب، قستیله قرالیچه‌سیدر. ١٤٩٦ ده آوستریا آرشیدوقی كوزل فلیپه واروب، شارل كینت اسمیله شهرت بولان آوستریالی شارلی دنیایه كتیرمشدر. قوجه‌سنی فوق‌العاده سووب اونك طرفندن سولمدیكندن، بر حزن وصراقه دوچار اولوب، نهایت بوحالی جنته منجر اولمشدر. والده‌سی ایزابله‌نك وفاتنده ١٥٠٤ ده قستیله قرالیچه‌سی اولوب، قوجه‌سنی ده حكومته تشریك ایتمش؛ وقوجه‌سی حكومتی بسبتون بونك الندن آلمق تشبثنده ایكن، ١٥٠٦ ده وفات ایتمكله، اوغلی شارل بیوك پدری فردیناندك وصایتی تحتنده قرال طانلمش ایدی. ١٥١٦ ده فردیناند وفات ایدوب، شارل بالاصاله قرال اولمش؛ وژانه ١٥٥٥ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر.

— بو اسمله ناپولیده دخی ایكی قرالیچه كلوب، برنجیسی ١٣٤٣ ده جدی آنژولی روبرته خلف اولمش، واقرباسندن مجارلی آندربایه وارمش ایدی. ایكی سنه صكره دوستی بولنان تارنته‌لی لویی مرقوم آندریایی قتل ایله، صاحبهٔ ترجمه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، ١٣٤٧ ده آندریانك برادری مجارستان قرالی لویی، اخذ انتقام ایچون، اوزرینه یوریمكله، تحت‌تصرفنده بولنان پرووانسه‌یه قاچوب، بعده حكم نصب اولنان پاپا كندیسنك فعل قتلده مدخلی اولمدیغنه حكم ایتدكده، ناپولی‌یه عودت ایده‌بیلمش؛ و ١٣٦٢ ده تارنته‌لی لوینیك وفات ایتمسیله، مایورقه قرالی ژان ایله عقد ازدواج ایتمش ایسه‌ده، اولادی اولمامق حسبیله، اوغللغه قبول ایتمش اولدیغی دوراسلی شارل، بوتأهلی چكه‌میه‌رك، دشمنلریله بالاتحاد، كندیسیله حرب ایتمش، وكندیسنی اله كچیروب، ١٣٨٢ ده ٦٧ یاشنده ازاله ایتدیرمشدر. فوق‌العاده حسنی برقاری اولوب، سرایی مجمع ادبا ایدیسه‌ده، اداره‌سی پك بولسز ایدی. شاعر (لاهارپ) بونك حالنی بر هائله صورتنده نظم ایتمشدر.

— ایكنجیسی مرقوم دوراسلی شارلك قیزی اولوب، ١٤١٤ ده برادری لادیسلاسه خلف اولمش؛ وسفاهت وفسق وفجوره طالوب، دوستی بولنان (آلوپو) یه وسائرلرینه پك مسرفانه احسانلر ایتمش؛ وبعده مارشه قونتی ژاقه وارمغله، دوستلری بونك طرفندن قتل، وكندیسی حبس اولنه‌رق، ١٤١٦ ده تبعه‌سی طرفندن تخلیص، وبرینه زوجی حبس اولنمش؛ و ١٤١٩ ده موی الیه فرانسه‌یه قاچمش ایدی. او وقت ژانه (قاراچولی) اسمنده یكی بردوست طوتوب، برقاچ سنه صكره قتل ایتدیرمش، وآراغونلی بشنجی آلفونسی اوغللغه قبول ایتمش ایدی. بوایسه، وراثته قوتمق ایچون، ژانه‌نك وفاتنه انتظار ایده‌میوب، دلبهنده محاربه‌یه كیریشمش؛ وبونك اوزرینه ژانه آنژولی ایكنجی لوییی وبرقاچ سنه صكره بونك وفاتی اوزرینه برادری رنه‌یی اوغللغه قبول ایتمش؛ و ١٤٣٥ ده وفات ایدوب، آخرت اولادینك تعددی جهتیله، وراثتی متنازع فیه قلوب، نهایت آراغونلی آلفونس خلفی اولمشدر.

ژانه دارق { (Jeanne Dare) فرانسه‌لی مشهوره برقهرمان قیزاولوب،

١٤٠٩ تاريخنده (ووقلوزه) قربنده واقع (دومرمى)
قريه‌سنده طوغمشدر. ژاق دارق اسمنده بركويلينك
قيزى اولوب، كنديسى دخى ١٨ ياشنه‌دك چوبانلق
ايتمش؛ وبوسنده ايكن، فرانسه‌نك داخلى تفرقه‌لره
دوشمسيله، انكليز عسكرى طرفندن ضبط اولنمقده
اولوب، خرابه يوز طوتمش اولديغنى كوره‌رك،
وفرانسزلرك اعتقاداتنه كوره، برطاقم خارق عاده
مشاهده‌لر وهاتفلر طرفندن وطنى بوورطهٔ هلاكدن
تخليصه سوق اولنه‌رق، كويندن خروجله، بيك
درلو مشكلات ايچنده (تورنه) يه كلوب، (شينون)
كوشكنده اقامت ايتمكده بولنان قرال يدنجى شارلى،
برچوق موانعدن صكره، كورمكه موفق اوله‌بيلمش؛
وكنديسنه هاتفدن بروظيفه تبليغ ايدلمش اولديغنه
قرالى قانديروب، كنديسنه كمال احترازله بر طاقم
عسكر ويرلمش ايدى. بو جزئى عسكرله انكليزلرك
تحت محاصره‌سنده بولنان وفرانسه ايچون درجهٔ
اهميتى دركار اولان اورليانى ١٤٢٤ ده تخليص
ايتمش ايدى. بووجهله عسكرك امنيتنى جلب ايدوب،
هجانلرينى موجب اولدقدن صكره، قرال شارلى
دشمنلرك النده بولنان برمملكتك ايچندن (ريمس) ه
سوق، وبولى اوستنده بولنان برچوق يرلرى ضبط
ايتمش، واووقت وظيفه‌سنى اكمال ايتمش ظنيله چكلمك
ايستمش ايسه‌ده، قرالك ابرامى اوزرينه قالوب،
١٤٣٠ ده پارس اوكنده بر مغلوبيته اوغرادقدن
صكره، بوركينيونلرله انكليزلرك محاصره‌سى تحتنده
بولنان (قومپينه) نك اوزرينه هجوم ايتمش ايسه‌ده،
بومحاربه‌ده بوركينيونلرك الينه اسير دوشوب، بونلر
طرفندن انكليزلره تسليم ايدلمش؛ وانكليزلر طرفندن
كنديسنه سحرباز معامله‌سى اولنه‌رق، (بووه) پسقپو-
سنك حكميله، ١٤٣١ مايسنك ٣٠ نده روئنده
حياً احراق اولنمشدر. فرانسزلر اسمنى تعظيم ايدوب،
قريه‌سى هر ويركيدن عفو اولنمش؛ وپاپا اوچنجى
(قاليكست) ١٤٥٦ ده تقديس ايتمشدر. اورليان
شهرنده بهر سنه مايسك سكزنده نامنه برمطنطن
جنازه آلايى اجرا اولنور. ١٨٢٠ تاريخنده قريه-
سنده خانه‌سنك عرصه‌سنده برهيكل ركز ايدلمش
اولديغى كبى، اورليانده دخى ١٨٤٥ ده هيكلى
ياپلمشدر. حكايه‌سى برچوق ادبا طرفندن نثراً ونظماً
يازيلوب، فاجعه صورتنه دخى قونمشدر.

ژبا (Geba, Jeba) آفريقاى غربيده سنغا-
مبيا مهجر فرانسويسنده برنهر اولوب،
١١°٤٥′ عرض شماليده واسع برخليجدن بحرمحيط
آطلاسى‌يه دوكيلور. منصبندن تقريباً ١٣٧ كيلومتره
يوقاريده وصاغ يعنى شمالى ساحلنده پورتكيزليلرك
برتجارتكاهى واردر. بونهرك منصبنده‌واقع برآطه‌ده
ينه پورتكيزليلرك برقلعه‌سى وقلعه‌نك اوكنده صاغلام
برليمان واردر. مجراسى تماميله معلوم اولميوب، فوتا-
جالو جبالندن اينديكى مظنوندر. منصبنه قريب
محللرده كليتلى پرنج حاصل اولور.

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده
برنهردر، كه يوقارى پيرنه ايالتنده
(لانمزان) طاغندن نبعانله، شمال شرقى‌يه طوغرى
آقه‌رق، همنامى اولان ايالته كيرر، وبوايالتى جنوبدن
شماله شق ايتدكدن صكره، (لوت مع غارونه) ايالتنه
دخول ايدوب، اوراده صول كنارندن (غارونه)
نهرينه دوكيلور. مجراسى ١٧٠ كيلو متره طولنده
اولوب، عادى وقتلرده صويى پك آز اولمغله، سير
سفائنه صالح دكلدر.

ژرس (Gers) فرانسه‌نك جنوب جهتنده
بر ايالت اولوب، ايچندن كچن نهرك
اسميله تسميه اولنمشدر. غرباً لانده، جنوباً يوقارى
پيرنه، شرقاً يوقارى غارونه وتارن مع غارونه شمالاً
دخى لوت مع غارونه ايالتلريله محدوددر. مساحهٔ
سطحيه‌سى ٦١٥٢ مربع كيلومتره اولوب، ٢٨٣٥٤٦
اهاليسى واردر. مركزى (اوش) شهريدر. اراضيسى
عموميت اوزره طاغلق اولوب جنوبدن شماله طو-
غرى ممتد بر چوق واديلرى واردر، كه ايچلرنده
غارونه نهرينه تابع برطاقم چايلر آقيور. بونلرك الك
بيوكى همنامى اولان آنف البيان نهردر. اراضيسى
اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله كتن،
سبزه، كليتلى صوغان وصارمساق، اوزوم وسائره
حاصل اولور. قيرمزى ويشيل مرمرله آلچى واسفا-
لتو بولنور. صيغير، آت، استر، مركب، طوموز
وطاووق، قاز، اوردك كبى حيوانات اهليه‌سى چوقدر.
مشهور اوردك بازارى واردر. شراب وقونياغى
مشهور اولوب، سائر معمولات صناعيه‌سى چينى، جام،
بز وسائره‌دن عبارتدر. ايالات: اوش، ميرانده،

غوندوم، لکنوره ولومبز اسملریله بش قضایه منقسم اولوب، ۲۰ ناحیه و ۶۸۴ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

ژرمن { سنت — (St. Cermain) بواسمله قتولیکلرك ایکی عزیزی اولوب، بری (اوقزه) ده ودیکری پارسده پسقپوس بولنمشدر. برنجیسی ۳۸۰ده طوغوب ۴۴۸ده وفات ایتمشدر. ایکنجیسنك ولادتی ۴۹۶ و وفاتی ۵۷۶ ده واقع اولمشدر.

ژنلی { قونتسه — (Contesse de Genlis) فرانسه‌نك اك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ۱۷۴۶ تاریخنده (اوتون) قربنده (شانسری) قصرنده طوغمش، و ۱۸۳۰ ده وفات ایتمشدر. اصیل وآنجق فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، مکمل صورتده تربیه گورمش، و ۱۵ یاشنده ژنلی قونتنه وارمش ایدی. خفیاً اورلیان دوقه‌سیله عقد ازدواج ایتمش اولان مادام دو مونتسونك یکنی اولمغله، اورلیان دوقه‌سنك سراینه قبول اولنوب، اولادی مادام آدلائیده، لویی فلیپ، دوق دوشارتر، دوق‌دو مونتپانسیه وقونت دو بوژوله‌نك امر تربیه‌سی کندیسنه احاله اولنمشدی. اورلیان دوقه‌سنك کندیسنده‌ده نفوذی تأثیر ایتدیره‌رك، سرایه قارشی بر خط حرکت طوتدیرمشیدی. ۱۷۹۲ وقوعاتنده فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب، بعده بوناپارتله مخابره‌ده بولنمغله، (قونسولا) زماننده فرانسه‌یه عودت ایتمش، وکندیسنه معاش تخصیص اولنمش ایدی. بوناپارتك سقوطندنصکره حکومت نزدنده اعتباردن دوشمش ایسه‌ده، اورلیان خاندانندن مخصص اولان معاشنی وفاتنه‌دك آلمشدر. قوجه‌سندن ایکی قیزی اولوب، مشهوره (پامله) نك ده والده‌سی اولدیغی مظنوندر. ۸۰ دن زیاده تألیفاتی اولوب، حکایات ونوادر وتیاترو کتابلرندن عبارت اوله‌رق، جمله‌سی اخلاق وتربیه‌یه خدمت ایده‌جك بولده یازلمشدر. تربیهٔ اطفال حقنده دخی پك‌مقبول اثرلری واردر. طرز افاده‌سی ده پك سلیس و دلنشیندر.

ژوآن { (Jouan) فرانسه سواحل جنوبیه‌سنك شرق جهتنده وپروانسه خطه‌سنك « بحری آلپ » ایالتنده اوله‌رق (ناپوله) کورفزینك شرق جهتنده بر کوچك کورفز اولوب، هر طرفی تپه‌لرله محفوظ و درینلکی بعض محللرنده ۵۰ متره‌یه واصل اولمغله، سفائن ایچون امین بر ملجأدر. اطرافنده‌کی تپه‌لر اورمانلرله وسواحلی پورتقال، لیمون، زیتون وسائر آغاجلریله مستور اولوب، منظره‌سی لطیف وهواسی ملایمدر. اطرافنده بر چوق گوزل کوشکلر بولنیور. مارسلیادن ایتالیایه گیدن دمیر یول خطی کنارندن کچیور.

ژوآنویل { (Joinville) فرانسه‌نك (یو. قاری مارنه) ایالتنده و(واسی) نك ۱۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۸۴۰ اهالیسی وپاموق منسوجات دستگاهلریله دمیرخانه‌لری واردر.

ژوآنیی { (Joigny) فرانسه‌نك (یونه) ایالتنده واوقزره‌نك ۳۴ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یونه) نهری کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۵۴۱ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی، گوزل بر ریختمی، دباغخانه‌لری وطوغله فابریقه‌لری واردر.

ژوبی { (Jobi) بحر محیط کبیرده یکی گینه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسی قارشیسنده بر آطه اولوب، ۱° ۳۷′ ۴۵″ عرض جنوبیده و ۱۳۳° ۲۰′ ایله ۱۳۴° ۴۰′ طول شرقی آره‌سنده واقع اوله‌رق، یکی گینه‌نك شمالنده‌کی بیوك کورفزك مدخلنی قاپایان آطه‌لرك اك بیوکیدر. شمالاً (شوتن) ونام دیگرله (میسوری) آطه‌سندن همنامی اولان بر بوغازله آیرلمشدر. طار واوزون بر آطه اولوب، شرقدن غربه بویی ۱۶۰ واك گنیش اکی ۱۵ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۴۸۰ مربع کیلومتره اولوب، ۷۲۰۰ اهالیسی واردر. صیق اورمانلرله مستور بر طاغ آطه‌نك بوینجه اوزانوب، سواحل شمالیه‌سی دیك و صرپ و سواحل جنوبیه‌سی دها میلانلیدر. اهالیسی ایکی جنسیته منسوب اولوب، سواحلده‌کیلر پاپو جنسندن مونس آدملر اولدقلری حالده، طاغده‌کیلر دیگر بر جنسه منسوب وحشیلر اولوب، انسان اتی دخی یرلر. بو ایکی قوم بینلرنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنورلر. آطه (تیدور) جزیره‌سنك حکومت اسلامیه‌سی تحت اداره‌سنده اولوب، فلنك مستملکاتندن معدوددر.

ژوپیتر (Jupiter) و اصل لاتین تلفظنجه (یوپیتر) كه بوده ایكی اسمدن مركب اولوب، (پیتر) پدر دیمك اولدیغندن، اصل اسمی (یو) در. اسكی یونانیلر عندنده (زوس) اسمیله معروفدر. اسكی یونان ولاتین اساطیرنده آلهه‌نك بدری واك بیوكلری اولوب، مشتری سیاره‌سندن كنایه ایدی. اساطیر مذكوره‌یه كوره بواله كاذب زماندن كنایه اولان (ساتورن) یاخود (خرونوس) ایله (ریا) نك اوغلی اولوب، ساتورن، برادری بولنان جن طائفه‌سنك رئیسی (تیتان) ایله ایتدیكی معاهده اوزرینه، اركك اولادینی یمك شرطیله تخته كچمش اولدیغندن، ژوپیتر طوغنجه، والده‌سی ساتورنه قونداقلنمش بر طاش ویره‌رك، یوتدیرمش؛ وژوپیتری كرید طاغلرنده صاقلایوب، اوراده (آمالتیا) اسمنده بر كچینك سودیله بسلتمشدی. جنلر بوندن خبر آلنجه، ساتورنی اسقاط وحبس ایتمشلرسه‌ده، ژوپیتر، بر یاشنده اولدیغی حالده، جنلری مغلوب ایدوب، پدرینی قورتارمش. ساتورن بو چوجغك قوتندن اندیشه ایده‌رك، كندیسنه بوصی قورمش ایسه‌ده، ژوپیتر خبر آلوب، كندیسنی پایتختی اولان (لیمبوس) طاغندن اخراجله، یرینه كچمش؛ وبرادرلری (نپتون) و (پلوتون) ه دكیزی وجهنمی ویره‌رك، كندیسی كویا یرله كوكه حاكم اولمش؛ وجنلرله دیولرك هجومنه مقاومت ایدوب، بونلری یلدیرمله مغلوب ایتمش. اسكی یونانیلر ژوپیتری بیك قالبلره صوقه‌رق، بر چوق قادینلرو پریلرله مناسبات زوجیه‌ده بولندیغنی، وبونلردن آلهه وقهرمانلر و حكمدارلر دنیایه كتیردیكنی زعم ایدرلردی. بر چوق معبدلری اولوب، اك بیوكلری ایپیرده یعنی یانیه قربنده بولنمش اولان (دودونه)، یونانك الیده خطه‌سنده‌كی (اولیمپیا) و مصرده‌كی (آمون) معبدلری ایدی. قره قوش ومیشه آغاجی ژوپیتره منسوب عد اولنوردی. آلتون ویا فیل دیشندن بر تختك اوزرینه اوتورمش، صول الیله بر عصا طوتار و صاغ الیله یلدیرمی صالدیرر صورتده تصویر اولنوردی. اك مشهور هیكلی هیكلتراش شهیر (فیدیاس) ك فیل دیشیله آلتوندن یاپمش اولدیغی هیكل ایدی، كه عجائب سبعه‌دن معدوددر. اسكی یونانیلرله لاتینلرك اعتقاد ایتدكلری آلهۀ كاذبه بونك اولادی زعم اولنه‌رق، حكمت الهه‌سی اولان (آتنه) ونام دیكرله (مینروه) نك مسلح اوله‌رق و والده‌سز ژوپیترك قفاسندن طوغمش اولدیغنه اینانیرلردی. بو اساطیرك اساسی بر طاقم رموزاتدن عبارتدر.

ژورا (Jura) فرانسه ایله اسویچره آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقیه ممتد بر طاغ اولوب، اسویچره‌نك (باله) ناحیه‌سنی فرانسه‌نك دوب، ژورا و (ان) ایالتلرندن آیریور. بویی ۳۱۰ كیلومتره اولوب، اكی ۶۵ كیلومتره قدر در. اك یوكسك ذروه‌لری: ۱۷۳۲ متره ارتفاعی اولان (ركوله)، ۱۷۳۴ متره ارتفاعنده بولنان (مونت ناندر) و ۱۶۹۰ متره یوكسكلكنده بولنان (دوله) در. صاغ وصولنه اوزاتدیغی قوللرله بر طاقم وادیلر تشكیل ایدیور. اسویچره‌یه ناظر اولان یوزی دیك و صرب اولوب، فرانسه‌یه باقان یوزی ایسه سطح مائل صورتنده در. بو طاغدن (دوب) نهرینه دوكیلور بر قاچ چای آقوب، نهرمذكور ایسه ژورا ایله (ووژ) طاغلری آره‌سنده‌كی وادیده جریان ایتمكله، بعض جدوللر واسطه‌سیله (رن) و (رونه) نهرلرینی بربرینه ربط ایدر. ژورا سلسله‌سنك اراضیسی بر نوع اتربۀ كلسیه‌دن عبارت اولوب، بوجنس طوپراق علم الارضده (كلس ژورایی) اسمیله معروفدر.

ژورا (Jura) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شرقاً اسویچره حدودیله، جنوباً (ان)، غرباً ساؤنه معلوآره وقوت دور، شمالاً دخی یوقاری ساؤنه ودوب ایالتلریله محدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ۵۰۳۴ مربع كیلومتره اولوب، ۲۸۸۸۲۳ اهالیسی واردر. مركزی (لون لسولنیه) قصبه‌سیدر. اراضیسی همنامی اولان سلسلۀ جبالك غربی اتكلرندن عبارت اولوب، طاغلقدر. بوطاغلرك اكثر طرفلری وعلی الخصوص شرق وجنوب جهتلری اورمانلرله مستوردر. انهاری چوقدر. (رن) ایله (رونه) ایرماقلری آره‌سنده‌كی جدول بو ایالتك ایچندن كچیور. محصولاتی باشلیجه آرپه، مصر، چاودار، یولاف وسائر حبوباتله، شالغم وساؤه‌دن عبارتدر. بویاجیلقده وطبده مستعمل نباتاتی ده چوقدر. طاغلرنده اورمانلرله مرعالری واسعدر. صیغیر، قویون وخركه‌سی وآز حیواناتی ده چوقدر.

قیاطوزی، معدن کوری، آلچی و مرمر بولنور. صنایعی دمیرجیلکله ساعتجیلق وتخته وباغه وبوینوزدن انواع مواد اعمالندن عبارت اولوب، تجارتی خیلی ایشلکدر. باغلری چوق اولوب، کوزل شراب اعمال اولنور. پینیری دخی مشهوردر. ایالت: لونلسو- لنیه، دوله، پولیني و سنت قلود اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۳۲ ناحیه و ٥٨٤ دوائر بلدیه‌یی حاویدر.

ژورژ [«جورج» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ژورژ ساند (George Sand) فرانسه‌نك اك مشهور ادیبه‌لرندن حکایه نویس برقادین اولوب، ۱۸۰٤ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۸۷٦ ده نوهانتده وفات ایتمشدر. لهستان قرالی ایکنجی اوکوستك ولد غیر مشروعی صاقسه‌لی موریسك نسلندن اولوب، بیوك والده‌سی مومی الیه موریسك غیر مشروع قیزی ایدی. پدری ایالك جمهوریت وایمپراطورلق زماننده ضابط بولنوب، ۱۸۰۸ ده آتندن دوشه‌رك وفات ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه (بری) خطه‌سنده (لاشاتره) قربنده واقع (نوهانت) قریه‌سنده‌کی کوشکنده بیوك والده‌سی طرفندن بیودلمشدر. تاکوچکلکندن کوی وقیر منظره‌لرندن تلذذه آلیشوب، بر فکر شاعرانه حاصل ایتمش؛ وهنوز طفل ایکن کندیلکندن بعض حکایه‌لر قورمغه باشلامشیدی. پدرینك وفاتی اوزرینه آیرلمش اولان والده‌سی کندیسنی ایستیوب، بیوك والده‌سیله والده‌سندن خانغیسنی ترجیح ایده‌جکنی شاشیردیغندن، ۱۸۱۷ ده پارسده برراهبه‌لر مناستری مکتبنه کیرمش، و ۱۸۲۰ ده بومکتبدن چیقمش ایدی. مناستره‌کی تربیه‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق ابتدا تعصب درجه‌سنده دیندار اولوب، حتی راهبه اولمق فکرینه بیله صاپمش ایکن، بعده بعض حکمانك وعلی الخصوص ژان ژاق روسونك آثارینی اوقودقچه، تبدیل افکار ایتمش؛ وانسانلرك مصائب جمعیت بشریه اصول وعاداتنك فساد ونقصانندن ایلری کلدیکنه کسب اطمئنان ایدوب، بوندن طولایی حاصل ایتدیکی مأیوسیتله اتلاف نفس ایده‌جك راده‌یه وارمش؛ وحتی برکون بومقصدله آتنی درین بر خندغه سورمش ایدی. بیوك والده‌سنك وفاتندن صکره والده‌سنك یانه کیدوب، بونك خرچین طبیعتندن چوق زحمت چکمش؛ و ۱۸۲۲ ده موسیو (دودوان) ه واره‌رق، بوندن براوغلیله برقیزی دنیایه کلمش ایدی. ۱۸۳۱ ده کندی کدیمینیله پارسده یاشامسنه قوجه‌سنك موافقتنی استحصال ایتمکله، قیزینی آله‌رق پارسه کیتمش؛ وابتدا کتاب وسائره ترجمه‌سیله وقورشون قلم رسملریله معیشتنی چیقارمغه چالیشوب، نهایت توتون طبقه‌لریله چیغاره‌لقلرك اوزرینه غایتله کوچك ومصنع رسملر یاپه‌رق، بو صنعتده موفق اولمشدی. سربست کزه‌بیلمك وعلی الخصوص تیاترولره کیروب چیقمق ایچون، چوجقلغنده چوق وقت کیمش اولدیغی ارکك قیافتنه کیره‌رك، بعض ادبایه‌ده تقدیم اولنمش ایسه‌ده، (کراتری) برقادینه یازی یازمق یاقیشمدیغنی درمیان ایده‌رك، کندیسنی صوغوتدیغی کبی، بالزاق دخی جسارت ویرمه‌مشدی. همشهریسی بولنان (دلابوش) کندیسنی فیغارو غزته‌سی محررلری میانه ادخال ایتمش ایسه‌ده، ژورژ ساند بو محررلکده بوشنه اضاعهٔ وقت ایتدیکنی درك ایده‌رك، حکایه کتابلری تحریرینه باشلامش؛ و(ژول ساندو) ایله مشترکاً ایلك اثری اولان «پنبه وبیاض» عنوانلی حکایه‌یی ٥ کوچك جلد اوزرینه نشر ایتمش ایدی. ۱۸۳۲ ده «ایندیانه» عنوانیله ۲ جلد اوزرینه برایکنجی حکایه کتابی نشر ایدوب، کندی اسمی (آماندینه دوپن) وبعد التأهل قوجه‌سنك اسمنه نسبتله (مادام دودوان) ایکن، بوکتابلری (ژورژ ساند) اسم کاذبیله چیقارمش؛ وفیمابعد بو اسمی محافظه ایدوب، بونکله شهرت بولمشدر. بربرینی متعاقب برقاچ حکایه کتابی دها نشر ایله، کسب شهرت ایتمش؛ و ۱۸۳۳ ده (آلفرد دوموسه) ایله برابر ایتالیایه سیاحت ایدوب، بو سیاحتك تأثیراتنی «بر سیاحك مکتوبلری» عنوانیله یازمشدر. بو آره‌ده آووقات (میشل دوبورژ)، (لامنه) و(پیرلرو) کبی مشاهیرله کسب الفت ایتمش؛ وبونلرك مسلکلری بردرجه دها توسیع افکارینی موجب اولمش ایدی. ۱۸۳٦ ده قوجه‌سیله آره‌سی بسبتون بوزیشوب، محکمه معرفتیله آیرلمش؛ وچوجقلرینك تربیه‌سی کندیسنه احاله

اولنمش ایدی. بعده اسویچره یه برسیاحت ایدوب، عودتنده والده سی وفات ایتمشدی. اووقت (فردریق شوپن) ایله کسب معارفه ایدوب، سکز سنه بونکله برلکده یاشامش، و (مایورقه) یه برابر سیاحت ایتمشدر. ۱۸۳۳ دن ۱۸۳۸ تاریخنه دك «روو ده دوموند» عنوانلی رسالهٔ موقوتهٔ مشهوره یه ٦ حکایه کتابی درج ایتدیروب، بونلر آیریجه دخی نشر اولنمشدر. (لامنه) نك تأسیس ایتدیکی «موند» و (پیرلرو) نك چیقاردیغی «روو اندپاندانت» غزته لرینه دخی بر چوق حکایه لر درج ایتدیرمشدر. ۱۸٤۸ ده فرانسه ده جمهوریتك اعلانی ژورژساندك هیجانی موجب اولمغله، امور سیاسیه یه قاریشه رق، «بولتن ریوبلیك» عنوانلی غزته یه بك فصیح برمقدمه وایکی مهیج خطبه نشر ایتدکدن صکره، برغزته دخی تأسیس، و (ماچینی) نك سیاسیاته متعلق مشهور برکتابنی ترجمه ایتمش؛ ودها بوکبی بعض نشریاتده بولنوب، حقنده حکومتك نظر دقتنی جلب ایلمش ایدی. اوندن صکره حکایه کتابلری نشرینه دواملا برابر، برچوق فاجعه لر و سائر تیاترو کتابلری دخی یازوب، بونلردن بعضلری پك اوقدر قبول عامه یه مظهر اوله مامش ایسه ده، بعضلری آیلرجه بر تیاتروده هر کیجه اوینانه جق درجه ده مظهر قبول وتحسین اولمشدر. بونلرك بری اوغلی (موریس ساند) ایله مشترکاً یازمشدر. ۱۸۵٤ ده «پرسه» غزته سنده کندی ترجمهٔ حالنی یازوب، بواثری آیریجه دخی ۲۰ جلد اوزرینه نشر اولنمشدر. باشلیجه افکار ومسلك ادبی وفلسفیسنی مبین برکتابدر. اواخر عمرنده پدرندن موروث اولان (نوهانت) کوشکنده اقامت ایدوب، سنه ده یالکز بر قاچ هفته بو اقامتکاهنی ترك ایدردی. (لاشاتره) قصبه سنده برهیکلی رکز اولنمشدر. دامادی (قلزینزه) دخی بر هیکلنی یاپمشدر. ژورژ ساندك بتون اثرلری بر عیارده اولمیوب، بعضلرنده فلسفه ومعاشرت بشریه حقنده کی مطالعات وملاحظاتی ملال ویره جك درجه ده ایسه ده، اکثری هرنوع عیب وقصوردن عاریدر. هله حسیاتك تدریجاً حصولنی تعریفده یکتادر. قوهٔ مخیله سی پك واسع اولمغله برابر، عباره سی دخی غایتله سلیس وفصیحدر. الحاصل ژورژ ساند بو عصرك الك بیوك ادباسندن معدوددر. رسمده دخی مهارتی وموسیقیدن بهره سی وارایدی.

ژوزف { (Joseph) فرانسزلرك یوسف (عم) ه وبواسمله مسمی دیکرذواته ویردکلری اسمدر. [«یوسف» ماده سنه مراجعت اولنه .]

ژوزفینه { (Joséphine) فرانسه ایمپراطوریچه سی وبیوك ناپولیونك زوجه سی اولوب، ۱۷٦۳ ده مارتینیق آطه سنده طوغمش، و ۱۸۱٤ ده وفات ایتمشدر. اون بش یاشنده ایکن، (ویقونت دو بوشارنه) یه واروب، بوندن براوغلیله برقیزی اولمشدی. انقلاب کبیر زماننده زوجی اعدام اولنوب، کندیسی دخی حبسه القا اولنمش؛ وآنجق (تالیان) ك شفاعتیله قورتله بیلمشیدی. براستدعا تقدیمیچون بوناپارتك حضورینه چیقدیغنده، حسن وآنیله بونك نظر تحسینی جلب ایتمکله، بوناپارتك تکلیفی اوزرینه، ۱۷۹٦ ده کندیسنه وارمش؛ وقوجه سنك ایمپراطورلغی زماننده بیوك برنفوذ واقتداره مالك اولوب، بواقتدارینی خیر یولنده صرف ایتمش؛ وآنجق اییلك ایتمه ده بر آز مصرفانه کیتمش ایدی. بوناپارت بوندن اولادی اولمامسندن بالاستفاده، ۱۸۰۹ ده کندیسنی بوشامش؛ وصاحبهٔ ترجمه بقیهٔ عمرینی کاه (ناواره) ده کی کوشکنده وکاه (مالزون) ده کچیروب، ایمپراطورك انفکاکندن آز وقت صکره وفات ایتمشدر.

ژوسیو { (Jussieu) قرن سابقده وقرن حاضر میلادیده فرانسه نك لیون شهرنده نشأت ایتمش اوچ برادر ایله بونلرك یکنی واونك اوغلی اوله رق بش کشینك عائله اسمی اولوب، جمله سی ده علم نباتاتده وبعضلری طب وهندسه ده دخی شهرت بولمش؛ وعلم نباتاته دائر برقاچ کتاب یازوب، تحریات نباتیه ایچون بعضلری بلاد سائره یه دخی سیاحت ایتمشلردر.

ژوفروی { (Joufroy) وابورك موجدلرندن بر فرانسز اولوب، ۱۷۵۱ ده (فرانشه قونته) ده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده متقاعدین دائره سنده وفات ایتمشدر. انقلابدن اول پیاده یوز

باشـیسی ایدی . بخارله کمی تحریکنی دوشـونوب ، ١٧٧٦ ده (دوب) نهرنده و ١٧٨٣ ده لیـونده (سـاثونه) نهرنده تجربهسنی اجرا ایتمشـدی . آنجق کندیسـنك سرمایهسی اولمدیغی کبی ، حمایه ومعاونت ایدهجك کیمسه دخی ظهور ایتمدیکندن، ایشی ایلریلته‌مه‌مش؛ واوصره‌ده بشقه‌لری وابوری ایجادایدوب، بونك موجدلکی دخی مجهولیتـده و تردد آلتنـده قالمشدر . — فلسفه ایله اوغراشـان علمادن دخی بو اسمده‌بری اولوب، ١٧٩٦ ده طوغمش، و١٨٤٢ ده وفات ایتمشدر. فلسفه‌یه متعلق آثار معتبره‌سی واردر.

ژولیت (Joliet) ممالك مجتمعه‌نك (ایلیونیس) جمهوریتنـده ، (اسـپرینغفیلد) ك ٣٢٠ کیلومتره شمال شرقیسـنده و شیقاغونك ٥٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده، بر نهرك اوزرنده وایکی دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده واقع (ویل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٦٦٧٠ اهالیسی واردر . جوارلری پك منبت اولمغله، ذخایر تجارتنك بیوك بر مخزنی حکمنده‌در .

ژولیته (Joliette) دومینیون قطعه‌سنك (کبك) خطه‌سنده و (مونترآل) ك ٦٨ کیلومتره شمالنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصـبه اولوب ، ٣٢٧٠ اهالیسی و ایچنـدن کچن (سنت لوران) ایرماغنـه تابع (آسومپسـون) نهریله چوریلیر پك چوق ماکینه‌لری واردر . جوارنده اولوب ایکی محله‌سی حکمنده اولان ایکی قریه ایله برابر اهـالیسی ٦٣٠٠ کشی‌یه بالغ اولوب ، کوندن کونه دخی تزاید ایتمکده در .

ژووانسه (Jouvance) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌یه کوره ایتـالیاده بر پری اولوب ، ابو الآلهه زعم ایتدکاری مشتری طرفندن سولمکله، بر چشمه‌یه تحویل ایدیله‌رك، کویا بو چشمه‌نك صوینده ییقانانلر یکیدن کنجلشیرلرمش .

ژوهانو (Johannot) بری آلفرد — ودیکری تونی — اسملریله ایکی قرداش اولوب ، رسـاملقده شهرت قزانمشـلردر . برنجیسی ١٨٠٠ ده طـوغمش ، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش ؛ وایکنجیسـنك ولادتی ١٨٠٣ ده و وفاتی ١٨٥٢ ده واقع اولمشدر . عن‌اصل فرانسز اولوب، اوفنباحده طوغمش، وپارسده یاشـامشلردر . یاغلی بویا ایله برقاچر رسملری اولوب، بعض مشهور کتابلرك رسملرینی دخی ترسیم ایتمشلردر .

ژیتومیر (Gitomir) روسیه‌نك (وواهینیه) ایالتنده وموسقوه‌نك ٨٥٠ کیلومتره جنوب غربیسـنده بر قصبه اولوب ، قسم کلیسی یهودی اولمق اوزره، ١٧٠٠٠ اهالیسی وشـابقه، چوخه، ایپك قماشلر، بز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وبال، بال مومی، ایچ یاغی، شراب وسائره تجارتی واردر.

ژیروده (Jirodet) فرانسه‌نك اك مشهور رسـاملرندن اولوب، ١٧٦٧ ده (مونتارژی) ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. بر چوق کوزل رسملری واردر .

ژیروندلر یاخود ژیرونده‌لیلر (Les Girondins, la Gironde) فرانسـه انقلاب کبیرنده کسب اشتهار ایتمش بر فرقه اولوب ، باشلیجه ژیرونده ایالتی مبعوثانندن مرکب اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. بونلرك دهشت دورنده روبسپیرك اجرا ایتـدیکی اعتـسافاتی تقدیر ایده‌میوب، اعتدالی توصیه ایتـدکلرندن ، ١٧٩٣ سـنه‌سی مایسـنده ایچلرندن ٢٩ مبعوثان توقیف ، وسنهٔ مذکوره تشرین اولی نهایتنده بونلردن ٢٠ سی اعدام اولنمش؛ بری حضور محکمه‌ده کندینی قما ایله اتلاف ایتمش، ودیکری دخی تعقیب واتلاف اولنمشدر. طاغلیلر بونلره قارشی ایدی . شاعر شهیر لامارتین ژیروندلرك تاریخنی کوزل برطرزده یازمشدر .

ژیرونده (Gironde) فرانسـه‌نك غرب جنوبی جهتنده آقان (غارونه) ایرماغنك (دوردونیه) نهریله برلشدکدن صکره یعنی منصبنه قریب آلدیغی اسمدر. [«غارونه» ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ژیرونده ایالتی (Dép. de la Gironde) فرانسه‌نك سواحل غربیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك اسمیله مسمادر . غرباً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً آشاغی شـارنته، شرقاً دوردونیه ولوت مع غارونه،

جنوباً دخی لانده ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٢٥٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٤٢ ٧٣٥ اهالیسی واردر . مرکزی مشهور (بوردو) شهریدر . اراضیسی جنوب غربی جهتنده قوملق وبطاقلق ایسه‌ده ، شمال و شرق جهتلرنده پك منبت ومحصولدار اولوب ، حبوبات متنوعه ایله بوردو نامیله مشهور اولان کوزل شرابلری ویرن کلیتلی اوزوم حاصل اولور . بو شرابلرك اجناسی میاننده (مدوق) و (لافیت) کبی پك مقبول جنسلری واردر . ساحله قریب طرفلرنده چام ومیشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلری واردر . جنوب و غرب جهتلرنده قوملر آفریقا چوللرنده اولدیغی کبی ، روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك تپه‌لر تشکیل ایتدکلرندن ، بو حالك اوکنی آلمق ایچون ، دکیز چاملری غرس اولنمشدر . بو جهتده ناقابل زراعت یرلر و بطاقلقلر وکوللر دخی چوقدر . قویونلریله سائر حیواناتی کلیتلیدر . اسکله‌لرنده خیلی سفائن اعمال اولنور ، وبرچوق خلاطوایپ ، جام ، چینی ، مسکرات ، سرکه ، توتون ، قطران ، شکر و سائره فابریقه‌لری واردر . تجارت بحریه‌سی پك ایشلك اولوب ، علی الخصوص آمریقا وهندله وسائر ممالك بعیده ایله معاملات تجاریه‌سی چوقدر . ایالت : بوردو ، بلیه ، بازا ، لیبورن ، لسپار ولارئوله اسملریله ٦ قضایه منقسم اولوب ، ٤٨ ناحیه و ٥٥٢ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده اوقه نهرینه تابع بر چای اولوب ، همنامی اولان قصبه‌نك ١٢ کیلومتره شمالنده نبعانله ، جنوبه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره صولدن نهر مذکوره دوکیلور . حوضه‌سی ٨٧٢٩ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . رژته ، ویتب وسرته چایلرینی اخذ ایدر . سیر سفائنه صالح اولمیوب ، یالکز کراسته یوزدیرمکه یارار .

ژیزدره { (Jizdra) روسیه‌نك قالوغه ایالتنده وقالوغه‌نك ١٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١١٦٢٥ اهالیسی وجام وچوخه فابریقه‌لری واردر . — قضاسنك

مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٦٥٠٠٠ کشیدر . اورمانلری چوقدر . کومور ودمیر معدنلری وخیلی فابریقه‌لری‌ده واردر .

ژیزور { (Gisors) فرانسه‌نك (اوره) ایالتنده و (آندلی) نك ٧٦ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٤٠٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، بعض استحکامات خرابه‌لریله ایکی قله‌سی وپاموق ایپلیکله باصمه فابریقه‌لری واردر .

ژیلبر { (Laurent Gilbert) فرانسه شعراسندن اولوب ، ١٧٥١ ده (فونتنوآی لشاتو) ده طوغمش ، و ١٧٨٠ ده ٢٩ یاشنده وفات ایتمشدر . بیوك بر شاعر اولمق استعدادینه دلالت ایدر اشعاری واز آن جمله «وداع عمر» عنوانیله بر قصیده‌سی واردر .

ژیلبر { (St. Gilbert) سنت — قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب ، (اوورنیه) زادکانندن اولمغله ، ابتدا قرالك سراینده یاشامش ؛ وکنج لوینك معیتنده ١١٤٦ ده اهل صلیب سفرینه کیتمش ایدی . عودتنده دنیادن چکیلوب ، (نوق قونتن) مناسترینی تأسیسله ، کشیش اولمشدی . ١١٥٢ ده وفات ایدوب ، حزیرانك ٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور .

ژیلبر آطه‌لری { (Iles Gilbert) بحرمحیط کبیرك پولینسیا قسمنده ومارشال جزایرینك جنوب شرقیسنده اوله‌رق خط استوانك ایکی طرفنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب ، ٣° ٢٢′ عرض شمالیدن ٢° ٤٠′ عرض جنوبی‌یه قدر شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه متوجه برزنجیر صورتنی ابراز ایده‌رك ، ١٧٠° ٢٠′ ایله ١٧٤° ٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیورلر . بونلر مذکور زنجیرك خارجنده و آچیقده بولنان ایکی آطه ایله برابر ١٥ عددنده اولوب ، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٠ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر . اهالیسی او جوارده‌کی آطه‌لره نسبتله چوق اولوب ، حین کشفلرنده ٦٠٠٠٠ قدر تخمین اولنمشلرسه‌ده ، صکره‌کی تخمینلره کوره ٤٠٠٠٠ دن زیاده دکلمردر . اکثریا اسن شرق روزکارینك تعدیلیله هوالری کوزلدر . طوپراغی پك آز منبت اولوب ، صیجاقلری دخی پك

چوق اولدیغندن، آوروپا حبوبات وسبزه‌لرینی یتیشدیر-مك ایچون اولنان مساعی مثمر اوله‌مامشدر. هندستان جوزی و (پاندانوس) آغاجلری چوق اولوب، اها-لینك باشلیجه مدار معیشتی بونلرك میوه‌لریله بیوك بر مهارتله طوتدقلری بالیقدر. هندستان جوزندن کلیتلی یاغ وایچدکلری برنوع اسپیرتو دخی چیقاریرلر. قا-یقجیلقده دخی مهارتلری واردر. کندیلری ایری واولدیجه متناسب الاعضا آدملر اولوب، شن ومونس وشرق و رقصه پك مائلدرلر. لسانلری میقرونسیا آطه‌لرینك لسانه مشابه اولوب، پولینسیا آطه‌لری لساننده دخی برچوق کلماتی حاویدر.

ژیمونه (Gimone) فرانسه‌ده برنهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالنده (ویلور) قر-بنده نبعان ایله، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (قاستل سارازن) یعنی «عرب قلعه‌سی» قربنده صول کنارندن غارونه ایرماغنه دوکیلور.

ژین (Gien) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده واورلیانك ٦٤ کیلومتره جنوب شر-قیسنده اوله‌رق (لوآره) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی و نهرده کوزل لیمانی وچینی فابریقه‌لریله بغدای و بوك وشراب تجارتی واردر.

ژیو (Jiu) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سنده بر نهر اولوب، همان متوازیاً شمالدن جنوبه آقان انهارینك اك غربیسیدر. ترانسیلوانیه آلپلرینك شمالی اتکلرندن مجارستانك (هونیاد) ایا-لتنده نبعان ایله، ابتدا شمال شرقی‌یه طوغری آقار، و بعده جنوبه دونوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك بربوغازندن مرورله، افلاقه کیرر، وراخوه‌نك قارشیسنده طو-نه‌یه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ٣٠٠ کیلومتره طولنده‌در.

ژیوری (Givry) فرانسه‌نك (سائونه مع لوآره) ایالتنده، (سالون سور-سائونه) نك ٩ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوربیزه) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وجوارنده کوزل اورمانلریله مشهور باغلری واردر.

ژئوفرن (Mme Géofrin) مادام — حسن وآنیله وذکاوت ونکته پردازلغیله شهرت بولمش بر فرانسز قادین اولوب، ١٦٩٩ ده طوغمش، و ١٧٧٧ ده وفات ایتمشدر. قرالك وا-لده‌سنك خدمتنده بولنان برقادینك قیزی اولوب، ١٥ یاشنده ایکن برزنکین تاجره وارمش؛ وآزوقت صکره طول قالوب، خانه‌سی مجمع علما وادبا اولمش ایدی. (استانیسلاس پونیاتووسکی) ایله دخی منا-سبات دوستانه‌سی اولوب، بوذات لهستان تختنه چیقدیغنده کندیسنی (وارسوویه) یه جلب ایتمشدی. دالمبر وسائر مجموعهٔ فنون محررلری اولان حکما ایله الفتی وارایدی. زیاده‌سیله سخیه و مرحمتلی اولوب، «احسان و عفو» کلمه‌لری مسلکنك اساسی ایدی. کندیسندن ضروب امثال حکمنه کچمش برچوق اقوال حکیمانه منقولدر.

ژئوفروی سنت هیلر (Géofroy Saint Hilaire) فرانسه مشاهیر طبیعیونندن بابا اوغل ایکی ذات اولوب، برنجیسی (اتین) ١٧٧٢ ده طوغمش، و ١٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. علم حیواناتله اوغراشوب، بوفنده برخیلی معتبر کتابلر یازمش؛ وکافهٔ حیواناتك ترکیبات جسمانیه‌سنك بر اولدیغنی اثبات ایده‌رك، مقایسه‌لی تشریح وعلم منافع الاعضا حقنده برچوق حقیقتلر کشف ایتمشدر. هله علم حیوانات فلسفه‌سنك یعنی بو فن اوزرینه مؤسس حکمتك موجدی عد اولنه-بیلوب، بو بابده پك حکیمانه بعض کتابلر تألیف ایتمشدر. مشاهیر طبیعیوندن (کوویه) یی حمایه ایدوب، عالم فنده طانیتدیرمغه سبب اولمش؛ ومشترکاً برکتاب یازمشلرسه‌ده، بعده برمسئلهٔ فنیه حقنده بینلرنده مباینت حاصل اولوب، معارضه‌لری خیلی وقت ارباب فنی اشغال ایتمشدی. — اوغلی (ایزیدور) ١٨٠٥ ده طوغوب، ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر. پدرینك فلسفه‌سنی تشریح و ایضاحله اوغراشوب، برقاچ کتاب تألیف ایتمشدر. ایکیسی‌ده آقادمیا و سائر جمعیات فنیه اعضاسندن بولنمش؛ و فنی بعض مأموریتلرده‌ده استخدام اولنمشلردر.

ژیوور (Jivors) فرانسه‌نك رونه ایالتنده، (رونه) ایرماغنك ساحل یمیننده و

(ژیر) نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلده اولەرق،
لیونك ٢٢ كیلومتره جنوب غربیسنده واقع ناحیه
مركزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، چام،
بویا ودمیر فابریقه‌لری، دمیر یولی وبرجدولی واردر.

ژیوه { (Jivet) فرانسەنك (آردنه) ایالتنده (موزه) ایرماغی اوزرنده و(رو-
قروآی)ك ٤٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق
بلچیقه حدودی قربنده ناحیه مركزی برقصبه او-
لوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، متین استحكاماتی، نهرده
كوچك برلیمانی، دمیر یولی وچینی، توتقال وسائره
فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

حرف الژاء الفارسیەنك صوكی

س

(باب السين — فصل الالف الخ)

ساآ دەميراندە (Saa de Miranda) پورتكيزك الك مشهور شعراسندن اولوب، ١٤٩٥ دە (قويمبره) دە طوغمش، و ١٨٥٨ دە وفات ايتمشدر . برخيلى اشعارى اولوب، پورتكيز لسان وادبياتنك اصلاحنه سبب اولانلردندر .

ساآچ (Saatz) چهستانده پراغەنك ٧٥ كيلومترە غرب شماليسنده واكر نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبەاولوب، ٤٥٠٠ اهاليسى، مكتب اعداديسى و شراب وشربتجى اوتى محصولاتى واردر .

ساآردام وفلمنكجه زاآندام (Saardam, Zaandam) فلمنكك شمالى هولانده ايالتنده و (هاريم) ك ١٣ كيلومترە شرقسنده اولەرق (زاآن) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى، شايان تصوير منظرەسى، يشيل بويالى اخشاب خانەلرى، اودون تجارتى، خيلى سفاينى، صيد ماهيسى، كمى اعمالنه مخصوص دستگاهلرى، خلاط وقطران فابريقەلرى و ٧٠٠ يل دكرمنى واردر. بيوك پترو بوقصبەدە خيلى وقت برايشجى قيافتنده كمى اعمالنى اوكرنمكله مشغول اولمشدر . اقامتگاهى اليوم باقيدر .

ساآلفلد (Saalfeld) آلمانيەنك (صاقسه - منينكن) حكومتنده، رودولستادك ٩ كيلومترە جنوب شرقيسنده وصاقسونيەنك (ساآله) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى، صنايع مكتبى، چوخه و سائر يوك قماشلرله توتون واجزاى كيمويه فابريقەلرى وجوارلرنده دمير معدنى واردر .

ساآله (Saale) آلمانيەدە بواسمله برقاچ نهر اولوب، الك بيوكلرى صاقسونيه ساآلەسى دينلنيدر، كه باويرەنك فيختلبرغ طاغندن نبعانله رايس، صاقسه آلتنبورغ، آنهالت برنبورغ، صاقسه مايننكن، اشوارچبورغ، رودولستاد حكومتلرينى و پروسيەنك صاقسه ايالتنى شق ايدەرك، وبرچوق قصبەلرك ايچندن كچەرك، ٣٨٠ كيلومترەلك جرياندن صكره، (زربست)ك ١١ كيلومترە جنوب غربيسنده (البه) ايرماغنه دوكيلور . — ايكنجيسى (فرانقونيا ساآلەسى) در، كه ينه باويرەدە نبعان ايدوب، ١١٠ كيلومترەلك جرياندن صكره (كموندن) قربنده (ماين) نهرينه منصب اولور. — اوچنجيسى (آوستريا ساآلەسى) در ، كه (ساالچبورغ هاؤزن) قربنده (سالچه) نهرينه دوكيلوب ، مجراسى ١٠٠ كيلومترە طولندەدر .

ساآنه ياخود سارينه (Saane, Sarine) اسويچرەدە برنهردر ، كه (برنه) ناحيەسنك (سانچ) دينلن بوز درەسندن نبعانله، (وود) و (فريبورغ) ناحيەلرى ايچندن كچەرك، ١٥٠ كيلومترەلك جرياندن صكره، صولدن (آره) نهرينه دوكيلور .

سابادل (Sabadell) اسپانيەدە قتالونيه خطەسنك بارسلونه ايالتنده و بارسلونەنك ١٨ كيلومترە شمال غربيسنده وبارسلونەدن ساراغوسەيه كيدن دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ١٨٢٥٠ اهاليسى، ١٠٠ قدر يوك وپاموق منسوجات فابريقەسيله دباغخانەلرى وكاغد ومسكرات فابريقەلرى واردر . صنايعنك كثرتى جهتيله « قتالونيەنك مانچسترى » دينمكله شهرت بولمشدر .

سابارماتى ياخود سبرمتى (Sabarmati) هندستانك راجپوتانه وگجرات خطەلرنده جريان ايدر برايرماق اولوب، (موار) دە نبعانله، جنوب غربى يه طوغرى آقەرق، واحمد آبادك

كنارندن كچەرك، قامباى (ياخود كمپى) كورفزينه دوكيلور. مجراسنك طولى ٤٠٠ كيلومترەدن زياده اولوب، احمدآباد اوكنده ٥٠٠ مترە كنيشدر. منصبنه قريب محلى ايسه ١٢ كيلومترە وسعتنده بر خليج صورتندەدر. حوضەسى ٢٤٦٠٠ مربع كيلومترە وسعتندەدر. قوراقلق موسملرنده ثانيەده يالكز ٤٢ و فيضاننده ٢٥٥٠ مكعب مترە صو دوكر. صولرى چوق دفعه اطرافى باصوب، كليتلى خسارى موجب اولور. منصبنك اطرافى بطاقلقدر. آغزى صيغ اولوب، سير سفائنه صالح دكلدر.

سابارە { ياخود ويلا رآل دو — (Sabara) برازيليا (Villa Real do Sabara) ممالك مجتمعەسنك (ميناس جرائس) جمهوريتنده و (سابارە) ايله (ريوداس ولاس) نهرلرينك ملتقاسنده اولەرق (ويلا ريقه) نك ٩٠ كيلومترە شمالنده (ريوداس ولاس) سنجاغنك مركزى برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى واردر. نهرنده آلتون ريزەلرى بولنوب، اخراج اولنيور.

ساباس { سنت — (St Sabas) خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، ٤٣٩ تاريخ ميلاديسنده طوغمش، و ٥٣٢ ده وفات ايتمشدر. فلسطينده برچوق مناسترلر تأسيس ايتمشدر. كانون اولك ٥ نده يورطيسى اجرا اولنور.

ساباط كسرى { مدائن قربنده اسكى بر بلده اولوب، اسكى ايرانيلر عندنده (پلاش آباد) اسميله معروف بولنديغى جغرافيون عرب تأليفاتنده مسطوردر. اهاليسى حجاملقله مشهور ايدى. — ساباط اسميله ماوراء النهرده (اشروسنه) قربنده خجنددن ١٠ وسمرقنددن ٢٠ فرسخلق مسافەده دخى كوچك برقصبه اولوب، اهل علم وادبدن بعض ذواتك مسقط رأسى بولنمش اولديغى (ابو سعد) دن روايةً ياقوت حموى بيان ايديور.

ساباكى { (Sabaki) آفريقانك ساحل شرقيسندن بحر محيط هنديه دوكيلور برايرماق اولوب، ٣°١٠´ عرض جنوبيده و (مليندە) قربنده منصب اولور. برچوق انهارك برلشمەسندن حاصل اولوب، الك بيوكلرى (آتى) ياخود (آدى) نهريدر.

سابانه { (Sabana) آمريقاى وسطيده (پانامه) برزخنده و (قولومبيه) جمهوريتنده برنهر اولوب، (تويره) نهريله برلشدكدن صكره (داريان) كورفزينه دوكيلور. دكيزك مدى بونهرك منصبندن ٣٠ كيلومترە يوقارى‌يه قدر تأثير ايدوب، اوحالده وسعتى ٤ كيلومترەيه بالغ اولور. جريانى شمالدن جنوبەدر. بو نهرك مجراسندن بحر محيط آطلاسى‌يه قدر برجدول حفريله پانامه برزخنك اورادن آچلمسى دفعاتله تصور اولنمشدر.

سابراو { (Sabrao) بحر محيط كبيرده واقع (سونده آطەلرندن اولوب، (فلوره) جزيرەسنك شرقنده ٨°١٥´ عرض جنوبى ايله ١٢°٥´ طول شرقيده واقعدر. بويى ٥٠ واكى ٢٠ كيلومترە اولوب، مركزى (آدناره) قصبه‌سيدر. اهاليسنك قسم اعظمنه پورتكيزليلر طرفندن قتوليك مذهبى قبول ايتديرلمشدر.

سابستيه { فلسطينده نابلس قربنده ١٠٠ قدر خانه‌يى حاوى برقريه اولوب، زمان قديمده (سامريه) ويا (شمرون) اسميله برشهر ايدى، كه ميلاددن ٩٢٥ سنه اول تأسيس اولنوب، برآرەلق اسرائيل دولتنك پايتختى اولمشيدى.

سابط { (بن ابى حميصة القرشى الجمحى) صحابەدن اولوب، كنديسندن اوغلى عبدالرحمن برحديث شريف روايت ايتمشدر.

سابق { صحابەدن اولوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك خدمت نبويلرنده بولنمشدر. بعده حمصده ساكن اولديغى مروى و كنديسندن برحديث شريف منقولدر.

سابق { بنى مرداس دولتنك يدنجى و صوك حكمدارى اولوب، محمودك اوغليدر. برادرى نصردن صكره حلبده كرسىٴ حكومته چوب، ٤٧٢ تاريخنده موصل حاكمى شرف الدوله مسلم شهر مذكورى ضبط ايتمكله، بو سلاله منقرض اولمشدر.

سابق { (ملا على تقى) ايران شعراسندن اولوب، مازندرانلى اولديغى حالده، دهلى ملوك تيموريەسندن اورنك زيب عالمكيرك زماننده هندستانه رحلتله، حكمدار مشاراليهك ملازمانى سلككنه داخل اولمش؛ و مشاراليهك غزواتنى حاكى

اولمق اوزره، بر مثنوی نظم ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

دیده هرسوفکنم از تو نشان می بینم
نیست بیهوده درین بادیه حیرانیٔ ما

— (ویلیام بیل) « تراجم احوال شرقیون » عنوانلی تذکره‌سنده (میرزا یوسف بیك) اسمنده برشاعرك (سابق) تخلص ایلدیکنی، و بونك برادرلری اورنك‌زیب عالمکیرك منصبدارلرندن اولدقلری حالده، کندیسنك درویش مشرب برآدم اولوب، ١٠٩٨ ده وفات ایلدیکنی بیان ایدیور .

سابله { (Sablé) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (سارته) ایله (اروه) نهرلرینك ملتقاسنده اوله‌رق (فلشه) نك ٢٨ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٨٩٤ اهالیسی، سیاه مرمردن کوزل برکوپریسی، اوستنده برقلعه‌سی، کوزل تفرجکاهلری، دمیریولی، غانت قابریقه‌لری، ایشلك تجارتی و جوارنده کور معدنیله مرمر اوجاقلری واردر .

سابله { یاخود سابله دولونه Les Sables, (S. d'Olonne) فرانسه‌نك (وانده) ایالتنده و (روس سوریون) ك ٣٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٩٧٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وتنکه ایچنده محفوظ ساردلیه و اوستاقوز و سائره اخراجاتی واردر .

سابله { ریویر او (Rivière au Sable) — یعنی « قوم دره » . بو اسمله آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه و دومینیون قطعه‌لرنده برقاچ نهر واردر .

سابله ایسلاند { (Sable Island) یعنی « قوم آطه‌سی » بحر محیط آطلاسیده یکی اسقوچیه ساحلنك ١٦٧ کیلومتره آچیقلرنده وهالیفاقسك تقریباً ٣٠٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده، ٤٤° عرض شمالی ایله ٦٢° ٦٣′ طول غربیده برآطه اولوب، برفناری و بر تخلیصیه اداره‌سی واردر . اکثریا بلوط وسیس ایچنده بولنمغله، هروقت دکیز قضالرینك محل وقوعی اولیور . خالی اولوب، اوستنده‌کی چایرلرده یبانی حالنه کیرمش برطاقم صیغیرلر اوتلار .

— بو اسمله یاخود (قاب سابله ایسلاند) اسمیله هالیفاقسك ٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه ایالتنه مربوط دیکر برآطه دخی بولنوب، قورو قیادن عبارت اولمغله، ٢٠٠٠ نفوس راده‌لرنده اولان انکلیز اهالیسی بالیقچیلقله وکمیجیلکله تعیش ایدرلر .

سابور { (واصل فارسیسی شاپور) فارسده واقع برناحیه اولوب، کازرون ونوبندجان شهرلریله بر چوق قصبه‌لر بوناحیه‌دن معدود ایدی . مذکور شهرلردن کوچك و آنجق وقتیله بك معمور بولنمش (سابور) اسمیله برقصبه‌سی دخی وارایدی . بعض جغرافیون عرب بوناحیه‌نك لطافت وعمرانی تعریفنده مبالغه ایدوب، شهر وقصبه‌لری بك صیق، قریه‌لری همان بربرلرینه ملاصق، اشجاری کونلرجه کولکه آلتنده کیدیله‌جك درجه‌ده چوق وچیچکلری بتون اورته‌لغی بر رائحهٔ طیبه قاپلایه‌جق صورتده مبذول اولدیغنی، وپورتقال، لیمون، خرما، زیتون، انجیر، جوز، بادم، اوزوم کبی میوه‌لرك انواعیله شکر قامشی و سائره حصوله کلدیکنی بیان ایدیورلر . بوناحیه‌دن علما وسائره‌دن برچوق مشاهیر نشئت ایتمشدر .

سابور بن سهل { خلفای عباسیه زماننده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، نصرانی المذهب ایدی . پدری (سهل الکوسج) دخی اطبادن اولوب، عن‌اصل اهوازلی یعنی خوزستانلی اولمغله، کرك کندیسی وکرك اوغلی (خوزی) نسبتیله معروفدرلر. سابور طبده واکثر علومده پدرینه تفوق ایدوب، جندی‌سابور بیمارستاننده مأمور ایدی . خلیفه متوکل بالله‌ك وخلفلرینك توجهنی قزانوب، مهتدی بالله‌ك زماننده ٢٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . تألیفاتی بروجه زیردر : « الاقراباذین الکبیر » ، « کتاب فی قوی الاطعمة ومضارها ومنافعها » ، « کتاب الرد علی حنین فی کتابه فی الفرق بین الغذاء والدواء المسهل » ، « القول فی النوم والیقظة » ، « کتاب ابدال الادویة » . تألیفاتنك اك بیوکی « الاقراباذین » ی اولوب، امین‌الدوله بن‌التلمیذك بو اسمله اولان تألیف مشهوری چیقنجیه‌قدر صاحب ترجمه‌نك بو کتابی بك متداول و

خسته‌خانه‌لرده واجزاجیلر بیننده دستورالعمل ایدی. «کتاب ابدال الادویه» سی دخی مشهوردر.

سابورخواست { (یاخود شاپور خواست) ایرانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده نهاوندن ۲۲ ولوردن ۳۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سابولقس { (Szabolcs) مجارستانك ایالتندن اولوب، شمالاً (زمپلین)، شمال شرقی جهتندن (اونکوار) و (برك)، شرقاً (ساتمار)، جنوباً (بیهار) و (بکس) غرباً دخی (هوش) و (بورسود) ایالتلریله محدود ومحاطدر. بویی ۱۶۰ واکی ۸۰ کیلومتره اولوب، ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وبطاقلقلری چوقدر. مرکزی (ناکی قالو) قصبه‌سیدر.

سابه { (یاخود سبا ویا سبق Saba, Sabah, Sabak) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك شمال شرقی قسمندن عبارت برخطه اولوب، انکلتره دولتنك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق برانکلیز قومپانیه‌سنك تحت اداره‌سنده بولنیور. ۳° ۵۲′ ایله ۷° ۲′ ۳ عرض شمالی و ۱۱۳° ایله ۱۱۶° ۵٤′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرباً (برونی) حکومت اسلامیهٔ مستقله‌سیله وجنوباً اسماً فلمنکه تابع یرلرله محدود اولوب، بوجهتدن حدودی غیرمعین ومنازع فیهدر. بناءً علیه مساحهٔ سطحیه‌سی دخی مختلف مقدارلرده کوستریلوب، هرحالده اطرافنده‌کی آطه‌لرله برابر ۷۵۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده تخمین اولنه‌بیلیر. اهالیسی دخی ۲۰۰۰۰۰ دن زیاده‌در. سواحلی بورنئونك سائر جهتلرندن زیاده کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و لیمانلری چوق ایسه‌ده، ساحلی اکثر یرلرده دیك وصرپ اولدیغندن، معمور براسکه‌سی یوقدر. آنجق جوارنده‌کی آطه‌لرده صاغلام واکتساب عمرانه صالح برقاچ لیمان بولنیور. مملکتك ایچنده شمالدن جنوبه طوغری بویکسك برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، بونك بعض ذروه‌لری ٤۰۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار. بو سلسله‌نك صاغ و صوله اوزانیر قوللری واردر. غربی اتکلری دیکجه وشرق جهتنده‌کیلر سطح مائل حالنده اولمغله، بوجهتنده برقاچ نهر آقوب، بونلرك اك بیوکی اولان (کینایاتانغان) ك مجراسی ۳۰۰ کیلومتره طولنده‌در. هرنه‌قدر خط استوایه پك قریب ایسه‌ده، دائمی صورتده اسن ملتملر سایه‌سنده هواسی اولدقجه معتدل اولوب، حد وسطی اوزره میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله مایسده ۳٤ وکانون اولده ۱۹ درجه کوسترر. قیشین روزکار شمال شرقیدن ویازین جنوب غربیدن اسوب، برنجیسی یواش و ایکنجیسی بعضاً سرتجه ایسه‌ده، شدتلی فرطونه‌لر وقوع بولماز. تشرین ثانیدن وبعضاً تشرین اولدن شباطه قدر یاغمور موسمی اولوب، شباطدن حزیران ابتدالرینه قدر قوراقلق حکم سورر؛ و حزیراندن صکره بعض اینجه یاغمورلر یاغمغه باشلار. اراضیسی پك منبت اولوب، اهالیسی من‌القدیم پرنج، بتل، بتاتس، تاپیوقه، مصر وسائره زرع ایدرلرسه‌ده، صبان وقازمه‌دن بیله خبرلری اولمیوب، آنجق سیوری برقازیقله یرده دلیکلر آچه‌رق تخمی اکرلر، و بونك محصولنی بیچنجه یکیدن تخم اکرلر. اکر زراعت لایقیله اجرا اولنه‌جق اولسه، کلیتلی محصولات آلنه‌جغنده شبهه یوقدر. انکلیزلر توتون زرعنی ادخال ایدوب، خیلی مقدار توتون استحصال ایدیورلر. شکر قامشی، قهوه، پاموق، چیوید، قره‌بوبر وسائر اقالیم حاره محصولاتی دخی تجربه اولنه‌رق، جمله‌سی پك کوزل یتیشمش ایسه‌ده، ایشلیه‌جك آدملرك نقصانندن هنوز بو محصولاتك یتیشدیرلمسی ایلری‌یه کوتوریله‌مه‌مشدر. جنجفیل وهندستان جویزی کبی بهارات خدایی نابت اوله‌رق یتیشیر. موص و سائر میوه‌لری‌ده واردر. اورمانلری پك صیق و چوق اولوب، اراضیسنك قسم اعظمی اورمانله مستوردر. اشجارینك چوغی کوزل کراسته‌لك و ذی‌قیمت آغاجلردن عبارت اولوب، بعضلرندن کافور، صمغ، کوته‌پرقه وقاوچوق کبی شیلر چیقار. بالطه کورمه‌مش اورمانلرینك کثرتی واهالیسنك قلتی حسبیله حیوانات وحشیه‌سی پك چوق اولوب، فیل، کرکدان، یبانی مانده، قپلان، پارس، برقاچ نوع کیك، برنوع آیی، طوموز، اورانغ اوتانغ دینلن نسناسك ایکی جنسی، اون جنس قدر میمون، مسك کدیسی وسائر حیوانلر کثرت اوزره بولنیور. طیوری نسبةً آز ایسه‌ده، سولونك برقاچ نوعیله کوکرجین، قیرلانغج وسائر

قوشلری چوقدر. یوه‌سی ینیر برنوع قوش دخی بك کثرتلی اولوب، بونلری طوپلامغله مشغول اولان چین مهاجرلری بوندن سنوی یوز بیك فرانق قدر تجارت ایدرلر. کرك دکیزلرده وکرك نهرلرده بالیغك انواعی چوقدر.ییلان وسائر حشراتی بك آز وهله سملیلری نابود ایسه‌ده، انهارنده تمساحلر چوق اولوب، خیلی تلفاتی موجب اولورلر. باقیر وقلای کبی بعض معدنلرك بولندیغی تحقق ایتمش ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اهالیسی داياق، ملایی، چینلی وانکلیز جنسیتلرینه منسوب اولوب، اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان داياقلر نیم وحشی بر حالده طاغلرده یاشارلر. دین اسلامله متدین اولان ملایلر سواحلده ونهرلرك کنارلرنده ساکن اولوب، باشلیجه کمیجیلك وبالیقجیلقله مشغولدرلر. کوندن کونه چوغالقده اولان چینلیلر ایسه زراعت وتجارتله وسائر ایشلرله مشغولدرلر. مملکت ۹ ایالت ویا سنجاغه منقسم اولوب، رأس حکومتده بولنان ذات مجلس تمییزك ووالیلر دخی محلی محکمه‌لرك رئیسلریدر. برهیئت مدیرانی وبونلرله رؤساء اهالیدن مرکب برمجلس عمومیسی دخی واردر.

سابه (Saba) آمریقاده‌کی (آنتیل) جزائرینك کوچکلرندن بر آطه‌در، که (سنت اوستاش) جزیره‌سنك ۲۷ کیلومتره غرب شمالیسنده و(سنت مارتن)ك ٤٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ″١٠ ′٣ °١٧ عرض شمالی ایله ″٣٠ ′٣٥ °٦٥ طول غربیده واقع اولوب، کوچك آنتیل جزائرینك تشکیل ایتدکاری اوونك منتهای شمال غربیسنده بولنیور. مساحهٔ سطحیه‌سی یالکز ۱۳ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ۲۰۰۵ اهالیسی واردر. مدورالشکل وقیالق برتپه‌دن عبارت اولوب، ساحل جنوبیسنده‌کی اسکله‌دن طولاشیقلی بریول ایله یاموق وچیویدله مزروع بولنان تپه‌سنه چیقیلیر. مرکزی (لوروق) قریه‌سیدر. اهالیسی همان کاملاً اسقوچیه‌لی اولمغله، لسان محلی انکلیزجه‌در. وقتیله دانیمارقه‌یه تابع اولوب، شمدیکی حالده فلمنك مستملکاتندن معدوددر.

سابی (Sabi) آفریقای شرقیده برایرماق اولوب، سفاله‌نك ۱۰۰ کیلومتره قدر جنوب شرقیسنده بحر محیط هندی‌یه منصب اولور. زامبز حوضه‌سنی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوکیلن انهارك منابعندن آران سلسلهٔ جبالك ۱۰۷۶ متره ارتفاعنده بولنان برمحلندن نبعانله، ابتدا شرقه بعده جنوبه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برچوق انهار آله‌رق، تقریباً ۸۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ′٥٥ °٢٠ عرض جنوبیده واسع وبطاقلقلی برداله تشکیل ایده‌رك، بحر محیطه دوکیلور. فیضان میاهی زماننده کنیشلکی ایکی اوچ کیلومتره ایسه‌ده، جریانی بك سرعتلی اولدیغندن، سیرسفائنه صالح دکلدر. قوراقلق موسملرنده ۳۰ متره قدر اولوب، اورته‌سنده بیله درینلکی یاریم متره‌دن زیاده دکلدر.

سابیر (Sabires) بشنجی وآلتنجی قرن میلادیده (قوبان) نهریله قافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ساکن برقوم اولوب، آلتنجی قرن اواسطنده روسیه‌نك دسنه ودنیپر جهتلرینه نقل وتوطن ایتمکله، اورالری (سابیریه) یاخود (سبریه) اسمنی آلمشدی.

سابین (Sabins) ایتالیاده روما جوارنده و(آپنین) سلسلهٔ جبالی اتکارنده (سابینه) خطه‌سنده ساکن بولنمش برقوم قدیم اولوب، رومالیلرله برقاچ محاربه‌لری اولمشیدی. بومحاربادن برینك نتیجه‌سی اوله‌رق عقد اولنان معاهده اقتضاسنجه بونلر دخی رومادە ساکن اولدقلری حالده، آیریجه حکمدارلری ومجلس اعیانلری وار ایدی. بعده مغلوب اولوب، بتون رومالیلره التحاق ایتمشلردی.

سابینه (Sabine) ایتالیاده روما قربنده آنف البیان سابین قومیله مسکون برخطهٔ قدیمه اولوب، آپنین سلسلهٔ جبالیله (تیبر) و(آنیو) نهرلرینك مجرالری واتروریه خطه‌سی آره‌سنده واقع ایدی. الیوم (ریتی) ایله (آبروچه اولتریوره) ایالتلری آره‌سنده منقسمدر.

سابینه (Sabine) ممالك مجتمعه‌نك جنوب جهتنده مکسیقه کورفزینه دوکیلور برایرماق اولوب، تکزاس جمهوریتنده نبعانله، بو جمهوریتك ایچنده وبعده بونکله لوزیانه جمهوریتی آره‌سنده جنوب شرقی‌یه وبعده جنوبه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك طولاشیقلی برجر-

یاندن صکره، اورانك سائر انهاری کبی، دکیزله اختلاطی اولان برکوله دوکیلور.

سابینیان } (Sabinien) بیوك غرغوآردن صکره ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٦ تاریخنه دك ایکی سنه پاپالق ایدوب، خرستیانلری کلیسایه دعوت ایچون چاك چالینمسی عادتنی ایجاد ایتمشدر.

سابیونته } (Sabionetta) ایتالیانك لومبارديا خطه سنده و (قرمونه) ایله (مانتووه) آره سنده برقصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی وقلعه سی واردر.

ساتمار } (Szathmar) مجارستانك همنامی اولان ایالتنده و (بوده) نك ٣٨٠ کیلومتره شرقنده اوله رق (ساموس) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وپاپاسلره مخصوص مدرسه سی واردر. — ساتمار ایالتی شمالاً (برك) و (اوغوچ) شرقاً (ماروش)، جنوب غربی جهتندن (بیهایه)، غرباً (سابولقس) ایالتلریله، جنوباً دخی ترانسیلوانیه ایله محدود اولوب، بویی ١٤٠ و اکی ١٠٠ کیلومتره اولدیغی حالده، ٢٢٥٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. شرق جنوبی قسمی طاغلق و سائر طرفلری دوز اولوب، بطاقلقلری ده چوقدر. تیسه، ساموس وتور نهرلری ایالتی شق ایدوب، دیگر انهاری ده چوقدر. حبوبات وشراب ومیوه محصولاتی چوقدر. آلتون، کومش، دمیر، آنتیمون وچنقو معدنلری واردر. دمیرخانه لریله جام فابریقه لری ده واردر.

ساتورن } (Saturne) ویونانیلر عندنده (خرونوس Chronos) یعنی «زمان» اسکی یونان و روما اساطیرنده زماندن و زحل سیاره سندن کنایه براله کاذب اولوب، ابوالآلهه زعم اولنان ژوپیتر یعنی مشتری نك ودکیز وجهنم الهلری زعم اولنان (نپتون) ایله (پلوتون) ك پدری وسمادن کنایه اولان (اورانوس) ایله ارضدن کنایه (سیبله) نك اوغلی ایدی. جنلرك پدری زعم اولنان برادری (تیتان) ك موافقتیله وکندی اولاد ذکورینی طوغار طوغماز یوتوب وفاتنده برادری خلفی اولمق شرطیله تخته اوتورمش؛ و نپتون ایله پلوتونی یوتمش ایسه ده، ژوپیتر طوغدیغنده قاریسی کندیسنه بونك یرینه بر طاش یوتدیره رق، ژوپیتری قورتارمقدن بشقه، کویا قوتلی برمقیی واسطه سیله نپتون ایله پلوتونی دخی قارنندن چیقارمش. بونك اوزرینه تیتان کندیسنی سماد ایندیره رك، حبس ایتمش ایسه ده، ژوپیتر کندیسنی قورتارمش؛ وآنجق ساتورن بواوغلنك قوتندن اندیشه ایده رك، کندیسنه سوء قصد ایتمکله، ژوپیتر پدرینك بونیتندن خبردار اولوب، کندیسنی تختندن اسقاط ایتمش؛ و او وقت ساتورن رومانك جوارلرندن عبارت اولان (لاتیوم) خطه سنه کیدوب، (یانوس) نام اله ویا حکمدارك قیزی (ونیلیه) بی تزوج ایتمش، وقائی پدرینه خلف اولوب، لاتینلره زراعتی اوکرتمش؛ وکویا صلح وعدالتله حکم سوره رك، قوم مذکور ایچون بر برکت و سعادت دورینی کتیرمش ایمش. (فیلیره) اسمنده بر پری یه کندینی بکندیرمك ایچون، آت صورتنه کیروب، بونکله اجتماعندن (خیرون) اسمنده یاری انسان و یاری آت برشخص طوغمش اولدیغنه اینانیرلردی. اساساً لاتینلرك ساتورنی بشقه و یونانیلرك خرونوسی بشقه اولوب، برنجیسی زراعت وایکنجیسی زمان الهی زعم اولنوردی. بعده توحید اولنمشلردی. اك زیاده رومالیلر بو اله کاذبه عبادت ایدوب، عبادتنه مخصوص رومادە جسیم برمعبد وار ایدی؛ و ساتورنال اسمیله بونك نامنه هرسنه بك بیوك آیینلر و شنلکلر اجرا اولنوردی. بلنه قدر چپلاق وضعیف صقاللی وقنادلی براختیار صورتنده تصویر ایدوب، بر الینه براوراق دیکر الینه بر بابه ویررلردی.

ساتی } (Sati) اسکی مصریلر عندنده ارواح اموانه موکل زعم اولنور بر پری اولوب، دیز اوستنه طورمش و روحدن کنایه اولان بر قوشی محافظه ایدر صورتده تصویر اولنان رسمی آثار عتیقهٔ مصریه ده کورینور.

— هندستان اساطیرنده دخی بو اسمله بر الهۀ کاذبه اولوب، (سیوا) نك زوجه سی زعم اولنور، وکویا قوجه سنك قاینپدری طرفندن تحقیر اولندیغنی کورنجه کندینی آتشه آتوب، یاندیغنه اینانیلیر. زوجلرینك جنازه لریله یانان برهمنی قاریلرده بو اسم ویریلیر.

ساتیر } (Satyres) اسکی یونان وروما اساطیرنده قیرلرده یاشار وعشرت الهی

زعم اولنان (باقخوس) ك یاننده بولنوب خوره تیر، شرق سویلر وتنبلك چالار و بعضاً اورمان پریلرینی تعقیب ایدر صورتده ویاری تکه یاری انسان رسمنده تصویر اولنور برطاقم اشخاص موهومه ایدی.

ساجیناو (Saginaw) ممالك مجتمعه‌نك قسم شمالیسنده واقع (هورون) كولنك غربی ساحلنده بیوك برقوی اولوب، بویی ٤٦ واكی ٤٠ كیلومتره‌در. كوزل آطه‌لری وپك چوق بالیغی واردر. — ممالك مذكوره‌نك میشیغان كولنه دوكیلور بو اسمله برنهر دخی واردر.

ساجیناوسیتی (Saginawcity) ممالك مجتمعه‌نك میشیغان جمهوریتنده و(لانسینغ) ك ٨٦ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ساجیناو نهری كنارنده و بونهرك منصبندن ٤٧ كیلومتره یوقاریده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ١٠٥٢٥ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی، بخارله دونر حرازلری، دوكمخانه‌لری، ماكینه وسائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و سائر صنایعی واردر. قارشیسنده بولنان (است ساجیناوسیتی) ایله برابر اهالیسی ٣٠٩١٥ نفوسه بالغ اولوب، ١٩ كلیساسی، ٥ كتبخانه‌سی و متعدد مكتبلریله سائر مؤسسات علمیه‌سی واردر.

ساچشته [«سچشته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساچیله (Sacile) ایتالیاده وندیك خطه‌سنك (اودینه) ایالتنده واودینه‌نك ٥٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق، (لیویجه) نهری اوزرنده واقع ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، یوك منسوجات دستگاهلری، شراب تجارتی و دمیر یولی واردر.

ساحری ایران شعراسندن اولوب، عن اصل رؤساء اتراكدندر. شو رباعی اونكدر:

ای آن كه دلترا خبری از من نیست
تامینكری خود اثری از من نیست
رحمی بدلم كن مكو كاین دل كیست
آن كاركه هست از دیكری ازمن نیست

ساحل معنای لغویسی معلوم اولان بوكلمه آفریقاده ساحل بحرده بولنان بعض خطه‌لره علم اولمشدر. بونلرك باشلیجه‌لری بحر احمرك ساحل غربیسنده ومصوعك شمالنده واقع خطه ایله جزایر وتونسك ساحله قریب قسملریدر. آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه یعنی زنكبار وسفاله ایله اوجوارلرده‌كی ممالكه دخی بواسم اطلاق اولنوب، اورانك اهالیسنه وبونلرك سویلدكاری لسانه دخی (ساحلی) یاخود (سواحلی) دینلیر.

ساحل بیروت ولایتنده بواسمله ایكی ناحیه بولنوب، بری عكا سنجاق وقضاسنده واقع و ١٨ قریه‌یی جامع، ودیكری لاذقیه سنجاق وقضاسنده كائن و ٥٨ قریه‌دن مركبدر. — طرابلس غرب ولایتنك مركز قضاسنده دخی بواسمله برناحیه واردر.

ساخالین (Sakhalin یاخود Sakhalien) سیبریه‌نك ساحل شرقیسی قارشیسنده واوخوچق دكیزنده بر بیوك جزیره اولوب، ٤٥°٥٢´ ایله ٥٤°٢٢´ عرض شمالی و ١٣٩°٢٩´ ایله ١٤٢°٢٥´ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، غرباً ساحل مذكوردن (تاتارستان بوغازی) دینان طار و اوزون بر بوغازله وجنوباً جاپونیه‌نك (یزو) جزیره‌سندن (پروزه) بوغازیله آیرلمشدر. اهالیسی عندنده (قرافتو) اسمیله معروف اولوب، (ساخالین) اسمی مانچو لساندن مأخوذ براسمدن غلطدر. شمالدن جنوبه ممتد بالیق شكلنده طار واوزون برآطه اولوب، بویی ٩٥٧ واكی اك كنیش یرنده ١٩٥ واك طار محلنده ٢٨ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٣٦٥ واطرافنده‌كی كوچك آطه‌لرله برابر ٧٥٩٧٨ مربع كیلومتره‌در. اهالیسی آنجق ٧٠٠٠ راده‌لرنده‌در. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوكسك طاغی ١٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در. یالكز آمور ایرماغنك منصبی قارشیسنده واقع اولان قسم شمالیسنده بعض واسع اووه‌لری واردر. سواحلی دوز اولوب، شرق جهتنده (ترپینیا) وجنوبنده (آنیوه) اسملریله ایكی بیوك كورفزی وار ایسه‌ده، بیوك سفائنك بارینه‌جغی هیچ برلیمانی یوقدر. (تیمیر) و (بوروناى) اسملریله ایكی نهری اولوب، برنجیسی جنوبدن شماله وایكنجیسی شمالدن جنوبه طوغری آقار. برنجیسنك مجراسی ٣٩٥ كیلومتره طولنده اولوب، منصبنه قریب محلی سیر سفائنه صالحدر. سائر میاه جاریه‌سی برطاقم سیللر-

دن عبارتدر. برقاچ كولى دخى واردر. هواسى سيبريه‌نككينه مشابه اولوب، يالكز سواحل غربيه وجنوبيه‌سى جاپونيه دكيزينك صيجاق آقنتيسيله ايصينه‌رق نسبةً معتدلدر. شمال وشرق جهتنده ميزان الحراره قيشين تحت الصفر ٣٧ درجه‌يه قدر اينر، و دكيز طونار؛ غرب وجنوب جهتنده ميزان الحراره ٢٥ درجه‌دن آشاغى‌يه اينمز. قار و بوز اكثريا تموزه قدر طورور. ياغمورلرى دخى چوق اولوب، يازين اكثريا سيس آلتنده بولنمغله، دائمى صورتده حزن انكيز برمنظره ابرازايدر. برقاچ يرنده معدن كومورى ونفط بولنوب، سواحلنده دخى كهربا كثرتليدر. نباتاتى چوقجه اولوب، ايچ طرفلرى چام وسائر اشجارى حاوى اورمانلرله مستوردر. سواحلنه گلنجه، شمال وشرق جهتى نباتاتجه سيبريه‌يه وجنوب وغرب قسمى جاپونيه‌يه مشابهدر. حيوانات وحشيه‌سى آيى، تيلكى، سمور وسائره‌دن عبارت اولوب، رن دينلن كيك نوعى دخى وحشى حالنده بولنور. قپلانلر بعض دفعه آمور واديسندن يوزه‌رك آطه‌يه كچرلر. حيوانات اهليه‌سى، باشليجه كوپكدن عبارت اولوب، بو حيوانى قيزاق چكمه‌ده ويوك طاشيمه‌ده استعمال ايدرلر. روسلر وجاپونيه‌ليلر برمقدار صيغير وآت دخى ادخال ايتمشلردر. دكيزنده باليغك انواعى كثرتلى اولوب، بالينه ودكيز آيىسى وسائر بيوك حيوانات بحريه دخى بولنور. اهاليسى (كيلياق) و (آينوس) دينلن ايكى قوم وجنسيته منقسم اولوب، برمقدار چينلى، قوره‌لى مانچو وجاپونيه‌لى دخى بولنور. جزيره‌نك حاكمى اولان روسيه دولتى آطه‌نك مناسب محللرنده برطاقم قره‌غوللر وقريه‌لر تأسيس ايدوب، جانيلرى وپولتيقه متهملرينى اورايه نفى ايتمكله، اسكانه چاليشمش ايسه‌ده، بوآطه دهشتلى برمنفا وصوئوق برزنداندن بشقه برشى اولمامشدر.

ساخالين اولا { (Sakhalin-Oula) ونام ديكرله (آيغون Aigoun) چين دولتنك مانچوريه مملكتنده (آمور) ايرماغنك ساحل يميننده و ″٥٥ ′٠ °٥٠ عرض شمالى ايله ′١٤ °١٢٥ طول شرقيده اوله‌رق روسيه‌نك النده بولنان (بلاغوويچنسك) ك ٣٥ كيلو متره جنوبنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وخيلى تجارتى واردر.

سادو { (Sado) پورتكيزك قسم جنوبيسنده برايرماق اولوب، (آلمتيو) ايالتنك (سرادوقالديراؤ) طاغندن نبعانله، منبت براووه‌نك ايچنده جريان ايده‌رك، ابتدا آلمتيو ايالتنى استرمادور ايالتندن تفريق، وبعده بوايكنجى ايالته دخول ايدر؛ و ١٥٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره بحر محيط آطلاسى‌يه دوكيلور. برچوق تابعلرى واردر.

سادووه { (Sadowa) چهستانك (كونيغراج) سنجاق وقضاسنده وكونيغراچك ١٤ كيلومتره شمال غربيسنده بركوچك قريه اولوب، يالكز ١١٥ اهاليسى اولديغى حالده، پروسيه‌ليلرك ١٨٦٦ سنه‌سى تموزينك ٣ نده بو موقعده آوستريا عسكرينه قارشى قزاندقلرى محاربهٔ قطعيه ايله شهرت بولمشدر. — غاليچياده دخى بو اسمله ٣٨٨٣ اهالينى جامع بركوچك قصبه واردر.

ساديات { (Sadyatte) صاروخان جهتندن عبارت اولان (ليديا) خطهٔ قديمه‌سى حكمدارلرندن اولوب، ثروتيله مشهور اولان (قرسوس) ك بيوك پدرى و (آليات) ك پدرى ايدى.

ساراتوغه { (Saratoga) ممالك مجتمعه‌نك (نيويورق) جمهوريتنده ونيويورقك ٢٦٠ كيلو متره شمالنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى وقره جكرله باغرصاق خسته‌لقلرينه نافع مشهور مياه معدنيه‌سى واردر.

ساراتوف { (Saratov) روسيه‌ده (وولغه) نهرى كنارنده و پترسبورغك ١٥٩٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده همنامى اولان ايالتك مركزى برشهر اولوب، ١٢٢٨٢٩ اهاليسى، مكتب اعداديسى، نباتات باغچه‌سى، پك ايشلك تجارتى، آت تجارتنه مخصوص پنايرى وجوارنده شاب معدنيله پك چوق طوت آغاجلرى واردر. موقعى ايله اژدرهان آره‌سنده‌كى تجارتك براهميتلى موقعيدر. — ساراتوف ايالتى شمالاً (پنزه) و (سيمبرسك)، شرقاً (اورنبورغ)، جنوباً (اژدرهان)، غرباً دخى دون قزاقلرى اراضيسيله و (وورونيه) و (تامبوف) ايالتلريله محدود اولوب، بويى واكى تقريباً ٦٠٠ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٨٤٤٩٤ مربع كيلومتره‌در. ٢٢٤٦٣٣٣ اهالى

ایله مسکوندر. اراضیسی شمال شرقی جهتنده پك منبت ومحصولدار اولوب، جنوب شرقی قسمی غیر مزروع ویوکسك اوتلرله مستور واسع اووه‌لردن عبارتدر. وولغه ایرماغندن بشقه اوزن، ایرکیز وخوپر نهرلری دخی اراضیسنی سقی ایدرلر. (آلتان) اسمیله برطوزلی کولی دخی واردر،که سنوی ١٨٠ ملیون کیلو طوز ویرر .

ساراغوسه (Saragosse) اسپانیه‌نك (آراغون) خطه‌سنده ومادریدك ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغی اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٩٢٤٠٧ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مکتبلری، صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، بر قاچ مصنع کلیساسی، برطرفه مائل برقله‌سی، کوزل برکوپریسی، دمیر یولی، چوخه ومسکرات فابریقه‌لریله حرازلری وجوارلرنده پك کوزل موقعلری ومشهور مسعالری واردر. پك اسکی برشهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. روما-لیلرك الینه کچدکدن صکره آوغوستوس طرفندن توسیع وتزیین اولنه‌رق، (سزاریا آوغوسته) یاخود (قیصریه آوغوسته) تسمیه اولنمشدی. شمدیکی اسمی بونك غلطیدر. عربلرك الینه کچدکدن صکره (سر-قسطه) تسمیه اولنه‌رق، اك مشهور مدن اسلامیه صره‌سنه کیرمش؛ وکسب عمران ایدوب، مشاهیر علما وادبای اسلامدن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اندلس طوائف ملوکی ظهورنده مستقل برحکومت اسلامیه‌نك مقری اولوب، بعده ١١١٨ ده آراغون قرالی آلفونس طرفندن اوزون برمحاصره‌دن صکره ضبط، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی. — ساراغوسه ایالتی شمال شرقی جهتندن هوأسقه، شرقاً تاراغونه، جنوب شرقی جهتندن قاستلون، جنوباً تروئل، غرباً سوریه ولوغروتو، غرب شمالی جهتندن دخی پامپلونه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧،٤٢٤ مربع کیلو متره و اهالیسی ٤١٥١٩٥ کشیدر.

ساربروق (Sarrebruk) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (تروه) دن ٢٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وفرانسه حدودی قربنده اوله‌رق (ساره) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، پورسلین واوپون کاغدی فابریقه‌لری، دمیر خانه‌لری وکمور معدنی واردر. مذکور نهرك اوزرنده کوزل برکوپریسی اولوب، اسمی دخی «ساره کوپریسی» معناسنی افاده ایدیور .

سارپته (Sarepta) سوریه ساحلنده صور ایله صیدا آره‌سنده اسکی برفنیکه قصبه‌سی اولوب، الیوم (سرفند) اسمیله بر قریه حالنده‌در .

سارپته (Sarepta) روسیه‌نك (ساراتوف) ایالتنده وساراتوفك ١٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سارپه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وقونیاق ایله‌توتون فابریقه‌لری واردر.

سارپدون (Sarpédon) اساطیر یونانیه‌ده (ژوپیتر) ایله (اوروپه) نك اوغلی اولوب، کویا کرید تختی تصرف ایچون، برادری مینوس ایله محاربه ایتمش؛ ومغلوب اولنجه، طرفدارلریله برابر، آناطولینك (لیکیا) خطه‌سنه کچه‌رك، اوراده برکوچك حکومت تأسیس ایلمش ایدی . شاعر شهیر اومیروس بونك تروآلیلرك امدادینه کیدن پرنسلردن اولدیغنی، و (پاتروقلیس) طرفندن قتل اولنوب،کونشدن کنایه اولان (آپولون) طرفندن جنازه‌سی رفع ولیکیایه سوق اولندیغنی بیان ایدیور .

سارتنه (Sartène) قورسیقه‌ده آیاچونك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٦ اهالیسی وحیوانات محصولاتیله بال وبال مومی تجارتی واردر.

سارته (Sarthe) فرانسه‌ده برنهردر، که (اورنه) ایالتنده نبعانله، جنوبه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، ومذکور ایالتله سارته ومنه‌مع لوآره ایالتلرینی شق ایدوب، برطاقم چایلرك صولرینی آله‌رق، ٢٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مانیه) نهرینه دوکیلور. مجراسنك ١٢٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر .

سارته (Dép. de Sarthe) ایالتی فرانسه ایالاتندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر . شمالاً

(اورنه) ، غرباً (مانیه)، شرقاً دخی (لوآرمعشر) ایالتلریله محدود اولوب، ٦٢١٦ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٢٣٩ ٤٤٦ اهالیسی واردر . مرکزی (مان Mans) قصبه‌سیدر. اراضیسی مختلف اولوب، بغدای وسائر حبوباتیله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وکنویر وسائر محصولاتی واردر. شرابلری ایجه‌در. طیور اهلیه‌سی مشهور اولوب، آریلری دخی چوقدر. بز، باصمه وسائر منسوجاتله، موم، جام، کاغد، غانت وسائره فابریقه‌لری وتنکه ایچنده محفوظ سبزه وات وسائره اخراجاتی واردر. ایالت مان، مامر، سنت قاله ولاءاس اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٣ ناحیه و ٣٨٦ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

سارد { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده واقع صالحلی قضاسنده وصالحلینك } کیلومتره غربنده اوله‌رق قصبه‌دن آلا شهره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وغایتله کوزل بر اووه‌نك ایچنده برکوچك قصبه اولوب، لیدیه خطهٔ قدیمه‌سنك پایتختی بولنمش اولان سارد یاخود ساردس (Sardes) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر. بو شهر معموریت وثروتیله مشهور بولنمش اولوب، میلاددن ٥٤٧ سنه اول ایران شاهی کیخسرو قرسوسی اسیر ایده‌رك، لیدیه دولتنه ختام ویردکدن صکره، سارد ایالت مرکزی اولوب، ایرانیلرله یونانیلر آره‌سنده برنقطهٔ اختلاط ومرکز تجارت اولمغله، ینه اهمیت ومعموریتنی محافظه ایتمش؛ ورومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره دخی بك معمور بر شهر حالنده قالوب، (تیبر) زماننده زلزله‌دن خراب اولمش ایسه‌ده، ینه تعمیر اولنمش ایدی . بعده بیزانتین زماننده تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر .

سارداناپعل { (Sardanapale) برنجی آثور دولتنك صوك حکمدا- } ری اولوب، قبل المیلاد ٧٩٧ دن ٧٥٩ و دیکر بر روایته کوره ٨٣٦ دن ٨١٧ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر . کوشك و ذوق وسفاهته دوشکون اولمغله، آرباك (یاخود آرباسس) اسمنده بر میدیه‌لی و بلز (یاخود بلزیس) اسمنده برکلدانی طرفندن علیهنده فساد اویاندیریله‌رق ، صاحب ترجمه ایالك محاربه‌یی قزانمش ایسه‌ده ، ایکنجیسنده مغلوب اولوب، (نینوی) شهرینه قپانمش ؛ وایکی سنه محاصره آلتنده قالدقدن صکره ، دجله‌نك طغیانی دشمنلرینه بر یول آچمغله ، شهره دخوللرنده سارداناپعل کندی نفسنی و زوجه‌لریله اموالنی یاقه‌رق، تسلیم اولنمامشدر. بوندن صکره آثور دولتی مندرس اولوب ، یرینه میدیه، بابل ونینوی دولتلری تشکل ایتمش ایدی . اوغلی (پهلول) ایکنجی سارداناپعل اسمیله نینوی حکمدارلغنی محافظه ایده‌بیلمشدر .

ساردنیه { (Sardaigne) آق دکیزك سیجلیه‌دن صکره اك بیوك آطه- } سی اولوب، تابع بولندیغی ایتالیا ساحلیله فرانسه و تونس سواحلندن همان مساوی مسافه‌ده یعنی آشاغی یوقاری ٢٠٠ کیلومتره بعدنده واقعدر . شمالنده بولنان قورسیقه جزیره‌سندن (بونیفاچو) بوغازیله آیرلمشدر . شمالدن جنوبه ممتد غیرمنتظم برمستطیل شکلنده اولوب، اسکی یونانیلرك والیوم عربلرك کیدکاری نعلین رسمنه مشابه اولدیغندن ، قدیماً بو معنایی افاده ایدن (ایخنوسه) اسمیله معروف ایدی. ٣٨°١٢′ ایله ٤١°١٠′ عرض شمالی و ٥°٤٥′ ایله ٧°٤٣′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، طولی ٢٧٠ وعرض وسطیسی ١١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤ ٣٤٢ مربع کیلومتره اولوب، ١٠١٧ کیلومتره طولنده سواحلی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، آنجق سواحلی دوز وآچقدر . جزیره‌نك وسطلرنده واقع اك یوکسك طاغی اولان (جنارجنتو) نك ١٧٨٣ وشمال قسمنده کائن (لیمباره) نك ١٣٠٠ متره ارتفاعی واردر . جنوب غربی جهتنده‌کی (لیناس) طاغی ١٢٣٥، جنوب شرق قسمنده واقع (سرپدی) ١٠٧٦ وشرق شمالی جهتنده کائن (آلوو) ١١٢٨ متره ارتفاعنده‌در . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تیرسو) در، که مذکور (جنار جنتو) و(آلوو) طاغلرندن نبعان ایدن برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل ، غربه طوغری جریانله، (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور. سواحل شرقیه‌سنه ایندن انهارینك اك بیوکی (فلومندوزه) ، ساحل شمالیسنه دوکیلنلرینك باشلیجه‌سی (غوثری) نهری اولوب ، ساحل جنوبیسنه دخی

(قالیاری) نهری دوکیلور . سواحلنه قریب برچوق کوللر اولوب، الك بیوکلری ساحل غربیسنده واقع (غوسپینی) کولیدر، که (اوریستانو) کورفزینه دوکیلور برآیاغی واردر . سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بیوك وکوچك کورفز وقویلری چوق ایسه‌ده، اوجهتلرده هواسی پك آغیر وصیتمه‌لی اولوب ، اهالیسی دخی اوته‌دن بری قورصانلرك قورقوسندن ایچ طرفلره و مدافعه‌یه الویریشلی یوکسك یرلره چکیله‌رك، کمیجیلکه میل ایتمدکلرندن، تجارت بحریه‌یه آچیق لیمانلری واسکله‌لری پك آزدر. ساحل جنوبیسنده (قالیاری) ، ساحل غربیسنده (اوریستانو) وساحل شمالیسنده (آسیناره) کورفزلری ذکره شایاندر. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، علی‌الخصوص حبوبات و ذخائر یتیشدیرمکه استعدادی پك چوق اولمغله، وقتیله « رومانك مغذیه‌سی » نامنی آلمشیدیسه‌ده، شمدیکی حالده، اهالیسنك قلتی، هواسنك آغیرلغی و زراعتك هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمسیله ترقیات عصریه‌دن محرومیتی بوقوت و قابلیت طبیعیه‌سندن استفاده ایتدیره‌مه‌مکده‌در . طاغلری وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، الیوم، اورمانلری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، ینه خیلی اورمانلری وپك چوق یبانی زیتون آغاجلری واردر . معادنی پك چوق اولوب ، دمیر ، باقیر ، قورشون، آنتراسیت، کمور معدنلری ومرمر وساثره لك چوق ایسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده‌در . سواحلنده بالیغی چوق ایسه‌ده ، بوندنده پك آز استفاده اولنه‌بیلیور . هواسی طاغلرده ویوکسك محللرنده صاغلام ایسه‌ده، آلچق محللرنده وسواحلده وعلی‌الخصوص ساحل غربیسنده واقع (اوریستانو) کورفزی اطرافنده ، بطاقلقلرك کثرتندن طولایی، هوا پك آغیر وصیتمه‌لی مهلکدر . صنایع وساثر اسباب ترقی وتمدن پك کری اولوب ، اهالیسی عمومیت اوزره فقیر وجاهلدر . جزیره سیچلیه‌دن آز کوچك اولدیغی حالده ، اهالیسی سیچلیه اهالیسنك بر ربعی بیله اولمیوب ، آنجق ۷۲٦ ۵۲۲ نفوسدن عبارتدر . ساردنیه‌لیلر اساساً اسپانیه و پورتکیز اهالئ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق (ایبر) قوم قدیمی افرادندن اولوب، بربرینی متعاقب جزیره‌یی تصرف ایتمش اولان فنیکه‌لیلر، قارتاجلیلر، روماليلر، عربلر و بربرلرله ورومالیلر زماننده جزیره منفا اتخاذ اولنمغله، اورایه نفی اولنان اجناس مختلفه افرادیله اختلاط ایده‌رك ، اقوام مختلفه امتزاجندن متولد برقوم اولدقلری حالده ، ایتالیان لسانك لاتینجه‌یه الك زیاده قریب برنوعیله متکلمدرلر . الك بیوك شهری ومرکز تجارتی ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان کورفز داخلنده واقع (قالیاری) اسکله‌سیدر . جزیره ایکی ایالته منقسم اولوب ، نصف شمالیسی (ساساری) و نصف جنوبیسی (قالیاری) ایالتنی تشکیل ایدیور. ساساری شهرینك (آسیناره) کورفزنده واقع (پورتو تورس) اسکله‌سندن قالیاری اسکله‌سنه قدر ممتد اولان بردمیریول خطی جزیره‌یی طولاً شق ایتدیکی کبی، شرق شمالی ساحلنده واقع (ترانووه) وغرب جنوبی ساحلنده کائن (پورتوسقورو) اسکله‌لرینه دخی برر شعبه‌سی واردر .

ساردنیه زمان قدیمده (ایبر) قومیله مسکون اولوب، پلاسج واتروسك قوملریله یونان قدیم اهالیسندن دخی بعض جماعتلر وبرطاقم فنیکه‌لیلر بوآطه‌یه هجرت وتوطن ایتمشلردی. میلاددن ۵۱۲ سنه اول قارتاجلیلر جزیره‌یه داخل اولوب، ایکیوز سنه‌یه قریب مدت حکم سورمشلر؛ ورومالیلر قبل المیلاد ۲۵۹ ده داخل اولوب، ۲۳۸ ده آطه‌یی بسبتون ضبط ایتمشلردی. میلادك ٤٣٦ تاریخنده واندالر قرالی (جنسریق)‌ك ضبطنه کچوب، بعده قسطنطنیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچمش؛ وبعده افریقیه واندلسی ضبط ایدن غزاة مسلمین بو جزیره‌یی دخی فتح ایده‌رك، ۱۰۲۲ تاریخ میلادیسنه‌دك ممالك اسلامیه دائره‌سنده قالدقدن صکره، جنوه وپیزه جمهوریتلرینك امدادیله، ساردنیه عربلردن استخلاص اولنه‌رق، درت کوچك حکومته منقسم اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن مذکور ایکی جمهوریت آره‌سنده مقاسمه اولنمش ایدی. ایمپراطور ایکنجی فردریق ساردنیه‌یه استقلال قزاندیره‌رق، کندی اوغلنی قراللغنه نصب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً پیزه جمهوریتی آطه‌یی یکیدن ضبط ایتمش؛ و ۱۲۹۷ ده آراغون قرالی ایکنجی ژاقك ید ضبطنه کچمش ایدی. او تاریخدن ۱۷۱٤ تاریخنه‌دك آراغون وبعده اسپانیه

دولتنك يدضبطنده قالوب، تاريخ مذكورده آوستريايه كچمش؛ ومتعاقباً بودولت طرفندن سيجيليه يه بدل (ساووآ) قرالی (ويقتور آمده) يه ترك اولنمش ايدی. بونك اوزرينه (ساووآ) قراللرينه ساردنيه قرالی عنوانی ويريلوب، بونلردن (شارل امانوئل) ايله (ويقتور امانوئل)، قره‌ده‌كی ملكلرينی فرانسه‌يه قابديردقلرنده، بو جزيره‌يه چكيله‌رك، ١٧٩٨ دن ١٨١٤ تاريخنه‌دك ساردنيه‌ده اقامت ايتمشلردی. نهايت ايتاليانك اتحادنده ساردنيه جزيره‌سی دخی بودولته التحاق ايده‌رك، بروجه مذكور ايكی ايالته تقسيم اولنمشدر.

ساردنيه دولتی { Roy. de Sardaigne ياخود (Etats Sardes }

آوروپا دولتلرندن ملغی بر دولت اولوب، ساردنيه جزيره‌سيله قره‌دن عبارتدر. قره قسمی آلپ سلسلهٔ جبالنك شرق وغرب جهتنده واقع اولوب، غرباً فرانسه، شمالاً اسويچره، شرقاً لومبارديه، جنوباً دخی آق دكيزله محدوداولديغی حالده، ساووآدوقه‌لغيله پيامونته ومونتفرات خطه‌لرندن و (نيسه) قونتلغيله (سالوچه) ماركيزلكندن وجنوه دوقه‌لغيله ميلانز خطه‌سنك برقسمندن والحاصل ايتاليانك شمال غربی قسميله اليوم فرانسه‌يه تابع بعض يرلردن عبارت ايدی. ساردنيه جزيره سيله برابر بو دولتك مساحهٔ سطحيه‌سی ٧٦ ٢٦٨ مربع كيلومترويه واصل. اهاليسی ٥٠٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اوليوردی. بودولت ١٤ ايالت و ٥٠ سنجاغه منقسم ايدی. پايتختی (تورينو) شهری ايدی.

ساردنيه قراللغنك اساسی (موريانه) قونتلغندن عبارت اولوب، (آرله) قرالنه تابع بولنمش اولان خطهٔ مذكوره قونتلری ١٠٢٧ تاريخنده كسب استقلال ايتمكله برابر، بتون (ساووآ) مملكتنه حاكم اولمش؛ وتدريجاً توسيع ممالك ايده‌رك، پيامونته‌يی ولومبارديه‌نك برقسمنی دخی ضبط ايتمشلرايدی. ١٧١٤ تاريخنده سيچيليه‌يی التحاق ايدوب، آلتی سنه صكره بوجزيره‌يی ساردنيه جزيره‌سيله مبادله‌يه مجبور اولمشلر؛ واو وقته قدر حائز اولدقلری ساووآ دوقه‌لغی عنوانی ساردنيه قراللغی عنوانه تحويل ايلمشلر. دره بيوك ناپوليون پيامونته وساووآيی ضبط ايتد. يكنده، ساردنيه قرالی ساردنيه جزيره‌سنه چكلمك مجبوريتنده بولنمش ايسه‌ده، بواپمپراطورك سقوطنده پيامونته وساووآ ساردنيه قرالنه اعاده اولندقدن بشقه جنوه ملغی جمهوريتيله نيسه قونتلغی دخی الحاق اولنمشدی. شارل آلبرت ١٨٤٨ تاريخنده آوستريانك نفوذينی كسر ايده‌رك، الكاسنه برنوع مشروطيت اداره ويرمش؛ وايتاليا اتحاديچون چاليشمغه باشلامش ايدی. اوغلی ايكنجی ويقتور امانوئل پدرينك اثرينه تبعيتله، مقصدينه نائل اولمق ايچون، فرانسه وانكلتره ايله برلشه‌رك، قريم محاربه‌سنه دخی اشتراك ايتمش. و ١٨٦٠ ده، ايتاليا اتحادی ميسر اولدقده، بتون ايتاليانك قراللغنه انتخاب اولنمشدی. بووجهله ساردنيه قراللغی ايتاليا قراللغنه قلب اولنمشدر.

بو دولتده حكومت سورنلرك اساميسيله تاريخ جلوسلری بروجه زيردر:

(١ — موريانه وبعده ساووآ قونتلری)

برتولد (موريانه قونتی)	٩٩٩
برنجی هومبرت (ساووآ قونتی)	١٠٢٧
برنجی آمده	١٠٤٨
ايكنجی آمده	١٠٦٠
ايكنجی هومبرت	١٠٧٢
اوچنجی آمده	١١١٨
اوچنجی هومبرت	١١١٨
برنجی توماس	١١٨٨
دردنجی آمده	١٢٣٣
بونيفاس	١٢٥٣
پير (پترو)	١٢٦٣
برنجی فليب	١٢٦٨
بشنجی آمده (بيوك)	١٢٨٥
ادوارد	١٣٢٣
ايمون	١٣٢٩
آلتنجی آمده (يشيل)	١٣٤٣
يدنجی آمده (قرمزی)	١٣٨٣

(٢ — ساووآ دوقه‌لری)

سكزنجی آمده	١٣٩١
لويی	١٤٥٩
طقوزنجی آمده	١٤٦٥
برنجی فيليبرت	١٤٧٢
برنجی شارل	١٤٨٢
ايكنجی شارل	١٨٨٩
ايكنجی فيليپ	١٤٩٦
ايكنجی فيليبرت	١٤٩٧
اوچنجی شارل	١٥٠٤
امانوئل فيليبرت	١٥٥٣
برنجی شارل امانوئل	١٥٨٠
برنجی ويقتور آمده	١٦٣٠
فرانسوآ ياسينت	١٦٣٧
ايكنجی شارل امانوئل	١٦٣٨

(٣ — ساردنيه قراللری)

ويقتور آمده	١٦٧٥
برنجی شارل امانوئل	١٧٣٠
ايكنجی ويقتور آمده	١٧٧٣
ايكنجی شارل امانوئل	١٧٩٦
برنجی ويقتور امانوئل	١٨٠٢
شارل فليكس	١٨٢١
شارل آلبرت	١٨٢١
ايكنجی ويقتور امانوئل	١٨٤٩

(مشاراليه ايكنجی ويقتور امانوئل ١٨٦٠ ده ايتاليا قرالی اولمشدر.)

ساردیقه { (Sardique) ياخود (اولپيا ساردیقه Ulpia Sardica) }
صوفيه شهرينك اسم قديميدر.

سارزانه { (Sarzane) ايتاليانك جنوه خطه‌سنده واسپچيه‌نك ١٢ كيلو-

متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (ماغره) قربنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

سارزو (Sarzou) فرانسه‌نك (مور. بیهان) ایالتنده و (وانه) نك ۲۲ کیلو متره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۵۶۵٤ اهالیسی، لیمانی، مملحه‌لری ودکیز حاملری واردر. ادبادن (لساژ)ك وطنیدر.

سارق (Sark) مانشه دکیزنده (جرسی) ایله (کرنسی) آطه‌لری آره‌سنده ونورماندیا ساحلندن ۳۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانکلتره دولتنه تابع برآطه اولوب، بویی ٤ واکی ۲ کیلومتره اولدیغی حالده، ۶۰۰ اهالیسی وکموش وباقیر معدنلری واردر.

سارکمینه یاخود سارکموند (Sarrequemine, Saargemünd) آلساس لورن ایالتنده و (میچ)ك ۷۵ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (ساره) ایله (بلیزه) نهرلرینك ملتقاسنده واقع بر قصبه اولوب، ۶۰۷۵ اهالیسی، قطیفه وپمبوق باغی ایله کچی دریسی وپورسلین وسائره فابریقه‌لری واردر. وقتیله مستحکم ایدی.

سارلات (Sarlat) فرانسه‌نك (دور. دونیه) ایالتنده و (پریکو) نك ۷۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بروادینك ایچنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۷٤ اهالیسی، داخلی مکتبی، دکرمن طاشلری وحیوانات وجوز یاغی تجارتی واردر.

سارلویی (Sarrelouis وآلمانجه Saar-Luis) پروسیه‌نك رین ایالتنده و (تروه). نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ساآر) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی واسلحه فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

سارماتیا (Sarmatie) اسکی یونان جغرافیونی بواسمی قره‌دکیزك شمالنده وبحر خزر ایله بالطیق دکیزی آره‌سنده واقع اولان واسع وحدودی مبهم برقطعه‌یه ویررلردی. سارمات تعبیر ایتدکلری اهالیسی، که اقوام تاتاریه‌دن اولملری ملحوظدر، ساکن اولدقلری ممالکی اسکیتلردن ضبط ایتمشلردی؛ بعده غوتلرك ید ضبطنه کچوب، مؤخراً بونلره قارشی هونلرله اتفاق ایتمش؛ وبونلرله برابر آوروپاده یغماکرلکده بولنمشلردر.

سارنن (Sarnen) اسویچره‌نك (اونتروالد) ناحیه‌سنده و (برنه) نك ۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (آ) نهری اوزرنده وهمنامی اولان کولك کنارنده بر قصبه اولوب، ۳۶۰۰ اهالیسی، لاتینجه‌یه مخصوص مکتبی وطوبخانه‌سی واردر.

سارنو (Sarno) ایتالیاده ملغی ناپولی قراللغنك (پرنچیپاتو اولتریوره) ایالتنده و (سالرنه) نك ۱۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۵۵۰۰ اهالیسی، کاغد وایپك منسوجات فابریقه‌لری وچلیکلی وکوکوردلی میاه معدنیه‌سی واردر. بك اسکی بر قصبه اولوب، پلاسجلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر.

ساروس کورفزی (G. de Saros) آطه‌لر دکیزنده کالیپولی شبه‌جزیره‌سنك خارجنده برکورفزدر.

ساره و آلمانجه ساآر (Sarre, Saar) آلمانیاده بر نهردر، که (دونون) طاغندن نبعانله، آلساس لورن ایالتنی شق ایتدکدن صکره، (رین) ایالتنه دخول، وساربروق وسالویی قصبه‌لری ایچندن مرور ایده‌رك، ۲۲۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، رین ایرماغنه تابع (موزله) نهرینه دوکیلور.

ساره حضرت ابراهیم (عم)ك زوجه‌سی اولوب، نبی مشارالیه مصره عزیمتلرنده همشیره‌سی اولدیغنی اعلان ایتمکله، فراعنه‌دن آبوفیس ساره‌یه عاشق اولوب، کندیسنی طلب ایتدیکندن، حضرت ابراهیم مصری ترکه مجبور اولوب، عمالقه‌دن (ابی ملك)ك الکاسنه کیتدیککنده، بو دخی ساره‌یی آلمق تشبثنده بولنمش ایسه‌ده، من طرف الله قورتارلمش ایدی. ساره عقیم اولدیغیچون حضرت ابراهیمه کندی جاریه‌سی هاجری تزویج ایتمش؛ وهاجردن حضرت اسماعیل (عم) طوغدقدن صکره، کندیسی دخی، روایته کوره طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده، حضرت اسحق (عم) ی طوغورمشدر. بعده هاجری قیصقاندیغندن، حضرت ابراهیمی بونی اوغلیله برابر ارض حجازه کوتوروب براقمغه مجبور ایتمشدر. ساره ۱۲۷ یاشنده وفات ایتمشدر.

ساره { عصر رسالت نسوانندن وبنی هاشم نسلندن بر قاری اولوب، رؤساء قریشه خاندهلك ایدر.

ساره بنت الربعی { مشاهیر محدثاتدن وامام سیوطینك اشیاخندن اولوب، شیخ الاسلام سراج الدین بن الملقنك حفیدهسیدر. علم حدیثی مشار الیهدن اوکرنوب، ٨٦٩ ده وفات ایتمشدر.

ساره بنت عبد الرحمن { قدسلی محدثه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك استادی علم الدین برزالی کندیسندن اخذ حدیث ایتمشدر. وفاتی ٧١٦ ده واقع اولمشدر.

ساری { ایرانك مازندران خطهسنده وطهرانك ١٦٠ کیلومتره شمالشرقیسنده ومازندران نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی و اژدرهانله بیوك تجارتی واردر. بك اسکی برقصبه اولوب، کتب قدیمهده (زادراقارته) ودها طوغریسی (زدرکرد) اسمیله مذکوردر.

ساریه { صحابهدن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری (ساریه بن اوفی) در، که نزد حضرت پیغمبری‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، قومنه عودت ایدهرك، بونلری طوعاً اسلامه کتیرهمدیکیچون، استعمال سیف ایله بومقصده موفق اولمشیدی. — ایکنجیسی (ساریه بن زنیم) در، که حضرت فاروق (رضه) خطبه ایراد بیورمقده ایکن، کندیسنی غزا محلنده کوروب، مغلوبیتدن محافظه ایچون، «یا ساریة الجبل الجبل» بیورمش؛ و صاحب ترجمه بوصدایی ایشیدوب، موجبنجه حرکت ایلمش ایدی.

سازان { (Sazan) آدریاتیك دکیزنده آولونیه اسکلهسی قارشیسنده اولهرق آچیقده خالی برآطه اولوب، مرعالرله مستور اولمغله، بعض موسملرده چوبانلر طرفندن زیارت اولنور.

ساساری { (Sassari) ساردنیه جزیرهسنك ساحل شمالیسی قربنده وقالیارینك ١٥٧ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق، اسکلهسی اولان (پورتوتورس) ك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانهسی، اسکی برقلعهسی، مصنع بر کلیساسی، ایکی سرایی، کوزل برچشمهسی، جوارنده کوزل تفرجکاهلری، مشهور باغچهلری وتوتون و زیتون یاغی تجارتی واردر. — ساساری ایالتی ساردنیهنك نصف شمالیسندن عبارت اولوب، تفصیل احوالی «ساردنیه» مادهسنده بیان اولنمشدر.

ساسان { ملوك ایرانیهنك دردنجی طبقهسی اولان (ساسانیان) سلالهسنك باشی و بودولتك مؤسسی اولان آردشیر بابكانك بدریدر. کندیسی کیانیاندن بهمن بن اسفندیارك اوغلی ساسانك نسلندن اولدیغی حالده، اسکندرك ایرانی فتحندن وبوجهانکیرك وفاتندن صکره ظهور ایدن ملوك طوائف زماننده اجدادی فارس اقلیمنده یاشایوب، کندیسی بابك اسمنده بر زنکینك چوبانی ایدی؛ وبونك قیزینی تزوج ایتمشدی. بو ازدواجدن آردشیر طوغوب، ملك وسلطنته نائل اولمش؛ و کندیسی والدهسنك بدری اسمنه نسبتله بابکان لقبیله تلقیب اولنمش ایسهده، تأسیس ایلدیکی خاندان سلطنت بدرینك اسمنه نسبتله (ساسانیان) تسمیه اولنمشدر.

ساسانیان { ایران ملوك قدیمهسنك دردنجی وصوك طبقهسنك اسمی اولوب، بودولت میلادك ٢٢٦ تاریخنده آنفالترجمه آردشیر بابکان بن ساسان طرفندن تأسیس اولنهرق، ٦٥٢ تاریخ میلادیسنه یعنی عهد خلافت حضرت فاروقیده ایرانك سعد ابن ابی وقاص حضرتلری یدیله فتح وممالك اسلامیهیه الحاق اولندیغی تاریخهدك ٤٢٦ سنهٔ شمسیه دوام ایتمش، و ٢٨ حکمدار کلمشدر. بیوك اسکندردن صکره ایران ماکدونیهلی و ایرانلی برطاقم طوائف ملوکه منقسم اولوب، بونلرك بیننده اشکانیان خیلی قوت ومکنت قزانمش، وایرانك اکثر طرفلرینی تحت ادارهلرینه آلمشلر ایدیسهده، ایران دولتی کیانیان زماننده‌کی فر و شوکتی بولهمامشدی. ساسانیلر زماننده ایسه ایران شرقاً وشمالاً حدود قدیمهسنی بولوب، آنجق غرب جهتندن روما‌لیلرك قوتنه تصادف ایتمکله، بو ایکی بیوك دولت

آره سنده همان متمادياً محاربه‌لر وقوع بوله‌رق، گاه دجله وگاه فرات مجراسى خط حدود يرينى طوتاردى. معهذا ساسانيلر زماننده ايران دولتنك شوكت وشكوهى وجاه وثروتى پك بيوك اولوب، اكاسره‌نك دارات ودبدبه‌سى ضرب مثل حكمنه گچمشدر. بونلر خسرو عنوانى آلدقلرندن، عربلر طرفندن بونك معربيله (كسرى) وجمع صيغه‌سيله (اكاسره) تسميه اولنمشلردر. اكاسره‌نك حيره وانبار ايله سائر بلاد عربه وبرآره‌لق يمنه دخى حكملرى جارى‌اولمشدر. مركزلرى ابتدا فارسده (اصطخر) وبعده عراقده‌كى (مداين) شهرى ايدى. پايتختلرينك محلى مناسبتيله سريانيلرله مناسباتده بولنوب، (پهلوى) اسميله معروف لسانلرينه سريانيجه‌دن مأخوذ برچوق كلمات وتعبيرات واصطلاحات قاريشمش اولديغى كبى، استعمال ايتدكارى خط پهلوى دخى خط سريانيدن مأخوذ ايدى. كيانيان زماننده مستعمل بولنمش اولان (خط ميخ) متروك اولوب، زند لسانى دخى اهالى طرفندن آكلاشلامغه باشلامش اولديغندن، مذهبلرينك دستور العملى حكمنده اولان (زند آوستا) دخى لسان پهلوى‌يه ترجمه وخط پهلوى ايله تحرير اولنمشدى. ساسانيان ملوكنك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر:

	ميلادى		ميلادى
آردشير بابكان	٢٢٦	فيروز بن يزدكرد	٤٦٠
شاپور اول بن آردشير	٢٣٨	پلاس بن فيروز	٤٨٤
هرمز اول بن شاپور	٢٧١	قباد بن فيروز	٤٩٨
بهرام اول بن هرمز	٢٧٢	نوشيروان بن قباد	٥٤١
بهرام ثانى بن بهرام	٢٧٦	هرمز رابع بن نوشيروان	٥٧٩
بهرام ثالث بن بهرام	٢٩٣	خسرو پرويز بن نوشيروان	٥٩١
نرسى بن بهرام	٢٩٦	شيرويه بن خسرو پرويز	٦٢٩
هرمز ثانى بن نرسى	٣٠٣	آردشير ثالث بن شيرويه	٦٢٩
شاپور ثانى ذوالاكتاف	٣١٠	شهريار (ساسانيلردن دكلدر)	٦٣٠
آردشير ثانى	٣٨٠	پوراندخت بنت خسرو	٦٣١
شاپور ثالث بن شاپور	٣٨٤	آزرميدخت بنت خسرو	٦٣١
بهرام رابع بن شاپور	٣٩٠	فرخزاد بن خسرو پرويز	٦٣٢
يزدكرد اثيم بن بهرام	٣٩٩	يزدكرد ثالث بن شهريار بن خسرو پرويز	٦٣١
بهرام كور (رابع) بن يزدكرد	٤٢٠	الى	٦٥٢
يزدكرد ثانى بن بهرام	٤٤٠		
هرمز ثالث بن يزدكرد	٤٥٧		

ساسى { سيلوستر دو — (Sylvestre de Sacy) فرانسه‌نك اك مشهور مستشرقيندن برعلامه اولوب، ١٧٥٨ ده طوغمش، و ١٨٣٨ ده وفات ايتمشدر. علم حقوق تحصيليله مشغول اولديغى حالده، همان معلمسز اوله‌رق السنهٔ شرقيه‌يى وعلى الخصوص عربى، فارسى سريانى، عبرانى وتركى لسانلرينى اوكرنوب، ابتدا ضربخانه‌جه بعض مأموريتلرده استخدام، وآقادميا اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، بعده اعضالقله برابر آقادميانك دائمى كتابتنه تعيين اولنمشدى. ١٧٩٥ ده تأسيس اولنان السنهٔ شرقيه مكتبنده عربى معلملكنه و ١٨٠٦ ده فرانسه مكتبنده فارسى خواجه‌لكنه نصب اولنمش ايدى. ١٨١٤ ده دار الفنون مجلسى اعضالغنه نصب اولنمش ايسه‌ده، اعضاى سائره‌نك افكاريله كندى افكارينى ناقابل توفيق كوره‌ديكندن، استعفايه مجبور اولوب، ١٨٢٢ ده فرانسه مكتبيله السنهٔ شرقيه مكتبنك مديرى اولمش؛ وينه او سنه (آسيا جمعيتى Société Asiatique) اسميله معروف ومشهور اولان جمعيت علميه‌يى تأسيس ايده‌رك، بونكده رياستنه انتخاب اولنمش ايدى. ١٨٣٢ ده پارس كتبخانه‌سنده ال يازيسيله محرر كتبك حفظنه مأمور اولمغله برابر، اعيانلغه دخى نائل اولمش ايدى. بوقاريده صايلان السنهٔ شرقيه ايله برابر يكرمى لسانه واقف ايدى. برچوق تأليفات مقبوله‌سى اولوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: «صرف لسان عربى *Grammaire Arabe*»، «منتخبات عربيه *Chrestomathie Arabe*»، عبد اللطيفك مصر تاريخنك ترجمه‌سى، پند عطارك ترجمه‌سى، ابو الفدا تاريخنك ترجمه‌سى، ميرخوندك ساسانيلر تاريخنك ترجمه‌سى، درزيلر مذهبى حقنده تحقيقات، ادبيات شرقيه حقنده مطالعات وسائره. — (استاد زاده) تسميه ايتمش اولديغى اوغلى دخى فرانسه ادبياتنه دائر بعض اثرلر براقه‌رق ١٨٧٩ ده وفات ايتمشدر.

ساعاتى { (محمد بن على بن رستم) اك مشهور ساعتجيلردن اولوب، هيئت ونجومده دخى يد طولاسى وار ايدى. عن اصل خراسانلى اولوب، دمشق شامه ورودله، ملك عادل نورالدين محمود بن زنكينك التفات واحسانه نائل اوله‌رق، بونك امريله جامع كبير قپوسى يانده‌كى ساعتلرى اعمال ايتمش ايدى. ايكى اوغلى اولوب، بونلردن (ابو الحسن بهاء الدين على بن الساعاتى) شعرده و(فخر الدين رضوان

ين الساعتی) دخی طبده کسب شهرت ایتمشدر [« ابن الساعتی » ماده‌لرینه مراجعت اولنه . »

ساعتی { (محمد —) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب ، آناطولیلیدر . وعظ ونصیحتله مشغول اولوب ، طلاقت لسانی حسبیله سوزی پك مؤثر ایدی . آنجق افعالی اقواله موافق اولمیوب ، عیش ونوشه وکثرت اکله میلی وار ایدی . اکثر اشعاری هجو و هزلیات ومهملاتدن عبارتدر . شو برایکی بیت اونکدر :

نیجه ییل چکدم محبت عالمنده محنتی
بر نظر کوسترمدیلر جانه روی راحتی
کرچه دیرلر دردکی آغلا طبیبه ساعتی
قنی بیرین آغلایم بیك درلو دردم واربنم

ساعی { ینه اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

بری (عبد الکریم) مردمی چلبینك کوچك برادری وغلاطه امینی علی چلبینك اوغلی اولمغله ، (امین زاده) دیمکله شهرت بولمشدر . ابو السعود افندینك درسنه مداومتله ، طریق قضایه کیرمشیدی . شو بیت اونکدر :

زلفك آلتنده عرقریز اولدی صانمه عارضك
دوستم نارکلکدندر بلوطدن نم قاپار

— ایکنجیسی (مصطفی —) استانبوللی اولوب ، نقاشلقده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی . ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

سینه‌مه چکدم او نازك بدنك سینه‌سنی
داغ عشقك بوکیجه تازه‌لدم پنبه‌سنی

— متأخرین شعرا وخطاطیندن برساعی افندی دخی واردر ، که عن اصل تبریزلی اولوب ، ١٢١٨ ده طوغمش ، و ١٢٤٠ ده بایزیده وبعده درسعادته کله‌رك حکاکلقله کچنمکده ایکن ، ١٢٥١ ده ، محمدعلی پاشا مرحومك طلبی اوزرینه ، جانب مصره عزیمتله ، اورا دار الطبعنده استخدام اولنمش ؛ وپاشای مشارالیهك وفاتندن صکره درسعادته عودتله ، مطبعهٔ عامره مدیریت ثانیه‌سنه تعیین اولنمش ؛ و بعده کندینه مخصوص برمطبعه آچوب ، برمدتدن صکره ینه مصره عزیمت ایتمشیدی . اکثر فنوندن بهره‌سی وخیلی هنرلری اولوب ، تعلیق خطنه دوکمه حروف ترتیب وحك

واصاغه ایتمشدر . قصیده کونه بر نعت شریفی واردر ، که مطلعی شودر :

زهی سلطان ذی قدرت که بی مانند وهمتادر
قدیم وفرد بیچون صانع وحی و توانادر

ساغار { (Sagar) [« سکار » ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

ساغان { (Sagan) پروسیه‌ده سیلزیا ایالتنك (لینچ) سنجاغنده ولینچك ٧٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ایکی دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٢٠١٠ اهالیسی ، بیوك بر مکتبی ، دار المعلمینی ، خسته خانه‌سی ، تیمارخانه‌سی وبیوك وکتنوبردن ایپلك ایله چوخه وکاغد وسائره فابریقه‌لری واردر .

ساغای { (Sagaïs) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده (آباقان) نهری وادیسنده ومغولستانك شمال غربی جهتنده ساکن بیوك بر ترك قبیله‌سی اولوب ، قاچینز ، توبال وقزیل اسملریله اوچ شعبه‌یه منقسمدر .

ساغری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، ادرنه‌لیدر . مملکتنده (قزازعلی) دیمکله معروف ایدی . ابو الفتح سلطان محمد خان دورندن قانونی سلطان سلیمان خان دورینه‌دك معمر اولوب ، ابتدای حالنده عیش ونوشه منهمك وهجوه مائل و ساز و بربط چالمقده ماهر بولنمش ایسه‌ده ، اواخر عمرنده توبه ایدوب ، عبادتله اشتغال ایتمشدی . شو برایکی بیت اونکدر :

چنك خمیده قامته دوندی قدی هنوز
نه سازی قودی ساغری الدن نه ساغری
پیر اولدی ساغری قومز الدن پیاله‌یی
دوشدی عصایه نرکس وزرین قدح کبی

ساغری { ایران شعراسندن ومولانا جامینك معاصرینندن اولوب ، اشعاری لطافتدن عاری اولدیغی حالده ، ادعاسی پك بیوك اولمغله ، حقنده ملاجامینك بعض لطیفه‌لری واردر . هراتده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

تا شنیدم که توان لعل تراجان کفتن
آتشی در دلم افتاد که نتوان کفتن

سافو { (Sapho) یونان قدیمك مشهور بر شاعره‌سی اولوب ، میلادعیسی(عم)دن ٦١٢ سنه اول لسبوس (یعنی مدللی) جزیره‌سنك

مدللی شهرنده طوغمشدر. پك کنج ایکن طول قالمشدی. مملکتنده اجرای اعتساف ایدن (پیتاقوس)ه قارشی (آلکیوس) ایله اتفاق ایتدیکیچون نفی اولنه‌رق، سیچلیه‌یه کیتمش، وبعده دلداده‌سی اولدیغی (فائون) طرفندن رد اولنمغله، کندینی (لوقاده) اوچورومندن آتوب تلف نفس ایتمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، اقوای احتماله کوره بو وقوعات مدللی جزیره‌سنك (ارسوس) قصبه‌سنده صکره‌دن ظهور ایتمش وشوخلقده شهرت قزانمش دیکر بر سافویه عائددر. سافونك اشعارینك حسن و لطافتی حقنده مقدمین متفق اولوب، بو اشعاردن یالکز حسن الهه‌سی زعم اولنان زهره حقنده سویلنمش اولدیغی بر قصیده ایله بعض متفرق غزللر وبیتلر باقی اولوب، جمع ودفعاتله طبع اولنمشدر.

ساقاتو { یاخود سکتو (Sakatou) سودان وسطینك حوصه مملکتنده ١٣°٦′ عرض شمالی ایله ٥٢′ ٣° طول شرقیده و (نیجر) ایرماغنه دوکیلان بر نهرك مجراسی قربنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، سوری، ایکی بیوك جامع شریفی، حاکمنه مخصوص واسع بر سرایی، بیوك چارشیسی و آفریقای وسطی ایله پك ایشلك تجارتی واردر. بو شهر بوندن ٩٠ سنه اول اورالرده بر حکومت تأسیس ایدن (فلانه) قومنك رئیسی (عثمان دنفود) طرفندن بنا وپایتخت اتخاذ اولنمشدر.

ساقاته { (Sakata) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقع (اوغو) ایالتده و (ساقاته غاوه) نهرینك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. خانه‌لری سیرك و باغچه‌لرله محاط اولوب، بر بیوك کوی صورتنده‌در.

ساقار { یاخود سقار (Sakar) روسیه‌نك النده اولان ترکستانده جیحونك صول کنارنده سرخس قربنده ساکن ترك اقوامندن بر قوم اولوب، بر روایتده ٣٠٠٠ ودیکر بر روایتده ١٠٠٠٠ نفوسدن مرکبدر.

ساقالاوه { (Sakalaves) مداغاسقار جزیره‌سنك سواحل غربیه‌سی قربنده‌کی اووه‌لرده ساکن بر قوم اولوب، تخمیناً ٥٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. بونلر ملایی ایله زنجی جنسلرینك اختلاطندن متولد اولوب، طمار-

لرنده هندلی و عرب قانی دخی واردر. تندرست وجسور آدملر اولوب، استقلاللرینه زیاده ارتباطلری واردر.

ساقائی { (Sakaï) هند چینیده سیام مملکتنك ایچ طرفلرنده طاغلرده وحشی بر قوم اولوب، بونلردن بعضلری بر درجه‌یه قدر کسب انس والفت ایده‌رك، شهر مجرالرنده قازیق اوزرنده یاپدقلری براقه‌لرده اقامت ایدرلر سه‌ده، اکثری هنوز بسبتون وحشی حالنده طاغلرده کزوب، آغاجلرك آلتنده یتار قالقار، وبعضاً آغاج داللرندن ویاپراقدن موقت تنته‌لر یاپارلر. زیاده اسمر وقیصه بویلی آدملردر.

ساقائی { (Sakaï) جاپونیانك نیپون جزیره‌سنده و (توکیو) نك ٤٢٩ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (یاماتوغاوه) نهرینك منصبنده بر شهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری وبر تفنك فابریقه‌سی واردر. بو اسمله جزیرهٔ مذکوره‌ده اوچ کوچك قصبه دخی واردر.

ساقتی { (Sakti) ونام دیکرله (مایه) هند برهمینلرینك معبوده‌لرندن اولوب (براهمه) نك زوجه‌سی زعم اولنور.

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریتنده بر نهردر، که قالیفورنیا وادیٔ کبیرینك شمالنده ٤٠° عرض شمالیده واقع (شاسته) طاغندن نبعانله، وادیٔ مذکورك اورته‌سندن جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، ٨٠٠ کیلومتره قطع ایتدکدن صکره، وادیٔ مذکورك جنوبی قسمنی شق ایله جنوبدن شماله آقان (سان یوآکیم) نهریله برلشه‌رك (سان فرانسسقو) کورفزینه دوکیلور. حوضه‌سی ١٥١٩٤٢ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. صاغ وصولدن وعلی الخصوص صولدن (سیرا نواده) سلسلهٔ جبالندن اینن بر چوق چایلر اخذ ایدر.

ساقرامنتو { (Sacramento) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قالیفورنیه) جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، ممالك مذکوره‌نك بحر محیط کبیرده اك بیوك اسکله‌سی اولان (سان فرانسسقو) نك ١٢٦ کیلومتره شرق

شماليسنده وهمنامی اولان نهرك صول كنارنده اولەرق بحر محيط آطلاسيدن بحر محيط كبيره قدر ممتد اولان بيوك دمير يول خطيله ديكر ايكی خطك نقطهٔ تقاطعندە واقع برشهر اولوب، ٢١٢٤٠ اهاليسی، نهر مذكورك اوزرنده كوزل بر كوپريسی، بوك منسوجات وشكرفابريقەلريله دميرخانەلری وبك ايشلك تجارتی واردر. دامه رسمنده اولوب، سوقاقلری دوز وبك كنيشدر. تجارته مخصوص ابنيەسی طوغلەدن وخصوصی خانەلری اخشاب اولوب، واسع باغچەلرله محاط اولديغندن، شهر نهر بوينجه ٥ كيلومترەلك مسافەده ممتد اولور. اطرافندەكی اوەلر بك منبت ومحصولداردر. قاليفورنيەنك مركزی ايسەده، جسامت واهميتجه بو جمهوريتك اوچنجی شهريدر. برنجيسی (سان فرانسسقو) در.

ساقز { (Chîo) آطەلر دكزندەكی جزاير عثمانيەنك اك بيوكلرندن اولوب، آناطولی سواحل غربيەسندن چشمه وقره برونك قارشيسنده اولەرق ١٠′ ٣٨° ايله ٣٧′ ٣٨° عرض شمالی آرەسنده و ٤٣′ ٢٣° طول شرقيده واقعدر. آناطولی ساحليله بو جزيره آرەسندەكی بوغازك اك كنيش يری ١٨ كيلومتره وسعتندەدر. جزيره شمالدن جنوبه ممتد قالين بر قوس شكلنده اولوب، آناطولی‌يه آرقەسنی چويرمش اولديغی حالده، ساحل غربيسی آچيق برقوس تشكيل ايديور. شمالدن جنوبه بويی ٥٥ واك آشاغی يوقاری ٢٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيەسی ٨٢٦ مربع كيلومتره واهاليسی ٧٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. ساحل شرقيسنده مركزی اولان ساقز شهرينك ليماندن بشقه ينه او ساحلده ودها شمالده (لانغه) و (قولوكينته)، ساحل غربيسنده (آلونته) و (مسته)، ساحل شماليسندەده (قاردامیله) ليمانلری واردر. اراضيسی عموميت اوزره طاغلق واراضیٔ بركانيەدن عبارت اولوب، شمال جهتنده اولان و (آی ايلياس) دينلن اك يوكسك طاغنك ١٢٦٧ متره ارتفاعی واردر. جزيرەنك اورتەلرنده واقع (پرووانو) طاغی ٩٤٠ متره ارتفاعندەدر. جنوب جهتی دها دوزدر. مياه جاريەسی چوق ايسەده، قابل زرع طوپراغی بك آز درين اولوب، آلتی طاش اولديغندن، ساقزليلر چاليشقانلقلری سايەسنده سدلر ياپەرق منبت طوپراغك سيللر طرفندن كوتورلمسنی منع، وصولری خندقلرله سوق ايدەرك، اراضيلرينی سقی ايدرلر. جنوب جهتنك قوهٔ انباتيەسی دها زياده واهاليسی دها چوقدر. زراعتی بك ايلری اولوب، ايشلنمەمش هيچ برقاريش طوپراغی يوغيسەده، ذخيرەسی احتياجات محليەيه كفايت ايتمز. اكثر اراضيسی پورتقال، ليمون، ترنج، مندلينه، نار، بادم، انجير وسائر اشجار مثمرەيه حصر اولنەرق، بو ميوەلردن وعلی الخصوص پورتقال وليموندن كليتلی اخراجات اوليور. باغلری دخی چوق اولوب، خيلی كوزل شرابلر چيقار. زيتونلری آنجق احتياجات محليەيه كفايت ايدەجك قدر ياغ ويرر. ساقز آغاجلری بك چوق اولوب، اصل اسمی (كيو) اولديغی حالده، لسانمزده (ساقز آطەسی) تسميه اولنمسی بو محصولنك كثرتنه منبيدر. برمقدار پاموق دخی حاصل اولور، وخيلی ايپك چيقاريلوب، صنايع محليه بوايكی مادەنك ايشلنمسنه وچناق چوملك كبی بعض شيلرله دباغلغه منحصردر. اورمانلری يوق حكمنده اولوب، دمير وآنتيمون كبی بعض معدنلری ومرمرك انواعيله كيل وسائره بولنور. حيوانات وحشيەسی آز اولوب، باشليجه تيلكی و طاوشاندن عبارتدر. ككليك و سائر آو قوشلری بك چوقدر. هواسی ملايم وصاغلام ايسەده، تحولاتی چوق اولوب، بعضاً شدتلی صغوقلر دخی اولور. اهاليسی اكثريت اوزره روم اولوب، ساقز شهرنده وديكر بعض طرفلرنده بولنان اهالیٔ مسلمەسی دخی روم لسانه آشنادر. ساقزليلر تجارته بك مستعد اولوب، ايچلرندن بيوك شهرلرده تجارت وبانكرلك ايدر بر چوق اغنيا ظهور ايتمشدر. ساقز جزيرەسنك اهالیٔ قديمەسی (يونيا) يونانيلرندن اولوب، بعض فنيكەلی وبعده يهودی مهاجرلرك دخی بو آطەيه كلەرك توطن ايتدكلری مرويدر. بر خيلی وقت جنوه جمهوريتنك يدنده بولنمغله، جنوەليلرك احفادندن بعض اهاليسی دخی واردر، كه مرور زمانله روملاشمشلرسەده، قتوليك مذهبنی محافظه ايتمشلردر. بونلر ١٣٥٠ واهالیٔ مسلمه ١٥٠٠ مقدارلرنده اولوب، ٢٥٠ قدرده يهودی واردر. جزيرەده اهالیٔ مسلمەيه مخصوص بر رشديه وبری ذكوره ديكری اناثه مخصوص ايكی ابتدائی مكتبی

وايكی مدرسه رومله مخصوص براعداديه وبر رشديه ايله ٧٢ ابتدائی، قتوليكره مخصوص ٣ ويهوديلره مخصوص برمكتب واردر. رومارك رومجه وفرانسزجه وسائر السنه‌ده محرر ١٢٠٠٠ جلدی حاوی بر كتبخانه‌لری دخی واردر. مركزی اولان ساقز شهرندن بشقه قصبه‌سی اولميوب، آنجق كويلرينك بر چوغی اسكی زمانده برر قصبه بولنمشدر.

ساقز { شهری. آنف البيان ساقز جزيره‌سنك مركزی برشهر اولوب، محلنده (قاسترو) يعنی «قلعه» اسميله معروفدر. جزيره‌نك ساحل شرقيسنده وچشمه‌نك قارشيسنده اولوب، ٣٠٠٠ قدری مسلم اولمق اوزره، ٢٥٠٠٠ اهاليسی، قلعه‌سی، ٩ جامعی، ٢ مدرسه‌سی، ٣ تكيه‌سی، ١ خسته‌خانه‌سی، بر رشديه وايكی ابتدائی مكتبی، رومله مخصوص براعدادی وبر رشدی ايله بر قاچ ابتدائی مكتبی، ١٤٣ مغازه‌سی، ١٠ ياغخانه‌سی، ١٦ دباغخانه‌سی و٥٥ يل دكرمنی واردر. خيلی تجارتگاه بر قصبه اولوب، بهر هفته بر قاچ وابور اوغرار. سنجاق مركزی اولوب، دفعاتله جزاير بحر سفيد ولايتنه مركز دخی اتخاذ اولنمشدر. برقاچ سنه اول حركت ارضدن خيلی رخنه‌دار اولمش ايسه‌ده، ينه تعمير اولنمشدر. — ساقز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، ساقز جزيره‌سندن عبارتدر. وجزيره‌ده واقع (قالومودی) (وواليو) و (قارداميلو) ناحيه‌لرينی‌ده جامعدر. بوندن اولكی ماده‌ده تفصيلات ويرلمكله، تكرارينه حاجت يوقدر.

ساقز { سنجاغی. جزاير بحر سفيد ولايتنی تركيب ايدن درت سنجاغك بری اولوب، مركز لوا اولان ساقز آطه‌سندن بشقه ايپصاره، قاريوط (نيقاريه)، باطنوس، لريوز، قاليمنوز، استانكوی، آستروپاليه آطه‌لرينی وده‌ها بر طاقم كوچك جزايری حاويدر. بونلردن ايپصاره، قاريوط، لريوز، قاليمنوز واستانكوی قضا اولوب، باطنوس لريوزه وآستروپاليه قاليمنوزه ملحق برر ناحيه صورتنده اداره اولنور. جزاير مذكوره‌دن بهری حقنده اسمی صره‌سنده معلومات لازمه ويرلديكندن، شوراده زياده تطويل مقاله حاجت كورلمدی.

ساقز { ايرانك اردلان ايالتنده وتبريزك ١٩٢ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (ارميه) كولنه دوكيلن بر نهرك اوزرنده وآذربيجان ايالتی حدودنده بر قصبه اولوب، اكثری كرد اولمق اوزره، ٦٠٠٠ اهاليسی واردر.

ساقسون { وساقسه [«صاقسون» و«صاقسه» ماده‌لرينه مراجعت اولنه.]

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك شمال شرق جهتنده بر نهردر، كه (نيوهامپشير) جمهوريتنده نبعانله، جنوب شرقی‌يه طوغری آقه‌رق (منه) جمهوريتنه دخول ايدر؛ وشماله طوغری دوندكدن صكره، ينه جنوب شرقی‌يه طوغری توجه، ومذكور جمهوريتی شق ايده‌رك، ٢٥٧ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، همنامی اولان قصبه‌نك آلت طرفنده بحر محيط آطلاسينك بر قوينه دوكيلور. حوضه‌سی ٣٥٠٠ مربع كيلومتره‌در. بر قاچ شلاله‌سی اولوب، اك بيوكلرينك ٢٢ متره ارتفاعی واردر. طغيانلری چوقدر.

ساقو { (Saco) ممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوريتنده (يورق) سنجاغنده و(پورتلاند)ك ٢٣ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق همنامی اولان آنف البيان نهرك صول كنارنده وايكی دميريول خطی اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٣٩٥ اهاليسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری، چوق كميلری، پاموق منسوجاتيله قوندره، قايش، بيره وسائره فابريقه‌لری وحرازلری واردر. — قارشيسنده يعنی نهرك صاغ كنارنده بولنان وفابريقه‌لری چوق اولان (بيدفورد) قصبه‌سنه درت كوپری ايله مربوطدر.

ساقونداغه { (Sacondaga) ممالك مجتمعه‌نك (نيويورق) جمهوريتنده بر نهردر، كه بر طاقم كوللردن چيقوب، جنوب شرقی‌يه بعده شماله ونهايت شرقه طوغری جريان ايده‌رك، وديكر برطاقم كوللرك آياقلری حكمنده اولان برچوق چايلر آله‌رق، ٢٠٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره (هادلی) ده (هودسون) كورفزينه دوكيلور.

ساقويل { (Sackville) آمريقای شماليده دومينيون قطعه‌سنك يكی برونسويق خطه‌سنده (اوستمورلاند) سنجاغنده

و (سنت جون) ك ١٤٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (هاليفاقس) دن (كومبرلاند) ه كيدن دمير يول خطى اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٩٠٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى وداخلى مكتبى واردر.

ساقه (Saka) حبشك جنوب جهتنده واقع (ليمو) خطه‌سنده و (انقوبر)ك ٣٥٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (باسوناروق) كولنه دوكيلن (اومو) نهرينه تابع (كيبه) چايى اوزرنده و ١٧٩٥ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وقهوه تجارتى واردر.

ساقى (بالديرزاده على) اونبجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، فلبه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

كوردىلر سيل اشكمك جوشن
قندن اولدى بو قانلو صو ديديلر

ساقى فرس شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:
برنجيسى (ميرزا شاه حسين) ابتدا معمار اولوب، بعده امور دولته ملازمتله، شاه اسماعيل صفوى زماننده وزارته نائل اولمشيدى. مهتر شاه قلى طرفندن قتل اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

از ما وتو يك كدام ناچار
بى مهر ووفاست ياتو يامن

— ايكنجيسى هندستانده اكبر شاهه منسوب ايدى. شو بيت اونكدر:

زجانم كاه كريه كاه درد آلود بر خيزد
بلى چون آب بر آتش فشانى دود بر خيزد

ساكت (ميرزا محمدامين) ايران شعراسندن اولوب، تبريزليدر. هندستانه رحلتله، عالمكيرك منصبدارلرى زمره‌سنه كيرمش؛ وشايسته خانك رفاقتنده بنكاله‌ده امرار عمر ايتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

چه نويسم اى جفا جو زدل خراب بى تو
كه نبوده است كارش بجز اضطراب بى تو
تو وجلوه‌ها كه هركز نرسد بيادت ازمن
من وچشم خونفشانى كه نكرده خواب بى تو

ساكتى ايران شعراسندن اولوب، چوق سوبلك عادتى اولديغى حالده، عكسيله تخلص ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

عمرم درين خيال سر آمد كه وه چرا
روز وصال چون شب هجران دراز نيست

ساكن (ميرزا عناية الله) هندستان شعراسندن اولوب، (شاهجهان آباد) ليدر. ١١٦٠ تاريخنده لكهنويه كيدوب، (اود) حاكمى (وزير الممالك نواب شجاع الدوله بهادر)ك خدمتنه كيرمش؛ وبعده قلندرلكه سلوكله (بنارس)ه كيتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

ندارم هيچ كس ساكن بقول حضرت جامى
همان بهتر كه خود برحال زار خويشتن كريم

ساكناى (Saguenay) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده و (كبك) ايالتنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (سنت ژان) كولندن خروجله، (آلمه) جزيره‌سنى قوجاقليه‌رق، كوزل بر شلاله دخى تشكيل ايتدكدن صكره، ٥٠٠ ايله ١٠٠٠ متره آره‌سنده بركنيشلكده سرعتلى برجريانله آقار، وبعده كسب سكونت ايدوب، ١٠٢٠ متره كنيش و ١٠٠ و ٢٠٠ و ٢٤٠ وبرمحلنده ٢٦٩ متره درين اولديغى حالده، چام آغاجلريله مستور تپه‌لر آره‌سندن چكه‌رك، ١٩٨ كيلومتره‌لك جريانندن صكره مذكور سنت لوران ايرماغنه دوكيلور. غريب اوله‌رق منصبنده درينلكى يالكز ١٢ متره‌در. تابعلرينك اك مشهورى (هاها) نهرى اولوب، بونك ملتقاسنده ينه بو اسمله مسمى بر واسع قوى تشكيل ايديور. حوضه‌سى ٧٠٠٠٠ مربع كيلومتره وآياغى حكمنده اولديغى كوله دوكيلان انهار دخى داخل حساب اولورسه، بوندن چوق دها واسعدر.

سال (Sal) روسيه‌ده (دون) ايرماغنك صول تابعلرندن برنهر اولوب، قره سال، آكشيباى سال و چوراك سال اسملريله اژدرهانك غرب جهتنده نبعان ايدن اوچ چايك اجتماعندن بالتشكل، غربه طوغرى جريانله، ميلانى پك آز بر واديده وآلچق كنارلر ايچنده آقه‌رق، ٦٥٤ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور. حوضه‌سى ٢٢٤٠٣ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

سالات (Salat) فرانسه‌نك جنوب غربى جهتنده (غارونه) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، پيرنه طاغلرندن نبعانله، ابتدا طار بوغازلر وقيالر ايچندن كمال سرعتله آقه‌رق، و بعده اووه‌لرده بايبله‌رق شماله طوغرى جريان ايده‌رك، ٧٨ كيلومتره‌لك

مسافه قطع ایتدکدن صکره مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی پك قیصه اولدیغی حالده، صوبی پك چوق وطغیانلری تهلکه‌ایدر.

سالاد { (Szalad) مجارستان ایالاتندن او. لوب، شمال شرقی جهتندن (وسپرین)، جنوب شرقیدن (شومك)، شمال غربی طرفندن (ایزنبورغ) ایالتلریله، غرباً (استیریه)، جنوباً دخی خرواتستان خطه‌لریله محدوددر. بویی ۱۵۰ واکی ۲۰ کیلومتره اولوب، ۲۸۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (ساله) چایی اوزرنده وپشته‌نك ۱۸۸ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع (ساله اکرسك) قصبه‌سیدر.

سالادو { ریو — (Rio Salado) «طوزلی چای» دیمك اولان بواسمله آمریقای جنوبیده ۳ ومکسیقه‌ده ۱ که جمعاً ٤ نهر واردر:

برنجیسی آرجنتین جمهوریتنك (بوئنوس آیرس) ایالتنده (سانته‌فه) ایالتی حدودنده برطاقم بطاقلقلردن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۶۷۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سامبورومبون) قربنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منبعنك ۲۰۰ کیلومتره غربنده (کینتو) نهری یره باتمغله، مذکور بطاقلقلردن چیقان (ریوسالادو) نك (کینتو) نهرینك آلت طرفندن عبارت اولدیغی مظنوندر.

— ایکنجیسی ینه آرجنتین جمهوریتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرق اتکلرندن نبعانله، سائر برچوق انهارله متوازیاً (پامپه) تعبیر اولنان او واسع اوتلی اووه‌لرك ایچنده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ۱۸۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (پارانه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك ۶۰۰ کیلومتره‌لکی طاغلرده و ۱۲۰۰ کیلومتره‌لکی اووه‌ده‌در. صاغ وصولدن برچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، بیوك بر نهر حالنه کیرر.

— اوچنجیسی شیلینك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن و ۵۵۶۰ متره ارتفاعی اولان بر محلدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، (آتاقامه) چولنه دوشر، و ۲۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ۲۶° ۲۰′ عرض جنوبیده بحر محیط معتدله دوکیلور.

— دردنجیسی مکسیقه‌نك قسم شمالیسنده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشکل جنوبه آزیجق میل ایله شرقه طوغری آقه‌رق، ٤٥۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ریوبراوو) ایرماغنه دوکیلور. صوبی چوق ایسه‌ده، مجراسنك جوارلری همان اهالیدن خالیدر.

سالادیلو { (Saladillo) آرجنتین جمهوریتنده بواسمله برقاچ نهر اولوب، اك بیوکی (بوئنوس آیرس) ایالتنك پامپه‌سنده نبعانله، شماله، بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شرقه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سامبورومبون) قوینه دوکیلن آنف‌البیان (سالادو) ایرماغنه منصب اولور.

— ینه آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ۱۶۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهر ایله (ریودلاقلورس) نهری آره‌سنده دخی بواسمله قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی ودمیریولی واردر.

سالازار { (Salazar) آمریقای جنوبیده (قولومبیه) جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و(قوقوته)نك ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی بر چایك صول کنارنده برقصبه اولوب، ۶۰۲۰ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

سالاغه { (Salaga, Saraha) ودها طوغریسی سراحه آفریقای غربیده‌یوقاری کینه‌نك (غونجه) ونام دیکرله (غوآندیوه) خطه‌سنده و «آلتون ساحل» دینلن انکلیز مستعمره‌سنك شمالنده اوله‌رق ساحلدن ۳۳۵ و(وولته) نهرینك صول کنارندن ۳۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، ۸° ۳۲′ عرض شمالی ایله ۳° طول غربیده واقع بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. مقدما قرق اللی بیك اهالیسی وار ایدی. برحکومت اسلامیه‌نك النده اولوب، حاکمی قصبه‌نك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع (پامی) قریه‌سنده اقامت ایدر.

سالامانقه { (Salamanque, Salamanca) اسپانیانك قسم غربیسنده ملغا (لیون) قراللغنده ومادریدك ۱۷۸ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (دویرو) ایرماغنك صول تابعلرندن (تومس) ك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر او-

لوب، ٢٢٢٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دباغخانه‌لری، چناق چوملك عملخانه‌لری، اسکی روماليلردن قالمه ۳ ¼ مترو اکنده و ٤٠٠ متره بوینده اوله‌رق ٢٧ کمر اوزرینه مبنی برکوپریسی، ٦٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، پك چوق قیمتدار رسملری وسائر صنایع نفیسه آثارینی حاوی موزه‌سی ومتعدد مصنع کلیسالری واردر. خانه‌لری پنبه رنکنده وقولای ایشلنیر برنوع طاشدن معمول اولمغله، منظره‌سی پك کوزلدر. صنایع وتجارتجه هیچ براهمیتی یوغیسه‌ده، آثار عتیقه‌سنك کثرتی سببیله «اسپانیانك روماسی» تسمیه اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، رومالیلرك واوندن اول قارتاجیلرك الینه کچمزدن اول دخی خیلی اهمیتی وار ایدی. اندلس دولت اسلامیه‌سی زماننده دخی بیوجك برشهر اولوب، عربلر عندنده (سلمنکه) اسمیله معروفدر.

— سالامانقه ایالتی شمالاً لیون خطه‌سنك (زاموره)، شرقاً اسکی قاستیله‌نك (اویله) و(والو. دولید)، جنوباً (استرمادوره)نك (قاسرس) ایا. لتلریله، غرباً دخی پورتکیز حدودیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٥١٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣١٤٤٧٢ کشیدر. ایالت همان کاملاً غرب شمالی حدودینی آیران (دویرو) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده اولوب، مذکور ایرماغه دوکیلن باشلیجه انهارلری (تورمس) یلتس وآقوئه‌در، که جمله‌سی جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقارلر. قسم جنو. بیسی طاغلق اولوب، (سیراده‌غانه) ایله (پنیاده‌فرانچه) طاغلری بوجهتده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. جنوب شرق حدودنده دخی (سیراده‌غردوس) سلسلهٔ جبالنك بعض اتکلری اوزانیور. بو طاغلرك جنوبی مائله‌لری صرب اولدیغی حالده، شمالی اتکلری سطح مائل حالنده ایالتك ایچنده پك اوزاقلره قدر ممتد اولمغله. اورمانلرله مستور بر طاقم قوللر اوزانیرلر. بو طاغلردن برنجیسنك اك یوکسك ذروه‌سی ١٧٢٣ متره ارتفاعنده‌در. طاغلق جهتلری غیرمنبت ایسه‌ده، آچق یرلری وعلی الخصوص نهر ووادیلری پك منبت اولوب، بغدای بره یکرمی واوتوز ویولاف بره قرق وقرق بش محصول ویریر. چایر ومرعالری دخی چوقدر. انهارینك هیچ بری سیرسفائنه صالح اولمدیغی کبی، یتاقلری پك درین اولدیغندن، سقی اراضی‌یه دخی یارایه‌میور. معدنلری پك چوق ایسه‌ده، همان هیچ بری اخراج اولنمامقده، وکثرت اوزره بولنان میاه معدنیه حال طبیعیلرنده بولنمقده در. هواسی پك اویغونسز او. لوب، یازین زیاده صیجاق وقیشین پك صوغوق اولور. هر طرفدن طاغلرله محاط اولدیغندن، یاغمورلری پك آز وسیرکدر. صنایع وتجارت پك کری ایسه‌ده، ایالتی برقاچ دمیریول خط وشعبه‌سی شق ایدوب، اسپانیانك هر طرفیله وپورتکیزله اختلاط وارتباطی واردر. ایالت سکز قضایه منقسم اولوب، ٣٨٨ ناحیه ویا دوائر بلدیه‌یی حاویدر.

سالامانقه (Salamanca) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (غوآنایوآتو) جمهوریت وایالتنده وغوآنایوآتونك ٥٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ کنارنده وشهر مذکوردن مکسیقویه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق ١٧٥٧ متره ارتفاعنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر.

سالاموریا (Salamvrya) تسالیه‌ده‌کی کوستم نهرینك روجه اسمیدر.

[«کوستم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سالامینه (Salamine) یونانك (آکینه) کورفزنده وآتیقه خطه‌سنك ساحل جنوبیسی قارشیسنده برآطه اولوب، الیوم (قولوری) اسمیله دخی معروفدر. شمالدن جنوبه بویی ١٢ کیلومتره اولوب، ٩٣ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. هلال رسمنده اولوب، قوینك ایچنده همنامی اولان برکوچك قصبه وساحل شمالیسنده یونانك ترسانه‌سی وباشلیجه عسکری لیمانی بولنیور. آطه هر نه قدر طاشلق وقوروکورینور. سه‌ده، خیلی حبوبات واوزوم محصولی واردر. اهالیسی ٤٥٧٠ مقدارنده اولوب، جمله‌سی آرناؤد جنسیتنه منسوب وآرناؤد لسانیله متکلمدر. (آتیقه مع بئوتیا) ایالتنك (مغاریده) قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور. میلاددن ٤٨٠ سنه اول آتنه‌لیلر بو آطه‌نك اوکنده ایران دونناسی مغلوب ایتمشلردر. آتنه‌نك مشهور شارعی (سولون) ایله

مشاهیر شعراء قدیمه‌دن (اوریپیدی) نك وطنیدر. ١٤٥٦ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر طرفندن فتح اولنه‌رق، یونان استقلالنده ترك اولنمشدر.

سالامینه (Salamine) قبریس جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده برمدینهٔ قدیمه اولوب، برخیلی وقت برکوچك حکومت مستقله‌نك مرکزی بولنمش؛ وبعده مصر بطالسه‌سی وصکره رومالیلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، قسطنطین زماننده زلزله‌دن خراب اولمغله، دها جنوبده (قسطنطیا) یاخود (قوستانچه) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وهراقلیوس زماننده عربلر طرفندن ضبط وتخریب اولنمشدر. الیوم ویرانه‌لرنده (آی سرجی) اسمیله بر قریه بولنیور.

سالپتریره (Salpêtrière) پارسده اورلیان موقفی قربنده بیوك بر خسته‌خانه اولوب، ٥٠٠٠ یتاق استیعاب ایدیور. ١٦٥٦ ده تأسیس اولنوب، ابتدا خسته‌خانهٔ عمومی تسمیه اولنمشدی.

سالت (Salt) انکلتره سیاحیندن اولوب، ١٨٠٩ تاریخنده دولت متبوعه‌سی طرفندن مأموریت مخصوصه ایله حبشه کوندرلمش، وبعده مصره قونسلوس تعیین اولنمشدی. بر حبش سیاحتنامه‌سیله مصر هیروغلیف خطنه دائر برکتاب یازمشدر.

سالت لاکه (Salt-Lake) یعنی «طوزلی کول» ممالك مجتمعه نك جماهیرغربیه‌سندن (اوتاه) جمهوریتنده بیوك بركول اولوب، سطحی ١٢٦٥ متره ارتفاعنده اولدیغی حالده، ٤٠° ٤٠′ ایله ٤١° ٤٥′ عرض شمالی و ١١٤° ١٠′ ایله ١١٥° ٣٠′ طول غربی آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور. بویی ١٢٥ واکی ٨٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٠٠ ایله ٦٠٠٠ مربع کیلومتره آره‌سنده تخمین اولنیور. وقتیله چوق دها بیوك اولدیغی آکلاشیلیور. ایچنه بر قاچ چای دوکیلوب، آیاغی اولمدیغی حالده، تبخراتله صویی آزالمقده‌در. یاغمور وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوغالوب، ایچنده بولنان آطه‌لر کوچولور؛ وصولر چکلدکده، بونلرك بعضلری ساحله برلشوب، شبه جزیره صورتنه کیرر. درینلکی هیچ بر یرنده ١٢ متره‌دن زیاده اولمیوب، بعض محللری آنجق بر ایکی متره عمقنده‌در. صویی پك طوزلی وآجیدر.

سالت لاکه سیتی (Salt-Lake-City) یعنی «طوزلی کول شهری» ممالك مجتمعه نك قسم غربیسنده (اوتاه) اراضیسنك مرکزی بر شهر اولوب، سالت لاکه کولنه دوکیلن (یوردان) نهرینك صاغ کنارندن ٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبو نهرك منصبندن ١٧ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق (سان فرانسسقو) نك ١٠٠٥ کیلومتره شرق شمالیسنده، ١٣١١ متره ارتفاعنده، برقاچ دمیر یولك نقطهٔ تقاطعنده و ٤٠° ٤٥′ عرض شمالی ایله ١١٤° ٢٢′ طول غربیده واقعدر. سوقاقلری دوز وغایتله واسع بر شهر اولوب، ٢٠٧٧٠ اهالیسی واردر. ١٨٤٧ تاریخ میلادیسنده مورمونلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، بونلرك مرکزیدر. خانه‌لری بر قاتلی وباغچه‌لر ایله محاطدر. اورته‌سنده مورمونلرك عبادتخانه‌سی مقامنده اولان واون بیك کشی استیعاب ایدر غریب بر بنا بولنیور.

سالتلی (Saltley) انکلتره‌نك (وارویق) ایالتنده و (بیرمینغهام) ك شمالنده ٦٤٢٠ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب، شهر مذکورك بر محله‌سی حکمنده‌در.

سالته (Salta) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنده و (بوئنوس آیرس) ك ١٣٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سالادو) نهرینه تابع (آریاس) چاینك صول کنارنده و ١٢٠٢ متره‌لك ارتفاعده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، رصدخانه‌سی، کنیش وتمیز سوقاقلری وپك ایشلك تجارتی واردر. هواسی پك مختلف اولوب، میزان الحراره ٤٣ درجه‌یه قدر چیقوب، تحت الصفر ٦ درکه‌یه قدرده اینر.

سالته (Salta) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك منتهای شمال غربیسنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع واسع بر ایالت اولوب، شیلی ایله بولیویا حدودی آره‌سنده بر زاویه تشکیل ایدیور. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٨٠٠ کیلومتره اولوب، ١٢٨٢٦٦ مربع کیلومتره‌لك مساحه‌سی اولدیغی

حالده، آنجق ١٤٥٠٠٠ اهالی ایله مسكوندر. بونلر اسپانیوللرله یرلیلر اختلاطندن متولد اولوب، ساكن وحلیم آدملردر. طاغلرده بولنان وحشیلر بو عدده داخل دكلدر. اراضیسی مختلف اولوب، آند سلسله‌سنك خیلی یوكسك یرلرندن (شاقو) صحرای كبیرینه‌دك ممتد اولمغله، قسم غربیسی ٦٠٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقوب، قسم شرقیسی حذای بحردن ٢٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینر. بناءً علیه محصولاتی دخی اوكا كوره مختلف اولوب، شكر قامشی، قهوه، موس، مصر، بغدای، بولاف، كتن، پتاتس، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیواناتی دخی پك چوق اولوب، كلیتلی آت وصیغیر ایله بیاغی، یاغ، پینیر، دری وسائر حیوانات محصولاتی اخراج اولنور. معادنی‌ده چوق اولوب، آلتون، كموش، باقیر، كمور، آسفالتو، پترول وسائر معادن مختلف محللرنده بولنیورسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. میاه معدنیه‌سی وطوزی‌ده چوقدر. دمیر یوللری بوندن برقاچ سنه اول ٢٥٠ كیلومتره ایدیسه‌ده، كیتدكجه تمدید وتزیید اولنمقده‌در. ایالت ٢٠ قضایه منقسمدر. همنامی اولان مركزندن بشقه شهر وقصبه‌سی یوقدر.

سالتیلو { (Saltillo) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنك قسم شمالیسنده (قواهوئیلا) جمهوریتنك مركزی برشهر اولوب، مكسیقونك ٧١٠ كیلومتره شمال غربیسنده و ١٥٥٣ متره ارتفاعنده واقع و ٢٢٨٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

سالچاخ { (Salzach) آلمانیانك قسم جنوبیسنده طونه‌یه تابع (این) نهرینه دوكیلور برچای اولوب، آوستریانك سالچبورغ ایالتنده وتیرول حدودنده ٢٤٦٣ متره‌لك ارتفاعده ایكی دره‌نك اجتماعندن بالتشكل، شرقه، بعده شماله ونهایت شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، ٦٠ كیلومتره‌لك محلده آوستریا ایله باویره حدودینی آیردقدن صكره مذكور (این) نهرینه دوكیلور. مجراسی ٣١٥ كیلومتره طولنده وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٥٢ مربع كیلومتره وسعتنده‌در. باشلیجه تابعی (ساله) نهریدر. آشاغی قسمی سیر سفائنه وبوقاریسی صال یوزدیرمكه صالحدر. كناری بوینجه بر دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر.

سالچبورغ { (Salzbourg) آوستریاده ویانه‌نك ٢٥٣ كیلومتره غرب جنوبیسنده وآنف البیان سالچاخ نهری اوزرنده برشهر اولوب، ٢٤٩٥٠ اهالیسی، پاموق منسوجاتله آیینه، چینی، توتون وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، نهرك اوزرنده ٤ كوپریسی، مكتب اعدادیسی، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، بیوك كتبخانه‌سی، حكمت طبیعیه وتاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، غایت كوزل منظره‌سی واطرافنده پك مفرح موقعلری وكوشكلری واردر. —— سالچبورغ ایالتی ویا دوقه‌لغی شمالاً وشمال شرقی جهتندن یوقاری آوستریا، شرقاً استیریا، جنوباً قارینتیا وتیرول، غرباً دخی ینه تیرول وباویره ایله محدود اولوب، ٤٦° ٥٧′ ٢٠″ ایله ٤٨° ٢′ عرض شمالی و ٩° ٤٥′ ٥″ ایله ١١° ٣٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٥٢ مربع كیلومتره اولوب، ١٦٣٥٧٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، آلپ سلسله‌سنك (هوهه تاپرله) قوللی وبونك شعبه واتكاری ممتد اولور. الك یوكسك ذروه‌لرنده (غروس غلوقز) ك ٣٧٩٧ و (وندیكر) ك ٣٦٧٣ متره ارتفاعی واردر. طونه حوضه‌سنده واقع اولوب، باشلیجه نهری (این) ه تابع (سالچاخ) در. بو نهره دوكلك اوزره بر خیلی چایلری وطوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوكیلن (انس) و (دراوه) یه تابع (مور) اسملریله ایكی نهری دخی واردر. برقاچ كوچك كول دخی اولوب، الك بیوكاری (زل) كولیدر. هواسی صوئوق، شدتلی وسریع التحول اولوب، فرطونه‌لری چوقدر، واكثریا یاغان طولو ایله بهار موسمنده وقوع بولان طونلر محصولات حقنده پك مضردر. یالكز بعض آچیق اووه‌لرله محفوظ وادیلرده هوا نسبةً معتدلدر. اراضیسی طاغلق اولمغله، قسم اعظمی اراضیٔ خالیه‌دن عبارت اولوب، اورمانلریله مرعالری دخی چوقدر. قابل زراعت اراضیسی یوزده طقوز نسبتنده اولوب، ذخایردن بغدای وآرپه محصولاتی پك آز وبولاف وچاودار نسبةً دها چوقدر. اورمانلردن خیلی كراسته قطع اولنوب، نهرلرده یوزدیرلرك ایندیریلیر. حیوانات اهلیه‌سی پك چوق اولوب، ١٨٨٠ استاتستیقنه كوره، ١١٠٥٠ آت، ١٤٩٥٨١ صیغیر، ٥٨٢٩٠ قیون، ١٩٦٢١ كچی و ٩٠٩١٣

طوموز واردر . آری قوغانلری‌ده ۱۲۷۰۹ عدد-
تده‌در . آنلری بیوك وقوتلی اولوب ، آرابه چكمكه
پك الویریشلیدر . صیغیرلرینك جنسی دخی ایدر .
معادنی پك چوق اولوب ، دمیر كیتدكجه توكنمكده
ایسه‌ده ، آنتون ، باقیر ، نیكل ، آرسنیك وسائر معدنلر
كلیتله اخراج اولنیور . اسمندن دخی آكلاشلدیغی
اوزره ، ایالتك هر طرفنده كلیتلی قیا طوزی چیقار .
مرمری دخی چوق وپك مقبولدر . صنایع محلیه
باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه دائر اولوب ، برچوق
دمیرخانه وقالخانه‌لری واردر . سائر صنایعی بیره ،
قونیاق ، جامه متعلق شیلر و جزئی یوك منسوجاتله
چوقلانه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، حرازلری
دخی پك چوقدر . تجارتی باشلیجه محلی اولوب ، یالكز
آت وصیغیر ایله معادن وكراسته وطوز اخراجاتی
چوقدر . اهالیسی همان كاملاً آلمان و قتوایكدر .
ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب ، ۱۵۵ ناحیه‌یی حاویدر .
۲٦ اعضادن مركب بر مجلس منتخبی واردر ، و ویانه
مجلس مبعوثانته ٥ مبعوث كوندرمك حقنی حائزدر .

سالچودل (Salzwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) قضاسنده
و ماغدبورغك ۸۵ كیلومتره شمال غربیسنده ناحیه
مركزی برقصبه اولوب ، ۸۷۸۰ اهالیسی ، دمیریولی ،
داخلی مكتبی ، قیزلره مخصوص مكتب عالیسی ، اسكی
بر سرایی و پیكه ، باصمه ، چوراب ، اجزاء كیمیویه ،
ایكنه ، زراعت ماكینه‌لری ، شكر ، بیره ، مسكرات ،
زیتون یاغی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

ساخوره (Salakhora) یانیه ولایت و سنجاغنك (لوروس) قضاسنده
و نارده كورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق ، پرو-
زه‌نك ۱٦ كیلومتره شرق شمالیسنده بر قریه و اسكله
اولوب ، بطاقلقلر آره‌سنده بولنمغله ، هواسی پك آغیر
وصیتمه‌لیدر . بر كمرك دائره‌سی واردر .

سالرنه (Salerne) ایتالیای جنوبیده (قامپانیه) خطه‌سنده وناپولینك ٤٥ كیلو-
متره شرق جنوبیسنده همنامی اولان كورفزك ساحل
شمالیسنده ایالت مركزی بر شهر اولوب ، ۲۳۰۱۰
اهالیسی وپاموق منسوجات ، طوغله ، مقارنه و سائره
فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوكمخانه‌لری ، برقاچ دمیریول
خطی وتجارته پك چوق الویریشلی موقعی وار ایسه‌ده ،
لیمانی مسدود اولوب ، اخیراً صنعی لیمان انشاسنه
تشبث اولنمشدر . یوللری طار وابنیه‌سی طرزقدیمده
در . پك اسكی بر شهر اولوب ، برآره‌لق عربلرك
الینه دخی كچمش ایدی .

— سالرنه ایالتی (پرنچیپاتو چیتریوره) اسمیله
دخی مسمی اولوب ، قامپانیه خطه‌سنی تركیب ایدن
بش ایالتك بریدر . شمال غربی جهتندن ناپولی ،
شمالاً اوالینو ونام دیكرله پرنچیپاتو اولتریوره ، شرقاً
پوتنچه ونام دیكرله بازیلیقاته ، ایالتلریله جنوباً وغرباً
دخی دكیزله محاطدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۵۰٦ مربع
كیلومتره اولوب ، ۵۵۰۱٦۰ اهالیسی واردر .
ایالت ٤ قضادن مركب اولوب ، ۱۵۸ ناحیه‌یی
حاویدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
اولوب ، قسم شمالیسنده (آپنین) سلسله‌سنك بر قولی
ممتد اولور ، كه اك یوكسك ذروه‌سی ۱۷۹۰ متره
ارتفاعنده‌در . میاه جاریه‌سی ایالتك داخلنده ویا
حدودنده نیمانله كورفزه دوكیلن بر طاقم قیصه‌چایلر-
دن عبارت اولوب ، بونلرك اك بیوكی اولان (سله)نك
مجراسی آنجق ٦۰ كیلومتره طولنده‌در . ایالتك
۲۰۰ كیلومتره‌لك ساحلی وار ایسه‌ده ، بو ساحل
یالكز بر طاقم كوچك لیمانلری حاویدر . اراضیسی
پك منبت اولوب ، بغدای ، مصر ، پورتقال ، لیمون ،
زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی چوقدر . خیلی
مقدار توتون دخی حاصل اولور . اراضیسنك برثلثی
مزروعدر . اورمانلری چوق اولوب ، خیلی كراسته
اخراج اولنور . مرعالری دخی چوق اولوب ،
۱٦٦۰۰۰ ی صیغیراولمق اوزره ، ۲۳٦۰۰۰ حیوا-
نانی واردر . پینیر اخراجاتی دخی چوقدر . صنایعی
دخی خیلی ایلری اولوب ، علی الخصوص (سالرنه)
قضاسنده برقاچ دمیرخانه ودوكمخانه ایله كیرج
فرونلری وجام ، باروت ، ایپلیك ، مختلف منسوجات ،
بویا ، كاغد ، مقارنه وسائره فابریقه‌لری واردر .
تجارتی‌ده خیلی ایشلك اولوب ، كرك بحراً وكرك
دمیر یوللریله اجرا اولنور .

سالسته (Salsette, Satchi) (هندجه ساچی) هندستانك ساحل غربیسی قارشیسنده
و (بمبای) شهرینك بولندیغی جزیره‌نك قربنده بر
آطه اولوب ، ۱۹° ۲′ ۳۰″ ایله ۱۹° ۱۸′ ۳۰″
عرض شمالی و ۷۰° ۳۱′ ۱٦″ ایله ۷۰° ۳۲′ ٤٥″

طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. طول اعظمی ۲۹ وعرض اعظمی ۱۸ کیلومتره اولوب، ۶۲۴ مربع کیلومتره‌لك مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۸۱۵۰ اهالیسی واردر، که بونلردن ۷۰۳۵ ی مسلمدر. ساحل شرقیسنده واقع اولوب مرکزی بولنان (طانه) شهردن بشقه (بندره) و (کورله) اسملریله ایکی قصبه‌سی اولوب، برنجیسنك ۱۵۰۰۰ وایکنجیسنك ۹۷۱۵ اهالیسی واردر. آطه‌نك بر باشندن بر باشنه‌دك درت بش یوز متره ارتفاعنده برطاغ ممتد اولوب، ساحله قریب محللری دوزدر، وبرقاچ چایی دخی واردر. اراضیسی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولی پرنجدر. بر مقدار داری دخی حاصل اولور. هندستان جوزیله خرمالری ده چوقدر. هواسی پك صیجاق وصیتمه‌لیدر.

سالف { (بن عثمان الثقفی) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن قومی اولان بنی ثقیفك صدقه‌سی جمعنه مأمور اولمش؛ وبر روایته کوره، بعده طائفه دخی عامل تعیین بیورلمش ایدی.

سالفورد { (Salford) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده ومانچسترك غربنده ۱۰۱۵۸۵ اهالیلی جامع بر شهر اولوب، مانچستر شهرینك برقسمی حکمنده‌در. بر وچوخه بیوك فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر.

سالك { ایران شعراسندن بر وجه زیر درت ذاتك مخلصیدر: برنجیسی (محمد ابراهیم) قزوینلی اولوب، برمدت اصفهانده یاشامش؛ وشاهجهان زماننده هندستانه سیاحت ایدوب، عودتنده قزوینده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر.

چین بر جبین زجنبش هر خس نمیزنند
دریا دلان چو آب گهر آرمیده اند

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

جست‌وجوی‌دکری داشت‌چو پرسیدم ازو
منفعل گشت و بمن گفت ترا میجویم

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

بی روی تو ای مردم کاشانهٔ چشم
پر بادهٔ حسرتست پیمانهٔ چشم
توجای دگر گرفتهٔ خانه ومن
بهر توسفید کرده‌ام خانهٔ چشم

— دردنجیسی یزدلی اولوب، برمدت عراق وفارسده یاشامش؛ ونهایت هندستانه رحلت ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان در بوستان چون عزم گل چیدن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

سالکی { اسکی عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. می ومحبوبه دوشکون اولوب، اکثر عمرینی بلاد عربده سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

یازه‌م عجب می سن شه نامهربانه جونك
راز درونی یازمغه اولور بهانه جونك

سالغیر { (Salguir) قریمده بر نهردر، که چادر طاغندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه جریان ایدوب، سیمفروپولك ایچندن مرور، ومنبت بر وادینك ایچندن جریان ایده‌رك، قره صو نهریله برلشدکدن صکره، آزاق دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۱۸۱ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۵۴۶۷ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سالم { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابو عبدالله سالم بن عبید یاخود بن معقل) که قریشدن ابو حذیفه‌نك زوجه‌سی انصاریادن (ثبیته) نك آزادلیسی ومشارالیه ابو حذیفه‌نك آخرت اوغلی اولوب، هجرت نبویه‌دن اول مدینهٔ منوره‌یه انتقال ایتمش اولمغله، هم مهاجریندن وهم‌ده انصاردن معدوددر. افاضل صحابه‌دن اولوب، قرآن کریمی بیلمه‌ده جانب حضرت نبویدن تمییز وتوصیه بیوریلان درت ذاتك بریدر. حضرت عمر فاروق (رضه) ك صاحب ترجمه‌یه پك چوق حرمت واعتمادی وار ایدی. عن اصل اهل فارسدن ایدی. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سالم بن حرملة العدوی) که کنج ایکن نزد حضرت نبوی‌یه واروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدی. — (ابو هند سالم بن ابی سالم) که حجاملقله مشغول اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزی حجامت ایتمش، ومبارك قانی ایچمش اولمغله، قانك حرمتندن طولایی توبیخ حضرت نبوی‌یه مظهر اولمشدی. — (سالم بن عبید الاشجعی) که اهل الصفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو شداد سالم بن ابی سالم الحمصی) که وفات حضرت نبوی‌یی مشاهده، وبعده حمصده توطن ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (سالم بن عمیر العمری) که عقبه، بدر، احد

غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، معاویه زمانـ
نده وفات ایتمشدر . بکائین سعیه‌نك بریدر . —
(سالم بن وابصه) که بر حدیث شریفك راویسیدر .
— فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن بر
سالم دخی واردر .

سالم { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (محمود بیك) تبریز امرای ترکماننـدن
وعلمادن اولوب، نسخه‌سی نابود اولان بر یوسف زلیخا
منظومه‌سی وسائر اشعاری واردر . شو بر ایکی بیت
مذکور منظومه‌سندندر :

تعالی الله زناز خوبرویان
مژه عاشق کش ولب عذرگویان
کشیدن خنجر مژکان که بر خیز
کشادن غنچهٔ خندان که بگریز

— ایکنجیسی (عبد الغفار) کاشانلی اولوب، شو
رباعی اونکدر :

یك لحظه غمم تو بیوفائی نکند
با تیر دل من آشنائی نکند
غم با دل خون گرفته عهدی کرده است
تا او باشد ازو جدائی نکند

— اوچنجیسی (میرزا محمد علی) سلطان عبدالحقك
احفادندن اولوب، گنج یاشنده ۱۱۸۲ تاریخنده
بغدادده طاعوندن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وقت دل خوش که خبر داشت بکو باتو زکار
او بیا ماند ومن از بیخبری بستم بار

سالم { شعرای عثمانیه‌دن دخی درت ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی طربزونلی اولوب، سلطان محمود خان اول
دورنده سفارتله هندستانه اعزام اولنه‌رق ، اثنای
راهده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

کزدم نهاد اولانلره اقبال ایدر بو چرخ
احکام وقتی باق ساعته عقربنده در

— ایکنجیسی (میرزا زاده محمد — افندی)
شیخ الاسلام میرزا مصطفی افندینك اوغلی اولوب،
طریق علمیه سلوك ایله، روم ایلی صدارتی پایه‌سنه
واصل اولدقدن صکره ۱۱۵۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.
برقاچ شرح وحاشیه‌سی وعربیدن مترجم بعض رسائلیله
« ماهیة العاشق » عنوانیله تصوفه دائر ۲ جلددن
مرکب بر تألیفی واسمنه نسبتله یاد اولنور بر تذکرة
الشعراسی واردر ، که فطین دیلنی یازمشدر . شو
مطلع جملهٔ اشعارندندر :

اشك ترمی دیده رخ یاره دوشوردی
افتاده‌لکی شبنمی گلزاره دوشوردی

— اوچنجیسی (محمد — افندی) چرکسی الاصل
اولوب، سرعسکر اسبق خسرو پاشانك آزادلیلرندن
ایدی . ادبیات عربیه وفارسیه‌یه آشنا وطریقت
سعدیه‌یه منسوب ایدی . ۱۲۶۷ ده قلعهٔ سلطانیه‌ده
وفات ایتمشدر . شو مطلع اونکدر :

دل بیمار حسرت دوندی ناله اینجه‌دن اینجه
ایدوب هپ بستر هجرکده ناله اینجه‌دن اینجه

— دردنجیسی آناطولیده‌کی عثمانجق قصبه‌سندن
اولوب ، ۱۲۰۹ ده طوغمش، وبعض مأموریتلرله
آناطولی وروم ایلیده گزمشدر. شو بیت اونکدر:

عاشقم زهد وریادن سالم
شاعرم تیغ زبانمدن صقین

سالم { اندلسده (باروشه) اعمالندن میاه جاریه‌سیله واشجارینك کثرتیله مشهور بر
قصبه اولوب طارق بن زیاد طرفندن اثنای فتحده
تخریب وبعده دور اسلامده اعمار ایدلمش اولدیغنی
وکندی زماننده فرنکلرك النده بولندیغنی یاقوت
حموی بیان ایدیور .

سالم { یاخود چلام (Salem, Tchelam) هندستانك مدراس دائره‌سنده ومدراـ
سك ۲۸۲ کیلومتره جنوب غربیسنده ومدراسدن
کلکته‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق واسع
براووه‌ده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۴۶۷۰ ی
مسلم اولمق اوزره، ۵۰۶۶۵ اهالیسی، کنیش سوـ
قاقلری، بك چوق منسوجات دستگاهلری، هفته‌ده بر
قوریلور بازاری و بعض اسکی سرایلری واردر .
هواسی مقدما پك آغیر ایدیسه‌ده، بطاقلقلرك تطهیری
اوزرینه اصلاح اولنمشدر . اطرافنده‌کی اووه‌ده
۲۰۰ کوچك کول و ۲۰۰۰ قدر میاه جاریه
بولنوب ، بو اووه‌ده کلیتلی چیوید وتوتون وپاموق
حاصل اولور .

— سالم سنجاغی ۱۱° ۲′ ایله ۱۲° ۵۴′ عرض
شمالی و ۷۵° ۱۳′ ایله ۷۶° ۴۶′ طول شرقی آره‌ـ
لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۸۲۰ مربع
کیلومتره واهالیسی ۱۵۹۹۵۹۵ نفوسدن عبارتدر.

اهالیء مذکوره‌دن ۵۱۰۹۰ ی مسلمدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، برقاچ صره طاغلر ایالتی شق وبرچوق نهرلر دخی ایچلرندن جریان ایدر. اووه‌لری وغایتله منبت وادیلری دخی چوق اولوب، داری و سائر حبوبانه، باموق، چیوید، خشخاش وبهارات ونباتات طبیعه‌نك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیرلریله قیون وکچیلری دخی پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی کیتدکجه آزالمقده‌در. هواسی صیجاق وآغیر اولوب، یاغمورلر موسمنده مهلك برصیتمه خیلی تلفاتی موجب اولور، وقولره دخی پك‌صیق ظهور ایدر. قورافلق دخی آره صره قحطی وکلیتلی تلفاتی موجب اولور.

سالم { (Salem) ممالك مجتمعه‌نك (مساچوست) جمهوریتنده و بوستونك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وایکی خلیجك آره‌سنده برشهر واسکله اولوب، ۲۷۵۶۵ اهالیسی، متعدد مکاتبی، اقادمیاسی، ایکی بیوك کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، پك ایشلك تجارتی وبرچوق فابریقه‌لری واردر.

— ممالك مذکوره‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده (ترنتون)ك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ۵۰۰۵ اهالیسی وخیلی تجارتیله فابریقه‌لری واردر.

— ینه ممالك مذکوره‌نك (اوهیو) جمهوریتنده و(قلولاند)ك ۹۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده بو اسمله برقصبه اولوب، ۴۰۴۰ اهالیسی وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر.

— ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده واقع (اورغون) جمهوریتنك مرکزی دخی بو اسمله مسمی اولوب، (پورتلاند)ك ۶۹ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سان فرانسسقو)نك ۸۱۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و۵۰۱۰ اهالیبی جامعدر. جوارلری غایتله کوزلدر.

— ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله برچوق قریه‌لر دخی واردر.

سالم { (Salm) بلچیقه‌نك (لوکسمبورغ) ایالتنده (باستونیه) قضاسنده و باستونیه‌نك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك شایان تصویر وادیسی ایچنده بیوك بر قریه اولوب، ۳۲۷۰ اهالیسی واردر. طقوزنجی قرن میلادیدن اعتباراً مستقل برپرنسلکك مرکزی اولوب، پرنسه مخصوص سرایی خراب حالنده باقیدر. — سالم پرنسلکی آشاغی و یوقاری سالم اسمیله ایکی‌یه منقسم اولوب، آشاغی سالم بروجه مذکور لوکسمبورغده ویوقاری سالم (ووسژ) طاغلرنده آلساس‌لورن خطه‌سی داخلنده ایدی. سالم پرنسلری خاندانی دخی ایکی قوله منقسم اولوب، هر بری ایکی پرنسلکك برنده حکم سورردی. یوقاری سالمده دخی بو اسمله برکوچك قریه وار ایسه‌ده، مرکزی (سنون) قصبه‌سی ایدی.

سالم { پرنسس دو — (Pr. de Salm) فرانسه‌نك الك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، اسمی قونستانسه‌در. ۱۷۶۷ ده (نانته)ده طوغوب، ۱۸۴۵ده پارسده وفات ایتمشدر. هنوز ۱۸ یاشنده ایکن پك کوزل اشعار نشر ایتمکله، شهرت بولوب، بتون فرانسه‌ده انتشار ایدن بعض معنیدار شرقیلر دخی نظم ایتمشدی. ۱۷۹۴ده (سافو) عنوانیله برهائلهٔ منظومه ترتیب ایدوب، تیاتروده موقع تماشایه وضعنده عمومك رغبت و تحسیننه مظهر اولمشدی. دیکر برتیاترو کتابی قبول عامه مظهر اوله‌مامغله، بومسلکدن صرف‌نظر ایده‌رك، غزلیات وسائر اشعارله تربیه‌یه متعلق نظملر یازمغه حصر اوقات ایتمشدی. اشعاری فوق‌العاده لطیف ومعنیداردر. برطاقم امثال وحکمیاتی دخی واردر. کلیات آثاری ۴ بیوك جلد اوزره جمع و نشر اولنمشدر. پك کنج ایکن قرالك طبیبی دوقتور (پیپله)یه وارمش ایسه‌ده، بونکله حسن امتزاج میسر اوله‌مدیغندن، بینلرنده مفارقت وقوع بولوب، ۱۸۰۳ ده مفتون عقل وجمالی اولان پرنس (سالم دیق)ه وارمش ایدی.

سالمانصر { (Salmanasar) نینویده حکومت سورن آثور حکمدارلرندن اولوب، قبل المیلاد ۷۲۴ تاریخندن ۷۱۲ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. فلسطینی ضبط ایدوب، برچوق آثوریلر اورایه اسکان، وبنی اسرائیلدن خیلی نفوس

دجله کنارلرینه نقل ایتمش؛ وبعده فنیکه‌یی‌ده استیلا ایتمش ایسه‌ده، صور شهرینی ضبط ایده‌مه‌مش ایدی.

سالم بن عبدالله { (ابو عبدالله) حضرت عمر ابن الخطاب (رضه) افندمزك تورونی اولوب، کبار تابعیندن و مشاهیر فقهاء مدینه‌دندر. زهد وتقوی وقناعتیله شهرت بولوب، ملوك امویه‌دن عمر بن عبدالعزیز وهشام بن عبدالملکه بعض نصیحت آمیز خطابلری مشهوردر. ١٠٦ وبر روایتده ١٠٨ تاریخنده وفات ایدوب، او تاریخده هشام بن عبدالملك مدینهٔ منوره‌ده بولنمغله، بقیعده جنازه‌سی نمازینی قیلمشدر. پدر عالیلرندن وسائر ذواتدن روایت احادیث شریفه ایتمش؛ وکندیلرندن زهری ونافع روایت ایلمشلردر.

سالم بن عیاش { (ابو بکر —) مشاهیر محدثیندن و روات قراآتدن اولوب، ١٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سالم الخاسر { مشاهیر شعراء عربدن اولوب، خلفاء عباسیه‌دن مهدی ورشیدك زماننده یاشامش، و مدحلرینی متضمن اشعار سویلیوب، بك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. فسق وسفاهتله مألوف اولوب، بر مصحف شریف صاته‌رق، اثمانیله بر طنبور صاتین آلمش اولدیغندن، (خاسر) لقبیله تلقیب اولنمشدی. هارون الرشید اوغلی محمد امینه بیعت ایتدیردیکی وقت، صاحب ترجمه بو بابده بر قصیده سویلمکله، امینك والده‌سی شاعرك آغزینی اینجی ایله طولدیرمش؛ وسالم بو اینجی‌یی یکرمی بیك آلتونه صاتمش ایدی. ١٨٦ تاریخنده وفات ایدوب، اوتوز آلتی بیك آلتون ترك ایده‌رك، وارثی بولنمدیغندن، بو مبلغ هارون طرفندن ابراهیم موصلی‌یه احسان اولنمش ایدی. شو ایکی بیت مذکور قصیده‌سندندر:

قل للمناظر بالشیب الا عفر
سقیت بغادیة السحاب المطر
قد بایع الثقلان مهدی الهدی
لمحمد ابن زبیدة ابنة جعفر

سالمرون { (Salmeron) جزویت طریقتك موجدلرندن و (ابنیاس لویوله) نك اصحابندن اولوب، ١٥١٥ ده اسپانیانك تولده شهرنده طوغمش، و ١٥٨٥ ده وفات ایتمشدر.

سالم سمرقندی { مشاهیر شعرا و علمادن اولوب، مشهور الغ بکك درس آرقداشی ومصاحبی ایدی. پك بی‌پروا اولوب، بعض مناسبتسز سوزلرده بولنمغله، سمرقنددن اخراج اولنه‌رق، هراته کیتمش، و وفاتنه‌دك اوراده اقامت ایتمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما سیه بختیم وبدروزیم وخرمن سوخته
شمع مقصودی بعمر خود شبی نفروخته

سالمون { (Salmon) ممالك مجتمعه‌ده بو اسمله بر قاچ نهر اولوب، اك بیوکی (ایداهو) جمهوریتنده بولنانیدر، که ممالك مذکوره‌نك اك مجهول بر محلنده همنامی اولان طاغك برکانلری آلتنده نبعانله، ابتدا شماله وبعده غربه طوغری آقه‌رق، وبر چوق چایلرك صولرینی آله‌رق، (لویستون) دن ٨٠ کیلومتره یوقاریده بحر محیط معتدله منصب اولان (سناکه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٦٨٠ کیلومتره تخمین اولنیور.

سالمی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز تشنگی آب روان نبود هوس مارا
دم تیغ ترا کر برکلو یابیم بس مارا

سالمی { (Salemi) ایتالیاده سیجیلیه‌نك (تراپانی) ایالتنده (مازاره دل والو) قضاسنده وبونك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و پالرمودن ترابانی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٤٢٥ اهالیسی واطرافنده پك منبت اراضیسیله کوزل مرعالری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلر زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی بولنیور.

سالمیدسه { (Salmydesse) قره دکیز ساحلنده‌کی میدیه قصبه‌سنك اسم قدیمیدر.

سالن { (Salins) فرانسه‌نك (ژورا) ایالتنده و (پولینی) نك ٢٤ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٧٧٦ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، اودون وشراب تجارتی وطوزلی میاه معدنیه‌سی واردر.

سالنتین { (Salentins) ایتالیای جنوبی اقوام قدیمه‌سندن اولوب، باشلیجه معموره‌لری (هیدرونته) و (بروندوسیوم) ایدی. رومالیلره قارشی سامنیتلرله اتفاق ایدوب، میلاددن ۲۶۷ سنه اول رومالیلر طرفندن بسبتون مغلوب اولمش، وبونلرك تحت اطاعتنه كیرمشلر ایدی.

سالو { (Salo) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده (برشیه) نك ۲۵ كیلومتره شمال شرقیسنده و (غارده) كولنك شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، بك اسكی بر زراعت جمعیتی، جام فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، بك ایشلك میوه تجارتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سالو { (Salou) اسپانیانك (تاراغونه) ایالت وقضاسنده وتاراغونه‌نك ۱۱ كیلومتره غرب جنوبیسنده وآق دكیزده واقع بر قویك ایچنده بر قصبه واسكله اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واولدقجه ایشلك لیمانی واردر.

سالواتی { (Salvati) بحر محیط كبیرده یكی كینه جزیرهٔ كبیره‌سنك شمال غربی كوشه‌سی قارشیسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، (تیدور) حكومت اسلامیه‌سنه تابعدر. (سالواتی) و (باتانته) اسملریله ایكی بیوجك و بر چوق كوچك جزایردن مركب اولوب، ۰° ۳۵′ ایله ۱° ۳۰′ عرض شمالی و ۱۲۶° ۳۰′ ایله ۱۲۸° ۴۸′ طول شرقی آره‌لرنده بولنیور. اك بیوكلری اولان نفس سالواتی آطه‌سی یكی كینه‌دن قیالر و آطه‌جقلرله مملو طار بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ مربع كیلومتره و اهالیسی اوچ درت بیك وبر روایتده ۱۰۰۰۰ كشیدن عبارتدر. شرقدن غربه بر طاغ آطه‌یی شق ایدوب، اك یوكسك ذروه‌سی ۶۰۰ متره ارتفاعنده‌در. قسم جنوبیسی سطح مائل حالنده‌در. محصولاتی خدایی نابت هندستان جوزیله او اقلیمه مخصوص بعض اثماردن عبارتدر. مركزی اولان (سامانه) قصبه‌سی او جهتك اك تجارتگاه محلیدر. سواحلنك اهالیسی (ملایی) جنسیتنه منسوب ودین اسلامله متدین اولوب، ایچ طرفلری وحشی پاپولرله مسكوندر. سائر آطه‌لرك اهالئ دائمه‌سی مفقود ویا پك آز اولوب، یالكز آو موسملرنده دیگر طرفلردن آوجیلر كله‌رك، دكیز قاپلومباغه‌سی وسائر بالیقلر صید ایدرلر.

سالواتیره { (Salvatiera) مكسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (غوآنابوآتو) جمهوریتنك (سلایه) ایالتنده وسلایه‌نك ۳۴ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (لرما) نهرینك صاغ كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۴۳۲۰ اهالیسی، دمیر یولی وپاموق منسوجات دستگاهلری واردر.

— اسپانیاده استرمادوره خطه‌سنك (باداخوز) ایالتنده وباداخوزك ۴۷ كیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۳۱۸۰ اهالیسی واردر.

— اسپانیانك ایالات شمالیه‌سندن (آلاوه) ایالتنده و (ویتوریا) نك ۲۳ كیلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر كوچك قصبه بولنوب، ۲۰۰۰ اهالیسی ومشهور دكرمنلریله دباغخانه‌لری واردر.

سالوادور { (Salvador) آمریقای وسطی‌یی تركیب ایدن بش جمهوریتك بری اولوب، وسعت اراضیجه اك كوچكلری، كثرت اهالیجه ایكنجیلری و اراضیسنه نسبةً كثرت نفوسجه برنجیلریدر.

شكلی، حدود ومساحه‌سی. — سالوادور جمهوریتی بحر محیط معتدل ساحلی بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل شكلنده اولوب، جماهیر مذكوره‌دن دیگرلرینك آنتیل دكیزنده دخی ساحللری وار ایكن، بونك حدودی خط تقسیم میاهه قدر بیله واره‌میوب، تمامیله بحر محیط معتدل مائله‌سنده واقعدر. شمال غربی جهتندن (غوآتماله)، شمال شرقی جهتندن وشرقاً هوندوراس جمهوریتلریله، جنوباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط اولوب، (نیقاراغوآ) جمهوریتنك غرب شمالی كوشه‌سندن دخی (فونسقه) كورفزیله آیرلمشدر. ۱۳° ۲′ ۲۲″ ایله ۱۴° ۲۷′ ۲۰″ عرض شمالی و ۸۹° ۵۷′ ایله ۹۲° ۲۶′ ۵۵″ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۳۰ وعرضی ۸۰ ایله ۱۰۰ كیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۷۲۰ مربع كیلومتره‌در.

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سالوادور خطه‌سی عمومیت اوزره بر سطح مائل حالنده ایسه‌ده، میلانی بردوزی‌یه اولمیوب، جهت شمالیه‌سنده وحدودك

خارجنده بولنان سلسلهٔ جبالك اتكاری ٦٠٠ مترهلك ارتفاعلره اینجه، دوز وواسع بریایله تشکیل ایدرلر، که مملکتك همان بتون معمورهلری بو یایلهده بولنیور. بونك کنارنده غربدن شرقه برصره برکانلر اوزانوب، بوبرکانلر صرهسی غوآتماله جمهوریتی ایچنه دخی کیرر. بو یایله مملکتك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب، آلت طرفنده ساحل بوینجه طار براووه ممتد اولور. یایلهنك کنارندهکی طاغلرینك الك یوکسکلری : ٢٢٨٠ متره ارتفاعی اولان (شیقونتپك) سونمش برکانیله ٢١٠٦ متره یوکسكلك بولنان والیوم آتش فشان اولان (سانته آنا) برکانی وآشاغی یوقاری ٢٠٠٠ متره ارتفاعلرنده بولنان (آپانقه) ونام دیکرله (شیشیقاستیك) طاغنك طقوز ذروهسی و سائرهدر. بو طاغلرك ساحله طوغری اولان اتکاری بالطه کورمهمش پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، یالکز بعض وادیلرنده ساکن بولنان اصل یرلیلر بو اورمانلرك ایچنه کیرهبیلیرلر. میاه جاریهسی چوق اولوب، الك بیوك نهری (لمپا) در، که غوآتمالهده نبعان وهوندوراسك برکوشهسنی شق ایدهرك، سالوادوره دخول ایله، بونك حدود شرقیهسنده واقع (غوئیبا) کولنك آیاغی حکمنده بولنان (دسقوییتا) چاینی ویایلهنك بتون صولرینی آلهرق، ودرینجه بر وادی تشکیل ایدهرك، بحرمحیط معتدله دوکیلور. مجراسی ٣٠٠ کیلومتره طولندهدر. ایکنجی نهری (سان میکل) در، که مملکتك قسم شرقیسنده همنامی اولان شهرك ایچندن کچهرك، (لمپا) منصبنك ٢٠ کیلومتره شرقنده دکیزه منصب اولور. غرب جهتنده ساحله قریب محللرده نبعان ایدر بر چوق قیصه نهرلر دخی واردر، که الك مهملری (غوآتماله) حدودینی آیران (پازه) نهری اولوب، بونك آنجق ٥٠ کیلومترهلك مجراسی واردر. مذکور (غوئیبا) کولندن بشقه یایلهنك اورتهلرنده (ایلوپانغو) اسمیله بیوجك برکولی دها واردر، که ٢٠٠ متره درین اولوب، اوزاقدن کوکوردقوقوسی طویلدیغی حالده، بالیغی پك چوقدر. برچوق کوچك کوللری دخی واردر.

سواحلی، جزایر ولیمانلری. — سالوادورك سواحلی ٣٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز (لمپا) منصبنك اطرافنده آلچاقجه وسائر طرفلرده غوآتماله سواحلندن یوکسکدر. شرق جهتنده سواحل قیرمزی طوپراقدن عبارت اولوب، اکثر محللری آلتدن اویلهرق مغارهلر حاصل اولمشدر. غرب جهتندهایسه اکثر یرلری قیالقدر. ساحلی کیتدکجه دکیزه طوغری اوزانمقدهدر. باشلیجه لیمانلری اونیون، الزیونقو، قونقوردیا، لیبرتاد وآقاپوتلهدر. (فوسقه) کورفزی ایچنده سالوادوره عائد بر قاچ کوچك آطه بولنوب، باشلیجهلری : پونتهده زاقاته، قونشاکیته، میانکره و (مارتینپرز) در.

اقلیم وهواسی. — سالوادورك هواسی مختلف اولوب، بواختلاف اراضیسنك درجهٔ ارتفاعنه تابعدر. شمالدهکی یوکسك طاغلرده هوا معتدل اولوب، یایلهده، برصره تشکیل ایدن برکانلر دکیز روزکارینك ایشلهمسنه مانع اولدیغندن، هوا صیجاقدر. سواحلده ایسه دها صیجاق اولدیغی حالده، دکیز ملتملریله تعدیل اولنور. آنجق ساحله قریب محللرده بولنان بطاقلقلر اورانك هواسنی تسمیم ایتمکله، صیتمه اکسیك اولماز. وصاری صیتمه وقولره دخی وقت وقت ظهور ایدر. بناءً علیه الك مسکون محلی یایلهسی اولوب، همان بتون شهر وقصبهلری وتجارت وزراعتی اورادهدر. بویایلهده میزانالحرارهنك درجهٔ وسطیهسی سانتیغراد حسابیله ٢٠ ایله ٢٧ آرهلرندهدر. ایکی موسمی اولوب، نیساندن تشرین اولهدك، یاغمور، وتشرین اولدن نیسانه قدر قوراقلق موسمی دوام ایدر. یاغمورلر موسمندهوعلیالخصوص تموز وآغستوسده پك شدتلی فرطونهلر وبورهلر وقوع بولور. ایلول وتشرین اولده ایسه او قدر کثرتلی یاغمور یاغار، که اکثریا نهرلرك طغیانندن یوللر دخی منقطع اولوب، آمدوشد وتجارت تعطیل اولنور. معهذا سالوادورك یاغموری یالکز بحرمحیط معتدلدن کلوب، اورالرده الك زیاده یاغمور یاغدیران روزکار ایسه بحرمحیط آطلاسیدن اسنی اولمغله، سالوادور هواجه آمریقای وسطینك دیکر ممالکندن دها معتدل وبو سببه مبنی اهالیسی دها چوقدر.

محصولات وحیواناتی، منابع ثروتی. — طوپراغی پك منبت وهواسی محصولات متنوعه یتیشدیرمکه مساعد اولوب، بغدای وسائر حبوباتله، مصر، پرنج، فصولیه، شکر قامشی، قهوه، چیوید، قاقائو وسائره

حاصل اولور . اورمانلرنده کراستهیه، مرانغوزلغه وطاوشانلغه یارار پك چوق قیمتدار آغاجلر بولندیغی کبی، نباتات طبیهسی وبویاجیلقده مستعمل نباتلردخی پك چوقدر . حیوانات اهلیهسی متوسط حالده اولوب، حیوانات وحشیهسیده آزدر . معدنی وعلی‌الخصوص آلتون وکموش معدنلری پك چوق اولوب، الیوم اخراج اولنمقدهدر. ۱۰۰ آلتونلی کموش ، ۲ آلتون ، ۲۰ کوموش ، ۹ دمیر ، ۷ باقیر ، ٥ کوموشلی قورشون، ۱ قلای ، ۱ جیوهلی آنتیمون، ۳ قورشون ، ٤ کمور معدنی و ۱٥ کیرج طاشیله ۲ آلچی و ٦ ابنیه طاشی معدنی ، که جمعاً ۱۸۰ معدن اوجاغی واردر .

تقسیماتی، اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سالوادور جمهوریتی ۱٤ ایالته منقسم اولوب ، اهالیسی ۱۸۸۷ ده ٦٦٤ ٥۱۳ نفوسدن عبارت اولدیغی حالده ، ۱۸۹۱ ده ۷۷۷ ۳۹۰ مقدارینه بالغ اولمشدر ، که درت سنه ظرفنده ۱۱۳ ۰۰۰ قدر نفوس تزاید ایتمش دیمك اولوب، بوده نفوسجه کلیتلی بر ترقیدر . بو حسابجه بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۷ کشی دوشر، که بو نسبت آمریقا ایچون پك چوق اولوب ، آمریقای وسطینك سائر جمهوریتلرندن غوآتماله‌نك بهرمربع کیلومتره باشنه ۱۰، هوندوراسك ٤ ، قوستهریقانك ۳ ونیقاراغوآنك ۲ اهالیسی اولدیغنه باقیلیرسه ، سالوادورك نسبةً نه قدر چوق مسکون اولدیغی آکلاشیلیر . صوك استاتستیقه کوره ایالاتنك آیری آیری مقداراهالیسی معلوممز اولهمیوب، ۱۸۸۷ ده بروجه آتی ایدی .

ایالت	مرکزی	مقدار اهالیسی
سانته آند	سانته آند	۷۷ ٥۹۷
سان سالوادور	سان سالوادور	٦۲ ۹۸۷
قوسقاتلان	قویوتپك	٦۱ ٤۹۸
سان میکل	سان میکل	٥۸ ۲۳۳
شالاتنانغو	شالاتنانغو	٥۳ ۳۸۹
لالیبرتاد	نوئووه سانسالوادور	٤۸ ٦۱۱
اوزولوتان	اوزولوتان	٤۱ ۳٤۰
سان ویسنته	سان ویسنته	٤۰ ٤۰٥
سونسوناته	سونسوناته	٤۰ ۲۹٥
لاپاز	زاقاتقولوقه	۳۹ ٥۷۷
آهوآشاپان	آهوآشاپان	۳٦ ٤۱٤
لاونیون	لاونیون	۳٤ ۹۰٤
غابانیاس	سنسونتپك	۳٤ ٦۷۹
مورازان (غوتره)	غوتره	۳٤ ٥۸٤
جمعاً (۱۸۸۷ ده)		٦٦٤ ٥۱۳

مرکزی واك بیوك معمورهسی اولان (سان ـ سالوادورك) ۲۰ ۰۰۰ اهالیسی واردر .

اسپانیوللرك دخولنده سالوادورك قسم غربیسنك اهالیسی مکسیقه‌نك (ازتك) قومیله همجنس و(پیپیل) اسمیله معروف اولوب، اولدقجه مدنی آدملر ایدی . قسم شرقیسنده ایسه (شونتال) اسمیله نیم وحشی بر قوم بولنیوردی . اسپانیوللر مملکتی کشف وضبط ایتدکلرنده، اهالیٔ اصلیه‌یی اسیر کبی قوللانوب، حتی دمیر تمغا ایله بدنلرینی توسیم ایدهرك، تفریق ایدرلردی . آنجق کندیلری قاریلره محتاج اولدقلرندن، یرلی قاریلرله تزوج ایدوب ، بو ازدواجلردن ملز بر قوم تولد ایتمشدر ، که الیوم سالوادور اهالیسنك بر بیوك قسمی یعنی یوزده ٤۰ ی بونلردن عبارت اولوب، اختلاط ایتمهمش اهالیٔ اصلیهسی یوزده ٥٥، صرف اسپانیولدن متولد اولانلری یوزده ٤ ½ وزنجیلر دخی یوزده یاریم نسبتنده بولنیورلر . ملز اولانلر کندی لسانلرینی اونودوب، آنجق سویلدکلری اسپانیول لساننده لسان اصلیلرندن قالمه برچوق کلمات وتعبیرات استعمال ایدرلر . اختلاط ایتمهمش اولان اهالیٔ اصلیه ایسه لسان قدیملریله متکلم وکندیلرینه مخصوص برنوع قلبه‌لردن مرکب قریه‌لرده ساکندرلر.

معارف وصنایع وتجارتی . — معارفك نشر وتعمیمنه زیاده غیرت اولنمقده اولوب ، ۱۸۸۹ ده ۷۹٥ مکتب و ۲۹ ٦۳۱ شاکرد وار ایدی، وسنهٔ مذکوره ظرفنده یکیدن ٥۰ مکتب کشاد اولندیغنه باقیلیرسه، بو مقدارك کیتدکجه ترقی ایتمکده اولدیغی آکلاشیلیور . قصبه‌لرده ذکور واناثه مخصوص عمومی وخصوصی رشدیه واعدادیه مکتبلری بولنوب، مرکزده طب ، فن جراحی ، صیدلانی ، علوم طبیعیه، حقوق، هندسه، فن معماری، طوبوغرافیا وسائر فنونه مخصوص شعبه‌لری حاوی بر دار الفنون ایله بر دارالمعلمین، بر دار المعلمات، بر مکتب صنایع، بر موزه ، بر علوم طبیعیه نمونه‌خانه‌سی ، بر رصدخانه و ۷۳٥۰ جلدی حاوی بر کتبخانه موجوددر. جمهوریت داخلنده ۱۳ غزته نشر اولنوب، ۱۰ ی مرکزده و ۳ ی ایالاتده چیقار .

سالوادورده اهالینك مساعیسی اراضی‌یی آچوب، احتیاجات محلیه‌یه لازم اولان حبوباتدن بشقه، کلیتله

اخراج اولنان قهوه، چیویت، توتون، قاقائو و سائر محصولات یتیشدیرمك جهتنه وبرده كوش، آلتون وسائر معادنك اخراجنه مصروف اولمغله، صنایعه او قدر اهمیت ویرلمدیكندن، صنایع محلیه باشلیجه شكر واسپیرتو استحصالی وسائر محصولات ارضیه‌نك تهیئه‌سیله معادنك اذابه‌سنه مخصوص اولوب، سائر فابریقه‌لری آزدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، بحر محیط آطلاسیده اولان اوچ بیوك اسكله‌سندن كرك طوغریدن طوغری‌یه بحراً وكرك بحر محیط آطلاسیدن كلن دمیر یول خطلرینك منتهالری اولان سان فرانسسقو وقولون اسكله‌لری واسطه‌سیله آوروپا ایله وممالك مجتمعه ایله خیلی مناسبات تجاریه‌سی واردر. مذكور اسكله‌لردن ایچ طرفلرینه طوغری كیتدكجه ایلریلدكده و تشعب ایتمكده اولان اوچ دمیر یولی وبر چوق شوسه‌لری واردر. بتون تجارتی سنوی حد وسطی اوزره ٤٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، اخراجاتی دائما ادخالاتنك ایكی مثلی نسبتنده در، كه بوده مملكتك ثروت طبیعیه‌سنه و اهالیسنك سعی وغیرتنه بر دلیلدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی. — سالوادور جمهوریت مفرطه ایله اداره اولنوب، ١٨٦١ده تأسیس و١٨٨٦ده تعدیل اولنان قانون اساسیسنه كوره، رئیس جمهور درت سنه مدتله اجرای حكومت ایدن ٤٢ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی دخی اولوب، اعضاسی هر سنه طوغریدن طوغری‌یه افراد اهالی طرفندن انتخاب اولنور. ٢١ یاشنی طولدیرمش اولان اهالینك هر فردی انتخاب ایتمك و اولنمق حقنی حائزدر. ٧ نظارتی ٤ كشی طرفندن اداره اولنوب، هیئت وكلاسی درت ذاتدن مركبدر. واردات سنویه‌سی ٢٠ ملیون ومصارفی ٢٦ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، وارداتنك ثلثانی كمركدن وبر ثلثی توتون ومسكرات انحصارندن حاصل اولور، وسائر ویركیلری یوق حكمنده‌در. دیون داخلیه‌سی ½ ٧ ملیون دولار ودیون خارجیه‌سی ٣٠٠٠٠٠ انكلیز لیراسندن عبارتدر. عسكری ٢٠٠٠ نظامیه و ١٢٠٠٠ عساكر ملیه‌دن عبارت اولوب، اوچ عسكری مكتبی دخی واردر.

احوال تاریخیه‌سی. — ١٥٢٤ تاریخ میلادیسنده اسپانیول سردارلرندن (پدرو آلوارادو) سالوادور خطه‌سنه داخل اولوب، اهالیسی بولنان وارلدجه بر مدنیته مالك اولان (پیپیل) قومی پك شدتلی بر مقاومتده بولنمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولمغله، مملكت مذكوره اسپانیا دولتی نامنه ضبط، ودرت سنه صكره مرقومك برادری (ژورژ آلوارادو) طرفندن (سان سالوادور) شهری تأسیس اولنمش ایدی. او تاریخدن ١٨٢١ سنه‌سنه‌دك سالوادور دیكر آمریقای وسطی ممالكیله برابر غوآتماله ایالتنی تشكیل ایدوب، اسپانیوللر طرفندن بو قومه مخصوص بر اصول ایله اداره اولنمشدر. تاریخ مذكورده مكسیقه، ارباب شورشنك موفقیتی اوزرینه، سالوادورلیلر سائر آمریقای وسطی خطه‌لری اهالیسیله برابر صلحاً اعلان استقلال ایدوب، غوآتماله ایله برابر بر حكومت تشكیل ایتمكه چالیشمشلرسه‌ده، مكسیقه‌ده تأسس ایدن ایمپراطورلق حكومتی بوطرفلری دخی التحاقه چالیشمش؛ وسالوادورلیلر بو تجاوزه قارشی ممالك مجتمعه‌نك قوجاغنه آتلمغه قصد ایتمشلر ایدی. بو تهلكه‌دن قورتلدقدن صكره، بتون آمریقای وسطی ممالكنی بر جمهوریته ویا بر جماهیر متفقه هیئتنه قویمق فكری اویانوب، اك زیاده بو فكره خدمت ایدن سالوادور دیكر آمریقای وسطی ممالكیله لاینقطع محاربانده بولنوب، بر چوق داخلی فتنه وفسادلره دخی میدان اولدقدن صكره، نهایت ١٨٨٦ ده شمدیكی جمهوریت تأسس ایتمشدر. ١٨٨٩ ده آمریقای وسطی‌یی تركیب ایدن بش جمهوریت آره‌سنده بو بش مملكتی بر جمهوریته جمع ایتمك اوزره بر اتفاق عقد اولنه‌رق، بو قرار، ١٩٠٠ ده قطعیاً اعلان اولنمق اوزره، ١٨٩٠ ده موقتاً ولاجل التجربه موقع اجرایه قونیله‌جق ایكن، سالوادور ایله غوآتماله آره‌سنده ظهور ایدن اختلاف تأخیرینی موجب اولمشدر.

سالوچو (Saluces, Saluzzo) ایتالیانك قسم شمالیسنده واقع (قونی) ایالتنده و قونینك ٢٩ كیلومتره شمال غربیسنده و (پو) ایرماغیله بوكا تابع (واراینه) نهری آره‌سنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٩٧١٠ اهالیسی،

دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایپك وشاپقه فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات، شراب وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله مستقل بر مارکیزلك مرکزی ایدی.

سالوده (Saluda) ممالك مجتمعه‌نك جنوبی قارولینه جمهوریتنده بر نهردر، که (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه جریان ایده‌رك، جمهوریت مذکوره‌نك مرکزی اولان (قولومبیا) شهرندن مرورله، ۳۲۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پاموقله مزروعدر.

سالور (یاخود سالیر) ترکان قبائلندن بر قبیله اولوب، هریرود ایله جیحون آره‌سنده ومرو جوارلرنده ساکندرلر. اوتوز قرق بیك نفوس قدر اولوب، مقدما خیمه‌نشین اولدقلری حالده، اخیراً حیوانلری سائر قبائل طرفندن یغما ایدلمکله، بر طاقم قلبه‌لرده اسکان ایدوب، زراعتله اشتغاله مجبور اولمشلردر.

سالور (Salor) اسپانیانك (قاسرس) ایالتنده تاج ایرماغنه تابع بر چای اولوب، سان پدرو طاغندن نبعانله، ابتدا شماله وبعده غرب شمالی‌یه جریان ایده‌رك، ۱۲۵ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، پورتکیز حدودنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

سالور ترکان اقوامندن بر قومك رئیسی اولوب، دردنجی قرن هجری اواسطنده کندیسی شرف اسلامله مشرف وقومنه دخی اسلامی قبول ایتدیرمکه موفق اولمش؛ واخلافی کاشغاره وچین حدودینه قدر توسیع ممالك ایدوب، ترك اقوام وقبائلی بیننده نشر اسلام ایتمشلردر. چناق خان وقره خان دیمکله دخی معروفدر.

سالوست (Salluste) اسکی روما مشاهیر مورخیننده اولوب، میلاددن ۸۶ سنه اول (آمیترنه) ده طوغمش؛ وقبل المیلاد ۳۶ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، عوام طرفنی التزام ایتمش؛ وامور سیاسیه‌یه قاریشوب، قیصره طرفدارلق ایتمش؛ وآفریقاده نومیدیه والیلکنده وسائر مناصبده بولنه‌رق، کلیتلی ثروته مالك اولمش ایدی. بعده امور سیاسیه‌دن چکیلوب، (کیرینال) طاغنده یاپدیرمش اولدیغی مکمل ومزین باغچه‌لرله محاط کوشکنده روما تاریخنی یازمغه حصر اوقات ایتمش ایدی. امور سیاسیه‌ده‌کی مهارتنی کوسترن وبیوك بر فصاحتله یازلمش اولان بو تاریخك یالکز بر ایکی فصلی باقی اولوب، سالوستك قیصره یازمش اولدیغی ایکی رساله دخی موجوددر.

— بو اسمله دردنجی قرن میلادیده بر حکیم دخی کلمشدر، که ایمپراطور قونستانسك زماننده غالیا والیسی اولوب، اوراده منفی بولنان یولیانوسك محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش؛ وبو پرنسك محبتنی قزانوب، ایمپراطورلغنده مناصب عالیه‌یه ترفیع ایدلمش؛ ومعیتنده ایران سفرینه کیده‌رك، ۳۷۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. الوهیت وعالم حقنده بر کتاب مقبولك صاحبیدر.

سالوم (Saloum) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغال مجرنده بر نهردر، که ۱۴° ۶' عرض شمالی ایله ۱۸° ۴' طول غربیده نبعانله، غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ قوله آیرلدقدن صکره ۱۳° ۴۹' ۳۰" ایله ۱۳° ۴۱' ۳۰" عرض شمالی و ۱۸° ۵۶' ایله ۱۹° ۷' ۴۵" طول غربی آره‌لرنده، واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك، بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبی بر درجه‌یه قدر قومله مسدود ایسه‌ده، ۱۶۰ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالح اولوب، بیوجك کمیلر دخی ایشلر؛ و(سینه) دینلن باشلیجه تابعنه دخی کیررلر. کنارلری آلچق اولوب، طغیاننده اطرافنده بولنان واسع اووه‌لری صو باصار، وبر چوق بطاقلقلر تحصل ایدر. بو اووه‌لرده بر چوق صو قوشلریله غزاللرك انواعی وفیل، قپلان وزرافه کبی حیوانات دخی بولنور. — بو نهرك حوضه‌سی دخی بو اسمله مسمی اولوب، یرلی بر حاکمك تحت اداره‌سنده وفرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده‌در. دین اسلام بو خطه‌یه داخل اولوب، کیتدکجه ترقی وتوسع ایتمکده ایسه‌ده، اهالینك اکثری حالا بیلانه عبادت ایدرلر. حاکملرینك مقری قارشیسنده ونهرك کنارنده فرانسزلر (قائولاق) اسمیله بر تجارتکاه تأسیس ایدوب، او جوارلرك قوماندانی اوراده اقامت ایدر.

سالومون (Salomon) حضرت سليمان (عم) • يهود ونصارى طرفندن ويريلان اسمدر .

سالومون (Salomon) مجارستان قراللرندن اولوب، برنجى آندريانك اوغليدر. ۱۰٤٥ ده طوغوب ، ۱۰۵۰ ده پدرى طرفندن تخته اجلاس اولنمش ايسەده، پدرينك ۱۰٦۱ ده واقع وفاتندە عميجەسى (بلا) حكومتى ضبط ايدوب، ۱۰٦۳ ده بونك وفاتى اوزرينە، حكمدار اولمش؛ و ۱۰۷٤ ده اسقاط اولنەرق ، ۱۰۷۸ دە وفات ايتمشدر .

— فرانسەدە برتانيە دوقەلرندن دخى بو اسملە اوچ كشى كلوب ، اوچنجيسى طقوزنجى قرن ميلاديدە حكم سورمش؛ وفرانسە قرالى (شارل شوف)لە بالاتفاق ، نورماندلردن (آنژر) ى ضبط ايدەرك، قرال عنوانى آلمش ايدى .

سالومون آطەلرى (Iles Salomon) بحر محيط كبيرك (ملانسيا) قسمندە ، يكى گنيەنك شرق جهتندە يكى برتانيە ايلە يكى ايرلاندەنك جنوب شرقيسندە ويكى هبريدە آطەلرينك غرب شماليسندە واقع بر جزاير مجتمعە هيئتى اولوب ، غرب شماليدن شرق جنوبى يە طوغرى ممتد بر صرە تشكيل ايدرلر ، وجملەسى بو استقامتدە طار واوزون آطەلردر. تقريباً ۲° ايلە ۱۳° ۳۰′ عرض جنوبى و ۱۵۱° ٤۵′ ايلە ۱٦۲° طول شرقى آرەلرندە واقعدرلر . مجتمعاً مساحهٔ سطحيەلرى ٤۳۸۹۹ مربع كيلومترە اولوب ، اهاليسنك مقدارى هنوز مجهول وغير معيندر . جزاير مذكورە : بوكنويل، شوآزول، ايزابل، يكى ژورژيا، مالاتيە، غوادالقنار و سان قريستودال اسملريلە ٦ بيوك وبر چوق كوچك آطەدن مركب اولوب، بيوكلرينك جملەسيلە كوچكلرينك بر طاقمى اراضئ بركانيەدن وكوچكلرينك بعضيسى اراضئ جديدهٔ مرجانيەدن متشكلدر. كوچكلرندن (ساوو) آطەسندە بو جزايرك اسپانيوللر طرفندن كشفندە آتش افشان بولنمش اولان (سزارغە) بركانى اليوم سونمش حالندە اولوب ، يالكز بيوكلرندن (بوكنويل) آطەسنك ايچ طرفلرندە واقع (باغانە) بركانى اليوم آتش افشاندر . بو آطەلردە حركت ارض پك صيق وقوع بوليور . بو آطەلرك جملەسى طاغلق اولوب ، بوكنويل آطەسنك اك يوكسك طاغى ۳۱۰۰ ، سان قريستوالك ۲٤٤۰ ، مالاتيەنك ۱۳۰۳ وايزابلك ۱۱۸۸ مترە ارتفاعندەدر . بو طاغلرك همان جملەسى غايتلە صيق اورمانلرلە مستور اولوب، آطەلرك بعضلرندە يوكسك اوتلرلە مستور واسع يرلر دخى واردر . اكثريتك برايكى مترە عمقندە منبت اتربهٔ نباتيەلرى اولوب ، مياه جاريەلرى دخى چوقدر . بو آطەلردە پك چوق ياغمور ياغوب، كانون اولدن نيسانە قدر اسن شمال غربى روزكارى دخى پك صيجاق وسيكيرلرى مهيج اولديغندن، هوالرى آغيردر . مايسدن تشرين ثانى يە قدر اسن جنوب شرقى روزكارلرى ايسە دها سربن وصحتەدها نافعدر . ميزان الحرارەنك حد وسطيسى ۲٤ ايلە ۳۲ درجەلرى آرەسندە بولنيور. ممەلى حيوانلردن بو آطەلردە يالكز طوموز، كوپك ، ساريغ وبر نوع فارە بولنوب، جنوبى آطەلرك اورمانلرندە بر نوع نسناس دخى بولنديغى اهالئ محليە طرفندن روايت اولنمش ايسەدە ، هيچ بر سياح طرفندن كورلەمشدر . طيورك پك چوق انواعى بولنوب، هلە كوورجينلرى پك چوقدر. بوجكلركدە پك چوق وپك كوزل نوعلرى واردر . ييلان وبعض نهرلردە تمساخ دخى بولنوب، اهالى ييلانە عبادت ايدرلردى . آغاجلرك و سائر نباتاتك انواع كثيرەسى بولنوب ، يرليلرك بونلرى تفريقدە بيوك بر مهارتلرى واردر . كويلرى هندستان جوزى آغاجلريلە محاط اولوب، بو ميوە باشليجە مدار تغذيلريدر . اهاليسى ايكى جنسيتە منسوب اولوب ، سواحلدە ساكن بولنانلرى ملانسيا جنسندن اورتە بويلى ، تندرست وزيادەجە اسمر آدملردر . بونلر بدنلرينك هرطرفنى ويوزلرينى توسيع ايدوب، قولاقلرينى دلەرك پك بيوك شيلر صوقارلر، وكميك وبونجق وسائرەدن غريب كردانلقلر وبازوبندلر ياپارلر. ارككلرى قادينلردن زيادە سوسلنير . ارككلر همان چيلاق كزوب ، يالكز ستر عورت ايچون بر اينجە پشتمال قوللانيرلر . قادينلر بللرندن ديزلرينە قدر بدنلرينى اورتەجك بر نوع فيستان كييرلر . ناموس و حياعندلرندە مجهول اولوب، قيزلر اولنجەيە قدر كنجلر ايچون مباح عد اولنور؛ وچوق

دفعه اولى آدملر قاريلرينى بينلرنده موقتاً مبادله
ايدرلر . وحشى وخائن آدملر اولوب، اكثرى كسكين
طاشدن معمول غارغى، بالطه، طوپوز، قالقان وبعض
آطه‌لرده اوق ايله مسلح اوله‌رق گزرلر؛ واللرينه دو.
شن دشمنلرينى كسوب يرلر. انسان اتى يمكه او قدر
آليشمشلر، كه چوق دفعه اولولرى بيله مزاردن
چيقاروب يرلر . طاغلرده (نغريتو) جنسنه منسوب
دها سياه ودها وحشى ديكر بر قوم ساكن اولوب،
بوايكى قوم بينلرنده دائمى صورتده محاربه ومجادله‌ده
بولنورلر؛ ويكديكرلرينك مقتول واسيرلرينى اكل
ايدرلر . هندستان جوزيله اكمك آغاجى ميوه‌سندن
بشقه موس وبر نوع پتاتس ايله سائر بعض شيلر
يتيشديروب، زراعت ايشلرى وسائر بتون ايشلر
قاريلره عائددر، وبو بيچاره‌لرى حيوان كبى قوللا.
نيرلر . قايقجيلقده پك چوق مهارتلرى واردر. خانه.
لرى آغاج داللرندن وچاليدن وبعضلرى صوبك
ايچنده قازيق اوزرنده معمولدر . بوآطه‌لر ١٥٦٨
تاريخ ميلاديسنده اسپانيا بحريونندن (مندانه) طرفندن
كشف اولنوب، بعده‌يولى غائب اولمش؛ و١٧٦٨ده
فرانسه بحريونندن بوكنويل طرفندن بولنه‌رق،
بعده برقاچ سياح طرفندن زيارت اولنمش؛ وقرن
حاضر ميلاديده بر طاقم مسيونرلر وتاجرلر بوآطه‌لرده
يرلشمشلردى . اليوم سائر بحر محيط كبير جزايرندن
زياده مجهول الاحوالدرلر . اخيراً آلمانيا دولتى سالو.
مون جزايرينى مستملكاتى صره‌سنه قويمشدر .

سالون { (Salon) فرانسه‌نك ايالات جنوبيه.
سندن رونه آغزى ايالتنك، (اكس)
قضاسنده واكسك ٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده
وبر جدول ايله بر دمير يولك محل تشعبلرنده واقع
ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٩٢٠ اهاليسى
متعدد زيتون ياغى وصابون فابريقه‌لرى وكوزل
باغلرى واردر .

سالونه { (Salona) دالماچيه‌نك (اسپالاتو)
سنجاغنده واسپالاتونك ٥ كيلومتره
شمال شرقيسنده برقصبه اولوب، شمديكى حالده آنجق
١٢١٠ اهاليى جامع اولديغى حالده، وقتيله بتون
دالماچيانك مركزى اوله‌رق بيوك بر شهر ايدى .
اسكى شهرك خرابه‌لرى اسپالاتو شهرينه قدر ممتد
اولور .

سالونه { ونام ديكرله آمفيسه (Salona,) (Amphissa) يونانك فتيوتيده مع
فوكيده ايالتنده وآتنه‌نك ١٣٢ كيلومتره غرب شما.
ليسنده (پارناسيس) قضاسنك مركزى بر قصبه او.
لوب، ٥٠٠٠ اهاليسى وجوارلرنده توتون وزيتون
ايله حبوبات محصولاتى واردر . ايچندن جريان ايدن
بر چاى جنوب جهتنده وقورينته كورفزى ايچنده
واقع (سالونه) قويته دوكيلور . مذكور قويده بر
كوچك اسكله‌سى دخى واردر . اسكى زمانده بيوك
بر شهر اولوب، بعض آثار عتيقه‌سى اليوم باقيدر .

سالونينه { (Salonine) روما ايمپراطورلرندن (غاليان) ك زوجه‌سى اولوب،
حسن اخلاق ودرايتيله شهرت بولمشيدى . علمايى
وعلى الخصوص (پلوتين) ى حمايه ايتمشدر . زوجيله
برلكده سفر ايدردى . ٢٦٧ تاريخ ميلاديسنده ميلان
شهرى قپوسنده زوجيله برابر قتل اولنمشدر .

سالوئن { (Salouen) تيبت وهند چينيده بيوك بر ايرماق اولوب، تيبت
طاغلرندن نبعان ايله، شرق جنوبيه طوغرى جريان
ايدرك، (لوكيانغ) اسميله چينك (يونان) خطهٔ اسلا.
ميه‌سنى شق ايتدكدن صكره، جنوبه طوغرى دونه.
رك، (چانلوئن) اسميله برمان ايله سيام آره‌سنده
جريان، وبعده (مارتابان) مملكتنى شق، و(مارتابان)
ايله (مولمين) شهرلرينى سق ايدرك، تقريباً ١٦٠٠
كيلومتره‌لك جرياندن صكره مارتابان قويته دوكيلور.
منصبنه قريب ٥ كيلومتره وسعتى اولوب، منصبنده
واسع بر داليه تشكيل ايدر . بر چوق بيوك نهرلرك
صولرينى ده جمع ايدر . ثانيه‌ده ١٧٠٠٠ وبعضاً
٢٠٠٠٠ مكعب متره صو دوكر .

ساله { (Sale) انكلتره‌نك (چستر) ايالتنده ومانچسترك ٨ كيلومتره جنوب غربيسنده
بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى وسبزه باغچه‌لرى
واردر . مانچسترك بر محله‌سى حكمنده‌در .
— آوستراليا‌ده (ويقتوريا) حكومتنده (تانجيل)
ايالتنده وملبورنك ١٨٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده
دخى بواسمله بر قصبه اولوب، ٤٠٠ اهاليسى واردر.
منبت ومرعالرى چوق بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع
اولوب، ايچندن جريان ايدن (تومپسون ريور) چاينده
وبونك دوكلديكى (لاتروبه) ايرماغنده سفائن قصبه‌يه

قدر ایشلر . خیلی دکرمنلری ودباغخانه‌لریله بیره فابریقه‌لری واردر .

ساله قونسیلینه (Sala Consilina) ایتالیانك سالرنه ایالت جنوبیه‌سنده وسالرنه‌نك ٧٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦١١٠ اهالیسی واردر.

سالیان (Saliens) فرانق اقوامندن اسکی برقوم اولوب، آلمانیه‌نك (سا آله) نهری وادیلرنده ساکن بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردی. کندیلرینه نسبتله *Loi Salique* تسمیه اولنان برقانون مخصوصلری وار ایدی .

سالیبابو (Salibabou) [« سانکی » ماده‌سنه مراجعت اولنه . »

سالیسبوری (Salisbury) ونام دیکرله (نیوساروم New Sarum) انکلتره‌نك جنوب جهتنده (ویلچ) قونتلغنك یعنی ایالت ویا سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، (آوون) نهرینك (بورنه) و(نادر) نهرلریله تلاق ایتدیکی محلده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر . ١٤٠٠٠ اهالیسی، حبوبات تجارتی، بیوك حیوانات بازاری وبیچاق وسائر چلیك آلاتله ایپ وبیره وسائره فابریقه‌لری واردر . غایتله منتظم برقصبه اولوب، سوقاقلری دوز وکنیش وصو جدوللری چوقدر .

سالیناس (Salinas) آمریقای وسطینك غربی ساحلنده وقوستاریقه ایله نیقاراغوآ جمهوریتلری آره‌سنده برقوی اولوب، طولی ١٠، اکی ٥ کیلومتره ودرینلکی‌ده ١٠ ایله ٢٥ متره آره‌سنده در .

— بو اسمله ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیا جمهوریت غربیه‌سنده برنهر دخی اولوب، بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ٣٠٠ کیلومتره طوانده ایسه‌ده، صوئی آزدر .

— آفریقانك ساحل غربیسنده پورتکیزك النده بولنان آنغوله مملکتنده و ١٢° ٥٣′ عرض جنوبیده بو اسمله بربرون دخی واردر .

— مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سان‌لوئی‌پوتوسی) جمهوریتنده وبو شهرك ١١٣ کیلومتره شمال غربیسنده‌ده برقصبه اولوب، ٦٤٠٠ اهالیسی وقیا طوزیله تمله‌لری بولنان طوزلی کوللری واردر .

— آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك (پامپه) تعبیر اولنان واسع صحراسنك اواسطنده‌دخی بو اسمله تمله‌لری چوق کنیش بریر واردر .

سالینه (Saline) بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده برچوق انهار بولنوب، اك بیوکلری: آرقانساس جمهوریتنده ٢٨٠، ایلینویس جمهوریتنده ١٠٠، قانساس جمهوریتنده ٤٠٠، لوئیزیانه‌ده ١٠٠ ونبراسقه‌ده ١٢٠ کیلومتره‌لك مجرالری اولانلردر.

سالینه (Salina) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (ائولیان) جزایرندن برآطه اولوب، (لیپاری) جزیره‌سنك ٣ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٨ مربع کیلومتره اولوب، ٥٦٣٥ اهالیسی واردر . سیچیله‌نك مسینه ایالت وقضاسنه ملحق برناحیه تشکیل ایدیور . سکز طقوز یوز متره ارتفاعنده ایکی تپه‌سی واردر، که سونمش برکانلر در . اراضیسی پك منبت اولوب، باغلری وزیتون آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌سی چوقدر . جنوب شرقی ساحلنده تمله‌لری واردر .

سام (Sem) حضرت نوح (عم)‌ك اکبر اولادی اولوب، بوکا نسبتله (امم سامیه) تسمیه اولنان کلدانیلر، آثوریلر، سریانیلر، فنیکه‌لیلر، عبرانیله وعربلر یعنی جزیرة العرب ایله شام وعراق جهتلرنده ساکن اولان اقوام بونك نسلندن عد اولنورلر . تاریخك ازمنهٔ مجهوله‌سنی طولدیرمق قیدنده بولنان مورخلر سامك ٦٠٠ سنه معمر اولدیغنی قبول ایدیورلر . الام، آثور، ارفخشاد، لود وآرام اسملریله بش اوغلی اولدیغنی مرویدر .

سام ایرانك اساطیرله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره مشهور رستم زالك جدی ونریمانك اوغلی برقهرمان اولوب، سیستانده حکم فرما ایدی .

سام غوریان سلاله‌سنك جدی اولوب، غور حکمدارلرندن (سوری) نك حفیدی ایدی . جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن ازاله وملکی ضبط اولندقده، کندیسی تبدیلاً هنده فرار ایله، اوراده بربتخانه‌نك خدمتنه کیرمش؛ واوغلی حسین بن سام وطننه عودت ایدوب، سلطان ابراهیم غزنوی طرفندن غورستان والیلکنه نصب اولنمش؛ وبونك اوغلی علاء الدین حسن، آل سبکتکینك

ضعفندن بالاستفاده ، اعلان استقلال ایله ، غزنه وهراتی وخراسانك بر قسمنی ضبط ایدەرك، غوریان دولتنی تأسیس ایتمشدر .

سام { آنف البیان سامك طورنی وحسین بن سامك ایکنجی اوغلی اولوب، برادری علاء الدین حسین سلطنته نائل اولدقده، هراتی پایتخت اتخاذ ایدەرك، غزنه‌یه صاحب ترجمه‌یی والی نصب ایتمشیدی . برادرینك مغلوب و فراره مجبور ایتمش اولدیغی بهرامشاه غزنوی هندستاندن عسکر جمعیله مملکتی استردادە کیتدیکنده، سامی غزنەدە طوتوب ازاله ایتمشدر. سیف الدین بن علاء الدیندن صکره ، بونك اوغللری غیاث الدین محمد وشهاب الدین ابومظفر وبعده تورونی محمد بن غیاث الدین تخته کچمشدر .

سامار { (Samar) اسپانیا مستملکاتندن بحر محیط کبیرده واقع (فیلیپین) جزایرینك (ویسایه) زمرەسندن برآطه اولوب، ۱۱°۱′ ایله ۱۲°۳٦′ عرض شمالی و ۱۲۱°۳٥′٤٥″ ایله ۱۲۳°۲۹′٤٥″ طول شرقی آرەلرنده واقع وشمالاً (لوسون) جزیرهٔ کبیرەسنك (قامارینه) شبه جزیرەسندن (سان برناردیتو) بوغازیله آیرلمشدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۹۳۰ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ کشیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، جبالنك درجهٔ ارتفاعی هنوز معلوم دکلدر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اوراس، لاغوآن، بانو، تیموئیق و بوروهان جملهٔ انهارندندر . محصولات ارضیه‌سی عموم فیلیپین جزایری محصولاتنه مشابه اولوب ، مختلف حبوبات واثمار ایله برقاچ نوع شکرقامشی، پتاتس نوعندن برطاقم مغذی کوکلر وسائرەدن عبارتدر . اشجاری چوق اولوب، سفائن اعمالنه الویریشلی خیلی کراسته کسیلیر. بال وبال‌مومی ایله هندستان جوزی دخی چوقدر . آو حیواناتیله دکیزنده بالیقلری بولدر . اهالیسی ملایی جنسنه منسوب اولوب، اچ طرفلرنده اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان (نغریتو) جنسنك بعض افرادی بولنمسی دخی محتملدر . ملاییلر دین اسلامله متدیندر .

سامارانغ { یاخود سمرنك (Samarang) جاوه جزیرەسنك ساحل شمالیسنده و (باتاویه) نك ٤۲۰ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۷۱٤٤۰ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی وعلی الخصوص کلیتلی شکر، قهوه ، توتون وچیویت اخراجاتی واردر. لیمانی اولمیوب، بیوك کمیلر آچیقده طورمغه مجبور در ؛ کوچکلری شهرك ایچندن آقان نهرك ایچنه کیررلر . بر ایکی جدولی ، خندقله احاطه اولنمش قلعه‌سی، دمیر یولی وبخارله ایشلر تراموایی دخی واردر . — سامارانغ ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥۱۸۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۱٤۱۲۳۳٥ کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ۲۷۲ کشی دوشیور. اهالیٔ مذکورەنك ۲۰۰۰۰ ی چینلی و ٤۰۰۰ آوروپالی اولوب ، قصوری جاوەلی ودین اسلامله متدیندر . شمال وشمال شرقی جهتلرندن ماعداسی طاغلق اولوب، اراضیسی پك منبت اراضیٔ برکانیەدندر. باشلیجه محصولاتی : پرنج، قهوه، شکر، توتون وبعض برلرنده برنوع بغدایدر . آرەلری برکولله آیرلمش ۳۰۰۰ مترەدن زیاده مرتفع ایکی برکانی واردر . میاه معدنیه‌سی و ایلیجه‌لریله معدن صوینی حاوی چامورلری وطوزی چوقدر .

سامارە { (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وموسقوەنك ۸٥٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده و (وولغه) ایرماغنك ساحل یسارنده اولەرق همنامی اولان نهرك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده وبو نهرك‌ده ساحل یمیننده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۷٥٤۸۰ اهالیسی ، اشجار مثمره باغچه‌لری وایچ یاغی، جام، بیره، ایپ، طوغله، موم، صابون، پوتاس ، قوله ، آرابه ، فوچی وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ، دمیر وچاك دوکمخانه‌لری، پك ایشلك تجارتی، وولغه وسامارەدە لیمانلری، اوچ بیوك بازاری، کتبخانه‌سی، برمکتب اعدادیٔ داخلیسیله متعدد مکاتب سائره‌سی، ایکی تیاتروسی وکوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر . سوقاقلری کنیش ایسەدە ، چوغی قالدیرمسز اولوب ، یازین چوق توز اولور . اورنبورغه کیدن دمیر یول خطی بو شهردن کچیور . — سامارە ایالتی شرق جنوبی جهتندن اورال ، شرقاً اورنبورغ، شرق شمالی طرفندن اوفه، شمالاً ویاتقه وقزان، غرباً سیمبیرسك وساراتوف، جنوباً دخی اژدرهان ایالتلریله محدود اولوب ، وولغه مجراسنك شرق جهتنده واقع اولمغله ، حدود غربیه‌سنی نهر مذکور، شرق و شرق جنوبی حدودینی دخی

(اوبجی) طاغنك صیرتی تشکیل وتفریق ایدیور . مذکور طاغ (اورال) سلسلهٔ جبالنه مربوط اولوب ، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولور . وغربی اتکلریله برقاچ قولی‌دخی ایالتك ایچنه اوزانیر بو اتکلردن برقاچ نهر نبعان ایدوب ، بونلرك اك بیوکلری اولان (بولشوی ایرکیز) ، ساماره ، سوق وچرمشان نهرلری غربه طوغری آقه‌رق ، وولغه ایرماغنه‌دوکیلور؛ ویالکز قسم‌جنوبیسنده‌کی(بولشوی اوزن) و (مولی اوزن) جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق اژدرهان چوللرنده محو اولورلر . برچوق کوچك کوللری دخی واردر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥١ ٠٤٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢ ٥٦٩ ٨٣٢ کشیدر . هواسی یازین صیجاق وقیشین صوثوق اولوب، تموزده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ٣٧ درجه‌یه قدر چیقار ، وشباطده صفردن آشاغی ٢٩ درکه‌یه قدر اینر . یاغمورلری‌ده آزدر . مع هذا هواسی صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، عموم اراضیسنك همان نصفی مزروع، یوزده ٣١ ی چایر ومرعا ، یوزده ٨ ی اورمان و یالکز یوزده ١١ ½ ی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر . آنجق زراعت اکثر طرفلرنده هنوز اسکی اصولده اجرا اولندیغندن، وکوبره فقداندن بحقٍ استفاده اولنمیور. وقوراقلق چوق دفعه قحطی انتاج ایدر. جنوب جهتنده باشلیجه بغدای وسبزه وشمال جهتنده چاودار، یولاف، داری وپتاتس حاصل اولور . بغدای مملکتی اداره ایتدکدن‌صکره، خیلی مقداری‌ده اخراج اولنور. جنوب جهتنك حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص آت، صیغیر، قیون وطوه‌وزلری چوقدر . یاغ ، بیاغی ، دری، ایچ یاغی و سائر حیوانات محصولاتندن دخی خیلی اخراجاتی واردر. اورمانلری آز اولدیغندن، اودونجه صیقندی چکیلوب، علی‌الخصوص جنوب جهتنده تزك یاقمق مجبوریتنده بولنیورلر. اهالیسی باشلیجه زراعتله و وولغه‌ده بالیقچیلق وکمیجیلکله مشغول اولوب ، صنایع پك‌چوق ایلریله‌مشدر . اولان فابریقه‌لرك‌ده چوغی محصولات ارضیه‌یی تهیئه و استحضاره مخصوصدر . تجارتی پك ایشلکدر . ایالت ٧ قضایه منقسمدر . اهالیسی ایچنده ٩٦ ٠٠٠ قدر مسلم تاتار و ١٣١ ٠٠٠ قدر پروتستان آلمان بولنیور .

ساماره (Samara) روسیه‌نك شرق جهتنده وولغه‌نك صول تابعلرندن برنهر اولوب، اورنبورغ ایالتنك غرب جهتنده (اوبجشی صیرت) طاغندن نبعانله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان ایالته کیرر؛ وصاغدن (اوران) یاخود (چوران) ایله (توق) و (بوروفقه) صولدن دخی (بوزاولون) چایلرینی آلدقدن صکره جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (سیزایه) صاغدن دخی (کنیل) چایلرینی اخذ ایله، همنامی اولان شهرك آلت طرفنده وجنوبنده وولغه ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٥٦١ کیلومتره وحوضه‌سنك وسعتی ٥٠ ٥٨٩ مربع کیلومتره‌در . بوز اولوق چاینك ملتقاسندن آشاغیسی سیرسفائنه صالح اولوب، منصبندن اون بش کیلومتره یوقاری‌یه فیضانده واپورلر دخی ایشلر .

— روسیه‌نك جنوب جهتنده دخی بو اسمله صولدن (دنیپر) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، خارقوف ایالتنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، ویقاترینوسلاو ایالتنه دخول ایدر؛ وابتدا غرب شمالی‌یه بعده جنوب غربی‌یه دونه‌رك، صولدن (بیق) و(وولچیا) صاغدن دخی (کیلچن) چایلرینی اخذله، یقاترینوسلاو شهری قارشیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ٣١٦ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٢٤ ٦٦٩ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . جریانی بطیٔ اولوب ، برچوق محللرنده بطاقلقلر و قامشلقلر تشکیل ایدر، وسیرسفائنه صالح دکلدر.

ساماریه (Samarie) فلسطینك غرب جهتنده (مناس) سبطی مملکتنده وافرائیم حدودنده اسکی برشهر اولوب، بر وقت اسرائیل دولتنك وبعده (ساماریتیده) اسمیله تشکل ایدن حکومت مخصوصه‌نك مرکزی ایدی . میلاد عیسی (عم) دن ٩١٢ سنه اول تأسیس اولنوب، قبل المیلاد ٧١٨ تاریخنده آثور حکمداری سالمانصر طرفندن ضبط ، واهالیسی فراتك اوته‌سنه سوق اولنه‌رق ، آثوریادن نقل اولنان برقومله اسکان ایدلمش ایدی. قبل المیلاد ٢٠٣ تاریخنده آنتیوخس طرفندن ضبط، و ١٢٩ ده هیرقان طرفندن تخریب اولنه‌رق ، بعده فلسطین والیسی (هرود) طرفندن

احمار، وآوغستوسك نامنه نسبتله لسان يونانيده (سباستى) تسميه اولنمشدى . وسپاسيانك زماننده، اسرائيليلرك عصيانى اوزرينه، روماليلر طرفندن ضبط و بسبتون تخريب اولنمشدر . ساماريه‌ليلر آثوريلر وسائر اقوام اجنبيه ايله قاريشه‌رق، آيينلرينه بت پرستلك قاريشمش ايدى . يالكز توراته معتقد اولوب، سائر كتب يهوده اعتبار ايتمزلردى . كنديلرينه مخصوص بك اسكى بر خطلرى واردر . ساماريلردن اليوم نابلس ويافه‌ده بعض افراد بولنوب، بشقه‌لريله اختلاط وامتزاج ايتمزلر.

سامان { سامانيلر سلاله‌سنك جدى اولوب، كنديسى دوه‌جى اولديغى حالده، بر حيدود چته‌سنك رئيسى اولمش، واشناس شهرينى استيلا ايتمش ايدى. خراسان واليسى بولنان طاهرذواليمينين بونك اوغلى اسدى استخدام ايدوب، اسد اوغللرى احمد ونوح والياس ويحيايى بك كوزل تربيه ايتمكله، بونلر مأمون خليفه زماننده فرغانه وسمرقند واشناس وهرات واليلكلرينه، واحمددن صكره اوغللرى نصر واسماعيل بربرينى متعاقب ماوراء النهر واليسى اولوب، مرحوم اسماعيل ۲۸۷ دولت سامانيه‌يى تأسيس ايتمشدر.

سامان { (مير محمد ناصر) هندستان شعراسندن اولوب، (جونپور) ليدر . (شاهجهان آباد) ده تحصيل ايتمشدر . ۱۱۴۷ ده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر :

هركز مرا دماغ سوأل وجواب نيست
اى منكر ونكير بحالم چه محشرست

سامانه { (Samana) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتى) جزيره‌سنك (سنت دومينغ) جمهوريتنده و(سانتودومينغو) نك ۱۰۷ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى اولان بر قويك ايچنده بر قصبه واسكله اولوب، (سانتياغو) يه قدر ممتد اولان بر دمير يول خطنك ميدئيدر، و ۵۰۰۰ اهاليسى واردر .

سامانيان { (ياخود دولت سامانيه) اوچنجى قرن هجرى اواخرنده وخلافت عباسيه زماننده ماوراء النهر و خراسان وجرجان جهتلرنده حكومت سورمش بر دولت اسلاميه اولوب، بو دولتك مؤسسى اسماعيل بن احمد بن اسد بن ساماندر. سامان ماده‌سنده بيان اولنديغى اوزره، بونك جدى احمد ايله برادرلرى ماوراء النهر وخراسان ولايتلرى واليلكلرينه نصب اولنه‌رق، احمدك وفاتندن صكره اوغلى نصر، وبونك وفاتنده‌ده برادرى مومى اليه اسماعيل معتضد خليفه‌نك فرمانيله ماوراء النهر واليسى اولوب، ۸ سنه واليلك ايتدكدن صكره ۲۸۷ تاريخنده سفاريه‌دن عمرو بن ليثه غلبه ايده‌رك، ملكنى ضبط ايتمش؛ وكنديسيله برابر نسلندن ۹ حكمدار كلوب ، ۳۸۹ تاريخنه‌دك حكم سورمشلر؛ وبرطرفدن آل بويه بر طرفدن دخى آل سبكتكين دولتلرينك ترقياتى سامانيلرك ضعفنى ونهايت اندراسنى موجب اولمشدر . سامانيان سلاله‌سى حكمدارلرينك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بروجه زيردر :

اسماعيل بن احمد	۲۸۷	منصور اول بن نوح	۳۵۰
احمد بن اسماعيل	۲۹۵	نوح ثانى بن منصور	۳۶۵
نصر بن احمد	۳۰۱	منصور ثانى بن نوح	۳۸۷
نوح اول بن نصر	۳۳۰	عبدالملك ثانى بن نوح	۳۸۹
عبدالملك اول بن نوح	۳۴۳	الى	۳۸۹

ساماو { (Samaou) بحر محيط كبيرده مالسيا جزايرندن تيمور جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلى قارشيسنده برآطه اولوب، ۷° ۱۰′ ايله ۱۰° ۲۵′ عرض جنوبى و ۱۲۰° ۴۸′ ايله ۱۲۱° ۱۱′ طول شرقى آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ۴۲۰ مربع كيلومتره واهاليسى ۲۰۰۰ ايله ۳۰۰۰ نفوس آره‌سنده‌در. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده، يوكسك طاغلرى يوقدر . باشليجه محصولاتى : برنج، باموق، كراسته، صندال اغاجى، بال وبال مومیدر .

سامباس { (Sambas) بحر محيط كبيرده بورنئو جزيرهٔ كبيره‌سنك غربى ايالتنده و(پونتياناق) ك ۱۶۵ كيلومتره شمالنده اوله‌رق بيوك (سامباس) ايرماغنه تابع كوچك سامباس ايله (بانكى) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسى، حاكمنه مخصوص بر سرايى وبيوك بر جامع شريفى واردر.

— سامباس نهرى كوچك و بيوك سامباس اسملريله ايكى چايدن بالتشكل، غربه طوغرى آقه‌رق، و برقاچ چاى اخذ ايده‌رك ، ۱۵۰ كيلومتره‌لك جريانندن صكره چين دكيزينه دوكيلور.

سامبالپور (Sambalpour) هندستانك (چانیسکر) ایالتنده وراپیورك ۲۴۸ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (مهانادی) نهرینك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۳۹۴۰ اهالیسی وجوارنده الماس معدنی واردر.

سامبره (Sambre) فرانسه و بلجیقه‌ده (موزه ایرماغنه تابع برنهراولوب، فرانسه‌ده آلچق بر یایله‌ده نبعانله، ابتدا غربه وبعده شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، (استه) و (نور) ایالتلرینی شق ایتدکدن صکره، بلجیقه‌یه دخول ایله، اورانك (هانیو) و (نامور) ایالتلرینی‌ده شق، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، نامور شهرنده (موزه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ۱۹۰ کیلومتره اولوب، ۸۵ کیلومتره‌لکی فرانسه طوپراغنده‌در. صوبی آزدر. — فرانسه‌ده نهر مذکور ایله (اوآزه) نهری آره‌سنده سامبره جدولی نامیله ۶۷ کیلومتره طولنده برجدول کشاد اولنمشدر.

سامبو (Sambo) آفریقای غربیده پورتکیز دولتنك مستملکاتندن (آنغوله) مملکتنك (بنکاله) ایالتنده و ۱۶۰۰ ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوزرنده بر خطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۵۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۰۰۰۰ کشیدر. اراضیسی پك منبت ومیاه جاریه‌سی چوقدر.

سامبوآن (Samboan) فیلیپین جزایرندن (قوبو) آطه‌سنك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۳۷۰ اهالیسی وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

سامبور (Sambor) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده و لمبرغك ۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (دنیپر) ك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۸۵ اهالیسی، دمیر یولی و پیکه فابریقه‌لریله طوز تصفیه‌خانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سامبهار (Sambhar) هندستانك راجپوتانه خطه‌سنده مروار ایله جایپور حکومت ممتازه‌لری آره‌سنده اوله‌رق، ۲۶°۵۲′ ایله ۲۷°۲′ عرض شمالی و ۷۲°۳۷′ ایله ۷۲°۵۶′ طول شرقی آره‌لرنده بر طوزلی کول اولوب، بوبی ۳۶ و اکی ۵ ایله ۱۶ کیلومتره آره‌سنده‌در. بو کولدن کلیتلی طوز اخراج اولنور.

— بو کولك جنوب شرقی ساحلنده وجایپورك ۶۱ کیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ۷۴۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۵۷۵ اهالیسی واردر.

سامبهال (Sambhal) هندستانك رحیلقند ایالتنده ومراد آبادك ۳۶ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۹۶۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۲۱۳۷۵ اهالیسی، پاموق منسوجات دستکاهلریله شکر، حبوبات، یاغ ودری تجارتی واردر. کوزل برقصبه اولوب، خانه‌لری طوغله‌دن معمول وجوارلری اورمانلرله ومزروعاتله مستوردر.

سامبیازه (Sambiase) ایتالیانك جنوبنده (قاتانزارو) ونام دیکرله (قلابره اولتریوره) ایالتنك (نیقاسترو) قضاسنده ونیقاسترونك ۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۸۵۹۰ اهالیسی وکوکوردلی ایلیجه‌لری واردر.

سامبیلیونغ (Sambilioung) بورنئوجزیره‌سنك جنوب شرقی قسمنده فلمنك دولتنك حمایه‌سی آلتنده بولنور بر حکومت اسلامیه اولوب، شمال جهتنده واقع (تابور) حکومت اسلامیه‌سیله برابر (برو) یاخود (براو) دینلن خطه‌یی تشکیل ایدیور. حکمی آلتنده بولنان بعض کوچك آطه‌لرله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۰۰۰ ایله ۳۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۰۰۰ ایله ۴۰۰۰۰ نفوس آره‌لرنده مختلف مقدارلرده تخمین اولنمشدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق واورمانلرله مستور اولوب، باشلیجه محصولاتی پرنج واو طرفلره مخصوص بعض اثماردر. آلتون، دمیر، کمور وسائر معدنلری چوقدر. خیلی بالدخی چیقار. مرکزندن بشقه درت قصبه‌سی دها واردر. اهالیسندن قوم حاکم اولان ملاییلر مسلم اولوب، طاغلرده ساکن اولان (دایاق) قومنك دخی اکثر افرادی دین اسلامی قبول ایتمشلردر. — مرکزی اولان (سامبیلیونغ) قصبه‌سنك ۲۵۰۰ اهالیسی واردر. (قوران) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ۴۵ کیلومتره یوقاریده واقعدر.

سامح پاشا { (حسن —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، وزرادن بولنمش اولان پدری عن اصل سلانیکلی ایدی. مکتب فنون حربیه‌دن ارکان حرب ضابطانی صنفنده نشأت ایدوب، علوم ریاضیه وهیئت وسائره‌ده وقوفی وار ایدی. فرانسز لسانه دخی آشنا ایدی. قطع مراتب عسکریه ایده‌رک، سلطان عبد العزیز خانك اواسط سلطنتلرنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمش؛ وارضروم، طرابلس غرب، کرید دیاربکر وسائر ولایتلر والیلکلرنده بولنه‌رق، ١٢٨٨ ده اوچ کون بحریه ناظری ومحاربه اثناسنده بر آره‌لق سرعسکر قائممقامی اولمشیدی. ١٣٠٧ تاریخنده درسعادتده وفات ایتمشدر. ترقی پرور، خیرخواه ومستقیم بر ذات اولوب، طرابلس غرب والیسی ایکن محرر فقیر ولایت غزته‌سی محرراکی مأموریتیله برمدت معیتنده بولندم.

سامرا { (سرمن‌رأی یاخود ساء من‌رأی‌دن مختصردر) بغداد ولایت وسنجاغنده، بغدادك ١٠٧ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نك صول کنارنده و(نهروان) دن مأخوذ جدوللرله اروا اولنور بر اووه‌ده واقع قضا مرکزی کوچك بر قصبه اولوب، وقتیله بیوك وپك معمور ومزین بر شهر وخیلی وقت خلفاء عباسیه‌نك پایتختی بولنمشدر. بو محلده پك قدیم بر شهر بولنوب، حتی سام بن نوح طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر. بعده خراب اولمشیدی. خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی سفاح بو شهرك خرابه‌لری قارشیسنده (انبار) ی و هارون الرشید دخی بر قصر بنا ایتمشلردی. خلیفه معتصم زماننده بغدادده عسکر پك چوق اولمغله، اهالیٔ شهر شکایت ایتدکلرندن، خلیفهٔ مشار الیه بو شهری بنا ایتدیروب، «کورن سوینیر» معناسیله (سرمن‌رأی) تسمیه ایتمش، وبرچوق جامعلر، سرایلر، بازارلر وسائر ابنیهٔ عظیمه ایله اعمار وتزیین ایده‌رك، عسکریله برابر اورایه انتقال، وبو شهری پایتخت اتخاذ ایتمشدی. خلفلری واثق، متوکل، منتصر، مستعین، مهتدی ومعتمد زمانلرنده دخی سامرا پایتخت قالوب، خلفاء مشار الیهمك هر بری برقات عمارت وتوسیع و تزیننه صرف مقدرت ایتمشدی. نهایت خلیفه معتضد بالله بغداده رجوع ایتمکله، سامرا امراء اتراکك فساد ومنافرتلرینه میدان قالوب، کوندن کونه خرابیته یوز طوتمش؛ ونهایت اهالیسی بسبتون چکیلوب، انقاضی بیله بغداده نقل اولنمشدی. بر روایتده خرابدن صکره (سرمن‌رأی) یرینه (ساء من‌رأی) دینلمکله سامرا بوندن غلطدر. بعضلری‌ده سامرا اسمنك (سرمن‌رأی) اسم عربیسندن اسکی اولوب، فارسیده «سامك طریقی» معناسیله (سامراه) تسمیه ایدلمش اولدیغنی التزام ایدیورلر. شمدیکی حالده بر قریه حالنده‌در.

سامری { (بن حیدری) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. تجارت طریقیله هندستانه کیدوب، (خانخانان) ك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

مشهور تر زنیکم و معروفتر زعار
درحیرتم که بهرچه مستور مانده‌ام

سامسوار { (Samesvar) هندستانك (نپال) و (پاتنه) خطه‌لری حدودنده (هیمالایه) سلسلهٔ کبیره‌سنك (جریاغاتی) قولنه منسوب بر طاغ اولوب، ٢٠′ ٢٧° ایله ٣٠′ ٢٧° عرض شمالی و ٤٥′ ٨١° ایله ١٩′ ٨٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، بویی ٧٥ واکی ١٨ کیلومتره‌در. ارتفاع وسطیسی ٤٥٧ متره اولوب، الك یوکسك محلی ٦٩٢ متره ارتفاعنده‌در.

سامسواری { (Samesvari) هندستانك شمال شرقی جهتنده آسام ایله بنکاله خطه‌لرنده بر نهردر، که (غارو) جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرق جنوبی‌یه ونهایت جنوبه طوغری آقه‌رق، ٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سورمه) نهرینه دوکیلور. بالیغی چوقدر.

سامسون { یاخود صامسون (Samson) اسرائیلیلرك اون ایکنجی حاکمی اولوب، بونلرك آلتنجی اسارتلری زماننده‌طوغمشدر. خارق العاده برقوته مالك اولوب، پك کنج ایکن بر آرسلانك حقندن کله‌رك آغزینی یرتمش، وغزه‌ده محبوس ایکن، شهرك قپولرینی سوکوب اوموزینه آله‌رق قاچمش اولدیغی ودها بونك کبی نیجه خوارق متواتردر. فلسطینیلرله محاربه ایدوب، بونلری دفعاتله مغلوب ایتمشدی. زوجه‌سی (دلیله) کویا قوتنك

صاچلرنده اولدیغنی کشف ایله، اویقوسنده صاچلرینی کسەرك، کندیسنی فلسطینیلره تسلیم ایتمش ؛ وبونلر کوزلرینی چیقارەرق ، طاالقاوق کبی قوللانمغه باشلامشلردی . آنجق برمدت صکره صاچلری اوزایوب اسکی قوتنی استرداد ایتمش اولمغله، برکون فلسطینیلرك طوپلانمش اولدقلری بر معبدك ستونلرینی طوتوب ییقمغله ، معبد دوشوب ، ایچنده بولنانلرله برابر کندیسی دخی انقاض آلتنه قالمش .

سامسون { (Samson) فرانسەنك اك مشهور آقتورلرندن اولوب ، برخیلی تیاترو اویونلری دخی یازمش ؛ و (قونسرواتوآر) دینلن تیاترو مکتبنده معلملك ایتمشدر. ١٧٩٣ ده سنت دنیسده طوغوب ، ١٨٨١ ده وفات ایتمشدر .

سامسوئه { (Samsœe) دانیمارقەنك (غاتغات) دکیزنده و یوتلاند خطه سیله (سلاند) آطه‌سی آرەسنده برآطه اولوب ، بویی ٢٦ واکی ١٠ کیلومتره ارلدیغی حالده ، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که زراعتله وبالیقچیلقله تعیش ایدرلر .

سامعا { (بیرام بیك) ایران شعراسندن وطائفهٔ اتراکدن اولوب ، تبریزلیدر . شو بیت اونکدر :

ما پا ز آرزوی دو عالم کشیده ایم
ازهر دوسر چوجاده بمنزل رسیده ایم

سامل { (مصطفی — افندی) متأخرین شعراء عثمانیەدن اولوب، سالف الترجمه جودت افندینك برادریدر . سرای همایونده تربیه اولنەرق، بعده دیوان همایون قلمنه ومؤخراً ترجمه قلمنه مأمور وخواجکان سلکنه داخل اولمش ؛ و ١٢٥٦ ده وفات ایتمشدر . بر دیوانچه‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

مژه‌ك کوز کوز ایدوب سامل کبی جسمم بوکونلرده
دلم حسرتله پك بیمار در چشم سیاهکدن

سام میرزا { شاه اسماعیل صفوینك اوغلی و ملوك صفویەنك ایکنجیسی اولان شاه طهماسبك برادری اولوب، شعر وانشاده کی مهارتیله مشهوردر . « تحفهٔ سامی » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر . ٩٣٩ تاریخنده برادری طرفندن خراسان والیلکنه نصب اولنەرق ، اواثناده وفات ایتمشدر . اشعارنده (سامی) تخلص ایدردی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

پابوس سك یار نکویم هوسم نیست
دردل هوسم هست ولی دسترسم نیست

سامنیوم { (Samnium) ایتالیانك اسکی بر خطه‌سی اولوب، قامپانیەنك شمالنده ولاتیومك شرقنده ایدی . الیوم اراضیسی (پرنجیپاتو اولتریوره) ایله (سانیو) ایالتلرینی و (آبروچه) ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدیور. اهالیسی سالف البیان (سابین) قومنه منسوب اولوب، جنکاور ونیم وحشی آدملر ایدی . بونلر برچوق وقت ایتالیاده‌کی یونانیلره معاشله عسکرلك ایدوب ، بعده سائر بعض اقواملە ومذکور یونانیلرله بالاتفاق، رومالیلره قارشی درت بیوك محاربه ایتمش ؛ وبونلره خیلی وقت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت مغلوب اولوب، مملکتلری ضبط اولنمشدی . بونلری رام ایتدکدن صکره رومالیلر بتون جنوبی ایتالیایی سهولتله اله کچیرمشلردر .

ساموآ { (Samoa) بحر محیط کبیرك (پولینسیا) قسمنده (تونغه) جزایرینك شمال شرقیسنده ، ١٣° ٣١′ ایله ١٤° ٣٠′ عرض جنوبی و ١٧٥° ٥′ ایله ١٧٠° ٢٩′ طول غربیده واقع بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب ، ٣ بیوك ایله بونلرك شرق جهتنده ٣ کوچك که جمعاً ٦ آطه‌دن مرکب اولدیغی حالده ، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٨٧ مربع کیلومتره اولوب ، ٣٤١٤٤ اهالیسی واردر . اك بیوکلری غرب جهتنده بولنان (ساوایی) جزیره‌سی اولوب، دیکرایکی بیوکی (اوپولو) و(توتوییلا) تسمیه اولنور . جمله‌سی اراضئ برکانیەدن متشکل اولوب، (ساوایی) نك اورته‌سنده‌کی برکانك یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر آتش‌افشان بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. اکثر برکانلرینك آغزلری صو ایله طولمشدر . اك مرتفع ذروه‌لری ١٣٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیور . ساحللری دوز ایسه‌ده ، اکثر محللرنده قیا و صیفلرله محاطدر . باشلیجه لیمانی (آپیا) اسمیله معروف اولوب، (اوپولو) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقعدر . نباتاتی پك قوتلی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستوردر.

وساحله قدر اوزانان اتكلرى دائما زمردكبى كورينور. على الخصوص (تولوئيلا) جزيره‌سى جمله‌سندن كوزل اولوب، هله (يانغو يانغو) ليمانى پك لطيف وشايان تصوير موقع ومنظره‌لرى حاويدر. هوالرى پك كوزل ولطيف اولوب، مايسدن تشرين ثانى‌يه قدر سورن قوراقلق موسمنده ياغمورلر سيرك ياغار وجنوب شرقى جهتندن سرين بر روزكار اسر. كانون اولدن نيسانه قدر دوام ايدن ياغمور موسمنده ايسه صيجاق زياده اولوب، چوق ياغمور ياغار؛ واكثريا غرب روزكارى اسوب، فرطونه وبورالرى دخى پك صيقدر. مارتده جنوب غربيدن اسن شدتلى روزكارلر بعضاً پك دهشتلى فرطونه‌لرى موجب اولور. قوراقلق موسمنده ميزان الحراره‌نك درجهٔ وسطيه‌سى ٢٥° وياغمورلر موسمنده ٢٨° در. بو ايكنجى موسمده بعض صيتمه‌لر وقوع بولورسه‌ده، عموميت اوزره هوا صاغلام اولوب، بو آطه‌لرده براشن آوروپاليلر پك چوق معمر اولورلر. نباتات وحيواناتجه تونغه جزايرينه مشابه اولوب، او اقليمه مخصوص نباتات محصولات انواعى حاصل اولور. اخيراً تشكل ايتمش اولان بر آلمان زراعت وتجارت شركتى پاموق، شكر قامشى، پرنج وقهوه زراعتنى دخى ادخال ايتمشدر. آوروپاليلرك ورودنده يرلى مه‌لى حيواناتى طوموز، كوپك، فاره وبرقاچ نوع يراسه‌دن عبارت ايدى. قوشلرى پك چوقدر. اهاليسى صرف پولينسيان جنسنه منسوب ايرى وتندرست آدملر اولوب، اولدقجه مونس وذكى آدملردر؛ آنجق ذوق واكلنجه‌يه انهماكلرى زياده اولوب، طوپراقلرى‌ده كنديلكندن محصولات كافيه ويرديككندن، تنبل آليشه‌رق، سعيه استعدادلرى يوقدر. بو آطه‌لر ابتدا ١٧٢٢ ده (روكون) طرفندن كشف، و ١٧٦٨ ده بوكنويل طرفندن زيارت، و (بحريون جزايرى Iles de Navigateurs) تسميه اولنه‌رق، بعده دها بر چوق بحريون ساحللرينه اوغرامشلرسه‌ده، بونلرك هيچ برى ايچ طرفلرينى كزه‌مه‌مشيدى. نهايت قرن حاضر ميلادى اوائلنده بر طاقم انكليز وفرانسز ميسيونرلرى بو آطه‌لرده يرلشوب، اهالى‌يه صورتا خرستيان دينى قبول ايتديرمش؛ وآوروپايه جزايرك احوال داخليه‌سنى طانيتديرمشلردر. يالكز (تاوه) جزيرهٔ صغيره‌سنك اهاليسى دين قديملرنده قالوب، ديكرلرى اسماً پروتستان وبعضلرى قتوليك اولمشلرسه‌ده، حقيقتده بونلر دخى اعتقادات قديمه‌لرندن واز كچه‌مه‌مشلردر. ميسيونرلرك دلالتيله ١٨٣٠ تاريخندن برى انكلتره حكومتنه تقليداً بر حكومت مشروطه تشكيل ايدرك، كندى رؤسالرى بيننده برقرال انتخاب ايتمشلرسه‌ده، اونه‌دن برى انكلتره دولتى ايله ممالك مجتمعه جمهوريتى امور داخليه‌لرينه مداخله ايدرك، اكتساب قوت ونفوذ ايتمكه چاليشمقده درلر. اخيراً آلمانيه دولتى قاريشوب، بو اوچ دولت كندى مقصدلرينى ترويج ايچون، مملكتده لاينقطع داخلى فسادلر توليد ايتمكده‌درلر. عاقبت آلمانيه پولتيقه‌سى غالب كلوب، بركون بو آطه‌لرك آلمانيه مستملكاتى صره‌سنه كيره‌جكلرى مظنوندر.

ساموتراك (Samothrace) [«سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

ساموس (Samos) [«سيسام» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سامون (Samon) آوستريا‌ده‌كى اسقلاوونيه خطه‌سى قراللرندن اولوب، عن اصل فرانق قومنه منسوب، بر تاجر اولديغى حالده، ميلادك ٦٣٠ تاريخلرنده لاجل التجاره اسقلاوونيه‌ده بولنمغله، بو مملكته هجوم ايدن (آوار) لره قارشى محاربه ايدرك، كوستردیكى شجاعت وتدبير آوارلرى دفع ايتديككندن، اهالى طرفندن قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ٣٥ سنه كمال عدالتله اجراى حكومت ايتمشدر.

ساموید (Samoïèdes) آوروپا روسیه‌سنك شمال شرقى جهتيله سيبريه‌نك شمال غربى قسمنده ساكن برقوم اولوب، اقوام تورانيه‌دن معدود در. بعض محققين بونلرك تركلر وفينو آلرله قاريشيق مغوللردن عبارت اولدقلرينى التزام ايتمشلردر. اورال سلسلهٔ جبالى قسم شماليسنك ايكى جهتنده بولنوب، آوروپا قطعه‌سنده ٤٢° طول شرقى‌يه قدر واريرلر، وعلى الخصوص شمالى آق دكيز اسكله‌لرندن (مزن) قصبه‌سى جوارلرنده بولنورلر. آسياده ٩٨ طول شرقيده واقع (تايمير) قوينه قدر اوزانيرلر. سيبريه‌ده جنوباً ٥٦° عرض شمالى درجه‌سنه قدر اينرلرسه‌ده ٦٤° درجه‌سندن آشاغى بولنانلرى

ترکلشمشلردر . بو اقالیم واسعه‌ده کشت وکذار ایده‌رك ، بوزلی وقارلی توندره‌لرده خیمه قوران واکثریا منجمد اولان سواحل وانهارده بالیق آولیان قوم مذکورك افرادی ۱۵۰۰۰ ایله ۲۲۰۰۰ آره‌سنده تخمین ایدلمکده اولوب، یالکز ۵۳۷۰ ی آوروپاده وقصوری سیبریاده‌در. نیم وحشی برحالده یاشایوب، اسماً خرستیان ایسه‌لرده ، حقیقتده اسکی اعتقادلرینی محافظه ایده‌رك، حیوانات مختلفه‌یی تصویر ایدر بعض قبایتلره عبادت ایدرلر؛ وجن وپریلره وارواح امواتله مناسباته اینانیرلر. رئیس روحانیلری طبیبلك وسحربازلق دخی ایده‌رك ، جنلره قارشی سحرلر وطلسملر یاپه‌رق خسته‌لری ایی ایتمك ادعاسنده بولنورلر . قیصه بویلی، طوپاج بدنلی وتاتار چهره‌لی آدملر اولوب، کوزلریله صاچلری سیاه وصقاللری پك سیرکدر. (رن) دینلان برنوع مأنوس کیکدن سوریلری اولوب، بوحیوانه قیزاقلرینی دخی چکدیررلر، واکثریا آوجیلق وبالیقچیلقله یاشارلر. رن دریسندن معمول پك سوسلی اثواب کییرلر .

ساموئل [علاوه‌ده « اشموئل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساموئیلوفقه (Samoïlofka) روسیه‌ده (ساراتوف) ایالتنك (بالاخوف) قصاسنده و بالاخوفك ٥٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك بر قریه اولوب، ۹۵۹۰ اهالیسی، سنه‌ده ایکی بیوك بازاری، بغدای تجارتی وبر چوق دکرمنلری واردر .

سامی (مصطفی — بك) اعاظم شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، آربه امینی عثمان افندینك اوغلی اولمغله، (آربه امینی زاده) دینمکله دخی معروفدر . سلطان محمود اول زماننده وقعه‌نویس اولوب، ۱۱٤٦ ده وفات ایتمشدر . اشعاری کلفتلی اولوب ، سلاستدن عاری ایسه‌ده، استادان شعرادن معدوددر . بیوك دیوانی مطبوعدر . شو بیت اونکدر :

نه در سودی بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ویرمز متاع مستعاری دوش دلالك
نه ممکن پیرو اولمق نابیء استاده ای سامی
سواد نایجادر مشق شعری کلك اطفالك

سامی ایران وهندستان شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی نیشاپورلی اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده شاه طهماسب صفوی زمانه‌دك خراسانده شعر وادبله مشهور بولنمشدر . شو بیت اونکدر :

دیده را کفتم که در رویش بکستاخی مبین
کفت کستاخی نبا شد عین مشتا قیست این

— ایکنجیسی (نصیر الدین) قزوینلی اولوب ، ۹٥٦ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

سخن کنم بهمه جازبیوفایی او
که تا کسی نکند میل آشنایی او

— اوچنجیسی (خواجه عبدالله) من اصل (قهپایه) اتراکندن اولوب، لاهورده طوغمش، وشاهجهان آباده تربیه اولنه‌رق، میرزا بیدل ایله صحبت ایتمش ایدی . ۱۱٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

مددی کرد پس ازمرك سیه بختیء ما
سرمه کردیدم ودرچشم سیا هش رفتم

— دردنجیسی (لطفعلی بیك) من اصل چرکس امراسندن ایدی . شو رباعی اونکدر :

بر فتار آورد چون ناز آن سرو خرامانرا
زرفتن باز میدارد حجالت آب حیوانرا
نکاهت برسرنا زست ماز امروز میترسم
که بر کرداندازقتل من آن برکشته مژکانرا

— بشنجیسی شاه اسماعیل صفوینك اوغلی صاحب تذکره سام میرزادر . [« سام میرزا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سامی هندستانك کجرات خطه‌سنده (رادامپور) حکومت ممتازه‌سنه تابع ورادامپورك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر قصبه اولوب ، ۲۳۷٥ ی مسلم اولمق اوزره ، ٥۳۰٥ اهالیسی واردر .

سامی افندی متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذات اولوب، برنجیسی بعض وزرانك کتابت خدمتنده بعد الاستخدام ، بر آره‌لق مأموریت مخصوصه ایله ویانه‌یه عزیمت، ودعوتنده آمدی اوطه‌سی خلفاسی سلکنه داخل اوله‌رق، بعده تقویمخانه نظارتنه، صکره زراعت مجلسی اعضالغنه نصب ایدلمش؛ و ۱۲٦۳ ده مصلحتکذارلقله ویانه‌یه و بعده سفارتله برلینه اعزام، و ۱۲٦٦ ده

طهران سفارتنه نصب اولنمش؛ ودرسعادته عودتله ١٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر غزلندندر:

کل بلبل و بلبلده دیکندن متأذی
بو باغده هیچ قیدن آزاده بولنمز

— ایکنجیسی اندرونی سامی یاخود عزت افندی دینمکله معروف اولوب، سلطان سلیم خان ثالث دورنده اندرون همایونده بولنمش؛ وسلطان محمود خان ثانی دورنده چراغ بیوریلارق، ١٢٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

حالمی بن بیلەمم نەمدر ایدن فاش هله
سامینك اشك تردیدهٔ غمدیده سیدر

سامی پاشا (ابو بکر —) وزرای دولت عثمانیه‌دن وشعرادن اولوب، عثمان پاشانك اوغلیدر. سلطان عبد الحمید خان اول دورنده ١١٩٨ ده رتبهٔ وزارتله سلستره ایالتنه و سلطان سلیم خان ثالث دورنده ١٢١٣ ده یوسف ضیا پاشانك اثنای صدارتنده قائممقاملق مسندینه وبعده بعض ایالتلره نصب اولنه‌رق، صکره معزولاً مسقط رأسی اولان اغریبوزده اقامت ایتمکده ایکن ١٢٢٩ ده اوراده وفات ایتمشدر. بر دیوانچه‌سی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

رند اولان یکسان بیلور هجر ایله دور وصلی
یوله صایمز حال حرمانده کنز فرصتی
ای اولان کاشانهٔ نخوتده سرمست غرور
برده فکر ایت خاك ذلتده خمار محنتی

سامی پاشا (عبد الرحمن —) اعاظم وزرای دولت علیه‌دن وار. باب علم وادبدن بر ذات اولوب، ١٢١٠ تاریخنده مورەنك مرکز ایالتی بولنمش اولان (طرابولیچه) قصبه‌سنده طوغمشدر. پدری اورانك مشایخ ومدرسیننڭدن شیخ احمد نجیب افندی اولوب، صاحب ترجمه پدرلرینك درسندن استفاده، وعربی وفارسی ادبیاتیله علوم متداوله‌یه وحقایق تصوفه کسب وقوف ایتمشدی. ١٢٣٦ ده یونان وقوعاتی اثناسنده سائر قصبه‌لر صره‌سنده طریپولیچه دخی آلتی آی محاصره آلتنه قالدقدن صکره، صاحب ترجمه پدری وسائر افراد عائله‌سیله برابر عصاتك ید اسارتنه کچوب، پدری بو وقعه‌ده شهید اولمش؛ وکندیلری بر خیلی مدت اسارتده قالدقدن صکره، ١٢٣٩ ده قورتلوب، مصره هجرت ایتمش؛ واو صره‌ده موره‌نك تخلیصنه متهیٔ عزیمت بولنان ابراهیم پاشا مرحومك خدمت کتابتنه کیروب، معیتنده موره‌یه عودت ایلمش؛ وغالبانه موره‌نك هر طرفنه کیریلوب، اعادهٔ اسایش اولندقدن صکره، آوروپانك تکلیفی اوزرینه، ١٢٤٣ ده ابراهیم پاشا اوراسنی ترکله مصره عودت ایتدیکنده، صاحب ترجمه دخی برابر کیدوب، ١٢٤٥ ده مصر وقایعی نظارتیله برابر مجلس ملکیه اعضالغنه، و ٤٧ ده محمد علی پاشا مرحومك باش معاونلکنه تعیین اولنمشدی. ١٢٥٧ ده برای مکالمه مصر جانبندن مرخص صورتیله وبنه او سنه سعید پاشا مرحومك معیتیله و ٥٨ ده دخی ایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله درسعادته کله‌رك، مصره عودتدن صکره، ٥٩ ده برای تبدیل هوا ایتالیایه واورادن فرانسه وانکلتره‌یه سیاحت ایتمش؛ ومصره عودتندن صکره ١٢٦٥ تاریخنده وعباس پاشانك والیلکی اوائلنده جانب باب عالیدن ترحاله متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، مصردن بسبتون قطع مناسبتله، محل مأموریتنه عزیمت ایلمش ایدی. ١٢ سنه بو مأموریتده قالوب، ١٢٦٧ ده مشیریت رتبه‌سیله عموم روم‌ایلی مفتشلکنه مأمور اوله‌رق، ٦٨ ده بوسنه والیلکنه نصب، ومحل مأموریتنه متهیٔ عزیمت ایکن، طربزون والیلکنه تحویل اولنمش؛ وبنه او سنه طربزوندن بالاستعفا، درسعادته عودتنی متعاقب، ودین ایالتنه تعیین بیوریله‌رق، قریم محاربه‌سی اثناسنده اوراده بولنمش؛ و ١٢٧٢ ده مجلس تنظیمات اعضالغنه نصب، ودرسعادته جلب بیوریلارق، ٧٣ اوائلنده ادرنه والیلکنه نصب، وسکز ماه صکره ینه مجلس تنظیمات اعضالغنه اعاده بیورلمش؛ ومتعاقباً معارف نظارت جلیله‌سنه تعیین بیوریلوب، ١٢٧٤ اواخرنده کرید وقوعاتی ظهور ایتدیکنده، معارف نظارتنه انضماماً کرید والیلکنه نصب اولنمغله، موفقیتی اوزرینه نشان امتیازله تلطیف اولنه‌رق، ١٢٧٥ ده معارف نظارتنه عودت ایتمش؛ و ٧٨ ده نظارت مشارالیهادن انفصال ایله، کوشه نشین عزلت ایکن، ٧٩ ده

بعض مصالح ذاتیه ایچون مصره کیدوب، او اثناده مصری تشریف همایون واقع اولمغله ، مجلس والا اعضالغنه نصب، و مؤخراً مجالس عالیه‌یه مأمور بیورلمشیدی. بو وجهله سلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خان حضراتی دورلرنده بر خیلی مهم مناصبده بولندقدن صکره، پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلری دورنده ۱۲۹۳ ده کشاد بیوریلان مجلس اعیانه دخی نصب بیوریله‌رق، ۱۲۹۵ ده ارتحال ایلمشدر. السنهٔ شرقیه‌یه بحق واقف اولوب، اکثر اوقاتنی مطالعه ایله کچیردی. شعر وانشاده مهارت‌نامه‌سی اولوب، مطبوع بعض منشآت واشعاری وتصوفه متعلق «رموز الحکم» عنوانیله بر رسالهٔ عارفانه‌سی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

حسرتکله جام داغ لاله‌در چشمانمه
قطرهٔ می لعلسز لخته‌در چشمانمه

تار وپودی رشتهٔ مدح نکاهمدر بنم
سامیا بو نو غزل برکاله‌در چشمانمه

سامیه { امم — (Peuples Sémitiques) اك متمدن امم عالمك منقسم بولندقلری زمره‌لرك بری اولوب، سام ابن نوح (عم) ه نسبتله بو اسمله تسمیه اولنمشلردر. امم سامیه‌نك اصل مبدأ ومنشئی دجله وفرات وادیلری اولوب، اورادن بحر الشام سواحلنه و جزیرة العربك ایچنه انتشار ایتمشلردر. امم سامیه باشلیجه: آثوریلر، کلدانیلر، سریانیلر، عبرانیلر، فنیکه‌لیلر و عربلردن عبارت اولوب، عمالقه و نبطیلر وعربلرك منقسم بولندقلری اقوام قدیمهٔ مختلفه‌نك جمله‌سی امم مذکوره شعباتندن ایدیلر. امم سامیه افرادینك سیماجه امم آریانیه‌دن فرقلری اولمیوب، قفالری پك منتظم وچهره‌لری دوزکوندر. آنجق لسانجه امم آریانیه ایله پك آز مناسبتلری اولوب، بربرلرندن پك اسکی زمانلرده آیرلمش اولدقلری آکلاشیلیور. امم سامیه‌نك اك اول مدنیته نائل اولانلری آثوریلر وکلدانیلر اولوب، بونلرك دخی مدنیت وصنایع ومعارفی دجله وفرات مجراسی وبصره کورفزی طریقیله مناسبات تجاریه‌ده بولندقلری هنددن آلمش اولملری مظنوندر. هر حالده بونلر یالکز سائر امم سامیه‌دن دکل آوروپاده‌کی امم آریانیه‌دن دخی چوق اول اویانوب، بعده فنیکه‌لیلر ومصریلر دخی طریق مدنیتده ترقی ایتمکله، بونلردن مدنیت یونان وروما یه کچمشیدی. امم آریانیه لسانلری آره‌سنده‌کی مناسبت ومشابهت او قدر چوق ایدی، که بر لسانك شعبه‌لری عد اولنه بیلوب، اکثر قواعد صرفیه‌لری بیله مشترکدر. السنهٔ سامیه‌نك اك اسکیسی سریانی ویا کلدانی لسانی اولدیغنه ذاهب اولانلر وار ایسه‌ده، بربرینه مشابهتلری اولان لسانلر اکثریا اورته‌دن قالقوب اونودلمش بر لسان قدیمدن متشعب فرعلر حکمنده اولدیغندن، السنهٔ سامیهٔ مذکوره‌نك دخی بزه واصل اولمامش دیکر برلسان قدیمك فروعی اوله‌جقلری و بناء علیه هیچ بری دیکرلرندن قدیم اولمدیغی شبهه‌سزدر. السنهٔ سامیه‌دن الیوم موجود ومستعمل اولانی یالکز لسان عربی اولوب، دیکرلرندن هیچ بری هیچ بر یرده تکلم اولنمامقده‌در. اسکی آثوریلرك، کلدانیلرك، سریانیلرك، فنیکه‌لیلرك وعبرانیلرك احفادی اکثریت اوزره عربلشوب، ممالکتلرنده بوکون لسان عربی استعمال اولنیور. دیکرلرندن اك زیاده معلوم اولانلری عبرانی وسریانی لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده بعض کتب مقدسه وسائره بولنقده اولدیغندن، وعلی الخصوص سریانیجه ظهور اسلام صره‌سنده وخلافت عباسیه زماننده دخی سوریه وعراق خرستیانلرینك لسان ادبیسی بولنوب، اکثر کتب یونانیه دخی عربی‌یه نقل اولنمازدن اول سریانیجه‌یه ترجمه اولندیغندن، بو ایکی لسانك ادبیاتی وقواعد صرفیه‌لریله لغتلری تمامیله حفظ ووقایه اولنمشدر. کلدانیجه‌ده دخی بعض کتب مقدسه ترجمه‌لری بولنوب، بو دخی بر درجه‌یه قدر محفوظدر. اك مجهوللری آثوریلرله فنیکه‌لیلرك لسانلری اولوب، بو ایکی لسانده یالکز بعض آثار عتیقه خطوطی بولنیور. حتی آثوریلر لسانك السنهٔ سامیه‌دن اولدیغی بیله یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مشکوك اولوب، اخیراً تبین ایتمشدر. امم سامیه‌نك قوللاندقلری خطوط دخی بربرلرینه پك قریب اولوب، جمله‌سی صاغدن صوله یازیلیر. صره‌لری (ابجد) ترتیبنه کوره اولوب، اسملری دخی بربرلرینه مشابهدر. بونلردن سریانی وعربی خطلرنده حرفلر بربرلریله متصل یازیلوب، دیکرلری حروف منفصله ایله یازیلیر. اسکی مصریلر یعنی قبطیلر، طائفهٔ رهبانه مخصوص واشارات ورموزاتدن عبارت اولان هیروغلیف خطیله اکتفا

ایده‌میوب، فنیکه‌لیلرك خطنی استعاره ایتدکلری کبی، اسکی یونانیلر دخی سائر آثار مدنیتله برابر خطی دخی فنیکه‌لیلردن آلوب، بو وجهله السنهٔ سامیه خطی سائر لسانلره دخی تعمیم اولنمش؛ وآنجق قبطیلر ویونانیلر حروف مذکوره‌یی صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردی. یونانیلردن رومالیلره کچوب، بو وجهله الیوم بتون آوروپا امم متمدنه‌سنك استعمال ایتدکلری لاتین حروفی اساساً فنیکه حروفندن مأخوذ وامم اسلامیه‌نك قوللاندقلری حروف عربیه ایله براصلدن منشعبدر. آوروپا متأخرین مستشرقینی السنهٔ سامیه ایله خیلی توغل ایتمکده اولوب، مشهور ارنست‌رنان بولسانلر بیننده‌کی مناسبات حقنده ایکی بیوك جلددن مرکب معتبر برکتاب یازمش؛ ودیکر برذات عبرانی، کلدانی، سریانی وعربی لسانلرینك مشترك ومقایسه‌لی صرفنی یازمشدر.

سان (San) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده بر نهردر، که (بسکید) طاغنك شمالی اتکندن نبعانله، شمال غربی‌یه، بعده شماله، صکره شرقه ونهایت ینه شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۴۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن وبرچوق چایلر آلدقدن‌صکره، صاغدن ویستوله ایرماغنه دوکیلور. ۱۲۰ کیلومتره‌لکی سیر سفاینه صالحدر. حوضه‌سی ۱۵۳۷۰ کیلومتره وسعتنده‌در.

— بو اسمله ینه آوستریانك (استیریا) خطه‌سنده دخی (صاوه) نهرینه تابع برچای اولوب، مجراسنك طولی ۱۰۰ کیلومتره‌یه قریبدر.

سان پاؤلو (San Paolo) آفریقانك ساحل غربیسنده جنوبی کینه‌ده‌وهمنامی اولان برکوچك آطه‌نك قارشیسنده اوله‌رق ۸°۵۵′ عرض جنوبی ایله ۱۲°۲′ طول شرقیده ۷۰۰۰ اهالی‌یی حاوی برقصبه اولوب، آفریقای غربیده‌کی پورتکیز مستملکاتنك مرکزیدر. ایکی قلعه‌سی وآمریقای جنوبینك باهیا وریوده‌ژانیرو اسکله‌لریله پك ایشلك تجارتی واردر. پورتکیز دولتی بو قصبه‌یی منفا اتخاذ ایتمشدر.

سان پاؤلو [«سائو پاؤلو» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

سان پیترو (San-Pitro) ایتالیاده ساردنیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قربنده برکوچك آطه اولوب، ۱۱ کیلومتره بوی، ۷ کیلومتره اکی و ۳۰۰۰ اهالیسی واردر.

— بو اسمله ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغنده اوترانته ایالتنده واوترانته‌نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده دخی ۸۰۰۰ اهالی‌یی جامع برقصبه اولوب، لاجل التفریق (سان پیترو ابن قالابره) دینلیر. ناپولی قرالی آراغونلی فردیناند بونی حوارلریله برابر بردوقه‌لق اتخاذ ایده‌رك، مشهور آرناؤد اسکندر بکه ویرمشیدی.

سانتارم (Santarem) پورتکیزك استرمادوره ایالتنده ولیسبونه‌نك ۱۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (تاج) مجراسنك صاغ طرفنده واقع برتپه‌نك اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۹۰۰۰ اهالیسی، لیسبونه‌یه قدر مدنظری و(القصبه) اسمیله عربلردن قالمه برقلعه‌سی واردر. برخیلی وقت پورتکیز قراللرینك مقری بولنمشدر.

سانتاندر (Santander) اسپانیانك اسکی قستیله خطه‌سنده و مادریدك ۴۰۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (بیسقایه) کورفزنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، لیمانی، ۲ قلعه‌سی، بحریه مکتبی، دولته مخصوص کمی دمیریله طوپ و سائره دوکمخانه‌سی، توتون، شکر، شاپقه، کاغد، تولبند ومسکرات فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوارلرنده دمیر معدنی واردر.

— سانتاندر ایالتی شمالاً بیسقایه کورفزیله، غرباً آستوریه، شرقاً بیسقایه، جنوباً دخی بورغوس وپالنسیا ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۴۶۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۴۶۹۹۶ کشیدر. اراضیسی آز منبت اولوب، سواحلنده چوق بالیق صید اولنور.

— بو اسمله آمریقای جنوبینك (قولومبیا) جمهوریتنده دخی برایالت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲۲۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۳۲۱۷۸ کشیدر. مرکزی ۱۱۲۵۵ اهالی‌یی جامع (بوقامارنغه) قصبه‌سیدر.

سانتو آنطونيو ده تيژوقو (Santo-Antonio-de-Tijuco) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (ميناس ـ جرائس) جمهوريتنده و (ريو ده يانيرو) نك ٥٥٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (اسپيناسو) طاغنده وديا ـ مانتينه قضاسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسی واردر.

سانتو دومينغو (Santo Domingo) آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتی) جزيره‌سنك جنوب شرقی ساحلنده اوله‌رق (پورت‌اوپرنس)ك ٣٢٠ كيلومتره شرقنده و(اوزان) نهری منصبنده كوزل بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسی وار در. مقدما هايتی جمهوريتنه تابع ايكن، ١٨٤٣ تاريخ ميلاديسندن بری آيريجه بر جمهوريت صورتنده اداره اولنقده‌در. [«هايتی» ماده‌سنده مراجعت اولنه.]

سانتورين (Santorin) يونانك (كيقلاده) جزايرندن براطه اولوب، (يوسی) جزيره‌سنك جنوبنده ٣٦° ٢٢′ عرض شمالی ايله ٢٣° ٨′ طول شرقيده واقعدر. بويی ١٥ واكی ٧ كيلومتره اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسی واردر. بر هلال رسمنده اولوب، اسكی بر بركان اغزينك صوبك اوستنه چيقمش نصفندن عبارتدر. طوپراغی اراضیٔ بركانيه‌دن اولوب، منبتدر. باشليجه محصولاتی اوزوم، ذخاير وپاموقدن عبارتدر. اسم قديمی (ترا) در. مركزی اولان (تيره) قصبه‌سی بو آطه ايله نيوا، آمورغوس واناقه اطه‌لرندن مركب بر قضانك مركزيدر.

سانتوس (Santos) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (سانتوپاؤلو) جمهوريتنده و (سانتو ـ پاؤلو) شهرينك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق، (سنت‌ونسان) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسی، كوزل ليمانی ومشهور برنج و ميوه اخراجاتی واردر.

سان تومه (San Thomé) آفريقای غربيده كينه كورفزی داخلنده (لوپز) برونينك ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده پورتكيز مستملكاتندن بر آطه اولوب، ٠° ٢٥′ عرض شمالی ايله ٥° ٢٤′ طول شرقيده واقعدر. اراضيسی طاغلق اولوب، اك مرتفع نقطه‌سنك ٢٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. هواسی غايتله صيجاق وآغير اولوب، آنجق طوپراغی پك منبت ومحصولداردر. آطه‌نك ٢٠٠٠٠ و مركزی اولان همنامی اسكله‌نك ٢٠٠٠ اهاليسی واردر.

سانته‌فه (Santa-Fé) ممالك مجتمعه‌نك (يكی مكسيقه) جمهوريتنده و ٣٦° ١٢′ عرض شمالی ايله ١٠٧° ١٣′ طول غربيده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسی وجوارلرنده كومش وآلتون معدنلری واردر. بتون جمهوريتك مركز تجارتی ايسه‌ده، منظره‌سی پك قسوت انكيزدر.

— آرجنتين جمهوريتنده (پارانه) ايله (ريوسالا ـ دو) نك ملتقاسنده دخی بو اسمله همنامی اولان ايالتك مركزی برقصبه اولوب، ١٠٣٢٤ اهاليسی واردر.

— (سانته‌فه) ايالتی شرقاً (انتريوس)، جنوب شرقی جهتندن (بوئنوس آيرس)، جنوب غربی جهتندن (سانلويی)، شمالاً دخی (قوردووه) ايالتلريله محاط اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ٥٣٩٧٧ مربع كيلومتره واهاليسی يالكز ٨٩٢١٨ كشيدر.

[بو اسم سائر اسملرله مركب اوله‌رق ديكر بر قاچ شهر وقصبه‌يه دخی علم اولمشدر. تركيبلرينك قسم ديكرينه مراجعت بيوريله.]

سانته قاترينه [«قاترينه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سانته قروز (Santa-Cruz) اسپانيايه تابع و آفريقانك ساحل غربيسی قارشيسنده واقع (قناريه) آطه‌لرندن (يعنی جزاير خضرادن) تنريف جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسی وار در. جزاير مذكوره‌نك مركز اداره‌سی اولوب، كوزل منظره‌سی، ايكی قلعه‌سی وكليتلی شراب تجارتی واردر.

سانته قروز (Santa Cruz) آمريقای جنوبيده (بوليويا) جمهوريتی ايالاتندن اولوب، شمال غربی جهتندن (لاپاز)، جنوب غربی جهتندن (قوشاباب)، جنوباً شوكيساقه ايالتلريله، جنوب شرقی جهتندن (شيكيتو) وشرقاً وشمالاً دخی (موقسو) اقوامنك اراضيسيله محاطدر. مساحهٔ سطحيه

سى ١٦١ ٣٧٣ مربع کیلومتره اولوب، ١٥٣ ١٦٤ اهالیسی وار در. مرکزی همنامی اولان قصبه‌در. طاغلری واورمانلریله انهاری چوقدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلیدر. اکثر اهالیسی یرلی وحشیلردن عبارتدر. محصولاتی: پرنج، مصر، شکر وسائره‌دن عبارت اولوب، بالی، کراسته‌سی وآو حیواناتی دخی چوقدر. — مرکزی اولان سانته‌قروز قصبه‌سی (غواپی) نهری اوزرنده و(لاپاز)ك ٤٥٠ کیلومتره شرقنده واقع اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانته‌قروزآطه‌لری (Iles Santa-Cruz) بحر محیط کبیرده ٨°٣٠′ ایله ١٢°١٥′ عرض جنوبی و ١٦٣°٢٠′ ایله ١٦٧°٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده برطاقم آطه‌لر اولوب، اك بیوکلری: سانته قروز (ونام دیکرله اکوند)، وانیقورو، اسبوالوو، دون، ادری، شری، میتره و برول آطه‌لریدر. ١٥٩٥ تاریخنده اسپانیول (مندانه) طرفندن کشف وبواسمله تسمیه اولنمش ایکن، ١٧٦٧ ده انکلیز قپودانلرندن (قارتره) بو آطه‌لری زیارت ایده‌رك، ایلك کشفلرندن خبری اولمامغله، (قرالیچه شارلوته اطه‌لری) اسمیله تسمیه ایتمشدر.

سانته‌مارته (Santa-Marta) قولومبیا جمهوریتنك (ماغدالنه) ایالتنده و ١١°١٩′ عرض شمالی ایله ٧٦°١٩′ طول غربیده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، اوچ قلعه‌سی وسربست لیمانی واردر.

سانته ماریه (Santa-Maria) پورتکیزك الده بولنان (آسور) جزایرندن بری اولوب، (سان میکل) جزیره‌سنك جنوبنده واقعدر. بویی ٢٠ واکی ١٢ کیلومتره اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. مرکزی همنامی اولان قصبه‌در.

سانته ماریه دی قاپوآ (Santa-Maria-di-Capua) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و(قاپوآ)نك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانتیاغو (Santiago) اسپانیاده غالیچه خطه‌سنك قورونیه ایالتنده وقورونیه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق مادریدك ٥٠٨ کیلومتره شمال غربیسنده و(سار) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ٢٩٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، سنت ژاقك قبرینی حاوی بیوك بر کلیساسی، دانتله فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری و بت وتسبیح تجارتی واردر. وقتیله غالیچه‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو (Santiago) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٣٣°١٦′ عرض جنوبی و ٧٣°٨′ طول غربیده و(ماپوشه) نهری اوزرنده اوله‌رق یوکسك بر یابلده واقعدر. کوزل ومنتظم بر شهر اولوب، ١٨٩ ٣٣٢ اهالیسی، دار الفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، بانقه‌سی، اورته‌سنده کوزل بر میدانی، مصنع بر کلیساسی، مفرح تفرجکاهی، کوزل بر کوپریسی، دمیر یولی، چینی و مرانغوزلغه متعلق مصنوعاتی وسراجخانه‌لری واردر. بتون شیلی تجارتنك مرکزیدر. هواسی صاغلام وغایتله لطیف اولوب، آنجق زلزله‌لری کثیر الوقوعدر. بو شهر ١٥٤١ تاریخ میلادیسنده (پدرو ده والدیه) طرفندن تأسیس اولنمشدر. — جمهوریت مذ کوره‌نك منقسم بولندیغی ایالاتدن برینك‌ده مرکزی اولوب، سانتیاغو ایالتی شمالاً آقونقاغوآ، غرباً والپارزو، جنوباً اوهیجنس ایالتلریله، شرقاً دخی (آند) سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی آرجنتین جمهوریتیله محدود اوله‌رق، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣ ٥٢٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٧٨ ٧٨١ کشیدر.

سانتیاغو (Santiago) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل برون آطه‌لرینك اك بیوکی اولوب، بویی ٥٥ واکی ٢٢ کیلومتره واهالیسی ٥٠٠٠٠ کشیدر. مرکزی (ویلادایرایه) قصبه‌سیدر.

سانتیاغو دل استرو (S.-del-Estero) آرجنتین جمهوریتنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب، بوئنوس آیرسك ٨٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده و(ریودولچه) نهری اوزرنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیبی جامعدر. — سانتیاغو ایالتی شمالاً سالته، غرباً توقومان وقاتامارقه، جنوباً قوردوبه، شرقاً

سانته‌فه ایالتلریله، شرق شمالی جهتندن دخی (شاقو) اراضیسیله محدود اولوب مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤ ٤٩٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٠٩ ٠٠٠ کشیدر. ریوسالادو ایالتی شق ایتدیکی کبی، ریودولچه دخی بوکا موازیاً آقه‌رق جنوب جهتنده (سالنیاس غراندس) اسمیله واسع بر طوزلی کول تشکیل ایدر. اراضیسی دوز وقسم جنوبیسی بطاقلقدر.

سانتیاغو دلاوغه { [« اسپانیش توون » ماده‌سنه مراجعت.]

سانتیاغو ده آلانی (S.-de-Alanhi) { قولومبیا جمهوریتنك برزخده واقع (وراغوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانتیاغو ده قوبه (S -de-Cuba) { آنتیل جزایر کبیره‌سندن (قوبه) جزیره‌سنده شرق ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، همنامی اولان نهرك منصبنده وهاوانه‌نك ٨٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٣٠٠٠٠ اهالیبی جامعدر. لیمانی پك کوزل ایسه‌ده، هواسی پك آغیر وایچیله‌جك صویی قیتدر. وقتیله جزیره‌نك مرکزی ایدی.

سانتیاغو ده هایتی (S.-de-Haïti) { آنتیل جزایر کبیره‌سندن هایتی جزیره‌سنده شمال شرق ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (سان دومینغو) نك ١٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیبی جامعدر. ٢٤ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر کوچك لیمانی واردر.

سان جرمانو (San Germano) { ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و (قاپوآ) نك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (قاسین) طاغنك اتکنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی وجوارنده (قاسینوم) و (آکینوم) شهر قدیملرینك خرابه‌لری واردر.

سان جوآکیم { یاخود یوآکیم (San Ioaquim) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله آقه‌رق، سان فرانسیسقو قوینده شمالدن کلن (ساقرامنتو) نهریله برلشه‌رك، بحر محیط کبیره دو-کیلور. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

سان جوان (San Juan) { آرجنتین جمهوریتی ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمال شرق جهتندن وشرقاً رئویه، جنوباً سان لویز ومندوره ایالتلریله، غرباً دخی آند سلسلهٔ جبالنك صرتیله یعنی شیلی حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٩ ٠٩٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٢ ٤٠٣ کشی اولوب، اراضیسی آند سلسله‌سنك اتکلرندن و بعض قوللرندن عبارت اولمغله، طاغلق ومرتفعدر. بو طاغلردن بر قاچ نهر آقیورسه‌ده، ایالتك حدودینی کچوب، (بامپه‌سالینه) یعنی « طوزلی چول » دینلن اووه‌یه دوشنجه برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، جریانلری منقطع اولور. مرکزی (سان جوان) یاخود (سان جوان دلاقرونتره) قصبه‌سی اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سان جوان دلوس لانوس (S. J.-de-los-Lanos) { قولومبیا جمهوریتنده و (بوغوته) نك ١٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (قونیما) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارنده متروك آلتون معدنلری واردر.

سان جوان ده پورتو ریقو (S. J.-de-Porto-Rico) آنتیل جزایرندن اسپانیایه تابع (پورتوریقو) آطه‌سنك ساحل شمالیسنده و اوزون بر برزخله آطه‌یه مربوط بر شبه جزیره‌نك اوزرنده بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزیدر. تقریباً ٣٠٠٠٠ اهالیسی، واسع وصاغلام لیمانی وجسیم استحکاماتی واردر.

سان جوان ده نیقاراغوآ (S. J.-de-Nicaragua) { آمریقای وسطینك نیقاراغوآ جمهوریتنده وسان جوان نهری منصبنده اوله‌رق مکسیقه کورفزنده بر قصبه و اسکله اولوب، پانامه برزخنك حفری متصور بر نقطه‌سنده بولنمغله، انکلتره وممالك مجتمعه دولتلری آیری آیری ضبطنه چالیشمشلردر.

سان جوان دی مدوآ { یاخود سنت ژان دو مدوآ [« شنکین » ماده‌سنه مراجعت.]

سان جورجو ماجوره (San Giorgio Maggiore) آدریاتیق دكیزنده وندیك شهرینك ٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر كوچك آطه اولوب، اوزرنده بك زنكین برمناستر وبر چوق راهبلر بولنور.

سان جُوزه (San José) یاخود سان یوزه آمریقای وسطی جماهیرندن (قوستەریقه) جمهوریتك مركزی بر شهر اولوب، مملكت مذكورەنك وسطنده ممتد اولان سلسلهٔ جبالك كوزل بر وادیسنده و ١٠° عرض شمالی ایله ٢٨′ ٨٦° طول غربیده واقع و ٢٤٠٠٠ اهالیی جامعدر.

ساند [« ژورژ ساند » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

ساندروقوتوس (Sandrocottus) اسكندردن صكره هندستانده ظهورله، سلفقوسدن پنجاب خطەسنی و جهانكیر مشار الیهك ضبط ایتمش اولدیغی سائر بلاد هندی ضبط ایتمش و عقد ایتدیكی بر معاهده ایله دولتنی سلفقوسه طانیتدیرمش بر حكمداره یونان مورخلری طرفندن ویریلن اسمدر.

ساندومیر (Sandomir) لهستانده (سان) نهریله ویستوله ایرماغنك ملتقاسنده و وارشوەنك ٢٢٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

ساندویچ (Sandwich) انكلترەنك (كنت) ایالتنده و (قانتوربری) نك ١٧ كیلومتره شرقنده (استور) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٣ كیلومتره یوقاریده بر قصبه و اسكله اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، یوك منسوجاتی و ایشلك تجارتی واردر. وقتیله اهمیتی دها زیاده ایدی.

ساندویچ ونام دیكرله هاوای آطەلری — (Iles Sandwich) بحر محیط كبیرده بر جزایر زمرەسی اولوب، بحر مذكور جزایرینك الك شرق شمالی جهتنده بولنانلری اولمغله آوسترالیا وجاپونیەدن زیاده آمریقای شمالینك قالیفورنیه سواحلنه قریبتلری واردر. جزایر مذكوره ١٧° ایله ٢٣° عرض شمالی و ١٥٧° ایله ١٦١° طول غربی آرەلرنده ممتد اولوب، ١١ آطەدن عبارتدر. الك بیوكاری (هاوای) جزیرەسی اولوب، دیكرلرینك باشلیجەلری: اوواهو، موئوی، آتوی، موروتوی، اوینهو ورانای آطەلریدر. مساحهٔ سطحیەلری ١٦٩٤٦ مربع كیلومتره واهالیلری ٨٩٩٩٠ كشی اولوب، یرلی، چینلی، جاپونیەلی، وآوروپالیدن عبارتدر. اقلیم و هواجه آنتیل جزایرینه مشابه اولوب، آنجق بوره و فرطونەلری او قدر شدتلی دكلدر. یوكسك طاغلری اولوب، بونلرك بعضلری بركانلردن عبارتدر. طوپراقلری پك منبت اولوب، موس، هندستان جوزی، اكمك آغاجی، شكر قامشی، پتاتس، بر نوع داری، طوت وسائره حاصل اولور، و سائر آغاجلر دخی بولنور. اهالیسی هر نه قدر وحشی حالنده بولنیوردیسەده، آوروپالیلرك ورودنده صنایعه متعلق بعض معلوماتلری وار ایدی. بو آطەلر ١٥٤٢ ده كورلمش ایسەده، یكیدن غائب ایدلمش اولدیغندن، ١٧٧٨ ده مشهور قپودان قوق طرفندن یكیدن كشف، و او وقت انكلتره بحریه ناظری بولنان لورد ساندویچك اسمیله تسمیه اولنمشدر. زواللی قپودان قوق بو آطەلر اهالیسی طرفندن پارەلنمشدر. ١٨٢٠ تاریخندن بری بر طاقم میسیونرلر كیروب، اهالینك اكثر افرادینی خرستیان دیننه ادخال ایتمشلردر. آوروپا مدنیتی بعض ترقیات ایتمكده اولوب، بو جزایرده بعض مطبعەلر بیله تأسیس اولنمشدر. بو آطەلرك جملەسی بر حكومت تشكیل ایدوب، حكمدارلری (اوواهو) جزیرەسنك (هونولولو) قصبەسنده اقامت ایدر. حكمدارلرندن برنجی (قامهامها) بتون ساندویچ آطەلرینی بر حكومته جمع ایله، آوروپا مدنیتنی ادخاله چالیشمش؛ و ایكنجی (قامهامها) ١٨٢٠ ده خرستیان دینی قبول ایله، آیین قدیمی منع ایتمش ایسەده، تبعەسی عصیان ایتدیكندن، لوندرەیه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر. الیوم دین رسمیلری پروتستان مذهبی اولوب، آوروپا اصولنده حكومت مشروطه ایله اداره اولنورلر. وكلا ایله ٤٨ مبعوثدن عبارت بر مجلسلری واردر. مبعوثاندن ٢٤ ی رؤسا وواغنیادن و ٢١ ی ده عوامدن انتخاب اولنور. مركزلری اولان (هونولولو) نك

٢٢٩٠٧ اهالیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ٢٧٠٠٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در. اخراجاتی باشلیجه شکر وپرنج وموسدن عبارت اوله‌رق سنوی اون ایکی اون اوچ، وادخالاتی بش آلتی ملیون دولار راده‌لرنده یعنی اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلندن زیاده‌در. سفائن تجاریه‌سی ٢٤ واپور و ٣١ یلکن کمیسندن عبارتدر. هاوای وماثوی و اوآهو آطه‌لرنده برر دمیر یول خطی انشا اولنمقده‌در. برخیلی تلغراف وتلفون خطلری دخی تمدید اولنمشدر. وقت حضرده عسکری ٢٠ ضابطله ١٠٠ نفر عساکر نظامیه‌دن و برقاچ بلوك کوکلیدن که جمعاً ٤٠٠ کشیدن عبارت اولوب، حین حاجتده قرال بتون اهالی‌یی سلاح آلتنه دعوت ایده بیلیر. بحریهٔ عسکریه‌سی یوقدر.

ساندویچ (لودر جون قونت‌ده — Lord) (J. Comte de Sandwich) انکلتره سیاسیونندن اولوب، ١٧١٨ ده طوغمش، و ١٧٩٢ ده وفات ایتمشدر. ایتالیا وممالك عثمانیه ومصره سیاحت ایدوب، کوزل بر سیاحتنامه یازمش؛ و دفعاتله بحریه ناظری اولوب، کشفیات جغرافیه ایچون فنی هیئتلر وکمیلر کزدیرمکی التزام ایتمشدر. قپودان قوق آنف البیان جزایری بونك اسمیله تسمیه ایتمشدر. برقاچ قونغره‌ده دخی انکلتره طرفندن مرخص بولنمشدر.

سان رمو (San Remo) ایتالیانك شمالیده جنوه کورفزنده و (اونیله) نك ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی ولیمون، پورتقال، زیتون وسائره محصولاتیله کوچك بویده خرما آغاجلری دخی واردر.

سان سالوادور (San Salvador) آمریقای وسطیده سالوادور جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، غوآتماله‌نك ٢٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و بر برکانك اتکنده واقعدر. کوزل وتجارتکاه برشهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، خیلی صنایعی وکلیتلی چیویت وتوتون تجارتی واردر.

سان سالوادور (San Salvador) آنتیل جزایرینك اك شمالده بو-
لنان (لوکی) زمره‌سندن بر آطه اولوب، ٢٠َ ٢٤° عرض شمالی ایله ٧٨° طول غربیده واقعدر. قریستوف قولومبك آمریقادن اك اول کشف ایتدیکی بر بو آطه‌در.

سان سالوادور (San-Salvador) آفریقاده (قونغو) دولت مستقله‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، قونغو ایرماغنه تابع (للونده) نهرینك مجراسی قربنده و (لوآندو) نك ٥٠٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ٢َ ٥° عرض جنوبی ایله ٣٠َ ١٣° طول شرقیده واقع و ٢٥٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. یالکز قراله مخصوص بر سرایی اولوب، سائر مسکنلری مدور الشکل صمان قلبه‌لرندن عبارتدر. اهالیسنك بر قسمی پورتکیزدر. — برازیلیاده‌کی (باهیا) شهرینك‌ده اسم قدیمی (سان سالوادور) در. [«باهیا» ماده‌سنه مراجعت.]

سانساندینغ (Sansanding) سودان غربینك بامباره مملکتنده و (سغو) نك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (نیجر) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، تقریباً ١٢٠٠٠ اهالیسی وآلتون توزیله بعض پاموق منسوجاتی واردر.

سانسکری (Sanscrit) وقتیله هندستانك قسم شمالیسنده سویلنمش بر لسان اولوب، هند براهمه‌سنك لسان مقدسیدر. الیوم هیچ بر یرده سویلنمه‌یکده ومع هذا براهمنیلرك مقدس عد ایتدکلری برقاچ بیوك منظومه وسائر کتب مذهبیه بونده محرر اولمغله بونلر طرفندن محافظه اولنمقده وهندستانده سویلنن بر چوق لسانلرده آثاری کورلمکده اولان بو لسان السنهٔ عالمك اك مکملی اولوب، مکمل ومنتظم قواعدی، واسع تعبیراتی وکوزل آهنکی واردر. کنك کنارلرندن بحر محیط آطلاسی، وآمریقا دخی داخل اولورسه، بحر محیط کبیر سواحلنه‌دك انتشار ایتمش اولان السنهٔ آریانیه‌نك اك قدیمی اولوب، زند، پارسیٔ قدیم، یونانیٔ قدیم، لاتین، توتون و اسلاو لسانلرینك بونده تشعب وتولد ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور؛ چونکه السنهٔ مذکوره کلماتنك اصللری بونده بولنیور. سانسکری لساننك اوچنجی ویا

بشنجی قرن میلادی‌یه قدر تکامده مستعمل بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده بوزیلوب، (پراقری) اسمیله بر غلطی ظهور ایتمشدر، که قواعدی سانسکریدن چوق دها قولای اولمغله، بوکا رغبت اولنمشدر. بو لسانك بر چوق وقت اسمی بیله آوروپاجه مجهول اولوب، قرن سابق میلادی اواخرنده انکلیزلر میدانه چیقارمش؛ واو وقتدن بری بتون امم متمدنه علمای مستشرقینی بونك تعلم وتدقیقیله اوغراشوب، بو کونکی کونده آوروپا پایتختلرنده و مرکز معارف اولان بعض شهرلرده تدریس اولنمقده، وعلمای لسانیونجه بوندن السنهٔ آریانیه‌نك صورت اشتقاق وتولدی حقنده بك چوق حقیقتلر استنباط ایدلمکده‌در.

سان سورو (San-Sevro) ایتالیانك قاپیتاناته ایالتنده و (فوجه) نك ٢٧ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهالیسی واردر.

سانسی (Sancy) فرانسه‌ده (مونت‌دوره) دینان جبالك اك مرتفعی اولوب، ١٨٨٦ متره ارتفاعی واردر.

سان فرانسیسقو (San-Francisco) ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده وبحر محیط کبیر ساحلنده واقع کوزل بر قویك ایچنده اوله‌رق ٣٠″ ٤٨′ ٣٧° عرض شمالی ایله ٢٦″ ٤٨′ ١٢٤° طول غربیده واقع بیوك بر شهر واسکله اولوب، ٣٠٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد تیاترولری، بیوك کلیسالری، جسیم دمیرخانه ودوکمخانه‌لری، سفائن اعماله مخصوص دستکاهلری، متعدد واپور قومپانیه‌لری، بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لری، بر چوق مطبعه وغزته‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. بوندن اللی سنه اول بیك بشیوز اهالیی جامع بر قریه حالنده ایکن، قالیفورنیه آلتون معدنلرینك کشفی وصکره بحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط کبیر ساحلنه‌دك تمدید اولنان بیوك دمیر یول خطنك اورایه منتهی اولمسی بو شهرك بك آز وقتده بیومسنی وکیتدکجه بیومکده اولمسنی موجب اولمشدر. سان فرانسیسقو بو کونکی کونده آمریقانك بحر محیط کبیرده‌کی اسکله‌لرینك برنجیسی اولوب، آوروپا ایله چین وجاپون وآوسترالیا آره‌سنده‌کی طریقك‌ده بك مهم بر موقفیدر.

سان فرانسیسقو یاخود سائو فرانسیسقو (San-Francisco) برازیلیاده بیوك بر ایرماقدر، که میناس جرائس جمهوریتنده (سیراده‌قاناستره) تسمیه اولنان طاغدن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، مذکور جمهوریتی و بعده باهیا جمهوریتی شق؛ وبعده غربه و غرب جنوبی‌یه دونوب، بر قوی تشکیل ایده‌رك، باهیا جمهوریتی پرنامبوق جمهوریتندن ودها آشاغیده (سرجیپه) جمهوریتی آلاغوآس جمهوریتندن تفریق ایدر؛ و بو ایکی جمهوریت آره‌سنده تقریباً ٤٠′ ١٠° عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٢٩٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، فوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٢٨٠٠ مکعب متره صو دوکر. صاغ وصولدن بر چوق انهار آلوب، اك بیوکلری (ریووردِه) و (ریوغرانده) در.

— بو اسمله برازیلیانك (سانته قاترینه) جمهوریتنك ساحلنده واقع بر قویك آغزنده برآطه دخی اولوب، بو آطه‌نك ساحل غربیسنده ینه بو اسمله بر قصبه ولیمانی‌ده واردر.

سان فرناندو (San-Fernando) اسپانیانك قادیس ایالتنده وقادیسك قربنده اوله‌رق (لیون) آطه‌سنده بر قصبه اولوب، تقریباً ١٨٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل بر صو یولی، رصدخانه‌سی و بحریه مکتبی واردر.

— ینه اسپانیاده مادریددن ١٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه اولوب، قراللره مخصوص بر سرایی واردر، که اخیراً باصمه فابریقه‌سی اتخاذ اولنه‌رق، یالکز بر کوشکی قرال ایچون محافظه اولنمشدر.

— شیلی جمهوریتنده وسانتیاغونك ١٢٠ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله (قونساغوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠ عائله ایله مسکوندر.

سان فرناندو ده قاتامارقه (S. F.-de-Catamarca) آرجنتین جمهوریتنك قاتامارقه ایالتنده، همنامی اولان بر نهرك اوزرنده و رتوبه ایله توقومان آره‌سنده بر قصبه اولوب، پاموق محصولاتنك نفاستیله مشهوردر.

سان فلیپه { (San Félipe) اسپانیانك والنسه ایالتنده و والنسه‌نك
۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، خراب بعض استحکاماتی، ۲۲ چشمه‌سی، کاغد، کتان بز وابریشیم فابریقه‌لری وجوارلرنده کوزل مرمر اوجاقلری واردر. اسکی اسمی (جاتیوه) در.

سان فلیپه الرآل { (San-Félipe-el-Real) شیلیده سانتیاغونك
۱۵۵ کیلومتره شمالنده آقونقاغوا ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وایکی صره آغاجله محاط کنیش سوقاقلری واردر.

سان قارلوس { (San-Carlos) ونزوئلا جمهوریتنده (قاراقاس) ك
۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و ۹° ۲۰′ عرض شمالیده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، بك لذیذ پورتقاللری، چیویت وقهوه محصولاتی وحیوانات تجارتی واردر. وقتیله دها اهمیتلی اولوب، تدنی‌یه یوز طوتمشدر.

سانکه { (Sanche) حکومت اسلامیه زماننده اسپانیانك ناواره، لیون، قستیله
وآراغون طرفلرنده تشکل ایدن خرستیان حکومتلرنده بو اسمله بر قاچ حکمدار کلمشدر:

ناواره قراللری

برنجیسی ناواره قوتتی غارسیین بن سانکه‌نك اوغلی اولوب، ۸۷۲ تاریخ میلادیسنده غاسقونیه قوتتی و ۹۰۵ ده ناواره قرالی اولمش؛ واندلس دولت اسلامیه‌سیله بر چوق محاربه‌لر ایدوب، ۹۱۹ ده بر مناستره چکلمش ایسه‌ده، عبدالرحمن ثالث زماننده عساکر مسلمینك خرستیانلره قارشی موفقیاتی و (جونکره) ده کی غالبیتلرینی کورنجه، ۹۲۱ ده ینه عنان حکومتی الینه آله‌رق، فرانسه‌دن عودت ایتمکده اولان عسکرك یولنی کسمش؛ و ۹۲۶ ده، ۹۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ۹۷۰ دن ۹۹۴ تاریخنه‌دك قراللق ایدوب، بوده عربلرله لاینقطع محاربه‌ده بولنمش؛ وآراغون تختنك وارثه‌سی (اوراقه) ایله ازدواج ایدوب، بو ازدواجدن اوچنجی (غارسی) طوغمشدر.

— اوچنجیسی «بیوك» عنوانیله معنون اولوب، اوچنجی غارسینك اوغلی و وارثیدر. ۱۰۰۱ تاریخندن ۱۰۳۰ تاریخنه‌دك حکم سوروب، ایکنجی اوغلی فردیناندی (لیون) تختنك وارثه‌سی (سانسیه) ایله اولندیرمش؛ وبو وجهله لیون قراللغنك‌ده کندی عائله‌سنه چچمسنی تهیئه ایتمشیدی. وفاتندن صکره الکاسی آراغون، ریباغورسه، ناواره وقستیله اسملریله درده تقسیم اولنمشدر.

— دردنجیسی دردنجی غارسینك اوغلی وخلفی اولوب، ۱۰۵۴ دن ۱۰۷۶ یه قدر حکومت سورمش؛ ومقتولاً وفات ایدوب، یالکز بر برادری قالمش ایدی. آراغون قرالی (سانکه‌رامیرز) الکاسنی ضبط ایدوب، بشنجی سانکه اسمیله ۱۰۷۶ دن ۱۰۹۴ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر.

— بشنجیسی مذکور (سانکه‌رامیرز) در، که برنجی رامیرزك اوغلی اولوب، ۱۰۶۳ ده آراغون قرالی اولمش؛ و ۱۰۷۶ ده ناواره‌یی ده ضبط ایدوب، ۱۰۹۴ ده (هوئسقه) محاصره‌سنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجی ویدنجیسی (مرووتجیان) خاندانننه منسوب ناواره قراللرینك اخیرلری اولوب، بری ۱۱۵۰ دن ۱۱۹۴ تاریخنه ودیکری ۱۱۹۴ دن ۱۲۳۴ سنه‌سنه‌دك حکومت سورمشلردر. ایکنجیسنك همشیره‌سی و وارثه‌سی (بلانشه) (شامپانیه) قونتی (تیبوت) ه وارمغله، ناواره قراللغی شامپانیه قونتلری فامیلیاسنه کچمشدر.

لیون قرالی

شیشمان سانکه اوچنجی اوردونیونك برادری و وارثی اولوب، ۹۶۵ دن ۹۶۷ یه قدر لیون وآستوریاده حکومت سورمش؛ ویکننی حق وراثتدن محروم براقش ایدی. بر سنه صکره دردنجی آلفونسك اوغلی دردنجی اوردونیو طرفندن اسقاط اولنمغله، ناواره قرالنه وبعده قرطبه‌ده کی ملوك امویه‌دن عبدالرحمن ثالثه التجا ایتمش؛ وبونك طرفندن ۹۶۰ ده تختنه اعاده واقعاد اولنمشدر.

قستیله قراللری

برنجیسی ناواره قراللرندن قستیله‌ده‌دخی حکومت سورن اوچنجی سانکه‌در.

— ایکنجیسی «قوتلی» لقبیله ملقب اولوب،

لیون وغالیجه وقسطیله حکمداری برنجی فردینانده‌ك اوچ اوغلندن بری اولمغله، ۱۰۶۵ ده پدرینك وفاتی اوزرینه، حصه‌سنه قسطیله دوشوب، متعاقباً برادرلرینك حصه‌لرینی دخی ضبط ایتمش، و ۱۰۷۳ ده مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی لیون وقسطیله حکمداری سکزنجی آلفونسك اوغللرندن اولوب، ۱۱۵۷ ده پدرینك وفاتنده یالکز قسطیله بونك حصه‌سنه دوشمش، وبر سنه حکومت سوردکدن صکره، اوغلی دردنجی آلفونسی یرینه براقوب چکلمشدر.

— دردنجیسی قسطیله و لیون قرالی اولوب، ۱۱۸۴ ده تختی پدری اونبجی آلفونسدن غصب ایتمش؛ و ۱۲۹۵ سنه‌سنه‌دك حکومت سوروب، کرك عربلرله وکرك وراثت ادعاسنده بولنانلرله متمادیاً محاربه‌ده بولنمشدر.

آراغون قرالی

سالف البیان (سانکه رامیرز) در، که ۱۰۶۳ ده پدری برنجی رامیرزه خلف اولوب، ۱۰۷۶ ده ناواره‌یی ضبط ایتمکله، اوراتك حکمدارلری صره‌سنه کچه‌رك بشنجی سانکه دینلمشدر.

سانکیر { (Sanguir) بحر محیط کبیرده (مالسیا) جزایرندن (سلب) جزیره‌سنك شمال شرق ساحلی قربنده برآطه اولوب، ″۲۰ ′۴۳ °۳ عرض شمالی ایله ′۶ °۱۲۳ طول شرقیده واقعدر. بریانار طاغی اولوب، ۱۸۵۶ ده دهشتلی بر حرکت ارضه مصاب اولمشدر.

سانکین { (Sanguin) آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نك (حبوبات ساحلی) دینان محلنده و (بالمه) برونك ۲۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، انکلیزلرله فلمنکیلر بونده بعض تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردر.

سان لوقار ده بارامده { (San-Lucar-de-Barrameda) اسپانیانك قادیس ایالتنده وقادیسك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق، (وادی الکبیر) ك منصبنك صول کنارنده بر قصبه واسکله اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی واردر. سویله (یعنی اشبیلیه) نك اسکله‌سی اولوب، ایشلك تجارتی، پاموق وایپك منسوجاتیله صابون فابریقه‌لری وردی وشراب اخراجاتی واردر.

سان لویی { یاخود سان لوئز (San-Luis) آرجنتین جمهوریتنك ایالاتندن اولوب، غرباً سان جوان ومندوزه، جنوباً پامپه، شرقاً ینه پامپه وقوردوبه، شمالاً دخی ینه قوردوبه وریوخه ایالتلریله محاط ومحدود در. قسم شمالیسنده قوردوبه ایالتندن کلن سیراده قوردوبه طاغلرینك بعض قوللری واتکاری اوزانوب، سائر جهتلری اوزون اوتلرله مستور دوز و واسع اووه‌لردن عبارتدر. (ریو فوراتو) نهری حدود غربیه‌سنك قسم جنوبیسنی تشکیل ایدوب، میاه جاریه‌یی بوکا دوکیلور. اورمانلری دخی چوقدر. حیواناتی وعلی الخصوص صیغیرلری پك چوقدر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، هنوز پك آز یری مزروعدر. بوئنوس آیرسدن بدأ ایله والپارزویه منتهی اوله‌جق بیوك دمیر یول خطی بوایالتی عرضاً اورته‌سندن شق ایدوب، مرکزی اولان (سان لویی دلاپونته) نك ایچندن کچر.

سان لویی دلاپونته { (San-Luis-de-la-Punta) آرجنتین جمهوریتنده آنف البیان (سان لویی) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ریوتوراتویه تابع برنهرك وبحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط کبیر ساحلنه‌دك دردست تمدید اولان بیوك دمیریول خطنك اوزرنده واقعدر. اهالیسی ۸۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، کوندن کونه چوغالمقده در.

سان لویی پوتوزی { (San-Luis-Potosi) مکسیقه‌نك ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی برشهر اولوب، ′۲ °۲۲ عرض شمالی ایله ′۱۵ °۱۰۳ طول غربیده واقعدر. اصل قصبه‌نك اهالیسی یالکز ۱۱۰۰۰ کشیدن عبارت ایسه‌ده، جوارلرنده متفرق محله ویا قریه‌لری چوق اولوب، بونلرله برابر اهالیسی ۶۲۵۷۳ کشی‌یه بالغ اولیور. منتظم وکوزل برقصبه اولوب، داخلی بر مکتب اعدادیسی وکوزل ابنیه‌سی واردر.

— سان لویی ده پوتوزی جمهوریتی شمال غربی جهتندن وغرباً زاغاتقاس، جنوباً غوآناجوآتو،

خوژنارو وهیدالغو، شرقاً وراقروز وتاماولیپاس ، شرق شمالی جهتندن دخی نوئوه‌لیون جمهوریتلریله محاط ومحدود اولدیغی حالده ، مساحۀ سطحیه‌سی ٦٦٥١٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٥١٦٤٨٦ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب، قسم جنوبیسنده (ریوورده) اسمیله برایرماغه جمع اولنور ومکسیقه کورفزینه دوکیلور برقاچ نهر واردر . کومش معدنلری وقتیله پك مشهور اولوب ، الیوم شمال جهتنده ایشلنمکده‌در .

سان لئو { (San-Leo) ایتالیانك (اوربن) ایالتنده و(پزارو) نك ۳۸ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی برطاغك اوزرنده مستحکم برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی واردر.

سان میکل { (San-Miguel) آمریقای وسطینك سالوادور جمهوریتنده وسان سالوادورك ۱٤٤ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ٦۰۰۰ اهالیسی وآغیر هواسی واردر .

سان میکل { (San-Miguel) بحر محیط آطلاسیده واقع اولوب پورتکیزه تابع بولنان (آسور) جزایرینك اك بیوکی اولوب، ۳۷°٤۸′ عرض شمالی ایله ۲۷°٤۲′ طول غربیده واقعدر . بویی ۷۰ واکی ۲۰ کیلومتره اولوب ، ۱۱٤۰۰۰ اهالیسی واردر . مرکزی (پونته دل غاده) قصبه‌سیدر . اراضیسی اتربۀ برکانیه‌دن عبارت اولوب ، پك منبت ایسه‌ده ، بحق ایشلنمیور. محصولاتی حبوبات، شراب، میوه وسائره‌دن عبارتدر .

سانه { (Sana) بوسنه‌ده (ساوه) یه تابع (اونه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، چرناغوره‌ده نبعانله، شماله وبعده غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن (بانیچه) ایله (غومیونیچه) وصولدن، (سانیچه) و(بیلیه) ایله (یاریه) چایلرینی اخذایدر. مجراسی تقریباً ۱٤۰ کیلومتره طولنده‌در.

ساواری { (Savary) فرانسه مشاهیر سیاحین ومتشرقیننندن اولوب ، ۱۷۵۰ ده برتانیه خطه‌سنك (ویتره) قصبه‌سنده طوغمش ، و۱۷۸۸ ده وفات ایتمشدر . بش سنه مصرده اقامت وجزایر بحر سفیدی دور ایده‌رك ، ایکی کوزل سیاحتنامه یازدیغی کبی، قرآن کریمی دخی فرانسزجه‌یه ترجمه وسیر حضرت نبوی‌یی تحریر ایتمشدر . لسان عربینك صرفنی ودین اسلامك اخلاقه اولان خدمتنه دائر برکتاب دخی تألیف ایتمشدر .

ساوانه { (Savannah) ممالك مجتمعه‌ده بر نهردر ، که جورجیا ایله جنوبی قالدونیه حدودنده ایکی جانب برلشمه‌سندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، اوکوسته وساوانه شهرلری ایچندن بعدالمرور ، بوصوك شهرك ۲۵ کیلومتره آشاغیسنده، برقاچ قوله آیرلمش اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسی ٤۰۰ کیلومتره طولنده‌در .

ساوانه { (Savannah) ممالك مجتمعه‌نك جورجیا جمهوریتنده و(میلجویل)ك ۲۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق، همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده برشهر اولوب، ٤۳۱۸۹ اهالیسی، نهرمذکورده پك ایشلك لیمانی، استحکاماتی، برقاچ دمیریولی ، آقادمیاسی ، کتبخانه‌سی ، کوزل ابنیه‌سی وپك ایشلك تجارتی واردر .

ساوجی { سلطان عثمان خان غازینك کوچك برادری اولوب ، ٦۸۷ تاریخنده قره‌جه حصار تکوریله طومانیجده وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر .

ساوجی بك { سلطان مرادخان اولك کوچك اوغلی اولوب، ۷۸۷ تاریخنده پادشاه مشارالیه روم ایلنده فتوحاتله مشغول وکندیسی بروسه‌نك محافظه‌سنه مأمور اولدیغی حالده، بعض بدخواهانك اغفالی اوزرینه وقسطنطینیه ایمپراطوری یان پالئولوغك اوغلی آندرونیقوس ایله مشترکاً ایکیسی پدرلرینه قارشی عصیان ایتمشلردی. خداوندکار غازی بوخبری آلنجه، بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دیمتوقه‌یه فرار وتحصن ایدن شهزاده‌یی برمدت محاصره‌دن صکره اله کچیروب ، کوزلرینه میل چکلمسنی فرمان بیورمش ایدی .

ساورنه { (Saverne, Zabern) وآلمانجه زابرن (پروسیه‌نك آلساس لورن ایالتنده واستراسبورغك ۳۸ کیلومتره شمال غربیسنده اوله-

رق (زورن) نهری اوزرنده ولورندن آلساسه کچیلن بوغاز قربنده بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، کوزل بر سرایی وچوخه، چوراب، وچایك فابریقه‌لری واردر.

ساوکان { خوارزمده هزاراسب ایله حشمثین آره‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بیوك چارشیسی وکوزل برجامعی اولدیغنی وبونی ۶۱۷ تاریخنده معمور بر حالده کوردیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

ساؤل { یاخود شاؤل (Saül) طالوتك اسم اصلی عبرانیسیدر. [«طالوت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ساووآ { (Savoi) فرانسه‌نك جنوب شرقی جهتنده بر خطه اولوب، شمالاً اسویچره‌نك (جنو) ناحیه‌سیله و (لمان) کولیله، شرقاً ینه اسویچره‌نك (واله) ناحیه‌سیله وایتالیانك (پیامونته) خطه‌سیله، جنوباً (بوقاری آلپ)، جنوب غربی جهتندن (ایزره)، غرباً دخی (ان) ایالتلریله محدوددر. ۴´ °۴۵ ایله ۲۴´ °۴۶ عرض شمالی و ۳´ °۱۶ ایله ۴۸´ °۴ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بوبی ۱۴۶ واکی ۱۱۹ کیلومتره واهالیسی تقریباً ۵۵۰۰۰۰ کشیدر. الك بیوك شهری (شامبری) در. اراضیسی پك طاغلق اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك مونت بلانق، مونت سنیس، سنت برنارد، مونت بونه، طابورکبی پك یوکسك ذروه‌لری بو خطه‌نك ایچنده‌در. شایان تصویر وتماشا غریب مواقعی چوقدر. برقاچ کولی دخی اولوب، الك بیوکلری (آنسی)، بورژه و (اکبل) در، که اوچنك ده (رونه) ایرماغنه دوکیلور آیاقلری واردر. بتونی رونه ایرماغی حوضه‌سنه داخل ایسه‌ده، قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی (لمان) کولنه، غرب شمالی جهتنك انهاری طوغریدن (رونه) ایرماغنه، جنوب شرقی جهتنك صولری دخی ینه رونه‌یه تابع اولان (ایزره) نهرینه دوکیلور. بوکوچك حوضه‌لرك صوك ایکیسنی بربرندن آیرمق اوزره (بوژه) اسمیله آلپ سلسله‌سندن برقول آیریلوب، مملکتك اورته‌سنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه ممتد اولور. میاه معدنیه‌سی چوق اولوب، الك مشهوری (اکس) صولریدر. قورشون، دمیر، قلای، باقیر معدنلریله، معدن کوری، مرمری تباشیری‌ده چوقدر. حیواناتی‌ده چوق اولوب، اهالیسی آری وایپك بوجکی‌دخی یتیشدیررلر، وخیلی مقدار بال وقوزه چیقاریرلر. مع هذا عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، زراعته پك الویریشلی اولمدیغندن، اهالیسی پك فقیر اولوب، چوغی خدمتچیلك وحماللق وسائر خدمتلرده قوللانلمق اوزره دیار آخره کیدرلر؛ وآنجق وطنلرینه ارتباط ومحبتلری زیاده اولدیغندن، بر مقدار آقچه طوپلاینجه، مملکتلرینه عودت ایدرلر. استقامت وناموسلیلکله مشهوردرلر. (ساووآیار) دینلن بو اهالی ایتالیانجه ایله فرانسزجه آره‌سنده غلط بر لسانله متکلم اولوب، کندیلرینه مخصوص بر شیوه و صدالری واردر. ساووآ خطه‌سی رومالیلردن صکره شارلمانك ضبطنه کچوب، بعده بورغونیه قراللغنه عائد بولندقدنصکره، جرمانیه ایمپراطورلغنه الحاق و بر قونتلق اتخاذ اولنه‌رق، «بیاض اللی» هومبرته ویرلمش؛ وبونك نسلی مرور زمانله قونتلق عنواننی دوقه‌لغه تحویل، وپیامونته وسائر جوار خطه‌لری دخی ضبطله، نهایت ساردنیه جزیره‌سنی دخی الحاق ایده‌رك، ساردنیه قرالی عنوانی آلمشلردی. ایتالیانك اتحادنده ساردنیه قرالی بتون ایتالیانك قرالی اولمغله، الیوم ایتالیاده حکومت سورن خاندان حکمداری (ساووآ) قونتلرینك سلاله‌سندندر. آنجق ساووآ حوضه‌سی، ایتالیانلرك ادعای حقوقیله برابر، ۱۸۶۰ تاریخنده فرانسه‌یه ترك اولنه‌رق، عموم اهالی قرعه‌ایله فرانسه حکومتنی ترجیح ایتمشدر. الیوم ساووآ ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالده‌کی (ساووآ) وجنوبده‌کی (بوقاری ساووا) اسمیله تفریق اولنور. برنجیسنك مرکزی (انسی) اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۱۸۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۶۷۴۲۸ کشیدر. ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۸ ناحیه و ۳۱۴ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. ایکنجیسنك مرکزی (شامبری) اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۹۷۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۵۰۱۸ کشیدر. بوده ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۳۲۷ دائرهٔ بلدیه‌یی جامعدر.

ساووآ { بوقاری (Haute Sevoi) [ماده‌ٔ آنفیه‌یه مراجعت بیوریله.]

ساووآ خاندانی { (Maison de Savoie) [« ساردنیه قراللغی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساوونه { (Savone) ایتالیانك جنوه ایالتنده وجنوه کورفزی ساحلنده اوله‌رق (اغابونه) چاینك منصبنده وجنوه‌نك ٣٨ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برشهر واسکله اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بحریه مکتبی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، لیمانی، قلعه‌سی ، ترسانه‌سی واسلحه، کهرچله، ایپك قاشلر، چینی ، صابون وساژه فابریقه‌لری واردر . پك اسکی بر شهردر .

ساوه { ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده همنامی اولان چایك اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. وقتیله بیوك برشهراولوب، یاقوت حموی بونك معموریتندن و دنیاده مثلی بولنمیان کتبخانه‌سنك وسعتندن بحث ایتدکدن صکره مغوللر طرفندن کلیاً تخریب وکتبخانه‌سی احراق اولندیغنك مسموعی اولدیغنی ده علاوه ایدیور . ینه مؤلف مشارالیهك روایتنه کوره بونك شمال شرقیسنده‌اولوب، الیوم موجوداولان (آوه) اهالیسی شیعهٔ امامیه‌دن وساوه اهالیسی سنی وشافعی اولدیغندن، بینلرنده هر وقت منازعه اکسیك دکل ایمش. علوم اسلامیه مراکزندن اولوب ، (ساوی) و (ساوجی) لقبیله ملقب بر چوق علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر . هواسی صیجاق اولوب، ایچندن کچن چایله باغچه‌لری سق ایدیله‌رك ، میوه وساژه یتیشدیریلیر . ناری مشهوردر .

ساوه { کولی . آنف البیان ساوه قصبه‌سنك ٥٨ کیلومتره شرقنده ودشت کبیرك غربنده برکول اولوب ، (حوض سلطان) اسمیله دخی معروفدر. غرائبدن اوله‌رق، بوکول اسکیدن موجود اولوب ، روایته کوره ، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزك ولادت شریفه‌لری کونی قورومش؛ وصکره ینه طولمشدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٤٥ واکی ٦ ونهایت ١٠ کیلومتره‌در . مذکور قره‌چای کولك ساحل شرقیسنه دوکیلور . عمق الك درین محلنده ١٠ متره‌در . صویی پك مائی وآجیدر .

طیوری چوقدر . اطرافنده‌کی مرعالرده میرینك مالی اولان ١٠٠٠٠ دوه حفظ اولنور .

ساوه { نهری . [« صاوه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

ساویلیانو { (Savillian, Savgliano) ایتالیانك (سالوچه) ایالتنده و (قونی) نك ٢٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تورینو) نك ٥٢ کیلومتره جنوبنده مستحکم برقصبه اولوب ، ١٨٠٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، دمیر یولی ، برطاق ظفری، کرلرله محاط کوزل برمیدانی وچوخه، ابریشم وبز دستگاهلری واردر .

ساوینیانو { (Savignano) ایتالیانك (فورلی) ایالتنده و (چزنه) نك ١٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر کوچك قصبه اولوب ، اراضی‌ایچون یاپلمش بیوك بر بند خرابه‌سی موجوددر. ٤٠٠٠ اهالیسی و (روبیقونه) اسمیله آقادمیاسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (روبیقون)‌در.

ساهر { (یوسف —) خلافت عباسیه زماننده ظهور ایدن سریانی اطباسندن اولوب ، مکتفی باللهك خواص اطباسندن ایدی . امراضك ادویه‌سنی مبین بر (کناشی) واردر ، که ایکی قسمه منقسم اولوب ، قسم اولی اعضای بدن اعتباریله ٢٠ بابه وقسم ثانی امراض ترتیبی اعتباریله ٦ بابه منقسمدر . باشنده سرطان بولنمغله، اویویه‌مدیغندن، بو لقبله تلقیب اولنمشدر .

ساهیسوان { (Sahisvan) هندستانك جهت شمالیه‌ده‌کی (رحیلقند) ایالتنك (بداون) سنجاغنده وبداونك ٣٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (مهاوه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٧٧١٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٤٦٠٠ اهالیسی براسکی قلعه خرابه‌سی، هفته‌ده اوچ بازاری وجوارنده یتیشن بر نوع آغاج چیچکندن چیقاریلان چیچك صویی اخراجاتی واردر.

ساهیوال { (Sahival) هندستانده پنجاب خطه‌سنك (راوال پندی) ایالتنده شاهپور سنجاغنده وشاهپورك ٤١ کیلومتره جنوب

غربیسنده اولەرق (چیناب) ه تابع (چلاب) نهری کنارنده بر قصبه اولوب، ۳۸۸۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۸۸۸۰ اهالیسی، مکتبی، کاروانسرایی، تخته وفیل دیشندن معمول مواد مختلفەسیوحبوبات، یاغ وپاموق تجارتی واردر.

سایان { (Saïan) آسیاده چین ایله روس ممالکی آرەسنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، سیبریەنك (ینیسیك) و (برقوچق) ایا. لتلریله قسماً ترانسبا یقال ایالتنك جنوبنده ۸۷° دن ۱۰٤° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور. بو سلسله (سایلوکم) طاغی واسطەسیله (آلتون طاغ) سلسلهٔ عظیمەسنه مربوطدر. اکثر یرلرنده ایکی ویا زیاده صرت تشکیل ایدەرك، شرقه وشرق‌شمالی‌یه طوغری اوزانیر. بو طاغلر صرب وذروەلری سنەده اون‌آی قارله مستور اولدیغندن، کچید ویرەجك یالکز برقاچ بوغازی وار ایسەده، بونلر دخی ۱۸۰۰ و ۲۰۰۰ متره ارتفاعلرنده اولوب، یالکز یرلی آوجیلر قو. لایلقله کچه بیلیورلر. بو طاغلرده بك سیرك اولەرق غایتله کوچك بر نوع کودکن آغاجی بولنور.

سائب { صحابەدن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سائب بن الاقرع الثقفی) که والدەسیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلەرك، جانب رسالتپناهیدن باشی مسح بیورلمشیدی. عهد خلافت حضرت فاروقیده نامهٔ خلیفه ایله نعمان بن مقرنه اعزام بیوریلەرق، مدائن عاملکنه نصب اولنمش، ونهاوند فتحنده حاضر بولنمش ایدی. بعده اصفهانه تعیین بیوریلەرق، اورادە وفات ایتمشدر؛ واخلاق اورادە قالمشدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) که بدر وقعەسنده عسکر کفارده بولنمغله، اسیر دوشوب، اوغلی مطلب طرفندن فدیه ایله قورتارلمشیدی. بعده اسلامەکلوب، مالك‌اولدیغی ایکی خانەسنی تصدق ایتمشدی. انساب قریشدن معلوماتی وار ایدی. ۵۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. پدرینك کنیەسی (ابو وداعه) اولمغله، ابن ابی‌وداعه دینمکله دخی معروفدر. — (سائب بن الحارث القرشی السهمی) که حبشه هجرت ایدن قدماء صحابەدن اولوب، بر روایتده طائف غزاسنده شهید اولمش؛ ودیکر بر روایتده حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتندەدك برحیات اولوب، اردنده فحل وقعەسنده شهادته ایرمشدر. — (سائب بن ابی حبیش القرشی الاسدی) که اهل مدینەدن معدود اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) بونك حقنده « ذاك رجل لااعلم فیه عیباً وماحاحد بعد رسول الله (صلعم) الاوانا اقدر اعیبه » بیورمشدر. —(سائب‌بن حزن‌القرشی‌المخزومی) که سعیدبن‌المسیبك‌عمی‌اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتشمشیدی. — (ابو مسلم سائب بن حباب) که کندیسندن بر حدیث شریف مروی اولوب، ۷۷ تاریخنده ۹۲ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابو اسهله سائب بن خلاد الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — ابو اسهله سائب بن خلاد الانصاری الخزرجی) که بعض احادیث شریفەنك راویسی اولوب، بعده معاویه طرفندن یمن والیلکنه نصب اولنمش، و ۹۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سائب بن ابی سائب القرشی المخزومی) که بعضلری وقتیله اسلامه کلەرك معیت حضرت نبویده هجرت ایتدیکنی، وبعضلری‌ده بدر وقعەسنده مشرك اولەرق مقتول اولدیغنی بیان ایتمشلرسەده، مؤلفهٔ قلوبدن اولدیغی ومعاویەنك زمان حکومتنەدك برحیات بولندیغی روایتی صحته دها قریب کورینور. — (سائب بن سوید) که اهل مدینەدن معدوددر. — سائب بن عبید بن عبد یزید بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف) که شافعك پدری وامام شافعینك جدی اولوب، والدەسی طرفندن دخی هاشمی ایدی. بدر غزاسنده کفار طرفندن اولوب، بنی هاشمك علمداری اولدیغی حالده، اسیر دوشەرك، فدیه ایله قورتلدقدن صکره اسلامه کلمشیدی. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی وار ایدی. — (سائب بن عثمان بن مظعون) که قدماء صحابەدن اولوب، پدر وعمیله برابر حبشه هجرت ایتمش، وکافهٔ غزواتده حاضر بو. لنوب، یمامه وقعەسنده، اوتوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، شهید اولمشدر. — (سائب بن‌عمیر الازری) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سائب بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) که عشرهٔ مبشرەدن زبیر بن العوام (رضه) ك برادری اولوب،

والده‌سی عمهٔ حضرت نبـوی صفیه بنت عبد المطلب ایدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سائب الغفاری). — (سائب بن ابی لبابه) که عهد حضرت نبویده طوغمشـدر. — (سائب بن مظعون القرشی الجمحی) که عثمان بن مظعونك برادری اولوب، الك اول حبشـه هجرت ایدنلردندر. برادریله برابر بدر غزاسنده بولنمشدر. — (سائب بن نمیله) که صلاة قاعد حقنده برحدیث شریفك راویسی اولوب، سائب بن ابی سائبك عینی اولدیغی مظنوندر. — (سائب بن هشام القرشی العامری) که پدری صحابه دن اولدیغی کبی، کندیسنك دخی صحبته نائل اولدیغی مرویدر. فتح مصرده حاضر بولنوب، مسلمه بن مخلد طرفنـدن اوراده استخدام اولنمشدی. — (ابو یزید سائب بن یزید) که هجرتك ایکنجی سنه‌سی طوغوب، حج وداعده پدریله برابر معیت حضرت نبویده بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) طرفندن سوق مدینه‌یه مأمور تعیین بیورلمش ایدی. ٨٠ تاریخندن صکره وفات ایتمشـدر. کندیسـندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — عطانك ازادلیسی اولان (سـائب بن یزید).

سـائب { [«ابو العباس اعمی» ماده‌سـنه مراجعت بیوریله.]

سـائبه { صحابیـاتدن وفخر الانبیا (صلعم) افنـدمزك آزادلیلرندن اولوب، کندیسندن طارق بن عبد الرحمن روایت ایتمشدر.

سایر { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شاه اسماعیل صفوینك زماننده اصفهانه نقل مکان ایتمشدی. شو برایکی بیت اونکدر:

کرفتمش سر راهی رسید وهیچ نکفت
عنان کشید وشکایت شنید وهیچ نکفت
بر طبیب حدیثی زدود دل کفتم
کرفت نبضم وآهی کشید وهیچ نکفت

سایرام { یاخود سیرام (Saïram) چینـك ترکستان شرق خطه‌سنده (آقصو) سنجاغنده وآقصونك ١٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تاریم) ایرماغنه تابع شاهیار نهرینه دوکیلان قره‌صوینك اوزرنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

سایرام نور { (Saïram-Nor) چینـده جونغاریه خطه‌سـنك جنوب غربی جهتنـده وروس حدودنده ٥٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برکول اولوب، محیط دائره‌سی تقریباً ١٠٠ کیلومتره ومسـاحهٔ سطحیه‌سی ٧٥٠ کیلومتره‌در. سطحی حذای بحردن ١٨٠٠ متره یوکسکدر. اورمانلرله وذروه‌لری قارله مستور طاغلرله محاط اولوب، زیاده‌سیله‌ده درین اولدیغندن، منظره‌سی پك لطیفدر. مغوللر بوکا «سرین کول» معناسیله (سرین نور) دخی دیرلر.

سایغون { (Saïgon) هند چینینك فرانسه‌یه تابع آشاغی قوشنشین مملکتنده او جهتده‌کی فرانسـه مستملکاتنك مرکزی برشهر اولوب، (سایغون) نهرینك سـاحل یميننده ومذکور ایرماغك منصبنـدن ٥٥ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٤٠″ ٤٦′ ١٠° عرض شمالی و ٤٣″ ٢١′ ١٠٤° طول شرقیـده واقعدر. کوزل وتجـارتکاه برشهر اولوب، ٢٢٠٥ ٣ اهالیسی، کوزل ریختملری، واسع واشجارله سـایه‌دار سوقاقلری، بیوك برکلیسـاسی، ایکی جامع شریفی، متعدد بتخانه‌سی، ایکی خسته‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، متعدد قشله‌لری، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تیاتروسی، هند چینی تاریخ وآثارینـه مخصوص جمعیت علمیه‌سی، حکومته عائد برمطبعه‌سی ومتعـدد فرانسز ویرلی مکتبلری واردر. ٦ غزته و رسـالهٔ موقوته نشر اولنور. (متیو) شهرینه قدر بردمیر یولی و (شولون)ه قدرده بر ترامواپی واردر. یرلی خانه‌لرینك اکثری اخشات وخرما داللریله اورتیلی ایسـه‌ده، فرانسزلر طـاش وطوغله‌دن برچوق کوزل ابنیه دخی یاپمشلردر.

— سایغون نهری (مویی) قومنك ساکن بولندیغی یرلرده نبعانله، جنوب غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وبر قاچ چایك صولرینی اخذ ایده‌رك، ٤٠٠ متره کنیشـلکی و ١٠ متره درینلکی اولدیغی حالده، سـایغون شهری یانـدن کچر؛ وبو شهرك آلت طرفنده (دونایی) نهریله برلشیرسـه‌ده، بر آز دها آشاغیده یکیدن آیریلوب، (قان‌ری) قوینه دوکیلور. منصبنه قریب صوینك آلتنده واسع برقیا بولنوب، بیوك کمیلرك، صایغونه قدر چیقمه‌سنه مانع اولیور.

سائل { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل (ری) لی اولدیغی حالده، اکثر عمرینی نهاوند وهمدانده کچیره‌رك، همدانی نسبتیله شهرت بولمشدر. وجد وحال صاحبی اولوب، آنجق شاعرلکده خود پسندلکی اولمغله، اکثریا اشعارینه اعتراض ایدن احباسیله بوزشمق عادتی ایمش. ٩٤٠ تاریخنده یزدده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کدام شب که زهجر تو خون نمیگریم
کدام روزکه از شب فزون نمیگریم

سایلهت { (Saïlhet) هندستانك شرق شمالی کوشه‌سنده واقع (آسام) خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ″٢٢ ′٥٣ °٢٤ عرض شمالی ایله ″٤٠ ′٣٤ °٨٩ طول شرقیده و (سورمه) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ١٤٤١٠ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بیوك برانکلیز مکتبی وبر دار المعلمینی واردر. او جهتده نشر اسلامه جهد و خدمت ایتمش اولان (شاه جلال) اسمنده بر درویشك جامع وتربه‌سی زیارتکاهدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠١ مربع کیلومتره واهالیسی ١٩٦٩٠١٠ کشی اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم وسنیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، پرنج سنه‌ده درت دفعه محصول ویرر. دیکر محصولاتی خردال، داری، سیسام، پاموق، شکر قامشی، چای وسائره‌دن عبارتدر. هواسی پك صیجاق ورطوبتلی اولوب، اجنبیلر حقنده مهلکدر.

سائلی { (محمد افندی) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، روم ایلنده‌کی یکیشهردن ایدی. تصوفه مائل اولوب، بعده وسوسه‌یه دوشمکله، عقلنه خفت کلوب، تیمارخانه‌ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قطره قطره سینه‌م اوزره اشك صانمه ای پسر
آتش هجرانله سینه‌م قباردی مر تسر

سائلی { ایران شعراسندن دخی بو مخلصله اوچ شاعر واردر: برنجیسی (سعد الملك) سادات حسنیه‌دن اولوب، وطنی اولان قزوینده امامتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

شد فاش راز عشق من وکار ازآن کذشت
کز بیم غیر بر سرآن کوتوان کذشت

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

نه عیبست این که سازم تا کریبان چاك دامانرا
که من در بیخودی نشناسم از دامن کریبانرا

— اوچنجیسی عراقلی اولوب، ینه خراسانده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونکدر:

چنان بصورت آن آفتاب حیرانم
که تیغ کرزندم چشم خودنپوشانم

ساءونه { (Saône) فرانسه‌نك شرق جهتنده برنهردر، که (ووسژه) ایالتنك جنوب غربی قسمنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، یوقاری ساءونه، آلتون ساحل وساءونه مع لوآره ایالتلرینی شق، وروونه ایالتنی (ان) ایالتندن تفریق ایتدکدن صکره، لیون شهرنده صاغدن (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده‌در. برچوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری صاغدن: آرمانسه، سالون، تیله واوشه؛ صولدن دخی اوآنیون، دوب، سیله، ریسوزه و ویله‌در. بر جدول واسطه‌سیله (رین) ایرماغی (رونه) یه ربط ایتدیکی کبی، دیکر برقاچ جدولی دخی واردر. طغیانلری پك چوق اولوب، دفعاتله اطرافنی وعلی الخصوص لیون شهرینی باصمشدر.

ساءونه { (یوقاری — Haute Saône) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً (ووسژه)، غرباً (یوقاری مارنه) و (آلتون ساحل)، جنوباً (دوب) و (ژورا) ایالتلریله، شرقاً دخی آلساس خطه‌سیله یعنی آلمانیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٤٠٥٢ کشی اولوب، مرکزی (وسول) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال وشرق جهتلرنده (ووسژه) سلسلهٔ جبالنك اتکلری اوزانیور. هواسی رطوبتلی ایسه‌ده، صاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله قولزه، کتن، کنویر، اوزوم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. شرابی چوق لکن عادیدر. صیغیر، آت، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معدن کوریله مرمر، یشم، آلچی، دکرمن وبیلکی طاشی وسائر احجار واتربهٔ نافعه‌سیله میاه

معدنیه‌سی‌ده چوقدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بر چوق دمیرخانه ودوکمخانه‌لریله ساعت، پاموق منسوجات، جام، چینی، چناق چوملك وسائره فابریقه‌لری وزیتون یاغی دکرمنلری واردر. تجارتی پك ایشلکدر. بو ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٨ ناحیه و ٥٨٣ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائونه مع لوآره (Saône-et-Loire) فرانسه‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، شمالاً آلتون ساحل، شرقاً (ژورا)، جنوباً لوآره، رونه و(ان)، غرباً دخی (آلیه) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٣٦ مربع کیلومتره اولوب، ٦١٤٣٠٩ اهالیسی واردر. مرکزی (ماقون) قصبه‌سیدر. (شارووله) طاغی ایالتك ایچنده تشعب ایدیور. ایالته بو نامی ویرن سائونه ولوآره نهرلرندن بشقه بو ایکی نهره دوکیلور بر چوق چایلری دخی واردر. اورمانلریله چایرلری چوقدر. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، بغدای، پتاتس، کنویر وسائره ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، کوزل شراب چیقار. بیوك وکوچك حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معادنه متعلق دمیر، کمور، قریستال، آلچی، مرمر، لیطوغرافیه طاشی بولنوب، بعض میاه معدنیه‌سی دخی واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، دمیرخانه‌لریله، پاموق منسوجات، یوك ایپلك، ساعت، قونیاق وسائره فابریقه‌لری واردر. تجارتی ایی ایشلکدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٥٠ ناحیه و ٥٨٩ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سائی (Sâï) نوبه‌ده وادیء حلفه‌دن یوقاری نیلك ایچنده بر کوچك آطه اولوب، جهت شرقیه‌سنده اسکی بر معبد وبر قبطی کلیساسیله یاوز سلطان سلیم خان زماندن قالمه بر خراب قلعه‌سی واردر.

سائی یاخود ساهی (Saï, Sahî) هندستانك (اود) خطه‌سنده (کنك) ایرماغنه تابع (کومتی) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، (هاردوی) سنجاغنده نبعانله، جنوب شرقیه طوغری جریان ایده‌رك، خطهٔ مذکوره‌یی شق وسق ایتدکدن صکره (بنارس) ایالتنك (جانپور) قضاسنه دخول ایله جانپور شهرینك آلت طرفنده مذکور کومتی نهرینه دوکیلور. مجراسی ٤٥٠ کیلومتره طولنده اولوب، یالکز نصف اسفلی یاغمورلر موسمنده کوچك کمیلرك سیرینه صالحدر. اوستندن بر قاچ دمیر یول خطی کچوب، کوزل کوپریلری وبعض جدوللری‌ده واردر.

سائی یاخود سای (Saï, Say) سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده ونیجر ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق غاندونك ٢٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده و ١٣° ٥′ عرض شمالی ایله ٠° ٤′ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. نهر مذکورك بر کچیدنده بولنمغله، اهمیت تجاریه‌سی واردر. قصبه حصیردن معمول قلبه‌لردن عبارت اولوب، نهر بوینجه ممتد اولور، وخرما آغاجلرینك کثرتندن کوزل بر منظره آلیر.

سبا یمنده صنعانك شرق جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی بتون خطهٔ یمانیه‌نك کرسیء قدیمی اولان (مأرب) شهری ایدی. شهر مذکوره دخی بعضاً بو اسم ویریلیردی. حاکمه‌سی بلقیسك حضرت سلیمان (عم) له اولان قصهٔ مشهوره‌سیله متعارفدر. شهر مذکورك احفاد نوحدن سبا بن یشجب بن یعرب بن قحطان طرفندن بنا وبونك اسمیله تسمیه اولندیغی مرویدر. [«مأرب» ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

سبا (Seba) فلمنکك مشاهیر طبیعیونندن اولوب، ١٦٦٥ده طوغمش، و١٧٣٦ده وفات ایتمشدر. هند وهند چینی‌یه سیاحت ایدوب، بر چوق نباتات نمونه‌لری جمع ایتمشدی.

سباچ (Sabatz) مجارستانده صاوه نهری قربنده ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده عثمانلیلر طرفندن بنا اولنمش متین بر قلعه اولوب، (بوکرتان قلعه‌سی) دینمکله دخی معروف ایدی.

سباسته (Sébaste) سیواس شهرینك اسم قدیمیدر.

سباستیان (Sébastien) پورتکیز قراللرندن اولوب، ١٥٥٧ تاریخنده جدی اوچنجی ژانه خلف اولمش؛ وسن رشده واصل اولنجه، کمال تعصبندن اهل اسلامی آفریقادن چیقارمق دعوای

باطلیه ۱۵۷٤ ده آفریقایه کچمش ایسه‌ده، منهزماً
عودته مجبور اولوب، ۱۵۷۸ ده، عمجه‌سی طرفندن
اسقاط ایدلمش اولان مراکش حاکمی مولی محمد
المتصرك دعوتی اوزرینه، یکیدن مغربه عسکر سوق
ایتمش ایسه‌ده، طنجه اوکنده مغلوب اولوب، مقتولین
ایچنده بولنمشدر. آنجق مقتولیتی شبهه‌لی قالمغله،
ایکنجی واوچنجی فلیپ زمانلرنده برقاچ دوزمه
سباستیان چیقوب، ادعای حقوق ایتمشلردر.

سباستیان { سنت — (St. Sebastien) خرستیانلر عندنده اعزه‌دن
معدود اولوب، اوچنجی قرن میلادیده دیوقلتیان
عسکرنده ضابط اولدیغی حالده، خرستیانلغنی کتم
واخفا ایتمکده ایکن، خبر آلنوب، جانبازخانه‌لرده
دکنك ضربیله قتل اولنمشدر. محبوسینك حامیسی
عد اولنه‌رق، کانون ثانینك ۲۰ سنده یورطیسی
اجرا اولنور.

سباع { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سباع بن عرفط الغفاری) که خیبرو دومة
الجندل سفرلرنده جانب حضرت نبویدن مدینهٔ منوره‌ده
توکیل بیورلمشیدی. — (سباع بن زید یاخود بن
یزید) که اوائل مهاجرلردن اولوب، دعای حضرت
رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (سباع بن ثابت).

سبته { (Ceuta) مغرب اقصاده همنامی اولان بوغازك شرق یعنی آق دکیز جهتنده‌کی
مدخلنده اوله‌رق، شرقه طوغری ممتد برکوچك
شبه جزیره‌نك اوزرنده و (جبرالتار) قصبه‌سنك
قارشیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۷۱۵۰ اهالیسی
واردر. اسپانیانك مراکش دولتی سواحلنده‌کی
مستملکاتنك مرکزی اولوب، سورله محاط اولدیغی
حالده، خانه‌لر آره‌لرنده باغچه‌لری، لیمانی، ریختمی
وفناری واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده شمدیکی قصبه‌نك
شرق جهتنده وشبه جزیره‌نك تا برونده (آبیله)
اسمیله برشهر اولوب، بعده روماليلر زمانده شمدیکی
قصبه‌نك یرینه دیکر برقصبه تأسیس اولنه‌رق، یدی
تپه اوزرینه مؤسس اولدیغی مناسبتله، «یدی قرداش»
معناسیله (سپتم فراترس) اسمیله تسمیه اولنمشدی.
مرور زمانله آبیله خراب اولوب، (سپتم فراترس)
قصبه‌سی قصر وتخفیف صورتیله عربلر طرفندن (سبته)
تسمیه اولنمش؛ واسپانیوللر بردها تغییر وتغلیط ایده‌
رك، (سوته Ceuta) دیمشلردر. اندلس عربلرك
النده ایکن، سبته‌نك پك بیوك اهمیتی اولوب، اها-
لیسی شمدیکی مقدارك برقاچ مثلی اولدیغی کبی،
جوارنده کلیتلی پاموق یتیشدیریلوب، ایپك دخی
چیقاریلیردی؛ وایپك ایشله‌لریله کاغد وتل وپرنج
معمولاتی مشهور ایدی. او وقت شرق ایله غرب
آره‌سنده بر تجارت مخزنی حکمنده اولوب، ایتالیا
وسائر آوروپا ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی.
اندلس دولت امویه‌سنك انقراضندن صکره ادریسیلرك
وبعده موحدین ومرابطینك الینه کچوب، ۱٤۱۵
تاریخنده پورتکیزلیلرك و ۱٦٤٠ ده اسپانیوللرك
ضبطنه کچمشدر. فاس ومراکش حکمدارلری
دفعاتله استردادینه چالیشمشلرسه‌ده، موفق اوله‌ما-
مشلردر. پورتکیزلیلرك النده بولندقجه اسکی عرب
مدنیتی آثارینی بردرجه‌یه قدر محافظه ایده بیلمش
ایسه‌ده، اسپانیوللر الینه کچدکدن صکره بسبتون تدنی
ایدوب، شمدیکی حالده اهمیت موقعیه‌سندن بشقه
براهمیتی یوقدر. برچوق علما وسائر مشاهیر اسلامك
مسقط رأسی اولوب، الك مشهورلری حساب وهندسه
وفرائضده‌کی وفرت معلوماتیله متعارف اولان (ابن
مرانة السبتی) در.

سبته بوغازی { (Détroit de Gibraltar) آوروپا ایله آفریقا قطعه‌لری
واسپانیه ایله مغرب اقصی مملکتلری آره‌سنده بر بو-
غاز اولوب، آق دکیزی بحر محیط آطلاسی‌یه ربط
ایدر. الك طار محلی ۱۳ کیلومتره وسعتنده اولوب،
بو محلده درینلکی یالکز ۳۰۰ متره ایسه‌ده، بونك
برآز شرقنده ۹۰۰ عمقی واردر. سطحنده بحر
محیطدن آق دکیزه ودریننده آق دکیزدن بحر محیطه
آقندیسی واردر. بزجه سبته بوغازی دینمکله معروف
اولوب، آوروپالیلرجه جبرالتار (جبل طارق دن غلط)
بوغازی دینلیور ایسه‌ده، کرك سبته وکرك جبرالتار
بوغازك ایچ طرفنده بولنوب، طریف ویا طنجه بوغا-
زی دینلمك دها مناسب ایدی. عربلر عندنده ایسه
(بحر الزقاق) اسمیله معروفدر. ایکی کناری طاغلق
اولوب، منظره‌سی پك هیبتلیدر.

سبتی { (ابو العباس احمد بن هارون الرشید) خلیفهٔ عباسی هارون الرشیدك اوغلی

اولوب، پدری خلیفه اولدیغی حالده، کندیسی ملا سبب مجبر ترك دنیا واختیار عزلت ایدەرك، هفتەده بر کون یعنی جمعه ایرتسی کونی ایشله مشغول اولور، وبو ایشدن قزاندیغی جزئی برآقچه ایله بتون هفته کفاف نفس ایدردی. بو سببله (سبتی) لقبیله تلقیب اولنمشدی. پدری برحیات ایکن، ۱۸٤ سنه‌سنده وفات ایتمشدر.

سبحان بخش { (مولوی —) هندستانك متأخرین علما ومورخینندن اولوب، «تاریخ الحکماء وتذکرة المفسرین» عنوانیله برتألیفی واردر، که ۱۸٤۸ تاریخ میلادیسنده دهلیده طبع اولنمشدر.

سبحانی { (مولانا —) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، نجف اشرفده طوغمش اولدیغی حالده، ایرانده امرار عمر ایتمش، ورباعیات وسائرەدن عبارت اون ایکی بیك بیتی متجاوز اشعاری وفاتندن صکره جمع وتدوین اولنمشدر.

سبره { صحابەدن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (سبره بن ابی سبرة الجعفی) که پدری وبرادری عبدالرحمن ایله برابر صحبته نائل اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن خیثمه بن عبد-الرحمن بونك یکنیدر. — (ابو سلیط سبره بن عمرو بن قیس) که بدر وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سبره بن عمرو) که بنی تمیمدن نزد حضرت نبوی‌یه مبعوثاً کوندریلنلردندر. — (سبره بن فاتك الاسدی) که برادرلری ایمن وخریم ایله برابر صحبتنه نائل اولوب، بعده شامده ساکن اولمش ایدی. بعض احادیث شریفه راویسیدر. — (سبره بن فاکه یاخود بن ابی فاکه المخزومی یاخود الاسدی) که اهل کوفه‌دن معدود اولوب، برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الربیع سبره بن معبد ویا بن عوسجه الجهنی) که کندیسندن اوغلی ربیع روایت احادیث شریفه ایتمشدر.

سبره { افریقیه‌ده طرابلس قربنده برقصبه اولوب، طرابلسدن صکره عمرو بن العاص طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی بعض کتب فتوحده مسطور اولوب، یاقوت حموینك ظننه کوره بو اسم اصل طرابلسك چارشیسنه مخصوص ایمش.

سبرینه { (یاخود سبریمنه) مصرده برقصبه اولدیغی معجم البلدانده مذکوردر.

سبزوار { ایرانك خراسان خطه‌سنده ونیشابورك ۱۰۰ کیلومتره غربنده غربه طوغری جریانله دشت کبیرده نابدید اولان بر چایك وادیسنده واقع برقصبه اولوب، وقتیله بیوك ومعمور برشهر ایدی. اسمندن آکلاشلدیغی اوزره باغ وباغچه‌لری چوق بریردر. سربداران دولتنك کرسیء حکومتی ایدی. برچوق شعرا وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سبزی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. حفظی وتجویدده مهارتی اولمغله، امامت ایدردی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

دل ودین اولدی فدا یولکه جانمده سنك
ال آچیقلوغن ایدن صکره‌ده امساك ایده‌من

سبسطیه { فلسطینده نابلس قربنده برقصبه اولوب، حضرت ذکریا ویحیی (عم) ایله سائر بعض مشاهیرك مقابرینی حاویدر. — احمد بن طیب سرخسی سمیساط قربنده فرات اوزرنده بو اسمله سورله محاط برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیور.

سبط { بنی اسرائیلك حضرت یعقوب (عم)ك اون ایکی اوغلنه نسبتله منقسم بولندقلری اون ایکی قبیله‌نك هربرینه ویریلن اسم اولوب، جمع صیغه‌سیله جمله‌سنه اسباط دینور. اسباط اثنا عشره نسبتله فلسطین خطه‌سی، غزه وعسقلان سواحلی مستثنی اولدیغی حالده، اون ایکی پارچه‌یه منقسم اولوب، هر برپارچه‌سی حضرت یعقوب (عم)ك اولادندن برینك نسلنه مخصوص ایدی. تقسیمات مذکوره جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر: ۱ شمعون (غزه‌نك ایچ طرفی)، ۲ یهودا (بحر لوطك غرب جهتنده خلیل الرحمن)، ۳ بنیامین (بحر لوطك شمال غربی ساحلندن جبال صیرتنه‌دك قدس جهتی)، ٤ دان (جبال مذکوره‌دن ساحله‌دك یافه جهتی)، ٥ روبیل (بحر لوطك قسم شمالیسیله اردن نهری قسم جنوبیسنك شرق طرفنده‌کی بلقاء جهتی)، ٦ جاد (اردن نهرینك قسم وسطیسنك شرق طرفنده‌کی سلط جهتی)، ۷ افرائیم (اردن مجراسی قسم وسطیسیله ساحل بحر آره‌سنده نابلس جهتی)، ۸ مناسه (اردن

نهریله طبریه کولنك شرق طرفنده‌کی حوران جهتی ونابلس قضاسنك شمال غربی قسمی اوله‌رق بربرندن آیری ایکی یر)، ۹ ایساخار (اردن مجراسیله حیفا ساحلی آره‌سنده جنین جهتی)، ۱۰ زابولون (طبریه کولنك غرب جنوبی ساحلیله یافه ساحلی آره‌سنده ناصریه جهتی)، ۱۱ نفتالی (طبریه کولنك غرب وشمال جهتنده‌کی صفد جهتی)، ۱۲ آزر (نفتالینك غربنده ارض کنعان یعنی فنیکه حدودینه وعکا ساحلنه‌دك ممتد اولان یر).

— تثنیه صیغه‌سیله سبطین حضرت امام حسن وامام حسین (رضی الله عنهما) افندیلرمزه اطلاق اولنور و (سبط) ابن البنت دیمکدر یعنی قیزك اولادینه دیرلر.

سبط بن الجوزی { تاریخ مصره دائر «مرآت الزمان» عنوانلی کتاب معتبرك صاحبیدر.

سبعین { (Septante) بطالسهٔ مصر زماننده توراتی وسائر کتب مقدسهٔ بنی اسرائیلی لسان یونانی‌یه ترجمه ایدن ۷۰ ویا ۷۲ کشیدن مرکب بر هیئته ویریلن اسمدر. بو ترجمه الیوم موجود اولوب، دفعاتله طبع اولنمش ایسه‌ده، سهو وخطادن سالم دکلدر.

سبقت { (سکهراج) هندستان شعراسندن وکایته قومی رؤساسندن اولوب، علوم ادبیه وفلسفیه‌ده وطب تصوفده ید طولی صاحبی ایدی. لکهنو شهرنده نشأت ایدوب، سید حسین علیخان بهادرك دیوان کتابتنده بولنمش، وبعض مناصب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ۱۱۳۸ تاریخنده لجرات راجه‌لرندن بریله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. مذکور حسین علیخانك محارباتنی مبین «جنکنامه» عنوانیله بر منظومه‌سی وهر نوعدن اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

چونقش پا بسر کوی انتظار کسی
نشسته ام که شوم خاك رهکذار کسی
ببزم وصل بتان بس که شمع سان سبقت
کنیم نقد دل وجان خود نثار کسی

سبکتکین { الك بیوك دول اسلامیه‌دن اولان غزنویلر دولتنك مؤسسی اولوب، اصلا منصور بن نوح سامانینك امراسندن آلب تکینك کوله‌سی ایدی. درایت واقتدارینه مبنی افندیسی طرفندن دامادلغه قبول اولنمش ایدی. مرقوم آلب تکینك وفاتنده اوغلی ابو اسحق وارثی اولوب، آز مدت صکره بلا ولد وفات ایتمکله، صاحب ترجمه سبکتکین ۳۶۷ تاریخنده غزنه حاکمی اولمش ایدی. بر مدت صکره ملوك سامانیه‌دن نوح بن منصور خراسانك نصفنی دخی سبکتکینه ونصف دیکرینی اوغلی محموده ترك ایتمکه مجبور اولمغله، بر طرفدن دخی سبکتکین هنده وماوراء النهره طوغری توسیع ممالك ایتمش اولدیغندن، ۲۰ سنه حکومتدن صکره ۳۸۷ ده واقع اولان وفاتنده بیوجك بر دولت براقمشدر. یاننده بولنان اوغلی اسماعیل یرینه جلوس ایتمش ایسه‌ده، درعقب خراسان والیسی بولنان دیکر اوغلی محمود واروب، غزنه‌یی ضبط ایله، پدرینك تختنه قعود ایتمش؛ ومتعاقباً دولت سامانیه‌یه ختام ویره‌رك، تماميله استقلالنی اعلان ایتمشدر. بو وجهله غزنویلر دولتنك اصل مؤسسی سبکتکین و بلکه بونك قائن پدری آلب تکین ایسه‌ده، تماميله استقلال رسمی‌یه نائل اولان مشارالیه سلطان محمود اولدیغندن، آل سبکتکین حکمدارلرینك برنجیسی سلطان محمود عد اولنور.

سبکتکین { (آل —) خلافت عباسیه زماننده ایران وآسیای وسطی جهتلرنده ظهور ایدن دول اسلامیه‌نك الك بیوکلرندن اولوب، مؤسسی رئیس سلاله اولان آنف الترجمه سبکتکین و برنجی حکمداری سلطان محمود بن سبکتکیندر. آل سبکتکین اساساً سامانیلر دولتنه وارث وخلف اولوب، خراسان وخوارزم جهتلری سامانیلردن کندیلرینه کچدیکی کبی، بر طرفدن هندستانه طوغری توسیع ممالك ایله هندك نصف شمالیسنی ضبط واوراده نشر اسلام ایتمش؛ وبر طرفدن دخی جیحونی تجاوزله، ترك خانلرندن ماوراء النهری استیلا، وآل بویه‌دن عراق عجمی ضبط ایده‌رك، هر طرفدن توسیع حدود وتکثیر ممالك ایتمشلردی. هله هندستانده نشر اسلام، وقادینلرك قوجه‌لری جنازه‌سیله احراق کبی بعض عادات وحشیه‌یی منع ایله، تزیید اسباب عمران ومدنیت خصوصنده آل سبکتکینك وعلی الخصوص سلطان محمودك خدماتی پك بیوکدر. بو

دولتك اك پارلاق زمانى سلطان محمود مشاراليه دورى اولوب ، بونك اوغلى مسعود دخى او عظمتى محافظه ايتمش ايسه‌ده ، بونك برادرلريله اوغللرى بربرلريله منازعاته دوشوب، دولتك ترقياتنه ميدان ويرمه‌مش؛ وبعده ابراهيم بن مسعود واوغلى مسعود ثانى واونك اوغلى بهرامشاه دخى حسن اداره‌يه واجراى عدالته موفق اولمشلرسه‌ده، عراق وخراسان طرفلرى يكى ظهور ايدن سلجوقيلرك الينه چكمش اولديغندن، آل سبكتكين دولتى غزنه يعنى آفغانستان جهتيله هندستانك شمال غربى جهتنده بعض ممالكدن عبارت قالمشيدى . نهايت آلتنجى قرن هجرى اوا-سطنده غوريلر ظهور ايدوب، قالمش اولان ملكلرينى دخى ضبط، وه ٥٤٧ تاريخنده بودولته ختام ويرمشلر در . سلطان محمودك جلوسندن يعنى تاريخ استقلالدن اعتباراً آل سبكتكين دولتى ١٦٨ سنه سورمش؛ و ١٤ حكمدار حكم سورمشدر . پايتختلرى افغا-نستانده‌كى (غزنه) شهرى اولمغله، بونلر (غزنويلر) ديمكله دخى معروفدرلر . حكمدارلرينك اساميسيله تاريخ جلوسلرى بر وجه زيردر :

١	محمود سبكتكين	٣٨٧	٩	ابراهيم بن مسعود ثانى	٤٤٥
٢	محمد بن محمود	٤٢١	١٠	مسعود ثالث بن ابراهيم	٤٩٢
٣	مسعود بن محمود	٤٢٥	١١	شيرزاد بن مسعود ثالث	٥٠٨
	ثانيا محمد بن محمود	٤٣٣	١٢	آرسلان شاه بن مسعود ثالث	٥٠٩
٤	مودود بن مسعود	٤٣٥			
٥	مسعود ثانى بن مودود	٤٤١	١٣	بهرامشاه بن مسعود ثالث	٥٢٢
٦	على بن مسعود اول	٤٤١			
٧	عبدالرشيد بن محمود	٤٤٣	١٤	خسروشاه بن بهرامشاه	٥٤٤
٨	فرخ زاد مسعود اول	٤٤٥		الى	٥٤٥

سبكى (تاج الدين على بن عبد الكافى) مشاهير علما و مؤرخيندن اولوب، برچوق آثارى واردر. تأليفاتنك اك مشهورى « الطبقات الكبرى » ديمكله مشهور فقهاء شافعيه تراجم احوالنى حاوى كتابيدر . مصرده ياشامش، و ٧٥٦ ده وفات ايتمشدر .

سبلان آذربيجانده آردبيل قصبه‌سى او-زرنده بر بيوكسك طاغ اولوب، ذروه‌لرى قيش ياز قارله مستوردر. اوزرنده برخيلى قرا وبعض مراقد صالحين بولنمغله، جوار اهاليسى عندنده معزز عد اولنور . خريطه‌لرده (ساوالان) صورتنده محرر اولوب ٤٨٤٤ متره ارتفاعى اولديغى كوستريليور . منطفى بر بركان اولوب، اتكلرنده بر خيلى مياه معدنيهٔ حاره‌سى واردر .

سبلى (سلطان —) فارسده حكومت سورمش اولان آل مظفر ملوكنك ايكنجيسى شاه شجاعك اوغلى اولوب، پدرينك حيا-تنده كوزلرينه ميل چكلمش، وعميجه زاده‌سى شاه منصورك امريله ينه بو جزايه دوچار اولمش اولان برادرى سلطان زين العابدين ايله برلكده محبوس ايكن، ٧٩٥ تاريخنده فارسى استيلا ايدن تيمورلنك طرفندن بالتخليص، ماوراء النهره كوندرلمش، و او-راده وفات ايتمشلردر .

سبنيت ياخود سبنيتوس (Sebennyte, Sebennytos) مصرده‌كى (سمهود) قصبه‌سنك اسم قديميدر .

سبنيقو (Sebenico) آوستريانك دالماچيه خطه‌سنده و (زاره) نك ٦٠ كيلو-متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (كرقه) نهرينك منصبنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، بيوك ليمانى، ٤ قلعه‌سى ومرجان صيدينه مخصوص سفائنى واردر. وقتيله مستقل بر جمهوريت صورتنده اداره اولنوب ، بعده ونديكليلرك، صكره مجارلرك ونهايت آوستريانك الينه چكمشدر. ١٥٣٨ و ١٦٤٨ تا-ريخلرنده ايكى دفعه عثمانليلر طرفندن محاصره اولنمشدر.

سبو مغربده طنجه قربنده بر نهر اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

سبيطله افريقيه‌ده قيرواندن ٧٠ ميللك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

سبيع صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر : احد وقعه‌سنده شهيد اولان (سبيع بن حاطب الانصارى الاوسى) و بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش اولان (سبيع بن قيس الانصارى الخزرجى) .

سبيعه صحابياتدن بروجه زير درت خاتونك اسميدر : (سبيعه بنت حارث الاسلميه) كه (سعد بن خوله) نك زوجه‌سى اولوب ، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (سبيعه بنت حبيب الضبعيه) كه اهل بصره‌دن معدوددر . — (سبيعة القرشيه) كه زنا ايتمش اولديغنى حضور حضرت نبويده اعتراف ايتمكله، قارننده‌كى چوجغى طوغورنجه و بعده امزيرنجه‌يه قدر مهلت اعطا بيو-رلمش، وبعده كندى مراجعتى اوزرينه، و صحابه‌دن

برينك چوجغى آلمسيله، كراهةً رجنه امر نبوى صادر اولمشيدى. — (سبيعه بنت ابى لهب) كه مؤمنه اولديغى حالده (ابنت حطب النار) خطابيله تحقير اولنديغندن، حضور حضرت نبويده شكايت ايتمكله، حضرت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) افندمز برغضب اولدقلرى حالده: «مابال اقوام يؤذوننى فى نسبى وذوى رحمى الا ومن آذى نسبى وذوى رحمى فقد آذانى وآذى الله عزوجل» بيوردقلرى ابو هريره‌دن منقولدر. بعضلرى (دره بنت ابى لهب) ديه ضبط ايتمشلردر.

سپاهى { اونبجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، استانبولليدر. زعامته متصرف ايدى. شو ايكى بيت جمله اشعارندندر:

دل ديلر كويكى كلزار جنان اولديغيچون
ميل ايدر لعلكه سرچشمهٔ جان اولديغيچون
خوابدن خانه‌لرين چشمك ايتدم خالى
هر كيجه خيل خيالكه مكان اولديغيچون

سپاهى { ايران شعراسندن دخى ايكى ذاتك تخلصيدر:
برنجيسى اندجان كبراسندن برينك اوغلى اولوب، اسمى (خدادوست) در. ۹۷۹ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

افسوس كه وقت كل بزودى بكذشت
فريادكه تا چشم كشودى بكذشت
بى چشم وخطت بنفشه ونركسرا
ايام بكورى وكبودى بكذشت

— ايكنجيسنك اسمى شاه حسن اولوب، شو بيت اونكدر:

بسجدى كه روم در فراق دلبرخويش
بهانه سجده كنم بر زمين زنم سرخويش

سپتيم سور { (Septime Sévère) روما ايمپراطورلرندن اولوب، آفريقاده‌كى (لبده) شهر قديمنده طوغمش؛ وبر طاقم مأموريتلرده وحتى قونسلوسلقده دخى بولندقدن صكره، ۱۹۳ تاريخ ميلاديسنده واقع (پرتيناقس)ك وفاتنده (ايليريا) عسكرينك قوماندانى اولديغى حالده، عسكرى طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنه‌رق، ديكر جهتلرده (ديديوس يوليانوس)، آلبينوس وپسچنيوس ونيجر آيرى آيرى ايمپراطورلغه انتخاب ايدلمش اولديغندن، سپتيم سور بونلرك برنجيسنى كنديسى منتخبلرينه دفع ايتديردكدن صكره، ايكنجيسنى اورتاقلغه قبول ايدوب، اوچنجيسى اوزرينه عسكر سوق ايتمش؛ وايسوس وازنيقده مغلوب ايتدكدن صكره، (بيزانسه) يى دخى ضبط ايتمكله، طرفدارلرينى امحا ايلمش؛ واو وقت آلبينوسه دخى مدارا احتياجندن وارسته اولوب، كنديسنى حربه دعوت ايتمش؛ وغاليده ليون قربنده ايتديكى محاربه‌ده منهزم وقتل ايتمش ايدى. بو وجهله ۱۹۷ تاريخنده تحتنده مستقل قالدقدن صكره، جزيره جهتنه تجاوز ايتمش اولان اشكانيانه قارشى سوق عسكر ايده‌رك، غالب كلمكله، بابل وسلفكيه ومداينى ضبط ايتمش؛ ورومايه عودتنده نامنه اليوم موجود اولان بيوك برطاق ظفر بنا اولنمش ايدى. اوغلى (قاراقاله) يى ولى عهد طانيتديره‌رق، امور حكومتى (پلوتيان) اسمنده برينه احاله ايتمش ايسه‌ده، چوق چكمه‌دن بونك كنديسى حقنده سؤ نيتنى آكلايه‌رق، ۲۰۴ ده اعدام ايتمشدر. بعده برتانيه‌يه سفر ايدوب، قالدونيه‌لولرك تجاوزاتنه ختام ويرمشيدى. ۲۱۱ تاريخنده وفات ايدوب، ملكى اوغللرى قاراقاله ايله (جتا) يه ترك ايتمشدر. ماهر بر قوماندان ايسه‌ده، يك غدار ومرحمتسز اولوب، آلبينوسى قتل ايتدكدن صكره، بونك طرفدارلرينى آرايه‌رق، برچوق آدملر قتل ونفى ايتمشدى. خرستيانلر حقنده دخى تعقيبات وتعذيبات اجرا ايتمشدر. مع هذا علوم وصنايعى حمايه ايدوب، برخيلى ترقياته سبب اولمشدر.

سپهرى { ايران شعراسندن اولوب، اصلاً اردستانلى اولديغى حالده، اصفهانده ياشامش، وفضل وعرفان صاحبى اولوب، طريق صوفيونه منسوب بولنمشدر. تصوفه دائر بعض مثنويلر نظم ايتمش ايسه‌ده، نابود اولمشدر. شو بيت اونكدر:

زخضر عمر فزونست عشق بازانرا
اكر زعمر شمارند روز هجرانرا

ستا { (Setta) آفريقاى غربيده بوقارى كينه‌نك (داهومى) مملكتنده (آبومه) نك ۴۲ كيلومتره شمال شرقيسنده و(سوقه) نهرى تابعلرندن برى كنارنده برقصبه اولوب، ۹۰۰۰ اهاليسى، هر طرفه مد نظرى، اطرافنده منبت

اراضیسی و چناق چوملکه متعلق بعض معمولاتی واردر.

ست الادب { مشاهیر محدثاتدن اولوب، مظفر بن البرنینك قیزیدر.

ست الامناء { (ام عزالدین) مشاهیر محدثاتدن اولوب، شیخ صدر. الدین اسعد بن عثمانك قیزیدر. صلاح الدین صفوینك استادی علم الدین برذالینك اشیاخندن اولوب، ٧٠٠ تاریخنده صعید مصرده وفات ایتمشدر.

ست الاهل { (بنت علوان) محدثه ومتقیه بر خاتون اولوب، بعلبکلی وحنبلیة المذهب ایدی. ٧٠٣ ده وفات ایتمشدر.

ست الشام { ایکی مشهور خاتونه علم اولوب، بری یدنجی قرن هجری محدثا. تندن صفیه، ودیکری صلاح الدین ایوبینك همشیره. سیدر، که ٦١٦ ده وفات ایتمشدر.

ست العرب { (بنت سیف الدین علی) مشا. هیر محدثاتدن عالمه بر خاتون اولوب، صلاح الدین صفدینك واستادی علم الدینك اشیاخندندر. قدسلی اولوب، شهر مذکورده تدریسله مشغول بولنمش؛ و ٧٣٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ست العلماء { علم وتقوا سیله وطلاقت لسانیله شهرت بولمش دمشقلی برخا. تون اولوب، شهر مذکورده (درب المهرانی) تکیه. سنك پوستنشینی ایدی. وعظی پك مؤثر ایدی. ٧١٢ ده وفات ایتمشدر.

ست الفقهاء { (بنت ابراهیم) فقه وحدیثده شهرت شایعه صاحبه‌سی بر خاتون اولوب، احادیث شریفه‌یی اسانیدیله روایتده مهارت تامه‌سی وار ایدی. ٧٢٦ تاریخنده ٩٢ یاشنده وفات ایتمشدر.

ست القضاة { (ام محمد) مشاهیر محدثاتدن اولوب، ٧١٢ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

ست الملك { ملوك فاطمیه‌دن حاکم بامرالله‌ك همشیره‌سی اولوب، عاقله ومدبره بر خاتون اولمغله، قتلی کندیسنه اسناد اولنان حکمدار مومی الیهك فقداننده، اونك اوغلی (ظاهر لاعزاز دین‌الله) ی اجلاس ایده‌رك، اذهان عمومیه‌یی یاتیشدیرمش؛ وزمام اداره‌یی کندی ید کفایتنه آله‌رق، درت سنه حسن اداره‌یه موفق اولمشدر.

ست الوزراء { (ام عبدالله بنت القاضی شمس الدین عمر) مشاهیر محدثاتدن علم وعرفانله تزیین ذات ایتمش حنبلیة المذهب برخاتون اولوب، وطنی اولان دمشق شامده ویرآره. لق مصرده تدریس علوم وافادهٔ حدیثله امرار عمر ایتمش؛ وحدیثده زماننك قطبی حکمنه کچمشیدی. ٦٢٤ ده طوغوب، ٧١٧ ده ٩٣ یاشنده وفات ایتمشدر. درت قوجه‌یه واروب، اوچ قیز دنیایه کتیرمشیدی. مشاهیر علمادن برچوق ذوات بونك شاکردانی زمره‌سنه داخل ایدی.

ست الوزراء { (ام محمد بنت الشیخ الرئیس تاج الدین ابی الفضل یحیی بن مجد الدین) بودخی مشاهیر محدثاتدن خیرات وحسنات صاحبه‌سی برخاتون اولوب، ٦٣٩ ده تولد، و ٧١٥ ده وفات ایتمشدر. آخر عمرنده برسنه قدر مختلة الشعور یاشامشدر.

ست قریش { (ام الهنا فاطمه بنت فهد) امام سیوطینك اشیاخندن محدثه بر خاتون اولوب، ٨١٤ ده تولد ایتمشدر.

ستو اوچی { (Seto-Outsi) جاپونیه‌نك اك بیوك آطه‌لرندن شمالاً (نیپون) وجنوباً (سیقوق) ایله (کیسیو) جزیره‌لری آره‌سنده بر دکیز اولوب، شرقدن غربه بویی ٤٤٠ کیلومتره‌در. اکی یك مختلف اولوب، بوینه نسبةً دائما آزدر. بو دکیز آطه‌لرك آره‌سنده بر قاچ بوغازدن قوره بوغازیله، جاپون دکیزیله وبحر محیط متعدل ایله اختلاط ایدر. ایچنده بر خیلی کوچك آطه‌لر وبرچوق شهر واسکله وتجارتکاه معموره‌لر بولنیور.

ستو بال { (Setubal) پورتکیزك استرمادوره خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ٣٠ کیلو. متره جنوب شرقیسنده (سادو) نهری منصبنك ساحل شمالیسنده وبر دمیر یول خطنك اوجنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، آغزی صیغ لیمانی، ایشلك تجارتی، پك لذیذ پورتقالریله سائر میوه‌لری، بیوك تملحه‌لری، کوزل بیاض شرابلری وبر خیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

ستور { (Settour) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ۷۸ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۶۴۴۵ اهالیسی واردر.

ستوس { یاخود ستی (Séthus, Séthi) (شیت) دن غلط اولمسی محتمل اولان بو اسمله فراعنهٔ مصردن ایکی کشی کلمشدر: برنجیسی اون طقوزنجی سلاله‌نك برنجی حکمداری ومشهور (سزوستریس)ك پدری اولوب، میلاد عیسی (علیه السلام)دن ۱۵ قرن اول حکم سورمش؛ وبرخیلی فتوحات ایدوب، اوغلنك جهانگیرلکنه پیشدارلق ایتمشدر. — ایکنجیسی ابتدا (منف) شهرنده (فتا) تعبیر ایتدکلری معبودك عبادتخانه‌سنك راهبی ایکن، میلاددن ۷۱۳ سنه اول حکومتی ضبط ایتمش؛ واو صره‌ده آثور حکمداری (سناحریب) مصره هجوم ایتمکله، عسکریلر کندیسنی مدافعه ایتمدکلرندن، کویا منسوب بولندیغی معبوددن استمداد ایتمسی اوزرینه، سناحریبك اردوکاهنده برچوق فاره‌لر ظهور ایده‌رك، عسکرینك اوقلرینك کریشلرینی قوپارمغله، سناحریب عودته مجبور اولمش. مصریلر بو ستوسك الده بر فاره طوتار بر هیکلنی دکز ایدوب، آلتنه «معبودلره رعایت ایتمکی بندن اوکرنك» مآلنده بر عباره حك ایتمشلردر.

ستون { (Seton) آمریقای شمالیده (دومینیون) خطه‌سنك (قولومبیه) خطه‌سنده برکول اولوب، بویی ۲۵ کیلومتره قدردر. دیك واورمانله مستور یوکسك طاغلرله محاط اولوب، درینلکی چوقدر. (آندرسون) کولنك آیاغی حکمنده اولان ۲۵ متره کنیشلکده بر سیل بو کوله دوکیلور، وفضلهٔ میاهی (اینقومیج) چاییله (فراسر) نهرینه دوکیلور.

ستی خاتون { شیخ الاسلام زنبللی علی افندینك قیزی اولوب، سلوری قپوسی قربنده مسجد ومدرسه‌سی واردر. زیرك بوقوشنده پدرینك بنا کرده‌سی اولان مکتب ساحه‌سنده پدرینك یاننده مدفوندر.

ستیف { (Setif) جزایرك قسنطینه ایالتنده و قسنطینه‌نك ۱۰۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (ابوسلام) مجراسنك ۲۵۰۰ متره یوقاریسنده و جزایردن تونسه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۳۱۰ اهالیسی، اطرافنده پك منبت اراضیسی، حبوبات وحیوانات و یوك ودری کبی مواده متعلق ایشلك تجارتی وپك صاغلام هواسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، تا رومالیلرك زماننده اهمیتی وار ایدی.

سجاح { (بنت حارث التمیمیه) آخرعهد حضرت نبویده دعوای نبوت ایتمش بر خاتون اولوب، بنی تمیمك بر قبیله‌سنه منسوب ایدی. بنی تمیم وبنی تغلب ایله بنی ربیعه بیننده یکی بر دین چیقارمغه قالقیشوب، او صره‌ده یمامه‌ده ارتداد ودعوای نبوته قیام ایتمش اولان مسیلمة الکذاب ایله آره‌لرنده رقابت حاصل اولمغله، سجاحك مسیلمه‌یه عسکر سوق ایتمسی، حضرت ابابکر صدیق (رضه) جانبندن دخی مسیلمه‌یه قارشی عسکر اعزام بیورلمسنه تصادف ایتمکله، مسیلمه قورقوب، صاحبهٔ ترجمه ایله صلح ایتمش؛ وروایته کوره بینلرنده ازدواج دخی وقوع بولمش ایدی. سجاح مرتده اولمیوب، دعوای نبوتدن اول بنی تغلبدن خرستیانلغی قبول ایتمشیدی. مسیلمه‌نك قتلندن صکره سجاح توبه ایدوب اسلامه کلمش؛ ومعاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر.

سجاس { آذربیجانده همدان ایله ابهر آره‌سنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

سجاوندی { (سراج الدین محمد بن عبدالرشید) مشاهیر فقهادن اولوب، فرائضه متعلق «سراجیه» عنوانلی کتاب مشهورك صاحبیدر. بو کتابه برچوق شرحلر یازیلوب، الك مشهوری سید شریف جرجانینك «شریفیه» عنوانلی شرحیدر.

سجدین { (Szegedin) مجارستانده بوده‌نك ۱۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (تیسه) نهری اوزرنده و (ماروس) چایی ملتقاسنك قربنده (قسونغراد) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۸۰۰۰۰ اهالیسی، متعدد مکاتبی، نهرده سفاینی، ایشلك تجارتی وشراب، توتون، طوز، کراسته، حبوبات، صابون، کهرچله وسائره اخراجاتی واردر.

سجستان { ایرانك شرق جهتنده واقع (سیستان) خطه‌سنك اسم

معربیدر . نسبتی (سجزی) و (سجستانی) کلیر .
[« سیستان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سجستانی { [« ابوداود سجستانی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سجستانی { (ابو حاتم صالح بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، « اختلاف المصاحف » عنوانیله بر تألیفی وتاریخ طبیعی‌یه متعلق «کتاب الوحوش» عنوانیله بر اثری واردر. ۲۴۸ ده وفات ایتمشدر .

سجستانی { (یوسف بن ابی سعد بن احمد) « منیة المفتی » عنوانلی کتابك مؤلفیدر. بو کتاب پارس کتبخانه‌سنده ۶۹۹ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر.

سجسته { (Segeste) سیجیلیه‌نك شمال غربی ساحلی قربنده وشمدیکی (قالاتافیمی) جوارنده بولنمش براسکی قصبه اولوب، قاپلیجه‌لریله مشهور ایدی . روایته کوره تروآلیلر طرفندن بنا اولنه‌رق، میلاددن بش آلتیوز سنه اول پك معمور ایدی . اهالیسی سیجیلیه‌نك سائر شهرلریله مخاصمه‌ده بولنه‌رق ، آتنه‌لیلرك وبعده قارتاجلیلرك امدادینه مراجعت ایتمش؛ وبو ایکی قومك سیجیلیه‌یه دخولنه سبب اولمشدر . بر محاربه‌ده قارتاجلیلر طرفندن تخریب وبعده رومالیلر طرفندن اعمار اولنمشدی. الیوم خرابدر.

سجسوار { (Segesvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده و (هرمانستاد)ك ۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قوکل) نهری اوزرنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، چوخه وبز معمولاتی وبعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سجل { صحابه‌دن اولوب، حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك کاتبی ایدی. «یوم نطوی السماء کطی السجل للکتاب» آیت کریمه‌سنده بو سجلك مراد بیورلدیغی مظنوندر.

سجلماسه { مغرب اقصاده مراکش دولتنك (تافلت) ایالتنده و تافلتك ۶۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق درن (یعنی آطلاس) سلسلهٔ جبالنك جنوبی اتکنده و (زیز) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، الیوم خراب ایسه‌ده، وقتیله پك معمور وبیوك بر شهر ایدی . جغرافیون عربك تعریفنه کوره پك طاتلی اوزومی واون نوع خرماسی وار ایدی . قادینلری یوکدن پك اینجه وظریف قماشلر نسج ایدرلردی. آلتون معدننك کثرتیله مشهور اولان (غانه) و سائر سودان ممالکیله پك ایشلك تجارتی وار ایدی . مرابطین دولتنك پایتختی بولنمشدر .

سجن یوسف { مصرك جیزه مدیریتنده واقع بو صیر قربنده بر اسکی بنا خرابه‌سی اولوب، حضرت یوسف (عم)ك یدی سنه محبوس طوردیغی و بعده حضرت موسی (عم)ك دخی حبس ایدلدیکی زندان اولدیغی مظنوندر. قربنده بر جامع شریف بنا اولنه‌رق، (مسجد موسی) دینمکله معروفدر. بو محل زیارتکاهدر .

سجودی { یاوز سلطان سلیم خان دوری عثمانلی شعراسندن اولوب، قالقاندلنلیدر . پیری پاشانك حمایه‌سیله کاتب دیوان اولمشیدی. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

صانمه بلبل نغمه‌سی ای کلعذار آکلر بنی
کلشن عشقکده بو فریاد وزار آکلر بنی
فرقتکده دمبدم مردملك ایدوب ای پری
یاشی چوق اولسون بو چشم اشکبار آکلر بنی

سچن { (Seetzen) آلمانیا مشاهیر سیاحیندندن اولوب، ۱۷۶۷ تاریخنده اولدنبورغك (یور) قصبه‌سی قربنده طوغمش، و ۱۸۱۱ده یمنده مقتولاً وفات ایتمشدر . استانبول، حلب، شام، فلسطین و سائر او جوارلری کزدکدن صکره، دین اسلامی قبول، ولسان عربی‌یی تحصیل ایده‌رك، جزیرة العربه ، و ۱۸۰۹ ده حجاجله مکهٔ مکرمه‌یه دخول، واورادن یمنه کچه‌رك، ایکی سنه اورالرینی کشت وکذار ایتدکدن صکره، مخادن صنعایه کیدرکن قولاغوزلری طرفندن قتل ویا تسمیم اولنمشدر. سیاحتنامه‌سی زیاده‌سیله نافع معلوماتی حاوی اولوب، ۱۸۵٤ ده برلینده طبع ونشر اولنمشدر.

سحابی { اونجی قرن هجری شعراسندن ایکی ذاتك تخلصیدر : برنجیسی بروسه قربنده امنا طائفه‌سندن اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك جلوسلری اثناسنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

عیشه آلمام بتون دنیایی یارم اولمسه
شهری چوقدن ترك ایدردم شهریارم اولمسه

— ایکنجیسی همدانلی عالم وادیب برذات اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك شرق سفرنده قدری افندی طرفندن کمالاتی تقدیر اولنەرق، رومه کتیرلمش؛ والتفات پادشاهی یه نائل اولوب، «کیمیای سعادت» کتاب مشهورینك ترجمەسنه مأمور اولمش ایدی. ٩٧٠ ده فات ایتمشدر. ترکی و فارسی اشعاری واردر. شو بیت او جملەدندر:

دیلر اغیار ذوق وصالی عشاق هجرانی
مکس جلاب‌آرا پروانه ایستر نار سوزانی

— ایران شعراسندن استرابادلی بر سحابی دخی واردر، که اصحاب صلاح وحسن اخلاقدن اولوب، بر خیلی وقت روضهٔ رضویه‌یه مجاورت ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اشعار عارفانەسندندر:

در هرکه رسی نکوبین کونیکوست
کو خواسته وساخته حضرت اوست
دریا بوجود خویش موجی دارد
خس پندارد که این کشاکش با اوست

سحبان وائل { (یاخود سحبان بن وائل) فصاحت وبلاغتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولاد عربدن بر ذات اولوب، هارون الرشید زماننده یاشامشدر.

سِحر { (شیخ عبدالمجید) هندستان شعراسندن اولوب، اکهنوده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بود ای سحر بی اندیشه در سیر چمن ناکس
ز نیرنك فلك عبرت نباشد چشم غافلرا

— ١٢٤٩ ده وفات ایتمش سید ناصرعلی اسمنده دیکر بر شاعرك دخی مخلصیدر.

سِحری { قدمای شعراء عثمانیەدن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنەلی اولوب، کمال پاشا زادەنك ادرنه قاضیلغی اثناسنده محکمەسنده کاتب ایدی.

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، (قزمی) لقبیله معروف ایدی. تاریخ سویلمەده مهارتی وار ایدی. دفتردار سیروزی حسین چلبی‌یه منسوب اولوب، معیتنده حلبده ایکن، ایتدیکی بر حباثت اوزرینه، حلب امیر الامراسی عضو رجلیتنی قطع ایتدیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

آیت حسنك اوقونماسون دیو جانا غلط
یازدی قدرت کاتبی ابروکی مد خانك نقط

سحری { ایران شعراسندن دخی بر وجه‌زیر درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب، اصفهانده عطارلقله مشغول ایدی. صوفیانه بر مثنویسی وبر خیلی اشعاری وار ایدی. شو بیت او جملەدندر:

اسیر غمزهٔ طفلی شدم که صورت خویش
در آب بیند و با آفتاب در جنکست

— ایکنجیسی (ری) لی اولوب، شو بیت اونکدر:

زچاره مردم وآن دولتم نصیب نشد
که یك نکاه ترا باخود آشنا سازم

— اوچنجیسی (عبد الله) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب، والدەسندن اوکرنمش اولدیغی نستعلیق خطنده مهارتی وار ایدی. نهایت جنونه دوچار اولوب، بو علتله وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دل زکویت کربسوی تن نیاید باك نیست
مرغ چون یابد کلستان کی کند یاد قفس

— دردنجیسی خوانسارلی اولوب، (قطب) دینمکله معروفدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هر سیه بختی که باشد کسب عشق از من کند
خون چشم بلبل وداغ دل پروانه ام

سحیفه { خلافت عباسیه دوری اوائلنده ظهور ایدن مشاهیر مغنیاتدندر.

سخا { مصرك غربیه مدیریتنده بر کوچك قصبه اولوب، (سخاوی) لقبیله ملقب علمادن برقاج ذاتك مسقط رأسیدر.

سخبره { صحابەدن اولوب، اوغلی عبد الله کندیسندن روایت ایتمشدر. اسدی

ویا ازدی اولدیغی مرویدر. — بنی غنمدن مدینه‌یه هجرت ایدنلرمیاننده مذکور برسخبره دخی اولوب، بعضلری صحابه‌دن وبعضلری صحابیاتدن عد ایتمشلردر.

سخن { ایران وهندستان شعراسندن بروجه زیر اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (آقابی شیرازی) درویش مشربلی بر آدم اولوب، شو رباعی اونکدر:

بر دامن لطف حسنت ای خور جمال
هر ساده دلی رازرسد دست خیال
ظاهر بینان زباطن آگاه نیند
در آینه پیدا نبود صورت حال

— ایکنجیسی (سید محمد خان بهادر) عن اصل اصفهانلی اولوب، تجارت طریقیله هندستانه گیتمش؛ و مدراس والیسی نواب امیر الامرا بهادرك توجهنی قزانوب، مراتب عالیه‌یه نائل اولمش ایدی. ۱۲۱۶ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

بدل خاری زعشق کلعذاری کرده ام پیدا
ازین خواری بعالم اعتباری کرده ام پیدا

— اوچنجیسی (میر عبد الصمد) اکبرآباد ساداتندن وعبدالقادر بیدلك تلامذه‌سندن‌اولوب، ۱۱٤۱ ده کجراتك احمد آباد شهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن روزی که برپای تو سرکرم نیاز افتم
دم برخاستن چندان روم ازخودکه باز افتم

سخنه { بریة الشامده تدمر ایله عرض وارك آره‌سنده عرب اهالی ایله مسکون بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سدان { (Sedan) فرانسه‌نك (آردنه) ایالتنده (میزیره) نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده و پاریسك ۲۷۶ کیلومتره شمال شرقیسنده وموزه نهری کنارنده قضامرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ۱٤٥٦٦ اهالیسی، طوپخانه‌سی، الیوم اسلحه موزه‌سی اتخاذ اولنمش اسکی بر سرایی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مشهور چوخه و قازمیر و سائر یوك قماشلر فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، دمیرخانه‌لری وآو سلاحلری فابریقه‌سی واردر. وقتیله پروتستانلره مخصوص دار الفنونی وار ایدی. ۱۸۷۰ سنه‌سی ایلول افرنجیسنك ایکنجی کونی ایمپراطور اوچنجی ناپولیون سدانده کاینلی عسکرله پروسیه‌لیلره مغلوب اولوب، تسلیم اولمشدر.

سدقیا { یاخود صدقیا (Sédécias) یهودا ملوکندن اولوب، بخت نصرطرفندن اجلاس اولنمش؛ وقبل‌المیلاد ۵۹۷ تاریخندن ۵۸۷ تاریخنه‌دك ۱۰ سنه حکومت سوروب، بعده عصیان ایتمکله، آثوریلر طرفندن ایکی سنه محاصره‌دن صکره طوتیلوب، کوزلرینه میل چکلمش؛ وارض‌بابله نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر.

سدلیچ { (Sedlitz) چهستانده (توپلیچ)ك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قریه اولوب، مسهل کبی تأثیر ایدن میاه معدنیهٔ بارده‌سیله مشهوردر.

سدوسی { (ابو فید مورج بن عمرو) مشاهیر نحویوندن واهل لغتدن اولوب، بصره‌ده ابوزید انصاریدن اخذ ایتمش، وخلیل بن احمدك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمشیدی. لسان عربی لغتلرینك ثلثانی ازبرنده اولدیغی مرویدر.

سدوم { (Sodome) فلسطینده بحر لوطك ساحل شمالیسی قربنده قدیم بر شهر اولوب، حضرت ابراهیم (عم) زماننده اهالیسنك ارتکاب ایتدکاری فحشیاتدن طولایی، وکندیلرینی دین حقه دعوت ایدن حضرت لوط (عم)ی تکذیب ایتملری اوزرینه، من طرف الله آتش سماوی ایله احراق و تخریب ایدلمش اولدیغی کتب مقدسه‌ده مذکوردر.

سدیأجوج { (یاخود سداسکندر) یأجوج ومأجوج اسمیله کرهٔ ارضك شمال جهتلرنده ساکن اولدقلری توراتده مذکور اقوامك شرندن محافظه ایچون چکلمش برسد اولدیغی مروی اولوب، بناسی اسکندر ذوالقرنینه اسناد اولنور. آنجق بر طرفدن اسکندرك تاریخی مضبوط اولوب، بویله برسد بنا ایتدیکی بیلنمدیکی کبی، بر طرفدن دخی اسکندرك ضبط ایتدیکی وکچدیکی یرلرك هیچ برنده بویله برسد اثری کورلمیور. آنجق چینده نفس چین ایله مغولستان و مانچو ممالکی آره‌سنده سد یأجوج حقنده مروی اولان

اوصافله متصف واسع، یوکسك واوزون بر سد بولنوب، سد یأجوجدن مقصد بو سد اوله جغنده شبهه یوقدر. حقیقةً بو سدی چینلیلر مانچو ومغول وسائر شمال اقوامنك تجاوزانه قارشی بنا ایتمشلردر. طولی ٤٠٠٠ کیلومترهیی متجاوز اولوب، بعض محللرنده ایکی واوچ صره دیواردن عبارتدر. اوستی اوچ درت آرابه یچه‌جك قدر واسع اولوب، برجلر وقله‌لری دخی واردر. اکثر محللری طاش وطوغله‌دن وبعض یرلری کرپیچدن اولوب، برخیلی محللری ییقلمش، ودفعاتله تعمیر اولنمشدر. بو سده میلاد عیسی (عم) دن ٢٤٧ سنه اول یعنی اسکندرك وفاتندن ٧٦ سنه صکره (چین شیهوانغتی) نام چین ایمپراطوری طرفندن باشلانیله‌رق، ١٠ سنه متمادیاً درت بش ملیون عمله چالیشدیرلمش، وبونلردن درتیوز بیکی بو ایشده هلاك اولمشدر. مع هذا سد مذکور بر ایشه یارایه‌میوب، یأجوج ومأجوجدن مراد اولان اقوام تاتاریه سدی تجاوزله، چینی ضبط ایده‌رك، بوکونه قدر اداره ایتمکده‌درلر. آنجق چینلیلر، مغلوب اولدقلری حالده، سعی و مدنیتلریله غالبلرینه غلبه ایده‌رك، بونلره کندی لسان ومذهبلرینی وآیین وعادتلرینی قبول ایتدیرمش؛ وچین حدودینی سدك پك ایلریسنه قدر توسیع ایتمشلردر. بو وجهله سد شمدیکی حالده چین ممالکی آره‌سنده قالوب، آثار عتیقه‌دن عد اولنمقدن بشقه بر شیئه یارامیور. بعض مورخلر دخی سد یأجوجدن مراد بلاد قافقاسده بندر جهتنده بولنمش اولان بر سد اولدیغنی التزام ایدوب، بونك نوشیروان طرفندن تأسیس ایدلدیکنی، وچوق وقت صکره‌دخی آثاری باقی بولندیغنی بیان ایتمشلردر.

سدید { (ابو البیان بن المدور) مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی. طبده واصول تداویده مهارت تامه‌سی اولوب، مصرده ملوك فاطمیه‌نك وبعده صلاح الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وبرچوق طلبه یتیشدیرمشدر. اواخر عمرنده خدمته مقتدر اوله‌مدیغی حالده، خانه‌سنده اوتوروب، ینه مخصصاتی آلیردی. ٥٨٠ تاریخنده ٨٣ یاشنده وفات ایتمشدر. کندی مجربات طبیه‌سنی مبین معتبر برکتابی واردر.

سدید { (القاضی شرف الدین ابو منصور عبدالله بن الشیخ السدید) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، (رئیس الطب) لقبیله ملقبدر. طبی پدری شیخ سدیددن و(ابو نصر عدنان بن العین زربی) دن تحصیل ایدوب، هنوز پك کنج ایکن، قان آلمه‌ده کی مهارتندن طولایی، مصر خلفاء فاطمیه‌سندن آمر باحکام الله‌ك خدمت طبابتنه کیروب، تخصیصاته نائل اولمش؛ وبونك اخلافی اولان دیکر درت حکمداره دخی خدمت ایتدکدن صکره، ملوك فاطمیه‌نك انقراضنده صلاح الدین ایوبینك دخی خدمت طبابتنده بولنمش؛ وبو حکمدار قدر دانك پك چوق انعام واحسانلرینه و(رئیس الطب) عنوانه نائل اولمشیدی. کلیتلی ثروته نائل اولمش ایسه‌ده، اواخر عمرنده خانه‌سی یانوب، ثروتی وبرچوق نفایسی محو اولمشدی. ٥٩٢ ده قاهره‌ده وفات ایتمشدر.

سدید { (الشیخ سدید الدین ابو الفضل داود بن ابی البیان سلیمان) مشاهیر اطبای مصردن اولوب، یهودی المذهب ایدی. ٥٥٦ تاریخنده قاهره‌ده طوغوب، هبة الله بن جمیع الیهودی وابو الفضائل بن الناقددن تحصیل طب ایتمش؛ وادویهٔ مفرده ومرکبه‌نك اصول استعمالیله تعیین مقادیرنده بیوك بر مهارت قزانمش ایدی. ملك عادل ابو بکر بن ایوبك خدمت طبابتنده بولنوب، بیمارستان ناصریده دخی اجرای طبابت ایدردی. «کتاب اقرباذین» عنوانیله ١٢ باب اوزره بر تألیفی وجالینوسك «کتاب العلل والامراض» ینه تألیفی واردر. سکسان سنه‌دن زیاده یاشامشدر. اواخر عمرنده کوزلرینه ضعف طاری اولمشیدی.

سدید اعور { ایران شعراسندن وکرماج اکرادندن اولوب، اثیرالدین آخسیتکی ایله معاصر بولنمش، وبینلرنده بعض مشاعره ومعارضه‌لر جریان ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

کویند که بردمید از کل خارش
جرمیست که می نهند برکارزارش
چون رخسارش همیشه درچشم منست
عکس مژهٔ منست بر رخسارش

سدید الدین { (ابو منصور بن موفق الدین یعقوب بن سقلاب) مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، کرکده شمس الدین خسرو

شاهیدن علوم حکمیه‌یی تحصیل ایتمش؛ وصلاح الدین ایوبینك خدمت طبابتنده بولنمشدر . بعده دمشقده وفات ایتمشدر .

سدید الدین بن رقیقه { (ابو الثناء محمود بن عمر لشیبانی) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، فن کحالیده وجراحلقده دخی مهارت تامه‌سی اولدقدن بشقه، علوم حکمیه وهیئت ونجوم وادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی ده وار ایدی . ٥٦٤ تاریخنده (حینی) قصبه‌سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایتدکدن صکره، خلاط ومیافارقین ودمشقده بنی ارتق وبنی ایوب ملوکندن بر چوق ذواتك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وملك عادل نور الدین بن زنکینك بنا ایتدیردیکی بیمارستانده اجرای طبابت ایدوب، مخصصاته نائل اولمش ایدی . علی الخصوص کوز خسته‌لقلرینی تداویده فوق العاده مهارتی وار ایدی . ٦٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . «لطف السائل وتحف المسائل» عنوانیله برکتابی وبوکا شرح وحاشیه‌لریله «موضحة الاشتباه فی ادویة الباه»، «کتاب الفریدة الشاهیه والقصیدة الباهیة»، «کتاب قانون الحکماء وفردوس الندما»، «کتاب الفرض المطلوب فی تدبیر المأکول والمشروب»، «مقالة مسائل واجوبتها فی الحمیات»، «ارجوزة فی الفصد» عنوانلی تألیفاتی واردر . «عیون الانباء» ده بر چوق اشعاری مسطور اولوب، شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

کن مجملاً فیما تقول ولا تقل
قولاً یهجنه بذا وفساد
فجماعة الحکماء قبلك دأبهم
کان الجمیل من المقال فسادوا

سدیر { حیره‌ده خورنق قربنده بر قصر ایدی، که حیره ملوکندن نعمان اکبر طرفندن ایران ملوکندن بریچون بنا اولنمشدی . بو اسمله اوراده بر نهر اولدیغی دخی مرویدر .

سدیسه { صحابیات وانصاریاتدن اولوب، حفصه بنت عمر (رضی عنهما) نك آزادلیسی ایدی . بر حدیث شریفك راویه‌سیدر .

سدییو { (Sédillot) فرانسه مشاهیر مستشرقین ومنجمیندن اولوب، ١٧٧٧ ده (انکین مونتمورنسی) ده طوغمش، و ١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر . «السنة» شرقیه مکتبنده ترکجه معلم معاونی وکتبخانهٔ عمومی‌یه مربوط مکتبك باش کاتبی وبعده منجم معاونی نصب اولنمشدی . (دلامبر) ایله (لابلاس)ك کشفیات هیئت فنیه‌سنده داخل بولنمشدر . لسان عربیدن هیئت ونجومه متعلق بر چوق کتابلر وعلی الخصوص ابو الحسن علی المراکشینك آلات هیئتك صورت اعمالنه دائر اولان کتابنی فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمش؛ وعلوم شرقیه‌یه دائر بر طاقم معلومات تاریخیه وتنقیدات نشر ایتمشدر .

— اوغلی (لویی پیرسدییو) دخی مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٨٠٨ ده پارسده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ایتمشدر . پدرینك وفاتنده فرانسه مکتبیله السنهٔ شرقیه مکتبی کتابتنه تعیین اولنمشیدی . پدرینك بعض آثارینی نشر، وکندیسی دخی علمای اسلامك علوم ریاضیه وهیئت وجغرافیایه متعلق آثاری حقنده بر قاچ کتاب تحریر ایتمشدر . الغ بکك ازیاجینی دخی ترجمه، وبرطاقم حاشیه‌لرله برابر نشر ایتمشدر . عربلرك تاریخنی‌ده یازمشدر .

سراء { (جبال ـ یاخود سراة) جزیرة العربك غرب جهتنده حجاز وعسیر ویمنده ساحل بحره متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب، غربی انکاری ساحل بحردن ١٢٥ ونهایت ٢٠٠ کیلومتره اوزاق اولمغله، بو مسافه‌ده (تهامه) دینلن آلچق وزیاده‌سیله صیجاق بر اووه ممتد اولور . جبال سراطائفدن باشلایوب، عدنه منتهی اولمغله، تقریباً ٢٠٠ کیلومترهلك محلده ممتد اولور . ارتفاعلری ٢٥٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در . جبال مذکوره مختلف اسملرله یاد اولنور بر چوق طاغلردن مرکب اولوب، علی الخصوص یمنده برچوق شعبه وقوللری دخی وار ایسه‌ده، جمله‌سی بربرلرینه مربوط ومتسلسلدر . حتی بو تسلسل طائفده دخی منقطع اولمیوب، حجازی‌ده شق ایله عقبه کورفزینه منتهی اولیورسه‌ده، اشبو قسم شمالیسی خیلی انحطاط ایتمکله، جبال سرادن عد اولنمیور . جبال سرانك غرب جهتنده‌کی تهامه وشرق جهتنده بولنان دهنا چولنده عادتا آتش یاغدیغی حالده، جبال مذکوره‌نك اوزرنده بولنان محللرك متعدل وصاغلام بر هوایه نائل اولمسی بو طاغلرك

ارتفاعی سایه‌سنده‌در . جبال سراتك شرق وغربی اتكلرندن بر چوق صولر آقوب ، شرقه طوغری آقانلر چول قوملرنده قورورسه‌ده ، غربه طوغری آقانلرینك برطاقی تهامه‌نك حرارتنه طیانه‌رق دكیزه قدر واصل اولور . یمنك تا بطلیوس زمانلرنده « مسعود عربستان » اسمیله شهرت بولمسی آنجق جبال سراتك ارتفاعیله صولری سایه‌سنده‌در . جبال سرایی تشكیل ایدن طاغلردن باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق بروجه زیردر : سراة معافر، سراة كلاع، سراة بنی‌سیف، سراة ریمه، سراة الهان، سراة مصانع، سراة قدم، سراة عذر واهتوم، سراة خولان، سراة جنب وعرعر، سراة غز، سراة حجر، سراة باء، سراة حال ، سراة زهران ، سراة بجیله ، سراة بنی شبابه وعدوان، سراة طائف .

سراء { (سر من رأی) نك مخففی اوله‌رق، سامرانك نام دیكریدر .

سراپیس { (Sérapis) اسكی مصریلرك معبودلرندن اولوب، ارض وجهنم وحیات وصحت مربیسی عد اولنور دی . ییلانلرله احاطه اولنمش برصورتده تصویر اولنوردی . بطالسهٔ مصر بونك عبادتنه زیاده اهمیت ویروب ، مكمل هیكللر و(سراپیون) اسمیله جسیم معبدلر یاپدیرمشلردی. بونك عبادتی یونانه وروما یه دخی كچوب، اورالرده‌ده سراپیونلر تأسیس اولنمشدی . معبدلرینك اك بیوكی اسكندریه‌ده‌كی اولوب، مشهور اسكندریه كتبخانه‌سی دخی بونك ایچنده ایدی .

سراپیون { یاخود سراپیوم (Sérapion,) (Sérapéum) [مادهٔ آنفه‌یه نظر بیوریله .]

سراج { صحابه‌دن ایكی ذاتك اسمیدر : بری (سراج بن مجاعه) كه اوغلی هلال واسطه‌سیله كندیسندن بر حدیث شریف منقولدر . — دیكری (ابو مجاهد سراج الیمنی) كه اصل اسمی (فتح) اولوب ، مسجد حضرت نبویده برقندیل یاقش اولمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن سراج تسمیه بیورلمشیدی . توروني علی بن مجاهد كندیسندن روایت ایتمشدر .

سراج { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی عن اصل سمرقندلی اولوب ، لاهورده متمكن اولمش؛ وشمس الدین آلتمش عهدندن ناصرالدین محمود زمانه‌دك ٨٤ سنه خدمت قضاده بولنمشدر . كافهٔ علومدن بهره‌سی اولوب، مشارالیه ناصرالدین محمود نامنه « طبقات ناصری » عنوانیله بركتاب یازمشدر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

آن دل كه بهجر دردنا كش كردی
از هر شادی كه بود پاكش كردی
از خوی توآ كهم كه تا كه نا كه
آوازه در افتد كه هلاكش كردی

— ایكنجیسی (سید سراج الدین) هندستانك دكن قطعه‌سنده‌كی اورنك آباد شهرندن اولوب ، درویشانه بر عمر كچیرمش ، و ١١٧٧ ده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لسانلرنده اشعاری واردر . شو بیت اونكدر :

مردم ودر دل تمنای كل وشمشاد ماند
تا قیامت این ستم بر كردن صیاد ماند

سراج الدوله { (نواب — میرزا محمود بن زین‌الدین احمد هیبت‌جنك) بنكاله نوابلرندن اولوب ، جدی (الله وردی خان مهابت جنك) ك وفاتی اوزرینه، ١١٦٩ ده بنكاله نوابلغنه كچمش؛ وانكلیزلره اعلان حربله كلكته‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، سفاهته مبتلا وكوشك بر آدم اولدیغندن، بر سنه صكره شهر مذكوری ینه الدن قاچیروب، عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش؛ وبر سنه صكره انكلیزلر اوزرینه هجوم ایتدكه ، واقع اولان محاربه‌ده مغلوب و مقتول اولوب، بونكله بنكاله حكومت اسلامیه‌سی منقرض اولمشدر. وفاتنده ٢٢ یاشنده ایدی .

سراج الدوله { (محمود غوث خان) هندستانك شرق جنوبی سواحلنده واقع كرناتیك خطه‌سنك نوابی اولوب ، عالم وادیب بر ذات اولمغله ، مملكتی شعراسنك تراجم احوالنی

حاوی اولمق اوزره، «تذکرهٔ رائق» ونام دیکرله «کلدستهٔ کرناتیك» عنوانیله برکتاب یازمشدر. بوکتابی ١٢٥٨ ده ترتیب ایتمشدر.

سراج الدین آرزو (علی خان) هندستان شعرا و علماسندن اولوب، اکبرآبادلیدر. فرخ سیر امراسندن وشیخ محمد غوث احفادندن اولوب، ١١٦٩ ده لکهنوده وفات ایتمشدر. ١١٤٧ ده دهلیده سالف الترجمه شیخ علی حزین ایله کوریشوب، بینلرنده رقابت حاصل اولمغله، شاعر مشارالیهك اشعارنده‌کی خطا یایی حاکی اوله‌رق «تنبیه الغافلین» عنوانیله بر رساله یازمشدی. «تذکرهٔ آرزو» دینمکله دخی معروف «مجموعة النفائس» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و «موهبهٔ عظمی»، «عطیهٔ کبری»، «سراج اللغات»، «چراغ هدایت»، «غرائب اللغات»، «مصطلحات الشعرا»، «جواب اعتراضات منیر»، «شرح قصائد عرفی»، «شرح سکندرنامه»، «شرح مختصر المعانی»، «شرح کلستان میرنجات» عنوانلریله تألیفاتی وهندستانی لساننك لغاتنی جامع «نوادر الالفاظ» عنوانیله برکتابی واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

سراج الدین بلخی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، خوارزمشاهك لطف دیده‌سیدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

آن می که‌جان یابد ازو بوی سلسبیل
آن می که رنك کیرد از آن کاشن‌جنان

بویش‌چو بوی سوسن ونسرین ویاسمین
رنکش چورنك لاله وکلنار وارغوان

مفتاح بیغمی ودرو نفع بی ضرر
اسباب حرمی و درو سود بیزیان

سراج الدین باقنی (ابو حفص بن نور الدین) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صحیح بخاری‌یی شرح ایتمش، ودیکر بعض کتابلر دخی یازمشدر. وفاتی ٨٠٤ده واقع اولمشدر.

سراج الدین سجاوندی [«سجاوندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سراج الدین عمر علمادن اولوب، برادری زین العابدین نجیمك ناتمام براقدیغی «البحر الرائق» کتابنی اتمام، و «کنز الدقائق» کتابنه «النهر الفائق» عنوانیله برشرح تحریر ایتمشدر. اونجی قرن هجری‌اواخرنده یاشامشدر.

سراج الدین قمری مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، قزوینلیدر. مزاحه میلی اولمغله، اکثریا کبرانك مجالسنه دوام ایدردی. ابو سعید خانك زماننده یاشامش؛ وسلمان ساوجی وعبیدزاکانی ایله معاصر اولوب، بینلرنده بعض مشاعره وملاطفه‌لر جریان ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

ای آب روان سرو برآوردهٔ توست
وی سرو چمان چمن سر ایردهٔ توست
ای غنچه عروس باغ پردهٔ توست
ای باد صبا این همه آوردهٔ توست

سراج حکاك ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. حکاکلقده مهارتی وحسن اخلاقله شهرتی واردر. شو بیت اونکدر:

از هجر بهر جاکه نشستیم وطن شد
از کریه بهر سوکه کذشتیم چمن شد

سراجی [سراج الدین قمرینك مخلصیدر. «سراج الدین قمری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرادیفالقو (Serradifalco) سیجلیه آطه‌سنك (قالتانیزته) ایالت وقضاسنده وقالتانیزته‌نك ١٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی، دمیریولی واطرافنده کوکورد معدنلری واردر.

سرار بعنده صنعانك ایچندن کچن وادینك اسمی اولوب، یاغمورلر موسمنده صویی (سنوان)ه جمع اولنه‌رق، اوراسی برکوچك کوله تحویل ایدر.

سراقاپریوله (Serra Capriola) ایتالیانك (قابیتاناته) ایالتنده و (سان سورو)نك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

سراقه { صحابه‌دن بر وجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سراقه بن الحارث بن عدی یاخود بن الحباب العجلانی) كه سكزنجی سال هجریده حنین غزاسنده شهید اولمشدر. — (سراقه بن سراقه) كه عبدالواحد بن عوف كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سراقه بن عطیه الانصاری الخزرجی) كه بدر، احد، خندق وحدیبیه غزالرنده ومؤته محاربه‌سنده جعفر بن ابی‌طالب (رضه) معیتنده بولنمشدر. — (سراقه بن عمرو) كه عهد حضرت فاروقیده باب فتوحاتنه مأمور اولوب، ارمنیلرله صلح ایتمش؛ واوراده وفات ایدوب، عبدالرحمن بن ربیعه‌یی خلف براقمش ایدی. (ذوالنور) لقبیله ملقبدر. — (سراقه بن عمیر) كه تبوك غزاسنه كیتمك اوزره حیوانه بیندیرلمسنی حضرت رسول الله (صلم) افندمزدن طلب ایدوب، بیندیریله‌جك حیوان اولمدیغی جوابنی آلنجه، آغلایه‌رق دونمش؛ وبو امثالی حقنده «ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم الخ» آیت كریمه‌سی نازل اولمشدر. — (سراقه بن كعب) كه كافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ وبر روایتده معاویه‌نك زماننده وفات ایتمش، ودیكر بر روایتده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ابو سفیان سراقه بن مالك بن جعشم الكنانی المدلجی) كه جمله‌نك اك مشهوری اولوب، حضرت فخر كائنات (صلم) افندمز حضرت ابابكر صدیق معیت سنیه‌ده اوله‌رق مكه‌دن خروج بیوردقلرنده آرقه‌لرینه دوشنلردن اولمغله، حضرت نبی ذیشانه ویارغارینه پك تقرب ایتدیكی حالده، معجزهٔ حضرت نبوی ایله حیوانی یره صاپلانه‌رق اوچ دفعه دوشمكله، آرقه‌سنده بولنان افراد قریشی كری چویرمك شرطیله دعای حضرت پیغمبری‌یی استرحام ایتمش، وجانب رسالتپناهیدن بر كمیك ویا بر كرمیت پارچه‌سی اوزرینه یازلمش بر نامهٔ سعادت آله‌رق، عودت ایتمشیدی. بعده فتح مكه‌ده النده اشبو نامهٔ سعادتی طوته‌رق عسكر مسلمین ایچنه كیرمش، واوق ومزراقلرك آره‌سنده حضور حضرت نبوی‌یه قدر ایلریلیوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده ٢٤ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، ابو جهله خطاباً شو بیتلری سویلمشدر :

ابا حكم والله لو كنت شاهداً
لامر جوادی اذ تسوخ قوائمه
علمت ولم تشكك بان محمداً
رسول ببرهان فمن ذا یقاومه
علیك بكف القوم عنه فاننی
اری امره یوماً ستبدو معالمه
بامر یود الناس فیه باسرهم
بان جمیع الناس طراً تسالمه

— عمروك پدری (سراقه بن المعتمر القرشی العدوی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

سرام { (Ceram) بحر محیط كبیرده ملوك جزایری طاقمندن بر جزیره اولوب، یكی كینه‌نك غرب جهتنده ٣° ایله ٤° عرض جنوبی و ١٢٥° ایله ١٢٨° طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٩٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ١٥٠٠٠٠ كشی ایله مسكوندر. شرقدن غربه اولان طولنجه برصره طاغلر ممتد اولوب، اك یوكسك ذروه‌لری ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. جنوبی اتكلرندن بر چوق نهرلر آقار. سواحل شمالیه‌سی صربدر. اورمانلری پك واسع اولوب، پك قیمتدار آغاجلرك انواعی واردر. نباتاتی پك زیاده نشو ونما بولوب، بهاراتك انواعی وسائر محصولاتی واردر. سواحلی مسلم ملایلرله وایچ طرفلری نیم وحشی پاپولرله مسكوندر. بر قاچ حكومته منقسم اولوب، بونلر اسماً فلمنك دولتنی طانیرلر.

سرامپور { (Sérampour) هندستانده بنكاله خطه‌سنك (بردوان) ایالتنده (هوكلی) سنجاغنده وهوكلی نهرینك صاغ كنارنده اوله‌رق (هوكلی) شهرینك ٢٠ كیلومتره جنوب غربیسنده وكلكته‌دن اله آباده كیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٢٥ ٥٦٠ اهالیسی وكاغد وحصیر عملخانه‌لری واردر. بر خیلی وقت دانیمارقه‌نك النده بولنوب، بعده هندستان انكلیز قومپانیه‌سی طرفندن مبایعه اولنمشدر. پروتستان میسیونرلرینك مركزی اولوب، بونلرك بر كلیسالریله بر مكتب وبر كتبخانه‌لری واردر.

سراو { (یاخود سرو) آذربیجانده اردبیل ایله تبریز آره‌سنده بر قصبه اولوب، بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمش؛ وچنكیزك ظهو-

رنده مغوللر طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی قتل عام اولنمشدر. نسبتی (سراوی) و (سروی) در.

سراواله { (Serravalle) ایتالیانك وندیك ایالتنده و (ترویزه) نك ٤٦ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی، بر سرایی، عسکری مکتبی وچوخه ایله ایپك و یوك قماشلر فابریقه‌لری وشراب وبال اخراجاتی واردر.

سراة { [«سرا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرای { یاخود سرای بوسنه [«بوسنه سرایی» ماده‌سنه مراجعت.]

سرای { (یاخود سرای‌ویزه) ادرنه ولایتنده قرق کلیسا سنجاغنك ویزه قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٢١ قریه‌دن مرکبدر. مرکزی اولان سرای قریه‌سی ویزه‌دن ٤ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر.

سرای ترنی { (Seraï-Tarni) هندستانده رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده برقصبه اولوب، ١١٥٨٥ اهالیسی‌واردر.

سرای صالح { هندستانده پنجاب خطه‌سنك پیشاور ایالتنده بر قصبه اولوب، ٣٥٣٥ اهالیسی ومنسوجاتیله باقیر وتونجدن آوانی وقیوجیلغه متعلق‌مصنوعاتی واردر. قیوجیلری افغانستانه وآسیای وسطینك سائر طرفلرینه‌کیده‌رك، معمولاتلرینی صاتارلر.

سرای کوی { آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده ودکیزلینك ١٢ کیلومتره غرب‌شمالیسنده اوله‌رق، مندرس ایرماغنك صول یعنی جنوبی ساحلی قربنده وازمیر وآیدیندن کلن دمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی وحبوبات وسائر محصولات زرعیه تجارتی واردر. — سرای کوی قضاسی جنوب شرق جهتندن نفس دکیزلی، شرقاً چال، شمالاً بولدان، غرباً نازللی، جنوباً دخی طواس قضالریله محدود ومحاط اولوب، قاضی کوی ناحیه‌سیله برابر ٣٨ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٢٥٩٩٠ کشی اولوب، بونلرك یالکز ٦١٤ ی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه اولوب، یالکز غرب جنوبی جهتنده بابا طاغنك اتکلری ممتد اولور. بر قاچ چای مذکور طاغدن اینه‌رك، قضانك اراضیسنی سقی ایله، مندرس ایرماغنه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. مرعالری دخی چوقجه اولوب، خیلی حیواناتی واردر.

سرای میر { هندستانده بنارس ایالتنك عظیم آباد سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٥٢٤٠ اهالیسی واردر.

سرایو { یاخود سراجو (Serayou, Seradjou) جاوه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده بر ایرماقدر، که بر طاقم ینار طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب‌غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بحر محیط هندی‌یه دوکیلور. مجراسی ١٢٠ کیلومتره طولنده اولوب، آشاغی طرفی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، آغزنده بر قوم سدی بولندیغندن، یاندن حفر اولنمش بر جدولدن کیریلیر.

سرای ویزه { [«سرای» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرایه { یاخود سراجه (Seraya, Seradja) بحر محیط هندی جزایرندن (بالی) جزیره‌سنك منتهای شرقنده بر ینار طاغ اولوب قسم اعلاسی برکانك بر پاتلامه‌سنده هوایه آتلمش اولملغه، یالکز قسم اسفلی قالوب، ١٢٥٠ متره ارتفاعی واردر.

سربال { (Serbal) سینا شبه جزیره‌سنك غرب جنوبی جهتنده وجبل طورك شمال غربیسنده منفرد بر طاغ اولوب، بش تپه‌دن عبارت اولان ذروه‌سنك ٢٠٦٠ متره ارتفاعی واردر. پك دیك وقیالق بر طاغ اولوب، غیرمنتظم بر صورتده بر بری اوستنه متراکم اولان قیالری پك غریب الشکل اولملغه، بعضلرینك ایچی مغاره کبی بعضلری بر یاندن بر یانه دلیك وبعضلرینك سطحلرنده بر طاقم رسملر محکوکدر. بعض طرفلرنده قیالرك آره‌سنده آقاسیا وخروب آغاجلری بولنوب، بر قاچ یرندنده براق صوئوق صولر آقار. اوستنه چیقلمسی خیلی مشکلدر. تپه‌سندن بتون سینا شبه جزیره‌سیله مصر وجزیرة العرب طرفلرندن بحر احمر سواحلی کوزیکور.

سربان } (ری) شهر قدیمنده ایکی طرفی آغاجلرله محاط واورته‌سندن صو آقار بر بیوك جاده اولوب، هارون الرشید دنیاده بوندن کوزل بر کورمدیکنی سویلرمش.

سربداران } سکزنجی قرن هجری اواسطنده خراسانك بعض جهتلرنده حکم سورمش بر کوچك دولت اولوب، مرکزلری (سبزوار) شهری ایدی. مؤسسی خواجه عبدالرزاق بن خواجه فضل الله اولوب، ملوك ایلخانیه‌نك اخیری اولان سلطان ابو سعیدك رجالندن ایدی. پادشاه مشارالیهك وفاتنده خراسان والیسی بولنان خواجه علاء الدین محمدله محاربه ایدوب، کندیسنی قتل، واموالنی ضبط ایتمکله، ۷۳۷ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. رفقاسیله برابر ایلك ابتدیکی محاربه‌ده صاریقلرنی چیقاروب، بر دار آغاجنه آصدقدن صکره، باش آچیق اوله‌رق، میدان جداله کیردکلرندن، (سربداران) لقبیله تلقیب اولنمشلردر. خلفلری بر درجه دها توسیع ملك ایتمشلرسه‌ده، اکثری نااهل وسفیه آدملر اولوب، بربرلریله اوغراشمش، وهمان هیچ بری موت طبیعی ایله اولمه‌مشدر. بونلر ۱۲ کشی اولدقلری حالده، یالکز ۳۵ سنه بالاستقلال حکم سوروب، ۷۷۲ ده تیمورلنکه تابع اولمشلر؛ وحکمدار اخیرلری اولان خواجه علی مؤید ۱۶ سنه دخی جهانکیر مشارالیهك تحت تابعیتنده والیلك ایتمشدر. سربدارانك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

۱	خواجه عبدالرزاق بن فضل الله	۷۳۷
۲	خواجه وجیه الدین مسعود بن فضل الله	۷۳۸
۳	آق محمد تیمور	۷۴۵
۴	کلو اسفندیار	۷۴۷
۵	خواجه شمس الدین بن فضل الله	۷۴۸
۶	خواجه علی شمس الدین	۷۴۸
۷	امیر خواجه یحیی	۷۵۳
۸	خواجه ظهیر الدین برادر خواجه یحیی	۷۵۹
۹	پهلوان حیدر	۷۶۰
۱۰	خواجه لطف الدین بن وجیه الدین مسعود	۷۶۱
۱۱	پهلوان حسن	۷۶۲
۱۲	خواجه علی مؤید	۷۶۶
	بالاستقلال الی	۸۷۲
	والی صفتیله الی	۷۸۸

سربدار علی پاشا } [«علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

سربریانسکی } (Sérébrianski) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده و(قونغور) ك ۱۴۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سربریانقه) نهرینك بندلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٧٥٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری، سفائن حربیه‌یه مخصوص لنکر فابریقه‌سی وحرازلری واردر.

سربریانقه } (Sérébrianka) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده (وولغه) ایرماغنه دوکیلن (قامه) نهری تابعلرندن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، اورال سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله، جنوب وجنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (سربریانسکی) فابریقه‌لرینك ماکنه‌لرینی چویرر. جریانی پك سرعتلی اولوب، مجراسی ۱۲۸ کیلومتره طولنده‌در.

سربزه } هند جزایرندن خط استوا آلتنده بولنور بر آطه اولدیغی وکافورك اورادن جلب اولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

سرپا } (Serpa) پورتکیزك (آلمتیو) ایالتنده و(بیا) نك ۲۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۵۹۰۰ اهالیسی، بیاض مرمری، کوزل پنیری، مقبول شرابی، مشهور باغچه‌لری وچوق قره جانوری واردر.

سرپوخوف } (Serpoukhof) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وموسقوه‌نك ۹۱ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قصبه‌یه یقین (اوقه) نهرینه دوکیلن (ناره) نهرینك ایکی کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۰۹۸۵ اهالیسی، باصمه وسائر پاموق منسوجات، چوخه، حصیر، صابون، کاغد، طوغله وکرمیت، بیره، سرکه، اجزای کیمیویه وآرابه فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، حرازلری والحاصل ۳۰۰۰ عمله ایشلتیر ٤۰ قدر فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اوقه نهرنده لیمانی، دمیریولی وسنه‌ده اوچ پناری واردر. باشلیجه اخراجاتی ذخیره ایله کنویر، کراسته، طوز، کتن تخمی، طوموز یاغی، شکر وبذر یاغیدر.

سرت } (Sereth) طونه‌نك صول تابعلرندن بر نهردر، که آوستریانك (بوقووینه) خطه‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالنك شرق شمالی اتکلرندن نبعان ایدن بیوك وکوچك سرت اسملریله ایکی چایدن بالتشکل، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، بغدانه کیره‌رك، صاغدن ینه قارپات طاغلرندن اینن سوچاوه،

مولداو، بیستریچه، تاتروس، پوتنه، ریمنیقو وبوزیو، صولردن دخی (برلاد) نهرینك صولرینی آلەرق، نهایت افلاق حدودنده شرقه طوغری دونەرك، غلاصك اوست طرفنده طونەیه منصب اولور. مجراسنك طولی ٤٧٠ کیلومتره اولوب، ٣٣٣ کیلومترەلکی رومانیه داخلنده در. تا منبعنه قریب محلدن صال یوزدیرمکه صالح ایسەده، یالکز (قولونشی)دن آشاغی اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالحدر. حوضەسی ٤٧٦١٠ مربع کیلومتره وسعتندەدر.

سرت (یاخود سرد (Sereth, Sered) آوستریانك غالیچیا خطەسنده بر نهردر، که (برودی) قضاسنده بر طاقم تپەلردن نبعانله، جنوب شرقیه وبعده جنوبه طوغری جریان، وایکی کولك ایچندن مرور ایتدکدن صکره، بوقووینه حدودنده (دنیستر) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی خط مستقیم اوزره یالکز ١٥٤ کیلومتره طولنده ایسەده، طولاشیقلغی حساب اولنورسه، بونك ایکی مثلنه بالغ اولور.

سرت (Sereth) آوستریانك بوقووینه خطەسنده و چرنویچك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق بغدان حدودی قربنده وهمنامی اولان نهرك ساحل یمیننده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٤٠ اهالیسی و پك ایشلك آت بازاری واردر.

سُرت (الیوم زبانزدی کسره ایله در) طرابلس غرب ولایتنده و طرابلس ایله برقه آرەسنده و طرابلسك ١٠ مرحله شرق جنوبیسنده اولەرق ساحل بحرده اسکی بر قصبه اولوب، سورله محاط ایدی واوچ قپوسیله جامع وبازاری وار ایدی. مشاهیر علما ومحدثیندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر. یاقوت حموی بو قصبه اهالیسنك خست طبعله ویبانجیلر حقنده معاملۀ بارده ایله مشهور اولدقلرینی و عربیدن بشقه کندیلرینه مخصوص بر لسانلری دخی اولدیغنی بیان ایدیور. — الیوم او جهت ینه بو اسمله بر قضا اتخاذ اولنەرق، طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنه تابعدر.

سرت کورفزی (طرابلس غرب ایله بنغازی آرەسنده بحر سفیدك برکورفزی اولوب، طرابلسك شرق جهتندەکی مصراطه برونندن بنغازینك غرب جنوبی جهتنده بولنان برونه قدر ممتد اولور؛ وقسم شرقیسی قرەنك ایچنه دها زیاده براویوقلق حاصل ایدر. ساحل جنوبیسنك اورتەلرنده بولنمش اولان آنف البیان (سرت) قصبەسنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. تونسك قسم جنوبیسنك شرق طرفنده بولنان غابس کورفزینه دخی بو اسم اطلاق اولندیغندن، لاجل التفریق برنجیسنه بیوك سرت (Grande Syrte) وایکنجیسنه کوچك سرت (Petite Syrte) دیرلر.

سرتوریوس (Sertorius) روما سردارلرندن اولوب، ماریوسك معیتندە بولنمش؛ وحکم (سیلا)نك یدینه کچدکدنصکره، اسپانیەیه کچوب، اورانك اهالی وعسکرینی کندینه جلبله، غول ممالکنك دخی بر قسمنی ضبط ایتمش؛ و منلوس و پومپیوس ایله ایتدیکی محاربەلرده غالب کلمش ایسەده، بر اوچنجی محاربەده مغلوب اولوب، مهردادله اتفاق ایدەرك، اوندن عسکر ودونتما آلمش؛ وآنجق موفقیانی آرەسنده میلاددن ٧٣ سنه اول سردارلرندن (پرپنا) طرفندن قتل اولنمشدر. یانندن آیرمدیغی بیاض بر دیشی قرەجه واسطەسیله آلهەایله مناسبات ومخابراتده بولندیغنی ادعا ایدەرك، عسکرینك اعتقاد وامنیتنی قزانمش ایدی.

سرته اندلسده قرطبەنك شرق شمالیسنده وطلیطلەدن ٢٠ فرسخلق مسافەده بر قصبه اولوب، مضافاتی (شنت بریه) مضافاتیله متصل بولندیغی ومشاهیر علمای اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرجس الرأسی کتب یونانیەیی سریانیەدن عربیەیه ترجمه ایدنلردن اولوب، ترجمەلری مشهور حنین بن اسحق طرفندن تصحیح اولنمشدر.

سرجه نصیبین ایله دنیسر آرەسنده رومالیلردن قالمه بر قلعه اولوب، طولنده ٦ وعرضنده ٤ برجی اولدیغی، وسمیساط قربنده فرات کنارنده بر محل ایله یمننده بر قصبه و حلب جوارنده برقریه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرجهان دیلم جبالنده قزوین وزنجان ایله ابهر آرەسنده غایتله متین وکوزل بر قلعه اولوب، اطرافه مد نظری اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سرجه قامن (Serdtse Kamen) آسیا ایله آمریقا آره‌سنده‌کی بهرنك بوغازینك ایچ طرفنده وآسیا ساحلنده اوله‌رق بحر منجمد شمالیده بر بورون اولوب، ″۳۰ ′۳۶ °۶۵ عرض شمالی ایله ″۴۵ ′۷۲ °۱۷۹ طول غربیده واقعدر.

سرجیپه (Sergipe) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك اك کوچك جمهوریتی اولوب، بحر محیط آطلاسی ساحلنده و سان فرانسسقو ایرماغی مجرای اسفلنك جنوبنده واقعدر. شرق جنوبی جهتندن بحر مذکورله، شمال شرقی جهتندن آلاغوآس، سائر طرفلردن دخی باهیا جمهوریتلریله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۹۰۹۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۳۲۶۴۰ کشیدر. ′۵ °۹ ایله ′۳۲ °۱۱ عرض جنوبی و ′۴۰ °۳۸ ایله ′۲۷ °۴۰ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ۲۷۵ کیلومتره‌در. ساحلی دوز وآلچق اولوب، بش نهرینك آغزلرندن بشقه هیچ بر قوی وکورفز ویا بورون و آطه‌سی یوقدر. ساحل بوینجه آلچق وقوملق بر نوع تپه‌مه ممتد اولوب، بونك اوستنده قسماً طاشلق وقسماً اورمانلق بر بایر ودها یوقاریده زیاده‌سیله منبت بر یایله واردر. جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری مملکتك ایچنده (ایتابایانه) اسمیله آز یوکسك برصره طاغلر ممتد اولور. حدود شمالیه‌یی تشکیل ایدن (سان فرانسسقو) ومنتهای جنوبنده بولنان (ریو رآل) نهرلرندن بشقه بونلرك ایکیسی آره‌سنده اوچ نهر دها واردر، که (وازه‌باریس)، (قوتیندیبا) و (یاپاراتوبه) اسملریله مسمادر. بونلرك ایکنجیسنه جمهوریته اسمنی قزاندیران (سرجیپه) نهری دخی دوکیلور. بونلردن یالکز (وازه‌باریس) باهیا جمهوریتندن کلوب، دیکر ایکیسی مذکور (ایتابایانه) طاغلرندن اینرلر. بو نهرلر یالکز کوچك کمیلر سیرینه صالح اولوب، سان فرانسسقو ایرماغنده ایسه بیوك سفائن دخی ایشلرسه‌ده، سرجیپه‌نك بو نهره قریب جهتی خالی اولوب، نهرك اوزرنده هیچ بر اهمیتلی اسکله‌سی یوقدر. نهرلرك مجرالری قربنده وعلی‌الخصوص سان فرانسسقو وادیسیله سواحلده هواسی صیجاق، رطوبتلی وصیتمه‌لی اولوب، وخامتلی ایسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی صیجاقلغیله برابر صاغلامدر. اراضیسی پك منبت اولوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره یتیشدیریلن حبوبات وسائر محصولاتدن بشقه کلیتلی شکر قامشیله پاموق ومانیوق حاصل اولور. طاغلری برازیلیایه مخصوص انواع اشجارله و نباتات طبیه وصناعیه ایله مستور اولدیغی کبی، اووه‌لری ده مرعالرله مستور اولوب، خیلی حیوانات یتیشدیریلیر. معادنی باشلیجه دمیر وقریستالدن عبارت اولوب، آلتون والماس دخی بولندیغی مروی ایسه‌ده، هنوز تحریات فنیه اجرا اولنمامشدر. اووه‌لرده کیکارله ککلیکلر ونهرلرده صوقوشلری پك چوقدر. صنایعی باشلیجه شکر واسپیرتو اخراجیله دباغتدن عبارت اولوب، بر خیلی شکر و روم فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله مانیوق دکرمنلری واردر. اخراجاتی شکر، روم، دری، پاموق، کراسته، نباتات طبیه وتاپیوقه‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی پرنج، یاغ، قهوه، قوری بالیق، معدن کوری، پترول، طوموز یاغی، باصدیرمه، سرکه، ساده یاغ، اقمشه ومنسوجات، دمیردن آلات وادوات ومودهٔ‌یه دائر شیلردر. تجارتی باشلیجه انکلتره وایکنجی درجه‌ده پورتکیزله اجرا اولنور. ایشلك اسکله‌سی اولمدیغندن، (باهیه) و (راسیفه) اسکله‌لرندن اخذ وعطا ایدیلیر. سنوی ادخالاتی ۱۴½، واخراجاتی ۷ ملیون فرانقه قریبدر. مرکزی (آراقایو) اسکله‌سی اولوب، اورادن ایچری‌یه بر دمیر یول تمدید ایدلمکده‌در.

سرجیوس (Sergius) بو اسمله رومادا بروجه زیر ۴ پاپا کلمشدر:

برنجیسی پالرمولی اولوب، ۶۸۷ دن ۷۰۱ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ بعض قاریشیقلقلردن طولایی بر قاچ سنه رومانك خارجنده قالمش؛ ارمنی پطریقنی قتولیك مذهبنه ارجاع ایتمش؛ وبعض آیینلر وآلایلر ایجاد ایلمشدر.

— ایکنجیسی رومالی اولوب، ۸۴۴ دن ۸۴۷ تاریخ میلادیسنه‌دك پاپالق ایتمش؛ وایمپراطور برنجی لوترك موافقتی منضم اولمقسزین انتخاب اولنوب، بر مجلس مخصوص طرفندن تصدیق اولنمغله، ایمپراطورك کوکلنی خوش ایتمك ایچون، بونك اوغلی لوییی لومباردلره قرال طانیتدیرمشدر. بونك زماننده

مجاهدين اسلام رومانك جوارلرينه قدر ايلريليوب ، خيلی غنائم آلمشلردی .

— اوچنجيسی ينه رومالی اولوب ، ٩٠٤ دن ٩١١ تاريخنه‌دك پاپالق ايتمشدر. ٨٩٨ده دخی پاپالغه انتخاب اولنمش ايسه‌ده ، طقوزنجی ژانه مغلوب اولوب، طوسقانه‌يه قاچمش ايدی. سفيه بر آدم اولوب، (تئودوره) اسمنده بر قادينله مناسبات غير مشروعه‌سی وار ايدی .

— دردنجيسی ١٠٠٩ دن ١٠١٢ يه قدر پاپالق ايدوب ، بو مقامه نائل اولمازدن اول اسمی پترو ولقبی (بوقه‌دی پورقو) يعنی «طوموز آغزی» ايدی.

سرجيوس پولوس (Sergius Paulus) روما پرو قونسلوسلرندن اولوب، قبريس واليسی ايدی . سنت پول طرفندن كنديسنه خرستيان مذهبی قبول ايتديريله‌رك، موی اليهك اصل اسمی (شاؤل) ايكن، بونك نامنه حرمةً (پولوس) ياخود (پاولوس) اسمنی قبول ايتمشدی .

سرحان (وادی —) جزيرة العربك شمالنده وبرية الشامك جنوب غربيسنده اوله‌رق حوران ايله جوف آره‌سنده بر وادی اولوب، شمال غربيدن جنوب شرقی‌يه طوغری بويی ٤٥٠ كيلومتره‌در . اكی يوقاريده آنجق ٢٠ كيلومتره اولوب، كيتدكجه توسع ايتمكله، منتهای جنوب شرقيسنده ١٥٠ كيلومتره‌يه بالغ اولور . وقتيله نهر ياخود كول حالنده بولنمش اولديغی مظنون اولان بو واديده خيلی رطوبت و بعض جهتلرنده صو بولنوب ، نباتاتی چوق اولمغله، عربان عشايری سوريلرينی سوق ايدرلر. مسكون يرلری پك آز اولوب، عربانك صارقنديلری بو وادينك كاروانلر طرفندن طريق اتخاذ اولنمسنه دخی مانع اوليور .

سرحه يمنده بر اسكله اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

سرحيل يمنده حكومت سورمش اولان حميريلردن اولوب، بلقيسك سانی اولان هدهادك پدری وسلفيدر .

سرخدی سكزنجی قرن هجری علماسندن اولوب، «اعراب القرآن» عنوانيله بر كتابی واردر . ٧٩٢ ده وفات ايتمشدر .

سرخس ايرانك خراسان خطه‌سنده مشهدك ١٤٦ كيلومتره شرق شماليسنده وروسيه ايله ايران حدودينی آيران (تجند) نهرينك صول كنارنده بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠ اهاليسی، بر چوق قلعه‌لری وبعض خرابه‌لری واردر. سرخس وقتيله بيوك ومعمور بر شهر اولوب ، علوم ومدنيت اسلاميه‌نك الك پارلاق مراكزندن بولنمغله، بر چوق مشاهير علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. ياقوت حموی شهر مذكورك هرات صوينك باقيسی اولان بر نهرك كنارنده اولديغنی بيان ايتمسيله ، مذكور (تجند) نهری دخی هراتدن كچن (هری رود) ك آلت طرفی اولديغندن، مؤلف مشار اليهك زماننده دخی سرخسك شمديكی محلنده بولنمش اولديغی اكلاشيليور ايسه‌ده، (ويوين دوسنت مارتن) جغرافيا لغتنده اسكی سرخس خرابه‌لرينك شمديكی سرخسك ١٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده بولنديغنی بيان ايديور. سرخس ايران ايله هند آره‌سنده‌كی طريقك پك مهم بر كچيدی اولمغله، اسكيدن بری بر چوق محاربه‌لره ميدان اوله كلمشدر. — روسلر سرخسك ٤ كيلومتره شرقنده يكی سرخس اسميله برقصبه تأسيس ايتمشلردر، كه اليوم ٢٠٠٠ اهاليسی وبازاری اولوب، كيتدكجه بيومكده‌در .

سرخسی (ابو العباس احمد بن محمد) مشاهير علمادن اولوب ، سرخس شهرندن نشأت، و٢٨٦ده وفات ايتمشدر. موسيقی‌يه دائر بری بيوك وبری كوچك ايكی كتاب يازمش ، پورفيريوسك ايساغوجيسنی شرح ايتمش ، و اخلاقه دائر «آداب النفس» عنوانيله بر كتاب تأليف ايتمشدر . خلفاء عباسيه‌دن معتضدك نظر توجهنه مظهر اولمشدر .

سرخسی (ابو الفرج عبد الرحمن بن احمد الزاز) مشاهير علمادن و فقهاء شافعيه‌دن اولوب، ٤٩٣ تاريخنده مروده وفات ايتمشدر. فقه شافعی‌يه دائر «الاملاء» عنوانيله بيوك بر تأليفی واردر، كه بر چوق وقت خراسانده درس كتب متداوله‌سندن بولنمشدر .

سرخسی (شمس الائمه ابو بكر محمد) مشاهير علمادن اولوب، خوارزمك

اورجند شهرنده محبوس ایکن فقهه‌دائر «الاصول» عنوانیله معتبر بر کتاب یازمش، و «آداب القاضی» کتابنی دخی شرح ایتمشدر. وفاتی ٤٨٣ تاریخنده وقوع بولمشدر.

سرخسی (رضی الدین محمد) مشاهیر فقهادن اولوب، وطنی اولان سرخسدن شامه کله‌رك، اکتساب شهرت ایتمش؛ وحلب مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه احاله اولنمشدی. بعده حلب علماسی علیهنه قالقیشمغله، مدرسه‌لکدن اخراج اولنه‌رق، دمشقه چکلمش، و ٥٧١ ده اوراده وفات ایتمشدر. فقهه وسائر علومه دائر «المحیط»، «الوجیز»، «الواسط» و «الذاکره» عنوانلریله درت معتبر تألیفی واردر.

سرخوش (محمد افضل) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیرك زماننده یاشامش، و ١١٢٦ ده وفات ایتمشدر. «حسن وعشق»، «نورعلی»، «ساقی‌نامه» و «شاهنامهٔ محمد عظیم» عنوانلریله اوج منظومه‌سی، «کلمات الشعرا» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و بر چوق اشعار مقبوله‌سی واردر.

سردانیه عربلرك ساردنیه‌یه ویردکاری اسمدر.

سردد یمنده بر خطه اولوب، مرکزی (مهجم) اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سردنك (Serdang) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده کوچك بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی برقصبه‌اولوب، جوارلرنده خیلی بوبر حاصل اولور.

سردوبسق (Serdobsk) روسیه‌نك ساراتوف ایالتنده و ساراتوفك ١٥٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق خوپرنهرینه دوکیلان (سردوبه) جایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠ ٧٤٥ اهالیسی وبیره‌ایله طوغله وپوتاس فابریقه‌لری واردر.

سردوس مصرده نیلك بك اسکی برجدولی اولوب، فرعون موسی طرفندن حفر ایتدیرلمش اولدیغی مرویدر.

سرر (Sérères) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن (سنغامبیا) مملکتنده یشیل برون ایله (ساهوم) مجراسی آره‌سنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، بر قاچ شعبه وقبیله‌یه منقسمدر. افرادلرینك بر خیلیسی مسلمان اولوب، دین اسلام کوندن کونه ایچلرنده ترقی وتعمم ایتمکده، ویالکز عشرته اولان انهماکلری جمله‌سنك دین اسلامی قبول ایتملرینه مانع اولمقده‌در.

سرس (Cérès) اسکی یونان وروما اساطیرنده زراعت الهه‌سی زعم اولنوب، (ساتورن) ایله (ریا) نك قیزی عد اولنوردی. ژوپیتردن (پروزپینه) اسمیله بر قیزی اولوب، بونی جهنم الهی پلوتون قاچیرمغله، کندیسی جست‌وجوسنده دنیایی طولاشوب، نهایت (آرتوزه) نام پریدن قیزینك حالنی اوکرنمشیدی. ایکی اژدرهایه قوشلمش برآرابه‌یه بینمش، باشاقلردن مصنوع برتاج باشنده وبر طیربان النده تصویر اولنور، واك زیاده یونانك آتیقه خطه‌سیله سیجلیه آطه‌سنده عبادتی اجرا ایدیلیردی.

سرس [«سیروز» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

سرس اللیانه مصر اسفلده منوفیه مدیریتنك شبین القوم قضاسنده وشبین القومك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سرسویه) جدولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠ ٦٣٠ اهالیسی واردر.

سرسن اقصای بلاد ترکده بر قصبه‌اولوب، قندس و سمور و سائر ذی قیمت کورکلر اخراجیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آوروپاده قرون وسطاده منتهای شرقده بولندیغی ظن اولنان و نره‌سی اولدیغی متأخرین طرفندن هنوز تعیین ایدیله‌مین (Séres) مملکتنك بو قصبه‌دن عبارت اولمسی محتملدر.

سرشار هندستان شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر: بری بنکاله حاکمی نواب شجاع الدینك آخرت اوغلی مرشدقلی‌خان رستم جنکدر. — دیکری تیهه قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، اود حاکمنك خدمتنده لکهنوده یاشامش، و ١٢٨٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چها بیتاب کردی تانمودی روی انوررا
قمررا مشتریرا زهره‌را خورشید انوررا

سرشکی فرس شعراسندن اولوب، کابلیدر. شو بیت اونکدر:

غبار آسا فتادم در رهش اما زدامانش
همان دست تمنائی که کوته داشتم دارم

سرعت (میر محمد حسین) ایران شعراسندن اولوب، مازندرانلیدر. شو بیت اونکدر.

شمین اشاره برای عذاب منعم بس
که تا پرست رسن درکلوست همیانرا

سرغوزرو (Sergozéro) روسیه نك منتهای شمالنده آرخانکل ایالتنك لاپونیه خطه‌سنده و (قوله) شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسنده برکول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٨ واکی ٨ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٩٧ مربع کیلومتره‌در. آیاغی حکمنده اولان (وارزوغه) نهری واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی شمالی آق دکیزه دوکیلور.

سرفند فلسطینده صور ایله صیدا آره‌سنده ودکیزه قریب بر تپه‌نك اوزرنده بر قریه اولوب، بنی اسرائیل زماننده (سرفطا) یاخود زرفط (Serepatha, Zerphath) اسمیله بر قصبه ایدی، والیاس نبی (عم) بونده اقامت واظهار معجزات ایتمشدی. اهل صلیب زماننده دخی اهمیتی وار ایدی.

سرفو (Serfo) [« سریفوس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سرفیجه (Servia) مناستر ولایتنده ومناسترك تخمیناً ١٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اینجه قره صو) نك صول کنارندن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده وبونهره دوکیلان بر دره‌نك اوزرنده اوله‌رق ٤٣٣ متره‌لك ارتفاعده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٣٣٥ اهالیسی، ٤ جامعی، ١ تکیه‌سی، ١ مدرسه‌سی، ١ رشدی و ١ ابتدائی مکتبی، ٤ کلیساسی، ١٤٠ دکانی، ٩ خانی و ٢ حمامی واردر. هواسی یازین صیجاق وقیشین رطوبتلیدر. — سرفیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شمالاً وغرباً قوزانه، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن الاصونه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت و سنجاغنه ملحق قترین قضاسیله محدوددر. ولندوس ناحیه‌سیله برابر ٣٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٢٥٥٥ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ٤١٢٣ ی مسلم وقصوری روم واولاخ وسائره‌در. اراضیسی اکثریت اوزره طاغلق واورمانلق اولوب، بعض منبت اووه‌لری دخی واردر. محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود، بقله، مرجمك، فصولیه کبی حبوباتله سبزه‌لرك انواعندن وقاوون، قاربوز، الما، اریك، آرمود، قایسی، بادم، جوز، انجیر، کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. اریکی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی شراب اعمال اولنور. اینجه قره صو نهری قضانك غرب شمالی حدودینی تشکیل ایدوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن بونهره بر چوق دره‌لر دوکیلور.

سرفیجه سنجاغی. مناستر ولایتنی ترکیب ایدن ٥ سنجاغك بری والك جنوبیسی اولوب، شرقاً وشمال شرقی جهتندن سلانیك ولایتیله، شمالاً مناستر، شمال غربی جهتندن کوریجه سنجاقلریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت بعض طار اووه‌لری وبایر ووادیلری دخی واردر. حدود یونانیه‌دن سلانیك کورفزینه طوغری ممتد اولان بر صره طاغلرله شماله طوغری اوزانان دیکر بر صره طاغلر سنجاغی اوچ حوضه‌یه تقسیم ایدوب، قسم جنوبیسنك صولری (کوستم) نهرینه، قسم وسطی وشرقیسنك‌کیلر اینجه قره صویه، غرب شمالی قسمنك‌کیلر دخی اوستروووکولنه دوکیلور. محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، چاودار و سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری دخی چوق اولوب، سلانیك شرابی نامیله مشهور اولان شرابلرك الك ایی جنسلری بو سنجاقدن چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، صرفیات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر کراسته واودون دکور چیقار. مرعالری دخی چوق اولوب، خیلی قیون وکچی وسائر حیوانات بسلنیر. صنایع محلیه شیاق، عبا، ولنجه، کلیم وکتندن بز واوطه دوشمه‌سی کبی شیلر نسجیله سختیان دباغتندن عبارتدر. سنجاق ٦ قضا و ٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤٠٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١٩٧ ٠٣٩ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ٧٦ ٥٦٣ ی مسلم وقصوری همان نصفیت اوزره روم واولاخدن مرکبدر. اهالیء مسلمه‌نك بر طاقمی

ترکجه، برطاقمی رومجه وبعضیسیده ارناودجه لسانلریله متکلم اولوب، روملر روم و اولاخلر دخی اولاخ لسانتی استعمال ایدیورلر. سنجاغی ترکیب ایدن قضا وناحیه‌لر بروجه زیردر.

قضا	ناحیه
سرفیجه	ولندوس
قوزانه	ونچه
جمعه	صاریخانلر، قطرنچه
ناسلیچ	سچشته، ژویان
کرهبنه	
آلاصونیه	لیوادی، دومنك، دشقاطه

سرق { صحابه‌دن اولوب، بعده اسکندریه‌ده ساکن اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

سرق { (Sercq) وانکلیزجه (Sark) مانشه دکیزنده انکلتره‌یه تابع برآطه اولوب، (کرنسی) آطه‌سنك ١٠ کیلومتره شرقنده و (جرسی) آطه‌سنك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥١٠ مربع کیلومتره اولوب، ٥٧٢ اهالیسی واردر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی غیر مزروعدر. قیالق برآطه‌در.

سِرق { اهوازده‌بیوك برناحیه‌اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرقسطه { اسپانیاده واقع (ساراغوسه) شهرینه عربلرك ویردکاری اسم اولوب، اندلس حکومت اسلامیه‌سی زماننده معمور وبیوك برشهر ایدی. علی‌الخصوص ایپك منسوجاتنك نفاست وظرافتیله مشهور ایدی. مشاهیر علماء عربدن (سرقسطی) نسبتیله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. [«ساراغوسه» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

سرقسطی { (ابو قاسم ثابت بن حزم العوفی) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، فقه‌وحدیث وادبیاته‌عصرینك ائمه‌سندن‌ایدی. ٢١٧ تاریخنده سرقسطه‌ده تولد ایدوب، ٢٨٨ ده اوغلی‌قاسم‌ایله برابر شرقه سیاحتله، برمدت مکه‌ده و مصرده اقامت ایتمش؛ و وطننه عودتدن صکره ٣١٣ تاریخنده ٩٥ یاشنده وفات ایتمشدر. اوغلنك حدیثه دائر یازوب ناتمام براقدیغی «کتاب الدلائل» ی اکمال ایتمشدر. — اوغلی ابو محمد قاسم بن ثابت پدرندن دها عالم اولوب، ٣٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. مذکور «کتاب الدلائل» دن بشقه فقه ولغت وادبیاته دائر برخیلی آثاری واردر.

سرقسطی { (ابو طاهر اسماعیل بن خلف الانصاری) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، ادبیاته وعلم قرائتده عصرینك فریدی ایدی. قرائتده «العنوان» عنوانیله بك معتبر برکتاب یازدیغی کبی، ابو علی الفارسینك «کتاب الحجه» سنی دخی اختصار ایتمشدر. ٤٥٥ تاریخنده وطنی اولان سرقسطه‌ده وفات ایتمشدر.

سرقوسه { صقلیه یعنی سیجلیه آطه‌سنده‌کی (سیراقوسه) شهرینه عربلرك ویردکاری اسمدر. [«سیراقوسه» ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه { [«کوره مع سرکه» ماده‌سنه مراجعت.]

سرکه‌جی اسکله‌سی { استانبولده بر اسکله اولوب، روم ایلی دمیر یوللری موقفنك قربنده و باب عالینك جوارنده بولنمغله، اهمیتی واردر.

سرکیو { (Serchio) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده برنهر اولوب، آپنین طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقیه، بعده‌جنوبه‌ونهایت جنوب‌غربی‌یه‌طوغری آقه‌رق، (پیتره) ایله (ویارجو) آره‌سنده ممتد اولان اووه‌یه دوشر؛ و ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مارینه دی میلیارینو) ده دکیزه دوکیلور.

سرکیوسکی { (Serghievski) روسیه‌ده موسقوه ایالتنك (دمیتروف) قضاسنده ودمیتروفك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ٣١ ٤١٥ اهالیسی، بیوك بر مناستری وتخته قاشیقله تخته‌دن معمول اویونجق، چینی، باموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر.

سرماته { (Sermatta) بحر محیط هندی جزایرندن (سرواتی) زمره‌سنه مربوط و (تیمور) جزیره‌سنك شرق شمالیسنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب، ٧´ ٨° ایله ١٨´ ٨° عرض

جنوبی و ٢١´ ١٢٦° ایله ٥٢´ ١٢٦° طول شرقی ارەلرندە ممتد اولورلر. سرماته ولوآنغ اسملریله ایكی بیوك ومسكون آطه ایله خالی بر طاقم آطەجقلر وقیالقلردن عبارتدر. جملەسنك مساحهٔ سطحیەسی ٢٤٨ مربع كیلومترەدر. نفس سرماته آطەسی طاغلق وسواحلی یناشلماز برحالده اولوب، یالكز برمرساسی واردر. بونك ١١ قریەسی و٥٦٧٧ اهالیسی واردر. لوآنغ آطەسی بوندن كوچك اولوب، ٧ قریەدە ١٢٠٠ اهالیسی واردر. بو ایكی آطەنك اهالیسی بالیقچیلقله وقیون وكچیلرینك محصولاتیله یاشارلر. هندستان جوزیله بوكا مشابه میوەلری چوقدر. اسماً فلمنك دولتنه تابعدرلر.

سرماج { همدان ایله خوزستان آرەسندە جبالدە بك متین وكوزل بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرماری { تفلیس ایله خلاط آرەسندە متین برقلعه وواسع برولایت اولدیغی «معجم البلدان» دە مسطوردر.

سرماوی { (احمد بن عبد الله البلخی) مشاهیر فقهاء حنفیەدن اولوب، «الابانة فی رد من شنع علی ابی حنیفه» عنوانیله بر تألیفی واردر.

سرمد { (سعید) ایران شعراسندن اولوب، عن اصل كاشانلی بریهودی ایكن، دین اسلامی قبول ایله، تصوفه میل ایدەرك، درجهٔ عرفانه واصل اولمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، چیلاق كزمكه باشلامش ایدی. هندستان ملوكندن داراشكوهك بو ذاته عظیم اعتقادی وار ایدی. دهلیدە جامع مسجد خطیرەسندە مدفوندر. (طوماس ویلیام بیل) یازدیغی تراجم احوال شرقیون قاموسندە بو ذاتك عن اصل ارمنی اولدیغنی بیان ایدیور. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

سرمد اكرش وفاست خودمی آید
كرآمدنش رواست خود می آید
بیهوده چرادر طلبش میكردی
بنشین اكر او خداست خودمی آید

سرمد افندی { (فیض الله) متأخرین شعرای عثمانیەدن اولوب، سلانیك مولویتندن معزول اولدیغی حالده، ١٢٠٢ دە وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

پر شوردر اوزلفله سرمد دماغمز
سنبلستانه كیرسەدە بوی زكام آلور

— دیكر بر سرمد افندی دخی قپوكتخداسی ایكن ١٢٦٤ دە وفات ایتمشدر. مطبوع بردیوانچەسی واردر. شو بیت اونكدر:

كلستان جهانده بونجه دمدر آه وزار ایلر
عجب بوی وفا كورمشمیدر صور بلبله كلدن

سُرَّمَن رأی { عراقدەكی سامرا قصبەسنك نام دیكری اولوب، هر نه قدر (سامرا) اسمی بونك غلطی كبی كورینیورسەدە، روایتەكوره اسم اصلیٔ قدیمی (سامرا) یاخود (سامیرا) اولوب، خلیفه معتصم بالله بونی توسیع وتزیین ومقر اتخاذ ایتدیكنده «كورن سوینیر» معناسیله (سرمن رأی) تسمیه ایتمشدی.

سرمین { حلب ولایت وسنجاغنده وحلبك ٥٠ كیلومترە جنوب غربیسندە اسكی بر قصبه اولوب، الیوم خرابدر. بر چوق صهرنجلری وجوارندەكی طاغده مسكن بشر بولنمش مغارەلری واردر. بو مغارەلرك بری بر قاچ بیوك حجرەیه منقسم اولوب، قبا بر صورتده حك ایله منقوش ستونلریدە واردر.

سرن { (Serain) فرانسەدە بر نهردر، كه (قوت دور) ایالتنده (مونتبارد) قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایدەرك، (یونه) ایالتنه داخل اولور؛ و ١٢٠ كیلومترەلك جریاندن صكره (یونه) نهرینه دوكیلور.

سرنا { (Serena) اسپانیانك (استرمادوره) خطەسندە بر بقعه اولوب، (باداپوز) ایالتنه ملحقدر. مرعالرینك كوزللكیله مشهوراولوب، قویونلرینك یوكی واتی پك ایبدر. مركزی (قاستوئره) قصبەسیدر. مادریدن لیسبونەیه كیدن دمیر یول خطی بو بقعەنك اچندن كچر.

سرنا { یاخود لاسرنا (La Serena) شیلینك وسطلرنده (قوكیمبو) ایالتنده وسانتیاغونك ٤٠٠ كیلومترە شمال غربیسندە و (الكی)

نهرينك صول كنارنده اوله‌رق (قوكيمبو) قوينك ٥ كيلومتره شرقنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ١٧٢٣٠ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، ايجرى‌يه طوغرى ممتد ايكى دمير يولى وجوارنده اهميتلى باقير معدنلرى واردر .

سرناى { (Cernay) آلساس لورن خطه‌سنده مولهوزه‌نك ١٥ كيلومتره شمال غربيسنده و (ابل) نهرينه تابع (توز) چايى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهاليسى، مشهور شرابى وپاموق منسوجات وسائره فابريقه‌لرى واردر.

سرنجا { مصرده شرقيه نواحيسنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سرنديب { (Ceylan) هندشبه جزيره‌سنك شرق جنوبى ساحلى قارشيسنده بيوك بر جزيره اولوب، (ديب) كلمه‌سى لسان هنديده «آطه» ديمك اولمغله ، اصل اسمى (سرن) در ، كه آوروپاليلر بونى (سيلان) ه تحويل ايتمشلردر. بوجزيره بر آرمود شكلنده اولوب، شماله متوجه اولان اوجنده برقاچ آطه واردر ، كه بك طار بوغازلره آيرلمش اولدقلرندن، بك نظرده آيرى اولدقلرى فرق اولنماز. جزيره‌نك غرب شمالى ساحليله هندستانك شرق جنوبى ساحلى آره‌سنده ٧٠ كيلومتره وسعتى اولان پلك بوغازى بولنوب ، بونك جنوبنده ٩° ايله ٩° ١٠′ عرض شمالى آره‌سنده سرنديب ساحلندن هند ساحلنه دك طبيعى بركوپرى بولنيور، كه طار و اوزون ايكى آطه ايله بونلرك آره‌سنده برقاچ قدم صو ايله مستور بر صيرتدن عبارتدر . بوكا (آدمك كوپريسى) نامى ويريليور . مذكور ايكى آطه‌دن شرق جهتنده‌كى (منهار Manaar) وغرب طرفنده‌كى (راميسرام) اسميله معروفدر. ١١٥ كيلومتره طولى اولان بوخارق عاده كوپرينك جنوبنده سرنديب ايله هندستانك منتهاى جنوب شرقيسى آره‌سنده (منهار كورفزى) بولنيور. سرنديبك اك شمالى نقطه‌سى ٩° ٤٨′ واك جنوبيسى ٥° ٥٦′ عرض شماليده اولوب ، ٧٧° ٣٤′ ايله ٧٩° ٤٠″ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولور . بو وجهله شمالدن جنوبه طولى قوش اوچشى حسابيله ٣٦٠ ، شرقدن غربه عرض اعظمى ١٩٠ ومحيط دائره‌سى ١٠٦٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٤٠٠٠ مربع كيلومتره‌در. اهاليسى ٢٤٠٥٣٠٠ كنيسدن عبارت اولوب، بهر مربع كيلومتره باشنه ٣٧ ويا ٣٨ كشى دوشمكله ، هندك سائر طرفلرينه نسبةً اهاليسى آزدر .

طبيعت اراضيجه سرنديب جزيره‌سى ايكى‌يه تقسيم اولنه بيلوب، نصف شماليسى دوز وخط استوايه قريب محللره مخصوص جسيم آغاجلرى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر . قسم جنوبيسى طاغلق اولوب ، بونك اورته‌سنده برطاقم يوكسك ذروه‌لرى اولان (بدرو تالاغاله) طاغنك ٢٥٢٤ ومشهور آدم تپه‌سنك ٢٢٦٢ متره ارتفاعى واردر . بو طاغك اوستنده قياده انسان آديمنه مشابه وفقط غايتله بيوك برشكل بولنمغله ، اورانك مشركلرى بوكا (بوده‌نك آديمى) نظريله باقوب ، مقدس عد ايتدكلرى كبى، مسلمانلر دخى حضرت آدم (عم) ك ايزى نظريله باقوب ، بوطاغه حضرت آدمك طاغى ديرلر . بو طاغلرك اتكلرى واطرافنده‌كى دره وبايرلر اشجارله مستور و زياده‌سيله منبت اولوب ، بوراليرنك هواسى دخى دنيانك اك كوزل هوالرندندر. ياغمورلرى پك چوق اولديغندن، مياه جاريه‌سى ده چوق اولوب، آطه‌نك وسعتنه نسبةً بيوك ايرماقلرى واردر. يالكز سواحل غربيه‌سنه اون نهر اينر، سواحل شرقيه‌سنه اينلرى دها چوق ايسه‌ده، او قدر بيوك دكلدر. بو انهارك جمله‌سى جزيره‌نك قسم جنوبيسنك وسطنده‌كى طاغلردن نبعان ايدوب، مرتفع محللرده حسابسز دره وسلسبيللرينى جمع ايله ، اوراليرنك اراضيسنى سقى ايتدكدن صكره، اووه‌يه اينجه، هوانك حرارت فوق العاده‌سى صولرينك برقسمنى تبخير ايتديكيچون، دكيزه وصوللرنده، پك آز صولرى قاليرى، وبعضلرى قوراقلق موسملرنده بسبتون قورور . انهار مذكوره‌نك اك بيوكى شماله طوغرى آقان (مهادليكنك) نهرى اولوب، مجراسى ٢١٦ كيلومتره طولنده‌در . يالكز بونهرده كوچك كميلر چيقه بيلوب، ديكرلرينك هيچ برى سير سفائنه صالح دكلدر. بوجزيره‌ده هيچ بركول اولميوب، آنجق اسكى حكمدارلرى خارق العاده عد اولنه‌جق جسامت ومتانتده حوضلر، سدلر وصو بندلرى انشا ايتديرمشلردر .

عموميت اوزره جزيره‌نك هواسى هند جنوبينك كندن دها معتدل اولوب ، ميزان الحراره‌نك درجهٔ

وسطیه‌سی نادراً ٢٦° یی کچر. تشرین اولدن مایسه قدر شمال شرقی ومایسدن تشرین اوله دك جنوب غربی روز- کاری اسوب، بو ایکی موسمك تبدلنده یعنی نیسان ومایس ایله تشرینلرده صغانقلی یاغمورلر یاغار. یالکز شمال جهتنده بر آز قوراقلق حکم سورر. طاغلق اولان جزیره‌نك ایچ طرفلرنده هوا غایتله صاغلام ایسه‌ده، سواحله قریب محللرده وقتیله قازلمش جد- وللرك بطاقلقلره تحولندن صیتمه‌لر ظهور ایدر. نباتات و محصولاتجه سرندیب جزیره‌سی بر طرفدن دکنك قسم جنوبیسنه وبر طرفدن دخی جاوه وسائر آسیا جزایرینه بکزیور. اك باشلیجه محصولی واها- لیسنك مدار تعیشی پرنج اولوب، ایکنجی درجه‌ده قهوه، دارچین، هندستان جوزی وبو یقینلرده یتیشدیرلمکه باشلایان چای وقینه قینه حاصل اولور. اورمانلرده وقریه وخانه‌لرك اطرافنده برچه اسملری دخی مجهول وتعدادی مشکل اشجارك انواعی بولنیور. آلتون وکموش معدنلری پك آز مقدارده ایسه‌ده، دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولوب، آنترا- سیت وپلومباژین کبی بعض معدنلر دخی بولنیور. جزیره‌نك اسکیدن بری ذی قیمت احجاریله شهرتی اولوب، شمدیکی حالده چوق چیقمیورسه‌ده، ینه خیلی مقدار زمرد ویاقوت وسائر ذی‌قیمت طاشلر چیقاریلیر. بونلرك اخراج وتجارتی ایران وجزیرة- العربدن کیدن مسلمانلره منحصردر. منهار کورفزنده وقتیله چیقان اینجیلر مشهور ایدیسه‌ده، شمدیکی حالده بوندن پك آز چیقاریلیور. سواحله قریب بعض بطاقلقلرده خیلی مقدار طوز چیقار. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سنك اك مهمی فیل اولوب، بو جسیم حیوانك کرك مونسلری وکرك طاغلرده یابانیلری پك چوق، ویابانیلری خیلی وحشی اولمغله، اسکیدن بری فیل صیدی سرندیب حکمدارلرینك یکانه اکلنجه‌سی بولنمشدر. هندستانده بولنان سائر حیوانلرك همان جمله‌سی بو جزیره‌ده بولنوب، یالکز قپلان وآت نادردر.

ایکی بچوق ملیونه قریب اهالیسندن قسم اعظمی یعنی ١٦٧٦٠٠٠ ی (سینغاله) و ٥٢٠٠٠٠ ی (تامول) جنسلرینه منسوب اولوب، بو ایکنجی قوم، که وقتیله هندك سواحل شرقیه‌سندن سرندیبه کچمش اولدقلری مظنوندر، جزیره‌نك شمالنده ساکن بو- لنورلر. عرب وایرانیدن مرکب مسلمانلرك عددی ١٦٠٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور. اك اسکی اهالیٔ اصلیه‌دن اولوب، نیم وحشی برحالده یاشایان (ودا)لر ایسه ٨٠٠٠ کشیدن زیاده دکلدر. سینغاله‌لر خالص (آریا) جنسنه منسوب اولوب، چهره‌لری دوزکون، بدنلری اورته بویده وضعیف، لونلری اسمر وکوز وصاچلری سیاهدر. تجارت وصنایع باشلیجه مسلمانلرك النده بولنوب، بونلر سواحلده واك زیاده جنوب غربی جهتنده وبیوك شهرلرده بولنور. سرندیبلیلرك دین عمومیسی بوده دینیدر. سینغاله‌لرك کندیلرینه مخصوص لسانی اولوب، بو لسانك السنهٔ آریانیه‌دن‌می یوقسه هندك اك قدیم لسانی اولان (دراوید) لسانی شعبه‌لرندن‌می اولدیغی هنوز تعین ایتمه‌مش ایسه‌ده، هر حالده سانسکری لساندن مأخوذ پك چوق کلماتی واردر. لسان ادبی ومذهبیلری ایسه سانسکری لساندن منشعب (پالی) لسانیدر.

مرکزی (قندی) شهری اولوب، اك ایشلك اسکله- سی‌ده ساحل غربیسنده واقع (قولومبو) در. بیوك شهرلری اولمیوب، قصبه‌لری دخی آزدر. جزیره ٦ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت ایکی اوچ ویا درت قضایی حاویدر. قولومبودن قندی‌یه بر دمیر یولی وایالات مرکزلریله مرکز عمومی آره‌سنده شوسه‌لری اولدیغی کبی، سواحل بوینجه جزیره‌یی طولاشدیرر بر شوسه‌سی دخی واردر. صنایع محلنده صرف اولنان منسوجات ومجوهرات اعمالندن عبارت اولوب، معمولات صناعیه‌دن اخراجاتی یوقدر.

بو جزیره‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی هندك قسم جنوبیسنده ساکن بولنمش اولان (دراوید) جنسندن برقوم اولوب، شارعلری اولان بوده‌دن صکره، میلاددن ٥٥٠ سنه اول (ویجایه) اسمنده برینك تحت قیادتنده آریانیلردن برقوم هجوم ایله سرندیبی ضبط ایتمش؛ وقوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن مذکور سینغاله‌لر تولد ایتمشدر. مرقوم (ویجایه) نك احفادی جزیره‌ده حاکم قالوب، ویجایه سلاله‌سی میلادك ٣٠٢ تاریخنه‌دك ٨٥٠ سنه حکم سورمشدر. اسکندرك فتوحاتنده بو جزیره یونانیلره معلوم اولوب، بونلرك کتب جغرافیه‌لرنده (تاپروبانه) اسمیله مذکوردر. بعده بطالسه زماننده

مصر ایله هند آره‌سنده مناسبات تجاریه چوغالوب، یرلیلر عندنده مستعمل و «آرسلانلر آطه‌سی» معنا- سنی متضمن اولان (سنهاله دوبیا) اسمندن غلط اوله‌رق (سیلدیبا) اسمی یونانیلرک کتابلرنده استعمال اولنمغه باشلامش؛ ونهایت عربلر بونی (سرندیب) صورتنه تحویل ایتمشلردر. سرندیبده مذکور وبجایه سلاله‌سندن صکره دها برطاقم سلاله‌لر تعاقب ایدوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده پورتکیز بحریونی بو جزیره‌نك بعض سواحلنی ضبط ایتمش؛ وکیده‌رك جزیره حاکمنك حکم و نفوذینی سلب ایلمشلردی. اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده فلمنك دولتی سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه استناداً پورتکیزلیلردن سواحلی ضبط ایتمکه باشلایوب، تدریجاً بونلری بسبتون اخراج ایتمش؛ و ۱۷۹۵ تاریخنده فلمنك فرانسه جمهوریتی حکم و نفوذی آلتنه کچمسندن بالاستفاده، انکلتره دولتی سرندیبك سواحلنی ضبط ایتمش؛ و سرندیب حاکمیله عقد ایتدیکی معاهده‌یه صورتا رعایت ایده‌رك، ۱۸۳۳ تاریخنه‌دك حکمداری ابقا ایلمش ایسه‌ده، تاریخ مذکورده بونی بسبتون رفع ایده‌رك، جزیره‌نك حاکم مستقلی اولمشدر. بو جزیره‌یه حضرت آدم (عم)ك مهبطی نظریله باقلدیغی معلوم اولوب، یرلیلرك شاره‌لری بوده‌یه حمل ایتدکلری بعض علایم طبیعیه‌سی اهل اسلام طرفندن ابو البشره اسناد اولنیور.

سرنك سور موزه { Séraing-sur-Mouse) بلجیقه‌نك (لیژ) ایالت وقضاسنده و (لیژ)ك ۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (موزه) نهرینك صاغ کنارنده بر شهر اولوب، ۳۲۹۷۵ اهالیسی، بلور و مرمر اوجاقلری و بونلری ایشلتمکه مخصوص فابریقه‌لری ولوقوموتیف وواپور ماکینه‌سیله سائر ماکینه انواعنی یاپمغه مخصوص جسیم بر فابریقه‌سی واردر، که ایچنده ۱۱۰۰۰ عمله و ۳۴ بخار ماکینه‌سی ایشلیوب، سنوی ۴۵ ملیون فرانق قیمتنده معمولات چیقاریر. بو فابریقه ۱۸۱۷ تاریخنده (قوکریل) اسمنده ایکی برادر طرفندن تأسیس اولنوب، قصبه بو مناسبتله بیومشدر.

سرنیو { (Seregno) ایتالیانك اومباردیه خطه‌سنده میلان ایالتنك (مونزه) قضاسنده ومونزه‌نك ۱۰ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ۷۸۵۰ اهالیسی، ایپك منسوجاتی واسکی بر قله‌سی واردر.

سرو { (Serro) برازیلیانك (میناس جرائس) جمهوریتنده و (اوروپرتو)نك ۲۲۸ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وجوارنده آلتون والماس معدنلریله توتون، مانیوق و شکر قامشی محصولاتی واردر.

سرواتی { (Servatti) بحر محیط کبیرده واقع ملوك جزایرندن دامه، رومه، لتی، کیسر، سرماته، بابه ونیله زمره‌لرینك مجموعنه ویریلن اسم اولوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۳۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۰۰۰ کشیدر.

سروان { سجستانده بستدن ایکی مرحله‌لك مسافه‌ده و (داور) طریقنده بر قصبه اولوب، اوزوم وخرما وسائر میوه‌لریله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سَروج { حلب ولایتنك اورفه سنجاغنده و اورفه‌نك ۴۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق فراتك ساحل شرقیسندن ۳۷ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، وقتیله پك معمور وبیوك اولدیغی حالده، تیمورلنكك تخریبندن بری باش قالدیره‌میوب، الیوم یالکز ۱۵۰۰ اهالیلی جامع بر قریه حالنده‌در. بو قصبه ۱۷ نجی سال هجریده عیاض بن غنم حضرتلری طرفندن صلحاً فتح اولنمشدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (باتنه)در. قربنده سیاه مر- مردن ایکی جسیم آرسلان هیکلی بولنیور. — سروج قضاسی ۳۶° ۴۰′ ایله ۳۷° ۱۴′ عرض شمالی و ۳۵° ۵۵′ ایله ۳۶° ۱۵′ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً، شرقاً وجنوباً اورفه، غرباً دخی بیره‌جك قضالریله محدوددر. قضا ۳۱۸ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۱۵۳۳ ی سریانی و یعقوبی اولمق اوزره خرستیان وقصوری ترك، کرد وعربدن مرکب مسلمدر. اراضیسی پك منبت اولوب، سروج اووه‌سی وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بو-

لنمش اولدیغی کبی، الیوم دخی خیلی مقدار حبوبات اخراج اولنور. مرعالری دخی چوق اولوب، کلیتلی قیون و سائر حیواناتی واردر. آتلری‌ده کوزلدر. معمولات صناعیه‌سی کلیم، خالی، سجاده وسائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ۳ جامع، ۲ مسجد، ۳۲ دکان و ۱ فرون واردر.

سرور { (عظیم الدوله نواب میر محمد خان بهادر بن ابی القاسم مظفر جنك) هندستان امرا وشعراسندن اولوب، «عمدهٔ منتخبه» عنوانیله برتذکره‌سی ومرتب دیوانی واردر. ۱۲۵۰ ده وفات ایتمشدر.

سرور { قهستانده بر قصبه اولوب، عجملر عندنده (جرور) اسمیله معروف اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سروری { (مصطفی بن شعبان) قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، کلیبولیلیدر. پدری فوق‌العاده ثروت وسامانه مالك ایکن، کندیسی تحصیل معارفه رغبتله، طریق علمی‌یه سلوك ایدەرك، قاسم پاشا طرفندن تأسیس اولنان مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمشیدی. بعده برآره‌لق کنج انزوایه چکیلوب، دنیایه رغبت ایتمه‌مش ایسه‌ده، نهایت بومسلکی ترکله قانونی سلطان سلیمان‌خان شهزاده‌لرندن سلطان مصطفانك معلمکنه نصب اولنمش؛ وشهزادهٔ مشارالیهدنصکره وظیفه‌سز قالوب، خیلی ضرورت چکدکدن صکره، ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. مثنوئ شریف ایله سعدینك بوستان وکلستاننی ودیوان حافظی شرح ایتمش ایسه‌ده، لسان فارسینك غوامضنه واقف اولمدیغیچون، خطالری چوقدر. اوچ دیوانی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دیدیلر تأثیر ایدر اسمی مسمایه ولی
ای سروری کورمدم عالمده خندان اولدوغم

— قدماء شعرادن دیکر برسروری‌ده واردر، که عن اصل ایرانلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانه انتساب ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

دیدهٔ پرنمده خالك عکسی ای آرام جان
مسکه بکزر کیم قزل والاده اولمشدر نهان

سروری { (سید عثمان) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، حروف ابجد حسابنجه تاریخ نظمنده‌کی مهارتیله مشهوردر.

بو قبیلدن سویلدیکی تاریخلری و هزلیاتی چوقدر. عن اصل آطنه‌لی اولوب، اوراده تحصیل علم ایله، (حزنی) مخلصیله اشعار سویلمکه باشلادقدن صکره، ۱۱۹۳ ده درسعادته کلوب، شیخ الاسلام توفیق افندی طرفندن مخلصی (سروری)یه تحویل اولنمشدی. طریق قضایه سلوك ایله، بر مدت «تحفه» صاحبی سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولمشیدی. ۱۲۲۹ ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعدر.

سُروری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی مشهور «فرهنك»ك صاحبی اولوب، کاشانلیدر. اون برنجی قرن هجری اوائلنده هندستانه رحلت ایدوب، لاهورده اقامت ایتمشدی. شو رباعی اونکدر:

بی دست طلب بدامن پیر زدن
کسرا نشود مقام عرفان مسکن
چون رشته‌که نکشود رهش تانهاد
سر برقدم راست روی چون سوزن

— ایکنجیسی (شیخ غلام مرتضی) در. شو بیت اونکدر:

مکن تغافل بناز ساقی زباده پرکن ایاغ مارا
که‌تشنه کامی زحد فزون شدنماند دیکردماغ مارا

سَرَوری { هندستان شعراسندن وکایته قومی رؤساسندن اولوب، لکهنوده اود حکمدارلرینك خدمتنده بولنمش؛ ومذهب شیعی‌یه تمایل ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نامم بمعنی وسخن امروز سرور یست
مداح آل سرور وشیدای سرورم

سروری پاشا { متأخرین وزرادن اولوب، شیخ الاسلام اسبق منقازی زاده احفادندن وموالیدن محمد افندی زاده وزرای عظامدن قاضی عبد الرحمن پاشانك حفیدی و مشاهیر علمادن الشیخ حاجی علی نظیف افندینك نجل نجیبی اولوب، ۱۲۴۳ تاریخنده علائیه‌نك ابرادی قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. انطالیه قصبه‌سنده مدرسیندن شیخ محی الدین افندینك درسنه دوام ایدوب، فاضل مومی‌الیهدن اخذ اجازت ایلمش؛ و ۱۲۶۶ تاریخنده درسعادته کله‌رك، باب فتواده بالامتحان، قضایه اهلیتی ثابت اولمغله شهادتنامه اخذ ایتمشدر.

ذکاوت فطریه‌سی، حسن خط وکتابتی بین العلما معروف بولندیغی کبی قوانین دولته وقوفی و علی الخصوص فقه شریفده ملکهٔ مکمله‌سی درکار ایدی. یکرمی اوچ یاشنده موظفاً نیابتله خدمت دولته کیروب، قیرشهری چورم، علائیه، دکیزلی، زعفرانبولی، نیکده ومغنیسا سنجاقلریله طونه، آطنه، سیواس، خداوندکار وادرنه ولایتلری نیابت ودیوان تمییز ریاستلرنده وفوق العاده اوله‌رق ادرنه مجلس تمییزی ریاستنده و والی معاونلکنده و درسعادت محکمهٔ استیناف اعضالغی واجرا مأمورلغی ومحکمهٔ جنایت رئیس ثانی واوللکی و مؤخراً صاروخان متصرفلغی ایله طربزون، سیواس وقونیه ولایتلری والیلکلرنده بولنمشدر. معمورة العزیز ودیار بکر ولایتلری والیلکلرینه دخی مأمور اولمش ایسه‌ده، عزیمت ایده‌مه‌مشدر. طریق علمیده بولندیغی مدتجه قطع مراتب ایده‌رك، اناطولی قاضی‌عسکرلکی پایه‌سنی احراز ایلمش؛ و ۱۳۰۵ تاریخنده دخی تبدیل طریق ایله احراز رتبهٔ وزارت ایتمشدر. ۱۳۰۸ سنهٔ هجریه‌سنده ازمیر شهرنده ارتحال دار بقا ایلمشدر. شهر مذکورده کائن درکاه شریف مولوی خطیرسنده مدفون اولوب، جانب جلیل جناب خلافتپناهیدن شبیکه انشا بیورلمشدر.

مشارالیه سیواسده فرهاد بوستانی نام محلده کائن اولوب طغیان میاهدن منهدم اولان جامع شریفی مصارف کیسهٔ حمیتندن بالاعطا مجدداً انشا ایتدیرمش اولدیغی کبی، مملکتی اولان ابرادی قصبه‌سنده دخی مجدداً بر جامع شریف بنا ایتمشدر.

سَروس { افریقیه‌ده جبل نفوسه‌ده و طرابلسدن بش کونلك مسافه‌ده بیوك بر قصبه اولوب، اطرافنده‌کی اوچ بیك قریه ایله برابر خوارج اباضیه ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

سروستان { فارسده شیراز ایله فسا آره‌سنده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سرومبو { (Serombo) آفریقای وسطیده (ویقتوریا نیانزه) کولنك جنوب غربیسنده و تانغانیقه کولنه دوکیلان (مالاغاراری) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ′۲۵ °۳ عرض جنوبی ایله ′۵۰ °۲۹ طول شرقیده ۱۱۰۰ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. محیط دائره‌سی ٤ کیلومتره اولوب، ۱۰۰۰ قلبه‌سی و ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سرون { (Seron) اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده (المریه) ایالتنده والمریه‌نك ٥٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (المنصوره) نهرینك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب، ۷۵۸۵ اهالیسی، عربلردن قالمه بر قلعه‌سی، جوارنده دمیر، قورشون، باقیر وسائر معدنلری واراضیسنی اروا ایدر بر ماء جاریسی واردر.

سروه { (Servet) خرستیانلغی تعدیل و اصلاحه چالیشانلردن اولوب، ۱۵۰۹ تاریخنده آراغونك (ویلانوئوه) قصبه‌سنده طوغمش؛ وطبابتی تحصیل ایدوب، پارسه کیتمش ایدی. بعده لیونه وفرانسه‌نك (ویانه) قصبه‌سنه کیده‌رك، اورانك پسقپوسی طرفندن حسن قبول اولنمشدی. تثلیثك بك علیهنده اولوب، بونی رد ایچون یازدیغی بر کتابده حضرت عیسی (عم) ه خرستیانلر طرفندن اسناد اولنان الوهیتی دخی انکار ایتمش؛ وافکار مذهبیه‌سنی همفکر ظن ایتدیکی پروتستانلق موجدلرندن (قالون)ه آچدیغی حالده، بونك طرفندن پسقپوسه خبر ویرلمکله، درحال توقیف اولنمش ایسه‌ده، جنوه قاچمش؛ وآنجق مرقوم قالونك دعواسی اوزرینه، اعدامنه حکم اولنه‌رق، ۱۵۵۵ ده حیاً احراق اولنمشدر. عالم وذکی بر ذات اولوب، قانك صورت جولانتی الك اول کشف ایدن کندیسی اولدیغی مرویدر.

سروی { (Selwi) بلغارستانك لوفچه سنجاغنده و لوفچه‌نك ۳۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (یانژه) نهرینه تابع (بوشیچه) چاینك صول کنارنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

سرویوس تولیوس { Servius Tullius روماننك

آلتنجی حکمداری اولوب، برکوله‌نك اوغلی اولدیغی حالده، تارکین قدیمك زوجه‌سی (تاناکیل) کندیسنی بکنمکله، بونك دلالتیله تارکینه داماد و ولیعهد اولوب، میلاددن ۵۷۸ سنه اول تخته چیقمش؛ و ۲۰ سنه اتروسکرله محاربه ایدوب، رومایه اوچ دفعه مظفر طنطنه‌سیله کیرمش؛ وروما اهالیسنی ۳۰ قبیله‌یه تقسیم، فقرای اهالی‌یه اراضی تخصیص، رومانی سورله احاطه ایتمك کبی اصلاحات اجرا ایتمش ایدی. روایته کوره جمهوریتی اعلانه حاضرلنمقده ایکن، قبل‌المیلاد ۵۳٤ ده قیزی (تولیه) ایله دامادی (شانلی تارکین) طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

سره (Séré) سودان شرقی اقوامندن بر قوم اولوب، (نیام نیام) قوم مه‌دنخوارینك مملکتی شمالنده ساکن بولنمقله، بونلرله طول مدت خونریزانه محاربه ایتدکدن صکره، مغلوب اولوب، پریشان اولمشلردر. بحر الغزال وادیسنده بعض قبائلنه تصادف اولنیور. جسماً نیام نیاملره بکزدکاری کبی، لسانلری‌ده اونلرك‌کینه مشابهدر.

سره (Serre) فرانسه‌نك (آردنه) و(استه) ایالتلرنده بر نهردر، که (منیره شارلویل) قربنده نبعانله، بعضاً جنوبه وبعضاً شماله تمایل ایده‌رك غربه طوغری جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ ایدر؛ و ۱۱۲ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (سینه) ایرماغنه تابع (اوآزه) نهرینه دوکیلور.

سَری (بنت بنهان الغنویه) صحابیاتدن اولوب، کندیسندن ربیعه‌بن عبدالرحمن الغنوی وساکنه بنت الجمد روایت ایتمشلردر.

سرّی قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (عیسی) وارداریکیجه‌سندن اولوب، روم ایلنده بعض مدرسه‌لرده تدریسدن صکره، سلك قضایه سلوك ایتمشیدی. باباپانه کلماتی وحال انکیز اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

آدملر اولدر کوزك ای شوخ شیوه‌کار
دیرلرسه وجهی وار سکا شهباز جانشکار
که تیر غمزه ایله کهی تیغ جور ایله
قردی یکوردی عالمی اول شوخ شیوه‌کار

— ایکنجیسی (محمد) طربزونلی اولوب، سلطان مراد خان ثالثك شهزاده‌لکلرنده خدمتلرنده بولنمش، وپادشاه مشارالیهك جلوسلرنده دیوان کتابتنه تعیین بیورلمش ایدی. کنج یاشده وفات ایتمشدر. حقیقةً کوزل اشعاری واردر. شو برایکی بیت اوجمله‌دندر:

قنی خاك رهن آهمله برباد ایتدیکم دملر
آکلازمی سر کویکده فریاد ایتدیکم دملر
آقار جوی سرشکم قامت دلجوکی آکدقجه
طولار قان ایله چشمم لعلکی یاد ایتدیکم دملر

سری (بن حکم بن یوسف) مأمون خلیفه‌نك رجالندن اولوب، ۲۰۰ و ۲۰۱ تاریخلرنده مصرده والیلك ایتمش ایدی.

سری بحرینده (محلم) نهرینه تابع بر جای اولوب، هجر قراسنی سق ایلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سری پاشا (سلیم —) تپه دلنلی علی پاشانك تورونی و ولی پاشانك اوغلی اولوب، ۱۲۱۵ تاریخنده یانیه‌ده طوغمش؛ وپدرینك وفاتندن صکره، ۱۲۳۹ ده درسعادته کلوب، برمدت روم ایلی و آناطولیده متسلملك وویوده‌لق کبی مأموریتلرده بولندقدن صکره، ارضروم دفتردارلغنه، بعده مجلس محاسبه اعضالغنه وبرآره‌لق آنواتی قائممقاملغنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۳ ده رتبۀ وزارتله بلغراد محافظلغنه تعیین بیورلمش؛ وچوق سورمه‌دن اوراده وفات ایتمشدر. شعر وانشا وکتابتده مهارتی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

داغلر یادکار هجرکدر
سینه‌ده برکذار هجرکدر

سری پاشا حلبلی ملك احمد پاشا زاده عثمان پاشانك اوغلی اولوب، ۱۲۱۷ تاریخنده قونیه‌ده طوغمش؛ وبعض مأموریتلرده بعد الاستخدام، ۱۲۶۰ ده میرالامرالق رتبه‌سیله وان قائممقاملغنه، ٦٦ ده یمن دفتردارلغنه وبر سنه صکره رتبۀ وزارتله یمن والیلکنه و ۱۲۷۰ ده آناطولی اردوی همایونه مأمور اولمش ایدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو مطلع اونکدر:

کشف راز ایلر ایسه‌م کاسۀ دنیا طوتشور
کتم ایدر ایسه‌م اکر دلده سویدا طوتشور

سری خانم { عصرمز شعراسنك الك گزیده. لزندن دیار بكرلی برخاتوندر.
١٢٩٥ تاریخلرینه‌دك برحیات ایدی .

سری الرفاء { (ابوالحسن بن احمد الكندی) مشاهیر شعراء عربدن اولوب،
موصللیدر. صباوتنده بردكانده چراغ اولدیغی حالده، علم وادبه وشعره چالیشمغله، اشعاری كسب جیادت ایتدكدن صكره، حلبه كیده‌رك ، حامیٔ ادبا وشعرا اولان سیف الدوله بن حمدانه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صكره بغداده كیدوب، وزیر مهلبی‌بی وسائر رؤساء زمانی مدح ایده‌رك ، اكتساب شهرت ایتمش ایدی . ابوبكر محمد بن هاشم خالدی‌ایله ابوعثمان سعید بن هاشم خالدی اسملریله مشهور بنـه موصللی ایكی شاعر برادرله بینلرنده محاسده ومنافرت حاصل اولوب، بونلرك اشعاریـنك مسروق اولدیغنی ادعا ایدردی . حتی زماننك ملك الشعراسی ابو الفتح كشاجك دیوانتی استنساخ ایدوب، مذكور ایكی برادرك الك گوزل اشعارینی ، كشاجك دیوانـندن مسروق گوسترمك ایچون ، بو دیوانه درج ایتمشـدر . وفاتی ٣٦٢ ویا ٣٦٦ ده واقع اولمشـدر . سـائر علومدن بهره‌سی اولمیغیسـه‌ده ، اوصاف وتشبیهاتده مهـارتی اولوب، اشعاری پك گوزلدر . «المحب والمحبوب»، «المشموم والمشروب» و «كتاب الدیرة» عنوانلریله اوچ تألیفی ومرتب دیوانی وار در . شـو ایكی بیت جملهٔ اشـعار رائقه‌سندندر :

بنفسی من اجود له بنفسی
و یبخل بالتحیة والسلام
وحتفی كامن فی مقلتیه
كمون الموت فی حدالحسام

سری السقطی { (ابو الحسن بن المغلس) مشاهیر صوفیوندن او-
لوب، قدوة المحققین جنید بغدادی حضرتلرینك دایسی واستادی ومعروف كرخینك شاكردیدر . تصوفده وورع وتقواده عصرینك فریدی ایدی . زهدوادبده بر چوق حارق حاده احوال وافعـالی وتصـوفه دائر حكیمانه وعارفانه اقـوالی مشهوردر . ٢٥١ ویاخود ٢٥٧ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب ، (شونیزی)

مقبره‌سنده دفن اولنمشدر . شو ایكی بیت ورد زبانی ایمش :

اذا ما شكوت الحب قالت كذبتنی
فما لی اری الاعضاء منك كواسیا
فلاحب حتی یلصق الجلد بالحشـا
و تذهل حتی ماتجیب المنـادیا

سریع { (بن الحكم السعدی) صحابه‌دن او- لوب، بنی تمیم مبعوثانی ایچنـده نزد
حضرت نبـوی‌یه كله‌رك ، شرف اسـلامله مشرف اولمشدی . اوغلی وقاص بن سریع كندیسندن روایت ایتمشدر .

سریفوس { یاخود سرفو (Seriphos,Serpho) یونانك كیقلاده جزایرندن بر آطه
اولوب، شیره جزیره‌سنك ٣٦ كیلومتره جنوب غر- بیسنده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨ مربع كیلومتره اولوب ، ٢٧٣٠ اهـالیسی واردر . سـواحلی خیلی گیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، جنوبنده (قوتاله) وشرقنده (لیوادی) اسملریله ایكی قویی واردر . قورو قیادن عبارت بر طاغ آطه‌یی شق ایدوب، الك یوكسك محلی ٤٨٣ متره ارتفاعنده در . بنـه سریفوس اسمیله بر كوچك قصبه‌سی و (باناثیا) اسمیله بر قریه‌سی واردر . ازمنهٔ قدیمه‌ده دمیر معدنیله مشهور اولوب، بوصوك سنه‌لرده بو معدن یكیدن ایشلنمكه باشلامشدر .

سریك { قونیـه ولایتنـده تكه سنجاغنـك آنطالیه یعنی مركز قضاسنده ناحیه
مركزی برقریه اولوب، ناحیه‌سی ٣٦ قریه‌دن مركبدر.

سرین { مكهٔ مكرمه‌دن دورت بش كونلك مسافه‌ده اوله‌رق ساحل بحرده وجده
قربنده بر قصـبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدیكی حالده خراب اولسه‌گركدر. یالكز قنفده‌نك شمالنده عسیر ساحلی قارشیسنده بو اسمله بركوچك آطه بولندیغی خریطه‌لرده گوریلیور.

سرین { (Serien) فرانسـه‌نك (قوت‌دور) و (یونه) ایالتلرنده بر نهر اولوب ،
(سولیو) طاغنـدن نبعانله ، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، ١٨٨ كیلومتره‌لك مسـافه قطع ایتدكدن صكره (سینه) ایرماغنه تابع (یونه) نهرینه دوكیلور . بر طاقم ماكینه‌لر ودگرمنلر چویرر .

سرینکپتم (Seringapatam) هندستان جنوبیده میسور حکومتنك (اشتاکرم) ایالتنده (میسور) سنجاغنه تابع و میسورك ١٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (کاوری) نهری ایچنده کائن بر آطه‌ده و ١٢° ٢٥′ ٣٣″ عرض شمالی ایله ٧٤° ٢٣′ ٨″ طول شرقیده و مدراسدن میسوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ١١٧٣٥ اهالیسی واردر. ١٧٩٩ تاریخنه‌دك یعنی انکلیزلرك الینه کچمزدن اول میسورك مرکزی و مشهور تیپو صاحبك پایتختی اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع بر شهر ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی ویرانه حالنده اولوب، هواسی دخی آغیردر. سنه‌ده اوچ دفعه بیوك بازار قوریلور. جوارنده (لعل باغ) اسمیله کوزل بر باغچه و بر جامع شریف بولنوب، خطیره‌سنده مشار الیه تیپو صاحب ایله پدری علی حیدرك مکمل ومصنع تربه‌لری بولنیور. انکلیزلر بو قصبه و آطه‌یی ١٨٨١ تاریخنه‌دك میسور حکمدارینه ایجار ایتمکده اولوب، تاریخ مذکورده کندی اداره‌لرینه آلمشلردر.

سریو (Serio) ایتالیانك (لومباردیا) خطه‌سنده بر نهردر، که آلپ جبالی شعباتندن (تورنو) طاغندن نبعانله، ١٢٤ کیلومتره جریاندن صکره، صولدن (آدا) نهرینه دوکیلور.

سزا یاخود سچه (Sezza) ایتالیاده روما ایالتنك (ولتری) قضاسنده و ولترینك ٣٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٣٢٠ اهالیسی وبلاسجلردن قالمه بعض آثار عتیقه‌سی واردر. شرابی وقتیله پك مشهور ایکن، شمدی عادیدر.

سزانه (Sézanne) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (ایرنای)ك ٤٣ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، مصنع بر کلیساسی و شرابله حبوبات وکیرج تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك ومستحکم ایدی.

سزایی (شیخ حسن — افندی) شعرادن وطریق کلشنی مشایخندن اولوب، اصل موره‌لی اولدیغی حالده، ادرنه‌یه انتقال وهجرتله، اورا مشایخندن محمد لعلی افندیدن اخذ انابت ایتمش؛ وبونك وفاتنده یرینه پوست‌نشین اولمش ایدی. درویشانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

ای سزایی شمع وصله پریقار پروانه‌یم
حالت وصلك صفاسندن فغان اولماز بکا

سزیا (Sesia) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده بر نهر اولوب، اسویچره حدودنده آلپ طاغلرندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه و جنوبه طوغری آقه‌رق، ١٣٨ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، صولدن (پو) ایرماغنه دوکیلور.

سسا (Sessa) ایتالیانك قامپانیه خطه‌سنده (تره‌ده‌لابور) ایالتنك (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، ٥٩٨٠ اهالیسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (سوئسه)در.

سساق یاخود ششونق (Sesac, Sheshonk) فراعنهٔ مصرك یکرمی ایکنجی سلاله‌سنه منسوب بر حکمدار اولوب قبل المیلاد تقریباً ٩٨٠ تاریخندن ٩٥٠ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و حکمدار اوله‌جغی کهنه‌دن خبر ویرلکله، حضرت سلیمان (عم) طرفندن قتلنه قصد اولنان (یربعام)ی قبول وحمایه ایدوب، نبی مشار الیهك ارتحالندن صکره یهود ملکنی استیلا، وقدسی غارت ایتمش ایدی.

سسان (Sé-San) هند چینینك آنام مملکتنده (مقونغ) ایرماغنه تابع بیوك بر نهر اولوب، یالکز آلت طرفی کشف اولنمشدر.

سستره (Sestra) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده وولغه‌یه تابع (دوینه) نهرینه دوکیلور برچای اولوب، ایالتك قسم شمالیسنده (سنزسقویه) کولندن خروجله، ابتدا شمال غربی‌یه، بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری جریان ایده‌رك، برخیلی مسافه‌ده موسقوه ایله (تور) ایالتلرینك خط حدودینی تشکیل ایدر. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده اولوب، اورمانلر و بطاقلقلرله محاطدر. جدوللر حفریله سیر سفائنه صالح اوله‌جق

حاله قونمشدر. — بو اسمله روسیه‌ده برقاچ کوچك چای دها واردر.

سستری { (Sestri) ایتالیانك جنوه ایالت وقضاسنده وجنوه‌نك ٦ کیلو. متره غرب شمالیسنده وجنوه کورفزینك منتهاسنده بر قصبه واسکله اولوب، ١٠٨٧٥ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، دولتـه عائد توتون فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، مقرنه ایله طوغله وکیرج فابریقه‌لری و اطرافنده کوزل کوشکلری واردر. «شرق سستری» معناسیله (S. Levante) اسمنده بیوجك بر قریه دخی بولندیغندن، بوکا «غربی سستری» معناسیله (سستری پوتنته S. Potente) دیرلر.

سستوس { (Sestos) قلعهٔ سلطانیه بوغازینك اچ طرفنده و نغاره قلعه‌سنك قارشیسنده اوله‌رق روم ایلی ساحلنده بولنمش قدیم بر قصبه اولوب، خرابه‌لری باقیدر.

سسوستریس { (Sésostris) فراعنهٔ مصریه‌نك اك بیوکی واك مشهوری اولوب، مورخ (هرودوت) و (دیودور) ایله (مانتون) بوذاتك فلسطین، سوریه، آثوریه، عراق عجمی (مدیا) خراسان، قافقاسیه، آناطولی و جزایر بحر سفیدده اجرای فتوحات ایتدیکنی، وطقوز سنه بو فتوحاتله مشغول اولوب، مملکتنه عودتنده بر طاقم قوانین و نظامات وضع، وبرچوق ابنیهٔ جسیمه و مؤسسات خیریه تأسیس ایلدیکنی بیان ایدیورلرسه‌ده، بو اوچ اسکی مورخك روایاتی تماميله متفق اولمدیغندن، مصرده فراعنه‌دن بو اسمده برقاچ حکمدار کلش اولمسی مظنوندر. سسوستریسك فتوحاتنك بو درجه‌ده توسعی دخی جای شبهه وتردد اولوب، بو روایاتك مبالغه‌دن خالی اولمدیغی، وفتح ایتدیکی ممالکی‌ده چوق وقت محافظه ایتمه‌مش اولدیغی آکلاشیلیور. هرحالده مصرده آثار عمرانی الیوم باقی اولوب هیروغلیف خطیله اسمی محرر بولنان بعض ابنیه‌دن منفهم اولدیغی کبی، آناطولیده‌ده بعض محققین مصریلرك فتوحات قدیمه‌سنه دلالت ایده‌جك بعض آثار وعلائم بولمشلردر. سسوستریسك خانقی سلاله‌یه منسوب بولندیغی ونه وقت نه قدر مدت حکم سوردیکی حقنده دخی روایات واحتمالات مختلف اولوب، بعضلری اون ایکنجی وبعضلری اون طقوزنجی سلاله حکمدارانی صره‌سنه قویمشلر؛ وکیمی میلاد عیسی (عم) دن ١٦٤٥، کیمی ١٤٩١، کیمی‌ده یالکز ١٣٦٥ سنه اول جلوس ایلمش اولدیغنی التزام ایتمشدر.

سسه { (Sessé) آفریقاده‌کی (ویقتوریا نیانزه) کولنك شمال غربی قسمنده بر ودها طوغریسی بر قاچ آطه اولوب، بونی بر ظن ایدن سیاح شهیر (استانلی) ٦٧ کیلومتره اوزون واك وسعتلی یرنده ٣٢ کیلومتره کنیش اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون وساحلدن ٤٠ کیلومتره قدر اوزاق اولدیغنی بیان ایدیور. (اوغانده) دولت زنجیه‌سنك النده‌در.

سطیف { مغربده قیروان ایله تاهرت آره‌سنده بلاد بربردن کوچك بر قصبه اولوب، اشجار و نباتاتنك کثرتیله مشهوردر.

سعاد { (بنت رافع الانصاریه) و (سعاد بنت سلم) صحابیاتدندر. — مادح جناب رسالتپناهی کعب بن زهیرك زوجه‌سنك دخی اسمی سعاد اولوب، مشار الیه قصیدهٔ مشهوره‌سی بونك اسمیله «بانت سعاد» دیه‌رك باشلامشدر.

سعادت خان { (برهان الملك محمد امین) هندستانده اود خطه‌سنده ابتدا نوابلق وبعده حکمدارلق ایدن سلاله‌نك رئیسی اولوب، پدری ناصر خان خراسانلی بر تاجر اولدیغی حالده، کندیسی محمد شاهك نظر التفاتنه مظهر اولمغله، کیتدکجه قدری آرته‌رق، ١١٣٦ ده سعادت خان عنوانیله اود خطه‌سی نوابلغنه تعیین اولنمش، وبعده برهان الملك عنوانی دخی ویرلمش ایدی. نادر شاهه قارشی اولنان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ و ١١٥٢ ده دهلیده نادر شاهك قتل عام ایلدیکی کیجه‌ده وفات ایتمشدر. برادری سعادت خانك اوغلی ابو

المنصور خان صفدر جنك صاحب ترجمه‌نك قيزيني تزوج ايتمش ويرينه كچمشدر . بونك سلاله‌سندن لكهنوده حكومت سورن ذواتك اساميسي بروجه زيردر :

١ برهان الملك سعادتخان	٧ غازى الدين حيدر بن سعادت على خان
٢ ابو المنصور خان صفدرجنك	٨ نصير الدين حيدر بن غازى الدين
٣ شجاع الدوله بن صفدرجنك	٩ غازى الدينك برادرى محمد على شاه
٤ آصف الدوله بن شجاع الدوله	١٠ امجد على شاه بن محمد على
٥ وزير على خان	١١ واجد على شاه بن محمد على
٦ سعادت على خان بن شجاع الدوله	

بونلرك يدنجيسى اولان غازى الدين حيدر مؤخراً حكمدار عنوانى آلمش؛ واون برنجيسى اولان واجد على شاهك زماننده اود خطه‌سى انكلتره‌نك تحت اداره‌سنه آلنمشدر .

سعادت على خان { (يمن الدوله) هندستانك اود خطه‌سنده حكومت سورن آنف البيان نوابلرك آلتنجيسى اولوب ، برادرى آصف الدوله‌نك وفاتندن وبونك اخرت اوغلى وزير على خانك اسقاطندن صكره ، هندستان واليسى سيرجون شور طرفندن ١٢١٢ ده نوابلق مسندينه اقعاد اولنمش؛ و ١٢٢٩ ده وفات ايتمشدر . بونك اوغلى وخلفى غازى الدين حيدر حكمدارلق عنوانى آلمشدر .

سعادتكراى { بو اسمله قريمده بروجه زير اوچ خان كلمشدر :

برنجيسى منكلى خانك اوغلى اولوب ، ياوز سلطان سليم خان حضرتلرينك كفه‌يى تشريفلرنده شرف ملاقاتلرينه نائل اولمغله ، معيتلرنده روم ايلى‌يه كچوب ، برادرى محمد كراى خانك وفاتنده ٩٣٠ تاريخنده قريم خانلغنه نصب بيوريله‌رق ، برادر زاده‌سى غازيكرايى قالغايلق منصبنه تعيين ايتمش ؛ بالاخره درسعادته كلمش؛ وابوبده كنديسنه قوناق ومخصصات ويريله‌رك ، ٩٤٤ ده ٤٦ ياشنده وفات ايتمشدر . جوار حضرت ابى ايوبده مدفوندر . شعر وانشايه مقتدر عالم بر ذات ايدى .

— ايكنجيسى (عور) لقبيله ملقب اولوب ، سلامت كراى خان زاده قريم كرايك اوغليدر . سعادكراى خانك زماننده نورالدينلك منصبندن عزل اولنه‌رق ، روم ايلنده اقامت ايتمكده ايكن ، ١١٠٢ تاريخنده سليمكراى خانك شفاعتى اوزرينه ، قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، سليم كراى زاده دولت كرايى قلغايلقده ابقا و كندى اوغلى فتح كرايى نور الدينلكه نصب ايتمش؛ ومعيت سردار اكرميده بالذات نمچه سفرينه عزيمت ايتمش ايكن ، بعض فسده كنديسنى دولت كرايدن انديشناك ايتمكله ، بونى عزل ، وكندى برادرى جهان كرايى قلغايلغه نصب ايده‌رك ، كنديسنى بوجاقده يعنى بسارابيه‌ده بولنديغى حالده ، ايكى قلغايى عسكر تدار كيجون قريمه كوندرمش ؛ وتاتار عسكرينى افلاقك ايچندن كچيرركن ، بونلرك اهالى‌يه ظلم ايتدكلرى مسموعى اولمغله ، حدت مزاجنه مبنى مجازاتده زياده شدت كوستردكلرندن ، عسكرى فرار ايدوب ، كنديسندن امنيتلرى اولمديغنى درميان ايده‌رك ، دولته عرضحال تقديم ايتدكلرنده ، ١١٠٣ ده عزل . وردوسه نفى اولنه‌رق ، ١١٠٦ ده اوراده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى حاجى سليم كرايك اوغلى اولوب برادرى دولت كرايك ايكى دفعه خانلغنده قلغايلق منصبنده بولنوب ، بعدالعزل يانبولى جوارنده سراجه‌لى قريه‌سنده اقامت ايتمكده ايكن ، ١١٢٩ تاريخنده دولت كرايك انفصالى اوزرينه ، قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، سنهٔ مزبوره‌ده تاتار عسكريله بوجاقده مشتانشين اولوب ، بهارده صوفيه صحراسنده اردوى همايونه التحاق ايتمش؛ ومتعاقباً مصالحه وقوعبولمغله ، صدراعظم ابراهيم پاشا معيتيله ادرنه‌يه كله‌رك ، تبريك مصالحه ايچون ، ركاب همايونه يوز سوردكدن صكره ، قريمه عودت ايتمش؛ واولادندن صالح كرايى چركسلرى دائرهٔ اطاعته آلمغه كوندرمشدر . بعده سراجه‌لى قريه‌سنده اقامت كزين اولمش ؛ و ١١٤٤ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر . كرم وسخاوتله وصيد وشكاره انهماكيله مشهوردر . يدى سنه خانلق ايدوب ، وفاتنده سنى يتمشه قريب ايدى .

سعد { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر : (ابو المغيره سعد بن الاخرم) كه صحبتى مختلف فيه اولوب ، كوفه‌ده ساكن اولمش ؛ واوغلى مغيره كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سعد بن اسعد ياخود مالك الساعدى) كه معيت حضرت نبويده غزاء

بدره کیدرکن (روحاء) نام محلده وفات ایتمش، وفخر-
کائنات (صلعم) افندمز بونك سهمنی آتمشدر. اوغلی
سهل کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد السلمی
الذکوانی) که سیاه رنکلی اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه
کله‌رك، واسلامه کلوب، جانب حضرت نبویدن قومی
اولان بنی سلیم یانه ارسال بیوریله‌رق، کندیسنه بر
قیز تنکیح ایتملرینه امر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه قوم
مذکوردن برینك قپوسنی چاله‌رق، امر حضرت
نبوی‌یی تبلیغ ایتدیکنده، صاحب خانه کندینی تحقیرله
رد ایتمش ایسه‌ده، قیزی کندیسنی کری چویروب،
امر نبوی‌یه امتثالاً بوکا واره‌جغنی مصرانه بیان ایتمش؛
وبونك اوزرینه سعد اولنمك اوزره چارشیده مبایعاتله
مشغول ایکن، خلق غزایه دعوت ایدن منادینك
سسنی ایشیتمکله، بر قلیج وبر غارغی ایله برآت صاتین
آله‌رق، غزایه کیتمش؛ وشهید اولنجه‌یه قدر مجاهده
ایتمشدر. — (ابو مطر سعد بن الاطول الجهنی) که
بصره‌ده ساکن اولوب، کندیسندن ابو نصره روایت
ایتمشدر. — (سعد الانصاری) که حضرت نبی
ذیشان (صلعم) افندمز تبوك غزاسندن عودتلرنده
استقبالنه چیقوب، مصافحهٔ رسالتپناهی شرفنه نائل
اولمش؛ و «هذه ید لاتمسها النار» حدیث شریفیله
تبشیر بیورلمش ایدی. — (سعد بن ایاس البدری
الانصاری) که بنی عباس حقنده بر حدیث شریفك
راویسیدر. — (ابوعمر سعد بن ایاس الشیبانی) که
عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، طوغریدن
طوغری‌یه استماع حدیثه نائل اوله‌میوب، ابن مسعودله
مصاحبت ایتمش، وبوندن روایت ایتمشدر. کوفه‌ده
ساکن اولوب، قادسیه غزاسنده حاضر بولنمش،
و ٩٥ سنه‌سنده ١٢٠ یاشنده وفات ایتمشدر. —
(ابن جته سعد بن بجیر البجلی السهمی) که طفل ایکن
والده‌سی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه کوتوریله‌رك،
باشی مسح بیورلمش، واحد غزاسنه صغرسنی جهتیله
قبول بیورلمیوب، خندق غزاسنده ابراز شجاعت
ایلمش ایدی. قاضیٔ شهیر امام ابو یوسفك جد اعلا-
سیدر. — ابو بکر صدیق (رضه‌ك) آزادلیسی
اولان (سعد) که خدمت حضرت نبویده بولنمش،
وبعده بصره‌ده ساکن اولمش ایدی. — (ابو بلال
سعد بن تمیم السکونی یاخود الاشعری) که بعده
دمشق جامعنك امام و واعظی اولوب، بعض احادیث
شریفه روایت ایتمشدر. — (سعد بن حجاز الانصا-
ری) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده
حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. کعب
بن حجازك برادریدر. — (سعد بن جناده) که عطیه
العوفینك پدری اولوب، اهل طائفدن الك اول ایمانه
کلن کندیسی اولدیغی مرویدر. — (سعد الجهنی) که
اوغلی سنان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعد
بن الحارث بن الصمه) که انصاردن و بنی نجاردن
اولوب، پدریله برابر صحبت حضرت نبوی‌یه نائل اولمش؛
وصفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده شهید
اولمشدر. — (سعد بن حارثة الخزرجی) که احدده
واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، یمامه
وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعد بن خارجة الا-
نصاری) که سالف الترجمه زیدبن خارجه‌نك برادری
اولوب، پدری خارجه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (سعد بن خلیفة الانصاری) که احد
وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وقادسیه محاربه‌سنده سعد
بن ابی وقاص حضرتلرینك معیتنده شهید اولمشدر.
(غزیه) اسمنده بر قیزی وار ایدی. — (سعد بن
خوله) یاخود بن خولی العامری که قدمای صحابه‌دن
اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش، وبعده
بدر غزاسنده حاضر بولنوب، حجة الوداعده وفات
ایلمشدر. (سبیعة الاسلمیه) نك زوجیدر. — حاطب
بن ابی بلتعه‌نك آزادلیسی اولان (سعد بن خولی) که
افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. —
(ابو خیثمه سعد بن خیثمة الانصاری الاوسی) که عقبه
غزاسنده حاضر بولنمش، وبدر غزاسنده شهید اولمشدر.
حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینهٔ منوره‌یه
هجرتلرنده ابتدا بو ذاتك خانه‌سنه نازل اولمشلرسه‌ده،
خانه‌سی (بیت الغراب) دینمکله مشهور اولدیغندن،
حضرت ابا ایوب انصارینك خانه‌سنه انتقال بیورمشلر-
دی. — (سعد بن ابی ذباب الدوسی) که جانب حضرت
نبویدن قومنك تحصیل ذکاتی کندیسنه احاله بیور-
یلوب، حضرت ابو بکر وعمر (رضهما) زمانلرنده دخی
ابقا بیورلمشدی. — (سعد بن ابی رافع) که حضرت

رسول الله (صلعم) افندمزك جانبندن بر خسته‌لغنده زيارت، وقلبنك اوزرى معاينه بيوريله‌رق، طبيب جلبيله تداويسى امر بيورلمشيدى. — (سعد بن الربيع الانصارى الخزرجى) كه نقباء انصاردن اولوب، عقبهٔ اولى وثانيه‌ده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده، فوق العاده شجاعت كوستردكدن صكره، شهيد اولمشدر. خارجه بن زيدله بر مزارده دفن اولنمشدر. جانب نبويدن عبدالرحمن بن عوفله مواخاتى اجرا بيورلمشيدى. — (ابو الحارث سعد بن الربيع) كه ابن الحنظليه ديمكله معروف اولوب، احد وقعه‌سنده استصغار بيوريلانلردندر. — حضرت نبى الله (صلعم) افندمزك آزادليلرندن سعد. — (سعد بن زيد الطائى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سعد بن زيد بن مالك الانصارى الاشهلى) كه بدر غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبويدن نجده اعزام بيورلمش، وعودتنده بر آت ايله بر سلاح كتيروب، حضور رسالتپناهى‌يه تقديم ايلمشدى. — (سعد بن زيد الانصارى) كه عهد حضرت نبويده طوغوب، حضرت عمر (رضه) دن روايت ايتمش، وعبدالملك بن مروانك اواخر دورنده وفات ايلمشدر. — (سعد بن سعد الساعدى) كه سهل بن سعدك برادرى اولوب، بدر غزاسنده سهمى جانب حضرت نبويدن آلمشيدى. — (سعد بن ابى سعد) كه قواقلك حليفى اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن سويد الانصارى الخزرجى) كه احد وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن سهل الانصارى الخزرجى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سعد بن ضميرة الضمرى) كه بدريله برابر (حنين) غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (سعد الظفرى) كه بر حديث شريفك راويسى اولوب، بدر غزاسنده بولنمش اولان سعد بن نعمان الظفرينك عينى اولسه كركدر. — (سعد بن عائذ المؤذن) كه عمار بن ياسرك آزادليسى اولوب، (سعد القرظ) ديمكله معروفدر. جانب حضرت نبويدن جامع قبايه مؤذن وحضرت بلاله معاون تعيين بيورلمش؛ وحضرت ابابكر وعمر (رضهما) زماننده حضرت بلال شامه رحلت ايتمكله، كنديسنى جامع رسول الله (صلعم) ده مؤذن براقمشيدى. او وقتدن جامع شريف مذكورك مؤذنلكى بو ذاتك نسلنده قالمشدر. سعد القرظ حجاجك

زماننه‌دك بر حيات بولنمشدر. — (ابو ثابت سعد بن عبادة الانصارى الساعدى) كه بنى ساعده‌نك نقيبى اولوب، جود وكرمده بى مانند ايدى، وغزواتده انصارك رايتنى حامل بولنوردى. غيرتيله مشهوردر. ارتحال حضرت نبويده خلافته طمع ايدوب، بنى ساعده‌يى بيعته دعوت ايتمش ايسه‌ده، حضرت ابابكر وعمر (رضهما) ظهور ايدنجه، هركس ابابكره بيعت ايدوب، سعددن روكردان اولمشلردى. سعد حضرت شيخينه بيعت ايتميوب، حورانه قاچمش؛ و ١٥ نجى سال هجريده اوراده وفات ايتمشدر. — (سعد بن عبدالله) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو عمير سعد بن عبيد الانصارى الاوسى) كه (قارى) لقبيله ملقب اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، و ١٥ نجى سال هجريده قادسيه محاربه‌سنده ٦٤ ياشنده شهيد اولمشدر. حضرت رسول الله (صلعم) عهدنده انصاردن قرآن كريمى جمع ايدنلرك برى اولديغى مرويدر. — عتبه بن غزوانك آزادليسى سعد كه افنديسيله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. «ولاتطرد الذين يدعون ربهم بالغداة والعشى يريدون وجهه» آيت كريمه‌سنك اشبو سعد وافنديسى عتبه وحاطب وآزادليسى سعد حقلرنده نازل اولديغنى ابن عباس (رضهما) روايت ايديور. — (ابو عباده سعد ياخود سعيد بن عثمان الانصارى الزرقى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد محاربه‌سنده فرار ايدنلردندر. — (ابو الحارث سعد بن عقيب) كه احد وقعه‌سنده استصغار بيوريلوب، خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو سعيد سعد بن عمارة الزرقى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سعد بن عماره) كه بنى سعد بن بكردن اولوب، بعض اقوال ونصايحى مرويدر. — (سعد بن عمرو الانصارى) كه برادرى حارثله برابر صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنان صحابه‌دندر. — (سعد بن عمرو النجارى) كه احد محاربه‌سنده حاضر بولنمش، وبئرمعونه وقعه‌سنده اوفلى طفيل ايله برابر شهيد اولمشدر. — (سعد بن عمرو الانصارى النجارى) كه احد وقعه‌سنده واوندن صكره‌كى غزواتده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سعد بن فاكه ياخود سعد بن زيد ويا يزيد بن فاكه الانصارى الخزرجى) كه

بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن قيس العزى ياخود القرشى) كه جانب نبويدن (سعد الخير) تسميه بيوريلوب، اوغلى عبدالله ايله حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشلردر . — (سعد بن مالك الانصارى الخزرجى الساعدى) كه بدرغزاسنه عزيمت ايدوب ، اثناى راهده وفات ايتمش ، وسهمى جانب حضرت نبويدن آتلمش ايدى . — (ابو سعيد سعد بن مالك الانصارى الخدرى) كه مشاهير فضلاء صحابه‌دن اولوب ، بر خيلى حديث شريف روايت ايتمشدر . خندق غزاسنده واوندن صكره اون ايكى غزاده معيت حضرت نبويده بولنمش؛ و ٧٤ تاريخنده وفات ايتمشدر . — (ابواسحاق سعد بن مالك القرشى الزهرى) [« سعد بن ابى وقاص » ماده‌سنه مراجعت.] — (سعد بن محمد بن مسلمه) كه فتح مكه‌ده وسائر غزواتده حاضر بولنمشدر . — (سعد ياخود سعيد ويا ساعده بن محيصه) كه بدريله برابر صحبته نائل اولمشدر . — (سعد بن المدحاس) كه اهل حمصدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سعد بن مسعود الانصارى) . — (سعد بن مسعود الثقفى) كه مشهور مختار بن عبيد الثقفينك عميدر . — (ابو عمرو سعد بن معاذ الانصارى الاوسى) كه جانب رسول اللهدن مدينه‌يه ارسال بيوريلان مصعب بن عميرك تكليفيله اسلامه كلوب، قومنى دين حقه دعوت ايتمش ؛ وبدر واحد وخندق غزالرنده حاضر بولنمش؛ وبو غزاى اخيرده آلديغى جريحه‌دن متأثراً ارتحال ايتمشدر. اعاظم صحابه‌دن اولوب، حقنده بر قاچ حديث شريف صادر اولمشدر . ارتحالنده حضرت سيد الثقلين چوق آغلايوب، جنازه‌سى نمازينى بالذات قيلمشلردر.— (سعدبن المنذرالانصارى) كه احد وسائر غزواتده حاضر بولنوب، بعض احاديث شريفه دخى روايت ايتمشدر. — (سعد بن النعمان الانصارى الاوسى) كه منذر بن عمرو ايله برابر عمره‌يه كيتديكى حالده ، ابو سفيان طرفندن اسير ايديلوب، بدر غزاسندن تحت اسارت حضرت نبويده بولنان عمرو بن ابى سفيانله مبادلةً تخليص بيوريلمشيدى. — (سعد بن النعمان الظفرى) كه غزاى بدرده حاضر بولنانلردندر . — (سعد بن وائل العبدى الجذامى) كه اهل فلسطيندن معدود اولوب، رمله‌ده ساكن اولمش، وابو معاويه حكم بن سفيان العبدى كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سعد بن وهب الجهنى) كه جاهليتده غيان ومملكتى غوا تسميه اولنوب ، جانب حضرت نبويدن كنديسى رشدان ومملكتى رشاد تسميه بيورلمشيدى. — (سعد بن وهب) كه بنى نضيردندر .

سعد { (ملا سعد الدين) چنكيز خان عهدى شعراسندن اولوب، ٦٤٤ ده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر :

دلبرى دارم كه ماه از عشق او شيدا شود
چهرهٔ دارد كه كل دربيش او رسوا شود
كر ببيند حلقهٔ زنار زلفش را بخواب
شيخ صنعان بار ديكر در حرم رسوا شود

سعد { مدينهٔ منوره‌دن اوچ ميل مسافه‌سنده بر موضع وبر روايتده برطاغ اولوب، اوزرنده بر قصر بر چارشى وبر قاچ قريه وار ايدى .

سعدا { ايران شعراسندن اولوب ، اصفهانه ملحق اردستاندندر. هندستانه سياحت ايتمشيدى. شاه عباس صفوى زماننده ياشامشدر .

سعد آباد { سلطان احمد خان ثالث زماننده كاغدخانه مسيره‌سنه ويريلن اسمدر.

سعد الدوله { (ابو المعالى) حلب جهتنده حكم سورن آل حمدان ملوكنك دردنجيسى اولوب ، سيف الدوله‌نك اوغليدر . ٣٥٧ تاريخنده، بدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايتمش، وبر مدت صكره كوله‌سى فرعونه حلبى ضبطله، سعد الدوله حمصده وكنديسى حلبده حكم سورمك اوزره مصالحه ايتديلرسه‌ده ، متعاقباً بكجور اسمنده ديكر بر كوله‌سى فرعونه‌يى اخذ وحبس ايتمكله، حلب اهاليسى سعد الدوله‌يى جلب ايتمكله ، بكجوره رقه‌يى ويره‌رك، حلبده تقرر ايتمش؛ وبرمدت صكره بكجور حلبى دخى ضبط ايتمك اوزره ، جنكه قيام ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولوب، سعد الدوله بونك اموالنى ضبطله حلبه عودت ايتدكدن صكره ، فلجه مبتلا اولوب، وفات ايتمشدر . اوغلى ابو الفضائل يرينه قائم اولمش ايسه‌ده ، چوق وقت حكم سوره‌ميوب ،

فاطميون طرفندن وزير ابو نصر حلبى ضبط ايتمش؛ وآل حمدان حكومتنه ختام ويرمشدر.

سعد الدين { (مسعود بن على) خوارزمشاهان ملوكندن سلطان تكشك وزير ومعتمدى اولوب، حكمدار مشار اليه طرفندن خراسانه والى نصب ايتديكى اوغلى قطب الدينه وبعده عراق عجمه نصب ايتديكى ديكر اوغلى على شاهه مشاور تعيين اولنمش؛ وقهستان ملاحدهٔ اسماعيليه سنه قارشى زياده شدت كوسترمش اولديغندن، بونلر طرفندن قتل ايتديرلمشدر.

سعد الدين افندى { (خواجه —) مشاهير علما ومورخيندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده مسند مشيخت اسلاميه ده بولنمشدر. ياوز سلطان سليم خانك ندماسندن حسن جان افنديك اوغلى اولوب، ٩٤٣ تاريخنده استانبولده طوغمش؛ وتحصيل علم ايله بر مدتده ابو السعود افنديك درسنه مداومتدن صكره، على الاصول بعض مدرسلكره نصب اولنمش؛ و ٩٧٢ ده مغنيساده واليلك ايتمكده بولنان شهزاده سلطان مرادك خواجه لك خدمتنه تعيين بيورلمشيدى. ٩٨٢ ده مشار اليه سلطان مراد ثالثك جلوسلرنده رئيس العلما اولوب، كرم وسخاوتيله شهرت بولمشدى. ١٠٠٣ تاريخنده سلطان محمد خان ثالثك جلوسلرنده ينه مقامنى محافظه ايدوب، مجارستان سفرنده رأيندن چوق استفاده ايدلمش اولمغله، ١٠٠٦ تاريخنده شيخ الاسلام اولوب، بر سنه ايله سكز آى بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٠٨ تاريخنده فجأةً وفات ايتمشدر. ابا ايوبده تأسيس كرده سى اولان دار القراء خطيره سنده مدفوندر. كندى زمانه دك كلن سلاطين عظام عثمانيه نك وقوعاتنى و عصرلرنده ظهور ايدن علما و مشايخك تراجم احوالنى حاوى «تاج التواريخ» اسميله ٢ جلد اوزره بر تاريخى واردر، كه خواجه تاريخى ديمكله مشهوردر. لارينك تاريخنى دخى فارسيدن تركجه يه ترجمه ايتمش؛ و بعض كتب علميه يه حاشيه لر يازمشدر. تاج التواريخى (بانوتى) اسمنده برى طرفندن ايتاليانجه يه ترجمه اولنه رق، برنجى جلدى ١٦٤٦ تاريخ ميلاديسنده ويانه ده، وايكنجيسى ١٦٥٢ ده مادريدده باصلمشدر.

سعد الدين افندى { (محمد —) سلطان عبد المجيد خانك اواخر سلطنتلريله سلطان عبد العزيز خانك اوائل سلطنتلرنده مسند مشيختده بولنمش علمادن اولوب، مدرسين كرامدن عبد الحميد افنديك اوغلى وآنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديك احفادندندر. ١٢١٣ تاريخنده درسعادتده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، طريق قضايه سلوك ايله، آناطوليده برطاقم قضالرده واك صكره آيدين قاضيلغنده بولنمش؛ وقره عثمان زاده لرك بعض اساتلرندن ايكى اوچ آى كوتاهيه ده منفى قالمش ايدى. تنظيمات خيريه اجراسندن صكره آيدين ولايتى محصللكنه تعيين اولنه رق، اورا واليسى بولنان چنكل زاده طاهر پاشا ايله كچينه مديكندن، مجلس والاده محاكمه لرى رؤيت اولنه رق، حقلى چيقمغله، محل مأموريتنه عودت ايتمش؛ ١١٥٧ ده ماليه خزينه سنده ميرى كتابتنه ومجلس زراعت اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٢ ده چوركصو جهتنده تحديد حدوده مأمور اولوب، او صره ده اوقاف همايون مفتشلكى عهده سنه توجيه اولنمش؛ وسكز سنه بو مأموريتده قالدقدن صكره، ١٢٧٠ ده استانبول پايه سيله مجلس محاسبهٔ ماليه اعضالغنه تعيين اولنه رق، ٧٢ ده صدر اناطولى پايه سنى احرازله ٧٤ ده مجلس والا اعضالغنه نصب بيورلمشيدى. ١٢٧٥ ده، عارف حكمت بكك وفاتى اوزرينه، مسند مشيخت اسلاميه يه كچوب، بش سنه ايله يكرمى كون بو مقامده قالدقدن صكره، ١٢٨٠ ده انفصال ايدرك، معزوليت معاشيله خانه سنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٣ ده وفات ايتمشدر.

سعد الدين افندى زاده { (محمد چلبى افندى) سلطان محمد خان ثالث وسلطان احمد خان اول دورلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه يه كچمش علمادن اولوب، آنف الترجمه خواجه سعد الدين افنديك اوغليدر. ٩٧٥ تاريخنده پدرينك مدرس بولنديغى بروسه ده طوغوب، تحصيل علم وعلى الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٠ تاريخنده مكه ملاسى، ١٠٠٤ ده استانبول قاضيسى وينه او سنه آناطولى قاضيعسكرى اولمش؛ واكرى سفرندن عودتدن صكره ايكى سنه

معزول قالوب ، ١٠٠٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى ١٠١٠ ده صنع الله افندى يرينه شيخ الاسلام اولمش؛ و بر بچق سنه‌يه قريب مدت بو مسندده قالدقدن صكره، تقاعد اولوب، ١٠١٧ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ؛ وبو دفعه يدى سنه‌يى متجاوز مدت مسند فتواده قالوب ، ١٠٢٤ تاريخنده طاعوندن وفات ايتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر نيك خصلت ولطيفه كوبر ذات ايدى . قصيدهٔ برئيه تخميسى وبعض تقريظلرى واردر. « تاج التواريخ » ه ذيل تحريرينه‌ده باشلامش ايسه‌ده اكمال ايده‌مه‌مشدر. پدرينك يانده مدفوندر . برادرى آتى الترجمه اسعد افندى خلفى اولمشدر .

سعد الدين افندى زاده { (محمد اسعد افندى) سلطان احمد خان اول و مصطفى خان اول ايله سلطان عثمان خان ثانى وسلطان مراد رابع عصرلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علمادن اولوب، خواجه سعد الدين افنديننك ايكنجى اوغليدر . ٩٧٨ ده طوغوب، تحصيل علوم وعلى الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ١٠٠٤ تاريخنده ادرنه قضاسنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده آناطولى پايه‌سنى احرازله، ١٠٠٧ ده استانبول قاضيسى، ١٠١٠ ده بالفعل آناطولى و ١٠١٢ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولوب، ١٠١٣ ده استعفا ايتمش؛ و ١٠١٥ ده ثانياً روم ايلى قاضيعسكرى اولوب ، ١٠١٧ ده اختيار عزلت ايتمش ؛ و ١٠٢٣ ده حج شريفه كيدوب ، ١٠٢٤ ده عودت ايتمكده ايكن، برادرينك وقوع وفاتيله، مسند مشيخت اسلاميه كنديسنه توجيه بيورلمشيدى . يدى سنه بو مقامده قالوب، ١٠٣٠ ده سلطان عثمان خان ثانى معيتلرنده له سفرينه عزيمت ايتمش ايسه‌ده ، صحتى مختل اولمغله، بغداندن عودته مجبور اولمش ؛ و بعده پادشاه مشاراليهك كريمه‌سى عقيله خانمله ازدواجى تنسيب بيورلمه‌رق ، نائل مباهات اولمشدى . سلطان عثمان خان فترتنده ١٠٣١ ده استعفا ايدوب ، سلطان مراد خان رابع دورنده ١٠٣٢ ده ثانياً شيخ الاسلام اولمش ؛ و بر سنه ايله بش آى بو مقامده قالدقدن صكره، ١٠٣٤ ده وفات ايتمشدر. پدر وبرادرينك يانده مدفوندر.

بو دخى السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشايه مقتدر اولوب، مرتب ديوانى وقصيدهٔ برئيه تخميسى واردر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

هواى سنبليده سير سنبلزار اعلادر
زمينى آسمانى كوسترر اوزكه تماشادر

سعد الدين تفتازانى { [« تفتازانى » ماده‌سنه مراجعت.]

سعد الدين جباوى { (بن موسى الشيبانى) كبار اولياء اللهدن ويپران طريقتدن اولوب، شامده حوران ايله قدس آره‌سنده واقع (جبا) قريه‌سندندر. طريقت سعديه‌نك مؤسسى اولوب ، بو طريقتى اوج واسطه ايله شيخ ابو مدين مغربيدن اخذ ايتمشدر . ٧٠٠ تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

سعد الدين حموى { كبار مشايخ و علمادن اولوب، شيخ نجم الدين كبرينك مريدانندندر . « كشف المحجوب » و « سجنجل الارواح » عنوانلريله ايكى كتابى وديكر بعض تأليفاتى واردر . ٦٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. صدر الدين قونوى ايله مصاحبتى مرويدر . طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب، فارسى وعربى اشعارى واردر . شو رباعى او جمله‌دندر :

بر مركب عشق اكر سوار آيد دل
بر جمله مرام كامكار آيد دل
كر دل نبود كجا وطن سازد عشق
ورعشق نباشد بچه‌كار آيد دل

سعد الدين دهلوى { هندستان علماسندن اولوب ، « كنز-الدقائق » و « منار » كتابلرينك شرحنى يازمش ؛ و ٨٩١ ده وفات ايتمشدر .

سعد الدين فارقى { (سعد الله بن مروان) مشاهير شعرا و محدثيندن اولوب، ابن كريمه و ابن خليل وابن رواحه ايله سائر محدثيندن اخذ ، و مصر و شامده افاده و تدريس ايتمشدر. ٦٩١ تاريخنده، پك ياشلى اولديغى حالده، دمشقده وفات ايتمشدر . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

قف بى على نجد فان قبض الهوى
روحى فطالب خد ليلى بالدم

سعدالدين كاشغرى { مشاهير مشايخ و علما- دن اولوب، مولانا جامينك شيخيدر. مولانا نظام الدين خاموشدن وجلال الدين ابو يزيد بورايدن اخذ طريقت ايتمشدر. ارتحالى ٨٦٠ تاريخنده واقع اولمشدر.

سعدالله اسعد افندى { قانونى سلطان سليمان خان دو- رنده مشيخت اسلاميه مسندينه كچن علمادن اولوب، قسطمونى ولايتنده‌كى افلانى طاطاى قصبه‌سندندر. بدرى عيسى افندى ايله برابر درسعادته كله‌رك، بدرى مراد پاشا جامع شريفنه امام اولمش؛ وكنديسى تحصيل علمه قويلوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٣٠ده استانبول قاضيسى اولمش، واون سنه قدر پايتخت سلطنت سنيه‌ده اجراى احكام شرعيه ايلدكدن صكره، صحنه نزول ايدوب، ٩٤٠ده كمال پاشا زاده يرينه شيخ الاسلام اولمش ايدى. تام بش سنه مقام فتواده قالوب، ٩٤٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. عالم واحكام شرعيه‌يى محافظه‌يه ساعى بر ذات اولوب، تاريخ وادبياته دائر دخى محفوظاتى زياده ايدى. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب عليه‌يه حاشيه- لرى واردر.

سعدالله افندى { متأخرين شعرادن اولوب، انقره‌ليدر. حاجى بيرام ولى حضرتلرينك سلاله‌سندن اولوب، سلك قضايه رغبتله، برخيلى نيابتلرده بولندقدن صكره، درسعادته ورودله، مشهور خواجه اسحق افنديدن علم هندسه‌يى ومنجم اول راقم افنديدن علم نجومى تحصيل ايتمش؛ ودها بر مدت نيابتلرده كزدكدن صكره، آنقره‌ده عزلت گزين اولمش ايدى. مرتب ديوانى واردر.

سعدالله افندى { (عرب زاده) صدور عظامدن اولوب، استانبوللیدر. خط تعليقده مهارتى وطبيعت شعريه‌سى وار ايدى. ١٢٥٨ ده وفات ايتمشدر. (سعدى) تخلص ايدردى. شو بيت اونكدر:

ايتدم اكلنجه بو شب قطرهٔ اشكم سعدى
آلداتوب طفل دلى لؤلؤ لالا يرينه

سعدالله پاشا { متأخرين وزراى عثمانيه‌دن اولوب، سالف الترجمه اسعد مخلص پاشانك اوغليدر. انشا وادبيات عثمانيه‌ده و فرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولمغله، سلطان عبد العزيز خان دورنده ترجمان ديوان همايون و معارف مستشارى بولنمش، وبعده برآره‌لق مابين همايون باش كاتبى اولوب، صكره صدارت مستشار- لغنه، رتبهٔ وزارتله برلين سفارتنه و نهايت ويانه سفارتنه تعيين بيورلمشيدى. ١٣٠٩ تاريخنده ويانه‌ده هوا غازندن مسموماً وفات ايتمشدر.

سعدالله دهلوى { هندستان كبار مشايخ وشعراسندن اولوب، اشعارنده (كلشن) تخلص ايدردى. ١١٤١ ده وفات ايتمشدر.

سعدالله كرمانى { تيمورلنكك اولادندن اميرانشاهك فتوحاتنى مبين «فتوحات مير انشاهى» عنوانلى كتابك صا- حبيدر.

سعد الملك { (نصير الدين) سلاجقهٔ ايراندن سلطان محمد بن ملكشاهك وزيرى اولوب، عقل ودرايتيله وعلما وادباى حمايه و تشويق ايتمسيله مشهوردر. حكمدار مشاراليه كنديسنى تسميم ايده‌جكنى خبر آلمغله، اعدام ايتمشدر.

سعدان { (ابو عثمان — بن المبارك الفرير) مشاهير ادبادن اولوب، مهدينك زماننده بغدادده ياشامشدر. «كتاب خلق الانسان»، «كتاب الوحوش» و «كتاب الارض والمياه والجبال والبحار» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر.

سعد بن ابى بكر { فارسده حكومت سورن ملوك اتابكيه‌نك بدنجيسى اولوب، سعد بن زنكينك تورونيدر. ٦٥٨ تاريخنده بدرينك وفاتى اوزرينه، جلوس ايدوب، آنجق ١٢ كون حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر.

سعد بن ابى وقاص { (ابو اسحق — بن وهيب بن عبد

مناف بن کلاب بن مره القرشی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، اسلامه کلنلرك یدنجیسی وبر روایتده بشنجیسیدر. اسلامه کلدیکنده ۱۷ یاشنده ایدی. بدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب، فی سبیل الله اك اول اوق آتان بو ذاتدر. اوق آتمه‌ده فوق العاده مهارتی اولمغله، احد محاربه‌سنده حضرت سید الثقلین (صلعم) افندمزك کندیسنه خطاباً «ارم یا سعد فداك ابی وامی» بیورمش اولدقلری مرویدر. حقنده برقاج حدیث شریف صادر اولمشدر. حضرت عمر (رضه) زماننده ایرانه اسرا بیوریلان عساکر مسلمینه قائد نصب بیوریله‌رق، قادسیه‌ده بر مظفریت عظمایه نائل اولمش؛ و دولت ایرانیه‌نك پایتختی اولان مداینی فتح ایده‌رك، بتون ایرانك ممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخالنه موفق اولمشدر. بو بیوك خدمتندن صکره عراق والیلکنه نصب بیوریله‌رق، کوفه شهرینی تأسیس و مرکز اتخاذ ایتمشدی. حضرت عمر ارتحال ایده‌جکی وقت تعیین ایتدیکی اصحاب شورایه داخل اولوب، حضرت مشار الیه طرفندن خلیفه اوله‌جق ذاته سعدك استعمالی توصیه بیورلمش اولمغله، حضرت عثمان (رضه) طرفندن ینه کوفه والیلکنه نصب بیورلمشیدی. حضرت عثمانك شهادتنده هیچ بر طرفه میل ایتمیوب، وخلافت ادعا- سنه دخی قالقیشمیوب، خانه‌سنده قالمش؛ و معاویه کویا حضرت عثمانك قاتلی دعوی ایتمك ایچون، کندیسنك معاونتنه مراجعت ایتدیکنده، شو بیتلرله جواب رد ویرمشیدی:

معاوی داؤك الداء العیاء
ولیس لما تجیٔ به دواء

ایدعونی ابو حسن علی
فلم اردد علیه مایشاء

وقلت له اعطنی سیفاً بصیرا
تمیز به العداوة والولاء

الطمع فی الذی اعیا علیاً
علی ماقد طمعت به العفاء

لیوم منه خیر منك حیا
ومیتاً انت للمرء الفداء

کندیلرندن بك چوق احادیث نبویه مروی او- لوب، اوغللری عامر، مصعب، محمد وابراهیم وقیزی عایشه ایله ابن عمر وابن عباس وسائر تابعین روایت ایتمشلردر. واقع اولان دعای حضرت نبوی برکاتیله مستجاب الدعوه وفوق العاده مستقیم وعادل بر ذات اولوب، اعتماد حضرت فاروقی‌یه مظهر اولمشیدی. ۵۵ تاریخ هجریسنده مدینهٔ منوره‌دن بش میللك مسافه‌ده واقع عقیق موضعنده وفات ایدوب، جنا- زه‌سی مدینهٔ منوره‌یه نقل ودفن اولنمشدر.

سعد بن زنکی { فارسده حکومت سورن ملوك اتابکیه‌نك بشنجیسی اولوب، عمزاده‌سی طغرل بن سنقرله برچوق محاربه‌لر نتیجه‌سنده مشار الیه طغرلك مغلوب ومقتول اولمسی او- زرینه، ۵۹۹ ده فارس تختنه جلوس، ومتعاقباً کرمانی دخی ضبط ایده‌رك، ۲۰ سنه حکم سوردکدن صکره، ۶۱۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. جسور وعادل وخیراته مائل بر حکمدار ایدی. شیخ سعدیٔ شیرازینك ممدوحی اولان (ابو بکر) ك بدریدر.

سعد بن عبد الله الاشعری { فقهادن اولوب، «احتجاج الشیعه» عنوانیله مشهور برکتابك مؤلفیدر. ۳۰۱ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سعد بن مسیب { مشاهیر معبریندن اولوب، عبد الملك بن مروانك معبری ایدی.

سعد بن یزید الازدی { یزید بن معاویه طرفندن مصر والیسی بولنوب، ایکی سنه والیلك ایتدکدن صکره، ۶۴ تاریخنده عبد الله بن زبیرك کوندردیکی عسکره مقاومت ایتمیه‌رك، مصری تسلیمله برکوشه‌یه چکلمشیدی.

سعد وقاص { [«سعد بن ابی وقاص» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سعدون المجنون { (ابو عطاء سعید) مشاهیر حکماء مجذوبینندن او- لوب، بصره‌لیدر. خیلی وقت سیاحت و دور بلاد ایتمشیدی. منثور ومنظوم حکیمانه کلاملری واردر.

خلیفه متوکل عباسی طرفندن جاب اولنه‌رق، نصایحندن استفاده اولنمشیدی . مصرده ذوالنون حضرتلریله صحبت ایتمشدر . ۲۵۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر .

سعدونه { اندلس ادبیه‌لرندن اولوب، قرطبه‌لی عصام حمیرینك قیزیدر. نعل شریف حضرت نبوی حقنده اولان شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لعلی احظی بتقبیله	فی جنة الفردوس اسنی مقیل
فی ظل طوبی ساکناً آمنا	اسقی باکواس من السلسبیل
و امسح القلب به علّه	یسکن ماجاش به من غلیل
فطالما استشفی بامطلال من	یهواه اهل الحب فی کل جیل

سعده { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی ایکن، خلفاء عباسیه‌دن ابو جعفر منصورك عمی ومصر والیسی بوانان صالح بن علی طرفندن طقسان بیك درهمه اشترا اولنمشیدی. اغانیده مذکوره‌در .

سعده بنت قمامه { عصر حضرت نبوی‌یه یتیشن نسواندن اولوب، قادینلره امامت ایدر، وآنجق اوکلرینه کچمیوب، اورته‌لرنده طورور ایدی .

سعدی { (شیخ مصلح الدین — شیرازی) اعاظم شعراء ایراندن و حکماء صوفیوندن اولوب، آلتنجی قرن هجری اواخرنده واتابکان فارسدن سعد بن زنکینك زماننده شیرازده تولد ایتمکله، حکمدار مشارالیهه منسوب بولنمش اولان پدری طرفندن اونك نامنه نسبتله (سعدی) تسمیه اولنمشیدی . ۱۰۲ سنه عمر سوروب، طفولیتله کچن ۱۲ سنه‌دن ماعدا عمرینك ۳۰ سنه‌سنی تحصیلله ، ۳۰ سنه‌سنی سیاحت و عسکرلکله و ۳۰ سنه‌سنی دخی انزوا و عبادتله کچیردیکی مشهوردر . ۶۹۱ تاریخنده وفات ایتدیکی معلوم اولوب، بوحالده ۵۸۹ تاریخنده تولد ایتمش اولمسی وکلستانی یازدیغی ۶۵۶ سنه سنده ۶۷ یاشنده اولمسی لازم کلیر . حالبوکه کندیسی کلستانده « ای که پنجاه رفت ودر خوابی » مصراعیله اللی یاشلرنده اولدیغنی کوستریور. بناءً علیه ولادتی دها صکره اولوب، وفاتنده طقسان یاشلرنده اولمسی لازم کلیر. نظمده فردوسی وانوریدن بشقه مثل ونظیری اولمیوب، نثرده ایسه بی نظیر عد اولنه بیلیر. «کلستان» و «بوستان» عنوانلی مشهور کتابلریله دیوانلری وقصائد وملمعاتی وسائر اشعاری فصاحت و بلاغتنه وفضل وکمالنه برهان عادلدر . لطائف ونکات ادبیانه‌یه میلی وبك کشایشلی طبع لطیفی اولمغله، دائما کبرا مجلسلرنده بولنوردی. همام تبریزی ایله بعض ملاطفه‌لری کچمشدر . حیاتنده تألیفاتی اقطار عالمه انتشار ایدوب ، بیوك بر شهرت واعتبار قزانمش اولمغله، هر یرده فوق العاده حرمت واعتباره مظهر اولوردی. بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌ده مشهور شیخ ابو الفرج جوزیدن تحصیل علم ایتمش ؛ وبرمدت مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریس دخی ایتمشدر . شیخ شهاب الدین سهروردی وپیر طریقت حضرت عبدالقادر کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدی . اون درت دفعه حجه وزیارت روضهٔ مطهره‌یه کیدوب، عمرینك بربیوك قسمنی عراق وشامده کچیرمش، ومصر وروم وخراسان وهند وماوراء النهر وکاشغاره قدر سیاحت وجهاد طریقیله کیتمش ؛ واهل صلیب محارباتنده فرنکلرك الینه اسیر دوشوب، بر مدت طرابلس شام استحکاماتنك انشاسنده عمله کروهیله چالیشدیرلمش ؛ ونهایت حلب اغنیاسندن بری طرفندن فدیه ایله تخلیص اولنمش ایدی . شیراز جوارنده انزوایه چکیلوب، عبادتله مشغول اولدیغی وقت اکا برمصر زیارتنه کیدوب، اطعمهٔ لذیذه تقدیم ایتمکله ، یدیکندن فضله‌سنی ، اورادن کچن اودونجیلر یسونلردیه، بر زنبیله پنجره‌دن آصمغی عادت ایدنمش ایدی . الك بیوك شهرتی غزلیاتده اولوب ، بونلرك اکثری رموز تصوفیه وحقایق عارفانه‌یی متضمندر . کلستان وبوستانیله سائر بعض آثاری آوروپانك اکثر السنه‌سنه دفعاتله ترجمه اولنمشدر. ترکجه‌ده متعدد شرحلری وکلستانك کوزل بر عربی ترجمه‌سی دخی واردر، که مصرده طبع ونشر

اولنمشدر. کلیات آثاری ایرانده وهندستانده دفعاتله طبع اولندیغی کبی، کلستان وبوستانی استانبولده دخی مکرراً باصلمشدر. مرقدی شیرازده الیوم معمور وزیارتکاهدر. اشعاری نمونه ایرادینه احتیاجدن وارسته اوله جق درجه ده مشهور اولدیغندن، یالکز شو بیت حکیمانه سنك ایرادیله اکتفا ایدرز:

برك درختان سبز در نظر هوشیار
هر ورقی دفتریست معرفت کردکار

سعدی { عثمانلی قدماء شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برساق نامه سی وخیلی اشعاری واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

وازکلدم ای صنم سکا که هوادار اولمدن
کل یوزیچون هر سحر بلبل کبی زار اولمدن
بن الم چکدم غم سودای زلفکدن سنك
چونکه سن ال چکمدك اغیارله یار اولمدن

— ایکنجیسی سالف الترجمه تاجی زاده جعفر چلبینك برادری (سعدی چلبی) در، که شعر وانشاسی برادرینك کبی قدر شهرت بولمامش ایسه ده، دها استادانه اولدیغی متفق علیهدر. برادری جعفر چلبی اعدام اولندقده، محبت برادرانه تأثیریله بعض تفوهاتده بولندیغی مسموع پادشاهی اولمغله، برمدت منکوب قالمش ایسه ده، بعده مصره نامهٔ همایون تحریری اقتضا ایدوب، کندیسنك مهارت منشیانه سنه مراجعت مجبوریتی رونما اولمغله، تلطیف وآغیر جائزه لرله تسریر بیورلمش ایدی. صحن مدرسی ایدی. عربی قصائد ومنشآتی وشرح مفتاحه وشرح وقایه یه حواشیسی واردر. عقائد نسفیه یی دخی عربی نظمه چکمش، ودها بر طاقم رسائل یازمشدر. وفاتی ٩٢٢ تاریخنده واقع اولمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

یارب تولیدی عالم ایچنده دل اولمسه
باری اولورسه هر کوزله مائل اولمسه

— اوچنجیسی سالف الترجمه شیخ الاسلام (سعدالدین سعدی افندی) در.

سعدی { (ابو القاسم علی بن جعفر الصقلی) ادبادن اولوب، صقلیه یعنی سیجلیه آطه سنده نشأت ایتمش، وزمانی شعراسنك تراجم احوالنی جامع برکتابیله صرفه دائر «ابنیة الاسماء» و «تصریف الافعال» عنوانلریله ایکی تألیفی واردر. ٥١٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سُعدی { (بنت عمرو المریه) صحابیاتدن اولوب، عشرهٔ مبشره دن طلحه بن عبد الله (رضه) ك زوجه سی ویحیی بن طلحه نك والده سیدر. بعض احادیث شریفه نك راویه سیدر.

سِعرِد { بتلیس ولایتنده وبتلیسك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله رق بهتان صوبی وادیسنده ونهر مذکورایله بتلیس نهری آره سنده ٣٨° عرض شمالی ایله ٣٣′ ٣٩° طول شرقیده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبر ثلثی ارمنی، سریانی، یزیدی وسائره اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ اهالیسی، ٥ جامعی، ٢٤ مسجدی، ٢ تکیه سی، ١ ارمنی، ٢ قتولیك و ١ سریانی کلیساسی، ١٥ مدرسه سی، اسکی بر قلعه سی و ٥٠٠ مغازه و دکانی واردر. قصبه باغ وباغچه لرله محاط وبك منبت بر وادیده واقع اولمغله، خارجدن منظره سی غایتله کوزل ایسه ده، ایچریسی نظافت وطهارتدن محروم اولوب، ابنیه سی دخی بك رطوبتلی اولدیغندن، کوز خسته لقلریله نزله وسائر امراض اکسیك دکلدر. صویی ده بك آز اولوب، ایکی نهر آره سنده واقع اولدیغی حالده، بونلرك صویندن نه ایچمك نه ده اطرافده کی اراضی یی سقی ایچون استفاده اولنه میور. سعردده یوك وتفتیك وپاموقدن شال، سجاده، عبا، بیاض وقرمزی بز وسائر منسوجاتله آبنوس وفیل دیشندن باستون وچیغاره لق کبی شیلر وکار قدیم اسلحهٔ جارحه اعمال اولنور. قصبه نك اطرافنده مالطه طاشنه مشابه بر طاش بولنوب، بوندن برنوع آلچی دخی اعمال وابنیه ده استعمال اولنور. قصبه جوارلرنده یکپاره طاشك ایچنه اویولمش خان ومغازه کبی بعض ابنیه بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولدیغی مروی ایسه ده، بو روایت برکونه آثار عتیقه ایله مؤکد دکلدر. لسان محلی عربی اولوب، ترکجه، کردجه وارمنیجه تکلم ایدنلر دخی واردر. — سعرد قضاسی شمال شرق جهتندن شروان، شمال غربی طرفندن غزران، جنوب غربی جهتندن رضوان، جنوب شرق طرفندن دخی اروه قضالریله محاط و

محدود اولوب، رستاق، ناورو، رشان وبامرد نا-
حیەلریلە برابر ٥٤ قریەدن مرکبدر. اراضیسی پك
منبت اولوب، بغدای، آرپە، پرنج، سیسام و سائر
حبوباتلە پاموق، توتون ومیوە و سبزەلرك انواعی
حاصل اولور. اوزومك بر مقداری قوریدیلوب،
پكمز دخی چیقاریلیر، و بعض میوەلردن پستیل
یاپیلیر. خیلی مقدار بال دخی چیقار. حیواناتی دە
چوق اولوب، خیلی پینیر و یاغی چیقار. درون
قضادە بر کوکوردلی ایلیجە ایلە بهتان نهری کنارندە
پترول بولنور. نهرلرك اوزرندە برقاچ کارکیر کوپری
و بعض اسکی قلعە خرابەلری واردر. قضانك اها-
لیسی ٢٥٠٠٠ کشیدن زیادەجە اولوب، قسم کلیسی
مسلمدر.

سعرد { سنجاغی. بتلیس ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری واك جنوبیسی }
اولوب، شمالاً نفس بتلیس، شمال غربی جهتندن کنج
سنجاقلریلە، غرباً وجنوباً دیاربکر، جنوب شرق
جهتندن وشرقاً دخی وان ولایتلریلە محدود ومحاطدر.
٣٧° ٢٠′ ایلە ٣٨° ٣٠′ عرض شمالی و ٣٨° ٣٣′
ایلە ٤٠° ١٦′ طول شرقی آرەلرندە ممتد اولوب،
جنوباً دجلە ایرماغیلە وغرب جهتندن قسماً بطمان
صویلە آیرلمشدر. اراضیسی بتلیس سنجاغنك قسم
شمالیسندەکی طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب،
عمومیت اوزرە شمالدن جنوبە متوجە بر طاقم وا-
دیلردن عبارتدر. بتون میاە جاریەسی دجلەیە دو-
کیلوب، بونلرك اك بیوکی بهتان نهریدر، کە وان
ولایتندن کلوب، غربە وبعدە غرب جنوبی‌یە طوغری
جریانلە بتلیسدن کلن باشور نهریلە برلشدکدن صکرە
جنوبە طوغری دونەرك، دجلەیە دوکیلور. ایکنجیسی
خطو نهریدر، کە بتلیس سنجاغنك قسم غربیسندە
وهمنامی اولان قضادە نبعان ایدن بر چوق چایلرك
اجتماعندن بالتشکل، جنوبە طوغری ایتر. بو نهرلرە
منصب اولمق اوزرە بر چوق چای و دەرەلر دخی
واردر. اراضیسی وعلی‌الخصوص سعرد جوارلرندە
پك منبت اولوب، حبوبات ومیوە وسبزەلری احتیا-
جات محلیەیە کفایت ایتدکدن صکرە، بر خیلی مقدا-
ری‌دە بتلیس و دیاربکرە نقل اولنور. باغلری‌دە
چوق اولوب، سنوی ٢٥٠٠٠٠ قیە شراب
چیقاریلیر. سعرد قضاسنك معدن نام موقعندە وقتیلە
ایشلنمکدە بولنمش بر باقیر و بردە سیملی قورشون
معدنی بولندیغی کبی، اروە قضاسندە دخی آلتون
معدنی بولنمش ایسەدە، مصارفی حاصلاتندن زیادە
اولەجغی تخمین اولنەرق ایشلنمەمشدر. سعرد قضا-
سندە امراض جلدیەیە نافع بر کوکوردلی صو بولنوب،
قیشین صیجاق ویازین صوغوقدر. سنجاغك حیوانات
اهلیەسی ١٠٥٠٠ صیغیر، ٥٥٠٠ آت، ٨١٢٧٣
قیون و ٧٩٢٨٩ کچیدن عبارتدر. تفتیك کچیسی
دخی بولنور. سنجاغك هواسی صاغلام و متعدل
اولوب، قیشین قار یاغارسەدە، یالکز طاغلردە طورە-
بیلیر. ایلك بهاردە ظهور ایدن صیتمەلرلە بعض
امراض جلدیە اهالینك نظافتە عدم دقتندن ایلری
کلوب، هوانك وخامتندن دکلدر. مع هذا یوز
یاشلرندە آدملرك کثرتی هوانك صاغلاملغنە دالدر.
سنجاق داخلندە بر رشدیە، ٦ مدرسە و ٥٧ صبیان
مکتبی بولنوب، ارمنیلرك دخی ذکورە مخصوص ٢
واناثە مخصوص بر رشدیە مکتبیلە ٢٣ صبیان مکتبی
وقتولیك ارمنیلرلە پروتستان کلدانیلرکدە اوجر
رشدیە مکتبلری واردر. سعرد سنجاغی بروجە زیر
٥ قضا و ٣ ناحیەیە منقسم اولوب، ٥٧٠ قریە
و ١٠٠٧٤٢ اهالیی جامعدر:

قضا	ناحیه
سعرد	رضوان
شروان	زبرق
اروه	دیرکول
پرواری	—
غزران	—

اهالیء مرقومەنك ٦٤٤٤٨ ی مسلم، ٢٨١١٩ ی
ارمنی، ١٠٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٠٣٣ ی
ارمنی پروتستانی، ٢٦٠٠ ی کلدانی قتولیکی، ٤٢٥٠ سی
یعقوبی سریانی، ١٠٩٢ سی‌دە یزیدیدر. مسلمانلر
باشلیجە ترك وکردن عبارت اولوب، بر مقداری‌دە
عربدر.

سعودی { (محمد) سلطان مراد خان ثالث دوری شعراسندن اولوب، ادر- }
نەلیدر. ابوالسعود افندینك درسنە ملازمت ایدوب،
سلیمانیە مدرسینی سلکنە کچمشدی. شو بیت
اونکدر:

کورمینجه روی یاری دوشدی سینه‌مدن یره
طفل اشکم اوردی کندین اغلیوب یودن یره

سعید { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سعید بن الحارث القرشی السهمی) که برادرلریله برابر حبشه هجرت ایتمشیدی، و ۱۵ نجی سال هجریده یرموك وقعه‌سنده ویر روایتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (سعید بن حاطب القرشی الجمحی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن حریث القرشی المخزومی) که فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب، ۱۵ یاشنده اولدیغی حالده، فتح مکه‌ده حاضر بولنمش؛ وبعده کوفه‌ده ساکن اولوب، خراسان غزواتنده حاضر بولنمش، ونهایت کوفه‌ده بر کوله‌سی یدیله قتل اولنمشدر. — (سعید بن حصین). — (سعید بن حیدة القشیری) که ابو طالب حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن خالد القرشی الاموی) که پدر و والده‌سی حبشه هجرت ایدنلردن اولمغله، اوراده طوغمش، وبعده جعفر بن ابی طالبله عودت ایتمشدی. — (سعید بن ابی راشد الجمحی) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (سعید بن الربیع الانصاری) که یمامه وقعه‌سنده شهید اولانلر عدادنده مذکوردر. — (سعید بن ربیعه) که برحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (سعید بن رقیش) که یزید بن رقیشك برادری اولوب، هجرت نبویه‌دن اول اهل وعیالیله مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن زیاد الطائی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، بعض کتبده اسمی سعد بن یزید یاخود زید بن کعب وکعب بن زید دیه قید اولنمشدر. — (سعید بن زید القرشی العدوی) [«سعید بن زید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.] — (سعید بن سعد الانصاری الساعدی) که پدری و برادری قیس ایله برابر صحابه‌دن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (سعید بن سعید بن العاص القرشی) که خالد بن ولید حضرتلرینك خاله‌سنك اوغلی اولوب، فتح مکه‌دن آز اول اسلامه کلمش، وطائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (سعید بن سفیان الرعینی). — (سعید بن سوید الانصاری الخدری) که والده‌دن سمره بن جندبك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغللری عقبه وعبدالملك کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن سراحیل الکندی) که برادر زاده‌سی معروف بن قیس ایله برابر مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ویکنی مرقوم معروف ارتداد ایدوب، بجیر محاربه‌سنده مرتد اوله‌رق قتل اولنمشدر. — (سعید بن العاص بن سعید بن العاص القرشی الاموی) که اشراف قریشدن اولوب، جسارت وشجاعتیله وکثرت سخا وکرمیله مشهوردر. هجرت نبویه سنه‌سی دنیایه کلوب، پدری بدر غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، حضرت علی بن ابی طالب (رضه) یدیله قتل اولنمشدر. جدی سعید بن عاص (ابو احیحه) دیمکله معروف اولوب، بین القریش پك معتبر ایدی. صاحب ترجمه حسن خطده وفصاحتده دخی ماهر اولوب، حضرت عثمان (رضه) زماننده قرآن کریمی یازانلرك بریدر. خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی ولید بن عقبه‌دن صکره کوفه والیلکنه تعیین ایتمش اولمغله، اورادن طبرستان وجرجانی و نقض عهد ایتمش اولان آذربیجانی فتح ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتندن صکره اختیار عزلت ایدوب، جمل وصفین محاربه‌لرنده بولنمامش؛ وحکومت معاویه‌ده تقرر ایدنجه، یانته کیدوب، معیتنده بولنمدیغنه عذرخواه اولمغله، مدینه والیلکنه نصب اولنه‌رق، مروانله بالدفعات خلف سلف اولمشدی. اوغللری یحیی وعمرو وسائر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سعید بن عامر القرشی الجمحی) که فضلا و زهاد صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسندن اولجه اسلامه کلمش، و مدینه‌یه هجرت ایتمش ایدی. عهد حضرت فاروقیده حمصه والی تعیین بیوریله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه حمصی تشریفلرنده اورا فقراسنك بر دفترینی ایستمش، وفقرا اسامیسی میاننده

سعید بن عامرك اسمنی کورنجه تعجب ایدوب، کندیسنه بر کیسه آلتون کوندرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه هیچ بر دانه‌سنی آلمیوب، تماميله محتاجینه توزیع و وتقسیم ایلمش ایدی . هجرت نبویه‌نك ٢٩ نجی سا- لنده شامك قیساریه قصبه‌سنده ، عامل اولدیغی حالده وفات ایتمشدر. ودیکر بر روایتده رقه‌ده ویا حمصده ٢٠ ویا ٢١ سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر. وفا- تنده ٤٠ یاشنده اولوب، ذریتی قالمامشدر. یرموك وقعه‌سنده، ابو عبیده‌نك طلبی اوزرینه ، جانب حضرت فاروقیدن امداده کوندرلمش اولدیغی مرویدر. — (ابو عبدالعزیز سعید) که اوغلی عبد العزیز کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سعید بن عبید بن قیس القرشی الفهری) که قدمای صحابه‌دن او- لوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمشیدی. — (سعید بن عبید الثقفی الطائفی) که طائف غزاسنده ابو سفیان طرفندن آتیلان بر اوقله بر کوزی سقطلنمش ایدی . — (سعید بن عثمان الانصاری الزرقی) که عقبه‌نك برادری اولوب ، « الذین استزلهم الشیطان ببعض ما کسبوا ولقد عفا الله عنهم » قولیله مراد بیوریلانلردن بریدر. دیکر ایکیسی عثمان بن عفان (رضه) ایله علقمه بن عثماندر. — (سعید یاخود معبد بن عمرو التمیمی) که ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایدنلردن اولوب ، اجنادین وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (سعید بن عمرو بن غزیة الانصاری) که بنه صحابه‌دن حارث بن عمروك برا- دریدر. — (سعید بن عمرو الکندی) که محمد بن المطلب الخزاعی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سعید بن القشب الازدی) که بنی امیه‌نك حلیفی اولوب ، جانب حضرت نبویدن جرشه تولیه بیو- رلمشیدی. — (سعید بن قیس الانصاری السلمی) که غزای بدرده بولنانلرندند . — کثیره بنت سفیانك آزادلیسی سعید که جانب رسول الله (صلعم) دن باشی مسح بیورلمشیدی. — حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی اولان (سعید بن مینا) . —(سعید بن نمران الهمدانی الناعطی) که حضرت علی (رضه) لك خدمت کتابتنده بولنوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه یتیشمش؛ ویرموك محاربه‌سنده بو- لنوب ، بعده قادسیه عسکرینه امداد ایچون عراقه کیتمش؛ و صکره حجر بن عدینك معیتنده بولنمغله، زیاد طرفندن بونکله برابر شامه کوندریله‌رك ، معاویه طرفندن قتلنه قصد اولنمش ایسه‌ده، حمزه بن مالك همدانینك شفاعتیله قورتارلمش ایدی. مصعب بن زبیر کوفه حاکمی اولدیغنده ، بو ذاتی قاضیلقده استخدام ایتمشدی. حضرت ابا بکردن روایت احادیث شریفه ایتمشدر . — (سعید بن وقش الاسدی) که بنی غنم بن دوداندن اولوب ، اهل وعیالیله برابر مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی . — (سعید بن وهب الخیوانی الهمدانی) که جاهلیتده دخی یتیشمش، واهل کوفه‌دن معدود اولوب ، صحابه‌دن روایت ایتمشدر . — (سعید بن یربوع القرشی المخزومی) که بر روایتده فتح مکه‌دن اولجه اسلامه کلمش ، وبر روایتده فتح مکه‌ده شرائطله اسلامه کلن مؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر. اصل اسمی (صرم) اولوب، جانب حضرت نبویدن (سعید) تسمیه بیورلمشیدی . عهد حضرت فاروقیده کوزلرینه عمی طاری اولوب، بعده دها چوق وقت یاشامش، و ٥٤ تاریخنده ١١٤ یاشنده مدینه‌ده و بر روایتده مکه‌ده وفات ایتمشدر . — (سعید بن یزید الازدی) که اهل مصردن معدود اولوب، ابوالخیر یزنی کندیسندن روایت ایتمشدر .

سعید { دیا بکرده حکومت سورمش اولان بنی مروان ملوکنك بشنجیسی اولوب، ابو نصرك اوغلی وخلفیدر . پدری طرفندن آمده وبرادری نصر میافارقینه نصب اولنمشدی . بشنجی قرن هجری اواسطنده آز مدت حکومت سوروب، وفات ایتمکله، برادری نصر آمدی دخی تصرف ایتمشدر.

سعید { یمنده حکومت سورمش اولان بنی نجاح ملوکنك ایکنجیسی اولوب ، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان نجاحك اوغلیدر. ٤٥٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

سعید { (ملك — ناصر الدین محمد برکت) مصرده حکومت سورمش اولان غلامان اتراك ملوکنك بشنجیسی اولوب، ملك ظاهر بیبرسك بیوك اوغلیدر . ٦٧٦ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر .

سعید { (قاضی محمد سعید الدین خان بهادر) هندستان علما وشعراسندن اولوب ، بر مدت انکلیز حکومتی طرفندن قاضیلقده استخدام اولنمش؛ وبر آره‌لق صغیرالسن بولنان فرخ آباد حاکمنه آتالق ایتمش ؛ ونهایت کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك ، ١٢٦٢ ده وفات ایلمشدر . فارسی واردو لسانلرنده

اشعاری وبعض مثنویاتی واردر . شو برایکی بیت برمثنویسندندر :

بنام آنکه عاشق کام ازو یافت
بشغل عشق جان الهام ازو یافت
چراغ افروز باغ از آتش گل
چمن آواز آب چشم بلبل

سعید { [« یورت سعید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سعید { (بن سهیل الانصاری الاشهلی) صحابه‌دن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سعیدا { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی یزدلی اولدیغی حالده، اصفهانده یاشامش، ونقاشلقده مهارت صاحبی بولنمشدر . شو بیت اونکدر :

کس نیست که خارم زدل ریش برآرد
این خارتکر آتشی از خویش برآرد

— ایکنجیسی قومشه سعداسندن اولوب، شو رباعی اونکدر :

چیست دانی زندگانی دل زجان بر داشتن
خویشتن را رفته رفته از میان بر داشتن
از مروت نیست گل دادن بدست دوستان
تا توان خاری زراه دشمنان بر داشتن

سعید آباد { طبرستانده برکوچك قصبه وفارسده اصطخر قربنده متین برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. بو قلعه‌ده حضرت علی (رضه) زماننده زیاد بن ابیه و اواخر ایام بنی امیه‌ده منصور بن جعفر تحصن ایتمشیدی.

سعید افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه زیر بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ —) بلغراده‌ده مولویخانه شیخی اولوب، ١١٤٠ ده اوراده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر:

صفحهٔ روی جهان افروزینه جانانمك
دست قدرت برقلم چکمش‌ده ابرو قویمش آد

— ایکنجیسی (سعدالله —) دیاربکرلی اولوب، مدت مدیده بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنمش؛ ١٢٣٧ ده جانب مصره کیدوب، مطبعهٔ مصریه‌نك مصححلکنه نصب اولنمشدی . ١٢٤٧ ده اوراده وفات ایتمشدر . برقاچ رسالهٔ منظومه‌سی واردر . شو مطلع اونکدر :

خیال مورخطکله دونوب دل وادیٔ نمله
سلیمانم خبردار وصالك اوله‌یم نمله

— اوچنجیسی (فرائضی‌زاده محمد —) بروسه‌لی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله، امیر سلطان جامعی خطابتنه نائل اولمشدی . ١٢٥١ ده وفات ایتمشدر . «گلشن معارف» اسمیله بر تاریخی واردر، که مطبوع ومتداولدر . شو بیت مناجاتی حاوی برغزلندندر :

حضرت فخر جهانك حرمتنه لطف ایده‌ب
هول محشرده سعیده شفقتك ایله روا

— دردنجیسی (چهارشنبه‌لی زاده محمد —) استانبوللی اولوب، طریق قضایه سلوك ایله، قدس ومصر ومکه مولویتلرنده بولندقدن صکره، ١٢٧٠ تاریخلرنده تجارتخانه مجلسی مفتیلکنه نصب اولنمش ایدی . شو مطلع اونکدر :

آلداتوب لاف وکذافنه ایناندردی بنی
وعدهٔ وصله خیلی اویاندردی بنی

— بشنجیسی (محمد —) اسکدارده مدفون شیخ نصوحی احفادندن وصدوردن اولوب ، شو مطلع اونکدر :

رستم رزم جفایم درد جوشندر بکا
داغ آتشتاب سینه‌م زینت تندر بکا

سعید ایلی { قونیه ولایت وسنجاغنده مرکز ولایته تابع برناحیه اولوب، ١٣ قریه‌دن مرکبدر .

سعید بك { (حضر آغازاده) اندرون همایوندن نشأت ایدوب، ١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر . مطبوع دیوانچه‌سی واردر .

سعید بن اثردی { (ابو الغنائم — بن هبة الله) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، خلفاء عباسیه‌دن مقتفی لامرالله‌ك زماننده بغدادده بیمارستان عضدینك مدیری ایدی. پدری هبة الله بن اثردی ایله برادرلری ابو علی حسن وجمال الدین علی دخی متمیزان اطبادن ایدیلر .

سعید بن اسماعیل { (ابوعثمان — الواعظ الحیری) مشاهیر اتقیا وصالحیندن مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، نیسا-

بورده ساکن ایدی. اقوال عارفانه وافعال زاهدانه‌سی مشهوردر. ۲۹۸ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سعید بن اومن [«ابو زید انصاری» ماده‌سنه مراجعت.]

سعید بن بطریق [«ابن بطریق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سعید بن توفیل مشاهیر اطبای عربدن اولوب، مصرده احمد بن طولونك خدمت طبابتنده بولنوردی. حضر وسفرده حکمدار مشارالیهدن غیر مفارق ایکن، انطاکیه‌یه اولان سفرنده احمد بن طولونك مبتلا اولدیغی اسهالدن تخلیصنه مقتدر اوله‌مدیغیچون، توجهی غائب ایدوب، ضرب وتشهیردن صکره خانه‌سی یغما ایدلمش؛ و ۲۶۹ تاریخنده بو معامله‌دن متأثراً وفات ایتمشدر.

سعید بن جبیر (ابو عبدالله یاخود ابو محمد الاسدی) اعلام تابعیندن ومشاهیر فضلای صالحیندن اولوب، کوفه‌لیدر. عبدالله بن عباس وعبد الله بن عمر (رضهم) دن اخذ علم ایدوب، حدیث وفقه وتفسیرده عصرینك فریدی ایدی. عبدالله بن عتبه بن مسعوده وبعده ابو برده بن موسی الاشعری‌یه کاتبلك ایتمش؛ وبرمدت اصفهانده اقامت ایدوب، بعده عراقك سنبلان قریه‌سنه چکلمش ایدی. ۹۵ سنه‌سنده ۴۹ یاشنده اولدیغی حالده، واسطده شهر مذکورك خارجنده قبری زیارتگاهدر. مقتولاً وفات ایتمشدر.

سعید بن زید (بن عمرو بن نفیل بن عبد العزی القرشی العدوی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك عم زاده‌سیدر. و نسبلری نفیلده برلشیر. حضرت فاروقك قاین وانیشته‌سی دخی اولوب، کندیسی حضرت مشارالیهك همشیره‌سی فاطمه بنت خطابی تزوج ایتمش، وکندی همشیره‌سی عاتکه بنت زید ایلك قوجه‌سی عبد الله بن ابی بکر الصدیقك شهادتندن صکره جناب فاروقه وارمش ایدی. کنیه‌سی (ابو اعور) و (ابو ثور) در. کندیسیله زوجه‌سی فاطمه حضرت عمردن چوق اول اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمشلردی. طلحه بن عبد الله‌ه برابر جانب حضرت نبویدن لاجل التجسس شام طریقنه اعزام بیورلمش اولدیغندن، بدر غزاسنده بولنه‌میوب، رسالتپناه افندمز اوقلرنی آتمشلردی. سائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. بعده یرموك محاربه‌سنده ودمشقك محاصره‌سنده دخی حاضر ایدی. مستجاب الدعوه اولدیغی مشهوردر. ۵۰ ویا ۵۱ تاریخ هجریسنده ۷۰ یاشنی کچکین اولدیغی حالده، مدینه قربنده عقیق نام محلده وفات ایدوب، سعد بن وقاص حضرتلری طرفندن غسل اولنمش، وحضرت عبد الله بن عمر (رضهما) طرفندن جنازه نمازی قیلنمشدر.

سعید بن سناء الملك (القاضی —) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب، مصرلیدر. ثروت وسامان صاحبی بر ذات ایدی. «دار الطراز» عنوانیله مرتب دیوان اشعاری واردر. جاحظك «کتاب الحیوان» نی اختصار ایدوب، «روح الحیوان» تسمیه ایتمشدر. قاضی فاضل ایله اولان مخابراتنی دخی جمع وتدوین ایتمشدر. ۵۵۰ تاریخلرنده طوغوب، ۶۰۸ده قاهره‌ده وفات ایتمشدر. برچوق نوادری منقولدر. شو بیت قصیدهٔ عینیه‌سنك مطلعیدر:

فراق قضی للهم والقلب بالجمع
وهجر تولی صلح عینی مع الدمع

سعید بن عبدالرحمن [«ابن عبد ربه» ماده‌سنه مراجعت.]

سعید بن عبد العزیز (ابو سهل — النیلی) عراقده ظهور ایدن مشاهیر اطبا وادبادن اولوب، طبده «اختصار کتاب المسائل لحنین» و «تلخیص شرح جالینوس لکتاب الفصول مع نکت من شرح الرازی» عنوانلریله ایکی تألیفی وبر خیلی اشعاری واردر.

سعید بن المبارك [«ابن دهان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سعید بن محمد مؤلفیندن اولوب، «منهاج العابدین» و «سعید نامه» عنوانلی کتابلرك صاحبیدر.

سعید بن محمد [«ابن بفونش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سعید بن مسعده [«اخفش اوسط» ماده‌سنه مراجعت.

سعید بن مسعود شیرازی { مؤلفیندن اولوب ، ٧٥٦ تاریخنده مولد حضرت نبوی کتابنی عربیدن فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

سعید بن المسیب { (ابو محمد — القرشی المدنی) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن اولوب ، فقه وحدیثده‌کی یدطولاسیله وزهد وورعیله مشهور در. ملوك امویه‌یه بیعت ایتمیوب، بونلرك احسانلرینی دخی رد ایله، « لا حاجة لی فیها ولا فی بنی مروان حتی القی الله فیحکم بینی وبینهم » دیو جواب ویرمشدی . عبدالملك بن مروان سعیدك قیزینی اوغلی وولی عهدی ولیده آلمق ایستدیکی حالده ، ویرمیوب ، ابو وداعه اسمنده بر فقیره ویرمشدی . عبد الملك بن مروان اوغلی ولید ایچون بیعت ایستدکده ، صاحب ترجمه بیعت ایتمدیکندن، مدینه والیسی بولنان هشام بن اسماعیل، عبد الملکدن آلدیغی امر اوزرینه، سعیده اللی قرباج اوروب، اسواق مدینه‌ده تشهیر ایتمش؛ بونی اولدن خبر آلان بعض احباسی ایکی معنالی جواب ویرمسنی یاخود صاقلانمسنی تکلیف و رجا ایتمشلرسه‌ده ، حتی جامعده‌کی یرینی دکیشدیرمکه بیله راضی اولمیوب، مردانه ومتوکلانه طاورانمش ایدی . خلافت حضرت فاروقینك ایکنجی سنه‌سی دنیایه کلوب، صحابه‌دن بر چوق ذواتله کورشمش؛ وازواج مطهره جناب نبویدن استماع احادیث شریفه ایدوب ، الك زیاده ابو هریره (رضه) دن روایت ایتمشدر . قرق دفعه ایفای حج شریف ایتمش؛ وهجرت نبویه‌نك ٩١ سالنده مدینه‌ده ارتحال ایلمشدر .

سعید بن هبة الله { (ابو الحسن — بن الحسین) خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. ٤٣٦ تاریخنده طوغمش، وابو العلاء بن التلمیذ ایله سائر استاذه‌دن اخذ علم ایدوب، طب ومنطق وفلسفه‌یه متعلق بر خیلی کتابلر یازمش، وبرچوق طلبه یتیشدیرمشدر. خلیفه مقتدی بامرالله‌ك وبعده مستظهر بالله‌ك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و ٤٩٥ ده وفات ایتمشدر . بیمارستان عضدیه‌ده دخی خدمتی وار ایدی . باشلیجه تألیفاتی : « المغنی فی الطب » ، « الاقناع » ، « التلخیص النظامی » ، « کتاب خلق الانسان » ، « کتاب فی البرقان » ، « مقالة فی صفات ترکیب الادویة » ، « مقالة فی ذکر الحدود والفروق » ، « مقالة فی تحدید مبادی الاقاویل الملفوظ بها وتحدید ها » ، « جوابات عن مسائل طبیة » وسائره‌در .

سعید پاشا { (محمد —) سلطان عثمان خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، استانبوللیدر. خواجکان دیوان همایوندن محمد افندینك اوغلی اولوب، مکتوبی قلمی خلفاسندن ایکن، الچیلکله فرانسه‌یه اعزام اولنان پدری معیتنده کتخدالق خدمتیله مملکت مذکوره‌یه کیده‌رك، صنایع جدیده‌یه اکتساب وقوف ایتمکله ، عودتنده بوراجه بعض صنایعك انتشارینه و ازان جمله مهتدی ابراهیم افندی ایله برابر فن طباعتك خطمزه تطبیقیله مطبعهٔ عامره‌نك کشادینه خدمت ایتمشدر . بو مناسبتله داماد ابراهیم پاشانك التفاتنه مظهر اولوب، خواجکان زمره‌سنه ادخال، ونیجه مناصب مهمه‌یه نصب اولنه‌رق، اسوج قرالی نزدینه سفارتله کوندرلمش؛ و روسیه وآوستریا ایله مکالمه ایچون (نمراوه) یه اعزام اولنه‌رق ، بعده صاوه نهرنده‌کی آطه‌لرده تعیین حدوده مأمور اولمش ایدی . ١١٥٤ تاریخنده روم ایلی بکلر بکیلکی رتبه‌سیله فرانسه‌یه ایلچی تعیین اولنه‌رق ، ٥٥ ده اورادن عودتنده توقیعی دیوان همایون و بعده دفتر امینی نصب اولنمشدی. ٥٧ ده بعض امور مهمه ضمننده جانب مصره کیدوب ، عودتنده ینه توقیعی وبعده دفتر امینی اولمش؛ و ٥٩ ده کتخدا محمد افندی صدراعظم اولدقده، اونك یرینه کتخدا اولوب، آنجق صدراعظم مشارالیه ایله چکینه‌مدیکندن، کندی طلبی اوزرینه، دفتر امانتنه تنزل ایتمش ایدی. ٦٣ ده ثانیاً کتخدا اولمش ایسه‌ده، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل اولنه‌رق ، بتکرار توقیعی و دفتر امینی ومحاسبه‌جی اولدقدن صکره ، ٦٨ ده ثالثاً کتخدای صدر عالی و ٦٩ ده مقتول بییقلی علی پاشا یرینه صدراعظم اولمشدر. ٥ آی ایله ١٩ کون بو مقامده قالدقدن صکره ، سنهٔ مزبوره‌ده عزل اولنه‌رق ، کوتاهیه بعده حانیه و ١١٧٠ ده مصر والیلکنه

نصب اولنمش ؛ و ۷۲ ده آطنه‌یه تحویل مأموریت ایدوب، متعاقباً مرضده وفات ایتمشدر.

سعید پاشا { مصر ایالت ممتازه‌سی ولاتندن اولوب، محمد علی پاشا مرحو- مك اوغلیدر. ۱۲۳۸ ده طوغوب، ۱۲۷۱ ده عباس پاشادن صکره والئ مصر اولمش ؛ و ۹ سنه دیار مصریه‌یی حسن اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۸۰ ده وفات ایتمشدر. آوروپا السنه‌سنه آشنا اولوب، حسن تربیه کورمش، و مصرجه خیلی اصلاحات وترقیات اجراسنه موفق اولمشدر. سویش جدولنك کشادینه زیاده‌سیله مساعد اولوب، بو جدولك آق دکیز جهتنده‌کی مدخلنده کندی اسمیله (پورت‌سعید) تسمیه اولنان بر قصبه تأسیس ایتمشدر.

سعید پاشا { (داماد —) سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبد المجید خان دوری وزراسندن اولوب، ۱۲۵۳ ده بریجق سنه‌یه قریب مدت و ۱۲۶۳ ده دخی ۱۷ آی قدر سرعسکرلك ایتمشدر.

سعید خان { (حکیم —) ایران شعرا و اطباسندن اولوب، شاه عباس ثانی زماننده یاشامشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر :

چه غم از فلك بپای خم می نهشت مارا
سرخم زماست روزی که کنند خشت مارا

سعید خان قریشی { هندستان شعرا- سندن اولوب، ملتانده طوغمش ؛ وشاه جهان ایله عالمکیر ودا- راشکوه طرفلرندن بعض مناصبده استخدام اولنمشدر. ۱۰۸۷ ده وفات ایدوب، ملتانده کندی حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی تربه‌ده مدفوندر.

سعید کرمانی { (محمد —) ۱۰۰۳ تا- ریخنده یازلمش اولان «سراج الاولیاء» کتابنك مؤلفیدر.

سعیده { زمان جاهلیتده عربلرك بر بیوك معبدی اولوب، فرات قربنده واقع ایدی.

سعید هروی { ایران شعراسندن اولوب، قاضی شمس الدین طبسینك معاصریدر.

سُعَیر { (بن سوادة العامری و — بن العداء الفریبی) صحابه‌دن اولدقلری مرویدر.

سعیی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی برزرینلی اولوب، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، برزرینده کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. بعده برغزلی سلطان بایزید خانك منظوری اولمغله، کندیسنی جلب بیوره‌رق، التفات واحسانه نائل ایتمشلردی. «تعریفات» عنوانیله بر کتابی ده واردر. شو بیت اونکدر :

صورتك نقشی یازنجه کوکل نامه‌سنه
قانلر اغلادی کوزم کرپکمك خامه‌سنه

— ایکنجیسی (ممك زاده رمضان افندی) تیره‌لی اولوب، مرحبا افندینك دانشمند ومصاحبی ایدی. بعده اسکتوزده قاضی ایکن، مقتولاً وفات ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر :

ناله نی کوز یاشی‌می اولدی جکر بریانم
خانهٔ تنده خیالك اوله‌لی مهمانم

سغره { (Segrais) فرانسه شعراسندن او- لوب، ۱۶۲۵ ده قانده طوغمش، و ۱۷۰۱ ده وفات ایتمشدر. برقاچ منظومه‌سیله سائر اشعاری واردر.

سغره { (Sègre) اسپانیانك قتالونیه خطه- سنده بر نهردر، که پیرنه سلسلهٔ جبالندن نبعان ایله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ۲۴۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره (ابره) ایرماغنه دوکیلور.

سغو { (Sego) سودان وسطیده ونیجر نهری اوزرنده بوقاری بامباره‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۵° ۵′ عرض شمالی ایله ۷° ۳۵′ طول غربیده واقع اولوب، سودان وسطی تجارتنك اك بیوك مخزنلرندن معدوددر.

سغوره { (Segura) اسپانیاده (مورسیه) خطه‌سنك (شینشیلا) ایالتنده بر نهردر، كه سغوره طاغندن نبعان ایله، شرق وشرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ٢٥٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، آلیقنتك ٣٨ كیلومتره جنوب غربیسنده آق دكیزه دوكیلور.

سغوویه { (Segovie) اسپانیانك اسكی قشتاله خطه‌سنده ومادریدك ٧٨ كیلومتره شمال غربیسنده همنامی اولان ایالتك مركزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، سوری، قلعه‌لری، عربلر زماننده قالمه القصر اسمیله برسرایی، طوپجی مكتبی، درت واروشی، روماليلر زماننده قالمه برصو یولی، چوخه و سائر منسوجات ایله جام فابریقه‌لری و قیوجیلغه متعلق معمولاتی، جوارنده آلتون وقورشون معدنلریله مرمر، یشم وسائر احجاری واردر. — سغوویه ایالتی شمالاً بورغوس و والادولید، شمال شرقی جهتندن سوریه، شرقاً غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاری)، جنوباً مادرید وتولده، غرباً دخی آویلا ایالتلریله محدود احاط اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١٥٠ واكی ١٢ـ٨٠ كیلومتره آره‌سنده‌در. ١٦٠٠٠٠ اهالی ایله مسكون اولوب، اراضیسی منبت ومرعالری چوقدر.

سفّاح { (ابو العباس عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه‌نك برنجیسی اولوب، ابو مسلم خراسانی ایله، بنی امیه‌یی مغلوب ایده‌رك، ممالكی ضبط ایتدیكنده، ١٣٢ سنه‌سی ربیع الاولنده كوفه‌ده تخت خلافت و سلطنته چكمش ویدی آی صكره ملوك بنی امیه‌نك اخیری اولان مروان حمار مصرده اجل قضایه اوغرامقله، سفاح تختنده تقرر ایتمش ایدی. بعده فرات وادیسنده واقع انبار شهرینی هاشمیه اسمیله احیا ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتمشدی. درت سنه ایله طقوز آی اجرای حكومت ایتدكدن صكره، ١٣٦ سنه‌سی ذی الحجه‌سنده چیچك علتندن وفات ایتمشدر. وفاتنده ٣٢ یاشنده ایدی. بنی امیه طرفندن او قدر جور واذا چكن اهل بیت نبوی ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاهه كیینمش اولدیغی حالده، قاعداً خطبه اوقومغی عادت ایدنمش اولان بنی امیه ملوكی خلافنه اوله‌رق قائماً بر خطبهٔ بلیغه ایراد ایتمشیدی.

سفاقس { (Sfax) تونسك قابس كورفزی ساحلنده وتونس شهرینك ٢٢٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده وكركنه آطه‌لرینك قارشیسنده اوله‌رق ″٥٥ ′٤٣ °٣٤ عرض شمالی ایله ″١٥ ′٢٥ °٨ طول شرقیده واقع سنجاق مركزی بر شهر و اسكله اولوب، ٤٢٥٠٠ اهالیسی، ایكی سوری، بیوك ومصنع بر جامع شریفیله دیكر درت جامعی، درت مدرسه‌سی، متعدد زاویه‌لری، بر خسته‌خانه‌سی، بیوك وایشلك چارشیسی، (ناظر) اسمیله یوكسك ونظارتی كوزل بر قلعه‌سی، اطرافنده واسع وپك كوزل باغچه‌لری، كلیتلی وپك مشهور زیتونیله بادم، انجیر، فستیق، خرما وسائر میوه‌لری واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده، پك درین اولمدیغندن، بیوك سفائن آچیقده طورمق مجبوریتنده‌در. اهالیسی چالیشقان اولوب، شهرده یوك و پاموق و ایپكدن مختلف قماشلر اعمال اولنوب، دباغخانه و وسراجخانه‌لری دخی چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، هله زیتون یاغی اخراجاتی اسكیدن بری پك چوقدر.

سفاله { یاخود سفالة الذهب (Sofala) آفریقانك شرق جنوبی ساحلنده واقع (موسامبیق) مملكتنده ′١٠ °٢٠ عرض جنوبی ایله ′١٠ °٣٧ طول شرقیده و ساحل بحرده بر قصبه اولوب، عرب جغرافیونك آفریقای شرقیده معلوماتلری اورایه قدر واریر، وعرب تجار وبحریونی بو قصبه‌یه قدر سیر وسفر ایدرلردی. ایچ طرفلرده قوملرده و نهرلرده طوپلادقلری آلتونی زنجیلر او وقتلرده بو اسكله‌یه ایندیروب، امتعهٔ سائره ایله مبادله ایتدكلرندن، عربلر بوكا «سفالة الذهب» دیرلردی. الیوم بر طاقم قلبه‌لردن مركب اولوب، پورتكیزلیلر طرفندن تأسیس اولنمش بر قلعه‌سی‌ده واردر. موسامبیق مهجرینك منقسم بولندیغی سنجاقلردن برینك مركزیدر. باشلیجه اخراجاتی آلتون توزیله فیل دیشندن عبارتدر. مقدما موسامبیقك قسم جنوبیسنه‌ده بو اسم ویریلیردی.

سفانه { صحابیاتدن بر خاتون اولوب، جودوكرمله مشهور اولان حاتم طائینك قیزیدر.

قبیله‌سنك اسراسی میاننده بولنوب، جانب حضرت نبویدن کیم اولدیغی سؤال بیورلدقده، «قومم سیدینك قیزی‌یم، پدرم اسیری آزاد ایدر، آجی طویورور، چیلاغی کیدیرر، وهیچ بر حاجت دیلینی رد ایتمز ایدی» دیه جواب ویرمسیله، فخرکائنات (صلعم) افندمز «بونلر مؤمن صفتلریدر» بیوره‌رق، کندیسنی معززاً شامده بولنان برادری عدی بن حاتمك یانـنه ارسال بیورمشلردی. صفانه ایمانه کلوب، برادرینی دخی قبول اسلامه سوق و تشویق ایتمش؛ وبو ذات شام وقادسیه فتوحاتنده بولنوب، چوق غیرت کوسترمشدر.

سفری { (بنتَ یعقوب) سکزنجی قرن هجری محدثاتندن اولوب، دمشقده وسائر محللرده تدریس حدیثله اشتغال ایتمش، و ٧٤٥ تاریخنده، طقسان یاشنی کچکین اولدیغی حالده، وفات ایلمشدر.

سفریحصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ٥٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، کوزل بر وادینك ایچنده وصوئوق برچایك کنارنده واقعدر. ٢٠٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٣٦٤٠ اهالیسی واردر. — سفریحصار قضاسی غرباً چشمه، شمالاً اورله، شرقاً ازمیر وقوش آطه‌سی قضالریله، جنوباً دخی قوش آطه‌سی کورفزیله محاط ومحدود اولوب، صیغه‌جق ناحیه‌سیله برابر ١٤ قریه‌یی و ٢٨٨٤٠ اهالی‌یی حاویدر. اهالیسنك ٢١٠٠٠ ی مسلم وقصوری روم واجنبی ویهودیدر. درون قضاده بر چوق قدیم خرابه‌لر بولنوب، مرکز قضانك اسکله‌سی اولان صیغه‌جق قریه‌سی (تئوس) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسس اولدیغی کبی، لبدوس، قولوفون وقلاروس اسملریله معروف اولان شهرلرك خرابه‌لری دخی بو قضا داخلنده‌در. اراضیسی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، زیتون وسائره‌دن عبارتدر. زیتون باغیسی مشهوردر. اورمانلری دخی چوق اولوب، اك زیاده چام وفستیق آغاجلرینی حاویدر. درون قضاده اهالیء مسلمه‌یه مخصوص ٥، روملره مخصوص ایکی ذکور وبر اناث اوله‌رق ٣، اجنبیلره مخصوص دخی ١ که جمعاً ٩ مکتب ابتدائی موجوددر. قضانك اراضیسی ٤٧٢ مربع کیلومتره اولوب، ٢٢٠ کیلومتره‌سی اراضیء مزروعه، ٥٠ کیلومتره‌سی چایر، ٦٥ کیلومتره‌سی اورمان، ١٣٧ کیلومتره‌سی دخی طاغلق اراضیء خالیه‌در.

سفریحصار { (ودها طوغریسی سیوری حصار) آنقره ولایت وسنجاغنده وآنقره‌نك ١٣٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، بر یایله‌نك اوزرنده واقع اولمغله، آب و هواسی پك لطیفدر. اولدقچه معمور وتجارتکاه برقصبه اولوب، ١١٢١١ اهالیسی، چارشیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه مکتبی، وزراء سلجوقیه‌دن امین الدین میکائیلك جامعنه متصل ١٥٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی واردر. — سفریحصار قضاسی شمالاً میخالجحق وشرقاً خیمانه قضالریله، جنوباً قونیه، غرباً دخی خداوندکار ولایتلریله محدود اولوب، سقاریا ایرماغی جنوب وشرقی وبوکا تابع پورسق نهری دخی شمال حدودینی آیره‌رق، قضانك شمال شرقی کوشه‌سنده برلشیر وشمال طوغری آقارلر. حیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیر یول خطی بوقضانك شمالنده مرور ایتمکله، بوطریق کیتدکچه تجارت وزراعتك ترقیسنی موجب اولمقده‌در. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه وسائر حبوباتله پاموق، آفیون، جهری ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. قضا داخلنده ١٨٥٠٥٤ قیون، ١٣٩٢٤٩ تفتك کچیسی، ٢٩٠٠ عادی کچی، ٢٠٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠ مانده، ١٠٠٠ اشك، ١٨٠٠ آت، ١١٠ استر و ٥٠ دوه موجود اولوب، خیلی یپاغی و تفتیك چیقار. معمولات صناعیه‌سی کلیم، سجاده، آلتون وکموشدن تلکاری بیلزیك وسائره، باقیردن آوانیء مختلفه وتفتیکدن بعض منسوجاتدن عبارتدر. مرکز قضادن درت ساعتلق مسافه‌ده زمان قدیمدن قالمه بر قابلیجه واردر. قوز آغاجی قریه‌سنده هفته‌ده بر بازار قوریلوب، خیلی آلیش ویریش اولور. درون قضاده ١٠٨ جامع، ٢٠ مسجد، ١٨ مدرسه، ١ رشدیه، ١٠٨ صبیان مکتبی، ١ کتبخانه، ٣٢ تکیه، ١ کلیسا، ٦ صو دکرمنی، ٥ چشمه وبر چوق اعزه ومظنه مرقدلری موجود در. اهالیء قضا ٣٤٩٠٢ کشیدن عبارت اولوب، مرکز

ده ساكن ٤٠٠٠ قدر ارمنيدن ماعداسى مسلم وتركدر. قضانك اوته‌سنده بريسنده بر طاقم اسكى شهرلرك و از آن جمله شرقيون عندنده مشهور اولان (عموريه) نك خرابه‌لرى موجود اولوب، آثار عتيقه‌سى چوقدر.

سفيان { صحابه‌دن بر وجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (سفيان بن اسد ياخود بن اسيد الحضرمى) كه اهل شامدن معدود اولوب، جبير بن نفير كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سفيان بن ثابت الانصارى) كه بئر معونه وقعه‌سنده برادرى مالكله برابر شهيد اولمشدر. — (سفيان بن حاطب الانصارى الظفرى) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (سفيان بن الحكم الثقفى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (سفيان بن خولى العبدى) كه قومى طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، شرف اسلامله مشرف اولمشدى. — (سفيان بن ابى زهير الازدى الشنوى) كه اهل مدينه‌دن اولوب، بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سفيان بن زيد الازدى) كه ابن سيرين كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سفيان سهل ياخود بن ابى سهل). — (سفيان بن صهابة الزهرى) كه شعرادن ايدى. — (سفيان بن عبد الاسد) كه مؤلفة قلوب عدادنده مذكوردر. — (سفيان بن عبد الله الثقفى الطائفى) كه عهد حضرت فاروقيده عثمان بن ابى العاصدن صكره طائف عاملكنه نصب بيورلمشيدى. بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (سفيان بن عطيه الثقفى) كه اهل طائف مبعوثاننددن ايدى. — (ابو ليلى سفيان بن ابى العوجاء الانصارى) كه بعضلرنجه تابعيندن معدود اولوب، بعضلرى دخى يوقاريده ذكر اولنان سفيان بن ابى زهيرك عينى اولديغنى التزام ايتمشلردر. — (سفيان بن قيس الثقفى الطائفى) كه ينه صحابه‌دن (وهب بن قيس) ك و (رفيقه بنت قيس) ك برادريدر. — (سفيان ياخود سيف بن قيس الكندى) كه برادرى اشعث ايله برابر نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، قومنه مؤذنلك ايتمكله مأمور بيورلمشيدى. — (سفيان ياخود نفير بن مجيب) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو جابر سفيان بن معمر القرشى الجمحى) كه جميل بن معمرك برادرى اولوب، حبشه هجرت ايدنلردندر. بعضلرى بونك انصاردن اولوب، مكه‌يه هجرتله معمر طرفندن اوغللغه قبول ايدلمش اولديغنى التزام ايتمشلردر. اوغللرى جابر وجناده عهد حضرت فاروقيده وفات ايتمشلردر. — (سفيان بن نسر الانصارى الخزرجى) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (ابو النضر سفيان الهزلى) كه اوغلى نضر كنديسندن روايت ايتمشدر. — (سفيان بن هانى الفوى) كه صحبتنده اختلاف اولوب، نزد حضرت مرتضوى‌يه كله‌رك، حضرت مشاراليهه انتساب ايتمشدى. مصريوندن معدوددر. — (سفيان بن همام المحاربى) كه نبيذ حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابو ايمن سفيان بن وهب الخولانى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كلوب، حجة الوداعده حاضر بولنمش؛ و بعده مصر وافريقيه فتوحاتنده بولنه‌رق، مغربده ساكن اولمش ايدى. بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر.

سفيان بن عُيَينه { (ابو محمد — الهلالى) قدماى علما وائمهٔ حديثدن زاهد ومتورع بر ذات اولوب، ١٠٧ تاريخ هجريسنده كوفه‌ده طوغمش، وپدرى طرفندن مكهٔ مكرمه‌يه نقل اولنمش ايدى. يتمش دفعه ايفاى حج شريف ايتمشدر. زهرى وابو اسحق سبيعى وعمرو بن دينار وسائر مشاهير علمادن روايت ايدوب، كنديسندن دخى برچوق ذوات وازآن جمله امام شافعى حضرتلرى روايت ايتمشلردر. حضرت امام اعظم ابو حنيفه ايله دخى ملاقات ايتمشدر. ارتحالى ١٩٨ تاريخنده واقع اولوب، مكهٔ مكرمه‌نك (حجون) مقبره‌سنده مدفوندر.

سفيان ثورى { (ابو عبدالله — بن سعيد) ائمهٔ مجتهديندن و حديث وسائر علومده يد طولى اصحابندن زاهد و متورع وصالح بر ذات اولوب، ٩٥ تاريخنده كوفه‌ده دنيايه كلمش، و ١٦١ده بصره‌ده وفات ايتمشدر. آنف الترجمه سفيان بن عيينه حلال وحرامى تفريقده بو ذاتدن عالم كيمسه كورمديكنى بيان ايديور. مشهور جنيد بغدادى سفيان ثورينك مذهبنه تابع ايدى. وحتى حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزدن صكره رأس الناس حضرت عمر (رضه)، بعده عبدالله بن عباس (رضهما) بعده شعبى واوندن صكره صاحب ترجمه سفيان ثورى بولنمشدر.

سفوری (Séphoris) فلسطینده اسکی بر قصبه اولوب، (جلیله)نك مرکزی ایدی. حضرت مریم (عم)ك پدر و والده‌سنك مسقط رأسیدر. هرود طرفندن (دیوقیساریه) تسمیه اولنمشدی. ٣٥٣ تاریخنده روماليلر طرفندن تخریب اولنوب، بعده اهل صلیب طرفندن احیا اولنمش ایسه‌ده، صلاح الدین ایوبی طرفندن هدم ایدیله‌رك، شمدیکی حالده ٦٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قریه‌در.

سفینه صحابه‌دن اولوب، ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن ام سلمه (رضها) نك کوله‌سی ایکن، خدمت رسالتپناهیده بولنمق شرطیله آزاد بیورلمش ایدی. اصل اسمی مهران یاخود رومان ویا عبس اولوب، سفرده یوریلان اصحاب اسلحه واشیاسنی بوکا تحمیل ایتدکلرندن، جانب حضرت نبویدن (سفینه) لقبیله تلقیب بیورلمش؛ واسمنی صورانلره «بنی رسول الله سفینه تسمیه بیوردی، بشقه اسمم یوقدر» دیر ایمش. کنیه‌سی ابو عبدالرحمن ویا (ابو البختری) در. بنی امیه زمانلرینه قدر برحیات ایدی.

سقاریا (Sakaria) آناطولینك بیوك ایرماقلرندن اولوب، خداوندکار ولایتنده آفیون قره حصارینك شمال جهتنده نبعانله شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صولدن سیدی چایی آلدقدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دونوب، آنقره ولایتنه دخول، وبعده ینه شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، سفربحصار قضاسنی محیط برقوس تشکیل ایدر؛ وینه خداوندکار ولایتندرکان وکندیسندن بیوك اولان پورسق چاییله برلشدکدن صکره، صاغدن آنقره وچبوق صولرندن مرکب انکین چایی آلیر؛ وشماله طوغری آقوب، صاغدن قیرمز چایی آلدقدن صکره، غرب شمالی‌یه طوغری دونر، وآلا طاغ چاییله دیکر برایکی اوفق چایی بعدالاخذ، آنقره ولایتندن خروجله، برخیلی مسافه‌ده خداوندکار وقسطمونی ولایتلرینك وبعده خداوندکار ولایتیله ازمید سنجاغنك حدودینی بالتفریق، ینه خداوندکار ولایتنه کیرر؛ وصاغ وصولدن برقاچ چای آلوب، صولدن بروسه جهتندن کلن کوك‌صویی آلنجه، شمال شرقی‌یه طوغری دونر؛ وقوجه ایلنه یعنی ازمید سنجاغنه بالدخول، مذکور سنجاغی اواستقامتده شق ایله، صاغدن برقاچ چای دها آلدقدن صکره، اینجیرلینك آلتنده قره‌دکیزه منصب اولور. مجراسی پك طولاشیقلی اوله‌رق ٦٥٠ کیلومتره طولنده‌در. پك چوق قوم وطوپراق ایندیردیکندن، قوجه ایلنده چوق دفعه یتاغنی طولدیروب، دکیشدیرمشدر. حتی آطه‌بازارینك آلت طرفنده روماليلر زماننده یاپلمش اولان متین برکوپری الیوم مجرانك خارجنده قالوب، قوملرك ایچنه کومولمشدر. بو ایرماقده یالکز برطاقم کوچك کمور قایقلری ایشلمکده وکراسته و اودون یوزدیرلمکده‌در. بعض عملیات وحفریات اجراسیله منصبندن ٢٥٠ کیلومتره‌لك قسمنك سیر سفائنه صالح حاله قونمسی کشف اولنمش ایسه‌ده، اجراسز قالمشدر. اسم قدیمی (سانغاریوس Sangarius) در.

سقراط (Socrate) اعاظم حکمای یونانден اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٤٧٠ سنه اول آتنه‌ده طوغمشدر. پدری (سوفرونیسقوس) هیکلتراش اولوب، کندیسی دخی ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده، بعده تحصیل علوم وفنونه اولان میل طبیعیسنه تبعیتله، فلسفه‌یه انتساب ایتمش؛ واکمال تحصیلدن صکره، همشهریلرینی طریق مستقیمه سوق ایتمکله کندینی مکلف وموظف عد ایده‌رك، اطرافنی آلان یوزلرجه شاکردانه کندی فلسفه وحکمتنی تدریسه باشلامشیدی. هر شیئی بیلمك ادعاسنده بولنان وهر شیئی برطاقم سوزلرله اثباته چالیشان سفسطه اصحابنه وافکارعتیقه اربابنه قارشی ادارهٔ لسان ایدوب، بونلرك مدعالرینی جرح ایتدیکندن، دشمنلری چوغالمشیدی. سقراط وحدانیته وخالق کائنات اولان برالهه معتقد اولوب، روحك بقاسنه قائل اولدیغی جهتله، بالطبع یونانیلرك حسابسز آلههٔ کاذبه‌سنه معتقد اولمدیغندن، خصماسی بونی سقراطك علیهنه برسلاح اتخاذ وکنجلرك اخلاقنی افساد ایتدیکنی دعوی ایده‌رك، او وقت آتنه‌ده حکم فرما اولان اون بر حاکمدن مرکب هیئتی بونك اعدامنه اقناع ایتمشلردی. بو وجهله میلاددن ٤٠٠ سنه اول، ٧٠ یاشنده اولدیغی حالده، حبس اولنه‌رق، زهر ایچمکه اجبار اولنمشدر. سقراط بو حکمی مردانه تلقی ایدوب،

مأمورلرینی افساد ایله تخلیصنی تکلیف ایدن (قریطون) وسائر شاکردانه بر طاقم ملاحظات حکیمانه ایله جواب‌رد ویره‌رك، مملکتك قانونه سرفرو ایتمك اقتضا ایتدیکنی کوسترمش؛ وزهری کندی الیله آلوب، اصلا خوف وتلاش کوسترمه‌مش؛ وجان ویرنجه‌یه قدر شاکردانه بقای روح حقنده حکمت درسلری ویرمه‌ده دوام ایتمشدر. سقراطك افعالی دخی اقوالنه مطابق اولوب، هر بر حرکتی حسن اخلاقده برنمونهٔ امتثال ایدی. هیچ برکتاب یازمیوب، و شاکردانه‌ده کتابدن درس ویرمیوب، مخصوص درسخانه‌سی دخی اولمدیغی حالده، هر کزدیکی وهر اوتوردیغی یرده، اطرافندن اکسیك اولمیان شاکردانه شفاهاً وازبردن درس ویرردی. کلمات حکیمانه‌سی پك چوق اولوب، «کندیکی بیل» کلام عارفانه‌سیله «دنیاده یالکز بر شی اوکرنه بیلدم، که اوده بر شی بیله‌مدیکمدر» کلام حکیمانه‌سی ورد زبانی ایدی. بو ایکی کلامدن برنجیسی «من عرف نفسه فقد عرف ربه» کلامنك مرادف حکمنده‌در. مملکتنه عائد اولان وظائفنك هیچ برنده قصور ایتمیوب، محاربه‌یه دخی کیتمش، و ابراز جسارت ایدوب، (پوتیدیه) محاربه‌سنده (آلکیبیاد) ی و (دلیوم) محاربه‌سنده‌ده (اکسنوفون) ی قورتارمشیدی. افلاطون، اکسنوفون، کلیبونك رئیسی اولان (آنتیستن)، آرستیپ، فدون، اوقلیدس وقریطون شاکردانی جمله‌سندندر. آتنه‌لیلر سقراطی اعدام ایتدکدن صکره، بو حکیمك قدرینی آکلایوب، زعملرنجه جمع آلهه اولان (پانتئون) معبدنده «سقراطك مجهول الهی» نامیله بر هیکل وضع ایتمشلردی. حتی حواریوندن (پاولوس) آتنه‌یه کیتدیکنده «سقراطك بو مجهول الهی سزه معلوم ایتمکه کلدم» دیدیکی مشهوردر. الحاصل سقراط موحد بر حکیم ربانی اولوب، وحدانیت والوهیت وبقای روحی کندی عقل وحکمتیله کشف ایتمش؛ وقومنه افهام و تلقینی ده من طرف الله کندینه محول بر وظیفه ظن ایتمش ایدی. افلاطون «مکالمات» عنوانلی تألیفنده سقراطك اقوال وافکار حکیمانه‌سنی بیان، واکسنوفون بو حکیمی مدافعه ایتمشدر. زوجه‌سی (اکسانتیپ) پك خویسز وچکیمسز بر قاری اولدیغی حالده، سقراط بونك جور واذیتنه دخی کمال توکل ایله صبر وتحمل ایدوب، روحنك بیوکلکینی کوسترمشدر.

سَقَرمی { مغرب اقصاده فاسك قربنده بر قصبه اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح وبر چوق اسرا اخذ اولنمش ایدی.

سُقُطری { یاخود سقطراء (Socotora) بحر محیط هندیده حضرموت ساحلنك قارشیسنده وآفریقانك اك شرق نقطه‌سی اولان (غاردافویی) برونك یعنی (رأس عسیر) ك ۱۷۰ کیلومتره آچیغنده برآطه اولوب، °۱۱ ′۵۰ ایله °۱۲ ′۳۰ عرض شمالی و °۵۰ ′۴۵ ایله °۵۲ ″۱۰ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بویی ۱۱۵ و اك واسع برنده اکی ۴۰ کیلومتره اولوب، تقریباً ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. سکنه‌سی عرب و مسلم اولوب، نسطوری مذهبنده برمقدار خرستیان دخی واردر. ساحل شمالیسنده (تمریده) اسمیله بر قصبه‌سی واردر. صبرك اك مقبولی بو جزیره‌دن چیقدیغی کبی، عربیده (دم الاخوین) وفرانسزجه‌ده «اژدرها قانی» دینلن بر نوع مقبول ضمغ وانواع بهارات ایله پك ایی قاتون وسواحلنده مرجان چیقار. اراضیسی طاغلق وقورو اولوب، اك یوکسك نقطه‌سی ۱۶۵۰ متره ارتفاعنده‌در. بطلیموسك جغرافیاسنده (دیسقوریدس) آطه‌سی اسمیله مذکور اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده صبریله متعارف ایکن، بعده اونودلمش ایدی. پورتکیزلیلر ۱۵۰۹ تاریخ میلادیسنده بو آطه‌یی یکیدن کشف وضبط ایدوب، بعده مسقط امامنك دائرهٔ اطاعتنه کیرمش؛ و ۱۸۳۵ ده انکلیزلر طرفندن اشترا اولنمشدر.

سقمان { (بنی ارتق ملوکنك ایکنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك رأسی اولان (ارتق) ك ایکنجی اوغلیدر. پدرلری ارتق وفات ایتدیکنده بیوك برادری ایلغازی ایله مشترکاً فلسطین ورها وسروجده حکم سوروب، اهل صلیبه قارشی عالم اسلامه بیوك خدمتلر ایتمشدر. بعده فلسطین مصر ملوك ایوبیه‌سی طرفندن ضبط اولنمغله، برادری ایلغازی ملکشاه سلجوقی طرفندن بغداد

شحنه‌لکنه تعیین اولندیغی حالده، صاحب ترجمه رها حاکملکیله قناعت ایتمش، ومؤخراً ماردینی دخی ضبط ایلمش ایدی. ۴۹۸ تاریخ هجریسنده سقمان وفات ایتمکله، برادری ایلغازی وارثی اولوب، بنی ارتق ملکی بونك نسلنه کچمش ایسه‌ده، سقمانك اولاد و احفادی دخی حصن کیفاده حکم سوروب، بونلر (بنی سقمان) اسمیله دخی یاد اولنورلر.

سقمان { (بنی —) [«ارتق (بنی —)» ماده‌سنه مراجعت.]

سقیفهٔ بنی ساعده { مدینهٔ منوره‌ده اوستی چاتی ایله اورتیلی بر محل اولوب، حضرت ابو بکر (رضه)ه بو محلده بیعت اولنمشدی.

سقیا { ایران شعراسندن اولوب، فارس خطه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

باختیار نیفتاده ام بغربت دهر
تپیدن دلم افکنده‌است شهربشهر

سك { ایران شعراسندن وقزوین اتراکندن (حسن بیك) ك مخلصیدر. شاه عباس ماضینك مقربانندن ایدی. شاه مشار الیهك آودن عودتنده بداهةً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر آدم بکوبت بشکار رفته بودی
توکه سك نبرده بودی بچه‌کار رفته بودی

سکاکی { (سراج الدین ابو یعقوب یوسف بن ابی بکر الخوارزمی) مشاهیر ادبادن اولوب، ۵۵۵ تاریخنده خوارزمده طوغمش، و۶۲۶ ده وفات ایتمشدر. «مفتاح العلوم» عنوانیله بك معتبر برکتابی واردر، که صرف ونحو ومعانی وآداب وعروض وقافیه‌دن بحث ایدر. بو کتابی مشاهیر ادبادن برچوق ذوات وازآن جمله سعدالدین تفتازانی شرح ایتمشدر.

سکبه { (بن الحارث الاسلمی) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی.

سکتوار { مجارستانده بیوك برقلعه اولوب، مجارلر عندنده (زیژت) اسمیله معروفدر. قانونی سلطان سلیمان خان زماننده ۹۷۴ تاریخنده فتح اولنه‌رق، ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدی. پادشاه مشارالیه بو قلعه‌یی محاصره ایتمکده ایکن، ارتحال ایتمشدر.

سکدین { (و نام دیکرله بجقه) مجارستانده مهاجك ۹۵ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، دولت عثمانیه‌یه تابع ایکن، (اکری) ایالتی داخلنده برسنجاغك مرکزی ایدی.

سکران { (بن عمرو بن عبدالشمس القرشی) قدمای صحابه‌دن اولوب، زوجه‌سی (سوده بنت زمعه) ایله برابر حبشه هجرت ایتمش؛ وبر روایتده اوراده وفات ایدوب، دیکر بر روایتده مکهٔ مکرمه‌یه عودتله، هجرت نبویدن اول وفات ایلمشدر.

سکرة الحلبی { مشاهیر اطبادن اولوب یهودی المذهب ایدی. ملك عادل نورالدین محمود بن زنکینك بر محبوبه‌سی سائر اطبانك مداواتندن عاجز اولدقلری برعلت مزمنه‌دن قورتارمغله، انعام واحسانه نائل اولوب، کندیسی واولادی حلبده کسب شهرت ایتمشلردی. بونك اوغلی عفیف بن سکره دخی مشاهیر اطبادن اولوب، صلاح الدین ایوبی نامنه قولنجه‌دائر برکتاب تألیف ایتمشدر.

سکری { (ابو حکیم ظافر بن جابر) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، علوم حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی. عن اصل موصللی اولوب، حلبه انتقال وتوطن ایتمشدی. ۴۸۲ تاریخلرنده برحیات ایدی. «مقالة فی ان الحیوان یموت مع ان الغذاء یخلف عوض مایتحلل منه» عنوانیله بر تألیفی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، حکیم سقراطك مشهور بر سوزینی آکدیران شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

مازلت اعلم اولاً فی ازل
حتی علمت باننی لا علم لی
ومن العجائب ان کونی جاهلاً
من حیث کونی انی لم اجهل

— بدری (جابر بن منصور السکری) موصلده

و اوغلی (موهوب بن ظافر السکری) ایله تورونی (جابر بن موهوب السکری) دخی حابده طباتله شهرت بولمشلردی اوغلنك « اختصار کتاب المسائل لحنین بن اسحق » عنوانیله برتألیفی واردر .

سکری { (ابو سعید عبدالله بن العلاء) مشاهیر ادبادن اولوب، ۲۱۲ تاریخنده طوغمش، و ۲۷۵ ده معتمدك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر . ابو حاتم سجستانی وعباس بن الفرج الریاشی ومحمد بن حبیبدن تحصیل علم ایدوب، امرأ القیس، زهیر، نابغه، اعشی، هدبه بن خشرم، هذیل وابونواس کبی فحول شعرانك اشعارینی شرح وتحشیه ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

المرء یخلق وحده ویموت یوم یموت وحده
والناس بعدك ان هلکـ ـت کمن رأیت الناس بعده

سکسارد { (Szekszard) مجارستانك (تولنه) ایالتنده وتولنه نك ۱۱ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وکوزل شرابی واردر .

سکستوس آمپیریقوس { (Sextus Em-piricus) یونان قدیم حکما واطباسندن اولوب، مدللیده طوغمش، وایکنجی قرن میلادیده یاشامشدر . فلسفه یه دائر ایکی کتابی موجوددر .

سکستیوس { (Sextius) فیثاغورانك مذهبنه تابع حکمادن اولوب، آوغستوسك زماننده یاشامشدر . برطاقم حکمی جامع برتألیفنك لاتینجه ترجمه سی موجوددر .

سکسك { یمنده حکومت سورن حمیر ملوکندن اولوب، سافی اولان وایلك اوغلی وخلفی یعفرك پدریدر .

سکلاو { (Seclaves) مداغسقار جزیره سنك شمال غربی جهتنده ساکن برقوم اولوب، خونخوار وقورصانلقله مألوفدرلر .

سکلر { (Szeklers) مجار اقوامندن بر قوم اولوب، ترانسیلوانیه نك جنوب شرقی جهتنده کی یوکسك محللرنده ساکندرلر . ۳۵۰۰۰ نفوس قدردر .

سکلن { (Seclin) فرانسه نك (نور) ایالتنده و (لیل) ك ۱۰ کیلومتره جنوبنده اوله رق، (ناویته) چایی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۴۹۷۰ اهالیسی، ایپلیکخانه لری، دباغخانه لری، زیتون یاغی دکرمنلری وطوز و شکر تصفیه خانه لری واردر .

سکّن { شعر و ادب وظرافتیله مشهوره بر خاتون اولوب، دولت عباسیه رجالندن محمد الوراقك جاریه سی ایدی . خلیفه معتصم کندیسنی صاتین آلمق ایستدکده، سکن رضا ویرمیوب، بعده افندیسی صاتمق ایستدیکنده، سکن خلیفه یه براستدعا تقدیم ایتمش؛ ومعتصم اولکی ردینه حدت ایدوب، عرضحالی ییرتمش ایدی . بونك اوزرینه صاحبهٔ ترجمه بر قصیده نظم ایدوب، معتصمه تقدیم ایتمشدی، که مطلعی شودر :

مالك سول اتانی منك بالیاس
احدثت بعد وداد جفوة القاسی

سکن { (یاخود سکین الضمری) صحابه دن اولوب، برحدیث شریفك راویسیدر .

سکندر { [« اسکندر » ماده لرینه مراجعت بیوریله .]

سکود { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده ومرکز لواء اولان بیله جکك ۲۰ وبروسه نك ۱۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، همنامی اولان طاغك اتکنده واقعدر . هواسی لطیف وصولری لذیذ اولوب، اطرافی باغچه ومرعا واورمانلرله مستوردر . قصبه نك ۵۰۰۰ قدر اهالیسی، بری ارطغرل غازی وبری چلبی سلطان محمد خان طرفندن یاپلمش ایکی ودیکر ایکی که جمعاً ۴ جامع شریفی، ۲ کتبخانه سی، ۲ مدرسه سی، ۱ رشدیه و ۱ ابتدائی مکتبی و ۲ ایپك فابریقه سی واردر . بو قصبه دولت علیهٔ عثمانیه نك بشیکی حکمنده اولوب، ملوك سلاجقه طرفندن ارطغرل غازی یه ترك اولنمش؛ وسلطان عثمان خان غازی اورادن اطرافه توسیع ملك ایلشلر ایدی . غازیٔ مشارالیهك قصبه نك خارجنده تربه سی اولوب، جوارنده زوجه لریله مخدوملری ساوجی بك مدفوندر .

مدانیه وبروسه‌دن وكمليك اسكله سندن كله‌رك، قونیه‌یه طوغری ممتد اولان شوسه سكودك ایچندن كچر. قصبه‌ده پاموق وایپكدن قاریشیق بر نوع چارشافلق قماش اعمال اولنور. — سكود قضاسی شمالاً بیله‌جك قضاسیله، غرباً دومانیچ ناحیه‌سیله جنوباً وشرقاً كوتاهیه سنجاغیله، شمال شرقی جهتندن دخی قسطمونی ولایتیله محدود ومحاط اولوب، بوز اویوك، این اوكی و میخال غازی ناحیه‌لریله برابر ٩٢ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، اهالیسی ٤٠٠٠٠ راده‌لرنده در، كه بونلردن یالكز ٥٠٠٠ قدری ارمنی وروم و سائره اولوب، قصوری مسلمدر. جمله‌سی لسان تركی ایله متكلمدرلر. اراضیسی قسماً طاغلق وسنكستان وقسماً منبت اووه ودره‌لردن عبارت اولوب، هرنوع محصول یتیشیر. باغلری چوق اولوب، قوری اوزوم، پكمز، بولامه وسائره چیقار. پاموق دخی حاصل اولور. طود آغاجلری چوق اولوب، خیلی ایپك چیقاریلیر. بو قضاده برچوق مهاجرین اسكان اولنوب، مجدداً قریه‌لر تشكیل اولنمشدر. اورمانلری اودون وكمور قطع واعمالنه یارایوب، كراسته‌یه الویریشلی آغاجلری یوقدر. درون قضاده ٥٥ جامع ومسجد، ٨ مدرسه، ٢ رشدیه، ١ ابتدائیه و ٦٠ صبیان مكتبی، ٤ كلیسا، ١ حاوره، ١٥ حمام، ١٧ خان، ٥٠٢ دكان ومغازه موجوددر.

سكور — قونت دو — (C. de Ségur) بر چوق امراء عسكریه وسائر مشاهیر یتیشدیرمش برخاندانه منسوب فرانسه علما ومور- خیننددن اولوب، تاریخ وسیاسیاته دائر برقاچ كتابله بعض حكم وامثال وحكایات یازمشدر. برمدت فرانسه طرفندن پترسبورغده سفیر بولنمش؛ وبعده اعیان صره‌سنه كچوب آقادمیا اعضالغنه‌ده قبول اولنمشیدی. ١٧٥٣ ده طوغوب، ١٨٣٠ ده وفات ایتمشدر.

سكینه — صحابیاتدن ایكی خاتون اولوب، بری سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك همشیره‌سی (ام الحكم) در. دیكرندن آزادلیسی ابو صالح روایت ایتمشدر.

سكینه — (ست —) حضرت امام حسین (رضه) افندمزك سالفة الترجمه رباب بنت امرء القیسدن متولده كریمه‌سی اولوب، اصل اسمی آمنه یاخود امینه ویا امیمه ایدی. حسن وظرافتده امثالسز اولدیغی كبی، عقل وذكاوت وعلم وادبده دخی فریدهٔ عصر ایدی. حتی فرزدق وابن اذینه كبی مشاهیر شعرانك اشعارینی انتقاد ایده‌رك، كندیلرینی الزام ایدردی. صاچلرینی باغلامه‌ده كندینه مخصوص بر طرزی اولوب، (طرة سكینه) دینمكله معروف اولان بو طرزی معاصره‌لری تقلیده چالیشدقلری حالده، یاپه‌مازلردی. دیانت وتقواده دخی مشهوره اولوب، زوجلری حقنده متواتر اولان تندلكی‌ده استغراقندن ایلری كلیردی. حضرت امام حسن (رضه) ك اوغلی حسن عم بزركواری امام حسین حضرتلرندن كریمه‌لری فاطمه وسكینه‌دن برینی طلب ایتدیكنده، حضرت امام فاطمه‌یی مناسب كوروب، او حسن واخلاقجه والده‌م فاطمه (رضها) یه مشابهدر، سكینه ایسه حسنی وظریفه ایسه‌ده، حال استغراقی زوجنی بختیار ایتمسنه مانعدر، بیورمشلردی. حضرت سكینه ابتدا مصعب بن الزبیر حضرتلرینه واروب، بونك شهادتندنصكره (عبدالله بن عبدالله بن حكیم) ه وارمش، وبوندن (قریب) اسمنده براوغلی اولمشدی. بعده اصبغ بن عبد العزیز بن مروانه عقدی اجرا اولنمش ایسه‌ده، بونك طرفندن قبل الدخول تطلیق اولنمش؛ ومتعاقباً حضرت عثمان بن عفان (رضه) ك تورونی (زید بن عمرو) ه وارمش ایسه‌ده، بودخی سلیمان بن عبد الملك بن مروان طرفندن تطلیقنه اجبار اولنمش ایدی. نوادر و حكایات ظریفه‌سی چوقدر. ١١٧ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایلدیكی تواریخده مسطور ایسه‌ده، مصر قاهره‌ده تربه‌سی زیارتكاه انامدر.

سلا — (Sela) مغرب اقصاده بحر محیط آطلا- سی ساحلنده و (ابورکرك) نهری منصبك شمالی كنارنده اوله‌رق رباطك قارشیسنده بر قصبه و اسكله اولوب، فاسك ١٨٥ كیلومتره غربنده و ٣٤° ٢′ ٤٥″ عرض شمالی ایله ٩° ٥′ ٥٤″ طول غربیده واقعدر. ١٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه ومدرسه‌لری، اطرافنده سبزه باغچه‌لری واندلس طرز معماریسنده ابنیه‌سی واردر. وقتیله پك بیوك وتجارتكاه بر شهر اولوب، شمدیكی حالده قسم اعظمی خرابدر. بونك قارشیسنده دولت موحدینك مؤسسی عبد المؤمن (مهدیه) اسمیله بر قصبه بنا ایتمشیدی، كه الیوم (رباط) اسمیله

معروفدر . سلا مقدس بر قصبه عد اولنوب ، خرستیان ویهودیلره اقامتی ممنوع اولدیغندن، تجارتی رباطه انتقال ایتمشدر. اکثر اهالیسی اندلس مهاجرلری احفادندن عبارتدر. قصبه سورله وقله‌لرله محاطدر . سلا بك اسکی بر قصبه اولوب، آنجق ازمنهٔ قدیمه‌ده نهرك جنوبی کنارنده یعنی رباطك اولدیغی محلده واقع ایدی . فنیکه‌لیلرك تأسیس‌کرده‌سی اولوب، بعده رومالیلره کچمش؛ وممالك اسلامیه عدادینه کچدکدن صکره کسب عمران ایتمشدی. — سودان غربیده نیل سودانی یعنی نیجر ایرماغی کنارنده دخی بو اسمله تجارتکاه بر قصبه بولندیغنی شریف ادریسی بیان ایدیور.

سلاجقه [« سلجوقیان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلام صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب ، بری عبدالله بن سلامك همشیره‌زاده‌سی ودیکری عمروك اوغلیدر.

سلام (طاهر — بك) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، صدارت مکتوبجیسی، باش محاسبه و بیوك روزنامجه خواجه‌سی ، چاوش باشی، مجلس احکام عدلیه اعضاسندن ودعاوی ناظری بولنمش؛ و ۱۲۶۰ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی وقدوری‌یه شرحی واردر. مقامات حریری‌یی ومیزان الادبی دخی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سلام اوزاتمه سوزی قصه‌یی دراز ایتمه
یتر یتر کسه‌لم بك اوزاندی مبحث زلف

سلامش (الملك العادل بدر الدین بن الملك الظاهر بیبرس) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك آلتنجیسی اولوب ، ۶۷۸ تاریخنده، برادری ملك سعید ناصر الدین محمد برکتدن صکره، ۷ یاشنده اولدیغی حالده ، تخته قعود ایتمشدر .

سلامش علمادن اولوب، ۵۴۰ تاریخلرنده شامده یاشامش؛ و « البستان » عنوانیله جغرافیه‌یه متعلق بر کتاب یازمشدر، که ۱۵۸۴ تاریخ میلادیسنده رومه‌ده طبع اولنمشدر.

سلامه صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر : (ابو عمرو سلامه) که اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایدوب ، آنجق صحبتی مشکوکدر. — (ابو حدرد سلامه بن عمیر الاسلمی) که ۷۱ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (سلامه بن قیصر الحضرمی) که مصریوندن معدود اولوب، صحبتی مشکوك اولدیغی حالده، ابو هریره‌دن روایت ایتمشدر. — (سلامه ونام دیکرله هاب) که اوغلی قبیضه کندیسندن روایت ایتمشدر.

سلامه صحابیاتدن بروجه زیر درت خاتونك اسمیدر : مخدوم حضرت نبوی (ابراهیم)ك دادیسی سلامه ، که انس بن مالك کندیسندن روایت ایتمشدر. — (خرشه بن الحر)ك همشیره‌سی (سلامه بنت الحر الازدیه) که بر قاچ حدیث شریفك راویه‌سیدر . — (سلامه بنت سعد بن الشهید) که فتح مکه‌دن صکره، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزه بیعت ایتمشدر . — (سلامه بنت معقل الخزاعیه) که ابو الیسر بن عمروك برادری حبابك جاریه‌سی اولوب، اوندن بر اوغلی دخی اولدیغی حالده، وفاتنده دینیچون صاتلمسی قصد اولنمغله، نزد حضرت پیغمبری‌یه مراجعت ایتمش ؛ و جانب رسالتپناهیدن بر کوله ایله مبادلهٔ اعتاق بیورلمش ایدی.

سلامه طائف قربنده بر قریه اولوب، جانب حضرت نبویدن اوراده مسجد شریف بنا بیورلمشیدی . ابن عباس حضرتلریله اولادندن بعضلرینك و بعض صحابه‌نك قبرلری بو قریه‌ده‌در.

سلامه بن رحمون (ابو الخیر — بن مبارك) مشاهیر اطبادن اولوب، یهودی المذهب ایدی . مصرده نشأت ایتمشدر . منطق وفلسفه‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی . طبده ابو الحسن بن رضوانك شاکردی ابو کثیر بن زفاندن ومنطقده مشهور ابو الوفاء مبشر بن فاتکدن درس آلمشیدی . باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «کتاب نظام الموجودات» ، «مقالة فی السبب الموجب لقلة المطر بمصر» ، « مقالة فی العلم الالهی » ، « مقالة فی خصب ابدان النساء بمصر عند تناهی الشباب » . — اوغلی (مبارك بن سلامه بن رحمون) دخی مشاهیر اطبادن اولوب، « مقالة فی الحجرة المسماة بالشقفة والخزفة » عنوانیله بر تألیفی واردر .

سلامة الزرقاء { دولت عباسیه عصری مشاهیر مغنیاتندن اولوب، ابن رامینك جاریه‌سی وسالفة الترجه ربیحه وسعده‌نك قیو بولداشی ایدی. منصور زماننده بصره والیسی بولنان سلیمان بن علینك اوغلی جعفر سکسان بیك درهمه صاتین آلمشیدی. حسن الحان وموسیقیده وشعر وادب وظرافتده بی مانند ایدی. ماوی کوزلی اولدیغندن (زرقاء) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

سلامة القس { مشاهیر مغنیاتندن بر جاریه اولوب، مدینه‌ده تولد وموسیقی بی تعلم ایتدکدن صکره، ملوك امویه‌دن یزید بن عبدالملکه صاتلمشیدی. سالفة الترجه (حبابه) ایله قیو بولداشی اولوب «الحن من قینتی یزید» ضرب‌مثلی بونلرك ایکیسی حقنده‌در.

سلامی { (ابو الحسن محمد بن عبدالله) مشاهیر شعرادن اولوب، خالد بن ولید حضرتلرینك برادری ولید بن ولید المخزومینك نسلندندر. ۳۳۶ تاریخنده دار السلام بغدادده طوغوب، ۳۹۳ ده وفات ایتمشدر. دها صبی ایکن شعرسویلمکه باشلایوب، موصله واردیغنده، اوراده بولنان مشایخ شعرادن ابو عثمان خالدی وابو الفرج البیغاء و ابو الحسن التلعفری بونك حداثت سنیله جیادت شعرینه متحیراولوب، ابتدا اشعارینك مسروق اولدیغنه حکم ایتمشلرسه‌ده، سلامی بداهة و حاله مناسب سویلدیکی اشعارله اقتدارینی واشعارینك کندی زادهٔ طبع سلیمی اولدیغنی اثبات ایتمشیدی. بعده اصفهانه کیدوب، وزیر شهید صاحب بن عباده قصیدهٔ بائیه‌سنی تقدیم ایتمش؛ وبر چوق وقت وزیر مشارالیهك نزدنده بولنوب، برچوق انعام‌واحسانلرینه نائل اولمش؛ ونهایت بونك طرفندن شیرازده بولنان عضد الدولته تقدیم اولنه‌رق، «مفتاح المأمول» عنوانلی منظومه‌سنی تقدیم ایتمش؛ و وفاتنه‌دك مشارالیهك یاننده قالمشدر. شو برایکی بیت حکمدار مشارالیهك مدحنه دائر سویلدیکی قصائدینك برندندر:

تشبهه المداح فی الباس والندی
بمن لو رآه کان اصغر خادم
ففی جیشه خمسون الفاً کعنتر
و امضی وفی خزائنه الف حاتم

سلامی { (عبدالملك بن حبیب) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، غرناطه جوارنده طوغمش، و ۲۸۹ تاریخنده قرطبه‌ده وفات ایتمشدر. علوم وفنون متنوعه‌یه دائر بك چوق تألیفاتی واردر.

سلامی { (ابو الفضل محمد بن ناصر) مشاهیر ادبا و حفاظدن اولوب، ۴۶۷ تاریخنده مدینة السلام بغدادده طوغمش؛ و ۵۵۰ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. وقتنده بغدادك حافظی اولوب، ابو الفرج ابن الجوزی کبی مشاهیر علما کندیسندن روایت ایتمشلردر.

سلامی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، برنجیسی اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

هردم ای دل چه کشی طرهٔ مه سیمایی
تا نیفتی ببلایی نشینی جایی

— ایکنجیسی (شاه محمد) هراتلی اولوب، شهر مذکورده ابریشم بوکمکله مشغول ایدی. شو قطعه اونکدر:

من شدم در طلب یار نمی پرسیدم
خبر اوز کسی تا که نکوید دیدم
هرکجا یافتم ازنعل سمند تو نشان
تا نبیند دکری روی برآن مالیدم

سلامی { (شیخ —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ومشایخ نقشبندیه‌دن اولوب، عن اصل ازمیرلی اولدیغی حالده، قریهٔ ابا ایوب انصاریده پوست نشین ایدی. ۱۲۲۸ ده ارتحال ایتمشدر. شو برایکی بیت اونکدر:

ادنی قولیم فخر رسول الثقلینك
اول نور احمد احمد جد حسنینك
نوش ایلرایسه‌م شاه حسن عشقنه زهری
چکمم المی یولنه باش کیدسه حسینك

سلامیه { موصل قربنده و دجله‌نك ساحل شرقیسنده بر بیوك قریه اولوب، جامعی و باغ و باغچه‌لری وار ایدی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

سلاند { یاخود سئلاند (Seeland) دانیمارقه‌نك اك بیوك آطه‌سی اولوب،

بالطبق دكیزنده و اسوجك جنوب غربی كوشه‌سی قارشیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٠٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٦٥٠٠٠٠ كشی اولوب، مركزی دانیمارقه‌نك پایتختی اولان قوپنهاق شهریدر. بش ایالته منقسمدر. زراعتی پك ایلری وحیوانات اهلیه‌سی چوقدر. [زیاده معلومات ایچون « دانیمارقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلانیك { (Salonique) روم ایلنده ماكدونیه خطهٔ قدیمه‌سنده و آطه‌لر دكیزنده واقع سلانیك كورفزی ایچنده اوله‌رق استانبولك ٥١٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده و ″٢٨ ′٣٧ °٤٠ عرض شمالی ایله ″٤٦ ′٣٧ °٢٠ طول شرقیده واقع ولایت مركزی بر شهر اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی، ٥٦ جامع شریفی، ٧ مدرسه‌سی، ١ كتبخانه‌سی، ٢٣ تكیه‌سی، ١٦ كلیساسی، ٢١ حاوره‌سی، ٣ خسته‌خانه‌سی، بر بدستانی، ١٥ مسافرخانه‌سی، ٢٧ مختلف فابریقه‌سی، بر تیاتروسی، بر مكتب اعدادیٔ ملكیسی، ٢ رشدیه‌سی، بر رشدیهٔ عسكریه‌سی، بر صنایع وبر زراعت مكتبی، « فیض صبیان »، « ترقی » و « روضهٔ تعلیم » اسملریله منتظم اوچ مكتب خصوصیسی، رسمی وخصوصی متعدد مكاتب ابتدائیه‌سی، روم، بلغار، اسرائیلی وصربلی اهالی‌یه مخصوص ذكور واناث رشدی و ابتدائی مكتبلری، انكلیز پروتستانلره مخصوص ذكور واناث وآلمانلره مخصوص ذكور مكاتب ابتدائیه‌سی؛ قدیم وجدید متعدد صو یوللری، هوا غازی، كوزل ر بختمی صاغلام لیمانی، كمر اسمیله اسكی بر طاق ظفری وسائر بعض آثار عتیقه‌سی واردر. سلانیك بر تپه‌نك غرب جنوبی اتكنده مؤسس اولوب، سورله وبر طاقم قله‌لرله محاط اولدیغی حالده، دكیز جهتنده سوری هدم اولنه‌رق، مكمل بر ریختم انشا اولنمش؛ وبو جهتده زیاده‌سیله توسع ایدوب، منتظم ابنیه‌یی حاوی یكی محله‌لر و ریختم بویجه جسیم تجارتخانه‌لر و مغازه‌لر وهوتللر یاپلمشدر. ابنیهٔ عتیقه‌سنك مصنع و معمرلی جوامع شریفه‌سی اولوب، بونلرك بعضلری وعلی الخصوص حورتاجی، آیا صوفیه، قاسمیه و اسكی جمعه جامعلری وقتیله بت پرستلرك معبدلری ایكن، بعده كلیسا ایه ونهایت معابد مسلمینه تحویل ایدلمش اولملریله بر طاقم موزاییقلر وسائر تزیینات صناعیه ایله مزیندر. سلانیك شهری اخیراً آوروپادن كلن بیوك دمیر یول خطنه ربط اولنه‌رق، یالكز روم ایلنك دكل بلكه بتون آوروپانك آطه‌لر دكزنده واسكندریه ایله ازمیر قارشیسنده بیوك ومهم براسكله‌سی حكمنه كچوب، كوندن كونه كسب توسع وعمران ایتمكده در. بو دفعه بر طرفدن دده آغاج طریقیله درسعادته بر طرفدن مناستر طریقیله آدریاتیق دكیزی اسكله‌لرندن برینه دمیر یولله ربط ایدلمكده اولوب، بو یوللر برقات‌دها تجارت واهمیتنی آرتیره‌جقدر. اهالیسنك نصفنه قریب مقداری اسرائیلی اولوب، بونلرك اجدادی انكیزیسیونك شدتلی دورنده اسپانیادن بو طرفه هجرت ایتمش اولمغله، الیوم اسپانیول لسانیله متكلمدرلر. مقدار باقیسنك قسم اعظمی مسلمان، روم، بلغار واجنبیدر. سلانیكك هواسی قیشین معتدل اولوب، میزان الحراره نادراً صفردن آشاغی اینر، ویاغان قار چوق طورماز. یازین بر آز صیجاق اولوب، شهرك قربنده وغربنده كورفزه منصب اولان واردار ایرماغنك مجراسی اطرافنده تشكیل ایلدیكی بعض بطاقلقلر صیتمه‌یی تولید ایدبورسه‌ده، بو بطاقلقلرك تطهیری هوانی كیتدكجه تصحیح ایتمكده در. صنوف اهالیسی كرك تجارت وصنایعه وكرك علوم ومعارفه مستعد ذكی وچالیشقان آدملردر. سلانیكده اسكیدن بری خاولی، بز، خالی وسائر بعض معمولات یاپلمقده اولدیغی كبی، اخیراً ایكی بیوك ایپلیكخانه ایله متعدد جام وشیشه، صابون، طوغله وكرمید فابریقه‌لری وبركاغد فابریقه‌سی تأسس ایتمشدر. كرك امتعهٔ اجنبیه‌دن وكرك پك منبت ومحصولدار اولان ولایتی وقوصوه ومناستر ولایتلری محصولاتندن بیوك بر تجارت اجرا اولنوب، سلانیك شهرینك كوندن كونه تجارتی آرتمقده‌در. الحاصل سلانیك آوروپای عثمانینك پایتختندن صكره ایكنجی شهری اولوب، یقین وقتده دنیانك بیوك شهرلریله ادعای رقابت ایده‌جك بر حاله كلمكه استعداد كوسترمكده در. —— سلانیك قضاسی شرقاً كسندیره ولنقظه، شمالاً عورتحصار، غرباً یكیجه، غرب جنوبی جهتندن قره‌فریه وقترین قضالریله جنوباً وقسماً جنوب غربی جهتندن دخی سلانیك كورفزیله محاط و محدود

اولوب، واردار وكلريه ناحيه‌لريله برابر ۱۰۱ قريه‌يى حاويدر. شهرله برابر قضانك اهاليسى ۱۸۰ ۰۰۰ اولوب، قراده‌كى اهاليسنك قسم اعظمى مسلم وترك و قصورى روم، اولاخ، چنكانه و سائره اولوب، بلغارلرى آزدر. اراضيسى منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ايله سبزه وميوه‌لرك انواعى و شراب وسائره حاصل اولور.

سلانيك شهرى ازمنهٔ قديمه‌ده (ترمه) اسميله بر قصبه اولوب، (قساندر) طرفندن كندى زوجه‌سى اولان بيوك اسكندرك همشيره‌سى ناميله (تسالونيكى) تسميه اولنمشدى. بعض روماليلر ميلاددن ايكى اوچ يوز سنه اول سلانيكه هجرت وتوطن ايتمش؛ ونهايت شهر دخى ماكدونيه ايله برابر روماليلرك ضبطنه كچمش ايدى. قسطنطين سورلرينى وليمانى يابديروب، شهرى توسيع وتزيين ايتمشدى. قسطنطنيه روم ايمپراطورلرى زماننده سلانيك بر طاقم داخلى نزاعلر و فسادلره ميدان اولوب، يدنجى قرن ميلاديده بر قاچ كون سورن بر حركت ارض اثناسنده اسلاولر طرفندن يغما ايدلمش؛ وبعده عربلر طرفندن فتح اولنمش ايسه‌ده، محافظه اولنمامش ايدى. ۱۱۸۵ تاريخنده سيچليه نورمانلرينك ضبطنه كچوب، بونلر طرفندن دهشتلى اعتسافات اجرا اولنمش؛ ونهايت ونديكليلرك النه كچمش ايدى. ۷۹۶ تاريخ هجريسنده يلديرم سلطان بايزيد خان طرفندن فتح اولنه‌رق، فترت زماننده الدن چيقمش اولمغله، ۸۳۲ ده سلطان مراد خان ثانى طرفندن قطعياً فتح، وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمش؛ واو وقتدن برى دائما ايالت و ولايت مركزى بولنمشدر.

سلانيك { ولايتى. دولت عثمانيه‌نك روم ايلنده‌كى ولاياتندن بيوك ومهم بر ولايت اولوب، شرقاً ادرنه ولايتيله، شمالاً شرقى روم ايلى وبلغارستانله وقوصوه ولايتيله، غرباً وغربى جنوبى جهتندن مناستر ولايتيله، جنوباً دخى آطه‌لر دكيزيله محاط ومحدوددر. ۵۳′ ۳۹° ايله ۷′ ۴۲° عرض شمالى و ۲۱° ايله ۴۵′ ۲۳° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه طول اعظمى تقريباً ۲۸۰ كيلومتره وشمالدن جنوبه عرض اعظمى تقريباً ۲۰۰ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ۵۱۶۴۹ مربع كيلومتره واهاليسى ۱ ۰۲۸ ۳۷۷ كشيدر. بو مقداردن ۴۴۹ ۵۹۰ ى يعنى نصفنه قريب قسمى اسلام وترك ۲۹۴ ۹۷۷ سى روم واولاخ، ۲۲۹ ۱۸۴ ى بلغار، ۴۳۰۸۴ ى يهودى، ۷۱۷۱ ى چنكانه وقصورى اقوام وملل مختلفه‌يه منسوبدر. بو ولايت آوروپاى عثمانينك آطه‌لر دكيزنده‌كى سواحلنك نصف غربيسنى يعنى طاشوز آطه‌سنك قارشيسنده‌كى قره صو منصبندن حدود يونانيه‌يه قدر اولان سواحلى حاوى اولوب، بو سواحلده الك اول كوزه چارپه‌جق شى (خالكيديق) شبه جزيره‌سيدر، كه سلانيك كورفزيله رندينه كورفزى آره‌سنده جنوبه طوغرى ممتد واسع بر شبه جزيره اولوب، جنوب شرقى قسمنده او جهته اوزانير طار واوزون اوچ شبه جزيره‌سى واردر، كه الك غربيسى كسنديره، اورته‌ده‌كى لونغه و شرق طرفنده‌كى ده آينوروز اسميله مسمادر. بواوچ شبه جزيره آره‌سنده كسنديره وآينوروز كورفزلرى تحصل ايديور. سلانيك ولايتنى تشكيل ايدن اراضينك تنوع احوالى شايان دقت اولوب، هرطرفنده يوكسك طاغلرى وواسع اووه‌لرى واردر. ولايت تماميله آطه‌لر دكيزى مائله‌سنده بولنوب، قوجه بلقان سلسلهٔ جبالنه مربوط دسپوت ونام ديكرله ردوب طاغى شمال شرقى حدودينى تشكيل ايلديكى كبى، بوكا وشار سلسله‌سنه مربوط ديكر برقاچ طاغ ايله بعض جبال منفرده ولايتك ايچنده امتداد وتشعب ايديور. بونلردن (پريم) و (مالش) طاغلرى حدوددن ولايتك ايچنه دخول ايتدكارى كبى، مالشك قارشيسنده (بلن) طاغى غربدن شرقه طوغرى اوزانير وقوصوه ولايتندن كلن (بلاغوشه) طاغنه اولاشير. بلشك قارشيسنده يعنى جنوبده (قوريشه) و (اشبك) طاغلرى رندينه كورفزينه قدر اوزانيرلر. (حورتاج) طاغى خالكيديق شبه جزيره‌سنك قاعده‌سنده غربدن شرقه ممتد اولوب، بونك جنوبه طوغرى اوزانديغى قوللر يوقاريده ذكر اولنان كسنديره ولونغه وآينوروز شبه جزيره‌لرينى تشكيل ايديور. مناستر ولايتى حدودنده يعنى ولايتك غرب شمالى جهتنده بولژنيجه، بابونه، برسلاب، قوشوف، پلاطيچ، ماريانشقه، پايبق وآغستوس طاغلرى شمال شرقى‌يه يعنى واردار مجراسنه

طوغری اوزانیرلر . ولایتك جنوب غربی قسمنده
ویونان حدودی قربنده دخی مشهور لیبوس طاغی
وبوکا مربوط اوله‌رق شماله طوغری ممتد اولان
کلندیر طاغی بولنیور . ولایتك زراعتجه اك بیوك
ثروتی حاصل ایدن سلانیك وسیروز اووه‌لرندن بشقه
ذکر اولنان طاغلرك آره‌لرنده وانهار مجرالرنده آزچوق
کنیش برچوق اووه‌لرومنبت وادیلر ویایلر بولنیور .
بو اووه‌لرك اك بیوکلری واردار ، درامه ، پتریچ ،
استرومجه ، طوبران ولنقظه اووه‌لریدر . ولایتك میاه
جاریه‌سی چوق اولوب ، اك بیوك نهری (واردار) ،
ایکنجیسی قره صو (استروم) ، اوچنجیسی دیکرقره‌صو
(مسته) و دردنجیسی اینجه قره صو ایرماقلریدر .
بونلردن ماعدا کرك بونلره وکرك طوغریدن طو-
غری‌یه دکیزه دوکیلور برچوق انهاری وار در .
واردار قوصووه ولایتندن کلوب ، سلانیك ولایتنه
دخولنده بیوك برایرماق اولدیغی حالده ، کوپریلیدن
آشاغی صاغدن طوبالقه ، بابونه ، قره‌صو ، بوشووه
ومنصبنه قریب محلده ینیجه کولنك آیاغی حکمنده
اولان قره آزمق نهرلرینی وصولدن دخی برغالیجه
قالیك چایلرینی وبرچوق دره‌لر اخذ ایدر . بو ایر-
ماغك آچیلوب سیر سفائن حالنه قونمسی وسدلر انشا-
سیله اطرافی باصمه‌سنك منعی متصوردر . قره‌صو
بلغارستانك کوستندیل جهتندن کلوب ، صاغدن
استرومجه نهرینی و صولدن (بیستریجه) یی آلدقدن
صکره سیروز اووه‌سنه دوشر ؛ و صاغدن بوطقووه
کولنك آیاغنی ، صولدن دخی دمیر حصاردن کچن
(قره‌شووه) چاینی ودیکر برطاقم دره‌لر آلدقدن صکره ،
(تخیانوس) کولنه دوشر وبوکولده دخی سیروزدن
کچن (ورونده) و (درامانیجه) نهرلرینی اخذ ایله ، چای
آغزنده کولدن چیقوب ، رندینه کورفزینه دوکیلور .
دیکر قره صو (مسته) نهری بلغارستان ایله شرق
روم ایلی حدودنده نبعان ایدن برطاقم چایلردن بالتشکل ،
جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله ، ولایتك حدود
شرقیه‌سنه بالوصول ، منصبنه‌قدر بوجهتدن حدودنی
تفریق ایدر . اینجه قره‌صو (ویستریجه) نهرینه کلنجه ،
مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغندن کله‌رك ، ولایته
الدخول ، سلانیك اووه‌سنه دوشر ، وصاغ وصولدن
برایکی اوفق چای آلدقدن صکره ، واردار منصبنك

آلت طرفنده سلانیك کورفزینه دوکیلور . بودرت
بیوك نهرك خارجنده اوله‌رق طوغریدن طوغری‌یه
دکیزه منصب اولان نهرلرحکمسز اولوب ، بونهرلرده
باشلیجه (خالکیدیق) شبه جزیره‌سنده‌در . ولایتده
برخیلی کوللر دخی بولنوب ، اك بیوکلری : مناستر
ولایتی حدودنده واقع (اوستروه) ، همنامی اولان
قصبه جوارنده واقع (ینیجه) ، لنقظه قضاسنده وخا-
لکیدیق شبه جزیره‌سنك قاعده‌سنده بولنان (بشیك)
و اونکله اختلاط ایدن (آیواسیل) ، همنامی اولان
قضاده واقع (طوبران) ، سیروز اووه‌سنده وقره‌صو
مجراسنده تشکل ایدن (تخیانوس) و درامه سنجاغنده
بولنان (پراویشته) کوللریدر .

سلانیك ولایتنك اراضیسی پك منبت اولوب ، بو
ولایت آوروپا قطعه‌سنده‌کی ولایات عثمانیه‌نك اك
محصولداریدر . باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه ،
مصر ، یولاف ، سیسام ، پرنج وسائر حبوبات متنوعه
ایله پاموق ، توتون ، آفیون ، شراب وسائره در .
باغلری چوقدر . ولایتك اکثر جهاتنده ایپك
بوجکی یتشدیرمك خصوصنده‌ده فوق العاده اعتنا
اولنمقده اولوب ، متعدد ایپك فابریقه‌لرینی حاویدر .
نفس سلانیك شهرنده دخی قوزه‌لردن ایپك چیقار-
مق‌اوزره برایکی فابریقه واردر . میوه‌وسبزه‌لری‌دخی
چوقدر . ذخیره ولایتی اداره ایتدکدن صکره ،
برخیلی مقدار دخی اخراج اولنور . پاموق سنوی
بش ملیون یکی قیه قدر حاصل اولوب ، نصفندن
زیاده‌سی ممالك اجنبیه‌یه کیدر . آفیون زرعی کوندن
کونه تعمم وتکثر ایتمکده اولوب ، سلانیك اسکله-
سندن سنوی یوز بیك یکی قیه‌یه قریب آفیون اخراج
اولنمقده ، و بوندن ولایته اوچ بچق ملیون فرانقدن
زیاده آقچه کیرمکده‌در . درامه سنجاغی دنیانك اك نفیس
توتونلرینی یتشدیرمکله شهرت آلمشدر . سیروز سنجاغنك
بعض جهتلرنده دخی ایی توتون یتشیر . رژی تأسس
ایتزدن اول سلانیك ولایتنك توتون عشری سنوی
بش یوز بیك لیرا طوتمقده ایدی . بوکون
دخی زرع و استحصالیله یکرمی بیك عائله‌دن
زیاده اهالی اشتغال ایتمکده ، و شهرت
و مقبولیتی حسبیله توتون محصولاتی هر طرفه
کیتمکده‌در . توتون اخراجاتنك اسکله‌سی ومرکزی

قواله‌در. مرعالری دخی چوق اولوب، طاغلرده یاز قیش بولنان کلیتلی قیون و صیغیر وکچی وسائر حیواناتدن بشقه، قیشین مناستر وقوصوه ولایتلرندن وآرناؤدلق طاغلرندن کلیتلی قیون‌سوریلری سلانیك اووه‌لرینه ایندیریلیر. بوندن مقدم باقلمدیغی جهتله ولایتك اورمانلری خیلی آزالمش ایسه‌ده، ینه بر چوق اورمانلر بولنوب، خالکیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم شرقیسیله بلش ومالش وقورشه بلقانلری وحدود یونانیه‌یه قریب ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر اورمانلرله مستوردر. ولایتك شمال غربی جهتلرنده‌کی اورمانلر ایسه دها سیرك ودها کوچکدر. بو اورمانلرده کراسته‌یه الویرشلی خیلی آغاجلر بولنوب، آنجق شمدیلك جیقان کراسته یالکز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، اخراج اولنه‌میور. حالبوکه یکرمی اوتوز سنه اول مصره وممالك سائره‌یه کلیتلی کراسته اخراج اولنور ایدی. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، ولایتی هر طرفدن احاطه ایدن طاغلر شمال روزکارینك ایشلمسنه بر درجه‌یه قدر مانع اولوب، دکیزدن کلان جنوب روزکاری ایسه هر طرفه حلول ایتدیکندن، هوا عرض و اقلیمنك اقتضاسندن زیاده صیجاقدر. یازین قاری محافظه ایده‌جك هیچ بر طاغ یوغیسه‌ده، یوکسك محللرینك هواسی سرین اولوب، وسطی ارتفاعده بولنان یرلری دخی معتدل بر هوایه مالك اولدقلری حالده، آلچق اووه‌لرینك هواسی پك صیجاق ورطوبتلی وعلی الخصوص سواحله وبیوك ایرماقلرك مجرالرینه یقین وآز چوق بطاقلقلری حاوی اولان یرلرك هواسی صیتمه‌لیدر. سلانیك ولایتنك معدنلری پك چوق اولوب، هر نه قدر هنوز منتظم تحریات وبیوك اخراجات اولنمامش ایسه‌ده، وسائط نقلیه چوغالدیجه، برچوق معادنك اخراجنه امتیاز آلنمقده، وبر طرفدنده اخراجلرینه چالیشلمقده‌در. الك چوق معدنلری حاوی اولان جهات سیروز وکسندیره قضالری وایکنجی درجه‌ده عورتحصاری، تیکوش ولنقظه قضالریدر. کسندیره قضاسنده (معدن کویلری) دینلن درت کویده منغانز، چنقو، آنتیمون وسیملی قورشون معدنلری بولنوب، دکیزه قریبتلری جهتیله قدیماً اخراج اولنمدقلری کبی، شمدی دخی اصحاب امتیازلری طرفندن ایشلنمکده‌در. قضاء منـ-کورك رومیلیا قریه‌سنده‌ده زنکین بر قروم معدنی بولنور. تیکوش قضاسنك (روشدن) قریه‌سنده آنتیمون وآرسنیق معدنلری چیقارلمقده‌در. سیروز سنجاغنده دخی بر آنتیمون ودرامه سنجاغنك (کوره‌جك) قریه‌سنده بر سیملی قورشون و (وودینه) قضاسنك (سراکن) قریه‌سنده قروم معدنلری بولنیور. عورتحصاری قضاسنك قره‌طاغ ناحیه‌سنده سیملی قورشون وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. اهالئ ولایت باشلیجه زراعت ایشلریله مشغول اولوب، صنایع یوق حکمنده ایسه‌ده، مرکز ولایتده تأسیس ایدلمش اولان بعض فابریقه‌لردن بشقه، سائر قصبه‌لرده وقراده دخی عبا، شیاق، کتن وپاموق بز وسائر بعض منسوجات ومعمولات استحضار اولنور. عبا معمولانی الك چوق (میا طاغی) دینلن کویده وجوده کلوب، مهمجه بر اخذ واعطایه باعث اولور. ولایتك درامه سنجاغی کویلرنده درامه چورابی ولواديچ کویلرنده (لواديچ نامیله برجنس چوراب وسیروز کویلرنده دخی (امانی ایشی) نامیله کذلك یوکدن برجنس چوراب نسج اولنوب، هر سنه درسعادت ایله ممالك عثمانیه‌نك جهات سائره‌سنده اوچ درت بیك لیرالق مال فروخت اولنور. تجارت محلیه باشلیجه زراعت وحیوانات محصولاتنه متعلق اولوب، ممالك اجنبیه ایله اولان تجارتی سلانیك اسکله‌سی طریقیله ودمیر یول ایله اجرا اولنور. ایکنجی اسکله‌سی قواله اولوب، بشقه اهمیتلی اسکله‌لری یوقدر.

سلانیك ولایتنك مرکزدن صکره باشلیجه معموره‌لری سنجاق مرکزلری اولان سیروز ودرامه ایله قضا مرکزلری اولان کوپریلی، وودینه، قره فریه، قترین، ینکیجه، عورتحصاری، منلك، یتریج، استروجه، نوره‌قوب، جمعه، تیمور حصار، قواله وسائره‌در. ولایت جمعاً ۱۸۶۰ قریه‌یی حاوی اولوب، بروجه‌زیر ۳ سنجاق، ۲۲ قضا و۲۳ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
سلانیك	سلانیك	واردار، کلمریه
	کسندیره	
	قره‌فریه	اغستوس
	یکیجه	قره‌جه آباد
	وودینه	اوسترووه، قره‌جه آباد
	لنقظه	
	کوکیلی	
	عورتحصاری	قره طاغ
	طویران	
	استرومیچه	
	تکوش	
	کوپریلی	نیقودم، بوغومیل
	قترین	یشخور، کلندر
	آینوروز	
سیروز	سیروز	
	منلك	
	زیخنه	
	رازلق	
	پتریچ	
	تیمور حصار	
	جمعهٔ بالا	
	نوره‌قوب	استارجسته، ترلیسی، چج، اورته قول، دربند، میشه
درامه	درامه	پراویشته، پرسیچان، چج
	قواله	
	صاری شعبان	
	پراویشته	

سلطان مراد خان ثانی دورنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولدقدن صکره، زمانه کوره حدودی توسیع ویا تضییق ایدیله‌رك، ایالت صورتنده اداره اولنمش، واکثریا سیروز ودرامه آیریجه اداره ایدلمش ایدی. ولایات تشکیلنده سلانیك ولایتی مناستر و دبره وایلبصان و اسکوب جهتلرینی دخی شامل بولنمش؛ ومناستر برایکی دفعه سنجاقدن ولایته و ولایتدن سنجاغه تحویل اولنه‌رق، نهایت بسبتون آیرلدیغی کبی، اسکوب دخی قوصوه ولایتنه الحاق وبعده بوولایته مرکز اتخاذ اولنه‌رق، سلانیك ولایتی خیلیدن خیلی‌یه کوچولمش؛ ومع هذا کرك وسعت اراضیجه وکرك کثرت نفوسجه ینه اك بیوك ولایات صره‌سندن چیقمامشدر.

سلانیك { سنجاغی. سلانیك ولایتنك مرکز سنجاغی اولوب، ولایتك همان نصفی قدر واسع اولدیغی حالده، بوتون قسم غربیسنی ضبط ایتمشدر. واردار واینجه قره صو حوضه‌لرینك قسم اسفللریله خالکیدیق شبه جزیره‌سنی حاوی اولوب، هرجهتجه ولایتك اك مهم اك معمور قسمیدر. شرقاً وشرق شمالی جهتندن سیروز سنجاغیله، شمالاً قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن مناستر ولایتلریله، جنوباً دخی یونانستان حدودیله وآطه‌لر دکیزیله محاطدر. ۱۰۷۶ قریه‌یی حاوی اولوب، مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ۱۳ قضا و ۱۲ ناحیه‌یه منقسمدر. [احوال سائره‌سیچون مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله]

سلانیك { کورفزی (Golfe de Salonique) آطه‌لر دکیزینك شمال غربی جهتنده بیوك بر کورفز اولوب، خالکیدیق شبه جزیره‌سیله سلانیك ولایتنك قسم غربیسی آره‌سنده قره‌نك ایچنه صوقیلوب، سلانیك لیماننه قدر واصل اولور. بو کورفزك آغزی کسندیره شبه جزیره‌سیله تسالیه ساحلی آره‌سنده خیلی کنیش اولوب، تقریباً ٤٦ کیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، شماله طوغری ایلریلدکجه، طارلاشوب، خالکیدیق شبه جزیره‌سنك (آپانومی) برونیله ساحل غربینك (آتریده) برونی آره‌سنده وسعتی ۱۹ کیلومتره‌یه تنزل ایدر. بوراده بر ایکنجی و ایچ کورفز تشکل ایدوب، بو دخی خالکیدیق شبه جزیره‌سنك قره برون نام برونیله (واردار) دالیاسی آره‌سنده ٦ کیلومتره‌یه قدر طارلاشوب، بر بوغاز تشکیل ایدر، و اورادن شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، بر اوچنجی کورفز تشکل ایدر. بو دخی قسم شمالیسنده (کوچك قره برون) ایله (غالیك) منصبی آره‌سنده بر دها طارلاشه‌رق سلانیك لیمانی حاصل ایدر. بو کورفزك بویله دفعاتله طارلاشوب، تغییر استقامت دخی ایتمسی سلانیك لیماننك صاغلاملغنی منتج اولیور. بو کورفزه واردار و اینجه قره صو ایرماقلریله بر چوق چایلر و خارجی آغزنده تسالیه‌نك سالامبریا یعنی کوستم ایرماغی دوکیلور.

سلب { باخود سلبس (Célèbes, Célébès) بحر محیط کبیرده کی آسیا جزایرندن بر بیوك جزیره اولوب، خط استوانك آلتنده، بورنئو جزیره‌سنك شرقنده، فلیپین جزایرینك جنوبنده، ملوك جزایرینك غربنده وسونده جزایرینك شمالنده واقعدر. درت جسیم شبه جزیره‌دن مرکب غریب الشکل بر جزیره اولوب، بو شبه جزیره‌لرینك بری جنوبه، بری جنوب شرقیه، بری شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، جمله‌نك اك اوزون واك طاری اولان دردنجیسی ابتدا شماله، بعده شرقه ونهایت شمال شرقیه طوغری اوزانیر. بو وجهله جزیره براوختاپود شکلنی ابراز ایده‌رك، شرق وجنوب جهتنده (قوروننالو)، (تولو) و (بونی) اسملریله اوچ بیوك کورفزی و تا مرکزنده بیوجك بر کولی واردر. ۴۵َ ۱° عرض شمالی ایله ۴۴َ ۵° عرض جنوبی و ۳۳َ ۱۱۶° ایله ۵۰َ ۱۲۲° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریباً ۱۴۰۰ کیلومتره، ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۸۱۵۵ مربع کیلومتره در. اهالیسی ایسه یالکز ۸۵۱۳۴۰ کشیدر،که بهر مربع کیلومتره‌یه ۸ کشی دوشیور. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، ایچ طرفلری طاغلق ایسه‌ده، سواحله قریب محللری آز میلانلی واوتلر وچالیلرله مستوردر. اك مرتفع طاغی قسم جنوبیسنده واقع (لامپوتبانغ) اولوب، تقریباً ۲۳۰۰ متره ارتفاعی واردر. شمال جهتنده بر یانار طاغی واردر، وکوکردی چوق اولوب، زلزله‌لری کثیر الوقوعدر. طاغلری پك صیق اورمانلرله مستور اولوب، میشه، کورکن، صندال ومرانقوزلقده وبویاجیلقده مستعمل اشجارك انواعی بولنور. باشلیجه محصولاتی پرنج، قهوه، شکر قامشی، هندستان جوزی، موز، زنجفیل، بوبر وسائر بهاراتك انواعیله بزجه اسملری بیله مجهول میوه و محصولات متنوعه‌دن عبارتدر. هواسی صاغلام اولوب، او جهتده‌کی سائر جزائرده بولنان بطاقلق و قامشلقلردن مبرادر. حیواناتی آز اولوب، بو جهتجه آسیادن زیاده آوسترالیایه بکزیور. فیل وکرکدان کبی بیوك حیوانلری وحیوانات مفترسه‌سی اولمیوب، میمونلرینك انواعی چوقدر. صیغیرالله کیك آره‌سنده بر نوع حیوانی و آوسترالیایه مخصوص بعض حیوانلری دخی واردر. نهرلرنده تمساحلر چوقدر. پاپاغانلری یشیلدر. جزیره‌ده باقیر معدنی کثرت اوزره بولنوب، اهالی اخراج وبوندن مختلف آلات واوانی اعمال ایدرلر. دمیر وچلیك معدنلری دخی بولنوب، اهالیسی قلیچ وقما اعمال ایدرلر. قلای دخی واردر. بعض طاغلرنده بلور چیقار. اصل جزیره‌نك اهالیسی بورنئوده‌کی دایاقلره مشابه دوزکون سیما و بدنلی وبیاض چهره‌لی آدملر اولوب، بونلر آلفوره، بوکی، ماقاسار وسائر اسملرله برچوق اقوامه منقسم اولدقلری کبی، ملایی قومی دخی جزیره‌نك هر طرفنه وعلی‌الخصوص سواحله انتشار ایدوب، اهالئ اصلیه‌یی دخی دین اسلامه جلب ایتمش اولمغله، دین اسلام بوجزیره اهالیسنك مذهب عمومی و مشترکیدر. بو جزیره اهالئ اصلیه‌سی بورنئونك دایاقلری کبی نیم وحشی بر حالده قالمیوب، عمومیت اوزره قبول ایلدکلری دین اسلام سایه‌سنده خیلی تمدن ایتمش، وکسب انسیت ایلمشلردر. جنوبده ساکن اولان ماقاسارلر ملاییلر کبی کمیجیلکده دخی مهارت تامه‌یه مالکدرلر؛ شمالی جهتنك اهالیسی ایسه آوجیلقده، بالیقجیلقده وسواریلکده ماهردرلر. عوام ناس یالکز بر پشتمال صاروب، اغنیا ومعتبران صنفی ایسه انتاری وجبه‌کییرلر وصاریق صارارلر. قادینلری کوزل، نازك و وظیفه شناس اولوب، ایچلرنده اوقویوب یازمق بیلنلری آزدر. ارکك چوجقلره مکتبدن چیقنجه مرانقوزلق و چلنکیرلك کبی بر صنعت و قیز چوجقلره ایپك و پاموقدن سجاده وسائره نسجنی تعلیم ایدرلر. اجنبیلر حقنده پك مکرم و مهمان‌نوازدرلر. الحاصل بو جزیره اهالیسی صرف مدنیت اسلامیه ایله تمدن ایدوب، آوروپادن بوکبی جزایر بعیده‌یه سرایت ایدن سرخوشلق وفرنکی کبی بلیات وعللدن رهایابدرلر. هرنه قدر اسماً بو جزیره فلمنککه تابع عد اولنور ایسه‌ده، یالکز جنوب جهتنده بر ایکی اسکله طوغریدن طوغری‌یه دولت مشارالیهایه تابع اولوب، آطه‌نك سائر طرفلری بر طاقم حکومات اسلامیه‌یه منقسمدر، که حاکملری فلمنك دولتنی طانیورلرسه‌ده، بوتابعیتلری یالکز امور تجاریه‌یه منحصردر. حکومات مذکوره‌نك اك معروفلری شمالی شبه جزیره‌سنك اوجنده واقع

(منادو) وجنوبی شبه جزیره‌سنك منتهاسنده بولنان (ماقاسار) حکومتلریدر. مع‌هذا فلمنکلیلر جزیره‌یی (منادو) و (ساماباوه) اسملریله ایکی دائره‌یه تقسیم ایدوب، والیلکدن زیاده قونسلوسلق وظیفه‌سنی ایفا ایدر ایکی مأمورلری واردر. سلب جزیره‌سنك اطرافنده وکورفزلری ایچنده بو آطه‌یه مربوط برطاقم جزایر صغیره بولنوب، بونلرك باشلیجه‌لری: جنوب شرقی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (بوتون)، (مونا)، (ووونی) و (قامبانا)؛ جنوبی شبه جزیره‌سنك اوجی قارشیسنده واقع (سالایر)؛ تولو کورفزینك قسم شمالیسنده بولنان (پلینغ) و (بانغای)؛ قورونتالو کورفزنده واقع (توکان)؛ وشمالی شبه جزیره‌سنك اوجی حذاسنده فلپین جزایرینه طوغری اوزانان (سانکی) و (تالائوت) جزایریله دیگر برچوق کوچك آطه‌لردر. پورتکیزلیلر ١٥٢٥ تاریخ میلادیسنده بو جزیره‌یی کشف ایدوب، ١٥٤٠ ده منادو جهتنده بر تجارتخانه تأسیس ایتدکاری کبی، متعاقباً انکلیزلرله دانیمارقه‌لیلر دخی بعض سواحلنده تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلرسه‌ده، چوق وقت طورەمامشلردر. یدنجی قرن میلادیده فلمنك شرکتی یرلی حاکملرله بعض معاهدات تجاریه‌یه کیریشوب، او تاریخلرده پورتکیزلیلر دخی آطه‌یی بسبتون ترك ایتمکلرندن، سائر او جوارده‌کی جزایر کبی بوده فلمنك مستعمراتندن عداولنمغه باشلامشدر. فناً کشف ومعاینه اولنان یرلری آز اولوب، اکثر جهتلری هنوز مجهولدر.

سلت { یاخود چلت (Celtes) [«کلت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلجه { (Selge) قرەمان جهتندن عبارت اولان پیسیدیا خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، اسپارته مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. بو چاق قریه‌سنك شمال شرقیسنده ویرانه‌لری مشهوردر.

سلچوق { سلجوقیان ملوکنك جد اعلاسی اولوب، ترك قبائلندن بر قبیله‌نك رئیسی اولدیغی حالده، اوغللری میکائیل واسرائیل ایله وقوم وقبیله‌سیله برابر دردنجی قرن هجری اوائلنده ماوراءالنهرده یرلشوب، هنوز دائرهٔ اسلامه کیرمه‌مش متجاور اقوامنه قارشی ایتدیکی غزواتدن بیوك بر ثروت واقتدار قزانمش؛ وبشنجی قرن هجری اوائلنده سلطان محمود غزنوینك مساعده‌سیله، جیحونی کچوب، خراسانده نسا وابیورد جهتلرنده ساکن اولمشلردی. مشهور افراسیابك نسلندن اولدیغی ادعا اولنیور.

سلچوقیان { (یاخود سلجوقیلر و سلاجقه) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان سلجوقك اولادی اولوب، خراسان و ماوراء النهر وخوارزم جهتلرنده کسب قوت ومکنت ایتمکله، غزنویلره دخی غلبه چالوب، بیوك بر دولت تأسیس ایتمشلر؛ وبعده بو سلاله‌نك بر شعبه‌سی‌ده رومده وکرمانده آیریجه بر دولت تأسیس ایتمکله، سلجوقیان اوچ دولته منقسم اولمشلردر، که زیرده آیری آیری بیان اولنیور:

سلچوقیان ایران { سلجوقیلر دولتنك اك بیوکی واك اول تأسس ایدنی اولوب، آنف‌البیان سلجوقك torunی ومیکائیل بن سلجوقك بیوك اوغلی طغرل بك طرفندن تأسیس اولنمشدر. شویله که: سلجوقك اوغللرندن اسرائیل سلطان محمود طرفندن مغلوباً یدی سنه حبس‌ده وفات ایتمش، ومیکائیل بن سلجوق دخی هنوز مشرك بولنان اقوام متجاوره ایله محارباتك برنده شهید اولمش اولمسیله، مومی‌الیه طغرل بن میکائیل قوم وقبیله‌سنك رئیسی قالوب، مکنت واقتدار ودرایتی حسبیله، خراسان اهالیسی کندیسنه رام اولمش؛ وسلطان مسعود بن محمود غزنوی بونك نفوذندن اندیشناك اولوب، اوزرینه عسکر سوق ایتدکده مغلوب اولمغله، طغرل بك بو غالبیتدن بالاستفاده، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و بالذات اوزرینه کلن سلطان مسعودی دامغانده مغلوب ایتمکله، بر قات دها اقتداری آرتوب، عراق عجمی دخی ضبطله، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایده‌رك، متعاقباً آذربیجان، کردستان، خوزستان و فارس خطه‌لرینی دخی استیلا ایله، همان بتون ایرانه حکمفرما اولمشدی. وفاتنده متوفی برادری چغری بکك اوغلی آلب آرسلان خلفی اولوب، سلطنت بونك نسلنده قالمشدر. کرك مشارالیه آلب آرسلان وکرك اوغلی ملکشاه و اونك اوغللری محمد و سنجر شام و روم وبلاد قافقاس وهند وچین جهتلرندن توسیع ممالك ایده‌رك، دولتلرینی بیوتمش؛ وبعده

فارس و خوزستان جهتلرنده اتابکیان و سائر دیگر بعض کوچک حکومتلر ظهور ایتمکله، ایران سلجوقیلرینک کسب و اقتداری کیتدکجه آزالوب، نهایت خوارزمشاهیلرک خراسان جهتنده کسب نفوذ وقوت ایتمکله، ایران سلاجقه‌سینک اون دردنجیسی اولان طغرل خوارزمشاهاندن سلطان تکشک النده مغلوباً وفات ایدنجه، ٥٩٠ تاریخنده سلجوقیان ایران سلاله‌سی منقطع وحکومتلری نهایت بولمشدر. بو وجهله سلجوقیان ایران ١٤ کشی اولوب، جمعاً ١٦١ سنه حکومت سورمشلردر. بونلره سلجوقیان عراق دخی دیرلر. بجلرنده ملکشاه ومحمد وسنجر کبی محب علم ومعروف وحامیء علما حکمدارلر بولنمغله، زمانلرنده ممالک اسلامیه‌ده خیلی اعمارات وترقیات وقوع بولمش، وعلوم ومعارف ترقی ایدوب، نیجه علما وادبا یتیشمشدر. بغدادده‌کی مشهور (مدرسهٔ نظامیه) صاحبی نظام الملک بونلردن ملکشاهک وزیری ایدی. آلب آرسلان وملکشاه وسائرلری قسطنطنیه روم ایمپراطورلریله دخی دفعاتله محاربه ایدوب، شانلی غالبیتلره نائل اولمشلردی. سلجوقیان ایران حکمدارلرینک اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

١	طغرل بک بن میکائیل بن سلجوق	٤٢٩
٢	آلب آرسلان بن چغری بک بن میکائیل	٤٥٥
٣	ملکشاه بن آلب آرسلان	٤٦٥
٤	برکیارق بن ملکشاه	٤٨٥
٥	محمد بن ملکشاه	٤٩٨
٦	سنجر بن ملکشاه	٥١١
٧	محمود بن محمد بن ملکشاه	٥١١
٨	طغرل ثانی بن محمد	٥٢٥
٩	مسعود بن محمد	٥٢٩
١٠	ملکشاه ثانی بن محمود	٥٤٧
١١	محمد ثانی بن محمود	٥٤٧
١٢	سلیمان شاه بن محمد اول	٥٥٥
١٣	آرسلان بن طغرل ثانی	٥٥٦
١٤	طغرل ثالث بن آرسلان	٥٧١ الی ٥٩٠

اشبو جدولده کورلدیکی اوزره، سنجر ٥١١ده خراسانده تخته اوتوروب، ٤٠ سنه حکومت سوردیکی حالده، بر طرفدن عراقده بومدت ظرفنده برادری وسلفی محمد بن ملکشاهک اولادندن محمود و طغرل ومسعود ومحمودک اوغللری ملکشاه ومحمد حکومت سورمشلر وبونلر هر نه قدر آیریجه حکمدارلق ایتمشلر ایسه‌ده، سلطان سنجره تابع بولنمشلردر.

سنجرک وفاتندن صکره سلجوقیلرک النده یالکز عراقین قالمش ایدی.

سلجوقیان روم

{ سلجوقیان ایران دولتنک مؤسسی طغرل بکک

عم زاده‌سی وقطلمش بن اسرائیل بن سلجوقک اوغلی سلیمان طرفندن تأسیس ایدلمش بر حکومت اولوب، مشارالیهک نسلندن ١٥ حکمدار کلمش؛ و ٤٧٧دن ٧٠٠ تاریخنه‌دک ٢٢٣ سنه حکم سورمشدر. مشارالیه سلیمان بن قطلمش سلجوقیان ایراندن ملکشاه بن آلب آرسلان طرفندن روم (یعنی آناطولی جهتی) والیلکنه نصب اولنوب، او صره‌ده سوریه جهتنه مسلط اولمش اولان اهل صلیبه قارشی محاربه ایده‌رک، آنطاکیه‌یی فتح، وحلب دخی حاکمی بولنان مسلمدن ضبط ایتدکدن صکره، دمشق حاکمی بولنان (تتش) بن آلب آرسلانله محاربه ایدوب، ٤٩٩ده ارتحال ایتمشیدی. اوغلی داود فرمان ملکشاهله والیء روم اولوب، قونیه‌یی قسطنطینیه روملرندن ضبط وپایتخت اتخاذ ایده‌رک، تأسیس حکومت ایتمش؛ ووفاتنده برادری قلج آرسلان وارثی اولوب، سلطنت بونک نسلنده قالمشدر. سلاجقهٔ روم روم ایمپراطورلریله متمادیاً جنک وجدال ایده‌رک، آناطولیده ممالک اسلامیه‌نک توسیعنه خدمت ایتمش؛ وقطعهٔ مذکوره‌نک شرق جهتلرنده بولنان بعض کوچک حکومات اسلامیه‌یی دخی استیصال ایلمشلردر. آناطولینک ترک اهالی ایله اسکانله ترکلشمسی‌ده بونلرک زماننده حاصل اولمغه باشلامشدر. مغوللرک خروجندن صکره ایلخانیان دولتی رومه دخی مستولی اولوب، سلجوقیان روم بونلره مطاوعت ایتمک سایه‌سنده موقعلرینی محافظه ایده بیلمشلرسه‌ده، اون برنجیلری اولان غیاث الدین کیخسرودن صکره کانلرملوک ایلخانیانک فرمانیله عزل ونصب اولنورلردی. نهایت اون بشنجیلری اولان (علاء الدین کیقباد) غازان خانک اطاعتندن چیقمغله، جانب غازان خاندن کوندریلن عسکر طرفندن مغلوب، ومحبوس اولوب، دولت سلجوقیه امراسنک هر بری بر طرفده اداره‌ء خودسرانه‌یه قالقشمش ایسه‌ده، سلطان عثمان خان غازی جمله‌سنه غلبه چالوب، دولت عثمانیه‌نک تأسیسنه موفق اولمشدر. سلجوقیان روم حکمدارلرینک اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر:

١	سلیمان بن قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق	٤٧٧
٢	داود بن سلیمان	٤٧٩
٣	قلیج آرسلان بن سلیمان	٥٠٠
٤	مسعود شاه بن قلیج آرسلان	٥٣٩
٥	عزالدین قلیج آرسلان ثانی بن مسعود	٥٥٨
٦	غیاث الدین کیخسرو بن عزالدین	٥٧٨
٧	رکن الدین سلیمان ثانی بن عزالدین	٥٨٠
	غیاث الدین کیخسرو ثانیاً	٦٠٣
٨	عزالدین قلیج آرسلان ثالث	٦٠٣
٩	عزالدین کیکاوس بن کیخسرو	٦٠٩
١٠	علاء الدین کیقباد بن کیخسرو	٦١٠
١١	غیاث الدین کیخسرو ثانی بن کیقباد	٦٣٦
١٢	رکن الدین سلیمان ثالث بن کیخسرو ثانی	٦٤٤
١٣	غیاث الدین کیخسرو ثالث بن سلیمان ثالث	٦٦٤
١٤	غیاث الدین مسعود ثانی بن کیکاوس بن کیخسرو ثانی	٦٨٢
١٥	علاء الدین کیقباد ثانی بن فرامرز بن کیکاوس	٦٩٧ الی ٦٩٩

سلجوقیان کرمان

{ بو حکومت سلجوقیان ایرانك ایکنجیسی اولان آلب آرسلانك برادری (قاورد بن چغری بك بن میکائیل بن سلجوق) طرفندن تأسیس اولنوب، مومی الیه ٤٣٣ تاریخنده عمی طغرل بك طرفندن طبس وکرمان جهتی مالکانه ویرلمش؛ وبرادری آلب آرسلانك وفاتنده ادعای وراثت ایدوب، ملکشاهله محاربه ایتدکده مغلوباً وفات ایتمکله، اوغلی سلطان شاه فرمان ملکشاهله حاکم کرمان اولمشدر؛ و سلجوقیان کرمان بروجه زیر ١١ حکمدار اولوب، ٥٨٣ تاریخنه‌دك ١٥٠ سنه حکم سورمشلردر:

١	قاورد بن چغری بن میکائیل بن سلجوق	٦٣٣
٢	سلطانشاه بن قاورد	٤٦٥
٣	تورانشاه بن قاورد	٤٧٦
٤	ایرانشاه بن تورانشاه	٤٨٩
٥	آرسلانشاه بن کرمانشاه بن قاورد	٤٩٤
٦	محمد شاه بن آرسلانشاه	٥٣٦
٧	طغرلشاه بن محمد شاه	٥٥٠
٨	بهرامشاه بن طغرلشاه	٥٦٢
٩	آرسلانشاه ثانی بن طغرلشاه	٥٦٢
١٠	تورانشاه ثانی بن طغرلشاه	٥٦٢
١١	محمد شاه ثانی بن بهرامشاه	٥٧٠

بونلردن طغرل شاه اوغللری بهرامشاه وآرسلان شاه وآرسلان شاه ثانی وتورانشاه ثانی پدرلرینك وفاتنده، بینلرنده منازعه باشلامغله، بو منازعه سکز سنه دوام ایده‌رك، ملك کرمان بو منازعاتدن خراب اولدقدن صکره، بر بر اوچی‌ده تلف اولوب، بونلردن بهرامشاهك اوغلی محمد شاه ثانی‌دخی بعض اقرباسیله منازعاتده بولنه‌رق، نهایت سلجوقیان عراقك امدادیله تقرر ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن غزان قومندن ملك دینار کرمانی ضبط ایده‌رك، سلجوقیان کرمان دولتنه ختام ویرمشدر.

سلچوقیان طوائف

{ آنفاً بیان اولنان اوچ دولت سلجوقیه‌دن بشقه سلجوق سلاله‌سندن سلاجقهٔ ایران فرمانیله بعض ایالتلره تعیین اولنه‌رق مرور زمانله اکتساب قوت ایتمش و بعض کوچك یرلرده آز چوق وقت حکم سورمش بعض‌شعبه‌لر دخی واردر، که بونلرك الك معروفلری ٤٧١ تاریخندن ٥١١ تاریخنه‌دك ٤٠ سنه حلبده حکم سورنلریدر.

سلحدار

{ [«حمزه پاشا، محمد پاشا، مصطفی پاشا وابو بکر پاشا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سلحین

{ یمنده جسیم ومتین بر قلعه اولوب، ملوك تبابعه زماندن قالمه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سلدوز

{ [«چوبان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلستره

{ (Silistrie) بلغارستان امارتی داخلنده طونه ساحلنده صوفیه‌نك ٣٠٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وبکرشك ١٠١ کیلومتره شرق جنوبیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، نصفی مسلم اولمق اوزره، ١٠٦٥٥ اهالیسی، ٩ جامعی، بر ساعت قله‌سی، خیلی ایشلك تجارتی، عبا وشیاق وسائره دستکاهلری، دباغخانه‌لری، طونه‌ده صیدماهیسی واطرافنده باغلریله اشجار مثمره‌سی واردر. وقتیله استحکاماتیله مشهور اولوب، عثمانلی عسکری دفعاتله بوراده روسلره قارشی مقاومتده بر متانت فوق‌العاده کوسترمشلردر. موخراً استحکاماتی هدم اولنمش، واکثر اهالئ مسلمه‌سی هجرت ایتمکله، اهمیتی قالمامشدر. پك اسکی برقصبه اولوب، رومالیلر زماننده (دوروستروم) اسمیله معروف ایدی. بیزانتنلر زماننده (دوروستولوس) تسمیه اولنوب، قرون وسطی بلغارلری بو اسمی (دریستریا) یاخود (درستر)ه وعثمانلیلر (سلستره)یه تحویل ایتمشلردر. — سلستره سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠١٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٧٦٣٧ کشیدر.

سلستن { (Celestin) بو اسمله بش پاپا كلمشدر: برنجیسی ۴۲۲ دن ۴۳۲ تاریخنه‌ دك پاپالق ایدوب، نسطوری مذهبنی رد ایچون ایاتلوغده بر مجلس روحانی عقد ایتمش؛ وسن امبرواز (عم) ك كلیساده ترنمی اصول اتخاذ ایلمش ایدی. قتولیكلر عندنده اعزه‌دن معدود اولوب، نیسانك ۶ سنده یورطیسی اجرا اولنور. — ایكنجیسی ۱۱۴۳ ده پاپا اولوب، رومادە برشه‌لی آرنود طرفندن اخلال ایدلمش اولان اسایشی اعاده، ویرسنه صكره وفات ایتمشدر. — اوچنجیسی ۱۱۹۱ ده، ۸۵ یاشنده اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب، یدی سنه پاپالق ایتمش؛ وخرستیانلری اهل صلیب محاربه‌تنه تشویق ایلمشدر. كندیسنه ویركی ویرمك شرطیله سیجلیه‌یی هنرینك اوغلی فردریقه ویرمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری دردنجی هنری ایله ایمپراطوریچه قونستانسه‌یی تقدیس ایتدكدن صكره، اهل صلیب محاربه‌سندن عودتنده ریشاری محبوس طوتدیغیچون، كلیسادن طرد ایلمش ایدی. — دردنجیسی ۱۲۴۱ ده انتخاب اولنوب، یالكز ۱۸ كون پاپالق ایتدكدن صكره وفات ایتمشدر. — بشنجیسی ۱۲۹۴ ده، ۷۹ یاشنده اولدیغی حالده، انتخاب اولنوب، كندیسی ریاضتله یاشار تارك دنیا بر راهب اولمغله، پاپالق امورینی اداره ایده‌میه‌جكنی آكلایه‌رق، بش آی صكره استعفا ایتمش؛ وایكی سنه صكره وفات ایتمشدر. بو دخی اعزه‌دن عد اولنه‌رق، مایسك ۱۹ نده یورطیسی اجرا اولنور. — ۱۱۲۴ تاریخ میلادیسنده كروه مخالفین طرفندن بو اسمله بری انتخاب اولنوب، یالكز ۲۴ ساعت پاپالق ایتمشدر.

سلط { سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده دمشقك ۱۷۵ كیلومتره جنوبنده و نابلسك ۵۰ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق شریعه یعنی اردن نهرینك شرق جهتنده وبونهره دوكیلن بر چایك وادیسی داخلنده قضا مركزی برقصبه اولوب، یالكز ۵۰۰ ی خرستیان و قصوری مسلم اولمق اوزره، ۶۰۰۰ اهالیسی، الیوم قیشله اتخاذ اولنان قدیم بر قلعه‌سی، قربنده بعض هیكللری حاوی برمغاره‌سی، اوستنده ۱۰۵۰ متره ارتفاعی واطرافه نظارت كامله‌سی اولان (جبل یوشع) اسمیله بر طاغی واطرافنده نار وزیتون وانجیر آغاجلرینی حاوی كوزل باغچه‌لری وار در. — سلط قضاسی بلقا خطه‌سنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، غایتله منبت ومحصولدار اراضیسی اولمق مناسبتیله، وقتیله ۳۰۰ قریه وبش آلتی قصبه‌یی حاوی ایدی. بو قصبه‌لرك خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بنی اسرائیل ورومالیلر زمانلرندن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌یی حاویدر. شمدیكی حالده ایسه جزء ناحیه‌سیله برابر یالكز ۱۹ قریه‌یی حاوی اولوب، اكثر اهالیسی عربان عشایرندن خیمه نشین آدملر اولدیغی حالده، ینه حاصل اولان بغدای وآرپه وسائر محصولاتی مملكتی اداره ایتدكدن صكره، خیلی مقداریده اخراج اولنور. مقدما مركزی نابلس قصبه‌سی اولان بلقا سنجاغنه تابع ایكن، اخیراً نابلسدن وبیروت ولایتندن بالتفریق، سوریه ولایتنه تابع حوران سنجاغنه الحاق اولنمشدر.

سلطان الدوله { (ابو شجاع) آل بویه حكمدارلرینك اون ایكنجیسی اولوب، بهاء الدوله بن عضد الدوله‌نك اوغلیدر. ۴۰۴ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده، ۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، شیرازده تخت سلطنته جلوس ایدوب برادری شرف الدوله‌یی كرمان و جلال الدوله‌یی عراق عرب حاكملكنه نصب ایتمشدی. شرف الدوله دفعاتله اطاعتندن چیقوب، برنجیسنده كرمانك برقسمی كندیسنك اولمق، وایكنجیسنده بغداد امیر الامرالغنه نصب اولنمق اوزره مصالحه ایتمشلردی. نهایت ۴۱۰ تاریخنده شرف الدوله وفات ایدوب، دیكر برادری جلال الدوله بغدادده امیر الامرا اولمشدی. ۴۱۶ تاریخنده سلطان الدوله، ۲۲ یاشنده اولدیغی حالده، وفات ایدوب، اوغلی ابو كالیجار مرزمان خلفی اولمشدر.

سلطان اوكی { اسكیشهر وبیله‌جك جهتلرندن عبارت اسكی بر سنجاغه ویریلن اسمدر. دولت علیهٔ عثمانیه‌نك بشیكی حكمنده اولان بو بر علاء الدین سلجوقی طرفندن (سلطان اوكی) نامیله سنجاق صورتنه افراغ اولنه‌رق، ارطغرل غازی حضرتلرینه مالكانه ویرلمشیدی. خیلی وقت بو نامی محافظه ایتمشدر.

سلطان حصاری { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده وقضانك شمال غربی جهتنده ناحیه مركزی بر قریه اولوب، ۶۰۰ اهالیسی واردر. — سلطان حصار ناحیه‌سی ۱۳

قریه‌دن مرکب اولوب، ٤٩٠٨ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولداردر.

سلطان زاده { (محمد پاشا) [«محمد پاشا (سلطان زاده)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلطانشاه { کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه نك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان قاورد بن جغری بکك اوغلی وخلفیدر. ٤٦٥ تاریخنده، پدری ارتحال ایتدکده، ملکشاهك فرمانیله ملك کرمان صاحب ترجمه‌یه توجیه اولنه‌رق، ١٢ سنه اجرای حکومت ایتدکدن صکره ٤٧٦ تاریخنده وفات ایتمکله، برادری تورانشاه خلفی اولمشدر.

سلطانشاه { شام وحلبده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك دردنجی وصوك حکمداری اولوب، رضوانك اوغلیدر. ٥٠٧ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده لؤلؤ خادم صاحب ترجمه‌نك برادری آلب ارسلانی وبعده کندیسنی اقعاد ایده‌رك، اتابکلك عنوانیله ادارهٔ اموری النه آلمش؛ واو صره‌ده اهل صلیب حلب وشامی ضبطه ایتمکله، حلبلیلر ایلغازی بن ارتقی جلب ایتمشلردی. سلطانشاه لؤلؤ خادمك وصایتیله برآز مدت حکم سوردکدن صکره، ٥١٢ تاریخنده حکومتی نهایت بولمشدر.

سلطانشاه { خوارزمشاهان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، ایل آرسلانك ایکنجی اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ٥٥٨ تاریخنده، صغیرالسن اولدیغی حالده، والده‌سی ترکان خاتونك وصایتیله، تخته جلوس ایتمش، ٥٦٨ ده سلطانشاه خراسانه کیدوب، ٢٠ سنه بعض محللرده حکم سوردکدن صکره ٥٨٩ ده وفات ایتمشدر.

سلطان طاغی { آناطولیده بر طاغدر، که خداوندکار ولایتنده قره حصار قربندن باشلایه‌رق، جنوب شرقیه طوغری امتداداله، قونیه ولایتنه داخل اولوب، قونیه شهری قربنه قدر واصل اولور.

سلطان ولد { (احمد بهاء الدین) مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك اوغلی اولوب، حضرت مشارالیهك خلفی اولان حسام الدین حضرتلرینه خلف اولمش؛ و٧١٢ تاریخنده ٨٩ یاشنده ارتحال ایتمشدر. قونیه‌ده پدر بزرکوارینك یاننده مدفوندر. کبار صوفیوندن اولوب، پدر عالیلرینك «مثنوی» سی طرزنده برمنظومه‌سی، مرتب دیوانی وپدر وبیوك پدرینك احوالنی مبین «ولدنامه» عنوانیله بر تألیفی واردر. حضرت مولانا جانبندن شمس تبریزی‌یی کتیرمکه کوندریلوب، شامدن قونیه‌یه قدر مشار الیهك رکابندن آیرلمامشدی.

سلطانیه { ایرانده آذربیجانك شرق جنوبی جهتنده وقزوینك ١٠٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی برشهر اولوب، ٥٠٧ تاریخنده ملوك ایلخانیه‌دن بعد الاهتدا خدابنده تسمیه اولنان الجایتو خان طرفندن تأسیس وتزیین وپایتخت اتخاذ اولنمشدی. حکمدار مشار الیه ایله اوغلی سلطان ابو سعید بو شهرده مدفون اولوب، مکمل و مصنع تربه‌لری وار ایدی. بو شهر چوق وقت بقا بوله‌میوب، تیمورلنك طرفندن تخریب اولنمشدر. ویرانه‌لری باقیدر.

سلطانیه { [«قلعهٔ سلطانیه» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

سلطیس { مصرده اسکی بر قصبه اولوب، بونك اهالیسی مصر واسکندریه فتحنده عمرو بن العاصه معاونت ایتمش اولدقلری حالده، کندیلری بین الاسرا مدینه‌یه کوندرلمش ایسه‌ده، حضرت عمر فاروق (رضه) جانبندن معززاً مملکتلرینه اعاده بیوریله‌رق، صحابهٔ کرامله مناسبات صهریه‌ده بولنمشلر؛ وکندیلرندن بعض مشاهیر یتیشمشدر.

سلع { مدینهٔ منوره قربنده بر طاغ اولوب، شعراء عرب آثارنده مذکوردر. — قدس قربنده (وادی موسی) ده دخی بو اسمله بر قلعه وار ایدی.

سلغر { فارسده حکومت سورن اتابکان سلاله‌سندن اوج ذاتك اسمی اولوب، بونلرك هیچ بری حکومت سورمه‌مشدر. برنجیسی حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك جدی اولوب، بونك اسمنه نسبتله دولت مذکوره‌یه (دولت سلغریه) و (سلغریان) دخی دیرلر. — ایکنجیسی اتابکان فارسك بشنجیسی اولان سعد بن زنکینك اوغلی وابو بکرك برادری اولوب،

كنديسى سلطنته نائل اولمامش ايسه‌ده، اوغلى (محمد شاه) ملوك مذكوره‌نك طقوزنجيسى اولوب، محمد بن سعد بن ابى بكردن صكره ٦٦١ تاريخنده ٨ اى حكومت سورمش، ومشهوره تركان خاتونله ايتديكى محاربه‌ده ترك حيات ايلمشدر. — اوچنجيسى ملوك مذكوره‌نك آلتنجيسى اولان ابو بكر بن سِعدك اوغلى اولوب، كنديسى حكومت سورمه‌مش؛ و اوغلى سلجوقشاه ملوك مذكوره‌نك اونجيسى اولوب، آنف الذكر محمد شاه بن سلغردن صكره ٦٦١ ده بش آى حكومت سورمش؛ و تركان خاتونى قتل ايتدكدن صكره، مغوللره مغلوب اولوب، كازرونه قاچمش، واوراده ارتحال ايتمشدر.

سلغوس { ثغورده طرسوسك اوته‌سنده (يعنى بريسنده) برقصبه اولوب، مأمون خليفه طرفندن فتح ايدلمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور. سلغكه اولسه كركدر.

سلغه { ياخود سالاغه (Salaga, Selga) افريقاى، غربينك كينه مملكتنده و (وولته) نهرينك صول كنارده تجارتكاه بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى وبيوك بازارى واردر.

سلفقوس { (Séleucus) بيوك اسكندرك وفاتندن صكره، بو جهانكيرك ممالك واسعه‌سنه وارث اولان طوائف ملوكدن سلفقيلر سلاله‌سنده بو اسمله ٦ حكمدار كلمشدر:

برنجيسى دولت مذكوره‌نك بانيسى. ميلاددن ٣٥٤ سنه اول طوغمشيدى. بوجهانكيرك حياتنده مديه وبابلونيه يعنى آذربيجان وعراق جهتلرينك واليسى وسوارى عسكرينك قوماندانى اولوب، اسكندرك وفاتندن صكره (پرديقاس). قارشى آنتيغون ايله برلشمش؛ وغالبيتدن صكره (بابيلونيه) يعنى عراق خطه‌سنى قزانمشيدى. آنجق اسكندرك بتون ممالكنى كنديسى ضبط ايتمك آرزوسنده بولنان مذكور آنتيغون طرفندن قبل الميلاد ٣١٥ تاريخنده طرد وتعقيب اولنه‌رق، مصرده حكومت سورن باطلميوسه التجا ايتمش؛ وبونكله آنتيغون، قارشى بركله‌رك، ٣١٢ ده واقع (غزه) غالبيتندن صكره، مظفرانه بابله كيرمش؛ ومتعاقباً آثوريه ومديه وآذربيجان ايله فارس، خراسان وسند نهرينه قدر اولان آسياى وسطى طرفلرينى ضبط، وجزيره، شام، فريجيايى ممالكنه ضم ايله بيوك بر دولت تشكيل ايتمش؛ وآنتيغونك اوغلى (دمتريوس پوليوركيت) ايله برلشوب وبونك قيزينى تزوج ايده‌رك، اسكى متفقلرى اولان بطلميوس وليسيماقه اعلان حرب ايلمش ايسه‌ده، قائن پدرى مومى اليه دمتريوس ممالكنك برقسمنى ادعا ايتديكندن، ابتدا بونكله محاربه ايدوب، كنديسنى مغلوب ايتدكدن صكره، ماكدونيه وتراكيه حكمدارى مرقوم ليسيماقله محاربه ايده‌رك، قبل الميلاد ٢٨٢ ده بونى دخى مغلوب ايتمش؛ وحكمدارلغنى اعلان ايتمشيدى. يدى آى صكره مصر حكمدارلغنده تأسس ايتمك اوزره معاونتنى استحصال ايده‌مين (كراونوس) يعنى «يلديرم» لقبيله ملقب بطلميوس طرفندن ٢٨١ ده افنا ايدلمشدر.

— ايكنجيسى (قاليذيقوس) يعنى «مظفر» لقبيله ملقب اولوب، قبل الميلاد ٢٢٥ دن ٢٤٧ تاريخنه‌دك ٢٢ سنه حكومت سورمش؛ وزماننده ممالكنك بر قسمى اوچنجى بطلميوس طرفندن ضبط اولنديغى كبى، خراسان جهتنده ظهور ايدن اشكانيان دولتى دخى كوندن كونه توسيع ممالك ايتمكده، وآنطيوخس هيراقس آناطوليده، اومن برغمه‌ده، تئودوس دخى بلخده اعلان حكومت ايله توسيع دائره ايلمكده ايدى. صاحب مغلوب، ونهايت اشكانيانله ايتديكى محاربه‌ده اسير دوشه‌رك، وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى ايكنجينك اوغلى اولوب، (كراونوس) يعنى «يلديرم» لقبيله ملقب ايدى. ٢٢٥ دن ٢٢٢ يه قدر اوچ سنه حكومت سورمش؛ وهيچ بر ايشه موفق اوله‌ميوب، آناطوليده بعض عاصيلره قارشى كيتمكده ايكن، وفات ايتمشدر.

— دردنجيسى (فيلوپاتور) يعنى «محب پدر» لقبيله ملقب اولوب، بيوك آنطيوخسك اوغليدر. قبل الميلاد ١٨٦ دن ١٧٤ سنه‌سنه قدر ١٢ سنه حكومت سوروب، برغمه حكمدارى (اومن). قارشى (پونت) يعنى طربزون جهتى حكمدارى (فارناس) ى مدافعه ايتمك ايستمش ايسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ ويهوديلره جور واذا ايتمشدر.

— بشنجيسى ايكنجى دمتريوس نيقاتورك وقليوپاتره‌نك اوغلى اولوب، قبل الميلاد ١٢٤ تاريخنده پدرينه خلف اولمشدر.

— آلتنجیسی (ایپفان) یعنی «پارلاق» لقبیله ملقب اولوب، آنف الذکر آنطیوخس غرپیوسك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده قبل المیلاد ۹۷ تاریخنده یالکز آنطاکیه وجوارنده حکومت سورمکه باشلایوب، دمشقده عمیجه‌سی انطیوخس کیزیق حکم فرما اولدیغی حالده، متعاقباً بونك الکاسنی دخی ضبط ایتمشدر.

سلفقیان { یاخود سلفکیان (Séleucides) بیوك اسکندرك وفاتندن صکره ممالکنی وارث اولان طوائف ملوکدن بر سلاله اولوب، مؤسسی بولنان اسکندر سردارلرندن سلفقوسك اسمنه نسبتله یاد اولنور. بو سلاله قبل المیلاد ۳۱۱ تاریخنده تأسس ایدوب، ٦٤ تاریخنه‌دك ۲٤۷ سنه ایران وسوریه جهتلرنده وبر آره‌لق آناطولی و ماکدونیه و تراکیه‌ده دخی حکم سوره‌رك، ملك اسکندر اوزرینه تشکل ایدن دولك اك بیوکی ایدی. آنجق اکثر زمانلری بینلرنده وسائر طوائف ملوك ایله نزاع ومحاربه ایتمکله کچمشدر. نهایت اشکانیانك کسب قوت ایتمسی و رومالیلرك سوریه‌یه توسیع فتوحات ایلملری سائر دول ایله برابر سلفقیلرك دخی اندراسنی موجب اولمشدر. مرکزی انطاکیه ایله همجوار ایدی. سلفقیلرك زمان حکومتلری اوچ دوره منقسم اولوب، کرك سلفقوسك نسلندن وکرك خارجدن بر وجه زیر ۱۹ حکمدار حکم سورمشدر:

(۱ وراثت منتظمه دوری)

	قبل المیلاد
برنجی سلفقوس نیقاتور	۳۱۱
برنجی آنطیوخس سوتیر	۲۷۹
ایکنجی آنطیوخس تئوس	۲٦۰
ایکنجی سلفقوس قالینیقوس	۲٤۷
اوچنجی سلفقوس کراونوس	۲۲۲
دردنجی سلفقوس فیلوپاتور	۱۸٦
هلیودور (زوربا)	۱۷٤
دردنجی آنطیوخس ایپفان	۱۷٤
بشنجی آنطیوخس اوپاتور	۱٦٤ الی ۱٦۲

(۲ نجی دوری)

برنجی دمتریوس سوتیر	۱٦۲ الی ۱٤۹
برنجی آلکساندر بالا	۱۵۰ « ۱٤٤
ایکنجی دمتریوس نیقاتور	۱٤۹ « ۱٤۳
و	۱٤۰ « ۱۳۹
و	۱۳۰ « ۱۲۵
آلتنجی آنطیوخس تئوس	۱٤۳ « ۱٤۰
تیفون (یاخود دیودوت)	۱٤۰ « ۱۳۳
یدنجی آنطیوخس سیدنیس	۱۳۹ « ۱۳۰
ایکنجی آلکساندر زبینا	۱۲۵ « ۱۲۱
بشنجی سلفقوس	۱۲٤ « ۱۲۳

(۳ نجی دوری)

(برنجی شعبه)

سکزنجی آنطیوخس غرپپوس	۱۲۳ الی ۹۷
آلتنجی سلفقوس	۹۷ « ۹۳
فلیب (واوج برادری)	۹۳ « ۸۰
اون برنجی آنطیوخس	۹۳ « ۹۰
اوچنجی دمتریوس	۸۷ « ۸۵
اون ایکنجی آنطیوخس باقخوس	۸۳

(ایکنجی شعبه)

طقوزنجی آنطیوخس کیزیقوس	۱۱٤
اوننجی «زاهد» آنطیوخس	۹٤
اوننجی آنطیوخسك زوجه‌سی سلنه	۸۰
تیغران	۸۳ الی ٦۹
اوننجی آنطیوخسك اوغلی اون اوچنجی آنطیوخس	٦۹ « ٦٤

سلفقیده { یاخود سلفکیده (Séleucide) سلفقیان زماننده سوریه سواحلنك قسم شمالیسنه یعنی عاصی نهری مصبندن یمورطه‌لق لیماننه قدر اولان خطه‌یه ویریلن اسمدر.

سلفقیه { یاخود سلوقیه (Séleucie) ازمنهٔ قدیمه‌ده بو اسمله سلفقیانه منسوب درت شهر وار ایدی: برنجیسی واك بیوکی عراقده ودجله‌نك ساحل غربیسنده واقع اولوب، سلفقیان دولتنك مؤسسی اولان سلفقوس نیقاتور طرفندن میلاددن ۳۰۷ سنه اول بنا، وپایتخت اتخاذ اولنمش ایدی. قبل المیلاد ۱٤۰ تاریخنده اشکانیانك الینه کچوب، بونلر دجله‌نك اوبر یاقه‌سنده (کتسیفون) یعنی مدائن شهرینی تأسیس ایتمکله، سلفقیه خرابه یوز طوتمش ایدی. کرك بونك وکرك مدائنك الیوم خرابه‌لری مشهوددر. سلفقیلر ۱٤ تاریخندن صکره انطاکیه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمشلردی.

— ایکنجیسی (سلفقیه پیریه) اسمیله معروف اولوب، آنطاکیه قربنده وعاصی نهرینك منصبنده یعنی الیوم (سویدیه) قصبه‌سنك بولندیغی یرده ایدی. یاقوت حموی بوندن بحث ایتدیکی صره‌ده «سیوف سلوقیه» و «کلاب سلوقیه» دیه مشهور اولان قلیج وکوپکلرك بو شهره منسوب اولمسی احتمالنی درمیان ایدیور.

— اوچنجیسی کیلیکیا یعنی ایچ ایل خطه‌سنده بولنمغله (سلفقیه کیلیکیه) و یا (سلفقیه تراخیا) اسمیله معروف ایدی. الیوم (سلفکه) دینلن قصبه‌در.

— دردنجیسی تاوروس (یعنی بوغا وغلطی بلغار) طاغی اتکنده وقره‌مان ایلنده بولنمغله (سلفقیه آدتاوروم) اسمیله تفریق اولنوردی.

سلفکه } آطنه ولایتنده ایچ ایل سنجاغنک مرکزی برقصبه اولوب، کوک صو نهرینک صاغ کنارنده وبو نهرک منصبندن ١٦ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق، طرسوسک ٩٨ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بر طاغک اتکنده ودکیزه قدر ممتد براووه کنارنده واقع اولوب، شمدیکی حالده آنجق ٢٥٠٠ اهالی‌یی حاوی عادی وکوچك برقصبه اولدیغی حالده، اطراف وجوارنده اسکی سلفقیه شهرینک جسیم ومحیرالعقول خرابه‌لری وبونلرك ایچنده برچوق مرمر ستونلر، خراب برطاقم معبدلر، تیاترولر، طاق ظفرلر، مزارلر، رنکارنك مرمر دوشمه‌لری وکسمه طاشدن معمول ٣٠ آرشون عرض وعمقنده و ٦٠ ارشون طولنده مصنع برصهریج ایله بوندن صویی تقسیم ایدر برطاقم صو یوللری کوریلیور. قصبه‌نك اوسته‌نده‌کی تپه‌ده بیوك و خراب برقلعه وقصبه‌نك آلتنده کوك صوینك اوزرنده جسیم برکوپری دخی واردر. اسکله‌سی جنوب جهتنده‌کی قوبده واقع (طاش اوجی) در. قصبه‌نك عربلر زماننده قالمه برجامع شریفیله بر روم وبر ارمنی کلیساسی، ٢ تکیه‌سی، ١ مکتب ابتدائیسی، برخانی وطاغ اتکنده برقیشله‌سی واردر. هواسی قیشین پك ایی ایسه‌ده، یازین پك صیجاق واووه‌ده‌کی بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر. مأمون خلیفه سلفکه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مشیدی. «معجم البلدان» ده (سلفوس) اسمیله مذکوردر.

— سلفکه قضاسی ایچ ایل سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب، سنجاغك قسم شرقیسندن عبارتدر. غرباً کلنار وموط قضالریله، شمالاً قونیه ولایتیله، شرق شمالی جهتندن مرسین قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن دخی آق دکیزله محدود اولوب، آیاش، یاغده و بولاجه‌لی اسملریله ٣ ناحیه و ٣٦ قریه‌یی حاوی و ٢٨٥٥٠ اهالی ایله مسکوندر. اکثر اهالیسی ترك وترکمان اوله‌رق مسلم و یالکز تجارت محللرنده بعض ارمنیلر وروملر ساکندر. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، یالکز مرکز قضا ایله دکیز آره‌سنده براووه واردر. اسکی سلفقیه شهری خرابه‌لرندن ماعدا سلفکه‌نك ٤٠ کیلومتره شمالنده طاغده اسکی (مغاره)، سلفکه‌نك ینه ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وساحلده آیاش قربنده (الوسه) وبرآز دها اوته‌ده (سباسته) شهر قدیملرینك خرابه‌لری، لیموس صویی منصبنك اوکنده‌کی قیالق برآطه‌نك اوزرنده الیوم (قیز قلعه‌سی) دینلن (غورغوس) قلعهٔ قدیمه‌سی وبونك قارشیسنده ساحلده (قوریقوس) شهر قدیمی موقعی وبونك اوسته‌نده (شیطانلق) اسمیله غریب و واسع وکنیش حجره‌لره منقسم برمغاره بولنیور. ناحیه مرکزی اولان (لیموس)، که الیوم کوچك برقریه‌در، قرون وسطاده بیوك برشهر ایدی. لیموس صویی وادیسنده قیالره اویلمش برچوق هیکللر ورسملر وقضانك هرطرفنده صو یولی، کوپری وقلعه کبی ابنیهٔ قدیمه آثاری بولنمقده‌در. قضانك محصولاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایتدکدن صکره، خیلی مقدار بغدای، آرپه، سیسام و سائره قبریسه و آطه‌لره اخراج اولنور. پلاموط، ییاغی، قورو اوزوم وحیوانات اخراجاتی دخی واردر. طاغلرنده اورمانلر چوق اولوب اسکندریه‌یه و سوریه سواحلنه خیلی کراسته دخی اخراج اولنور. طاش اوجنده بعض واپورلر ویلکن کمیلری اوغرایوب، سنوی ٩٠٠٠٠٠ غروشلق اخراجات و ٨٠٠٠٠ غروشلق ادخالاتدن عبارت بر تجارت اجرا اولنور. معمولات محلیه کلیم و چول کبی بعض قبا شیلر نسجندن عبارتدر.

سلفی } (ابو طاهر صدر الدین محمد بن محمد الاصفهانی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن ومحدثیندن اولوب، «الاربعین البلدانیه» عنوانیله حدیثه دائر برکتاب یازمش، وکندیسی شرح ایتمشدر. بغدادده تحصیل واستماع ایدوب، اخذ احادیث شریفه ایچون اکثر بلادی دور ایتدکدن صکره، اسکندریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٥٧٦ تاریخنده وفات ایلمشدر. خلفاء فاطمیه‌دن ظافرك وزیری ابو الحسن علی بن السلار صاحب ترجمه نامنه برمدرسه بنا ایتدیروب، مدرسلکنی کندیسنه تفویض ایتمش؛ وبو مدرسه طول مدت سلفینك اسمیله یاد اولنمشدر.

سلكان { صحابه‌دن ایكی ذات اولوب، بری مصرك فتحنده حاضر بولنان سلكان بن مالك ودیكری ابو نائله سلكان بن سلامه‌در.

سلكه { زمان جاهلیتده یتیشن عرب شاعره‌لرندن اولوب، شاعر (سلیك بن السلكه) نك والده‌سیدر. اوغلی مومی الیهك وفاتنده سویلدیكی مرثیه «حماسه» ده مسطوردر.

سلم { (بن نذیر) صحابه‌دن اولوب، بعده بصره‌ده ساكن اولمشیدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سَلم { ایرانیلرك اساطیرله ممزوج اولان تاریخ قدیمنه كوره، پیشدادیاندن مشهور فریدونك اوچ اوغلندن بری اولوب، فریدون وفاتندن اول ملكنی اوغللرندن سلمه ملكنك فراتك غرب جهتلرنده‌كی یرلری، توره توران وتاتارستان طرفلرنی وایرجه‌دخی ایرانی ویرمشیدی. بووجهله سلم امم سامیه‌نك تور امم تورانیه‌نك، ایرج دخی امم آریانیه‌نك جد اعلاسی اولمشدر. بو روایتك وبو تقسیماتك حضرت نوح ایله اولادی حكایه‌سنه مشابهتی عیاندر. حتی سلم ایله سام اسملری دخی بربرینه قریبدر. فریدونك اساسا هند برهمنیلری اساطیرنده (ثریدون) تسمیه بولنان و (آزی ضحاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنده بر اژدرهایی اتلاف ایدن بر ملكدن عبارت اولدیغنه باقیلیرسه، سلم وتور وایرجك دخی محضا آسیای وسطی اطرافنده بولنان ودنیانك اك اهمیتلی اممی جامع اولان امم سامیه وتورانیه وآریانیه‌یه بر جد اعلا كوسترمك ایچون ایجاد اولنمش اسملر اوله‌جغی، والحاصل زردشتیلر اساطیرندن عبارت اولدیغی آكلاشیلیور.

سلم { (صاحب الحكمة) دیمكله معروف اولوب، مأمون خلیفه طرفندن، حكماء یونانك حكمت وطب وسائر فنون كتابلرنی، لاجل الترجمه، آنوب نقل ایتمك اوزره، حجاج بن مطر وابن بطریق ایله برابر جانب رومه كوندرلمشیدی.

سلماس { آذربیجانده ارمیه ایله تبریز آره‌سنده وارمیه‌دن ایكی، تبریزدن اوچ خویدن دخی بر كونلك مسافه‌ده بیوك ومشهور بر شهر ایكن خراب اولمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سلمان { محلنده بیان اولنه‌جق (سلمان فارسی) دن بشقه صحابه‌دن بر وجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (سلمان بن ثمامة الجعفی) كه معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده رقه‌ده ساكن اولمش، واوراده بر مسجد بنا ایتمش ایدی. — (سلمان بن خالد الخزاعی) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلمان بن ربیعة الباهلی) كه صحابه عدادنده ذكر اولنمش، وفی الواقع عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌میوب، صحابهٔ كرامدن روایت ایتمشدر. فتوح الشامده ابو امامة الباهلی معیتنده بولنوب، بعده جانب حضرت فاروقیدن كوفه وصكره مدائن قاضیلغنده استخدام اولنمشیدی. جهادده سواریلرله كیتدیكیچون، (سلمان الخیل) دینمكله معروفدر. آذربیجان وبعده اران وخزر جهتنده‌كی (بلنجر) فتحنده حاضر بولنوب. بو ایكنجی غزاده ۲۸ تاریخنده شهید اولمشدر. — (سلمان بن عامر الضبی) كه بعده بصره‌ده ساكن اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

سلمان { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اوچ كشینك مخلصیدر: برنجیسی آیدینلی اولوب، كمال پاشا زاده‌نك درسنه ملازم اولمش، وطریق قضایه سلوك ایتمش ایدی. بركیده قاضی ایكن وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

نوله سینه‌مده جان كبی كوترسه‌م داغ جانانی
كوترمك استرمی هر كشی مهر سلیمانی

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، حسن خطه مالك وخیلی علومه آشنا اولدیغی حالده، كوج حال ایله روم ایلنده بر قضایه نائل اولدقدن صكره اوراده مقتولاً وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی واردار یكیجه‌سندن اولوب، بو دخی اكثر علومه آشنا وفن انشاده ومعما سویلمك وحل ایتمك خصوصنده ماهر ایدی.

سلمان { (میرزا —) ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلی وجابر انصاری حضرتلری نسلنه منسوبدر. بعض علومه انتسابی وشعرا وادباء زمانی ایله صحبتی وار ایدی. سلطان محمود صفوی زماننده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، بعده قزلباش امراسی طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمان ساوجی (خواجه جمال الدين — بن خواجه علاء الدين)

اعاظم شعرای ایراندن اولوب ، غزلیات و قصائد ومثنویاتیله سائر اشعاری زیاده‌سیله سلیس و لطیف و تقلیدلری غیر قابلدر . زماننك فریدی ایدی . بغداده وارد‌قده بالمناسبه ایلکانیان دولتنك مؤسسی امیر شیخ حسن بزرکك حضورنده بداهةً شعر سویلکله، امیر مشار الیه کندیسنی درکاهنه ملازم ایدوب ، اوغلی اویسك تربیه‌سنی کندیسنه تفویض ایتمشدی . خواجه سلمان بقیهٔ عمرینی بو خاندانك خدمتنده کچیروب ، امیر مشارالیهله بعده سلطان اویسی و والده‌سی مشهوره دلشاد خاتونی مدح یولنده برچوق اشعار سویلمشدر. نهایت اختیارلغنده بصرینه ضعف طاری اولمغله ، ملازمتدن استعفا ایتدکده، کندیسنه ری وساوه ولایتلری وارداتندن معاش تخصیص اولنه‌رق، کوشهٔ انزوایه چکلمش ؛ وعبادتله مشغول ایکن ، ٧٦٩ ده وفات ایتمشدر . برچوق نوادر وملاطفه‌لری دخی منقولدر . کلیات اشعاری متداول وپك مقبولدر. « جمشید وخورشید » و « فراقنامه » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی‌ده واردر. شو برایکی بیت خاندان ایلکانیان مدحنده سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

من از یمن اقبال این خاندان
کرفتم جهانرا بتیغ زبان

من از خاوران تادر باختر
زخورشیدم امروز مشهور تر

سلمان فارسی (اخیار صحابه‌دن اولوب ، من اصل ایرانلی اولمغله ،

اصفهان قربنده طوغمشدر. کنجلکنده مجوس دیننه تابع اولدیغی حالده، برکون برکلیسانك یانندن کچرکن ایچری کیروب ، نصرانیتی آتش‌پرستلکه ترجیح ایتدیکندن، بو دینی قبول ایتمش؛ ومجوسیلرك جور واذاسندن قورتلق ایچون ، شام وروم طرفلرینه قاچوب، بعض راهبلرك خدمتنده بولنمش؛ وبونلردن بری و بر روایتده مشهور (بحیرا) طرفندن حجازده دین ابراهیمی احیا ایده‌جك بر نبینك ظهوریله تبشیر اولنه‌رق، برکاروانه قاتلمش؛ والدن اله صاتیله‌رق، هجرتدن صکره نزد حضرت نبوی‌یه کلوب ، کندینی فخر کائنات (صلعم) افندمزه صاتدیرمش ؛ وهمان اسلامه کلوب ، آزاد بیورلمشیدی . او وقتك کافهٔ علومنه وقوفی وصدق مخالصتی حسبیله جانب حضرت نبویدن خواص اصحاب عدادینه ادخال، وبر روایتده اهل بیت نبوی دائرهٔ محرمیتنه قبول بیورلمش ایدی. حضرت علی المرتضی و عمار بن یاسر و سلمان فارسی (رضهم) ك جنتك کمال اشتیاقله بکلدیکی اوچ ذات اولدقلرینه دائر حدیث شریف صحیح واردر . حقنده دها پك چوق احادیث شریفه وارد اولمشدر. اك اول خندق غزاسنده بولنوب، حتی خندق حفرینی حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخطار ایدن بو ذاتدر . اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده دخی حاضر بولنمشدر . جانب حضرت نبویدن (سلمان الخیر) تسمیه بیورلمشیدی . مجوسیلکده اسم قدیمی (مابه بن بو ذخشان) ایدی. خلافت حضرت فاروق عهدنده مدائن والیلکنه تعیین بیوریله‌رق ، کدیمیله قزاندیغندن تعیش ایدوب، وسمیندن قزاندیغنك دخی فضله‌سنی فقرایه تقسیم ایدردی. حضرت عثمان (رضه) ك آخر خلافتنده ٣٥ سال هجریسنده مدائنده ارتحال ایتمشدر . اوچ قیزی اولوب، بری اصفهانده وایکیسی مصرده قالمشدر. بو قیزلرك کندیسنك اولمیوب ، اوغلنك اولدیغنی روایت ایدنلر دخی واردر . حضرت سلمان (رضه) پك چوق معمر اولوب، عمرینی مبالغه‌یه واردیرانلر دخی واردر . صحابه‌دن ابو هریره وابن عباس ایله سائر صحابه وتابعین کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر .

سلمانلی (آنقره ولایتنده یوزغاد سنجاغنك سنغورلی قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٦٧ قریه‌دن مرکبدر .

سلمویه ((بن بنان) مشاهیر اطباء بغداددن اولوب ، نصرانی المذهب ایدی . معتصم خلیفه‌نك طبیبی ومعتمد خاصی اولوب ، خلیفهٔ مشارالیه صاحب ترجمه‌نی امور ملکیه وسیاسیه‌یه دخی قاریشدیره‌رق، رأیندن استفاده ایدردی . کندیسی وبرادری ابراهیمی انعام واحسانه مستغرق ایتمشیدی. سلمویهك تشخیص وتداوی امراضده‌کی مهارتی مشهور اولوب ، بو خصوصده برچوق نوادر و حکایات مرویدر . ٢٢٥ تاریخنده وفات ایدوب، خسته‌لغنده خلیفهٔ مشارالیه خاطرینی استفسار ایتمش، وجنازه‌سنی کمال طنطنه ایله قالدیرتمشیدی .

سلمه { صحابه‌دن بر وجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سلمه بن الادرع) كه بعض احادیث
شریفه‌نك راویسیدر . — (ابو سعد سلمه بن اسلم
الانصاری الاوسی الحارثی) كه بدر غزاسنده وسائر
غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ و ۱٤ نجی
سال هجریده جسر ابی عبید غزاسنده، ۳۸ یاشنده
اولدیغی حالده، شهید اولمشدر . — (سلمه بن الاسود
الكندی) كه نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، شرف اسلامله
مشرف اولمش؛ وبعده كوفه‌ده برمسجد بنا ایتدیرمش
ایدی . — صحابه‌دن (اصید)ك پدری سلمه . —
(ابو ایاس سلمه بن الاكوع الاسلمی) كه تحت شجره‌ده
بیعت ایدنلردن اولوب، جسور وتیركش وطوغری
وفاضل بر ذات اولمغله، غزوهٔ (ذی قرد)ده حضرت
رسول الله (صلعم) افندمز بونك حقنده «خیر رجالنا
سلمه بن الاكوع» بیورمشلر دی . مدینه‌ده ساكن
اولوب، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتندن صكره
ربذه‌یه نقل، واوراده تأهل ایلمش ایدی . وفاتندن
برقاچ كون اول مدینهٔ منوره‌یه عودت، و ۷٤ وبر
روایتده ٦٤ تاریخنده ۸۰ یاشنده وفات ایتمشدر .
— (سلمه بن امیة الكندی) كه برادری یعلی ایله
برابر هجرت ایدوب، مكیوندن عد اولنمش، وتبوك
غزاسنده بولنمشدر . — (سلمة الانصاری) كه عبد
الحمید بن یزیدك جدی اولوب، اهل بصره‌دن معدود-
در . اوغلی وتورونی كندیسندن روایت ایتمشلردر .
— (سلمه بن بدیل الخزاعی) كه اوغلی عبد الله كند-
یسندن روایت ایتمشدر . — (سلمه بن ثابت بن وقش
الانصاری الاشهلی) كه سلكان وسلامه‌نك عم زاده-
سی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد
وقعه‌سنده برادری عمرو ایله برابر شهید اولمشدر .
— (سلمه بن جاریه) كه برحدیث شریفك راویسیدر.
— (سلمه بن حارثه) كه اسماء بن حارثه‌نك برا-
دریدر . — (سلمه بن حاطب الانصاری) كه بدر
واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر . — (سلمه بن
الخطل الكنانی) كه اهل حجازدن بنی عریج قبیله‌سنه
منسوب اولوب، معاویه زماننده دمشقه كله‌رك، بونك
خطبه اوقودیغنی كورنجه، اعتراض ایده‌رك، سرد لسان
اوللاندیغندن، معاویه كندیسنی استخفاف ایده‌رك،
طانیمازلغه كلمش، وصكره اوتورمغی تكلیف ایلمش
ایسه‌ده، «اوتورمام وسنك سسكی ایشیتمیه‌جك بریره
قاچارم» دیه‌رك آرقه‌سنی چویردكدن صكره، معاویه
كندیسنی اعاده ایدوب، «عفوكی دیلرم، سنی بك ابی
طانیرم، نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، سلام ویردیككی
وهدیه تقدیم ایتدیككی، وسلامك رد وهدیه‌ك قبول
بیورلدیغنی كورمشیدم» دیه‌رك، التفات واحسان
ایتمشیدی. — (سلمه بن سمیم الاسدی) كه كندیسندن
برحدیث شریف منقولدر. — (سلمه بن سعد العنزی)
كه اهل بیتیله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلدكده، كیم
اولدقلری سؤال بیوریلوب، عنزه‌دن اولدقلری جواباً
عرض اولنمغله، جانب حضرت رسالتپناهیدن «نعم الحی
عنزه مبغی علیهم منصورون» حدیث شریفی صادر
اولدیغنی اوغلی قیس واسطه‌سیله كندیسندن منقولدر.
— (سلمه بن سلام) كه عبد الله بن سلامك برادری
اولوب، «یا ایها الذین آمنوا بالله ورسوله» آیت
كریمه‌سنده خطاب عزته مظهر اولانلرك بری اولدیغی
ابن عباس (رضهما) دن منقولدر. — (ابو عوف
سلمه بن سلامه بن وقش الانصاری الاشهلی) كه
عقبتین وبدر وسائر غزوات جمله‌سنده معیت حضرت
نبویده بولنوب، بعده حضرت عمر (رضه) جانبدن
یمامه‌ده استخدام بیورلمشیدی. سابق الترجمه سلكان
بن سلامه‌نك برادریدر. كندیسندن بعض احادیث
شریفه مرویدر. — (سلمه بن ابی سلمه عبدالله القرشی
المخزومی) كه ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك
اوغلی وفخر كائنات (صلعم) افندمزك اوكی اوغللری
اولوب، پدر و والده‌سیله معیت حضرت نبویده
مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش؛ وپدرینك وفاتندن
صكره والده‌سنی حضرت سید الثقلینه نكاح ایتمش؛
وحضرت رسول الله (صلعم) افندمز كندیسنه حمزه
بن عبد المطلب (رضه)ك كریمه‌سی (امامه)یی
تزویج بیورمشلر ایدی. عبدالملك بن مروانك زماننه
قدر برحیات اولوب، برادری عمر بن ابی سلمه‌دن
بیوك ایدی. ذریت براقمامش، وكندیسندن احادیث
شریفه روایت اولنمامشدر . — (سلمه بن ابی سلمه
الهمدانی یاخود الكندی) كه اوغلی عمرو كندیسندن
روایت ایتمشدر . — (ابوسنان سلمه) كه كندیسندن
اوغلی سنان روایت ایتمشدر . — (سلمه بن صخر الا-
نصاری الخزرجی البیاضی) كه حقنده بعض روایات

منقولدر . — (ابو سنان سلمه بن صخر الهذلى) كه سلمه بن المحبق دينمكله دخى معروف اولوب ، معيت حضرت نبويده حنين غزاسنده وسعد بن ابى وقاص حضرتلريله برابر مدائن محاربه سنده حاضر بولنه رق ، بعده بصره ده ساكن اولمش ، واوغلى سنان كنديسندن روايت ايتمشدر . — (سلمه بن عرادة الضبي) كه بنى ضبه طرفندن نزد حضرت نبويده براقيلان ايكى رهينك بريدر . — (سلمه بن قيس الاشجعى) كه بعده كوفه ده ساكن اولوب ، بر حديث شريف روايت ايتمشدر . — (سلمه ياخود سلامه بن قيصر) كه صومك ثوابى حقنده بر حديث شريفك راويسيدر . — (سلمه بن مالك السلمى) كه جانب حضرت نبويدن كنديسنه بر مالكانه اعطا بيورلمش اولديغى عمار بن ياسر حضرتلرندن مرويدر . — (سلمه بن المجبر) كه كوفه ده بر مسجد بنا ايتديرمشيدى . — (سلمه بن مسعود بن سنان الانصارى) كه بنى غنمدن اولوب ، يمامه وقعه سنده شهيد اولمشدر . — (سلمه بن الميلاء الجهنى) كه فتح مكه ده حضرت خالد بن وليدك جيلنده اولديغى حالده ، يولنى شاشيروب ، شهيد اولمشدر . — (سلمه بن نعيم بن مسعود الاشجعى) كه كوفه يه نازل اولوب ، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر . — (سلمه بن نفيل السكونى) كه بعده حمصده ساكن اولوب ، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر . — (سلمه بن هشام بن المغيرة القرشى المخزومى) كه قدماى فضلاى صحابه دن اولوب ، ابوجهلك برادرى وخالد بن وليدك عمزاده سيدر . حبشه هجرت ايتمشيدى . مدينه يه معيت حضرت نبويده هجرت ايتمكدن منع اولنه رق ، مكه ده اذا وجفاده قالمش اولمغله ، بدر غزاسنده حاضر بولنمامش ، وخندق غزاسندن صكره هجرت ايده بيلمش ايدى . مئونه وقعه سندن منهزماً عودت ايتمش ؛ وحضرت ابا بكر زماننده شامه اعزام بيوريلان عسكر مياننده بولنوب ، اوائل خلافت جناب فاروقيده ١٤ تاريخنده (مرج الصفر) وقعه سنده وبر روايتده حضرت ابابكرك خلافتنده (اجناديه) وقعه سنده شهيد اولمشدر . — (سلمه بن يزيد الجعفى) كه نزد حضرت نبوى يه كلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش ، وبعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر . — (ابو يزيد سلمه يزيد) كه اهل بصره دن معدود در .

سِلمه (بن قيس الجرمى) صحابه دن اولوب ، قومى مبعوثانيله نزد حضرت نبويه كله رك ، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ ويدى سكز ياشنده اولديغى حالده ، قومنه امامت ايتمشيدى . بعده بصره ده ساكن اولمشيدى . ينه صحابه دن اولان اوغلى عمرو كنديسندن روايت ايتمشدر .

سَلمه كنده ملوكنك اخيرى اولوب ، حارثك اوغليدر . پدرى حياتنده ملكنى اولادينه تقسيم ايتدكده ، صاحب ترجمه يه بنى تغلب قبيله سى دوشمشيدى . شاعر شهير امرا القيس بونك برادرى حجرك اوغلى اولديغى مرويدر .

سُلمى صحابه دن بر وجه زير اوچ ذاتك اسميدر : (ابو سالم سلمى بن حنظلة السحيمى) كه يمامه ملكى هوذه بن علينك عمزاده سى اولوب ، «ويل لبنى امية من فلان» حديث شريفنك راويسيدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمى سلمى . — (سلمى بن القين التميمى) كه مهاجريندن اولوب ، عتبه بن الغزوان معيتنده بصره ده بولنمغله ، بونك طرفندن اهوازه كونديريله رك ، فرس محاربانده ابراز شجاعت ايتمشدر .

سَلمى صحابياتدن بروجه زير بر قاچ خاتونك اسميدر : (سلمى بنت ابى ذؤيب) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك سود آنه سى حليمه بنت ابى ذؤيبك همشيره سى اولوب ، نزد حضرت نبوى يه كلدكده ، كنديسنه رداء شريفنى فرشله ، «مرحبا يا امى» بيورمش اولدقلرى مرويدر . — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه سى اولان (سلمى) كه حفيه بنت عبد المطلبك آزاديسى اولوب ، ابو رافعه وارمشيدى . اولاد حضرت نبويدن ابراهيمى وحضرت فاطمه (رضها) نك اولادينى آلمش ، يعنى ابه لك ايتمش ، و حضرت مشار اليهانك نعش شريفنى غسل ايتمشدر . خيبر غزاسنده معيت حضرت نبويده بولنمشدر . كنديسندن بعض احاديث شريفه مرويدر . — (سلمى بنت زيد الانصارية الاوَسية) . — حضرت ابا بكر صديق (رضه) ك والده سى (ام الخير سلمى بنت صخر بن عامر القرشية التيميه) كه حضرت مشار اليهدن صكره اسلامه كلمش ؛ وحضرت صديقدن صكره وزوجى ابو قحافه دن اول ارتحال ايتمشدر . — (سلمى بنت عمرو) كه بنى ساعده دن

منذرك همشيره‌سيدر. — (سلمى بنت عميس الخثعميه) كه سابقة الترجمه اسمانك همشيره‌سى و عم حضرت نبوى حمزه (رضه) ك زوجه‌سى اولوب، حضرت مشار اليهك شهادتندن صكره شداد بن اسامة الليثى‌يه وارمش، وبوندن عبدالله وعبدالرحمن اسملريله ايكى چوجغى اولمش ايدى. — (ام المثلة سلمى بنت قيس العدويه) كه حضرت فخر الرسل (صلعم) افندمزك جدى عبدالمطلبك خاله‌سى اولادندن اولوب، رضوان بيعتنده بولنمش، وايكى قبله‌يه اويه‌رق نماز قيلمشدر. — (سلمى بنت محرز الانصاريه) كه بنى عديدن وبيعت ايدن خاتونلردندر. — (ام مسطح سلمى بنت ابى رهم بن المطلب بن عبدمناف القرشيه) كه حضرت ابا بكر (رضه) ك تيزه‌سنك قيزيدر. — (سلمى بنت نصر المحاربيه) كه بر حديث شريفك راويه‌سيدر. — (ام زمل سلمى بنت مالك) كه بنى فزاره قومنه منسوب اولوب، زيد بن حارثه سريه‌سنده والده‌سى ام قرفه هلاك اولمش؛ وكنديسى سبايا ميانده مدينهٔ منوره‌يه سوق اولنه‌رق، جانب رسالتپناهيدن حضرت عايشه (رضها) يه ويرلمش؛ بعده اذنله قبيله‌سى يانته كيدوب، اوآرالق ارتحال حضرت نبوى وقوع بولمغله، ارتداد عربان صره‌سنده بونده ارتداد، واجه و وجاهتى قوتيله باشنه بر چوق خلق جمع ايده‌رك، مسلمين اوزرينه بالذات هجوم ايتمش؛ ومرتدينه قارشى سوق عسكره مأمور بيورلان خالد بن وليدحضرتلرى طرفندن قتل اولنمشدر.

سلمى { (عبدالرحمن بن محمد بن حسن النيسابورى) مشاهير علما وفضلادن اولوب، «امثال القرآن» عنوانلى كتاب معتبرك مؤلفيدر. ٤٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. — بعض كتبده ٤١٢ ده وفات ايتمش (عبدالرحمن حسين بن محمدالنيسابورى) اسمنده برذات كوريلوب، «الاربعين حديثاً»، «آداب الصحبه»، «آداب الصوفيه» و «الانوار» عنوانلى كتابلرك صاحبى اولديغى بيان اولنيور. ايكيسى برى يوقسه آيرى‌مى اولديغى آكلاشيله‌مدى.

سلمى البغداديه { عصر عباسيده يتيشن شاعره‌لردن اولوب، شعر وفصاحتيله، حسن وجماليله وعرض وناموسيله مشهوره‌در. خليفه مقتفى بالله بو اوصافنى خبر آلمغله، بر چوق عطيه‌لرله تلطيف ايتمشيدى. شو بر ايكى بيت كندى اوصافى مدحنه دائر اولان بر قصيده‌سندندر:

عيون مها الصريم فداء عينى
واجياد الظبا فداء جيدى
ازينه بالعقود و ان نحرى
لازين للعقود من العقود

سلمى المتدليه { (بنت عمرو بن زيد بن لبيد عدى بن نجار قبيله‌سندن اولوب، ابتدا مدينه جوارنده بولنان قبيلهٔ اوس اكابرندن (احيحه) يه، وبعده اساند قريشدن هاشم بن عبد مناف وارمغله، جد حضرت نبوى عبدالمطلبك والده‌سى اولمشدر.

سلمى اليمانيه { شاعر شهير بحترينك جاريه‌سى يمنلى بر شاعره ايدى. بحترينك شو قطعه‌سنه:

من لمحب احب فى صغره
فصار احدوثة على كبره
من نظر شفه فارقه
وكان مبدأ هواه من نظره

ارتجالاً شو بيتلرله جواب ويرمشيدى:

لولا التقى لمات من كمد
مر الليالى يزيد فى فكره
ما ان له مسعد فيسعده
بالليل فى طوله وفى قصره
الجسم يبلى فلاحراك به
والروح فيما ارى على اثره

سلميه { حما بريه‌سنده و حمادن ٦ ساعتلق مسافه‌ده حمص اعمالندن معدود بر كوچك قصبه اولوب، حضرت عبدالله بن عباس (رضهما) نك تورونى صالح بن على بن عبدالله بوراسنى منزل اتخاذ ايتمكله، اولاد واحفادى اعمارينه چاليشمشلردى. تابعيندن بر چوق ذواتك قبورينى حاوى اولوب، مشاهير علمادن بر خيلى ذواتك دخى مسقط رأسى بولنمشدر. بو قصبه پك اسكى اولوب، زمان قديمده (سالامينياس) اسميله معروف ايكن، بعده خراب اولمش، وبروجه مذكور صالح بن على طرفندن تجديد واحيا اولنمش ايدى. اليوم (مجيد آباد) اسميله معروفدر. خراب بر مسجدنده خط كوفى ايله يازلمش بعض طاشلر وجوارنده‌كى قلعه خرابه‌سنده رومليردن قالمه بعض آثار بولنمشدر.

سلنتی { (یاخود سلندی) آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده و ولایتك منتهای غرب جنوبیسنده اولەرق ساحل بحرده آنامور قضاسنه تابع بر ناحیەنك مرکزی بر قریه اولوب، (سلینونته) شهر قدیمنك خرابەلری اوزرنده مؤسسدر. شهر مذکورك ویرانەلری میاننده بر تیاترو، بر قاچ حمام وکرلر اوزرینه مبنی بر صو یولی آثار باقیەسی مشهوددر. روما ایمپراطورلرندن (ترایان) بوشهرده وفات ایتمشدر. — سلنتی ناحیەسی آنامور قضاسنك قسم غربیسندن عبارت اولوب، غرباً قونیه ولایتنك تکه سنجاغنه تابع علائیه، شمالاً ارمناك قضالریله وجنوباً دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، آز منبتدر. اورمانلری چوق اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر.

سلندی { (یاخود سلنتی) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده قوله قضاسنه تابع بر ناحیەنك مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، قولەنك ٣٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وکدیز نهرینه تابع سلندی چایی اوزرنده اولەرق (سیلاندوس) شهر قدیمنك خرابەلری اوزرنده واقعدر. اهالیسی یالکز ٨٩٣ کشیدن عبارتدر. شهر قدیمدن قالمه خطوطی حاوی بعض طاشلر بولنمشدر. — سلندی ناحیەسی ٢١ قریەدن مرکب اولوب، ٥٠١٤ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، اورمانلری‌ده چوقدر.

سلنغه { (Selenga) آسیاده بیوك بر نهر اولوب، مغولستانك قسم شمالیسنده واقع (خالخا) خطهٔ واسعەسنده (خانغای) و(تانغوتوله) طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل، ابتدا (ادر) اسمیله شرقه وشرق شمالیه طوغری آقەرق، صاغدن برقاچ نهر وصولدن (تلکیر مورین) نهرینی و (کوسه کول) ك آیاغی اولان (اکین) نهریله دها برقاچ نهر آلدقدن صکره، (سلنغه) اسمیله بیوك بر ایرماق حالنه کیرەرك، دها آشاغیده صاغدن (توله) وسائر بر چوق انهارك صولرینی جمع ایدن (اورخون) نهرینی اخذ ایله، شماله طوغری دونوب سیبریەیه داخل اولور؛ واوراده دخی صاغ وصولدن بیوجك برقاچ نهر آلدقدن صکره، بردن بره غربه طوغری دونوب (بایقال) دیڭزی بیوك کولك ساحل شرقیسنه واصل اولور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ کیلومتره طولندەدر. سیبریەده بو نهرك صول کنارنده روسلر (نوووسلینکیسق) و (ورکنی اودینسق) اسمیله ایکی قصبه تأسیس ایتمشلردر. حوضەسنك قسم اعظمی مغولستانده وقسم اسفلی سیبریەده اولوب، پك واسع، طاغلق ومیاه جاریەسی چوق بر یردر. تقریباً ٤٢° ایله ٥٢° عرض شمالی و ٩١° ایله ١١١° طول شرقی آرەلرنده ممتد اولور.

سلنه { قلیوپاتره — (Cléopâtre Sélène) مصر بطالسەسندن ایکنجی بطلیوس اورکتك قیزی اولوب، ابتدا قبل المیلاد ١١٧ ده برادری (بطلیوس لاتیر) ه وبعده آنطاکیه ملوك سلفقیەسندن آنطیوخس غریپوسه ونهایت بونك یکنی ودمشق حکمداری آنطیوخس اوسوسه وارمش؛ وبوندن (آنطیوخس اسیاتیقوس) و (سلفقوس کیبوزاقتوس) اسمیله ایکی اوغلی قالمش ایدی.

سلنه { (Selino) کرید جزیرەسی قسم غربیسنك ساحل جنوبیسنده وخانیه سنجاغنده قضا مرکزی بر قصبەدر. — سلنه قضاسی پالیوخوره، قانیانو وقدانو اسمیله ٣ ناحیه وجمعاً ٨ قریەیی حاویدر. [احوال طبیعیه وسائره‌سیچون «کرید» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلوری { [«سلیوری» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سَلَوقیه { [«سلفقیه» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

سلوکی { (محمد) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، آماسیەلیدر. روم ایلنده بعض بکلرك کتابتنده بولنمشدر. «شهر انکیز» عنوانیله بر منظومەسی و بعض غزلیاتی واردر. شو بیت اونکدر:

صانمه جسمم کوریڭن داغله پر یاره بنی
جملهٔ قابلادی بر خرقهٔ صد پاره بنی

سلونی { ایران شعراسندن اولوب، اردستانلیدر. شو بیت اونکدر:

سواره ماه مرا چالشی ذکر باشد
شود بلند چو خورشید کرمتر باشد

سلیط { صحابه‌دن بروجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (سلیط تمیمی) كه بصریوندن معدود اولوب، حسن بصری و بن سیرین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سلیط بن ثابت بن وقش الانصاری) كه برادری سلمه ایله برابر احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیط بن حارث) كه میمونه‌نك سود برادری اولوب، ابو الملیح هذلی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن سفیان بن خالد بن عوف) كه احد وقعه‌سنده جانب حضرت نبویدن مشرکینك آرقه‌سی صره كوندریلان اوچ طلیعه‌نك بریدر. — (سلیط بن عمرو العامری) واوغلی (سلیط بن سلیط) كه حبشه هجرت ایدن قدمای صحابه‌دن اولوب، برنجیسی هجرت نبویه‌نك آلتنجی ویا یدنجی سنه‌سی یمامه رؤساسندن (هوذه بن علی الحنفی) و (ثمامه بن اثال الحنفی) نزدینه ارسال بیورلمش؛ و ۱۲ تاریخنده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده بر حیات ایدی. — (ابو سلیمان سلیط الانصاری) كه اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیط بن قیس الانصاری الخزرجی) كه بدر و سائر غزواتده حاضر بولنوب، (جسر ابی عبید الثقفی) وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

سلیقی { (شعبان) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسپارته‌لیدر. مدرسه منلاسی حکیم‌زاده‌یه دانشمند اولوب، عودتنده اهل وعیالیله برابر عربان الندە شهید اوله‌رق نابدید اولمشدر. مرتب دیوانی وبك مقبول اشعاری واردر. شو بیتی کندی حالنه مناسب دوشمشدر :

یولنده جان ویرەم کیی درونمده علامت وار
شهید تیغ عشق اولماغه کوکلده شهادت وار

سلیك { (بن عمرو یاخود بن هدبة الغطفانی) صحابه‌دن اولوب، برجمعه‌کونی حضرت امام الانبیا (صلعم) افندمز خطبه اوقورکن جامعه کیرمسیله، ایکی رکعت قیلمغه مأمور بیورلدیغی مرویدر.

سلیم { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (سلیم بن اکیمة اللیثی) كه اوغلی اسحاق کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن الحارث السلمی) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. (معاذ) ك نمازی تطویل ایتدیکندن نزد حضرت نبوی‌یه شکایت ایتمش، وجانب رسول الله (صلعم) دن معاذك تخفیفله مأمور بیورلدیغنی روایت ایلمشدر. — (سلیم بن ثابت بن وقش) كه سابق الترجمه سلمه‌نك برادری اولوب، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، وخیبر غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو حریث سلیم العذری) كه اهل مدینه‌دن معدود اولوب، اسرا بیننده اولادله ابوینك تفریقی جائز اولمدیغنه دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن سعید الجشمی) كه بدریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه كلوب، جانب رسالتپناهیدن سلیم تسمیه بیورلمشیدی. — (ابو عامر سلیم بن عامر) كه جاهلیت زماننه یتیشمش اولدیغی حالده، رؤیت حضرت نبوی‌یه نائل اوله‌میوب، ابا بکر صدیق (رضه) زماننده هجرت، و ابو بکر، عمر، عثمان، علی وعمار بن یاسر (رضهم) دن روایت ایتمشدر. — (سلیم بن عش العذری) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سلیم بن عقرب) كه بدریوندن اولدیغی مرویدر. — عمرو بن الجموح الانصارینك کوله‌سی (سلیم) كه احد وقعه‌سنده افندیسیله برابر شهید اولمشدر. — (سلیم بن عمرو الانصاری السلمی) كه عقبه‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (سلیم بن قیس الانصاری النجاری) كه حضرت حمزه (رضه) ك زوجه‌سی (خوله) نك برادری اولوب، بدر، احد، خندق وسائر غزالرده حاضر بولنمش، و حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. — (سلیم بن قیس بن لوذان) كه (قیظی) نك برادری اولوب، اونكله برابر احدده حاضر بولنمش، وكوفه‌ده ذریتی قالمش ایدی. — حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی (سلیم) كه بدر، احد و سائر غزواتده حاضر بولنوب، حضرت عمر (رضه) ك مقام خلافته چكدیكی كون وفات ایتمشدر. — (سلیم بن ملحان الانصاری) كه انس بن مالكك دایه‌سی وام سلیم وام حرامك برادری اولوب، قرنداشی حرام ایله برابر بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، و (بئر معونه) وقعه‌سنده ایکیسی شهید اولمشدر.

سليم { (ياوز سلطان — خان اول) سلاطين عظام عثمانيه‌نك طقوزنجيسى اولوب، سلطان بايزيد خان ثانينك اوغلى وابو الفتح سلطان محمد خانك تورونيدر. خلافتله سلطنتى خاندان عثمانى‌يه جمع ايدن بو ذات اولوب، آسيا وآفريقاده دولتك حدودينى پك چوق توسيع، وكردستان، شام، مصر ممالك واسعه‌سيله بر چوق بلدانى فتح ايدوب، غربده عادتا بر دولت تشكيل ايتمش اولان بارباروس خير الدين پاشايى تحت حمايه‌سنه آلمغله، عثمانلى سنجاغنى اوراله قدر توسيع ايلمشدر. ٨٧٥ تاريخنده تولد ايتمشدر. و ٩١٨ تاريخنده تخت عثمانى‌يه شوكت افزاى جلوس اولوب، ابتدا اسلاف عظامنك آوروپا فتوحاتنه ويرمش اولدقلرى همت واهميتى آسيا وآفريقايه ارجاعله، عالم اسلامى بر نقطهٔ واحده‌يه جمع ايتمك، وخلافت اسلاميه‌يى دخى يد مؤيد سلاطين عثمانيه‌يه كتيرمك مقصدينى اساس خط حركت اتخاذ بيوره‌رق، بونك ايچون الك اول او صره‌ده ظهورله ايرانده تشيعى علناً ورسماً التزام واشاعه ايدن وغربه طوغرى توسيع دائرهٔ نفوذ ايتمك ايستين شاه اسماعيل صفوينك نفوذينى قيرمق، ومذهب شيعينك ترقيسنه بر سد چكمك لازم كله‌جكنى درك ايله، تبعه‌لرى ميانده تشيع ايتمش اولانلرى قهر ومجازات ايتدكدن صكره، دولت عثمانيه‌يه قارشى مصر ملوك چراكسه‌سيله عقد اتفاق ايتمكده اولان شاه اسماعيله قارشى يورويه‌رك، ٩٢٠ تاريخنده چالديرانده بيوك بر مظفريته نائل اولمش، وتبريزى دخى فتح ايتمش؛ وعودتنده مشهور ادريس بتليسينك سعييله دياربكر وكردستان جهتلرينى كاملاً تحت حكمنه آلدقدن، وقافقاسيه اقوامى دخى كنديلرينه مراجعتله عرض اطاعت ايتدكدن صكره، بو سفره اثناى عزيمتلرنده كنديلرندن طلب بيوريلان معاونتى دريغ ايتمش اولان ذو القدريه حاكمى علاء الدينه قارشى حركت بيوره‌رق، بونك دخى محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولمسيله، بو دولت صغيره دخى استيصال اولنوب، مملكتى ممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. او وقت شاه اسماعيل ايله اتفاق ايتمش اولان مصر چراكسه‌سنه نوبت كلمكله، سلطان سليم خان حلبه صولت انداز هجوم اولوب، مقابله‌يه چيقان قانصوه غورى‌يى بيوك بر محاربه‌ده مغلوب ايتمش، وقانصوه بو محاربه‌ده مقتول اولمشدر. بو وجهله حلب، شام وفلسطين جهتلرى كاملاً فتح اولنه‌رق، پادشاه اراضئ مقدسه‌يى زيارت ايده‌رك، وخرابه‌زاره دونمش اولان نيجه اماكن مباركه‌يى احيا واعمار بيوره‌رق، قانصوهك يرينه كچمش اولان ملوك چراكسه‌دن طومانبايه قارشى يورويوب، مصره داخل اولمش؛ وبر سنه چراكسهٔ مصرله اوغراشه‌رق، ٩٢٣ سنه‌سنك برنجى كونى مصر عسكرى كاملاً منهزم وطومانباى مقتول اولمغله، مصر دخى فتح اولنمش؛ ومصره تابع بولنان حجاز خطهٔ مباركه‌سى دخى بالطبع داخل ممالك عثمانيه اولمغله، خطبه‌ده پادشاهك نامى «خادم الحرمين الشريفين» عنوان مفخرت شمولى ايله ياد اولنمغه باشلامشدر. سلطان سليم خان او اثناده خليفه بولنان متوكل على الله‌دن اماناتى وعنوان خلافتى دخى اخذ ايلمش؛ وبر مدت مصرده آرام ايتدكدن صكره، ٩٢٤ تاريخنده روم ايلى‌يه عودت بيورمش؛ وذاتاً بو آرالقده جسيم دونما تدارك واستحضاريله اشتغال بيورلمش اولمغله، ردوسى شواليه‌لرك الندن اخذيچون تداركاته كيريشمش ايسه‌ده، بو تشبثاتده ايكن چورلى اووه‌سنده خسته‌لنه‌رق، ٩٢٦ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر. بو وجهله ٨ سنه و ٨ آى سلطنتدن صكره ٥١ ياشنده وفات ايدوب، نامنه منسوب اولان جامع شريفك اتصالنده مدفوندر. بو قدر آز زمان ظرفنده بو قدر فتوحاته موفق اولوب، دولته بر مثلنى دخى ضم ايلمسى محير عقول موفقياتندر. بناءً عليه سلطان سليم خان اول جهانگيرلردن معدود اولوب، دولت عثمانيه‌نك بر ايكنجى مؤسسى عد اولنسه سزادر. على الخصوص كه سلطنتله خلافتى بر يره جمع ايده‌رك، ممالك اسلاميه ايچنده كسب قوت ايلمسى دولت عثمانيه‌يه بر بشقه فر واهميت ويرمشدر. اشعار تركيه وفارسيه‌سندن شو ايكى بيتى عالم ادبياتده دخى پادشاه اولديغنه وحقيقةً پادشاهانه سوزلر سويلديكنه دليلدر:

شيرلر پنجهٔ قهرمدن اولوركن لرزان
بنى بر كوزلرى آهويه اسير ايتدى فلك

—

نيست بيهوده سفرها وفرس راندنِ ما
بهر جمعيت دلهاست پريشانئ ما

سليم { (سلطان — خان ثانى بن سلطان سليمان خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك

اون برنجیسی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خانك اوغلی و آنف الترجمه یاوز سلطان سلیم خانك تورو-نیدر. ٩٣٠ تاریخنده طوغوب، ٩٧٤ تاریخنده، پدرلری سلطان سلیمان خانك مجارستانده اجرای فتوحات ایدن اردوی همایونده وقوع ارتحاللری اوزرینه، صدراعظم صقوللی محمد پاشانك دعوتیله، والی بولندیغی آناطولیدن درسعادته کلەرك، اعلان سلطنت ایتمش؛ وایکی کون صکره بلغراددن عودت ایتمکده اولان اردوی همایونك استقبالنه چیقوب، آنجق اردوی همایونه وصولنده عسکرك سلطان سلیمان خانك وفاتندن وسلطان سلیم خانك جلوسندن خبری اولمشدر. سلطان سلیم خانك مدت سلطنتلری ٨ سنه ٥ آی و ٢٢ کون سوروب، دورنده صقوللی محمد پاشا کبی عاقل و مدبر برصدر اعظم وسنان پاشا وقلیج علی پاشا وپیاله پاشا کبی رجال بولنمغله، یمن وعدن جهتلری و قبریس جزیره-سی فتح اولنمش؛ وبحراً برچوق محاربه‌لر قزا-نلەرق، تونسده اسپانیوللرك تجاوزاتنه برسد چکلمش، و موره وآرناؤدلق سواحلنده وندیك واسپانیا و مالطه دونمالری دفعاتله مغلوب اولمش؛ آلمانیا ولهستانله منفعتلی معاهده‌لر عقد اولنه‌رق، قریم و دشت قیچاق خانلری واسطه‌سیله او جهتلردن دخی دولت عثمانیه‌نك قوت ونفوذی تزیید اولنمش ایدی. ٩٨٢ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. صاری صقاللی اولمغله، صاری سلطان سلیم دینلکله دخی معروفدر.

سلیم (سلطان — خان ثالث بن سلطان مصطفی خان ثالث) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یکرمی سکزنجیسی اولوب، ١١٧٥ تا-ریخنده طوغمش، و ١٢٠٣ ده عمی سلطان عبدالحمید خان اولدن صکره تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمشدر. زیاده حلیم وسلیم بر پادشاه دل آکاه اولمغله، دولت علیه‌یی بولندیغی حال تدنی و تذبذبدن قورتارمق ایچون، بر طاقم قوانین و نظامات جدیده اتخاذی لزومنی درك ایده‌رك، بو مقصد خیره حصر مرام ایتمش ایسه‌ده، جلوسلرنده آوستریا اردوسی بلغرادده وروسیه اردوسی بندر واسماعیلده بولنه‌رق، بو ایکی دولت محارب بولندیغی کبی، فرانسه دخی مصری ضبط ایدوب، شامه ده تجاوز ایتمکده، و داخلاً وهابیلر حرمینی ضبط ایدوب، حجاجی منع ایتمکده، ودین محافظی پازوند اوغلی ایله یانیه والیسی تپه‌دلنلی علی پاشا دره‌بکلکی قورمش اولدقلری کبی، بلغراد محافظی دخی طایلق عنوانیله اوراده غرب او-جاقلرینه مشابه بر اوجاق تأسیسی هوسنه دوشمش، وصربلیلر عصیان ایتمش ایدی. سلطان سلیم خان بو قدر غوائل داخلیه وخارجیه‌یه قارشی کمال متانتله طاورانوب، دولتك بقاسنی تأمین ایچون، چیغرندن بسبتون چیقمش وضرردن بشقه فائده‌سی کورلمه‌مکه باشلامش اولان یکیچری اوجاغنك لغویله، نظام جدید اوزره عساکر منتظمه ترتیبی تحت الزمینده اولدیغنه قرار ویره‌رك، مهندسخانه وخمبره‌خانه‌یی وبر چوق قیشله‌لر تأسیس وانشا وبرقاچ بلوك عساکر منتظمه ترتیب ایتلمشلر ایدی. سلطان سلیم خانك ترتیب ایدوب‌ده مجرد کمال رفق و مرحمتندن اجرا ایده‌مدکلری تنظیمات وتشکیلات جدیده‌یی سلطان محمود خان حضرتلری بر غیرت مردانه وعزم بهادرانه ایله اجرایه موفق اولمشدر. سلطان سلیم خانك فراغلری ١٢٢٢ ده وشهادتلری ١٢٢٣ ده وقوع بولمغله، سلطنتی ١٨ سنه و ٨ آی ایله ٩ کون سورمش وعمرلری قرق سکزه بالغ اولمشدر.

سلیم (میرزا —) [« جهانکیر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیم (سلطان — جامع شریفی) استانبولك بیوك جوامع شریفه‌سندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن پدرلری سلطان سلیم خان اول نامنه و پادشاه مشارالیهك تربه‌سی یاننده بنا اولنمشدر. ٩٢٩ تاریخنده اکمال ایدلمشدر. محله دخی بو اسمله یاد اولنور. خطیره‌سنده سلطان سلیم خانك تربه‌سندن بشقه سلطان سلیم خانك قیزی خدیجه سلطانله بونك قیزی خانم سلطانك تربه‌سی بولنوب، دیکر بر تربه‌ده دخی سلطان سلیمان خانك والده‌سی حفصه سلطان ایله سلطان سلیمان شهزاده-لرندن مراد، محمود وعبدالله اسمنده اوچ ذاته برقادین مدفوندر. جامع شریف مذکورك عمارتی و مکتبی دخی واردر.

سلیم (محمد قلی) ایران شعراسندن وشاملو دینلن ترك اویماغی رؤساسندن او-

لوب، طهران وقزوینده یاشامشدر . مرتب دیوانی ومطایبه‌یه دائر برمثنویسی واردر. شو بیت اونکدر:

میکنم چندان که فکر آشنایان وطن
نیست دریادم کسی کورا توانم یاد کرد

سلیم { (محمد — افندی) شعرا وعلمادن اولوب ، طریق قضایه سلوك ایله، اسکدار مولویتنده ، سرای همایون خواجه‌لکنده ، غلطه مولویتنده ، فتوی امانتنده بولنمش ومکه پایه‌سنی بعدالاحراز ، ١١٣٨ ده فتوی امینی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

می عشق ایله سرمست اولده دنیایی تماشا قیل
سلیما کندودن کچمك عجب سیر وسیاحتدر

سلیمان { بن داود (علیهما السلام) انبیاء عظام بنی اسرائیلدن اولوب ، پدری کبی نبوت وسلطنتی جامع اولمغله، قوم مذکورك اوچنجی حکمداری اولمشدر . پدرینك وفاتی اوزرینه ، میلاددن ١٠٠١ وبر حسابه کوره ١٠١٦ سنه اول تخته کچوب، ادعای وراثت ایدن برادری عدون ایله بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، بونك مقتول اولمسی اوزرینه، رقیبدن خالی قالەرق ، قومشولر ایله صلح ایدوب. بیت مقدسك فوق‌العاده بر صناعت وتزییناتله تأسیسنه مباشرت ایتمش؛ وپایتختی اولان قدس‌شریفی استحکاماتله تحکیم ایدوب، (تدمر) ایله سائر برچوق شهر وقصبه‌لر وبر طاقم کوزل سرایلر بنا ایلمشدر . بعده بلاد متجاوره‌یی ضبطله، دولتنی مصر حدودندن وعقبه کورفزندن فرات وادیسنه قدر توسیع ایتمش ایدی. اجرای عدالت ایدوب، صنایع وتجارتی حمایه ایله، مکمل سفائن انشا ایتدیره‌رك، بحر احمر وعمانده طولاشان تجارلر مملکتنه ذی قیمت احشا ایله معادن ومجوهرات وسائره کتیررلردی . بو وجهله زماننده بنی اسرائیلك ثروت وسامانی واراضیٔ مقدسه‌نك معموریتی درجۀ قصوایه واروب ، حضرت سلیمانك عدل ودادی وشوکت ودبدبه‌سی وبر طرفدن‌ده علم وحکمتی شهرت‌کیر آفاق اولمش؛ وحتی سبا ملکه‌سی (بلقیس) بوشهرتی ایشیتمکله ، رأی العین کورمك ایچون، قدسه قدر سیاحت ایتمش ایدی . بلقیسی تزوج ایلمش اولدیغی دخی بزم تواریخ اسلامیه‌نك بعضنده مذکوردر. حضرت سلیمانك ذکر اولنان ثروت وشوکتی اسکیدن بری مورخلرك بعض مبالغه‌لرینه میدان ویرمشدر. نبی مشارالیهك عظمتی باشلیجه ثروت ومعموریت جهتندن اولوب، مملکتیده اسلافنك حکمسوردکلری برەکوره بیوك ایدی . قرق سنه حکم سوروب ، میلاددن ٩٦٢ وبر روایتده ٩٧٦ سنه اول ارتحال ایتمشدر. اوغلی ربحم پدرینك حاضرلدیغی دولتی محافظه ایده‌میوب، اونك زماننده تفرقه وتقسیم وقوع بولمشدر . حضرت سلیمانك «اغانی» عنوانیله بعض غزلیاتی، «امثال» عنوانیله حکمت آمیز سوزلری حاوی بر رساله‌سی ومذهبه متعلق برکتابی واردر. مزامیرك ایکیسی مشارالیهك اولدیغی و«حکمت» عنوانلی برکتابی دخی اولدیغی مرویدر. بیت مقدسك بناسی ٧ سنه‌ده اکمال اولنمشدر . وزیر ومشاوری عقل وحکمتیله مشهور اولان (آصف) ایدی .

سلیمان { (قانونی سلطان — خان اول) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اونجیسی اولوب، یاوز سلطان سلیم خانك اوغلیدر. ٩٠٠ تاریخنده تولد ایدوب ، ٩٢٦ تاریخنده ، پدرینك ارتحالی اوزرینه ، والی بولندیغی مغنیسادن ورودله ، تخت عثمانی‌یه جلوس ایلمشدر . اجرای عدالتده سلیمان ثانی اولمغله، برطاقم قوانین ونظامات دخی وضع ایلدیکندن «قانونی» دینمکله ، شهرت بولمشلردر. اجدادینك زماننده آوروپاده وپدرینك زماننده آسیا وآفریقاده فتح ایدلمش اولان بلاد واسعه سلطان سلیمان زماننده برقات دها توسیع وتحکیم اولنمغله ، ویرکی وخراج وغنائمدن آلنان اموال بیوك بر ثروت وسامان کتیرمش اولدیغندن ، پادشاه مشارالیهك دوری دولت عثمانیه‌نك اوج اعلای قوت وعظمتی اولوب، دارات ودبدبه وشوکت وشان عثمانی بتون عالمی مفتون ایتمش؛ وبتون آوروپا وآسیا حکمدارانی تخت سلیمانی‌یه سرفرو ایتمکه مجبور اولمشیدی . فرنکلرجه *Magnifique* یعنی «شانلی» لقبیله شهرت بولمشلردر . سلطان سلیمان خان جلوسنی متعاقب ، شامده باش قالدیران جان بردی تربیه وحدودده عسکر بریکدیرن شاه اسماعیله احتیاطاً مقابله ایتمك ایچون، فرهاد پاشایی اعزام بیوردقدن صکره، بعض حرکات عهدشکنانه‌ده بولنان مجارلره قارشی ٩٢٨ ده بالذات سفر ایدوب، بلغرادی ودها نیجه قلاع وبلادی ضبطله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وونديك جمهوریتی جزیه‌یه

ربط ایلمشدر. ایرتسی سنه قوالیرلرك النده قالوب ممالك عثمانیه‌یه قارشی آوروپالیلرك بر حصن متینی حکمنده اولان (ردوس) جزیره‌سنك فتحنه تشبث بیوروب، بوكا دخی موفق اولمش؛ ومصرده، قریمده وافلاقده ظهور ایدن فسادلری باصدیردقدن، وراغوزه وله جمهوریتلریله تجدید معاهده ایتدکدن صکره، شاه اسماعیلك اتفاق تکلیفاتنه قولاق آصمقده اولان مجار قرالنه قارشی ۹۳۲ ده بر ایکنجی سفر ایدوب، مهاج مظفریت عظیمه‌سی اوزرینه، (بودین) ی یعنی (بوده) یی ومجارستانك اکثر طرفلرینی فتح ایله، واپلر تعیین ایده‌رك، مجارستانك قسم باقیسنه، محاربه‌ده قتل اولنان قرالك یرینه، اردل بانی (یانوس زاپولیا) یی قرال نصب، وهر طرفدن تبریکار وهدیه‌لر آلوب، عودت بیورمشلر ایدی. او اثناده آناطولینك بعض طرفلرنده ظهور ایدن فسادلرك باصدیرلمسیله اوغراشلمقده ایکن، آوستریا آرشیدوقه‌سی فردیناند بودینی ضبط ویانوس زاپولیایی اردله چکلمکه اجبار ایتمکله، پادشاه ۹۳٤ ده ثالثاً مجارستانه سفر ایدوب، بودینی استرداد ویانوسی مجار قراللغنه اعاده بیوردقدن صکره، دها ایلری‌یه کیده‌رك، ۹۳٦ ده ویانه‌یی محاصره ایتمشلر. ایسه‌ده، موسم ایلریلمش اولدیغندن، محاصره‌یی فك ایله استانبوله معاودت بیورمشلردر. عودت شاهانه‌یی متعاقب، آوستریا آرشیدوقه‌سی یکیدن بودینی تضییق ایتمکله، دردنجی مجارستان سفرینه لزوم کوریلوب، بو دفعه آوستریا حدودنده بر چوق قلاع و ممالك ضبط اولنمش؛ وآلمانیا ایمپراطورلغنی دخی استحصال ایله آوروپایی دیترتمکه و دولت عثمانیه‌نك حمایه‌سنه التجا ایدن فرانسه‌یی تهدیده باشلامش اولان اسپانیا قرالی مشهور شارل کینتله قارشی‌قارشی‌یه کلمك مراد بیورلمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی قیشك حلولی مانع اولوب، مظفرانه درسعادته عودت بیورلمشدر. بو صره‌ده اسپانیا و ونديك دونمالری مشهور (آندریا دوریا) نك قوماندەسیله موره سواحلنده بعض قلاع ضبط ایتمش ایسه‌ده، درعقب استخلاص اولنمش؛ وایران شاهی طهماسب جلوس همایونی وواقع اولان مظفریتلری تبریك ایتمدکدن بشقه، حدودده بولنان کردلری آیارتمقده اولوب، دولت عثمانیه‌یه میل ایدن بغداد والیسنی دخی اعدام ایتمش اولدیغندن، آوستریا ایله معاهده وآق دکیز محافظه‌سی مشهور بارباروس خیرالدین پاشایه احاله بیورلدقدن صکره، ۹٤۰ ده پادشاه شرق سفرینه عزیمت بیوروب، وان وبایزید قلاعنی و تبریز و همدان و سائر آذربیجان ممالکنی ضبطله، کیلان وشروان شاهلرینك بیعت واطاعتلرینی قبول ایتدکدن صکره، عودتنده بغدادی دخی فتح، وشهر مذکورده بعض اعمارات اجراسیله، درسعادته عودت بیورمشلردر. بو سفر اثناسنده بنی حفصدن مولا حسن تونسی ضبط ایتمش ایسه‌ده، بارباروس خیرالدین پاشا ایتالیا سواحلنی نهب وغارت ایتدکدن صکره، مومی الیه حسن حفصی‌یی دخی تونسدن اخراج ایتمش؛ وبونك اوزرینه بونلر شارل کینته دخالت ایتمکله، بو دخی او جهتی استیلا ایتدیکندن، خیرالدین پاشا اسپانیا جزایر وسواحلنی اوروب، بر چوق اسرا اخذیله درسعادته عودت ایتدیکنده، قپودان دریا اولمش ایدی. هندستان سواحلنه مسلط اولان پورتکیزلیلره قارشی هند ملوك اسلامیه‌سی دربار سلیمانی‌یه مراجعتله استمداد ایتدکلرندن، ۹٤٥ ده سنان پاشانك ریاستیله بحر احمر وعمانه دونما سوق اولنه‌رق، کجراتده پورتکیزلیلره غلبه چالینمش؛ وبو سفر اثناسنده یمن فتح، وتا سوماتره‌یه قدر نفوذ عثمانی توسیع و تعمیم اولنمشدی. ونديك جمهوریتی نقض عهد ایله، قورصانلری بعض صارقندیلر ایتدکلرندن، خیرالدین پاشا دونما سوقیله، جمهوریت مذکوره‌یه تابع آطه‌لر دکیزنده بر چوق جزایر ودالماچیه جهتنده بعض سواحل ضبط ایتمش؛ وفرانسه قرالی برنجی فرانسوآنك دخالتی اوزرینه، دونما ایله او طرفه کیدوب، شارل کینتك دونماسنی مغلوب، وفرانسوآیی تخلیص ایله، تختنه اعاده واقعاد ایلمشدر. بو صره‌ده آوستریالی فردیناد ینه مجارستانه تجاوز ایتدیکندن، یکیدن مجارستان سفری آچیلوب، پادشاه بالذات اردو سوق ایده‌رك، وفات ایتمش اولان زاپولیانك اوغلنه اردل قراللغی ویرلمش، ومجارستان ایالاته بالتقسیم طوغریدن طوغری‌یه اداره عثمانیه آلتنه آلنمش؛ ودها بر چوق یرلر یکیدن فتح اولنمشدر. بونك اوزرینه آلمانیا، آوستریا و ونديكله مصالحه اولنه‌رق، درسعادته عودت بیورلمشدر. شاه طهماسب شروانی ضبطله، برادری القاص میر-

زابی اورانك والیلکنه نصب ایتمش اولدیغی حالده ، بونك سؤ ادارەسندن عصیان ظهور ایدنجه ، القاص میرزا برادرینك قورقوسندن درسعادته التجا ایتمش؛ وبو مناسبتله شاه دلگیر اولوب، کردستانه تجاوز ایلمش اولدیغندن، سلطان سلیمان خان ٩٥٥ دە بالذات آسیایه اردو سوقیله ، مظفراً تبریزه داخل اولوب، شروان شاهی ملکنه اعاده، والقاص میرزایی عراق عجمه ادخال ایتمشدر . استانبوله عودتلرنده آوستریا آرشیدوقنك یکیدن اردله مداخله ایتمکده اولدیغی خبر آلنمغله، روم ایلی عسکری سوق اولنەرق ، ٩٥٩ دە طمشوار دخی ضبط، وممالك عثمانیەیە بریکی ایالت ضم اولنمشدر . بو صرەدە ایرانه قارشی بخارا خانیله اتفاق عقد اولنەرق ، خان مشارالیهە طوپ وعسکر معلمی ارسال ایله، تحت حمایەیە آلنمش؛ وقپو- دان سنان پاشا طرابلس غربی مالطه قوالیرلرندن ضبط ایتدیکی کبی، پیری رئیسله مراد رئیس وسیدی رئیس دخی دونتما ایله سویشدن چیقەرق، عمان وهند دکیزلرندن پورتکیزلیلری طرد ایتمش؛ و مسقط وهرمز لیمانلرینی ضبط ایلمشلردی . طورغود پاشا دخی مایورقه وقورسیقه آطەلرینی وسائر ممالك اعدایی غارت ایدەرك، مال فراوانله عودتنده طرابلس غرب والیلکنه نصب اولنمشدی . ایران جهتندن یکیدن تجاوزات وقوع بولمغله، سلطان سلیمان خان حضرتلری ابتدا صدر اعظم داماد رستم پاشایی اردو ایله اوطرفه کوندرمش ایسەدە، آناطولیدە بیوك شهزادە مصطفا- نك اویاندردیغی غائلەیی بر طرف ایتدکدن صکرە، بالذات شرقه سفر ایدەرك ، دشمن مقابلەیە جسارت ایدەمدیکندن، کرجستانك بعض یرلری ضبط اولند- قدن صکرە ، عودت همایونده ٩٦٢ دە آماسیه مشتاسنده ایرانله مصالحه اولنمشدی . پیاله پاشا ایله جزایر بکلربکی صالح پاشا دخی مغرب جهتنده برچوق یرلر اله کتیرمشلردی . بحراحمرده دخی توسیع حدود ایدیلەرك ، کرك جزیرة العرب وکرك آفریقا شا- حلندەکی اسکلەلر کاملاً فتح اولندیغی کبی، باب المندك خارجنده عدن و بربره وایچ طرفلردن نوبه و صنعا وزبید داخل ممالك عثمانیه اولمشدی . اسپانیوللر جربه آطەسنه تجاوز ایتدکلرندن ، پیاله پاشا ایله طورغود پاشا دونتما سوق ایدەرك، اسپانیا دو- نماسنی کلیاً منهزم ، وآمیرال ایله چغاله قپودانك اوغلنی اسیر ایدەرك ، عودت ایتمشلردر . اسپانیه وجنویز دولتلری ممالك اسلامیه سواحلنه صارقندیلق ایتمکدن کری طورمدقلرندن ، ومالطه قوالیرلری بونلره معاونت ایتدکلرندن ، اسفندیار اوغلی مصطفی پاشانك سردارلغیله پیاله و طورغود پاشالر جسیم دونتما سوق ایتمشلرسەدە، بتون خرستیان دولتلرینك دونتمالری اورایه هجوم ایدوب، استحکاماتی دخی پك متین اولدیغندن، مالطەنك فتحنه موفق اولنەمیوب، طورغود پاشا شهید اولدقدن صکرە، عودته مجبو- ریت کورلدی. مجارستان جهتنده فتح ایدلمش اولان بلاد ادارۀ عثمانیەدە قالمق وکافی السابق سنوی باب عالی‌یە اوتوز بیك آلتون ویرلمك شرطیله آلمانیا ایله مقدما معاهده عقد اولنمش ایسەدە ، ٩٧٤ دە آلمانیا امپراطوری دکیشوب، یکی امپراطور برطرفدن استانبوله ایلچیلر کوندرمکله برابر ، بر طرفدن دە اردله تجاوز ایتدیکندن، سلطان سلیمان خان پیرلکنه دخی استراحت ایتمیوب ، بالذات مجارستانه اردو سوقیله ، دشمنی دفع، وسکتوار قلعەسنی فتح ایلمش ایسەدە ، او صرەدە خستەلنوب ، ارتحال ایتمش؛ و صقوللی محمد پاشا ، اردوجه بر کونه انتظامسزلق ظهور ایتمەمك ایچون، نعشنی اخفا ایله ، سلطان سلیم خان ثانی اردویه قارشنجیەیه قدر ، پادشاهك ارتحالی کیمسەیە طویورمامشدر .

بو وجهله سلطان سلیمان خان حضرتلری ٤٨ سنه سلطنت سوروب، بومدت ظرفنده مجارستان وایرانه ١٣ دفعه بالذات اردو سوق ایدەرك ، هر برنده مظفر اولمش؛ و قوۀ بریەسی مکمل اولدیغی کبی ، قوۀ بحریەسی دخی برنجی درجەدە اولوب، باربروس خیرالدین پاشا، پیاله پاشا، طورغود پاشا، سنان پاشا، مراد رئیس ، سیدی رئیس کبی غزات نهنکلری آق دکیزدە ، و بحر عمانده دشمنانی لرزەناك ایتمکده ایدیلر . او وقت عثمانلی سنجاغی بحر محیط آطلاسی ساحلی قربندن بحر عمان سواحلنه و مجارستانك ایچ طرفلرندن و قریم وقزاندن حبشه قدر موج زن شوکت و سطوت اولمقده ایدی . الحاصل سلطان سلیمانك دوری دولت عثمانیەنك اك پارلاق دوری اولوب ، زماننده‌کی دولتلر وحتی اسپانیه وآلمانیه

وقفلنك وسائر آوروپا ممالكنده حكمی جاری اولان شارلكنتك دولتی دخی دولت عثمانیه‌نك یاننده لاشی حكمنده ایدی . سلطان سلیمانك خیرات ومبرانی پك چوق اولوب، كندی ناملرینه بنا ایتدیردیكی سلیمانیه جامع شریفندن بشقه، سلطان سلیم، شهزاده باشی وجهانكیر جامع شریفلری دخی جملهٔ مؤسسات خیریه‌سندندر . ردوسده دخی (سلیمانیه) نامیله بر جامع شریفی واردر. سلطان سلیمان خانك السنهٔ ثلثه ادبیاتنه وقوفی وتركی وفارسی اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو بر قاچ بیت جملهٔ اشعارندندر :

دیده از آتش دل غرقهٔ آبست مرا
كار این چشمه زسرچشمه خرابست مرا
چشم رحم نهم وروی تو بنیم بخیال
درشب هجر مكو دیده بخوابست مرا

سلیمان { (سلطان سلیمان خان ثانی) سلاطین عظام عثمانیه‌نك یكرمنجیسی اولوب، سلطان ابراهیم خانك ایكنجی اوغلیدر . ۱۰۵۲ تاریخنده طوغوب، بیوك برادری غازی سلطان محمد خان رابعك فراغی اوزرینه، ۱۰۹۹ ده جلوس ایتمشدر . آوستریا مجارستانه وبوسنه وصربیه‌یه و وندیك جمهوریتی دخی موره‌نك بعض سواحلنه تجاوز ایتمشیدی. ایشته سلطان سلیمان خان ثانینك جلوسی بویله مشكل بر وقته تصادف ایتدیكی حالده، بالذات غیرت ایدوب، ۱۱۰۰ تاریخنده صوفیه‌یه اردو چیقارمش؛ وبرطرفدن جلوس همایون وسیله‌سیله آلمانیایه ایلچیلر كوندروب، اعادهٔ صلحه چالیشمشدر. دوننمای همایون دخی وندیك عسكرینی بوزوب، آغریبوزی استرداد ایتمشدر . بو صره‌ده قریم خانی لهلیلرله قزاقلری مغلوب ایدوب، لهستاندن وروسیه‌دن بعض یرلر آلمش ایدی . آوستریایه قارشی سوق عسكر اولنه‌رق ، بر طاقم قلاع كری آلنمش ایسه‌ده ، سرعسكر رجب پاشانك مغلوب اولمسی اوزرینه ، دشمن نیش وودینه مستولی اولوب، شهر كوینه و اسكوبه طوغری عسكر یورتمش اولمغله، صدارته نصب اولنان كوپریلی مصطفی پاشا اموال میریه‌یی غصب ایدن مأمورلردن مبالغ كلیه استردادیله بعض نظامات وضع ایده‌رك، مكمل بر اردو ترتیبیله آوستریا وروسیه وله عسكرلرینی مغلوب، وطونه وصاوه‌نك اوته‌سنه چكمكه مجبور ایتمش ؛ وآلمانیالیلری اردلدن چیقاران تكلی بك اردل و ویوودهلغنه تعیین اولنمشدر . مشار الیه مصطفی پاشا اورادن عودتنده قبریس ومصر عسكرینك بعض شقاقلرینی تسكین ایلمش؛ وهرسك وآرناودلق حوالیسنده وندیكلیلرله مجادله ممتد اولدیغندن، او جهته اردو سوق ایتمسی عقیبنده ۱۱۰۲ ده سلطان سلیمان خان ثانی وفات ایتمشدر . مدت سلطنتلری ۳ سنه ۸ آی و ۲۱ كون اولوب، دغدغه وغائله ایله چكمش ایسه‌ده، داخلی فسادلرله خارجی تجاوزلر دفع ایدیله بیلمشدر .

سلیمان { مصرده اجرای خلافت ایدن خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی واونجیسی اولوب، (مستكفی بالله) لقبیله معروفدرلر . [«مستكفی بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان { اندلس ملوك امویه‌سنك اخیری اولوب، (مستعین بالله) لقبیله معروفدر. [«مستعین بالله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمان { سلاجقهٔ رومدن بدنجی واون ایكنجی حكمدارك اسمی اولوب ، ایكیسی‌ده (ركن الدین) لقبیله ملقبدرلر . [«ركن الدین سلیمان» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

سلیمان { یمنده حكومت سورن ایوبیه شعبه‌سنك اوچنجی حكمداری ایدی .

سلیمان { مغربده تلمسان جهتنده حكم سورن بنی مرین ملوكنك آلتنجیسی اولوب، ۷٦۰ تاریخلرنده آز وقت حكم سورمشدر .

سلیمان { (امیر — یاخود — بك) یلدیرم سلطان بایزید خانك بیوك اوغلی اولوب، سكز سنه‌دن زیاده‌جه حكم سورمش ایسه‌ده، سلاطیندن معدود دكلدر .

سلیمان بدخشی { (میرزا —) سلالهٔ تیموردن وجلال الدین امیرانشاه نسلندن بدخشان حاكمی بولنان (خان میرزا بن سلطان محمود بن ابوسعید) ك اوغلی اولوب، ۹۲۷ تاریخنده واقع بدرینك وفاتنده صغیر لسن اولمغله، ملك موروثی كابلی ضبط ایدن بابر شاهك ضبطنه كچمش؛ وبابر دهلی‌یی ضبط ایتدكده ۹۸۳ تاریخنده صاحب ترجمه‌یه بدخشانی اعاده ایتمش؛ وآنجق متعاقباً شاهرخ میرزا بن ابراهیم میرزا بدخشانی ضبطله ، سلیمان

بدخشی کوچ حال ایله جانی قورتاروب، اکبر شـاهه التجا ایتمش؛ وایفای حج ایتـدکدن صکره، ۹۹۷ ده لاهورده وفات ایتمشدر.

سلیمان بك { [« سلیمان (امیر —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سلیمان بن احمد { بحر محیط هندی سیاحتنی حاوی لسان ترکیده یازلمش «عمده» کتابنك صاحبی اولوب، ینه بو ماده‌یه متعلق «فوائد»، «حاوی»، «تحفة العقول»، «منهاج» و «قلادة الشموس» عنـوانلریله تألیفـاتی واردر. «عمده» یی ۹۱۷ تاریخنده یازمشدر.

سلیمان بن احمد طهرانی { مؤلفیندن اولوب، «معجم کبیر»، «معجم اوسط»، «معجم صغیر» و «لائل النبوه» عنوانلریله درت کتابی وسـائر بعض آثاری واردر. ۳٦۰ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان بن خالد { خلفاء عباسیه‌نك ایکنجیسی اولان ابو جعفر منصورك وزیری ایدی.

سلیمان بن سالم { «فتوح المصر» عنـوانلی کتابك صاحبیدر.

سلیمان بن عبد الملك { (بن مروان بن حکم) ملوك امـویه‌نك یدنجیسی وبنی مروانك دردنجیسی اولوب، ٥٤ تاریخنده طوغمش، و ۹٦ تاریخنـده، برادری ولیدك وفاتی اوزرینـه، جلوس ایدوب، ایکی سـنه ایله سکز آی اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۹۹ تاریخنده ٤٥ یاشـنده وفات ایتمشدر. حلب قربنـده مرج دابقده مدفوندر. مدت حکومتی روملرله محاربه ایله کچوب، برادری مسلمه کلیتـلی بر عسـکرله کوندریله‌رك، قسطنطینیه‌یی محاصره ایتمشدی. عادل وخیرخواه بر حکمدار اولوب، ایکی برادری وار ایکن، مجرد فضایلنی بیلدیکیچون، عم زاده‌سی عمر بن عبد العزیز حضرتلرینی ولیعهد براقمشدر. اکولکیله دخی مشهوردر.

سلیمان بن قتلمش { [«رکن الدین سلیمان» ماده‌سنه مراجعت.]

سلیمان بن وهب { (ابو ایوب) خلفای عباسیه‌دن مهتدی وبعده معتمدك وزیری اولوب، اجـدادی ملوك امویه‌نك وصکره برمکیلرك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وکندیسی کنجلکنده مأمون خلیفه‌نك کاتبلکنی ایتمش ایدی. بحتری و ابو تمـام کبی اعاظم شعرانك صـاحب ترجمه وبرادری حسن حقنده مدحیه‌لری واردر. ۲۷۲ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان بن یسار { (ابو ایوب) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده بولنان فقهاء سـبعه‌دن اولوب، ازواج مطهره‌دن میمونه‌نك آزادلیسی ایدی. ابن عبـاس و ابو هریره و ام سلمه (رضهم) دن روایت ایتمشـدر. ۱۰۷ تاریخنده ۷۳ یاشنده وفات ایلمشدر.

سلیمان پاشا { (شهزاده — بن سلطان اورخان غازی) پدرلرینك زمان سلطنتلرنده قره‌سی حاکمی اولوب، پادشاه مشارالیهك صدر اعظمی بولنان بیوك برادری علاءالدین پاشانك ارتحالی اوزرینه، ۷۳۸ ده مسـند صدارته کچوب، او سـنه حاجی ایلبکی و اورنوس بك واجه بك ایله برابر کیجه‌این ایدنجق جوارندن صاللرله روم‌ایلی یاقه‌سنه کچه‌رك، چمنی قلعه‌سنی فتح، وروم امپراطورینك التماسی اوزرینـه، عسکرینی اسـتانبوله کتیره‌رك، روملره امداداً بالقاندن اینن بلغارلری مغلوب وفراره مجبور ایتمش؛ وبعـده بولایر، کلیبولی، خیره‌بولی و تکفور طاغی ایله بتون او جوارلری فتح ایده‌رك، بولایری مرکز اتخـاذ ایلمش؛ وایلبکی دخی ابصـاله و معلقره‌یی اله کتیرمش ایدی. ۲۳ سـنه صدارت وسردارلق ایدوب، بتون بومدتی فتوحاتله کچیردکدن صکره، ۷٦۰ تاریخنده صیدده ایکن آتندن دوشوب، ارتحال ایتمش؛ وسلطان اورخان غازی بو الملك تأثیریله آنجق بر سنه دها یاشامشدر. سلیمان پاشا بولایرده سرایی جوارنده بنا ایتدیرمش اولدیغی مسجد صحننده مدفون اولوب، تربه‌سی زیارتکاهدر.

سلیمان پاشا { (خادم —) دور سـلطان سلیمانیده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، اسمنـدن دخی اکلاشلدیغی اوزره، حرم همایون خدمتنده بولنان زمره‌دن ایکن، رتبهٔ وزارتله طشره چیقوب، شام محافظی و ۹۳۷ ده مصر والیسی اولمش؛ و مقدما ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش اولان عدن ویمن جهتلرینك اداره‌سی مشوش اولوب، پورتکیزلیلر دخی هند بنـدرلرینه مسـتولی

اولمش اولدیغندن، اورالر اهالیسنك مراجعتی اوزرینه، سردارلقله و دونتما ایله سواحل هنده قدر کیدوب، بورتکیزلیلرك شرینی دفع، ویمنده حسن اداره‌یی اعاده ایتمش ایدی. ٩٤٧ تاریخنده درسعادته جایله لطفی پاشانك یرینه مقام صدارته نصب اولنمش؛ ودرت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، ٩٥١ده عزل، اولنه‌رق، ٩٥٥ده معلقره‌ده وفات ایتمشدر. وفرت مال وثروتیله مشهوردر.

سلیمان پاشا (ملاطیه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، سلطان مراد خان رابع عصرنده اقرباسندن بولنان قپو اغاسی اسماعیل اغا مناسبتیله درسعادته کله‌رك، ابتدا ابراهیم پاشا سراینه کیرمش؛ وبعده خانهٔ خاصه آغالری کروهنه داخل اولوب، دلبند آغاسی اولمشیدی. عصر سلطان ابراهیم خانیده سلحدار اولوب، بعده رتبهٔ وزارتله طشره‌یه چیقه‌رق، آلتی آی قدر قبه نشین اولدقدن صکره، ارضروم وسیواس ایالتلرنده والیلك ایتمش؛ وکرید جزیره‌سنه دخی مأموریتله کیدوب، استانبوله عودتنده تکرار قبه نشین، وعایشه سلطانی تزوجله، شرف مصاهرته نائل اولمشیدی. ١٠٦٥ تاریخنده مراد پاشانك دفعهٔ ثانیه صدارتدن عزلنده مسند صدارته کچمش؛ بو دفعه یالکز آلتی آی ایله اون بر کون بو مقامده قالدقدن صکره، عدم اهلیتله اتهام اولنه‌رق، ١٠٦٣ ده عزل، وسلستره ایالتیله اخراج اولنمش؛ و ١٠٦٩ ده استانبول قائممقامی اولوب، زماننده بیوك بر حریق وقوع بولمغله، بو سببدن عزل، وسلستره‌یه اعاده اولنه‌رق، کوپریلی احمد پاشا زماننده ثانیاً قائممقام اولمش ایسه‌ده، بو دفعه دخی عدم تقیدله اتهام اولنه‌رق، کنغری سنجاغنه نصب اولنمش ایکن، اختیارلغنه مرحمةً خانه‌سنده آرام ایتمسنه مساعده بیورلمش ایدی. والده سلطان ادرنه‌یه دعوت اولندقده، قوناقجیلق ایله مأمور اولوب، عودتنده ارضروم والیلکنه نصب اولنمش؛ وبعده کنغری سنجاغی آرپه‌لق صورتیله ویریلوب، بعده تقاعد صورتیله اسکدارده خانه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمشدر.

سلیمان پاشا (بوسنه‌لی —) بوده سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارته واصل اولان وزرادن اولوب، ابتدا بعض وزرانك کتخدالق خدمتلرنده بولنمش؛ و ١٠٨٠ تاریخنده چاوش باشی اولوب، بعده صدر اعظم کوپریلی زاده احمد پاشانك کتخداسی اولمش ایدی. ١٠٩٢ ده میرآخور و ٩٢ ده مکهٔ مکرمه‌ده صو یوللرینی تعمیره مأمور اولوب، عودتنده ینه میرآخورلقده بقا بوله‌رق، ٩٥ ده رتبهٔ وزارتله بابا طاغی والیلکنه نصب، و١٠٩٧ ده ابراهیم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمشدر. مجارستانده حرب آچلمش اولدیغندن، سردارلقله مدون جهتنه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، اندامی موجب اولوب، دشمن بلغراده قدر ایلریلدیکندن، عسکر قتلنی طلبده اصرار ایتمکله، فرار واستانبولده بر یهودینك خانه‌سنده اختفا ایتمش ایسه‌ده، میدانه چیقاریلوب، ١٠٩٨ ده اعدام اولنمشدر. مدت صدارتی یدی آیدر. جبین وناا‌هل وکاذب وحیله‌کار بر آدم ایدی.

سلیمان پاشا (آبازه —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارته نائل اولان وزرادن اولوب، عن اصل دار السعادة الشریفه آغاسی یوسف اغانك عتقاسندن ایدی. کنجلکنده سرای همایونه آلنوب، خانهٔ خاصه‌یه داخل، وعهد سلطان احمد خانیده سلحدارلق مقامنه نائل اولمش ایدی. ١١١٦ ده رتبهٔ وزارتله حلب وبعده آغریبوز والیلکنه نصب، و١١١٨ ده تقاعد اولدقدن صکره قبریس ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بر مدت صکره درسعادتده قبه‌نشین، و ١١٢١ ده توقیعی، ونعمان پاشانك عزلنده وزیر جدیدك ورودینه‌دك قائممقام اولمش ایدی. ١١٢٤ ده یوسف پاشادن صکره مسند صدارته کچوب، آنجق امور خارجیه‌ده قلیل البداعه اولمغله، یالکز بش آی قدر بو مقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، قپودان دریا اولمش ایسه‌ده، بو منصبده دخی چوق وقت بقا بوله‌میوب، عزل واستانکوی جزیره‌سنه نفی، بعده منفاسی ردوسه تحویل اولنه‌رق، ١١٢٧ ده اوراده قتل اولنمشدر. دیوان یولنده بر مطبخانه‌سی وبر خانی واردر.

سليمان پاشا { (بالطه‌جى زاده —) [« بالطه اوغلى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سليمان پاشا { (خواجه —) [« خواجه سليمان پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سليمان پاشا { (مرابط —) سلطان محمود خان اول دورى قپودان پاشالرندن اولوب، قليون قپودانلرندن ايكن، ۱۱۴۴ ده رتبهٔ مير ميرانى ايله مسند مذكوره نائل اولمش؛ و ۱۱۴۶ ده عزل اولنوب، بعده ازميدده وفات ايتمشدر .

سليمان پاشا { بو دخى سلطان محمود خان اول دورى قپودان پاشالرندن اولوب، ۱۱۴۹ ده مسند قپودانى‌يه نائل اولمش؛ و ۴ سنه بو مقامده قالوب، بعد العزل ۱۱۵۵ ده وفات ايتمشدر .

سليمان پاشا { قانونى سلطان سليمان خانك وزراسندن اولوب، من اصل مجارلى ومهتدى ايدى . ايران سفرنده دياربكر واليسى ايكن، بغدادك فتحنده اورايه نقل بيورلمش؛ وبغدادك برنجى عثمانلى واليسى اولمشدر. بعده مجارستانده اوفن شهرى فتح اولندقده، رتبهٔ وزارتله اورا واليلكنه نصب اولنه‌رق، ۹۵۲ ده استعفا، وچوق كچمه‌دن وفات ايتمشدر .

سليمان جزولى { (شيخ —) مشهور « دلائل الخيرات » كتابنك مؤلفى اولوب، ۸۷۰ تاريخنده وفات ايتمشدر .

سليمان چلبى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن اولوب، مولد نبى (صلعم) حقنده مشهور واليوم متداول اولان منظومهٔ مقبوله‌نك ناظميدر . فترت زماننده امير سليمان بن بايزيد اولك حمايه والتفاتنه مظهر اولان شعرادندر . بيوك مدرى محمود سليمان پاشا بن اورخان غازينك روم‌ايلى‌يه كچديكنى تبريك ايله، قطعهٔ مذكوره‌نك فتحنى تبشير ايلمش ايدى .

سليمان الحامض { (ابو موسى — بن محمد) مشاهير نحويوندن اولوب، ابو العباس ثعلبك تلميذى وخلفيدر . ادبيات عربيه‌ده ولغت وشعرده يد طولى صاحبى اولوب، زهد وصلاح صاحبى ايدى. نحوده كوفيونك مذهبنى التزام ايدردى. « كتاب خلق الانسان »، « كتاب السبق والنضال »، « كتاب النبات »، « كتاب الوحوش » عنوانلريله تأليفاتى ونحوده‌دائر « المختصر » عنوانيله بركتابى وسائر آثارى واردر . ۳۰۵ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر .

سليمان خان { قره خان واوستاجلى اوغلنك برادرى اولوب، ياوز سلطان سليم خانك چالديران سفرنده شاه اسماعيل صفوى طرفندن ماردين حاكمى ايدى . خسرو پاشانك مهاجماتنه خيلى وقت مقاومت ايتمش؛ ونهايت مقتول اولوب، سر مقطوعى حضور پادشاهى‌يه كوندرلمش ايدى .

سليمان رأفت پاشا { [« رأفت پاشا » ماده‌سنه مراجعت.]

سليمان سعد الدين افندى { (مستقيم زاده —) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، ۱۱۳۱ تاريخنده درسعادتده طوغمش؛ وتحصيل علم ايتدكدن صكره، طريقت نقشبنديه‌يه انتسابله، خلافته نائل اولوب، عزلت‌كزين اولديغى حالده، ۱۲۰۲ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر . ۶ جلددن مركب « ترجمهٔ مكتوبات احمد فاروقى »، « شرح ديوان حضرت على »، « تحفة الخطاطين »، « دوحة المشايخ »، « مجلة النصاب »، « ترجمهٔ لغت قانون الادب »، « شرح قصيده مضريه »، « شرح ورد سيديحيى »، « ترجمهٔ فقه اكبر »، « رسالهٔ تاج »، « رسالهٔ حديث من عرف »، « رسالهٔ ابوين »، « شرح ضرب الحفظ »، « حاشيهٔ ضرب الاعظم »، « خلاصة الهديه »، « ترجمهٔ مرصع ابن اثير »، « رسالهٔ طاعون »، « ترجمهٔ عقود اللؤلؤيه »، « رسالة الحى فى بيان الكى »، « شرح بعض ابيات مثنوى »، « رسالهٔ حسن التقويم »، « رسالهٔ عدة البدر فى بيان شهور اثناعشر ». « رسالهٔ صلوة وسطى »، « رسالهٔ آداب اولى الالباب »، « مناقب اصحاب بدر »، « رسالهٔ خصال عشره »، « رسالهٔ ارادهٔ دليه فى الارادة الجزئية والكليه »، « جدول ائمهٔ اثنا عشر »، « جدول عشرهٔ مبشره »، « مناقب امام اعظم »، « عقيدة الصوفيه »، « ترجمهٔ

احوال شیوخ آیاصوفیه »، « شرح صلوة عبدالقادر کیلانی »، « شرح بی نقط حدیث اربعین »، « رسالهٔ جواهرخمسه » وسائر آثاری و برخیلی اشعاری واردر. شو مناجات جملهٔ اشعارندندر :

یارب قلم موی فنادن صقله
تحریری طعن سفهادن صقله
توفیقن ایدوب قنده کیدرسهم بکا رهبر
شهراه شریعتده خطادن صقله

سلیمان شاه { ایرانده حکومت سورن سلجوقیلرك اون ایکنجی حکمداری اولوب، محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلانك اوغلیدر. برادر زادهسی ملکشاه بن محموددن صکره ۵۵۵ ده جلوس ایدوب، سکز آی حکومتدن صکره، وفات ایتمشدر. خوش خوی و آنجق عیش وعشرته مائل بر حکمدار ایدی.

سلیمان شاه { سلالهٔ آل عثمانك جد اعلاسی و ارطغرل غازینك پدری اولوب، ترکستانده قبیله رئیسی اولدیغی حالده، چنکیزك خروجنده جیحونی تجاوزله خراسانده مهان مربنده خیمهزن اولمشیدی. بعده مغول عسکرینك بو طرفه طوغری ایلریلمکده اولدیغنی کورنجه، ۵۰۰۰۰ کشی ایله غربه طوغری یورویهرك، ۶۲۱ تاریخ هجریسنده ارزنجان واخلاط جهتنده یرلشمشیدی. چنکیزك وفاتندن صکره سلیمان شاه قبیلهسیله برابر وطننه عودت ایتمکه متهیء اولوب، فرات وادیسنی تعقیب ایتمکده ایکن، جعبر قلعهسی یاننده آتنی یوزدیرهرك فراتدن کچمکده ایکن غرق اولمشدر. نعشی چیقاریلهرق، فرات کنارنده دفن اولنمغله، مدفنی الیوم (ترك مزاری) دینمکله معروفدر. سلیمان شاهك درت اوغلی قالوب، بونلردن سنقر تکین ایله کون طوغدی قبیلهلریله وطنلرینه عودت، و دندار ایله ارطغرل بك درتیوز عائله خلقیله سورمهلی چقورده یرلشوب، اوراده تصادفاً محاربه ایدن مغوللرله علاء الدین سلجوقی عسکرندن بو طرفی ضعیف کوروب، معاونت ایتمکله، پادشاه مشارالیه بو خدمته مکافاةً ارطغرل بکه و قبیلهسنه یاز ایچون طومانیچ یایلهلرینی و قیش ایچون سکود اووهسنی تخصیص ایتمش؛ وبو وجهله ارطغرل اوراده یرلشوب، تدریجاً امارته، و فرزندارجمندی غازی سلطان عثمان خان سلطنته نائل اولمشدر.

سلیمان شکوه { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ تیموریهیه منسوب ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی شاهجهانك تورونی وداراشکوهك اوغلی اولوب، ۱۰۴۴ ده طوغمش؛ و ۱۰۶۹ ده بیوك پدرینك مغلوبیت و قتلی اوزرینه، التجا ایتدیکی شیرینکار طرفندن شاه عالمکیره تسلیم اولنهرق، برادری سپهر شکوه ایله برابر بر قلعهیه حبس اولنمش؛ وآز مدت صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی شاه عالمك اوغلی واکبر شاه ثانینك برادری اولوب، ۱۲۵۳ ده وفات ایتمشدر. اکرهده تربهسی پك مطنطندر.

سلیمان صفوی { (شاه —) ملوك صفویهدن اولوب، پدری شاه عباس ثانیدن صکره ۱۰۷۷ ده ایران شاهی اولمش، و ۲۹ سنه حکومت سوروب، ۱۱۰۶ ده وفات ایتمشدر.

سلیمان طهرانی { ایران شعراسندن اولوب، وطننده فلاکت کوردیکندن، هندستانه رحلت ایتمشیدی. کندی حسبحالی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

شبرا برای راحت تن آفریده اند
درهند میتوان دوسهروزی نفس کشید

سلیمانیه { پایتخت سلطنت سنیهدهکی جوامع شریفهنك اك بیوك، اك علی واك مصنعی اولوب، فن معماریجه آیاصوفیهیه دخی ترجیح ایدنلر واردر. سلاطین عظام عثمانیهنك اوننجیسی اولان قانونی سلطان سلیمان خانك بنا کردهسی اولوب، مشهور معمارسنانك اثر صنعت و مهارتیدر. ایکیسی ایکیشر وایکیسی اوچر شرفهلی ۴ منارهسی، مدرسهلری، مکتبی، عمارتخانهسی، تیمارخانهسی، دارالحدیثی وفن طب تحصیلنه مخصوص آیریجه مدرسهسی واردر. ۹۶۴ تاریخنده اکمال اولنمشدر. محرابی اوکنده بانیء مشارالیه سلطان سلیمان خان ایله سلطان سلیمان خان ثانی و سلطان احمد خان ثانی ایله برقاچ شهزاده وسلطانك تربهلری بولنیور. موقعی دخی یوکسك اولمغله، خارجدن منظرهسی منظرهٔ داخلیهسنه معادلدر. جوارندهکی بیوك محله دخی جامع شریف مذکورك اسمیله مسمادر.

سلیمانیه { موصل ولایتنده وموصلك ۲۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده، بغدادك
۲۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ، ایران حدودندن ٤٥ کیلومترهلك مسافهده اولهرق ایکی طاغ آرهسنده ممتد بر اووهده واقع سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ۱۰۰۰ ی یهودی، ۱۷۰ ی کلدانی وقصوری مسلم اولمق اوزره، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، متعدد جوامع شریفه-سی، بررشدیه وبرقاچ صبیان مکتبی وخیلی ایشلك تجا-رتیله یوك منسوجات دستگاهلری و بوباخانهلری واردر . او جهتده مقبول بر نوع تفنك دخی اعمال اولنور . مواد تجاریهسنك باشلیجهسی ضمغ اولوب ، هم ایراندن کلیر، هم قصبهنك جوارلرنده حاصل اولور. باغچهلری ومیوهلری چوق اولوب، دیبلرندن بربرلریله اختلاط ایدر و(کریز) تعبیر اولنور بر صره قیوایله سقی اولنور . برایکی یوز سنهلك بر قصبه اولمغله ، ذکره شایان آثاری یوقیسهده، موقعی پك کوزل و هواسی معتدل و صاغلامدر . لسان محلی کردجه اولوب، عربجه وترکجه دخی تکلم اولنور. — سلیمانیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً کلعنبر، شمالاً شهربازار ، شمال غربی جهتندن مرکه وبیره مکرون نامنده اولان عظیم وجسیم طاغ وغرب جنوبی جهتندن بازیان و جنوباً قره طاغ نا-حیهسیله شهرروز سنجاغی قضاسندن اولان صلاحیه قضالریله محاط اولوب، شرق وشمال جهتلری دخی ایران حدودیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسهده، طوپراغی پك منبت اولوب، آنجق اهالینك قلتندن طولایی اکثر طرفلری غیرمزروعدر . هواسی سرین وپك صاغلامدر. اووهلرنده بغدای، آرپه، پرنج، توتون، مصر وسائره، طاغلرده دخی باشلیجه اوزوم، لیمون، نار و سائر میوهلر حاصل اولور. قضا ۱۳۹ قریه و ٤ طائفهیی حاوی اولوب، ۲٦۰۰۰ اهالیایله مسکوندر. سکنهسنك قسم اعظمی کرد وبرمقداری عربدر .

سلیمانیه { سنجاغی . موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری واك شر-
قیسی اولوب ، غرب وغرب شمالی وجنوبی جهتلرندن شهرزور سنجاغیله و سائر طرفلردن حدود ایرانیه ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت اووهلری وبایر ودرهلری دخی واردر . طاغلر-ینك بعض موقعلری شایان تصویردر . طوپراغی پك منبت اولوب، اهالیسی زراعتله وحیوانات یتیشدیرمکله مشغول ایسهلرده ، نفوسنك قلتی و اصول زراعتك هنوز پك اسکی وناقص بر طرزده بولنمسی بو سنجاقدن اولنهبیلهجك استفادهنك پك جزئیسنی ایتدیره بیلیور. اهالیسی ۵۱٦۰۰ مقدارنده اولوب ، ۲۱۰۰ ی یهودی، ۹۰۰ ی کلدانی و قصوری کاملاً مسلمدر . اهالئ مسلمهسنك قسم اعظمی کرد اولوب، برمقداری ده عربدر . زاب اسفل وقسماً دیاله نهرلرینك منابعی بو سنجاقده اولوب، قسم شمالیسی زاب وقسم جنوبیسی دیاله حوضهسنده در . سنجاق بروجه زیر ٥ قضایه منقسم اولوب، ٦ ناحیه و ۱۰۳٦ قریهیی شاملدر :

قضا	ناحیه	مقدار قرا
شهرزور	۰	۱۳۹
کلعنبر	۳	٤۷۳
مرکه	۲	۱۷٦
بازیان	۱	۱۵۹
شهربازار	۰	۱۲۵

سلیم بن ایوب الرازی { (ابوالفتح) — مشاهیر فقهای
شافعیهدن اولوب، بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینی وسائر مشاهیر علمادن اخذ علوم ایتمش؛ وساحل شامده صور قصبهسنده تدریس وافاده ایله مشغول بولنمشدر. ٤٤٧ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، حجدن عودتنده بحراحمرده غرق اولوب، جار قربنده بر جزیرهده مدفوندر . «کتاب الاشارة»، «غریب الحدیث» و «التقریب» عنوانلریله اوچ تألیف معتبری وسائر بعض آثاری واردر .

سلیم کرای { قریم خانلرندن اوچ کشینك اسمیدر :

برنجیسی رزمی بهادر کرایك اوغلی اولوب ، پدرینك وفاتنده صبی اولمغله ، بعده عادلکرایك زماننده قریمی ترك ایتمك مجبوریتنده بولنهرق ، یانبولی قضاسنده چولك قریهسنده اقامت ایتمکده ایکن ، ۱۰۸۱ تاریخنده قریملیلرك عادلکرایدن وقوع شکایتلری اوزرینه، اونك عزلیله، یرینه قریم خانی اولوب ، سلطان محمد خان رابعك مجارستانه وقوع بولان سفرنده پك چوق خدمت و غیرتی کورلمشیدی . یدی سنه خانلق ایتدکدن صکره ۱۰۸۸ سنهسنده خانلقدن استعفا ایتمی استعفاسنا

حل اولنه‌رق ، ردوسه نفی اولنمش؛ و ۱۰۹۵ ده ثانیاً قریمه خان تعیین اولنه‌رق ، منصبنه وصولی روسلرك قریمه هجوملرینه تصادف ایتمکله، بونلری کلیاً مغلوب ومنهزم وحدوده قدر تعقیب ایله برچوق اسرا وغنایم اخذ ایتمش ایدی . ۱۱۰۰ تاریخنده نمچه سفری آچلمغله ، اردوی همایونه دعوت اولنه‌رق ، اسکوبده صربلیلری مغلوب ، و قارپوز نام شقی‌یی اسیر ایتمکله، خدماتی نزد حضرت پادشاهیده مظهر تحسین اولوب ، ادرنه‌ده خلعت اکساسیله تلطیف ، وتیمور طاش چفتلکنده استراحته مأذون اولمشیدی. او صره‌ده اوغانك وقوع وفاتیله حاصل اولان حزن و کدری اوزرینه، کندی اختیاریله خانلقدن فراغت، وعم‌زاده‌سی سعادتکرایك نصبیچون شفاعت ایتمکله برابر، ایفای حج ایچون وقوع بولان استدعاسی قبول اولنه‌رق ، امیرالحج ایله عودتنده عربانله ظهور ایدن اختلافی بر طرف ایتمکله موفق اولمغله، شامه ورودنده جانب پادشاهیدن تلطیف بیورلمش؛ وسلیوری جوارنده‌کی چفتلکنده اقامتنه مساعده اولنمش ایدی . ۱۱۰٤ تاریخنده، قریم خانلیسنك استدعاسی اوزرینه ، ثالثاً خانلق مسندینه نصب اولنه‌رق ، بو دفعه دخی نمچه وموسقوف حرب محاربه‌لری آچلمغله، پك چوق خدمتلری کوریلوب ، ۱۱۱۰ تاریخنده عقد اولنان مصالحه‌یه‌ده سبب مستقل اولمغله ، ادرنه‌یه دعوت اولنه‌رق ، مظهر التفات اولندقده ، صدراعظمك توسطیله استعفاسی واوغلی دولتکرایك خانلغه نصبی التماسی قبول بیوریله‌رق، وافی معاش وتخصیصاتله سلیوری جوارنده‌کی چفتلکنده اقامت ایتمکده ایکن، هر نصلسه اوغلیله میانه‌لرنده برودت حاصل اولوب ، بونك التماسی اوزرینه ، سیروزده اقامته مأمور اولمشدی. بعدالاطلاق ۱۱۱٤ تاریخنده رابعاً قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ و ۱۱۱٦ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی قپلان کرایك اوغلی اولوب، سلامتکرایك خانلغی زماننده قالغای بولنمش؛ و ۱۱۵٦ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش ؛ وخان سابق زماننده تاتارلرك النده قالمش اولان روس اسراسنك اعاده‌سنده خدمتی کورلمکله ، ۱۱۵۹ ده درسعادته جلب وتلطیف بیورلمش؛ و ۱۱٦۱ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی فتحکرای خان ثانینك اوغلی اولوب، عمی آرسلان کرایك ایلك خانلغنده قالغای بولنمش ، وبعده ویزه قضاسنده چاقللی قریه‌سنه چکلمش ایکن، ۱۱۷۸ ده قریم خانلغنه نصب، وایکی سنه صکره عزل اولنه‌رق ، چفتلکنده اقامت ایتمکده اولدیغی حالده، ۱۱۸٤ ده ثانیاً قریم خانلغنه نصب اولنوب ، اردوی همایون معیتنده بولندقدن صکره ، روسلر قریمه تجاوز ایتدکلرندن ، ابراهیم پاشا ایله برابر عسکرله کوندریله‌رك، منهزم اولدقلرندن، ۱۱۸۵ ده درسعادته وصولنده چفتلکنده اقامته مأذون اولمشیدی. ۱۱۹۱ ده ثالثاً قریم خانی اولمش ایسه‌ده ، موفق اوله‌میوب، عودتنده ینه چفتلکنده اقامته مأمور اولمش؛ و ۱۲۰۰ ده وفات ایتمشدر .

سلیم محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارته چکن وزرادن اولوب، خوتینلیدر . وطننك اداره‌ٔ دولت علیه‌دن چیقمسی اوزرینه، شمنی‌یه هجرت ایتمش؛ واردوی همایون معیتنده وبعض ایالاتده بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره ، ادرنه‌ده بوستانجی باشی اولمش ایدی . ۱۲٤۰ تاریخنده یکیچری اوجاغنك لغونده مسند صدارتده جری ولایق بر ذات بولنمق لزومنه مبنی، درسعادته جلبله، مهرصدارت عهده‌سنه تودیع اولنمش؛ ومشهود اولان حسن خدمتی اوزرینه، درت سنه بو مقامده قالدقدن صکره، وقوع بولان روسیه محاربه‌سنده ایکنجی اردو سردارلغیله ادرنه‌ده بولندیغی حالده ، وارنه قلعه‌سنه امداد کوندرمکده وسائر بعض خصوصاتده رخاوت وبطائتی کورلمکله، ۱۲٤٤ ده عزل، واموالی مصادره اولنه‌رق، کلیبولی‌یه نفی اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره عفو واطلاق اولنه‌رق، روم‌ایلی ایالتنه وبعده حلب والیلکنه و ٤٦ ده شام ولایتنه نصب ایدلمش؛ وآنجق بعض اشخاص کندیسنك صیت صلابتندن اندیشناك اولوب، آسایش محلی مختل اولمغله ، درعقب عزلی موافق مصلحت کوریلوب ، عزلندن صکره بر طاقم اراذل اشقیانك الینه دوشه‌رك، شامده شهیداً وفات ایتمشدر .

سلیمنو { (Selimno) [«اسلیمیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سلیمی { (حسن —) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، (تون) لی اولدیغی حالده، سبزوارده یاشامش؛ وابتدا تحصیلدارلقه

مشغول اولوب، ویرکیسنی تحصیل ایده‌جکی بر قوجه قارینك بعض محق سوزلری اوزرینه، الندەکی قلمی کسر ایله، فیما بعد مأموریت قبول ایتمیه‌رك، زی فقراده سیاحت وایفای حج ایله زیارت مراقد شریفه‌یه حصر اوقات ایتمشیدی. ٨٥٤ تاریخنده مشهد رضوی زیارتنه کیدرکن جهانداردە وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل واوراده دفن اولنمشدر. مدح ائمه حقنده کوزل قصائدی ومقبول مناجاتی وسائر اشعاری واردر. شو برایکی بیت بر مناجاتندندر:

الهی باعز از آن پنج تن
نبی و ولی و دوفرزند وزن
برآری بفضل خود ای کردکار
که در دین و دنیا مرا پنجکار
یکی حاجترا نمانی بکس
بر آرندهٔ آن تو باشی و بس الخ

سلیمیه { درسعادتده اسکدار ایله حیدر پاشا آراسنده وساحل بحرده سلطان سلیم خان ثالث حضرتلری جانبندن یاپدیرلمش بر بیوك سواری قیشله‌سیله ایکی مناره‌لی بر جامع شریف ودرکاه وسائره اولوب، محله‌سی دخی بو اسمله مسمادر.

سلینونته { (Selinonte) زمان قدیمده بو اسمله ایکی شهر وار ایدی: بری آناطولینك (کیلیکیا) خطهٔ قدیمه‌سنده اولوب، الیوم ایچ ایل سنجاغنك آنامور قضاسنده ناحیه مرکزی اولان (سلنتی) قریه‌سیدر. — دیکری سیچلیه جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده اولوب، یونانیلردن مغاره‌لیلرك مهجری ایدی، ومستقل بر جمهوریت صورتنده اداره اولنوردی. قرتاجلیلردن وبعده عرب اهل اسلامندن تخریب اولنوب، زلزله‌دن بسبتون ویران اولمشدر. بعض آثاری مشهوددر.

سلیوری { (یاخود سلوری) مرمره دکیزینك روم ایلی ساحلنده چتالجه مستقل متصرفلغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، چتالجه‌نك ٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده واستانبولك ٦٠ کیلومتره غربنده واقعدر. ٥٧١٠ اهالیسی اولوب، اسلام وروم وبر مقدار یهودیدن مرکبدر. یالکز بر سوقاغی کنیشجه اولوب، قصوری پك طاردر. قصبه‌نك اوستنده اسکی برقلعه خرابه‌لری واطرافنده باغ وباغچه‌لر بولنیور. اولدقچه تجارتی وسنه‌ده برکره پنایری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب، زمان قدیمده (سیلیبریه) اسمیله یونانیلردن مغاره‌لیلرك مهجری ایدی. ایمپراطور آرقادیوس بو قصبه‌یی زوجه‌سی اودوقسیه‌نك نامنه نسبتله (اودوقسیه پولیس) تسمیه ایتمشدی. — قضاسی قصبه ایله ١٧ قریه‌دن عبارتدر.

سمادرك { یاخود سمدرك ویا سمندرك (Sa-mothraki) آطه‌لر دکیزی جزایر صغیره‌سندن برآطه اولوب، جزایر مذکوره‌نك اك شمالیسیدر. ٤٠° ٢٠′ عرض شمالیده و٢٣° ایله ٢٣° طول شرقی آره‌سنده اوله‌رق ایمروس جزیره‌سنك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده ووده آغاجك ٢٢ میل جنوب غربیسنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طول اعظمی ٢٦ وعرضی ١٥ اولوب، ١٩٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٥٣٦ کشیدر. مرکزی ایچ طرفنده اولوب، (قاسترون) یعنی «قلعه» اسمیله معروفدر. اسکی (ساموتراکی) شهرینك خرابه‌لری ساحل شمالیسنده واقعدر. اراضیسی ٦٠٠٠ قدم ارتفاعی اولان (فنغاری) طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، لیمنی سنجاغنك ایمروز قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور. بو آطه ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر.

سماعی { (حسن —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، شوبیت جملهٔ اشعارندندر:

طبعم چراغی قاسم انواردن یانار
بوی فنا دماغمه عطاردن کلور

سماك { صحابه‌دن بروجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (سماك بن ثابت بن سفیان) که بدریله وبرادری حارثه برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (ابو دجان سماك بن خرشة الانصاری الخزرجی الساعدی) که بدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویده بولنوب، احد وقعه‌سنده کندیسنه جانب حضرت رسول اللهدن برقلیچ اعطا بیورلمشلردی. شجعان وفضلاء صحابه‌دن اولوب، بعده یمان وقعه‌سنده شهید اولمش؛ وبر روایتده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (سماك بن سعد الانصاری الخزرجی) که نعمان بن بشیرك عمی اولوب، برادریله برابر بدر وبعده احد غزالرنده حاضر بولنمشدر. — (سماك بن مخرمه الاسدی) که کوفه‌ده ساکن اولوب،

اورادە بونك اسمنه منسوب بر مسجد وار ایدی . حضرت علی (رضه) لك كوفەیی تشریفلرنده جزیرەیه چكمشیدی .

سماك { ودها طوغریسی سمان (Sémani) آرناؤداقده برایرماقدر، كه براتك ١٢ كیلومترە شمال غربیسنده برات ایله (دوول) نهرلرینك اجتماعندن بالتشكل، مركه اوومسنده غربه طوغری جریانله، تقریباً ٨٠ كیلومترەلك طولاشیقلی بر جریاندن صكره، آدریاتیق دكیزینه دوكیلور. ایندیردیكی قوم وچامورردن دكیزك ایچنده اوزون بر برون تشكیل ایتمشدر. یتاغنی پك صیق دكیشدیروب، مجراسی اطرافنده بر طاقم بطاقلقلر حاصل ایدیور. منصبی اطرافنده ممله‌لر بولنوب، خیلی طوز چیقار .

سماو { خداوندكار ولایتنك كوتاهیه سنجاغنده وكوتاهیەنك ١٠٠ كیلومترە غرب جنوبیسنده اولەرق همنامی اولان چایك كنارنده وسماو كولنك جهت جنوبیەسنده واقع قضا مركزی قصبه اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی، ٩ جامع شریفی، ٣ مسجدی، ٤ مدرسەسی، ٢ تكیەسی، بر رشدیه وبرقاچ صبیان مكتبی، ٥ خانی، بر حمامی، ٢٠ دباغخانەسی، ٨ فرونی، ٣٨٢ دكان ومغازەسی، بر قیشلەسی، بر عسكری دپوبی، هفتەده بركره قوریلور بازاری وبر ساعتلق مسافەده آلتی عدد كوكوردلی ایلیجەسی واردر. آیدین ولایتنك حدودی قربنده اولمغله، ادخلات واخراجاتی مدانیه طریقیله اولدیغی كبی، صالحلی طریقیله یعنی دمیر یولله دخی اجرا اولنور. — سماو قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، جنوب غربی جهتندن آیدین ولایتیله، غرباً قرەسی سنجاغیله، شمالاً بروسه سنجاغیله، شرقاً دخی كردوس قضاسیله محدوددر. طاغ آردی ناحیەسیله برابر ١٢٥ قریەدن مركب اولوب، ٣٢٦٦٢ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزەلرك انواعی حاصل اولور. طاغلرینك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، صاری چام، میشه، كوركن وسائر آغاجلر بولنور، و خیلی كراسته قطع اولنور . قضا داخلنده بر آنتیمون معدنی بولنوب، اخراج اولنمقدەدر.

سماو { چایی . خداوندكار ولایتنده بر نهردر، كه آنف البیان سماو قضاسنده همنامی اولان بر كولدن نبعانله، غربه طوغری جریان ایدەرك، قرەسی سنجاغنه دخول ایتدكدن صكره، شماله طوغری دونەرك، و صاغ وصولدن بر طاقم درەلر آلەرق، صو صغرلی قریەسنه بعد الوصول، صو صغرلی اسمیله شمال شرقی‌یه طوغری آقار؛ وبروسه سنجاغنه دخول ایله میخالیج قصبەسنه واصل اولنجه، اطرانوس چاییله برلشەرك، میخالیج نامنی آلیر، ونیلوفرله دخی برلشەرك، مرمره دكیزینه دوكیلور . [« صو صغرلی » و « میخالیج » مادەلرینه مراجعت .]

سماو { كولی . خداوندكار ولایتنده كوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده بر كول اولوب، طاغلر آرەسنده بر كوچك اووەده واقعدر. محیط دائرەسی ٤ ساعت اولوب، اطرافندەكی طاغلردن اینن بر طاقم درەلر اخذ ایدر، وفضلهٔ میاهی آنف البیان نهری تشكیل ایدر .

سماوه { بغداد ولایتنك حله سنجاغنده حله‌نك ١٥٠ و بغدادك ٢٣٥ كیلومترە جنوب شرقیسنده ونجد بطاقلقلرندن كلوب فراته دوكیلن (شط اتشان) لك اوزرنده اولەرق بونك منصبندن ١٠ كیلومترە یوقاریده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، جملەسی مسلم وقسم اعظمی شیعی اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی و ٧ صبیان مكتبی واردر. خانەلری كرپیچدن معمولدر . — سماوه قضاسی حله سنجاغنك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، شمالاً دیوانیه قضاسیله، شرقاً بصره ولایتیله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی چول ایله محدود در . دراجی و ابو جوارير ناحیەلریله برابر مساحهٔ سطحیەسی ٧٥٠٠ مربع كیلومترەدن عبارت اولوب، قسم كلیسی شیعی اولمق اوزره، ٦٠٠٠٠ اهالیسی وار در . یالكز مركز قضا ایله ناحیه مركزلری اولان دراجی و ابو جوارير اهالیسی دائمی صورتده ساكن اولوب، قصور اهالیٔ قضاخیمه نشین عربان عشایرندن عبارتدر. اراضیسی پك منبت ایسەده، هندیه جدولنك بوزلمسیله، اكثر طرفلری بطاقلق حالنی آلوب، اخیراً خزینهٔ خاصه طرفندن جدول تعمیر، وبطاقلقلر تطهیر ایدیلەرك، اراضیسنك قوهٔ انباتیەسندن استفاده یولی آچلمشدر . شمدیكی حالده قضا اراضیسنك آنجق اون

يديده بری مزروع اولوب، اراضیٔ مزروعه ١٥٠٠ فدان یعنی ٤١٣٥٥ دونمدن عبارتدر . باشلیجه محصولاتی آربه وایکنجی درجه‌ده بغدایدر . ٧٥٠ یکی دونملك محلی دخی خرمالقدر . حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی تولدات حیوانیه ١٩٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠ آت، ١١٠٠٠ مرکب، ٢٩٠ استر، ٣٠٠٠ دوه ، ١٤٠٠٠٠ قیون و ٢٩٠ کچیدن عبارتدر .

سمائی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك تخلصیدر :

برنجیسی سلطان سنجرك بارگاهی ملازملرندن ایدی . شو رباعی اونکدر :

باكه كويم راز چون محرم نماند
ميزيم با درد چون مرهم نماند
بود باقی در كل شادی نمی
ليك در ايام ما آن هم نماند

— ایکنجیسی خطاللقده‌کی مهارتیله مشهور اولوب، ١٠٠١ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

زيباكی دم شمشير آن بدمستی بوسم
اجلرا كرد ميكردم بلا رادستی بوسم

سمر { بصره ایله واسط آره‌سنده بر قصبه اولوب، مشاهیر علمادن (سمری) لقبیله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر .

سمران { بعض کتب عربیه‌ده سمرقنده ویریلن اسمدر .

سمرقند { آسیای وسطینك اك مشهور شهرلرندن اولوب، ماوراءالنهرك صغد خطه‌سنده والیوم روسیه‌نك النده بولنان ترکستانده (زرافشان) ایالتنك مرکزیدر . ″٥٠ ′٣٨ °٣٩ عرض شمالی ایله ′٣٨ °٦٤ طول شرقیده، زرافشان ونام دیکرله (قره دریا) نهرینك صول یعنی جنوبی کنارندن ٧ کیلومترهلك مسافه‌ده ، بخارانك ٢٢٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده وطاشکندك ٢٦٨ کیلومتره جنوب غربیسنده و بر طاغك شمالی اتکنده اوله‌رق بر اووه کنارنده واقع اولوب، حذای بحردن ٦٧٠ متره ارتفاعی وار در . مدنیت اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزندن وبر وقت تیمورلنكك پایتختی بولنمش اولان بو شهرك الیوم دخی ٤٠٠٠٠ اهالیسی اولوب ، علی الخصوص دمیر یول خطیله بحر خزر ساحله ربط اولنه‌لی کوندن کونه بیومکده‌در . آنجق بکیدن نقل و اسکان مسلمانلره ممنوع اولدیغندن ، روس اهالیسی چوغالمقده اولوب، بونلر (یکی سمرقند) اسمیله آیریجه بر محله تشکیل ایتمشلردر . شمدیکی اهالینك یالکز ٦٠٠٠ ی روسدر . شهرك اورته‌سنده (ریکستان) اسمیله واسع برمیدان اولوب، بونك اطرافنده (طلاکاری) ، (شیردار) و (اولغ بیك) اسملریله اوچ بیوك مدرسه وبرقاچ جسیم جامع شریف بولنیور . بو اوچ مدرسه‌نك بری ، اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، مشهور اولغ بکك علوم ریاضیه ونجوم وهیئتك تعلیم وتعلیله اوغراشدقلری مدرسه‌در . شهرك شمال جهتنده طاشکند قپوسی قربنده دیکر بر میدان اولوب ، بونك بر کنارنده تیمورك زوجه‌سی وچین حکمدارینك قیزی (بیبی خاتون) ك بنا کرده‌سی اولان جسیم برمدرسه واردر، که الیوم قسماً خراب اولوب ، پاموق چارشیسی اولمشدر . بونك بر کنارنده‌ده خاتون مشارالیهانك تربه‌سی طوریور . شهرك جنوب غربی جهتنده دخی (کورامیر) اسمیله تیمورك تربه‌سی بولنوب ، غایتله کوزل بر قبه‌سی وار در . اولغ بکك و سائر افراد خاندان تیمورینك دخی تربه‌لری موجود در . بو تربه‌لرك یاننده جسیم ومصنع برجامع شریف بولنوب. حضرت عثمان (رضه) ك خط دستیله محرر و قاننك لکه‌لرینی حاوی اولدیغی مروی اولوب پترسبورغ کتبخانه‌سنه نقل ایدلمش اولان مصحف شریف بو جامعده بولنمشدر . شهرك سائر طرفلرنده دخی بر چوق جوامع شریفه ومدارس بولنوب، فن معماریجه اك کوزللری (سفید)، (شیبانی خان) و (خواجهٔ احرار) مدرسه‌لریدر . شهرك بر قسمنی و تیمورك سراینی حاوی بولنمش اولان قلعه روسلر طرفندن تصغیر وتعمیر ایدیله‌رك ، ایچنده دوائر حکومت وعسکر قشله‌لری یاپلمش ؛ وسرای تیمورك یالکز بر پارچه‌سی محافظه اولنمشدر . شهر سورله محاط اولوب ، درت بش قپوسی وار ایدیسه ده، اکثر طرفلری منهدم اولمشدر . شهرك اطرافنده بر چوق کوشکلر وباغ و باغچه‌لر بولنوب، شفتالی، زردالی ، قیصی ، آیوه ، آرمود و سائر میوه‌لری مشهور در . طاشکند قپوسی خارجنده (شاه‌زنده) دیدکاری قاسم بن عباس حضرتلرینك تربه‌سی وباننده

آسیای وسطیده مثلی اولمیان مصنع بر جامع شریف واردر، که ۳۷ باصمقله چیقیلوب، بتون آسیای وسطی اهالیسی عندنده پك مقدس ومحترمدر. اسکی سمرقند حکمدارلری تخته اوتورمازدن اول بو تربه‌یی زیارت ایدرلردی. بونك جوارنده بر طاقم آثار عتیقه بولنوب، اهالی اورانك مشهور افراسیاب پایتختی بولنمش اولدیغنه معتقددرلر. زرافشان نهرندن کتیرلمش اوچ بیوك وبر چوق کوچك جدوللر شهری شق ایدوب، صوینی پك بولدر. روس محله‌سی قلعه‌نك غربنده ودمیر یول موقفنك اطرافنده اولوب، کنیش سوقاقلری، کوزل باغچه‌لری، میدانلری، بر کلیساسی، برقاچ مکتبی، مغازه‌لری وبر عمومی باغچه‌سی واردر. سمرقند اهالیسنك قسم اعظمی تاجیك وقصوری اوزبك، عرب، ایرانی، افغانلی، هندلی و روسدر. لسان محلی فارسی اولوب، ترکجه دخی تکلم اولنور. اهالی پك چالیشقان و صنایع و تجارته مائل اولوب، کرك روسیه ایله وکرك بخارا، خیوه، کابل، کاشغر وسائر جهتلرله اولنان تجارتك قسم اعظمی بونلرك یدنده‌در. شال، سجاده، ایپك اقمشه وسائر منسوجاتله اسلحه و اوانی‌یه متعلق بعض کوزل مصنوعاتی واردر. دباغخانه‌لری‌ده چوقدر. ایچ یاغندن بر نوع صابون دخی اعمال اولنور.

سمرقند پك اسکی بر شهر اولوب، بیوك اسکندر طرفندن بنا اولندیغنه و (شمر ابو کرب) طرفندن تأسیس و بونك اسمنه نسبتله تسمیه ایدلدیکنه دائر اولان روایات حقیقته مقارن دکلدر؛ زیرا اسکندرك صغد (یاخود سوغدیانه) خطه‌سنده (ماراقنده) اسمیله برشهر فتح ایتمش اولدیغی معاصرلری اولان مورخین یونان آثارنده مذکوردر؛ بو اسمك ایسه (سمرقند)دن غلط اولدیغی ظاهردر. اسکندردن صکره بلخ جهتنده تشکل ایدن ماکدونیه طوائف ملوکنك بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچوب، ۵۵ تاریخ هجریسنده حضرت معاویه طرفندن خراسان والیسی بولنان سعید بن عثمان سمرقندی محاصره، وصاحبیله مصالحه ایدوب، رهن آلمش؛ و ۷۷ تاریخنده قتیبه بن مسلم بخارا وشاشی وسائر ماوراءالنهر بلادیله برابر سمرقندی دخی قطعاً فتح ایتمشدر. خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن سامانیلر طرفندن پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونلرك دورنده فوق العاده اعمار وتوسیع وتزیین اولنوب، علوم ومعارف اسلامیه‌نك اك پارلاق مراکزی صره‌سنه کچمش، وبرچوق علما وادبانك منشئ اولمش ایدی. سلجوقیلرك وبعده خوارزمشاهانك زماننده دخی معمور اولوب، چنکیز خان طرفندن محاصره اولندقده ۴۰۰۰۰ وبر روایتده ۱۱۰۰۰۰ کشی طرفندن مدافعه اولنمشیدی. بو جهانکیرك تخریبندن صکره اهالیسنك یالکز بر ربعی قالمش اولدیغی حالده، ۲۵۰۰۰ عائله که تقریباً ۱۲۵۰۰۰ اهالی ایله مسکون ایدی. بعده یکیدن ترقی‌یه یوز طوتوب، تیمورلنك طرفندن پایتخت اتخاذ، وبونك طرفندن یکیدن ۱۵۰۰۰۰ اهالی نقل واسکان اولنمشدی. تیمورك سلاله‌سندن صکره سمرقند بخارا اوزبکلری طرفندن استیلا و تخریب اولنه‌رق، پك چوق تدنی ایتمش؛ واهالیسی آزالدیغی کبی، اسکی اسباب و وسائط مدنیتی دخی امحا اولنمشدر. ۱۸۶۸ تاریخنده روسلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، (زرافشان) اسمیله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. سامانیلر وسلجوقیلر دورلرینك آثار عمرانی چنکیز طرفندن امحا اولنه‌رق، دور تیموری آثارندن بعضلری موجوددر. اولغ بکك رصدخانه‌سندن و (قلندر خانه) اسمیله معروف دارلفنوندن هیچ بر اثر قالمامشدر.

سمرقندی { (ابولیث نصر بن محمد بن ابراهیم) مشاهیر علما وفقهادن اولوب، امام الهدی و مفتی الثقلین عنوانلریله معنوندر. امام هندوانی تلامذه‌سندن اولوب، بر تفسیر شریف ایله «خزانة الفقه»، «تنبیه الغافلین»، «البستان»، «مختصر مقدمات الصلوات»، «صحایف الالهیات» عنوانلی کتابلری وسائر بعض آثاری واردر.

سمرقندی { (شمس الدین محمد بن اشرف الحسینی) مشاهیر علمادن اولوب، «رسالة فی آداب البحث» ایله هندسه‌یه دائر «اشکال التأسیس» عنوانیله برکتابی واردر. ۶۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سمرقندی { (رکن الدین محمد) مشاهیر علمادن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هندك قنوج شهرنده قاضی وامام ایدی. هند برهمنلرندن (بهرکیر برهمن جوجی) ایله اولان

مباحثاتی یازمش ، و « حوض الحیاة » اسمیله هند لساندن بر کتاب ترجمه ایتمشدر . بو ترجمه پارس کتبخانه‌سنده ۹۲۷ رقمیله مرقم اوله‌رق موجوددر .

سمرقندی (بدر الدین محمد بن بهرام القلانسی) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب ، « اقرباذین » عنوانیله ٤٩ بابدن مرکب بر کتابی واردر .

سمرقندی (ابو حامد نجیب الدین محمد بن علی) بو دخی مشاهیر اطبادن اولوب، فخر الدین رازی ایله معاصر ایدی. مغوللرك هراتی ضبط و قتل عام ایتدکلرنده شهید اولمشدر . « کتاب اغذیة المرضی » ، « کتاب الاسباب والعلامات » ، « کتاب اقرباذین الکبیر » ، « کتاب اقرباذین الصغیر » وسائره عنوانلریله بر قاچ تألیفاتی واردر .

سمره صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر : (ابو جابر سمره بن جنادة السوائی) که بر حدیث شریفك راویسیدر . — (ابو سعید سمره بن جندب الفزاری) که پدرینك وفاتندن صکره، صبی اولدیغی حالده، مدینه‌یه کلوب، والده‌سی انصاردن برینه وارمش؛ وصاحب ترجمه معیت حضرت نبویده بر چوق غزالرده بولنمش ؛ و بعده بصره‌ده ساکن اولوب، حسن بصری وابن سیرین وسائر تابعین کندیسندن روایت ایلمشلردر . عراق والیسی زیاد کوفه‌یه کیتدیکنده صاحب ترجمه‌یی بصره‌ده، وبصره‌یه کیتدیکنده کوفه‌ده وکیل براقیردی . خارجیلره قارشی بغض وخصومتی زیاده ایدی . — (سمره بن حبیب بن عبد الشمس القرشی الاموی) که صحابه‌دن عبد الرحمن بن سمره‌نك پدری اولوب ، بعضلری اسلامه کلدیکنی روایت ایتمشلردر . بونلره کوره صحابه‌دن معدود ایسه‌ده، کندیسنك کفرده وفات ایدوب، اوغلنك اسلامه کلدیکی روایتی دها قویدر . — (سمره بن ربیعة العدوانی یاخود العدی) . — (سمره بن عمرو العنبری) که یمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری طرفندن عودتنده استخلاف بیورلمشیدی. — (سمره بن فاتك الاسدی) که حقنده بر حدیث شریف صادر اولمشدر . — (سلمه بن معاویة الکندی). — (ابو محذوره سمره بن معیر القرشی الجمحی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اذانی اوکرنوب، مؤذنلك ایتمش، و ۷۹ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر.

سمعان شامده بر محل اولوب، عمر بن عبد العزیز اونده مدفوندر . — بنی تمیم قبائلندن دخی بر قبیله‌نك اسمیدر. — (دیر سمعان) اسمیله دخی بعض محللر وار ایدی .

سمعان صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سمعان بن خالد الکلابی) که بنی قریطه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کلدکده ، دعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمش، وباشی مسح بیورلمش ایدی . همشیره‌سنی فخر کائنات (صلعم) تزوج بیورمشیدی . اولادی کندیسندن روایت ایتمشلردر . — (سمعان بن عمرو ابن حجر) که اوغلی خیار کندیسندن روایت ایتمشدر .

سمعانی (تاج الاسلام ابو سعد عبد الکریم بن ابی بکر محمد التمیمی المروزی) مشاهیر حفاظدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب ، سمعان قبیله‌سنك رئیسی ایدی. اجدادی دخی رؤسا وعلمادن ایدی . ٥٠٦ تاریخنده مروده طوغوب ، تحصیل علم واستماع حدیث ایچون خراسان ، ماوراء النهر عراقین ، جزیره ، شام، حجاز و سائر بلادده طولی مدت دور وسیاحت ایتمش ؛ وانساب حقنده « کتاب الانساب » عنوانیله مثلی نا مسبوق ۸ جلددن مرکب بر کتاب یازمشدر، که اصلی نادر اولوب، ۳ جلددن مرکب اولان مختصری مشهور ومتداولدر . بوندن ماعدا مشهور ابن خطیبك « تاریخ بغداد » ینه ۱۵ جلددن عبارت بر ذیل، و (مرو) شهرینك ۲۰ جلددن مرکب مفصل و مکمل تاریخنی یازمشدر . اوغلی (ابو المظفر عبد الرحیم) ایچون یازدیغی « معجم المشایخ » و « عوالی » کتابلری دخی جملهٔ مؤلفاتندندر. ٥٦٢ تاریخنده وطنی اولان مروده وفات ایتمشدر . بنی تمیمدن سمعان دینلان بر عرب قبیله‌سنه منسوبدر . — بونك جدی (ابو المظفر منصور بن محمد سمعانی) دخی مشاهیر فقهادن اولوب، ابتدا مذهب حنفی‌یه تابع ایکن، ایفای حج ایچون حجازه کیدرك، اوراده حسب الایجاب مذهب شافعی‌یه انتقال ایتمش، ووطننه عودتنده بوندن طولایی بعض مرتبه اذا وجفا کورمش ایدی . فقه شافعی‌یه وسائر علومه دائر متعدد تألیفاتی اولوب، « منهاج اهل السنة »، « الانتصار »، « الرد علی القدریة »، اصوله دائر « القواطع »، خلافه دائر « البرهان » ، « الاصطلام » و « الاوسط » او

جله‌دندر. گوزل بر تفسیر شریفیله یوز شیخدن مروی
بیك حدیث شریفی حاوی بر کتابی دخی واردر. ۴۲۶
ده طوغوب، ۴۸۹ ده وفات ایتمشدر.

سمله { (Sémélé) اساطیر یونانیه‌ده (قادموس) قیزلرندن اولوب، گویا ابو الآلهه زعم
اولنان مشتری بوکا عاشق اولمغله، بینلرنده‌کی منا-
سبادن عشرت الهی زعم اولنان (باقخوس) طوغمش؛
ومشترینك زوجه‌سی (یوتون) قیصقانمغله، باقخوسك
سود ننه‌سی قیافتنه گیره‌رك، سمله‌یه مشتریدن هیئت
اصلیه‌سیله یانته گلمسی طلب ایلمکی اوکرتوب، بو دخی
بونی طلب ایتمکله، مشتری هیئت اصلیه‌سیله اونه
گیرنجه، او طوتیشوب، سمله دخی یانمش؛ ویالکز
باقخوس قورتلمشدر.

سملیکی { (Semliki) آفریقای وسطیده بر نهر اولوب، (لوتانزیکه) گولندن
خروجله، خط مستقیم اوزره ۱۷۰ کیلومتره‌لك
بر عتلی بر جریاندن صکره (مووتان نزدیکه) گولنه
دوکیلور؛ و دها طوغریسی بو گولی شق ایده‌رك،
(نیل) ك عروقندن معدود اولان (بحر الجبل) نامیله
چیقار. ۱۸۸۸ ده سیاح شهیر استانلی طرفندن
کشف اولنمشدر.

سملین { (Semlin) آوستریانك اسقلاوونیه خطه‌سنده وطونه‌نك اوزرنده اوله-
رق، بلغرادك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰
اهالیسی، ایشلك تجارتی ویهودیلره مخصوص بیوك بر
مکتبی واردر.

سمنان { ری ایله دامغان آره‌سنده وطهرانك ۱۸۴ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب،
مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.
یاقوت حموی کندی زماننده خرابه یوز طوتمش
اولدیغنی بیان ایدیورسه‌ده، الیوم معمور اولوب،
۱۶۰۰۰ اهالیسی، کنیش و آغاجلرله محاط سوقاقلری،
میاه جاریه‌سی واطرافنده گوزل باغچه‌لری واردر.
قربنده (سمنك) اسمیله بر کوچك قصبه دخی اولدیغنی
یاقوت حموی بیان ایدیور. — عراقده دخی بو اسمله
بر کوچك قصبه اولوب، سمنانی لقبیله معروف علمانك
بعضیسی بورادن ایدی.

سمنانی { (علاء الدوله) مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۷۳۶ تاریخنده ارتحال
ایتمشدر.

سمنجان { طخارستانده بلخك آرقه‌سنده وبلخدن ۷ و خلمدن دخی ۵ گونلك
مسافه‌ده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط
رأسی بولنمشدر.

سمندر { خزر مملکتنده باب الابوابدن (یعنی بندردن) درت گون ایلریده
و وولغه کنارنده بولنمش اولان (اتل) دن ۸ گون
بریده برقصبه اولوب، وقتیله خزر حکمدارینك مقری
ایکن، سلمان بن ربیعه طرفندن فتح اولندقدن صکره،
خزر حکمداری اتلی مقر اتخاذ ایتمشدی. الیوم
خراب اولسه گرکدر.

سمندرك { [«سمادرك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سمندره { (Semendria, Smederewo) صربستانده طونه ساحلنده ومو-
راوه‌نك بر قولنك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده اوله‌رق
بلغرادك ۴۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه
اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و متین قلعه‌سی واردر.
وقتیله صربیه‌نك مرکزی ایدی. ۸۴۲ تاریخنده
سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح، وبعده دفعاتله
مجارلر طرفندن ضبط وعثمانلیلر طرفندن استرداد
اولنمشدر.

سمندو { روم یعنی آناطولینك وسطلرنده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده
سیف الدوله طرفندن فتح ایدلمش؛ و بو مظفریت
حقنده حکمدار مشار الیهك مداحلری اولان شعرا
بر طاقم اشعار سویلشلردر. الیوم باقی اولوب اولمدیغی
ونره‌ده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

سمندور { هندستانده مهران نهرندن ایکی ورسخاق و ملتاندن ایکی گونلك
مسافه‌ده واقع مستحکم بر قصبه اولدیغی جغرافیون
عرب آثارنده مسطوردر.

سمنطاری { (ابو بکر عتیق) مشاهیر علما وزهاددن اولوب، صقلیه (یعنی
سیجلیه) جزیره‌سنده واقع (سمنطار) قریه‌سندن
ایدی. حجاز و یمنه وخراسان وماوراء النهره قدر
سیاحت ایدوب، گوریشدیکی علماء صلحادن ایشیتدکلرینی
وگوردیکی احوالی ضبط وحروف هجا ترتیبیله تحریر
ایتمش؛ و «دلیل القاصدین» عنوانیله ۲۰ جلد اوزره

بر کتاب و «کتاب فی الرقایق» عنوانیله دیگر بر بیوك کتابله فقه وحدیثه دائر بعض تألیفات براقمشدر. ٤٦٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

سمنقان (یاخود سمنکان) نیسابور مضافاتندن جاجرم ایله اسفراین آره‌سنده بر کوچك قصبه وبر ناحیه ایدی.

سمنك سالف‌البیان سمنان قصبه‌سنه ملاصق بر کوچك قصبه ایدی.

سمنو فزانده غات قضاسنه تابع ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، ایکی مناره‌لی بر جامعی وگوزل باغچه‌لری واردر. اهالیسنك اکثری خالص عرب اولوب، بعض سادات وشرفاسی دخی واردر.

سَمَنّود مصر اسفلك غربیه مدیریتنده، نیلك دمیاط قولنك صول کنارنده و طنطه‌نك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طنطه‌دن دمیاطه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٥٥٠ اهالیسی، بیوك چارشی وبازاری، مشهور دستی وچناقلری وجوارنده اسکی (ایزئوم) شهرینك ویرانه‌لری واردر. پك اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله مصرك الك بیوك شهرلرندن ایدی. اسکی مصریلر عندنده (ثبنوتیر) ویونانیلر عندنده (سبنوتوس) اسمیله معروف ایدی.

سمنین ثغور رومده یعنی آناطولینك شرق جهتنده برقصبه اولوب، آل حمداندن ابو فراس طرفندن فتح ایدلمش ایدی.

سموآ (Semoy, Semois) بلجیقه ایله فرانسه حدودنده (موزه) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، بلجیقه‌نك لوکسمبورغ ایالتنده نبعانله غرب شمالی‌یه طوغری جریان، وفرانسه‌یه دخول ایده‌رك، (مونترن) قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. منبعیله منصبی آره‌سنده‌کی مسافه ٨٠ کیلومتره‌دن عبارت اولدیغی حالده، مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، ١٩٨ کیلومتره طولنده‌در. درین بوغازلری وغریب موقعلری واردر.

سمور (Semur) فرانسه‌نك (قوت دور) ایالتنده ودیژونك ٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی گوزل برقصبه اولوب، ٣٩٠٨ اهالیسی، قلعه‌سی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، بر کمر اوزرینه کوپریسی، دباغخانه‌لری، حبوبات وحیوانات وشراب تجارتی واردر.

سموره اسپانیه‌نك لئون خطه‌سنده واقع (زاموره) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلان اسمدر.

سموئل (بن یحیی بن عباس) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، عن اصل مغربلی ویهودی المذهب اولدیغی حالده، شرقه رحلتله، طول مدت بغدادده وبعده مراغه وموصل و دیاربکرده اقامت ایده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعض ملوك و وزرا وامرانك خدمت طبابتنده بولنمشدر. ٥٧٠ تاریخلرنده مراغه‌ده وفات ایتمشدر. جبر وهندسه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. تألیفاتی بروجه‌آتیدر: «المفید الاوسط» که وزیر مؤید الدینك نامنه یازمشدر، «رسالة الی ابن خدود فی مسائل حسابیة جبر ومقابله»، «کتاب اعجاز المهندسین» که ملکشاه سلجوقی نامنه تألیف ایتمشدر، «کتاب الرد علی الیهود»، «کتاب القوامی فی الحساب الهندی»، «کتاب المثلث القائم الزاویه» «کتاب المنیر فی مساحة اجسام الجواهر المختلطة لاستخراج مقدار مجهولها»، «کتاب فی الباه».

سموئل بن عادیا زمان جاهلیتده انبار جهتنده بولنمش رؤساء عربدن یهودی المذهب بر آدم اولوب، وفاده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمشدر. شاعر شهیر امرؤالقیس دشمنلرینه مغلوب اولدقده، بو ذاته التجا ایدوب، اسلحه‌سنی کندیسنه براقمش؛ و روم جهتنه کیدوب وفات ایتدیکنده، ورثه‌سی صاحب ترجمه‌یه مراجعتله، مذکور سلاحلری آلمشلر ایدی.

سمهوط صعید مصرده نیلك ساحل غربیسنده بر بیوك قریه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سمیپالاتینسك (Sémipalatinsk) روسیه‌نك آسیای وسطیده وترکستانك شرق شمالی قسمنده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ایرتیج نهریله بوکا تابع (سمیپالاتینسقه) چاینك تشکیل ایتدکلری برآطه‌ده، طاشکندك ١١٥٠ کیلومتره شرق شما-

ایسنده و پترسبورغك ٣٢٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ′٢٤°٥٠ عرض شمالی ایله ′٥٥°٧٧ طول شرقیده واقع و ١٧٨١٥ اهالی‌نی جامعدر. قصبه‌نك اطرافی چول اولوب، بعض دفعه روزکار قوملری تحریکله، سوقاقلری وخانه‌لری اورتر. اولری اخشاب اولوب، کارکیرلری پك آزدر. قصبه‌نك قسم اعظمی تاتارلرله مسکون اولوب، بری کارکیر اولمق اوزره ١٠ جامع شریفی و اورته‌لی بر چارشیسی واردر. روس محله‌سنده ایکی کلیسا وبر مکتب بولنیور. قیرغیزلرك محله‌سی بر طاقم چادیرلردن عبارتدر. اهالی یازین (بل آغاج) تعبیر اولنان وجهت شمالیه‌ده بولنان بر محله چکیلوب، اوراده زراعتله مشغول اولورلر.

—سمیپالاتینسك ایالتی شرق شمالی جهتندن تومسق، شمالاً توبولسق، غرباً آقمولنسك، جنوباً سمیرچنسق ایالتلریله، جنوب شرقی جهتندن دخی چین حدودیله یعنی مغولستانله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٨١٨٢ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٢ ٥٧٤ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه برکشیدن آز زیاده دوشمکله، او اراضیٔ واسعه‌نك همان خالی اولدیغی آکلاشیلیور. ایالتك قسم جنوبیسنده (تارباغه) طاغی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولوب، چین حدودنده‌کی (آلتون طاغی) نه اولاشیر. بو سلسله‌نك شمالنده (ایرتیچ) نهرینك مجراسی وجنوبنده ایالتك حدودنده واقع (بالقاش) کولی بولنیور. مذکور سلسلهٔ جبالك ایکی مائله‌سندن برچوق چایلر آقیورسه‌ده، نادراً مذکور نهره وکوله واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. (ایرتیچ) نهری مجراسنده وایالتك جنوب شرقی جهتنده (زایزان) اسمیله برکول تشکیل ایدر. ایرتیچه واصل اوله‌میان انهار مذکوره‌نك چوغی چولده بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدرلر. مذکور سلسلهٔ جبالك شمال وجنوب جهتلرنده واسع چوللر ممتد اولوب، شمالده‌کیلر بالچیقدن وجنوبده‌کیلر قومدن عبارتدر. اراضیٔ منبته ایسه یالکز طاغ اتکلرنده وطاغدن اینن چایلرك کنارلرنده واقعدر. بو یرلرده بغدای، آربه، بولاف واك زیاده داری ایله بعض سبزه‌لر حاصل اولور. ایالتك قسم جنوبیسنده شفتالی، زردالی، الما کبی بعض میوه‌لر وقسم شمالیسنده یالکز کراز یتیشیر. قسم جنوبیسنده خیلی اورمانلر دخی بولنیور. معادن پك چوق اولوب، آنجق هنوز تماميله کشف وتحری اولنمامشدر. قوملرده وآلتون طاغی اتکلرنده آلتون، مذکور طاغه مربوط چنکیز طاغنده باقیر وسیملی قورشون وبعض طرفلرده کومور وغرافیت معدنلری واردر. (قارقالینك) تعبیر اولنان تپه‌لر دخی ذی‌قیمت طاشلریله مشهوردر. هواسی پك شدتلی اولوب، قیشین میزان الحراره‌نك صفردن آشاغی ٤٠ درکه‌یه قدر ایندیکی ویازین ٥٠ درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور. یاز ایله قیش آره‌سنده اولان بو تفاوت کلی کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی واقع اولوب، غایتله صیجاق کونلری صوغوق کیجه‌لر تعقیب ایدر. تشرین ثانیدن مارده قدر بتون نهرلر منجمد حالنده بولنور. ایلك بهار پك قیصه اولوب، بر یوزی قاردن قورتلوبده نباتات بیتمکه باشلار باشلاماز یازك حرارتی بونلری قورودور. حیوانات اهلیه‌سی اوچ ملیوندن زیاده اولوب، یاریم ملیونی آت و قصوری قیون، صیغیر، دوه وسائره‌در. جنوب جهتنده کیك، قره‌جه، یبانی استر، طوموز، قپلان، قورد، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه دخی بولنوب، آوی چوقدر. اورومجك وسائره انواعندن بعض زهرلی بوجکلر واردر. بالقاش کولك بالیغی آز ایسه‌ده، زایزان کولنك وایرتیچ ایرماغنك بالیقلری چوق ومتنوع اولوب، قزاقلر کلیتله چیقاریرلر. اهالیٔ ایالتك بشده دردی قیرغیز اولوب، بونلر کوچبه حالنده یاشارلر، وحیوانات بسلمکله وآوله کچینیرلر. سائرلری تاتار، قالموق، روس، بخارالی وسائره‌دن مرکب اولوب، اك زیاده زراعت و تجارتله مشغول اولانلری تاتارلردر. روسلر بر نوع سپاهی طرزنده بولنان قزاقلردن عبارت اولوب، بونلرك بیوغی کندی لسان وطرز تعیشلرینی ترکله، قیرغیزلره تابع اولمش، واونلرك لسانی قبول ایتمشلردر. ایالتك تجارتی مقدما دها ایشلك ایکن، برمدتدنبری تدنی‌یه یوزطوتمشدر. مع هذا ینه خیلی تجارت اجرا اولنوب، روس تجارلری روسیه‌دن کتیردکلری امتعه‌یی قیرغیزلرله اشیای عینیه‌یه یعنی حیوانات، بیاغی، یاغ و سائره‌یه مقابل مبادله ایدرلر. آلتون وکومش معدنلرینك اخراجندن بشقه ذکره شایان صنایع یوقدر. ایالت ٥

قضایه منقسمدر. روسلر قرن سابق میلادی اوائلنده بو ایالته وبوکا متصل اولان (آقمولینسك) ایالتنه داخل اولوب، بر طاقم نقطه‌لر انتخاب واستحکامات انشا ایتمشلرسه‌ده، قیرغیزلر کندی خانلری طرفندن اداره اولنورلردی. آنجق (ولی خان)ك وفاتی اوزرینه، قیرغیز قبائلی بیننده تفرقه حاصل اولوب، روسیه مداخله‌یه بهانه بوله‌رق، ١٨٠٨ ده قزاق آلایلرینی تشکیل و ادخال، و ١٨٥٤ ده مملکتی ایکی ایالته تقسیم ایده‌رك، بتون تحت اداره‌سنه آلمشدر.

سمیر { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: (سمیر بن الحارث الخزرجی الساعدی) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وبعده حضرت عمر (رضه) ك عمال ومقربیننده‌ن اولوب، عهد خلافتلرنده وفات ایتمشدر. — (سمیر بن زهیر) كه ینه صحابه‌دن سلمه بن زهیرك برادریدر. — (ابو سلیمان سمیر) كه اوغلی سلیمان کندیسندن روایت ایتمشدر.

سمیرامیس { (Sèmiramis) یاخود (شمرم) ویا (سمیرم). آثوریه‌نك ملکه‌سی جهانگیر بر خاتون اولوب، عن اصل جاریه ایدی. حسن وجمالی وعقل ودرایتی درجهٔ نهایه‌ده بولنمغله، افندیسی اولان (منونس) اسمنده بر سردار طرفندن تزوج اولنمش؛ ومتعاقباً آثوریه حکمداری (نینوس) کندیسنه تعشق ایتمکله، منونسدن اخذ ایتمش ایدی. نینوس بلخی محاصره ایتدیکنده سمیرامیس یاننده بولنوب، شهرك فتحنی منتج بر تدبیر اوکرتمش اولدیغندن، نینوس کندیسنی تزوج ایتمشیدی. وقوجه‌سندن صکره قعود ایتمشدر. بو وقعه میلاددن ١٩١٦ سنه اول جریان ایتدیکی مرویدر. سمیرامیس بابل شهرینی او قدر قالین سورلرله احاطه ایتدی، که بونلرك اوزرینه ایکی آرابه یان یانه کچه بیلیردی. فراتك کنارلرنده فوقانی باغچه‌لر وبو نهرك اوزرنده مکمل بر کوپری ایله آلتندن دخی بر کچید یاپدیرمشیدی. جزیرهٔ علیایی ضبط ایتدیکنده، الیوم وان دیدیکمز (آرتمیتا) شهرینی بنا، وبونی دخی فوق‌العاده تزیین وتقویه ایتمشدی. جزیرة العربی، مصری، حبشی وآسیانك سند نهرینه قدر اولان جهتلرینی ضبط ایدوب، بیوك بر دولت تشکیل ایتمشدی. بو ممالك واسعه‌ده صنایعی حمایه ایدوب، بر چوق اعمارات وجوده کتیرمش، ومدنیتی ایلریلتمش ایدی. قبل المیلاد ١٨٧٤ تاریخنده وفات ایدوب، اوغلی (نینیاس) خلفی اولمشدر. آثوریلر کندیسنی بر کوورجین صورتنده معبودلری زمره‌سنه ادخال ایتمشلردی. بو روایات وحتی سمیرامیسك پاشادیغی وحکم سوردیکی زمان دخی مشکوکدر.

سمیران { دیلمده جسامت ومتانتیله مشهور بر قلعه اولوب، ایچنده بیکلرجه خانه‌لر وار ایدی. بنی نوح بن وهسو ذاتك النده ایکن، ٣٧٩ تاریخنده فخر الدوله بن رکن الدوله وارثه‌سی اولان بر خاتونی تزوج ایتمکله، قلعه‌یه مالك اولمشیدی.

سمیرچنسك { (Sémiretchensk) روسیه‌نك ترکستانده‌کی ایالاتندن اولوب، ترکستانك شرق جنوبی قسمندن عبارتدر. شمالاً سمیپالاتینسك، غرباً آقمولینسك، نفس ترکستان یاخود سیر دریا وفرغانه ایالتلریله، جنوباً وشرقاً دخی چین حدودیله یعنی ترکستان شرقی و جونغاریه ایله محاط ومحدوددر. ایالت ٤٠° ٢٥′ ایله ٤٨° ٣٠′ عرض شمالی و ٦٩° ٤٥′ ایله ٨٠° ٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ١٠٠٠ وعرض اعظمی ٧٠٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٩٤٣٩٦ مربع کیلومتره و اهالیسی ٦٦٦٣٣٩ کشیدر. مرکزی (ویرنی) قصبه‌سیدر. قسم جنوبیسی پامیردن کاوب چین حدودینی تفریق ایدن (الاطاغ) سلسله‌سی اتکلرندن عبارت اولوب، بش آلتی بیك متره ارتفاعی اولان طاغلری حاویدر. بو طاغلرك آره‌سنده (ایصیق کول) اسمیله بیوك بر کول واردر. ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز واووه‌ق اولوب، حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدر (بالقاش) کولنه دوکلك اوزره بر قاچ نهری واردر، که بونلرك الك بیوکی جونغاریه‌دن کلن (ایلی) ایرماغیدر. شمال شرق حدودینی (تارباغه) طاغی تشکیل ایدوب، اورادن دخی مذکور کوله بر نهر کلیر. شرق شمالی حدودی قربنده دخی (ساسیق کول) و (آلا کول) اسملریله ایکی کول بولنیور. کوچك کوللری ده بك چوقدر. ایالتك بتون اراضیسی بالقاش و ایصیق کوللری حوضه‌سنده بولنیوب، جنوب غربی قسمنك میاه جاریه‌سی سیردریایه یعنی سیحونه، وجنوب شرق

قسمنك كيلر دخی تركستان شرقيده‌كی تاريم ايرماغنه دوكيلور. طاغلری سنه‌نك اكثر آيلرنده قارله مستور واووه‌لری چول حالنده اولوب، يالكز طاغلرك آلچق اتكلريله انهارك واديلری منبت ومحصولداردر . قسم جنوبيسی يك مرتفع اولديغی حالده ، قسم شماليسنی تشكيل ايدن چول قدر صوئوق اولميوب، يازين دخی صيجاغی معتدلدر . قسم شماليسنده يالكز چاودار وبولاف حاصل اولديغی حالده ، قسم جنوبيسنده بغدای، آربه، داری، كتن وحتی پاموق دخی حاصل اولور؛ والما وزردالیدن بشقه بادم، شفتالی وسائر ميوه‌لر وبعض محللرنده اوزوم دخی يتيشير . طاغلرك همان دائمی صورتده قارله مستور اولان ذروه‌لرندن آشاغی قسملری اورمانلرله مستور اولوب ، چامك انواعيله كوركن وسائر آغاجلری واردر . توملرده آلتون ريزه‌لری بولنيورسه‌ده ، يالكز عوام اهالی طرفندن بعضاً جزئيات قبيلندن اوله‌رق طوپلانمقده در . باقير ودمير معدنلری دخی واردر . مراعی وحيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، ايالت داخلنده ۶ مليون قيون ، بر مليون آت ، ۵۰۰۰۰۰ صيغير و ۱۰۰۰۰۰ دوه بولنيور . قيرغيزلرك مدار تعيشی حيواناتدر . حيوانات وحشيه‌سی دخی چوق اولوب ، كيكك انواعيله قپلان، طوموز، قورد، تيلكی وسائر انواع حيوانات ويك چوق قوشلر بولنيور . ايصيق كولك باليغی چوقدر . اهاليسنك نصفندن زياده‌سی قيرغيز وكوجبه اولوب، متمكن اولان نصف ديكری اوزبك، تاتار، تاجيك، قالموق وسائره‌دن مركبدر . يوزده ايكی نسبتنده اولان قزاقلردن ماعداسی كافهٔ مسلم وسنيدر . ايالت ۵ قضايه منقسمدر .

سميرم { (ياخود سمرم) بعض تواريخ اسلاميه‌ده آثوريه ملكه‌سی (سميراميس)ه ويريلن اسمدر .

سميرم { اصفهان ايله شيراز آره‌سنده وياری يولده بر قصبه ايدی .

سميز علی پاشا { [« علی پاشا (سميز) » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سميساط { معمورة العزيز ولايتنده ملاطيه سنجاغنك حصن منصور قضاسنده وفراتك صاغ يعنی شمالی ساحلنده اوله‌رق اورفه‌نك ۴۸ كيلومتره شمالنده ناحيه مركزی بر قريه اولوب ، ۸۰۰ اهالی‌يی جامع ايسه‌ده ، وقتيله بيوك ومعمور بر شهر ايدی؛ ومشاهير علمای اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر .

سميط { (البجلی) صحابه‌دن اولوب، بر حديث شريفك راويسيدر .

سميفع { (بن ناكور الحميری) [« ذو الكلاع » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سميناره { (Seminara) ايتاليانك ملغی ناپولی قراللغنده (قالابرهٔ اولتريوره) ايالتنده و (رجو) نك ۳۸ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق دكيزدن ۴ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسی واردر . اسكی برقصبه اولوب، اون برنجی قرن ميلاديده عربلر طرفندن تخريب ايدلمش؛ وبعده ايكی دفعه زلزله‌دن منهدم اولمشدی .

سميه { (بنت خباط) صحابياتدن اولوب، عمار بن ياسر حضرتلرينك والده‌سيدر . الك اول اسلامه كلنلردن اولوب ، بوندن طولايی كفار قريش طرفندن يك چوق تعذيب اولنمش ؛ وهجرتدن اول ابوجهل طرفندن غارغی ايله اوريله‌رق، رتبهٔ شهادته نائل اولمشدر .

سن { (Sens) فرانسه‌نك يونه ايالتنده و (اوقزوره) نك ۵۰ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۲۶۸۰ اهاليسی، مكتب اعداديسی ، كتبخانه‌سی ، موزه‌سی وخيلی فابريقه‌لری واردر .

سنا { (Sena) زمان قديمده ايتالياده بو اسمله ايكی قصبه اولوب، بری آپنين طاغلرينك اوته‌سنده بولنمغله (سناغاليقه)، وديكری اترورياده واقع اولوب (سناپوليه) تسميه اولنوردی .

سنا { (Sena) آفريقاده پورتكيزك موزامبيق مستملكاتنده و (زامبز) ايرماغنك صاغ ساحلنده اوله‌رق ۱۷° ۱۲′ عرض جنوبی ايله ۳۲° ۱۰′ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب ، ايچ طرفلريله ايشلك تجارتی واردر .

سناء { (بنت اسماء بن الصلت السلميه) صحابياتدن اولوب ، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه نكاحی قيلمش ايسه‌ده، قبل الدخول وفات ايتمشدر . خراسان اميری عبدالله بن حازم بن اسمانك خاله‌سيدر .

سناخریب (Sennachérib) آثوریه حکمدارلرندن اولوب، سلما نصرك اوغلی وخلفیدر. قبل المیلاد ۷۱۲ دن ۷۰۷ تاریخنه دك بش سنه حکومت سورمش اولدیغی مروی ایسه ده، اخیراً کشف اولنان بعض خطوط قدیمه‌نك دلالتنه کوره اقلی ۲۲ سنه حکم سورمش اوله جغی استدلال اولنیور. بنی اسرائیله قارشی عسکر سوق ایدوب، بونلره امداد ایدن مصر و نوبه حکمدارلرینی مغلوب ومصری غارت ایتدکدن صکره، قدسی محاصره ایده‌رك، ۱۸۵۰۰۰ عسکری غضب الهی ایله هلاك اولدیغندن، (نینوی) یه عودتنده اوراده اسیر بولنان بنی اسرائیل افرادینی قتل، وجنازه‌لرینك دفننی منع ایتمشدی.

سنان (معمار —) دولت عثمانیه‌ده یتیشن معمارلرك اك مشهور واك ماهری اولوب، الیوم حیرت افزای عقول اولان سلیمانیه جامع شریفی فن معماریده‌کی اقتدار ومهارتنه بر دلیل کافیدر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سرمعمار بولنمغله، جامع شریف مذکوردن ماعدا درتیوز قدر جوامع شریفه وصو یوللرینی وسائر نیجه ابنیهٔ جسیمه و مصنعه وجوده کتیرمشدر. آغا قپوسی قربنده کندی نامنه بر جامع و مکتب و سبیل یاپدیروب، محله‌سی دخی نامیله معروفدر. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ۹۹۶ ده وفات ایدوب، جامعی خطیره‌سنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر.

سنان صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سنان بن تیم الجهنی) که نبی المصطلق غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. — (سنان بن ثعلبة الانصاری) که احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن روح) که بعده حمصده ساکن اولان صحابه‌دندر. — (ابو عبدالرحمن سنان بن سلمه بن المحبق الهذلی) که فتح مکه صره‌سنده طوغوب، جانب حضرت نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمش؛ ومعاویه زماننده زیاد طرفندن هند حدودی غزواتنه مأمور اولوب، حجاجك اواخر دورنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن ابی سنان الاسدی) که بدر غزاسنده بدریله برابر حاضر بولنمش، و ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (سنان بن سنة الاسلمی) که «ان الطاعم الشاکر له مثل اجر الصائم الصابر» حدیث شریفنك راویسیدر. — (سنان بن شفعله یاخود بن شمعله) که محبین اهل بیتك مکافاتی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن صیفی الانصاری الخزرجی) که عقبه وبدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب، عقبه‌ده بیعت ایدن یتمش صحابه‌نك بریدر. — (سنان الضمری) که حضرت ابو بکر (رضه) اهل رده محاربه‌سنه کیتدکلرنده کندی‌سنی مدینه‌ده وکیل براقمشیدی. — (سنان بن ظهیر الاسدی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزه بر دوه اهدا ایتمشیدی. — (سنان بن عبدالله الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سنان بن عبد الله بن قشیر الاسلمی) که اك اول ایمانه کلن صحابه‌دن اولوب، اوغللری سلمه و عامر دخی صحبته نائل اولمشلردر. — (سنان بن عرفه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو المقنع سنان بن عمرو) که قدمای صحابه‌دن اولوب، احد و سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — (سنان بن مقرن) که نعمان بن مقرنك برادری اولوب، کتب مغازیده ذکری کچیور. — (سنان بن وبر الجهنی) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

سنان (قره —) ابو الفتح سلطان محمد خان عصری عثمانلی مشاهیر علماسندن اولوب، اسمی سنان الدین یوسفدر. علوم وادبیات عربیه‌ده مهارتی اولوب، علم صرفده «مراح» و «شافیه» یی وعلم هیئتده جغمینینك «ملخص» ینی شرح ایتمشدر. «شرح الوقایه» یه دخی حواشی یازمشدر.

سنان (شیخ —) سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، اسمی یوسف و وطنی حمیددر. استانبولده وبروسه‌ده بعض مدرسه‌لرده مدرسلك ایتدکدن صکره، ۹۱۱ ده مملکتنده وفات ایتمشدر. سید شریفك «شرح المفتاح» نه وتفتازانینك «شرح عقائد» ینه حاشیه‌لری واردر.

سنان (قاضی —) اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، مناسترلیدر. روم ایلنده قاضیلق ایدردی. بر «یوسف زلیخا» منظومه‌سی واردر. شو ایکی بیت اوندندر:

کورمسه‌م یوسفی اکر برآن
کوریتور کیرپکیم کوزمه سنان
دیله‌مم دور اوله کوزمه کوزی
ینه قویمده یاراشور اوقوزی

سنان افندی { اونتجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، عن اصل آماسیه‌لی صلحادن بر ذاتك اوغلی ایدی. علی‌الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره حلب، شام، بروسه، ادرنه واستانبول قاضیسی ونهایت آناطولی قاضی عسکری اولمشیدی. بعده ترك امور دنیا ایدوب، کوشهٔ انزوایه چکلمش، وتصنیف وتألیفله اوغراشمغه باشلامش ایدی. کتب علمیهٔ متداوله‌یه بعض شرح وحاشیه‌لری واردر. ابو السعود افندی ارتحالنده مقام فتوی کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ و ٩٨٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خون جگرله بسلدیکم کوز یاشی یار
صالدی آیاقلر آلتنه آندن نه وجهی وار

سنان الدین یوسف { اونتجی قرن هجری علما واطباسندن اولوب، فن طبی حکیم محی الدیندن تعلم ایتمشدی. ادرنه وبعده استانبول بیمارستانی طبابتنده بولندقدن صکره، طرابزون والیسی بولنان شهزاده سلطان سلیمه انتساب ایدوب، مشار الیهك جلوسنده استانبول طبیبی وبعده قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده رئیس الاطبا اولمش؛ وبو مقامده ایکن ٩٥١ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. صالح وحسن اخلاق صاحبی بر ذات ایدی.

سنان الدین یوسف { اونتجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، عن اصل فاتح سلطان محمد خان وزراسندن برینك کوله‌سی اولدیغی حالده، تحصیل علوم وعلی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك، بتون اوقاتنی مطالعه وعبادته صرف ایتمش؛ تفسیر بیضاوی ایله سائر کتبه حاشیه‌لر یازمش؛ واستادی اولان (علی قوشجی) نك هیئته متعلق «رسالهٔ فتحیه» سنی شرح ایلمشدر.

سنان بن ثابت بن قره { (ابو سعید) خلفاء عباسیه زماننده بغدادده ظهور ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، علم هیئتده دخی ید طولاسی وار ایدی. خلفادن مقتدر وقاهر وراضینك خدمت طبابتنده بولنوب، بدری صابئوندن ایکن، صاحب ترجمه خلیفه قاهر باللهك اصراری اوزرینه، ابتدا خراسانه قاچمش ایسه‌ده، بعده اسلامه کلوب، بغداده عودت ایتمش؛ و ٣٣١ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. خلفاء مشار الیهم زمانلرنده اقتدار واعتباری پك زیاده اولوب، اموال کثیره وحدسز نفوذه مالك اولمشیدی. حتی راضی باللهه نصیحت ویروب نیجه خیرات انشاسنه سوق ایلمش ایدی. سنان بن ثابت عموم بیمارستانلره نظارته واطبانك امتحان ایدوب اثبات اقتدار ایدنلره اجرای طبابته اجازت ویرمکه مأمور اولوب، بغدادده سکز یوز آلتمش شوقدر طبیبه رخصت ویرمشیدی. اوغلی ثابت بن سنان ترجمهٔ حالنی یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه زیردر: «رسالة فی تاریخ ملوك السریانیین»، «رسالة فی الاستواء»، «رسالة فی سهیل» «رسالة الی یحکم»، «رسالة الی ابن رابق»، «رسالة الی ابی الحسن علی بن عیسی»، «الرسائل السلطانیات والاخوانیات»، «کتاب الناجی»، «رسالة فی النجوم»، «رسالة فی شرح مذهب الصابئین»، «رسالة فی قسمة ایام الجمعة علی الکواکب السبعة»، «رسالة فی الفرق بین المترسل والشاعر»، بونلردن بشقه صابئینك صلاتلری وسائر نوامیس قدیمه حقنده سریانیجه‌دن مترجم بر قاچ کتابی واردر؛ وعلوم ریاضیه وسائره‌یه دائر بشقه‌لرینك سریانیجه ویونانیجه‌دن ترجمه ایتدکلری کتابلری تصحیح ایتمشدر.

سنان پاشا { (خادم —) یاوز سلطان سلیم خان عصرنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ وعقل ودرایتنه بناءً وزارتله طشره‌یه چیقوب، عجم سفرنده خدماتی کورلمش اولمغله، ٩٢٠ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا برینه مقام صدارته نصب اولنه‌رق، ٩٢٣ ده مصر سفرنده شهید اولمشدر. مدت صدارتی اوچ سنه‌در.

سنان پاشا { سلطان مراد خان ثالث ومحمد خان ثالث دورلرنده بش دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. عصر سلطان سلیمان خانیده چاشنکیر باشیلق ایله اندرون همایوندن چیقوب، ملاطیه، قسطمونی، غزه وطرابلس سنجاقلرینه وبعده ارضروم وحلب ایالتلرینه و ٩٧٧ ده مصر والیلکنه تعیین اولنمشدی. خطهٔ یمانیه‌یی دائرهٔ ممالك عثمانیه‌یه

ادخال ایدوب ، غنایم کثیره ایله عودتنده کندیسنه غازیلك عنوانی ویرلمش ایدی. ۹۸۲ ده آق‌دکیزده سپهسالار اولوب، قلابره ومسینه سواحلنی اورمش، وتونسده خلق الواد (یعنی غولته) قلعه‌سنی فتح ایتمشدی. ۹۸۸ ده عجم سردارلغیله شرقه عزیمت ایدوب ، متعاقباً احمد پاشانك وفاتی اوزرینه مهر صدارت کندیسنه ارسال اولنمش ایسه‌ده ، بو سفرده موفق اوله‌مدیغندن ، ۹۹۰ ده عزل ، وملغره‌ده اقامته مأمور اولوب، ۹۹٤ ده شام والیلکنه نصب ، و ۹۹۷ ده سیاوش پاشانك عزلی اوزرینه ، ثانیاً مقام صدارته اصعاد اولنه‌رق، بو دفعه دخی ایکی سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره ، ۹۹۹ ده عزل وملغره‌یه نفی اولنمش ؛ و ۱۰۰۱ تاریخنده ظهور ایدن وقوعات اوزرینه، ثالثاً مسند صدارته دعوت اولنه‌رق ، او صره‌ده مجار سفری آچلمغله ، سوق عسکر ایدوب، (یولته) یی ضبط، و او سنه بلغرادده قیشلایوب، ۱۰۰۲ ده یانق قلعه‌سنی دخی فتح ایتمش؛ و ۱۰۰۳ ده سلطان محمدخان ثالثك جلوسنده عزل اولنه‌رق، ینه ملغره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ینه او سنه فرهاد پاشا یرینه رابعاً صدراعظم اولوب ، افلاق حدودینه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده ، محاربه‌یه کیریشمزدن عسکره قورقو مستولی اوله‌رق ، فرار ایتمکله، دوچار هزیمت اولدیغندن، بش آیلق صدارتدن صکره عزل، ویرینه لالا محمد پاشا نصب اولنمش ایسه‌ده ، مشارالیه اون کون صکره وفات ایتمکله، سنان پاشا خامساً صدراعظم اولوب ، سلطان محمد خانی بالذات سفره ترغیب، واسباب سفری ترتیب ایتمشدی . بو دفعه دخی بش آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، ۱۰۰٤ تاریخنده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، صدقجیلرده یاپدیرمش اولدیغی تربه‌ده دفن اولنمشدر . بش دفعه صدراعظم وبش دفعه سردار اولوب، جمعاً مدت صدارتی یدی سنه‌در.

سنان پاشا { (جغاله زاده —) [«جغاله زاده» ماده‌سنه مراجعت]

سنان پاشا { (کویکو —) عصر سلطان بایزید خان ثانیده ۸۹۷ دن ۸۹۸ تاریخنه‌دك بر سنه قپودان دریا اولمش ؛ ودها اول ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده آناطولی بکلر بکیسی اولوب، قپودان دریا ایکن اوچیوز کمی ایله آق دکیزه سفر ایدوب ، آولونیه سواحلنی دور ایتمش؛ وبقیهٔ احوالی معلوم اوله‌میوب، آولونیه‌ده بر سنان پاشانك مزاری بولندیغندن ، ورادہ وفات ایتمش اولمسی ملحوظدر .

سنان پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ۹۵۷ دن ۹۶۱ تاریخنه‌دك درت سنه قپودان دریا اولوب، خرواتی الاصلدر. صدراعظم رستم پاشانك برادری ایدی . ۹۵۹ ده دونانما ایله آق دکیزه چیقوب ، طرابلس غربی فتح، وطوغورد پاشانی دربار حضرت پادشاهی‌یه کلوب عرض انقیاد ایلمکه اقناع ایتمشیدی. ۹۶۱ ده وفات ایدوب ، اسکداردہ مهرماه سلطان جامعنك محرابی اوکنده مدفوندر . لطفی پاشا قربنده بر جامع شریفی ودباغ یونس قربنده بر جامعی واردر . بشکطاش جامع کبیرینك دخی بانیسیدر .

سنان پاشا { ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یتیشن اعاظم ادبادن اولوب، علماء عصرندن تحصیل علوم ایده‌رك، پدرینك وفاتنده یکرمی یاشنده اولدیغی حالده، جانب پادشاهیدن ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه و بعده کندی معلمکنه نصب اولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی صره‌سنه کیرمش؛ وارادهٔ پادشاهی ایله علی قوشجینك درسنه مداومتله، علوم ریاضیه وهیئتی دخی اوکرنمش؛ وقاضی زاده‌نك «شرح جغمینی» سنه حاشیه‌لر یازمش ایدی . بعده رتبهٔ وزارته نائل و حضرت پادشاهك حفظ کتبنه مأمور اولمغله، بو وسیله ایله معلومات ومطالعاتی بر قات دها توسیع ایتمشیدی . مؤخراً عزل اولنمش ؛ وبعده سفرحصاره کیتمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده ادرنه دار الحدیثی مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، یومی یوز درهم وظیفه تعیین اولنمش ؛ و ۸۸۷ ده اختیار تقاعد ایدوب، برسنه صکره کلیبولی متصرفی اولمش ایدی . ۸۹۱ تاریخنده درسعادتده وفات ایدوب ، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر . شیخ ابو الوفایه انابتی وتصوفه انتسابی دخی وار ایدی . پك فصیحانه واهل دلانه یازلمش بر «مناجاة» ی واردر، که اخیراً ابوالضیاء مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر .

سنان پاشا { سلطان سليم خان ثانی دورنده شق ثانی دفترداری ایکن ، ٩٩١ ده مصر واليسی ابراهيم پاشانك معيتنه دفتردار تعيين اولنه‌رق، بر سنه صكره ابراهيم پاشانك يرينه مصر واليسی اولمش، وايكی سنه ايله ايكی آی واليلك ايتدكدن صكره، ٩٩٥ ده عزل اولنمشدر. بقيهٔ احوالی معلوم اولمه‌مدی. محمد پاشا قربنده مسجدی ومحله‌سی واردر.

سنان مجوسی { (ياخود سنان نسابوری) ابو مسلم خراسانينك احبا- سندن اولوب موی اليهك قتلندن صكره بعض سركشانه تشبثاتده بولنمش، ونهايت تلف اولنمشدر.

سنانی { (آرسلان پاشا بن محمد پاشا بن يحيی پاشا) قانونی سلطان سليمان خان دوری رجالندن وشجعاندن اولوب، مجارستان محارباتنده يارارلغی كورلمش اولمغله، بودين بكلربكيلكنه نصب اولنمشيدی. جود وسخاده دخی بی مانند اولوب، آنجق بعض قصوری مروی اولديغندن، اعدام او- لنمشدی. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو بيت اونكدر:

كوردی آهم كاكل مشكينكه دل باغلادی
باش آچوب ميدانه كيردی خدمته بيل باغلادی

سنائی { (حكيم ابو المجد بن آدم —) اعاظم شعرای ايراندن اولوب، غزنه‌ليدر. آل سبكتكيندن سلطان ابراهيم بن سلطان مسعودك زماننده ياشايوب، ابتدای حالنده حكمدار مشار اليهك مداحلرندن ايكن، (لايخوار) اسمنده بر ديوانه‌دن ايشيتديكی عبرت آميز سوزلر اوزرينه، دنيادن الچكه- رك، كوشهٔ انزوايه چكلمش، وديوان اشعارنی ياقوب، فيمابعد ياالكز تصوف وتوحيده دائر اشعار سويلمشدر. «حديقه» عنوانيله توحيده دائر اوتوز بيك بيتی شامل بر مثنويسی واردر، كه زياده‌سيله مقبولدر. علمای زمانی بو مثنويسنك مندرجاتنی عقيدهٔ اهل سنته موافق كورمه‌مشلرسه‌ده، حكيم سنائی «حديقه»سنی دار الخلافهٔ بغداده كونده‌ره‌رك، اك بيوك علماءدن حسن شهادتی حاوی فتوا آلمش ايدی. «رموز الانبياء وكنوز الاولياء» عنوانيله ديگر برمنظومه‌سی ومرتب ديوانی واردر. ايفای حج ايتدكدن صكره مشايخ عارفيندن يوسف همدانی‌يه انتساب ايتمشدی. ٥٧٦ تاريخنده غزنه‌ده وفات ايدوب، تربه‌سی الآن موجوددر. حضرت مولانا جلال الدين رومی حكيم سنائی‌يی توقير ايده‌رك بيوريوركه:

عطار روح بود سنائی دو چشم او
ما ازپی سنائی وعطار آمديم

مشار اليه سلطان ابراهيم حكيم سنائی‌يه همشيره‌سنی تزويج ايتمك ايستدكده، حكيم شو ايكی بيتله جواب رد ويرمشيدی:

من نه مرد زر وزن وجاهم
بخدا كر كنم وكر خواهم
ور تو تاجی دهی با حسانم
بسر تو كه تاج نستانم

سنبر { (الاراشی) صحابه‌دن اولوب، نزد حضرت نبوی‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده قومنه دونوب، اونلری دخی اسلامه كتيرمش ايدی.

سنبل سنان { (شيخ سنان الدين يوسف) كبار مشايخدن وپيران طريقتدن اولوب، سنبلی طريقتنك واضعيدر. ابتدا علم ايله مشغول اولوب، افضل زاده‌دن وسائر علماء عصرندن تحصيل واستفاده ايتمش؛ وبعده طريق تصوفه سلوك ايله چلبی خليفه‌يه انتساب، واخذ اجازت ايلمش؛ وبر مدت مصرده ارشادله مشغول اولوب، بعده شيخی مشار اليه چلبی خليفه ارتحالنده، وصيتی اوزره، يرينه اوتورمق وكريمه‌سی صفيه ملايی تزوج ايتمك اوزره، درسعادته كله‌رك، مصطفی پاشا دركا- هنده پوست نشين اولمش، وآخر عمرينه‌دك وعظ وارشادله مشغول اولوب، ٩٣٦ ده ارتحال ايتمشدر. تفسيرده يد طولی صاحبی ايدی.

سنت آرنو { (Saint-Arnau) فرانسه مارشاللرندن اولوب، ١٧٩٨ ده پاريسده طوغمش، و ١٨٥٤ ده وفات ايتمشدر. جزايرك اشغالی وقتنده خدمتی كورلمكله، قطع مراتب ايده- رك، ١٨٥١ ده اوچنجی ناپوليونك ايمپراطور اولمسنه ياردیمی اولديغندن، ايرتسی سنه مشير اولمش؛ و ١٨٥٤ ده قريم محاربه‌سنه كيدوب، برقاچ مظفريته نائل اولدقدن صكره، خسته‌لغنه مبنی، استعفا ايدوب، فرانسه‌يه عودت ايتمكده ايكن، واپورده وفات ايتمشدر.

سنت آفريق { (Saint-Affrique) فرانسه- نك آويرون ايالتنده و(سور-

غه) نهری اوزرنده اولەرق (روذز)ك ٤٤ كيلومترە جنوب شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٦٣ اهاليسی، داخلی مكتبی، قبا چوخه معمولاتی وپنیر محصولاتی واردر. فرانسەدە پروتستانلغك اك اول انتشار ايتديكی يرلردندر.

سنت آلبان { (Saint-Alban) انكلترەنك (هوتفورد) ايالتنده، هوتفوردك ١٩ كيلومترە غربنده ولوندرەنك ٣٠ كيلومترە شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٣٠٠ اهاليسی ومشهور بر مناستری واردر.

سنت آماندلرو { (Saint-Amand-Les-Roux) فرانسەنك «شمال» ايالتنده و (والنسيانه)نك ١٣ كيلومترە شمال غربيسنده اولەرق (اسقاربه) نهرينك صول كنارنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهاليسی، داخلی مكتبی، بر خيلی فابريقەسی، ايشلك تجارتی وقربنده مياه معدنيەسيله كوكورد معدنی حاوی چامورلری واردر.

سنت آمبروآ { (Saint-Ambrois) فرانسەنك (غارد) ايالتنده و (آله) نك ١٩ كيلومترە شمال شرقيسنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٦٠ اهاليسی ومعدن كوری واردر.

سنت آنتونن { (Saint-Antonin) فرانسەنك (تارن مع غارونه) ايالتنده و(مونتوبان)ك ٥٤ كيلومترە شمال شرقيسنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٥٢ اهاليسی، دباغخانەلری، يوك منسوجاتی و بر اسكی مناستری واردر.

سنت آندره { (Saint-André) مجارستانك پشته ايالتنده و بودەپشتەنك ١٥ كيلومترە شمالنده اولەرق طونه اوزرنده برقصبه و اسكله اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسی و مشهور شرابی واردر.

سنت آندرئوس { (Saint-Andreus) اسقوچيەنك (فيفه) ايالتنده و ادیمبورغك ٥٠ كيلومترە شمالنده بر قصبه واسكله اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی، دارالفنونی وداخلی مكتبی واردر.

سنت آنژ { (Saint-Ange) رومادە (تيبر) نهری اوزرنده وهمنامی اولان

كوپرينك باشنده مشهور بر قلعه اولوب، دفعاتله پاپالرك مقری بولنمش، وصكره حبسخانەيه تحويل اولنمشدر.

سنت اتين { (Saint-Étienne) فرانسەدە (لوآره) ايالتنك مركزی برشهر اولوب، پارسك ٤٦٥ كيلومترە جنوب شرقيسنده و (فورن) نهری اوزرنده واقع و ٩٢٢٥٠ اهاليسی جامعدر. داخلی مكتب اعداديسی، معادن مكتبی، بانقەسی، زراعت جمعيتی، كتبخانەسی، موزەسی، دمير خانەلری ومعادنه متعلق مواد مختلفه ايله اسلحهٔ ميريه فابريقەلری، قوردون، شيريت، قطيفه وسائره عملخانەلری، پك ايشلك تجارتی، دميريولی ومتعدد جدولی واردر.

سنت اوستاش { (Sain-Eustache) آمريقادە آنتيل جزايرينك فلنكه تابع اولانلردن اولوب، سنت قريستوفك ١٢ كيلومترە شمال غربيسنده ١٧°٣٠′ عرض شماليله ٦٥°٢٠′ طول غربيسنده واقعدر. ١٠٠٠٠ ی زنجی اولمق اوزرە، ١٤٠٠٠ اهاليسی، سونمش بر بركانی وپك منبت اراضيسی واردر. مركزی ساحل غربيسنده ينه (سنت اوستاش) اسميله بر كوچك اسكلەدر. فلنكليلر ١٦٣٣ دە بو آطەيی ضبط ايدوب بعده انكليزلر وفرانسزلر دفعاتله ضبط ايتمشلرسەدە، ١٨١٤ دە قطعياً فلنكه ترك ايتمشلردر.

سنت اومر { (Saint-Omer) فرانسەنك (پادوقاله) ايالتنده وآراسك ٦٤ كيلومترە شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٤٨٥ اهاليسی، بيوك استحكاماتی، داخلی مكتب اعداديسی، كتبخانەسی، موزەسی، مصنع واسكی بر كليساسی، يوك منسوجات، كاغد، دری، شابقه، بيره، مسكرات، زيتون ياغی، شكر، طوز، نشاسته وسائره فابريقەلری وپك ايشلك تجارتی واردر.

سنت ايريولاپرش { (Saint-Yrienx-La-Perche) فرانسەنك «يوقاری ويانه» ايالتنده و ليموژەنك ٤١ كيلومترە جنوبنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٦١٣ اهاليسی، داخلی مكتبی، يوك منسوجات وبز فابريقەلری، دباغخانەلری ودمير خانەلری واردر.

سنت ايلدفونس { (Saint-Yldefonse) اسپانيانك سغوويا

ایالتنده و سغوویه‌نك ٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، جام، آینه وچلیك فابریقه‌لری وجوارنده کوزل بر یازلق سرایی واردر.

سنت بارتلمی (Saint-Barthélemy) آمریقاده آنتیل جزایرینك فرانسه‌یه تابع اولانلرندن اولوب، ١٧° ٥٨´ عرض شمالی ایله ٦٥° ١٢´ طول غربیده واقعدر. محیط دائره‌سی ٢٥ کیلومتره اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (کوستاویه) قصبه‌سیدر. سواحلی صرب ایسه‌ده، بر صاغلام لیمانی واردر. ذی‌قیمت اخشاب وبرر آغاجلری چوقدر.

سنت بارتلمی وقعه‌سی [«بارتلمی (سنت-)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت برنارد آلب سلسلهٔ جبالنك (آلب پنین) شعبه‌سنده واسویچره‌نك (واله) ناحیه‌سیله آؤسته وادیسی آره‌سنده بر طاغ وبوغاز اولوب، ٣٤٧٠ متره ارتفاعی واردر. بو طاغده راهبلری قارده قالانلری و یوللرینی غائب ایدنلری قورتارمق وظیفه‌سیله موظف بر مناستر اولوب، آوروپاده‌کی مسکون محللرك اك مرتفعیدر. — کوچك سنت برنار اسمیله فرانسه حدودی داخلنده و بیوکنك جنوب غربیسنده دیکر بر طاغ وبوغاز اولوب، ٢٢٠٠ متره ارتفاعی واردر. آلب سلسلهٔ جبالنده‌کی کچیدلرك اك اسهلیدر. بونده‌دخی او وظیفه ایله موظف بر مناستر واردر.

سنت بریوق (Saint-Brieuk) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده واقع (قوت دونور) یعنی «شمال سواحلی» ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، دکیزدن ٣ کیلومتره‌لك محلده وپارسك ٤٤٦ کیلومتره غربنده واقعدر. ١٢٦٢٠ اهالیسی، ساحلده ریختملرله محاط کوزل لیمانی، دمیر یولی، داخلی مکتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی، مصنع بر اسکی کلیساسی، بر طاش کوپریسی، برقاچ میدانی، مفرح تفرجکاهلری، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، بز وبوك منسوجات فابریقه‌لری، بیوك تجارت بحریه‌سی وبالنه وسائر شمال بالیقلری آوینه مخصوص کمیلری واردر.

سنت بنوا (Saint-Benoît) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع اولان (رئونیون) یعنی «اجتماع» آطه‌سنك (وان) ایالتنده وآطه‌نك مرکزی اولان (سنت دنیس) ك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (مارسوئن) نهرینك منصبنده برقصبه واسکله اولوب، تلثانی زنجی وملز اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهالیسی وشکر فابریقه‌لری واردر.

سنت پترسبورغ [«پترسبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت پورسن (Saint-Pourçain) فرانسه‌نك (آلیه) ایالتنده و (غانات) ك ٣٢ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٨٨٠ اهالیسی، اسکی بر مناستری ومقبول شرابی واردر.

سنت پول (Saint-Pol) فرانسه‌نك (پا دوقاله) ایالتنده وآراسك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ترنوآزه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، داخلی مکتبی، میاه معدنیه‌سی، قاپلیجه‌لری وبیاغی، زیتون یاغی وتوتون تجارتی واردر.
— بنه فرانسه‌نك (فینیستره) ایالتنده و(مورله) نك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ساحل قربنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٣٦ اهالیسی، داخلی مکتبی، کوچك لیمانی، کتن، کنویر و حیوانات تجارتی و ایپلیك وبز معمولاتی واردر.

سنت پول (Saint-Paul) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع اولان (رئونیون) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده وسنت دنیسك ٢٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی وکوزل اسکله‌سی واردر. — [«سائو پاولو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت پولتن (Saint-Polten) آوستریانك آشاغی آوستریا خطه‌سنده و ویانه‌نك ٥٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق (ترایزن) نهری اوزرنده وبرقاچ دمیریولك محل التصاقنده برقصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی وبز، باصمه، کاغد، طبق، آینه وسائره فابریقه‌لری واردر.

سنت پون دو تومیر (Saint-Pons-de-Tommières) فرانسه‌نك (هرولت) ایالتنده و(مونپلیه) نك ١٢٦

کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ، (ژور) جابی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٧٥ اهالیسی داخلی مکتبی ، باباسلره مخصوص مدرسه‌سی، چوخه وبوك ایپلیك فابریقه‌لری ومرمردن برکلیساسی واردر .

سنت پییر (Saint-Pierre) آمریقاده‌کی آنتیل جزایرندن فرانسه‌یه تابع (مارتینیق) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده و (فوردوفرانسه) نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، نباتات باغچه‌سی، کوزل برقویی، آز صنایعی لکن بك ایشلك تجارتی واردر. ١٦٣٥ ده تأسیس اولنمشدر .

سنت پییر (Saint-Pierre) بحر محیط هندیده واقع وفرانسه‌یه تابع (رئونیون) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده اوله‌رق (سنت پول) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، صنعی لیمانی وبغدای تجارتی واردر .

سنت پییر (Saint-Pierre) بحر محیط آطلاسیده سنت لوران کورفزینك مدخلنده و (ترنو) جزیره‌سنك قربنده وجنوبنده برکوچك آطه اولوب، محیط دائره‌سی ٢٥ کیلومتره واهالئ دائمه‌سی ١٥٧٠ کشی ایسه‌ده، بالیق صیدی موسمنده ٤٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور . طوپراغی غیر منبت اولوب، یالکز صید ماهی نقطهٔ نظرندن اهمیتی واردر . جنوبنده‌کی میکلون آطه‌جقلریله برابر فرانسه‌یه تابعدر . — ینه سنت پییر اسمیله ٨٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قصبه‌جکی واردر .

سنت پییر [« برناردن دو سنت پییر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سنت تروپز (Saini-Tropez) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده و (دراکینیان) ك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (غریمو) کورفزنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی ، هندسهٔ مائیه مکتبی، قلعه‌سی، کوچك لیمانی ، سفائن احمالنه مخصوص دستکاهلری، صید ماهیسی، مرجانی ودکیز حماملری وکوزل شرابله زیتون یاغی ، پورتقال، بال، طبیه وسائره تجارتی واردر .

سنت پییر دولرون (S.-P.-d'Oleron) فرانسه‌نك «آشاغی شارنته» ایالتنده و (اولرون) جزیره‌سی اورته‌سنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٩٨١ اهالیسی وشراب، قونیاق وطوز اخراجاتی واردر .

سنت پییر لو پور (S.-P.-le-Port) مانشه دکیزنده‌واقع وانکلتره‌یه تابع اولان (کرنسی) جزیره‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٣٩٠٠ اهالیسی وایکی قلعه‌سی واردر. آطه‌نك شرق جنوبی ساحلنده واقعدر.

سنت پییر له قاله (S.-P.les-Calais) فرانسه‌نك (پادوقاله) ایالتنده و (قاله) شهری اتصالنده بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی وبوك، ایپلیك، تول، دانته‌له، چینی، شکر، شابقه، بیره، مسکرات وکرمید فابریقه‌لریله طوز تصفیه‌خانه‌لری واردر. قاله شهرندن یالکز استحکاماتله تفریق اولنمشدر .

سنت تروند (Saint-Trond) بلجیقه‌نك لیمبورغ ایالتنده و (هاسلت) ك ١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب ١٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، اسکی بر مناستری اسلحه ودانته‌له فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری و حبوبات تجارتی واردر .

سنت توماس (Saint-Thomas) آنتیل جزایرندن ممالك مجتمعه‌یه تابع برآطه اولوب ، (ویرژ) جزایرندن معدوددر . ١٣٠٠٠ اهالیسی، یوکسك طاغلری، شکر، پاموق وروم محصولاتی وایشلك تجارتی واردر .

سنت جورج (Saint-George) بحر محیط آطلاسیده واقع و پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایرندن برآطه اولوب، (ترسیره) جزیره‌سنك غرب جهتنده $38^\circ 31'$ عرض شمالی ایله $30^\circ 11'$ طول غربیده واقعدر. بویی ٤٠ واکی ٩ کیلومتره اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر .
— بو اسمله بحر محیط آطلاسیده وآمریقا قربنده واقع (برموده) جزایرندن بری دخی اولوب، برموده‌نك شمال شرقی جهتنده واقعدر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی و ٣٠٠٠ اهالی‌یی جامع بر قصبه‌در. ١٦١٢ تاریخندن بری انکلتره‌یه تابعدر .

سنت جورج (Saint-George) كوچك آنتيل جزايرندن انكلتره‌يه تابع (غرناده) آطه‌سنك ساحل غربيسنده واقع مركزى اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وكوزل ليمانى واردر.

سنت جورج بوغازى (Canal Saint-George) ايرلانده دكيزينى جنوبدن بحر محيط آطلاسى‌يه ربط، وانكلتره‌يى ايرلانده‌دن تفريق ايديور. بويى تقريباً ١٤٠ واكى ٦٠ ايله ٨٠ كيلومتره آره‌سنده‌در.

سنت جورج دلمينا (Saint-George-del-Mina) آفريقانك ساحل غربيسنده (كينه) قطعه‌سنك (آشانتى) مملكتنده و ١٠′ ٥° عرض شمالى ايله ٥٠′ ٤° طول غربيده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر. ابتدا پورتكيزليلر طرفندن استملاك اولنوب، بعده فلمنكليلره ونهايت انكليزلره كچمشدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) فرانسه‌نك (سينه) ايالتنده و سينه ايرماغى قربنده اوله‌رق (قرولد) و (روبون) چايلرى اوزرنده وپاريسك ٨ كيلومتره شمالنده قضا مركزى برشهر اولوب، ٣١٨٩٢ اهاليسى، برجدولى، برخيلى وقت فرانسه قراللرينه مزارستان اتخاذ اولنان اسكى بركليساسى، لژيون دونور نشاننى حامل اولانلرك قيزلرى تربيه‌سنه مخصوص دائره‌سى، استحكاماتى، متعدد قيشله‌سى وباصمه، سوده، نشاسته، اجزاى كيمويه، قورشون وسائره فابريقه‌لرى، سنه‌ده برقاچ بيوك پنايرى وعلى الخصوص ييلده ايكى دفعه قوريلان قيون بازارى واردر. كوزل ومنتظم بر شهر اولوب، شمال دمير يول خطنك پاريسدن صكره برنجى موقفيدر.

سنت دنيس (Saint-Denis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك مركزى برقصبه اولوب، جزيرۀ مذكوره‌نك ساحل شماليسنده كائندر. ٢٠٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتب اعداديسى، پاپاسلره مخصوص مدرسه‌سى، كتبخانه‌سى، كوزل بر نباتات باغچه‌سى، بانقه‌سى وتجارت اوطه‌سى واردر. كوزل بر قصبه اولوب، ليمانى يوغيسه‌ده، ايى بر ريختم واسكله‌سى وايشلك تجارتى واردر.

سنت دنيس دو سيغ (Saint-Denis-du-Sig) جزايرك وهران ايالتنده و وهراندن مسكره‌يه كيدن طريق اوزرنده اوله‌رق وهراندن ٥٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، فدانلقلرى، ذخاير، پاموق، توتون محصولاتى، طوت آغاجلرى وقيرمزى واردر.

سنت دومينغ [«هايتى» و «سانتو دومينغو» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

سنت ديديه لاسئوو (Saint-Didier-la-Séauve) فرانسه‌نك يوقارى (لوآره) ايالتنده و (ايسينژو) نك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٤٩٤٩ اهاليسى وقوردله ايله ابريشيم وكاغد فابريقه‌لرى واردر.

سنت ديزيه (Saint-Dizier) فرانسه‌نك يوقارى مارنه ايالتنده و (مارنه) نهرينك صاغ كنارنده اوله‌رق (واسى) دن ١٦ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ١١٧٨٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، كوچك مدرسه‌سى، تيمارخانه‌سى، تخته‌دن معمول مصنوعاتى، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى، بز، كراسته ودمير ايله سائر معادندن دوكمه شيلر تجارتى واطرافنده بيوك دميرخانه ودوكمخانه‌لرى واردر.

سنت ديه (Saint-Dié) فرانسه‌نك (ووژه) ايالتنده و (اپينال) ك ٤٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (مورته) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، داخلى مكتبى وپاتيسقه، منديل، پوتاس، كاغد، چلنكيرلكه متعلق موادفابريقه‌لريله حبوبات، حيوانات، دمير، كتن وسائره تجارتى واردر.

سنت رمى (Saint-Remi) فرانسه‌نك «رونه آغزى» ايالتنده و (آرله) نك ١٥ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٩٣١ اهاليسى، تيمارخانه‌سى، مرمردن معمول موادى، ابريشيمى، آثار

عتیقه‌دن اوله‌رق بر طاق‌ظفر بقیه‌سیله گوزل بر تربه‌سی واردر.

— (بویی دودوم) ایالتنده و (تیر) ك ٥ کیلومتره شمال شرقیسنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٦٧ اهالیسی واردر.

سنت ژان { (Saint Jean) وانکلیزجه (S. John) (سنت جون)
آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یکی برونسویق خطه‌سنده همنامی اولان بر نهرك منصبنده و (پورتلاند) ك قارشیسنده اوله‌رق ″١٢ ′١٥ °٤٥ عرض شمالی ایله ″٥٩ ′٢٣ °٦٨ طول غربیده واقع بر شهر اولوب، ٢٦١٣٠ و پورتلاند ایله برابر ٤٠٣٥٥ اهالیسی، متعدد مکاتبی وسائر مؤسسات خیریه‌سی، واسع و صاغلام لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر. دومینیون قطعه‌سنده قیشین طوكماز یالکز بونك لیمانی اولمغله، کیتدکجه کسب اهمیت ایتمکده اولوب، ایکی دمیر یول خطیله اوچ طرفله ربط اولنمشدر.

سنت ژان { (Saint-Jean) آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنده
(قناده) خطه‌سنك (کبك) ایالتنده (مونت رآل) ك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سنت لوران) ه تابع (ریشلیو) نهری اوزرنده و (ایبرویل) ك قارشیسنده بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥١٣٠ اهالیسی، عسکری مکتبی، تیمارخانه‌سی، دمیر خانه‌لری، دکرمنلری، حرازلری، دباغخانه‌لری وطوغله وکرمید فابریقه‌لری واردر. انکلیزلر (دورچستر) نامنی ویرمشلردر.

سنت ژان { (Saint, وانکلیزجه سنت جون Jean, John) آمریقاده‌کی کوجك آنتیل جزایرندن (آنتیغوآ) آطه‌سنك شمال شرقی ساحلنده وهمنامی اولان بیوك بر قویك ایچنده ″٥٦ ′٦ °١٧ عرض شمالی ایله ″٤٣ ′١٥ °٦٤ طول غربیده واقع جزایر متجاوره مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٥١٥ اهالیسی وبیوك بر فناری واردر.

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) بحر محیط آطلاسیده آمریقای شمالی ساحلی قارشیسنده واقع (ترنو) جزیره‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، ″٢ ′٣٤ °٣٧ عرض شمالی ایله ″١ ′١ °٥٥ طول غربیده واقع و ٢٨٦١٠ اهالیی

جامعدر. اوزون بر قویك ایچنده اولوب، خارجدن منظره‌سی گوزل ایسه‌ده، اکثر خانه‌لری اخشاب اولوب، داخلاً برلطافتی یوقدر. اهالیسنك مشغولیت ومدار تعیشی بالیقچیلق اولمغله، بالیق قوقوسندن طورلماز.

سنت ژان { (یاخود سنت جوان) آفریقانك ساحل غربیسنده واقع (لیبریا)
جمهوریتنده برابرماقدر، که شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، درین برخلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی آنجق ١٠٠ کیلومتره قدر ایسه‌ده، صویی چوق اولوب، بیوجك کمیلردخی ایچنده ایشلر.

سنت ژان { آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده
کبك ایالتنده وکبك ك ١٨٢ کیلومتره شمال غربیسنده برگول اولوب، ٤٤ کیلومتره اوزون و ٣٢ کیلومتره گنیشدر. محیط دائره‌سی ١٠٧ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٩٢٢ مربع کیلومتره‌در. — خطهٔ مذکوره‌ده بو اسمله اوچ نهر دخی واردر.

سنت ژان { (وانکلیزجه سنت جون) آمریقای شمالیده برنهردر، که ممالك
مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتنده نبعانله، قناده حدودی قربنده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، انکلتره‌یه تابع یکی برونسویق حدودینه واصل اولنجه، شرق وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره، شرقه طوغری دونه‌رك، یکی برونسویقه داخل اولور، ونهایت ینه جنوبه طوغری دونوب، همنامی اولان شهرك یاننده (فوندی) قویینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٧٣٠ کیلومتره اولوب، حوضه‌سی ٦٨٠٠ مربع کیلومتره‌در.

سنت ژان { آنتیل جزایر صغیره‌سندن (ویرژ) آطه‌لری زمره‌سنده
دانیمارقه‌یه تابع برکوچك آطه اولوب، سنت توماس آطه‌سنك ٤ کیلومتره شرقنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ١٦ کیلومتره اولوب، غیرمنتظم برشکلی واردر وجنوب شرقی جهتنه طوغری ایکی اوزون بورونك آره‌لرنده بر واسع قویی واردر. واکی ٤ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤ مربع کیلومتره اولوب، ٩٤٥ اهالیسی واردر.

سنت ژان { بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده واقع و آلمانیایه تابع بیسمارق (ونام دیکرله یکی برتانیه) جزایرندن بری اولوب، (هیبرنیا) زمره‌سی داخلنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۰ مربع کیلومتره اولوب، طاغلق بر یردر. الك مرتفع ذروه‌سی ۷۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

سنت ژن داقر (St Jean d'Acre) { اجنبیلرك عکایه ویردکاری اسمدر.

سنت ژان دانژلی (St J.- d'Angely) { فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده (بوتونه) نهری اوزرنده وروشله‌نك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٧٥٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، زراعت جمعیتی، باروتخانه‌سی، قبا قوندره فابریقه‌لری، قونیاق وکراسته تجارتی وآت جنسنك اصلاحنه مخصوص آیغیرلری واردر. اهالیسی پروتستاندر.

سنت ژرمن (St Germain) { فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده پارسك ۲۱ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سینه) نهری قربنده بر تپه‌نك اوزرنده وبر اورمان کنارنده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۸۰ اهالیسی، غایتله لطیف وصاغلام هواسی، اسکی قراللره مخصوص والیوم موزه‌یه مبدل سرایی، کوزل باغچه وتفرجکاهی، پارسه دمیر یولی، مصنع بر کلیساسی ومتعدد کوزل ابنیه‌سی، جوراب وفانیله وساره ایله قیلدن معمول منسوجات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وحبوبات وساره تجارتی واردر

سنت ژیرون (St Girons) { فرانسه‌نك (آریژه) ایالتنده (سالات) نهری اوزرنده و (فوآ) نك ٤٨ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٨٧٢ اهالیسی، داخلی مکتبی، چوخه وکاغد فابریقه‌لری، اطرافنده یوك منسوجات دستکاهلری و اسپانیا ایله ایشلك تجارتی واردر.

سنت ژیله له بوشری (St Gilles les Boucheries) { فرانسه‌نك (غارد) ایالتنده و (نیم) ك ۲۰ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٦٥ اهالیسی وقونیاق، شراب وساره اخراجاتی واردر.

سنت سباستیان (St Sébastien) { اسپانیانك شمالنده غاسقونیه کورفزی داخلنده ساحله بر اخشاب کوپری یله مربوط بر کوچك آطه اوزرنده (کیپوسقوآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، صاغلام وآنجق کوچك ومدخلی کوچ لیمانی، مهم استحکاماتی، صیفیه‌لری حاوی ایکی قریه‌سی، فرانسه‌یه واسپانیانك ایچ طرفلرینه دمیر یوللری، بز ومشهور مشروبات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

سنت سروان (St Servan) { فرانسه‌نك (ایله مع وینه) ایالتنده و (رانسه) نهرینك منصبنده اوله‌رق (سنت مالو) نك ۲ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۸۲٦ اهالیسی، عسکری وتجار لیمانلری، داخلی مکتبی، پکسیمات، خلاط، بیره وساره فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وشمال دکیزلرنده بالیق آوینه مخصوص سفائنی واردر.

سنت سور (St Sever) { فرانسه‌نك (لانده) ایالتنده (آدور) نهرینك صول کنارنده و (مونت ده مارسان) ك ۱۸ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٨١٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، شراب، قونیاق، حبوبات، سمیز قاز، مرمر وساره اخراجاتی ودباغخانه‌لری واردر.

سنت سیر (St Cyr) { فرانسه‌نك (سینه مع اوآزه) ایالتنده وپارسك ۲۲ کیلومتره غربنده ۲۰۰۰ اهالی‌نی جامع بر قریه اولوب، بیوك مکتب عسکریسیله مشهوردر. بو مکتب ۱٦٨٠ تاریخنده اون دردنجی لویی طرفندن فقیر اولان زادکان قیزلرینه مخصوص اوله‌رق تأسیس ایدلمش؛ و ۱۸۰۸ ده مکتب فنون حربیه اورایه نقل اولنمشدر.

سنت سیمون (St Simon) { فرانسه مشاهیر حکماسندن اولوب، علم ثروت وفن معاشرهٔ بشریه‌ده کندینه مخصوص بر فکر ومسلکك موجدیدر. سنت سیمون دوقه‌لری خاندانته منسوب زادکاندن اولوب، کندیسی دخی قونت عنوانی حائز ایدی. ۱۷٦٠ ده پارسده طوغوب، ۱۸۲٥ ده وفات ایتمشدر.

سنت شارل { یاخود سنت چارلس (St Charles) ممالك مجتمعه‌نك (میسوری) جمهوریتنده ومیسوری ایرماغنك صول كنارنده اوله‌رق (سنت لویی) نك ٣٠ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، مكتبی وبك ایشلك كورك تجارتی واردر. ١٧٨٠ تاریخنده فرانسزلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ١٢٢٦ تاریخنه‌دك میسوری خطه‌سنك مركزی ایدی.

سنت شاموند { (St Chamond) فرانسه نك (لوآره) ایالتنده وسنت اتیانك ١٠ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ژیر) نهری اوزرنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١٤٠٣٣ اهالیسی، دمیریولی، دوكمخانه‌سی، چالنكیرلكه متعلق معمولاتی، قطیفه، قورده‌له و شریت فابریقه‌لری وجوارنده كمور معدنی واردر.

سنت غال { (St Gall) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه مركزی بر شهر اولوب، (زوریخ) ك ٦٥ كیلومتره شرقنده و (قونستانسه) كولنه دوكیلن (استایناخ) ك اوزرنده و ٦٦٧ متره ارتفاعنده واقعدر. تجارتگاه ومركز صنایع بر شهر اولوب، ٢٧٨٤٠ اهالیسی، ایپك قماشلر، ایپلیك وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وایشله معمولاتی وبك ایشلك تجارتی واردر. اسویچره‌نك اك تجارتگاه وصنایعك اك زیاده ایلری‌یلدیكی بر شهری اولوب، منظره‌سی وموقعی پك لطیفدر. صیفیه‌لری حكمنده اولان جوارلریله برابر پك دلنشین بر وادیده ٦ كیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. اسكی سورلری هدم ایدیله‌رك، یرلرینه كوزل باغچه‌لر یاپلمشدر. سوقاقلری پك دوز دكلسه‌ده، واسع وتمیزدر. كوندن كونه مكمل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه یاپلمقله، كیتدكجه كوزللشمكده‌در. متعدد اسكی ومصنع كلیسالری، بر حاوره‌سی، ایكی كتبخانه‌سی، ناحیه‌یه مخصوص بیوك مكتبیله ذكور واناثه مخصوص مكاتبی، بر یتیمخانه‌سی، كور وصاغرلره مخصوص مكتبی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی، صنایع، زراعت وسائره جمعیتلری، اوچ خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی واردر.

سنت غال { (Canton de St Gall) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سنی تركیب ایدن نواحینك شمال شرقی جهتنده بولنانلرندن بری اولوب، شمال غربی جهتندن (تورغویه)، غرباً زوریخ، جنوب‌غربی جهتندن (اشویچ) و(غلاریس)، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن (غریزون) ناحیه‌لریله، (لیختنشتاین) پرنسلكیله وآوستریایه تابع (وورتمبرغ) خطه‌سیله محدود اولوب، بونلردن (رین) ایرماغیله وشمالاً دخی (وورتمبرغ) دن (قونستانسه) كولیله آیرلمشدر. آنجق داخلنده (آپنزل) ناحیه‌سی دخی بولنوب، هر طرفدن سنت غال ناحیه‌سی اراضیسیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠١٩ مربع كیلومتره اولوب، وسعت اراضیجه اسویچره نواحیسنك آلتنجیسیدر. اهالیسی ٢٢٩٤٤١ كشی اولوب، بهر مربع كیلومتره باشنه ١١٣ كشی دوشمكله، كثرت نفوسجه نواحیٔ مذكوره‌نك اونجیسیدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، اك بیوكسك محلی اولان (شایبه) طاغی جنوب غربی قسمنده بولنه‌رق، ٣٠٥٦ متره ارتفاعی واردر. بوطاغدن شرقه. شرق شمالی وشمال غربی‌یه طوغری اوچ قول آیریلوب، هر بری بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بونلردن اكثرینك ٢٣٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر. ناحیه تمامیله (رین) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده اولوب مذكور ایرماق ٧٥ كیلومتره‌لك محلده ناحیه‌نك حدودینی تشكیل ایتدیكی كبی، میاه جاریهٔ سائره‌سی دخی طوغریدن طوغری‌یه ویاخود بالواسطه بو ایرماغه دوكیلور. بونلرك اك بیوكی (تور) نهریدر، كه سنت غال ناحیه‌سنده وبونك ایچنده بولنان (آپنزل) ناحیه‌سنده نبعان وجریان ایدن بر چوق چایلردن بالتشكل شمال غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، رینه منصب اولور. ناحیه‌نك منتهای جنوب شرقیسنده‌كی قسمنك صولری (والنستاد) كولنه واورادن صنعی بر جدول واسطه‌سیله زوریخ كولنه وبونك آیاغی اولان (الیمات) نهریله ینه رینه دوكیلور. قونستانسه كولی ناحیه‌نك شمال شرقی حدودینی تشكیل ایتدیكی كبی، (والنستاد) كولیله (زوریخ) كولنك برقسمی دخی جنوب غربی حدودنده بولنیور. هواسی محلنك ارتفاعنه كوره مختلف اولوب، آوروپا شهرلرینك اك مرتفعی اولان مركزنده حد وسطی اوزره میزان الحراره ٧ درجه ایله ٧ ثانیه‌در. قونستانسه كولی سواحلنده هوا دها معتدل ورین وادیسنده صیجاقدر. طاغلرنده بعض معادن بولنوب،

وقتيله اخراج اولنورديسه‌ده، تمتعنك قلتى حسبيله بعده ترك اولنمشدر . بو معادنك الك اهميتليسى (غوتزن) طاغنده‌كى دمير معدنيدر . (سيلبربرغ) طاغنده كومش و باقير معدنلرى و بعض انهارده آلتون ريزه‌لرى دخى بولنيور . بعض كومر معدنى اثرلرى دخى كورلمشدر . مياه معدنيه‌سى چوق اولوب، الك مشهورى (بففر) صوييدر. صنايع وزراعت پك ايلرى اولوب، آنجق زراعت يالكز شمال وشرق جهتلرنده قونستانسه كولى كنارلريله رين واديسنده اجرا اولنمغله، ناحيه‌نك احتياجاتنه كافى اوله‌جق ذخيره يتيشديريله‌ميوب، باويره و وورتمبرغدن ادخال اولنور. بو جهتلرده اشجار مثمره ايله پك آز يرلرنده باغ دخى يتيشيور. عموم اراضيسنك ١٣٧٥ مربع كيلومتره‌سى تارله، باغچه، چاير، مرعى و سائره، ٣٣١ مربع كيلومتره‌سى اورمان، ٧ مربع كيلومتره‌سى باغ، ٣٠٥ مربع كيلومتره‌سى دخى اراضئ خاليه‌دن عبارتدر . ناحيه داخلنده ٥٧٠٦ آت، ٨٨٣٤٤ صيغير، ١٨١٧٧ طوموز، ١١٧٤٠ قويون، ٢٠٠٣٥ كچى و ١٣٩٠٧ آرى قوغانى واردر . صنايعجه اسويچره‌نك برنجى ناحيه‌سى اولوب، مركزنده اسكيدن برى مشهور بز يابلمقده اولديغى كبى، پاموقدن سائر منسوجاتله اورمه شيلر وبعض ايپك قماشلرله سختيان و سائر مواد دباغيه ياپيلير . ناحيه داخلنده ١٢ ايپليكخانه اولوب، بونلرده ٢٧٠٠٠٠ ماكينه موضوعدر . ٤٥٠٠ نسج ماكينه‌لرى ٣٠٠٠ ال دستكاهى ٩٠٠٠ ده اورمه ماكينه‌لرى بولنيور. عموم ناحيه‌ده مستخدم عمله ٢١٠٠٠ كشى يه بالغ اولور. اهاليسى همان كاملاً آلمان ولسان محلى آلمانجه اولوب، يالكز ١٥١٣ كشى ايتاليان، ٤٧٥ كشى فرانسز، ٣٣٩ كشى رومانش لسانلريله ٢٧٨ كشى دخى سائر لسانلرله متكلمدرلر . مذهبجه اهاليسنك ١٣٥٧٩٦ سى قتوليك، ٩٢٧٠٥ ى پروتستان، ٥٧٥ ى يهودى، ٣٦٥ ى ده سائر مذهبلره تابع ويا مذهبسزدر . اصول اداره‌سى جمهوريت مفرطه اولوب، هر ١٢٠٠ اهالى ايچون بر كشى اوله‌رق اوچ سنه ايچون انتخاب اولنان اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانى وينه اوچ سنه مدتله انتخاب اولنان ٧ اعضادن مركب بر مجلس مديرانى واردر . مجلس مديرانك رئيسى (لاندامان) عنوانى حائز اولوب، ناحيه‌نك رئيس جمهورى حكمنده‌در . ناحيه ١٥ قضا و٩٣ دائرۀ بلديه‌يه منقسم اولوب، هر دائره‌ده بر محكمۀ صلحيه، قضالرده بر محكمۀ ابتدائيه، مركزده دخى ٩ اعضادن عبارت بر محكمۀ تمييز واردر . بو ناحيه وقتيله مركزنده‌كى مناسترك تحت اداره‌سنده بولنوب، ١٤٥٤ ده سنت غال شهرى اهاليسى ايله برابر مستقل بولنان اسويچره‌نك ٦ ناحيه‌سنه التحاق ايتمشيدى. پروتستانلغك ظهورنده بتون اهالى بو مذهبى قبول ايتمشلرسه‌ده، بعده قتوليكلرك غلبه چالمسى اوزرينه، مناستر اسكى اقتدارينى استرداد وپروتستانلغى همان كاملاً لغو ايتمشدى . ١٧٩٨ ده اهالى يكيدن كسب استقلال ايدوب، جوارلريله برابر ايكى ناحيه تشكيل ايتمشلردى . نهايت ١٨٠٥ ده ناحيه شمديكى حدوديله تشكيل اولنه‌رق، اسويچره جماهير متفقه‌سنه التحاق ايتمشدر .

سنت غوتارد (St Gothard) اسويچره ده (تسين) ايله (اورى) ناحيه‌لرى آره‌سنده بر طاغ اولوب، بتون آلپ سلاسل جبالنك مركزى حكمنده‌در . الك يوكسك ذروه‌سى ٣٢٢٦ متره ارتفاعنده اولوب، دائمى صورتده قارله مستوردر . ٢٠٧٥ متره مرتفع اولان بوغازى اسويچره ايله ايتاليا آره‌سنده الك ايشلك بر كچيد اولوب، بو طاغك آلتنده آوروپاى غربى و شماليدن كلن دمير يول خطلرينك ايتاليايه كچمسى ايچون تقريباً ١٥ كيلومتره طولنده بر تونل آچيلوب، يدى سنه‌ده اكمال اولنه بيلمشدر .

سنت غودن (St Gaudens) فرانسه‌نك بوقارى غارونه ايالتنده و (تولوزه)نك ٨٨ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق غارونه نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٧٠٤ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، شيريت ويوك منسوجاتله، عادى چوخه، فانله، كاغد و سائره فابريقه‌لرى وحبوبات وزيتون ياغى تجارتى واردر .

سنت فلو (Saint Flour) فرانسه‌نك (قانتال) ايالتنده و (اورىلاق)ك ٧٧ كيلومتره شرقنده بر قيانك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٧٣٢ اهاليسى، داخلى مكتبى، كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى نمونه خانه‌سى، بيوك

برکلیسـاسی، توتقال وقزان وسائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، استر تجارتی وجوارنده بعض ذی قیمت احجاری واردر.

سنت قریستوف (Saint Christophe) انکلتره‌یه تابع کوچك (آنتیل) جزائرندن بری اولوب، (غوآدلوپه) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (سنت اوستاش)ك جنوب شرقیسنده اوله‌رق ′١٨ °١٧ عرض شمالی ایله °٦٥ ′٣ طول غربیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٩ ١٣٧ کشیدر. آطه‌نك باشلیجه لیمانی ساحل جنوبیسنده واقع (باسرتر) یعنی «آلچق یر» اولوب، ساحل شمالیسنده دخی (دیپه) قریه‌سی بولنیور. جنوب شرق جهتنده بولنان (نیوه) آطه‌سندن ٣ کیلومتره کنیش و قیالری حاوی بر بوغازله آیرلشدر. شمال غربی قسمی طاغلق اولوب، الك یوکسك طاغی (مونت میدر) برکانیدر. بو طاغك الك یوکسك ذروه‌سی ١٣١٣ متره ارتفاعنده‌در. اورمانلرله مستور اولوب، بعض چایلر دخی نبعان وجریان ایدر. قسم جنوبیسی دوز وبعض تپه‌لری حاویدر. مذکور برکانك تپه‌سی قربنده کوکوردلی صویی حاوی برکولی واردر. اراضیسی پك منبتدر. اهالیسنك نصفی پروتستان ونصفی قتولیکدر. بو آطه قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اوله‌رق، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. دفعاتله فرانسزلرك واسپانیوللرك ضبطنه کچمشدر.

سنت قلر (St Clair) ممالك مجتمعه‌ده بربرینی تعقیب ایدن بیوك کوللردن (هورون)ك ٨٠ و (اریه) نك ٢٠ کیلومتره جنوبنده برکول اولوب، مذکور هورون کولیله (سنت قلر) نهری، و (اریه) کولیله (ربور) جدولی واسطه‌سیله اختلاط ایدر. محیط دائره‌سی ١٥٠ کیلومتره‌در. — (سنت قلر) نهری همنامی اولان کولدن خروجله، میشیغان وبوقاری قناده حدودینی تفریق ایده‌رك، ٤٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (هورون) کولنه دوکیلور. اکی تقریباً ٤٠٠ متره اولمغله، بیوك کمیلرك دخی سیرینه قابلدر.

سنت قلود (St Claude) فرانسه‌نك (ژوره) ایالتنده و (لون-لسولیه)نك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٤٢٤ اهالیسی، داخلی مکتبی، ساعت وسائره فابریقه‌لری، ایشلك صنایع وتجارتی ومشهور براسکی مناستری واردر، که وقتیله قصبه وجوارلری بونك باش پاپاسنك چفتلکی واهالیسی مملوکاری حکمنده ایدی.

سنت کنتن (St Qnentin) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون)ك ٥١ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سون) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٣٧٣٩٧ اهالیسی، پروتستانلره مخصوص بیوك کلیساسی، داخلی مکتب اعدادیسی، تجارت ورسم مکتبلری، صنایع اوطه‌سی، علوم و فنون جمعیتی، واسع ودوز سوقاقلری، مربع الشکل کنیش بر میدانی، نهره لیمان یرینی طوتار کنیش بر حوضی، سومه ایله اسقو نهرلری بیننده برآلتندن برجدولی کوزل تفرجکاهلری، ابریك، پاتیسقه و سائر پاموق منسوجاتیله شکر وزیتون یاغی فابریقه‌لری وذخیره وشراب تجارتی واردر.

سنت کیلده (St Kilda) انکلتره‌یه تابع (هبریده آطه‌لرینك الك غربیسی اولوب، ′٥٠ °٥٧ عرض شمالی ایله ′٤٠ °١٠ طول غربیده واقعدر. کوچك وغیر منبت اولوب، همان خالیدر، و یالکز بعض آثار عتیقه‌سی واردر.

سنت لازا (St Lazare) آدریاتیق دکیزنده وندیکك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده برکوچك آطه اولوب، ١٥٩٤ تاریخنده‌دك برص علتنه مبتلا اولانلر ایچون بر خسته خانه‌سی وار ایدی.

سنت لامبرت (St Lambert) فرانسه شعراسندن اولوب ١٧١٧ تاریخنده لورنك (وزلیزه) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٠٣ ده وفات ایتمشدر. برقاچ منظومه‌سیله ساز اشعاری واردر.

سنت لو (St Lô) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده وپارسك ٢٨٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق (ویره) نهری اوزرنده قضا مرکزی

بر قصبه اولوب، ۸۴۲۱ اهالیسی، داخلی مكتبی، مكاتب ابتدائیه ایچون دار المعلمینی، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، دمیر یولی، گوزل بر كوپریسی، تفرجگاهلری، حارالری، چوخه وسائر منسوجات دستگاهلری واردر. مشهور منجم (وربه) نك وطنیدر.

سنت لوران { (St Laurent) آمریقای شمالیده بیوك برایرماقدر، كه (اونتاریو) دینلن بیوك گولدن خروجله، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ابتدا ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنی قناده‌دن تفریق، وبعده قناده‌نك كبك ایالتنه دخول ایله، مونترآل وكبك شهرلری اوكنده جریان، وقناده‌نك بر قاچ نهرینی اخذ ایده‌رك، كبك شهرندن اعتباراً كیتدكجه توسع ایدوب، عادتا بر خلیج حاله كیردكدن صكره، همنامی اولان كورفزه دوكیلور. مجراسی تقریباً ۱۰۰۰ كیلومتره طولنده اولوب، وسعتی ۸۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. فضلهٔ میاهنی بربرینه دوكن سوپریور، میشیغان، هورون، اریه واونتاریو جسیم گوللرینك آیاغی حكمنده اولمغله، صوبی پك چوق اولوب، ثانیه‌ده ۳۲۰۰۰ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ۱۴۶۵۰۰۰ مربع كیلومتره‌در. مذكور گوللردن بشقه صاغ وصولدن دخی بر چوق انهارك صولرینی طوپلار. بوانهارك باشلیجه‌لری صاغدن: ریشلیو، سنت فرانسوآ وشودیره؛ صولدن دخی: ریدو، اوتاوه، سنت موریس‌در. صولدن یعنی قناده‌دن آلدیغی انهار دها چوق ودها بیوك اولوب، اكثری بر طاقم گوللرك آیاقلری حكمنده‌در. مجراسنك ایكی طرفی غایتله گوزل اولمغله، آوروپالیلر طرفندن الك اول اعمار اولنان یرلر اولوب، كنارلرنده جونستون اوتاوه، مونترآل وكبك شهرلری وبر چوق قصبه‌لر بولنیور. كبكده اوزرنده (ویقتوریه) اسمیله غایتله جسیم ومصنع بر كوپری واردر. هر طرفی سیر سفائنه صالح اولوب، الك بیوك سفائن دخی اونتاریو گولنه قدر چیقار. مد وجزر دخی ایرماغك خیلی یوقاریلرینه قدر حس اولنور.

سنت لوران { كورفزی (Golfe de St Laurent) بحر محیط آطلاسینك دومینیون قطعه‌سنك شرق جنوبی ساحلنده تشكیل ایلدیكی بیوجه بر كورفز اولوب، شمال شرق جهتندن كبك سواحلیله، جنوب شرق جهتندن (غاسپزیه) شبه جزیره‌سیله ویكی برونسویق ویكی اسقوچیه سواحل شمالیه‌سیله محاط اولدیغی حالده، غرباً (ترنو) جزیرهٔ كبیره‌سی و (قاپ برتون) آطه‌سی ایله قپالی اولوب، بو ایكی آطه آره‌سنده بولنان (قابوت) بوغازندن وشمالاً (ترنو) ایله (لابرادور) ساحلی آره‌سنده‌كی (بل ایسل)، جنوباً دخی (قاپ برتون) جزیره‌سیله یكی اسقوچیه آره‌سنده‌كی (قانسو) بوغازلرندن بحر محیط آطلاسی ایله اختلاط ایدر. بو اوچ بوغازك بریجیسی كنیش ودیگر ایكیسی طاردر. شرق طرفندن كورفز كیتدكجه طارلشوب، سنت لوران خلیجنی تشكیل ایدر. خلیج مذكورك قارشیسنده (آنتیقوستی) وقسم جنوبیسنده (پرنس ادوآرد) اسملریله ایكی بیوك و (شیپیغان) و (مادلینه) اسملریله بر قاچ كوچك آطه‌سی واردر. بو كورفزك صولری صیغ اولوب، اكثر طرفلری ۱۰۰ متره‌دن زیاده درین دكلدر. نهرك خلیجی بوندن دها درینه‌در. ۲۰۰ متره درینلكنده اولان محللری پك آزدر. باشلیجه مدخلی اولان (قابوت) بوغازی ایسه ۴۰۰ و ۴٦۰ متره درینده‌در. بیوك بوغازله بل ایسل بوغازندن كیرن ونهردن اینن بوز كتله‌لری واكثریا حكم سورن سیس بو كورفزده سیر سفائنی پك مشكل بر حاله قور. بر طرفدن دكیز صوبی كبكه قدر چیقوب، نهرك صوینی طوزلی ایدر، وبر طرفدن دخی نهرك دوكدیكی صولرك كثرتی كورفزك صوینی طاتلیلاشدیرر.

سنت لوران { (St Laurent) ویرلیلر عندنده (ایورین) بهرنك دكیزینك شمال جهتنده وبهرنك بوغازی قرشنده بر آطه اولوب، سیبریه ساحلنده‌كی (چوتوچكی) بروننده‌ن ۸۰ وآلاسقه ساحلنده‌كی (دبیر) بروننده‌ن ۱۷۵ كیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. شمال غربی كوشه‌سی ۶۳°۵۱′ عرض شمالی ایله ۱۷۳°۴۰′ طول شرقیده واقعدر. سواحلی اكثر طرفلرده دوز وآلچق وبعض طرفلرده قیالقدر. شرق جهتنده بر طاقم طاغلر وجنوب جهتنده بر بیوك گول بولنیور. نباتاتی بر طاقم كوچك چالیلردن و اقطار شمالیه‌یه مخصوص بعض اوتلردن عبارتدر. سواحلنده بالینه وآیی بالیغی آوله چكینیر بر طاقم اسكیمولر بولنور. بو آطه روسیه ممالكندن معدوددر.

سنت لویی { (St Louis) ممالك مجتمعه‌نك میسوری جمهوریتنده و (سفرسون سیتی) نك ١٦٥ كیلومتره شرقنده اوله‌رق، (میسیسیپی) ایرماغنك صاغ ساحلنده ومیسوری نهرینك بو ایرماغه دوكلدیكی محلدن ٣٢ كیلومتره یوقاریده و ٣٧′ ٣٨° عرض شمالی ایله ٣٦′ ٩٢° طول غربیده واقع سنجاق مركزی بیوك بر شهر اولوب، ٧٧٠ ٤٥١ اهالیسی واردر. ممالك مجتمعه‌نك غرب جنوبی قسمنك مركز تجارتی اولوب، بر چوق دمیر یول خطلرینك محل تقاطع واجتماعنده ونیویورق ایله سان‌فرانسسقو آره‌سنده واقع اولوب، پك معمور و تجارتگاه بر شهردر، وگیتدكجه كسب توسع ومعموریت ایتمكده در. میسیسیپی ایرماغی اوزرنده ٨٠٠ متره اوزون و حذای مادن ٢٠ متره یوكسك ایكی قاتلی بیوك بر دمیر كوپریسی وار در، كه عالمك عجایبندن معدود اولوب، اللی ملیون فرانقله وجوده گلمشدر. بو كوپریدن چیقلجه ٣١٥ متره اوزون وكمرلر اوزرینه مؤسس كاركیر بر بندك اوزرندن وبعده ١٤٦٥ متره اوزون بر تونلدن گچیلوب، شهرك واشینغتون سوقاغی دینلن اك واسع و اك گوزل جاده‌سنه چیقیلیر. كوپرینك اوبر اوجنده (شرقی سنت لویی) اسمیله تقریباً ١٠٠٠٠٠ اهالیلی جامع دیگر بر شهر بولنیور، كه ایلینویس جمهوریتنه تابع ایسه‌ده، تجارتجه و هر خصوصجه بیوك سنت لوئینك بر محله‌سی حكمنده‌در. سائر آمریقا شهرلری كبی بو دخی دامه شكلنده اولوب، سوقاقلری دوز ومتحد الشكلدر. جسیم ومصنع ابنیه‌سی و ازان جمله ١٥٠ كلیساسی، ٦ حاوره‌سی، بورسه‌سی، ١٩ باغچه واورمانلغی، متعدد چشمه‌لری و بر چوق مكتب، موزه، كتبخانه وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی وار در. تجارتی وصنایعی پك ایشلك اولوب، نهرده حسابسز سفائن و اون سكز دمیر یول متصل یوكلنوب بوشانیر. واهالیده بیوك برحركت ومشغولیت گوریلور. باشلیجه تجارتی: حبوبات، پاموق، یاغی، كنویر، حیوانات، شكر، قهوه، كراسته، قورشون و معدن كوریدر. یگرمی بش سنه اول شهرده ٢٩٢٤ فابریقه بولنوب، ایچلرنده ٨٢٥ ٤١ عمله چالیشدیریر، وسنوی ٥٩٠ ملیون فرانقلق معمولات حاصل اولور ایدی. او وقتدن بری دها او قدر تكثر ایتمش اوله جغی شبهه‌سزدر. باشلیجه معمولاتی دمیر و سائر معادندن معمول آلات وادوات وماكینه‌لرك انواعیله واغون، توتون، بیره، مواد دباغیه وسائره‌در. جسیم بر بیره فابریقه‌سی واردر، كه ٤٥ قسمدن مركب عادتا بر قصبه اولوب، بهر قسمی متعدد ابنیه‌یی حاویدر. وایچنده بر قاچ بیك عمله چالیشدیریلیر. توتون فابریقه‌سی دخی دنیاده توتون فابریقه‌لرینك اك بیوكیدر. بو شهر ١٧٦٤ تاریخنده براسكی فرانسز لیمانی موقعنده بر قناده‌لی طرفندن تأسیس اولنوب، بر چوق وقت كورك تجارتنه مخصوص كوچك بر اسكله‌دن عبارت ایدی. ١٨٢٢ ده بربلدیه دائره‌سی تشكیلیله، قصبه حالنه گچوب، ١٨٣٠ ده اهالیسی ٥٩٠٠ كشی‌یه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری كوندن كونه بیومكده اولوب، ذاتاً ممالك مجتمعه‌نك اورته‌سنده بولنمغله، بر كون جماهیر مذكوره‌نك مركز عمومیسی اولمق استعدادنده بولنیور.

سنت لویی { (St Louis) فرانسه‌نك آفریقای غربیده واقع سنغال مستعمره‌سنك مركزی بر شهر اولوب، سنغال ایرماغنك منصبندن ١٨ كیلومتره یوقاریده و نهر مذكورك ایچنده بولنان بر آطه‌نك اوزرنده اوله‌رق ٤٢″ ٠′ ١٦° عرض شمالی ایله ٥٤″ ٥٣′ ١٨° طول غربیده واقعدر. اصل اهالیسی ٩٢٥ ١٨ كشی ایسه‌ده، جوارلرنده دخی ٩١٠ ٥٣ اهالی و ٢٥٠٠ ده بیانجی بولنوب، جمعاً ٣٣٥ ٧٥ اهالیسی وار در. شهرك مؤسس اولدیغی آطه قوملق اولوب، بویی ٢٣٠٠ و اكی ٢٠٠ متره‌در. جزیره‌نك ثلثانی ابنیه ایله مستور اولوب، ثلث شمالیسی بوشدر. سوقاقلری دوز و واسع وخانه‌لری طوغله‌دن معمول واكثری برقاتدن عبارتدر. اك گوزل ابنیه‌سی حكومت قوناغیله، عسكری خسته‌خانه، قتولیك كلیساسی، جامع شریف، عدلیه دائره‌سی وقیشله‌لردر. موقعی آلچاق اولمغله، بعضاً نهرك صویی شهری باصدیغندن، سواحلنده مكمل سدلر یاپیلوب، گوزل ریختملر انشا اولنمشدر. تجارت محلی وبیوك مغازه‌لری ساحل جنوبیسنده‌در. اورادن نهرك ساحل جنوبیسنده بولنان (سور) و (بوینویل) قصبه‌لرینه دوبه‌لر اوزرینه قورلمش ٦٥٠ متره اوزونلغنده بر كوپریسی وار در. بوینوبلدن

آفريقانك ايچنه طوغرى (داقار) • قدر بر دميريول خطى تمديد اولنمشدر. نهرك منصبنده واقع ونهرك دوكديكى قوملردن متشكل ديل دخى شهره بر تخته كوپرى ايله مربوط اولوب، برلى زنجيلر خانه‌لرينى حاويدر. اوراسى ايكى بيوك محله‌يه منقسم اولوب ، آره‌لرنده هندستان جوزى آغاجلرينى حاوى بر مسيره و بعض كوشكلر بولنيور . حكومت دوائر مختلفه‌سندن بشقه سنت لوييده اهالئ مسلمه ايچون بر محكمهٔ شرعيه ، بر بانقه، فرانسزلر طرفندن مؤسس ذكور واناث ايچون متعدد مكتبلر، بر كتبخانه ، بر خسته‌خانه وبر زراعت جمعيتى وردر .. تجارتى خيلى ايشلك ايسه‌ده، هواسى صيجاق وآغيردر .

سنت لويى { (St Louis) بحر محيط هنديده واقع وفرانسه‌يه تابع (رئونيون) جزيره‌سنك جنوب غربى ساحلنده وسنت دنيسك ٤٥ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (سنت اتيان) نهرى منصبنك قربنده و سنت ديسدن سنت پيره كيدن دميريول خطى اوزرنده ′١٤°٢١ عرض جنوبى ايله ′٨°٥٣ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، جواريله برابر ١٨١٤٥ اهاليسى واردر .

سنت لويى { (St Louie) ممالك مجتمعه‌نك جماهير شماليه‌سندن مينزوته جمهوريتنده بر نهردر ، كه ٥٠ قدر كوللرك فضلهٔ مياهنى جمع ايله، جنوب شرقى‌يه طوغرى پك اينيشلى بر جريانله آقه‌رق وبر طاقم شلاله‌لر تشكيل ايده‌رك، ٣٢٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره ، (سوپريور) دينلن بيوك كوله دوكيلور . ثانيه‌ده ٣٤ مكعب متره صو دوكر .

سنت لئونارد لنوبلاق { St Leonard-(Le - Noblac) فرانسه‌نك يوقارى ويانه ايالتنده و ليموزه‌نك ٢٣ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٩٦٠ اهاليسى وبيوك بورغانلرله باقيراوانى وپورسلاين فابريقه‌لرى واردر .

سنت مارتن { (St martin) آنتيل جزاير صغيره‌سندن اولوب، غوآدالوپه جزيره‌سنك ٢٢٢ كيلومتره شمال غربيسنده واقعدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٩٩ مربع كيلومتره اولوب، شمال جهتنده اولان ٢٠ مربع كيلومتره‌سى فرانسه‌يه، وجنوب جهتنده‌كى ٤٧ كيلومتره‌سى فلمنكه تابعدر. فرانسه‌يه تابع اولان قسمنك ٣٤٤٠ اهاليسى اولوب ، مركزى (ماريغو) ، و فلمنكه تابع قسمنك ٤٥٢٦ اهاليسى اولوب ، مركزى فيليپسبورغدر . طوپراغى قوملق و صويى پك قيت اولوب ، هواسى صاغلامدر .

سنت مارتن { (Cl. de St Martin) قلود دو فرانسه حكماسندن اولوب ، « مجهول فيلسوف » دينمكله دخى معروفدر. ١٧٤٣ ده آمبوآزه‌ده طوغوب، ١٨٠٣ ده وفات ايتمشدر. زادكاندن بر عائله‌يه منسوب ايدى . ابتدا عسكر اولوب، بعده استعفا ايده‌رك، فلسفه‌يه حصر اوقات، ومصرى حكماسيله كسب الفت ايتمشيدى . الوهيت و وحدانيت حقنده كنديسنه مخصوص بر طريق اتخاذ ايده‌رك، بوكا « وحدانيت صافيه » نامنى ويرمشيدى. برچوق كتابلر يازمش ؛ و اواخر عمرنده صدقات وخيراته حصر اوقات ايتمش ايدى .

سنت مارتن { (J. Ant. St Martin) فرانسه مشاهير مستشرقيننده‌ن اولوب ، ١٧٩١ ده پارسده طوغمش ، و ١٨٣٢ ده وفات ايتمشدر . فرانسه آقادمياسى اعضالغنه انتخاب اولنمش ايدى . بعده اسكندرك وفاتى زمانيله بطالسهٔ مصرك و اشكانيانك وتدمر شهرينك تاريخلرينى يازمشيدى . تأسيسنه ياردمى اولديغى « جريدهٔ آسيويه » (*Journal Asiatique*) نك سر محررلكيله السنهٔ شرقيه مطبعه‌سنك مديريتى كنديسنه احاله اولنمشديسه‌ده ، ١٨٣٠ وقوعاتنده عزل اولنمشدى . قرال طرفدارى اولان (اونيورسل) غزنه‌سنك دخى باش محررى ايدى .

سنت مارن { (St Marin, San Marino) وايتاليانجه سان مارينو ايتاليانك وسطلرنده فورلى، پزارو و اوربينو ايالتلرى آره‌سنده بر كوچك جمهوريت اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩ مربع كيلومتره و اهاليسى ٧٨٤٠ كشيدر . مركزى اولان سان مارينو قصبه‌سيله هر برى بر ناحيه تشكيل ايدن بر قاچ قريه‌دن مركب اولوب ، آپنين سلسله‌سندن آدرياتيق دكزينه طوغرى اوزانان بر طاغك اتكنده واقعدر . اراضيسى آز منبت اولوب، اكثر اهاليسى كسب وكار ايچون خارجه كيدر.

باشلیجه محصولاتی بغدای، مصر، میوه، اوزوم واوندن عبارت اولوب، بر مقدار ایپك قوزه‌سی‌دخی چیقار. شرابی پك ایدر. ابنیه طاشلری دخی مقبول اولوب، اهالیسنك برقسمی طاش چیقارمغله كچینیرلر. مركزی قربنده اوچ معدن صوبی واردر. آدریاتیق دكیزی ساحلنده بولنان (ریمینی) قصبه‌سندن سان مارینویه قدر برشوسه ممتد اولوب، سائر یوللری ابی‌ایسه‌ده، آرابه ایشلیكه صالح دكلدر. بوحكومت پك اسكی اولوب، روایته كوره، دردنجی قرن میلادیده مارینو اسمنده دالماچیه‌لی برطاشجی ریمینی قصبه‌سندن اورایه چكیلوب، برباغچه وزراویه تأسیسیله برنوع صومعه قورمش؛ وكیتدكجه بیون بو مناستر مرور زمانله برحكومت حالنه كچمش؛ وكیده‌رك مناستر قصبه‌یه تحول ایده‌رك، بو حكومت پاپایه وسائر دوله مقاومت ایده‌رك، استقلالنی محافظه ایتمشدر. — مركزی اولان (سنت مارن) قصبه‌سی ١٠٠٠ اهالیی حاوی اولوب، سورایله محاطدر. برقاچ قلعه‌سی، كوزل نظارتی، مجلس مبعوثان وسائر دوائر حكومته مخصوص برسرایی، داخلی مكمل برمكتب اعدادیسی، برخسته‌خانه‌سی، برفقیرخانه‌سی، برامنیت صندیغی وبرعمله جمعیت اعانه‌سی واردر.

سنت مالو { (St Malo) فرانسه‌نك (ایله‌مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ٧٠ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق دكیزك ایچنه اوزانمش برقیانك اوزرنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ٩٠٧٧ اهالیسی، داخلی مكتبی، بحریه مكتبی، بیوك وصاغلام وآنجق دخولی كوچ لیمانی، برچوق تجار كیلری، ترنوده بالیق آوینه مخصوص سفائنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری، طوبخانه‌سی، دكیزحماملری، سوری، استحكاماتی، كوزل تفرجگاهلری واطرافنده مفرح موقعلری واردر. مشاهیردن (شاتوبریان)ك و(لامنه)نك وطنی اولوب، برنجیسنك مزاری‌ده اورا‌ده‌در. مدوجذر بوقصبه‌ده ١٥ متره قدر فرق ایدر.

سنت مانده { (St Mandé) فرانسه‌نك سینه ایالتنده و پاریسك ٣ كیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق سینه نهری كنارنده كوزل برقریه اولوب، ٦٦٥٢ اهالیسی، خسته خانه‌سی، بوستانلری، كاغد، مقوی، لوسترینه، بویه وسائره فابریقه‌لری وصیفیه‌لری واردر.

سنت مور { (St Maur) فرانسه‌نك سینه ایالتنده و پاریسك ٨ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (مارنه) نهرینك صاغ كنارنده برقریه اولوب، ٨٢٠٠ اهالیسی، طاش كوپریسی، قسماً بر آلتنده اولان برجدولی، بیوك بخار دكرمنلری، حرازلری ودمیرخانه‌لری واردر.

سنت میشل { (St Michel) روسیه‌نك فیلانده خطه‌سنده برایالت اولوب، شمالاً (قوئپیو) و(واسه)، غرباً (تاواستهوس) و (نیلاند)، جنوباً ینه (نیلانده)، شرقاً دخی (ویبورغ) ایالتلریله محاطدر. ١٥٧٠٠٠ اهالیسی اولوب، مركزی (هینوله) قصبه‌سیدر. (كیمنه) نهری اراضیسنی سقی ایدر.

سنت میشل { [«سان میكل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سنت میهیل { (St Mihiel) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و(قومرسی) نك ١٥ كیلومتره شمالنده اوله‌رق، موزه نهرینك صاغ كنارنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٥٤٥٥ اهالیسی، داخلی مكتبی، كتبخانه‌سی، كلیساسنده حضرت عیسانك دفنی مصور یكپاره مرمردن مصنع برهیكلی و چوخه، باصمه، زیتون یاغی و سائره فابریقه‌لری واردر.

سنت نازر { (St Nazaire) فرانسه‌نك آشاغی لوآره ایالتنده و (ساونی) نك ٢٥ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (لوآره) نك منصبنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ١٧١٨٤ اهالیسی، ایشلك لیمانی وكوزل برحوضی واردر.

سنت نیقولاس { (St Nicolas) آفریقا نك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع یشیل برون جزایرندن بری اولوب، ١٦°٣٨′ عرض شمالی ایله ٢٠°٥٠′ طول غربیده واقعدر. بویی ٦٥ واكی ٢٠ كیلومتره اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، منبت اراضیسی، شراب، شكر، مصر، موس وخرما محصولاتی واردر. برقویی وار ایسه‌ده، پك محفوظ دكلدر.

سنت نیقولاس { (St Nicolas) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایالتنده و (غاند)ك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۲۰۰۰ اهالیسی، بوك وپاموق منسوجاته بیره، سرکه، مقوی وسائره فابریقه‌لری وحبوبات، کتن، کنویر، ایپلیك وحیوانات تجارتی واردر.

سنت والیه { (St Vallier) فرانسه‌نك (بحری آلپ) ایالتنده و (غراسه)دن ۱۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۸۸ اهالیسی ولوانته صوبی واردر. — (دروم) ایالتنده و (والنسه)نك ۳۳ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (رونه) ایرماغی کنارنده دخی بو اسمله ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۳۲۲۸ اهالیسی، کوزل بر اسکی سرایی، کل صوبی صابونی، اجزای کیمیویه‌سی، قرمزی وایپك قوزه‌سی واردر.

سنتونژه { (Saintonge) فرانسه‌نك اسکی خطه‌لرندن اولوب، بحر محیط آطلاسی ایله (اونیس)، آنغوموآ، کویانه وپوآتو خطه‌لری آره‌سنده ایدی. یوقاری وآشاغی سنتونژه اسملریله ایکی‌یه منقسم اولوب، بتوننك ومالخاصه یوقاری سنتونژه‌نك مرکزی (سنته)، وآشاغی سنتونژه‌نك مرکزی‌ده (سنت ژان دانژلی) ایدی. شمدیکی تقسیماتده «آشاغی شارنته» ایالتنك برقسمنی تشکیل ایدیور. مقدما آنغوموآ ایله برابر بیوك بر ایالت تشکیل ایدوب، مرکزی (سنته) قصبه‌سی ایدی.

سنت ونسان { (St Vincent) آنتیل جزایر صغیره‌سنك انکلتره‌نك النده بولنانلرندن اولوب، ۱۳° ۱۷′ عرض شمالی ایله ۶۵° ۳۰′ طول غربیده و (سنته لوسیه)نك ۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی ۱۰۰ کیلومتره اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (کینغستون) قصبه‌سیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، شکر، چیویت، قهوه وسائر محصولاتی وار ایسه‌ده، پك جزئی مقداری مزروع اولوب، قصوری اورمانلرله مستوردر. بواورمانلرده ده صمغ، کانور، آغاج ایچ یاغیسی و سائره چیقار.

بوآطه قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنوب، قرائب قوم مشهوریله مسکون ایدی، واون یدنجی قرن میلادینك اواسطنه‌دك بونلرك النده قالمشدر. بعده زنجی اسرا ایله مملو برکمینك ماتمسی اوزرینه، بو زنجیلر قورتیلوب، آطه‌ده یرلشمش، ویرلی قرائبلری آطه‌نك شمال غربی جهتنه یوسکورتمشلر ایدی. قرائبلرك استمدادی اوزرینه، فرانسزلر آطه‌یه کیرمشلرسه‌ده، زنجیلری چیقاره‌میوب، بعده حقوقلرینی انکلتره‌یه ترك ایتمکله، انکلیزلر زنجیلرك تصرفاتنی تصدیق ایتمش؛ وبونلر (قره قرائب) نامنی آلمشلردر.

سنته { (Saintes) فرانسه‌نك آشاغی شارنته ایالتنده و (لاروشله)نك ۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (شارنته) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۵۵۱ اهالیسی، بر قاچ دمیر یولی، بورسه‌سی، پروتستان کلیساسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، فدانلی، آیفیر حاراسی، بعض آثار عتیقه‌سی وشراب وقونیاق محصولاتی واردر. وقتیله (سنتونژه) خطه‌سنك و (سنتونژه مع آنغوموآ) ایالتنك مرکزی ایدی.

سنته { (Les Saintes) یاخود له سنته یعنی «عزیزه‌لر» آنتیل جزایر صغیره‌سندن بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، غوادلوپه جزیره‌سنك ۱۲ کیلومتره جنوبنده واقعدر. الك بیوکلری یوقاری وآشاغی سنته اسملریله مسمادر. جمله‌سنك اهالیسی ۱۳۰۴ کشیدر. صاغلام لیمانلری واردر. طوپراقلری غیر منبت ایسه‌ده، کوزل بر نوع قهوه حاصل اولور. بوآطه‌لر ۱۴۹۳ ده قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب، ۱۶۴۸ ده فرانسه طرفندن ضبط، واستحکامات جسیمه ایله تحکیم اولنمشدی. بعده بر آره‌لق انکلیزلر طرفندن استیلا اولنه‌رق، ۱۸۱۴ ده فرانسه‌یه اعاده ایدلمش ایسه‌ده، استحکاماتی هدم اولنمشدر.

سنته باربه { (Ste Barbe) پارسده مشهور بر مکتب اولوب، ۱۴۶۰ تاریخنده (ژوفروی لنورمان) طرفندن (سنته ژنویوه) تپه‌سنده و (ریمی) سوقاغنده تأسیس اولنمشدر.

سنته قاترینه {وسنته قروآ «سانته قاترینه» و «سانته قروجه» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سنته لوچیه {وانکلیزجه سنت لوچی (Ste Lucie, Ste Lucy) انکلتره‌یه تابع آنتیل جزایر صغیره‌سندن اولوب، (سنت وینسن) آطه‌سنك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده ′٧ °١٤ عرض شمالی ایله ″٢٢ ′٦٣ طول غربیده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ٤٥ وعرض اعظمی ٢٢ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦١٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤٢٣٠٠ کشیدر. مرکزی (قاستریه) اسکله‌سیدر. (سوفریره) یعنی «کوکوردلك» اسمیله سونمش بر برکانی واردر، که ارتفاعی ١٢٠٠ متره‌در. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی ولیمانلری چوقدر. هواسی پك رطوبتلی وسریع التحول اولوب، بوره‌لری چوقدر؛ وصوك بهارده متمادیاً یاغمور یاغار. برقاچ نهری اولوب، بونلرك چوغی منصبلرنده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایتدکله، هوایی اخلال ایدرلر. پك زهرلی بر نوع ییلانی اولوب، بونك صوقمه‌سندن هر سنه یکرمی اوتوز کشی تلف اولور. طاغ وتپه‌لری اورمانلرله مستوردر. اك مزروع وك مسکون قسمی جهت غربیه‌سی اولوب، مرکزی دخی بو جهتده ایسه‌ده، بو طرفك هواسی دها آغیردر. اهالیسنك پك آزی آوروپالی اولوب، قصوری یرلی وزنجی واسکی آوروپالیدن مخلوط وملزدر. سنوی واردات ومصارفی بر ملیون واخراجات وادخالاتی تقریباً اوچ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. وقتیله فرانسه‌یه تابع بولنمش اولمغله، فرانسز لسانی دخی مستعملدر.

سنت هلیه {مانشه دکیزنده (St Hélier) نورماندیا ساحلی قارشیسنده واقع وانکلتره‌یه تابع بولنان (جرسی) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده کائن مرکزی بر شهر اولوب، ٧٥٠٠٠ اهالیسی، حکومت دوائری، تجارت لیمانی، مصنع برکلیساسی، استحکاماتی وطوپخانه‌سی واردر.

سنته ماریه {ونام دیکرله نوسی ابراهیم (Ste Marie, Nossi Ibrahim) بحر محیط هندیده مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسی قارشیسنده وبو جزیره‌دن طار بر بوغازله آیرلمش طار واوزون بر آطه اولوب، °١٦ ′٤٠ ایله ′٨ °١٧ عرض جنوبی و ′٣٢ °٤٧ ایله ′٤٥ °٤٧ طول شرقی آره‌لرنده شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه ممتد اولور. طولی ٥٥ وعرض وسطیسی ٣ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٥ مربع کیلومتره‌در. هر طرفدن قیالق بر طاقم صیغلرله محاط اولوب، اطرافنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر. جنوب جهتندن «حصیر آطه‌سی» تعبیر اولنان و ٨ کیلومتره محیط دائره‌سی اولان برکوچك آطه‌دن طار بر بوغازله آیرلمشدر. بو آطه ایله مداغسقار جزیره‌سی آره‌سنده‌کی بوغاز ٧ کیلومتره کنیش اولوب، هر طرفی بر مرسی حکمنده‌در. آطه‌نك باشلیجه لیمانی (پورت لویی) در، که مدخلنده برکوچك آطه واوزرنده بر فنار واردر. بو قویك ایچنده آطه‌نك مرکزی اولان (سنته ماریه) قصبه‌سی بولنیور. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، پرنج، پتاتس، شکر قامشی، قهوه، مانیوق، هندستان جوزی، قرانفیل ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. قسم شمالیسی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه یارار آغاجلری واردر. حیوانات وحشیه‌سی مداغسقار جزیره‌سنك کیلرله مشترك اولوب، یالکز تمساحی یوقدر. سواحلنده بالیغی چوق اولوب، اهالیسنك مدار تعیشلرندن بریده بالیقدر. اهالیسی ٧٦٧٠ کشی اولوب، آوروپالیلری آزدر. یرلیلر مداغسقار اهالیسنه مشابه تندرست وتناسب اعضایه مالك آدملردر. آطه‌نك صاحبلری اولان فرانسزلر مرکزنده بعض استحکامات، بر خسته‌خانه، برایکی مکتب، وسفائنك تعمیرینه مخصوص بر حوض یاپمشلردر.

سنته ماریه اومین {وآلمانجه ماریاکیرخ (Ste Marie - aux Mines, Mariakirch) آلساس لورن ایالتنك (یوقاری آلساس) قضاسنده و (ریبوویل) ك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (لیپورت) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، جواریله برابر ١١٤٠٥ اهالیسی، دمیر یولی، مهم کومش، باقیر، آرسنیك وقوبالت معدنلریله بیوك یوك وپاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر. قصبه ایله ناحیه‌ده‌کی منسوجات فابریقه‌لرنده ٣٠٠٠٠ عمله ایشلیور.

سنته منهولد (Ste Menehould) فرانسه‌نك (مارنه) ایالتنده و (شالون) ك ٤٢ كيلومتره شرق شماليسنده وهمنامی اولان اورمانك كنارنده اوله‌رق (اسنه) ايله (اووه) نهرلرينك ملتقاسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٣٢٩٠ اهاليسی، دمير يولی، داخلی مكتبی، فدانلغی، مشهور قوش قونمازی، دميرخانه‌لری، كنك فابريقه‌لری، بخارلی حرازلری و مشهور طوموز پاچه‌سی واردر.

سنته هلنه (Ste Hélène) بحر محيط آطلاسينك آچيقلرنده و قسم جنوبيسنده ٥٤َ ١٥° ايله ١٦ً ١َ ١٦° عرض جنوبی و ٣٨ً ٥٧َ ٧° ايله ٤٠ً ٦َ ٨° طول غربی آره‌لرنده اوله‌رق آفريقا ساحلندن ١٨٦٣ وآمريقای جنوبی ساحلندن ٣٥٦٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع وانكلتره‌يه تابع منفرد بر آطه اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربی‌يه طولی ١٧، عرض اعظمی ١٤، محيط دائره‌سی ٤٤ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سی ١٢٣ مربع كيلومتره‌در. اهاليسی ٥٣٠٠ كشيدر. آطه‌نك سواحلی پك ديك وصرب اولوب، طالغه‌لرك ضرباتندن بعض يرلری يوكسك ستونلر شكلنی ابراز ايدبور. بوقبيلدن اوله‌رق (لوط) و (زوجهٔ لوط) تسميه اولنان ايكی ستون ٨٠ و ٩٠ متره ارتفاعنده در. ساحل جنوبيسنده سونمش ايكی اسكی بركان آغزی كوريليور. اراضيسی پك عارضه‌لی اولوب، ابتدای كشفنده اورمانلرله مستور بولنمش ايكن، ادخال و وحشی حالنده ترك اولنان كچيلرك چوغالمسی اورمانلرك محوينی موجب اولمشدر. سل حالنده بر قاچ نهری واردر. اك يوكسك محلی ٨٢٤ متره ارتفاعنده در. بو آطه هر نه قدر اقاليم حاره عرضنده ايسه‌ده، ملتم روزكارلريله آقنديلرك تأثيرندن هواسی لطيف وصاغلامدر. يزم قيشمزه مصادف اولان يازين ميزان الحراره ٢٩ درجه‌يه قدر چيقار، و قيشين ١٢ درجه‌يه قدر اينر. ياغمورلری چوق اولوب، فرطونه‌لری يوق حكمنده‌در. بيوك بوناپارت بو جزيره‌يه نفی اولنه‌رق، اوراده وفات ايتمشدر.

سنت هيپوليت (St Hippolyte) فرانسه‌نك (غارد) ايالتنده و (ولغان) ك ٢٨ كيلومتره شرقنده اوله‌رق (ويدورله) نهرينك منبعی قربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤١٤٦ اهاليسی، پروتستان كليساسی، دباغخانه‌لری وفانت وايپك چوراب فابريقه‌لری واردر.

سنجار موصل ولايت وسنجاغنده وموصلك ١٤٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق، همنامی اولان طاغك شرق جنوبی اتكنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، قسم كليسی يزيدی اولمق اوزره، ٧٠٠٠ قدر اهاليسی واردر. مذكور جبلدن اينوب، قصبه‌نك سوقاقلری وخانه‌لری ايچندن جريان ايدن صولر قصبه‌نك آلتنده طوپلانوب، بر چای تشكيل ايدر، كه باغچه وبوستانلرينی سقی ايتدكدن صكره، غرب جنوبی‌يه طوغری جريانله، زور سنجاغی داخلنده فراته تابع خابور نهرينه دوكيلور. سنجارك هواسی وموقعی كوزل ايسه‌ده، اهاليسنك ترقی‌يه استعدادلری ودها طوغريسی آرزولری يوقدر. قصبه‌ده اسكی قلعه‌سی انقاضندن يابلمش بر حكومت قوناغيله برقيشله واردر. اسكی بر قصبه اولوب، اسم قديمی (سنغاره) در. ميلادك ايلك قرنلرنده روملرله ايرانيلر آره‌سنده وقوع بولان بر قاچ محاربه‌يه ميدان اولمغله، كسب اهميت ايتمشيدی. خرابه‌لری قصبه اطرافنده مشهود در. — سنجار قضاسی (تل عفار) ناحيه‌سيله برابر ٧٢ قريه‌دن مركب اولوب، ١٧٣٥٠ اهاليسی واردر، كه بوندن ٩٣٥٠ سی تركمان و كرددن مركب مسلم و ٨٠٠٠ ی يزيديدر. سنجار طاغندن بشقه جبالی اولميوب، اراضيسی عموميت اوزره اووه‌در. ذكر اولنان سنجار نهرندن بشقه، مذكور جبلك قسم شرقيسندن وادیٔ طرطر ووادیٔ احمر اسملريله ايكی چای آقوب، جنوب شرقی‌يه طوغری جريانله، برنجيسی فراته متوجه اولديغی حالده، جزيره‌ده نابديد اولور؛ و ايكنجيسی دجله‌يه دوكيلور. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اووه قسمی تركمانلرك سعييله خيلی بغدای، آرپه، پرنج و سائر حبوباتله پاموق، سبزه وسائر محصولات ويرر. طاغ جهتلرنده‌ده يزيديلر اوزوم، انجير، طوت، نار وسائر ميوه‌لر يتيشديررلر. هواسی معتدل وپك صاغلامدر. بو قضانك اهاليسی اوته‌دن بری بر عدم انضباط حالنده ياشادقلری وعلی‌الخصوص يزيديلرعاصی بولندقلری حالده، دورسلطان محمود خان ثانيده تحت انضباطه آلنمشلردر.

سنجار { طاغی . موصل ولایتنك قسم غر-
بیسنده و جزیره خطهٔ واسعه‌سنك }

جهت شمالیه‌سنده بر طاغ اولوب ، همنامی اولان قضاده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور. شرق جهتندن موصلك جوارینه‌قدر ممتد اولان (جبل محلبیه) یه اولاشدیغی کبی ، غرب جهتنده دخی (جربه) طاغیله التصاق ایدیور . ارتفاعی چوق دکل ایسه‌ده، اووه‌لرك آره‌سنده بردن بره یوکسلدیکندن، پك مرتفع کورینور . یاغمورلری چوق اولوب، جنوب شرق اتکلرندن بر قاچ چای آقیور. اتکلرینك اکثر طرفلری باغلرله و اشجار مثمره ایله مستوردر. مغاره‌لری چوقدر .

سنجاری { مشاهیر علمادن سنجارده تولد
ویا نشأت ایتمش بعض ذواتك }

لقبی اولوب، الك معروفلری بروجه‌زیر ذکر اولنور:
(عبیدالله بن سعید الاربیلی) که علم حدیثده « الابانه » عنوانیله بر تألیفی واردر. ٤٤٠ ده وفات ایتمشدر .

— (ابو سعید احمد بن عبد الجلیل محمد) که علم نجومده « الاختیارات » و « احکام الاشارات » عنوانلریله ایکی تألیفی واردر .

— (طاهر بن ابراهیم) که فن طبده « الایضاح لبنیة الصلاح » عنوانیله بر کتاب یازوب ، بونده امراضك اوکنی آله‌جق تدابیر حفظ صحتدن بحث ایدیور .

سنجان { ایرانده عراق عجمی ولایتنك (یزد)
سنجاغنده یزدك ٧٠ کیلومتره }

جنوب شرقیسنده وکرمان ولایتی حدودنده بر قصبه اولوب، وقتیله (خبوشان) مضافاتندن معدود ایدی. ٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر. — مرو قربنده دخی بو اسمله بر قریه وار ایدی.

سنجان { [« شاه سنجان » ماده‌سنه مرا-
جعت بیوریله .] }

سنجانی { (مولانا قاضیٔ —) مشاهیر
شعراء ایراندن اولوب ، آتی- }

الترجمه شاه سنجانك نسلندندر. علی شیرنوایی نامنه یازلمش « مخزن الاسرار » عنوانیله بر منظومه‌سی وسائر بعض مثنویاتیله غزلیات وسائر اشعاری واردر. طقسان یاشلرنده اولدیغی حالده دخی، عشق جواناندن واز کچه‌میوب، احوالی داستان اولمشیدی. ٩٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو مطلع جمله‌ اشعارندندر :

چولاله بادل پرداغ حسرت زین چمن رفتم
توای شاخ کل رعنا بمان باقی که من رفتم

سنجر { (ابو الحرث معز الدین سلطان —)
ایرانده حکومت سورن ملوك سلجو- }

قیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملکشاه بن آلب ارسلانك اوچنجی اوغلیدر. ٤٧٩ تاریخنده سنجارده طوغوب، بو مناسبتله (سنجر) تسمیه اولنمش؛ و برادرلری برکیارق ومحمدك زمان سلطنتلرنده یکرمی سنه خراسان حاکمی اولوب، ٥١٢ تاریخنده ، مشارالیهمادن سلطان محمدك وفاتی اوزرینه ، یرینه کچمش ایدی . ملوك غزنویه‌دن هندستان جهتلرنده دخی حکمی جاری اولان بهرامشاهی مغلوب ایدوب، سائر موفقیاتیله دخی الکامی هندستاندن شامه وماوراء النهردن یمنه قدر توسع ایتمش؛ وخزائن واموالی ودارات ودبدبه‌سی نهایت درجه‌یه واروب، بونك زماننده سلجوقیلرك عظمت واقبالی اوج بالایه واصل اولمش ایدی. بعده ترکانلرك الینه اسیر دوشوب، زوجه‌سی ترکان خاتون حاکم اولمشدی. ٥٥١ تاریخنده ترکان خاتونك وفاتی خبرینی آلدقدن صکره ترمذ حاکمی امیر الیاسك یاردیمیله ترکانلرك الندن خلاص بولور، مروه واصل اولمش واسکی قوت و عظمتنی استرداد ایچون، تشبثاته کیریشمش ایسه‌ده، موفق اوله‌میه‌رق، ٥٥٢ تاریخنده مروده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر . مدبر وعاقل بر حکمدار ایدی. ادیب صابر، رشیدوطوط، عبدالواسع، فرید کاتب، انوری، زوزنی، سید حسن غزنوی و سائر مشاهیر عصرینك شعراسی جمله‌سندن بولنمشدر. آوه چوق مراق اولوب، چوللری صیرمه‌لی و طاسمه‌لری آلتوندن ٤٠٠ زغر و تازیسی اولدیغی دبدبه وداراتی حقنده‌کی روایات جمله‌سندندر. برادر زاده‌سی مذکور سلطان محمود خانی اولمشدر .

سنجر { (میرزا —) اولاد تیموردن معز-
الدین عمر شیخك توروني و میرزا }

امیرك احمدك اوغلیدر. میرزا بابر طرفندن فارس و صکره مروه حاکم نصب اولنمش ؛ و بعده بابر میرزانك خانی سلطان ابو سعیدله جنك ایدوب ،

٨٦٣ ده میرزا علاء الدوله‌نك اوغلی میرزا ابراهیم ایله برابر تلف اولمشدر.

سنجر — (میر —) شعرادن اولوب، من اصل کاشانلی و میر حیدر رفیعینك اوغلی اولدیغی حالده، پدرینك وفاتندن صکره هندستانه رحلتله، بیجاپورده توطن، وسلطان ابراهیم عادله انتساب ایتمشیدی. ١٠٢١ ده اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

غریب شهر توام من بکش مرا ومترس
که هیچ کس بدیار من این خبر نبرد

سنجرشاه — طغان شاهك اوغلی وخوارزمشاهلردن سلطان تکشك معاصری اولوب، حکمدار مشارالیه والده‌سنی تزوج، وکندیسنی اوغللغه قبول ایتمش ایدی.

سنجری — (ابو الفرج —) مشاهیر شعرای ایراندن عصرینك استادی بر شاعر اولوب، سیستانلیدر. روایته کوره (سنجری) غلط اولوب، اصل مخلصی (سجزی) در، که (سکزی) نك معربی اولوب، او حوالی اهالیسنه بویله دیرلرمش. آل سامان طرفندن خراسانده حکم سورن آل سیمجورك مداحی ایدی. بو مناسبتله سلطان محمود غزنوی‌یی هجو ایتمش اولمغله، خراسان پادشاه مشارالیهك ضبطنه کچدیکنده، صاحب ترجمه‌نك اعدامنه فرمان ویرلمش ایسه‌ده، سلطان محمودك ملك الشعراسی بولنان شاکردی عصرینك شفاعتیله قورتلمش ایدی.

سنجل — غرناطه‌ده بر نهر اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب، اسپانیوللرجه (جنیل) دینلن نهرك عینی اولسه کرکدر.

سنجل — فلسطینده برکوچك قصبه‌در.

سنجه — حصن منصور ایله کیسوم آره‌سنده بر بیوك نهر اولوب، آلتی‌یوم اولمغله، ایچنه کیرن باتار اولدیغنی، واورنده عجایب عالمدن معدود یوز خطوه طولنده بر کمر اوزرینه وجسیم طاشلردن معمول برکوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. فراته تابع (بولانیق صو) اولسه کرکدر. آنجق بویله برکوپرینك وجودی اولمدیغندن، اوده خراب اولمیدر.

سنجبه — غور خطه‌سنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سنجی — ایران شعراسندن اولوب، (ری) لیدر. شو رباعی اونکدر:

میرفتم وخون دل براهم میریخت
دوزخ دوزخ شرر زآهم میریخت
می آمدم وز شوق آن کلشن رو
صحرا صحرا کل از نگاهم میریخت

سُنح — مدینهٔ منوره‌نك محلاتندن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) ك خانه‌سی بومحله‌ده ایدی؛ وسعادتخانهٔ حضرت نبویدن برمیل اوزاق ایدی.

سِند — (Indus) هندستانك غرب شمالی کوشه‌سنده بر بیوك ایرماق اولوب، تبتك قسم غربیسنده ٣١° عرض شمالی ایله ٨٠° طول شرقیده نبعانله، نکاری، کشمیر، پنجاب، وسند خطه‌لرینی شق ایتدکدن صکره، بحر عمانه منصب اولور. مجراسی تقریباً ٢٩٠٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦٥ ٢٩٣ مربع کیلومتره‌در. منابعی تمامیله مکشوف ومعلوم اولمیوب، آنجق (هیمالایه) سلسلهٔ جبالنك شمال غربی اتکلرندن و ٤٧٢٥ متره مرتفع برمحلده اوله‌رق هندستانك اك بیوك ایرماقلری اولان (کنك) و(برهماپوتره) منابعی قربنده نبعان ایلدیکی معلومدر. اورادن غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، منبعندن ٢٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کندی قدر صولی اولان (کرتنك) نهرینی آلدقدن صکره، کشمیر حدودینه کیروب، هیمالایه سلسلهٔ جبالی قره‌قوروم جبالندن آیران درین بر وادینك ایچنه کیره‌رك، کشمیرك (لدل) خطه‌سنی شق وبونك مرکزی اولان (له) شهری اوکندن مرورله، صولدن (چانسکر) ودها آشاغیده (راستا) خطه‌سنده (سورو) نهرلرینی ونهایت صاغدن کندی قدر بیوك اولان وبتون قره‌قوروم سلسله‌سنك جنوبی اتکلرندن آقان صولری طوپلایان (شائوق) نهرینی ودها آشاغیده ینه صاغدن (شکار) چاینی آلوب، ٥٠′ ٣٥° عرض شمالی ایله ٢٠′ ٧٢° طول شرقیده مجراسنك اك شمالی نقطه‌سنه واصل اولور؛ واورادن بردنبره جنوبه طوغری دونوب، صاغدن (کبرزه) یاخود (کلنکل) نهرینی اخذ ایله، ١٨١٣ متره ارتفاعی اولان (ننکه پربت) نام جسیم طاغك اتکلرینی طولاشه‌رق، افغانستانك

(داردستان) خطه‌سنه كيرر؛ واوراده غربه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریانله ، بر آره‌لق‌ده هند. ستان ايله افغانستان حدودینی آیردقدن صكره ، ینه هندستان یعنی پنجاب خطه‌سنه داخل اولور. بورایه قدر مجراسی ١٣٧٦ كيلومتره ووسعتی ١٠٠ متره اولوب، درینلكی آز ايسه‌ده، فیضاننده چوق زیاده‌لشیر. لاهوردن پیشاوره كیدن دمیر یول خطنك آلتندن كچه‌جكی یرده یعنی (آتوك) قصبه‌سنده صاغدن (كابل) نهریله برلشیر. (هندوكوه) و(سفیدكوه) میاهنی جمع ايدن بونهر سنده دوكلدكده‌صوبی‌سندك‌كی قدرچوق اولوب، ملتقاسندن ٦٥ كيلومتره یوقاری‌یه قدر ده سیر سفائنه صالحدر. اورادن آشاغی صولدن (سهان) و بعده صاغدن (كرام) نهرینی اخذ ايله، افغانستان خط حدودینی تشكیل ايدن سلیمان طاغیله متوازیاً همان جنوبه طوغری آقه‌رق ودرجات ایالتنی شق ايده‌رك، پنجابك دوز وقوملق اووه‌سنه دوشر؛ وبو. راده اكثریا متوازی قوللره آیریلوب، ینه برلشیر. نهایت ملتانك غرب جهتنده (درغاری‌خار) ك‌اوكندن كچدكدن صكره ، صولدن پنجاب خطهٔ واسعه‌سنه بو اسمی قزاندیران چلام، چیناب، راوی، بیاس و ساتلج اسملریله بش نهرك اجتماعندن حاصل اولان نهرعظیمله برلشیر بو اجتماعدن اول سندك وسعتی ٦٠٠ و درینلكی ٤ و ٥ متره اولوب، ساعتده یالكز ٣ كيلومتره قطع ايدر، وثانیه‌ده ١٩٥٦ مكعب متره صو دوكر. بو اجتماعدن صكره سندك وسعتی عادی زمانلرده ٢ كيلومتره اولوب، فیضانی زماننده ایكی طرفدن بك چوق یاییلیر. اجتماعدن صكره جریانی غرب جنوبی‌یه طوغری اولوب، یتاغی حذای بحردن آنجق ٧٧ كيلومتره یوكسك اولدیغی حالده ، برآز یرده پنجاب خطه‌سنی شرق جهتنده‌كی (بهوارلپور) حكومت ممتازه‌سندن آیردقدن صكره ، طوغریدن طوغری‌یه انكلیز حكومتنه تابع وبمبای اداره‌سنه ملحق اولان (سند) ایالتنه دخول ايدر؛ وبو ایالتده دخی‌ابتدا غرب‌جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری ٩٣٠ كيلومتره‌لك جریاندن صكره، بر چوق قوللره آیریله. رق و واسع بر دالیله تشكیل ايده‌رك ، بحر عمانه منصب اولور. عادی وقتده ثانیه‌ده ١١٥٩ وفیضا. ننده ١٢٦٥٦ كه حد وسطی اوزره ٤٥٠٠ مكعب متره صو دوكر. بو دالیه‌نك ساحل بویجه طولی ٢٠٠ و ایچری‌یه طوغری اكی ١٥٠ كيلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠٠ مربع كيلومتره‌در. آغزلری وقت وقت دكیشوب ، برطاقمی بسبتون قورومش، وبعضلری طورغون صولر حالنه كچمشدر. نهرك دوكدیكی قوملر آغزلرك اوكنده بر سد تشكیل ايدوب ، بونلرك عادی وقتلرده درینلكلری بر ایكی متره‌دن زیاده اولمامغله، سیر سفائنه مانع اولمقده‌در.

نهرك اصل اسمی (هند) اولوب ، قطعهٔ جسیمهٔ مذ. كوره‌یه ویریلن اسم بوندن مأخوذدر. ایرانیلر، سائر كلمه‌لرده دخی یاپدقلری كبی، سانسكری لساننك (ه) حرفنی (س) حرفنه تبدیل ايتدكلرندن، بونهرك دخی اسمنی (سند)ه تحویل ايتمشلردر.

سند (Sind, Sindhî) هندستانك شمال غربی كوشه‌سنده همنامی اولان نهر عظیمك آشاغی مجراسنك ایكی طرفنده بیوك بر خطه وبمبای اداره‌سنه ملحق بر ایالت اولوب ، شرقاً را. جپوتانه حكومات ممتازه‌سیله ، بهوالپور پرنسلكیله وپنجاب ايله، شمالاً وغرباً بلوجستانله، جنوب غربی جهتندن بحر عمانله ، جنوباً دخی كچ بوغاز وكورفزیله محدوددر شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طولی اعظمی ٤٣٤ كيلومتره اولوب، ٢٣° ٣٣′ ٣٥″ ايله ٢٨° ٤٧′ ٢٠″ عرض شمالی و ٦٤° ٢٢′ ٢٥″ ايله ٦٨° ٤٨′ ٣٤″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٠١٧٠ مربع كيلومتره اولوب، ٢٥٤٢٩٧٦ اهالیسی واردر. اسكی مركزی نهرك اوروند. وحطه‌نك وسطلرنده‌واقع (حیدرآباد)شهری ایكن ، بعده جنوب غربی ساحلنده واقع (كرچی) اسكله‌سی مركز اتخاذ اولنمشدر. سند خطه‌سنك یالكز مكران یعنی بلوجستان حدودی بوینجه شمالدن جنوبه بر صره طاغلری واردر. اك یوكسكلرینك ٢١٥ متره ارتفاعی واردر. بو سلسله ايله سند ایرماغنك مجراسی آره‌سنده دخی برطاقم تپه‌لربولنوب، خطه‌نك سائر طرفلری دوز وآلچقدر. آنجق قسم غربیسی بالچیقدن عبارت اولدیغی حالده، قسم‌شرقیسی محترق قوملردن عبارت اولوب، طار وپركار چوللرینی تشكیل ايدر. خطه‌نك قسم‌شمالیسنده سند ایرماغندن (ناره) اسمیله بر قول آیریلوب، خطهٔ مذكوره‌نك قسم شرقیسنده وقسماً طار چولی ایچندن جریانله، حیدرآ. باددن آیریلان سندك دیكر بر قولیله برلشدكدن

مكره ، (كچ) كورفزينـه دوكيلور . بتون سـند اراضيسى همنامى اولان ايرماغك دوكديكى چامورلو وقوملردن متشكلدر. حدودده‌كى طاغلر دخى اراضئ بركانيه‌دن اولمغله اكثرى چبلاق اولوب، اورمانلرى پك آزدر . سواحلى آلچق وچامورلى وقوملى اولوب، ساحلدن اوچ كيلومتره ايلريده ٥ كيلومتره عرضنده بر طاقم صيغلر ممتد اولمغله، بيوك سفائن ايچون تقرب مشكلدر . ياغمورلرى پك سيرك و پك آز اولوب ، بعضاً بر طامله ياغمور ياغمقسزين ايكى اوچ سنه كچر هـواسى يازين پك صيجـاق اولوب ، ميزان الحراره سـانتيغراد حسـابيله ٤٣ و بعضاً ٤٩ درجه‌يه قدر چيقار ؛ وقيشين وعلى الخصوص شباطده خطه‌نك قسم شماليسـنده صفردن آشـاغى اينوب، صولر طونار حد وسطى اوزره يازين درجهٔ حرارتى ٣٥ و قيشين ١٦ در. ياغمورسزلقدن طولايى بو خطه‌نك مايهٔ حياتى (سند) ايرماغى اولوب، بو نهر اورالك نيلى حكمنده‌در. نهرك طغياننده تشكل ايدن بطاقلقلر ايله حرارتدن پك صيتمه‌لر تولد ايدوب ، قولره دخى صيق صيق طور ايدر، وچيچك خسـته‌لغى خيلى تلفـاتى موجب اولور . بالكز مركزينك هواسى تدابير صحيه سايه‌سنده تصحيح اولنمشدر . اراضئ مزروعه‌سى ٨٥٨٢ مربع كيلومتره اولوب، بونك ٦٠٧ مربع كيلومتره‌سى شمال شرقى قسمنده واقع (خيرپور) حكومت ممتازه‌سنده‌در . سنه‌ده ايكى دفعه محصولات آلنوب، بهار محصولاتى: بغداى، آرپه، بقله، مرجمك، ياغ استحصالنه يارار حبوبات مختلفه، كنوير، چيويت وسبزه‌دن؛ وكوز محصولاتى : ايكى نوع دارى ايله پرنج، پاموق، قاوون ، سبزه وبرر مقدار توتون و شكر قامشـندن عبارتدر . ميوه‌لرى : خرما، ليمون، پورتقال، ترنج نار، اربك ، شـفتالى، انجير ، اوزوم ، تمر هنـدى، طوت وسائره‌در. الملرى مشهوردر. انكليزلر قيصى و سـائر بعض اشجار مثمره دخى ادخال ايتمشـلردر . سنددن صويى اراضئ مزروعه‌يه تقسيم ايدن جدوللر وبنـدلر پك منتظم اولميوب، زراع قوراقلق وطغيان مياه مخاطره‌لرى آلتنـده بولنديغنـدن ، بو خطه‌نك مصره معادل اولان قوهٔ انبـاتيهٔ فوق العاده‌سـندن بحق استفاده اولنه‌ميوب، محصولاتى اهاليسنك احتياجاتنه تقـابل ايده‌مه‌مكله ، خارجدن ذخاير ادخالنه احتيـاج مس ايدر . اورمانلرى جمعاً ١٦٢٠ مربع كيلومتره اولوب، باشليجه حدود غربيه‌ده‌كى طاغلرده، بعض تپه‌لرده وسند سواحلنك بعض طرفلرنده بولنيور. قسم جنوبيده‌كى قوه‌لق اووه‌لرده ايسه يالكز محروقاته يارار بعض چاليـلر واردر . اشجارينـك انواعى مختلف اولوب ، كراسـته وسـائره‌يه يارر آغاجلرى واردر . معـادنى قورشـون ، آنتيمون و باقيردن عبارت اولوب، پك چوقدر . بعض كوللرندن كليتلى طوز چيقارلديغى كبى بعض طرفلرنده طوپراغى دخى طوزلى اولوب ، اوزرينه صو دوكيلور ، و تبخر ايتمسـيله، طوز ميدانه چيقار . خيرپور اووه‌سـنده نفط دخى بولنور . حيوانات وحشيه‌سى : قپلان، صرتلان، كور، قـورد، تيلكى ، طـوموز، غزال، يبانى بوغا، يبانى كچى وسائره وطيورى : قره‌قوش، شـاهين، باليقچيل، لـكلك، ككليك ، بيـلدرجين، يبانى طاوق وكوللرده يبانى قاز واوردك و سائره‌دن عبـارتدر . يلانلرى چوق وپك زهرليـدر . كرك سـند نهرنده وكرك دكزده بالغى چوق اولوب ، كليتله قـورودبله‌رق ، چينه وسـائر طرفلره اخراج اولنور . حيوانات اهليه‌سى دوه، آت، صـيغير، قويون، كچى و سـائره‌دن عبارتدر . دوه‌لر طـوزلى بطاقلقلرده سـوريلر تشكيل ايدوب، بو حيوان يكانه واسـطهٔ نقليه اولديغى كبى ، سـودندن دخى كليتله ياغ چيقاريلير . آتلرى كوچك ايسه‌ده، قوتلى وآتشلى اولوب ، باشليجه شمال جهتنـده‌كى بلوجلر طرفنـدن يتيشديريلير . انكليزلر انكلتره‌دن آيغيرلر كتيروب ، بونلرك جنسنى اصلاح ايله ، سوارى عسكرى ايچون حيوانات يتيشديرمكده درلر. صيغيرلرى دخى كوچك ايسـه‌ده، قوتلى اولوب، زراعتده ونهرده‌كى طـولابلرى چويرمه‌ده قوللانيليور . قيون وكچى سـوريلرى شمال وشرق جهتلرنده‌كى واسـع اووه‌لرده كليتله بولنيـور . اهاليسى اسـكى هنديلردن متولد اولوب ، سـانسكرى لسان قديمندن مشتق وسـائر هند لسـانلرندن دها فصيح بر لسـان مخصوصله متكلمدرلر . اصل سنديلردن بشقه برخيلى مقدارده افغانى، بلوجى، ايرانى و سائره واردر . على العموم اهالينك يوزده سكسـانى مسلم اولوب ، يالكز ٢٨ بيكى شيعى وجزئى مقدرى وهابى وسائره وقصورى

کاملاً سنیدر. برهمنیلر ۳۳۱۸۰۵، سیخلر ۱۲۷۰۰۰، خرستیانلر ۶۰۸۰ وزردشتیلر ۱۰۶۵ عددندەدر. مسلمانلرك لسان ادبیسی فارسی اولوب، مکتب و مدرسەلرنده عربی و فارسی تعلیم وتعلم ایدیورلرسەده، کندی لسانلرنده دخی بعض کتب دینیەلری واشعارلری واردر. مدارس اسلامیەنك عددی معلوم اولمیوب، انکلیز حکومتی طرفندن تأسیس واداره اولنان مکتبلر ۴۰۰ مقدارینه قریب وایچلرنده اوقویان شاکردان ۲۵۰۰۰ رادەسندەدر.

سند ایالتی (خیرپور) حکومت ممتازەسیله ۶ سنجاغه منقسم اولوب، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیەلری ومقدار نفوسلری بروجهٔزیردر:

سنجاق	مربع کیلومتره	مقدار اهالی
سندبالا	۵ ۵۴۰	۱۲۴ ۱۸۱
شکارپور	۲۵ ۹۰۱	۸۵۲ ۹۸۶
کراچی	۳۶ ۵۵۶	۴۷۸ ۶۸۸
حیدرآباد	۲۳ ۳۸۶	۷۵۴ ۶۲۴
طاروپرکار	۳۲ ۹۶۶	۲۰۳ ۳۴۴
خیرپور پرنسلکی	۱۵ ۳۲۱	۱۲۹ ۱۵۳
جمعاً		۲ ۴۱۳ ۸۲۳

باشلیجه شهر و قصبەلریله مقدار نفوسلری دخی بروجهٔزیردر:

کراچی	۱۰۴ ۰۰۰	کتری	۸ ۹۲۰
حیدر آباد	۴۸ ۱۵۵	تته	۸ ۸۳۰
شکارپور	۴۲ ۴۹۵	خیر پور	۸ ۲۷۵
سکی	۲۷ ۳۹۰	کمبر ٭	۶ ۱۳۵
لرکنه	۱۳ ۱۹۰	شغارپاسین	۵۵۴۵
یعقوب آباد	۱۱ ۳۵۰	متاری	۵ ۰۵۵
روخری	۱۰ ۲۲۵	کتی	۲ ۱۴۰

صنایع محلیه صیرمه وایپکله ایشلنمش قماشلر، پاموقدن منسوجات، خالی، کلیم، سجاده، مواد سراجیه، صندیق وفوچی کبی تختەدن قابلر، کوزل چناق ودستی وسائره اعمالندن عبارت اولوب، وقتیله مشهور اسلحهٔ جارحەدخی یپارلردیسەده، عدم رواجی بو صنعته سکته کتیرمشدر. تجارتی باشلیجه کراچی اسکلەسنده اجرا اولنوب، سنوی اخراجاتی ۹۹ وادخالاتی ۹۴ ملیون فرانق رادەلرندەدر. قرەدن یعنی خراسان و پنجاب ایله اولنان تجارت ایسه ۸۱۳۰۰۰ ادخالات و ۲ ملیونی متجاوز اخراجات رادەلرندەدر. اخراجاتك ادخالاتدن زیاده اولمسی مملکتك ثروت طبیعیەسیله معموریتنه بر دلیلدر.

اخراجاتی باشلیجه پاموق، یاغی و ذخایر متنوعەدن عبارتدر. برنجی طریق تجارتی سند نهری اولوب، کراچی اسکلەسندن مبدأ ایدن بر دمیر یول خطی دخی ایرماغك کنارندن کچەرك، پنجابه کیرر، وهندستانك سائر خطلریله برلشیر. بو خطدن (سکر) دن بر شعبه شکارپوره طوغری اوزانوب، بلوجستانك برکوشەسنی شق ایله قندهاره واصل اولور. شوسەلری دخی مکمل اولوب، هر طرفنه آرابه ایشلر. کراچیدن تحت‌البحر بر تلغراف خطی فاوه واورادن براً استانبول طریقیله آوروپایه ممتد اولور. دیکر بر خط تلغرافی دخی بلوجستان و ایران طریقیله روسیه خطوطنه واصل اولور.

سند خطەسی ملوك ایراندن برنجی داریوس (اسفندیار) ك بر سرداری طرفندن ضبط اولنمش ایدی ایسەده، ایرانیلرك النده قالەمیوب، بعده بیوك اسکندر طرفندن فتح اولنمشدی. اسکی مرکزی (پتاله) اسمنده بر شهر اولوب، بعده شمدیکی حیدر آبادك یرنده (برهمنه) اسمیله برشهر تأسیس اولنمشیدی که ایرانیلرك مؤسساتندن اولدیغی اسمندن آکلاشیلیور. ملوك امویه زماننده عراق وایران والیسی بولنان مشهور حجاج بن یوسف طرفندن محمد بن قاسم ثقفی بر سریه ایله کوندریلەرك، ۹۳ تاریخ هجریسنده (دیبل) اسکلەسنه چیقەرق ایکی سنه صکره و وقتیله مرکزی بولنان (آلور) شهری دخی ضبطله، پنجابه دخول، و ملتانی دخی فتح ایتمشدر. او وقتدن بری سند ممالك اسلامیەدن اولوب، خلفاء عباسیه زماننده مسافەنك بعدیتی سببیله بری ملتانده ودیکری عربلرك بنا کردەسی اولان منصورەده ایکی کوچك حکومت تشکل ایتمشدی، که بونلرك ایکنجیسی سند خطەسندن عبارت ایدی. بشنجی قرن هجری اواسطنده سلطان محمود غزنوی سند خطەسنی ضبط ایدوب، بونك طرفندن والی نصب اولنان ابن سنارك سلالەسی مرور زمانله اکتساب استقلال ایتمشدی. ۷۵۲ تاریخنده ابن سنار حکومتندن صکره، هندولردن (جادو) قومی مملکتی ضبط ایتمش؛ وبونلردن ۱۵ حکمدار کلوب، ۹۲۷ ده بونلردن صکره، سند خطەسی سلالهٔ جنکیز خاندن اولمق ادعاسنده بولنان آرغون وبعده ترخان وسائر تاتار قوملرك ضبطنه کچمش؛ ونهایت دهلی حکمداری مشهور اکبر شاه سندی ضبط

وملتان ايالتنه الحاق ايتمشدي . بعده (داود پوترا) قبيله‌سی سندك شمال جهتنده كسب استقلال ايدوب، شكارپور شهرينی تأسيس ايتمشلردي. چوق كچمه‌دن عم حضرت نبوی جناب عباس (رضه) ك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنان (كلهورا) قبيله‌سی داودپوترا قبيله‌سنه غلبه چاله‌رق، بونلرك رئيسی يار محمد خان بلوجلردن سرابی قومنك امداديله ١١١٣ ده شكارپوری دخی ضبط ايتمش ؛ ودهلی حكمداری اورنك زيب بوكا درجات ايالتنی تركه مجبور اولمش ايدی . بونك اوغلی نور محمد خان ملتانی دخی الحاق ايلمشيدی. ١١٥٢ ده نادر شاه دهلی‌يی ضبط ايتديكی صره‌ده سندی دخی استيلا ايدوب، بونك دولتی طاغلدقده مشار اليه نور محمد خان قندهار حاكمی شاه احمد دورانی‌يه عرض اطاعته مجبور اولمغله ، شاه نوازخان عنوانيله سنده قالمش ؛ و بونك اوغلی غلام شاه بعض محاربه‌لردن صكره ، ١١٨٢ ده حيدرآباد شهرينی تأسيس ، و پايتخت اتخاذ ايتمشدر . انكليزلر بونك زماننده سنده بعض تجارتخانه‌لر تأسيس ايدوب، بونك اوغلی سرافراز زماننده ترك ايتمشلردي . بو اثناده بر طاقم فتنه‌لر ظهور ايدوب، نهايت ١١٩٨ ده بلوجيلرك سرابی قومنه منسوب ميرفتح علی خان سند رياستنه نائل اوله‌رق، قندهاردن تصديق اولنمشدي . آنجق بونك قبيله‌سی افرادندن هر بری امير عنوانيله برطاقم دره بكلری ظهور ايدوب، انكليزلر، فرانسزلرك دخولنی منع ايچون، بونلرك چوغيله عقد معاهده ايتمشلردي . بعده كنديلری داخل مملكتده اجرای تجارت ايدوب، آنجق برلشمه‌مك شرطيله اميرلرله معاهده‌لر عقد ايتمشلردر. نهايت ١٢٥٤ ده انكليزلر افغانستان محاربه‌سندن صكره (بكار) قلعه‌سنی اشغال، وسندك سائر طرفلرينه ٥٠٠٠ عسكر ترك، وبيوك اميرك قندهار حكومتنه مديون بولنديغی وبركی بقاياسنك تأديه‌سنی عقد ايتديكی معاهده‌يه درج ايدوب ، امير مشار اليه بو دينی ايفا ايده‌مديكيچون، بوبهانه ايله انكليزلر ١٢٥٩ ده كراچی، تته، سكر وروخری موقعلرينی استيلا ايتمش ؛ وبونك اوزرينه قيام ايدن بلوجيلر ٥٠٠٠ تلفات ويره‌رك، مغلوب اولمغله ، انكليزلر حيدرآبادی ضبط، واميرينی ٢٠٠٠٠ تلفاتله مغلوب ايده‌رك، بتون سندی انكليز ممالكنه الحاق، واميرانی بمبای وكلكته‌يه نقل ايتمش ؛ وبر خيلی مدت صكره حيدرآبادده اقامتلرينه مساعده ايتمشلردر . يالكز خيرپور اميری انكليزلره مماشاة ايتديكيچون، مملكتنك مختاريت اداره‌سنی محافظه ايتمشدر .

سند { كشميرده پنجابی تشكيل ايدن انهاردن (جلام) نهرينه تابع بر چای اولوب ، ٥٤٥٧ متره ارتفاعی اولان (جنسكر) طاغنك بعض بوزلی دره‌لرندن بالتشكل ابتدا غرب شماليه و بعده جنوبه طوغری آقار . مجراسی ١١٠ كيلومتره طولنده‌در .

سند { ياخود چوته — (Tchota Sindh) يعنی «كوچك سند» هندستانك مالوه خطه‌سنده كنك ارماغنه تابع جمنه نهر عظيمنه دوكيلور بر چای اولوب ، خطهٔ مذكوره‌ده نبعانله ، راجپوتانه حكومات ممتازهٔ صغيره‌سی واك زياده كواليورن ايچندن شمال وشمال شرقی‌يه طوغری آقه‌رق، ٤٥٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره ، صول كنارندن نهر مذكوره دوكيلور .

سند { ايران شعراسندن وكاشان ساداتندن اولوب، شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

انسان يك هزار شود ازفتادكی
هردانهٔ كه خاك نشين كشت خرمنيست

سندابل { چين مملكتنك شهری اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

سنداد { بصره ايله حيره آره‌سنده شط العرب قوللرندن بر نهر اولوب، اوزرنده‌كی مصنع قصريله مشهور ايدی .

سندافور { هندستانك شرق طرفلرنده بر شهر اولديغنی جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

سندافولات { بحر محيط چينيده و چينك (خانقو) اسكله‌سندن ١٠ مسافه‌ده واقع بر آطه اولديغنی شريف ادريسی جغرافياسنده بيان ايديور .

سندامنكلم { (Sendamangalam) هندستانده (مدراس) ايالتنك (سالم) سنجاغنده و سالمك ٣٤ كيلومتره جنوب غربيسنده برقصبه اولوب، ٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ١٢٥٧٥ اهاليسی و دمير خانه‌لری واردر .

سندان { (یاخود سندابون) هندستانك سند خطه‌سنده و دیبل ایله منصوره‌دن
اون کونلك مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، شمدی خراب اولسه کرکدر.

سندائی { (Sendaï) جاپونیه‌ده (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك (ریقوزن)
ایالتنده و (توکیو)نك ٣١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و (هیروسه‌غاوه) نهری اوزرنده اوله‌رق منصبندن ١٥ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی برشهر اولوب، ٧٧ ٥٣٥ اهالیسی، دمیر یولی وبك ایشلك تجارتی واردر.

— ینه جاپونیه‌نك (کیوسو) جزیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده و (قاغوسیمه)نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده بو اسمله بر قصبه بولنوب، (قاواس غاوه) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٢٢ کیلومتره یوقاریده واقع و ١٤ ٤٥٠ اهالیلی جامعدر.

سندباد حکیم { هندستان شعراسندن او. لوب، ٧٧٦ تاریخنده
اشعارینی جمع ایله، شاه محمود بهمنی نامنه بر دیوان ترتیب ایتمشدر.

سندر { (ابو عبد الله) صحابه‌دن اولوب، (زنباع الجذامی) نك کوله‌سی اولدیغی
حالده، بر جاریه‌سنی اوپدیکیچون، بونك طرفندن خادم ایدلمش؛ وتزد حضرت نبوی‌یه کیده‌رك، شکایت ایتدیکنده، اعتاق بیورلمشیدی. برینه توصیه بیورلمسنی طلب ایتمی اوزرینه، «سنی هر مسلمه توصیه ایدرم» تبشیر نبویسنه مظهر اولمغله، حضرت ابابکر وحضرت عمر (رضهما) طرفندن توقیر بیورلمش؛ وکندی آرزوسی اوزرینه مصره کوندریله‌رك، عمرو بن العاص طرفندن برخانه وبر خیلی اراضی ویرلمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

سندرجانه { (Sendourdjana) هندستانك (برار) خطه‌سنده شرق ایالتنك
(امراواتی) سنجاغنده وامراواتینك ٨٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠ ی مسلم اولمق اوزره ٨٥٠٠ اهالیسی واردر.

سندیه { (Sindia یاخود Sindyah) هند. ستان راجه‌لرندن اولوب، بهادرلقبیله
ملقبدر. دهلی حکومتندن بالاستقلاله، لاهور ایله کندیش وکنك ایرماقیله (کمبی) کورفزی آره‌سنده واسعجه بر دولت تشکیل ایتمشدی، که ١٠٢٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٤ ملیون اهالیسی وار ایدی. کندیسی انکلیزلره قارشی طوره‌بیلدیسه‌ده، اوغلی (دولت سندیه) ١٨٠٣ ده مغلوب اولمغله، انکلیزلرك تحت اطاعتنه کیرمسنی منتج بر معاهده امضاسنه مجبور اولمشدر. الیوم مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدن مملکتی دخی (سندیه) ومرکزی اسمیله (کوالیور) دینلمکده‌در. [«کوالیور» ماده‌سنه مراجعت.]

سنسونتپك { (Sensuntepec) آمریقای وسطینك سالوادور جمهوریتنده (قابانیاس) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، سان سالوادورك ٦٠ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع و ٦٢٧٠ اهالیلی جامعدر. بوره وفرطونه‌لری پك شدتلیدر.

سنغال { (Sénégal) آفریقای غربیده بیوك بر ایرماقدر، که سودان غربینك
(بامباره) خطه‌سنده واقع (بافولابه) قصبه‌سنده برلشن (بافینغ) یعنی «قره چای» ایله باخوی یعنی «آق چای» دن ترکب ایده‌رك، غرب شمالی‌یه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، (سنت لوبی) نك ١٨ کیلومتره آشاغیسنده بحر محیط اطلانتی‌یه دوکیلور. مذکور ایکی نهردن (بافینغ) (فوتاجالون) مملکتی طاغلرندن و ١٠° ٣٠′ ٥٣″ عرض شمالی ایله ١٤° ٢٨′ ٤″ طول غربیده نبعاله، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برچوق چایلر آله‌رق، باخوی ایله برلشمزدن اول ٤٥٠ متره وسعتی واردر. باخوی ایسه شرقدن ونیجر حوضه‌سنی آیران طاغلردن کلوب، بر طاقم طار بوغازلردن کچر، وصاغ وصولدن برقاچ نهرك صوینی آله‌رق، مجراسنده بعض شلاله‌لر تشکیل وشایان تصور اراضیٔ خالیه‌دن مرور ایدر. بافینغ ایله برلشمزدن وسعتی یالکز ٢٥٠ متره‌در. بو ایکی نهرك اجتماعندن تشکل ایتدکدن صکره، سنغال نهری منصبنه قدر یالکز ایکی نهرك صوینی آلیر، که بونلرك برنجیسی صاغدن کلن (قولو) چایی اولوب، (قاآرته) خطه‌سنك صولرینی جمع ایدر؛

ایکنجیسی ایسه (فوتاجالون) مملکتنک غرب جهتنده‌کی طاغلردن نبعانله، شماله طوغری ٣٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره صولدن سنغاله دوکیلور. مجراسنك آشاغیکی ١٤٠ کیلومتره‌لك محلی کوچك قایقلرك سیرینه صالحدر. سنغال ایرماغی فرانسه حمایه‌سی آلتنده بولنان بر طاقم یرلردن کچدکدن صکره، (مدینه) و (باقل) قصبه‌لرینه واصل اولنجه‌یه قدر جریان ایتدیکی یرلر عارضه‌لی اولوب، مجراسنك ایکی طرفنده ١٠٠ و ١٥٠ متره یوکسك تپه‌لر بولنور. بو تپه‌لرك اتکلری نهرك طوغری آقمه‌سنه مانع اولوب، مجراسی پك طولاشیقلی بر صورتده قورلر؛ و بر طاقم سرعتلی جریانلر وشلاله‌لر تشکیل ایدرلر. بو شلاله‌لرك اك بیوکی اولان (غوینه) شلاله‌سنك ارتفاعی ١٦ و اکی ٥٠٠ متره‌در. (مدینه) نك اوست طرفنده‌کی شلاله‌دخی او قدر یوکسك ایسه‌ده، کنیشلکی آزدر. (باقل) دن آشاغی مجراسنك میلانی پك آز اولمغله، فیضاننده صولری اووه‌یه یاییلوب، باضی‌بی اسقا، وقایمق کبی بر چامور ترك ایدر، که طپراغك قوهٔ انباتیه‌سنی تزیید وتقویه ایلر. بو قسم سفلنده بر چوق تابعلری وار ایسه‌ده، یالکز یاغمور موسملرنده سیل کبی آقوب، قوراقلق زمانلرنده صولری پك آزدر. بونلرك چوغی بیوك قیالره واشجارله مستور آطه‌جقلره پارچه‌رق اینه‌دکلرندن، مجرالرینك منظره‌سی پك کوزلدر. سنت لوییدن باقله کیدن دمیریول خطنك بو چایرلرك اوزرلرنده بر چوق کوپریسی واردر. مجرانك صول طرفی دها آلچق اولوب، نهرك فیضاننده صولر باشلیجه او طرفه یاییلیر. بو جهت زنجیلرله ومجرانك صاغ طرفی ایسه عرب وبربر اهلی ایله مسکوندر. مجرانك کنارلری اکثر محللرنده عناب وآقاقیا آغاجلریله مستوردر. آمریقا تمساخلرینه مشابه بر نوع جسیم تمساخلریله صوقوشلری چوقدر. فیضان میاه زماننده واپورلر وکمیلر باقل قصبه‌سنه قدر چیقارسه‌ده، قوراقلق زماننده نهرك یتاغنده‌کی قیالر سیر سفائنه مانع اولیور. بر چوق یرلرنده صولر یاییلوب، بر طاقم کوللر تشکیل ایدر. حوضه‌سنده یاغمورلر موسمی مایسدن ایلوله قدر دوام ایتدیکندن، بو موسمده نهر فیضانده اولوب، منصبنده‌کی قوم سدینك ایکی طرفندن یوللر آچمغله، اوچ متره‌یه قدر صو چکن کمیلر قولای کیررسه‌ده، تشرین اولدن نیسانه قدر سورن قوراقلق موسمنده نهرك صویی آزلدیغی کبی، دکیزك فرطونه‌لری دخی چوق اولمغله، طالغه‌لری قوملری بیغدیردیغندن، ومجرانك ایچنده‌کی قیالر میدانه چیقدیغندن، سیر سفائن ممکن اوله‌ماز. مجراسنه قریب نهر ایکی قوله آیریلوب، ایکیسنك آره‌سنده بر آطه تشکیل ایدیور، که فرانسه مهجرینك مرکزی اولان (سنت لویی) شهری بو آطه‌نك اوزرنده‌در. منصبك اوك طرفنده دخی نهرك دوکدیکی قوملر مرور زمانله طار واوزون بر آطه تشکیل ایتمشدر، که منصبك اوکنده بر تخته پرده کبی طوروب، نهر بونك ایکی طرفندن دکیزه دوکیلور. سنغالك مجراسی تقریباً ١٧٠٠ کیلومتره طولنده‌در. (سنغال) اسمی (صنهاجه) اسمندن غلط اولوب، فرانسزلر اورایه ایلك ورودلرنده صنهاجه بربرلرندن بر قبیله‌یی نهرك صاغ سواحلنده ساکن بولمغله، نهره بو اسمی ویرمشلردر.

سنغال } یاخود سنغامبیا (Sénègal, Séné-gambie) آفریقای غربیده همنامی اولان ایرماغك حوضه‌سیله جوارلرنده‌کی یرلری حاوی بیوك بر مملکت اولوب، نفس سنغال ایله بونکله برابر فرانسه تصرفی ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان سودان فرانسوی، «جنوبی نهرلر»، «آلتون ساحلی»، «فیل دیشی ساحلی» وبنین کورفزی مستملکاتندن مرکبدر. سنغامبیا اسمی دها عام یعنی (سنغال) یله (غامبیه) حوضه‌لرینی شامل، سنغال اسمی یالکز برنجی نهرك حوضه‌سنك آشاغی قسمندن عبارتدر. هر حالده ممالك مذکوره پك واسع اولوب، آره‌لرنده انکلتره وپورتکیزه تابع بر طاقم سواحل ایله داخلنده بعض ممالك مستقله بولندقلرندن، جمله‌سنك برden تعریفی مشکل اولمغله، شوراجقده یالکز نفس سنغالدن بحث ایده‌جکز.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — نفس سنغال یاخود سنغامبیا مملکتی بحر محیط آطلاسی ساحلنده ٢٠°٤٦′٥٥″ عرض شمالیده واقع «آق برون» ایله ١٢°٢٠′ عرض شمالیده کائن (روفسو) برونی آره‌سنده ممتد اولوب، شرقه یعنی آفریقانك ایچنه طوغری حدودی معین دکلسه‌ده، فرانسه‌نك حمایه‌سنی آز چوق طانیان زنجی و عرب و بربر اقوامی مستثنی اولدیغی حالده، اصل فرانسه حکومتنه تابع اولان

سنغال مملکتی ١٦° طول غربی خطنه ویالکز سنغال نهری مجراسنده برآز دها ایلری‌یه یعنی (باقل) قصبه‌سنه قدر ممتد اولور. غرباً بحر محیط آطلاسی ایچنده اك زیاده اوزانان نقطه‌سی (یشیل برون) اولوب، ٢٠° طول غربی خطنه تقرب ایدور. شمالدن جنوبه ممتد برمستطیل تشکیل ایدن بومملکتك ایچنده (غامبیه) نهرینك منصبیله مجراسنك قسم اعظمی انکلتره‌یه تابع اولوب، فرانسه مهجری ایچنده بر انکلیز مهجری بولنیور. بتوننك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٨٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، بونك تقریباً ٨٠٠٠ کیلومتره‌لکی مذکور انکلیز مهجرینه عائددر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — بوقاریده حدودی بیان اولنان نفس سنغال دوز وآز عارضه‌لی بریر اولوب، سنغال نهرینك شمالنده عرب و بربر قبائلنك طولاشدیغی یرلرده ١٥٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اوله‌جق تپه‌لر بولنمدیغی کبی، مجرای نهرك جنوبنده بولنان زنجستان دخی بوندن دها آلچق اولوب، طاغلر دها ایلریده یعنی حدود مذکوره‌نك خارجنده بولنان وسنغال نهرینك منابعنی حاوی اولان (فوتاجالون) و (بامبوق) جهتلرنده بولنیور. مع هذا سنغالك اراضیسی بتون اووه اولمیوب، برطاقم تپه‌لری حاوی متموج برحالده بولنیور. انهاری ماده‌ٔ آنفه‌ده بیان اولنان وممالکته بواسمی ویرن سنغال ایرماغیله قسم جنوبیسنده کائن (غامبیه) نهریدر. غامبیه مجراسنك قسم اعظمیله منصبی انکلتره‌یه تابع آریجه برمهجر تشکیل ایتدیکندن، بونك یالکز منابعیله مجراسنك یوقاری قسمی فرانسه‌یه تابع اولان سنغال ممالکتنده بولنیور.

سواحل وجزایری. — سواحلی عمومیت اوزره آلچق واکثر محللرنده بطاقلق حالنده اولوب، یالکز ١٥° عرض شمالی خطی آلتنده کسب ارتفاع ایده‌رك، یشیل برون اسمیله ٤٠ متره ارتفاعنده بربرون تشکیل ایدیور، که بتون آفریقا قطعه‌سنك اك غربی نقطه‌سی اولوب، قره‌یه اوچ کیلومتره کنیشلکنده بربرزخله مربوط مثلث الشکل برشبه جزیره تشکیل ایدیور. اشجارله وجسامتلری مشهور اولان (باؤباب) آغاجلریله مستور اولان بو برونك جنوبنده (غوره) اسمیله ٨٠٠ متره اوزون و ٣٠٠ متره کنیش قیالق برآطه بولنیور، که ٢٥٠٠ اهالیی حاوی برقصبه واسکله‌سی واردر.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — سنغالده ایکی موسم حکم سوروب، بری کانون اول ابتداسندن مایس نهایتنه، ودیکری حزیران ابتداسندن تشرین ثانی نهایتنه‌دك دوام ایدر. برنجی موسمده اصلا یاغمور یاغمیوب، سنغال نهرینك صولری دخی پك آزالیر. بو موسمده کیجه‌لری میزان الحراره ١٠ درجه‌یه قدر اینرسه‌ده، اوکله‌یه طوغری ٢٣ وصحرای کبیر وسودان صیجاقلرندن کچن شرق روزکاری اسدیکنده، ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. بو تحول صحته پك مضردر. یاغمورلر موسمنده وعلی الخصوص ایلك دورت آینده پك چوق یاغمور یاغوب، میزان الحراره ٢٧ ایله ٣٠ درجه‌لری آره‌سنده بولنیورسه‌ده، موسمك اواخرنده طورغون صولرك کثرتندن مهلك صیتمه‌لر ظهور ایدر.

طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر عدم امنیت واقوام وقبائل آره‌لرنده‌کی نفاق وتفرقه اهالینك زراعتله اشتغالنه مانع اولوب، زراعت دخی اصول قدیمه اوزره اجرا اولندیغندن، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سندن بحق استفاده اولنه مامقده‌در. مع هذا کوندن کونه کرك مزروعاتجه وکرك غرس اشجارجه ترقی کورلمکده‌در. سنغال نهری اورانك نیلی حکمنده اولوب، مزروعاتك مابه الحیاتی اولمغله، اك چوق محصولاتی نهر مذکورك مجراسی اطرافنده بولنوب صوانه‌بیلن یرلردر. آوروپایه اخراج اولنان وباشلیجه منابع ثروتی عد اولنان محصولاتی کوزل بر یاغ ویرن برنوع حبوباتیله، برنوع آقاسیه آغاجندن چیقان ضمغ وکراسته وصانفوزلقده مستعمل اخشاب متنوعه ایله بویاجیلقده واجزاجیلقده مستعمل نباتات متنوعه‌در. داری دخی کلیتله حاصل اولوب، یاغی چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی آت، اشك، صیغیر، دوه، قیون وکچیدن عبارت اولوب، اك چوغی عرب عشیرتلرینك النده بولنیور. آتلری کوچك ایسه‌ده، عرب جنسنه منسوبدر. قیونلرینك یپاغیسی سیاه وقیصه ایسه‌ده، پك اینجه ویموشاقدر. حیوانات وحشیه‌سی آرسلان، زرافه، کیك، صوآیغیری، فیل، میمون وایکی نوع تمساحدن عبارتدر. طیوردن

پاپاغان و دوه قوشی وحشراندن بعاني آري ايله برنوع بياض قرينجه وچكركه وسيوری سيك چوقدر .

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری . — سنغالك اهاليسی اراضيسنك وسعتيله متناسب اوليوب، آنجق ١٦٠٠٠٠ راده‌لرنده در . بونلر اوچ جنسيته منسوب اولوب ، برنجيسی (ماندينغ) جنسيدر، كه عرق زنجی‌يه منسوب اولوب، مملكتك اهالیء قديمه‌سی اولدقلری حالده، برقاچ قوم وقبيله‌يه منقسم اولوب، سنغالده وسودان غربينك سائر طرفلرنده ساكندرلر. ايكنجيسی (وولا) ياخود (پول) ودها طوغريسی (فلاح) قوميدر ،كه سودان شرقيدن وبلكه حبش ونوبه جهتلرندن غربه طوغری يايلمش بيوك بر قوم اولوب، سودانك هر طرفنده منتشر بولنيورلر . بونلر سياهه قريب اسمر وقرمزی‌يه مائل بر رنكده اولوب، سيماجه عرق قافقاسيدن هيچ فرقلری يوقدر. ذكالری وهرنوع صنايع ومدنيته استعدادلری دخی بركمال اولوب ، بونلر آفريقای وسطی وغربيده وازان جمله سنغالده دين اسلامی نشر ايتمشلردر . بونلرك بعضلری عشيرت حالنده ياشايوب ، چوغی زنجيلرله اختلاط ايده‌رك مختلف اقوام وقبائل تشكيل ايتمشلر در . اوچنجيسی ده سنغال مجراسنك شمالنده وتا مراكش حدودينه قدر بتون او صحاريده منتشر اولان عربلردر، كه عشاير حالنده ياشايوب ، بعض بربر قبائليله دخی ممزوجدرلر . فولالرله عربلر دين اسلامله متدين اولدقلری كبی، ماندينغ اقوام زنجيه‌سنك ده چوغی وقتيله دين اسلامی قبول ايدوب، بك آزلری شرك وجهالتده قالمشلردر . بو وجهله سنغالده دين عمومی اسلامدر . آوروپا مهاجرلری تجار وعسكردن عبارت اولوب، جمله‌سی اوچ بيك كشی‌يه بالغ اولماز . سنغالك مركز اداره‌سی اولان (سنت لوبی)دن صكره فرانسزلرك باشلیجه مراكز تجارتلری يشيل بورنده واقع (د قار) و(روفيسق) ايله قارشيلرندكی آطه‌ده كائن (غوره) قصبه‌لريدر. سنت لويیدن داقاره قدر بردمير يول خطی تمديد اولنمشدر. سنغال نهری اوزرنده واقع داغانه ، سالاده وماتام قصبه‌لرنده ايسه آوروپاليلر آزدر . بوقاريده تعريف اولنان حدودك خارجنده ومع هذا فرانسزلرك نفوذی آلتنده بولنان (باقل) و (مدينه) ايسه دها جمعيتلی ودها تجارتكاه يرلردر .

صنايع وتجارتی . — صنايع محليه‌سی پك كری اولوب، بز وسائر بعض يوق منسوجاتله قيومجيلقه، دميرجيلكه وسائر احتياجات بيتيه‌يه متعلق اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . آوروپا ايله تجارتی خيلی ايشلك اولوب، سنوی اخراجاتی ٣٦ مليون فرانقدن زياده وادخالاتی ٩½ مليون راده‌سنده‌در .

اصول اداره‌سی، تقسيمات ملكيه‌سی . — فرانسه‌نك آفريقای غربيده واقع و « سنغال ايله ملحقاتی » ناميله معروف مستملكاتی نفس سنغال ايله « جنوبی نهرلر » وسودان فرانسوی اسملريله اوچ دائره‌يه منقسم اولوب ، نفس سنغال فرانسه جمهوريتی طرفندن كوندريلان بر والی ايله برمجلس اداره وبرمجلس منتخب طرفندن اداره اولنور ؛ و پارس مجلس مبعوثاننه بر مبعوث كوندرمك حقنی حائز در . مملكت قضالره وقضالر ناحيه‌لره منقسم اولوب ، قضالرك اكثری عسكری موقع قوماندانلری طرفندن اداره اولنور . بر آلای ژاندارمه ، يرلی عسكردن مركب ايكی طابوريله بر بلوك سپاهی عسكری وايكی بطاريه طوپ ايله برفيلو والينك قوماندهسی تحتنده بولنوب، صرف ملكيه ايشلريله اوغراشير بر داخليه مديری دخی وار در . فرانسز اهاليسی بولنان قصبه‌لرك بلديه دائره‌لری ومحاكم نظاميه‌سی دخی واردر. حكومت برقاچ مكتب كشاد ايدوب ، يرليلرك چوجقلرينی دخی بومكتبلره جلب ايتمكه چاليشيورسه‌ده، علماء اسلامك اجتهادينه قارشی كلنه‌ميوب، داخل مملكتده اسلاميت كيتدكجه ترقی ايتمكده‌در . مسلمانلرك كنديلرينه مخصوص مكتب و مدرسه‌لری و محاكم شرعيه‌لری واردر .

احوال تاريخيه‌سی . — آفريقانك او جهتده‌كی سواحلنده تا ١٣٦٤ تاريخ ميلاديسندن بعض نورمانديه‌لی بحريون يناشوب، برطاقم اسكله‌لر طوتمشلر ديسه‌ده ، بعده فرانسه اورالرينی اهمال ايدوب ، بو يرلرده پورتكيزليلر و بعده اسپانيوللر ، فلمنكليلر وانكليزلر او سواحلده برطاقم مستملكات ايدنمشلردی . نهايت فرانسزلر دخی اورايه يناشوب، ١٦٢٦ده بر طاقم (ديپ) لی تجارلر بعض اسكله‌لره مالك اولمشلر ايدی . ١٦٦٤ده بونلر مذكور اسكله‌لری بر مستعمرات شركتنه ، و مؤخراً بو شركت « سنغال شركتی » عنوانيله تشكل ايدن ديكر برشركته صاتمش ؛

و ١٦٧٧ و ٧٨ ده فرانسزلر غوره جزيره‌سيله
يشيل بورنى فلمنكلردن حرباً آلمغله، مملكت مذكوره
بر قومپانيه‌دن ديكرينه كچه‌رك، هر قومپانيه بر
مقدار توسيعنه چاليشمش ايدى. ١٨٠٠ تاريخنده
انكليزلر سنغالك بعض يرلريني ضبط ايدوب، ١٨١٧
ده اعاده‌يه مجبور اولمشلردر. آنجق شركتلر مملكتك
ايچ طرفلرنده اسايش و انضباطى محافظه‌يه مقتدر
اوله‌مدقلرندن، ١٨٥٤ ده فرانسه دولتى سنغالى
كندى اداره‌سنه آله‌رق، بر جنرالك قومانده‌سيله بر
مفرزهٔ عسكريه سوق ايتمش؛ واو وقتدن برى سنغال
مجرى ايچرى‌يه طوغرى توسع حكم ونفوذ ايتمكده
بولنمشدر. فرانسزلر اورادن آوروپاجه مجهول اولان
سودان غربيده بر چوق كشفيات وتحريات جغرافيه
اجرا ايتمشلردر.

سنغامبيا { (Sénégambie) [مادهٔ آتفه‌يه مراجعت بيوريله.]

سنغر { [«سنقر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله]

سنغورلى { آنقره ولايتك يوزغاد سنجاغنده و يوزغادك ٦٠ كيلومتره غرب
شماليسنده اوله‌رق قزيل ارماق مجراسنك ٤٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده و مذكور ارماغه تابع دلجه
ارماغه دوكيلن بر چايك اوزرنده قضا مركزى بر
قصبه اولوب، يالكز ١٥٠٠ قدرى ارمنى وسائره
وقصورى مسلم اولمق اوزره، ٥٢١٠ اهاليسى،
٥ جامع شريفى، ٣ مدرسه‌سى، ٤ كليساسى، بهر پنجشنبه
كونى اجتماع ايدر بازارى وپازار حيوانات بازارى،
اطرافنده كوزل باغ وباغچه‌لرله مشهور ميوه‌لرى
واردر. — سنغورلى قضاسى يوزغاد سنجاغنك شمال
غربى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً وشرق جنوبى
جهتندن نفس يوزغاد قضاسيله، غرباً، غرب جنوبى
وشمال جهتلرندن قير شهر سنجاغيله، شمالاً قسطمونى
ولايتك كنغرى سنجاغيله. شمال شرقى جهتندن دخى
چوروم قضاسيله محدوددر. شرق جنوبى وجنوباً
وغرباً وغرب شمالى جهتلرندن دلجه ارماق مجراسى
قضانك حدودينى تشكيل ايتمكله، مياه جاريه‌سى بو
نهره منصب اولور. قزيل ارماق دخى قضانك حدود
شماليه‌سنى تشكيل ايديور. بو ايكى نهردن بشقه
قضاده آقان چايلرك ك بيوكى مركز قضادن كچنى
اولوب، ديكرلرى دره وسيل حكمنده‌در. اراضيسى
عارضه‌لى اولوب، قسم شماليسى اورمانلرله مستوردر.
بو اورمانلرك آغاجلرى باشليجه ميشه وچامدن عبارت
اولوب، خيلى كراسته ومحروقات قطع اولنور. سلطانلى
ناحيه‌سيله برابر ١٧١ قريه‌دن مركب اولوب، ٢٠٠٠
قدرى ارمنى و سائره اوله‌رق خرستيان و قصورى
كاملاً مسلم اولمق اوزره، ٢٩٢٠٨ اهاليسى واردر.
اراضيسى تقريباً ٩٠٠٠٠٠ دونمدن عبارت اولوب،
٣٥٠٠٠٠ دونمى مزروع: ٣٢٥٠٠٠ دونمى
مرعا وقصورى اورمان واراضئ خاليه‌در. طوپراغى
اولدقجه منبت اولوب، محصولاتى بغداى، آرپه،
بولاف، مصر، دارى، بورچاق، نخود، مرجمك
وسائر حبوباتله الما، آرمود، زردالى، اوزوم، اريك،
آيوه و سائر ميوه‌لردن وخيلى مقدار پاموقدن عبا-
رتدر. سنوى تقريباً ٥٣٠٠٠٠ كيله بغداى
و ٢٦٠٠٠٠ كيله آرپه حاصل اولور. حيوانات
اهليه‌سى ٦٤٩٠٢ قيون، ٢٩٧٣٣ عادى كچى،
٥٤٨٣١ تفتيك كچيسى، ١٨٢٤٤ صغير، ١٨٢٣
مانده، ٤٩٥٨ مركب، ١٣٢٩ آت، ٨٠ استر
و ٥٥١ دوه‌دن عبارتدر. معمولات صناعيه‌سى كليم،
سجاده، عبا وپاموقدن بز ايله لوازم ضروريه‌يه متعلق
شيلره منحصردر. درون قضاده ١٥٦ جامع، ١٧١
مكتب، ٣ كتبخانه، ٤ مدرسه، ٣ كليسا، ٣ خرستيان
مكتبى، ٤ ى كاركير اولمق اوزره ١٤ كوپرى،
٣١٠ چشمه، ١ حمام، ٣ خان، ٨ فرون، ١٩٤
دكان وسائره موجوددر. داخل قضاده واقع نفس
كوبى قديم (تاويوم) ك وبوغازكوبى دخى (پتريوم)
شهر قديمنك موقعلرنده واقع اولمغله، بونلرك طرفنده
وسائر بعض محللرده دخى برچوق آثار عتيقه وبعض
خرابه‌لر بولنور.

سنغوره { (Sengora) مالاقه شبه جزيره‌سنده سيام دولتنه تابع بر كوچك
حكومت ومركزى اولان بر قصبه اولوب، حكومت
مذكوره ٧° ايله ٨° عرض شمالى آره‌سنده وشبه
جزيرهٔ مذكوره‌نك ساحل شرقيسنده ٥٠ كيلومتره
ايچرى‌يه قدر ممتد اولديغى حالده، شمالاً (تالونغ)،
غرباً (كده)، جنوباً دخى پاتانى حكومات صغيره-
سيله محدوددر. دكيزدن ايكى آچقى آطه ايله آيرلمش
بيوك بركولى وبوكوله دوكيلور برقاچ نهرى واردر.

اهالیسی سیاملی ، ملایی وچینلیدن مرکب اولوب، ملایبلر مسلمدر .

سنغوئه (Sengoué) آفریقای جنوبیده (زامبز) ایرماغنه تابع وبونك مجراسنك وسطلرینه دوکیلور بر نهر اولوب ، (مانبله) قومنك مملکتنده واووه‌لق بر محلده اوله‌رق، ١٨° ٣٠′ عرض جنوبی ایله ٥٠′ ٢٦° طول شرقیده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان و بر طاقم چایلر اخذ ایده‌رك، ١٧ عرض جنوبیده (زامبز)ه دوکیلور. مجراسی هنوز مجهولدر .

سنفلدر (Senfelder) لیطوغرافیا یعنی طاش طباعتنك موجدی اولوب، ١٧٧١ ده جهستانك پراغه شهرنده طوغمش، و ١٨٣٤ ده وفات ایتمشدر. بر آقتورك اوغلی اولوب، کندیسی ده ابتدا بو صنعته سلوك ایتمش ایسه‌ده ، موفق اوله‌مدیغندن، محررلکه قرار ویره‌رك، ١٧٩٢ و٩٣ ده ایکی تیاترو اویونی یازوب ، مونیخده اوینانمش ایسه‌ده ، بو اثرلری رغبت عمومیه‌یه مظهر اوله‌مامش ایدی. ...یغیجون، موسیقی نوطه‌لری استنساخیله کچینمکه مجبور اولوب، بونلری حك ایچون، باقیر لوحه‌لری ...یه، اداره‌یه رعایةً طاش قوللانمش؛ و بو سببله لیطوغرافیا حقنده ابتدائی بر فکر حاصل ایدوب ، برچوق موانع ومشکلاته دوچار اولدقدن صکره ، ١٧٩٦ ده مونیخده قرال سراینك موسیقی مدیری (غلایستر) ایله عقد شرکت ایده‌رك، تجارتنی اجرایه باشلامش؛ و بو صنعتی آوروپانك باشلیجه شهرلرنده نشر واعلان ایچون، برمدت سیاحت ایتدکدن صکره، ١٨١٠ ده مونیخده حکومتك لیطوغرافیاسی مدیریتنه نصب اولنمش؛ و وفاتنه‌دك بو مأموریتده بولنمشدر. « لیطوغرافیا صنعتی » عنوانیله ١٨١٩ ده مونیخده برکتاب دخی نشر ایتمشدی .

سنقر یاخود سنقر (مظفر الدین —) فارسده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی وبو دولتك مؤسسی اولوب، (مودود بن سلغر)ك اوغلیدر. جدی وپدری وکندیسی دخی اتابك عنوانیله سلاجقه‌نك خدمتده بولنوب ، سلطان مسعود سلجوقی زماننده و٥٤٣ تاریخنده فارس حاکمی اولمغله، شیرازی مرکز اتخاذ ایتمش؛ وبعده سلجوقیلرك ضعفیله بعض احوالدن بالاستفاده، اعلان استقلال ایلمش ایدی. عدل و حقانیتله ١٣ ییل حکومت سوروب، برچوق خیرات تأسیسنه موفق اولمش؛ و ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر. برادری زنکی خلفی اولوب ، اوغلی طغرل دخی زنکینك اوغلی تکله‌دن صکره دردنجی حکمدار اولمش؛ و بعده حکومت ینه زنکینك نسلنه انتقال ایدوب، سنقرك ذریتندن بشقه حکمدار کلمه‌مشدر .

سنقه (Seneca) ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده برکول وبر نهر اولوب ، کول جمهوریت مذکوره‌نك شمال غربی جهتنده وفضله میاهلری اونتاریو کولنه دوکیلن کوللر آره‌سنده واقعدر. مذکور کوللرك اك بیوکلرندن اولوب، ١٦٦ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. بعض جدوللر واسطه‌سیله (اربه) کولیله اختلاط ایدوب ، کرك بو جدوللرده وکرك کولك ایچنده واپورلر ایشلر . — سنقه نهری ایسه (قایوغه) کولنك آیاغی حکمنده اولوب ، دها بر طاقم کوللرك آیاقلریله برلشدکدن صکره، اونتاریو کولنه دوکیلور. مجراسی ١٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، سیر سفائنه صالحدر .

سنقه فالس (Seneca Falls) ممالك مجتمعه‌نك نیویورق جمهوریتنده و (اوسوغو) نك ٦١ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سنقه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٨٥٥ اهالیسی و مذکور نهرك شلاله‌سیله چویریلیر زراعت ماکینه‌لریله طلومبه، یوك منسوجات وسائره فابریقه‌لری واردر .

سنك (Sénèque) بو اسمله اسکی روماليلرده بابا اوغل ایکی ذات کلمشدر :

برنجیسی خطبه ایرادنده‌کی اقتدار ومهارتیله مشهور اولوب ، میلاددن ٥٨ سنه اول اسپانیانك قوردو (یعنی قرطبه) شهرنده طوغمش؛ و رومایه کلوب، بر خیلی وقت ادبیات تدریسیله وقت کچیردکدن صکره ٣٢ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر . فوق العاده قوهٔ حافظه‌سیله مشهوردر . بعض خطیبلرك ایراد ایتمش اولدقلری نطقلری بر کره ایشیتدیکه، حفظ ایدوب ، ضبط وتحریر ایده‌رك، بر مجموعه وجوده کتیرمشدر، که بعض اقسامی موجود

اولوب ، رومالـلرك او وقتكي اخـلاق و عادتلرينى
تصوير اتمكله، شايان اهميتدر .

— ايكنجيسى برنجينك اوغلى اولوب ، ٣ تاريخ
ميلاديسنده قوردوده طوغمشدر . ابتدا پدرندن
ادبيات وفصاحتى اوكرنوب، آووقات اولمش ايسه‌ده،
بعده بوصنعتى تركله، فلسفه‌يه سلوك ايتمش؛ وكندى
فلسـفه‌سنى تدريس ايچون بر مكتب مخصوص آچمش
ايدى. قاليغوله‌نك وفاتنـدن صكره، امور حكومته
قاريشوب، بعض مناصب عاليه‌يه نائل اولمش؛ وقلودك
زماننده جرمانيقوسـك قيزى و ايمپراطـورك يكنى
اولان (يوليه) ايله بعض مناسـبات جنايتكارانه‌ده
بولنديغى (مسـالينه) طرفندن ادعا اولنه‌رق ، ٤١
تاريخ ميلاديسنده قورسيقه‌يه نفى اولنمشدى . سكز
سنه منفى قالدقدن صكره، يكى ايمپراطوريچه (آغريبينه)
نك شفاعتيله عفو اولنه‌رق، بونك اوغلى (نرون) ك
مربيلكنه نصب اولنمشدى. نرون ايمپراطوراولدقده،
كنديسنى وكلايى صره‌سـنه قويمش ايسـه‌ده ،
٦٥ تاريخنـده كندى كنـدينى اولديرمكه مجبور
اولوب، طمارلرينى آچديره‌رق، قانتى آقيتمغـله تلف
اولمشـدر . نصايحى حاوى وفلسفه‌يه متعلق برچوق
رسائلى ايله بعض هائله‌لرى موجوددر .

سنكل { (Senguel) ونام ديكرله ريوشيقو
(Rio Chico) آمريقاى جنوبيده
آرجنتين جمهوريتنك (پاتاغونيه) خطهٔ واسعه‌سـنده
و (شوبوت) ايالتنده برنهر اولوب، آند سلسله‌سنك
شرقنده °٤٥ عرض جنوبيده واقع كنيش بركولدن
خروجله، شرقه، بعده شرق جنوبى‌يه ونهايت شرق
شمالى‌يه طـوغرى جريان ايده‌رك ، ٨٠٠ كيلومتره
قطع ايتدكدن صكره، (شوبوت) ايرماغنه دوكيلور.
مجراسـنك اورته‌لرنده آلچق بريرده يايپلوب ، ايكى
كنيش كول تشكيل ايدر . بوكوله كيرمزدن اول
اكى ٢٠ وعمق بربچق متره اولوب ، چايرلرله محاط
كوزل بر واديده آقديغى حالده، كولده صويى تبخر
ايتمكله، خروجنده صـويى دها آز ومجراسى قيـالق
و قورو يرلرك آره‌سـنده طـار و صرب بوغازلردن
عبارتدر .

سنك مصطفى پاشا { [« مصطفى پاشا
(سـنك ـــ) » ماده .
سنه مراجعت بيوريله .]

سنكيلى { (Senghileï) روسيه‌نك سيمبيرسـك
ايالتنده وسيمبيرسـكك ٤٧ كيلومتره
جنوب شرقيسنده اولـه‌رق (وولغه) نك ساحل يميننده
قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥١٧٠ اهاليسى واردر.

سنلى { (Senlis) فرانسـه‌نك (اوآزه) ايا-
لتنـده بر (بووه) نك ٤٤ كيلومتره
شرق جنوبيسـنده قضا مركزى بر قصـبه اولوب ،
٥٩٢٥ اهـاليسى ، دمير يولى ، پاپاسـلره مخصوص
مكتبى، ١٥٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، موزه‌سى،
آثار عتيقـه جمعيتى ، فـدانلغى ، طاش اوجاقلرى،
بخارلى حرازلرى، ساعت زنبركى، مقوى، بز وسائره
فابريقه‌لرى واطرافنده بعض آثار عتيقه‌سى واردر .

سنوسى { (سيدى محمد بن على) متأخرين
علما ومشايخك مشاهيرندن اولوب،
طريقت شاذليه قوللرندن برينك مؤسسيدر. ١٢٠٦
تاريخنده جزايرك وهران ايالتنه تابع (مزومه) قصبه‌
سنده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، مراكشه
چكلمش؛ وصكره مملكتنه عودت ايدوب ، بر مدت
تدريس علوم ايله جزايرك ايچ طرفلرنى كزمش
وبعده مكهٔ مكرمه‌يه عزيمت ايدوب ، اثنـاى رهده
بر مدت مصرده اقامت وتدريسـله اشتغال ايده‌رك
مكه‌ده مشايخ شـاذليه‌دن شيخ حمد بن ادريسك
مريدى و بونك وفاتنده خلفى اولوب، ينـه دخى بر
سـياحت ايتمش ؛ ونهايت بنغازى‌يه عزيمت ايده‌رك،
ابتدا (البيضا) ده بر زاويه تأسيس ايتمش؛ ومريدلرى
كوندن كونه چوغالمقده اولوب ، بونلردن بعضـلرى
مغربك بعض طرفلرنده زاويه‌لر آچمشلر ايدى. تدريس
و عبادتله مشـغول اولمق اوزره ، دهـا تنها بولنمق
ايچـون ، چوللك ايچ طرفلرينـه چكيلوب، مصر ايله
بنغازى حدودنده بولنان (فرجه) واحنده وقتيله
مزاراق بولنمش اولان بر مغاره‌يى مقر اتخاذ ايتمش؛
و ٦ سنه صكره بر زاويه تأسيس ايلمشدى. ١٢٧٦
تاريخنده ارتحال ايدوب، اوغلى (سيدى محمد مهدى)
خلفى اولمشـدر . مريدان وزوارك كثرتى حسبيله
زاويهٔ مذكوره كيتدكجه توسيع اولنه‌رق ، برچوق
دائره‌لردن تركب ايتمشدر.

سنوقاى { (Sen-O-Kaï) چينه تابع (بوننان)
مملكت اسلاميه‌سـنك (تاليفو)

ایالتنده وتالیفونك ٢٣٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و (یان جه‌کانغ) نهری اوزرنده معمور وتجارتگاه بر شهردر.

سنه (Senne) بلجیقه‌ده (اسقو) ارماغنه دوکیلان (روپل) نهرینه تابع (دیله) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، (هاینو) ایالتنده نبعان ایله، ابتدا شمال غربی‌یه و بعده شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برابانت ایالتنه کیرر؛ ونهایت (بروکسل) شهری ایچندن کچه‌رك، واورده بر ایکی منبعی جدولله اختلاط ایده‌رك، سیرسفائنه خدمت ایدر. طغیانندن بروکسلی محافظه ایچون مکمل سدلر وریختملر انشا اولنه‌رق، بر خیلی مسافه‌ده دخی بر آلتندن کچیرلمشدر.

سنه (Soulina) رومانیانك دوبریجه خطه‌سنده وطونه‌نك منصبنه قریب آیرلدیغی قوللردن همنامی اولان بر قولك آغزنده تجارتگاه قصبه واسکله اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سنهار (Senaar) توراتده جزیره‌نك قسم اسفلنه یعنی دیار ربیعه‌یه ویریلان اسم اولوب، طوفاندن صکره بابلك تأسیسنه‌دك اولاد نوحك سنهار اووه‌سنده اقامت ایتدکلری مذکوردر.

سنهار (Senaar, Dar-) یاخود دار سنهار (Sennâr) سودان شرقیسنده نیلی ترکیب ایدن بحر ابیض ایله بحر ازرق آره‌سنده بر یر اولوب، غرباً بحرابیضله کردفاندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً نیله تابع (آتباره) نهرینه، شرق جنوبی جهتندن حبش حدودینه، جنوباً دخی (فاز اوغلی) طاغلرینه‌دك ممتد اولور. اراضیسی آز متموج اولوب، اك یوکسك تپه‌لرینك اوچ درت یوز متره‌دن زیاده ارتفاعلری یوقدر. بحر ازرقك حبش حدودندن کلیر ایکی تابعی دخی اولمغله، مملکتده درت نهر جریان ایدوب، فیضانلرنده براقدقلری چامورلرله طوپراغك قوهٔ انباتیه‌سنی آرتیریرلر. اوچ موسمی اولوب، کانون ثانیدن مارده قدر سورن قیش موسمنده شمال روزکاری اسمکله، کیجه‌لری خیلی صوغوق اولور. ماردن حزیرانه قدر حرارت وقوراقلق پك زیاده‌در. حزیران اواخرندن کانون اوله‌دك یاغمورلر موسمی اولوب، خریف مد اولنور. بو موسمده اورته‌لق زمرد کبی اولوب، اهالی بوموسمده باشلیجه محصوللری اولان داری ایله سیسام، مصر، پاموق، توتون وبعض سبزه‌لر اکرلر. آنجق نهرلرك فیضاننده بعض بطاقلقلر تحصل ایتدیکندن، بولطیف موسمده صیتمه وسائر خسته‌لقلر اکسیك اولماز. نهرلرك مجرالری اوزرنده بعض ورمانلری واردر. فیل، کرکدان، زرافه، غزال وبابانی طوموز کبی حیوانات وحشیه حبش طاغلرندن نادراً سنهار اووه‌لرینه اینرلرسه‌ده، نهرلرده تمساح وصو آیغیری واورمانلرده قورت، تیلکی، صیرتلان، یبانی کدی ومیمون کبی حیوانات چوقدر. حشراتده چوقدر. حیوانات اهلیه: آت، مرکب، دوه، صیغیر، مانده، قیون، کچی وطاووقدن عبارتدر. علی العموم حیواناتی کوچك وعادی وقیونلرینك یباغیسی آزدر. اهالیسی حبشی اقوامله عربلردن مرکب اولوب، رنکلری آز چوق سیاه وآنجق سیمالری دوزکون واعضای بدنلری پك ظریفدر. جمله‌سی دین اسلامله متدین ولسان عربی ایله متکلمدرلر. تنبللکی سودکلرندن، زراعتله اوغراشمقدن ایسه، اوفق تفك شیلر صاتمغی ترجیح ایدرلر؛ وجراحلق وچیقیقچیلقله مصره قدر کلیرلر. ایکی اوچ قرن اول سنهارده یرلی بر حکومت تشکل ایدوب، اطرافی دخی کندی حکمی آلتنه آلمش ایکن، ١٢٣٧ تاریخنده داخلاً ضعف وتفرقه‌یه دوشمش اولان حکومت مذکوره منقرض اولوب، سنهار محمد علی پاشا مرحوم طرفندن فتح، ومصره الحاق اولنمشدی. نهایت بوندن بر قاچ سنه اول معهود مهدی طرفندن سائر سودان شرق ممالکیله برابر ادارهٔ مصریه‌دن فك اولنمشدر. مرکزی همنامی اولان بر قصبه اولوب، نیل ازرق اوزرنده (مسلمیه) اسمیله ١٠٠٠٠ اهالی‌یی حاوی بر قصبه‌سیله دیکر بر قاچ معموره‌سی دخی واردر.

سنهار آنف البیان دار سنهارك مرکزی بر قصبه اولوب، نیلی ترکیب ایدن ایکی قولدن بحر ازرق اوزرنده وخرطومك ٢٥٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ١٣° ٣٦′ ٥١″ عرض شمالی ایله ٣١° ٢٤′ ٣٤″ طول شرقیسنده واقعدر. وقتیله مرکز حکومت ایکن پك معمور بولنمش ایسه‌ده، شمدیکی حالده یالکز ٨٠٠٠ اهالیسی واردر، واکثر طرفلری خرابدر.

سنی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، عن اصل سمندره‌لی اولدیغی حالده ، طول مدت آمدده (یعنی دیاربکرده) اقا. مت ایتمکله، اورالی اولمغله شهرت بولمشدر . اکثر اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب ، شو رباعی او جمله‌دندر :

بزکیم اوزمز آکلامدق نادانز
اسرار وجودی بیلدك حیرانز
الحق بوقدر آکلایه بیلدك چون کوی
چوکان قضا الندە سرکردانز

سنین { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب ، بری فتح مکه‌ده حاضر بولنان (ابو جمیلة القمری) و دیکری (سنین بن واقد الانصا. ری) در .

سنینو { (Senjenö) نوروجك ساحل شما. لیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، (هندو) دن صکره نوروج جزایرینك اك بیوکیدر. جنوباً وشرقاً طار بر بوغازله قره‌دن آیرلمش اولوب، شمال شرقی جهتنده (قوالو) وغرب جهتنده (آندو) جزیره‌لری و جنوب شرقی جهتنده دخی بر چوق کوچك آطه‌لر بولنیور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بربی ٧٥ واك کنیش یرنده اکی ٤٩ کیلو. متره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٦٦ مربع کیلومتره‌در . اهالیسی ٣٣٤٠ کشی اولوب، باشلیجه بالیقجیلقله یاشارلر . اراضیسی طاغلق وقیاقلق اولوب، بطاقلقلری‌ده چوقدر . ساحل غربیسنده بر نیکل معدنی واردر .

سنینه { (بنت محنف النکریه) صحابیاتدن اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك را. ویه‌سیدر .

سو { اوژن — (Eugène Sue) فرانسه مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ١٨٠٤ تاریخنده طوغمش ؛ وآباء واجدادی فن جراحیده مشاهیردن بولنمغله ، کندیسی دخی ابتدا بو فنه انتساب ایده‌رك، عسکر و بحریه جراحلغنده بولنمش؛ وبعده ترك خدمت ایده‌رك، ادبیاتله توغله باشلامش؛ وبر چوق حکایه کتابلریله دولتلرك قوای بحریه‌لری حقنده ایکی تاریخ یازمشدر . ١٨٤٩ده مجلس مبعوثانه انتخاب اولنه‌رق، ١٨٥١ وقوعاتی اوزرینه، فرانسه‌یی ترکله، (آنسی) یه چکلمش ؛ و ١٨٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. حکایه کتابلری پك مشهور اولوب ، ٦٠ جلد تشکیل ایدیور . اکثر آثارنده عباره‌سی مهمل و « سرسری یهودی » کبی بعضلرینك پك زیاده تفصیل وتطویل ایدلمش اولمسی جای تعریضدر .

سواء { صحابه‌دن ایکی ذات اولوب ، بری بنی عامردن (سواء بن خالد) در، که (حبه بن خالد) ك برادریدر . — دیکری (سواء بن قیس المحاربی) در، که حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزه بر قیصراق صاتمش ایکن ، بعده انکار ایتمکله، خزیمه شهادت ایتمشیدی.

سوآبه { (Souabe) و آلمانجه اشوابن (Schwaben) آلمانیه‌نك جنوب غربی جهتنده بر خطهٔ قدیمه اولوب، حدودی تماميله معین اولمدیغی حالده، شرقاً باویره، شمالاً تورینکه، غرباً قره اورمان ایله محاط وجنوباً (رین) ارماغی مجراسنك بریسنده اسویچره‌نك ایچنه ممتد اولور ایدی. مرکزی (زوریخ) شهری اولوب، قونستانسه، اوغسبورغ، اولم، توبینکه، باده، هال ، رینفلد، نوردلینغ واسلینغ دخی باشلیجه قصبه‌لرندن ایدی . بو مملکت اونجی قرن میلادیده بو اسمله تسمیه او. لونمغه باشلایوب، دها اول (آلمانی) اسمیله معروف ایدی . بر خیلی مدت بر دوقه‌لق تشکیل ایدوب، بر طاقم دره بکلکلرینه منقسم ایدی.

سوآسون { (Soissons) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (لائون) ك ٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (اسنه) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٨٥٨ اهالیسی، داخلی مکتبی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، کتبخانه‌سی ، استحکاماتی، کنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی ، دمیر یولی ، مشهور قصولیه‌سی و بغدایی ، بکه وچوخه وسائره فابریقه‌لری و ایشلك تجارتی واردر. مرووینجیان زماننده بیوك و مشهور بر قصبه اولوب، او وقتدن قالمه بر سرایی وبرقاچ اسکی کلیساسی‌ده واردر .

سوآنیه { (Soignies) بلجیقه‌نك (هانو) ایالتنده و سنه نهری وزرنده اوله‌رق (مون) ك ١٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی، ایبلك ودانتله

ویز فابریقه‌لری، اسکی بر مناستری وجوارنده برنوع ماٹی طاش اوجاقلری واردر.

سواد { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سواد بن زید الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سواد بن عمرو الانصاری النجاری) که غزیه وسراقه‌نك برادری اولوب، بعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. — (سواد بن غزیة الانصاری) که بدر غزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، جانب حضرت نبویدن خیبر عاملکنه نصب بیورلمش ایدی. بدر غزاسنده (خالد بن هشام المخزومی) یی اسیر ایدن بو ذاتدر. — (سواد بن قارب السدوسی) که جاهلیتده کاهن اولوب، کوردیکی بر رؤیا اوزرینه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. — (سواد بن قطبه) که ۱۸ نجی سال هجریده (سوید بن مقرن) ایله برابر جرجانه داخل اولان صحابه‌دندر. — (سواد بن یزید یاخود بن زید الانصاری السلمی) بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

سواد { « قرارتی » دیمك اولان بو اسم بین العرب عراق عربه و موصله قدر اولان جزیره‌یه وفرات ودجله وادیلرینه اطلاق اولنور. سبب تسمیه‌سی‌ده بو یرلرك او وقتلرده بتون باغ و باغچه ومزروعاته مستور اولمسیله او زاقدن بر قرارتی کبی کورنمسیدر. بو یرلرك چنکیزك خروجندن اول غیرمنقطع بریشیللك تشکیل ایدوب، باغ وباغچه واکین ایله مستور وهر بر قاریش یرنده بر شهر وقصبه بولنوب، قراسی متصل کبی بر حالده بولنمش اولدیغی او وقتلرده یازلمش اولان جغرافیون عرب آثاریندن منفهم اولیور. جریب باشنده آلنان ویرکی، عشردن دون اولدیغی حالده، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ۱۲۸ ملیون درهمه بالغ اولور ایمش، که بش ملیون عثمانلی لیراسندن زیاده ایدر. عمر بن عبد العزیز زماننده، حجاج بن یوسفك کثیرمش اولدیغی خرابیتله برابر، ۱۲۴ ملیون درهمدن عبارت ایدی. خلفاء عباسیه زماننده سوادك معموریتی درجهٔ اعلایه واصل اولمغله، بو ویرکینك تضاعف ایتمش اولدیغی دخی ملحوظدر. سوادك احاطه ایتدیکی یرلر قربنده بولنان شهره اضافتله سواد کوفه، سواد بصره، سواد بغداد الخ اسملریله دخی یاد اولنوردی. — دیکر بعض بیوك شهرلرك اطرافنده بولنوب‌ده مزارع وباغ وباغچه‌لری چوق قراء کثیره‌سی اولان بعض نواحی‌یه دخی (سواد) اسمی ویریلوب، قربنده بولندقلری شهرك اسمنه اضافتله استعمال اولنوردی.

سوارقیه { مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده بنی‌سلیمه عائد ونجددن معدود بر بیوك قریه اولوب، باغ وباغچه‌لریله و میوه‌لرینك کثرت و لذتیله مشهور اولدیغی وچارشیسی وجامعی اولوب، خیلی تجارت اولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. مشاهیر فقها وشعرادن ۵۳۸ تاریخنده طوسده وفات ایدن ابو بکر محمد بن عتیق السوارقینك وطنیدر.

سواکن { بحر احمرده نوبه ساحلنده وجده‌نك ۲۱۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده خدیویت مصریه‌یه تابع بر قصبه واسکله اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، کوزل لیمانی، قهوه وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی، مرجان صیدی وعدن خطنه مربوط تحت البحر تلغراف خطی واردر. تا سلطان سلیمان اول زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، برخیلی وقت حبش ایالتی نامیله بحر احمرك سواحل غربیه‌سنی شامل ایالتك مرکزی بولنمشدر. قصبه‌نك بر قسمی ساحلده وبر قسمی ساحله قریب بر کوچك آطه‌ده‌در.

سوان { بو اسمله هندستانده اوچ قصبه واردر:

برنجیسی پنجاب خطه‌سنده دهلی ایالتنك (کرنل) سنجاغنده وکرنالك ۷۲ کیلومتره شمالنده واقع اولوب، ۲۴۵۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۷۲۰ اهالیسی واطرافنده واسع پرنج تارله‌لریله بر کوپریسی وبعض خرابه‌لری واردر.

— ایکنجیسی بهار خطه‌سنده پاتنه ایالتنك (سران) سنجاغنده وچاپره‌نك ۶۳ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ۵۱۸۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۳۳۱۰ اهالیسی، مقبول چناق چوملك ودستیلری، باقیردن آوانیسی وباصمه دستکاهلری واردر. ایجندن کچن (داها) نهری هر موسمده سیر سفائنه صالحدر.

— اوچنجیسی سند ایالتنك کراچی سنجاغنده وکراچینك ۱۹٤ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق سند ایرماغنك ساحل یمینی قربنده وکراچیدن لاهوره کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ٤٥٢٥ اهالیسی وذخایر ومنسوجات تجارتیله خالی وچناق چوملك عملخانه‌لری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، بیوك اسکندرك بنا کرده‌سی اولدیغی مروی اولان قدیم بر قلعه‌سی ومظنۀ کرامدن (لال شهباز) سمنده بر ذاتك مطنطن تربه‌سی واردر.

سوانغه { (Sévanga) قافقاسیه‌نك روان ایالتنده واقع (کوکچه) کولك شمال غربی کوشه‌سنده وساحلدن ۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برکوچك آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۱۰۷۰ واکی ۵۳۰ متره ومحیط دائره‌سی ۳ کیلومتره‌در. سونمش برکاندن عبارت بر تپه شکلنده اولوب، نباتاندن عاریدر. اوزرنده برارمنی مناستری واردر، که ایچنده اوتوران کشیشلر لقردی سویلمکله مکلفدرلر. قادین وچوجقلرك بو آطه‌یه باصمه‌لری ممنوعدر.

سوبلا { مغرب اقصاده مراکش قربنده برقصبه‌در.

سوبیاقو { (Subiaco) ایتالیای وسطیده رومانك ۵۰ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، پاپالره مخصوص بولنمش بر سرایی، بر طاق ظفری ودمیرخانه‌لریله کاغد فابریقه‌لری واردر.

سوبیسکی { ژان — (J. Sobieski) لهستان قراللرندن اولوب، عن اصل ورنك بیوك خاندانلرندن برینه منسوب برآدم اولمغله، اسوجه قارشی اولان محاربانده کوستردیکی شجاعت اوزرینه مشیرلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ولهستان قرالی (میشل قوریبوت) ك دولت عثمانیه ایله ۱٦۷۲ ده عقدینه مجبور اولدیغی معاهده‌یی نقض ایله، بر طرفدن عثمانلیلره اعلان حرب، وبر طرفدن دخی لهستان قرالی مشارالیه میشله قارشی بر اتفاق تشکیل ایده‌رك، میشلك وفاتنده ۱٦۷٤ ده اتفاق عمومی ایله واوچنجی ژان اسمیله لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وعثمانلیلره قارشی محاربه‌ده دوام ایدوب، سلطان محمد خان رابعك ضبط ایتمش اولدیغی بعض ممالکنی استرداد ایتمش ایسه‌ده، ۱٦۷٦ ده (لوویچ) ده ایکیوز بیك عساکر عثمانیه طرفندن احاطه اولنه‌رق، کلیا منهزم اولمش؛ وکوچ حال ایله کندی نفسنی قورتاره بیلمش ایدی. ۱٦۸۳ ده آوستریالیلر طرفندن امداده دعوت اولنه‌رق، قره مصطفی پاشانك محاصره‌سی آلتنده بولنان ویانه‌یی محاصره‌دن وایمپراطور لئوپولدی تهلکه‌دن قورتارمشیدی. بعده بغدانه وبسارابیه‌یه تجاوز ایتمش ایسه‌ده، آوستریالیلر طرفندن ترك اولنمغله، موسقوه معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمشدی، که بو معاهده لهستانك شمال دولتلری بیننده‌کی موقعنه کلی خلل کتیرمشیدی. مأیوس اولدیغی حالده، ۱٦۹٦ ده وفات ایتمشدر.

سوپریور { (Supérieur) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه ایله قناده ممالکی آره‌سنده بر بری اوستنده بولنان وهر برینك فضله میاهی دیکرینه دوکیلوب نهایت سنت لوران ایرماغنی تشکیل ایدن بش کولك اك بیوکی وك یوقاریده بولنانی اولوب، شرقدن غربه بویی ۵۸۰ والك کنیش یرنده اکی ۲۵۰ کیلومتره‌در. ٤٦° ۲′ ایله ٤۲° ۱۰′ عرض شمالی و ۸۷° ۵′ ایله ۹٤° ۵۰′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ۲۸۰۰ کیلومتره ومساحۀ سطحیه‌سی ۸۳٦۳۰ مربع کیلومتره وسعتنده وحذای بحردن ۱۹۱ متره ارتفاعنده‌در. سواحلنك اکثر طرفلری قیالقدر. کرك قناده جهتنده وکرك ممالك مجتمعه طرفنده کیرنتی وچیقنتیلری چوق اولوب، بر طاقم کورفزلر وشبه جزیره‌لر تشکیل ایدیور. بر طاقم جزیره‌لری دخی اولوب، بونلرك اك بیوکلری ممالك مجتمعه‌یه عائد (روآیال) ایله قناده‌یه عائد (میشیقوتن) جزیره‌لریدر. جنوب وجنوب غربی سواحلنده ممالك مجتمعه‌نك میشیغال، ویسقونسین ومینزوته جمهوریتلری؛ شمال وشمال شرقی سواحلنده دخی قناده‌نك (اونتاریو) ایالت واسعه‌سی بولنیور. منتهای غرب جنوبیسنده تشکیل ایتدیکی اوزون برکورفزك اوجنده (سوپریورسیتی) اسکله‌سی بولنیور، که ایکی دمیر یول خطنك مبدئیدر. سائر سواحلنده دخی بر خیلی قصبه واسکله‌لری اولوب، کرك قناده‌ده وکرك ممالك

مجتمعده بر قاچ دمیر یول خطی دخی ساحل بوینجه ممتد اولور. درینلکی ۳۱۰ متره اولوب، صوبی طاتلی وغایتله براق وشفافدر. فرطونه‌لری چوق اولوب، بحر محیطك امواجنه معادل طالغه‌لری اولور. ممالك مجتمعه‌دن واك زیاده قناده‌دن بوكوله ۸۰ قدر چای دوكیلوب، بونلرك اكثری ینه براق وتمیز كوللرك آیاقلریدر. بو وجهله آرتان صوینك فضله‌سی كولك منتهای شرق جنوبیسنده واقع (سنته ماریه) بوغازندن صوبی یشیلتراق و جریانی سریع بر نهر صورتنده (هورون) كولنه دوكیلور. منصبنده بر قاچ آطه بولنیور. سنته ماریه بوغازینك ویا نهرینك جنوبنده‌كی یر بر شبه جزیره صورتنده اولوب، جنوبنده (میشیغان) كولی بولنیور، كه بونكده فضلهٔ میاهی او جوارده (هورون) كولنه دوكیلور. سوپریور كولنك بالیغی چوق وپك لذیذدر. ایچنده ایشلین واپورلر وكیلر چوق اولوب، سواحلنده بولنان ممالك آره‌سنده بیوك برتجارت اجرا اولنور.

سوتامپتون { (Southampton) انكلتره‌نك (هامپشیر) ایالتنده و (وینچستر)ك ۱۷ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق مانشه دكیزی ساحلنده و (ایچین) ایله (تست) لرینك منصبنده بر شهر واسكله اولوب، ۶۵۳۲۵ اهالیسی، بعض آثار عتیقه‌سی، مصنع كلیسالری، لوندره‌یه دمیر یولی، آز فابریقه‌لری، سفائن انشاسنه مخصوص دستگاهلری، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودكیز حماملری واردر.

سوترلاند { (Sutherland) اسقوچیه‌نك ایالاتندن اولوب، جنوباً (روس)، شرقاً (كتنس) ایالتلریله وسائر طرفلردن دكیزله محاطدر. بویی ۱۱۰ واكی ۱۰۰ كیلومتره اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالیسی‌واردر. مركزی (دورنوه) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق وساحلی صرب اولوب، محصولات ارضیه‌سی پك آز ایسه‌ده، معدن كموری، مرمری، قریستالی وسائر احجاری چوقدر. بتون اراضیسی اون ایكی كشینك ملكیدر.

سوترن { (Southern) انكلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ۱۶۶۰ ده دوبلینده طوغمش، و ۱۷۴۶ ده (وستمینستر) ده وفات ایتمشدر. قبول عامه مظهر اولمش بر طاقم منظوم تیاترو كتابلری وسائر اشعاری واردر.

سوتوارق { (Southwark) لوندره‌نك محلاتندن اولوب، شهرمذكورك جنوبنده وتامیزه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ۸۰۰۰۰ اهالیسی، بیوك تجارت بحریه‌سی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. وقتیله آیری برشهر عد اولنوب، الیوم لوندره ایله برلشمش ایسه‌ده، لوندره (میدلكس) ایالتندن معدود اولدیغی حالده، سوتوارق (سوری) ایالتنه ملحقدر.

سوتویل { (Sotteville) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و (روئن)ك ۲ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (سینه) ایرماغنك كنارنده بیوك بر قریه اولوب، ۸۹۹۰ اهالیسی، پاموق ایپلیك فابریقه‌سی، كرچله تصفیه خانه‌سی ومشهور قایماغی واردر.

سوتی { (Southey) انكلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ۱۷۷۴ ده بریستولده طوغمش، و ۱۸۴۳ ده وفات ایتمشدر. منظوم ومنثور كوزل آثاری اولوب، بر طاقم منظومه‌لر وتاریخ وتراجم احواله دائر بعض كتابلر براقمشدر.

سوتیر { ماكدونیه‌لی طوائف ملوكدن برنجی وسكزنجی بطلیوس ایله دمتریوسك لقبیدر. [« بطلیوس » و « دمتریوس » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سوج { اقصای ماوراء النهرده بر قصبه اولوب، اورادن هر طرفه اخراج اولنان جیوه معدنیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

سوچاوه { (Soutchava) آوستریاده غالیچیا خطه‌سنك (قزرنوویچ) ایالتنده وقزرنوویچك ۴۵ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سرت) نهرینه دوكیلان همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، آثار عتیقه‌سی واردر وبغدانله تجارتی واردر. وقتیله دها بیوك اولوب، بغدانك مركزی بولنمشدر.

سوداء { (بنت عاصم القرشیة العدویه) صحابیاتدن اولوب، كندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

سودا { (میرزا محمد رفیع) هندستان مشا-
هیر شعراسندن اولوب، اصل
دهلیلی اولدیغی حالده، لکهنوده یاشامش، ونواب آصف
الدوله‌نك انعامنه نائل اولمش ایدی. فارسی وهندستانی
لسانلرنده بر چوق قصائد وغزلیاتی وبعض هجویاتی
واردر. ۱۱۹۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سودابه { ایران قدیمك اساطیریله مخلوط
اولان تاریخ قدیمنده کیانیاندن
کیکاوسك زوجاتندن دلبرلکده مشهوره بر قادین
اولمق اوزره، ذکر اولنوب، اوکی اوغلی سیاوشه
علاقه ایتمکله، معشوقی کندیسنه روی موافقت
کوسترمدیکندن، کندیسنه افترا ایدوب، پدرینك
غضبنه اوغراتمش؛ وسیاوش لاحل الامتحان آتشك
ایچندن کچیریلوب، بیکناهلغی تأثیریله یانمامغله،
برائتنی اثبات ایتدکدن صکره، پدرندن دلگیر او-
لوب، تورانه قاچمش؛ وتوران حکمداری مشهور
افراسیابه داماد اولوب، (فرنکیس) ی تزوج ایتمش
ایدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حکمدارك
سیاوشه اولان محبتنی چکه‌میوب، حقنده سعایت
ایتمکله، سیاوش افراسیابك امریله قتل اولنمش؛
وحامله بولنان زوجه‌سی فرنکیس طوغوردیغنده،
اوغلی کیخسرو اتلاف اولنمق اوزره برینه تسلیم او-
لندیغی حالده، بونك طرفندن جانه قییله‌میوب، بر
طاغه آتلمش؛ واوراده چوبانلر طرفندن بیودیله‌رك،
بعده افراسیاب طرفندن صیدکاهده کوریله‌رك،
شجاعتی تقدیر اولنمغله، معیتنه آلنمش ایدی. سودا-
به‌نك یوزندن سیاوش ایرانی ترکله تورانه قاچدیغیچون،
افراسیاب طرفندن قتلی خبری ایرانه واصل اولنجه،
کندیسنك مربیسی بولنمش اولان رستم زالك اخذ
انتقام ایچون تورانه هجوم ایتمزدن اول، کیکاوسك
حرمنه دخول ایله سودابه‌یی صاچندن سوروکلیه‌رك،
قتل ایتمش اولدیغی «شاهنامه» ده مسطوردر.

سودان { (وده‌ها طوغریسی بلاد السودان
یعنی «قره‌لر ممالکی» . بو اسم
عربی السنهٔ اجنبیه‌ده دخی مستعمل اولوب، لاتینجه‌دن
مأخوذ وینه بو معنانی مفید اولان نیغریتیه (Nigritie)
اسمی الیوم متروك حکمنده‌در. آفریقا قطعه‌سنك
وسطلرنده واقع بر طاقم ممالك واسعه‌یه ویریلن اسم
اولوب، ممالك مذکوره منحصراً سیاه رنکلی آدملرله
مسکون اولدیغندن، عربلر طرفندن بو اسمله تسمیه
اولنمشدر. مدلولنه باقیلنجه، بو اسم بتون آفریقای
وسطی وجنوبی‌یه اطلاق اولنمق لازم کلیرسه‌ده،
اصطلاح جغرافیده مسمای هیچ بر طرفندن ساحله
قدر ممتد اولمدیغی کبی ۵° عرض شمالی خط موهو-
مندن دخی یوقاری‌یه چیقمیوب، اوته طرفی آفریقای
وسطی اسمیله معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سودانك حدودینی
تماميله تعیین ایتمك ممکن اولمیوب، هر حالده شمالاً صحرای
کبیرله ممالك بربره‌دن یعنی فاس، جزایر تونس، طرابلس
وبرقه خطه‌لرندن ومصردن آیرلمش اولدیغی کبی،
جنوباً دخی خط استوانك بری طرفنه قدر ممتد
اولان آفریقای وسطی ایله یعنی قونغو مستقل
حکومتیله وسائر اراضیٔ مجهوله ایله وبوقاری‌کینه
ایله محدوددر. بو ایکی حدود آره‌سنده شرقدن
غربه ممتد اوله‌رق، طار واوزون بر شکل آلدیغی
حالده، شرق وغرب جهتلرندن حدودی دخی معین
اولمیوب، بعضلری نوبه‌یی وسنغال مهجر فرانسویسنی‌ده
سودانده عد ایله، بو مملکت واسعه‌یی بحر احمر
ساحلندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه قدر تمدید
ایتمك ایستمشلرسه‌ده، الك طوغریسی شرقاً نیلك
مجراسنه قدر واصل اولوب، نوبه وحبشله محدود
اولدیغی کبی، غرباً دخی فرانسه وپورتکیز وانکلتره-
نك اللرنده بولنان سنغامبیا سواحلیله محدود عد
اولنمق اقتضا ایدر. بو واسع یرلر بالطبع (سودان
شرقی)، (سودان وسطی) و (سودان غربی)
اسملریله اوچه منقسم اولدیغی کبی، بعضلری جنوبه
طوغری زامبز ایرماغی حوضه‌سنه یعنی آفریقای
جنوبی‌یه طوغری تمدید ایده‌رك، قونغویی دخی
ادخال ایتمکله، بوقسمنه سودان جنوبی نامنی ویرمك
ایستمشلردر. اصل سودان ۱۷° ایله ۵° عرض
شمالی و ۱۵° طول غربی ایله ۳۰° طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولور. نیلك حوضه‌سی داخلنده
بولنان وبو ایرماغه دوکیلن انهارك منابع ومجرالرینی
حاوی اولان قسم شرقیسنه (سودان شرقی)،
چاد کولك حوضه‌سنی تشکیل ایدن وبو بیوك کوله‌دو-
کیلن انهاری حاوی اولان قسم وسطیسنه (سودان
وسطی)، نیجر ایرماغنك حوضه‌سنی حاوی اولان قسم
غربیسنه‌ده (سودان غربی) نامی ویریلیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — سودانی
صحرای کبیردن آیران‌شی اراضی واحوال طبیعیه‌سی
اولوب، بعض محللرده صحرای کبیر یعنی چول جنوبه
طوغری دها زیاده ممتد اولور، و بعض یرلرده
سودانك منبت اراضیسی شماله طوغری دها زیاده
اوزانیر. سودان صحرای کبیرك جنوبنده بولنان
منبت وصولی یرلردر. نیل ایله قونغو ایرماقلرینك
وچاد ایله ویقتوریه نیانزه کوللرینك حوضه‌لرینی
آیران جبال قمرك وآفریقانك اك یوکسك نقطه‌سی
اولان (کیلی مانجارو) نك ۵۰۰۰ و ۶۰۰۰ متره
ارتفاعلری وار ایسه‌ده، بو طاغلر سودانك خارجنده
اولوب، سودانك ایچنده اوزانان اتکاری خیلی
انحطاط کسب ایتدیکندن، وسودان غربینك سوقوطو
وحوضه خطه‌لرنده‌کی طاغلرك ده ارتفاعی آز اولدیغندن،
سودان عمومیت اوزره آلچق ودوز بر یر اولوب،
چاد کولنك حذای بحردن آنجق ۲۶۰ متره ار-
تفاعی واردر. ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان
یرلری پك آزدر. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب،
خط استوایه قریبق جهتیله، یاغمور موسملرنده پك
چوق صو دوکلدیکندن، انهارینك جمله‌سی فیضانه
اوغرار اولوب، سودانك اراضیسنی سقی واحیا ایدرلر.
یوقاریده دینلدیکی کبی، اوچه تقسیمی موجب اولان
اوچ بیوك حوضه‌یه منقسم اولوب، برنجیسنك یعنی
سودان شرقینك میاه جاریه‌سی نیله یعنی بحر سفیده،
ایکنجیسنك یعنی سودان وسطینك‌کیلر چاد کولنه،
اوچنجیسنك یعنی سودان غربینك‌کیلر دخی نیجره
یعنی بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. نیلك حبشدن
کلن و (بحر ازرق) دینلان شرق قولی سودانك
حدودنده اولوب، (بحر ابیض) دینلان غربی قولی
ایله بوکا منصب اولان بر چوق انهار سودان شرقی‌نی
شق وارواء ایدرلر. بونلرك اك اهمیتلیسی (بحر
ازرق) در. که اصل نیلك باشی عد اولنوب،
(آلبرت) کولندن چیقار. بونك غرب جهتندن (بحر
الغزال) اسمیله دیکر بر بیوك نهر کلوب، بحر زرافه
ایله برلشمزدن اول صولدن دارفوردن کلن (بحر
العرب) ی و صاغدن نیام نیام بلادندن کلن اون
ون بش نهرك صولرینی آلیر. ذکر اولنان انهارك
منابعی قربنده بحر ازرق، بحر ابیض وسائر اسماء

عربیه ایله مسمی دیکر بر چوق انهار نبعان ایدوب،
غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، دارفوردن ومذکور
بحر العرب منابعی قربندن کلن (بحر السلامه) ایله
دخی برلشدکدن صکره (شاری) ایرماغنی تشکیل
ایدرلر، که بوده بر طاقم قوللره آیریله‌رق، ساحل
جنوبیسندن چاد کولنه دوکیلور. مذکور کوله شمال
شرقی جهتندن و (ودای) ایله (غانم) آره‌سندن
(بحر الغزال) اسمیله دیکر بر نهر کلدیکی کبی، ساحل
غربیسندن‌ده (...ی) اسمیله بر نهر وبر قاچ کوچك
چای دوکیلور. سودان غربینك ایسه انهاری بوقدر
چوق دکل ایسه‌ده، آفریقای غربینك نیلی حکمنده
اولان نیجر نهر عظیمی، که عربلر عندنده نیل غربی
اسمیله معروفدر، سودانك بو قسمنك هر طرفنه
طولاشیر. بو نهر آفریقانك سواحل غربیه‌سی
قربنده ممتد اولان جبالدن وسنه‌غال منابعنك قربنده
نبعان ایله، ابتدا شرق شمالی‌یه، بعده شرقه ونهایت
جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، چاد کولی حوضه-
سنك جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن کلن (بنوئه)
نهریله برلشدکدن صکره، جنوبه طوغری دونوب،
یوقاری کینه‌یه کیرر، و اوراده بر بیوك دلتا تشکیل
ایده‌رك کینه کورفزینه دوکیلور. سودان غربینك
سودان فرانسوی دینلان منتهای غربنده سنغال
ایرماغنك منابعیله مجراسنك قسم اعلاسی بولندیغی
کبی، اوچ جهتدن نیجر ایرماغیله احاطه اولنان قسم
وسطیسنك جهت جنوبیه‌سنده دخی بر چوق انهار
بولنوب، بر طاقمی شماله طوغری جریانله نیجر ایر-
ماغنه دوکیلور؛ وبر طاقمی جنوبه طوغری جریان
ویوقاری کینه‌ده‌کی شق ایله طوغریدن طوغری‌یه بحر
محیطه منصب اولور. آنجق بو جهت هنوز تمامیله
کشف ومعلوم اولمدیغندن، بونلردن چوغنك
مجرالری مجهولدر. نیجره دوکیلنلرینك مشلیجه‌لری
یانوله وتوغوبه، بحر محیطه دوکیلنلرینك دخی اك
بیوکاری لاهو آ. ایسی و قوموئه ایله (وولته)
ایرماغنی تشکیل ایدن قزیل، قره وآق وولته‌در.
نیجره شمالدن یعنی صحرای کبیردن دخی وادی
طنختمت و وادی ساکرت کبی بر طاقم وادیلر منتهی
اولوب، بونلر نادراً یاغمور سیللرینی ایرماغه ایصال
ایدرلر.

اقليم وهواسى، محصولات ونباتات وحيواناتى . — سودانك خط استوايه اولان قريبى مناسبتيله هواسى پك صيجاق اولوب، ميزان الحراره يادين اكثريا كولكه‌ده ٤١ درجه كوسترر؛ مع هذا مرتفعجه اولان محلرينك قيشلرىده خيلى صووقدر. ياغمور موسمى حزيرانده باشلايوب، تشرين اوله قدر ممتد اولور . بو موسمده ياغان ياغمورلرك كثرتندن نهرلر طاشوب اطرافى باصار، وبو طغياندن بر چوق طورغون صولر حاصل اولمغله، صيتمه اكسيك اولماز. طوپراغى على الخصوص انهار واديلرنده وچاد كولنك اطرافنده پك منبت و محصولدار، واشجار ونباتاتى پك چوق اولوب، صحراى كبيرك چيلاق ويانمش قوملق وطاشلق چوللرندن چكوبده سودانه كيرن آدم كنديسنى بردن بره بسبتون بشقه برعالمه دوشمش ظن ايدر . باشليجه محصولاتى دارى، مصر، پرنج، باموق، چيويد، توتون، قهوه، بر ايكى نوع پتاتس، خرما وسائر ميوه‌لردر . اشجارينك انواعى و (باؤباب) تعبير اولنان جسيم آغاجلرى دخى چوقدر . مزروع اولميان يرلرينك چوغى اوزون اوتلر، قاميشلر وچاليلرله محاط اولوب، بعض يرلرى دخى قوملق وغير منبتدر. حيوانات اهليه‌سى آت، دوه، صيغير، قيون، كچى وسائره‌دن عبارت اولوب، هپ جمله‌سنك جثه‌لرى بيوك وجنسلرى اييدر. حيوانات وحشيه‌سى فيل، زرافه، آرسلان، قپلان، صيرتلان، پارس، كركدان، غزالك انواعى، قورد، تيلكى، صو آيغيرى، تمساخ وسائره‌دن عبارت اولوب، بو آ ديلان جسيم ييلان وسائر ييلان و حشرات سميه‌نك انواعى دخى بولنور . شمپانزه ديلان نسناسه دخى تصادف اولنور نهرلرده آلتون توزى بولنوب، يرليلر طرفندن طوپلانير . طوزك فقدانى اولوب، سواحلدن نقل اولنمغله، عندلرنده پك قيمتداردر، وبعض يرلرده نقد مقامنده استعمال اولنور .

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى. — سودانك اصل يرلى اهاليسى زنجى عرقنه منسوب اولوب، بر چوق اقوامه منقسم وهر برى كنديسنه مخصوص بر لسانله متكلمدرلر. بو اقوامك بربرلرندن رنك وسيماجه واخلاق وعاداتجه آز چوق فرقلرى وار ايسه‌ده، بونلرنده‌كى قرابتك و لسانلرى آره‌سنده‌كى مشابهتك درجاتى هنوز تحقيق ايده‌مه‌مشدر. آنجق يرلى زنجيلردن بشقه سودانده ايكى قوم دخى منتشر بولنوب، بونلرك برى (فوله) ياخود (فلاح) دينلن محارب بر قومدر، كه رنكلرى زياده‌جه اسمر ايسه‌ده، سيماجه تماميله عرق قافقاسى‌يه منسوب اولوب، متناسب الاعضا ولوندانه طور وحركته مالك آدملردر . بونلر سودانك هر طرفنه منتشر اولوب، قوم حاكم كبى كچيرلر، وبر طاقم دولتلر تأسيس ايدوب، بو صوك وقتلرده سودانك شرق وغرب جهتلرنده نشر اسلام ايتمش وكيتدكجه ايتمكده درلر. مذكور ايكى قومك ديكرى عربلردر، كه بربرلرله مخلوط اولدقلرى حالده، سودانك هر طرفنده وعلى الخصوص قسم شماليسنده حيوانات وتجارتله مشغول اولورلر بونلرك اختلاطيله ودين اسلامك قوت ونفوذيله لسان عربى همان بتون سودانك لسان ادبى و سياسيسى اولوب، اكثر حكمدارلرك سرايلرنده و حكومت دائره‌لرنده عربى تكلم اولنور. سودانك شرق وشمال قسمى اهاليسى ذاتاً اسكيدن برى مسلم اولوب، قسم جنوبى وغربيسنده دخى مذكور فلاحلرك جهديله دين اسلام تعمم ايده‌رك، احجار و اشجاره وحشرات وجامداته عبادت ايدنلر قالمديغى كبى، دين اسلام خط استوايه تجاوزله، آفريقاى جنوبى‌يه طوغرى دخى كوندن كونه ترقى وتوسع ايتمكده‌در

معارف ومدنيتى، صنايع وتجارتى . — سودان مدنيتدن هنوز پك اوزاق اولوب، معارف دخى پك كرى، ولسان عربى اوقوروب يازمه و تلاوت قرآن كريمه مقتدر ولانلرى دخى نادر ايسه‌ده، بسبتون وحشى حالنده دخى اولميوب دين اسلامله برابر عربلردن خيلى معلومات آلمشلردر هوانك حرارتى اقتضاسنجه عوام اهالينك چوغى يالكز بر پشتمال صاروب، يارى چيلاق زرلرسه ده، شهر وقصبه‌لر اهاليسى واهليلرى كاملرله على الخصوص عربلر وفلاحلر مكمل صورتده كينيرلر . هر نه قدر اخلاق وعادات قديمه‌لرندن بعض عادتلر حفظ ايتمش ايسه‌ده، هنوز مشرك اولان آفريقاى وسطى و جنوبى زنجيلرينك كولنج عادتلرندن اسلاميت

بەسندە کندیلرینی قورتارمشلردر. عمومیت اوزره مونس و مهماننواز آدملردر . زنجیلر عرقلرینه مخصوص اولان شنلك طبیعتندن حصه‌دار اولوب ، اویونه ورقصه میللری زیاده‌در. دمیرجیلك وقیوجیلق اسکیدن بری کندیلرنده مستعمل اولوب ، کرك آلات وادوات بیتیه وزرعیه‌لرینی و کرك قادینلرینك زینتلرینی کندیلری اعمال ایدرلر. طوپراقدن چناق چوملك ودستی وکوب کبی شیلر اعمالی خصوصنده دخی مهارتلری واردر. دریلری دخی دباغت ایدوب، بوندن آیاق قابی و مواد سراجیه و سائره اعمال ایدرلر. مسکنلری عمومیت اوزره قامشدن اوستلری صمانله اورتیلی دائروی قلبه‌لردن عبارت اولوب ، کرپیجدن خانه‌لری نادردر . بینلرنده خیلی تجارت اجرا ایدوب، خارجه چیقان محصولات ومواد سائره الدن اله سواحله و نیل و نیجر منصبلرینه واصل اولدیغی کبی، آفریقانك سواحل شمالیه‌سندن وعلی‌الخصوص طرابلس غربدن آمد شد ایدن کاروانلر دخی سودانك مواد تجاریه‌سنی آق دکیز ساحلنه ایصال ایدرلر. آنجق سودانك هر طرفدن سواحله بعیدیتی وعلی الخصوص شمال جهتندن چولسی او قدر مشکل ومخاطره‌لی اولان صحرای کبیرله آیرلمش اولمسیله طرق مواردەنك فقدانی سودانك تجارتنه وهر نوع عمرانه استعدادی اولان او قدر واسع ممالکك ترقیسنه مانع اولمقده‌در . آفریقانك بتون انهاری اولدیغی کبی سودانه مخرج اوله بیله‌جك نیل، نیجر، قونغو وسنغال ایرماقلری دخی، بر چوق سرعتلی اینیشلری وشلاله‌لری اولدیغندن، سیر سفائنه و تسهیل تجارته صالح اولمیوب ، سودان ایچون دمیر یول خطلرندن بشقه تجارت طریقی اوله‌ماز . فرانسه دولتی جزایردن وسنغالدن سودانك ایچنه ایکی دمیر یول خطی تمدید ایتمك تصورنده ایسه‌ده، هنوز مشکلات ومواقع طبیعیه‌یه غلبه ایده‌مه‌مشدر.

تقسیمات طبیعیه و سیاسیه‌سی . — سودانك تقسیمات سیاسیه‌سی پك‌ده معلوم اولمیوب ، ذاتاً پك صیق تغیر ایتمکده‌در . سودان شرقینك همان بتونی بوندن مقدم خدیویت مصریه‌نك تحت اداره‌سنده ایدی . سودان وسطیده اك معروف بر نوح (یاخود بورنو) حکمدارلغیدر . سودان غربیده بر قاچ سنه اول الحاج عمر اسمنده بر ذات طرفندن بیوجك بر حکومت اسلامیه تشکیل اولنه‌رق، کینه‌نك ایچ طرفلرینه وخط استوایه طوغری توسیع حکومت ونشر اسلام ایتمکده ایکن ، اخیراً بونك قوتندن اورکن فرانسه دولتنك سنغالدن اعمال ایلدیکی نفوذله، ترقیاتنه بر سد چکلمشدر . ذاتاً سودانده تشکل ایدن دولتلرك اکثریا بقاسی مؤسسلرینك حیاتیله مقید اولوب ، نادراً خلفلری محافظهٔ قوته مقتدر اوله بیلیرلر . سودان غربینك منتهای غربیسی بنه بر طاقم قبیله رئیسلرینك تحت اداره‌سنده اولدیغی حالده، فرانسه‌نك سنغال حکومتنی ویا حمایه‌سنی طانیدقلرندن ، سودان فرانسوی نامیله یاد اولنور . تقسیمات طبیعیه ویا جغرافیه‌سی ایسه بروجه زیردر :

- سودان شرقی
  - سنهار
  - کردفان
  - دارفور
  - شلوك
  - دینکه
  - دارفرتیت
  - داربنده
- سودان وسطی
  - داررونغه
  - ودای
  - بورقو
  - غنم
  - برنوح
  - باغیرمی
  - آدماره
  - سوقوتو
  - حوصه
- سودان غربی
  - غاندو
  - غورمه
  - موسی
  - ماسینه
  - سغو
  - بامباره
  - ماندنکه
  - ساموری
  - فوتاجالون
  - وسائره

شهر وقصبه‌لری . — سودانك شهر اطلاقنه شایان بر بری وار ایسه ، اوده منتهای شرق شمالیسنده نوبه حدودنده ونیل ابیض ایله نیل ازرقك ملتقاسنده واقع خرطوم شهریدر، که حکومت مصریه طرفندن اعمار اولنمشدر . ایکنجی درجه‌ده دخی سودان غربیده نیجر مجراسی اوزرنده واقع (سکوسیقورو) ایله (تمبکتو) شهرلریدر . بو اوچ شهر تجارتکاه اولمغله برابر خانه و سوقاقلری حاویدرلر .

سودانك سائر طرفلرنده ايسه پك جمعيتلى وتجارتكاه معموره‌لر وار ايسه‌ده، يوقاريده ذكرى كچن قبيله‌لردن مركب اولوب، بونلرك الك بيوكلرى‌ده برنوحك مركزى اولان چاد كولنك ساحل غربيسنده واقع كوكه (ياخود قوقه)، حوصه‌ده‌كى (سوقوتو)، سوقوتوده‌كى (يعقوبه) ونيجر مجراسنده‌كى برچوق قصبه‌لردر.

احوال تاريخيه‌سى. — سودان ازمنهٔ قديمه‌ده بتون بتون مجهول اولوب، حتى اسكى يونان وروما جغرافيون وطبيعيونى (ليبيا) تعبير ايتدكلرى صحراى كبيرك اوته‌سى، خط استوانك قربيتندن طولانى ناقابل اسكاندر ظن ايدرلردى. دور اسلامده عرب مجاهدينى آفريقاى شمالى‌يى كاملاً الده ايتدكدن صكره، اورالردن جنوبه طوغرى ايلريليه‌رك، صحراى كبيرى شق ايله، سودانه صوقلمش؛ وزنجيلرله مناسبات تجاريه‌يه كيريشمشلردى. هرنه قدر غزاة مسلمينك هيچ برى سودانه قدر توسيع فتوحات ايتمه‌مشيديسه‌ده، تجار وسياحين سودانك هرطرفنه كيروب، دين اسلامى دخى تا او وقتلردن ادخال ايتمشلردى. ابن بطوطه سودانك اكثر طرفلرينى كزوب كورمكله، سياحتنامه‌سنده تعريف وبيان ايلديكى كبى، شريف ادريسى وسائر جغرافيون عرب دخى سوداندن مفصلاً بحث ايديورلر. آوروپاليلرك سودانه سياحت ايدوب، بو ممالك واسعه‌نك احوالنه كسب اطلاع ايتمكه باشلامه‌لرى پك يقين اولوب، فتوحات مصريه دخى آوروپا سياحلرينه امنيتلى يوللر آچمغله، كرك اورادن وكرك طرابلس كاروان طريقيله ويا نيجر وسنغال مجرالرينى تعقيب ايدرك، برطاقم غيرتلى سياحلر سودانك هرطرفنى كزوب، اخذ معلومات ايتمشلرسه‌ده، بو ممالك واسعه‌نك اكثر طرفلرينك تفصيلات وتفرعاتى ليوم تماميله معلوم دكلدر.

سودائى (بابا —) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خراسانده واقع ابيورد شهرندن ايدى. ابتدا خاورى مخلصيله متخلص ايكن، بعده جذبه‌يه دوچار اولوب، باش آچيق وياليك آياق كزمكله، (بابا سودائى) مخلصيله شهرت بولمشدر. منقبهٔ حضرت مرتضوى حقنده قصيده‌لرى وسائر انواع اشعارى واردر. شاه رخ زماننده ياشايوب، ۸۵۳ تاريخنده، سكسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايتمشدر. ابيورد قراسندن (سكان) قريه‌سنده مدفوندر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

عنبرت خال ورخت ورد وخطت ريحانست
دهنت غنچه و دندان در ولب مرجانست
كوهرت نطق وزبان طوطى وفندق انكشت
زنخت سيب وبرت سيم ودلت سندانست

سودت (Sudetes) آوستريا ايله آلمانيا آره‌سنده برسلسلهٔ جبال اولوب، قارپات سلسلهٔ جبالك منتهاى غربنده ۱۶° طول شرقيده بدأ ايله، غرب شمالى‌يه طوغرى ممتد اوله‌رق، آوستريانك موراويا وچهستان خطه‌لريى پروسيه‌نك سيلزيا خطه‌سندن آيرير؛ وشرق شماليدن غرب جنوبى‌يه ممتد اوله‌رق چهستانى صاقسه قراللغندن آيران (ارز كبيركه) سلسله‌سيله كسب التصاق ايدر. سودت سلسله‌سى نفس سودت ايله بونك غرب شماليسنده واقع (ريزن كبيركه) طاغلرندن مركب اولوب، بعضلرى مذكور (ارز كبيركه) طاغلرينى دخى سودت سلسله‌سندن عد ايتمشلردر. الك مرتفعى اولان (ريزنقوپ) طاغنك ۱۶۳۰ متره ارتفاعى واردر. ايكى جهتنده وعلى الخصوص شمالى اتكارنده معدنلرى چوقدر.

سوده (بنت زمعة القرشية العامرية) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، حضرت خديجه (رضها) نك وفاتندن صكره وبر روايتده حضرت عايشه (رضها) دن اول ديكر بر روايتده ده مشار اليهادن صكره مكه‌ده، جانب حضرت رسالتپناهيدن تزوج بيورلمشيدى. طول اولوب، ايلك زوجى عم زاده‌سى صحابه‌دن سكران بن عمرو ايدى. فخر كائنات (صلعم) افندمزدن اولادى اولميوب، حضرت عمر (رضه) نك زمان خلافتنده ارتحال ايتمشدر.

— بو اسمله صحابياتدن ديكر اوچ خاتون دخى واردر: (سوده بنت ابى خبيش) كه هجرتدن صكره اسلامه كلوب، بدريده صحابه‌دن ايدى. — ابو الطفيلك زوجه‌سى سوده — (سودة القرشيه) كه درت بش چوجق والده‌سى اولديغى حالده، روحنك

وفاتنده جانب حضرت نبویدن طلب بیورلدیغی حالده، اولادندن راحتسز اوله‌جقلری اعتذاریله عفونی استرحام ایلمشدی.

سودی { ادبای عثمانیه‌دن اولوب، من اصل بوسنه‌لیدر. ابراهیم پاشانك قوناغنده غلمان خاصه‌یه معلملك ایدردی. مثنویٔ شریفه، گلستانه، بوستانه و دیوان حافظه یازدیغی مفصل شرحلرله مشهور اولوب، بو شرحلری پك مدققانه و تنقیداتلی یازمشدر. ابن حاجبك شافیه وکافیه‌سنی دخی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. شرحلرینك چوغی مطبوعدر. ۱۰۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سور { (یاخود سوریوس) [«سپتیم سور» و «آلکساندر» ماده‌لرینه مراجعت.]

سور { یاخود فلاویوس و لریوس سووروس (Sévère, Flavius Valerius Se-verus) ایلیریالی اولوب، روما ایمپراطورلرندن دیوقلتیان طرفندن فراغتی اثناسنده قیصرلق منصبنه نصب اولنمش؛ و ۳۰٦ تاریخ میلادیسنده غالریوس طرفندن آغستوسلغه ترفیع اولنه‌رق، ایتالیا وافریقیه ...وق کندیسنه احاله ایدلمش ایدی. ماقسنسه قارشی محاربه ایدوب، راونه‌ده ۳۰۷ ده کندیسنی اسیر ایتدیرمش؛ وطمارلرینی آچوب، اتلاف نفس ایتمشدر.

سور { ویبیوس سووروس (Sévère, Vibius Severus) روما غرب ایمپراطورلرندن اولوب، ٤٦١ تاریخ میلادیسنده ریسیمرك انضمام رأیله ایلیریا اردوسی طرفندن انتخاب اولنمش؛ و درت سنه رومادە راحت و سفاهتله یاشایوب، زماننده اقوام وحشیه ایتالیانك هر طرفنی غارت ایلمشیدی. ٤٦٥ ده وفات ایدوب، کندیسندن صکره حکومتی ضبط ایدن مذکور ریسیمر طرفندن تسمیم ایدلدیکی مظنوندر.

سور { (Sever) پورتکیزده بر نهردر، که (آلتیو) ایالتنده (سراده‌سائومامدو) طاغندن نبعانله، شمال غربی‌یه بعده شرقه، شمال شرقی‌یه ونهایت ینه غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بر خیلی مسافه‌ده پورتکیزله اسپانیا حدودنی آیردقدن صکره، صولدن (تاج) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ٦٠ کیلومتره طولنده اولوب، بعض محللری پك غریب المنظره‌در.

سورا { (Sura) عراقده حله قربنده ارض بابلدن معدود برقصبه اولوب، سریانیلرك مرکزی بولندیغی و شرابنك نفاستیله مشهوراولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. سورانی لقبیله مشهور بعض علماء اسلامك دخی مسقط رأسی بولنمشدر. اسرائیلیلرك بو قصبه‌ده مشهور بر مدرسه‌لری وار ایدی. الیوم خراب اولسه گرکدر.

سوراء { بغداد قربنده بر محل ویابغدادده بر محله ایدی. بغداد شهرینك اسملرندن اولدیغی ده مرویدر.

سورابایه { (Sourabaya) جاوه جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی، یناشمه‌سی کوچ اسکله‌سی، طوپخانه‌سی وسفائن اعمالنه مخصوص واسع دستگاهلری واردر.

سورات { (Surat) هندستانك بمبای اداره‌سنده و گجرات خطه‌سنده (تپتی) نهرینك صول کنارنده و نهر مذکورك منصبندن ۳۱ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق بمبایك ۱۷۰ کیلومتره شمالنده برشهر واسکله اولوب، ۱۰۸۰ اهالیسی، کوچك لیمانی، قلعه‌سی، یوکسك ویوقاری قاتلری چیقنتیلی خانه‌لری، طار و طولاشیقلی سوقاقلری، برهمنیلر طرفندن اداره اولنور حیوانات خسته‌خانه‌سی وایشلك تجارتی واردر. اهالیسنك برقسمی زردشتیدر. پك اسکی برشهر اولوب، هندستانك بحر عمانده اك بیوك اسکله‌سی بولنمش ایسه‌ده، بمبایك تأسیسندن صکره اهمیتدن دوشمشدر. حجه گیدن هندلیلر اکثریا اورادن سفاینه رکوب ایتدکلرندن، سورات شهرینه «باب مکه» نامنی ویریورلر. وقتیله ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولوب، دهلی حکمدارلرینك تحت تصرفنده ایکن، انکلیزلر برتجارتخانه کشادینه اذن آلوب، مرور زمانله شهری ضبط ایتمشلردر.

سوراته { یاخود نواده‌ده — (Nevada de Sorata) آمریقای جنوبینك پرو جمهوریتنده وآند سلسلهٔ جبالنده یوکسك برطاغ

اولوب، ۳۰′ ۱۵° عرض جنوبیده ولاپازك ۷۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ۷۶۹۶ متره ارتفاعی اولوب، سرمدی قارلرله مستوردر.

سوراقارته { (Sourakarta) جاوه جزیره‌سنده (-امارت)ك جنوب شرقیسنده و باتاویه‌نك ۵۰۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده برشهر اولوب، تقریباً ۱۰۰۰۰۰ اهالیسی وفلمنکلیلر طرفندن اجرا اولنور بك ایشلك تجارتی واردر. برطاقم بیوك قریه‌لرهئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، ملغا(متارم) حکومتنك مرکزی ایدی.

سورانیه { بحررومده یعنی آق دکزده محیط دائره‌سی ۳۰۰ میل اولان بیوك بر جزیره اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، بواسمله هانکی جزیره‌یی مرام ایلدیکی آکلاشیله‌مدی.

سوراؤ { (Sorau) آلمانیانك براندبورغ حکومتنده وفرانقفورتك ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۳۲۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی وبز وچوخه فابریقه‌لری واردر.

— پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده وریبنیکك ۱۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر.

سوربونه { (Sorbonne) پارسده مشهور برعقاید مکتبی اولوب، ۱۴ نجی قرن میلادیدن ۱۷ قرن میلادی‌یه قدر بو مکتب مجلسنك امور مذهبیه‌یه متعلق ویردیکی قرارلرك بیوك اهمیتی وار ایدی.

سورستان { بعض جغ. افیون طرفندن سریانیلرك وطان اصلیه‌سی اولان سوریه یعنی شام خطه‌سنه ویریلان اسمدر.

سورسنه { (Suresne) فرانسه‌نك (سینه) ایالتنده وسینه ایرماغك ساحل یسارنده اوله‌رق پارسك ۱۰ کیلومتره غربنده بیوك بر قریه اولوب، ۵۰۹۲ اهالیسی، اوزومی وقتیله مشهور بولنمش باغلری وکوزل کوشکلری واردر.

سورغه { (Sorgues) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده همنامی اولان چای ایله (اووزه) چاینك ملتقاسنده و(آوینیون)ك ۹ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۴۷۷۵ اهالیسی، سوری وجوارنده اسکی بر مناستری واردر.

سورلینغ { (Sorlingues) وانکلیزجه سیلی (Scilly) مانشه دکیزنده انکلتره‌نك (قورنوآی) ایالتی ساحلنك قارشیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، یالکز ۶سی مسکون اولمق اوزره ۱۴۵ آطه‌جقدن مرکبدر. ۱۸۰۰ اهالی ایله مسکون اولوب، مرکزلری جمله‌نك بیوکی اولان (سنته ماریه) آطه‌سنده واقع (نیوتون) قریه‌سیدر. اهالیسی بالیقچیلقله تعیش ایدرلر. ازمنهٔ قدیمه‌ده بوآطه‌لرده فنیکه‌لیلر و یونانیلر طرفندن قلای اخراج اولنمغله، یونانیلر طرفندن قلایه دلالت ایدن (قاسیتریده) اسمیله تسمیه اولنمشلردی.

سورمنه { طرابزون ولایت و سنجاغنده و طرابزونك ۳۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۴۰۰۰ قدر اهالیسی، سیرك خانه‌لری، ۶۰ قدردکاندن مرکب چارشیسی، هفته‌ده بر قوریلور بازاری، طبیعی لیمانی وکوچك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. — سورمنه قضاسی غرباً نفس طرابزون قضاسیله وکموشخانه سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً اوف قضاسیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاط اولوب، ۶۹ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ۴۱۶۲۹ اهالیسی واردر، که بونلرك یالکز ۳۳۰۵ ی روم و ۱۷۸ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم ولازدر. ساحلده بولنانلری بالیقچیلقله مشغول اولوب، یونس بالیغندن خیلی طون یاغی دخی چیقاریرلر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی فصولیه وفندق حاصل اولور. قضانك جنوب جهتنده‌کی طاغلر مرعالر واورمانلرله مستور اولوب، خیلی اغنام وسائر حیوانات بسلنیر، وکلیتلی یاغ چیقوب، استانبوله کوندریلور. اورمانلرنده کراسته‌لك آغاجلر اولیوب، یالکز محروقات وکمور ایچون کسیلیر. اکثر قریه‌لری بك سیرك خانه‌لردن مرکب اولوب، کنیش مسافه‌لر ضبط ایدیور. بیرکی قریه‌سنده مالطه طاشنه مشابه یوشاق وبیاض بر طاش چیقار. قضاده دمیرجیلك، تفنکجیلك، بیچاقچیلق کبی صنعتلر اجرا اولنوب، شال

تعبير ايتدكلرى بر نوع عصا ايله آغ ايچون كليتلى كندير ايپليكى دخى اعمال اولنور .

سورمه‌لى على پاشا [«على پاشا (سورمه‌لى)» ماده‌سنه مراجعت اولنه .]

سورمين غرجستانده و صوروددن ايكى مرحله‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر .

سورن (Severn) انكلتره‌نك اك بيوك نهرلرندن اولوب، (وايس) خطه‌سنك (مونغومرى) ايالتنده (پلينليمون) طاغندن نبعانله شرقه، بعده شرق شمالى‌يه، صكره ينه شرقه، شرق جنوبى‌يه وجنوب شرقى‌يه طوغرى جريانله (وورجستر) شهرنده صولدن (تيرى) ودها آشاغيده صاغدن (تمه) نهرينى آلير، و(توكسبورى) شهرنده صولدن (آوون) نهرينى دخى اخذ الله، جنوب غربى‌يه طوغرى دونه‌رك، غلوچستر شهرينى‌ده كچدكدن صكره، واسع بر خليج تشكيل ايده‌رك، بريستول كورفزينه دوكيلور. ذكر اولنان اوچ تابعه‌دن بشقه دها بر چوق كوچك تابعلرى واردر . مجرسى اوزرنده بر چوق شهر وقصبه‌لر بولنيور. خليجنه‌ده صاغ وصولدن بر قاچ يگرمى دوكيلورسه‌ده، بونلر (سورن)ك تابعلرندن معدود دكلدر. مجراسى ۲۸٦ كيلومتره طولنده وحوضه‌سى ۱۱۵۳۰ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، عادى وقتده ثانيه‌ده يالكز ۱۵۰ و فيضاننده ۳۳۸ مكعب متره صو دوكر خليجنده مد وجزر آره‌سنده ۱۸ متره‌لك بر فرق واردر. بر چوق عمليات اجراسيله (وورجستر)ه قدر سيرسفائنه صالح برحاله قونمشدر. مجراسنده صوينك برقسمى سقى اراضيده و ماكنه‌لر چويرمكده مستعملدر .

سورن (Severn) آمريقاى شماليده دومينيون قطعه‌سنك (كيواتين) اراضيسنده بر نهر اولوب، كوللرى چوق بر يايله‌ده نبعانله، شمال شرقى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، همنامى اولان بيوك بركول وبعده ديكر برقاچ كولك ايچندن كچدكدن، وينه برطاقم كوللردن چيقمش برقاچ چايك صولرينى طوپلادقدن صكره، ۵٦° عرض شماليده همنامى اولان قلعه‌نك آلتى طرفنده (هودسون) كورفزينك جنوب غربى ساحلنه دوكيلور. منصبنده ايكى قوله آيريلوب، آره‌لرنده (پارتريجه) اسميله بر آطه تشكل ايديور. مجراسى يدى سكز يوز كيلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سى پك صوتوق و اكثر طرفلرى هنوز مجهولدر . ميلانلى جريانلرى وشلاله‌لرى چوق اولوب، ايچنده سير سفائن مشكلدر.
— ينه دومينيون قطعه‌سنك قناده خطهٔ كبيره‌سنده واقع (اونتاريو) ايالتنده دخى بواسمله بر نهر اولوب، (سيمتلا) كولندن خروجله، (هورون) كولنه منصب اولور .

سورنازن مصطفى پاشا [«مصطفى پاشا (سورنازن)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

سورنتو (Sorrento) ايتاليانك ناپولى ايالتنده وناپولينك ۲۵ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق ناپولى كورفزينك ساحل جنوبيسنده برقصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهاليسى، مصنع بركليساسى، آثار عتيقه‌سى وغريب بر مغاره‌سى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب قديماً آيروجه برجمهوريت صورتنده اداره اولنوردى. مشهور و مقبول چناق و دستى فابريقه‌لرى وار ايدى. شاعر (تاسو)نك وطنيدر . ۲۹ تاريخ ميلاديسنده (وزوو)ك ياتلامه‌سندن رخنه‌دار اولديغى كبى، بعده (اودوآقر) وصكره مصطفى پاشا طرفندن دخى نهب وغارت ايديله‌رك اسكى معمورتنى غائب ايتمشدر.

سورويل (Cl. de Sur-ville) قلوتيلده ده — فرانسز شاعره‌لرندن اولوب، ۱٤۰۵ تاريخنده (والون سور آردش)ده طوغمش؛ و۱٤۲۱ده سودكى (برانژر دەسورويل)ه واروب، يدى سنه صكره طول قالمقله، بقيهٔ عمرينى بوندن دنيايه كتيردكى بر اوغلنك تربيه‌سيله و اشعار و ادبياتله كچيره‌رك، ۹۰ ياشلرنده وفات ايتمشدر . اشعارى برچوق وقت مجهول قالوب، نهايت احفادندن ۱۷۹۸ده اعدام اولنان (ماركى ده سورويل) طرفندن جمع، و (واندربورغ) طرفندن نشر اولنمشدر .

سوره (Soura) روسيه‌ده بر نهردر، كه (سيمبريك) ايالتنده نبعانله، بو ايالتى و (پنزه) (نيژنى نووغورود) ايالتلرينى شق ايده‌رك، ۷۰۰ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، (واريل)ده (وولغه) ايرماغنه دوكيلور .

سوره (Sora) ایتالیانك (تره دەلاور) ایالتنده و ناپولینك ١٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (لیریس) نهرینك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ادبیاته مخصوص مکتبی و جسیم طاشلردن مؤسس قدیم دیوارلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، اهالیسی رومالیلره قارشی محاربه ایتمش، ومغلوب اولدقدن صکره بو قصبەده یرلشدیریلن رومالیلری قبل المیلاد ٣١٦ تاریخنده قتل عام ایتمشلر ایدی.

سوره (Sèvres) فرانسەنك (سینه ع او آره) ایالتنده و (ورسای)ك ٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اولەرق سینه ایرماغنك ساحل یسارنده و پارسدن ورسایه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٢٢٠ اهالیسی، مکاتب رشدیهٔ اناث ایچون دار المعلماتی، دیکر بر فنیز مکتبی، فدانلقلری، طاش اوجاقلری، چینی، آرابه، تنکه ایچنده محفوظ مأکولات و سائره فابریقەلری و چینیلره مخصوص مشهور بر موزەسی واردر.

سوره (Les Deux-Sèvres) — ایکی فرانسەنك ایالات غربیەسندن اولوب: ایچنده جریان ایدن (سوره نانتز) و (سوره نیورتز) نهرلری مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شرقاً ویانه، شرق جنوبی جهتندن شارنته، غرب جنوبی جهتندن آشاغی شارنته. غرباً وانده، شمالاً دخی منه مع لو آره ایالتلریله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٦٠٠٥ مربع کیلومتره و هالیسی ٣٥٣٧٦٦ کشیدر. اراضیسی عارضەلی ایسەده، هیچ برطاغی اولمیوب، اك یوکسك تپەسی ٢٧٢ متره ارتفاعندەدر قسم اعظمی (لو آره) ایرماغنك حوضەسنده بولنوب، شمال شرق قسمنده آقان (توئت) نهریله غرب جهتنده و قسماً حدودنده جریان ایدر (سوره نانتز) چایی شماله طوغری جریانله، ایالتك خارجنده مذکور ایرماغه دوکیلور. قسم جنوبیسنك اکثری (سوره نیورتز) نهرینك حوضەسنی تشکیل ایدوب، بو نهر غربه طوغری جریانله، مرکز ایالت اولان (نیورت) شهرندن بالمرور، وانده ایالتنی دەشق ایتدکدن صکره، طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه منصب اولور. منتهای جنوبی قسمی دخی شارنته ایرماغی حوضەسنده بولنوب، بو قسمنك میاه جاریەسی مذکور ایرماغه دوکلمك اوزره، جنوبه طوغری آقار. ذکر اولنان اوچ شهردن هر برینك ایالت داخلنده برقاچ تابعی واردر. هواسی معتدل اولوب، تپەلرده و شمال قسمنده بر آز دها صوغوق، اووەلرده دها صیجاق و عمومیت اوزره بر آز رطوبتلیدر. اراضیسی اولدقجه منبت و همان هر طرفی مزروع اولوب، بغدای، چاودار، آرپه، یولاف، مصر، داری، پتاتس، پنجار، شلغم، کتن، کنویر، الما، اریك، کستانه، جویز، اوزوم و سائر محصولاتی واردر. برنجی درجەدەکی محصولاتی ذخایر ایله حیوانات بسلمکه مخصوص نباتات مختلفەسیدر. شرابلری مقبول اولوب، خیلی مقدار قویاق دخی چیقار. اورمانلری آز اولوب، عموم اراضیسنك آنجق برسبعی اورمانله مستوردر. بر بیوك کور معدنیله برایکی دمیر معدنی اولوب، سیملی قورشون معدنلری و مرمرلری دخی وار ایسەده، الیوم اخراج اولنمامقدەدر. برقاچ یرنده معدن صولری دخی واردر. مرعالری چوق دکل ایسەده، یتیشدیردکلری اوت و سائر نباتاتدن ایالت داخلنده ٤٠٢٠٠ آت، ٢٤٦٠٠٠ صیغیر، ١٨٧٠٠٠ قیون، ١١٣٠٠٠ طوموز و ٤٩٠٠٠ کچی بسلنیور. آتلری و استرلری کوزلدر. صنایعی پك اوقدر ایلری دکلسەده، یاموق ویوکدن انواع منسوجات ایله معمولات دباغیه و کتن تخمی و قولزه یاغیله طوتقال و سائره‌یه مخصوص برخیلی فابریقەسی واردر. تجارتی‌ده حدمتوسطەدر. ایکی دمیر یول خطی یالتی شق ایدوب، بعض شعبەلری‌ده واردر. ایالت ٤ قضادن مرکب اولوب، ٣١ ناحیه و ٣٥٥ دائرهٔ بلدیەیی حاویدر.

سوره نانتز (Sèvre Nantaise) فرانسەنك غرب جهتنده بر نهردر، که آنف البیان ایکی سوره ایالتنك وسطلرنده ٢٥٩ متره ارتفاعی اولان بر تپەدن و (توئت) ایله وانده نهرلرینك منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری جریان ایدەرك، بر آرەلق‌ده ایالتك حدودینی تفریق ایتدکدن صکره، (وانده) ایالتنه کیرر، بعده بر آرەلق بو ایالتله (منه مع لو آره) ایالتلرینی بعدالتفریق، ینه وانده ونهایت آشاغی لو آره ایالتنه کیرەرك، (نانته) شهرنده لو آره ایرماغنه دوکیلور؛ وبو مناسبتله (نانتز) صفتیله دیکر (سوره)دن تفریق اولنور. مجراسی ١٣٥ کیلومتره

…ولنده‌و حوضه‌سی ۲۳۸۵۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. …وراقلق زماننده ثانیه‌ده ۵ ونهایت ۸ وطغیاننده …۳۷ مکعب متره صو دوکر. نانتدن یوقاری ۲۲ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سوره نیورتز (Sèvre Niortaise) فرانسه‌نك غرب جهتنده …ر نهردر، که (ایکی سوره) ایالتنك قسم غربیسنده بر …یه‌دن نبعانله، غربه وبعده جنوبه طوغری بك طولا- …شیقلی برجریاندن صکره، کندیسنه بو اسمی قزاندیران (نیورت) شهرینه واصل اولنجه، دیکر بر چای دخی …خذ ایله، بتاغی توسع ایتدیکی حالده، غربه طوغری آقار؛ و مذکور ایالتدن چیقنجه، بر خیلی مسافه‌ده …وانده ایله آشاغی شارنته ایالتلرینك حدودینی بعد- التفریق، آشاغی شارنته ایالتنه کیرر، ونهایت ینه ایالتین حدودنده وبحر اطلاسینك (اکییون) قوینه دوکیلور. مجراسی ۱۵۰ کیلومتره طولنده اولوب، نیورته قدر اولان ۷۱ کیلومتره‌لکی بندلرواسطه‌سیله سیر سفائنه صالحدر.

سوری (Surrey) انکلتره ایالاتندن اولوب، شرقاً (کنت)، جنوباً (سوسکس)، غرباً (برکس) و (سوتامپتون)، شمالاً …ی (بولسکس) و (بوکینغهام) ایالتلریله محدوددر. حدود شمالیه‌سی (تامیزه) نهریله آیرلمشدر، لوندره‌نك ایکی محله‌سنی یعنی (سوتوارت) و (لامبت) محله‌لرینی حاویدر، بونی ۶۰ واکی ۴۳ کیلومتره اولدیغی حالده، ۱۱۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزی (کیلفورد) شهریدر. سبزه باغچه‌لری وآثار عتیقه‌سی چوقدر.

سوریانو (Soriano) ایتالیانك وسطلرنده واقع (ویتربه) ایالتنده وویتربه‌نك ۹ کیلومتره شرقنده اوله‌رق برطاغ اتکنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

سورینام (Surinam) آمریقای جنوبینك غویانه مملکتنده بر نهردر، که جنوبدن شماله طوغری جریانله، مملکت مذکوره‌نك فرانسه‌یه تابع اولان قسمنی شق ایتدکدن صکره، فلمنکه عائد قسمنه دخول ایله، (پاراماریبو)نك ایچندن بعد- المرور، بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی تقریباً ۴۰۰ کیلومتره‌در.

سورینو (Severino) ایتالیا مشاهیر اطباسندن اولوب، ۱۵۸۰ تاریخ میلادیسنده قلابره‌نك تارسیه قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۶۵۶ ده ناپولیده وبادن وفات ایتمشدر. طبابتده یکی برچیغیر آچدیغیچون، رفقاسنك حسد و سعایتیله عزل وتعقیب وحبس اولنمش ایسه‌ده، نهایت کندیسنه کوریلن احتیاج اوزرینه، ناپولی دارالفنوننده فن طب معلمکنه و اوراده‌کی خسته‌خانه‌نك طبابتنه تعیین اولنمش ایدی.

سوریه (Syrie) عربلر عندنده (شام) اسمیله معروف اولان خطهٔ واسعه‌نك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نفس سوریه، فنیکه و فلسطین اسملریله اوچ قسمه منقسم ایدی. فنیکه بیروت ولایتیله جبل لبناندن، فلسطین قدس سنجاغندن ونفس سوریه دخی سوریه وحلب ولایتلر- ندن عبارت ایدی. یالکز مرعش سوریه‌دن معدود دکلیدی. بو اوچ قسمدن فلسطین عبرانیلرله، فنیکه فنیکه‌لیلرله، نفس سوریه دخی سریانیلرله مسکون ایدی. بین الاسلام (شام) اسمیله معروف اولوب، اجنبیلر عندنده الیوم مستعمل اولان (سوریه) اسمی برجه متروك ومجهول اولدیغندن، بو خطه حقنده ایجاب ایدن تفصیلات ومعلومات ایچون «شام» ماده‌سنه و ماده‌ٔ آتیه ایله «حلب، بیروت، قدس» ماده‌لرینه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر.

سوریه ولایتی. ولایتك تشکیلنده شام ایالتی نامیله اسکیدن معروف اولان ایالتدن بشقه سوریه خطهٔ قدیمه‌سنك اکثر طرفلرینی دخی حاوی اولمق اوزره، تشکیل اولنان ولایته بو اسم ویرلمشیدی. بعده بیروت ولایتی آیرلمغله، سوریه ولایتی همان ینه ملغی شام ایالتندن عبارت قاله‌رق، سوریه خطه‌سنك یالکز برقسمنی حاوی قالمش ایسه‌ده، بو اسمی محافظه ایتمشدر. سوریه ولایتی شمالاً حلب، غرباً بیروت ولایتلریله، جنوباً قدس مستقل متصر- فلغیله، شرقاً دخی برالشام دینلن بادیه و زور مستقل متصرفلغیله محدود اولوب شام (ونام دیکرله سوریه) خطه‌سنك قسم وسطیسندن عبارتدر.

سوریه ولایتی اراضیسنك قسم غربیسی طاغلق اولوب، شرقه طوغری کسب انحطاط ایدر؛ و بو جهتده یالکز جبل حوران بولنور. قسم وسطیسنده

ولایتك اك یوكسك طاغی اولان (جبل الشیخ) بولنوب، شمال شرقی‌یه طوغری (جبل شرقیه) اسمیله براوزون قول اوزانیور، كه حمص قربنه قدر واصل اولور. جبل الشیخك ارتفاعی ۲۶۶۰ مترەدر. منتهای شمال غربیسنده وبیروت ولایتنك طرابلس ولادقیه سنجاقلری حدودندەده (نصیریه) طاغی ممتد اولوب، بونك‌ده عاصی ایرماغی مجراسنه طوغری ممتد بر ایکی كوچك قولی واردر. جبل الشیخك جنوبنده اردن مجراسیله بحر لوطك شرق جهتنده برصره تپه‌لر وطاغلر تسلسل ایدوب، عقبه كورفزینه قدر ممتد اولور، وبلكه حجاز طاغلرینه اولاشیر. جبل عجلون بوصرەده بولنیور، و بحر لوطك جنوبنده بو سلسله جبل سرا اسمنی آلیر. بووجهله ایالتك غربنده شمالدن جنوبه ممتد اولان طاغلردن ماعدا ایالتك قسم وسطیسنك شرق جهتنده دخی (جبل حوران) اسمیله منفرد بر طاغ بولنوب، بونكله جبل الشیخ و جبل عجلون آره‌سنده حوران اووەسی بولنیور. یالكز عقبه كورفزینه قریب اولان طاغلر غرانیتدن عبارت اولوب، سائرلری وعلی الخصوص بحرلوطك شرقنده‌كی جبال ایله جبل عجلون و جبل حورانك اراضیسی اكثریت اوزره اراضیٔ بركانیه‌دن عبارتدر. هله جبل حورانك غرب شمالیسنده واقع (لجاه) بقعه‌سی كاملاً سونمش بركان آغزلرندن ولاو آقنتیلرندن عبارت اولوب، پك غریب المنظرەدر. بازالت، غره، تباشیر وسائر انواع صخور دخی بولنیور.

سوریه ولایتنك ایكی بیوك نهری واردر: بونلرك بری نهر (عاصی) در، كه جبل شرقیه ایله جبل لبنان آره‌سنده واقع بقاعده نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدەرك، مجراسی بر خیلی مسافەده ولایتك حدود غربیه‌سنی تشكیل ایتدكدن صكره، حما سنجاغنه دخول ایله، حمص وحمادن بعد المرور، حلب ولایتی حدودینه واصل اولور؛ وبرخیلی مسافەده بو ولایتی بیروت ولایتندن آیردقدن صكره، حلب ولایتی داخلنده بر قوس تشكیل ایله آنطاكیه‌دن‌ده كچەرك، سویدیه قربنده آق دكیزه دوكیلور. حما سنجاغنده صولدن ایكی وصاغدن بر تابعی واردر. برچوق درەلر وسیللر دخی آلیر. ایكنجیسی اردن ونام دیكرله شریعه نهریدر، كه جبل الشیخ اتكلرندن نبعانله، ایكی طرفی طاغلرله مسدود طار بر وادینك ایچنده جنوبه طوغری آقەرق، طبریه كولنك ایچندن كچدكدن، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر و ازان جمله صولدن جبل حوران صولرینی جامع اولان (یرموك) ایله جبل عجلونك آلت طرفنده (وادی الزربا) یی آلدقدن صكره، بحر لوطه دوكیلور. جبل الشرقیه‌نك وجبل الشیخك شرق اتكلرندن وجبل حورانك مائله شمالیه‌سندن آقان برطاقم كوچك چایلر دخی مجرالری اوزرنده‌كی اراضی‌یی سقی ایتدكدن صكره، غوطة الدمشقده بر طاقم بطاقلقلر تشكیل ایدەرك، محو اولورلر. بونلرك اك معروفی دمشق الشامك ایچندن كچن (بردی) نهر مشهوریدر. جبل حورانك شرق اتكلرندن آقان برقاچ نهر ایسه چولده نابدیداولورلر. بو وجهله سوریه ولایتنك یالكز قسم شمالیسی یعنی مركز سنجاغنك بر پارچه‌سیله حما سنجاغی آق دكیز مائله‌سنده بولنوب، سائر طرفلری بحرلوط وبرالشام مائله‌لرینه تابعدر. ولایتك حدود غربیه‌سنده ایكی بیوك كول بولنیور، كه بری سطحنك حذای بحردن آلچق اولمسیله و صوینك املاح متنوعه‌یی حاوی وآغیر اولمسیله مشهور اولان (بحرلوط) و دیكری نهر شریعه مجراسنده واقع طبریه كولیدر. غوطەده مرج یاخود عتیبه، حوله وسائر اسملرله برقاچ كوچك كول دها واردر، كه بونلرك چوغی بعض انهارك منتهاسی حالنده بولنوب، صولری آزدر.

اراضیسی مختلف اولوب، حما سنجاغنك وعلی الخصوص عاصی وادیسنك طوپراغی پك منبتدر. بغدای، آرپه، داری، مصر، بقله، مرجمك، نخود و سائر حبوباتله پاموق، زیتون وسائره حاصل اولور. طوت آغاجلری دخی چوق اولوب، خیلی ایپك چیقاریلیر. حوران اووەسی ذخایر یتیشدیرمك ایچون دنیانك برنجی یری اولوب، طوپراغی پك منبت در. ولایتك قسم جنوبیسندن عبارت اولان (معان) سنجاغنك اراضیسی ایسه چولدن معدود ایسەده، ینه خیلی حبوبات یتیشدیرمك قوتنی حائز اولوب، آنجق اهالیسی خیمه نشین عربان عشایرندن عبارت اولمغله، بطال قالمقدەدر. نفس شام سنجاغی و علی الخصوص حوالیٔ دمشقك اراضیسی اوفق طاشلری حاوی

اولمغله، حبوبات وذخاير يتيشـدبرمكه اوقدر صالح دكل ايسه‌ده، باغ وباغچه‌لرى پك كوزل اولوب، مشهور قايصى ، كوزل اوزومك انواعى ، نار، اينجير، الما، آرمود، شفتالى، فرنك اينجيرى، جوز، بادم و سائر ميوه‌لرك انواعى حاصل اولور . دمشقك شرقه طوغرى ممتـد اولان (غوطه) اووه‌سى وقتيله قاريش قاريش قريه‌لرله مملو وباغ وباغچه‌لرله جنت آسا بر ير ايدى. شام فستبقى ناميله ياد اولنان فستيق الك زياده حلـده بولنوب ، نفس شـامده مفقوددر . قايصى واوزوم قورودبله‌رق، بهر سنه كليتله اخراج اولنور خيلى زيتون ياغى و سيسام ياغى دخى چيقار . توتون محصـولاتى آز اولوب ، دمشق جوارلرنده تنبـاكو يتيشديرلمكه باشـلامدر . ولايتك اكثر طرفلرنده قاليا يعنى سوده اخراجنـه يارار (حب) تعبير اولنور بر نوع نبـات دخى كليتـله بولنور . سبزه‌نك انواعى و قاثون ، قاربوز ، خيـار كبى شيلر پك ايى اولور . وقتيله اورمانلرله مستور بولنمش اولان شـام جبالى شمدى اكثريت اوزره چپلاق ايسه‌ده ، بعض اوفق ورمانلر و متفرق آغاجلر دخى بولنور . دمشقك رافنده كراسته‌يه مستعمل پك چوق قواق آغاجلريله كود و طـاغلرده حروب، چام ، تره‌منتى ، ايلفين، ه، چنار، قوجه‌يمـى آغاجلرى بولنور .

حيوانات اهليـه‌سى آت ، استر ، مركب ، دوه ، صيغير، قيون، كچى وسائره‌دن عبارت اولوب ، آت جنسى مقدما كليتله اخراج اولنديغندن، مقدارى پك آزالمشـدر . استر ومركبلرى پك ايى اولوب، چوق يوك قالديرر ايرى و قوتلى بر نوع مركبله بينكه مخصوص معلوم بياض و بوكسك مركب جنسلرى پك مقبولدر. صيغيرلرينك جثه‌لرى كوچك اولوب، يالكز مركزده بر جنس بيوك وسودى چوق اينك واردر. دوه‌لر باشليجه عشايرده بولنوب ، شوسه‌لر ياپلدقدن صكره نقلياتده اكثريا آرابه قوللانلمغه باشلامشدر . قيونلرى قره‌مان جنسندن اولوب، بونلرك‌ده چوغى عشايرده وحما سنجـاغنده بولنيور . حما سنجاغنـدن و سـائر بعض طرفلردن كليتلى سـاده ياغ، يپاغى ، درى وسائره دخى اخراج اولنور. حيوانات وحشيه‌سى قورد، آيى، طوموز، كيك، طاوشان، چقال وسائره‌دن عبارت اولوب، وقتيله موجود بولنمش اولان پارس شمدى مفقوددر. آرسـلان دخى بولنميوب ، يالكز بلقا جهتنده بعضاً آو آرقه‌سنه دوشمش بعض ارسلانلر كوريلور. طيور سولون، ككليك، چيل، بيلدرچين، چوللق، طورنه، لكلك، قره قوش، آق‌بابا وسائره‌دن عبارتدر. ييلانلرى چوق وبعضلرى خيلى بيوك ايسه‌ده، اكثرى زهرسزدر . بوقلمون، كرتنكله و قيلومساغه دخى چوقدر. چكركه ولايت ايچون بر بيـوك آفت اولوب، بعض سنه‌لرده بتون محصولاتى تلاف ايدر. آريسى چوق ولوب، خيلى بال چيقاريلير. بحر لوطده اصلا باليق وسائر ذى روح بولنميوب، نهر شريعه‌ده وطبريه وحوله كوللرنده باليغك انواعى بولنور .

هوا طاغلرده معتدل و اووه‌لرده يازين صيجاقجه وقيشين صوغوق اولوب، چوله قريب اولان محللرندن ومعان سنجاغندن بشقه هماره هر طرفنده قيشين قار ياغار. هواسى خفيف ويابس اولوب، صاغلام آدملر حقنده پك ايى ايسه‌ده، امراض صدريه‌يه استعدادى اولانلره سرت كلير. يازين ياغمور ياغميوب ، تشرين اول اواسطنده ياغمغـه باشلار ، وكانونلرده كثرتله ياغار . مرتفع محللرينـك ايلك و صوك بهـارى پك كوزلدر .

سوريه ولايتنك اهاليسى تخميناً ٣٠٠٠٠٠ كشى راده‌لرنده ولوب، قسم كليسى مسلم، بر آز مقدارى درزى و قصورى روم، قتوليك ، مارونى، سريانى، ارمنى وسائر مذاهبه منسوب خرستيان وپك آزى‌ده يهوديدر جمله‌سى لسان عربى ايله متكلمدرلر. حوران ومعان سنجاقلرينـك اهاليسى هنوز بر حال بدويتـده بولنوب، شام وحما سنجاقلرينك كيلر ايسه ذكى وچاليشقان آدملردر. بونلر يوك، ايپـك و پاموقدن طوقمه‌لرك انواعنى وعلى الخصوص دوشمه‌لكلرله چارشف وكفيه وسائره نسجيله، صدف قاقمه‌لى سكمله وسائره اعمـاليله و طاوشـانجيلقه و قيوجيلق و سراجلقـه متعلق مواد مختلفه استحضـاريله و تجـارتله توغل ايدرلر . اهالينك صنايع و تجارته اولان بوميل واستعدادى و محلنـده ايپك و پاموق يتيشمكله برابر يوكاك دخى كثرتى بو ولايتده صنايعك استقبالنى تأمين ايدوب، ايلريده فابريقه‌لرله طوله‌جغى مأمولدر. الك تجارتكاه محلى مركزى اولان دمشق شهرى اولوب ، برنجى اسكله‌سى دخى ولايتـك خارجنده بولنـان بيروت شهريدر. سـواحلدن ايچ طرفلره طوغرى دردست

تهدید اولان دمیر یول خطرینك اکمالنده ولایتده صنایع وتجارت و زراعتك بردن بره ترقی وتضاعف ایده جکنده شبهه یوقدر. معارف هنوز لزومی درجه ده ترقی ایده میوب، مرکز ولایتده بولنان و «دمشق» ماده سنده بیان اولنان مکتبلردن بشقه الویه وقضالرده یالکز برقاچ رشدیه وبرطاقم ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنیور کتبخانه لرله سائر مؤسسات علمیه وخیریه سی ده یوق حکمنده در.

ولایتك احوال تاریخیه و سائره سیچون «شام» ماده سنه مراجعت بیوریله.

سوریه ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ٢١ قضا و ١٥ ناحیه یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
شام	شام	
	بعلبك	
	بقاع العزیز	
	وادی العجم	بقاع شرقی
	دوما	
	نبك	
	حاصبیا	
	راشیا	
حما	حما	
	حمص	قصبه
	حمیدن	ایکی قپولی
	سلیمیه	
حوران	حوران	غواغب، جاسم، شمسکین
	بصر الحریر	
	درعا	بصیره
	جبل دروز	عاهره، سلخد، عرمان، ساله، مجدل، شهبا، اسلیم
معان	قنیطره	مجدل شمس
	عجلون	
	سلط	جیرزه
	کرك	
	طفیله	

سوزنی { (حکیم شمس الدین محمد —) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، سمرقندلیدر. سلمان فارسی (رضه)ك نسلندن اولدیغی مرویدر. لطائف وهزلیاتده مهارت تامه سی اولوب، کنجلکنی ذوق و اکلنجه ایله کچیردکدن صکره، ابو منصور ترمذینك دائرۀ ارشادینه داخل اولوب، توبه واستغفار ایتمش؛ وحجه دخی کیتدکدن صکره، الهیات وتصوفه ویند ونصیحته دائر برچوق اشعار سویلمشدر. بوقبیلدن اولان قصائدی ٨٠٠٠ بیتدن مرکبدر. لامعی، جبلی، نسفی وشطرنجی جمله شاکردانندن ایدی. ٥٦٩ تاریخنده سمرقندده وفات ایدوب، شیخی ابو منصور ترمذینك تربه سی یاننده دفن اولنمشدر. وفاتندن صکره احباسندن بری طرفندن رؤیاده کوریلوب، شو بیتدن طولایی رحمت ومغفرته نائل اولدیغنی سویلمش اولدیغی مرویدر:

چارچیز آورده ام یارب که در کنج تو نیست
نیستی و حاجت و عذر و کناه آورده ام

سوزوپولیس { (Sozopolis) سوزه بولی قصبه سنك اسم قدیمیدر.

سوزه { (Souza) پورتکیزك (مینهو) ایالتنده وپورتونك ٢٠ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوزه بولی { (Suzèboli) شرق روم ایلینك برغوس سنجاغنده وقره دکز ساحلنده برکوچك قصبه اولوب، زمان قدیمده (سوزوپولیس) و (آپولونیه تراکیه) اسمیله خیلی بیوك ومعمور ایدی.

سوزی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، پرزرینلیدر. بر مدت طریق قضاده بولندقدن صکره، میخال اوغللرینك خدمتنه کیروب، جدلری میخال غازینك غزواتی حقنده برمنظومه یازمشدر. شو برایکی بیت اونکدر:

سروقدك دکه سیدر شاخ کل کلزارده
اشکمك پرورده سیدر لاله لر کهسارده
یا کوکل سینه مده مرکز صاقلدی اغیاردن
یا اوروجك پرده چکدی احداوزره غارده

سوزی { (حسن علی) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لی اولدیغی حالده، خیلی مدت اصفهانده یاشامش؛ وحسن خطه مالك اولمغله، طالبینه مشق ویرمکله امرار اوقات ایتمشدر. ابتدا (جفاکش) تخلص ایدوب، خراسانه سیاحتندن صکره (سوزی) مخلصی اختیار ایتمشدی. یکرمی اوتوز بیك بیتدن عبارت اشعاری واردر. خوش طبع برذات اولوب، ١٠١٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سوزی چومرك میطلبی از خداکه نیست
آسودکی نصیب تو در زیر خاك هم

سوس { (Suse) ایرانڭ خوزستان ایالتنده و اهواز خطه‌سنده (دزفول)ڭ ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (شوستر)ڭ ٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی برشهر اولوب، اسکی ایران ملوکنڭ قیشلق مقری بولنمغله، پك معمور و مزین ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، مشاهیر علمادن بعض ذواتڭ مسقط رأسی اولدقدن صکره، خراب ولمشدر. آردشیر بهمن بن اسفندیار طرفندن بنا ایدلمش اولدیغی و حضرت دانیال (عم)ڭ بو شهرده مدفون بولندیغی مرویدر. خرابه‌لری الیوم ١٦ مربع کیلومتره وسعتنده بر یر ضبط ایدیور.

سوس { مغرب اقصاده مراکش دولتنڭ غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن بر بیوك خطه اولوب، جبال (درن)ڭ آلتنده یعنی جنوبنده واقع و (درعه) ایرماغی حوضه‌سنڭ شمال غربی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ساحلنه‌قدر ممتداولور. مذکور ایرماقله واوکادوکلمك اوزره (درن) جبالندن اینن برچوق انهارله سق‌لنه‌رق، پك منبت و محصولداردر. شکر قامشی تاتلك اك ایبسی اولوب، بو قامشدن چیقان شکر لذتلی وقوتلیدر. پاموق، چبویت، زیتون وخرما محصولاتی دخی واردر. مرکزی (وادی سوس) اوزرنده واقع (ترودنت) قصبه‌سی اولوب، دها بر قاچ معموره‌سی واردر. وقتیله زیاده اهمیتی اولوب، مستقل برحکومت صورتنده دخی بولنمشدر.

سوست { (Sœst) پروسیه‌نڭ وستفالیه خطه‌سنده و (آرنسبرغ)ڭ ٢٤ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهالیسی، وکسك سوری، اسکی برکلیساسی، یوك منسوجاتی، باغچه‌لری وحبوبات، بیره وقونیاق تجارتی واردر.

سوسترات { (Sostrate) یونان قدیمڭ مشهور معمارلرندن اولوب، (قنیده)لی ایدی. قبل المیلاد اوچنجی قرنده یاشایوب، مسقط رأسی اولان شهری کر اوزرینه مؤسس باغچه‌لرله وتفرجگاهلرله تزیین ایتدکدن صکره، (بطلیوس فیلادلف) طرفندن دعوت اولنه‌رق، مصره گیتمله، مشهور اسکندریه فنارینی تأسیس ایتمشیدی.

سوستن { (Sosthène) ماکدونیه‌لی مشهور بر سردار اولوب، (غولوآ)لرڭ هجوم واقعنه قارشی طورمغله، (بطلیوس کراونوس)ڭ اوغلی (ملاغر)ڭ وفاتنده میلاددن ٢٧٠ سنه اول ماکدونیه حکمدارلغنه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً ایکنجی بر هجوم ایدن غولوآلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

سوسکس { (Sussex) انکلتره‌نڭ ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، مانشه دکیزی ساحلنده اولدیغی حالده، شرقاً (کنت)، شمالاً (سوری)، غرباً دخی (سوتامپتون) ایالتلریله محدوددر. بویی ١٣٠ واکی ٤٥ کیلومتره اولوب، ٤١٧٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (چیچستر) قصبه‌سیدر. دمیر معدنیله، مرمر. قرمزی آشی بویه‌سی وسائر معدن واتربه‌سی واردر. وقتیله (بلج) اقوامیله مسکون اولوب، (سوری) ایالتیله برابر «حکومات متفقهٔ سبعه»نڭ برینی تشکیل ایدیوردی. بعده قونتلق ودوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی.

سوسکهانه { (Susquehannah) آمریقای شمالینڭ ممالك مجتمعه‌سنده بر نهر اولوب، پانسیلوانیه جمهوریتنده ایکی نهرڭ اجتماعندن تشکل ایدر. بو ایکی نهرڭ بری شرقدن و (نیویورق) جمهوریتندن کلوب، محل التقاسنه قدر ٥٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی واردر؛ و دیکری (آلغانی) سلسلهٔ جبالندن اینوب، اوراده قدر ٣٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتمشدر. بو ایکی نهرڭ اجتماعندن بعد التشکل، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، (ماریلاند) جمهوریتنه بالدخول، ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، بحر محیط آطلاسیکنڭ (چساپیك) قوینه دوکیلور. (شوپکیل)ه بر جدولله مربوطدر.

سوسن { (Susane) یهودا ملوکیندن یواقیمڭ زوجه‌سی اولوب، تحت اسارتده بابله سوق اولنمش؛ واوراده ایکی اختیار طرفندن عرضنه قصد اولنه‌رق، مطلوبلرینه موافقت ایتمدیکیچون، زنا ایله اتهام ایدیله‌رك، بوحکمك اجراسی مقرر ایکن، حضرت دانیال (عم)، هنوز شاب اولدیغی حالده، محاکمه‌سنڭ تکرارینی استرحام ایدرك، کندیسنی اتهام ایدن اختیارلری آیری آیری استنطاق ایتدیرمش؛ و افاده‌لری بیننده‌کی تضادله دعوالرینی ابطال، وصاحبهٔ ترجمه‌یی تخلیص ایتمشدر. بو وقعه‌نڭ میلاددن ٦٠٠ سنه اول جریان ایتدیکی مظنوندر.

— ائمۀ اثناعشرك اون ایكنجیسی محمد مهدینك وبر روایتده پدری حسن عسكرینك والده‌لری دخی بو اسمله مسمی مشاهیر نسادندر .

سوسور (Saussure) مشاهیر حكماء طبیعیوندن اولوب ، ١٧٤٠ ده (جنو)ده طوغمش ، و ١٧٩٩ ده وفات ایتمشدر . فن زراعتده برقاچ تألیفی اولان وزراعتله مشغول بولنان برذاتك اوغلی اولوب ، تحصیل علوم وفنون ایتدكدن صكره ، طول مدت فرانسه ، آلمانیه ، انكلتره وایتالیاده سیاحت ایده‌رك ، آلپ طاغلرنده دخی اجرای تجربیات فنیه ایتمش ؛ وآلپ جبالنك اك یوكسكی اولان (مونت بلانق)ك ذروه‌سنه قدر چیقه‌رق ، كاشف ومؤسسلرندن بولندیغی علم الارضه و معادن ونباتات فنلرینه بیوك خدمتلر ایتمشدر . میزان الحراره ، میزان الرطوبه ، میزان الریح ، میزان الكتریق وسائر آلتلرك اصلاح واكمالنه وبعض آلتلركده ایجادینه موفق اولمشدر . زماننده نشر اولنان رسائل فنیه‌یه برچوق مقالات فنیه درج ایتدیروب ، «آلپ جبالنه سیاحت» عنوانیله ٤ جلددن مركب بر تألیف فنی وسائر بعض آثار براقمشدر . — اوغلی (تئودور دەسوسور) دخی حكمت طبیعیه وكیمیای عضوی فنلرنده بیوك خدمتلر ایدوب برطاقم آثار مقبوله فنیه براقمشدر . ١٧٦٧ ده طوغوب ، ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر . — قیزی (نكر ده سوسور) دخی « تدریجی تربیه » عنوانیله ٣ جلد اوزره یازدیغی و فرانسه آقادمیاسی طرفندن تقدیر وتحسین اولنان اثر مقبولیله شهرت بولمشدر . ١٧٦٥ ده طوغوب ، ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر .

سوسه تونس ایالتنك ساحل شرقیسنده وتونسك ١١٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده ، قیروانك ٥٠ كیلومتره شرق شمالیسنده ومهدیه‌نكده اوقدر شمال غربیسنده واقع بر قصبه و سكله اولوب ، ٨٠٠٠ اهالیسی ، كوزل برتختمی ، اوچ ملعه‌سی ، بیوك برجامع شریفی ، قیروانه قدردمیر یولی وه لیمانی اولدیغی حالده ، ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر . اسكی بر قصبه اولوب ، روماليلر زماننده (آدرومتوم) تسمیه اولنوردی . معاویه بن خدیجك افریقیه قاعدلی زماننده (عبدالله بن زبیر) حضرتلری اعزام اولنه‌رق ، بو قصبه‌یی بلا حرب فتح ایتمشدی . سوری وقلعه‌سی زیادة الله بن اغلب طرفندن تأسیس اولنه‌رق ، جغرافیون عرب بونك متانتی تعریفنده اطناب ایدیورلر . سوسه‌ده او وقتلرده یوكدن پك مقبول وقیمتدار قماشلر نسج اولنوب ، اهالیسنك بر قسم عظیمی بو صنعتله اشتغال ایدردی . اوزمان قصبه چوق دها بیوك ومعمور بولنمش اولدیغی آكلاشیلیور .

سوسی (ابو العباس احمد) مصر علماسندن اولوب ، ذی‌قیمت طاشلر حقنده « ازهار الافكار فی جواهر الاحجار » عنوانیله بر تألیفی واردر .

سوسیته جزایری (Archipel de la Société) [« شركت آطه‌لری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سوغدیانه (Sogdiane) [« صغد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سوفوقلیس (Sophocle) یونان قدیمك مشاهیر شعراسندن اولوب ، میلاد عیسی (عم) دن ٤٩٥ سنه اول آتنه جوارنده واقع (قولون) قریه‌سنده طوغمش ، و ٩٠ یاشلرینه قدر یاشامشدر . برچوق منظوم تیاترو رساله‌لری یازوب ، رقیبی اولان (اسخیلوس) ه غلبه چالمشیدی . آثاری ١٢٣ منظومه‌یه بالغ اولدیغی مروی ایسه‌ده یالكز یدیسی بتون و ٢٠ قدری ناقص اوله‌رق موجود اولوب ، قصوری محو اولمشدر . آوروپا شعراسی بو ذاتك آثارینی تقلید ایتمشلردر .

سوفولق (Suffolk) انكلتره‌نك ایالات شرقیه‌سندن اولوب ، شمال دكیز ساحلنده اولدیغی حالده ، شمالاً (نورفولق) ، غرباً (قامبریج) ، جنوباً دخی (اسكس) ایالتلریله محاطدر . بویی ٩٠ واكی ٤٥ كیلومتره اولوب ، ٦٧٠٠٠٠ اهالیسی واردر . مركزی (ایپسویچ) قصبه‌سیدر . زراعتی پك ایلریدر .

سوفونیسبه (Sophonisbe) قرتاجه سردارلرندن (اسدروبعل) قیزی اولوب ، میلاددن ٢٣٥ سنه اول طوغمش وصغر سنندن بری روماليلره قارشی بغض وكین بسلمش ایدی . (ماسینیسا) یه نشانلی ایكن ، بونك روماليلرله متفق اولمسندن طولایی ، بونلره قارشی تحریك ایتدیكی (سیفاقس) ه وارمش ؛ و ٣ تاریخنده (للیوس) ایله (ماسینیسا) نك ید اسارته

دوشوب، حقارتدن قورتلمق ایچون (ماءینیسا) یه وارمش ایسه‌ده، بودخی کندیسنی قورتاره‌مدیغیچون، کندینی ائتلاف ایچون زهر تدارك وایصال ایتمشدر. بو وقعه بر چوق شعرا طرفندن اوروپا لسانلرنده تیاترو رساله‌سی صورتنده نظمه چکلمشدر.

سوق الاربعاء { وسوق الاهواز. اهواز.ده ایکی کوچك قصبه ایدی.

سوق بربر { وسوق‌وردان فسطاط‌مصرده ایکی محله ایدی.

سوق الثلاثاء { سوق السلاح، سوق عبد الواحد، سوق‌العطش وسوق یحیی بغدادك محله‌لرندن ایدی.

سوق الشیوخ { بصره ولایتنك منتفك سنجاغنده، فراتك ساحل یمیننده، ناصریه‌نك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده بصره‌نك‌ده ١٤ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، سنیلره مخصوص ٢ جامع شریفی، شیعیلره‌مخصوص برمسجدی، ٤٠٠ دکانی حاوی چارشیسی، ١ حمامی، ٧ خانی واوچی مسلمانلره وبری صابئینه مخصوص اوله‌رق ٤ صبیان مکتبی واردر. عربانك اخذوعطا ایتدکلری برمحل اولمله، تجارتی پك ایشلکدر. اطرافی بطاقلق اولمغله، هواسی پك آغیر وصیتمه‌لیدر. اهالیسنك ٢٢٥٠ سی سنی، ٧٠٠ ی صابئی، ٢٨٠ ی یهودی وقصور ٨٧٧٠ ی شیعیدر. عموم صابئینك رئیس روحانیسی‌ده‌بوقصبه‌ده اقامت ایدر. — سوق‌الشیوخ قضاسی منتفك سنجاغنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، غرباً مرکز لوا اولان ناصریه، شمالاً حما قضالریله، شرقاً بصره سنجاغیله، جنوباً دخی چول ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره بطاقلق اولوب، زراعته الویرشلی یرلری آزدر. باغ وباغچه‌لری علی‌الخصوص مرکز قضانك اطرافنده چوق اولوب، خرما وسائر اشجار مثمره بتیشیر. اهالیسی ٥٠٠٠٠ کشی اولوب، مرکزنده اولان مذکور المقدار سنی وصابئی ویهودیدن بشقه قصوری کاملاً شیعیدر.

سوقرو { (Sucro) اسپانیاده (جوقار) نهرینك اسم قدیمیدر. [«جوقار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سوقره { یوسه — (J. Sucre) آمریقای جنوبینك کسب استقلالنه اك زیاده چالیشان جنراللردن اولوب، ١٧٩٢ تاریخ میلادیسنده (قومانه) ده طوغمشدر. ١٨٢٠ ده بولیوارك معیتده فرقه قوماندانی اولوب، اسپانیول عسکرینی برقاچ یرده مغلوب ایتمش؛ و١٨٢٤ ده (آیاقوشو) محاربۀ قطعیه‌سنی قزانمش اولمغله، ١٨٢٥ ده قید حیات شرطیله یوقاری پرو یعنی بولیویا جمهوریتی ریاستنه انتخاب اولنمش‌ایسه‌ده، مخاصمات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ١٨٢٨ده استعفا ایده‌رك، ایشدن چکلمش؛ و ١٨٣٠ ده مقتولاً وفات ایتمشدر.

سوقره { (Sucre) آمریقای جنوبیده بولیویا جمهوریتنك مرکزی بر شهر اولوب، آند سلسلۀ جبالی اوزرنده و بر طاقمی آمازون بر طاقمی‌ده لاپلاته ایرماقلرینه دوکیلن بر چوق انهارك منابعی اورته‌سنده اوله‌رق ١٩°٣٢′ عرض جنوبی و ٣٠′ ٦٧° طول غربیده و ٢٨٤٠ متره ارتفاعنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع بر بیوك کلیساسی‌وجنرال (سوقره)نك هیکلی‌واردر. اصل یرلیلرعندنده اسم‌قدیمی «النون کوبری» معناسیله (سوقیساقه) اولوب، استقلالك اعلاننده بوکا آلت اولان جنرال سوقره‌نك اسمیله تسمیه اولنمشدر. اهالیسی اك زیاده (کیشوآ) لسانیله متکلمدرلر. (سوکیاق) ایالتنك‌ده مرکزیدر.

سوقورو { (Socoro) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنك (سانتاندر) ایالتنده و(تونجه)نك ١٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ماغدالنه) ایرماغنه تابع بر نهرك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وپاموق منسوجاتیله شاپقه فابریقه‌لری واردر. اهالیسنك اکثرنده‌کردان اوری بولنور.

سوکنه { (یاخود سکنه) طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده، مرکزلوا اولان (مرزوق)ك ٤١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وطرابلسك ٤٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و(الجبال السوداء) دینلن طاغلرك شرق اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، فزان سنجاغنك حدود شمالیه‌سنده و طرابلسدن فزانه و سودانه کیدن کاروان یولی اوزرنده‌در.

سَوكه (آیدین ولایت و سنجاغنده آیدینك ٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده وازمیرك ٨٠ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق بیوك مندرسك ساحل یمینی قربنده قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ثلثانی مسلم وثلثی روم اولمق اوزره، ١٢٠٠٠ اهالیسی، ٣ جامعی، ٨ مسجدی، بر مدرسه‌سی، بر روم كلیساسی، بر رشدیه و ١٠ صبیان مكتبی، روملره مخصوص بر اناث و ٤ ذكور مكتبی، ٢ حمامی، ٢٠٠ دكان و مغازه‌یی حاوی چارشیسی، ٣ خانی و بخارله اداره اولنور بر پاموق و بر میان كوكی فابریقه‌سی واردر. ازمیردن آیدینه كیدن دمیر یول خطنك سوكه‌یه قدر برشعبه‌سی اولوب، بوقصبه قوش آطه‌سی اسكله‌سنده برشوسه ایله مربوطدر. قصبه‌نك اورته‌سندن قیشین بر دره آقوب، صوبی زیاده اولدیغی حالده، یازین قورور. سوقاقلری كنیشجه و خانه‌لری بویه‌لی اولمغله، منظره‌سی كوزلدر. هفته‌ده بر كره بازار قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. یكی بر قصبه اولوب، ایچنده كوریلان بعض آثار عتیقه (صامسون طاغی) اتككنده واقع (پریانه) شهر قدیمی خرابه‌لرندن منقولدر. — سوكه قضاسی آیدین سنجاغنك قسم غربیسندن وساحلندن عبارت اولوب، مندرس ایرماغنك منصبنی دخی حاویدر. شمال جهتنده ساحله قدر ممتد اولان وسیسام آطه‌سنك قارشیسنده اوزون بر برون تشكیل ایدن صامسون طاغی، شرق وجنوب جهتنده دخی اورمانلرله مستور اولان (بش پارماق) طاغی بولنوب، قضانك اورته‌سی و ساحل طرفی دوز وآچیق بر اووه‌دن عبارتدر. مندرس نهری بو اووه‌یی اورته‌سندن شق ایدوب، قسم جنوبیسنده بولنان (نامه) اسمنده بربیوك كولله دخی اختلاط ایدرك (میلت) شهرقدیمی خرابه‌لرندن ١٥ كیلومتره آشاغیده دكیزه منصب اولور. مذكور كولك وقتیله كورفز ولوب، ایرماغك دوكدیكی قوملردن آغزی قپانمغله، كول حالنده قالمش اولدیغی مظنوندر. ذاتاً (میلت) شهرینك‌ده ساحلده بولنمش اولدیغی معلوم ایكن، ایرماغك دوكدیكی قوملردن ساحلك دكیزك ایچنه اوزانمسیله، بروجه مذكور ١٥ كیلومتره ایچریده قالمشدر. بیوك مندرسك بوقضا داخلنده‌كی مجراسی ٥٠ كیلومتره طولنده اولوب، بو مسافه‌ده صاغ و صولدن برچوق دره‌لر وسیللر آلیر. قضا شمال غربی جهتندن ازمیر سنجاغیله، شمال شرق جهتندن نفس آیدین قضاسیله، شرقاً چینه قضاسیله، جنوباً منتشا سنجاغیله غرباً‌ده آطه‌لر دكیزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٢٦ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ٥٠٠ كیلومتره‌لكی اراضیٔ مزروعه؛ ٢٥ كیلومتره‌لكی مرعی، ٧٢ كیلومتره‌لكی اورمان، ٥٠٤ كیلومتره‌لكی‌ده طاغلق و اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. ٥٤ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٣٣٠٤ اهالیسی واردر، كه بونلرك‌ده ٨٢٥٤ ی روم و ٥٩ ی ارمنی قتولیكی اولوب، قصوری كاملاً مسلم وتركدر. اراضیسی پك منبت اولوب، آنجق مندرسك طغیانی برچوق خساراتی موجب اولمغله، زراعتك بحق اجراسنه امكان براقمیور. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله انجیر و میان كوكیدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، اجناس مختلفه‌دن سنوی ٨٥٠٠٠ تولدات وقوع بولور. ذكر اولنان (پریانه) و (میلت) خرابه‌لرندن بشقه قضا داخلنده بعض خرابه‌لر وآثار عتیقه بولنوب، جهت جنوبیه‌سنده (هیرونده) دینلن برروم قریه‌سنده كونشدن كنایه اولان (آپولون)ك عبادتنه مخصوص بولنمش جسیم ومشهور برمعبدك خرابه‌لری بوجمله‌دندر.

سولاندر ((Solander) اسوچ مشاهیر طبیعیوندن اولوب، مشهور (لینه)نك شاكردانندندر. ١٧٣٦ده اوپساله‌ده طوغوب، ١٧٨١ده وفات ایتمشدر. روسیه‌نك جهات شمالیه‌سنی طولاشدقدن وقناریه آطه‌لریله امید برونده سیاحت ایدوب، تحریات فنیه‌ایله اوغراشدقدن صكره، (بانقس)ك معیتنده مشهورقپودان (قوق)له ١٧٦٨دن ١٧٧١ تاریخنه‌دك بحرمحیط كبیرده سیاحت ایدوب، عودتنده لوندره كتبخانه‌سی حافظ كتبلكی معاونلكنه نصب اولنمشدی. تألیفاتی آزدر. بعض نباتات بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر. — یكی زلانده‌نك جنوب غربیسنده ٤٦°٣′٢ عرض جنوبی ایله ١٦٤°١٩′ طول شرقیده واقع بركوچك آطه‌یه‌ده بو اسم ویرلمشدر.

سولتودل ((Soltwedel) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده و ماغدبورغك ٩٠ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یجه) نهری اوزرنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وجوارنده طوزلی معدن صویی واردر.

سوج { (Soultz) آلساس لورن خطه‌سنده (قولمار) ك ۲۲ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسى و ايپك شريت معمولاتى واردر .

سولداد { (Soledad) بحر محيط آطلاسيده آمريقاى جنوبينك «منتهاى جنوبيسى شرقنده واقع (مالوينه) و نام ديكرله (فالقلاند) جزايرينك نفس (فالقلاند)دن صكره اك بيوكى اولان بر جزيره اولوب، ۳۰´ ۵۰° عرض جنوبى ايله ٦۱° طول غربيده واقعدر . بويى ۱۵۰ و اكى ۱۱۰ كيلومتره اولوب، برقاچ ليمانى واردر، كه اك صاغلامى اولان (سولداد) ليمانى ۱۷٦٤ده قپودان (بوكنويل) طرفندن كشف اولنمشدر.

سولدره { Sauldre, ياخود سودره Saudre) فرانسه‌نك (شر و(لوآره‌شر) ايالتلرنده (لوآره) ايرماغنه تابع (شر) نهرينه دوكيلور برچاى اولوب ، ابتدا شمال شرقى‌يه بعده شمال غربى‌يه، غربه و نهايت غرب جنوبى‌يه طوغرى جريانله بربيوك قوس تشكيل ايدر. مجراسى ۱٦۰ كيلومتره طولنده اولوب، صاغ و صولدن بر چوق چايلرك ودره‌لرك صولرينى طوپلار .

سولسمه { (Solesmes) فرانسه‌نك (نور) يعنى «شمال» ايالتنده و(قامبرى)ك ۲۱ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٦٤٦۵ اهاليسى وباتيسقه ايله منديل وسائره فابريقه‌لرى واردر .

سولفاتاره { (Solfatare) ايتاليانك ملغى نابولى قراللغنده و(پوچوله) قربنده بر كوچك طاغ اولوب، تپه‌سى سونمش بر بركان آغزى اولمغله، دائما كوكوردلى بخارلرله محاطدر . بورادن خيلى مقدار كوكورد و زاج چيقاريلير .

سولفرينو { (Solférino) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنده (مينچو) نهرينك صاغ كنارنده و(قاستيليانو)‌ك ٤ كيلومتره شرق جنوبيسنده برقريه اولوب، ۱۸۵۹ده ايمپراطور اوچنجى ناپوليونك قوماندەسى آلتنده بولنان فرانسز وايتاليان عسكرينك ايمپراطور فرانسوا ژوزفك قوماندەسى آلتنده بولنان آوستريا عسكرينه قارشى قزانديغى غالبيتله مشهوردر . — بو اسم پارسده بر كوپرى‌يه‌ده ويرلمشدر .

سولمونه { (Solmona) ايتاليادە ملغى نابولى قراللغنك ايكنجى (آبروچه اولترە بوره) ايالتنده و (آقويلا) نك ٦۵ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ۱۵۵۰۰ اهاليسى ، بر قاچ مصنع كليساسى، اصلاحخانه‌يه تحويل اولنمش اسكى بر مناسترى، مشهور شكرله‌لرى، بوياخانه‌لرى وباقه معمولاتى واردر. زمان قديمده (ايليريان)لر طرفندن تأسيس اولنه‌رق ، روماليلرك محاربات داخليه‌سى زماننده پك ضررديده اولمش؛ وبعده عربلر طرفندن غارت ايدلمش ايدى. نورمانلر زماننده يكيدن كسب معموريت ايدوب، شارل كينت طرفندن پرنسلك مركزى اتخاذيله اوغلنه ويرلمشيدى.

سولو { (Sulu) ياخود جولو (Jolo) بحر محيط كبيرده (بورنئو) جزيرۂ كبيره‌سيله فيليپين جزايرندن (ميندانائو) جزيره‌سى آره‌سنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۵´ ٤۵° ايله ۵´ ٤۰° ٦ عرض شمالى و ۱۱۷° ايله ۱۲۰° طول شرقى آره‌لرنده ممتد ۱٦۰ كوچك آطه‌دن عبارتدر. اك بيوكلرى (سولو) آطه‌سى اولوب، شمال غربى ساحلنده ينه بو اسمله بر قصبه‌سى واردر. آره‌لرنده واطرافنده‌كى دكيز صيغلرله و اراضئ مرجانيه ايله مملودر . بو آطه‌لرك اهاليسى ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولوب ، جمله‌سى مسلمدر. كميجيلكده فوق العاده مهارتلرى واردر . هوالرى پك كوزل وصاغلام اولوب، ممالك حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعى حاصل اولور . بو آطه‌لر رسماً اسپانيايه تابع عد اولنيورسه‌ده، حقيقتده برحكومت اسلاميه تشكيل ايدوب، حكمدارى مذكور (سولو) قصبه‌سنده اقامت ايدر .

سولواى { (Solway) ايرلانده دكزنده انكلتره ايله اسقوچيه آره‌سنده بر كورفز اولوب، بويى ٦۵ كيلومتره‌در . انكلتره‌يى اسقوچيه‌ليلردن محافظه‌ايچون (آدريان)طرفندن چكلمش اولان مشهور سد بو كورفزدن باشلايوردى . — بو كورفز منتهاسنده انكلتره‌نك (كومبرلاند) ايالتنده و(سارق) ايله (اسك) نهرلرينك منصبلرى آره‌سنده‌كى بطاقلغه (سولواى موس (S. Moss) نامى ويريليور .

سولور { (Solor) سونده جزايرندن برينك اسميدر. [« سونده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سولوره { (Soleure) و آلمانجه سولوتورن (Solothurn) اسویچره‌ده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهوریتك مركزی بر قصبه اولوب، (باله) شهرینك ٤٠ كیلومتره جنوبنده و(برن) ایرماغنه تابع (آر) نهرینك ساحل یسارنده واقعدر. ٥٥٠٠ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، كتبخانه‌سی، مستحاثاته مخصوص نمونه خانه‌سی، اسویچره‌نك الك مصنعی اولان كوزل بر كلیساسی، یوكسك بر ساعت قله‌سی، ذخایر وحیوانات وپینیر تجارتی وجوارلرنده شایان تصور مواقعی واردر. بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ التصاق وتقاطعنده واقعدر.

سولوره { (Canton de Soleure) ناحیه‌سی اسویچره جماهیر متفقه‌سی تشكیل ایدن نواحینك بری اولوب، اكثر اطرافدن برنه ناحیه‌سیله محاط یعنی بو ناحیه‌نك ایچنده واقع اولدیغی حالده، یالكز شمال جهتندن (باله)، وشمال شرقی طرفندن (آرقوویه) ناحیه‌لریله محدوددر. زیاده‌سیله غیر منتظم بر شكلده اولوب، قسم اعظمی (آر) نهرینك صول وبرمقداری صاغ طرفنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٩٢ مربع كیلومتره اولوب، ٨٥٦٢١ اهالیسی واردر. شمال غربی قسمی (ژورا) طاغلرینك اتكاریله مستور اولوب، قسم شرقیسی (آر) وادیسندن عبارت اووه‌لقدر. اراضیسی اسویچره‌نك الك منبت اولوب، پك كوزل مرعالری وكلیتلی حیواناتی واردر. دمیر وكمور معدنلری‌ده چوقدر. بو ناحیه ١٨٤٠ تاریخنده اسویچره جماهیر متفقه‌سنه التحاق ایدوب، ابتدا حكم زادكانك النده بولنمش ایسه‌ده، ١٨٤١ده اصول اداره‌سی دكیشوب، جمهوریت مفرطه صورتنه افراغ اولنمشدر.

سولون { (Solon) یونان قدیمك حكماء مشهورهٔ سبعه‌سندن اولوب، آتنه‌نك شارعیدر. آتنه‌نك صوك حكمداری اولان (قودروس)ك نام نسلندن اولدیغی حالده، میلاددن تقریباً ٦٤٠ سنه اول (سالامینه) آطه‌سنده طوغمش؛ وابتدا تجارته سلوكله، پدرینك افنا ایتمش اولدیغی ثروت عائله‌یی استرداد ایتدكدن صكره، آتنه‌یه كیده‌رك، اوراده یرلشمش؛ وطن جدیدینه عسكرلكله و مجالسده رأی ویرمكله خدمت ایدوب، او صره‌ده مغاره‌لیلرك ضبطنه كچمش اولان (سالامینه) جزیره‌سنك استخلاصیچون آتنه‌لیلر دفعاتله سوق عسكر ایتدكاری حالده، دائماً مغلوباً عودت ایتدكلرندن، سالامینه سفرینی قاله آلانلرك اعدامله محكوم اولمسنه قرار ویرمشلركن، سولون كندینی مجنون كوستره‌رك، بر مجلس عمومیده بو جزیره‌نك استردادی حقنده انشاد ایتمش اولدیغی پك مهیج بر قصیده اوقومغله، آتنه‌لیلر قرار سابقلرندن واز كچه‌رك، سولونك قوماندهسی آلتنده سالامینه‌یه یكیدن بر سریه سوق ایتمشلر؛ وسولون جزیره‌یی استردادده موفق اولمش ایدی. بونك اوزرینه كندیسی جمهوریت ریاستنه انتخاب ایدوب، سولون مدت ریاستنده آتنه‌یی (دراقون)ك پك شدتلی ووحشیانه قانوننده تخلیصله، بر طاقم قوانین حكیمانه و عادلانه وضع ایتمش؛ و زادكان ایله عوام اهالی بیننده ٣٠ سنه‌دن بری حكم سورن منازعاته ختام ویرمك اوزره، اهالینك درت صنفندن مركب بر مجلس منتخب ایله بر مجلس اعیان و (آرئوپاغ) اسمیله بر محكمهٔ عالیه تشكیل ایلمشیدی. بو قوانینه رعایت ایده‌جكلری حقنده آتنه‌لیلردن عهد ویمین آلدقدن صكره، ریاستدن استعفا ایده‌رك، كوچك آسیا (یعنی آناطولی) ومصر وقبریسه سیاحت ایدوب، اون سنه صكره عودتنده وضع ایتدیكی قوانینی معطل واهالی‌یی بینلرنده جدالله مشغول بولمغله، سلاحلرینی تركه قاندیرمیه‌رق، (پیسیستراتس)ی حكمدارلغه انتخاب ایتملرینه‌ده مانع اوله‌مدیغندن، مأیوسیتندن بالاختیار كندینی اجلایه مجبور اولوب، قبریسه قاچمش؛ و قبل المیلاد ٥٥٠ تاریخلرنده اوراده وفات ایتمشدر. هرودت سولونك اثنای سیاحتده آناطولینك (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی حكمداری (قرسوس) له بعض ماجرالرینی حكایه ایدیورسه‌ده، «قرسوس» ماده‌سنده بیان اولنه‌جق اولان بو حكایه تاریخجه پك‌ده قابل توفیق كوریله‌میور.

سولونیه { (Sologne) فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده (لیونه) خطه‌سنك بر بقعه‌سی اولوب، الیوم (لوآره مع شر) ایالتی داخلنده بولنیور.

سوله { (Soule) فرانسه‌نك جنوبنده (آشاغی پیرنه) ایالتنده بر كوچك خطه‌نك اسم قدیمیدر.

سوله { (Soles) بو اسمله زمان قديمده ، يونانيلرك مستعمراتندن اولمق اوزره، ايكى قصبه اولوب، برى قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده و ديكرى كيليكيا يعنى ايچ ايل سنجاغى ساحلنده ايدى .

سولى { (Souli) آرناؤدلغك چاملق جهتنده و يانيه‌نك ٤٥ كيلومتره جنوب غربيسنده طاغلق وطبيعى مستحكم برموقعده بركوچك قصبه ايدى، كه خرستيان آرناؤدلرله مسكون اولوب، بونلرجوارلرنده‌كى قرا اهاليسيله برابر سلاح طاشيمق حقنى محافظه ، ومحاربه وقوعنده دولتك عسكرى صنوفنده حرب ايتمك وظيفه‌سنى درعهده ايتمشلردى. زياده‌سيله جسور و حقوق شخصيه‌لرينى محافظه‌يه مقتدر آدملر اولدقلرندن، تپه‌دلنلى على پاشا كنديلرينى موقعلرندن استيصال ايتمكى قوره‌رق ، ١٧٩٠ تاريخ ميلاديسنده اوزرلرينه عسكر سوق ايتديكنده، مغلوب اولوب، ٩٢ده دخى سوليوتلر (يعنى سولى اهاليسى) مردانه مقاومت ايتمكله، ١٨٠٠و١٨٠٣ده يكيدن اوزرلرينه وارمش؛ ونهايت سولى اهاليسى مقاومتدن عاجز قالمغله ، او وقت انكلتره‌نك النده بولنان پارغه‌يه هجرت ايده‌رك، سولى‌يى خالى براقمشلردر. اليوم ويران اولوب، برنده تپه‌دلنلينك ياپمش اولديغى برقلعه بولنيور . پارغه‌نك على پاشا طرفندن مبايعه‌سنده سوليوتلر قورفه‌يه قاچمش ؛ و بعده اوته‌يه بري‌يه طاغلمشلردر. يونان وقعهٔ اخيره‌سنده رؤسانك اك جسورلرى سوليوتلردن ايدى. على پاشانك بردفعه سولى‌يى محاصره‌سنده ايچنده يالكز قادينلر بولنوب، بونلر بروقت مقاومتدن صكره، تسليمه مجبور اوله‌جقلرينى آكلايه‌رق، تپه دلنلیدن قورقدقلريچون ، كمال جسارتلرندن اولومى تسليمه ترجيح ايده‌رك، يوكسك برقيانك اوزرنده اولان ميدانده خوره‌يه باشلايوب، ال اله طوتيشمش اولدقلرى حالده، هيئتله كنديلرينى قيادن آشاغى‌يه براقوب تلف اولمشلردر .

سولى بك { ذو القادريه دولتنك اوچنجى حاكمى اولوب ، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان قره‌جه‌نك ايكنجى اوغليدر. ٧٨٨ تاريخنده برادرى خليل بكك يرينه كچوب، ٨٠٠ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ وزمانى مصر عسكريله جنك وجدال ايتمكله كچمش، ونهايت اويور كن قتل اولنمشدر .

سوليس { (Solis) اسپانيانك مشاهير بحريوننده‌ن اولوب ، ١٥٠٧ تاريخنده (پينتو) ايله برابر آمريقاى وسطينك (يوقاتان) شبه جزيره‌سنى كشف ايتمش؛ وبعده (لاپلاته) ايرماغيله (پارانيرو) كورفزنده اجراى تحريات وكشفيات ايدوب، نهايت قرال فرديناندو طرفندن اورالرينك ضبطنه مأمور اولمغله، وحشيلرك النه اسير دوشوب، ١٥١٥ده ذبح و اكل اولنمشدر.

— بو اسمله اسپانيا ادباسندن برى دخى اولوب، برچوق تياترو كتابلرى و مفصل برمكسيقه تاريخى يازمشدر. ١٦١٠ده القلعه‌ده طوغوب، ١٦٨٦ده وفات ايتمشدر .

— برمشهور رسام دخى بو اسمله مسمى اولوب، ١٦٢٩ده طوغمش، و١٦٨٤ده وفات ايتمشدر . مادريد مكتبى شاكردانندندر.

سوليم { نابلس سنجاغك جنين قضاسنده برقريه اولوب، كتب مقدسهٔ عبرانيه‌ده مذكور اولان (سونام) قصبه‌سنك برنده واقعدر.

سولينكن { (Solingen) پروسيه‌نك (رين) ايالتنده و (وپير) نهرى قربنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهاليسى و اسلحهٔ جارحه فابريقه‌لرى واردر .

سوليه { فردريق — (F. Soulié) فرانسه‌نك مشاهير ادبا و شعراسندن اولوب ، ١٨٠٠ تاريخنده (فوآ)ده طوغمش، و١٧٤٧ده وفات ايتمشدر . پدرى ماليه مأمورلرندن اولمغله، كنديسى دخى ابتدا ماليه نظارتنده برمأموريتده بولنمش؛ وبعده عالم ادبياته داخل اولوب ، منظوم و منثور برقاچ تياترو كتابى و بعده برچوق حكايه كتابلرى يازمشدر. هائله وفاجعه‌لرينك بعضيسى زياده‌سيله قبول عامه مظهر اولديغى كبى، حكايه كتابلرى دخى چوق اوقونمشدر. آثارى ايچنده «شيطانك يادكارلرى» ويا « تذكرهٔ شيطان » عنوانيله بيوك برحكايه كتابى واردر، كه شيطانك اغزندن جمعيت بشريه‌نك اسرارينى ميدانه قويه‌رق ، پك اكلنجه‌لى و عبرت آميزدر. بو حكايه بوندن ١٦ سنه اول محرر فقير طرفندن ترجمه‌يه ترجمه اولنه‌رق، مهران افندى مطبعه‌سنده ١٢٩٥ده طبع ونشر اولنمشدر .

سولینه (Soulina) [« سنه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سوماتره (Sumatra) بحر محیط هندی ایله بحر محیط کبیر آره‌سنده وآسیا قطعه‌سنك جنوبنده واقع (مالزیا) جزایرینك اك بیوكلرندن بری و اك غربیسی اولوب، (مالاقه) شبه جزیره‌سنك جنوب غربیسنده واقع اولدیغی حالده، بوشبه جزیره‌دن مالاقه بوغازیله آیرلشدر. ۵° عرض شمالی ایله ۵° عرض جنوبی، و۹۲° ایله ۱۰۳ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، خط استوا اورته‌سندن كچیور. اوزون بر آطه اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ۱۶۹۰ و اك كنیش محلنده اكی ۳۴۰ كیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۴۴۰۰۰۰ مربع كیلومتره اولوب، تخمیناً ۶۰۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسكوندر . غرب جنوبی ساحلی بوینجه بر صره طاغلر ممتد اولوب ، شمال شرقی‌یه طوغری بوجبالك اتكاری و قوللری سطح مائل صورتنده ممتد اوله‌رق ، بمده ساحل بحره‌دك واسع اووه‌لر بولنیور . جبال مذكوره ذروه‌لرندن اون طقوزی بركان‌اولوب، بونلرك‌یدیسی الیوم آتش بوسكورمكده‌در. اك بیوكاری اولان (قوتونغ قوریجی)نك ۳۷۰۰ متره ارتفاعی اولوب، آغزینك محیط دائره‌سی ۱۷۰۰ و درینلكی ۸۰۰ متره‌در. خط استوا قربنده (سینغالانغ)، (مپاری) و(اوفیر) طاغلری بولنیور . بو سلسلهٔ جبالدن بر چوق انهار نبعان ایدوب ، غرب جنوبی ساحلنه دوكیلنلری پك قیصه واهمیتسز ایسه‌ده، شمال شرق ساحلنه طوغری آقانلر واسع اووه‌لرك ایچندن كچه‌رك ومجرالرنده بشقه نهرلرك صولرینی دخی طوپلایه‌رق ، بیوك ایرماقلر حالنه كچر. جزیره‌نك قسم شمالیسی دها طار اولوب، قسم وسطی و جنوبیسنك اووه‌لری و بالطه كورمه‌مش اورمانلری دها چوق ونهرلری دخی اوزون و دها بیوكدر : بو انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : آساهان ، راقان ، سیاق ، قامپان ، ایندراكیری ، جامی ، سوسی وسائره‌در. بونلردن(قامپان) نهری(مالاقه)بوغازینك جنوبی مدخلنده وبرچوق آطه‌لرك قارشیسنده اوزون برخلیج، و(موسی)نهری(بانقه) جزیره‌سنك قارشیسنده بركورفزك ایچنده بیوك بردالیه تشكیل ایدیور . جامی نهرینك‌ده صوبی چوق اولوب ، مجراسنك ۶۰۰ كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. سوماتره انهارنده‌غایتله بیوك وپك‌وحشی برنوع تمساح‌بولنوب، بو مدهش حیوان بهر سنه برقاچ بیك اهالی اتلاف واكل ایدر . طاغلرنده بر قاچ كولی‌ده اولوب ، بونلردن (توبه) كولی حذای بحردن ۹۰۰ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. (سیننفاره) كولنك‌فضلهٔ میاهی‌ده (ایندراكیری) نهرینی تشكیل ایدیور. موقعی‌حسبیله هواسی‌پك‌صیجاق ایسه‌ده، طاغلرده‌ارتفاع وسواحلده دكیز ملتملری حرارتی تعدیل ایدر . یاغمورلری پك چوق اولوب ، سنه‌ده آلتی آی كثرتله یاغمور یاغار. هر طرفنده وعلی‌الخصوص غرب جنوبی سواحلنده بطاقلقلری چوق اولوب ، مهلك صیتمه‌لری موجب اولور. طوپراغی پك منبت اولوب، هند ، هند چینی و جزایر بحر محیط محصولاتنك همان جمله‌سی حاصل اولور . آلتون، باقیر، دمیر، قلای معدنلری پك بولدر. تجارتی پك ایشلكدر. منتهای شمال غربیسنده هنوز استقلالنی محافظه ایتمكده اولان آچین یاخود آچه حكومت‌اسلامیه‌سی بولنوب بونك جنوبنده (بات) قومنك مملكتی و (تاپانوقلی) خطه‌سیله«ساحل شرقی» مملكتی ودها جنوبده سواحل غربیه‌ده (پادانغ) و(بانقولان) و سواحل شرقیه‌ده (ریوو) ، (پالمبانغ) و (لامپونغ) ممالكی بولنیور بونلرك اكثری آز چوق مستقل اولوب، پك آزی طوغریدن طوغری‌یه فلمنك حكومتنه تابعدر . اك معمور واك محصولدار یری ساحل‌غربیده‌كی (پادانغ) خطه‌سی اولوب، فلمنك حكومتنك مركز اداره‌سی‌ده بو خطه‌نك مركزی اولان (پادانغ) شهریدر. آنجق جزیره‌نك اك بیوك‌واك تجارتكاه‌شهری جهت‌شرقیه‌ده (موسی) نهری اوزرنده واقع و ۷۰۰۰۰ اهالی‌یی جامع اولان (پالمبانغ) شهریدر بوشهرك خانه‌لرینك برمقداری‌نهرده صوبك‌اوزرنده یوزر دوبه‌لراوزرینه قورلمش تخته‌دن براقه‌لردر. اهالیسی اكثریت اوزره ملایی جنسنه منسوب اولوب، بونلر آطه‌ده بولنان دیكر بر طاقم اقوامه غلبه ایتمش، و لسانلری تعمیم ایلمشدر. اصل‌یرلی اقوامك برطاقمی سیماجه‌ملایلردن دها كوزل وملایلركبی مونس ومستعد آدملراولوب دین‌اسلامله‌متدین ایسه‌لرده، برطاقمی‌ده حالاوحشیت حالنده‌بولنوب، بونلردن انسان اتی ییئنلردخی‌واردر

دین اسلام هر طرفده منتشر اولوب ، ذکر اولنان بعض قبائل وحشیه‌دن بشقه بتون اهالی مسلمدر . آچه‌لیلرك عصبیت اسلامیه‌سی وجسارتلری فوق‌العاده اولوب ، فلمنکلیلرك دفعاتله واقع اولان هجوملرینی ثمره‌سز براقه‌رق ، الیوم استقلاللرینی محافظه ایتمکده‌درلر . جزیره‌نك حیوانات وحشیه‌سی‌ده هند چینینك کیلره مشابه اولوب ، ملایی لساننده « اورمان آدمی » دیمك اولان (اورانغ اوتانغ) تعبیر اولنور نسناسلری‌ده چوقدر .

سوماتره‌نك غرب جنوبی ساحلی قارشیسنده بو جزیره‌یه تابع بر صره آطه‌لر بولنوب ، بونلرك الك بیوکلری : بابی ، بانیاق ، نیاس ، بینی ، تاناهماسه ، تاناهساله ، منتاوی ، سیقوبو ، ناسووانفانو آطه‌لریدر . ساحل شرقیسی‌ده (مالاقه) بوغازنده بوثبات ، بانقفالی ، پادانغ ، پانفسانغ بالالؤ آطه‌لریله مذکور بوغازك خارجنده وسینقاپورك جنوبنده‌ده (ریوو) و (لینغا) آطه‌لریله بر چوق کوچك آطه‌لر و دها آشاغیده بیسندن بیوك اولان بانقه و بیلیتون جزیره‌لری بولنیور . بو صابیلان جزایردن الك زیاده مسکونی (نیاس) اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۰۰۰ مربع کیلومتره اولدیغی حالده ، یاریم ملیون قدر اهالیسی اولدیغی مظنوندر . بانقه جزیره‌سنك ایسه مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۶۸۰ مربع کیلومتره اولدیغی حالده ، آنجق ۷۱۰۰۰ اهالیسی واردر . بونك و شرق جهتنده واقع بیلیتونك اورمانلری چوق اولوب ، ایچلرنده بولنان قلای معدنلرینی اخراجله مشغول خیلی چینلیلر دخی بولنیور .

سوماتره جزیره‌سنك معموریتی خیلی اسکی اولوب ، بوندن ایکی اوچ یوز سنه اول آچه دولتی خیلی قوتلی وشوکتلی ایدی . عرب بحریونی اسکیدن بری بو جزیره‌نك سواحلنه یناشه‌رق اجرای تجارت ایتمش ؛ وبوندن چوق زمان اول دین اسلام بو آطه‌یه واطرافلرینه دخول وانتشار ایلمش ایدی . آوروپالیلردن الك اول پورتکیزلیلر ۱۵۰۸ تاریخ میلادیسنده سوماتره‌یه یناشوب ، کشف ایتمك ادعاسنده بولنمشلردر . اوصره‌لرده سنان پاشانك قوماندەسیله بحر عمانده طولاشان عثمانلی دونناسی سوماتره‌نك قسم اعظمنه حکم ایدن آچه حکمدارینی تحت حمایهٔ عثمانیه‌یه آله‌رق ، کندیسنه بر سنجاق دخی ویرمشیدی ، که الیوم حکمدار مشارالیهك اخلافنده موجوددر . فلمنکلیلر ۱۶۲۵ ده سوماتره‌یه یناشوب ، بعض تجارتگاه اسکله‌لر طوتمشلرسه‌ده ، حکملری پك رسمی واعتباری اولوب ، حتی ۱۶۲۵ تاریخلرنده بتبتون قطع علاقه ایتمك درجه‌سنه گلمشلردی . اوندن صکره حکم و نفوذلرینی تقویه‌یه چالشمشلرسه‌ده ، الیوم حکومتلری همان تجارت جهتنه منحصر اولوب ، علی الخصوص آیریجه حکومتلری اولان طرفلرده متبوعیتلری صرف اعتباریدر .

سوماروقوف (Soumarokow) روسیه مشاهیر شعراسندن اولوب ، ۱۷۱۸ ده طوغمش ، و ۱۷۷۸ ده وفات ایتمشدر . بر جنرالك اوغلی اولوب ، کندیسی‌ده شورای دولت اعضاسندن وسرای تیاترولرینك مدیری بولنمشدر . بر خیلی هائله وفاجعه و مضحکه یازوب ، جمله‌سنك مبنی علیهلرینی روسیه تاریخنده آرایوب بولمشدر . تربیه‌یه دائر بعض اشعارله غزل ومرثیه وسائر اشعاری واردر . ایکنجی قاترینه‌نك پك چوق التفات واحسانلرینه نائل اولمشیدی .

سومباوه (Sumbawa, Sœmbawa) سونده جزایرندن بری اولوب ، ۸° ۱۰′ ایله ۹° ۷′ عرض جنوبی و ۱۱۴° ۲۲′ ایله ۱۱۶° ۵۰′ طول شرقی آره‌لرنده غربدن شرقه ممتد اولور . غرب جهتندن (آلاس) بوغازیله (لومبوق) وشرق طرفندن (ساپی) بوغازیله (قومودو) آطه‌لرندن آیرلمشدر . شمال جهتنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد بیوك بر شبه جزیره‌سی وبونك آلتنده بر بیوك کورفزی اولوب ، بوکورفزك آغزنده (مایو) اسمیله برکوچك آطه‌سی دخی واردر . بویی ۲۸۰ واکی ۱۰۰ کیلومتره اولوب ، تقریباً ۶۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر ، ساحل شمالیسنده وذکر اولنان کورفزك ایچنده ینه (سومباوه) اسمیله بر قصبه‌سی و (بیما) اسمیله دیکر بر بلده‌سی واردر . اورته‌لرنده (تومبورو) اسمیله دهشتلی بر برکانی واردر ، که ۱۸۱۶ تاریخ میلادیسنده واقع اولان پاتلامه‌سی ۱۲۰۰۰ کشینك تلفنی موجب اولمشدر . اراضیسی پك منبت اولوب ، آلتون توزی وسواحلنده صدف وایجیسی‌ده واردر . اهالیسنك قسم اعظمی ملایی ومسلمدر . رسماً فلمنك دولتنی طانیر اوچ حکومته منقسم اولوب ، الك قوتلیسی (بیما) ده کیدر .

سومبکی (Symi) جزایر بحر سفیددن بر کوچك آطه اولوب ، ردوس قصبه‌سنك ١٥ میل بحری شمال غربیسنده و آناطولی ساحلندن اوزانان ایکی اوزون و طار شبه جزیره‌نك تشکیل ایتدکاری سومبکی کورفزینك آغزنده اوله‌رق ٣٠َ ٣٦° عرض شمالی ایله ٢٨َ ٢٥° طول شرقیده واقعدر. غیر منتظم و سواحلی پك چیقنتیلی بر آطه اولوب ، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ١٣ و اکی ١٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٠ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاشلق، قیالق وصرب اولوب ، وقتیله اورمانلری ، چیلری و باغلری وار ایکن، شمدیکی حالده بسبتون چیلاق‌اولوب، اهالیسی صرف سونکرجیلکله یاشایور. برقاچ یوز سنه اول بو آطه‌ده سومك دینلن پك خفیف وسریع الحرکه بر نوع قایق یاپلقده ایکن ، اورمانلرك نابود اولمسی اوزرینه بو صنعت دخی منقرض اولوب ، یالکز مذکور قایغك اسمی آطه‌یه ویریله‌رك قالمشدر. شرق جهتنده بر لیمانی وبر کوچك قصبه‌سی اولوب، قضا مرکزیدر. موقعك صربلغندن بوقصبه‌نك ودها طوغریسی قریه‌نك خانه‌لری آره‌سنده‌کی یوللر عادتا یایا بیله چیله میه جك درجه‌ده اینیشلی یوقشلی ومخاطره‌لیدر. اهالیسنك فقراطاقمی سونکرجیقارمق ایچون حیاتلرینی تهلکه‌یه قودقلری حالده ؛ اغنیایه قارشی مدیون اولمقدن قورتیله‌میوب، پك آجینه‌جق برحالده‌یاشارلر. لیمانی صاغلام و بیوجك اولوب ، بر خیلی سفائن کیروب چیقار . هواسی معتدل و صاغلامدر . غرب جنوبیسنده بولنان ایلیاکی (ونام دیکرله تیلوس) جزیره‌سیله برابر بر قضا صورتنده اداره اولنوب، ایلیاکی بر ناحیه‌سیدر .

سومبه (Sumba, Sœmba) سونده جزایرندن بر جزیره اولوب ، جاوه‌نك شرق طرفنده برصره تشکیل ایدن جزایرك خارجنده وبونلردن (سومباوه) نك جنوب شرقیسنده و (فلورس) کده جنوب غربیسنده واقعدر. ٣٥َ ٩° ایله ١٥َ ١٠° عرض جنوبی و ١٣َ ١١٧° ایله ١١َ ١١٨° طول شرقی آره‌لرنده غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه ممتد اولور. بویی ١٢٥ واکی ٥٠ کیلومتره اولوب، بوینجه برصره طاغلر اوزانیر . اورمانلری چوق اولوب ، کایتلی صندال آغاجی اخراج اولنمغله، صندال آطه‌سی اسمیله دخی یاد اولنور . اهالیسی ملایی وسائره‌دن مرکب اولوب، قسم اعظمی مسلمدر. فلمنك حکومتی رسماً طانیر بر قاچ رئیسك تحت اداره‌سنده بولنیور .

سومرده (Somerda) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده و (ارفورت) ك ٢٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (اوستروت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وبر بیوك تفنك فابریقه‌سی واردر .

سومرست (Somerset) انکلتره‌نك جنوب‌غربی‌جهتنده‌وبریستول کورفزی مانله‌سنده واقع ایالاتندن اولوب ، غرباً (قورنوآی) ، شمالاً غلوچستر ، شرقاً (ویلس) ، شرق جنوبی جهتندن (دورست) ، جنوب غربی جهتندزده (دوون) ایالتلریله محدوددر . بویی ١٠٥ واکی ٦٥ کیلومتره اولوب ، ٤٦٥٠٠٠ اهالیسی واردر . مرکزی (واس) قصبه‌سیدر . اورته‌لری طاغلق وسائرطرفلری اووه‌لق اولوب، بطاقلقلری چوقدر. هواسی معتدلدر. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، بعده بونلر تارله ومرعایه تحویل اولنمشدر. قورشون، باقیر، کمور معدنلری و صنایعده مستعمل بعض اتربه‌سیله مشهور میاه معدنیه‌سی واردر .

سومز (Saumaise) فرانسه‌نك مشاهیر علماسندن اولوب ، ١٥٨٨ تاریخ میلادیسنده (سمورآن اوقزوآ) ده طوغمش و ١٦٥٨ ده وفات ایتمشدر. مشاهیر علمادن اولان پدرندن تحصیل علوم ایدوب، طب، حقوق ، عقائد وسائر علوم وفنونده ید طولی کسب ایتدکدن صکره فارسی، عربی ، کلدانی، قبطی وسائر السنهٔ شرقیه‌یی خواجه‌سز اوکرنوب، برچوق وقتده سیاحت ایتمش و وقتیله پروتستان مذهبنی قبول ایتمش اولدیغیچون بومذهبنی سر طوتمامق ایچون، فلمنکك (لید) شهرنده اختیار اقامتله ، بیوك بر شهرت قزاندیغندن ، بتون آوروپا حکمدارلری طرفندن کندی مملکتلرینه جلبنه سعی اولنمش ایدی . بر طاقم کتب قدیمه شرح ایدوب، ٨٠ قدر شرح براقشدر .

سومنات (Somnath) هندستانده (کجرات) خطه‌سنك ساحلنده و (سورات) شهرجدیدی قربنده اوله‌رق ٥٧َ ٠°

عرض شمالی ایله ٧٠° طول شرقیده اسکی بر شهر اولوب، برهمنلرك بو شهرده (سیوا) نك عبادتنه مخصوص بیوك وپك مزین بر معبدلری وار ایدی. سلطان محمود غزنوی بو شهری ضبط ایدوب، اکثر آثار عمرانتی غزنه‌یه نقل ایتمشیدی. مع هذا شیخ سعدیٔ شیرازینك زماننده دخی بوشهرك وبتخانه‌سنك موجود بولنمش اولدیغی شاعر مشار الیهك «بتی دیدم ازعاج در سومنات، مرصع چو در جاهلیت منات» بیتندن آکلاشیلیور. بعده خراب اولمشدر.

سومور (Saumur) فرانسه‌نك (نه مع اوآره) ایالتنده و (آزار) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (لوآره) ایرماغنك ساحل یسارنده ونهرك ایچنده واقع برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٤٣٠ اهالیسی، دمیریولی، ذکور واناثه مخصوص مکتبلری، صنایع مکتبی، سواری عملیات مکتبی، ٢٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، مشهور بر بیاض شرابی وقلاعی، خلاط، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لری واردر.

سومه (Somme) فرانسه‌ده بر نهردر، که (اسنه) ایالتنده (قونت سومه) طاغندن نبعاله، غربه طوغری جریان ایدرك، (سنت کنتن) قربندن بعد المرور، همنامی اولان ایالته دخول ایله، برقاچ شهر و قصبه‌نك ایچندن ویانندن کچدکدن صکره، (مانشه) دکیزینه دوکیلور. مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. مجراسی اطرافنده برقاچ بطاقلقی واردر. ایچنده سیر سفائن کوج اولدیغندن، مجراسیله متوازیا برجدول حفر اولنمشدر. دیکر برجدول واسطه‌سیله‌ده (اوآزه) و (اسقو) نهرلریله اختلاط ایدر.

سومه (Dép. de Somme) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، شمالاً (پادوقاله)، غرباً آشاغی سینه، جنوباً اوآزه، شرقاً دخی (اسنه) ایالتلریله محاط و محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٢٧٦ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ٥٤٨٩٨٢ کشیدر. مرکزی (آمیان) شهریدر. (پیقاردیه) خطه‌سنك قسم اعظمیله (پیتوآ) خطه‌سنك بربارچه‌سندن متشکل اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. اراضیسی دوز اولوب، نهر مذکورله و(سله) و(نوبه) چایلریله سقی و ارواء اولنور. آلچی، لوله‌جی چاموری و ابنیه طاشی چوقدر. طبیعی مرعالری آز ایسه‌ده، صنعی چایرلری چوقدر. محصولاتی ذخایر متنوعه ایله، شربنجی اوتی، کتن، کنویر، یاغ اخراجنه یارار نباتات متنوعه، پتاتس، الما و سائره‌دن عبارتدر. صیغیر و قیونلریله آتلری‌ده چوقدر. آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی بال چیقار. صنایعی پك ایلری اولوب، پاموق، یوك، ایپك وکچی قیلندن منسوجات متنوعه ایله شکر، صابون، اجزای کیمیویه وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه و بویاخانه‌لری چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، علی الخصوص (سنت والری) اسکله‌سندن آمریقا ایله پك چوق تجارت ایدر. ایالت ٥ قضادن مرکب اولوب، ٤١ ناحیه و ٨٣٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

سومه (Somma) ایتالیانك (ترادی لابوره) ایالتنده و ناپولینك ١٥ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اهالیسی واردر.

— ینه ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ومیلانك ٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٣٢٠٠ اهالیسی واردر. میلاددن ٢١٨ سنه اول روما سردارلرندن (اسکیپیون) بو قصبه‌ده قرتاج سرداری مشهور (آنیبال) طرفندن مغلوب اولمشدر.

سومه (Soumet) فرانسه شعراسندن اولوب، ١٧٨٦ده (قاستلموداری) ده طوغمش، و١٨٤٥ده وفات ایتمشدر. ابتدا بیوك ناپولیونه وبعده بوربون خاندانته انتساب ایدوب، بعض مأموریتلره تعیین اولنمشیدی. برقاچ هائله‌سی و سائر اشعاری واردر. قیزی غابریله، که مادام (دالتنهایم) دینمکله معروفه‌در، کندیسنه هائله‌لرك ترتیبنده یاردیم ایتدیکی کبی، وفاتندن صکره دخی بعض آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

سونچینو (Soncino) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك (قره‌مونه) ایالتنده و(قره‌مونه) نك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و(اوالیو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهالیسی واردر.

سوند (Le Sund) دانیمارقه‌نك (سلاند) جزیرهٔ کبیره‌سیله اسوجك جنوب

غربی ساحلی آره‌سنده وقاتقات دکیزیله بالطیق دکیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بویی ١٠٠ و اك طار محلنده ٤ والك کنیش یرنده ٢٦ کیلومتره‌در. آفنتیسی وآنافوری چوقدر. دانیمارقه دولتی یقین وقته قدر بو بوغازدن کچن کمیلردن رسم آلیردی.

سوندربورغ (Sonderbourg) پروسیه‌ده (اشلسویغ هولشتاین) خطه‌سنك (آلسن) آطه‌سنده و اشلسویغك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٣٨٠٠ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وصاقلام لیمانی واردر.

سوندرسون (Saunderson) مشاهیر ریاضیون و طبیعیوندن اولوب، ١٦٨٢ده انکلتره‌نك (تورلستون) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٧٣٩ده وفات ایتمشدر. بر یاشنده ایکن چیچك خسته‌لغندن کوزلرینه عمی کلوب، اصلا کورمدیکی حالده، تحصیل علوم و فنون ایده‌رك، قامبریج دارالفنوننده علوم ریاضیه و حکمت طبیعیه معلملرینك الك کزیده‌سی اولمشیدی. رؤیت نه دیمك اولدیغنی بیلمز بر اعمانك ضیا والوان وقوس قزح کبی مسائل حقنده درس ویره‌رك، کمال فصاحتله تقدیر واثبات مسئله ایتمسی پك غریب کورینوردی. بر جبر کتابیله ضیانك انعکاسی حقنده برکتاب یازمش؛ و نیوتونك بعض کتابلرینی شرح ایلمشدر.

سوندرلاند (Sunderland) انکلتره‌نك (دورهام) ایالتنده و (ویر) نهرینك منصبنده اوله‌رق دورهامك ٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده برشهر اولوب، ١٣٠ ٩٢١ اهالیسی، مکمل لیمانی، کوزل بر دمیر کوپریسی، دمیر یولی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، الماستراش وشیشه‌ایله قطران فابریقه‌لری وکراسته، دمیر، کومور، قونیاق وسائره متعلق پك ایشلك تجارتی واردر.

سوندریو (Sondrio) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده و میلانك ١٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهالیسی، بر تپه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، ایشلك تجارتی و جوارنده (مازینو) اسمیله برمعدن صویی واردر. — سوندریو ایالتی شمالاً اسویچره حدودیله و جنوباً (برغامه) ایالتیله محدود برکوچك ایالت اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

سوندنفیلد (Sœndenfields) نوروچك الك جنوبی خطه‌سی اولوب، شمالاً (نوردنفیلد) وجنوباً (اسقاکی راق) خطه‌لریله محدوددر.

سونده (Archipel de la Sonde) جزایری آسیا ایله آوستراليا آره‌سنده بولنان وآسیا جزایری (Archipel Asiatique) اسمیله‌دخی تسمیه اولنان برچوق آطه‌لر هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسمدر. سونده جزایری هند چینینك مالاقه شبه جزیره‌سندن آوستراليا قطعه‌سنه‌دك ٦°٤′ عرض شمالی ایله ١١°٤′ عرض جنوبی و ٩٢°٤٨′ ایله ١٣١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. سوماتره، جاوه وبورنو جزایرکبیره‌سندن بشقه بالی، لومبوق، سومباوه، سوبه، فلورس، تیمور جزیره‌لرینی وبر چوق جزایر صغیره‌یی حاویدر. اکثری اسماً ورسماً فلمنکه تابع اولوب، جمله‌سنك اهالیسی ١٨ ٠٠٠ ٠٠٠ قدر تخمین اولنور. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وملایی جنسنه منسوب اولوب، یالکز ایچ طرفلرنده وطاغلرنده هنوزدین اسلامی قبول ایتمه‌مش بعض اقوام وحشیه بولنیور. برکاتلری چوقدر. [تفصیل احوالاری ایچون بهرینك اسم مخصوصنه مراجعت بیوریله.]

سونرات (Sonnerat) فرانسه سیاحیندن اولوب، ١٧٤٥ده لیونده طوغمش، و ١٨١٤ده پاریسده وفات ایتمشدر. یکی کینه‌یه، مداغسقار جوارنده‌کی آطه‌لره وسائر جزایر بحر محیطه هند وچینه سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمشدر.

سونسوناته (Sonsonate) آمریقای وسطینك (سانوادور) جمهوریتنده و (سان سالوادور)ك ٨٥ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وبحر محیط کبیر ساحلنده ایشلك لیمانی واردر.

سونوره (Sonora) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك همنامی اولان جمهوریتنده و (آریسپه)نك ٧٠ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی واردر.
— سونوره جمهوریتی مکسیقه‌نك شمال غربیسنده واقع اولوب، غرباً قالیفورنیه کورفزیله وآشاغی قالیفورنیه جمهوریتیله، جنوباً (سنیالوآ)، شرقاً

(شیشـو آهوآ) جمهوریتـلریله ، شمالاً دخی ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتیله محـاط ومحدوددر. مسـاحهٔ سطحیه‌سی ١٩٧ ٩٧٣ مربع کیـلومتره واهالیسی ١٣٤ ٧٩٠ کشی اولوب، بهر اون مربع کیلومتره باشنهٔ ٧٠ کشی دوشیور. مرکزی ٧٠٧٠ اهالی‌یی جامع اولان (هرموزیلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، غرب وشمال جهتلری مرتفع وساحله قریب محللری نسبةً دوزدر. میاه جاریه‌سی قالیفورنیـه کورفزینه دوکیلوب، جوار جمهوریتلرده نبعان ایدن انهاری جمهوریت داخلنده بر چوق چایلر دخی اخذ ایله، مذکور کورفزه منصب اولور. بو انهارك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آسانسیون، سونوره، یاقونی و (مایو) نهرلریدر. بونلرك‌ده اك بیوکلری (یاقونی) و (سـونوره) در. اهالیسـنك آزلغندن دخی آکلاشـلدیغی اوزره، بو جمهوریتك عمران ومدنیتی هنوز پك کری‌اولوب، اکثر طرفلری حالا وحشی حالنده بولنان اهالیٔ اصلیه ایله مسکوندر. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: یاپاغو، سری، [..]ه، اوباته، یاقونی ومایو قبـائلیدر. (غوآیماس) [..]کله‌سندن بدأ ایدن بردمیر یول خطی شماله طوغری [..]ید اولوب، مرکزی اولان هرموزیلودن مرور [..]ه، ممالك مجتمـعه‌یه داخل اوله‌رق، اوراده ممالك مذکوره‌نك خطوطیله کسب التصاق ایدیور. [زیاده تفصـیلات ایچون «مکسیقه» ماده‌سـنه مراجعت بیوریله.]

سونوره (Rio Sonora) مکسیقه‌نك سونوره جمهوریتنـده بر نهردر، که ممالك مجتمعه‌نك (آریزونه) جمهوریتنده نبعانله، مکسیقه‌یه کیروب، جنوبه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (هرموزیلو) قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر برنهرله بعدالاجتماع، غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، هرموزیلو قصبه‌سنده شمالدن کلن دیکر برنهرله بعد الاجتماع غربه وبعده ینه غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب، (تیبورون) جزیره‌سـنك قارشیسـنده اوزون بر خلیج تشکیل ایده‌رك، قالیفورنیه کورفزینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٥٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، یوقاری قسمنك صول طرفنده برقاچ قصبه بولنیور؛ وصـاغ طرفلرنده (پیما) قبائل وحشیه‌سی جولان ایدیور.

سونوقس (Sevenoaks) انکلتره‌نك کنت ایالتنده و (تونبریج)ك ٩ کیلومتره شمال غربیسـنده (تامیسـه‌یه) دوکیلن دارنت نهری اوزرنده وایکی دمیر یولك محل التصـاقنده بر قصبه اولوب، ٦٢٩٥ اهالیـسی، مکتبی، فقیرخانه‌سی وجوارنده کوزل کوشکاری واردر.

سونه (Cévennes) فرانسه‌نك جهت جنوبیه‌سنده بر سلسلهٔ جبالدر، که پیرنه جبـال عظیمه‌سـنك اتکلرندن بر وادی ایله آیرلمش اولدیغی حالده، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، (مارژریده) طـاغلری واسطه‌سـیله (اوورنیه) جبالیله کسب التصـاق ایدر. دها بر طاقم طاغلرله بر صره تشکیل ایده‌رك، (ووـژ) و (زوره) جبالنه قدر ممتد اولور؛ وغربده‌کی (غارونه) و (لوآره) حوضه‌لرینی شرقده‌کی (رونه) و (ساءونه) حوضه‌لرندن تفریق ایدر. برقاچ قسمه منقسم اولوب، جنـوبی قسمی قره طـاغلری واورب، اسـپینوس و غاریقه طاغلرینی دخی شـامل اوله‌رق، ارتفاعلری ١٥٦٧ مترویه قدر چیقار؛ وسطی قسمی، که اصل (سـونه) دینلن بوراسیدر، ژوودان، لوزره، وبواره وژربیه طاغلرینی شـامل اولوب، ارتفاعلری ١٧٥٤ مترویه بالغ اولور؛ شمـالی قسمی لیونه، بوژوله و شـاروله خطه‌لری طاغلرندن عبارت اولوب، اك یوکسك محللری ١٤٣٥ متره ارتفاعنده‌در. اون دردنجی لویی زمانندە بو طاغلرده پروتسـتانلر قتولیکلره و حکومتك عسکرینـه قارشی خیلی وقت مقاومت ایدوب، پك خونریزانه محاربه‌لر وقوع بولمشدر.

سونه (Sunna) اسکی جرمانلرك معبوده‌لرندن اولوب، کونشدن کنایه ایدی.

سونینی (Sonnini) فرانسه‌مشاهیر طبیعیون وسـیاحیننندن اولوب، ١٧٥١ ده (لونویل) ده طوغمش، و ١٨١٢ ده وفات ایتمشدر. آفریقانك سواحل غربیه‌سنده ومصر، ممالك عثمانیه، یونان و رومانیه‌ده سیاحت ایدوب، برقاچ سیاحتنامه یازمش؛ و (بوفون)ك مشهور تاریخ طبیعیسـنه کزدیکی یرلرده کوردیکی طیوری دخی علاوه ایده‌رك، اثر مذکوری بویله علاوه‌لی اوله‌رق ١٢٧ جلد اوزره نشر ایتمشدر.

سوهل { (Sohl) مجارستانك شمالی ایالاتندن اولوب ، شمالاً (لیپتو)، شرقاً (کومور) و(نئوغراد)، جنوباً (هونت). غرباً دخی (بارس) و (غران) ایالتلریله محدوددر . بویی ۹۰ و اکی ۵۳ کیلومتره اولوب ، ۱۰۶۰۰۰ اهالیسی واردر . مرکزی (نایسوهل) قصبه‌سیدر . کومش، باقیر ودمیر معدنلری چوقدر .

سوهم { (Suhm) دانیمارقه مشاهیر مورخیندن اولوب، ۱۷۲۸ده قوپنهاغده طوغمش ، و۱۷۹۸ ده وفات ایتمشدر . دانیمارقه‌نك احوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ معتبر و مفصل کتاب یازوب ، بالمناسبه اقوام شمالیه‌نك اصل ونسبلری حقنده پك چوق معلومات ویرمشدر .

سویبط { (ابن حرمله یاخود سعد بن حرمله القرشی العبدری) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش ، وبدر غزاسنده حاضر بولنمشدر . حضرت ابابکر (رضه) ونعیمان ایله برابر شامه کیدوب ، نعیمان طرفندن صاتلمش ایدی . [« نعیمان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سویبق { (بن خاطب الانصاری) صحابه‌دن اولوب، احد وقعه‌سنده ضرار بن الخطاب یدیله شهید اولمشدر .

سوئتون { (Suetone) اسکی روما مورخلرندن اولوب، میلادك ۷۰ تاریخلرنده طوغمشدر . کنج یلین ایله محبتی اولوب، بعض مخابره‌لری باقیدر. اون ایکی قیصرك ترجمهٔ حالنی یازوب، بوکتابی سائر بعض آثاریله برابر موجوددر.

سوید { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (سوید بن الحارث الازدی) که قومندن آلتی کشی ایله نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی . — (سوید بن خنظله) که (وائل بن حجر الحضرمی) یی دشمنلرینك الندن قورتارمق ایچون ، برادری اولدیغنه یمین ایدوب، قصه‌یی حضور حضرت نبویده تقریر ایتدیکنده، « صدقت المؤمن اخو المؤمن » بیورلمشیدی . — (سوید بن زید الجذامی) که برادری (رفاعه) ایله ودیکر برادریله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ وبعده فلسطینده ساکن اولمش ایدی . — سلمان فارسی (رضه) نك آزادلیسی اولان سوید . — (سوید بن الصامت الانصاری الاوسی) که شاعر وحکیم بر ذات اولوب، اثنای حجده حضرت رسول اکرم (صلعم) افندمز جانبندن اسلامه دعوت بیورلدقده، مجلهٔ لقمانی کوسترمش؛ وبوکا قارشی جانب حضرت نبویدن قرآن کریم تلاوت بیورلیجه، « بوکوزل برسوزدر » دیمش ایسه‌ده، اسلامه کلمه‌مشیدی . بعده خزرج طرفندن قتل اولندقده ، قومی اسلامنه شهادت ایتمشلردی . — (سوید بن صخر الجهنی) که اسکیدن اسلامه کلنلردن اولوب ، (حدیبیه) غزاسنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنمشدر . — (سوید بن طارق) و دها طوغریسی (طارق بن سوید) [« طارق » ماده‌سنه مراجعت.] — (سوید بن عامر الانصاری) که کوفه‌ده ساکن اولوب، روایت احادیث شریفه ایتمش ایسه‌ده، صحبتی مختلف فیهدر . — (ابو عبدالله سوید الباهلی) که بر حدیث شریفك راویسیدر . — (ابو عقبه سوید الانصاری یاخود الجهنی و یا المزنی) که اوغلی عقبه کندیسندن روایت ایتمشدر . — (سوید بن عمرو) که (مؤته) محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (سوید بن عیاش الانصاری) که جانب حضرت نبویدن مسجد ضرارك هدمنه ارسال بیوریلان اوچ ذاتك بریدر . دیکر ایکیسی (عامر بن قیس) و (عاصم بن عدی) در. — (سوید بن غفلة الجعفی) که یاشلی اولدیغی حالده، حیات حضرت نبویده اسلامه کلوب، آنجق مدینه‌یه ورودی فخر کائنات (صلعم) افندمزك دفنلری کوننه تصادف ایتمکله، روایت وصحبت نبویلری شرفنه نائل اوله‌مامشدر. بعده قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، اوراده قلیجیله برضربه‌سیله برارسلان اولدیرمشیدی. صکره معیت حضرت مرتضویده صفینده حاضر بولنوب، حجاج یوسف زماننده ۸۰ تاریخنده ۱۲۸ یاشنده وفات ایتمشدر . — (ابو مرصب سوید بن قیس العبدی) که کندیسندن برحدیث شریف مرویدر . — (ابو مخشی سوید بن مخشی الطائی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر . — (سوید بن مقرن المزنی) که عثمان بن مقرنك برادری اولوب ، بعده کوفه‌ده ساکن اولمشیدی . — (سوید بن النعمان الانصاری الاوسی الحارثی) که احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت نبویده بولنوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . اهل مدینه‌دن معدوددر . — (سوید بن هبیره الدیلی یاخود ابو

سوید) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (سوید بن جبلة الفزاری) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسی اولوب، صحابه میانده عد اولنمش ایسه‌ده، صحبتی صحیح دکلدر.

سویداء { جزیره‌نك قسم غربیسندن عبارت اولان (دیار مضر) ده وحران قربنده مشهور بر قصبه ایدی. — بو اسمله مدینهٔ منوره‌دن ایکی قوناقلق مسافه‌ده و شام طریقنده بر محل وحورانده دخی بر قریه وار ایدی.

سویدق { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

بچمن اکر درآیی قد سرو پست کردد
زد ولعل جانفزایت دل خلق مست کردد
فلك ار بصورت تو بمثل بتی نکارد
نبود یکی مسلمان که نه بت پرست کردد

سُوَیدیه { حلب ولایت وسنجاغنك آنطاکیه قضاسنده و عاصی نهری منصبنك صاغ یعنی شمالی طرفنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، (سلوقیه) یاخود (سلفکیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقعدر. زمان قدیمده بیك کمی استیعاب ایدر صنعی لیمانی وار ایکن، شمدی خراب اولوب، یالکز یاز موسمنده سفائن تقرب ایده‌بیلیور. مع هذا جوارلرینك محصولاتی وعلی‌الخصوص میان کوکی بو اسکله‌دن خارجه کوندریلوب، اخراجاتنك کمرك رسمی سنوی سکز اون بیك لیرایه بالغ اولور. ناحیه‌سی ۱۶ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۰۵۵۰ اهالیسی واردر.

سویر { (Sevier) ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده واقع (اوتاه) راضیسنده بر نهر وبو نهرك منتهی اولدیغی بر کول اولوب، نهر (واهساچ) طاغنك قسم جنوبیسنك غربی اتکندن نبعانله، شماله، بعده شمال غربی‌یه و نهایت غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ۳۸° ۵۰′ عرض شمالی ایله ۱۱۶° طول غربیده همنامی اولان کوله دوکیلور. مجراسنك طولی ۴۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، صاغ طرفدن مذکور طاغدن اینن بر چوق دره‌لر وسیللر آلیر. — سویر کولی ۳۰ کیلومتره اوزون و ۱۶ کیلومتره کنیش اولوب، ۱۱۲ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. صویی طوزلی اولدیغندن، سواحل وجوارلری خالی وچیلاقدر.

سویش { (Suez) وده‌ا طوغریسی سویس مصرده بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده واقع همنامی اولان کورفزك منتهاسنده وهمنامی اولان جدولك مدخل جنوبیسنده اوله‌رق قاهره‌نك ۱۳۵ کیلومتره شرقنده بر قصبه واسکله اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، خراب بر اسکی سوری وقسما قومله طولمش لیمانی واردر. سویش جدولنك کشادندن اول بحر احمر عثمانلی دونماسنك مرکزی اولوب، اورادن دفعاتله بحر عمانه و هند طرفلرینه دونما سوق اولنمشیدی. شمدیکی حالده سویش جدولنك مدخلی اولمغله برابر مصر سفائن تجاریه‌سندن‌ده بحر احمرده ایشلینلرینك مرکزی اولوب، خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (آسینونه) ایدی، و بر آره‌لق (قنثوپاتریس) تسمیه اولنمشیدی.

سویش برزخی { (Isthme de Suez) آفریقایی آسیا قطعه‌سنه ربط ایدر بر برزخ اولوب، سینا شبه جزیره‌سنی آسیایه ترکله، بحر احمرك همنامی اولان کورفزی منتهاسیله بحر سفید آره‌سنده واقعدر. اکی ۱۱۶ کیلومتره‌در. بو برزخ اخیراً حفر وکشاد اولنه‌رق، بنه بو اسمله مسمی بر جدول حاصل اولمغله، آفریقا قطعه‌سی آسیادن آیرلمش؛ وبرزخك حکمی قالمامشدر.

سویش جدولی { (Canal de Suez) آنفا بیان اولنان سویش برزخنده بحر سفید ایله بحر احمر آره‌سنده آچلمش بر جدول اولوب، الك بیوك سفائنك مرورینه مساعد اولمغله، هند وچین وسائر آسیا وآوسترالیا وآفریقای شرقی ممالکیله آوروپا آره‌سنده‌کی طریق بحرییی یاری یاری‌یه ایندیرمش، وسفائنی امید بورونی طولاشمق کلفتندن قورتارمشدر. بو جدول بحر سفیدده (پورت سعید) یعنی «سعید لیمانی» اسمیله مجدداً تأسیس اولنان قصبه‌دن بدأ ایله، جنوبه طوغری اوزانه‌رق، بر قاچ کولك ایچندن بعد المرور، بحر احمرك سویش کورفزینك منتهاسنده واقع سویش لیماننه واصل اولور. طولی ۱۶۰ کیلومتره اولوب، ۷۵ متره عرضی واردر. ایچلرندن کچدیکی کوللرك الك درینی (تمساخ کولی) اولوب، داخلی بیوك بر لیمان حالنه قونمش، وکنارنده قاهره‌نك اسکله‌سی

حکمنده‌ اولمق اوزره ، اسماعیلیه قصبه‌سی تأسیس اولنمشدر . بو جدول غرب وشرق وشمال وجنوب آره‌سنده مورادانی پك چوق تسهیل ایدوب ، مدنیت وثروت عمومیه‌نك ترقی و انتشارینه چوق خدمت ایتمشدر . بحر احمر ایله بحر سفید آره‌سنده بر طریق بحری کشادی لزومی اسکیدن بری حس اولنه‌رق ، ابتدا فراعنهٔ قدیمه‌دن (سزوستریس) بو تصورك اجراسنه بدأ ایتمش ؛ وآنجق بحر سفیددن ابتدا نیلك اك شرق قولنی تعقیب ایدوب ، بعده نهر منذ- کورك مجراسیله سویش آره‌سنده بر جدول حفر ایتدیرمکه باشلامشیدی . بونك باشلادیغی بو عملیات جسیمه اخلافندن (نخاع) وبعده مصری ضبط ایدن ملوك ایرانیه طرفندن تعقیب اولنمشیدی . رومالیلر زماننده وقوع بولان محاربات جدولك اهمالنی منتج اولمغله ، طولمش ایسه‌ده ، ترایان وآدریان زمانلرنده یکیدن کشاد ایدلمش ؛ وبعده ینه اهمال اولنوب ، بسبتون قپانمش ایدی . فتوحات اسلامیه صره‌سنده حضرت عمر فاروق (رضه) زمان خلا- فتنده جدول مذکور (عمرو بن العاص) طرفندن یکیدن حفر وکشاد اولنه‌رق ، بو دفعه فسطاطدن دخی کچیرلمکله ، اسکیدن طولی ۲۰۰ کیلومتره ایکن ، ۳۲۰ کیلومتره‌یه ابلاغ اولنمشدی . ملوك امویه زماننده یکیدن اهمال اولنه‌رق ، خلفاء عباسیه‌دن منصورك زماننده مصرلیلرك جزیرة العربه هجومی یولی کسیلمك ایچون ، بحر احمرده‌کی مدخلی بسبتون سد ایدلمش ایدی . بوجدول قدیمك الیوم آثاری باقی ومشهوددر . ۱۸۵٤ تاریخنده فرانسه ارباب فننده‌ن مشهور (فردیناند دولسپس) نیلك مجراسنی تعقیب ایتمیه‌رك طوغریدن طوغری‌یه ایکی دکیز آره‌سنده بر طریق بحری کشادینی تصورله ، ۱۸۵٦ ده بو تصوری خدیو مصر سعید پاشایه قبول ایتدیره‌رك ، عملیاته باشلامش ؛ و ۱۸٦۹ تاریخ میلادیسی تشرین ثانیسنك ۲۰ سنده جدول کشاد اولنمشدر .

سویش کورفزی { بحر احمرك منتهای (Golfe de Suez) شمالنده جنوبه طوغری ممتد اولان سینا شبه‌جزیره- سنك تشکیل ایتدیکی طار واوزون ایکی کورفزك بری یعنی غربیسی اولوب ، دیکری عقبه کورفزیدر . سویش کورفزی منتهای شمالده واقع اسکله‌نك اسمیله مسمی اولوب ، مذکور شبه جزیره ایله سواحل مصریه آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . بویی ۳۲۰ واکی اك واسع یرنده ۵۰ کیلو- متره‌ در . ایکی جهتی خالی اولوب ، مدخلنك جهت غربیه‌سنده قیالق وخالی بر طاقم آطه‌لر بولنیور .

سویله { اسپانیانك قسم جنوبیسنده (Séville) و مادریدك ۳۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (غواد الکویر) یعنی وادی الکبیر ایرماغنك صول کنارنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده وحذای بحردن ۱۰۰ متره ارتفاعنده اوله‌رق ″٤٤ ′۲۲ °۳۷ عرض شمالی ایله ″۲۳ ′۲۱ °۸ طول غربیده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۱٤۳۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، برقاچ بیوك کتبخا- نه‌سی ، موزه‌سی ، بر جامع شریفك خرابه‌لری اوزرنده یاپلمش بیوك بر کلیساسی ، (آلقازار) یعنی القصر اسمیله عربلردن قالمه برسرایله ینه آثار اسلامیه‌دن (جیرالده) اسمیله ۸۰ متره یوکسك مصنع بر قله‌سی و « آلتون قله » اسمیله دیکر بر بناسی ، میری‌یه عائد بر بیوك توتون وانفیه فابریقه‌سی ، دمیر خانه‌سی ، طوبخانه‌سی ، باروتخانه‌سی و بر بیوك پورسلن فابریقه‌سی واردر . عربلرك زماننده‌ن قالمه اوله‌رق بو شهرده وقتیله پك چوق ایپك قماشلر وصیرمه‌لی اقمشه نسج اولنوب ، ۱۳۰۰۰ قدر دستکاه وار ایکن ، بعده بو صنعت بسبتون متروك حالنه کیرمشدر . نهر دخی وقتیله سفائنك شهره قدر چیقمسنه مساعد اولمغله ، تجارتی پك ایشلك ایکن ، بعده بر طرفدن نهرك منصبنك قومله‌سدی وبرطرفدن سفائنك جسامت وآغیرلق پیدا ایتملری تجارتنه‌ده خلل کتیرمشدر . جوارلرنده کلیتلی زیتون وپورتقال آغاجلریله باغلری اولوب ، زیتون یاغی وشراب باشلیجه اخراجاتندندر . ایکی کوزل دمیر کوپریسیله ٤ کیلومتره اوزونلغنده ایکی ریختمی واردر . اکثر خانه وسوقاقلری عرب طرزنده اولوب ، حتی صکره یاپلمش اولان ابنیه‌سی دخی ینه عرب اصول معماریه‌سی اوزره انشا اولنمشدر . اهالیسی ذوق واکلنجه‌یه مائل اولوب ، بوغا کولشلری ورقصلر وعمومی پنایرلری پك صیقدر . عربلر عندنده (اشبیلیه) اسمیله معروف اولوب ، او وقتکی احوالی حقنده بو کلمه‌یه مراجعت بیوریله .

سویله { ایالتی (Province de Séville) اسپانیانك (آندالوسیا) خطه‌سنده واقع ایالات جنوبیه‌سندن واسکی (سویله) قراللغنك منقسم بولندیغی اوج ایالتك بری اولوب ، شمالاً باداپوز، شرق شمالی جهتندن (قوردوبه)، شرق جنوبی طرفندن مالغه، جنوباً قادیس، غرباً دخی (هوئلوه) ایالتلریله محدود در . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بوبی ۱٤۸ و اك کنیش محلنده اکی ۱٤٦ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۰٦۳ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤۳۹٤٤ کشیدر . ایالتك حدود شمالیه‌سنده (سیرامورنه) وحدود جنوبیه‌سنده (سیرایغوآس) جبالی ممتد اولوب ، ایالتك ایچنه طوغری قوللر تمدید ایدرلر . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده (وادی الکبیر)ك مجراسی بولنوب، بونهرعظیم (قوردوبه) ایالتندن کله‌رك ، و صاغ و صولدن برچوق انهارك صولرینی طوپلایه‌رق، مرکزی اولان‌سویله‌نك یانندن‌کچدکدن، ودها جنوبده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایلدکدن صکره، سویله ایالتندن خروجله، آزرمسافده (قادیس) و (هوئلوه) ایالتلرینی آیردقدن‌صکره، بحر محیط آطلاسینك قادیس کورفزینه دوکیلور . بو وجهله ایالتك بتونی ایرماغك حوضه‌سی داخلنده بولوب، بو ایرماغه صولدن ایالتك شرق شمالی حدودنده غرناطه‌دن کلن مشهور (شنیل) نهری ایله دها آشاغیده غواد الباقار (یعنی وادی البقر)، (غالاباغار) و(هوئسنه) اسملریله دیکر اوچ، و صاغدنده ویار، قاله، هوئوله اسملریله دیکر اوچ نهر وبر طاقم چایلر وسیللر دوکیلور . بونلرك چوغی یازین قوروبوب، مجرالری اطرافنده بولنان واسع اووه‌لر فوق‌العاده بربوست کسب ایدر . هواسی صیجاق ویابس‌اولوب، یازین میزان‌الحراره ٤۸ درجه‌یه‌قدر چیقار، وقیشین نادراً صفردن آشاغی اینر . یاغمورلری پك سیرك وآز اولوب ، طوپراغی فوق العاده منبت اولدیغی حالده، قوراقلق بحق استفاده اولنمسنه مانع اولور . طاغلرده قارلر اریدیکی وقت نهر طاشوب ، مهلك صیتمه‌لری موجب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایدر. هر نه‌قدر قوراقلق اکثر اراضیدن طوپراغك استعدادینه کوره استفاده اولنمسنه مانع اولیورسه‌ده ، انهارك صوییله اروا اولنان یرلر بو استعدادك قوتیله خیلی حبوبات، پاموق، کتن، کنویر، توتون وسبزه‌ومیوه وبروب ، اوزوم ، زیتون ، پورتقال ، لیمون وسائر میوه‌لری وطاغلرنده میشه ، چام وسائر آغاجلریله کوزل‌مرعالری واردر. حیوانات‌اهلیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ قویون ، ۱۲٥۰۰۰ کچی ، ۷٥۰۰۰ صیغیر ، ۱٥۰۰۰ مرکب ، ۷۰۰۰ استر و ۲۲۰۰۰ آت راده‌لرنده اولوب ، ۳۳۰۰۰ قدرده آری قوغانی وار در . بعض طرفلرنده دمیر ، کمور ، قورشون وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك آری اخراج اولنمقده در . صنایعی هنوز پك کری اولوب ، مرکزنده‌کی برقاچ فابریقه‌دن بشقه ایالتده بالکز برقاچ بز دستکاهی واردر . تجارتی‌ده متوسط حالده بولنیور . برقاچ دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور . ایالت ۱۱ قضایه منقسم اولوب، ۹۸ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

سویله { قراللغی (Roy. de Séville) اسپانیانك جنوب غربی کوشه‌سنده بیوك بر خطه اولوب، آندالوسیا مملکتنك قسم غربیسندن عبارتدر . حکومت اسلامیه‌نك اواخرنده ظهور ایدن طوائف ملوکدن برکوچك دولت تشکیل ایتمش اولدیغندن، قراللق اسمیله یاد اولنور . سبته بوغازینك سواحل شمالیه‌سنی دخی حاوی اولدیغی حالده، شرقاً غرناطه و قرطبه قراللقلریله ، شمالاً استرمادوره خطه‌سیله، غرباً پورتکیز دولتیله، غرب جنوبی جهتندن بحر محیط آطلاسینك قادیس کورفزیله، جنوباً دخی سبته بوغازیله محاط و محدوددر . تقسیمات جدیده‌ده هوئلوه، سویله وقادیس اسملریله اوچ ایالته تقسیم اولنمشدر . [بو اسملره مراجعت بیوریله]

سوئنتیلا { (Suintila) اسپانیاده حکومت سورن ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب ، ٦۲۱ تاریخ میلادیسندن ٦۳۱ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ورومل‌لری اسپانیادن بسبتون‌اخراجله تبعه‌سنی دره‌بکلرینك ظلمندن وقایه ایتمش ، وبعض نظامات وضع ایلمش‌ایسه‌ده، نهایت صبی بولنان اوغلنی تخته تشریك ایتدیکیچون، تبعه‌سی کندیسندن دلکیر اولوب، نهایت (سیتیمانیه) والیسی طرفندن اسقاط اولنمش؛ ودرت سنه صکره وفات ایتمشدر .

سوئنون { (Suenon) دانیمارقه قراللرندن اوچ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « چتال صقاللی » لقبیله ملقب اولوب ،

۹۸۵ تاریخ میلادیسندن ۱۰۱۴ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . چوجق ایکن خرستیان مذهبی اوزره واپتیز اولمش ایسه‌ده ، بعده بت پرستلکه رجوع ؛ و صاقسه‌یی نهب ایدوب ، انکلتره‌یی دخی ضبط ، وآغیر ویرکیلر طرح ایلمش ایدی . لوندره‌یه دخولنده انکلتره قراللغی اعلان اولنمشدی . نورووجك دخی برقسمنی استیلا ایتمشدی . اوغلی قانوت خلفی ولمشدر .

— ایکنجیسی برنجینك تورونی یعنی قیزینك اوغلی اولوب ، دانیمارقه ونورووج قرالی برنجی (مانیوس) طرفندن دانیمارقه خدیویتنه نصب اولنمش ، و۱۰۴۷ تاریخنده دانیمارقه قراللغی بالتفریق کندیسنه براغلمش ایدی . انکلتره‌یه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده ، موفق اوله‌مامش ؛ وصاقسونلره قارشی سوق ایتدیکی عسکر دخی کندیسندن روکردان اولوب ، براقشلردی . اقرباسندن بر قیزله عقد ازدواج ایتمش اولدیغندن ، طائفهٔ رهبان دخی علیهنده بولنوب ، نهایت بونی تطلیقه مجبور اولمش ایدی . ۱۰۷۴ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی (اریك اموند) ك اوغلی اولوب ، ۱۱۴۷ ده بشنجی قانوتی قتل ایتدیره‌رك ، دانیمارقه قراللغنی ضبط ایتمش ؛ و ۱۱۵۷ تاریخنه‌دك اون سنه حکومت سورمشدر . تاریخ مذکورده اوزرینه یوریدیکی (والدمار) طرفندن مغلوب اولوب ، فرار ایتمکده ایکن قتل اولنمشدر .

سوینیه { مارکیزه دو — Mar. de Sé-) انشا وفصاحتده شهرت (vigné } قزانمش فرانسز بر قادین اولوب ، ۱۶۲۶ تاریخ میلادیسنده پارسده طوغمش ، و ۱۶۹۶ ده وفات ایتمشدر . بر یاشنده ایکن پدری وبش سنه صکره والده‌سی وفات ایتمکله ، دایسی بولنان بر آبه طرفندن بیودیله‌رك ، تربیه اولنمش ؛ و ۱۸ یاشنده ایکن (مارکی دو سوینیه) یه واروب ، یدی سنه صکره قوجه‌سی دوولوده قتل اولنمغله ، ۲۵ یاشنده اولدیغی حالده ، طول قالوب ، بوندن دنیایه کتیرمش اولدیغی بر اوغلیله بر قیزك تربیه‌سنه حصر اوقات ایتمش ؛ وحسن و جمالیله ذکاوت وثروتنه بناءً ، پك چوق طالبلر ظهور ایتدیکی حالده ، هیچ برینه وارمغه راضی اولمامش ایدی . گاه پارسده وگاه برتانیه‌ده‌کی چفتلککنده اقامت ایدوب ، اك مشهور ذواتله کوریشوردی . ۱۶۶۹ ده قیزینی اولندیروب ، متعاقباً دامادی (پروانسه) والیسی اولمغله ، پرستش درجه‌سنده سودیکی قیزندن بیوك بر تأسفله آیریله‌رق ، دفع اشتیاق ایچون کندیسنه مفصل ، پك حسیاتلی ودرجهٔ نهایه‌ده فصیح بر طاقم مکتوبلر یازمغه باشلامشیدی ، که بو مکتوبلر فرانسز ادبیاتنده و فن انشاده بر نمونه عد اولنه‌رق ، او وقتك احوال وعاداتی و وقوعات تاریخیه‌سی نقطهٔ نظرنجه دخی اهمیتی حائزدرلر . منشآتی دفعاتله و متعدد جلدلر اوزرینه طبع ونشر اولنمشدر .

سه‌آره { (Céare) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی تشکیل ایدن جماهیرك } بری اولوب ، ریوغرانده ، پاراهیبا ، پیاؤهی وپرنامبوق جمهوریتلریله و بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر . بوبی ۴۴۰ و اکی ۴۰۰ کیلومتره اولوب ، ۷۲۱۰۰۰ اهالیسی واردر . باشلیجه محصولاتی مصر ، آناناس ، توتون وسائره‌دن و حیوانات اهلیه‌سی صیغیر وآتدن عبارتدر . — مرکزی اولان (سه آره) ونام دیکرله (فورتالچه) یاخود (نوتردام دلا سومپیون) قصبه‌سنك ۱۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

سهایی { اونتجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، سیروزلیدر . سپاهی زمره‌} سندن اولوب ، قانونی سلطان سلیمان خانك عراق سفری اثناسنده وفات ایتمشدر . شو بر ایکی بیت اونکدر :

قدمن پای کیبیدر هر بار چکمکدن الم
سینه‌مز صندوقه‌سی اولدی نشان تیر چرخ
طاتلی سوزینه عروس دهرك آلدانمه ار اول
عیش فرهادی صاقین حلوای شیرین ایتدی تلخ

سهایی { ماوراءالنهر شعرا وساداتندن اولوب ، تاریخ سویلمه‌ده مهارتی وار ایدی . } کوزل اشعاری اولوب ، شو بیت او جمله‌دندر :

بخانهٔ که مه من چو آفتاب درآید
بسان ذره دل من باضطراب درآید

سُهراب { شاهنامه‌ده روایت اولندیغنه کوره رستم زالك شاه سمنکانك قیزندن } دنیایه کلمش غیر مشروع اوغلی اولوب ، شجاعت وجسارتده وقهرمانلقده پدرینه مانند وبلکه فائق اولمغله ، هم پدرینی بولمق هم شجاعتنی کوسترمك اوزره ، بیوك پدرندن آلدیغی برسریه ایله ایرانه قارشی

ريمش؛ ومبارزه ايچون رستمی ايستمش ايسه‌ده، ستم كنديسنك كيم اولديغنی كوسترميه‌رك وسهرابی انميه‌رق قارشيسنه چيقمش؛ ودفعاتله سهراب غالب ديكی حالده، رستم بر حيله ايله الدن قورتلوب، هايت سهرابی يره اوره‌رق، خنجرله كوكسنی ياردقدن كره، سهراب رستمك اوغلی اولديغنی و رستم البته نتقامنی آله‌جغنی بيان ايده‌رك، بو ادعاسنی اثبات يچون، والده‌سنك قولنه باغلامش اولديغی رستمك ر يادكارينی كوسترنجه، بو قهرمان بيلميه‌رك كندی وغلنی اولديرمش اولديغنی آكلايه‌رق، پك چوق اويلا ايتمشدر. بو حكايه «شاهنامه» نك الك فجيع سندرجاتندندر.

سهراب (ميرزا — بيك) ايران شعراسندن ومن اصل عشاير اتراكدن رستم خان عشيرتنه منسوب بر شاعر اولوب، شو بيت جمله شعارندندر:

> ما جای دانه آيشه‌در دام ريخته‌يم
> تا پرتو جمال تو افتد بدام ما

سُهرَوَرد ايرانده عراق عجمك شمال غربی كوشه‌سنده و زنجانك قربنده بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

سهروردی (ضياء الدين ابو النجيب عبد القاهر بن عبد الله البكری) مشاهير علمادن وصوفيوندن اولوب، نسبی اون اوچ قوشاقده حضرت ابا بكر صديق (رضه) افندمزه واصل اولور. ٤٩٠ تاريخنده سهرورده طوغوب، شاب ايكن بغداده ورودله، علی بن نبهاندن علم حديثی واسعد مهينيدن فقهی و سائر علمادن ديكر علومی تحصيل، واصفهانده‌ده ابو علی الحداددن استماع احاديث شريفه ايتمش؛ وبعده زهد وتقوايه دوتمش؛ بر مدت بغدادده صو صاته‌رق، كديمنيله باشامش؛ ودجله‌نك غربنده مريدان ايچون رباطلر بنا ايتديرمش ايدی. ٥٤٥ ده مدرسهٔ نظاميه مدرسلكنه تعيين اولنه‌رق، ايكی سنه تدريس ايله مشغول اولمش؛ و ٥٥٨ ده، بيت مقدسی زيارت ايتمك اوزره، دمشقه واروب، اهل صليب محاربانندن طولايی، قدسه كيده‌ميه‌رك، بر مدت دمشقده تدريس حديثله ووعظله اشتغال ايتمش؛ وملك عادل نورالدين محمود طرفندن پك چوق التفاته نائل اولمش ايدی. بعده بغداده عودت ايدوب، ٥٦٣ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر.

سهروردی (شهاب الدين ابو حفص عمر بن محمد البا كری) مشاهير صوفيوندن و فقهاء شافعيه‌دن اولوب، آنف الترجه ضياء الدين سهروردينك برادر زاده‌سيدر. فقه وحديث وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدی ايدی؛ ومجلس وعظ وتذكيرنده پك چوق مريدان ومستمعين حاضر بولنوردی. عمی علامهٔ مشارالیهدن و سائر علما ومشايخدن اخذ علوم ايدوب، عبد القادر كيلانی حضرتلريله دخی صحبتی وار ايدی. دفعاتله حجه كيدوب، مجاورت دخی ايتمشيدی. ٥٣٩ تاريخنده سهرورده طوغوب، ٦٣٢ ده بغدادده وفات ايتمشدر. برقاچ تأليفاتی اولوب، الك مشهوری «عوارف المعارف» در. بر چوق اشعار عربيه‌سی دخی اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

> تصرمت وحشة الليالی — واقبلت دولة الوصال
> وصار بالوصل لی حسودا — من كان فی هجركم رثی لی
> و حقكم بعد ان حصلتم — بكل ما فات لا ابالی
> احييتمونی وكنت ميتا — وبعتمونی بغير غالی الخ.

سهروردی (شهاب الدين ابو الفتوح يحيی بن حبش بن اميرك) مشاهير حكماء اسلامدن اولوب، فقه و ادبياتده دخی يد طولاسی وطبيعت شعريه‌سی وار ايدی. آنف الترجه (شهاب الدين ابو حفص عمر السهروردی) ايله ملابسه ايدنلر واردر. صاحب ترجه (مقتول) و (قتيل الله) لقبيله دخی معروفدر. ٥٤٩ تاريخنده سهرورده طوغوب، تحصيل علوم وفنون ايتدكدن صكره، شامه عزيمت ايده‌رك، حلبه واردقده، اورانك صاحبی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدين ايوبی طرفندن فوق العاده اكرام واحترامه مظهر اولمش؛ واورا علماسيله ايتديكی مباحثاتده غلبه چالوب، مباحثه‌ده دخی شدت لسان وتهور قوللانديغندن، بونلر كنديسنه خصم اولوب، حسد دخی كنديلرينه تأثير ايتمكله، كنديسنی عقيده بوزقلغيله اتهام ايده‌رك، دمشقده بولنان صلاح الدين ايوبی‌يه بو آدمك اوغلی ملك ظاهری افساد ايتديكنی وقتلی واجب اولديغنی يازمغله، مشاراليه اوغلنه صاحب ترجه‌نك قتلنی قطعياً امر ايلديكندن، ٥٨٥ تاريخنده، ٣٦ ياشنده اولديغی

حالده، كندی اختیاری اوزره، یمكسزن براغیله‌رق، تلف اولمشدر. باشلیجه تألیفاتی : «التلویحات اللوحیة والعرشیة»، «كتاب الالواح العمادیه»، «كتاب اللمحة» «كتاب المقاومات»، «كتاب هیاكل النور»، «كتاب المعارج»، «كتاب المطارحات»، «كتاب حكمة الاشراق» وسائره‌در. شو ایكی بیت مترقب موت ایكن سویلدیكی اشعارندندر :

قل لاصحابی رأونی میتاً فبكونی اذ رأونی حزناً
لا تظنونی بانی میت لیس ذا المیت واللّه انا
انا عصفور وهذا قفصی طرت عنه فتخلی رهنا
و انا الیوم اناجی ملاء واری اللّه عیانا بهنا الخ

سُهریاج { فارسده بر قصبه اولوب، خلافت حضرت فاروقیده عبداللّه بن عامر طرفندن فتح اولنمشدر.

سهل { صحابه‌دن بروجه‌زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سهل الانصاری) كه سعد بن عبادة الساعدینك برادر زاده‌سی اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (ابو ایاس سهل الانصاری) كه اوغلی كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن بیضاء) كه وهب بن ربیعة القرشی الفهرینك اوغلی اولوب، والده‌سی بیضایه نسبتله معروفدر. هجرتدن اول مكه‌ده اسلامه كلوب، كفار قریشك هاشمیلره قارشی ترتیب ایتمش اولدقلری صحیفه‌یی كری آلدیرانلردن بریدر. كندیسی وبرادری سهیل حیات حضرت نبویده وفات ایتمشلردر. — (سهل بن حارثة الانصاری) كه پدری دخی صحابه‌دن اولوب، برلكده احد غزاسنده واوندن صكره‌كی غزواتده حاضر بولنمش اولدیغی مروی ایكن، بعضلری كندیسنی تابعیندن عد ایتمشلردر. مدینه‌ده و بغدادده ذریتی قالمشیدی. — (سهل بن الحارث) كه احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن حثمة الانصاری الاوسی) كه هجرتك اوچنجی سنه‌سی طوغوب، رحلت حضرت نبویده سكز یاشنده ایدیسه‌ده، بعض حدیثلر حفظ وروایت ایتمشدر. — (سهل بن الحنظلیة الانصاری الاوسی) كه زهد وتقوی ایله مشغول اولوب، بعده دمشقده یرلشمش، ومعاویه‌نك اوائل حكومتنده وفات ایتمشدر. عقبه اسمیله بنه صحابه‌دن بر برادری دخی وار ایدی. — (سهل بن الحنظلیة العبشمی) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو سعد سهل بن حنیف الانصاری الاوسی) كه بدر غزاسنده و سائر كافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش؛ واحد وقعه‌سنده عساكر مسلمین رجعت ایتدیكنده، صاحب ترجمه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزك یاننده ثبات ایتمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزه اك اول بیعت ایدنلردن اولوب، بصره‌یه عزیمتنده جانب مرتضویدن مدینه‌ده وكیل براغلمش؛ وبعده فارس ولایتنه نصب اولنه‌رق، مؤخراً اهالینك شكایتی اوزرینه، عزل ویرینه (زیاد ابن ابیه) تعیین بیورلمشیدی. صفین محاربه‌سنده دخی معیت حضرت مرتضویده بولنوب، ۳۸ تاریخنده كوفه‌ده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی جانب مرتضویدن قیلنمشدر. اوغللری ابو امامه وعبد الملك و تابعیندن برقاچ ذات كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سهل بن رافع بن خدیج البلوی) كه حقنده «الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین فی الصدقات» آیت كریمه‌سی نازل اولمشدر. احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وعهد حضرت فاروقیده وفات ایتمشدر. قیزی (عمیره) كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن الربیع الانصاری الحارثی) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن سعد الانصاری الساعدی) كه رحلت حضرت نبویده اون بش یاشنده اولوب، ۸۸ تاریخنده ۹۶ یاشنده وفات ایتمشدر. مدینه‌ده بولنان صحابه‌نك اك صكره وفات ایدنی اولوب، كندیسندن صحابه وتابعیندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر. حجاج بن یوسف، حضرت عثمان (رضه) ه یاردیم ایتمدك دیه، اصلسز بر بهانه ایله صاحب ترجمه‌یه وسائر بعض صحابه‌یه اذیت ایتمشیدی. — (سهل بن ابی سهل) كه سعید بن ابی هلال كندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن صخر اللیثی) كه اهل مدینه‌دن معدود اولوب، بعده بصره‌ده ساكن اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (سهل بن ابی صعصعه) كه قیس وابو كلاب وجابر وحارثك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — بنی ظفرك آزادلیسی (سهل) كه بوده احد وقعه‌سنده بولنمشدر. — (سهل بن عامر الانصاری النجاری) كه بئر معونه وقعه‌سنده عمی سهل بن عمرو ایله برابر شهید اولمشدر. — (سهل بن عتیك الانصاری الخزرجی) كه عقبه وبدر غزالرنده حاضر بولنمشدر؛ وعهد رسول اللّه (صلعم) ده وفات ایدوب، جنازه نمازی جانب نبویدن قیلنمشدر.

— (سهل بن عدی الانصاری) که ثابت وعبدالرحمنك برادری اولوب، احد وقعه سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن عدی الخزرجی) که احد محاربه سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن عدی التمیمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن عمرو الانصاری النجاری) که برادری سهیل ایله برابر حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزك مسجد نبویلرینی تأسیس ایلدکلری عرصه نك صاحبلری ایکی یتیم ایدی. بعضلر عرصهٔ مذکوره نك صاحبی ماراالذکر سهل بن رافع اولدیغنی التزام ایتمشلردر. — (سهل بن عمرو القرشی العامری) که سهیل و سکرانك برادری اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش، ومدینه ده ذریت براقمشدر. — (سهل بن عمرو الانصاری الحارثی) که احد وقعه سنده واوندن صکره کی غزالرده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قرظة الاوسی) که احد وقعه سنده حاضر بولنمشدر. — (سهل بن قیس الانصاری الخزرجی السلمی) که بدر غزاسنده حاضر بولنوب، احد محاربه سنده شهید اولمشدر. — (سهل بن قیس المزنی) که کثیر بن عبدالله وسائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (سهل بن مالك) که کعب بن مالکك برادری اولدیغی مروی اولوب، حجازلی اولدیغی حالده، مدینه ده ساکن بولنمش؛ واوغلی مالك کندیسندن روایت ایتمشدر. — (سهل بن منجاب التمیمی) که جانب حضرت نبویدن بنی تمیم صدقاتنك جمعنه مأمور اولانلردندر.

سهل ارغیانی { (ابو الفتح بن احمد) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه-

دن اولوب، نیسابور جوارنده واقع ارغیان ناحیه سنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایدوب، برمدت ناحیه سنده قاضیلق ایتدکدن صکره، عزم حج ایدوب، عزیمت و عودتنده عراق وحجاز و سائر اقطارده مشاهیر علما ومشایخله صحبت ایتمش؛ وشیخ حسن سمنانینك اشارتی اوزرینه، مناظره دن وقضادن ال چکوب، انزوایه چکلمش؛ وصوفیونه مخصوص بر خانقاه تأسیس ایدوب، اوراده عبادت وتألیف ایله مشغول اولمش ایدی. ٤٩٩ ده وفات ایتمشدر. نامنه نسبتله یاد اولنان مشهور فتاویسی و سائر بعض آثاری واردر.

سهلان { (ابو الحسن — بن عثمان بن کیسان) مصر اطباء نصرانیه سندن اولوب،

ملوك فاطمیه دن عزیز باللهك طبیبی ایدی. و بونك پك چوق احسانلرینه نائل اولوب، ٣٨٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سهل تستری { (ابو محمد بن عبدالله) مشاهیر صوفیوندن اولوب،

٢٠٠ تاریخنده خوزستانك تستر شهرنده طوغمش؛ و بعده بصره ده ساکن اولوب، ٢٨٣ ده وفات ایتمشدر. صلاح ومقاماتی مشهوردر.

سهل سجستانی { (ابوحاتم بن عثمان الجشمی) مشاهیر ادبادن اولوب،

علوم ادبیه ولغت وشعرده ید طولی صاحبی ایدی. ابن درید ومبرد کبی علمای ادب صاحب ترجمه دن اخذ واستفاده ایتمشلردی. ارباب صلاح وتقوادن اولوب، هر کون بر دینار صدقه ویرر، وهر هفته قرآن کریمی ختم ایدر ایمش. ٢٤٨ تاریخنده بصره ده وفات ایتمشدر. تألیفاتی: «کتاب اعراب القرآن»، «کتاب مایلحن فیه العامة»، «کتاب الطیر»، «کتاب المذکر والمؤنث»، «کتاب البنات»، «کتاب المقصور والممدود»، «کتاب الفرق»، «کتاب القراآت»، «کتاب المقاطع والمبادی»، «کتاب الفصاحه»، «کتاب النخلة»، «کتاب الاضداد»، «کتاب القس والنیال والسهام»، «کتاب السیوف والرماح»، «کتاب الدرع والفرس»، «کتاب الوحوش»، «کتاب الحشرات»، «کتاب الهجاء»، «کتاب الزرع»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب الادغام»، «کتاب اللبا واللبن الحلیب»، «کتاب الکرم»، «کتاب الشتاء والصیف»، «کتاب النحل والعسل»، «کتاب الابل»، «کتاب العشب»، «کتاب الخصب والقحط»، «کتاب اختلاف المصاحف» وسائره در. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ابرزوا وجهه الجمیل ولاموا من افتتن
لو ارادوا اعفافنا ستروا وجهه الحسن

سهل الکوسج { خلفاء عباسیه زماننده ظهور ایدن اطباء نصرا-

نیه دن اولوب، مشهور «اقرباذین» وسائر تألیفات صاحبی بولنان (سابور بن سهل) ك پدریدر. صقالی پك کراه اولدیغندن، ضدی اولان (کوسج) لقبیله

تلقیب اولنمشدر. هزله میلی زیاده ایدی. طبابتده مهارتی وآنجق خوزستانلی اولدیغیچون لساننده لحنی وار ایدی. اوچنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

سهله (بنت سهیل القرشیه) صحابیاتدن اولوب، پدری وزوجی ابو حذیفه دخی صحابه‌دن ایدی. الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، زوجیله برابر حبشه‌یه هجرت ایتمش؛ واوراده محمد اسمیله براوغلی اولمشیدی. — (سهله بنت عاصم الانصاریه) دخی صحابیاتدن اولوب، فتح خیبر کونی دنیایه کلمش اولمغله، جانب نبویدن بو اسمله تسمیه بیورلمشیدی. — (سهله بنت سعد الساعدی) دخی صحابیاتدندر.

سهم (بن مازن) صحابه‌دن اولوب، یزید بن سنانك جدی اولان زید دیلینك آزادلیسی ایدی.

سهمی بخاراشعراسندن‌اولوب، براوقجینك اوغلی اولمغله، بو مخلصله تخلص ایتمشدر. اکبر شاهك زماننده هندستانه کیدوب، خان اعظم میرزا عزیز کوکه‌یه انتساب ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

هلال عید نسبت داشق باطاق ابرویش
اکر بودی هلال‌دیکری پیوسته پهلویش

سهند ایرانك آذربیجان خطه‌سنده (ارمیه) کولنك شرقنده وتبریزك جنوب شرقیسنده منفرد بربیوك طاغ اولوب، ذروه‌سی حذای بحردن ۳۵۴۶ متره مرتفعدر. ۳۷° ایله ۳۸° عرض شمالی آره‌سنده اولوب، ۴۴° طول شرق خطی اوزرندن کچیور. اتکلرینك احاطه ایتدیکی محل ۱۰۰ کیلومتره اوزون و ۹۰ کیلومتره کنیش اولوب، محیط دائره‌سی ۳۱۴ کیلومتره‌در. میاه معدنیه‌سی پك چوقدر. شرق اتکلرنده بافیر وسیملی قورشون معدنلری بولنیور. میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، شماله طوغری آقانلر (آجی‌چای) واسطه‌سیله وغرب وغرب جنوبی اتکلرندن آقانلر طوغریدن طوغری‌یه (ارمیه) کولنه، وشرق وشرق جنوبی جهتندن آقانلر دخی بحر خزره تابع اولان (سفیدرود) ونام دیکرله قزیل اوزن نهرینه دوکیلور. مذکور طاغده (غار اسکندر) اسمیله بیوك بر مغاره بولنوب، حامض‌فحم افراز ایتدیکیچون، ایچنه کیرمك ایستین حیوانات درحال تلف اولور. وبناءً علیه قیوسی حیوانات کمیکلریله مملودر. اهالی بوحالی طلسمه حمل ایده‌رك، ایچنده اسکندرك خزینه‌لری محفوظ اولدیغنه معتقددرلر.

سهوره (Sehore) هندستانك قسم شمالیسنده واقع مالوه خطه‌سنك (بهوپال) حکومت ممتازه‌سنده وبهوپالك ۳۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده برقصبه اولوب، ۴۳۳۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۲۰۰ اهالیسی، بیوك بربازاری وایپك منسوجات دستکاهلری واردر. قصبه چقور ونباتاتی چوق بربرده اولوب، هواسی صیتمه‌لی ایسه ده، اطرافنده بولنان انکلیز عسکرینك اقامتکاهلری مرتفع وصاغلامدر.

سهوی (میر حسن) شعرای‌ایراندن‌اولوب، تبریزلیدر. شاه عباس ماضی زمانده یاشامش؛ وعساکر عثمانیه‌نك تبریزی فتحلرنده کاشانه کیتمش ایدی. حسن خطده مهارتی وار ایدی. ۱۰۰۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

سهی شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان‌بایزیدخان ثانینك شهزاده‌لرندن سلطان محمد ایله سنجاغه کیدوب، شهزادهٔ مشارالیهك وفاتنده درسعادته‌کودتله، دیوان کاتبی وبعده ادرنه‌ده دارالحدیث متولیسی اولمشیدی. ۹۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر.

سهیل صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (سهیل بن بیضاء القرشی الفهری) که سابق الترجمه سهلك برادری اولوب، قدماء صحابه‌دن اولمغله، حبشه هجرت ایتمشیدی. معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدرغزاسنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و ۹ نجی سال هجریده ارتحال ایدوب، جنازه نمازی جانب حضرت نبویدن قیلنمش ایدی. — (ابو سوید سهیل بن خلیفه) که مهاجریندن معدوددر. — (سهیل بن رافع الانصاری النجاری) که بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزوانده حاضر بولنوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر. مسجد نبی (صلعم) عرصه‌سنك صاحبلری بو سهیل ایله برادری سهل اولدقلری مرویدر. — (سهیل بن سعد الساعدی)

كه سابق الترجمه سهل بن سعدك برادريدر . — (سهيل بن عامر الانصارى) كه بئرمعونه وقعه‌سنده شهيد اولمشدر . — (سهيل بن عبيد الانصارى النجارى) كه بدر غزاسنده بولنانلردندر . — (سهيل بن عمرو القرشى العامرى) كه اشراف قريشدن وعقلا وخطبادن اولوب ، فتح مكه كونى اسلامه كلمشدر . بدر غزاسنده، كافر اولديغى حالده، اسير دوشدكده حضرت عمر (رضه) رسالتپناه افندمزه «اذن ويركز، ايكى اوك ديشنى چيقاره‌يم، ده بر دها سزك عليهكزده خطبه ايراد ايده‌مسون» ديدكده ، «براق يا عمر ، بلكه بركون سنك حمد وشكركى جالب برخطبه ايراد ايدر» بيورلمشيدى . بو حديث شريفه ماصدق اوله‌رق ، ارتحال حضرت نبويده عربلر ارتداده باشلايوب، قبيلهٔ قريش دخى بونلرى كوره‌رك ، تردده دوشدكلرى وامير مكه عتاب بن اسيد اموى اختفا ايتديكى زمان، سهيل بليغ بر خطبه ايراديله «يا معشر قريش لا تكونوا آخر من آمن واول من ارتد ، والله ان هذا الدين ليمتدن امتداد الشمس والقمر من طلوعهما الى غروبهما» ديمشيدى . فتح مكه كونى اسلامه كلنلردن امردينده سهيل بن عمرودن دها متانتلى و دها غيرتلى كيمسه اولميوب، قرآن كريمك تلاوتنده رنكى صاراره‌رق بايغنلار ايمش. خلافت حضرت فاروقيده بتون اقربا وتعلقاتيله برابر شام فتوحنه عزيمت ايدوب، جمله‌سى شهيد اولمشلردر . كنديسى يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمش، وبر روايتده (عمواس) ده طاعوندن وفات ايتمشدر . اورادن يالكز قيزى (هند) ايله اوغلى عتبه‌نك قيزى (فاخته) قورتلوب، حارث بن هشامك دخى يالكز اوغلى عبدالرحمن قورتلمش اولمغله، امر حضرت فاروقى ايله فاخته عبدالرحمنه تزويج ايدلمشيدى . — (سهيل بن قيس الانصارى الخزرجى) كه كعب بن مالكك عم زاده‌سى اولوب ، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر .

سهيل { اندلسده (ريه) اعمالندن بر طاغ اولوب، اندلسك يالكز بو طاغندن سهيل يلديزى كورلديكنى ياقوت حموى بيان ايديور . — ينه اندلسك مالقه ولايتنده بو اسمله بر ناحيه بولنديغى دخى «معجم البلدان» ده مذكوردر .

سهيلى { (امير اعظم شيخ نظام الدين احمد ـ) مشاهير شعرادن وامراى اتراكدن اولوب ، اباً عن جد امارتده بولنه‌رق ، خراسانده متعيناندن ايدى . آل تيموردن سلطان ابو سعيدك خواص امراسندن اولوب، سلطان حسين بايقرا زمانانه دخى يتيشمش، وعلى شير نوايى ايله صحبت ايتمشيدى. شعرا وادبايه زياده حرمت ورعايت ايدردى. فارسى وتركى ديوانلرى وبرليلى ايله مجنون منظومه‌سى واردر. شيخ آذرينك مريدانندن اولوب ، (سهيلى) مخلصى شيخ مشاراليه وضع ايتمشيدى . ۹۱۸ تاريخنده وفات ايتمشدر . بو بيت اونكدر :

بروز غم بغيراز سايهٔ من نيست يار من
ولى اوهم ندارد طاقت شبهاى تار من

سهيلى { (عبدالرحمن —) اندلس علماسندن اولوب، مالقه‌يه تابع (سهيل) ناحيه‌سندن ايدى . تراجم احواله دائر «الروض الانف» عنوانيله بر تأليفى واردر .

سهيليه { ماوراء النهرده (شاش) قصبه‌سنك اسم جديدى اولديغى بعض كتبده كورلمش ايسه‌ده ، شاش قصبه اولميوب ، بر بيوك ناحيه ايدى . بو حالده سهيليه شاش قصباتندن اوله بيلير .

سهيمه { صحابياتدن درت خاتونك اسمى اولوب، برى اسلم بن حريشك قيزى، برى رفاعة القرظينك زوجه‌سى ، برى عمير المزنينك قيزى وركانه بن عبد يزيدك زوجه‌سى ، دردنجيسى‌ده مسعود بن اوسك قيزى وجابر بن عبداللهك خليله‌سى ايدى .

سى { ياخود لام‌سى (Si, Lam-Si) هندچينيده سيام مملكتنك (لائوس) خطه‌سنده بر نهردر، كه خطهٔ مذكوره يايله‌سنك غربى اتكندن نبعانله، (قوآرت) ايالتى ايچنده ابتدا شرق جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق، منبعندن اللى كيلومتره آشاغيده ياغمور موسمنده ۴۰ متره اكى و اون ايكى متره درينلكى وار ايسه‌ده، شباط آينده درينلكى بر متره‌دن آشاغيدر . صاغدن (سوه) ياخود (شوو) نهرينى آلدقدن صكره شماله، بعده شرق و نهايت شرق جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق ، بر قوس تشكيل ايدر ؛ وصولدن (پهو اونغ) ياخود (نام پوآنغ) نهرينى اخذ ايله، ۱۶° عرض شماليده (رويت) شهرينك شرق جهتندن كچدكدن صكره، ينه صولدن (نهانغ) ياخود

(یانغ) نهرینی آلیر ؛ ودها آشاغیده (نهاسوتون) یاخود (یاسوتون) شهری یانندن مرورله ، ینه‌صولدن (خونت‌دونغ) یاخود (هوآی‌یانغ)ی اخذایله ، (اوبون) شهرینک ۱۲ ویا ۱۵ کیلومتره غربنده (مون) ایرماغنه دوکیلور . مذکور (رویت) شهرندن منصبنه قدر یتاغی سکسان یوز مترەکنیشلکندەدر. اطرافی قامشلق وخالیدر . قوراقلق زماننده ایچنده کوچك قایقلر بیله زور سیر وحرکت ایده بیلیر .

سیا (Sia) سودانك (سودان فرانسوی) دینان منتهای غربنده (قونغ)ك ۲۲۵ کیلومتره شمالنده، (بوبو) قومنك مملکتنده وقره (وولته) یه تابع (بانیفینغ) نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده، ۵۸ ′ ۱۰° عرض شمالی ایله ۵۸ ′ ۵° طول غربیده بر قصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وپك ایشلك تجارتی واردر .

سیابه (بن عاصم السلمی) صحابه‌دن اولوب، عمرو بن سعید بن العاص کندیسندن روایت ایتمشدر. (سروج) و (رها) ده ذریتی قالمش ایدی .

سیاتون (Siaton) فیلیپین جزایرندن (نغروس) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده وهمنامی اولان برونك قربنده بر قصبه اولوب، ۶۴۸۰ اهالیسی واردر.

سیاث معرة النعمان قربنده قدیم بر شهر اولوب، خرابه‌لری موجود اولمغله ، یاقوت حموینك بیانه‌کوره، (قاضی ابو یعلی عبدالباقی بن ابی حصن المعدی) یانندن کچوب، بر طاقم خلقك بو خرابه‌لرك طاشلرینی آلمق ایچون قائم قالمش اولان ابنیه ودیوارلری ییقمغله مشغول بولندقلرینی کورنجه، موافق حال بعض ابیات سویلمش، که ایچلرندن شو ایکی بیت فن آثار عتیقه‌نك قیمتی متضمن اولمغله ، نقلی مناسب کورلدی :

اتتلفها شلت یمینك خلها
لمعتبر او زایر و سائل
منازل قوم حدثنا حدیثهم
ولم ار احلی من حدیث المنازل

سیار (بن بلز) صحابه‌دن اولوب، ابوالعشراء الدارمینك پدریدر. ذکاة حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر . اسمی حقنده اختلاف اولوب، مالك ویا عطارد تسمیه اولندیغی دخی مرویدر. — (سیار بن روح) یاخود (روح بن سیار) اسمیله دخی صحابه‌دن بری اولدیغی مرویدر.

سیارغاو (ونام دیکرله اویارزال Siargao, Oyarzal) فیلیپین جزایرندن بر آطه اولوب ، ۳۰ ′ ۹° ایله ۴۶ ′ ۹° عرض شمالی آره‌سنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۳۳۵۵ اهالیسی واردر . ۱۵۲۱ ده ماجلان طرفندن کشف اولنمشدر .

سیاس (Siass یاخود Syas) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده (لادوغه) کولنه دوکیلور برنهراولوب، (نووغورود) ایالتنك وسطلرنده واقع بر بطاقلقدن نبعانله ، شماله طوغری بر طاقم چایرلر واورمانلر آره‌سنده جریان ایدر؛ و (وولوژبه) نهریله برلشدکدن صکره شمال غربی‌یه، غربه ونهایت ینه شماله دونر ؛ وصاندن (تیخوینقه) چاینی آلدقدن صکره، سیرسفائنه صالح اولوب، غرب‌شمالی‌یه‌طوغری جریانله ، پترسبورغ ایالتنه دخول ایدر ، و (لینه) چاینی‌ده بعد الاخذ. لادوغه کولنك جنوب شرقی ساحلنه واصل اولور. مجراسی ۲۶۹ کیلومتره، وحوضه‌سی ۷۰۲۷ مربع کیلومتره‌در. مجراسنك ۱۰۲ کیلومتره‌لکی سیرسفائنه صالح اولوب، آنجق (لینه) چاینك التقاسنده مجراسی پك اینیشلی اولمغله، اورادن سفائن بر طاقم بندلرله کچر .

سیاسقوتان (Siascotan) جاپونیه‌یه تابع (قوریله) جزایرندن بری اولوب ، جزایر مذکوره‌نك شمال شرقی قسمنده و (اونقوتان) جزیره‌سنك ۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. بویی ۲۰ واکی ۴ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۹ مربع کیلومتره‌در . منتهای شمال وجنوبنده برر برکانی اولوب، ایکیسندن‌ده پك چوق دومان چیقار. شمالده‌کینك ارتفاعی ۱۰۰۰ وجنوبده‌کینك ۹۰۰ متره‌در . اورته‌سی باصیقدر . سواحلی بر طاقم آطه‌جقلرله وقیالرله محاطدر . اهالئ دائمه‌سی یوقدر .

سیاغوزرو (Siagozéro) روسیه‌نك شمال جهتنده (آرخانکل) ایالتنك (کم) قضاسنده و (کم)ك ۶۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برکول اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌جه‌در. بوکولدن (لیتنیایه) اسمیله

بر نهر چیقوب، دیکر بر ایکی کوللک ایچندن‌ده کچدکدن صکره، شمالی آق دکیزه منصب اولان (وبغ) نهرینه دوکیلور.

سیاق { (Siak) سوماتره جزیره‌سنده (مالاقه) بوغازینه دوکیلور بر نهر اولوب، بر چوق چایلرک اجتماعندن بالتشکل، ابتدا شرقه طوغری جریانله صولدن (ماندائو) و صاغدن (قالاپاق) چایلرینی، وهمنامی اولان قصبه‌نک یانندن (مامیوره) اسمیله دیکر ایکی چای اخذ ایتدکدن صکره، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رک، برقاچ آطه‌یی حاوی اولان واسع بر خلیجدن مذکور بوغازه دوکیلور. منصبی ۱° ۱۵′ عرض شمالیده وبرقاچ آطه‌نک قارشیسنده بولنیور. مجراسی ۳۵۰ کیلومتره قدر تخمین اولنوب، نصف اسفلی بیوجک سفائنک وقسم اعظمی کوچک قایقلرک سیر وحرکتنه مساعد در. بوکا تابع اولان (ماندائو) نهری‌ده سیر سفائنه صالحدر. سیاق مجراسنک یوقاری قسمی قیالق، اورته‌سی قوماق وآشاغیسی بطاقلق واورمانلقدر.

سیاق { (Siak) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنک «سواحل شرقیه» ایالتنده وهمنامی اولان نهرک اوزرنده اوله‌رق بونک منصبندن قوش اوچشی حسابیله ۵۰ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نهرک ایکی ساحلنده واقعدر. مسلم بر حاکمک وبر فلمنکلی مأمورک مقری اولوب، فلمنک عسکریله محافظه اولنور بر قلعه‌سی واردر.

سیالکوت { (Sialkôt) هندستانک شمال شرقیسنده پنجاب خطه‌سنک (آمریجار) ایالتنده وآمریجارک ۱۰۲ کیلومتره شمال غربیسنده و (آیق) نهری اوزرنده ولاهوردن پیشاوره کیدن دمیر یول خطندن آیریلان (وزیر آباد) شعبه‌سنک منتهاسنده اوله‌رق ۳۲° ۳۱′ عرض شمالی ایله ۷۶° ۷۲′ طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۸۸۶۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۴۵۷۶۰ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، واسع سوقاقلری، کوزل هواسی، قیوجیلقه وباموق وایپک منسوجاته متعلق مصنوعات ومعمولاتی وپک ایشلک تجارتی واردر. دمیر یولک انشاسندن صکره معموریتی کوندن کونه آرتمقده‌در.

سیام { (Siam) آسیا قطعه‌سنک جنوبنده واقع هند چینی شبه جزیرهٔ کبیره‌سنک اورته‌سنده بر بیوک یر اولوب، انکلیز وفرانسز مستملکاتی آره‌سنده بولنمقده والآن استقلالنی محافظه ایتمکده‌در.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — وقتیله یعنی آوروپالیلرک دخولندن اول هند چینی شبه جزیره‌سی برمان، سیام وآنام اسملریله اوچه منقسم اولوب، برمان غربده، آنام شرقده و سیام دخی اورته‌ده ایدی. آنجق او وقت بو اوچ مملکتک حاکملری ممالک واسعهٔ مذکوره‌نک هر طرفنه حکم یوروده‌میوب، علی الخصوص جهت شمالیه‌ده کی اقوام حکومات مذکوره‌یی پک آز طانیدقلرندن، حدودلری تماميله معین اولمدیغی کبی، شمدیکی حالده دخی برمانی ضبط ایدن انکلیزلرله آنامی استیلا ایدن فرانسزلرک او طرفلرده حکملری اعتباری ویا بر حمایه‌دن عبارت اولوب، سیام حکومتنک دخی حکم ونفوذی پک قوتلی اولمدیغندن، شمدیکی حالده دخی حدود موهوم بر حالده بولنمقده‌در؛ وبو حال انکلیز و فرانسز فتوحاتنک کیتدکجه ایلریلمسنه سببیت ویره‌جکدر. هر حالده فرانسز و انکلیز ضبطی ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان یرلر سیامک شمالنده بربرینه کسب التصاق ایدوب، سیامک او جهتدن چینک (یوننان) خطهٔ اسلامیه‌سیله اولان حدودینی کسمش اولمغله، سیام شمال غربی جهتندن وغرباً انکلیز مستعمراتیله محدود اولوب، حدود غربیه‌سی بر خیلی مسافه‌ده، (سالوئن) ایرماغنک مجراسیله، و(مارتابان) کورفزینک حذاسنه کلنجه، بو کورفزک شرقنده واقع و(مالاقه) شبه جزیره‌سنک ایچنه قدر ممتد اولان و انکلتره‌نک النده بولنان (تناسریم) ساحلندن خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن بر صیرتله آیریله‌رق، وبعده مذکور شبه جزیره‌نک ایکی جهتنی احاطه ایله، تحدید اولنه‌رق، سوماتره جزیره‌سنک قارشیسنده مالاقه شبه جزیره‌سنک منتهای جنوبنده واقع وانکلیز ضبط ویا حمایه‌سی آلتنده بولنان بر طاقم ممالک اسلامیه حدودینه واصل اولور؛ وشبه جزیره‌نک شرق جهتنده دها آشاغی‌یه قدر ممتد اولور. بو وجهله مالاقه شبه جزیره‌سنک نصفندن زیاده‌سی یعنی ساحل شرقیسنک قسم اعظمیله ساحل غربیسنک برقسمی سیامه تابع اولوب، سیام کورفزینی احاطه ایدن سواحلک همان بتونی سیام ممالکندن معدوددر. ساحل مذکور انکلتره‌نک

الندہ بولنان (پهانغ) مملکتنك حدودندن و(جراتینغ) نهری منصبندن بدأ ایله ، شمال غربی‌یه طوغری اوزانوب، بر طاقم کورفزلر وشبه جزیره‌لر بالتشکیل، مالاقه شبه جزیره‌سنك الك طار محلنه وانکلتره‌یه تابع تناسریم خطه‌سنك منتهی اولدیغی خلیج غربینك حذاسنه واصل اولنجه، شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، نفس سیامك (منام) نام نهر عظیمنك دوکلدیکی برایچ کورفزه واصل اولنجه ، شرقه وبعده جنوبه طوغری دونه‌رك بوکورفزی طولاشیر ، و بعده شرقه وشرق جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، قونغ آطه‌سنك برآز آشاغیسنده فرانسه‌یه تابع (قامبوج) خطه‌سی حدودینه واصل اولور . اورادن حدود بریهٔ شرقیه شمال غربی‌یه ، بعده شمال شرقی‌یه، شرق جنوبی‌یه ونهایت شرقه طوغری اوزانه‌رق، وصکره شماله وغربه دونه‌رك، فرانسه مستملکاتی ایچنه‌اوزون بر شبه جزیره تشکیل ایتدکدن صکره ، (مقونغ) ایرماغی مجراسنی بالتعقیب، شمال غربی‌یه، صکره ینه غربه، بعده شمال شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، وغربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، فرانسه‌یه تابع (تونکین) مملکتی ایچنده بر ایکنجی قول اوزاتدقدن صکره ، نهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری امتدادله انکلتره مستملکاتی حدودینه واصل اولور . بو قدر طولاشیقلی حدودله محدود اولان بودولت غیرمنتظم شکلده اولان نفس سیام مملکتیله بوکا طار برساحله مربوط اولان مالاقه شبه جزیره‌سنك قسم وسطی وشرقیسندن مرکب اولوب، ۳۰َ ۴° ایله ۲۱° عرض شمالی و ۵۰َ ۹۵° ایله ۵۰َ ۱۰۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شمالدن جنوبه قوش اوچشی حسابیله بویی ۱۷۰۰ و شرقدن غربه عرض اعظمی ۹۰۰ کیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌در . آنجق بو اقطار واسعه‌نك چوغی سیام دولتنی آز چوق طانیر ممتاز یرلر اولمغله، اصل سیام دولتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه اولمیوب، ۱۲،۵ و ۲۵ ملیون تخمین ایدنلر وار ایسه‌ده، ۹ ملیون راده‌لرنده اولمسی احتمالی دها قویدر . مرکزی مذکور (منام) ایرماغی اوزرنده وبو نهرك منصبندن برآز یوقاریده واقع (بانغقوق) شهریدر .

احوال طبیعیه‌سی، جبال وانهاری . — مالاقه شبه جزیره‌سی برطرف ایدلدیکی حالده، سیام‌مملکتی باشلیجه ایکی بیوك حوضه‌دن عبارت اولوب، قسم غربیسی (منام) و قسم شرقیسی حدود شرقیه‌سنده آقان (مقونغ) حوضه‌سندن عبارتدر . منام حوضه‌سنك قسم شمالیسی یوکسك طاغلردن وقسم جنوبیسی دوز وآلچق بر واسع اووه‌دن ومقونغ حوضه‌سی دوز ومرتفع بر یایله‌دن عبارتدر. سیام تبتدن خیلی اوزاق بولنمغله، تبتك قسم شرقیسندن جنوبه طوغری متوجه اولان طاغلر سیام حدودینه کلنجه‌یه قدر ارتفاعلرینی غائب ایدوب ، سیام حدودی داخلنده ۱۳۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اوله‌جق طاغ یوقدر . (تانن تاؤنغ کبی) اسمیله بر سلسلهٔ جبال چینك یونان خطه‌سندن (سالوین) ایله (مقونغ) مجرالری آره‌سنده جنوبه طوغری اراضی مجهوله آره‌سنده ممتد اولوب، سیام حدودینی کچدکدن صکره بر چوق قوللره انقسام ایده‌رك غربدن شرقه طوغری توسع ایدر؛ ومملکتك اورته سندن ساحله طوغری آلچق و تپه‌لردن عبارت بر قول ومملکتك حدود غربیه‌سی بوینجه مالاقه شبه جزیره‌سنك اورته‌لرینه قدر دها یوکسك دیکر بر شعبه اوزاتدقدن صکره، بونلرك ایکیسی آره‌سنده جنوبه طوغری تدریجاً کسب انحطاط ایده‌رك، حاصل اولان اتکاردن آقان صولر دها آشاغیده اووه‌ده بالاجتماع (منام) ایرماغنی تشکیل ایدر. ذکر اولنان ایکی قولدن سیامك اورته‌سنده اوزانانی ایسه، شرقه طوغری پك آز میلانلی بر طاقم اتکار تمدید ایتمکله سیامك نصف شرقیسنی احاطه ایدن بر یایله تشکیل ایدرلر ، که بونك میاه جاریه‌سی مملکتك حدود شرقیه‌سنی آیران (مقونغ) ایرماغنه دوکیلور. مملکتك شمالنده مذکور طاغلرك جنوبی اتکارندن (منام) ایرماغنی تشکیل ایدن بر چوق نهرلر آقوب، بونلرك الك بیوکاری شرق جهتنده‌کی (منو) ایله غرب طرفنده‌کی (منینغ) نهرلریدر، که هر بری بر چوق چایلر اخذیله بیویوب ، جنوبه طوغری آقارلر ، و (ساخون ساوان) قصبه‌سنده برلشوب، (منام) ایرماغنی بالتشکیل، اورادن آشاغی دوز بر اووه‌ده آقه‌رق وبرچوق قوللره آیریله‌رق، ذاتاً ایندیردیکی چامورلردن متشکل اولان بو واسع اووه‌یی سق

وارروا ایدر، وبیوك برداليه حاصل ایلر. منام سيامك نيلى حكمنده اولوب، حزيراندن تشرين ثانىيه قدر دوام ايدن ياغمور موسمنده صولرى فيضان پيدا ايدهرك، طبيعى وصنعى بر چوق جدوللرله اووهلرى احيا ايدر. بونهر هر موسمده ١٧° وايلولدن شباطه قدر ١٩° عرض شماليه قدر سير سفائنه صالح اولوب، آنجق فيضان مياه موسمنك غيرنده آغزندهكى قوم سدى برمترهدن آشاغى درينلك ابرازايتديكندن، بيوك سفائن كيرهمز. جهت شرقيهدهكى يابله قسمى غربدن شرقه ممتد برصره طاغلرله ايكىيه منقسم اولوب، قسم شمالیسى (لائوس) اسميله معروفدر، وبتون مياه جاريهسى (مقونغ) ايرماغنه دوكيلور. اكثر انهارى (مون) اسميله برنهره جمع اولنهرق، بونك تابعلرينك اك بيوكى شمالدن كلن (سى) نهريدر. مذكور طاغلرك جنوبندهكى يرلر ايسه (سيام قامبوجى) اسميله معروف اولوب، بونك مياه جاريهسى (سونغ) اسميله برنهره جمع اولنهرق، وجنوب شرقيه طوغرى جريان ايدهرك، فرانسهنك النده كى (قامبوج) حدودنده (تونلهساپ) اسميله موجود اولان بيوك بركوله و اورادن برآياق واسطهسيله ينه (مقونغ)ه دوكيلور. آنجق سيامك بو جهتى وعلى العموم ايچ طرفلرى هنوز پك آز معلوم اولديغندن، بو انهاردن چوغنك مجرالرى خريطهلرده تخمين اوزره چيزلمكدهدر. يالكز بركنارى حدودينه تماس ايدن بوكولدن و(لائوس)ك قوماق و صوسز يابلهلرنده بولنان بعض بطاقلقلردن بشقه سيامده ذكره شايان كول اولميوب، مالاقه شبهجزيرهسندهكى سيام مملكتندهده (ليغور) برزخنده (سونغله) اسميله بيوك وبرقاچ آطهلى حاوى بركول واردر. بو شبه جزيرهدهكى انهار ايسه بالطبع قيصه واهميتسز اولوب، اك بيوكى قسم جنوبيسندهكى (لبيه) در.

اقليم وهواسى. — سيامك خط استوايه اولان قريبتنه نسبةً هواسى معتدل اولوب، بوده سواحلده دائم روزكارلرينك اكسيك اولماسى، ايچريلرده محلك ارتفاعى واك صيجاق اولمسى لازم كلن موسمده ياغمورلرك كثرتى حرارتى تعديل وتهوين ايتمسندن ايلرى كليور. حد وسطى اوزره ميزان الحراره يازين (يعنى نيسانده) ٢٨ و قيشين (يعنى كانون اولده) ٢٣ درجه كوسترر. حرارت نهايت ٣٦ درجهيه قدر چيقوب، كوندوزين ١٤ وكيجه ١٢ درجهيه قدرده اينهبيلير. مواسم باشليجه روزكاره تابع اولوب، روزكارلك جهتى بو مملكتده سنهده بر دور اجرا ايدر. شويلهكه: مايس آيندن جنوب غربى روزكارى اسمكه باشلايوب، صفاناقلى وپك صيق ياغمورلر ياغديرر؛ وتدريجاً غربه و شمال غربىيه دونهرك، ايلولده شمالدن اسمكه باشلار، و بعده شمال شرقيه دونوب، بو جهتدن اسن روزكار قوراقلغى كتيرر؛ بعده تدريجاً شرقه، شرق جنوبىيه وجنوبه دونهرك، مايسده ينه جنوب غربيدن اسمكه باشلار. روزكارك بو دورى اوچ موسم توليد ايدوب، برنجيسى مايسدن آغستوسه قدر سورن ياغمور موسمى، ايكنجيسى ايلولدن كانون اوله قدر سورن سرينلك موسمى، اوچنجيسىده كانون ثانيدن نيسانهقدر سورن قوراقلق موسميدر. اك صيجاق موسمى اشبو قوراقلق موسمنك اواخرى يعنى مارت ونيسان آيلريدر. اك سرين واك كوزل موسمىده ايلولدن كانون اوله قدر سورن موسم اولوب، بونك صيجاغى آز و ياغمورلرى سيركدر. هواسى عموميت اوزره صاغلام ايسهده، لائوس يابلهلرنده و سواحلده بعض بطاقلقلر صيتمهيى توليد ايديور.

منابع ثروتى، محصولات ونباتات وحيواناتى. — سيامك ايشلنن طوپراغى انهارك براقدقلرى اتربهٔ مترسبهدن اولمغله برابر صولرى دخى بول اولديغندن، پك منبت اولوب، آنجق اهاليسى تنبل وفيدهسز آدملر اولديغندن، يالكز احتياج سنويلرى نسبتنده اكرلر، وچوق دفعه قحط وغلابه دوچار اولورلر. اك برنجى محصولى واهاليسنك باشليجه مدار معيشتلرى برنجدر. بو محصولك ٤٠ قدر نوعى اولوب، بر بچق مليوندن زياده دونم اراضيده سنوى ١ ٢٥٠ ٠٠٠ طونيلاته قدر برنج حاصل اولور. ايكنجى درجهده اولان محصولاتى: چيويت، چاى، مصر، سيسام، كنوير، شالغم، نخود، صوغان، توتون، پتاتس، يرالماسى، آمريقان فستيغى، بوبر، هندستان جوزى، تمرهندى، موس، پورتقال وسائر ميوهلرك انواعيله قاون، قارپوز، خيار وسائرهدن عبارتدر. اقاليم حارهيه مخصوص اولوب، لسانمزده اسملرى اولميان بر چوق محصولات واشجارى دخى واردر. شكر قامشى وقهوه دخى بو صوك سنهلرده ادخال اولنهرق، كيتدكجه تعميم

اولنمقده در . مالاقه شبه جزیره‌سنده بو محصولاتدن
بشقه اورمانلرده کوتاپرقه ، کافور ، انواع ضمغلر
و رچینه‌لرله ورنیکار چیقار . اورمانلری پك چوق
واشجاری پك مختلف اولوب ، مالاقه شبه جزیره‌سیله
نفس سیامك سواحله قریب محللری نباتاتجه قربلرنده
بولنان جزایر کبیره‌یه مشابه اولدقلری حالده ، سیامك
یوقاری قسمی نباتاتك سائر هند چینی ممالکیله وچینك
قسم جنوبیسیله مشترکدر . شرقده‌کی (لائوس) یایله-
سنك ایسه بو جهتجه جاپونیه‌ایله بیله اشتراك ومناسبتی
واردر . تسمیه ایده‌بیله‌جکمز اشجار آره‌سنده چامك
انواعیله میشه والما آغاجلری بولنوب ، آغاجی صرا-
تنوزلغه وطاوشانلغه یارایان آبانوس وصندال آغاجلری
کبی اشجارك انواعی ، قبوقلری یاخود کوکلری واوز-
لری بویاجیلقده مستعمل پك چوق آغاجلر وضمغ
ورچینه‌لرك انواعنی وبرر اشجار مختلفه بولنور . علی-
الخصوص جهات شمالیه‌سی بالطه کورمه‌مش پك واسع
اورمانلرله مستوردر . انهارك مجرالرینه قریب اولان
اورمانلردن خیلی کراسته قطع اولنوب ، نهرلرك
کنارلرینه‌قدر فیللره سوروکدیریلور ، وصکره انهارك
مجراسنه براغیلوب ، بانقوقه ایندیریلیر . معادنی وذی
قیمت احجاری پك چوق اولوب ، مالاقه شبه جزیره-
سندن چینك یونان خطه‌سنه قدر ممتد اولان بر
منطقه‌ده دمیر ، باقیر ، سیملی قورشون ، قالای وسائر
معدنلر بولنه‌رق ، یرلیلر بونلرك یالکز سطحده
بولنانلرینی وعلی الخصوص دمیری اخراجله ، کارقدیم
برطاقم اسلحه اعمال ایدرلر ؛ وممالکتك شمال جهتلرنده
بعض قلای وسائره معدنلری بعض چینلیلر وآوروپا-
لیلر طرفندن اخراج اولنمقده ایسه‌ده ، شمدی‌یه قدر
فنه مطابق نه رکونه اهمیتلی تحریات اجرا اولنمش ،
ونه‌ده درین طمارلر حفریله معدن اخراج اولنمشدر .
ممالکتك وسطلرنده‌دخی غربدن شرقه‌ممتد برمنطقه‌ده
برچوق معدنلر بولنیور . نهرلرده وقوملرده آلتون
ویزه‌لری بولنمقده اولوب ، اسکیدن بری یرلیلر
طرفندن طوپلانمقده‌در . زمرد ، یاقوت ، فیروزه ،
الماس وسائر قیمتلی طاشلر دخی محال مختلفه‌سنده
بولنیور . لائوسده معدن کموری وپترول ایله قیا
طوزی مختلف محللرده بولنور . سیام کورفزینك
سواحل غربیه‌سنده خیلی مقدار دکز طوزی دخی
چیقار . حیواناتجه دخی مالاقه شبه جزیره‌سی مالایی
جزایرینه وسیامك سائر طرفلری ایسه هند وهندچینی
ایله تبیت وچینك جهات جنوبیه‌سنی شامل اولان منطقهٔ
مخصوصه‌یه تابعدر . باشلیجه حیواناتی : فیل ، کرکدان ،
قپلان ، پارس ، آیی ، طوموز ، یبانی مانده ، یبانی
صیغیر ، کیك ، قره‌جه ، غزال ، مسك آهوسی ، یبانی
کچی ، ایکی نوع میمون ، (جیبون) تعبیر اولنور برنوع
نسناس ، کلیتلی یراسه ، فاره وبر نوع مسك فاره‌سی
ویالکز شمال جهتنده بولنان طاوشان وسائره‌دن
عبارتدر . بیوك نهرلرده تمساحلری پك چوق اولوب ،
ییلانلری وحتی دیرك قالینلغنده ویدی سکز متره
اوزونلغنده برنوعیله پك چوق حشراتی واردر .
هرخانه‌نك اوستنده بوقلمون نوعندن برحیوان بولنور ،
که حشراتی اتلاف ایتمکله ، خانه‌نك حامیسی عد اولنور .
انهارده وساحلده بالیقلری پك چوق اولوب ، کلیتله
صید اولنه‌رق ، قورودیلور ، وباغلری چیقاریلیر .
طیور وحشیه‌سی قره قوش ، قرتال ، قارغه قیرلانغیچ ،
سولون ، طاوس وسائره ایله صو قوشلرندن عبارت
اولوب ، قارغه‌یه دخی یرلیلر طرفندن مبارك برقوش
نظریله باقیلیور . فیللری سائر طرفلرده کیلردن چوق
دها ذکاوتلی اولوب ، بونلردن کوزلریله شقاقلری
وبتون بدنلری بیاض اولانلر عندلرنده مقدس عد
اولنور . حیوانات اهلیه‌نك دخی برنجیسی فیل اولوب ،
اقطار شمالیه اهالیسی نقلیاتده یالکز بو حیوانی قوللانیرلر .
صیغیرلری پك چوق اولوب ، هم نقلیاتده قوللانیلیر
هم سودلری واتلری آلنیر ؛ وبهر سنه بو حیواندن
اللی بیك قدر اخراج اولنور . یبانی اوکوزلرینك
بوینوزلری قیرمزی وشفافدر . قیون وکچیلریله
طوموزلری دخی واردر . صاحبسز آریلر چوق
اولوب ، اورمانلرده ومغاره‌لرده چیقاردقلری باللر
طوپلانیلیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری . — سیام
اهالیسی باشلیجه بش جنسیتدن مرکب اولوب ، بونلرك
برنجیسی اصل یرلی اهالیسی اولان (تان) یاخود
(تهان) ، ایکنجیسی چینلی ، اوچنجیسی ملایی ، دردنجیسی
قامبوج ، بشنجیسی‌ده برمان جنسیتلریدر . (تان) لر
اوچ قومه منقسم اولوب ، بونلردن (سیاملیلر) نفس
سیامده ومالاقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده
و(شان) لرله (لائوتیان) لردخی سیامك لائوس دینلن
شمال شرقی قسمنده واراضئ مجهولهٔ شمالیه‌سنده سا-

كندرلر . بونلر اوچ بچق مليون قدر تخمين اولنيور. چينليلرله چينلى اركڭلرڭ يرلى قادينلرله ازدواجندن متولد ملزلردخى اوچ بچق مليون قدر اولوب، سيامڭ هر طرفنده وعلى الخصوص صنايع وتجارت ومعادن مراكزنده بولنيورلر . لائوتيانلرله شانلر وبرمانلر ايكى بچق مليوندن زياده در . قامبوجلرله ملايبلر دخى برر مليون مقدارلرنده در . قامبوجلر مملكتڭ جنوب شرقيسنده وفرانسه يه تابع قامبوجڭ حدودنده، و ملايبلر ايسه سواحلده و ملاقه شبه جزيره سنڭ جنوب جهتلرنده ساكندرلر . دين رسمى وعمومى (بودا) دينى اولوب، يالكز ملايبلر مسلمدر . اصل سياميلر عموميت اوزره قيصه بويلى ومتناسب بدنلى آدملر، كوزلرى قره، صاچلرى سياه، سرت ودوز، صقال وبيقلرى پك سيرك، كوز وقاشلرينڭ اوجلرى آز يوقارى يه مائل ، برونلرى قيصه وباصيق ، يناق كميكلرى چيقق ورنكلرى زيتونى وليمونى يه مائلدر . ديش و طوداقلرينى سياهلاتمق عادتلريدر . كرك سيماجه وكرك اخلاق وعاداتجه چينليلرله هندليلر آره سنده بولنيورلرسه ده، مذهب ومدنيت وادبياتلرينى هندن آلوب، چينله پك او قدر مناسبتلرى يوقدر. كنديلرى ساكن، مونس ومهمان نواز آدملر اولوب، اولدقجه چاليشقان ايسه لرده، بر شى ايجاد ايتمك ويا ايشلرينى ايلريلتمك فكرى كنديلرنده هيچ كورنميور. مذهب رسملريله يورطى كونلرى پك چوقدر . دينلرينه ارتباطلرى وتعصبلرى زياده در . كشيشلرى و مناسترلرى پك چوقدر . اكثر خانه لرى (بامبو) دينلن آغاجڭ داللرندن ياپلمش تنته لردن عبارت ايكن (پاغود) تعبير اولنان بتخانه لرى غايتله جسيم ومصنع و مزيندر . لسانلرى چينجه كبى السنۀ هجائيه دن اولوب، كلمه لرى برر هجادن عبارتدر؛ وهجالرى اوچ درت درجه ده اوزاته رق بشقه بشقه معنالر افاده ايدرلر . كتب مذهبيه لرى هندڭ (پالى) لساننده اولوب، كندى لسانلرنده دخى ادبيات، تاريخ ، فلسفه ، اخلاق، نجوم و طبه متعلق بعض كتابلرى واردر. سانسكرى خطندن مأخوذ كنديلرينه مخصوص بر خطلرى واردر . ادبياتلرى درت بش يوز سنه دن زياده اسكى دكلدر . مكتبلرى رئيس روحانيلرينڭ النده اولوب ، تحصيل ايدنلرڭ چوغى رهبان كروهنه التحاق ايدر. قيزلره مخصوص مكتبلرى اولميوب ، پك سيرك اوله رق اوقويوب يازمه بيلن قيزلر پدرلرندن اوكرنيرلر . عندلرنده تعدد ازواج مشروع ايسه ده ، يالكز بعض اغنيانڭ بردن زياده قاريلرى واردر . قيزلر اون ايكى ياشلرنده اولنديريلوب ، بعض دفعه آقچه ايله دخى صاتيليرلر . قاريسنى آقچه ايله صاتين آلان آدم بر مدت صكره بشقه سنه صاتمه بيلمك حقنى حائزدر. اسارت عندلرنده مرعى اولوب، اسير بابادن آنادن طوغان اولاد دخى ابوينلرينڭ افنديسنڭ مالى عد اولنوركن، اخيراً بو اصول لغو اولنه رق، بونلر يكرمى ياشنه كلنجه حر اولورلر . اهالى صنوف مختلفه يه منقسم اولوب، آشاغى صنفڭ بر طاقمى خراج ويرر، وبر طاقمى آنغاريه يه تابعدر. معبدلر، قلعه لر وحكمدار سرايلريله سائر ابنيۀ ميريه آنغاريه ايله ياپديريليرلر . بو صنف اهالى هر اوچ آيده برآى انغاريه ده چاليشديريليرلر .

صنايع وتجارتى، طرق اختلاطى. — صنايع پك كرى اولوب، اهالينڭ آزلغيله طوپراغڭ فوق العاده اولان قوۀ انباتيه سى كنديلرينى بشقه يولده بر مدار معيشت آرامق احتياجندن قورتارديغى كبى، هوانڭ صيجاقلغى دخى ملبوساته چوق احتياج كوسترميور. سيامده اجرا اولنان صنايع پاموق وايپكدن بعض قماشلر نسجيله بعض معادنڭ اخراجندن ومعادن مختلفه دن قيوجيلغه متعلق بعض سوسلرله بتلر اعما لندن، وصندال وكمى انشاسيله معمارلقدن عبارتدر، كه بو صنايع دخى باشليجه چينليلر طرفندن اجرا اولنور . (بانقوق) ده آوروپاليلرله چينليلرڭ النده برطاقم پرنج فابريقه لريله حرازلر دخى واردر. تجارتى آز اولوب ، انهارندن بشقه طرقى همان مفقود اولديغندن، و (مقونغ) ايرماغنڭ منصبى فرانسه نڭ النده اولمغله، كمرك رسملرى او طرفدن آلنديغندن باشليجه تجارتى (منام) نهرى واسطه سيله اوليور . بونڭ تابعلرى سيامڭ هر طرفنه قايقلرڭ چيقمسنه مساعد اولمغله ، تجارت بو طريقله اجرا اولنه رق، مركزى سيامڭ پايتختى اولان (بانقوق) شهريدر. ملاقه شبه جزيره سنده كى يرلرينڭ تجارتى دخى (پانانغ) و (سينغاپور) اسكله لرى واسطه سيله اوليور. قره دن استر كاروانلرى واسطه سيله چينڭ (يوننان) خطه سيله ده بر مقدار تجارت اجرا اولنور. (بانقوق) اسكله سنده اجرا اولان تجارت سنويه تقريباً ٦٥

ملیون فرانق ادخالات و ٨٠ ملیون فرانق اخراجاتدن عبارتدر. اخراجاتی محصولاتی صره‌سنده صاییلان حاصلات ارضیه ایله اورمانلردن چیقان ضمغ و آغاج وسائره‌دن و کرکدان بوینوزی وفیل دیشی کبی حیوانات حاصلاتندن عبارتدر. نهرلردن بشقه قره یوللری طاغلرك واورمانلرك ایچندن کچن برطاقم طار یوللردن عبارتدر. دوز یرلرده نقلیات اوکوز وفیل واسطه‌سیله اولیورسه‌ده، طاغلق وبوکسك یرلرده بالکز استرله وحماله اوله بیلیور. بانقوقدن ایچری‌یه طوغری ٢٦٨ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی دردست تذکر ایسه‌ده، هنوز عملیاته باشلانمامشدر. تلغراف خطلری ٢٨٦٥ کیلومتره طولنده اولوب، ١١٤٣ کیلومتره‌لك خطلر دخی دردست تمدیددر. داخلده پوسته یوق حکمنده اولوب، ممالك اجنبیه ایله پوسته معاهده‌سی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — سیامك اداره‌سی حکومت مطلقه‌دن عبارت اولوب، حکمدار بتون اراضی واهالینك صاحب مطلق عد اولنور. واردات دولت کندی خزینهٔ خاصه‌سی دیمك اولوب، کندی امر وامضاسیله صرف اولنور. طوغریدن طوغری‌یه تحت اداره‌سنده بولنان یرلردن خراج، ویرکی، کمرك وسائر رسملر آلوب، صورت ممتازه‌ده وسیام حکمداری طرفندن منصوب‌ارنی حاکملر طرفندن اداره اولنان ممالك دخی مقطوع ویرکیلر ویررلر. حکمداراق ارثی اولوب، حکمدارك وفاتنده کندیسی طرفندن تعیین اولنمش خلف بوغیسه، خاندان حکمداری افرادندن بری انتخاب اولنور. تبعه‌نك حکمدار حقنده حرمت وتعظیملری پك زیاده اولوب، حضورینه چیقدقلرنده سجده‌یه واریرلر، وباشلرینی قالدیروب یوزینه باقه‌مازلر. مجلس وکلا حکمدارك امریله حرکت ایدر. بش اعضادن مرکب برشورای دولتی و ٥٣ اعضادن مرکب بر مجلس مشورت خاصی واردر. ایالات ممتازه‌ده دخی حکمدارك برر وکیلی واردر. واردات ومصارفی مقنن ومعین اولمیوب، ٥٠ ملیون فرانق راده‌لرنده تخمین اولنیور. قوهٔ بریه‌سی آوروپالی ضابطلر معرفتیله تنظیم وتعلیم اولنمش ١٢٠٠٠ افرادن مرکبدر. حکمدارك محافظه‌سنه مخصوص ٦٠٠ پیاده و ٣٠٠ سواری عسکرندن مرکب بر آلایی دخی واردر. سفائن حربیه‌سی ٨ قطعه‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنده ٤٢ طوپ موجوددر. اجنبیلر، مرور تذکره‌سی حامل اولدقدن صکره، سیامك هر طرفنه کیروب، اجرای تجارت ایتمکه مختاردرلر. انکلیزلرك زیاده نفوذی اولوب، حتی بانقوقده چیقان رسمی غزته‌نك‌ده برطرفی سیام لساننده وبر طرفی انکلیزجه باصیلور.

تقسیمات سیاسیه وملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیام دواتی دینلان بر نفس سیام حکومتیله بوحکومتی آز چوق طانیان برطاقم حکومات ممتازه‌دن مرکبدر. حکومات ممتازه ٤ قسمه منقسم اولوب، برنجی قسم (قامبوج) خطه‌سنده، ایکنجی قسم (لائوس) بایله‌سنده، اوچنجیسی شمالده‌کی (شان) یرلرنده، دردنجیسی ده ملاقه شبه‌جزیره‌سنده بولنان حکومات ممتازه‌در. نفس سیام دخی ٤ دائره‌یه منقسم اولوب، هربردائره بر قاچ ایالته منقسمدر. بو دوائرك برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه حکمدارك تحت اداره‌سنده اولوب ایکنجیسی شمال واوچنجیسی جنوب غربی ناظری عنوانلرینی حائز وکلادن معدود ایکی ذات طرفندن اداره اولنور؛ دردنجیسی سواحل جنوبیه‌ده‌کی ایالاتدن عبارت اوله‌رق خارجیه ناظرینك تحت اداره‌سنده بولنیور. حکومات ممتازه‌نك دخی مرجعی خارجیه نظارتی عد اولنور.

سیامك وعلی الخصوص نفس سیامك شهرلر وقصبه‌لری چوق اولوب، بونلرك همان جمله‌سی وکویلرك اکثری نهرلرك کنارلرنده بولنیور. بتون هند چینیده اولدیغی کبی، اهالی شهرلرینی سهولتله ترك وبشقه یره نقل ایتمکه مائل اولدقلرندن، معموره‌لری صیق صیق تبدل ایدر؛ وبناءً علیه اکثر طرفلرنده اسکی شهر وقصبه‌لر خرابه‌لری کوریلور. شمدیکی حالده باشلیجه شهرلریله نفوسلرینك مقدار تخمینی بروجه زیردر:

بانقوق	٦٠٠٠٠٠	پچابوری	١٠٠٠٠
آیوتیه	٥٠٠٠٠	بانغ پلاسوی	٦٥٠٠
شانتابوری	٦٠٠٠	ناخون ساوان	١٢٠٠٠
پاقنام	٧٠٠٠	مکلوغ	١٠٠٠٠
پاخلات لانغ	٧٠٠٠	قورات	٧٠٠٠
لاخون	٢٥٠٠٠	مینغ مای	٥٠٠٠٠
لابونی	١٢٠٠٠		

احوال تاریخیه‌سی. — سیام مملکتنك الك اسکی

اهالیسی (قامبوج) لر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن دوت بش قرن اول هندستاندن طرد واخراج اولنان (خمر) اسمنده بر قوم هند چینی شبه جزیره‌سنه دخول ایله هند مدنیتنی ادخال ایتدکدن صکره، میلادك بشنجی ویا آلتنجی قرننه قدر جریان ایدن وقوعات مجهولدر. قرن مذکورده (لائوس) یایله‌لرینك شمال جهتنده بولنان سیاملر قیامله (خمر) لری جنوب شرقی‌یه طوغری بوسکورته‌رك، سیام دولتنی تشکیل ایتمش، و متعاقباً (بوده) دیننی قبول ایتمشلر ایدی. تاریخ مذکوردن اعتباراً کیتدکجه توسیع حدود ایده‌رك، ملاقه شبه جزیره‌سنك دخی برقسمنی ضبط ایتمشلردی. (آیوتیه) شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتدکاری وقت یعنی میلادك ١٣٥٠ تاریخنده سیاملر دواتی شمدیکندن دها بیوك اولوب، تناسریم ساحلنی و ملاقه شبه جزیره‌سنك بتوتنی دخی شامل ایدی. حتی بر آره‌لق جاوه‌یی دخی ضبط ایتمشلردی. اون بشنجی واون آلتنجی قرن میلادیده سیام دفعاتله برمانلیلر وپغولیلر طرفندن ضبط اولنمش ایسه‌ده، بونلر چوق وقت محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشلردی. ١٧٦٧ ده برمانلیلر یکیدن سیامی و حتی مرکزی اولان (آیوتیه) شهرینی دخی ضبط ایتمش، وقامبوجلر دخی سیاملره قارشی قیام ایتمش ایسه‌ده، بونلر ینه وطنلرینی استخلاصه موفق اولوب، حتی شماله طوغری توسیع ممالك دخی ایلمشلردی. ١٦٥٩ تاریخ میلادیسنده قسطنطین فالقون اسمنده سرسری برجنوه‌لی ویا یونانلینك وروديله توصیه‌سی اوزرینه سیام دولتی برنجی دفعه اوله‌رق آوروپا ایله مناسباته کیریشوب، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی طرفندن آیوتیه‌یه بر هیئت سفارت کوندرلمش ایسه‌ده، بونلرك سیاملیلره خرستیان دینی قبول ایتدیرمك هوسنه دوشمه‌لری و مرقوم فالقون ایله جزویتلرك واقع اولان بعض انتریقه‌لری اوزرینه، اهالی قیام ایدوب، فالقونی قتل وبتون خرستیانلری طرد ایتمکله، حکومت آوروپا ایله اولان مناسباتنه ختام ویرمشیدی. ذاتاً دها اول سیامده خیلی نفوذ کسب ایتمش اولان جاپونیه‌لیلر دخی بو صره‌ده اخراج اولنمشلردی. مع هذا چینلیلر واسطه‌سیله وطوغریدن طوغری‌یه فلمنکلیلر وانکلیزلر طرفندن سیام ایله آوروپا آره‌سنده تجارت اولنیوردی. آیوتیه‌نك برمانلردن استخلاصندن صکره، ١٧٧٣ ده بو شهر ترکله (بانقوق) شهری پایتخت اتخاذ اولنمشدر. الیوم حکومت سورن حکمدارك پدری السنۀ مختلفه‌یه وازان جمله انکلیزجه‌یه آشنا و علم هیئت و سائر فنونه واقف اولوب، مملکتنه مدنیت قپولرینی آچمق اوزره، آوروپا دولیله مناسباته کیریشه‌رك، انکلتره، فرانسه، ممالك مجتمعه، پروسیه، ایتالیا و سائر دول ایله تجارت معاهده‌لری عقد ایتمش؛ واو وقتدن بری حکمدار خاندانسه منسوب کنجلره آوروپا تربیه‌سی ویریله‌رك، سائر کنجلردن دخی لاجل التحصیل آوروپایه کوندرلمکه باشلامشدر. بانقوقده دخی انکلیز معلملرك تحت اداره‌سنده بعض صنایع مکتبلری آچلمشدر.

سیامك { ایران قدیم اساطیرینه نظراً ایرانك ایلك حکمداری اولاز (کیومرث)ك اوغلی اولوب، پدرینك صاغلغنده دیولر یعنی نیم وحشی طاغ آدملری طرفندن قتل اولنمش؛ وقاریسی حامله اولمغله، هوشنكی طوغوروب، کیومرث بروقت صکره بو تورونی یرینه براقه‌رق، چکلمش ایدی.

سیام کورفزی { (Golfe de Siam) چین دکیزینك غرب جهتنده بیوك بر کورفز اولوب، شرق شمالی جهتندن فرانسه مستملکاتی یعنی قوشنشین و قامبوج ایله ونفس سیام سواحلیله وغرب شمالی وغرباً وغرب جنوبی جهتلرندن بر بیوك قوس تشکیل ایدن ملاقه شبه جزیره‌سیله محاط اولدیغی حالده، یالکز شرق جنوبی جهتندن آچیقدر. ملاقه شبه جزیره‌سنك (ترینفانو) برونیله قوشنشینك اك جنوبی نقطه‌سی اولان (قاماتو) برونی آره‌سنده اولان بو آچیقلغی ٣٨٥ کیلومتره اولوب، شمال غربی‌یه طوغری کورفزك اوزونلغی ٩٠٠ کیلومتره‌در. منتهای شمالنده مربع الشکل بر قوی بولنیور، که محیط دائره‌سی ١٠٠ کیلومتره قدر اولوب، (منام) ایرماغی دخی بو قویه دوکیلور. غرب جنوبی سواحلی دوز وآلچق اولوب، لیمان وقویلری یوق حکمنده‌در. یالکز ملاقه شبه جزیره‌سی انهارینك مناصبی ملاییلرك کوچك کمیلریچون لیمان و مدخل یرینی طوتار. غرب شمالی سواحلی طاغلق وصربدر. شمال سواحلنك دخی سیامك النده بولنان قسمی دوز وآلچق اولوب، یالکز (قرات) اسمیله بر کوچك قویی واردر. شرق شمالیده‌کی قامبوج وقوشنشین سواحلی

ایسه دها بوکسکجه اولوب، قامبوجه‌ده (قامبوننغ‌سوم) وقوشنشیننده (رانش‌ژیا) اسملریله ایکی قوی بولنه‌رق، برنجیسی (رونغ) جزیره‌سیله محفوظدر. سواحله قریب خیلی جزایری اولوب، ساحل غربیده (تریننفانو) بورونك شمالنده (ردانغ) و (بربنتیان) اسملریله ایکی طاقم کوچك آطه‌لر بولندیغی کبی، ۹° ایله ۱۰° عرض شمالی آره‌لرنده ملاقه شبه جزیره‌سنك بر طاغنك منتهی اولدیغی ساحلك قارشیسنده (ساموبی) و (پنسان) اسملریله ایکی بیوجك و بونلرك اطرافنده برچوق کوچك آطه‌لر واردر. منام ارماغنك منصب اولدیغی قویك ساحل شرقیسی قارشیسنده وخارجنده بر چوق آطه جقلر ودها ایلریده (ساميت) آطه‌لری؛ ۱۰۰° طول شرقی خطی آلتنده (شانغ) وبونك جنوب غربیسنده (قوت) اسملریله بیوجك ایکی آطه ایله آره‌لرنده برچوق کوچك جزایر وقامبوج حدودی قربنده دخی (قونغ) اسمیله بیوجك بر جزیره بولنیور. بورایه قدر صاییلان جزایر طوغریدن طوغری‌یه ویا بالواسطه‌سیام‌دولتنه تابعدر. فرانسه‌یه تابع اولان قامبوج ساحلی قارشیسنده دخی ذکر اولنان (رونغ) آطه‌سیله ۱۰° عرض شمالی خطنك شمالنده واقع وهپسندن بیوك اولان (ترون) جزیره‌سی وساحله قریب وآچیقلرده بر چوق کوچك آطه‌لر موجوددر. بوکورفزك درینلکی هیچ بر یرنده ۱۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. مد وجذری سواحل غربیه‌سنده دها زیاده اولوب، بر ایله بش متره آره‌سنده تخلف ایدر. مایسدن ایلوله قدر سورن یاغمور وجنوب غربی ملتملری موسملرنده بعضاً کورفزك ایچندن پك شدتلی فرطونه‌لر قالقوب، چین دکیزینك پك آچیقلرینه قدر تأثیری حس اولنور. سائر موسملرده صولر راکددر.

سیانتان { (Siantan) ملاقه شبه جزیره‌سنك قسم جنوبیسیله (بورنئو) جزیره‌سی آره‌سنده واقع (آنامبا) جزایر مجتمعه‌سنك شرق شمالی جهتنده بولنان قسمندن عبارت اولوب، سیانتان (یاذود ترمپه)، مانه وموبور اسملریله اوچ بیوجك ویکرمی قدر کوچك آطه‌دن مرکبدر. سیانتان جزیره‌سی هپسنك بیوکی واك زیاده معلومی اولوب، ۹۹ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۳۶۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك ۲۰۰۰ ی ملایی ومسلم اولوب، قصوری چینلی و وحشیدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق ایسه‌ده، خیلی هندستان جوزی، برنج وسائره حاصل اولور. ساحل غربیسنده بر قویی وبیوك بر قریه‌سی واردر. مسلم بر حاکمك تحت اداره‌سنده بولنوب، بو حاکم (ربو) حکمدارینه جزیه ویرر. فلمنکلیلرك حاکملکی مذکور قریه‌ده بر کمرك دپوسی بولندیرمقدن عبارتدر. دیکر ایکی آطه ایله کوچکلری همان مجهول وآز مسکون اولوب، جمله‌سنك اهالیسی آنجق ۳۰۰ کشی‌یه بالغ اولور.

سیانغ تانغ هسین { (Siang-Tang-Hsien) چینك (هونان) ایالتنده (چانغ شافو) سنجاغنده و سنجاق مرکزینك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آنف البیان نهرك ساحل یسارنده قضا مرکزی تجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۰۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۲۷° ۵۲′ ۳۰″ عرض شمالی ایله ۱۱۰° ۵۲′ ۲۱″ طول شرقیده واقعدر. شهرك سورله محاط قسمی نهر بوینجه ۵ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، اصل تجارت سورك خارجنده‌کی واروشلرده اجرا اولنور.

سیانغ کانغ هه { (Siang-Kiang-Hé) و نام دیکرله هنغ کانغ (Heng-Kiang) چینك (هونان) ایالتنده بر نهردر، که (قوآنغ تونغ) ایالتی حدودنده (نان شان) طاغلرندن نبعان ایدن (هنغ) و (کانغ) اسملرنده ایکی چایدن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، صاغ و صولدن بر قاچ چای آله‌رق، وبر طاقم جدوللر واسطه‌سیله دیکر بر طاقم انهارله اختلاط ایده‌رك، ایالت مذکوره‌نك مرکزی اولان (چانغ شافو) شهری ایچندن بعد المرور، (تونغ تینغ) کولنه دوکیلور. مجراسی ۷۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب کنیشلکی حد وسطی اوزره ۵۰۰ متره‌در، وبعض یرلرده ۱۶۰۰ متره کنیشلکی واردر. کوچك کمیلرك سیر وحرکتنه صالحدر.

سیانغ یانغ فو { (Siang-Yang-Fou) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هوپه) ایالتنده (یانغ چه کانغ) ایرماغنه تابع (هانکانغ) نهری اوزرنده و ۳۲° ۶′ عرض شمالی ایله ۰۹° ۴۵′ ۱۶″ طول شرقیده سنجاق مرکزی بر شهر ا

لوب، ۴۰۰۰۰ وقارشیسنده بولنان (فانغ چینغ) ایله برابر ۱۴۰۰۰۰ اهالیسی، ۵ کیلومتره محیط دائره‌سی اولان بر سوری وخندغی، مردیون شکلنده بر تختی واطرافنده واسع بر اووه‌سی واردر. جنکیزك اوغلی کوبیلا خان بو شهری بش سنه محاصره‌دن صکره ضبط ایده بیلمشدر. تجارتی پك ایشلك ایسه‌ده، قارشیسنده‌کی (فانغ چینغ) ده اجرا اولنور.

سیانه کوه { مکران خطه‌سنده وایران ایله بلوجستان حدودنده بر طاغ اولوب، بلوجستانده‌کی (کوه‌سبز) دن (مزکد) نهرینك درین مجراسیله آیرلمش اولدیغی حالده، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، سیستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (سفیدکوه) ه اولاشیر. سیوری تپه‌لری وصرب اتکاری اولوب، دهشتلی منظره‌سی واردر. ذروه‌لرینك ارتفاعی ۲۰۰۰ متره‌دن زیاده اولوب، کچید ویرن بر بوغازی‌ده ۱۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

سیاوش { ایران قدیمك کیانیان ملوکندن کیکاوسك اوغلی اولوب، مشهور رستم زال طرفندن تعلیم وتربیه اولنمغله، سواریلکده سلاح استعمالنده مهارت کامله‌یه مالك بر قهرمان ایدی. پدرینك زوجاتندن (سودابه) اسمنده کنج ودلبر بر قادین سیاوشه تعشق ایتمکله، تکلیف ملاقات ایتدیکنده، سیاوش قبول ایتمیوب، رد ایله جواب ویردیکندن، سودابه زلیخانك حضرت یوسف (عم) ه اولان افتراسی کبی بر افترا ده بولنمغله، کیکاوسك غضبنه اوغرادیله‌رق، کویا متهم اولوب اولمدیغی آکلاشلق، ومتهم ایسه یانمق اوزره، بر بیوك آتش یاقلمش؛ وسیاوش اسب سوار اوله‌رق آتشك ایچندن کچوب، اصلا متأثر اولمامش ایسه‌ده، آتنی ایلری‌یه سوره‌رك، ایران حدودینی تجاوزله، تورانه کیرمش؛ وتوران حکمداری افراسیاب کندیسنی حسن قبول ایدوب، قیزی (فرنکیس) ی دخی ویره‌رك، داماد ایتمشیدی. افراسیابك برادری (کرسیوز) حقنده افترا ده بولنمغله، افراسیاب سیاوشی توقیف ایتدیره‌رك، (پیران) نام سردارینك وسائر کبرانك نصایحیله برابر تلف ایتمشدر. فرنکیس سیاوشدن حامله قالوب، (کیخسرو) ی طوغورمشدر. [«کیخسرو» ماده‌سنه مراجعت.] رستم زال سیاوشك بو وجهله تلفنی خبر آلنجه، کلیتلی عسکر ترتیب، وبتون ایران قهرمانلرینی جمع ایده‌رك، تورانه بر چوق سفرلر ایتمش؛ ونهایت چوبانلر النده بیومش اولان کیخسروی‌ده بولمش؛ وبونك طرفندن دخی بالدفعات تورانه عسکر سوق اولنه‌رق، عاقبت افراسیاب تلف اولنمش. سیاوشك قانی دعواسیله ایرانیلرله تورانیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌لر سنه‌لرجه سوروب، طرفیندن پك چوق عسکر قیرلمش؛ وبر چوق قهرمانلر ابراز شجاعتله ناملرینی تأیید ایتمشلردر. بو محاربه‌لرك تعریفاتی شاهنامهٔ فردوسینك اك پارلاق واك کوزل قسمیدر.

سیاوش پاشا { سلطان مراد خان ثالث دورنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، خرواتی الاصلدر. سلطان سلیم خان ثانی دورنده ۹۷۵ تاریخنده حرم همایوندن بیوك میرآخورلقله چیقوب، بعده روم‌ایلی ایالتنه نصب اولنمشیدی. وزیر ثانی اولدقدن صکره، ۹۹۰ تاریخنده سنان پاشادن صکره صدر اعظم اولوب، تام ایکی سنه ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ و ۹۹۴ ده ثانیاً مسند نشین صدارت اولوب، بو دفعه دخی اوچ سنه اجرای وکالت مطلقه ایتدکدن صکره، ۹۹۷ ده وقعهٔ میرمیرانده اشقیای عوامك کستاخلغی اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، عزل اولنمش؛ و ۱۰۰۰ تاریخنده فرهاد پاشادن صکره ثالثاً مسند صدارته کچوب، بر سنه ایله ایکی آی ادارهٔ امور ایتدکدن صکره یکیچریلرك علوفه بهانه‌سیله واقع اولان غلولری اوزرینه، مغضوباً عزل وتقاعد اولنه‌رق، اسکدارده‌کی کوشکنده اقامت ایتمکده ایکن، عهد سلطان محمد خان ثالثده ۱۰۱۰ تاریخنده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده دفن اولنمشدر. فاطمه سلطانی تزوجله شرف صهریته نائل اولمشیدی. سلطان مشارالیها نامنه استانبولده بر بیوك مدرسه وطشره‌لرده دخی بعض خیرات بنا ایتدیرمشدر.

سیاوش پاشا { (آبازه —) سلطان محمد خان رابع دورنده ایکی دفعه مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، عن اصل جلالی آبازه پاشانك کوله‌سی ایکن، سرای همایونه آلنمش، وکیده‌رك سلحدار شهریاری اولوب؛ ۱۰۵۰ تاریخنده قپودان پاشالق مسندیله طشره‌یه چیقه‌رق، ایالتِ

اهدایه کچمش اولان آزاقك استخلاصنه مأمور اولدیغی حالده، موفق اوله‌مامغله، بر سنه‌لك مأموریتدن صکره عزل اولنمش؛ و ١٠٥٣ ده ارضروم ایالتنه نصب اولنه‌رق، ٥٥ ده وزیر قبه‌نشین اولمش ایسه‌ده، هفته‌سنده سلستره ایالتنه نصب اولنمش؛ و ١٠٦١ ده ملك احمد پاشا یرینه صدر اعظم اولمش؛ ونامناسب حرکاتده بولنان اوجاق آغالرینی استیصال ایله، آناطولیده طغیان ایتمش اولان آبازه حسن دخی بر حسن صورتله اله کچیرمش ایسه‌ده، قیزلر آغاسی اوزون سلیمان آغا ایله آره‌سی بوزلدیغندن، بر بچق آیلق صدارتدن صکره عزل وحبس ومالی مصادره اولنه‌رق، مغلقره‌یه نفی اولنمش ایدی. بعده عفو اولنه‌رق، بوسنه وروم ایلیده بعض ایالاته نصب اولنمش؛ و ١٠٦٦ ده سلستره بکلر بکیسی ایکن درسعادته دعوت اولنه‌رق، درت ساعت صدراعظم اولان سورنازن مصطفی پاشا یرینه ثانیاً مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنمش؛ وبو دفعه‌دخی بر بچق آی بو مسندده قالدقدن صکره وفات ایتمشدر. حسور ایدیسه‌ده، غدار اولوب، حتی وفات ایده‌جکی کون دخی صاحب علم وعرفان اولان دفتردار محمد پاشایی فوت ایتدیرمش؛ و غرائب تصادفاتدن اوله‌رق ایکیسنك جنازه‌سی سنك مصلاده برلشمش ایدی.

سیاوش پاشا { بو دخی آبازه جنسندن اولوب، سلطان محمد خان رابع دورنده یوز کون مسند صدارتده بولنمشدر. مع‌اصل کوپریلی زاده احمد پاشانك عتقاسندن اولوب، مشارالیهك معیتنده بلوك آغاسی بولنمش؛ و ١٠٩٥ ده جبه‌جی باشی اولوب، بعده بوسنه ودیار بکر ایالتلری والیلکلرینه نصب اولنمش؛ وبدون امدادنده خدمتی کورلمکله، حلب ایالتی دخی علاوةً کندیسنه توجیه ایدلمش ایدی. ١٠٩٨ ده صدر اعظم سلیمان پاشا اردودن فرار ایتدکده، اتفاق عمومی ایله وکالته انتخاب اولنه‌رق، نیشده اصالت فرمانی آلدقدن صکره، درسعادته عودتنده زوربالرك شقاوتلرینك اوکنی آلمغه مقتدر اوله‌مامغله، نهایت اجلاف عساکر قوناغنی یغما و اموال واولاد وعیالنی نهب وغارت ایده‌رك، کندیسنی دخی قتل ایتمشلردر. عقل وتدبیردن بیبهره برآدم ایدی.

سیاه کوه { (یاخود کوه سیاه) افغانستانده بر سلسلهٔ جبالدر، که (بلخ) نهرینك منابعی قربنده (کوه بابا) دن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری اوزانه‌رق، هراتك حذاسنده (سنك دختر) اسمنده هرمی الشکل بر تپه حاصل ایتدکدن صکره، خراسانك ایچنه کیرن بر طاقم شعبه‌لره منقسم اولور. بو سلسله ایله شمالنده متوازیاً غربه طوغری ممتد اولان (سفیدکوه) آره‌سنده هراتك ایچندن کچن و مروك آلت طرفنده چولده ناپدید اولان (هریرود) آقیور. جنوبه طوغری بر طاقم قوللر اوزاته‌رق، بونلرك آره‌لرنده (هلمند) نهرینه و سیستانك (هامون) بطاقلغنه دوکیلان بر چوق نهرلر آقیور. سیاه کوهك الك یوکسك محلی سرمدی قارلرله مستور اولوب، شکلندن سونمش بر یانار طاغك آغزی اولدیغی آکلاشیلیر؛ واتکلرنده بر چوق صیجاق معدن صولری چیقار. ذکر اولنان سنك دخترك ٢٠٠٠ متره ارتفاعی واردر. بوجبالك آلتون، کومش، باقیر، قورشون، کوکورد، کمور و سائر معادنیله ذی‌قیمت اشجار مختلفه‌سی پك چوق اولوب، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. اتکلری اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، قراسی‌وخیمه‌نشین عشایری چوقدر. کوه سیاهك جنوبی اتکلریله قوللرینك ممتد اولدقلری بر (غور) اسمیله معروف خطه‌یی تشکیل ایدیور. — بو اسمله آسیای وسطیده دها بر طاقم طاغلر بولنوب، ایرانده قم ایله کاشان آره‌سنده دخی بو نامله برطاغ واردر، که الك یوکسك ذروه‌سی ١٥٢٠ متره ارتفاعنده اولوب، اطرافی اووه اولمغله، پك یوکسك کورینور.

سیاه کوه { بحر خزرك ساحل شرقیسی قربنده برجزیره اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب، یاقوت حموی بو آطه‌نك میاه جاریه‌سیله اورمانلری اولدیغنی ومع‌هذا اهالیٔ دائمه‌سی اولمیوب، اخیراً بر ترك قبیله‌سنك اورایه التجا ایتمش اولدیغنی بیان ایدیور. الیوم خریطه‌لرده بواسمله بحرخزرده برآطه کورلمدیکندن، اسم جدیدی نه اولدیغی آکلاشیله‌مدی.

سیاهی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، روم ایلیلیدر. عرب سیاه دینمکله معروفدر. طریق علی‌یه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

کولمدی زلفکدن کوکلم کلسنز افغان ایلمز
کمسه‌یی بخت سیه عالمده خندان ایلمز

سیاهی زاده { (محمد بن احمد) مؤلفیندن اولوب، اکثر علومدن باحث
انموزج الفنون » عنوانلی کتابك صاحبیدر. ٩٩٧
اریخنده وفات ایتمشدر.

سیب { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ٣٥ کیلومتره غرب شما.
یسنده ساحل بحره قریب برکوچك قصبه اولوب،
واسی بك ایی اولمغله، مسقط امامنك بوقصبه‌ده بر
رایی واردر. سائر خانه‌لری بر وادیده طاغنیقدر.
— بصره قربنده دخی بو اسمله برنهر وبری (اسفل)
ری (اعلا) اوله‌رق ایکی ناحیه اولدیغنی یاقوت‌حموی
یان ایدیور.

سیباته { (Sibata, Shibata) یاخود شیباته جاپونیه‌ده (نیپون) جزیره‌سنك شمال
جهتنده واقع (اچیغو) ایالتنده (نیغاته) سنجاغنه ملحق
نیغاته‌نك ٢٧ کیلومتره شرق شمالیسنده کائن بر
صبه اولوب، ١٨ ٣١٠ اهالیسی واردر.

سیباریس { (Sybaris) ایتالیانك جنوبنده (تارنته) کورفزینه دوکیلن
اتیس) نهری اوزرنده ونهر مذکور منصبی
رنده بر شهر قدیم اولوب، میلاددن ٧٢٥ سنه
والوقره‌لیلر طرفندن تأسیس ایدلمش؛ واهالیسی
رجمهوریت تشکیل ایدوب، برچوق یرلر دخی ضبط
تمشلر ایسه‌ده، راحت و سفاهته دوشدکلرندن،
یلاددن ٥١٠ سنه اول (قروتونیات)لر طرفندن
ضبط وتخریب ایدلمشیدی. ٦٤ سنه صکره آتنه‌
یلر طرفندن اسکیسنك قربنده یکیدن تأسیس
یدیلوب، قبل‌المیلاد ١٩٤ تاریخنده رومالیلر طرفندن
ضبط، و (قوبیه) تسمیه اولنمشدی. الیوم خراب
ولوب، ویرانه‌لری نهر مذکور اوزرنده ٨ کیلومتره‌لك
سافه‌ده ممتد کوریلیور.

سیبتورپ { (Sibthorp) انکلتره مشاهیر طبیعیوننداولوب، ١٧٥٨ده
اوقسفورد) ده طوغمش، و ١٧٩٦ ده وفات
یتمشدر. اوقسفورد دار الفنوننده نباتات معلمکی
تمش؛ وجزایر بحر سفید ایله یونان وممالك عثمانیه‌ده
یلی وقت سیاحت ایدوب، نباتات حقنده برچوق
حقیقات وکشفیات اجرا ایلمش؛ وانکلتره‌یه عودتنده
چوق نباتات نمونه‌لری کوتوروب، بو بابده معتبر
مفصل کتابلر دخی یازمشدر.

سیبر { (Sibir) سیبریه‌ده (ایز) نهری کنارنده وبعده (توبولسق) شهرینك تأسیس
اولندیغی محلك ٢٤ کیلومتره شمالنده اسکی بر شهر
اولوب، سیبریه بونك اسمنه نسبةً بو اسمله تسمیه او-
لنمشدر. (سیبر) شهری وقتیله بر تاتار خانلغنك
مرکزی اولوب، الیوم ویراندر.

سیبریاقوف { (Sibiriakof) بحر منجمد شمالیده (ینی‌سی) کورفزی
شمالنده و ساحلدن ٦٠ کیلومتره آچیقده واقع بر
جزیره اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٥٠ واکی الك
کنیش محلنده ٣٠ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی‌ده
١٤٤٢ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی حدای
بحردن بك آز یوکسکدر.

سیبریه { (Sibérie) وروسجه (سیبیر Sibir) آسیاقطعه‌سنك بتون قسم شمالیسندن
عبارت واسع بر یر اولوب، الیوم آسیا قطعه‌سنده‌کی
روسیه ممالکنك قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بعض
جغرافیون بو اسمك آنف البیان (سیبر) قصبه‌سندن
مأخوذ و بعضلری تاتار ومغول تاریخلرنده کوریلن
(سومبر) یاخود (سوبور) ویا (سومیر) اسملرندن غلط
اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — سیبریه بحر
منجمد شمالی‌یه دوکیلن (قره) نهری منصب ومجراسندن
بهرنك بوغازینه قدر ممتد اولوب، شمالاً بحر منجمد
مذکورله؛ شرقاً بحرمحیط معتدلك بهرنك، اوخوچق
و جاپون دکیزلریله؛ جنوباً قوره، چین (مانچوریا
و مغولستان) وینه روسیه‌یه تابع ترکستانله؛ غرباً
دخی آوروپا روسیه‌سیله محدود و محاط اولوب بو
جهتدن اورال نهری مجراسیله، اورال سلسلهٔ جبالیله
و (قره) نهری مجراسیله آیرلمشدر. بو وجهله سیبریه‌
نك حدود غربیه وشمالیه وشرقیه‌سی حدود طبیعیه‌دن
اولوب، حدود جنوبیه‌سی ایسه یالکز قسم وسطیسنده
آلتون طاغی سلسله‌سندن وجهت شرقیه‌سنك برخیلی
مسافه‌سنده (آمور) ایرماغی مجراسندن عبارت
اوله‌رق ینه طبیعی وسائر طرفلرده اعتباریدر. بو
حدود داخلنده ٤٢° ٢٠′ ایله ٧٧° ٣٦′ ٨″ عرض
شمالی و ٥٦° ١٣′ ٦″ ایله ١٧٢° ٤′ ٤″ طول غربی
آره‌لرنده ممتد اولوب، الك جنوبی نقطه‌سی قوره
حدودنده‌کی (تومن کانغ) منصبی، الك شمالیسی (چلو-

سکین) برونی، اك غربی نقطه‌سی (اورسق) قصبه‌سی اك شرقیسی‌ده بهرنك بوغازنده‌کی «شرق برون» در. اورنبورغ، پرم واوفه ایالتلرینك موقعاً آسیایه یعنی سیبریه‌یه عائد ایکن رسماً آوروپا روسیه‌سنه مربوط اولان قسملری داخل اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۷۵۷۸۶۴ مربع کیلومتره‌ واهالیسی ۶۲۱۵۴۶۳ کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ۴۹ کشی یعنی بر مربع کیلومتره باشنه یارم آدمدن آز دوشر. ایالات مذکوره‌نك رسماً آوروپایه مربوط اولان قسملری داخل حساب اولمدیغی حالده ایسه مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۵۱۸۴۸۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۳۱۳۶۸۰ کشیدن عبارت قالیر، که بو تقدیرده بهر اون مربع کیلومتره باشنه ۳۴ کشی یعنی بهر اوچ مربع کیلومتره‌یه همان برکشی دوشر. بو وجهله بتون آسیا قطعه‌سنك بر ثلثی نسبتنده بیوك اولان بو مملکت واسعه‌نك (ایکنجی تقدیرده) لوندره شهری قدر اهالیسی یوقدر.

شکل طبیعیسی جبال وانهار وکوللری. — اصل سیبریه آسیانك سائر طرفلریله اصلا توافق ایتمیه‌جك صورتده دوز، واسع وآلچق بر اووه‌دن عبارت اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری حس اولنور اولنماز بر میلانی واردر. بو میلان دکیز ایچنده دخی بو صورتله دوام ایتدیکندن، ساحلدن ۲۵۰ کیلومتره آچیقلرده دکیزك ۲۶ متره‌دن زیاده عمقی یوقدر. بو اووه هیمالایه جبالندن باشلایوب شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان واسع ویوکسك بر یایله‌نك وبو یایله‌یی شمال غربی جهتندن تحدید ایدن بر طاقم یوکسك طاغلرك اتکلرندن، بحر منجمد شمالی ساحلنه‌دك ممتد اولور. بو واسع اووه‌نك قسوت انکیز منظره‌سنك اطرادینی بوزه‌جق عارضه‌لری وآلچق تپه‌لری دخی پك جزئی وسیرکدر. نسبةً دها یوکسك اولان جنوب شرق جهتی اولدقجه منبت بر قره طوپراقدن عبارت اولوب، آشاغی قسمی ایسه ساحل بحره قدر ممتد اولان وقیشین منجمد بولنان (توندره) تعبیر اولنور غیر منبت، شوره‌زار وفوق‌العاده قسوت آور چوللر تشکیل ایدیور. ایشته اصل سیبریه بو دوز یرلردن عبارت اولوب، آنجق روسیه دولتی فتوحاتنی ساحل شرقی‌یه قدر سوروب، مذکور یایله‌نك منتهای شرق شمالیسنی واصل مانجوریه‌دن معدود اولان (آمور) حوضه‌سنك برقسمنی دخی ضبط ایتمکله، احوال طبیعیه‌جه سیبریه‌یه اصلا بکزمه‌ین بو یر دخی الیوم رسماً وسیاسةً سیبریه‌یه داخلدر. بو وجهله سیبریه‌نك یالکز منتهای شرقنده طاغلر بولنوب، سائر طرفلرنده یالکز حدودینی تشکیل ایدیور. حدودینی تشکیل ایدن جبالك برنجیسی غرب جهتنده جنوبدن شماله ممتد اولان (اورال) طاغیدر، که ارتفاعی اهمیت جغرافیه‌سی قدر اولمیوب، عادتا بر تپه‌لر صره‌سندن عبارتدر. حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولان جبالك ایسه ارتفاع واهمیتی چوق دها زیاده اولوب، بو جبالك قسم غربیسنه وبعض جغرافیون طرفندن جمله‌سنه (آلتای) ودها طوغریسی (آلتون طاغی) اسمی ویریلور. بوسلسلهٔ جبالك حد وسطی اوزره ارتفاعی ۱۲۰۰ ایله ۱۵۰۰ متره آره‌سنده ایسه‌ده، ذروه‌لری ۳۳۵۰ متره‌لك ارتفاعه قدر چیقار. حقیقتده آلتون طاغی سیبریه ایله مغولستان آره‌سنده طوغری بر صیرت تشکیل ایتمیوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری مغولستانك ایچنه اوزانان بر چوق طاغلرك تتابعندن عبارتدر، که بونلر آره‌سنده حاصل اولان دره‌لرك دخی میلانی سیبریه‌یه طوغری اولمغله صولری او طرفه آقار. مذکور طاغلرك باشلیجه‌لری (بیوك آلتون طاغ)، (سایلوکن) و(سایان) طاغلریدر. بایقال کولنه وارنجه، سلسلهٔ جبال بر قاچ قوله آیریله‌رق، کولك غرب وشرق جهتنده صرف روس ممالکی ایچنده شمال شرقی‌یه طوغری اوزانیر؛ وبرآز دها ایلریده ۲۸۱۵ متره ارتفاعی اولان (سوهوندو) طاغندن صکره حدود دوز یره دوشوب، بعده آمور مجراسنی تعقیب ایتمکله، جبال مذکوره خط حدود اولمق صفتنی غائب ایدر. بایقال کولنك ایکی طرفنده اوزانان طاغلر (تونغوز) خطهٔ واسعه‌سنده (ویتیم) اسمیله یوکسك بر یایله تشکیل ایدوب، بونك شرق جنوبی طرفنده (استانووویی خربت) اسمیله بر سلسلهٔ جبال بنه او وضعیتده (اوخوچق) دکیزی ساحلنه‌دك ممتد اوله‌رق، اوراد کرك بوسلسله وکرك ویتیم یایله‌سنك اتکاری حکمنده اولان طاغلر (لنا) ایرماغنه تابع (آلدان) نهریـ دوکیان (مایه) چایی مجراسنده همان بسبتون حذف

اولندقدن صکره، بو مجرانك اوته‌سنده یکیدن کسب ارتفاعله، ینه (استانوووی خربت) اسمیله (جوچی) مملکتنه طوغری بیوك بر قوی تشکیل ایده‌رك، بهرنك بوغازنده‌کی شرق برونه قدر اوزانیر. دیکر بر سلسلهٔ جبال دخی بهرنك بوغازینك آلت طرفنده بولنان (آنادیر) کورفزندن باشلایوب، ساحل بوینجه جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، (قامچاتقه) شبه جزیره‌سنه کیرر؛ و اوراده کسب ارتفاع وتشعب ایده‌رك، مذکور شبه جزیرهٔ عظیمه‌یی طاغلق بر بر حالنه قور. جاپون دکیزی ساحلنده (ساخالین) جزیره‌سنك قارشیسندن (قوره) حدودینه قدر ممتد اولان (سیخوته آلین) خطه‌سی صرف طاغلق ومرتفع بر یر اولدیغی کبی، بونکله مذکور (استانوووی خربت) سلسله‌سی آره‌سنده واقع (آمور) ایالتنده دخی (مانچوریه) خطه‌سندن کلن (کوچك ضیغان) سلسله‌سی ودیکر بر طاغ جنوبدن شماله طوغری اوزانوب، اوخوچق دکیزی ساحلنه منتهی اولورلر. انجق بو یرلر، یوقاریده دخی دیدیکمز کبی، اصل سیبریه‌دن معدود اولمیوب، مانچوریه‌نك روسیه‌یه ایتمش بر قسمنی تشکیل ایتدکاری کبی، یوکسك بر یایلادن عبارت اولان (تونغوز) خطه‌سی دخی سیبریه‌دن عد اولنمامق اقتضا ایدر. او حالده اصل سیبریه‌نك طاغلری یالکز حدودنده بولنوب، کندیسی دوز و یا آز متموج اووه‌لردن و توندره چوللرندن عبارت قالیر.

سیبریه‌نك انهاری چوق اولوب، کندی وسعتیله متناسب پك بیوك وپك اوزون ایرماقلری واردر. جنوب شرق قسمنده بولنان ویوقاریده ذکر اولنان جبال مرتفعه‌نك بتون صولری شماله طوغری آقوب، سیبریه‌نك واسع اووه‌لرینی شق ایله، عمومیت اوزره بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلور. مذکور جبالدن اینن صولردن ماعدا، سیبریه‌نك داخلنده دخی پك چوق انهار نبعان ایدوب، بعضلری ذکر اولنان ایرماقلره التحاقله، بونلرك بر قات دها بیومه‌لرینی وطماارلرینك تکثرینی موجب اولورلر؛ وبر طاقملری دخی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط مذکوره دوکلك اوزره ایکنجی درجه‌ده ایرماقلر تشکیل ایدرلر. بتون سیبریه انهارندن ٣٨ ینك مجراسی ٦٥٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، بونلرك ایچنده ٢٧ سنك مجرالری ١٠٠٠ وبونلردن ٨ ینك ٢٠٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در. اك بیوك ایرماقلری: اوب (یاخود اوبی)، ینیسی (یاخود یکی چای)، لنا و(آمور) در، که بونلردن برنجیسنك مجراسی ٥٢٠٦، ایکنجیسنك ٤٠١١، اوچنجیسنك ٤٦٠٠، دردنجیسنك‌ده ٤٤٧٨ کیلومتره اوزوندر. بونلردن یالکز (آمور) ایرماغی، که سیبریه‌دن زیاده مانچوریه‌یه عائددر، اوخوچق ایله جاپون دکیزلری آره‌سنده واقع تاتارستان بوغازینه یعنی بحر محیط کبیره دوکیلوب، ینه بحر مذکوره منصب اولان بعض کوچك نهرلردخی استثنا اولنجه، سائر انهارك جمله‌سی بحر محیط شمالی‌یه دوکیلور. مذکور بیوك ایرماقلرك چوغی ایکیشر بیوك نهردن، وبونلرك‌ده اکثری ایکی جایدن ترکب ایدوب، بو وجهله منبعلرینه طوغری کیتدکجه تشعب و توسع ایتدکله، حوضه‌لری کنیشلر؛ و هر برینك تابعلری دیکرینك کیلره کسب تقرب ایدوب، آره‌لرنده طاغلر وارتفاعلر دخی بولنمدیغندن، پك آز جدوللر حفریله بو مملکت واسعه‌نك هر طرفنده سیر سفائن ممکن اوله بیلیرسه‌ده، چه فائده که طبیعت اراضینك ویردیکی بو سهولته مقابل اقلیم و هوا بر بیوك انکل ابراز ایدیور، که اوده مذکور انهارك سنه‌ده سکز اون آی و منصب اولدقلری دکیزلرك همان دائما منجمد بولنمسیدر. انجماد منصبلرندن باشلایوب، کیتدکجه یوقاری‌یه چیقار؛ وبیوك ایرماقلر سطحلرنده پك قالین بر بوز قبوغی باغلایوب، آلتندن صو آقارسه‌ده، کوچکلری بسبتون انجماد ایدوب، بوزکتله‌لری مجرالری سد ایتدکله، صولر اطرافنده‌کی اووه‌لره یاییله‌رق، اوراده انجماد ایدر؛ وبو وجهله او واسع توندره‌لر بر بوز دریاسی صورتنی آلیر. عمومیت اوزره سیبریه انهارینك صاغ یعنی شرق کنارلری مرتفعجه وسد شکلنده اولوب، صول کنارلری دوز وآلچقدر. بو صورتله صول کنارلری طغیان میاه مخاطره‌سی آلتنده بولندیغی کبی، صاغ کنارلرینك دخی طوپراغی علی‌التوالی صودن آشینمغله، هر وقت ییقیلوب دوشمك تهلکه‌سنده بولنیور. مذکور بیوك ایرماقلردن (اوب) نهری نفس اوب ایله (ایرتیچ) نهرلرندن، ایرتیچ دخی نفس ایرتیچ ایله (توبول) دن تشکل ایدوب، بونلردن هر بری بر چوق چایلرك صولرینی جمع ایدر. توبول اورال جبالنك ودیکرلری

آلتون طاغى سلسله‌سنك مياهنى جمع ايتمكله، بونهرك حوضه‌سنك درجهٔ وسعتى آكلاشيليور . (ينيسى) ايرماغى (آنغوره) ايله (تونغوزقه) نهرلرندن مركب اولوب ، بو ايكى نهردن برنجيسى (بايقال) كولندن چيقار وآلتون طاغى سلسله‌سندن اينن بر چوق چايلرك صولرينى جمع ايدر ؛ ايكنجيسى‌ده مذكور كولك غرب شمالى جهتنده‌كى طاغلر اتكلرندن اينن واووه‌ده نبعان ايدن بر چوق انهاردن تشكل ايدر . (لنا) ايرماغى ينه بايقال كولنك غرب شماليسنده‌كى (بايقال) جبالندن نبعان ايدوب، مذكور كولك شرق شماليسنده واقع همنامى اولان يايله‌دن اينن (ويتيم) نهريله برلشدكدن صكره، ينه مذكور يايله‌دن اينن بر چوق انهارك صولرينى واك آشاغيده (آلدان) نهرينى دخى اخذ ايله، اووه‌ده دخى (ويليوى) كبى بر طاقم بيوك نهرلرك صولرينى طوپلايه‌رق ، منصبنده، بر اوزون خليج تشكيل ايدن سائر سيبريه انهارينك خلافنه اوله‌رق، نيلك داليه‌سنه مشابه بيوك بر داليه فقط منجمد بر داليه حاصل ايديور . آمور ايرماغى ايسه بايقال كولنك شرقنده‌كى طاغلردن نبعان وصرف روس طوپراغنده شرق شماليه طوغرى جريان ايدن (شيلقه) ايله مانچوريه‌دن كلوب شماله طوغرى اولان جريانده چين ايله روسيه حدودينى آيران (آرغون) نهرلرندن بالتشكل ، شرقه طوغرى جريان ، وينه دولتين بيننده خط حدودى تشكيل ايده‌رك، صولدن (زيا) وصاغدن يعنى مانچوريه‌دن (سونغارى) و (اد-سورى) نهرلرينى آلدقدن صكره ، صرف روس طوپراغنه دخول ايله، شمال شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، تاتارستان كورفزينه دوكيلور. بو درت بيوك ايرماقله باشليجه‌لرى ذكر اولنان تابعلرندن بشقه سيبريه‌نك طوغريدن طوغرى‌يه بحر محيط شمالى‌يه دوكيلن انهارى غرب طرفندن باشلايه‌رق بروجه آتيدر : اوب كورفزينك همنامى اولان شرقى برخليجنه دوكيلن (تاز) ، (تايمير) شبه جزيره‌سنك غرب طرفنه دوكيلن (پياسينه) ، مذكور شبه جزيره‌نك شرق طرفنده‌كى همنامى بر اوزون خليجه منتهى اولان (خاتانغه) ، لنا داليه‌سنك غرب طرفنه دوكيلن (اولنك) ، مذكور ايرماغك شرق طرفنده بر كوچك داليه تشكيل ايدن (يانه)، ياقوت قومى مملكتنك شرق طرفنده (استا-نوووى خريت) طاغلرندن اينن (اينكيرقه) و (قوليمه) در . بهرنك دكيزينه (آنادير) نهرى دوكيلور ، كه مذكور (استانوووى خريت) طاغنك شرق جنوبى اتكلرندن نبعانله (جوچى) مملكتنده جريان ايدر . اوخوتچق دكيزينه دوكيلن انهار كوچك چايلردن وسيللردن عبارت اولوب، ذكره شايان نهرى يوقدر.

سيبريه‌نك كوللرى چوق ايسه‌ده، بونلرك چوغى انهارك توسعندن ويا طغيانلرندن متشكل واسع بطاقلقلردن عبارت اولوب، اصل كول دينلمكه شايان ومساحهٔ سطحيه‌لرى ۲۵۰ مربع كيلومتره‌دن زياده اولانلرى ۲۳ در. بونلرك اك بيوكى تونغوز مملكتنك جنوبنده‌كى يوكسك يايله‌ده واقع (بايقال) كولى اولوب، ۳٤۰۰۰ مربع كيلومتره مساحهٔ سطحيه‌سى واردر . ايكنجيسى (خانقه) كوليدر، كه (سيخوته آلين) ايله مانچوريه آره‌سنده يعنى حدودده اولوب ، ۳۷۹۲ مربع كيلومتره وسعتى واردر . اوچنجيسى (تومسق) ايله (توبولسق) ايالتلرى حدودنده و(بارابه) اووه‌سنده واقع (چانى) كولى اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ۳٦۱۲ مربع كيلومتره‌در . دردنجيسى همنامى اولان شبه جزيره‌ده واقع اولوب ، همنامى بر نهر طرفندن شق اولنان (تايمير) كوليدر، كه ۲٦۵۳ مربع كيلومتره مساحهٔ سطحيه‌سى واردر . بونلردن صكره فضلهٔ مياهلرى (خاتانغه) نهرينه دوكيلن (وويوولى) (قومشقه) و(يكه) كوللرى اولوب، برنجيسنك ۵۰۲ وديكر ايكيسنك ۲۰۰۰دن آشاغى مربع كيلومتره‌لك مساحهٔ سطحيه‌لرى واردر . دها كوچك كوللرينك چوغى منتهاى شرقنده واقع اولوب ، باشليجه‌لرى: فضلهٔ مياهنى (آنادير) ه دوكن (قراستونه) ، فضلهٔ مياهى (آمغون) نهرى واسطه‌سيله (آمور) ايرماغنه دوكيلان (چيچاكيرقوبه)، ينه آمور واديسى قربنده واقع (اوورون) وسائره‌در .

سواحل وجزايرى . — سيبريه‌نك سواحلى كرا بحر محيط شماليده وكرك بحر محيط معتدلده (يعنى بهرنك ، اوخوتچق و ژاپون دكيزلرنده) پك كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، مجموعى ۳۰۸۱٤ كيلومتره طولنده در. بونك ۱۵۹۰٦ كيلومتره‌لكى بحر محيط شماليده و ۱٤۹۰۸ كيلومتره‌لكى بحر محيط معتدلده در بوسواحلدن بحر محيط شماليده بولنانى وعلى الخصوص قسم شرقيسى سنه‌ده اون آيدن زياده بوزلرله محا وقاره‌له مستور بولنديغى كبى، اوخوتچق دكيزى دخ

سنه‌ده یدی سکز وجاپون دکیزی ایکی اوچ آی منجمد بولندیغندن، سواحلك علی الخصوص شمالده‌کی کورفزلرندن، اوزون خلیجلرندن، قویلرندن وشبه‌جزیره‌لرندن هیچ بر استفاده ممکن دکلدر. سواحل شمالیه سنك الك غربنده یعنی آوروپا روسیه‌سی حدودنده (بایداراته) اسمیله اوزون بر خلیج بولنوب، بونکه شرق جهتنده واقع (اوب) کورفزی آره‌سنده (یالمال) اسمیله بیوك واوزون بر شبه جزیره واوجنده (بلی) اسمیله بر آطه بولنیور. مذکور (اوب) کورفزی اوچ خلیجه منقسم اولوب، الك غربیسنه (اوب) ایرماغی والك شرقیسنه (تاز) نهری دوکیلور. بونك ایچنده (ناخوده)، (ایباراساله) و(یونو) اسملریله اوچ آطه وبر طاقم آطه‌جقلر موجوددر. (اوب) کورفزیله بونك شرقنده و(ینیسی) خلیجی آره‌سنده دخی بیوجك بر شبه جزیره بولنوب، (ماتساله) بروننده انتها بولور. بو خلیجك دخی ایچنده بر قاچ کوچك آطه وخارجنده (سیبریاقوف) آطه‌سی بولنیور. بونك شرقنده (پیاسینه) ایله (خاتانغه) مجرالری آره‌سنده (تایمیر) اسمیله کنیش وقیصه بر شبه جزیره بولنوب، بونك ساحل شمالیسنده (تایمیر) خلیجیله (سنت تاده) بورنی آره‌سنده سیبریه‌نك وبتون آسیانك الك شمالی نقطه‌سی اولان (چلوسکین) برونی واقعدر. اورادن شرقه طوغری ساحل دوز اوله‌رق دوام ایدوب، (لنا) دالیه‌سنك شرق طرفنده (بورخایه) قویی بولنیور؛ وبعده ساحل بر طاقم کیرنتی وچیقنتیلرله شماله طوغری چیقوب، بو آره‌ده بولنان (یانه) دالیه‌سنك قارشیسنده (یاروق) اسمیله بر آطه وآچیقده بوزلوك ایچنده (لیاخوف)، (آنژو) و(لونغ) جزایری موجوددر، که ۵ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌لردن عبارتدر. شرقه طوغری دها ایلریده (خرومه) اسمنده بر کوچك چایك منصبنده بر خلیج وبر کورفز بولنوب، اوندن صکره (اینددیکیرقه) دالیه‌سنه، (قالیمه) خلیجنه ودها ایلریده (چاؤن) کورفزیله بونك آغزنده واقع (آیون) آطه‌لرینه تصادف اولنور. اورادن ساحل بر خیلی مسافه‌ده دوز کیدوب، قارشیسنده وآچیقده (ورانژل) آطه‌سی بولنیور. نهایت (قولیوچین) اسمیله اوزون بر خلیجدن بهرنك بوغازینه واریلور. بهرنك بوغازینك اوکنده بحر محیط منجمده (سنت لوران) وآچیقلرده (پریبیلوف) آطه‌لری بولنوب، مذکور بوغازدن جنوب غربی‌یه طوغری سیبریه سواحلی تعقیب اولنجه، ابتدا (سنته قروآ) قوینه و(آنادیر) کورفزینه تصادف اولنور، وبو کورفزك کوشه‌سنده بولنان (سنت تاده) بروننده‌ن جاپونیه‌نك (قوریله) آطه‌لری قارشیسنه‌دك ممتد اولان قامچاتقه شبه جزیره‌ٔ کبیره‌سنك اوجنه‌دك ساحل بر طاقم قیلی‌لق برونلردن وکوچك قویلردن عبارت اولوب، مذکور شبه جزیره‌نك یاننده (قره‌کینسکی) و(بهرنك) اسملریله ایکی آطه دخی بولنیور. بادم شکلنده اولان مذکور شبه جزیره‌نك اوجندن ساحل اوخوچق دکیزنده شماله طوغری دونوب، منتهاسنده بیوك بر کورفز تشکیل ایدر، که بونك ایچنده ایکیسی شمالده وبری جنوبده اوله‌رق اوچ خلیج تشکیل ایدیور. بو کورفزك آلت طرفنده (تاؤی) قویی بولنوب، اورادن غرب وغرب جنوبی‌یه طوغری امتدادله، اوخوچق دکیزینك جنوبنده بربری یاننده بر قاچ آطه تشکیل ایدیور، که اوکلرنده (فافلیستور) و(شانتار) آطه‌لری وبر قاچ کوچك آطه موجوددر. اورادن ساحل شرقه طوغری دونوب، بعده (سیخوتالاین) خطه‌سنی احاطه ایتمك اوزره جنوبه طوغریله‌رق، بو ساحل ایله (ساخالین) جزیره‌ٔ طویله‌سی آره‌سنده‌کی (تاتارستان) بوغازینی تشکیل ایدر، وجاپونیه‌نك قارشیسنده جنوب غربی‌یه دونوب، (بیوك پترو) و(بوسیت) قویلرینی‌ده چیزدکدن صکره، (قوره) حدودینه واصل اولور. مذکور (ساخالین) جزیره‌سی سیبریه‌یه منسوب آطه‌لرك الك بیوکی اولوب، موقع واقلیمنه کوره اولدقجه معمور اولمسی لازم کلیرکن، اودخی خالی وقسوت انکیز بر حالده‌در. سواحل شمالیه نا قابل عمران اولدیغی کبی، بهرنك واوخوچق وحتی جاپون دکیزلری سواحلنده دخی روسیه‌نك الیوم هیچ بر تجارتکاه مهم اسکله‌سی اولمیوب، اولان اسکله‌لری آنجق بوزلی و قارلی اووه‌لرده آوجیلرك اوردقلری حیواناتك پوستلرینك اخراجنه مخصوص کوچك کویلردن عبارتدر.

اقلیم وهواسی. — اصل سیبریه ۵۰° عرض شمالیدن بوقاری اولوب، منتهای شمالیسی ۷۰° درجه‌یی تجاوز ایتدیکندن، عرضی اقتضاسنجه هواسنك پك صوغوق اولمسی طبیعی ایسه‌ده، برودتی وقیشلرینك شدتی عرضنك اقتضاسندن دخی پك

چوق زیاده‌در . بو حال قره‌لرینك كثرتیله سواحله دخی هیچ بر صیجاق آقنتی یناشمامسندندر . سیبریه‌ده برودت یالكز اقلیمك عرضنه تابع اولمیوب ، طول درجه‌سنه دخی تبعیتی كوریلیور . قسم غربیسی ، بنه صوئوق اولمغله برابر ، اوروپا روسیه‌سنه آز چوق مشابه اولوب ، شرقه طوغری كیدلدكجه درجهٔ حرارت تنزل ایدر . عمومیت اوزره بتون سنه حساب اولنورسه ، میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی صفردن آشاغی اولوب ، قیشین درجهٔ وسطیه‌سی تحت الصفر ١٥° ایله ٥٠° ویازین فوق الصفر ١١° ایله ٢١° آره‌لرنده بولنیور . بعض محللرنده قیشین صفردن آشاغی ٦٢° یه قدر اینوب ، یازین صفردن یوقاری ٣٩° درجه‌یه قدر چیقار ! عمومیت اوزره قیش تشرین اولك اورته‌لرندن باشلایوب ، نیسانه قدر سورر . بو موسمده سیبریه‌نك غرب جهتنده وسواحل شرقیه‌سنده خیلی قار یاغارسه‌ده ، اچ طرفلرده هوا پك براق ویابس اولوب ، بر قورو صوئوق حكم سورر . جیوه منجمد حالنده بولنور ، ومثلا بر مارداق صو هوایه آتلسه بره طولو حالنده دوشر ؛ طوپراق پك درینه قدر طونار ، وآغاجلر بالطه ایشلیه‌جك صورتده قتیلاشیر . قیشین صوكلرنده شدتلی قصیرغه‌لرله قار یاغمغه باشلایوب ، میدانده بولدیغی حیوانات وانسانلری درحال تلف ایدر . نیسانك اواسطنه طوغری بردن بره بهار حس اولنمغه باشلایوب ، اریه‌جك چوق قارلر بولنمدیغندن ، درحال طوپراق یشیللنمكه باشلارسه‌ده ، اكثریا مایسده صوئوق عودت ایدوب ، هیچ بر میوه‌دار آغاجك ثمره ویرمسنه مجال ویرمز . بزم بر دكوزه معادل اولان بو صوئوق كونلر دخی كچدكدن صكره ، آرتق یاز كلوب ، بردن بره حرارت باصار ، و طوپراق آیاق باصیله‌میه‌جق درجه‌ده یاقار . لكن كوندوزك بو حرارتندن صكره كیجه‌لری خیلی صوئوق اولوب ، بعض دفعه و هله آغستوسك حلولندن صكره كیجه صولر طونار . صوك بهاری آغستوسك نصفیله ایلولدن عبارت اولوب ، انهارك بعضیسی وعلی الخصوص منصبلری ایلولدن طونمغه باشلارلار . بو حاللر یله برابر سیبریه‌نك هواسی صاغلام اولوب ، هله شرق جهتنده ورم (یعنی سل رئه) خسته‌لغنك اسمی بیله بیلنمیور .

محصولاتی ، نباتات وحیوانات ومعادنی . — سیبریه وسعتی حسبیله نباتاتجه بر قاچ قسمه منقسم ایسه‌ده ، عمومیت اوزره اوچه تقسیم اولنه بیلیر : اولا جنوب قسمی كه چوق یرلرده آسیای وسطی چوللرینك احوال طبیعیه‌سنه تابعدر ؛ ثانیاً شمال قسمی كه آغاجدن خالی توندره‌لردن عبارتدر ؛ ثالثاً وسطی قسمی كه اك واسع اولوب ، اورمانلر منطقه‌سی تسمیه اولنه بیلیر . اك شمالده بولنان توندره‌لر نباتاته متعلق چیم وبوصون كبی بعض اوتلرله پك سیرك بر طاقم چیچك وچالیلری حاویدر . آره‌لرنده واح قبیلندن بعض یرلر بوكورتلن نوعندن بعض كوچك چالیلرله و بونلرك صاری وقیرمزی چیچكلریله مستور اولوب ، توندره‌لر منظره‌سنك اطراد قسوت انكیزینی شنلندیررلر . بو توندره‌لرك جنوبنده بعض طرفلرده آسیای وسطی چوللرینه و مغولستان طاغلرینه قدر ممتد اولان (تایغه) لر بولنیور ، كه اكثریت اوزره اورمانلرله مستوردر . بو اورمانلر سیبریه‌نك غرب جهتنده ٦٠° ، (ینیسی) حوضه‌سنده ٦٢° عرض شمالی‌یه ، لنا حوضه‌سنده بو نهرك دالیه‌سنه یعنی ٧٢°٣٠′ عرض شمالی‌یه قدر اوزانوب ، بعده قطب شمالی دائره‌سندن آشاغی اینه‌رك ، چوچی قومنك مملكتنی اورمانلر منطقه‌سنك خارجنده براقیر . بو اورمانلرك باشلیجه آغاجلری قاین ، ترمنتی ، چام ، سكود ، قواق ، آتچه قواغی وسائره‌دن عبارت اولوب ، ترمنتی وقاین آغاجلری اورمانلر منطقه‌سنك اك شمالنه قدر منتشر بولنیورسه‌ده ، او طرفلرده بویلری پك قیصه ودالاری هماز یره سوریله‌جك صورتده اولوب ، پك كچ‌ده بیورلر . آمور حوضه‌سنده میشه آغاجی بولنیورسه‌ده جنسی بشقه اولوب ، مانچوریه‌یه مخصوص بعض اشجار دخی بولنیور . چیتلیك ، اووز ، كراز ، اریك ، الما آرمود ، زردالی و سائر آغاجلر دخی پك كوچك اوله‌رق ، اورمانلر آره‌لرنده بولنیورسه‌ده ، میوه‌لری كوچك و اكشی قالوب یمز . جنوب جهتنده طاغلر آره‌سنده‌كی وادیلرده وسائر بعض طرفلرده چایرلر چوق اولوب ، رنكارنك چیچكلرله مزیندر . آنجق غرب جهتنده آرال كولیله بحر خزره وشرق جهتنده مغولستان چوللرینه تقرب اولندقجه ، اورمانلر كسب ندرت ایدوب ، طوزلی ویا كیللی طوپراقلری نباتاته مساعد دكلدر . حبوبات سیبریه‌نك غرب جهتنده (اوب) حوضه‌سنده ٦٠° و وسطلرنده یاقوتسق

ایالتنده ٦٢° عرض شمالی‌یه قدر یتیشوب، شرق جهتنده و اوخوچق سواحلی قربنده ایسه ٥٤° عرض شمالیدن یوقاری کچمز. یوکسک محللرده حبوبات یتیشمیوب، یالکز بعض درین وادیلرده زرع اولنور. اورال جهتنده و آلتون طاغی اتکلرنده بغدای اکیلوب، ماوراء بایقال ایالتنده دخی زرع اولنورسه‌ده، اکثریا یازک اواخرنده‌کی صوغوقلردن بوزیلور. سیبریه‌نک اصل محصولاتی یولاف، چاودار و آرپه‌در. بتاتس ٦٠° عرض شمالی‌یه قدر یتیشیورسه‌ده، شماله طوغری ایلریلدکجه دانه‌لری کوچولوب، نخود جرمنه قدر اینر. کتن وکنویر دخی حاصل اولور. قابل زراعت اراضیسی ٢½ ملیون مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، طوپراغی دخی پك منبت ایسه‌ده، اصول زراعت، روسیه‌ده دخی اولدیغی کبی، پك نافص اولوب، کوبره‌نك دخی فقداندن طولایی بحق استفاده اولنمیور. الك مستعمل اصول اورمانلرك احراقی اصولی اولوب، بو صورتله آچیلان تارله‌لر برقاچ سنه صره ایله بره اوتوز وقرق ویردکدن صکره، قوهٔ انباتیه‌لری توکنوب، صاحبلری بونلری ترکله، بشقه یرلر آچمق مجبوریتنده بولنورلر. بو وجهله قابل زراعت یرلرك پك آزی ایشلنوب، الك چوق محصولات ویرن یرلری سیبریه‌نك غرب جهتنده واقع (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری و ایکنجی درجه‌ده جنوبده واقع (ایرقوچق) ایله وسطده بولنان (ینیسیسق) ایالتلریدر. سیبریه‌نك قالان نصف شرقیسی ایسه پك آز محصولات ویرر. ذخایره متعلق عموم محصولات سنویه‌سی ٢½ ملیون توپیلاته‌دن زیاده تخمین اولنوب، بر ملیون کیلو توتون دخی حاصل اولور.

چایرلرله مرعالری پك چوق اولوب، علی الخصوص غرب جهتنده قرغیزلر ممالکی قربنده وحدود جنوبیه‌ده‌کی طاغ اتکلرنده پك واسع چایرلر بولنیور. حیوانات اهلیه‌سنك مقداری حقنده‌کی استاتستیقلر اسکی و ناتمام ایسه‌ده، هر حالده ایکیشر ملیوندن زیاده آت وصغیر، اوچ ملیونه قریب قیون، یاریم ملیوندن زیاده طوموز، ٢٠٠٠٠٠ قدر کچی، ١٥٠٠٠٠ رن و ٣٦٠٠ دوه بولندیغی آکلاشیلیور. دوه‌لر یالکز ایرقوچق وماوراء بایقال ایالتلرنده بولنیور. رن دینلن مونس کیك نوعی اقطار شمالیه‌یه مخصوص ایکن، سیبریه‌ده خیلی جنوبه قدر منتشر بولنوب، قیزاق چکمه‌ده قوللانیلیر، وممالك حاره‌یه مخصوص اولان دوه ایله دخی برلشیر. حیوانات اجناسنك هیچ بری اصلاح اولنمامش ایسه‌ده، آتلری طیانیقلی ویورویشلری سرعتلیدر. قیونلرینك یوکی قبا اولوب، یالکز توبولسق ایالتنده ١٣٠٠ اینجه یپافیلی قیون بولنیور. برودتك او درجه‌ده شدتیله برابر، سیبریه‌لیلر حیوانلرینی یاز قیش طیشاریده براقوب، قیشین صوکلرنده یاغان تیپیلرده بهر سنه بیکلرجه حیوانات تلف اولور. سیبریه‌نك حیوانات اهلیه‌سی مملکتك وسعتنه نسبةً پك آز ایسه‌ده، اهالیسنك مقدارینه نسبةً چوقدر. (تومسق) ایالتنده وعلی الخصوص آلتون طاغ جهتنده آریلر چوقدر. یوقاریده دیدیکمز کبی اورمانلری پك چوق ایسه‌ده، صره‌سز و نظامسز وچوق دفعه نافله یره کسیلوب اتلاف اولندیغندن، کیتدکجه آزالمقده‌در.

حیوانات وحشیه‌سی عمومیت اوزره آوروپانك حیواناتنه مشابه اولوب، یالکز اورال سلسله‌سنك جنوبنده بعض حیوانات مخصوصه بولنیور؛ وحدود جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرله آمور وادیسی بو جهتجه مغولستان وچینه مشابهدر. حیوانات نقطهٔ نظرندن سیبریه اوچ منطقه‌یه منقسمدر: قطب شمالی دائره‌سی داخلنده بولنان منطقهٔ شمالیه‌نك ذوات الثدی حیواناتی پك آز اولوب، یبانی رن ایله بر جنس طاوشان، بر جنس تیلکی، عادی تیلکی، قورت، اقطار شمالیه‌یه مخصوص بر جنس کوپك، بیاض آیی و سائره‌دن و دکیزده یاشایان آیی بالیغی کبی بعض حیواناتدن عبارتدر. قوشلرینك چوغی قیشین چکیلوب یازین عودت ایدنلردن اولوب، بونلرك‌ده اکثری صو قوشی اجناسندن عبارتدر. یالکز قار بایقوشی وقار ککلیکی دینلن قوشلرکبی بعضلری قیشین دخی قالیرلر. ایکنجی منطقه سیبریه‌نك اورته‌لرندن و الك بیوك قسمندن عبارت اولوب، بونك حیوانات وحشیه‌سی وعلی الخصوص دریلری کورك کبی قوللانیلانلری پك چوقدر. قورت، آیی، تیلکی، وشاق، پورسوق، صو سموری، زردوا، سمور، صانسار، ایکی نوع تیون، برقاچ نوع فاره، کوستبك، طاوشان، رن، کیك وسائره بولنور. منطقهٔ جنوبیه‌ده ایسه بو حیواناتدن بشقه مغولستان و آسیای وسطی‌یه مخصوص

بر نوع غزال ایله بر نوع یبانی استر وساٸره بولنور؛ و آمور وادیسنه بعضاً قپلان دخی کیرر. نهرلرله کوللرك جمله‌سی بالیغك انواعیله مملو اولوب، بایقال کولنده میدیه واستریدیه‌لرك دخی انواعی واردر. حشراتی چوق اولوب، اووه‌لرك اکثرنده سیوری سینك دخی چوقدر.

علم الارض نقطهٔ نظرندن سیبریه‌نك اراضیسی پك مختلف اولوب، حدودلرنده‌کی طاغلرده غرانیت و بازالت و ساٸر اراضیٔ قدیمه و اووه‌لرنده مختلف ادوارده تشکل ایتمش اراضیٔ مترسبه بولنوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك انجماد دورندن اول اورمانلر وبوکسك اوتلرله مستور صیجاقجه و رطوبتلی بر یر بولنمش اولدیغی متحجر و یا کمور حالنده بولنان اشجاریله وطوبراغك ایچندن چیقان ماموت فیلی واورمانلرده یاشامش اولان بر نوع کرکدان کمیکلریله مثبتدر. بونلر هم قطب شمالیدن هم جنوبده‌کی طاغلردن ایتمکله، بو حیوانات جسیمه آوروپایه طوغری قاچمغه مجبور اولمش؛ وبر طاقمی بطاقلقلرك ایچنه کومیلوب، اورادہ انجماد ایتمکله، اتلریله زمانمزه قدر بتون قالمشلردر. اراضیٔ برکانیه‌سی پك آز اولوب، جنوب جهتنده‌کی طاغلرده بولنور. سیبریه‌نك معادنی پك چوق اولوب، آلتون معدنی قوملرك ایچنده و (قوآرچ) دینان قیالرده بولنه‌رق، آلتون طاغ جهتنده و اورال سلسله‌سنك شرق اتکلریله ینیسی و اولکمه وادیلرنده و ساٸر بعض طرفلرده کلیتله چیقاریلیر. ۱۸۸۸ سنه‌سنده چیقاریلان ۳۵۰۰۰ کیلویه قریب بولنمشدر. پلاتین یالکز اورال طاغلرنده چیقوب، سنوی اوچ درت بیك کیلویه بالغ اولور. سیملی قورشون معدنی آلتون طاغده وماوراء بایقال ایالتنده بولنوب، سنهٔ مذکورده ۷۳۵۰۰ طونیلاته کولجه چیقاریله‌رق، ۱۲۰۰۰ کیلو مخلوط کومش و ۲۸۳ طونیلاته قورشون آلنمشدر. باقیر معدنی دخی اورال وآلتون طاغده بولوب، سنوی ۲۸۰۰ طونیلاته‌قدر باقیر چیقار. دمیر معدنی اورال وآلتون طاغ ایله (ایرقوجق) و (سلنکیسق) قربلرنده کلیتله بولنوب، سنهٔ مذکورده ۸۲۰۰۰۰ طونیلاته دمیر چیقارلمشدر. معدن کموری باشلیجه آلتون‌طاغ اتکلرنده، ایرقوجق قربنده، ماوراءبایقال طاغلرنده، ساحل شرق ایالتنده وساخالین آطه‌سنده بولنیور.

غرافیت دخی بر قاچ یرده بولنیورسه‌ده، اخراجی اخیراً ترك اولنمشدر. قیا طوزی دخی بر قاچ یرده چیقار، وبعض کوللرك صویندن استحصال اولنور. اورال وآلتون طاغ ایله نرچنسق طاغلرنده الماس، زمرد، فیروزه و ساٸر ذی قیمت طاشلر بولنور. مرمر، یشم وساٸر جنس طاشلری دخی چوق اولوب، تومسق ایالتنك (قولیوان) قصبه‌سنده‌کی فابریقه‌دن بوکبی طاشلردن معمول پك چوق شیلر چیقار.

صنایع وتجارتی و وساٸط اختلاطی. — سیبریه اهالیسنك صنعته میل و استعدادلری اولمیوب، مثلا کتن اکوب بیجدکلری حالده، کنویردن پك قبا بر کوملك کیرلر؛ واڭج یاغلری پك بول اولدیغی حالده، اوزون کیجه‌لرنده مسکنلرنی چیرا ایله تنویر ایدوب، موم یاپمسنی بیلمزلر. الحاصل بویله کوچك و متفرق صنعتلری پك کری اولوب، بیوك فابریقه‌لره کلنجه بونلر دخی باشلیجه معادنك اخراج واعمالنه مخصوص اولانلرله بر طاقم دباغخانه‌لردن و توتون فابریقه‌لریله حبوبات وپتاتس وساٸره‌دن اسپیرتو چیقاران فابریقه‌لردر. آو ایله بالیقجیلق سیبریه‌لیلرك الڭ زیاده مشغول اولدقلری بر صنعت اولوب، سیبریه کورکلری صیجاق طوتمه‌ده و پارلاقلقده دنیانك الڭ کوزل کورکلری اولمغله، آوجیلق محصولاتی مملکت ایچون بر بیوك ایراد ایسه‌ده، آو بر نظام وقاعده‌یه تابع اولمیوب، آوجیلر حیوانلری اصولسز اتلاف ایتدکلرندن، کیتدکجه حیوانلر کسب ندرت ایتمکده وکورك اخراجاتی آزالمقده‌در. ۱۸۲۵ تاریخنده یاقوتسق بازارنده ۱۸۰۰۰ سمور و ۱۴۰۰۰ تیلکی کورکی صاتلمش ایکن، ۱۸۸۴ده سمور کورکلرینك عددی یالکز ۴۳۰ وتیلکی کورکلرینك مقداری ۲۳۰۰ مقدارینه تنزل ایتمشدر. بالیقجیلق دخی بو نسبتده تنزل ایتمکده‌در.

وسعت اراضیسی ومسافه‌لری او قدر بیوك، دمیر یوللری مفقود، ساٸر یوللری پك نقصان، سفاٸنی پك آز، اهالیسی پك سیرك و معارف ومدنیتدن محروم اولان سیبریه‌کبی بر مملکتده تجارتك موقع واراضینك استعدادیله متناسب اوله‌میه‌جغی آشکاردر. آوروپا روسیه‌سنه سیبریه‌دن اولنان اخراجات سنویه ۲۵۰ ملیون فرانق قیمتنده و ۱۰۱۰۰۰ طونیلاته نقلتنده تخمین اولنوب، باشلیجه زخایرایله طوڭوز یاغی، کورك،

قوری بالیق وسائره‌دن عبارتدر . ادخالاتی بوندن زیاده اولسه کرکدر . بیوك بازار وپنایرلری چوق اولوب، اك ایشلکلری ابریت ، ایشیم، تومسق، ایر. قوچق، یاقوتسق وسائره بازارلریدر . (نیژنی نووغورود) بازارینه‌ده سیبریه‌دن تقریباً ۴۰ ملیون فرانق قیمتنده مواد تجاریه ارسال اولنور . سیبریه‌نك چینله اولان تجارتی آشاغی یوقاری ۸ ملیون فرانق قیمتنده اخراجات و ۳۶½ ملیون فرانقلق ادخالاتدن عبارتدر. داخلی تجارت اکثریت اوزره محتکرلر النده اولوب، بونلر بیچاره اهالی‌یه هر شیئی پك بهالی صاتارلر، وپك آغیر فائضلرله اقچه اقراض ایدرلر .

اهالیسی ، جنسیت و لسان و مذهبلری . — سیبریه‌نك یوقاریده بیان اولنان آلتی ملیون کسور اهالیسندن بش بچق ملیونی روس واهلی اولوب ، اصل یرلی اهالیسی بر ملیوندن آزدر . بونلرك جمله‌سی تورانی عرقنه منسوب اولوب ، ترك، تاتار، مغول، فینوآ جنسیتلرندن وهنوز تمامیله تعین ایتمین آسیانك منتهای شمال‌شرقی اقوامندن مرکبدر. عموم اهالیسنك جنسیت اعتباریله تقریباً مقدارلری بروجه آتیدر :

آوروپالی	روس وبرمقدار لهلی	۵ ۵۰۹ ۰۰۰	۵ ۵۲۰ ۰۰۰
	آلمان	۳ ۰۰۰	
فینوآ	اوستیاق	۲۵ ۰۰۰	۵۰ ۰۰۰
	ساموید	۱۷ ۰۰۰	
	ووغول	۶ ۰۰۰	
	سویوت	۲ ۰۰۰	
ترك وتاتار	یاقوت	۲۰۰ ۰۰۰	۳۰۰ ۰۰۰
	آلتون‌طاغ تاتارلری	۱۰۰ ۰۰۰	
مغول	بوریات	۲۵۰ ۰۰۰	۳۱۳ ۰۰۰
	تونغوز	۵۰ ۰۰۰	
	چینلی و مانچو	۱۰ ۰۰۰	
	قوره‌لی	۳ ۰۰۰	
اقوام مجهولهٔ شمالیه	جوچی	۸ ۰۰۰	۲۷ ۰۰۰
	بوغاکیر وقوریاق	۵ ۰۰۰	
	کیلیاق	۸ ۰۰۰	
	قامچادال	۳ ۰۰۰	
	آینو	۳ ۰۰۰	
یهودی			۸ ۰۰۰
چنکانه			۵ ۰۰۰
جمعاً			۶ ۲۱۵ ۰۰۰

بو وجهله اکثریت روسلردن صکره مغوللرده کورلیورسه‌ده، مغوللرله پك‌ده مناسبتلری اولمیان چینلیلرله قوره‌لیلر داخل حساب اولمازسه، ترك‌وتاتار جنسیتلریله بر مقدارده اولوب، ترك لسانی بحر منجمد شمالی ساحلندن ترکستان حدودینه‌قدر بتون سیبریه‌نك وسطرنده مستعملدر . جدولده ذکر اولنان اقوامدن فینوآ جنسیتنه منسوب ساموید‌لر ذاتاً آوروپاروسیه‌سنك شمال شرقی جهتنده بولندقلری کبی ، سیبریه‌نك منتهای غرب شمالیسنده دخی (قره) مجراسندن (ینیسی) مجراسنك شرق طرفنه و (تایمیر) کورفزینه قدر بحر منجمد شمالی سواحلنده ساکن بولنیورلر . بونلر آسیا و آوروپانك اسکیمولری حکمنده‌در. بونلرك ساکن اولدقلری یرلرك جنوبنده غربده یعنی اورال سلسله‌سیله (اوب) مجراسی آره‌سنده (ووغول) وشرقده یعنی (اوب) ایله (ینیسی) مجرالری آره‌سنده (اوستیاق) قوملری بولنیور. بونلر °۶۵ عرض شمالی خطنه‌قدر ممتد اولوب، اورادن آشاغی شرقاً (ینیسی) مجراسنك شرق طرفنه‌دك ترکلر ساکندر . تاتار اسمیله دخی معروف اولان بوترکلر ترکستان اهالیسیله همجنس اولوب، چغتای لسانیله متکلم ودین اسلامله متدیندرلر . °۹۵ ایله °۱۱۰ طول شرقی آره‌لرنده ساموید‌لرله یاقوتلرك ودها آشاغیده اوستیاقلرله یاقوتلرك آره‌سنده سواحل شمالیه‌دن بایقال کولنه قدر شمال‌غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولان مستطیل بر یر مغول جنسیتنه منسوب (تونغوز) قومیله مسکوندر . تونغوزلر مملکتی بایقال کولنك شمال جهتنده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، اوخوچق سواحلنه قدر ممتد اولور؛ وبو قوم آمور حوضه‌سنده چین حدودینه و جاپون دکیزیله تاتارستان بوغازی ساحلنه‌دك منتشر بولنیور . تونغوزلرك جنوبنده بایقال کولنك ایکی جهتنده یعنی (ایرقوچق) و ماوراء بایقال ایالتلرنده ینه مغول جنسیتنه منسوب (بوریات) قومی ساکن بولنیور . تونغوز مملکتنك تشکیل ایتدیکی زاویه‌نك ایچنده یعنی شمال شرقیسنده و °۱۱۰ ایله °۱۵۰ طول شرقی آره‌لرنده سواحل شمالیه‌دن سلسلهٔ جبال اتکلرینه قدر ممتد اولان واسع بر یر دخی ترك جنسیتنه منسوب وترك لسانك اك اسکیسی و اك خالصیله متکلم اولان (یاقوت) قومی آوله وبالیقچیلقله تعیش ایدر . آنجق (یانه) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده یاقوتلر ساحله‌قدر منتشر اولمیوب، مذکور دالیه‌دن (چائون) کورفزینه‌دك سواحلده (یوقاکیر)، بونلرك شرق جنوبیسنده بهرنك بوغازینه قدر (جوچی). قامچاتقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسنده وبوکا یقین یرلرده (قوریاق) شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك قسم جنوبیسنده‌ده جاپونیه‌نك اهالیٔ قدیمه‌سندن قالمه

(آينو) قوملرى ساكن بولنيور . بو كوچك اقوامك اصللريله لسانلرينك خانقى زمره‌يه منسوب بولنديغى هنوز تحقق ايتمه‌مشدر . بهرنك بوغازى سواحل وجوارلرنده آمريقا اسكيمولرندن دخى برمقدار اهالى بولنيور .

سيبريه‌نك تا ماموت فيلنك ياشاديغى ازمنهٔ قديمه‌دن برى مسكون بولنمش اولديغى هر طرفنده بولنان آثارله مستدلدر . احوال تاريخيه‌سى مضبوط دكل ايسه‌ده ، وقتيله غرب جهتى فينو آ اقواميله وشرق طرفى دخى بعض طبيعيون طرفندن «اقوام قديمهٔ آسيويه» تسميه اولنان بر طاقم يرلى ومجهول قوملرله مسكون بولنمش اولديغى آكلاشيليور . بعده تركستاندن آلتون طاغى جهتندن تركلر ومغوللر شماله طوغرى تجاوزله بالدفعات سيبريه‌يه دخول ايتمشلردر. بونلر برطرفدن فينو آلره وبر طرفدن دخى اقوام قديمهٔ مذكوره‌يه غلبه چاله‌رق، وكنديلريله اختلاط وامتزاج ايده‌رك ، بو اختلاطدن ياقوت وتونغوزكبى قوملر حاصل اولمش ؛ وسيبريه‌نك سكنهٔ قديمه‌سندن اولان برچوق قوملر بسبتون منقرض اولوب ، قالانلرينك‌ده مقدارلرى كيتدكجه آزالمغه باشلامشدر. ترك عنصرى سائرلرينه وحتى مغوللره دخى غلبه ايدوب، بونلرك اكثرينى تركلشديرمشدر . على الخصوص ياقوت قومى حالا بوكون كيتدكجه توسع وتكثر ايتمكده اولوب، برطرفدن تونغوزلرى وبرطرفدن‌ده چوچى ويوقاكير وسائر اقوامى تركلشديرمكده‌درلر . حتى اورالرده هجرت ايدن روسلر بيله بونلرك لسانى اوكرنمك مجبوريتنده بولنيورلر . نهايت اوچ قرندن برى روسيه دولتى سيبريه ممالك واسعه‌سنى اله كچيروب، روسلر فوجافوج اورايه هجرت وتوطن ايتمكده اولمغله، شمدى‌يه قدر سيبريه‌ده توطن واوراده تولد ايدن روسلر بش مليونه يعنى اهالئ اصليه‌نك برقاچ مثلنه بالغ اولمشلرسه‌ده، بونلر سيبريه‌نك هر طرفنه يايله‌ميوب ، باشليجه اورال اتكلرنده وقسم غربى وجنوبيده‌كى مراكز تجارتله بيوك ايرماقلر مجرالرنده يرلشمش اولدقلرندن، نفوسجه اولان اكثريتله برابر سيبريه‌نك اكثر طرفلرنده برحرف روسجه سويلنميوب، اورالره كيدن روسلردخى يرليلرك لسانيله تكلم ايتمك مجبوريتنده‌در . ترك لسانى اك زياده منتشر بولنان برلسان اولوب ، على الخصوص قسم وسطى وغربيسى بر ترك مملكتى عد اولنه‌بيلير .

سيبريه روسيه ارباب جناياتيچون برمنفا اولديغندن، اورايه كيدن روسلرك چوغى اهالئ قديمه‌نك دخى اخلاقنى بوزمقده ، وبر طرفدن تجار وصرافلر وبر طرفدن دخى مأمورين اهالى‌يى صويمقده اولوب، بونلر روسلرك ادخال ايتدكلرى مضر مسكراته دخى دوشمكله، زواللىلر كيتدكجه تدنى ايتمكده‌درلر. مع هذا سياسةً نفى اولنان بعض ارباب علم وهنر وعلى الخصوص اهليلر سيبريه‌ده برچوق اسباب ترقى وعمران وجوده كتيرمشلردر . سيبريه‌ده طوغوب بيومش اولان روسلرك طمارلرنده مختلف درجه‌لرده ترك ومغول وفينو آ وسائر اقوام قانى بولنوب، اقليم وهوانك‌دخى تأثيريله، روسيه روسلرندن اخلاق وعاداتجه وچهره وسيماجه دخى چوق فرقليدرلر . سيبريه‌ده زادكانلق ويا ديكر بر امتياز اولميوب، يالكز مأمورين حكومت حكم سورر، ويالكز ثروته اعتبار اولنور. سيبريه‌لى روسلرك استحصال ثروته پك چوق طمع وانهماكلرى اولوب، ثروته نائل اولمق ايچون، هيچ بركونه اسباب و وسائطدن اجتناب ايتمزلر .

مذهبلرينه كلنجه : روسلرك همان كافه‌سى اورتودوقس واهليلر قتوليك اولوب، يرليلردن غرب جنوبى جهتنده ساكن اولانلر مسلم وسنى شرق جنوبى جهتلرنده كيلرك برطاقمى بوده مذهبنده وياقوتلر، تونغوزلر وچوچيلر وسائر اقوام بت‌پرستدر . هر نه قدر روسيه حكومتى بت‌پرستلرك چوغنى وعلى‌الخصوص فينو آلرى رسماً خرستيان عد ايتمكده ايسه‌ده ، بونلر كندى اعتقادات قديمه‌لرندن واز كچه‌ميوب، آنجق بعضلرى كندى معبودلرينك صره‌سنه آى نيقوله‌يى دخى ادخال ايتمشلردر . حتى روسلر دخى بعض يرلرده بونلرك بعض اعتقادات وآيينلرينى قبول ايلمشلردر. مسلمانلر جغتاى لسانى تحرير وعربى ادبياتيله علوم دينيه‌يى تعلم ايدوب، بعض مدرسه‌لرى واردر . بوده دينته تابع اولانلر دخى مغول خطنى استعمال ايدرلر . سائر اقوام اصليه‌نك خطلرى وادبياتلرى يوقدر. باشليجه معارف روس لسانندەدر. روسلر (تومسق) ده بر دار الفنون تأسيس ايتمشلردر، كه بوندن اون سنه اولكى استاتستيقه كوره ١٩٠ شاكردى وار ايدى. تاريخ مذكورده بتون سيبريه‌نك مكاتبى ١٢٢٥ عددنده اولوب، بونلرده، ١٦٢٧ سى قيز اولمق اوزره، ٤٠٨٢٩ شاكرد دوام ايدردى .

تقسیمات ملکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — سیبریه‌نك منتهای غربنده واورال سلسله‌سنك شرق اتكلرنده واقع بر پارچه‌سی اداره‌جه آوروپا روسیه‌سندن معدود اولان (اورنبورغ) و (پرم) ایالتلرینه ملحق اولوب، ماعداسی مقدما غربی و شرقی سیبریه اسملریله ایکی دائره‌یه منقسم ایدیسه‌ده، اخیراً بو تقسیم لغو اولنه‌رق، اسکی غربی سیبریه‌یی تشکیل ایدن (توبولسق) و (تومسق) ایالتلری عادتاً آوروپا روسیه‌سی ایالاتی کبی اداره اولنمقده، وقصوری (ایرقوچق) و (ولادیووستوق) ولایتلری اسملریله ایکی ولایته وبو ولایتك هر بری اوچ ایالته منقسم بولنمقده وایکنجی ولایت (ساخالین) سنجاغنی دخی شامل بولنمقده‌در. بو وجهله بتون سیبریه ۸ ایالت و ۱ سنجاغه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

		مربع کیلومتره	نفوس
توبولسق	ایالتی	۱ ۳۹۷ ۶۹۲	۱ ۳۱۳ ۳۹۲
تومسق	«	۸۵۷ ۶۸۲	۱ ۱۹۶ ۰۶۴
ینیسیسق	«	۲ ۵۵۶ ۷۵۵	۴۴۷ ۰۷۶
یاقوتسق	«	۳ ۹۷۱ ۴۱۴	۲۵۳ ۸۳۴
ایرقوتسق	«	۷۴۳ ۴۷۲	۴۰۸ ۰۲۸
ماوراء بایقال	«	۶۱۳ ۴۷۵	۵۳۰ ۸۹۶
آمور	«	۴۴۷ ۶۶۷	۶۲ ۶۴۰
سواحل	«	۱ ۸۵۴ ۳۵۲	۹۴ ۷۵۰
ساخالین سنجاغی		۷۵ ۹۷۸	۷ ۰۰۰
جمعاً		۱۲ ۵۱۸ ۴۸۷	۴ ۳۱۳ ۶۸۰

سیبریه‌نك اللی بیكدن زیاده نفوسلی هیچ برشهری اولمیوب، بتون شهر و قصبه‌لری ۵۲ عددنده‌در. بونلرك اك بیوكلریله مقدار نفوسلری بروجه‌زیردر:

ایرقوتسق	۴۳ ۹۶۰	مارینسك	۱۳ ۰۷۰
تومسق	۳۶ ۷۴۰	ولادیووستوق	۱۳ ۵۵۰
توبولسق	۲۰ ۱۷۵	بلاحوویچنسك	۹ ۳۴۰
ینیسیسق	۱۷ ۵۶۶	تاره	۸ ۶۵۵
بارناؤل	۱۷ ۱۲۰	قورغان (كركان)	۸ ۳۴۰
قراسنویارسق	۱۵ ۵۶۵	قاینسق	۸ ۱۶۰
تیومن	۱۴ ۲۹۵	مینوسینسك	۷ ۱۵۵
قولیوان	۱۳ ۱۶۰	زمینوغورسق	۶ ۱۶۵

سائر قصبه‌لرینك اهالیسی ۵۰۰۰ دن آشاغیدر. حتی بعض قضا مرکزلری بر قاچ یوز نفوسی حاوی قریه‌لردن عبارتدر. بوقاریده صایيلان ایالاتدن توبولسق، تومسق، ایرقوتسق ویاقوتسق ایالتلری مرکزلرینك اسمیله مسمی اولوب، ینیسیسق ایالتنك مرکزی قراسنویارسق، ماوراء بایقالك (چیتا)، سواحلك ولادیووستوق، آمورك دخی بلاخوویچنسك قصبه‌لریدر.

سیبریه { یکی (Nouvelle Sibérie) — بحر محیط شمالیده سیبریه‌نك شمالنده بر طاقم آطه‌لرك هیئت مجموعه‌سنه ویریلن اسم اولوب، بو آطه‌لر ۷۳° ۹′ ایله ۷۷° ۳۰′ عرض شمالی و ۱۳۳° ۵۶′ ایله ۱۵۶° ۴۶′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مجموعه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵ ۹۶۶ مربع کیلومتره اولوب، ۳ طاقمدن مرکبدر: جنوب غربی جهتنده بولنان (لیاخوف) طاقمی (بلینی)، (مالی) و (استولبووی) اسملریله بر بیوك براوسط وبركوچك آطه‌دن عبارتدر. بو طاقمك شمالنده اصل یکی سیبریه ونام دیكرله (آنژو) طاقمی بولنوب، (بلقوف) اسمیله بركوچك و(قوتلنی) (فادیف) ونفس (یکی سیبریه) اسملریله اوچ بیوك آطه‌دن مركبدر. دها شمالده (لونغ) طاقمی بولنوب، (بنته) اسمیله بر بیوك وشرق طرفنده واقع (هزیه) و (ژانته) اسملریله ایکی کوچك آطه‌دن عبارتدر. اطرافلرنده دكیز همان دائمی صورتده منجمد اولمغله، اهالیدن خالی اولوب، بعضلرنده ادوار سالفه‌ده بولنمش اولان اورمانلردن قالمش بعض آغاج مستحاثه‌لریله ماموت فیلی کمیكلری بولنیور. نفس (یکی سیبریه) جزیره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۱۶ مربع کیلومتره‌در.

سیبساکر { (Sibsagar) هندستانك شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده (شیلك) ك ۳۱۷ وكلكته‌نك ۸۰۵ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (دیخو) نهری اوزرنده وبو نهرك (براهماپوتره) ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۲۰ کیلومتره یوقاریده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۸۷۰ اهالیسی وایپك، یاموق، پرنج، خردال وچای اخراجاتندن عبارت ایشلك تجارتی واردر. کنارنده بولندیغی نهر سیر سفائنه صالحدر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۹۴ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۷۵ ۲۷۰ کشی اولوب، ۱۰ ۶۶۵ ی مسلمدر.

س ی ب

برنج سنه‌ده ایکی دفعه محصول ویروب، دیگر محصو-
لاتی‌ده پاموق، چیویت، شکر قامشی وسائره‌دن
عبارتدر.

سیبو { (Seibo) آنتیل جزایرندن (هایتی)
جزیره‌سنك (سنت دومینغ) جمهو-
ریتنده و (سانتو دومینغو) نك ۱۰۳ کیلومتره
شرق شمالیسنده اوله‌رق دها آشاغیده (ربوسقو)
تسمیه اولنان (ربوسیبو) نك اوزرنده ایالت مرکزی
بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وکومش، دمیر
وقلای معدنلریله مشهور پنیری واردر.

سیبو { (Sibou) بورنئوجزیره‌سنك (سراواق)
حکومتنده و (قوچینغ) ك ۲۰۰
کیلومتره شرق شمالیسنده و (ربانغ) نهری دالیه‌سنك
اوزرنده اوله‌رق ساحلدن ۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده
بر قصبه اولوب، بر قلعه‌سی واردر.

سیبوغه { (Sibogha) سوماتره جزیره‌سنك
ساحل غربیسندن و (پادانغ) ك
۳۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده و (تاپانولی) قویی
ایچنده تاپانولی ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب،
کوزل لیمانی وآنجق پك آقیر هواسی واردر.
فلنکلیلرك بو قصبه‌ده بر قلعه‌لری و ۱۵۰ عسکری
واردر.

سیبونغه { (Sibonga) فیلیپین جزایرندن
(سبو) جزیره‌سنك ساحل شر-
قیسنده و (سان نیقولاس) ك ۴۸ کیلومتره جنوب
غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۵۲۰ اهالیسی واردر.

سیبویان { (Sibuyan) فیلیپین جزایرندن
بری اولوب، لوسون جزیره‌سنده
(تایابه) شبه جزیره‌سنك ۷۵ کیلومتره جنوبنده
و (یاناپی) جزیره‌سنك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده
اوله‌رق ″۴۰ ′۱۸ °۱۲ ایله ′۳۲ °۱۲ عرض شمالی
آره‌سنده واقعدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه
بویی ۳۲ واکی ۱۸ ونهایت ۲۰ کیلومتره اولوب،
قربنده بولنان (قرستادی غاو) آطه‌جغیله برابر
مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲۰ کیلومتره‌در. طاغلق بر یر
اولوب، اك یوکسك تپه‌سنك ۱۹۵۸ متره ارتفاعی
واردر. برچوق کوچك نهرلر اطرافنه آقار. طوپراغی
پك منبت اولوب، پرنج، شکر قامشی، بوبر، پاموق،
مانیله کنوبری وسائر محصولاتی واردر. بالیغی

چوقدر. قادینلری پاموقدن بز یاپارلر. اهالیسی
۷۵۰۰ کشیدن عبارتدر.

سیبویه { (ابو بشر عمرو بن عثمان ابن قنبر)
ائمهٔ نحویوندن اولوب، فارسده
شیراز قربنده کائن بیضاء قصبه‌سنده طوغمش،
وبصره‌ده نشأت ایتمشدر. ابتدا حماد بن سلمه‌دن
تحصیل ایدوب، بعده خلیل بن احمدك حلقهٔ تدریسنه
داخل اوله‌رق، یونس بن حبیب و عیسی بن عمردن
دخی اخذ ایله، علم نحوه اختصاص ایده‌رك، بو فنده
عصرینك فریدی اولمشیدی. نحوده تألیف ایلدیکی
بیوك کتابی پك چوق شهرت بولوب، حتی مثلا
«قرأت الکتاب» دینلدیکی وقت کتاب سیبویه
آکلاشلدیغی مرویدر. اخفش وقطرب وسائرمشاهیر
نحویون شاکردانی جمله‌سندندر. بغداده ورودنده
اولوقت خلیفه بولنان هارون الرشیدك اوغلی امینك
خواجه‌سی کسائی ایله برمسئلهٔ نحویه‌دن طولایی بینلرنده
مناظره‌وقوع بولوب، یحیای برمکینك دائره‌سنده‌حل
مسئله‌ایچون، قبوده بولنان عربلرك شهادتنه‌مراجعت
اولندقده، بونلرکسائینك‌خاطرینه‌رعایةً، اونك طرفنی
التزام ایتمکله، سیبویه ناحق یره ملزم اولوب، کدرندن
بغدادی ترکله، مملکتنه‌کیده‌رك، بیضاده‌ویاشیرازده،
وبر روایتده خراسان والیسی طلحه بن طاهرك یانه
کیتمکه عزیمت ایدوب، اثنای راهده ساوه‌ده ۱۶۱
و بر روایتده ۱۸۸ ویا ۱۹۴ تاریخنده ۳۲ یاشنده
ویا ۴۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مذکور نحوکتابندن
بشقه «ابنیة الاسماء» اسمیله برکتابی واردر. وابیاتی
جمع و تألیف اولنمشدر. وفاتی تقربنده سویلمش
اولدیغی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

نؤمل دنیا لتبقی لنا
فمات المؤمل قبل الامل
حثیثا یروی اصول النخیل
فعاش الفسیل ومات الرجل

سیبی { (Sibî) افغانستانك جنوب جهتنده
اولوب، برقاچ سنه اول انکلتره طر-
فندن ضبط اولنان و «بلوجستان انکلیزی» نامی
آلان خطه‌نك جنوب شرقیسنده وقندهارك ۳۰۶
کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه
اولوب، شکاربوردن قندهاره کیدن دمیر یول خطی
اوزرنده وبونك آشمبی نقطه‌سنك اوزرنده واقعدر.
بو مناسبتله کیتدکجه کسب معموریت ایتمکده‌در.

سیبیلا { (Sibilla) ایتالیانك وسطلرنده (ماچرانه) ایالتنده (آپنین) سلسله‌سنه منسوب بر طاغ اولوب، روتوندو، سیبیلا ووتوره اسملریله اوچ تپه‌دن مرکبدر. برنجیسنك ارتفاعی ۲۱۱۳، ایکنجیسنككی ۲۳۹۲، اوچنجیسنككی ده ۲۴۵۸ متره‌در.

سیبیله { (Sibylles) اسكی یونان وروماده آتیدن خبرویرمك ادعاسنده بولنان بر طاقم كاهنه‌لره ویریلن اسم اولوب، بونلرك اك مشهوره‌لری ۱۰ عددنده‌در. بونلردن بری، تاركین قدیم زماننده رومایه كیدوب، بو شهرك احوال آتیه‌سنی حاوی بر طاقم كتابلری حكمدار مشارالیهه صاتمش؛ وبونك طرفندن بوكتابلر قاپیتول قلعه‌سنده حفظ اولنه‌رق، محافظه‌سی ۲ وبعده ۱۵ راهبه احاله اولنمشدی. میلاد عیسادن ۸۳ سنه اول سیلانك زماننده بوكتابلر برحریقده یانمش؛ وسناتو طرفندن یونان وایتالیانك هر طرفنده بولنان سیبیله‌لره آدملر كوندریلوب، رومانك احوال آتیه‌سی حقنده بونلرك كهانتلرینه مراجعت اولنمش؛ وبونلرك بو بابده‌كی سوزلری جمع وتحریر اولنه‌رق، یكیدن بر طاقم مجموعه‌لر تشكیل اولنمش ایدی. بو مجموعه‌لر ۳۹۹ تاریخ میلادیسنده هونوریوسك امریله احراق اولنمشدر.

سیپونته { (Siponte) ایتالیانك (آپولیه) خطه‌سنده و (اوریاس) كورفزی قربنده اسكی بر قصبه اولوب، روایته كوره (دیومد) طرفندن تروا محاصره‌سندن عودتنده تأسیس اولنمش؛ و ۱۶۲۰ تاریخنده عثمانلی دوننماسی طرفندن تخریب اولنمشدر.

سیپیله { (Sipyle) آیدین جهتندن عبارت اولان (لیدیه) خطهٔ قدیمه سنده (مآندر) یعنی بیوك مندرس مجراسی قربنده وهمنامی اولان بر طاغك اوزرنده اسكی بر شهر اولوب، (تانتال) نام حكمدارك مقری ایدی. (تیبر)ك زماننده زلزله‌لردن خراب اولمشدر.

سیت { (Sit) روسیه‌نك وسطلرنده وولغه‌یه تابع (مولوغه) نهرینه دوكیلور بر چای اولوب، (تور) ایالتنك شمال شرقی قسمنده نبعانله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، یاروسلاو ایالتنه كیرر؛ و بعده شماله دونوب، (زاروچیه) و (چرقاسووه) دن یوقاری نهر مذكوره دوكیلور. مجراسی ۱۳۹ كیلومتره طولنده اولوب، بهار فیضاننده سیر سفائنه صالحدر. ۱۲۳۸ تاریخنده تاتارلر بو نهرك كنارنده روسلری كلیاً منهزم ایتمشلردر.

سیتا { (Sita) هندیلیرك معبوده‌لرندن اولوب، رامه‌نك زوجه‌سی زعم اولنور.

سیتاپور { (Sitapour) هندستانك اود خطه‌سنده و لكهنونك ۸۸ كیلومتره شمال غربیسنده كنك ایرماغنه تابع (كومتی) نهرینه دوكیلان (سرایان) چایی اوزرنده ایالت مركزی بر قصبه اولوب، ۶۷۸۰ اهالیسی واطرافنده صیق اورمانلری واردر. — سیتاپور ایالتی اود خطه‌سنك شمال غربی كوشه‌سندن عبارت اولوب، ۲۶° ۵۳′ ایله ۲۸° ۴۲′ عرض شمالی و ۷۷° ۲۴′ ایله ۷۹° ۳′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی ۲۰۵ واكی اك واسع برنده ۱۶۰ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۵۶۶ مربع كیلومتره واهالیسی ۲۷۷۷۸۰۳ كشیدر. اورمانلری ومیاه‌جاریه‌سیله كوللری چوق اولوب، قسم شمالیسنك بطاقلقلری دخی چوق اولمغله، هواسی آغیر، وسائر طرفلرینك هواسی صاغلامدر. محصولاتی داری، بغدای، پرنج، شكر قامشی، باغ استحصالنه یارار حبوبات متنوعه، پاموق، خشخاش، بهارات، توتون، چیویت وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی ۳۷۷۳۵۰ صیغیر، ۱۴۶۵۰ آت، ۳۵۵۰ مركب واستر، ۱۰۶۱۴۰ قیون وكچی وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسنك قسم كلیسی برهمنی اولوب، اهالئ مسلمه‌سی ۳۴۵۰۲۰ كشیدن عبارتدر. ۱۰۰۰۰دن زیاده نفوسی اولان قصبه‌لری ۸ عددنده اولوب، بونلرده: سیتاپور، شاه‌آباد، ساندیله، خیرآباد، بلكرام، ملوان، لهارپور، هاردوبی قصبه‌لریدر. ۵۰۰۰ دن زیاده نفوسلری اولان ۱۳ قصبه‌سی و ۵۸۲۴ قریه‌سی واردر. صنایع محلیه باصمه و (محمودی) تعبیر اولنور بر نوع اینكلی قماش نسجندن و توتون استحضاریله بر نوع حصیر اعمالندن عبارتدر. ایالتك ایچنده ۲۶۰ كیلومتره‌لك دمیر یول و ۲۱۰۰ كیلومتره‌لك شوسه واردر.

سیتارد { (Sittard) فلمنكك (لیمبورغ) ایالتنده (ماستریخت) قضاسنده

ومرکز قضانك ۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (موزه) ایرماغنه تابع (اکن) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۶۳۰ اهالیسی، دمیریول موقفی، دباغخانه‌لری، بیره و توتون فابریقه‌لری و ایشلك تجارتی واردر.

سیتاماری (Sitamarî) هندستانده بهار خطه‌سنك (پاتنه) ایالتنده (مظفرپور) سنجاغنده و مظفرپورك ۵۴ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۶۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۶۱۲۵ اهالیسی، ایشلك تجارتی وسنه‌ده بر پنایری واردر.

سیتانغ (Sittang) هند چینینك برمانیه مملکتنده (مارتابان) کورفزینه دوکیلور بر ایرماق اولوب، ″۳۱ ′۲۰ °۲۵ عرض شمالیده (باغوبوما) جبالنك شرق انکارندن نبعانله، جنوبه طوغری جریان و مذکور انکاردن اینن برچوق انهارك صولرینی جمع ایده‌رك، صوبی پك زیاده‌لشیر. منصبنده برچوق قوللره آیریله‌رق، (سالوئن) ایرماغیله‌دخی اختلاط ایدر. مجراسی ۵۶۳ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی تقریباً ۵۷۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. مد وجذرك منصبندن ۳۰۰ کیلومتره یوقاریلره قدر تأثیری اولوب، فیضاننده‌پك تهلکه‌لی طالغه‌لر حاصل ایدر.

سیتره (Sittra) خطهٔ مصریه‌نك غربی جهتنده‌کی چولده و (سیوه) واحه‌نك ۱۶۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده برکوچك کول اولوب، سطحی حذای بحردن ۱۵ یا ۱۷ وبرروایتده ۲۵ متره آشاغی، صوبی طوزلی ومع هذا طیور مائیه‌سی پك چوقدر.

سیتقه (Sitka) روسیه دولتی طرفندن ممالك مجتمعه‌یه ترك ایدلمش اولان آمریقای شمالینك (آلاسقه) قطعه‌سنك مرکزی بر قریه اولوب، (باراناف) آطه‌سنك ساحل غربیسنده و ″۵۲ ′۲ °۵۷ عرض شمالی ایله ″۴۵ ′۳۹ °۱۳۷ طول غربیده واقعدر. یالکز ۳۰۰ اهالیسی اولوب، چام اورمانلریله محاطدر.

سیتنغبورن (Sittingbourne) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده و (مدستون) ك ۱۷ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (اسوال) نهرینك (میلنون غریق) قوینده ولوندره‌دن (دووره) یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۷۸۵۵ اهالیسی، طوغله فابریقه‌لری، حیوانات وحبوبات تجارتی وایلجی صیدی واردر.

سیتونیه (Sithonie) سلانیك ولایتنك (کسندیره) قضاسی جنوبنده واقع اوچ اوزون شبه جزیره‌دن اورته‌ده بولنانك اسم قدیمی اولوب، کسندیره ایله آینوروز کورفزلری آره‌سنده واقعدر.

سییح جزیرة العربك ساحل جنوبنده واقع شحر خطه‌سنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

سیجبرت (Sigebert) فرانق حکمدارلرندن ۲ کشینك اسمیدر:

برنجیسی برنجی قلوترك اوچنجی اوغلی اولوب، ۵۶۱ تاریخ میلادیسنده (میچ) ونام دیکرله (اوستراسیا) قرالی اولمش؛ و ۵۶۶ ده آوارلر طرفندن مغلوب واسیر اولمش ایسه‌ده، متعاقباً فدیهٔ نجاتله قورتلوب، غیابنده مملکتنی ضبط ایتمش اولان (نوستریا) قرالی (شیلپریك) ه اعلان حرب ایده‌رك، اکثر ممالکنی ضبط، وکندیسنی (تورنی) ده محاصره ایتدکدن صکره، (سوآسون) ی ده ضبط ایتمك اوزره ایکن، فردغوند طرفندن ۵۷۵ ده قتل ایتدیرلمشدر.

— ایکنجیسی برنجی داغوبرتك اوغلی اولوب، ۶۳۸ دن ۶۵۶ تاریخنه‌دك اوستراسیاده حکمدارلق ایتمش؛ وامور اداره‌یی (ایسقپوس) (کونیبرت) ه، بعده دوق (آداجیس) ه و نهایت (غریموآلد) ه ترك ایده‌رك، مناسترلر تأسیسیله اوغراشمش ایدی. ایکنجی داغوبرت اسمیله براوغلی خانی اولمش ایسه‌ده، مرقوم (غریموآلد) متعاقباً بونی اسقاطله، کندی اوغلی (شیلدبرت) ی اقعاد ایتمشدی. صاحب ترجمه اعزه‌دن معدود اولوب، شباطك برنجی کونی یورطیسی اجرا اولنور.

سیجیسموند (Sigismond) بورغونیه قراللرندن اولوب، ۵۱۶ تاریخ میلادیسندن ۵۲۴ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ وآریانوسلك مذهبنی ترکله، قتولیك مذهبنك نشرینه چالیشمشدر. برشبهه اوزرینه اوغلی (سیجریك) ی احناق ایتدیره‌رك، بعده بیکناه اولدیغنی آکلامغله،

نادم اولوب، بو قباحتی عفو ایتدیرمك ایچون، بنا ایتدیرمش اولدیغی (سنت موریس) مناسترینه قپانمش؛ وبعده فرانقلرك هجومنه مقاومت ایچون مناستردن چیقدیغنده، مغلوب واسیر اولوب، اورلیان قرالی (قلودومیر)ه تسلیم اولنمش؛ وبونك طرفندن قتل ایتدیرلمشدر. قتولیكلر عندنده اعزه صره‌سنه كچیرلمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب، ۱۳۶۶ ده طوغمشدر. ایمپراطور دردنجی (شارل) ایله سیلزیه‌لی (آنه)نك اوغلی اولوب، ۱۳۷۸ ده ارثاً براندبورغه حاكم اولمش؛ ومجارستان قرالی لوییزنك قیزی ماریه‌یی تزوج ایدوب، قاننی پدرینك وفاتی اوزرینه، ۱۳۳۶ ده كوچ حال ایله مجارستانی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ و ۱۳۹۰ ده افلاق و بغدانی و ۱۳۹۱ ده دخی بوسنه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۱۳۹۶ ده عثمانلیلر طرفندن نیكبولیده مغلوب اولوب: آلتی آی صكره میدانه چیقدیغنده غیابنده مجارستانه انتخاب ایدلمش اولان دردنجی لادیسلاس ایله آوستریالی آلبرته قارشی مخاصماته مجبور اولوب، آنجق مجارلرك محبتنی قزانمش اولمغله، مجارستان قراللغنی استرداد ایتمش ایدی. ۱۴۱۰ ده آلمانیا ایمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، اسایشی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، چهستانده یكی ظهور ایتمش اولان مذهب منازعه‌لرینه ختام ویرمك ایچون، بر مجلس روحانی تشكیل ایده‌رك، مذهب جدیدك مؤسسی اولان (ژان هوس)ی مجلسده مذهبنی مدافعه‌یه دعوت ایتدیكی حالده، علیهنه حكم ایتدیره‌رك، حیاً احراق ایتدیكندن، چهلیلر عصیان ایتمشلردی. فرانسه قرالی آلتنجی شارل ایله انكلتره قرالی بشنجی هنری آره‌سنده‌كی اختلافی برطرف ایتمك ایچون دخی توسط ایتدیكی حالده، خفیاً انكلتره قرالنه یاردیم ایتمشدی. ۱۴۱۹ ده برادرینك وفاتی اوزرینه چهستان قراللغی دخی كندیسنه قالوب، مرقوم (هوس)ك طرفدارلری كندیسنه قارشی قیام ایتدكلرندن، بونلره برطاقم امتیازات ویرمش ایسه‌ده، بعده كری آلمش ایدی. ۱۴۲۷ و ۱۴۳۵ ده بوسنه‌ده عثمانلیلره قارشی حرب ایتمش ایسه‌ده، ایكی دفعه‌ده دخی مغلوب اولمشدر. ۱۴۳۷ ده وفات ایدوب، یالكز بر قیز براقمغله، دامادی بولنان آوستریالی آلبرت خلف اولمشدر.

سیجیسموند (Sigismond) لهستان قراللرندن دخی بو اسمله بروجه زیر اوچ كشی گلمشدر:

برنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب، ۱۵۰۶ تاریخندن ۱۵۴۸ سنه‌سنه‌دك حكومت سورمشدر. برنجی آلكساندرك برادری و خلفی اولوب، موقع اقتداره كچدیكنده ۳۹ یاشنده ایدی. (توتونیا) اتفاقنی (تورن) متاركه‌سنی قبوله مجبور ایتمش؛ و ۱۵۲۲ ده روسلر طرفندن مغلوب اولوب، (اسمولنسك)ی تركه مجبور اولمش ایدی. بعده قریم تاتارلریله، بغدانلیلرله روسلرله خیلی وقت محاربه ایدوب، ۱۵۱٤ ده روسلری موسقوه‌یه‌قدر بوسكورتمش؛ و ایستدیكی معاهده‌نی كندیلرینه امضا ایتدیرمش ایدی. لهستانده صنایعك ترقیسنه خدمت ایتمش؛ وشهر وقصبه‌لری تزیین واعمار ایلمش ایدی.

— ایكنجیسی «شانلی» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ۱۵۲۱ ده طوغوب، ۱۵٤۸ ده تخته كچمش؛ ولیوونیه ولیتوآنیه‌یی ضبط ایدوب، بوندن طولایی كندیسنه اعلان مخاصمات ایدن روسلره قارشی طورمش؛ و پاپا ایله برازدواج مسئله‌سندن طولایی آره‌سی بوزوق اولدیغندن، لهستانده پروتستانلغك انتشارینه یاردیم ایتمشدر. بلاولد وفات ایدوب، بونكله (ژاقلون) خاندانی منقرض اولمشدر.

— اوچنجیسی اسوج قرالی اوچنجی ژانك اوغلی اولوب، آنف الترجمه ایكنجی سیجیسموند طایبسی اولمغله، ۱۵۸۷ ده لهستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبو قراللغه كوزی اولان آوستریا آرشیدوقه‌سنی سیلزیاده مغلوب ایتمش ایدی. ۱۵۹۲ ده ارثاً اسوج قراللغنه دخی قونمش ایسه‌ده، ۱۶۰٤ ده عمجه‌سی طقوزنجی شارلك دسایسیله حكمدارلغنی فوت ایدوب، بوكا بدل (لیوونیه)یی كاملاً ضبط، و ۱۶۰۷ دن ۱۶۰۹ تاریخنه‌دك روسیه‌نك فسادات داخلیه‌سنه مداخله ایدوب، دوزمه دمتریوسه معاونت ایتمش؛ واوغلی لادیسلاسی ۱۶۱۰ ده چارلغه انتخاب ایتدیرمش ایسه‌ده، بوموقعده محافظه‌سنه مقتدر اوله‌مامشدی. ۱۶۱۸ ده روسلردن اسمولنسك و سه‌وریه وچرنیغوفی ضبط ایتدكدن صكره، ۲۰

و ٢١ده عثمانلیلرله ایتدیکی محاربه‌لرده مغلوب اولمش؛ وبعده اسوج قرالی کوستاو آدولفله ایتدیکی محاربه‌ده دخی منهزم اولوب، (آلتمارق) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمشدر. ١٦٣٧ده وفات ایدوب، لادیسلاس وژان قازیمیر اسملرنده ایکی اوغلی قالمشدر، که ایکیسی بربرینی متعاقب لهستان قرالی اولمشلردر.

سیجلیه { وعربی صقلیه (Sicie وایتالیانجه Sicilia) بحر سفیدك اك بیوك واك زیاده مسکون جزیره‌سی اولوب، ایتالیادن ممدود وایتالیانك جنوب غربیسنده واقع اولدیغی حالده، قره‌دن ٣١٠٠ متره کنیشلکنده اولان مسینه بوغازیله آیرلمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — سیجلیه آطه‌سی ″٣٦ ′٣٨ °٢٦ ایله ″٦ ′١٨ °٣٨ عرض شمالی و ″٣٩ ′٤ °١٠ ایله ″٢١ ′١٨ °١٣ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، منتظم برمثلث شکلنده اولدیغی حالده، شمال شرقی کوشه‌سنده (فارو)، غرب کوشه‌سنده (بوئئو) یاخود (لیلیبئو)، جنوب کوشه‌سنده‌ده (پاسارو) برونلری بولنور. اسکی یونانیلر بوجزیره‌یی «اوچ کوشه‌لی» معناسیله (ترینااقریه) تسمیه ایتمشلردی. بو مثلثك اساسی حکمنده اولان ساحل شرقیسی خط مستقیم اوزره ١٨٨، ساحل شمالیسی ٢٩٠ وجنوب غربی ساحلی ٢٦٧ کیلومتره طولنده در. آنجق کیرنتی وچیقنتیلری داخل حساب اولورسه، عموم سواحلی ١٠٩٨ کیلومتره طولنده در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٤٦١ وجزایر ملحقه‌سیله برابر ٢٥٧٤٠ مربع کیلومتره در. اهالیسی ٣١٨٥٤٧٢ کشی اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ١٢٨ کشی دوشیور. مرکزی ساحل شمالیسنك قسم غربیسنده واقع (پالرمو) شهریدر.

سواحل وجزایری. — هرنه قدر سیجلیه آطه‌سی هر طرفدن آق دکیزله محاط ایسه‌ده، سواحل شمالیه‌سنی ایصلاتان قسمنه (تیرینیان)، شرق جهتنده کینه (یونیان) یاخود یونان دکیزی، جنوب طرفنده کینه سیجلیه ویا آفریقا دکیزی، آطه‌نك منتهای غرب جنوبیسیله تونس آره‌سنده کینه‌ده سیجلیه بوغازی نامی ویریلیور. سیجلیه‌نك اك کوزل سواحلی سواحل شمالیه‌سی اولوب، بو ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر دکیزك ایچنه برطاقم غریب الشکل برونلر وشبه جزیره‌لر اوزانمغله، برچوق قویلر و لیمانلر حاصل اولیور. پالرمونك بولندیغی موقع شماله طوغری اوزانمش بیوك بر چیقنتی صورتنده اولوب، بونك غرب جهتنده (قاستلاریه) اسمیله بیوك بر کورفز بولنیور. پالرمو لیمانی پك واسع وصاغلامدر. سیجلیه ایله ایتالیا آره‌سنده‌کی بوغازده واقع (مسینه) لیمانی دخی پك کوزلدر. سواحل شرقیه‌سنده دخی برخیلی کیرنتی وچیقنتیلر بولنوب، پك هیبتلی بر منظره ابراز ایدن (اتنه) برکانك آلتنده (آچی ر آله) و (قتانیه) لیمانلری ودها آشاغیده (سیراقوزه) اسکله‌سی بولنیور. جنوب غربی سواحلی بتون قیالق واوکی صیغلر وقیالرله مسدود اولوب، همان هیچ بر صاغلام قویی ولیمانی اولمدیغندن، وغرب جهتنده‌کی واسع برونك اوکنده قرطونه‌لر ومخاطره‌لی آقنتیلر اکسیك اولمدیغندن، بو سواحل سفائن حقنده پك تهلکه‌لیدر.

سیجلیه جزیره‌سنه ملحق بر طاقم کوچك آطه‌لر دخی بولنوب، باشلیجه‌لری شمال جهتنده‌کی (لیپاری) ونام دیکرله (ائولیان) آطه‌لریله ساحل غربیسی قارشیسنده واقع (اغاده) آطه‌لری وسیجلیه‌دن زیاده تونسه قریب اولان (پانتاریه) جزیرهٔ منفرده‌سیدر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال و انهار وکوللری. — سیجلیه‌نك اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی اولوب، ایتالیایی طولاً شق ایدن وقالابره‌ده (آسپرومونته) اسمیله اوزانان سلسلهٔ جبال مسینه بوغازینی تشکیل ایده‌جك صورتده تحت البحر ایندکدن صکره، سیجلیه‌ده یکیدن کسب ارتفاع ایدوب، ابتدا جنوب غربی‌یه وبعده ساحل شمالی ایله متوازیاً غربه طوغری اوزانه‌رق، جزیره‌نك منتهای غربنده واقع ترابانی‌یه قدر واصل اولور. بو سلسله غرانیت وسائر صخور قدیمه‌دن متشکل اولوب، دکیزه قدر ممتد اولان اتکلری دخی اراضیٔ کلسیه ومرمردن عبارتدر. اك یوکسك محلی وسطلرنده واقع (بیجو دانتنا) ذروه‌سی اولوب، ١٩٧٥ متره ارتفاعی واردر. مسینه قربنده ارتفاعی ١١٣٠ وترابانی جوارنده ٧٥١ متره‌دن عبارتدر. بو سلسله‌نك جنوبه طوغری اولان اتکلری خیلی مسافه‌یه قدر ممتد اولور برسطح مائل تشکیل ایتمکله برابر، سواحل جنوبیه وغربیه‌یه طوغری‌ده بر طاقم قوللر اوزاتیور، که بونلرك باشلیجه‌لری: پاسارو برونه قدر اوزانه‌رق یونان دکیزی مائله‌سنی آفریقا دکیزی

مائله‌سندن آیران نواك یوكسك محلی ٩٨٥ متره ارتفاعنده اولان (لاورو) طاغیله پلاتانی ومارساله‌یه طوغری ممتد اولانلریدر، كه بونلردن برنجیسنك اك یوكسك محلی اولان (قامارانه) طاغنك ١٥٧٨ متره ارتفاعی واردر. آنجق سیچلیه آطه‌سنك اك مرتفع واك شایان اهمیت طاغی بوسلسله‌نك خارجنده اوله‌رق ساحل شرقیسنده یوكسلن (اتنا) بركان مشهوریدر، كه ٣٣١٣ متره ارتفاعی اولوب، اتكاری بر سطح مائل صورتنده ممتد اوله‌رق، ١٢٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده بر یر ستر ایتدیكی حالده، ینه پك یوكسك وهیبتلی كورینور. تواریخ مختلفه‌ده واقع اشتعاللرنده دوكمش اولدیغی لاولرك آقنتیلری فرق اولنور، ومغاره‌لری دخی چوقدر. القنطره وسیمتو وادیلریله محاط اولوب، یالكز غرب شمالی طرفندن ٨٦٠ متره یوكسك بر بوغاز واسطه‌سیله جزیره‌نك اوبرطرغلرینه كسب ارتباط ایدر.

سیچلیه‌نك طاغلری ساحل شمالی قربنده بولنوب، ...جهتدن اتكاری پك دیك اولدیغندن، تیرنیان ...كیزینه دوكیلان میاه‌جاریه‌سی یالكز یاغمور یاغدیغنده ...قان بر طاقم سیللردن عبارت اولوب، بونلرك اك ...كاری پالرمو جهتنده‌كی (سان لئوناردو)، (ریو-...رانده) و(بولنیه) نهرلریدر. (اتنه) بركانندن هیچ بر ...ر نبعان ایتمیورسه‌ده، او برطاغلردن اینن (القنطره) و(سیمتو) نهرلری بركان مذكورك اتكارینی طولا-شه‌رق، ساحل شرقیدن یونان دكیزینه دوكیلور. سیمتونك مجراسی ١١٦ كیلومتره طولنده اولوب، سالسو، دینایتو وغورنه‌لونغه اسملریله اوچ تابعی دخی واردر. ساحل جنوبیدن آفریقا دكیزینه دوكیلن انهاری دها چوق ولوب، باشلیجه‌لری (ترانووه) قربنده دوكیلن (نوراتیو)، ستون جزیره‌نك اك بیوك نهری اولان سالجو، پلاتانی و قالتابلوته نهرلریدر. (بیركی) نهری دخی جزیره‌نك غربی كوشه‌سنه واصل اولوب، اغاد جزایری قارشیسنه دوكیلور. جزیره‌ده بولنان برقاچ كول دخی جنوب جهتنده واقع اولوب، باشلیجه‌لری: سیراقوزه ایالتنده‌كی (پانتانو) و(لنتینی)، (قالتانیزته) ایالتنده‌كی (برغوزه)، (قاتانیه) ایالتنده نفطلی غازلر پوسكورتن (نافتیا) ونام دیكرله (پالیجی) كوللریدر. اتنا اتكارنده و جرجنتی ایالتنده بعض چامور بركانلری بولنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، باشلیجه‌لری: مسینه‌نك جنوبنده‌كی (آلی)، قاتانیه قربنده‌كی (آچیرآله)، تیرنیان دكیزی ساحلنده‌كی (ترمینی‌ایمرسه)، ترمینی قربنده‌كی (اسقلا-فانی)، (سجسته) و(شاقه) صولریدر.

اقلیم وهواسی. — سیچلیه‌نك هواسی معتدل وپك لطیف اولوب، قیشین یالكز مرتفع محللرنده‌قار یاغار. آنجق یازین بعض دفعه آفریقاده قبله دیدكاری شرق جنوبی روزكاری اسوب، حرارتی زیاده آرتیرر. اكثریا میزان‌الحراره یازین ٣٨ درجه‌یه‌قدر چیقوب، نادراً °٤٨ درجه‌یه قدر چیقدیغی دخی واردر. مع‌هذا مذكور روزكار اسدیكی وقت‌دخی اوچ كوندن زیاده سورمز. هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، جنوب جهتنده بعض بطاقاقلر بولنوب، صیتمه‌یی تولید ایدر. یاغمورلری چوقدر.

محصولات و نباتات وحیواناتیله معادنی. — هوانك صیجاقلغی ویاغمورلرك كثرتی سیچلیه‌ده نباتاتك فوق‌العاده نشوونما بولمسنه مساعد اولوب، اووه‌لرله وادیلر و طاغ اتكلرینك آلت طرفلری یاز قیش ایری یاپراقلی ویوكسك نباتاتله مستوردر. آوروپایه مخصوص نباتات مختلفه‌دن بشقه آسیا وآفریقادن نقل اولنمش خرما، موس، فرنك انجیری وسائر بوقبیلدن اشجار سیچلیه‌نك اكثر طرفلرنده آچیقده یتیشیر. پاموق وشكر قامشی‌دخی حاصل اولور. طوپراغی‌ده فوق‌العاده منبت اولمغله، سیچلیه اسكی زماندن بری قوهٔ انباتیه‌سیله ومحصولاتنك كثرتیله مشهور اولوب، روماليلر طرفندن بحق ایتالیانك انباری دینلیردی. او وقتدن بری بر چوق اسباب جزیره‌نك قوهٔ انباتیه‌سنه خلل كتیره‌رك، قابلیتی نسبتنده استفاده اولنه‌مامقده‌در. مع‌هذا الیوم اراضیسنك نصفندن‌زیاده‌سی زرع اولنوب، كلیتلی بغدای، آرپه، مصر، كتن، توتون و سواحل جنوبیه‌ده پاموق حاصل اولور. بغدای محصولاتی سنوی بش‌بچق‌ملیون هكتولیتره‌یه (یعنی یكی قنطاره) قریبدر. آرپه بونك درتده بری نسبتنده‌در. باغلری دخی پك چوق اولوب، سنوی سكز ملیون هكتولیتره‌یه قریب شراب چیقار. مار-ساله، سیراقوزه و زوقو شرابلری مشهوردر. باغچه وبوستانلری دخی چوق اولوب، اون ملیوندن زیاده پورتقال ولیمون آغاجلری واردر، وسنوی ایكی‌ملیار قدر پورتقال ولیمون آلنیر. بادم، انجیر، فستیق،

خروب و زیتون آغاجلری دخی چوق قدر . زیتونلقلری تقریباً ۱۱۵۰۰۰ یکی دونم وسعتنده اولوب، سنوی ۶۶۰۰۰۰ هکتولیتره زیتون یاغی چیقار . اورمانلر وقتیله محافظه اولنه‌میوب، اتلاف اولنمغله، پك آز اولوب، قلاره‌دن اودون جلبنه‌احتیاج کوریلور. باشلیجه اورمانلری (اتنا) برکاننك اتکلرنده وقتانیه ایله مسینه ایالتلرنده بولنوب، ۶۰۷۱۰ یکی دونمه بالغ اولور . جزیره‌نك سائر طرفلرنده‌کی اورمانلرك مجموعی‌ده بو مقدارك آنجق ایکی مثلنه بالغ اولور . اك کوزل چایرلری (ترابانی) طرفنده‌اولوب، آنجق حیوانات یتیشدیرلمسنه اهتمام اولنمامغله، صیغیرلری کوچك ، آتلری پك عادی وقیونلری قبا بیاغیلیدر . طیور اهلیه‌سی دخی آز اولوب، آریلری چوقدر، وپك‌مقبول بال چیقار. قتانیه وسیراقوزه‌ده ایپك بوجکی‌دخی یتیشدیریلوب، خیلی ایپك استحصال اولنور . حیوانات وحشیه همان بسبتون مفقوددر . انهار وکوللرده‌بالیق یوق‌حکمنده ایسه‌ده، سواحلده چوقدر . سواحل جنوبیه‌سنده مرجان دخی چیقارسه‌ده ، ساردنیه و سائر طرفلر مرجانلرندن دون اولوب، مقبول دکلدر .

سیجلیه‌ده اهل قرانك آزلغیله اکثر اهالینك قصبه‌لرده ساکن اولمسی، وتارله‌لری یاننده مسکنلری اولمیوب ، قصبه‌دن صباح کیده‌رك اقشام دونه‌رك چالیشملری، بو سببله قصبه‌لردن اوزاق اولان یرلرك معطل براغلمسی ، اصول زراعتك پك اسکی طرزده وبیك سنه‌لك آلتلرله اجرا اولنمسی، اکثر اراضینك زادکان واغنیانك جفتلکلری اولمسیله، بونلر طرفندن التزامه وبریله‌رك ، وملتزملر طرفندن پارچه پارچه زراعه التزام ایتدیرلمسی، وصاحب اولمیان بوملتزملرك اراضینك اصلاحنه چالیشمامه‌لری زراعتك ترقیاتنه‌مانع اولمقده‌در . باغچه‌لر ومیوه‌دار آغاجلر یالکز قصبه‌لرك اطرافنده بولنوب، قیرلرده بولنمدیغی کبی، اورمانلر دخی اتلاف ایدلمش اولدیغندن ، اراضینك باشلیجه قوهٔ انباتیه‌سنی موجب اولان یاغمورلر دخی کیتدکجه کسب ندرت ایدوب، رطوبت آزالمقده‌در .

سیجلیه‌ده پك چوق کوکورد بولنوب ، قتانیه ، قالتانیزته ، جرجنتی و پالرمو ایالتلرنده ۳۲۸۰۰۰ طونیلاته قدر کوکورد چیقار، و ۲۶۰۰۰ قدر عمله بو ایشده چالیشدیریلیر . تباشیر وقیا طوزی ایله مرمر اوجاقلری دخی بولنور . سواحل جنوبیه وغربیه‌سنده کلیتلی دکیز طوزی دخی چیقار. لیپاری آطه‌لرنده سونکر طاشیله بوراقس بولنور . سائر معادنی یوق کبیدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — سیجلیه‌لیلر بوکونکی کونده ایتالیان اولوب ، ایتالیانجه‌نك بر نوع مخصوصیله متکلم ایسه‌لرده ، اسکیدن بری جزیره‌ده حکم سورمش اولان اقوام واجناس‌مختلفه احفادندن مرکب بر خلیطه حکمنده بولندقلرندن ، کرك سیماجه وکرك اخلاق وعاداتجه سائر ایتالیانلردن آز چوق فرقلیدرلر . جزیره‌نك اك اسکی اهالیسی (سیقان) تسمیه اولنان و (ایبر) لر و (لیغور) لرله قرابتلری مظنون اولان برقوم اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده قرتاجلیلر جزیره‌یی ضبط ایله بعض طرفلرنده توطن ایتدکلری کبی، یونانیلر دخی جزیره‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر وجمهوریتلر تأسیس ایده‌رك ، اهالئ اصلیه‌یی ایچ طرفلره سورمشلردی . بعده رومالیلر سیجلیه‌یه مالك اولوب، بونلر دخی مذکور اوچ قومی قاریشمش؛ وآنجق یونان جنسیت ولسانی غلبه‌چالمش ایدی . نهایت سیجلیه کاملاً اهل اسلامك ضبطنه کچوب، عربلر هرطرفنه صوقلمش‌اولمغله، لسان عربی لسان محلی حکمنه کچوب، سائر لسانلری اونوتدیرمق درجه‌سنه کلمشیدی . حکومت اسلامیه زماننده جزیره‌نك اهالیسی ۲۷۷۲۴۹۰ کشی‌یه بالغ‌اولوب، ۱۵۶۷۰۹۰ ی یعنی تقریباً بشده اوچی مسلم ایدی . حکومت اسلامیه‌نك سقوطندن صکره دخی خیلی وقت لسان عربی سیجلیه‌نك لسان محلی وادبیسی حالنده قالوب ، سرای وکلیسا کبی ابنیهٔ عمومیه‌نك یازیلری خط عربی ایله حك اولنوردی . او صره‌ده جزیره‌ده حکم سورن نورماندلر واوندن‌صکره دخول ایدن فرانسزلر، اسپانیوللر، آلمانلر ونهایت لومباردلر دخی کندی لسان وعادتلرینی ادخال ایده‌رك، مرور زمانله یونان و عرب لسانلری اونودلمش ؛ واقوام مذکوره‌نك سویلدکلری غلط بر لاتینجه غلبه‌چالوب ایتالیاایله اولان مناسباتی بولسانك‌کیتدکجه ایتالیانجه‌یه تقربنی موجب اولمشدر . الیوم سویلدکلری لسان فصیح ومقبول اولمیوب، ادبیاتده طوسقانه ایتالیانجه‌سنی استعمال مجبوردرلر . سیمالرنده یونان و عرب چهره‌سی آثاری نمایاندر . الحاصل سیجلیه‌یه اسکیدن

بری داخل اولان اقوام مختلفه قاریشوب، بر خلیطه تشکیل ایتدکلری حالده، یالکز آرناوودلغك فتحی صره‌سنده اوروپه هجرت ایتمش اولان آرناوودلر کندی لسانلرینی و اکثریت اوزره اورتودوقس مذهبنی محافظه ایتمشلردر. بونلر سیجیلیه‌ده قلابره‌دن دها جمیتلی اولوب، علی الخصوص پالرمو جهتنده مستقل قریه‌لر تشکیل ایتمشلردر. ۲۰۰ ۰۰۰ نفوسدن زیاده اولدقلری تخمین اولنیور. بونلردن بشقه عموم سیجیلیه‌لیلر ایتالیان وقتولیکدر.

صنایع وتجارت ومعارفی، وسائط اختلاطی، لیمانلری. — صنایع سیجیلیه‌ده الیوم پك کری اولوب، پالرمو ومسینه‌ده بولنان بعض ایپك منسوجات فابریقه‌لریله ینه مسینه‌ده وقتانیه‌ده بولنان برطاقم بوك وکتن وپاموق منسوجات دستکاهلری وقتانیه‌ده‌کی ابریشیم فابریقه‌لریله مسینه‌ده بولنان شکر تصفیه خانه‌لری وپالرمو ومسینه وقتانیه‌ده میری‌یه عائد اولان توتون فابریقه‌لری استثنا اولنورسه، جزیره‌ده اصل صنایعه متعلق تعداده شایان مؤسسات بولنمیوب، سائر صنایع محصولات ارضیه‌نك استحضارندن ومثلا زیتون یغی وشراب وچیچك صویی ولیمون طوزی استحصالندن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلك ایسه‌ده، اك بیوك تاجرلری انکلیز، آلمان واسویچره‌لی اوله‌رق اجنبیدر. محصولات ارضیه‌دن وکوکورد ومرمر وسائره‌دن عبارت اولان اخراجات سنویه‌سی آشاغی یوقاری ۱۲۰ ملیون فرانق قیمتنده و باشلیجه معمولات صناعیه ایله بهاراتدن و سائر اقالیم حاره محصولاتندن عبارت اولان ادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانقدن آشاغی بر قیمتده‌در. تجارت اك زیاده انکلتره ایله اجرا اولنور. باشلیجه اسکله‌لری: پالرمو، مسینه، قتانیه، سیراقوزه، جرجنتی، مارساله وترابانیدر. سیجیلیه‌لیلرك سفائن تجاریه‌سی مجموعی ۵۶ ۳۱۶ طونیلاته استیعابنده و ۲۱ ۷۰۱ بیکیر قوتنده اوله‌رق ۸۴ واپور ایله ۶۴ ۲۸۷ طونیلاته استیعابنده ۴۳۱۳ یلکن کمیسندن عبارتدر. ایتالیانك اتحادی تاریخنه‌دك سیجیلیه‌نك دکیزدن بشقه طرق اختلاطی اولمیوب، قره‌ده‌کی یوللری آنجق استرلر ایشلیه‌جك صورتده ایدی. شمدیکی حالده دخی طرق ومعابری پك کری ایسه‌ده، او وقتدن بری برقاچ دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. بونلرك بری مسینه‌دن ساحل شرقی بوینجه قتانیه وسیراقوزه وتونویه واصل اولور. بری قتانیه‌دن آطه‌نك اورته‌سندن وقالتانیزته شهرندن کچه‌رك، بعده فرجنتی‌یه قدر جنوبه طوغری بر قول اوزاتدقدن صکره، شماله دونوب ساحل شمالی‌یه واصل اولور؛ وپالرمودن مسینه‌یه طوغری ساحل شمالی بوینجه درنست تمدید اولان خطه اولاشیر. بو ساحل خطی پالرمودن غربه طوغری اوزانوب، قاستلاماره‌یه واصل اولنجه، قره ایچنده جنوبه طوغری دونه‌رك، (قاستلورانو) یه واورادن جنوب غربی ساحلنه وصول ایله، ساحل مذکوری تعقیب ایده‌رك، (ترابانی) اسکله‌سنه واصل اولور. بو خطلرك مجموعی ۱۰۳۷ کیلومتره‌یه بالغ اولور. اسکله‌لری آره‌سنده منتظم صورتده ایشلر واپورلری اولوب، پالرمو ومسینه‌یه پك چوق واپورلر اوغرار؛ وناپولی ایله مسینه آره‌سنده هر کون واپور کیدوب کلیر.

معارفی هنوز کری ایسه‌ده پالرمو و مسینه وقتانیه‌ده ۳ دار الفنونی، ۱۹ مکتب اعدادیسی، ۶۷ رشدیه‌سی، ۴۶ مکتب صنایعی، ۶ صنایع جمیعی، ۱۳ دار المعلمینی و ۱۶۱۸ مکاتب ابتدائیه‌سی واردر. بوندن بشقه پالرمو، قتانیه، ترابانی و ریپوستوده تجارت بحریه مکتبلری، قالتانیزته‌ده بر مهندس مکتبی، قتانیه‌ده بر باغجیلق مکتبی، جرجنتیده بر صنایع مکتبی وسائر خصوصی مکاتبیله مسینه‌ده بر حربیه مکتبی وپالرموده بر موزیقه مکتبی واردر.

تقسیمات ملکیه‌سی، باشلیجه شهر وقصبه‌لری. — سیجیلیه جزیره‌سی ایتالیا قراللغنك برقسمی اولوب، بر کونه امتیازی حائز اولمقسزین، ۷ ایالته وهربر ایالت برقاچ قضا وناحیه‌یه منقسمدر. مذکور ۷ ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی و اهالیسیله حاوی اولدقلری قضا وناحیه‌لرینك مقداری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	قضا	ناحیه
پالرمو	۵ ۱۴۲	۷۸۲ ۶۴۸	۴	۷۶
ترابانی	۲ ۴۰۸	۳۳۸ ۵۸۸	۳	۲۰
جرجنتی	۳ ۰۱۹	۳۳۵ ۴۳۳	۳	۴۱
قالتانیزته	۵ ۲۸۹	۳۰۴ ۴۴۴	۳	۲۸
سیراقوزه	۳ ۷۲۹	۳۹۰ ۳۶۸	۳	۳۲
قتانیه	۴ ۹۴۸	۶۳۳ ۲۴۹	۴	۶۳
مسینه	۳ ۲۲۷	۵۰۰ ۷۴۲	۴	۹۷
جمعاً	۲۵ ۷۹۸	۳ ۲۸۵ ۴۷۶	۲۴	۳۵۷

باشلیجه شهر و قصبه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بر وجه آتیدر :

پالرمو	۲۶۷ ٤۱۶	راغوزه	۲٤ ۳٤۱
مسینه	۱٤۲ ۰۰۰	ترمینی	۲۳ ۱٤۸
قتانیه	۱۰۹ ۶۸۷	آچیرآله	۳۸ ٥٤۷
مودیقه	٤۱ ۲۳۱	وتوریه	۲۳ ۸۸۹
آلقامو	۳۷ ۶۹۷	پارتینیقو	۲۱ ٥۲٤
تراپانی	٤٤ ۷۹۰	مارساله	٤۰ ۲٥۱
قالتانیز ته	۳۳ ۹۳۲	سیرافوزه	۲۷ ۰۰۰
قالتاجیرونه	۳۲ ۳۲۳		

۱٤ محکمهٔ ابتدائیه‌سی، ۲ محکمهٔ استینافی وپالرموده بر محکمهٔ تمییزی واردر. ۳۶۶ پوسته‌خانه‌سی و ۳۷۹ تلغرافخانه‌سی اولوب، بونلردن ۱۱۲ سی دمیر یول اداره‌لرینه عائددر.

احوال تاریخیه‌سی. — سیچلیه جزیره‌سی پك اسکی زمانلرده اسپانیادن کلمه (سیقان) وایتالیادن کچمه (سیقول) یاخود پلاسج قوملریله مسکون اولوب، پك معین اولمیان اسکی بر زمانده فنیکه‌لیلر ساحل شمالیسنده (سولونتوم) و (سجستا) شهرلرینی تأسیس ایده‌رك، برمهجر ایدنمشلردی بعده میلاد عیسی (عم) دن ۸۰۰ سنه اول یونانیلر (آتنه) اتکنده (ناقسوس) شهرینی، و ٦٥ سنه صکره (سیراقوزه)یی وده‌ها صکره (هیمره)، (آغریجنته) وسائر معموره‌لر بنا ایتمشلر؛ و بونلرك هر بری مستقل بر حکومت صورتنه کیرمش ایدی. سیچلیه سواحلنده تشکل ایتمش اولان بو کوچك یونان حکومتلری متمادیاً بینلرنده محاربه‌ده بولنوب، اکثریا ضعیفلری خارجدن استمداده مجبور اولدقلرندن، بو وجهله امداده دعوت اولنان قارتاجلیلر قبل المیلاد ٤۱۲ تاریخنده جزیره‌نك غرب جهتنی وکیده‌رك هر طرفنی ضبط ایتمشلرسه‌ده، بونلرله روماليلر آره‌سنده وقوع بولان (پونیق) محاربه‌لرنده یعنی قبل المیلاد ۲٤۱ و ۲۱۲ تاریخلرنده رومالیلر سیچلیه‌یی ضبط ایتمشلردی. او وقتدن سیچلیه روما دولتنك بر ایالتی حکمنه کچوب، رومادە صرف اولنان بغدای بو آطه‌دن جلب اولنوردی. میلادك ٤٤۰ تاریخنده (واندال)لر و ٤۹۳ ده (غوت)لر طرفندن ضبط اولنوب، ٥۳٥ ده (بلزار) طرفندن استخلاص، وشرق ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدی. یدنجی قرن میلادیده آفریقانك اقطار شمالیه‌سنی فتح ایتمکده اولان غزاة

مسلمین دفعاتله سیچلیه‌یه هجوم وتجاوز ایتمکه باشلایوب، نهایت ۲۱۲ تاریخ هجریسنده خلافت عباسیه جانبندن افریقیه والیسی بولنان بنی اغلبدن زیادة الله طرفندن (اسعد بن الفرات) قیادتیله بر سریه کوندریله‌رك، سیچلیه‌نك برقاچ شهر وقلعه‌سنی ضبط ایتمش؛ ومتعاقباً فوجافوج امداد کوندریله‌رك، ۲۲۰ تاریخنه‌دك جزیره‌نك اکثر طرفلری فتح، و (ابو الاغلب ابراهیم بن عبدالله) صقلیه امیری نصب اولنمشدی. روملرله محاربه‌لر ده‌ها خیلی وقت دوام ایدوب، بنی اغلب امراسی صقلیه‌یه چوق اهمیت ویرر، واکثریا کندی خاندانلرندن امرا نصب ایدرلردی. نهایت افریقیه فاطمیلرك الینه کچدیکنده، بالطبع سیچلیه دخی بونلره تابع اولوب، ۲۹۷ ده عبدالله مهدی طرفندن صقلیه امارتنه حسن بن احمد بن ابی خنزیر نصب اولنمشدی. ۳۳٥ تاریخنه‌دك برقاچ امیر دکیشوب، نهایت تاریخ مذکورده (حسن بن علی بن ابی الحسن الکلبی) نصب اولنمغله، بونك نسلی (بنی کلب) عنوانیله ٤٦٤ تاریخنه‌دك حکم سورمشلردر. تاریخ مذکورده (روجر)ك قوماندەسیله نورماندلر هجوم ایدوب، جزیره‌یی ضبط ایتمشلر، وروجر سیچلیه بیوك قوتی عنوانی آلمش ایدی. مرقوم روجر اهل اسلامی جزیره‌دن اخراج ایتمك طریقنه کیتمیوب بونلرك علوم و معارف و صنعایعندن استفاده ایتمك ایچون، بالعکس تلطیف وجزیره‌ده قالمغه تشویق ایلمشدی. حتی صرف اهل اسلامدن مرکب بر صنف عسکر ترتیب ایتمش؛ و اوغلی ایکنجی روجر دخی بو مسلکده دوام ایله، علمای اسلامه نافع کتابلر یازدیروب، ازآن جمله مشاهیر جغرافیوندن شریف ادریسی‌یی کندی سراینه آله‌رق، «نزهة المشتاق فی اختراق الآفاق» کتاب شهیرینی یازدیرمش، وکومشدن جسیم بر کرهٔ مصنعه یاپدیرمش ایدی. مرقوم ایکنجی روجر ناپولی طرفنی دخی ضبط ایله «سیچلیتین» اسمیله شهرت بولان دولتی تأسیس ایلمشدر. روجرك ۱۱۹٤ تاریخ میلادیسنده ذکور نسلی قالمامغله وارثه بولنان (قونستانسه)نك آلمانیا ایمپراطوری هنری‌یه وارمش اولمسی مناسبتیله، سیچلیه (هوهنستوفن) خاندانینه کچوب، آلمان پرنسلری بر خیلی وقت پاپالره و آنژو پرنسلرینه قارشی طوردقدن

صکره ، نهایت بونلرك اخیری اولان (قونرادن) ۱۲٦٦ ده موقع اقتداردن دوشمکله، (آنژو) برنسلری حکم سورمکه باشلامشلرسه‌ده ، فرانسزلر اهالئ جزیره‌یی تحقیر ایتدکلرندن، ۱۲۸۲ تاریخنده پاسقالیه کونی ایکندی آیینی اثناسنده اهل جزیره قالقوب، بتون فرانسزلری قتل ایتمکله ، آنژو خاندانی یالکز ناپولی جهتنی محافظه ایدوب، سیجلیه آراغون قرالنك ضبطنه کچمش؛ وآراغون قراللرندن بشنجی آلفونس ۱٤۳۵ تاریخنده ناپولی جهتنی دخی ضبط ایله، یکیدن سیجلیه‌نین حکومتنی تشکیل ایلمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده ۱٤۵۸ ده بو ایکی بر یکیدن آیریلوب، آراغون خاندانك نامشروع بر شعبه‌سی ناپولیده، واصل شعبهٔ مشروعه سیجلیه‌ده حکم سورمکه باشلامش؛ و ۱۵۰٤ ده قتولیك فردیناند یکیدن ایکی مملکتی برلشدیره‌رك، بونك وقیزی دلی ژانه‌نك وفاتندن صکره اسپانیا ایله آوستریا خاندانلری برلشمکله، سیجلیه‌نین دخی بو دولته تابع اولوب، ۱۷۱۳ ده اوترخت معاهده‌سیله سیجلیه (ساووآ) دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه ترك اولنمش؛ و ۱۷۲۰ ده مشارالیه ساردنیه ایله مبادله ایدوب، سیجلیه یکیدن ناپولی ایله بالتوحید، ۱۷۲۱ ده آوستریانك وبعده ۱۷۳۵ ده اسپانیاده حکومت سورن بوربون خاندانك بر شعبه‌سنه ویرلمش ایدی. ۱۸۰٦ تاریخنه‌دك سیجلیه وناپولی بوربون خاندانده قالوب، تاریخ مذکوردن ۱۸۰۸ سنه‌سنه‌دك بیوك بوناپارتك برادری (ژوزف) وبعده قاینی (مورات) ناپولی قرالی اولمغله، سیجلیه ینه بوربون خاندانه منسوب ودردنجی فردیناندك تحت حکومتنده قالمش؛ و ۱۸۱۵ ده ناپولی‌یی دخی الحاق ایلدی؛ وبونك اوزرینه ۱۸۲۰ ده ناپولی و پالرموده قاریشقلق وقوع بولوب، آنجق آوستریانك مداخله‌سیله تسکین اولنه بیلمش ایدی. برنجی فرانسوا وایکنجی فردیناند آوستریانك حمایه‌سنه طیانه‌رق، او قدر مظالم اجرا ایتمش؛ وعمومك او قدر کینی قزانمشلر ایدی، که ۱۸٦۰ تاریخنده خلفلری ایکنجی فرانسوا ناپولیدن اخراج اولندقده، هیچ بر طرفداری ظهور ایتمه‌مشدی. تاریخ مذکورده غاریبالدی ۷۰۰۰ کشی ایله سیجلیه‌یه داخل اولوب، بتون اهالی کندیسنه التحاق ایتمکله، سیجلیه‌یی وناپولی جهتلرینی دخی یکی تشکل ایدن ایتالیا قراللغنه ضم ایتمشدر .

سیجلیه‌ده حکم سورن حکمدارلر وسائر حاکملرله تاریخ جلوس ویا ابتدای حکومتلری بر وجه آتیدر :

یونانی کوچك حکمدارلقلرله			
قارتاجلیلر و رومالیلر	الی	۲۱۲	قبل المیلاد
روما حکومتی		۲۱۲	»
واندالارك استیلاسی		٤٤۰	بعد المیلاد
غوتلرك »		٤۹۳	»
روم ایمپراطورلرینك حکمی آلتنه کچمسی		۵۳٥	»
بنی اغلب طرفندن خلافت عباسیه‌یه الحاقی		۸۲۷	(۲۱۲ هجری)
فاطمیونك اداره‌سنه کچمسی	—		۲۹۷ »
کلبیون امراسنك ابتدای حکومتی	—		۳۳٥ »

(نورماند خاندانی)

برنجی روجر (سیجلیه بیوك قونتی)	۱۰۵۸		
ایکنجی روجر »	۱۱۰۵		
» (سیجلیه قرالی)	۱۱۳۰		
برنجی کویوم »	۱۱۵٤		
ایکنجی کویوم »	۱۱٦٦		
قونستانسه »	۱۱۸۹		
زوربا تانقرو واوچنجی کویوم	۱۱۸۹	الی	۱۱۹٤

(هوهنشتوفن خاندانی)

آلتنجی هنری (قونستانسه‌نك زوجی)	۱۱۹٤		
برنجی فردریق	۱۱۹۷		
قونراد	۱۲۵۰		
قونرادن	۱۲۵٤	»	۱۲٦۸
زوربا منفروا	۱۲۵۸	»	۱۲٦٦

(آنژو خاندانی)

برنجی شارل (سیجلیه‌نین قرالی)	۱۲٦٦	»	۱۲۸۲
ژاق	۱۲۸۵		
برنجی فردریق	۱۲۹٦		
ایکنجی پترو	۱۳۳۷		
لویی	۱۳٤۲		
ایکنجی فردریق	۱۳۵۵		
ماریه	۱۳۷۷	»	۱٤۰۲
پترو (ماریه‌نك جدی)	۱۳۷۷	»	۱۳۸۲
برنجی مارتن (ماریه‌نك زوجی)	۱۳۹۱		
» (قرال)	۱٤۰۲		
ایکنجی مارتن	۱٤۰۹		
برنجی فردیناند	۱٤۱۰		
برنجی آلفونس	۱٤۱٦	»	۱٤۳۵
» (سیجلیه‌نین قرالی)	۱٤۳۵	»	۱٤۳۸
آراغونلی ژان (یالکز سیجلیه)	۱٤۵۸		
اوچنجی فردیناند قتولیك	۱٤۷۹		
» (سیجلیه‌نین قرالی)	۱۵۰٤		

(اسپانیا و آوستریا خاندانی)

شارل کینت	١٥١٦
برنجی فیلیپ (اسپانیاده ایکنجی)	١٥٥٦
ایکنجی » (اسپانیاده اوچنجی)	١٥٩٨
اوچنجی » (اسپانیاده دردنجی)	١٦٢٣
بوربونلی دردنجی فیلیپ (اسپانیاده بشنجی)	١٧٠٠
آوستریالی شارل (بعده ایمپراطور)	١٧٠٧

(ساووآ خاندانی)

ویقتور آمده (یالکز سیچیلیه)	١٧١٣ الی ١٧٢١

(ینه اسپانیا خاندانی)

دردنجی شارل (اسپانیاده اوچنجی)	١٧٣٥
بوربونلی دردنجی فردیناند	١٧٥٩
برنجی فرانسوآ	١٨٢٥
ایکنجی فردیناند	١٨٣٠
ایکنجی فرانسوآ	١٨٥٠
ایتالیا قراللغنه الحاق	١٨٦١

سیحان { آناطولیده بر ایرماقدر، که سیواس ولایت و سنجاغنك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغنك شرق اتکلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان، وقوزان طاغیله بیك بوغاز طاغی آره‌سنده شایان تصور بر وادینك ایچندن مرور ایدەرك، آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنه کیرر؛ وبو سنجاقده صاغدن مذکور قوزان طاغندن این برطاقم درەلرك صولرینی آلدقدن صکره، نفس آطنه سنجاغنه کیرنجه، ینه صاغدن ینه عزیزیه قضاسنده نبعان ایدن وقوزان طاغنك آره‌سندن طولاشەرق بو طاغك بر بوغازندن کچن (زمنتی) چایی و نام دیکرله قزیل ایرماغی وداها آشاغیده (قورشون صو) وچکیدی آلدقدن صکره، آطنه شهری ایچندن کچر؛ وچقور اووەده جیحان مجراسنك غرب جهتنده غرب جنوبی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر یتاقده جریان ایدەرك، طرسوس چایی منصبنك شرق طرفنده آق دکیزه دوکیلور. منصبنده دکیزه کیرەش بر دیل تشکیل ایدوب، بو دیل سنەده ایکی متره مقداری اوزامقده در. مجراسی تقریباً ٤٥٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، آطنه‌یه قدر اولان قسم اسفلی سیر سفائنه صالح ایسه‌ده، منصبنده‌کی قوم سدی بیوجك کمیلرك کیرمسنه مانع اولوب، یالکز کوچکاری ایشلیه بیلیور. حوضه‌سی تخمیناً ٢٢٤٠٠ مربع کیلومتره وحدوسطی اوزره ثانیه‌ده دوکدیکی صو ٢٥٠ مکعب متره‌در. طرسوس چایی دخی وقتیله سیحانه دوکلکده ایکن، بعده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکلمکه باشلامشدر. آطنه ولایتنده جریان ایدن اشبو سیحان و جیحان نهرلرینه ویریلن اسملر ماوراء النهرده‌کی مشهور سیحون وجیحون نهرلرندن مأخوذ اولسه کرکدر. سیحانك اسم قدیم یونانیسی (ساروس) در.

سیحون { آسیای وسطینك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، فرغانه اووه‌سنده برلشن ایکی بیوك نهردن تشکل ایدیور. بونلرك بری والك اوزونی اولان (نارین) نهری ماوراء النهرده روسلرك (سمیرچی) تسمیه ایتدکلری ایالتده وچین حدودی قربنده اولەرق (ایصیق کول) ك جنوبنده واقع الاطاغدن نبعانله، ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان بروادیده وصرب بوغازلرك ایچندن غربه طوغری جریان ایدەرك، وصاغ وصولدن بر طاقم چایلر آلوب، آز مسافه‌ده بك آشاغی اینمکله بر طاقم سرعتلی جریانلر وشلاله‌لر تشکیل ایلیه‌رك فرغانه ایالتنه دخول ایله، جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وتقریباً ٧٢٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره فرغانه اووه‌سنه دوشوب، (نمنکان) شهری قربنده شرقدن کلن (قره دریا) ایله برلشەرك، (سیحون) نامنی آلیر. بو ملتقاسندن یوقاری (نارین) ك وسعتی آشاغی یوقاری ٥٠ متره و درینلکی ١ ایله ٣ متره آره‌سنده‌در. قره دریا ایسه، فرغانه خطه‌سنی شرق جهتندن احاطه ایدن طاغلردن این بر چوق چایلردن بالتشکل، غایتله منبت ومعمور بر اووه‌یی بر چوق جداول طبیعیه وصنعیه ایله بعدالاروا (نارین) نهریله برلشیر. قره دریایه دوکلمك اوزره الا طاغدن وزرافشان طاغنك شمالی اتکلرندن این آق بوغا، قزغان، اسفیرام، شاه مردان، سوخ، اسفره چایلریله سائر چایلرك دخی صولری بر چوق جدوللره تقسیم ایدیله‌رك، کچکلری یرلری زمرد آسا باغچه‌لره چویررلر. نارین ایله قره دریانك اجتماعندن صکره (سیحون) ایرماغی غربه، بعده غرب جنوبی‌یه، صکره ینه غربه ونهایت غرب شمالی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر یتاقده واووه ایچنده آقەرق، خجند قصبه‌سنه قدر اولان قسمنده صاغ وصولدن دها بر قاچ تابعی وار

ايسه‌ده، صولدن كلنلرى يولده سقى اراضى ايله اتلاف اولنوب، نادراً ايرماغه واصل اولدقلرندن، وايرماغك يتاغى درين اولوب، صويندن استفاده اولنمديغندن، مجراسنك صول طرفى چول حالنه كچوب، صاغ طرفنده ايسه طاغلر دها يقين اولمغله، تابعلرى ايرماغه قدر واصل اولوب، اطرافى احيا ايدر. خجند قربنده مجراسنده برطاقم ايرى قيالر بولنوب، صول طرفنده وقتيله كول اولديغى آكلاشيلان و ٢٠٠ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولان (طوزخانه) اسميله بربيوك بطاقلق بولنيور. بو مسافه‌ده صاغدن (انكرن) و (چناز) قصبه‌سنده طاشكند قربندن كچن (چرچك) وبعده (كلس) نهرلرينى آلير. دها آشاغيده وقتيله غربه طوغرى جريانله جيحونه منصب اولديغى كوستر ر يتاغى حالا بللى اولديغى حالده، شمدى بويتاغنى تركله، شماله طوغرى آقه‌رق، او قزيل قوم اسميله معروف وخيوه‌يه و خوارزم كولنه‌دك ممتد اولان واسع چولى صولنده براقه‌رق، و بعده ينه غرب شماليه طوغرى دونه‌رك، آرال كولنه يعنى بحر خوارزمه منصب اولنجه‌يه قدر بو استقامتى محافظه ايدر. شماله طوغرى اولان جريانده صاغدن (آريس) نهرينى آلوب، اورادن آشاغى ايكى طرفى دخى چول حالنده اولمغله، هيچ برتابعى يوقدر. حتى وقتيله سيحونه دوكلدكلرى آكلاشيلان ومذكور (ايصيق كول) لك آياغى حكمنده اولان (چو) نهريله شمالدن كلن صارى صو دخى (آق قوم) چولنده (آجى كول) اسميله بر كول تشكيل ايده‌رك، صولرى سيحونه واصل اولماز. سيحون يتاغنك قسم اسفلى آز درين اولوب، بعض يرلرنده وسعتى بر قاچ كيلومتره‌يه بالغ اولور، ودرينلكى پك آزالير؛ على الخصوص فيضانى زماننده صولرى اطرافه يايلوب، واسع بر طاقم بطاقلقلر تشكيل ايدر. روسلرك (برووسق) اسميله يابمش اولدقلرى قلعه‌ده (يمان دريا) و (قره اوزياق) اسملريله ايكى قوله آيرلوب، برنجيسى برطاقم قوم سدلريله مسدود وايكنجيسى بر طاقم قامشلقلرى حاوى اولمغله، ايكيسنكده درينلكى پك آز اولوب، بو حال سيحونك سير سفائنه صالح اولمسنه مانعدر. بو ايكى قول برلشدكدن صكره، نهر بيوجك سفائنك دخى سيرينه كسب صلاحيت ايديورسه‌ده، منصبنده يكيدن اوج قوله آيرلوب، ايكيسى قوم سدلريله مسدود اولدقلرى حالده، يالكز اورته‌ده‌كى قول كوچك سفائنك كيرمسنه مساعددر. سيحونك قوللرى دائمى اولميوب، بعض دفعه بر قول آيريله‌رق، سنه‌لرجه آقدقدن صكره، يتاغنك مبدئى قومله سد اولنمغله، يكيدن قورور. بوقوللرك حصولنه قيرغزلرك وسائر او جوارلرده‌كى اهالينك حفر ايتدكلرى خندقلر دخى سببيت ويريور. مجراى اسفلنك صول طرفى قوملق ايسه‌ده، صاغ طرفى اوزون اوتلرله وبعض چاليلرله مستور اولوب، ايرماغك صوبيله سقى اولنجه، پك منبت اولور. حتى بو يرلرك وقتيله پك معمور بولندقلرينه دلالت ايده‌جك بر چوق شهر و قصبه ويرانه‌لرى بولنيور. قيرغيزلرك اوته‌دن برى سيحونده بعض قايقلرى و سازدن صاللرى اولوب، روسلر آلتى دوز بر طاقم كوچك واپورلر دخى ايشلتيورلرسه‌ده، اكثريا بونلر آدملرى طاشيميوب، آدملر واپورلرى طاشيدقلرندن، بو واپورلر تجارته ياراميوب، يالكز عسكرى ايشلرنده استعمال اولنورلر. نارين ايله قره دريانك اجتماعندن منصبنه قدر سيحونك مجراسى تقريباً ١٤٠٠ ونارين مجراسيله برابر ٢١٠٠ كيلومتره طولنده اولوب، منصبنده صو اولچامه‌مش ايسه‌ده، (برووسق) قلعه‌سنده قوراقلق زماننده ٨٨٥ وفيضاننده بونك اوچ مثلى مكعب متره صو دوكديكى معلومدر. شو قدر وار كه اورادن آشاغى نهر بر طاقم سازلقلرده و بطاقلقلرده خيلى تبخر ايتديكندن، بحر خوارزمه انصبابنده صوبى بوندن دها آز اولديغى آكلاشيليور. مجراسنك آشاغى طرفى سنه‌ده اوچ درت ودها يوقاريلرى ايكى اوچ آى منجمد حالده بولنيور.

يونان قديم مؤلفلرندن (هرودوت) تاريخنده و (استرابون) جغرافياسنده (يافسارتيس) اسميله سيحونى ذكر ايدوب، بحر خزره منصب اولديغنى زعم ايتمشلر؛ وجغرافيون اسلام سيحون و جيحونى مكمل صورتده تعريف ايتدكلرى حالده، آوروپاليلر يقين وقتلره كلنجه‌يه قدر ينه هرودوت واسترابونك خطاسنده ثابت قدم قالوب، نهايت روسلرك كشفيات اخيره‌سنى جغرافيون اسلامك تعريفاتيله تطبيق ايده‌رك، حقيقت حالى آكلامشلردر. جيحونه شمدى (آمودريا) ديدكلرى كبى، سيحونه دخى (سيردريا) نامى ويريله‌رك، سيحون اسمى

استعمال اولنمغه باشلامشدر. روسلر بو نهرك اسم
جدیدینی خجنددن اعتباراً مجراسنك ایکی طرفنده
بولنان وترکستانك بیوك برقسمندن عبارت اولان
واسع برایالته دخی ویرمشلردر، که مرکزی بتون
ترکستانك دخی مرکزی اولان طاشکند شهریدر.
[«سیردریا» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

سیخ (Sikhs) هندستانده برجماعتدر، که باشلیجه پنجاب وسند خطهلرنده
ومتفرق اولهرق هندستانك هر طرفنده بولنوب،
جملهسی ۱۸۵۳۴۲۶ مقدارندهدر. بونلرك اساسی
بر مذهبدن عبارت اولوب، بو مذهبك مؤسسی
۱۴۶۹ تاریخ میلادیسنده لاهور قربنده طوغمش
و ۱۵۳۹ ده وفات ایتمش (باباناتك) اسمنده بر
هندودر. بو آدم برهمنیلرك بعض عادات وعملیاتنی
لغو ودین اسلامدن برطاقم شیلر اخذ وتقلید
ایدهرك، بر مذهب مخصوص چیقارمش؛ وبابر
شاهك بوکبی افکار وتشبثاته میدانی آچیق براقسندن
استفاده ایدهرك، برچوق شاکردان وطرفدار
پیدا ایتمش ایدی. کندیسندن صکره شاکردلری
مذهب فکرینه برفکر سیاسی دخی قاریشدیرهرق،
جنکاور برقوم تشکیل ایتمشلردر، که بابرك اخلافی
طرفندن تعقیب اولنمشلرسهده، مقاومت ایدهبیلوب،
دولت مغولیهنك ضعفه دوچار اولمسی اوزرینه،
سیخلر هر یرده اقلیتده بولندقلری حالده، بیوك
برقوت ونفوذ حاصل ایتمش؛ وپنجابده (ستلج)
نهرینك اوتهسنده برکوچك دولت تشکیل ایلمشلر ایدی،
که بعده انکلیزلرله دخی بونکله معاهداته کیریشمش
ایدی. بو دولت چوق وقت بقا بولهمیوب، پنجابك
سائر طرفلریله برابر انکلیزلرك الینه کچمش؛ واو
وقتدن بری سیخلر انکلیزلره صادق قالوب، هندلی
انکلیز عسکرینك اك منتخب قسمی بونلردن عبارت
بولنمشدر. اساساً اصنامه عبادت ایتمیوب، وحدانیته
قائل ایسهلرده، معبدلری ینه اصنامدن خالی دکلدر.
(کرانته) عنوانیله برکتاب مقدسلری واردر.

سیخجق ارضرومك ۲۵ کیلومتره شمال غربیسنده سونمش برکاندن عبارت
برطاغ اولوب، حذای بحردن ۳۱۸۴ واطرافندهکی
اووهدن ۱۱۰۰ متره مرتفعدر. طوپراغی متحرك
برکولدن عبارت اولمغله، اوزرینه چیقمق خیلی زور.
در. تپهسندهکی واسع آغزینك اورتهسنده سونمش
لاواردن عبارت سیاه بر تپه بولنوب، برچایرله
محاطدر، که بوچایر شمال روزکارندن محفوظ اولمغله،
اوجوارده بولنمیان برچوق نباتات وچیچکلری حاویدر.

سیخم (Sichem) فلسطینده نابلس قصبه. سنك اسم قدیمیدر.

سیخوته آلین (Sikhota-Alin) سیبریهنك منتهای شرقنده واقع (پر-
یمورسقایه) یعنی (سواحل) ایالتنك قسم جنوبیسنده
وتعبیر اصحله روسیهنك ضبطنه کچمش اولان مانچو.
ریهنك قسم شرقیسنده برسلسلهٔ جبال اولوب، ساحل
بحره متوازیاً مرکز ایالت اولان (ولادیووستوق)دن
(آمور) ایرماغی منصبنهدك ممتد اولور. جنوب
جهتندهکی اك یوکسك ذروهلری ۱۵۰۰ متره
ارتفاعنده واکثر طرفلری ۹۰۰ ایله ۱۲۰۰ متره
آرهسندهدر. دکیز جهتندهکی مائلهسی صرب ودیك
اولوب، قره جهتندهکی اتکلری ایسه برسطح مائل
صورتنده اوسوری وآمور بحرالرینه قدر اوزانیر
بو جهتدن برقاچ چای آقوب، مذکور نهر وایرماغه
دوکیلور.

سید فرس شعراسندن درت کشینك مخلصیدر:
برنجیسی (نعمة الله قهستانی) واصلیندن وابوعبدالله
یافعی (قدس سره) نك خواص مریدانندن اولوب،
بلخ طاغلرنده عبادت وریاضتله مشغول ایدی. ۸۱۷
تاریخنده کرمانك (ماهان) قصبهسنده ۷۵ یاشنده
وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

آن شاه که او قاسم نارست و جنان
در ملك وملك صاحب سیفست وسنان
ملك دو جهان بجملکی آن ویست
اینرا بستان کرفت وآنرا بسنان

— ایکنجیسی (جواهر رقم سید علیخان) هندستان
ملوك تیموریهسندن اورنك زیب عالمکیرك حافظ کتبی
ایدی. خطاطلقده دخی مشهوردر. شو بیت اونکدر:

من آن مرغم که آهنك نوی در هر قفس دارم
صفیری میکشم تا نعره واری از نفس دارم

— اوچنجیسی (صلابت خان سورتی) ینه هندستان
ملوك تیموریهسندن عظیم الشان بن شاه عالمك امرا.
سندن اولوب، فرح سیرك دورینه دخی یتیشمش،

ور مدت نواب صمصام الدوله‌نك خدمتنده بولنمشدر. نظمده میرزا عبد الغنی کشمیری‌نك شاکردانندندر. ۱۱۳۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در موسم بهاری لاله کون بباغ
از بهرداغ سید دل خسته مرهمست

— دردنجیسی (میر بهادر علی) هندستانده فرح آباد شهرنده یاشامشدر.

سید { (محمد صدرالدین افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، صدوردن عشاقی‌زاده سید عبد الله افندینك اوغلیدر. طریق قضایه سالك اولوب، حلب وشام مولویتلرنده بولنمش؛ و ۱۱٤٦ ده دمشقده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کروش بند ایدوب بازوی وصلی مو میاندن
مرامم اوزره دوری چرخ ناهمواره کوستردم

سید { حسن پاشا، — علی پاشا، — عبدالله پاشا، — محمد پاشا [« حسن پاشا، علی پاشا، عبد الله پاشا و محمد پاشا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

سیدان { صحابه‌دن اولوب، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر.

سید بطال غازی { مشاهیر قهرمانان اسلامدن برغازیء نامدار اولوب، روایته کوره ۱۲۱ تاریخنده روملره قارشی واقع اولان غزاده شهید اولمشدر. خداوندکار ولایتنك اسکیشهر قضاسنده واقع (سید غازی) قصبه‌سنده قبری کشف اولنه‌رق، ملوك سلجوقیه‌دن علاء الدینك والده‌سی طرفندن تربه‌سی بنا اولنمش؛ و سلاطین عثمانیه جانبندن جامع و تکیه وسائر خیرات علاوه اولنمشدر. قصبه‌نك دخی اسم قدیمی (ناقولیه) ایکن، بوذاتك اسمیله (سید غازی) تسمیه اولنمشدر.

سید حسن { [« حسن غزنوی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید سعید { عمان حاکمی اولوب، ۱۲۱۸ تاریخنده مسند امارته کچمش؛ و ۱۲۷۳ ده وفات ایتمشدر. انکلیزلرله عقد اتفاق ایتمشیدی. زنکبار دخی تحت حکمنده بولنمغله، وفاتنده بیوك اوغلی مسقطده قالوب، کوچکی سید برغش زنکبارده مستقلاً حکومت سورمکه باشلامش، و وفاتنده اوغلی یرینه کچمشدر.

سید شریف { [« شریف جرجانی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سید صوبی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع اسکیشهر قضاسنك (سیدغازی) ناحیه‌سنده برچایدر، که سیدغازی قصبه‌سنك جنوبنده‌کی طاغلردن نبعانله شماله طوغری جریان ایدرك، مذکور قصبه‌نك یانندن کچدکدن صکره، شرق و صکره شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وچفته‌لر حارای همایوننك اراضیسی ایچندن کچه‌رك، آنقره ولایتی حدودنده (سقاریه) ایرماغنه دوکیلور. اسم قدیمی (بارتنوس) در. مجراسی تقریباً ۹۰ کیلومتره طولنده‌در.

سید علی { مؤلفیندن اولوب، سید جرجانی‌نك « شمسیه » و « مطالع » و « مواقف » ی اوزرینه بعض شرح و حاشیه‌لر یازمش؛ و « وقایه » یی دخی « عنایه » عنوانیله شرح ایتمشدر.

سید غازی { خداوندکار ولایتنده کوتاهیه سنجاغنك اسکیشهر قضاسنده واسکیشهرك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، سید صوینك صاغ یعنی جنوبی کنارنده واقعدر. قربنده اسکی فریجیا حکمدارلرینك مزارلرینی حاوی اولان (ناقولیه) شهر قدیمنك ویرانه‌لری اولوب، مذکور مزارلردن (میداس)ك یازیلی قیا دینان مزاری فن آثارعتیقه‌جه بیوك اهمیتی حائزدر. سید غازی قصبه‌سی (سید بطال غازی) حضرتلرینك علاء الدین سلجوقینك والده‌سی طرفندن یاپلمش تربه‌سی آلتنده تشکل ایدوب، تربه براسکی مناسترك یرینه وقصبه، ظن اولندیغنه کوره، (پریمنسیا) شهر قدیمنك محلنده تأسیس اولنمشدر. مذکور تربه وسلاطین عظام عثمانیه‌طرفندن علاوه ایدلمش اولان تکیه وجامع ومدرسه وعمارت معموردر. آب وهواسی پك لطیفدر. — سیدغازی ناحیه‌سی قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شرقدن غربه بوبی ۱۳ و شمالدن جنوبه اکی ۱۰

ساعتدر. ٥٨ قريه‌دن مركب اولوب، قسم كليسى مسلم اولمق اوزره، ١٥٠٠٠ قدر اهاليسى، برخيلى آثار عتيقه‌سى، متعدد جامع و مدرسه و تربه‌سى واردر. اراضيسى منبت اولوب، خيلى حبوبات وميوه وسبزه حاصل اولور. اورمانلرى چوق اولوب، اودون وكراسته قطع اولنور. مراعالرى كوزل اولوب، قيون، كچى، تفتيك كچيسى صيغير و ساثر حيوانلر يتيشديريلير. اهالى كليم، عبا، سجاده، خالى كبى شيلر نسج ايدرلر.

سيدلچ { ولهجه‌سيدلچه (Siedletz,Siedlce) لهستانده وارسوه‌نك ٨٧ كيلومتره شرق جنوبيسنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ثلثاندن زياده‌سى يهودى اولمق اوزره، ١٤٠١٥ اهاليسى، كوزل باغچه‌سى اولان بيوك برسرايى، دمير يولى ومشهور اكمكى واردر. — سيدلچ ايالتى لهستانك ايالات شرقيه‌سندن اولوب، شمالاً ينه لهستانك (لومزه) وليتوآنيه‌نك (غرودنو)، شرقاً ينه غرودنو و(وولينيه)، جنوباً (لوبان) و(رادوم)، غرباً دخى (وارسوبه) ايالتلريله محدود اولديغى حالده، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٤٣٣٥ مربع كيلومتره واهاليسى ٦٧٥١٧٦ كشيدر. اراضيسى دوز اولوب، مزروع تارله‌لردن، اورماندن، چايلقدن وبطاقلقدن مركبدر. حدود غربيه‌سنده جريان ايدن (ويستوله) ايرماغنه مائل اولوب، ويپرز. تيسمينيچه وبوكانايع بيستريچه، اوقرزيچه، وبلغه و(اسويدر) چايلرى دخى سيدلچ ايالتنك ايچندن وكنارلرندن آقه‌رق، مذكور ايرماغه دوكيلور. اهاليسنك باشليجه مشغوليتى زراعت اولوب، اراضيسنك نصفى مزروعدر. ذخاير بره درت وپتاتس بره بش ويرر. ايالت داخلنده ٥٨٢ فابريقه بولنوب، ٢٥٦٩ عمله چاليشديريلير، وسنوى ١٦٨٩٥٠٠٠ فرانق قيمتنده معمولات چيقار. باشليجه‌لرى مسكرات، بيره، جام، چانكيرلكه متعلق مواد وعلى الخصوص محصولات زرعيه‌يه مخصوص فابريقه‌لردر. بر دمير يول خطى ايالتى شق ايدوب، بر قول دخى اوزانير. مركز ايالتندن بشقه (بياله) قصبه‌سى دخى تجارتكاه اولوب، باشليجه ذخاير تجارتى اجرا اولنور. اهاليسنك بشده اوچى قتوليك واهلى اولوب، يوزده ٢٤ ى اورتودوقس روس، يوزده ٢ سى پروتستان آلمان ويوزده ١٦ سى يهوديدر. ايالتده ٤٦ قصبه و ٣٩٠٢ قريه موجوددر. ٢٩٠ مكتب بولنوب، ٣٥٨٨ ى قيز اولمق اوزره، ١٣٨٣٤ طلبه دوام ايدر. ايالت ٩ قضايه منقسمدر.

سيد مبارك شاه { ايران شعراسندن ومرو ساداتندن اولوب، شو بر ايكى بيت اونكدر:

دست صبا بركشاد روى عروس بهار
بر سر آن چشم ابر كرد زلؤ لؤ نثار
برق بر آورد تيغ رعد فر وكوفت كوس
سرو علم برفراخت لشكر كل شد سوار

سيدنهام { (Sydenham) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنه ملحق و(لوندون بريدجه) نك ٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع بيوك قريه اولوب، ٦٩٣٥ اهاليسى، دمير يولى و بر چوق كوشكلريله مزين باغچه‌لرى واردر. ١٨٥١ سركيسيچون تأسيس ايدلمش اولان ومكمل موزه ايله تياترو و ساثره‌يى حاوى بولنان مشهور (بلورسرايى) بوقريه‌ده بولنوب پك چوق زوار و سياحين طرفندن زيارت اولنور.

سيدنى { (Sydney) آوستراليانك شرق جنوبى ساحلنده يكى جنوبى والس مستعمره‌سنك مركزى بربيوك شهر اولوب، (پورت جاقسون) قويينك جنوبى ساحلنده و (ملبورن) ك ٧١٦ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ″٤١ ′٥١ °٣٣ عرض جنوبى ايله ″٨ ′٥٢ °١٤٨ طول شرقيده و بر قاچ دمير يول خطنك مبدئنده واقعدر. اطرافده‌كى صيفيه‌لرله برابر ٤٠٠ ٣٨٦ اهاليسى، اوچ ليمانى، كوزل رختملرى، قويك مدخللرنده متين استحكاماتى، دوز و واسع سوقاقلرى، كوزل منظره‌سى، جسيم ومصنع ابنيه‌سى، متعدد عمومى باغچه‌لرى وهيكللرله مزين دوحه‌لرى، دارالفنونى، صنايع مكتبى، متعدد اعدادى ورشدى وابتدائى مكتبلرى، مكمل نباتات باغچه‌سى، موزه‌سى، ١٠٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، متعدد جمعيات علميه‌سى، ٣ خسته‌خانه‌سى، دارالشفاسى، يتيمخانه‌لرى واختيارلره مخصوص فقيرخانه‌سى، برى پروتستانلره وبرى قتوليكلره مخصوص ايكى بيوك ومصنع كليساسيله بر حاوره‌سى، سفائن انشا وتعميرينه مخصوص دستكاه وحوضلرى، اطرافنده كليتلى كومور معدنلرى، لوقوموتيف وواغون وساثر دميريول ادواتى فابريقه‌لرى، پك چوق دباغخانه‌لرى، باصديرمه، توتون، شكرله،

مسکرات ، بیره ، جام ، چینی ، بوکدن منسوجات وسائره فابریقه‌لری و آوروپا و آمریقا و سائر طرفلرله ایشلك تجارتی واردر . هواسی معتدل اولوب، بزم قیشمزه متصادف اولان یاز موسمنده میزان الحراره سانتیغراد حسابیله نهایت ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار . وبزم یازمزه متصادف اولان قیش موسمنده نهایت ٢ درجه‌یه قدر اینر . بناءً علیه صولر طوکماز، وقار یاغماز . یاغمورلری چوق اولوب ، الك زیاده نیسانده یاغار . شهر قویك ایچنده شماله طوغری بر برونك اوزرینه مؤسس اولوب، موقعی‌ده عارضه‌لیجه اولمغله، هر طرفندن دکیز کوریلور . ایچندن جریان ایدن برکوچك دره‌نك اوستی اورتیله‌رك ، صویی تقسیم اولندقدن بشقه ، اخیراً شهره دیکر بر صو دخی کتیرلمشدر. مشهور قپودان قوق هرنصلسه بومکمل قویی کوره‌میوب، ١٧٨٨ده قپودان فیلیپ طرفندن کشف اولنمش ؛ وشهرك اساسی بونك جانبندن وضع اولنه‌رق ، بر طاقم محکومین ومجرمین ایله اسکان ایدلمش ایدی . بر خیلی وقت بر قریه حالنده قالوب، ١٨٦١ تاریخنده دخی ٥٦٨٤٥ و ١٨٧١ ده ١٣٤٧٤ اهالیسی وار ایدی . بو صوك سنه‌لرده چوق بیویوب، کیتدکجه‌ده بیومکده‌در . هرنه قدر ملبورن دها بیوك ایسه‌ده، سیدنی آوسترالیانك الك کوزل شهریدر .

سیدنی { (Sydney) آمریقای شمالیده دو. مینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنده وهالیفاقسك ٢٨٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قاب برتون) جزیره وایالتنده و ′١٨ °٤٦ عرض شمالی ایله ′٣٢ °٦٢ طول غربیده واقع برقصبه اولوب، ٣٧٠٠ اهالیسی، صاغلام لیمانی، کلیتلی معدن کوری اخراجاتیله ایشلك تجارتی واردر . — بونك ١٠ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی اولان خلیجك ساحل غربیسنده (سیدنی مینس) یعنی « سیدنی معدنلری » اسمیله دیکر بر قصبه بولنوب، ٥٥٠٠ اهالیسی وکمور معدنی واردر .

سیدون { (Sidon) صیدانك اسم قدیمیدر . (تیر) یعنی (صور) دن صکره فنیکه‌نك الك معمور و الك مشهور شهری ایدی . [« صیدا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سیده { خلفاء عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسی اولان قائم بامرالله‌ك قیزی اولوب، سلاجقهٔ عراقدن رکن الدوله طغرل بکه وارمشیدی.

— آل بویه‌دن ری حاکمی مجد الدوله‌نك دخی والده‌سنك اسمی اولوب ، مشارالیهك صغرسنده وصیه بولنمش ؛ وصکره دخی کندیسی سفاهتله مشغول اولدیغندن، ادارهٔ امور صاحبهٔ ترجمه‌نك یدنده قالمش ایدی .

— (سیده بنت عبد الرحیم) مشاهیر محدثاتدن اولوب، والده‌سی جوهره بنت هبة الله دخی محدثاتدن ایدی .

سیده { (Side) آناطولینك تکه خطه‌سندن عبارت اولان پامفیلیا خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده بولنمش اسکی بر قصبه اولوب، بر آره‌لق خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی بولنمش ایدی. الیوم خراب اولوب، اسکی آنطالیه دینمکله معروفدر .

سیدی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی حمیدلی اولوب، (قره سیدی) دینمکله معروفدر . صحن مدرسی ایکن سلطان بایزید خانك اوقافنی اداره‌یه مأمور اولوب، بعده استانبول قاضیسی اولمش ؛ وفناری خاندانندن قیز آلمش ایدی. عربی و فارسی و ترکی نظمه مقتدر اولوب ، بعض انموزجلری وسائر رسائلی واردر . شو بیت اونکدر :

قدك اوزره زلف وخدك کوروبن سیدی دیدی
ان بدر اللیل قدر قدر رمح قد بدا

— ایکنجیسی قول اوغلی طائفه‌سندن اولوب، (دولکر زاده سیدی) دینمکله معروفدر . قانونی سلطان سلیمان خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ایتمشدر. ساده اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر :

سریری کلخن اولنلر سرایی نیلرلر
پلاس عشق کیینلر قبایی نیلرلر
کوزلر اوشه کلوب پایمال ایدر بیلم
بو پاره پاره دل مبتلایی نیلرلر

سیدی احمد پاشا { [« احمد پاشا (سیدی)» ماده‌سنه مراجعت .]

سیدی بن عباس { (Sidi-Bel-Abbès) جزایرك وهران ایالتنده و وهرانك ٥٦ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (مکره) نهری کنارنده و واسع ومنبت بر اووه‌ده واقع قضا

مركزى برقصبه اولوب، ١٦٨١٠ اهاليسى واردر، كه قسم اعظمى اسپانيول، فرانسز وسائره اوله‌رق اجنبيدر. طوغله، بيره وسائره فابريقه‌لرى وحبوبات وحيوانات وكمور وسائره تجارتى واردر. بو قصبه ١٨٤٣ تاريخنده بونامله ياد اولنور بر تربه‌نك يانندە تأسيس اولنه‌رق، اطرافنده‌كى اراضئ منبته، اهالئ مسلمه‌نك مراكشه هجرت ايتملرى اوزرينه، بوقصبه‌يه يرلشن آوروپاليلرك النده قالمغله، چابق ترقى وتوسع ايتمشدر. سورله محاط اولوب، سوقاقلرى دوز وكنيشدر. وهراندن كلن دمير يول خطى بوقصبه‌دن كچوب، اورادن تلمسانه بر شعبه اوزتير.

سيدى پاشا زاده { [« محمد پاشا (سيدى پاشا زاده) » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سيدى رئيس { مشاهير بحريون وادبا ورياضيوندن اولوب، اسمى عليدر، وغلطه‌ده متمكن بولنمغله (غلطه‌لى سيدى على) ديئلمكله معروفدر. ارباب ثروتدن اولمغله، غلطه‌ده بك مزين برقوناغى وار ايدى، وكمال سخاوتندن قپوسى عمومه آچيق ايدى. علوم رياضيه وهيئت وهندسه‌ده وادبياتده يد طولاسى اولوب، اشعارنده (كاتبى) تخلص ايدردى، و(كاتبئ رومى) ديئلمكله دخى مشهوردر. قانونى سلطان سليمان خاندورنده سويش دونتماسنك رئيسى پيرى رئيسك قتلى اوزرينه، ٩٦١ ده مذكور دونتما رياستنه تعيين اولنه‌رق، عمان سواحلنه مسلط اولان پورتكيز دونتماسنه قارشى بصره‌دن عزيمت ايتمش ايسه‌ده، هرمز بوغازينك خارجنده دشمنك دها قوتلى بر دونتماسنه راست كلمكله، مغلوب، و فرطونه‌يه دخى طوتيلوب، اكثر سفائنى مغروق اولمغله، قالان برايكى پارچه كمى وبك چوق مشاق ومحنله، كجرات ساحلنه يتيشمش؛ وبر وقت احمدآباده كجرات حاكمنك يانندە قالدقدنصكره، قالان سفائنى حاكم مشاراليهه امانت ايدەرك، معيتنده‌كى اللى كشى ايله براً سند، پنجاب، افغانستان، ماوراء النهر، خراسان وآذربيجاندن كچه‌رك، وبرچوق حكمداران اسلامك شفاعتلرينى آله‌رق، دربارحضرت پادشاهى‌يه عودتنده، مظهر عفو بيوريله‌رق، تقاعد اولنمش ايدى. نهايت ٩٧٠ تاريخنده درسعادتده وفات ايتمشدر. بحر عمانك احوالنى حاكى «محيط» عنوانيله بركتابى واردر، كه ٩٦٢ ده احمدآبادده اكمال ايتمشدر. اورادن درسعادته عودتنده كورديكى ممالكك احوالنى مبين دخى «مرآت الممالك» عنوانيله برسياحتنامه يازوب، سلطان سليمان خانه تقديم ايتمشيدى. بوندن بشقه اسطرلاب وربع مجيب ومقنطرات ومعدل وذات الكرسى اعمالى حقنده بش مقاله اوزره وتركجه «مرآت كائنات» عنوانيله برتأليف معتبرى واردر. بوآثارينك نسخه‌لرى نادر اولوب، «محيط» ى بارون هامر طرفندن آلمانجه‌يه ترجمه وويانه‌ده نشر اولنديغى كبى، بونك و«مرآت الممالك» نك برخيلى بحثلرى دخى هندستانده چيقان معلومات آسيويه مجموعه‌لرينه درج اولنمشدى. اشعارى دخى پك كوزل اولوب، شو بيت او جمله‌دندر:

نوله مجرم ايسه‌ك يارين شفاعت خواهمز واردر
طيانسون زهدينه زاهد بزم اللهمز واردر

سيدى شهرى { (ياخود سيدشهرى) قونيه ولايت وسنجاغنده وقونيه نك ٨٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق برطاغك شرق اتكنده و بوزقير كولندن بكشهر كولنه كيدن نهرك ٧ كيلومتره غربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ١٠٠ قدرى ارمنى وقصورى مسـ اولمق اوزره ٤٥٠٠ اهاليسى، ٥ جامع شريفى، مدرسه‌سى وبر رشديه مكتبى واردر. مياه جاريه‌سى واطرافنده باغ وباغچه‌لرى چوق اولوب، ميوه‌لرى پك كوزلدر. — سيدى شهرى قضاسى شمالاً بكشهرى، شرقاً نفس قونيه، جنوباً بوزقير قضاليله، غرباً دخى تكه سنجاغيله محدود اولوب، ٤٣ قريه‌يى حاوى اولديغى حالده، مركزده‌كى يوز قدر ارمنيدن ماعداسى كاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ٢٦٨١٣ اهاليسى واردر. اراضيسى آز عارضه‌لى اولوب، قضانك قسم جنوبيسنده بولنان مذكور بوزقير ونام ديكرله صغلا كولندن چيقه‌رق بكشهرى كولنه دوكلمك اوزره شمالا طوغرى آقان نهر قضايى شق ايله، واسع برواد تشكيل ايديور. بو نهره صاغ وصولدن برقاچ كوچك چاى دوكيلور. اراضيسى پك منبت ومحصولدار اولوب، بغداى، آربه، يولاف، بورچق وسائر حبوبات قضايى اداره ايتدكدن صكره، تكه سنجاغنه دخى نق اولنورسه‌ده، يوللرى اولمديغندن، نقلياته اولنا مصارف زراعتك برشى استفاده ايده‌مه‌مسنى موجـ

اولمغله، فضله اکمکدن اجتناب ایدرلر. توتون، باموق، آفیون و سائره ایله میوه و سبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولور. درون قضاده ۵۸ جامع ومسجد، ٤ مدرسه، ٤ خان، ۲ حمام، ۳۰۳ دکان، ۲ قالیجه و ۳٦ چشمه موجوددر. اراضیٔ مزروعه‌سی ۹٤۷۰ یکی دونمدن عبارتدر.

سیدی عقبه { جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ۲۰۷ کیلومتره جنوب غربیسنده (زاب شرقی) ناحیه‌سنده وبیسکره‌نك ۱۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده برکوچك قصبه اولوب، صحابهٔ کرامدن مغرب فاتحی عقبه بن نافع (رضه) حضرتلرینك تربهٔ شریفه‌سنی حاوی اولمغله، زیارتکاهدر. تربه پك ساده اولوب، خط کوفی ایله بعض یازیلری واردر. بوتربه ویانده‌کی جامع شریف مغربك اك اسکی آثار اسلامیه‌سندندر.

سیدی کوی { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق وقضاسنده یعنی مرکز ولایته ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ازمیر شهرینك جنوبنده ودمیر یول خطی قربنده اوله‌رق، ازمیره آقان بردره‌نك اوزرنده واقعدر. ازمیرك صیفیه‌لرندن معدود اولوب، ۳۰۳۵ اهالیسی وبرخیلی کوزل کوشکاری واردر. — سیدی کوی ناحیه‌سی ۳۳ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً نفس ازمیر قضاسیله، شرقاً نیف، جنوباً طوربالی ناحیه‌لریله، غرباً دخی اورله قضاسیله محدوددر. اهالیسی ۱۰٤٤۹ کشیدن عبارتدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله اوزوم، انجیر وسائره حاصل اولور.

سیدی محمد { فاس ومراکش ملوك شرفاسندن اولوب، ۱۱۷۱ تاریخنده پدری مولی عبدالله خلف اولمش؛ ومملکتنه مدنیتی ادخال ایتمکه چالیشوب، اکثر اوروپا دولیله مناسباته کیریشمش؛ و(مغادر) قصبه‌سنی تأسیس، و ۱۱۸۳ ده (مزغان) قصبه‌سنی پورتکیزلیلردن استخلاص ایتمش ایسه‌ده، ملیله‌یی اسپانیوللردن ضبط ایتمکه موفق اوله‌مامش ایدی. ۱۱۹۸ ده ۸۰ یاشنده وفات ایتمشدر.

سیرا { (Sierra) اسپانیول لساننده «سلسلهٔ جبال» معناسیله دیکر بر طاقم اسملره اضافتله اسپانیا وآمریقاده برچوق سلاسل جباله علم اولمشدر. [بواسامیٔ مرکبه‌نك ایکنجی جزءلرینه مراجعت بیوریله.]

سیرابی { هندستان شعراسندن اولوب، اکبرآبادلیدر، واکبر شاهك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

آزاده تا تواند از قید تن بر آید
از پوست اکر نباشد از پیرهن برآید

سیراجکنج { یاخود سراج کنج (Siradj-gandj) هندستانده بنکاله خطه‌سنك راجشاهی ایالتنده (بنبه) سنجاغنده وپنبه‌نك ٦۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهماپوتره ایرماغنه تابع (دنبدی) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۲۸۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۲۱۰٤۰ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر.

سیراف { فارس ساحلنده وشیرازدن ٦۰ فرسخلق مسافه‌ده بیوك وتجارتکاه برشهر قدیم واسکله اولوب، قدمای جغرافیون اسلام وصفنده پك مبالغه ایدیورلر. یاقوت حموی سلفلرینك تعریفاتنی نقل ایتدکدن صکره، بوشهرك تدنیه یوز طوتمسیله اسکی معموریتی قالمدیغنی ومع هذا کوزل ابنیه‌سی وجامعی اولدیغنی واوکی آجیق ایسه‌ده، ایکی فرسخلق مسافه‌ده صاغلام برلیمانی اولدیغنی بیان ایدیور. معموریتی زماننده برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خرابدر.

سیرافی { (ابو سعید حسن بن عبدالله بن مرزبان) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو ولغت وشعر وعروض وحساب وفقه وسائر علومده عصرینك فریدی ایدی. پدری مجوسی بولنمشیدی. زهد وتقوی وعفتده دخی شهرت شایعه صاحبی اولوب، قضایی قبول ایتمز، وکدیمنیله یاشار ایدی. ۳٦۸ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. سیبویهك کتابنی شرح ایدوب، کتاب مذکورك بوندن ابی شرحی یوقدر.

سیراقوسه { (Syracuse) ایتالیاده سجلیه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده قرمیه برکوپری ایله مربوط برکوچك آطه‌نك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، قتانیه‌نك ۳۵ کیلومتره

جنوبنده واقعدر . پك قديم بر شهر اولوب ، اسكی حالنی تماميله محافظه ايتمكله ، سوقاقلری پك طار وطوز لاشيقلی وخانه‌لری مدرسه‌يه مشابه اولوب ، خارجه پنجره‌لری يوقدر . ۲۵۲۷۵ اهاليسی ، قره ايله آطه آره‌سنده‌كی طار بوغازله آيرلمش ايكی صاغلام ليمانی وايكی فناری واردر . شمديكی سيراقوسه اسكيسنك آنجق بر محله‌سی اولوب ، زمان قديمده قسم اعظمی قره‌ده ممتد اولوردی . شمدی اورالری ويرانه‌لرله مملو اولوب ، اطرافنده‌كی بطاقلقلر دخی قصبه‌نك هواسنی اخلال ايتمكده‌در .

سيراقوسه ميلاد عيسی (عم) دن ۷۳۵ سنه اول قورنته‌لی (آرخياس) اسمنده بر يونانلی طرفندن (اورتيجيه) آطه‌جغی اوزرنده تأسيس ، ويونان مهاجرلريله اسكان ايديله‌رك ، متعاقباً قره‌ده دخی كسب توسع ايده‌رك ، يكی ظهور ايتمش اولان قارتاجليلرك قوتنه سيجليه‌ده مقاومت ايده‌جك درجه‌ده مكنت قزانمش ايدی . قبل الميلاد ۴۱۴ تاريخنده آتنه‌ليلر سيراقوسه‌يی ضبط ايتمكه كيتمشلر ايسه‌ده ، منهزماً عودت ايتمشلردی . او زمانده درت قسمدن عبارت اولوب ، پك بيوك ومصنع معبدلری ، تياترولری ، سرايلری وهيكللری وار ايدی . اهاليسنك بر مليونه بالغ اولديغی دخی روايت اولنمش ايسه‌ده ، هرحالده ۵۰۰۰۰۰ كشيدن زياده ايدی . خرابه‌لرينك محيط دائره‌سی ۳۵ كيلومتره طولنده‌در . سيراقوسه‌نك اك قوتلی زمانی ميلاددن ۳۰۰ سنه اول ايدی . او وقت (آغاتوقاس) ك قوماندهسيله قارتاجه قارشی دونانما واردو سوق ايتمش ايسه‌ده ، مرقوم قتل اولنمش ، وعسكری عودت ايتمشدی . بعده سيراقوسه روماليلره قارشی قارتاجليلرله اتفاق ايتديكندن ، قبل الميلاد ۲۱۲ تاريخنده حكيم رياضیٔ شهير (آرشيمد) ك سعيله برابر ، مارجلوس شهری ضبط وروما يه الحاق ايتمشدی . او وقتدن بری سيجليه‌نك سائر طرفلريله برابر روماليلرك ، روملرك ، عربلرك ، نورمانلرك ونهايت اسپانيانك ضبطنه كچوب ، ۱۸۶۱ ده ايتاليا قراللغنه الحاق اولنمشدر . [«سيجليه» ماده‌سنه مراجعت .] سيراقوسه اهل اسلامك الينه كچنجه‌يه قدر سيجليه‌نك مركزی اولوب ، عربلرك زماننده

بالرمو (بلرم) اسميله صقليه‌نك مركزی ايديسه‌ده ، سيراقوسه دخی (سرقوسه) اسميله معروف اوله‌رق خيلی معمور ايدی . ۱۶۹۳ و ۱۷۵۷ تاريخلرنده وقوع بولان شدتلی زلزله‌لر بتون خرابنی موجب اولمشدر . استقلالی زماننده يعنی ابتدای تأسيسندن روماليلرك ضبطنه كچنجه‌يه قدر بروجه زير بعض حكمدارلر دخی حكومت سورمشدر :

	قبل الميلاد
زاده‌كانك نفوذی	۷۳۵ الی ۴۸۴
حكمدار جلون	۴۸۴
« برنجی هيرون	۴۷۸
« تراسيبول	۴۶۷ « ۴۶۶
جمهوريت مفرطه	۴۶۶ « ۴۰۵
حكمدار اسكی دنيس	۴۰۵
« كنج دنيس	۳۶۸
« ديون	۳۵۷
« قاليپه	۳۵۴
« هيپارينوس	۳۵۳
« هيپسيوس	۳۵۱
« كنج دنيس ثانياً	۳۴۷
« تيمولئون	۳۴۸ « …۳۷
« سوسيسترات	۳۲۰
ايكنجی هيرون	۲۶۹
هيرونيم ،	۲۱۵

— سيراقوسه اياليتی سيجليه جزيره‌سنك جنو[بی] شرقی كوشه‌سندن عبارت اولوب ، شمالاً وشما[لاً] غربی جهتندن قتانيه ، غرباً قالتانيزته ايالتلريله سائر طرفلردن دخی دكيزله محاطدر . مساحهٔ سطحيه‌سی ۳۶۹۷ مربع كيلومتره واهاليسی ۳۷۱۱۷۰ كشيدر . طاغلق بر ير اولوب ، اك بيوكسك طاغی ۹۸۵ متره ارتفاعنده‌در . طوپراغی اكثريت اوزره اراضیٔ كلسيه‌دن اولمغله ، طاغلر آره‌سنده آقان نهرلرك چوغی يولده قورور . طبيعت اراضيجه ومحصولاتجه سيجليه‌نك سائر طرفلرندن دون اولديغی كبی ، صنايع وتجارتی دخی كريدر . شراب اخراجاتی زياده‌جه‌در . ايالت ۳ قضايه منقسم اولوب ، ۳۲ ناحيه‌يی حاويدر . مركزی اولان سيراقوسه اك بيوك معموره‌سی اولميوب باشليجه شهر و قصبه‌لريله مقدار نفوسلری بروجه زيردر :

موديقه	۴۳۹۲۵	سيراقوسه	[illegible]۲۷۵
راغوزه	۲۶۸۳۰	نوتو	[illegible]۳۳۵
ويتوريه	۲۶۷۵۰		

سیراقوسه (Syracuse) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) جمهوریتنده ونیویورقك ٣١٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (اونونداغه) کولك ساحل جنوبیسنده بو کولك اسمیله مسمی سنجاغك مرکزی برشهر اولوب، ٨٨١٤٧ اهالیسی، لیمانی، جدولی، هر طرفه طوغری متعدد دمیر یوللری، پك ایشلك تجارتی، بیوك طوز تصفیه خانه‌لریله مملحه‌لری، جسیم دمیرخانه‌لری ومختلف ماکینه‌لرله جام، بیره وسائره فابریقه‌لری، بیوك دارالفنونی، متعدد مکاتب عالیه ورشدیه وابتدائیه‌سی، ٤ کتبخانه‌سی، تیمارخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، اختیار قادینلره مخصوص دارالعجزه‌سی، متعدد مصنع وجسیم کلیساسی، تفرجگاه اولمغه شایان مزارستانی وبرچوق کوزل ابنیهٔ امیریه وخصوصیه‌سی واردر. یوقاریده ذکر اولنان مقدار نفوس ١٨٩٠ استاتستیقنه کوره اولوب، سنه‌ده اوچ درت بیك اهالی آرتدیغی دخی محققدر. بو شهر ١٨٢٥ تاریخ میلادیسنده بر قریه حالنده تأسیس اولنوب، ١٨٤٧ ده قصبه‌لر صره‌سنه کیرمشدر.

سیراکوپه (Syragouppa) هندستانك قسم جنوبیسنده مدراس ایالتنك (بلاری) سنجاغنده و(بلاری)نك ٥٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (کریشنه) ایرماغی تابعلرندن (تونکبهادره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٦٨٥ ی مسلم اولمق اوزره، ٥٠١٥ اهالیسی وآغیر هواسی واردر.

سیراالئونه (Sierra Leone) آفریقانك ساحل غربیسنده فرانسه‌نك سنغامبیا مستعمراتیله (لیبریه) جمهوریتی آره‌سنده انکلتره‌نك بر مهجری اولوب، ٧° ایله ١٠° عرض شمالی و ٣٠′ ١٠° ایله ١٣° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. کرك شمال وکرك جنوب جهتنده خط حدود ایکی نهر مجراسندن عبارت اوله‌رق غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، ایچ طرفدن یعنی سودانك (فوناجالون) و(ساموری) طرفلرندن ایسه خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن طاغ سرتلرندن عبارت اوله‌رق، او طرفدن سیراالئونه بر زاویهٔ قائمه شکلنی ابراز ایدیور. سودانك ایچ طرفلرینه طوغری آقان (نیجر) ایرماغنه دوکیلان انهارك منابعی وحدودك خارجنده، وطوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلان انهارك منابعی سیراالئونه حدودی داخلنده‌در. بو حدود داخلنده سیراالئونه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، یاریم میلیوندن زیاده اهالی ایله مسکوندر. آنجق طوغریدن طوغری‌یه انکلتره‌یه تابع اولان یرلری یالکز ٢٦٠٠ و بر روایتده ٧٧٧٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، اوبر طرفلری انکلتره‌نك آز چوق حمایه‌سی آلتنده بولنور اقوام و قبائل زنجیه ایله مسکوندر. سواحلی خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه، ٣٥٠ کیلومتره طولنده ایسه‌ده، کیرنتی وچیقنتیلریله برابر بونك ایکی مثلنه بالغ اولور. لیبریا حدودندن (شربرو) جزیره‌سی قارشیسنه قدر غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولان ١٧٥ کیلومتره‌لك ساحلی غایتله دوز اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك قارشیسنده بربرینی متعاقب اوچ قوی بعد التشکل، ساحل شماله طوغری دونوب، بر طاقم برونلر وقویلر وعلی الخصوص اصل سیرا لئونه دینلن بر اوزون شبه جزیره تشکیل ایدر، که بونك منتهای غرب شمالیسنده مهجرك مرکزی (سیراالئونه) ونام دیکرله (فریتوون) قصبه‌سی بولنیور. ساحل عمومیت اوزره آلچق وبطاقلق حالنده اولوب، علی الخصوص یاغمورلر موسمنده بطاقلقلر چوغالمغله، حتی مذکور شبه جزیره دخی بتون آطه حکمنه کچر. اوموسمده بلوط وسیسلری دخی چوق وسواحلك اوکی صیغ اولدیغندن، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بو سواحلك ایچ طرفلرنده، دکیزدن کورینشی یاتمش بر آرسلان شکلنی ابراز ایتدیکیچون، پورتکیزلیلر طرفندن (سیراالئونه) تسمیه اولنان بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، اك یوکسك محللری ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. مملکتك ایچ طرفلری بالطه کورمه‌مش صیق اورمانلرله مستور اولوب، اکثر طرفلری هنوز لایقیله کشف اولنمامشدر. ایچ طرفده‌کی جبالدن بر چوق انهار آقوب، اك بیوکلری شمال جهتنده‌کی ایکی (اسقارسیه) ایله (روکاه) نهرلری وجنوبده‌کی (باتسوقولو) و(بافی) نهرلریدر. بونلرك بعضلری منصبلرنده اوزوز خلیجلر تشکیل ایدیور. هواسی غایتله آغیر ومهلك اولوب، هر نه قدر سنه‌نك اك صیجاق آیی اولان نیسانده (فریتوون) ده میزان الحراره اکثریا ٢٨ واك سرین آیی اولان آغستوسده ٢٤ درجه کوستربورسه‌ده،

بطاقلقلرك كثرتى ودكيزك جذرى حالنده آچيقده
قالان چامورلرك تبخراتى هوايى تسميم ايدوب، صارى
صيتمه وساٸر مهلك خستهلقلر توليد ايديور. ياغمور.
لرى پك چوق اولوب، ياغمور موسمى مايسده
باشلار، وحزيران وتموزده پك چوق ياغوب،
آغستوسده آرالقه باشلار؛ ونهايت تشرين ثانيده
بسبتون كسيلوب، قوراقلق موسمى كيرر. واديلرنده
پرنج وبايرلرنده مصر، پتاتس ونخود كبى حبوبات
حاصل اولور. آوروپادن نقل اولنان ميوه وسبزه.
لرك چوغيله قهوه، شكر قامشى، پاموق وچيويت
دخى ايى محصول ويرمكه باشلامشدر. حيوانات
اهليهسى باشليجه كچى وطوموزدن وطيور مونسه
انواعندن، وحيوانات وحشيهسى دخى فيل، يبانى
مانده، پارس، قورد وشمپانزه دينان بيوك نسناس
وساٸرهدن عبارتدر. باليغى ده چوقدر. ايچ طر.
فلرينك اهاليسى اقوام مختلفۀ زنجيهدن عبارت اولوب،
بونلر حقنده تفصيلاته كيريشيله بيلهجك قدر معلومات
مفقوددر. طوغريدن طوغرىيه انكلترهنك تحت
ادارهسنده بولنان ٧٥٠٠٠ اهالينك ٣٠٠٠٠ ى
مركزى اولان (فريتوون) ده وقصورى اطرافندهكى
قراده ساكندرلر. بونلرك ايچنده آنجق برايكى
يوز آوروپالى بولنوب، قصورى انكليز وفرانسز
سفاٸنى طرفندن تخليص اولنمش اسراى زنجيهدن
عبارتدر، كه هربررلرينك لسانلرى بشقه اولديغندن،
لسان اصليلرينى اونودوب، بينلرنده انكليزجه قو.
نيشورلرسهده، انكليز لسانى بونلرك آغزنده بسبتون
بشقه برصورت آلمشدر. مذهبجه ٣٠٠٠٠ قدرى
ميسيونرلر واسطهسيله پروتستان اولمش ايسهده،
اسكى اعتقادلرينى دخى محافظه ايتمكدهدرلر. ٥٠٠٠
دن زيادهسى مسلم و ١٦٠٠٠ قدرى بتپرستدر.
آنجق كرك بتپرستلرك وكرك خرستيان اولنلرك
كوندن كونه دين اسلامى قبوله اولان انهماكلرى
سببيله سنهدن سنهيه مسلمانلرك عددى آرتمقده
وخرستيانلرك مقدارى آزالمقدهدر. دين اسلامك
او جهتلرده ترقياتنه ميسيونرلر بروجهله سد ممانعت
چكهمهمكدهدرلر. انكليزلر ٦٥ ابتداٸيه و ٦ رشديه
مكتبى تأسيس ايدوب، ٢٢ مكاتب خصوصيه دخى
واردر. واردات ومصارف سنويهسى بربچق مليون
فرانقدن زيادهدر. عسكر وژاندارمهسى زنجى او.
لوب، يالكز ضابطلرى انكليزدر. هوانك آغرلغى
آوروپاليلر طرفندن واسع چفتلكلر وفابريقهلر تأسيسنه
مانع اولوب، تجارت دخى بحق اجرا اولنهميور.
باشليجه اخراجاتى بعض نباتاتدن چيقاريلان ياغ ايله
فيل ديشى، آلتون توزى، صمغلر وبهاراتك انوا.
عندن وبر مقدار قهوهدن عبارتدر. بو مملكت اك
اول ١٤٤٧ ده (آلوارو فرناندز) نام پورتكيز
قپودانى طرفندن كشف اولنهرق، ١٤٦٧ ده (پدرو
سينترا) طرفندن دها ايى تحقيق اولنمش؛ واو تاريخدن
اعتباراً آوروپا قورسانلريچون بر انسان صيدكاهى
حكمنه كچوب، اورادن كميلر طولوسيله اسراى زنجيه
آلهرق، آمريقايه كوتورمشلر ايدى. ١٧٨٧ تا.
ريخنده اسارتك لغوى اوزرينه، تخليص اولنان اسرايه
بر ملجأ اتخاذ اولنهرق، ابتدا بر انكليز شركتى طر
فندن اداره اولنمش؛ و ١٨٠٧ تاريخنده انكليز
حكومتى طرفندن ضبط اولنمشدر. او وقتدن برى
مهجر يالكز مذكور شبه جزيرهدن عبارت بولنمش
ايكن، بو صوك سنهلرده انكليزلر نفوذ وحمايهلرى
داٸرهسنى توسيع ايدهرك، اسماً بتون مملكت كنديلرينك اولمشدر.

سيرامورن (Sira-Mouren) و دها طوغريسى (شارامورن) يعنى
« صارى ايرماق »، مغولستان ايله مانچوريهده جريان
وصارى دكيزك (لياٸوتونغ) قوينه انصباب ايدر
ايرماق اولوب، مغولستان ايله (پچيلى) نك (جهول
ونام ديكرله (چنغ تهفو) ايالتى آرهسنده و (دولوا
نور) قربنده بيوك خينغان سلسلهسيله (مانولينغ
سلسلهسنك محل اجتماعنده واقع (پن چا) طاغنده
نبعانله، ابتدا شماله وبعده شرقه طوغرى آقهرق
مغولستان ايله پچيلى حدودينى تفريق ايدر؛ وصولده
ملتقالرنده برلشن (چاغان مورن)، (قره مورن
و (اركهمورن) چايلرينى ودها بر طاقم چايلرى
صاغدن (شاخان مورن) اسميله بر بيوك نهر آلدقدن
صكره، صرف مغولستانه وبعده مانچوريهنك (شين
كينغ) ايالتنه كيرهرك (لياٸوهو) اسمنى آلير؛ وايالت
مذكورهده صولدن (خاده) نهرينى اخذ ايله جنوب
غربىيه وبعده جنوب شرقىيه طوغرى آقهرق
برايكى نهر دها آلدقدن صكره، مذكور كورفز
دوكيلور. مجراسنك (شينغ كينغ) ايالتندهكى قسم

فیضان میاه زماننده سیر سفائنه صالحدر. بو مجرانك اسکیدن بری سوق الجیش نقطهٔ نظرنجه اهمیتی اولوب، چینی ضبط ایدن مانچورلر بورادن ایتمش؛ وچینلیلر ینه بورادن قوره‌یه طوغری چیقمشلردر. بناءً علیه چین ایمپراطورلری بو وادیده بر چوق استحکامات یاپدیرمشلردر. ایرماغك مجراسنك طولی ١٠٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در.

سیران { (یاخود سیرین و یا سرهان) پنجابده سند ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (هزاره) ایالتنك قسم شمالیسنده ٣٤° ٤٦′ عرض شمالی ایله ٧٠° ٥٩′ طول شرقیده هیمالایه جبالنك بر بوغازندن نبعان ایله، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ چای ونهایت صولدن (دور) نهرینی آلدقدن و ١٣٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره مذکور سند ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافی پرنج وباموقله مزروع اولوب، نهرك صوییله سقی اولنور. برچوق دکرمنلر چویرر.

سیرانه‌سان { (Sirané-San) جاپونیه‌نك نیپون جزیرهٔ کبیره‌سنده ٣٦° ٤٨′ عرض شمالیده بر برکان اولوب، ٢٦٠٠ متره ارتفاعی واردر. ١٨٧٢ ده اشتعال ایتمشدی. ... آغزی ١٦٠٠ متره کنیشلکنده اولان براسکی ... غزینك ایچنده‌کی تپه‌نك اوزرنده‌در. تاریخ مذ... کورده بر طاقم قاینار صولر فیشقیروب، طاغك اتکلرنده‌کی اورمانلره یایلمغله، آغاجلرده حالا آثاری مشاهده اولنیور. طاغك اطرافنده بر طاقم کوللر بولنوب، بعضلرینك کنارلرنده کوکوردلی صیجاق صولر چیقار.

سیر اولی پیاس { (Siraoli-Pias) هندستانده رحیلقند ایالتنك (باریلی) سنجاغنده بر قصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهالیسی واردر.

سیرتی { (محمد حسین غفاری) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، جهانکیرك شهزاده‌لرندن (پرویز) ه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صکره بر مدت عظیم آبادده اقامت ایدوب، بعده حرمین شریفین زیارتنه کیتمش ایدی. شو بیت اونکدر:

زبس زاهل جهان خاطرم گریزانست
بخانهٔ که منم میکشم کریبانست

سیرجان { کرمان ایله فارس آره‌سنده و شیرازدن ٢٤ فرسخلق مسافه‌ده وقتیله بر بیوك شهر اولوب، (قصرین) دینمکله دخی معروف ایدی. سوقاقلری کنیش، باغ وباغچه‌لری چوق وآب و هواسی کوزل ایدی. آل بویه‌دن عضد الدوله بو شهرده بر سرای و بر مناره انشا ایتمشیدی. عمروبن لیث و برادری طاهر بن لیث شهره کوزل بر صو کتیروب، بتون خانه‌لره تقسیم ایتمشلردی. برچوق علما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

سیردریا { (Syr-daria) ترکستانده‌کی سیحون نهرینه شمدی ویریلان اسم اولوب، آوروپاجه‌ده بو اسمله معروفدر. [« سیحون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیردریا { سیحونك اسم حدیثی اولان بونامله روسلر ترکستانك بر بیوك قسمندن عبارت اولان برایالتی تسمیه ایتمشلردر.

سیردریا ایالتی (ترکستان) نامیله معروف اولان ادارهٔ عمومیه‌نك بش سد سندن عبارت اولوب، دیکر برسدسی فرغانه وسمرقند ایالتلرندن عبارتدر. بو ایالتك بو درجه‌ده وسعتی اکثر طرفلرینك چول اولمسندن ایلری کلیور. شمالاً (تورغای) و (آق-مولانسك)، شرقاً (سمیرچنسك) وفرغانه ایالتلریله، جنوباً سمرقند ایالتیله وبخارا خانلغیله، غرباً دخی خیوه خانلغیله وبحر خوارزمله (یعنی آرال کولیله) محاط ومحدوددر. ٤٠° ١٠′ ایله ٤٧° ٥٥′ عرض شمالی و ٥٦° ٢٠′ ایله ٧١° ٢٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طولی ١١٠٠ وعرض وسطیسی ٥٠٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٤٦٥٨ مربع کیلومتره اولوب، همان فرانسه وسعتنده اولدیغی حالده، یالکز ١١٤٣٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی بتون ترکستانك دخی مرکز عمومیسی اولان (طاشکند) شهریدر. سیحون نهری جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ایالتی ایکی‌یه آییرر. غرب جنوبی جهتنده‌کی قسمی (قزیل قوم) اسمیله بحر خوارزمه‌قدر ممتد اولان واسع برچولدن عبارت اولوب، شرق شمالی قسمی ایسه مثلث الشکل طاغلق بریردن وبونك شرق شمالی وغرب شمالی جهتلرنده واقع (آق قوم) و(قره-

قوم) اسملریله ایکی چولدن مركبدر. (تیان شان) اسمیله چین حدودندن کلن سلسلهٔ جبال مرتفعه ایالتك حدود شرقیه‌سنه قدر واصل اولوب، اورادن (چوتقال) اسمیله اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان بر قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، ایالتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدر؛ و (قورامه) طاغی بوکا مربوط اولوب، اشبو قورامه طاغیله خجند قربنده بولنان مغول طاغی آره‌سنده‌کی بوغازدن سیحون ایرماغی چکوب، برشلاله تشکیل ایدیور. غرب جنوبی‌یه طوغری دخی (طلاس طاغی) اسمیله بر طاغ اوزانوب، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (ماناس) طاغی دائمی صورتده قارله مستوردر، وقربنده‌کی (قره بوغا) کچیدی ۳۰۰۰ متره ارتفاعنده‌در. غرب شمالی‌یه طوغری دخی (قره طاغ) قولی اوزانوب، سیحون کنارنده‌کی (جولك) قصبه‌سنه وقره قوم چولنه قدر ممتد اولور. بو طاغلرك شرق شمالی اتکلری صرب ودیك اولوب، جنوب غربی اتکلری ایسه آزمیلانلیدر، وآره‌لرنده برچوق چایلر آقوب، بو یرلر ایالتك اك منبت واك کوزل یرلریدر. قره قوم چولی تورغای ایالتنده‌کی قره قومك برقسمی اولوب، آنجق نهرك وطاغلرك قربیتی جهتیله او قدر چول اولمیوب، قویو حفر اولندقده صو چیقار، واوتدن دخی خالی اولمیوب، قیشین آز قار یاغدیغندن، قیرغیزلر سوریلرینی اوتلاتیرلر. اکثر طرفلری قوملق وطالغه‌لی اولوب، بعض یرلری‌ده طوزلی بالچیقدن عبارتدر. آق قوم خالص چول وقوملق بر یر ایسه‌ده، نهرلریله کوللری بولندیغندن، بونلرك قربنده خیلی نباتات ومرعالر بولنوب، قیرغیزلر سوریلرینی سوق ایدرلر. قزیل قوم چولی ایالتك نصفنه قریب اولوب، سیحون ایله جیحون آره‌سنده آرال دکیزینه قدر ممتد اولور. بونك قسم شمالیسی اینجه وقیرمزی قومدن عبارت اولوب، بسبتون صوسز ونباتسزدر؛ و جزئی روزکار اسنجه قوم دکیز کبی طالغه‌لنوب، هوایه دخی قالقمغله، بلوط کبی اورته‌لغی قاپلار. قسم جنوبیسنده ایسه برطاقم قورو طاغلر وبعض تپه‌لر بولنوب، قیو حفرنده دخی طوزلی وآجی وبعضاً طاتلی صو چیقار؛ وقیونلرك یدکاری برنوع قبا اوتله بعض چالیلر دخی بولنور. بو جهتلرنده اون اون بش بیك قدر خیمه نشین قیرغیز بولنوب، سوریلرینی کزدیررلر. ایالتك انهاری سیحون ایرماغیله طاغاق قسمندن بو ایرماغه دوکیلان چایلردن وایالتك حدود شمالیه‌سنی آیران (چو) نهرندن عبارتدر. سیحون ایله تابعلری «سیحون» ماده‌سنده تعریف اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. چو نهری (ایصیق) کولندن کلوب، آق قوم ایله قره قوم آره‌سنده آجی کوله دوکیلور. آرال کولك شرق وجنوب ساحلیله بو سواحله قریب آطه‌لری بو ایالات داخلنده بولنوب، حدود شمالیه‌سنده دخی مذکور (آجی کول) بولنیور. بطاقلق وقامشلق حالنده کوچك کوللری وعلی الخصوص سیحونك طغیاننده مجراسی اطرافنده تشکل ایدنلری دخی چوق اولوب، بر طاقمنك صولری طوزلیدر.

هواسی پك اعتدالسز اولوب، سیبریه‌نك هواسنه مشابه اولمغله، یازین میزان الحراره ٤١ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ۲۵ درکه‌یه قدر اینر. بو تفاوت شمالی قسمنده دها زیاده اولوب، قسم جنوبیسنده وعلی الخصوص طاشکند کبی طاغلق قسمنده بولنان یرلرده یازین حرارت و قیشین برودت دها آزدر. قیشلری اوزون اولوب، بو موسمده اکثر طرفلری قارله مستور ونهرلر منجمد بولنور. بهارله برابر طوپراق قاردن قورتلنجه یشیللك وچیچکلر اورتیلورسه‌ده، درعقب صیجاقلر باصوب، بونلری قوروتمغله، اورته‌لق یانمش حالنی ابراز ایدر. صول بهار یاغمورلرندن بردها موقتاً اورته‌لق یشیللنوب بعده قار آلتنده قالیر. اورمانلری پك آز اولوب، یالکز یوکسك طاغلرده بولنور. قواق، قره آغاج، کورکن وسائر آغاجلری حاویدرلر. چوللرده برنوع چالی بولنوب، محروقات ایچون قیریلور، وپك کچ بتیشیر. مسکون اهالیسی بغدای، آرپه، پرنج، داری وسائره وکوجبه‌لر بر مقدار داری وبغدای وآرپه اکوب بیچرلر. جنوب شرقی جهتنده پاموق دخی حاصل اولوب، سبزه ومیوه‌لری ده چوقدر. اما اهالینك زراعته وآرقلر حفریله اراضی سقینه اهتماملری چوقدر. عمومیت اوزره ایالت اراضیسنك یوزده ٦٦ سی اراضیٔ خالیه‌دن. یوزده ۳۳ ی چایر ومرعادن وآنجق یوزده بری اراضیٔ مزروعه‌دندر. نهرلرله کوللرك کنارلرنده وعلی الخصوص سازلقلرده برچوق صو قوشلریله یبانی طوموز بولنیور. وقتیله قپلان دخی وار ایدی. چوللرده قورد، تیلکی، یبانی کدی چقال، پورسوق وقره قویروق دینلن برنوع حیوان

وار در. اورمانلرده آیی و یوکسك طاغلرده یبانی کچی وسائر بوکبی حیوانلر بولنیور. قره‌قوش، قرتال، سولون، ککلیك و سائر طیوری دخی چوقدر. حشراتك انواعی و بعض زهرلیلری دخی بولنور. سیحونده وآرال کولنده بالیغك انواعی وار در. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك اهالینك باشلیجه مشغولیتلرندن اولوب، درون ایالتده ۲۵۳ ۰۰۰ دوه، ۴۴۴ ۰۰۰ آت، ۳۳۲ ۰۰۰ صیغیر و ۱ ۵۱۳ ۰۰۰ قیون وار در. آتلری برقاچ جنس اولوب، ضررسزدر. قیصراقلرك سودینی اکشیته‌رك (قومس) تعبیر ایتدکاری برمشروب حاصل ایدرلر، که قیرغیزلرك بیره‌سی اولوب، اولدجه‌کیف ویرر. طاشکندقربنده (قپلان بك) نام موقعده حکومتك بر حاراسی‌واردر. قورامه طاغلرنده آلتون، کومش، قورشون، باقیر معدنلری وزمرد وسائر ذی‌قیمت طاشلر واو جوارده‌کی بعض طاغلرده معدن کوری بولنیورسه‌ده، کورك جنسی پك ایی اولمدیغندن، وسائر معدنلر مصارفی قورتاره‌جق درجه‌ده اولمدیغندن، هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. ذی قیمت احجاری جغرافیون اسلام آثارنده خوقنده نسبت ایدیله‌رك، اهمیتله ذکر بولنیورسه‌ده، شمدیکی حالده استفاده اولنه‌میور.

اهالیسنك نصفی و عشیرت حالنده یاشایانلری قیرغیز اولوب، بونلرله برابر برقاچ بیك ترکمان وقره قالپاق دخی واردر. مسکون اهالیسنك قسم اعظمی (سارت) قومنه منسوب اولوب، بونلر باشلیجه‌زراعتله مشغولدرلر. سائر اهالیء مسکونه‌سی تاجیك، اوزبك، روس وبر مقدار ایرانلی، افغانلی وسائر اجنبیلرله یهودی وچنگانه وسائره‌دن عبارتدر. یالکز برلی تاجیکلر لسان فارسی‌ایله وقیرغیزلر، سارتلر، اوزبکلر، ترکمانلر وقره قالپاقلر چغتای ترکجه‌سیله متکلمدرلر. روسلر ۳۵ ۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، قسم اعظمی عسکر ومأموردن عبارتدر. بونلرله جزئی مقدارده اولان یهودیلردن بشقه بتون اهالی مسلم ومذهب حنفی‌یه تابع سنیدرلر. مسلمانلرك مدرسه‌لری‌وجوامع شریفه‌یه ملحق مکتبلری اولوب، روسیه دولتی دخی روسجه وترکجه تدریساته مخصوص بعض مختلط‌مکتبلر آچمشدر. بتون ایالتده بری ذکوره و بری اناثه مخصوص ایکی داخلی مکتب اعدادی‌ایله بردارالمعلمین، ۶ ذکور و ۴ اناث مکاتب ابتدائیه، ۳ مختلط مکتب و ۲ یتیمخانه موجوددر. طاشکندده بر مطبعه وبرطاش باصمه‌خانه بولنوب، ۳ غزته ورساله‌ٔ موقوته نشر اولنور. سیردریا ایالتی: قورامه، چیمکند، آولیه‌آتا، ترکستان، پردوسق، قزالینسك وآموی دریا اسملریله ۷ سنجاغه منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی طاشکند ویدنجیسنك‌کی (پترو آلکساندرووسق) در. دیکرلری مرکزلرینك اسمیله مسمادر. ایالت والیسی عموم ترکستان والی وقوماندانیله برابر طاشکندده اقامت ایدر. صنایع‌محلیه پك کری اولوب، طاشکندده اسکی اصول اوزره بعض بزلر وبوك قماشلر نسج اولنور، وبر طاقم دباغخانه‌لر وموم وصابون عملخانه‌لری بولنور. روسلر دخی بعض مسکرات فابریقه‌لری آچمشلردر. تجارت باشلیجه سارتلرك ویهودیلرك النده‌در. سنوی ادخالاتی ۲۸ ۵۰۰ ۰۰۰ واخراجاتی ۱۰۸۰۰۰۰۰ فرانقه‌بالغ اولور. [احوال تاریخیه‌سی سیحون «ترکستان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیرسه (Sirsa) هندستانده پنجاب خطه‌سنك حصار ایالتنده وحصارك ۷۹ کیلومتره غرب شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۴۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۲۲۹۰ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بیوك بر حیوانات بازاری، بعض منسوجات فابریقه‌لری وچناق چوملك دستکاهلری واردر. ۱۸۳۷ تاریخنده انکلیزلر طرفندن تأسیس اولنوب، سوقاقلری دوز وکنیشدر. ینه بو اسمله اسکی بر شهرك خرابه‌لری قربنده در. — اله آباد ایالت وسنجاغنده واله آبادك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۳۴۴۰ اهالیسی واردر.

سیرسی (Sirsî) هندستانده بمبای اداره‌سنك (کونکان) ایالتنده (هوناوار) سنجاغنده و هوناوارك ۳۹ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۷۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۶۳۵ اهالیسی واردر. — رحیلقند ایالتنك مراد آباد سنجاغنده و مراد آبادك ۲۶ کیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ۴۳۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۹۵۰۰ اهالیسی وبانیسی ده اولنان مخدوم شاهك مصنع بر تربه‌سی واردر.

سیرمیوم (Sirmium) صاوه نهرینڭ صول کنارنده اسلاوونیه‌نڭ سیرمیه ایالتنده قضا مرکزی اولان میترووبچه قصبه‌سی قربنده بولنمش اولان بر شهر قدیم اولوب، روماليلر زماننده (پانونیه) خطهٔ قدیمه‌سنڭ مرکزی ایدی. آورلیان و پروبوس ایله غراتیان بو شهرده طوغمش، وایکنجی قلود ایله مارق آورل اوراده وفات ایتمشدر. روماليلرڭ طونه اقوامنه قارشی اولان محاربه‌لرنده دار الحربلری ایدی. دردنجی قرن میلادیده قسطنطینیه‌نڭ تأسیسندن اول برآره‌لق قسطنطین طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشدی. آلتنجی قرن میلادیده آوارلرڭ الینه کچمکله، بونلر طرفندن تخریب ایدلمش اولملیدر، که او وقتدن بری تواریخده اسمنه تصادف اولنمیور. بعض خرابه‌لری و آثاری باقیدر.

سیرمیه (Syrmie) آوستریانڭ اسلاوونیه خطه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً وشرقاً مجارستانله، جنوباً صربیه وبوسنه ایله، غرباً دخی ینه اسلاوونیه‌نڭ (ورروچه) ایالتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٨٦٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٤٧٠٢٢ کشیدر. اهالیسنڭ قسم اعظمی خروات اولوب، یالکز ٥٧٥٠٨ آلمان، ٢٠٨٥٤ مجار ودرت بش بیڭ روتن، اسلوواق و سائره بولنور. مرکزی (ووقووار) قصبه‌سیدر. اراضیسی طونه ایله صاوه نهرلری آره‌سنده‌کی بین النهریندن عبارت اولوب، قسم شرقیسی دوز و بعض محللری بطاقلق وقسم غربیسی آز عارضه‌لیدر. قسم غربیسنده طونه ساحلنده (فروسقه‌غوره) اسمیله ممتد اولان بر صره تپه‌لرڭ آنجق ٥٤٦ متره ارتفاعی وار در. شمال وشرق حدودنی آیران طونه ایرماغنه دوکلك اوزره (ووقه) اسمیله بطیء الحرکه بر نهری واردر. حدود جنوبیه‌سنی آیران صاوه نهرندن دخی (بوزوت) اسمیله بر قول آیریلوب، (اسپاخوه) جانبی آلدقدن صکره ینه صاوه‌یه دوکیلور. مذکور (فروشقه‌غوره) نڭ جنوبی اتکلرندن دخی برطاقم کوچك چایلر آقوب، صاوه‌یه دوکلك اوزره، ورروچه ایالتنه کیررلر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب، کلیتلی حبوباتله سیاه و بیاض شرابلر حاصل اولور. میوه آغاجلری واسع اورمانلر تشکیل ایدوب، اریکدن بوشناقلرڭ (اشلیونه) دیدکاری بر نوع مسکر چیقاریرلر. آت وصیغیر ایله قیون وکچیلری چوقدر. خیلی ایپك دخی چیقار. غرب وشرق طرفلرنده برقاچ دمیریول خطی وار ایسه‌ده، اورته طرفی الآن دمیریولدن محرومدر. ایالت ١٠ قضایه منقسمدر. باشلیجه قصبه‌لری: سملین (١٢٨٢٥ اهالی)، روما (٩٥٨٠ اهالی)، میترووبچه (٩٥٤٠ اهالی)، ووقووار (٩٤٩٥ اهالی)، وقارلوچه (٥٤٩٠ اهالی) در. ایالتڭ اسمی مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان (سیرمیوم) شهر قدیمندن مأخوذدر.

سیرنه (Sirènes) اسکی یونان وروما اساطیرنده دکیز پریلرندن بر طاقم پریلر اولوب، کویا بللرینه قدر کوزل قیز واورادن آشاغی قوش شکلنده اولدقلری حالده (تیرنیان) دکیزنده ایتالیا ساحلیله (قاپریه) جزیره‌سی آره‌سنده بولنور؛ وفوق العاده کوزل اولان سسلریله کاوب کچنلری جلب ایده‌رك، دکیزه غرق ایدرلر ایدی. کویا بونلر (پروپینه) نڭ والده‌سی (سرس) طرفندن دیولره تحویل اولنمشلردی.

سیروان ایرانده خوزستان خطه‌سنده و (دزفول) ڭ ٢١٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (کرخه) نهرینڭ ساحل یمینی قربنده بر بوغازده کائن بر شهر قدیم خرابه‌لری اولوب، بو شهرڭ نو شیروانڭ بنا کرده‌سی اولدیغی مرویدر. مشارالیهڭ بیوك بر سرایله ساسانیلر دورینڭ فن معماریسی طرزنده یاپلمش اکثر ابنیه‌سی الیوم موجود وقائم اولوب، بو کوزل آثار عتیقه‌لوری اشقیاسی طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمقده‌در. یاقوت حموی «معجم» نده (سیروان) ڭ قصبه وناحیه ویا قریه اولدیغنده متردد کورندیکندن، زماننده خراب بولندیغی وبلکه اثنای فتحده خراب اولدیغی آکلاشیلیور. سعد ابن ابی وقاص حضرتلری طرفندن مأمور ضرار بن الخطاب الفهری یدیله فتح اولندیغی کتب فتوحده مذکوردر. — نسف قربنده وفارسده دخی بو اسمله بر قریه بولندیغی کبی، (ری) قربنده‌ده بر قریه اولوب، ابو جعفر منصور زماننده اوغلی مهدی خراسانه کیدرکن بو قصبه‌یه نازل اولدیغی، وآثاری باقی اولان برطاقم ابنیه یاپدیردیغی و (هادی) نڭ دخی بونده طوغدیغی ینه «معجم البلدان» ده مسطوردر.

سیروز { (Sérès) سلانیك ولایتنده وسلا- نیكك ٧٣ كیلومترہ شرق شمالیسنده اوله‌رق، ردوب سلسلهٔ جبالنه مربوط چارلی بالقانك جنوبی اتكنده، واسع بر اووه‌نك كنارنده و (تخیا- نوس) كولنه دوكیلان (آیانیه) نهرینه تابع احمد پاشا چایی اوزرنده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٦١٦٠٢ اهالیسی، ٢٩ جامع شریفی، ١١ مدرسه- سی، ٣ حمامی، ١٥ تكیه‌سی، ٢٠٠٠ جلدی حاوی بر كتبخانه‌سی، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ذكور واناثه مخصوص ١٢ ابتدائی مكتبی، اهالیٔ غیر مسلمه‌یه مخصوص آیریجه ٩ مكتبی، ٢١ كلیساسی، ٢ حاوره- سی، ٢١١٥ دكانی حاوی ایشلك چارشیسی، ٢٣ خانی، بخارله اداره اولنور ٤ پاموق فابریقه‌سی، ١٠٠ قدر خاولی وآلاجه وبز دستكاهی، بهر سنه شباط آینده قوریلور (كروان پنایری) نامیله بیوك بر پنایری وایشلك تجارتی واردر. آب وهواسی لطیف اولوب، آنجق تخیانوس كولنك بطاقلقلری یازین بعض صیتمه‌لر تولید ایدیور. مذكور چایك اوزرنده كوزل باغچه‌لری، و طاغ اتكارنده آغاجلق مسیره‌لری واردر. شهر طاغ اتكنده واقع اولان واروش ایله اووه‌ده طرز جدید اوزره یاپلمش ابنیه‌یی حاوی یكی محله‌دن مركب اولوب، اوستنده‌كی تپه‌ده بر اسكی قلعه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوك ومصنعی (اسكی جامع) دینلیدر. اهالیسنك نصفی مسلم اولوب، قصوری بلغار وروم ویهودیدر. اطرافنده‌كی واسع و منبت اووه‌نك انباری حكمنده اولوب، ذخیره، برنج، پاموق، توتون وساره‌دن عبارت تجارتی پك ایشلكدر. بونكله برابر خیلی دربن اولان تخیانوس كولنك كنارلری صیغ وبطاقلق اولوب، سیرسفائنه صالح اولمدیغندن محصولات مذكوره خیلی مصارفله برّاً اورفانو اسكله‌سنه ایندیریلیور. دده آغاجدن سلانیكه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی سیروزدن كچه‌جكی جهتله، بو نقصانی‌ده اكمال ایدوب، تجارت ومعموریتنك ترقیسنه سبب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

— سیروز قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، ١٦٨ قریه‌دن مركبدر. تخیانوس كولنك شرق وشمالنده ممتد اولان اووه‌نك قسم اعظمیله مذكور كولك واونی شق ایدن قره صویك غربنده واقع (نكریطه) ناحیه‌سنی شامل اوله‌رق، شمالاً نوره‌قوب وتیمور حصار قضالریله، غرباً وغرب جنوبی جهتدن سلانیك سنجاغیله، جنوباً آطه‌لر دكیزیله، شرقاً دخی (زیخنه) قضاسیله و قسماً درامه سنجاغیله محاط ومحدوددر. طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تقریباً ١٦٣٠٠٠ دونمدن عبارتدر. ٥١٠٠٠ دو- نمنه آرپه، ٤٧٠٠٠ دونمنه بغدای، ٣٢٥٠٠ دونمنه مصر، ٢٠٠٠٠ دونمنه پاموق، ٦٥٠٠ دونمنه سیسام، ٢٨٧٠٠ دونمنه چاودار، ٢٥٠٠ دونمنه یولاف، ١٦٠٠ دونمنه داری، ١٦٠٠ دونمنه توتون، ٣٠٠٠ دونمنه آفیون، وبر قاچ بیك دونمده برنج، فصولیه، كتن، پتاتس وساره زرع اولنه‌رق، بهر سنه اراضیٔ مزروعه‌نك بر ثلثی‌ده دیكلندیرلمك عادتلریدر. قضانك باغلری ٢٥٠٠٠ دونم اولوب، ٧٠٠٠٠٠ قیه قدر شراب چیقاریلیر. حیوانات اهلیه‌سی ٩٠٦٨٠ صیغیر، ٥٣٠٠ آت وخركله، ٢٤٦٠٠٠ قیون، ١٨١٠٠٠ كچی، ٤٧٠٠ استر، ٦٣٠٠ مركب، ١٥٠ دوه و١٥٠٠ طوموز وسائره‌دن عبارتدر. سنه‌ده ١٣ قیه قدر ایپك بوجكی تخمی آچیله‌رق ١٥٠٠ قیه قدر قوزه، وتقریباً ٣٠٠٠ آری قوغانی بولنوب، ١٨٠٠٠ قیه قدر بال و١٥٠٠ قیه بال مومی آلنیر. داخل قضاده ٩٧ مكاتب ابتدائیه، ٤ رشدیه، بر اسلام وبر روم مكتب اعدادیسی موجوددر. اهالیٔ قضا ٨٦٢٢٩ نفوسدن عبارت اولوب، بونلر مسلم، بلغار، روم، چنكانه ویهودیدرلر.

سیروز { سنجاغی. سلانیك ولایتنی تركیب ایدن اوچ سنجاغك بری اولوب، مركزی اولان سیروز شهرینك اسمیله تسمیه اولنمشدر. غرباً قوصوه ولایتیله وسلانیك سنجاغیله، جنوباً ینه سلانیك سنجاغیله وآطه‌لر دكیزیله، شرقاً درامه سنجا- غیله وشرقی روم ایلی ایله، شمالاً دخی بلغارستان ایله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، علی الخصوص شمال جهتنده‌كی جمه، رازلق، نوره‌قوب وملنك قضالری یوكسك طاغلردن عبارتدر. بو طاغلر قوجه بالقان سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط

اولدقلری حالده، باشلیجه اوچ صره اوله‌رق بلغارستان حدودندن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر : برنجی صره شرقی روم ایلی حدودی بوینجه ممتد اولان ردوب ونام دیکرله دسپوط طاغی، ایکنجیسی بونك غرب جهتنده سنجاغك اورته‌سنده اوزانان (پریم) طاغی، اوچنجیسی سنجاغك غرب جهتنده قوصوه ولایتی حدودینی آیران (مالش) طاغیدر . پریم سلسله‌سنه مربوط اوله‌رق قسم جنوبیسنده چنکل طاغی، قره طاغ، بوز طاغ وسیروز شهری اوستنه قدر ممتد اولان (وروندی) طاغی بولنیور . سنجاغك منتهای شرقنده‌و ساحل قربنده اوله‌رق درامه سنجاغی حدودنده دخی (بیکار طاغی) ونام دیکرله (قوشجه) اسمنده آیریجه بر طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر . بونلردن بشقه سنجاغك غرب جنوبی جهتنده وقره صو مجراسنك اوته‌سنده (بلش) و (قورشا) اسملریله ایکی طاغ غربدن شرقه ممتد اولدقلری کبی، سنجاغك منتهای جنوب غربیسنده نکریطه ناحیه‌سنده سلانیك سنجاغنك حدودی بوینجه دخی (بشیك) طاغی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اوله‌رق ، ساحل بحره قدر واصل اولور . ردوب ایله پریم سلسله‌لری آره‌سنده حاصل اولان وادیده وبو ایکی سلسله‌نك اتکلرندن اینن بر چوق چایلردن قره صو (مسته) ایرماغی تشکل ایدوب ، سنجاغك داخلنده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، نوره‌قویدن کچدکدن صکره، درامه سنجاغنه داخل اولور. پریم ایله مالش سلسله‌لری آره‌سنده بلغارستانك ایچندن وصوفیه جوارلرندن کلن دیکر قره صو (استروم) ایرماغی جنوبه طوغری آقوب ، بو ایکی سلسله‌دن اینن بر چوق چایلری وبعده صاغدن مالش ایله بلش سلسله‌لری آره‌سندن وغربدن کلن (استرومجه) نهرینی، دها آشاغیده صولدن (بیستریجه) نی آلدقدن، وچنکل ایله بلش طاغلری آره‌سنده اوزون بر بوغازدن کچدکدن صکره ، سیروز اووه‌سنه دوشوب، بوراده ینه صولدن تیمور حصاردن کچن (قورشوه) نهرینی بعدالاخذ، غرب جنوبی‌یه طوغری دونر ، وهمنامی اولان کولی شق ایدن (بوتقوه) نهرینی اخذ ایله ، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك ، وصاغدن کوپری چاینی وصاغ وصولدن دیکر برایکی چای آله‌رق ، تخیانوس کولنه دوکیلور . بو کولك ایچنده دخی صاغدن برقاچ دره وصولدن سیروز قربندن کچن آیانیه ایله (درامه) دن کلن (آنکیستره) ونام دیکرله (درامانیجه) نهرینی آلیر؛ ونهایت مذکور کولدن چیقه‌رق، چای آغاج کوپریسی آلتندن مرورله ، کولدن یدی سکز کیلومتره‌لك مسافه‌ده اورفانو کورفزینه دوکیلور . بو وجهله قره صو (استروم) ایرماغی سیروز سنجاغنك اك باتلی نهری اولوب ، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایدر ؛ ودیکر قره صو (مسته) حوضه‌سنده بولنان رازلق ونوره‌قوب قضالرندن بشقه، سیروز سنجاغنك بتون سائر طرفلری قره صو (استروم) حوضه‌سی داخلنده بولنیور . سیروز اووه‌سی قره صو منصبندن باش طاغنك اتکلرینه قدر ممتد اولوب، مذکور ایرماغله وبوکا دوکیلان بر چوق چایلرله اروا اولنه‌رق ، دنیانك اك منبت اووه‌لرندن ایسه‌ده، ایرماغك طغیاننده بر چوق یرلری صوآلتنده قالدیغندن، تطهیره محتاجدر . بو اووه‌نك طولی تقریباً ۹۰ وعرض وسطیسی ۲۰ کیلومتره‌در . سنجاغك ایکنجی اووه‌سی پتریچ قضاسنده استرومجه مجراسی بوینجه شرقدن غربه ممتد اولان اووه‌نك قسم شرقیسیدر . قره صونك یوقاری مجراسنده بعض طار اووه‌لرله نوره‌قوب قصبه‌سی اوکنده بر اووه وطاغلر آره‌سنده بعض کوچك اووه‌لر دخی بولنور. مذکور تخیانوس وبوتقووه کوللرندن بشقه پریم سلسلهٔ جبالنك اوزرنده (باباس کولی) اسمیله کوزل برکول بولنوب، آیاغی مسته قره صوینه دوکیلور .

سنجاغك اراضیسی عمومیت اوزره منبت ومحصولدار اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، بولاف، داری، سیسام، پرنج وسائر حبوباتله کتن، کنوپر، توتون، پاموق ، آفیون وسائر محصولات حاصل اوله‌رق ، سنجاغی اداره ایتدکدن صکره ، خیلی مقداری دخی اخراج اولنور. اك منبت یری سیروز اووه‌سیدر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار شراب اخراج اولنور . میوه وسبزه‌لری ده بولدر . مرعالری پك کوزل اولوب، اهالی کلیتلی قیون، کچی، صیغیر، خرکاه وسائر حیوانات اهلیه بسلرلر . آری

قوغانلریله ایپـك بوجكاری ده چوغجه اولوب ، خیلی مقدار بال وایپك چیقار. نهر وكوللرنده برقاچ جنس بالیق بولنور. حیوانات وحشیه‌سی روم‌ایلینك سائر طرفلریله مشترك اولوب، قورد، آیی، تیلكی،قره‌جه، طاوشان وسائره‌دن عبارتدر. طاغلرنده آوحیوانانی چوقدر. طاغلرینـك اكثری وعلی الخصـوص باش و مالش طاغلریله قره صویك غرب جهتنده‌كی سـائر طاغلرك اكثری و پریم و ردوب سلسله‌لرینـك بعض اتكاری اورمانلرله مسـتور اولوب ، سنجاغك بتون اورمانلری ۷ ۱۰٦ ٤۹۵ دونمه‌بالغ‌اولیور. آغاجلری صاری ، آق وقره چام ایله میشه، سـند یان، قاین، قواق، قزل آغاج، قره آغاج وسائره‌دن عبارتدر. بو اورمانلردن احتیاجات محلیه‌یه كوره كراسته واودون وكمور ایچون قطع اولنه‌رق ، برمقدار كراسته دخی قره چای واسـطه‌سیله دكیزه ایندیرلمكده‌در . معادن مكشوفه‌سی شمدیكی حالده سیروز قضاسـنده اسـكیدن ایشلنمكده بولنمش والان تكرار آچلمسی مصـارف زائده‌یه متوقف اولان سیملی قورشـون معدنیله، یكی كشف اولنوب امتیازی آلنمش اولان كمور معدنندن عبارتدر .

سنجاغك اهالیسی تقریباً ۲۲۵ ۰۰۰ كشی راده‌لرنده اولوب ، بونلرك ۱۳۰ ۰۰۰ قـدری مسلم وقصوری بلغار، روم، چنكانه، یهودی، وسائره‌دن مركبدر. سـاحله قریب محللرده وشهر وقصبه‌لرده خرسـتیانلرك چوغی روم وایچ طرفلرده وكویلرده اكثریت اوزره بلغاردر. چنكانه‌لردخی خیلی‌مقدارده بولنیور . اهالیٔ اسـلامیه‌نك قسم كلیسی تركجه وآز مقداری بلغـارجه لسـانیله متكلم اولوب ، بلغـارلر و روملر بینلرنده بلغارجه وروجه قونیشیورلرسه‌ده، لسان عمومی تركجه‌در. صنایع محلیه عبا، شیاق،كلیم، یرلی بز، آلاجه‌كبی شیلر نسجیله، دباغتدن واحتیاجات محلیه‌یه كوره بعض صـنایع عادیه‌دن عبـارتدر . مركز لواده اوچ باموق فابریقه‌سی بولنیور . سنجاق بروجه زیر ۸ قضا و ۸ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۵٦۰ قریه وچفتلكی حاویدر :

قضا	ناحیه	مقدار قرا
سیروز	نیكریطه	۱٦٤
زیخنه	.	٤۷
تیمور حصار	.	۷۷
پتریچ	.	۷۰
منلك	.	۵۰
جمعهٔ بالا	.	۵۰
رازلق	.	۱۲
نوره قوب	استارجسته، ترلیس، چیچ، اورته قول، ارنید، میسته قولی	۱۲۰
جمعاً	.	۵٦۰

سیرونج (Sirondj) هندسـتانك مالوه خطه‌سنده (تنك) حكومت ممتازه‌سنده و (تنك)ك ۳۰۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۳۸۹۵ ی مسلم‌اولمق اوزره، ۱۱ ۳۰۵ اهالیسی،كوزل چارشیسی ومتعدد جوامع شریفـه‌سی وار در . وقتیـله ایپك و پاموق منسوجاتیله مشهور ایدی .

سیروهی (Sirohi) هندستانك راجپوتانه خطه‌سـنده و (آجمیر)ك ۲۵۱ كیلومتره غرب جنوبیسـنده حكومت ممتازه مركزی بر قصبه اولوب، یالكز ۵۷۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۷۰۰ اهـالیسی و مشهور اسلحهٔ جاریه‌سی وار در . — سیروهی حكومت ممتازه‌سی شمالاً وغرباً (جود پور) ، شرقاً (اودیپور) حكومت ممتازه‌لریله ، جنوباً دخی كجرات خطه‌سیله محدود اولوب، ۲۲°۲۲′ ایله ۲۵°۱٦′ عرض شمالی و ۷۰°۲′ ایله ۷۰°۵۸′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۸۲۱ مربع‌كیلومتره واهالیسی۱٤۲۹۰۳ كشیدر. اهالیٔ اسلامیه‌سی آنجق ۲۹۳۵ كشیدن عبارتدر . اراضیٔ مزروعه‌سی آز اولوب ، مرعالری چوقدر . بهار محصولاتی باشلیجه بغدای وآربه‌دن، صوك بهار محصولاتی سیسام، پاموق، مصر،كنور وسائره‌دن عبـارتدر . قپلان ، پارس ، آیی، كیك، یبانی بوغا وسـائر حیواناتی چوقدر . هواسی متعدل وصاغلام اولوب، یالكز قوراقلقـدن بعض دفعه قحط وقوع بولور. بر دمیر یول خطی مملكتی شق ایدیور .

سیره (Syra) [« شیره » ماده‌سنه‌مراجعت بیوریله .]

سیرهند { یاخود سرهند (Sirhind) هندستانده پنجاب خطه‌سنده (پتیاله) حكومت ممتازه‌سنده و (پتیاله) نك ۳۶ كیلومتره شمالنده مشهور بر اسكی شهرك خرابه‌سی اولوب، بو شهر پك قدیم اولدیغی حالده، سلطان محمود غزنوی طرفندن فتح، و بعده سلطان محمد غوری طرفندن یكیدن استیلا اولنمش؛ و ملوك تیموریه‌دن اكبر شاهك واورنك زیبك زمانلرنده پك چوق توسیع و تزیین اولنه‌رق، بر طاقم جسیم ومصنع جوامع شریفه وسرایلر وتربه‌لرله جسیم بر كاروانسرای یاپلمشیدی. سیخلرك پیشوالرندن بری بو شهرده اعدام ایدلمش اولدیغندن، بونلر طرفندن ۱۷۰۹ و ۱۷۱۳ تاریخلرنده غارت ایدیله‌رك، ۱۷۶۳ ده بسبتون هدم وتخریب اولنمشدر. ویرانه‌لری معموریت سابقه‌سنه شاهددر.

سیری { ایران شعراسندن اوچ كشینك مخلصیدر:

برنجیسی استرابادلی اولوب، شو قطعه اونكدر:

از سكان تو جدائی زوفا داری نیست
ترك ارباب وفا قاعدهٔ یاری نیست
زخم كاریٔ من از لذت تیغت كویم
كارم از زخم دكر سازكه این‌كاری نیست

— ایكنجیسی جرفادقانلی اولوب، فارس حاكمی امام‌قلیخانك خدمتنده بولنمش؛ وروایته كوره فصیحیٔ هروی ایله معاصر اولوب، بونكله بعض مشاعره‌لری سبق ایتمشدر. هزلیاتی مشهوردر. شو بیت اونكدر:

لب بر لب معشوق نه وسینه بسینه
از كام كذشتن روش عهد قدیمست

— اوچنجیسی طهرانلی اولوب، ملا محمد قلی اقرباسندن بولنمش؛ وشاه طهماسب ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونكدر:

رقیب تا نبرد پی بوادیٔ وصلش
بجای پا همه‌جا سر نهاده می آیم

سیریس { (Sirice) میلادك ۳۸۵ تاریخندن ۳۹۸ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، رومالیدر. رفض عد اولنان بعض مذاهب اصحابنی شدیداً تعقیب ایتدیكیچون، خرستیانلر عندنده اعزه صره‌سنه كچیریله‌رك، تشرین ثانینك ۲۵ نده یورطیسی اجرا اولنور.

سیرین { صحابیاتدن اولوب، ازواج مطهرهٔ حضرت رسول‌اللهدن ماریة القبطیه‌نك همشیره‌سیدر. مشارالیها ایله برابر اسكندریه حاكمی مقوقس طرفندن حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزه اهدا اولنمغله، جانب حضرت نبویدن شاعر شهیر حسان بن ثابت حضرتلرینه بخش بیورلمش؛ ومشارالیهدن عبد الرحمن اسمنده بر اوغلی اولمشیدی. حضرت ابراهیم بن رسول الله (صلعم) ك ارتحالنده كسوف وقوع بولوب، بوكا حمل اولنمغله، كسوف وخسوفك كیمسه‌نك حیات ومماتیچون وقوع بولمدیغنه دائر واحكام نجومیه‌نك ابطالنی متضمن اولان حدیث شریف صاحبهٔ ترجمه جانبندن مرویدر.

سیریناكر { یاخود سرینا كر (Sirinagar) كشمیرده (جمنو) نك ۱۴۹ كیلومتره شمالنده و لاهورك ۲۷۵ كیلومتره شمال شرقیسنده بر شهر اولوب، كشمیرك ایكی مركزندن بریدر. چینابه تابع جلام نهری اوزرنده و ۱۶۰۸ متره‌لك ارتفاعده واقع اولوب، ۱۳۰۰۰۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۵۳۴۶۰ اهالیسی وار در. نهر مذكور شهرك اورته‌سندن كچوب، ایكی طرفنده قالان قسملری آره‌سنده ۷ كوپری ایله اختلاط اولنور. نهر مذكورك شهرك ایچنده برچوق جدوللری اولمغله، كشمیرك وندیكی حكمنده اولان بو شهرك مائی سوقاقلرنده صنداله كزیلیر. متعدد مصنع جوامع شریفه‌سی وعلی‌الخصوص (شاه همدان) و (جامع مسجد) اسملریله ایكی مزین معبدی، خسته‌خانه‌سی، متعدد مكتبلری، داملرك اوستنده چیچك باغچه‌لری، جوارنده كوزل بر كولی و «كوه مهرام» و «تخت سلیمان» اسملریله ایكی مستحكم تپه‌سیله بر طاقم سرای وباغچه‌لری وشال وایپك قماشلرله توتجدن بعض آوانی وزینته متعلق مصنوعات دستگاهلری واردر.

— هندستانك (اله آباد) ایالتنده حمیرپور سنجاغنده و حمیرپورك ۱۰۲ كیلومتره جنوب غربیسنده دخی بو اسمله بر قصبه بولنوب، ۴۱۸۵ اهالیسی واردر.

— ینه هندستانده بنارس ایالتنك (بلیه) سنجاق وقضاسنده بو اسمله دیكر بر قصبه بولوب، ۴۴۳۰ اهالیسی واردر.

سیرینكس { (Syrinx) یونان قدیم اساطیرنده قمردن كنایه اولان (دیانه) نك معیتنده بولنور بر پری اولوب، (لادون)

نهرينك قيزى عد اولنوردى . كويا (بان) دينلن چوباناق مربيسى طرفندن تعقيب اولنەرق، بونك كنديسنى طوتەجغى آنده نابديد اولمغله، يان اونك يرينه بر قامش اوعمش ؛ وبو قامشدن (سيرينكس) اسميله شهرت بولان بر نوع دودوك ياپمش ايدى .

سيزران { (Syzran) روسيەنك (سيمبيرسك) ايالتنده وسيمبيرسكك ١٣٣ كيلومتره جنوبنده (وولغه) ايرماغنه تابع همنامى اولان چايك اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٢٨٦٢٥ اهاليسى، دمير يولى، ذخيره تجارتى، بيوك دباغخانەلرى ، دوكمخانەلرى و زراعت ماكينەلرى ، بيره ، مسكرات، ابج ياغى، بويا، توتقال، طوغله و سائره فابريقەلريله سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى وصيد ماهيسى واردر . — سيزران چايى سيمبيرسك ايالتنك جنوب شرقى قسمنده نبعانله ، ابتدا شرق جنوبى‌يه وبعده شرقه طوغرى آقەرق، ١٢٣ كيلومترەلك جرياندن صكره ، همنامى اولان قصبەنك آلت طرفنده (وولغه) ايرماغنه دوكيلور.

سيژان { (Siegean) فرانسەنك جنوبنده (اوده) ايالتنك (ناربونه) قضاسنده ناربونەنك ١٧ كيلومتره جنوبنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٣٤٣٠ اهاليسى وقربنده ساحله يقين ١٠ كيلومتره بوينده ينه بو اسمله مسمى بركول ايله مملحەلرى واردر. عربلرك بو قصبه جوارنده (شارل مارتل) ايله محاربه ايتمش اولدقلرى مرويدر .

سيس { آطنه ولايتنده قوزان سنجاغنك مركزى بر قصبه اولوب، آطنەنك ٦٥ كيلومتره شمال شرقيسنده بر اووەنك اورتەسنده واقع منفرد بر طاغك شمالى اتكنده وحذاى بحردن ٢٩٠ مترەلك ارتفاعده واقعدر . اهاليسى ٣٥٠٠ كثى رادەلرندەدر . ايكى جامعى، ٣ مدرسەسى ، ٣ كليساسى، بر ارمنى پطريقنك مقرى، اولان بيوك بر مناسترى وبومناسترك ايچنده بيوك بركتبخانەسيله سائر آثار عتيقەسى واردر . اطرافنده بطاقلقلر چوق اولمغله ، اهاليسى يازين ياىلەلره چيقار . مصر ملوك چراكسەسى سيسه قارشى دفعاتله سوق عسكر ايدوب ، نهايت ضبط ايتمشلردى. بونلردن رمضان اوغلرينه وبعده دولت عثمانيه‌يه كچمشدر. — سيس قضاسى قوزان سنجاغنك جنوب غربى قسمندن عبارت اولوب، جنوب غربى جهتندن قونيه ولايتيله شمال شرقى جهتنده قله وقارص قضالريله، جنوب شرقى جهتندن دخى جبل بركت سنجاغيله محاط و محدود اولوب ، سرقنطى بالا ناحيەسيله برابر ٩٤ قريەدن مركبدر. ٩٩٥٠ اهاليسى اولوب ، كرد ويوروك عشيرتلرى دخى جولان ايدر. اراضيسى قسماً طاغلق وقسماً اووه اولوب، طوپراغى منبت ايسەده، هواسنك آغرلغندن اهالى طيانەميوب، يازين ياىلەلره چكيلير ، بناءً عليه قابل زراعت اراضيسنك اكثرى بوش قالير . سيس قصبەسنك اطرافنده باغلرى چوقدر .

سيسام { (Samos) آطەلر دكيزى جزايرينك بيوجكلرندن اولوب ، آناطولى ساحلى قربنده ، قوش آطەسى كورفزينك جنوب غربى جهتنده وصامسون طاغنك اوجندن عبارت اولان برونك قارشيسنده اولەرق، اورتەسى ٣٧° ٤٢′ عرض شمالى ايله ٤٢′ ٢٤° طول شرقيده واقعدر. آناطولى ساحلندەكى مذكور برون ايله آطەنك ساحل شرقيسى آرەسندەكى بوغازك اك طار محلى ٢ كيلومترەدن عبارتدر . شرقدن غربه بويى ٤٤ كيلومتره واكى ٦ ايله ١٩ كيلومتره آرەسنده اولوب، مساحهٔ سطحيەسى ٤٦٨ مربع كيلومتره ومحيط دائرەسى ١٤٦ كيلومتره در . آطەنك بويجه برطاغ ممتد اولوب، اك يوكسك محلنك ١٤٤٠ متره ارتفاعى وار در . سواحلى خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب ، سواحل شماليەسنك شرق جهتنده اوزون بر شبه جزيره ايله (واتى) اسميله بر خليج بولنديغى كبى، سواحل جنوبيەسنده دخى قوسى الشكل اوچ آچيق قوى بولنوب، بونلرك اك شرقيسنده (خوره) قصبەجغى بولنيور . ساحل جنوبيسى قارشيسنده (ساموپولو) وساحل شرقيسى قربنده دخى (ماراتو) اسملريله ايكى كوچك آطەسى دخى واردر. طاغلرينك اكثرطرفلرى اورمانلرله مستور اولوب ، باشليجه آغاجلرى چام وسرويدر . مرمرلرى چوق اولوب، ايچلرنده بعض معدن طمارلرى دخى بولنور . طاغ شعبەلرى آرەلرندەكى باىرلر پك منبت اولوب، جزيره زمان قديمده ثروت طبيعيەسيله مشهور ايدى. زيتونلقلريله باغلرى دخى چوقدر. اراضيسندن ٦٦٧٦ يكى دونمى تارله، ٥٢١٩ دونمى زيتونلق، ٢٩٢٧ دونمى باغ و٣٩٣ دونمى سبزه باغچەسيدر . محصولاتى حبوبات متنوعه

ایله زیتون واوزومدن عبارت اولوب، خیلی زیتون یاغی، شراب، قورو اوزوم، کراسته ومرمر اخراج اولنور. (واتی) کورفزی جوارنده‌کی باغلرك اوزومی مسکی اولوب، آلتون رنکنده برنوع شراب چیقار. اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاغلرك صرب یرلرینی ده سدلرله طوردیره‌رق باغه تحویل ایتمشلردر. برکوزل شوسه سیله متعدد کوپریلری ولیمان ور تختلری واردر. واتی، تیغانی وقارلوواسی اسملریله اوچ اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی واتیدر. سیساملیلرك سفائنی ۳٤۲ عددنده ومجموعی ۷۸۱۳ طونیلاته استیعابنده‌در. اخراجات سنویه‌سی تقریباً ٥ ملیون ادخالاتی ٤½ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. اهالیسی ٤٤٦٦١ کشیدن عبارت اولوب، آناطولی سواحلنده بولنان ۱۳۵۰۰ سیساملی بو عدده داخل دکلدر. مقدار نفوسده سنه‌دن سنه‌یه خیلی ترقیات کوریلیور. مرکزی همنامی اولان کورفزك ایچنده واقع و ۷٦۷٥ اهالیلی جامع اولان (واتی) قصبه‌سیدر. یوقاریده ذکر اولنان وزیتونلقلرله محاط بر سدده بولنان (خوره) قصبه‌سی ایسه (ساموس) شهر قدیمنك بر محله‌سی خرابه‌لری اوزرینه مؤسسدر. بونك آلتنده اووه‌ده واقع اولان (تیغانی) قصبه‌سی ایسه شهر قدیم مذکورك تجارتکاه قسمنده بولنیور. اطرافده‌کی اووه دخی بو شهرك ویرانه‌لریله مملودر. بوجزیره ۱۸۳۲ تاریخ میلادیسنده سلطان محمودخان ثانی حضرتلرینك فرمانیله برحکومت ممتازه صورتنه افراغ اولنه‌رق، طوغریدن طوغری‌یه باب عالی طرفندن نصب اولنان خرستیان بر بك (متصرف) طرفندن اداره اولنور. بکك تحت ریاستنده اهالی طرفندن منتخب ٤ اعضادن مرکب برمجلس اداره‌سیله سنه‌ده برکره اجتماع ایدر برمجلس منتخب عمومیسی، ۱٥۰ عساکر عثمانیه‌دن مرکب بر قوۀ محافظه‌سی و ۱۲۰ نفردن مرکب یرلی ژاندارمه‌سی، برمحکمۀ ابتدائیه‌سیله برده استیناف محکمه‌سی وپوسته، تلغراف وصحیه مدیریتلری واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی تقریباً ٦۷٥۰۰۰ فرانق راده‌لرنده اولوب، دولت متبوعه‌سنه ویردیکی مقطوع ویرکیسی‌ده ۳۰۰۰۰ غروشدن عبارتدر. اهالیسی عمومیت اوزره روم جنس ومذهبنه منسوبدر.

سیسام جزیره‌سی زمان قدیمده قارشیسنده‌کی آناطولی سواحلیله برابر یونانیلرك یونیان قومیله مسکون اولوب، بونلر علوم وفنونده وصنایع وتجارتده خیلی ترقی ایتمش؛ ومصرده‌دخی بعض تأسیساته مقتدر اولمشلردی. کیخسرو زماننده ایرانك تحت استیلاسنه کچوب، بعده آتنه‌لیلر ولاکدمونیه‌لیلر طرفندن ضبط اولنمشلردی. صکره ماکدونیه‌لیلرك وروماليلرك و برآره‌لق مهردادك ضبطنه کچوب، آوغستوس طرفندن استقلالی اعطا اولنمش؛ روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشوب، ۸۸۸ تاریخ میلادیسنده یعنی ۲۷٥ تاریخ هجریسنده عربلر طرفندن محاصره و ۲۹۸ ده ضبط اولنه‌رق، برخیلی وقت ادارۀ اسلامیه تحتنده قالدقدن صکره، ۱۱۲٥ تاریخ میلادیسنده وندیکلیلرك و ۱۲۰٤ ده اهل صلیبك ضبطنه کچه‌رك، بعده روم ایمپراطورلغنه اعاده اولنمش؛ و ۱٤٥۳ ده عثمانلیلر طرفندن فتح و ۱٥۰۰ ده قلیچ علی طرفندن یکیدن استرداد اولنمش ایدی. مرکزی بولنمش اولان (ساموس) شهری پك معمور ومزین بر بیوك شهر اولوب، جزیره‌نك حامیه‌سی بولنمش اولان (یونون) ك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله سائر ابنیۀ مصنعه‌سی وتحت الارض بیوك برصو یولی وار ایدی. حکیم شهیر فیثاغوراس ایله دیکر برچوق حکما وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اسفندیار زماننده ایرانیلر طرفندن تخریب اولندیغی مرویدر. بعض خرابه‌لری موجوددر.

سیسبان (یاخود سیسوان) آذربیجانده اران نواحیسنده وبیلقاندن درت کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی روایت ایدیور.

سیسبوت (Sisébut) ویسیغوت حکمدارلرندن اولوب، ٦۱۲ تاریخ میلادیسندن ٦۲۱ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ آستورلرله واسقونلری مغلوب ایدوب، بو ایکنجی قومی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه یعنی فرانسه‌یه سورمش؛ وروملرك اسپانیه‌ده قالمش اولان بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمش ایدی. صنایع ومعارفی ترقی ایتدیرمشدر. اسپانیه‌ده ساکن یهودیلرك بر طاقمنی جبراً خرستیان ایتمشدی.

سیستان (ومعربی سجستان) خراسانك جنوبنده بر خطۀ واسعه اولوب،

اليوم نصف غربيسی ايرانه ونصف شرقيسی افغانستانه تابعدر. حذای بحردن ٤٠٠ متره قدر مرتفع قوماق بر واسع اووه‌دن عبارت اولوب، بر هلال شكلنده اولديغی حالده، بويی ٤٠٠ كيلومتره قدردر. اكثر خريطه‌لرده بو خطه‌نك اكثر طرفلری كول وبطاقلق كوستريليورسه‌ده، حقيقتده بويله اولميوب، (هامون) اسميله ياد اولنان آلچق يرلری وقتيله كول بولنمش اولديغنه دلالت ايده‌جك بر طاقم قورو چامورلر وطوز طبقه‌لری ابراز ايديور. يالكز شمال جهتنده (نيزار) اسميله عمقی پك آز قامشلق بر كول ايله وسطلرنده (زره) اسميله ديكر بركول بولنيور. بو كوللرك برنجيسنه (هرود رود) ايله (فراه رود) وايكنجيسنه (كش رود) ايله (هند مند) نهرلری منصب اولور. دها طوغريسی بو كوللر مذكور نهرلر مجرالرينك زياده توسعيله قوملرده صولرينك تبخر ايده‌رك محو اولمسندن حاصل اولوب، انهار مذكوره مجرالرينك آلت طرفی پك صيق دكيشديكندن بو كوللر دخی اوكا كوره دكيشه‌رك، هامونك اكثر طرفلری قورومش كول صورتنده بولنمسی بوندن ايلری كليور. ينه بو تبدلاته مبنيدر، كه سيستانك شهر و قصبه‌لری دخی پك صيق دكيشوب، بوندن يدی سكز قرن اول قائم بولنمش اولان و «معجم البلدان»ده صايلان زالق، كركويه، هيسوم، زرنج، روست، رخج قصبه‌لرندن بوكون هيچ بری موجود اولميوب، اكثر طرفلری ويرانه‌لرله مملودر. شمديكی معموره‌لرينك باشليجه‌لری ايران حدودی داخلنده واقع اولان و ايرانه تابع قسمنك مركزی بولنان (ناصر آباد) ايله مركز سابقی اولان (سكوهه) قصبه‌لريدر. جغرافيون اسلام آثارنده‌كی تعريفاته كوره سيستانك هواسی خيلی صيجاق اولوب، خرما يتيشير؛ روزكارلری پك سرت اولوب، مملكتده پك چوق اولان يل دكرمنلرينی چويرر، و قوملری تحريك ايدر ايمش. مع هذا بعض طرفلرنده قيشين قار ياغديغی دخی مرويدر. اورته‌لرنده (كوه خواجه) اسميله بر طاغ دخی واردر. سيستان ايران قديم تاريخنده رستم زالك مسقط رأسی اولمغله مشهور اولوب، كيكاوس طرفندن بو قهرمانه مالكانه ويرلمشيدی. دور اسلامده دخی (سجستانی) و (سجزی) نسبتيله معروف بر چوق علما وادبانك منشئ بولنمشدر. بنی اميه زماننده سيستان اهاليسی معبدلرنده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقونمامق شرطيله تحت اطاعتده قالمشلردی. ايرانه تابع اولان قسمی بر مثلث شكلنده اولوب، مستقل بر سنجاق صورتنده اداره اولنور. افغانستانده‌كی قسم شرقيسی ايسه اسماً كابل خاننه تابع اولوب، بر طاقم يرلی رؤسا طرفندن اداره اولنور.

سيسترون (Sisteron) فرانسه‌نك «آشاغی آلپ» ايالتنده و (دينيه) نك ٢٦ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٣١٩٠ اهاليسی، اوستنده‌كی قيانك اوزرنده بر قلعه‌سی، مكتبی، كوچك بر موزه‌سی، يوك، ايپليك وكاغد فابريقه‌لری وبعض ابنيهٔ عتيقه‌سی واردر.

سيسجان آذربيجانده ارانك شمالنده بر قصبه اولوب، حضرت عثمان (رضه) خلافتنده حبيب بن مسلمه طرفندن فتح ايدلديكی كتب فتوحده مذكوردر.

سيسر همدان قربنده بر قصبه وناحيه اولوب، اوتوز تپه‌سی اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدی. خلفاء عباسيه زماننده بنا اولنمشدی.

سيسمان (Sisman) بلغارلرك صوك قرالی اولوب، خداوندكار غازی حضرتلريله عقد اتفاق ايتمش، وقيزينی پادشاه مشار اليهه تزويج ايلمش اولديغی حالده، ٧٩٠ تاريخنده دولت عثمانيه‌يه قارشی صربيه و بوسنه قراللريله اتفاق ايلديكندن، صدر اعظم علی پاشا سردارلغيله اردوی همايون بلغارستانه داخل اولوب، طرنوی وسلستره ضبط، وسيسمان نيكبوليده محاصره اولنه‌رق، تسليم اولنمغله، سلستره‌يی ترك ايتمك وسنوی معين بر ويركی ويرمك شرطيله بلغارستان قراللغنده ابقا اولنمش ايسه‌ده، سلستره‌يی ترك ايده‌جك يرده تحكيمه باشلامش اولديغندن، ٧٩١ تاريخنده يكيدن علی پاشا سوق عسكر ايدوب، سيسمانی نيكبوليده محاصره ايتمش؛ وبو دفعه اهل وعياليله تسليم اولنوب، حضور حضرت خداوندكاری‌يه كتورلديكنده، كنديسنه تخصيصات تعيين اولنه‌رق، بلغارستان ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمش ايكن، بعده سيسمان يكيدن محاربه ايتمكله، بو دفعه علی پاشا طرفندن محاصره اولندقده، اوغليله

برابر كفنلرنى بوينلرينه باغلايه‌رق تسليم اولنمش؛ وآرتق بودفعه قلعه‌ده حبس، وبعده اعدام اولنمشدر. اوغلى ايكنجى سيسمان اهتدا ايدوب، «ينوب» متصرفلغنه تعيين اولنمشدى.

سيسوالى { (Sisvalî) هندستانده‌راجپوتانه خطه‌سنك (كوته) حكومت ممتازه‌سنده و(كوته) نك ٥٦ كيلومتره شمال‌شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٧٣٥ ى مسلم اولمق اوزره، ٥٠٣٠ اهاليسى واردر.

سيسوتار { (Sissotar) هندستانده بنارس ايالتنك (بليه) سنجاغنده وبليه‌نك ٣٤ كيلومتره شمال غربيسنده (كنك) ايرماغنه تابع بر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٥٩٧٠ اهاليسى وبعض اقمشه دستگاهلرى واردر.

سيسوله { (Syssola) روسيه‌نك قسم شماليسنده (دوينه) ايرماغنه تابع (ويچغده) نهرينه دوكيلور بر چاى اولوب، (وياتقه) ايالتنك شمال شرقى كوشه‌سنده نبعان وشمال غربى‌يه طوغرى جريان ايده‌رك، صاغ وصولدن بر طاقم صولر اخذيله، ٣٦٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايتدكدن صكره نهر مذكوره دوكيلور. مجراسنك ٢٢٥ كيلومتره‌لكى سيرسفاينه صالحدر. يوقارى قسمى دوز و اورمانلرله محاطدر. كنيشلكى بر ايكيوز متره‌در. حوضه‌سى ١٩٤٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

سيسيه { عرب جغرافيونك سيس قصبه‌سنه ويردكلرى اسمدر.

سيشله { (Seychelles) بحر محيط هنديده مداغسقار جزيرۀ كبيره‌سى منتهاى شماليسنك ١١٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و(موريس) جزيره‌سنك ١٦٦٥ كيلومتره شمال‌غربيسنده بر طاقم كوچك آطه‌لر اولوب، انكلتره‌يه تابع وادارۀ مذكور موريس جزيره‌سنه مربوطدرلر. ٤° ايله ٥° عرض جنوبى و ٥٠′ ٥٢° ايله ٤٠′ ٥٣° طول شرق آره‌لرنده واقع اولوب، بر طاقم كوچك قياالقلر داخل حساب اولمديغى حالده، ٢٩ آطه‌دن عبارتدر. الك بيوكلرى اولان (ماهه) نك ١١٧ وايكنجى درجه‌ده‌كى (پراسلن) ك ٤٠ مربع كيلومتره و بعض كوچكلرينك آنجق بر قاچ دونملك مساحۀ سطحيه‌لرى واردر. مجموعنك مساحۀ سطحيه‌سى ٢٦٤ مربع كيلومتره‌در. ماهه جزيره‌سنده ٩٨٨، (پراسلين) ده ٩١٤ و (سيلوئته) ده ٧٥٤ متره ارتفاعلرنده بر طاغ بولنيور. بو طاغلر مداغسقار جزيره‌سى اراضيسنه مشابه اولوب، غرانيت واراضىٔ بركانيه‌دن وآشاغى طرفلرى اراضىٔ مرجانيه‌دن عبارتدر. خط استوايه پك قريب اولدقلرى حالده، ملائم روزكارلرينك ياردميله هوالرى معتدل وپك لطيف اولوب، ميزان الحراره دائما ٢٦ ايله ٢٩ درجه‌لرى آره‌لرنده بولنور وموسملرى يوقدر. آنجق ياغمورلرى چوق اولوب، رطوبت نباتاته پك نافع اولديغى حالده، انسانلرك اعصابنه طوقنوب، بر طاقم امراض توليد ايدر. اشجارى پك چوق ومتنوع اولوب، بعضلرى غايتله طيانيقلى و مجلا شيلر اعمالنه يارار. ميوه‌لرى دخى پك چوق اولوب، هندستان جوزلرى بول اولديغى كبى، ينه خارجاً بوكا مشابه وداخلا ايكى لب حاوى بر نوع ميوه‌لرى‌دخى واردر، كه‌دكيزده طول مدت طيانديغيچون مقدما بحريون طرفندن تا جاوه ساحللرينه قدر بولنوب، «دكيز جوزى» تسميه اولنمش؛ وقعر درياده حاصل اولور اعتقاديله بونلره برميمنت اسناد اولنه‌رق، حكمدارلره هديه ايدلمكده بولنمش ايدى. اخيراً بو ميوه‌نك بو جزايرده حاصل اولديغى كشف اولنمشدر. محصولات زرعيه‌لرى پرنج، دارى، پاموق، توتون، قرانفيل، بوبر، قهوه، شكر قامشى، وانيله، مانيوق، مصر، بتاتس وسائره‌دن عبارتدر. حيوانات اصليه‌لرى پك آز اولوب، حين كشفنده بولنمش اولان تمساحلر امحا وقاپلومباغه‌لر صيد ايدلمش اولمغله، شمديكى حيواناتى آوروپادن نقل اولنانلردن عبارتدر. طيورى ١٥ جنس قدر اولوب، ١٣ جنسى بو آطه‌لره مخصوصدر. حشراتلرى دخى آز اولوب، مداغسقار وسائر او جوار جزائرينك كيلره مشابهدر. اهاليسى ١٠٤٥٠ كشيدن عبارت اولوب، كيتدكجه دخى آرتمقده‌در. بونلر باشليجه (موريس) و(رئونيون) جزيره‌لرندن كلمش وفرانسز مهاجرلريله هندلى، چينلى و ملايى آدملرك اختلاط وامتزاجندن متولد ملز بر قومدن عبارت اولوب، انكليزجه وسائر لسانلرله قاريشيق غلط بر فرانسزجه ايله متكلمدرلر. منع اسارته مأمور اولان انكليز سفائننك طوتوب تخليص ايتدكلرى زنجى

یرلرك دخی برطاقمی بو آطه‌لرده اسکان اولنمقده‌در. ریس آطه‌سنده اقامت ایدن انکلیز اداره مأموری جزایری دخی بر قومیسر معرفتیله اداره ایتمکده لوب، سنوی وارداتلری ۴۰۰۰۰۰ فرانقدن ده ومصارف محلیه‌لری ۳۰۰۰۰۰ فرانق راده. ده‌در. ۲۵ قدر مکتب بولنوب، ثلثانی قتولیکلره ثلثی پروتستانلره مخصوصدر. تجارتلری خیلی لك اولوب، مقدما باشلیجه هندستان جوزندن رت بولنمش، وبو میوه آغاجلرینه دوشن خسته‌ن طولایی خیلی تدنی‌یه یوز طوتمش ایدیسه‌ده، براً وانیله محصولنك تکثریله تلافیٔ مافات اشدر. سنوی اخراجاتی ۱۶۶۷۰۰۰ وادخالاتی ۱۱۳۵۰۰ فرانق راده‌لرنده‌در. باشلیجه اسکه‌لری (هه) جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده واقع اولوب، انکلیزلر طرفندن (پورت ویقتوریه) تسمیه اولنان اسکه‌در. بو آطه‌لر ۱۵۰۲ تاریخ میلادیسنده قار. یلرنده بولنان (آمیرانته) جزایرینی کشف ایدن انکلیز قپودانی مشهور (واسقو دوغاما) طرفندن ش اوله‌جقلرنده شبهه یوغیسه‌ده، پورتکیز دولتی ی ضبط ایتمدیکندن، مجهول قالوب، ۱۷۴۴ نده فرانسه طرفندن موریس آطه‌سنك متصرفی (ماهه دلابور دونه) بر سفینه ارسالیله، جزا. ی کشف وفرانسه نامنه ضبط ایده‌رك، او وقت یرك جمله‌سنه (لابور دونه) والك بیوکلرینه (ماهه) ی ویرلمشیدی. اوندن صکره جزایرك اسکان وارینه تشبث اولندقده، فرانسه رجالندن برینك له (سیشله) تسمیه اولنمشلردر. بیوك بوناپارتك زننده بر انکلیز دونناسی تقرب ایتدیکنده، بو جر اهالیسی، فرانسه تابعیتنده بولنمغله برابر، یف قاله‌جقلرینی اعلان ایتمشلرسه‌ده، ۱۸۱۰ تاریخنده انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمشلردر.

سیغ (Sieg) پروسیه‌نك رین ایالتنده بر چایدر، که (ادرقویف)ك جنوب غر. بیسنده و (ادر) نهری منابعی قربنده نبعانله، ابتدا غرب جنوبی‌یه وبعده جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، وستفالیه‌ده (سیکن) قصبه‌سی ایچندن کچدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر طاقم درلر اخذیله، رین ایالتنه کیروب، شرقدن غربه طوغری آقار، وصاغ وصولدن دها بر طاقم دره‌لر اخذ ایله، ۱۳۱ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بون) قصبه‌سنك ۳ کیلومتره آشاغیسنده (رین) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك سیغبورغدن آشاغی اولان ۱۲ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

سیغ یاخود صیغ (Sig) جزایرك وهران ایالتنده (مکته) نهرینه تابع برچای اولوب، ۱۴۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان (یقیره) و (وازن) طاغلری آره‌سنده (رأس الماء) اسمیله معروف بر محلده نبعانله، ابتدا (سیدی بن عباس) دن رأس المائه کیدن دمیریول خطك تعقیب ایتدیکی بر وادیده شماله طوغری جریانله، بر چوق یرلرده نابدید اولوب، دها آشاغیده ینه میدانه چیقه‌رق، وبعض دره‌لر آله‌رق، نهایت شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، سیدی بن عباس قصبه‌سی یانندن کچدکدن، وبر طاقم بندلر واسطه‌سیله منبت اووه‌لری اسقا، وبر چوق دکرمنلر تحریك ایتدکدن صکره، همنامی اولان واسع بر اووه‌یه دوشر، وقسم اعظمی ارواء اراضی‌یه صرف اولندقدن صکره، صولدن (مکته) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك یوقاری طرفلرنده (مکره) وسائر اسملرله دخی معروفدر. مجراسی ۲۲۰ کیلومتره طولنده‌در.

سیغبورغ (Siegburg) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (قولونیه) سنجاغنه تابع سیغ قضاسنك مرکزی بر قصبه اولوب، قولونیه‌نك ۲۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده وسیغ نهرینك صاغ کنارنده کوزل بر موقعده واقعدر. ۷۴۵۵ اهالیسی ودولته عائد اسلحهٔ ناریه فابریقه‌لریله مشهور صانسی ویاتیسقه وسائره فابریقه‌لری، کوچك بر داخلی مکتبی ودار المعلمینی واردر.

سیغمارینکن (Sigmaringen) پروسیه‌نك جنوب جهتنده (هوهنزولرن) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، (استوتغارد)ك ۷۷ کیلومتره جنوبنده و طونه‌نك ساحل یمیننده واقعدر. ۴۰۷۰ اهالیسی، زراعت مکتبی، قیزلره مخصوص ایکی مکتب عالیسیله بر مکتب صنایعی، بر قتولیك مناستری ایچنده راهبه‌لر مکتبی، تیمارخانه‌سی ویتیمخانه‌سی واردر. اسکی (هوهنزولرن سیغمارینکن) پرنسلکنك مرکزی اولوب، ۱۸۴۹ ده پروسیه‌یه الحاق اولنمشدر. بر قیانك اوزرنده

اسکی برنالرینك سرایی بولنیور. بك دلنشین ومنتظم بر قصبه‌در.

سیغونغ (Sigong) هند چینیده برمانیه‌نك بوقاری جهتنده بر سلسلهٔ جبال اولوب، تبت طاغلرندن تشعبله، سالوئن و ابراوادی ایرماقلری آره‌سنده ۲٤۰ کیلومترهلك محلده شمالدن جنوبه طوغری اوزانیر.

سیغوئنزه (Sigüenza) اسپانیاده یکی قستیله خطه‌سنك غوآدالاجاره (یعنی وادی الحجاره) ایالتنده ومرکز ایالتك ٦٤ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تاج) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٦٥ اهالیسی، کتن وکتنویر بزلریله شابقه فابریقه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر. قصبه‌نك اوزرنده عربلردن قالمه آلقازار (یعنی القصر) اسمیله متین ومستحکم بر قصر وخراب بر سور وکوزل برصو یولی بولنیور.

سیف صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (سیف بن قیس بن معدی کرب الکندی) که نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، قومنك مؤذنلکنی استرحام ایتمکله، مطلوبی اصغا بیوریله‌رق، وفاتنه‌دك قومنه مؤذنلك ایتمشدر. — (سیف بن مالك بن الاسحم الرمیتی الحیسانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، معاذ بن جبلدن قرائت قرآن کریمی اوکرنمش؛ و خلافت حضرت فاروقیده مهاجرت ایدوب، فتح مصرده دخی حاضر بولنمشدر.

سیف (سیف خان بن تربیت خان) هندستان شعراسندن وملوك تیموریه رجالندن اولوب، ۱۰۷۹ تاریخنده عالمکیر جانبندن کشمیر صوبه‌دارلغنه تعیین اولنه‌رق، سهرند شهری قربنده (سیف آباد) قصبه‌سنی تأسیس ایتمش؛ وبعده برمدت معزول ومنکوب قالوب، ۱۰۸٦ ده اله آباد صوبه‌دارلغنه نصب اولنمشدی. موسیقیده و مقامات هندیه‌ده مهارتی وار ایدی. ۱۰۹٥ ده وفات ایتمشدر. شیخ ناصر علی مداحی ایدی. شو بیت اوننکدر:

یار احوال دل از من پرسید
غنچهٔ لاله بدستش دادم

سیفاقس (Syphax) جزایر مملکتندن عبارت اولان (نومیدیه) خطهٔ

قدیمه‌سی حکمدارلرندن اولوب، رومالیلرله قرتاجل[...] آره‌سنده وقوع بولان محاربات ایکنجیسنده روم[...] لیلر طرفنی التزام ایتمش؛ وآنجق (ماسینیس[...]) طرفندن ایکی دفعه مغلوب اولمله، اسپانیایه قاچ[...] مجبور اولمش ایدی. بعده مملکتنی استرداده موف[...] اولوب، قائن پدری بولنان (آسدروبعل)ك تشویق[...] قبل المیلاد ۲۰٤ تاریخنده قرتاجلیلرله بالاتفاق رومالیلرك علیهنده بولنمش؛ و بو دفعه رومالیلر[...] متفق بولنان (ماسینیسه) طرفندن سبته قرب[...] مغلوب وزوجه‌سیله برابر اسیر اولوب، اسکیپ[...] تسلیم اولنمش؛ و بونك طرفندن نشانهٔ مظفر[...] اوله‌رق سائر اسرا وغنائمله برابر رومایه سوق لنمقده ایکن، یولده وفات ایتمشدر.

سیف الاسلام (الملك العزیز ابو الف[...] طغتکین بن ایو[...]) صلاح الدین ایوبینك برادری اولوب، ۵۷۷ تاریخ[...] یمن حاکملکنه نصب اولنمش؛ وسخی و جسو[...] ذات اولمله، ۵۹۳ تاریخنه‌دك حکم سوروب، [...] مذکورده بعده بنا ایتمش اولدیغی (منصو[...]) قصبه‌سنده وفات ایتمشدر.

سیف الدوله (ابو الحسن علی بن ع[...] بن حمدان) آل حمدان[...] کنك اوچنجیسی وبو دولتك آب رویی اولوب، [...] تاریخنده طوغمشدر. دولت مذکوره‌نك مؤ[...] اولان پدری ابو الهیجا عبدالله نصکره، بیو[...] برادری ناصر الدوله حسن خانی اولوب، موصلده قال[...] و صاحب ترجه حلب واذنه (آطنه) جهتلرینه [...] اولمش ایدی. بعده موصل آل بویهك ضبط[...] کچمکله، ناصر الدوله صاحب ترجه‌یه التجا ایتدیکن[...] آل حمدان حکومتی سیف الدوله‌نك یدنده قالمش[...] کندیسی عالم وشاعر وسخی وعادل وزیاده‌سیله [...] بر حکمدار اولمله، سوریه طاغلرنده قاریش[...] بولنان خرستیانلری دائرهٔ اطاعته کتیرمش؛ و[...] صلیبله برچوق محاربه‌لر ایدوب، سوریه و[...] طرفندن توسیع ممالك ایتدیکی کبی، قسطنطینیه ر[...] ایمپراطورلرینك عسکریله دخی آناطولیده بر[...] محاربه‌لر ایدوب، آماسیه‌یه قدر ایلریلمش؛ و[...] یرلر ضبط ایدوب، توسیع ممالك ایتمشدی. [...] مجمع علما و شعرا اولوب، شاعر شهیر (ابو [...]

ني) ومعلمى اولان حكيم شهير (فارابى) بو جمله‌دن ى . خلفادن بشقه اول عصرلرده ملوك بيننده يف الدوله قدر علوم ومعارفك ترقياتنه خدمت نى يوقدر . اعلاى كلمة الله ايچون ايتديكى غزواتده ـتده قونان توزلرى طوپلايوب، بر كرپيچ ياپمش، زارنده باشى آلتنه قونمسنى وصيت ايتمش ايدى . ٣ تاريخنده حلبده وفات ايدوب، ميافارقينه نقل ، والده‌سى ياننده دفن اولنمشدر.

سيف الدين { (بن علاء الدين حسن) ملوك غوريه‌دن اولوب، ٥٥١ يخنده پدرينه خلف اولمش؛ و ٧ سنه غور وغزنه لرنده حكم سوردكدن، وسلطان سنجرك وفاتنده جهتنى دخى ضبط ايتدكدن صكره، ٥٥٨ ده ئفۀ غزانله ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولوب، ادهسى غياث الدين محمد بن سام خلفى اولمشدر. ى وكريم ومتواضع بر ذات ايدى.

سيف الدين { ايران شعراسندن ومشاهير صوفيوندن اولوب، خراسانده توابعندن (باخرز) قصبه‌سندن اولديغى حالده، ه شيخ نجم الدين كبرى‌يه انتساب ايدوب، آز درجۀ كماله واصل وعمومك حرمتنه نائل ايدى. ٦٥٨ تاريخنده بخاراده وفات ايتمشدر. ينك تلقيننده سويلديكى شو رباعى جملۀ اشعا- ندر :

كر من كنه خلق جهان كردستم
عفو تواميدست كه كيرد دستم
كفتى كه بروز عجز دستت كيرم
عاجز ترازين مخواه كه اكنون هستم

سيف الدين آمدى { (ابو الحسن على بن ابى على محمد بن سالم) مشاهير علمادن اولوب، فقه وكلام وعلوم ه وطبده‌كى وقوف ومعلوماتيله وتأليفات كثيره مشهوردر. ٥٥١ ده آمد يعنى ديار بكر شهرنده وش؛ وابتدا مذهب حنبلى‌يه تابع اولوب، بعده ه كيدەرك، علماى معاصريندن علم فقهى تعلم، ب شافعى‌يه انتقال ايتمش؛ وصكره دمشق شامه رك، علوم حكميه وطبيه‌يى بعد التحصيل، مصره ب، قرافه‌ده امام شافعى حضرتلرينك تربه‌سنه ى مدرسه‌ده وقاهره‌ده جامع ظافريده تدريسله ايدەرك، بيوك برشهرت قزانديغندن، اورانك علماسى حسد ايدوب، كنديسنى فساد عقيده ايله اتهام، وقتليچون بر محضر ترتيب ايتدكلرينى خبر آلنجه، خفياً قاچوب، شامه عودت ايتمش؛ وبر خيلى مدت حما صاحبى ملك منصور ناصر الدين ابو المعالى محمد ايوبينك خدمتنده بولنه‌رق، بونك خواص مقربينى زمره‌سنه داخل اولمش ايدى. ٦١٧ تاريخنده، مشار اليهك وقوع وفاتى اوزرينه، دمشقه كيدوب؛ اورا حاكمى بنى ايوبدن ملك معظم شرف الدين عيسى جانبندن حسن قبول وحرمت ورعايت كورەرك، تدريسه مأمور اولمش؛ و ٦٣١ ده وفات ايدوب، جبل قاسيون اتكنده دفن اولنمشدر : باشليجه تأليفاتى بروجه زير- در : «دقائق الحقائق»، «رموز الكنوز»، «لباب الالباب»، «ابكار الافكار فى الاصول»، «غاية المرام فى علم الكلام»، «كشف التمويهات فى شرح التنبيهات»، «غاية الامل فى علم الجدل»، «شرح كتاب شهاب الدين المعروف بالشريف المراغى فى الجدل»، «كتاب منتهى السالك فى رتب المسالك»، «كتاب المبين فى معانى الفاظ الحكماء والمتكلمين»، «دليل متحد الائتلاف وجار فى جميع مسائل الخلاف»، «كتاب الترجيحات فى الخلاف»، «كتاب المؤاخذات فى الخلاف»، «التعليقة الصغيرة»، «التعليقة الكبيرة»، «خلاصة الابريز»، «تذكرة الملك العزيز بن صلاح الدين»، «كتاب منتهى السول فى علم الاصول»، «كتاب منائح القرائح».

سيف الدين ابو بكر { (ملك عادل — بن ايوب شادى) مصرده حكومت سورن ملوك ايوبيه‌نك دردنجيسى اولوب، صلاح الدين ايوبينك برادريدر. ملك مشار اليهك torونى محمد منصور هنوز صبى اولديغى جهتله، ٥٩٦ ده تخت مصره جلوس ايله، قدس جهتنه ودمياطه مسلط اولان اهل صليب ايله اوغراشه‌رق، قدس وشام جهتنده بر چوق يرلرى فرنكلرك اللرندن استخلاص ايتمش؛ واوغلى ملك كاملى دمياطك استخلاصنه مأمور ايلمش ايدى. ١٩ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦١٥ ده وفات ايتمشدر. قاهره‌ده قلعة الجبلده بر سراى عالى ياپديروب، اوراده اقامت ايدردى.

سيف الدين اسفرانكى { يدنجى قرن هجرى مشاهير

شعراء ایرانیه سندن اولوب، ماوراء النهرك (اسفرائك) قصبه سندن ایدی. ابتدا بخاراده ساكن اولوب، بعده خوارزمه كیدەرك، خوارزم مشاهادن ایل آرسلانك حرمت ورعایتنه مظهر اولمشدی. ۱۲۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر، كه اكثریا الغ بكك مجلسنده اوقونورمش. اكثر مشاهیر شعرانك غزللرینه نظیره سویلمشدر.

سیف الدین اعرج { ماوراء النهر شعرا- سندن اولوب، بر خیلی وقت خوارزمده بولنمش؛ وخوارزم مشاهاندن محمد تكشك التفات واحسانته نائل اولمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایكی بیت بر مرثیه سندندر:

ای درغم تو خلق بزاری كریسته
بر تو نبوحه ابر بهاری كریسته
تا كشته روح پاك توهمخوابهٔ مسیح
مریم دریده جیب وحواری كریسته

سیف الدین برقوق { (ملك طاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه ملوكنك برنجیسی اولوب، ۷۸٤ تاریخنده تخته قعود ایدەرك، بین القصرینده (مدرسهٔ طاهریه) یی بنا ایتدیرمشدی. ۷ سنه صكره ملوك قلاونیه نك اخیری اولان حادث السن ملك صالح حاجی بالغ اولدقده تخته جلوس ایتمش؛ وسكز بچق آی صكره صاحب ترجمه تخته قعودله جمعاً ۱٦ سنه ٥ آی حكومت سوردكدن صكره، ۸۰۱ تاریخنده ٦۰ یاشنده وفات ایتمش؛ و اوغلی ملك ناصر ابو السعادات فرج خلفی اولمشدر.

سیف الدین رستم { (بن نورالدین محمد بن ابی بكر) لرپزر- كده حكومت سورن تابكان ملوكنك ایكنجیسی اولوب، دولت مذكورەنك بانیسی اولان عمی شجاع الدین خورشیددن صكره ٦۲۱ ده مسند امارته كچەرك، بر مدت اجرای حكومت ایتدكدن صكره، وفات ایتمشدر.

سیف الدین غازی { موصلده حكومت سورن اتابكان سلا- له سندن ایكی كشینك اسمیدر:

برنجیسی امراء مذكورەنك ایكنجیسی اولوب، دولت مذكورەنك مؤسسی اولان بدری عمادالدین زنكینك وفاتنده یعنی ٥٤۱ تاریخنده برینه كچن برادری نور الدین محمودك منشوریله موصل و دیاربكر و ج[...] حاكمی اولمش؛ واكثر اوقاتنی اهل صلیبه قارشی[...] ایله كچیروب، اوچ سنه لك امارتدن صكره، ٥٤٤ [...] وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی ملوك مذكورەنك دردنجیسی ا[...] لوب، ٥٦٥ تاریخنده، بدری قطب الدین مودو[...] عماد الدین زنكینك وفاتی اوزرینه، عمی نور[...] محمودك منشوریله موصل امارتنه تعیین اولنه رق[...] سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥۷٦ ده [...] ایتمشدر.

سیف الدین قطز { (ملك مظفر) [...] حكومت سورن [...] اتراكك اوچنجیسی اولوب، (ملك منصوره لی بن[...] معز ایبك) دن صكره ٦٥۷ تاریخنده ملك[...] اولمش؛ وشام طرفلرینه تجاوز ایتمش اولان تو[...] عسكرینه قارشی عسكر سوق ایدوب، مظفر[...] صكره، مصره عودتنده فوت اولمشدر. مدت[...] بر سنه یه قریبدر.

سیف الدین قلاون { [« قلاون » [...] مراجعت بیو[...]

سیف الظفر نوبهاری { بشـ[...] هجر[...] سندن اولوب، « در المجالس » عنوانیله [...] واردر.

سیف الله { خالد بن ولید حضرتلرینك[...] حضرت رسالتپناهیدن [...] عنوان مفخرتدر.

سیف بن ذی یزن { یمنده حكومت سور[...] ملوك حمیریه[...] لوب، بدری ذی یزن حبشه دن كلن ابرهه [...] مغلوب، و محروم قالمغله، روم ایمپراط[...] استمداد ایچون، قسطنطینیه یه كیتمش ایسه ده[...] مطلوبی اسعاف اولنه مدیغندن، نوشیروا[...] كیتمش؛ وكندیسی اوراده وفات ایتمش ایسه ده اوغ[...] صاحب ترجمه سیف ایران عسكریله یمنه عود[...] رك، ابرهه نك اوغلی مسروقی مغلوب ایتمكله، [...] جزیرة العربدن اخراجه موفق اولمشدر. [...] (صلعم) افندمزك زمانه واصل اولوب، ج[...] نبوی عبدالمطلبه حفید سعیدینك نبوتندن خ[...]

اولدیغی مرویدر . بو مناسبتله صحابه میاننده دخی مذکور در . بونك سرگذشتی لسان عربیده حکایه طرزنده یازیلوب، اکثر آوروپا لسانلرینه‌ده ترجمه اولنمشدر .

سیف شاه { (ابراهیم بن شیخشاه) مؤرخیندن اولوب ، «اخبار مدینة السوس» عنوانیله برکتابی وار در . ۵۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر .

سیفنوس { یاخود سیفانتو (Siphnos, Sifanto) یونانك کیقلاده جزایرندن برآطه اولوب، (سریفوس) جزیره‌سنك شمال غربیسنده و (پاراس) ك شرقنده واقعدر . برمثلث شکلنده اولوب، بویی ۱۸ کیلومترو ومساحهٔ سطحیه‌سی ۷۴ مربع کیلومترو‌در . طاغلق بریر اولوب ، الك یوکسك یری اولان واورته‌سنده بولنان (آیوس ایلیاس) طاغنك ۶۹۸ مترو ارتفاعی واردر. ساحل شرقیسی دوز اولوب، غربی وجنوبی ساحللرنده بر چوق قویی واردر. بو قویلرك بعضیسنه واپور یناشیر. اراضیسی برقاچ دره ایله سقی اولنه‌رق، پك منبتدر. (میلوس) قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور. اهالیسی ۳۸۵۰ کشیدن عبارتدر. مرکزی ساحل شرقیسی قربنده واقع (آپولونیه) اولوب، دیکر بش کویی دخی واردر. تاریخجه برگونه اهمیتی وآثار عتیقه‌سی یوقدر .

سیفی { قدماء شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی سینوبلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لکلرنده آماسیه‌ده ایکن، خدمتلرنده بولنمغله، پادشاه مشارالیهك عهد سلطنتلرنده برچوق قضالره تعیین بیوریله‌رق، نهایت صوفیه قاضیسی ایکن، اوراده وفات ایدوب ، بناکرده‌سی اولان مسجدك خطیره‌سنده دفن اولنمشدر . شو بیت برغزلندندر :

سیفی کبی بوکلدی بلی ایکی قات اولوب
اولدی مگرکه برگوزله مبتلا قاشك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، دیوانده باش مقاطعه‌جی وبعده شام وآناطولی دفترداری اولمشیدی. سلطان مراد خان ثالث دورنده یاشامشدر . شو بیت اونکدر :

بوی زلفیکدن خبر ویردیکی کبی باد سحر
کل قوولق طوتمش صبایه آغزین آچمش غنچه‌لر

سیفی { ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر :

دل من کجا پذیرد عوض تو دیکرانرا
بتو دیکری نماند تو بدیکران نمانی

سیفیٔ بخاری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، اکثر علومه‌واقف ایدی. عروضه ومعمایه دائر ایکی رساله‌سی وبعض ضروب امثالی‌ده واردر. سلطان ابو سعیدك زماننده یاشامش؛ ومولانا جامی ایله کورشمش ایدی. صاحب تذکره دولتشاه‌ده دخی الفتی اولوب، مشارالیه تذکره‌سنده آییقلغنده پك ایی وآنجق عشرتده بدمست اولدیغنی بیان ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

آرزو داردکه بیند کشته آن بد خورا
وه‌که خواهد کشت آخر آرزوی او مرا

سیفی بك { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قیصریه‌لیدر. بعض وزرانك دیوان کتابتلرنده وطول مدت بغداد والیسی علی رضا پاشانك معیتنده بولنوب ، بعده رتبهٔ اولی صنف ثانیسیله آناطولیده بعض دفتردارلقلره نصب اولنمش؛ و ۱۲٦٤ ده کوتاهیه‌ده وفات ایتمشدر . بر خیلی اشعاری اولوب شو بیت برغزلندندر :

دل سودازده‌مز شانه مثالی سیفی
ایده‌لی یاره‌لیدر بحث وحکایت پرچم

سیفینغ حسین { (Si-fing Hsien) چینك وسطلرنده واقع (هونان) ایالتنك (یومینغ فو) سنجاغنده و(یومینغ فو) نك ۵۰ کیلومترو شمال غربیسنده اوله‌رق (هوآی هو) نهرینه تابع (شوهو) چاینك منبعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۳° ۲۷′ عرض شمالی ایله ۱۱۱° ٤۸′ طول شرقیده واقعدر. بیوجك بر قصبه ایسه‌ده، مقدار اهالیسی حقنده بر معلومات صحیحه یوقدر.

سیفیٔ نیشابوری { مهرهٔ شعراء ایراندن اولوب، خوارزمشاهاندن سلطان تکشك مداحلرندندر. شو ایکی بیت بهر مصراعنده سنك وسیم کلمه‌لرینی ایراد ایتدیکی بر غزل مشهورندندر :

ای نکار سنك دل وی لعبت سیمین بدن
مهر تواندر دلم چون سیم درسنك استوار
من چو سنك افتاده درپای چوتو سیمین بری
همچو سیم از سنك نا کاهم بر فتی ازکنار

سیقاجام (Sikadjam) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (قابو‌آس) ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب، (باجانغ میوت) طاغندن نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان بر کوچك قصبه‌نك ایچندن کچدکدن صکره، بردن بره جنوبه طوغری دونه‌رك، واسع بر وادینك ایچندن بالمرور، (سانغاو) قصبه‌سی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. وادیسنك یوقاری طرفلرنده الماس وآلتاغیلرنده آنتیمون معدنی بولنور.

سیقاسو (Sikasso) سودان غربیده نیجر ایرماغنه تابع (ماهل بالول) نهرینه دوکیلان (قوته‌دیله) چایی کنارنده و ١١° ١٨′ ٥٧″ عرض شمالی ایله ٧° ٥٢′ ٢″ طول غربیده واقع ودرت بش بیك اهالیی حاوی برقصبه اولوب، فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (تیه) حکومتنك مرکزیدر.

سیقامبر (Sicambres) جرمانیه اقوام قدیمه‌سندن اولوب، رین مجراسنك صاغ طرفنده ساکن ایدیلر. بعده وسر مجراسنه قدر یایلمشلردی. روما سردارلرندن (دروسوس) کندیلرینی مغلوب ایدوب، بعده بونلردن بر طاقم عسکر مفرزه‌لری تشکیل ایتمشیدی. اوچنجی قرن میلادیده فرانقلره قاریشمشلردر.

سیقانیه (Sicanie) سیجلیه‌نك الك اسکی اسمی اولوب، اسپانیه‌دن هجرت واسکان ایتمش اولان (ایبر) اقوامندن سیقان قومنه نسبتله وضع اولنمشدر.

سیقاونر آ (Sicca-Venerea) نومیدیه مملکت قدیمه‌سنده یعنی جزایرده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (الکهف) اسمیله معروفدر. میلاددن ١٠٩ سنه اول روما سردارلرندن (ماریوس) بو موقعده یوغورتایی مغلوب ایتمشدی.

سیقوق (Sikok) جاپونیه‌یی ترکیب ایدن جزایرك درت بیوکنك الك کوچکی اولوب، جزایر مذکوره‌نك الك بیوکی اولان (نیپون)ك جنوب غربی جهتنده‌کی بیوك کورفزك ایچنده و(کیو-سیو) جزیره‌سنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. مذ-کور کورفزی همان طولدیروب، نیپون سواحلیله بو جزیره آره‌سنده برچوق بوغازلر، کورفزلر وآطه‌لری حاوی (ستواوچی) دکیزی بولندیغی کبی، سیقوق ایله کیوسیو جزیره‌لری آره‌سنده دخی (بونغو) اسمیله بر بوغاز بولنوب، قسم شمالیسنده سیقوق جزیره‌سنك طار واوزون بر برونی کیوسیو جزیره‌سنك بر برونه چوق تقرب ایتمکله، بوغازك اورتاسی پك طاردر. جنوباً وجنوب شرقی جهتندن دخی جزیره‌نك سواحلی بحر محیط معتدله معروضدر. جنوب شرقی ساحلنده (قوچی) وشمال غربی ساحلنده (ینغونادە) اسملریله ایکی بیوك وآچیق کورفزی اولوب، بونلر آرقه آرقه‌یه قونمش ایکی هلال شکلنی ابراز ایتمکله، جزیره‌نك اورته‌سی طارلشوب، ایکی طرفی دها کنیشدر. سائر سواحلی دخی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برون وشبه جزیره وکورفزلری چوقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ٠... واکی الك کنیش یرنده ٩٠ والك طار محلنده ... کیلومتره‌در. ٣٢° ٤٢′ ایله ٣٤° ٣٣′ عرض شمالی و ١٢٩° ٤٠′ ایله ١٣٢° ٢٧′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، محیط دائره‌سی ١٨٠٠ و اطرافنده‌کی جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر ٢٧٠٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٢١٠ مربع کیلومتره‌در. آطه‌نك ایچنده برقاچ صره طاغلر شرقدن غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق، بونلرك الك یوکسك ذروه‌سی الك بیوك نهری اولان (یوسنیوغاوه)نك منابعنده واقع (ایسیجوچی سان) طاغی اولوب، ٢٣٦٠ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمال غربی اتکاری د... دیك وجنوب شرقی‌به طوغری اوزانانلری سطح ما... حالنده اولوب، اکثر انهاری‌ده بوجهته آقار. بیوك نهری مذکور (یوسینوغاوه) اولوب، جزیره‌نك وسطنده نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق (توقوسیما) شهری یاننده دکیزه منصب اولور. ایکنجی درجه‌ده دخی شرقه آقان (ناقه‌غاوی) ایله جنوبه طوغری آقان (مولنوبه‌غاوه) نهرلریدر. اهالیسی ١٢٨٨٠٠... کشیدن عبارت اولوب، بهر مربع کیلومتره باشنه ١٥٥ کشی دوشر. جزیره قاغاوه، توقوسیما، قو... ویشینه اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، برنجیسنك مرکزی (تاقاماچو)، دردنجیسنك (ماچویامه) شه...

رى و ديكر ايكيسنك *مناملرى اولان شهرلردر.
.ردينك دخى مركزلرى ساحلده‌در. هر برينك ۲۵
يله ٦۰ بيك آره‌سنده نفوسلرى اولان بو درت
نهردن بشقه اون بيكدن زياده نفوسلى ۳ قصبه‌سى
ولوب، بونلر دخى ماروفان (۱٤۰۰۰ اهالى)،
ووازيما (۱۲۰۰۰)، ايماهارو (۱۲۰۰۰)در. اون
يكدن آشاغى نفوسلى دخى ۱۱ قصبه‌سى واردر.
هاليسى پك ناموسلى آدملر اولوب، جاپونيه‌نك
تجددات اخيره‌سنه الك زياده جهد ايدنلردندر.
هواسى معتدل اولوب، ميزان الحراره يازين
نهايت ۳۷ درجه‌يه قدر چيقار، وقيشين فوق الصفر
٤ درجه‌يه قدر اينر. ياغمورلرى چوقجه اولوب،
طاغلرنده قيشين قار دخى ياغار. باشليجه محصولاتى
رنج، بغداى، آربه، چاودار، برنوع چاى وسائره‌دن
عبارتدر. شكر قامشى دخى حاصل اولوب، شكر
چيقاريلير. پرنجى تخمير ايده‌رك قوللاندقلرى برنوع
سپيرتو چيقاريرلر. ايپك بوجكلرى دخى يتيشديروب،
.. ايپك استحصال وبوندن بعض اقمشه نسج ايدرلر.
..ون وطوز اخراجى دخى اهالينك باشليجه مشغو-
ليتلرندندر. معادنى باشليجه باقير، آنتيمون، كمور
و...ره‌دن عبارتدر. دولته عائد اورمانلرى ۳۵٦۰۹۵
و...راد اهالى تصرفنده كيلر دخى ۸۱٦۷۰۰ يكى
دونم وسعتنده‌در. آغاجلرى پك چوق نوعه منقسم
اولوب، على الخصوص واديلرده كيلر پك صيق وپك
..يوكدر. بو جزيره اهاليسى ايپك منسوجاتدن بشقه
پاموق وكتنويردن دخى محلنده قوللانيلور بر طاقم
منسوجات ياپارلر.

سيقول { ياخود سيكول (Sîcules) پلاسج اقوام قديمه‌سندن بر قوم اولوب، ايليريانك شمال جهتندن ايتاليايه و اورادن سيجيليه جزيره‌سنه كچه‌رك، ايبرلردن اول بو آطه‌ده يرلشمشلر ايدى. بو جزيره بو قومك اسمنه نسبتله سيقليه (صقليه، سيجيليه) تسميه اولنمشدى.

سيقيم { (Sikkim) هندستانك شمال شرقى جهتنده وهيمالايه جبالى اتكلرنده انكلتره‌نك حمايه‌سى آلتنده بولنور بر مملكت اولوب، غرباً نپال، شمالاً تيبت، شرقاً ينه تيبت و بوتان مملكتلريله جنوباً دخى بنكاله خطه‌سنك (دارجيلينغ) سنجاغيله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى ۱۰۹
كيلومتره اولوب، اكى ٦٥ ايله ۸۰ كيلومتره آره‌سنده‌در. '۹ °۲۷ ايله '۵۸ °۲۷ عرض شمالى و'٤٤ °۸۵ ايله "٤۰ °۸٦ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٤۰۱۵ مربع كيلومتره اعتبار اولنمش ايسه‌ده، ٦۰۰۰ دن زياده وحتى ٦۵۰۰ مربع كيلومتره اولديغى مرويدر. اهاليسى آنجق ۷۰۰۰ كشيدن عبارت اولوب، مركزى (تاملونغ) قصبه‌سيدر. اراضيسى طاغلق وپك مرتفع اولوب، شمال غربى كوشه‌سنده وتيبت ايله نپال حدودنده (كينچينجيقه) طاغندن تشعب ايدن قوللر سيقيمك حدود غربيه وشماليه وشرقيه‌سنى تشكيل ايله مملكتك ايچنده دخى بر چوق شعبه‌لر اوزانيورلر. بو طاغلرك الك يوكسك ذروه‌لرينك ارتفاعى ۷۷۰۰ متره‌دن زياده‌در. جنوبه طوغرى اراضى انحطاط ايدوب، اطرافنده‌كى طاغلردن اينن چايلر (تيستا) نهرينى تشكيل ايديور، كه بو نهر جنوبه طوغرى اينوب، بنكاله خطه‌سنه كيردكدن صكره، جنوب شرقى‌يه طوغرى دونه‌رك، (براهما-پوتره) ايرماغنه دوكيلور. هواسى بالطبع صوثوق ويا غمورلرى پك چوق اولمغله، زياده رطوبتليدر. مايسدن تشرين اوله قدر سورن ياغمور موسمنده وكانونلرده سيسسز هوا پك نادر اولوب، آلچق يرلرينك چامورى دخى ياپيشقان ودره‌لرينك چوغى فيضانه مائل اولمغله، يالكز بعض تپه‌لرده انسان مسكن اتخاذ ايده بيلير. اورمانلرده آغاجلرك ياپراقلرى سلوكله مستور اولديغندن، انسان وعلى الخصوص بكيرلرله كچيلر چوق زحمت چكرلر. جنوب جهتنده ميزان الحراره يازين ۲۵ درجه‌يه قدر چيقار، وقيشين فوق الصفر ۳ درجه‌يه قدر اينر. مع هذا جنوبدن اسن صيجاق و رطوبتلى روزكارلر بو مملكت مرتفعه‌ده ممالك حاره‌يه مخصوص خرما وموس كبى آغاجلرك يتيشمه‌سنى موجب اولوب، چام وسكود آغاجلرى ايسه طاغلرده سرمدى قارلر حدودينه‌دك يتيشير. دره‌لرنده وبعض ياپرلرنده بغداى، مصر، آربه، بر مقدار پرنج وبر مقدار پاموق وباغچه‌لرده پورتقال وموس ايله سائر ميوه‌لر حاصل اولور. صيغير وآت كبى حيوانانى تيبت جنسنه منسوب اولوب، حيوانات وحشيه‌دن آلچق يرلرنده قپلان، دها يوقاريلرده كيك، ودها يوكسكلرده مسك آهوسيله

بارس، آیی وساٸره بولنور. قوشلری آزدر. اهالیسی
تیبت اهالیسنه مشابه اولوب، مغول عرقنه منسوبدرلر.
بوده دیننك لامه مذهبیله متدین وبرراجه‌یه تابعدرلر.

سی کانغ { (Si-Kiang) چیننك قسم جنو- بیسنده بر ایرماقدر، كه منابعی
(یوننان) و (قوئی‌چئو) ایالتلرنده اولوب، باشلیجه
قوللی اولان (هونغ‌چوی) نهری (یوننان‌فو) شهرینك
۱۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده نبعانله، یوننان
خطه‌سی داخلنده جنوب غربی‌یه وبعده جنوبه طوغری
جریان ایده‌رك، بر کولك آیاغنی آلدقدن صکره،
جنوب شرقی‌یه وبعده شمال شرقی‌یه دونوب، نهایت
شرقه طوغری آقه‌رق، یوننان حدودنده صولدن
(شینغ‌هو) وبعده (مایه‌هو)، (یه‌سان‌کانغ)، (مه‌کانغ)و
(یاشاکانغ) چایلرینی اخذایله، (قوآنغ‌سی) ایالتی اورته.
سندن شرق جنوبی‌یه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق،
ینه صولدن (لوکانغ) اسمیله بیوك بر نهر آلدقدن
صکره، ۲۳° ۳۵′ عرض شمالی ایله ۱۰۷° ۴۵′
طول شرقیده صاغدن (سی‌کانغ) ك ایکنجی قوللی اولان
(یوکانغ) ایله برلشیر. (یوکانغ) نهری (یوننان)
حدودنده‌کی طاغلردن نبعانله، (قوآنغ‌سی) ایالتی
داخلنده شرق جنوبی‌یه بعده شرقه ونهایت شمال
شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، وصاغ وصولدن بر
طاقم کوچك چایلر آله‌رق، محل مذکورده (هونغ
چوی) ایله برلشیر. اشبو اجتماعدن (سی‌کانغ) ایرماغی
بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، صاغدن (لوکانغ)
وصولدن (قوئی کانغ) نهرلرینی آلوب، صویی پك
چوغالمش ویتاغی کسب توسع ایتمش اولدیغی حالده،
بر طاقم طار واینیشلی بوغازلردن مرور وبعض شلا-
له‌لر تشکیل ایله، (قوآنغ قونغ) ایالتنه بالدخول،
بر مدت دها شرقه، بعده شرق شمالی‌یه طوغری
جریان ایدر؛ وصولدن (یه‌کانغ) نهرینی دخی اخذ
ایله، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وبرقاچ قوله
آیریلوب، قانتون کورفزینك غرب جنوبیسنده
و (ماقائو) اسکله‌سی قربنده اوله‌رق اوج آطه-
نك قارشیسنده، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك،
چین دکیزینه منصب اولور. مجراسی ۹۰۰ کیلو-
متره‌دن زیاده اولوب، یالکز دالیه‌سنك رأسنه قدر
بیوك سفائن ایچون واورادن یوقاریسیله بوکانغ نهری
دخی کوچك کمیلر وآلتی دوز واپورلر ایچون سیر
سفاٸنه صالحدر.

سیکست { (Sixte) بو اسمله بروجه‌زیر بش پاپا کلمشدر:
برنجیسی رومالی اولوب، ۱۱۶ یاخود ۱۱۹
تاریخندن ۱۲۵ یاخود ۱۲۷ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر،
و مقتولاً وفات ایتدیکیچون، قتولیکلر طرفندن
اعزه صره‌سنه کچیریلوب، نیسانك ۶ سنده یورطیسی
اجرا اولنور.
— ایکنجیسی ۲۵۷ دن ۲۵۹ تاریخنه‌دك پاپالق
ایدوب، والریان زماننده قتل اولنمغله، بو دخی
اعزه‌دن عداولنه‌رق، اغستوسك ۶ سنده یورطیسی
اجرا اولنور.
— اوچنجیسی ۴۳۴ دن ۴۴۰ تاریخنه‌دك پاپالق
ایدوب، سنت کیریل ایله برابر شرق وغرب کلیسا
لرینك توحیدینه چالیشمشدر.
— دردنجیسی ۱۴۷۱ دن ۱۴۸۴ تاریخنه‌دك
پاپالق ایدوب، اصل اسمی (آلبسقوله دلاروور) در.
عثمانلیلره قارشی قاردینال (قازاق) قوماندهسیله بر
کوندروب، آنطالیه‌یی ضبط ایتمشیدی. بر چو
یکنلری اولوب، جمله‌سنه بیوك منصبلر و مالکا
ویرمشیدی.
— بشنجیسی (سیکست کینت) دیمکله معرو
اولوب، اصل اسمی (فلیکس پرتی) در ۵۲۱ ۰
تاریخنده (مونتالته)‌ده طوغوب، کنجلکنده طومو
چوبانی اولدیغی حالده، بعده بررهبان طریقنه سلوك
وندیکده انکیزیسیون محکمه‌سی رئیسی اولمش، وبعد
بر طاقم پسقپوسلقلرده و قاردینالقلرده بولنوب
۱۵۸۵ تاریخنده کندینی پك اختیار وعلیل کوستره‌ر
پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و بو موقعه کلدکدن صکر
قوت وفعالیتنی میدانه چیقاروب، خیلی اجراآ
بولنمش؛ وزمانی امور سیاسیه‌سنه قاریشوب، روم
دخی خیلی اعمار وتزیین ایتمشدر. ۱۵۹۰ ده وف
ایتمشدر.

سیکن { (Siegen) پروسیه‌نك رین ایالت وستفالیه سنجاغنك (آرنسبر
قضاسنده وآرنسبرغك ۸۵ کیلومتره جنوبنده اوله
(رین)ك صاغ تابعلرنده (سیغ) نهری اوزر
ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۶۶۸۰ اهالیس

میربولی، دباغخانه‌لری، دمیرخانه‌لری، چوخه، کاغد، ابون، توتقال وسائره فابریقه‌لری، زراعت ومعادن كتبلریله سائر مکانبی وجوارلرنده دمیر معدنلری اردر. ۱۸۱۵ ده پروسیه‌یه الحاق اولنان (ناسو- یکن) پرنسلکنك مرکزی ایدی. اسکی پرنسلرینه نصوص ایکی سرایی واردر.

سیکورد (Sigurd) نوروج حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی اوچنجی (ماغنوس)ك اوغلی وخلفی اولوب، ۱۱۰ تاریخ میلادیسنده ایکی برادریله برابر رأس کومته کچمش ایسه‌ده، بعده یالکز قالوب، برنجی ل صلیب محاربه‌سندن صکره‌جه سوریه‌یه عزیمتله، س حاکمی بودوئنك صیدایی ضبط ایتمسنه یاردیم تمش؛ و ۱۱۳۰ ده فوت اولمشدر. غروئنلانده‌یه پسقپوس کوندرمشیدی.

— ایکنجیسی دردنجی هارالدك اوغلی و خلفی لوب، ۱۱۳۶ تاریخندن اعتباراً برادرلری (اینفو) (ستاین) ایله برلکده حکومت سورمش؛ و ۱۱۵۵ وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ۱۱۶۲ دن ۱۱۶۳ تاریخنه دك سوردکدن صکره، اولمشدر.

سیکیهور (Siquihor) فیلیپین جزایرندن (بوهول) جزیره‌سنه ملحق بر طه اولوب، منتهای جنوبیسی ۹° عرض شمالی خطنك ز شمالنده واقعدر. شرقدن غربه بویی ۲۰ کیلومتره انی ۲۰ ایله ۱۰ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۲۰۰۰ شیدر. هواسی سائر فیلیپین آطه‌لرینك کی قدر رطوبتلی اولمیوب، پرنج، مصر، قاقائو، بر نوع کنویر سائره حاصل اولور. مانده‌لری چوقدر. سواحلنده یلی بالیق صید اولنور. قصبه‌لری (قانو آن) ایله سیکیهوردر.

سیکینوس (Siquinos) یونانك کیقلاده جزایرندن بر آطه اولوب، میلوس ضاسنه ملحقدر. شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۱۳½ یلومتره وانکی ۱½ ایله ۴½ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۹۹۶ کشیدر. لکز بر قریه‌یی حاوی اولوب، وقتیله (آپولون) ك بادتنه مخصوص بولنمش وبعده کلیسایه تحویل اولنمش بر اسکی معبدی واردر. اطرافنده بعض کوچك آطه‌لر دخی واردر.

سیکیونه (Sicyone) یاخود سیکیون (Sicyon) یونان قدیمك اك مشهور واك اسکی شهرلرندن اولوب، موره شبه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (آساپوس) نهرینك منصبنده واقع ایدی. صنایع نفیسه و علی الخصوص رسم وهیکلتراشلق صنعتلری بو شهرده پك ایلری‌لمشیدی. میلاددن ۳۰۳ سنه اول دمتریوس پولیورکیت طرفندن تخریب اولنه‌رق، اسکی موقعنك اوستنده‌کی تپه‌ده (دمتریاس) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وقبل المیلاد ۲۵۲ تاریخنده (آراتوس) طرفندن آخائیا اتفاقنه ادخال اولنه‌رق، بو هیئت متفقه‌نك مرکزی حکمنه کچمش ایدی. رومالیلرك النه کچدکدن صکره تدنی‌یه یوز طوتوب، نهایت بر حرکت ارض وقوعیله بسبتون منهدم اولمشدر. خرابه‌لری الیوم موجود اولوب، بعض ابنیهٔ مصنعه‌سنك بقایاسی کوریلیور.

سیل (Sil) اسپانیه‌نك شمال غربیسنده (مینیو) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، لیون خطه و ایالتنك شمالنده آوستریه طاغلرندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، صاغدن بر ایکی چای آلدقدن صکره، غالیچه خطه‌سنك (اورنسه) ایالتنه دخول ایله، غربه طوغری دونوب، بر خیلی مسافه‌ده ایالت مذکوره ایله (لوغو) ایالتنك خط حدودینی تشکیل، وصاغ وصولدن بر قاچ چای اخذ ایده‌رك، مذکور (مینیو) ایرماغنه دوکیلور. ملتقاده بونك صویی اصل مینیونك کندن زیاده‌در. مجراسنك طولی ۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، یتاغنك اطرافی پك مسکون ومعمور ایسه‌ده، اراضیجه صویندن استفاده اولنمیور.

سیلا ثغورده یعنی آناطولینك شرق طرفلرنده برقصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

سیلا (Sila) ایتالیانك قسم جنوبیسنده قلابره خطه‌سنك (قوزنچه) و (قتانزارو) ایالتلرنده بر طاغ اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۹۳۰ متره ارتفاعنده‌در. چام، دیش بوداق وسائر

آغاجلری حاوی اورمانلر ومرعالرله مستور اولوب، اوستنده رعی اغنام ایدن چوبانلرك طول مدت قلابره‌ده حکم سورن عرب مسلمانلری نسلندن اولدقلری مظنوندر. قیشین قارله مستور اولوب، یازین هواسی پك كوزلدر.

سیلا (Silla) اسپانیانك شرق طرفنده والنسه (یعنی بالنسیه) ایالتنده ووالنسه‌نك ۱۴ کیلومتره جنوب غربیسنده‌کی آلبوفره (یعنی البحیره) کولنك غرب ساحلی قربنده (تورنته) قضاسنه ملحق بر قصبه اولوب، ۳۹۷۰ اهالیسی وپرنج مزروعاتی واردر.

سیلا (Sylla) روما مشاهیرندن اولوب، (قورنلیوس) خانداننك مجهول قالمش بر قولنه منسوب اولدیغی حالده، میلاددن ۱۳۷ سنه اول طوغمش؛ وقبل المیلاد ۱۰۷ تاریخنده ماریوسك معیتنده آفریقایه کیدوب، بونك اعتمادینی قزانمغله، (نومیدیه) حکمداری (بوخوس) ایله عقد مقاوله‌یه مأمور اولمش؛ و (یوغورته) یی تسلیم ایدوب، ماریوسه کتیرمشیدی. بو موفقیتی ماریوسك عرق حسدینی تحریك ایدوب، او وقتدن حقنده کین پیدا ایتمشیدی. قبل المیلاد ۹۲ ده (پرتور) اولوب، ۹۱ ده مهرداد طرفندن ملکندن چیقارلمش اولان (قپادوقیا) حکمداری (آریوبارزان)ی تختنه اعاده، واشکانیان حکمدارلریله عقد اتفاق ایتمش ایدی. ایتالیایه عودتنده آلولنمش اولان محاربهٔ داخلیه‌یی تسکینله، ۸۸ ده قونسلوسلغه تعیین اولنه‌رق، مهرداده قارشی آچیلان سفرده سناتو طرفندن سرداراق دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وماریوس بو مأموریتی کندیسی آرزو ایتدیکندن، عوام اهالینك امدادیله سناتویی لغو ایدوب، بر مجلس عوام تشکیل ایتمش ایسه‌ده، ماریوس (قامپانیه) ده‌کی عسکرینه مراجعتله، غالبانه رومایه داخل اولوب، سناتویی اعاده، و ماریوسی اولدیره‌جك آدملره مکافاة وعد ایتمش؛ ومهرداده قارشی سوق عسکر ایدوب، ابتدا یونانی ضبط، و اورادن آسیایه مرورله، مرقوم (آریوبارزانی) و (بیتینیه) حکمداری (نیقومد) ی تختلرینه اعاده ایتمش؛ وصلحه طالب اولان مهردادله عقد مصالحه ایتدکدن صکره، رومادہ کندیسنك طرفدارلرینی قتل ایتمکده اولان ماریوس ایله اوغراشمق اوزره، ۸۴ ده ایتالیایه عودت ایتمشدی. کندی طرفدارلری وپومپیوسك کوندردیکی اوچ آلایك امدادیله ایکی اوچ محاربه قزاندقدن صکره، ۸۲ ده مظفرانه رومایه داخل اولمش؛ وخونخوارلغی اله آلوب، ماریوسك طرفدارلرینی ویدی بیك اسیری قتل ایتدکدن صکره، مجرد مال و ملکلرینی عسکرینه تقسیم ایچون، روما اغنیاسندن بش بیك کشی اعدام ایتدیرمش ایدی. سناتو طرفندن سرمدی دیکتاتور انتخاب اولنه‌رق، قوت وحکومتی تمامیله ید استقلالنه آلمغله، جمهوریتك اساسنی تغییر ایده‌رك، سناتونك اعضاسنی درتیوزه ابلاغ، وزادکانه برچوق امتیازات اعطا ایتمش؛ وعوام اهالی‌یی هر حقدن محروم براقمش ایدی. ایکی سنه بو منوال اوزره حکم سوردکدن صکره، قبل المیلاد ۷۹ تاریخنده استعفا ایده‌رك، برطرفه چکلمش؛ وبر سنه صکره ۵۹ یاشنده وفات ایتمشدر. سفیه بر آدم اولوب آنجق هر تشبثنده موفق اولدیغیچون کندیسی موفق لقبنی انتخاب ایتمشیدی. جنازه‌سی الایله رومایه نقل ودفن اولنه‌رق، مزار طاشنه «بو قدر کیمسه دوستلرینه ایلك ودشمنلرینه کوتیلك ایتمه‌مشدر» مآلنده بر عباره یازلمشیدی.

سیلان (Seylan) سرندیب جزیره‌سی آوروپا لسانلرنده ویریلان اسمدر. بو اسم جغرافیون اسلامجه دخی مجهول اولمیوب «معجم البلدان» ده دخی مسطوردر. یاقوت حموی کتاب مذکورده بوجزیره‌یی تعریف ایتدکدن صکره «سرندیب بو جزیره‌ده‌در» دیورسه‌ده، «سرندیب» ماده‌سنده‌کی تعریفنه باقیلیرسه، بو ایکی اسمك مترادف اولدقلری آکلاشیلیور.

سیلاند (Seyland) نوروجك ساحل شرقیسی قارشیسنده بر آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۴۱ و اکی ۸ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۹۳ کیلومتره اولوب اراضیسی طاغاق واکثر یرلری قارله مستوردر. اڭ یوکسك محلی ۱۰۸۰ متره ارتفاعنده اولوب، طاغلر دیك و چبلاقدر. ساحل بوینجه ۳۰۰ قدر اهالی بولنوب، بالیقچیلقله یاشایورلر.

سیلت (Sylt) شمال دکیزنده اشلسویغ هولستاین ساحلی قارشیسنده (توندرن) قضاسنه ملحق بر آطه اولوب، ۴۴″ ۳′ ۵۴° عرض شمالی و ۹″ ۹′ ۷۵° ایله ۳۰″ ۹′ ٦° طول شرقی

آره‌لرنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ۳۴ ½ کیلومتره وا کی ۲ ایله ۱۳ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۶ مربع کیلومتره‌در. سواحلی متحرک قوملردن عبارت واطرافنده‌کی دکیز صیغ اولدیغندن، گاه قوملر دکیزه وگاه صولر قریه‌یه طوغری امتداد و توسع ایدر. اورمانلری ومیاه جاریه‌سی یوقدر. اهالیسی (فریزون) قومنه منسوب ۲۹۰۰ کشیدن عبارت اولوب، بونلر ماهر گمیجی وبالیقجیدرلر. بر طاقمی‌ده حیوانات یتیشدیرمکله و جزئی زراعتله مشغولدرلر. یکتا اسکله‌سی (کیتون) قریه‌سی اولوب، ۸۴۵ اهالیسی، بر گمرک اداره‌سی و علم جوهوایه مخصوص بر رصد خانه‌سی واردر. بری آطه‌نک اورته‌سنده و دیگری ساحل شمالیسنده اولمق اوزره، ایکی فناری واردر.

سیلچار { (Siltchar) هندستانک شمال شرقی کوشه‌سنده واقع آسام خطه‌سنده وکلکته‌نک ۵۱۷ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۶۵۰ سی مسلم اولمق اوزره، ۶۵۰۰ اهالیسی وسنه‌ده بر قوریلوب ۷ کون سورن بیوک بر پنایری واردر.

سیلحین { حیره ایله قادسیه آره‌سنده برقصبه اولدیغی کتب فتوحده مذکوردر.

سیلزیه { (Silesie) وآلمانجه شلزین (Schlesien) آلمانیه‌نک شرق جهتنده بیوک بر خطه اولوب، شمالاً (براندبورغ) و (پوزن) خطه‌لریله، شرقاً لهستانله، جنوباً (موراویه) وچهستانله، غرباً دخی (لوازچه) خطه‌سیله محدود ومحاطدر. یوقاری وآشاغی سیلزیه‌یه منقسم اولوب، یوقاری سیلزیه‌نک جنوب غربی قسمی آوستریایه تابعدر؛ شمال شرقی قسمی پروسیه‌یه تابع (اوپلن) ایالتندن عبارتدر. آشاغی سیلزیه دخی پروسیه‌یه تابع برسلاو ایالتنی و (لینیچ) ایالتنک قسم اعظمنی تشکیل ایدیور. بو وجهله سیلزیه‌نک اوچ ربعی پروسیه‌یه وبر ربعی آوستریایه تابعدر. بوخطه رومالیلرک زماننده جرمان اقوامندن (لیگیان) و (قواد) قوملریله مسکون اولوب، آلتنجی قرن میلادیده اسلاو اقوامندن موراولر وچهلرله قرابت جنسیه‌سی اولان (سلزان) قومی خطه‌یی استیلا ایدرک، اهالیٔ قدیمه‌سنی طاغلره طوغری پوسکورتمشلردی. طقوزنجی قرن میلادیده موراویه‌لی (اسواتوپلوق) ک تأسیس ایتدیکی بیوک دولتک ممالکندن اولوب، بو دولتک متعاقباً انقسامی اوزرینه، لهستان دوقه‌لرینک ید ضبطنه کچمش؛ وآلمانیا ایمپراطوری برنجی هنری استردادینه چالشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. لهستان دوقه‌لرندن اوچنجی بولسلاو لهستانی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدکده، سیلزیه بونلرک بیوکاری اولان (ولادیسلاو) ک حصه‌سنه دوشمش؛ وبونک وفاتنده ۱۱۶۴ تاریخ میلادیسنده اوچ اوغلی سیلزیه‌یی بینلرنده مقاسمه ایتمشلر سه‌ده، چوق کچمه‌دن بونلرک بیوکی اولان برنجی (بولسلاو) بتون سیلزیه‌یی ضبط وتوحید ایتمشدی. بونک خلفلرندن ایکنجی هنری ۱۲۴۱ ده مغوللره قارشی (واهستاد) محاربه‌سنده مقتول اولمغله، سیلزیه یکیدن انقسام وتفرقه‌یه دوشوب، چهستان قرالنک مداخله‌سنی و۱۳۴۸ ده بتون سیلزیه‌یی ضبط ایتمسنی انتاج ایتمشدی. ۱۴ نجی قرن میلادیدن اعتباراً آلمانلر سیلزیه‌ده اسلاولره غلبه‌چالمق تشبثنه دوشوب، آلمانیا وفلاندره‌دن بر چوق تجار و ارباب حرف وصنعت بو خطه‌یه وعلی الخصوص آشاغی سیلزیه‌یه هجرت وتوطن ایتمکه باشلامشلردی. ۱۴۷۱ ده سیلزیه مجار قراللرینک ضبطنه کچوب، بونلر بوخطه‌یه مختاریت اداره ویره‌رک، جنسیتنی محافظه ایتمشلردی. ۱۵۲۶ ده مجارستان وچهستان قرالی (لویی)نک وفاتی اوزرینه سیلزیه آوستریا خاندانه کچوب، بو دورده پروتستان مذهبی دخی بو خطه‌یه دخول وآزمدتده انتشار وتعمم ایتمشدر. ۱۵۴۷ ده شارل کنتک برادری فردیناند چهستان ایله بوکا تابع اولان موراویه وسیلزیه‌یی آیریجه بر قراللق اتخاذ ایده‌رک، قراللغنی آوستریا خاندانه مشروط ایتمش؛ و۱۶۷۵ ده برنجی لئوپولد سیلزیه‌یی بسبتون آوستریا ممالکنه الحاق ایلمشدی. آوستریالیلرک پروتستانلر حقنده‌کی اعتسافاتی سیلزیه‌لیلری پروسیه‌یه میل ایتمکه مجبور ایلمکله، ۱۷۴۰ تاریخنده آوستریا خاندانک ذکوردن وارثی قالمیوب، (ماریه ترزه) تخته کچدیکنده، پروسیه قرالی ایکنجی فردریق اسکی بر عهدنامه‌یه استناداً سیلزیه‌نک پروسیه‌یه عائدیتنی ادعا ایله، بوخطه‌یی اشغال ایتمش؛ وفرانسه وباویره‌نک دخی دیگرطرفدن اعلان حربی اوزرینه، ماریه ترزه یالکز (تشن) دوقه‌لغنی وبر طاقم قلاعی یعنی سیلزیه‌نک الیوم آوستریایه تابع

اولان پارچه‌سنی محافظه ایده‌رك، دیگر قسمنی پروسیه‌یه ترك ایتمکه مجبور اولمشدر. بو وجهله بوگونکی گونده بو خطه آوستریا سیلزیه‌سی و پروسیه سیلزیه‌سی نامیله ایکی قسمه منقسم بولنیور.

سیلزیه { آوستریایه تابع - (S.Autrichienne)
{ آوستریا و مجارستان دولتنك بر ایالتی

اولوب، ۲۵″ ۳۶′ ۴۹° ایله ۲″ ۲۷′ ۵۰° عرض شمالی و ۳۵″ ۳۱′ ۱۴° ایله ۳۰″ ۵۳′ ۱۵° طول شرقی آره‌لرنده ممتد و شمالاً و غرباً پروسیه‌یه تابع سیلزیه، غرب جنوبی جهتندن موراویه، جنوباً مجارستان شرقاً دخی غالیچیا ایله محاط و محدوددر. موراویه‌نك سیلزیه اراضیسی ایچنه کیرن مثلث الشکل بر برونی بو خطه‌یی ایکی‌یه بولوب، (ترویاك) سنجاغنی (تشن) سنجاغندن آییرر. پروسیه‌دن حدود اعتباریه ایله وبعض چایلر مجراسیله آییرلوب، موراویه و مجارستاندن ایسه خط تقسیم میاهی تشکیل ایدن برصره طاغلرله آییرلشدر. غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری بویی ۱۸۰ و اك کنیش یرنده اکی ۷۰ کیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۱٤۷ مربع کیلو متره و اهالیسی ۶۰۵۶٤۹ کشیدن عبارتدر. مرکزی (تروپاو) شهریدر.

بو ایالت جغرافیاجه آوستریادن زیاده پروسیه ولهستانه عائد اولوب، تماميله بالطبع دکیزی مائله‌سنده واقعدر. جهتانله پروسیه آره‌سنده ممتد اولان (سودت) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی سیلزیه‌یی شمالده براقه‌رق، بو خطه ایله موراویه آره‌سنده ممتد اولور؛ و (کرنکه) طاغلری بو سلسله ایله قارپات سلسلهٔ عظیمه‌سی آره‌سنده اوزانه‌رق، شرق جهتنده (بسکیده) طاغلرینه اولاشیر. سیلزیه داخلنده اك یوکسکی اولان (آلتواتر)ك ۱٤۹۰، کزبیکه طاغلرینك ۵۵۰ و نهایت ۶۰۰ و (بسکیده) صره‌سنك اك یوکسکی اولان (ایساخوره)نك ۱۳۲۵ متره ارتفاعی واردر. (اودر) ایرماغی موراویه داخلنده نبعان وغرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بو ایالتی شق ایتدکدن صکره، پروسیه‌یه کیردیکی کبی، ویستوله ایرماغی دخی ایالتك شرق جهتنده نبعان ایدر. (اودر) آوستریا سیلزیه‌سنده بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری اوپه، اوستراویچه و اولسه چایلریدر. بو انهارك هیچ بری سیر سفائنه صالح دکلدر. طاغلق اولان قسم جنوبیسنك هواسی صوغوق و سرت اولوب، شمال جهتنده‌کی اووه و وادیلرده دها ملایمدر. هیچ بر استفاده‌یی موجب اولمیه‌جق اراضیٔ خالیه‌سی یوزده ۳ نسبتنده اولوب، عموم اراضیسنك نصفی قابل زراعت، یوزده ۳٤ی اورمان، یوزده ½۶ مرعی، یوزده بریچقی باغچه و یوزده بردن آزمقداری چایردر. آنجق طوپراغی منبت اولمیوب، اکثر طرفلری طاشلق اولمغله، زراعته و پریلان اهمیتله برابر، حاصلاتی احتیاجات محلیه‌یی دفع ایده‌من. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، چاودار و سائر حبوباتله پتاتس پنجار و سبزه‌دن و برمقدار کتندن عبارتدر. اورمانلری چوق و اکثرینك آغاجلری چام انواعندن عبارت ایسه‌ده، کراسته قطع و اخراجندن بحق استفاده اولنه‌میور. حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص قیونلری پك چوق و جنسلری پك ایی اولوب، خیلی مقدار یاغی اخراج اولنور. معادنی برنجی درجه‌ده کومور وایکنجی درجه‌ده دمیر وکوکوردن عبارت اولوب مرمر و آرتوآز اوجاقلری و میاه معدنیه‌سی چوقدر. بو ایالتده صنایع آوستریانك هر یرند ایلری اولوب، دمیرخانه‌لرله دوکمخانه‌لرندن بشقه و یوك منسوجات ایله پنجار شکری و اسپیرتو فابریقه لری پك چوقدر. بونلری متعدد و پك مکمل اولوب کرك محصولات ومعمولات محلیه‌دن وکرك خارجدن کلن مواد مختلفه‌دن پك ایشلك بر تجارت اجرا اولنور اهالیسنك تقریباً نصفی اسلاو اولوب، سائرلری لهلی چهلی و موراو، بوندن آز آشاغی مقداری آلمان واو بیك قدری یهودیدر. خرستیان اهالیسنك آنجق سکزده بری پروتستان و قصوری قتولیکدر. قصبه و قریه‌لری ۷۲۱ اولوب، اك بیوکلری: تروپا (۲٤۸۵۵ اهالی)، بیالیچ (۱۳۰۰۰)، تشن (۱۳۰۰۰)، یکرندروف (۱۱۷۹۰)، پولنیش اوستراو (۹۰۵۰) و فراندینال (۷۵۹۵) در. داخ ایالتده ۶ مکاتب داخلیه، ٤ مکاتب عالیه، ۳ دار المعلمین، ۱ دار المعلمات، ۲ تجارت مکتبی، ۲۲ صنایع مکتبی، ۱ موسیقی، ۳ زراعت مکتبی، ۱ مکتب صنایع اناث، ٤ اناث مکتبی، و ٤۷۸ مکاتب ابتدائیه موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ۹۸۳۹ عددینه بالغ اولور. ایالت ۷ قضایه منقسم اولوب ۳۱ اعضادن مرکب بر مجلس منتخبی واردر؛ و یا

مجلس مبعوثان عمومیسنه ۱۰ اعضا كوندرمك حقنی حائزدر. عدلیه واداره عسكریه جه موراوبه یه تابعدر.

سیلزیه { پروسیه یه تابع — (S. Prussienne) پروسیه نك شرق جنوبی كوشه سنده واقع بر ایالت اولوب، اسكی سیلزیه دوقه لغنك قسم عظمیله (غلاچ) قونتلغندن وبوقاری (لوزاچه)لك بر قسمندن تركیب اولنمش، وسیلزیه نك یالكز (اشویبوس) قضاسیله براندبورغ ایالتنه الحاق اولنمشدر. شمدیكی حدود ملكیه سیله بو ایالات شمالاً براندبورغ و پوزن ایالتلریله شرقاً لهستانله یعنی روسیه حدودیله جنوباً غالیچیا، آوستریایه تابع سیلزیه و موراویه ایله یعنی آوستریا حدودیله، جنوب غربی جهتندن چهستانله و صاقسه قراللغیله، غرباً دخی صاقسه ایالتیله محاط و محدود در. ۵۰′ ۴۹° ایله ۴′ ۵۲° عرض شمالی و ۳۵″ ۲۲′ ۱۱° ایله ۲۵″ ۵۵′ ۱۶° طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی یه اولان بویی ۴۲۵ واك كنیش یرنده اكی ۱۸۰ كیلومتره در. مساحهٔ سطحیه سی ۴۰۳۰۳ مربع كیلومتره اولوب، ۴۲۲۳۸۰۷ اهالیسی واردر. مركزی برسلاو شهریدر.

(اودر) ایرماغی بو خطه یی شرق جنوبیدن غرب شمالیه طوغری طولاً ایكی یه یاروب، شمال شرقی جهتنده قالان نصفی لهستان اووه لریله متحد الشكل و دوز اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتنده كی نصف دیكری جهستان حدودینی آیران (سودته) طاغلرینك اتكلرندن و نهر مذكور مجراسنه طوغری اوزانان بر طقم قوللرندن عبارت اوله رق عارضه لیدر. اودر ایرماغی صولدن (اوپه) نهرینی آلنجه آوستریا سیلزیه سیله پروسیه سیلزیه سی آره سنده خط حدودی تشكیل ایتمكه باشلایوب، صولدن (اولسه) یی آلدقدن صكره، پروسیه سیلزیه سنه داخل اولوره بر آز دها آشاغی (رایتبور) قصبه سندن كچوب، اورادن آشاغی كوچك كمیلر ایچون سیره صالح حالنه كچر، و(برسلاو) شهرندن آشاغی بیوجك كمیلر دخی ایچنده سیر وحركت ایدر. بو نهر سیلزیه نك مركز حیاتی حكمنده اولوب، همان بتون میاه جاریه سی ده بوكا دوكیلور. باشلیجه تابعلری صاغدن (اولسه) دن صكره: روده، مالودنیچ، مالاپانه، استوبر، وایده، بارچ؛ وصولدن ویادن صكره: زینا، هوچنپلوچ، نیسه، غلاچ.

اوهلاو، لوهه، وایستریچ، قاچباخ، بوبر وسائره در. بونلرك بر طاقمی كوچك و بر طاقمك یتاقلری پك اینیشلی اولمغله، هیچ بری سیر سفائنه صالح دكلدر. (ویستوله) ایرماغی پروسیه سیلزیه سنك جنوب شرقی حدودینی تشكیل ایدیور. خطه نك منتهای غربنده كی بر قاچ نهر (البه) ایرماغنه تابعدر. طونه یه تابع اولان (موراوه) نهری ده سیلزیه حدودی داخلنده نبعان ایدیور. كوللری چوق ایسه ده، طاغلرده كیلر پك كوچك و اووه ده كیلر پك صیغ و بطاقلق حالنده اولوب، الك بیوكلری (اشلاوه سه ئه)، (قونیجرسه ئه) و (برونرتایچ) در.

هواسی، ارتفاعه تابع اولمغله برابر، عمومیت اوزره معتدل اولوب، هر حالده قیشین میزان الحراره متمادیاً صفردن آشاغی طورور. شرق طرفی دها صوغوق اولوب، منتهای غربنده اوزوم دخی یتیشیر. اودرك صول جهتنده كی بایرلر و وادیلر پك منبت ونهر مذكورك صاغنده كی اووه لرك قوهٔ انباتیه سی پك آز ایسه ده، فن زراعت پك زیاده ایلریلیوب، بیوك دقت واهمیتله اجرا ولنور. اراضیسنك یالكز یوزده ۴ ی بوش اولوب، یوزده ۵۵ ی تارله و باغچه، ۸ ی چایر، ۲ سی مرعا وچالیلق و ۲۸ ی اورماندر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، پتاتس وسائره دن عبارت اولوب، الك كثرتلیسی پتاتسدر. صنعی چایرلری دخی چوقدر. بر مقدار سبزه، پنجار، توتون، كتنویر وسائره دخی حاصل اولور. اورمانلرنده چام انواعیله سائر مقبول آغاجلر بولنوب، اودر ایرماغنه تابع چایلردن خیلی كراسته ایندیریلیر. حیوانات یتیشدیرمكده دخی اهالینك اهتمامی زیاده اولوب، ۱۸۸۳ استاتستیقنه كوره خطه داخلنده ۲۷۵۱۲۲ آت و خركله، ۱۳۹۷۱۳۰ صیغیر، ۱۳۰۹۴۹۵ قیون، ۵۱۸۶۱۲ طوموز، ۱۷۶۲۸۳ كچی وار ایدی. آری قوغانلری ده ۱۲۷۹۰۳ عددنده ایدی. معادنجه سیلزیه بتون آوروپانك الك زنكین یری اولوب، یری یوقاری و دیكری آشاغی سیلزیه ده پك واسع ایكی كمور معدنی، متعدد دمیر معدنلری، سیملی قورشون، آرسنیق، چنقو وسائر معدنلر دخی بولنور. مرمر، آلچی، سرپانتین، لوله جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. طاغلرده بعض ذی قیمت احجار دخی

بولنور. ١٨٨٣ تاریخنده پروسیه سیلزیه‌سنده ١٢ ٦٥٦ ٧٦٤ طونیلاته معدن کوری، ٤١٧٧٩٣ طونیلاته لنکیت، ٤٣٠ ٦٦٩ طونیلاته دمیرکولچه‌سی، ٩٩٤ ٠٣٠ ٥ طونیلاته چنقوکولچه‌سی، ١٧٧٦٦ طونیلاته قورشون کولچه‌سی، ٧١٠٢ طونیلاته باقیر کولچه‌سی، ٦٩٥ طونیلاته آرسنیق کولچه‌سی، ٢٧ ٦٨٣ طونیلاته حامض کبریت، ٧٣٦٦ طونیلاته حامض سوده و بعد التصفیه ٩٧٢٣ کیلو کومش چیقارلمشدر. صنایعجه سیلزیه پروسیه‌نك الك ایلری بولنان یری اولوب، معادن مذکوره اخراجندن بشقه بونلری اعماله مخصوص بك چوق دوکمخانه‌لر و دمیر خانه‌لر بولنه‌رق، ماکینه و آلات وادواتك انواعی یاپیلیر. بوندن بشقه ملبوساته متعلق معمولاتی بك چوق اولوب، یوك، پاموق وکتندن چوخه، قازمیر بز وسائر منسوجات ایله شاپقه، غانت، فانله، چوراب، آیاق قابی وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری ومحصولات ارضیه‌دن چیقاریلان شکر، بیره، اسپرتو وسائره ایله کاغد، اجزای کیمیویه وبوکا مماثل فابریقه‌لری‌ده بك چوقدر. اهالیسك بر ثلثی صنعتله مشغول اولور. صنایعك باشلیجه مرکزی بتون ایالتك مرکزی اولان (برسلاو) شهریدر. معادن ومحصولات ومعمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع بیوك بر تجارت اجراسنی تولید ایدوب، بهر سنه کلیتلی مبالغ صرفیله آچیلان انهار وکیتدکجه تکثیر ایدلمکده اولان دمیر یوللرله سائر طرق دخی تجارتی تسهیل ایتمکده‌در.

اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی قتولیك ونصفنه قریب مقداری پروتستان اولوب، ٥١٠٠٠ یهودی دخی واردر. جنسیتجه ٩٨٠٠٠٠ ی لهلی، ٥٢٠٠٠ ی چهلی وموراو، ٣٤٠٠٠ ی واند وقصوری آلماندر. قادینلری ارککلرندن چوق زیاده‌در. بو مملکتده پرنسلر وسائر زادکان بك چوق اولوب، اکثر اراضی بونلرك تحت تصرفنده بولنمغله، کویلرك چوغی بر نوع چفتلك حالنده‌در. بو کویلر اکثریت اوزره یولك ایکی طرفنده برر صره خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلرینك برقاچ کیلومتره بویلری واردر. کویلیلرك خانه‌لری اکثریا تخته ویا کیرپیجدن معمول و صمانله مستور اولوب، کارکیر وکرمیدله اورتیلی خانه‌لری نادردر. چوغنك اورته‌لرنده اراضی صاحبی اولان بکلك قوناغی کوریلور. قصبه‌لری ایسه بك کوزلدر.

٢٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی اولان شهرلری ومقدار نفوسلری بروجه زیردر:

برسلاو	٣٣٥ ١٧٥	اشوایدنیچ	٢٤ ٧٠٠
کورلیچ	٦٢ ١٣٥	نایسه	٢٢ ٤٤٥
اولینیچ	٤٦ ٨٥٠	غلوغاو	٢٠ ٤٨٥
کونیغسهوته	٣٦ ٠٠٠	بریغ	٢٠ ١٢٥
بیتن	٣٠ ٨٢٥		

سیلزیه ایالتی ٣ سنجاغه منقسم اولوب، ٦٤ قضایی حاویدر. مرکزی اولان برسلاو شهرنده بر محکمهٔ تمییزی وبر دار الفنونی و بتون ایالتده ٣٦ داخلی مکتب اعدادیسی، ١٧ مکاتب خصوصیه‌سی و ١٧ دار المعلمین ودار المعلمات واردر. مذکور ٣ سنجاق مرکزلرینك اسملریله مسمی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوس وقضالری بروجه زیردر:

سنجاق	مربع کیلومتره	نفوس	مقدار قضـ
برسلاو	١٣ ٤٧٩	١ ٥٩٩ ٢٣٢	٢٤
لینیچ	١٣ ٦٠٧	١ ٠٤٧ ١٩٦	٢١
اوپلن	١٣ ٢١٧	١ ٥٧٧ ٣٧٩	١٩
جمعاً	٤٠ ٣٠٣	٤ ٢٢٣ ٨٠٧	٦٤

سیلژان { (Siljan) اسوجك وسطلرنـ (قوپاربرغ) ایالتنده بر کول... لوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ٣٨ کیلومـ... واکی ٦ ایله ١٨ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحـ... سطحیه‌سی ٣١٩ مربع کیلومتره اولوب، سطحـ... حذای بحردن ٢٢٥ متره مرتفع و عمق الك در... محلنده ٣٦٠ متره‌در. ایچنه دوکیلن برچوق چایـ... بشقه (اوستردالبرانشه) نهری کولی بوینه یارو... ایچندن کچر. سواحلی سطح مائل حالنده و... آغاجلرله مستوردر. ایچنده برقاچ آطه بولنوب... جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠ مربع کیلومتره‌در... صویی براق وبالیغی چوقدر. سنه‌ده ٤ آی منجـ... اولوب، قارلر اریدیکنده سطحی ٥ متره یوکسلیـ... کنارلرنده (موره)، (رتویك) و (لکساند) اسملـ... اوچ قصبه بولنیور. جوارلرینك اهالیسی اسـ... قیافت وعادتلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

سیلوان { دیاربکر ولایت وسنجاغنده ودیـ... بکرك شرق شمالی جهتنده بر قـ... اولوب، مرکزی (میافارقین) قصبه‌سیدر. بو...

شمالاً لیجه قضاسیله، شرقاً بتلیس ولایتیله، جنوباً ماردین سنجاغیله، جنوب غربی جهتندن مرکز ولایت قضاسیله، غرباً دخی ارغنی سنجاغیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲٤۷۳ مربع کیلومتره‌در. بونك ۱۹٦۲ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ٤٨ کیلومتره‌لکی اورمان و ٤٦٣ کیلومتره‌لکی اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. اهالیسی ۲۰۲۱۷ کشیدن عبارت اولوب، ۱٦٥۰۰ ی مسلم (ترك، عرب، کرد، ترکمن)، ٥٥۰۰ ی ارمنی، ٤۲٦ سی ارمنی قتولیکی، ۲٤ ی ارمنی پروتستانی، ۷٦۳ ی سریانی، ۱۰۰۰ ی یزیدی، و ۱۰۰۰ ی چنکانه‌در. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، اوزومی دخی چوق اولمغله، مقبول شرابلر وپکمز چیقاریلیر. حیوانات دخی کلیتله یتیشدیریلوب، قیونلرك یوك ویاغ ودریلرندن خیلی اخراجات وقوع بولور. بعض دمیر وکوکورد معدنلری بولنیورسه‌ده، اخراج اولندقلری یوقدر. اوائل قرون اسلامده وقرون وسطاده بو قضانك مرکزی اولان میافارقین بیوك بر شهر بولنمش اولدیغی کبی، حالا داخلنده الیوم ویرانه‌لری مشهود اولان دها بر قاچ شهر وقصبه‌لر وار ایدی. قضانك قسم شمالیسنده ایلوان طاغی بولنوب، بونك جنوبی اتکارندن بر قاچ چای نبعانله، متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، قضانك اووه‌لق اولان قسم جنوبیسنی بعد الاسقا، دجله‌یه دوکیلورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: باموقلی صو، شلاله‌لی صو وبطمان صوییدر. قضا یادبکان، حضرو و مهرانی ناحیه‌لریله برابر ۲۲۲ قریه‌دن مرکبدر.

سیلورتون (Silverton) آوسترالیانك یکی جنوبی والس مملکتنده، (یانقووین) ایالتنده و (سیدنی) ك ۹٦٨ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، دمیر یولی وجوارنده کومش معدنی واردر. بو معدن کرهٔ ارضك اك بیوك کومش معدنی اولوب. سنوی ۲٨ ملیون فرانق قیمتنده کومش چیقار. دیکر برجهتنده دخی قلای معدنلری واردر.

سیلورقلیف (Silver-Cliff) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قولورادو) جمهوریتنده (قوستر) ایالتنده و(دنور) ك ۱۸٥ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٦۰ اهالیسی، دمیر یولی و واسع کومش معدنلری واردر.

سیلوس (Sylves) پورتکیزك جنوبنده آلغار و (که الغرب تعبیر عربیسندن غلطدر) خطه‌سنك (فارو) ایالتنده وفارونك ٥۰ کیلومتره غرب شمالیسنده و (ریبیره) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۲۰ اهالیسی و عربلردن قالمه قله‌لریله صهریجلری واردر. حکومت اسلامیه زماننده (شلفا) اسمیله معروف بیوجك برشهر اولوب، (آلغارو) خطه‌سنك مرکزی ایدی. بعده تدنی‌یه یوز طوتوب، علی الخصوص زلزله‌دن خراب اولمشدر.

سیلوستر (Sylvestre) بو اسمله ایکی پاپا کلمشدر:

برنجیسی ۳۱٤ تاریخ میلادیسندن ۳۱٦ تاریخنه‌دك پاپالق ایتمشدر. ایمپراطور قسطنطینك توجهنه مظهر اولوب، بونك زماننده خرستیانلره قارشی اولان تعقیبات ختام بولمش؛ وازنیقده بر مجلس عمومیٔ روحانی انعقاد ایلمش ایدی. (دوناتیست) اسمیله خرستیانلقده برمذهب جدید ظهور ایدوب، تابعلری تعقیب اولنوردی. برنجی سیلوستر اعزه صره‌سنه کچیریلوب، کانون اولك ۳۱ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی فرانسه‌ده (اوورنیه) خطه‌سنك (اوریلاق) قصبه‌سندن اولوب، ۹۳۰ تاریخ میلادیسنده طوغمشدر. اصل اسمی (ژربر) در. اسپانیه‌یه کیدوب، عربلرك اورایه ادخال ایتمش اولدقلری علوم ریاضیه وسائره‌یی بعد التحصیل، بر طریق رهبانه سالکه، ایمپراطور برنجی اوتونه انتساب ایده‌رك، اوغلی ایکنجی اوتونه مربی تعیین اولنمش؛ وبعده فرانسه‌یه عودتله، قرال (هوغ قاپت) طرفندن اوغلی روبرتك مربیلکنه و (ریمس) باش پسقپوسلغنه نصب اولنمشدی. آنجق پاپا بولنان اون بشنجی ژان بو مأموریتی تقدیر ایتمدیکیجون، صاحب ترجمه آلمانیه‌یه عودت ایتمش؛ واوچنجی اوتون ایتالیایی ضبط ایتدیکنده، ۹۹۷ ده کندیسنی (راونه) باش پسقپوسلغنه نصب ایتمش، و ۹۹۹ ده پاپالغه انتخاب ایتدیرمشدر. تاریخ وفاتی اولان ۱۰۰۳ سنه‌سنه

قدر حکیمانه ادارهٔ امور ایتمشدر. او وقت آوروپاجه مجهول بولنان بعض علوم و فنونه وقوفندن طولایی، عوام عندنده سحربازلقله اتهام اولنوردی. عربلردن رقملری ورقاصلی ساعتی اخذ ایله آوروپایه نشر وادخال ایدن بو ذاتدر.

— اوچنجی سیلوستر اسمیله بریده ١٠٤٣ تاریخ میلادیسنده، طقوزنجی بنوآتك اسقاطی اوزرینه، پاپالغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره مرقوم بنوآ طرفندن طرد واخراج اولنمشدر.

سیلون { (Sylvain) اسکی لاتین اساطیرنده اورمانلر الهی زعم اولنوب، کچی قولاقلی بر صورتده تصویر اولنور؛ وینه بو شکلده بر طاقم پریلرله برابر آنسزین اورمان کوشه‌لرنده ویوللرنده ظهور ایتدیکنه، وکیجه‌لری قالین وآجی بر سسله اورمانلرك ایچندن ویا یانندن کچنلری قورقوتدیغنه اینانیلیر ایدی.

سیلوه { (Sylva) روسیه‌نك شرق جهتنده بر نهردر، که پرم ایالتنك جنوب جهتنده اورال سلسله‌سنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شماله بعده شمال غربی‌یه، صکره جنوبه ونهایت جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، برقاچ چای دخی آلدقدن صکره، وولغه‌یه تابع (قامه) یه دوکیلن (چوسووایه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ٥٤٦ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٢١٤٨٨ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. فیضانی زماننده مجراسنك قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر.

سیلوبراس { (Silveiras) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (سانپاؤلو) جمهوریتنده وسانپاؤلونك ٢٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (لورنه) قضاسنده وسانپاؤلودن ریوده‌یانیرویه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی پاموق، قهوه وذخیره ویرر منبت اراضیسی وهنوز ایشلنمین کور وباقیر معدنلری وبك ایشلك تجارتی واردر.

سیله { (Seille) فرانسه‌ده بر نهردر، که (ژوره) ایالتنده (لاروش) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، ١١٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (سانونه) نهرینه دوکیلور.

— بو اسمله آلساس لورن خطه‌سنده دخی بر نهر واردر، که (دیوزه) نك جنوب شرقیسنده نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، مذکور قصبه‌نك ودیکر بر طاقم معموره‌لرك ایچندن کچدکدن صکره، (میچ) ده (موزله) نهرینه دوکیلور. مجراسی ١٠٥ کیلومتره طولنده‌در.

سیلی { (ملامستقیم) فرس شعراسندن اولوب، بلخلیدر. شو بیت اونکدر:

چون کبوتربچه تا هستیم بالی میزنیم
بهریك ارزن که آن هم در دهان دیکرست

سیلیانه { (Siliana) تونسده بر نهردر، که ممالکتك وسطلرنده واقع (حمادة القصیره) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جریان ایده‌رك، ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مجرده) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك اطرافنده رومالیلر زماننده قالمه بر چوق قصبه ویرانه‌لری وبر طاقم اراضیٔ منبته بولنیور.

سیلیلیقه { (Silillica) آمریقای جنوبیده (آند) سلسلهٔ عظیمه‌سنك بر قسمی اولوب، شیلینك (تاراپاقه) ایالتیله بولیویه‌نك (اوروروو) و (پوتوزی) ایالتلری آره‌سنده ممتد اولیور. الك مرتفع محلی اولان (ایریما) طاغنك ٥٨٣٠ متره ارتفاعی واردر.

سیلیوری { یاخود سیلوری [«سلیوری» ماده‌سنه مراجعت.]

سیم { (Sim) روسیه‌نك شرق جهتنده (اوفه) ایالتنده بر نهردر، که اورال سلسلهٔ جبالنك غربی اتکلرندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٨٧ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (نووو تریچقویه) قربنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلن (بیالایه) نهرینه منصب اولور.

— بو اسمله سیبریه‌نك (ینیسیك) ایالتنده دخی (ینیسی) نهرینه تابع برچای اولوب، (یلوغوی) کولنك جنوبنده نبعانله، جنوب شرقی‌یه بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ٦٠° عرض شمالی خطی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسی ٤٣٠ کیلومتره طولنده اولوب، آلچق وبطاقلق تونده‌لر ایچندن کچر.

سیم (Seïm) روسیه‌نك وسطلرنده بر نهردر، كه (قورسق) ایالتنده ایكی چایك اجتماعندن بالتشكل، كاه شماله وكاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، چرنیغوف ایالتنه كیرر؛ و ٦٦١ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (دنیپر) ایرماغنه تابع (دسنه) نهرینه دوكیلور. وادیسی واسع اولوب، كوزل چایرلری و بعض یرلرده قامشلقلری حاویدر. ایلك بهارده صوبی فیضان ایدوب، بر قاچ كیلومتره وسعت پیدا ایدر. یالكز ٣٢ كیلومتره‌لك محلنده واپور ایشلیوب، سائر طرفلری آنجق صال یوزدیرمكه صالحدر.

سیماره یاخود (شهر خسرو) ایرانك لورستان ایالتنده و(كرخه) یه تابع بروادیده قدیم بر شهر خرابه‌لری اولوب، واسع بر محلده ممتد اولیور. تحت خسرو اسمیله بربیوك سرای ویرانه‌لری دخی مشهوددر. بو شهر ساسانیاندن، خسروك قیش مسكنی ایدی.

سیماق (Symmaque, یاخود سیماخوس Symmachus) روما مشاهیر خطباسندن اولوب، برنجی والریان وبرنجی تؤدوس زماننده بعض مهم مأموریتلرده بولنمش؛ واسكی اساطیره مربوطیتی اولمغله، خرستیانلق قبول و نشر ایدلمش اولدیغی حالده، مذكور ایمپراطورلری اسكی دینلرینی اعادیه وهیچ اولمازسه بعض آیینلرینی محافظه‌یه تشویق ایدردی. نطقلریله مكتوبلرینك آنجق بعض فقره‌لری بولنه بیلشدر. میلادك ٤١٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

سیماق (St. Symmaque) — سنت میلادك ٤٩٨ تاریخندن ٥١٤ تاریخنه‌دك پاپالق ایدوب، غوتلر حكمداری تؤدوریقك امدادیله رقیبی (لوران)ه غلبه چالمش؛ و اونك طرفدارلری جانبندن بك دهشتلی بر طاقم جنایاتله اتهام اولنمش ایسه‌ده، (پالمه) مجلسی طرفندن تبرئه‌سنه حكم اولنمش ایدی. نسطوریلره وسائر مذاهبه قارشی استعمال شدت ایتمشدی. قتولیكلر كندیسنی اعزه صره‌سنه چكیروب، تموزك ١٩ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

سیماقوته (Simacota) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتنده (سانتاندر) ایالتنك (سوقورو) سنجاغنده وسوقورونك ٧ كیلومتره جنوب غربیسنده (سوآرز) نهرینه مائل كوزل بر موقعده ١٠٠٤ متره ارتفاعنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٤٣٥ اهالیسی، اطرافنده پرنج و چیوید ایله كلیتلی سبزه محصولاتی، خسته‌خانه‌سی و بیوك منسوجانه صابون، موم و سائره فابریقه‌لری واردر.

سیمالو (Simalou) سوماتره جزیرهٔ كبیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده آچین حكومت اسلامیه‌سنه تابع بر آطه اولوب، ساحل مذكورك قارشیسنده‌كی جزایرك اك شمالیسیدر. ساحلدن ١٢٠ كیلومتره آچیقده اولوب، ٢°٥٩′ ایله ٢°٢٢′ عرض شمالی و ٩٣°٢٧′ ایله ٩٤°٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری بویی ١٠٠ و عرض وسطیسی ٢٠ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٠٠٠ كشیدر. سواحل شمالیه‌سی قیالق وسائر طرفلری آلچق وبطاقلق اولوب، برطاقم صیغلرله محاط اولدیغندن، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. ٣٠٠ متره‌یه قدر مرتفع تپه‌لری وپك منبت اووه‌لری واردر. انهاری اراضیسنی سقی ایدر. پرنج، شكرقامشی وسائر اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتی واردر. اورمانلری چوق اولوب، برطاقم ضمغلر چیقار. اهالیسی ملایی وآچینلیدن مركب اولوب جمله‌سی مسلمدر.

سیماو [«سماو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سیمبریسك (Simbrisk) روسیه‌نك شرق جهتنده پترسبورغك ١٢٦٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده وموسقوه‌نك ٧١٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده (وولغه) ایرماغنك وبوكا تابع (اسویاغه) چاینك صاغ ساحللرنده وحذای نهردن ١٧٠ متره مرتفع بر محلده ایالات مركزی بر شهر اولوب، ٤٥٠٣٩ اهالیسی، وولغه‌ده لیمانی، دباغخانه‌لری، توغله، صابون، موم، بیره، مسكرات، پوتاس وسائره فابریقه‌لری، دمیرخانه‌لری، ایشلك تجارتی، سنه‌ده اوچ پنایری، فدانلقلری و سبزه باغچه‌لری واردر. ١٨٦٤ ده همان كاملاً یانوب، مجدداً یاپلدیغیچون، هر نه قدر خانه‌لرینك چوغی اخشاب ایسه‌ده، خیلی منتظم وكوزل بر شهر اولوب، ٢٤ كلیساسی، بر جامع شریفی، بركتبخانه‌سی، تیاتروسی، ذكور و اناثه مخصوص داخلی مكتب اعدادیلری، خسته خانه‌سی ومتعدد عمومی وخصوصی باغچه‌لری واردر.

— سیمبرسك ایالتی شمالاً قزان، شرقاً سامارە، جنوباً ساراتوف وپنزه و نیوغورود ایالتلریله محدود اولوب، ۵۲° ۴۸´ ایله ۵۵° ۵۲´ عرض شمالی و ۴۳° ۱۳´ ایله ۴۷° ۴۵´ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۹۴۹۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۶۰۶۴۶۲ کشیدر. مرکزی اولان سیمبرسك شهری حدود شرقیه‌سنده‌در. اراضیسی، روسیه‌نك هرطرفی کبی، دوز وآز متموج اولوب، وولغه‌ایرماغی حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور. بوکا تابع (سوره) نهری ایالتك جنوب غربی کوشه‌سنده نبعانله، شماله طوغری جریان، وصاغدن (باریچ)، صولدن (آلاتیر) و (پیانه) چایلرینی دخی اخذ ایله ایالتك خارجنده (وولغه) یه دوکیلور. وولغه‌نك قربنده وبو ایرماغه متوازی (سیزران) اسمیله دیکر بر نهر دخی بولنیور، که بو ایرماغك عکسنه اوله‌رق جنوبدن شماله جریانله، قزان ایالتنده (وولغه) یه منصب اولور. هواسی روسیه‌یه کوره معتدل عد اولنیورسه‌ده، میزان‌الحرارەنك حد وسطیسی ۳ ایله ۴ درجه آره‌سنده اولوب، یازین ۴۶ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ۴۴ درکه‌یه قدر اینر. وولغه ایرماغی سنه‌ده درت بش آی منجمد اولوب، قیشین قار فرطونه‌لری دخی چوقدر. شمال جهتنده اشجار مثمره‌دن یالکز الما آغاجی یتیشوب، جنوب جهتنده ایسه سبزه باغچه‌لری چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، یاریسندن زیاده‌سی تارله، بر ثلثی اورمان، بر عشری چایر ومرعی وبکرمیده بری اراضیٔ خالیه‌دندر. محصولاتی چاودار، بغدای، آربه، مصر، پتاتس، کتن، کنوبر وسائره‌دن عبارت اولوب، ذخایر احتیاجات محلیه‌دن زیاده اولمغله، خیلی مقدار خارجه چیقار، واسپرتو چیقارمغه قوللانیلیر. مرعالرك قلتندن وحیوانات خسته‌لغنك کثرتندن حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب، ۳۲۳۰۰۰ آت وخرکاه، ۳۵۵۰۰۰ صیغیر، ۷۴۷۰۰۰ قیون و ۹۸۰۰۰ طوموزدن عبارتدر. آری قوغانلری چوقدر. وولغه وسوره‌ده خیلی بالیق صید اولنور. صنایع خیلی ایلری اولوب، اورمانلرك کثرتی مناسبتیله حرازلرله آغاجدن مواد مختلفه اعمالی پك منتشر اولدیغی کبی چوخه وبز فابریقه‌لریله دمیرخانه ودوکمخانه‌لری واسپیرتو، جام، موم، قطران وسائره فابریقه‌لری‌ده چوقدر. معمولات صناعیه‌سی سنوی ۲۴ ملیون فرانقدن زیاده‌در. تجارتی دخی پك ایشلك اولوب، وولغه نهریله ایالتك جهت جنوبیه‌سندن کچن دمیریول خطی تجارتی تسهیل ایدیور. اهالیسنك قسم اعظمی روس اولوب، ایکنجی درجه‌ده (موردوین) و(چواش) اسلاو قوملری بولنیور. تاتاردن مرکب اهالیٔ اسلامیه‌سی ۱۵۰۰۰۰ راده‌لرنده در. بو ایالت وجوارلری و قتیله بلغارلرله مسکون اولوب، بعده تاتار اقوامی هر طرفنی استیلا ایتمشلردی. روسلرك اوره‌لره دخولی ایکی اوچ عصردن بریدر. سیمبریسك شهری روسلرك طرفندن تأسیس اولنمش یکی برشهر اولوب، (قورمش) و (آلاتیر) قصبه‌لری، اسملرندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، تاتارلردن قالمه‌در. ایالت ۸ قضایه منقسم اولوب، ۳۴۹۱ معموره‌سی واردر. بونلرك ۸ ی شهر وقصبه وقصوری کوی وچفتلکدر. ایالت داخلنده ۴۷۵ مکتب بولنوب، ۴۰۴۲ سی قیز اولمق اوزره، ۲۳۸۹۹ شاکردلری واردر.

سیمپلون (Simplon) آلپ بنین سلسلهٔ جبالنده اسویچره ایله ایتالیا آره‌سنده بر بوغاز اولوب، ۲۰۲۰ متره ارتفاعنده واقعدر. بیوك بوناپارت ۱۸ ملیون فرانق صرفیله بو بوغازدن کچمك اوزره کوزل برشوسه یاپدیروب، بر چوق کوپریلر و بعض التجاکاهلر دخی تأسیس ایتمشیدی.

سیمپنك (Simpang) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل غربیسندن ۱۰ کیلومتره ایچریده وایکی نهرك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، بر کوچك حکومت اسلامیه‌نك مرکزیدر. ۳۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. — سیمپنك حکومتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰۰۰ کیلومتره اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر، که ملایی ودایاق جنسلرندن مرکب اولوب، بر خیلی چینلی دخی واردر. ساحله یقین طرفی بطاتلق ایسه‌ده، ایچ طرفلری مرتفعجه اولوب، قیمتلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر، ودارچین، پرنج وسائر محصولاتی واردر.

سیمتو (Simeto) سیجلیه‌ده بر نهردر، که ۱۸۴۶ متره ارتفاعی اولان (سوری) طاغندن نبعانله، مسینه وقتانیه ایالتلری آره‌سنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، و (اننا)

برکانڭ غربی انکارینی طولاً شــرق ، (قالتاجیرونه) نهریله برلشـوب، (جارته) خلیجنی بالتشــکیل، یونان دکیزینـه دوکیلور . مجراسی ۱۱٦ کیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سنڭ مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٨٧ مربع کیلومتره‌در .

سیمرغ { عربلرڭ (عنقا) دیدکلری موهوم ویك جسیم قوشڭ ایرانیلر عندنده اسمی اولوب، اساطیر قدیمهٔ ایرانیه‌ده بوطیر موهومڭ (البرز) طاغنـده طوردیغی، ورستم زال خاندانـنڭ بونڭ تحت حمایه‌سنده بولنمسیله، زالڭ بو قوش طرفندن تخلیص وتربیه ایدلمش اولدیغی [« زال » ماده‌سنه مراجعت بیـوریله .] ، ورسـتم یاره‌لاندقجه ، سیمرغڭ قنادینی یاره‌نڭ اوزرینـه کچیرمسـیله شفا بولدیغی مستوردر . بعده البرز یرینه سیمرغ ویاعنقایه (قاف) طاغی مکان تخصیص اولنمشدر . بواسم مبهمدن مقصد (قافقاس) جبالی ایسـه ، البرزدن پك اوزاق دکلدر .

سیمفروپول { (Simféropol) قریم شـبه جزیره‌سنده (سالکیر) نهری [ک]روسـیه‌نڭ ایچنـدن سیواستپوله کیدن دمیر یول [خ]طی اوزرنده شبه جزیرهٔ مذکوره‌یی شامل اولان [تا]وریده) ایالتنـڭ مرکزی بر شهر اولوب، بر خیلی مقـداری تاتار ویهودی اولمق اوزره ، ٣٦٩٠٠ اهالیسی، کوزل باغلریله فـدانلقلری ، صـابون موم وتوتون فابریقه‌لری وروسـیه‌نڭ ایچ طرفلرینه کلیتلی میوه اخراجاتی وار در . قریمڭ الڭ بیـوك شهری اولوب، پك کوزل بر موقعده مؤسـسدر . نهر مذکورڭ جنوبنده‌کی قسمی تاتارلرڭ (آق مسجد) دیدکاری اسکی بر قصـبه اولوب ، صـوقاقلری طار وخانه‌لری دیوارلرله محـاطدر . بوراسی صرف تاتار ویهودی اهالی ایله مسکوندر . نهرڭ شمالنده‌کی قسمی ایسه، روسلر طرفندن مجدداً یاپیلوب، واسع و دوز صـو- قاقلری وکوزل ابنیـه‌سی واردر . شهرڭ ۱۰ جامع شریفی، ۱٦ اورتودوقس، ۱ قتولیك، ۱ پروتستان و۱ ارمنی کلیساسی، ۱ حاوره‌سی، ذکوره مخصوص بر مکتب داخلیسی، یهودیلره مخصـوص بر مکتبی و مسلمانلرڭ متعدد مکاتبی، بری روسـلره و دیکری یهودیلره مخصوص ایکی خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده بر قاچ قیشله‌سی، مفرح مواقعی و واسع بر اورمان شکلنی آلان اشجار مثمره باغچه‌لری واردر . شهردن ۲۰ کیلومتره‌لك مسـافه‌ده قریمڭ الڭ یوکسك جبلی اولان (چادیر طاغی) کوزیکور . جوارلرنده کوریلن بعض ویرانه آثاری (ناپولیس) شهر قدیمنڭ خرابه‌لرندن اولدیغی مظنوندر .

سیمقوئه { (Simcoe) آمریقای شمالیده دو- مینیون قطعه‌سـنڭ قناده خطه‌سنده واقع (اونتاریو) ایالتنده بر کول اولوب، محیط دائره‌سی ۱۳۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤٤۰ مربع کیلومتره در . اورمانلرله محاط و ینـه اورمانله مسـتور بر قاچ جزیره‌یی حاویدر . بر چوق چایلر بو کوله دوکیلوب، فضله میاهی (قوشیشینغ) کولنه دو- کیلور، واورادن (سورن) اسمیله بر آیاق واسطه‌سیله (هورون) کولنه منصب اولور .

سیمله { (Simla) هنـدسـتانڭ شمال غربی کوشه‌سـنده پنجابڭ (امباله) ایالتنده ودهلینڭ ۲۷۲ کیلومتره شمال غربیـسنده اوله‌رق هیمالایه سـلسله‌سنڭ غرب جنوبی شعبه‌لرندن برینڭ صیرتنده ۲۱٤۰ مترهلك ارتفاعده و ٣١° ٦′ عرض شمالی ایله ٧٤° ٥١′ طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۲٦۰ اهالیسی واردر . هواسی پك لطیف وصاغلام اولمغله، هندستان والئ عمومیسیله ارکان ادارهنڭ یاز موسمنده مقری اتخاذ اولنه‌رق ، بو موسمده اهـالیسی چوغالیر . اطرافنـده بر چوق مفرح تپه‌لری ، تفرجکاهلری و قیشـله‌لری وار در . انکلیزلر طرفندن تأسیس ایدلمش یکی برقصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در . اطراف و جواری مستقل بر سنجاق اتخاذ اولنه‌رق، اکثری بوقبیلدن یکی تأسیس اولنمش انکلیز قصبه‌لرندن مرکبدر .

سیموپولون { (Simopoulon) یونانڭ موره شبهٔ جزیره‌سنده واقع آخائیا مع الیده ایالتنـده و پاتره‌نڭ ٤٦ کیلومتره جنـوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٤٧۱٥ اهالیسی واردر .

سیموسیر { (Simousir) جاپونیه‌نڭ (قوریله) جزایرندن بری اولوب، مذکور طاقمڭ اورته‌لرنده و (اوروب) جزیره‌سنڭ ٥۰ کیلو- متره شمال شرقیسـنده واقعدر . بویی ٤۰ واکی ٨ کیلومتره اولوب، ٤۱٤ مربع کیلومتره‌لك مساحه‌سی واردر . وسطنده‌کی طاغڭ ارتفاعی ۱٧۰۰ متره‌دن

زیاده‌در . ساحل شرقیسنده (روغنون) اسمیله طبیعی بر لیمانی واردر . ۱۸۴۹ تاریخنده وقوع بولان بر حرکت ارض بتون صولرینی قوروتمغله ، ذاتاً آز اولان اهالیسی بشقه آطه‌لره هجرت ایتمشلردر .

سیمونوسکی (Simonoseki) جاپونیه‌نك نیپون جزیرهٔ کبیره‌سی جنوب غربی ساحلنده (یاماغوچ) ایالتنه ملحق و یاماغوچك ۶۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقع بر شهر اولوب، ۳۲۸۸۵ اهالیسی وپك ایشلك لیمانی واردر.

سیمونه (البلقاوی) صحابه‌دن اولوب، وطنی اولان بلقادن مدینهٔ منوره‌یه کاروانله بغدای کوتوره‌رك ، مقابلنده خرما آلمق ایستدکلرنده ، مدینه‌لیلر طرفندن ممانعت اولنمغله ، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه عرض شکایت ایتمسی اوزرینه، مدینه‌لیلر بو ممانعتدن توبیخ بیوریله‌رق، خرما اخذلرینه مساعده بیورلمش اولدیغی کندیسندن مرویدر. نصرانی‌المذهب ایکن، شرف اسلامله مشرف اولمش، و ۱۲۰ یاشنه قدر یاشامشدر .

سیمی (Symi) [« سومبکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

سیمیو (Simiou) آفریقای شرقینك خط استوایه قریب محلنده بر نهر اولوب، غربه طوغری جریانله، ویقتوریه نیانزه کولنه دوکیلور.

سیمئون (Siméon) [«شمعون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

سین (Seins) فرانسه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده بحر محیط آطلاسیده بر تانیه‌نك (راز) بورنندن سکز طقوز کیلومتره آچیقده بر آطه‌جق اولوب، بویی ۲½ واکی ۱ کیلومتره اولدیغی حالده، ۸۵۰ اهالیسی و بر فناری واردر. مذکور بورون ایله بو آطه آره‌سنده‌کی بوغازك کمیلر حقنده پك مخاطره‌لی و دائماً فرطونه‌لی اولمسیله مشهوردر.

سینا (Sinaï) بحر احمرك منتهای شمالنده واقع سویش کورفزیله عقبه کورفزی آره‌سنده ومصر وشام بیننده واقع بر شبه جزیره اولوب، شمدیکی حالده مصردن سویش جدولیله آیرلمش اولدیغی حالده، اداره‌سی خدیویت مصریه‌یه عائددر. شام طرفنه مربوطیت طبیعیه‌سی دها زیاده اولوب، فلسطینه بیتیشکدر. طبیعت اراضیجه ایسه جزیرة العربه مربوط اولوب، اسکی جغرافیون طرفندن حجازله برابر « طاشلق عربستان » تسمیه اولنمشدی . جغرافیاجه دخی آسیا قطعه‌سندن معدوددر. رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری ممتد بر مثلث شکلنده اولوب، غرب جنوبی جهتندن سویش کورفزیله وشرق جنوبی جهتندن عقبه کورفزیله محدوددر. حدود شمالیه‌سی تماميله معین اولمیوب، مذکور ایکی کورفزك منتهالری آره‌سنده بر خط مستقیم چکلدکده، بو خطك شمالنده قالان (تیه) صحراسیله محدود ، وبعضاً بو صحرانك بر مقداری‌ده جزیره‌دن معدوددر. منتهای جنوبیه‌کی (رأس محمد) دینلان بورون ۲۷°۴۳′ عرض شمالی ایله ۳۱°۵۴′۴۲″ طول شرقیده واقع اولوب، سویش کورفزنده‌کی ساحلی ۳۲۰ وعقبه کورفزنده‌کی‌ده ۱۹۸ کیلومتره اوزونلغنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تیه صحراسنده‌کی حدودینك توسیعنه کوره ۲۵۰۰۰ ایله ۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌سنده‌در. جبل التیه اسمیله بری سویش ودیکری عقبه کورفزلری سواحلنه متوازیاً ایکی صره جبال اوزانوب ، شبه جزیره‌نك قسم جنوبیسنده بالالتصاق (طورسینا) جبل مشهورینی تشکیل ایدرلر، که ۲۶۰۲ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلر چیلاق ورنکارنك قیالردن متشکل اولوب، اوزاقدن پك کوزل وغریب بر منظره ابراز ایدرلر . آره‌لرنده‌کی وادیلر چوق اولوب ، بعضلرنده جزئی مقدار خرما، خروب وآقاسیه آغاجلری بولنیور. سویش کورفزی ساحلنده طاغلرك اتکلریله لب دریا آره‌سنده بر نوع تهامه ممتد اولدیغی حالده، عقبه کورفزنده طاغلرك اتکلری ساحله قدر اینر. مذکور طاغلرك شمالنده آق دکیزه طوغری آز مائل اولان صحرای تیه ممتد اولوب، قوملق ، متحد الشکل ودهشت انکیز بر چولدن عبارتدر. وادی عریش و وادی عقبه کبی برقاچ قورو وادی صحرای مذکوری شق ایدیور. بو صحرا بنی اسرائیلك قرق سنه یوللرینی بوله‌میوب غائب اولمرله وجنوبنده‌کی (طورسینا) جبلی دخی حضرت موسی (عم) ك کلام الله نائل اولمسیله مشهوردر. بو مناسبتله بو طاغه جبل موسی دخی دیرلر. جبلك اوزرنده مشهور بر مناستر واردر،که بحیرا بونده برمدت راهبلك ایتمش. وفخر کائنات (صلعم) افندمز شامه عزیمتلرنده بو مناستره اوغرامغله ، راهبی طرفندن نبوته نائل اوله‌جقلری

اخبـار وتبشير ايدلمش ايدى. بو مناسـبتله ظهور نبويدن صكره طورسـينا مناسترى راهبلرينه جانب حضرت نبويدن بر برات شريف اصدار بيوريله‌رق، اليوم مناسترده محفوظدر. مذكور واديلرده ياغمور ياغديغنده سـيللر آقوب، درعقب قورور. طاغلرك بعض اتكلرنده سـبزك اوله‌رق بر طاقم بيكارلر دخى بولنور. الك مشهورلرى ساحل غربى‌يه قريب (عيون موسى) بيكارلريدر، كه معدنلى اولوب، ۲۷ درجهٔ حرارتده چيقار. دهـا آشـاغيده (حمام فرعون) و (حمام موسى) اسملريله ايكى ايليجـه دخى واردر. اهاليسى ۸۰۰۰ كشى قدر اولوب، عرب عشايرندن عبـارتدر. بونلر پك فقير اولدقلرى حالده، غايتـله ناموسـلى آدملر اولوب، سرقت و يلان عنـدلرنده مجهولدر. هر نه قدر خيمه‌نشين ايسه‌لرده، وطنلرينه مربوطيتلرى زياده اولوب، شبه‌جزيره‌دن چيقمازلر. سويش كورفزى ساحلنده واقع اولان وحجاج ايچون محفظخانه اتخـاذ اولنان (طور) اسكله‌سـندن بشقه معموره‌سى يوقدر. صحراى تيه‌ده‌كى (قلعة النخل) ايسه كاروانسراى ايله بر قره‌قولدن عبـارتدر. بعض يرلرنده اسـكى مصريلردن ونبطيـلردن قالمه بعض خطوط عتيقه وباقرمعدنى اخراجنه مخصوص بولنمش مغاره و سائره كوريليور. [«طورسينا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

سينا { (Sina) هندستانك دكن خطهٔ جنوبيه‌سنده بر نهردر، كه (نكان) طاغندن نبعـانله، جنوب غربى‌يه وبعده جنوب شرقى‌يه آقه‌رق، (احمد نكر) شهرى كنارندن كچدكدن، وبر خيلى مسـافه‌ده نظام حكومت اسلاميه سـيله انكليزلره تابع دكن حدودينى آيره‌رق، تقريباً ۳۰۰ كيلومتره‌لك مسـافه قطع ايتدكدن صكره، (قريشنا) ايرماغنـه تابع (بهيما) نهرينـه دوكيلور. بمبايدن مدراسـه كيدن دمير يول خطى بر خيلى مسـافه‌ده بو نهرك مجراسنى تعقيب ايدوب، بر كوپرى ايله اوزرندن دخى كچر.

سينار { ياخود سنار (Sinnar) هندستانده بمباى اداره‌سنده واقع (دكن) ايالتنك (ناسـك) سنجاغنده و ناسـكك ۲۷ كيلومتره جنوب شرقيسـنده قضا مركزى بر قصـبه اولوب، ۵۲۵ ى مسلم اولمق اوزره، ۷۹۶۰ اهاليسى وار-

در. اطرافى پك منبت اولوب، شكر قامشى، پرنج وسائره حاصل اولور.

سيناغاوه { (Sinagava) جاپونيه‌ده نيپون جزيرهٔ كبيره سـنك ايالات وسطيه‌سـندن (موزاسى) ايالتنده و (توكيو) كورفزنده ۱۱۴۹۰ اهـاليى شامل بر قصبه واسكله اولوب، (توكيو) شهرينك بر محله‌سى حكمنده‌در.

سينالوآ { (Sinaloa) مكسيقه جماهير متفقه‌سـنك برى اولوب، قاليفورنيـه كورفزيله بحر محيط معتدل سـاحلنده شمال غربيدن جنوب شرقى‌يه طوغرى ممتـد اولديغى حالده، غرب جنوبى جهتندن مذكور دكيزلره، شمال غربى جهتندن سونوره، شرق شمالى جهتندن (شيهوآهوآ) و (دورانغو)، جنوباً دخى (تپك) جمهوريتـلريله محاط ومحدوددر. ۲۲° ۲۷′ ايله ۲۷° ۴۳′ عرض شمالى و ۱۰۷° ۲۳′ ايله ۱۱۱° ۴۸′ طـول غربى آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، اوزون وطـار بر ير اولوب، شمال غربى جهتنده اكى ۲۶۰ كيلومتره ايكن، كيتدكجه طارلاشـه‌رق، منتهاى جنوب شرقيسـنده بونك آنجق برثلثى قالير. مساحهٔ سطحيه‌سى ۸۷۲۳۱ مربع كيلومتره واهـاليسى ۲۲۳۶۸۴ كشـيدر. (سيره‌مادره) ياخود (سيره‌دلاقاندلا) اسميله شمالدن جنوبه ممتد اولان سلسـلهٔ جبالك صيرتى قسم شماليسـنده جمهوريتك حدودينى تشكيل ايدرسـه‌ده، جنوبه طوغرى اينلدكجه، خط حدود ساحل بحره تقرب ايتمكله، جبـال مذكوره‌نك صيرتى حـدودك خارجنده قالير. بو جبـالك جمهوريت داخلنـده‌كى ارتفاعلرى نادراً ۱۸۰۰ متره‌يى تجاوز ايدر. جبال مذكوره‌نك اتكلرى وبرطاقم قوللرى ساحله طوغرى ممتد اولوب، آره‌لرنده همان متوازى صورتده شرق شماليدن غرب جنوبى‌يه طوغرى بر طاقم انهار آقار، كه جنوبدن باشلايه‌رق باشليجه‌لرى: ريودلاس‌فايناس، ريوروزاريو، ريوپوه‌زبديو نام ديكرله مازاتلان، پياقسـتله، ريوالته، ريوقويله، ريوفويلافان، ريو موقوريتو وريوسينالوآدر. طاغلرك اتكلريله ساحل آره‌سـنده بر اووه ممتد اولوب، بو اووه مملكتـك قسم شماليسـنده دها واسـعدر. انهار مذكوره‌نك طاغلردن آشاغى اولان جريانلرى سرعتلى واووه‌ده بطئ اولوب، اينـديردكلرى قوم وچامور سـاحلك

قارشیسنده طار واوزون برطاقم سدلر تشکیل ایدر، که بونلرله اسکی ساحل آره‌سنده برطاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولوب، انهارك چوغی بونلرك ایچنه دوکیلور. ساحلك قسم اعظمی بو صورتده اولوب، بعض طرفلرنده‌ده برطاقم کوچك وقیالق آطه‌لر ساحلك قارشیسنده صیره‌لنوب، برطاقم کوزل لیمانلر تشکیل ایدرلر. اك بیوك اسکله‌سی (مازاتلان) وایکنجی درجه‌ده مرکزی اولان (قولیاقان) ك اسکله‌سی (آلتاته) در، که مرکز مذکوره بر دمیر یول خطیله مربوطدر.

هواسی عمومیت اوزره متعدل اولوب، سواحلده دها صیجاق وطاغلره و یایله‌لره چیقلدقجه دها سرین ودها صاغلامدر. مع هذا سواحلده دخی یازین ۳٤ درجه‌یی نادراً تجاوز ایدر، قیشین ۹ درجه‌دن آشاغی اینمز. آنجق صاری صیتمه بعض دفعه ظهور ایدر؛ و یازین طوغان چوجقلرك چوغی تتانوسدن هلاك اولور. یاغمورلری حد اعتدالده‌در. اراضیسنك آنجق بر ثلثی قابل زراعت اولوب، ثلثانی صرب و قورو طاغلردن عبارتدر. مع هذا بو ثلثی دخی شمدیکی اهالیسنك بش مثلی بسلیه‌جك کافی اولدیغی حالده، زراعت پك مهمل وکری اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی معادن اخراجیدر. جمهوریت داخلنده یوز قدر معدن بولنوب، چوغی آلتون، کومش، قورشون وسائره‌در. فقط بونلرك‌ده برطاقمی آنجق مصارفنی چیقاره بیلیور. صنایعی دخی یوق حکمنده اولوب، تجارتی تسهیل ایده‌جك دمیریوللری‌ده آزدر. طاغلرینك یوکسك طرفلرنده باشلیجه میشه آغاجلرندن عبارت بعض اورمانلری واردر. اهالیسی درت طاقمه منقسم اولوب، برطاقمی وقتیله مملکتی ضبط ایتمش اولان اسپانیول احفادندن، برطاقمی اهالئ اصلیهٔ قدیمه بقایاسندن، برطاقمی بوایکی جنسك اختلاطندن متولد ملزلردن، برآز مقداری‌ده آوروپادن یکی کلن مهاجرلردن عبارتدر. اصل یرلیلر کیتدکجه آزالمقده اولوب، کندیلری مطیع ومونس آدملر ایسه‌ده، فعالیتدن محرومدرلر. لسان محلئ عمومی اسپانیولجه اولوب، فصیح بر صورتده تکلم اولنور. جمهوریت ۹ قضا و ۲۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، قضالرك اسامیسیله هربرینك مقدار نواحیسی بروجه زیردر:

قضا	مقدار نواحی	قضا	مقدار نواحی
الروزاریو	٤	قولیاقان	٤
قرنقوردیه	۳	موقوریتو	۳
مازاتلان	۳	سینالوآ	۳
سان اینیاچو	۲	الفوئرته	۳
قوزاله	٤		

الك بیوك معموره‌سی اولان (مازاتلان)ك ۱۶۰۰۰ و مرکزی اولان (قولیاقان)ك ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. رئیسی ٤ سنه مدتله انتخاب اولنوب، هر نه قدر شمدی‌یه قدر بومدتی اکمال ایتمش رئیس یوغیسه‌ده، شمدی امن و اسایش تأمین اولنمش؛ واداره یولنه قونوب، معارف دخی ترقی‌یه باشلامشدر.

سینالوآ (Sinaloa) مکسیقه‌نك همنامی اولان جمهوریتنده وقولیاقانك ۱۵٤ کیلومتره شمال غربیسندن همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، شمدی ۳۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله جمهوریتك مرکزی اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. جمهوریتك نامی بوندن مأخوذدر. — سینالوآ نهری سیره‌مادره سلسله‌سندن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان قصبه‌نك آلتنده اووه‌یه دوشر، و ۳۰۰ کیلومتره‌لك قدر جریاندن صکره، بحر محیط متعدله دوکیلور. صاغدن (سان آندرس) و (اوقورونی) اسملریله بیوجك ایکی چای اخذ ایدر.

سینانوغاوه (Sinano-Gava) جاپونیانك الك بیوك نهری اولوب، (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنك قسم وسطیسنده (نانغانو) ایالتنده (چیقومه‌غاوه) ایله (سایی‌غاوه) نهرلرینك اجتماعندن بالتشکل، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله، (نیهیغاته) ایالتنه کیروب، تقریباً ٤۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، نیهیغاتو شهرنده جاپون دکیزینه دوکیلور. قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ۳٤۰ و فیضاننده ٦۷٤ مکعب متره صو دوکر.

سینتانغ (Sintang) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جهتنده (ملاوی) ا[یله] (قاپوآس) نهرلرینك ملتقاسنده برقصبه اولوب، کوچك حکومت اسلامیه‌نك و فلمنكلی بر مأمور مقریدر. فلمنك عسکرینك تحت محافظه‌سنده بر قلعه‌سی واردر.

سیندر (Sinder) سوداں غربیده نیجر ایرماغی مجراسنده واقع بر آطه‌نك
وزرنده و ′۳۰ °۱٤ عرض شمالی ایله ′٥٥ °۰
طول غربیده بر قصبه اولوب، قارشیسنده‌كی دیكر
ر آطه‌نك اوزرنده واقع (فارو) قصبه‌سیله برابر
۰۰ ۱۸ اهالی‌یی جامعدر. نهرك ایكی طرفنده‌كی
منبت وزیاده مسكون اووه‌لرده چوق داری حاصل
واوب، توارقلره وتمبقتویه اخراج اولنور.

سیندلفینكن (Sindelfingen) وورتمبرغك (نقار) سنجاغنده
(بوبلینكن) قضاسنه ملحق و بوبلینكنك ٤ كیلومتره
شمال غربیسنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۰۹٥
اهالیسی، كتن و پاموق ایپلیكله ابریشیم فابریقه‌لری
وجوارنده بیوك بر اورمانی واردر.

سیندورو (Sindoro) جاوه جزیره‌سنك وسطلرنده و(سومبینغ) بركاننك
غربنده بر بركان اولوب، ۳۱۲٤ متره ارتفاعی وار-
در. اتكاری دیك ومنتظم اولوب، منظره‌سی یك
هتلیدر. شمدیكی حالده بعض بخارلر بوسكورتیور.

سینغاپور یاخود سینكپور (Singapour) مالاقه شبه جزیره‌سنك منتهای
جنوبیسی قارشیسنده ساحلدن طار بر بوغازله و
جنوبده‌كی دیكر آطه‌لردن سینغاپور بوغازیله آیرلمش
بر جزیره اولوب، شرقدن غربه بویی ٤۰ واكی ۲۳
كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥۳٤ مربع كیلو-
متره‌در. ″۱۲ ′۱٥ °۱ ایله ″۳٤ ′۲۸ °۱ عرض
شمالی و ′۱۷ °۱۰۱ ایله ′٤۰ °۱۰۱ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولور. اراضیسی عارضه‌لی اولوب،
بعض تپه‌لری وبر چوق چایلری واردر. دمیروقلای
معدنلری بولنور. اراضیسنك بر ثلثندن زیاده‌سی
مزروع اولوب، هندستان جوزی، تاپیوقه، بوبر،
چیویت وسائر محصولاتی واردر. هواسنك حرارت
ورطوبتنه بناءً نباتاتی پك یوكسك وایری یاپراقلیدر.
قاپلان جزیره‌ده موجود ایسه‌ده، (جوهور) دن بو-
غازده یوزه‌رك كلدیكی مظنوندر. تمساخلری چوقدر.
انهار وسواحلنده كلیتلی بالیق صید اولنور. هواسی
صیجاق ایسه‌ده، ملتملر طرفندن تعدیل اولنه‌رق،
میزان الحراره نادراً ۳۱ درجه‌دن یوقاری چیقار،
و ۲۳ درجه‌دن آشاغی اینمز. بناءً علیه، یاز وقیشی

اولمیوب، قوراقلق ویاغمور موسمی واردر. یاغمور-
لری پك چوقدر. اهالیسی ۱۸٤۰۰۰ كشیدن
عبارت اولوب، همنامی اولان شهردن بشقه ۲۰ قدر
قریه‌سی واردر. اهالیسنك ۱۲۲۰۰۰ ی چینلی
وقصوری ملایی، هندلی، عرب، آوروپالی وسائره‌دن
مركبدر. سینغاپور جزیره‌سی اطرافنده‌كی كوچك
آطه‌لرله برابر انكلتره‌یه تابع بر مهجر تشكیل ایدوب،
بر انكلیز والیسی وبر مجلسیله یرلیدن مركب ۱۰۰
نفرلك بر پولیس هیئتی و انكلیز عسكرینك تحت محا-
فظه‌سنده بر قلعه‌سی واردر. انكلتره ۱۸۱۹ تاریخنده
بو جزیره‌یی تحت تصرفنه آلوب، او وقتدن بری
اهالیسی ومعموریتی تزاید ایتمكده‌در.

سینغاپور (Singapour) آنف البیان جزیره‌نك ساحل جنوبیسنده
و همنامی اولان نهرك منصبنده بر شهر اولوب،
۱٥۰۰۰۰ اهالیسی، صاغلام لیمانی، كوزل رنختملری،
آوروپا طرزنده كوزل و جسیم ابنیهٔ امیریه وخصو-
صیه‌سی، متعدد مكاتبی، خسته‌خانه‌سی، دارالعجزه‌سی،
موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، كتبخانه‌سی، آسیا جمعیت
علمیه‌سنك ملایی اقوام وممالكی حقنده معلومات تاریخیه
و جغرافیه و ادبیه‌یی حاوی بر غزته دخی نشر ایدر
شعبه‌سی، متعدد جوامع شریفه‌سیله بتخانه وكلیسالری،
اطرافنده كوزل صیفیه‌لری و پك ایشلك تجارتی
واردر. موقعنك اهمیتیله برابر، فلمنكلیلر او طرفده‌كی
اسكله‌لرینی كندی تجارتلرینه حصر ایدوب، سائر
سفائنی منع ویا بر طاقم آغر رسملر اعطاسنه اجبار
ایتدكاری حالده، انكلیزلر سینغاپور لیمانني سربست
براقه‌رق، یعنی (پورت فرانق) اتخاذ ایده‌رك، بتون
عالمك سفائن وتجارتنی جلب ایتمكله، بو اسكله اقصای
شرق ایله آوروپا وبحر محیط كبیر جزایریله چین وجاپون
و هند آره‌سنده‌كی تجارتك یكتا مركزی حكمنه
كچمشیدی. شمدیكی حالده او جهتده‌كی سواحل
وجزایرده دها بشقه سربست اسكله‌لر وار ایسه‌ده،
سینغاپور ینه اهمیتدن دوشمیوب، بو اسكله‌ده سنوی
ادخالات و اخراجات اوله‌رق، تقریباً ۸۰۰ ملیون
فرانق قیمتنده بر تجارت اجرا اولنور. اصل اهالیسی
ملایی ایسه‌ده، چینلیلر كثرتله هجرت وتوطن ایتد-
كارندن، اكثریت بونلرده‌در. هندلی، عرب و آوروپالی
اهالیسی‌ده خیلی مقدارده‌در. بو اقوام مختلفه‌دن هر

برینك آری محله‌سی وكندی مماكتلرینه مخصوص
طرز معماریده خانه‌لری واردر . بونلردن ملابیلرله
هندلیلر وعربلر مسلمان وآوروپالیلرله چینلیلرك جزئی
مقداری خرستیان اولوب، قصوری بوده دیننه
تابعدر . متعدد ومختلف شركتلره منسوب واپورلر
هر هفته وهر كون سینغاپور اسكله‌سنه اوغرارلر .
شهرك ایچنده بر بخارلی تراموای ایشلر .

سینغاپور بوغازی (Dét. de Singa-pour) ملاقه شبه
جزیره‌سنك جنوبنده همنامی اولان جزیره ایله فلمنكه
تابع (ریو) جزایری آره‌سنده و ملاقه بوغازیله چین
دكیزی بیننده بر بوغاز اولوب، بویی ۱۰۰ كیلومتره
واكی ۱۵ ایله ۴۰ كیلومتره آره‌سنده‌در. صویی پك
دربندر. آوروپادن وهندستاندن اقصای شرقه آمد
وشد ایدن سفائنك اكثری بوبوغازدن كچر. شرق
وغرب مدخللرنده بر وسینغاپور لیماننده بركه جمعاً
اوچ فناری واردر. بو بوغازده بر طاقم سینغاپوره
یعنی انكلتره‌یه وبر طاقمی (ریو) جزائرینه یعنی فلمنكه
تابع بر چوق كوچك آطه‌لر بولنیور .

سینغانفو (Singan-Fou) چینك قسم شمالیسنده وپكینك ۹۳۰ جنوب
غربیسنده (شن‌سی) ایالتنك مركزی برشهر اولوب،
۱۶°۳۴″۴۵ عرض شمالی ایله ″۴۵′۳۶°۱۰۶
طول شرقیده واقعدر . بر روایتده ۱۰۰۰۰۰۰
وبر روایتده یالكز ۵۰۰۰۰ اهالیسی اولوب، شهر
(هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری او .
زرنده و۴۶۰ متره‌لك ارتفاعده كائندر. اسكی چین
شهرلرینك برمثال مجسمی اوله‌جق برشكل وصورتده
اولوب، شرقدن غربه ۳½ كیلومتره‌لك محلده ممتد و۲
كیلومتره كنیش برمستطیل شكلنی ابراز ایتدیكی حالده،
۱۲ متره ارتفاعنده طوغله‌دن بر سورله محاطدر.
بهر اوق آتیمی مسافه‌سنده برجلری، وهر بری بر
یوزنده اوله‌رق ۴ قپوسی واردر. هر قپودن كنیش
بر سوقاق باشلایوب، شهرك مركزنده تقاطع ایدە-
جكلری یرده الیوم والینك قوناغی اتخاذ اولنان بر
اسكی سرایی واردر. برچوق بیوك جاده‌لرك وكاربان
یوللرینك محل تقاطعنده واقع اولمغله، برطرفدن چینك
شرق وجنوب ایالاتیله وبرطرفدن‌ده تبت وتركستان
شرق و روسیه وسائر طرفلرله پك ایشلك تجارتی
واردر. اهالیسنك ۵۰۰۰۰ ی مسلمان اولوب، ۸
جامع شریفلری دخی واردر . و ۱۸۷۲ تاریخ میلا-
دیسنده شمال غربیده‌كی مذهبداشلری شهره هجوم
ایدوب ، بعض طرفلرینی تخریب ایتمشلردر . سورك
ایچنده واسع باغچه‌لر وتارله‌لرله بعض ویرانه‌لر دخی
بولنیور.

سینغ سینغ (Sing-Sing) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك نیو-
یورق جمهوریتنده ونیویورقك ۵۲ كیلومتره شمالنده
اوله‌رق (هودسون) نهرینك ساحل یسارنده برقصبه
اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسی، عسكری آقادمیاسی،
اطرافنده كوزل كوشكلری، پك كوزل منظره‌سی،
مشهور مكتبلری وجوارنده معدن صولری واردر .

سینقه (Sincas) آمریقای وسطی اقوام اصلیهٔ قدیمه‌سندن اولوب، غوآتماله
خطه‌سنده وسالوادور حدودی قربنده بولنیورلر.
بونلر اسپانیولره قارشی زیاده مقاومت ایتدكلرندن
مغلوب اولدقلرنده، چوغی اسیر ایدلمشیدی.

سینكانه (Singhana) هندستانده راجپوتانه خطه‌سنك (جایپور)
حكومت ممتازه‌سنده وجایپورك ۱۳۲ كیلومتره شمال
شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۲۱۲۵ ی مسلم اولمق
اوزره، ۵۲۶۰ اهالیسی، كوزل كاركیر ابنیه‌سی
وجوارنده باقیر معدنی واردر .

سینكب (Sinkeb) سوماتره جزیره‌سنك شرقنده و سینغاپورك
جنوبنده واقع (ریو) جزایرینه مربوط (لینغا) آطه
لرینك بری اولوب، لینغا جزیره‌سنك ۸ كیلومتره
جنوبنده وسوماتره ساحلنك ۵۵ كیلومتره شرقنده
۰°۲۰ ایله ۰°۳۷ عرض جنوبی و ۱۰۱°۵۵′ ایله
۱۰۲°۱۵′ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر
مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۹ مربع كیلومتره اولوب
۵۰۰۰ اهالیسی و بر طاقم بورون و قویلری
واردر. پك زنكین بر قلای معدنی اولوب، اكثر
اهالیسی بونده ایشلرلر. همنامی بر قصبه‌سی واردر
اهالیسی ملایی جنسنه منسوب و دین اسلامله متدین
درلر.

سینو (Sinou) آفریقای غربیده (لیبر
جمهوریتنده بر نهردر، كه جنوب غر

بی‌یه طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور.

سینو { (Sinu) آمریقای جنوبینك قولومبیا جمهوریتنده برایرماقدر، که (آنتیوکیا) ایالتنك شمال‌غربیسنده نبعانله، بولیوار ایالتنه دخول ایده‌رك، شماله بعده شمال شرقی‌یه و نهایت ینه شماله طوغری جریانله، ۴۶۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قرائب) دکیزنده (موروسکیلو) کورفزینك (پوژتو جیسپاته) قوینه دوکیلور.

سینوب { قسطمونی ولایتنده وقسطمونینك ۱۲۴ کیلومتره شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، قره دکیز ساحلنده بوز تپه برونه منتهی اولان برشبه جزیره‌یی قره‌یه ربط ایدن برزخك اوزرنده واقعدر. هواسی صاغلام وکوزل بر موقعده اولوب، جنوب جهتنده‌کی قویده واسع وصاغلام لیمانی، ۹۰۰۰ اهالیسی، ترسانه‌سی، طوبخانه‌سی، بیزانس زماننده قالمه سوری، بعض استحکاماتی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، [illegible]خانهٔ عمومیسی، فرنکیلره مخصوص خسته‌[خانه]‌سی، مکتب اعدادیسیله رشدیه‌سی و برقاچ جامع ومدرسه‌سی واردر. تجارتی اوقدر ایشلك اولیوب، اخراجاتی باشلیجه کراسته و میوه‌دن عبارتدر. قصبه‌ده قیوجیلغه متعلق تلکاری بعض شیلرله جوز آغاجندن صدفلی قوطی ونعلین وسائره اعمال اولنور. پك قدیم بر قصبه اولوب، آیدین ساحلنده بولنمش اولان (میلت) شهر یونانیسی مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. حکمای کلبیوندن مشهور دیوجانس یاخود دیوژن سینوبده تولد ایتمشدی. مشهور مهردادك مقر حکومتی ایدی. — سینوب قضاسی شرق‌جنوبی جهتندن ارضروم ولایتك جانیك سنجاغیله غرب جنوبی جهتندن بوی آباد ومیانجق قضالریله، غرب شمالی وشمالاً وشمال شرقی جهتلرندن دخی قره دکیزله محاط اولوب، کرزه ناحیه‌سیله برابر غیراز مرکز ۱۴۳ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی اولدقجه منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، داری وسائر حبوباتله، توتون، کتن، الما، آرمود، کستانه وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایدوب، یالکز توتون وکتن‌تخمندن خیلی مقدار اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب، ترسانهٔ عامره ایچون و تجارت ایچون میشه و چام وسائر آغاجلردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور. اهالیسی ۴۴۷۹۱ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۴۵۰۰ قدری روم‌وسائره وقصوری کاملاً مسلمدر. درون قضاده ۵۷ جامع ومسجد، ۳ مدرسه، ۸ تکیه، ۵ روم کلیساسی، ۱ کتبخانه، ۲ رشدیه، ۵ مکتب ابتدائی، ۷۲ صبیان مکتبی، ۴۵ چشمه، ۴ کارکیر و ۲۵ اخشاب کوپری، ۱۱ بذرخانه، ۱۴۲ صو دکرمنی و ۱۵ صو حرازی موجوددر.

سینوب { سنجاغی. قسطمونی ولایتنی ترکیب ایدن ۴ سنجاغك بری واك کوچکی اولوب ولایتك شرق شمالی قسمندن عبارتدر. قسطمونی ولایتنده ساحل قره دکیزك ایچنه دها زیاده اوزانوب، برچیقنتی تشکیل ایتمکله، سینوب سنجاغی بوچیقنتینك کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً وشرق شمالی جهتندن قره دکیزله، شرق جنوبی جهتندن طربزون ولایتك جانیك سنجاغیله، جنوباً سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغیله، غرباً دخی قسطمونی مرکز سنجاغیله محدوددر. سنجاغك اورته‌سنده غرب‌شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری (مارال) وقطران طاغی وسائر اسملرله برصره طاغلر اوزانوب، بو طاغلرك شرق‌شمالی انکلرندن‌اینن صولر طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه، و غرب جنوبی انکلرندن ایننلری‌ده سنجاغك حدود جنوبیه‌سنی آیران قزیل ایرماغه تابع (کوك ایرماق) دینلن نهره دوکیلور. اولکیلرك باشلیجه‌لری سینوبك شمالنده‌کی آق لیمانه دوکیلن (قره صو) ایله همنامی اولان اسکله‌یه اینن (چوبانلر) نهری و بوکا تابع اولان (قرق کچید) چایدر. ایکنجی مائله باشلیجه بوی آباد قضاسندن عبارت اولوب، قسطمونی سنجاغندن کلن مذکور (کوك ایرماق) بو قضایی اورته‌سندن شق ایله، صاغ وصولدن بر طاقم کوچك چایلر ودره‌لر آله‌رق، قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور طاغلر اورمانلرله مستور اولوب، کراسته‌یه یرار چام، میشه و سائر آغاجلری اولملغه، خیلی‌کراسته قطع وصو حرازلرنده استحضار اولنه‌رق، سینوبدن و سائر اسکله‌لردن استانبوله نقل اولنور. اراضیسی وعلی الخصوص سنجاغك جنوب غربی جهتنده‌کی بوی آباد قضاسنك طوپراغی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری،

مصر، بورجق و سائر حبوباتله کتن، کستانه، الما، آرمود وسائر میوه‌لر و سبزه‌لرك انواعی وبوی آباد قضاسنده پرنج، باموق، جهری وکلیتلی قاون وقاربوز دخی یتیشیر. معدنه متعلق سنجاقده هنوز برگونه تحریات وعملیات وقوع بولمامشدر. حیوانات اهلیه ووحشیه‌سی ولایتك سائر طرفلریله مشترك اولوب، بو بابده «قسطمونی» ماده‌سنده تفصیلات ویریله‌جکدر. اهالیسی ۱۲۴۱۰۷ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۷۹۷۱ ی روم و سائره اوله‌رق غیر مسلم وقصوری کاملاً مسلمدر. خرستیانلری دخی ترکجه لسانله متکلمدرلر. صنایع محلیه کلیم، عبا وبرلی بز نسجیله قصبه‌لرده‌کی صنایع عادیه‌دن عبارتدر. یالکز سینوبدن بوی آباده قدر بر شوسه یاپیلوب، هنوز ایلری‌یه تمدید اولنه‌مامشدر. اهالینك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. سنجاق بروجه زیر ۳ قضا و۳ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۴۸۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	ناحیه	مقدار قرا	مقدار اهالی
سینوب	کرزه	۱۴۴	۴۴۷۹۱
عیانجق	چاکلی	۱۳۱	۲۴۳۰۵
بوی آباد	طوراغان	۲۰۸	۵۴۰۱۱
یکون		۴۸۳	۱۲۴۱۰۷

سینه (Seine) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، ایالات وسطیه‌سندن (قوت دور) ایالتنده ودیژون قربنده ۵۸۴ متره ارتفاعی اولان (لانغره) یایله‌سندن نبعانله، کوچك بر دره حالنده شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (شاتیون) قصبه‌سنده دیکر بر چای اخذیله صویی چوغالدقدن صکره، مذکور ایالتدن خروجله، اوبه ایالتنه کیروب، صولدن (لینه) وصاغدن (اورسه) نهرلرینی اخذ ایده‌رك، (بار) قصبه‌سنه واصل اولور. بوراده دوز بر اووه‌ده آقمغه باشلایوب، (ترویه) شهرینه واصل اوله‌دن کندیسندن سیر سفائنه صالح اوله‌جق صنعی بر جدول آریلدقدن بشقه، قالان قسمی دخی برچوق قوللره آیریله‌رق، سقی اراضیده وماکینه‌لر چویرمه‌ده قوللانیلیر. ایالت مذکوره حدودنده صاغدن همان کندیسی قدر بیوك اولان (اوبه) نهرینی اخذ ایله، غربه و غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع مارنه) ایالتنه داخل اولور؛ و (مونترو) قصبه‌سنه کلنجه، کندیسندن خیلی بیوك اولان (یونه) نهریله برلشه‌رك صویی ایکی قات اولدقدن صکره، دها آشاغیده برجدولله (لوآره) ایرماغیله اختلاط ایدن (لوآنغ) نهرینی آلیر؛ واورادن ینه اسکی استقامتنه یعنی غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، (سینه مع اوآزه) ایالتنه دخول ایله، (قوربی) قصبه‌سنده صولدن (اسونه) ودها آشاغیده (اورژه) وصاغدن (یره) چایلرینی اخذ ایدر؛ وهمنامی اولان ایالته دخول ایله، پارسك قپوسی خارجنده (مارنه) نهریله برلشدکدن صکره، فرانسه‌نك پایتختنی اورته‌سندن شق ایده‌رك، بو شهر عظیمدن چیقدقدن صکره، کوزل اورمانلر و شایان تصور موقعلر آره‌لرنده پك ییلان قاوی بر جریانه باشلایوب، سینه ایالتندن ینه (سینه مع اوآزه) ایالتنه کیرر، وصاغدن (اوآزه) نهرینی آلیر. بو ایالتدن خروجله (اوره) ایالتنه کیردکدن صکره، صاغدن (آندله) چاینی وصولدن (اوره) نهرینی آلوب، (آشاغی سینه) ایالتنه کیرر؛ وبوراده ییلان قاوی جریانی دها آرتیره‌رق، (روئن) شهری ایچندن کچر؛ ونهایت (مانشه) دکیزنده واقع (هاوره) خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۷۷۶ کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك شمال شرقی قسمندن عبارت اولان حوضه‌سی ۷۷۷۶۹ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۳۰۰ مکعب متره صو دوکر. پك چوق مصرفلرله اجرا اولنمش عظیم عملیات سایه‌سنده بو ایرماغك آشاغی قسمی بیوجك ویوقاریلری کوچك سفائن ایچون قابل سیر وحرکت اولوب، برچوق جدوللر و بندلر دخی سیر سفائنی تسهیل ایدیور. لوآره، رونه و موزه ایرماقلریله دخی بر طاقم جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر. دکیزك مد وجذری پك یوقاریلره قدر حس اولنوب، هله تساوی لیل ونهار موسملرنده دکیزدن پك بیوك و دهشتلی بر طالغه فوق العاده بر سرعت ایله کلوب، روئن شهرینه قدر چیقار. پارس شهری داخلنده سینه‌نك ایکی طرفنده پك کوزل ریختملری و ایچنده برآطه‌سی اولوب، متعدد کوچك وابورلر ایشلر؛ وبرقاچ کوزل کوپری ایله اوستندن کچیلیر. مجراسنك طولنجه فرانسه‌نك اوچنجی وحوضه‌سنك وسعتیله صوینك کثرتنجه اوچنجی نهریدر.

سینه { ایالتی (Dép. de Seine) فرانسه ایالاتنك الك كوچكی واك زیاده مسكونی اولوب، پارس شهریله جوارندن عبارتدر. هرطرفدن (سینه مع اوآزه) ایالتیله محاط و اونك ایچنده واقع اولوب، بویی ٣١، اكی ٢٦ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٩ مربع كیلومتره اولدیغی حالده، ٢٩٦١٠٨٩ اهالیسی واردر، كه بهرمربع كیلومتره باشنه ٦٢٢٧ كشی دوشیور. سینه ایرماغی اورته‌سندن كچدیكی كبی (مارنه) نهری دخی شرقدن كلوب، برآز طولاشدقدن صكره مذكور ایرماغه دوكیلور. پارسك خارجنده‌كی اراضیسی بول كوبره ایله اصلاح واروا اولنه‌رق، پك كوزل ایشلنمكله، خیلی مقدار سبزه، میوه وسائره حاصل اولور. فدانلقلری‌ده چوقدر. صاغماج اینك وقیونلری‌ده واردر. ایالت: پارس، سنت‌دنیس وسو اسملریله ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٠ سی پارسده اولمق اوزره، ٢٨ ناحیه و٧٥ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر. معموره‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پاریس	٢٣٤٤٥٥٠	پانتن	١٩١٧٠
سنت دنیس	٤٨٠٠٠	قوربووآ	١٥٩٤٠
لوالوآپره	٣٥٦٥٠	سنت‌مور	١٥٨٠٠
بولونیه	٣٠٠٩٠	پوتو	١٥٧٤٠
قلیشی	٢٦٧٥٠	آسنیره	١٥٢٠٠
نویی	٢٦٦٠٠	ژانتیلی	١٤٢٨٠
ویندسنه	٢٢٢٣٠	قولومبه	١٤٢٥٠
اوبرویلیه	٢٢٢٢٠	شارنتون لپون	١٣٥٤٠
مونتروی‌سوبوآ	٢١٥٤٠	ایسی	١٢٠٨٠
سنت اوئن	٢١٤٠٠	سنت مانده	١٠٤٩٠
ایوری	٢١٠٨٠	مونتروژ	١٠٢٣٥

سینه { آشاغی — (Seine-Inférieure) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، مانشه دكیزی ساحلنده واقعدر. سینه ایرماغی قسم جنوبیسنده جریان ایدوب، حدودنده دكیزه منصب اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. شمال شرق جهتندن (سومه)، شرقاً (اوآزه)، جنوباً (اوره) ایالتلریله و هاوره خلیجیله، غرباً وشمال غربی جهتندن دخی مانشه دكیزیله محاط ومحدوددر. نورماندیه خطهٔ قدیمه‌سنك برقسمندن عبارت اولوب، ″٢٠ ′١٥ °٤٩ ایله ″٢٤ ′٤ °٥٠ عرض شمالی و″١٢ ′٣٢ °٠ ایله ″١٠ ′١٦ °٢ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، شرقدن غربه بویی ١٢٥ واك كنیش برنده اكی ٧٧ ومحیط دائره‌سی ٣٨٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٤١ مربع كیلومتره واهالیسی ٨٣٣٣٨٦ كشیدر. مركزی (روئن) شهریدر. سواحلی دوز وبوكسك اولوب، طبیعی قوی ولیمانلری یوقدر، و یالكز انهارك منصبلرنده بعض اسكله‌لری و باشلیجه دكیز حماملریله مشهور ساحل قصبه‌لری واردر. آنجق سینه خلیجنك مخرجنده وساحل شمالیسنده فرانسه‌نك مارسلیه‌دن صكره الك بیوك اسكله‌سی اولان (هاوره) شهری و شمال جهتنده (آرقه) نهری منصبنده (دیپه) اسكله‌سی بولنیور. سائر اسكله‌لری كوچك اولوب، الك بیوكلری (فقامپ) در. اراضیسی بر ایكی یوز متره ارتفاعنده واسع یایله‌لرله بونلرك آره‌لرنده جریان ایدن انهارك وادیلرندن عبارت اولوب، یایله‌لرك طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، پك قورو اولوب، اراضی‌یی سقی ایده‌جك صولری اولمدقدن بشقه، ایچه‌جك صولری‌ده اكثریا صهرنجدندر. دره‌لری ایسه پك براق صولرله سقی اولنه‌رق كوزل چایرلری واراضی مزروعه‌یی حاویدر. سینه ایرماغی حدود جنوبیه‌یی قربنده جریان ایدوب، ایالتك شرق جنوبی قسمنك میاه جاریه‌سی بو ایرماغه و غرب شمالی قسمنك كیلر طوغریدن طوغری‌یه مانشه دكیزینه دوكیلور. (ایته) و (آندله) نهرلرینك یالكز منابعی ومجرالرینك یوقاریسی ایالت داخلنده بولنوب، اوبته، روبك، قایلی، سنته اوسترترته، رانسون، قو، بولبك ولزارده نهرلری ایسه ایالت داخلنده نبعان وجنوبه طوغری جریانله، صاغدن سینه ایرماغنه دوكیلورلر. بونلرك هربری برچوق ماكینه‌لر چویره‌رك فابریقه‌لرك بیسلكندن سیم سیاه اولدیغی حالده، ایرماغه واصل اولور. طوغریدن طوغری‌یه دكیزه دوكیلان انهاری: شمال شرقی حدودینی آیران برسله ایله یره، آرقه، سی، دون، ووله، دوردان و (فقامپ) دن عبارتدر. الك بیوكلری (آرقه) اولوب، درت چایك اجتماعندن تشكل ایدر. بو انهارك دخی بهری برچوق ماكینه‌لر چویروب، مجرالری فابریقه‌لرله طولودر. هواسی معتدل و راطب اولوب، یازین پارسدن سرینجه ایسه‌ده، قیشین، مانشه دكیزینك صیجاق آقندیسی مناسبتیله، دها صیجاقدر. زراعتی پك ایلری اولوب، اراضی خالیه‌سی پك جزئی یعنی برطاقم بطاقلقلر-

دن عبارتدر. باشليجه محصولاتى بغداى ويولاف ايله آربه، دارى، مصر، بتاتس، بنجار، كتن، كنوير، سبزه‌لرك انواعى، جوز، يبانى الما، اريك وسائره‌در. مع‌هذا اهاليسنك يالكز بر ثلثى زراعتله مشغول اولوب، ثلثانى صنايع وتجارتله اشتغال ايدر. ذخائرى اهاليسنك احتياجاتنه كفايت ايتمز. اراضيسنك بر ثلثى حيوانات بسلمكده مستعمل نباتات زرعنه مخصوص وطبيعى وصنعى چايرلردن عبارت اولوب، خيلى صيغير، قويون، كچى و طوموزلرى واردر. اراضيسنك يالكز بر سدسى اورمانلرله مستوردر. معادنى و على‌الخصوص اتربه واحجار متنوعه‌سى چوق اولوب، برخيلى يرلرنده معدن صولرى دخى واردر. صنايعى پك ايلرى و على‌الخصوص پاموق وبيوك منسوجاتيله دمير و باقير دوكمخانه‌لرى پك چوق اولوب، سنوى تقريباً ياريم مليار فرانق قيمتنده معمولات صناعيه چيقار. منسوجاتك مركزى (روئن) و معدن معمولاتنك مركزى (هاوره) شهرلريدر. هاوره‌ده وابور ماكينه‌لرى وزرهلى وعادى سفائن اعمال اولنور. روئنده دخى باقير و دمير معدنلرى ايشلنوب، ماكينه وآلات وادواتك انواعى ياپيلير. توتون، مسكرات، بيره، صابون، موم، اجزاى كيمويه، شكر، جام وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه وبوياخانه‌لرى‌ده چوقدر. فابريقه‌لردن بشقه كويلرده دخى اهالى ال دستكاهلرندن خيلى منسوجات ياپارلر. سينه ايرماغيله ايالتك سواحلى ومتعدد دميريوللريله سائر طرق تجارتى تسهيل ايدوب، يالكز روئن وهاوره و ديپه كمركلرندن يكن ادخالات و اخراجاتك قيمتى سنوى ايكى مليار فرانغى متجاوزدر. ايالت ٥ قضايه منقسم اولوب، ٥١ ناحيه و ٧٥٩ دائرهٔ بلديه‌يى حاويدر. باشليجه شهر وقصبه‌لريله مقدار نفوسلرى بروجه زيردر:

هاوره	١١٢ ٠٨٠	فقامپ	١٣ ٢٥٠
روئن	١٠٧ ١٦٠	بولبك	١٢ ٠٢٠
ديپه	٢٣ ٠٥٠	قودبك‌لسى البوف	١١ ٠٤٠
البوف	٢٢ ١٠٠	كوچك كويلى	١٠ ٢٧٥
سوتويل‌لسى روئن	١٥ ٣٠٠		

سينه { (Seyne) فرانسه‌نك (وار) ايالتنده (تولون) قضاسنده و تولونك ٥ كيلومتره جنوب غربيسنده وتولون قوينك بر كوشه‌سنده اوله‌رق مارسليه‌دن تولونه كيدن دميريول خطى اوزرنده واقع ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٨٣٦٠ اهاليسى، بيوك برباباس مكتبى وسفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى، واردر.

سينه { (Siena وايتاليانجه Sienne) ايتاليانك طوسقانه خطه‌سنده فلورانسه‌نك ٥٠ كيلومتره جنوبنده و رومانك ١٨٠ كيلومتره شمال غربيسنده ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٢٥٢٠٥ اهاليسى، كوزل موقع ومنظره‌سى، صاغلام هواسى، دارالفنونى، صنايع مكتبى، داخلى مكتب اعداديسى، ٤٦٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى وبوكا ملحق كوچك بر موزه‌سى، چوخه، ايپك منسوجات، قطيفه، تخته‌دن اثاث بيتيه، حصير شاپقه، كاغد، صابون و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى و حبوبات، شراب وزيتون ياغى تجارتى واردر. اسكى بر شهر اولوب، وقتيله دها بيوك ايدى.

— سينه ايالتى شمالاً فلورانسه، شمال شرقى جهتندن آرچو، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن بروره، جنوباً وجنوب غربى جهتندن قوستو، غرباً دخى پيزه ايالتلريله محدود اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٧٩٤ مربع كيلومتره و اهاليسى ٢٢٢٢٠٥ كشيدر. آپنين سلسلهٔ جبالنك ممرنده بولنمغله، اراضيسى طاغلق اولوب، اك يوكسك طاغى ١٧٣٤ متره ارتفاعى اولان (آميانه)در. قسم اعظمى (تيرينياز) دكيزينه دوكيلن (اومبرونه) ايرماغى حوضه‌سى داخلنده بولنوب، مذكور ايرماغه ايالت داخلنده صولدن (آرچيا) وصاغدن (آربيا) نهرلرى دوكيلور. (سوره) ايله (مرسه) چايلرى‌ده بو ايكى نهرك ايكنجيسنه تابعدر. ايالتك شمال غربى كوشه‌سى (آرنو) ايرماغنه تابع (السه)، و جنوب شرقى كوشه‌سى‌ده (تيبر) ايرماغنه تابع (كيانه رومانه) و (پاليا) نهرلريله سقى اولنور. اراضيسى پك منبت اولميوب، مراعى وحيواناتى چوقدر. باغلرى چوق اولوب، شرابى مشهوردر. صنايعى اولدقجه ايلرى وايلريلمكده اولوب، بعض دميرخانه‌لرى، بر كاغد فابريقه‌سى وبر چوق طوغله وكرميد فابريقه‌لرى واردر لنكيت وآنتيموز معدنلرى چيقار. بردميريول خطى ايالتى شق ايدر. ايالت ايكى قضايه منقسم اولوب، ٣٧ ناحيه‌يى حاويدر.

سينه مع اوآزه { (Seine-et-Oise) فرانسه‌نك ايالا

شمالیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایرماغك وبوکا شمالدن کلن اوآزه نهرینك اسمیله مسمادر. بو ایالت پارس شهرینی حاوی اولان (سینه) ایالتنی هر طرفدن احاطه ایتدیکی حالده، شمالاً (اوآزه)، شرقاً (سینه مع مارنه)، جنوباً (لوآره)، جنوب غربی جهتندن وغرباً (اوره مع لوآر) غرب شمالی جهتندن دخی (اوره) ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٥٨ مربع کیلومتره اولوب، ٦١٨٠٨ اهالیسی واردر. مرکزی پارس سورینك ١٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده واقع (ورسای) شهریدر. اووه‌دن وبر طاقم آلچق تپه‌لردن عبارت اولوب، ٢٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان یرلری بك آزدر. مع هذا اکثر طرفلری اورمانلرله وچام آغاجلریله مستور اولوب شایان تصویر مواقعی چوقدر. سینه ایرماغی ایالتی اورته‌سندن پاره‌رق بچوب، ایالتك بتون میاه جاریه‌سی بو ایرماغه دوکیلور. سینه ایالتنه کیرمزدن اول بو ایرماق (سینه مع اوآزه) ایالتی داخلندن (اسون) و(اورژه) و صاغدن (یره) نهرلری آلیر. پارسك خارجنده بو ایرماغه دوکیلان (مارنه) نهری دخی ایالتك بر طار پارچه‌سندن بچر. سینه ایالتندن چیقدقدن صکره دخی موضوع بحثمز اولان ایالت داخلنده صاغدن (اوآزه) و(اوبته)، صولدن (مودره) و(ووقولور) وحدودده صاغدن (ابته) نهرلرینی آلیر. (اوآزه) نهری داخل ایالتده (سوسرن) و(ویوسنه) چایلرینی آلدیغی کبی، (اسونه) نهری دخی (راوینه) چاینی آلیر. ایالتك غرب جنوبی جهتنده بر مقدار یرك میاه جاریه‌سیده ینه (سینه)یه تابع (اوره) نهرینه دوکیلور. هواسی معتدل وراطبجه اولوب، عرضنه کوره صیجاقدر. اراضیٔ خالیه‌سی بك جزئی اولوب، هر طرفی مزروعاتله، چایرلرله، اورمانلرله، وبر مقدار باغ وباغچه‌لرله مستور در. اك چوق محصولاتی بغدای، یولاف وبتاتس اولوب، چاودار، آربه وسائر حبوباتله پنجار، کتن، بیاض الما، جوز، کستانه، اریك وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولور. حیواناته مخصوص اوت وپنجار یاپراغی وسائر نباتات دخی کلیتله یتیشدیریلیر. طوپراغی بك منبت اولوب زراعت فنه تطبیقاً مکمل صورتده اجرا اولنور. حیوانات اهلیه وطیوری دخی چوقدر. اوزومدن خیلی شراب یاپیلیر سه‌ده، جنسی او قدر ایی دکلدر. معادنی یوق حکمنده اولوب، یالکز تباشیر، آلچی، چمنتو، یاپی ودکرمن طاشی، لوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری چوقدر. صنایع بك ایلری اولوب، اهالینك قسم اعظمی صنعت وتجارتله مشغولدر. هر نه قدر جسیم فابریقه‌لر یوغیسه‌ده، کوچکلری بك چوق اولوب، کاغد، شکر، اسپیرتو ومسکرات، زراعت ماکنه‌لری، اجزای کیمیویه، موم، فانله وچوراب کبی اورمه شیلر وسائره فابریقه‌لریله دوکمخانه ودمیرخانه‌لری متعدددر. پارسه ذخیره، اون، میوه، سبزه، سوت، اوت وسائره اخراج ایدر. دمیر یوللری و سائر طرق ومعابری بك چوق اولدیغی کبی، سینه ایرماغیله بوکا تابع انهارك چوغیده سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونلمش اولدیغندن، پارسك دخی قربیتی سببیله تجارتی بك ایشلکدر. ایالت ٦ قضایه منقسم اولوب، ٣٧ ناحیه و ٦٨٨ دائره‌یی حاویدر. باشلیجه شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

ورسای	٤٩٨٥٠	روئی	٩٣٦٠
سنت ژرمن‌آنلی	١٦٣١٠	اتامپ	٨٤٦٠
آرژانتوی	١٢٨١٠	مودون	٧٦٢٠

سینه مع مارنه (Seine et Marne) فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سندن اولوب، شمالاً اوآزه، شمال شرقی جهتندن اسنه، شرقاً مارنه واوبه، جنوباً یونه ولوآره، غرباً دخی سینه مع اوآزه ایالتلریله محدود در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٨٨ مربع کیلومتره اولوب، ٣٥٥١٣٦ اهالیسی واردر. مرکزی پارسك ٤٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع (ملون) شهریدر. اراضیسی حذای بحردن برایکی یوز متره مرتفع تپه‌لرله کوزل بایر ودره واووه‌لردن عبارت اولوب. کاملاً سینه ایرماغی حوضه‌سنده بولنیور. مذکور ایرماق ایالتك قسم جنوبیسنی شرقدن غربه شق ایله، داخل ایالتده صاغدن (وولزیه) وصولدن (یونه) و(لوآنغ) نهرلرینی آلدقدن صکره، سینه مع اوآزه ایالتنه کیرر. (یره) نهری ایالتك اورته‌لرنده نبعان ایدوب، حدودك خارجنده مذکور ایرماغه دوکیلور. پارسك اتصالنده سینه‌یه قاریشان (مارنه) نهری دخی ایالتك قسم شمالیسنی شق ایدوب، صولدن کوجك لورن و بیوك لورن وصاغدن (اورق) نهرلرینی آلیر. هواسی معتدل

اولوب، شمال جهتی بر آز دها صوغوقدر. وبناءً علیه مارنه مجراسنك شمالنده اوزوم یتیشه میور. باشلیجه محصولاتی بغدای، آربه، چاودار، یولاف، مصر وسائر حبوباتله حیواناته مخصوص اوت ویاپراقلرك انواعی، پنجار، الما، جوز، اریك وسائر میوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اراضیسی پك او قدر منبت دكل ایسه‌ده، زراعت پك ایی اجرا اولندیغندن، خیلی ذخیره اخراج اولنوب، بغدای وبولانی مشهوردر. فدانلقلریله كللری دخی چوقدر. جنوب جهتنده اوزومدن كوزل شرابلر یاپیلیر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص اینك وقویونلری چوق اولوب، پنیری مشهوردر. اورمانلرنده مختلف آغاجلر بولنوب، خیلی كراسته قطع اولنور. معادنی اولمیوب، مرمر، یاپی طاشی، آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. صنعت وتجارتله اشتغال ایدن اهالی زراعتدن آز ایسه‌ده، چیقان معمولات صناعیه دخی خیلی مقدارده اولوب، شكر، اسپیرتو، كاغد، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودكرمن وحرازلری چوقدر. ماكینه‌لرینك چوغی صو ایله چویریلیر. دمیر یوللری وسائر طرق ومعابریله سیر سفائنه صالح انهار وجدوللری تجارتی تسهیل ایدیور. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب، ٢٩ ناحیه و ٥٣٠ دائره‌یی حاویدر. باشلیجه قصبه‌لری بر وجه زیردر:

فونتنبلو	١٣٣٤٠	قولومیه	٦٢٢٠
ملون	١٢٥٧٠	لانی	٤٩٩٠
مونترن	٧٩١٠	فرته	٤٦٥٠

سین هوئی هسین (Sin-Hoéï-Hsien) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ تونغ) ایالتنك قانتون سنجاغنده وقانتونك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده ٢٢°٢٨′ عرض شمالی ایله ١١٠°٤٠′ طول شرقیده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. بر قسمی سورله محاط اولوب، اصل تجارتگاه واك بیوك قسمی سورك خارجنده‌در.

سینی (Seyny) لهستانك سووالكی ایالتنده و سووالكینك ٢٦ كیلومتره شرقنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٤٧٨٠ اهالیسی واردر.

سینیز فارس ساحلنده اسكی برقصبه واسكله اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش، وبعده خراب اولمشدر. یاقوت حموی حال خرابه‌ده و یالكز بر طاقم سرسریلرله مسكون كوردیكنی بیان ایدیور.

سینیغالیه (Sinigaglia) ایتالیانك وسطلرنده (آنقونه) ایالت وقضاسنده و آنقونه‌نك ٢٥ كیلومتره غرب شمالیسنده آدریاتیق دكیزی ساحلنده و (میزه) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، ١١٣٦٥ اهالیسی، شكر واپریشیم فابریقه‌لری، حبوبات تجارتی، مكتب اعدادیسی، مكتب صنایعی، خیلی مؤسسات خیریه‌سی و جوارنده بر كوكوردلی ایلیجه‌سی واردر. مقدما پورت فرانق اولوب، بیوك بر بازاری دخی وارایدی. لیمانی نهرك آغزندن عبارتدر.

سینیلو آن (Siniloan) فیلیپین جزایرندن (لوسون) جزیره‌سنك (لاغونه) ایالتنده و (مانیله) نك ٦٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٤٥٨٠ اهالیسی واردر.

سی نینغ فو (Si-Ning-Fou) چینك شمال غربی جهتنده واقع (قانسو) ایالتنده و (لانچوفو) نك ٢٣٥ كیلومتره غرب جنوبیسنده ٢٣٠٤ متره‌لك ارتفاعده سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر. چینله تبت وتركستان شرقی یوللرینك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه وعسكریه‌سی زیاده اولوب مقدما تجارتی پك ایشلك واهالیسی دها كثرتلی ایدی. بعض محاربانه میدان اولمغله، قسم اعظمی تخریب اولنه‌رق، الیوم سوری بر چوق ویرانه‌لری وبوش یرلری حاویدر.

سیو (Sioux) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی وجنوبی داغوته جمهوریتلرنده اقوام اصلیه‌دن بیوك برقوم اولوب، برطاقمی خیمه نشین وبر طاقمی ساكن و زراعتله مشغولدرلر. وقتیله بونلر قیالی طاغلرله میسیسیپی مجراسی آره‌سنده و ٤٣° ایله ٤٩° عرض شمالی مابیننده‌كی اراضی واسعه‌ده بیانی اوكوز وكیك آولری آرقه‌سنده طولاشوب، طورمقده ایكن، ممالك مجتمعه انكلیزلری تدریجاً یرلرینی ضبط ایدوب، بونلره تخصیص ایتدكلری محللری دخی بالآخره كندیلری هجرت وتوطن ایتدكلرندن، سیولر دفعاتله مدافعه‌ده بولنمشلر وكندیلری جسور وجنكاور آدملر اولدقلرندن، ممالك

مجتمعه حكومتنه بك چوق تلفات ويرديرمشلر سه‌ده، بونلر دخی كنديلرينی فدأرانه قتل وامحا ايتمشلردر. شمديكی حالده مقدارلری ۳۰۰۰۰ كشی‌يه قريبدر. تمدنه مستعد ايسه‌لرده، يرلرينی ضبط ايتمش اولان آوروپاليلره بغض وخصومتلری زياده‌در. (داغوته) اسميله دخی معروف اولوب، مذكور ايكی جمهوريت بونلرك اسميله تسميه اولنمشدر. بر چوق قبائله منقسم اولوب بيئلرنده بر هيئت متفقه تشكيل ايديورلر.

سيو { ياخود بيغ سيو (Big Sioux) يعنی « بيوك سيو »، ممالك مجتمعه‌نك جنوبی داقوته جمهوريتنده بر نهردر، كه بر طاقم كوللردن نبعانله، جمهوريتك حدود شرقيه‌سنه متوازياً جنوبه طوغری آقه‌رق، وبرخيلی مسافه‌ده (يووه) جمهوريتك حدودينی آيره‌رق تقريباً ۵۰۰ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، (سيوسيتی) قصبه‌سنك اوست طرفنده ميسوری نهرينه دوكيلور.

سيو { ياخود ليتله سيو (Little Sioux) يعنی « كوچك سيو »، ممالك مجتمعه‌نك (يووه) جمهوريتنده بر نهردر، كه (مينزوته) جمهوريتك منتهای جنوبنده نبعانله، (يووه) جمهوريتنه دخول و جنوب غربی‌يه طوغری جريان ايده‌رك، ميسوری ايرماغنه دوكيلور. مجراسنك طولی ۴۰۰ كيلومتره‌دن زياده‌در.

سيوا { (Siva) هند برهمنيلرينك معبودلرندن اولوب، زعملرنجه براهما و قريشنا ايله برابر بر تثليث تشكيل ايدر. تخريب وتغيير وتعديله موكل زعم اولنه‌رق، بش باشلی ودرت اللی اولديغی حالده بر بوغايه وياغزندن آتش پوسكورتور بر آرسلانه بينمش، كردانه انسان قفالرندن مركب بر كردانلق آصمش و قوللريله بدنی ييلانلرله صارلمش بر صورتده تصوير ايدرلر. كنك ايرماغنك منابعنی حاوی اولان (قايلاسه) طاغنده بولنديغنه اينانيرلر. بعض وقتلرده هنديلر ساده بو معبود موهومه عبادت ايتمشلردر.

سيوا { (Siva) روسيه‌نك شرق جهتنده (وولغه) ايرماغنه تابع (قامه) نهرينه دوكيلور بر چای اولوب، پرم ايالتنك جنوب غربی جهتندن نبعانله، جنوب غربی‌يه طوغری جريان، وبر آره‌لق (وياتقه) ايالتنك حدودينی تفريق، و بعده بوايالته دخول ايده‌رك، ۱۶۰ كيلومتره‌لك جرياندن صكره مذكور ايرماغه دوكيلور.

سيواس { اناطولينك جهت شرقيه‌سنده استانبولك ۷۱۵ شرق جنوبيسنده، وآنقره‌نك ۳۷۲ كيلومتره شرقنده، صامسونك تقريباً ۲۰۰ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ۳۹°۴۵′ عرض شمالی ايله ۳۴°۴۰′ طول شرقيده واقع ولايت مركزی بر شهر اولوب، قزل ايرماغك صاغ كنارندن، ۲ كيلومتره‌لك مسافه‌ده و ۱۳۰۲ متره ارتفاعی اولان يوكسك و مذكور ايرماغه طوغری مائل بر اووه‌نك كنارنده اوله‌رق طاغ اتكنده مؤسسدر. (طاوره) نهری بر قاچ جدوله آيريله‌رق شهرك ايچندن مروره، خانه‌لره ايچيله‌جك صو ويردكدن، وسوقاقلری تميزلدكدن صكره، قزيل ايرماغه دوكيلور. اهاليسی ۳۰۰۰۰ كشيدن عبارت اولوب، درت بش بيكی ارمنی و قصوری كاملاً مسلمدر. خانه‌لری سياه كيرپيچدن واوستلری طوپراق اورتيلی اولوب، سوقاقلری طار و چامورلی واطرافی دخی تارله‌لردن عبارت اولمغله، خارجی و داخلی منظره‌سی پك قسوت انكيزدر. يالكز شهرك اورته‌سندن كچن بغداد جاده‌سی دوز وكنيش، و يالكز حكومت قوناغيله قيشله وجبه‌خانه و سائر بعض ابنيۀ اميريه وخصوصيه طاشدن معمول ومنتظمدر. لغملری ميدانده اولوب، قيشين چامورلری و طورغون صولری وياذين توزی دخی چوق اولديغندن، آنجق ارتفاعی سايه‌سنده هواسی صاغلامدر. ياذين ميزان الحراره‌نك درجۀ وسطيه‌سی ۲۵ وقيشين تحت الصفر ۱۸ در. شهرك ۴۴ جامعی، ۴۲ مسجدی، ۵ مدرسه‌سی، ۶ تكيه‌سی، ۴ زاويه‌سی بری ملكی وديكری عسكری اوله‌رق ۲ رشديه‌سی، بر دارالمعلمينی، ۴ مكتب اعداديسی، ۳۰ صبيان مكتبی، ۵ كليسا و مناستری و ۵ خرستيان مكتبی، ۱۴۵۱ دكانی، ۱۲ حمامی، ۱۲ خانی واردر. سيواس اسمی (سواسته) اسم قديمندن مأخوذ اولوب، آنجق اسكی شهر شمديكی سيواسك ۸ كيلومتره شرقنده وقزيل ايرماق كنارنده (غوراز) قريه‌سی قربنده ايدی. بو شهر قديمك اك اسكی اسمی قبيره ياخود (كبيره) اولوب، (من فارناق) معبودينه مخصوص جسيم بر معبدله مشهور ايدی. مهرداد بو شهری ضبط ايدوب، ايچنده كنديسنه

مخصوص بر سرای بایدیرمشیدی. بعده رومالیلرك الینه کچنجه، پومپیوس طرفندن (دیوسپولیس) تسمیه اولنمشدی. (استرابون) زماننده (قپادوقیه) خطه‌سنك مرکزی اولان بو شهرده (پتودوریس) اسمنده بر ملکه حکم سوروب، بو قادین رومالیلرك تحت حمایه‌سنده بولنمغله، اغستوسك روجه اسمنه نسبتله شهری (سواستیه) تسمیه و خیلی توسیع و تزیین ایتمشدی. بونك اوغلی ایکنجی (بوطون) شهری روما ایمپراطوری (نرون)ه ترك ایتمش؛ وبعده یوستنیانوس سورلرینی تعمیر وتپه‌سنده برقلعه انشا ایتمشیدی. اون برنجی قرن میلادیده (سناخریب) دیکر برطاقم برلره مقابل روم ایمپراطورندن سواسته شهرینی آلوب، بر کوچك حکومته مرکز اتخاذ ایتمشدی. خلافت عباسیه زماننده امیر احمد دانشمند طرفندن فتح اولنه‌رق، دولت دانشمندیه‌یه پایتخت اولمشیدی. ملوك سلجوقیهٔ رومدن عز الدین قلیج آرسلان سیواسی ضبط ایده‌رك، ملوك دانشمندیه‌یه ختام ویرلمش؛ وسیواس برآره‌لق دولت سلجوقیه‌نك پایتختی اولمش ایدی. بعده سلاجقهٔ رومدن علاء الدین کیقباد سیواسی توسیع و تزیین ایتمشدر. اسکی برندن شمدیکی محله نقلی دانشمندان زمانده‌می یوقسه مشار الیهما عز الدین ویا علاء الدین سلجوق دورنده‌می وقوع بولمش اولدیغی کسدیریله‌میور. هر حالده شمدیکی شهر اسلام بنا کرده‌سی اولوب، مشار الیه علاء الدین سلجوقی زماننده ۱۲۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی، و مدارسی پك پارلاق اولوب، عادتا بر دار الفنون حکمنده ایدی. جنکیزیلرك ضبطنه کچدکدن صکره، طوائف ملوکدن جلایریه‌نك النده، و بونلرك نسلی منقرض اولدقده، بالمناسبه ترکمان علماسندن قاضی برهان الدینك تحت تصرفنده قالمشدی. ۷۹۴ تاریخنده یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلری طرفندن فتح اولنه‌رق، متعاقباً تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب واهالیسی قتل عام اولنمشدی. او وقتدن بری برحال تدنیده قالوب، اهمیت موقعیه‌سیله برابر اسکی معموریتنی استرداد ایده‌مه‌مشدر. عبدالوهاب غازینك تربه‌سی سیواسده زیارتکاه انام اولدیغی کبی، یلدیرم بایزید خان حضرتلرینك وقعهٔ تیموریه‌ده اورادە بولنمش اولان اوغلی شاهزاده ارطغرل وشاعر شهیر کچه‌جی زاده عزت منلا دخی سیواسده مدفوندر.

سیواس { ولایتی. آناطولینك اڭ بیوك ولایتندن اولوب، شمالاً طربزون، شرقاً ارضروم، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز، جنوباً حلب وآطنه، غرباً آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. ۳۸° ۱۰′ ایله ۴۱° ۲۰′ عرض شمالی و ۳۲° ۱۶′ ایله ۳۵° ۵۵′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، رأس زاویه‌سی جنوبه طوغری اوزانمش غیر منتظم بر مثلث شکلنی ابراز ایدیور. شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه بویی ۴۳۳ واڭ کنیش برنده اکی ۳۳۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۸۳۷۰۰ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۱۰۸۶۴۵۵ کشیدن عبارتدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، اساسی یعنی اووه‌لری حذای بحردن ۱۰۰۰ متره، و اوندن زیاده مرتفع اولدیغی حالده، برطاقم یوکسك طاغلری دخی واردر. باشلیجه طاغلری ایکی سلسله تشکیل ایدیور، که بونلرك بری (آنتی طاوروس) اسم قدیمیله آطنه ولایتندن کلوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ولایتك جنوب شرقی قسمنی شق ایله ارضروم طاغلرینه اولاشیر؛ ایکنجی سلسله‌سی ینه ارضروم طاغلرندن تشعبله سیواس وطربزون ولایتلری آره‌سنده غربه طوغری ممتد اولان (پونت) سلسلهٔ جبالیدر. برنجی سلسله‌یه منسوب طاغلرك باشلیجه‌لری جنوب غربیدن باشلایه‌رق: صوغاز طاغی، بیك بوغا طاغی، منغورلی طاغی، کچی طاغی، خنزیر طاغی، قویمش طاغی، تجر طاغی، بیلانلی طاغ، قره‌بل و سائره‌در. اڭ یوکسکی اولان قره بلك ۳۲۷۶ متره ارتفاعی اولوب، سائرلرینك یوکسکلکی ده ۲۰۰۰ ایله ۲۵۰۰ متره آره‌سنده‌در. بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده‌کی مرتفع یایله‌ده وعلی الخصوص غرب جهتنده دخی منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، قزیل ایرماق حوضه‌سنی یشیل ایرماق حوضه‌سندن آییریور. بونلرك باشلیجه‌لری آق طاغ، دوه‌جی طاغی، چاملی بل آق یلدیز طاغی وکوسه طاغیدر. ارتفاعی حسبیله ولایتك اراضیسی اوچ مائله‌یه منقسم اولوب، قسم اعظمی قره دکیزه دوکیلان قزیل ایرماق و یشیل ایرماق حوضه‌لری

داخلنده بولندیغی حالده، منتهای جنوبیسی آق دکیزه دوکیلن سیحان حوضه‌سی، ومنتهای شرق جنوبیسی‌ده بصره کورفزینه دوکیلان فرات حوضه‌سی داخلنده بولنیور. اك بیوك نهری قزیل ایرماقدر، که ولایتك حدود شرقیه‌سی قربنده قوجکیری قضاسنده قزیل طاغدن نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، ولایتك نصف جنوبیسنی شرق ایتدکدن صکره، آنقره ولایتنه کیرر؛ وغربه طوغری بیوك برقوس تشکیلیله قونیه وقسطمونی ولایتلرینك حدودینه قدر طولاشدقدن صکره، سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سنه عودت ودخول، وبعده بر خیلی مسافه‌ده بو ولایتله قسطمونی و طربزون ولایتلری حدودینی تفریق ایده‌رك، نهایت طربزون ولایتنه داخل وقره دکیزه منصب اولور. بو وجهله بو ایرماغك ١٠٠٠ کیلومتره‌یه قریب اولان مجراسنك ٤٥٠ کیلومترلکی یعنی ثمان یاریسی سیواس ولایتی داخلنده‌در. ایکنجیسی یشیل ایرماقدر، که اك بیوك قولی اولان کلکیت نهری ارضروم ولایتنده ارزنجانك شمالنده‌کی طاغلردن نبعانله، سیواس ولایتنه دخول و حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن سلسلهٔ جبالك اتکلریله متوازیاً غرب شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، آماسیه سنجاغی حدودینه تقرب ایدنجه، آماسیه‌دن کلن یشیل ایرماقله برلشه‌رك، وبردن بره شماله طوغری دونه‌رك، بو دخی طربزون ولایتنه دخول ایله، کنیش بر دالیه بالتشکیل، قره دکیزه دوکیلور. اصل یشیل ایرماق کلکیت صوینه‌دن کوچك ایکی نهر اجتماعندن تشکل ایدیور، که بونلرك بری کوسه طاغندن نبعان ایدن (دلیجه ایرماق) اولوب، کلکیت صویله متوازیاً غرب شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه، غربه و نهایت بنه غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، توقاد طاغلرندن نبعانله آنقره ولایتی حدودندن طولاشه‌رق کلن چیقریق صویله برلشیر. بو اجتماعده یشیل ایرماق نامنی آلوب، شماله طوغری دونر؛ وآماسیه‌ده (ترس آقان) چاینی دخی اخذ ایله کلکیت ملتقاسنه قدر شمال شرقی‌یه طوغری آقار. یشیل ایرماق قزیل ایرماق قدر اوزون دکل ایسه‌ده، بر قاچ قولدن مرکب اولوب، هپسی‌ده ولایتك ایچنده جریان ایتدکلرندن، ولایت داخلنده‌کی مجراسی دها چوقدر.

بو انهاردن هر برینك بر چوق تابعلری اولوب، ولایتك اراضیسنی سقی ایدرلر. یوقاریده ذکر اولنان آنتی طاوروس سلسلهٔ جبالنك شرق جنوبی جهتنده‌کی یرلر ایسه قره دکیز مائله‌سندن جبال مذکوره صیرتیله آیرلمش اولوب، قسم جنوبیسنده سیحان وجیحان ایرماقلرینك منابعی، وشرق شمالی قسمنده‌ده فراته تابع (توخمه) وبوکا تابع (بالیقلی) و دها یوقاریده چالته چایلری آقیور. ولایت داخلنده بر چوق کوچك کوللر وبطاقلقلر بولنوب، اك بیوکلری لادیق قضاسنده واقع لادیق کولیدر، که یازین بر بطاقلق حالنده ایسه‌ده، قیشین خیلی توسع ایدر. ترس آقان چایی بونك آیاغی حکمنده‌در. توقاد سنجاغنده‌کی قاز اووه‌ده دخی ترخال کولی اسمیله برکول بولنیور، که بوده یازین بر قامشلق حالنده اولوب، قیشین قره‌حصار سنجاغنده قره‌کول طاغنده بو اسمله برکول وسائر بر چوق کوللر واردر. بوکوللرده خیلی بالیق صید اولنور وقامشلرندن حصیر یاپیلیر. بعضلری هوایی اخلال ایدوب، صیتمه‌یی تولید ایدرلر.

اراضیسی و علی الخصوص سیواس ایله آماسیه وتوقاد سنجاقلرنده پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، پرنج، نخود، فصولیه، مرجمك و سائر حبوباتله آفیون، خشخاش، توتون، کنویر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. هله آماسیه‌نك الما وآرمودیله سائر میوه‌لری وبر نوع سرت بغدایی مشهوردر. باغلری دخی چوق اولوب، خیلی مقدار پکمز وقورو اوزوم وبر مقدار شراب چیقار. زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنوب، یکی اصولده آلات زرعیه استعمال ایدنلر نادردر. سیواس ولایتی احتیاجات محلیه‌سنك بر قاچ مثلی ذخایر وسائر محصولات یتیشدیره‌بیله‌جك بر استعداد طبیعیده بولندیغی وبولری دخی آناطولینك هر طرفندن زیاده منتظم اولدیغی حالده، اسکله‌لره اولان بعدیتی وحیوان وآرابه ایله ایدیله‌جك نقلیات مصارفنك آغرلغی سببیله زراع احتیاجات محلیه‌دن زیاده محصولات یتیشدیرمکه سعی ایتمیورلر. یالکز آماسیه سنجاغندن بر مقدار بغدای ایله کلیتلی میوه اخراج اولور. ایکی بیوك نهردن هیچ بری کوچك قایقلر ایچون اولسون سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونیامشدر. حیوانات اهلیه‌سی متوسط بر حالده

اولوب، درون ولایتده ١٠٢٥٨٣ صیغیر، ٥١٥٣٦ آت وخرکله، ٢٣٦٢٠ مرکب، ١٩٥٤٠٤٠ قویوز، ٢١٩٠٦٠ کچی، که جمعاً ٢٣٥١٨٣٩ حیوانات موجوددر. آتلری کوچك ایسه‌ده قوتلی وجفا کشدر. صیغیرلری دخی کوچکدر. کچیلرینك بر مقداری تفتیك کچیسیدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، طوموز، قورد، طاوشان، سنجاب، زردواء، کیك و سائره ایله طیورك انواعندن عبارتدر. نهرلریله کوللرنده خیلی بالیق دخی چیقار. آری قوغانلری‌ده چوق اولوب، خیلی بال و بال مومی چیقار. شمال جهتنده یعنی آماسیه وتوقاد وقره حصار سنجاقلرنده‌کی طاغلرك اکثر طرفلری اورمانلرله مستور اولوب، یوقاری قسملری چام، میشه، کورکن وسائر آغاجلری، دها آشاغیلری یبانی المه وآرمود و کراز و دها آشاغیده جوز وکستانه آغاجلرینی حاوی اولوب، بونلر بعض یرلرده شعاع شمس حلول ایده‌میه‌جك قدر صیق اورمانلر تشکیل ایدیور. آنجق محافظه وحسن استعماللرینه اعتنا اولنمدیغندن، نافله یره اتلاف، وبعضاً چوبانلر طرفندن احراق اولنه‌رق، کوندن کونه آزالمقده‌در. سواحلك دخی بعدی سببیله بو اورمانلردن استفاده اولنه‌میور. سیواس ولایتنك معادنی دخی چوق اولوب، برقاچی حکومت واصحاب امتیاز طرفندن ایشلنمکده ایسه‌ده، یوللرك اوزاقلغی وجوارنده‌کی اورمانلرك آز زمانده اتلافیله محروقاتك فقدانی بر طاقلرینك ترکنه سببیت ویرمشدر. قره حصار سنجاغنده کلیتلی شاب وبرقاچ یرنده سیملی قورشون، توقاد جوارنده باقیر ومانغانز ایله اعلا جنسدن معدن کموری بولنیور. آماسیه سنجاغنده‌دخی کومش حاجی کوییله طاوشان طاغنده سیملی قورشون معدنلری کشف اولنوب، بك انتظامسز بر یولده آره صره ایشلنمکده‌در. توقاد وآماسیه سنجاقلرنده دمیر معدنی ترکیباتی ولنکیت دخی بولنمش ایسه‌ده، چیقارلمامقده‌در. بیاض وانواع الوانده سماکی مرمرلری آلچی وسائر احجار واتربهٔ نافعه اوجاقلری‌دخی چوق ایسه‌ده، بونلردن‌ده، برکونه استفاده اولنمیور. لوله‌جی چاموری‌ده چوق اولوب، توقادده بوندن بیك قیه استیعابنده جسیم کوبلر یاپارلر. یکرمی قدر یرده طوزلی صولر بولنوب، بونلرك اون بشنده مملحه‌لر تأسیسیله سنوی سکز اون ملیون قیه قدر طوز چیقارلمقده‌در، که ولایتی اداره ایتدکدن صکره، همحدود اولان سنجاقلره دخی اخراج اولنور. طوز حصاری قرینده اخیراً بر قیا طوزی اوجاغی دخی کشف اولنه‌رق، اکذی بك ایی ایسه‌ده، شمدیلك چیقاریلانك رنکی قوبوجه اولوب، آشاغی اینلدکجه، رنکی دخی ایلشمکده‌در. میاه معدنیه‌سی‌ده بك چوق اولوب، بونلردن هیچ بری فناً حل ومعاینه اولنمامش ایسه‌ده، بین الاهالی اولان شهرتلرینه باقیلیرسه، نافع ومقبول صولر اوله‌جقلری آکلاشیلیور. سیواسك ١٤ کیلومتره شمالنده (صوغوق ترمیك) وشهر مذکوردن ٢٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده توقاد طریقی اوزرنده (صیجاق ترمیك) اسملریله ایکی کوکوردلی صو و ١١ کیلومتره دها ایلریده ویشی صوینه معادل بر معدن صویی بولنیور. قنغال ناحیه‌سنده (اریوز ترمیکی) اسمیله امراض جلدیه‌یه نافع ایکی معدن صویی و (ییلانلی ترمیك) اسمیله یاره‌لر حقنده بك نافع بر صو بولنیور. آماسیه سنجاغنده دخی کوکوردلی وسائر معدن صولری چوق اولوب، الك مشهوری حوضه ایلیجه‌سیدر، که یازین هر طرفدن خسته‌لر کیدوب استحمام ایدرلر. اسکی رومالیلر زماننده قالمه بعض ابنیه خرابه‌لری‌ده واردر. توقاد سنجاغنده دخی (خوصه) اووه‌سنده بر چلیك و اسکی (نیقوپولیس) شهری ویرانه‌لرندن عبارت اولان صولو شهرده بر کوکوردلی معدن صویی بولنوب، تموزده ایکیسنه‌ده بر چوق خسته‌لر کیدرلر. توقادك ٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اهالی طرفندن مسهل کبی قوللانیلیر بك صوغوق بر معدن صویی ودها بر چوق میاه معدنیه واردر.

معارف هنوز پك کری اولوب، مدرسه‌لر تدنی ایده‌رك، اکثری خراب اولدیغی کبی، صبیان مکاتبنك دخی چوغنده اصول قدیمه اوزره تعلیم اولنمقده ایسه‌ده، ولایت وسنجاق مرکزلرنده اصول جدیده اوزره مکاتب ابتدائیه کشاد ایدلمکده، و مکاتب رشدیه کیتدکجه اصلاح اولنه‌رق، مکاتب اعدادیه دخی تأسیس اولنمقده بولندیغندن، کوندن کونه ترقیات کورلمکده‌در. ولایت دروننده ٨ رشدیه، ١ رشدیهٔ عسکریه، ١ دار المعلمین، ٢٢٠١ ذکور و ١٢٢٣ اناث اسلام ابتدائی صبیان مکتبلری واردر. ارمنی، قتولیك، پروتستان وروم اهالینك دخی

خیلی مکاتب ابتدائیه و رشدیه‌لری اولوب، بونلرك بعضلری جزویتلرله پروتستان میسیونرلری طرفندن اداره اولنور. علی العموم ولایتده ۳۵۹۵ مکتب بولنوب، ۵٤٤۹۳ شاکردان دوام، و۳۷۰۹ معلم تدریس ایدیور. صنایع سیواس ولایتنده پك ایلری اولوب، هر نه قدر فابریقه دینله‌جك صنعت اداره خانه‌لری یوغیسه‌ده، اولرده ارككار وقادینلر طرفندن ال ودستكاه ایله خیلی شیلر یاپیلیر. مركز ولایتده وجوارلرنده كوزل كلیملر وكلیتلی چوراب یاپیلیر. سیواس شهرندن سنوی ۵۰۰۰۰۰ چفت چوراب چیقار. قوچكیری قضاسنك مركزنده بشقه بر نوع كلیم یاپیلیر. سیواس شهرنده اخیراً ایران وخراسان خالیلرینی تقلیده باشلایوب، موفق اولمشلردر. كورونده آوروپادن كلن یوك ایپلیكندن شالی بامیله كوزل بر طاقم یورغان یوزلری و پرده‌لك ودوشمه‌لك یاپیلوب، استانبوله دخی كوندریلیور. سیواس شهرنده بچاق وسائر آلات جارحه وحتی نمونه ایله آلات جراحیه بیله یاپیلوب، قیوجیلق دخی اولدقجه ایلری بولنمغله، كومشدن كوزل چیغاره‌لق وتوتون قوطیسی وسائره یاپیلیر، سیواس ایله توقاد آره‌سنده ایله دونر متعدد دكرمنلر بولنوب، چیقاردقلری اون جوار ولایتلره دخی كوندریلور. آماسیا ومرزیفونده، ینه ایپلیكی آوروپادن كتیرلمك اوزره، كلیتلی آلاجه یاپیلوب، آماسیه شهرنده بوكا مخصوص ۳۰۰۰ و مرزیفونده ۲۵۰۰ دستكاه واردر. توقادده وقتیله كلیمله یاپیلان یازمه وعمنی كبی شیلر وقره‌حصارده نسج اولنان (مانوسه) رواجدن دوشمش ایسه‌ده، توقادده دباغت وانبیقدن مسكرات چیقارمق صنعتلری ترقی ایلمكده‌در. چناق چوملك كبی شیلر اعمالی صنعتی دخی توقادده كریلمكده‌در. توقادده میری‌یه عائد باقیر قالخانه‌سنده ایكی اوچ یوز عمله قوللانیله‌رق، سنوی بر ملیون قیه كولچه تصفیه ایدیلیر. قره حصار سنجاغنك اسكله‌سی كیره‌سون ودیكر اوچ سنجاغك كی صامسون اولوب، بو ایكی اسكله‌دن سیواسه قدر برر شوسه یاپلمشدر. برنجیسی آماسیه وتوقاددن كچوب، توقادده اونیه‌دن كلن بر دیكری شوسه ایله برلشیر. سیواسدن شوسه ملا.

طیه‌یه طوغری ایلریلیور. بو یوللرك بعد مسافه‌سی محصولات ارضیه‌نك اخراجنه مساعد اولمامغله برابر، ولایتك حبوبات، میوه، حیوانات، یاغ، یپاغی، تفتیك، بال، بال مومی، ایچ یاغی، پكمز، شراب، دری، كلیم، آلاجه، چوراب وسائره‌یه متعلق سنوی اخراجاتی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ واوروپا وولایات سائره‌دن ادخالاتی ۲۲۵۰۰۰ عثمانلی لیراسی قیمتنده‌در. آنقره‌دن ایلری تمدید ایدلمكده اولان دمیر یول خطنك سیواسه وصولی واورادن قره دكیزه بر شعبه‌نك اوزادلمسی ولایتك تجارتنی پك چوق تسهیل ایده‌رك، ثروت مملكتك تزایدینی وزراعت وصنایع ومعموریتك ترقیسنی موجب اوله‌جغنده شبهه یوقدر.

۱۰۸٦٤۵۵ نفوسه بالغ اولان اهالیسندن ۸۳۹۵۱٤ ی مسلم، ۱۲۹۵۲۳ ی ارمنی، ۳۰٤۳۳ ی ارمنی قتولیكی، ۱۰٤۷۷ سی ارمنی پروتستانی، ۷٦۰٦۸ ی روم و ٤۰۰ ی یهودی اولوب، جمله‌سی لسان تركی ایله متكلمدرلر. اهالیٔ اسلامیه‌دن ۲۸۰۰۰ قزیل باش و قصوری سنیدر. اهالی علی العموم تندرست و ایری بویلی آدملر اولوب، قادینلری حسن جماللریله مشهور ایسه‌ده، پك كوچك اولندكلرندن حسنلری چابق زائل اولوب، ۲۰ یاشلرنده قارتلاشیرلر. هوا قیشین خیلی صوغوق ویازین معتدل اولوب، عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده، اهالینك نظافته رعایت ایتمه‌ملری وسوقاقلرله خانه‌لرك حفظ الصحه قواعدینه موافق اولمامسی، كندیلرینه جیادت هوادن بحق استفاده ایتدیرمیور.

ولایت ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ۲۲ قضا و۲۳۳ ناحیه‌لی و۳۷۱ ؛ ۳ قریه‌یی حاویدر. سنجاقلرك مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه زیردر:

سیواس	سنجاغی	۳۹٤۵۰	مربع كیلومتره
توقاد	«	۱۰۰۰۰	« «
آماسیه	«	۲٤٤۵۰	« «
قره حصار شرقی	«	۹۸۰۰	« «

سنجاقلرك قضالره انقساميله هر قضانك نواحی وقرا ونفوسنك مقداری‌ده بروجه آتیدر:

سنجاق	قضا	نواحی	قرا	نفوس
سیواس	سیواس	١٤	٢١٠	١١١ ٧١٩
	قوچکیری	١٩	١٣٨	٥٧ ٩٥٣
	دیوریکی	٩	١٢٤	٤٨ ٩٠٧
	تنوس	١٣	١٣٣	٦٥ ٥٩٨
	کرون	٣	٤٠	٤٦ ٧٢٢
	دارنده	٦	١٤	٢٧ ١٦٥
	خافیق	١٦	١٥١	٦٥ ٧٦٣
	یلدیز	٩	١١٥	٤٩ ٨٩٦
	عزیزیه	٣١	٢٨٦	٩٨ ٣٠٣
	جمعاً سیواس سنجاغی	١٢٠	١٢١٦	٥٤٧ ٠١٥
آماسیه	آماسیه	١٤	١٢٨	٦٣ ٦٤٠
	مرزیفون	٣	٤٧	٣١ ٠٢٠
	کوپری	٨	١٦٠	٢٤ ١٢٠
	عثمانجق	٥	٤٩	٢٨ ٩٤٠
	کموش‌حاجی کوی	٦	٤٥	٢٤ ٩٥٧
	لادیق	٤	٦٨	٤٢ ٤١٥
	حوضه	٤	٨٦	٢٢ ٣٢٠
	مجید اوزی	٦	٦٠	٢٢ ١٨٨
	جمعاً آماسیه سنجاغی	٣٩	٦٤٣	٢٥٩ ٦٠٠
توقاد	توقاد	١٦	٢٢٧	٨٣ ٥٠٠
	اربعه	٧	١٥٥	٤١ ٨٠٠
	زیله	١٣	٢٨٢	٥٧ ٢٠٠
	نیکسار	٩	٨٠	٢٠ ٩٠٠
	جمعاً توقاد سنجاغی	٤٥	٦٥٤	٢٠٢ ٤٠٠
قره‌حصار	قره حصار شرقی	٦	١١٠	١٨ ٨٠٠
	حمیدیه	١٠	١٤٠	١٤ ٩٠٠
	قویلحصار	٩	٦٩	١٤ ٤٩٢
	صو شهری	٦	١٣٠	١٤ ٩٢١
	الوجره	٤	٧٦	١٣ ٨٨٧
	جمعاً قره حصار سنجاغی	٣٥	٥٢٥	٧٧ ٠٠٠
	جمعاً سیواس ولایتی	٢٣٣	٣٠٧١	١ ٠٨٦ ٠١٥

ولایتك واردات سنویه‌سی، دیون عمومیه وا. رداتیله برابر وتوتوندن بشقه ، ٥٨ ملیون غروش راده‌لرنده‌در .

سیواس ولایتی قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، اهالیٔ قدیمه‌سی اقوام آریانیه‌دن اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، تاریخلری تمامیله مضبوط دکلدر، ولسانلرندن اثر قالمامشدر. [« قپادوقیا » ماده‌سنه مراجعت.] کیخسرو زماننده ایرانیلرك وبعده اسکندرك ضبطنه کچوب، طوائف ملوك زماننده سلجوقیلرله سائرلرینك وبعده مهردادك حکمی آلتنه کیرمش ؛ ونهایت رومالیلره تابع اولوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش ایدی. بنی امیه و خلافت عباسیه زمانلرنده دفعاتله غزاة مسلمین و علی الخصوص سیف الدین بن حمدان سیواس جهتلرینه کیروب، آماسیه‌یه قدر ایلریلمشلر ایدی . نهایت سلجوقیلر طرفندن قطعیاً ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق ، او صره‌ده بر چوق ترك و ترکمان قبائلی بو طرفه هجرت وتوطن ایتمش ؛ وکیده‌رك ترکجه لسان محلی حکمنه کچمشدر . سلجوقیلرك انقراضنده دانشمندیه دولت صغیره‌سی حکم سوروب، بعده یلدیرم سلطان بایزید خان جانبندن فتح اولنمش؛ وتیمور وقعه‌سنده خیلی تخریباته اوغرایوب، بعده چلبی سلطان محمدخان طرفندن استخلاص اولنمشدر . او وقتدن بری ایکی اوچ ایالته منقسم اولوب ، ولایت اصولی اجراسنده شمدیکی حدودله بر ولایت اتخاذ اولنمشدر .

سیواس { سنجاغی. سیواس ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری و الك بیوکی اولوب، وسعت اراضیجه دیکر اوچ مجموعنه مساوی کبیدر . ولایتك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، شمالاً توقاد وقره حصار شرقی سنجاقلریله، غرباً آنقره ، جنوباً آطنه وحلب ، شرق جنوبی جهتندن معمورة العزیز ، شرقاً دخی ارضروم ولا یتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٩ ٤٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ٥٤٧ ٠١٥ اهالیسی واردر، که بونلرك ٤٦١٢١٤ ی مسلم، ٤٢ ٥٧٩ ی ارمنی، ١٤ ١٩٣ ی ارمنی پروتستانی، ٧٠٩٦ سی ارمنی قتولیکی ، ٣١ ٩٣٣ ی‌ده رومدر . آنتی‌طاوروس سلسلهٔ جبالی جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری سنجاغی اورته‌سندن یاروب، شمال غربی حدودی قربنده دخی آق طاغ ، چاملی‌بل و یلدیز طاغی بولنیور ؛ وآره‌لرنده قزیل ایرماق شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر چوق چایلر آلیر . سلسلهٔ مذکوره‌نك جنوب شرقی اتکلرندن ایسه سیحان ایرماغی وفراته دوکیلر تخمه صو ایله اولو چای آقار . آراضیسی خیلی مرتفع اولمغله، هواسی قیشین صوغوق ویازین سرین اولوب، عمومیت اوزره صاغلامدر . طوپراغی بك منبت اولوب، اسکله‌لره بعد مسافه‌سی جهتیله، زرعك احتیاجات محلیه‌دن زیاده اکوب بیچمکه رغب

ایتمه‌ملریله برابر، خیلی مقدار ذخایر وحبوبات متنوعه ایله اوزوم، بادم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی وبر مقدار توتون وآفیون حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ۳۰ ۲۵۰ صیغیر، ۱۵ ۲٤۰ بیکیر وخرکله، ۷٦۲۰ مرکب، ٦٦۲ ۵۲۱ قیون، ۳۸۹ ۹۳۷ کچی، ۲۲ ۸۵۸ تفتیك کچیسی وسائره‌دن عبارتدر. معادنه متعلق بو سنجاقده هنوز برکونه تحریات اجرا اولنمیوب، مع هذا برچوق معدنلر بولندیغی مظنون ومروی ایسه‌ده، هیچ بری اخراج اولنمیور. حتی مرمر انواعی اوجاقلری پك چوق اولدیغی حالده بونك دخی اخراج اولندیغی یوقدر. طوزی حاوی میاهك کثرتی اولوب، برچوق مملحه‌لری ومتعدد ایلیجه ومیاه معدنیه‌سی واردر. اورمانلری چوق ایسه‌ده، حسن استعمال اولنمیوب، کسیلن کراسته دخی بعد مسافه‌دن طولایی یالکز محلنده قوللانیلیر. سنجاغك معمولات صناعیه‌سی باشلیجه کلیم و چوراب ایله مرکزده یاپیلان بیچاق و سائر آلات جارحه وقیوجیلغه متعلق شیلردن عبارتدر. سیواس ولایتی الویهٔ سائره‌سنك اخراجاتی ادخالاتنك پك مافوقنده اولدیغی حالده، سیواس سنجاغنك ادخالاتی اخراجاتندن آز زیاده اولوب، هربیسی برلکده ۱۰ ملیون غروشه قریبدر. واردات سنویه‌سی ۱۷ ملیون غروشدن زیاده‌در. سنجاق ۹ قضایه منقسم اولوب، ۱۲۰ ناحیه و ۱۲۱٦ قریه‌یی حاویدر. صورت تقسیمی مادهٔ آتیه‌ده‌کی جدولده بیان اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. ناحیه‌لری تشکیل اخیره کوره اولوب، آیریجه مدیریت صورتنده اداره اولنمازلر. بونلرك اسامیسی قضالرك اسامیسی ماده‌لرنده مذکوردر.

— سیواس قضاسی همنامی اولان ولایت وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب، سیواس شهرینك شمال طرفندن باشلایه‌رق، ولایتك جنوب شرق حدودینه‌دك، ممتد اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن دارنده، کرون، عزیزیه وتنوس، شمال غربی جهتندن یلدیز، شمال شرق جهتندن دخی خافیق ودبوریکی قضالریله محدوددر. مرکزدن بشقه ۱٤ ناحیه و ۲۱۰ قریه‌یی حاوی اولوب، مرکزله برابر ۱۱۱ ۷۱۹ اهالی ایله مسکوندر. قضا داخلنده ۱۰٤ ۷۳۵ تارله، ۱۳۹٦ چایر، ۲۱۳۵ میوه وسبزه باغچه‌سی و ۱۷٤ قطعه مرعی بولنوب، حبوبات بره بش ویرر. پتانس، بنجار، شالغم، هاوج ولخنه دخی چوق حاصل اولور. بر قاچ اورمانی وبر چوق میاه معدنیه‌سیله طوزله‌لری واردر. مرکزده رشدیهٔ ملکیه و عسکریه ایله دار المعلمیندن بشقه، قضا داخلنده ٦ مدرسه و ۷٦ ذکور ایله ۳۸ اناث اسلام صبیان مکتبلری، ۱۰ ذکور و ۵ اناث ارمنی مکتبی، ۳ پروتستان و ۳ ده روم مکتبی برلنیور.

سیواسی { یاخود سیواسی زاده (ابو الثنا شمس الدین احمد بن ابی البرکات محمد) مشاهیر مشایخ و صوفیوندن اولوب، طریقت خلوتیه‌نك مجددیدر. علوم ظاهریه وباطنیه‌ده عارف اولوب، سلطان مراد خان رابع زماننده استانبولده وعظ ایله مشغول بولنمش؛ و ۱۰۰۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. آغریبوز فتحنده حاضر بولنوب، غازی عنوانی احراز ایتمشدی. «ارشاد العلوم» و «الجام النفوس» عنوانلریله ایکی تألیفی و سائر بعض آثار منثوره و منظومه‌سی واردر. (قره شمس الدین) دیمکله دخی معروفدر.

سیواکاسی { (Sivakaci) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده وتینولینك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۵۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۰ ۸۲۵ اهالیسی وایشلك تجارتیله توتون اخراجاتی واردر.

سیواکنکه { (Sivaganga) هندستانده مدراس ایالتنك (مادوره) قضاسنده ومادوره‌نك ٤۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده حکومت صغیرهٔ ممتازه مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۰ سی مسلم اولمق اوزره، ۸۳٤۵ اهالیسی واردر. حکومت ممتازه‌سی دائره‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۱٦۰ مربع کیلومتره و اهالیسی، ۱۸۹۹۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۳۸۲ ۱۵۰ کشیدر.

سیواکیری { (Sivaghiri) هندستانده مدراس ایالتنك (تینولی) سنجاغنده و تینولینك ۷۱ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤۱۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۳ ٦۳۰ اهالیسی ومشهور حیواناتی واردر.

سیو چئو فو { (Siu-Tcheou-Fou) چینك ایالات شرقیه‌سندن (قوآنغ-
سی) ایالتنده و (قوئی‌لی) نك ١٩٢ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، جوارلرنده کومش، آلتون و قورشون معدنلری بولندیغی مرویدر.

سیورخان { امیرچوبان سلدوزك اولادندن اولوب، والده‌سی (ساتی بك خاتون) ملوك ایلخانیه‌دن سلطان محمد خدا بنده‌نك قیزی ایدی. پدرینك فوتندن صکره، اون سکزسنه پاشایوب، ٧٤٦ تاریخنده شیخ حسن ایلکانی فرمانیله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش { (سلطان جلال الدین) ایلخا- نیانك فرمانیله کرمانده حکومت سورن قره ختاییان ملوکنك بشنجیسی او- لوب، سلطان قطب الدین محمدك اوغلیدر. پدرینك زوجه‌سی ترکان خاتونك وفاتی اوزرینه ٦٨١ تاریخنده ارغون خانك فرمانیله کرمان حکومتنه کچمش ومنکو- تمر بن هلاکونك قیزی (کرحوجین) خاتونی تزوج ایتمش ایدی. ٩ سنه حکومت سوروب، ٦٩١ ده کیخاتو خانك فرمانیله عزل، وهمشیره‌سی پادشاه خاتون الیله قتل اولنمشدر.

سیورغتمش { چنکیز خان سلاله‌سندن او- اوب، تیمورلنك اکتساب قوت واقتدار ایتدکده، بردن بره حکمداراق عنوا- نتی آلمغه جسارت ایده‌مدیکندن، بو ذاتی خراسان و ماوراء النهر تختنه اجلاس ایتمش؛ و یالکز اسماً حکمدار اولان بو آدمك وفاتندن صکره کندیسی حکمدار نامنی آلمش ایدی.

سیورغتمش { (میرزا —) معین الدین شاهرخ بن تیمورلنكك اولا- دندن اولوب، پدرینك منشوریله غزنه وهند والیسی ایدی. ٨٣٠ تاریخنده پدرینك حال حیاتنده ٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر.

سیورك { دیار بکر ولایت و سنجاغنده ودیار بکر (یعنی آمد) شهرینك ٨٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق شهر مذکور- دن اورفه و حلبه کیدن جاده اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامی، ٣ مسجدی، ٢ کلیساسی، ٢ حمامی، بر چارشیسی، ٤ خان وبا کروانسرایی، ٥٠ دکانی وه چشمه‌سی واردر. قصبه بر تپه اطرافنده و باغلر آره‌سنده اولوب، تپه‌نك اوزرنده خراب بر قلعه واردر. فراته تابع کوچك بر چای قصبه ایچندن کچه‌رك باغچه‌لرینی اروا[illegible] ایدر. مذکور جاده‌نك اوزرنده بولنمق حسبیله تجارتی بك ایشلکدر. شرابی مشهوردر. اهالیسنك ٥٢٥٠ سی ترك وکرد اوله‌رق مسلم، ٣٥٠٠ ی ارمنی، ١٠٠ ی ارمنی قتولیکی، ١٥٠ سی ارمنی پروتستانی و ١٠٠٠ ی یعقوبیوندن سریانیدر. — سیورك قضاسی سنجاغك غرب جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً نفس دیار بکر ودیرك قضالریله، شمالاً ارغنی معدنی سنجاغیله، غرب شمالی جهتندن معمو رة العزیز، غرب جنوبی جهتندن دخی حلب ولایتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣١١ مربع کیلومتره اولوب، ٣١١٧ کیلومتره‌لکی قابل زراعت، ٨٠٨ کیلومتره‌لکی طاغلق اراضی خالیه، ٣٨٦ کیلومتره‌لکی دخی اورمانلقدر. اهالیسی ٣٨٧٣٠ کشیدن عبارت اولوب، ٢٥٥٥٨ ی ترك، کرد، چرکس و ع[رب] اوله‌رق مسلم، ٩٢٢ سی یزیدی، ٧٢٥٠ سی ار[منی] وارمنی قتولیك وپروتستانی، ١٠٠٠ ی دخی یعق[وبی] وسریانیدر. قضا: بوجاق، هوشین وبورهان، ش[illegible] جه، عرب، قره کچی، قرمجه طاغ ویکیشهر اسم[ل]ر ٨ ناحیه و ٤٨٧ قریه‌یی حاویدر. محصولاتی حبوبا[ت] متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن وکتن وسائر دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی جوجه‌در.

سیوره { (Siora) هندستانك شمال جهتند[ه] (بندلکند) قطعه‌سنك (داتیا[illegible] حکومت ممتازه‌سنده وداتیه‌نك ٦٤ کیلومتره شما[ل] شرقیسنده سندی نهرینك صاغ کنارنده بر قصـ[به] اولوب، ١١٠٠ ی مسلم اولمق اوزره، ٩٩٠ اهالیسی واردر.

سیوری { (Siouri) جاپونیه‌نك (اوجو[illegible] جزایر مجتمعه‌سندن (اوکیناو[illegible] جزیره‌سنده (اوکیو) نك ١٥٣٥ جنوب غربیسنـ[ده] ایالات مرکزی بر شهر اولوب، ٢٤٥٠٠ اهالیـ[سی] وپاموق ایله ایپك وشکر اخراجاتی واردر.

سیوریحصار { [« سفریحصار » ماده‌سنه مـ[illegible] جمت بیوریله.]

سيوسك (Sievsk) روسيه‌نك (اورل) ايالتنده واورلك ١٤٤ كيلومتره نوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٥٥ اهاليسى، دباغخانه‌لرى، موم، صابون وسائره بريقه‌لريله دميرخانه‌لرى وايشلك تجارتى واردر.

سيوسيتى (Sioux-City) ممالك مجتمعه‌نك (يووه) جمهوريتنده (دسموآن)ك ٢٥٢ كيلومتره غرب شماليسنده وميسورى نهرينك صول كنارنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ٧٨٤ اهاليسى، دمير يولى، دميرخانه‌لرى، دو. لغخانه‌لرى وذخاير ايله طوموز باصديرمه‌سى تجارتى واردر. يكى وپك كوزل بر قصبه اولوب، كيتدكجه بيومكده‌در.

سيوط صعيد مصرده قاهره‌نك ٣٢٠ كيلومتره جنوبنده ونيلك صول كنارنده اوله‌رق ″١٤ ′١٠ °٢٧ عرض شمالى ايله °٢٨ ″٤٩ ′٤٨ طول شرقيده مديريت مركزى برشهر اولوب، ٣١٣٤٠ اهاليسى، ١٥ جامع شريفى، پك بيسك بر مناره‌سى، برقاچ چارشيسى، ابراهيم پاشا طرفندن بنا اولنمش بر سرايى، اطرافنده واسع بغچه‌لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. دارفور تجارتك برمخزنى حكمنده اولوب، سودانه كيدن كاروانلرك مبدأ حركتيدر. نيلده‌كى اسكله‌سى (الحمراء) قريه‌سيدر. پك اسكى برشهر اولوب، زمان قديمده برآره‌لق (ليقوپوليس) شهرى بونك يرينى طوتمش ايسه‌ده، بعده شهر مذكور خراب اولوب، سيوط اسكى اهميتنى استرداد ايتمشدر. شهر مذكورك خرابه‌لرى وبر طاقم آثار عتيقه‌سى سيوطك قربنده مشهوددر. علامه جلال الدين سيوطى وسائر مشاهير علمانك مسقط رأسيدر. — سيوط مديريتى ٨ قضايه منقسم اولوب، ٥٦٢١٣٧ اهاليسى واردر.

سيوطى (جلال الدين ابو الفضل عبد الرحمن بن محمد) اعاظم علماء اسلامدن اولوب، تأليفاتنك كثرت وتنوعيله مشهوردر. تفسير، حديث، فقه، تاريخ، تراجم احوال، ادبيات وسائر علومه متعلق يوزى متجاوز تأليفاتى اولوب، جمله‌سنده موشكاف بر محقق اولديغنى اثبات ايتمشدر. صعيد مصرك سيوط شهرنده طوغوب، مصرده نشأت ايتمشدر. هنوز ٢٢ ياشنده ايكن (جلال الدين محمد بن احمد المهدى) نك ناتمام براقمش اولديغى تفسيرى اكمال ايتمشدى، كه «تفسير جلالين» دينمكله مشهوردر. «حسن المحاضرات» عنوانيله مصرك مكمل صورتده تاريخنى، «الدلائل فى معرفة الاوائل» عنوانيله آثار عتيقهٔ مصريه‌يه متعلق معتبر بر تاريخ، سودان وحبشك تاريخنى وبر تاريخ الخلفاء، خراسانك (مرو) شهرنده نشأت ايدن مشاهير علمانك «اخبار المراوزه» عنوانيله تراجم احوالنى، مصر علماسنك تراجم احوالنى، سيرنبى (صلعم) ه متعلق بر ايكى كتاب، علوم وفنونك مبانى ومنافعى حقنده بر اثر، مقامات حريرى طرزنده بر «مقامات»، صرف ونحو وادبياته متعلق برقاچ كتاب، معانى وبيانه دائر بيك بيتدن مركب بر منظومه وسائر برچوق كتابلر يازمش؛ وبرطاقم كتب مشهوره‌يى اختصار ويا شرح ايتمشدر. ازآن جمله امام غزالينك «احياء العلوم» نى اختصار ايتمش؛ وياقوت حموينك «معجم البلدان» نك «مراصد الاطلاع» عنوانيله مختصرينى ترتيب ايتمشدر. ديكر باشليجه آثارى: «المحرر»، «انوار السعادة»، «الاتفاق فى علوم القرآن»، «افهام القرآن»، «اسباب الحديث»، «اذكار الاذكار»، «الاربعين»، «آداب القاضى»، «الاساس فى فضل بنى العباس»، «طبقات المفسرين»، «آداب الملوك»، «اسباب الكسا فى النسا»، «درالتاج فى مشكل المنهاج»، «بغية الوعاة فى طبقات اللغويين والنحاة»، «لب اللباب فى تحرير الانساب»، «الحاوى»، «المستظرف»، «الجامع»، «الدر المنثور»، «الفلك المشحون»، «المزهر»، «لتنقيح»، «المصابيح»، «الينبوع»، «المسلسلات الكبرى»، «الجمع والتفريق»، «جائل الزهر»، «بوان الحيوان»، «جنى الجنان»، «تنزيه الانبياء»، «تنزيه الاعتقاد عن الحلول والاتحاد»، «مسالك الحنفاء»، «تحفة الظرفاء»، «مركز النسيم»، «تنبيه الغبي فى تنزيه ابن العربى»، «تقريب القريب» «تقريب الاسناد فى تفسير الاجتهاد»، «التعريف بآداب التأليف»، «التسميط» وسائره. وفاتى ٩١١ تاريخنده واقع اولمشدر. تأليفاتندن برخيليسى مصرده وآوروپاده طبع ونشر اولنمشدر.

سيون (Sion) اسويچره‌ده (برنه) نك ٧٨ كيلومتره جنوبنده (واله) ناحيه‌سنك مركزى بر قصبه اولوب، ٥٥١٥ اهاليسى، دمير

بولی، متروك بر طاقم قلعه‌لری، برقاچ مكتبی، بر مناستره ملحق ۷۵۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، خارجاً قابله كوزل موقع ومنظره‌سی، طار وغیر منتظم سوقاقلری، تونون فابریقه‌سی وشراب تجارتی واردر.

سیونی { (Sioni) هندستانك شمال جهتنده (جبلپور) ایالتنده وجبلپورك ۱۲۸ كیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ۲۸۰۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۱۰۲۰۵ اهالیسی، صاغلام هواسی، بیوك بر مكتبی، كوزل چارشیسی واطرافنده كوزل باغچه‌لری واردر.

— (تربادە) ایالتنك هوشنك آباد سنجاغنده وهوشنك آبادك ۴۲ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بمبایدن اله‌آباده كیدن دمیر یول خطی اوزرنده دخی بو اسمله قضا مركزی برقصبه اولوب، ۱۲۳۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۷۰۰۰ اهالیسی وبك ایشلك پاموق وذخایر تجارتی واردر.

سیوهاره { (Siohara) هندستانده رحیلقند ایالتنك (بجنور) سنجاغنده وبجنورك ۴۵ كیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۶۱۲۰ سی مسلم اولمق اوزره، ۹۰۱۵ اهالیسی واردر.

سیهور { (Sihor) هندستانك (بهاونكر) حكومت ممتازه‌سنده وبهاونكرك ۲۰ كیلومتره غرب جنوبیسنده دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۲۵۰ سی مسلم اولمق اوزره، ۹۵۳۰ اهالیسی واردر.

سیهوره { (Sihora) هندستانك جهت شما[لیه]‌سنده جبلپور ایالت وسنجاغنده وجبلپورك ۳۶ كیلومتره شمال شرقیسنده وبمبایدن اله‌آباده كیدن دمیر یول موقفندن برساعتلق مسا[فه]‌ده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۷۸۵ ی مسلم اولمق اوزره، ۵۷۳۵ اهالیسی وحبوبات وسائره[یه] متعلق ایشلك تجارتی واردر.

سیهی { آفریقاده زوبله‌دن ۵ كونلك مسا[فه]‌ده بیوجك برقصبه اولوب جامع وچارشیسی اولدیغنی ابو عبیدة البكری بیان ایدیور.

(حرف السینك صوكی)

ش

باب الشين — فصل الالف الخ

شاباج { (Chabatz) صربستانده بلغرادك ۹۰ كيلومتره غربنده و (قامنيچه) } جاينك (صاوه) نهرينه دوكلديكي محلده قضا مركزي برقصبه اولوب، ۶۵۱۵ اهاليسي واردر. ۱۴۷۰ تاريخ ميلاديسنده عثمانليلر طرفندن تأسيس اولنوب، ۱۸۶۷ تاريخنه‌دك قلعه‌سي عثمانلي عسكرينك تحت محافظه‌سنده بولنمشدر.

شاب دكيزي { لسان عوامده بحر احمره ويريلن اسمدر. }

شابران { اران ويا دربند اعمالندن شرواندن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر } ...به اولوب، نوشروانك بنا كرده‌سي اولديغي ياقوت ...وي بيان ايدبور.

شابرزان { خوزستانده سوس ايله طيب آره‌سنده بركوچك قصبه اولديغي } «معجم البلدان» ده مذكوردر.

شاپاله { (Chapala) مكسيقه‌نك قسم غربيسنده (ميشو آقان) ايله (ياليسقو) جمهوريتلري } آره‌سنده و ′۳۰ °۲۰ ايله ′۴۰ °۲۰ عرض شمالي بيننده بركول اولوب، شرقدن غربه بويي ۹۰ وعرض وسطيسي ۲۰ كيلومتره‌در. فضلهٔ مياهي (ربوغرانده ده سانتياغو) نهري واسطه‌سيله بحر محيط معتدله دوكيلور.

شاپسال { (Chapsal) فرانسه‌نك اك مشهور نحويوننده‌ن اولوب، ۱۷۸۷ ده } پارسده طوغمش، و ۱۸۵۸ ده وفات ايتمشدر. (نوئل) ايله مشتركاً فرانسز لساننك مكمل برصرف كتابني ترتيب ايدوب، ۱۸۲۳ ده نشر ايتمكله، بو اثري عموم مكاتبه قبول اولنوب، حياتنده ۴۰ دفعه نشر اولنه‌رق، بوندن قزانديغي ثروتله پارس جوارلرنده بركوشك ايدينه‌رك، بقيهٔ عمريني اوراده كچيرمش؛ و وفاتنده پارس جوارلري معلملرينه اعانه اولمق اوزره، ۸۰۰۰۰ فرانق براقمشدر.

شاپلن { (Chapelain) فرانسه‌نك اسكي شعراسندن اولوب، ۱۵۹۵ ده } پارسده طوغمش، و ۱۶۷۴ ده وفات ايتمشدر. بعض اشعاري وكثرت معلوماتيله كنجلكندن شهرت بولوب، «بكر» عنوانيله يازديغي برمنظومه‌يه ۳۰ سنه صرف ايتمش ايدي. برخيلي غزلياتي وساير آثاري دخي واردر. آقادميا اعضاسندن اولوب، قرال طرفندن معاشه دخي نائل اولمشدر.

شاپور { ساسانيان سلاله‌سي ملوكندن ۳ كشينك اسميدر: } برنجيسي سلالهٔ مذكوره‌نك بانيسي اولان آردشيرك اوغلي وسلاله‌نك ايكنجي حكمداري اولوب، والده‌سي اشكانيانك اخيري اولان اردوانك قيزي ايدي. ميلادك ۲۳۸ تاريخنده جلوس ايدوب، ۲۴۲ ده روماليلردن جزيره‌يي ضبط ايتمش ايسه‌ده، غورديان طرفندن مغلوب اولوب، صلحه مجبور اولمشيدي. ديار بكر جهتلريني و روماليلردن شام وآطنه و سيواس طرفلريني ضبط ايله، ۲۶۰ ده روما ايمپراطوري (والريان) ي اسير طوتمش؛ وآنجق عودتنده تدمر حكمداري (اودنات) طرفندن مغلوب اولوب، مدائنه قدر تعقيب اولنمش ايدي. (زنوبيه) ايله بالاتفاق، روما ايمپراطوري (آورليوس) ه اعلان حرب ايتمش ايسه‌ده، او صره‌ده ۲۷۱ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلي هرمز خلفي اولمشدر. اسكندرك زماننده خراب اولمش اولان (نيشابور) ي يكيدن تأسيس، خوزستانده (جندساپور) ي بنا، و (شستر) ده بيوك برصو بندي انشا ايتمشدي. نيشابور قربنده قيابه اويولمش رسمي باقيدر.

— ایکنجیسی ساسانیلرك طقوزنجیسی اولوب، ایکنجی هرمزك اوغلیدر. عربلر عندنده (ذوالاکتاف) دینمکله مشهوردر. پدرینك وفاتندن صکره ۳۱۰ تاریخ میلادیسنده طوغوب؛ تولدیله برابر تخته اجلاس اولنمش؛ وصباوتنده عربلر ایرانه تجاوزله بعض تخریباتده بولندقلرندن، ۱۶ یاشنه کلنجه، بونلره قارشی عسکر سوق ایدەرك، قبائل عربی رام ایتمش؛ وخرستیانلری تعقیب ایدوب، بو دینك انتشارینه مانع اولمش ایدی. روماليلرله طقوز محاربه ایدوب، بعضلرنده مغلوب اولمش ایسەده، ۳۵۹ ده آمدی ضبط، و۳۶۳ده دجله کنارنده ایمپراطور یولیانوسی مغلوب و مجروح ایدەرك، بو جریحه سبب مونی اولمشدر. یولیانوسك خلفی اولان (یوویانوس)ی دجله‌نك اوتەسنده کی یرلری ایرانه اعاده ایتمکله وکردستانله ایبریه‌نك متبوعیتنی ایران حکمدارلغنه ترکه مجبور ایتمشیدی. ۷۰ سنه حکومت سوروب، ۳۸۰ تاریخ میلادیسنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتنده صبی بولنمغله، اقرباسندن ایکنجی آردشیر اسمنده بری درت سنه حکومت سورمش؛ و۳۸۴ ده شاپور تخته چقوب، ۵ سنه حکمدارلق ایتمش؛ و رومالیلرله عقد مصالحه‌یه مجبور اولمش ایدی.

شاپور { ایرانده حکومت سورن اشکانیان سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب، (اشك بن اشکان)ك اوغلیدر. مداینی پایتخت اتخاذ ایدوب، روملرله بعض محاربەلر ایتدیکی مروی ایسەده، روملردن مقصد سلفقوسه تابع ماکدونیه‌لیلری یوقسه رومالیلری اولدیغی آکلاشیله‌میور. بعض مورخین حضرت عیسی (عم)ك بونك زماننده دنیایه کلدیکنی بیان ایتمشلردر.

— دیار بکر وارضروم جهتلرنده حکومت سورن ملوك ایرانیه‌دن بر شاپور دخی بولنوب، ایران شاهی یزد جرد اولك اوغلی ایدی. اوچنجی خسروك وفاتنده ۴۱۵ تاریخ میلادیسنده خطهٔ مذکوره حکمداری اولوب، ارمنیلره خرستیانلغی ترك ایتدیرمکه چالیشمش ایسەده، موفق اوله‌مامش ایدی.

شاپور { ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. مولانا امیدینك نسلندندر. ابتدا (فریبی) تخلص ایدوب، بعده اسمیله تخلص ایتمکه باشلامشدر. مرتب دیوانی واردر. ایکی دفعه هندستانه کیدوب، شاه سلیمك واوراکبراسنك وعلی‌الخصوص میرزا جعفر آصف خانك انعامنه مظهر اولمش؛ وعودتنده ۱۰۴۸ ده وفات ایدوب، تبریز قربنده (سرخ آب) نام محلده دفن اولنمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

چو نالهٔ سحری قفلم از زبان بر داشت
خروس عرش ز فریاد من فغان بر داشت
بدامنت نرسد دست کس که جلوهٔ ناز
ترابسام فلك برد و نردبان برداشت

شاپورخواست { [« سابرخواست » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاپولتپك { (Chapultepec) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك مکسیقو جمهوریتنده، ومکسیقونك ۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق ۱۹° ۲۵′ ۱۷″ عرض شمالی ایله ۱۰۱° ۲۷′ ۲۴″ طول غربیده بر قصبه اولوب، اسپانیوللرك دخولندن ا[و]لکی یرلی حکمدارلرك مقری ایدی.

شاتان { دیاربکرده بر قلعه وقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاتره { (Châtre) فرانسه‌نك (ایندر) ایالتنده و(شاتورو)نك ۳۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ۹۴۲۵ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی، داخلی بر مک[تبی]، ودری، حیوانات وکستانه تجارتی واردر.

شاتلرولت { (Chatellerault) فرانسه[نك] (ویانه) ایالتنده و(پوآتیه)[نك] ۳۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (اوویلیه) ا[یله] (ویانه) نهرلرینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قص[به] اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، میری‌یه عائد قلیچ فابر[یقه]سیله بیچاق، پاموق وکتان منسوجات، موم، الما[س] تقلیدی وسائره فابریقه‌لری واردر.

شاتله { (Chatelet) بلچیقه‌ده (هاینو) ا[یا]لتنك (شارلروآ) قضاسنده وشا[ر]لروآنك ۸ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۰۰/... اهالیسی وبیچاق وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شاتوبریان { (Chateaubriant) فرانسه[نك] (آشاغی لوآره) ایالتنـ[ده]

و (نانته) نك ٦٤ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (وبلنه) يه تابع (شره) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥١١٠ اهاليسى، دباغخانه‌لرى، دميرخانه‌لرى، دوكمخانه‌لرى و ذخيره و حيوانات تجارتى واردر.

شاتوبريان { (Chateaubriand) فرانسه مشاهير ادباسندن اولوب، ١٧٦٨ ده (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش؛ وزادكاندن برعائله‌يه منسوب اولديغى حالده، تحصيل علم ايتدكدن صكره، ١٧ ياشنده ايكن، (ناوارن) آلاينده ملازم ثانى اولوب، ايكى سنه صكره، يوزباشيلق رتبه‌سنى احراز ايتمش؛ و ١٧٨٨ ده پارسه كيدوب، زمانى ادباسيله الفت حاصل ايلمش؛ وبعض اشعار نشرينه باشلامش ايدى. بيوك اختلالك ظهورنده فرانسه‌يى تركله، آمريقايه كيده‌رك، برسنه آمريقاى شماليده وحشيلرك ايچنده سياحت ايتمش؛ و ١٧٩٢ ده فرانسه‌يه عودتله، (قوبلنچ) ده مهاجرين عسكرينه التحاق ايده‌رك، (تيونويله) محاصره‌سنده مجروح اولوب، اولوم حالنده (جرسى) جزيره‌سنه نقل اولنمشدى. برقاچ سنه لوندره‌ده بالضرورته ياشايوب، فرانسز لسانى تعليميله وكتابجيلره بعض كتابلر ترجمه ايتمكله كچينمش ايدى. والده‌سنك حالت نزعنده كنديسنه يازمش اولديغى برمكتوبك تأثيريله، اعتقادات مذهبيه‌سنه رجوع ايتمشيدى. ١٨٠٠ ده فرانسه‌يه عودت ايدوب، (فونتان) له برابر (مركور) غزته‌سنى تحريره باشلامش؛ وبرسنه صكره «آتاله» و «رنه» عنوانلى حكايه كتابلرينى نشر ايده‌رك، كسب شهرت ايلمشدى. ١٨٠٢ ده «خرستيانلغك حكمتى» عنوانيله مشهور اولان كتابنى نشر ايدوب، بوكتاب فرانسه قاريشقلغنك تزلزله كتيرمش اولديغى خرستيانلغى اصلاح وتعديل ايدلمش برحالده اعاده‌يه سبب اولمشدر. او وقت برنجى قونسلوس عنوانيله فرانسه‌يى اداره ايدن بوناپارتك نظر دقتنى جلب ايدوب، روماسفارتى كتابتنه وبعده اسويچره‌ده (واله) جمهوريتى قوميسرلكنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، (دوق دنكيان) ك وفاتى خبر آلنجه، استعفا ايدوب، او تاريخدن اعتباراً ايمپراطورلغك عليهنده بولنمغه باشلامشيدى. اوندن صكره ادبياته حصر اوقات ايدوب، خرستيانلغك اوائل ظهورنده‌كى احوالنى مبنى عليه اتخاذيله ادبياتده يكى بر چيغير آچمق فكرنده بولنديغندن، بو فكره خدمت ايده‌بيلمك ايچون، يونان، آناطولى، فلسطين ومصر طرفلرينه اوزون برسياحت اجراسيله، عودتنده ١٨١٠ ده «شهدا» عنوانيله بر كتاب و بر سياحتنامه نشر ايتمشدى. او سنه آقادميا اعضالغنه انتخاب اولنمش ايسه‌ده، آنجق بوربون خاندانك موقع اقتداره عودتندن صكره بومجلسه داخل اولمشدر. بوتبدلى كمال ممنونيتله قبول ايدوب، بوناپارت ايله بوربونلر آره‌سنده‌كى مقايسه‌يه دائر وبونلرك مدحنى متضمن بركتاب يازمشدر، كه بوكتاب اون سكزنجى لوى‌يه كندى اعترافنجه بر اردودن زياده خدمت ايتمشدر. ١٨١٥ ده اعيان هيئتنه الحاق اولنمش ايسه‌ده، حكومت مشروطه حقنده يازديغى يكى بر كتابده قرالك افكارينه مغاير اداره لسان ايتديكندن، نظردن دوشوب، (قونسرواتور) غزته‌سنك باشليجه محررلرى صره‌سنه كچمش؛ و ١٨٢٠ ده، (دوق دوبرى) نك وفاتى اوزرينه، بوبابده يازديغى برساله ايله يكيدن قرالك توجهنى قزانمش؛ و او سنه برلين و ١٨٢٢ ده لوندره سفارتنه تعيين اولنه‌رق، (ورونه) قونغره‌سنده فرانسه مرخصلرندن بولنمش؛ وانكلتره‌نك مخالفتيله برابر اسپانيه محاربه‌سنه قرار ويردرمش ايدى. فرانسه‌يه عودتنده خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش ايسه‌ده، باشوكيل بولنان (ويلل) ايله امتزاج ايتمديكندن، استعفا ايدوب، كرك اعيان مجلسنده وكرك «دبا» غزته‌سنده ويلل قابينه‌سنه قارشى اداره لسان ايتمشدر. ١٨٣٠ سنه‌سى قاريشقلغندن صكره ينه بوربون خاندانه صادق قالوب، مجلس اعيان اعضالغندن دخى استعفا ايله، بسبتون امور سياسيه‌دن چكلمش؛ وياكلز افكارينى مبين بعض كتابلرله اثبات وجود ايلمشدر. كندى ترجمۀ حالنى وزمانى وقوعاتنى يازوب، نشر ايتمشدر. ١٨٤٨ تاريخنده وفات ايدوب، وصيتى اوزره، جنازه‌سى مسقط رأسنه نقل ودفن اولنمشدر. فرانسه‌نك (رومانتيست) تعبير اولنان يكى محررلرينك اك پارلاقلرندن وبو مسلك جديدك موجدلرندن اولوب، آثارى پك مقبول ايسه‌ده، بونلردن اكثرينك

مطالعه‌سی قارئینه بر حزن وقسوت وبرمك خاصه‌سندن خالی دکلدر. افکار سیاسیه وادبیه‌سنده دخی تضاد ومباینت اکسیك دکلدر.

شاتوتیری (Chateau-Thierry) فرانسه‌نك اسنه ایالتنده (لائون) ك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (مارنه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۶۲۵ اهالیسی وایشلك تجارتیله بعض صنایعی واردر. مشهور (لافونتن) ك مملکتی اولوب، قصبه‌ده کندیسنك هیکلی رکز اولنمشدر.

شاتورنار (Chateau-Renard) فرانسه‌ده (رونه آغزی) ایالتنك (آرله) قضاسنده وآرله‌نك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۵۷۱۰ اهالیسی وطوت آغاجی فدانلقلری واردر.

شاتورو (Chateauroux) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن (ایندره) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، پاریسك ۲۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (لوآره) ایرماغنه تابع (ایندره) نهری اوزرنده واقعدر. ۱۴۹۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، چوخه وایپلیك ایله بز وتوتون فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وقیون، بیاغی، شراب ودمیر تجارتی واردر.

شاتوغونتیه (Chateau-Gontier) فرانسه‌نك (مایه‌نه) ایالتنده و (لاوال) ك ۲۹ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (مایه‌نه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۵۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، ۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، میاه معدنیه‌سی، بوك ایپلیك، طوغله، کرمید وسائره فابریقه‌لری واردر.

شاتیسته (Siatista) یاخود سیجیشته مناستر ولایتنده سرفیجه سنجاغنك ناسلیچ قضاسنده وناسلیچك ۱۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر. — ناحیه‌سی قصبه ایله ۷ قریه‌دن عبارت اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری روم واولاخ اولق اوزره، ۱۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

شاتئو (Cha-Teou) چینك ساحل جنوبیسنده قانتون ایالتنده و قانتونك ۳۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (هان کیانغ) ایرماغنك منصبنده برشهر اولوب، ۴۵۰۰۰ اهالیسی وشکر، کنوبر، توتون، کاغد، پورسلن، یلپازه وسائره اخراجاتی واردر. اهالیسی پك چالیشقاندر.

شاحط یمنده واسع بر خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شادابی (محمد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. موسیقیده دخی یدطولی صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

نمیکردد بکرد مطلب دنیا دل دانا
که شمع کشته‌را بر سر نکردد هیچ پروانه

شادرینسق (Chadrinsk) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده وپرمك ۵۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق اورال سلسله‌سنك شرق طرفنده و (توبول) نهرینه تابع (ایست) چابی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۳۰۰ اهالیسی وبیوك پناری واردر.

شادمان (سلطان —) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهانك زماننده یاشامش، وعالمکیرك زماننده ۱۰۷۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شادن مشاهیر مغنیاندن اولوب، حسن وجمالیله وشعر وموسیقیده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. (اسحق بن نجیح) ك جاریه‌سی ایدی. شو برایکی بیت کندی زاده طبعی اولوب، کندی بسته‌سیله بر مجلسده تغنی ایتدکده حاضرونی مدهوش ایتمش اولدیغی مرویدر:

ظبی تکامل فی نهایة حسنه
فزها ببهجته و تاه بصده
ملك الجمال باسره فکأنما
حسن البریة کلها من عنده
یارب هب لی وصله وبقاءه
ابداً فلست بعائش من بعده

شادول { (Shadwel) انكليز مشاهير شعراسندن اولوب، ١٦٤٠ تاريخنده نور فولقده طوغمش، و ١٦٩٠ ده لوندره ده وفات ايتمشدر. قرال اوچنجى ويليامك وقعه نويسى وملك الشعراسى ايدى. سهواً چوق آفيون ايچمكله، مسموماً وفات ايتمشدر. اكثر آثارى تياترويه متعلقدر.

شادى { (ايوب —) ملوك ايوبيه نك جد اعلاسى و مصرده سلالهٔ ايوبيه نك مؤسسى اولان صلاح الدين يوسفك بدريدر.

شادى پور { كشميرده (سرنياكر) ك ١٤ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه در.

شاذلى { (تاج الدين ابو الحسن ياقوت بن عطاء الله) مشاهير علمادن اولوب، تراجم احوال صوفيونى حاوى بر كتابى واردر. امام غزالينك «احياء العلوم» ينه قارشى دخى بر رديه يازمشدر.

شاذياخ { بلخ قربنده مشهور بر قريه نك و نيشابورك الك كوزل و مفرح بر قسمنك اسمى ايدى.

شار { (Char) آرناؤدلقده بوكسك وبيوك برطاغ اولوب، روم ايلنده كى ممالك عثمانيه نك وبتون بالقان جزيره سنك الك بوكسك طاغيدر. شار طاغى دبره شهرينك اوستندن يعنى (راديقه) نهرينك قره درينه دوكلديكى محلدن باشلايوب، ابتدا شماله وبعده شمال شرقى يه طوغرى ممتد اوله رق، (قچانيق) بوغازنده منتهى اولور. بو وجهله آچيق بر قوس تشكيل ايدوب، تقريباً ١٠٠ كيلومترهلك محلده ممتد اولور. قسم جنوبيسى (دشان) اسميله دخى معروف اولوب، الك بوكسك ذروه سى (قوراب) طاغيدر. شرق اتكلرى سطح مائل حالنده اولوب، كوزل اورمانلرله ومياه جاريه يى حاوى چايرلر ومرعالرله مستوردر. غربى اتكلرى ايسه ديك وصرپدر. همان هيچ بر محلنده كچيد ويرميوب، سنه نك اكثر آيلرنده قار ايله مستوردر. شرق اتكلرندن اينن صولر مذكور (راديقه) و ذاتاً بو اتكلردن نبعان ايدن (واردار) ايرماقنه، وغربى اتكلرندن اينن چايلر ايسه قره درينه دوكيلور. هر نه قدر (شـار) طاغى ذكر اولنان قچانيك بوغازيله راديقه ملتقاسنده ختام بولبور سه ده، قچانيك بوغازينك اوته سنده قره طاغ ودها ايلريده سائر جبال بر صره تشكيل ايدوب، قوجه بالقانه و بوسنه طاغلرى واسطه سيله آلپ جباله، وبريدن دخى (فراموس) و (پندوس) طاغلرى واسطه سيله يونان طاغلرينه قدر تشكل ايدن بيوك بر سلسله يه مربوطدر.

شاربه { عباسيلر دورنده كسب شهرت ايدن مغنياتدن برجاريه اولوب، موسيقى شناسلغى معلوم اولان ابراهيم بن مهدينك تصرفنه كچمش اولمغله، غنا وموسيقيده كى مهارتى برقات دها آرتمشيدى.

شارپانتيه { (Charpantier) فرانسه نك الك مشهور موجدلرندن اولوب، ١٧٣٤ تاريخنده بلوآده طوغمش، و ١٨١٧ ده وفات ايتمشدر. برچوق ماكنه لر ايجاد ايدوب، اكثر موجدلر كبى ضرورت وسفالتله ياشامشدر. — بو اسمله فرانسه ده مشهور بر طبيب وفيلسوف دخى كلوب، طقوزنجى شارلك طبيبى ايدى؛ وفلسفه يه دائر بر قاچ كتاب يازمشدر. ١٥٢٤ ده طوغوب، ١٥٧٤ ده وفات ايتمشدر.

شارتروزه { (Chartreuse) فرانسه نك (ايزره) ايالتنده و(غرنوبله)نك ٢٢ كيلومتره شمال شرقيسنده بيوك ومشهور بر مناستر اولوب، راهبلرى طرفندن كليشله يابيلان وهر طرفه اخراج اولنان بر نوع لذيذ مسكر دخى بو اسمله مشهوردر.

شارتره { (Chartres) فرانسه نك قسم شماليسنده (اوره مع لوآر) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، پارسك ٨٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده و (اوره) نهرينك صول كنارنده واقعدر. ١٩٥٨٠ اهاليسى، دمير يولى، داخلى مكتبى، آثار عتيقه وتاريخ طبيعى موزه سى، ٥٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه سى، زراعت وغرس اشجار جمعيتلرى، ذخاير وحيوانات بازارى، دباغخانه لرى، ماكينه انواعيله فانيله، چوراب وسائره فابريقه لرى وايشلك تجارتى واردر.

شارقه { اندلسده بلنسیه اعمالندن برقلعه اولوب، بعض مشاهیر علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شارك { بلخ نواحیسنده برقصبه‌جق اولوب، بعض علمانك منشئی بولنمشدر.

شاركوبی { (شهر كوبی) اسمنك غلطی وزبانزدیدر. [« شهر كوبی » ماده‌سنه مراجعت.]

شارل { (Charles) بو اسمله آوروپا دولتنده برچوجه آنی متعدد حكمدارلر گلمشدر:

فرانسه قراللری

(شارل مارتل) (پپین دریستال)ك ولد غیر مشروعی اولوب، آوستراسیا دوقه‌سی ایدی ۶۸۹ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ۷۴۱ده وفات ایتمشدر. ۷۱۴ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، طول مدت (مردوپاله) عنوانیله فرانق دولتنده حكم سورمش؛ وفرانقلر حكمداری ایكنجی (شیپریق)ك نامنه اجرای حكومت ایدن (نوستریا) مری (رنفروآ) ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، غالب گلمكله، مومی الیه شیپریق برینه، ایستدیكی كبی قوللانمق اوزره، دردنجی (قلوتر) اسمنده برچوجق اقعاد ایتمش؛ ومتعاقباً بوچوجغك وقوع وفاتیله، مرقوم شیپریق تسلیم ایدوب، حكمدارلق نامنی كندیسنه ترك ایتمش ایسه‌ده، تماميله كندیسی حكم سوروب، فریزونلرله صاقسونلری مغلوب، ونوربنكه ایله باویره‌یی ضبط ایتمش ایدی. ۷۳۲ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آره‌سنده عربلرله ایتدیكی محاربه‌ده غالب گلمكله، غزاة اسلامك فرانسه‌ده‌كی فتوحاتنه برسد چكمش؛ وپاپا اوچنجی غرغوآر طرفندن (پطریق) (وقونسلوس) عنوانیله تكریم اولنمشدی. وفاتنده الكاسی قارلومان، غریسپون وقیصه پپین اسملریله مسمی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش ایسه‌ده، هیچ برینه قرال عنوانی ویرمه‌مش ایدی.

— برنجی شارل ونام دیكرله (شارلمان) یعنی « بیوك شارل » فرانسه قرالی وغرب ایمپراطوری اولوب، قصیر پپینك اوغلی وآنف البیان شارل مارتلك نورونیدر. ۷۴۲ده طوغوب، ۷۶۸ده، پدرینك وفاتی اوزرینه، ملك مورثنی برادری قارلومان ایله مقاسمه ایتمش ایسه‌ده، ۷۷۱ده برادرینك وقوع وفاتیله، بتون الكایه مالك اولوب، ۳۴ سنه صاقسونلرله محاربه ایده‌رك، عاقبت بونلری رام ایتدیكی كبی، لومباردلر قرالی (دیدیه)یی دخی مغلوب ایده‌رك، ملكنی ضبط ایتمش؛ واسپانیه‌یه چكوب، بعض محاربه‌لرده اندلس ملوك امویه‌سی طرفندن مغلوب اولمش ایسه‌ده، نهایت قتالونیه‌یی استیلا ایلمش ایدی. ۷۸۸ده باویره‌یی وبعده (آوار)لر ملكنی ضبط ایدوب، ممالكنی زیاده توسیع ایتمكله، ۸۰۰ تاریخنده پاپا اوچنجی لیون طرفندن كندیسنه غرب ایمپراطوری نامی ویرلمش ایدی. الكاسی بتون فرانسه ایله ایتالیانك قسم شمالیسندن آلمانیانك قسم اعظمندن وبلچیقه وفلمنكدن عبارت ایدی. اك زیاده (اكس لاشاپل)ده اقامت ایدردی. علوم وصنایعی حمایه ایدوب، كندی سراینده برمجلس معارف تشكیل ایتمشیدی. هارون الرشید ایله معاصر اولوب، خلیفهٔ مشارالیه اندلسده‌كی حكومت امویه‌یه قارشی شارلمانك اتفاقنی نافع عد ایتمكله كندیسنه برطاقم هدیه‌لر گوندرمشیدی، كه ایچلرنده مصنع برساعت ومدنیت اسلامیه‌نك ثمراتی اوله‌رق سائر بعض نوادر بولنوب، آوروپانك نظر استغرابنی جلب ایتمشیدی.

— ایكنجی شارل (شوو) یعنی « اقلع » لقبیله ملقب اولوب، (لویی دبونر) ایله ایكنجی قاریسی باویره‌لی (ژودیت)ك اوغلی ایدی. ۸۲۳ده طوغوب، درت یاشنده ایكن پدری طرفندن كندیسنه (آلمانیه) وبعده آكیتان قرالی عنوانی ویرله‌رك ۸۴۰ده فرانسه قرالی اولمشدر. پدری طرفندن بیوك برادرلرینه ترجیح اولنمسی اوچ برادر آره‌سنده برچوق محاربانی منتج اولوب، نهایت بینلرنده مقاسمه قرار ویرلمكله، صاحب ترجمه‌یه رونه، ساونه، موز واسقو نهرلریله محدود فرانسه‌نك قسم اعظمی دوشمشیدی. زماننده نورماندلر فرانسه‌یه دخول ایتمكله، كندیلرینه مبالغ كلیه ویره‌رك دفعلرینه مقتدر اوله‌بیلمشیدی. ۸۵۶ده اسقاط اولنمش ایسه‌ده، ۸۵۹ده یكیدن موقع اقتداره كلوب، ۸۷۵ده سكزنجی ژانه ایمپراطورلغنی تصدیق ایتدیرمشیدی. برادری لویی جرمانیقك وفاتندن صكره اوغللرینی ملك موروثلرندن اخراج ایتدیكیچون، بونلر علیهنه قیام ایدوب، محاربه اثناسنده شال ۸۷۷ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی « ساده » لقبیله ملقب اولوب ، (لوییغ)ك اوغلیدر . پدرینك وفاتندن صکره ۸۷۹ده طوغـوب ، برادرلری لویی وقارلوماندن صکره تختنه چقمسی لازم کلیرکن ، دره‌بکلری ایمپراطور شیشمان شارلی انتخاب ، و۸۸۷ده بونك اسقاطنده دخی پارس قونتی (اودس) ی ترجیح ایتمشلرسه‌ده ، (ساده‌شارل) دخی ۸۹۳ده ریمسده کندینی قرال طانیتدیره‌رق ، مرقوم اودسه حکومتده اشتراك ایتمش ؛ و۸۹۸ده بونك وفاتیله ملکنده مستقل قالمشیدی . نورمانلره قارشی مقاومته مقتدر اوله‌میوب ، کندیلرینه الیوم نورماندیه دینلن نوستریه‌نك برقسمنی ترکه ورئیسلری (رولون) ه قیزینی ویرمکه مجبور اولمشیدی . منظورلرندن (هاغانون)ك مظالمندن طولایی دره‌بکلری مرقوم (اودس)ك برادری (روبرت)ك ریاستیله عصیان ایدوب ، واقع اولان محاربه‌ده ابتدا قرال غالب کله‌رك ، روبرتی قتل ایتمش ایسه‌ده ، متعاقباً رو برتك اوغلی غلبه چالوب ، شارل فرار . و (ورماندوآ) قونتی (هربرت) ه التجا ایتمش ؛ وبونك طرفندن حبس اولنه‌رق ، ۹۲۹ده محبسده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی « کوزل » لقبیله ملقب اولوب ، کوزل فلیپك اوغلیدر . ۱۲۹٤ده طوغوب ۱۳۲۲ تاریخنده برادری اوزون فیلیپك وفاتی اوزرینه ، فرانسه تختنه قعود ایتمش ؛ وقرالیچه (ژانه) یه وراثتی جهتیله ناواره قراللغی عنوانی دخی آلمش ایدی . کندیسندن اول خزینه‌یی واهالی‌یی صویمش اولان مالیه وعدلیه مأمورلری حقنده زیاده شدت کوسترمشدر . انیشته‌سی بولنان انکلتره قرالی ایکنجی ادوارد ایله اوفراشـوب ، همشیره‌سنك انتریقه‌لرینه یاردم ایتمکله ، عاقبت ادوآردك اسقاط وقتلنه سبب اولمشـدر . انکلتره‌نك امدادیله علیهنه قیام ایدن غاسقونیه‌لیلرله دخی خیلی وقت محاربه ایتمشدر . ۱۳۲۸ده وفات ایدوب ، ارکك اولادی اولمدیغندن ، قراللق اقرباسندن والوآ لی فلیپه کچمشدر .

— بشنجیسی « حکیم » لقبیله ملقب اولوب ، ۱۳۳۷ تاریخنده طوغمش ؛ وپدرینك اسارتی اثناسنده ۱۳۵٦دن ۱۳٦۰ تاریخنه‌دك وکالةً اجرای حکومت ایدوب ، ۱۳٦٤ده بالاصاله تخته چکمش ؛ و۱۳۸۰ده وفات ایتمشـدر . فرانسه‌نك برچوق یرلرینی ضبط ایتمش اولان انکلتره قرالی اوچنجی ادوآردله وبر طاقم دره‌بکلریله محاربه ایدوب ، برچوق یرلر استرداد ایتمش ؛ وقشتاله قرالی ظالم پترویی اسقاطله ، یرینه (تانتامارە) لی هنری‌یی اقعاد ایتمشیدی . دائمی صورتده سلاح آلتنده عسکر ودونانما ترتیب ، وبرچوق نظامات وضع ایله ، بیوك کتبخانه‌یی تأسیس ، وتجارت وکمیجیلکك ترقیاتنه خدمت ایتمشدر .

— آلتنجیسی « سوکیلی » و « دیوانه » لقبلریله ملقب اولوب ، بشنجی شارلك اوغلیدر . ۱۳٦۸ده طوغوب ، ۱٤۲۲ده وفات ایتمشدر . ۱۲ یاشنده ایکن پدرینه وارث اولمش ایسه‌ده ، ۲۰ یاشنه باصدقدن صکره بالذات اجرای حکومته باشلامشدر . عمجه‌لرینه دره بکلری آره‌سنده نفاق کیتدکجه آرته‌رق ، فرانسه‌نك محاربات داخلیه ایله مشغولیتندن و بوحال کشمکشدن انکلتره قرالی بشنجی هنری بالاستفاده ، فرانسه‌یه تجاوزله ، نورماندیه‌یی ضبط ایتدکدن صکره ، قرلك قزینی دخی تزوجله ، فرانسه قرالی عنوانی آلمشیدی . مع‌هذا آلتنجی شارل حالا قراللق عنوانی محافظه ، واوغلی یدنجی شارل وکالةً فرانسه‌نك قالان برمقدارینی اداره ایدیوردی .

— یدنجیسی «مظفر» لقبیله ملقب اولوب ، آلتنجی شارلك اوغلیدر . ۱٤۰۳ده طوغوب ، پدرینك خسته‌لغی اثناسنده اجرای وکالت ایتمش ایسه‌ده ، پارسده بورغونیه دوقه‌سی طرفنك غلبه‌سی اوزرینه ، (بورژ) ه چکلمکه مجبور اولمشیدی . ۱٤۲۲ده ، پدرینك وفاتی اوزرینه ، اصالةً قرال اولوب ، برقاچ سنه‌یی ذوق وسفاهتله امراردن صکره ، انکلیزلری فرانسه‌دن چیقارمغه عزم ایدوب ، مقتدر جنراللرك وعلی الخصوص (ژانه دارق) اسمنده خارق العاده برقیزك امدادیله موفق اولمش ؛ وبرطاقم مجالس منتخبه تأسیسیله بر چوق اصلاحات اجرا ایتمشیدی . آنجق اواخر عمرنده اوغلی اون برنجی لویی علیهنده بولنه‌رق ، برچوق غوائل چیقارمغله ، شارل ۱٤٦۱ده وفات ایتمشدر .

— سکزنجیسی « قیدسز » لقبیله ملقب اولوب ، اون برنجی لوینك اوغلیدر . ۱٤۷۰ده طوغوب ، ۱۳ یاشنده ایکن ، همشیره‌سی (آنه) نك وصایتیله

تخته جلوس ایده‌رك ، ذهنی شوالیه حکایه‌لریله مملو اولدیغندن، ناپولینك ضبطنه قالقیشمش؛ و۱٤۹٥ ده بوکا موفق اولمش ایسه‌ده ، ایتالیا واسپانیا حکومتلرینك جمله‌سی علیهنده اتفاق ایتمکله، عودتنده‌دول متفقه‌نك ٤۰۰۰۰ عسکرینه راست کلمش ؛ و ۹۰۰۰ کشی ایله یولنی آچوب ، فرانسه‌یه عودت ایده‌بیلمش ایسه‌ده ، ناپولیده براقدیغی عسکر متعاقباً طرد واخراج اولنمشیدی. ۱٤۹۸ ده بلاولد وفات ایتمکله، قراللق عم زاده‌سی اورلیان دوقه‌سی اون ایکنجی لوبی‌یه کچمشدر.

— طقوزنجیسی ایکنجی هنرینك ایکنجی اوغلی اولوب، ۱٥٥۰ ده طوغمش؛ و۱٥٦۰ ده برادری ایکنجی فرانسوایه خلف اولمشدر . برمدت والده‌سی (قاترینه دو مدیجیس) ك تحت وصایتنده بولنمش و زماننده فرانسه‌ده قتولیکلرله پروتستانلر آره‌سنده برچوق منازعات ومحاربات وقوعبولمشدر. وفاتی ۱٥۷٤ ده‌در.

— اوننجیسی (شارل فلیب) دینمکله معروف اولوب، ۱۷٥۷ ده ورسایلده طوغمش، و۱۸۳٦ ده آوستریاده ایلیریه‌نك (غوریچ) قصبه‌سنده وفات ایتمشدر. اون بشنجی لوبینك نورونی واون آلتنجی لوبی ایله اون سکزنجی لوبینك برادری ایدی . تخته چیقمزدن اول (آرتوا قونتی) عنوانی حائز ایدی . اولا ۱۸۱٤ ده جالس تخت حکومت اولوب ایرتسی سنه اون سکزنجی لوبینك مقام حکومته کلمسیله ایشدن چکیله‌رك، آوله مشغول اولمغه باشلامش و ۱۸۲٤ تاریخنده اون سکزنجی لوبینك وفاتی اوزرینه ، تکرار فرانسه صندالیٔ حکومتنه قعود ایدوب، ٦ سنه صکره ۸۰ یاشنده اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. ساووآ خاندانه منسوب (ماریه ترزه) یی تزوج ایتمشدی.

آلمانیه ایمپراطورلری

آلمانلرعندنده (قارل) تلفظ اولنان بواسمله آلمانیه‌ده دخی ۷ ایمپراطور کلمشدر:

برنجیسی (شارلمان) وایکنجیسی (اقلع شارل) در،که فرانسه قراللری صره‌سنده ذکر اولنان فرانسه قرالی عنوانه آلمانیه ایمپراطوری عنوانی دخی ضم ایتمشلردی .

— اوچنجیسی « شیشمان » لقبیله ملقب اولوب، (لوبی جرمانیق) ك اوغلیدر. ۸۳۲ ده طوغوب، ۸۷٦ ده او وقت آلمانیه دینلن جرمانیه‌نك برکوچك خطه‌سنك قرالی اولمش؛ و ۸۸۱ ده ایمپراطوراولوب، برسنه صکره باویره وصاقسه قراللری بولنان برادرلرینك وقوع وفاتیله، پدرینك بتون میراثنه وارث اولمش ایدی . نورماندلره مقاومت ایده‌میوب ، کندیلرینه مبالغ کلیه اعطاسیله مضرتلرندن قورتلمغه مجبور اولمش ؛ و (ساده شارل) ك صباوتنده وکالةً فرانسه‌یی اداره ایتمکده ایکن ، اوراده دخی نورماندلره قارشی بومعامله‌ده بولنمش اولدیغندن عمومك نفرت وتحقیرینه مظهراولوب، ۸۸۷ ده رسمی آلای ایله اسقاط اولنمغله، برمناستره چکیلوب برسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی چهستان قرالی لوقسنبورغلی ژانك اوغلی و ایمپراطور یدنجی هنرینك نورونی اولوب ، ۱۳۱٦ ده طوغمش ؛ و۱۳٤٦ ده چهستان تختنه چقوب، برسنه صکره آلمانیا ایمپراطوری اولمشدر. برچوق وقت مرعی الاجرا اولان بعض نظامات وضع ایتمش ؛ وپاپایه مماشات ایده‌رك ، رؤساء روحانیه ایچون آیریجه آغر ویرکیلر طرحیله پاپاسلری هرنوع تکلیفاندن عفو ایتمش؛ وبوحرکتیله زادکان واهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمشیدی . پراغه وویانه دار الفنونلرنی تأسیس ایدن بودر . ۱۳۷۸ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی (شارل کینت) یعنی « بشنجی شارل » دینمکله معروف اولوب، آلمانیه ایمپراطوری واسپانیه ایله سیچیلیتین قرالی ایدی. آوستریا آرشیدوقی کوزل فلیبله قشتاله وارثه‌سی وفردیناند ایله ایزابله‌نك قیزی اولان ژانه‌نك اوغلی اولوب ، ۱٥۰۰ تاریخنده

قانده طوغمشدر . ١٥١٦ تاريخنده والده‌سنك حياتنده قشتاله قراللغى اعلان اولنوب، اوچ سنه صكره بيوك پدرى ماقسيميليانك يرينه آلمانيه ايمپرا- طورى دخى اولمش؛ وايمپراطورلقده رقيبى اولان فرانسه قرالى برنجى فرانسوآ ايله برچوق وقت محاربه ايتمشدر. بومحاربه‌نك نتيجه‌سنده فرانسوآ مغلوب واسير اولوب، مادريده سوق واوراده شارل كينتك منفعتنه برمعاهده امضاسنه اجبار اولنمش ايسه‌ده ، فرانسه‌يه عودتنده معاهده‌نك احكامنى اجرا ايتمديكندن ، بينلرنده ١٥٢٦ ده برايكنجى محاربه ظهور ايدوب ، قانونى سلطان سليمان خانك مداخله وتوسطيله وباربروس خيرالدين پاشانك عثمانلى دونما- سيله فرانسه‌نك امدادينه كيتمسيله، عقد مصالحه‌يه مجبور اولمش ايدى . تونسه دخى تجاوز ايتمش ايسه‌ده، مشاراليه خيرالدين پاشانك قوتنه قارشى طايانه‌ميه‌ميوب، آلمانيه طرفنده دخى بالذات سلطان سليمان خانك سوق ايتدكلرى عثمانلى اردوسنه مغلوب اولمغله، كدرندن وبتون آوروپانك حكمدارى اولمق املندن قطع اميد ايتمك مجبوريتندن خسته ومأيوس اولوب ، ذاتاً اسپانيه قراللغنه اولجه اوغلى فليپى تعيين ايتمش اولديغى كبى، آلمانيه ايمپراطورلغنى‌ده ١٥٥٦ ده برادرى فرديناننده ترك ايده‌رك ، استرمادوره‌ده بر مناستره چكيلوب، ١٥٥٨ ده اوراده وفات ايتمشدر.

— آلتنجيسى ايمپراطور لئوپولدك اوغلى اولوب ، ١٦٨٥ ده طوغمش؛ وايكنجى شارلك وفاتى اوزرينه ١٧٠٣ ده ويانه‌ده اسپانيه قراللغى اجرا اولنمش ايسه‌ده ، ١٧٠٤ ده اسپانيايه كيتديكنده ، اون دردنجى لوينك اوغلى بشنجى فيليپى رقيب بولوب ، حكومت سورمكه موفق اوله‌مامش؛ وآنجق ١٧٠٧ تاريخنده ناپولى قراللغنى تصديق اولنمش ايدى. برادرى برنجى ژوزفك وفاتى اوزرينه ، ١٧١١ ده آلمانيه ايمپراطورى اولمشدى . ١٧١٤ ده عقد اولنان (راستاد) معاهده‌سيله اسپانيه‌يه اولان حاكميت ادعاسندن صرف نظر ايدوب ، ناپولى ، مانتو ، ساردنيه وفلمنك ايسه كنديسنه ترك اولنمشدى. بونك زماننده پرنس (اوژن) ك قوماندەسى آلتنده بولنان آلمانيه اردوسى عساكر عثمانيه‌يه غالب كله‌رك ، پترو وارادين ايله بلغراد محاربه‌لرينى قزانمش؛ و١٧١٨ ده پازارويچ معاهده‌سيله مخاصمانه ختام ويرلمش ايدى . متعاقباً انكلتره وفرانسه وفلمنكله متفقاً اسپانيا قرالى بشنجى فيليپه اعلان حرب ايدوب ، ١٧١٥ ده ويانه معاهده‌سيله عقد مصالحه اولنمشدى. ١٧٣٣ ده آلتنجى شارل لهستان قراللغنه (فردريق اوكوست) ك وفرانسه ايسه (استانيسلاس) ك كچمسنى التزام ايتديكندن، يكيدن محاربه ظهور ايدوب ، ١٧٣٥ سنه‌سنه‌دك دوام ايتمسيله، وسنهٔ مذكوره‌ده عقد اولنان ايكنجى ويانه معاهده‌سيله مرقوم استانسيلاسه لهستانه بدل (لورن) ويرلمكله اعادهٔ صلح اولنمشدى. متعاقباً عثمانليلرله محاربه ايدوب ، دوچار مغلوبيت اولمسيله ١٧٣٩ ده افلاق وبغدان ايله بلغرادى اعاده‌يه مجبور اولمش؛ و١٧٤٠ ده وفات ايتمشدر. صاغلغنده آوستريا ممالكنى بيوك قيزى (ماريه ترزه) يه ترك ايدوب، مع‌هذا وفاتنده وراثتى حقنده خيلى اختلافات ظهور ايتمشدى .

— يدنجيسى (شارل آلبرت) ديمكله معروف اولوب ، باويره الكتورى (ماقسيميليان امانوئل) ك اوغليدر. ١٦٩٧ ده طوغوب، ١٧٢٢ ده ايمپراطور برنجى ژوزفك برقيزينى تزوج ايتمش؛ و١٧٢٦ ده باويره‌ده پدرينه وارث اولمش ايدى . ١٧٤٠ ده ايمپراطور آلتنجى شارلك وفاتنده ماريه ترزه‌نك آوستريا‌ده حكومتنى تصديق ايتميوب، برنجى فرديناندك بروصيتنامه‌سنه استناداً ، كنديسنك حق وراثتى اولديغنى ادعا ايتمش ؛ وفرانسه قرالى اون بشنجى لوينك امداديله ويانه‌ده آوستريا وپراغه‌ده چهستان قراللغنه ونهايت ١٧٤٢ ده فرانقفورده آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب ايتديرلمش ايسه‌ده، متعاقباً مغلوب اولوب ، بتون بوفتوحاتى غائب ايتدكدن صكره، ملك موروثى اولان باويره‌دن دخى اخراج

اولنمش ؛ وآنجق ۱۷٤٤ ده ایمپراطورك اردوسی پروسیه قرالی ایکنجی فردریقك چهستانه تجاوزاتیله مشغول بولنمسندن بالاستفاده، مونیخه داخل اولمش؛ وبرسنه صکره اوراده وفات ایتمشدر. باوبره‌ده اوغلی (ماقسیمیلیان ژوزف) وایمپراطورلقده ماریه‌ترزه‌نك زوجی برنجی فرانسوآخانی اولمشدر.

انکلتره قراللری

انکلیزلر عندنده بواسم (چارلس) صورتنده تلفظ اولندیغندن، بو اسمله انکلتره‌ده حکومت سورن ایکی حکمدارك ترجمهٔ حالیچون «چارلس» ماده‌سنه مراجعت بیورلمه.

اسوج قراللری

اسوجده بواسمله ۱۲ حکمدار کلدیکی مروی ایسه‌ده، ایلك آلتیسنك احوالی مجهول وبلکه وجودلری دخی موهوم اولدیغندن، صکره‌کی آلتیسنك ذکریله اکتفا ایده‌جکز:

— یدنجیسی برنجی اسورکرك اوغلی اولوب، ۱۱۰۱ ده پدرینه (غوتیه) قراللغنده خلف اولمش؛ و۱۱٦۱ ده بتون اسوجك قرالی اولمش ایدی. خرستیانلغی قبول ایتدیرمك ایچون (اینغریه) و(استونیه) اهالیسی ایله محاربه، وبرچوق کلیسالر ومناسترلر تأسیس ایتمش؛ وبعده طائفهٔ رهبانك بیوك برنفوذ قزاندقلرینی کورنجه، بونلرك اقتدارینی تحدید ایتمك تشبثنده ایکن، ۱۱٦۸ ده سلفنك اوغلی (قانوت اریسقون) طرفندن قتل اولنمشدر.

— سکزنجیسی (قانوت بونده) نك اوغلی اولوب، اعزه‌دن معدود اولان طقوزنجی (اریق) ك نسلندندر. ۱۳۹۷ ده (مارکریته دووالدمار) طرفندن اعلان اولنان اسوج ونوروج ایله دانیمارقه اتحادی اسوجلیلر ایچون برطاقم غوائل ومصائبدن بشقه برنتیجه ویرمدیکندن، ۱٤٤۸ ده اسوج بواتحاددن آیریله‌رق، صاحب ترجمه اسوج قراللغنه انتخاب اولنمش؛ وبرسنه صکره نوروجلیلر دخی کندیسنی قرال طانیمشلر ایسه‌ده، متعاقباً نوروج برنجی (قریستیان دولدنبرغ) طرفندن فك اولنه‌رق، ۱٤٥۷ ده شارل بونك طرفندن اسوج قراللغنی دخی ترکه اجبار ایدلمش؛ وچوق کچمه‌دن اسوجی استرداد ایتمش ایسه‌ده، چوق وقت محافظه ایده‌مه‌مش؛ ونهایت ۱٤٦۷ ده ثالثاً اسوج قرالی اولوب، ۱٤۷۰ ده وفات ایتمشدر. قانوت زاده معناسیله (قانوت سون) دینمکله معروفدر.

— طقوزنجیسی (کوستاو واسه) نك دردنجی اوغلی اولوب، ۱٥٥۰ ده طوغمش؛ وابتدا سودرمانیا دوقه‌سی عنوانتی حائز اولوب، ۱٥۹۲ ده بیوك برادری اوچنجی ژانك وفاتنده، وارث حقیقی اولان یکنی (سیجیسموند) ك لهستان قراللغنه انتخاب ایدلمش اولمسیله، غیبوبتندن بالاستفاده، ابتدا وکالةً اداره اموره باشلامش، و۱٦۰٤ ده اصالةً قراللغنی اعلان ایتمشدر. اسوجده پروتستانلقدن بشقه برمذهبه مساعده اولنمیه‌جغنی اولجه اعلان ایتمشدی. روسلرله محاربه ایدوب، غلبه چالمغله، فینلانده‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، لهلیلرله دانیمارقه‌یه قارشی اولان محاربه‌لرنده مغلوب اولمشدی. ۱٦۱۱ ده وفات ایدوب، اوغلی (کوستاوآدولف) خلفی اولمشدر.

— اوننجیسی (شارل کوستاو) دینمکله معروف اولوب، (رین) پالاتینه‌سی پرنس (ژان قازیمیر) وطقوزنجی شارلك قیزی قاترینه‌نك اوغلیدر. ۱٦۲۲ تاریخنده طوغوب، ۱٦٥٤ ده، خصمی (قریستینه) نك فراغی اوزرینه، اسوج تختنه قعود ایتمش؛ وابتدا قراللغنی تصدیق ایتمین لهستان قرالی (ژان قازیمیر) ه قارشی اعلان حرب ایدوب، ۱٦٥٥ و ۱٦٥٦ ده وارسوویه‌یی وبتون لهستانی ضبط ایتدکدن صکره دانیمارقه ایله محاربه‌یه کیریشه‌رك، اشلسویغ هولستاین ایله یوتلاندی ضبط ایتمش؛ وبوزلرك اوزرنده آطه‌دن آطه‌یه کچه‌رك، قوپنهاغه قدر ایلریلدکه، (روسکیلد) معاهده‌سیله (اسقانیه) یی الحاق ایتمش ایدی. ش... ایمپراطورلغی قورمش اولدیغندن، برسنه صکره

معاهده‌نك اجراسز قالدیغنی وسیله اتخاذ ایده‌رك ، بكیدن قوپنهاغی محاصره ایتمش ایسه‌ده ، اثنای محاصره‌ده ١٦٦٠ ده بغتةً وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی اوتجیسنك اوغلی اولوب ، پدرینك وفاتنده ١٦٦٠ تاریخنده ، ٥ یاشنده اولدیغی حالده ، تخته چیقمقله ، هیئت وصایت دانیمارقه ایله منفعتلی برمعاهده عقد ایتمش؛ وكندیسی ١٦٧٢ تاریخنده اداره‌ٔ اموری الینه آلوب ، فرانسه قرالی اون دردنجی لویی ایله عقد اتفاق ایتمش؛ وكندیسنه اعلان حرب ایدن دانیمارقه قرالی بشنجی قریستیانله برچوق محاربه‌لر ایدوب ، جمله‌سنده غالب گلمكله ، الكاسنی توسیع وعسكر ودونناسنی وخزینه‌سنی تزیید ایده‌رك ، صنایع وتجارت ومعارفك ترقیسنه پك چوق خدمتلر ایتمشدر. (لوند) دارالفنونی دخی بونك تأسیس كرده‌سیدر. ١٦٩٧ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایكنجیسی اون برنجی شارلك اوغلی اولوب ، ١٦٩٧ ده ، ١٥ یاشنده اولدیغی حالده ، پدرینه خلف اولمشدر . روسیه چاری برنجی پترو ایله دانیمارقه قرالی دردنجی فردریق ولهستان قرالی ایكنجی اوكوست بوكنج قراله قارشی عقد اتفاق ایتدكلرندن ، شارل وقت غائب ایتمكسزین ، ابتدا دانیمارقه‌یه قارشی یوروییه‌رك ، قوپنهاغی محاصره ، ودردنجی فردریق ١٧٠٠ تاریخنده (تراونداهل) معاهده‌سنی امضایه اجبارایتدكدن‌صكره ، (ناروه) یی محاصره ایتمش اولان ٦٠٠٠٠ روس عسكرینه قارشی ٩٠٠٠ اسوجلی ایله هجوم ایدوب ، روسلری كاملاً مغلوب وپریشان ایتمش ؛ واورادن لهستانه ارجاع عنان ایده‌رك ، ١٧٠١ ده (دونه) ساحلنده بربیوك مظفریته نائل اولمغله ، لهستانی تماميله ضبط ، و(استانیسلاس لزینسكی) یی لهستان تختنه اجلاس ایده‌رك ، (اوكوست) ی صاقسه‌یه تعقیب ایدوب ، اوراده لهستان قراللغندن وازگچدیكنه دائر كندیسنه ١٧٠٦ ده بر معاهده امضا ایتدیرمش؛ واورادن ٤٣٠٠٠ عسكرله موسقوه‌نك اوزرینه یورییوب ، آنجق پودفه (پولتاوه) ده كلیاً منهزم اولمغله ، دولت عثمانیه‌یه التجا ایتمكه مجبور اولمش؛ وبرسنه قدر بندرده قالوب ، عثمانلیلری روسلره قارشی حربه تشویق ایتمش‌ایسه‌ده ، او وقت دولتین بیننده مصالحه منعقد اولوب ، حربه سبب اولمدیغندن ، شارله مملكتنه عودتی تكلیف اولنمش ؛ وآنجق كندیسی رضا ویرمیوب ، بولندیغی خانه‌ده مقاومت ایتمكله ، خانه‌نك احراقنده تسلیمه مجبور اولوب ، دیمتوقه‌ده اقامه ایتدیرلمش ایسه‌ده ، ١٧١٤ ده فرار ، وبر آلمان ضابطی قیافتنده آلمانیه‌نك ایچندن مرور ایده‌رك ، (استرالسوند) ه وصولنده دانیمارقه ، صاقسه ، پروسیه وروسیه عسكرندن مركب بر مفرزه‌طرفندن احاطه اولندیغی حالده ، فوق‌العاده بر جسارت ابراز ایتمش ایسه‌ده ، موقع مدافعه‌یه مساعد اولمدیغندن ، اسقانیه‌نك (لوند) قصبه‌سنه چكلمشیدی . غیبوبتنده اوكوست لهستان قراللغنه عودت ، برنجی پترو لیوونیه‌یی ضبط ، دانیمارقه قرالی فردریق دخی اسقانیه‌یی استیلا ایتمش اولدیغندن ، شارل وزیر ومستشاری اولان بارون دو (گورج) ك انضمام رأییله تلافیٔ مافاته چالیشمقده ایكن ، ١٧١٨ ده وفات ایتمشدر . غایتله جسور بر حكمدار ایدیسه‌ده ، معند وتأملسز اولدیغندن ، ممالك عثمانیه‌ده اقامتی اثناسنده یكیچریلر طرفندن (تیمور باش) لقبیله تلقیب اولنمشیدی . حكیم وولتر اون ایكنجی شارلك غایتله گوزل برتاریخنی یازمشدر.

— اون اوچنجیسی آلفونس فردریقك ایكنجی اوغلی اولوب ، ١٧٥٨ ده طوغمشدر . ١٧٩٢ ده برادری اوچنجی گوستاوك وفاتنده بونك اوغلی دردنجی گوستاوك صباوتنده وكالةً اداره‌ٔ امور ایتدكدن صكره ، گوستاوك سن رشده وصولیله ، چكیلوب كندی حالنده یاشامقده ایكن ، دردنجی گوستاوك اسقاطنی منتج اولان اختلال اصحابی طرفندن ١٨٠٩ ده تخته اقعاد اولنمش؛ وفرانسه ، روسیه ودانیمارقه ایله مصالحه ایتمش ایسه‌ده ، برمدت صكره دانیمارقه ایله محاربه‌یه مجبور اولوب ، نورووجی الحاق ایتمش؛ و١٨١٤ معاهده‌ٔ عمومیه‌سیله نورووجك قطعیاً اسوجه الحاق تصدیق اولنمشدر . اولادی اولمدیغندن

(هولستاين اوكوستنبورغ) پرنسنى ولى عهد اتخاذ ايتمش ايسه‌ده، بودخى كنديسندن اول فوت اولديغندن، وفاتنده (برنادوت) اسمنده فرانسز بر جنرال اون دردنجى شارل اسميله قرال انتخاب اولنمشدر.

— اون دردنجيسى مشاراليه (برنادوت) اولوب، (شارل ژان) ديمكله دخى معروفدر. فرانسه‌نك (پو) شهرنده طوغوب، ۱۷۸۹ اختلالنده باش چاوش اولديغى حالده، بعده قطع مراتبله، رين اردوسنده ابراز شجاعت وجسارت ايده‌رك، ۱۹۷٤ده جنرال (قلبر) طرفندن ميدان حربده ميرلواله ترفيع اولنمش؛ وبرقاچ آى صكره فريق اولمش ايدى. ايتاليا محاربه‌سنده ۲۰۰۰۰ عسكرله بوناپارتك امدادينه كوندريله‌رك، برچوق يرلرضبطنه موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده ويانه‌يه سفير تعيين اولنمش ايدى. ۱۷۹۹ده فرانسه‌ده حربيه ناظرى اولوب، عسكرى لايقيله تنسيق وتنظيم ايتمكده ايكن، (سيس) ك سعايتيله عزل اولنه‌رق، ۱۸۰۰ده وانده قوماندانلغنه تعيين اولنمش؛ وانكليزلرك (كيبرون) ه خروجنه مانع اولوب، مملكتده اعادهٔ اسايشه موفق اولمش ايدى. ۱۸۰٤ ده ناپوليون طرفندن مشيرلك رتبه‌سيله هانووره والياكنه تعيين اولنه‌رق، اوراده منتظم برعسكر ترتيب ايتمكله، ۱۸۰۵ ده فرانسه ايله متفق اولان باويره پرنسنى يكيدن اقعاد، و (سالبورغ) ى ضبط ايله، اوسترليچ مظفريتنه خدمت ايتمش؛ وبونك اوزرينه (پونته قوردو) پرنسلكنه نصب اولنه‌رق، ۱۸۰٦ ده پروسيه‌ليلرى (هال) ده و (لوبك) ده مغلوب، و (بلوخر) ى اسير ايتمش؛ وبعده لهستانه دخول ايله، روسلرى برقاچ محاربه‌ده مغلوب ايتديكدن صكره، (اسپاندن) محاربه‌سنده مجروح اولمش؛ ويارەسى ايى اولدقدن صكره، ۱۸۰۷ده اسوجه قارشى حركات عسكريه‌يه مأمور اولوب، ۱۸۰۸ده فرانسه‌نك خصمى اولان دردنجى كوستاوك اسقاطى اوزرينه، مخاصماتى تعطيل ايده‌رك، اسوجليلرك محبتنى قزانمش ايسه‌ده، بوحركتى بوناپارتك مقاصدينه قارشى اولديغندن، ايمپراطور بوندن ممنون اولمامش ايدى. ۱۸۰۹ ده طقوزنجى قول اردوقوماندانى اولوب، (واغرام) مظفريتنى قزاندرمغه سبب اولمش؛ و (والشرن) ه چيقمش اولان انكليزلرى كرى پوسكورتمش ايسه‌ده، مكافاة يرينه بسبتون عزل اولوب، منكوب اولديغى حالده، ۱۸۱۰ تاريخنده اسوج قرالى اون اوچنجى شارل طرفندن اسوج ولى عهدلكى تكليف اولنمغله، قبول ايدوب ناپوليونك موافقتيله، اسوجه كيتمش؛ وابتدا فرانسه ايله متفقاً حركت ايتمش ايسه‌ده، ۱۸۱۲ده فرانسز عسكرى اسوج ممالكنه تجاوز ايتديكندن، فرانسه‌يه قارشى اولان اتفاق دوله داخل اولمش؛ وفرانسز جنراللرندن برقاچنى مغلوب ايدوب، (ليپسيك) مظفريتنى قزانمش ايسه‌ده، رين مجراسنى تجاوز ايتميوب، سلاح بدست اوله‌رق وطن اصليسنه كيرمكى قبول ايتمه‌مشيدى. اوصره‌ده دول متفقه‌يى رين مجراسنى تجاوز ايتمه‌مكه قاندرمق شرطيله، ناپوليونى صلحك قبولنه تشويق ايتمش ايسه‌ده، مقتدر اوله‌ميوب، اسوجه عودتنده شانلى برصورتده استقبال اولنمش؛ ومتعاقباً نوروجه چكوب، دول متفقه طرفندن اسوجه ترك ايدلمش اولان بومملكتى اون بش كون ظرفنده ضبط ايتمشيدى. ولى عهدلكنده بوخدماتى ايتدكدن صكره، ۱۸۱۸ تاريخنده، اون اوچنجى شارلك وفاتى اوزرينه، اسوج قرالى اولوب، اصلاحات داخليه ايله اوغراشمش؛ ومعارف وصنايع وزراعت وتجارتى بك چوق ترقى ايتديروب اسوج ايله نوروجك ادارهٔ داخليه‌لرى وقانون اساسيلرى آيرى آيرى اولمق اوزره، ايكى مملكتدن مركب بردولت متحده تشكيل ايلمشدر. ۱۸٤٤ تاريخنه‌دك حكم سوروب، سنهٔ مذكوره‌ده وفات ايتمكله، اوغلى برنجى اوسقار كنديسنه خلف اولمشدر.

— اون بشنجيسى برنجى اوسقارك اوغلى اولوب ۱۸۵۹ ده پدرينه خلف اولمش، و۱۸۷۲ تاريخنه قدرحكم سوروب، سنهٔ مذكوره‌ده وفات ايتمشدر. زماننده قانون اساسيجه بعض تعديلات اجرا اولنه‌رق اصول انتخاب دها سربست برحاله قونمشدر.

اسپانيا قراللرى

اسپانياده دخى شارل ياخود (قارلوس) اسم... ٤ حكمدار كلمشدر:

برنجيسى آلمانيه ايمپراطورلرى صره‌سنده ذكر چكن (شارل كينت) در، كه آلمانيه ايمپراطورى،

اعتباریله بشنجی واسپانیا قراللغی اعتباریله برنجی شارلدر.

— ایکنجیسی اسپانیا ونابولی قرالی اولوب، دردنجی فلیپك اوغلیدر. ۱۶۶۱ده طوغوب، بش یاشنه قدر یوریمکه وسویلمکه مقتدر اوله‌مدیغی حالده، ٤ یاشنده ایکن، والده‌سی آوستریالی (آنه) نك وصایتیله قرال اولمش؛ وزماننده امور دولت ابتدا والده‌سی، بعده نامشروع برادری آوستریالی جوان، صکره زوجه‌سی اورلیانلی لویزه ونهایت وکلاسی طرفندن اداره اولنمشدر. اون دردنجی لوی‌یه قارشی تشکل ایدن اتفاقه داخل اولمغله (فرانشه قونته) یی وفلمنکده بعض یرلرینی غائب ایتمش ایدی. اولادی اولمدیغندن، آوروپا دولی کندیسنه طانیشمقسزین اوچ دفعه ممالکنك صورت تقسیمنی ترتیب ایلمشلردی. بونك اوزرینه، کندیسی ۱۷۰۰ تاریخنده بتون ممالکنی اون دردنجی لوینك نبیره‌سی آنژو دوقه‌سی فرانسه‌لی فلیپه ترك ایتدیکنی متضمن بروصیتنامه یازمغله، آوستریا دولتی بو وصیتنامه‌یه قارشی اقامهٔ حجت ایدوب، بوندن بر چوق محاربات تولد ایتمشدر. متعاقباً وفات ایدوب، وفاتیله ایکی قرندن بری اسپانیاده حکومت سورمکده بولنان آوستریا خاندانك برنجی شعبه‌سی منقرض اولمش؛ واسپانیانك آوروپا دولی میانن‌ده‌کی نفوذ واعتباری دخی زائل اولمشدر.

— اوچنجیسی بشنجی فلیپ ایله (الیزابته فاربزه) نك اوغلیدر. ۱۷۱۶ده طوغوب، ابتدا (دون قارلوس) اسمیله شهرت بولمشیدی. ۱۷۳۱ده والده‌سندن میراث قالان (پارمه) ده حکومت سوروب، ۱۷۳٤ده پدری سیجلیتینده‌کی حقوقنی دخی کندیسنه ترك ایتمکله، بوحقوقنی غصب ایتمك ایستین ایمپراطور طرفدارلریله محاربه ایده‌رك، آز زمان ظرفنده سیجلیتین قراللغنی ضبط، وبوصفتله بدنجی شارل نامنی اخذ ایتمشدی. ۲۸ سنه‌دن بری رئیس وکلاسی (تانوچی) نك یاردیمیله ایتالیاده‌کی ممالکنی حسن اداره ایتمکده ایکن، ۱۷۵۹ ده، برادری آلتنجی فردیناندك وفاتی اوزرینه، اسپانیایه دعوت اولنه‌رق، اوچنجی شارل اسمیله اسپانیا قرالی اولمش؛ وسیجلیتینی اوچنجی اوغلی فردیناندە براقمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی فرانسه ایله اتفاق ایده‌رك، ۱۷۶۲ و ۱۷۷۸ تاریخنده وقوع بولان ایکی محاربه‌نك برنجیسنده غائب ایتدیکی بعض یرلری ایکنجیسنده استرداد ایتمش؛ وجزایره قارشی برقاچ دفعه سوق عسکر ایتمش ایسه‌ده، موفق اوله‌مامشدی. بعده اصلاحات داخلیه ایله مشغول اولوب، برچوق جدوللر، یوللر، مکتبلر، نباتات باغچه‌لری، موزه‌لر وسائره تأسیس وعسکر ودونتماجه خیلی اصلاحات وترقیات وجوده کتیرمش ایدی. ۱۷۸۸ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجی شارلك اوغلی اولوب، ۱۷٤۸ده ناپولیده طوغمش، و۱۷۸۸ ده پدرینه خلف اولمشدر. کوشك واقتدارسز برآدم اولمغله، زوجه‌سی (ماریه‌لوییزه) وبونك منظوری (مانوئل غودوی) ادارهٔ امور ایتمشدر. اون آلتنجی لوینك قتلی اوزرینه ۱۷۹۳ ده فرانسه جمهوریتنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً فرانسه ایله تجاوزی وتحفظی برمعاهده عقدینه مجبور اولوب، بومعاهده‌نك اجباریله پورتکیزه وبعده انکلتره‌یه اعلان حرب ایده‌رك، مستملکاتنك اك کوزللری انکلتره طرفندن ضبط اولنمشیدی. بعده ناپولیونك النده براوبونجق کبی قالدیغندن، بوحالدن قورتلمق ایچون، آمریقاده‌کی مستملکاتنه کیتمك نشبثنده ایکن، اوغلی فردیناند طرفندن اویاندیریلان عصیان اوزرینه، اسپانیه‌ده قالمغه، ومتعاقباً قراللغی اوغلنه ترك ایتمکه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایکی آی صکره ناپولیون طرفندن بوفراغتدن صرف نظرله اسپانیایی ناپولیونه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وکندیسی مارسلیه‌یه وبعده رومایه کیدوب، ۱۸۱۹ده اوراده وفات ایتمشدر.

نابولی وسیجلیتین قراللری

برنجیسی ابتدا آنژو وپروانسه قونتی وبعده ناپولی قرالی اولوب، ۱۲۲۰ده طوغمش، و۱۲۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی سکزنجی لوینك اوغلی وسنت لوینك برادری اولوب، برادریله برابر اهل صلیب محاربه‌سنده مصر سفرینه کیتمش؛ واونکله برابر ۱۲۵۰ده منصوره‌ده اسیر دوشمش ایدی. خلاص بولدیغنده زوجه‌سندن کندیسنه میراث قالمش اولان پروانسه‌ده حکومت سورمکه باشلامشیدی. پاپا دردنجی (اوربن) طرفندن سیجلیتین قرالی (منفروآ) یه قارشی دعوت

اولنوب، غالبیق تقدیرنده بوقراللق کندیسنه وعد اولنمغله، ١٢٦٦ و ٦٨ ده مذ کورمنفرو آبی ویکننی مغلوب ایدەرك ، سیجلیەیی ضبط ایتمش ایسەدە، واقع اولان مظالمی اوزرینه سیجلیەلیلر ١٢٨٢ ده پاسقالیه کونی ایکندی عبادتی اثناسنده قیام ایدوب، جزیرەده بولنان بتون فرانسزلری قتل عام ایدەرك، «سیجلیه ایکندیلری» دیمکله مشهور وقعهٔ مدهشەیی ایقاع ایتدکلرندن، بوجزیره الندن چیقوب، یالکز ناپولیده حکم سورمکه دوام ایتمش ایدی.

— ایکنجیسی «طوپال» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك اوغلیدر. ١٢٤٦ ده طوغوب، پدرینك وفاتنده سیجلیەلیلرك النده اسیر بولنمغله، درت سنه صکره ١٢٨٩ ده خلاص بولەرق، ناپولی قرالی اولمش؛ وسیجلیەیی استردادە چالشمش ایسەدە، موفق اولەمیوب، پدرندن دها عادلانه حکومت ایتمش؛ و ١٣٠٩ ده وفات ایدوب، اوغلی اوچنجی آندره خلفی اولمشدر. (شارل مارتل) اسمنده دیکر براوغلی اوچنجی آندرەدن مجارستان قراللغنی ضبط ایتمکه چالیشمشدر.

— اوچنجیسی (دوراسلی شارل) دیمکله معروف اولوب، قرال روبرتك برادری (دوراسلی ژان)ك تورونی وایکنجی شارلك تورونك اوغلی ایدی. ١٣٨١ ده قرالیچه (ژانه) دن دلکیر اولان پاپا آلتنجی اوربن طرفندن ناپولی قراللغنه دعوت اولنەرق، بلامحاربه بوقراللغی ضبط، وژانەیی اخناق ایتمش ایسەده، بوقرالیچەنك ولیعهد اتخاذ ایتمش اولدیغی آنژو دوقەسی برنجی لویی ایله محاربەیه مجبور اولمش؛ و بعده کندیسنی ایستدیکی کبی قوللانمق ایستین پاپا ایله دخی بوزیشمش ایدی. ١٣٨٥ ده ذکوردن یکتا وارثی بولندیغی مجارستان قراللغنه دعوت اولنمش ایسەده، صورتا حقوق حکمرانیدن صرف نظر ایتمش اولان صوك حکمدارك زوجەسی طرفندن ١٣٨٦ ده قتل ایتدیرلمشدر. اوغلی لادیسلاس مجارستان قراللغنده وارثی اولمشدر.

— دردنجیسی آلمانیه ایمپراطوری واسپانیا قرالی اولان مشهور شارل کینتدر.

— بشنجیسی اسپانیا قراللرندن ایکنجی شارلدر.

— آلتنجیسی آلمانیه ایمپراطوری آلتنجی شارلدر.

— یدنجیسی اسپانیا قرالی اوچنجی شارلدر.

ساردنیه قراللری

برنجیسی (برنجی شارل امانوئل) در، ک ساووآ دوقەسی اعتباریله اوچنجی عد اولنوب، ایکنجی ویقتور آمدەنك اوغلیدر. ١٧٠١ ده طوغوب ١٧٣٠ ده، پدرینك فراغی اوزرینه، ساردنیه تختنا قعود ایتمشدی. ١٧٣٣ ده آوستریایه قارشی فرانسه واسپانیه ایله بالاتفاق دول ثلثه عسکریله (میلانه خطەسنی ضبط ایتمش؛ و (نوواره) ایله دیکر بعض برلر کندیسنه ترك اولنمشدی. ١٧٤٢ ده بعض برلرو عدینه قارشی فرانسه واسپانیەیه قارشی مجارستا قرالیچەسی (ماریه ترزه) ایله بالاتفاق، بعض محاربه قزانمش ایسەده، ١٧٤٤ ده فرانسه ایله (توربنو معاهدەسنی امضایه مجبور اولمش؛ وبقیهٔ عمرین اصلاحات داخلیەیه صرف ایدەرك، ١٧٧٣ ده وفا ایتمشدر.

— ایکنجیسی (ایکنجی شارل امانوئل) دیمکل معروف اولوب، اوچنجی ویقتور آمدەنك دردنج اوغلیدر. ١٧٩٦ ده پدرینه خلف اولوب، فران قرالی اون بشنجی لوبینك تورونتی تزوج ایتم اولمغله، خاندانیله قرابتی اولدیغندن، فرانس اختلالنك فرەدەکی ممالکنه سرایتنی منع ایدەمیو ١٧٩١ ده بوممالکی ترکله، ساردنیەیه چکمکه مجبو اولمش؛ و ١٨٠٢ ده تختنی برادری ویقتور امانو ترکله، رومایه کیدوب، ١٨١٩ ده اورادە وف ایتمشدر.

— اوچنجیسی (شارل فلیکس) در، که ١٧٦٥ طوغوب، ١٨٢١ ده، برادری ویقتور امانوئ مجبوری فراغی اوزرینه، ساردنیه قرالی اولمش واشقیایی تربیه ایله، برطاقم نظامات عسکریه و ایتدکدن صکره، ١٨٣١ ده بلاولد وفات ایدوب قراللق قارینیال دوقەسی (شارل آلبرت) ه قالمشد

دردنجیسی (شارل آلبرت) در، که ساوآ خاندانك ساووآ قارینیان شعبەسنه منسوب اولو ١٧٩٨ ده طوغمش، وفرانسەدە تربیه اولنمغ افکار حریت پرورانەیه تابع اولوب، ایتالیانك اتحاد هوسنه دوشمش ایدی. ١٨٢١ ده قاریشقلق وقوع طوپجی قوماندانی اولوب، یکی قرال شارل فلیک کلنجەیه قدر ویقتور امانوئل طرفندن وکیل تع

اولنمش؛ ودرحال برنوع مشروطیت اعلان ایدوب، برطاقم مجالس منتخبه تأسیسنه قالقیشمغله، ٨ کون صکره آوستریانك مداخله‌سیله ساردنیه‌دن اخراج وطوسقانه‌یه نفی اولنه‌رق، بر چوق وقت منکوب قالمش ایسه‌ده، ١٨٢٩ ده ساردنیه والیلکنه تعیین اولنمش؛ و١٨٣١ ده ساردنیه قرالی اولوب، مشروطیتی اعلان، وزراعت وتجارت وصنایع ومعارفی ارقا ایله برچوق اصلاحات اجرا، وبرطاقم نظامات نافعه وضع ایده‌رك، تبعه‌سنك محبتنی قزانمش؛ ومؤخراً القاآت اجنبیه ایله، بوخط حرکتدن عدول ایتمش ایسه‌ده، ١٨٤٨ قاریشقلغندن صکره ینه اسکی مسلکنه رجوع ایله، ایتالیا اتحادی فکرینی التزام ایده‌رك، لومبارده، وندیك، مورته، پارمه وسائر طرفلرده ظهور ایدن قاریشقلقلره عسکرله یاردیم ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، ایتالیانلرك صنعت عسکریه‌دن بهره‌سزلکلرندن بعده بعض مغلوبیتلره دوچار اولوب، ١٧٤٩ ده اوغلی ایکنجی ویقتور امانوئیلی تختنده براقوب، پورتکیزك (اوپورتو) شهرینه چکلمش، واو سنه اوراده وفات ایتمشدر.

ناواره قراللری

برنجیسی فرانسه قرالی دردنجی شارلدر.

— ایکنجیسی «کوتو» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی فلیپك توروننك اوغلیدر، ١٣٣٢ ده طوغوب، ١٣٤٩ ده، والده‌سی فرانسه‌لی (ژانه) نك وفاتی اوزرینه، ناواره قرالی اولمش، وفرانسه تختنه ادعای حقوقله، انکلیزلرله بالاتفاق، برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وبر دفعه دخی پاریسی ضبط ایلمش ایدی. مغلوب اولوب، فرانسه‌دن امیدی کسدکدن صکره، اسپانیه‌یه قاریشمغه باشلایه‌رق، قشتاله‌یی اله کچیرمك ایچون، برچوق محاربه‌لره وانتریقه‌لره قاریشمش؛ وهرکسك خصومتنی قزانمش ایدی. نهایت ناواره قراللغیله قناعت ایتمکه مجبور اولوب، ١٣٨٧ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «اصیل» لقبیله ملقب اولوب، ایکنجینك اوغلیدر. ١٣٨٧ ده بدرینه خلف اولوب، بدرینك مدعیاتندن واز کچه‌رك، فرانسه‌نك برچوق ایالاتی اوزرنده‌کی حقوقنه مقابل مبالغ کلیه آلمش؛

وصلح ومسالمته برچوق وقت حکم سوردکدن صکره، ١٤٢٥ ده وفات ایتمشدر.

شارلروآ (Charleroi) بلجیقه‌نك هاینو ایالتنده و(مونس) ك ٣٧ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (سامبره) نهرینك صول ساحلنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٨٧٠ اهالیسی، جوارلرنده برچوق کوبلری، کایتلی معدن کموری وبك چوق فابریقه‌لری واردر.

شارل کینت شارل مارتل وشارلمان [«شارل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شارل مارتل (Charles Martel) مجارستان قراللرندن اولوب، ناپولی قرالی ایکنجی شارل ایله مجارستان قرالیچه‌سی ماریه‌نك ایکنجی اوغلیدر. ١٢٩٠ ده، دردنجی لادیسلاسك وفاتی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، اجرای حکومته موفق اوله‌میوب، ١٢٩٥ ده ناپولیده وفات ایتمش؛ واوغلی (شاروبرت) بعده مجارستانده حکومت سورمشدر.

شارلوتنبورغ (Charlottenburg) بروسیه‌نك براندبورغ خطه‌سنده وپوتسدام ایالتنده اوله‌رق برلینك ٤ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٥٩٠٠ اهالیسی، طوبخانه‌سی، دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، سائر بر چوق فابریقه‌لری وبر بیوك سرایله کوزل باغچه‌سی واردر. برلینك بر محله‌سی حکمنده‌در.

شارلوته (Charlotte) اوچنجی ژانك قیزی وقوبجره دوقه‌سی پورتکیزلی جوانك وبعده ساووآلی (لویی) نك زوجه‌سی اولوب، برنجی قوجه‌سنك وفاتنده ١٤٥٨ ده قبریس وقدس قرالیچه‌سی اولمش ایسه‌ده، غیر مشروع برادری (ژاق) مصر حاکمیله بالاتفاق، ١٤٦٤ ده قبریس قراللغنی الندن آلمش، وصاحبهٔ ترجمه ممالکتنی یکنی ساووآ دوقه‌سنه هدیه ایتدکدن صکره، رومایه چکیلوب، ١٤٨٧ ده اوراده وفات ایتمشدر.

شارنتون لپونت (Charenton-le-Pont) فرانسه‌نك سینه ایالتنده

وپاریسك ٨ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (مارنه) نهرینك صاغ كنارنده و(آلفورت)ك قار-
شیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٧٢٠٠ اها-
لیسی، قلعه‌سی وبیمارخانه‌سی واردر.

شارنته { (Charente) فرانسه‌ده برنهردر، كه (یوقاری ویانه) ایالتنده }
(شروناق) طاغندن نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری دونوب، یكیدن (شارنته) ایالتنه عودتله، (ماتسلی) قصبه‌سندن یوقاری صولدن (سون) وبعده (ناردوآر) چایلرینی آلدقدن صكره، غربه و بعده ینه جنوبه طوغری دونه‌رك، (آنغولم) شهرینه واصل اولنجه، یكیدن غربه دونر؛ و قونیاق شهری ایچندن بعد المرور، صاغدن (آنتنه) وصولدن (نه) چایلرینی آلیر؛ و(آشاغی شارنته) ایالتنه دخول ایله، صولدن (سونیه) چاینی آلوب، غرب شمالی‌یه طوغری جریان، وصاغدن (بوتونه) نهرینی اخذ ایله، (روشفور) قصبه‌سی ایچندن بعدالمرور، براوفق خلیج تشكیل ایده‌رك، (اولرون) جزیره‌سی قارشیسنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. مجراسی ٣٦١ كیلومتره طولنده اولوب، بك طولاشیقلیدر. آنغولمه قدر اولان ١٦٨ كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالح اولوب، فیضان میاه موسمنده سفائن دها یوقاری‌یه‌ده چیقار. قوراقلق زماننده دخی صولری پك آزالمیوب، ثانیه‌ده ٤٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سنك وسعتی ١٠٥٠٠ مربع كیلومتره‌در.

شارنته { (Dép. de Charente) ایالتی فرانسه‌نك ایالات غربیه‌سندن او- }
لوب، شمالاً ایكی سوره و ویانه، شرقاً یوقاری ویانه، شرق جنوبی جهتندن دوردونیه، غرباً دخی آشاغی شارنته ایالتلریله محدوددر. ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٨٢ مربع كیلومتره اولوب، ٣٧٣٩٥٠ اهالیسی واردر. مركزی (آنغولم) شهریدر. اراضیسی برطاقم تپه‌لری حاوی متموج برصورتده اولوب، یالكز آنغولم قربنده بعض آلچق طاغلری واردر. قسم اعظمنك میاه جاریه‌سی (شارنته) ایرماغنه دوكیلوب، یالكز شمال شرقی كوشه‌سنده (ویانه) وجنوب شرقی حدودنده (دوردونیه)یه تابع (درونه) نهرلری
جریان ایدیور. دمیر وقورشون معدنلریله آلچی وابنیه طاشی چوقدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات وسبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری د چوق اولوب، غرب جنوبی جهتنده‌كی (شامپانیه خطه‌سنده و(قونیاق) قصبه‌سنده كایتلی شراب وقونیاق چیقار. مراعلری‌ده چوق اولوب، خیلی حیواناتی واردر. صنایعی‌ده ایلری اولوب، دمیرخا ودوكمخانه‌لریله كاغد، مسكرات وسائره فابریقه‌لری چوقدر. ایالت ٥ قضایه منقسمدر.

شارنته { آشاغی — (Ch. Inférieure) فرانسه‌نك ایالات غربیه‌سند }
اولوب، شمالاً وانده، شمال شرقی جهتندن ایكی سوره، شرقاً شارنته و دوردونیه، جنوباً ژیروند ایالتلریله، غرباً دخی بحرمحیط آطلاسی ایله وژیروند خلیجیله محاطدر. بوایالته ملحق اولان (ره) و (اولرو) آطه‌لریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٨٠ مربع كی متره اولوب، ٤٦٥٦٣٠ اهالیسی واردر. مركز (روشله) شهریدر. میاه جاریه‌سنك اكثری (شارنته) ایرماغنه دوكیلوب، یالكز (اوره)، ژره و لالا اسملریله طوغریدن طوغری‌یه دكیزه منصب اول اوچ نهری واردر، ومنتهای جنوبنده (دوردونیه) تابع (لارغ) نهری جریان ایدر. اراضیسی برطـ تپه‌لری حاوی آز متموج واكثر طرفلری دوز قوملق اولوب، باشلیجه محصولاتی اوزوم، مص خردال، صفران، سبزه وسائره‌دن عبارتدر. ا طاشیله آلچیسی ومملحه‌لری چوقدر. سواحلنده بال صیدی بولدر. مسكرات، شكر، اینجه و ظر چناق چوملك، جام، قبا چوخه وسائره فابریقه‌ل وسفاینیله ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. ایالت قضایه منقسمدر.

شاروبرت { یاخود شارل روبرت (a- ert, Charle Robert) }
مجارستان قراللرندن اولوب، سابق الترجمه شـ مارتلك اوغلیدر. ١٣٠٨ تاریخنده مجارلر طرف قراللغه انتخاب اولنه‌رق، ١٣٣١ ده افلاق وو ده‌سی طرفندن مغلوب اولوب، امداد طلبیچون لی‌یه قاچمش ایسه‌ده، بعده عودت ایدوب، دشمنل غلبه چالمش؛ ومجارستانه بر بیوك قوت قزاندیر

ایدی. ۱۳۴۲ ده وفات ایدوب، اوغلی لوبی خلفی اولمشدر.

شاری (Chari) سودان شرقیده بربیوك نهر اولوب، خط استوا آلتنده‌کی اراضی مجهوله‌ده نبعان ایله، غربه وغرب شمالی‌یه طوغری اوزون برمجرادن صکره، باکیرمی ایله بورنو آره‌سنده چاد کولنك ساحل جنوبیسنه واصل اولور. کچدیکی یرلرده بشقه بشقه اسملرله تسمیه اولنور. بحرالغزال منابعنك اوته‌سنده ونیام نیام مملکتنك قسم جنوبیسنده نبعان ایتدیکی بعض سیاحین طرفندن روایت اولنان (وله) نهرینك عینی اولمسی محتملدر.

شاسته (Chasta) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتنده بر پنار طاغ اولوب، ۴۱°۳۲′ عرض شمالی ایله ۱۲۴°۳۶′ طول غربیده وبحر محیط معتدل ساحلنك ۱۵۲ کیلومتره شرقنده واقعدر. ارتفاعی ۴۳۸۰ متره اولوب، ذروه‌سی سرمدی قارلرله مستوردر.

شاش ماوراء النهرده وسیحون مجراسنك اوته‌سنده برخطه اولوب، بویی اوچ ...کی ایکی کونلك مسافه اولدیغی حالده، ۲۵ قدر قصبه ایله برچوق قریه‌یی حاوی معمور بریر اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. اصطخری بو خطه‌نك ایچندن ینه (شاش) اسمیله برنهر آقوب بحر خوارزمه منصب اولدیغنی بیان ایدیور؛ حالبوکه الیوم اورالرده بحر مذکوره منصب اولور سیحوندن بشقه نهر بولنمدیغندن، بو نهر سیحون تابعلرندن بری اولسه‌گرکدر. شاش خطه‌سی سمرقنده تابع و(ایلاق) ایله فرغانه خطه‌لرینه ملاصق اولوب، مرکزی (بنکت) قصبه‌سی ایدی. اراضیسی اووه وپك منبت اولدیغی دخی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، طاشکند جهتندن عبارت بولنمش اوله‌جغی آکلاشیلیور. بو خطه‌دن پك چوق علما و ادبا ظهور ایتمشدر. علی‌العموم ماوراء النهر وترکستان اهالیسی حنفی المذهب اولدقلری حالده، شاش خطه‌سنك اهالیسی مذهب شافعی‌یه تابع ایدی. یاقوت حموی کندی زماننده (شاش) خراب وخالی اولدیغنی ومحافظه‌سنه مقتدر اوله‌میان خوارزم مشاه تکش طرفندن تخریب ایدلدیکنی علاوه ایدیور.

شاشاپویاس (Chachapoyas) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنده (آمازوناس) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، (لویه اورقو) طاغنك اتکنده و ۶°۷′۴۱″ عرض جنوبی ایله ۵۸°۵۵′۳۷″ طول غربیده واقع و ۱۲۰۰۰ اهالی‌یی جامعدر.

شاشاقومانی (Chachacomani) آمریقای جنوبیده بولیویه حکومتنك (لارقایه) ایالتنده برطاغ اولوب، ۷۱۵۵ متره ارتفاعی وکومش معدنلری واردر.

شاشی (ابوبکر محمد بن علی القفال) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ۲۹۱ تاریخنده آنف البیان شاش خطه‌سنده طوغمش؛ وطلب علم ایچون عراق وشام طرفلرینه سیر وسیاحتله، عودتنده مملکتنده مذهب شافعی‌یی نشر ایتمش؛ و ۳۶۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. «آداب القاضی» عنوانیله برکتابی واردر.

شاشی (مولانا علی —) ماوراء النهر مشاهیر شعراسندن اولوب، شاشده تولد، وسمرقندده نشأت ایتمشدر. معماده مهارتی زیاده ایدی. دولتشاه تذکره‌سنده دیورکه: «سمرقنده کیتدیکمده، بو شاعرك آیاغی قیرلمش اولمغله، اسیر فراش اولمسنه مبنی، زیارتنه کیدوب، کندی اسمی اولان علی نامنه برمعما تقدیم ایتدم، وکندیسی جواباً بنم اسمه شو معمایی نظم ایدوب، کوندردی:

چشم مرا دید ومنش سیر ندیدم
چون سیر به بینم زتوانست امیدم

شاط اندلسده (البیره) خطه‌سنده حصین برقلعه اولدیغی و اشجار و فواکه وخیراتی چوق بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

شاطبه اندلسك شرق جهتنده بالنسیه اعمالندن برقصبه اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بو قصبه‌ده پك کوزل برنوع کاغد یاپیله‌رق، عالمك هر طرفنه نقل اولنوردی. عربلر بو صنعتی چیندن اخذ ایله، اوروپه نقل ایتمشلردی. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. الیوم (جاتیوه) اسمیله معروف و والنسه (یعنی بلنسیه)نك ۵۶ کیلومتره جنوبنده واقع اولوب، ۱۴۵۳۵

اهالیسی واردر. قصبه‌نك اوسطنده عربلردن قالمه ووقتیله پك متین بولنمش برقلعه خرابه‌سی طوریور. قصبه‌نك خانه‌وسوقاقلری الیوم عرب طرزنده اولوب، اهالیسنك سیمالری بیله عربلری آکدیریور. اسکی برقصبه اولوب، رومالیلر عندنده (ستبیس) اسمیله معروف ایدی.

شاطبی (ابو محمد عبد العزیز بن عبد الله السعدی) اندلس مشاهیر علما ومحدثیننden اولوب، آنف البیان شاطبه قصبه‌سنده طوغمش؛ و طلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، شام وعراق علماسندن بعد الاستماع، ٤٦٥ تاریخنده حوراننده وفات ایتمشدر. (ابو عبیدالله قاسم بن سلام)ك «غریب الحدیث» نی حروف هجا صره‌سنه قویمشدر.

شاطبی (بو العباس احمد بن محمد المالکی) اندلس مشاهیر قراسندن اولوب، ٤٥٤ تاریخنده شاطبه‌ده طوغمش؛ وطلب علم ایچون شرقه سیاحت ایدوب، دمشقده مشاهیر قراءدن استماع؛ وقراآت سبع حقنده «المقنع» عنوانیله پك معتبر برکتاب تألیف ایتدیکی کبی، ٥٠٣ تاریخنده یازدیغی دیکر برکتابده‌ده قراآتی ذکر وبیان ایتمشدر.

شاطبی (ابو محمد قاسم بن فیرة الرعینی) مشاهیر قراءدن اولوب، ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، قرائت وتفسیر وحدیث ونحو ولغتده عصرینك فریدی ایدی. ٥٣٨ تاریخنده اندلسك شاطبه شهرنده طوغوب، مصر وشامه سیاحت ایتمش؛ و ٥٩٠ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایلمشدر. اخلاق حمیده وتقوی اصحابندن ایدی. صحیح بخاری ومسلم وموطا اوقوندیغنده، ازبردن نسخه‌لرینی تصحیح، وهر بحثده برچوق تعلیقات املا ایدردی. تدریسله مشغول اولوب، کندیسندن چوق خلق انتفاع ایتمشدر. قرائت حقنده ١١٧٣ بیتدن مرکب برقصیده‌سی و ٥٠٠ بیتدن مرکب برقصیدهٔ دالیه‌سی واردر.

شاطبی (ابو عامر بن نیق) اندلس مشاهیر شعرا و اطباسندن اولوب، طبده مشهور ابن زهرك شاکردانندن ایدی.

شاعرة الاندلس [«حفصه بنت الحاج الرکونیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاغو (Chagos) بحر محیط هندیده بر طاقم جزایر صغیره اولوب، ٤٤´ ٤° ایله ٣٩´ ٧° عرض جنوبی و ٣٠´ ٦٨° ایله ٣٠´ ٧٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولورلر. اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت اولوب، هندستان جوزی آغاجلریله مستوردرلر، و بالیقلری چوقدر. الك بیوكلرینك بویی ٢٤ واکی ٦ کیلومتره‌در. الك اول پورتکیزلیلر طرفندن کشف اولنوب، بعده فرانسزلر موقع جغرافیلرینی تعیین ایتمشلردی. هندستان جوزند[ن] یاغ چیقارمق وبالیق طوتوب قوروتمق مقصدیله بر طاقم فرانسزلر یرلشوب، جزایر مذکوره فرانسه‌ی[ه] تابع ایکن ایلك ایمپراطورلق زماننده انکلتره طر[ف]ندن ضبط اولنه‌رق، الیوم (موریس) جزیره‌سن[ه] ملحقدرلر. کشفلرنده خالی اولوب، شمدی ٧٠٠ قد[ر] نفوسلری واردر.

شافع (بن السائب بن عبید بن عبد یز[ید] بن هاشم بن مطلب القرشی) صحابه‌د[ن] اولوب، امام شافعی (رضه)ك جد اعلاسیدر. پدر[ی] سائب بدر غزاسنده اسیر دوشوب، کندینی فد[یه] ایله تخلیص ایتدکدن صکره اسلامه کلمشیدی.

شافعی (امام ابو عبد الله محمد بن ادریس بن العباس بن عثمان بن شافع [بن] السائب القرشی المطلبی) صاحب مذهب ائمهٔ اربعه‌د[ن] ومجتهدیندن اولوب، ١٥٠ تاریخنده وروایته کو[ره] امام اعظم ابو حنیفه حضرتلرینك ارتحالی کو[نی] (غزه) ده تولد ایتمشدر. ایکی یاشنده ایکن م[که] مکرمه‌یه کوتوریله‌رك، امام مالك بن انس حض[رت]لرندن تحصیل علوم ایتمش؛ وحدیث وفقه و لغ[ت] وادبیات وکافهٔ علومده زمانك فریدی اولوب، و[رع] وتقوی و صلاح حالده دخی بی مانند ایدی. [..] ائمهٔ اربعه‌دن امام احمد بن حنبل جملهٔ تلامذه‌سندند[ر]. ١٩٥ تاریخنده بغداده کیدوب، ایکی سنه اورا[ده] اقامت ایتدکدن صکره، ایفای حج شریف ایچون م[که] مکرمه‌یه عودتله، بر آی دها اقامتدن صکره، ١٩[٩] سنه‌سی مصره رحلت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اورا[ده] تدریس وافاده ایله امرار ایتمش؛ و ٢٠٤ تاریخن[ده] ٥٤ یاشنده ارتحال ایدوب، قرافة الصغراده د[فن] اولنمشدر. مناقبی چوق و مشهور اولوب، اما[...]

لمادن بر چوق ذوات طرفنـدن تدوين اولنمش؛ حقنده بر چوق مدحيه‌لر ومرثيه‌لر سويلنمشدر. صول فقه حقنده الك اول يازان امام شافعی حضر- ريدر. حديثده «السنن» و«المسند» عنوانلريله يكی تأليف جليلی واردر. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، «ولولا الشعر للعلماء يزري، لكنت اليوم شعر من لبيد» بيورمشدر. پندونصيحت ومعرفةالله قنده بر چوق اشعاری مروی اولوب، شو ايكی ت حكمت آميز او جمله‌دندر:

كلما ادبنی الدهر ارانی نقص عقلی
واذامازددت علماً زادنی علماً بجهلی

امام شافعی (رضه) ك مذهبی بو كونكی كونده ز يرلرده مرعی ايسه‌ده، اوائل دور اسلامده وخلا- ت عباسيه زماننده مصرده، شام وعراقده وايران خراسانده منتشر بولنوب، اكثر علماء اسلام شافعی المذهب بولنمشلردر. مذهب حنفی بعده غلبه ايتمشدر.

شافهوزه (Schaffhouse, وآلمانجه شافهاوزن Schaffhausen) اسويچره‌نك شمال جهتنده، رين ايرماغنك ساحل شماليسنه قدر بر تپه‌نك اتكنده و(دوراخ) چاينك ملتقاسنده زوريق (برنه) نك ١٢٤ كيلومتره شمال شرقيسنده منامی اولان ناحيه‌نك مركزی بر قصبه او- ب، ١٢٤٠٠ اهاليسی، دمير يولی، قونستانسه ولنده ايشلر وابورلری، خسته خانه‌سی، آثار عتيقه تاريخ طبيعی موزه‌سی، ٢٧٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، غريب الشكل برقلعه‌سی، طار سوقاقلری، اصول قديمه اوزره رنكارنك خانه‌لری، ايپك وپاموق منسوجات ايله ساعت، دمير يول ادواتی، كيمياآلانی، ره وسائره فابريقه‌لری، دميرخانه‌لری وكليتلی كتاب ارتی واردر. رين نهری قصبه‌دن يوقاری بر شلاله تشكيل ايتديكندن، ماكينه‌لرينك اكثری بو ايرما- غك صوييله تحريك اولنور.

شافهوزه ناحيه‌سی (Canton de Schaffhouse) اسويچره حكومات متفقه‌سنی تركيب ايدن نواحينك بری اولوب، تماميله رين مجراسنك شمالنده واقع وهمان هر طرفدن باده بيوك دوقه‌لغی اراضيسيله محاط اولديغی حالده، يالكز حدود جنوبيه‌سنك برآز يرنده اسويچره‌نك زوريخ وتورغوويه ناحيه‌لرندن رين مجراسيله آيرلمشدر. باده دوقه‌لغی اراضيسيله آيرلمش بربرندن آيری اوچ پارچه‌دن مركب اولوب، اورته‌ده‌كی بيوك و شرق وغربده‌كيلر كوچكدر. بيوك پارچه‌سنك ايچنده وجنوبنده باده دوقه‌لغنه عائد بركوچك ير واردر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٩٤ مربع كيلومتره اولوب، ٣٧٨٧٦ اهاليسی واردر. وسعت اراضيجه حكومات متفقه‌نك يكرمنجيسی، كثرت اهاليجه اون سكزنجيسی وصره ترتيبنجه اون ايكنجيسيدر. ناحيه داخلنده جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغری (جوره) سلسله‌سنه منسوب برطاقم كوچك طاغلر ممتد اولوب، چوغنك ارتفاعی بش آلتی يوز و بعضلرينك ٩٠٠ متره قدردر. بونلرك اكثری اورمانلرله مستور اولوب، بواورمانلر مملكتك باشليجه منابع ثروتندندر. رين ايرماغی ١٥ كيلومتره‌لك محلده ناحيه‌نك حدود جنوبيه‌سنی تحديد ايدوب، بورده بر طاقم شلاله‌لر تشكيل ايديور. شمالدن كلوب بو نهره منصب اولاق اوزره، ناحيه‌نك ايچندن كچن چايلرك باشليجه‌لری (بيبر)، (دوراخ) و(ووتاخ)در. هواسی رين واديسنده معتدل ايسه‌ده، قسم شماليسنده‌كی طاغلرده پك سرت اولوب، بعضاً حزيرانده‌ده قار ياغار. عمو- ميت اوزره هواسی رطيب وياغمورلری چوقدر. اراضيسی خيلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله پتاتس، ميوه، اوزوم وسائره حاصل اولور. طوموز- لری وايكنجی درجه‌ده صيغيرلری چوق اولوب، قيونلری يوق حكمنده‌در. وقتيله ايشلنمكده بولنمش اولان دمير معدنلری شمدی معطل ايسه‌ده، خيلی كيرج وابنيه طاشی چيقار. صنايع پك ايلری اولوب، اهالينك بر ثلثندن زياده‌سی صنعتله مشغولدر. باشليجه صنايعی زراعت آلاتيله آلات جراحيه، اوانئ بيتيه، ساعت، يوك وپاموق منسوجات، اجزای كيمويه، قورديله وسائره اعمالندن عبارتدر. تفنك وواغون اعمالنه مخصوص ايكی بيوك فابريقه‌سی دخی واردر.

اهاليسی عموميت اوزره آلمان و پروتستاندر. بر مجلس اداره‌سی و محاكم صلحيه ايله ٦ محكمهٔ ابتدائيه‌سی بر محكمهٔ تميزی و بر جنايت محكمه‌سی واردر. معارف پك ايلری اولوب، تحصيل مجبوری

ومجاناًدر. اکثر مکاتبده کتابلرله لوازم قرطاسیه دخی مجاناً ویریلیر. مکاتب ابتدائیه‌دن بشقه ٦ رشدیه وبر اعدادیه‌سی واردر. ناحیه ٦ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ دائره‌یی حاویدر. بو ناحیه ١٧٩٨ تاریخنده اسویچره حکومات متفقه‌سی دائره‌سنه داخل اولوب، ابتدا زادکانك نفوذی تحتنده بولنمش ایدی.

شافی { (امداد حسین) هندستان شعراسندن اولوب، حیدر آبادده یاشامش، و ١٢٧٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زن رنك شهادت بی تکلف جوش زد شافی
دم خنجر شدم خونابه کردیدم کلو کشتم

شاقته { (Chactas) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌ده ساکن اقوام اصلیه‌دن اولوب، من اصل میسیسیپی جمهوریتنك حدودنده ایکن ممالك مجتمعه حکومتی بونلرك اراضیسنی صاتین آلوب، اتمانتی ویرمدیکی حالده، آرقانساس ایله تکناس اراضیسنه نقل اولنمشلردر. مونس وقابل مدنیت برقوم اولوب، فرانسه ادباسندن (شاتوبریان) بونلرك اخلاق واطواری حقنده (رنه) و (آتالا) عنوانلریله ایکی حکایه یازمشدر. بو قوم ١٦٠٠٠ قدر نفوسدن عبارت اولوب، (شیقاساو) قومیله متفقاً یاشایورلر.

شاقره { اندلسده طلیطله‌نك شرق جهتنده برناحیه اولوب، (ولمس) قلعه‌سی بو ناحیه‌ده بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

شاقو { (Chhaco) آمریقای جنوبیده آرجنتین، پاراغوآی و بولیویه حکومتلری آره‌سنده بك واسع بر اووه اولوب، غرباً آند سلسله‌ٔ جبالنك اتکلرندن شرقاً پاراغوآی مجراسنه وشمالاً بولیویه‌نك شیکیتو ایالتنده‌کی بطاقلقلردن جنوباً پارانه‌یه تابع (سالادو) مجراسنك وسطنه دك تقریباً ١٩° ایله ٣٠° عرض جنوبی و ٦٠° ایله ٣٠′ ٦٤° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. بوکنیش اووه غیر مزروع وهمان خالی اولوب، برطاقم اقوام وحشیه جولانکاهیدر. هر نه قدر آرجنتین وبولیویه ایله پاراغوآی حکومتلری غیر معین ومختلف فیه بر طاقم حدود موهومه ایله شاقویی بینلرنده مقاسمه ایتمشلرسه‌ده، حقیقتده بو حکومتلردن هیچ برینك حکمی جاری اولمیوب، شاقوده جولان ایدن اقوام وحشیه تماميله مستقلدرلر، وهيچ برحکومت طانيمورلر. ميلانی بك آزاولدیغندن، کرك انهارك فيضاننده وکرك قيش ياغمورلرينك نزولنده موقت ويادائمی بر طاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل اولور. بونلردن چوغنك صولری آز چوق طوزلی اولوب، علی الخصوص قوراقلق موسمنده ایچامیه‌جك قدر آجیدر. طوپراغی سیاه ویا قیرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صویی جذب وبلع ایتمز. اکثر طرفلری اوزون وقبا اوتلرله مستور اولوب، پایانسز برچاير صورتنی ابراز ایدر. اولانجه آغاجلری‌ده متحد الجنس اولوب، بو حال منظره‌سنك قسوتنی برقات دها تزييد ایدر. حيوانات‌جه آمريقای جنوبينك همجوار اولان سائر جهتلريله مشترکدر. مع هذا هرطرفی کزلميوب، اکثر جهتلری اليوم مجهولدر. شاقوده جولان ايدن اقوام وحشيه ايکی طاقمه منقسم اولوب، شمال جهتنده‌کيلر (لاغونه) وجنوب طرفنده‌کيلر (توبه) جنسيتنه منسوب اولدقلری حالده، بينلرنده حرب ونزاع اکسيك اولماز. لاغونه‌لر منول عرقنه مشابه اولوب، يوزلری کنيش يناق کميکلری بك چيقنتيلی، برونلری باصيق وکوزلرينك اوجلری يوقاری‌يه مائلدر. توبه‌لرك چهره‌لری دها دوزکون واعضالری دها متناسبدر.

شاقه { صقليه (يعنی سيجليه) جزيره‌سنده ب قصبه اولوب، «فقهه متعلق تاليفا عديده صاحبی اولان (ابو عمر عثمان بن حجاج الشاف الصقلی)نك مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی بيا ایدیور.

شاکر { ایران وهندستان شعراسندن در ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی نظام الملك آصف جاهدر. [«نظام الملك ماده‌سنه مراجعت.]

— ایکنجیسی طهرانلی اولوب، اصفهانده یاش مش، واورادا وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شاکر بناله کوش که ازروز وصل یار
محروم بود آن که بشبها صبور بود

— اوچنجیسی (محمد علی) تبریزلی ویا اصفها اولوب، نقاشلقده ودیکر بعض صنایعده دخی مهار وار ایدی. شو بیت اونکدر:

روشن چراغ دیده ام از خون دل کنید
دارم همین نظر بجکر کوشکان خویش

— دردنجیسی (عبد الرحمن) امجد علی شاه واوغلی واجد علی شاه زمانلرنده لکهنوده یاشامش؛ «گلستان مسرت» و نام دیگرله «حقایق المعانی» عنوانیله برکتاب یازمشدر. اشعارینه دسترس اولانه‌مدی.

شاکر افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (السید محمد شاکر افندی) استانبوللی اولوب، ١١٨٨ تاریخنده سرای همایونه داخل اوله‌رق، لوای شریف شیخلکی خدمتنه تعیین اولنمش؛ و١٢٥٢ ده وفات ایتمشدر. مثنویٔ شریفی منظوم اوله‌رق ترکجه‌یه ترجمه ایتمش، بهارستان جامی‌یه بر شرح یازمش، ومرتب بردیوان دخی براقمشدر. شو بیت اونکدر:

ای دیدهٔ خونابهٔ شاکر بونه گریه
تأثیر نگار ایلیمیان غم نه‌مه لازم

— ایکنجیسی مدللی اولوب، اورا مفتیسنك اوغلی ایدی. ١٢١٧ ده طوغوب، درسعادته گله‌رك، طریق تدریسه دخول ایله، ابتدا باب عالی کتابنه وبعده مکتب معارف شاگردانـنه عربی وفارسی درسی ویردی. بعده بعض مجالس مفتیلکنه وحلب مفتیلکنه نصب اولنمشدی. شو مطلع اونکدر:

شمع رخساری او شوخك نور شکان گوستر
گویا موسئ عشقه طور شکان گوستر

— اوچنجیسی کوسه محمد پاشانك متقاعدندن اولوب، بر مدت مصرده ترسانه معاونلکنده بولنمشدی. (فوق) دخی تخلص ایدردی. شو مطلع اونکدر:

نه دهر ومیردن شکوی نه آن واینددن فریاد
دلا آنجق او زلفی عنبر و مشکیندن فریاد

شاکر بك { (حسین —) گرجی حسین پاشا زاده موالیدن مصطفی بکك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول ایله، رقعه نویس خدمتنه تعیین اولنمش؛ و ١١٥٠ ده حلب مولویتندن عزلنی متعاقب وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

میل ایتمك ایله دلبر مهوش بهانه
آلدی کتان صبرمی آتش بهانه

شاکر پاشا { طربزونلی اولوب، بر مدت فردوسی افندینك امامت خدمتنده بولندقدن صکره، ضربخانه امانتنه وبعده نظارتنه تعیین اولنمش؛ ١٢٢٥ ده رتبهٔ وزارتله قائممقام اولوب، بعده موره وکوتاهیه والیلکلرنده بولنمش؛ وبعد الانفصال کلیبولیده اقامت ایدوب، ١٢٣٤ ده اوراده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب شوبیت اونکدر:

چك خلایقدن الی قطع ایت علایقدن دلی
شاکرا امداد ربانی سکا بسدر فقط

شاکیامونی { (Chakya Mouni) مذهب صاحبی (بودا غاوتامه) نك اسم دیگربدر. [«بوداغاوتامه» ماده‌سنه مراجعت.]

شال { (Châl) بلوجستانك شمالنده افغانستان حدودنده وکلاتك ١٦٤ کیلومتره شمالنده کلاتدن قندهاره گیدن طریق اوزرنده بر قصبه وبر وادی اولوب، ١٨٧٦ تاریخندن بری انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولنان یرلردندر. قصبه‌نك ٤٠٠٠ اهالیسی واردر. وادینك اراضیسی پك منبت اولوب، خیلی مقدار ذخایر ایله پك لذیذ میوه‌لر حاصل اولور. اهالیسی بلوج وافغاندن مرکبدر.

شالکه { (Chalke) پروسیه‌نك وستفالیه ایالتنده (آرنسبرغ) سنجاغنك (بوخوم) قضاسنده وبوخومك ١٢ کیلومتره غرب شمالیسنده بر قصبه اولوب، ١١٨٥٥ اهالیسی، دمیر یولی، کمور معدنی، دمیر خانه‌لری، آیینه واجزای کیمیویه فابریقه‌لری واردر. یکی بر قصبه اولوب، گیتدکجه بیوملکده‌در.

شالوس { طبرستان جبالنده و(ری)دن ٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شالون سور ساٶنه { (Chalon-sur-Saône) فرانسه‌نك (ساٶنه مع لوآره) ایالتنده وماقونك ٥٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ساٶنه) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٤٣٠ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع اوطه‌لری، داخلی مکتبی، ٢٢٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ وآثار عتیقه جمعیتی، نهر واسطه‌سیله ایونله ایشلك تجارتی، شراب، سرکه، ذخیره، دمیر، دری

واودون كور اخراجاتی، دمیر وبانیر دوكمخانه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، جام، اجزای كیمیویه، چینی، دیوار كاغدی، شكر، مسكرات، زیتون یاغی وساٸره فابریقه‌لری و بعض استحكامات بقایاسی واردر.

شالون سور مارنه { (Chalon - sur -) (Marne) فرانسه‌ده مارنه ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، پارسك ١٧٣ كیلومتره شرقنده، (مارنه) نهریله بوكا دوكیلن (ماؤ) و(ناؤ) چایلری ومارنه‌دن رین ایرماغنه ممتد جدول اوزرنده وبرقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ١٦ ٤٥٣ اهالیسی، زراعت وتجارت وصنایع جمیتلری، داخلی مكتبی، دارالمعلمینی، صنایع مكتبی، ٢٥ ٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، ذخیره، یاغی وشراب، تجارتی، وقتیله مشهور بولنمش چوخه فابریقه‌لریله دباغخانه وآیاق قابی وچوراب وفانیله كبی شیلرله چلنكیرلكه متعلق مواد فابریقه‌لری واردر. طاقنیق برقصبه اولوب، نهركنارنده كوزل ریختملری وجاده‌لری وار ایسه‌ده، ایچ طرفلرینك سوقاقلری طار وغیرمنتظمدر.

شالها { ارض بابلده قدیم بر قصبه اولوب، ایاد طرفندن تخریب ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شام { (Syrie) هر نه قدر بین العوام بواسم دمشق شهرینه ویریلیورسه‌ده، اصل شام لسان عربیده قدیماً (سوریه) دینلن خطهٔ واسعه‌نك اسمی اولوب، مركزی اولان شهرك اسمی ایسه (دمشق) در. عربیده همزه ایله (شأم) تلفظ اولنور. «صول» معناسنی افاده ایتمكله، حجازه نسبةً و«صاغ» دیمك اولان (یمن) ه مقابل بواسم وضع اولنمشدر. شام اسمی عام اولوب، فلسطین خطه‌سنی دخی شاملدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — شام خطهٔ واسعه‌سی آق دكیزك منتهای شرقنده واقع اولوب، شمالاً آناطولی قطعه‌سیله، شرقاً جزیره ایله وبرالشام دینلن چولله، جنوباً جزیرة العربله و بحر احمرله، غرباً دخی مصرله وآق دكیزله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی اعتباری اولوب، تماميله قطعی ومعین دكل ایسه‌ده، اسكندرون كورفزی ایچندن عینتابك اوستندن كچه‌رك، فرات وادیسنه منتهی اوله‌جق قوس شكلنده بر خط بو حدودی تعیین ایده‌بیلیر. حدود شرقیه‌سنی قدر تقریباً ٣٦ عرض شمالی خطنه‌دك فرات ایرماغنك صحراسی واورادن آشاغی چول آیریور. عقبه كورفزینك منتهاسندن شرقه طوغری چول ایچنده تمدید اولنه‌جق برخط موهوم شام ایله جزیرة العرب حدودینی تحدید ایدر. سینای شبه جزیره‌سیله صحرای تیه دخی شامدن معدوداولوب، عریشدن سویش كورفزینه ممتد بر خط موهوم دخی شامی مصردن تفریق ایدر. بو وجهله شام ٣١° ایله ٣٧° عرض شمالی و ٢٠´ ٣١° ایله ٣٧° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ٧٠٠ كیلومتره اولدیغی حالده، قسم شمالیسنده ساحل ایله فرات آره‌سنده اكی ٢١٥ وساٸر طرفلرده ساحل ایله چول آره‌سنده‌كی مسافه آنجق ١٣٠ ونهایت ١٤٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخميناً ١٥٩ ٠٤٠ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی ٢ ١٨٤ ٧٦٠ كشیدن عبارتدر، كه بهر مربع كیلومتره باشنه ١٤ كشی دوشر.

هیئت طبیعیه‌سی، جبال وانهاری. — سنای شبه جزیره‌سی مستثنا اولدیغی حالده، اصل شام قطعه‌سنده ساحل ایله متوازیا بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، بونلر اكثر طرفلرنده متوازی ایكی سلسله تشكیل ایده‌رك، آره‌لرنده بر طاقم وادیلر تحصل ایدیور. بو طاغلرك الك یوكسكلری وسطنده اولوب اوراده ساحل بویجه ممتد اولانی جبل لبنان وبو متوازیاً شرق طرفنده اوزانانی جبل الشیخ تسمیه اولنور. آره‌لرنده (بقاع العزیز) وادیسی بولنوب اورته‌سنده شمالدن جنوبه لیطانی نهری آقار. جبل لبنانك الك یوكسك ذروه‌سی ٣٠٦٧ متره ارتفاعنده اولوب، بتون شام قطعه‌سنك الك مرتفع نقطه‌سیدر. جبل الشیخك دخی الك یوكسك ذروه‌سی ٢٧٥٩ متره ارتفاعنده وایكی سلسله آره‌سنده‌كی وادیده واقع (بعلبك) موقعی ١١٤٨ متره مرتفعدر. جنوب جهتنده ینه بو حال دوام ایدوب، شریعه نهرینك ایكی طرفنده ایكی صره طاغلر ممتد اولیورسه‌ده، بونلرك ارتفاعی دها آزدر. شریعه‌نك منصب اولدیغی بحر لوط دینلن كولك سطحی حذای بحردن ٩٢ متره آلچق ایسه‌ده، ینه ایكی طرفنده طاغلر بولنوب

بونلر عقبه كورفزينه قدر اوزانيرلر. جبل لبنانك شمالنده (جبل نصيريه) اسمنده ديكر بر سلسله ساحله متوازياً عاصى نهرى منصبنه قدر ممتداوليور؛ وبونك شرقنده جنوبدن شماله طوغرى مذكور عاصى نهرى آقيورسه‌ده، بو نهر مجراسنك شرق طرفنده ديكر بر سلسلهٔ جبال بولنميوب، خذاى بحردن ۳۸۰ متره ارتفاعى اولان حلب اووه‌سى بولنيور. عاصى نهرينك مجراى اسفليله منصبى شام جبالنه ختام ويريورسه‌ده، بونك شمالنده آناطولينك طاوروس ياخود بوغا سلسلهٔ عظيمه‌سنه مربوط بركت طاغى وديكر بر طاقم شعبه‌لر شمالدن كلوب، شام قطعه‌سنه داخل اولورلر. جبل بركتك ۲۰۰۰ متره ارتفاعى واردر. ساحله متوازى اولان بو جبالدن بشقه ايچ طرفده ودمشقك جنوب شرقيسنده بر چوق سونمش بركانلردن متشكل حوران طاغلرى و بونك اطرافنده صفا ولجا كبى بعض مرتفع يرلر بولنيور. جبل حورانك اك مرتفع محلى ۱۷۶ متره يوكسكدر. حوران ولجه‌ده وهمان جهتنده‌كى طاغلرده بر چوق بركان آغزلرى و سائر علامات بركانيه كوريلوب، بونلرك ياتلامه‌سى وقتيله شام طاغلرينه وعوارض ارضيه‌سنه برچوق تبدلات كتيرمش اولديغى آكلا-شيليور. عموميت اوزره شام جبالنك ساحل طر-فنده‌كى اتكلرى صرب وديك اولوب، شرق اتكلرى ايسه سطح مائل صورتنده چوله‌قدر اوزانير. شامك اك بيوك انهارى بروجه مذكور برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى آقان عاصى (ونام ديكرله اورونته) ايله شريعه (ونام ديكرله اردن) نهرلرى اولوب، ذاتاً بربرينه قريب اولان بو ايكى نهرك منابعى آره‌سنده بقاع العزيز واديسنده ليطانى نهرى دخى شمالدن جنوبه وبعده غربه طوغرى آقه‌رق، آق دكيزه دوكيلور. عاصى نهرى ابتدا شرق شماليه طوغرى جريانله حمص وحما ايچندن بالمرور، صاغ وصولدن بر طاقم چايلر اخذ ايتدكدن صكره، شمال غربيه انعطافله، حلب ولايتنه دخول وجبل بركت اتكلرندن كلن (عفرين) و(قره صو) نهرلرينى دخى اخذ ايله، غربه و بعده جنوب غربيه طوغرى دونه‌رك، وانطاكيه‌نك ايچندن كچه‌رك، سويديه قربنده دكيزه دوكيلور. شريعه نهرى جبل شيخك جنوبى اتكلرندن نبعانله، طار بر واديسنك ايچنده جنوبه طوغرى آقه‌رق، وصاغ وصولدن بر چوق كوچك چايلر آله‌رق، طبريه كولى ايچندن مرور، وجبل عجلونك آلت طرفنده صولدن تابعلرينك اك بيوكى اولان (وادى الزرقا) يى اخذ ايدر؛ و بحر لوط دينلان بيوك كوله دوكيلور. كرك نصيريه وكرك لبنان جبالندن وفلسطين طاغلرندن برچوق كوچك نهرلر شرقدن غربه جريانله، دكيزه منصب اوله‌رق، متوازى واديلر تشكيل ايديورلر. بونلرك اك بيوكلرى (نهر الكلب) و (نهر ابراهيم) در. جبل الشيخك شرقى اتكلرندن دخى (بردى) نهرى آقوب، دمشقك ايچندن مروريله، بو شهرك باغچه‌لرينى وغوطه ارا-ضيسنى بعدالاسقا، بر كوچك كول ويا بطاقلق تشكيل ايده‌رك، محو اولور. جبل حورانك دخى هر طرفندن برچوق چايلر آقوب، جمله‌سى بووجهله قورورلر. چايلرك تشكيل ايتدكلرى كوچك كوللردن بشقه شامده اوچ بيوك كول واردر: برى واك بيوكى جنوب جهتنده وفلسطينك شرقنده بولنان (بحر لوط) در، كه حذاى بحردن چوق آلچق اولمسيله وصولرينك نفط وسائر ياغلرى حاوى اوله‌رق پك آغر اولمسيله مشهوردر. ايكنجيسى بونك شمالنده طاغلر آره‌سنده و شريعه‌نك مجراسى اوزرنده واقع (طبريه) كوليدر. اوچنجيسى‌ده شمالده حلب ولا-يتنده وعفرين وقره صو ايله سائر بعض انهارك اجتماع ايتدكلرى (آق دكيز) تسميه اولنان كولدر، كه فضلهٔ مياهى عاصى نهرينه دوكيلور.

سواحلى. — شامك سواحلى اسكندرون كور-فزى ايچندن باشلايوب، ابتدا جنوبه وبعده جنوب شرقيه طوغرى ممتد اوله‌رق، خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى ايسه‌ده، يالكز بر طاقم كوچك برون و قويلرى حاوى اولوب، بيوك كورفز وشبه جزيره‌لرى يوقدر؛ وطبيعى ليمانلرى پك آزدر. هله عكادن عريشه قدر اولان قسمى بسبتون دوزدر.

اقليم وهواسى. — شام قطعه‌سنك هواسى عرضدن زياده ارتفاعه تابع اولمغله، سواحلده و جبالك ايچ طرفنده يعنى چوله قريب محللرنده يازين هوا خيلى صيجاق و قيشين معتدل اولوب، بورتقال وخرما و موز آغاجلرى آچيقده طيانه‌بيلير. يالكز حلب جهتى بو قاعده‌دن مستثنا اولوب، اورالرينك يازى ينه خيلى صيجاق اولديغى حالده، قيشين اطرافده‌كى

قارلی طاغلردن کلن روزکارلر سببیله صوغوق زیادهدر. جبالده ومرتفع محللرنده ایسه، قیشین صوغوق زیاده اولوب، قار یاغار؛ یازین هوا معتدل وایلك وصوك بهارده پك لطیفدر. یازین یاغمور پك سیرك اولور. تشرین ثانی ایله کانونلرده وشباطده یاغارسهده، ینه چوق یاغمیوب، اکثریا قورانلقدن خسار وقوع بولور. بیروتده میزان الحرارهنك درجهٔ وسطیهسی یازین ٢٧ وقیشین ١٢، وعرضاً اوندن آشاغی اولان قسمده ایسه یازین ١٧ وقیشین ٨ در. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بعض محللرك بطاقلقلرله محاط اولمسی وسائر بوکبی احوال عارضیهسی بعض خستهلقلر تولید ایدر.

محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — شامده مختلف ممالك واقالیمك محصولاتی یتیشوب، زراعت ترقی ایدهجك، وفنه تطبیقاً اجرا اولنهجق اولسه، بوجهتجه دنیانك اك برنجی مملکتی اولمق استعدادینی حائزدر. بغدای، آرپه، چاودار، داری وسائر حبوباندن بشقه پاموق، پرنج، حبوبات وسائره دخی حاصل اولور. لاذقیه وجبلك توتونی پك مقبول اولوب، مصره کلیتله سوق واخراج اولنور. بیروت وصیدا جهتلرنده شکر قامشی تجربه اولنوب، پك کوزل یتیشمشدر. یافهنك پورتقاللریله قارپوزلری ونابلسك پورتقاللری مشهوردر. موز دخی یتیشیر. دمشق جهتی میوهلرینك تنوع ونفاستیله مشهور اولوب، قیصی، نار، اوزوم، انجیر، بادم، الما، شفتالی، اریك وسائر میوهلری پك چوقدر. طاغ اتکلرنده زیتون وحروب وحلب جهتنده فستیق آغاجلری دخی چوقدر. طوت آغاجلریده چوق اولوب، دمشق، حما، حمص، حلب، جبل لبنان وسائر طرفلرنده کلیتلی ایپك چیقاریلیر. وقتیله شام جبالنی ستر ایتمکده وسفائن اعمالنه یارار کراسته ویرمکده بولنمش اولان اورمانلر اوتهدن بری باقلمامقدن وبیهوده یره اتلاف اولنمقدن اکثریت اوزره محو اولمشدر. شامك ذخایری احتیاجات محلیهیه کفایت ایتمکده اولوب، میوه وسائر بعض محصولاتندن خیلی اخراجات دخی اولیور. اك منبت یری اولان حورانه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یولك ختامندن صکره ذخیره اخراجاتی دخی مأمولدر. حیوانات اهلیه ووحشیهسی چوق اولوب، استرلریله مرکبلری مشهوردر. آتلری دخی عرب جنسنه منسوب اولوب، پك کوزلدر. قرهمان جنسندن قویونلری چوقدر. دوه وهجین دخی قوللانیلیر. کیك وغزالك پك کوزل جنسلری وپارس، صیرتلان، قورد، چقال، طوموز، طاوشان وسائر حیوانات وحشیهسی چوقدر. آرسلان یالکز چول جهتنده بولنور. چکرکه اك مضر حیواناتندن اولوب، آره صره جزیرة العرب چوللرندن کلهرك شامی تخریب ایدر. سیوری سینك عقرب، ییلان وسائر حشراتیده چوقدر. تمساح دخی بعض انهارنده بولنور. طیورك انواعی وعددلری پك چوق اولدیغی کبی، ساحلده وکول ونهرلرده بالیغی وقاپلومباغهلریده چوقدر. حله کولی واوهسی جهتنده خیلی مقدار آری قوغانلریده بولنوب، بال چیقار. شام قطعهسنك معادنی آز ایسهده، کسروان وجبل دروزده برقاچ یرده دمیر چیقوب، قولایلقله ایشلندیکندن، اجنبی دمیرینه مرجحدر. حلب قضاسنده واسکندرون ایله آنطاکیه طاغلرنده آنتیمون، قورشون، بوراسیت، زفت، قروم وحلبك جنوب، شرقیسنده باقیر وکمور معدنلری بولندیغی کبی، ینه حلب وکلیس وحارم وعینتاب قضالرنده هر رنکده مرمرلر وآلچی وجبل لبنانده لنکیت بولنور. بحر لوطده خیلی نفط وحلب جهتنده بعض کوللرده طوز چیقار.

تقسیمات جغرافیه وملکیهسی. — شام قطعهسی ازمنهٔ قدیمهده نفس شام یاخود سوریه دینلن شمال شرقی قسمیله جهت جنوبیهسندهکی فلسطیندن وقسم وسطیسی سواحلندن عبارت اولان فنیکه خطهسندن مرکب اولوب، بواوچ خطهنك هربری بشقه برقومله مسکون ایدی. بعده حلب شهری کسب اهمیت ایدهرك، دمشقه رقابت ایتمکله، شامك قسم شمالیسی بو شهرك ملحقاتنی تشکیل ایدهرك، حلب، شام وفلسطین اسملریله اوچه منقسم بولنمش؛ وادارهٔ عثمانیه زماننده سواحل دخی آیریجه اداره اولنهرق، حلب، شام، صیدا وقدسناملریله ٤ ایالته تقسیم اولنمش ایدی. ولایات اصولنك احداثنده قسم شمالیسی جزیرهدن اورفه وآناطولیدن مرعش سنجاقلرینك الحاقیله حلب ولایتنی تشکیل ایتمش؛ وقسم دیکری سوریه ولایتی نامیله بیوك بر ولایت صورتنه قونوب: یالکز فلسطین قدس مستقل متصرفلغی نامیله

آیرلمشیدی؛ جبل لبنان دخی اولجه آیریلوب، ممتاز برمتصرفلق صورتنه افراغ اولنمشدی. بعده سواحلك قسم وسطیسی بیروت ولایتی نامیله آیریجه بر ولایت اتخاذ اولنه‌رق. سوریه ولایتی اسکی شام ایالتندن عبارت قالمشدر. بووجهله شمدیکی حالده شام قطعه‌سی اوچ ولایت ایله ایکی مستقل متصرفلغه منقسم اولوب، آنجق بو ولایاتدن برینك (یعنی حلب ولایتنك) نصفی شام قطعه‌سنك خارجنده یعنی جزیره وآناطولیده بولنیور. سینا شبه جزیره‌سی ایسه ذاتاً چول ایله آیرلمش اولوب، شام و مصر ایله جزیرة العرب بیننده مشترك کبی بر حالده بولنمغله، هیچ بر وقت شامك تقسیمات ملکیه‌سنه داخل بولنمامشدر. شامك اداره‌جه منقسم بولندیغی ولایات وسنجاق وقضالرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه و مقدار نفوسلری بروجه زیردر.

ولایت وسنجاق	مربع کیلومتره	نفوس
حلب سنجاغی	٣٩ ٦٠٠	٦٠٤ ٤٢٠
سوریه ولایتی	٦٢ ٢٠٠	٦٠٤ ١٧٠
بیروت ولایتی	٣٠ ٥٠٠	٤٠٠ ٠٠٠
قدس متصرفلغی	٢١ ٣٠٠	٣٣٣ ١٦٩
جبل لبنان متصرفلغی	٥ ٧٤٠	٢٤٥ ٠٠٠
جمعاً شام قطعه‌سی	١٥٩ ٠٤٠	٢ ١٨٦ ٧٥٩

اك بیوك شهرلری دمشق، حلب، بیروت، قدس وایکنجی درجه‌ده حما، حمص، طرابلس، لاذقیه، آنطاکیه، صیدا، صور، عکا، یافه، نابلس وسائره‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — ازمنهٔ قدیمه‌ده شام قطعه‌سنك اهالیسی سریانی، عبرانی وفنیکه‌لی اوله‌رق اقوام سامیه‌دن اوچ قومه منقسم واوچ لسانله متکلم بولنمش؛ وبعده بو قطعه‌ده حکم سورن روم وروما لیلردن دخی بر چوق افراد یرلشوب قالمش ایسه‌ده، شمدیکی حالده همان کافهٔ اهالیسی لسان عربی ایله متکلم اولوب، جمله‌سی عربلشمشدر. یالکز حلب سنجاغنك شمال جهتنده بر مقدار ترك، کرد وچرکس اهالی بولنیور. جنسیت ولسانجه شام اهالیسی بووجهله متحد اولدقلری حالده، دین ومذهبجه پك متفرق اولوب، هر نه قدر قسم اعظمی مسلم ایسه‌لرده، جبل لبنانده وشهر وقصبه‌لرده و سائر بعض طرفلرده بولنان خرستیانلر مارونی، روم، سریانی، قتولیك، پروتستان و سائر جماعات کثیره‌یه منقسم بولنیورلر. کذلك جبل لبنان جهتنده و حوران جهتنده (درزی) نامیله و جبل نصیریه‌ده (نصیریه) اسمیله دیکر بر جماعت بولنیور. عمومیت اوزره شام اهالیسی متناسب الاعضا زیاده‌سیله ذکی وتجارت وصنعته میالدر. معاملاتده حدعه ایله اتهام اولنورلر. خرستیانلرك بعضلری معبدلرنده سریانی لساننده دخی بعض دعالر اوقورلر ایسه‌ده، اکثریا بونلر دخی معابد و مکاتبده لسان عربی‌یی استعمال ایدوب، بولساننده معارفلرینی خیلی ایلری‌یه کوتورمشلردر.

صنایع وتجارتی. — شام قطعه‌سی اسکی زمانلرده شرق ایله غرب آره‌سنده بیوك بر تجارتکاه اولوب، کرك هند، ایران، عراق، جزیرة العرب وسائر آسیا اقطارینك وکرك داخل مملکتك محصولات ارضیه ومعمولات صناعیه‌سنی آوروپا ممالکنه وآوروپانك امتعه‌سنی آسیایه نقل ایدردی. آنجق شمدی بر طرفدن آسیا تجارتی سویش وباطوم طریقلریله اجرا اولندیغندن، وبر طرفدنده آوروپا امتعه‌سی معمولات شرقیه‌یی بطال ومتروك حالنده براقدیغندن، تجارت وصنایعی چوق تدنی ایتمش؛ ومملکت اسکی ثروت ومعموریتنی غائب ایتمشدر. ایپك، یاموق، صیرمه وقلابداندن معمول اقمشهٔ مختلفه دستکاهلری اسکی مقدارینك قرقده بری نسبتنده قالمشدر. مع هذا دمشق، حلب، حما، حمص و سائر طرفلرده ایپکلی، یوکلی و یاموقلی بعض قماشلرله ساده ویا قلابدانلی دوشمه طاقملری، کتفیه‌لر وسائر منسوجات اعمال اولنور. حلبده یکی اصول اوزره بعض ماکینه‌لی فابریقه‌لر دخی آچلمشدر. دمشقده صدفلی اسکمله وسه‌پا وسائره یاپیلیر. دباغت صنعتی دخی خیلی ایشلکدر. بو معمولاتدن وپاغی، دری، زیتون یاغی، سیسام، ذخایر وسواحلك قسم شمالیسنده چیقان کایتلی سونکر اخراج اولنور. بیروت ایله دمشق آره‌سنده منتظم بر آرابه یولی ودمشق ایله حلب، دیاربکر، موصل وبغداد آره‌سنده کاروان طریقی بولنوب، خیلی تجارت اجرا اولنورسه‌ده، بر قاچ

اسکله‌دن ابجری‌یه تمدید ایدلمکده اولان دمیر یول خطلرینك بو تجارتی برقاچ مثلنه ابلاغ ایده‌جکلری مأمولدر.

احوال تاریخیه‌سی. — تاریخ نقطهٔ نظرندن شامك اهمیتی پك زیاده اولوب، اسکیدن بری دنیانك اك مهم وممتنا یرلرندن بولنمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده شام باشلیجه اوچ خطه‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسی (آرام) یاخود (ارم) وبعده (سوریه) تسمیه اولنه‌رق امم سامیه‌نك اك بیوکلرندن اولان سریانیلرك اوطانی ایدی؛ قسم جنوبیسی (فلسطین) اسمیله معروف اولوب، ابتدا عمالقه ایله مسکون ایکن، بعده عبرانیلرك یعنی بنی‌اسرائیلك مملکتی اولمش؛ وبومناسبتله (ارض مقدس) دخی تسمیه اولنمشدر؛ بو ایکی خطه‌نك آره‌سنده سواحلك قسم وسطیسنده (فنیکه) ونام دیکرله (کنعان) خطه‌سی بولنیوردی. سوریه خطه‌سی برقاچ کوچك دولته منقسم اولوب، سریانیلر عبادت اوثانله مشغول بولنمش، ومدنیتده کلدانیلرله آثوریلر وفنیکه‌لیلردن کری قالمشلردی. فنیکه‌لیلر ایسه تجارت وکمیجیلکده زمان قدیمك انکلیزلری دینمکه شایان اولوب، باشلیجه مرکزلری اولان صور وصیدا شهرلری دنیانك اك معمور بلادی صره‌سنه کچمش؛ واورادن آق دکیز سواحلك هر طرفنه یاییلوب، مهجرلر تأسیس ایده‌رك، آفریقا واوروپایه شرق مدنیتنی ادخال ایتمش؛ وبحر محیطه دخی چیقه‌رق، بالطیق دکیزینه قدر چیقمش؛ وامید بروتی طولاشه‌رق، تا او وقتدن آفریقایی دور ایتمشلردی. یونانیلره کندی خطلرینی اوکرتن بونلر اولوب، بتون آوروپا خطوطی فنیکه خطندن مأخوذدر. فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده، بو مملکتی واهالیسنی وحشی برحالده بولوب، مدنیت یونانیه‌نك اساسنی دخی بونلر وضع ایتمشلردر. فلسطینك بر قسمنده قدس ایله جوارلرنده ساکن بولنمش اولان بنی اسرائیل ایسه، کافهٔ امم عالمك کفر و عادت اوثانه طالمش اولدقلری بر زمانلرده الوهیت صحیحه ووحدانیته معتقد اولوب، دین حق اك اول اوراده ظهور ایتمشدر. بو وجهله شام هم آوروپا مدنیتنك هم اعتقاد صحیحك بشیکی حکمنده‌در. حضرت داود وسلیمان (عم) زمانلرنده شامك همان هرطرفی یعنی سوریه وفنیکه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع اولمشیدیسه‌ده، بواتحاد واستقلال چوق وقت سورمیوب، آثور وبابل حکمدارلری شام قطعه‌سنی ضبط، وبیت مقدسی تخریب ایتمشلردی. ایران حکمدارلرندن کیخسرو بابل حکومتنه ختام ویره‌رك، ایران حدودینی آق دکیز سواحلنه‌دك تمدید ایتدیکی صره‌ده شامی دخی کاملاً ضبط ایدوب، بیوك اسکندرك خروجنه دکین بو قطعه ممالك ایرانیه‌دن معدود بولنمش؛ واسکندرك وفاتنده برمدت سردارلری بیننده منازع فیه قالوب، برچوق محاربات میدان اولدقدن صکره، سلفکیلر شامده تقرر ایدوب، الکالری برآره‌لق ایران وخراسانه قدر توسع ایتمش ایسه‌ده، مرکزلری یکی تأسیس ایتدکلری (آنطاکیه) شهری اولمغله، بونلرك دولتی (سوریه دولتی) نامیله شهرت بولمش ایدی. بونلرك زماننده بطالسه دفعاتله شامه داخل اولدقلری کبی؛ ایرانك اشکانیان ملوکی دخی برایکی دفعه مملکتی ضبط ایتمشلردی. نهایت میلاد عیسی (عم)دن ٦٤ سنه اول روماليلر شام قطعه‌سنی کاملاً ضبط ایده‌رك، روما دولتنك بر ایالتی حکمنه قویمشلردی. بونلرك زماننده دخی شامك اهمیتی زیاده اولوب، روما ایمپراطورلرینك بر چوغی شام شام اردوسی طرفندن وحتی برقاچی شاملیلردن انتخاب اولنمشدی. حضرت عیسا (عم)ك ظهوریله دین مسیحك اك اول شامده تأسس واورادن هر طرفه انتشار ایتمسی دخی شامه آیریجه بر اهمیت ویرمش؛ وکیده‌رك فلسطین بتون شرق وغرب خرستیانلریچون بر زیارتکاه عمومی حکمنی آلمش ایدی. عربلر تا روماليلر زماندن شامه تقرب ودخول ایدوب، غسانیلر وتدمر حکومتی کبی بعض عرب حکومتلری تشکیل ایتمشلردی. روما دولتنك انقسامنده شام شرق ایمپراطورلری یعنی قسطنطنیه قیاصره‌سی حصه‌سنه دوشوب، بونلرك تدنیاتندن حصه‌مند اوله‌رق، بر طاقم اختلافات وتشققات مذهبیه‌یه دوچار اولمش؛ وبرایکی دفعه ایران ملوك ساسانیه‌سنك ضبطنه کچه‌رك، بعض تخریباته اوغرامش ایسه‌ده، ماکدونیه وروما حکومتلری زمانلرنده‌کی معموریتنك آثاری هنوز موجود ایدی. نهایت انوار اسلام حجازدن اقطار عالمه شعشعه‌پاش اولمغه باشلاینجه، جزیرة العربدن صکره اك اول شام داخل دائرهٔ اسلام اولمشدر. شامك فتحی جانب حضرت

نبویدن کمال اهمیتله تصور وتبشیر بیوریلەرق، زمان سعادتلرنده اسرا بیوریلان سریه بئر معونەده دوچار انهزام اولمش ایسەده، امید منقطع اولمیوب، خلافت حضرت فاروقیده، عبیده بن جراح وخالد بن ولید (رضهما) نك همتیله آز زمان ظرفنده بتون شام قطعەسنك فتحی میسر اولمشدر. بنی امیه زماننده دمشق مرکز خلافت اسلامیه بولنمغله، شام دور اسلامده فوق العاده بر اهمیت قزانوب، معمورینی درجهٔ قصوایه واصل اولمش؛ وخلفای عباسیه زماننده مرکز خلافت عراقه انتقال ایتمش ایسەده، ینه شام اهمیتدن دوشمیوب، معمورینی کیتدکجه تزایدده بولنمش؛ ودمشقده، حلبده، قدسده، حما وحمصده وسائر شهر وقصبەلرندەکی مدرسەلر و دارالفنونلر اندلسدن ماوراء النهره قدر بتون ممالك اسلامیه خواهشکران معارفنك مرجع وزیارتکاهی حکمنی آلمش ایدی. خلافت عباسیه زماننده شام بر آرەلق مصرده امارت ایدن بنی طولون طرفندن اداره اولنمش؛ و بعده فاطمیونك ضبطنه کچوب، برمدت عباسیلرله فاطمیون آرەسنده تردد ایتمش؛ وآل حمداندن سیف الدین غازی زماننده معمورینی معارف ومدنیتی برشعلهٔ جدیده ایله پارلامغه باشلامش؛ وبعده سلجوقیلرك بر شعبەسی ادارەسنه کچوب، بنی مرداس، بنی آرتق، اتابکاندن بنی آق سنقر وبنی طغتکین کبی بعض طوائف ملوك دخی برر طرفنده حکم فرما اولمش ایدی. اوصرەده اهل صلیب نامیله آوروپا متعصبینی، ومتفقاً بتون آوروپا دولی ارض مقدسی استخلاص ایتمك ادعاسیله، کروه کروه شامه هجومله، بعض یرلری استیلا، وملوك وامرای اسلام بونلری اخراجه سعی وغیرت ایتدکلرندن، طول مدت شام قطعەسی خون آلود اولوب، بو صرەده خیلی تخریباته اوغرامش ایسەده، اوصرەده یعنی آلتنجی ویدنجی وسکزنجی قرن هجریده مصر وشامده حکم سورن ملوك ایوبیه معارف وسائر اسباب مدنیتی التزام ایتدکلرندن، شام قطعەسی آوروپادن هجوم ایدن اقوام وحشیەیه دخی کیت کیده مدنیت درسی ویرەجك وآوروپانك ممالك اسلامیەیه امتثالاً، تمدننه سبب اولەجق درجەده معمور ومتمدن ایدی. بنی ایوبدن صکره شام قطعەسی مصره مربوط قالوب، اوراده حکم سورن ممالیك بحریەدن بنی قلاون فرنکلری شامدن بسبتون اخراج ایتمشلرسەده، مغول تخریباتنك شامه دخی تأثیری اولمش؛ وهله تیمورلنك شام جهتنی کلی تخریب ایتمش ایدی. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری ۹۲۲ تاریخنده شامی مصر ممالیك چرکسەسندن ضبط، وممالك عثمانیەیه الحاق ایتمشدر. اوندن صکره جانپولاد وحزار پاشانك و دروزیلرك بعض سرکشلکلری کورلمش ایسەده، مهم بر وقوعات وتغیرات حاصل اولمیوب، سلطان محمود خان ثانی دورنده مصرلی ابراهیم پاشا شام وآطنه جهتلرینه مستولی اولمغله، اوورالرینك ادارەسی مصر والیسی محمد علی پاشایه احاله اولنمش ایسەده، چوق کچمەدن انکلتره وآوستریانك مداخلەسی اوزرینه، عساکر مصریه شامی تخلیه ایتمکه مجبور اولوب، ینه طوغریدن طوغری‌یه تحت ادارهٔ عثمانیەیه آلنمشدر. [شامده حکومت سورمش اولان دول حقنده بهرینك اسمنه مراجعت بیوریله.]

شام (Chams) هند چینینك شرق جنوبی جهتنده فرانسەیه تابع (قامبوج) خطەسیله (آنام)ك قسم جنوبیسنده ساکن مسلم وسنی برقوم اولوب، مقدارلریله اصل و نسبلری، هنوز مجهولدر. بونلر یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر (آنام)ك (شامیه) تسمیه اولنان خطەسنده مستقل برحکومت اسلامیەنك تحت ادارەسنده بولنوب، بو حکومت ۱۸۲۰ تاریخ میلادیسنده آنام حکمداری طرفندن محا اولنمشدر. قامبوجەدەکیلر اورادەکی بیوك کولك اطرافنده ساکن بولنوب، ملایی جنسنه منسوب مسلمانلرله قاریشمشلردر. کندیلرینك بر وقت قامبوج جهتلرنده ملت حاکمه بولنمش اولدقلری بعض آثاردن استدلال اولنیور.

شامان مذهبی (Chamanisme) سامویدلرده وسیبریەنك شرق شمالی قسمیله بحر محیط معتدلەدەکی جزایر ملحقەسنده منتشر بر مذهب اولوب، بومذهبه تابع اولانلر کونشده بولندیغنی زعم ایتدکلری براله وبرچوق جن وملکلره اینانیر، وبونلرك اك بیوکنه (شیطان) نامنی ویررلر. (شامان) تعبیر اولنان راهبلری برآت قویروغی طاقارلر، وکویا جنلری قوومق ایچون، بیونلرینه بر طاقول آصوب، آره صره چالارلر، وبر طاقم سحرلر یاپمق ادعاسنده بولنورلر.

شامبازار { (Chambazar) هندستانده بنکاله خطه‌سنك (موردوان) ایالت وسنجاغنده برقصبه اولوب، ١٩٦٣٠ اهالیسی واردر.

شامبری { (Chambéry) فرانسه‌نك جنوب شرقیسنده پاریسك ٥٩٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده و غرنوبله‌نك ٦٣ کیلومتره شمال شرقیسنده (ساووآ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٩١٤٤ اهالیسی، دار الفنونی، آقادمیاسی، داخلی مکتب اعدادیسی، دار المعلمینی، ٢٥٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، آثار عتیقه و تاریخ طبیعی موزه‌سی، طب، تاریخ، تاریخ طبیعی و سائر فنون وصنایع جمعیتلری، بر چوق مؤسسات خیریه‌سی، متعدد ومتنوع فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی وجوارلرنده کثیر معدنی ومیاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. کوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده پك مفرح موقعلری واردر. اسکی ساووآ دوقه‌لرینك مقری ایدی.

شامبزه { (Chambèze) آفریقای جنوبینك وسطلرنده بر نهردر، که ١٠° عرض جنوبیده (مامبیره) خطه‌سنك (مامبونه) طاغلرندن نبعان ایدوب، (بانغوئلو) کولنه دوکیلور. بوکوله دوکلزدن اول ٤٠٠ متره کنیشلکی و ٦ متره درینلکی واردر. بو نهری پورتکیزلیلر یتمش سکسان سنه اول کورمشلرسه‌ده، (زامبز)ك تابعلرندن ظن ایتمشلردی. سیاح شهیر (لیوینغستون) ١٨ آی بو نهری تعقیب وتحقیق ایتمکله اشتغال ایتمشدر.

شامبون { (Chambon) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنك (سنت اتیان) قضاسنده ومرکز قضانك ٨ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٧٧٠ اهالیسی، بر اسکی سرایی، جوارنده معدن کوری ودمیرخانه‌لری واردر. بواسمله دیکر بر طاقم کوچك قصبه‌لر وقریه‌لر دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوکا (شامبون فوژروله) (Ch. Feugerolles) دیرلر.

شامپانیه { (Champagne) فرانسه‌نك شرق شمالی جهتنده بر خطه اولوب، (سینه) ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمنده واقع وغرباً وغرب جنوبی جهتنده (ایل ده فرانسه) و (اورلیانه)، جنوباً (بورغونیه)، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً (فرانشه قونته) و (لورنه)، شمالاً دخی (لوکسنبورغ) وبلجیقه ایله محدوددر. اسمی دخی دلالت ایتدیکی کبی، اراضیسی دوز واووه‌در. باشلیجه نهرلری مذکور سینه ایله اوکا تابع اوبه، اسنه، یونه، اوآزه ومارنه‌در. منتهای شمالیسنده (موزه) ایرماغی شق ایدیور. الیوم اسنه، ماینه، آردنه وقسماً موزه ایالتلری آره‌سنده منقسمدر. [بو ایالتلرك اسملرینه مراجعت بیوریله.] بعض یرلری غیر منبت ایسه‌ده، اکثر طرفلرینك طوپراغی پك منبت وباغلری غایتله کوزل اولوب، شراب وقونیاغی مشهوردر. — فرانسه‌نك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله بعض کوچك خطه‌لر بولنیور.

شامپلن { (Champlain) ممالك مجتمعه‌ده (نیویورق) ایله (ورمونت) آره‌سنده و قناده حدودنده بر کول اولوب، بویی ١٧٠ واکی ٢٥ کیلومتره‌در. (اربه) و(هودسون) بیوك کوللریله اختلاط ایدوب، بر قاچ نهر دخی آلیر، وفضله میاهی (ریشلیو) یاخود (سوره‌ل) اسملریله بر آیاق تشکیل ایدوب، (سنت لوران) ایرماغنه دوکیلور.

شامپولیون { (Champolion) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٩٠ ده فرانسه‌ده (لوب) ایالتنك (فیژاق) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٣٢ ده وفات ایتمشدر. مصر قدیم آثار وتاریخیله مشغول اولوب، ایکی دفعه مصره سیاحتله، هیر وغلیف خطلرینی حل ایده‌رك، مصرك احوال قدیمه‌سی حقنده پك قیمتدار معلوماتی حاوی ایکی جلددن عبارت بر اثر معتبر یازمشدر.

شامل { (شیخ — یاخود شموئل) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب، ١٢١٢ تاریخنده داغستانده طوغمش؛ وابتدا مملکت مذکوره‌ده (قاضی ملا) نك معیتنده ١٠ سنه قدر روسلره قارشی محاربه ایتدکدن صکره، چرکسلرك باشنه کچوب، یکرمی سنه متمادیاً روسیه‌نك عسکرینه مقاومت ایتمش؛ و بر آوج طاغلیلرله اك مشهور جنراللرك قوماندهسی آلتنده بولنان روسیه‌نك نیجه اردولرینی انهزامه اوغراتمغه موفق اولوب، اقتدار عسکری ومتانت مردانه‌سیله عالمی حیرتده براقه

ایدی. نهایت ١٢٧٦ ده روس عسکرینك بر قاچ فرقه‌سی طرفندن احاطه اولنه‌رق، تسلیمه مجبور اولمش؛ وپترسبورغه سوق اولنه‌رق، ١٢٨٨ ده ارتحال ایتمشدر. اوغلی محمد پاشا الیوم دولت عثمانیه فریقلرندندر.

شاملی { فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

آرزوی قامت نازك نهالی کرده ام
کربکام دل برآید خوش خیالی کرده ام

شامو { (Chamo) مغولستانده واسع بر چولدر. [« غوبی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاموکین { (Chamokin) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) حکومتنك و(هاریسبورغ)ك ٦١ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب ١٠٤٠٥ اهالیسی، کمور معدنی، دمیر دوکمخانه‌لری ودمیر یولی واردر.

شامی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصی اولوب، ایکیسی‌ده شاملی ویکیسنك‌ده آدی مصطفادر. برنجیسی سلطان بایزید خان ثانی زماننده سنجاق بکی ایدی. شو بیتی مشهوردر:

یتمزمی تماشای نکار الده صونرسك
ای عاشق محنت زده بولدقجه بونرسك

— ایکنجیسی دفتردار محمود چلبی طرفندن سلطان سلیم خان ثانی‌یه تقدیم اولنه‌رق، خدام خاصه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وچاشنیکیر باشیلغی خدمتیله سرای همایوندن چیقوب، بعده آماسیه‌ده میرلوا اولمش ایدی. شو مطلع اونکدر:

اولیم شاهد و می‌سز بر آن
نیتم چوق هله چیقسون رمضان

شامیه { بغداد ولایتنك حله سنجاغنده برقضا اولوب، شمالاً وشرقاً حله، جنوباً سماو قضالریله، غرباً دخی کربلا سنجاغیله محاط ومحدوددر. مرکزی ٥٠٠ اهالیلی جامع اولان (ام برور) قریه‌سیدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٥٠٠٠ کشیدر. اراضیسی پك منبت اولوب، بر قسم قلیلی ایشلنمکده اولدیغی حالده، سنوی بربچق ملیون کیلودن زیاده بغدای، اوچ بچق ملیون کیلودن زیاده آربه واون ملیون کیلوبی متجاوز پرنج حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب قضا اهالیسنك ١٤٠٠٠٠ قیونلریله، ٢٣٠٠٠ صیغیر، ٩٠٠٠ آت، ٨٠٠٠ مرکب واستر و٥٠٠٠ دوه‌لری اولدقدن بشقه شمر عشیرتی دخی یازین حیوانات وسوریلرینی قضا اراضیسنده اوتلاتیرلر. بطاقلقلری چوق اولدیغندن، هواسی آغیرجه‌در. یالکز مرکزنده ایکی محله مکتبی واردر. اهالیسی عموماً عرب وشیعی المذهبدر.

شاناق { هندقدیم حکما واطباسندن اولوب، بعض تألیفاتی عباسیلر زماننده فارسی‌یه وفارسیدن عربی‌یه نقل وترجمه اولنمغله، اسمی بین الاسلام شهرت بولمشدر. باشلیجه آثار مترجمه‌سی «کتاب السموم»، «کتاب البیطره»، «کتاب فی علم النجوم» و«کتاب منتخب الجوهر»در. بوتألیفاتك برنجیسی خالد بن برمك طرفندن ابوحاتم بلخی‌یه هندجه‌دن فارسی‌یه ترجمه ایتدیرلمش؛ ومأمون خلیفه‌نك امریله (عباس بن سعید الجوهری) طرفندن فارسیدن عربی‌یه نقل اولنمشدر.

شانتابوری { (Cantaburi) هند چینیده سیام دولتنده وسیام کورفزینه دوکیلان برنهرك منصبندن اوچ ساعت یوقاریده برقصبه واسکله اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

شانتنی { (Chantenay) فرانسه‌ده آشاغی لوآره ایالتنك (نانته) قضاسنده ونانته‌نك ٤ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٩٨٦٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری وسائر فابریقه‌لری واردر.

شانتونغ { (Chan-Toung) چینك سواحل شرقیه‌سنده‌کی ایالاتندن اولوب، جنوباً (کانغ سو)، جنوب غربی جهتندن (هونان)، شمال غربی طرفندن پچیلی، شرقاً وشرق شمالی جهتلرندن دخی دکزله محاطدر. قوره شبه جزیره‌سی قارشیسنده بولنوب، اوکا قارشی بر شبه جزیره‌سی‌ده واردر. جنوبدن شماله بویی ٦٧٠ کیلومتره والك واسع یرنده کنیشلکی بونك نصفیدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ١٣٠٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٣٠٠٠٠٠٠٠ کشیدر. مذکور شبه جزیره ایله ایچ طرفی طاغلق اولوب، ایالتك قسم غربیسی ایسه دوز اووه‌لردن عبارتدر. حتی غرب

جنوبیدن شرق شمالی‌به طوغری آقان (هوآنغ‌هو) ایرماغنك بر جدولی ایالتـك غرب جنوبی قسمنی شق ایدر. سـواحلنده برچوق قویلر و لیمانلر واردر. وقارشیلرنده بر طاقم کوچك آطه‌لر بولنیور. شبه جزیره‌نك سـاحل شمالیسنده و بچیلی کورفزینـك مدخلنده واقع (چئوفو) و(تنغ چئو) اسکله‌لری چینك الك ایشلك تجارتگاهلرندن اولوب، آوروپا سفائنی دخی بو اسکله‌لره تقرب ایده‌بیلیور. طوپراغی پك منبت ایسـه‌ده، یاغمورلری سیرك اولدیغندن، اراضی‌یی اسقا ایتمك قوتیله محصولات یتیشـدیریلیر. قوراقلقله چکرگه وقت وقت قحطی منتج اولور. محصـولاتی بغـدای، داری، میوه، حبوبات وکلیتلی ایپکدن عبارتدر. سـواحل وانهارله کوللرده کلیتلی بالیق چیقوب، آو حیوانانی دخی چوقدر. آلتون، کومش، قورشون، دمیر، کور معدنلری ومرمرك انواعیـله چینی اعمالنـه یارار طوپراغی‌ده چوقدر. تجارتی پك ایشلك اولوب، مذکور جدول دخی تجارتجه تسهیلا- تی موجبدر. ایالت اون سنجاغه منقسم اولوب، وقتیله مرکزی (تنغ چئوفو) اسکله‌سی ایکن، شمدی (چی نان‌فو) شهری مرکز اتخاذ اولنمشدر.

شانتیلی { (Chantilly) فرانسه‌ده (اوآزه) یالتنـك (سـانلی) قضاسـنده و(قری)ك ٨ کیلومتره جنوبنـده بر قصبه اولوب، ٣٤٨ اهالیسی ودمیر یولی واردر.

شاندرناکور { (Chandernagor) هندستا- نك بنکاله خطه‌سنده وکلکته- نك ٢٦ کیلومتره شمال غربیسـنده اوله‌رق کنك ایرماغی دالیه‌سـنك الك غربی قولی اوزرنده واقع وفرانسـه دولتنه تابع بر شهر اولوب، ٢٣٢٨٠ اهالیسی، کنیش سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. اهمیت تجاریه‌سی پك آزدر.

شان‌سی { (Chan-Si) چینك ایالات شمالیه- سـندن اولوب، غرب شمالی جهتندن وشمالاً مغولستانله شرقاً (بچیلی)، جنوباً (قونان)، غرباً دخی (شن‌سی) ایالتلریله محاطدر. حدود غربیه‌سیله حدود جنوبیه‌سنك بر قسمنی (هانغ هو) ایرماغنك مجراسی تفریق ایدیور. شمالاً مشهور سـدله مغولستاندن آیرلمشدر. شمالدن جنوبه بویی ٦٧٠ واکی تقریباً ٣٠٠ کیلومتره، مساحه سطحیه‌سی ١٧٠٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٧٠٠٠٠٠٠ کثیـدن عبارتدر. ایالت ٢٠ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (چای یوآن) شهریدر. اراضیسی طـاغلق اولوب، طاغلری چینك اوجهتده‌کی حدود شمالیه‌سی بوینجه اوزانان (این شان) سـلسـله‌سنه مربوطدر. بوطاغلرك بر طـاقمی صرب وناقابل اعمار اولوب، بر طاقمی دخی تپه‌لرینه‌دك سدلر انشاسیله قابل زراعت حاله وضع اولنمشـدر. (هوآنغ‌هو) ایرماغی حدود غربیه وجنوبیـه‌سنی تفریق ایده‌رك، ایالتك غرب جنوبی جهتنده آقان (فوئن هو) نهرینی ودهـا بر برچوق چایلرینی اخذ ایدر. ایالتك شرق جهتنـده آقان انهار ایسه (بچیلی) ایالتنه کیروب، طوغریدن (بچیلی) کورفزینـه دوکیلورلر. هواسی معتـدل وصاغلامدر. محصـولاتی بغدای، داری، بر مقدار برنج، کلیتلی اوزوم، پاموق، توتون و بویاجیلقـده مستعمل انواع نباتات و سـائره‌دن عبارت اولوب، برنجدن برنوع راقی اخراج ایدرلر، واوزومی قورو دورلر. حیوانات اهلیه‌سی وآریلریله ایپك بوجکار چوقدر. مسك دخی کثرتله بولنور. دمیر معدنی بلور، یشم، مرمر و سـائر قیمتلی طاشـلری چوق اولدیغی کبی، معدن کوری دخی پك چوق اولوب اودون یرینه قوللانیلیر. برکوچك کولنك صویی پك طوزلی اولوب، بوندن بتون ایالتـه کفایت ایده‌جك مقدارده طوز چیقار. صنایع محلیـه قباکلیم ایله ع واپك منسـوجاتله دمیردن بعض آلات وادوات عبارتدر. تجـارتی خیلی ایشـلك اولوب، باشلیج (هوآنغ هو) نهرنده ایشلین سفائنله اجرا اولنور چینلیلر بو ایالته اجدادلرینـك وطن اصلیسی نظر باقیورلر.

شانغ‌تو { (Chang-Tou) و مغولجه (جا (ناپمان سومه) مغولستانده بچیل کورفزینه دوکیلن (لوآن‌هو) ایرماغنه تابع همنا بر نهرك اوزرنده و پکینك تقریباً ٣٠٠ کیلومتر شمالنده واقع اسکی بر شهر خرابه‌سیدر.

شانغهای { (Changhaï) چینك ساحل ش قیسی قرینـده (هـوآنغ‌فو نهرینك صـول کنارنده وبو نهرك منصبنـدن ١ کیلومتره بوقاریده اوله‌رق ″٣ ′١٤ °٣١ عرض شما ایله ″٤ ′١٠ °١١٩ طـول شرقیده بیوك بر شـ

نجارتگاه بر اسکله اولوب، ٢٠٠ ٢٣٠ اهالیسی
اردر . چینك سائر شهرلری کبی مستطیل الشکل
لوب، سور وخندقله محاطدر ؛ ودرت قپوسیله
اچواری ایکی کنیش ودوز جاده‌سی واردر. بوندن
نقه سورك خارجنده اوروپالیلرك ساکن اولدقلری
وك بر واروشی واردر.، که قونسلوسلرك تحت
ظارتنده انتخاب اولنمش بلدیه رئیسلری معرفتیله
اره اولنور. شانغهاینك (هوآنغ) نهری و (هو.
نغ هو) نهرینه قدر آچلمش اولان جدول واسطه-
یله چینك اکثر طرفلریله اختلاطی اولوب ، بو
ختلاط تجارتنی زیاده‌سیله تسهیل ایدیور. اطراف
جوارلری دخی پك منبت ومحصولداردر.

شانون { (Chanon) ایرلانده جزیره‌سنك
اك بیوك ایرماغی اولوب، (اولستر)
طه‌سنك (قاوان) ایالتنده آنجق ٧٨ متره ارتفاعی
لان بر تپه‌دن (اوونموره) اسمیله نبعانله، ابتدا
ب جنوبی‌یه، بعده غرب شمالی‌یه وصکره ینه غرب
نوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (قونوخت) خطه‌سنك
لتریم) ایالتنه کیرر؛ اوراده (لوغ آلن) ودها آشا-
یده (لوغ کی) کوللرینی ودها برطاقم کوچك کوللر
تشکیل ایتدکدن وبر طاقم چایلر آلدقدن صکره،
رگ) اسمیله بر بیوك کوله کیروب، بوندن چیقدیغنده،
قونوخت) ایله (لینستر) و بعده (قونوخت) ایله
مونستر) خطه‌لرینك حدودینی تشکیل ایده‌رك،
دریغ) کولنی دخی شق ایتدکدن صکره، نهایت
مولستر) خطه‌سنه داخل اولور، وغربه طوغری
ونه‌رك، پك اوزون وشماله طوغری ممتد بر کور-
زله برچوق کوچك آطه‌لری حاوی اولان بر خلیجك
لجنه واورادن بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجرا-
سنك طولی ٣٨٥ کیلومتره اولوب، حوضه‌سنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ١١٧٦٨ مربع کیلومتره‌در. خلیجی اك
یوك کمیلرك دخی سیرینه مساعد اولوب، نهر مجرا-
سنده دخی (لوغ آلن) کولنه قریب محله‌دك کوچك
ئیلر ایشلیه‌بیلیر. تابعلرینك اك بیوکی صاغدن
قونوخت) خطه‌سنك اورته‌سندن جریان ایدن
سوق) نهریدر. ایرلانده دکیزینه دوکیلن بیوك
نهرلرله وجزیره‌نك داخلنده بولنان حسابسز کوللرله
اختلاطنی تسهیل ایدر برچوق صنعی جدوللری
اردر.

شانی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن آتی کشینك
مخلصیدر :
برنجیسی استانبوللی اولوب، تیمار اصحابندن ایدی.
هجو وهذلیاته مائل ایدی . شو قطعه اونکدر :

کوپ دوشوب میخانه ایچره قالدم آیاقده مدام
برکوزل مستانه کوردم بادهٔ حمرا صاتر
عقل وصبر و اختیار دل متاعی قالمدی
شمدی بازار فناده کوکلم استغنا صاتر

— ایکنجیسی بوسنه سراینندن اولوب، طریق
تدریسه سالك ایدی. صاحب تذکره قاف زاده‌نك
احباسندن ایدی. شو قطعه اونکدر :

سر چکمسون سمایه قدینی قلمسون عرض
فرقی بویکاه سروك بین السماء و الارض
اویکنسون رخنه زیرا که ماه تابان
یوز قیزدیروب آلو بدر نوری کونشدن اول قرض

— اوچنجیسی قرەمان دیارنده‌کی (لارنده) دن
اولوب، سلطان سلیم خان ثانی دورنده درسعادته
ورودله، طریق تدریسه سلوك ایتمشیدی . شو بیت
اونکدر :

کاربان راه اقلیم فنانك شانیا
باش وجان ترکن اورر بزقافله سالاریز

— دردنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان سلیمان
خانك بغداد سفرنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

ای فلك میلك اگر جاهل ونادانه ایسه
بن دخی چاق او قدر کامل و دانا دکلم

— بشنجیسی واردار یکیجه‌سندن اولوب ، کنج
یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

جکرلر قانی نوش ایتمینجه کاسهٔ سردن
صفا بزمنده شانی اولمدی پیمانه‌یه لایق

— آلتنجیسی ابو السعود افندی ملازملرندن
اولوب ، اسمی احمددر . عنوان وعباره ومضمونی
غریب بر طاقم تألیفاته قالقیشمش، وعجیب عجیب اشعار
سویلمش ایسه‌ده، بعضاً عقلی باشنده اولوب، معنالی
اشعار نظمنه دخی مقتدر اولمشدر . شو بیت او
جمله‌دندر :

تن پرداغی محو ایتدم نه نام ونه نشان قالسون
همان کویك کلابینه نواله استخوان قالسون

شانی { ایران شعراسندن وءن اصل ترکمان
اویماقلرندن (تکلو) اویماغی رؤسا-
سندن اولوب، شاه عباس ماضی‌یه منسوب بولنمش،

و ۱۰۲۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

ای دل حیات خضر وثبات جهان مخواه
اندوه بیزوال و غم بیکران مخواه
کرخود سکندری پی آب خضر مرو
عمر ابد برای غم جاودان مخواه

شانی زاده { (محمد عطاءالله افندی) سلطان محمود خان ثانی دوری علما-
سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه انتسابی وار ایدی. قاموس مترجمی عاصم افندیدن صکره وقعه‌نویس اولمش؛ وطریق بکطاشی‌یه انتسابی مناسبتیله، یکیچری اوجاغنك لغوندہ تیره‌یه نفی اولنه‌رق، بعده اطلاق اولندیغی صره‌ده ۱۲٤۲ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. تشریحه دائر بیوك برتألیفی، بر تاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

شاور { (ابو شجاع — بن مجیر) نسبی مرضعهٔ حضرت رسالتپناهی حلیمه
(رضها) نك پدری ابو ذویب عبدالله‌ه منتهی اولور. ملوك فاطمیه‌نك اخیری اولان عاضد لدین اللهك وزیری صالح بن زریك طرفندن صعید مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، صالحك وفاتندن صکره اوغلی عادل بن زریكك وزارتی زماننده ۵۵۸ تاریخنده خروجله، واحاتی احراق، واسکندریه‌یه قدر کچدیکی یرلری استیلا ایله، مذکور عادل بن زریکی قتل، ومصر وزارتنی ضبط ایلمشیدی. ینه او سنه (ابو الاشبال ضرغام بن عامر اللخمی) خروجله، صاحب ترجمه‌یی قاهره‌دن اخراج، واوغلی (طی) ی قتل ایتدیکندن، شاور شام صاحبی ملك عادل محمود بن زنکیدن استمداده کیتمش؛ و حکمدار مشار الیه اسد الدین شیرکوهك قیادتیله بر فرقهٔ امدادیه کوندروب، شاوری مسند وزارته اعاده ایتمش ایسه‌ده، بعده قدسده‌کی فرنکلر مصره تجاوز ایتمکله، مشار الیه اسد الدین شیرکوه دها ایکی دفعه امداد ایچون مصره کیتمش؛ ونهایت شاورك بو بابده بعض کیزلی فساد-لری تبین ایتمکله، اسد الدین مشار الیهك بر روایتده یکنی صلاح الدین شهیرك امریله ۵٦٤ ده قتل او-لنه‌رق، مصر وزارتی اسد الدین شیرکوهه قالمش؛ وبونك وفاتنده یکنی صلاح الدینه کچوب، عاضد لدین اللهك بلاوارث وفاتنده، مشار الیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وخلفاء عباسیه نامنه خطبه اوقویه‌رق، مصرده مذهب سنی‌یی اعاده ایتمشدر.

شاور { قدمای شعراء عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونیلیدر. قصابلقله تعیش
ایدردی. طوبال اولدیغندن، تعییب ایدنلره جوابا
سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

طعن ایلر ایش بکا آیاقسز دیو جهال
نوله آیاغم یوغیسه هر فنده الم وار

شاوکث { ماوراء النهرده (شاش) خطه‌سی قصبه‌لرندن اولوب، بعض مشا
هیر علمانك وازان جمله (حکیم شاوکثی) دینمکله مشهو
۵۹٤ ده وفات ایدن ابو القاسم عبد الواحد بن عبد
الرحمنك مسقط رأسی بولنمشدر.

شاول { (Sâül) طالوتك اسم اصلیٔ عبرا
نیسیدر. [«طالوت» ماده‌سـ
مراجعت بیوریله.]

شاومبورغ لیپه { (Schaumburg-Lippe) آلمانیه‌نك شمال غر
قسمنده بر کوچك پرنسلك اولوب، غرب جه
جهتندن وغرباً وستفالیه‌نك (میندن) سنجاغی
شمالاً هانووره ایله، شرقا وشرق جنوبی جه
دخی (هسه‌ناسو) ایالتنك (قاسل) سنجاغیله محدود
جنوبنده‌کی (لیپه) پرنسلکندن (هسه‌ناسو) ایالـ
طار براراضیسیله و(وسر) ایرماغی مجراسیله آیرلمش
جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه بویی ۳٦ واکی
بنده ۱۹ وشمال طرفنده آنجق ۱ ½ کیلومتره‌د
مساحهٔ سطحیه‌سی ۳٤۰ مربع کیلومتره اولور
۱۸۳ ۳۹ اهالیسی واردر. مرکزی ۵۲۰۵ اهالی
جامع اولان (بوکبورغ) قصبه‌سی اولوب، (استا
تاکن) اسمیله دیکر برقصبه‌سی و۲ بیوکاه ۷۸ عاد
قریه‌سی واردر. غرب شمالی قسمی بطاقاق اولور
برکولی دخی واردر؛ وجنوب شرق جهتنده که
معدنلرینی حاوی برطاقم تپه‌لربولنیور. میاه جاریه
(وسر) ایرماغنه وبوکا تابع آلر نهرینه دوکیلور.
کوردلی وچلیکلی میاه معدنیه‌سی جوقدر. اراضیـ
منبت اولوب، نصفنه قریب مقداری تارله وباغ
بشده‌بری مرعا وچایر، درتده بری اورمان وقصو
خالیدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه
بتاتسدر. حیوانات اهلیه‌سی و هله طوموزلری
جوقدر. صنایعی اولدقجه ایلری اولوب، کومعد
بنك ایشلدلمسی خیلی عمله اشغال ایدیور. تجا

منحصراً پروسیه ایله اجرا اولنه‌رق، باشلیجه اخراجاتی معدن کموری، کنویر، کراسته، جام و سائره‌در. سیر سفائنه قابل انهاری اولمیوب، بر دمیر یول خطی اورته‌سندن کچر، ومملکت ایچنده ٤ موقفی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره پروتستان اولوب، قتولیکاریله یهودیلری آزدر. اصول حکومتی مشروطیت اولوب، ۱۵ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. پرنسلك ارثاً انتقال ایدوب، پرنس بولنان ذات آلمانیه اردوسنده دخی جنراللق عنوانی حائزدر. بو پرنسلك پروسیه مجلس مبعوثاننه بر و آلمانیا مجلس مبعوثان عمومیسنه‌ده بر مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر. واردات ومصارف سنویه‌سی بر ملیون فرانغه بالغ اولمیور.

شاه آباد { بو اسمله هندستان وایرانده برقاچ قصبه واردر:

برنجیسی کشمیرده ولاهورك ۲۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده مرتفع وکوزل بر وادیده واقع اولوب، هندستان ملوك تیموریه‌سنك صیفیه‌سی حکمنده ایدی.

— ایکنجیسی (اود) خطه‌سنك (چیتاپور) ایالتنده ولکهنونك ۱۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده واقع اولوب، ۱۹۰۰۰ اهالیسی، مصنع بر جامعی وبیوك چارشیسی واردر.

— اوچنجیسی پنجابك (امباله) ایالت وسنجاغنده وامباله‌نك ۲۰ کیلومتره جنوبنده واقعدر.

— دردنجیسی رحیلقند خطه‌سنك (رامپور) حکومت ممتازه‌سنده ورامپورك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده‌در.

— بشنجیسی خراسانك قسم شمالیسنده ومیاه جاریه‌سی بحر خزره دوکیلن (الاطاغ)ك شمالی اتکنده واقع یوکسك بر وادیده‌در.

شاه بداق { ذوالقدریه امراسنك آلتنجیسی اولوب، سلیمان بكك اوغلیدر.

برادری آرسلان بكك علیهنده مصرملوك چراکسه‌سندن (خوشقدم)ك نزدنده سعایتده بولنمغله، ۸۷۰ تاریخنده بونی قتل ایتدیره‌رك، رأس حکومته چکمش ایسه‌ده، مملکتك بکلری بونك بو حرکتندن متنفر اولوب، سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت ایتدکلرنده، پادشاه مشار الیه یانندە بولنان شاه بداغك برادری شهسوار بکی ذوالقدریه امارتنه تعیین بیورمش؛ وصاحب ترجمه ۸۷۲ ده مصرملکی (قایتبای)ه التجا ایتمش ایدی. قایتبای ذوالقدریه مملکتنی دولت عثمانیه‌یه ترك ایتمك شرطیله، شهسوار بكك التزام اولنمامسنی سلطان محمد خان حضرتلرندن التماس، واو صره‌ده پادشاه مشار الیه بشقه غوائل ایله مشغول بولندیغنی فرصت اتخاذ ایده‌رك، شهسوارك اوزرینه عسکر سوق، وکندیسنی اخذ ایله، زنجیر بند اوله‌رق مصره کوتوره‌رك، صلب ایتمش؛ وشاه بداغی یکیدن ذوالقدریه امارتنه کچیرمش ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلری قایتبایك بو حرکتنه قارشی عسکر سوقیله، شاه بداغی مصره قاچمغه اجبار، وکوچك برادری علاء الدوله‌یی اونك یرینه تعیین ایتمشدی. او وقتدن شاه بداق شامده محبوس قالوب، سلطان بایزید خان ثانی دورنده اورادن فرارله، پادشاه مشار الیهه التجا ایتمش؛ وویزه متصرفلغنه تعیین اولنمش ایدی. ۸۹۵ ده بر خیلی عسکرله مصر طرفنی التزام ایتمکده اولان برادری علاء الدوله‌یه قارشی سوق اولنه‌رق، ابتدا غالب کلمش ایسه‌ده، قیرشهر متصرفی بولنان برادرزاده‌سنك کوزلرینه میل چکمکله، نفرت عامه‌یی جلب ایده‌جك بر حرکت غدارانه‌ده بولنمش؛ وبعده علاء الدوله‌نك بر حیله‌سیله امدادسز قاله‌رق، مغلوب واسیر اولوب، مصره کوندرلمش؛ واوراده هلاك اولمشدر.

شاه بیك آرغون { سندده حکومت سورن آرغون دولتنك مؤسسی اولوب، خراسان حاکمی سلطان حسین میرزانك امراسندن قندهار والیسی میرزا ذوالنون بیكك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یرینه قائم اولوب، متعاقباً بابرشاه طرفندن قندهاردن اخراج اولنمغله، ۹۲۷ تاریخنده سند حاکمی جام فیروزی مغلوب ایده‌رك، الکایی اولان سند خطه‌سنی ضبط، و۹۳۰ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایده‌رك، تاریخ مذ کورده وفات ایتمش؛ وبیوك اوغلی شاه حسین آرغون خلفی اولمشدر.

شاهپور { بو اسمله هندستانده برقاچ قصبه اولوب، بری اله آباد ایالتنده واله آبادك ٦٤ کیلومتره غربنده، — بری کشمیرده جلام نهری ساحل یسارندن ۱۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده، — بری پنجابك (راؤل پیندی) ایالتنده وجلام نهرینك ساحل یسارنده، — اوچیده ایالات وسطیه دینان ایالتلرده واقعدر.

شاهجهان (شهاب الدين محمد صاحب قران ثانى) هندستانده حكومت سورن سلالهٔ تيموريه ملوكندن اولوب، جهانكير سليم شاهك اوغلى وجلال الدين اكبر شاهك تورونيدر. هجرت نبويه‌نك ١٠٠٠ تاريخنده لاهورده طوغوب، ميرزا خرم تسميه اولنمشدى. ١٠٣٧ تاريخنده بدرينك وفاتنده دكنده بولنديغى حالده، وزير آصف خان طرفندن لاهوره جلب اولنه‌رق، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ و ١٠٦٨ تاريخنه‌دك ٣١ سنه حكومت سوروب، فوق العاده دارات واحتشامله ياشامشدر. دهلى شهرينى اعمار وتوسيعله (شاهجهان آباد) تسميه ايده‌رك، پايتخت اتخاذ ايتمشدر. تختى انواع جواهرله مزين اولوب، آلتى بچق مليون انكليز ليراسى قيمتنده اولديغى مرويدر. زوجه‌لرندن برينك (اكره) ده‌كى مزارى اوزرينه (تاج محل) ياخود (ممتاز محل) اسميله پك مصنع ومزين بر تربه ياپديرمشدر، كه بتون هندستان ابنيه‌سنك اك مصنع ومطنطنيدر. ١٠٦٨ تاريخنده اوغلى (اورنكزيب عالمكير) طرفندن اسقاط، واكره‌ده حبس اولنه‌رق، سكز سنه‌لك محبوسيتدن صكره، ١٠٧٦ ده وفات ايتمش، ومذكور تاج محلده دفن اولنمشدر.

شاهجهان آباد [« دهلى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

شاهجهانپور هندستانك رحيلقند ايالتنده ولكهنونك ١٦٠ كيلومترو شمال غربيسنده اوله‌رق ′٥٢ °٢٧ عرض شماليده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٧٢١٤٠ اهاليسى واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٤٣٠ مربع كيلومترو واهاليسى ٩٤٧٣٧٠ كشى اولوب، اكثر طرفلرى اورمانلرله مستوردر. قسم شماليسى بطاقاق وصيتمه‌لى اولوب، سائر جهتلرى صاغلام وپك منبت اولمغله، كليتلى برنج، مصر، بغداى، سبزه، پك كوزل ميوه‌لر، شكر قامشى، توتون وسائره حاصل اولور.

— بو اسمله هندستانك شمال جهتنده بر چوق كوچك قصبه‌لر دخى واردر.

شاهدا ايران شعراسندن اولوب، كيلانليدر. شو بيت اونكدر:

بس كه از كردش چشم غزالان مستند
ديده چون حلقهٔ زنجير بهم پيوستند

شاه داعى الله شعرا وصوفيوندن اولوب، شاه نعمة الله‌ك مريديدر. سمرقندى شيرازده زيارتكاهدر.

شاهدر اصفهان طاغلرنده متانتيله مشهور برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعيليه‌نك النده ايكن، ٥٠٠ تاريخنده ملكشاه سلجوق طرفندن فتح اولنمشدر.

شاهدى (ابراهيم دده) قدماء شعرادن اولوب، مغله‌ليدر. طريق علمه سلوك ايله، تكميل علوم ايتدكدن صكره، تصوفه ميل ايده‌رك، قونيه‌ده طريقت مولويه‌يه انتساب ايدوب، وجد وحال كسب ايتمشيدى. برمدت سياحت ايتدكدن صكره، مملكتنده اختيار عزلت ايده‌رك، بقيهٔ عمرينى عبادتله كچيرمشدر. حضرت مولانانك « مثنوى » سى طرزنده « كلشن توحيد » عنوانيله بر منظومهٔ عارفانه‌سى واردر. لغت فارسيه‌ده‌كى منظوم لغتنامه‌سى مشهور ومتداولدر. « كلستان » ه دخى بر شرحى واردر. ٩٢٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

برقعى ابر سيهدر يوزى مهتابى ايچون
شب يلدا صاچى فتان كوزينك خوابى ايچون

شاهدى ايران شعراسندن ايكى كشينك تخلصى اولوب، برنجيسى (قم) ليدر، و ٩٢٥ ده وفات ايتمشدر. اشعارينه دسترس اولنه‌مدى. — ايكنجيسى نيشابورلى اولوب، شو بيت اونكدر:

وعدهٔ وصل بفردا دهى وميدانى
هركه امروز ترا ديد بفردا نرسد

— هندستان شعراسندن دخى برينك تخلصى اولوب، اسمى (مير عبد الواحد) در، و (بلكرام) ليدر.

شاهرخ (ميرزا معين الدين —) تيمور لنكك دردنجى اوغلى اولوب، ٧٧٩ تاريخنده سمرقندده طوغمش؛ وبدرينك حياتنده ٧٩٩ ده خراسان حاكمى اولمشيدى. بدرينك وفاتنده يعنى ٨٠٧ ده تورونى سلطان خليل بن اميرانشاه سمرقندده تخت سلطنته جلوس ايتمكله، صاحب

ترجه ینه خراسان حاکمی قالمش ایدیسه‌ده، صکره سلطان خلیلك امراسی عصیان وکندیسنی حبس ایتدکلرنده، شاهرخ خراساندن سمرقنده عزیمتله، سلطان خلیلی فارس حاکملکنه نصب ایتمش ایدی. ٤٢ سنه بالاستقلال حکومت سوروب، آذربیجان وکردستان جهتنده قره یوسف ترکمانی ایله وبعده اوغللریله بر چوق محاربه‌لر ایتمش؛ ونهایت بونلری تحت تابعیتنه آلمش ایدی. جسور وجنکاور اولمقله برابر، زیاده‌سیله عادل ومعارفپرور برحکمدار ایدی. هراتده مکمل بر قلعه یاپدیروب، بو شهرك ومروك سور و استحکاماتنی تجدید ایتمش؛ وسائر بر چوق اعمارانه موفق اولمشدر. ٨٥٠ تاریخنده، ٧١ یاشنده اولدیغی حالده، (ری) ده وفات ایتمشدر. سلطان ابراهیم، اولغ بك، میرزا بایسنغر، میرزا سیورغتمش و میرزا احمد جوکی اسملریله بش اوغلی اولوب، دردی کندی حیاتنده وفات ایتمکله، ارتحالنده اولغ بك خلفی اولمشدر.

شاهرخ میرزا { سلالهٔ تیموریه‌دن ابراهیم میرزا بن سلیمانك اوغلی اولوب، ٩٨٣ تاریخنده بدخشان حاکملکنده بیوك پدرینه خلف اولمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بدخشان اوزبکلر خانی عبدالله خان طرفندن ضبط اولندقده، هندستانه عزیمتله، اکبر شاه طرفندن حسن قبول اولنه‌رق، کریمه‌سی (شاکر النسا) نك تزوجیله دامادی اولمش؛ و١٠١٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شاهرخ میرزا { نادر شاهك تورونی و رضا قلینك اوغلی اولوب، بیوك والده‌سی سلطان حسین صفوینك قیزی ایدی. بیوك پدرینك وفاتندن صکره بر مدت خراسانده حکومت سورمش ایسه‌ده، ١٢١١ تاریخنده دامغانده آقامحمدك الینه کچوب، نادرشاهك خزاین متروکه‌سنی تسلیم ایچون اشکنجه اولنورکن، وفات ایتمشدر.

شاهرخیه { تیمورلنکك سیحون کنارنده وخجند قربنده تأسیس واوغلی نامیله تسمیه ایتدیکی برقصبه اولوب، برروایته بوقصبه چنکیزك تخریب ایتمش اولدیغی خجند شهرینك عینی ایدی؛ یعنی بواسم بعدالتعمیر خجند شهرینه ویریلوب، بعده ینه اسکی اسمی غلبه ایتمکله، شاهرخیه اسمی اونودلمشدر.

شاهرود { ایرانك طبرستان خطه‌سنده ٣٦°٢٥′١٣″ عرض شمالی ایله ٥٢°٤٠′٣١″ طول شرقیده و ١٣٦٠ متره ارتفاعنده واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی ٥ جامعی، ٥ حمامی، چارشیسی، ٣ کاروانسرایی، ایچندن آقان کوزل برصو ایله اروا اولنور باغچه‌لری ویك ایشلك تجارتی واردر. طهران ایله مشهد آره‌سنده‌کی جاده‌نك اوزرنده بولنمقله، اهمیتی زیاده‌در. قوندره‌لری مشهوردر.

شاه سلطان { سلاطین عظام عثمانیه کریمه‌لرندن بروجه آتی اوچ خاتونك اسمیدر:

برنجیسی یاوز سلطان سلیم خانك کریمه‌سی اولوب، صدر اعظم لطفی پاشایه تزویج اولنمش ایسه‌ده، پاشای مشارالیه تندخو بر آدم اولدیغندن، بینلرنده امتزاج میسر اوله‌مامقله، صدارتدن عزل اولنه‌رق بینلرنده مفارقت وقوع بولمش ایدی. مرکز افندینك مریده‌سی و خیرانه مائل اولوب، داود پاشاده بر جامع وتکیه بنا، وتکیه‌یی بعده مدرسه‌یه تحویل ایتمشدر.

— ایکنجیسی قانونی سلطان سلیمان خانك کریمه‌سی اولوب، روم ایلی بکلر بکیسی حسن پاشادن طول قالمقله، زال محمود پاشایه وارمش؛ وبونکله بر ساعتده وفات ایتمشدر. ایوبده نامنه منسوب تکیه‌سی واردر.

— اوچنجیسی سلطان مصطفی خان ثالثك کریمه‌سی اولوب، صالحه وعابده بر خاتون اولمغله، فقرایه چوق باقمش؛ وایوبده مکتب وسبیل وسائر بعض خیرات یاپدیرمشدر.

شاه سنجان { (خواجه رکن الدین محمود) ایران شعراسندن اولوب، سنجانلیدر. صحبت مشایخ وارباب تصوفه مائل وملازم ایدی. مرشدی بولنان (خواجه مودود چشتی) کندیسنی بو لقبله تلقیب ایتمشدی. ٥٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

خواهی که ترا رتبهٔ ابرار رسد
مپسند بهر کس زتو آزار رسد
ازمرك میندیش وغم رزق مخور
کاین هردو بوقت خویش ناچار رسد

شاه شجاع { [«شجاع» ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

شاه طاغ { قافقاس جبالنك اك یوكسكلرندن اولوب، داغستانده ۴۱°۲۰′ عرض شمالی ایله ۴۵°۲۰′ طول شرقیده واقعدر، و ۴۲۵۳ متره ارتفاعی واردر. ذروه‌سی غرانیت واتكاری اراضیٔ كلسیه‌دندر. سمور نهری اتكارندن نبعان ایدر. آلتنده ساحل ایله طاغ آره‌سنده دربندی محافظه ایدر (سبران) اسمیله برقلعه بولنیور.

شاه عالم { (ابو المظفر مروج الدین عالی كوهر) هندستانده حكومت سورن سلالهٔ تیموریه‌نك صوك حكمداری اولوب، ایكنجی عالمكیرك اوغلیدر. ۱۱۴۰ تاریخنده طوغوب، ۱۱۷۳ ده پدری مقتول اولمغله، تخت موروثنه جلوس ایتمش؛ ومؤخراً بنكاله خطهٔ واسعه‌سی سنوی ۲۴ لك روپیه‌یه قارشی انكلیز قومپانیه‌سنه ترك ایتمشدی. ۱۱۸۵ ده غلام قادر خان قیام ایدوب، صاحب ترجمه‌یی طوته‌رق، كوزلرینه میل چكمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه بعده تختنی استرداد ایدوب، وفاتنه یعنی ۱۲۲۰ تاریخنه‌دك، اسماً حكومت سورمش، وحقیقتده حكم ونفوذ انكلیزلرك الینه كچمش ایدی. شاه عالم بومدتده شعر وادبیاتله اوغراشوب، (آفتاب) مخلصیله خیلی اشعاری واردر. [«آفتاب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاه علی { هندستان مشاهیر علما ومشایخندن و ساداتدن اولوب، ۹۸۳ تاریخنده كجراتك احمدآباد شهرنده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وكجراتی لسانلرنده برقاچ تألیفی واردر. صلاح وتقوی ایله دخی شهرتی اولوب، تربه‌سی زیارتكاهدر.

شاهفور { (بن محمد) ایران مشاهیر شعراسندن و مشهور عمر خیامك احفادندن اولوب، نیشاپورلیدر. ظهیر الدین فاریابینك تلامذه‌سندن اولوب، علوم عقلیه و نقلیه‌ده اكتساب مهارت ایتمش؛ وخوارزم مشاهاندن سلطان محمد تكشك انشا خدمتنه تعیین اولنمشیدی. فن انشاده بر رساله‌سی دخی واردر. ۶۰۰ تاریخنده تبریزده وفات ایدوب، ظهیر الدین فاریابی و افضل الدین خاقانینك یانلرنده مدفوندر. شو بر ایكی بیت بر غزلندندر:

روزكار آشفته تر یا زلف تو یا كار من
ذره كمتر یا دهانت یا دل افكار من
شب سیه‌تر یا دلت یا حال من یا خال تو
شهد خوشتر یا لبت یا لفظ كوهر بار من

شاهكی { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو ایكی بیت اونكدر:

عشقی دارم وسینه سوزانی
دردی دارم و دیده حیرانی
عشقی وچه عشق عشق عالم سوزی
دردی وچه درد درد بیدرمانی

شاه محمد { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، (دارابجرد) لیدر. كندی زمانی شعراسنك تراجمنی حاوی بر تذكره‌سیله برخیلی اشعاری واردر. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو رباعی اونكدر:

عمر ماچون باد بكذشت ونشان معلوم نیست
از سبكسیری پی این كاروان معلوم نیست
زحمت و واماندكیرا پیروی در منزل نیست
زشتیٔ آمال مادر این جهان معلوم نیست

شاه محمود قزوینی { (حكیم —) مشاهیر علما واطبادن وعلامه جلال الدین دوانینك تلامذه‌سندن اولوب، وطنی اولان قزویندن ایفای فریضهٔ حج ایچون مكهٔ مكرمه‌یه كله‌رك، بر مدت مجاور اولدقدن صكره، مؤیدزاده‌نك توصیه‌سی اوزرینه، سلطان بایزید خان ثانی جانبندن درسعادته جلب بیوریله‌رق، سر طبابته تعیین اولنمش؛ ویاوز سلطان سلیم خان دورنده قدری برتر اولوب، حضر وسفرده معیت شاهانه‌لرنده بولنمش؛ وسلطان سلیمان خان دورنده وفات ایتمشدر. سورة المجادلدن آشاغی بر تفسیر شریفیله «ربط السور والآیات» عنوانیله بر تألیفی، خواجه‌زاده‌نك «تهافت»ینه و دوانینك «شرح العقاید العضدیه» سنه حاشیه‌لری، «ایساغوجی» و «كافیه» وطبده «موجز» كتابلرینه شرحلری واردر. غزالینك «حیوة الحیوان»نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر. نواینك «مجالس النفایس»نی دخی ترجمه، و سلطان سلیم خانه تقدیم ایتمش ایدی. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، فارسی وتركی بعض اشعاری واردر.

شاه مدار { (بدیع الدین) مشاهیر صوفیوندن اولوب، شیخ محمد طیفوریٔ بسطامی مریداننده وقاضی شهاب الدین دولت

آبادی معاصرلرندندر . هندستانده منتشر (طریقت مداریه) نك مؤسسی ویبیدر . ۸۳۸ تاریخنده هندستانك قنوج شهرنده وفات ایدوب ، تربه‌سی اوراده زیارتگاهدر .

شاه میر { (شمس الدین) کشمیرده حکومت سورن ملوك اسلامیه نك برنجیسی اولوب ، خطهٔ مذکوره‌یه دین اسلامی ادخال ایدن کندیسیدر . ۷۱۵ تاریخ هجریسنده بر درویش صورتنده کشمیره داخل اولوب ، عقل ودرایتی جهتیله مرور زمانله اوروا راجه‌سنك مقربینی صره‌سنه گچمش ؛ وراجه‌نك وفاتنده صغیر السن اولان اوغلنك وزیر ووصیسی اولمش ایدی . براوچنجی راجه طرفندن دخی مقام وزارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده ، بعده بعض حسودلرك سعایتی اوزرینه ، راجه صاحب ترجمه‌نك اقتدار ونفوذندن وهمناك اولوب ، وزارتدن عزل ایتمش ؛ وشاه‌میر طرفدارلریله مقاومت ایدوب ، غالب گلمکله ، راجه مجروح اوله‌رق ، ۷۲۷ ده وفات ایتمش ؛ زوجه‌سی (کاوله‌دوی) کشمیر تختنه جلوس ایدوب ، شاه میری وزارته اعاده ایتمش ؛ وبعده کندیسنه واروب ، دین اسلامی دخی قبول ایتمکله ، سلطنت بالطبع شاه میره گچمشدر . مشارالیها پك صالحه ودیندار برقادین اولمغله ، دین اسلامی بتون تبعه‌سنه نشر وتعمیمه چالیشمش ؛ واو وقتدن بری کشمیر ممالك اسلامیه صره‌سنه داخل اولوب ، شاه‌میر ایله مشارالیها نسلندن ۱۲ حکمدار حکومت سورمشدر .

شاه میر { (شیخ محمد —) مشاهیر صوفیوندن اولوب ، ۹۵۷ تاریخنده سیستانده طوغمش ، وحضرت عمر بن خطاب (رضه) نسلنه منسوب بولنمشدر . بعده لاهوره گیدوب ، ۶۰ یاشنه قدر اوراده یاشامش ؛ و ۱۰۴۵ ده ۸۸ یاشنده وفات ایدوب ، لاهور جوارنده (هاشمپور) ده دفن اولنمشدر . تصوفه دائر « ضیاء العیون » عنوانیله بر تألیفی واردر .

شاه میر { (تقی) ایران شعراسندن اولوب ، (قم) لیدر . خاقانینك « تحفة العراقین » نه مانند بر مثنویسی وبر تذکرهٔ اشعاری واردر . شو بیت اونکدر :

مدتی شد که جدا از رخ جانان شده‌ام
وه چه گویم که چسان بی‌سر و سامان شده‌ام

شاهنشاه { (امیر نور الدوله — بن نجم الدین ایوب بن شادی) سلطان صلاح الدین ایوبینك بیوك برادری وصلاح الدین مشارالیه طرفندن دمشق شامده توکیل اولنان (عز الدین فرخ شاه) ك پدریدر . اهل صلیب محاربانده فرنکلرك دمشقك اوزرینه هجومنده صلاح الدینك واقع اولان مقاومت وغالبیتی اثناسنده ۵۴۳ تاریخنده شهید اولمشدر . صاحب ترجمه‌نك (عذراء) اسمنده برقیزی دخی وار ایدی که دمشقده (مدرسهٔ عذراویه) دینلمکله مشهور مدرسه‌نك بانیه‌سیدر .

شاه نظر { ایران شعراسندن اولوب ، اصفهانلیدر . هندستانه سیاحت ایتمشدی . ناموسسز برقادینه ابتلاسیله شهرت بولمشدر . شو رباعی اونکدر :

یا ما سر خصم را بکوبیم بسنك
یا او تن ما بدار سازد آونك
القصه درین سراچهٔ پر نیرنك
یك مرده بنام به که صد زنده بننك

شاهی { ایران شعراسندن اولوب ، شاه اسماعیل صفوی‌یه منسوبیتی جهتیله بو مخلصی اختیار ایتمش ، وسلطان سلیم خان اول زماننده رومه گلمش ایدی . شو بیت اشعارندندر :

تاج یکرنگی که صاحب دولتانرا بر سراست
این همه گلهای سرخ باغ آل حیدراست

شاهی { شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، اوچجی زاده محمد پاشانك اوغلیدر . استانبولده طوغوب ، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمش ؛ وبعده دفتر امینی ، توقیعی دیوان همایون ، نشانجی ، رئیس الکتاب ومصر دفترداری اولمش ایدی . اون برنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

برك گل عارض دلداره دیمه اولدی نظیر
تر دوشوب بلکه رخ آلی اوله رنك پذیر

شاهی { (آقاملك بن جمال الدین فیروزکوهی) سبزوارلی اولوب ، سربداران ملوکنك اخیری اولان خواجه علی مؤیدك همشیره زاده‌سی ایدی . اشعاری پك گوزل اولدیغی گبی ، موسیقیدن بهره‌سی وخطاطلقده ورسم وتصویرده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی . شاهرخ بن تیمورك اوغلی بایسنقرك ملازمتنده بولنوب ، بعده بابر میرزا

سلطنتی زماننده کوشکنی تصویر ایچون استراباده جلب ایتمشیدی. ٨٥٧ تاریخنده استرابادده وفات ایدوب، نعشی سبزواره نقل ایله، اجدادی تربه‌سنه دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «مجموعة الشعرا» عنوانیله بر تذکره‌سی واردر. شو رباعی جمله‌ء اشعارندندر:

شادم که زمن بردل کس باری نیست
کسرا زمن وکار من آزاری نیست
کوتیـك شمارند وکربد کوینـد
بانیك وبد هیچ کسم کاری نیست

شاهی بك { (و نام دیکرله شیبك خان) ماوراءالنهرده حکومت سورن اوزبك خانلرینك برنجیسی اولوب، ٩٠٤ تاریخنده اولاد تیموردن ماوراء النهر حاکمی بولنان سلطان علی میرزایی قتل ایله ماوراء النهری ضبط ایتدکدن صکره، ٩١٣ ده خراسانه عسکر سوق ایده‌رك، اورانك حاکمی بولنان بدیع الزمان بن سلطان حسین مقابله‌یه جسارت ایده‌مدیکندن، خراسانی دخی سهولتله تسخیر ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً شاه اسماعیل صفوی خراسانه هجومله، مروقربنده بیلرنده وقوع بولان برمحاربهٔ خونریزانه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدر. مدت حکومتی ١١ سنه‌در. بونك اوزرینه خراسان اوزبکلرك الندن شاه اسماعیلك ضبطنه کچمش، وشاهی بکك سلاله‌سی یالکز ماوراء النهرده حکومت سورمشدر. زواللی بدیع لزمان ایسه شاه اسماعیلك اسیری حکمنه کچوب، چالدیران مظفریتنده یاوز سلطان سلیم خان جانبندن قورتاریله‌رق، استانبوله کتیرلمش ایدی.

شاهین پاشا { [«لالا شاهین پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شاهین پاشا { عصر سلطان محمود خان اولده ١١٤٤ تاریخنده اوچ آی قپودان پاشالق ایتمشدر. یکیچری اوجاغندن یتیشمه ایدی.

شاهین علی پاشا { سلطان عبد الحمید خان اول زماننده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، کورجی الاصلدر. چلیك محمد پاشا کوله‌لرندن اولوب، کوستردیکی بعض یرارلقلر اوزرینه، میرمیرانلق رتبه‌سیله آطنه ایالتنه، وبعده خوتین محاربه‌سنده ابراز ایلدیکی شجاعت اوزرینه، رتبهٔ وزارته نائل اولوب، متسلسلاً قرهمان، سیواس، آیدین، کوتاهیه، رقه، مرعش، حلب ایالتلرینه وطول مدت (اوزی) قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور اولمش ایدی. ١١٩٩ تاریخنده اوزیدن جلبله، مهر صدارت کندیسنه تودیع اولنمشدی. طقوز آیه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره، ١٢٠٠ تاریخنده عزل، وسلانیك سنجاغنه واسماعیل جانبی سرعسکرلکنه وبعده ینه اوزی محافظلکنه نصب اولنه‌رق، اسماعیلده بولندیغی حالده، کوریلن بعض سؤ حرکاتی اوزرینه، ١٢٠١ ده سرعسکرلکدن عزل اولنه‌رق، سلستره‌ده اقامت ایتمکده ایکن، وزارتی دخی رفع وبوزجه آطه‌یه نفی اولنمسی فرماز بیوریلوب، اثنای راهده کلیبولیده وفات ایتمشدر.

شاهین کرای { قریم خانلرندن اولوب صاحب کرای خانك برادری وطوپال احمد کرای سلطانك اوغلیدر. برادرینك خانلغنده قلغای اولوب، ١١٩١ ده اسرانك انتخابیله خود بخود قریم خانی اولمش؛ وبعده جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ایدی. ١١٩٦ ده قریم اهالیسی قیام ایدوب، قتلنه قصد ایتدکلرنده روسیه‌یه فرار ایتمش؛ و بعده دولت مشار الیهانك امدادیله خانلغه اعاده اولنمش؛ و حرکات نابجاسی قریمك بسبتون روسلرك ضبطنه کچمسنه سبب اولوب ١٢٠١ ده ممالك عثمانیه‌یه فراره مجبور اولمش وردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. طبیعت شعریه‌سی اولوب بعض اشعاری واردر.

شاید { (Scheid) فلنك مشاهیر علماسند اولوب، عربیدن لاتینجه‌یه بر لغ کتابی وسائر بعض تألیفات یازمشدر. ١٧٤٢ د طوغوب، ١٧٩٥ ده وفات ایتمشدر. مذکور لغ کتابی ١٧٦٩ تاریخ میلادیسنده فلمنکك (لیده شهرنده باصلمشدر.

شائوچئوفو { (Chao-Tcheou-Fou) چینا ایالات جنوبیه‌سندن (قوآ تونغ) ایالتنده وقانتونك ١٨٥ کیلومتره شمالند سنجاق مرکزی بیوك بر شهر اولوب، اهالیسی مقداری مجهول ایسه‌ده، خیلی کثرتلیدر. برچو ایپك فابریقه‌لری دخی واردر.

شایوق { (Chayok) کشمیرك (لدك) ونام / دیکرله (کوچك تیبت) ایالتنده
بر نهردرکه ۳۵° ۲۸′ عرض شمالی ایله ۴۰′ ۷۵° طول شرقیده و(قره قوروم) بوغازی قربنده نبعانله، ۱۶۸ کیلومترهلك محلده جنوبه طوغری بر طاقم طار وصرب وسنه‌نك اکثر آیلرنده قار و بوزله مستور بوغاز ووادیلردن کچه‌رك، برطاقم چایلر آلدقدن صکره، بردن بره غرب شمالی‌یه طوغری دونوب، دها بر طاقم صولر دخی آله‌رق، ۱۴′ ۷۳° طول شرقیده سند ایرماغنه دوکیلور. ملتقاسنده ۷۰ متره وسعتی اولوب، کرك وسعتجه وکرك صوینك کثرتنجه سنددن کری قالمیور.

شائو کینغ فو { (Chao-King-Fou) چینك / قوآنغ تونغ ایالتنده وقانتو-
نك ۹۰ کیلومتره غربنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

شائو هینغ فو { (Ghao-Hing-Fou) / چینك ایالات شرقیه-
سندن (چه‌کانغ) ایالتنده، (هانغ چئو) شهر وقوینك ٤ کیلومتره شرقنده و شانغهایك ۱۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۰۰۰۰ واطرافنده‌کی واروشلرله برابر تقریباً ۲ ملیون اهالیسی ومیلاددن ۲۰۰۰ سنه اول اورا-ده تأسیس حکومت ایتمش اولان (یو) طرفندن بنا اولندیغی مشهور بر معبدی واردر.

شباث { (بن خدیج البلوی) صحابه‌دن اولوب، / پدری دخی صحابه‌دن ایدی، وعقبه
وخیبر غزالرنده حاضر بولنمشدی. کندیسی عقبه غزاسنك کیجه‌سی طوغمشدر.

شبام { حضرموتك ایکی بیوك شهرندن بری / اولوب (دیکری تریم‌در)، جبل
جبوره‌نك شمالی اتکنده و(وادی مسله) ده کائندر. معمور وتجارتکاه بر شهر اولوب، بعض سیاحلرك روایتنه کوره، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اسکی بر شهر اولوب، زمان جاهلیتدن بری معموردر. معیت حضرت امام حسین (رضه) ده شهید اولان (حنظله بن عبدالله الشبامی) نك و دیکر بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اهالیسندن بر طائفه کوفه‌ده ساکن اولوب، بونلردن دخی بعض علما وسائر مشاهیر یتشمشدر.

شبان خان { دشت قبچاقده حکومت سورن / سلاله جنکیزیه‌نك سکزنجی
حکمداری اولوب، جوجی بن جنکیزك اسباطندندر.

شبث { (بن سعد البلوی) صحابه‌دن اولوب، / فتح مصرده حاضر بولنمش، وبرحدیث
شریف روایت ایتمشدر.

شبدیز { ایرانده حلوان ایله قرمیسین آره‌سنده / و(بیستون) جبل مشهورینك
اتکنده قیایه اویلمش غایتله مصنع برآت رسمی اولوب، اطرافنده بر چوق آدملر رسملری دخی بولنیور. خسرو پرویزك آتنك اسمی اولوب، مذکور رسمك دخی بوآتك رسمی اولدیغی وکوفه‌ده‌کی (خورنق) سراینك بانیسی بولنان معمار (سنمار) طرفندن ترسیم ایدلدیکی مرویدر. — (سر من رأی) ده دخی بو اسمله خلیفه متوکل علی اللهك بر بیوك سرایی وارایدی.

شبر { (بن صعقوق التمیمی الدارمی) صحا- / به‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً
نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، وقومنك خراجی کندیسنه حواله بیورلمش ایدی.

شبرانه { اندلسك حدود شمالیهٔ شرقیه‌سنده / وطرطوشه قربنده برقصبه اولدیغنی
یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرب { ینه اندلسده بلنسیه مضافاتندن بر / قصبه اولوب، مشاهیر اطبا وادبادن
(ابو العباس احمد بن طالوت البلنسی الشبربی) نك وطنی اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شبرت { اندلسك ساحل شرقیسنده وطر- / طوشه‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده
متین بر قلعه اولدیغنی ینه یاقوت حموی بیان ایدیور.

شبرمه { صحابه‌دن اولوب، حیات حضرت / نبویده وفات ایتمشدر.

شبطران { اندلسده طلیطله مضافاتندن بر / قلعه اولدیغی «معجم البلدان» ده
مسطوردر.

شبل { (بن معبد المزنی) صحابه‌دن اولوب، / (مغیره) نك زناسنه شهادت ایدنلردندر.

شبلی { (ابو بکر محمد بن خلف) مشاهیر / مشایخ صوفیه‌دن وکبار اولیاء واللهدن
اولوب، پدری ماوراء النهرك اشروسنه خطه‌سنده‌کی

(شبليه) دن اولدیغی حالده، کندیسی ۲٤۷ تاریخنده سامراده طوغمش، و ۳۳٤ ده بغدادده ارتحال ایتمشدر. قدوة العارفین جنید بغدادی حضرتلرینك مریدانندن اولوب، مالکی المذهب ایدی. زهد و تقواسی و احوال و اقوال عارفانه‌سی مشهوردر. بعض اشعار حقایق شعاری دخی اولوب، روحنی تسلیم ایده‌جکی وقت سویلمش اولدیغی شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

ان بیتاً انت ساکنه — غیر محتاج الی السرج
و علیلاً انت عائده — قد اتاه الله بالفرج
وجهك المأمول حجتنا — یوم یأتی بالحجج

شبليه { ماوراء النهرك اشروسنه ناحیه‌سنده برقریه اولوب، آنف الترجمه ابوبکر شبلی حضرتلرینك وطن اصلیسیدر.

شبورقان { (یاخود شبرقان ویا شفرقان) بلخ قربنده (جوزجان) ناحیه‌سنده وبلخ وفاریابدن اوچر کونلك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام کتابلرنده مسطوردر.

شبوه { حضرموتده و مکه طریقی اوزرنده اسکی برقصبه اولوب، اهالیسی بعده بورادن خروجله شبامه هجرت وتوطن ایتدکلرندن، شبام اسمنك دخی شبوه‌دن مشتق اولدیغی مظنوندر.

شبویغان { (Cheboygan) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ویسقونسن) حکومتنده و (مسلیووکه) نك ۸۱ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (میشیغان) کولی کنارنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۳۱۵ اهالیسی، دمیر یولی، کوزل لیمانی، دمیر خانه‌لری، آغاجدن مواد مختلفه ایله صندالیه، ماکینه، بیره، چناق چوملك وسائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

شبیب { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شبیب بن حرام الکنانی اللیثی) که حدیبیه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو روح شبیب بن ذی الکلاع) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شبیب بن غالب الکندی) که یکنی شبیب بن حبیب بن غالب کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شبیب بن قره یاخود بن ابی مرثد الغسانی) که جانب حضرت نبویدن علاء بن الحضرمی‌یه تحریر بیوریلان نامهٔ سعادتده مذکوردر. — (شبیب بن نعیم) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

شبیب بن یزید { (بن نعیم) رؤسای خوارجدن اولوب، بر خیلی وقت حجاج یوسفه قارشی طورمش، ونهایت ۷۷ تاریخنده اخذ وقتل اولنمشدر. پدری یزید بن نعیم خلافت حضرت عثمان (رضه) ده روملره قارشی شامده‌کی عساکر مسلمینه امداده کوندریله‌رك، اورادن بر روم جاریه آلمش، و شبیب بو جاریه‌دن طوغمش ایدی.

شبیل { (ابو الطفیل بن عون بن ابی حبـ الاحمسی) جاهلیته و وقت سعادته یتیشوب، آنجق رؤیت حضرت نبوی شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن روایت ایتمشدر. قادسیه غزاسنده حاضر بولنمشدر.

شبیلش { اندلسده (بیره) مضافاتندن حصن حصین اولدیغی یاقو حموی بیان ایدیور.

شبین القوم { مصر سفلاده نیل دالیه‌سنـ منتهای جنوبنده وقاهره‌نـ ۷۳ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی اولان طبیـ بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ۲۳۸۰ اهالیسی واردر.

شپارتون { (Chepparton) آوسترالیه ویقتوریه مهجرینك (مویرا) لتنده و (ملبورن) ك ۱۷۲ کیلومتره شمال شرقیسنـ و (بروکر) نهرینك صاغ کناری قربنده اوله‌ر ملبورندن سیدنیه کیدن دمیر یول خطنك برشعبه اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٥۲٥ اهالیسی وارد یکی بر قصبه اولوب، کیتدکجه بیومکده‌در.

شپرم { (heprem, Chafra) یاخود شفره مصر فراعنه‌سندن اولوب، (شئوب برادری وخلفیدر. هرودوتك روایتنه کوره سنه حکومت سورمشدر.

شپی { (Cheppey) انکلتره‌نك جنوب شر ساحلنده و (تایمسه) منصبنك جنـ بنده (کنت) ایالتنه ملحق برآطه اولوب، قره طار بوغازلرله آیرلمشدر. غرب شمالیدن شرق جنـ بی‌یه بویی ۱٤ واك کنیش محلنده اکی ۸ کیلومـ

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۸۲۰۴ کشیدر. جنوبی جهتی بطاقلقجه اولوب، بك کوزل مرعالری حاویدر. شمالی جهتنده حبوبات متنوعه حاصل اولور.

شتار { جزیرة العربك شمال جهتنده بلقا ایله مدینه آره‌سنده وحجاج طریقنك شرق طرفنده جبال سرایه مربوط بر طاغدر.

شتر { اران مضافاتندن برذعه ایله کنجه آره‌سنده بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شجاع { (ابو وهب — بن ابی وهب الاسدی) قدمای صحابه‌دن اولوب، ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت وبعده مکه‌یه عودت ایتمش؛ ومعیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایده‌رك، برادری عقبه ایله برابر بدر غزاسنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. حضرت نبی الله (صلعم) افندمز کندیسنی (ابن خولی) ایله آخرت قرداسی ایتمشلر، وحارث بن ابی شمر الغسانی وجبله بن الایهم الغسانی نزدلرینه سفارتله ارسال بیورمشلرایدی. یمامه وقعه‌سنده قرق یاشلرنده شهید اولمشدر.

شجاع { (شاه —) فارسده حکومت سورن آل مظفر حکمدارلرینك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان امیر مبارزالدینك اوغلیدر. برادری شاه محمودله بالاتفاق، شدتندن قورقدقلری پدرلرینی اسقاط و(بم) قلعه‌سنده حبس ایده‌رك، برادری کوزلرینه دخی میل چکدیرمشیدی. بو وجهله ۷۶۰ ده شیرازده تخت سلطنته جلوس، وبرادری شاه محمودی اصفهان حکومتنه نصب ایتمش؛ وآذربیجان حاکمی سلطان حسین ایلکانی ایله محاربه‌ایدوب، غالب کلکله، تبریزی دخی ضبط ایلمش ایدی. عالم و شاعر ومحب علما بر حکمدار اولمغله، سرایی مجمع علما و فضلا اولوب، خواجه حافظ شیرازی دخی مداحی بولنمشدر. ۲۶ سنه کمال عدل وشوکتله حکومت سوروب، ۷۸۶ ده وفات ایتمش؛ و اوغلی سلطان زین العابدین خلفی اولمشدر. آل مظفر دولتنك اك پارلاق زمانی صاحب ترجمه‌نك عهدیدر. شو برایکی بیت اشعارندن ونمادخی متضمن سلطان اویس جلایره یازدیغی بر رساله منظومه‌سندندر:

ابو الفوارس دوران منم شجاع زمان
که نعل مرکب من تاج قیصرست وقباد
منم که نوبت آوازهٔ صلابت من
چو صیت همت من دربسیط خاك افتاد الخ

شجاع { (شاه —) هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌یه منسوب شاه عالمکیرك برادری اولوب، بنکاله حاکمی ایدی. برادرینه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولمشیدی. طبیعت شعریه‌سی اولوب، شو رباعی اونکدر:

دردیست اجل که نیست درمان اورا
برشاه وکداست حکم وفرمان اورا
شاهی که بحکم دوش کرمان میخورد
خورند امروز حیف کرمان اورا

شجاع { ایران شعراسندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زمعصیت بکلام خدا بریم پناه
که شاهراه نجاتست مد بسم‌الله

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ازننك ماچو میرود از شهر یارما
ما میرویم تا نرود شهریار ما

— اوچنجیسی (شجاع الدین محمود) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

نیست رشکم کرچه می بینند در رویش بسی
کانچه من می بینم اررویش نمی بیند کسی

شجاع الدین خورشید { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك برنجیسی اولوب، سلجوقیلر طرفندن لرکوچك والیسی بولنان حسام الدین سوهلك خدمتنده بولنمغله، والیٔ موی الیهك وفاتنده ۵۹۰ تاریخلرنده یرینه والی اولمش؛ وکیده‌رك، کسب استقلال ایدوب، اتابك عنوانی آلمش ایدی. ۳۰ سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۶۲۱ ده پك مسن اوله‌رق وفات ایتمشدر. عادل و متقی بر ذات اولمغله، کندیسنه ولایت اسناد اولنه‌رق، مزاری خیلی وقت زیارتکاه بولنمشدر. برادرزاده‌سی سیف الدین رستم خلفی اولوب، بعده بونك برادرلری وشجاع الدینك تورونلری حکومت سورمشلردر.

شجاع الملك { افغانستانده حکومت سورن ابدالی سلاله‌سی ملوکندن

اولوب، تیمور شاه بن احمد شاه ابدالینك الك كوچك
اوغلیدر. ۱۲۲۷ تاریخنده محمد شاه طر
فندن كشمیره سوریلوب، اوراده (كوه ماران) قلعه‌
سنده محبوس ایكن، ایكی سنه صكره (رانجیت سینكه)
طرفندن لاهوره نقل، واوراده حبس اولنمش ایسه‌ده،
متعاقباً فرارله، هندستانده انكلیزلره التجا ایتمش؛
و ۱۲۵۵ ده انكلتره حكومتی طرفندن كابل تختنه
اقعاد اولنه‌رق، اوچ سنه حكومت سوردكدن
صكره، زمانشاهك اوغلی طرفندن قتل او-
لنمشدر. عالم وادیب برذات اولوب، كندی ترجمهٔ
حالنی حاوی لسان فارسیده بر تذكره یازمشدر، كه
انكلیزجه‌یه دخی ترجمه وطبع اولنمشدر.

شجاعی { ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی دماوندلی اولوب، فن طبده دخی مهارتی
اولمغله، اكبر شاهك زماننده هندستانه سیاحت ایده-
رك، خیلی ثروته مالك اولمشیدی. شو بیت اونكدر:

تار زلف افتاده بر رخسار جانان منست
یا مگر بر روی آتش رشتهٔ جان منست

— ایكنجیسی مشهدلی اولوب، شو رباعی
اونكدر:

بر من بت دلفریب پر فن بگذشت
چون مه بمن سوخته خرمن بگذشت
شوریده سرو زلف پریشان بردست
بگذشت بمن وه كه چه بر من بگذشت

شجره { «اذ یبایعونك تحت الشجرة» آیت كریمه‌سنده مذكور اولان بر
آغاجدر، كه (حدیبیه) ده واقع اولوب، بونك آلتنده
حضرت رسول الثقلین (صلعم) افندمزه بیعت ایدلمش
اولمغله، بعده اهل اسلام بو آغاجی زیارتده مبالغه
ایتدكلرندن، بو حرمتك عبادته منجر اولمسندن
احترازاً، حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده قطع
وامحاسنی امر ایتمشدر. — مدینهٔ منوره‌دن ٦ میل
مسافه‌ده دخی بو اسمله مشهور بر محل اولوب،
حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز مدینه‌دن بعضاً
اورایه نازل اولورلر ایمش. — فلسطینده دخی بو
اسمله برقریه اولوب، بعض مغاره‌لری واسكی مزار-
لری حاویدر.

شجره { (الكندی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن طهمان كندیسندن روایت
ایتمشدر.

شجرة الدر { مصرده حكومت سورن ملوك ایوبیه‌نك طقوزنجیسی
بر خاتون اولوب، ملوك مذكوره‌نك یدنجیسی اولان
ملك صالح نجم الدین ایوبك ام الولد جاریه‌سی ایدی
مشارالیهدن خلیل اسمنده بر اوغلی اولوب، وفات
ایتمشدی. ملوك ایوبیه‌نك سكزنجیسی اولان اوك
اوغلی ملك معظم تورانشاهك قتلندن صكره، ٤٨
تاریخنده امرای مصریه حكمنه كچمش اولان ممالیك
بحریه طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق، (الملكة المسلمین
والدة خلیل) عنوانیله كندی نامنه خطبه اوقو
تمشدر. ممالیك مذكوره‌دن عزالدین ایبك د
عسكرك نظارتنه نصب اولنمشیدی. اوچ آی حكومت
سوردكدن صكره، اهل صلیبله حرب وجدال وق
اولان اوبله بر زمانده برخاتونك حكم سورمسی تجو
اولنمیه‌رق، كندی ارادتیله فراغت ایتمش؛ وسلا
ایوبیه‌دن ۱۰ یاشنده بولنان ملك اشرف مظفرالد
موسی تخته اقعاد اولنه‌رق، موسی الیه عزالدین ای
بونك نامنه حكومت سورمش؛ وبعده بونی ده برطر
ایدوب، ودولت ایوبیه‌یه ختام ویروب، كندی نا
خطبه اوقوته‌رق، ملوك بحریه دولتنی تأسیس
ایتمشدر. موسی الیه ایبك صاحبهٔ ترجمه‌یی تز
ایتدكدن صكره، (بدر الدین لؤلؤ) ك قیز
تزوج ایتمكه قالقیشمغله، شجرة الدر قیصقانو
ایكی حامده حواشیلرینه قتل ایتدرمش؛ وبو
اوغلی ملك منصور علینك زماننده قتل ایتدیرلمشد

شحر { جزیرة العربك ساحل جنوبیسن وحضرموتك حدود شرقیه‌سی قرب
اوله‌رق عدنك ٥٥٦ كیلومتره شرق شمالیسن
و ۳۰″ ۳۸′ ۱٤° عرض شمالی ایله ۵۷″ ۱′ ٦°
طول شرقیده واقع بر قصبه واسكله اولوب، سا
بونیجه ۲½ میل مسافه ضبط ایدیور، وبرقاچ ج
شربتی واردر. (مهره) خطه‌سندن معدود اولو
آنجق بعض كتب عربیه‌ده (شحر) ك خطه ا
اولدیغی وبرقاچ قصبه‌یی حاوی بولندیغی مسطور
یاقوت حموی دخی «معجم البلدان» ده بو وجه
ذكر ایدیور.

شَدّاد { یمنده‌كی قوم عاد حكمدارلرندن ملوك حمیریه‌دن اولوب، (عاد
عملاق بن حام بن نوح) ك اوغلی عد اولنور. برچ

...بسيم ابنيه و شهرلر و صو بندلری وعلى الخصوص
ارم) اسميله مشهور وغايتله مزين بر باغچه وكوشك
يديرمشيدی. حضرت هود (عم) ی تصديق
تميوب، كفرده اصرار ايتديكندن، قوميله برابر
يحهٔ جبرائيل ايله محو وهلاك اولديغی مشهوردر.

شداد { صحابه‌دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (شداد بن الازمع) كه
هل كوفه‌دن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزه
يشديكی مروی ايسه‌ده، تابعيندن اولديغی اصح
ولوب، ابن مسعوددن روايت ايتمشدر. — (شداد
اسيد السلمی) كه اهل مدينه‌دن اولوب، احفادی
نديسندن روايت ايتمشلردر. — (ابو عقبه شداد
اوس بن امية الجهنی) كه اهل حجازدن معدود
لوب، اختيار اولديغی حالده، نزد حضرت نبوی‌يه
ه‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش، واوغلی عقبه
نديسندن روايت ايتمشدر. — (ابويعلی شداد
اوس بن ثابت الخزرجی) كه مداح حضرت نبوی
ا شهير حسان بن ثابتك برادر زاده‌سی اولوب،
حلم وتقوی ايله متصف بر ذات ايدی. بعده
مقدسده ساكن اولمش؛ واهل شام كنديسندن
ت ايتمشلردر. ٤١ تاريخنده ٧٥ ياشنده وفات
شدر. — (شداد بن ثمامه) كه نزد حضرت
وی‌يه كلوب، بر نامهٔ سعادتی مستصحباً بنی كعب
دينه اعاده واعزام بيورلمشيدی. — (ابو عقبه
داد بن سرحبيل الانصاری ياخود الجهنی) كه اهل
صدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه روايت
شدر. — (شداد بن عارض الجشمی) كه حضرت
ر الرسل (صلعم) افندمزك طائفی تشريفلرنده شو
لری سويلمشدی:

لاتنصروا اللات ان الله مهلكها
وكيف ينصر من هو ليس ينتصر
ان التی حرقت بالسد فاشتعلت
ولم يقاتل لدی احجارها هدر
ان الرسول متی ينزل بدار كم
يرحل وليس بها من اهلها بشر

شداد بن عبد الله القتبانی) كه اونبحی سنهٔ
ريه‌ده بنی حارث بن كعب مبعوثانی ميانده خالد
وليدله برابر نزد حضرت نبوی‌يه كله‌رك، شرف
سلامله مشرف اولمشيدی. — (ابو المستورد

شداد بن عمرو القرشی الفهری) كه اوغلی مستورد كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شداد بن عوف) كه اوغلی يعلی كنديسندن روايت ايتمشدر. — (شداد بن الهاد الكنانی الليثی) كه ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن ميمونه بنت الحارث ايله حضرت جعفر بن ابی طالب بعده حضرت ابا بكر صديق و نهايت حضرت علی بن ابی طالب (رضهم) ه وارمش اولان (اسماء بنت عميس) ك بيوك همشيره‌لری (سلمی بنت عميس) ك زوجيدر. ابتدا مدينه‌ده ساكن اولوب، بعده كو- فه‌يه انتقال ايتمشيدی. بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر.

شدياق { (Ghediac) آمريقای شماليده (دومينيون) قطعه‌سنده (يكی برونسويق) خطه‌سنك (وستمورلاند) ايالتنده و (سنت جون) ك ١٤٥ كيلومتره شرق شماليسنده (نورتومبرلاند) بوغازينك بر خليجنده واقع بر قصبه اولوب ٦٢٢٥ اهاليسی، كوزل ليمانی، دمير يولی، مشهور استريديه‌سی وكراسته اخراجاتی واردر.

شديد { قوم عاده حكم سورن ملوك حميريه‌دن اولوب، سابق الترجمه شدادك برا- دريدر؛ وشدادك اوغلی لقماندن صكره حكومت ايتمشدر.

شذونه { اندلسده اشبيليه مضافاتندن بر قصبه اولوب، حكومت اسلاميه زماننده خيلی معمور ايدی. بر چوق علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شذونی { (ابو محمد —) مشاهير اطبا وحكمادن اولوب، هيئت وحكمتده يد طولی صاحبی ايدی. طبده مشهور ابن زهرك تلامذه‌سندندر. اشبيليه‌ده نشأت ايدوب، ناصرك اطباسندن ايدی.

شذونی { (محمد بن خلصه) مشاهير نحويوندن اولوب، ٤٤٤ تاريخندن صكره برحيات ايدی.

شر { (Cher) فرانسه‌نك اواسطنده (لوآره) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (بوی دودوم) طاغلرينك غربی اتكلرندن نبعانله، (بوی دودوم) و (قروزه) ايالتلری حدودلرنده شماله طوغری جريان ايده‌رك، صولدن (نارده) چايی

آلدقدن صکره، (آلیه) ایالتنه دخول ایله، بو ایالتك قسم غربیسنی شق، و (مونتلوسون) قصبه‌سی ایچندن مرور ایده‌رك، صاغدن (اومانسه) چاینی بعدالاخذ، همنامی اولان ایالته کچه‌رك، شمال غربی‌یه طوغری دونر؛ و (لوآره) ایرماغیله اوزون برمنحنی جدولله اختلاط ایتدکدن صکره، صاغدن (بوره) وصولدن (آمون) چایلرینی آلیر؛ وغربه طوغری دونه‌رك، (لوآر مع شر) ایالتنه کیرر؛ و بو ایالتك حدود جنوبیه‌سی قربنده جریان و صاغدن (سولدره) چاینی اخذ ایتدکدن صکره، (ایندره مع لوآره) ایالتنه داخل اولور؛ ولوآره ایرماغیله و (ایندره) نهریله متوازیاً آقه‌رق، بو نهرله برلشدکدن صکره، ایالتك حدود غربیه‌سی قربنده لوآره ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ٣٢٠ کیلومتره اولوب، وسطی کنیشلکی ١١١ متره‌در. قوراقلق زماننده صویی آز ایسه‌ده، فیضاننده چوق‌اولوب، درینلکی ٤½ متره‌یه بالغ اولور. بر بیوك قسمی و بعض جدوللری سیر سفائنه صالحدر.

شر { ایالتی (Dép. de Cher) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً (لوآره)، شرقاً (نیوره)، جنوباً (آلیه) و (قروزه)، غرباً دخی (ایندره) و (لوآرمع‌شر) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٠٢ مربع کیلومتره اولوب، ٣٥٥ ٣٤٩ اهالیسی واردر. مرکزی (بورژه) قصبه‌سیدر. (بری) و (بوبونه) خطه‌لرینك بر قسمندن تشکیل اولنمشدر. اراضیسی دوز وقوملق اولوب، طوپراغی اولدقچه منبتدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات، اوزوم، کتن، کوزل کنوبر، کستانه و سائره‌در. قیونلرینك جنسی پك مقبول اولوب، مرینوس جنسندن بعض قیونلری دخی واردر. معادنی دمیر وکور ایله لیطوغرافیا طاشی، اینیه طاشلری ولوله‌جی چاموری کبی شیلردن عبارتدر. دمیر خانه ودوکمخانه‌لریله جوخه، کنوبر بزی، بورسلن، چینی وسائره فابریقه‌لری واردر. دمیر، یوك، جوز یاغی، بوتاس، کهرجله وسائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی واردر. ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٤ ناحیه و٢٩١ دائره‌یی حاویدر.

شراحیل { صحابه‌دن بروجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (شراحیل بن زرعه الحضرمی) که حضرموت مبعوثانی میاننده نز.. حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. — (شراحیل بن مرة الکندی) که ب.. حدیث شریفك راویسیدر. — (شراحیل المنقری) که اهل حمصدن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

شراری { ایران شعراسندن اولوب، استر بادلیدر. شو بیت اونکدر:

ندارم بیشتر زین طاقت بیمهری جانان
خدایا برمن آن نا مهربانرا مهربان کردان

شراعه { بحر لوط ایله عقبه کورفزی آر.. سنده بر طاغ اولوب، جنوباً حج.. طاغلرینه مربوطدر. اوزرنده نبطیلردن قالمه بر ط.. آثارعتیقه وازان جمله (پترا) شهر قدیمنك خرابه‌لر.. موجوددر.

شربتجی زاده { (ابراهیم افندی) مشا.. خطاطیندن و اد با.. اولوب، بروسه‌لیدر. معاصری اولان قره حصار.. ایله مکاتبه ومعارضه‌لری سبق ایتمش ایکن، استانبو.. کوربشدکلرنده، مباینتلری محبته مبدل اولمشید.. ٩٣٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی اشعا.. اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

کاملی بایدکه دریابد اصول خط نیك
ورنه هرناقص‌نداند شیوهٔ یاقوت‌چیست

شربرو { (Cherbro) آفریقانك سا.. غربیسی قارشیسنده و کینا.. منتهای شمال غربیسی مقابلده بر آطه اولوب، انکلته.. تابع و (سیره‌لئونه) مستعمره‌سنه ملحقدر. مثلث الش.. اولوب، شرقدن غربه بویی ٥٥ کیلومتره‌در. ش.. کوشه‌سی ٧° ٣٤′ ٢٦″ عرض شمالی ایله ١٨′ ١.. ٢٤″ طول غربیده واقعدر. قره‌دن بر طار بوغ.. آیرلمشدر. اوزرنده بر قاچ کوی واردر.

شربروق { (Cherbrooke) آمریقای.. لینك (دومینیون) قطعه.. (قناده) خطه‌سنك کبك ایالتنده و (مونترآل .. ١٢٨ کیلومتره شرق جنوبیسنده وایکی دمیر .. خطنك نقطهٔ تقاطعنده سنجاق مرکزی بر قصبه..

ب، ۱۰۱۱۰ اهالیسی و ایچنـدن جریان ایدن
مافوغ) نهرینك چویردیکی برخیلی فابریقه‌لری واردر.

شربورغ { (Cherbourg) فرانسـه‌نك (مانشه) ایالتنده و (سنت‌لو) نك
۷ کیلومتره شمال غربیسنده بر شهر واسکله اولوب،
۳۵ ۵۸۰ اهـالیسی، عسکری لیمانی، متین استحکا.
اتی، داخلی مکتب اعدادیسی، هندسهٔ مائیه مکتبی،
۲۶۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه سیله ۲۵۰۰۰
جلدی حاوی کتبخانهٔ بحریه‌سی، مکمل آثار عتیقه
رسم وتاریخ طبیعی موزه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی،
صنائع اعمالنه مخصوص دستگاهلری، فانله، دانتله،
اجزای کیمیویه و سـائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری
وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

شربورن { (Sherborne) انکلتره‌نك (دو.رستی) ایالتنده و (دورچستر)ك
۲۸ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۵۵
اهالیسی، فانت، دوکه، دانتله، ابریشیم وسـائره
فابریقه‌لری واردر.

شرجه { جزیرة العربده عمانك سـاحل شمالیسنده وبصره کورفزی کنارنده
بر شهر واسکله اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

شرحبیل { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شرحبیل بن اویس) که
بعده حمصده سـاکن اولمش، وبرحدیث شریف
روایت ایتمشـدر. — (شرحبیل الجعفی) که اعلام
نبـوت حقنده بر حدیث شریفك راویسـیدر. —
(ذوالجوشن سرحبیل الضبابی). — (شرحبیل بن
حبیب) که شفاء بنت عبداللهك زوجیدر. — (ابو
عبدالله شرحبیل بن حسنه الکندی) که والده‌سندن
برادرلری اولان (جابر) و (جناده) ایله برابر قدیماً
اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمشلردی. بعده حضرت
ابابکر وعمر (رضهما) زمانلرنده شامه کوندریله‌رك،
اورداه عامل ایکن، ۱۸ تاریخنده طاعوندن وفات
ایتمشدر. — (ابو یزید شرحبیل بن السمط الکندی)
که صحبتی مختلف فیه اولوب، معاویه طرفندن حمص
عاملکنه نصب اولنمش؛ ودم عثمان (رضه) ایچون
خلق اخذ ثاره تشویق ایده‌رك، حضرت علی (رضه)ك
علیهنده بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن شرحبیل بن
عبدالرحمن الجعفی) که اعراب بصره‌دن معدود او.

لوب، مخلد بن عقبه کندیسـندن روایت ایتمشـدر.
— (شرحبیل بن عبدکلال) که اهل یمندن اولوب،
بوکا وحارث بن عبدکلاله ونعیم بن کلاله جانب حضرت
نبویدن بر نامهٔ سعادت تحریر وارسال بیورلمشیدی.
— (ابو عمرو شرحبیل) که بر حدیث شریفك را.
ویسیدر. — (سرحبیل بن غیلان الثقفی) که بعده
طائفده سـاکن اولوب، بر حدیث شریف روایت
ایتمشـدر. ثقیف قومی طرفندن عبدیالیل ایله برابر
نزد حضرت نبوی‌یه ایفاد اولنان بش کشیدك بریدر.
پدری دخی صحابه‌دندر. — (ابومصعب سرحبیل)
که مال مسروقك بیله‌رك اشتراسی سرقت دیمك اولدیغنه
دائر بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شرحبیل بن
معدی کرب الکندی) که عفیف القبیله معروفدر.

شرر { (میرزا محمد هادی) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. طبـابتده دخی
مهارتی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایتمشدی. شو
بیت اونکدر:

شیشـهٔ ناموس جمی را که دارم دربغل
بایدم بود ازملا متهای ایشان سنکسار

شرزیل { «شرف الدوله» ماده‌سـنه مراجعت بیوریله.]

شرسو { (Cherso) آدریاتیق دکیزنده‌کی آوسـتریا و مجارستان جزایرندن
اولوب، مجارستانك سواحل ایالتنه ملحقدر. ایستریه
ایله خرواتستان آره‌سـنده‌کی (قارنرو) کورفزی
داخلنده شمالدن جنوبه ممتد اوزون وطـار بر آطه
اولوب، بویی ٦۸ واکی بعض محللرده آنجق ۲
کیلومتره‌دردر. اهـالیسی ۱٤۰۰۰ کشی اولوب،
نصفندن زیاده‌سی همنامی اولان قصبه‌ده ساکندر.
(اوزرو) اسمیله دها کوچك برقصبه‌سی دخی واردر.
وسطارنده (ورانه) اسمیله بر کولی واردر. قیونی،
باغلری، زیتون وطوت آغاجلری ومیوه‌لری چوقدر.
اهالیسنك بر قسمی ده بالیقچیلقله مشغولدر.

شرشل { (Cherchel) جزایرك نفس جزایر ایالتنـده وجزایر شهرینـك ۱۱۵
کیلومتره غربنده بر قصبه واسکله اولوب، ۵٦۰۰
اهالیسی، اطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی وکوچك
وصیغ بر لیمانی واردر. بو قصبه پك اسکی اولوب،
فنیکه‌لیلر طرفندن (یول) تسمیه اولنمش؛ وروماليلر

زماننده (قیصریه) نامیله شهرت بولوب، او وقت (ماوریتانیه) دینلن جزایرك مركز عمومیسی بولنمشیدی. بعده خراب اولوب، جغرافیون اسلام کتابلرنده خراب بر شهر قدیم ویرانه‌لری صورتنده تعریف اولنیور. نهایت بو صوك زمانلرده شهر قدیمك خرابه‌لری یاننده یکی بر اسلام قصبه‌سی تشکل ایدوب، اوچ قپوسی اولان بر سورله احاطه اولنمشدر. فرانسزلر سور خارجنده یکی بر محله تشکیل ایتمشلردر. فرانسز اهالیسی ۱۲۰۰ و سائر اجنبیلری ۴۵۰ کشیدر.

شرف { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا —) قزوین ساداتندن اولوب، شاه طهماسب صفوینك منظوری ایدی. بعده سنیلکله اتهام اولنه‌رق، نظردن دوشمشیدی. زیاده سلیس ومعنیدار اشعاری واردر. قاضی جهانك اوغلی اولمغله، (شرف جهان) دینلکله دخی مشهوردر. ۹۶۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

میوزد مشکبار باد بهار
ساقیا خیز وجام باده بیار
خوش بود باده خاصه موسم گل
خوش بود عیش خاصه فصل بهار

— ایکنجیسی طوسلی اولوب، قدمای شعرادندر. شو رباعی اونکدر:

ای آن که زمانه ایست شور از رویت
خورشید بود جمال نور از رویت
روی تو درین دو روز کمتر دیدم
کشتم زغمت چو موی دور از رویت

شرف الدوله { (ابو الفوارس شرزیل) آل بویه سلاله‌سنك طقوزنجی حکمداری عد اولنوب، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۳۷۲ تاریخنده کرمان وفارس حاکمی اولوب، درت بچق سنه اوراده حکومت سوردکدن صکره، بغداده کیده‌رك، امیر الامرا بولنان برادری صمصام الدوله استقبالنه چیقدیغی حالده، کندیسنی طوتوب، کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وایکی سنه دخی بغدادده امارت وسلطنت سوردکدن صکره، ۳۷۹ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدوله { (ابو علی حسن) آل بویه سلاله‌سنك اون اوچنجی حکمداری عد اولنوب، (بهاء الدوله ابو نصر شهنشاه)ك اوغلیدر. پدرینك وفاتنده یعنی ۴۰۴ تاریخنده برادری سلطان الدوله نیابتیله بغدادده امیر الامرا اولوب، بعده طائفهٔ ترکانك تشویقیله برادرینك نامنی خطبه‌دن رفع ایله، بالاصالة امیر الامرا اولمش؛ وبش سنه‌یی متجاوز زمان امارت وسلطنت سوروب، ۴۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. عادل وسیرت حسنه صاحبی بر حکمدار ایدی.

شرف الدوله { (مسلم بن قریش) دردنجی قرن هجری اواخریله بشنجی قرنده عراقه مستولی اولان بنی عقیل سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب، ۴۵۳ تاریخنده بدری قریشه خلف اولمش؛ و۴۷۲ ده موصلی و۴۷۴ ده حرانی آلوب، رها صاحبیله صلح ایتمش ایدی. ملکشاه سلجوقی طرفندن عمید الدوله جهیر ونور الدین شهیدك جدی قسیم الدوله صاحب ترجمه‌یه قارشی سوق عسکره مأمور اولوب، عمید الدوله شرف الدوله‌نك بولندیغی (آن) قلعه‌سنك محاصره‌سنی ازدمیر (آرتق)ه حواله ایتمش اولدیغی حالده، شرف الدوله بنی مروان توسطیله مرقوم آرتقه مال فراوان ویره‌رك، دیاربکردن چیقوب، حلبه متوجه اولمش؛ وحلبی ضبط ایتدکدن صکره، ۴۷۷ ده انطاکیه‌یی سلیمان سلجوقیدن ضبط ایتمکه چالیشیرکن، محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

شرف الدین { [«ابن المستوفی»، «ابن بارزی» و«ابن ابی عصرون» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شرف الدین { (یحیی) یمنده حکومت سورن بنی مهدی سلاله‌سنك اوچنجی امیری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان مهدینك طورونی و شمس الدینك اوغلیدر. جدی مهدی ائمهٔ زیدیه‌دن اولوب، بو مذهبده «الاحکام» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. شرف الدین عمی سید خلیلدن صکره حکومت سوروب، زماننده ۹۵۳ تاریخنده اویس پاشا طرف دولت عثمانیه‌دن زبید وزمار نامه‌لرینی وبعده تعزی دخی ضبط ایتمکه، قوت ونفوذی قالمیوب، اهالی کنده.

يسندن روكردان اولدقلری حالده، ۹٦٤ ده وفات ایتمشدر.

شرف الدين { (ابو بكر) لركوچكده حكومت سورن اتابكان ملوكنك

اوچنجیسی اولوب، نور الدين محمدك اوغلی و دولت مذكوره‌نك مؤسسی شجاع الدين خورشيدك يكنيدر. برادری سيف الدين رستمك وفاتندن صكره، ٦٣٥ تاریخلرنده تخته قعود ایتمش ایسه‌ده، براز صكره وفات ایلمشدر.

شرف الدين { (ابو الحسن علی بن يوسف الرحبی) مشاهير اطبا

وحكمای اسلامدن اولوب، شعر وادبدن دخی بهره‌سی وافره‌سی وار ایدی. طبی پدرندن وموفق الدين عبد اللطيف بغداديدن تحصيل ايدوب، پك چوق كتب مطالعه واستنساخ ایتمشیدی. ملوك واكابره ترددن مجتنب اولوب، اكثر اوقاتنی وحدت ومطالعه ايله كچيريردی. مع هذا اجرای طبابتدن وتدريسدن چكيلميوب، ملك عادل نور الدين زنكینك تأسيس ايتديكی بيمارستان كبير باش طبابتنه و مهذب الدين عبد الرحيمك وقف كرده‌سی اولان مدرسهٔ طبيه‌نك مدرسلكنه نصب اولنمشدی. ٥٨٣ تاريخنده دمشقده طوغوب، ٦٦٧ ده ذات الجنبدن وفات ایتمشدر. «كتاب فی خلق الانسان و هيئت اعضائه ومنافعها» عنوانيله فيسيولوجيايه دائر بك معتبر بر تأليفی وابن سينانك «قانون» يله ابن ابی صادقك «شرح مسائل حنين» عنوانلی كتابنه حاشيه‌لری واردر. بر چوق اشعاری دخی اولوب، شو ايكی بيت اوجمله‌دندر:

تساق بنو الدنيا الی الحتف عنوةً
ولا يشعر الباقی بحالة من يمضی
كانهم الانعام فی جهل بعضها
بما تم بسفك الدماء علی بعض

شرف الدين { (شريف — اسماعيل) مشاهير اطبای اسلامدن اولوب،

سلطان علاء الدين محمد خوارزمشاهك خدمت طبابتنده بولنمش، وپك چوق انعام واحسانلرينه نائل اولمش ايدی. معالجات بديعه و مؤثره‌سی وار ايدی. حكمدار مشار اليهك زماننده وفات ایتمشدر.

«ذخيرهٔ خوارزمشاهيه» عنوانيله فارسی العباره ۱۲ جلددن مركب بر تأليف كبيريله ينه فارسی لساننده «كتاب الخفی العلائی»، «كتاب الاغراض» و «يادكار» عنوانلريله ديكر اوچ اثری واردر.

شرف الدين { ايران شعراسندن بروجه آتی آلتی ذاتك اسميدر.

برنجيسی (فضل الله) اصفهانلی اولوب، (شقروه) لقبيله مشهوردر. حاضر جواب وتيز زبان اولمغله، ملك الشعرا عنوانني احراز ایتمشیدی. بعض هجوياتی دخی واردر. زمخشرینك «اطواق الذهب» نه نظيره اوله‌رق «اطباق الذهب» عنوانيله بر رسالهٔ بليغه يازمشدر. اتابكاندن سلطان طغرل بن آرسلانی بعض قصائديله مدح ایتمشدر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر.

دی كه پايش شكسته باد برفت
كل كه عمرش دراز باد آمد
كل چو در جلوه آمد از سرشاخ
رنك و بوی كسيم ياد آمد

— ايكنجيسی عن اصل تبريزلی اولوب، (رامی) لقبيله متعارفدر. شاه منصور بن مظفر زماننده ملك الشعراء عراق ايدی. شعر وعروض و قافيه‌يه متعلق رشيد الدين وطواطك «حدائق السحر» كتابنه نظيره اوله‌رق «حدائق الحقائق» عنوانيله بك معتبر بر تأليفی ومتين اشعاری واردر. ۷۹٥ تاريخنده وفات ایتمشدر. (خواجه فخر الدين محمد الماستری) مدحنده سويلديكی شو رباعی جملهٔ اشعارندن اولوب، بونك كلماتندن مشار اليهك اسمی استخراج اولنور:

خوارست جهان پيش نوالت يكسر
فخر است زالقاب تودين را وخطر
توكان محامدی و از فرط كهر
ز الماس ضميرت سپری شد خنجر

— اوچنجيسی (علی) يزدلی اولوب، اكثر علومدن بهره‌سی و طريق فقر وتصوفه سلوكی وار ايدی. معماده مهارتی پك زياده اولوب، بو فنی الك اول تدوين ايدن بوذاتدر؛ وبوبابده «حلل»، «مناظر» و «منتخب» عنوانلريله اوچ رساله تأليف ایتمشدر. فارس وعراق حاكمی بولنان ابراهيم بن شاهرخ بن تيمورك صاحب ترجمه‌يه زياده اعتقاد ومحبتی وار ايدی. مشار اليهك ابرامی اوزرينه، تيمور واولادينك احوال

تاریخچه‌سنی مبین اولمق اوزره، درت سنه‌ده «ظفر-
نامه» عنوانیله برکتاب یازوب، ۸۲۸ تاریخنده اتمام
ایتمشدر. علی شیرنوایی چوجقلغنده پدریله یزده
اوغرادیغنده، علی التصادف صاحب ترجمه‌نك التفات
ودعاسنه مظهر اولدیغنی تذکره‌سنده بیان ایدیور.
شو بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

صوفی مباش منکر رندان می پرست
کاندر پیاله پرتوی ازعکس دوست هست

— دردنجیسی (سید — رضا) ساداتدن او-
لوب، آبا واجدادی سربداران زماننده وزرادن
اولدقلری کبی، کندیسی‌دخی شاهرخ زماننده مشار-
الیهك معتمدی وسبزوارك باشبوغی ایدی. بعده بر
تقصیرندن طولایی مدت مدیده محبوس ومقید
قالوب، نهایت خواجه غیاث‌الدین پیر احمدك شفاعتیله
قورتارلمش؛ وامیر بابا حسن قوجینك زماننده بر
افترایه اوغرایوب، ۸۵٦ تاریخنده شهید اولمشدر.
شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

ما چند زمستی سروپارا نشناسیم
خود را نشناسیم وخدارا نشناسیم
ای‌خواجه درین کوی‌که مارا طلبی‌تو
مطلبکه بجز کوی رضارا نشناسیم

— بشنجیسی کرمانك (بافق) قصبه‌سندن اولوب،
ارباب کمالدن اولدیغی مشهوردر. سکسان یاشنی متجا-
وز اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایتمشدر. شاه
طهماسب صفوی زماننده برحیات اولوب، مشارالیه
طرفندن حضوره قبول اولندقده، قولاغی صاغر
اولمغله، سویلدیکی سوزلری ایشیده‌مدیکندن،
بداهةً شو قطعه‌یی سویلشدر:

از گرانی صدف نشد گوشم
قول شهرا که بود درثمین
جای آن بود کز گرانیٔ گوش
پای تا سر فرو روم بزمین

— آلتنجیسی (حسن — شفائی) اصفهانلی اولوب،
«نمکدان حقیقت»، «مهر ومحبت» و«دیدهٔ بیدار»
عنوانلریله اوچ منظومه‌یی واردر. ۱۰۳۸ده وفات
ایتمشدر.

شرف افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك
اسمیدر:
برنجیسی (اشرف زاده سید —) بروسه‌لی اولوب،
شهر مذکورده ایوب افندی خانقاهی شیخی ایدی.
۱۰۸۰ تاریخنده طوغوب، ۱۱٤٦ ده وفات
ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کیدیردك جان گوزندن چون حجابی
بو گون سید شرف بینالرز بز

— ایکنجیسی (محمد —) ینه شعرادن عبدالرحیم
فائز افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه دخول
ایله ۱۱٦۰ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

بنی همحالت ایدوب قاتدی فلك مجنونه
دوندی سیلاب سرشك ترض جیحونه
غیری‌یه ایتدیکی لطفی شرف اول مهرکمال
ذره‌سن ایتسه یتر عاشق دل پر خونه

— اوچنجیسی (حیاتی زاده خلیل —) سالف
الترجمه حیاتی افندینك اوغلی اولوب، ۱۲۱۱ تا-
ریخنده مرعش سنجاغنك البستان قصبه‌سنده طوغمش؛
وپدرندن تحصیل علوم ایتدکدن صکره، درسعادته
گله‌رك، اکمال تحصیل ایله، وطننه عودتنده برمدت
سنبل زاده وهبی افندینك «نخبه» سنی شرح ایتمکله
اوغراشه‌رق، ۱۲٦۰ تاریخنده درسعادته عودتنده،
بو شرحی حضور حضرت پادشاهی‌یه بالتقدیم، نائل
مکافات اولمش؛ وهیئت جدیده‌یه دائر «اسرارالملکوت»
عنوانلی کتاب عربی‌یی «افکار الجبروت» عنوانیله
ترکجه‌یه ترجمه، ودیگر بر طاقم رسائل دخی تحریر
ایلمشدر. بغداد مولویتنه نصب اولنه‌رق، ختام
مدتنده وطن اصلیسنه عودت ایده‌رك، ۱۲٦۷ ده
اوراده وفات ایتمشدر. عربی وترکی اشعاری‌واردر.
شو مطلع اونکدر:

جمالی باغی نه خوش گلستان حکمتدر
کوکلر آنده گزر بلبلان حکمتدر

شرف خانم { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، شیخ الاسلام عاشر افندینك
نسلندن نبیل بکك قزیدر. ۱۲۲٤ تاریخنده طو-
غوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. گوزل مرثیه‌لری
وسائر اشعاری اولوب، مطبوع دیوانی واردر.
شو ایکی بیت بر مناجاتندندر:

یا الهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله
نعت ومرثیه مناجات وستایشلرمی
سبب مغفرت ایت زبور دیوان ایله

شرق { ودها طوغریسی مشرق (L'Orient, (le Levant) بو اسمی آوروپالیلر

کاه عمومیت اوزره آسیا قطعه‌سنه وکاه آسیانك قسم غربیسیله مصره ویریورلر. اقصای شرق یاخود مشرق اقصی اسمی‌ده چین وهند چینی ایله جاپونیه‌یه ویریلیر.

شرقی { (مولانا محمد) ایران شعراسندن اولوب، یزدلیدر. سابق الترجمه شرف الدین علیٔ یزدینك اقاربندندر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

خواستم بهر فراغت بجهان مأوایی
خوشتر از کوشهٔ میخانه ندیدم جائی

شرقیا { حضرت عزیر (عم) ك پدرینك اسمیدر.

شرقی روم ایلی { (Roumélie Orientale) دولت عثمانیه‌نك شمالاً بالقان سلسلهٔ جبالیله بلغارستاندن آیرلمش اولدیغی حالده، غرب شمالی جهتندن ینه بلغارستانله، جنوب غربی جهتندن سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغیله، جنوباً ولایت مذکوره‌نك درامه سنجاغیله وادرنه ولایتیله، شرقاً دخی قره دکیزله محاط و محدوددر. ٣١′ ٤١° ایله ٥٩° ٤٢′ عرض شمالی و ١٣′ ٢١° ایله ٣٦′ ٢٥° طول شرقی آره‌لرنده واقع اولوب، غرب جنوبی کوشه‌سندن شرق شمالی کوشه‌سنه‌دك اولان طول اعظمی ٣٦٠ وعرضی شرق جهتنده ١٠٠، اورته‌لرنده ١٣٠ وغرب جهتنده ١٤٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٥ ٩٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ٩٧٥ ٠٣٠ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومترده‌یه ٢٧ کشی دوشیور. اهالیسی جنسیت و مذهبجه بروجه‌زیر منقسمدر:

٦٢٣ ٢٠٠	بلغار	١٩ ٥٢٠	یهودی
١٨٣ ٧٥٠	اسلام(ترك وپوماق)	٤ ١٧٠	چنكانه
٤٣ ٥٩٠	روم	١ ٣٠٠	ارمنی

شرقی روم ایلی شمالاً بالقان غرباً وغرب جنوبی جهتندن ردوب، جنوباً ینه ردوبك بر قولی اولان قره بالقان سلسلهٔ جبالیله ودیکر برطاقم طاغلرله محاط اولوب، آطه‌لر دکیزینه منصب اولان مریج ایرماغی حوضه‌سنك یوقاری قسمندن عبارتدر. یالکز منتهای شرقیسنده آز مرتفع بر طاقم طاغلر بو حوضه‌دن آیریلوب، قره دکیز مائله‌سنده بولنیور، وبو جهتده برقاچ کوچك چای بحر مذکوره ویا ساحله قریب کوللره دوکیلور. بو مائله‌یی آیران طاغلرك ایچ طرفنده ینه مریجه تابع اولوب ادرنه شهرنده بو ایرماغه دوکیلن (طونجه) نهرینك حوضه‌سی بولنیور. شرقی روم ایلی واسع بروادی حکمنده اولوب، هرطرفندن طولاشان طاغلر مریج مجراسنه طوغری برطاقم قوللر وسطح مائل صورتنده بایرلر تمدید ایده‌رك، مجرای نهرك ایکی جهتنده‌ده واسع براووه تشکل ایدیور. بالقان سلسله‌سنك شرقی روم ایلی حدودی داخلنده بولنان ذروه‌لرینك اك یوکسکلری ٢٣٧٥ متره ارتفاعی اولان (یومروق چال)، ٢٢٠٠ متره یوکسکلکنده بولنان (ویان)، مشهور بوغازی ١٣٣٣ متره ارتفاعنده اولان (شیپقه) وسائره‌در. بالقان سلسله‌سنك شرقی روم ایلی جهتنده قوللری آزاولوب، باشلیجه غرب جهتنده تا فلبه قربنه قدر ممتد اولان (سرد ناغوره) ایله بالقان سلسله‌سیله متوازیاً شرقه طوغری ممتد وطونجه وادیسنه‌دك واصل اولان (چرناغوره) در. برنجیسنك اك یوکسك یری ١٤٤٠ وایکنجیسنك ١٢٧٢ متره ارتفاعنده‌در. قره دکز ساحلی قربنده اولان آیدوس واسنه طاغلری ایسه بر صره تپه‌لردن عبارتدر. شرقی روم ایلینك شمالی غربی حدودنده بالقان سلسله‌سنی ردوب سلسله‌سنه ربط ومریج وادیسنی سوفیه اووه‌سندن تفریق ایدر بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلردن (ایقویچه) نك ١٢٢٥ وقارشیسنده بولنان قره بایرك ١٢٧٢ متره ارتفاعی واردر. آره‌لرنده احتمان بوغازی تشکل ایدیور. ردوب سلسله‌سنك اك یوکسك طاغی ٢٩٣٠ متره ارتفاعی اولان (موسی آلان)، ٢١٨٧ متره یوکسکلکنده بولنان، (سوتکه)، ٢٠٨٢ متره ارتفاعی اولان (قاراق بطاق)، ٢٠٨٠ متره یوکسکلکنده بولنان (پرسنك)، ١٨٨٦ متره یوکسك اولان (یایله) و ١٧٢٠ متره مرتفع اولان (ویالیجه) در. مریج نهری موسی آلان طاغندن نبعانله شرقه طوغری جریان ایده‌رك، شرقدن یعنی ردوب مائله‌سندن یله‌دره، قریجه، درین، مجقه، اولادره وغولیجه کبی بر طاقم کوچك نهرلر، و صولدن یعنی بالقان مائله‌سندن توپولنیچه، لودویانه، استریمه، آق دره، کول دره، اوسودره و سازلی دره کبی بعض بیوجك انهار آلیر؛ وبوصوك نهری آلدقدن صکره بردن بره جنوب شرقیه طوغری دونوب طار بر

بوغازدن مرورله، ادرنه ولایتنه داخل اولور. طونجه ایسه بالقان سلسله‌سنك جنوبی اتکلرندن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایدر، بعده شرقه طوغری دونوب، بالقان ایله چرناغوره آره‌سنده‌کی کوزل بر وادی‌یی اروا ایتدکدن صکره، ینه جنوبه طوغری دونر، وباشلیجه نابعی اولان (آصمق دره) یی آلدقدن صکره، حدودی تجاوزله، ادرنه ولایتنه کیرر. قره دکیزه دوکیلان کوچك نهرلرك باشلیجه‌لری حاجی دره، حاجیلر، ماندره وتقیه دره‌سی اولوب، آیدوس نهری ده بورغاز قربنده‌کی قره یونس کوانسه منصب اولور. شرقی روم ایلینك قره دکیزده‌کی ساحلی بورغوس کورفزندن عبارت اولوب، بر خیلی قوی ولیمانلری حاویدر که اك ایشلکی برغوس اسکله‌سیدر.

بالقان سلسله‌سی شمال روزکارینه سپر اولمغله، شرقی روم ایلینك هواسی پك ملایم و معتدل اولوب، روسیه‌نك هواسنه تابع اولان بلغارستاندن بسبتون فرقلیدر. یالکز قره دکیز ساحلی قربنده‌کی یرلرده هوا قیشین سرتدر. هوانك اعتدالی شرقی روم ایلنده محصولات متنوعه‌نك کثرتله حصولنه خدمت ایتمکله، باشلیجه بغدای و مصردن عبارت اولان حبوباتی چوق اولدیغی کبی، اشجار مثمره‌سی ده چوق اولوب، میوه‌لری پك لذتلیدر. بالقان اتکلرنده پك چوق باغلر بولنوب، کوزل اوزوملر حاصل اولور، وکلیتلی شراب یاپیلیر. اووه‌ده وعلی الخصوص فلبه جوارلرنده پرنج یتیشدیریلیر. پتاتس دخی ذرع اولنور. بعض وادیلرده و علی الخصوص قزانلقده پك چوق کل آغاجلری بولنوب، کلیتلی کل صویی و یاغی اعمال واخراج اولنور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ایپك بوجکی بسلرلر. ردوب طاغنك اتکاری چام، کورکن، میشه و سائر آغاجلری حاوی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق کچی سوریلری اورمانلری کیتدکجه بوزیور. مرعالری‌ده چوق اولوب، کلیتلی قیون وکچی سوریلری رعی اولنور؛ بیاغیلرندن شیاق وعبا یاپیلوب خیلی مقدار دری اخراج اولنور. اورمانلرده آیی، قورد، قرهجه وسائر حیوانات وحشیه چوقدر.

محلنده صرف اولنان عبا و شیاق نسجیله اوفق تفك صنایع عادیه استثنا اولنورسه، شرقی روم ایلینك باشلیجه صنعتی کل یاغی اخراجی اولوب، قزانلق جوارنده وسائر طرفلرده ١٢٣ کوی اهالیسی بو صنعتله اشتغال ایدرلر. درت ملیون کیلویی متجاوز کل حاصل اولوب، ١٦٥٠ کیلو کل یاغی اخراج اولنور، که ١ ٢٠٠ ٠٠٠ فرانق قیمتنده اولوب، بونك اونده دردی فرانسه‌یه، اوچی انکلتره‌یه واوچی‌ده آوستریا وآلمانیه‌یه کیدر. شمدیکی حالده شرقی روم ایلینك استاتستیقی بلغارستانله بر اولوب، اتحاددن اول اخراجاتی ٢ ١٢٥ ٥٢٥ وادخالاتی ١ ٦٦٩ ٢٧٠ فرانق راده‌لرنده ایدی. اخراجاتنك ادخالاتدن بو درجه‌ده فضله اولمسی مملکتك ثروتنه دلالت ایدیور. اخراجاتی باشلیجه ذخیره ایله کل یاغی، دری، ایپك قوزه‌سی، شراب وبر مقدار توتون وکراسته‌وسائره‌دن عبارت اولوب، ادخالاتی‌ده باشلیجه آوروپانك امتعه ومصنوعات مختلفه‌سیله قهوه وشکر کبی شیلردن عبارتدر.

شرقی روم ایلینك مرکزی (فلبه) شهریدر. شرقی روم ایلی: فلبه، تاتار بازارجق، اسکی زاغره، خاصکوی، اسلیمیه وبرغوس اسملریله ٦ سنجاغه منقسمدر. باشلیجه شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

فلبه	٣٣ ٠٣٠	قزانلق	٤٨٠
اسلیمیه	٢٣ ٨٩٥	پناغوریچه	٧٥٥
اسکی زاغره	١٦ ٠٤٠	برغوس	٥ ٧٠٠
تاتار پازارجق	١٥ ٦٦٠	خاصکوی	٥ ٧٠٠
استانیماقه	١٢ ١٩٩	اوزونجه اووه	٤ ٥٠٠

یوللری هنوز مکمل اولمیوب، یالکز باشلیجه جاده‌لری شوسه حالنه قونمشدر. استانبولدن آوروپایه کیدن دمیریول خط کبیری شرقی روم ایلی‌یی طولاً شق ایتدیکی کبی، برشعبه‌سی دخی یانبولی ویکی زاغره‌دن کچه‌رك، برغوس اسکله‌سنه منتهی اولیور.

شرقی بن القطامی { (مشاهیر ادباوشعراء عربدن اولوب، علم انسابده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی. ابو جعفر منصور طرفندن اوغلی مهدینك معلمکنه نصب اولنمشدی. کوفه‌لیدر.

شرقیه { بغدادك بر بیوك محله‌سی اولدیغی «معجم البلدان» ده محرردر.

شرقیه { مصر سفلانك منقسم بولندیغی مدیریتلرك بری اولوب، شمال غربی
ـتندن و غرباً دقهالیه وغربیه، غرب جنوبی
ـتندن قلیوبیه مدیریتلریله، جنوباً و شرقاً دخی
ـیه ایله محدوددر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١١
ـبه و٤٢٧ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٨٧ ٤٠١
ـیدر. مرکزی (زقازق) شهری اولوب، ٤٠٠٠٠
الیسی واردر. قسم غربیسی نیلك بر قاچ قولیله
ی اولنه‌رق پك منبت ومحصولداردر. قسم شرقیسی
ـلاق وچول حالنده‌در. [احوال سائره‌سیچون
صر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شرمادوی { (Chermadévi) هندستانك دکن خطه‌سنده مدراس ایا.
ـك (تینبولی) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ١٥
ومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٦٥
الیسی واردر.

شرمغول { (یاخود چمغول) خراسانده (نسا) دن ٤ فرسخلق مسا.
ـوانع مستحکم بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر
ـك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان» ده
ـوردر.

شرمقان { خراسانده اسفراین نواحیسندن ونیشاپوردن درت کونلك مسا.
ـده اوله‌رق جبالده بر قصبه اولدیغنی وبعض مشا.
ـرك وطنی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شرمی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

بجستجوی تو شرمنده کشته ام همه جا
زبس که سر زده رفتم بمنزل همه کس

شروان { (اصلی شینك فتحیله اولوب، زبانزدی کسرایله‌در) بلاد قافقاسدن
ـرخزرك ساحل غربیسنده وقافقاس سلسلهٔ جبالیله
کور) نهرینك آشاغی مجراسی آره‌سنده بر خطه
ـلوب، مرکزی (شماخی) قصبه‌سیدر. الیوم روسیه.
ـك النده اولوب، (باکو) ایالتنه ملحقدر. قسم شما.
ـسی جبال قفقاس اتکارندن و قسم جنوبیسی کور
ـراسنه وساحل بحره‌دك ممتد اولان دوز اووه‌لردن
عبارت اولوب، شمالاً سلسلهٔ مذکوره صرتیله
داغستاندن وجنوباً نهر مذکور مجراسیله قره‌باغدن
آیرلمشدر. کور ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه
دکیزه دوکیلور بر قاچ نهری واردر. اراضیسی پك
منبت ومحصولداردر. بو خطه ملوك امویه زماننده
ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوزنجی قرن هجریده
شروانشاهان زماننده مستقل بر حکومت صورتنه
کیرمش؛ وبعده ایرانه ملحق اولوب، ٩٨٦ تاریخنده
سلطان مراد خان ثالث دورنده فتح ایله، ممالك عثما.
نیه‌یه ضم اولنه‌رق، ١٤ سنجاغه تقسیم اولنمشیدی. بر
خیلی وقت ادارهٔ عثمانیه آلتنده قالدقدن صکره،
یکیدن ایرانه کچوب، ١٨١٣ تاریخ میلادیسنده
عقد اولنان کلستان معاهده‌سیله روسیه‌یه ترك
اولنمشدر.

شروان { بتلیس ولایتنك سعرد سنجاغنده بر قضا اولوب، شمالاً مرکز ولا.
یت اولان بتلیس قضاسیله، شرقاً پرواری، جنوباً
اروه وسعرد، غرباً دخی غرزان قضالریله محدوددر.
مرکزی (کفرا) قریه‌سیدر. اهالیسی ١٤١٦٧
کشی اولوب، ٩٦٥٥ ی مسلم وکرد، ٤١١٣ ی
ارمنی و ٤٠٠ ی یعقوبیه‌دن سریانیدر. اراضیسی
عارضه‌لی اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور واووه
ووادیلری پك منبتدر. محصولاتی حبوبات متنوعه
ایله سبزه ومیوه انواعندن وبر مقدار پاموق وکوك
بویه وسائره‌دن عبارتدر. باغلری چوق اولوب،
اوزومی پك ایدر، و مقبول بر نوع شراب یاپیلیر.
کراز، انجیر، نار وسائر میوه‌لری دخی مشهوردر.
مرکزی قربنده ودیکر بعض محللرنده اسکیدن
ایشلنمکده بولنمش وشمدی معطل بر طاقم معدنلر
بولنوب، آلتون، باقیر، قورشون وسائر معدنلر
بولندیغی مرویدر. بعض محللرنده طوز دخی بولنور.
(زرق) ناحیه‌سنده مختلف رنکلرده بر طاقم طاشلر
بولنوب، محلنده بونلردن چیفاره‌لق کبی بر طاقم
شیلر اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب،
تفتیك کچیسی دخی بولنور؛ وبونك قیلندن شال وعبا
کبی شیلر نسج اولنور. یوقاریده مقداری ذکر او.
لنان اهالئ مسکونه‌دن بشقه‌یازین (محمدیان) و(اوستور.
کان) کرد عشیرتلری دخی قضا داخلنده خیمه‌قوروب،
حیوانلرینی اوتلاتیرلر. زرق ناحیه‌سنك اکثر اها.

لیسی خیمه نشین اولوب، سلوق، عظمانکی، هوبدی وژنکان عشیرتلرینه منسوبدرلر، که بونلر دخی بالطبع مقدار مذکوره داخل دکلردر. قضانك لسان عمومیسی کردجه اولوب، عربی دخی تکلم اولنور، وارمنیلر کندی بینلرنده کندی لسانلرینی استعمال ایدرلر. درون قضاده ٩٠ جامع ومسجد و٢ مدرسه بولنوب، قضا وناحیه مرکزلری اولان کفرا وزرق قریه‌لرنده دخی بر کوچك چارشی وخان وحمام کبی بعض ابنیه موجوددر.

شروانشاه { شروانده حکومت سورن ملوك دربندیه‌نك اوچنجیسی اولوب، خلیل سلطانك اوغلی ودولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شیخ ابراهیمك تورونیدر. طقوزنجی قرن هجریده پدرینه خلف اولوب، ٩٠٦ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ و٨٩٣ ده ملوك صفویه‌نك جدی اولان شیخ حیدر طرفندن محاصره اولنمش ایسه‌ده، آق قیونلی یعقوب خانك امدادیله، شیخ موی الیه غلبه چالمشدر. بعده شاه اسماعیل پدرینك انتقامنی آلمق اوزره، شروانه عسکر سوق ایده‌رك، ٩٠٦ ده شروانشاهی مغلوب ایتمش و وفاتنه سبب اولمشدر.

شروانلی { (یاخود شروانی زاده) [«محمد رشدی پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

شروانی { مشاهیر علمادن بر قاچ ذاتك لقبیدر:

(حسین بن عبدالله) که «الاحکام الدینیه» عنوانیله بر کتابك مؤلفی اولوب، بونده ملوك صفویه‌نك سلالهٔ طاهره‌دن اولمسی ادعاسنی وسیادتلرینی رد وتکذیب ایدیور.

— (محمد بن جمال الدین بن رمضان) که بیضاوینك «انوارالتنزیل» عنوانلی تفسیر شریفنه حاشیه‌لر یازمشدر.

— (محمد بن محمود) که «الخفیات فی الطب» عنوانیله بر کتاب یازوب، بو تألیفی ترکجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر.

— (عبد الرحیم کمال الدین مسعود) که یدنجی قرن هجریده یاشایوب، سمرقندینك «آداب البحث» کتابنی تحشیه ایتمشدر.

شروب { (Shrop) انکلتره‌نك ایالات غربیه‌سندن اولوب، شمالاً (چستر) وقسماً (والس) خطه‌سنه ملحق (فلینت) شرقاً ینه (والس) خطه‌سنه ملحق (دینبیك) و (مونتغوسری)، جنوباً (رادنور) و (هرنوف) ایالتلریله، غرباً دخی دکیزله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤١٨ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٤٨٠١٤ کشیدر. (سورن) نهری اورته‌سندن کچوب، ایالتی ایکی‌یه تفریق ایتمکله، قسم شمالیسی دوز و قسم جنوبیسی عارضه‌لیدر. میاه جاریه‌سی نهر مذکوره منصب اولوب، بر قاچ کولی دخی واردر. طوپراغی منبت و حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، اورایه مخصوص بر جنس مقبول قیونلری واردر. کمور، دمیر وقورشون معدنلریله طاش اوجاقلری چوقدر. صنایعی خالی، فانله، غانت، کاغد وسائره اعمالیله معادن مستخرجه‌نك ایشلنمه‌سندن عبارتدر. مرکزی (شروسبوری) شهریدر.

شروپورت { (Shreveport) ممالك مجتمعه‌نك (لویزیانه) ده ویکی اور لیانك ٤٤٤ کیلومتره شمال غربیسنده و (میسیسیپی) ایرماغنه تابع «قزیل چای» ك اوزرنده اوله‌رق ایکی دمیر یولك نقطهٔ التصاقنده واقع بر قصبه اولوب ٨٠١٠ اهالیسی وپك ایشلك پاموق تجارتی واردر.

شروسبوری { (Shrewsbury) انکلتره‌نك غرب جنتنده (شروب) ا لتنك مرکزی بر شهر اولوب، لوندره‌نك ٢٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (سورن) نهری اوزرنده اوله‌رق ایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. ٢٦٤٨٠ اهالیسی، دمیر دوکمخانه‌لری. زراع ماکینه‌لریله پاموق منسوجات وبیره‌فابریقه‌لری، اسک بر قلعه خرابه‌لری، ایکی کوپریسی و تفرجکاهلر واردر.

شروکی { (Chérokis) خود جروکی ممال مجتمعه‌نك اقوام وحشیهٔ اصلیه سندن بیوك برقوم اولوب، وقتیله آلغانی سلسـ جبالیله اوهیو مجراسی آره‌سنده‌کی اراضی واسعه جولان ایتمکده ایکن، آوروپادن هجرت ایدن اها

جدیده طرفندن تضییق وتعقیب اولنه‌رق، شمدیکی حالده (قانساس) و (آرقانساس) حکومتلرنده برر دائره داخلنده منحصر قالمشلردر. جمله‌سی ۱۵۰۰۰ نفوس قدر اولوب، قبائل مختلفه‌یه منقسمدرلر. مرکزلری (اوقولجی) قصبه‌سی اولوب، اوراده منتخب مجلسلری واردر. آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سنك اك متمدنلری اولوب، کندی لسانلرینه بر خط مخصوص اویدیرمش، و خیلی مکتبلر آچمشلردر. لسانلرنده غزته دخی نشر ایدرلر.

شرونه { صعید مصرده نیلك شرقنده بر کوی واندلسده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شروین { طبرستانده بر بیوکسك طاغ اولدیغنی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر.

شُرَیب { مکه ایله بحرین آره‌سنده بر مملکت اولوب، اشعار عربده ذکری کثیردر.

شریبون { (Cheribon) جاوه جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده و (باتاویه) نك ۲۰۰ کیلومتره شرقنده ایالت مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر. ایالتی ساحل بوینجه ممتد طار واوزون بر یر اولوب، اراضیسی پك منبتدر، وحدودنده (جرمایی) اسمیله کوزل بر برکان بولنیور.

شریح { صحابه‌دن بروجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شریح بن ابرهة الیافعی الحمیری) که فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایدوب، مصر فتحنده حاضر بولنمش؛ وبر حدیث شریف روایت ایتمشدر. — (شریح بن الحارث الکندی القاضی) که صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن کوفه قاضیلغنه تعیین بیوریله‌رق، حضرت عثمان و علی (رضهما) زمانلرنده و مؤخراً عهد بنی امیه‌ده ۶۰ سنه شهر مذکورده قاضیلق ایدوب، حجاج بن یوسف زماننده استعفا، و ۸۷ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. علم وحلمی حقنده بر چوق نوادر منقول اولوب، بعض اشعاری دخی مرویدر. — (شریح الحضرمی) که افاضل اصحابدن اولوب، حقنده «ذاك رجل لایتوسد القرآن» حدیث شریفی وارد اولمشدر. — (شریح بن ابی شریح) که اهل حجازدن معدود اولوب، ابو الزبیر وعمرو بن دینار کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (شریح بن ضمرة المزنی) که (مزینه) قومنك صدقه‌سنی اك اول حضور حضرت نبوی‌یه کتیرندر. — (شریح بن عامر السعدی) که خالد بن ولید حضرتلری شامه عزیمتلرنده کندیسنی بصره‌یه توکیل ایتمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقیدن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، اهواز جهتنده شهید اولمشدر. — (شریح الکلابی) که ذواللحیه اقبیله معروفدر. — (شریح یاخود ابو شریح بن عمرو الخزاعی) که ایکی حدیث شریفك راویسیدر. — (شریح بن المکدد) که اشعث بن قیس طرفندن آذربیجانه توکیل ایدلمش ایدی. — (ابو المقدام شریح بن هانی الحارثی) که کندیسی وپدری صحابه‌دن اولوب، پدری جانب حضرت نبویدن (ابو شریح) تکنیه بیورلمشیدی. پدریله حضرت علی وسعد بن وقاص وعایشه (رضهم) دن روایت ایدوب، کندیسندن اوغللری محمد ومقدام روایت ایتمشلردر. بعده حضرت مرتضانك اعیان اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بتون محاربانتنده معیتلرنده بولنمش؛ ونهایت یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، سجستانده غزایه کیدوب، اوراده شهید اولمشدر. بعض اشعاری منقولدر.

شرید { (بن سوید الثقفی) که روایته کوره حضرموتلی اولوب، طایلری ثقفی ایدیلر. ریحانه بنت ابی العاصك زوجی اولوب، اوغلی عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر.

شریدان { (Cheridan) انکلتره‌نك اك بیوك محرر و خطیبلرندن اولوب، ۱۷۵۱ تاریخنده ایرلانده‌نك (دوبلن) شهرنده طوغمش، و ۱۸۱۶ ده وفات ایتمشدر. ابتدا تیاترویه منسوب اولوب، برقاچ تیاترو کتابی یازمش؛ و (دوری‌لان) تیاتروسنك برحصه‌سنی صاتین آلمش ایدی. بعده مبعوث انتخاب اولنوب، امور سیاسیه‌یه قاریشمش؛ وسربستی طرفنه التحاق ایدرك، کرك مجلس مبعوثانده‌کی مؤثر نطقلرنده وکرك نشر ایتدیکی

رسائلده رأس اموره بولنانلره ایتدیکی اعتراضاتله شهرت بولمش و بعض نظارتلر مستشارلغنده دخی بولنمشدر. هر نه قدر مذکور تیاترودن دخی کلیتلی آقچه قزانمش ایسه‌ده، سفاهت وقماره طالوب، نهایت سفالتده جان ویرمشدر. تیاترو کتابلری ونطقلریله سائر آثاری مشهوردر.

شُرَیره { (ام حکم — بنت الحارث) صحا- بیاتدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش، و اوغلی حکم کندیسندن روایت ایلمشدر.

شریش { (یاخود شرش) اندلسده شیزونه مضافاتندن بر شهر اولوب، اسپا- نیوللر عندنده (جرس) دیمکله متعارفدر. [«جرس» ماده‌سنه مراجعت.] (شریشی) لقبیله ملقب برچوق علما وادباء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

شریط { اندلسده جزیرة‌الخضرا مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شریط { (بن انس الاشجعی) صحابه‌دن او- لوب، حجة الوداعده اوغلی نبیط ایله برابر معیت حضرت نبویده بولنمشدر؛ و بعده کوفه‌ده ساکن اولمش ایدی. حفیده‌سی سلمه بنت نبیط مشاهیر تابعیاتندر.

شریعه { (نهر الشریعه) شام وفلسطینده جریان ایدن (اردن) نهر مشهو- رینك اسم جدیدیدر. [«اردن» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف { (محمد) اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، ینه شعرادن (شریفی)نك اوغلیدر. استانبولده طوغوب، ذکریا افندینك درسنه ملازمت ایتمش؛ وموی الیهك قاضیعسکرلکنده تذکره‌جیسی اولمش ایدی. بعده طریق تدریسه سلوك ایتمشدی. شعر وانشاسی مقبولدر. شو قطعه اونکدر:

چکمینجه اول پرینك روزهٔ هجرانی
بیلدم روز وصالك عید ایمش هر آنی
کلدی یارك خط ریحانی دیمشلر عاشقه
قیلیجه قالمش کورمکه جانی رخ جانانی

شریف { فرس شعراسندن آلتی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، بر مدت سیستانده وهرانده بولنمش؛ وعبدالله خان اوزبکك هراتی محا- صره‌سنده هندستانه کیدوب، قطب شاهك خدمتنه کیرمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چون نی زبسکه سینهٔ تنك ازفغان پرست
کر تابروز حشر بنالم همان پرست

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، لسانیٔ شیرازینك شاکردانندن ایدی. برچوق هجویه‌لری واردر. کنج یاشنده اردبیلده وفات ایتمشدر.

کوهمنفسی تا کنم اظهار غم دل
زان پیش که بندد غم دل ره نفسرا

— اوچنجیسی (آمل) ساداتندن اولوب، هند- ستانه سیاحتله، بر مدت ابراهیم خان بن علی مردان خانك ملازمتنده بولنمش؛ ولکهنو مضافاتندن (موهان) ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دور چشمت صف برکشتهٔ مژکان سیاه
دامن خیمهٔ لیلیست که بالا زده اند

— دردنجیسی اصفهانلی اولوب، سنکتراشلق صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

میتوان لذت شمشیر تودر زخم دید
آنچنان کز لب خندان دل خرم پیداست

— بشنجیسی هندستانده اکبر شاه زمانی شعرا- سندن ومشاهیر مصورندن اولوب، بر پرنج دانه‌سی اوزرینه آت واسطه‌سیله برابر بر سواری تصویرینه وبونك کبی اینجه صنعتلره مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. شو رباعی اونکدر:

عشقی دارم که دین و ایمان منست
دردی دارم که میر سامان منست
کر عشق جدا شود زمن می میرم
کوید که شریف خازن جان منست

— آلتنجیسی (میر —) شیرازلی اولوب، لطائفه مائل ایمش. شو رباعی اونکدر:

غرض ازباده کر مستیست چشم یارهم دارد
کرازکل رنك مطلوبست آن رخسار هم‌دارد
نمیدانم چرا کردون بکام من نمیکردد
اکر عیبم پریشانیست زلف یارهم دارد

شریف ادریسی { [«ادریسی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شریف افندی { (اسعد زاده محمد —) سلطان عبد الحمید خان اول وسلیم خان ثالث دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علما وشعرادن اولوب، شیخ الاسلام اسعد افندینك اوغلیدر. ۱۱۳۰ تاریخنده طوغوب، علی الاصول قطع مراتب ایله دیار بکر وبروسه مولویتلرندن صکره، ۱۱۷۴ ده استانبول قاضیسی، ۸۵ ده آناطولی، ۸۹ ده روم ایلی قاضیعسکری و۱۱۹۲ ده شیخ الاسلام اولمشدی. درت بچق سنه‌یه قریب برمدت بو مسندده قالدقدن صکره ۱۱۹۶ ده استعفا ایتمش؛ وسلطان سلیم خان ثالثك جلوسلرینی متعاقب ۱۲۰۳ ده ثانیاً مسند مشیخته نصب اولنمش ایسه‌ده، ضعف پیریسنه بناءً [illegible]له بر وقت تجددده مهام امورفتوی ایله اوغراشمغه اقتداری اولمدیغندن، اوچ آی صکره عزل اولنمش؛ ۱۳۰[illegible] ده وفات ایتمشدر. علم وفضلی والسنهٔ ثلثه‌ده اشعاریله مرتب دیوانی و «فصول الآراء فی شان الملوك والوزراء» عنوانیله بر رساله‌سی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

حق علیمست ندانی بحقیقت احکام
چون بتحقیق در افلاك مقوم باشی
عالم الغیب خداوند حکیمست همان
سخنت کذب بو ذکر تومنجم باشی

شریف بیاضی { (ابو جعفر مسعود) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی علی بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلبه منتهی اولور. کوزل اشعاری ومرتب دیوانی واردر. ۴۶۸ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

کیف یذوی عشب اشوا — ق ولی طرف مطیر
ان یکن فی الشق حر — فانا العبد الاسیر
او علی الحسن زکاة — فانا ذاك الفقیر

شریف جرجانی { [«سید شریف» ماده‌سنه مراجعت.]

شریف رضی { (ابو الحسن محمد بن طاهر بن موسی بن ابراهیم بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شعراء ساداتدن اولوب، ٤ جلددن مرکب بیوك دیوان اشعاری واردر. نحو ولغت وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. «کتاب فی معانی القرآن» و «کتاب فی مجازات القرآن» عنوانلریله ایکی معتبر تألیفی واردر. اشعر قریش اولدیغی متفق علیهدر. ۳۵۹ تاریخنده طوغوب، ٤۰٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ولقد وقفت علی ربوعهم
وطلولها بید البلی نهب
فبکیت حتی ضج من لغب
نضوی ولج بعذلی الرکب
وتلفتت عینی فمذ خفیت
عنی الطلول تلفت القلب

شریف زاده { [«محمد افندی» و «محمد عطاء الله افندی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شریف کحال { (سید برهان الدین ابو الفضل سلیمان) مشاهیر اطباء اسلامدن وساداتدن اولوب، کحاللقده مهارت فوق العاده‌سی اولدقدن بشقه ادبیاتدن دخی بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی. عن اصل مصرلی اولوب، شامه انتقال ایتمشیدی. صلاح الدین ایوبینك خدمت کحالتنده بولنمشدر.

شریف محمد { (ابو عبد الله — بن محمد بن عبد الله بن ادریس الحسنی) اطباء اسلامدن وشرفادن اولوب، عالی لقبیله ملقب ایدی. ادویهٔ مفرده‌یه متعلق معلوماتی زیاده اولوب، «کتاب الادویة المفرده» عنوانیله بر تألیفی واردر. مغربده یاشامشدر.

شریف مراغی { (شهاب الدین) مشاهیر علمادن اولوب، «کتاب

الامل فی علم الجدل » عنوانلی تألیفك صاحبیدر.

شریف مرتضی { (ابو القاسم علی بن طاهر بن موسی بن محمد بن ابراهیم بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ساداتدن ومشاهیر علما وشعرادن اولوب، علم وادبده عصرینك امامی ایدی. سالف الترجمه (شریف رضی) نك برادریدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری، « رسالة فی اصول الدین » عنوانیله بر کتابی، « الغرر والدرر » عنوانیله ادبیاته متعلق معلومات وافره‌یی حاوی بر تألیفی ومذهب شیعه‌یه دائر برچوق کتب فقهیه‌سی واردر. حضرت علی (رضه) افندمزك خطبه‌لرینی جامع اولان « نهج البلاغه » نك بو ذاتك‌می یوقسه برادری (رضی) نك‌می جمع کرده‌سی اولدیغی مختلف فیهدر. مشاهیر علمادن برچوق ذوات درسندن استفاده ایتمشلردر. ۳۵۵ تاریخنده‌طوغوب، ۴۳۶ ده بغدادده ارتحال ایتمشدر.

شریف مغربی { (مولانا محمد —) مشاهیر صوفیوندن واعاظم شعرادن اولوب، شیخ اسماعیل سایسینك مریدیدر. روایته کوره مغربه سیاحت ایدوب، سلسلهٔ نسبتی محی الدین عربی حضرتلرینه منتهی اولان بر شیخ عارفدن انابت آلمش؛ وبو مناسبتله مغربی لقبیله تلقیب اولنمش ایدی. توحید وتصوفه دائر برچوق کوزل اشعاری ومرتب دیوانی واردر. ۸۰۹ تاریخنده آلتمش یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر غزلندندر:

کی تواند یافتن در پیش یار خویش یار
هر که بار هر دو عالمرا نیندازد بدوش
از زبان مغربی آن یار می کوید سخن
مدتی باشد که او شد از سر کفتن خموش

شریفی { اونبجی قرن هجری شعراسندن اولوب، حمید ایلنده کی اکردیر قصبه‌سندندر. روم ایلنده بعض قاضیلقلرده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

سوز عشقك جانه ای مه شویله تأثیر ایلدی
چیقدی افلاك اوزره آهم کون کبی سیر ایلدی

شریفی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، آنقره‌لیدر. ۱۲۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. مجموعهٔ اشعاری قضازده‌در.

شریفی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشهد ساداتندن وعلامه سید شریف جرجانی احفادندن اولوب، موسیقیده دخی مهارتی وار ایدی. شو قطعه اونکدر:

بس که سیل غمت از دیده دمادم کذرد
روز هجر تو مرا چون شب ماتم کذرد
لاله روید ززمینی که از آنجا کذرم
بس که خون دلم از دیدهٔ پرنم کذرد

— ایکنجیسی بلخلی اولوب، طبده دخی یدطولاسی وار ایدی. بدخشان حاکملرینك مدحنه دائر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

قیامتست قدت کر بود قیامت راست
زقامت تو بعالم قیامتی برخاست

شریق { صحابه‌دن اولوب، قیزی حبیبه کندیسندن روایت ایتمشدر.

شریك { صحابه‌دن بروجه‌زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (شریك بن حنبل العبسی) که صارمساق بینلرك مسجده تقرب ایلمه‌ملری حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (شریك بن ا[illegible] الحیسرانس الانصاری الاوسی الاشهلی) که اصحاب بدردن حارث بن انسك برادری اولوب، احد وقعه‌سنده اوغلی عبدالله‌له برابر حاضر بولنمشدر. — (شریك بن السمحاء البلوی) که پدری عبده [illegible] معتب ایله برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر والده‌سندن براء بن مالکك برادریدر. — (شریك بن طارق بن سفیان التمیمی الحنظلی) که کوفه‌یه نزول ایدنلردن اولوب، صحبتی مختلف فیهدر. — (شریك بن عبد عمرو بن قیظی) که برادری ابو ناب[illegible] برابر احد وقعه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (شریك بن وائلة الهذلی) که برحدیث شریفك راویسیدر.

شریك النخعی { (ابو عبد الله — عبد الله) قدماء فقها ومحدثیندن اولوب، خلفای عباسیه‌دن مهدی طرفنـ

کوفه وبعده اهواز قاضیلغنه نصب اولنمشدی. عدل واستقامتیله وعلم وفضیلەلە مشهوردر. حضرت علی (رضه) افندمزله اهل بیت نبوی‌یه وفرت محبت وانتسابی وبنی امیه‌یه بغض وخصومتی اولوب، بوبابده برچوق نوادری منقولدر. ۹۵ تاریخنده طوغوب، ۱۷۷ تاریخنده کوفه‌ده وفات ایتمش؛ وحیره‌ده بولنان خلیفه هارون الرشید، بالذات جنازه نمازینی قیلمق اوزره کوفه‌یه شتاب ایتمش ایسه‌ده، یتیشه‌مه‌مش ایدی.

شریم { (Schrimm) پروسیه‌نك (پوزن) ایالت وسنجاغنده و پوزنك ۳۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغی تابعلرندن (وارته) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۳۳۵ اهالیسی، داخلی اناث مکتبی، برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر.

شزی { آنطون لیون دو — (A. L. de) (Chezy) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۷۳ ده (نوبی) ده طوغمش، ۱۸۳۲ ده قولره‌دن وفات ایتمشدر. الك اول فرانسه‌یه (سانسکری) لسانك تحصیلنی ادخال ایدن ذات اولوب، لسان مذکور ایله فارسی لسانده برقاچ کتاب یازمش؛ وفرانسه مکتبنده سانسکری لسانی تدریسنه وآقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. «آسیا جمعیتی» اسمیله مشهور جمعیت علیه‌نك مؤسسلرندندر. — زوجه‌سی (ویلهلمینه قریستینه دوشزی) دخی ادیبه بر قادین اولوب، زوجنك بعض تذاکرینی نشر، و برقاچ تیاترو کتابی تألیف ایتمشدر.

ششانه { اندلسده بطلیوس مضافاتندن بر اقلیم اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

ششله { اندلسده طلیطله اعمالندن جنوب جهتنده واقع واسع برناحیه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر. (شینشیله) نك معربی اولمق احتمالی واردر.

شط { (یاخود شط العرب) عراق عربده بصره ولایتنده دجله ایله فراتك اجتماعندن حاصل اولان بیوك بر ایرماق اولوب، قرنه‌ده مذکور ایکی نهرك برلشمه‌سندن بالتشکل، دجله‌نك استقامتنده دوام، یعنی جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایله، بصره شهری کنارندن بعد المرور، دولت عثمانیه ایله ایران حدودینی آیرمغه باشلار؛ ومحمره‌ده صولدن خوزستاندن کلن (کارون) نهرینی دخی آلدقدن صکره برقاچ قوله آیریله‌رق، بصره کورفزینه دوکیلور. مجراسی ۱۴۴ کیلومتره طولنده اولوب، ثانیه‌ده دکزه ۶۰۰۰ مکعب متره صو دوکر. مذکور قوللرندن یالکز بری یعنی الك غربیسی سیر سفائنه صالح اولوب، غربی ساحلنده وعثمانلی طوپراغنده (فاو) اسکله‌سی بولنیور. (شط) اسمی بعضاً دجله‌یه دخی اطلاق اولنور. [«دجله»، «فرات» و «کارون» ماده‌لرینه دخی مراجعت.]

شط { تونس وجزایرك جنوب جهتلرنده بولنان بر صره کوللره ویریلان اسم اولوب، الك بیوکلری: شط الجرید، شط مروان، شط الکبیر وشط الهدنادر. [«جرید، مروان، الکبیر وهدنا» ماده‌لرینه مراجعت.]

شطا { مصرده دمیاطدن ۳ میللك مسافه‌ده وساحل بحرده اسکی بر قصبه اولوب، ذی‌قیمت اثوابلق اقمشه نسجیله مشهور ایدی.

شطاح { (شیخ روزبهان —) ایران شعراسندن ومظنه‌دن اولوب، شیرازده قبری زیارتکاهدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

اگر آهی کشم صحرا بسوزم
جهانرا جمله سرتاپا بسوزم
بسوزم عالم ارکارم نسازی
چه فرمائی بسازی یا بسوزم

شطب { (ابو طویل — الممدود الکندی) صحابه‌دن اولوب، بعده شامده ساکن اولمش؛ وعبد الرحمن بن جبیر کندیسندن روایت ایتمشدر.

شطرنجی { (ابو علی سمرقندی) مشاهیر شعرادن اولوب، شطرنج اوینامقده مهارت تامه‌سی اولدیغندن، بو مخلصله شهرت بولمشدر. هذله متعلق اولان شو قطعه جمله اشعارندندر:

ای برادر کر عروس خوبت آبستن شده است
اندرین مدت که بودی غائب از نزد عروس
بر عروست بدکمان کشتن نشاید بهر آنك
ماکیان چون نیك باشد خایه کیرد بی خروس

شطرة العماره { بصره ولايتنك عماره سنجاغنده وعماره‌نك تقريباً ٣٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل غربيسی قربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، بوندن يكرمی سنه اول (بنی محمد) قبيله‌سی شيخنك مقری بولنمش اولان (قلعه صالح) اسميله بر قلعه‌نك محلنده تأسيس اولنمشدر. ٥٠٠ خانه ايله ٧٠٠ قليه‌سی، بر جامعی و ٥ خانی واردر. اهاليسی ٢٠٥٠ مقدارنده اولوب، ١٦٠٠ ی مسلم وسنی، ٤٠٠ صابئيندن و ٥٠ سی يهوديدر. اهالئ اسلاميه‌يه مخصوص ٣ وصابئينه مخصوص ١ صبيان مكتبی واردر. قصبه‌ده اولدقجه تجارت اجرا اولنور، واطرافنده بر چوق باغچه‌لر واردر. دجله‌دن آيريلان بر جدول قصبه‌نك ايچندن كچر. — شطره قضاسی عماره سنجاغنك جنوب جهتنده اولوب، جنوباً بصره سنجاغيله وغرباً منتفك سنجاغنك ديكر عماره قضاسيله محدوددر. اهاليسی ٤٥٠٠٠ كشی اولوب، مركزده‌كيلردن بشقه جمله‌سی شيعی المذهبدر. محصولات ارضيه‌سی باشليجه پرنج، سيسام، داری ومصر اولوب، سبزه‌لريله قاون قاربوز وسائر ميوه‌لری دخی چوقدر. حيوانات اهليه‌سی تقريباً ١٨٠٠٠ صيغير، ١٠٠٠ آت، ٣٠٠٠ مركب، ٥٠٠ دوه و ٣٠٠٠٠ قيوندن عبارتدر.

شطرة المنتفك { بصره ولايتنك منتفك سنجاغنده و ناصريه‌نك ٣٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (شط الحی) جدولی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسی، ٢ چارشيسی، ١ حمامی و ٤ خانی واردر. اهاليسنك يالكز ٢٠٠ ی سنی و ٢٠ سی اسرائيلی اولوب، قصوری شيعی المذهبدر. قصبه‌نك اطرافنده واسع سبزه باغچه‌لری بولنيور. — شطره قضاسی شمالاً حی قضاسيله، شرقاً عماره سنجاغنك شطره قضاسيله، سائر طرفلرندن دخی منتفك سنجاغنك مركز قضاسيله محدود اولوب، ايكی ناحيه‌سيله برابر ٦٥٠٠٠ اهاليسی واردر، كه مركزنده بولنان جزئی مقداردن بشقه جمله‌سی شيعيدر. مذكور شط الحی قضاسنك اراضيسی سقی ايدوب، طوپراغی اولدقجه منبت ومحصولاتی پرنج، سيسام، داری، مصر وسائره‌دن عبارتدر.

شطفوره { افريقيه‌ده بنزرت ومتيجه وانبلونه قصبه‌لرينی حاوی بر ير اولديغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شَطَنُوف { مصرده غربيه مديريتنده وقاهره‌دن ايكی فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

شعانين { خلفاء عباسيه‌دن متوكلك زوجه‌لرندن اولوب، شاعره ومغنيه وفوق العاده حسنی ايدی. خليفهٔ مشاراليه كنديسنی شامده بر مناستره كوروب، حسن وآنه وحسن صوتيله موسيقيده‌كی مهارتنه وذكاوت فوق العاده‌سنه دلداده اوله‌رق، كنديسنی تزوج ايتمشيدی.

شعبان { مصرده حكومت سورن مماليك اترا كدن اون بدنجی ويكرمی برنجی حكمدار اولان (ملك كامل) و (ملك اشرف) ك اسميدر. [«كامل» و «اشرف» ماده‌لرينه مراجعت.

شعبان { (شيخ — ولی) مشاهير اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب، قسطمونيليدر. شيخ خيرالدين توقادی وچلبی خليفه وپير محمد اربخانی كبی اوچ واسطه ايله سيد يحيای شروانيدن اخذ فيض ايتمشدر. طريقت شعبانيه كنديسنك وضع كرده‌سيدر. ٩٧٧ ده ارتحال ايدوب، قبری قسطمونيده زيارتكاهدر.

شعبان اوزی { قسطمونی ولايتنك كنغری سنجاق وقضاسنده بيوك بر ناحيه اولوب، ٥٤ قريه‌دن مركبدر.

شعبی { (ابو عمرو عامر بن شراحيل) كبار تابعيندن اولوب، اجدادی من اصل يمنلی وحميری اولديغی حالده، همدان قبيله‌سندن معدوددر، وكوفه‌ده ساكن اولمش ايدی. علم وفضليله مشهور اولوب، ابن المسيب مدينه‌ده، حسن بصری بصره‌ده ومكحول شامده نه اهميتی حائز بولنمشلرسه، صاحب ترجمه دخی كوفه‌ده او اهميتی حائز اولوب، دردی دخی اركان علمای اسلامدن معدوددر. صحابه‌دن بشيوز ذاته يتيشمش اولديغی مرويدر. هجرت نبويه‌نك ٢٠ نجی سالنده بصره‌ده طوغوب، ١٠٤ تاريخنده كوفه‌ده فجأةً وفات ايتمشدر. مزاحه دخی ميل طبيعيسی وار ايدی.

عبد الملك بن مروان طرفندن روم قیصری نزدینه سفارتله کوندرلمش اولدیغی دخی مرویدر.

شعر الزنج { (ابو الجعد) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، قلندر مشرب وشیدا بر آدم ایدی. کباردن برینك اوغلنه تعشق ایتمکله، بو عشقی داستان اولمشیدی. شو ایکی بیت اونکدر:

یا قمرا فی سعد ابراجه
وبیت احزانی واتراحی
ویا قضیبا مائلاً مائلا
اکثر فی حبی له اللاحی

شعف { (آقا عبد الله) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. وتندن صکره محمودافغانی فتنه‌سنده همدانده دیوان اشعاری نابدید اولمشدر. شو بیت اونکدر:

بوصل یار رساندی مرا وحیرانم
که این بکار تو ای آسمان نمی ماند

شعله { (سید محمد) ایران متأخرین شعراسندن و اصفهان ساداتندن اولوب، حکمیه وطبده ید طولی صاحبی ایدی. ۱۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

بود کر فی المثل اجساد اعدای ترا مسکن
چو آب اندر بر آهن چو نار اندر دل خارا
بکاه قهر ووقت کین کنی از تیغ زهر آکین
زصلب آن وبطن این بیکدم هر دورا پیدا

شعله { (اغور بورخان) ایران شعراسندن اولوب، فارس حاکمی امام قلیخانك وقلیدر. شاه صفی بدرینی قتل ایتدکدن صکره، ونکده کوزلرینه میل چکوب، حبس ایتمکله، حبسده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خنده از کل کریه از ابر بهار آموختیم
ماز هر صاحبدلی یك شیمه کار آموختیم

شعثاء { مادح حضرت نبوی حسان بن ثابت (رضه)ك معشوقه‌سی وزوجه‌سی ولوب، اشعارنده مذکوردر. (ام فراس) نام کریمه‌ی بوندن طوغمشدر.

شعوانه { ایکنجی قرن هجری صالحاتندن بر خاتون اولوب، علم وفضیله وزهد وتقوی وعشق اللهیله مشهوردر. قادینلره وعظ ونصیحت ایدر، وخوش الحانله نطقلر اوقور ایمش. اعاظم علما وکبار مشایخدن دخی بر چوق ذوات مجالس وعظنه دوام ایدوب، اقوال عارفانه‌سندن مستفید اولورلردی. اکثریا عشق الهی غلبه‌سیله اغلار ایمش. ۱۸۷ تاریخنده ارتحال ایتمشدر.

شعوری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك لقبیدر:
برنجیسی کاشانلی اولوب، ملا محتشمك تلامذه‌سندندر. تاریخ سویلمده مهارتی وار ایدی. آلتی بیك بیته قریب اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

صد بار کر بجور مرا کشت بی کناه
هر کز نکفته ام که کناهی نکرده ام

— ایکنجیسی من اصل هراتلی اولدیغی حالده، کابلده نشأت ایتمش؛ وابتدای حجدن صکره هندستانه کیدوب، اکبر شاهك التفات واحسانه نائل اولمش؛ وکندیسنه ویریلن مالکانه‌ده (سرای مغل) دینمکله مشهول کوزل بر سرای بنا ایتدیرمش ایدی. شو ایکی بیت «قند وشکر» عنوانلی برمنظومه‌سندندر:

غبغب آن دلبر ابرو هلال
عکس هلالیست درآب زلال
نی که چو خورشید کرفت ارتفاع
ماه عیان کشت زتحت الشعاع

شعیا { بنی اسرائیلك آثوریلره مغلوبیتلری زمانلرنده ظهور ایدن انبیادن اولوب، ارمیا ودنیال ایله معاصردر. شهیداً وفات ایتدیکی مرویدر.

شعیب { اهل مدین واصحاب ایکه‌یه مبعوث انبیادن اولوب، صالح (عم)ك ذریتندن اولدیغی مرویدر. حضرت موسی (عم) بونك قیزی (صفورا) یی تزوج ایتمشدی. طلیق اللسان اولمغله، (خطیب الانبیا) دینلیر. قومی دعوتنه اجابت ایتمیوب، ایمانه کلمدکلرندن، آتش یاغدیرر بر سحابله من طرف الله هلاك اولمشلردر. مکه‌ده وبر روایتده شامده مدفوندر. توراتده (یترو) اسمیله مذکوردر.

شعیب { (ابو مدین — بن حسن المغربی المالکی) مؤلفیندن اولوب، «اسرار التوحید ونزهة المرید» عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و ۵۸۹ ده وفات ایتمشدر.

شعیب { ایران شعراسندن اولوب، اسفها- نلیدر. «وامق وعذرا» عنوانیله
بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

او خلاف وعده کرده است ومن از خجلت هلاك
میکشد از خجلتم بکر وعدهٔ دیکر کند

شعیب المزی { (محمد بن محمد المزی) شعرادن اولوب، مصرده
نشأت، و ٦٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت
جملهٔ اشعارندندر:

هزوا الغصون معاطفا وقدودا
وجنوا من الورد الجنى خدودا
و تقلدوا فترى النجوم مباسما
و تبسموا فترى الثغور عقوداً

شغر { آنطاکیه قربنده بر قلعه اولوب، قار- شیسنده (بکاس) اسمیله دیکر برقلعه
وآره‌لرنده بر وادی بولندیغی «معجم البلدان» ده
مذکوردر.

شغور { بادیه‌دن عراق حدودنده و سماوه قربنده بر محل ایدی. [«جسر
شغور» ماده‌سنه دخی مراجعت.]

شفاء { صحابیاتدن درت خاتونك اسمیدر: (شفاء بنت عبدالله القرشیه العدویه)
که الك اول اسلامه کلنلردن اولوب، بعده مدینه‌یه
هجرت ایتمش؛ وعقلا وفضلاء نسادن اولمغله، جانب
حضرت نبویدن اکرامه مظهر اولوب، فخر کائنات
(صلعم) افندمز احیاناً بونك خانه‌سنی تشریف ایدر،
واوتورملرینه مخصوص موقعلری وار ایدی.
بعده حکاکینده کندیسنه بر خانه ویرمشلردی.
حضرت عمر (رضه) دخی بو خاتونه چوق رعایت
ورأینه مراجعت ایدر ایدی. اوغلی سلیمان کند-
یسندن روایت ایتمشدر. — (شفاء بنت عبدالرحمن
الانصاریه) که برادری ابو سلمه کندیسندن روایت
ایتمشدر. — (شفاء بنت عوف بن عبد الحارث)
که عشرهٔ مبشره‌دن عبد الرحمن بن عوف (رضه) لك
والده وبدرینك عم‌زاده‌سی ایدی. — (شفا بنت
عوف بن عبد عوف بن عبد الحارث) که مشارالیه
عبد الرحمن بن عوفك همشیره‌سیدر. همشیره‌سی
عاتکه ایله برابر هجرت ایتمشدی.

شُفار { بصره کورفزنده اوال وقطر آره‌سنده واقع وهجره تابع بر جزیره اولوب،
بر خیلی قریه‌سی اولدیغی وبنی عامر قبیله‌سنه منسوب
اهالی ایله مسکون بولندیغی «معجم البلدان» ده
مذکور اولوب، شمدیکی خریطه‌لرده اورالرده‌کی
جزایردن بو اسمله جزیره کورلمدیکنه نظراً، اسمی
دکیشمش اولدیغی آکلاشیلیور.

شفائی { (حکیم شرف الدین حسن —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب،
علوم حکمیه وفن طبده دخی عصرینك فریدی ایدی.
اصفهانلی اولوب، شاه عباس ماضینك رئیس الاطباسی
وملك الشعراسی ایدی. متکبر وخودپسند وبدخوی
اولوب، هجویه‌لر دخی سویلمکله، هرکسی کندیندن
رنجیده ایتمشیدی. یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده،
١٠٣٧ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. شاه
عباسك نامنه «مهر ومحبت» عنوانیله برمثنوی دخی
یازمشدر. شو بیت اوندندر:

شکنج طرهٔ شمشاد عشقست
شرار تیشهٔ فرهاد عشقست

شفرد آطه‌لری { (Iles Shepherd) بحر محیط کبیرك ملانسیا
قسمنده کائن (یکی هبریده) جزایرندن برطاقمنه ویریلن
اسم اولوب، تونغوآ، تونغاریکی، لایقه، آهوویپی
اوفلر وبروییلینه آطه‌لرندن مرکبدر. جمله‌سنك
مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠ مربع کیلومتره‌در.

شفرقان { (یاخود شبرقان) بلخ قربنده تجا رتکاه بر قصبه اولدیغنی یاقوت
حموی بیان ایدیور.

شفقت افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، من اصل بغدادلی
ایدی. قریم خانلرینك وبعده افلاق بکلرینك کتا
بتنده بولنوب، بعده قورو چشمه‌دکی خانه‌سنده
اختیار عزلته، ١٢٤٢ ده وفات ایتمشدر. ش
مطلع اونکدر:

او جفا پیشه ستمکرلکه معتاد کبی
فلکك دوری دخی طورنه منقاد کبی

شفی { (بن مانع الاصبحی) ونضر بن شفینك بدری (شفی الهذلی) صحابه‌دن ا
اولنمشلرسه‌ده، صحبتلرنده اختلاف اولوب، ایکیسی د
بعض احادیث شریفه روایت ایتمشلردر.

شفيع { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر :

پیش ماسرکشتکان یکسان نماید خوب وزشت
یك روش کردد بآب تلخ وشیرین آسیاب

شفيعا { ایران مشاهیر خطاطیندندن وهرات ساداتندن اولوب، (شکسته) تعبیر اولنان خطك موجدیدر. نقش وتصویر وتذهیبده دخی مهارت کامله‌سی وار ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، عودتندن صکره ۸۵ یاشنده مشهد رضویده وفات ایتمشدر.

شفيلد { (Sheffield) انکلترەنك یورق ایالتنده ویورقك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقاچ چایك محل اجتماعنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع بر شهر اولوب، ۹۱۸۰۵ اهالیسی وآلات جارحه، ماکینه، دمیر یول دمیرلری، کمی زرهی وسائر چلیك ودمیره متعلق مواد فابریقه‌لری، متعددمکتبلری، ۸۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌سی، کوزل ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واطرافنده کوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری واردر.

شقر { (جزیرة —) اندلسك شرق جهتنده بلنسیه ایله شاطبه آره‌سنده بر قصبه وناحیه اولوب، انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله شهرت بولمشدر. اسپانیوللر الجزیره‌دن غلط اوله‌رق الیوم (آلزیراس) تسمیه ایدرلر. عربلر زماننده اشجار ونباتاتنك کثرتیله مشهور اولوب، (ابو عبدالله محمد بن عایشه) وسائر شعراء عرب مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شقر اصل اورادن جریان ایدن (جوقار) نهرینك اسم معربی اولملیدر.

شقران { صحابه‌دن اولوب، حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزك آزادلیلرندندر. عن اصل عبدالرحمن بن عوف حضرتلرینك کوله‌سی بر عبد حبشی اولوب، جانب حضرت نبویدن اشترا، وبر روایتده مشارالیه عبدالرحمن طرفندن فخرکائنات (صلعم) افندمزه اهدا اولنمش ایدی. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بوغزادن صکره اعتاق بیورلمشیدی. سید الثقلین افندمز رحلتلرنده شقرانی صحابه‌یه توصیه بیورمشلردی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. نسلی هارون الرشیدك زمانه‌دك باقی اولوب، بعده منقرض اولمشدر.

شقروه { [«شرف الدین شقروه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شقوره { اندلسده مرسیه‌نك شمالنده بر قصبه اولوب، (ابو الاصبغ عبدالعزیز بن علی الغافقی الشقوری) وسائر علماء اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. مرسیه شهری ایچندن کچن (سغوره) نهرینك دخی اسم معربیدر.

شقيف { بیروت ولایت وسنجاغنك صیدا قضاسنده بر ناحیه اولوب، ۴۰ قریه‌دن مرکبدر. — (شقیف ارنون) بانیاس قربنده، (شقیف تیرون) صور جوارنده، (شقیف درکوش) حلب نواحیسنده، (شقیف دبین) دخی انطاکیه قربنده بر حصن حصین اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شقيق { (ابو وائل — بن سلمة الاسدی) صحابه ویا تابعیندن اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، استماع احادیث شریفه ایده‌میوب، حضرت ابا بکر وعمر وعثمان وعلی وسعدا بن عباس وابن مسعود (رضهم) دن روایت ایتمش؛ وصفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. ۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شقيق بلخي { مشاهیر صوفیون وشمرادن اولوب، ابراهیم ادهمك مریدی وحاتم اصمك استادیدر. ورع وتقوای واقوال عارفانه‌سی مشهوردر. ۱۵۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جمله اشعارندندر :

صوفی که بخرقه دوزیش بازاریست
کرنجیه بفقر میزند خوش کاریست
در خواهش طبع دست او جنباند
هرنجیه ورشته اش بت وزناریست

شقيقي { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. شو بیت اونکدر :

در مشق دوستی پی مجنون کرفته ایم
شاکرد رفته رفته باستاد میرسد

شكارپور { هندستانك شمال غربی جهتنده بمبای اداره‌سنه تابع سند ایالتنك حیدرآباد سنجاغنده وحیدرآبادك ۳۲۵ کیلومتره شمالنده بر شهر اولوب، ۳۸۱۱۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر.

— میرات ایالتنك (بلند شهر) سنجاغنده وبلند

شهرك ٢٥ كیلومترو جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١١٣٤٠ اهالیسی واردر.

شكاری { (حیدر) اونجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن اولوب، عجم قاسم پاشانك تورونی و امیرلوا حسن بكك اوغلی ایدی. درویش مشرب وخوش طبع بر آدم ایدی. یوسف وزلیخا قصه‌سنی نظمه باشلامش ایسه‌ده، اجلی اتمامنه مساعده ایتمیوب، ٩١٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دكلدر شمشه مهریله آه پرشرار سودر
زبون اولمش سپهرك توسنی اوقلی شكارمدر

شكرالله شروانی { مشاهیر علمادن اولوب، فن طبده دخی بهره‌سی وار ایدی. بر مدت مصرده بولنوب، اورانك علماسندن اخذ علوم ایتدكدن صكره، درسعادته كله‌رك، ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

شكرپاره { سلطان ابراهیم خان مصاحبه‌لرندن بر خاتون اولوب، قزانمش اولدیغی نفوذ واقتداری سوء استعمال ایده‌رك، مال فراوان بریكدیرمش اولمغله، نهایت ١٠٥٨ تاریخنده ساقزه نفی، ومالی مصادره اولنمشدی.

شكرجی زاده { (سید محمد بن عبدالرحمن) مشاهیر خطاطیندن اولوب، مغنیسالیدر. درسعادته كله‌رك، ثلث ونسخ خطلرینی ابراهیم قریمیدن تلمذ ایتمش، وامیر افندیدن اجازت آلمش ایدی. سلطان احمد خان ثالث جانبندن مدینهٔ منوره‌یه كوندریله‌رك، شیخ حمدالله‌ك خطیله محرر مصحف شریفی تقلید وبر دلائل شریف تحریر وعودتنده سلطان محمود خان اوله تقدیم ایلمش ایدی. بو مصحف شریفك دور سلطان عبدالعزیز خانیده معارف نظارتنجه فطوغرافله رسمی آلنوب، طبع وتمثیل، ونسخه‌لری تكثیر اولنمشدر. شكرجی زاده ١١٦٦ ده وفات ایتمشدر.

شكری { شعراء عثمانیه‌دن ایكی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی سینوبلی اولوب، كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

وصل یاری فكر ایدركن كیتدی غم دیدم آكا
كیتدك می ای غمكسارم دیدی كوكلدن دكل

— ایكنجیسی كرد اولوب، سلطان سلیم خان اولك فتوحاتنی نظم ایتمشیدی. شو بیت اونكدر:

اغلامقدن كوزلرم یاشینی پرخون ایلدك
بیرینی عین ارس بیرینی جیحون ایلدك

شكسپیر { (Shakespeare) انكلیزلرك اك بیوك شاعری اولوب، تیاترو منظومه‌لری یازمقده‌كی مهارت فوق العاده‌سیله مشهوردر. ١٥٦٤ تاریخنده (وارویق) ایالتنك (استرافورد) قصبه‌سنده طوغوب، روایته كوره بر قصاب ویا یاپاغی تاجری اوغلی ایدی. پك ناقص بر تربیه كوروب، لایقیله تحصیل ایده‌مه‌مش؛ و ١٨ یاشنده ایكن كندیسندن سكز یاش بیوك بر قاری ایله تزوج ایدوب، ٢٢ یاشنده ایكن، قاچاقچیلقله متهم بولندیغی مملكتنی تركله، لوندره‌یه كیده‌رك، بر مدت تیاترو قپوسنده بكیرلری طوتمغه مجبور اولمش؛ وكیده‌رك، بعض اهمیتسز شخصلر یرینه، تیاترو اویونلرینه قبول اولنمشدی. تدریجاً آقتورلقده كسب مهارت ایدوب، ابتدا بعض اسكی تیاترو كتابلرینی اصلاح وتعدیل ایتمكه، ونهایت یكیدن تیاترو اویونلری یازمغه باشلامش؛ وكرك آقتورلقده كرك مؤلفلكده شهرت قزانوب، قرالیچه الیزابته ایله قرال برنجی ژاقك و (سونامپتون) قونتیله سائر كبرانك نظر توجهنه واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. چوق كچمه‌دن لوندره جوارلرندن (سوتوارق) قصبه‌سنده‌كی (غلوب) تیاتروسنی صاتین آلوب، خیلی ثروته نائل اولمغله، آقتورلقدن چكیلوب، ١٦١٠ ده وطن اصلیسنه عودت، وطوغمش اولدیغی خانه‌یی مبایعه ایتمش؛ و ١٦١٦ ده اوراده ٥٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ٣٥ منظوم تیاترو رساله‌سی یازوب، ٢ منظومه ودیكر اثرلر دخی براقمشدر. آثاری كرك فصاحت وطلاقتجه وكرك مبنی علیهلرینك جیادت ومتانتیله مشهور اولوب، شعراء قدیمه‌نك بعض قواعد واصول متخذه‌لرینه الك اول رعایت ایتمین و (رومانتیق) تعبیر اولنان اصول جدیده‌ده شعر سویلین شكسپیردر دینله بیلیر.

شكل { (بن حمید العبسی) صحابه‌دن اولوب، اوغلی (شتیر) كندیسندن روایت ایتمشدر.

شك لونغ (Chêk-Loung) چینك (قوانغ تونغ) ایالتنك (هوئی چئو) سنجاغنده و (قانتون) ك ٤٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق قانتون ایرماغنه دوکیلان (تونغ کانغ) نهرینك بر جزیره‌سنده واقع بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

شکوه آباد هندستانك اکره ایالتنده واله آباددن دهلی‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٧٠ اهالیسی واردر.

شکیب (مولانا محمدعلی) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. افغانلیلرك شیرازی استیلالری فتنه‌سنده شهید اولمشدر. شو بیت اونکدر:

دو عالمرا جزای قاتل من ده خدای من
که بس باشد همین ذوق شهادت خون بهای من

شکیبی ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

شبهای هجررا کذرانديم و زنده‌ایم
مارا بسخت جانئ خود این کمان نبود

— ایران شعراسندن (محمد رضا) اسمنده دیکر بر شاعرك دخی مخلصی اولوب، کندیسی اکبر شاه زماننده هندستانه رحلت، و ١٠٢٣ ده وفات ایتمشدر.

شل (Scheele) مشاهیر کیمیاکراندن اولوب، ١٧٤٢ تاریخنده (استرالسوند) ده طوغمش، و ١٧٨٦ ده وفات ایتمشدر. کیمیایه متعلق بر چوق کشفیاته واجسام بسیطه‌دن بر قاچنك کشفنه موفق اولمش؛ واستوقهولم آقادمیاسی اعضالغنه انتخاب اولنمش ایدی.

شلان (Schlan) چهستانك پراغه ایالتنده وپراغه‌نك ٢٧ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٧٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، دار المعلمینی، معدن کوری وبیره فابریقه‌لری واردر.

شلاوه (Schelawe) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنك (کوسلین) ایالتنده کوسلینك ٣٧ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (موچه) ایله (وبیر) نهرلرینك ملتقاسنده وایکی دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٥ اهالیسی وبر خیلی فابریقه‌لری واردر.

شَلاهط عربلر بو اسمی هند ایله هندچینی آره‌سنده‌کی بحره یعنی بنکاله کورفزینه ویررلردی.

شَلب (شینك فتح و یاکسریله) اندلسك غرب جهتنده (اشکونیه) خطه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، قرطبه‌دن ١٠، باجه‌دن ٣ وشنتریندن ٥ کونلك مسافه‌ده واقع اولدیغی واندلسده اشبیلیه‌دن صکره بوندن معمور شهر اولمدیغی «معجم البلدان» و سائر جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، پورتکیزده اولدیغی آکلاشیلان بو شهرك الیوم نه حالده بولندیغی ونه‌اسمله یاد اولندیغی آکلاشیله‌مدی. عربلر زماننده اهالیسی شعر وادبه اولان میل واستعدادلریله مشهور اولوب، ایچلرنده ادیب وشاعر اولمیانی یوغیمش. بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلبیه اندلسك مشهور ادیبه وشاعره‌لرندن اولوب، آنف البیان (شلب) قصبه‌سندن ایدی. مملکتی والیسندن تظلم حالی مصور اولان شو بیت جمله اشعارندندر:

قد آن ان تبکی العیون الآبیه
ولقدری ان الحجارة باکیه

شِلج (وشلجیکت) ترکستانده سیحون کنارنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلستاد (Schlestadt) آلساس لورن ایالتنك آشاغی آلساس سنجاغنده واستراسبورغك ٤٣ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩١٧٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، دار المعلمی، زراعت مکتبی، پاموق منسوجات وسائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی واطرافنده باغلریله میوه باغچه‌لری واردر.

شلطیش اندلسده اشبیلیه‌نك غرب جهتنده وساحل بحرده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شَلَم بیت مقدسك اسم اصلیسیدر. لسان عبرانیده سلم معناسنی افاده ایدر.

شلمبه { ایرانك شمالنده دنباوند ناحیه‌سنده مرتفع بر محلده واقع بر قصبه اولوب، هواسنك برودتیله مشهوردر.

شلوبینی { (ابو علی عمر بن محمد بن عبد الله الازدی الاندلسی الاشبیلی) مشاهیر نحویوندن اولوب، ٥٦٢ تاریخنده اشبیلیه‌ده طوغمش؛ وشهر مذکورده تدریسله مشغول اولوب، «التوطئه» عنوانیله بر نحو کتابی وبعض شرحلر یازمش؛ و ٦٤٥ ده وفات ایتمشدر.

شلوبینیه { اندلسك (بیره) ناحیه‌سنده وساحل بحرده بر قصبه اولوب، موز وشکر قامشی کبی محصولاتی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. آنف الترجمه (شلوبینی) بوقصبه‌یه منسوبدر.

شلوف { سویش جدولنده ـ وسویشك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اسکی بر قصبه ویرانه‌سیدر.

شَلَوقه { اندلسده سرقسطه قربنده بر حصن اولوب، علماء اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلون { اندلسده سرقسطه نواحیسندن بر ناحیه اولوب، علمای اسلامدن بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

شلوه { (Chelva) اسپانیه‌نك والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنده ووالنسه‌نك ٦٨ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٠٠ اهالیسی و رومالیلر زماننـدن قالمه بر صو یولی ویرانه‌لری واردر.

شلی { (Chelley) انکلتره مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٧٩٢ تاریخنده (سوسکس) ایالتنك (وارنهام) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٢ ده وفات ایتمشدر. مملکتنك عادتنی بکنمیوب، ١٨١٧ده انکلتره‌یی ترکله، برمدت ایتالیاده یاشامش؛ ونهایت (اسپجه) کورفزنده برفرطونه‌یه طوتیلوب بوغلمشدر. لورد بایرون ایله دیکر برایکی احبابی نعشنی چیقاروب، ساحلده احراق ایتمشلردر. اشعاری پك مقبولدر. مشهور (اسپینوزه) نك افکار واعتقادینه تابع ایدی.

شلیر { اندلسده (بیره) خطه‌سنده یوکسك برطاغ اولوب، یاز قیش قارله مستور اولدیغنی جغرافیـون عرب آثارنده محرردر. وفرط برودتی حقنـده شعرای عربك بعض اشعاری ایراد اولنور.

شلیف { (Chéliff) جزایرك الك بیوك ایرماغی اولوب، ایکی نهردن ترکب ایدر. بونلرك بری جبل عموردن نبعانله، بربرینی متعاقب وادی صبفاء، وادی البیضاء، وادی تکین، وادی بطین اسملرینی آلیر. مجراسی ٢٧٠ کیلومتره‌دور. ب زین قورور. دیکری (تاهرت) طـاغلرندن نبعا (النهر الواصل) اسمنی محافظه ایده‌رك، ١٧٠ کیلو متره‌لك محلده آقار. بو ایکی نهرك اجتماعیـله شلیف ایرماغی تشکل ایتدکدن صکره ابتـدا شماله، بعد شمال غربی‌یه و نهـایت غربه طوغری اورمانلر مستور بر طاقم طاغ وتپه‌لرك آره‌سنده و طار بوغا لرده جریان، وصاغ وصولدن بعض چایلر اخذ اید رك، مستغنمك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسـنده آ دکیزه دوکیلور. نهرك یتـاغی الك کنیش یرنده ونهایت ٤٠ متره‌یی تجاوز ایتمیورسه‌ده، وادی سکز اون کیلومتره وسعتنده بر اووه اولوب، طو غی پك منبت اولدیغی حالده قوراقلقدن یانمش وچیپ برحالده‌در. جدوللر وبندلر انشاسیله نهرك صولرن ارواسی حالنده بو وادینـك کوزل بر باغچه حا کچه‌جکی آکلاشلدیغنـدن، فرانسز حکومتی ح جدوللر وبندلر حفر وانشاسنه باشلامشدر. تابعلر چوق اولوب، الك بیوکاری الك صکره صولدن النه ایدن (وادی مینا)در. شلیفك مجراسی تقریباً ٠ کیلومتره طولنده‌در.

شلینغ { (Scheling) آلمانیه مشاهیر حکـ سندن اولوب، ١٧٧٥ تاریخ وورتمبرغك (لئونبرغ) قصبه‌سنده طوغمش، و ٥٤ ده وفات ایتمشدر. حکیم شهیر (هکل) ایله در آرقداشی بولنمشدر. ١٧٩٨ تاریخندن (ینا) شهر تدریسه باشلایوب، کندینه مخصوص بر اصول فلـ میدانه قویمشـدر، که زیاده‌سیله حسن قبول مظهر اولمشدر. آنجق فلسفه‌سنی ایلری‌یه کوتور ایجون، تحصیل ایتمش اولدیغی فنونك عدم کفا آکلامغله، فنون طبیعیه وفن طبك تحصیلنه قویلو ١٨٠٢ ده طبده شهادتنـامه آلمش؛ و ١٨٠٤ (وورچبورغ) دار الفنونه دعوت اولنه‌رق، د

سنه اورادہ فلسفه تدریسیله مشغول اولمش؛ و ١٨٠٨ ده باویره قرالی طرفندن صنایع نفیسه آقادمیاسی باش کتابتنه تعیین اولنه‌رق، برخیلی وقت تدریساتی تعطیل ایتدکدن صکره، ١٨٢٠ ده منیخی ترکله، (ارلانکن) ه کیده‌رك، یکیدن تدریسه باشلامش؛ و ١٨٢٧ ده مونیخده آچیلان دارالفنونه کله‌رك، بو دفعه‌کی تدریساتی دها زیاده انظار اهمیتی جلب ایتمش ایدی. مؤخراً باویره آقادمیاسنك ریاستنه وقرالك خاص مشاورلکنه نصب اولنمش ایکن، ١٨٤١ ده مونیخی ترکله، برلینه کیدوب، هکلك یرینه فلسفه معلمی اولمش ایدی. فلسفه‌سی مادیات ایله معنویاتی بربرینه مربوط و ممزوج عد ایده‌رك تصوف ایله فنونك تألیف وترکیبندن عبارتدر. مذهب فلسفیسنی قبول وتقدیر وتحسین ایدنلر پك چوق اولدیغی کبی، علیهنده بولنوب شدتلی اعتراضاته قالقیشانلر دخی چوق بولنمش؛ وتدریسات وتألیفاتی خیلی قیل وقالی موجب اولمشدر. فلسفه‌یه دائر بر چوق تألیفاتی واردر. مونیخده هیکلی رکز اولنمشدر.

شماخی { بلاد قافقاسده باکو ایالتنه تابع شروان خطه‌سنده وباکونك ١١٠ کیلومترہ غربنده ودکزه وارمه‌دن قوملرده نابدید اولان (پیرسکت) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، وقتیله شروان خطه‌سنك مرکزی ودربندیه ملوکنك مقری ایدی. ملوك دربندیه‌دن صکره شاه اسماعیل صفوی طرفندن ایرانه الحاق اولنه‌رق، سلطان مراد خان ثالث دورنده ٩٦٨ ده فتح، وضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن، بعده ینه ایرانه کچوب، مؤخراً نادر شاه طرفندن تخریب، وبونك جنوب غربی جهتنده (کور) ایرماغنه تابع (آق صو) کنارنده (یکی شماخی) اسمیله دیکر بر قصبه تأسیس اولنمش؛ واسکی شماخی برخیلی وقت خراب حالنده قالمش ایسه‌ده، بعده تاتارلر طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، تدریجاً اهالیسی چوغالمشدر. روسیه‌نك الینه کچدکدن صکره، (باکو) مرکز ایالت اتخاذ اولنه‌رق، شماخی مرکزیتی غائب ایتمش ایسه‌ده، مرکز قضا اتخاذ اولنوب، یکی شماخی‌یه غلبه چالمشدر.

شماخیه { خابور نهری کنارنده ورأس العیندن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شماس { (بن عثمان بن الشرید القرشی المخزومی) قدمای صحابه‌دن اولوب، حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسنده بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. بو محاربه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزك مبارك وجودینه کندی وجودینی سپر ایده‌رك، متعدد یاره‌لر آلوب، دوشنجه‌یه قدر چالیشمش؛ وبر رمق حیاتی اولدیغی حالده، مدینه‌یه کوتوریلوب، برکون وبر کیجه‌دن صکره وفات ایتمش؛ وامر حضرت نبوی ایله احده نقل اولنه‌رق، اثوابیله برابر بین الشهدا دفن اولنمشدر. اسمی عثمان اولوب، شماس لقبی اولدیغی دخی مرویدر.

شماسیه { بغدادده بیوك بر محله و دمشق شامده دخی بر محله اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

شمالقالدن { (Schmalkalden) غربی پروسیه‌نك (هسه ناسو) ایالتنده (قاسل) سنجاق و قضاسنده وقاسلك ٩٠ کیلومترہ جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٦٧٣٠ اهالیسی، دمیر معدنی، بیوك دمیرخانه‌لری وسائر بعض فابریقه‌لری وجوارلرنده اورمانلری ومیاه معدنیه‌سی واردر.

شمجله { اندلسده (رین) اعمالندن برقصبه اولوب، دکیزه قریب بولندیغنی وموز وشکر قامشی محصولاتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمدینان { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده وولایتك منتهای جنوب شرقیسنده بر قضا اولوب، شمالاً وغرباً (کوار) قضاسیله، جنوباً موصل ولایتیله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. مرکزی (نهری) قریه‌سی اولوب، قضازرزان، کردی، هرکی وخومارو اسملریله ٤ ناحیه و ٢٩ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز وپك قیمتلیدر. اك باشلی محصولاتی توتون اولوب، سنوی تقریباً بشیوز بیك قیه توتون حاصل اولور، وهمان هپسی ایرانه اخراج اولنور. دیکر محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، پرنج وبر مقدار باموقدن عبارتدر. باغلری ومیوه باغچه‌لری دخی چوق اولوب، آرمود، اریك، کراز، نار، انجیر و سائر میوه‌لر

حاصل اولور . مرعالری مفقود اولمغله، حیوانات اهلیه‌سی کچی واستردن عبارت اولوب ، صیغیرلری پك آزدر؛ وهر کویده آنجق ایکی اوچ جفت اوکوز بولنوب ، اراضیٔ قلیله‌سنك زرعنه کفایت ایدیور. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب ، آغاجلری میشه آغاجنك انواعندن عبارتدر. جوز آغاجلری یبانی حالنده اولوب، سائر اشجار ثمره‌سی وطوت آغاجلری دخی چوقدر. قضانك ایچنده (جلو) طاغنك شعبه‌لری یاییلوب ، بونك بعض ذروه‌لرینك ٣٩٠٠ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر . (نهیل) نهری قضانك میاه جاریه‌سنی طوپلایه‌رق، غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، دجله‌یه تابع (زاب اعلی) نهرینه دوکیلور. اهالیسی، غیر مسکون اولان کرد عشایرندن بشقه ١٨ ٤٧٠ کشی اولوب، ٢٠٠٠ ی ترك، ١٣ ٢٧٠ ی کرد، ٣٠٠٠ نستوری و ٢٠٠ ی مرکز قضاده ساکن یهودیدر . کردلر ناحیه‌لرك اسملریله مسما درت قبیله‌یه منقسمدر . مرکز قضانك ٢٩٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، شیخ عبیداللهك اولادینه مخصوص بیوك بر تکیه‌سی وشیخ موسی‌الیه طرفندن یاپلمش چارشیسی واردر .

شمر (بن ذی الجوشن الضبابی) سید الشهدا امام حسین (رضه) افندمزه قارشی عبیدالله بن زیاد طرفندن سوق اولنان عسکرك امراسندن اولوب، حضرت مشارالیهه قارشی عسکرینی تشویق ایدرك ، شهادتنه اك زیاده قصد واقدام ایدن ملاعیندندر. حتی امام مشار الیهك قاتلی اولدیغی شهرت بولوب ، اسمی لعنتله یاد اولنمقده‌در . آنجق اصل قاتل سنان بن انس نخعی اولدیغی محققدر . شمرك خولی بن یزید اصبحی‌یه حضرت امامك سرمبارکنی قطع ایتمسنی امر ایلمسی دخی قاتللکله شهرتنه سبب اولمشدر . پدری (ذوالجوشن) بنی عامر شجعانندن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلمشیدی.

شَمَّر عن اصل جزیرة العربك آتیده ذکر اولنه‌جق جبل شمر طرفندن اولوب ، بر خیلی وقتلردن بری برالشامی قطع ایله جزیره‌یه داخل اوله‌رق سنجاره قدر اولان اراضیٔ منبته‌یی جولانگاه اتخاذ ایتمش بیوك بر عرب عشیرتیدر . ینه او طرفلرده طولاشان عنزه عشیرتیله مخاصمانده بولنوب، عنزه‌دن دها کثرتلی ودها قوتلیدر .

شمر (یاخود جبل —) جزیرة العربك قسم وسطیسندن عبارت اولان نجد قطعه‌سنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن واسع بر ی اولوب، ٢٧° ایله ٢٨° عرض شمالی آره‌سنده وحجاز ایله (الحسا) بیننده ممتد اولور . مکهٔ مکرمه ایل بصره‌دن وبحر احمر ایله بحر فارس ساحللرندن شما عین مسافه‌ده واقع اولوب، چوللرله محاطدر . جبل شمر وجبل سلمه اسملریله آلچق ایکی طاغك آره‌سنده اولدقجه منبت بر وادیدن عبارت اولوب، اوتوزقرق کیلومتره وسعتی واردر . مرکزی (حیل) شهری اولوب، ٢٠ ٠٠٠ قدر اهالی‌یی جامعدر . ١٠٠٠ اهالی‌یی حاوی (کفار) اسمیله بر قصبه‌سی وبر طاق قصبه دینله‌جك قدر بیوك اولان ٤٠ قدر قریه‌سی اولوب، جمله‌سی خرماقلرله محاطدر. سائر اهالیس خیمه نشیندر . اهالیٔ مسکونه‌سی بنی تمیم قبیله‌سن منسوب اولوب، قبل الاسلام جنوبدن ویمن جهتند کلمش اولدقلری کندیلرندن مرویدر اصل شمر قبیله‌سنك ایسه اکثر افرادی خیمه نشیندر. وهابیلرك ظهورن صکره (حیل) شیخلکی شمر قبیله‌سنه منسوب ال رشید اسمنده برینه کچه‌رك، بونك نسلی الیوم شیخ ایتمکده اولوب ، نفس شمردن بشقه جوارلره د حکم و نفوذینی توسیع ایتمکله، شمدیکی حالده شی ویا حیل شیخلکی بروجه آتی ٥ خطه‌دن مرکب و٦ قصبه و قریه ایله ٢٧٤ ٠٠٠ اهالیٔ مسکونه‌یی جامعدر :

خطه	قرا وقصبات	مقدار اهالی
نفس شمر	٤٠	١٦٢ ٠٠٠
جوف	١٢	٤٠ ٠٠٠
تیمه	٦	١٢ ٠٠٠
خیبر	٨	٢٥ ٠٠٠
قاسم	٢٠	٣٥ ٠٠٠
جمعاً	٨٦	٢٧٤ ٠٠٠

اشبو اهالیٔ مسکونه‌دن بشقه ١٦٦ ٠٠٠ خی نشین عشایر دخی بولنوب، جمعاً ٤٤٠ ٠٠٠ اهالیس واردر .

شمر قبیله‌سنك سیمالری پك متناسب و شیر وخالص عرب سیماسی اولوب ، سویلدکلری لسا دخی الیوم مستعمل لسان عربینك اك فصیحیدر

قاریلری چیزکیلی احراملر وعبا و بز نسج ایدوب ، ملبوساتلری بو معمولات محلیه‌دندر . بر طاقم سیار صاتیجیلر نجد وحجاز وعراقدن بر طاقم معمولات ومحصولات کتیره‌رك ، یرلی ماللر ایله مبادله ایدرلر . حیوانات اهلیه‌سی اعلا جنسدن آت ایله دوه ، مرکب ، صیغیر وکلیتلی قیون وکچیدن عبارت اولوب ، طاغلرنده دوه قوشی ، یبانی اوکوز ، پارس ، تیلکی ، قورد ، غزال ، طاوشان وسائر حیوانات وحشیه بولنور .

شمر { ملوك حمیریه‌دن اولوب ، بلقیسدن صکره حکومت سورمش ؛ و شرقه طوغری عسکر سوق ایدرکن برچولده آج وصوسز قاله‌رق تلف اولمش اولدیغی بعض تواریخده مسطوردر .

شَمرام { آوروپا تواریخنده (سمیرامیس) اسمیله شهرت بولان آثوریه ملکهٔ مشهوره‌سنك تواریخ اسلامده مستعمل اسمی وبلکه‌ده اسم اصلیٔ آثوریسیدر . سمیرامیس اسمی (شاه مریم) دن غلط عد ایدنلر دخی واردر . [« سمیر امیس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

شمس { بنی تمیمك وقت جاهلیتده عبادت ایتدکاری بر صنم اولوب ، ظهور اسلامدن صکره هند بن ابی هاله وسفیان بن اسید طرفندن کسر اولنمشدر .

شمس الحکماء { [« ابراهیم سامری » ماده‌سنه مراجعت .]

شمس الدین { هرات و غور و سیستان جهتلرنده حکومت سورن ملوك کرتدن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (ملك — محمد) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب ، ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی ملك رکن الدینك وفاتی اوزرینه ، غور حاکمی ، اولمش ؛ بعده منکوقاآن فرمانیله هرات و سیستان وسائر بعض ممالك قالمروینه علاوه اولنمش ایدی . ٣٣ سنه حکومت سوروب ، ٦٧٦ ده ابقا خان زمانده وفات ایتمشدر . سنجرك نسلندن اولدیغی مرویدر . غور …نبیله ملقب ایدی . اقتدار ادبیسی وطبیعت شعریه‌سی اولوب شو رباعی اونکدر :

با دشمن من چو دوست بسیار نشست
با دوست نشایدم دگر بار نشست
پرهیزاز آن عسل که باز هر آمیخت
بگریز ازان عسل که بر مار نشست

— ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب ، پدری (غیاث الدین بن رکن الدین بن شمس الدینك) وفاتی اوزرینه ، ٧٢٩ ده یرینه کچمش ایسه‌ده ، عشرته مبتلا اولمق مناسبتیله ، یالکز ١٠ آی حکومت سوروب ، ٧٣٠ ده وفات ایتمشدر .

شمس الدین { سبزوارده حکومت سورن سربداران ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی (خواجه —) دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان خواجه عبدالرزاقك ایکنجی برادری اولوب ، ملوك مذکوره‌نك بشنجیسیدر . کلواسفندیارك قتلی اوزرینه ، ٧٤٩ ده سربدارانك ایکنجی حکمداری اولان خواجه وجیه الدین مسعودك اوغلی خواجه لطف الله اقعاد اولنمش ایسه‌ده ، صبی اولمق جهتیله ، صاحب ترجمه بونك نامنه حکومت سوردکدن صکره ، فراغت ایدوب ، یرینه خواجه علی شمس الدینی براقمشدر .

— ایکنجیسی مذکور خواجه علی شمس الدین اولوب ، سربدارانك آلتنجی حکمداری عد اولنیور . ضبط و ربطه مقتدر ایسه‌ده ، بد خوی وبد زبان اولدیغندن ، آلتی سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره ، ٧٥٣ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر .

— ملوك مذکوره‌نك اخیریٔ اولان غیاث الدینك اوغلی بر اوچنجی شمس الدین دخی واردر ، که پدری قتل و هرات تخریب اولندقدن صکره ، ابقا خان طرفندن هرات حاکملکنه نصب اولنه‌رق ، شهری اعمار ایتمش ؛ وآنجق آرغون خان زماننده مقربیندن برینی قتل ایله یانته التجا ایتمش اولان امرای مغولدن (هند نوین) ی باغلایوب آرغونخانه کوندردیکندن ، مغوللرك خصومتنی قزانوب ، بونلرك کندیسی علیهنده ادارهٔ لسان ایتدکلرینی ایشیدنجه ، اوغلی علاء الدینی یرینه براقه‌رق ، (خنار) قلعه‌سنه چکلمش ؛ ووفاتنه‌دك اورادن چیقمامشدر . بوکا (شمس الدین کوچك) دخی دیرلر .

شمس الدین { (صالح — بن نجم الدین) بنی ارتق حکمدارانندن
اولوب، پدرینك وفاتنده ۷۱۲ ده تخته چکمش؛ و ۷۵۷ تاریخنه‌دك ٤٥ سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدین { (صاحب دیوان خواجه —) ملوك ایلخانیه‌دن هلاکو
واباقا خان ایله سلطان احمد بن هلاکو زمانلرنده ۳۰ سنه وزیر اعظم ووکیل مطلق بولنمش؛ و ٦۸۳ تاریخنده جلوس ایدن آرغون خان طرفندن، جنایت افترا و تهمتیله، درت اوغلیله برابر تبریزده قتل اولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده عالم وادیب وشاعر برذات اولوب، منطقده «شمسیه» عنوانیله بر رساله‌سی دخی واردر. شو رباعی جمله‌ٔ اشعارندندر.

یا ترا من وفا بیاموزم
یا زتومن جفا بیاموزم
یا جفا یا وفا ازین دو یکی
یا بیاموز یا بیاموزم

شمس الدین { [«آق شمس الدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس الدین { (یاخود شمس) ایران شعراسندن بروجه آتی بدی
ذاتك اسمیدر:

برنجیسی مشهور شمس تبریزیدر. [«شمس تبریزی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— ایکنجیسی (شمس الدین محمد) خراسانك (جوین) قصبه‌سندن اولوب، سالف الترجمه خواجه شمس الدین صاحب دیوانك جدیدر. شو رباعی اونکدر:

چون بیرخ دلبرست ایام بهار
عیشم بچه دل باشد وشادی بچه کار
در باغ بجای سبزه کو تیغ بروی
وزابر بجای قطره کو تیر ببار

— اوچنجیسی (قاضی شمس الدین) عن اصل (طبس) لی اولوب، هرانده یاشامش؛ وصدرالشریعه قاضی القضات منصور فرغانینك تلامذه‌سندن اولوب، اکثر علوم وفنونه واقف بولنمشدر. سلطان ملکشاهك وزیری صاحب مدرسه مشهور نظام الملکك صحبت والتفاتنه نائل اولمشیدی. وفاتی ٤۷۳ ده واقع اولمشدر. شو رباعی اونکدر:

کم نشین بابدان که صحبت بد
گرچه پاکی ترا پلید کند
آفتاب ارچه روشنست اورا
پاره‌ٔ ابر ناپدید کند

— دردنجیسی (قاضی —) رونه ومهنه دیارندن اولوب، نیشابورده نشأت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر

دلدار همه کرد دل ودین کردد
وانکه که ببرد خویشتن بین کردد
کفتم سخن تلخ مکو کفت خموش
چون بر لب من رسید شیرین کردد

— بشنجیسی (قم) مضافاتندن اولوب، اك اشعاری هجو وهذله دائردر. شو ایکی بیت ا جمله‌دندر:

درخد منت ای صدر فلك مرتبه دزدیست
کوزهره بسحر از دهن مار بدزدد
در سوی مزاری رود از بهر زیارت
از مرده کفن وزکفن ازهار بدزدد

— آلتنجیسی (محمد المؤید خالد) عن اصل بخ رالی اولوب، خیلی وقت بغدادده یاشامش؛ وخوا نظام الملك ایله سلطان سنجره منسوب بولنمشدر. رباعی نظام الملك حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

کر درد کنند پای فلك فرسایت
سریست درین عرضه کنم بر رایت
چون از سر دشمنت بجان آمد درد
آمد بتظلم که فتد بر پایت

— یدنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك م صرلرندن وهندستان شعراسندن اولوب، (شاهجه آباد) لیدر. فقیر طبیعتلی بر شاعر اولوب، کند سلاله‌ٔ عباسیه‌دن بیلیرمش. شو بیت اونکدر:

ناله‌ٔ مرغ قفس میبرد ازکار مرا
که ازین پیش دلی بود کرفتار مرا

شمس الدین آلب آرغون { لرزرك بکانك

دنجی حکمداری اولوب، هزار اسفك اوغلی برادری تکله‌نك وفاتندنصکره، هلاکونك فرم ٦٥٦ تاریخنده لرزرك حکمداری اولوب، ١٥ حکومت سورمش، و ٦٧١ ده وفات ایتمشد سلفنك زماننده مملکت مغوللر طرفندن یغما وتخر ایدلمش اولدیغی حالده، صاحب ترجمه طاغلمش او اهالی‌یی جمع ایله، خیلی اعماراته موفق اولمشدر.

شمس الدين آلتمش { (ياخود ايلتمش) غوريلر شعباتندن
مماليكندن اولەرق دهليدە حكومت سورن حكمدا-
رلرندن اولوب، عن اصل ملوك مذكورەدن قطب
الدين ايبكك كولەسى ايدى. عقل ودرايتى اولمغله،
قطب الدينك داماد ومعتمدى اولوب، مشارالیهك
وفاتندن صكره، يرينه كچن آرامشاه سفيه بر آدم
اولمغله، امرا ٦٠٧ ده صاحب ترجمەيى اقعاد
ايتمشلردى. ٦١١ ده لاهورى ضبط ايتمكه كيدن
غزنه حكمدارى تاج الدين يلدزى مغلوب واسير
ايتمش؛ وكوالار قلعەسنى بر خيلى سنه محاصرەدن
صكره فتح ايلمش ايدى. ٢٦ سنه حكومت سوروب،
٦٣٣ ده وفات ايتمكله، اوغلى (ركن الدين فيروز)
خانى اولمشدر.

شمس الدين احمد { قدماى علماى عثما- نيەدن اولوب،
(ديكقوز) لقبيله مشهوردر. بروسەدە يلديرم سلطان
بايزيد خان مدرسەسندە مدرس ايكن اورادە وفات
ايتمشدر. صرفده «مراح» و «مقصود» ە بر شرح
يازمشدر، كه بونلرك برنجيسى مشهوردر. مسعودئ
روميك «آداب البحث» عنوانلى كتابندە بعض
حاشيەلر يازمشدر.

شمس الدين افندى { (احمد —) [«كمال پاشا زاده» مادەسنه
مراجعت بيوريله.]

شمس الدين افندى { ابو الفتح سلطان محمد خان دورى
علماسندن اولوب، عن اصل آيدين ولايتندن اولديغى
حالدە، درسعادتدە تحصيل علوم ايتدكدن صكره،
ايرانه وبلاد عربه سياحت ايدەرك، علوم متنوعه
تحصيل ايتمش؛ ونغمات موسيقيدە اكتساب مهارت
ايتمشيدى. بو طرفه عودتندە بو مهارتى مناسبتيله
التفات وقرب حضرت پادشاهى‌يه نائل اولوب، بعده
كنديسندن صادر اولان بر حركتدن طولايى، تبعيد
اولنەرق، بروسەدە مجذوبانه بر عمر سورمشدر.
عربى وفارسى وتركى نظم ونثره مقتدر اولوب، صو-
رتا مدحى وضمناً ذمى متضمن قصيدەلر يازەرق، كبرايه
كوندرمكى عادت ايدنمش ايدى. علم ادوارە متعلق
مشهور بر دائرەسى واردر.

شمس الدين ايلدكز { آذربيجانده حكو- مت سورن اتابكان
سلالەسنك رئيسى اولوب، عن اصل سلطان محمد بن
ملكشاه سلجوقينك كولەلرندن ايدى. بعده سلطان
طغرل بن محمد بن ملكشاهدن طول قالان خاتونى
تزوج ايتمكله، اوكى اوغلى سلطان آرسلان بن طغرلك
زماننده، اتابكى اولوب، ادارۀ امورى بتون
الينه آلمش ايدى. ١٣ سنه اجراى امارتدن صكره،
٥٦٨ ده وفات ايدوب، اوغلى جهان پهلوان و بعده
ديكر اوغلى قزيل آرسلان خلفلرى اولمشدر.

شمس الدين بخارى { [«امير سلطان» مادەسنه مرا-
جعت بيوريله.]

شمس الدين بن مبارك { مؤلفيندن و «حكمة العين»
شارحلرندندر.

شمس الدين بهمنى { هندستانك دكن جهتندە حكومت
سورن ملوك بهمنيەدن اولوب، سلطان محمود بهمنينك
اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، برادرى غياث الدين
ملك نواب لاچين طرفندن اسقاط اولندقده،
اقعاد اولنەرق، يالكز درت بچق آى قدر حكومت
سوردكدن صكره، ٨٠٠ تاريخنده فيروز شاه بن
داود شاه طرفندن اسقاط اولنمشدر.

شمس الدين پوربى { بنكالەدە حكومت سورن (پوربى)
سلالەسندن ايكى حكمدارك اسميدر:
برنجيسى (خواجه الياس) ٧٤٤ تاريخنده، علاء
الدين بورينك قتلى اوزرينه تخته كچمش؛ و خيلى
وقت دهلى حكمدارلرينك عسكرينه مقاومت ايدوب،
١٦ سنه حكومت ايتدكدن صكره، ٧٦٠ تاريخنده
وفات ايتمكله، اوغلى اسكندر شاه پوربى خلفى
اولمشدر.
— ايكنجيسى بدرى سلطان السلاطينك وفاتى
اوزرينه، ٧٨٥ ده بنكاله تختنه كچمش؛ واوچ
سنەلك شانسز حكومتدن صكره ٧٨٨ ده وفات
ايتمشدر.

شمس الدين خسرو شاهى { (السيد عبدالحميد

بن عیسی) مشاهیر حکمادن اولوب، فخر الدین بن خطیب الریك تلمیذیدر. علوم حکمیه‌ده اولان وقوف تامندن بشقه فقه و حدیث و سائر علومده دخی یدطولی صاحبی ایدی. تبریز قربنده (خسرو شاه) قریه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك ناصر صلاح الدین داود بن الملك المعظم)ك توجه و اکرامنه مظهر اولمش؛ وبر مدت بونك یاننده (کرك)ده قالدقدن صکره، دمشقه کیدوب، ٦٥٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقه شافعی‌یه دائر ابو اسحق شیرازینك «کتاب المهذب»ینی و ابن سینانك «کتاب الشفا» سنی اختصار ایتمش؛ واستادی ابن خطیب الریك «کتاب الآیات البینات»نه بر تتمه یازمشدر. ملك مشارالیه صلاح الدین داودك ابن سینانك «عیون الحکمه» عنوانلی کتابنی صاحب ترجمه‌دن اوقویوب، کتابی قولتوغنك آلتنه آله‌رق یایان درسه کیتدیکی مشهوردر.

شمس الدین خویی { (قاضی القضاة حجة الاسلام ابو العباس احمد بن الخلیل) مشاهیر حکما وفقهادن اولوب، بو دخی فخر الدین بن خطیب الریك تلامذه‌سندندر. آذربیجانك خوی قصبه‌سنده طوغوب، بعده شامه ورودله، (ملك معظم عیسی بن الملك العادل)ك اکرام والتفاتنه نائل اولمش؛ وبر خیلی وقت تدریسله مشغول اولوب، بعده ملك مشارالیه طرفندن دمشقده قاضی القضاة اولمش ایدی. ٦٣٧ تاریخنده کنج یاشنده دمشقده وفات ایتمشدر. استادینك ناتمام براقدیغی تفسیری اتمام، ونحو واصول فقهه متعلق بر کتاب و بعض رموز حکمیه‌یی متضمن بر اثر تألیف ایتمشدر.

شمس الدین خیالی { ابو الفتح سلطان محمد خان دوری علما وشعراسندندر. [«خیالی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین داود { بنی ارتق دولتنك اون برنجی حکمداری اولوب، قره آرسلان بن ارتق ثانیدن صکره ٦٩٣ ده جلوس ایتمش، ویالکز بر سنه حکومت سورمشدر.

شمس الدین شافعی { مورخیندن اولوب، فتوح وغزواته دائر

وبعض مناقبی متضمن «عیون الآثار» عنوانیله بر تألیف معتبری واردر.

شمس الدین الغزی { (محمد بن عبدالله) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، ٩٩٠ تاریخنده یازلمش «تنویر الابصار» عنوانلی کتابك صاحبیدر. بو کتابك بر چوق شرحلری اولوب، مؤلف کندیسی دخی شرح ایتمشدر.

شمس الدین فخوری { ترکستانده (شا. ش) مشاهیر مشایخندن اولوب، تیمورلنك جهانکیرلکه کیریشمزدن اول بو ذات طرفندن فتوحات عظیمه ایله تبشیر ایدلمشیدی.

شمس الدین فناری { [«فناری» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین قونوی { [«قونوی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس الدین کورانی { [«کورانی» ماده‌سنه مراجعت.]

شمس المعالی { [«قابوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شمس تبریزی { (شمس الدین محمد بن علی بن ملك) مشاهیر صوفیوندن اولوب، مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینك مرشدیدر. دیار رومه یعنی قونیه‌یه کلوب، حضرت مشار الیهی ارشاد ایتمش؛ و بعده علمای ظاهرك غا[...] ودخللری اوزرینه، شامه قاچیریلوب، صکره حضرت مولانا اوغللری سلطان ولدی اورایه اعزامله کندیلرینی قونیه‌یه اعاده ایتمش؛ وبو دفعه روایت[...] کوره بر طاقم متعصبین طرفندن شهید اولمشدر. حقلرنده بربرینه مباین وتاریخله غیر مصدق بر طا[...] احوال و وقوعات خارقة العاده منقولدر. بر طا[...] اشعاری مروی اولوب، مرتب دیوانی دخی مطبو[...] ایسه‌ده، بو اشعارك حضرت مولانانك اولوب شمسك اولمدیغی متواتردر.

شمسی { اونبجی قرن هجری شعراء عثمانیه[...] سندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده دفتردار اولوب، پادشاه مشارالیهك التفات وصحبت[...]

نائل اولمشیدی. جندرەجی زادە دیمکلە معروف اولوب، سلطان بایزید خان زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

وار ایکن گلزار حسنك گلستانه باقزین
مهر رخسارك طوررکن بن بیانه باقزین

— ایکنجیسی قسطمونیەلی اولوب، شو مطلع اونکدر:

اویکنور یوق صچوکه مسك خطادن غیری
ایتمدی اولدە بر ایش سهو وخطادن غیری

— اوچنجیسی بروسەلی وطائفهٔ قضاتدن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان زماننده کفه قاضیسی ایدی. شو بیت اونکدر:

درویش نمدپوش کبی بلبل ایراقدن
گل رخلرکك وصفن اوقور آل ورقدن

— دردنجیسی ینە قسطمونیلی اولوب، شهر مذکور جامعنده معرف ایدی. شو بیت اونکدر:

ویرمسون خط رخك آینهٔ قلبه کدر
اول غباری قومه مرآت عذارك دەکیدر

— بشنجیسی اصل ایرانی اولوب، دیار رومه کلمش؛ و «دەمرغ» عنوانیلە یازمش اولدیغی بر منظومەیی یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه تقدیم ایتمش ایدی. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکورەدندر:

خانەکز یوکسکاره قالدردکز
قورصاغکز دانەدن طولدیردیکز
قویەلم هر قصه وافسانەیی
مورك آغزندن قپارسز دانەیی

شمسی پاشا { (احمد —) شمرادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان زماننده سرای همایوندن یتیشمش؛ وشام وبعده روم ایلی وآناطولی بکاربکیسی اولمش؛ وپادشاه مشارالیهك ارتحالنده بر مدت کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسەده، بعده سلطان سلیم خان جانبندن سرای همایونه جلبله، مقربین حضرت پادشاهیدن اولمش؛ وسلطان مراد خان ثالث زماننده دخی مقربیندن بولنوب، ۹۸۷ ده وفات ایتمشدر. قزیل احمدلی نسلندن اولوب، نسبی حضرت خالد بن ولید (رضه) ه منتهی اولدیغی ادعاسنده بولنوردی. صقوللی محمد پاشانك خصمی اولوب، دائما علیهنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بلبل فغانه باشلدی اول بهاردر
شیدالغم بنم ینه بی اختیاردر

شمشاط { خربوت قربنده وفراتك ساحل شرقیسنده مشهور براسکی قصبه اولوب، الیوم خرابدر. مشاهیر علماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمشکازاد { آمد ایله ملاطیه آرەسنده برقصبه ونامه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شمعون { حضرت یعقوب (عم) ك ایکنجی اوغلی اولوب، اولاد یعقوبك مصره کیتدکلرنده حضرت یوسف (عم) جانبندن رهن مقامنده توقیف اولنان بو ذاتدر. — ذریتی اولان شمعون سبطی اسباط اثناعشرك الك جنوبنده وبحر لوطك ساحل غربیسنده ساکن اولمشیدی.

شمعون { (Siméon) بنی اسرائیلدن بر اختیار اولوب، وفاتندن اول حضرت مسیحی کورەجکی کندیسنه الهام اولنمغله، حضرت مریم (عم) حضرت عیسایی معبده کوتوردیکنده حاضر بولنوب، صبیده نبوت علامتلرینی کورەرك، تصدیق ایتمشدر.

شمعون { (St Siméon) حضرت مریم (عم) ك یکنی اولوب، حضرت عیسی (عم) ه ایمان کتیرمش؛ و ۱۰۷ تاریخ میلادیسنده، ۱۲۰ یاشنده ایکن، شهید اولمشدر. خرستیانلر شباطك ۱۸ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

شمعون { (St Siméon Stylite) خرستیانلرك عزیزلرندن برکشیش اولوب، ۳۹۰ تاریخ میلادیسنده آناطولینك کیلیکیا خطهٔ قدیمەسنده طوغمش، و ۴۵۹ ده وفات ایتمشدر. عمرینی ریاضتله چکیروب، هفتەده برکره طعام ایتدیکی، و ۳۲ سنه بر ستونك اوزرنده طوروب اورادە وفات ایتدیکی مرویدر. بو مناسبتله یونان لساننده استیلیت (یعنی عمودی) تسمیه اولنمشدر. کانون ثانینك ۵ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

شمعون { (ابو ریحانه بن یزید بن خنافة الازدی) زهاد و صلحاء صحابەدن اولوب، انصاری ویا قرشی اولدیغی دخی مرویدر. مصر فتحنده حاضر بولنوب، بعده بیت مقدسده ساکن اولمشیدی. قیزی ریحانه خدمت حضرت

نبویده بولنمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

شمعون الراهب { قبل الاسلام ظهور ایدن اطباء سریانیه‌دن اولوب، (طیبویه) لقبیله ملقبدر.

شمعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی من اصل بروزه‌لی اولوب، وجد وحال ودرد وشوق صاحبی برمرد کامل وشاعر بلیغ ایدی. برمدت شیخ وفا افندینك تکیه‌سنه مداومت ایدوب، برگیجه بنم جمعیتم واردر دیه یارانی تکیه‌یه جمع ودعوتله اثنای ذکر ومقابله‌ده برکوشه‌یه چکیله‌رك، اویومش ظن اولندیغی حالده، جانی جانانه تسلیم ایتمشدی. اشعاری پك عاشقانه وسوزناکدر. برغزل مشهورینك ایلك ایکی بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

عار ایدرمش بنی اولدیرمکه اول سیم تنم
وارمیم یااوارمیم بوینمه طاقوب کفنم
حلقهٔ جنت اولورسه چکه‌یم چاك ایده‌یم
دم وصلتده بکا حائل اولور پیرهنم

— ایکنجیسی طائفهٔ قضاتدن اولوب، آناطولیلیدر. اشعارنده پك‌ده لطافت یوقدر. شو بیت اونکدر:

بو لطافت که خدا کاکل دلبرده قودی
نه کل ترده نه سنبلده نه عنبرده قودی

— متأخرین شعرای عثمانیه‌دن دخی بو مخلصله بری اولوب، قونیه‌لیدر. طریقت مولویه منسوبیننده‌ن اولوب، استانبولده حلواجیلقله مشغول ایدی. ١٢٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آدمك عمری اگر بیك ییل اولورسه عاقبت
دم کلور صان برگیجه عالمده مهمان اولمامش

شمکور { اران نواحیسنده کنجه‌دن برکون ایله ١١ فرسخلق مسافه‌ده بر قلعه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوك برشهر بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره، دیور که: خلافت حضرت عثمانده سلمان بن ربیعة الباهلی (برذعه) یی فتح ایتدکدن صکره، برسریه کوندره‌رك، بو شهری فتح ایتمش؛ وخیلی وقت معمور قالدقدن صکره (سناوردیه) قومی طرفندن تخریب ایدلمش؛ و٢٤٠ تاریخنده آذربیجان والیسی و معتصمك آزادلیسی (بغا) طرفندن یکیدن اعمار اولنه‌رق، (متوکلیه) تسمیه اولنمشدی.

شملغانی { (محمد —) اساس اعتقادی تناسخدن عبارت واباحتی مروج بر مذهب باطلك موجدی اولوب، خلفاء عباسیه‌دن راضی باللهك وزیری ابن مقله‌نك امریله ٣٢٢ تاریخنده توقیف ومحاکمه اولنه‌رق، حکم شرعی ایله صلب واحراق اولنمشدر. بصره ایله کوفه آره‌سنده واقع شملغان قریه‌سندن ایدی.

شَمَنتان { اندلسده (مرسیه) ویا (جیان) مضافاتندن برقصبه اولوب، مشاهیر علمادن ابوبکر عبدالرحمن بن عیسی الحجری الشمنتانی)نك مسقط رأسی بولنمشدر.

شمنی { (Choumla) بالقان سلسلهٔ جبالنك شمالی اتکنده، وارنه‌نك ٩٠ کیلومتره غربنده وسلستره‌نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده برموقعده واقع سنجاق مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، اوچ ربعی مسلم اولمق اوزره، ٢٣٠٩٥ اهالیسی، ٥٠ جامع شریفی ومتعدد واسع وجسیم قیشله‌لری واردر. بش بیوك جاده‌نك نقطهٔ تقاطعنده ووارنه‌دن روسچقه کیدن دمیریول خطنك اوزرنده بولنمسی جهتیله، تجارتی خیلی ایشلکدر. خارجده منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، ایچریسی غیر منتظم وسوقاقلری طار وطولاشیقلیدر. بعض ایپك وایپلیك فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری وباقیرو تنکه‌دن معمولاتی واردر.

شمنیج { (Chemnitz) صاقسه قراللغنك (اسویجقاو) ایالتنده و اسویجقاوك ٤٦ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی برچایك اوزرنده و(ارزکبیرکه) طاغنك اتکنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٧٨٢١٠ اهالیسی، متعدد دمیریوللری، ایپلیك، بز، فانله وسائره فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری ومتعدد مکتبلری واردر. آلمانیانك الك کوزل شهرلرندن اولوب، صاقسه قراللغنك صنایعجه الك ایلری بولنان معموره‌سیدر.

شموس { عامه‌ده بیوك ومشهور برقصبه اولوب، اشعارعربیه‌ده مذکوردر.

شموس { (بنت ابی عامر الانصاریه) و(شموس بنت عمرو الظفریه) و(شموس بنت مالك الانصاریه) و(شموس بنت النعمان الانصاریه) صحابیاتدن اولوب، حضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه بیعت ایتمش؛ و دردنجیسی مسجد قبانك بناسند

حاضر بولنوب، بو بابده بر حدیث شریف روایت ایلمشدر.

شموس { جدیس قومی مملکتنده مشهور بر قصر ایدی.

شموس الجدیسیه { زمان جاهلیتده جدیس قومی رؤساسندن بر. بنك قیزی اولوب، اصل اسمی (عفیره) در. او وقت طسم قبیله‌سی جدیسه حکم سوروب، جدیسدن قوجه‌یه واره‌جق قیزلرك ابتدا طسم قومی رئیسی طرفندن بکارتلری ازاله اولنمق عادت حکمنه کچمش اولدیغندن، صاحبهٔ ترجمه حقنده دخی بو معاملهٔ تحقیریه اجرا اولندقدن صکره، قومنه دونوب، فصیح بر قصیده ایله قومی ارککلرینی طسم قومنه قارشی تهییج ایده‌رك، حربه قاندیرمش؛ و قومنك بو ذلته ختام ویرمسنه سبب اولمشدر. مذکور قصیده‌سنك باشلانغیجی شودر:

ایجمل ماتؤتی الی فتیاتکم
وانتم رجال فیکم عدد النمل
فان انتم لم تضبوا بعد هذه
فکونوا نساءً لاتفر من الفحل
ولوانا کنا رجالا وکنتم
نساءً لکنا لانقیم علی الذل الخ

شمولن { (ChmÖlln) آلمانیانك وسطلرنده واقع (صاقسه التنبورغ) دوقه‌لغنده و آلتنبورغك ١٢ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧١٥٥ اهالیسی، دمیر یولی، یوك منسوجاتی وحبوبات تجارتی واردر.

شموئیل { (یاخود اشموئیل) انبیا و حکام بنی اسرائیلدن اولوب، قبل المیلاد ١١٣٢ تاریخنده طوغمش؛ و ١٠٩٢ ده حاکم انتخاب اولنه‌رق، بنی اسرائیلی فلسطینیلرك تغلبندن قورتارمش ایسه‌ده، بعده اداره‌یی اوغللرینك الینه ترك ایتمکله، بونلر خلقی ممنون ایتمدکلرندن، بنی اسرائیلك بر حکمدار طلبنه قالقیشملری اوزرینه، طالوتی تعیین ایتمش؛ وآنجق طالوت بر چوق دفعه‌لر اوامر الهیه‌یه تبعیت ایتمدیکندن، برینه حضرت داود (عم) ی تعیین ایتمش ایسه‌ده، بو انتخاب سر قالوب، کندیسنك وفاتندن صکره اجرا اولنمشدر. میلاد عیسی (عم) دن ١٠٤٣ سنه اول وفات ایتمشدر.

شُمیط { اندلسده سرقسطه اعمالندن بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شَمیلان { خراسانده طوس قربنده مشهور بر قلعه ایدی.

شمیم { (میرزا محمد حسین بن میرزا عبد الکریم) ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. نادر شاه زماننده بر مدت قاضی عسکر بولنمش؛ وبعده بونك امریله قتل اولنمشدر. شو بیت اونکدر:

زسوز عشق توآنراکه نیم جانی هست
چو شمع تا نفس آخرش زبانی هست

شُمَیم الحلی { (ابو الحسن مهذب الدین علی بن الحسن) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، بغدادده نشأت ایتمش؛ وبعده دیاربکر وشامه کیده‌رك، اکابرك مدحیله جائزه‌لرینه نائل اولمش؛ ونهایت موصلده توطن ایدوب، ٦٠١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. هجوه میلی اولوب، امور مذهبیه‌جه‌ده بعض مرتبه مبالاتسزلغی واعتراضاتی مرویدر.

شناسی افندی { (ابراهیم —) اعاظم ادبای عثمانیه‌دن اولوب، لسان عثمانینك ساده‌لشمسنه واصول وافاده‌نك یکی بر طرزه قلبنه اك زیاده همت ایدنلرك بری وبلکه ادبیات جدیده‌مزك موجدی وپیریدر. درسعادتده طوپخانه جوارنده طوغوب، عربی وفارسی تحصیلندن صکره طوپخانه مکتوبی اوطه‌سی کتبه‌سی سلکنه داخل اولمش؛ و بعده فرانسز لسانی اوکرنوب، فنون جدیده‌نك تحصیلیچون پاریسه عزیمت ایلمش ایدی. درسعادته عودتنده بعض مأموریتلرده بولنمش ایسه‌ده، هر نصلسه تفیض ایده‌میه‌رك، نهایت «تصویر افکار» عنوانیله بر غزته نشرینه باشلایوب، غیر رسمی عثمانلی غزته‌لرینك برنجیسی اولان بو آلتله ادبیات جدیده‌یه ولسانمزك اصلاحیله برابر افکار جدیده‌نك نشر وتعمیمنه چوق خدمتلر ایتمشدر. ١٢٨٨ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. کندی نشریاتندن بشقه بعض آثار واشعارینی وتصویر افکار منتخباتنی ابو الضیا توفیق بك افندی دخی نشر ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر.

بد بخت اکا دیرلرکه الندە جهلانك
قهر اولمق ایچون کسب کمال وهنر ایلر

شناندوآ (Chenandoah) ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده واقع (ویرجینیه) جمهوریتنده (آلغانی) سلسلهٔ جبالی وادیسنده بر نهر اولوب، (پوتوماق) ایرماغنك اك بیوك قولیدر. شمالی وجنوبی اسملریله ایکی چایدن ترکب ایدر. مجراسی ۲۷۵ کیلومتره طولنده اولوب ۲۲۵ کیلومتره‌لیکی سیر سفائنه صالحدر. جریاننده پك چوق فابریقه‌لرك ماکینه‌لرینی چویرر. وادیسی پك منبت وبرچوق میاه معدنیه‌یی حاویدر.

شناندوآ (Shenandoah) ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(پوچویل)ك ۱۶ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۰۱۵۰ اهالیسی، دمیر یولی وکلیتلی کمور معدنی اخراجاتی واردر.

شنایدمول (Schneidemühle) شرقی پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ) سنجاغنك (قولمار این پوزن) قضاسنده ومرکز قضانك ۲۲ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۴۰۰ اهالیسی، قیزلره مخصوص مکتب عالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی و صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، بیوك دمیر خانه‌لری وسائر فابریقه‌لری واردر.

شنت اولالیه اندلسده طلیطله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

شنت بریه اندلسده قرطبه‌نك شرقنده و ۸۰ فرسخلق مسافه‌ده اوله‌رق (سالم) قصبه‌سنه متصل بر قصبه اولوب، خیرات ومعموریتی و قلاعی چوق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنت بیطره اندلسده (ریه) مضافاتندن بر حصن متین ایدی.

شنتجاله اندلسده بر قصبه اولوب، مشاهیر محدثیندن (ابو عثمان سعید بن سعید الشنتجالی)نك وطنیدر.

شنتره اندلسده اشبونه اعمالندن یعنی پورتکیزده لیسبونه مضافاتندن برقصبه اولوب، الما‌لرینك فوق‌العاده بیوکلکیله مشهور اولدیغی، وکندی زماننده فرنکلرك الینه دوشمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شنترین پورتکیزده واقع (سانتارم) قصبه‌سنه عربلر طرفندن ویریلن اسم اولوب، حکومت اسلامیه زماننده بیوك بر شهر حالنده بولنمش، واورادن بر چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

شنترینی (ابو محمد عبدالله بن محمد البکری الاندلسی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، اندلسك شنترین یعنی پورتکیزك (سانتارم) قصبه‌سنده طوغمش، و بعض ولاتك کتابتنده بولندقدن صکره، ۵۱۷ تاریخنده اندلسك (مریه) شهرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت اوندندر:

اسنی لیالی الدهر عندی لیلة
لم اخل فیها الکاس من اعمالی
فرقت فیها بین جفنی والکری
وجمعت بین القرط والخلخال

شنت مریه (سانته ماریه) دن معرب اوله‌رق اندلسده بر قصبه اولوب، کلیساسنك بیوکلکیله مشهور ایدی.

شنت یاقوب اندلسده مشهور بر قلعه ایدی.

شندی (یاخود دارشندی) نوبه‌ده نیلك صاغ کنارنده وخرطومك ۴۵ ساعت شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، وقتیله نوبه‌نك مرکزی ایدی. اهالیسی حجازدن کچمه عرب اولوب، سیمالری دوزکون وتندرست آدملردر. بو قصبه‌نك قربنده (مروه) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنمشدر.

شن‌سی (Chen-Si) چینك جهت شمالیه‌سنده بر ایالت اولوب، شمالاً مشهور سد ایله مغولستاندن وشرقاً (هوآنغ هو) ایرماغیله (شان‌سی) ایالتندن آیرلمش اولدیغی حالده، ینه شرقاً (هونان) و (هوبه)، جنوباً (سه‌جوئن)، غرباً دخی (قانسو) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی قوش اوچیشی حسابیله ۷۸۰ ووسطی انی ۳۰۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۰۰۰۰۰۰ نفوسدن عبارتدر. مرکزی (سی‌نغان‌فو) شهری اولوب، ۷ سنجاغه منقسمدر. اراضیسی طاغلق اولوب، (چینغ لینغ) سلسلهٔ جبالی ایالتك ایچنده امتداد وتشعب

ایدەرك، (هوانغ هو) ایلە (کانغ چەکانغ) حوضەلرینی آیریور. میاه جاریەسی چوق اولوب، قسم شمالیسندە شمالدن اینن (لوهو) ایلە غربدن کلن (هوئی هو) نهرلری (هوآنغ هو) ایرماغنە، وقسم جنوبیسندە غربدن شرقە آقان (هان کانغ) نهری دخی (یانغ چە کانغ) ایرماغنە دوکیلور. بو انهارك متعدد تابعلری واردر. هواسی معتدل وطوپراغی علی‌الخصوص قسم شمالیسندە پك منبت اولوب، ذخائرك انواعیلە سبزە ومیوەنك بعض نوعلری وآز مقداردە پرنج ایلە کنویر، توتون وسائرە حاصل اولور. کراستە اعمالنە یارار اشجاری وطبدە وبویاجیلقدە مستعمل نباتاتی دخی چوقدر. خیلی مقدار ایپك دخی چیقار. کوچك لکن زیادە یورور بر نوع آت ایلە استر، طوموز وسائر حیوانات اهلیەسی وهلە طیوری چوقدر. آو حیواناتی‌دە بولدر. آریلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار. مسك آهوسی وپوستلری کورك اعمالنە یارار حیواناتی‌دە کثرتلیدر. ارینك صولرندە آلتون ریزەلری بولندیغنە نظراً، طاغلرندە آلتون معدنلری بولنمق اقتضا ایدیورسەدە، حکومت تحری واخراجنە مساعدە ایتمیور. شمال جهتندە کلیتلی کمور معدنیلە قورشون وسائر بعض معدنلر ومرمر وپترول دخی بولنیور. طوزلی معدن صولری‌دە چوقدر. ایالتدە یوك منسوجاتلە عبا، خالی وکاغد فابریقەلری بولنوب، کرك بونلرك معمولاتی وکرك بال وسائر محصولات سدك شمالندەکی تاتارلرە فروخت اولنور. ایالتك مرکزیلە (هانچونغ) شهری آرەسندە پك کوزل بر یول بولنوب، کوپریلریلە سائر عملیاتی جالب حیرتدر.

شنشیلە (Chinchilla) اسپانیادە (مورسیە) خطەسندە البسیطە ایالتندە والبسیطەنك ۲۰ کیلومترە جنوب شرقیسندە قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، دمیر یولی واطرافندە الیوم مسکون بر طاقم مغارەلری واردر.

شنفری زمان جاهلیتدە یتیشن مشاهیر شعراء عربدن اولوب، ازد قبیلەسنە منسوب ایدی. قوشمەدە شهرتی اولوب، حتی «اعدی من الشنفری» کلامی ضرب مثل اولمشدر. سلامان قبیلەسیلە خصومتی اولوب، نهایت بونلردن سد بن جابر طرفندن طوتیلەرق، قتل اولنمشدر. مشهور «لامیة العرب» قصیدەسنك صاحبی اولوب، قصیدۀ مذکورەنك باشلانغیجی شودر:

اقیموا بنی امی صدور مطیکم
فانی الی قوم سواکم لا میل
فقد حمت الحاجات واللیل مقمر
وشدت لطیات مطایا وارحل

بو (لامیە) نك اعاظم ادبا طرفندن شرحلری اولوب، زمخشرینك شرحی ۱۳۰۰ تاریخندە شهرمزدە «الجوائب» مطبعەسندە طبع ونشر اولنمشدر.

شنکیت (Chinghit) صحرای کبیرك غرب جهتندە واقع (اضرار) خطەسندە تجارتکاه برقصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی و اطرافندە مزروعاتی واردر. سنغالدن کاروانلر کیدوب، تجارت ایدرلر.

شنوءه (یاخود شنوه) یمندە صنعادن ٤٢ فرسخلق مسافەدە واقع بر مملکت اولوب، ازد قبائلندن (ازد شنوءه) قبیلەسنك مسکنی ایدی.

شوآ یاخود شوه (Choa) حبشك قسم جنوبیسندن عبارت واسع بر خطە اولوب، دفعاتلە وخیلی وقت آیریجە بر حکومت صورتندە ادارەاولنمشدر. حتی قرن حاضر میلادی ابتداسندن بری بوصورتلە ادارە اولنمقدە ایکن، ۱۸۵٦ دە نجاشی سابق (تئودور) طرفندن ضبط وحبشە الحاق اولنمش ایسەدە، نجاشی مرقومك وفاتندن صکرە شوآ رئیسی بردرجەیە قدر استقلالنی استرداد ایتمشدر. ۹° ایلە ۱۱° عرض شمالی آرەسندە ممتد اولوب، یوکسك یرلری چیلاق واپی برجنسە منسوب قویون سوریلری مرعالرینی حاوی، اورتە طرفلری اورمانق وآشاغی طرفلری مزروع ومنبتدر. بری ایلولە قدر ودیکری کانونلردە اولمق اوزرە ایکی یاغمور موسمی اولدیغندن، سنەدە ایکی دفعە محصول ویرر. کویلری چوق اولوب، شهر وقصبەسی یوق حکمندەدر.

شوآلهاون (Shoalhaven) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) مهجرندە بر ایرماقدرکە (مازرو) طاغلرندن نبعانلە، شمال شرقیە، بعدە شرقە ونهایت شرق جنوبی‌یە طوغری آقەرق، ٤١٥ کیلومترەلك جریاندن صکرە، ٣٤°٥٢′ عرض جنوبیدە بحرمحیط معتدلە دوکیلور.

كيلر منصبندن ١٦ كيلومترو يوقارى‌يه قدر كاوب، اوراده بيوك بردمير يول كوپريسى واردر. واديسى پك كوزل ومنبتدر.

شوبك { وادى موسى قربنده و عمان ايله قلزم آره‌سنده مشهور بر حصن بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

شوت { (Schutt) بو اسمله مجارستانده طونه مجراسى ايچنده و (پرسبورغ) ك آلت طرفنده ايكى آطه اولوب، بيوكنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥٤٢ وكوچكنكى يالكز ٢٧٥ مربع كيلومترو‌در. ايكيسنك مجموعنده ١٠٠ قدر قصبه وقريه بولنوب، طوپراقلرى پك منبت ومحصولداردر. بو آطه‌لردن ويانه‌يه خيلى ذخيره كيدر. جسيم آغاجلرى دخى واردر.

شوحطان { يمنده صنعا قربنده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

شوخى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى جرفادقانلى اولوب، باغ وباغچه‌ايله وآغاج يتيشديرمكله مشغول ومرانغوزلق وسائر صنايعده ماهر ايمش. شو رباعى اونكدر:

پيرى كه بعاشقان نشانست منم
درعشق تو مشهور جهانست منم
هرجا كه جوانيست بود پيروپير
آن پير كه پيروهم جوانست منم

— ايكنجيسى يزدلى اولوب، شو بيت اونكدر:

مدام اين آرزودارم كه بر كرد سرت كردم
بكرد خاطرم اين آرزو بسيار مى كردد

شوده { (Chaudet) فرانسه‌نك الك مشهور هيكلتراشلرندن اولوب، ١٧٦٣ ده پارسده طوغمش، و ١٨١٠ ده وفات ايتمشدر. رومادە بر بيوك مكافات قزانمش؛ وپارس آقادمياسى اعضالغنه وصنايع نفيسه معلملكنه نصب اولنمشدى. بر چوق آثار مقبوله‌سى واردر.

شوده فوند { (Chaux-de-Fonds) اسويچره‌نك (نوشاتل) ناحيه‌سنده ونوشاتلك ٣٠ كيلومترو شمال غربيسنده اوله‌رق (ژورا) طاغنك مرتفع بر واديسنده واقع قضا مركزى بر شهر اولوب، ٢١٠٠٠ اهاليسى وساعت، ايكنه، قوطى

وسائر تخته‌دن مواد فابريقه‌لرى واردر. ارتفاع وبرو... دتندن حبوبات وميوه يتيشه‌ميوب، شهر وجوارلرى صنايعله وباشليجه ساعتجيلقله باشارلر.

شوديره { (Chaudière) آمريقاى شماليده... دومينيون قطعه‌سنك كبك خطه... سنده (سنت لوران) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، ممالك مجتمعه حدودى قربنده (مغانتيق) كولندن خروجله، كبك شهرندن ١٢ كيلومترو يوقاريده مند... كور ايرماغه دوكيلور. مجراسى ٢٠٠ كيلومترو طو... لنده اولوب، كنيشلكى ٥٠٠ مترويى متجاوزدر. منصبندن آز يوقارى ٣٠ مترولك ارتفاعدن دوشوب كوزل بر شلاله تشكيل ايدر.

شوديق { (Schoodic) ممالك مجتمعه‌نك (من... جمهوريتنده ومنتهاى شرق شما... ليسنده بربرينه قريب برطاقم كوللر اولوب، بيوجكلرى ١٢ عددنده‌در.

شوذر { اندلسده غرناطه ايله جيان آره‌سنده... قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيـ... ايديور.

شوراب { خوزستانده بر نهر اولوب، قولى اهواز شهرى ايچنـ... كچديكنى ياقوت حموى بيان ايتدكدن صكره، عرب... (سولان) ديدكلرى نهر اولسه‌كركدر، ديور؛ و«آ... صو» ديمك اولان بو اسم فارسيسى خلافنده صو... طاتلى اولديغنى‌ده علاوه ايديور.

شورش { هندستان شعراسندن برينـ... مخلصى اولوب، اردو لسانند... شعر يازان شعرانك اساميسنى حاوى بر تذكره... واردر.

شورمان { آنه ماريه‌ده — (M. de ... (Schurmann) آلمانيه‌نك ا... مشهور قادينلرندن اولوب، ١٦٠٧ تاريخنده قولونيه... طوغمش، و ١٦٧٨ ده وفات ايتمشدر. يونان، لاتين... عبرانى وحبش لسانلرينه آشنا ورسم، هيكلتراشلق... حكاكلق كبى صنايع نفيسه‌ده صاحبهٔ مهارت اولوب... حرمت واعتبار عموميه‌يه مظهر ايكن، آنسز... (لكسموند)ه چكيلوب، اختيار عزلت ايتمش؛ و(لاباد... نك فكر وطريقنه تابع اولوب، روايته كوره بو... زوجه‌سى دخى اولمش؛ وبونك وفاتندن صكره، بر... كچه‌رك، ماملكنى فكر باطنه تابع اولانلر اوغور...

صرفله ، اواخر عمرنده سفالتده قالمش ایدی .

شورندورف { آلمانیه‌ده‌وورتمبرغك (باغست) ایالتنده و (الوانکن)ك ٤٧ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٩٥ اهالیسی، مشهور باغلریله میوه‌دار آغاجلری ودیکیش ماکنه‌سی، دوکمه، سیغاره وسائره فابریقه‌لری واردر.

شورهام { (Shoreham) انکلتره‌نك (سوسکس) ایالتنده و بریکتون)ك ١٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (آدور) نهری منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، جواریله برابر ٥٠٠٥ اهالیسی، دمیر یولی واولدقچه تجارتی واردر. لیمانی وقتیله پك ایشلك ایدیسه‌ده، چوقدن قومله طولوب، درینلکی کافی اولمدیغندن، اهمیتدن دوشمشدر.

شوری { قدماء شعراء عثمانیه‌دن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی یکیشهرلیدر. شو برایکی بیت اونکدر :

غنچه‌سز نوبهاری نیلرلر
یارسز مرغزاری نیلرلر
نوش ایدنلر می صفابخشی
باده‌ٔ پر خماری نیلرلر

شوریلوس { (Chorrillos) پرونك (لیما) ایالتنده ولیمانك ١٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بحر محیط متعدل ساحلنده بر قصبه اولوب، لیمایه و (قولائو) یه دمیر یول ایله مربوطدر. پایتختك بر صیفیه‌سی حکمنده اولوب، علی الخصوص اوراده دکیز حمامی موسمی اولان کانون ثانیدن نیسانه قدر سورن یاز موسمنده لیما اهالیسندن شوریلوسه ایننلر پك چوق اولور. هواسی پك ملایم وصاغلام اولوب، اطبا طرفندن متورملره توصیه اولنور. قربنده اسکی کیشو آواینقا قوملرینك محل حجی بولنمش اولان (پاشا قاماق) شهر قدیمنك وجسیم معبدلرینك خرابه‌لری موجوددر.

شوسان { ودها طوغریسی چئوشان (Chu-san, Tchéou-Chan) چینك ساحل شرقیسی قارشیسنده و (هانغ چئو) ایله (یانغ چه کانغ) ایرماقلری منصبلرینك اوکنده برطاقم آطه‌لر اولوب، ٢٩°٣٩′ ایله ٣٠°٥٠ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. بیوك وکوچك بر چوق جزایردن مرکب اولوب، ینه (شوسان) تسمیه اولنان اك بیوکلری ساحلدن ١٢ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. بوآطه‌نك بویی ٤٥ واکی ١٢ کیلومتره اولوب، ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. ساحل جنوبیسنده بتون بوجزایرك مرکزی اولان (نانغ های) شهری بولنوب، سوروخندقله محاطدر. کرك بوآطه وکرك ملحقاتی ٣٠٠ متره‌قدر ارتفاعلری اولان کوچك طاغ وتپه‌لری حاوی اولوب، میاه جاریه‌لری چوقدر؛ ومکمل جدوللر حفریله اراضیلری سقی اولنور. محصوللری بغدای، پرنج، چای، پتاتس، پاموق، توتون وسائره‌دن عبارتدر. شوسان جزیره‌سی چینك اك بیوك ایرماغی منصبنك قارشیسنده بولنمغله، اهمیت عسکریه‌سی چوق اولوب، ایکی دفعه انکلیزلر ضبط ایتمشلرسه‌ده، ینه ترکه مجبور اولمشلردر.

شوستر { ایرانك خوزستان ایالتنده ودیزفولك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کارون نهرینك اك شرق قولی اوزرنده واقع بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، بیوك ومصنع بر جامع شریفی، متعدد بازارلری، نهرك اوزرنده کوزل بر کوپریسی ونهرك صوبندن اطرافی سقی ایچون شاپورك زماننده قالمه اولدقلری مروی اولان بر طاقم مصنع وجسیم بندلری وجدوللری واردر. تجارتی خیلی ایشلکدر. عرب جغرافیونی عندنده (تستر) اسمیله معروفدر. [«تستر» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

شوشه { الیوم روسیه‌نك النده بولنان قره باغ خطه‌سنده (الیزاوتپول) ایالتنده والیزاوتپولك ١٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (کور) ایرماغنه تابع بر چایه حاکم ١١٠٠ متره ارتفاعی اولان بر قیانك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٢٢٠٠٠ اهالیسی، متین استحکاماتی، کوزل کارکیر خانه‌لری وکنیش سوقاقلری واردر. اهالیسنك قسم اعظمی تاتار وقصوری ارمنیدر. قره باغ آتلرینك مرکز مبایعه‌سیدر. قصبه‌ده عجم تقلیدی کوزل خالیلر وبعض قبا ایپك قماشلر اعمال اولنور.

شوف { جبل لبنان مستقل متصرفلغنده بر قضا اولوب، ١٢ ناحیه و ٢١٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٨٢٩٠ مقدارنده او-

لوب، ۲۰۲۷۵ ی درزی وقصوری مارونیدر.

شوفر (Schœffer) طباعتك موجدلرندن وترقیسنه خدمت ایدنلردن اولوب، آلمانیاده (دارمستاد) ك (كرنسهایم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱۴۴۹ ده پارسده مستنسخ اولدیغی حالده، (فوست) طرفندن كوتمبرغك ایجادی كندیسنه تعلیم ایدیله‌رك، موی الیهك اورتاغی وبعده دامادی اولمش ایدی. ۱۴۶۶ ده قائن پدرینك وفاتی اوزرینه، مطبعه‌نك صاحب مستقلی قالوب، فن طباعتی دها خیلی ایلری‌یه كوتورمش؛ و ۱۵۰۲ ده وفات ایتمشدر.

شوق هندستان شعراسندن بروجه زیر درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ الهی بخش اكبر آبادی) اكبر آباده نشأت ایدوب، بعده فرخ آباده انتقال ایله، سلالهٔ تیموریه شهزاده‌كانندن میرزا مظفرك منشیانی زمره‌سنه داخل اولمش؛ واون اوچنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. تقریباً اوچ بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

اشك خونین میچكد از دیده باصد آب وتاب
تالب كوهر فشانت یاد می آید مرا

— ایكنجیسی (محمد انعام الدین بن مولوی محمد محی الدین خان) كاكوری قصبه‌سی رؤساسندن ایدی. شو بیت اونكدر:

بر دلم تیر نكاه تو ره شوق كشود
كرنه بیتابیٔ من رخنه درین كاركند

— اوچنجیسی (میر محمد باقر) بر دیوان ایله «طبقات الشعرا» عنوانیله بر تذكره براقمشدر.

— دردنجیسی (رای تنسوخ رای) لكهنوده ساكن برهمنیلردن اولوب، اود حاكمنك منشیسی ایدی. واحد علی شاهك مدحی حقنده بر قصیدهٔ بلیغه‌سی واردر. اود حكومتنك انقراضنده كلكته‌یه انتقال ایده‌رك ۱۲۷۰ ده اوراده وفات ایتمشدر. «سفینة الشوق» عنوانیله بر تذكرة الشعراسی واردر. شو بیت اونكدر:

شوق از تو كند دولت عشق تو تمنا
بسیار بدست دلش این كنج نهانرا

شوقایه بیوك — (Grand Chocaya) آمریقای جنوبیده بولیویانك (پوتوسی) ایالتنده و (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقنده برقصبه اولوب، شمدیكی حالده اهمیتدن دوشمش ایسه‌ده، اون یدنجی قرن میلادی اوائلنده ۶۰۰۰۰ دن زیاده اهالیسی وار ایدی. اطرافنده برچوق كومش معدنلری بولنوب، بونلرك بری ۵۳۰۸ متره ارتفاعنده‌در.

شوقونته (Choconta) قولومبیا ممالك مجتمعه‌سنك (قوندینا مارقه) جمهوریتنده و (بوغوته) نك ۱۰۰ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ۲۶۶۰ متره‌لك ارتفاعده برقصبه اولوب، ۸۵۰۰ اهالیسی و دمیر معدنیله نفتی وایلیجه‌لری واردر. آمریقانك كشفندن اول موجود بولنمش اسكی برقصبه‌در.

شوقی قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل ادرنه‌ده برقوجه قارینك قولی ایكن، شعرادن نجاتی وطالعی وصنعی ایله كوریشمك اوزره، مغنیسایه كیتمش؛ واوراده بولنان سلطان بایزید خان شهزاده‌لرندن شهزاده محموده انتساب ایلمش ایدی. شو بیت اونكدر:

دریغا حسرتم قالدی بنم سن سرو قامتده
بوكون دنیاده بیلزسه‌م بوله‌م یارین قیامتده

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك لالاسی شمسی بكه انتسابی اولمغله پادشاه مشارالیهك شهزاده‌لكنده وطربزونده بولندقلری زمانده التفاتلرینه مظهر اولمشیدی. بعده بروسه‌ده بعض سلاطین عظامك تربه‌دارلغیله قناعت ایتمشیدی. شو بیت اونكدر:

دیردم كه بیاضه چیقه كیسوی سوادی
مشكل بو دخی قره‌لدی خط مجیدی

شوقی فرس شعراسندن دخی بروجه آتی بش ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی تبریزلی اولوب، شاه اسماعیل صفوینك شهزاده‌لرندن صاحب تذكره سام میرزایه منسوب بولنمش؛ وبعده شاه طهماسبك قورقوسندن هنده قاچوب، اونجی قرن هجری اواسطنده كابلده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

دردا كه فراق ناتوان ساخت مرا
بر بستر ناتوانی انداخت مرا
از ضعف چنان شدم كه بر بالینم
صد بار اجل آمد ونشناخت مرا

— ایكنجیسی (ساوه) ساداتندن اولوب، هندستانه سیاحت ایتمش؛ وعودتنده تأهل ایدوب، ضرورتده وفات ایتمشدر. شو ایكی بیت حالنه موافق سویلدیكی بر قصیده‌سندندر:

روز وشب از نظارهٔ اطفال خویشتن
اشك تمام شودم وآه مشوشم
چون برق میدوند برهنه بسوی من
من همچو ابر شان بته خرقه درکشم

— اوچنجیسی (یزد) لی اولوب، عاشق مشرب ولاابالی بر آدم ایدی. وزیر خواجه رشیدك احفادندندر. اكثر عمرینی هراتده كچیروب، ٩٦٣ ده اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر.

بس که سیل مژه از هر طرف سویش رفت
کوچها گل شد ونتوان بسر کویش رفت

— دردنجیسی کرابجردلی اولوب، اوحدینك معاصریندندر. شو بیت اونكدر:

زناز گرچه سخن با من آن صنم نکند
بدان خوشم که سخن از رقیب هم نکند

— بشنجیسی كبرادن اولوب، شو بیتندن بشقه احوالی معلوم اوله‌مدی:

بارقیبان سخن از کشتن من میکوید
کشتن اینست که با غیر سخن میکوید

شوكت بخاری (محمد اسحاق) مشاهیر شعرادن اولوب، بخارا امیرینك اوغلی اولدیغی حالده، بدرینك وفاتندن صكره ملك عم‌زاده‌لرینه كچمكله، كندیسی ذاتاً ارباب فضل ودانشدن وقناعت اصحابندن اولدیغندن، سیاحته چیقوب، مشهد مقدسی بعد الزیاره، اصفهانه كیده‌رك، اوراده حكمفرما اولان محمد سعد الدین خانك التفاتنه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. بعده هندستانه كیده‌رك، محمد علی كوهر شاهك تقدیر واحسانه مظهر اولمش؛ وایرانه بعدالعوده ١١٠٧ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مقبول ومتداول دیوانی واهل بیت حضرت نبوی حقنده قصاید ونعتلریله حكمت آمیز اشعار رائقه‌سی واردر. متأخرین شعرای ایراندن بو درجه‌ده قبول عامه وشهرته مظهر اولمش كیمسه یوقدر. شو بیت جملهٔ شعارندندر:

بود اهل جهانرا دشمنی از دوستی حاصل
که میخیزد غبار اینجا بکرد یکدیکر کشتن

شوكتی ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد ابراهیم) اصفهانلی اولوب، پك یاشلی اولدیغی حالده، منهیاندن غیر مجتنب اولمغله، هندستانه ایكنجی سفرنده بر محبوبی طرفندن قتل اولنمشدر. شو بیت اونكدر:

شمع وگل وپروانه وبلبل همه جمعند
ای دوست بیا رحم بتنهاییٔ من کن

— ایكنجیسی (میرزا ابو القاسم) بزم ورزمه مقتدر اولوب، شو بیت اونكدر:

قضا بکشتن من اینچنین شتاب مکن
چو خواهم از ستمش مرد اضطراب مکن

شوكیتو یاخود شوقویتو (Chuquito, Chucuito) پرونك قسم جنوبیسنده واقع (پونو) ایالتنده وپونونك ٢٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (تیتیقاقه) نام واسع كولك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وجسیم طاشلردن یاپلمش مربع الشكل قدیم بر بنای عجیبی واردر. وقتیله دها بیوك ایدی.

شوكیساقه (Chuquisaca) ونام دیكرله (سوقره) آمریقای جنوبینك بولیویه خطه‌سنده و(لاپاز)ك ٥٥٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ٢٨٤٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌نك اوستنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دیكر بر ایكی مكتبی، ٢٧ كلیساسی، كنیش سوقاقلری وكوزل ابنیه‌سی واردر. موقع ومنظره‌سی دخی پك كوزلدر. یقین وقته‌دك بولیویه‌نك مركزی اولوب، بعده (لاپاز) مركز اتخاذ اولنمشدر.

شول (Schoell) فرانسه‌نك مشاهیر مورخیندن اولوب، ١٧٦٦ ده (ساربروق) قربنده طوغمش، و١٨٣٣ده وفات ایتمشدر. مربی مأموریتیله بر روس عائله‌سنه التحاق ایده‌رك، شاكردلریله برابر آلمانیه، ایتالیا، اسوچره وروسیه‌یی كزمش؛ وبعده پارسده وباله‌ده بر مدت كتابجیلق ایتدكدن صكره، ١٨١٤ ده بروسیه قرالنك خدمتنه كیره‌رك، بعض مهم مأموریتلرده بولنمشدر. ٤٦ جلددن مركب آوروپا دولی تاریخنی، ١٥ جلددن مركب صلح ومعاهده تاریخنی ویونان ولاتین لسانلری ادبیاتنك احوال تاریخیه‌سنی یازمشدر.

شولاپور { (Cholapour) هندستانك بمبای ایالتنده وبمبایك ٤٥٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده وبمبایدن مدراسه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٥٤٠٠ اهالیسی، اطرافنده کنیش خندق وبك ایشلك پاموق تجارتی واردر. — سنجاغی ١٨١٨ تاریخ میلادیسندن بری انکلیزلرك النده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠١٦٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٦٢٩٨٥ کشیدر.

شولتن { (Schultens) آلمانیه مستشرقیننددن اولوب، ١٦٨٦ده (غرونینکه)ده طوغمش، و١٧٥٠ده وفات ایتمشدر. عربی وعبرانی لسانلرینه دائر برقاچ تألیفی واردر.

شولزه { (Schulze) بو اسمله دخی مستشرقیندن آلمانیه‌لی ایکی کشی اولوب، بری ١٦٨٧ده تولد و١٧٤٤ده وفات ایتمش؛ وطب وفلسفه ایله عربی وعبرانی وسریانی لسانلرینه واقف بولنمشدر. — ایکنجیسی ١٧١٩ده طوغوب، ١٧٦٠ده وفات ایتمش؛ وهندستانه سیاحت ایدوب، اورانك لسانلرینی اوکرنمش؛ ویوز نوع حروف هجا ایله ایکیوز لسانه مترجم بر دعایی حاوی بر کتاب نشر ایتمشدر.

شولم { یاخود اشولم (Schwelm) غربی پروسیه‌ده (وستفالیه) ایالتنك (آرتسبرغ) سنجاغنده وآرتسبرغك ٥٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٠٢٠ اهالیسی، دمیر وتوتیا معدنلری، چلیکلی میاه معدنیه‌سی، قوردله وپیانو وسائره فابریقه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

شولوله { (Cholula) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك (پوئبله) حکومتنده وپوئبله‌نك ٥ کیلومتره غربنده بك اسکی برقصبه اولوب، ایچنده بولنان و(تؤقالی) تعبیر اولنان جسیم برهرمیله مشهوردر. شمدیکی حالده آنجق ٦٠٠٠ اهالیسی وار ایسه‌ده، آمریقانك کشفندن اول وصکره دخی بیوك بر شهر بولنمشدر.

شولون { (Cholon) هند چینیده فرانسه‌یه تابع (قوشنشین) مملکتنك (متیو) ایالتنده وسایغونك ٧ کیلومتره غربنده اوله‌رق سایغون نهری قوللرندن بری اوزرنده برشهر اولوب، ١٥٠٠٠ ی چینلی اولمق اوزره ٤١٠٠٠ اهالیسی وبك ایشلك پرنج تجارتی واردر. فرانسزلرك النه کچه‌لی، اصلاح وتزیین اولنمشدر.

شومان { جیحونك اوته‌سنده واقع صغانیان خطه‌سنده برکوچك قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

شومون { (Chaumont) فرانسه‌نك شرق طرفنده واقع (مارنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، پاریسك ٢٦٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومارنه ایله (سویزه) نهرلری ملتقاسنده واقع و٨٦٠٠ اهالیلی جامعدر. مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی، ٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، علوم وفنون وزراعت جمعیتلری، غانت وبیچاق فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات، بیاغی، دری، دمیر وسائره‌یه متعلق تجارتی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

شونبرغ { (Schonberg) «کوزل حصار» دیمك اولان بو اسمله آلمان ممالکنده برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی آوستریانك (موراویه) خطه‌سنده بولنانی واسلاوجه (سومپرك) دنیلنیدر، که (اولموچ) سنجاغنده واولموچك ٤٧ کیلومتره شمال غربیسنده و(موراوه)یه تابع (تسر) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی وکتان وایپلیك منسوجاتله کاغد وایکنه فابریقه‌لری واردر.

شونبرون { (Schonbrunn) ویانه‌نك جوارنده وغرب طرفنده ایمپراطوره مخصوص بر سرای اولوب، کوزل وواسع باغچه ودوحه‌لری واردر، که متعدد بیوك حوضلری، مسله‌لری، هیکللری ومکمل بر حیوانات باغچه‌سنی دخی شاملدر.

شونبك { (Schonbeck) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك (قالبه) قضاسنده وقالبه‌نك ١٣ کیلومتره شمالنده و(الب) ایرماغنك صول ساحلنده بر قصبه اولوب ١٣٣٢٠ اهالیسی، دمیر یولی، اجزای کیمیویه، مقوی، نشاسته، دوکه وسائره فابریقه‌لری ونهرده سفاینله اجرا اولنور ایشلك تجارتی واردر.

شونلینده { (Schönlinde) چهستانده (لایتمریچ) ایالتنك (رومبورغ) قضاسنده ورومبورغك ٤ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٤٩٨٠ اهالیسی، دمیر یولی، مکتب

امدادیسی، مکتب صنایعی، کتن وپاموق بزیله باصمه وساژه فابریقه‌لری واردر.

شونو (Chonos) آمریقای جنوبیده شیلی‌یه ملحق وپتاغونیه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع بیك قدر کوچك آطه‌نك هیئت مجموعه‌سنه ویریلان اسم اولوب، اورته‌لری ٤٥° عرض جنوبیده واقعدر. ماجلان بوغازینه قدر ممتد اولان بو آطه‌لر هنوز خالی ومجهول الاحوال اولوب، اکثری اورمانلرله مستوردر.

شونی (Chauny) فرانسه‌ده (اسنه) ایالتنك (لائون) قضاسنده ولائونك ٥٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق (اوآزه) نهرینك ساحل یمیننده وبو نهرك سیر سفائنه صالح اولمغه باشلادیغی محلده واقع ناحیه مرکزی بر قصبه ولوب، ۸۸۰۰ اهالیسی وتول، دانته‌له وساژه فابریقه‌لریله دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر.

شونینکن (Schoningen) آلمانیه‌نك شمال غربی جهتنده واقع (برونسویق) دوقه‌لغك (هلمستد) سنجاغنده وهلمستدك ١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٦٩٢٠ اهالیسی، لنکیت وطوز معدنلری واجزای کیمیویه ایله ماکینه وساژه فابریقه‌لری واردر.

شوون (Schouwen) فلمنك (زلانده) ایالتنك اك شمالی آطه‌سی اولوب، شمالاً (اوورفلاکی) جزیره‌سندن (موزه) ایرماغنك (فراسر) دینلن قولیله، جنوب شرقی جهتندن (تولن) جزیره‌سندن (ماستاغ) جدولیله، جنوباً (بولاند) آطه‌سندن شرقی اسقو نهریله آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً وغرب شمالی جهتلرندن شمالی دکیزله محاطدر. شرقدن غربه بویی ۳۰ واك کنیش برنده اکی ۱۳ کیلومتره اولوب، اورته‌سندن صنعی برجدولله ایکی‌یه آیریله‌رق، جنوب شرقی قسمی (دویو.لاند) دینلیر. کلیتله کوك بویا حاصل اولور. بك چوق بالیق صید اولنوب قورودیلور. طوز تصفیه خانه‌لری‌ده چوقدر. بو آطه دفعاتله طغیان میاهدن مصاب اولوب، اهالی وحیواناتی تلف اولمشدر.

شویا (Chouia) روسیه‌نك ولادمیرایالتنده وولادمیرك ١٠٥ کیلومتره شمال شرقیسنده (تزا) نهری وموسته‌وه‌دن (کینشما) یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۹۸۹۰ اهالیسی وکتن و پاموقدن بز، صابون، کورك وساژه فابریقه‌لری واردر.

شویبوس (Schwiebus) یاخود اشویبوس پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده فرانقفورت سنجاغنك (زولنجوْ) قضاسنده وزولنجاوْك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق فرانقفورتدن پوزنه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۸٤۰۰ اهالیسی، لنکیت معدنی، یوك، ایپلیك، چوخه، ماکینه، موم، بیره، اسپیرتو و ساژه فابریقه‌لری وقلعه‌سی واردر.

شویلکیل (Schuylkill) ممالك مجتمعه نك پانسیلوانیه خطه‌سنده بر نهردر، که پوچویلك ۱۹ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعانله، غرب جنوبی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه آقه‌رق وبر طاقم چایلر آله‌رق، (فیلادلفیا) شهرینه واصل اولور، وبو شهرك اوستنده کوزل بردوجه اسقا ایشدکدن صکره، شهردن ۱۲ کیلومتره آشاغیده (دلاوار) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك طولی ۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه صالحدر. بعض جدوللری دخی واردر.

شهاب صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (شهاب بن اسماء الکندی) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمشیدی. (شهاب بن حرفه) که جانب نبویدن مسلم بن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی. اوغلی یزید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن زهیر البکری الذهلی) که نزد حضرت نبوی‌یه هجرت ایتمشدی. — سعد بن هشامك بدری شهابکه جانب رسالتپناهیدن هشام تسمیه بیورلمشیدی. — (شهاب القرشی) که قرآن کریمك قرائتنی حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمزدن اوکرنمش؛ وبعده حمصده ساکن اولوب، بك چوق خلقه قرآن کریمك قرائتنی تعلیم ایتمش ایدی. — (شهاب بن مالك الیمامی) که مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (شهاب بن المجنون یاخود بن کلیب الجرمی) که اهل کوفه‌دن معدود اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (شهاب الانصاری)

که بعده مصرده ساکن اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

شهاب { (علی —) ترشیذلی اولوب، شیخ آذری ایله مشاعره ومناظره‌ده بولنمش؛ وسلطان شاهرخك اوغلی محمدجوکی بهادرك خدمتنده بولنوب، بونك مدحنه دائر بعض قصیده‌لر سویلمشدر. شو ایکی بیت بو قصیده‌لرینك برندندر:

چو پرده ازرخ چون آفتاب برداری
بجان ودل کنندت مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونریزست
جهان بشعبده بازی فلك بخون خواری

شهاب { (قاضی شهاب الدین دولت آبادی) هندستانك مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب، «ارشاد النحو»، «بدیع البیان»، «شرح اصول بزدوی»، «تفسیر بحر مواج» عنوانلی کتابلرك وسائر برچوق کتب ورسائلك مؤلفیدر. سید اجل ایله بینلرنده جریان ایدن بر اختلاف اوزرینه، سید اولمیان عالمك سید جاهله تقدمی حقنده بر رساله یازمش ایسه‌ده، عالم معناده توبیخ حضرت نبویه‌یه اوغرادیغندن، بوکا مقابل «مناقب السادات» عنوانیله بر رساله یازمش؛ وسید اجلدن عذر دیله‌مش ایدی. سلطان ابراهیم شرقی طرفندن کندیسنه (ملك العلماء) عنوانی ویرلمشیدی. ٨٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر جاریه احسانی معرضنده زمانی حکامندن برینه تقدیم ایتمش اولدیغی شو جناسلی قطعه جملهٔ اشعارندندر:

این نفس خاکسارکه آتش سزای اوست
پر باد کشت ولایق بی آب کردنست
یك کس چنان فرستکه پا بر سرم نهد
ریزد همه منی وتکبرکه در منست

شهاب الحجازی { مؤلفیندن اولوب، «النیل فی احوال النیل» عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { (ابو العباس احمد بن یحیی) مشاهیر علمادن اولوب، (الکاتب الدمشقی) دیمکله دخی معروفدر. ٧٠٠ تاریخنده طوغوب، ٧٤٩ ده وفات ایتمشدر. «مسالك الابصار فی الممالك والامصار» عنوانیله تاریخ وجغرافیایه وتراجمه دائر اوتوز قرق جلددن مرکب معتبر بر کتابی واردر، که بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده بولنوب، اخیراً طبعنه مباشرت اولنمشدر. آیا صوفیه کتبخانه‌سنده دخی ٣٤١٥ الی ٣٤٣٩ رقملریله مرقم بر نسخه‌سی موجوددر.

شهاب الدین { (ابو العباس بن ادریس الصنهاجی) مغرب علماسندن اولوب، یهود ونصارانك اعتقاداتنه قارشی واللرنده بولنان کتب مقدسه‌نك اختلافاتنی مبین بر تألیفی واردر، که لوندره‌دهکی (بودلیانه) کتبخانه‌سنده ١٢٤ رقمیله مرقم بر نسخه‌سی بولنیور.

شهاب الدین { اطبادن اولوب، «اسرار الطب» عنوانیله فارسی العباره بر تألیفی واردر.

شهاب الدین { [«ابو شامه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین { فرس شعراسندن بروجه زیر اوج ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (محمد رشید) غزنه‌لی اولوب، حکیم سنائینك معاصری و بهرامشاه غزنوینك مداحی ایدی. ٥٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سپیده دم چو خط نور بر ظلام کشند
براق خسرو سیاره درلجام کشند
همی برآید خورشید در ممالك شرق
چو خنجری که بتدریجش ازنیام کشند

— ایکنجیسی بخارالی اولوب، شو قطعه اونکدر:

بناکوش تو ای ترك سمن سیمای سیمین تن
سمنراخاك زد در چشم وکلراچاك پیراهن
زنخدان تو چون کویست چونچوکان ترا قامت
کریبان تو بر ماهست وبر پروین مرادامن

— اوچنجیسی سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو آینه است بناکوش آن نیامیزد
که تیره می نکند صد هزاره آه منش

شهاب الدین { (ادیب صابر) [«صابر» ماده‌سنه مراجعت].

شهاب الدین احمد { (ملك ناصر —) مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکك اون بشنجیسی اولوب، (ملك ناصر ناصرالدین بن ملك منصور سیف الدین قلاون)ك اوغلیدر. برادری (ملك اشرف علاء الدین کجك)دن صکره ٧٥٣ تاریخنده یالکز اوچ آی حکمدارلق ایتمشدر.

شهاب الدين احمد { [« نوری » ماده‌سنه مراجعت.]

شهاب الدين احمد { هندستان فقهاسندن اولوب، طقوزنجی قرن هجریده یاشامش؛ وابراهیم شاه جونپوری امریله « فتاوی ابراهیم شاهی » عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

شهاب الدين برلسی { صوفیوندن اولوب، تصوفه دائر « درالغواص » عنوانیله بر تألیفی واردر.

شهاب الدين بن فتح الدين { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، سابق الترجه ابو الحوافرك تورونیدر. تداوی امراض وحفظ الصحه قواعدنده عصرینك فریدی ایدی. مصرده یاشایوب، ملك ظاهر رکن الدین بیبرسك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وفن طبه دائر بعض کتابلر یازمشدر.

شهاب الدين دولت آبادی { [« شهاب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدين سهروردی { (ابو حفص عمر بن محمد بکری) مشاهیر صلحادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، سالف الترجه ابو النجیب سهروردینك یکنیدر؛ ونسبی حضرت ابا بکر صدیق (رضی) ه منتهی اولور. ۵۳۹ تاریخنده سهروردده طوغوب، اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، مشاهیر صوفیوندن عمی مشارالیه نجیب الدیندن وعبدالقادر کیلانی حضرتلرندن اخذ انابتله، باطنی دخی ظاهری کبی کمالاتله تنویر ایدرك، تدریس و افاده و وعظ و نصیحتده بیوك بر شهرت قزانمش ایدی. دفعاتله ایفای حج شریف ایتمشدی. کندیسنه، بك اوزاقلردن یازوب، مسائل فقهیه ودینیه‌ده تحریراً استفتا ایدرلردی. ۶۳۲ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب، اك مشهوری « عوارف المعارف » عنوانلی تألیف معتبریدر. عربی وفارسی اشعاری چوق اولوب، ایکی لساندده بر ایکیشر بیتنی ایرادله اکتفا ایدرز:

(شعر عربی)

لا تسقنی وحدی فما عودتنی
انی اشح بها علی جلاسی
انت الکریم ولا یلیق تکرماً
ان یعبر الندماء دور الکاس

(شعر فارسی)

ببخشای باآنکه بخت یارش نبود
جز خوردن اندوه تو کارش نبود
از عشق تو حالتیش باشدکه دران
هم باتو وهم بیتو قرارش نبود

شهاب الدين سهروردی { (ابو الفتوح یحیی بن حسین بن امیرك) مشاهیر حکمادن اولوب، (حکیم مقتول) و (قتیل الله) دینمکله دخی متعارفدر. علوم حکمیه وادبیه و فقهیه و سائره‌ده زماننك فریدی اولوب، حتی وفرت معلوماتندن کنایه اوله‌رق علم سیمیابی دخی بیلدیکی متواتر و حقنده برچوق خوارق عاده منقولدر. حلبه کیدوب، اورانك علماسیله مباحثه ومناظره ایتدکده، غلبه چالمقله، حلب حاکمی بولنان ملك ظاهر بن صلاح الدین ایوبی کندی حضورنده صاحب ترجه‌یی علمای شهر ایله امتحان ایده‌رك، ومباحثه‌لرینی دیکلیه‌رك، عقل و کمالنك تفوقنده کسب اطمئنان ایدنجه، صاحب ترجه حقنده رعایت وتعظیمی زیاده ایدوب، یانندن آیرماز اولمش؛ وبونك اوزرینه علمای حلبك شهاب الدین حقنده بغض وخصومتلری برقات دها اولوب، کندیسنی اعتقادسزلقله اتهام ایتمشلر؛ و سوزلرینك ملك ظاهره تأثیر ایتمدیکنی کورنجه، صلاح الدین ایوبی‌یه یازوب، مشارالیه اوغلنه شهاب الدینك قتلنی قطعیاً امر ایتمش؛ وبونك اوزرینه ملك ظاهر قتلنه مجبور اولمغله، کندی اختیاری اوزینه، آج قاله‌رق تلف اولمشدر. بو حادثهٔ مؤلمه ۵۸۶ تاریخنده وقوع بولوب، شهاب الدین وفاتنده آنجق ۳۶ یاشنده ایدی. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: « التلویحات الوحیة والعرشیه »، « الالواح العمادیه » که بنی آرتقدن خربوت صاحبی عماد الدین ابو بکر بن قره ارسلان نامنه یازمشدر، « کتاب اللمحة »، « کتاب المقاومات »، « هیاکل النور »، « کتاب المعارج »، « کتاب المطارحات »، « حکمة الاشراق ». بونلردن « هیاکل النور » ایله « حکمة الاشراق » مشهور اولوب، شهرمز کتبخانه‌لرنده نسخه‌لری موجوددر. اشعاری چوق اولوب، شو بر ایکی بیت آجلقدن اوله‌جکی وقت سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

قل لا صحاب رأونی میتاً
فبکونی اذ رأونی حزنا
لا تظنونی بانی میت
لیس ذا المیت والله انا
انا عصفور وهذا قفصی
طرت عنه فتخلی رهنا
وانا الیوم اناجی ملاء
واری الله عیاناً بهنا

شهاب الدین سیواسی { مشاهیر علما و مشایخدن اولوب، من اصل سیواسده برینك کوله‌سی ایکن، تحصیل علومه قویه‌لرق، اکمال تحصیلدن صکره، شیخ زین الدین خافینك خلیفه‌سی شیخ محمد خلیفه‌یه انتسابله، تصوفدن دخی بهره‌مند اوله‌رق، شیخ مشارالیه ایله برابر ایاثلوغه انتقال ایتمش؛ واووقت اوراده حکم سورن آیدین اوغلنك حرمت واکرامنه نائل اولوب، ۷۸۰ تاریخلرنده اوراده ارتحال ایتمشدر. «عیون التفاسیر» عنوانیله برتفسیر شریفی واردر، که تفسیر شیخ دینمکله معروفدر. تصوفه دائر «رسالة النجاة» عنوانیله براثری ودیکر بررساله‌سی دخی واردر.

شهاب الدین شواء { (ابو المحاسن یوسف بن اسماعیل) مشاهیر شعرادن اولوب، اجدادی کوفه‌لی اولدیغی حالده، حلبده تولد ونشأت ایتمشدر. ۵۶۲ ده طوغوب، ۶۳۵ ده وفات ایتمشدر. ابن خلکان ایله معاصر اولوب، بینلرنده مودت موجود ایدی. درت جلددن مرکب دیوان اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فتی فاق الوری کرماً وبأساً
عزیز الجار محض الجناب
تری فی السلم منه غیث جود
وفی یوم الکریهة لیث غاب الخ

شهاب الدین عسقلانی { [«ابن حجر عسقلانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین غوری { (ابو المظفر محمد بن سام) غوریان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان علاءالدین حسنك برادرزاده‌سیدر. ملوك مذکوره‌نك آب رویی اولوب، غیاث الدین محمدك زمان سلطنتنده غزنه حاکمی اولدیغی حالده، ۵۸۲ ده ملوك غزنویه‌نك اخیری اولان خسرو شاهی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبعده هندستانه توسیع فتوحات ایده‌رك، ۵۸۸ تاریخنه‌دك ملتان واجمیر ودهلی‌یی ضبط ایلمش ایدی. ۵۹۹ ده، برادرینك وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته چقوب، خوارزمشاهان ایله دفعاتله محاربه ایتمش؛ ونهایت مرو ونیشابور جهتلری خوارزمشاهانك وهرات وبلخ طرفلری غوریلرك اولمق اوزره، بینلرنده صلح عقد اولنمشدی. ۶۰۲ تاریخنده سمرقند خاننه قارشی عسکر سوق ایتمکده ایکن، اثنای راهده بعض هندلی طرفندن شهید اولمشدر. برادرزاده‌سی محمود خلفی اولمشدر.

— غوریان دولتی شعباتندن کشمیرده حکومت سورن سلاله‌یه منسوب دیکر برشهاب الدین دخی واردر، که ۷۵۷ تاریخنده پدری علاء الدینه خلف اولوب، تبت، کاشغر، بدخشان وکابل طرفلرینی ضبط ایتدکدن صکره، بیوك برعسکرله هندستانه دخول ایله، دهلی حکمداری فیروز شاهی مغلوب ایتمش؛ وکشمیره عودتنده برچوق بتخانه‌لر هدم وبتلرینی شکست ایلمش ایدی. ۱۹ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۷۷۶ تاریخنده وفات ایدوب، برادری قطب الدین خلفی اولمشدر.

شهاب الدین القاضی { [«ابن ابی الدم» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهاب الدین مروارید { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، پدری خواجه شمس الدین محمد کرمانینك رجالندن ایدی. مولانا جامینك برمطلع مشهورینه جواباً سویلمش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه از هرکه وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

شهاب الدین معمائی { شعرای ایراندن اولوب، معماسویلمکده‌کی مهارتنه مبنی بو لقبله شهرت بولمشدر. بابر شاهك معیتده هندستانه کیدوب، همایون شاه زماننده ۹۴۲ ده اوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

شهاب الدین مقدسی { (احمد بن عبد الرحمن) تعبیر

رؤیاده شهرت قزانمش علمادن اولوب، بوخصوصده‌کی اصابتی حقنده خارق العاده بر طاقم نوادر منقولدر. تعبیره دائر «البدر المنیر» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. اکثر عمرینی مصرده کچیروب، ۶۹۷ ده دمشق شامده وفات ایتمشدر.

شهابی (ملا عبد الله) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

در آرزوی تو شوقم نکرکه در شب هجران
اجل بکار خود ومن در انتظار تو بودم

شهباز کرای قریم خانلرندن اولوب، آرسلان کرایک اوچنجی اوغلیدر. ۱۱۴۵ تاریخنده طوغوب، پدرینک برنجی خانلغنده بدیسان سرعسکری، وعمی قریم کرایک خانلغنده بوجاق سرعسکری واوربکی، وبیوک برادری دولتکرایک ایکی دفعه خانلغی زمانلرنده قلغای بولنمشیدی. بعد الانفصال روم ایلنده سرای ویزه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، درسعادته جلبله، شهزاده باغچه‌ده اقامتنه مأذونیت ویرلمشیدی. ۱۲۰۱ سنه‌سی اواخرنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، محاربه زمانی اولمغله، بوجاق (یعنی بسارابیه) جانبنه عسکر سوقنه مأمور اولمش؛ وجسارت ودرایتی حسبیله موفق اولوب، یاشی ضبط ایتمش اولان نمچه عسکرینی اورادن چیقارمش ایسه‌ده، ایستدیکی امداد ومهمات کوندرلمه‌مکله، اوصره‌ده روسلر دخی حدودی تجاوز ایتدیکندن، اوغلی محمد کرای دخی میدان حربده شهید اولدقدن صکره، ناچار بندره چکلمکه مجبور اولمشدی. ۱۲۰۳ تاریخنده خانلقدن عزل اولنه‌رق، سرای ویزه‌یه معاودت، و ۱۲۰۷ ده اوراده وفات ایتمشدر. وفاتنده ۶۲ یاشنده اولوب، بریچق سنه خانلق ایتمشدر.

شه‌پین (Ché-Pìn) چینک جنوب غربی جهتنده واقع (یونان) خطه‌سنده واسع وکوزل بر کولک کنارنده و ۲۳° ۴۵′ عرض شمالیده کائن کوزل بر قصبه اولوب، مرسله دوشمش تمیز وکنیش سوقاقلری وایشلک تجارتی واردر.

شهده (بنت ابی نصر احمد بن الفرج الابری) مشاهیر نسادن اولوب، علوم مختلفه‌ده‌کی وسعت معلوماتیله وحدیثده‌کی وفرت وثوق وحسن اسنادیله وحسن خطده‌کی مهارتیله مشهوره وحق (شهدة الکاتبه) دیمکله دخی معروفه‌در. پدری بغدادک متعینانندن بولندیغی کبی، زوجی (ثقة الدوله ابو الحسن علی بن محمد الدرینی) دخی عصرینک اعیان ادباسندن وخلیفهٔ عباسی مقتفی لامرالله‌ک رجالندن ایدی. وتکیه ومدرسه کبی بغداده بر خیلی خیراتی دخی وار ایدی. صاحبهٔ ترجمه عصرینک مشاهیر علماسندن استماع واستفاده ایدوب، بعده افاده وتدریسله مشغول اولمش؛ واعاظم علمادن بر چوق ذواته اجازت ویرمش ایدی. ۵۷۴ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایتمشدر.

شهده (بنت عمر بن احمد العقیلی الحلبی) مشاهیر محدثاتدن اولوب، حلبده فاضل کاشغریدن وسائر علمادن استفاده واخذ اجازت ایتدکدن صکره، تدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، صلاح الدین صفدینک استادی علم الدین وسائر مشاهیر محدثین کندیسنک درسندن استفاده ایتمشلردر. ۷۰۹ تاریخنده حلبده وفات ایتمشدر.

شهده مشاهیر مغنیاتدن اولوب، امویه‌دن ولید بن یزیدک جاریه‌سی ومغنیهٔ شهیره عاتکه‌نک والده‌سیدر.

شهدی (الکرخی) اوائل خلافت عباسیه‌ده طب وفلسفه کتابلرینی سریانیدن عربی‌یه ترجمه ایدن مترجملردن اولوب، اوغلی (ابن شهدی) دخی بقراطک بعض کتابلرینی ترجمه ایتمشدر.

شهدی شعرای عثمانیه‌دن اوچ کشینک مخلصیدر:

برنجیسی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی دورنده یاشایوب، پادشاه مشارالیهک فتوحاتنی مبین شاهنامهٔ فردوسی‌یه تقلیداً ۴۰۰۰ بیتی حاوی بر شاهنامه نظم ایدوب، اتمامنه موفق اوله‌مامشدر. باشلانغیجی شودر:

بنام خداوند دادار پاک
بر آرندهٔ آتش وباد وخاک
خداوند جان وخداوند هوش
خداوند روزی‌ده وراز پوش

— ایکنجیسی انطاکیه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان اول زماننده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کوکلی قاپدی زلف عنبر بار
زاغی کورکه همایی ایتدی شکار

— اوچنجیسی بنه انطاکیه‌لی اولوب، درسعادته کله‌رك، خواجکان صنفنه داخل اولمش؛ و ۱۰۴۱ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مهوشم دیوانچهٔ حسننده مطلع کوستر
ابروانن شق ماه آسا دو مصرع کوستر

شهر { (بن باذام) صحابه‌دن اولوب، جانب حضرت نبویدن صنعا عاملکنه نصب بیورلمش؛ واسود عنسی ایله محاربه ایدوب، شهید اولمشدر. زوجه‌سی (آزاد) فیروز دیلمینك عم زاده‌سی اولوب، زوجنك شهادتندن صکره اسود عنسی طرفندن جبراً تزوج اولنمش؛ وبونك قتلنه یاردیم ایتمشدر.

شهر آباد { ارض بابلده قدیم بر شهرك خرابه‌سی اولوب، حضرت ابراهیم (عم) ك مملکتی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهر اماتی { پایتخت دولت عثمانیه ایله جوارلرندن عبارت اوله‌رق بر ولایت تشکیل ایدن دائره‌یه ویریلن اسمدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهر بازار { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده وسلیمانیه‌نك ۳۰ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، بر جامع شریفی وبر مقدار تجارتی واردر. — شهر بازار قضاسی جنوباً نفس سلیمانیه، غرباً بازیان ومرکه قضالریله، شمال شرقی جهتندن حدود ایرانیه ایله، شرق جنوبی جهتندن دخی کامنبر قضاسیله محدوددر. ۱۲۵ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۲۰۰۰۰ کشی قدر اولوب، جمله‌سی مسلم وکرددر. باشلیجه محصولاتی توتون، برنج ومیوه‌در.

شهر بانو { ساسانیانك اخیری اولان یزدجردك اوچ قیزندن بری اولوب، ایرانك فتحنده عساکر مسلمین طرفندن سبی اولنه‌رق، حضرت امام حسین (رضه) جانبندن اخذ و استفراش اولنمش؛ وبعدالاسلام (غزاله) و یا (سلامه) تسمیه اولنه‌رق، حضرت امام زین العابدینك والده‌سی اولمشدر. همشیره‌لرندن برینی عبد الله بن عمر ودیکرینی محمد بن ابی بکر (رضهم) استفراش ایتمشلردی.

شهرت { (نواب افتخار الدین علی خان) هندستان شعراسندن ولکهنو رؤساسندن ایدی.

شهرت { (شیخ محمد حسین) مشاهیر شعرا و اطبادن اولوب، عن اصل عربستاندن اولدیغی حالده، شیرازده اکمال تحصیل ایله هندستانه کیده‌رك، عظیم شاهك خدمت طبابتنه کیرمش؛ وفرخ سیر زماننده (حکیم الممالك) عنوانني احراز ایلشدی. محمد شاهك زماننده ایفای فریضهٔ حج ایدوب، هنده عودتنده ۱۱۴۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. بش بیك بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر.

شهرخانه { ترکستانك فرغانه خطه‌سنده یعنی سابقا خوقند خانلغنده وخوقندك ۱۰۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق سیحون مجراسندن ۳۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واووه‌ده بر شهر اولوب، بوندن یتمش سنه اول خوقند امیری عمر خان طرفندن بر موقع معتناده تأسیس اولنمش؛ ومتعاقباً کاشغرك چینلیلرك ضبطنه کچمسی اوزرینه، ۷۰۰۰۰ کاشغر مهاجری کلوب توطن ایتمکله، بردن بره کسب توسع ومعموریت ایلمشدر.

شهر زور { موصل ولایتنی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری اولوب، دجله‌نك شرقنده جهت محدبی غربه طوغری اولمق اوزره، شمالدن جنوبه ممتد بر هلال شکلنده‌در. غرباً وشمالاً نفس موصل سنجاغیله وحدود شمالیه‌سنك شرق طرفنده آز بر محلده وان ولایتیله، شرقاً حدود ایرانیه ایله وسلیمانیه سنجاغیله، جنوباً بغداد ولایتیله محاط ومحدوددر. دجله حدود غربیه‌سنی تشکیل ایلدیکی کبی، بوکا تابع زاب اعلا نهری دخی حدود شمالیه‌سنده آقار، و(دیاله) نهری بر آز یرده حدود جنوبیه‌سنی آیرر. زاب اسفل ایسه سلیمانیه سنجاغندن کلوب، شهر زور سنجاغنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایدر. شط الاعظم دینلن دیکر بر نهر دخی سنجاغك قسم جنوبیسنده شمالدن جنوبه طوغری آقه‌رق، سلیمانیه سنجاغی حدودندن کلن بر چوق چایلرك صولرینی آلیر. بو انهارك جمله‌سی دجله‌یه تابعدر. اراضیسی طاغلق اولوب، کرك حدود ایرانیه‌ده یعنی رواندز قضاسنده وکرك سلیمانیه سنجاغنك حدودی بوینجه قره طاغ،

جبل عالی، کوشك طاغی کبی بر طاقم طاغلر ممتد
ولور. سنجاغك غرب جنوبی جهتنده جبل حمرین
زاب اسفل مجراسنك شمالنده قره کوشك اسملریله
یکی منفرد طاغ دخی بولنوب، اورمانلرله مستوردر.
هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زرا-
عتك اصول قدیمه اوزره وپك ناقص بر صورتده
جراسی واهالینك قالی قسم اعظمنك بطال و غیر
شروع قالمسی منتج اولور. مرکزی کرکوك شهری
ولوب، سنجاق ٦ قضا و ٨ ناحیه‌یه منقسمدر.
برده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١٥٠
ریه و ٨٩٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر.

قضا	ناحیه	قرا	نفوس
کرکوك	٥	٣١٠	٣٠٠٠٠
اربل	•	٣٣٠	١٢٠٠٠
رانیه	•	٤٥	٥٠٠٠
رواندز	٣	٥٥	١٠٠٠٠
صلاحیه	•	٢٥٢	١٨٠٠٠
کوی سنجاق	•	١٥٨	١٤٠٠٠
جمعاً	٨	١١٥٠	٨٩٠٠٠

اهالیسنك قسم اعظمی ترك وکرد وبر مقدار
عربدن مرکب مسلم اولوب، بر ایکیشر بیك کلدانی
یهودی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای،
آربه، برنج، توتون وسائره‌دن عبارت اولوب، باغلری
واشجار مثمره‌سی وعلی‌الخصوص لیمون آغاجلری دخی
چوقدر. نفط قویولری چوق اولوب، کرکوك جوا-
رنده پترول دخی چیقار. بعض قیولرك صوینده
طوز اخراج اولنور. میاه معدنیه‌سی دخی چوقدر.
مرکز لواده بر رشدیه و بتون سنجاقده برقاچ مدرسه
واردر. صنایع وتجارت دخی مرکزه منحصر اولوب، او-
راده بعض اسلحهٔ جارحه ایله کلیم ویوك ویاپوقدن بعض
منسوجات اعمال اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه
اولوب، قیون کچی، صیغیر، خرکله وسائره‌دن عبا-
رتدر. قیونلری ترهمان وعرب جنسلرینه منقسم
اولدقلری کبی، کچیلری دخی ایکی جنس تفتیك ایله
برجنس عادیدن مرکبدر. حیوانات وحشیه‌سی قورت،
طوموز، آیی، صیرتلان، تیلکی، طاوشان وسائره‌دن
عبارت اولوب، آرسلان، قپلان وپارس کبی حیوانات
وحشیه مفقوددر. شهرزور خطه‌سی خلافت عباسیه
زماننده دخی مشهور اولوب، بغداد وشام مدرسه‌لرنده

برچوق شهرزورلیلر بولنه‌رق، ایچلرندن پك مشهور
فقها وعلما یتیشمدر. شهرزور اسمنده بر شهر دخی
بولنمش اولدیغی واسمنك بتون خطه‌یه اطلاق وتعمیم
اولنمسیله، شهر خراب اولدقدن صکره، بو اسمك
خطه‌یه قالدیغی مروی ومظنون ایسه‌ده، خرابه‌لری
بولنه‌مامشدر.

شهرزوری (ابو محمد عبدالله المرتضی بن القاسم) مشاهیر فقها وادبادن
اولوب، ٤٦٥ تاریخنده اربلده طوغمش؛ وبغداده
اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، موصله عودت ایدوب،
اورانك قاضیسی اولمش؛ و ٥٢١ ده وفات ایتمشدر.
تصوفه دائر مشهور بر قصیدهٔ لامیه‌سی ودیکر
اشعاری واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل ما جئتکم زائراً
الاوجدت الارض تطوی لی
ولاثنیت العزم عن بابکم
الا تعثرت باذیالی

— پدری (ابو احمد القاسم بن المظفر الشهر-
زوری) و برادرلری (قاضی الخافقین ابو بکر محمد
الشهرزوری) ایله (ابو منصور المظفر الشهرزوری)
واوغلی (قاضی کمال الدین شهرزوری) وسائر احفاد
واقاربی دخی مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، موصل
و شام وجزیره‌ده طول مدت قاضیلق ایتمش؛ و
زمانلرینك امور مهمهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمشلردر.
اکثرینك ادبیاتدن دخی بهرهٔ وافره‌لری اولوب،
بعض شعرلری منقولدر.

شهرسبز (بخارا خانلغنده و سمرقندك ٧٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت
مرکزی اولوب، ٣٥٠٠٠ اهالیسی، ١٥٠ جامع
شریفی، تیمورلنکك بنا کرده‌سی اولان (آق‌سرای)
اسمیله بر سرای خرابه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.
بر سورله محاط وآنجق بربرندن برقاچ کیلومتره
اوزاق ایکی قصبه‌دن مرکب اولوب، ایچندن جریان
ایدن نهرك صوبی سدلر و بندلر واسطه‌سیله سقی
اراضیده قوللانلدیغندن، اطرافی باغ وباغچه‌لرله مملو
اولوب، شهره بو اسمی قزاندیران سرمدی بر یشیللك
حکم سورر. وقتیله (کش) اسمیله کوچك بر قصبه

اولوب، تیمورلنكك مسقط رأسی بولنمشدر. بو شهر وایالتی تشكیل ایدن جوارلری یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر مستقل اولوب، قرن حاضر میلادی اواسطنده روسیه عسكری شهری محاصره وضبط ایده‌رك، بخارا امارتنه الحاق ایتمش؛ وامیر بخارا اداره‌یی بنه اسكی بكلرینه احاله ایتمشدر.

شهرستان { بو اسمله ایرانده وقتیله بر قاچ شهر وقصبه بولنوب، اك بیوكی فارسده كازرون قربنده بولنمش اولان شهرستاندر، كه بیوك ومعمور برشهر اولوب، شاپورك بنا كرده‌سی اولدیغی مرویدر. سور وخندقله محاط اولوب، باب هرمز، باب مهر، باب بهرام وباب شهر اسملریله درت قپوسی، (دنبلا) اسمیله بر قلعه‌سی، مصنع بر كوپری بقیه‌سی وسائر آثار قدیمه‌سی وار ایدی. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، متعدد جوامع شریفه‌سیله مدارس وسائر مؤسسات خیریه‌سی و چشمه‌لریله باغ وباغچه‌لری وار ایدی. مغوللرك هجومندن اول خراب اولوب، هواسی آغیر بر كوچك قصبه حالنده قالمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

— خراسانده (نسا) قربنده ونیشابور ایله خوارزم آره‌سنده دخی (شهرستان) اسمیله بر كوچك قصبه وار ایدی، كه آنی الترجمه حكیم شهرستانی ایله سائر مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

— اصفهان قربنده‌ده (شهرستان) اسمیله بر كوچك قصبه بولنوب، (جی) اسمیله دخی معروف ایدی.

شهرستانی { (ابو الفتح محمد بن ابی القاسم عبدالكریم بن ابی بكر احمد) مشاهیر فقها ومتكلمیندن اولوب، ۴۷۹ تاریخنده خراسانده‌كی شهرستان قصبه‌سنده طوغمش؛ واحمد الخوافی وابو نصر القشیری وابو القاسم الانصاری وسائر علمای زماننده‌ن فقه وكلام وحدیث علملرینی تحصیل ایتدكدن صكره، ۵۱۰ تاریخنده بغداده واروب، درس و وعظی عمومك تحسین ورغبتنه مظهر اولمشیدی. مشهور سمعانی دخی صاحب ترجمه‌دن اخذ حدیث ایتمشدر. مذهب اشعری‌یه تابع اولوب، كتابلرنده دخی بو مذهبی التزام ایتمشدر. فلسفه‌ده وعلوم حكمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی اولوب، شریعت ایله فلسفه‌یی جمعه چالیشدیغندن، بعض تعریضاته اوغرامشدر. ۵۴۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی شونلردر: «كتاب الملل والنحل»، «نهایة الاقدام فی علم الكلام»، «المناهج والبیان»، «كتاب المضارعه»، «تلخیص الاقسام لمذاهب الانام» وسائره. آثارینك اك مشهوری اولان «كتاب الملل والنحل» لسانمزه ترجمه وطبع ایدلمش اولدیغی كبی، لاتینجه وانكلیزجه وسائر آوروپا لسانلرینه دخی ترجمه اولنمشدر.

شهر قباد { فارسده ارجان ایله ابرشهر آره‌سنده قبادك بنا كرده‌سی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

شهركند { تركستانده خوارزمدن اون كونلك مسافه‌ده و (جند) قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

شهركوی { وزبانزدی شاركوی یاخود پیروت (Pirot) صربستانده بلغرادك ۲۵۱ كیلومتره جنوب شرقیسنده ومورواوه تابع نیشاوه نهری واستانبولدن بلغراده كیدن دمیر یول خطی اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب ۸۸۳۰ اهالیسی، مشهور خالیلریله سائر بعض منسوجاتی وجوارلرنده كلیتلی شراب ویرر بك چوق باغلری واردر. ادارۀ عثمانیه زماننده شهركویی خالیلرینك رواجی دها زیاده اولوب، صربیه‌یه الحاقندن بری بوصنعت تدنیده‌در. — شهركویی سنجاغی صربیه‌نك جنوب شرقی كوشه‌سنده اولوب، شمالاً قنیاوواج غرباً نیش سنجاقلریله، شرقاً وجنوباً دخی بلغارستانله محدوددر. مساحۀ سطحیه‌سی ۲۶۱۲ مربع كیلومتره واهالیسی ۸۲۳۱۲ كشیدر.

شهركویی { (یاخود شاركوی) ادرنه ولایتنك كلیبولی سنجاغنده وكلیبولینك ۴۰ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق مرمره دكیزی ساحلنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، برجامعی وبرمسجدی واردر. — شهركویی قضاسی شرقاً مرفته، شمالاً ملغره غرباً كلیبولی قضالریله، جنوباً دخی مرمره دكیزیله محاط ومحدود اولوب، اووه مستجب ناحیه‌سیله برابر ۱۵ ی اسلام و۹ ی خرستیان كویی اولمق اوزره ۲۴ قریه‌لری و۶۰ چفتلكی و ۱۳۱۳۶ اهالیسی

...ر. اراضیسی منبت اولوب، ذخایر متنوعه ایله ...لرك انواعی حاصل اولور. درون قضاده ۷ جامع ...یف ۲۷ مکتب، ۲۴ کلیسا و مناستر، ۲۶۷۶ ...ان، ۱۶ خان، ۱ حمام، ۲۹ فرون، ۵۹ دکرمن، ...۳۰۰ باغ، ۱۲ باغچه، ۱۸۸۵۲ تارله، ۲ چایر ...ه مرعی و ۱۴ بالطه‌لق موجوددر.

شهری { (محمد — افندی) شعراء عثمانیه‌دن اولوب، تکفور طاغلیدر. ۱۱۴۷ ... وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

صفای خاطرم کوکلم سروری ای کوزم نوری
سکا عاشق اولان کورمز حضوری ای کوزم نوری

شهریار { دولت ساسانیه سردارلرندن اولوب، روملره قارشی بر چوق محا...ه‌لر ایتمشدر.

شهریار { ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك اون سکزنجی اوغلی اولوب، کندیسی ...ت سورمه‌مش ایسه ده، اوغلی یزد جرد سا...ن سلاله‌سنك حکمدار اخیری بولنمشدر.

شهریار { هندستانده سلطنت سورن سلالهٔ تیموریه‌دن جهانکیر شاهك اك کو...ك اوغلی ونور جهان بیکمك دامادی اولوب، ۱۰۳... تاریخنده پدرینك وقوع وفاتنده لاهورده ...لنوب، خزائن دولتی ضبط ایله، اعلان سلطنت ...شدر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی اولوب، ...فتاب تخلص ایدردی. کوزلرینه میل چکلمسنه ...ویلدیکی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر.

زنرکس کلاب ارچه نتوان کشید
کشیدند از نرکس من کلاب
چو پرسد کسی از تو تاریخ من
بکو کور شد دیدهٔ آفتاب

شهسوار بك { ذوالقدریه امراسنك سکزنجیسی اولوب، سلیمان ...ك اوغلیدر. برادری بوداق بك مسند امارتده ...لدیغی حالده، صاحب ترجمه ابو الفتح سلطان محمد ...ان حضرتلرینه التجا ایله، عساکر عثمانیه معاونتیله ...۸۷ ده امارتی ضبط ایتمش؛ وبرادری بوداق بکی ...صره قاچیرمش ایدی. مصر ملکی قیتبای بوداق بکی التزامله، شهسوار بکه قارشی عسکر سوق ایده‌رك، حامیسی بولنان سلطان محمد خانك روم ایلنجه بعض غوائل ایله اشتغالندن بالاستفاده، و بر طاقم مواعد کاذبه‌یه بالتوسل، بوداق بکی ذوالقدریه امارتنه اعاده، وشهسوار بکی مصره کوتوره‌رك، ۸۷۵ ده صلب ایتمشدر. اوغلی علی بك یاوز سلطان سلیم خان طرفندن خدمتنه آلنه‌رق، قیصریه سنجاغنه نصب بیورلمشیدی.

شهسوار زاده { [«مصطفی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شهلا احمد پاشا { دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته کچمش وزرادن و خطاطیندن اولوب، «احمد پاشا» (حاجی) ماده‌سنده ترجمهٔ حالی سبق ایتمشدر.

شهنشاه { سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن اولوب، قرمان والیسی ایکن، پدرلرینك اواخر سلطنتلرنده و ۹۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شهودی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب مفتیسالیدر. طریق تصوفه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

مجلس میده رخك شوقنه پیمانه دونر
کورسه شمعك نیته‌کیم شوقله پروانه دونر

شهودی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر: برنجیسی اصفهانلی ویاخراسانلی اولوب، رمل ایله مشغول ایمش. شو بیت اونکدر:

کر بعثل ریخته باشد نشاط
دست ودلی کوکه فراهم کند

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، سلطان یعقوبك معاصری ایدی. دیوانی واردر. شو رباعی اونکدر:

دل آتش غم بر سر خود بیخته دید
در کوی تو صد هزار خون ریخته دید
در زلف تو رفت تا قراری طلبد
آنجا دو هزار چون خود آویخته دید

شهید { (ابوالحسن —) ایران قدمای شعراسندن اولوب، بلخلیدر. وفاتی حقنده رودکینك بر مرثیه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

اکر غم را چو آتش دود بودی
جهان تاریك بودی جاودانه

شهیدی { شعرای عثمانیه‌دن وسادات حسینیه‌دن اولوب، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری طرابزونده ایکن، درکاهنه انتساب ایتمش؛ وپادشاه مشارالیهك جلوسندن صکره نیجه انعاملرینه نائل اولمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

شراب تلخ زهر ایسه بکا شربت کلور صوفی
لبندن صونسه ناز ایله کر اول شکر زبان بوسه

شهیدی { ایران شعراسندن اولوب، (قم) لیدر. درویش مشرب برآدم اولوب، طبیعتی هزله مائل ایدی. سلطان یعقوب زماننده ملك الشعرا عنواننی احراز ایتمشدی. ایکی دفعه خراسانه سیاحت ایدوب، بعده هندستانه کیتمش؛ و٩٣٥ تاریخنده، یوز یاشلرنده اولدیغی حالده، کجراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بیا ای عشق وآتش زن دل افسردهٔ مارا
بنور خویش روشن کن چراغ مردهٔ مارا

شیاق { اشقودره ولایتك دراج سنجاغنده وسنجاغك شمال غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، جنوباً نفس دراج، شرق جنوبی جهتندن تیران قضالریله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن اشقودره سنجاغیله، غرباً وغرب شمالی طرفندن‌ده آدریاتیق دکیزیله محاط و محدوددر. برز وایشیم ناحیه‌لریله برابر ٥٦ قریه‌یی حاویدر. قضانك قسم جنوبیسنده (آرزن) و شمال شرق جهتنده ایشیم نهرلری آقوب، بو ایکی مجرانك آره‌سنده بر طاقم تپه‌لر بولنیور، که شمال غربی‌یه طوغری دکیزك ایچنه قدر اوزانه‌رق (رودونی) برونی تشکیل ایدیور. بو تپه‌لردن بر طاقم چایلر آقوب، دکیزه دوکیلور. دکیز قیبلرنده برطاقم بطاقلقلر ومحله‌لر بولنیور. اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغندن، بحق استفاده اولنمیور. اورمانلری پك چوق اولوب، ساحله قدر ممتد اولورلر.

شیبان { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: بری اسماعیل بن ابراهیمك جدی. — ایکنجیسی علی بن شیبانك پدری. — اوچنجیسیده (ابویحیی شیبان بن مالك الانصاری السلمی) در، که ابوهریره یحیی بن عباد بن شیبانك جدیدر. تورونی مومی الیه کندیسندن روایت ایتمشدر.

شیبان { خلافت عباسیه زماننده مصرده حکومت سورن بنی طولون امر
سنك بشنجیسی واخیری اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان احمد بن طولونك اوغلیدر. ٩١ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو موسی هارونك وفاتند صکره مسند حکومته کچمش ایسه‌ده، یالکز برآ حکومت سوروب، خلیفهٔ عباسی مکتفی بالله عسکـ کوندره‌رك، کندیسنی مغلوب واسیر ایتمش؛ وبونکـ بنی طولون حکومتی پایانه ایرمشدر.

شیبان { اورال سلسلهٔ جبالنك شرق طرفنده (توبول) مجراسنه‌دك اولان یرلرد ساکن بر تاتار قبیله‌سیدر.

شیبان { (بنی —) مشاهیر قبائل عربدن بیوك قبیله اولوب بوقبیله‌یه منسو وشیبانی لقبیله ملقب برچوق مشاهیر یتیشمشدر. — بصره‌ده بواسمله بر بیوك محله اولوب، اهالیسی شیباندن ایدی.

شیبانی { (ابو عمرو اسحق بن مرار) مشاهـ ادبای عربدن اولوب، نحو، لغـ حدیث، حفظ اشعار وسائر علومده زماننك اما ایدی. امام احمد بن حنبل دخی کندیسندن ا واستماع حدیث ایتمشدر. بنی شیبانه منسوب اولمیو قبیلهٔ مذکوره‌یه منسوب بعض آدملرك چوجقلرینـ مربیلك ایتدیکیچون، شیبانی نسبتیله شهرت بولمشد ٢٠٦ تاریخنده ١١٠ یاشنده وفات ایتمشدر. قبا عربدن هربر قبیله‌نك اشعارینی جمع وتدوین ایتدکجـ بر مصحف شریف یازوب، کوفه مسجدینه وقـ ایتمکی عادت ایدنمکله، ٨٠ قدر مصحف شریـ یازمش اولدیغی مرویدر. تألیفاتی بروجه آتیـ «کتاب اللغات»، «کتاب الخیل»، «کتاب النوادر» «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب النخلة»، «کتـ الابل»، «کتاب خلق الانسان» وسائره، اشـ عربی دخی جمع ایدوب، متعدد دیوانلر وجو کتیرمشدر.

شیبانی { (ابوالضحاك شبیب بن یزید الشیبا رؤساء خوارجدن اولوب، عبدالمـ بن مروانك زماننده وحجاج بن یوسف عراق والیـ ایکن، اطاعتدن انحرافنه مبنی حجاجك بربرینی متعا کوندردیکی بش قوادی مغلوب ایتدکدنصکره، کوفـ

هجوم ايدوب، حجاج دخى بصره‌دن كوفه‌يه شتاب ايتمش ايسه‌ده، مغلوب اولمسيله، شبيب كوفه‌يه داخل اولمشيدى. زوجه‌سى (غزاله) ايله والده‌سى جهيره دخى شجاعتله شهرت شعار اولوب، بالذات ميدان حربه چيقارلردى، وحجاجك مغلوبيتنه باشليجه غزاله سبب اولمشدر. بعده عبدالملك شامدن حجاجه امداد گوندرمكله، غزاله وجهيره ميدان حربده قتل اولنمش؛ شبيب عسكرينك بقية السيوفيله اهوازه قاچوب، جسر دجيلدن آتى نهره آتەرق، اتلاف نفس ايتمشدر. هجرت نبويه‌نك ٢٦ نجى سالنده طوغوب، ٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر.

شيبك خان { اوزبك خانلرندن وجوجى بن چنكيزك نسلندن اولوب، ٩٠٥ تاريخنده ماوراء النهرى وبعده خراسانى ضبط ايتمكله، خراسان صاحبى بولنان بديع الزمان بن سلطان حسين بايقرا مغلوباً شاه اسماعيل صفوى‌يه التجا ايتمش؛ و ٩١٦ تاريخنده شاه اسماعيل عسكر سوق ايده‌رك، مروده شيبك خانه غلبه چالمش؛ شيبك خان محاربه‌ده وفات ايتمكله، خراسان شاه اسماعيلك ضبطنه گچمش ايسه‌ده، بديع الزمانه وير. ميوب، كنديسى محافظه ايتمشدى. شيبك خانك نسلى ماوراء النهرده دها چوق وقت حكم سورمشدر.

شيبه { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (شيبه بن عبدالرحمن السلمى) كه صحبتى مختلف فيه‌در. — (ابو هاشم شيبه بن عتبة القرشى العبشمى) كه معاويه بن ابى سفيانك دايىسى او. لوب، يرموك وقعه‌سنده بر كوزندن مجروح اولمش؛ معاويه‌نك زماننده وفات ايتمشدر. — (ابو عثمان شيبه بن عثمان بن ابى طلحة القرشى العبدرى الحجبى) كه پدرى احد وقعه‌سنده، كافر اولديغى حالده، حضرت على (رضه) يديله قتل اولنمش؛ وكنديسى حنين غزا. سنده وبر روايتده فتح مكه‌ده اسلامه كلوب، اخيار صحابه زمره‌سنه داخل اولمغله، كنديسيله عم زاده‌سى عثمان بن طلحه‌يه جانب حضرت نبويدن كعبهٔ مكرمه‌نك آناختارى اعطا بيوريله‌رق، عصرلرجه بونلرك نسلنده قالمشدر. شيبه ٥٧ تاريخنده وبر روايتده يزيد بن معاويه زماننده وفات ايتمشدر. مؤلفهٔ قلوبدن اولديغى دخى مرويدر. — (شيبه بن ابى كثير الاشجعى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر.

شيپشات { (Shipshat) آمريقاى شماليك دومينيون قطعه‌سنده قناده خطه‌سنك كبك ايالتنده بر نهر اولوب، هنوز مجهول بر طاقم كوللردن چيقه‌رق وبر چوق كوللرك ايچندن گچه‌رك، جنوب غربى‌يه طوغرى آقار؛ وبر چوق شلاله‌لر وبك اينيشلى آقنتيلر تشكيلندن صكره (سنت لوران) ايرماغنه تابع (ساگناى) نهرينه دوكيلور. مجراسنك طولى ٢٢٠ كيلومتره قدردر.

شيپقه { (Chipka) شرقى روم ايلنده قوجه بالقان سلسلهٔ جبالنك جنوبى اتكنده وقزانلغك ٢ ساعت شمال غربيسنده ٤٠٠٠ اهاليى جامع بر بلغار كوييله يانىنده بر بوغازدر، كه بالقانك اك ايشلك بوغازلرندن اولوب، ١٣١٨ متره ارتفاعنده‌در. بو بوغازدن بر شوسه گچر. صوك روسيه محاربه‌سنده عساكر عثمانيه بو بوغازده شان عسكريلرينى تأييد ايده‌جك صورتده محاربه ايدوب، روسلرى بوغازه حاكم اولان نقاطدن چيقارمغه موفق اولمشلردر.

شيپلى { (Chipley) انكلتره‌نك (يورق) ايالتنده و (برادفورد) ك ٥ كيلو. متره شمال غربيسنده و (اوزه) نهرينه تابع (اره) چايى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٩٥ اهاليسى، دمير يولى وبيوك منسوجات وسائره فابريقه‌لرى واردر.

شيث { انبيادن اولوب، حضرت آدم (عم) ك اوغليدر. نوح (عم) دخى شيثك نسلندن اولمغله، سائر بنى آدم طوفانده غرق اولدقلرندن ايكنجى ابو البشر عد اولنور.

شيحان { قدسك اطرافنده‌كى جبالك اك يوكسككى اولديغى كتب عربيه‌ده مذكور اولوب، بين النصارى (Sion) اسميله معروف اولان طاغ اولسه گركدر.

شيخپور { هندستانك بهار خطه‌سنده (بهكلپور) ايالتنك (مونكير) سنجاغنده ومونكيرك ٦٥ كيلومتره جنوب غربيسنده برقصبه اولوب، ١١٥٣٥ اهاليسى واردر.

شيخ الرئيس { ابن سينايه ويريلن عنواندر.

شیخ شاه { ملوك دربندیه‌نك آلتنجیسی اولوب، ملك غازینك اوغلیدر. برادری محمود بكك یرینه اهالی طرفندن دعوت اولنه‌رق، شروان شاهی اولمش؛ و محمود ملك بعده عسكر سوقیله كندیسنی قلعهٔ كلستانده اوچ آی حبس ایتمش ایسه‌ده، او صره‌ده ارتحال ایتمكله، صاحب ترجمه رقیبسز قالوب، ٩٢٥ تاریخنه‌دك حكم سورمش؛ وتاریخ مذكورده وفات ایتمشدر.

شیخ عباده { صعید مصرده نیلك كنار شرقیسنده و (روضه) نك قارشیسنده بر قریه اولوب، (آنتینوئه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده مؤسسدر.

شیخلر { ازمید سنجاغنك قندره قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٤٦ قریه‌دن مركبدر.

شیخلو { خداوندكار ولایتنده قره حصار سنجاغنك صندقلی قضاسنه تابع و صندقلینك غرب جهتنده واقع بر ناحیه اولوب، ٥٦ قریه‌دن مركبدر. مركزی (ایشیقلو) قصبه‌سیدر. اراضیسی قسماً اووه وقسماً آق طاغندن عبارت اولوب، طوپراغی پك منبتدر. باغ وباغچه‌لری واورمانلری‌ده چوقدر. مذكور طاغده آیی، طوموز، كیك وسائر آو حیوانلری بولنور. اهالیسی ١٧٠٠٠ كشیدن زیاده‌جه ولوب، جمله‌سی مسلمدر. درون ناحیه‌ده ٦٠ جامع، ٤ مدرسه، ٥٤ مكتب، ٤٢ دكان، ٢ خان و ٢ حمام موجوددر.

شیخ ناصر { سیستانده هامون كولنك منتهای شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب، بلوچ رؤساسندن برینك مقریدر.

شیخی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر بش ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی كرمیانلی اولوب، اكثر علومدن بهره‌سی وطب وكحاللقده دخی مهارتی وار ایدی. چلبی سلطان محمد وسلطان مراد خان ثانی زمانلرنده یاشامش؛ وسلطان مراد مشار الیهك امریله (خسرو وشیرین) حكایهٔ مشهوره‌سنك تركجه نظمنه مباشرت ایتمش ایسه‌ده، اكمالنه موفق اوله‌میوب، بعده همشیره‌زاده‌سی جمال اتمام ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

بونجه نوروفر ایله یوزك كونینه بكزه‌من
نیجه كم بدر فلك یوزین هر آی بوزار دوزر

— ایكنجیسی بروسه‌لی اولوب، چاقشیرجی شیخ دینمكله معروف ایدی. هجوكونه بعض اشعار لطیفه‌سی واردر. شو قطعه اونكدر:

هجرك دوننك اوزونلغنه
وصلك سحری اوملمز اولدی
نركسلرینك فراق ایله
كرپكلی كوزم یوملمز اولدی

— اوچنجیسی (محمد) طریق علی‌یه منسوب اولوب ابو السعود افندینك دانشمندی ایكن، كنج یاشند وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ریاحین محبت دیكمك ایچون باغبان عشق
سفال سینه‌مه قونمش بر آوج خاكدر كوكلم

— دردنجیسی طبیب زاده دینمكله معروف او لوب، اسمی محمددر. صاحب تذكره قنالی زاده‌ن معاصری ایدی. طاشكبری‌زاده‌نك «شقایق نعمانی سنه بر ذیل یازمشدر. شو بیت اونكدر:

صقین آلدانمه لعبت باز دهرك مكرینه شیخی
نه‌لر پیدا ایدر اول بوكبودی چادر آلتنده

— بشنجیسی (محمد — افندی) بروسه‌ده بی عمارت مولویخانه‌سنك شیخی اولوب، ١١٥١ وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ارباب دل اولمز ینه مسرور اولورسه
جیب دلی كنجینهٔ قارونله مملو

شیخی افندی { (عبد القادر —) سلطا مراد خان ثالث دورن مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولو علامه ابو السعود افندینك یكنی ومؤید زاده عب الرحمن افندینك برادری شیخ كریم افندینك اوغلید ٩٢٠ تاریخلرنده طوغوب، تحصیل علم ایله، مشار ابوالسعود افندینك درسنه دوام ایتدكدن صكر علی الاصول دور مدارس ایده‌رك، ٩٧٤ ده ش ومتعاقباً مصر، ٧٦ ده بروسه، ٧٧ ده استانب قاضیسی اولمش؛ و٩٧٨ ده آناطولی و٩٧٩ ده ر ایلی قاضیعسكری اولدقدن صكره، ٩٩٥ ده چ زاده‌دن صكره مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارقا، وا سنه‌یه قریب مدت بو مقامده قالدقدن صكره ١٠٠٧ واقع بكار بكی حادثه‌سنده عزل اولنه‌رق، ١٠٠٢

تاريخنده وفات ايتمشدر. جوار ابا ايوب انصاريده مدفوندر. علوم شرعيه وادبيه‌ده عالم بر ذات ايدى.

شيخين { خلفاء راشدیندن حضرت ابابكر وحضرت عمر (رضهما) يه ويريلن } عنوان مشتركدر.

شيدا { اونيجى قرن هجرى شعراء عثمانيه‌سندن ايكى ذاتك مخلصيدر: } برنجيسى استانبولليدر. عاشق چلبينك شاكردى اولوب، منصوبيت و معزوليتنده معيتنده بولنمش؛ ۹۸۸ ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

زلفكك بندين چوزوب اى كمندين آيه صال
كون يوزكدن كاكلك رفع ايت جهانه سايه صال

— ايكنجيسى اسكوبلى اولوب، شهر مذكورده بوسنه سرايده بعض مدارسده مدرس بولنمش؛ ۹۶۰ ده وفات ايتمشدر. شو بيت معنيدار اونكدر:

بن غبارى خاكدن قالدرميان
روزكار اكسيكلكيدر روزكار اكسيكلكى

شيدا { (مولوى مهدى بن مولوى محمد تقى كاكورى) هندستان شعراسندن او- } لوب جهانكير و شاهجهانك زمانلرنده ياشامش؛ ۱۰ تاريخنده كشميرده وفات ايتمشدر. اون ايكى بيك بيتى جامع بر منظومه‌سى اولوب، كليات اشعارى ۵۰۰۰۰ بيته بالغ اولور. نعتلرى‌ده چوق اولوب، شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر:

زيب بزم صفحه شد تا نعت شاهنشاه من
قامت تعظيم آمد مد بسم الله من
آرزودارم رسد در كوش احمد آه من
شافعهم باشد بروز حشر شاهنشاه من الخ

شيد ادده { متأخرين شعرادن اولوب، اواخر عمرنده ايكى كوزندن } اعمى اولديغى حالده، يكى قپو مولوخانه‌سنده نيزن باشى ايدى. ۱۲۱۰ تاريخندن صكره‌جه وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

كوكل سودى او شهبازى توكنمز شيوه ونازى
كوزللرك سر افرازى كورن وصانه ايرسه‌م دير

شيدام { (Schiedam) فلمنكك جنوبى هولانده ايالتنده، روتردام قضاسنده } وروتردامك ٦ كيلومتره غربنده اوله‌رق (شيه) نهرى اوزرنده وبو نهرك موزه‌يه دوكلديكى محله قريب بر قصبه واسكله اولوب، ۲۴۱۹۵ اهاليسى، اطرافنده بوزلرجه يل دكرمنلرى، مسكرات مختلفه و اسپيرتو ايله اجزاى كيمويه وخلاط وسائره فابريقه‌لرى، دمير خانه‌لرى. سفائن امرلنه مخصوص دستگاهلرى ومسكرات، ذخاير، ياغ، پينير و سائره‌يه متعلق پك ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر.

شيدله { (ابو المعالى عزيزى بن عبدالملك الجيلى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن و واعظيندن } اولوب، مذهب اشعرى‌يه ميلى وار ايدى. بغدادده بر خيلى وقت قاضى بولنمش؛ وفقه واصول و وعظه دائر بر قاچ كتاب يازوب، اشعار عربدن دخى خيلى شى جمع ايتمشدر. ۴۹۴ ده بغدادده وفات ايتمشدر. بعض اشعارى دخى اولوب، شو بر ايكى بيت او جمله‌دندر:

يا مدعى بعقالة　　صدق المحبة والاخاء
لوكنت تصدق مى المقا-　　ل لما نظرت الى سوائى
فسلكت سبل محبتى　　واخترت غيرى فى الصفاء
هيهات ان يحوى الفوأ-　　د محبتين على استواء

شيراز { ايرانك اك مشهور واك كوزل شهر- لرندن اولوب، فارس خطه‌سنك } مركزيدر. ۲۹°۳۶′۴۰″ عرض شمالى ايله ۵۰°۲۰′ طول شرقيده و اصطخر خرابه‌لرينك ۶۰ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. كوزل بر موقعده واقع اولوب، هواسى پك كوزل واطرافنده باغ وباغچه‌لرى ومياه جاريه‌سى چوقدر. دور اسلامده تأسيس اوله‌رق، حجاج بن يوسفك عم زاده‌سى محمد بن القاسم بن عقيل طرفندن اساسى وضع ايدلمش اولديغى مرويدر. بعده آل بويه دولتى زماننده وعلى الخصوص ابوكاليجار سلطان الدوله دورنده اطرافنه مكمل بر سور چكديريله‌رك، شهر پك چوق تزيين وتوسيع اولنمشدى. او زمانلرده ايرانك اك بيوك واك معمور شهرى اولوب، اهاليسى بر قاچ يوز بيك كشى‌يه بالغ اولمش ايكن، بعده ايرانك دوچار اولديغى اغتشاشات سياسيه آره‌سنده ومؤخراً بربرينى متعاقب وقوع بولان شدتلى زلزله‌لردن دفعاتله همان كاملاً خراب اولمش؛ وهر نقدر يكيدن اعمار اولنمش ايسه‌ده، اهاليسى ۳۲۰۰۰ نفوسى تجاوز ايده‌مشدر. مقدما شيرازده مشهور اسلحهٔ جارحه ايله مينه‌كارى ايشلر ياپيليردى‌سه‌ده، بو صنعتلر منقرض اولمش؛ واهميت

تجاره‌سی‌ده بندر بوشهر و بندر عباس ایله ایرانك ایچ طرفلری آره‌سنده بر تجارت منزلی اولمقدن عبارت قالمشدر. گللری چوق اولوب، خیلی گل باغی وگل صویی چیقاریلیر. شرابی دنیانك اك گوزل شرابی عد اولنور. شهرك ایچندن بر قاچ جدول گچیریلوب، بونلرك اك گوزلی حافظك اشعاریله تأیید ایتمش اولدیغی (رکن آباد) صوییدر. شیراز آل بویه، اتابکان، آل مظفر و سائر بعض ملوك زمانلرنده پایتخت بولندیغی کبی، ملوك صفویه‌نك انقراضندن صکره بر آره‌لق کریم خان طرفندن دخی پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، بونك طرفندن بعض اعمارات دخی اجرا اولنمشدی. معموریتی زماننده برچوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی بولنمشدر، که اك مشهورلری ابواسحق شیرازی، سعدی شیرازی، حافظ شیرازی وسائرلریدر. ائمهٔ اثنا عشردن موسی کاظم (رضه) ك تورونی احمد بن محمد بن موسی الکاظم دخی شیرازده مدفوندر. شیخ سعدینك تربه‌سی شهرك ایچنده وخواجه حافظك‌کی‌ده شهرك خارجنده الیوم موجوددر. آب وهواسنك لطافتنه مبنی اهالیسی تندرست وتناسب اعضایه مالك اولوب، جمله‌سی ذوق و اگلنجه‌یه مائلدر، وشهرك اگلنجه وسفاهت یرلری چوقدر. علم وادبه اولان میل واستعدادلری دخی زیاده اولوب، بر چوق مدرسه‌لری وعلماسی واردر. شیرازده سویلنیلن لسان فارسینك اك فصیحیدر.

شیرازی { [«ابواسحق شیرازی»، «سعدی» و«حافظ شیرازی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

شیرازی { (قطب الدین محمود بن مسعود) مشاهیر علمادن اولوب، نصیرالدین طوسینك شاگردانندندر. هیئته متعلق «الاختیارات» عنوانیله بر تألیفی وابن حاجبك «کتاب الاصول» یله «حکمة لاشراق»، و«مفتاح»، شرحلری واردر. ۷۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. «حل مشکلات المجسطی» عنوانلی کتاب دخی بونك اولسه گرکدر.

شیرازی { (عبد الرحمن بن ناصر بن عبدالله) مؤلفیندن اولوب، «الایضاح فی اسرار النکاح» عنوانیله بر تألیفی واردر، که پارس کتبخانه‌سنده ۹۶٤ رقیله مرقم اوله‌رق موجوددر. ۷۷٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرازی { (ابواسحق) مشاهیر شعرا ایراندن اولوب، دائما یمکلر حقند اشعار سویلمکله شهرت بولمشدر. خواجه حافظ شیرازینك معاصری اولوب، شاعر مشارالیه زماننك قطبی اولان شیخ نعمة الله‌ه مراجعتله، (ابواسحق بزم اشعارمزه نظیره اوله‌رق سویلدیکی اشعاریل یمکلری مدح ایده‌رك تمسخر ایدیور دیه، شکای ایتدیکندن، شیخ مشار الیه صاحب ترجمه‌یی جانبه کندیسندن اشتکا اولندیغنی سویلدکده، ابواسحق «اونلر می ومحبوبی مدح ایدیورلر، بن نعمة الله مدح ایدیورم» کلام معنیداریله جواب ویرمشدی احفاد تیموردن اسکندر بن عمر شیخه ندیملك ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. اشعاری مشهوردر. ش رباعی اوجمله‌دندر:

نرگس که شبیهست بچشم خوش دلبر
گویند طبق دارد از سیم پراز زر
در دیدهٔ بو سحاق نه زر دارد نه سیم
شش نان تنك دارد ویك کاسه مزعفر

شیرانشاه { قهستانده حکومت سورن ملو اسماعیلیه‌نك اخیری اولان خو رکن الدین خور شاهك برادری اولوب، ٦٥٤ تاریخنده هلاکونك وقوع بولان هجومنده برادر طرفندن، مغول عسکرینی بشقه جهتدن مشغو ایتمك اوزره، عسکر سوقنه مأمور اولمش ایسه‌ده موفق اوله‌میوب، برادری تسلیم اولندیغی کبی کندیسی دخی مغوللرك الینه گچمش ایدی.

شیرپور { بو اسمله هندستانده بروجه‌زیر قاچ قصبه واردر:

برنجیسی بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده و زیپورك ۳۵ کیلومتره غربنده اوله‌رق گنك ایرم غنك صول کنارنده واقع اولوب، ۷۹٦۰ اهالیس واردر.

— ایکنجیسی بنگاله خطه‌سنده دکه ایالتنا (میمنسنك) سنجاغنده ومیمنسنكك ۳۵ کیلومت جنوب شرقیسنده اولوب، ۸۰۱۵ اهالیسی واردر

— اوچنجیسی بمبای اداره‌سنه تابع (کندش ایالتنده و (دهولیه) نك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولوب، ٦٥۷۰ اهالیسی واردر. قضا مرکزیدر

— دردنجیسی بنگاله خطه‌سنده راجشاه

ايالتنك (بكره) سنجاغنده وبكره‌نك ٢٠ كيلومتره جنوبنده واقع اولوب، ٤٢٣٠ اهاليسى واردر.

شيرخان لودى { هندستان مشاهير ادباسندن اولوب، ١١٠٢ تاريخنده مشاهير شعرا وادبا وعلمانك تراجم احوالنى حاوى «مرآت الخيال» عنوانيله بر كتاب يازمشدر.

شيرزاد { ملوك غزنويه‌نك يعنى آل سبكتكينك اون برنجى حكمدارى اولوب، سلطان مسعود ثالثك اوغليدر. ٥٠٨ ده، بدرينك وفاتى اوزرينه، وصيتيله غزنه‌ده تخته چيقوب، بر سنه حكومت سوردكدن صكره، ارتحال ايتمشدر.

شيرزال { شهاب الدين غورى كوله‌لرندن اوله‌رق كشمير وهندستان طرفلرنده حكومت سورن طوائف ملوكدن اولوب، محمد بختياردن صكره حكومت سورمش؛ وهند برهمنيلرينه قارشى محاربه ايله امرار زمان ايدوب، بو محاربه‌لرك برنده شهيد اولمشدر.

شير على خان { افغانستانك امير اسبقى اولوب، اليوم حكومت سورن سلاله‌نك باشى اولان دوست محمد خانك كوچك اوغليدر. ١٢٤١ تاريخنده طوغوب، ١٢٨٠ ده بدرينه خلف اولمش؛ ومتعاقباً كورديكى مخالفتلر اوزرينه، هندستانه قاچوب، انكليزلرك امدادينى طلب ايتمش ايسه‌ده، بوكا نائل اوله‌ميوب، ١٢٨٥ تاريخنده افغانيستانه عودتله، اوغلى يعقوب خانك معاونتيله، حكومتى برادرى افضل خانك يدندن استرداد ايتمش؛ وبر طاقم اصلاحات وتنظيماته باشلامش ايدى. بعده روسيه‌نك طرفنى التزام ايتمكله، ١٢٩٥ ده هندستان واليسى طرفندن كوندريلان هيئت سفارتى قبول ايتمديكندن، انكليز حكومتى اعلان حرب ايدرك، شير على خانك عسكرى مغلوب اولمغله، كنديسى روسيه طوپراغنه قاچوب، بر سنه صكره اوراده وفات ايتمشدر. اوغلى يعقوب خان خلفى اولوب، بر آز وقت حكومت سوردكدن صكره، انكليزلر طرفندن اسقاط اولنه‌رق، الآن حكم سورمكده اولان عمى عبدالرحمن خان تخته چيقمشدر.

شيركوه { (اسد الدين — بن شادى) امراء اكراددن وراونديه قبيله‌سندن اولوب، شام ملكى بولنان نور الدين شهيدك نائبى ايدى. مصرده حكومت سورن خلفاء فاطميه‌نك اخيرى اولان عاضدلدين اللهك وزيرى سالف الترجمه (شاور) ك طلب واستمدادى اوزرينه، عسكرله مصره اعزام اولنه‌رق، برنجى عزيمتنده شاور سوزنده طورمديغيچون، شيركوه شامه عودت ايتمش ايسه‌ده، ٥٦٤ تاريخنده اهل صليبك مصره مسلط اولملرى اوزرينه، بتكرار عاضد طرفندن دعوت اولنه‌رق، برادرزاده‌سى يوسف بن ايوب ايله برابر، عسكرله مصره كيدوب، قارشى طوران مرقوم شاورك وفات ايتمسيله، جانب خليفه‌دن برينه وزير نصب اولنمش؛ وياالكز ايكى آى وزارت ايده‌رك، فرنكلرله محاربه ايدوب، موفق اولدقدن صكره، وفات ايتمكله، يكنى صلاح الدين يوسف بن ايوب يرينه وزير اولمش؛ وبعده عاضدك بلا ولد وفاتى اوزرينه، تخت سلطنته چيقه‌رك، دولت ايوبيه‌يى تأسيس ايلمشدر. شيركوهك (ناصر الدين محمد) اسمنده بر اوغلى اولوب، بدرينك حياتنده نور الدين زنكى جانبندن حمص واليسى بولنديغى حالده، بدرينك وفاتنده عزل اولنمش؛ وصلاح الدين ايوبى شامى ضبط ايتديكنده، كنديسنه حمص حكومتنى ويروب، اوراده حكومت سورن شعبهٔ ايوبيه‌نك باشى اولمشدر.

شيركوه { (اسد الدين — بن ناصر الدين محمد) حمصده حكومت سورن شعبهٔ ايوبيه‌نك ايكنجى ملكى اولوب، آنف الترجمه شيركوهك طورونيدر. ٥٦٩ تاريخنده طوغوب، ٥٨١ تاريخنده بدرينه خلف اولمش؛ و ٦٣٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. بر چوق اولاد براقوب، بونلردن (ملك منصور ناصر الدين ابراهيم) حمصده خلفى اولمشدر.

شيرلى { (Shirley) انكليز مشاهير سياحينندن اولوب، ١٥٦٥ ده طوغمش، و ١٦٣١ ده وفات ايتمشدر. ابتدا آنتيل جزايرينه وبعده ايرانه سياحت ايدوب، عودتنده شاه عباس طرفندن آوروپا حكمدارانته بر چوق هديه‌لر كتيرمش؛ وبعده روسيه‌يه ونهايت اسپانيه‌يه سياحت ايدوب، اسپانيه قرالى دردنجى فليب طرفندن شرق دكيزلرى قوماندانلغنه نصب اولنمشدى. كزديكى يرلرك سياحتنامه‌لرينى يازمشدر.

— بو اسمله بر انکلیز شاعری دخی اولوب، ١٥٩٤ ده طوغمش، و ١٦٥٦ ده وفات ایتمشدر. ٣٧ تیاترو رساله‌سی وبعض منظومه‌لری واردر.

شیروان [« شروان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

شیرویه (قباد —) ملوك ساسانیه‌نك یکرمی اوچنجیسی اولوب، خسرو پرویزك اوغلیدر. میلادك ٦٢٨ تاریخنده تخته چیقوب، بالکز طقوز آی حکومت سوردکدن صکره، ٦٢٩ ده وفات ایتمشدر. غیرمسلمینك اعتقادلرنجه حضرت عیسانك صلب اولندیغی آغاج بونك طرفندن روم ایمپراطورلرندن هراقلیوسه ویرلمشدی. اوغلی آردشیر، ٧ یاشنده اولدیغی حالده، کندیسنه خلف اولمشدر.

شیره (Syra, Syros) یونانك کیقلاده جزایرندن بری اولوب، یونان ساحلنك ٧٣ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقعدر. شمالدن جنوبه طولی ١٦ ½ وعرض اعظمی ١٠ ½ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨١ مربع کیلومتره‌دردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، ارتفاعی ٤٥٠ متره‌یی تجاوز ایتمیور. سواحلی کیرینتیلی جیقنتیلی اولوب، بر قاچ قویی واردر. ساحل شرقیسنده ینه (شیره) یاخود (ارموپولیس) اسمیله برقصبه واسکله بولنیور، که بتون کیقلاده جزایرینك مرکز تجارتی اولوب، آوروپا ایله شرق اسکله‌لری آره‌سنده ایشلین بیوك پوسته واپورلرینك چوغی بو اسکله‌یه اوغرارلر. طوپراغی کلسی، قورو وغیر منبت اولوب، قصبه‌ده آقان بر چشمه‌دن بشقه میاه جاریه‌سی یوقدر. قصبه‌ده ساکن اولان ٢٢١٠٥ اهالیدن بشقه ایکی قریه‌ده ساکن ٩٤٧٠ که جمعاً ٣١٥٧٥ اهالیسی واردر. بر قاچ باغچه‌دن بشقه مزروعات ونباتاتی اولمیوب، هر طرفی چیلاقدر. بر کوچك لیمانك یاننده مرمر چیقار. بو جزیره‌نك یونان قدیم تاریخنده اهمیتی اولمیوب، شمدیکی قصبه او وقتدن موجود ایدیسه‌ده، بر کونه آثار عتیقه‌سی یوقدر. قرون وسطاده جزایر بحر سفیده‌ده‌کی قتولیکلرك مرکز روحانیسی بولنمش؛ ویونان قاریشقلغنده بی‌طرف قالمش ایدی. آتنه‌نك اسکله‌سی اولان پیره‌نك ترقیاتی بو صوك سنه‌لرده شیره‌نك اهمیتی تنزله سبب اولمشدر.

شیره (Chiré) آفریقای جنوبینك شرق جهتنده (زامبز) ایرماغنك صوك تابعلرندن بر نهر اولوب، (نیاسه) کولندن خروجله، جنوبه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور ایرماغك دالیه‌سی مبدأندن برآز یوقاریده زامبزه دوکیلور. منصبندن ٣٢٠ کیلومتره یوقاریده ١٥° ٥٥′ عرض جنوبیده ١٠٠ کیلومتره‌لك محلده ممتد بر طاقم سرعتلی جریانلری واردر. بو مسافه‌ده ٤٠٠ متره آشاغی اینر. بوراسی سبر سفائنه مانعدر. وادیسی پك منبتدر. بو نهرك مجراسنی سیاح شهیر (لیوینغستون) بر باشدن بر باشه کزمشدر. آندیغی برلر پورتکیزه تابع عد اولنورسه‌ده، انکلیزلر بر قاچ موقع طوتوب، پروتستان میسیونرلرینی یرلشدیرمشلردر.

شیری قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (علی —) صدراعظم هرسك‌زاده احمد پاشانك اوغلی اولوب، یاوز سلطان سلیم خان جانبندن حرم خاصه آلنه‌رق، سرای همایونده تربیه اولنمش وقپوجی باشیلق ایله خارجه چیقوب، بر قاچ سنجاق بکلکنده بولندقدن صکره، نقریسه مبتلا اولمسی اوزرینه، مصرده اختیار تقاعد ایده‌رك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

نحیف جسمی دوندردی آه وزاره نیه
کورك بنی نیه دوندردی روزکار نیه

— ایکنجیسی ینه علی اسمیله مسمی اولوب، زمرهٔ سپاهیاندن ایدی. شو بیت اونکدر.

قبرم اوزره اولیجك دم اوله شاید کله‌سك
کیم بیلور بیتدوککی بولمغه طوپراق دوکه‌سك

شیری (مولانا —) هندستان شعراسندن واکبر شاهك امراسندن اولوب، خواجه جهان هروینك یکنیدر. حکمدار مشارالیهك یاپدیرمش اولدیغی بر چوق قلاع وسائر ابنیه‌نك تاریخلرنی سویلمشدر. مرتب دیوانی واردر. ٩٨٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

شیرین ملوك ساسانیه‌دن خسرو پرویزك معشوقه‌سی اولوب، بر روایتده روم قیصرینك قیزی ایدی. بوتقدیرده (ایرینی) اسم رو

میسندن غلط اولمق اقتضا ایدر. هرحالده خسرو ایله شیرینك معاشقه‌لری داستان حکمنه کچوب، بر چوق ادبا وشعرا طرفندن سلك نظم ونثره چکلمشدر. خسروك وفاتندن صکره اوغلی شیرویه شیرینه طالب اولمش ایسه‌ده، شیرین رضا ویرمه‌مش؛ وبونك استعمال جبر ایتمسی اوزرینه، کندینی تسمیم ایده‌رك تلف اولمش اولدیغی محکیدر.

— فرهاد اسمنده برشخص موهومك معشوقه‌سی اولمق اوزره دیکر برشیرینك دخی داستانی مشهوردر.

— ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن ماریه القبطیه حضرتلرینك همشیره‌سی دخی بعض کتبده (شیرین) اسمیله مذکور ایسه‌ده، بین العرب مستعمل اسمی (سیرین) در، که بوده (ایرنی) اسم رومیسنك معربیدر.

شیز { آذربیجانده مراغه ایله زنجان آره‌سنده اسکی بر قصبه اولوب، پك جسیم ومعمور بولنمش اولان آتشکده‌سیله وجوارلرنده‌کی معادن مختلفه‌نك کثرتیله مشهور ایدی. هرمز طرفندن بنا اولندیغی مرویدر. حضرت مغیره بن شعبه جانبندن صلحاً فتح اولنمشدی. بر روایتده شیز بر ناحیه‌نك [...]می اولوب، مرکزی (ارمیه) ایدی.

شیزر { شامده حمایه مضاف وحمادن بر کونلك مسافه‌ده اوله‌رق (ارند) یعنی عاصی نهری اوزرنده واقع بر قلعه وقصبه وناحیه اولوب، ١٧ نجی سال هجریده ابو عبیده (رضه) جانبندن صلحاً فتح اولنمشدی. قدیم بر قصبه اولوب، اوائل دور اسلامده دخی معمور بولنمش، وبر چوق علمانك مسقط رأسی اولمشدر.

شیشیمك { (Chichimeks) مکسیقه اقوام اصلیهٔ قدیمه‌سندن اولوب، بعض قبائلی مملکت مذکوره‌ده الیوم موجوددر.

شیفرکبیرکه { (Schiefergebirge) آلمانیانك غرب جهتنده بر صره طاغلر اولوب، وستفالیه ایله رین ایالتنك بر قسمنده ممتد اولور، وجنوب غربی جهتندن بلچیقه‌نك آردنه سلسله‌سنه اولاشیر. رین مجراسی بو سلسله‌یی ایکی بلوکه آیروب، شرق جهتنده‌کی بلوك سایرلندیشه کبیرکه، وستروالد، سیبنکبیرکه وتاونوس؛ غرب طرفنده‌کی بلوك دخی ایفل، هوهه‌ون وساربروق طاغلرینی شاملدر. بو طاغلرك اکثری تشکلات برکانیه‌دن اولوب، بو اراضی‌یه مخصوص طاشلری وبعض معدنلریله میاه معدنیه‌لری واردر.

شیقاغو { یاخود چیقاغو (Chicago) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایلیونس) حکومتنده و (اسپرینغفیلد) ك ٢٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (میشیغان) کولنك جنوب غربی کوشه‌سنده وهمنامی اولان نهرك ایکی ساحلنده واقع ایالات مرکزی بیوك بر شهر یعنی نیویورقدن صکره جماهیر مذکوره‌نك اك بیوك شهری اولوب، ١١٠٠٠٠٠ اهالیسی، آمریقانك هر طرفندن کلیر وهر طرفه تشعب وانتشار ایدر اون اون بش دمیر یول خطی، پك ایشلك تجارت بریه وبحریه‌سی، اقمشه وسائره فابریقه‌لری، ذخائر، کراسته، حیوانات، باصدیرمه وسائره اخراجاتی، پك واسع وغایتله دوز سوقاقلری، جسیم ومزین ابنیه‌سی، حسابسز مؤسسات علمیه وخیریه‌سی وپك بیوك سرمایه‌لی بانقه‌لریله سائر شرکت مالیه‌لری واردر. اساساً میشیغان کولنه دوکیلان وشهرك اورته‌سندن کچن شیقاغو نهری تعمیق وتوسیع و (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (ایلیونیس) نهرینه قدر تمدید ایدلمکله، شمدیکی حالده ترس آقار بر جدول صورتنی آلوب، کولك صویی بو جدولدن میسیسیپی‌یه آقمقده‌در. اك بیوك کمیلر سنت لوران نهرندن بیوك کوللره کیره‌رك، شیقاغو شهرینك اورته‌سنه قدر واصل اولورلر؛ واورادن میسیسیپی‌یه قدر دخی کمی یوزدیریلیر. اوروپجك آغی شکلنی ابراز ایدن دمیر یول خطلرینه بو طریق بحری ضم وشیقاغونك بتون آمریقای شمالینك مرکزنده بولنمسی یعنی اهمیت موقعیه‌سی دخی علاوه اولنه‌رق، بو شهره پك پارلاق بر استقبال تأمین ایتمکده‌در. ١٨٠٤ تاریخنده شهرك بولندیغی موقعده یعنی شیقاغو نهرینك منصبنده بر قلعه تأسیس اولنه‌رق، ١٨٣٢ ده بو قلعه‌نك اطرافنده بر کوچك کوی تشکل ایتمش؛ وبو کوی کیتدکجه توسع ایده‌رك، آز وقت ظرفنده بر قصبه وکیده‌رك بر شهر حالنه کچمش؛ و ١٨٧١ ده شهرك ثلثانی امحا ایدن بیوك حریقدن اول اهالیسی ٣٠٠٠٠٠ نفوسه بالغ اولمش ایدی. حریقدن بر سنه صکره شهر بویله بر آفته مصابیتنه دلالت ایده‌جك برائری کورلمیه‌جك صورتده تعمیر واولکندن

زیاده تزیین اولنه‌رق، حتی سوقاقلری بر آز چامورلی اولدیغندن، زمینی برقاج متره ترفیع ایدلمش؛ وجسیم کارگیر ابنیه‌سی محیر عقول بر صنعت ومهارتله هیئتیله هوایه قالدیریلوب، آلتلری طولدیرلمشدر. نهرك آلتندن ایکی تونل یاپدیریلوب، شهرك ایکی قسمی آره‌سنده تحت الارض اختلاط اولنمقده‌در. میشیغان کولنك اورته‌لرنده اچیله‌جك بر ایی صو بولنوب، کولك آلتندن بر صو یولی انشاسیله شهره آقتدیرلمشدر. الحاصل شیقاغولیلرك کرك فن وصنعت وکرك ثروت واقتدار مالی جهتلرنجه اولان تشبثات واجرا آتلری محیر عقولدر. یکن ١٨٩٣ تاریخنده بو شهرده عمومی بر سرکی کشاد اولنمشدر.

شیقلانه (Chiclana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده (قادیس) ایالتنده وقادیسك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لیربو) نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، مشهور بر بوغا جانبازخانه‌سی، گوزل باغچه‌لرله محاط مفرح خانه‌لری واطرافنده اوزومندن مشهور برنوع شراب چیقارباغلری واردر. قربنده ایکی کوکوردلی صوثوق معدن صویی بولنیور.

شیقوپه (Chicopee) ممالك مجتمعه‌نك (ماساچوست) حکومتنده واسپرینغفیلدك ٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق همنامی بر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٩٦٠٠ اهالیسی ومأکنه‌لری نهرك شلاله‌سیله چویریلیر بر چوق فابریقه‌لری واردر.

شیکیتوس (Chiquitos) آمریقای جنوبیده (بولیویه) حکومتنك (سانته قروز دلاسیره) ایالتنده واسع بر یر اولوب، بعض جهتلرنده ساکن بولنان (شیکیتوس) قوم اصلیسنك اسمیله مسمادر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌یه قریب اولوب، طوپراغی دخی پك منبت وعلی‌الخصوص تونونی پك ایی اولدیغی حالده، یالکز ٢٧٠٠٠ اهالیسی واردر.

شیلان (Chillan) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك (نوبله) ایالتنده وسانتیاغونك ٣٣٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ٣٦° ٣٥′ عرض جنوبیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٩٠٤٥ اهالیسی واردر. بر طرفدن (تالقاهوآنو) اسکله‌سنه و بر طرفدن مرکز حکومت اولان سانتیاغویه دمیر یول ایله مربوطدر. قصبه‌نك شرق طرفنده ممتد اولان واسع بر اورمانك ایچنده ایلیجه‌لری و ٦٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده ٢٨٧٩ متره ارتفاعی اولان (شیلان) برکانی بولنیور.

شیلپریق (Chilpéric) فرانق حکمدارلرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی برنجی قلوترك اوغلی اولوب، ٥٦١ تاریخنده حصه‌سنه (سوآسون) حکمدارلغی دوشمشیدی. (فردغونده) اسمنده بر فاحشه ایله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولنمق ایچون، زوجهٔ مشروعه‌سنی ترك ایتمش؛ وبعده بونی ترکله، اسپانیه ویسیغوتلری حکمدارینك قیزی (غالسوینته) یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بونی‌ده ترك ایدەرك، یکیدن (فردغونده) ایله تجدید مناسبات ایتمش؛ ونهایت (غالسوینته)نك همشیره‌سی (برونهوت)ی طوتان برادری (سیجبرت) ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی شیلدریقك اوغلی اولوب ٧١٥ تاریخنده نوستریانك اتابکی مقامنده بولنان (رتقروآ) طرفندن فرانسه تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، (اوستراسیا) صاحبی بولنان (شارل مارتل)ه قارشی بولنمغه جسارت ایتدیکندن، بونك تحت اسارتنه دوشوب، فیما بعد یالکز اسماً حکمداراق ایتمش و ٧٢٠ ده فوت اولمشدر.

شیلد (Shilds) بو اسمله بری «شمالی» ودیگری «جنوبی» اوله‌رق انکلتره‌ده ایکی قصبه واردر:

شمالی شیلد (North Sh.) نورتومبرلاند ایالتنده و (نیوقاستل)ك ١٢ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صول کنارنده واقع اولوب ٧٢٥٠ اهالیسی، دمیریولی، سفاین اعمالنه مخصوص دستکاهلری، خلاط، رنکلی جام وسائره فابریقه‌لری مملحه‌لری وصید ماهیسی واردر. لیمانی خیلی ایشلک اولوب، ایکی فناری واردر.

— جنوبی شیلد (South Sh.) دورهام ایالتنده دورهامك ٢٦ کیلومتره شمال شرقیسنده ونیوقاستلك ١١ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (تینه) نهرینك صاغ کنارنده و شمالی شیلدك قارشیسنده واقع اولوب ٧٧١٠ اهالیسی، بیوك لیمانی، گوزل ریختملری

واپور ماکنه‌لریله کمی دمیری، یلکن بزی، خلاط، جام، چینی وسائره فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. بو ایکی قصبه آیری آیری ایالتلره ملحق اولدقلری حالده، نهرك مجراسیله ایکی‌یه آیرلمش بر تك قصبه تشکیل ایدیورلر. ایکنجیسنك اطرافنده بر چوق کویلر، محله‌لر وصیفیه‌لر بولنوب، اونلرله برابر اهالیسی ۵۷۰۰۰ نفوسه بالغ اولیور.

شیلد بران { (Childebrand) اندلسی فتح ایتدکدن صکره فرانسه‌نك وسطلرینه طوغری ایلریلکه باشلایان غزاهٔ مسلمینك ترقیاتنه بر سد چکن (شارل مارتل)ك برادری اولوب، بو محاربه‌لرده کوستردیکی جسارتله مشهوردر. بعض مورخلر بونك وجودینی انکار ایتدکاری حالده، دیکرلری (قاپتیان) سلاله‌سنك جد اعلاسی اولدیغنی التزام ایتمشلردر.

شیلدبرت { (Childebert) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی قلوویسك اوچنجی اوغلی اولوب، اثنای مقاسمه‌ده پارس جهتی حصه‌سنه دوشمش؛ و ۵۱۱ ده حکومت سورمکه باشلامشدر. اورلیان قراللغنه وارث اولان برادری قلودومیرك ملکنی دیکر برادری قلوتر ایله مقاسمه ایتمش؛ وصکره همشیره‌سی (قلوتیلده)یی تزوجله حقنده سوء معامله‌ده بولنمش اولان اسپانیه ویسیغوتلری حکمداری (آمالاریق)ه قارشی یورویه‌رك، پامپلونه‌یی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ساراغوسه اوکنده مغلوب اولمش؛ و ۵۵۸ ده پارسده وفات ایتمشدر. ارکك اولادی قالمدیغندن، برادری قلوتر بتون فرانسه‌یه وارث اولمشدر.

— ایکنجیسی سیجبرت ایله برونهوتك اوغلی اولوب، ۵۷۵ ده اوستراسیا قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و ۵۹۳ ده عمی (غونتران)ك وفاتی اوزرینه، بورغونیه واورلیان قراللقلریله پارس قراللغنك بر قسمنی دخی ملکنه الحاق ایتمش ایدی. ۵۹۶ تاریخنده ۲۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی «عادل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی قلوویسك برادری وخلفیدر. ۶۹۵ تاریخنده، ۱۲ یاشنده اولدیغی حالده، تخته چیقوب، اسماً قراللق ایتمش؛ وانا بکی مقامنده بولنان هریستاللی شیشمان (پپین) ادارهٔ امور ایتمشدر. ۷۱۱ ده فوت اولمشدر.

شیلدریق { (Childeric) فرانق حکمدارلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی پدری (مروه)یه خلف اولوب، ۴۵۸ دن ۴۸۱ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. ملکی اولان (فلاندره) و (پیقاردیه)دن چیقه‌رق، (تورینکی) حکمدارینه التجا ایتمش؛ وبونك قاریسی (بازینه)یی اغوا ایلمش ایدی. بونك غیبوبتنده روما سردارلرندن (اجیدیوس) ادارهٔ مملکت ایتمش ایسه‌ده، بودخی محبت عمومیه‌یی غائب ایدوب، چیقارلدقدن صکره، شیلدریق عودت ایتمش؛ ومرقومه (بازینه)یی برابر کوتوروب، تزوج ایلمش ایدی. بوندن (قلوویس) دنیایه کلمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی قلوویسك اوغلی اولوب، حصه‌سنه اوستراسیا دوشمش؛ و ۶۶۰ تاریخنده اوراده حکومت سورمکه باشلایوب، ۶۷۰ ده، برادری اوچنجی قلوترك وفاتی اوزرینه، بورغونیه ونوستریایی دخی ملکنه الحاق ایتمش؛ وابتدا وزیری بولنان (لئودکر)ك نصایحیله حرکت ایتمش ایسه‌ده، بعده بونی نفی ایده‌رك، اجرای حکومته باشلامش و ۶۷۳ ده وفات ایتمشدر. ایکنجی شیلپریق اسمیله بر اوغلی قالمشدی.

— اوچنجیسی فرانسه قراللری برنجی سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ایکنجی شیلپریقك اوغلیدر.

شیلدون { (Shildon) انکلتره‌نك دورهام ایالتنده و (بیشوب اوقلاند)ك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۸۷۰۵ اهالیسی، دمیر یولی وکمور معدنی واردر.

شیلر { (Schiller) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب، ۱۷۵۹ تاریخنده وورتمبرغك (مارباخ) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۰۵ ده وفات ایتمشدر. بر یوز باشینك اوغلی اولوب، ابتدا بر پاپاسدن تحصیل ایتمش؛ وبعده (لودویغسبورغ) حربیه مکتبنه کیرمش ایدی. صکره علم حقوق ونهایت فن طبی تحصیل ایده‌رك، جراحتقله بر آلایه التحاق ایتمش؛ وبوش وقتلرینی میل طبیعیسی اولان شعره صرف ایده‌رك، بر خیلی اشعار وبر طاقم تیاترو منظومه‌لری یازمغه باشلامش ایدی. ۱۷۸۱ ده

موقع اجرایه قونیلان «خیدودلر» عنوانلی فاجعهٔ
مشهورهسنك مظهر اولدیغی رغبت عمومیه اوزرینه،
خدمت عسکریهدن استعفا ایتمش ایسهده، وورتمبرغ
دوقهسی استعفاسنی قبول ایتمدیکندن، فراره مجبور
اولوب، بر وقت سرسریانه بر عمر سوردکدن صکره،
١٧٨٩ ده (صاقسه وایمار) دوقهسنك مشاورلك
خدمتنه و (ینا) دار الفنوننده تاریخ معلملکنه نصب
اولنمش؛ وآثاری نشر اولندقجه، شهرتی آرتهرق،
آلمانیانك اك بیوك محررلری صرهسنه کچمش ایدی.
١٧٩٧ ده وایماره کیدوب، اوراده توطن ایتمش؛
واورا دوقهسنك پك چوق التفات واکرامنه نائل
اولمش ایدی. شیلر بتون آوروپانك اك بیوك
شعراسندن معدود اولوب، علی الخصوص منظوم
ومنثور فاجعه وحادثهلری مشهوردر. آثاری بتون
آوروپا لسانلرینه ترجمه ودفعاتله طبع ونشر اولنمشدر.

شیلقه { (Chilca) آمریقای جنوبیده پرو حکومتنك لیما ایالتنده ولیمانك ٥٧
کیلومتره جنوب شرقیسنده وبحر محیط معتدل ساحلندن
١٠ کیلومترهلك مسافهده بر چول اورتهسنده بر
قصبه اولوب، اینقه قوم قدیمنه منسوب بر اهالی ایله
مسکوندر. اینقهلر زماننده بیوك بر شهر بولنمش
اولدیغنه اطرافندهکی ویرانهلر دلالت ایدیور.

شیلقه { (Chilka) سیبریهنك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنده بر نهر اولوب،
آمور ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بریدر. شیلقه
نهری دخی (اونون) و (اینغوده) اسملریله ایکی چایك
برلشمسندن تشکل ایدر. بو ایکی چایدن برنجیسی
مغولستانده آلتون طاغ سلسلهسنك منتهای شرقنده
واقع (کنتی) طاغندن نبعانله، شرق شمالیه طوغری
آقار. مجراسی درین بر خندق صورتنده اولوب،
٧٥٠ کیلومتره طولندهدر. ایکنجیسی اولان (اینغوده)
ایسه دها شمالده (چوقونو) طاغندن نبعانله، ماوراء
بایقال مرکزی اولان (چیته) قصبهسی ایچندن کچر.
بو ایکی چای قاریشدقدن صکره، نهر شیلقه اسمنی
آلوب، کومش معدنلریله مشهور اولان (نرچینسق)
قصبهسی ایچندن کچر؛ و (نرچه) چاینی دخی آلدقدن
صکره، ٥٣° ١٩′ عرض شمالی ایله ١١٩° ٢٢′
طول شرقیده (آرغون) نهریله برلشهرك، (آمور)
ایرماغنی تشکیل ایدر. (اونون) منبعندن (آرغون)
ملتقاسنهدك مجراسی ١٢٠٠ کیلومتره اوزون اولوب،
بعض یرلرندهکی سرعت جریانیله برابر اکثر طرفلری
سیر سفائنه صالح وکنارلری شایان تصوربردر.

شیلوئه { (Chiloé) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنه تابع وشیلینك غربنده بحر
محیط معتدلده واقع بر آطه اولوب، همنامی اولان
ایالتك قسم اعظمنی تشکیل ایدر. قرهدن (شاقائو)
بوغازیله آیرلمش اولوب، اکثری الآن غیر مسکون
اولان ١٢٠ آطه ایله محاطدر. سواحلی درین
کورفز وقویلرله اویولمش اولوب، مساحهٔ سطحیهسی
١٣٠٠٠ مربع کیلومترهدر. اراضیسی طاغلق
اولوب، اك یوکسك محلی حذای بحردن ٨٠٠ متره
ارتفاعندهدر. اکثر طرفلری پك صیق وپك یوکسك
اورمانلرله مستور اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی
کراسته قطعیدر. هواسی معتدلجه اولوب، یاغمورلری
پك چوق وانهاری بول وسیر سفائنه صالحدر.
١٧٧٦ ده اهالیسی ١٣٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب،
آلتی سنه صکره بو مقدار آلتی مثلنه بالغ اولمشدی.
شمدیکی مقداری هنوز معلوم دکلدر. بونلر (آروقان)
قوم اصلیسیله اسپانیولدن مرکب ملز بر قوم اولوب،
اسپانیولجه ایله برابر لسان اصلیلرینی دخی تکلم
ایدرلر. چالیشقان آدملر اولوب، کراسته قطعندن
بشقه کمیجیلك وبالیقجیلق دخی ایدرلر. — شیلوئه
ایالتی مذکور جزیره ایله اطرافندهکی آطهلری
وپاتاغونیه سواحلنك بر مقدارینی جامع اولوب
مساحهٔ سطحیهسی ١٥٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی
٦٤٠٣٥ کشیدر. اوچ سنجاغه منقسم اولوب
مرکزی شیلوئه جزیرهسنك ساحل شمالیسنده واقع
(آنقود) ونام دیکرله (سان قارلوس) قصبهسیدر.

شیله { قوجه ایلی خطهسنك شمالنده قره دکز ساحلنده وبر کوچك نهرك منصبنده
بر قصبه واسکله اولوب، شهر امانتنه ملحق برقضانك
مرکزیدر. قضاسی ٨٤ قریهدن مرکبدر.

شیلی { (Chili) آمریقای جنوبینك قسم جنوبیسنده غرب یعنی بحر محیط
معتدل بویجه ممتد بر حکومت اولوب، آمریقای
جنوبی حکومات غربیهسنك اك کوچکی اولدیغی
حالده، اك متمدن واك قوتلیسیدر.

موقعی، حدود ومساحهسی. — شیلی جمهوریتی

رو وبولیویه ایله ایتدیکی صوك محاربه‌ده قزاندیغی غالبیت اوزرینه، حدود شمالیه‌سنی ١٧° عرض جنوبی‌یه قدر توسیع ایدوب، خط مذکوردن آمریقانك منتهای جنوبیسنه قدر ممتد حد واعتبار اولنیورسه‌ده، اصل اراضیٔ مضبوطه‌سی شیلوئه جزیره‌سنك جنوبنه یعنی تقریباً ٤٢° عرض جنوبی‌یه قدر اولوب، اورادن آشاغیسی همان خالی وغیر مضبوط اولمغله، حدودی اعتباری ویالکز خریطه‌لرده معیندر. شمالده آند سلسلهٔ جبالنك اك شرقی قولی بولیویه ایله شیلی آره‌سنده خط حدود یرینی طوتوب، بولیویه حدودندن قورتلنجه، شیلی شرقه طوغری خیلی توسع ایده‌رك، ٢٤° ایله ٢٧° عرض جنوبی آره‌لرنده سلسلهٔ مذکوره‌نك وسطی قولی شیلی ایله آرجنتین حدودینی آیردقدن صکره، خط حدود یکیدن غربه دونوب، اورادن آشاغی آند سلسله‌سنك یکتا صیرتنی تعقیب ایتمکله، شیلی مملکتی ساحل ایله سلسلهٔ جبال صیرتی آره‌سنده طار بر شریت شکلنده قالیر. آمریقای جنوبینك منتهای جنوبنده جبال صیرتی بللی اولمامغله، خط حدود اعتباری اولدیغی حالده، شرقه طوغری دونه‌رك، بوقطعه‌نك منتهای جنوبنده‌کی برونی وآتش اراضینك قسم غربیسیله اطرافنده‌کی آطه‌لری شیلی حکومتنه براقیر. بو وجهله شیلی شمالاً پرو، شرقاً بولیویه وآرجنتین حکومتلریله، جنوباً بحر منجمد جنوبی ایله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاط ومحدوددر. طولی تقریباً ٣٣٠٠ وعرض وسطیسی ١٦٠ ونهایت ١٦٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٧٦٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٢٣٢٠٠٠ کشیدر، که بهر کیلومتره باشنه ٤ کشیدن زیاده‌جه دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — شیلینك قسم شرقیسی آند سلسلهٔ جبالندن عبارت اولوب، بو جبال مرتفعه‌نك دیك، صرب وسرمدی قارلرله مستور ذروه‌لری بش آلتی بیك متره‌لك ارتفاعلره قدر یوکسلیر. آره‌لرنده وقتیله سونمش ویا آره صره آتش پوسکورنور بر چوق برکانلر دخی بولنیور. آند سلسله‌سنك اتکلری ساحله قدر ممتد اولمیوب، بونلرك غربی اتکلرنده شیلینك بوینجه ممتد مرتفعجه اوزون وطار بر اووه بولنیور. بو اووه‌نك غرب جهتنده ساحل بوینجه بر ایکنجی سلسلهٔ جبال اوزانیور، که آند سلسله‌سی قدر یوکسك دکل ایسه‌ده، بر ایکی بیك متره‌لك ارتفاعی واردر. بونك اتکلری لب دریایه قدر اینر. بو ایکی سلسله آره‌سنده‌کی اووه دخی دوز اولمیوب، بعضیسی شرقدن غربه واکثری شمالدن جنوبه ممتد بر اوچنجی سلسله تشکیل ایده‌جك بر طاقم تپه‌لری وطاغلری حاویدر. آند سلسله‌سندن اینن نهرلر دیکر ایکی سلسله‌یی بر طاقم بوغازلردن شق ایله، دکیزه اینه‌رك، مملکتك عرضنجه دخی بعض وادیلر تشکیل ایدیور. شیلی داخلنده بولنوب آند سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌سی اولان (آقونقاغوآ) طاغنك ٦٨٠٠ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك اکثری ٥٠٠٠ ایله ٦٠٠٠ متره آره‌لرنده‌در. جنوبه طوغری اینلدکجه، آند سلسله‌سنك ارتفاعی آزالوب، اورالرده ذروه‌لرك اکثری ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. بو سلسله‌ده‌کی برکانلرینك باشلیجه‌لری: توپونغاتو، سان جوزه، مایپو، تینکیریریقه، پتروآ، ارسقابزاتوشیقو، سروآزول، لاس یغوآس، قالاکی. ویلاریقه وسائرلری اولوب، بونلرك بر طاقمی آره صره آتشلر پوسکورمکده، وجوارلرنده شدتلی زلزله‌لری موجب اولمقده‌در. ساحل بوینجه اوزانان سلسله‌نك اك یوکسك طاغی (قوریشیلونقو) اولوب، ٢٢١٢ متره ارتفاعی واردر. ١٠٠٠ ایله ٢٠٠٠ متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنور دها بر قاچ طاغی اولوب، سائرلرینك ارتفاعی ١٠٠٠ متره‌دن آشاغیدر. وسطده‌کی طاغلر ایسه ساحلده‌کیلردن دها یوکسك اولوب، اك یوکسکاری اولان (پتورقه) نك ٣٤٥٦ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده‌کی طاغلرینك قار وبوزلری ساحله قدر ممتد اولوب، بوز دره‌لرندن اینن بوز کتله‌لری، دکیز ایچنده دخی بوزر.

شیلینك وسعتی پك آز اولوب، انهاری دخی آند سلسله‌سندن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق، بحر محیط معتدله دوکلدیکندن، مسافه‌نك عدم مساعده‌سنه مبنی بیوك ایرماقلری یوقدر. قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌دن اینن وعلی الخصوص طاغلرك قارلری ارییسندن حاصل اولان انهارك چوغی یولده وعلی‌الخصوص او جهتده بولنان (آتاقامه) چولنده قوروبوب، یالکز فیضانلرنده دکیزه واصل اولورلر. مذکور چولك شمالنده‌کی انهارك اك بیوکی (ریولوآ) در.

بوچولك جنوبنده اولوب دائمی صورتده آقان انهارك
باشليجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق : هوآسقو، ريوده
الـكی، ليماری، شوآپه، آقونقا غوآ، مايبو، راپل،
ماناكيتو، ماوله، ايتاته، لايه، قاوتن، تاوتن، والديويه،
ريو بوئنو، ماولين وسـائره‌در. جمله‌سنك فيضان
موسملری واردر. الك جنوبده‌كی نهرلرك تفريقی مشكل
اولوب، ساحلده، نوروجك‌كی كبی، آند سلسله‌سنك
اتكارينـه قدر ممتد بر طاقم خليجلر ابراز ايديور، كه
بونلره جبال مذكوره‌نك منجمد دره‌لرندن بوزكتله‌لری
دوكيلور.

كوللری دخی چوق اولوب، الك كنيشلری شمال
جهتنده وبوليويه‌نك حدود جنوبيه‌سی قربنده بولنان
(آتاقامه) كوليدر. جهت جنوبيه‌سنده و (شيلوئه)
جزيره‌سی قارشيسنده‌كی كورفز قربنده‌واقع (لانكيهوئه)
كولی ايكنجی درجه‌ده اولوب، (ماولين) نهری بونك
آياغيدر. بو كولك شمال شرقی كوشه‌سنده (اوسورنو)
اسميله كوزل بر بركان بولنيور. بو طاغك اورته‌سنده
(تودوس‌لوس‌سانتوس) اسميله بوندن كوچك بر كول
بولنيور، كه فضلهٔ مياهی كوله مشابه اولان (رلونقاوی)
قوينه دوكيلور. دها شمالده (رانقو) كولی بولنيور،
كه (پويغوئه) و (راپونقر) اسملريله دها كوچك ايكی
كولك فضلهٔ مياهنی آلوب، (بوئنو) نهری دخی
بونك آياغيدر.

سواحل وجزايری. — شيلينك شيلوئه جزيره.
سنه يعنی ٤٢° عرض جنوبيه قدر اولان سواحل
شماليه‌سی همان دوزاولوب، بيوك‌كيرنتی وچيقنتيلری
يوقدر. يالكز بر طـاقم كوچك قويلری و برونلری
اولوب، بو قويلرك هيچ بری صـاغلام ليمان تشكيل
ايده‌جك صورتده محفوظ دكلدر. شيلوئه جزيره‌سنك
قارشيسنده ايسه ساحل بوينجه اولان سلسلهٔ جبال
واونك ايچ طرفنـده‌كی اووه منقطع اولوب، اووه
دكيزه منقلب‌اولور؛ وسلسلهٔ مذكوره دكيزه باتوب،
صويك خارجنـده قالان ذروه‌لری بر چوق جزاير
تشكيل ايديور؛ وآند سلسلهٔ جبالنك اتكاری لب
دريايه‌قدر اينر. شيلينك غيرمضبوط وهمان‌خالی‌اولان
بو قسم جنوبيسنك ساحلی نوروجك ساحلنه مشابه
اولوب، كيرنتی و چيقنتيلری، واوزون برون وشبه
جزيره‌لريله قره‌لرك ايچنه اوزانمش كورفز وخليجلری
پك چوقدر؛ وسـواحلك قارشيلرنده بيوك وكوچك
حسابسز آطه‌لر و قيـالقلر بولنيور. ٤٦° ايله ٤٧°
عرض جنوبی آره‌لرنده (تايتو) اسميله اوزون بر شبه
جزيره بولنوب، هر طرفه بر طـاقم قوللر اوزاتيور.
دوز اولان سواحل شماليه‌نك قارشيسنده يالكز
(قونسپسيون) اسكله‌سی قربنده (سانته ماريه) اسميله
بر كوچك آطه وبك آچيقده (جوان فرناندز) اسميله
ايكی كوچك جزيره موجوددر. قسم جنوبيسنده ايسه
(شيلوئه) اسميله بر بيوك وبونكله (تايتو) شبه جزيره.
سی آره‌سنده (شونو) اسميله بر بيوق كوچك جزيره‌لر
بولنديغی كبی، مذكور شبه‌جزيره‌نك جنوبنده دخی
(ماجلان) اراضيسنه منسوب بيوك وكوچك بر چوق
آطه‌لربولنوب، الك بيوكلری: بيوك‌وكوچك‌ولينغتون،
مادره‌ده‌ديوس، دوق دو يورق، هانووره، قراليچه
آدلاييده، دزولاسيون، قرال‌كوييوم، سانته‌اينس،
قلارنسون، دوشون، هوسته، ناوارين وآتش ارضی
نام بيوك آطه‌در، كه بونك نصف غربيسی شيلی‌يه عائـ
ـد اولنور. آمريقای جنوبينك جزايردن بشقه الك
جنوبی يری اولان (برونسويق) شبه جزيره‌سی دخی
بو جزايرك ايچنه اوزانير. مشهور (ماجلان) بوغازی
ده شيلی‌يه تابع اولان بوآطه‌لرك آره‌سنده‌در. شيلينك
سـواحل جنوبيه‌سی كيتدكجه كسب ارتفاع ايده‌رك
دكيز تدريجاً چكلمكده‌در.

اقليم وهواسی. — شيلی پك اوزون بر مملكت
اولوب، قسم شماليسی ١٧° عرض جنـوبيه يعنی
اقاليم حاره ايچنه قدر چيقديغی حالده، منتهای جنو
بيسی ٥٦° عرض جنوبيه يعنی اقاليم منجمده‌يه قدر
ايندكندن، و سـاحل بحردن ٦٠٠٠ متره‌يه قدر
مختلف ارتفاعلرده يرلری حاوی بولنـديغندن، كرك
عرضاً وكرك ارتفاعاً هواسی مختلف اولوب، ايچند
هر هوا بولنور. قسم شماليـنك سـواحلی چول حا
لنده اولوب، آنجق دكيز ملتملری حرارتی تعـديل
ايديور. او جهتك ايچ طرفلرينك آلچق وقوتی يرلری
زياده صيجاق ايسـه‌ده، طـاغلره چيقلدقجه، ارتفا
حرارتی تعـديل ايدوب، هوا درجـه درجه كسب
اعتدال ايدر. قسم وسـطينـك هواسی ينه ارتفاعه
تابع ايسه‌ده، عموميت اوزره معتدل وغايتله لطيف
وصاغلامدر. قسم جنوبيسی زياده صوئوق ايسه‌ده
اورالری ذاتاً همان خالی اولوب، يالكز اقوام اصلی
وحشيه‌دن بعض قبائل بولنيور. شيلی تماميله نصف

کرهٔ جنوبیده بولنمغله، یازی بزم قیشمزه وقیشی بزم یازمزه تصادف ایدر. نیساندن اغستوس نهایتنه‌قدر یاغمورلری پك چوق اولوب، آند سلسله‌سی اوزرینه ایسه نیساندن اعتباراً آلتی ویدی آی متمادیاً قار یاغار. بناءً علیه انهاری‌دخی قیصه ایسه‌ده، صولری چوق اولوب، اکثری سیل کبی آقار.

اراضیسی، معادنی، محصولات ونباتات وحیواناتی. — طبیعت اراضیجه و معادن و نباتاتجه شیلی اوچ منطقه‌یه قابل تقسیم اولوب، حدود شمالیه‌سندن ۳۳° عرض جنوبی‌یه قدر ممتد اولان منطقهٔ شمالیه‌سی معادن یری؛ درجهٔ مذکوره‌دن ٤٤° عرض جنوبی‌یه قدر اولان قسم وسطیسی زراعت یری؛ ودرجهٔ مذکوره‌دن آشاغی اولان قسم جنوبیسی‌ده اورمانلر یریدر. برنجی قسمنك یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی آز اولوب، اراضیسی چول حالنده وهواسی صیجاق اولمغله، زراعته قابلیتی یوغیسه‌ده، هر طرفنده وعلی الخصوص آتاقامه چولنده کومش بقر، دمیر، قورشون، نیکل، قوبالت، کهرچله، بیراقس، قیا طوزی وآلتون معدنلریله ذی قیمت طاشلرك انواعی وعلی‌الخصوص زمرد طاشلری کثرتله بولنور. ایکنجی منطقه‌سی شیلینك اك معمور ومسکون یری اولوب، بو قسمده آند سلسله‌سیله ساحل بوینجه ممتد اولان سلسلهٔ جبال آره‌سنده‌کی اووه غایتله منبت ومیاه جاریه‌سی پك چوق اولمغله، اصل محصول محلی اولان مصر بغدایی ایکی آدم بوینده اولوب، هر صاپ یدی سکز یوز دانه‌لی ایکی قوچان ویرر. بغدای آوروپالیلر طرفندن ادخال اولنه‌رق، بره آلتمش وسکسان محصول ویرر. ما ایتاته نهری مجراسندن باشلایان قسم جنوبیسی اورمانلر یری اولوب، اکثر طرفلری بالطه کورمه‌مش پك واسع وصیق اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلرك آغاجلری اکثریت اوزره بزم چاملر کبی قیشین دخی یاپراقلرینی محافظه ایدر انواعدن اولوب، سروی و مرسین آغاجلری پك بیوك ویوکسك اولور. بو جهتك کمور معدنی دخی پك چوق ولیمانلری متعدد اولدیغندن، استقبالی امین کورینورسه‌ده، اهالیسی چوق اولوب، معموریت ترقی ایتدکجه، اورمانلری اتلاف اولندیغندن، برکون اوراسنك‌ده قسم وسطی وشمالی کبی اورمانسز قاله‌جغندن قورقیلور. حیوانات محلیه (قوغوآر) تعبیر اولنان آمریقا آرسلانی، بر نوع کوچك طاوشان، قیلی پك مقبول اولان (ویغونیه)، (غوآناقو) تعبیر اولنان دیکر بر نوع حیوان مجتر، بیکیره مشابه اولان (هوئمول)، صوئوق اورمانلرده یاشایان (پودو) وقوندوزه مشابه بر ایکی نوع حیواندن عبارت اولوب، آوروپادن ادخال ایدلمش اولان آت، صیغیر، قیون، کچی، طوموز، کوپك، کدی کبی حیوانات اهلیه دخی خیلی چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی. — شیلی حکومتی بروجه زیر ۲٤ ایالته منقسم اولوب، شمالدن باشلایه‌رق ایالات مذکوره‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری واسکیجه بر استاتستیقه کوره مقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه زیردر:

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی	اهالیسی
تاقنه	۲۲ ٥۰۰	۳۱ ۹۹۸	تاقنه	۱٤ ۱۸۲
تاراپاقه	٥۰ ۰۰۰	٤۷ ۳۱۳	ایکیقوئه	۱٥ ۳۹۱
آنتوقاغاسته	۱۸۷ ۰۰۰	۳٥ ۳۱۷	آنتوقاغاسته	۷ ٥۸۸
آتاقامه	۷۳ ٥۰۰	٦۷ ۲۰٥	قرپیاپو	۹ ۹۱۸
قوکیمبو	۳۳ ٤۳۲	۱۸٦ ٥۲٤	سرنه	۱۷ ۲۳۰
آقونقانیه	۱٦ ۱۲٦	۱٥٦ ٦۳٦	سان فلیپه	۱۱ ۷٦۸
والپارزو	٤ ۲۹۷	۲۱۸ ۹۹۰	والپارزو	۱۰٤ ۹٥۲
سانتیاغو	۱۳ ٥۲۷	۳۷۷ ۷۸۱	سانتیاغو	۱۷۹ ۳۳۲
اوهیجنس	٦ ٥۳۷	۹۲ ۸۹۲	رانقاغوآ	٥ ۷۳۷
قولشاغوآ	۹ ۸۲۹	۱٦۰ ۱۲۳	سان فرناندو	٦ ۹٥۰
قوریقو	۷ ٥٤٥	۱۰٤ ۱۸۲	قوریقو	۱۰ ۱۱۰
تالقه	۹ ٥۲۷	۱٤۰ ۷۳٤	تالقه	۲۳ ٤۳۲
ماولو	۷ ٥۹۱	۱۲۰ ۷٦٥	قاوقوئنس	٦ ٥۱۱
لینارس	۹ ۰۳٦	۱۱٥ ٦٤٦	لینارس	۷ ٦۱۱
نیوبله	۹ ۲۱۰	۱٥۷ ۳٤۹	شیلان	۲۰ ۷٥٥
قونسپسیون	۹ ۱٥٥	۲۱۸ ۸۱٥	قونسپسیون	۲٤ ۱۸۰
بیوبیو	۱۰ ۷٦۹	۱۲۲ ۷۲۹	آنجلس	۸ ۲۷۹
آراقوقو	۱۱ ۰۰۰	۷۷ ٦۷۷	لبو	۲ ٦۹۹
مالقو	۷ ٤۰۰	٦۳ ۳۲۹	آنغول	٦ ۳۳۱
قاوتن	۸ ۱۰۰	۳٦ ۹۸۲	تموقو	۳ ٤٤٥
والدیویه	۲۱ ٥۳٦	۷۰ ۰٦٤	والدیویه	٥ ٦۹۰
لانکیهوته	۲۰ ۲٦۰	۷۲ ٤٤٦	پوئرتومونت	۲ ۷٤۳
شیلوئه	۱۰ ۳٤۸	۷۸ ٥۲۲	آنقود	۳ ٥٤۳
ماجلان	۱۹٥ ۰۰۰	۲ ۸۷۳	آرناس	۹۲۲

بونلردن شمالده‌کی تاراپاقه ایله آنتوفاغاسته وجنوبده‌کی ماجلان ایالت واسعه‌لری هنوز سائر ایالات کبی حقوق و امتیازاتله اداره اولنه‌بیله‌جك حالده اولمیوب، یکی اسکان و اعمار اولنمغه باشلادیغندن، مستثنی وموقت بر صورتله داره اولنمقده‌در. اك بیوك شهرلری مرکزی اولان (سانتیاغو) ایله برنجی

اسکله‌سی اولان (والپارزو) در. شیلینك اهالیسی سنه‌دن سنه‌یه خیلی تکثر ایتمکده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آمریقانك کشفندن‌اول شیلی طرفلری (آراوقان) اسمنده بر قوم مخصوصله مسکون اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده اسپانیوللره خیلی وقت مقاومت ایتدکدن صکره، نهایت مغلوب اولملیله، بر طاقلری آند جبالنك مرتفع محللرینه وسلسله‌نك شرق جهتنده‌کی پاتاغونیه‌یه چکیله‌رك، وحشیانه بر حالده یاشامغه دوام ایتمش؛ وبر طاقلری اسپانیوللرله اختلاط وامتزاج ایده‌رك، وعلی الخصوص قاریلری اسپانیوللره واره‌رق، بو اختلاطدن شمدیکی شیلی اهالیسی تولد ایتمشلردر. بونلر کافهً اسپانیول لسانیله متکلم وقتولیك مذهبیله متدیندرلر. سیما واخلاقجه بر طرفدن اسپانیوللره وبر طرفدن دخی آراوقانلره مشابهتلری واردر. خالص واختلاطسز قالان آراوقانلر یالکز (بیوبیو) نهریله والدیویه آرالرنده بولنوب، بر نوع مختاریت اداره‌یه نائلدرلر. اهالینك قسم اعظمی شیلینك وسطلرنده بولنوب، والپارزو وسانتیاغو جهتلرنده بهر مربع کیلومتره باشنه اللیدن زیاده نفوس دوشیور. قسم شمالیسنده‌کی اهالی پك آز اولوب، اونلر دخی باشلیجه معادنده ایشلر آرجنتینلیدر. قسم جنوبیسی دخی یکی اسکان اولنمغه باشلایوب، باشلیجه آلمان مهاجرلرله مسکوندر. شیلیده اکثر اراضی اغنیانك چفتلکلری حالنده اولمغله، فقرای اهالی ایشلیه‌جك اراضی بوله‌میوب، بهر سنه خیلی مقدار نفوس آرجنتینه، پرویه وقالیفورنیه‌یه هجرت ایدیور. مع هذا، بر طرفدن خارجدن کلن مهاجرلر زیاده اولدیغندن، وبر طرفدن تولدات وفیاته غلبه ایتدیکندن، شیلی اهالیسنك مقدار عمومیسی سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده‌در.

معارف، صنایع وتجارتی. — شیلی حکومتی سائر آمریقای جنوبی حکومتلرینك جمله‌سندن زیاده معارفه اهمیت ویروب، واردات عمومیه‌سنك بر عشرندن زیاده مقدارینی نشر معارفه تخصیص ایتمشدر. همان هر قریه ومحله‌ده بر مکتب ابتدائی وبهر ایالتده مکمل بر مکتب اعدادی بولنوب، مکاتب عالیه وخصوصیه‌سی دخی چوقدر. سانتیاغو دار الفنونی آوروپاده دخی مثلی نادر بر حال مکملیتده‌در. ۱۸۷٤ استاتستیقنه کوره، تاریخ مذکورده شیلیده ۸۰٦ مکاتب ابتدائیه و ٤۷۸ مکاتب خصوصیه بولنوب، جمله‌سنده ۸٥٤٥۰ شاکردان دوام ایدردی. او وقتدن بری بو مقدارلرك همان تضاعف درجه‌سنه کلمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. صنایع هنوز پك کری اولوب، یالکز پاموق منسوجاتله چوخه واپریشیمله کتان وکتنور ایپلیکی وخلاط وسائره‌یه مخصوص بر قاچ فابریقه‌سی واردر. بناءً علیه، معمولات صناعیه وامتعهٔ اجنبیه‌یه متعلق ادخالاتی چوق اولوب، مع هذا معادن، ذخائر، کراسته، بیاغی، دری وسائره‌یه متعلق اخراجاتی دخی چوق اولمغله، ادخالاتی اخراجاتندن آنجق یوزده درت قدر زیاده‌در. اخراجات وادخالات یعنی بتون تجارتی ۲۰۰ ملیون فرانغی متجاوزدر. تجارتنك قسم اعظمی انکلتره ایله اجرا اولنوب، دیکر آوروپا وآمریقا دولی ایکنجی درجه‌ده‌در. ماجلان بوغازندن شیلی اسکله‌لرینه مقنن صورتده واپور ایشلتیر آلتی شرکت واردر. دمیر یول خطوطی ۲۷۰۹ کیلومتره طولنده اولوب کیتدکجه تزاید ایتمکده، وآند سلسله‌سنی دله‌جك تونل واسطه‌سیله آرجنتین خطوطیله کسب اتصال ایتملری تقرب ایلمکده‌در. تلغراف خطوطی ۱٦۹۱ کیلومتره طولنده‌در. شوسه‌لری وسیر سفائنه صالح انهاری دخی چوق اولوب، تجارت داخلیه‌سنی تسهیل ایدیور.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — بهر بش سنه‌ده بر انتخاب اولنان رئیس سائر آمریقای جنوبی حکومتلری رؤساسندن زیاده حقوق حائزدر مجلس وکلایه ریاست ایدر؛ وایالات والیلرینی نصب ایلر. قضا قائممقاملرینی ایسه والیلر تعیین ایدر. بلدیه دائره‌لری حکومتك تحت نظارتنده‌در. ٦ سنه مدت انتخاب اولنور ٤۰ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیه ۳ سنه مدتله منتخب ۱۲٥ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی اولوب، رئیس بونلرك مقرراتنی اعاده ایتمك صلاحیتنی حائزدر. انتخاب ایتمك حقی ۱ یاشنی متجاوز اولان عموم افراد اهالی‌یه عائد اولوب مجلس مبعوثانه انتخاب اولنمق ایچون ینه ۲۱ ومجلس اعیان ایچون ۳٦ یاشنی متجاوز اولمق شرطدر.

واردات سنویه‌سی تقریباً ۱۳۰ ملیون فرانق اولوب مصارفی آنجق ۱۰۰ ملیونه بالغ اولور. عسا

…امیه‌سی کوکلیدن مرکب اوله‌رق ، ۴۹۰ ارکان
امرا وضابطانله ۸ طابور پیاده، ۳ آلای سواری،
آلای طوپجی، ۱ استحکامات و ۱ طابور مهندس
جمعاً ۶۶۷۱ نفردن مرکب اولوب، محاربه اثناسنده
…لاح آلتنه آلنه‌جق عساکر ملیه‌سی دخی ۱۷
…نی متجاوز سلاح طاشیمغه مقتدر اهالیدن مرکب
…له‌رق ۵۱۰۹۰ نفردن مرکبدر. قوهٔ بحریه‌سی
… فرقتین، ۳ قوروت، ۲ طوپ چکر، ۳ قروآزور،
… نقلیه واپوری و بعض دوبه‌لردن مرکب اوله‌رق ،
…له‌سی ۱۴۸۷۰ طونیلاته استیعابنده و ۳۸۱۲
…کیر قوتنده اولدیغی حالده ، ۸۲ طوب و ۱۲۷۸
…رادی حاملدر. مکتب کبی قوللانیلیر ایکی واپوریله
… ۱ تورپیوزی واردر . بحریه عسکری مع امرا
…ضابطان ۱۹۲۵ کشیدن مرکبدر.

… احوال تاریخیه‌سی . — اسپانیوللر پروبی ضبط
…ندکلری زمان شیلی جهتی (آراوقان) ونام دیکرله
…مولوش) اسمنده بر قوم‌له مسکون اولوب، بونلر
…رنش قبیله‌یه منقسم ایدیلر . بونلرك بر طاقی
… حکم سورن اینقه‌لره تابع ایدیلرسه‌ده ، بو
… بك رسمی وکوشك برصورتده اولوب، اینقه‌لر
…نك یالکز بعض قلعه‌لرنده عسکر طوردیرمغله
… طاقم مقطوع ویرکیلر آلمغله اکتفا ایدرلردی .
۱۵۳… تاریخنده (پیزاره) نك آرقداشلرندن
… آلماغرو) شیلی‌یه داخل اولوب، بعض یرلرینی ضبط
…تمش ایسه‌ده، درعقب، پروده‌کی غنایمك حصه‌سنی
…آلق ایچون، عودته مجبور اولمش؛ و ۱۵۴۰ ده
… بدرو ده والدیویه) ۱۵۰ کشی ایله یکیدن دخول
…بدوب، قبائل مذکوره‌نك بعضیسنی مغلوب ایده‌رك،
…شیلینك اورته‌سنده (سانتیاغو) شهرینی تأسیس
…تمشدی. اون سنه صکره جنوبه طوغری یکی بر
…سفر ایده‌رك (بیوبیو) مجراسنه قدر ایلریلمش؛
… رفقاسندن (آلدرته) آراوقانیه‌یه داخل اولمش
…سه‌ده، او وقت آراوقانلر وار قوتلریله مقاومته
…شلایوب، اسپانیوللره آمریقانك دیکر هیچ برطرفنده
…ورمدکلری بر شدتله اورمغه باشلامشلر؛ وغالبیته
…ئل اولوب ، اسپانیوللرك شیلیده تأسیس ایتمش
…لدقلری قصبه‌لری ضبط ایتمشلر ایدی . بینلرنده‌کی
…اربات شدیده اللی سنه‌دن زیاده سوروب، یرلیلر
…ایت بر محله اجتماعله (آراوقانیه) اسمنی محافظه

ایدن بو یرده الی یومناهذا مقاومت ایده‌رك، کندی
استقلاللرینی وقایه ایتمشلردر. شیلینك دیکر طرفلری
ایسه (مالدیویه) نك ورثه‌سنك تحت اداره‌سنده
قاله‌رق، اسپانیه‌نك پرو خدیویتنه تابع بر مهجر صو-
رتنده اداره اولنمقده واسکله‌لری صرف اسپانیول
سفائننه منحصر بولنمقده ایکن، ۱۸۱۰ تاریخنده
شیلی اهالیسی اسپانیه اداره‌سنه قارشی قیام ایدوب،
اسکله‌لرینی بتون سفائنه آچمش؛ ومحاربه خیلی وقت
دوام ایدوب ، اسپانیوللر ۱۸۱۴ دن ۱۸۱۷ تا-
ریخنه‌دك سانتیاغو شهرینی تحت اداره‌لرنده محافظه
ایده بیلمشلرسه‌ده، تاریخ مذکورده شیلیلیلر سانتیاغویی
یکیدن ضبط ایتمشلر؛ و ۱۸۲۶ ده رئیس فوق العاده
بولنان جنرال (فریره) اسپانیوللری (شیلوئه) جزیره-
سندن دخی اخراج ایتمشدر . ۱۸۴۴ تاریخنده
اسپانیه دخی شیلی حکومتنی تصدیق ایلمشدر .
او وقتدن بری شیلیده محاربات داخلیه وتفرقه‌لر
سائر آمریقا ممالکنه نسبتله آز اولمشدر.

شیلی (Chili) برونك قسم جنوبیسنده بر
نهردر، که آند سلسله‌سنك (پاتی)
طاغندن نبعانله، (آرکیپا) قصبه‌سنك شمالنده مرور،
وچوللرله محاط اولان آرکیپا وادیٔ منبتنی سقی
ایده‌رك ، آرکیپا قصبه‌سنك ۴۰ کیلومتره جنوب
غربیسنده (بورا) نهرینی بعدالاخذ ، (قوبیلقه)
اسمیله بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ۲۰۰
کیلومتره طولنده‌در. سنه‌نك ۹ آینده صویی پك آز
اولوب، کانونلرله شباطده‌کی یاغمورلر موسمنده طاشیه-
رق ، چوق دفعه اطرافی دخی باصوب، خساری
موجب اولور.

شیماء (بنت الحارث السعدیه) فخر الرسل
(صلعم) افندمزك سوت همشیره‌سی
اولوب ، مرضعهٔ حضرت نبوی حلیمه‌نك قیزیدر .
رسالتپناه افندمزدن سناً بیوك اولمغله، کندیلرینی
قوجاقده کزدیرر، ونینی سویلیه‌رك اویوتور ایدی .
بعد النبوه نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، کندینی
بیلدیرمش؛ والتفاته نائل اوله‌رق، شرف اسلامله
مشرف اولمش ایدی. اسمی حذافه اولوب، «بکلی»
دیمك اولان شیماء لقبیله مشهوره‌در .

شیمالتنانغو (Chimaltenango) آمریقای
وسطینك (غوآتماله) حکو-

متنده وغوآتماله شهرينك ٤٥ كيلومتره غرب شما-
ليسنده اولەرق ١٨٠٠ مترەلك ارتفاعده ايالت
مركزى بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.
— ايالتى ٩٠٠٠٠ اهالى ايله مسكون اولوب،
بونلرك قسم اعظمى خرستيانلغى قبول ايتمش وزراعت
وغرس اشجارله مشغول اقوام اصليەدندر.

شيمبورازو { (Chimborazo) آمريقاى جنوبينك (اقوآدور) حكو-
متنده آند سلسلهٔ جبالنك الك يوكسك ذروەلرندن
برطاغ اولوب، شيليدەكى (آقونقاغوآ) نك ارتفاعى
اولچلمزدن اول بتون آمريقاى جنوبينك الك يوكسك
نقطەسى ظن اولنوردى. ٦٥٣٠ متره ارتفاعى
اولوب، آقونقاغوآ ايسه ٦٨٣٤ متره ارتفاعندەدر.
حذاى بحردن ٤٨٠٠ واوستنده بولنديغى ياپلەنك
سطحندن ١٩٠٠ مترەلك ارتفاعدن يوقاريسى قارله
مستور اولوب، اورادن ١٥٠٠ متره يوقاريدن
اعتباراً قار يازين دخى هيچ اريمز. نباتات ٤٣٠٠
مترەلك ارتفاعدن آشاغى اولوب، اورادن يوقارى
هيچ برشى بيتمز. هنوز تپەسنه چيقيلەمامش ايسەده،
تقرب اولنمشدر. بو طاغ ′٣٠ °١ عرض جنوبيده
وريوبومبەنك ٣٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقعدر.
— بو اسم اقوآدور حكومتنك بر ايالتنه دخى
ويرلمشدر، كه حكومتك وسطلرنده وهمنامى اولان
طاغك جنوبنده واقعدر. مساحهٔ سطحيەسى ١٤٣٦٠
مربع كيلومتره و اهاليسى، وحشى اقوام اصليەدن
ماعدا، ١١٠٨٦٠ كشيدر. مركزى (ريوبامبه)
شهريدر. اراضيسى طاغلق ومرتفعدر.

شيناندغه { (Chinandéga) آمريقاى وسطينك نيقاراغوآ حكو-
متنده و (لئون) ك ٣٢ كيلومتره شمال غربيسنده
اولەرق بحر محيط معتدل ساحلى قربنده ايالت مر-
كزى بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر.
١٨٤٩ ده نيقاراغوآ، هوندوراس و سالوادور
جمهوريتلرندن مركب اولەرق تشكل ايدن هيئت
متفقه طرفندن مركز اتخاذ اولنمشدى.

شينسوره { (Chinsura) ياخود چينسوره هندستانده بنكاله خطەسنك
(هوكلى) ايالتنده وكلكتەنك ٣٤ كيلومتره شمالنده
كوزل بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر.

بو قصبه ١٦٧٦ ده فلمنكليلر طرفندن تأسيس او-
لنوب، ١٨٢٤ ده سوماترەنك بريرينه بدل انكلترەيه
ترك اولنمشدر.

شينغ ماى { (Chieng-Maï) هند چينيده سيامك (لائوس) خطەسنده
(منام) نهر عظيمك يوقارى مجراسندن عبارت اولان
چينغ نهرى اوزرنده و (بانغقوق) ك ٦٠٠ كيلومتره
شمال غربيسنده حكومت ممتازه مركزى بر قصبه
اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى واردر. حكومتى دائره-
سنك اهاليسى ٣٠٠٠٠٠ كشى رادەلرندەدر.

شينو { (Chinu) آمريقاى جنوبيده قولومبيا ممالك مجتمعەسنك بوليوار حكومتنده
و (قارتاجنه) نك ٢٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده بر
قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهاليسى واطرافنده حيوانات
كثيرەيى بسلر كوزل مرعالرى واردر.

شينوق { (Chinouks) آمريقاى شماليده انكلترەيه تابع اولان (دومينيون)
قطعەسنك قولومبيه خطەسنده ساكن بولنمش اولان
برقوم اصلى اولوب، بونلرك لسانى فرانسز وانكليز
كلمەلريله مخلوط اولەرق او طرفلرده اصل يرليلرله آو-
روپا وچين مهاجرلرى طرفندن سويلنمكدەدر.

شينون { (Chinon) فرانسەنك (ايندره و لوآره) ايالتنده و (تور) ك ٤٦
كيلومتره جنوب غربيسنده و (ويانه) نهرى اوزرنده
قضا مركزى برقصبه اولوب، ٦٥٥٠ اهاليسى، دمير
يولى، خراب بر اسكى قلعەسى وحيوانات، بال، شراب
وسائره تجارتى واردر.

شينه { (Sheyenne) ممالك مجتمعەده بو اسمله ايكى نهر واردر:
برنجيسى شمالى داقوته حكومتنده ايكى چايدن
بالتشكل، غربدن شرقه طوغرى جريانله، كاه شمال
وكاه جنوبه ميلان ايدەرك، ٥٢٠ كيلومترەلك جر-
ياندن صكره «قزيل ايرماغه» منصب اولور. مجراسنك
اكثر طرفلرى اليوم خالى اولوب، آشاغى طرفلرى
بو صوك سنەلرده پك زياده اعمار واسكان اولنقدەدر
— ايكنجيسى جنوبى داقوته حكومتنده شمالى
وجنوبى شينه اسملريله ايكى بيوك وهر برى بر چوق
چايلرك صولرينى جامع ايكى نهردن بالتشكل، شرقه
شماليه طوغرى جريانله، ٥٧٥ كيلومترەلك جرياندن

صکره (میسوری) نهرینه دوکیلور. مجراسنک اطرافی شایان تصویر یرلر اولوب، اکثری الآن غیرمسکوندر.

شئوپ { یاخود شوفو وبلکه شعیب (Chéops, Choufou) مصر قدیمک دردنجی سلاله‌یه منسوب حکمدارانندن اولوب، اهرام مصرک اڭ بیوکنک بانیسیدر. میلاد عیسادن ۱۲ قرن اول یاشامش اولدیغی ظن اولنمش ایسه‌ده، بولنان بعض آثار عتیقه‌یه نظراً چوق دها اسکیدر.

شیوپور خاص { (Chéopour-Khas) هندستانڭ بنارس ایالت وسنجاغنده وبنارسڭ ۵ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کنگك ایرماغی ساحل یسارندن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، ۹۲۸۰ اهالیسی واردر.

شیوپور دیار { (Chéopour-Diâr) هندستانده بنارس ایالتنك غازیپور سنجاغنده، بالیه‌نك ۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکنك ایرماغی ساحل یسارندن ۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ۶۳۸۰ اهالیسی واردر.

شیولباین { (Schivelbein) پروسیه‌ده پومرانیه ایالتنك (کوسلین) سنجاغنده وکوسلینك ۵۳ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۷۸۵ اهالیسی، دمیر یولی، زراعت مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

شیهواهوا { (Chihuahua) مکسیقه حکومات متفقه‌سنك شمال جهتنده بولنانلرندن اولوب، شمالاً وشمال شرقی جهتندن ممالك مجتمعه حدودیله، شرقاً قوآهوئیله، جنوباً دورانغو، غرباً دخی سونوره و سینالون حکومتلریله محاط ومحدوددر. ۲۶° ایله ۳۱°۴۸′۴۴″ عرض شمالی و ۱۰۵°۴۷′ ایله ۱۱۱°۱۲′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بوئی ۹۲۰ وشرقدن غربه اکی ۶۳۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۵۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی وسعت اراضیسنه نسبتله پك آز اولوب، ۱۸۰۶۸۸ کشیدن عبارتدر. اراضیسنك برقسمی طاغلق وبرقسمی چول اولوب، آنجق طاغلق جهتنك اعماره صالح کوزل وادی‌وبایرلریله یایله‌لری اولدیغی کبی، چوللرك آره‌سنده دخی زراعته وعلی الخصوص حیوانات رعینه پك الویریشلی یرلری واردر. اقالیم معتدله منطقه‌سنده ایسه‌ده، آلچق یرلرنده حرارتی زیاده اولوب، اقالیم حاره کبی یاغمور موسمی واردر. شمال‌شرقی حدودینی تشکیل ایدن (ریوغرانده دل نورته) نهرندن بشقه ینه بوکا تابع اولان وبرچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایدن (ریوکونشوس) وبحر محیط معتدله دوکیلان (یاکی)، (مایو) و (نوئرته) نهرلری باشلیجه میاه جاریه‌سیدر. طاغلری (سیرامادره) سلسله‌سنه منسوب اولوب، پك بیوکسك ایسه‌ده، هنوز درجهٔ ارتفاعلری معین دکلدر. مزروع اولان طرفلرینك محصولاتی مصر، بغدای مکسیقه بقله‌سی، برنوع بوبر وآوروپادن نقل اولنمش اوزوم‌ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، آغاجلری متنوعدر. آنجق مملکتك اصل ثروتی تشکیل ایدن شی معادنی اولوب، بو بر معادنجه دنیانك اڭ زنکین‌یریدر. اڭ باشلی معادنی کومش اولوب، آلتون، باقیر، قورشون، دمیر، قلای وسائر معادنله کوزل بر نوع کور معدنی دخی بولنیور. اهالیسی خرستیانلغی قبول ایتمش اصل آمریقالیلرله بونلرك اسپانیوللرله اختلاطندن متولد ملزلردن عبارت اولوب، صرف اسپانیول جنسنه منسوب اولانلری پك آزدر. حال وحشیتده یاشایان یرلیلر ایسه یوقاریکی مقداره داخل دکلدرلر. بو حکومت ۶ ایالت ویا سنجاغه منقسم اولوب، همنامی اولان مرکزندن بشقه قصبه‌سی یوقدر.

شیهواهوا { (Chihuahua) مکسیقه‌ده آنف البیان همنامی اولان حکومتك مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۸°۳۸′ عرض شمالی ایله ۱۰۸°۵۰′ طول غربیده و ۱۳۶۰ متره ارتفاعنده واقعدر. وقتیله بیوك برشهر ایکن، شمدی یالکز ۱۲۰۰۰ اهالیسی، کنیش وکوزل سوقاقلری، ایچندن جریان ایدر کوزل بر صوبی واطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

شلیم { (یاخود شنئم ابو عاصم و یا ابو سعید الهلی) صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عاصم کندیسندن روایت ایتمشدر.

(حرف الشینك صوکی)

ص

(حرف الصاد ـ فصل الالف الخ)

صابر { ایران شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شهاب الدین ادیب —) اعاظم شعرادن اولوب، ترمذلیدر. سلطان سنجرك منظوری اولوب، انوری وخاقانینك مدح وتقدیرینه مظهر اولمشدر. رشید الدین وطواط ایله دخی مهاجاتلری وقوع بولمشدر. سلطان سنجرك معتمدی اولمغله، خوارزمشاهاندن سلطان اتسزك حکومته قارشی واقع اولان سرکشلکنده لاجل التفحص خوارزمه کوندرمش ایدی اتسز بونی خبر آلنجه، ادیب صابری اللری و آیاقلری باغلی اوله‌رق جیحونه آتوب اتلاف ایتمشدر. بو وجهله ٥٤٦ تاریخنده غریقاً وفات ایتمشدر. برچوق قصاید ی ومرتب دیوانی واردر. انوری (چون سنایی هستم آخر ارنه همچون صابرم) مصراعیله صاحب ترجمه‌یی کندی نفسنه ترجیح ایدوب، تقدم ایتدیرمشدر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر :

درین برف وسرما دوچیزست لایق
شراب مروق رفیـق موافق
یـارآن شرابی بپاکی وصـافی
چورخسارمعشوقوچونچشم‌عاشق
اکر کل برفت و شـقایق نماند
می لعل وآتش کل است وشقایق

— ایکنجیسی (محمد علی) مشهدلی اولوب، شو قطعه اونکدر :

قاصد بکه آیا زتو دیکر خبری داشت
کزکوی تومی آمد وهرسو نظری‌داشت
امروز رقیبش بسر راه نیـامد
کویا که زنا آمدن او خبری داشت

— اوچنجیسی (ری) لی اولوب، اورانك خطیبی ایدی. شو بیت اونکدر :

کهی که تیر ترا از دل رمیـده کشم
بدین بهانه که پاکش کنم بدیده کشم

— دردنجیسی (خواجـه بهاء الدین) سمرقندلی اولوب، شو بیت اونکدر :

چون من زغمت کسی دل ناشاد ندارد
دارم غم ودردی که کسی یاد ندارد

— بشنجیسی آینه‌جیلکله مشغول اولوب، شو بیت اونکدر :

تابرکرفت ماه من ازورخ نقـابرا
شرمنده ساخت‌عکس‌رخش آفتابرا

صابری { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی حلب جوارلرندن اولوب، تافیه‌جیلکله کچینیر اصحاب‌قناعتدن برآدم ایدی. شو بیت اونکدر :

ایرمز بقا کلزارینه بوکلستاندن کچمین
جانانه واصل اولمیه جان وجهاندن کچمین

— ایکنجیسی (مصطفی) استانبوللی اولوب ملا عربك قزینك اوغلیدر. مصر قاضیسی ایکن معزولاً وفات ایدن طـایبسی عرب زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده طریق قضایه سلوك ایتمشدی تاریخله توغلی زیاده ایدی. شو بیت اونکدر :

دکل بو قوس قزح آه ایدنجه بن خستـه
یشیل قزیل توتونم اولدی چرخه پیوسته

صابونی { (ابو عثمان النسابوری) مشاهیر محدثیندن اولوب، براربعینی واردر. ٤٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صابونی { (محمد بن احمد الصدفی) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب اشبیلیه‌لیدر. شرقه سیاحتله، ٦٠٤ تاریخنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت‌جمله اشعارندندر

اقسم فرق الليل من سنة الضحى
واهبط خصر القاع من كفل الدعص
الى ان ارى برقا اذا شمت وجهه
رأيت جبين البدر مكفل القرص

صابی { [« ابراهیم صابی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صابئین { اساسی سیاراته عبادتدن عبارت بر مذهبه تابع بر جماعت اولوب، ...ن اصل سریانی وکلدانی جنسیتلرینه منسوب ایکن، ...مده عربلشمشلردی. مرکزلری حران ایدی. خلافت ...باسیه زماننده بونلردن برچوق اطبا وعلما یتیشمشدر. ...لیوم حله وکربلا جهتلرنده بعض افرادی موجوددر.

صاحب { (فصیح الدین) ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. علی ...یرنوایینك وسلطان حسین بایقرانك مجلسلرنده بو-...نمشدر. شو بیت اونکدر:

دوستان تا کی بکویش منعم از رفتن کنید
ترك رفتن چون نخواهم کرد ترك من کنید

صاحب { (حکیم کاظم مسیح البیان) هندستان شعرا واطباسندن اولوب، شاه ...هانکیرك منظوری ایدی. حضرت مولانانك مثنویسنه ...قلیداً « آینه خانه »، « پری خانه »، « ملاحت ...حمدی »، « صباحت یوسفی »، « کل محمدی » ... « انفاس مسیحی » عنوانلریله بر قاج منظومه‌سی ...واردر.

صاحب افندی { (پیری زاده محمد — وعثمان —) [« پیری زاده » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

صاحب باخی { طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، بد...شان حکمدارانك مدحنده بر چوق قصایدی ...واردر.

صاحب بن عباد { (ابو القاسم اسماعیل بن ابی الحسن الطالقانی) ...شاهیر ادبا و وزرادن اولوب، آل بویه‌دن مؤید ...لدوله‌نك وبعده برادری فخرالدوله‌نك وزیری ایدی. ...دری (ابوالحسن عباد) دخی وزرادن اولوب، کند...سی کوچکلکندن بری مشارالیه موید الدوله‌یه آر...داشلق ایتدیکندن، صاحب لقبیله شهرت بولمشدر. بر روایتده دخی (ابو الفضل بن العمید)ك اصحابندن اولدیغیچون بو لقبله مشتهر اولمشدر. مؤید الدوله‌نك بلاولد وفاتنده خراسانده بولنان برادری فخرالدوله‌یی آل بویه تختنه دعوت ایتمکله، مشار الیه کندیسنی وزارتده ابقا، وقدر ومرتبه‌سنی برقات دها اعلا ایده‌رك، کافهٔ امور دولتی ید اداره‌سنه براقمش ایدی. خانه‌سی مجمع علما وادبا اولوب، کرم وسخاوتی دخی فوق العاده اولمغله، حقنده شعرا یك چوق مدحیه‌لر سویلمشلردر. صاحب عنوانی کندیسندن صکره کلن وزرایه دخی اطلاق اولنمشدر. ٣٢٦ تاریخنده اصطخرده وبر روایتده قزوین اعمالندن (طالقان) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٣٨٥ده (ری)ده وفات ایتمش؛ وجنازه‌سی اصفهانه نقل اولنه‌رق، اوراده دفن اولنمشدر. جنازه آلایی فوق العاده برصورتده اولوب، فخرالدوله کندیسی دخی تابوتك اوکنده یورومشدر. سیر وسفرنده کتابلرینی درتیوز دوه‌یه یوکلتدیکی مشهوردر. حقنده برچوق نوادر منقولدر. علم لغتده « المحیط » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ٧ بیوك جلددن مرکب بر کتابیله رسائلی جامع « الکافی » عنوانیله بر تألیفی و« کتاب الاعیاد وفضائل النیروز »، « کتاب الوزراء »، « کتاب الکشف عن مساوی شعر المتنبی »، « کتاب اسماء الله تعالی و صفاته »، « کتاب الامامة »، « کتاب الوقف و الابتداء »، « جوهرة الجمهره » وسائره عنوانلریله بر قاج اثری وبرچوق منشآت بلیغه‌سیله اشعار رائقه‌سی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

رق الزجاج ورقت الخمر
و تشابها فتشاكل الامر
فكأنما خمر ولا قدح
وكأنما قدح ولا خمر

صاحب دده { (اسماعیل —) شعرادن وطریقت مولویه دده‌کانندن اولوب، بروسه‌لیدر. بر مدت سیر وسیاحت ایتدکدن صکره، اختیار عزلت ایدوب، ١١٤٠ ده وفات ایتمشدر.

صاحبرام { هندستان شعراسندن وکایته قومنه منسوب برهمنیلردن اولوب، لکهنو شهرنده اود سلاطیننك خدمتنده بولنمشدر. فارسی واوردو لسانلرنده اشعاری ومصنع تا-

ریخلری واردر. سلاطین مذکورەدن غازی الدین حیدرك وفاتیله (نجف) نام محله دفننده سویلدیکی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر:

چون رفت شه زمن زدنیا
ماتم دل خاص وعام بگرفت
از روی بکا و آه گفتم
حیدر بنجف مقام بگرفت

صاحب‌قران { تیمورلنکك سلالەسنك حکمدارلقلری زماننده } وبونلرك الکارنده بوجهانگیره ویریلن عنواندر. — هندستانده سلالهٔ تیموریەدن (شاه جهان) ه دخی (صاحب قران ثانی) دیرلر.

صاحب‌قران { (سید امام علی) هندستان شعراسندن اولوب، بلکرامیلی } اولدیغی حالده، نواب آصف‌الدوله زماننده لکهنویه گیتمشیدی. اون اوچنجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر. اشعاری باشلیجه هزلیات وهجویاته دائردر.

صادق { (امام جعفر —) [«جعفر صادق» مادەسنه مراجعت بیوریله.] }

صادق { قدمای شعراء عثمانیەدن ایکی ذاتك اسمیدر: }

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حسن خطه دخی مالك اولمغله، پك چوق کتابلر تحریر و استنساخ ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ساقی سکا کوز قیدوغی کوردی حبابك
آلندوغی هب او ایدی مجلسده شرابك

— ایکنجیسی بلغرادلی اولوب، بو دخی حسن خطیله مشهور ایدی. طریق علیه‌یه سلوك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ایدر بر لحظەده بیك کز بنی مقبول ومردودی
عتاب عشوه آمیزی خطاب خنده آلودی

صادق { ایران شعراسندن دخی بروجه آتی آلتی ذاتك اسمیدر. }

برنجیسی (آقا محمد —) عن اصل قم ساداتندن اولوب، اصفهانه انتقال ایله، زمانك فیلسوفی مولانا محمد صادق اردستانیدن تحصیل ایتدکدن صکره، ملوك صفویه‌یه انتساب ایتمش؛ وبعده نادر شاه زماننده رضاقلی خانك خدمتنه گیروب، بونك طرفندن نابمحل بر ظن اوزرینه، خیلی زجر وعقوبته دوچار اولمش؛ وقورتلدقدن صکره، طوس جهتنه گیدوب، دولت نادریەنك اضمحلالندن صکره وطننه عودت ایتمکده ایکن، اثنای راهده وفات ایتمشدر. اشعاری پك گوزل اولوب، شو بر ایکی بیت اوجمله‌دندر:

مدتی سی سال از جور زمان
رنجها بردیم زیر آسمان
تا بصد ناکامی و کام هوس
جمع آوردیم مشتی خار وخس

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، (کاو) لقبیله ملقبدر. بعض تذکره‌لرده (صادقای کاو) دیه مقید گورلمشدر. بو لقبنه خاقانینك بر قطعه‌سنه نظیره اولەرق سویلمش اولدیغی شو قطعه‌سی سبب اولمشدر.

هان آن کسان که ره بطریق تومیروند
ایشان خرند وخر روش کاوش آرزوست
کیرم که خر کنند تن خودرا بشکل کاو
کو شاخ بهر دشمن وکو شیر بهر دوست

— اوچنجیسی (محمد صادق خان) هندستاند اکبر شاهك امراسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

کرمصور صورت آن دلستان خواهد کشید
حیرتی دارم که نازشرا چسان خواهد کشید

— دردنجیسی (مولانا محمد صادق) سمرقند اولوب، شمس الائمه حلوانینك احفادندن و مولا احمد جندینك تلامذه‌سندندر. مشاهیر علما وفضلا اولوب، ایفای حج شریف ایچون حجازه بعدالعزیمه عودتنده هندستاندن گچمکده ایکن، سپهسالار بیر خان طرفندن لاهورده اقامتی التماس اولنه‌رق بر مدت اوراده تدریسله مشغول اولمش؛ وایکنج دفعه ایفای فریضهٔ حجدن صکره، هندستانه عودت خان اعظم میرزا عزیز کوله‌نك تعلیم وتربیه‌سنه مور اولمش؛ وبعده کابله گیدوب، میرزا حکیمه معل ایتمش؛ وبو مناسبتله بیوك بر نفوذ واقتدار قزانم ایدی. نهایت وطنی اولان سمرقنده عودت ایدو اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

جز درت جایی دل آواره را منزل نشد
از درت گفتم شوم آواره اما دل نشد

— بشنجیسی (میرزا —) هندستانك (اردو) قصبه‌سندن اولوب، دکن خطه‌سنه عزیمتله، مرت نظام شاه طرفندن منصب آلمش؛ واکبر شا مملکت مذکورەیی فتحی صره‌سنده مقتول اولمشد. شو رباعی اونکدر:

شوخی که بسادکی ازو کردم صبر
اکنون خطش از غبار دارد سرجبر
ازخطش اکر فزون بسوزم چه عجب
سوزنده ترست آفتاب از ته ابر

— آلتنجیسی (علی —) لکهنولی اولوب، اورانك نوابی غازی الدین حیدرك نامنه « چهار باغ حیدری » عنوانیله بر منظومه یازمش؛ و ۱۲۴۳ ده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

صادق افندی { (محمد —) [« صدرالدین زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

صادق خان { افغانلیلرك تسلطندن صکره ایرانده ظهور ایدن هرج ومرج اثناسنده بر مدت حکومت سورن کریم خانك برادری اولوب، زکی خانك وفاتندن صکره شیرازی ضبطله، ایکی سنه قدر حکومت سوردکدن صکره، ۱۱۹۶ ده قتل اولنمشدر.

صادق خان { هندستان مشاهیر مشایخندن اولوب، مشهور اکبرشاهك مرشدی ایدی. ۱۰۰۶ تاریخنده وفات ایدوب، نعشی اکره شهرینك اك مصنع ابنیه‌سندندر.

صادقی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

— برنجیسی (مولانا صادق بیك) عن اصل افشار اولوسی امراسندن اولوب، شاه عباسك حافظ الکتبی ایدی. بعده خیلی وقت سیاحت ودور بلاد ایدوب، حتی حلبه وصولنده اوراده حاکم بولنان شاعر شهیر باقی افندی ایله مصاحبت ایتمش ایدی. « مجمع الخواص » عنوانیله جغتای لساننده بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

ستون سر کند اعجاز حسنت دست موسی را
به بستر افکند بیماری چشمت مسیحارا

— ایکنجیسی (سید جعفر) دهلیلی اولوب، سید محمد قادرینك احفاد ومعتقداتندن ایدی. « بهارستان جعفری » عنوانیله بر کتاب یازمش؛ و ۱۱۹۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ترك من دست چو بر خنجر بیداد برد
تشنه را ذوق زلال خضر از یاد برد

— اوچنجیسی عن اصل هراتلی اولوب، قندهارده نشأت ایتمش؛ و هندستانده اکبر شاهك مداحلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

دل مجروحرا پروای تن نیست
شهید عشق محتاج کفن نیست

صادقی { (ابو السرور محمد بن سرور البکری) مورخیندن اولوب، ۱۰۳۶ تاریخنه دك اولان وقوعاتی حاوی اولمق اوزره، « الروضة الزاهره فی ولاة مصر والقاهره » عنوانیله بر تألیف نافعی واردر.

صارت { [« سارد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صارحه { روم یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، ۳۳۹ تاریخنده سیف‌الدین بن‌حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صارم پاشا { [« ابراهیم صارم پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاروخان { آیدین ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرقی قسمندن عبارتدر. شمالاً وشرقاً خداوندکار ولایتیله، جنوباً دکیزلی، آیدین وازمیر سنجاقلریله، غرباً دخی ینه ازمیر سنجاغیله محاط اولوب، ساحلی یوقدر. ۳۸° ۲′ ایله ۳۹° ۲۵′ عرض شمالی و ۲۴° ۴۸′ ایله ۲۶° ۵۵′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۸۱۵ مربع کیلومتره‌در. بومقداردن ۶۰۱۱ کیلومتره‌لکی طاغلق وغیرمزروع، ۳۸۱۰ کیلومتره‌لکی مزروع، ۱۲۸۴ کیلومتره‌لکی چایر و ۷۰۳ کیلومتره‌لکی اورمانلقدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، حدود جنوبیه‌سنده (بوز طاغ) وحدود شمالیه‌سنده اوزون یایله ایله دمیرجی طاغی ممتد اوله‌رق، شمالده‌کی جبال مذکوره‌نك شعبه‌لریله اتکاری جنوبه طوغری ممتد اولورلر. کدیز نهری سنجاغك حدودی خارجندن یعنی خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغندن کله‌رك، سنجاغی شرقدن غربه طوغری شق ایله، سنجاغك حدودنده‌کی جبال مذکوره‌دن اینن صولرك جمله‌سنی یعنی صاغدن سلندی، دمیرجی وقوم چاینی دخی آلان کونان نهرلرینی وصولدن آلاشهر چاینی اخذ ایدر. بوانهارك وادیلری کوزل ومنبت اووه‌لری حاویدر. اهالیسی ۳۴۵۷۴۹ کشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۲۹۱۴۶۰ ی

۱۸۳

مسلم وترك، ٤٧٥٣٣ ی روم، ٣٨٨٢ سی ارمنی، ١٨٣٩ ی یهودی و ٩٣٥ ی اجنبیدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، داری و سائر حبوباتله کلیتلی پاموق، کتن، توتون، آفیون، اوزوم، قاؤن و سائر میوه وسبزه. لرك انواعندن عبارتدر. قاؤنلری پك طاتلی و لذتلی وطیانقلی اولمغله، استانبوله وسائر طرفلره دخی کلیتله اخراج اولنور. طاغلرینك اکثری وعلی الخصوص سنجاغك قسم جنوبیسنده کیلر اورمانلرله مستور اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر یتیشیر؛ و سنه‌ده سکز اون بیك مکعب متره اودونلق وکراسته‌لك آغاج کسیلیر. پلاموط و میان کوکی اخراجاتی ده چوقدر. معادنجه هنوز تحریات اجرا اولنه‌میوب، یالکز قرق آغاج وصومه جهتلرنده کلیتلی بر کمور معدنی بولنمغله، کویلیلر بر مقدار اخراج و استعمال ایلدکلری معلومدر. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری دخی چوق اولوب، کدیز چایی کنارنده بولنان امیر حمامنه جوارلردن پك چوق خسته‌لر طوپلانیر. بو صولرك اسکیدن بری مستعمل بولنمش اولدقلری بعض ابنیهٔ قدیمه خرابه‌لرینك وجودیله مثبتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، ١٠٥٣٣٢ صیغیر، ٢٣٨٧٦ آت، ٢٣٨٤٩ مرکب واستر، ٥١٢٧ دوه، ٣٩٠١٣٢، قیون و ٣٨٨٨٢٥ کچیدن عبارتدر. بو سنجاق اهالیسی قادین وچوجقلریله برابر زراعت ایشلریله مشغول اولدقدن بشقه، صنایعه دخی میل واستعدادلری اولوب، آناطولی خالیلرینك اك ایلری کوردز، قوله و دمیرجیده اعمال اولنور. سنجاغه بهر سنه کلیتلی بر واردات جلب ایدن بو صنعتدن بشقه، آلاجه وبز کبی پاموق منسوجاتله مشین و سختیان کبی دباغته متعلق شیلر سنجاغك محصولات صناعیه‌سی جمله. سندندر. پاموغك چکردکنی آیرمغه، زیتوندن یاغ چیقارمغه، ومیان کوکنی آیقلامغه دخی بخارله اداره اولنور برقاچ فابریقه موجوددر. تجارتی همان منحصراً ازمیر اسکله‌سندن اجرا اولنوب، شهر مذکوردن بدأ ایدن دمیر یول خطی بو سنجاغه دخول ایله مغنیسایی کچدکدن صکره، ایکی قوله آیریله‌رق، بر قولی شرقه طوغری آلا شهره واصل اولدیغی حالده، اورادن دکیزلی‌به قدر تمدیدله، آیدین خطیله برلشه. جکدر؛ دیکر قولی ایسه شماله طوغری اوزانوب، مرمره دکیزینه منتهی اولمق اوزره، صومه‌یه قدر واصل اولمشدر. بو دمیر یوللر وکیتدکجه تسویه ایدلمکده اولان شوسه‌لر سنجاغك تجارتنی تسهیل ایتمکده‌در. سنجاغك سنوی وارداتی ٢٧٦٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٤٥٠٠ عثمانلی لیراسی راده. لرنده‌در. درون لواده ٣٢٠ مکتب موجود اولوب، ٢٣٨ ی اسلام، ٦٢ سی روم، ٩ ی ارمنی، ٣ ی قتولیك و ٨ ی یهودی مکتبیدر. مکاتب اسلامیه‌دن ١٣ ی رشدیه و ٢٢٥ ی ابتدائیه مکتبی اولوب، اخیراً مغنیساده بر مکتب اعدادی دخی کشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده ٣١٠ جامع شریف، ٣٧٠ مسجد، ٥٨ مدرسه، ٦٠ کلیسا، ٢ حاوره، ٢٥ کتبخانه، ٦ خسته‌خانه، ٢ ایلیجه موجوددر. صارو. خان سنجاغی، زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ١١ قضایه منقسم اولوب، ١٢ ناحیه و ٩٦٦ قریه‌یی حاویدر:

قضا	ناحیه	مقدار قرا
مغنیسا	املاك	١٦
	بلك	٩٦
	موندانحی	٨٨
	پلاموط	٢٩
قرق آغاج	—	٤
	کاپیسه	١٩
صومه		٥٦
آقحصار	—	٤٦
	مرمره‌جك	١٢
قصبه	—	١٠
	ایلیجه	١٥
	طاغ مرمره	٨
صالحلو	—	٢٧
	آطله	٥٩
الاشهر	—	٤٤
	اینه‌کول	٣٠
قوله	—	٦٥
	سلندی	٣٠
اشمه	—	٤١
	مع سرکه کوزه	٣٨
تیمورجی		١٢٨
کردوس		١٢٥
جمعاً صاروخان سنجاغی		٩٦٦

صاروخان سنجاغی (لیدیه) خطۀ قدیمه‌سنك قسم اعظم شمالیسندن عبارت اولوب، مرکز قدیمی قصبه ایله صالحلی آره‌سنده و دمیر یول خطی اوزرنده خرابه‌لری موجود اولان (سارد) شهر قدیمی ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی تراکیا خطه‌سندن یعنی ادرنه جهتلرندن اورایه هجرت ایتمش پلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، رئیسلری بولنان (مئون) ه نسبتله (مئونیان) اسمیله یاد اولنورلردی. رئیس مرقومك نسلندن برقاچ شخص حکمدارلق ایتدکدن صکره، یونانیلرك اساطیرینه کوره، حکومت هرکول دیدکلری قهرمانك نسله کچمش؛ وبو نسلدن (قرسوس) سارده حکومت سورمکده ایکن، ایران شاهلرندن کیخسرو بونی مغلوب ایده‌رك، لیدیه‌یی ممالك ایرانیه‌یه الحاق ایتمشیدی. بیوك اسکندر سائر ممالك ایرانیه ایله برابر بوجهتی دخی ضبط ایدوب، بو جهانکیردن صکره اورالری سلفکیلرك الینه کچمش؛ وبونلردن ...جی آنطیوخسك مغنیسا محاربه‌سنده رومالیلره ...لوب اولمسی اوزرینه، صاروخان جهتی سلفکیلردن ... اولنه‌رق، رومالیلرك متفق بولنان برغمه دولت ...یره‌سنه ویرلمش؛ وچوق کچمه‌دن برغمه مملکتیله ...ر روما ممالکنه الحاق اولنمش ایدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنده قالوب، هجرت نبویه‌نك ۷۰۰ تاریخلرنده سلاطین سلجوقیه‌دن علاء الدین ثالث طرفندن فتح اولنه‌رق، امراء سلجوقیه‌دن (صاروخان) ك اداره‌سنه ویرلمکله، بو اسمله شهرت بولمشدر. سلطان اورخان و خداوندکار غازی زمانلرنده فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولندقدن صکره، ینه بو اسمله یاد اولنوب، آنقره وقوعاتندن صکره تیمورلنك طرفندن خیلی تخریب اولنمش ایدی. بعده ازمیرده‌کی جنید صاروخان وآیدین جهتلرنده دخی برمدت حکم سورمش ایسه‌ده، نهایت بونك وجودینك قالقمسیله صاروخان قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق، کاه ایالت وکاه سنجاق عنوانیله اداره اولنمش؛ وولایات اصولنك اتخاذنده مرکزی ازمیر اولمق اوزره، تشکیل اولنان آیدین ولایتنه ملحق بر سنجاق صورتنه قونمشدر.

صاری ایرمق { (Fleuve Jaune) [« هوآنغ هو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صاری چای { آناطولیده آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنه تابع میلاس قضاسنده بر نهر اولوب، میلاس قصبه‌سنك ٤ ساعت آشاغیسنده براشن ایکی چایدن یالتشکل، غربه طوغری جریانله، (منداليه) کورفزینه دوکیلور.

صاری خانلر { مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده جمعه‌قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ۱۷ قریه‌دن مرکبدر. صاری کول بقعه‌سنده واقع اولوب، اهالیسی ٦٢٨٥ نفوسدن عبارت اولوب، یالکز ۱۹٤ ی اولاخ وروم وقصوری مسلم وترکدر. ناحیه داخلنده ٦ جامع، ۳ دکان، ۱ خان، ۲۰۰ باغ، ۲۰ باغچه، ۱۰۰ چایر، ۱٦۳۲۲ دونم تارله، ۱۲ مرعی و ٤ اورمان موجوددر.

صاری دکز { بحر اصفر (Mer Jaune) وچینجه هوآنغ های (Hoang-Haï) چین دکزینك شمالنده واسع بر کورفز اولوب، شمالنده قوره واونك شرقنده پچیلی کورفزلری بولنیور. بووجهله ایچ ایچه اولان اوچ کورفزك الك خارجیسی والك بیوکی اولوب، شرقاً قوره شبه جزیره‌سیله واوکا مربوط (کلیرت) آطه‌سیله، شمالا مذکور قوره کورفزیله، شمال غربی جهتندن وغرباً چینك (شان تونغ) (وکانغ سو) ایالتلریله، جنوباً دخی چین دکزیله محاطدر. مدخلی ۳۳° عرض شمالیده واقع اولوب، چین ساحلیله مذکور کلیرت آطه‌سی آره‌سنده ٤۰۰ کیلومتره وسعتنده‌در. بو کورفزله قوره کورفزی آره‌سنده‌کی بوغاز دخی ۱۷۰ کیلومتره وسعتنده‌در. مذکور قوره وپچیلی کورفزلری دخی صاری دکزك اقسامندن بولنمغله، حقیقتده صاری دکز پچیلی کورفزینه ملحق (لیان تونغ) کورفزینك منتهاسنه یعنی ٤۱° عرض شمالیه قدر ممتد اولور. اصل بو دکزه صاری دکز نامنی قزاندیران سبب (هوآنغ هو) یعنی «صاری ایرماق» دینلن بیوك نهرك اورایه دوکلمسیله سوروکلدیکی چامورلرك دکزه بو رنکی ویرمسندن ایلری کلدیکی حالده، نهر مذکور ۱۸۵۱ ده مجراسنی تبدیل ایده‌رك، شمدی پچیلی کورفزینك قسم جنوبیسنه دوکلمکده‌در. پچیلی کورفزینه مذکور ایرماقدن بشقه یکیندن کچن (پی‌هو) ایله (لازهو) ومانچوریه‌دن

ایتن (لیاهو) وسائر بر چوق انهار وقوره کورفزینه قوره ایله چین حدودینی آیران (یالوکانغ) نهری دوکیلوب، اصل صاری دکیزه ایسه مذکور (هوآنغ هو) ایرماغی تبدیل مجرا ایدەلی هیچ بر بیوك نهر دوکلەمکدەدر. درینلکی چوق اولمیوب، عمقنك حد وسطیسی ٤٠ مترەدر. تحت الماء قیالرینك کثرتی وسیسلرینك کثیر الوقوع اولمسی بو دکیزده سیرسفائنی مشکل ومخاطرەلی بر حالده بولندیریور.

صاری شعبان { سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده وولایت وسنجاغك منتهای شرقنده بر قضا اولوب، شرقاً و شمال شرقی جهتندن ادرنه ولایتنك کومولجنه سنجاغیله، غرباً درامه و قواله قضالریله، جنوباً دخی آطەلر دکیزیله محاط ومحدوددر. مرکزی کرمیتلی اسکلەسندن بر بچق ساعتلق مسافەده واقع (خانلر) تعبیر اولنور بازار محلیدر. اراضیسی اکثریت اوزره دوز ویالکز حدودلرنده عارضەلی اولوب، قرەصو (مستە) ایرماغی قضانك شمالدن جنوبه شق ایدر. سواحله قریب برقاچ کولی دخی واردر. اراضیٔ مزروعەسی ۱۸۳۰۰۰ دونمدن زیادەجه اولوب، طوپراغی منبت ومحصولداردر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، مصر، فصولیه و سائر حبوباتله توتون وآز مقدارده پاموق وسیسامدن عبارتدر. توتونی پك نفیس ومقبولدر. مرعالری دخی چوقجه اولوب، حیوانات اهلیەسی ۱۵۵۶۰ صیغیر، ۹۶۵۰ آت واستر ومرکب، ۹۷۹۷۵ قیون و ۵۹۶۶۰ کچیدن عبارتدر. ٤٠٠ قدر آری قوغانی دخی بولنوب، بر مقدار بال وبال مومی چیقار. معمولات صناعیهٔ محلیه جزئی بعض منسوجاتله چوراب وسائر لوازم محلیەدن عبارتدر. قضا داخلنده ۸۵ مکتب ابتدائی بولنوب، ۱۳۶۰ ذکور و ۸۵۰ اناث شاکرد دوام ایدر. اهالیٔ قضا ۱۷۱۶۹ کشیدن عبارت اولوب، ۱۶۰۰۰ قدری مسلم وقصوری قبطی، روم وسائرەدن مرکبدر.

صاری صالتق { حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضرتلرینك خلفاسندن اولوب، مدفنی مجهول اولمغله، طریقت بکتاشیه سادکان درویشانی قورفه جزیرەسندەکی آی اسپریدونك قدیدینه واوخری کولی کنارنده بر مناسترده بولنان (سنت نائوم)ك مزارینه صاری صالتق بابانك قدید ومرقدی نظریله باقەرق، زیارتلرینه کیدرلر. بو ذات عن اصل چوبان ایکن، رعی اغنام ایدرکن، ولی مشارالیهك چله خانەسنه تقرب ایتمکله، کراماتنی کوردیککنده، قویونلری ترکله، خواص مریدانی زمرەسنه واصل اولمش ایدی.

صاری عبدالله افندی { مغرب شهزادەلرندن اولوب، سلطان احمد خان اول دورنده درسعادته هجرتله، صدر اعظم خلیل پاشانك برادری محمد پاشانك قیزینی تزوج ایتمش اولان سید محمدك اوغلی اولوب، مشارالیه خلیل پاشانك دائرەسنده تربیه اولنمش؛ وخلیل پاشانك ایکنجی صدارتنده جانب ایرانه سردارلغی صرەسنده تذکرەجیلکیله او طرفه کیدوب، توقاد مشتاسنده رئیس الکتاب محمد افندینك وفاتی اوزرینه، ۱۰۳۷ ده رئیس الکتاب اولمش؛ واو سنه خلیل پاشا صدارتدن عزل اولنمغله، صاحب ترجمه دخی برابر عزل اولنەرق، منسوبی بولندیغی هدائی محمود افندینك درکاهنه تردد له ومطالعه وتألیفله مشغول اولمش؛ و ۱۰٤۷ تاریخنده رکاب همایون ریاستنه نصب اولنەرق، سلطان مراد خان رابعك بغداد سفرنده معیت شاهانەلرنده کیدەرك، اوراده ایکن ثانیاً رئیس الکتاب اولمش؛ و ۱۰۶۵ تاریخندەدخی دیگر بعض مناصبده بولنەرق، بعده مناصب دیوانیەدن ال چکەرك، علم وعبادتله مشغول ایکن، ۱۰۷۱ ده وفات ایدوب، طوب قپو خارجنده مالتپه یولی اوزرنده دفن اولنمشدر. حضرت مولانانك «مثنوی»سنك برنجی دفترینی ترجمه ایتدیکندن، شارح مثنوی دیمکله شهرت بولمشدر. مناقب اولیایی متضمن «نصیحة الملوك» عنوانیله برکتابی و «ثمرات الفوأد»، «درە جوهره»، «مسلك عشاق» عنوانلی تألیفاتی وعیدی محاصیله بعض اشعاری وعلی الخصوص اقتلریله الهیلری واردر.

صاری کز { (یاخود صاری کوزل وده طوغریسی صاری کوز سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خان اول دوری علماسندن اولوب، اسمی نورالدیندر. آناطولی قاضیعسکری اولوب، ۷۱۹ ده عزل اولمش؛ و ۹۲۷ ده وفات ایتمشدر. اجرای نصح وپند ایچون شهزاده سلطان

سلیمك یاننه کوندرلمشیدی. صاری وطوپارلاق بر آدم اولمغله، (صاری کورز) لقبیله شهرت بولمشدر. استانبولده (صاری کوزل) محله‌سی صاحب ترجمه‌نك نامنه منسوب اولوب، بوده (صاری کورز) دن غلطدر.

صاری کول { مناستر ولایتنه تابع سرفیجه سنجاغنك جمعه قضاسنده (صاری خانلر) ناحیه‌سیله جوارلرینی حاوی بر بقعه در، که آناطولیدن اورایه هجرت ایتمش ترك اهالی ایله مسکون اولوب، بونلر الیوم آناطولی اخلاق وعاداتنی محافظه ایتمکده درلر. اووه‌لق ومنبت بریر اولوب، اهالیسی زراعتله مشغولدر. مرکزی (قیالر) قصبه‌سیدر.

صاری مصطفی پاشا { دور سلطان محمود خان اولده ١١٥٣ تاریخنده مسند قپودانی‌یه نصب اولنه‌رق، بر بچق سنه‌دن زیاده بو مقامده قالدقدن صکره، ١١٥٧ ده ثانیاً قپودان‌پاشا اولمش؛ و١١٥٨ ده وفات ایتمشدر.

صاری یار { (وزبانزدی صاری‌یر) استانبول جوارنده و بوغاز ایچنك روم ایلی یقاسنده بر قریه اولوب، بیوك دره اوستنده دره‌نك ایکی طرفنده وایکی طاغ آره‌سنده واقع اولمغله، موقعی ضیق وقیالی ایسه‌ده، اوستنده‌کی طاغ اتکلرنده کستانه، خنکار و چرچر صولری بولنوب، بو موقعلرك هر بری امثالسز بر مسیره اولدیغندن، بو قربت سببیله، صاری یار دخی مقبول اولوب، یازین خیلی غلبه‌لك اولور.

صاری یحیی { (حافظ فخرالدین بن عثمان) مشاهیر خطاطیندن اولوب، درسعادتده‌کی طوپخانه محله‌سندندر. ١٥ قدر مصحف شریف ونور عثمانی جامع شریفنك یان قپولری داخلنده‌کی آیات کریمه‌یی یازمش؛ و١١٦٩ ده وفات ایدوب، مراد افندی تکیه‌سی قارشیسنده دفن اولنمشدر.

صاسون { بتلیس ولایتنك موش سنجاغنده بر قضا اولوب، لواء مذکورك قسم جنوبیسندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً موش قضاسیله، شرقاً وجنوباً بتلیس، غرباً دخی کنج سنجاقلریله محدود و محاطدر. مرکزی اولان (خطو) قصبه‌سی،که وقتیله ٦٠٠٠ قدر اهالی‌یی جامع برشهر ایکن شمدی کوچك بر قصبه‌در، مرکز لوایه ٢٤ ومرکز ولایته ١٥٠ ساعتلق مسافه‌ده واقعدر. اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، قسم غربیسنده‌کی صاسون طاغنك ٢٦٠٠ وجنوب غربی جهتنده‌کی اوتاغ طاغنك ١٤٣٠ متره ارتفاعی واردر. اکثر جبالی صرب وقیالق اولوب، غریب منظره‌لری واردر. یالکز قسم شرقیسنده بر چای بتلیس جهتندن کچوب، قضایی شق ایله، مراد نهرینه دوکلك اوزره، موش قضاسنه داخل اولور. سائر میاه جاریه‌سی کوچك چایلر ودره‌لردن عبارتدر. طوپراغی بك آز منبت اولوب، حاصل اولان حبوبات احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز. میوه و سبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب، قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌در؛ واهالینك باشلیجه مدار معیشتی حیوانلرینك محصولاتیدر. طاغلرنده قورد، آیی، طاغ کچیسی وسائر حیوانات وحشیه چوقدر. بعض جبالنده اودون وکراسته‌جه احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایده‌جك اورمانلر دخی موجوددر. قضانك برخیلی محللرنده آثار عتیقه بولنیور. هواسی آچیق یرلرنده معتدل اولوب، مرتفع محللرنده برودتی زیاده‌در. قضا ١١٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠١٠١ اهالیسی واردر، که بو مقدارك‌ده ١٠٣٧٠ ی مسلم، ٨٣٨٩ ی ارمنی، ٣٧٢ سی قبطی و ٩٧٠ ی یزیدیدر. اهالیء مسلمه‌سنك قسم اعظمی کرد اولوب، مختلف عشایره منقسمدر.

صاعد { (زین الدین) ایران شعراسندن اولوب، خیوشانلیدر. طقوزنجی قرن هجری اواسطنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

این عشق‌که اشك سرخ ورخ زرد کند
کرنم بکرفت تا دمم سرد کند
زین بیش زدرد خود حکایت نکنم
ترسم که زدرد من دلت درد کند

صاعد بن احمد { (القاضی ابوالقاسم —) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، مالقه‌ده طوغمش ایسه‌ده، قرطبه‌ده نشأت ایتدیکندن، قرطبی نسبتیله دخی معروفدر. «التعریف بطبقات الامم» عنوانیله مشهور و معتبر بر تألیفی واردر، که حکماء یونانك وسائر مشاهیرك مکمل

صورتده تراجم احوالنی جامعدر. «جوامع اخبار الامم من العرب والعجم» و «صوان الحکم» عنوانلریله دیکر ایکی تألیفی دخی واردر. وفاتی ۲۵۰ تاریخنده واقع اولمشدر.

صاعد بن بشر (ابو منصور — بن عبدوس) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ینه فن طبده‌کی مهارتیله شهرت قزانمش اولان بغداد اطباسندن عبدوسك طورونیدر. ابتدا بغداد بیمارستاننده فاصد یعنی قان آلیجی ایکن، بعده تحصیل طبه قویوله‌رق بو فنده بیوك بر مهارت قزانمش؛ واو وقته‌دك اطبا نزول واوکا مشابه امراضی صیجاقله تداوی ایتمکده ایکن، صاحب ترجمه برنجی اوله‌رق امراض مذکوره‌یی ادویهٔ مبرده ایله وقان آلمغله، وآرپه وسائر بزور صولرینی ایچیرمکله تداوی ایتمکی اختراع ایدوب، بو مداواتله سائر اطبانك مأیوس اولدقلری برچوق خسته‌لری ابی ایده‌رك، خلفا و وزرا و سائر اکابرك پك بیوك احسانلرینه نائل اولمشیدی. «مقالة فی مرض المراقیا ومداواته» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صاعد بن توما (ابو الفرج بن هبة الله) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. خلفاء عباسیه‌دن ناصرك طبیبی اولوب، بونك پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش؛ و وفاتنده کلیتلی بر میراث براقمش ایدی. ۶۲۰ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

صاعد بن الحسن (ابو العلاء) مشاهیر اطبادن اولوب، رحبه‌ده یاشامش؛ و ۴۶۴ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده «کتاب التشویق الطبی» عنوانیله بر کتاب یازمشدر.

صاعد بن الحسن (ابو العلاء — بن عیسی الربعی البغدادی) مشاهیر ادبادن اولوب، لغت ونحو و سائر علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی، وحاضر جوابلقده شهرتی واردر. من اصل موصللی اولوب، بغدادده نشأت ایتمش؛ وهشام بن الحکمك زماننده اندلسه رحلت ایدوب، اورانك ولاتندن منصور بن ابی عامرك حرمت والتفاتنه مظهر اولمش؛ وبونك نامنه «الفصوص» عنوانیله بر کتاب یازمشدر. بعده نقل وروایتنده موثوق اولمدیغی شیوع بولمغله، مشارالیه منصور فصوصی نهره آتمش؛ و بونك اوزرینه شاعرك بری:

قد غاص فی البحر کتاب الفصوص
و هکذا کل ثقیل یغوص

دیمش؛ وصاعد بو بیتی ایشیدنجه:

عاد الی عنصره انما
یخرج من قعر البحور الفصوص

دیمش ایدی. اندلسدن عودتنده صقلیه یعنی سیجیلیه جزیره‌سنه اوغرایوب، ۴۱۷ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. حقنده پك چوق نوادر منقولدر.

صاعد بن هبة الله (ابو الحسن — بن المؤمل) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، نصرانی المذهب ایدی. فلسفه ومنطقله وادبیاتله دخی اشتغال ایدر؛ وطبدن بحث ایدرکن دخی بو علومه نقل کلام ایده‌رك، صددن چیقار ایدی. مع هذا خلفا واکابر عندنده قدر وحرمتی زیاده ایدی. ۵۹۱ ده بغدادده وفات ایتمشدر. —[«صاعد بن توما» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.

صافی (جزری قاسم پاشا) شعراء عثمانیه‌دن و سلطان بایزید خان ثانی دوری وزراسندن اولوب، من اصل مصردن درسعادته کلمش اولان مولانا حزرینك بنده‌سی ایدی. ابو الفتح سلطان محمد خان ثانینك خدمتنه کیروب، بعده دفتردار اولمش؛ ورتبهٔ وزارتی بعد الاحراز، تقاعد طریقیله سلانیك بکی اولمش ایدی. شهر مذکورده جامع وعمارت بنا ایدوب، اوراده وفات ایتمشدر. اشعاری سوزناك اولوب، اکثریا احمد پاشانك اشعارینی تتبع ایدردی. شو بیت اونکدر:

خط دلبرکیبی آخر چون کاورمش یازیلان
صافیا آینهٔ دلده غبار اولمق نه‌دن

صافی (شیخ احمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و مشایخ مولویه‌دن اولوب، توقادلی اولدیغی حالده، قیصریه‌ده تحصیل علم ایله، ۱۲۵۰ تاریخنده درسعادته کله‌رك، هیئت وحکمت علملرینی و لسان فارسی‌یی دخی تعلم ایتمش ایدی. مثنوی شریف وسائر علوم تدریسیله مشغول ایدی. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. شو بیت اونکدر:

شراب صاف سبحانی سقاهم ربهم شانی
ید قدرت صونرآنی کوکل بر آه چکر برهو

صافی { ایران متأخرین شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی شیرازلی و بر روایتده تبریزلی اولوب، معلم صبیان ایدی. شو بیت اونکدر:

از جهان تنك آمدم پهلوی مجنونم برید
خانه تاریکست ومن بیمار بیرونم برید

— ایکنجیسی (میر —) از بکانك هجومنده خراساندە مقتول اولمشدر. شو قطعه اونکدر:

شهی که از اثر عدل اوست تیغ اجل
برون زتهمت خون ریختن چو تیغ جبال
بسی نماند که از پشتیٔ حمایت او
بتیغ غمزه کند صید شیر چشم غزال

— اوچنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

ستم باشد خطا بر ما کرفتن
ندیده روی ترکان خطا را

صافیتا { بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنده وسنجاغك قسم شمالیسنده بر قضا اولوب، شمالاً لاذقیه سنجاغیله، شرقاً حصن الاکراد، جنوباً عکار قضالریله، غرباً دخی آق دکزله محاطدر. مرکزی طرابلسدن ١٢ ساعتلق مسافەدە واقع (برمانه) قریەسیدر. اراضیسی دوز وبعض تپەلری حاوی اولوب، (ابریش) نهری قضایی شق ایدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، داری، مصر، نخود، مرجمك، بقله، توتون، زیتون وسائرەدن عبارت اولوب، خیلی ایپك وبال دخی چیقار. حیواناتِ اهلیەسی ٥٩٠ صیغیر، ٥٠ بیکیر، ١٤١٠٠ قیون، ٣١٨٧٦ کچی، ٥٠ استر، ١٠٠ دوه و ٦٠٠ مرکبدن عبارتدر. محصولات ارضیەسی احتیاجات محلیەدن زیاده اولمغله، بونك فضلەسی و قضاده اعمال اولنان سجادەلرله سائر بعض منسوجات اخراج اولنوب، تجارتی خیلی ایشلکدر. قضا داخلنده (حصن سلیمان) و (قلعة یحمور) اسملریله ایکی قلعه خرابەسی بولنوب، ایکنجیسنده مقدما مصنع ایکی مرمر تابوت بولنەرق، درسعادتدەکی موزۂ همایونه نقل اولنمشدر. صفیتا قضاسی ٣٠٢ قریەدن مرکب اولوب، ٣٠٨٥١ اهالیسی واردر، که بو مقدارك ٢٨٥١١ ی مسلم وقصوری روم ومارونی اولوب، جملەسی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

صافیه { نهروان اواخرنده و نعمانیه ایله دیرقنی قربنده بر کوچك قصبه اولوب، نهروانله برابر خراب اولدیغنی و سورینك دیوارلری کندی زمانەدك باقی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. اعیان کتابدن و اصحاب دواویندن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

صاقسون { (Saxons) جرمان اقوامندن بر قومدر، که بونلر رومالیلرك زماننده ودها صکرەلری جرمانیەنك شمال جهتنده وبحر شمالی سواحلنده یعنی شمدیکی هانووره وهولستاین جهتلرنده ساکن اولوب، دانیمارقه حدودندن فلنك حدودینەقدر منتشرایدیلر. کندیلری جسارت وتندمشربلکاریله مشهورایدیلر. میلادك ایکنجی واوچنجی قرننده غربه طوغری یاییلەرق، (آنغل) قومیله وسائر بعض جرمان اقوامیله بالا اتفاق، رین مجراسنه قدر واصل اولمشلردی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر وآلمانلرله برابر جرمانیەنك اك بیوك اقوامی صرەسنه کچمشلردی. آنغللرله بالاتفاق انکلترەیه برقاچ دفعه تجاوز ایدوب، نهایت ٤٤٩ تاریخنده اوراده (هپتارخیا) یعنی «حکومات سبعه» هیئتنی تشکیل ایتمشلر ایدی، که بو حکومتلر ١٠٦٦ تاریخنده واقع اولان نورمانلرك استیلاسنەدك سوروب، صاقسونلرله آنغللر محلنده بولدقلری کلت اقوامیله بالاختلاط، انکلیز قومنی تولید وتشکیل ایتمش؛ و رام اولمیان کلتلری والس واسقوچیه وایرلانده طاغلرینه چکلمکه مجبور ایلمشلر ایدی. جرمانیەده قالان صاقسونلر سکزنجی قرن میلادیده فرانقلر حکمداری مشهور شارلمانه طول مدت مقاومت ایدوب، بینلرنده ٣٣ سنه دوام ایدن بر محاربەدن صکره، شارلمان بونلری مغلوب ایتمکله، خرستیانلق دینی قبوله اجبار؛ و قوتلرینی کسر ایچون، بر طاقملرینی فلاندره واسویچرەیه نقل واسکان ایتمشدی. آنجق شارلمانك خلفلری زماننده صاقسونلر، بونلرك ضعف وتفرقەسندن بالاستفاده، مختاریت ادارەلرینی تأمینه وبر صاقسه دوقەلغی تشکیله موفق اولمشلردی. بعده صاقسه دوقەلغنه تابع اولان بر چوق یرلر تدریجاً صاقسونلرك تابعیتندن آیریلوب، طوغریدن طوغرییه آلمانیه ایمپراطورلغنك تحت تابعیتنه کیرمکله، صاقسونلرك مملکتی کیتدکجه طارلاشمغله برابر، جنوبه طوغری تبدیل مکان ایدەرك، چهستان وباویره ایله همحدود اولمشدر. صاقسونلر جرمان اقوامنك اك خالصی او-

لوب، الیوم اك فصیح آلمانجه سویلین اونلردر. اسکی اخلاق واطوارلرینی دخی بر درجه‌یه قدر محافظه ایدوب، معامله‌لری درشت و طبیعتلری حشیندر. علی العموم اکول آدملر اولوب، عشرته دخی انهماکلری واردر.

صاقسه (Saxe) آلمانیه‌ده بیوك بر یردر، که موقع وحدودی زمانه کوره تبدل ایدوب، ابتدا بحر شمالی ساحلنده وآلمانیه‌نك شمال غربی قسمنده بولنمش ایکن، مرور زمانله موقعنی تبدیل ایده‌رك، شمدیکی حالده اصل آلمانیه‌نك جنوب شرقی قسمنده وچهستان وباویره حدودنده بولنیور. شمدیکی حالده صاقسه خطه‌سی براداره تحتنده اولمیوب، بر قسمی قراللق، بر قسمی پروسیه‌یه تابع بر ایالت ودیکر درت قسمی دخی دوقه‌لق صورتنده اداره اولنمقده، وجمله‌سی آلمانیه ایمپراطورلغی هیئت متفقه‌سی آلتنده بولنمقده‌در. اداره‌لری آیری اولان بو مملکتلرك هر برندن آتیده آیریجه بحث ایده‌جکز.

صاقسه آلتنبورغ (Saxe-Altenbourg) آلمانیای وسطی دوقه‌لقلرندن اولوب، (تورینکیان) تعبیر اولنان حکومات صغیره‌نك اك شرقیسیدر. ۵۰° ۴۲′ ۳″ ایله ۵۱° ۶′ ۲۲″ عرض شمالی و ۹° ۱′ ۴۰″ ایله ۱۰° ۱۰′ ۱۲″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۲۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۷۰۸۶۷ کشیدر، که هر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۲ کشی دوشیور. (رایس کرا) پرنسلکنك اراضیسی بو دوقه‌لغی ایکی‌یه بولدیکی کبی، اراضیسی داخلنده سائر حکومانه تابع برچوق یرلری و دائرهٔ حدودی خارجنده بشقه حکومتلر اراضیسی اورته‌لرنده بو دوقه‌لغه تابع یرلری واردر. قسم شرقیسی شمالاً، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن صاقسه قراللغیله، جنوب غربی جهتندن صاقسه وایمار بیوك دوقه‌لغیله، غرباً دخی (رایس کرا) پرنسلکیله وصاقسه ایالتیله؛ قسم غربیسی دخی شمالاً پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، شرقاً (رایس کرا) پرنسلکیله، جنوب شرقی جهتندن صاقسه وایمار دوقه‌لغیله، جنوباً صاقسه مینینکن دوقه‌لغیله، غرباً اشوارچبورغ رودولستادله وغروس قوشبرغ ایله؛ غرب شمالی جهتندن دخی صاقسه وایمار ایله محدوددر. بوندن ماعدا سائر دوقه‌لقلرده وپروسیه اراضیسی داخلنده دخی بعض کوچك ومفرز یرلری واردر. بو ایکنجی قسمك مساحهٔ سطحیه‌سی برنجی قسمك کندن زیاده اولوب، ۶۶۷ مربع کیلومترەیه بالغ اولیورسه‌ده، اهالیسی یالکز ۵۰۰۵۷ کشیدن عبارتدر. قسم شرقیسی (ارزکبیرکه) سلسله‌سی اتکاریك اك آشاغیسنده اولوب، اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبتدر. اك یوکسك تپه‌سنك ارتفاعی ۳۱۲ متره‌در. قسم غربیسی ایسه (تورنیکه) طاغنك اتکنده بولنوب، تپه‌لرینك اك یوکسکی ۵۱۳ متره ارتفاعنده واراضیسی دها عارضه‌لیدر. ایکیسی‌ده (البه) ایرماغنه تابع (ساله) حوضه‌سنده بولنوب، نهر مذکوره دوکیلور برقاچ چایلری واردر. قسم شرقیسنك لیپسیغ، طوغری ممتد اولان براووه‌سنده برقاچ کوچك کول بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قسم شرقیسنده اراضی دها منبت اولمغله، زراعت دها منتشر، وقسم غربیسنده اورمانلر غالبدر. محصولات زرعیه‌سی چاودار، یولاف، آرپه، بغدای، پتاتس وسائره‌دن عبارتدر. معادنجه ذکره شایان یالکز لنکیت معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. حیواناتی چوق و جنسلری ایی اولوب، اون سنه اولکی استاتستیقه کوره، ۹۹۳۴ آت، ۶۰۳۲۵ صیغیر، ۲۰۹۹۶ قیون، ۱۲۲۴۰ کچی و۴۶۳۸۷ طوموز بولنور. صنایع دخی خیلی ایلری اولوب، تاریخ مذکور استاتستیقنه کوره، دوقه‌لغك داخلنده ۱۸۲ فابریقه وار ایدی. بونلرك ۱۲۵ ی بخارله اداره اولنوردی. بو فابریقه‌لرده ۸۷۲۵ عمله مستخدم ایدی. باشلیجه معمولات صنائعیه‌سی: یوك منسوجات، فانت، شاپقه، دوکمه، ماکینه، پورسلن وسائره‌دن عبارتدر. شوسه‌لری ۴۱۹ ودمیر یوللری ۱۶۵ کیلومتره طولنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، معمولات صناعیه‌دن بشقه ذخایر، یاغ، پینیر، لنکیت وکراسته اخراج ایدیلور. مرکز تجارتی (آلتنبورغ) شهریدر. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، قتولیك و یهودیلری پك جزئیدر.

حکومتی مشروطتیله اداره اولنور بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، دوقه‌لری صاقسه خاندانك (ارنستینه) قولنه منسوبدر. مجلس مبعوثانی ۳۰ اعضادن مرکبدر. هیئت مدیرانی ۳ کشیدن مرکب اولوب، بری عدلیه، بری مالیه و بری سائر بالعموم ایشلره

نظارت ایدر. دوقه‌لق ۳ قضا و ٤۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۱۰ شهر و قصبه و ٤٤۷ قریه‌سی واردر. مرکزی اولان آلتنبورغك ۲۹۱۱۰، (اشمولن)ك ۷۱۰٥، آیزنبرغك ٦۹۰۰، رونبورغك ٥٦۰۲ ورودەنك ۳٤٥۰ اهالیسی واردر. دوقه‌لق داخلنده ایکی مکتب اعدادی، بر دارالمعلمین، آلتنبورغده بر مکتب خصوصی و۱۸۲ مکتب ابتدائی موجوددر. عسکری اشوارچیبورغ دودلستاد و ایکی (رایس) حکومتلری عسکریله برابر آلمانیا اردوسنك دزدنجی قول اردوسنه منسوب ۹٦ آلایی تشکیل ایدیور. واردات و مصارف سنویه‌سی ٤ ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ۱۸۲٥ تاریخنده تفریق وتشکیل اولنمشدر.

صاقسه ایالتی { (Prov. de Saxe) طو. غربدن طوغری‌یه پروسیه قراللغنه تابع بر ایالت اولوب، مار البیان صاقسه خطه‌سندن مفرز اولدیغی حالده، شمال شرق جهتندن شرقاً (براندبورغ) خطه‌سیله؛ جنوباً صاقسه قراللغیله، غربیسنده جنوب شرق جهتندن ینه صاقسه قرا- له وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله، ینه قسم غربیسنده (رایس)ك مفرز بر پارچه‌سیله، صاقسه وایمار دوقه- لغیله، جنوبه طوغری اوزانان بر قولی اشوارچبورغك بر قسم مفرزیله واوته طرفی صاقسه غوته دوقه‌لغیله؛ غرباً هسه‌ناسو ایالتیله وبرونسویق دوقه‌لغیله؛ غرب شمالی جهتندن دخی هانوورە ایالتیله محاط ومحدوددر. آنجق بو حدودك ایچنده‌کی یرلرك جمله‌سی صاقسه ایالتنك اولمیوب، اورته‌سنده (آنهالت) پرنسلکی بولندیغی کبی، اشوارچبورغ پرنسلکلریله صاقسه قوبورغ و برونسویق وصاقسه وایمار دوقه‌لقلرینك دخی بو ایالت داخلنده بر ایکیشر قضالری واردر. بوکا مقابل صاقسه ایالتنك دخی تورینکن حکومانی ایچنده بعض قضا وناحیه‌لری واردر. ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲٥۲٥۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲٤۲۸۳٦۷ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۹٦ کشی دوشر. مرکزی (ماقدبورغ) شهریدر.

صاقسه ایالتی آلمانیه‌نك شمالنده‌کی اووه داخلنده بولنوب، قوملق وچالیلق اووه‌لری آره‌سنده ارتفا- علری نهایت ۱۸۰ متره‌یه قدر چیقان بعض تپه‌لر بولنیور. یالکز غرب جنوبی جهتنده و برونسویق حدودنده (هارج) طاغی بولنوب، بونك اك یوکسك ذروه‌سی ۱۱٤۲ متره ارتفاعنده‌در. بو طاغك یالکز بر ایکی قولی ایالتك ایچنده اوزانیر. جبل مذکورك جنوبنده (هلمه) نهریله اروا اولنور (غولدنه آونه) اسمیله پك منبت بر اووه ممتد اولور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، ایالتك قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده و یالکز جنوب غربی کوشه‌سی (وسر) حوضه‌سی داخلنده بولنیور. البه ایرماغی صاقسه قراللغندن کله‌رك شمال غربی‌یه طوغری جریانله آنهالت پرنسلکنه داخل اولور؛ و بعده ینه صاقسه ایالتنه چیقوب، شمال وشمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر؛ ونهایت ینه شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك بر خیلی مسافه‌ده بو ایالتله براندبورغ ایالتی حدودینی آیرر. ایالت داخلنده بو ایرماغه دوکیلان وایالتك اراضیسنی سقی ایدن انهار چوق اولوب، صاغ طر- فندن کلنلری آز واهمیتسز ایسه‌ده، صولدن کلنلری متعدد و بعضلری خیلی بیوکدر. صاغ تابعلرینك اك بیوکلری: مولده، ساله، اوهره، تانکر وآلاند نهرلریدر. بونلردن هربری دخی متعدد چایلر ودره- لر اخذ ایدر. (وسر) حوضه‌سنده ایسه یالکز بعض کوچك نهرلرك منابعی بولنیور. هواسی معتدل او- لوب، غرب جنوبی جهتنده‌کی طاغلرده سرتجه ایسه‌ده، (البه) وادیسنده پك ملایمدر. یاغمورلری‌ده آلمانیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده‌در. طوپراغی منبت وعلی الخصوص مرکز ایالت جوارلرنده ونهرلرك وادیلرنده پك محصولداردر. اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ٦۱ ی اراضیٔ مزروعه‌دن یعنی تارله وباغچه، یوزده ۸ ی چایر، یوزده ٥ ی مرعی و چالیلق، یوزده ۲۰ سی اورمان ویوزده ٦ سی‌ده اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. زراعت پك ایلری اولوب، فنه تطبیقاً اجرا اولنمغله، خیلی مقدار بغدای وآرپه وایکنجی درجه‌ده چاودار، یولاف، بقله، نحود، پتاتس، پنجاروسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. باغلری ۷۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، سنوی ۱۹۰ طونیلاته قدر توتون دخی یتیشیر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، ۱۸۲٤۸٥ آت، ٦۲٤۹۷۳ صیغیر، ۱۳۹۰۹۱٥ قیون، ۲٦۱۲۲٥ کچی، ۷۱۹٦۲۷ طوموز و ۸۲٦۱۰ آری قوغانی موجوددر. معادنی وعلی الخصوص لنکیت وباقیر معدنلری پك چوقدر. کمور معدنلری‌ده

چوق اولوب، کومش، دمیر، نیکل، کوکورد، قیا طوزی، آلچی، لوله‌جی چاموری، دکرمن طاشی وساڅره دخی چیقار.

صنایع محلیه پك ایلری اولوب، اهالینك بر ثلثندن زیاده مقداری صنعتله کچینیرلر. محصولات زرعیه‌دن استحصال اولنان شکر، اسپیرتو، بیره، جیغاره وساڅره فابریقه‌لرندن بشقه، برچوق دمیرخانه، دوکمخانه، دباغخانه وبوك وپاموق منسوجات ایله اجزای کیمویه وساڅره فابریقه‌لری واردر. محصولات زرعیه ایله معمولات صناعیه‌نك کثرتی بالطبع تجارتك ترقیسنی مستلزم اولدیغی کبی، طرق و معابرك مکملیتی‌ده تجارتی تسهیل ایتمکده‌در. شوسه‌لری پك چوق اولدیغی کبی، ۶۶۰ کیلومتره طولنده سیر سفینه‌یه صالح انهاری، ۶۳ کیلومتره‌لك جاده‌لری و ۲۱۱۸ کیلومتره‌لك دمیر یوللری واردر. باشلیجه تجارت مراکزی ایالت مرکزی اولان ماغدبورغ ایله (هاله) شهریدر.

صاقسه ایالتی ماغدبورغ، مرسبورغ و ارفورت اسملریله اوچ سنجاغه منقسم اولوب، ۴۲ قضایی و ۱۴۴ شهر وقصبه ایله ۳۰ بیوك و ۲۹۹۲ حاوی قریه‌یی حاویدر. مرکزی اولان ماغدبورغك ۲۰۲۰۰۰، (هاله) شهرینك ۱۳۰۱۰۰، مولهاوزنك ۷۶۴۱۵، هالبرستادك ۳۴۰۲۵، نوردهاوزنك ۲۷۰۸۵، (آیزلبن) ك ۲۳۱۷۵ و (آشرسلبن) ك ۲۱۵۲۰ اهالیسی واردر. اهالیٔ ایالتك قسم کلیسی پروتستان و آز مقداری قتولیك ویهودیدر. هاله‌ده بر دار الفنونی، ویتنبرغده بر مکتب روحانیسی، ۲۶ مکتب اعدادیٔ داخلیسی، ۱۰ دار المعلمین و معلمات و ۱۴ مکاتب خصوصیه‌سی واردر.

صاقسه دوقه‌لقلری { آلمانیه‌نك وسطلرنده (Duchés de Saxe)

بربرلرینه کرفت ۵ دوقه‌لق اولوب، طوغریدن طوغری‌یه پروسیه‌یه تابع اولان صاقسه ایالتك بعض پارچه‌لریله برابر (تورینکه صاقسه‌سی) تعبیر اولنان واسعجه بر خطه تشکیل ایدیورلر. (تورینکر والد) یعنی «تورینکه اورمانی» تعبیر اولنان بر طاغ بو خطه‌یی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری شق ایدوب، مذکور دوقه‌لقلر بو طاغك ایکی جهتنده‌کی اتکلرنده بولنیور. بو خطه‌نك کرك تقسیماتی وکرك حدودی اوقدر قاریشیق ومشوشدرکه قلمله تعریف وتحدیدی مشکل اولدیغی کبی، خریطه‌یه مراجعت ایتمکله دخی آکلاشلمسی زوردر. بوده اسکی دره بکلرینك هر بری هرنوع اراضی‌یه مالك اولمق ایچون، مثلا شورداده بر پارچه اورمان، اوته‌ده بر مقدار مرعی، بشقه برده اراضیٔ مزروعه آرامغه مجبور اولملرندن ایلری کلمشدر. آنجق حدودك بوتشوشاتی کیتدکجه دوزلمکده اولوب، خارجده قالان پارچه‌لرك چوغنی پروسیه طوپلامشدر. برقاچ حکومته منقسم اولان بو مملکتك تقسیمات وحدودی پك قاریشیق اولوب، تحدیدی قولای دکل ایسه‌ده، عمومیت اوزره جنوباً باویره قراللغیله، شرقاً صاقسه قراللغیله، شمالاً صاقسه ایالتیله، غرباً دخی هسه ایالتیله محاطدر. ایچنده صاقسه دوقه‌لقلرندن بشقه صاقسه ایالتك یعنی پروسیه‌نك برقاچ پارچه یریله اشوارچبورغ پرنسلکنك بر قسمی و (رایس) پرنسلکی دخی بولنیور. قسم غربیسنده (تورینکه) سلسلهٔ جبالی شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانه‌رق، برطاقم قوللر واتکلر ویایله‌لر تمدید ایدیور. بو طاغلرك اك یوکسکك ذروه‌لری ۶۰۰ متره‌دن آشاغیدر. قسم شرقیسی دها آلچقدر. جبال مذکورنك قوللری آره‌سنده بر طاقم متوازی دره‌لر و وادیلر بولنیور. قسم اعظمی (البه) ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری مذکور ایرماغه تابع (ساله) نهریدر. بوکا دوکیلور بر چوق چایلری واردر. یالکز قسم غربیسی (وسر) ایرماغی حوضه‌سی داخلنده بولنوب، او طرفه طوغری آقار بر ایکی نهری واردر.

تورینکه طاغلریله اتکلرندن عبارت اولان بو یرلرك اهالیسی عن اصل صاقسون اولیوب، جرمان اقواممندن هرموندوری تعبیر اولنور بر قوم قدیمك احفادیدر. شمالی وجنوبی آلمانجه آره‌سنده وجنوبی آلمانجه‌یه دها قریب بر لسانله متکلمدرلر. موسیقی واکلنجه‌یه مائل وشن بر قومدر. مقدما اسلاولردن دخی بعض اقوام بو خطه‌ده ساکن اولوب، بونلردن قالمه (سوراب) یاخود (صرب) اسمیله صاقسه آلتنبورغده الیوم بر مقدار اهالی بولنیور. [«بو خطه‌یی ترکیب ایدن «صاقسه آلتنبورغ، صاقسه غوته، صاقسه قوبورغ، صاقسه مینینکن وصاقسه

وايمار » دوقه‌لقلرى و« اشوارچبورغ » ايله «رايس» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

صاقسه غوته { (Saxe-Gotha) صاقسه حكومات صغيره‌سندن

اولوب، قوبورغ دوقه‌لغيله بردوقه‌نك تحت اداره‌سنده بولندقلرى حالده، هر برينك اداره‌سى بسبتون آيريدر. صاقسه غوته صاقسه‌نك شمال غربى قسمنده واقع اولوب، شمالاً پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، شرقاً ينه ايالت مذكوره‌نك صاقسه ايچنه كيرمش اولان پارچه‌سيله، صاقسه وايمارله، و اشوارچبورغك قسم جنوبيسيله، جنوب غربى جهتندن صاقسه داخلنده بولنان پروسيه‌نك ايكى قضاسيله، غرباً دخى صاقسه وايمار دوقه‌لغنك (آيزناخ) قسميله محاطدر. بو حدودك خارجنده پروسيه‌نك صاقسه ايالتى داخلنده وايالت مذكوره ايله وايمار آيزناخ دوقه‌لغى آره‌سنده برقاچ پارچه اراضيسى واردر؛ وبوكا مقابل حدودى داخلنده بر ايكى پارچه بر پروسيه‌نكدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٣٩٤ مربع كيلومتره اولوب، ١٤١ ٤٤٦ اهاليسى واردر. تورينكر والد طاغنك شرق شمالى اطرافنده بولنوب، سلسلهٔ مذكوره‌نك اك يوكسك يرلرى بو دوقه‌لقده بولنديغى كبى، ايكنجى درجه‌ده برطاقم طاغلر دخى ممتد اولوب، آره‌لرنده منبت بعض واديلر تشكل ايديور. مياه جاريه‌سنك اكثرى مذكورطاغدن نبعانله البه ايرماغنه تابع انهاره‌ويالكز برايكيسى (وسر) ايرماغنك تابعلرينه دوكيلور. بو ايكى حوضه آره‌سنده غوته شهرى ايچندن كچن صنعى برجدول اختلاطى موجب اوليور. هواسى طاغلرده سرت ايسه‌ده، قسم شماليسنده ملايمدر. زراعت پك ايلرى اولوب، دوز وآلچق طرفلرنده خيلى محصولات ويرر. اراضئ عموميه‌سنك يوزده ٥٤ ى مزروع، ٣٢ سى اورمان، ٧ سى‌ده چايردر. [احوال سائره‌سيچون « صاقسه قوبورغ غوته » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صاقسه قراللغى { (Royaume de Saxe) آلمانيه ايمپراطورلغنى

تركيب ايدن حكوماتك برى اولوب، آلمانياى وسطيده واقعدر. وسعت اراضيجه حكومات مذكوره‌نك بشنجيسى، مقدار نفوسجه اوچنجيسى و وسعته نسبتله كثرت نفوسجه برنجيسيدر.

موقعى، حدود و مساحه‌سى. — بو قراللق صاقسه ناميله ياد اولنان ممالكك شرق جنوبى قسمندن عبارت اولوب، اساسى غربده ورأسى شرقده اولمق اوزره برمثلث شكلنى ابراز ايديور. شرق شمالى جهتندن پروسيه‌نك سيلزيه ايالتيله؛ جنوب شرقى جهتندن آوستريا ومجارستان دولتنه تابع چهستانله، غرباً باويره قراللغيله، رايس برنسلكيله، صاقسه وايمار و صاقسه آلتنبورغ ايله و پروسيه‌نك صاقسه ايالتيله، شمالاً ينه ايالت مذكوره ايله محدوددر. يالكز شرق جنوبى جهتنده‌كى حدودى حدود طبيعيه‌دن اولوب، آنجق اوطرفدن دخى (ارزكبيركه) سلسله‌سنك صيرتنه قدر چيقميه‌رق، چهستان سلسلهٔ مذكوره‌نك شمالى مائله‌سنك بر مقدارينه حاكمدر. ٥٠° ١٠′ ايله ٥١° ٢٨′ عرض شمالى و ٩° ٣٢′ ايله ١٢° ٤٣′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق جنوبيدن غرب شماليه بويى ٢١٦ وانى ١٣٩ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ١٤ ٩٩٣ مربع كيلومتره اولديغى حالده، ٣ ٥٠٠ ٥١٣ اهاليسى واردر، كه هر مربع كيلومتره باشنه ٢١٢ كشى دوشيور؛ يعنى آلمانيه‌نك اك مسكون يريدر.

احوال طبيعيه‌سى، جبال وانهارى. — صاقسه قراللغنك قسم جنوبيسى طاغلق اولوب، جنوب غربى جهتنده بولنان اك يوكسك طاغلرينك ارتفاعى ٨٠٠ متره‌دن آشاغيدر. قسم شرقيسنده‌كى طاغلر دها آلچق اولوب، ارتفاعلرى ٥٠٠ متره‌يه بالغ اولميور؛ وقسم وسطيسنده‌كى (اشنيبرغ) طاغنك ٩٠٥ متره ارتفاعى واردر. بونلر برطاقم تپه‌لردن عبارت اولوب، آره‌لرنده بعض واديلر بولنيور. آنجق بعض طرفلرنده بوكوچك وآلچق طاغلرك اسويچره جبال مرتفعه‌سى كبى غريب شكل ومنظره‌لرى اولوب، سير وتماشالرينه كيدن سياحلر اكسيك اولماز. غرب شمالى كوشه‌سى وقسم شرقيسنك جهت شماليه‌سى دوز واووه‌لقدر. اك بيوك نهرى (البه) ايرماغيدر، كه چهستاندن كلوب، صاقسه قراللغنى جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه شق ايدر. بو ايرماغه منصب اولمق اوزره مجراسنك صاغ وصول طرفندن برقاچ نهر دخى صاقسه قراللغى داخلنده جنوبدن شماله آقيورسه‌ده، اكثرى قراللغك حدودى خارجنده منصب اولورلر. بونلرك باشليجه‌لرى غربدن باشلايه‌رق:

(ساله) نهرینه تابع ولیپسیغ شهری ایچندن کچن نهرك برلشمه‌سندن حاصل اولان (مولده) و(البه) مجراسنك شرقنده‌كی (اشوارچه‌الستر) در. قراللغك منتهای شرقنده آقان (نایسه) ایله (کورلیچ) نهرلری ایسه (اودر) ایرماغنه دوکلمك اوزره، (سیلزیه)یه داخل اولورلر. بو وجهله صاقسه قراللغنك یالکز شرق کوشه‌سی (اودر) وقصوری (البه) حوضه‌سی داخلنده بولنیور.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیوانات ومعادنی. — هواسی عمومیت اوزره صوغوقجه ایسه‌ده، صاغلامدر. مرتفع محللرده بالطبع دها صوغوق اولوب، طاغ اتکلرنده‌كی وادی و بایرلرده ایسه اووه‌دن دخی صیجاقدر. میزان الحراره‌نك حد وسطی اوزره درجه‌سی ۷ ایله ۸ آره‌سنده‌در. طوپراغی اساساً پك آز منبت ایسه‌ده، فن زراعت پك ایلری اولوب، اهالیسنك سعی وغیرتیله اراضیٔ عمومیه‌سنك یوزده ۸۴ ی مزروعه‌در. قراللق داخلنده ۵۰۰ جمعیت زراعیه بولنوب، اعضالری ۲۵۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولور. باشلیجه محصولاتی: چاودار، یولاف، پتاتس، بغدای وآرپه، طورب، سبزه، کتن وشربتجی اوتندن عبارتدر. طبیعی و صنعی چایرلری دخی چوقدر. بعض وادیلرده باغلر ومیوه آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر بولنیور. اورمانلر بیوك بر اهتمامله یتیشدیریلوب، پك کوزل اداره اولنور. حیوانات اهلیه یتیشدیرمك خصوصنده دخی اهالینك سعی ومهارتلری مکمل اولوب، ۱۸۸۳ تاریخنده ۱۲۶۸۸۶ آت، ۶۵۱۳۲۹ صیغیر، ۱۴۹۰۳۷ قیون، ۱۱۶۵۴۷ کچی، ۳۵۵۳۵۰ طوموز و ۳۵۷۵۶ آری قوغانی موجود ایدی. معادنی وانواع احجاری پك چوق اولوب، کمور و لکیت معدنلری پك واسع یرلرده بولندیغی کبی، کومش، دمیر، قورشون، قالای، آرسنیق، قوبالت، نیکل معدنلری دخی پك چوق وباقیر ایله جیوه دخی آز مقدارده بولنور. ۱۸۸۳ استاتستیقنه کوره معادن مختلفه‌نك چیقارلدیغی محللر ۳۰۷۳۰ یکی دونم وسعتنده اولوب، سنه‌ده ۴۷۸۸۲۴۸ طونیلاته کمور وکولجه چیقار، و مجموعنك قیمتی ۳۲۲۹۰۰۰۰ فرانغه بالغ اولور ایدی. مرمر، سرپانتین، پورسلن چاموری وسائره اوجاقلری دخی چوقدر. میاه معدنیه‌سی اوتوز قدر اولوب، اکثری صوغوقدر. استر، شانداوو، آرغوستوسباد، نایستاد ومارینبورن ایلیجه‌لری بر چوق مرضانك مراجعتکاهیدر. یالکز طوز معدنی مفقود اولوب، طوزلی صولری دخی یوقدر.

معارف و صنایع و تجارتی. — معارف پك ایلری اولوب، لیپسیغ شهری آوروپانك اك پارلاق مراکز علومندندر. علی الخصوص طباعتجه هر یردن ایلری اولوب، شرق وغرب السنهٔ مختلفه‌سنده کلیتلی کتابلر وبونلر میاننده پك چوق کتب عربیهٔ معتبره طبع ونشر اولنمقده‌در. شهر مذکورده، آلمانیه‌نك اك مشهور واك بیوکلرندن اولمق اوزره، مکمل بر دارالفنون بولنوب، ۳۴۵۳ شاکردی واردر. قراللغك داخلنده ۱۸ دارالمعلمین و دارالمعلمات، ۱۷ داخلی مکتب اعدادی، ۳۱ مکاتب خصوصیه ۱ بیوك مکتب صنایع، ۱ صیدلانی، ۲ فن قباله، ۲ معادن، ۲ صنایع نفیسه، ۴ موسیقی، ۲ حربیه مکتبی وبر چوق صنایع وتجارت و زراعت مکتبلری موجوددر. مکاتب ابتدائیه ۲۲۰۵ عددنده اولوب بونلره ۳۵۸۶۹۲ ارکك و ۲۹۶۰۴۰ قیز چوجق دوام ایدر.

صنایعجه صاقسه قراللغی آوروپانك اك ایلری بولنور بر مملکتی اولوب، هر نوع صنایع اسکیدن بری اجرا اولنمقده بولنمغله، هر نوع معمولات صناعه درجهٔ مکملیته وارمشدر. کمور ومعادنك کثرتیـ محصولات ارضیه‌نك عدم کفایتی مملکتك ذاتاً پك صیق اولان اهالیسی معیشتلرینی صنایعده آرامغ مجبور ایتمکله، مملکتك هر طرفی و علی الخصوص قسم جنوبیسی بر عمومی فابریقه حکمنه کچمشدر ۱۸۸۳ تاریخنده صاقسه قراللغنده ۷۰۲۹۷ بیك قوتنده ۵۳۷۷ بخار ماکینه‌سی وار ایدی. برنجی درجه‌ده منسوجات فابریقه‌لری اولوب، بونلرد ۲۳۶۶۷۰ عمله مستخدم ایدی. بز، داماسقو چوخه، فانله، باصمه، ایپك اقمشه، قوردله، دانته وسائر منسوجاتی مشهوردر. کاغد، شکر، بیره اسپیرتو وسائر مأکولات و مشروبات فابریقه‌لر و واپور ودمیر یول ماکینه‌لریله ساعت وسائر ماکینه‌لرك انواعنه مخصوص فابریقه‌لری ودمیر دوکمخانه‌لری پك چوقدر. پورسلن فابریقه‌لری اسکی وقتـ اولدیغی قدر دکل ایسه‌ده، ینه دولته عائد اولا

بر فابریقه‌ده ۷۵۰ عمله استخدام اولنمقده‌در. بو صنعت وقتیله مشهور ومعمولاتی پك مقبول اولوب، حتی بونلر لسانمزده دخی (صاقسونیه) اسمیله شهرت بولمشدر. طباعت فنی پك ایلری اولوب، یالکز لیپسیغده ۸۰ مطبعه بولنیور، وحکاکلق ومجلدلك کبی کتابجیلغه تعلق ایدر صنایع دخی پك ایلریدر. لیپسیغده ۳۰۰ صحاف دکانی واردر.

تجارت دخی بالطبع معمولات صناعیه ایله متناسب اولوب، یالکز لیپسیغده سنوی قوریلان اوچ بازارده ۲۵۰ ملیون فرانق قیمتنده آلیش وریش اولور؛ و ۴۰۰۰۰ اجنبی تجاری طوپلانیر. البه نهری قراللغك داخلنده‌کی قسمنك بتوننده سیر سفائنه صالح اولدیغی کبی، دمیر یوللری دخی پك صیق وهر طرفه منتشر اولوب، تجارتی تسهیل ایدیور. ۱۸۹۰ ده دمیر یول خطوطنك مجموعی ۲۴۹۲ کیلومتره طولنده ایدی. البه نهرنده یولجی‌یه مخصوص ۲۳ واشیایه مخصوص ۲۵ واپورایله ۴۶۲ یلکن کمیسی ایشلیوب، مجموعی ۲۲۶۱۱۲ طونیلاتو استیعابنده‌در. شوسه‌لری چوق وپك منتظمدر. آلمانیه‌نك سائر طرفلرینه ...ندن ماعدا ممالك اجنبیه‌یه اولان اخراجات سنویه‌سنك قیمتی ۸۰ ملیون فرانقدن زیاده‌در.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صاقسه قراللغنك یوقاریده ذکر اولنان ۳۵۰۰۵۱۳ اهالیسندن یوزده ۹۷ سی پروتستان وقصوری قتولیك، یهودی وسائره‌در. بو مملکتك اهالیسی آلمانیه‌نك دها شمال غربیسنده والبه ایله وسر آره‌سنده‌کی اهالی قدر خالص صاقسون اولمیوب، مخلوطدر. اصل مملکتك اهالیٔ قدیمه‌سی اسلاو اولوب، (واند) قومنه منسوب ایدیلر. بونلردن شمدیکی حالده یالکز ۵۰۰۰۰ قدر نفوس بولنوب، بونلر دخی کیتدکجه آلمانلاشمقده‌در. صنایع ومعادن محللری اولان طاغلق جهتلك اهالیسی دها صیقدر. نفوسجه سنوی یوزده بر بچقدن زیاده تزاید وقوعبولمقده‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — حکومتی مشروطیتله اداره اولنور قراللقدن عبارت اولوب، قراللق صاقسه خاندانك آلبرتین یعنی ایکنجی شعبه‌سی داخلنده ارثاً انتقال ایدر. ۵ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی، خاندان قرالی اعضاسیله زادکان وسائر اکابردن مرکب و ۴۸ اعضادن عبارت بر مجلس اعیانیله ۸۰ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. قراللق پایتختی (درسده) شهری اولوب، درسده، ازویقان، لیپسیغ وباوزن اسملریله ۴ ایالت ویا سنجاغه منقسم و ۲۷ قضایی حاویدر. عسکری آلمانیه ایمپراطورلغی عسکرینك ۱۲ نجی قول اردوسنی تشکیل ایدوب، وقت حضرده ۳۳۰۷۱ نفر ایله ۱۳۱۷ ارکان وامرا وضابطاندن و ۶۱۲۰ آتدن عبارتدر. وقت سفرده آلمانیه اردوسنك مقداری سر طوتلغله، تماميله تعیین اولنه‌ماز. واردات ومصارف سنویه‌سی ۱۱۴ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، بوندن بشقه امور نافعه ایچون ½۳۶ ملیوندن زیاده فوق العاده بر بودجه‌سی واردر.

صاقسه قوبورغ (Saxe-Cobourg) صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، حکومتی بسبتون آیری اولدیغی حالده، غوته دوقه‌لغیله برابر بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنیور. غوته دوقه‌لغیله حدود وقریبی اولمیوب، غرباً، شمالاً وشرقاً (صاقسه مینینکن) دوقه‌لغیله وجنوباً باویره قراللغیله محدوددر. باویره اراضیسی داخلنده دخی بر ناحیه وآیریجه بر ایکی قریه‌سی واردر. °۵۰ ′۹ ایله °۵۰ ′۲۴ عرض شمالی و ′۲۲ °۸ ایله ′۵۵ °۸ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۷۳۸۳ کشیدر. تورینکر والد سلسله‌سنك جنوبنده واقع اولوب، اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، ۴۵۸ متره‌دن زیاده ارتفاعی یوقدر. میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلوب، باشلیجه چایی (ایج) در. هواسی معتدل وکوزل واراضیسی منبت اولوب، نصفی مزروعدر. اراضیسنك یوزده ۲۸ ی اورمانلق و ۱۷ سی چایر ومرعادر.

صاقسه قوبورغ غوته (Saxe-Cobourg-Gotha) آلمانیای وسطی حکومات صغیره‌سندن وصاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بربرندن موقعاً واداره‌ً بسبتون آیری اولان قوبورغ ایله غوته دوقه‌لقلرندن مرکبدر. یوقاریده محللرنده تعریف اولنان بو ایکی مملکت بر دوقه‌نك تحت حکمنده بولنمغله برحکومت عد واعتبار اولنور. ایکیسنك جمعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۵۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۰۶۳۲۹ کشیدر. دوقه‌نك مقری

(غوته) شهریدر. ایکی دوقه‌لغك بعض معادنی وار ایسه‌ده، اهمیتسزدر. صنایع دخی ایکنجی درجه‌ده اولوب، اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعتدر. محصولاتی ذخایر ایله سبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. حیواناتی دخی چوق اولوب، جنسلری پك ایيدر. غوته‌ده بر خیلی فابریقه‌لر دخی بولنوب، مکمل خریطه‌لر ومشهور بر سالنامهٔ عمومی ایله سائر آثار جغرافیه و استاتستیقیه نشر ایدر بیوك بر مطبعه وکتابخانه‌سی‌ده واردر. دمیر یوللری ١٧٥ کیلومتره طولنده‌در.

حکومتی صاقسه خاندانك ارنستینه شعبه‌سنده ارثاً انتقال ایدر ومشروطیتله اداره اولنور دوقه‌لقدن عبارتدر. ایکی دوقه‌لقدن هر برینك کندینه مخصوص مجلس مبعوثانی اولوب، غوته‌نككی ١٩ وقوبورغككی ١١ مبعوثدن مرکبدر. امور مشترکه وعمومیه مذاکره‌سی لزومی تقدیرنده بو ایکی مجلس برلشیر. ایکیسی ٤ قضایه منقسمدر. اهالیسیدن یالکز ٢٠٠٠ قدر قتولیك وسائره اولوب، قصوری پروتستاندر. ایکی داخلی مکتب اعدادی ایله ١ مکتب خصوصی و٢ دار المعلمین وبر چوق مکاتب ابتدائیه واردر. عسکری آلمانیه‌نك اون برنجی قول اردوسنك بر آلاینی تشکیل ایدر. بودجه‌لری آیری آیری اولوب، جمعاً واردات و مصارف سنویه‌لری ایکیشر بچوق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

صاقسه ماینینکن { (Saxe-Meiningen) آلمانیای وسطیده‌کی

صاقسه دوقه‌لقلرندن اولوب، بر بیوك ایله بر قاچ کوچك پارچه‌دن مرکبدر. بیوك پارچه‌سی ′١٢ °٥٠ ایله ′٥٤ °٥٠ عرض شمالی و ′٤٨ °٧ ایله ′١٧ °٩ طول شرقی آره‌لرنده اولوب، مقعرتی شماله طوغری دونمش بر نصف دائره شکلنده‌در. شمالاً صاقسه وایمارك (آیزناخ) قسمیله، صاقسه دوقه‌لقلری آره‌سنده‌کی پروسیه اراضیسیله، اشوارجبورغ برنلکاریله وصاقسه آلتنبورغ دوقه‌لغیله؛ شرقاً صاقسه وایماره، پروسیه‌نك بر قضاسیله، اشوارجبورغ رودولستادله، دایس شلایزله وباویره قراللغیله؛ جنوباً صاقسه قوبورغله وباویره ایله؛ غرباً دخی صاقسه وایمار آیزناخله محاط ومحدوددر. بو حدودك خارجنده دخی مفرز بر طاقم یرلری ومملکتك داخلنده سائر حکومانه عائد محلّری واردر. اشبو مفرز محلّریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٦٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٣ ٩٣٠ کشیدر. اراضیسی تورینکر والد قول واتکارندن عبارت اولوب، خیلی عارضه‌لیدر. اك یوکسك تپه‌لری ٨٥٠ متره‌دن زیاده مرتفعدر. قسم اعظمی (وسر) ایرماغنه تابع (ورا) حوضه‌سندن عبارت اولوب، جنوب شرقی قسمنك میاه جاریه‌سی (رین) ایرماغنه تابع (من) نهرینه دوکیلور؛ والبه ایرماغنه تابع ساله نهری دخی شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدر. هواسی سرتجه وطوپراغی طاشلق اولوب، منبت وادیلری دخی واردر. اراضیسنك یوزده ٤٠ ی مزروع اولوب، فن زراعتك ترقیاتی سایه‌سنده ذخایرله پتاتس، توتون وکلیتلی کراز حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص صیغیر وقیونی دخی چوقدر. اورمانلری چوق اولوب، کوزل اداره اولنمغله، خیلی کراسته اخراج اولنور. باشلیجه معادنی دمیر ایله قیاطوزندن عبارت اولوب، کوبالت، باقیر وسائره بعض معدنلر ایکنجی درجه‌ده‌در. صنایع وتجارتی پك ایلری اولوب، اکثر اهالیسی فابریقه‌لرده مستخدم وتجارتله مشغولدر. باشلیجه معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله بورسلن، جام، اویونجق، منسوجات مختلفه، مصنوعات دباغیه وسائره‌دن عبارتدر. دمیر یوللریله شوسه‌لری مکملدر. حکومتی مشروطیتله اداره اولنور ارثی بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٥ ناظردن مرکب بر هیئت وکلاسی و ٢٤ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. عسکری قوبورغ وغوته‌نككیلرله برابر آلمانیه عسکری اون ایکنجی قول اردوسنك ١٩ نجی آلاینی تشکیل ایدیور. اهالیسنك قسم کلیسی پروتستان اولوب، آز مقداری قتولیك ویهودیدر. بر مکتب عالیسیله ٢ داخلی اعدادیه‌سی، ٢ دار المعلمینی، ١ مکتب خصوصیسی، ٢ مکتب صنایعی و ٢٨٩ مکتب ابتدائیسی واردر. واردات ومصارف سنویه‌سی ٧ شر ملیون فرانقدن زیاده‌در. بو دوقه‌لق ١٦٨٠ تاریخندن بری اولوب، ٤ قضایه منقسمدر.

صاقسه وایمار { (Saxe-Weimar) صاقسه دوقه‌لقلرینك اك بیوکی

اولوب، آیری آیری اوچ بیوك ایله بر چوق کوچك

پارچه‌لردن مرکبدر. بیوك پارچه‌لرینك ایچنده دیكر حكومانه عائد برچوق یرلر واردر. بو یرلردی التنزیل دوقه‌لغك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٥٩٥ مربع كیلومتره اولوب، ٣٢٥٨٢٤ اهالیسی واردر. مركزی عد اولنان الك باشلی پارچه‌سی غرباً، شمالاً وشمال شرق جهتندن پروسیه‌نك صاقسه ایالتیله، جنوب شرق جهتندن وجنوباً دخی صاقسه آلتنبورغله وینه جنوباً اشوارچبورغله محاطدر. تورینكن طاغلرینك بر شعبه‌سنده واقع اولوب، قسم شرقیسنی (ساله) نهری واوكا تابع بعض چایلر اروا ایدر. غرب جهتنده بولنان (آیزناخ) قضاسی دوقه‌لغك الك طاغاق محلی اولوب، شمالاً صاقسه ایالتیله وصاقسه مینینكن دوقه‌لغیله، شرقاً ینه مذكور دوقه‌لقله، جنوباً باویره قراللغیله، غرباً دخی پروسیه‌نك هسه‌ناسو ایالتیله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، باشلیجه نهری (ورا) در. جنوب شرق جهتنده یرلنان و (نایستاد) قضاسنی تشكیل ایدن اوچنجی پارچه‌سی شمالاً (رایس كرا)، شمال غربی جهتندن صاقسه آلتنبورغ، شرقاً رایس، ...اً رایس غرایز ایله و پروسیه‌نك بر قضاسیله، غرباً دخی صاقسه مینینكن وصاقسه آلتنبورغ ایله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، میاه جاریه‌سی ساله نهرینه دوكیلور. هواسی برنجی پارچه‌سنده معتدلجه اولوب، دیكر ایكی پارچه‌سنده دها سرتدر. اراضیسی اولدقجه منبت واهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، برنجی پارچه‌سنده اراضیٔ مزروعه، ایكنجیسنده اورمانلر واوچنجیسنده‌ده چایرلر غالبدر. بغدای، آرپه وپتاتس محصولاتی احتیاجات محلیه‌دن زیاده اولوب، بر مقدارلری اخراج اولنور. بر مقدار كتن دخی حاصل اولور. ساله وسائر نهرلرك وادیلرنده اشجار مثمره وحتی بعض یرلرنده باغ دخی یتیشیر. اورمانلری چوق اولوب، پك كوزل اداره اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. معادنی باشلیجه كومور ولنكیتله دمیردن عبارتدر. صنایع وتجارتی پك ایلری اولوب، ایپلیك، انواع منسوجات، بورسلن، جام، كاغد، توتون، اجزای كیمیویه، بیره، مسكرات وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه ودمیرخانه‌لری متعدددر. حكومتی مشروطیتله اداره اولنور ارثی بر دوقه‌لقدن عبارت اولوب، ٣ ناظردن مركب بر هیئت وكلاسی و ٣١ اعضادن مركب بر مجلس مبعوثانی واردر. بونكده اهالیسنك قسم كلیسی پروتستاندر. دوقه‌لق ٥ قضایه منقسمدر. مركزی اولان وایمارده بتون صاقسه دوقه‌لقلرینك استاتستیقنه مخصوص بر اداره ایله سائر بعض دوائر عمومیه ومشتركه واردر. معارفی پك ایلری اولوب، (ینا) قصبه‌سنده وقتیله بتون آلمانیه‌ده كیلرك الك بیوكی بولنمش اولان مشهور بر دارالفنون ایله دوقه‌لق داخلنده ٣ داخلی مكتب اعدادی، ٢ مكتب خصوصی، ٢ دارالمعلمین، اورمان وصنایع مختلفه مكاتبی و ٤٥٤ مكتب ابتدائی موجوددر. عسكری آلمانیه عسكری ١١ نجی قول اردوسنك ٩٤ نجی پیاده آلاینی تشكیل ایدر. واردات ومصارف سنویه‌سی طقوزر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

صالح انبیاء عظامدن اولوب، حجاز ایله شام آره‌سنده حجر خطه‌سنده ساكن بولنمش اولان قوم ثموده مبعوثدر. قوم مذكور قوم عاددن صكره جزیرة العربده قوت ومكنت و معموریت بولوب، كفر وضلاله میل ایله اوثانه عبادت ایتدكلرندن، نبی مشار الیه كندیلرینی دین حقه دعوت ایتمش ایسه‌ده، اینانمیوب، كندیسندن معجزه طلب ایلملری اوزرینه، باذن الله برقیادن حامل بر دیشی دوه چیقارمش، ودوه درحال وضع حمل ایتمكله، بو حیوانله یاوروسنك باقلمسی جانب صالحدن قومنه توصیه اولندیغی حالده، بونلر دوه‌یی دخی اتلاف ایتدكلرندن، غضب الهی‌یه اوغرایوب، ایمانه كلن بر فئهٔ قلیله‌دن ماعداسی محو وهلاك اولمش؛ وحضرت صالح بر روایتده مكه‌یه وبر روایتده قدسه چكیلوب، اوراده ارتحال ایتمشدر. انبیاء عربدن اولدیغی حالده توراتده دخی مذكوردر.

صالح صحابه‌دن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (صالح الانصاری السالمی) كه بر حدیث شریفك نقلی صره‌سنده مذكوردر. — (صالح شقران) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی اولوب، حبشلی ایدی. عن اصل عبد الرحمن بن عوف (رضه) ك كوله‌سی اولوب، بونك طرفندن رسالتپناه افندمزه هبه اولنمش وجانب نبویدن اعتاق بیورلمش ایدی. لقبیله دها مشهوردر. — (صالح القرضی) كه ماریة القبطیه ایله برابر مصردن مدینه‌یه كلمشیدی. — (ابو كثیر صالح

المتوكل) كه ينه صحابه‌دن مازن بن الغضوبه‌نك ازاد-
ليسى اولوب، اونكله برابر (برذعه) ده شهيد اولمشدر.
— (صالح بن التمام) كه اصل اسمى نعيم اولوب،
جانب نبويدن صالح تسميه بيورلمشيدى.

صالح { (ملك —) موصل جهتنده حكومت
سورن ملوك اتابكيه‌نك اوچنجيسى
اولوب، نورالدين محمودك اوغلى ودولت مذكوره‌نك
بانيسى اولان عماد الدين زنكينك تورونيدر. ٥٦٩
تاريخنده دمشقده پدرينه خلف اولوب، بر مدت
صكره دمشق وحما وحمص صلاح الدين ايوبى طرفندن
ضبط اولنمغله، بونك النده يالكز حلب قالوب، او-
راده ٧ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥٧٧ ده
١٧ ياشنده وفات ايتمشدر.

صالح { (ملك — نجم الدين ايوب) مصرده
حكومت سورن ملوك ايوبيه‌نك
يدنجيسى اولوب، ملك كامل ناصر الدين محمدك اوغلى
وصلاح الدين اويوبينك برادرى ملك عادل سيف
الدين ابو بكرك تورونيدر. ٦٣٧ تاريخنده برادرى
ملك عادل الصغيره خلف اولوب، مدبر وجسور بر
حكمدار ايدى. و قصرين آره‌سنده درت بيوك
مدرسه و (بحريه) اسميله بر قلعه بنا ايده‌رك، ايچنه
بيك قول اقامه ايتمشدى، كه بونلر (مماليك بحريه)
اسميله شهرت بولوب، بالآخره حكومته نائل
اولمشلردر. زماننده اهل صليب مصره مسلط
اولوب، دمياطى ضبط و قاهره‌يه هجوم ايتمكلرندن،
ملك صالح منصوره‌ده تحصن ايده‌رك، محاربه ايتمكده
ايكن، ٦٤٧ ده وفات ايتمشدر. مدت حكومتى ١٠
سنه‌در.

صالح { (ملك —) مصرده حكومت سورن
غلامان اتراكدن يعنى مماليك بحريه‌دن
وبنى قلاوندن ايكى حكمدارك اسميدر:
برنجيسى (عماد الدين اسماعيل) ملوك مذكوره‌نك
١٦ نجيسى اولوب، ملك ناصر ناصر الدينك اوغلى
وسيف الدين قلاونك تورونيدر. ٧٤٣ تاريخنده
برادرى ملك ناصر شهاب الدين احمده خلف اولوب،
اون بيل ايله ايكى آى حكومتدن صكره، ٧٤٦ ده
بعد الاسقاط وفات ايتمشدر.
— ايكنجيسى (حاجى) ملوك مذكوره‌نك ٢٤
نجيسى واخيرى اولوب، ملك اشرف شعبانك اوغليدر.
٧٨٣ تاريخنده برادرى ملك منصور علينك فوتندن
صكره، قعود ايدوب، بر بچق سنه‌دن صكره، حداثت
سنى حسبيله، اتابكى بولنان برقوق چركس اتفاق
امرا ايله يرينه كچمش؛ وبونكله مماليك بحريه وبنى
قلاون دولتى پايانه ايروب، نوبت حكومت غلامان
چراكسه‌يه كچمشدر.

صالح { (ملك — محمد) مصرده حكومت
سورن ملوك چراكسه‌نك يدنجيسى
اولوب، ٨٢٤ تاريخنده پدرى ملك ظاهر ابو الفتح
ططره خلف اولمش؛ و ١٠ ياشنده اولديغى حالده،
١٤ آى حكومت نامنه اولوب، بعده اسقاط او-
لنمشدر.

صالح { ايران شعراسندن بروجه آتى درت
ذاتك اسميدر:
برنجيسى (امير محمد —) عن اصل جغتاى امرا-
سندن اولوب، تيمورلنكك رجالندن امير شاه ملكك
احفادندندر. هراتده تولد ونشأت ايتمشدر. مولا
جامى حضرتلرينك كمالاتندن استفاده ايتمش؛ و ٩٤١
تاريخنده بخاراده فوت اولمشدر. على شير نوا
بونك مدحنده اجرا ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

روز وصل توبكش تيغ وبكش زارمرا
بشب هجر مكن باز كرفتار مرا

«نازونياز» عنوانيله برمنظومه‌سى اولان و ٩٣٠
تاريخنده وفات ايدن صالح اسمنده بر شاعر بولنديغى
دخى بعض كتبده كوريلوب، بونك عينى ويا ديكرى
اولديغى آكلاشيله‌مامشدر.
— ايكنجيسى بدخشانلى اولوب، شو رباعى
اونكدر:

كاه از ستم چرخ نكون ميكريم
كاه از الم سوز درون ميكريم
القصه در آتش جدايى چو كباب
مى نالم ومى سوزم وخون ميكريم

— اوچنجيسى كاشانلى اولوب، هندستانه رحلتله
بر مدت سياحت ايتدكدن صكره، لاهورده اختيا
اقامت، واوراده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر

نشنود هيچكس نام جدايى يارب
اين سخن كوش زد هيچ مسلمان نشنود

— دردنجيسى (ميرزا —) اصفهانلى اولوب
طيب الدين طبيبك احفادندندر. علما و حكمادن او

وب، مصری سلاطیننك تقربنه نائل اولمش؛
هندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر و شاهجهانك
دمتنده بولنمغله، بعض مناصبه نصب اولنمش ایدی.
١٠٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم چون بعل بکشاد جیحون کفت بس
چون بخود پیچیدم از اندیشه کردون کفت بس

صالح افندی { (محمد —) دور سلطان مصطفی خان ثالثده مسند
شیخت اسلامیه یه کچن علمادن اولوب، شیخ حسام
دین عشاقیننك نسلندندر. پدری قریمی عبد الله
ندی زاده یحیی افندی غلطه و مصر حاکمی بو.
شیدی. شیخ الاسلام یکیشهری عبد الله افندی یه
اماد اولوب، حلب، شام ومدینه قاضیسی اولدقدن
کره، درسعادته عودتله، ١١٥٩ ده استانبول
ضیسی، ١١٦٣ ده آناطولی و١١٧١ ده روم ایلی
ضیعسکری اولمش؛ وسنهٔ مذکوره ده مسند مشیخت
لامیه یه کچوب، بر بچق سنه یه قریب مدت امور
وانی بحسن الاداره، عزل اولنه رق، ١١٧٥ ده وفات
نش؛ وقاکلیجه ده قاضیعسکر محمد افندی مدرسه.
ن دفن اولنمشدر.

صالح الدین صالح { مصرده حکومت سورن ممالیك بحریه نك
٢ نجی حکمداری اولوب، ملك ناصر الدین محمدك
غلی وقلاونك تورونیدر. ٧٥١ تاریخنده برادری
ك ناصرالدین حسندن صکره موقع اقتداره کله رك،
بیل ایله ١/٢ ٣ آی حکومت سورمشدر.

صالح بن اسماعیل { مکه و مدینه ده حکم سورن بنی اخیضر
راسنك یدنجیسی اولوب، دردنجی قرن هجری
اسطنده آز مدت حکومت سورمش؛ وبونك زما.
ده خلفاء عباسیه نائبلری مکه و مدینه یی ضبط
نشلردر.

صالح بن بهلة الهندی { مشاهیر اطبادن و هند حکما.
ندن اولوب، هارون الرشیدك زماننده بغدادده
لنمش؛ وخلیفهٔ مشارالیهك اطباسی جمله سندن بو.
شدر. اطبا وفاتنه ذاهب اولمغله، تکفین ایدلمش
لان خلیفه نك عم زاده سی ابراهیم بن صالحك اولمه.
ن اولدیغنی درك ایله، کمال مهارتله شفاسنه موفق
لدیغی وسائر بویله آثار حذاقتی مشهور ومتواتردر.

صالح بن علی { (بن عبد الله بن عباس بن عبد المطلب) خلفاء عباسیه.
نك برنجی و ایکنجیسی اولان ابو العباس السفاح
وابو جعفر منصورك عمی اولوب، خطهٔ مصریه یی
فتح ایتدکدن صکره، جانب خلیفه دن مصر والیسی
اولمش؛ و آلتی آی بو مملکتی اداره ایتدکدن
صکره، ١٣٣ ده فلسطین ولایتنه نقل اولنمش؛
و ١٣٦ ده مصر و مغرب و فلسطین اداره سی
کندیسنه احاله اولنوب، بر سنه صکره بنه ابو عون
عبدالملك بن یزیده مصر والیلکنی ترکله، فلسطینه
چکلمش ایدی. اوغلی ابراهیم دخی مهدی وهارون
الرشید زمانلرنده ایکی دفعه ودیکر اوغللری فضل،
عبدالملك واسماعیل دخی مصر والیسی اولمشلردر.

صالح بن مبارك { مؤلفیندن اولوب، «مقامات خواجه بهاء الدین
نقشبندی» عنوانیله بر کتابی واردر.

صالح بن مرداس { (اسدالدوله ابو علی — الکلابی) بنی مر.
داس دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی بادیه عر.
بلرندن اولدیغی حالده، قوتلی بر عشیرتك رئیسی
اولمغله، ٤١٧ تاریخنده حلبه هجوم ایدوب، شهر
مذکوری ملوك فاطمیه طرفندن والی بولنان مرتضی
الدوله بن لؤلؤدن ضبطله، دولت مذکوره یی تأ.
سیس ایتمش؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره،
٤٢٠ ده فاطمیوندن ملك ظاهر طرفندن عسکرله
کوندریلان امیر الجیوش انوشتکین الدیزری ایله
ایتدیکی محاربه ده وفات ایلمشدر. اولادی ٥٥ سنه
قدر حکم سورمشلردر.

صالح پاشا { سلطان ابراهیم خان دورنده مسند صدارته کچن وزرادن
اولوب بوسنه لیدر. ابتدا دفتردار مصطفی پاشایه
وبعده همشهریسی بولنان روزنامه جی ابراهیم افندی یه
انتساب ایدوب، باش محاسبه، خزینه، مطبخ، ترسانه
ودفتر امانتلرنده استخدام اولندقدن صکره، میرآخور
ویکیچری آغاسی و١٠٥٤ ده وزیرقبه نشین ومتعاقبا
دفتردار اولمش ایدی. ١٠٥٥ ده سلطان زاده محمد
پاشا یرینه صدر اعظم اولوب، ایکی سنه یه قریب
مدت امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، تفصیلاتی
تواریخ عثمانیه ده مسطور بر سببدن طولایی، داود

باشاده اعدام، وجنازه‌سی اسکدارده دفن اولنمشدر.

صالح پاشا {(حاجی —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت
عظمایه کچن وزرادن اولوب، ازمیرلیدر. درسعادته کله‌رك، بعض مأموریتلرده بولنمدقدن صکره، آربه امینی اولمشیدی. ۱۲۳۶ تاریخنده اسپارطه‌لی علی پاشانك عزلیله جلدیر والیسی بندرلی علی پاشانك مسند صدارته نصبی صره‌سنده رتبهٔ وزارته ترفیع اولنه‌رق. مشارالیهك وصولنه دکین صدارت عظمی قائمقامی اولمشیدی. بندرلی علی پاشا وصولندن صکره آنجق طقوز کون بو مقامده قالوب، صاحب ترجمه اونك برینه کچمش؛ ووقت بك نازك اولدیغی حالده، تمشیهٔ اموره موفق اولوب، بر بچق سنه‌لی متجاوز زمان بو مقامده قالمدقدن صکره، ۳۸ ده عزل، وکلیبولی‌یه سوق، واورادن شام والیلکنه و امیر الحاجلغه تعیین اولنه‌رق، جانب حجازه عزیمت، وشامه عودتندن صکره، وان والیلکنه تحویل مأموریت ایتمش ایسه‌ده، آطه‌یه وصولده ینه کلیبولی‌یه عزیمتله اوراده اقامته مأمور اولوب، ۱۲۳۹ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

صالح پاشا {(حاجی —) دور سلطان سلیم خان ثالثده ۱۲۲۱ تاریخنده
قپودان پاشالق مسندینه نائل اولان رجالدن اولوب، زعفرانبولیلیدر. انکلتره دونتماسنه قارشی آق‌دکیزه چیقوب، معیتنده‌کی سفائنی حرق و غرقه مجبور اولمغله، قره‌دن استانبوله عودت ایتمش؛ واوچ آیلق مأموریتدن صکره عزل اولنه‌رق، شام والیلکنه وسائر بعض مناصبه نصب اولنمش؛ و ۱۲۴۰ ده آخسخه والیسی ایکن اوراده وفات ایتمشدر.

صالح الجرمی {(ابو عمر — بن اسحق) مشاهیر نحویوندن اولوب،
لغت وسائر علوم ادبیه‌ده و فقهده دخی ید طولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، بغدادده نشئت ایتمش؛ واصمعی وفراء واخفش و مبرد ایله معاصر بولنمشدر. «فرخ کتاب سیبویه» واختصاراً «الفرخ» عنوانیله نحوه دائر بر تألیف مشهوریله «کتاب الابنیة»، «کتاب العروض»، «کتاب غریب سیبویه» عنوانلی کتابلری ونحوده بر مختصرله سیره متعلق برکتاب غریبی واردر. ۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صالح چلبی {(جلال زاده —) قانونی سلطان سلیمان خان دوری
عثمانلی شعراسندن اولوب، توجه نشانجینك کوچك برادریدر. کمال پاشا زاده کمالاتندن استفاده ایدوب ادرنه‌ده سراجیه مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. صدراعظم ابراهیم پاشانك امریله پادشاه مشارالیهك مجارستان ووردوس فتوحاتی سلك نظمه چکه‌رك، تقدیم ایتدیکنده، مظهر مکافات والتفات اولوب، بعده مراد پاشا مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنمشدی. مؤخراً صحن ثمانیه مدرسی اولوب فیروز شاه قصه‌سنی ترجمه‌یه دخی جانب پادشاهیدن مأمور اولمش؛ وبونك تقدیمنده حلب وبعده شام ومصر قضاسنه نصب اولنمشدی. نهایت متقاعد اولوب، برادری نشانجی بکك اما ایوب انصاری جوارنده بنا کرده‌سی اولان جامع شریفك یاننده بر خانه وباغچه انشا ایده‌رك، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. او اثناده شهزاده سلطان بایزید طرفندن «جامع الحکایات» کتابنك ترجمه‌سنه مأمور اولوب، کتابی شهزادهٔ مشارالیهه تقدیمنده اما ایوب مدرسه مدرسلکنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، بر مدت صکره بسبتون انزوایه چکلمش؛ و ۹۷۳ ده وفات ایتمشدر. اشعاری ساده وانشاسی متیندر. شو مطلع اونکدر:

آخر اولدی عمر چون کتدی هوا شمدن کیرو
نیده یم ال ویرمزکن دنیا بکا شمدن کیرو

صالح رئیس {قانونی سلطان سلیمان دوری مشاهیر بحریه‌سندن اولوب
قورصانلقدن یتیشمش اولمغله، کمیجیلکده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله وجسارت وشجاعتله مشهوردر. [illegible] سنجاغندن ایدی. تونسك فتحنده بك چوق غیرت وهمتی کورلمشدی.

صالح زاده {(امین افندی) سلطان عبدالحمید خان اول دوری
مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، ۱۱۷[illegible] تاریخنده ادرنه‌ده طوغمشدر. پدری طوب قپو[illegible] صالح افندی سلطان مصطفی خان ثانی دورنده آناطولی پایه‌سیله امام سلطانی بولنمش، وبعده شیخ الاسلام اولمش ایدی. صاحب ترجمه ۱۱۳۲ ده مدرس، ۱۱۶۰ ده سلانیك ملاسی، ۶۶ ده شام، ۷۱ ده مدینه، ۷٤ ده استانبول قاضیسی، ۸۱ ده آناطولی[illegible]

۸ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی. ۱۱۸۹
ریخنده مقام مشیخت اسلامیه‌یه نصب اولنه‌رق،
۱ آی قدر امور فتوانی اداره ایتدکدن صکره،
رسی حسبیله بعض مرتبه رخاوتی کورلمکله، ۱۱۹۰
ریخنده عزل، و تعلقاتک بعض حرکات واقعه‌
ندن طولایی بروسه‌یه نفی اولنه‌رق، بر آی صکره
۱۱۹ ده وفات ایتمش؛ و امیر سلطان جوارنده
فن اولنمشدر. سخی ومحسن بر ذات ایدی.

صالح زاده (احمد اسعد افندی) سلطان مصطفی خان رابع ومحمود خان ی دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه مش علمادن اولوب، سلطان مصطفی خان ثالث ورنده شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد صالح افندینک غلی وآنف الترجمه صالح زاده امین افندینک بیوك ادریدر. ۱۱۵۰ تاریخنده طوغوب، علی الاصول حصیل علوم ودور مدارس ایتدکدن صکره، مکه یه استانبول قاضیسی، ۱۲۰۵ ده آناطولی ۱۲ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و۱۲۱۸ رنده مسند مشیخته تعیین اولنمش؛ و اوچ بچق سنه قریب مدت امور فتوانی اداره ایتدکدن ن جدید ایچون فتوی ویردکدن صکره، سلطان لیم خان وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق، سلطان محمود ان ثانی حضرتلرینک جلوسلرینی متعاقب ۱۲۲۳ ده نیاً شیخ الاسلام اولمش؛ وبوز کون اداره‌ء اموردن کره، عزلنه مجبوریت حاصل اولوب، فرقهٔ باغیه‌دن بیانی دخی کوج حال ایله قورتارلمشیدی. ۱۲۳۰ ده فات ایتمشدر. علوم شتاده عالم وامور سیاسیه‌یه اقف بر ذات اولوب، سلطان سلیم ومحمود خان ضراتنک مقاصد ترقی پرورانه‌لرینی ترویجه چالیشمشدر.

صالحه بنت الملقن (ام الهنا) مشاهیر محدثاتدن عالمه بر دین اولوب، ابن الملقنک احفادندن شیخ نور الدین والحسن علینک قیزیدر. امام سیوطینک اشیا سندندر. ۷۹۵ ده طوغوب، ۸۷۶ ده وفات ایتمشدر. همشیره‌سی خدیجه بنت الملقن دخی مشاهیر حدثاتدندر.

صالحی (مولانا میرك) ایران شعراسندن اولوب، خواجه عبدالله مروارید زمانینک اولادندن اولدیغی حالده، طوسده تولد ونشأت ایتمش؛ وبعض مناصبده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

همه شب دراین خیالم که رسم بوصل روزی
همه روز در امیدم که شبی بخوابم آیی

صالحیه (یاخود صلاحیه) دمشق شامك شمال غربیسنده وشهر مذکوردن ۲۰ دقیقه‌لق مسافه‌ده اوله‌رق جبل قاسیونك اتکنده ویردی نهرینك صول ساحلی قرینده بیوك بر محله ویاقصبه اولوب، غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور. وقتیله مدرسه‌لریله و سائر خیراتیله مشهور اولوب، شمدیکی حالده بونلرك چوغی خرابدر. محی الدین عربی حضرتلرینك تربه‌سیله بر چوق صلحانك تربه‌لری و بر قاچ مصنع جامع شریفی واردر. اهالیسی ۷۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اوستنده‌کی جبل قاسیونده دخی بر چوق صلحانك مرقدلری و بعض انبیانك مقاملری بولنوب، زیارتکاهلری چوقدر. دمشق ایله صالحیه آره‌سنده باغچه‌لر اورته‌سندن کچن یوللر سکود آغاجلریله محاط اولوب، بردی نهری اوزرندن دخی متعدد کوپریلرله کچیلیر. صالحیه‌نك هواسی لطیف وباغچه‌لری مفرحدر. یاقوت حموی بو صالحیه‌نك بر بیوك قریه اولوب چارشیسیله جامعی بولندیغنی وصالحیندن بر جماعتك قبورینی حاوی اولوب، اکثر سکانك دخی صالحیندن بولندیغنی و اهالیسنك بیت مقدسدن منقول اولوب، حنبلی مذهبنده بولندقلرینی بیان ایدیور. — بغدادده دخی بو اسمله صالح بن منصور المسکینه منسوب بر محله، وجزیره‌ده رها ویارقه قربنده بر قریه وار ایدی.

صالی هندستان شعراسندن اولوب، عن اصل اردستانلی اولدیغی حالده، دکنده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

خوش آن ره روکه‌ره تنها سپارد
که تنهائی پس افتادن ندارد

صامت صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر. بری (صامت الانصاری) که اوغلی ثابت کندیسندن روایت ایتمشدر. — دیکری حبیب بن خراش التمیمینك آزادلیسی صامت که افندیسیله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر.

صامسون طربزون ولایتنده و طربزونك ۲۹۳ کیلومتره غرب شمالیسنده

جانیك سنجاغنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۳۵° ۵۵′ ۱۸′ ۴۱° عرض شمالی ایله ۱′ ۳۴° طول شرقیده وقزیل ایرماقله یشیل ایرماغك منصبلری آره‌سنده‌کی کورفزك ایچنده مرد ایرماغنك منصبنده واقعدر. اهالیسی ۱۱۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، بر ثلثی مسلم وثلثانی روم، ارمنی وسائره‌در. بربیوك وایکی کوچك جامع شریفیله روملره مخصوص بر، ارمنیلره مخصوص ایکی وقتولیکاره مخصوص بر کلیساسی، مکتب اعدادی ورشدیه‌سیله بر قاچ مکتب ابتدائیسی، استحکاماتی وایشلك تجارتی واردر. هواسی معتدل اولوب، یازین حرارت زیاده ایسه‌ده، اکثریا اسن شمال شرقی روزکاری تعدیل ایدر. آنجق قصبه‌نك سوقاقلری تمیز اولمدیغی کبی، اطرافی اشجار ونباتاتدن خالی وبعض بطاقلقلری حاوی اولدیغندن، واکثریا کورفزی سیس وطومان قاپلادیغندن، هواسی آغرجه وصیتمه‌لیدر. صامسون قره دکیز سواحل عثمانیه‌سنك اك ایشلك اسکله‌لرندن اولوب، آناطولینك بر بیوك قسمنك وعلی الخصوص قزیل ویشیل ایرماقلر حوضه‌لرینك اسکله‌سی اولدیغندن، آماسیه وسیواسه طوغری تمدیدی متصور اولان دمیر یول خطنك انشاسی حالنده، اهمیت تجاریه‌سی ومعموریتی تزاید ایده‌جکی شبهه‌سز اولوب، استقبالی پك پارلاقدر. شمدیکی حالده صامسون اسکله‌سندن سنه‌ده اخراج اولنان ذخایر وسائر مواد تجاریه تقریباً بر ملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده، وبو اسکله‌دن ایچری‌یه کیرن امتعه وسائر مواد تجاریه دخی بو مقداردن آز اکسیکدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، زمان قدیمده (آمیسوس) اسمیله آتنه مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدی. آنجق شهر قدیم شمدیکی صامسونك ۲ کیلومتره شمال غربیسنده اولوب، اوراده ویرانه‌لری وبعض آثار بانیه‌سی مشهوددر. مشهور مهرداد بو شهری پایتخت اتخاذ ایتمش اولمغله، او صره‌ده معموریتی درجهٔ قصوایه واصل اولمشیدی. روماللر طرفندن ضبطی صره‌سنده احراق وتخریب اولنه‌رق، بعده شمدیکی موقعنده یکیدن بنا اولنمش؛ وسلجوقیلر زماننده (آمیسوس) اسمی صامسونه تحویل اولنمش ایدی. یلدریم سلطان بایزید خان زماننده فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم اولنه‌رق، بعده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن جوارلری دخی قبضهٔ تسخیره آلنمغله تصرفی تأمین اولنمش؛ وبروقت جانیك بکاربکلکنه اداره‌سنده بولنمش ایدی. — صامسون قضا[سی] جانیك سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب، غرباً باف[ره] وشرقاً چهارشنبه قضالریله، جنوباً سیواس ولایتنـ[ـك] آماسیه سنجاغیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاطدر. قواق ناحیه‌سیله برابر ۱۸۳ قریه‌دن مرکب اولو[ب] ۱۷۶۶۱ اهالیسی واردر، که نصفی مسلم وترك ونصفـ[ـی] دیکری روم ایله آز مقدار ارمنی وسائره‌در. جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌[لی] اولوب، میاه جاریه‌سنك اکثری حدود جنوبیه‌سنـ[ـدن] نبعانله صامسون قصبه‌سنده دکیزه منصب اولا[ن] مرد ایرماغنه دوکیلوب، بعضلری‌ده طوغریدن دکیـ[ـزه] منصب اولور. هواسی دوز وآلچق طرفلرنده صیتما[لی] اولوب، آنجق بطاقلقلرك کثرتندن بر آز صیتمه‌لیدر، مرتفع محللرنده ایسه دها سرین وصاغلامدر. محصو[لا]تی حبوبات متنوعه ایله کلیتلی وجنسی پك [اعلا] توتوندن وسبزه ومیوه‌نك انواعندن عبارتدر. مر[عا]لری دخی چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌د[ر]. بعض معادن بولنوب، وقتیله چیقارلمش اولدقلر[ی] آکلاشیلیورسه‌ده، الیوم متروکدر. قواق ناحیه‌سنـ[ـده] مقبول بر نوع آلچی چیقار. قضانك قسم جنوبیسنـ[ـده] خیلی اورمانلر بولنوب، چام، کورکن، میشه وسـ[ـائر] آغاجلری واردر. صامسوندن سیواس ولایتی داخـ[ـلنه] طوغری مکمل بر شوسه بولنوب، آرابه‌لر سیواسـ[ـه] وخربوته قدر ایشلیور.

صامسون طاغی { آیدین ولایتنك غر[بنده] جهتنده و آیدین ا[یله]

ازمیر سنجاقلری آره‌سنده بر طاغ اولوب، مقعرطر[فی] شمال غربی‌یه دونمش بر قوس حالنده، قوش آطه[سی] کورفزینك جنوبنده سیسام جزیره‌سنك قارشیسـ[ـنه] قدر ممتد اوله‌رق، دکیزك ایچنه کیرمش اوزون برون تشکیل ایدیور. بو طاغك بویی ۴۰ کیلومتـ[ـره] قدر اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۲۵۸ متـ[ـره] ارتفاعنده‌در. اکثر طرفلری اورمانلرله مستورد[ر]. — بو طاغك جنوبی اتکنده وآیدین سنجاغنك سو[که] قضاسنده (صامسون) اسمیله بیوك برقریه واردر. (پریانه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده اولوب اسکی بر قلعه ویرانه‌سی وسائر آثاری واردر. بو

...وقتیله ساحلده ایکن، شمدی دکیزدن خیلی اوزاقدر.

صانع { (شاه نذرعلی) هندستان شعراسندن اولوب جهان آبادلیدر . لکهنویه بعده بنارسه کیتمش؛ و ۱۱۸۰ده وفات ایتمشدر . صوفی‌مشرب ومتوکل برذات‌ایدی. شوبیت اونکدر:

میان میکویم ولیکن نداری درمیان چیزی
خجالت میکشم از بس که بر تهمت کمر بستم

صانعی { ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب‌ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر :

از غم نادیدنت جانرا شکیبایی نماند
دردل پرحسرتم تاب و توانایی نماند

صانعی { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب ، عطا زاده دینمکله مشهوردر . تحصیل علوم ادبیه و شرعیه ایتدکدن صکره، فن طبی دخی تعلم ایدوب ، اجرای طبابتله کندی ترتیب کرده‌سی اولان بعض معاجین و معا... ...ینك فروختیله کچینیوردی. بعده کیمیایه دخی میل ایتمکله، بعض عملیات کیمیویه اجراسی دیشلرینك ...سنی موجب اولمش؛ وچوق کچمه‌دن وفات‌ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

زین اولوب برك سمنله خط ریحانك سنك
برچقور بستانیدر چاه زنخدانك سنك

— ایکنجیسی حمید سنجاغندن اولوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، استانبولده نشانجی مدرسه‌سندن معزول ایکن ، اونجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

غم هجرکله جانم چیقسه جسم ناتوانمدن
تمنای وصالك کیتمیه روح روانمدن

صاوه { (Save) آوستریا ومجارستان دولتنده صاغدن طونه‌یه دوکیلور بیوك بر ...ر اولوب، قارنیوله خطه‌سنده آلب سلسله‌سنه مربوط و۲۸٦٤ متره یوکسك اولان (ترغلو) طاغنك شمال‌غربی وجنوبی اتکلرندن نبعان ایدن ایکی جایدن متشکل، شرق جنوبی‌یه طوغری جریانله، صولدن (...اوره مایستریج) و (قانکر) وصاغدن (سوره)، بعده صولدن (لایباخ) وصاغدن (اونتره‌فایستریج) چایلرینی آلدقدن صکره، برخیلی مسافه‌ده (قارنیوله) ایله (قارینتیه) آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایدر؛ وآره‌لقده صولدن (سابه) و (کرقه)، صاغدن دخی (نای رینغ) چایلرینی آلیر؛ وصولدن (سوتله) نهرینی آلمسیله برابر خرواتستانه کیروب، بوخطه داخلنده دخی صولدن (قراپینه) چاینی آلدقدن صکره، ایکی قوله آیریله‌رق، وآره‌لرنده ۴۰ کیلومتره اوزونلغنده برآطه تشکیل ایده‌رك، (اودره) اسمنی آلان صاغ قولی (لومنیجه) چایی ودیکر بعض دره‌لر آلیر. بو ایکی قول بوسنه حدودینه وصولنده برلشوب، اوراده صاغدن (قولپه) وصولدن (لونیه) و (یاقره) چایلرینی اخذ ایله، یکیدن ایکی قوله آیریله‌رق، (ولیکی استروغ) دینلان صول قولی (سوبوجقه) نووسقه ورغوتیجه، وبوسنه حدودینی آیران صاغ قولی سونیه واونه نهرلرینی وتکرار برلشدکدن صکره صاغدن ورباس، بوسنه، یانیجه وسائر بوسنه انهارینی وصولدن (ایتووه)، (ووقه) ودیکر برقاچ نهر آلدقدن صکره، صربیه‌حدودینه واصل اولور؛ واوراده صاغدن بوسنه ایله صربیه حدودینی آیران (درینه) وصولدن (دامناوه) ودها آشاغیده صربیه‌دن کلن برقاچ چایی اخذ ایله، بلغراد شهری اوکنده طونه‌یه منصب اولور. مجراسی ۱۰٦۲ کیلومتره وحوضه‌سی ۸۸۰٤۵ مربع کیلومتره اولوب، مجراسنك آشاغیکی ٦۰۰ کیلومتره‌لکی سیرسفائنه صالح ایسه‌ده، قوراقلق زماننده واپورلر کوچ ایشلیوب، چوق دفعه قومك اوزرینه اوتورورلر. قوراقلق موسمنده دخی طونه‌یه ثانیه‌ده ۵۷۰ مکعب متره صو دوکوب، بو جهتجه طونه تابعلرینك اك بیوکیدر. آغرام ایله درینه آره‌سنده‌کی مجراسی آز درین اولوب، بك صیق یتاق دکیشدیرمکله، اکثریا اطرافنی بطاقلق حالنه قویار؛ ومع هذا جوارلرینك قوهٔ انباتیه‌سنی آرتیرر. آغرامدن آشاغی کوپریسی اولمیوب، کچیدلری دخی آزدر.

صائب { (میر —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، اسمی (محمد علی) در. تبریزلی اولوب، شاه عباس ثانینك منظوری ایدی، و (مستعد خان) عنوانته نائل اولمشدی. شاهجهان زماننده هندستانه وکشمیره دخی سیاحت ایتمشدی. ۱۰۸۷ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی اولوب، ایران وهندستانده متداول ومقبولدر. اشعاری قرق بیك بیته بالغدر. شو برایکی

بیت مشارالیه شاه عباسی عشرتدن واز کچیرمك مقصدیله یندواری سویلش اولدیغی بر قصیده‌سندندر:

شیشه‌را برطاق نسیان نه قدحرا خردکن
بشکن از خون سیه مستان خمار روزکار

توبهٔ عهد جوانیرا قبول دیکر ست
بکذر ازمی درجوانی ای بهار روزکار

بعض اشعار ترکیه‌سی دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

خطادن کچدی جیران قانی مشك ایلدی صائب
دیمن عصیانی طاعت کفری ایمان ایلك اولماز

— بو اسمله (میرزا —) هندستان شعراسندن بری دخی بولنوب، «مرآت الجمال» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر.

صائب { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن دخی ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (محمد — افندی) استانبوللی اولوب، ١٢٢٧ ده طوغمش؛ و دیوان همایون قلمنده دوام ایدوب، ١٢٦٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

خاطره کلدکجه صائب مومیان دلربا
خواب وراحت قالماز اولدی دیدهٔ خونابده

— ایکنجیسی (محمد — افندی) دارنده‌لی اولوب، ١٢٣٦ ده طوغمش؛ ودرسعادته کلوب، بر مدت مدرسه نشین اولدقدن صکره، مکتب معارف معلملکنده نصب اولنمش؛ و بر آره‌لق قریه امتحانی ممیزلکیله روم ایلی طرفلرینه عزیمت ایتمش ایدی. عاشق مشرب بر آدم اولمغله، بعده عشرته دوشوب، نهایت شعورینه خلل کلمش؛ و ١٢٧٠ تاریخنده دار الشفاده وفات ایتمشدر. دیوان اوله‌جق قدر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

باده ویردی حاصل عمرم جفای روزکار
صائبا اوراق تدبیرك قضا سوزانیدر

صائب پاشا { [«علی صائب پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صائن { (رکن الدین —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر.

دیوانی مشهوردر. طغا تیمور خانك مقربلرندن اولوب، خان مشار الیه کندیسندن اوقویوب یازمق اوکرنمکده اولدیغندن، برکون صاحب ترجمه خانك برشی اوکرنوب اوکرنمدیکنی صوران بر ذاته جواباً «مسافر قونان خانه علم اوکرتمك بوخانه اوکرتمکدن قولایدر» دیمکله، طغا تیمور خان بو سوزی چادر آرقه‌سندن ایشیدوب، شاعری بر خیلی وقت حبس ایتمشدی.

طغا تیمورك حبسندن قورتلدقدن صکره شیراز واروب، امیر مظفر وشاه شجاعك خدمتنده بولنمش و ٧٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صبا { (محمد صابر حسین) هندستان شعراسند اولوب، (سهسوان) لیدر. «شوک خسروی» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. منظو مذکوره‌نك باشلانغیجی شودر:

جهان داورا پادشاهی تراست
بایسته بودی خدایی تراست

صبا { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولو طهرانلیدر. فتح علی شاه قجارك مداحلر اولوب، بونك ملك الشعراسی اولمشیدی. شو بی جملهٔ اشعارندندر:

خط بکرد رخ روشن سرغوغا دارد
جنك زنکی وفرنکی ست تماشا دارد

صباح { [«حسن صباح» ماده‌سنه مراجع بیوریله.]

صباحی { ایران متأخرین شعراسندن اولو بر چوق غزلیات و نعت و اشعاری واردر. «آتشکده» صاحبی آذرك معاصر وحبی ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

چون روی چمن زلاله درغازه شود
اوراق کل از بهار سیرازه شود
ز نغمهٔ مرغان خوش الحان چمن
داغ دل مرغان قفس تازه شود

صبانجه { توجه ایالتده ازمید مست متصرفلغنك آطه بازاری قضاس

وهمنامی اولان کولك ساحل جنوبیسنده ودمیر ی خطی اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولو ناحیه‌سی ٧٣ قریه‌دن مرکبدر. — صبانجه کو شرقدن غربه ١٨ کیلومتره اوزون اولوب، کنیش محلنده اکی ٥ کیلومتره‌در. بر ایکی اوفق د بو کوله دوکیلور؛ وفضلهٔ میاهی شمال شرقیه طوغ آقه‌رق سقاریه ایرماغنه منصب اولور. حیدر پاشا آنقره وقونیه‌یه طوغری کیدن دمیر یول خطی کولك جنوبی ساحلنی طولاشیر.

صبایی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

عین ومیم ودال کیم چشم ودهان وزلفیدر
دل خواص عشقه بو اوچ حرفله ایلر عمل

صبحی { اوننجی قرن هجری شعراء عثمانیه‌سندن ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی (حکیم زاده) دینمکله متعارف اولوب، اسمی مصطفادر. مؤید زاده‌نك درسنه ملازم اولوب، بعده قلبه مدرسه‌سنه مدرس اولمش؛ وصکره سلك قضایه سلوك ایله، برچوق نیابتلرده بولندقدن صکره، صوفیه قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بن شهید تیغ مهرم تن غبارمدر بنم
یرده سایه‌م صورتی رسم مزارمدر بنم

— ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره طریق قضایه سلوك ایتمش؛ وبعده تصوفه میل ایدوب، اسرار وحدانیته واقف اولمشیدی. صوفیانه وعارفانه اشعار ترکیه وفارسیه‌سی اولوب، بربیت ایرادیله اکتفا اولندی:

تیغ عشق یار الله جسم اولینجه پرشکاف
آفتاب عشقدن کلز درونه انکشاف

—

حاجیان ره عشقیم ومقیم عرفات
عرفاتی که نشان میدهد از ذات وصفات
زائر کعبهٔ دل کرده فداجان وسرش
بردر دوست نباشد بوسائط حاجات

صبحی { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
بری کشمیرلی اولوب، دهلی حکمدارانندن شاهجهانك برادری شاه شجاعك خدمتنده بولنمش، اون برنجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر.

— دیکری اصل همدانلی اولوب، هندستانه سیاحتله، شاهجهانك خدمتنه کیرمش؛ وبر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

هرطرف می نکرم شعلهٔ عالم سوزیست
آن که دلرا نکند داغ کدامست اینجا

صبحی افندی { وقعه نویسان دولت عثمانیه‌دن اولوب، بکلکجیٔ دیوان همایون خلیل فهمی افندینك اوغلیدر. مکتوبیٔ صدارت اوطه‌سندن نشأتله، بعض وزرانك دیوان کتابتنده بولنه‌رق، برمدت طشره‌لرده کزدکدن صکره، درسعادته عودتنده خواجکان زمره‌سنه داخل اولوب، بعض مناصب دیوانیه‌یه وبالاخره دیوان همایون بکلکجیلکنه وصره‌سیله مالیه، ضربخانه، آربه امانتی، دفتر امانتی، باش محاسبه ونهایت یکیچری کتابتی منصبلرینه نصب اولنمش؛ ودور سلطان محمود خان اولده آچیلان نمچه سفرنده اردوی همایونده بولنمش؛ و ۱۱۸۳ ده وفات ایتمشدر. سامی وشاکر بکلرك یازمش اولدقلری تاریخلری جمع واکمال ایده‌رك، دولت عثمانیه‌نك برقاچ سنه‌لك وقایعنی حاوی بر تاریخ براقمشدر، که فن طباعتك ممالکتمزه ابتدای دخولنده اك اول باصلمش کتابلردن اولوب، عباره‌سی غایتله صیقیندیلیدر.

صبحی پاشا { (عبد اللطیف —) متأخرین وزرای دولت عثمانیه‌دن وعلما وادبای مصردن اولوب، سالف الترجمه عبد الرحمن سامی پاشا مرحومك اوغلیدر. کنج ایکن بدرلریله برابر جانب مصره عزیمت، واوراده تحصیل علوم وفنون ایده‌رك، سلك عسکری‌یه سلوکله، میرآلایلق رتبه‌سنی احراز ایتدکدن صکره، انشا وکتابتده‌کی مهارتی مناسبتیله معاون اول عنوانیله مصر والیسی محمد علی پاشا مرحومك معیتنده بولنمش؛ ومشارالیهك وفاتنده درسعادته کله‌رك، ۱۲۶۶ تاریخنده مجلس معارف عمومیه اعضالغنه نصب وعهده‌سنه رتبهٔ اولی صنف ثانیسی توجیه بیورلمش ایدی. ۱۲۷۱ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس والا اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبعده رتبهٔ بالایه نائل اوله‌رق، بعض مناصب عالیه‌ده بولنمش؛ و ۱۲۸۰ تاریخنده ولایات احوالنی تفتیش ایچون روم ایلی جانبنه عزیمت ایدوب، مؤخراً رتبهٔ وزارتله برقاچ ولایت والیلکلرنده واوقاف همایون نظارتنده بولنه‌رق، ۱۳۰۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. ادبیات شرقیه وعلی الخصوص عربیه وفنون جدیده ایله آوروپا لسانلرینه آشنا اولوب، ابن خلدونك تاریخندن برمقدارینی لسان ترکی‌یه ترجمه ایتمش؛ وتاریخ وآثار عتیقه‌یه متعلق وسعت معلوماتنه دلالت ایدر برقاچ آثار مطبوعه براقمشدر. کتب نادره وآثار عتیقه‌یه

عراق اولوب، وفاتنده بر قاج بيك كتب معتبره سيله پك قيمتلى آثار عتيقه‌يى جامع بر مجموعه‌سى ظهور ايتمشدر . بعض اشعارى دخى اولوب، شو بيت او جمله‌دندر :

او مهك آيينه‌يه باقديغنى صانمه عبث
بولمدى مثلنى خوبانده آرار آيينه‌ده

صبر { يمنده تمز اوزرينه حاكم اولان طاغك اوستنده‌كى مشهور بر قلعه‌نك اسميدر .

صبرات { اقصاى يمنده مهره خطه‌سنده بر ير اولوب، اهل رده وقوعاتنده ذكرى كچر .

صبران { ماوراء النهرده سيحونك اوته‌سنده بر كوچك قصبه اولوب ، يوكسك قلعه‌سى اولديغنى و (غزيه) دينان ترك قومنك مجمع ومركز تجارتى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

صبره { افريقيه‌ده قيروان شهرى قربنده بر قصبه اولوب، بعده منصوريه تسميه اولنمشدى . ٣٣٧ تاريخ هجريسنده اسماعيل بن قاسم بن عبيد الله طرفندن بنا اولنمشدى .

صبرى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك اسميدر :

برنجيسى فاتح كتبخانه‌سى حافظ كتبنك اوغلى اولوب، خزينه كاتبلرندن بولنمغله، بغداده محاسبه‌جى تعيين اولنه‌رق، طول مدت اوراده قالمش؛ و وفاتى اوراده وقوع بولمشدر. تركى وفارسى كوزل اشعارى وبرچوق معمالرى واردر. شو بر ايكى بيت اونكدر:

صون نوش ايده‌لم جام شراب اى ساقى
طوومه كرم ايت ايله شتاب اى ساقى
تا كيم چيقوبن باشه شراب اى ساقى
رفع اوله آرادن بو حجاب اى ساقى

(عيسى نامنه معما)

خاك راه شهى كه آوردى
از پى توتيا براى منش
اى صبا كاهلى مكن برخيز
همچو سرمه بديده درفكنش

— ايكنجيسى غلطه‌لى اولوب، ابوالفضل افنديك اوغليدر. شو بيت اونكدر :

چهره‌مى هجرك غمى زرد ايتمينجه باقدك
شمدى بيلدم دلربالر مائل ديناردر

صبرى { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى اصفهان مضافاتندن اردستانه تابع زوار قصبه‌سى ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

زبس كه خاك بسر كردم از غمت مشكل
كه روز حشر سر آزخاك برتوانم كرد

— ايكنجيسى (مير—) اصفهانلى اولوب، اسمى (روزبهان) در . شاه طهماسب صفوى زماننده بر حيات اولوب ، ديوانى عراق عجمده زياده شهرت واعتبار قزانمش ايكن ، بعده نابود اولوب ، يالكز بعض ابياتى خواطرده قالمشدر. ابتدا (فارسى) تخلص ايدردى شو رباعى اونكدر :

يارب دل شكستهٔ من از كجا شنيد
بوى محبتى كه درآب وكل تونيست
اين بس جزاى كشتن صبرى كه روز حشر
حسرت همى كشدكه چرا بسمل تونيست

— اوچنجيسى مرولى اولوب ، اسمى غضنفردر ابتدا (راهب) تخلص ايدردى . هندستانه رحلت ايدوب، جهانكيرك خدمتنده بولنمش؛ وتقى واوحدى ايله صحبت ايتمش ايدى. شو بيت اونكدر:

حاصلم درد دلست از دل بيحاصل خويش
بكه كويم من دل سوخته درد دل خويش

صبرى { اون برنجى عصردن نفعى ايله معاصر برشاعر ظريف الادادر. بين الا « صبرى شاكر » ديه ياداولور. زمانك طرز شعرنه كوره سوزلرى پك كوزل عدايديلير. بعض قصائد ارباب سخن آره‌سنده جالب تقدير مخصوص اولمشد بر قصيده‌سنده ممدوحى اولان پادشاه عاليشانك سيف جلادتنه شويله خطاب ايدر:

سنسك او اعجاز نماى ظفر
كيم كه سنى چكسه‌دم كارزار
دشمنك اول دم كورينور چشمنه
كنديسى حيدر قليجى ذوالفقار
ينصرك الله بنصر عزيز
اى كهر بن تيغ قضا اقتدار
سنسك اوكيم تحت ظلالكده‌در
جنت اسايش اهل ديار

ديوانى اون بش يكرمى سنه اول طبع اولنمشدر

صبوح { (ميرزا محمد على) ايران شعراسن واصفهان نجباسندن اولوب ، بعـ صنايعده و بر طاقم آلات موسيقيه‌ده مهارتى ا ايدى. شو رباعى اونكدر :

پایی نه‌که چون آبی از شوق زجا خیزم
دستی نه‌که برخیزم در دامنت آویزم
افغان که درین منزل حالی نه‌که آسایم
فریاد کزین وادی پایی نه که بگریزم

صبوحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (محمد حسین) جرقادقانلی اولوب، بر چوق مثنویاتی واردر. اصفهان شهری وصفنه دائر اولان شو بیت اونکدر :

چه شهری زوسعت برون از کمان
نگین دان و فیروزهٔ آسمان

— ایکنجیسی جغتائی اولوب، بخاراده تحصیل علوم ایتمش؛ وحج شریفه وزیارت اماکن مقدسه‌یه کیتمش ایدی. ۹۷۳ تاریخنده وفات ایدوب، شرب خمره زیاده مبتلا اولدیغندن، شیخ فیضی «صبوحی میخوار» تعبیرینی وفاتنه تاریخ بولمشدر. آتشکده صاحبی بو ذاتك عن‌اصل بدخشانلی اولوب، هراتده اقامت ایتدیکیچون (هروی) نسبتیله شهرت بولدیغنی وهندستانده وفات ایتدیکنی بیان ایدیور. موسیو ویلیام بیل) «تراجم احوال‌شرقیون» عنوانلی کتابنده ونك اکبر شاهه منسوب شعرادن اولدیغنی بیانله، «آتشکده» صاحبنك قولنی تأکید ایدیور. شو ت جملهٔ اشعارندندر :

خیالت در نظر آورده میکویم وصالست این
وصالترا تمنا میکنم اما خیالست این

— اوچنجیسنك ترجمهٔ حالنه دائر بر معلومانه دسترس اولنه‌میوب، شو بیت اشعارندندر :

چه غم کرچند روزی از غم هجران جفا دیدم
که آن محنت براحت شد مبدل چون ترا دیدم

صبور { (حسین — افندی) متأخرین شعرادن اولوب، عن‌اصل تبریزلی اولدیغی حالده، درسعادته کله‌رك، حسن خطه مالك اولمغله، دواوین شعرا استنساخیله مشغول بولنمش؛ و ۱۲۶۹ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

آل شانه دستکه صنما طاره تللرك
کوکلم کبی طاغیت ینه رخساره تللرك

صبوری { ایران و هند شعراسندن بروجه زیر بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی تبریزلی اولوب، پدری قیوجی وکندیسی جواهرجی ایدی. شو بیت اونکدر :

طرفه حالیست که عاشق شب هجران دارد
خواب ناکردن وصد خواب پریشان دیدن

— ایکنجیسی (محمد هاشم) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر :

دیده ام کوهر بدامان ریخت از پهلوی دل
ابر دائم ریزش از بالا بدریا میکند

— اوچنجیسی (مولانا —) موسیقیده‌کی مهارتیله مشهور اولوب، بوفنده برقاچ رساله‌سی واردر. شو بیت اونکدر :

یابند بوی مهر صبوری سکان ای
جویند بعد مرگ اکر استخوان من

— دردنجیسی (مولانا محمد —) تربتلی اولوب، شو بیت اونکدر :

بجانم آتش افتد چون روم من درچمن بی او
نماید هرکل آتشپارهٔ در چشم من بی او

— بشنجیسی همدانلی اولوب، اکبر شاه زماننده هندستانه کیتمشدر. شو بیت اونکدر :

میانش دل مردمان میبرد
دل مردمان از میان میبرد

صبیا { یمنك عسیر سنجاغنده همنامی اولان قضانك مرکزی برکوچك قصبه اولوب، جبل سراتك شعبه‌لرندن بر طاغك اتکنده وتهامه کنارنده اوله‌رق، ابوعریشك شمالنده وجیزان اسکله‌سنك شرق شمالی جهتنده واقعدر. — صبیا قضاسی عسیر سنجاغنك منتهای جنوب غربیسنده واقع اولوب، جنوباً حدیده سنجاغیله، شرقاً عسیرك مرکزی اولان ابها قضاسیله، شمالاً رجال الماء قضاسیله، غرباً دخی بحر احمرله محاط ومحدوددر. جبال سراة سلسله‌سنك غربی مائله‌سنده واقع اولمغله، قسم شرقیسی طاغلق و مرتفع و ساحل بویجه ممتد اولان قسم غربیسی تهامه اووه‌سنده واقعدر. صبیا و ابلین اسملریله ایکی وادی ودیکر برطاقم اودیه یالکز یاغمور یاغدیغی وقت دکیزه قدر واصل اولوب، سائروقتلرده تهامه‌ده قورورلر. قضانك باشلیجه محصولاتی: دوره، توتون، سیسام، لیمون، جیویت وسائره‌در. بو قضا (ام الخشیر) و (درب) ناحیه‌لریله برابر ۳۴ قریه‌یی حاویدر.

صَبیح { صحابه‌دن بروجه آتی اوچ ذاتك اسمیدر : ازواج مطهرهٔ حضرت

نبویدن ام سلمه (رضها) نك آزادلیسی اولان صبیح، كه حضرت علی وفاطمه وحسن وحسین (رضهم) حقلرنده وارد اولان « اناحرب لمن حاربكم وسلم لمن سالمكم » حدیث شریفنك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن واسطه‌سیله تورونی ابراهیم كندیسندن روایت ایتمشدر. — سعید بن العاصی اوینك آزادلیسی اولان صبیح، كه بدر غزاسنه كیتمك اوزره حاضرلانمش ایكن، خسته‌لنه‌رك قالمش؛ ودوه‌سی بالاسی حضرت نبوی ابوسلمه بن عبدالاسد یه دیرلمش ایدی. سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. — حویطب بن عبدالعزینك آزادلیسی ومحمد بن اسحقك جد مادریسی صبیح، كه « والذین یبتغون الكتاب مما ملكت ایمانكم وكاتبوهم ان علمتم فیهم خیراً » آیت كریمه‌سنك سبب نزولی اولمشدر.

صَبیح { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. عاطف كمركی كتبه‌سندن ایكن، ۱۱۹۸ ده وفات ایتمشدر. غزلیات وقصاید وتواریخی جامع مرتب دیوانی واردر. شو مطلع اونكدر:

چكسه‌م عجبمی مشعلهٔ آه انتظار
مد نكاه اولدی بكا راه انتظار

صبیحه { (ابن الحارث بن جبیلة القرشی التیمی) صحابه‌دن و مهاجریندن اولوب، حضرت عمر (رضه) طرفندن اعلام حرم شریفی تجدیده ارسال بیورلان قرشیلرك بریدر. حضرت مشارالیه جانبندن برسفرده دخی مرافقتلرینه دعوت بیورلمشیدی.

صبیحه { اندلس ملوك امویه‌سنك طقوزنجیسی اولان مستنصر بالله حكم بن عبدالرحمنك زوجه‌سی اولوب، علوم وادبیاتده وامور سیاسیه‌ده‌كی مهارتی حسبیله، زوجی زماننده بیوك بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ وزوجنك وفاتنده برینه كچن اوغلی مؤید بالله هشام صبی بولنمغله، صاحبهٔ ترجمه وصیه‌سی اولوب، خیلی وقت ادارهٔ امور دولت ایتمش؛ وحاجبلكه نصب ایلدیكی (محمد بن عبدالله بن ابی عامر المنصور) ك غیرت و اجتهادیله ممالكنی توسیع واوراده‌كی حكومت اسلامیه‌نك شان وشكوهنی تزیید ایتمشیدی. ۳۹۸ ده وفات ایتمشدر.

صحار { (بن عیاش یاخود بن صخر العبدی الدیلی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. اوغلی عبدالرحمن كندیسندن روایت ایتمشدر.

صُحار { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده ومسقطك ۲۲۵ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق هرمز كورفزی ساحلنده وطاغ اتككنده بر قصبه اولوب، وقتیله پك بیوك ومعمور وتجارتكاه بر شهر اولمغله، عمانك كرسیسی ایدی. یاقوت حموی بو شهرك هواسی پك لطیف و صاعلام و اثماری چوق ولذیذ اولدیغنی، و هند وچین تجارتنك بر بیوك انباری حكمنده اولوب، اهالیسنك ثروت ویسار صاحبی بولندیغنی و سوقاقلریله ابنیه‌سنك پك كوزل اولدیغنی بیان ایدیور. حضرت ابابكر (رضه) ك زماننده ۱۲ نجی سال هجریده فتح اولنمشدر. شعرادن ابو علی محمد بن زوزن ایله سائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

صحرای كبیر { (Sahara) آفریقا قطعه‌سنك نصف شمالیسنك اورته‌سنده پك واسع بر بر اولوب، نیل وادیسندن بحر محیط آتلاسی سواحلنه‌دك ممتد اولور. شرقدن غربه بویی اكندن چوق زیاده اولان بو واسع برك شمالنده ممالك بربریه یعنی مراكش، جزایر، تونس، طرابلس وبرقه ممالكلری و جنوبنده سودان ممالكی بولنیور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صحرای كبیر ۱۷° ایله ۲۹° عرض شمالی و ۲۲' ۱۹° طول غربی ایله ۳٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال و جنوب حدودی پك معین اولمدیغندن، بعض جغرافیون طبیعت ارضیه‌یه باقه‌رق، ممالك بربریه‌نك بر قسمنی وخصوصیله فزان وطرابلسی دخی صحرای كبیردن عد ایتمك و شرقاً دخی صحرای كبیری بحراحمر سواحلنه‌دك تمدید ایلمك ایستمشلردر، كه بو تقدیرده صحرای كبیر اوروپا قطعه‌سندن بیوك وبتون آفریقانك بر ثلثندن زیاده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۱ ۰۰۰ ۰۰۰ ومصر ایله طرابلس خارج عد اولندیغی حالده، ۶ ۹۵۰ ۰۰۰ مربع كیلومتره‌یه بالغ اولورسه‌ده، ممالك بربریه و سودان ممالكنه ملحق اولوب‌ده صحرای كبیردن فرقسز بولنان و مع هذا اصطلاح جغرافیده صحرادن عد اولنمیان برلر دخی تنزیل اولندیغی حالده، اصل صحرای كبیرك مساحهٔ

سطحیه‌سی ۶۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن عبارت قالیر.

حال طبیعیه‌سی، جبال واودیه‌سی. — صحرای کبیر اسمنک مدلولی وجهله دوز وقوملاق بر چولدن و یا، ظن اولندیغی اوزره، حذای بحردن آلچق وقعر دریادن مبدل چقور بر یردن عبارت اولمیوب، اکثر محللری قیالق طاغ و تپه‌لردن و صوسز وادیلردن، وبعض طرفلریده روزکارله متحرک قوم یغینلرندن عبارتدر. عمومیت اوزره ارتفاع وسطیسی ۳۵۰ متره تخمین اولنور. صحرای کبیره ایندیلیوب، بالعکس هر طرفدن برقاچ یوز متره‌لک ارتفاعلرله چیقلدیغی، واصل صحرای کبیرده حذای بحردن آلچق بر یر بولنمدیغی محققدر. صحرای کبیرک سیاحین ومسافرینه دهشت بخش اولان حالی چیلاقلغی و بر نوعدن منظره‌لرک امتدادیدر. چیلاق طاغلرک وتپه‌لرک اوزرینه بک سیرک اوله‌رق یاغان یاغمورک صولری سیل صورتنده اینوب، بر طاقم درین دره‌لر، وبونلر برلشه‌رک، عادتا نهر وادیسی گبی اوزون وکنیش وادیلر تشکیل ایدیور، که بونلرک بر طاقمی بعض چقور یرلرده بریکوب، بر طاقم متعفن و صولی ویاطوزلی صولر حاصل اولور، که بونلرده وقتده قورویوب، بر طوز و نطرون طبقه‌سی براقیرلر. بوکبی طاغ وتپه وپاصرتلرله وادیلر آره‌سنده قوملر مستور بعض اووه‌لر ویا قوم تپه‌لری بولنور. ایشته صحرای کبیر بوکبی قورو و غیرمنبت اراضینک تعاقبندن عبارت اولوب، یولجیلری خوف و دهشته دوچار ایدر. صحرای کبیرک بو متحدالشکل منظره‌سنی تعدیل ایده‌جک برقاچ بیوک طاغلری دخی واردر. بونلر بش طاقه منقسم اولوب، فزانک غرب جهتنده‌کی (تسیلی)، فزانک شرق جنوبی جهتنده‌ووادای طرفنده‌کی (تیبستی) یاخود (تیبو)، بونک غرب جهتنده بولنان (آیر)، تسیلینک جنوب غربیسنده واقع (اهقار)، بونک جنوب غربیسنده بولنان (شرق اضرار)، و نهایت صحرای کبیرک منتهای غربنده واقع (غربی اضرار) جبالندن عبارتدر. بونلردن تسیلی ایله تیبستی طاغلری آره‌لرنده آلچقجه بر صرتله مربوط اولوب، بو صرت فزانک حدود جنوبیه‌سنه ایلیشیر. تسیلینک الک یوکسک ذروه‌سی وقتیله سونمش بر برکاندن عبارت اولوب، ۱۵۰۰ متره ارتفاعی واردر. تیبستی جبالی ایسه بوندن چوق دها مرتفع اولوب، الک یوکسک ذروه‌سی ۲۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در. بوایکی طاغک آره‌سنده‌کی صرتک دخی بعض محللری ۵۵۰ و ۷۰۰ متره ارتفاعلرنده‌در. اهقار جبالی محیط دائره‌سی ۶۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولان بر محل ضبط ایدوب، باصامق شکلنده بر برندن یوکسک یایله‌لردن عبارت اولمغله، ذروه‌سنک ۲۰۰۰ متره ارتفاعی واردر. (آیر) جبالی شمالدن جنوبه ۲۰ کیلومتره‌لک محلده ممتد اولوب، الک یوکسک ذروه‌لری ۱۵۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. شرق اضرار ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌لک بر محل ضبط ایدوب، هنوز لایقیله کشف وتحقیق اولنه‌مدیغندن، درجهٔ ارتفاعی مجهولدر. غربی اضرار ایسه حذای بحردن ۷۰۰ متره قدر یوکسک ایسه‌ده، اطرافنده‌کی قوملق چوللده ۵۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولدیغندن، طاغ بک آلچق قالیر؛ مع هذا اطرافنک دوزلکنه قیاساً بر یوکسک طاغ شکلنی ابراز ایدر.

صحرای کبیرک تعریفی صره‌سنده انهاردن بحث ایتمک عبث اولوب، یالکز منتهای غرب شمالیسنده مراکش حدودنده درعه ایرماغی صول کنارندن صحرایه منسوب عد اولنه‌بیلیر. جنوب جهتنده‌کی بیوک انهارک آقدقلری یرلر صحرای کبیرک خارجنده بولنوب، سوداندن معدوددر. آنجق صحرای کبیرکده عادتا نهر وایرماق صورتنی ابراز ایدر بر چوق قورو وادیلری اولوب، بونلرک بعضلری بک بیوک و غایتله اوزوندر. بونلرک الک بیوکی (وادی سکره) در، که تسیلی و اهقار جبالندن اینن بر چوق اودیه ایله علی الخصوص فات جهتنده‌کی اودیه‌نک برلشمسندن حاصل اولان (تفاسامت) وادیسندن بالترکب، جنوبه طوغری اوزانیر؛ و (آیر) جبالندن کلن ایکی وادی ایله دخی برلشدکدن صکره، سودانه دخول ایله، حوضه‌یی شق ایده‌رک، (قاندو) خطه‌سی داخلنده (نیجر) ایرماغنه منتهی اولور. بونک غرب جهتنده شرق اضرار جبالندن و دها شمالی مواقع مرتفعه‌دن کله‌رک ینه مذکور نیجر ایرماغنه منتهی اولور بر قاچ وادی دها واردر. تسیلی جبالنک شمالی اتکلرندن واهقارک شمالنده‌کی مواقع مرتفعه‌دن بر چوق وادیلر شماله طوغری اوزانه‌رق، تونسک وجزایردن قسنطینه ایالتنک جنوبنده‌کی جرید کولنه وسائر شطره منتهی

اولور. قناریه آطه‌لرینـك یعنی جزایر خالداتك قار. شیسنده بحر محیط آطلاسی سـاحلنه دخی صحرای کبیرك بر وادیسی واصل اولور، که پك اوزون دکل ایسـه‌ده، او جهتده‌کی بر چوق اودیه‌نك اجتماعندن حاصل اولور. صحرای کبیرك قسم شرقیسنك اودیه‌سی قسم وسطیسـنه نسبةً پك آز اولوب، الك بیوك (تیبستی) جبالندن باشلایه‌رق (بحر الغزال) اسمیله چاد کولنه منتهی اولانیدر. بونلردن ماعـدا صحرای کبیرك ایچنده قورومش کوللر حکمنده اولان برطاقم آلچق یرلره منتهی اولور بر چوق کوچـك وادیلر واردر. صحرای کبیرك اودیه‌سی قورو ایسه‌ده، انهار یتاقلرندن اصلا فرقلری اولمیـوب، وقتیـله ایچلرنده صو آقش اولدیغی بر چوق آثار وعلامادن آکلا. شیلیر. شمدی دخی یاغمورلرك کثرتی زمانـنـده بو وادیلرده سیللر آقغه باشلایوب بعضاً منتهالرینه قدر واصل اولورلر؛ واکثریا یاری یولده قورورلر. چونکه صحرای کبیرده یاغمورلر پك نادر ایسه‌ده، بسبتون مجهول اولمیوب، برقاچ سنه‌ده برکره یاغار، ویاغدیغی وقت پك چوق صـو دوکیلور. غرائبدن اوله‌رق صحرای کبیرده یر آلتنده آقار برطاقم انهار بولندیغی مجرب اولوب، بعض یرلرنده برقاچ قولاچ قازلمغله ماء جاری‌یه تصادف اولنور. صحرای کبیرك ذکر اولنان اودیه‌سنك استقامت وتوجهنه نظراً قسم اعظمی نیجر ایرماغـنه یعنی کینه کورفزینه، منتهـای غربیسی طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط اطلاسی‌یه، جزایرك جـنوبنده‌کی قسمی مذکور شـطلره، قسم وسطیسنك بر مقداری چاد کولنه ومنتهای شرقیسی نیله یعنی آق دکیزه تابع اولوب، برچوق یرلری دخی مخرجسز اوله‌رق داخلی کوچـك حوضه‌لر تشـکیل ایدیور. یاغمور یاغدیغنـده بعض وادیلرك منتهی اولدقلری چقورلرك صو ایله طولمه‌سندن حاصل اولان موقت کوللردن بشـقه، دائمی صـورتده آز چوق صـوبی حاوی بعض «سبخه» لری دخی اولوب، الك باشلیجه‌سی مراکش طاغلرندن اینن (وادی ساوره) نك تشکیل ایتدیکی (سبخة غورارة) در.

صحرای کبیرك هر طرفی تعریف ایتدیکمز صو. رتده اولسه ایدی، هیچ بر نقطه‌سی قابل سکنی اوله. میه‌جقدی. آنجق او قورو یرلرك وایصسز چوللرك آره‌لرنده عربیده (واح) تعبیر اولنور وچوللك اور. ته‌سنده برآطه صورتنی کوستررر برطاقم کوچك یرلر بولنیور، که برکوچـك سبخه ویا صـولی وادینك اطرافنده بولنوب، ویا قیولرینك صوبی یقین اولوب، برقاچ خرما آغاجلرینی ویا سائر اشجاری وبر مقدار نباتات ویشیللکی حاویدر. بوواحلر مسکون اولوب، کاروان یوللری دخی اکثریا بونلردن کچمکله، یولجیلر بونلره اوغرادقجه برآز نفس آلیرلر.

اقلیم وهواسی. — صحرای کبیرك هـواسی پك صیجاق ونهـایت درجه‌ده یابس اولوب، همان هر طرفنده‌کی ممالکده جبال مرتفعه بولنمغله، دکیزلردن کلن بلوطلر بوطاغلر طرفندن جذب ویاغموره تحویل اولندیغندن، صحرای کبیره کیرن روزکارلر دائما پك قورو وکوك یوزی هر وقت براقدر. بویبوسـتدن الکتریق او قدر چوقدر، که چوق دفعه قیرباجـك صاللانمسـندن ویا حیوانك قویروغنی اویناتمسـندن شمشك کبی الکتریق ظهـور ایدر. صحرای کبیرك هواجه اولان خصایص غریبه‌سندن بری‌ده کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق کلیدر. کوندوزین میزان الحراره کونشـده سانتیغراد حسـابیله ٦٠ و ٧٠ وکولکه‌ده ٤٠ و ٤٥ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده کیجه تحت الصفر ٢ و ٣ درکه‌یه قدر اینر؛ وطاغلرده بولنان صولر براینجه بوز زاری باغلار. روزکار هر خانغی طرفدن اسرسه، دائما صیجـاق اسر. یاغمور موسمی اولمیوب، بعض دفعه برطامله یاغموریاغمقسزین بش آلتی سنه کچر؛ ویاغدیغی وقت اکثریا پك چوق یاغوب، وادیلری انهاره تحویل ایدر. صحرای کبیرك هواجه الك دهشتلی حالی سموم دینلن وجنوبدن اسن روزکاردر، که توزلری‌ده قالدیرمغـله، اورته‌لغی بر قیرمزی بلوطله قاپلایوب، انسان وحیوانك کوزلرینی وبورنی قومله طولدیردقدن، وحرارت ویبوستدن بیوك بردرمانسزلق ایراث ایتدکدن ماعدا، کاروانلرك صو طلوملرینی بردن بره قورووده‌رق، صوسزلقدن تلفلرینی موجب اولور. سراب دینلن وچوق دفعه سیاحینی آلداتوب یولدن چویره‌رك تلفلرینی موجب اولان منظرۀ کاذبه دخی صحرای کبیرده کثیر الوقوعدر.

اراضیسی، نباتات وحیوانات ومعادنی. — صحرای کبیرك قوملری آنجق اراضئ عمومیه‌سنك طقوزده

ری‌اولوب، ذاتاً ده قوم بسبتون غیر منبت اولمدیغندن، بو اراضیٔ واسعه‌نك قوهٔ انباتیه‌دن محرومیتی مجرد قوملرینك کثرتندن ایلری کلیوب، الك برنجی سبب یاغمور ورطوبتك فقدانی، ایکنجیسی شدتلی روزکارلرك قومی و حرارت و یبوستدن توزه تحول ایدن سطح ارضی بر حالده براقیه‌رق لاینقطع تحریك ایلری، واوچنجیسی‌ده تباشیر وطوز کبی بعض معادنك طوراغه غلبه ایتملریدر. بر آز نباتاتك یتیشمه‌سنه استعداد حاصل ایتمکله قابل سکنی اوله‌جق بر حاله کچمش اولان واحه‌لرك صحرای کبیرك سائر طرفلرندن فرقلری مجرد برمقدار رطوبتی حاوی اولملریدر. بو رطوبت قوملری و طوپراغی روزکارله تحریك اولنه‌میه‌جق بر حاله قویوب، جزئی برطاقم نباتاتك یتیشمه‌سنه یول براقیر.

صحرای کبیرك تعریفی صره‌سنده نباتات و محصولاتدن بحث ایتمك غریب کورینه‌بیلیرسه‌ده، جناب حق کرهٔ ارضك هیچ بر طرفنی بسبتون محصولاتدن محروم براقدیغندن، صحرای کبیرك دخی واحه‌لرنده، حماده تعبیر اولنان بعض یابه‌لرنده و جنوبی وشمالی کنارلرنده بعض نباتات انواعی بولنور. بو نباتاتك انواعی پك آز ایسه‌ده، اکثری سودان و ممالك بربریه نباتاتنه بکزه‌یوب، صحرای کبیرك کندینه مخصوص نباتاتی واردر. اشجاری برطاقم چالیلرله قیصه و اکری بوکری بعض دیکنلی آغاجلردن عبارتدر. واحه‌لرده اکثریت اوزره خرما آغاجلری بولنوب، بو مبارك آغاجك میوه‌سی اورا اهالیسنك یکانه مدار معیشتی اولدیغی کبی، آغاجی و یاپراغی دخی احتیاجات مختلفه‌ده قوللانیلیر. ضمغ آغاجلری و بعض حماده‌لرده حلفه اوتی دخی بولنور. بعض واحه‌لرنده وصودن بسبتون محروم اولمیان کنارلرنده نار، انجیر، قیصی، زیتون، آلوه، شفتالی، بادم، پورتقال، لیمون آغاجلری وباغ دخی بولنور. پك سیرك و پك آز اولان محصولاتی‌ده بغدای، آربه، داری، بقله، نحود، بامیه، بطلجان، طوماتس، پنجار، شلغم، صوغان، صارمساق، قاون، قاربوز، خیار، فصولیه، کیمیون، کتن، کنویر، باموق وسائره‌دن عبارتدر.

حیواناتی دخی بالطبع آز اولوب، حیوانات وحشیه‌دن یله‌سز بر نوع آرسلان آر جبالی جهتلرنده کثرتلی بولندیغی کبی، پارس دخی آز مقدارده ایسه‌ده، پك ییرتیجیدر. چقاللرله غزال و جیلانك انواعی و علی الخصوص ودان دینلن نوعی و میمونلر چوقدر. صیرتلانلری آزدر. دوه قوشلریله سائر طیوری پك سیرك اولوب، ییلان و عقرب و سائر حشراتی چوقدر. بحر محیط آطلاسی سواحلنده بالیقلر پك چوق اولوب، قناریه آطه‌لری اهالیسی طرفندن صید اولنور. حیوانات اهلیه‌سی واحه‌لره منحصر اولوب، مختلف الجنس قیون وکچی ایله کوچك وچرکین بر نوع صیغیر و آت، مرکب ایله دوه‌دن عبارتدر. دوه‌نك عادی جنسی و مهاری دینلن هجین نوعی چوق اولوب، عادی دوه‌نك سودندن، قیلندن، دریسندن و اتندن دخی استفاده ایدرلر. بونلر یوك ایچون و مهاریلر بینك اوله‌رق استعمال اولنوب، بونلرکونده ۱۵۰ کیلومتره‌لك یول قطع ایده‌بیلیرلر.

صحرای کبیرك باشلیجه واك معروف معدنی طوز اولوب، یاغمور صولرینك طوپلانوب‌ده بعده تبخر ایتدکلری چقورلرکه (سبخه) دینمکله معروفدرلر، کلیتلی طوزی حاوی اولوب، بو طوزك سودانه نقلیچون سنوی سکسان بیك دوه قوللانیلیر. بو سبخه‌لردن بشقه بعض محللرنده قیا طوزی دخی بولنوب، سواحل غربیه‌سنده‌کی مملحه‌لردن دخی کلیتلی طوز چیقار.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. —— صحرای کبیرك واحه‌لرنده ساکن بولنان ویا چوللرده وحماده‌لرده جولان ایدن اهالیسی برقاچ قوم وجنسیته منسوب اولوب، بونلرك الك بیوکلری: اقوام بربریه‌دن اولان (توارق)، اقوام اصلیهٔ زنجیه‌دن بولنان (تیبو) و جزیرة العربدن هجرتله بربرلر و زنجیلرله قاریشمش اولان عرب و یا مغربی قوملریدر. توارق قومی صحرای کبیرك قسم اعظم وسطیسنده جزایر وسودانك جنوبندن سودانه وطرابلس غرب وفزانك حدود غربیه‌سندن تنبکتو جهتنه قدر منتشر اولوب، شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدرلر. بونلرك احراری قبائل آره‌سنده دائمی صورتده محاربه‌ده بولنوب، یغما کرلکله وکاروانلری اورمغله یاخود کیدنلردن جزیه آلمغله یاشایوب، جزئی زراعتله اوغراشمق وحیوانلره باقمق وظیفه‌سنی کوله‌لرینه ترك ایدرلر. جسور و سرکش آدملردر. عربلر عندنده

(ملثمين) اسميله دخى معروف اولوب، يوزلرينى اورتەرك يالكز كوزلرينى آچيق براقيرلر؛ وقادينلرى سربست اولوب، مسافرلرى قبول ايتمك وكنديلرينه حرمت و رعايت ايتمك وظيفەسنى قيزلرينه ترك ايتمك عادتلريدر. كنديلرى مسلمان اولدقلرى حالده، صويه طوقنمق كنديلرنجه عادتا حرام عد اولنوب، طهارت و نظافته رعايت ايتمزلر. شمالى توارقلر ۳۰۰۰۰ و جنوبيلر ۴۵۰۰۰ كه جمعاً توارقلر ۷۵۰۰۰ نفوس قدر تخمين اولنورلر. تيبولر صحراى كبيرك شرق جهتنده وتيبستى جبالى اطرافيله فزان و وداى آرەلرنده ۵۰۰۰۰۰ مربع كيلومترەلك بر محل واسعده منتشر بولندقلرى حالده، آنجق ۲۸۰۰۰ نفوسدن عبارتدرلر. بونلر دها ساكن آدملر اولوب، كاروانلر حقنده او قدر مخاطرەلى دكلدرلر. بيوك بر فقر و ضرورتله ياشايوب، افراد قبائل رئيسلرينك تحت ادارەسنده ايسەده، توارقلردەكيلر كبى بونلرك كولەلرى حكمنده دكلدر. عربلر توارقلرك غرب جهتنده و صحراى كبيرك قسم غربيسنده سنغال نهرينك ساحل شماليسنەدك منتشراولوب، شمالدەكيلر خيمه نشين و جنوبدەكيلر ساكندرلر. بونلر بربر و زنجى جنسلريله مخلوط ايسەلرده، ينه عرب اسمنى محافظه ايدوب، لسان عربى ايله متكلمدرلر. برچوق قبائله منقسم اولوب، اك معروفلرى اولاد دليم واولاد سبا قبيلەلريدر. بو وجهله صحراى كبيرده عربى، بربر و تيدو لسانلرى مستعمل اولوب، لسان عربى عمومى اولمغله، توارقلرله تيبولرك دخى چوغى لسان عربى يه آشنادرلر. اقوام مذكورەنك جملەسى دين اسلامله متديندرلر.

بيوك طرق تجارتى. — صحراى كبيرك كنديسنه مخصوص محصولات و معادن و سائر منابع ثروتى اولميوب، بتون اهاليسىده بر ايكيوز بيك نفوسدن عبارت اولمغله، حد ذاتنده بركونه اهميت تجاريه وسياسيەسى يوغيسەده، آق دكيز سواحلنده وآوروپانك قارشيسنده بولنان اسكلەلرله منابع ثروتى غير منكر اولان سودان وآفريقاى وسطى آرەسنده بر حائل بولنديغندن، ايچندن كچن طرق عظيمه يعنى كاروان يوللرى نقطهٔ نظرندن اهميتى پك بيوكدر. يول ديديكمز وقت مثلا آناطولى وروم ايليندە آيشمش اولديغمز يوللره بكزر برشى آكلاشلمسون. صحراى كبيردەكى كاروان يوللرى عادتا دكيزدەكى سفائن يوللرينه بكزر. بو يوللرك اساسى اوغرادقلرى واحلر وقيولرله بركەلردن عبارت اولوب، منزل يرينى طوتان وكاروانلرك صو آلمسنه ياراياك بو نقطەلردن شاشماق شرطيله، چولك ايچنده ايستنلديكى يردن كچيله بيلير. يرده يول اثرى مشهود اولمديغندن، و محل تحمل كوريلن حيوان و انسان كميكلرندن بشقه يوله دلالت ايدەجك بر علامت بولنمديغندن، كاروانلرى سوق ايچون ماهر دليللر واردر. بوكاروانلر ايكى اوچ بيك دوه و يولجيدن مركب اولوب، مع هذا كچدكلرى يرلرده توارق رؤساسنه هديەلر ويرمدكچه كچەمزلر. بو يوللر متعدد اولوب، اك قيصەلرى واك ايشلككلرى طرابلس غرب اسكلەسندن بدأ ايله غدامس، غات ومرزوق قصبەلرندن كچن يوللردر. مرزوقدن كچن طريق جنوبه طوغرى امتداديله، بر طاقم صرتلردن و تپەلردن كچەرك و بر چوق واحلره اوغرايەرق چاد كولنك ساحل غربيسنده واقع بر نوع مركزى (كوكه) شهرينه واصل اولور. بونك بر شعبەسى شرق جنوبى يه طوغرى آيريلەرق، وجالو واسطەسيله بنغازيدن ايتن طريقله برلشەرك، چاد كولنك شرق جهتنده و دار فورك غربنده بولنان و داى مملكتنه واصل اولور. غات قصبەسى ايكى يولك ملتقاسنده واقع اولوب، بونلرك برى ينه مرزوقدن كلوب، غرب جنوبى يه و بعده جنوبه طوغرى اوزانەرق و (آير) جبالندن كچەرك، سودانك حوصه وسوقوتو مملكتنه واصل اولور. ديكرى غرب شمالى يه طوغرى اوزانەرق، و تسيلى جبالنك صرتنى تعقيب ايدەرك، شماله طوغرى اوزانان وادى (ايغارغار) ك اوزرنده واقع (امكيد) قصبەسنده غدامسدن و جزايردن كلن و(البياض) ده برلشن ايكى طريقله برلشير؛ و اورادن ينه ايكى يه آيريلەرق، برى جنوبه طوغرى بالامتداد (اهغار) جبالندن مرورله (نيجر) ايرماغنك تشكيل ايتديكى شمال شرقى ديرسكنده واقع (بوروم) قصبەسنه واصل اولور؛ ديكرى غربه طوغرى دوامله، (ان صلاح) موقعنده غدامسدن، جزايردن وفاسدن كلن يوللرله برلشدكدن صكره، جنوب غربى يه طوغرى اوزانەرق، مذكور نيجر ايرماغنك شمال غربى ديرسكنده واقع مشهور (تنبكتو) شهرينه واصل اولور. تنبكتويه مراكشك جهت غربيەسندن دخى

طوغريدن طوغرى‌يه برطريق ايدر. طرابلس غرب ولايتنك جبل غربى سنجاغنه تابع بر قضانك مركزى بولنان غدامس قصبه‌سى صحراى كبيرك حدود وكنارنده واقع اولمغله، صحراى كبير كاروان يوللرينك اك اهميتلى موقف و مراكزندن اولوب، تنبكتو و بورنو و غات طريقيله حوصه و سوقوتويه قدر اوزانير يوللرى واردر. طرابلس غرب بر كورفز داخلنده اولوب، صحراى كبيره و سودانه سائر سواحل شماليه‌دن زياده قريب بولنديغى كبى، بو ولايته تابع اولان غدامس و غات اهاليسى دخى اوته‌دن برى سودان تجارتنه آليشمش اولوب، ايچلرنده بيوك تجارلر بولنديغندن، فرانسه‌نك سودان تجارتنى جزايره چويرمك اوزره واقع اولان مساعى وفداكارلقلريله برابر، بو تجارت ينه طرابلس غربه اينوب، غدامس وغات و مرزوق طريقلرى صحراى كبيرك اك ايشلك كاروان يوللريدر. فرانسه حكومتى جزايردن سنغالدن سودانك ايچنه ايكى دمير يول خطى تمديد ايدوب، آفريقاى وسطينك تجارتنه مالك اولمق اوزره، صحراى كبيره دفعاتله كشف هيئتلرى كوندرمش ايسه‌ده، بونلر كشفيات فنيه احراسنه بيله موفق اوله‌مامشلردر. مصرطرفندن سودانه ايشلين كاروانلر ايسه نيلك مجراسنى تعقيب ايتدكلرندن، او جهتدن صحراى كبير سودان طريقى اوزرنده بولنميور.

صخر { صحابه‌دن بر وجهه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (صخر بن جبرالانصارى) كه مناسك حج حقنده بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوحازم صخر الاحمسى) كه قيس بن ابى حازمك بدريدر. — (صخر بن سلمان) كه حقلرنده «تولوا و اعينهم تفيض من الدمع» آيت كريمه‌سنك نازل اولديغى بكائيندن اولوب، بونلر جهاده كيتمك آرزوسنده بولندقلرى حالده، بينديريله‌جك حيوان بولنمديغندن، جانب حضرت نبويدن رد بيورلمغله، اغلايه‌رق انصراف ايتمشلردى. — (ابو صعصعه صخر بن صعصعه الزبيدى). — (صخر بن عبدالله المدلجى) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (ابوحازم صخر بن العيلة الاحمسى) كه اهل كوفه‌دن معدوددر. — (صخر بن قدامة العقيلى) كه حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (صخر بن القعقاع الباهلى) كه «ما احببت ان يفعله بك الناس فافعله بهم و ماكرهت ان يفعله الناس بك فاجتنبه» حديث شريفنك راويسيدر. (ابو بحر صخر بن قيس التميمى السعدى) كه احنف اسميله دخى معروف اولوب، «احنف» ماده‌سنده ذكرى كچمشدر. — (صخر بن لوذان) كه اهل حجازدن معدود اولوب، جانب نبويدن يمنه ارسال بيورلمشيدى. — (صخر بن معاوية النميرى) كه «ولا شئوم و قد يكون فى المرأة و الفرس و الدار» حديث شريفنك راويسيدر. — (صخر بن وداعة الغامدى) كه اهل حجازدن معدود اولوب، طائفده ساكن اولمش، وتجارتله مشغول بولنمشدر. بر حديث شريفك راويسيدر.

صخر { (ابن حرب بن اميه) [«ابوسفيان» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

صخره { بيت مقدسده حضرت سليمان (ع م) ك بنا ايتمش اولديغى معبدك محلى اولوب، قدس شريفك حضرت عمر (رضه) زماننده وقوع بولان فتحنده بو محلده بر جامع شريف بنا اولنمشدى. كه اليوم باقيدر.

صخره { اندلسده اكشونيه اقليمندن اولديغى «معجم البلدان» ده مذكوردر.

صخرة حيوة { اندلسك غربنده بر قصبه اولديغنى ابن بشكوال بيان ايديور.

صخيرات الثمام { (ياخود صخيرات اليمام) فخر كائنات (صلعم) افندمزك بدرغزاسنه عزيمتلرندكى منزللرندن بريدر.

صداقت { (محمد) هند شعراسندن اولوب، پنجابده‌كى كنجاوه قصبه‌سندندر. مولانا محمد اكرم غنيمتك برادر زاده‌سى و مشايخ قادريه‌دن حاجى عبدالرحمنك مريدى ايدى. مشايخ قادريه سلسله‌سى حقنده «ثواب المناقب» عنوانيله ۵۰۰۰ بيتى حاوى بر مثنويسى واردر. ۱۱۴۸ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

نياز مرا بود حق نمك برناز پنهانش
كه زمزم شد زاشك شورمن چاه زنخدانش

صدر { فرس شعراسندن بر وجهه آتى اوچ ذات واردر:

برنجيسى (سيد صدر جهان) هندستانك اود خطه‌سنده‌كى (بهانى) قصبه‌سندن اولوب، اكبر شاهه انتساب ايتمكله، بعض مناصب عاليه‌يه تعيين، و ۹۹۰ ده

حكيم همام كيلانى معيتنده سفارتله ايرانه كوندريله رك، عودتنده قدرى بر تر اولمش ايدى. زياده سيله كرم وسخاوته مالك برذات ايدى. ١٠٢٧ تاريخنده يوز يكرمى ياشنى متجاوز اولديغى حالده، وفات ايدوب، بهانيده دفن اولنمشدر. شو بيت اونكدر:

شكرى زان لب شيرين چون نصيب من نشد
دست بر سر ميزنم دائم زحسرت چون مكس

— ايكنجيسى (ميرزا صدر الدين محمد) جابر بن عبدالله انصارى حضرتلرينك نسلندن اولوب، جد اعلاسى امير تيمور طرفندن كرجستاندن اصفهانه كوتورلمش؛ وبونك اولاد واحفادى اصفهانده رتبهٔ وزارته نائل اولمشلر ايدى. صاحب ترجمه نك پدرى وجدمادريسى برفساد اثناسنده شهيد اولمغله، كنديسى سن شبابنده كابل طريقيله هندستانه قاچوب، برمدت كشميرده اقامتدن صكره، شاهجهان آباده و اورادن لكهنويه هجرت ايتمش، وبقيهٔ عمرينى اوراده كچيرمشدر. شو رباعى اونكدر:

ز انروزكه از برم شد آن ماه
ميريزم اشك و ميكشم آه
اشكى وچه اشك اشك حسرت
آهى وچه آه آه جانكاه

— اوچنجيسنك ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه ميوب، يالكز شو بيتى كورلمشدر:

هركز دل مارا بغمى شاد نكردى
كشتى دكرانرا و مرا ياد نكردى

صدر الدين [«ساقى» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

صدر الدين ايران شعراسندن اولوب، نيشابورليدر. خوارزمشاهان زماننده ياشامشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

كردهدت روزكار دست و زبان زينهار
دست درازى مجو چيره زبانى مكن
با همه خلق ملاف با همه كس ازكز اف
هرچه ندانى مكو هرچه توانى مكن

صدر الدين (مير —) ايران مشاهير خطاطلرندن اولوب، ميرزا شرف جهان قزوينينك اوغليدر. شاه عباس طرفندن تذكرهٔ دولتشاهك كتابتنه مأمور اولوب، اتمامنه موفق اوله مامشدر. ١٠٠٧ تاريخنده مشهده كيدركن بسطامده وفات ايتمشدر.

صدر الدين اردبيلى (شيخ — موسى) ملوك صفويه نك جد اعلاسى اولان شيخ صفى الدين اردبيلينك اوغلى و خلفه سيدر.

صدر الدين زاده (محمد صادق افندى) [«صادق افندى» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

صدر الدين قونوى (ابو المعالى محمد بن اسحق) كبار مشائخ وعلمادن اولوب، قونيه ليدر. طفل ايكن پدرى وفات ايتمكله، طول قالان والده سنى او وقت شامدن قونيه يه كلمش اولان محى الدين عربى حضرتلرى تزوج ايتمش؛ و كنديسنك تربيه سنه سبب اولمشدر. علوم ظاهريه و باطنيه ده عصرينك فريدى اولوب، شاكردانندن نيجه مشاهير علما يتيشمشدر. مولانا جلال الدين رومى حضرتلرينك دخى صاحب ترجمه دن اخذ علوم ايلمش اولديغى مرويدر. «نصوص»، «فكوك»، «نفحات الهيه»، «مفاتيح الغيب»، «تفسير فاتحه»، «شرح حديث» عنوانلى كتابلر جملهٔ تأليفاتندندر. ٦٧١ تاريخنده وفات ايدوب، قونيه ده مدفوندر.

صدر فارسى ايران مشاهير خطاطلرندن اولوب، خراسانليدر. ثلث و نسخ كتابتنده مشهور اولوب، ٩٠٩ تاريخنده بر مصحف شريف يازه رق، سطرلرك آره سنده اينجه خطله و سرخ ايله آيات كريمه نك معناسنى وهامشنده فارسى تفسيرينى ضبط ايتمشدر. بو مصحف شريف آيا صوفيه كتبخانه سنده موقوفدر.

صدرى اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى توقادلى زاده ديمكله متعارف اولوب، اسمى (پيرى) در. سلطان بايزيد خان ثانى دورنده دائما كبرا و وزرا مجالسندن آيرلمغله، جمله سنك احوالنى بيليردى. رملده دخى ادعاى مهارت ايدردى. شو مطلع اونكدر:

دل كورمسه يوزوكى خياله اكلنور
هجران شبنده فكر وصاله اكلنور

— ايكنجيسى اشتيبلى اولوب، شيخى افندينك درسنه دوام ايتمش؛ و ٩٩٣ ده استانبولده وفات ايلمشدر. شو بيت اونكدر:

کرك درویش دلریش وکرك شاه جهان اولسون
سکا عاشق کچن اول جمله امتحان اولسون

صدفی { (ابوسعید عبدالرحمن بن ابی الحسین احمد) مشاهیر مؤرخین ومحدثیندن اولوب، امام شافعینك اصحابندن یونس بن عبدالاعلانك حفیدیدر. مصرك ایکی تاریخنی یازوب، ایکنجیسنی مصره دخول ایدن مشاهیرك تراجم احوالنه حصر ایتمشدر. بو تاریخلرینی (ابو القاسم یحیی بن علی الحضرمی) تذییل ایتمشدر. صاحب ترجمه ۳۳۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صدقه { (بن منصور بن دبیس) [« سیف الدوله صدقه » ماده‌سنه مراجعت.]

صدوقة السامری { (بن منجا بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکماندن اولوب، شعر وادبیاتده دخی یدطولی صاحبی ایدی. ملوك ایوبیه‌دن ملك اشرف بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنمش، وبك چوق انعاملرینه نائل اولمش ایدی. ٦۲۰ تاریخندن صکره‌جه حرانده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «شرح التوراة»، «کتاب النفس»، «تعالیق فی الطب»، «شرح کتاب الفصول لابقراط» ناتمام، «مقالة فی اسامی الادویة المفردة» «مقالة فی مسائل طبیة» توحیده دائر «کتاب الکنز فی الفوز»، «کتاب الاعتقاد». خیلی اشعاری دخی اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

مالاح لناظری من العین عیون
الاوجرت من ادمعی فیض عیون
غزلان تقابین اراك و غصون
اعرض جنی فزون مابی جنون

صدقی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. درکاه عالی چاوشی اولدقدن صکره بر مقدار تیمارله تقاعدی اختیار ایتمشیدی. جنتلری دعوت ادماسنده بولنوردی. شو ایکی بیت اونکدر:

زلف نکاری یاد صبا تار ومار ایدر
نیجه شکایت ایتمیه‌یم روز کاردن
سودای زلفی ایله قرار ایتمیوب سحر
کچدی نسیم قافلهٔ روز کاردن

صدقی { عثمانلی شاعره‌لرندن امة الله خانمك مخلصیدر. [« امة الله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صدقی { (شیخ سلیمان — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن و طریقت سعدیه مشایخندن اولوب، سوتلیجه‌ده کائن تکیه‌نك پوست نشینی ایدی. (سلون افندی) دیمکله متعارفدر. ۱۲۵۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

ماجرای دلی تقریره نه حاجت صدق
بیلنور حال دلك دیدهٔ خونباردن آه

صدقی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. قصیده کولقده مهارتی واردر. کاشانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

باز کرسنه چشم بدور عدالتت
کنجشکرا بخانهٔ چشم آشیان دهد

صدقیا { ملوك بنی اسرائیلدن اولوب، میلاد عیسادن ۵۹۷ سنه اول بختنصر طرفندن قدس حاکملکنه نصب اولنمش؛ واون سنه حکومت سوردکدن صکره، بختنصره قارشی عصیان ایتمکله، جهانکیر مومی الیه عسکر سوق ایده‌رك، اوزون بر محاصره‌دن صکره، کندیسنی اله کچیرمکله، کوزلرینی چیقاره‌رق، اسارت تحتنده ارض بابله کوندرمش ایدی.

صدقی زاده { (احمد رشید افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، اردو قاضیسی صدقی افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۱ تاریخنده طوغوب، علی الاصول دور مدارس وقطع مراتب ایده‌رك، بلاد اربعه ومکه و استانبول قضالرندن صکره، ۱۲۳۱ ده آناطولی و متعاقباً روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۲۳۸ ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارقا اولنه‌رق، اون بر آیه قریب بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، برکی قضاسی آربه‌لق تخصیص اولنمش؛ وروم ایلی حصارنده‌کی یالیسنه چکلمش ایدی. ۱۲۵۰ تاریخنده وفات ایدوب، اکری قپو جوارنده طوغلو دده قربنده دفن اولنمشدر. فقهده وسائر علومده یدطولی صاحبی ایدی.

صدوی { شعرای ایراندن اولوب، من اصل استرابادلی اولدیغی حالده، کاشانده یاشامش؛ و ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

کر عاقلی مباش مقید بهیچ جا
نشنیدهٔ که ملك خدابندهٔ خدا

بحر قناعتست که در موج آمده
عریان تنی که هست منقش زبوریا

صدیق { (ابو امامه — بن عجلان الباهلی الهمی) صحابه‌دن اولوب، بعده حمصده ساکن اولمش؛ و ۸۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شام جهتنده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنلرندن اولوب، کندیسندن بر چوق تابعین روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

صدّیق { حضرت ابا بکر (رضه) افندمزك مخلص شریفلریدر. (صدیق اکبر) دخی دینور.

صرّاف { (شیخ ابراهیم — بن حسین) ابو الفتح سلطان محمد خان دوری کبار مشایخندن و آق شمس‌الدین حضرتلرینك مریدانندندر. اصل اصل سیواسلی اولوب، قیصریه‌ده (خوند خاتون) مدرسه‌سنده مدرس ایکن، بو مدرسلکك مذهب حنفی اصحابنه مشروطیتنی خبر آلنجه، کندیسی شافعی المذهب اولدیغندن، مدرسه‌یی ترکله، کندیسنده حاصل اولان جذبه‌نك سوقیله، اردبیل مشایخنه واصل اولمق اوزره، اوطرفه متهی عزیمت اولمش ایسه‌ده، آق شمس الدینك اوصافنی ایشیدنجه، تبدیل طریق ایله، مشارالیهك بولندیغی بکیازاری قصبه‌سنه کله‌رك، ارشاد اولنمش؛ وطول مدت خلوت وریاضت وعبادتله مشغول اوله‌رق، زمرهٔ واصلینه قاریشمشدر. ۸۸۷ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده وفات‌ایدوب، قبری اوراده زیارتکاهدر. اطوار سلوك حقنده «کلزار» عنوانیله بر تألیفی واردر.

صرب { (Serbes) جنوبی اسلاو اقوامندن بر قوم اولوب، شعبه‌لری اولان خرواتلر واسلاوونلرله برابر بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده و آوستریا ومجارستانك اورابه قریب محللرنده والحاصل آدریاتیق دکیزینك شمال شرقی ساحلیله صاوه حوضه‌سنده ساکندرلر. صربیه، بوسنه، هرسك، قره طاغ، دالماجیه، خرواتستان و اسلاوونیه ممالکتلری صرب اهالی ایله‌مسکوندر. بونلرك مجموعی تقریباً ۸ ملیون نفوس تخمین اولنیور. صربلرك اصل وطنلری قاربات سلسلهٔ جبالنك شمالنده غالیجیاده اولوب، یدنجی قرن میلادیده جنوب غربی‌یه طوغری هجرتله، طونه‌یی تجاوز، و شمدی بولنده‌قلری یرله دخول ایده‌رك، و اوراارده بولدقلری ایلیریان وکلت اقوامیله قاریشه‌رق، ولسانجه بونلره غلبه چاله‌رق، یرلشمش؛ وبر طاقملری بالقانلرك ایکی طرفنه یاییلوب، اوراارده وولغا جهتندن کلن بلغار تاتارلریله قاریشه‌رق، بو اختلاطدن شمدیکی بلغار قومی تولد ایتمشدر. بووجهله بلغارلر تاتار ایله صربدن وصربلر دخی اصل صرب ایله کلت وایلیریان اقوامی افرادندن مرکبدر. صربلر وعلی الخصوص بوسنه و هرسکك ایله قره طاغ ودالماجیه‌ده ساکن اولوب‌ده ایلیریانلرله یعنی اسکی آرناودلرله اختلاط وامتزاج ایدنلری سائر اسلاولرکبی قیصه بویلی وکوچك بدنلی آدملراولمیوب، بالعکس اوزون بویلی ایری بدنلی وقهرمانانه اطوار و حرکاته مالکدرلر. صرب لسانینك ادبیاتی ییکی اولوب، اورتودوقس مذهبنده بولنانلری روس و قتولیك مذهبنه تابع اولانلری لاتین حروفیله لسانلرینی یازارلر. بونلرك ایچنده یاریم ملیوندن زیاده مسلمان دخی بولنوب، بوسنه وهرسکده ساکن اولدقلری اونودلماملیدر. بونلر دخی لسانلرینی خط عربی ایله تحریره چالیشیورلر.

صربستان { یاخود صربیه (Serbie, Servie) وصربجه (Srbiia) بالقان شبه جزیره‌سی دول صغیره‌سندن اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر دولت عثمانیه‌یه تابع بر پرنسلك ایکن برلین معاهده‌سیله دولت مشارالیهایه اولان ارتباطی قطع اولنه‌رق، استقلال ویرلمش، وددرت سنه صکره عنوانی قراللغه تحویل اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — صربیه قراللغی بالقان شبه جزیره‌سنك شمال غربی قسمنده واقع اولوب، صرب اهالی ایله مسکون اولان ممالکك قسم شرقیسندن وتقریباً بر ثلثندن عبارتدر. ′۲۲ °۲ ″۱۵ ایله ″۵۰ ′۵۸ °۴۴ عرض شمالی و ′۴۹ °۶ ایله ″۳۱ ′۲۹ °۲۰ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مثلث صورتنی ابراز ایدیور که اساسی شمالده صاوه و طونه نهرلرنده ورأسی جنوبده ورانیه قربنده‌در. شمالاً بلغراده قدر صاوه واوراادن آشاغی طونه نهرلریله آوستریا ومجارستان دولتندن آیریلوب، شرقاً اولا ینه طونه نهریله رومانیه‌دن آیرلمشدر. طونه‌دن (تیموق

منصبنـدن حدود آیریلوب ، اورادن یوقاری شرقاً بلغارستانله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن ممالك عثمانیه‌نك قوصوه ولایتیله یعنی آرناودلق حظه‌سیله، غرباً دخی بوسنه ایله محدوددر. حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی (درینه) نهری تشکیل ایدوب، شرق وغرب جنوبی حدودینك دخی اکثری تقسیم میاه خطنی تعقیب ایتدیکیـون ، همان هرطرفدن حدود طبیعیـه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٨ ٥٨٩ مربع کیلو متره واهالیسی ٢ ١٦٢ ٧٥٩ کشیدر .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — صربستانك اراضیسی پك عارضه‌لی اولوب، بوکوچك مملکته اوچ طرفدن طاغلر کیره‌رك، ایچنده تشعب ایدرلر. آلب سلسلهٔ جبالنك بوسنه وآرناودلقه طوغری اوزانان شرق قولی صربیه‌نك غرب جنوبی جهتندن بومملکتك ایچنه برقول اوزاتدیغی کبی ، شرق جنوبی جهتنـدن دخی بلقان سلسنك بر قولی کیرر، وشمال شرقی کوشه‌سنده دخی قاریات سلسلهٔ جبالنك برقولی طونه‌یه [ا]ینند ویردکدن صکره کسب ارتفـاع ایدر. بو اوچ [مخت]لف جهتدن کلن طاغلر صربیه داخلنـده بر چوق [قو]للر وشعبه‌لر صالـه‌رق ، بربرلرینه کرفت اولدقلری [یر]ده ، طاغلق وپك عارضـه‌لی بر یر حاصل ایدرلر؛ [ا]ره‌لرنده برچوق طار بوغازلر وبعض کوزل دره‌لر وبایرلر تشکل ایدر. بوطاغلر اوقدر قاریشیقدر، که اکثرینك خانغی طاقمه منسوب اولدقلری فرق اولنه میوب، چوغی منفرد کبی کورینور. غرب جهتنده‌کی طاغلرینك اك یوکسکاری حدود عثمانیه‌ده‌کی (یاوور پلانینه) واغولیه پلانینه) اولوب، برنجیسنك ١٧٠٠ وایکنجیسنك ١٨١٩ متره ارتفاعی واردر. دها شمالده بوسنه حدودی قربنده (یاغودینه) و (مالین) طاغلری بولنوب، ایکیسنك محل التصـاقنده اولان (للووه) طاغنك ١٢٧٢ متره ارتفاعی واردر. جنوب جهتنده حدود عثمانیه‌ده واقع (قپاثونیق) طاغنك اك یوکسك محلی ١٨٢٢ متره ارتفاعنده‌در. شرق جهتنده بلغارستان حدودنده واقع (استاره پلانینه) طاغنك اك یوکسك ذروه‌سی ٢١١٩ متره یوکسك اولوب، بتون صربیه‌نك اك مرتفع محلیدر. قاریات سلسله‌سنه مربوط اولان شمال شرقی جهتی طاغلرینك باشلیجه‌سی (تتو لوبینیه) سلسله‌سی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سنك ١١٧٤ متره ارتفاعی واردر.

میاه جاریه‌سی وانهاری پك چوق اولوب ، طونه ایرماغی حدود شمالیه‌سنك قسم اعظمله حدود شرقیه سنك برمقـدارینی آیرمغله، صربسـتان تمامیله طونه حوضه‌سی داخلنده بولنیور. طونه‌یه تابع صاوه نهری حدود شمالیه‌سـنك قسم غربیسنی تشـکیل ایدیور . صاوه‌یه تابع (درینه) نهری حدود غربیه‌سنك قسم اعظمنی تشکیل ایدوب ، صاغدن صربیه طوپراغنده بر ایکی چای دخی آلیر . حدودینی آیران بو اوچ نهردن بشـقه، صربیه‌نك ایچنـده جریان ایدر و ینه طونه‌یه منصب اولور برقاچ نهر اولوب، بونلرك اك بیوکی (موراوه) نهریدر. صربستانك قسم اعظمی موراوه‌نك حوضه‌سندن عبارت اولوب ، بونهر بلغارستان وممالك عثمانیه حدودنده‌کی طاغلردن ویالکز بر قولی بلغارستان حدودی داخلنـده نبعـان ایدن بر چوق چایلردن بالتشـکل ، صربیه‌نك اورته‌سـندن شماله طوغری جریانله، بلغار موراوه‌سی نامنی محافظه ایدوب، صربیه‌نك وسطلرنده غرب جهتندن کلن صربیه موراوه‌سیله برلشیر. اشبو صربیه موراوه‌سی دخی قوصوه ولایتنك پرشـتنه سنجاغندن صربیه‌یه کیرن (ایبار) نهرینی آلیر. بواجتماعدن صکره موراوه نهری خیلی بیوك اولدیغی حالده، شماله طوغری اولان جریاننده دوامله، صاغ وصـولدن برقاچ چایك دها صـولرینی جمع ایده‌رك ، بر طاقم طار بوغازلردن بعـد المرور، سمندره اووه‌سـنه دوشـوب ، ایکی قوله آیریلیر، که بری سمندره قربنده ودیکری دها آشاغیده طونه‌یه دوکیلور. صربستانك بتون قسم جنوبیسی یعنی نصفندن زیاده‌سی موراوه حوضـه‌سی داخلنده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور. قسم شمالیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه طونه‌یه دوکیلور بر قاچ نهری دها واردر، که بونلرك باشلیجه‌لری موراوه منصبنك آلت طرفنده طونه‌یه دوکیلن (ملاوه) و غرا دیشته‌ده دوکیلان (پك) ایله شرقاً بلغارستان حدودینك قسم شمالیسنی آیران (تیموق) نهرلریدر . درینه ایله موراوه مجرالری آره‌سنده دخی صاوه نهرینه دوکیلور (قولوباره) اسمنـده بر نهر واردر ، که (مالین) طاغلرندن اینن برقاچ چایدن تشکل ایدر.

صربیه‌نك ذکره شایان کوللری اولمیوب ، یالکز جنوب شرقی جهتنده‌کی مرتفع محلرنده بعض کوچك کوللری و طونه و صـاوه یتاقلری قربنـده بعض

بطاقلقلری و بو ایکی مجرانك ایچنـده بر قاچ کوچك آطه‌سی دخی واردر.

اقلیم وهواسی . — صربستانك هواسی عمومیت اوزره معتـدل اولوب ، میزان الحراره یازین نهایت ٢٥ درجه وقیشین تحت الصفر ٢ درجه کوسـترر. آنجق برسنه‌سی برسنه‌سنه بکزمیوب ، اکثریا اسن روزکارلره کوره تخالف ایدر. صربیه هرنه‌قدر موقعاً اوروپانك ممالك جنوبیه‌سندن معدودایسه‌ده، هواجه اوروپای وسطی‌یه مشابه‌اولوب، جهت جنوبیه‌سنده‌کی طاغلرك ارتفاعی جنـوب روزکارینك حلولنـه مانع اولور؛ وممکلتك شماله طوغری مائل اولمسی اقطـار شمالیه احوال‌هوائیه‌سنك سرایتنه یاردیم ایدر. قیشین اکثریا شمال غربی وشمال شرقی روزکارلری اسوب، برنجیسی قار یاغدیرر ؛ و ایکنجیسی آچیق هوا ایله قورو صـوغوغی کتیرر . جنوب روزکاری سـیرك اولوب ، اسـدیکی وقت هوایی ایصیده‌رق، یاغمور یاغدیرر . اك کوزل هواسی آدریاتیق دکیزندن کلن غرب وغرب جنوبی روزکاری اسدیکی وقت اولوب، قیشین کوزل یاغمورلر یاغـدیرر ، و یازین سرینلکی موجب‌اولور. یاغمورلرینك مقداری حداعتدالده‌در.

اراضیسی ، محصـولات و نباتات و حیـواناتیله معادنی . — صربستانك اراضیسی و علی الخصـوص موراوه وصاوه وادیلری پك منبت‌اولوب، هرنه‌قدر زراعت هنوز اسکی اصولده اجرا اولنمقده ، وتعاقب مزروعات اصولی بیلنمیوب، برقاچ سنه‌صره‌سیله برنوع محصول اکیله‌رك، بعده‌اراضی دیکلندیرلمکده ایسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتدکدن صکره ، خیلی مقداریده اخراج اولنه‌جق قدر محصولات حاصل اولمقده‌در. محصولاتنك نصفنه قریب مقداری مصر اولوب ، اهـالیٔ محلیـه‌نك باشلیجه تعیشی بوندن اولدقدن بشقه، سـنوی بش اون بیك طونیلاته‌لق مصر دخی اخراج اولنور. سـائر محصـولاتنك قسم اعظمی بغدای اولوب، بوندن سنوی قرق اللی بیك طونیلاته‌لق اخراجات وقوع بولمقده‌در. آرپه، چاو. دار، یولاف و سـائر حبوبات اوچنجی درجه‌ده‌در . کتنویر محصولاتی دخی چوق اولوب ، سنوی تقریباً یریجق ملیون فرانق قیمتنده اخراجات وقوع بولیور. توتون محصولاتی دخی مقدما چوق‌ایدیسه‌ده، انحصار اصولنك اتخاذندن بری آزالمقده‌در . شرق وجنوب جهتلرنده باغلر چوق اولوب ، خیلی شراب اولمقـد ایسه‌ده ، اعمالی اصـولنی بیلمدکلرندن ، یالکز بر آ یرلرینك شرابی‌مقبولدر. سبزه‌واشجار مثمره باغچه‌لر دخی چوق اولوب ، اك بول میوه‌لری اریکدر بو میوه‌دن کلیتلی مقدار قورودیلوب، اخرا اولندیغی کبی، برخیلی مقداریده (اشلیونه) دینل برنوع راقی ونااردن اخراجنه استعمال اولنور. الما آرمود، کراز، اینجیر، بادم ، کستانه وسـائر میوه دخی حاصل اولور. اخیراً پاموق زرعی دخی تجر اولنه‌رق ، ایی نتایج آلنمشـدر . صربلیلرك یوزد طقسانی کویلی‌اولوب، زراعتله مشغول‌اولدقلری کبی قصبه‌لیلردن برقسمنك دخی مشغولیتی زراعتدر.

ادارهٔ عثمانیه زماننده صربیه مرعالرینك کثرتی مشهوراولوب، اووقتدن بری مرعالرك چوغی آچیله‌ر تارله‌یه تحویل اولنمش ایسه‌ده، ینه مرعی وچایرلر و بناءً علیه حیوانات اهلیـه‌سی چوقدر . بر آز اسک اولان بر استاتسـتیقه کوره ، صربیه داخلنـ ١٥٠٠٠٠٠، ١٩٦٠٠٠ آت، ١١٠٠٠٠٠ صیغیر، ٣٤٨٠٥٠٠ قیون و ٥٨٦٥٨٠ طوموز ، موجوددر. آنجق حیوانات یتیشدیرمك فن‌واصو بیلنمیوب، حیوانات کندی‌باشلرینه براقلمقده‌اولدیغند اکثری ضعیف و جنسـلری عادیدر . شرق جهت وزاپچار اطرافنده آتلرك جنسی ضرره‌یزدر. قیونلرینـ یاغیسی چوق ایسه‌ده، قالین ویرتدر. طوموزلر میشه اورمانلرنده پلاموطله بسـلندیکندن مقبـو اولوب ، سنوی اون اون ایکی ملیون فرانق قیمتنه آوستریایه اخراجاتی اولیور. آریلریله ایپك بوجکلر پك آزدر.

اورمانلری وقتیله پك چوق ایکن، ایی باقلمامقد چوغی تلف اولوب ، یالکز جنوب غربی و جنو جهتلریله درینه نهری حوضه‌سنك یوقاری طرفلرند کنیشجه اورمانلر بولنمقده‌در. اورمانلرینك اشجار میشه، چام، کورکن وسائر انواعدن عبارت اولوب باشلیجه اودون قطعنه یارارلر. کراسـته قطعنه یار آغاجلری پك آز اولوب ، صربسـتانك کراسـته آوستریادن ادخال اولنور. نباتات و اشجارجه صر بر طرفدن آلمانیه وسائر وسطی اوروپا و بر طرفد دخی بالقان اقطارینه مشابهدر.

معادنجه صربیه پك زنکین اولوب، کمور ولنکی

وغرافیت کابیته بولندیغی کبی، دمیر، باقیر، قورشون،
کوش، آنتیمون، جیوه، مقناطس، نیکل، قوبالت
وآلتون معدنلری دخی مختلف محللرنده بولنوب،
اسکی روماليلر صربیه‌ده معادن چیقارمق اوزره
آیریجه بر دائره تشکیل ایتمشلردی؛ و چیقارمش
اولدقلری معدنلرك اوجاقلری الیوم مشهوددر. آنجق
شمدیکی حالده معادن مذکوره‌نك پك آزی چیقا-
رلمقده‌در. هر رنکده مرمرلرله لیطوغرافیا طاشلری
دخی چوقدر. میاه معدنیه‌سی پك چوق اولوب، انواع
امراضه نافع برقاچ قابلیجه‌سی‌ده واردر.

معارف وصنایع وتجارتی. — صربیه‌ده معارف
عمومیه هنوز کری ایسه‌ده، اللی سنه‌دن بری ترقی
طریقنی طوتوب، سنه‌دن سنه‌یه چوق فرق ایتمکده‌در.
بوندن یدی سنه اولکی استاتستیقه کوره، صربیه‌ده
٦٦٨ مکاتب ابتدائیه، ٢٢ مکاتب اعدادیه، ٥ مکاتب
خصوصیه، ٢ دارالمعلمین، بر عقائد مکتبی، بر اناث
مکتب عالیسی، وبلغراده اوچ شعبه‌یه منقسم بر دار
الفنون واردر. دارالفنونك ٣٠٠ ی متجاوز شاکردی
٣٠ معلمی واردر. بلغراده بر آقادمیا وبوکا مربوط
... ٥٢ جلدی حاوی بر بیوك کتبخانه ایله بر موزه
...بولونودر. اهالینی مطالعه‌یه آلیشدیرمق اوزره
... قرائت جمعیتی دخی بولنوب، بونلرك نشر معارف
خصوصنده پك بیوك خدمتلری کورلمشدر.

صنایع هنوز پك کری اولوب، اهالینك زراعت
وحیواناتله اشتغالی و شهر و قصبه‌لرك ندرتیله اکثر
اهالینك کوبلیدن عبارت اولمسی صنایعك ترقیسنه
مانع اولمشدر. صنایع محلیه اولرده قادینلر طرفندن
ایپلان بز، شیاق، چوراب کبی کندی ملبوسانلرینه
متعلق شیلردن عبارتدر. بتون صربیه‌دکی ماکینه‌لر
آنجق ١٠٠ عددنده اولوب، بونلرك‌ده قسم کلیسی
دکرمندن عبارتدر. صو دکرمنلری دخی چوقدر.
بلغراده برقاچ طوغله وکرمید وبرقاچ بیره فابریقه‌سی
واردر. پیروتده یعنی شهرکوینده ادارۀ عثمانیه زما-
...نده یاپیلان خالیلر وکلیملر صنعتی تدنی ایتمش ایسه‌ده،
...نه خیلی مقدار کوزل خالی وکلیم یاپلمقده‌در.

تجارتی پك اوقدر ایلری اولمیوب، اخراجاتی ٤٠
وادخالاتی ٣٥ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. اخراجاتی
باشلیجه ذخایر، طوموز وساٸر حیوانات، دری، اریك
وساٸره‌دن عبارتدر. تجارتك قسم اعظمی آوستریا
و ایکنجی درجه ممالك عثمانیه ایله اجرا اولنوب،
ساٸر دولتلرله اولان تجارتی پك جزئیدر. ترانسیت
تجارتی یعنی خارجدن کلوب ینه خارجه کیدن مواد
تجاریه دخی سنوی ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.
داخلی تجارتی پك آز اولوب، باشلیجه حیوانات آلیم
وصاتیمندن عبارتدر. صربیه داخلنده یوز قدر پنایر
قوریلور. بلغراده‌ده بر بیوك بانقه ایله دیکر بر بانقه
وبری بلغراده بری نیشده اولمق اوزره ایکی ترهین
املاك بانقه‌سی واردر. تجارتی تسهیل ایچون متعدد
دمیر یوللری اولمیوب، درسعادتدن اوروپایه کیدن
بیوك خط شهر کوینندن ونیشدن کچه‌رك، ونیشده
سلانیك واسکوبدن کلن طریقله برلشه‌رك، بلغراده
واصل اولور؛ وصاغدن کسندره‌یه وصولدن قراغو-
یواجه بر شعبه دخی اوزاتیر. شوسه‌لری اولدقجه
منتظمدر. طونه وصاوه نهرلری سیر سفاٸنه صالح
اولوب، تجارتك تسهیلنه خیلی یاردیملری اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — صربیه
اهالیسی، یوقاریده دیدیکمز کبی، ٢١٦٢٧٦٠
کشی اولوب، بوزده ٥١دن زیاده‌سی ذکور و٤٩دن
آز مقداری اناثدر. تأهلات چوق اولوب، تولدات
اوقدر چوق دکل ایسه‌ده، وفیات آز اولدیغندن،
بو مملکتك اهالیسی سنه‌ده بیکده ٢٠ نسبتنده تزاید
و تکثر ایتمکده‌در. اهالیسنك اونده طقوزی صرب
قومنه منسوب اولوب، قصوری رومان، چنکانه
وساٸره‌دن عبارتدر. صربستانده ساکن اولان صربلر
عموم صرب قومی افرادینك بر ربعندن آز اولوب،
بوسنه، هرسك، قره‌طاغ و مجارستانده‌کی صربلردن
لسان و جنسیتجه فرقلری اولمدیغی کبی، خروات
و اسلاونلردن دخی فرقلری پك آزدر. بلغارلر
وروسلرله اولان قرابت جنسیه‌لری ایکنجی و ساٸر
اسلاولرله اولان مناسبتلری اوچنجی درجه‌ده‌در.
عمومیت اوزره صربلیلر اورتودوقس مذهبنده اولوب،
بو مذهبده بولنمیان اهالی آنجق ٢١٠٠٠ کشی‌یه
بالغ اولور، که بونلردن ١٣٠٠٠ قدری مسلم،
٤٠٠٠ ی قتولیك، ٣٥٠٠ ی یهودی و ٥٠٠
قدری پروتستاندر. صربجه اسلاو لسانلرینك الك
لطیف و آهنکلیسی اولوب، بو لسان اون دردنجی
قرن میلادیده یازلمه باشلامش ایسه‌ده، بر چوق
وقت کتابلری برطاقم مذهب کتابلرندن عبارت قالوب،

نهایت قرن حاضر میلادیده (ووق قراجیچ)ك سعی وغیرتیله صرف ونحو ولغت کتابلری ضبط اولنه‌رق، ادبیاتنك اساسی وضع اولنمش؛ وجغرافیوندن حکایه‌نویس (میلیچویچ)، شاعر (ولادان کورکویچ)، منقد (وولوویچ)، طبیعیوندن (پانچیچ)، علم الارض علماسندن (یویوویچ)، جغرافیوندن (قاریچ) وتعریف الامم علماسندن (غویچویچ) کبی علما و ادبانك همتیله صرب ادبیاتی خیلی ترقی ایتمش؛ وکتب ادبیه وفنیه‌لری چوغالمشدر.

تقسیمات ملکیه‌سی، شهروقصبه‌لری. — صربستان مقدما ۲۲ سنجاغه منقسم ایکن، ۱۸۹۰ تاریخنده پایتختی اولان بلغراد شهرندن ماعدا ۱۵ سنجاغه تقسیم اولنمشدر، که اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوس ومرکزلری بروجه آتیدر:

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی	مرکزی
بلغراد شهری	۱۲	۵ ۴۵۸	بلغراد
قراغویواج	۲ ۳۸۵	۱۴۰ ۱۶۵	قراغویواج
قرانیه	۳ ۲۵۹	۹۱ ۹۱۵	نغوتین
قروشواج	۳ ۲۵۶	۱۴۹ ۲۶۴	قروشواج
موراوه	۳ ۱۱۰	۱۵۹ ۹۰۴	چوپریه
اویچه	۴ ۳۸۳	۱۳۷ ۷۰۳	اویچه
پیروت	۳ ۱۴۳	۱۲۰ ۷۵۳	پیروت
پودوناویه	۳ ۲۴۱	۲۶۰ ۱۹۸	سمندره
پودرینه	۲ ۳۷۶	۱۷۷ ۰۲۳	شاباچ
پویاروواچ	۳ ۶۳۸	۲۰۴ ۷۲۲	پویاروواچ
رودنیك	۴ ۵۵۱	۱۵۱ ۶۸۹	چاچاق
تیموق	۲ ۰۹۲	۹۲ ۳۴۳	تنایواچ
توپلیچه	۲ ۶۳۳	۱۴۱ ۲۳۶	بروقوپله
چرنارقه	۱ ۴۳۹	۶۹ ۰۶۳	زایچار
والیوو	۲ ۹۰۵	۱۱۳ ۸۱۸	والیووه
ورانیه	۴ ۱۹۷	۱۴۷ ۶۰۱	ورانیه
جمعاً	۴۸ ۵۸۹	۲ ۱۶۲ ۷۵۹	

بو سنجاقلرك هر بری برقاچ قضایه وقضالر ناحیه‌لره منقسم اولوب، بتون صربیه‌نك قضالری ۷۲ وناحیه‌لری ۱۲۷۰ در. قرا وشهر وقصبه‌لری ۳۲۳۳ عددندن‌در. مرکز وپایتختی اولان بلغراددن بشقه شهر اطلاقنه شایان معموره‌سی اولمیوب، شهر مذکورك ۵۴ ۴۵۸، نیشك ۱۹ ۹۷۰، لسقوواچك ۱۲ ۱۴۶، قراغویواچك ۱۱ ۹۳۲، ورانیه‌نك ۱۱ ۳۹۹، پویاروواچك ۱۱ ۱۴۰، شاباچك ۱۰ ۵۵۵، پیروتك یعنی شهرکوینك ۱۰ ۱۰۸، سمندره‌نك ۶ ۵۷۵، اویچه‌نك ۵ ۶۱۵ وآلکسیناچك ۵ ۰۸۵

اهالیسی واردر. بش بیکدن آز نفوسلری اولان قصبه‌لری‌ده آزدر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — صربیه‌نك حکومتی مشروطیتله اداره اولنور قراللق اولوب، قراللغی اوبرنوویچ عائله‌سنده ارثاً بدردن اولادینك بیوکنه انتقال ایدر. ۸ ناظردن مرکب هیئت وکلاسی، اسقوپچینه اسمیله ۱۳۴ اعضادن مرکب مجلس مبعوثانی و ۱۶ اعضادن مرکب بر شورای دولتی واردر. مبعوث انتخاب ایتمك حقی ۲۱ یاشنی متجاوز وسنوی اقلی ۳۰ فرانق ویرکی ویرر اهالی‌یه و مبعوث انتخاب اولنمق حقی دخی ۳۰ یاشنی متجاوز اولانلره مخصوصدر. هر سنجاقدن انتخاب اولنه‌جق مبعوثلردن ایکیسنك مکاتب عالیه‌دن چیقمش اولمسی شرطدر. شورای دولت اعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب، ونصف دیکری قرال طرفندن تعیین اولنور. ناحیه مدیرلریله مجالسلری دوائر بلدیه رؤسا ومجالسی کبی اهالی طرفندن انتخاب اولنور. وارداتی ½ ۵۶ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفی ½ ۵۹ ملیون فرانقدن زیاده‌جه‌در. دیونی ۳۳۰ ملیون فرانقدر. قوهٔ عسکریه‌سی ۸۴ ۰۰۰ عساکر نظامیه و ردیفه ایله ۰۰۰ ... عساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت موظفه بر وردیفلکی طقوز سنه‌در. بلا استثنا هر صربلی یکرمی بر یاشندن اوتوز بر یاشنه‌دك نظامیه وردیف سلکنده بولنوب، بعده اون سنه برنجی واون سنه دخی ایکنجی صنفده که جمعاً یکرمی سنه عساکر ملیه سلکنده بولنور. صربیه اسویچره کبی آوروپا دولی ایچنده ساحله مالك اولمیان بر دولت اولمغله بحریه‌سی یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — صربستان جوارلرنده‌کی یرلرله برابر زمان قدیمده بلاسج اقوامندن تراکیه خطه‌سی اهالئ قدیمه‌سیله همجنس بر قومله مسکون اولوب، بعده غرب شمالی جهتندن کلت اقوامندن دخی برجماعت کلوب یرلشمش ایدی. مؤخراً رومالیلرك ضبطنه کچوب، آشاغی میسیا تسمیه اولنان بلغارستاندن تفریق ایچون، (یوقاری میسیا) تسمیه اولنمشدی. او صره‌ده برچوق رومالیلر بو طرفه نقل وتوطن ایتمکله، اهالئ اصلیه‌سی دخی بردرجه‌یه قدر لاتینلشمشیدی. یدنجی قرن میلادیده قسطنطینیه

روم ایمپراطورلرندن (هراقلیوس) طرفندن آوارلره قارشی امداده دعوت اولنان صربلر قاریات سلسلهٔ جبالنك اوته سندن كلوب، صربیه ده یرلشمش؛ وبونلر هر بری كندی رئیسنی طانیر بر چوق قبائله منقسم اولوب، بونلرك (زوپان) اسمیله (درینه) كنارنده واقع (دشنیجه) ده مقیم بر باش رئیسلری وار ایدی ایسه ده، حقیقتده بینلرنده بر كونه ارتباط ومنتظم بر حكومت یوغیدی. بونلر روم ایمپراطورلری نامنه بلغارلره قارشی بر چوق وقت محاربه ایتدكدن صكره، ١٠١٩ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور (واسیل) ك بلغار دولتنه ختام ویرمسیله، بو محاربه‌لر برطرف اولمش ایسه ده، صربیه دخی بیزانس دولتنك بر ایالتی حكمنه كیرمشدی. صربلیلر اوندن اول طقوزنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. صربلیلر او وقت بیزانسك تابعیتندن چیقمق تشبثاتنه كیریشوب، نهایت رؤسالرندن (استفان نمانینا) اسمنده بری ١١٥٩ ده صربلیلره استقلالی قزاندیرمغه مقتدر اولدقدن صكره، صرب رؤساسنی دخی مغلوب ایدوب، بتون قومنی كندی اداره‌سی آلتنه آلمش؛ وقراللغنی اعلان ایتمش؛ وبونك احفادندن (استفان دوشان) ١٣٣٤ تاریخنه دك حكم سوروب، بیوك بر قوت و اقتدار قزانمغله، مقدونیه و آرناؤدلغی وتساليا ایله یونانك قسم شمالیسنی ضبط ایده‌رك، بیوك بر دولت تشكیل ایتمشیدی. آنجق ممالكنی بر طاقم اقسامه تقسیم ایتمكله، وفاتندن صكره اوغلی بشنجی اوروش اداره‌یه مقتدر اوله میوب، ینه بر طاقم دره بكاری اكتساب قوت ایتمشلردی. نهایت بونك بلااولاد وفات ایتمسیله، ١٣٦٩ ده (نمانینا) خاندانی نهایت بولوب، (ووقاچین) اسمنده بری حكومتی ید اداره‌سنه آلمش ایسه ده، عثمانلیلرله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب اولوب، وفات ایتمش؛ وبوندن صكره موقع اقتداره كلن لازار (هربلیانوویچ) ١٣٨٣ ده قوصوه ملحمهٔ كبیره‌سنده سلطان مراد خان اول طرفندن كلیاً مغلوب ومنهزم ومیدان حربده مقتول اولمشدر. بو محاربه اسكی صربیه استقلال ودولتنه ختام ویروب، صربلیلر اوته ده بریده بر مدت مقاومت ایتمشلر ایسه ده، نهایت عرض اطاعته مجبور اولوب، صربیه دولت عثمانیه‌نك بر ایالتی حكمنه كچمشیدی. اوندن صكره بلغراد عثمانلیلر ایچون آلمانلره ومجارلره قارشی بر دارالحرب حكمنی آلوب،

صربیه عصرلرجه تعاقب ایدن محاربات عظیمه‌نك میدانی اولمش ایدی. نهایت قرن حاضر میلادی اوائلنده صربیه ده عصیان اماره‌لری ظهور ایدوب، ١٨٠٧ ده روسیه ایله وقوع بولان محاربه اثناسنده (قره یوركی) اسمنده بری عاصیلرك باشنه كچمش ایسه ده، ١٨١٢ ده روسیه ایله بكرش معاهده‌سی عقد اولندقدن صكره، صربیه ده اعادهٔ آسایش اولنه‌رق، قره یوركی آوستریایه قاچمش ایدی. ١٨١٥ تاریخنده (میلوش اوبرنوویچ) اسمنده دیكر بر رئیسك تشویقیله صربلیلر یكیدن عصیان ایدوب، نهایت قلاع موجوده عساكر عثمانیه‌نك تحت محافظه‌سنده بولنمق شرطیله صربیه‌یه بر نوع مختاریت اداره ویرلمش؛ ومیلوش اوبرنوویچ ١٨١٦ ده پرنس انتخاب اولنوب، دولت عثمانیه طرفندن تصدیق اولنمشدی. میلوش باب عالی ایله خوش كچنمكله برابر، صربیه‌نك دائرهٔ امتیازاتنی توسیع ایتمش ایسه ده، سائر صرب رؤساسنك رقابت و خصومتنی دعوت ایدوب، بر محاربهٔ داخلیه ظهور ایتمكله، ١٨٣٩ ده موقع اقتداری اوغلی میشله تركله، صربیه‌دن انفكاك ایتمشدر. روسیه دولتی اوبرنوویچ فامیلیاسی علیهنده بولنمغله، ١٨٤٤ ده میشل دخی صربیه‌یی ترك ایتمكه مجبور اولوب، پترسبورغ قبنتوسنك نفوذیله مذكور قره یوركینك اوغلی آلكساندر صربیه پرنسلكنه نصب اولنمش؛ و صربیه ده خیلی اصلاحاته موفق اولوب، روسیه‌یه قارشی آوستریایه تمایل ایله، قریم محاربه‌سنده بیطرفلغی التزام ایتمشدی. پارس معاهده‌سی صربیه‌یی دول معظمه‌نك كفالتی تحتنه قومش ایسه ده، اهالی روسیه‌نك بولیتقه‌سنه قارشی بولنان پرنس قره یوركوویچك علیهنده بولنوب، نهایت ١٨٥٨ ده اسقوپچینه اختیار میلوش اوبرنوویچی پرنسلكه دعوت ایتمش؛ و ١٨٦٠ ده بونك وفاتیله اوغلی میشل ثانیاً صربیه پرنسی اولمشدر. بونك زماننده ١٨٦٢ ده بلغراد قلعه‌سنده‌كی عساكر عثمانیه ایله اهالیٔ شهر آره‌سنده بر منازعه ظهوری اوزرینه، شهر طوپه طوتلمش؛ و ١٨٦٧ ده صربیه قلاعنی عساكر عثمانیه تخلیه ایتمشدر. ١٨٦٨ ده آلكساندر قره یوركوویچك طرفدارلری پرنس میشلی قتل ایتدیلر ایسه ده، باب عالی ایله اسقوپچینه بونك ١٤ یاشنده بولنان اوغلی میلانی پرنسلكه تعیین ایتدكلرندن، قره یوركوویچ فامیلیاسی بر كونه استفاده ایتمدی. ١٨٧٦ ده

صربیه دولت متبوعه‌سنه قارشی عصیان ایتمکله، عساکر عثمانیه هر طرفدن صربیه‌نك ایچنه کیروب، زایچار و آلکسیناچ وسائر مواقع ضبط اولنمش؛ واوروپانك مداخله وتوسطی اوزرینه، متارکه ومصالحه اولندقدن صکره، روسیه محاربه‌سندن بالاستفاده صربلیلر یکیدن دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشمش؛ وبودفعه دخی برشی قزانامشلر؛ وآیاستفانوس معاهده‌سنده دخی کندیلرینه حصه چیقارلمامش ایسه‌ده، برلین معاهده‌سی صربیه‌یه نیش، شهرکوبی، لسقوواچ وورانیه جهتلرینی الحاق ایده‌رك، اوجهتدن بیومسنی موجب اولمشدر. معاهدهٔ مذکوره صربستانك دولت عثمانیه‌یه اولان تابعیت رابطه‌سنی دخی قطع ایله، استقلال قزاندیرمش؛ و ۱۸۸۲ ده برنس میلان قرال عنوانی آلوب، اوروپا دولتلرینه تصدیق ایتدیرمشدر. ۱۸۸۵ ده صربیه بلغارستانه اعلان حرب ایدوب، موقت برغالبیتدن صکره مغلوب ومنهزم اولمش؛ وآنجق آوستریانك مداخله‌سی سایه‌سنده بو محاربه‌دن زیانسز چیقمشدر. قرال میلان ۱۸۸۹ ده قراللغی صبی بولنان اوغلی آلکساندره ترکله، صربیه‌دن مفارقت ایدوب چکلمش؛ واخیراً قرال آلکساندر وصایتدن قورتلوب، حکومتی الینه آلمشدر.

صربیه { [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

صرد { (بن عبد الله الازدی) صحابه‌دن اولوب، ۱۰ تاریخ هجریسنده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجانب رسالتپناهیدن قومندن اسلامه کلنارله یمنه جهاده کیتمکله مأمور اولمش ایدی.

صرعون { موصل قربنده نینوی شهرقدیمی احمالندن اسکی برقصبه ویرانه‌سی اولوب، ایچنده دفینه‌لر بولندیغنك مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صرفی { (صلاح الدین) ایران شعراسندن اولوب، ساوه‌لیدر. خواجه سلمانك متعلقاتندن ومولانا محتشم کاشینك شاکردانندندر. شو بیت اونکدر:

باتو رشکم کشد وبی‌تو جدائی چه کنم
میکشم این همه ازدیدن و نادیدن تو

صرم { (بن ربوع) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن سعید تسمیه بیورلمشیدی. اولاد واحفادی کندیسندن روایت ایتمشلردر.

صرمه { (ابو قیس بن انس یاخود بن ابی انس قیس الانصاری الاوسی الخطمی) صحابه‌دن اولوب، ابن عباس (رضهما) حدیثنی روایت ایتمش؛ وکندیسندن شعر اخذ ایتمشدر. روایته کور جاهلیتده عبادت اوثاندن وجنبدن وحیض نسادن مجتنب اولوب، ابتدا نصرانیته میل ایتمش ایسه‌ده بعده دین مذکوردن دخی اجتنابله، مسجد اتخا ایتدیکی برخانه‌ده اختیار عزلت ایتمش؛ ورب ابراهیم عبادتله مشغول اولمشیدی. ظهور اسلامده، پك یاشلی اولدیغی حالده، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. مدینه‌ده نزد حضرت نبوی‌یه کلدیکنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

ثوی فی قریش بضع عشره حجة
یذکر لو یلقی صدیقاً موانیا
و یعرض فی اهل المواسم نفسه
فلم یلق من یؤ من ولم یر داعیا الخ

صطفوره { آفریقیه‌ده برقصبه اولدیغ «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صعب { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (صعب بن جثامة الکنانی اللیثی) که ا سفیانك همشیره‌سی زینب بنت حربك اوغلی اولو اصل اسمی یزیددر. حضرت ابا بکر (رضه) ك زما خلافتنده وفات ایتمشدر. ابن عباس (رضهما) حدیث روایت ایتمشدر. — (صعب بن منقر) که قیز ام البنین کندیسندن روایت ایتمشدر.

صعده { یمنده صنعا ایله عسیر آره‌سنده و صنعادن ۶۰ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، اراضیٔ غیرمضبوطه‌ده واقع اولمغله بعض مشایخك ید اداره‌سنده بولنیور. اسکی برقصبه اولوب، وقتیله خیلی معمور و معمولات دباغیه‌سی مشهور ایدی. — بو اسمله جزیرة العربك دیگر بعض طرفلرنده دخی برطاقم مواضع وارایدی.

صعصعه { صحابه دن اوچ ذاتك اسميدر : (صعصعه بن صوحان) كه عهد حضرت نبويده اسلامه كلمش ايسه ده ، رؤيته نائل اوله‌ميوب ، حضرت عمر (رضه) زماننده مدينه يه كيتمش ، و حضرت عثمان (رضه) جانبندن شامه كوندرلمشيدى. بعده حضرت على (رضه) ك اصحابندن اولوب، كافهٔ محاربانده معيتنده بولنمش؛ و معاويه نك زماننده وفات ايتمشدر. برادرى زيد دخى صحابه دن ايدى . — (صعصعه بن معاوية التيمى) كه جانب حضرت فاروقيدن اهواز عاملى بولنان (جزو بن معاويه) نك برادرى اولوب، صحبتى مختلف فيه اولديغى حالده، عايشه و ابوذر (رضهما) دن روايت ايتمش؛ و كنديسندن اوغلى عبدوبه ، برادر زاده سى احنف بن قيس و حسن بصرى حضرتلرى روايت ايلمشلردر. — (صعصعه بن ناجية التيمى) كه شاعر شهير فرزدقك جدى اولوب ، قومنك رؤساسندن كريم بر ذات ايدى . اوغلى عقال و حسن بصرى كنديسندن روايت ايتمشلردر .

صُعلوكى { (ابوسهل محمد بن سليمان) مشاهير فقهاء شافعيه دن اولوب ، تفسير حديثده و علوم ادبيه ده دخى يد طولى صاحبى ايدى. عن اصل اصفهانلى اولوب، نيشابورده ساكن اولمش؛ وشهر مذكورك مفتيسى بولنمشدر. ۳۶۹ ده وفات ايتمشدر. — اوغلى (ابو الطيب سهل بن محمد الصعلوكى) دخى مشاهير فقهادن اولوب ، پدرندن زياده شهرت بولمش؛ و اونك يرينه نيشابور مفتيسى اولوب، ۳۸۷ ده وفات ايتمشدر .

صعود { (حافظ مير محمد على) هندستان شعراسندن اولوب ، امام جعفر صادق (رضه) نسلندندر. اجدادندن برى ايراندن هندستانك كجرات خطه سنه هجرت ايتمش؛ و صاحب ترجمه خطهٔ مذكوره نك احمد آباد شهرنده طوغوب ، شاهجهان آباده ياشامشدر. شو رباعى اونكدر:

زبس كه حد نبود وصف دلستان مرا
هميشه جنك بود بازبان دهان مرا
شبى بخانهٔ ماكر تراكذر افتد
بجاى كعبه پرستند آستان مرا

صعيد { (ياخود صعيد مصر) عربلر خطهٔ مصريه نك قاهره دن يوقارى نوبه حدودينه قدر اولان قسم اعظم و اعلاسنه بو اسمى ويررلر. صعيدى اوچه تقسيم ايدوب ، الك جنوبيسنه يعنى نوبه حدودنده كى اسواندن (احيم) ه قدر اولان يوقارى قسمنه (صعيداعلى) ، احميمدن (بهنسه) يه قدر اولان قسم وسطيسنه (صعيد اوسط) و بهنسه دن قاهره قربنه قدر اولان آشاغى قسمنه ده (صعيدادنى) ديرلر . آوروپاليلر اسكى يونانيلره اتباعاً مصرك قاهره دن آشاغى اولان قسمنه (مصر اسفل)، قاهره دن سيوطه قدر اولان قسمنه مصر اوسط و اوندن يوقارى جهتنه (مصر اعلى) ديرلر . بو حالده عربلرك صعيد ديدكارى بر مصر اوسط ايله مصر اعلايى جامعدر . صعيد مصرك معمورتى نيلك واديسنه منحصر اولوب، بتون شهر وقصبه وقراسى بو واديده واقعدر. ياقوت حموى صعيدده ۹۵۷ قريه بولنديغنى روايت ايديور. ازمنهٔ قديمه دن فراعنه وبطالسه دن قالمه بر چوق شهر و قصبه خرابه لرى و قيمتدار آثار عتيقه سى واردر . [زياده معلومات ايچون « مصر » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

صغانى { (احمد بن محمد) مشاهير رياضيوندن اولوب، آل بويه دن شرف الدوله نك زماننده ياشامش؛ و بغدادده حكمدار مشاراليهك رصدخانه سنده بر چوق ترصيداتده بولنوب، بعض آلات رصديه دخى ايجاد ايتمشدر . ماوراء النهرك صغانيان قصبه سندن ايدى .

صغانى { (ابو الفضل حسن بن محمد) مشاهير علمادن اولوب ، «اصول الاضداد» عنوانيله بر تأليفى و صحابه نك تاريخ و محل وفاتلرى حقنده بر كتابى واردر. صغانيانلى اولوب ، ۶۰۵ تاريخنده وفات ايتمشدر.

صغانى { (ابوالعباس فضل بن عباس) مشاهير فقها و محدثيندن اولوب، فقه وحديثه متعلق بر قاچ معتبر تأليفى واردر. ۴۲۰ تاريخنده وفات ايتمشدر .

صغانى { (رضى الدين ابو الفضائل حسن بن محمد بن حسن بن حيدر العمرى) ائمهٔ لغتدن اولوب ، عن اصل هندستانك لاهور شهرندندر . ۵۷۷ تاريخنده طوغوب، غزنه ده نشأت ايتمش؛ و ۶۱۵ تاريخنده بغدادده داخل اولوب، ۶۵۰ ده اوراده وفات ايتمشدر . علم لغتده امهاتدن معدود

«العباب» عنوانیله مشهور بر تألیفی واردر، که اجلی اکمالنه مساعده ایتمه‌مشدر. بوندن ماعدا بینه لغته دائر «الشوارد» و «مجمع البحرین» عنوانلریله ایکی کتابی و «توشیح الدریدیه»، «کتاب الترکیب»، «کتاب فعال»، «کتاب فعلان»، «کتاب الانفعال»، «کتاب فعول»، «کتاب الاضداد»، «کتاب اسماء السعادة»، «کتاب الاثر»، «کتاب العروض»، «کتاب اسماء الذئب»، «کتاب تقریر منتهی الحریری»، «کتاب مشارق الانوار»، «کتاب مصباح الدعاء»، «کتاب الشمس المنیره»، «شرح البخاری»، «کتاب در السحابه فی معرفة طبقات الصحابه»، «کتاب الضعفاء»، «کتاب الفرائض»، «شرح ابیات المفصل»، «کتاب فی التصریف»، «کتاب تکملة العزیزی»، «کتاب فی المناسك» کبی بر چوق تألیفاتی واردر. صالح وصدوق برذات ایدی.

صغانیان { (چغانیانك معربیدر) ماوراء النهرده ترمذله محدود واسع بر ولایت و بونك مرکزی بر قصبه ایدی، که مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. ائمهٔ لغتدن «عباب» صاحبی رضی الدین ابو الفضائل حسن بن محمد الصغانی دخی بو مملکته منسوب ایدی. عرب جغرافیونی بو خطه‌نك معموریتی حقنده اطرا ایدوب، میاه جاریه‌سی، اشجار و مرعالری، طیوری و آر حیواناتی پك چوق اولدیغنی و ١٦٠٠٠ قریه‌یی جامع بولندیغنی بیان ایدیورلر. بوکونکی خریطه‌لرده بو اسمده نه قصبه و نه‌ده ولایت کورلیوب، قصبه خراب اولسه کرکدر. ولایت ایسه الیوم بخارا خانلغنك منتهای شرقندن عبارت اولوب، شرقاً (پامیر) خطهٔ مستقله‌سیله وغرباً ترمذ ایالتیله محدود اولدیغی حالده، شمالاً بر صره یوکسك طاغلرله صغد خطهٔ قدیمه‌سندن وروسیه‌یه تابع سمرقند ایالتندن وجنوباً جیحون مجراسیله افغانستانه تابع بدخشاندن آیرلمشدر. جبال مذکوره‌دن اینوب جیحونه منصب اولور پك چوق انهاری اولدیغندن، جغرافیون عربك تعریف ایتدکاری معموریت قدیمه‌سنه اینانلق ایجاب ایدر.

صُغد { ماوراء النهرك اك مهم واك معمور خطه‌سی اولوب، مرکزی سمرقند شهری اولدیغی حالده، وقتیله صغد والیوم زرافشان دینلان نهر حوضه‌سنك یوقاری قسمندن عبارتدر؛ ونهر مذکورك منابعندن بخارا قربنه‌قدر ممتداولور. جغرافیون عربدن بعضلری بخارایی دخی صغده داخل عد ایده‌رك، بو خطه‌یی (صغد سمرقند) و (صغد بخارا) اسملریله ایکی‌یه تقسیم ایتمشلردر. اصل صغدك شرقدن غربه بویی ٤٦ و اکی ٣٦ فرسخ اولدیغنی جهانی بیان ایدیور. اصطخری طولاً سکز کونلك مسافه‌سی اولدیغنی سویلیور. جغرافیون اسلامك تعریفنه کوره دنیانك اك معمور واك کوزل یری اولوب، قصبه وقریه‌لریله باغ وباغچه‌لری ومزروعاتیله مرعالری بربرینه متصل اولدیغی حالده، خالی بر قاریش یری یوغیمش؛ وقرا وقصباتك بیاض ابنیه‌سی آغاجلرك آره‌لرنده اینجی دانه‌لری کبی کورینوب، باغچه‌لرك آره‌لرنده میاه جاریه و حوضلر بولنه‌رق، جنتدن نشان ویرر بر یر ایمش. سمرقنددن بشقه بنجکث، کشانیه، وفر، کبوکث، مایمرغ، بزماخر، استیخن کبی بر چوق معموره‌لری وار ایدی. علوم و معارفجه دخی پك ایلری اولوب، صغدی نسبتیله مشهور بر چوق علما و ادبانك منشئیدر. شمدیکی حالی بوندن پك آشاغیدر. بو خطه قدیماً کیخسرو طرفندن ضبط، و ایران دولتنه الحاق اولنمش؛ و اسکندر طرفندن ایکی سنه ظرفنده ضبط اولنه‌رق، یونان جغرافیونی عندنده (صغدیانه) اسمیله شهرت بولمشدر. اسکندردن صکره سلفکیالك تحت اداره‌سنده قالوب، بعده (بقتریانه) یعنی بلخ جهتنده تشکل ایدن کوچك بر ماکدون دولتنك و اوندن صکره اشکانیانك ونهایت ساسانیانك النه کچمش ایدی. ماوراء النهر فتوحاتی صره‌سنده ممالك اسلامیه دائره‌سنه کیروب، او وقتدن بری ماوراء النهرك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. الیوم روسیه‌نك ضبطنده اولوب، ترکستان ایالتنك (سمرقند) سنجاغنی تشکیل ایدیور.

صُغدُبیل { تفلیسك قارشیسنده وکور نهرینك ساحل شرقیسنده بر قصبه اولوب، نوشیروان طرفندن بنا وصغد مهاجرلریله اسکان ایدلمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

صَغَر { بحر لوط کنارنده آب و هواسنك وخامتیله و تجارتیله مشهور بر قصبا اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صفا { مكهٔ مكرمه‌ده كعبة اللهك حجر اسودك بولنديغى جهتك قارشيسنده بر تپه اولوب، حذاسنده مروه اسميله ديكر بر تپه واردر. — بحرينده هجره مضاف بو اسمله بر قصبه و بر وادى بولنديغى دخى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

صفا { (ميرزا ابراهيم) متأخرين شعراى ايراندن و ساداتدن اولوب، شيرازلى ايدى. وفرت ذكا ايله موصوف اولوب، اشعارى لطيف و نكته‌داردر. نادر شاهك اواخر دورنده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

كيم من طاير صياد جويى
قفس حسرت كشى دام آرزويى
كه كر صياد بينم برسر خويش
نميكنجم زشادى در بر خويش

صفّار { (بنى ليث) و (صفاريه) اسميله معروف دولت خاندانك جد اعلاسى اولان ليثك لقبيدر. بو ذات ابتداى حالنده، ...يدن دخى آكلاشلديغى اوزره، سيستانده باقيرجى اولوب، بعده حيدود اولمش؛ ومؤخراً جانب خلافت عباسيه‌دن خراسان واليسى بولنان درهم بن نصرك خدمتنده چاوش اولوب، كيده‌رك جاه و مسندى آرتمغله، اميرلشكرى اولمشدى.

صفاريه { (ياخود بنى صفار و بنى ليث) خلفاى عباسيه زماننده ايرانده ايلك اول ظهور ايدن دولت اولوب، آنف الترجمه ليث صفارك اوغلى يعقوب بن ليث طرفندن ٢٥٣ تاريخنده تأسيس اولنمش؛ واوچ حكمدار كلوب، ٣٣ سنه حكومت سورمشلردر. مرقوم يعقوب بدرندن صكره خراسان واليسى درهم بن نصرك سرلشكرى اولوب، بعده بونك اوغللرى نصر و صالحك اوزرينه خروجله، ٢٥٣ ده سيستانده تفرد ايتمش؛ و بعده مومى اليهما ايله ايتديكى محاربه‌ده كنديلرينى قتل ايله، هراتى و بتون خراسانى ضبط ايتدكدن صكره، فارسه عسكر چكوب، شيرازه داخل اولمشدى. او وقت خليفه معتز طرفندن كنديسنه خلعت و منشور كوندريله‌رك، حكومتى تصديق اولنمشدى. بعده مازندرانى ضبط ايله، عراقينه دخى عسكر سوق ايدنجه، خليفه معتمد على الله قارشيسنه عسكر كوندره‌رك، ٢٦٢ ده يعقوب بن ليث مغلوب اولوب، خراسانه دونله، بكيدن عسكر ترتيب ايده‌رك، خوزستانه كلدكده، ٢٦٥ ده قولنجدن وفات ايتمشدر. خلفى اولان برادرى عمرو بن ليث ممالكنى بر درجه دها توسيع ايله، خراسان، سيستان، غزنه، مازندران، كرمان، فارس و عراق جهتلرنده حكم سورمش؛ و خطبه‌ده خليفه‌دن صكره نامى اوقونمسنه خليفه‌يى ارضا ايتمش ايدى. بونكله قناعت ايتميوب، خوزستان و عراق عربى دخى استيلايه تشبث ايدنجه، خليفه معتضد ماوراء النهر واليسى بولنان اسماعيل سامانى‌يى مقابله‌سنه مأمور ايتمش؛ و مومى اليه اسماعيل سامانى اون ايكى بيك كشى ايله خراسانه يوريوب، عمرو بن ليثك سكسان بيك عسكرى اولديغى حالده، محاربه‌يه باشلانير باشلانماز آتنى ضبط ايده‌ميوب، دشمنك عسكرى ايچنه صوقلمغله، اسير دوشه‌رك، بغداده كوندرلمش؛ و اوراده بر مدت صكره محبسده وفات ايتمشدر. تورونى (طاهر بن محمد بن عمرو)، بونك اسارته دوشديكنى ايشيدنجه، سيستانده مسند شاهى‌يه قعود ايتمش ايسه‌ده، برسنه ايله بر قاچ آيدن صكره اسماعيل سامانى بوكا دخى غلبه چالوب، دولت صفاريه‌يى بسبتون منقرض ايتمشدر. بر قاچ يوز سنه صكره بنى ليثك احفادى سيستانده برمدت امارت وحكومت ايتمشلردر.

صفا كراى { قريم خانلرندن اولوب، سلامتكراى زاده‌لردن نور الدين صفا كراى سلطانك اوغليدر. بدرينك وفاتندن صكره طوغوب، عمى بهادر كراى طرفندن بدرينك اسميله تسميه و تربيه اولنمشدى. حاجى سليم كرايك برنجى خانلغنده نور الدين تعيين اولنمش؛ و بعد العزل، قرين آباد قضاسنده اقامت ايتمكده ايكن، ١١٠٣ تاريخنده سعادت كراى خاندن صكره قريم خانلغنه نصب اولنه‌رق، صدر اعظم حاجى على پاشا معيتيله نمچه سفرينه مأمور اولمش؛ وجمع ايلديكى عسكر تاتارله بركوكيه واصل اولدقده، عسكر فرار ايتمكله، قريمليلر دخى سليم كرايى طلبده اصرار ايتدكلرندن، حسب الايجاب عزل، و ردوسه نفى اولنمش؛ و بعده نفيدن قورتلوب، ١١١٥ تاريخنده قرين آباده وفات ايتمشدر. عمرى ٦٠ سنه وخانلغى مدتى يالكز اون آيدر.

صفائى { شعراى عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجیسی عن اصل سینوبلی اولوب ، اسکندر
پاشایه انتساب ایتمش اولمغله ، مشارالیه غلطه‌ده
یاپدیردیغی تکیه‌نك مشیختنی کندیسنه مشروط ایتمش؛
وبرخیلی وقت زاویه‌سی مجمع ادبا وظرفا اولمش ایدی.
شو بیت اونکدر:

سن شاهه اسیر ایلدی چون کیم بنی الله
سروك کبی آزاده‌یم المنة لله

— ایکنجیسی (مصطفی — افندی) استانبوللی
اولوب، دیوان همایون قلمندن نشأتله، دفتر امانتنه،
مکتوبجیلق مأموریتنه، مقاطعه وقلعه تذکره‌جیلکنه
ونهایت شق ثانی دفتردارلغنه تعیین اولنه‌رق،
١١٩٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری
و١٠٥٠ تاریخندن ١١٣٣ تاریخنه‌دك کلن شعرانك
تراجم و آثارینی جامع بر تذکره‌سی واردر. شو
مطلع اونکدر:

دور ایدر اول سروقامت کلعذارم مولوی
نی‌وش افزون ایلدی فریاد وزارم مولوی

صفائی { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اندجانلی اولوب شو بیت اونکدر:

می‌نماید گاه جولان نعل شبرنکش بچشم
چون مه نو کز نظر سازند مردم غائبش

— ایکنجیسی خراسانلی اولوب، مولانا عبدالرحمن
جامی حضرتلرینك احباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

سوختم چندانکه بر تن نیست دیگر جای داغ
بعد ازین خواهم نهادن داغ بر بالای داغ

— اوچنجیسی (میرزا محمد صفی بن میرزا شرف
الدین وفائی) عن اصل (قم)لی اولدیغی حالده، هند-
ستانه رحلتله، بر مدت لکهنوده وزیر الممالك نواب
آصف الدوله بهادرك خدمتنده بولنمش؛ ونواب
سالارجنکك برادری میرزا علیجانك قیزینی تزوج
ایدوب، بو ازدواجدن باشنه بك چوق مصائب کلمش
ایدی. بیوك دیوانی واردر. شو نظم اونکدر:

کی آن در شمار شهیدان عشقست
که بردل نشان خدنکی ندارد

صَفَد { بیروت ولایتنك عکا سنجاغنده وعکانك ٤٥ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی
برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. حذای
بحردن ٥٠٠ متره قدر مرتفع بر طاغك اوزرنده
مؤسس اولوب، اوستنده اهل صلیب زماندن قالمه
خراب برقلعه‌سی واردر. موقعی غایتله مفرح ودلکشا
اولوب، طبریه کولنه وحوران طاغلرینه قدر مدنظر
اولنه‌بیلیر. اطرافی باغ وباغچه‌لرله وزیتونلقلرله محاطدر.
اهالیسنك برثلثی اسرائیلی اولوب، بونلرك برطاقمی‌ده
روسیه و لهستاندن اورایه هجرت ایتمشدر. وقتیله
یهودیلره مخصوص بیوك بر مکتبی اولوب ، بوندن
قوم مذکوره منسوب برچوق علما نشأت ایتمشدر.
بوقصبه میلادك ١٨١٩ و١٨٣٧ تاریخلرنده شدتلی
زلزله‌یه مصاب اولوب، ایکنجیسنده اهالیسندن ٥٠٠٠
کشی تلف ومکتب مذکور ایله قلعه دخی او وقت
خراب اولمشدر. صفد بك اسکی برقصبه اولوب، خیلی
وقت اهل صلیبك ضبطنده قالمش؛ وصلاح الدین
ایوبی، بعده ملك معظم و نهایت بیبرس طرفندن
استخلاص اولنمشدر. برچوق علمانك مسقط رأسی
بولنمشدر. قصبه داخلنده (غاریعقوب) اسمیله یهودیلر
عندنده معزز بر مغاره بولنیور. — صفد قضاسی
عکا سنجاغنی ترکیب ایدن بش قضانك بری اولوب،
سنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بولنمغله ، شرقاً
سوریه ولایتیله، شمالاً بیروت سنجاغیله، غرباً نفس
عکا، جنوباً دخی طبریه قضالریله محدوددر. اراضیسی
عارضه‌لی اولوب ، طاغلرله بونلرك آره‌سنده‌کی
وادیلردن عبارت اولدیغی حالده، اکثر طرفلری اشجارله
مستور و منبت ومحصولداردر. شریعه نهری حدود
شرقیه‌سنی تشکیل ایدوب، اوزرنده حوله کولی دخی
بولنیور . طبریه کولنه دوکیلور برقاچ چایی دخی
واردر . محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، داری،
نخود، مرجك، بقله و سائر حبوباتله توتون، زیتون،
انجیر و سائر میوه‌لردن عبارتدر . خیلی مقدار بال
دخی چیقار . داخل قضاده ٤٩٥١ صیغیر، ٤٠٠
بیکیر، ٦٥٥٩ قیون، ٢٨٦٥٢ کچی، ٣٠٠ دوه
و ٢٠٠ مرکب موجوددر. قضا ٦٠ قریه‌دن مرکب
اولوب، داخلنده ٥ جامع، ٢٥ مسجد، ٦ مکتب
ابتدائی، ١٠ کلیسا، ٢٧ حورا و ١٢ مکاتب غیر
مسلمه موجوددر . اهالئ قضا ٢١٣١٣ نفوسدن
عبارت اولوب، ١٣٩٧١ ی مسلم وقصوری قتولیك
مارونی، روم و یهودیدر. قضا داخلنده شریعه نهری

اوزرنده (جسر بنات یعقوب) اسمیله متین برکوپری واردر.

صَفدَر { (میر — حسین) هندستان شعرا. سندن اولوب، (بلکرام) لی و بر روایتده (ساندی) لی اولدیغی حالده، فرخ آبادده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

چشم دارم که روم جانب سلطان نجف
سرمهٔ دیده کنم خاك بیابان نجف

صفدرجنك { (میرزا مقیم منصور علی خان) هندستانده اودخطه‌سی نوابلرندن اولوب، ۱۱۵۲ تاریخندن ۱۱۶۱ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ و ۱۱۶۷ ده وفات ایتمشدر. اوغلی شجاع الدوله نوابلقده خلفی اولمشدر.

صفدی { [«خلیل بن ایبك الصفدی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صفدی { (عبدالقادر بن عمر بن حبیب) مشاهیر ادبادن اولوب، مسقط رأسی اولان صفدده مکتب معلمی ایدی. بر چوق ادبا طرفندن شرح اولنمش بر «تائیه» سی واردر. مجهول الاحوال وکنام اوله‌رق یاشامقده ایکن، شریف علی بن میمون المغربی تائیه‌سنی نشر ایده‌رك، بادی شهرتی اولمشدر. اوننجی قرن هجری اوائلنده یاشامشدر.

صفراء { مدینهٔ منوره قربنده وبدرطریقنده بر وادی اولوب، خرما آغاجلریله مزروعاتی وماء جاریسی واردر.

صفراوی { (عبدالرحمن) قراء دن اولوب، «الاعلام فی القرائه» عنوانیله بر تألیفی واردر. ۶۳۶ ده وفات ایتمشدر.

صفرشاه { سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. ملا فناری‌نك بر طاقم اسئله‌سنه اجوبهٔ کافیه ویرمشیدی. بعض خطب بلیغه‌سی‌ده واردر.

صفصاف { آناطولی حدودنده ومصیصه قربنده بر بقعه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

صفوان { صحابه‌دن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابووهب صفوان بن امین بن خلف القرشی الجمحی) که مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، بدری بدر وقعه‌سنده، کافر اولدیغی حالده، مقتول اولمش؛ وکندیسی فتح مکه کونی جده‌یه قاچمش؛ و برادر زاده‌سی عمیر بن وهب نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، ایکی آیلق مهلتله امان ایستمش؛ وجانب رسالتپناهیدن درت آی مهلتله امان اعطا بیورلمشیدی. بووجهله حنین غزاسنده، کافر اولدیغی حالده، حاضر بولنمش؛ وغنایمدن کندیسنه بر خیلی مال ویرلمش ایدی. بو مهلت ظرفنده اسلامه کلوب، بعده صادقانه حرکت ایتمش؛ ومدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش ایسه‌ده، جانب نبویدن «لاهجرة بعد الفتح» بیورلەرق، مکهٔ مکرمه‌یه عودتی امر بیورلمش ایدی. فصیح اللسان وکریم وسخی بر ذات ایدی. معاویه زماننده وفات ایتمش؛ واوغلی عبدالله عبدالله بن زبیر (رضهما) معیتنده مکه‌ده شهید اولمشدر. — (صفوان بن امین بن عمرو السلمی) که بدر غزاسنده بولنمش اولان مالك بن امیه‌نك برادری اولوب، کندیسنك بوغزاده بولندیغی مختلف فیهدر، وایکیسی برلکده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشلردر. — (صفوان بن صفوان) که جانب رسالتپناهیدن بنی عمرو اوزرینه عامل نصب بیورلمشیدی. — (صفوان بن عبدالله الخزاعی) که صحبتی مختلف فیهدر. — (صفوان بن عبدالله) یاخود عبدالله بن صفوان که کندیسندن بر حدیث شریف منقولدر. — (صفوان بن عبدالرحمن) یاخود عبدالرحمن بن صفوان که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (صفوان بن عسال المرادی) که «ان طالب العلم لتحفه الملائکة باجنحتها» حدیث شریفنك راویسیدر. عبدالله بن مسعود کندیسندن روایت ایتمشدر. اون ایکی غزاده معیت حضرت نبویده بولنمشدر. — (صفوان بن عمرو الاسدی) که مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش؛ واحد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صفوان بن قدامة التمیمی المراثی) که ایکی اوغلیله برابرمدینهٔ منوره‌ده نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و وفاتنه‌دك مدینه‌ده قالوب، اوغلی عبدالرحمن خلافت حضرت فاروقیده مثنی بن حارثه‌یه امداداً جانب عراقه اعزام بیورلمش ایدی. — (صفوان بن مخرمة القرشی الزهری) که اوغلی قاسم کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو عمرو صفوان بن المعطل السلمی الذکوانی) که

اكثر غزواتده حاضر بولنمش، وثنا سنده حديث شريف وارداولمشدر. خلافت حضرت فاروقيده ١٧ تاريخنده ارمينيه فتحنده عثمان بن ابى العاص الثقفينك معيتنده شهيد اولمشدر. نماز حقنده بر حديث شريفك راوييدر. — (صفوان بن وهب القرشى الفهرى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بر روايتده بو غزاده شهيد اولمش، و بر روايتده دها چوق وقت ياشامشدر. — (صفوان بن اليمان العبسى) كه احد غزاسنده پدريله و برادرى حذيفه ايله برابر حاضر بولنمشدر.

صفوت افندى { متأخرين شعراء عثمانيه دن اوچ كشينك مخلصيدر :

برنجيسى قلبه لى اولوب، ووبووده لق كبى بعض مأموريتلرده بعدالاستخدام، چاوش باشى كيسه دارى اولمش؛ و ١٢٣٥ ده وفات ايتمشدر. اشعارى كلام موزون قبيلندن اولوب، نقله شايان بر بيتنه تصادف اولنه مدى.

— ايكنجيسى (مصطفى —) استانبوللى اولوب، ١٢٠٩ ده طوغمش؛ و طوپخانه و ترسانه جه بعض مأموريتلرده بولندقدن صكره، قرانتنه باش كتابتنه تعيين، و عهده سنه خواجه لك رتبه سى و بعده رتبۀ ثالثه توجيه اولنمش ايدى. بعده بر مدت معزول قالدقدن صكره، ١٢٦٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

خاك مولانايى صفوت سرمۀ چشم ايليان
اون سكز بيك عالمى بينا اولور عالم بويا

— اوچنجيسى (مصطفى —) ديار بكرلى اولوب، بعض وزرانك ديوان كتابتنده و ابنيۀ خاصه مديرى معيتنده بولنه رق ١٢٦٣ ده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

يازانلر وصف حالم سرتسر افسانه يازمشلر
رقيبى وصله محرم عاشق بيگانه يازمشلر

صفوت پاشا { (محمد اسعد —) پادشاه زمان سلطان عبدالحميد خان

ثانى افندمزك دور سلطنتلرنده مسند صدارت عظمايه چكن متأخرين وزراى عثمانيه دن اولوب، قضا ويووده لقلرى مناصبنده بولنمش اولان محمد خلوصى افاك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده طوغوب، ١٢٤٧ تاريخنده اون يدى ياشنده اولديغى حالده، ديوان همايون قلمنه وايكى سنه صكره باب عالى ترجمه قلمنه داخل و ١٢٥٢ ده خواجه لك رتبه سنه نائل اولوب، ١٢٥٣ تاريخنده رتبۀ ثالثه ايله ديوان همايون مترجم اوللكنه، ١٢٥٤ ده ديوان همايون ترجمانلغى وكالتنه، ١٢٥٥ تاريخنده رتبۀ ثانيه ايله تقويم وقايع نظارتنه و ١٢٥٦ ده اصالةً ديوان همايون ترجمانلغنه تعيين، و ١٢٥٨ تاريخنده افلاق بكى پرنس كيقانك عزليه يرينه ديكرينك انتخابنده بولنمق مأموريتيله بكرشه اعزام، و ١٢٦١ ده خارجيه كتابتنه و سنۀ مذكوره ده رتبۀ اولى صنف ثانيسى ايله ماين همايون دردنجى كتابتنه و ١٢٧١ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه نقل، وتبديلاً اوچنجى رتبه مجيدى نشانى احسانى ايله تلطيف بيورلمشيدى. سنۀ مذكوره ده رتبۀ اولى صنف اولى ايله خارجيه نظارتى مستشارلغنه ومتعاقباً رتبۀ بالا ايله نظارت مشارالبها وكالتنه و ١٢٧٢ ده صدارت عظما مستشارلغنه نقل مأموريت، و ١٢٧٣ تاريخنده مملكتينده انعقادى پارس معاهده سى اقتضاسنجه اولان آوروپا قوميسيونى اعضالغى ايله بكرشه عزيمت، وبر سنه يى متجاوز مدت اوراده اقامتل بعده مملكتين مسئله سى ايچون پارسده منعقد اولا قونفرانسه مأموراً پارسه كيدوب، ١٢٧٥ ده مجلس تنظيمات اعضالغنه، ١٢٧٦ ده خارجيه نظارت وكالتنه، ١٢٧٨ ده تجارت نظارتنه و ١٢٧٩ د رتبۀ وزارتله مجلس والا رياستنه مأمور اولمشدر ١٢٧٩ ده دفعۀ ثانيه اوله رق تجارت نظارتنه ١٢٨١ ده پارس سفارتنه، ١٢٨٣ ده مجلس والا اعضالغنه، ١٢٨٤ ده دفعۀ ثالثه اوله رق تجارت نظارتنه و ١٢٨٤ ده معارف نظارتنه تحويل مأموريتله، ١٢٨٥ ده خارجيه نظارتى وكالتى علاو عهده لرينه تفويض، و ١٢٨٨ ده شوراى دول واصلاحات قوميسيون عاليسى اعضالغنه، و ١٢٨٩ د ايكنجى دفعه اوله رق صدارت عظمى مستشارلغ و متعاقباً خارجيه نظارتى وكالتنه تعيين، وينه س مذكوره ده عهده سنه ديوان احكام عدليه نظار و ١٢٩٠ ده خارجيه نظارتى توجيه بيوريله رق. س مذكوره ١٨ ربيع الاولنده انفصالى و ٥ شوالند اعضالق انظاميله شوراى دولت رياستى وكالتنه م مورتى اجرا اولنه رق، ١٢٩١ ده دفعۀ ثانيه اوله ر معارف نظارتنه، وسنۀ مذكوره ذى الحجه سنده دف

ثانیه اوله‌رق خارجیه نظارتنه و ١٢٩٣ ده دفعهٔ ثانیه اوله‌رق عدلیه نظارتنه وسنهٔ مذکوره جمادی ـ الاولاسنده دفعهٔ ثالثه اوله‌رق خارجیه نظارتنه وبو صره‌ده دول اجنبیه مرخصلرندن مرکب ترسانهٔ عامره دیوانخانه‌سنده عقد اولنان قونفرانسده سلطنت سنیه مرخص اولدقنه، ١٢٩٤ ده نافعه نظارتنه، ١٢٩٤ ده اوچنجی دفعه اوله‌رق عدلیه نظارتنه و١٢٩٥ ده خارجیه نظارت جلیله‌سی وکالتنه مأمور اولمشدر. ١٢٩٥ صفرنده شورای دولت ریاستنه نقل و او صره‌ده روسیه مصالحه‌سی مذا ـ کره‌سی ایچون سلطنت سنیه طرفندن مرخص اوله‌رق ادرنه‌یه عزیمت وعودتی متعاقب دفعهٔ رابعه اوله‌رق خارجیه نظارتنه تحویل مأموریت ایدوب، سنهٔ مذ ـ کوره جمادی الآخره‌سنده، نظارت مشارالیها کماکان عهده‌لرنده اولمق اوزره، مسند صدارت عظمایه چکمشدر. سنهٔ مذکوره ذی الحجه‌سنده انفصال ایله، ١٢٩٦ محرمنده، ایکنجی دفعه اولمق اوزره، پارس سفارت سنیه‌سنه و سنهٔ مذکوره شعبانده دفعهٔ خامسه اوله‌رق خارجیه نظارتنه، وبو صره‌ده درسعا ـ دتده انعقاد ایدن یونان قونفرانسنده سلطنت سنیه مرخصلقنه، سنهٔ مذکوره ذی‌القعده‌سنده دوائر عالیه مفتش عمومیلکنه، ١٣٠٠ محرمنده‌ده دفعهٔ سادسه اوله‌رق خارجیه نظارتنه تعیین بیورلدیغنی متعاقب، تبدل وکلاصره‌سنده انفصال ایده‌رك، دوائر عالیه مفتش عمومیلکی عهده‌لرنده ابقا اولنمشدی. بکرش قومیسیونه مأموریتلری ختامنده برنجی رتبه‌دن مجیدی ومجلس والا ریاستنه تعیینلرنده برنجی رتبه‌دن عثمانی نشانلری و بر قاچ سنه صکره نشان عثمانی ومجیدی ایله نشان امتیازك برقطعهٔ مرصعه‌سی احسان بیورلمشدی. ١٣٠١ محرمنك آلتنجی کونی ارتحال ایلمشدر. جنتمکان سلطان محمود خان ثانی تربهٔ شریفه‌سی جنبنده مدفوندر. معارف برور وافکار منوره صاحبی برذات اولوب، بعض اشعاریله منشآتی واردر. شو مطلع کنجلکنده سویلنمش اولدیغی اشعارندندر:

درد عشقه مبتلا بر نای بربن برکوکل
زار ایدن صبح ومسا برنای بربن برکوکل

صفوت خانم { (نسیبه —) عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، بکلکجی

محب افندینك قیزی وموالیدن رفعت بکك زوجه‌سی ایدی. ١٢٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اشعارندندر:

دوشمه دیردم دخی بر درده کوکل آه سکا
ینه دوشدك یکی بر عشقه‌کیم ایواه سکا

صفورا { حضرت شعیب (عم)ك قیزی وحضرت موسی (عم)ك زوجه‌سی اولوب، حضرت موسی حضرت شعیبه سکز اون سنه خدمت مقابلنده صفورایه نائل اولمشیدی. قرآن کریمده «تمشی علی استحیاء» ثناسیله یاد بیورلمشدر.

صفوریه { فلسطین خطه‌سنده و بیروت ولایتنه تابع عکاسنجاغنك ناصره قضاسنده و ناصره‌نك ٥ کیلومتره شمال غربیسنده عکانك‌ده ١٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك بر قریه‌اولوب، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره، ٣٥٠٠ اهالیسی واردر. وقتیله صفوریس (Séphoris) اسمیله بیوجك برقصبه اولوب، بیوك هرود طرفندن ضبط، و(واروس) طرفندن احراق اولنمش؛ وهرود آنتیپاس طرفندن یکیدن تأسیس و ترمیم اولنه‌رق، استحکامات متینه ایله تحکیم اولنمش ایدی. قدسك ضبطندن صکره رومالیلره تسلیم اولنه‌رق، آنطوآن طرفندن (دیو قیصریه) تسمیه ایدلمشیدی. بعده اهالیسی بولنان اسرائیلیلر عصیان ایتمکله، ٣٣٩ تاریخ میلادیسنده رومالیلر طرفندن تخریب اولنمشدی. دور اسلامده صفوریه اسمیله یکیدن اعمار اولنه‌رق، اهل صلیب محاربانده بعض وقوعات مهمه‌یه میدان اولمشدر. شمدیکی ابنیه‌سی ابنیهٔ عتیقه‌سی انقاضندن معمول اولوب، قلعه و معبد کبی بعض ابنیهٔ جسیمه خرابه‌لری دخی واردر.

صفویه { (دولت —) ایرانده حکومت سورمش بردولت اولوب، ٩٠٧ تاریخ هجریسنده شاه اسماعیل صفوی طرفندن تأسیس، وکیتدکجه توسیع اولنمش؛ و ١١٣٥ تاریخنه‌دك ٢٢٨ سنه پایدار اولوب، اون حکمدار حکم سورمشدر. بودولتك مؤسسی اولان شاه اسماعیلك جد اعلاسی ابو اسحاق صفی الدین اربیلی امام موسی کاظم (رضه) نسلندن اولوب، زهد وتقواسیله مشهور ایدی. حتی تیمورلنك بونك التماسیله برچوق اسرایی عفو ایتمشدی. بونك حفیدی شیخ جنیدك کثرت

مریدانی وصیت واعتباری قره قیونلی حکمدارلرندن میرزا جهانشاه بن قره یوسفك باعث اندیشه سی اولمغله، اردبیلدن اخراج اولنه‌رق، دیار بکره عزیمتله ، آق قیونلی حکمداری اوزون حسنه التجا ایتمش؛ وبونك همشیره سنی تزوج ایتمش ایدی. بعده اوزون حسن آذربیجانی ضبط ایدنجه، ینه آردبیله عودتله، قدری برتر اوله‌رق، مریدانیله غزای کرجستانه کیدوب، شروان حاکمی سلطان خلیل الله ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر. اوغلی شیخ حیدر اوزون حسنك قیزی عالمشاهی تزوج ایدوب، بو دخی کرجستان غزاسنه کیتدیکی حالده ، شروان والیسی فرخ یسار الندە مقتول اولمشدر. موی الیها عالمشاهدن متولد اوغلی اسماعیل رستم میرزا بن سلطان یعقوب بن اوزون حسنك خوفندن کیلانه قاچوب ، ۹۰۵ تاریخنده بدر وجدینك انتقامنی آلمق اوزره، اونلرك مریدانیله شروانه کیدوب ، ۹۰۷ ده مرقوم فرخ یساری قتل و شروانی ضبطله ، عودتنده آق قویونلی دولتنك حکمدار اخیری اولان الوندمیرزایی مغلوب و مقتول ایده‌رك ، ۹۰۸ ده تبریزده اعلان سلطنت ایتمس؛ و ۹۰۹ ده همدان قربنده ترکمان خانلرندن سلطان مرادی مغلوب ایده‌رك ، عراق وفارس وکرمانی دخی تحت حکمنه آلمش؛ و۹۱۳ده مرعش و دیار بکری، و ۹۱۴ده بغدادی و بعده دربند جهتنی و۹۱٦ده اوزبك حکمدارلرندن شیبك خانه غلبه چاله‌رق، خراسانی ضبط ایتمش؛ وبووجهله آز زمان ظرفنده بتون ایرانی و دیار بکر و عراق وشروان ودربند جهتلرینی استیلا ایله، بیوك بردولت تأسیس، و مذهب شیعی یی رسماً اعلان ایتمش ایدی. ۹۲۰ده یاوز سلطان سلیم خانله چالدیران اووه سنده ایتدیکی محاربه‌ده کلیاً منهزم و مجروح اولوب ، دیار بکر وکردستان جهتلرینی ضایع ایتمش ؛ و اون سنه قدر دها حکومت سوروب، ۹۳۰ده وفات ایتمشدر. اوغلی طهماسب اوزبکلره قارشی قزانوب ، همایون شاهه امداد ایچون هندستانه دخی کیتمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك جمله سنده مغلوب اولوب، بغدادی و وان و شروان طرفلرینی غائب ایتمشدی. بونك اوغللری شاه اسماعیل ثانی و شاه خدابنده زمانلرنده دولت صفویه تنزل وتدنی ایدوب، ممالك عثمانیه حدودی توسیع اولنمشدی.

بشنجیلری اولان شاه عباس عراق وکردستان وقافقاس جهتلرندن توسیع حدود ایتدیکی کبی خراسان جهتندن دخی اوزبکلرك ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد، وداخلاً برچوق اصلاحات واعمارات ایتمشدر . ملوك صفویه‌نك آب روییدر . خلفلرندن شاه عباس ثانی اجرای عدالتله ملکنده صلح و اسایشی محافظه، و سلیمان شاه دخی اجدادینك دارات و دبدبه‌سنی محافظه ایتمشلرسه‌ده، حسین شاه زماننده اوزبکلر خراسان جهتندن ایلریلدکاری کبی، افغانلیلر دخی ایرانه دخول ایله، اصفهانی ضبط ایدوب ، دولت صفویه‌یه ختام ویرمشلردر . شاه حسین یدی سنه دخی محبوساً بر سرایده یاشایوب ، بعده افغانلیلر طرفندن قتل اولنمشدی. افغانلیلری ایراندن اخراج ایدن نادر شاه کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، شاه حسینك اوغلی شاه طهماسبی و بعده بونك اوغلی عباس ثانی حکمدارطانیمش ایسه‌ده، بونلرك حکو متلری بسبتون اعتباری اولوب ، حکم تمامیله نادر شاهك الندە ایدی . پایتختلری ابتدا تبریز وبعده قزوین اولوب، شاه عباس ماضی اصفهانی پایتخت اتخا ایتمش؛ وانقراضلرینه‌دك بوشهر مرکزلری بولنمشدر. ملوك صفویه‌نك اسامیسیله تاریخ جلوسلری بروجه زیردر :

۹۰۷	شاه اسماعیل
۹۳۰	طهماسب بن اسماعیل
۹۸۳	اسماعیل ثانی بن طهماسب
۹۹۵	عباس بن خدابنده بن طهماسب
۱۰۳۷	صفی حفید عباس
۱۰۵۱	عباس ثانی بن صفا
۱۰۷۷	سلیمان بن عباس
۱۱۰٦	حسین بن سلیمان الی ۱۱۳۵

نادر شاه زماننده اسماً

۱۱۴۲	طهماسب ثانی بن حسین
۱۱۴۵	عباس ثالث بن طهماسب

صفی ((شاه—) ملوك صفویه‌نك بشنجیـ (اولوب، شاه عباس ماضینك تورونیدر. بدری شاه عباسك امریله قتل اولنمشدی . اصـ اسمی سام میرزا اولوب، قعودنده (شاه صفی) نام آلمشیدی. ۱۰۳۷ تاریخنده جدینه خلف اولوب ۱۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۱۰۵۱ کاشانده وفات ایتمشدر. (قم)ده مدفون اولوب، منـ

بر تربه‌سی واردر. زماننده بغداد دولت عثمانیه وقندهار دهلی حکمدارلری طرفندن ضبط اولنمشدر.

صفی { ایران شعراسندن بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شاه —) ری شهری ساداتندن اولوب، انزوایه چکلمش؛ و حجه گیتمش ایدی. شو رباعی اونکدر :

هر کز دل هیچکس میازار صفی
تا بتوانی دلی بدست آر صفی
سر رشتهٔ کار خود نکهدار صفی
زنهار صفی هزار زنهار صفی

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، ملوك صفویه زماننده یاشامشدر. محیقیٔ شیرازی ایله بعض مشاعره‌لری واردر. شو بیت اونکدر:

رنجیده ام بمرتبهٔ از جفای دوست
کز صد هزار لطف تلافی نمی شود

— اوچنجیسی (شیخ محمد) شیرازلی اولوب، حسابده ید طولی صاحبی ایدی. بعده هندستانه حلتله، ٩٧٤ ده دکنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

رخسار تو مصحفیست بی سهو وغلط
کش کلك قضا نوشته ازمشك فقط
چشم ودهنت آیت ووقف ابرو
مژکان اعراب وخال وخط حرف ونقط

صفی { (میر صفی الدین) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونکدر :

از ضعف ناله کردم وسویم نظر نکرد
نشنیده یار نالهٔ من یا اثر نکرد

صفیا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. رمل ایله مشغول ایتمش. شو بیت اونکدر:

دست نکرفتهٔ حق هیچ بجایی نرسد
افتد آن کس که بامدد کسی برخیزد

صفی الدین اردبیلی { (شیخ —) مشاهیر صوفیوندن اولوب، اردبیلده زاویه نشین ایدی. امام موسی کاظم (رضه) ك نسلنه منسوبدر. شیخ محمد کیلانیدن اخذ انابت ایتمشدر. تیمور لنکك بو ذات حقنده او قدر حرمت و اعتقادی وار ایتش، که آناطولی جهتندن آلمش اولدیغی بر چوق اسرایی بونك التماسیله قویویرمش ایدی. ٧٣٥ تاریخنده وفات ایدوب، اولاد واحفادی اردبیلده یرینه پوست نشین اولمش؛ وکیده‌رك اوزون حسن ایله قرابت صهریه پیدا ایده‌رك، بونلردن شاه اسماعیل مشیختی سلطنته تبدیل، وملوك صفویه دولتنی تأسیس ایتمشدر. شیخ صفی الدینك طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

هرکه که رسی بخلوت یار ای دل
از من برسان کلام بسیار ای دل
وآنکه خبر از خرابئ حالم کو
زنهار ای دل هزار زنهار ای دل

صفی الدین الحلی { (عبد العزیز بن سرایا) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، ٦٧٧ ده طوغمش؛ وملك ناصر زماننده مصرده یاشامش؛ و ٧٥٠ ده وفات ایتمشدر. بیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

صرت اذبدا المی　　عند ما ارقت دمی
تعجبین من سقمی　　صحتی هی العجب

صفیر { (شمشاد) ایران شعراسندن اولوب. (قم) قصبه‌سندندر. شو بیت اونکدر:

دور نهٔ که تا کنم شکوه زدرد دوریت
آه که میکشد مرا هجر تو در حضور تو

صفیری { (ن مولانا ملك دیلمی) ایران شعراسندن اولوب، قزوینلیدر. شو بیت اونکدر:

زپیام من جوابی نشنیده قاصد اما
دهدم باین تسلی که ندیده ام هنوزش

صفیری { هندستان شعراسندن اولوب، دکن قطعه‌سنده جونپور شهرندندر. شو بیت اونکدر:

زعشق زادم وعشقم بکشت زار ودریغ
خبر نداد بر ستم کسی که سهرابم

صفی میرزا { ملوك صفویه‌دن شاه عباس اولك اوغللرندن اولوب، ١٠٢٠ تاریخنده پدری فرمانیله قتل اولنمشدر.

صفین { رقه قربنده وفراتك غربی کنارنده برموقع اولوب، ٣٧ تاریخ هجریسنده حضرت علی المرتضی (رضه) ایله معاویه آره‌سنده

وقوع بولان محاربانه میدان اولمغله شهرت بولمشدر . صفینده معیت حضرت مرتضویده ١٢٠٠٠٠ ومعاویه معیتنده ٩٠٠٠٠ کشی بولنوب، حضرت علی (رضه)ك عسکرندن ٢٥٠٠٠ وه‌اویه عسکرندن ٤٥٠٠٠ که جمعاً ٧٠٠٠٠ کشی قتل اولنمشدر. یالکز بدر غزاسنده حاضر بولنمش صحابه‌دن معیت حضرت مرتضویده ٢٥ ذات شهید اولمشدر. حضرت عمر (رضه)ك اوغلی عبیدالله دخی معیت حضرت مرتضویده شهید اولمشدر. صفین وقعه‌سی ١١٠ کون سوروب، ٩٠ محاربه اولمشدر.

صفیه { صحابیاندن بروجه زیر برقاچ خاتونك اسمیدر : (صفیه بنت بجیر الهذلیه) که ماءزمزم حقنده بر حدیث شریفك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت بشامه)که، اعور بن بشامه‌نك همشیره‌سی اولوب، جانب حضرت نبویدن طلب بیورلمش ایسه‌ده، ازدواج وقوع بولمامشدی. — (صفیه بنت ثابت الانصاریه) که بیعت ایدن خاتونلردندر. — (صفیه بنت حیی) که ازواج مطهرهٔ حضرت نبویدن اولوب، عن اصل بنی اسرائیل قومندن وخیبر سبایاسندن ایدی. رؤسادن کنانه بن الحقیقك زوجه‌سی اولوب، خیبرك فتحنده جانب حضرت نبویدن اخذ واعتاق بیورلەرق، ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه الحاق بیورلمشیدی. عاقله بر خاتون ایدی. هجرت نبویه‌نك ٣٦ وبر روایتده ٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (صفیه بنت الخطاب) که حضرت عمر (رضه)ك همشیره‌سی اولوب، قدامه بن فطمونه وارمش ایدی. — (صفیه بنت شیبه) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعض احادیث شریفه‌نك راویه‌سیدر. — (صفیه بنت عبد المطلب بن هاشم القرشیة الهاشمیه) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی وعشرهٔ مبشره‌دن زبیر بن عوامك والده‌سی اولوب، عماة حضرت نبویدن اسلامه کلن یالکز صاحبهٔ نرجه‌در. جاهلیتده ابوسفیانك برادری حارث بن حرب تزوج ایتمش ایکن، بونك وقوع وفاتی اوزرینه، عوام بن خویلده وارمش؛ وبوندن زبیر (رضه) ایله عبد الکعبه‌یی دنیایه کتیرمش ایدی. هجرتك یکرمنجی سنه‌سی ٧٣ یاشنده وفات ایتمشدر. حضرت حمزه (رضه)ك بر آنادن همشیره‌سی ایدی. —(صفیه بنت ابی عبید الثقفیه) که مشهور مختار غازینك همشیره‌سی وعبدالله بن عمر (رضهما)نك زوجه‌سی اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولمش ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه استماع احادیث شریفه ایده‌مه‌مشدر. — (صفیه بنت عمر بن الخطاب الدوبه) که فتح خیبرده معیت حضرت نبویده بولنمش اولدیغی مرویدر. — (صفیه بنت محیه بن جزی الزبیدی) که فضل بن العباسك زوجه‌سی ایدی. — حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك خادمه‌سی اولان صفیه ایله صحابیاندن دیکر ایکی صفیه دخی واردر.

صفیة الباهلیه { شاعرات عربدن اولوب، بعض اشعاری «حماسه»ده مندرجدر. شو بر ایکی بیت بر مرثیه‌سندندر:

کنا کغصنین فی جرثومة سمقا
حینا باحسن مایسموله الشجر
حتی اذا قیل قد طالت فروعهما
وطاب قیا هما واستنظر الثمر الخ

صفیه بنت شرف الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن احمد المقدسینك قیزی و شیخ بهاء الدین ابن العزك زوجه‌سی ایدی. وطنی اولان قدسده طول مدت علم حدیث تدریسیله مشغول بولنمش و ٧٤٠ تاریخنده، پك یاشلی اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

صفیه بنت مجد الدین { مشاهیر محدثاتدن اولوب، (ست الشام) دیمکله مشهوره‌در. مشایخ محدثیندن امام مجد الدین احمد بن محمد الازدینك قیزی اولوب، ٦٤٧ تاریخنده طوغمش؛ و تدریس حدیثله و زهد وتقوی ایله عمرینی کچیروب، ٧٠٤ده حجه کیده‌رك، مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر.

صفیه بنت یاقوت { بو دخی مشاهیر محدثاتدن اولوب، یاقوت بن عبدالله الحبشینك قزیدر. امام سیوطینك اشیاخندن اولوب، ٨٠٤ تاریخنده طوغمشدر.

صفیه سلطان { سلطان مراد خان ثالثك قادینلرندن اولوب، سلطان محمد خان ثالثك والده‌سیدر. حسنی وعاقله اولمغله پادشاه مشارالیه بر خیلی وقت بشقه‌سنه التفات ایتمه‌مشدی. کرك مشارالیهك وکرك اوغلنك زمان سلطنتلرنده خیلی نفوذ و اهمیتی وار ایدی.

صفیهٔ زاهده { ملوك ایلخانیه‌دن سلطان ابو سعید زماننده ایرانده زهد و صلاحیله مشهوره بر خاتون اولوب ، پادشاه مشارالیهك همشیره‌سی قونقرات خاتونك دخی صاحبهٔ ترجمه‌یه ارتباطی اولمغله ، هروقت زیارتنه کیدر ایدی .

صفیه منلا { شیخ جمال الدین خلوتینك کریمه‌سی زاهده بر خاتون اولوب ، مشار الیهك حجده وقوع وفاتنده وصیتی اوزرینه شیخ سنبل سنان حضرتلرینه وارمش ایدی .

صقلاب { (وجمعی صقالبه) عربلرك اسلاولره ویردکاری اسمدر . مسافه‌لرینك بعدیتی و ذاتا وقایع مشهورهٔ تاریخیه‌لرینك فقدانی حسبیله ، عرب مورخ وجغرافیونك صقالبه حقنده‌کی معلوماتلری پك مشوش اولوب ، اك اول بونلر حقنده یازان خلفاء عباسیه‌دن مقتدربالله طرفندن صقالبه حکمداری نزدینه سفارتله کوندرلمش اولان احمد بن فضلاندر . [« اسلاو » ماده‌سنه مراجعت .]

صقلی { (حجة الدین ابو عبدالله محمد بن ابی محمد) صقلیه یعنی سیجلیه جزیره‌سنده یتیشن مشاهیر علمای اسلامدن اولوب ، برخیلی وقت ...ده اقامت ایتمش ؛ و اواخر عمرنده حمایه کیدوب ، ...ه تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . فقر وضرورتله ...کچیرمشدر . « الینبوع » عنوانیله بیوك بر تفسیری ، صقلیه امراسندن بریچون یازدیغی « سلوان المطاع فی عدوان الاتباع » عنوانیله بر تألیف ادیبی ، « خیر البشر بخیر البشر » و « کتاب نجباء الابناء » عنوانلریله ایکی کتابی ، حریرینك « درة الغواص » ینه حاشیه‌سی و مقامات حریری‌یه شرحی و سائر آثاری واردر . « سلوان المطاع » ی ۱۲۷۹ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر . طبیعت شعریه دخی اولوب ، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر :

علی قدر فضل المرء تأتی خطوبه
ویعرف عندالصبرفیه نصیبه
ومن قل فیما یتقیه اصطباره
فقد قل فیما یرتجیه نصیبه

صقلی { (عبدالعزیز بن الحسین الاغلبی السعدی) صقلیه جزیره‌سنده یتیشن ادبادن اولوب ، فائزك دیوان کاتبی ایدی . قاضی جلیسی دیمکله دخی معروف ایدی . ۵۶۱ ده ۷۰ یاشنی کچکین اولدیغی حالده ، وفات ایتمشدر . کمیده یاتوب وفات ایدن بدری حقنده سویلمش اولدیغی بر مرثیه‌سندن مأخوذ اولان شو بیت جمله اشعارندندر :

وکنت اهدی مع الریح السلام له
ما هبت الریح فی صبح وامساء

صقلیه { ایتالیایه ملحق سیجلیه جزیرهٔ کبیره‌سنه عربلر طرفندن ویریلان اسمدر .

بو جزیره بر قاچ عصر ایادیٔ مسلمینده بولنوب ، ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش ؛ و اهالیسنك قسم اعظمی اهتدا ایده‌رك ، شهر وقصبه‌لری جوامع و مدارس و سائر مؤسسات خیریه ومبرات اسلامیه ایله طولمش ایدی . علوم و ادبیات عربیه‌ده شهرت قزانمش برچوق مشاهیر یتیشمشدر . بونلردن بعضلری صقلیه جزیره‌سنك تاریخنی و احوال جغرافیه‌سنی ضبط و تحریر ایدوب ، یازیلان تواریخ عربیه‌سنك اك مشهوری فقیه ابو علی حسن بن یحیانك یازدیغی تاریخدر . [احوال حاضره وماضیه‌سی حقنده تفصیلات ایچون « سیجلیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صلاح { مکهٔ مکرمه‌نك اسملرندندر .

صلاح الدین اربلی { (ابو العباس احمد بن عبد السید)

مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، اربلك بیوك بر خاندانه منسوب ایدی . ۵۷۲ تاریخنده طوغمشدر . اربل صاحبی ملك معظم مظفر الدین بن زین الدینك حاجبی اولوب ، بعده بونك غضبنه اوغرایه‌رق ، حبس اولنمش ؛ و محبسدن قورتلدیغنده ، ۶۰۳ تاریخنده ملك قاهر بهاء الدین ایوبك معیتنده ، شامه عزیمتله ، بونك برادری ملك مغیث بن ملك عادلك خدمتنه کیرمش ؛ و بونك وفاتنده مصره انتقال ایله ، ملك کاملك فوق العاده توجه ومحبتنه مظهر اولوب ، اقبالی برتر اولدقدن صکره ، ۶۱۸ ده غضبه اوغرایه‌رق ، قاهره‌ده حبس اولنمش ؛ و ۶۲۳ تاریخنه‌دك بش سنه محبوس قالدقدن صکره ، بر جالغیجی‌یه اوقوتدیغی بر بیتی سببیله سبیلی تخلیه اولنه‌رق ، اسکی جاه و اقبالی اعاده اولنمش ؛ وملك کاملك روم سفرنده معیتنده بولنوب ، معسکرده خسته‌لنمغله ، رهایه کیتمکده ایکن ، ۶۳۱ ده رها خارجنده وفات ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری واردر . سبب عفوی اولان مذکور بیتی شودر :

ما امرنجنيك على الصب خفى
افنيت زمانى بالاسى والاسف
ماذا غضب بقدر ذنبى و لقد
بالغت وما اردت الا تلفى

صلاح الدين ايوبى { (ملك ناصر ابوالمظفر يوسف بن ايوب بن شادى) مصر وشام وحجاز ويمن جهتلرنده حكومت سورن وبرچوق شعبه‌لره انقسام ايدن دولت ايوبيه‌نك مؤسسى و برنجى حكمدارى اولوب، قبائل اكراددن (روادیه) قبيلهٔ كبيره‌سنه منسوب ايدى. آباواجدادى آذربيجانك اران جهتنده واقع (دوين) قصبه‌سندن ايدى. بيوك پدرى شادى نجم الدين ايوب و اسد الدين شيركوه نام ايكى اوغلنى اخذ ايله، قصبهٔ مذكوره‌دن چيقه‌رق، بغداده و اورادن تكريته كيدوب، اوراده وفات ايتمش؛ و اوغللرى عراقده سلطان مسعود سلجوقينك شحنه‌سى اولان مجاهد الدين بهروزك خدمتنه كيروب، تكريت محافظلغى بونلرك بيوكى اولان نجم الدين ايوبه ويرلمش ايدى. اوصره‌ده تكريتدن كچن موصل حاكمى عماد الدين زنكينك دجله‌يى كچمسنه ياردمى وقوع بولمغله، بونك طرفندن معيتنه جلب اولنه‌رق، عماد الدين زنكى بعلبكى فتح ايتدكده، محافظلغى نجم الدين ايوبه ويره‌رك، عماد الدين زنكينك وفاتندن صكره دخى ايكى قرداش بونك اوغلى نور الدين محمودك خدمتنده قالمشلردى. صاحب ترجمه صلاح الدين يوسف ٥٣٢ تاريخنده تكريتده طوغوب، بعلبك و دمشقده پدرينك ياننده تربيه اولنمش؛ و اهل صليبه قارشى وقوع بولان محارباتده ابراز شجاعت وجسارت ايتمش ايدى. ٥٥٨ تاريخنده عمى اسد الدين شيركوه معيتنده امداد ايچون و بعده ٥٦٢ ده و ٥٦٤ ده وزير مصر شاورك اهل صليبله اولان اتفاقنى بوزمق ايچون، اوچ كره مصره سفر ايدوب، اوچنجى سفرنده عمى اسد الدين شيركوه شاورك يرينه خلفاء فاطميه‌نك اخيرى اولان عاضد لدين اللهك وزيرى اولمغله، صلاح الدين دخى مقرر ومعاونى اولمشدى. بنه او سنه اسد الدين شيركوه وفات ايتمكله، يرينه صلاح الدين وزير مصر اولوب، مملكتك علما و ادباسنى و بتون اهاليى طرفنه جلب ايله، بيوك بر قوت ومكنت كسب ايتمش؛ و ٥٦٧ ده عاضد لدين اللهك وقوع وفاتيله، صلاح الدين اونك يرينه ملك مصر اولمش؛ وفاطميونك خطبه‌سنى رفع ايله، خلفاء عباسيه‌دن مستضى بنور اللهك نامنه خطبه اوقوتمش؛ ومذهب شيعى‌يى رفع ايده‌رك، مذهب شافعى اوزره قاضيلر نصب ايلشدر. هرنه‌قدر صلاح الدين اسماً شام وحلب صاحبى نورالدين شهيد بن عماد الدين زنكى‌يه تابع عد اولنوردیسه‌ده، حقيقتده مستقل اولوب، نهايت ٥٦٩ ده مشاراليه دخى بلاولاد وفات ايتمكله، شام خطبه‌سى دخى كاملاً صلاح الدينك ضبطنه كچمش؛ وجزيره وديار بكر طرفلرنى اتابكان موصلدن وسائر ملوك طوائفك يدندن آلديغى كبى، مقدما برادرزاده‌سى توران شاهى يمنه كوندره‌رك، خطهٔ يمانيه‌يى دخى فتح ايتدرمش؛ وكثير العدد اولان اقربا وتعلقاتى دمشق، حلب، حما، حمص و سائر بلاده حاكم و امير نصب ايده‌رك، قدسك وشام سواحلنك بعض جهتلرينه مستولى اولان اهل صليبه قارشى شدتلى هجوم ومدافعه‌لره كيريشمش؛ وممالك مذكوره‌نك اكثرينى استخلاص ايده‌رك، آوروپانك هر طرفندن سيل كبى آقين آقين كلن اهل صليب كروه متعصبينى هر برده كلياً منهزم وپريشان و نيجه پرنس و قراللرينى اسير ايتمش ايدى. ٢٢ سنه حكومت سوروب ٥٨٩ ده دمشق شامده ٥٧ ياشنده ارتحال ايتمشدر. جسور، شجيع، عادل، كريم، مرحمتلى، كافهٔ علومه وحتى علم طبه دخى واقف ايدى. فرنكلر صلاح الدينك اطوار واخلاقنه مفتون اولوب، دشمنلرى اولدقلرى حالده، الى يومنا هذا نامنى حرمت مخصوصه ايله ياد ايدرلر. صلاح الدينك دورنده فرنكلرك ممالك اسلاميه‌ده كوردكلرى آثار عمران ومدنيت وعدالت آوروپاليلرك طريق تمدنه سلوك ايتملرينه سبب ونمونه اولمشدر. [تأسيس ايتديكى دولت ايچون «ايوبيلر» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدين ايوبى { (بن ملك عزيز بن ملك ظاهر) حلبده حكومت سورن شعبهٔ بنى ايوبك حكمدار اخيرى اولوب، ايكى سنه حكومت سوردكدن صكره، هلاكونك عسكرى النده مغلوب و مقتول اولمشدر.

صلاح الدين خليل { [«خليل بن ايبك صفدى» و «اشرف (ملك --)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

صلاح الدین یوسف { [« صلاح الدین ایوبی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

صلاحی { (شیخ عبدالله — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن و طریقت عشاقیه مشایخندن اولوب، بالیکسریلیدر. ۱۱۳۰ده طوغوب، درسعادته ورودله برخیلی مدت صدراعظم حکیم اوغلی علی پاشانك مکتوبجیسی و دیوان افندیسی بولنمش، و بعده ادرنه‌یه عزیمتله، شیخ جمال الدین عشاقی‌یه انابت ایتمش؛ و مؤخراً ینه پاشای مشارالیه معیتنده مصره عزیمتله، عودتنده ۱۱۷۴ تاریخنده فاتح حوالنده طاهر آغا درگاهی مشیختنه گچمش؛ و ۱۱۹۷ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. برخیلی اشعاریله بعض رسائلی واردر. شو بیت اونکدر:

مشکلان کسه‌یه ظاهرده صلاحی صورماز
خواجهٔ باطنه صوردی صوره‌جق اسراری

صلاحیه { مصراسفلده بلبیسك ٥٦ کیلومتره شمال شرقیسنده ۶۰۰۰ اهالیلی بر قصبه اولوب، شام جهتندن مصرك کلیدی حکمنده‌در. صلاح الدین ایوبی طرفندن تأسیس اولوب، اسمنه نسبت اولنمشدر .

صلاحیه { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده و سنجاغك منتهای جنوبنده برقضا اولوب، مرکزی کفری قصبه‌سیدر. شمال غربی جهتندن کرکوك قضاسیله، شمال شرقی طرفندن سلیمانیه سنجاق وقضاسیله، جنوباً دخی بغداد ولایتیله محدوددر. حدود جنوبیه‌سنده دیاله نهری آقوب، بر قاچ چای دخی قضانك اراضیسنی سقی ایله نهر مذکوره دوکیلور. اراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، خرما، لیمون وسائر محصولاتی واردر. قضا ۱۵۸ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۴۰۰۰ اهالیسی واردر. مرکزده‌کی ۸۰ یهودیدن بشقه بتون اهالیسی مسلم وشیعی المذهبدر .

صلت { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو یزید صلت) که صحبتی مختلف فیه اولوب، اولاد و احفادی کندیسندن روایت ایتمشدر . — (صلت بن مخرمه بن المطلب بن عبد مناف القرشی) که برادرلری قیس وقاسم ایله برابر خیبر غنایمندن حصه‌مند اولمشلردی .

صلصال { (ابو الغضنفر — بن الدلهمی) صحابه‌دن اولوب، برحدیث شریف غریبك راویسیدر.

صلصل { (بن شرحبیل) صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن صفوان بن امیه نزدینه وسائر بعض محللره سفارتله اعزام بیورلمشیدی.

صله { (ابن اشیم العدوی) و (صله بن الحارث الغفاری) صحابه‌دن اولوب، برنجیسی ۳۵ تاریخنده، یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، سجستانده شهید اولمشدر . حقنده بر حدیث شریف مرویدر . ایکنجیسی مصریوندن معدود اولوب، فتح مصرده حاضر بولنمشدر .

صماء { (بنت بسر المازنیه) صحابیاتدن اولوب، برادری عبدالله بن بسر کندیسندن روایت ایتمشدر.

صماقو { (Samacou) بلغارستان امارتنك صوفیه سنجاغنده و صوفیه‌نك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ایسکر) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۱۱۰ اهالیسی، دمیر معدنی، پك مقبول بغدای محصولاتی، اطرافنده کوزل مرعالری وباغ وبینیر تجارتی واردر. اداره عثمانیه زماننده بر چوق دمیرخانه‌لری اولوب، کوزل دمیر معمولاتی چیقاردیسه‌ده، بوصنعت شمدی تدنیده‌در .

صمانی زاده { (عمر خلوصی افندی) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع و محمود خان ثانی دورلرنده اوچ دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه گچمش علمادن اولوب، استانبول پایه‌لیلرندن حسین افندینك اوغلیدر. ۱۱۴۰ تاریخنده استانبولده طوغوب، تحصیل علم ایله علی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره، ۱۱۹۰ تاریخنده ازمیر، ۹۷ده مصر، ۱۲۰۰ده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۰۵ ده استانبول قاضیسی، ۱۲۰۶ده آناطولی و۱۲۱۲ده روم‌ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۲۱۵ده مسند مشیخت اسلامیه‌یه گچوب، اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوانی اداره ایتدکدن صکره، ۱۲۱۸ده عزل اولنمش؛ و ۱۲۲۲ده دور سلطان مصطفی خانده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش ایسه‌ده، سلفنك عزلی بعض دسائسلرك حیله وخدعه‌لرینه مبنی

اولدیغی آکلاشلمله ، صاحب ترجمه یالکز بر کون مقام فتواده قالوب ، سلفنك اعاده اولنه‌جغنی حس ایدیجه ، استعفا ایتمش؛ و ۱۲۲۵ تاریخنده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب ، بو دفعه دخی ایکی سنه ایله اوچ آیه قریب مدت امور فتوایی بعد الاداره ، شیخوخت سببیله ۱۲۲۷ ده استعفا ، وینه اوسنه وفات ایتمشدر . عالم وفاضل و رتب و مناصب علیه توجیهنده ممسك ایدی . فاتح جوارنده حجراتیله مسجدی وقلندرخانه‌سی ویونلره وقفلری واردر .

صمدا { (شیخ —) ایران شعراسندن و شیخ شیرازك احفادندن اولوب ، درویش نهاد بر آدم ایدی . حقنده فعل شنیع ایله افترا وقوع بولدیغندن ، کندی عضو رجلیتنی قطع ایتمشیدی . شو بیت اونکدر :

همچو پرکاریم یك پا در شریعت استوار
پای دیگر سیر هفتاد و دوملت میکند

صمصام الدوله { (ابوکالنجار مرزبان) آل بویه ملوکنك اوتجیسی او- لوب ، (عضد الدوله بن رکن الدوله بن بویه)ك اوغلیدر . برادری (شرف الدوله ابو الفوارس)ك زماننده بغدادده امیر الامرا اولوب ، بر طاقم سرکذشتدن صکره ، ۳۸۸ ده وفات ایتمشدر .

صمصام الدین محمود { (بن بدر الدین بن عز الدین بن نور الدین) لرکوچکده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اون برنجیسی اولوب ، اقرباسندن حسام الدین عمره خلف اولمش؛ و ٦۹٥ ده غازان خانك فرمانیله قتل اولنمشدر .

صنجه { جزیره‌ده دیار بکر ایله دیار مضر آره‌سنده بر نهر اولوب ، اوزرنده عجایب الارضدن معدود بر کوپری بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

صنجهل { هند مشاهیر حکما و اطباسندن اولوب ، هارون الرشید ومأمون زمانلرنده برچوق تألیفاتی لسان عربی‌یه ترجمه اولنمشدی . باشلیجه آثار مترجمه‌سی بروجه آتیدر : «کتاب شرك الهندی» که ابتدا فارسی‌یه و عبدالله بن علی طرفندن فارسیدن عربی‌یه ترجمه اولنمشدر ؛ «کتاب سسرد» که امراضك علاماتیله مداواتلری حقنده معلوماتی حاوی اولوب ، ۱۰ مقاله‌دن مرکب اولدیغی حالده ، یحیی بن خالد برمکینك امریله عربی‌یه نقل اولنمشدر؛ «کتاب بدان» که درت بیك درت خسته‌لغك تشخیصی اصولنی حاویدر ؛ «کتاب سند هشان» ، «کتاب فی ما ختلف الهند والروم فی الحار والبارد» ، «کتاب تفسیر اسماء العقار» ، «کتاب اسانکر الجامع» ، «کتاب علاجات الحبالی للهند» ، «کتاب رأی الهندی فی اجناس الحیات و سمومها» «کتاب التوهم فی الامراض والعلل» .

صندرغی { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده و بالیکسرینك ٥٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق سماو چاینك صول کناری قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱٥۲۲ اهالیسی ، ۳ جامعی ، ۲ مدرسه‌سی ، ۱ کلیساسی ، رشدیه وابتدائی و روملره مخصوص دیگر ابتدائی مکتبلری ، ٦٥ دکانی ، ۳ خانی ، برحمامی ، بك کوزل صولری وجوارنده ایکی ایلیجه‌سی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم و قصوری روم اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . — صندرغی قضاسی قره‌سی سنجاغنك منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولوب ، شمالاً نفس بالیکسری و بیغاجق قضالریله شرقاً بروسه وکوتاهیه سنجاقلریله ، جنوباً و جنوب غربی جهتندن دخی آیدین ولایتیله محدوددر . قضا ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب ، ۲۳۱٤۰ اهالیسی واردر ، که بونلرك مرکز قضاده بولنان ۷۱٥ رومدن ماعداسی کاملاً مسلمدر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب قسم شرقیسنده اووه‌سی دخی بولنیور . صو صغیرلی نهرینك باشلیجه قولی اولان سماو چایی قضانك شرقدن غربه شق ایدرك ، میاه جاریه‌سنی جمع ایدر اراضیسی بك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه ، چاودار ، داری ، مرجمك ، نخود فصولیه ، باموق ، آفیون و یکی زرع اولنمقده باشلایان پتاتس وساره‌دن عبارتدر . سیسام و آفیوندن خیلی اخراجاتی واردر . مرکز قضاده وبعض قراسنده سجاده ، خالی وکلیم نسج اولنور ؛ وصیرمه‌لی وایکیلی بعض شیلر ایشلنیر . درون قضاده ۱ رشدیه ،

مدرسه، ۱ ابتدائی، روملره مخصوص دیکر بر ابتدائی و۲۹ صبیان مکتبی، ۶۰ جامع و ۱ کلیسا موجوددر. برخیلی اورمانلری وکوزل مرعالری اولوب، صیغیر، قیون وکچی کبی حیوانات اهلیه‌سی چوقدر.

صندقلی { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وقره حصارك } ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیوك «مندرسه تابع بر چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۱۷۰ نفری ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۶۵۱۵ اهالیسی، ۳ جامعی، ۴ مدرسه‌سی، ۳ تکیه‌سی، بر رشدی وبر ابتدائی ایله بر قاچ محله مکتبی و ۵ خانی واردر. ۱۲۰۰ متره ارتفاعی اولان بر یایله اوزرنده واقع وطاغلرله محاط اولمغله، هواسی پك صاغلام وصولری غایتله کوزلدر. باغ وباغچه‌لری چوقدر. (آپامیا کیووتوس) شهر قدیمنك محلنده اولدیغی مروی اولوب، (کیووتوس) اسمی لسان یونانیده «صندق» دیمك اولدیغندن، اسم حاضری دخی بوکا دلالت ایدر. — صندقلی قضاسی قره حصار صاحب سنجاغنك وبتون خداوندکار ولایتنك جنوب غربی کوشه‌سندن عبارت بیوك بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغنك اشاق قضاسیله، شمال شرقی طرفندن نفس قره حصار قضاسیله، جنوب شرقی جهتندن قونیه، غرباً دخی آیدین ولایتلریله محدوددر. شیخلو، کیکار وطازقیر اسملریله ۳ ناحیه‌یی وجمعاً ۲۱۵ قریه‌یی جامع اولوب، ۷۴۹۹۰ اهالیسی واردر، که مرکزده بولنان ۱۵۰ قدر ارمنی و رومدن ماعداسی کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یوکسك طاغلری و منبت اووه و وادیلری واردر. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. بیوك مندرس ایرماغنك منابعی بو قضاده اولوب، بتون میاه جاریه‌سی بو نهره طوپلانیر. جنوب غربی جهتنده (آجی کول) اسمیله کنیشجه بر کول دخی بولنیور. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. آیدین دمیر یولنك شمندیلك نقطهٔ انتهاسی اولان (دینار) قریه‌سی بو قضا داخلنده اولوب، بو طریقله قضا ازمیره مربوطدر؛ وفضلهٔ محصولاتی اورایه ایشر. مرکز قضایه بر ساعتلق مسافه‌ده (خدابی) اسمیله بر قابلیجه واردر. درون قضاده ۱ رشدیه، ۲ ابتدائی، ۸۰ صبیان مکتبی و ۴ مدرسه موجود اولوب، جمله‌سنك شاکردانی ۱۲۴۰ کشی‌یه بالغ اولور.

صنعا { جزیرة العربده خطهٔ یمانیه‌نك کرسیسی ویمن ولایتنك مرکزی برشهر اولوب، } مکهٔ مکرمه‌نك ۸۰۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده وحدیده اسکله‌سنك ۱۴۲ کیلومتره شرق شمالیسنده °۱۵ ′۲۲ عرض شمالی ایله °۴۱ ′۴۱ ″۵۱ طول شرقیده وجبال سراتك حذای بحردن ۲۲۱۰ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقعدر. سور وبرجلرله محاط واسع برشهر اولوب، مقدما اهالیسی ۲۰۰۰۰۰ کشی‌یی متجاوز بولنمش ایکن، شمدیکی حالده آنجق ۲۵۰۰۰ راده‌لرنده‌در. اوتوز قدر جوامع شریفه‌سی، بیوك چارشیسی، جسیم خانلری، کارکیر واوچ درت قاتلی خانه‌لری، بر عسکری خسته خانه‌سی، سورك خارجنده متعدد قیشله‌لری، شهرك ایچنده جریان ایدر ایکی دره‌سی، اطرافنده انواع اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری، چارشف و دوشمه‌لك کبی ایپك و پاموقدن انواع منسوجات دستکاهلری وقیومجیلغه متعلق کوزل معمولاتی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی معتدل یعنی یازین سرین اولوب، قیشین صولر طونار. مع هذا کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی حرارت تفاوتی زیاده اولدیغندن، هواسی پك صاغلام اولمیوب، صیتمه‌دن خالی دکلدر. پك اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی ازالدر. بعض ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. صنعادن اول یمنك مرکزی مأرب ایدی. (صنعانی) نسبتیله معروف برچوق مشاهیر علما و ادبانك مسقط رأسی بولنمشدر. — (صنعا) اسمیله دمشق شام قربنده دخی بر بیوك قریه وار ایدی. صنعانی لقبیله معروف مشاهیرك بر طاقمی بو قریه‌دن ایدی.

صنعا { سنجاغی. یمن ولایتی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری یعنی مرکز } سنجاغی اولوب، تحت مضبوطیتده بولنان یمن ولایتنك قسم شرقیسندن وبتون خطهٔ یمانیه‌نك قسم مرکزیسندن عبارت اولدیغی حالده، جنوب غربی جهتندن تعز، غرباً حدیده، شمال غربی جهتندن عسیر سنجاقلریله، شمالاً، شرقاً و جنوب شرقی طرفلرندن دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاط ومحدوددر. صنعا،

جبل حراز ، کوکبان ، انس ، حجه ، زمار ، یریم ، رداع و عمران اسملریله ۹ قضادن مرکب اولوب ، ۲۵ ناحیه و ۸۹۰ قریه‌یی حاویدر. تهامه‌دن حصه‌سی اولمیوب، جبال سراة صرتیله اتکلرندن عبارت اولمغله، هواسی معتدل ومعموریتی زیاده‌در. میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، اکثر اراضیسی سقی و اروا اولنور . قهوه محصولاتی چوق اولوب، بغدای، آرپه، دوره وسائر حبوباتیله توتون، چیویت وسائره دخی حاصل اولور . میوه‌لری متنوع و میدولدر . اهالیسنك مقدار صحیحی حقنده برکونه معلومات اولمیوب ، ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولدیغی تخمین اولنیور.

صنع الله افندی { (جعفر افندی زاده) سلطان محمد خان ثالث و احمد خان اول دورلرنده درت دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دوری صدورندن اسکوبلی جعفر افندینك اوغلیدر. ۹۶۰ تاریخنده طوغوب ، تحصیل علم ایله بر مدت ابو السعود افندی درسنه دوام ایتدکدن صکره، علی الاصول دور مدارس ایده‌رك، ۹۹۸ده بروسه، ۹۹۹ده ادرنه، ۱۰۰۰ده استانبول قاضیلیی وینه او سنه آناطولی و ۱۰۰۱ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمشیدی . ۱۰۰۸ده خواجه سعد الدین افندی یرینه مسند مشیخته کچوب ، ۲۲ آی ایله اون کون امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، عزل اولنه‌رق، ۱۰۱۱ سنه‌سنده ثانیاً شیخ الاسلام اولمش ایسه‌ده ، صدر اعظم بولنان یمیشجی حسن پاشا ایله کچینه‌مدیکندن ، یالکز ۳۴ کونلك مأموریتدن صکره ستعفا ایتمش ایدی. سلطان احمدخانك جلوسندن صکره ۱۰۱۳ده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، بو دفعه دخی ۲ سنه ایله ۳ آی و ۱۰ کون ادارهٔ امور فتوی ایتدکدن صکره، ۱۰۱۵ده وزیر اعظم درویش پاشانك سعییله عزل اولنه‌رق، یرینه ابو المیامن مصطفی افندی تعیین اولنمش؛ ودرت آی صکره بونك وقوع وفاتیله رابعاً مسند مشیخته کچه‌رك، بر سنه ایله ۷ آی وبر هفته بومقامده قالدقدن صکره، ۱۰۱۷ده عزل اولنمش ؛ و ۱۰۲۰ده ایفای حج شریف ایدوب، بعدالعوده ۱۰۲۱ده وفات ایتمشدر. تفسیر کشافه و بعض کتب درسه تعلیقاتلری و بعض خیراتی واردر .

صنعانی { (ابو بکر عبدالرزاق بن همام بن نافع) مشاهیر علما ومحدثیندن اولوب، صنعالیدر. ۱۲۶ تاریخنده طوغوب، ۲۱۱ده وفات ایتمشدر. وفرت معلوماتنه بناءً خلق هرطرفدن کندیسنه مراجعت ایدرلردی. سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل کبی مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر. بر چوق مشهور کلاملری دخی اولوب ، شو بیت او جمله‌دندر :

فذاك زمان لعبنا به
وهذا زمان بنا يلعب

صنعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن بروجه‌زیر سکز ذاتك تخلصیدر :

برنجیسی قسطمونیلی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن سلطان محمودك مغنیساده اقامتلری صره‌سنده دیوان کاتبی ایدی؛ ونجاتی وطالعی ایله براکده بولنمشدر. شو بیت اونکدر :

بن جهاندن اتکم سلکوب آیاق قالدیرمدم
یوری ای غم چك الك سن دخی دامانمدن

— ایکنجیسی ازنیقلی اولوب، شوبیت اونکدر :

قدینه کوره سرو یازمشسك
اللرك آنده قالسون ای نقاش

— اوچنجیسی (اسکندر پاشا زاده مصطفی بك) یاوز سلطان سلیم خان زماننده اولوب، چالدیران محاربه‌سنده ابراز شجاعتله، سنجاق بکی اولمشیدی. شو بیت اونکدر :

کل رخلرکه لاله اکر اولمسه حسرت
بغرنده آنك نیلریدی دغ محبت

— دردنجیسی (محمد —) کلیبولیلی ایدی. کوزل اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

دلنش یورکی نایك بغایت یوفقه‌در بغری
کیم اکری باقسه دردایله ایدر فریاد وافغانی

— بشنجیسی (صنع الله بن مولدجی حسام بروسه‌لی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك شهزاده‌لکنده قرمانه عزیمتلری حقنده سویلش اولدیغی شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

لوای عدل شهزاده ویروب نور
قرامان ایللرینی قلدی آیدین

— آلتنجیسی سلانیکلی اولوب، ارباب تیماردن ایدی. شو بیت اونکدر:

قپوکه حلقهٔ زر اولمغه ای ماه لقا
مه‌نو ایلدی زلفنک کبی قدینی دوتا

— بدنجیسی (صنع الله) حمید ایلنده‌کی یلواج قصبه‌سنده بر شیخک اوغلی اولوب، طریق تدریسه سالک اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

ساقیا عکس رخک شوقیله دور ایتسون قدح
کوره‌لم آینهٔ دوران نه صورت کوسترر

— سکزنجیسی (صنع الله) طریق مولوی درویشانندن کوشهٔ قناعت و انزوایه چکلمش بر مهد معنوی ایدی. شو بیت اونکدر:

تیر آهم کرفلک پولاد ایسه ایلر کذر
اول جفا کارک دل سنکیننه ایتمز اثر

صنعی زاده { (سید محمد امین افندی) سلطان محمد خان رابع ورنده مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، قضا-ن قره صنع الله افندینک اوغلیدر. ١٠٥٦ ده ...رنه، ٥٧ ده بروسه پایه‌سیله حلب ومتعاقباً مصر، ...ه ده استانبول قاضیسی، ١٠٦٤ ده آناطولی و٦٥ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و١٠٧٢ ده مسند فتوایه کچوب، اون برآی قدر بومقامده قالد... قدن صکره، ٧٣ ده عزل اولنمش؛ و١٠٨٣ ده وفات ایدوب، اسکدارده هدایی محمود افندی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. متشرع ومتقی برذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌یه وقوفی و وقاری یوغیدی.

صنوبری { (احمد بن محمد الصینی) شعرای عربدن اولوب، حلبلیدر. شو نظم اشعارندندر:

بدر غدا یشرب شمساً غدت
وحدها فی الوصف من حده
تغرب فی فیه و لکنها
من بعد ذا تطلع فی خده

صنهاجه { مغربده جزایر جهتلرنده و جبال درنک اوزرنده ساکن بولنمش قبائل بربریه‌دن بیوک برقبیله اولوب، مغربک وقوعات سیاسیه‌سنه پک چوق مدخللری اولمشدر؛ ومرابطین وبنی زری دولتلرینی بونلر تأسیس ایتمشلردر. بعده اکثر افرادی صحرای کبیرک ایچنده طاغلوب، حتی سودانده دخی بعض دول صغیره تشکیل ایتمشلردی. صنهاجه قبائلندن شمدیکی حالده یالکز ایکی قبیله بولنوب، بری قسنطینه و دیکری جزایر ایالتنده بولنیور.

صنهاجی { صنهاجه قبیلهٔ بربریه‌سنه منسوب بعض مشاهیر علمانک لقبیدر:

(ابو محمد عبد العزیز بن شداد الصنهاجی) قیروان شهرینک تاریخنی یازمشدر. — (علی بن سعید الصنهاجی) «البیان فی معرفة الاوزان» عنوانیله برکتابک صاحبیدر. — (ابو عبدالله محمد بن سعید الصنهاجی) «کنز الاسرار» عنوانیله برکتابک مؤلفیدر. — الک مشهورلری ایسه (ابو عبدالله محمد بن جروم یاخود ابن اجروم) در، که ٦٨٢ ده طوغوب، ٧٢٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ و «اجرومیه» عنوانیله مشهور برصرف و نحو کتابنی یازمشدر. مغربده پک مشهور ومتداول اولان بوکتاب بر چوق مشاهیر نحویون طرفندن شرح اولنمش؛ وآوروپاده دفعاتله طبع ونشر ایدلمشدر.

صور { شام ساحلنده و بیروت ولایت و سنجاغنده اوله‌رق بیروتک ٧٥ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم و قصوری خرستیان اولمق اوزره، تقریباً ٥٠٠٠ اهالیسی، خیلی ایشلک تجارتی، سوری، برتک قپوسی وبرطاقم آثار عتیقه‌سی واردر. پک قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلرک الک برنجی مرکزلری ایدی. صیدا ایکنجی و بیروت اوچنجی درجه‌ده ایدی. اسم قدیمی (تیر) اولوب، فنیکه‌لیلر بحر سفید سواحلنه حکم سوردکاری زمانلرده بتون آق دکیزک مرکز تجارتی ایدی. شهر قدیم برآطه اوزرنده واقع اولوب، اسکندر شهری ضبط ایتدیکنده، برریختمله قره‌یه ربط ایتمش؛ و مرور زمانله بو ریختمک اطرافنه قوملر بریکمکله، شهرک موقعی برشبه جزیره صورتنی آلمشدر. وقتیله شمال و دیکری جنوب طرفنده اوله‌رق ایکی بیوک لیمانی اولوب، شمدیکی حالده جنوبده‌کی بتون طولمش؛ وشمالده‌کی دخی خیلی طارلاشمشدر. اسکی شهر نهر قاسمیه‌دن رأس العینه‌دک ١٢ میللک ساحل ضبط ایدوب، شمدیکی قصبه بونک یالکز بر

پارچه‌سنده مؤسسدر. مذکور رأس‌العین صولرینی شهره سوق‌ایتمکده بولنمش اولان اسکی برصوبولنك خرابه‌لری الیوم موجوددر. شهردن کناره اوله‌رق (بعل) تعبیرایتدکلری معبودموهومك عبادتنه مخصوص مشهور بر معبدی‌ده وار ایدی. بر چوق منارلر، ستونلر وسائر آثار عتیقه دخی بولنیور. هرودوتك تخمیننه کوره، بو شهر میلاد عیسادن ۲۷۵۰ سنه اول تأسیس اولنمشدر. بخت نصر وسائر آتوریه حکمدارلرینه و حضرت سلیمانك عسکرینه مقاومت ایتمش؛ واسکندر طرفندن آنجق ۷ آیلق محاصره‌دن صکره ضبط اولنه‌بیلوب، برقسمی تخریب اولنمشدی. ماکدونیه‌لیلرله رومالیلر زماننده اهمیتدن دوشوب، حضرت عمر (رضه) زماننده ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولدقده، برکونه اهمیتی بوغیدی. ۸۷ سنه اهل صلیبك النده قالوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و یاوز سلطان سلیم خان زماننده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر. ۱۲۰۲ تاریخ میلادیسنده شدتلی برزلزله دخی خرابیتنی آرتیرمشیدی. بو صوك سنه‌لرده بعض ترقیاته یوز طوتمشدر. اطرافی پك منبت اولوب، توتون وسائر محصولات یتیشیر.

— صور قضاسی شمالاً صیدا، شرقاً مرجعیون قضالریله، جنوباً عکا سنجاغیله، غرباً دخی آق‌دکیزله محاط اولوب، ۳ ناحیه و ۱۳۴ قریه‌یی جامعدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، اکثری اوفق تپه‌لردن عبارتدر. قاسمیه و نام دیکرله لیطانی نهری صور ایله صیدا قضالرینی آیرر، و (وادی الحجر) اسمنده دیکر بر چای قضایی شق ایله بو نهره دوکیلور. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، داری، مصر، بورچاق، سیسام، نخود، مرجمك، توتون، زیتون، انجیر، خروب وسائر محصولات حاصل اولور؛ و بهرینك برقسمی اخراج اولنور. برخیلی مقدار ایپك قوزه‌سی دخی یتیشدیریلوب، اخراج اولنور. مراعاسی چوق اولوب، قویونلری آز ایسه‌ده، کچیلری ۴۰۰۰۰ مقدارینه قریب و صیغیرلری دخی چوقدر. مرکز قضاده بر رشدیه و بتون قضاده ۴ مسلم و ۶ غیر مسلم مکتب ابتدائیسی واردر. قضانك اهالیسی ۲۹۳۱۶ نفوسدن عبارت اولوب، ۲۳۸۰۵ ی مسلم و قصوری، مارونی، روم وسائره‌در.

صورغون { آنقره ولایتنك بوزغاد سنجاق و قضاسنده ناحیه مرکزی بیوك برقریه اولوب، ناحیه‌سی ۸۱ قریه‌دن مرکبدر.

صوری { (ابو محمد عبد المحسن بن غلبون) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، صور قصبه‌سندندر. ۴۱۹ تاریخنده ۸۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

اتری بثار ام بدین
علقت محاسنها بعینی

فی لحظها و قوامها
مافی المهند و الردینی

صو شهری { سیواس ولایتنك قره‌حصار شرقی سنجاغنده و سنجاغك جنوب شرقی جهتنده برقضا اولوب، شمالاً قره‌حصار، غرباً قویلحصار قضالریله، جنوب غربی جهتندن سیواس سنجاغیله، شرق جنوبی جهتندن دخی ارضروم ولایتیله محدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، سیواس سنجاغی حدودنجه ممتد اولان طاغلری کلکیت وادیسنی قزیل ایرماق منابعندن آیرور. مرکزی اولان (اندریاس) قریه‌سی حذای بحردن ۱۰۷۹ متره یوکسکدر. (کمین طاغی) ایله (قزیل طاغ) باشلیجه جبالندندر. اندریاس، اغرمغوس و صاریجه اسملریله اوچ چای وبعض دره‌لر قضا داخلنده آقوب، مذکور کلکیت نهرینه دوکیلور. برقاچ اورمانی دخی اولوب، چام، میشه وسائر آغاجلر بولنور. قضا داخلنده اوچ کوچك کول دخی واردر. اراضیسنك قوه انباتیه‌سی متوسط برحالده اولوب، بغدای، آرپه وسائر ذخایرله میوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. کمین طاغنده و تقلان قریه‌سی قربنده بر سیملی قورشون معدنی واردر. مرکز قضا قربنده و سائر بعض طرفلرنده معدن صولری و ایلیجه‌لر بولنیور. مرکزدن اداره اولنور ۶ ناحیه‌سی اولوب، ۱۷۰ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۵۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۷۵۰۰ ی مسلم، ۳۷۵۰ سی روم و ۳۷۵۰ سی دخی قتولیك و پروتستانلرله برابر ارمنیدر. قضا داخلنده ۱۰۰ قدر جامع ومسجد، ۶۳ اسلام و ۲۵ خرستیان مکتبی وبرقاچ تکیه و زاویه و تربه واردر. حذای بحردن ۲۳۰۰ متره یوکسك اولان قانلی طاش نام

موقعده هر جمعه کونی پازار قوریلوب، خیلی آلیش ویریش اولیور. قضانك بعض محللرنده برنوع ایپك چتاری طوقنور.

صو صغیرلغی { خداوندکار ولایتنده بر نهردر، که کوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده سماو کولندن خروجله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قره‌سی سنجاغنك صندرغی قضاسنه دخول ایدر؛ و اوراده کوتاهیه جهتندن کلن (قره نهر) ی اخذ ایله، مذکور قضایی شق ایتدکدن صکره، شماله طوغری دونوب، بیغادیج قضاسنك غربی کوشه‌سنی وصکره بالیکسری قضاسنی شق، وبالیکسری قصبه‌سندن کچن چایی اخذ ایدر؛ وباندرمه قضاسنك شرق کوشه‌سنی یاره‌رق، بروسه سنجاغنك میخالیج قضاسنه دخول، و صاغدن میخالیج صولدن دخی مانیاس کوللرینك آیاقلرینی و دها آشاغیده بروسه اووه‌سندن کلن نیلوفر چایینی اخذ ایله، مرمره دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۲۲۰ کیلومتره طولنده اولوب، صویی چوقدر؛ علی الخصوص میخالیج کولنك آیاغی اولدقدن صکره خیلی بیویوب، منصبندن اورایه قدر قدیما وابورلر ایشلمکده ایکن، نهرك دوکدیکی قوملر منصبنده بر سد پیدا ایتمکله، شمدیکی حالده ایشلیه‌میورلر. جزئی بر همتله سیر سفائنه صالح اوله‌جق برحاله قونمسی ممکن اولوب، مجراسنك اطرافنده‌کی اراضینك منبتلکی مناسبتیله بو حالده چوق استفاده اولنه‌بیلیر. مرمره‌یه دوکیلن انهارك اك بیوکیدر.— نهرك صول کنارنده و باندرمه‌دن بالیکسری‌یه کیدن جاده‌نك اوزرنده بو اسمله برقریه دخی واردر.

صوغان یمز { [«محمود پاشا (صوغان یمز —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

صوغله { قونیه ولایت و سنجاغنك بوزقیر قضاسنده بر کول اولوب، بوزقیر قصبه‌سنك شمالنده واقعدر. بویی و اکی ۱۵ کیلومتره قدر اولوب، قونیه جوارنده‌کی خاتونسرای کولندن چیقان بر نهر بو کوله منصب اولور؛ وبونك فضلهٔ میاهی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق بکشهری کولنه منصب اولور. بالیغی چوقدر.

صوفی { فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل جغتای اتراکندن اولوب، بر مدت قلندرانه دور و سیاحت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عاشق نشدی محنت هجران نکشیدی
کس پیش توغمنامهٔ هجران چه‌کشاید

— ایکنجیسی (ملا محمد) اصفهانلی اولوب، مولانا جامی ایله مناسبتی وار ایدی. شو قطعه اونکدر:

بخواری در رهش افتاده بودم
سحرکه آن قرار بیقراران
زمن بکذشت چون ابر بهاری
مرا بکذاشت چون ابر بهاران

— اوچنجیسی کرمانلی اولوب، شیرازده توطن ایتمشیدی. شو رباعی اونکدر:

صوفی بهوای نرکس جادویی
همواره بخاك عجز دارد رویی
بهر دل من ترنج غبغب کافیست
صفراء مرا می شکند لیمونی

— دردنجیسی (منشی محمد امتیاز علی) هندستانك لکهنو شهری مضافاتندن کاکوری قصبه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

بهار امروز باسامان صد میخانه‌می آید
بدوش بیخودی چون بوی کل مستانه‌می آید

صوفی { (پیر محمد —) طقوزنجی قرن هجری مشاهیر خطاطیننددن اولوب، بخارالیدر. ٤٤ مصحف شریف یازمشدر.

صوفی بایزید { یلدیرم سلطان بایزید خان دوری علماسندن اولوب، چلبی سلطان محمد خانك معلمی بولنمش؛ وآنقره وقعه‌سندن صکره شهزادهٔ مشارالیه جانبندن نزد تیموره سفارت مخصوصه ایله اعزام بیورلمش ایدی. سلطان محمد مشارالیه‌ه بك چوق نصایح مفیده ویروب، طریق عدل و حقانیتده رهبری بولنمشدر.

صوفی پیرصد ساله { صوفیون و شعرا و اطبادندر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

منمای بغیر من رخ ای سیم ذقن
کز غایت غیرتم رود جان زبدن
خواهم که شوم مردمك دیدهٔ خلق
تاروی توهیچ کس نه بیند جزمن

صوفی محمد پاشا { سلطان محمد خان رابع دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، سپاهی زمره‌سندن

یتیشمشدر. دفتردار باقی پاشایه انتساب ایدوب، کتخداسی اولمشیدی. ١٠٣٨ ده یکیچری آغاسی اولوب، بعده آیدین، صاروخان و مغنیسا سنجاقلرینه تعیین اولنمش؛ و قره مصطفی پاشانك صدارتنده دفتردار اولمش ایدی. بعد العزل یکی قپو قربنده‌کی باغچه‌سنده اختیار عزلت ایتدیکندن، صوفی لقبیله شهرت بولمشدر. ١٠٥٨ تاریخنده کنج سلطان محمد خان مشارالیهك جلوسنی متعاقب، سن وسالنه وصوفیلکنه استناداً مسند صدارته کتیرلمش ایسه‌ده، افعال وحرکاتی لقبنه توافق ایتمدیکندن، ١١ آیلق صدارتدن صکره، ١٠٥٩ ده عزل و ملقره‌یه نفی اولنه‌رق، اوراده اعدام اولنمشدر. سنی سکسانی متجاوز ایدی.

صوفیلو { ادرنه ولایتنك دده آغاج سنجاغنده ودده آغاجك شمال شرقیسنده اوله‌رق دمیر یول خطی اوزرنده وصریجك صاغ کنارنده کوچك برقصبه ویا بیوك برقریه‌در. — صوفیلو قضاسی جنوباً دده آغاج واینوز قضالریله، شرقاً کلیبولی، شمالاً ادرنه، غرباً دخی کوملجنه سنجاقلرقلریله محاط اولوب، ایپصاله ناحیه‌سیله و قضادن اداره اولنور دیکر بش ناحیه ایله برابر ١١٦ قریه‌یی حاوی اوله‌رق، ٤٠٧٣٥ اهالیسی واردر، که‌بومقداردن ١٦٨٣٦ سی مسلم، ١٣٨١٠ ی روم، ٦٣٧٧ سی بلغار وقصوری چنکانه وساره‌در. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی و بایرلری دخی اولوب، ذخایر متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وکلیتلی توتون حاصل اولور. برقاچ چای قضانك اراضیسنی سق ایده‌رك، صریج نهرینه دوکیلور. بو چایلرك اوزرنده برقاچ کارکیر کوپری واردر. اورمانلری چوقدر. ابنیه ودکرمن طاشلریله آتشی بویا معدنی بولنور. داخل قضاده ٣٧ جامع، ٢ تکیه و ٣١ چشمه موجوددر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری چوق اولوب، خیلی یاغ اخراج اولنور. باغلری‌ده چوق اولوب، سنوی یدی سکز یوز بیك کیلو شراب اخراج اولنور. ایپك بوجکاری‌ده بسلنوب، سنوی یوز اللی بیك کیلو قوزه چیقاریلیر. قضاده کلیم وسجاده کبی شیلر نسج اولنور.

صوفیه { (Sofia) بلغارستان پرنسلکنك مرکزی برشهر اولوب، بلغارستانك غرب جنوبی جهتنده استانبولك ٤٨٥ کیلومتره غرب شمالیسنده و (ویتی‌سن) طاغنك شرق شمالی اتکنده اوله‌رق واسع براووه‌نك کنارنده و طونه‌یه تابع (ایسکر) نهرینه دوکیلور اوچ دره‌نك اوزرنده، ٤٢°٤١′٥٧″ عرض شمالی ایله ٢٠°٥٩′٣٣″ طول شرقیده واقعدر. ٤٥٠٠٠ اهالیسی، چوخه وسائر یوك منسوجاتیله ایپك اقمشه ومسکرات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر. استانبولدن بلغراده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اولوب، بلغارستانك اوچ طرفلرینه طوغری مکمل شوسه‌لری‌ده واردر. پرنسلك مرکزی اتخاذ اولنه‌لی ترقیده اولوب، بر دارالفنونی، ذکور واناثه مخصوص آیری آیری داخلی اعدادیه‌لری، دارالمعلمین، حربیه مکتبی، زراعت مکتبی وسائر مؤسسات علمیه‌سی، ١٥٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی وکوچك برموزه‌سی واردر. بولندیغی اووه‌نك حذای بحردن ٥٢٢ متره ارتفاعی اولوب، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، اشجاری اولمدیغندن، منظره‌سی پك لطیف دکلدر؛ و هواسی معتدل اولمیوب، شهرده یازین میزان الحراره ٣٩ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده، قیشین تحت الصفر ٢٠ درکه‌یه قدر اینر. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، غرب جهتنده‌کی اسکی شهرك سوقاقلری طار وغیر منتظمدر؛ شرق طرفنده‌کی یکی شهر ایسه انشا اولنمقده‌در. ایکیسی آره‌سنده پرنسك اقامتنه مخصوص سرای بولنیور. جوامع شریفه‌سندن برقاچی پك مصنع اولوب، بیوك برحاوره‌سی دخی واردر. یکی شهرك شمالنده برجامع شریفك یاننده برقابلیجه بولنیور. صوفیه اسکی برشهر اولوب، روماليلرك زماننده (سردیقه) تسمیه اولنوردی. ٤٤١ تاریخ میلادیسنده آتیلا طرفندن تخریب اولنمش؛ و ٨٠٩ ده بلغارلرك ضبطنه کچوب، (سردیچ) تسمیه ایدلمش ایدی. بعده بیزانتیون پرنسلرندن بری بو شهرده بیوك برکلیسا یاپدیرمغله، ظن اولندیغنه کوره، صوفیه اسمی دخی بونك طرفندن وضع اولنمشدر. ١٣٨٢ تاریخ میلادیسنده ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق مذکور کلیسا دخی (صوفیه جامعی) اسمیله معبد

مسلمینه تحویل اولنمشـدر . ادارهٔ عثمانیه زمانـنـده سوق الجیش نقطهٔ نظرنجـه اهمیتی زیاده اولوب ، سنجـاق وایالت مرکزی اتخاذ اولنمشـدی . ولایات اصولنك اتخاذنده طونه ولایتنه ملحق بر سنجاغـك مرکزی اولوب ، محـاربهٔ اخیره‌دن آز وقت اول تشکیل اولنان قوصوه ولایتنه مرکز اتخاذ اولنمشدی . — صوفیه سنجاغنك مسـاحهٔ سطحیه‌سی ٥٦٣٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٨٢٢٤٧ کشیدر .

صوقللی محمد پاشا { [«محمد پاشا (صوقللی)» ماده‌سنه مراجعت .]

صول { بلاد خزرده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

صولاق زاده { عثمانلی مشاهیر خطاطیننذن اولوب ، ابن عباس ، بیضاوی وفخررازی تفاسیرشریفه‌سندن برقاچ نسخه یازمشدر .

صَولت { هندستان متأخرین شعراسـندن اولوب ، ١٢٨٥ تاریخنـده کنج ...ننده وفات ایتمشـدر . ایکی بیك بیتی حاوی مرتب ...انی واردر . شو بر ایکی بیت اونکدر :

الهی آب ورنك دلربایی ده بیانم را
باآب جوی حسن گلرخان ترکن زبانم را
زبس کاهیده‌ام درمهر روی غیرت ماهی
سکش تار شعاعی می شمارد استخوانم را

صُولی { (ابو بکر محمد بن یحیی بن عبـدالله بن عباس) مشاهیر علمادن اولوب ، سابق الترجمه (ابراهیم بن عباس صولی) نك برادرینك طورونیدر . شطرنج اویناممده مهارت فوق العاده‌سی اولدیغندن ، (شطرنجی) لقبیله شهرت بولمشدر . خلفاء عباسیه‌دن راضی باللهك ابتـدا معلمی و بعده ندیمی اولوب ، مکتفی ومقتدره دخی ندیملك ایتمشـدر . بر چوق تألیفـاتی اولوب ، الك مشهورلری شونلردر : «کتاب الوزراء » ، «کتاب الورقة » ، «کتاب ادب الکاتب » ، «کتاب الانواع » ، «اخبار ابی تمام» ، «اخبار القرامطه » ، «کتاب الغرر » ، « اخبار ابی عمرو بن العلاء » ، «کتاب العبادة » ، « اخبار ابن هرمه » ، « اخبار السید الحمیری » ، « اخبار اسحق بن ابراهیم » . بونلردن بشقه شعرانك تراجم احوالنی حاوی وحروف هجا صره‌سیله مرتب برکتابی واردر . ٣٣٥ تاریخنده بصره‌ده وفات ایتمشدر .

صولی { [«ابراهیم بن عباس صولی» ماده‌سنه مراجعت بیوربله .]

صومه { آیدین ولایتنك صـاروخان سنجاـغنـده و سنجاغك منتهای شمال غربیسنده اوله‌رق مغنیسـانك ٥٠ کیلومتره شمالنده و باقیر چاینك صول کنارندن ٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ثلثانی مسلم و بر ثلثی روم اولمق اوزره ، ٦٠٠٠ اهالیسی ، بر رشدیه و ١٥ صبیان مکتبی ، بخارله اداره اولنور برزیتون ، بریاموق وبرده دقیق فابریقه‌سی ، هفته‌ده برقوریلور بازاری وخیلی ایشلك تجارتی واردر . برطاغك شمال شرقی اتکنـده واقع اولوب ، اوکنده واسع و منبت براووه ممتـد اولور . ازمیردن بدأ ایدن دمیر یول خطنك صـاروخاندن آیریلان بر شعبه‌سی بو قصبه‌یه منتهی اولمغله ، کیتدکجه ترقی وتوسعنی موجب اولمقده‌در . اسکی بر قصبه اولوب ، اسم قدیمی (جرمه) یاخود (کرمه) ایدی . جـوارلرنده بعض آثار عتیقـه مشهوددر . — صومه قضـاسی صاروخان سنجاغنك شمال غربی کوشه‌سندن عبارت اولوب ، جنوباً مغنیسا ، شرقاً قرق آغاج قضالریله ، شمالاً خداوندکار ولایتیله ، غرباً دخی ازمیر سنجاغیـله محدوددر . ٥٦ قریه‌دن مرکب اولوب ، یالکز ٣٣٨٥ ی ترکجه لسانله متکلم روم و قصـوری مسلم اولمق اوزره ، ٢٤٧٦٧ اهالیسی واردر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٢ مربع کیلومتره اولوب ، ١١٠ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه ، ٩٠ کیلومتره‌لکی مرعی ، ٢٢ کیلومتره‌لکی اورمان و ٥٠ کیلومتره‌لکی‌ده اراضیٔ خالیه‌دن عبـارتدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله توتون ، زیتون ، پاموط و سـائره‌دن عبارتدر . برخیلی ایپك دخی چیقار . صومه قصبه‌سی قربنده برکمور معدنی بولنوب ، جوار اهالیسی اخراج ومحروقاته استعمال ایدیورلر .

صو یولجی زاده { (مصطفی بن عمر) مشاهیرخطاطیندن اولوب ، یوز قدر انعام وسائر کتب یازمشـدر . ١٠٩٧ ده وفات ایتمشدر .

صو یولجی زاده { (محمد نجیب بن عمر) مشـاهیر خطاطین و شعرادن اولوب ، آنف الترجمه‌نك قیزینك اوغلیدر .

ثلث ونسخ وتعليق خطلرنى يازمه‌ده مهارتى اولوب، بر مصحف شريف يازمشدر. «دوحة الكتاب» عنوانيله بر تذكرهٔ خطاطينى ومرتب ديوان اشعارى واردر. ۱۱۷۲ ده وفات ايتمشدر. اشعارنده (نجيبا) تخلص ايدردى. شو بيت اونكدر :

عجبمى شارح ديباجهٔ وصال اولسه‌ق
كتاب وصف خط يارى موبمو كوردك

صهباء { (بنت ربيعة التغلبيه) حضرت على (رضه) افندمزك زوجاتندن اولوب، كنديلرندن (عمر) و(رقيه) طوغمشيدى. حضرت خالد بن وليد (رضه)ك (عين التمر) وقعه‌سنده آلديغى سبايادن ايدى.

صهبان { (ابو طلاسه بن عثمان) صحابه‌دن اولوب، بعده فلسطينده ساكن اولمشيدى.

صهبان بن محرث { يمنده حكومت سورن ملوك تبابعه‌دندر.

صهبان بن وائل { [«سحبان بن وائل» ماده‌سنه مراجعت.]

صهبائى { (سيد عبد الباقى) هندستان شعراسندن اولوب، شاهجهان وعالمكيرك خدمتنده بولنمش؛ وايكنجيسنك مدحنده دائر بر چوق اشعار سويلمشدر. شو بيت اونكدر :

خود مست وغمزه مست و دو چشم از خمار مست
يك ناتوان چه چاره كند باسه چار مست

صُهَيب { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو يحيى صهيب بن سنان بن مالك الربعى النمرى) كه قدماى صحابه‌دن واسلامده سابقيندن اولوب، بدرى و عمى كسرانك خدمتنده بولنمغله، روملرك الينه اسيردوشمش، وبونلرطرفندن صاتلمش، و بر روايتده بيوديكنده قاچمش ايدى. عمار بن ياسرله بركونده اسلامه كلوب، مشركين قريش طرفندن پك چوق جفا و اذا كورمش؛ و حضرت على (رضه) معيتنده مدينه‌يه هجرت ايدوب، بدر، احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمشدر. ثناسنى متضمن بر قاچ حديث شريف مرويدر. حضرت عمر (رضه)ك دخى صاحب ترجمه حقنده محبت وحسن ظنى وار ايدى. ۳۸ نجى سال هجريده ۷۳ ياشنده مدينه‌ده ارتحال ايتمشدر. روملر يننده بيوديكندن، لسان عربى‌يى اونوتمش، وبكيدن اوكرنديكنده شيوه و تلفظى اويديره‌ميوب، غلط سويلر ايمش. بو مناسبتله (رومى) لقبيله ملقبدر. — (صهيب بن النعمان) كه برحديث شريفك راويسيدر.

صهيون { (Sion) قدس شريفك مؤسس اولديغى درت تپه‌نك برى اولوب، اوزرنده خرستيانلرك بيوك بركليساسى واردر. — بو اسمله سواحل شام قربنده حمصه ملحق پك متين بر قلعه دخى وار ايدى، كه اهل صليب طرفندن ضبط، وصلاح الدين ايوبى جانبندن استخلاص اولنمشدى.

صيدا { شام ساحلنده بيروت ولايت وسنجاغنده وبيروتك ۳۹ كيلومتره جنوب غربيسنده و بر برونك ساحله قدر ممتد اولان سطح مائلنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ۲٤٥۰ سى خرستيان ويهودى وقصورى مسلم اولمق اوزره، ۱۰۷۳٥ اهاليسى، خراب سورى، جنوبنده‌كى تپه‌ده (قلعة المرة)، و شمالنده دكيزك ايچنده و قريبه بر كوپرى ايله مربوط (قلعة البحر) اسملريله ايكى اسكى قلعه‌سى، شمالده‌كى طولمش و جنوبده‌كى آچيق اولمق اوزره ايكى كوچك ليمانى، ٦ جامع ومسجدى، ۸ زاويه‌سى، ٤ كليساسى، بر رشديه وايكى ابتدائيه مكتبى، شمالنده‌كى (نهر الاولى) دن قصبه‌يه صو كتيرر تحت الارض بر صو يولى، اطرافنده پك كوزل پورتقال و ليمون باغچه‌لرى و خيلى ايشلك تجارتى واردر. صيدا پك اسكى برشهر اولوب، زمان قديمده (صيدون) اسميله فنيكه‌ليلرك اك بيوك كرسيلرى وبتون آق دكيزك مركز تجارتى ايدى. بعده بر آره‌لق مركزيت صورشهرينه كچمش ايسه‌ده، صيدا دخى اهميت تجاريه‌سنى محافظه ايتمش ايدى. فنيكه‌ليلردن صكره ايرانيلرك، اسكندرك وسلفكيلرك ضبطنه كچوب، بر آره‌لق مستقل صورتده اداره اولندقدن صكره، روماليلرك ضبطنه كچمشيدى. خلافت حضرت فاروقيده فتوح شام صره‌سنده ممالك اسلاميه دائره‌سنه داخل اولوب، (صيدانى) نسبتيله معروف برچوق مشاهير علمانك منشئ بولنمش؛ وبعده برخيلى وقت اهل صليبك النده قالوب، دفعاتله استرداد اولنمشدى. ياوز سلطان سليم خان زماننده داخل ممالك عثمانيه اولوب، طول مدت سواحل شامدن عبارت صيدا اياليتى ناميله بر ايالتك مركزى بولنمش

وبعده ۱۸۳۷ تاریخ میلادیسنده حرکت ارضدن خراب اولمغله، اهمیتی بیروته کچوب، بر قضا مرکز- لکنه تنزل ایتمشدر. جوارلرنده برچوق آثار عتیقه چیقمشدر.

— صیدا قضاسی اوچ ناحیه و ۱۳۷ قریه‌دن مرکب اولوب، شمالاً جبل لبنان سنجاغیله، شرقاً مرجعیون وجنوباً صور قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طاغ وتپه‌لری وبونلرك آره‌لرنده منبت وادی واووه‌لری واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آربه، بورچاق، بقله، مرجمك، نخود، داری، سیسام، پاموق، توتون، انجیر، نار، لیمون، پورتقال، زیتون وسائر محصولات ایله، خیلی بال، ایپك و زیتون یاغی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی ۲۹۵۰۰ کچی، ۴۳۴۴ قیون، ۸۵۰۰ صیغیر، ۱۲۰۰ بیکیر، ۱۰۰۰ دوه، ۱۵۰۰ مرکب و ۱۰۰ استردن عبارتدر. تجارتی محصولات ارضیه ایله یاغی، کچی قیلی، دری، زیتون یاغی و بر مقدار صابون ایله مصنوعات دباغیه‌دن عبارتدر. قضا داخلنده بر قاج دباغخانه ایله ۳ صابونخانه موجوددر. اهالیء قضا ۴۱۷[illegible] نفوسدن عبارت اولوب، ۳۵۴۸۳ ی مسلم وقصوری مارونی، روم، ارمنی، یهودی وسائره‌در. اهالیء مسلمه‌سی سنی وشیعی ودرزی‌یه منقسمدر. داخل قضاده ۱۵۰ جوامع و مساجد وسائر معابد، ۱ رشدیه، ۱۷ ذکور واناث مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه و ۹ مکاتب ابتدائیهٔ غیر اسلامیه موجوددر.

صیدی { (میر—) ایران شعراسندن اولوب، طهرانلیدر. شاه سلیمان صفوی زماننده نشأت ایدوب، بعده هندستانه رحلتله، شاهجهانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و بونك کریمه‌سی جهان آرا بیکم جانبندن بیوك برجائزه آلمش ایدی. ۱۰۸۳ تاریخنده هندستانده وفات ایتمشدر. ۴۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

درین فصل کل هرچه داری بمی‌ده
مبادا که دیکر بهاری نیاید

صیرفی { (ابوبکر محمد بن عبدالله البغدادی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، مذهب مذکورده امام شافعیدن صکره اصول فقهده بو ذاتدن اعلم کیمسه کلدیکی متفق علیهدر. اصول فقهده بك مقبول ومعتبر ومشهور برتألیفی واردر. ۳۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صیرفی { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی همدانلی اولوب، صرافلقله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

جایی که تو با کسی نشینی
کس با دکری چرا نشیند

— ایکنجیسی (میر ولی) کشمیرلی اولوب، شو بیت اونکدر:

سبو سبوده وخم خم دل نژند مرا
قدح چه آب زند آتش بلند مرا

صیغه‌جق { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه تابع سفریحصار قضاسنده و سفریحصارك جنوبنده اوله‌رق ساحل بحر قربنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، (تئوس) شهرقدیمنك خرابه‌لری قربنده واقع و اکثر ابنیه‌سی شهر مذکور ویرانه‌لری طاشلریله مبنیدر. ناحیه‌سی ۱۴ قریه‌دن مرکبدر.

صیفی { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ابوقیس صیفی بن الاسلت الانصاری) که شعرادن اولوب، برادری وحوح ایله برابر مکه‌یه هجرت ایتمش؛ و فتح مکه کونی اسلامه کلمشلر ایدی. —(ابوالحارث صیفی بن ساعده) که معیت حضرت نبویده برغزایه کیدرکن کدیده وفات ایدوب، جانب نبویدن کوملکنه تکفین بیورلمشیدی. — (صفی بن ربعی بن اوس) که صحبتی مختلف فیه اولوب، صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (صیفی بن سواد الانصاری السلمی) که عقبهٔ ثانیه غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (صیفی بن عامر) که بنی ثعلبه‌نك آمری اولوب، جانب نبویدن برنامهٔ سعادتله قومی اوزرینه امیر تعیین بیورلمشیدی. — (صیفی بن قیظی) که احد غزاسنده حزار بن الخطاب یدیله شهیداولمشدر. — (ابوالمرقع صیفی بن صیفی) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

صیقلی { ایران شعراسندن اولوب، من‌اصل یزدجردلی اولدیغی حالده، همدانده

باشامشدر. قلیجیلقله مشغول اولدیغندن، بو مخلصله تخلص ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

روز وصال مدعی هیچ بشب نمیرسد
سیر ستاره راچه شد گردش روزگارکو

صیقلی { مؤلفیندن ایکی ذاتك لقبیدر : (اسماعیل بن خلف صیقلی) كه بر معرب قرآن یازمش ؛ و ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (محمد بن محمد بن ظفر الصیقلی) كه «ابناء نجباء الابناء» عنوانیله بر كتاب یازوب ، ٥٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

صین { عربلرك چین ممالك واسعه‌سنه ویردكاری اسمدر. اك اول چین حقنده معلومات ویرن عربلر اولوب، عرب تجار وسیاحینی كرك بحراً قانتون جهتلرینه وكرك براً تبت وكاشغر طرفلرندن چینك ایچنه صوقلمشلردی. مع هذا جغرافیون عربك چین حقنده‌كی تفصیلاتلری بر آز مشوش ومبهم اولوب، شمدیكی احواله تطبیقی بر آز زوردر. [«چین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

(باب الصادك صوكی)

ض

(باب الضاد ـ فصل الباء الخ)

ضباعه (بنت الزبير بن عبدالمطلب الهاشميه) صحابیاتدن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌لریدر. کندیلرندن اون ر حدیث شریف مرویدر. همشیره‌سی ام عطیه کندیلرندن روایت ایتمشدر. (مقداده بن عمرو) ه واروب، بوندن عبدالله وکریمه اسملریله ایکی اولادی دنیایه کلمشیدی. عبدالله جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده مقتول اولمشدر. — (ضباعه بنت عامر بن قرط العامریه) دخی صحابیاتدن اولوب، مکه‌ده اسلامه کلمشیدی.

ضبی (ابو عبد الرحمن مفضل بن محمد) مشاهیر ادبادن واکابر کوفیوندن اولوب، خلیفه مهدی ایچون «المفضلیات» عنوانیله برمجموعهٔ اشعار تدوین ایتمش؛ و «کتاب الامثال»، «کتاب معانی الشعر» و «کتاب العروض» عنوانلریله اوچ کتاب یازمشدر.

ضحاك خرافاتله ممزوج اولان ایران قدیم تاریخنه کوره، پیشدادیان ملوکنك ...ری اولوب، کویا کندیسی عرب اولدیغی حالده، ایرانه تجاوز ایلمشدر. کویا ایکی اوموزینه بیتشیك ایکی ییلانی وار ایدی. بونك ایله دمیرجی (کاوه) بیننده‌کی خرافات دخی مشهوردر. بو خرافاتك مأخذی (زندآوستا) کتابی اولوب، دین مجوسك واضعی اولان زردشتك دخی هندن مطرود اولدیغی مظنون بولندیغنه نظراً، بو حکایه‌نك هند اساطیرندن مأخوذ اولمسی احتمالدن بعید دکلدر. ...ندی هند اساطیر قدیمه‌سنده (آزی‌داهاقه) اسمیله ... اژدهادن و بونی (ثریتون) اسمنده بر ملکك ...ـلاك ایتدیکندن بحث اولنیور. (ضحاك تازی) اسمیله (آزی‌داهاقه) اسمنك براولدیغی و(فریدون)ك (ثریتون) دن غلط اولدیغی آشکاردر. ضحاك ماری دنیلیسی‌ده اوموزلرنده ییلان بولنمسندن دکل، بلکه اساساً موهوم بر اژدرهادن عبارت اولمسندن ایلری کلیور. اسکی یونان مورخلرینك میدیه (یعنی آثوریه) حکمدارلرندن (آستیاغ) تسمیه ایتدکلری شخصك ده (آزی داهاقه) دن غلط اولمسی محتملدر. (اژدها) کلمه‌سیله (آزی داهاقه) اسمنك دخی بر اولدیغی نمایاندر.

ضحاك صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (ضحاك الانصاری) که حضرت علی (رضه) حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ضحاك بن ابی جبیره یاخود ابو جبیره بن ضحاك) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ضحاك بن حارثة الانصاری الخزرجی السلمی) که عقبه غزاسنده وبر روایتده غزای بدرده دخی حاضر بولنمشدر. — (ضحاك بن خلیفة الانصاری الاشهلی) که احد غزاسنده حاضر بولنمش، واواخر خلافت حضرت فاروقیده وفات ایتمشدر. یوقاریده‌کی ضحاك بن ابی جبیره ایله بر اولدیغی مظنوندر. — (ضحاك بن سفیان السلمی). — ابو سعید ضحاك بن سفیان العامری الکلابی) که شجعاندن اولوب، مکه فتحنده جانب رسالتپناهیدن بنی سلیمدن بیك شجعانه رئیس تعیین بیورلمشدی؛ وقومنك امارتنی کندیسنه احاله بیورمشلردی. حسن بصری حضرتلری کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضحاك بن عبدعمرو الانصاری الخزرجی النجاری) که برادری نعمانله برابر بدر غزاسنده وکندیسی احد وقعه‌سنده دخی حاضر بولنمشدر. — (ابو انیس ضحاك بن قیس بن خالد الاکبر القرشی الفهری) که بر روایتده

رحلت حضرت نبویدن یدی سنه اول طوغوب، سماعاً روایت احادیث شریفه ایتمش، و بر روایتده رؤیت نبی (صلعم) شرفنه نائل اوله‌مامشدر. معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بعده اوغلی یزیدك وبونك اوغلی معاویه‌نك خدمتنده بولنمش؛ وبونك فراغنده دمشق شامده عبدالله بن زبیره بیعت ایدوب، مروانله مرج راهطده ایتدیکی محاربه‌ده ٦٤ تاریخنده مقتول اولمشدر. معاویه طرفندن زیاددن صکره کوفه والیلکنه دخی نصب اولنمش؛ ومعاویه‌نك وفاتنده یزیدك وصولنه‌دك دمشقده انضباطی محافظه ایتمش ایدی. حسن بصری کندیسندن روایت ایتمشدر. فاطمه اسمنده کندیسندن بیوك صحابیاتدن بر همشیره‌سی وار ایدی. — (ضحاك بن نعمان بن سعد) که جانب حضرت نبویدن معاویه یدیله وائل بن حجره ویا مسروق بن وائله یازیلان والفاظ غریبه‌یی حاوی اولان مشهور بر نامهٔ سعادتك راویسیدر.

ضحاك { (ابو الازهر — بن سلمان بن سالم الحولی) مشاهیر نحویون وشعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما انعم الله على عبده　　بنعمة اوفى من لعافيه
وكل من عوفى فى جسمه　　فانه فى عيشة راضيه
والمال شئ حسن جيد　　على الفتى لكنه عاريه
ما احسن الدنيا ولكنها　　مع حسنها غدارة فانيه
واسعد العالم بالمال من　　اداره للآخرة الباقيه

ضحاك الاحنف { (ابو بحر — بن قيس التميمى) مشاهیر تا-بعیندن اولوب، زمان سعادت نشان حضرت نبویده طوغمش ایسه‌ده، رؤیته نائل اوله‌میوب، خلافت حضرت فاروقیده مدینهٔ منوره‌یه کیتمش؛ و حضرت عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر. قومنك امیر وسیدی ایدی. بعده حضرت مرتضایه انتساب ایدوب، جمل وقعه‌سنده طرف آلمامش ایسه‌ده، صفین محاربه‌سنده معیت علیه‌لرنده حرب ایتمشدر. صکره کوفه‌ده ساکن اولوب، زیاد کندیسنه فوق العاده حرمت و رعایت ایدردی. معاویه‌نك حضورنده حق سویلکدن اصلا چکنمیوب، پك آجی سوزلر سویلدیکی حالده، معاویه ینه حقنده رعایت وحرمتی براقمیوب، احسان ایدردی. مصعب بن زبیرك خروجنه‌دك برحیات اولوب، مشارالیه ایله برابر خروج ایتمش؛ و اوصره‌ده ٣٧ تاریخنده یتمش یاشلرنده وفات ایتمشدر. خراسان فتوحنده دخی حاض[ر] بولنوب، سمرقندك فتحنده بر کوزی سقطلنمشیدی. علم وصلاح حالیله مشهور اولوب، نصایح حکیمانه‌ی[ی] متضمن برچوق اقوال وامثالی مشهوردر.

ضرار { صحابه‌دن بر وجه زیر درت ذاتك اسمیدر: (ابو الازور ضرار ب[ن] الازور الاسدی) که شجعان و شعرادن اولوب جانب نبویدن بنی الصیداء و بنی الدیل نزدینه اعز[ام] بیورلمش؛ و برروایتده یرموك و دمشق محاربه‌لرند[ه] بولنمشدی. حضرت ابابکر (رضه) زماننده خالد ب[ن] ولید حضرتلرینك امریله مالك بن نویرة التمیمی قتل ایدن دخی بوذاتدر. یمامه وقعه‌سنده فوق‌العا[ده] برجسارت وشجاعت کوستروب، ایکی آیاغی کسلدیک[ی] حالده، دیزلری اوزرینه سورینوب، ینه مجاه[دلر] میاننده محاربه ایده‌رك، شهید اولنجه‌یه قدر [جهاد] ایتمشدر. — (ضرار بن الخطاب القرشی الفهری) شجعان و شعراء قریشدن اولوب، فتح مکه‌ک[ـه] اسلامه کلمش؛ وابو عبیده بن الجراح معیتنده ش[ام] فتوحنده حاضر بولنمشدر. فتح مکه کونی سو[یلمش] اولدیغی برقصیده‌سندن اولان شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

يا نبى الهدى اليك لجا　　حى قريش وانت خير [لجا]
حين ضاقت عليهم سعة　　الارض وعاداهم اله السـ[ماء]

بعضلری اسلامنده شبهه ایتمشلرسه‌ده، اشعا[ری] دخی اسلامنه شاهددر. — (ضرار بن القعقاع) [ع]وف بن القعقاعك برادریدر. — (ضرار بن مق[رن] المزنی) که ١٢ نجی سال هجریده حیره‌نك فتحن[ده] خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب، طبر[ینك] قولنه کوره اون برادرك بری ایدی.

ضربخور رشید پاشا { عساکر منت[ظمهٔ] عثمانیه‌نك [...] اسکی امراسندن اولوب، دور سلطان محمود خان[ده] قطع مراتب ایده‌رك، فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتم[ش] ودور سلطان عبد المجید خانیده، ١٢٥٨ تاریخن[ده] عهده‌سنه رتبهٔ مشیری توجیه بیوریله‌رق، اوصر[ه] سرعسکرلك عنواننك رفعیله احداث اولنان عسا[کر] منصوره مشیرلکنه نصب اولنمشدی. ٥٩ ده [در] سعادت مشیرلکنه نقل اولنه‌رق، ٦٢ ده خا[صه] مشیر قائمقامی وبنه او سنه روم ایلی مشیری و [...]

ناریخنده خاصه مشیری اولمشدی. بر خیلی وقت معزول قالدقدن صکره ۱۲۷۰ ده درسعادت اردوسی مشیریتنه و متعاقباً ثانیاً خاصه مشیرلکنه نصب اولنه‌رق، بعد العزل ۷۳ ده ثانیاً درسعادت مشیری اولمش؛ و سلطان عبدالعزیز خانك اوائل سلطنتلرنده وفات ایتمشدر.

ضریر { مشاهیر علمای اسلامدن اعمی بولنمش بر چوق ذواتك لقبی اولوب، الك مشهورلری اسم وکنیه‌لری صره‌سنده ذکر اولنور.

ضعف { امین خلیفه‌نك جاریه‌لرندن بر مغنیهٔ مشهوره اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك محاصره‌سنده حضورنده بربرینی متعاقب تغنی ایتمش اولدیغی اشعار شآمت آمیزیله شهرت بولمشدر.

ضعیفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك مخلصیدر:

— برنجیسی قانونی سلطان سلیمان دورنده یاشامشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

شمشاد قد دلبر بر بوستانده بتمز
زیرا نهال طوبی باغ جهانده بتمز
دیدم نیچون تهی‌سك بار وفادن ای‌سرو
کولدی دیدی‌که میوه سرو روانده بتمز

— ایکنجیسی (محمد —) قسطمونیلی اولوب، شو بر ایکی بیت اونکدر:

سعادت قولنه حقدن عطادر
آکا زور ایله سعی ایتمك خطادر
نه سعی ایله اولور عز وسعادت
نه تقصیرایله فقر و فلاکت

— اوچنجیسی (محمد —) روم ایلنده‌کی قره‌طوه قصبه‌سندن اولوب، طریق علمه سالك ایدی. کلستانی شرح ایتمشدر.

ضعیفی { ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شو بیت اونکدر:

چو سر بحلقهٔ زلف بتان در آوردم
سری بعالم دیوانکی بر آوردم

ضماد { (بن ثعلبة الازدی) صحابه‌دن اولوب، جاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزك [...]کبی ایدی. اجرای طبابتله مشغول ایدی. الك اول اسلامه کلنلردندر.

ضمام { (بن ثعلبة السعدی) صحابه‌دن اولوب، بشنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و قومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. — (ضمام بن زید الهمدانی) دخی صحابه‌دن اولوب، تبوكدن عودت بیورلدقده، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، بر نامهٔ سعادتله عودت ایتمشیدی.

ضمره { صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (ضمره بن انس الانصاری) که «احل لکم لیلة الصیام الرفث الی نسائکم» آیت کریمه‌سنك سبب نزولی اولدیغی مرویدر. — (ضمره بن ثعلبة البهزی) که بعده حمصده ساکن اولوب، کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (ضمره بن سعد السلمی) که پدریله برابر حنین وقعه‌سنده حاضر بولنمش؛ و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (ابو عبیدالله ضمره) که اوغلی عبیدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضمره بن عمرو الجهنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (ضمره بن عمرو الخزاعی) که خسته اولدیغی حالده، مکه‌دن چیقوب، نزد حضرت نبوی‌یه کیدرکن، یولده وفات ایتمکله، حقنده «ومن یخرج من بیته مهاجراً الی الله ورسوله ثم یدرکه الموت فقد وقع اجره علی الله» آیت کریمه‌سی نازل اولدیغی مرویدر. — (ضمره بن عباس الجهنی) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. عبدالله بن انیسك عم زاده‌سیدر. — (ضمره بن ابی العیص الخزاعی) که یوقاریده‌کی «ومن یخرج الخ» آیت کریمه‌سنك بونك حقنده نازل اولدیغی دخی مروی اولوب، ایکیسنك بر اولمسی‌ده ملحوظدر. — (ضمره بن عزمة الانصاری الخزرجی النجاری) که احد وقعه‌سنده پدریله برابر حاضر بولنوب، خلافت جناب فاروقیده فرس فتوحنده جسر ابی عبیده محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — دیکر بر ضمره که «من قتل دون ماله فهو شهید» حدیث شریفنك راویسیدر.

ضمضم { (بن قتاده) و (ضمضم بن الحارث السلمی) صحابه‌دن اولوب، برنجیسنك بیاض قاریسندن سیاه برچوجغی اولمغله، عندالتحقیق قاریسنك جده‌سی زنجیه بولنمش اولدیغی تحقق ایدنجه، سببی بو اولدیغی جانب نبویدن بیان بیورلمشیدی. بوحال بوکون طبیعیون عندنده (آتاویسم)

اسمیله معروفدر . — ایکنجیسی شعرادن اولوب، شو بر ایکی بیت جنین غزاسنده سویلمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر :

اذ لا ازال علی رحالة نهدة
جرداء تلحق بالنجاد ازاری
یوما علی اثر النهاب و تارة
کانت مجاهدة مع الانصار

ضمیر { (تقی الدین) ایران شعراسندن اولوب، حلواجیلقله مشغول ایدی. هندستانه عزیمتله ، بر خیلی آقچه طوپلامشیدی . شو بیت اونکدر :

بیستونرا چون در خیبر بزور تیشه کند
عشق رنك حیدری بربازوی فرهاد بست

— هندستان شعرا و اکابرندن اوج ذاتك دخی مخلصی اولدیغی بعض تذاکرده کورلمشدر.
— ینه هندستان شعراسندن وبراهمه رؤساسندن (کنور هیرا لال بن راجه بیاری لال) اسمنده برشاعرك دخی مخلصیدر. شو بیت اونکدر:

از سینهٔ سوزان بفلك ناله فرستم
وز دیدهٔ کریان بزمین ژاله فرستم

ضمیره { (بن ابی ضمیره) صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك آزادلیسی ایدی. اهل مدینه‌دن معدود اولوب ، اوغلی عبدالله کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ضمیره بن انس) و(ضمیره بن سعدالسلمی) اسملریله صحابه میاننده دیکر ایکی ذات دخی مذکور ایسه‌ده، بونلرك اسمی (ضمره) اولملی دها محتمل اولوب ، ضمره صره‌سنده ذکر اولنمشدر.

ضمیری { سلطان سلیم خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کنغریلیدر . شو بیتی مشهوردر :

قورقوتمه صراط ایله یولی سیجرز واعظ
ایل کچدیکی کوپریدن بزده کچرز واعظ

ضمیری { (کمال الدین حسین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب صفوی زماننده یاشامشدر. «ناز ونیاز»، «بهار و خزان» ، «لیلی و مجنون» ، «وامق وعذرا» ، «جنة الاخیار» و «اسکندر نامه» عنوانلریله آلتی منظومه‌سیله ایکی دیوانی واردر .

هجو دخی سویلدیککندن ، اصفهانده تشهیر ایدلمش اولدیغی مرویدر. ۹۷۳ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

کریهٔ من سوز وسوزم کریه می آرد زدرد
درد مندم کریه و سوزم اثر دارد بسی

ضمیری { (ابو العیس) و (ابو القا... عبد الواحد بن حسین) اسملر... ایکی مؤلفك اسمی اولوب، برنجیسنك «اصل الاصو... فی احکام النجوم والموالید» ، و ایکنجیسنك «اد... المفتی» عنوانیله برر تألیفی واردر.

ضیا { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب ، شاه عباس ماض... زماننده دیوان کتابندن ایدی . شو بر ایکی بیـ... اونکدر :

صبا بخدمت مستوفی الممالك عهد
اکر رسی زمنش هیچ درد سر مرسان
ور او کند کله از من بخاکپای بتان
که هرچه بشنوی ازوی بمن خبر مرسان

— ایکنجیسی (میرزا یوسف) قزوینلی اولو... بر مدت کیلان ومازندران حاکملرینك وبعده م... صفویه‌نك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر

فغان که مردم و یاری درین دیارم نیست
نشان پای کسی بر سر مزارم نیست

— اوچنجیسی (میر صفدر علیخان بن صـ... علیخان) شاه اسماعیل صفوی احفادندن اولو... دکن نوابی آصف جاه طرفندن کمال التفاتله قبـ... اولنمش؛ واورنك آباده اقامت ایتمش ایدی. شـ... بیت اونکدر :

چشم تر مانند شبنم زین چمن بر داشتم
خون دل چون لعل با خود از وطن برداشتم

ضیاء الدین { [«ابن بیطار» ماده‌سنه م... جعت بیوریله .]

ضیاء الدین { ایران شعراسندن ایکی ذا... اسمیدر:

برنجیسی (— محمد) من اصل (ری) قصـ... سندن اولوب، کاشانده نشأت ایتمشدر . کوزل... آغردیغی برزمانده سویلمش اولدیغی شو رباعی... اشعارندندر :

از خلق زمانه پاکشیدن خوشتر
درکوشهٔ عزلت آرمیدن خوشتر
زنهار ضیا علاج چشمت نکنی
اوضاع زمانه را ندیدن خوشتر

— ایکنجیسی خجندلی اولدیغی حالده، شیرازده ات ایتمش؛ وملوك سلجوقیه‌دن بیغونك خدمتنده لنمشدر. چوق معمر اولوب، ٦١٠ تاریخنده وفات نشدر. شو رباعی اونکدر:

امروز کرم کن ای کرمها پرور باش
کرنیستیم شده است مردرا حلال
فردا که زاختر نکو کردد فال
کوهر زکف تو بر نکیرم بسفال

ضیاء الدین برنی { هندستان مورخیندن اولوب، سکزنجی قرن جریده محمد شاه وفیروز شاه تغلق زمانلرنده دهلیده شامش؛ و «تاریخ فیروز شاهی» عنوانیله برکتاب زمشدر.

ضیاء الدین بن الاثیر { [«ابن اثیر» ماده‌سنه مراجعت.]

ضیاء الدین سعدی { (ابو عبدالله محمد بن عبدالواحد السعدی) هیر علما ومحدثیندن اولوب، ٥٦٩ تاریخنده شامك دیر المبارك) قریه‌سنده طوغمش؛ وبغداد وخراسان سائر اقطار عالمه رحلتله، عصری مشاهیر علماسندن تماع واستفاده ایده‌رك، بعده دمشقه عودتله، ریس وتصنیفله امرار اوقات ایتمش؛ و٦٤٣ ده ات ایلشدر. بر دارالحدیث تأسیس ایدوب، ابلرینی دخی اورایه وقف ایتمشدی. باشلیجه تصنیفاتی وجه آتیدر: اوچ جلد اوزره «کتاب الاحکام»، فضائل الاعمال»، طقسان جزءدن مرکب «الاحادیث تارة»، «فضائل الشام»، «فضائل القرآن»، کتاب صفة الجنة والنار»، «مناقب اصحاب الحدیث»، النهی عن سب الصحابة»، برقاچ جلد اوزره «سیر ادسة» وسائره.

ضیاء الدین قوسی { (ابوالحسن بن ابراهیم) مشاهیر ادبادن لوب، ٥٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. وفاتندن اول ر بصردن محروم اولمشدی. «کتاب الاشارة تسهیل العبارة»، «المقصر من المختصر»،

«تهذیب ذهن الواعی فی اصلاح الرعیة والراعی» عنوانلریله اوچ تألیفی و «اللؤلؤة المکنونة والیتیمة المصونة» عنوانیله برقصیدهٔ لغویه‌سی واردر. تألیفات مذکوره‌نك اوچنجیسنی صلاح الدین ایوبی ایچون یازمشدر.

ضیاء الدین نخشبی { ادبادن اولوب، لسان فارسیده «طوطی نامه» و «کلریز» اسملریله ایکی حکایه کتابلری وهندجه‌دن مترجم اولدیغی مظنون اولان «لذة النساء» عنوانیله بی ادبانه یازلمش برکتابی واردر.

ضیاء الدین هکاری { (ابو محمد عیسی بن محمد) سلطان صلاح-الدین ایوبینك امراسندن معتمدی بر ذات اولوب، عن اصل حلبده مدرسهٔ زجاجیه‌ده فقه تدریسیله مشغول ایکن، اسد الدین شیرکوهك معیتنده مصره کیتمش؛ ومشار الیهك وفاتنده یرینه یکنی صلاح الدینك کچمسنه طواشی قره قوشله برابر سعی وجهد ایتمش ایدی. بناءً علیه صلاح الدین ایوبی بوکا زیاده‌سیله حرمت ورعایت ایدردی. زید بن حسن بن علی (رضهم) نسلندن اولدیغی مرویدر. ٥٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ضیا پاشا { [«یوسف ضیا پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ضیا پاشا { متأخرین شعرا وادبای عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل ارضروملی اولدیغی حالده، درسعادتده نشأت ایدوب. السنه وادبیات شرقیه‌یی وفرانسز لسانینی تحصیل ایتمشدی. باب عالی اقلامنه بعد المداومه، سلطان عبد العزیز خان زماننده برمدت مابین همایون باشکتابتنده بولنه‌رق، مقربین حضرت پادشاهی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. و پادشاه زمان سلطان عبد الحمید خان دورنده رتبهٔ وزارته نائل اولوب، آطنه والیلکنه تعیین اولنمشدی. برقاچ سنه اوراده قالدقدن صکره، خسته لنوب، تبدیل هوا ایچون، بروسه‌یه کلمش اولدیغی حالده، ١٢٩٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. غزلیات، تاریخ، شرقی وسائره‌دن برخیلی اشعاری، خرابات اسمیله بیوك بر مجموعه‌سی و بعض ترجمه‌لری

واردر. اشعارینك الكوزلی « ترکیب بند »و« ترجیع بند » یدر. شو بیتنك ایرادیله اكتفا اولندی.

امیـد وفا ایله هر شخص دغلـده
چوق حاجیلرك چیقدی خاچی زیر بغلده

ضیـائی { فرس شعراسـندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی آذربیجـانده‌کی (اردوباد) قصبه‌سـندن اولوب، سلطان حسین بایقرا زماننده هراته عزیمتله، علی شـیر نواینك التفـاتنه مظهر اولمش ؛ و دولت کورکانیه‌نك انقراضنده وطننه عودت‌ایدوب، ۹۲۷ده تبریزده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

خوش آن ساعت که آید ترك من شمشیرکین با او
رقیبـان جمـله بکریزند و من مانم همـین با او

— ایکنجیسی (محمد علی) هندسـتانده‌کی ملتاز خطه‌سندن اولوب، ۱۰۲٤ تاریخنه‌دك اکبر آبادده برحیات ایدی. شو بیت اونکدر :

شهید تیغ ستمرا بحشر وعده مده
که کشتکان ترا ذوق خونبها اینجاست

ضیفه { صـلاح الدین ایوبینك برادری حلب حاکمی ملك عادلك قیزی اولوب

پدرندن صـکره حلب حاکمی اولان ملك ظـاهر وارمش؛ وبوندن محمد اسمنده بر اوغلی اولوب، حلب حکومتی بوكا انتقال ایتدیکنده، صبی بولنمغله، والده‌سی صاحبهٔ ترجمه ٦ سنه وصایت طریقیله حلب حکومتنی اداره ایتمش؛ و ٦٤٠ تاریخنده ٦٠ یاشـنده وفات ایتمشدر.

(حرف الضادك صوكی)

ط

(حرف الطاء ـ فصل الالف الخ)

طاران { خراسانده بولنمش اولان طوس شهر مشهورینك مركب اولدیغی ایكی قصبه‌نك الك بیوكی اولوب، طبرانی نسبتیله معروف بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

طارق { صحابه‌دن بروجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر: (طارق بن احمد) كه بر حدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن اشیم الاشجعی) كه كوفیوندن معدود اولوب، اوغلی ابو مالك كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن زید) كه سماك بن حرث كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن سوید الحضرمی) كه وائل بن حجر كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن شریك) كه كوفیوندن معدود اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله طارق بن شهاب البجلی الاحمسی) كه بوده كوفیوندن معدود اولوب، كندیسندن بر حدیث شریف مرویدر. — (طارق بن عبدالله المحاربی) كه جامع بن شداد كندیسندن روایت ایتمشدر. — (طارق بن عبید بن مسعود الانصاری) كه بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (طارق بن علقمه بن ابی رافع) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (طارق بن المرقع) كه اهل حجازدن اولوب، صحبتی واسلامی بیله مختلف فیهدر.

طارق بن زیاد { اعاظم غزاة مسلمیندن ودولت امویه امراسندن اولوب، ولید بن عبد الملكك زمان حكومتنده مغرب جهتنده فتوحاتله و بربرلری اطاعته ارجاعله مشغول اولنان موسی بن نصیرك معیتنده بولنمغله، بونك طرفندن اندلس فتحنه كوندریله‌رك، ۹۲ تاریخ هجریسنده سبته بوغازینی كچمش؛ وعسكرینه رجعت امیدی براقامق اوزره، كچدیكی كیلری یاقدقدن صكره، شیرانه محاربه‌یه باشلایوب، بربرینی متعاقب خارق العاده مظفریتلره نائل اولمغله، اسپانیه‌نك اكثر طرفلرینی وحتی كرسیٔ حكومتی اولان طلیطله شهرینی دخی ضبط ایتمش؛ و بو فتوحات عظیمه خبرینی آلنجه، موسی بن نصیر دخی پورتكیز طرفندن كیروب، طلیطله‌ده بولشدقلرنده، موسی بن نصیر طارقك موفقیاتنه حسد ایدوب، بر مدت كندیسنی حبس ایتمش؛ وبعده بو معامله‌سنك شامه انعكاس ایتمسی اوزرینه، سبیلنی تخلیه ایله، ایكیسی برلكده توسیع فتوحاته كیریشوب، اسپانیه وپورتكیزك هر طرفنی وفرانسه‌نك قسم جنوبیسنی فتح ایتدكدن صكره، ینه آره‌لری آچلمغله، ۹۶ تاریخنده لاجل المحاكمه شامه دعوت اولنه‌رق، طارق تبرئهٔ ذمت ایتمش؛ و موسی بن نصیرك خدمات سابقه‌سنه باقلمیه‌رق، تكدیر ومجازاتی تنسیب اولنمش ایدی. طارقك بقیهٔ احوالی وتاریخ وفاتی حقنده بر معلوماته دسترس اولنه‌مدی. كندیسی نهایت درجه‌ده عادل ومتدین بر ذات اولوب، او قدر فتوحات وغنایمدن فقیر الحال عودت ایتمشدی. اسپانیه‌ده عدالت و مرحمت اسلامیه‌نك كوزل بر نمونه‌سنی كوستروب، بو طریقله فتوحاتی تسهیل ایتمشدر. الیوم آوروپالیلر عندنده (جبل طارق)دن غلط اوله‌رق (جبر الطار) تسمیه اولنان بوغاز وقصبه صاحب ترجمه‌نك نامنه اضافتله تسمیه اولنمشدر.

طارم { (یاخود تارم) چینه تابع تركستان شرقیده بر بیوك ایرماق اولوب، كاشغر ویارقند ایله ختن وقره صو نهرلرندن بالتشكل، شرقه طوغری جریانله، شمال جهتنده بولنان بعض كوللرك فضلهٔ میاهنی دخی آلدقدن، وبرقاچ قوله آیریلوب، ینه برلشدكدن صكره، جنوب شرقی‌یه

طوغری دونه‌رك، و (چرچن دریا) ایله دخی قاریشه‌رق، (قره بوران) کولنه و اورادن (لوب نور) کولنه دوکیلور. کاشغر وختن نهرلری نادراً بوایرماغه واصل اولوب، اکثریا یولده قورورلر. طارمك کنیشلکی ١٠٠ ایله ١٢٠ متره آره‌سنده اولوب، اوچ درت و بعض یرلرنده بش آلتی متره درینلکی واردر. او جهتك اك بیوك ایرماغیدر. مجراسنك ایکی طرفی اکثر محلارنده بطاقلق وقامشلقدر.

طارم { ایرانده برخطه اولدیغی بعض کتبده کوریلوب، (تارم) ماده‌سنده ذکر اولنانك عینی اولسه کرکدر.

طارمی { (میردوست) ایران شعراسندن اولوب، طارم ناحیه‌سندندر. ارباب فضل وکمال و وجد وحالدن اولوب، ١٢ سنه روضهٔ رضویه‌ده مجاورت وخدمت ایتمشدر. همایون شاهك بو ذات حقنده حرمت و اعتقادی وار ایدی. شو بیت اشعارندندر:

چاکها کز دست عشقش درکریبان منست
هرطرف راهیست کز جانان سوی جان منست

طازقیری { خداوندکار ولایتنك قره‌حصار صاحب سنجاغنده صندقلی قضاسنه تابع برناحیه اولوب، ضابطه‌اق صورتنده اداره اولنور. ٢٣ قریه‌دن مرکب اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر. درون ناحیه‌ده ٣٠ جامع، ٥ مکتب، ٥٠ دکان، ٢ خان وبر حمام موجوددر.

طاسوس { یاخود طاشوز [«تاسو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طاش ایلی { ایچ ایل سنجاغنك نام عتیقیدر. [«ایچ ایل» ماده‌سنه مراجعت.]

طاشکند { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانك مرکز اداره‌سی و «سیردریا» یعنی سیحون ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ٤١° ١٩′ ٣٢″ عرض شمالی ایله ٦٦° ٥٧′ ٢٨″ طول شرقیده و سیحونه منصب (چرچیك) نهرینك ٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ٤٥٣ متره‌لك ارتفاعده واقعدر. اوجهتك اك بیوك شهری اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. خانه‌لری آلچق وباغچه‌لرله محاط اولدیغندن، شهرك محلی پك واسع اولوب، بویی ١٣ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٠٧٧ مربع کیلومتره‌در. اوزاقدن بر اورمان کبی کورینوب، یالکز جوامع شریفه‌سنك قبه و مناره‌لریله روسلرك یاپدیردقلری بعض ابنیه آغاجلرك اوستندن کوزیکه بیلیور. شهر ایکی‌یه منقسم اولوب، اهالیٔ مسلمه ایله مسکون اولان اسکی شهر درت قسمدن مرکبدر؛ وروسلرك تأسیس ایتدکلری یکی شهر بر محله‌دن عبارتدر. مذکور چرچیك نهرندن ایکی جدول آیریله‌رق، وبری ایکی‌یه انقسام ایده‌رك، شهرك ایچندن کچر، وباغچه وبوستانلرینی اروا ایدر. شهرك شمال شرقیسنده بولناز (شیخانطور) قسمی ٤٨ محله‌یه منقسم اولوب، ١٠ جوامع شریفه ایله ٣ مدرسه‌یی حاویدر. بو جهتك اهالیسی زراعت و باغچوانلق وصنایعله مشغولدر. شمال غربی جهتنده‌کی (سبزوار) قسمی ٣٨ محله‌یه منقسم اولوب، ١٠ جامع شریفله ٣ مدرسه‌سی واردر، که بونلردن (نور محمد) و (یارخان) دینلر ایکیسی پك قدیم اولوب، ایچلرنده ٣٠٠ دن زیاده طلبه تحصیل علم ایدر. بو قسمك اهالیسی صنایع وعلی الخصوص قوندره‌جیلقله مشغول اولوب، یاپدقلری چیزمه‌لر ترکستانك هر طرفنه کیدر. ایچلرنده کلیّ حیوانات مالك آدملر دخی واردر. شهرك غرب جهتنی تشکیل ایدن (کوکچه) قسمی ٣١ محله‌دن مرکب اولوب، ٥ جامع شریفله ٢ مدرسه‌سی و[...] تربه‌سی واردر. شهرك جهت جنوبیه‌سندن عبارت اولان (بش آغاج) ٣٢ محله‌یه منقسم اولوب، چوق جوامع شریفه‌سیله ایکی مشهور مدرسه‌[...] و (خواجهٔ احرار) اسمیله بر خانقاهی واردر. جهتك اهالیسی باغچوانلق وزراعتله وطوغله وکرم[...] اعمالیله مشغولدرلر. بتون شهرده ٣٠٠ جامع، ٧[...] مدرسه، ٦٠ مکتب، ٣٠ کاروانسرای، ٦ حما[م،] ١٦٠٠ دکان، ٣٢٢ میدان و ١٣٠٠٠ دن زیا[ده] خانه موجوددر. روسجه وتاتارجه تدریساته مخصو[ص] مختلط بر مکتبی دخی واردر. سوقاقلری طار و [غیر] منتظم وزلزله‌لرك کثرتندن ویرانه‌لری چوقدر. رو[س] محله‌سی شهرك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب [...] بورانك سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، توزی چو[ق] وخانه‌لری پك سیرکدر. روسلر عموم اهالینك آ[...] آلتیده بری نسبتنده‌در. روس محله‌سنده دو[لت] حکومت ایله ایکی کلیسا، ٤ صومعه، برجامع شریف[...] بر تیاترو، بر خسته‌خانه، ذکور واناث ایچون ا[...]

اعداديه ، بر دارالمعلمين، بر غرس اشجار مكتبيله بر نباتات باغچه‌سی، برقاچ مكتب ابتدائی وایکی یتیمخانه موجوددر. شهردن ایکی کیلومتره‌لك مسافه‌ده دخی رصدخانه وعلوم طبیعیه نمونه‌خانه‌سی بولنیور. مکمل برکتبخانه دخی بولنوب، ترکستان وآسیای وسطی‌یه متعلق یوزلرجه جلد کتابی واوجهتك آثار عتیقه‌سیله احوال طبیعیه‌سی نمونه‌لرینی حاوی برموزه‌سی واردر. تجارتی پك ایشلك اولوب، ایکی بانقه‌سی دخی واردر. بری ترکجه و ایکیسی روسجه اوله‌رق اوچ غزته نشر اولنور. شهرك جوارلری بر سبزه‌زار حالنده وغایتله مفرح ودلنشین اولوب، اکثر اهالینك باغ و باغچه‌لرده کوشکاری وصیفیه‌لری واردر. وبعضلری وحتی روسلر دخی یازین قیرلرده چادر قورارلر. هواسی معتدل‌اولوب، حرارت‌وبرودتك تفاوتی‌او اقلیملره نسبةً آزدر. یازین میزان الحراره نهایت ٤٢ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین تحت الصفر ٢٤ درکه‌یه قدر اینر. یاغمورلری آز ایسه‌ده، میاه جاریه‌سی چوقدر. طاشکند یك اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (چاش) یاخود (جاج) ایسه‌ده، اسکی موقعی شمدیکینك ٢٥ کیلومتره جنوبنده و سیحون قربنده اولوب، الیوم خرابه‌لری (اسکی طاشکند) نامیله معروفدر. ١٨٦٥ ده جنرال چرنایف یدیله ضبط اولنه‌رق، ایکی سنه صکره روسیه حکومتی طرفندن عموم ترکستانه مرکز اتخاذ اولنمشدر.

طاش کوپری { (واملای عتیق طاشکپری) قسطمونی ولایت وسنجاغنده وقسطمونینك ٤٤ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، قزیل‌ایرماغه تابع کوك چایك کنارنده واقع و ٤٥٠٠ اهالیی جامعدر. دباغته ودمیرجیلکه متعلق معمولاتی مشهوردر. بطاقلق برمحلده‌بولنیور. اسکی برقصبه‌اولوب، رومالیلر زماننده (پومپیوپولیس) اسمیله معروف‌ایدی. قصبه‌نك ٥ جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣٨٩ دکانی، ١٢ خانی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، برکتبخانه‌سی، بر رشدیه وبری ذکوره ایکیسی‌ده اناثه مخصوص ٣ ابتدائیه‌سی و ٤ صبیان مکتبی‌واردر. — طاش کوپری قضاسی شرقاً وشرق شمالی جهتندن سینوب سنجاغیله، شمال غربی جهتندن اینه بولی، غرباً قسطمونی، جنوباً دخی طوسیه قضالریله محاط ومحدوددر. قضا کوکجه آغاج ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌دن مرکب‌اولوب، یالکز ٦٥٠سی ارمنی و ٤٥٠ ی روم وقصوری کاملاً مسلم و ترك اولمق اوزره، ٤١٨٠٦ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، داری، پورچاق، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. کتن دخی حاصل اولور. زخایری احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره ١٠٠٠٠ کیله قدری‌ده اخراج اولنور. ٢٥ قطعه اورمان بولنوب، میشه، چام، کورکن، قاین و سائر اشجارندن خیلی کراسته واودون قطع اولنور. معمولات صناعیه یرلی کرپاسیله یوکدن هکبه، اورفان، سختیان وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌اولوب، خیلی پینیر وتفتیك چیقار.

طاش کوپری زاده { یاخود طاشکپری زاده (عصام‌الدین ابو الخیر احمد بن مصطفی) اعاظم علمای عثمانیه‌دن وکتب مفیده تألیفیله کسب امتیاز ایدن مؤلفیندن اولوب، ٩٠١ تاریخنده بروسه‌ده طوغمشدر. پدری مدرسیندن اولوب، برآره‌لق حلب قاضیلغنده دخی بولنمشدی. طفل ایکن پدریله و عائله‌سیله آنقره‌یه کیدوب، بر مدت صکره بروسه‌یه عودت، و بعده درسعادته ورود ایتمش؛ وپدریله سیدی محمد قوچوپدن ومیرم چلبی ایله شیخ محمد تونسیدن تحصیل علوم ادبیه وشرعیه وریاضیه و هیئت و تفسیر وحدیث ایده‌رك، تدریسه اجازت آلمش؛ وابتداء دیمتوقه‌ده اوروج پاشا، بعده استانبولده مولانا محی الدین بن حاجی حسین، اسکوبده اسحاقیه، استانبولده قلندریه ومصطفی پاشا مدرسه‌سی، ادرنه‌ده مدرستین متجاورتینك بری، ینه‌استانبولده مدارس ثماندن بری ونهایت ادرنه‌ده سلطان بایزید مدرسه‌سی مدرسی اولوب، ٩٥٢ده بروسه مولویتنه و بعده استانبول قضاسنه نصب اولنمش؛ وکوزلرینه طاری اولان عمی اوزرینه، استعفا ایدوب، بقیهٔ عمرینی اولجه تألیف ایتمش اولدیغی کتابلری تبییض ایتدیرمکله و یکیدن بر طاقم کتب معتبره تألیفیله کچیرمش؛ و ٩٦٨ تاریخنده رحمت حقه نائل اولمشدر. عاشق پاشا محله‌سنده سیدولایت تربه‌سی جوارنده مدفوندر. اخلاق حمیده صاحبی، متواضع، دعوی ومکابره‌دن مجتنب، قناعتکار ومتورع برذات ایدی. اك مشهور تألیفی « الشقایق النعمانیه

فی علماء الدولة العثمانیه » عنوانیله بدایت دولت علیهٔ عثمانیه‌دن قانونی سلطان سلیمان خان دورینه یعنی کندی زماننه‌دك ظهور ایدن علما و مشایخك تراجم احوالنی جامع اثر قیمتداریله « مفتاح السعاده » یاخود «موضوعات العلوم» عنوانی تحتنده کافهٔ علوم وفنونك نه‌دن عبارت اولدقلرینی وهر فنده یازلمش الك مشهور کتابلرك اسامیسیله تعریفاتنی و مؤلفلرینك مختصراً ترجمهٔ حاللرینی حاوی تألیف معتبریدر . ایکیسی‌ده عربی یازلوب، «موضوعات العلوم» نی کندی اوغلی کمال الدین محمد ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر . « شقایق نعمانیه » سنه برچوق ذیللر یازلوب، الك مشهورلری عشاق وشیخی ونوعی‌زاده‌نك ذیللریدر. لسان ترکیده محرر ومطبوع اولان بو اوچنجی ذیل طاشکوپری زاده‌نك براقدیغی ۹۶۵ تاریخندن ۱۰۴۲ سنه‌سنه دکین ظهور ایدن علما ومشایخك تراجمنی جامع اولمغله، جمله‌نك الکیلدر . ابن خلکانك « وفیات الاعیان » عنوانلی تألیف مشهورینك شامل اولدیغی تراجمه صحابه وحکما و سائر مشاهیرك تراجمنی دخی علاوه ایده‌رك، « تاریخ کبیر » عنوانیله بر تألیف معتبری دخی واردر، که اسکوبده مدرس ایکن یازوب ، ۹۳۸ ده اتمام ایتمش؛ وبعده اختصار ایدوب، تواریخ انبیایی ده علاوه ایلمشدر . کتب متداولهٔ درسیه‌یه دخی برچوق شرحلر وحاشیه‌لر وبعض متنلر یازوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر: «شرح العوامل» ، «شرح دیباجة الهدایه » ، « شرح دیباجة الطوالع » ، « حاشیة الکشاف » ، « حاشیة التجرید للشریف » ، « شرح الفوائد الغیاثیه » ، « شرح القسم الثالث من المفتاح » ، «حاشیة علی شرح المفتاح للسید الشریف» ، « شرح الجزری فی علم القراآت » ، « المعالم فی علم الکلام » ، « الجامع فی المنطق » ، « متن وشرح فی الفرائض » ، «مختصر فی علم النحو» ، «اللواء المرفوع فی حل مباحث الموضوع» ، « رسالة الشهود العینی فی تحقیق مباحث الوجود الذهنی» ، «رسالة الاستیفاء لمباحث الاستثناء» ، «مسالك الخلاص فی مهالك الخواص» ، « رسالة الانصاف فی مشاجرة الاسلاف» ، « المحاکمات بین المولی لطفی و المولی عذاری فی ایراد السبع الشداد » ، « رسالة العنایه فی تحقیق الاستعارة بالکنایه » ، « رسالة فی الصناعات الخمس » ، «رسالهٔ قضاوقدر » ، « رسالهٔ طاعون » ، « الرسالة الجامعه فی وصف العلوم النافعه » ، « اجل المواهب فی معرفة وجود الواجب » ، « نزهة الالحاظ فی عدم وضع الالفاظ » ، « رسالة التعریف و الاعلام فی حل مشکلات الحدالتام » ، « القواعد الجملیات فی تحقیق مباحث الکلیات » ، « فتح الامر المغلق فی مسئلة المجهول المطلق » ، «رسالة فی تفسیر آیة الوضوء»، « رسالة فی قوله تعالی هو الذی خلق لکم مافی الارض جمیعاً » وسائره . آثارندن « شقایق نعمانیه » مطبوع اولوب، « موضوعات العلوم » ك ترجمه‌سی دخی بو دفعه « اقدام » اداره‌سی طرفندن نشر اولنمشدر. بر کریمه‌سی وبش اولاد ذکوری اولوب ، بونلردن کمال الدین محمد افندی قاضیعسکر اولمش ، ودیکرلری قضاتدن بولنمشدر. اشعار عربیه‌سی‌ده مقبول اولوب، شو بر ایکی بیت نور بصری فوت اولدقدن صکره سویلمش اولدیغی اشعارندندر :

حرمت من الاحباب لذة نظرة
فوا حسرتا ان لم افق قبل مؤتتی
ولاتجزعی یا نفس من نازل جری
بتقدیر خلاق الله البریة
فان الرضا و الصبر فی کل محنة
من اخلاق اصحاب النفوس الرضیة

طاش کورکان { (یعنی طاش قلعه) آسیای وسطینك (پامیر) خطه سنده (صاری کول) ناحیه‌سنك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، (یکیحصار) ك ۱۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (یارقندریا) یه تابع (دنکین باش) نهری کنارنده اوله‌رق ۳۱۷۲ متره ارتفاعنده واقعدر. افغانستان وبلخ وبخارا جهتلرندن ترکستان شرقیه وچینه کیدوب کلن کاروانلرك طریقنده مهم برموقف اولمغله، اسکیدن بری بعض سیاحلر طرفندن ذکر اولنه‌رق، آوروپاجه اسمنك ترجمه‌سیله معروف ایسه‌ده، بوصوك زمانلره کلنجه‌یه قدر موقعی مجهول ومشکوك ایدی.

طاشلیجه { (Plevlié) قوصوه ولایتنك یکیپازار خطه‌سنده ویکیپازارك ۱۱۰ کیلومتره غرب شمالیسنده و (درینه) نهرینه تابع (چهو تینه) چایی اوزرنده همنامی اولان سنجاغك مرکزی بر قصبه اولوب ، اطرافی طاغلر وتپه‌لرله محاط کوزل ومنبت بر اووه‌ده بولنمغله، فرح

قزامنظره‌سی، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، ۷ جامع شریفی، بر رشدیه وبر قاچ ابتدائیه مکتبی، بر روم کلیساسی، بعض آثار عتیقه‌یی وبر کتبخانه‌یی حاوی بر مناستری وعسکری و تجارت نقطهٔ نظرنجه اهمیت موقعیه‌سی واردر. قربنده رومالیلر زماننده‌ن قالمه بر قصبه خرابه‌لری مشهود ایسه‌ده، بونك اسمی مجهولدر. —— طاشلیجه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی وبو سنجاغی ترکیب ایدن ایکی قضانك بری اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. قضا ۵۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۳۰۴۵ اهالی ایله مسکون وبونلرك تقریباً ثلثی مسلم وثلثانی روم‌مذهبنه تابع خرستیاندر.

طاشلیجه { سنجاغی. قوصوه ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری و اك شمال‌غربیده بولنانی اولوب، شمالاً بوسنه ایله، غرب جنوبی جهتندن قره طاغله، جنوباً ایپك، شرقاً دخی یکیپازار سنجاقلریله محاطدر. کوچك بر سنجاق اولوب، مرکز قضاسیله پره‌بول قضاسندن مرکبدر. سنجاق ۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۲۰۸۰ ی مسلم اولمق اوزره، ۳۹۳۸۹ اهالیسی واردر. اراضیسی عمومیت اوزره عارضه‌لی و طاغلق ایسه‌ده، منبت بایر واووه‌لری دخی واردر. بتون سنجاق طونه مائله‌سنده وصاوه‌یه تابع درینه نهری حوضه‌سنده اولوب، نهر مذکوره تابع (تاره) چایی قره طاغ حدودینی آیردیغی کبی، (لیم) نهری دخی سنجاغك جهت شرقیه‌سنده وجهوتینه چایی دخی سنجاغك اورته‌سندن ومرکزینك ایچندن آقار. انهار مذکوره‌یه دوکلمك اوزره برچوق چای ودره‌لری دخی واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اصول عتیقه‌ده اجرا اولندیغندن، استعداد طبیعیسی نسبتنده استفاده اولنه‌میور. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آربه، چاودار، یولاف، مصر و سائر ذخایرله لیم صویی وادیسنده یتیشن میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. سائر طرفلرنده برودت هوا میوه‌لرك کماله ایرمسنه مانع اولور. اورمانلری چوق اولوب، اشجارینك یوزده سکسانی چام وقصوری میشه، کورکن وسائره‌در. خیلی کراسته قطع، وقطران اخراج اولنور. حیواناتی چوق اولوب، جنسلری دخی ضررسزدر. اهالیسنك قسم اعظمی بوشناق و بر مقداری آرناود اولوب، بو ایکی لسان قوللانیلیر. اداره ملکیه‌سی صرف حکومت عثمانیه‌یه عائد اولدیغی حالده، حسب العهد بر مقدار آوستریا عسکری دخی بولندیریلیور.

طاطای { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونی شهرینك غرب شمالیسنده بر قضا اولوب، شرق جنوبی جهتندن نفس قسطمونی یعنی مرکز ولایت، شرق شمالی جهتندن اینه‌بولی، شمالاً ینه اینه‌بولی، غرباً زعفرانبولی، جنوباً دخی آراج قضالریله محدوددر. مرکزی همنامی اولان چایك اوزرنده واقع بر بازار محلی اولوب، بر رشدیه و ایکی ابتدائیه مکتبیله خان وخانه ودکان کبی بعض ابنیه‌سی اولدیغندن، کیتدکجه قصبه صورتنی آلمقده‌در. قضا ازطوای ناحیه‌سیله برابر ۱۶۲ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۲۰۶ ی ارمنی وروم وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۴۰۷۹۹ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، محصولاتی بغدای، آربه، مصر، داری وسائر حبوباتله مشهور عریانی اریکندن و سائر میوه انواعندن عبارتدر. اورمانلری چوق اولوب، میشه، کوکنار، کورکن، قاین، قواق، شمشیر وسائر اشجاردن خیلی کراسته قطع واخراج اولنور؛ وازطوای ناحیه‌سندن خیلی قطران چیقار. قضا داخلنده ۹۵ جامع شریف، ۳ مدرسه، ۱ رشدیه، ۲ ابتدائیه و ۱۲۰ صبیان مکتبی، ۴ خان، ۸۴ دکان، ۱۳۰ دکرمن و ۵۰ صو حرازی موجوددر.

طاغلی { (ومحلی تلفظنجه داغلی) آرناؤدلقده یانیه ولایتنك ارکری سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده و پرمدی قصبه‌سنك شرق شمالی جهتنده بر ناحیه اولوب، مرکزی مؤلف فقیرك مسقط رأسی اولان (فراشر) قریه‌سیدر. ۶۰ قدر قریه‌دن مرکب اولوب، قراسنك اکثری کوچك قصبه‌لر حالنده‌در. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، اوزاقلرده چفتلك وایرادلری واردر، ومقدما عساکر معاونه ترتیب وسوقیله وحدود محافظه‌سیله مشغول ایدیلر. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، اراضیسی طاغلق و طاشلق اولوب، اورمان و مرعالری وار ایسه‌ده، اراضی مزروعه‌سی پك آزدر. مرکزی اولان فراشر قریه‌سنده هفته‌ده برکره صالی کونی بازار قوریلوب، خیلی اخذ و اعطا اجرا اولنور. هواسی یازین پك لطیف و قیشین زیاده صوئوق

اولوب، چوق قار یاغار. اکثر محللرنده اوزوم کاله
ایره‌جك قدر حرارت دخی مفقود اولوب، قوروق
حالنده قالیر.

طاغ مرمره‌سی { آیدین‌ولایتنك صارو. خان سنجاغنه تابع
طورغودلی قضاسنده بر ناحیه اولوب، ٨ قریه‌دن
مرکبدر.

طاق { طبرستانده جبالك اوزرنده غریب بر قلعه و سجستانده بر قصبه اولدیغی
کتب عربیه‌ده مسطوردر.

طاقات { (وطاق) بشقه بر طاقم اسملره اضافتیله حاصل اولان اسماء مرکبه
بغدادده بر چوق محله‌لره علم بولنمشدر.

طالب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسم و مخلصیدر:
برنجیسی جاجرملی اولوب، ملوك تیموریه‌دن سلطان
عبدالله بن ابراهیم بن شاهرخك خدمتنده بولنمش؛
ومشارالیه نامنه «کوی وچوکان» عنوانیله برمنظومه
یازمشدر. اوتوزسنه شیرازده اقامت ایدوب، ٨٥٤ ده
اوراده وفات ایتمش؛ وخواجه‌حافظك تربه‌سی اتصالنده
دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو ایکی بیت
جملهٔ اشعارندندر:

ای که بی روی تومارا زندگانی مشکلست
تلخئ داغ فراقت همچو زهر قاتلست
درغمت بگریستم چندان که آب ازسرگذشت
دربیت زان رونمی آیم که پایم درگلست

— ایکنجیسی مازندرانده‌کی آمل شهرندن اولوب،
هندستانه رحلتله اکبر شاهك وبعده جهانگیرك توجه
والتفاتنه وملك الشعرا عنوانینه نائل اولمش؛ و١٠٣٥
تاریخنده یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، کشمیرده
وفات ایتمشدر. ١٤٠٠٠ بیتی حاوی دیوانی واردر.
شو بیت اونکدر:

هر سنگ که بر سینه زدم نقش توبگرفت
آن هم صنمی بهر پرستیدن من شد

طالب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده
درسعادتده طوغمش؛ ومدت مدیده دیوان همایون
قلمنه دوام ایدوب، ١٢٤٠ ده کتابت خدمتیله شمنی‌یه
عزیمتله، سلطان محمود خان حضرتلرینك شهرمذکوری
تشریفلرنده خواجکانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده
درسعادته عودتله، گوشه نشین انزوا اولدیغی حالده،
١٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. تاریخه متعلق بر چوق
ابیاتی وخیلی غزلیاتی واردر. شو مطلع اونکدر:

ناز ایتمه او شیوه‌کاره مخصوص
آه ایتمه بو دلفکاره مخصوص

طالب فائق افندی { متأخرین علمادن اولوب، مناسترده
تدریس علوم ایله کسب اشتهار ایتمش؛ وفروع فقهده
وعلم‌کلام وحدیثده ید طولی صاحبی بولنمشدر. مناستر
شهرینه اوچ ساعتلق مسافه‌ده واقع بیوك واوته‌دن
بری اهالیسندن علما یتشمکله معروف اولان قنالی
قریه‌سنده تولدایدوب، مناسترده بنه قریهٔ مذکوره‌لی
محمد افندینك خلقهٔ تدریسنه دوام ایتدکدن صکره،
مناسترده مفتی بولنان سلیمان فارسی افندیدن دخی
اخذ علوم ایده‌رك، کندیسی دخی تدریسات ایله
مشغول برخیلی افاضل یتشدیرمشدر. ذکاء خارق
العاده‌سی وعلوم وفنونده‌کی اختصاصی سببیله مناستر
ولایتنجه وجوار مملکتلرجه مرجع کل طائفه اولدیغی
کبی، محاسن اخلاق و متانت مسلکیجه دخی معروف
وامور ومعاملاتجه وقوف تام ورأی رزین صاحبی
ایدی. «جسمك ریاضتی حرکت، قلب وروحك تفکر
ومراقبه‌در. بونلرك ایکیسی منتظماً ایفا اولندقده
مخلوق مکرمك تبشیرات خدایه اولان استحقاق ظاهر
اولور» سوزی اقوال مشهوره‌سندندر. ١٢٨٦
تاریخنده وفات ایتمشدر.
عصرمز ادبای معارفمندانندن دیوان محاسبات
باش کاتبی فهمی افندی حضرتلرینك پدریدر.

طالع { هند شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (میرزا نظام‌الدین احمد دهلوی) قطب.
الدین احمدمالك برادری اولوب، ١١٠٨ تاریخلرنده
طوغمش؛ وعالمگیرك زماننده یاشامشدر. شو بیت
اونکدر:

قناعت عالمی دارد جدا پارا بدا من کش
زطفلی دم نمودی پیر گشتی تا کجا کردی

— ایکنجیسی (میر عبدالعلی) من اصل سبز.
وارلی‌اولوب، هندستانك لکهنو شهرنده توطن‌ایتمش؛
واود صوبه‌داری برهان‌الملك سعادت خانك خدمتنده
بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

دم پیران ندارد در جوانان هیچ تأثیری
نگردد بر طرف هرگز تب شیر از تباشیری

طالعی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی لطفی‌یه کوره قسطمونیلی و عاشق چلبینك قولنجه مغنیسالی اولوب، سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك دفترداراق خدمتنده بولنمغله، نجاتی وصنعی ایله معاصر وقپو یولداشی‌ایدی. آره‌لرنده بعض مشاعره ومطایبه‌لری دخی واردر. شهزادهٔ مشارالیهك وفاتندن‌صکره درسعادته‌کله‌رك، یکیچری کاتبی اولمشیدی. یاوز سلطان سلیم خانك دخی مظهر احسانی اولوب، بعده حقنده بر افترا وقوع بولمغله، قورقوسندن اللری و آیاقلری طوتماز اولوب، چوق کچمه‌دن وفات ایتمشدر. پادشاه مشارالیهك شاه اسماعیله قارشی واقع اولان سفرنده سویلمش اولدیغی شو تاریخ جملهٔ اشعارندندر:

نه طورورسك ای شاه عادل
یوله کیر زادله زواده ایله
عزب ایله یکیچری دوشور
حددن اندازه‌دن زیاده ایله
تاکه عالمده اوله بر تاریخ
شاهی مات ایله کل پیاده ایله

— ایکنجیسی کفه‌لی اولوب، امی وعامی بر آدم اولمغله، اشعاری لطافتدن‌عاریدر. شو بیت اونکدر:

باش‌کوتوردی زلف پرچینك خطادن آله باج
بغلدی ملك ختن یوللرینی آله خراج

طالقان { ایرانده وقتیله بواسمله ایکی مشهور قصبه وارایدی: بری طخارستانده بلخ ایله مرورود آره‌سنده ومروروددن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بر طاغ اتکنه قریب واووه‌ده واقع ایدی. برچوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. چنکیز طرفندن تخریب و اهالیسی قتل عام اولنمشدر. — دیکری قزوین ایله ابهر آره‌سنده اولوب، اطرافنده‌کی ناحیه دخی بو اسمله معروف ایدی. بو دخی برچوق مشاهیرك و ازان جمله وزیر شهیر صاحب بن عبادك وطنی بولنمشدر.

طالمن { آیدین ولایتنك جنوب جهتنده بر نهردر، که دکیزلی سنجاغنك جنوبنده‌کی قره آغاج قضاسنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، منتشا سنجاغنك کویجکز قضاسنه داخل اولور؛ و مکری ایله مرمریس کورفزلری آره‌سنده دکیزه دوکیلور. یوقاری قسمنه (کرینس صویی) ودها یوقاریسنه (برناز چایی) دخی دیرلر. — منصبندن برآز یوقاری صول ساحلنده بواسمله بر قریه دخی اولوب، وقتیله ناحیه مرکزی ایدی.

طالوت { یاخود شاول (Saül) بنی اسرائیلك ایلك حکمداری اولوب، بونلرك اشموئیل (عم) دن بر ملك طلب ایتملری اوزرینه، نبی مشارالیه طرفندن کندیسی انتخاب ونصب اولنمشدی. طالوت فقیر بر آدم اولوب، آنجق بنی اسرائیل افرادینك اك اوزون بویلیسی واك‌کوزلی ایدی. فلسطینیلر، عمونیلر وعمالقه ایله محاربه‌ایدوب، جمله‌سنه غلبه چالمشیدی. فلسطینیلر عسکرنده جالوت (Goleath) اسمنده بك اوزون بویلی‌وجسور بر آدم بولنوب، مبارزه‌سنه چیقمغه کیمسه جسارت ایتمدیکی حالده، ۱۸ یاشنده بولنان حضرت داود (عم) قارشیسنه چیقه‌رق، بر صپان طاشیله کندیسنی هلاك ایتمش ایسه‌ده، طالوت جالوته قارشی چیقانه قیزینی ویره‌جکنی وعد و اعلان ایتمش اولدیغی حالده، بو سوزنده طورمامش؛ و حضرت اشموئیلك نصایح واخطاراتنه قولاق آصمامغه باشلامش اولدیغندن، بر نوع حزن و مراقه اوغرایوب، اشموئیل حضرت داودی بونك یرینه حکمدارلغه تنسیب‌ایتمش؛ ونهایت قبل المیلاد ۱۰۴۰ تاریخنده طالوت فلسطینیلر النده مغلوب و مقتول اولمغله، حضرت داود (عم) یرینه کچمشدر. طالوتك مدت حکومتی ۴۰ سنه‌در.

طانطوره { فلسطین ساحلنده ویافه قربنده بر قریه اولوب، ۷۵۰ قدر اهالیسی و بر طاقم خرابه‌لریله آثار عتیقه‌سی واردر. ازمنهٔ قدیمه‌ده (دورا) اسمیله معمور ومتین بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ وقبل‌المیلاد رومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره خراب‌اولمش ایدی.

طاوس { (ابوعبدالرحمن — بن‌کسان الخولانی الهمدانی) مشاهیر تابعیندن واعاظم فقها و صلحادن اولوب، ابو هریره و ابن عباس (رضهما) دن روایت ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ۱۰۶ نجی سالنده ایفای حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده بولندیغی حالده، ارتحال ایتمشدر. عمر بن عبدالعزیز

حضرتلری مسند خلافته کچدیکنده ، طاوس « ان اردت ان یکون عملك خیراً کله فاستعمل اهل الخیر» نصیحتنی متضمن بر مکتوب یازمش ، وعمر بن عبدالعزیز اوقوینجه «کفی بها موعظة» دیمش اولدیغی مشهوردر. طاوسك جنازه نمازینی هشام بن عبدالملك قیلمش ؛ وامام حسن (رضه) افندمزك اوغلی عبدالله تابوتنی کتورنلر جمله سندن بولنمشدر. عن اصل اولاد فرسدن اولوب، یمنده خولان قبیله‌سی آزادلیلرندن بولنمش اولدیغی مرویدر. اوغلی عبدالله بن طاوسك خلیفهٔ عباسی منصوره پك جسورانه بعض حقایق سویلمش اولدیغی دخی نوادر منقوله‌دندر .

طاوشان آطه‌سی { بوزجه آطه‌نك شمالنده وقلعهٔ سلطانیه مدخلنك } قربنده واقع برکوچك آطه‌در.

طاوشانلی { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق و قضاسنده وقضانك } شمال غربی جهتنده بر ناحیه اولوب ، ۳۲ قریه‌دن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب ، بعض یرلری اورمانلرله مستور وبعضیسی طاشلقدر. منبت اراضی مزروعه‌سی ومرعالری دخی واردر. میاه جاریه‌سی وچایر وچمنلری دخی چوقدر . برقاچ یرنده آمیانت، آنتیمون وقروم معدنلری ومیاه معدنیه‌سی بولنوب ، بر اسکی وخراب قابلیجه‌سی‌ده واردر . محصولاتی حبوبات متنوعه‌دن عبارت اولوب ، سبزه و میوه‌سی آزدر. ناحیه‌نك اهالیسی ۱۳۶۷۱ کشیدن عبارت اولوب، یالکز ۲۲۱ ی خرستیان و قصوری کاملاً مسلمدر. درون ناحیه‌ده ٤٥ جامع، ۹ مدرسه، ۳۹ مکتب، ۱۵ تکیه، ۱ کلیسا، ٥٤٧ دکان ، ۲ خان، ۷ حمام و ۳۰ دکرمن موجوددر. مرکزی ینه بونامله بیوك بر قریه ویا کوچك قصبه‌در.

طاهر { (بن ابی هاله) صحابه‌دن اولوب ، حضرت خدیجة الکبری (رضها) } افندمزك ایلك زوجندن اوغلی و فخر الانبیا (صلعم) افندمزك اوکی اوغلی اولوب ، جانب نبویدن اسلامه دعوت ایچون یمنه اعزام بیورلانلردندر.

طاهر { (ابو الطیب بن حسین بن مصعب بن رزیق الخزاعی) دولت عباسیه } اعاظم رجالندن اولوب، خراسانده حکومت سورن بنی طاهر دولتنك مؤسسیدر. مأمونك عونه‌سندن اولمغله، بونك طرفندن برادری امینك کوندردیکی ابو یحیی علی بن عیسی بن ماهانه قارشی عسکرله کوندرلمش؛ و ۱۹۵ تاریخنده (ری) ده ایتدکلری محاربه‌ده ابو یحیی قتل اولنمغله، طاهر بغداده طوغری یورویوب، امینی محاصره وبعده اخذ وقتل ایله، مأمونك مسند خلافته کچمسنه خدمت ایتمش؛ و بو مناسبتله ظاهراً مأمونك فوق العاده اکرام و التفاتنه نائل اولمش ایسه‌ده، برادرینك قاتلی اولمق مناسبتیله، ضمناً مأمون طاهر حقنده بغض وکین حاصل ایتمش ایدی. طاهر بونی حس ایتمکله ، خراسان والیلکنی طلب ایدوب، ۲۰۵ ده او طرفه عزیمت ایتمش؛ وبر مدت صکره استقلال هوسنه دوشوب، کندی نامنه خطبه اوقوتمش ایسه‌ده، برقاچ کون صکره ۲۰۷ ده وفات ایتمشدر. بر کوزی کور ایدی. (ذو الیمینین) لقبیله ملقبدر. بونك سببی ایسه : مأمون خلیفه امام علی بن موسی الرضا حضرتلرینی ولی عهد اتخاذ ایدوب ، کندیسنه بیعت ایتدیردکده ، طاهر « صاغ الم خلیفه مأمونك بیعتیله مشغولدر » دیه‌رك صول الیله بیعت ایتمسیله، بونك اوزرینه مأمون خلیفه‌نك « حضرت امامه بیعت ایدن صول ال صاغدر » دیمسیدر . ولادتی ۱۵۹ تاریخنده واقع اولوب ، ٤٨ یاشنده وفات ایتمشدر. بیوك جدی رزیق بن ماهان کرم وسخاوتله مشهور اولان طلحة الطلحات الخزاعینك آزادلیسی اولوب، جدی مصعب بن رزیق دخی خلافتك آل عباسه کچمسنه سعی ایدنلردن سلیمان بن کثیر الخزاعینك کاتبی ایدی. پدری حسین بن مصعب ۱۹۹ تاریخنده خراسانده وفات ایدوب، مأمون خلیفه جنازه‌سی نمازینی قیلمش؛ وبغدادده بولنان طاهره تعزیه نامه یازمش ایدی . طاهر جری، مدبر و ادیب و فصیح بر آدم اولوب، اشعاری پك تقدیر ایدردی؛ وشعرایه حرمتی زیاده ایدی. اوغلی طلحه وبعده دیکر اوغلی عبدالله خراسانده خلفلری اولمشلردر .

طاهر { (بن عبدالله بن طاهر ذی الیمینین) خراسانده حکومت سورن بنی } طاهر امراسنك دردنجیسی وآنف الترجمه طاهر ذو الیمینینك تورونیدر . ۲۳۰ تاریخنده ، پدری عبداللهك وفاتی اوزرینه ، واثق خلیفه‌نك منشوریله حاکم خراسان اولوب، عدل وحقانیت وکرم وسخاوتله متخلق اولدیغی حالده، ۱۸ سنه اجرای حکومتده

صكره، ۲٤۸ ده وفات ايتمشدر. اوغلى محمد خانى اولوب، بونكله آل طاهر حكومتى بايانه ايرمشدر.

طاهر { سيستان وخراسان جهتلرنده حكومت سورن دولت صفاريه‌نك اوچنجى وصوك حكمدارى اولوب، عمرو بن ليثك تورونيدر. جدى مومى اليهك اسماعيل سامانى النده اسير اولمسى اوزرينه، ۲۸۷ تاريخنده اتفاق امرا ايله سيستان مسند حكومتنه اقعاد اولنمش ايسه‌ده، يالكز بر بچق سنه حكومت سوردكدن صكره، اسماعيل سامانى بونى دخى استيصال ايده‌رك، دولت صفاريه بونكله ختام بولمشدر.

طاهر { شعراى ايراندن بر وجه زير آلتى كشينك اسميدر:

برنجيسى مشهدلى اولوب، عطارلقله مشغول بولنمش، وكنج ياشنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

از قريب باغبان ايمن مباش اى عندليب
پيش ازين من هم دراين باغ آشنايى داشتم

— ايكنجيسى اصفهانه تابع (نائين) قصبه‌سندندر. و بيت اونكدر:

آنكه هر شب هوس سوختن ما ميكرد
كاش مى‌آمد و امروز تماشا ميكرد

— اوچنجيسى (شاه —) من اصل همدان ساداتندن اولوب، قم شهرنده ياشامش؛ و اسماعيليه مذهبنه تابعيتله اتهام اولنه‌رق، حياتنه قصد اولنديغنى خبر آلنجه، هندستانه قاچوب، سلطان نظام شاهك حسن قبول و التفاتنه نائل اولمشيدى. پك كوزل ومعنيدار اشعارى اولوب، شو رباعى او جمله‌دندر:

مائيم كه هركز دمى بى غم نزديم
خورديم بسى خون دل ودم نزديم
بى شعلهٔ آه لب زهم نكشوديم
بى قطرهٔ اشك چشم برهم نزديم

— دردنجيسى طالقانلى اولوب، شو بيت اونكدر:

جز لاله دلى داغ نشد بهر هلاكم
نكريست بجز شمع كسى برسر خاكم

— بشنجيسى من اصل هراتلى اولوب، قندهارده نشأت ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

خوش آنكه بپرسى دل ديوانهٔ مارا
روشن كنى از شمع رخت خانهٔ مارا

— آلتنجيسى (تون) قصبه‌سندن اولوب، پدرى شاه عباس ماضينك وقعه نويسى ايدى. شو بيت اونكدر:

سرتا قدمم رفته بتاراج نكاهى
ازچشم ودلم ماندهمين اشكى وآهى

طاهر { (ابو الحسن — بن احمد ابن رياشاذ) مصر مشاهير نحويوننندن اولوب، بصريون مذهبنه تابع ايدى. نحوده «المحسبه» عنوانيله برمتن يازمش؛ وابو القاسم زجاجك «كتاب الجمل» نى شرح ايتمشدر. مذكور متننى ابو القاسم بن ابى بكر الصقلى القرشى شرح ايتمشدر. ٤٦٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر { (حاجى — افندى) مشاهير خطاطيندن اولوب، جنت مكان سلطان عبد المجيد خانه حسن خط مملكى ايتمش؛ و ۱۲٦۲ ده وفات ايلمشدر. بعض جوامع شريفه‌ده خطلرى بولنيور.

طاهر { (بنى —) سابق الترجمه طاهر ذو اليمينينك خراسانده تأسيس ايلديكى دولت اولوب، ۲۰۷ تاريخندن ۲۵۹ تاريخنه‌دك ۵۲ سنه سورمش؛ و بو سلاله‌دن بروجه زير بش كشى حكومت سورمشدر:

طاهر ذو اليمينين	۲۰۷
طلحه بن طاهر	۲۰۷
عبدالله بن طاهر	۲۱۲
طاهر ثانى بن عبدالله	۲۳۰
محمد بن طاهر	۲٤۸

بونلر خلفاء عباسيه منشوريله حكم سوروب، جمله‌سى عادل ونيك سيرت آدملر ايدى. سيستانده ظهور ايدن بنى صفار بونلرك اخيرى اولان محمدك الندن خراسانى ضبط وكنديسنى اسير ايتمكله، بو خاندانه ختام ويرمشلردر.

طاهر { (ياخود صريم طاهر) بغداده طاهر ذو اليمينينه منسوب بر بيوك محله اولوب، طاهرى و صريمى اقبيله ملقب بر چوق علما وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر.

طاهر بخارى { مشاهير علما و مؤلفيندن اولوب، «خلاصة الفتاوى»، «خزينة الواقعات» و «كتاب الانساب» عنوانلريله اوچ تأليفى واردر. ۵٤۲ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طاهر پاشا [«جنكال اوغلى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طاهر ذو اليمينين [«طاهر» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

طاهر السبجری { مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، «ایضاح منهاج محجة العلاج»، «کتاب فی شرح البول و النبض» و «تقسیم کتاب الفصول لابقراط» عنوانلریله اوچ تألیفی واردر.

طاهر محمد { (بن عماد الدین حسن) هندستان مورخلرندن اولوب، «روضة الطاهرین» عنوانیله بر تاریخ براقمشدر، که ۱۰۱۵ سنه‌سنه‌دك اولان وقوعاتی حاویدر.

طاهر وحید { (میرزا — بن حسین خان قزوینی) مشاهیر شعرا وادبای ایراندن اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانینك وقعه نویسی وبعده شاه سلیمانك وزیری اولمش ایدی. آلتمش بیك بیتی حاوی دیوانی وبر مجموعهٔ منشآتی واردر. ۱۱۰۷ ده وفات ایتمشدر.

طاهری { ایران شعراسندن اولوب، هراتلیدر. سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر. شو قطعه اونکدر:

ترا بمهر و وفا اعتبار نتوان کرد
چراکه عمری وبر عمر اعتباری نیست
چو سایه بیخود اگر درپی توی افتم
زمن مبین که مرا هیچ اختیاری نیست

— بو مخلصله اصل ومنشئی مجهول دیگر بر شاعر دخی اولوب، شو بیت اونکدر:

چو ترك سرکش من مائل شراب شود
زتاب عارض او مرغ دل کباب شود

طاهریه { جیحون ساحلنده وخوارزم اقلیمنه متصل بیوك بر ناحیه و بغدادده بالیغنك لذتیله مشهور بر قریه‌اولوب، طاهر ذوالیمینینه منسوب ایدیلر.

طایع بالله { (عبدالکریم بن المطیع لامرالله فضل) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی دردنجیسی اولوب، ۳۶۳ تاریخنده پدرینك کندی اختیاریله وقوع بولان فراغتنده تخت خلافته قعودله، ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۳۸۱ تاریخنده آل بویه‌دن بهاء الدوله‌نك الزامیله فراغت ایدوب، اون‌ایکی سنه دها یاشامش؛ و ۳۹۳ده وفات ایتمشدر. عم زاده‌سی قادر بالله احمد بن اسحاق بن مقتدر بالله خلف اولوب، کندی نسلندن کیمسه خلافت ایتمه‌مشدر. صاحب ترجمه آل بویه‌دن عزالدوله و عضدالدوله وبهاء الدوله ایله خیلی اوغراشمشدر.

طائف { حجازده مکهٔ مکرمه‌نك ۱۰۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده، جبل غزوانك جنوبی اتکنده وبرطاقم تپه‌لرك غربی مائله‌سنده اوله‌رق ۱۸۸۲ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، سوری، بر تپه‌نك اوزرنده قلعه‌سی، کنیش سوقاقلری، بازاری، میاه جاریه‌سی واطرافنده گوزل باغ و باغچه‌لری واردر. هواسی معتدل وسرین اولوب، قیشین صولر دخی طوڭار، وقار یاغار. اوزومی مشهور وسائر میوه‌لری پك لذیذ اولوب، مکهٔ مکرمه‌یه سوق اولنور. قورو اوزومی دخی مشهوردر. مکه اهالیسندن اغنیانك طائفده باغچه وصیفیه‌لری واردر. قصبه‌ده برچوق دباغخانه‌لر بولنوب، سختیان و آیاق قابی اعمال اولنیور. خیلی ایشلك تجارتی دخی واردر. مکهٔ مکرمه طریقنده ۴۳۰ تاریخنده حسین بن سلامه طرفندن آچلمش بر بوغازی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (وج) اولدیغی مرویدر. طائف بنی ثقیف قبیله‌سنك وطنی اولوب، بعده قریشدن و سائر قبائلدن دخی بعض کسان هجرت وتوطن ایتمشلردی. سکزنجی سال هجریده فخر کائنات (صلعم) افندمز حنین غزاسندن عودتلرنده، طائفی فتح بیورمق ایستمشلرسه‌ده اهالیسی تحصن ایدوب، شدتلی مقاومته باشلادقلرندن جانب نبویدن محاصره رفع ایله عودت بیورلمش و ۹ نجی سال هجریده طائفلیلر بر هیئت مبعوثه اعزامیله، صلحاً عرض تسلیم و اطاعت ایتمشلردر. طائف شرف قدوم حضرت نبوی ایله مشرف اولمشدر. شمدیکی حالده مکهٔ مکرمه‌یه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور.

طائف { (محمد علی) ایران شعراسندن اولوب جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر

زبان و دل موافق ساز هنگام دعاکردن
بیك انگشت نتوان عقدهٔ از رشته واکردن

طائی { طی قبیله‌سنه منسوب اولانلرك لقبیدر. [«طی» ماده‌سنه مراجعت.

طباریوس { روما ایمپراطورلرندن (تیبر) عربلر طرفندن ویریلن اسمدر [«تیبر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (ابراهیم بن اسماعیل بن ابراهیم بن حسن بن حسین بن علی بن ابی

طالب) ساداتدن اولوب، لثغ لسانی اولمغله (ق) حرفنی (ط) تلفظ ایده‌رك، بر کون خدمتجیسندن قباسنی ایستیه‌جکی وقت (طباطبا) دیدیککندن، بولقبله شهرت بولمش؛ واولاد واحفادینه دخی بو لقب قالمشدر. [مادهٔ آتیه ایله «ابن طباطبا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طباطبا { (بنی —) خلافت عباسیه زماننده ظهورله کوفه و یمنده ۱۵۰ سنه قدر حکومت سورمش برکوچك دولت اولوب، ۱۹۹ تاریخنده «ابن طباطبا» ماده‌سنده ترجمه‌سی سبق ایدن ابوعبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا طرفندن تأسیس اولنمشدر؛ وکندیسی کوفه‌ده آز وقت حکومت سوروب، رفیقی ابوالسرایا طرفندن تسمیم اولنمش ایسه‌ده، حفیدی یحیی الهادی یمنده تأسیس حکومته موفق اولوب، نسلی صنعاده برخیلی وقت حکم سورمشلردر. بنی طباطبا بر وجه زیر ۷ کشیدر:

ابو عبدالله محمد بن ابراهیم طباطبا	۱۹۹
امیر المؤمنین یحیی الهادی	۲۵۰
مرتضی محمد	۲۸۰
ناصر احمد	۳۲۰
منتخب حسین	۳۲۳
مختار قاسم	۳۲۹
محمد هادی	۳۴۴

طبانی یصی { [«محمد پاشا (طبانی یصی —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طبران { ایرانده قومس حدودنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

طبرانی { (ابو القاسم سلیمان بن احمد اللخمی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ۲۶۰ تاریخنده شامك طبریه قصبه‌سنده طوغمش؛ واستماع احادیث شریفه ایچون ۳۳ سنه عراق، حجاز، یمن، مصر وسائر اقطاره سیاحت ایدوب، بعده اصفهانده توطن، و ۳۶۰ ده اوراده وفات ایتمشدر. حدیثه متعلق کبیر و اوسط و صغیر صفتلریله و «معجم» عنوانیله اوچ تألیف معتبری واردر.

طبرستان { ایرانك جهت شمالیه‌سنده برخطه اولوب، حدود و موقعی تمامیله معین دکلدر. یاقوت حموینك تعریفنه کوره بو خطه (مازندران) خطه‌سنك عینی اولمق لازم کلیورسه‌ده، دیکر بعض جغرافیون طبرستانی مازندرانك شرق جنوبی جهتنده یعنی مازندران ایله عراق عجمی وخراسان وجرجان آره‌سنده فرض ایتمشلردر. هر حالده طهرانك قربندن بسطام قربنه‌دك کوه البرزك جنوبی وشرقی انکلرنده‌کی یرلرك طبرستان اولدیغنده وسمنان ودامغان قصبه‌لرینك دخی بوخطه‌ده بولندیغنده شبهه اولمیوب، بعضلری شمالاً بحرخزر ساحلنه وغرباً کیلان حدودینه قدر توسیعله بتون مازندرانی دخی طبرستانه ادخال ایدیورلر. حتی یاقوت حموی مازندران اسمنك محدث اولمسیله بوخطه‌نك اسم اصلیسی طبرستان اولدیغنی التزام ایدیور. واقعا خلافت عباسیه زماننده وجغرافیون عرب آثارنده (طبرستان) اسمی مستعمل ایسه‌ده، شاهنامه‌ده مازندران اسمی قوللانلدیغنه باقیلیرسه، اصل ایرانیلر عندنده وساسانیلر زماننده بوخطه‌نك (مازندران) اسمیله معروف بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. بوکونکی کونده ایران تقسیمات رسمیه‌سنده طبرستان اسمی غیر مستعمل اولوب، ایالتنه مازندران نامی ویریلیورسه‌ده، وقتیله طبرستاندن معدود بولنمش اولان بعض یرلر و از آن جمله سمنان عراق عجمی ایالتنه الحاق اولنمشدر. آوروپا جغرافیونندن بری طبرستانی مازندران وعراق عجمی ایله خراسان ایالتلری آره‌سنده منقسم و ۳۵° ایله ´۲۵ ۳۶° عرض شمالی و ´۲۰ ۴۹° ایله ´۲۰ ۵۳° طول شرقی آره‌لرنده ممتد عد ایدیور. جغرافیون عربك روایتنه کوره، طبرستان طاغلق وصعب المرور وطبعاً متین ومستحکم بر یر اولدیغندن، اسکی ملوك فرس زماننده (سپهبد) اسمیله بررئیسك تحت ادارهٔ ممتازه‌سنده بولندیغی کبی، اوائل دور اسلامده دخی جزئی ومقطوع برویرکی ایله اکتفا اولنمش؛ وبعده تدریجاً وخیلی صعوبتله تحت انقیاده آلنمش ایدی. (طبری) نسبتیله معروف پك چوق مشاهیر علما وادبانك مسقط رأسی ومنشئ بولنمشدر. [«مازندران» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

طبرقه { تونسك ساحل شمالیسنده وجزایر حدودی قربنده کوچك بر قصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالده آنجق ۱۰۰۰ قدر اهالیسی وار ایسه‌ده، اطرافنده‌کی ویرانه‌لردن وقتیله خیلی بیوك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. قارتاجلیلر ورومالیلر زماننده خیلی تجارتکاه ایدی. یاننده دکیزه منصب اولان نهرك سیرسفائنه صالح اولدیغی

ياقوت حموى بيان ايديور . جوارلرنده مرجان صيدى اولنور؛ خيلى كراسته وسائره دخى اخراج اولنه‌رق، اولدقجه ايشلك تجارتى واردر . قارشيسنده ينه بو اسمله بر كوچك آطه دخى واردر. ليمانى طوللونون اولوب، آيقلانمغه محتاجدر .

طبرك { (رى) ك قارشيسنده بر كوچك طاغك اوزرنده پك متين و مشهور بر قلعه اولوب ، سلطان طغرل بن ارسلان سلجوقى طرفندن تخريب اولنمشدى .

طبرمين { صقليه‌ده بر قلعهٔ متينه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر .

طبرى { (ابو جعفر محمد بن جرير) مشاهير مورخيندن اولوب، تفسير وحديث وفقه و سائر علومده دخى يد طولى صاحبى اولمغله، زمانك ائمه‌سندن معدود ايدى . ٢٢٤ تاريخنده طبرستانك آمل شهرنده طوغمش؛ و ٣١٠ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر . ابو اسحاق شيرازى طبقات فقهاسنده مجتهدين ميانده تعداد ايتمشدر . مشهور ابوبكر خوارزمى همشيره زاده‌سى ايدى. اكثر علومه متعلق تأليفاتى اولوب، اك مشهورى خلقت عالمدن كندى زمانه‌دك اولان وقايعى حاوى تاريخ مفصليدر، كه «تاريخ طبرى» ديمكله معروفدر. بر بيوك تفسيرى دخى واردر. طبرينك تاريخى موثوق ومعتبر اولوب، مختصر صورتده فارسى‌يه و لسان تركى‌يه دخى ترجمه اولنمشدر . ادبياتده دخى يد طولاسى و طبيعت شعريه‌سى اولوب، شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

اذا اعسرت لم يعلم شقيق
و استغنى فيستغنى صديق
حياتى حافظ لى ماء وجهى
و رفقى فى مطالبتى رفيق
ولو انى سمحت ببذل وجهى
لكنت الى الغنى سهل الطريق

طبرى { (ابو العباس احمد بن ابى احمد ابن القاص) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، فقهى ابن سريجدن اخذ ايتمشدر. «التلخيص»، «ادب القاضى» ، «المواقيت» و «المفتاح» عنوانلريله درت كتابى و سائر تأليفاتى اولوب، جملهٔ مؤلفاتى صغير الحجم وكثير الفائده‌در . وعظ ايله مشغول اولوب، طرسوسه قدر كلمش اولديغى دخى مرويدر. ٣٣٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

طبرى { (ابو على حسن بن القاسم) مشاهير
فقهاء شافعيه‌دن اولوب ، ابو على
بن ابى هريره‌دن اخذ فقه ايتمش؛ وبغدادده تدريسله
مشغول اولوب، خلافده برنجى تأليف اولمق اوزره
«المحرر فى النظر» عنوانيله بر كتاب ، فقهه دا
«الافصاح» و «العدة» عنوانلريله ايكى تأليف ايل
جدل واصول فقه حقنده بر كتاب يازمشدر. ٠٥
تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر.

طبرى { (ابو الطيب طاهر بن عبدالله) ب
دخى مشاهير فقهاى شافعيه‌د
اولوب، شعر وادبياتده دخى مهارتى وار ايدى
طبرستانك آمل شهرنده ابن القاصك اصحابندن اب
على الزجاجيدن وجرجان ونيسابورده سائر مشاهي
عصرندن بعد التحصيل ، بغداده كيدەرك ، شيخ اب
حامد اسفراينيدن استفاده ايتمش و مشهور اب
اسحاق شيرازى كنديسندن تعلم واستماع ايتمشدر
مزنينك مختصرينى و ابو بكر حدادك فروعنى شر
ايتمش؛ واصول ومذهب وخلاف وجدلده بر جو
كتابلر يازمشدر. بغدادك كرخ محله‌سى قاضيلغنه نص
اولنه‌رق، وفاتنه‌دك بومأموريتده بولنمش؛ و ٥٠
تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. بر خيلى اشعار
منقولدر .

طبرى { (ابو الحسن احمد بن محمد) مشاه
اطباى اسلامدن اولوب، آل بويه
ركن الدوله‌نك طبيبى ايدى . «المعالجات البقراطية
عنوانيله پك مفصل ومعتبر بر كتابى واردر.

طبريه { بيروت ولايتنك عكا سنجاغنده وعكا
٤٣ كيلومتره شرقنده اوله‌رق هم
اولان كولك ساحل شرقيسنده واقع قضا مركز
بر قصبه اولوب، ثلثانى يهودى اولمق اوزره، ٠٠
اهاليسى، خراب بر سورى ، شمال غربى كوشه‌سن
بر قلعه‌سى، برقاچ جامع شريفيله حاوره‌سى، قتوليكا
مخصوص بر مناسترى وجوارنده مشهور قابليجه‌لر
واردر. قصبه كول كناريله بر طاغك اتكى آره‌سن
وطاشلق بر اووه‌نك شمالنده مبنيدر . بو قصبه
اسكى اولوب، اسم قديمى (كنزط) وياخود (راك
ايدى. بعده خراب اولوب ، ميلاد عيسى (عم)
١٦ سنه اول فلسطين حاكمى هرود طرفندن يكي
بنا ، وروما ايمپراطورى تيبر (ياخود طباريوس

اسمنه نسبتله (تیبریاده) تسمیه اولنمشدی، که طبریه بو اسمك معربیدر. قدسك تخریبندن صکره بر خیلی وقت بنی اسرائیلك مرکزی بولنمش؛ ویهودیلرك کتب مذهبیهٔ مشهورهسندن بعضیسیله توراتك تفسیری بوبلدهده یازیلوب، طائفهٔ مذکوره عندنده بر قدسیت قزانمشدر. ۱۳ سال هجریهده شرحبیل بن حسنه حضرتلری یدیله صلحاً فتح اولنهرق، بعده خلافت حضرت فاروقیده اهالیسی نقض عهد ایتمکله، ابوعبیده بن الجراح حضرتلری طرفندن عمرو بن العاص اعزام بیوریلهرق، یکیدن فتح اولنمش؛ و دور اسلامده دخی خیلی معمور اولوب، مشاهیر علمادن (طبرانی) لقبیله ملقب بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. اهل صلیب زماننده بر آز وقت بونلردن بر کوچك حکومتك مرکزی بولنوب، ۱۱۸۷ تاریخ میلادیسنده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ و ۵۳ سنه صکره یکیدن فرنکلرك ضبطنه کچمش ایسهده، یالکز ۷ سنه بونلرده قالوب، ۱۲۴۷ ده قطعیاً ادارهٔ اسلامیهیه کچمش ایدی. بوندن آلتمش ... اول وقوع بولان شدتلی بر حرکت ارضدن ...ینك اکثر طرفلری و بعض جوامع و سائر ابنیهسی خراب اولمشدر. — طبریه قضاسی عکا سنجاغنك جهت شرقیهسنده واقع اولوب، شمالاً صفد، غرباً ناصره جنین، جنوباً ساحل قضالریله، شرقاً دخی سوریه ولایتنك شام سنجاغیله محدوددر. ۳۸ قریهیی حاوی اولوب، ۶۸۵۲ اهالیسی واردر، که بونلرك ۴۳۵۱ ی مسلم وقصوری خرستیان و یهودیدر. اراضیسی قسماً طاغلق و قسماً (غوربیسان) اووهسندن عبارت اولوب، طبریه کولیله بو کولی شق ایدن شریعه نهری حدود شرقیهسنی تشکیل ایدیور. بو نهره منصب اولان بعض چایلر اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، محصولات زرعیهسی بغدای، آرپه، داری، سیسام، بورچاق، نخود، مرجك، بقله، پتاتس، توتون وسائرهدن عبارتدر. بر مقدار زیتون دخی حاصل اولور، وبالده چیقار. حیوانات اهلیهسی ۴۸۲۰ صیغیر، ۴۵۰۰ قیون، ۴۲۰۰ کچی، ۱۰۰۰ بیکیر، ۱۰۰۰ مرکب و ۱۰۰ دوهدن عبارتدر.

طَبَریه { کولی. فلسطینك قسم شمالیسنده و بیروت ایله سوریه ولایتلری حدودنده بیوك بر کول اولوب، اردن و (نام دیکرله شریعه) نهرینك (غور) اووهسنده یاتاغندن حاصل اولور. ۳۲° ۴۱′ ۲۱″ ایله ۳۲° ۵۳′ ۳۷″ عرض شمالی آرهسنده ممتد اولوب، نهر الشریعهنك خروجندهکی نقطهٔ وسطیهسی ۳۳° ۱۵′ ۲۴″ طول شرقیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ۲۱ کیلومتره و اکی ۷ ایله ۱۲ کیلومتره آرهسندهدر. مساحهٔ سطحیهسی ۱۷۵ مربع کیلومترهدر. بو کولی شق ایدن نهر مذکورك منابعی حذای بحردن ۵۶۲ متره یوکسك و منصبی اولان بحر لوط حذای مذکوردن ۳۹۲ متره آلچق اولدیغی حالده، طبریه کولنك سطحی دخی سطح بحردن ۲۰۸ و بر حسابده ۲۳۰ متره آلچقدر. مذکور شریعه نهرندن بشقه بو کوله غربدن (عین الزیتون) و نام دیکرله (وادی السلامه) و (وادی السمك) اسملریله ایکی چای منصب اولور. ساحل شرقیسی کولدن ۳۰۰ متره یوکسکدر. اطرافنده بر طاقم یوکسك طاغلر وجنوبنده غور اووهسی بولنوب، منظرهسی پك لطیفدر. بو کولك وقتیله چوق دها واسع و حذای بحرله معادل اولهجق درجهده یوکسك یعنی طولو بولنمش اولدیغی بعض آثار وعلائمدن استنباط اولنیور. رومالیلرك وقتنده کولده ایشلر بیوك سفائن بولندیغی کبی، یدنجی قرن هجریهده دخی سفائنك کثرت اوزره بولندیغی یاقوت حموینك افادهسندن آکلاشیلیور. شمدیکی حالده یالکز برقاچ بالیقجی قایغی بولنور. وقتیله سواحلی برچوق قصبهلرله محاط ایکن، شمدی طبریهدن بشقه قصبه بولنمیوب، برقاچ کوی دخی واردر.

طَبَس { ایرانك خراسان خطه و ایالتنده و مشهدك ۳۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (کوه خوتاری) دینلن ۳۱۰۰ متره یوکسکلکنده بر طاغك غربی اتکنده اولهرق ۵۶۱ مترهلك ارتفاعده و ۳۳° ۳۳′ ۳۳″ عرض شمالی ایله ۵۴° ۳۶′ ۵۴″ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، تون و طبس قضا ویا سنجاغنك مرکزیدر. اهالیسی ۱۰۰۰۰ رادهلرندهاولوب، ایرانی وعربدن مرکبدر. اکثر اطرافدن لوط چولیله محاط اولوب، خراسان ایله قهستان آرهسنده واصفهان، یزد، شیرازوکرماندن خراسانه کیدن طریقك اوزرنده معتنا بر نقطهده واقع اولمغله، و ذاتا حضرت عثمان (رضه) زماننده ۲۹

تاریخنده خراساندن اك اول فتح اولندیغندن، عربلر طرفندن (باب خراسان) دیه توصیف اولنمشدر . ایکی قسمدن مرکب اولدیغندن، عربلر تثنیه صیغه‌سیله (طبسان) دخی دیرلردی. میاه جاریه‌سی وباغ و باغچه‌لری چوقدر. قصبه‌نك شرق جهتنده طاغلق اتکنده بربچق کیلومتره‌لك یره قدر باغلر وکوشکلر اوزانیور. قصبه سور وخندقله محاط اولوب، برقلعه‌سی دخی واردر. خرما، اوزوم، نار، شفتالی، آرمود، الما، پورتقال وسائر میوه‌لری چوقدر. توتون، آفیون وخلتیت دینلن مادهٔ طبیه ایله ایپك قوزه‌سی اخراجاتی واردر. قیون و دوه‌لری چوقدر. هواسی خیلی صیجاقدر. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. — تون و طبس سنجاغی خراسان ایالتنك منتهای غرب جنوبیسنده واقع اولوب، بویی ۳۳۳ و اکی ۱۰۰ کیلومتره اولدیغی حالده، اکثر طرفلری چول وخالی اولدیغندن، یالکز ۶۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرده ایرانی، عرب، تاتار وبلوجدن مرکبدر. بوخطه‌نك خانلری مقدما همان مستقل ایدیلر. بوندن اول سنجاغك مرکزی (تون) قصبه‌سی ایدی.

طبعی { اونبجی قرن هجری، عثمانلی شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اشتب زاده دینکله معروف اولوب، مدرسلکده وبعض نیابتلرده بولنمشدر . شو قطعه اونکدر :

عارضك شوقیله یاقدم سینه‌م اوزره تازه داغ
سینه‌ده شاه خیالك قوردی برکلکون اوتاغ
کاکلکه خیلیدن همدم جکر ای لاله خد
نافهٔ مشکینه ویرن هب بودر بونجه دماغ

— ایکنجیسی دانشمند اولوب، ابوالسعود افندی درسنه ملازم اولمشیدی . آنجق بعده عشرته مبتلا اولمغله، حیثیتی غائب ایتمشدی.

— اوچنجیسی کلیبولیلی اولوب، اسمی سلیماندر. برمدت مسلك قضایه سالك اولدقدن صکره، بغدادده دفتردار اولمشیدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

باده بسدر لعل دلدارم بکا
ساکه ای ساقی ایراقدن مرحبا

طبعی { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب، اسمی (عبدانام) اولمغله ابتدا عبدی تخلص، وبعده طبعی مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو قطعه اونکدر :

سیل اشکم کرهی در دل جیحون زده است
تیر آهم بصف چرخ شبیخون زده است
لاله از خجلت همچشمیٔ داغ دل من
زین چنین خیمه برون پرده بهامون زده است

— ایکنجیسی سمنانلی اولوب، شو بیت اونکدر

شرح دلسوزی‌که عمری از تو پنهان داشتم
کر نکویم دل وکر کویم زبان می سوزدم

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب، حکیم شفائی اصفهانی شاکردانندن ایدی . شو بیت اونکدر :

تنها بدیده‌می نتوان دادکریه وار
چون ابربایداز همه اعضا کریستن

— دردنجیسی سیستانلی اولوب، شو بیـ اونکدر :

زود ازبرم چنین که آلود بر مخیز
باقی نمانده جز نفسی زود بر مخیز

طُبنه { افریقیه ایله مغرب حدودنده و ز نهری کنارنده بیوك بر شهر اولوب، موسی بن نصیر طرفندن فتح اولنمشدی. قیروان ایله طـ آره‌سنده‌کی بلاد مغربده بوندن بیوك شهر بوغیدی. مشاهیر علما وادبادن بر چوق ذواتك مسقط رأ بولنمشدر. الیوم خراب اولسه کرکدر.

طبیب { فرس متأخرین شعراسندن ا کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (میرزاعبدالباقی) اصفهان سادات موسو سندن اولوب، اجدادی فارسدن شهر مذکو کلمش؛ وملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنمش ایدی. طبه آشنا اولمغله، برمدت نادرشاهك خدمت طبابتنـ بولنمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اشعارندند

منزل بسی دور وبپا مارا شکسته خارها
واماندکانرا مهلتی ای کاروان سالارها

— ایکنجیسی (غلام مصطفی) هندستان شعر سندن اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو قط اونکدر :

کر باغیار وفا خواهی کرد
باکه ای یار جفا خواهی کرد
بسمل از تیر نکه ای کجباز
راست فرما که کر خواهی کرد

طیبی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن اولوب، قلبه‌لیدر. فن طبه شنا وطبابتله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

می رفع اولیجق برش شکر شربتی ایستر
خلق ایچره طیبی بودر اصلی شکرآبك

طَبیره { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی قوت حموی بیان ایدیور.

طحا { صعید مصرك شمالنده و نیلك غربنده بر خطه اولوب، (طحاوی) نسبتیله عروف بعض مشاهیرك وطنی بولنمشدر.

طحاوی { (ابوجعفر احمد بن محمد بن سلامة الازدی) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن ولوب، صعید مصرده نیلك شرق طرفنده واقع طحطوط) قریه‌سندن اولدیغی حالده، آنفا البیان طحا) خطه‌سنه نسبتله شهرت بولمشدر. ابتدا مذهب فعی‌یه تابع اولوب، بعده مذهب حنفی‌یی اختیار ی؛ ومصرده بومذهبك ناشری اولمشدر. ولادتی ٢ده اولوب، ٣٢١ده وفات ایتمشدر. فقه وتفسیر یث وسائر علومه دائر برچوق تألیفاتی اولوب، جه‌لری شونلردر: «احکام القرآن»، «اختلاف »، «معانی الآثار»، «الناسخ والمنسوخ»، بیان مشکلات الآثار».

طحطا { صعید مصرك جرجه مدیریتنده وجرجه‌نك ٥٨ کیلومتره شمال غر- سنده و نیلك ساحل غربیسندن ٢ کیلومتره‌لك سافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٧٨٥ هالیسی واردر. نیل کنارنده‌کی اسکله‌سی ساحل سمیله معروف اولوب، قارشیسنده برطاقم مغاره‌لری بعض ویرانه‌لری حاوی بر تپه بولنیور. — طحطا ضاسی ١٢٧٤٠٧ اهالی‌یی حاویدر. قبطی لسانی ك زیاده بو قضاده محافظه اولنمشدر.

طخارستان { بلخك شرقنده وجیحون مجرا- سنك بری طرفنده بیوك بر نطه اولوب، علیا وسفلی صقعتلریله ایکی‌یه منقسم ایدی. ك بیوك شهری طالقان اولوب، خلم، سمنجان، بغلان، سکاکند وزوالین دخی معموره‌لری جمله‌سندن ایدی. شاهیر علمادن برچوق ذواتك وطنی بولنمشدر. الیوم بو اسم مجهول اولوب، خطهٔ مذکوره افغانستانه تابعدر.

طرابلس شام { (Tripoli de Syrie) شام ساحلنده بیروت ولایتنه تابع وبیروتك ٦٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق نهر ابو علی اوزرنده و بو نهرك منصبندن ٣ کیلو- متره یوقاریده ومنفرد برطاغك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، نهرك منصبنده و ساحل بحرده اولان (مینا)سیله برابر ٢٤٠٠٠ اهالیسی، اهل صلیبدن قالمه بر قلعه‌سی، ١٧ جامع شریفی، ٣٨ مدرسه وکتبخانه‌سی، ١٥ تکیه‌سی، بر مکتب اعدادیسیله دیگر ٢٢ مکتبی، ١٢ کلیسا ومناستری، منتظم برحکومت قوناغی، ایشلك وگوزل چارشیسی، متعدد ایپك فابریقه‌سی، دباغخانه‌لری، طرابلس‌دینلان ایپك قوشاقلرله چارشافلق و سائر ایپك اقمشه‌سی، صابون عملخانه‌لری، چیچك صویی محصولاتی، بك گوزل باغچه‌لریله کلیتلی پورتقال ولیمونی و بك ایشلك تجارتی واردر. حما وحمص جهتلرینك اسکله‌سی اولمغله تجارتی گیتدکجه توسع ایتمکده‌در. او جهتده صید اولنان سونگرلرك دخی مرکز تجارتیدر. اهالیسنك ١٥٠٠٠ی مسلم وقصوری مذاهب وجماعات مختلفه‌یه منقسم خرستیان اولوب، جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر.

طرابلس شام اسکی برشهر اولوب، صور وصیدا و ارواد مهاجرلرندن تأسیس اولنمشدی؛ وهر بری آیریجه سورله محاط اوچ محله‌دن مرکب ایدی؛ وبناءً علیه «اوچ بلده» معناسیله (تریپولیس) تسمیه اولنمشدی. روماییلر وقسطنطینیه روم ایمپراطورلری زماننده دخی خیلی معمور بولنوب، دور اسلامده برقات‌دها معموریت کسب ایتمش؛ و بیوك بر کتبخانه‌یه مالك اولمشدی. اهل صلیبك ضبطنه گچدیگنده، کتبخانه‌سی بونلر طرفندن احراق اولنمش؛ وبونلرك سوء اداره- سیله برابر آوروپا ممالکیله مناسبات تجاریه پیدا ایده‌رك، برچوق ایپك وجام وسائره فابریقه‌لری آچلمش ایدی. صلاح الدین ایوبی و بیبرس طرفندن محاصره اولنوب، نهایت قلاون طرفندن فتح واسترداد اولنمشدر. اسکی شهر ساحلده بولنوب، مینانك اطرافنده برچوق آثار عتیقه‌سی موجوددر. یاوز

سلطان سليم خان زماننده سـائر ممالك شـامله برابر ممالك عثمانيـه‌يه الحاق اولنه‌رق، برچوق وقت ايالت مركزى بولنمشدر. — طرابلس شام قضاسى سنجاغك جنوب غربى قسمندن عبـارت اولوب، شمالاً وشرقاً عكار قضاسيله محدوددر. ٩١ قريه‌دن مركب اولوب، ٥ ناحيه‌يى و (عرب الجحيش) عشيرتى اراضيسنى جامعدر. اهاليسى ٤١٨٧١ كشى اولوب، ٣٠٣٣٦ سى مسلمدر.

طرابلس شام { سنجـاغى. بيروت ولايتنى تركيب ايدن بش سنجاغك

برى اولوب، جنوباً جبل لبنان سنجاغيله، شرقاً سوريه ولايتنك حما سنجاغيله، شمالاً لاذقيه سنجاغيله، غرباً دخى آق دكيزله محاطدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، جنوبدن كلن جبل لبنان ايله شمالدن اينن جبل نصيريه اتكلرى سنجاغك ايچنـده يايليلر. انهارى پك چوق اولوب، الك بيوكى مذكور ايكى سلسله‌نك آره‌سنده آقان (نهر كبير) در. طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، سواحلنـك هواسى صيجاقجه و مرتفع اولان ايچ طرفلرى سرينجه ايسه‌ده، عموميت اوزره معتدل وصاغلامدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آربه، مصر، دارى، نخود، مرجمك، بقله وسائر حبوباتله، توتون، پتاته و سائره‌دن عبارتدر. پورتقال، ليمون، نار، انجير، اوزوم، زيتون و سـائر ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، بر خيلى زيتون ياغى چيقـار. آريلرله ايپك بوجكلرى‌ده چوق اولوب، بال و بالمومى ايله ايپـك قوزه‌سى اخراجاتى واردر. داخـل لواده ١٥١٤٠ صيغير، ٥٨٤٧٠ قيون، ٨٣٥٣٧ كچى، ٧٠٠ بيكير، ٢٥٤ استر، ١٢٨١ دوه و ١٩٠٠ مركب بولنوب، قيونلردن سنوى ٣٠٠٠٠ قيه‌دن زياده يباغى آلنير. سنجاغك اورمانلرى ١٥٧٠٠٠ دونم راده‌سنده اولوب، مختلف وكراسته‌يه الويريشلى جسيم آغاجلرى واردر. مكشوف معادنى هنوز يوق كبيدر. اهـالىٔ لوا ١٢٤٧٨٥ كشـيدن عبارت اولوب، ٩١١٨٢ سى مسلم وقصـورى غير مسلمدر. اهالىٔ مسلمه‌سى سنى و نصيرى و نفوس غير مسلمه‌سى روم، مارونى، قتوليك، ارمنى، پروتستان و يهوديدن مركبدر. جوامع ومساجد و سـائر معابدله مكاتبى ١٥٤ عـددنده‌در. سنجـاق ٥٦٧ قريه‌يى حاوى اولوب، بروجه زير ٤ قضا و ٥ ناحيه‌يه منقسمدر:

قضا	ناحيه
طرابلس شام	اسكله، خنيه، طرطوس، ارواد، حذور
صافيتا	
عكار	
حصن الاكراد	

طرابلس غرب { ripoli de Bar-) (barie آفريقا

ساحل شماليسنده وآق دكيزده همنامى اولان ولا واسعه‌نك مركزى برشهر واسكله اولوب، استانبول ١٦٠٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و تونسك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ″٣ ′٥٤ °٢ عرض شمالى ايله ″٣٥ ′٥٠ °١٠ طـول شرقيد واقعدر. بش آلتى بيكى يرلى يهودى ومالطز واجن وقصورى مسلم اولمق اوزره، ٣٥٠٠٠ اهاليسى ايشلك چارشيلرى، طغورت پاشا طرفندن بنا اولنم بيوك ومصنع بر جامع شريفيله ديكر متعـدد جوا ومساجدى، سورى، قلعه‌سى، بعض يكى استحكامات واسع بر حكومت قوناغى، فنارى، شرق جهتنـ (منشيه) ناميله پورتقال وليمون باغچه‌لرينى و خر آغاجلريله بر چوق كوشـكلرى حاوى واسع بر ب واردر. ليمانى صيغ وآچيق اولوب، غرب جهتى اوز وبعض استحكاماتى حامل بر برونله محفوظـدر. برونك ايلريسنده قيالق بر صره آطه‌جقلر بولنمغله بونلرك آره‌سى طولديرلديغى حالده، ليمانك محافظه پك قولايدر. شمديكى حالده مدخلى طار وايچى صي اولديغندن، بوراز جهتندن بيوك طالفه‌لر كير و بيوجـك كميلر كيره‌مز. مع هـذا طرابلس غر آوروپا ايله سودان آره‌سنده پك مهم برموقع اولد يغندن، تجارتى پك ايشلك اولوب، خيلى سفائن آم شد ايدر، وغدامس وفزان طريقيله برنوح و ودا وتمبكتوبه و سـودانك هر طرفنه منتظم صـورتد كاروانلر ايشلر. ادخالاتى سنوى ١٠ و اخراجاتى مليون فرانقدن زياده اولوب، ادخالاتى باشليجه ما بزوسائر اقمشه ايله قهوه، شكر وسائره‌دن واخراجا صيغير وسائر حيواناتله طوز، حلفا، درى وسوداند كلن دوه قوشى تويله فيل ديشندن عبارتدر. شهر خانه‌لرى مدرسه شكلنـده اولوب، اوره‌لرى آچيز

اولمغله، پنجره‌لری اورایه آچیلوب، سوقاغه پنجره‌لری اولمدیغندن، و سوقاقلری پك طار اولوب، اكثر محللرنده خانه‌لرك وبرطاقم كمرلرك آلتندن كچدیكندن، هوا لایقیله جریان ایتمز. مع هذا هواسی معتدل وپك صاغلامدر. لیماننك انشاسی تقدیرنده تجارت ومعموریتی پك چابق آرتوب، آز زمان ظرفنده اسكندریه كبی بیوك و تجارتكاه بر شهر اولمغه استعدادی واردر. طرابلسده كوزل حصیر و احرام اعمال اولنوب، قیوجیلغه و فیل دیشنه متعلق بعض معمولاتی دخی واردر.

طرابلس غرب شهری پك اسكی اولوب، بربرلر عندنده اسم قدیمی (وایه) یاخود (وایات) اولدیغی مروی ایسه‌ده، كتب عربیه‌ده (بناره) اسمیله مذكوردر. فنیكه‌لیلر بوشهری اشغال واعمار ایدوب، رومالیلر دخی (اویا) تسمیه ایتمشلردی. معربی طرابلس اولان (تریپولیس) اسمی ایسه خطه‌یه ویریلوب، بعده شهره دخی اطلاق اولنمشدر. هجرت نبویه‌نك ۲۲ نجی سالنده عمرو بن العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، خل ممالك اسلامیه اولمش؛ و اوائل دور اسلامده مور اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی نمشدر. اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپا-للرك و بعده مالطه قوالیرلرینك ضبطنه كچوب، ۹۵۷ تاریخ هجریسنده و قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مشهور طغورت پاشا طرفندن فتح، و ممالك عثمانیه‌یه ضم اولنمشدر. فاتح مشارالیهك قبری دخی شهر مذكورده بنا كرده‌سی اولان جامع شریف خطیره‌سنده‌در.

طرابلس غرب { ولایتی (Tripolitaine) آفریقانك شمالنده‌كی

ممالك بربریه‌نك یعنی مغرب نامیله معروف ممالكك اك شرقیسی اولوب، تونس ایله مصر آره‌سنده و آق دكیز سواحلندن صحرای كبیرك ایچ طرفلرینه‌دك ممتد واسع بر خطه اولوب، هرنه قدر قسم شرقیسی یعنی برقه خطه‌سی برمدتدن بری اداره‌جه آیرلمش ایسه‌ده، جغرافیا اصطلاحنده خطهٔ مذكوره‌یی دخی حاویدر. آفریقا قطعه‌سنده‌كی ممالك عثمانیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه اداره اولنانی بولنمسی اهمیت ذاتیه وموقعیه‌سنه منضم اوله‌رق، بو خطه‌یه بر اهمیت مخصوصه قزاندیریور.

حدود ومساحه‌سی. — طرابلس غرب ولایتی بنغازی مستقل متصرفلغیله برابر ۲۳° ایله ۳۳° عرض شمالی و ۳۰′ ۶° ایله ۲۳° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقاً خطهٔ مصریه ایله، شمالاً آق دكیزله، غرباً تونس امارتیله، ینه غرباً وجنوباً دخی صحرای كبیر ایله محاط ومحدوددر. كیرتی وچیقنتیلری داخل حساب اولمدیغی حالده، تونس حدودندن مصر حدودینه‌دك سواحلك بویی ۱۶۰۰ كیلومتره قدر اولوب، ایچ طرفنك شرقدن غربه بویی ۱۴۵۰ وشمالدن جنوبه اكی ۱۲۰۰ كیلومتره قدردر. مساحهٔ سطحیه‌سی برملیون مربع كیلومتره‌دن زیاده‌در.

شكل طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. — طبیعت اراضیجه طرابلس غرب صحرای كبیردن عد اولنمغه سزا اولوب، مراكش وجزایر وتونسده اوزانان درن (یاخود آطلاس) سلسلهٔ جبالی بوخطه‌یه داخل اولمدیغندن، ممالك مذكوره‌ده‌كی اورمانلر ومیاه جاریه مفقوددر. اراضیسی ینه عارضه‌لی ایسه‌ده، یدی سكز ونهایت بیك متره‌دن زیاده ارتفاعی اولمیان طاغلری اكثریت اوزره صحرای كبیرك جبالی كبی قورو و چبلاقدر. طرابلس غرب خطه‌سی نفس طرابلس ایله بنغازی (یاخود برقه) و فزان خطه‌لرندن مركب اولوب، بونلرك اوچی‌ده بربرلرندن چول ایله آیرلمشدر. برقه خطه‌سی شمدیكی حالده آیریجه و مستقل بر متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، «برقه» ماده‌سنده خطهٔ مذكوره حقنده تفصیلات ویرلمش اولدیغندن، بوراده باشلیجه طرابلس غرب ولایتنی تشكیل ایدن نفس طرابلس ایله فزاندن بحث ایده‌جكز. نفس طرابلس خطه‌سی طرابلس، خمس وجبل غربی متصرفلقلرندن مركب اولوب، ولایتك اك قابل عمران قسمی ده بودر. هله سواحله قریب محللریله ایچ طرفلرینك بعض وادیلرنده تصادف ایدن یرلری خرما، زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله سائر میوه‌دار اشجاری حاوی وطوپراقلری پك منبتدر. بوقسمده (نفوسه) و (غریان) اسملریله برقاچ طاغ غربدن شرقه ممتد اوله‌رق، ساحله طوغری یالكز یاغمور یاغدیغی وقت آقار برقاچ وادی تمدید ایدرلر. بوطاغلرك تپه‌لری چبلاق ایسه‌ده، اتكلری اشجارله واراضیٔ مزروعه ایله مستوردر. بونلرك جنوبنده (حمادة الحمراء) اسمیله دها یوكسك برسلسله

بولنوب، شرقاً (حمادة السوداء) سلسله‌سنه اولاشیر، وبونك آرقه‌سنده فزان خطه‌سی بولنور. سائر طرفلری دخی آز چوق عارضه‌لی اولوب، چبلاق وآز چوق ممتد بر طاقم طاغلری وار ایسه‌ده، او جهتلری وعلی الخصوص شرق جنوبی قسمی کاروان یوللرندن اوزاق اولمغله، هنوز لایقیله معلوم دکلدر. طاغلرینك اکثری اراضیٔ برکانیه‌دن اولوب، بعضلرینك لاو آقنتیلری الیوم بللیدر. فزان خطه‌سی شمال وغرب وجنوب جهتلرندن طاغلرله محاط اولوب، شرقه طوغری اوزانیر برطاقم وادیلری واردر. طرابلسك منتهای غربنده (غدامس) ومنتهای غرب جنوبیسنده دخی (غات) واحلری چوللرله محاط اولوب، بو ایکی قصبه معموریت واهمیت تجاریه‌لریله مشهوردر.

طرابلس غربده بحق نهر دینله‌جك انهار اولمیوب، جزیرة العربده اولدیغی کبی، برچوق وادیلر واردر. بووادیلر عادتا صویی چکلمش انهار یتاقلرینه مشابه اولوب، تابعلری واردر، وبعضلری دکیزه قدر ممتد اولورسه‌ده، صولرینك دکیزه وصولی پك نادردر. یاغمور یاغدیغنده، بو وادیلرده صو سیل کبی، وچوق دفعه برطاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، آقارسه‌ده، یولده قوملرده غائب اولور؛ ویاخود باصیق یرلرده برطاقم کوللر وبطاقلقلر حاصل ایدر. آنجق یریوزندن محو اولان بوصولر یرك آلتنده قالمغله، بو وادیلرده بر ایکی اوچ متره درین قازیلنجه صو چیقار؛ وبو رطوبت خرما آغاجلرینك واشجار ونباتاتك یتیشمه‌سنه مساعد اولمغله، بواودیه اکثریا کویلرله وبعض مزروعاتله مستوردر. کاروانلر دخی ممکن مرتبه‌ده وادیلری تعقیب ایتمك مجبوریتنده بولنور. یوقاریده ذکر اولنان حماده‌لرك شمال شرقی اتکلرندن اینن وادیلر آق دکیزه قدر ممتد اولور. فزان وادیلری ایسه شرقه طوغری اوزانوب، بر طاقم کوللره منتهی اولور، که بونلرك بعضلری یازین دخی صولرینی محافظه ایدرلر. آق دکیزه منتهی اولان وادیلرك باشلیجه‌لری: غربدن باشلایه‌رق وادی مقله، وادی ابیض، وادی الاثل، وادی الحیره، وادی ام سید، وادی ابس، وادی نقاس، وادی کمان، سوف الجن، وادی زمزم، ام السیل، وادی الشقه ووادی مختاردر. فزانده‌کی اودیه‌نك باشلیجه‌لری وادی الشاطی، وادی لیال،

وادی شرق، وادی غربی، وادی عتبه وسائره‌در.

بنغازینك سواحل شمالیه‌سی قیالق ایسه‌ده، نفس طرابلسك سواحلی کاملاً قوملق وآلچق اولوب، کیرنتی وچیقنتیلری دخی آزدر. تونس حدودندن مصراطه برونه‌دك ساحل غربدن شرقه ممتد اولوب، بوقسمنده زواره، طرابلس، لبده ومصراطه اسکله‌لری بولنیور ایسه‌ده، هیچ برینك امین لیمانی یوقدر. زواره ایله طرابلس آره‌سنده ساحلده (سبراطه) شهر قدیمنك خرابه‌لریله اسکی طرابلس دینلن دیکر بر بلدهٔ قدیمه ویرانه‌لری بولنیور. زواره اسکله‌سی طوز وطوزلی بالیق اخراجاتیله مشهوردر. شمدی برکوی حالنده اولان لبده شهر قدیمی اوکنه حلفا اوتیله یوکلنمك اوزره بعض انکلیز سفائنی یناشیر. طرابلس ایله مصراطه آره‌سنده ساحل بردرجه‌یه قدر قیالق اولوب، رأس تاجوره، رأس الکتاب ورأس العمره کبی برقاچ برون بولنیور. مصراطه برونندن ساحل جنوب شرقی‌یه طوغری دونوب، برقه خطه‌سنه قدر بیوك وغیر منتظم بر قوس تشکیلیله بیوك سرت کورفزینی وجوده کتیرر. بو کورفزك سواحلی دوز، آلچق وقوملق اولوب، معموریتدن بریدر. یالکز سرت مدینهٔ قدیمه‌سی یرنده کوچك بر اسکله ودیکر برقاچ کوی بولنیور.

اقلیم وهواسی. — طرابلسك وسعتی وکرك عرضیجه، کرك ارتفاعیجه وکرك دکیزدن درجهٔ بعدیجه فرق وتفاوتی بردرلو هوایه تابع اولمسنه مانع اولوب، عمومیت اوزره اوچ درلو هواسی واردر. برنجیسی بنغازی جهتنك هواسیدر، که آق دکیزك ایچنه کیرمش اولمسیله وجبل اخضر کبی اورمانلرله مستور طاغلری مناسبتیله، یاغمورلری چوق وهواسی ایتالیای جنوبی وسیجلیه هواسنه معادلدر. ایکنجیسی نفس طرابلس غربك دکیزه قریب وبحرسفید مائله سنده واقع اولان یرلربدر، که یازین یاغموردن محروم ایسه‌ده، قیشین یاغمور یاغوب، آق دکیزدن اسن سرین پویراز روزکاری دخی حرارتنی تعدیل ایتمکله، هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره حد وسطی اوزره ۲۰ ایله ۲۲ درجه آره‌سنده بولنور ویازین نادراً ۳۰ درجه‌دن یوقاری چیقوب، قیشین دخی نادراً ۱۰ درجه‌دن آشاغی اینر. بو یرلرك

هواسی پك لطيف وصاغلام اولوب، هله قيشـين اورته‌لق زمرد کبی اولور. وقت وقت اسن قبله روزکاری زياده‌جه صيجاق ويابس ايسه‌ده، بودخی رطوبتی قوروتديغيچـون، مضر اولميوب، بالعکس صحته نافعدر. بوهوايه مالك اولان يرلرك جنوبنده بولنان طاغلرك شمالی مائله‌لرنده قيشين زياده‌ياغمور ياغوب، صولر واديلرده نابديد اواورسه‌ده، يازين دخی آقان برچوق بيکارلری اداره ايدر. مذکور طاغلرك جنوبنده بولنان يرلرك وفزانك هواسی‌ايسه بسبتون صحرای کبير اقليمنه تابع اولوب، ياغمورلری قيشين دخی پك سيرك وياز ايله قيش وکوندوز ايله کيجه آره‌سنده‌کی فرق پك بيوکدر. يازين وکوندوزين ميزان الحراره کولکه‌ده ٤٥ و ٥٠ درجه‌يه قدر چيقديغی حالده، کيجه‌لين بردن بره ٥ درجه‌يه قدر اينر؛ وچوق دفعه صولر طونوب بعض طاغلرده قار ياغديغی دخی اولور. بو حرارت و تفاوته هوانك درجهٔ نهايه‌ده يبوستی دخی منضم اولور. مع هذا عموميت اوزره طرابلسك هواسی صاغلام اولوب، لکز طورغون صولر بولنان بعض يرلرده صيتمه‌لی وخيمدر.

نباتات ومحصولات وحيواناتی. — نباتات ومحصولاتجه طرابلس غرب خطه‌سی عموميت اوزره ٤ قسمه تقسيم اولنه‌بيلير: برنجيسی برقه‌نك جبل اخضر جهتی، ايکنجيسی نفس طرابلس غربك سواحله قريب يرلری، اوچنجيسی جبال اوزرنده‌کی مواقع مرتفعه‌سی، دردنجيسی‌ده چول جهتيدر. برقه‌دن مادهٔ مخصوصه‌سنده بحث ايده‌يکمز ايچون، شوراده ديکراوچندن بحث ايده‌لم: طرابلسك سواحله قريب اولان يرلرينك نباتات ومحصولاتی برقه‌نك کينه مشابه ايسه‌ده، اکثر محللرنده چول ساحله قدر ممتد اولديغندن، انواعی واراضئ مزروعه‌نك مقداری چوق دها آزدر. بغدای، آرپه، مصر، صفران، قينه، پاموق، وکوك بويا حاصل اولور. باغ ايله پورتقال، ليمون، ماندلينه، قايصی، شفتالی، نار وموس آغاجلری دخی يتيشير. لکن الك کليت اوزره بولنان اشجاری خرما ايله زيتون آغاجلری اولوب، بو ايکی نوع اشجار عادتا واسع اورمانلر حالنده بولنور، و شهر وقصبه‌لری حاطه ايدر. نباتاتجه طرابلس بلاد غربيه ايله ممالك شرقيه آره‌سنده بولنوب، کنديته مخصوص انواعی آزدر. جبال جهتنك نباتات و محصولاتی فناً هنوز تماميله تعين ايتميوب، مرتفع يرلری بوجهتجه جزايرك (درن) سلسلهٔ جبالنه مشابه ايسه‌ده، دها آلچق اولان اتکلرينك چولدن آزفرقی اولوب، ميوه‌لرينك جنسی پك آز وعادی‌خرما آغاجلرندن بشقه‌نباتلری يوق کبيدر. چول جهتنه کلنجه، بورانك نباتاتی بالطبع آز اولوب، علی الخصوص حماده دينلان چيلاق ومرتفع محللرنده يالکز اکری بوکری وديکنلی بر طاقم سيرك چاليلر وياغمور ياغديغی وقت طاشلرك آره‌سنده دوه‌لرك يدکلری برطاقم قورو اوتلر بيتر. قوملق اولان يرلری وعلی‌الخصوص واديلری نباتاتجه دها زنکين اولوب، الك چوق بولنان اشجاری خرما آغاجندن عبارتدر. فزانده بوميوه‌نك ٣٠٠ نوعی واردر. يبانی حالنده وصاحبسز بولنانلری‌ده چوقدر. غدامس، آوجله، مرزوق و غات کبی واحلرده اهالی سعی واقداملريله وصولامق قوتيله بر مقدار بغدای، آرپه، مصر، پاموق، چيويد، سبزه، قاوون، قارپوز وسائره ايله انجير، بادم، شفتالی، قايصی، زيتون، پورتقال وليمون آغاجلرينی دخی يتيشديررلرسه‌ده، ميوه‌لری پك لذيذ اولماز. ساحله قريب يايله‌لرده حلفا اوتی کثرت اوزره بولنوب، برقاچ سنه‌دن بری آوروپا وآمريقايه اخراجله مملکته خيلی ثروت جلبنه سبب‌اوليور. مرعالری آزاولوب، بناءً عليه‌سوريلرله کزر عشايری دخی آزدر. وچول جهتنك اهاليسی واحلرده‌وصودن محروم اولميان‌واديلرده ساکندرلر.

طرابلسك حيوانات وحشيه‌سی دخی آز اولوب، آرسلان وقپلان کبی سباع بولنميور. نفس طرابلس وبرقه‌ده چقال وفزان جهتنده اوزون قولاقلی برنوع تيلکی بولنيور. طاوشان دخی واردر. کيك وقراجه وجيلان کبی حيوانانی دها چوقدر. قوشلری‌ده آز اولوب، قره‌قوش، قرتال، قرغه کبی طيوردن وبرز مدت مکث ايدن کچيجی قوشلردن عبارتدر. وقتيله بولنمش اولان دوه قوشلری منقرض اولمشدر. حشراتی و علی الخصوص ييلان، عقرب، کرتنکله کبيلری چوق اولوب، عقربلری خيلی بيوك و يشيل رنکنده اوله‌رق، سملری‌قوتليدر. حيوانات اهليه‌سی صيغير، قويون، کچی، دوه، آت، مرکب وطيور

بیتیه‌دن عبارت اولوب، صغیرلری وقتیله دها چوق ایکن، اخراجات وخسته‌لق مقدارینی آزالتمشدر. قیونلری ایکی جنس اولوب، شمال جهتنده‌کیلر ایری قویروقلی و فزانده‌کیلر اوزون قویروقلی، یوکسك آیاقلی و اوزون بیوڭلیدر. بونلرك یاباغیسی‌ده کچی قیلنه مشابهدر. آتلری طیانیقلی ایسه‌ده، کوچك وکوستریشسز اولوب، مرکبلری بالعکس ایری وقوتلیدر. لکن حیوانات اهلیهٔ محلیه‌نك الك برنجیسی دوه‌اولوب، برقاچ نوعی بولنور؛ وکلیتله یتیشدیریلوب، اخذ وعطاسی محلی تجارتك الك برنجی شعبه‌سنی تشکیل ایدر. معادنی هنوز مجهول اولوب، یالکز بعض وادیلرنده آلتون وفزانده کلیتله نطرون بولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — بنغازی متصرفلغیله برابر طرابلس غربك اهالیسی بر بچق ملیون قدر تخمین اولنوب، اوچیوز بیك قدری بنغازیده وقصوری نفس طرابلس ایله فزانده بولنیور. اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی بربر ایسه‌ده، ظهور اسلامده ممالك بربریه‌نك فتحنده ودها صکره‌لری اوراله هجرت ایدن عربلرك کثرتی، و بربرلرك دین اسلامی قبول ایتملریله، لسان قرآنك نفوذ وغلبه‌سی وعربلرله بربرلرك اختلاط وامتزاجی آز وقت ظرفنده بربر لساننك متروك حالنه کیرمسنی موجب اولوب، شمدیکی حالده کافهٔ اهالی بربر و عربدن مخلوط اولدقلری حالده، همان جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. یالکز بعض طاغلرده وچوللرله محاط منفرد واحلرده بینلرنده بربر لسانی استعمال ایدر ولسان عربیی دخی بیلیر بعض بربر قبائلی واردر. جمله‌سی مسلم وسنی اولوب، مالکی مذهبنه تابعدرلر. یالکز غرب جهتنده مذهب خامس نامیله مذهب عبادی‌یه تابع بعض بربریلر بولنیور. طرابلس شهرنده ودیکر مراکزده بولنان اهالینك بر مقداری‌ده حنفی المذهبدر. طرابلس غربك سودانله اولان مناسبات تجاریه‌سنك کثرتی وزنجی خلایق وکوله‌لرك کثرتی طرابلس غرب وعلی الخصوص فزان اهالیسنك طمارلرنده زنجی قانی بولنمسنی دخی انتاج ایدوب، مختلف درجاتده اسمر وبسبتون سیاه افراد دخی بولنیور. غدامس وغات جهتلرنده توارقلر دخی کثرت اوزره‌در. طرابلس شهرنده وسائر بعض قصبه‌لرده لسان عربی ایله متکلم برلی برمقدار یهودیلرله برلی حکمنه کچمش ینه لسان عربی ایله متکلم قتولیك مالطزلر و.أمورین وسائره‌دن عبارت عثمانلیلرله جزئی مقدار آوروپالی بولنیور. طرابلس شهری قربنده بش ناحیه اهالیسی (قول اوغلی) نامیله معروف اولوب، بونلر شمدیکی حالده عادتا عرب ولسان عربی ایله متکلم ایسه‌لرده، من اصل اولاد ترکدن برصنف عسکرله یرلی قادینلردن متولد اولوب، تحصیلداراق کبی بعض خدمتلره مقابل ویرکیدن معاف ویرر حیوان بسلیوب سواری بولنمغه مجبوردرلر. جانب ولایتدن منسوب بر باش آغانك تحت اداره‌سنده بولنورلر. اخیراً بونلردن بر نوع کوکالی عسکری ترتیب اولنه‌رق، تعلیم وتربیه‌لرینه همت اولنمشدر.

معارف وصنایع وتجارتی. — طرابلس غربك، چوللریله خیرسز یرلری چوق اولمغله برابر، سواحله قریب یرلریله وادیلرینك قوهٔ انباتیه‌سی شمدیکی اها
یسنك برقاچ مثلنی بسلیه‌که کافی اولدیغی کبی، آوروپان
قارشیسنده وسودان طریقی اوزرنده بولنمسی وهرنو
تجارته الویریشلی اولمسی کسب معموریت وتمدن ایتمسنه فوق العاده مساعددر. قوللاندقلری یازی خط مغر
بیدر. موسمنده یاغمور یاغدیغی وقت کلیتلی محصول آلندیغی حالده، اهالی ذخایر فروختنی عار عد ایده‌رك یالکز احتیاجلری نسبتنده اکرلر. وفضله‌سنی قویولره کومرلر. زیتون آغاجلری اورمانلر تشکیل ایتدکلری وچیقان زیتون یاغی پك کوزل ومقبول اولدیغی حالده، یبانی زیتون آغاجلرینی آشلامغی دوشونمزلر. شهر وقصبه‌لرك خارجنده‌کیلر هراتوابه بدل براحرامه صاریله‌رق، وآربه اونیله زیتون یاغندن و بامیه‌دن مرکب بازینه تعبیر ایتدکلری بریمکله قناعت ایدرلر. صنعتلری احرا
نسجندن ودباغت وسراجیه‌یه متعلق جزئی شیلر احضا
رندن وطرابلسده یاپیلان حصیر ایله چیقاریلان چیچك صویندن عبارتدر. مملکتك تجارتی ایکی نوع اولوب، بری طوز وزیتون یاغی وحیوانات و دری کبی مواد محلیه‌نك آوروپا امتعه‌سیله و بقالیه متعلق موادل
مبادله‌سندن ودیکری سوداندن کان دوه قوشی تو
وفیل دیشی ایله مواد سائره‌نك ینه سودانه سوق اولنه جق اوروپا امتعه واشیاسیله مبادله‌سندن عبارتدر. فیل

دیشیله دوه قوشی تویندن طرابلس غربه بعض سنه‌لرده یدی سکز ملیون فرانق کیرر. طرابلس غرب، غدامس، مرزوق وغات سودان تجارتنك الك مهم مواقفندن اولوب، بوشهرلرده بهر موسمده کاروانلر ترتیب ایدر بیوك تجارلر واردر. بوکاروانلر برنوحه، حوصه‌یه، تمبکتویه و سودانك هرطرفنه ایشلر. طرابلس غرب سودانك طبیعی اسکله‌سی اولوب، فرانسه حکومتی بوتجارتی جزایره چویرمك اوزره هرنه قدر جهد ایتمش، و وسائط وتسهیلات حاضرلامش ایسه‌ده، مقتدر اولامامشدر. غدامس وغاتك طرابلسه تابع اولمیده سودان تجارتنك بو طرفه جلبنه خدمت ایدیور. زیرا سودان تجارتنه غدامسلیلرله غاتلیلرك اسکیدن الفتلری وبوتجارتی اجرایه اقتدار مالیلری واردر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — طرابلس غرب ولایات سائرهٔ عثمانیه کبی اداره اولنوب، یالکز اخذ عسکر نظامیله بعض تفرعات سنجاق و قضالرده هنوز موقع اجرایه قونیله‌مامشدر. بوندن مقدم برقه قطعه‌سی دخی برمتصرفلق صورتنده طرابلس غرب ولایتنه ملحق ایکن، اخیراً آیریلوب، ابتدا آیریجه بر ولایت وبعده مستقل برمتصرفلق اتخاذ اولنمشدر. شمدیکی حالده طرابلس غرب ولایتی بروجه زیر ٤ سنجاق، ۲۱ قضا و۲۳ ناحیه‌یه منقسمدر:

سنجاق	قضا	ناحیه
طرابلس غرب	طرابلس غرب	زواره، زنزور، عزیزیه، ذو الجواری، تاجوره، جفاره
	باش آغالق	منشیه، ساحل، رقیعات، علاونه، جواری
	غریان	
	اورفله	
	ترهونه	
	زاویه	
	عجیلات	
خمس	خمس	
	مصراطه	
	ظلتین	
	مصلاطه	طابیه، طاورغه
	سرت	
جبل غربی	جبل	ککله، مزده
	نالوت	
	فساطو	
	حوض	
	غدامس	
فزان	مرزوق	
	سوکه	
	شاطی	
	غات	سین، سمنو، هون، زله، قطرون، وادیٔ غربی، وادیٔ شرقی، حفرهٔ شرقیه

احوال تاریخیه‌سی. — طرابلس غربك اهالیٔ اصلیه وقدیمه‌سی اولان بربرلرك النده ایکن احوال ابتدائیه‌سی مجهول اولوب، میلاد عیسادن برقاچ قرن اول نفس طرابس جهتنده فنیکه‌لیلر وبونلرك برشعبه‌سی اولان قارتاجلیلر و برقه جهتیده یونانیلر طرفندن مهجر اتخاذ اولنه‌رق، طرابلس جهتنده لبده، ئویا (یعنی طرابلس) وسبراته اسملریله اوچ بلده تأسیس اولنمش؛ وبومناسبتله بوخطه «بلاد ثلثه» معناسیله لسان یونانیده (تریپولیس) تسمیه اولنمشدیکه، (طرابلس) بونك معربیدر. برقه جهتنده ایسه یونانیلر بش قصبه تأسیس ایدوب، بوکا (پنداپولیس) نامنی ویرمشلردی؛ وبعده مذکور قصبه‌لرك الك بیوکی اولان (کیرن) یعنی (قیروان قدیم) شهرینه نسبتله خطه (کیرنایيق) تسمیه اولنمشدی. قرتاجلیلرك اضمحلالندن صکره نفس طرابلس جهتی (نومیدیا) یعنی جزایر بربرلری حکمدارلرینك وبرقه جهتی مصرده‌کی بطالسه‌نك الینه کچمشیدی. مؤخراً رومالیلر هرایکیسنی ضبط ایدوب، حکومتلرینی فزان و غدامسه قدر توسیع ایتمشلردی. طرابلسك ایچ طرفلرنده الیوم رومالیلردن قالمه برچوق معموره‌لر وویرانه‌لری کوریلیور. طرابلس غرب جهتی او وقتلرده تونسله و جزایرك قسم شرقیسیله برابر رومالیلر عندنده (آفریقه) نامیله معروف اولوب، بعده عربلر دخی بوجهتی (افریقیه) نامیله تفریق ایتمشلردر. رومالیلردن قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك الینه کچوب، عمر بن الخطاب (رضه)ك زمان خلافتنده عقبه بن رافع حضرتلری یدیله فتح اولنمش؛ و بعده بنی امیه زماننده تحت انضباطه

آلنه‌رق، عباسیلر زماننده بر خیلی وقت بنی اغلبك وبعده فاطمیونك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبالخاصه طرابلس غرب بعض خوارجك عصیانکاهی بولنوب، وقت وقت اوراده بعض کوچك حکومتلر دخی تشکل ایتمش ایدی. هرحالده دور اسلامده طرابلس غرب بك اهمیتلی برموقع اتخاذ ایتمیوب، اکثریا افریقیه‌نك یعنی تونس جهتنك احوال سیاسیه‌سنه تابع بولنمشدر. اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن صکره اسپانیوللر آفریقا سواحلنده‌کی اهل اسلامه دخی مسلط اولمغه باشلایوب، اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده طرابلس سواحلنی ضبط، وبعده مالطه شوالیه‌لرینه ترك ایتمشلردی. سلطان سلیمان خان دورنده مشاهیرغزات بحریوندن طغورت پاشا طرفندن بونلردن استردادله ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وبرخیلی وقت بر ایالت صورتنده اداره اولندقدن صکره، اوجاقلی صورتنده وارثاً قره‌مانلی فاملیاسنه قالمشیدی. بو فاملیا افرادی بیننده ظهور ایدن منازعات آره‌سنده اهالینك مراجعت واسترحامی اوزرینه، ۱۲۰۸ده طرف دولتدن برفیلو ایله بر والی ارسال اولنه‌رق، مملکت تحت انضباطه آلنمش ایسه‌ده، اهالینك تکولی اوزرینه متعاقباً قره‌مان فاملیاسندن یوسف پاشا حکومتی استرداد ایتمش؛ و۱۲۴۸ تاریخنه‌دك اجرای حکومت ایتدکدن صکره، استعفایه مجبور اولوب، مملکت یکیدن هرج ومرج اولمش؛ و بنی سلیمان قبیله‌سی دفعاتله شهری یغما ایتمش اولدیغندن، اهالینك یکیدن مراجعت واسترحامی اوزرینه، طرف دولتدن برفیلو کوندریله‌رك، قلاع سهولتله ضبط، و بر والی تعیین قلنمش؛ و الی یومنا هذا مملکتك اسایش وحسن اداره‌سی محافظه اولنمشدر. فزان اسکیدن طرابلس غربه تابع اولمیوب، کاه سوداننك غنم حاکمنه وکاه مراکش شرفاسنه تابع بولنمش ایکن، طرابلسك طغورت پاشا طرفندن ضبطندن صکره بوایالته الحاق اولنمش؛ وقره‌مانلی خاندانننك سقوطنده حاصل اولان اغتشاشدن بالاستفاده عبدالجلیل اسمنده برینك تحت ریاستنده رشتهٔ انقیادی قطع ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً مرقوم مغلوب اولمغله، فزان دخی طرابلسه الحاق اولنمشدر.

طرابنش { صقلیه (یعنی سیچیلیه) جزیره‌سنده بر قصبه اولوب، شعرادن (سلیمان بن محمد الطرابنشی) نك وبعض علما وادبانك مسقط رأسی بولندیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك غربی کوشه‌سنده واقع (ترایانی)نك اسم معربی اولسه کرکدر.

طرابیه { استانبول جوارنده بوغازایچنك روم ایلی ساحلنده وقره‌دکیزمدخلی قربنده صیفیه‌لری حاوی بر قریه اولوب، هواسی یازین غایتله کوزلدر. اسمی (ترابیا) دن محرفدر، که لسان یونانیده «محل شفا» دیمك اولمغله، بوده جیادت هواسنه دلالت ایدر. دول اجنبیه‌نك یازلق سفارتخانه‌لری اکثریت اوزره طرابیه‌ده وبونك اوته‌سنده واقع بیوکدره‌ده‌در. — یاقوت حموی بواسمله مصرك حوف جهتنده بر قریه اولدیغنی بیان ایدیور.

طراربند { سیحون نهرینك اوته‌سنده ماوراءالنهره تابع شاش مملکتنك منتهاسنده اوله‌رق ممالك اسلامیه‌نك آخرنده واقع برقصبه اولدیغنی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر. برلیلر (طرار) و (اطرار) دخی دیرلرمش.

طراز { بو دخی ترکستانده اقصای ممالك اسلامیه‌ده بر قصبه اولوب، اهالیسندن اولان تجار مسلمین دها اوته‌ده‌کی تاتار ومغوللرله تجارت ایدرلر ایمش.

طراق { افریقیه‌ده قفص ایله فج الحمام آره‌سنده بیوك و اهالیسی چوق بر قصبه اولوب، جامع وبازاری اولدیغی، وفستقیله و (کساء طراق) دینلن بر نوع اثوابیله مشهور بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طراقلی { ازمید سنجاغنك کیوه قضاسنده وکیوه‌نك شرق جهتنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۲۹ قریه‌دن مرکبدر.

طربزون { (Trébizonde) قره دکیزك ساحل جنوبیسنده وآناطولینك

شماالنده ولایت مرکزی بر شهر اولوب ، استانبولك ۸۹۰ کیلومتره شرقنده وارضرومك ۱۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقعدر. ساحل بحره قدر ممتد بر سطح مائلده واقع اولوب ، خارجدن منظره‌سی پك کوزلدر . ارضروم و دیار بکر جهتلرینك اسکله‌سی وایران طریقنك مبدئی اولمق مناسبتیله تجارتکاه ومهم بر شهر اولوب ، ۴۲۳۶۲ اهالیسی واردر، که بو مقداردن ۲۴۲۲۱ ی مسلم ، ۱۰۸۴۰ ی روم ، ۶۰۰۱ ی ارمنی و قصوری اجنبی و سائره‌در . بیزانتیون زمانندن قالمه سوریله قلعه‌سی ، اورته حصار دینلن ایچ قلعه‌ده کلیسادن مبدل بر جامع شریفله آیا صوفیه نامنده ینه کلیسادن مبدل بر جامع شریفی و یاوز سلطان سلیم خانك والده‌لری کلبهار سلطانك جامع وعمارت ومدرسه‌سی وجمعاً ۱۸ جامعی، ۱۰ کلیساسی، اعدادیهٔ ملکیه و رشدیهٔ عسکریه ایله دار المعلمین و رشدیهٔ اناث مکتبلری ، خسته‌خانه‌سی ، کوزل بعض ابنیهٔ امیریه‌سی و یکی انشا اولنان بر ریحتمی واردر. اهمیت تجاریه‌سی زیاده اولدیغی حالده، لیمانی پك کوچك اولوب، بیوك سفائنك دخولنه غیر مساعددر . هواسی یازین آغیرجه ایسه‌ده ، شهرك جنوبنده وبارم ساعتلق مسافه‌ده صغوق صو اسمیله آب وهواسی لطیف برموقع اولوب، اغنیانك اوراده صیفیه‌لری واردر .

طربزون شهری پك اسکی اولوب، تروا محاربهٔ مشهوره‌سی زماننده دخی موجود بولنمش اولدیغی مظنوندر. بعده سینوبه کلش اولان یونان مهاجر- لرینك برقسمی دخی بوشهره انتقال ایده‌رك، «مستطیل الشکل» معناسیله شهره (طرابزوس) اسمنی ویرمشلردی. صکره بونت حکمدارلرینك تحت تابعیتنه کیروب، بو دولتك انقراضنده رومایه کچمش ایسه‌ده، مختاریت اداره‌سنی محافظه ایدوب، بیزانتیون دولتی زماننده دخی امتیازاتنی وقایه ایتمشدی. بعده غوتلر طرفندن غارت واحراق اولنمش ایسه‌ده، درعقب اعمار وتجدید ایدلمشدی. فرنکلر قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدکلرنده ، ۱۲۰۴ تاریخ میلادیسنده ایمپراطور آلکسیس قومنینوس طربزونه کیده‌رك ، بو شهرله ملحقاتندن عبارت برکوچك دولت تأسیس ایتمش ایدی. طربزون ایمپراطورلغی نامیله معروف اولان بودولت ۱۲۶۱ تاریخنده پالیولوغلرك قسطنطینیه‌یی فرنکلردن استخلاص ایتملریله دخی منقرض اولمیوب، آنجق تاریخ مذکوردن صکره ینه مرقوم آلکسیسك نسلندن اولان پرنسلری قسطنطینیه روم ایمپراطورینك منشوریله تخته چقارلردی. نهایت ۱۴۶۱ تاریخ میلا- دیسنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی طرفندن فتح اولنه‌رق ، ممالك عثمانیه‌یه الحاق ، و ایالات مرکزی اتخاذ اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهزاده‌لکلرنده طول مدت والیلکله طربزونده اقامت بیورمشلردر .

طربزون } ولایتی. دولت عثمانیه‌نك آناطولیده‌کی ولایاتندن اولوب، قره دکیزك ساحل جنوبیسنده روسیه حدودندن قزیل ایرماق منصبنك بر آز بری طرفنه یعنی غربنه قدر ممتد اولور . شرقدن غربه یعنی ساحل بوینجه ممتد اوزون و طار بر اولوب ، ۴۱° عرض شمالیده ۳۳° ایله ۴۰° طول شرقی آره‌سنده واقعدر. شمالاً قره‌دکیزله، شرقاً روسیه حدودیله وارضروم ولایتیله، جنوباً ینه ارضروم وسیواس ولایتلریله ، غرباً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۱۳۰۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۱۰۷۱۴۷۷ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۴ کشیدن زیاده دوشر. اهالئ مذکوره‌دن ۸۶۹۷۲۷ ی مسلم، ۱۵۷۲۱۲ سی روم ، ۵۲۳۴۹ ی ارمنی و قصوری ملل مختلفهٔ سائره‌یه منسوبدر . اهالئ مسلمه‌سنك قسم کلیسی ترك اولوب، ۵۵۰۰۰ قدری لاز وکرجی و ۶۰۰۰۰ قدری‌ده چرکسدر.

قافقاس جبالندن تشعبله غرب جنوبی‌یه و بعده غربه طوغری ممتد اولان و قدیماً (بونت) سلسله‌سی نامیله معروف اولان برسلسلهٔ جبال ولایتك حدود جنوبیه‌سنی تشکیل ایدوب، شماله یعنی ساحله طوغری برطاقم قوللر اوزاتیور. بوسلسله‌نك شمدیکی حالده بر اسم عمومیسی اولمیوب، شرقدن غربه و رشته‌نك، بالخار، جبیل ، چنکل، صوغانلی ، قولاق ، زیغانه ، سیس ، اربمز ، قزان قیا ، چال طوداق و قطران طاغلری اسملریله معروفدر . شرقده‌کی تپه‌لری طقوز اون بیك قدم ارتفاعنده اولوب، غربه طوغری ایلری کیدلدکجه کسب انحطاطله، اك غربی تپه‌لری بش بیك

مترەلك ارتفاعی تجاوز ایتمیور. بو سلسلەنك اتكاری وقوللری ساحل بحرە قدر ممتد اولدیغندن، ولایتك اراضیسی عمومیت اوزرە طاغلقـدر. قولاق طاغی قوللرینـك اك بیـوكی اولوب، نفس طربزون ایلە كومشخانە سنجاقلری آرەسندە شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یە طـوغری اوزانیر. بو طـاغلر بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، شمالی اتكارندن اینن بر چوق انهـار متوازیاً آقەرق، طوغریدن طوغری‌یە قرە دكیزە دوكیلورلر. آنجق قسم غربیسندە سیـواس ولایتندن كلن یشـیل ایرماق ایلە قزیل ایرماق برر بوغازدن ولایتك جانیك سنجاغنە دخول ایلە، اراضیسنی شق ایدەرك، قرە دكیزە منصب اولورلر. صامسونك ایكی جهتنـدە برر بیوك دالیە تشكیل ایدن بو ایكی ایرماغك آرەسندە دخی (مرد) ایرماغی آقوب، صامسوندە دكیزە دوكیلور. دیكر انهارینك اك بیوكی كوشخـانە سنجاغنك بتون میاه جاریەسنی جمع ایلە قولاق طاغنك غرب جنوبی اتكارینی تعقیب ایدەرك تیرەبولینك شرق طرفندە دكیزە منصب اولان (خار شوت) چاییـدر. ترمە، بولانیق وآق صو نهرلری دخی یشـیل ایرماق ایلە خارسوت چایی آرەسـندە آقارلر. قولاق طاغنك شرقندە طربزون ولازستان سنجاقلرندە آقان چایلرك جملەسی كوچك اولوب، اك بیوكلری قرەدرە، اوف درەسی، بیوك‌درەوفرطونە درەسـیدر. بافرە قضاسندە قزیل ایرماق منصبنك صاغ وصولندە و سـاحل قربندە بیوجك ایكی كول بولنوب، ولایتك سائر طرفلرندە ذكرە شایان كول یوقدر. سواحلی خیلی كیرنتیلی و چقنتیلی ایسـەدە، طبیعی لیمانلری یالكز اردو قصبەسـنك غربندەكی (وونە) ایلەطربزون شهرینك غربندەواقع(بولنخانە)دن عبارت اولوب، صنعی لیمانی دخی هیچ یوقدر. مع هذا طربزون، ریزە، تیرەبولی، كرەسون، اردو، اونیە وصامسون‌اسكلەلری ایشلك‌اولوب، واپورلر اوغرار.

هـوای معتدل ایسـەدە، رطوبتی زیادەدر. تحولات هوائیـەسی پك سریع اولوب، چوق دفعـە شدتلی حرارتلری شدتلی بورەلر تعقیب ایدر. قیشی پك شـدتلی اولمیوب، اكثریا كانون اولدن باشـلار. ایلك بهاری صوغوق ویاغمورلیـدر. یازلری صیجاق واكثریا بلوطلی اولوب، اك كوزل موسمی صـوك بهاریدر. سواحلندە بطاقلقلر وطورغون صولر اكسیك اولمدیغندن، صیتمەلری زیادە ایسـەدە ایچ طرفلرینك هواسی صـافلامدر. طوپراغی پك منبت و هواسی محصـولات متنوعە یتیشمەسنە مسـاعد اولوب، محصولات ارضیەسنك اك باشلیجەسی مصر، فصولیە، پرنج وتوتون وایكنجی درجەدە آرپە، بغدای وسائر حبوباتلە كتن، كنویر و سائرەدر. فندیغی پك چوق اولوب، كلیتلی مقداردە اخراج اولندیغی كبی، جوز و سائر میوەلرلە زیتونی دخی چوقدر. باغلری فیلو. قسرادن بوزیلوب، اوزوم محصولاتی آزدر. سبزەلری چوق و پك كوزلدر. اراضیسـنك همان بر خمسی اورمانلرلە مسـتور اولوب، بر خمسی دخی اراضی مزروعەدن و نصفنە قریب مقداری مرعی و ناقابل زراعت یرلردن عبارتدر. بر سدسنە قریب مقداری دخی قابل زرع ایكن معطـل طورمقدەدر. اورما. نلرینك اك چوغی نفس طربزون، صامسون وكیرەسون جهتلرندەدر. باشلیجە آغاجلری میشـە، قرە آغاج كسـتانە، قاین، دیش بوداق، چام، چمشیر، قواق وسائرەدن عبارتدر. معادنجە طربزون ولایتی ممالك عثمانیـەنك اك زنكین یری اولوب، ازمنۀ قدیمەدە اهالیسـنك اك برنجی مدار تعیشی معادنك اخراجی ایدی. بوكونكی كوندە دخی بوقاریدە ذكر اولنان جبالدە ١٢٠ دن زیادە معـدن مكشوف اولوب طربزون سنجاغندە ٢١ سیملی قورشون، ٣٤ باقیر، ٣ باقیر وقورشون، ٢ منغانز، ١٠ دمیر و ٢ كمور؛ كمشخانە سنجاغندە ٣٧ سیملی قورشون و ٦ باقیر؛ جانیك سنجاغنـدە دخی بر سیملی قورشـون ایلە بر منغانز معدنی بولنیور. میاه معدنیـەسی وایلیجەلری چـوق اولوب، اك مشهوری قانسە قضاسـندەكی قابلیجەلردر. اورمانلر دخی چوق وكمور معدنی موجود اولوب، بو معدنلرك اخراجی قولای ونافع اولدیغی حالدە، پك جزئی مقدار اخراج اولنمقدەدر. حیوانات اهلیەسی تقریباً ٨٠٠٠٠٠ قیون وكچی ایلە ٥٠٠٠٠ بیكیر واستر و ٤٠٠٠٠ صیغیردن عبارتدر. حیوانات وحشیـەسی آیی، طوموز، كیك، قراجە، تیلكی، طاوشان، قورد و سائرە ایلە طیورك انواعندن عبا. رتدر. سواحلندە وعلی الخصوص نفس طربزون ایلە لازستان سنجاقلری ساحللرندە بالیق پك چوق اولوب،

کرك يمك ايچون وكرك بافلريچون كليتله صيد، و بر خيلی مقداری طوزلاديله‌رق و قورودیله‌رق اخراج اولنور. هله‌خمسی بالیغی بعضاً او قدر چوق چیقارکه، چوریوب کوبره یرینی طوتمق ایچون، تارله‌لره دو. کیلور. آریلری‌ده چوق اولوب، سنوی ٤٥٠٠٠٠ کیلو قدر بال چیقار. صنایع محلیه الان کری اولوب، اهالی باشلیجه بالیقچیلق وکراسته‌جیلکله مشغولدرلر. طربزونده ایپکدن چارشف، مانوسه، پشتمال، کتفیه وسائر بعض منسوجات وریزه‌ده پاموق و کتندن بز اعمال اولنور . قیومجیلق صنعتی دخی خیلی ایلری اولوب، علی الخصوص تلکاری شیلر وکموشدن توتون قوطیسی و سائره بیوك بر مهارتله اعمال اولنور . طربزونده ایکی صابون فابریقه‌سیله بر قاچ دباغخانه دخی واردر. ریزه، تیره بولی وکیره‌سونده بك کوزل قایق وصندال یاپیلیر. ریزه‌ده طوغله وکرمیت فابریقه. لری‌ده واردر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، یالکز طربزون اسکله‌سندن سنوی ٣٠ ملیون فرانق قیمتنده ادخالات و١٢ ملیون فرانق قدرده‌اخراجات وقوع بولیور. کرك ادخالات وکرك اخراجاتك نصفی ولایته و نصف دیکری ایرانه عائددر . سائر اسکله. لردن دخی کرك ولایته وکرك آناطولینك ایچ طرفلرینه علی الخصوص سیواس ومعمورة العزیز ولایتلرینه عائد خیلی تجارت اجرا اولنور. علی العموم ولایت اسکله‌لرندن سنوی ½٦٢ ملیون فرانق قیمتنده ادخا. لات و ½٣٥ ملیون فرانق قیمتنده اخراجات وقوع بولیور . ولایتك باشلیجه اخراجاتی ذخیره، کراسته، میوه، توتون، قورو بالیق، بال وحیوانات ایله‌دری، یاغ، باصدیرمه وسائره‌دن عبارتدر. طربزوندن ارضروم، کیره‌سون و تیره بولی ایله اردو واونیه‌دن قره‌حصار و سیواسه ، صامسوندن دخی آماسیه‌یه شوسه‌لر یاپیلوب، تجارتی تسهیل ایتمشدر. کمرك ودیون عمومیه و دخان رسومی داخل اولمدیغی حالده ، ولایتك واردات سنویه‌سی ٣٤ ملیون غروشدن زیاده ومصارف محلیه ١٤ ملیون غروشه قریبدر .

طربزون ولایتی ٤ سنجاغه منقسم اولوب، ٢٢ قضا و٢٣ ناحیه ایله ٢٧٢٩ قریه‌یی حاویدر. سنجاق و قضالرك اسامیسیله نواحی و قراسنك و اراضی دونملرینك مقداری بروجه زیردر :

سنجاق	قضا	نواحی	قرا	دونم
طربزون	طربزون	٤	١٧٢	٢ ٤١٨ ٨٨٨
	اردو	٥	٢٣٧	٤ ٢٥٦ ٦٦٦
	کیره‌سون	٢	١٣٨	٢ ١٠٠ ٠٠٠
	تیره‌بولی	٠	١١٤	٢ ١٠٢ ٢٢٢
	کوره‌له	٠	٥٦	٤٦٦ ٦٦٥
	وقف کبیر	٠	٥٥	٣٨٨ ٨٨٨
	سورمنه	٠	٦٩	١ ٥٠٢ ٢٢٨
	آقچه آباد	٠	٨٢	
جانیك	صامسون	١	١٨٣	٢ ٣٣٣ ٤٣٦
	بافره	١	١٦١	٢ ٤١٧ ٧٧٧
	اونیه	١	١١٧	١ ٨٥٤ ٣٣٣
	فاتسه	٠	٨٤	٤٢٧ ٧٧٧
	چهارشنبه	٠	٢٦١	١ ٨٨٤ ٤٤٤
	ترمه	٠	١٥٨	٤٦٤ ٤٤٤
کمشخانه	کمشخانه	٢	٩٩	١ ٧٨٨ ٨٨٨
	طرول	١	٩٤	٢ ٣٦٥ ٥٥٥
	کلکیت	٠	٨٥	٢ ٤٦٢ ٠٠٠
	شیران	٠	٧٥	
لازستان	ریزه	٣	٢١٨	١ ١٦٦ ٦٦٦
	اوف	٠	١٢٥	١ ٠٠٠ ٠٠٠
	آتنه	١	١٠٢	٢ ٧١٣ ٣٣١
	خوپه	٢	٤٤	٦٩٠ ٠٠٠
	جمعاً	٢٣	٢ ٧٢٩	٣٤ ٧٩٣ ٢٠٨

اهالیٔ ولایتدن ترکلرله لازلرلسان ترکی ایله متکلم اولوب، چرکسلر، کرجیلر، ارمنیلر وروملر کندی بینلرنده لسان مخصوصلریله سویلرسه‌ده، جمله‌سی لسان عثمانی‌یه آشنادرلر. طربزوندن ١٢ ساعتلق مسافه‌ده قروم قریه‌لری نامیله ٩ قریه‌نك اهالیسی مسلم اولدقلری حالده ، اسکی یونانجه‌یه مشابه بر نوع روم لسانیله متکلمدرلر. بونلرك میلاد عیسی (عم) دن درت قرن اول اکسنوفونله ایران سفرینه کیدوب عودتلرنده پریشان اولان اون بیك کشیدن قالمه اولدقلری مظنوندر .

طربزون ولایتی تشکیل ایدن یرلرده ازمنهٔ قدیمه‌ده بعض یونان مهاجرلری سواحلده بر طاقم حکومتلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمش؛ وایچ طرفلرنده آناطولینك اقوام قدیمه‌سندن احوالی مجهول برقوم بولنمش ایدی. یونان قدیم مورخلری بو جهتده (آمازون) یاخود (عمه‌زن) اسمیله قادینلری محارب بر قوم بولندیغنی اساطیر قبیلندن اوله‌رق بیان ایدیورلر . کیخسرو خروجله آناطولی سواحلنه وروم ایلیده بالقانلره قدر توسیع فتوحات ایتدیکنده ، طربزون جهتی دخی

ممالك ایرانیه‌یه ضم و الحاق ایتمکله ، اسکندرك خروجنه‌دك ایرانه تابع قالوب ، اسکندردن صکره ظهور طوائف ملوك صره‌سنده ایرانی‌الاصل برکوچك دولت دخی طربزون جهتنده تأسس ایتمش؛ واووقت بوخطه (پونت) یاخود (پونتوس) نامنی آلمش ایدی. بودولتك الك مشهور حکمداری اولان مهرداد طول مدت رومالیلره قارشی مقاومت‌ایتمش ایسه‌ده، نهایت مغلوب اولمغله، بوملکت دخی روما ممالکی دائره‌سنه داخل اولمش؛ وروما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه قالوب، ١٣ نجی قرن میلادی اوائلنده، اهل صلیب گروهی قسطنطینیه‌یی ضبط ایتدکلرنده ، (آلکسیس قومنینوس) طربزونه قاچه‌رق، اوراده برکوچك ایمپراطورلق تأسیس ایلمش ایدی. قسطنطینیه استخلاص اولنه‌رق، پالئولوغ خاندانندن شرق ایمپرا-طورلغی یکیدن احیا اولندقدن صکره دخی طربزون ایمپراطورلغی باقی قالوب، اسماً قسطنطینیه ایمپراطورلغنی طانیر، وقومنینوس عائله‌سنه منسوب اولان حاکملری قسطنطینیه ایمپراطورلرینك منشوریله نصب اولنور ایدی. نهایت استانبولك فتحندن صکره ٨٦٦ تاریخنده ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری عسکر سوقیله ، طربزون ایمپراطورلرینك اخیری اولان (داوید)ك وجودینی قالدیره‌رق ، بو مملکتی ممالك عثمانیه دائره‌سنه ادخال بیورمش ؛ واکثر اهالیسی دین اسلامی قبول ایدوب ، خارجدن دخی بر چوق ترکلر هجرت ایتمکله، بوخطه آز زمانده صرف ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولمشدر . حدود طبیعیه ایله محدود اولدیغندن، فتحدن بری دائما آیریجه برایالت صورتنده اداره اولنمش؛ وولایت اصولنك اتخاذنده جانیك سنجاغنك دخی الحاقیله، غربه طوغری توسیع ایدیله‌رك، بر ولایت اتخاذ اولنمشدر.

طربزون { سنجاغی. همنامی اولان آنف‌البیان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب ، شمالاً قره دکزله، شرقاً لازستان سنجاغیله ، جنوباً ارضروم ولایتی، گومشخانه سنجاغی وسیواس ولایتی ایله ، غرباً دخی جانیك سنجاغیله محدوددر. مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ٨ قضادن مرکب اولوب، ١١ ناحیه و٩٢٣ قریه‌یی حاویدر . ولایتك الك بیوك و الك معمور سنجاغی اولوب ، ٤٤٧٧٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٣٣٤٩٧٥ ی مسلم ، ٩١٠٠٠ ی روم ، ٢١٤٣٥ ی ارمنی ، ١١٠ ی یهودی، ١٨٠ ی ده اجنبیدر . طبیعت اراضی و محصولات و تجارتجه ولایتك الك برنجی سنجاغیدر. خصوصات مذکوره حقنده مادهٔ آنفه‌ده تفصیلات ویرلدیکندن، تکرارینه حاجت یوقدر.

طربزون ایمپراطورلغی { طربزون ولایتی ماده‌سنده ولا-یتك احوال تاریخیه‌سی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره ، اون اوچنجی قرن میلادی اوائلنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب فرنکلری طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، طربزونه فرار والتجا ایدن (آلکسیس قومنینوس) طرفندن تأسیس ایدلمش بر دولت اولوب، ١٢٠٤ تاریخندن ١٤٦١ تاریخنه‌دك ٢٥٧ سنه دوام ایتمش؛ وتاریخ مذکورده سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفندن طربزونك فتحیله بو دولته ختام ویرلمشدر. صوك ایمپراطوری اولان داویدك یدنجی اوغلی محاربه‌دن صاغ قورتلوب ، موره‌یه فرار ایتمکله، اوراده برکوچك حکومت قورمش ایدی [« قومنینوس » ماده‌سنه مراجعت .] طربزونده حکومت سورن ایمپراطورلرله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر :

برنجی آلکسیس قومنینوس	١٢٠٤	برنجی واسیل	١٣٣٢
برنجی آندرونیق	١٢٢٢	ایرنه	١٣٤٠
برنجی یانی	١٢٣٥	آنه	١٣٤١
برنجی مانوئل	١٢٣٨	میخال	١٣٤١ و ١٣٥٠
ایکنجی آندرونیق	١٢٦٣	اوچنجی یانی	١٣٤٤
برنجی یورکی	١٢٦٦	اوچنجی آلکسیس	١٣٥٠
ایکنجی یانی	١٢٨٠	اوچنجی مانوئل	١٣٩٠
ایکنجی آلکسیس	١٢٩٨	دردنجی آلکسیس	١٤١٢
اوچنجی آندرونیق	١٣٣٠	دردنجی یانی	١٤٤٧
ایکنجی مانوئل	١٣٣٢	داوید	١٤٥٨
		الی	١٤٦١

طَرَجله { اندلسده (ربه) اعمالندن بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

طرخونجی احمد پاشا { [احمد پاشا (طرخونجی)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طرسوس { (Tarsos, Tarse) آطه‌ولایتك مرسین سنجاغنده و مرسینك ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق مذکور

اسکله‌دن آطنه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده وهمنامی اولان نهرك ساحل غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، قیشین ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٣١ جامع شریفی، ١٩ مدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، جماعات مختلفه‌یه منسوب ٥ کلیساسی، بزستانی، ١٠ خانی، ٢ حمامی، ٢٤ مکتبی، ٧ دکرمنی، ٦ پاموق فابریقه‌سی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. پك قدیم بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولنمش؛ و بر وقت تجارت ومعموریتجه اسکندریه‌یه رقابت ایتمشدر. او وقت ساحل بحره پك یقین اولمغله برابر، اسم قدیمی (کیدنوس) اولان چایی دخی منصبندن شهره قدر سیر سفائنه صالح اولدیغندن، اووقتلرده اسکله حالنده بولنیوردی. شمدیکی قصبه اسکی شهر موقعنك آنجق برقسمنی ضبط ایدوب، سوقاقلری طار و منظره‌سی حزن انکیزدر. یازین هواسی پك صیجاق و آغیر اولدیغندن، اکثر اهالیسی یایله‌لره چیقار. فنیکه‌لیلردن صکره آثوریلرك، ایرانیلرك، مکدونیه‌لیلرك و نهایت رومالیلرك ضبطنه کچوب، رومالیلردن قالمه بعض ابنیه آثاری الیوم باقیدر. مکدونیه‌لیلر و رومالیلر زماننده بیوك مدارسیله مشهور اولوب، اعاظم حکمادن بعض ذوات وحواریوندن (پاولوس) ك دخی منشئی بولنمشدر. هارون الرشید زماننده فتح اولنه‌رق، ضمیمۀ ممالك اسلامیه اولمش، و بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. سیف الدین بن حمدان زماننده روملرك ضبطنه کچوب، اهالیٔ اسلامیه‌سی طاغلمشدی. اهل صلیب زماننده بر کوچك حکومت نصرانیه‌نك النده بولنوب، بعده مصر ممالیك ترکانیه‌سی طرفندن فتح اولنمش؛ و رمضان اوغلی خاندانینك انقراضنده دولت عثمانیه‌یه کچمشدر. مأمون خلیفه بو شهرده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی واك اسکیسی اولان اولو جامع دانیال نبی (عم) ك مقامنی حاویدر. طرسوسدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده و طرسوسك غرب شمالیسنده بر طاغك اتکنده بر مغاره بولنوب، مسلمانلر طرفندن اصحاب کهفك مغاره‌سی وخرستیانلر طرفندن اورایه حبس اولنوب ١٥٧ سنه صکره صاغ بولنان بر طاقم عزیزلرك محبسی نظریله باقلمغله، جمله طرفندن زیارت اولنور. آثار عتیقه‌سنك اك غریبی (دونوك طاش) اسمیله معروف وچمنتو کبی موادن مصنوع بر قاعده اولوب، آثوریه ملوکندن (ساردانابعل) ك مزاری ظن اولنمش ایسه‌ده، رومالیلرك آثارندن اولمسی احتماله دها قریبدر. — طرسوس قضاسی نمرون وکولك ناحیه‌لریله برابر ١٨٠ قریه‌دن مرکب اولوب، شرقاً آطنه سنجاغیله، شمال غربی جهتندن قونیه ولایتیله، غرب جهتندن مرسین قضاسیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر. اهالیسی ٤١٦٠٦ کشیدن مرکب اولوب، مرکزده‌کی درت بش بیك روم و ارمنیدن ماعداسی مسلمدر. قضا داخلنده رومالیلر زمانندن قالمه برچوق آثار عتیقه موجوددر.

طرسوس چایی { آطنه ولایتنك مرسین سنجاغنده بر نهردر، که قونیه ولایتی حدودنده بولنان بوغا طاغنك اتکلرندن اینن برچوق دره‌لردن بالتشکل، جنوب شرقیه طوغری (جهنم دره‌سی) دینلان پك صرپ بر وادینك ایچنده جریانله، بو وادیدن چیقنجه، صولدن کولك بوغازندن کلن (کولك) چاینی دخی اخذ ایله، اووه‌یه دوشدکدن صکره، غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، طرسوسك یانندن کچر؛ وباغچه‌لرنی بعدالاروا بر کول تشکیل ایده‌جك صورتده یاییله‌رق، دها آشاغیده سیحانك منصبنك غرب جهتنده دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ١٠٠ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ثانیه‌ده حد وسطی اوزره ١٠ مکعب متره صو دوکر. اسکی منصبی مذکور کولك بولندیغی محلده اولوب، طرسوس شهری ساحلده ایکن، نهرك دوکدیکی قوم وچاموردن ساحل اوزانمشدر. اسم قدیمی (کیدنوس) در. بیوك اسکندر بو نهرده یقانمغله، خسته‌لنوب، وفاتنه بر رمق قالمشیدی.

طرسونه { اندلسده تطیله مضافاتندن وتطیله‌دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده واقع برقصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

طرطوس { (Tortose) شام ساحلنده و بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده اوله‌رق طرابلسك ٥٠ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامعی، ١ کلیساسی، ٣ حمامی، اسکی بر قلعه‌سی و خراب سوری واردر. ارواد

جزیره‌سنك قارشیسنده بولنوب ، جزیرهٔ مذکوره مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله ، « اروادك قارشیسی » معناسیله (آنتارادوس) اسم یونانیسیله تسمیه اولنمشدی. طرسوس بونك غلطیدر. فنیکه‌لیلر زماننده بیوك وتجارتگاه برشهر اولوب، اوائل دور اسلامده دخی خیلی معمور بولنمش؛ و بعده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، او صره‌ده بر چوق محاربه‌لر ومحاصره‌لر کورمکله خراب اولمشدر. شمدیکی حالده درت قریه ایله برابر طرابلس شام مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه تشکیل ایدیور. ناحیه‌نك اهالیسی ۳۴۸۱ کشی اولوب ، ۲۴۵۳ ی مسلم وقصوری خرستیاندر .

طَرطوشه { اسپانیه‌ده‌کی (تورتوزه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر . [« تورتوزه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طَرغَلّه { اندلسده اکشونیه مضافاتندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طَرَفه { (عمرو بن العبد) زمان جاهلیتده یتیشن مشاهیر شعرای عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر . ینه شعرادن ملتمسك همشیره زاده‌سی ایدی .

طرفه { (مسجد —) اندلسك کرسئ حکومتی اولان قرطبه‌ده مشهور بر جامع شریف اولوب، مشاهیر علمادن (ابو عبدالله محمد بن احمد الکنانی) بو جامعك امامی اولدیغندن (طرفی) نسبتیله شهرت بولمشدر .

طرفة القینه { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب ، کبرای عباسیه‌دن عبدالله بن نصرك جاریه و دلداده‌سی ایدی . شو بر ایکی بیت مومی الیه حقنده سویلمش اولدیغی اشعارندندر :

اذا هام قلبی لم اجد من یرده
الی سوی ذکراك والموت فی الذکر
و طر فی الوصل من تعللا
و ان کنت منه آیساً آخر الدهر

طرقای { هلاکو خانك اوغللرندن اولوب ، کندیسی حکومت سورمه‌مش ایسه‌ده، اوغلی بایدو خان ملوك ایلخانیه‌نك آلتنجیسی اولمق اوزره ، عم زاده‌سی کیخاتو خاندن صکره ۶۹۴ تاریخنده ۱۱ آی حکومت سورمش؛ ودین اسلامی قبول ایدن غازان خانه سلف اولمشدر.

طَرقَله { مغربده بر اعظم یعنی صحرای کبیر جهتنده بر قصبه اولوب، سوس اقصانك مرکزی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طَرَّکونه { اسپانیه‌ده‌کی (تاراغونه) شهرینك اسم عربیسیدر . [« تاراغونه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طرم { ایرانده قزوینك اوزرنده‌کی جبالده اورمانلری ومزروعاتی چوق بر بیوك ناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

طرنوی { (Tirnova) بلغارستانده ص... یه‌نك شرق شمالیسنده و (یانتر.) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وخیلی تجارتی واردر . عبا وقبا چوخه دستگاهلری واردر. خیلی ایپك دخی چیقار. — طرنوی سنجاغی جنوباً بالقان صرتیله شرق روم ایلندن آیرلمش اولوب، شرقاً شمنی، شمالاً هزارغراد، روسجق وزشتوی ، غرباً دخی سروی سنجاقلریله محدوددر .

طرنوی { (Tournovo) تسالیاده یکیشهرك ۱۸ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وبعض ایپك وباموق منسوجات دستگاهلری واردر .

طرنوی { ادرنه ولایتنك قرق کلیسا سنجاغنده وقرق کلیسانك ۴۵ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ...۰۰۰ قدر اهالیسی ، عصر جلیل حضرت پادشاهیده یاپلمش برجامع شریفیله برخسته خانه‌سی وبرده حکومت قوناغی واردر. میاه جاریه‌سی چوقدر. — طرنوی قضاسی غرامتك، دکیز اوبا ، یکی دره و چاقناخور اسملریله درت ناحیه و۲۴ قریه‌یی حاوی اولوب، اسلام، بلغار وروم‌دن مرکب ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغاق وطاشلق اولوب، آز منبتدر. میاه جاریه‌سی چوقدر. قیون، کچی، طوموز وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر . اورمانلری دخی اولوب ، کراسته وکومور اخراج اولنور . داخل قضاده ۶ جامع شریف ، ...

اسلام و ١١ خرستیان مکتبی موجوددر. قضاده شیاق وفانیله اعمال اولنور.

طرنیانه { اندلسده (قبره) ناحیه سنده برقصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طرول { (یاخود دوروول) طربزون ولایتنك کوشخانه سنجاغنده بر قضا اولوب، لوانك قسم شمالیسندن عبارتدر. کورتین ناحیه سیله برابر ٩٤ قریه دن مرکب اولوب، ١٩٤٥٨ ی مسلم و ١٦٦٧٩ ی روم اولمق اوزره، ٣٦١٣٧ اهالیسی واردر. مرکزی (اردسه) قریه سی اولوب، ارضروم جاده سی اوزرنده واقعدر. قولاق طاغیله کنبد طاغنك اتکاری وقوللری قضا داخلنده ممتد اولمغله، اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری دخی چوقدر. خارشوت نهری قضانی شرق ایله مرکزی اولان (اردسه) قریه سی یانندن کچر و بتون قضانك میاه جاریه سنی طوپلار. طوپراغی آز منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، فصولیه، پتاتس و سائره دن عبارت اولان محصولاتی احتیاجات محلیه یه کافی دکلدر. اشجار مثمره سی چوقجه اولوب، آرمودی مشهوردر. حیوانات اهلیه سی آزدر. اورمانلری مرور زمانله اتلاف اولنه رق، یالکز محروقاته الویره جك کوچك آغاجلری حاوی چالیلقلردن عبارتدر. معادنی چوقجه ایسه ده، هیچ بری اخراج اولنمامقده در. اهالیسی پك فقیر اولوب، معارف وصنایع پك کریدر. یالکز زنبقه تعبیر ایتدکلری برنوع شیاق و سائر بعض منسوجات اعمال اولنور. هواسی صوغوق لکن صاغلامدر.

طُرَیثیث { ایرانك خراسان خطه سنده نیشابوره مضاف (ترشیز) قصبه سنك اسم معربیدر. ناحیه سنه ده (طریثیث) دیرلردی.

طریح { (ابو اسماعیل — بن سعید بن عقبة الثقفی) صحابه دن اولوب، اوغلی اسماعیل کندیسندن روایت ایتمشدر.

طریف { (Tarifa) اسپانیه نك جنوبنده (آندالوسیا) خطه سنك قادیس ایالتنده، قادیسك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وجبل طارقك ٢٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله رق ٣٥° ٥٩′ ٥٣″ عرض جنوبی ایله ٧° ٥٦′ ٥١″ طول غربیده، عربلرك بحر الزقاق دیدکلری سبته بوغازینك الك طار محلنده و بتون آوروپا قطعه سنك الك جنوبی نقطه سنده برقصبه واسکله اولوب، ١٢٢٣٥ اهالیسی، عربلردن قالمه (القصبه) نامیله بر قلعه سی، ٤ قپوسی و ٢٦ برجی اولان بر سوری، جنوباً برکوچك آطه ایله محفوظ لیمانی، بو آطه نك اوزرنده فناری و بعض استحکاماتی، دباغخانه لریله کرمیت خانه لری واسکی برکلیساسی واردر. روما لیلر زماننده (تینجنتره) اسمیله معروف اولوب، اندلسی فتح ایدن مجاهدین اسلام الك اول بوقصبه یه آیاق باصمغله، بین الاسلام اوسریه نك قاعدی بولنان (طریف) ك اسمیله شهرت بولمش؛ وبو اسم اسپانیوللر طرفندن دخی قبول اولنه رق، قالمشدر. حکومت اسلامیه زماننده چوق دها معمور اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمش؛ و بر چوق وقوعات سیاسیه وحربیه یه میدان اولمشدر.

طریفه { (بن حاجر) صحابه دن اولوب، حضرت ابا بکر صدیق (رضه) زماننده اهل رده محارباتنده برادری (معن) ایله برابر خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنه رق، مرتدلردن (نجبه بن ابی المیثا) یی قتل، و (فجأة السلمی) یی حیاً اخذ ایله، نزد حضرت صدیقی یه سوق ایلمش ایدی.

طریقتجی زاده { (شیخ عبد الرحمن بن عبدالله) عثمانلی مشاهیر خطاطیننندن اولوب، ١١٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی مصحف شریف ودلائل ومشکوه وتفسیر ابن عباس (رضهما) یازمشدر.

طریقی { شعراء عثمانیه دن اولوب، ودینلیدر. سلطان بایزید خان ثانینك اواخر سلطنتنده وفات ایتمشدر. شو قطعه اونکدر:

صنما رخلرکه بکزه یه دیو کیده رك
که طوتر مهر ومهی ایکی کوزی کیبی فلك
شمع مجلس سکا رشك ایلیوب ای سیم بدن
اورینوب شب کله زرکیوب آلتونلی بنك

طریه { صحابیاتدن اولوب، حسان بن ثابت حضرتلرینك جاریه سی ایدی.

طزر { خراسانده (سابله) دن بر مرحله لك مسافه ده و واسع بر اووه ده بر قصبه اولوب، خسروجرد بن شاهان طرفندن بنا اولنمش بر عالی ایوانی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طُزعه (صقلیه جزیره‌سی ساحلنده و قورو بر آطه‌نك قارشیسنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

طسفونج ([«طیسفون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طَسَم (اجیال قدیمهٔ عربدن بری اولوب، جزیرة العربك شمال غربی جهتنده وحجاز ایله بحرین آره‌سنده اوله‌رق (جدیر) جبلی اوطاننك غرب جهتنده ساکن ایدیلر. بو جیل زمان جاهلیتده منقرض اولوب، دور اسلامه یتیشمه‌مشدر.

طِشکَر (اندلسك جیان ناحیه‌سنده بك متین وصرب بر قلعه اولوب، مردیونله چیقلدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

ططر (مصرده حکومت سورن ممالیك چراکسه‌نك آلتنجیسی اولان (ابو الفتح ملك ظاهر)ك اسمیدر. [«ظاهر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طعمه (بن ابیرق یاخود ابو طعمه بشیر بن ابیرق الانصاری الخزرجی) صحابه‌دن اولوب، بدردن بشقه کافهٔ غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

طغانبای (ملك عادل) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك یکرمی برنجیسی اولوب، ملك اشرف جانبولاددن صکره ٩٠٦ تاریخنده قعود ایتمش ایسه‌ده، قعودی اتفاق امرا ایله اولمدیغندن، اوکون اوزرینه هجوم ایدوب، قتل ایتمشلردر.

طغانی تیمور خان (ایرانده حکومت سورن ملوك جنکیزیه سلاله‌سندن اولوب، سلطان ابو سعیدك وفاتندن صکره جرجان جهتنده کسب استقلال، و سربداراندن خراسانك بعض طرفلرینی ضبط ایتمش؛ و ٧٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طغای (ام انوك خونده —) مصر سلاطیننده ملك ناصر محمد بن قلاونك زوجه‌سی اولوب، فوق العاده حسنی و عاقله بر خاتون اولمغله، زوجی عندنده حرمت و اعتباری و نفوذ واقتداری پك زیاده ایدی. زوجنك وفاتندن صکره دخی حرمت واقتداری زیاده ایدی. پك چوق خیراته موفق اولمشدر. ٧٥٩ تاریخنده وفات ایدوب، خانقاه ام انوك اسمیله بنا کرده‌سی اولان تکیه اتصالنده دفن اولنمشدر.

طغتکین (الملك العزیز سیف الاسلام ابو الفوارس — بن ایوب بن شاذی) یمنده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌دن اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. دیکر برادری شمس الدوله تورانشاه جانب صلاح الدیندن یمنه اعزام اولنه‌رق، خطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتدکدن صکره، ٥٧٧ تاریخنده صاحب ترجمه اونك یرینه یمن حاکمی اولمش؛ و ٢٦ سنه کمال عدل و حقانیتله اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ٥٩٣ ده بنا کرده‌سی اولان منصوره‌ده وفات ایتمشدر. عادل وصالح ومحب علما وشعرا بر ذات ایدی. کندیسندن صکره اوغلی ملك معز فتح الدین اسماعیل حکومت سورمشدر.

طغتکین (ملکشاه سلجوقینك برادری (تتش)ك رجالندن اولوب مشارالیهك وفاتنده طول قالان زوجه‌سنی تزوجله بونك اوغلی (دقاق بن تتش) ه شامده اتابکلك ایتمش؛ ودقاقك فوتنده اوغلی نامنه خطبه اوقوتمشدر. حمایی دخی ضبط، و ٥٢٠ تاریخنده شامه هجوم ایدن فرنکلری حیله ایله دفع ایتمش ایدی. زماننده مسجد طدمه خراب اولمغله، حضرت عثمان (رضه) جانبندن محرر مصحف شریفی بو ذات جامع امیه‌یه نقل ایتمشدر. ٥٢٢ ده وفات ایدوب، اوغلی یرینه چکمکله، بنی طغتکین دولتنك مؤسسی اولمشدر.

طغتکین (بنی —) تتش سلجوقیدن صکره شامده حکومت سورمش بر کوچك دولت اولوب، بو دولت ٤٩٧ تاریخنده آنف الترجمه طغتکین طرفندن بنا اولنمش؛ ونسلندن کندیسیله برابر ٦ حکمدار کلوب، جمعاً ٥٢ ییل حکومت سورمشلردر. بونلرك اسامیسیله تاریخ حکومتلری بروجه آتیدر:

طغتکین	٤٩٧	محمود بن بوری	٠٠
ابوسعید بوری بن طغتکین	٥٢٢	شهاب الدین محمد بن بوری	٣٣
اسماعیل بن بوری	٥٢٦	مجیر الدین ابق ٥٣٥ الی	٤٩

اسماعیل بوریدن صکره حکم ونفوذ زوجه‌سی الینه کچوب، بوخاتون اتابك زنکی‌یه وارمشیدی. اخیرلری اولان مجیرالدین ابق صبی اولمغله ، وزیری بولنان معین الدین مدبر اموری ایدی . بو وزیرك وفاتندن صکره مجیرالدین اداره‌یه مقتدر اوله‌مامغله ، ٥٤٩ تاریخنده نورالدین شهید دمشقی ضبط ایدوب ، بو دولته ختام ویرمشدر.

طغرائی { (ابو اسماعیل مؤید الدین بن علی المنشی الاصفهانی) مشاهیر شعرا ومنشئیندن اولوب، موصلده حکومت سورن سلطان مسعود بن محمد سلجوقینك وزیری ایدی . استاد عنوانیله مشهور ایدی. مشارالیه سلطان مسعود ایله برادری سلطان محمود آره‌سنده محاربه وقوعنده، صاحب ترجمه خصم غالبك الینه کچوب، اونك وزیری نظام الدین سمیرمی سعییله الحادله اتهام اولنه‌رق ، ٥١٣ تاریخنده قتل اولنمشدر. بیوك دیوان اشعاری «لامیة العجم» عنوانیله مشهور برقصیده‌سی واردر. اثرلرینك ایکیسی‌ده بر قاچ سنه مقدم شهرمزده «الجوائب» مطبعه‌سنده طبع ونشر اولنمشدر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اجما البکی یا مقلتی فاننا
علی موعد للبین لا شك واقع

اذا جمع العشاق موعدهم غدا
فوا خجلتا ان لم تعنی مدا معی

طغرل { ایرانده حکومت سورن دولت سلجوقیه حکمدارانندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (طغرل بك) دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولوب، میکائل بن سلجوقك اوغلیدر. پدری خراسانده طائفه‌سنك رئیسی اولدیغی حالده، کندیسی، درایت واهلیتی حسبیله، اهالیٔ خراسانك توجه ومحبتنی قزانه‌رق، خطهٔ مذکوره امرینه تابع اولمغله، سلطان مسعود غزنوی اوزرینه عسکر کوندردکده ، غالب کلدیکندن، ٤٢٩ تاریخنده نیشابورده تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ وسلطان مسعود بالذات عسکر سوق ایده‌رك، دامغان اووه‌سنده ینه مغلوب اولمغله، طغرل بك عراق عجمی دخی تسخیر ایده‌رك، (ری) شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وتدریجاً آذربیجان، کردستان، خوزستان وفارسی دخی ضبط ایله، بیوك بر دولت تشکیل ایلمشدر. ٤٤٧ تاریخنده ایفای حج شریف ایتمش؛ و٢٦ سنه اجرای حکومتدن صکره ٤٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندی وصیتی اوزره خراسان والیسی بولنان برادر زاده‌سی آلب آرسلان بن چغری بك خانی اولمشدر . اك اول سلجوقیلر سلطنتنی تأسیس ایدن بو ذات اولوب ، سلجوقیلرك دیکر شعبه‌لری صکره‌دن تشعب وتحصل ایتمشدر .

— ایکنجیسی (سلطان محمد بن ملکشاه بن آلب آرسلان) ك اوغلی اولوب، برادری محمودك وفاتندن صکره عمی سلطان سنجرك منشوریله عراق وآذربیجان حاکمی اولمشدی. عادل وحلم وکرمله موصوف اولوب، هزلیات وفحشیاتدن مجتنب ایدی . بیوك برادری مسعود ایله بر خیلی وقت حرب وجدال ایتمشدی. اوچ سنه ایله ایکی آی اجرای حکومتدن صکره ٥٢٩ تاریخنده ٢٥ یاشنده همدانده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر. برادری مسعود خلفی اولمشدر .

— اوچنجیسی (آرسلان بن طغرل بن محمد بن ملکشاه) ك اوغلی اولوب ، ایرانده حکومت سورن آل سلجوقك ١٤ نجی وصوك حکمداریدر. ٥٧١ تاریخنده پدری آرسلانك وفاتی اوزرینه ، تخت سلطنته کچوب، والده‌سی طرفندن برادری اولان قزیل آرسلان مدبر اموری ایدی . (ری) قربنده خوارزمشاهاندن سلطان تکشله ایتدیکی محاربه‌ده ٥٩٠ تاریخنده مقتول اولمغله ، بونکله ایرانده‌کی سلجوقیان دولتی منقرض اولمشدر . بو ذاتك طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی .

طغرل { فارسده حکومت سورن اتا بکانك دردنجی حکمداری اولوب ، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان سنقر بن مودود بن سلغرك اوغلیدر. ٥٩٠ تاریخنده عم زاده‌سی تکله بن زنکینك وفاتی اوزرینه، مسند سلطنته کچوب ، دیکر عم زاده‌سی سعد بن زنکی ایله بر خیلی نزاع ومحاربه ایتدکدن صکره، ٥٩٩ تاریخنده مومی الیهك الینه اسیر دوشمشدر .

طغرل بك { (یاخود طغرل بیك) دولت سلجوقیه‌نك مؤسسی اولان طغرلدر. [« طغرل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طغرلشاه { کرمانده حکومت سورن سلاجقه‌نك یدنجیسی اولوب، ٥٥٠ تاریخنده، پدری محمد شاه بن آرسلانشاهك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه چکمش؛ و ١٢ سنه اجرای حکومتدن صکره ٥٦٢ تاریخنده وفات ایتمشدر . اوغلی بهرامشاه وبعده دیگر اوغللری آرسلانشاه وتورانشاه خلفلری اولمش؛ وتورونی محمد شاه بن بهرامشاهده کرمان سلاجقه‌سی دولتی پایانه ایرمشدر.

طغری { (امیر یمین‌الدین قریومدی) مشاهیر علما وشعرادن اولوب، ملوك ایلخانیه‌دن خدابنده وابوسعیدخانك زمانلرنده یاشامشدر. عن‌اصل ترکستانك (قریومد) قصبه‌سندندر. «کلیات طغری» عنوانیله برمجموعهٔ اشعاری و«المرآت المفتوحه»، «کنز المعانی» ، « مجموعة الغرائب » ، « چشمهٔ فائز»، و « انوار المبارك » عنوانلریله تألیفاتی واردر. ٧٢٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . « انشاء طغری » عنوانیله برمجموعهٔ منشآتی دخی واردر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

دارم زعتاب فلك بوقلمون
وزگردش روزگار حس پرور دون
چشمی چوکنارهٔ صراحی همه اشك
جانی چو میانهٔ پیاله همه خون

طف { کوفه صحراسنك اسمی اولوب ، امام حسین (رضه) افندمزك مقتلی اولمغله مشهوردر .

طفرآباد { همدانده بیوك بر محله اولوب ، مشاهیر علمادن بر چوق ذوات بوکا منسوبیتله معروفدرلر.

طفرجیل { مغربده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طُفَیل { صحابه‌دن بر وجه زیر برقاچ ذاتك اسمیدر : (ابو البطن طفیل بن ابی بن کعب الانصاری) که بدری دخی صحابه‌دن اولوب، روایته کوره عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش ، و پدرندن روایت ایتمشدر . — (طفیل بن الحارث بن المطلب القرشی) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌سی اولوب ، برادرلری عبیده و حصین ا
برابر بدر، احد، خندق غزالرنده و سائر غزوا
جمله‌سنده حاضر بولنمش؛ و ٣١ تاریخنده وفات ایتمشدر
مذکور ایکی برادرندن عبیده بدر غزاسنده شهی
اولمش، وحصین صاحب ترجمه‌دن ٤ آی صکره وفا
ایتمشدر . — (طفیل بن اخی جویریه) که ایک
اثواب کیمیك حقنده برحدیث شریفك راویسیدر. —
(طفیل بن زید الحارثی) که حضرت عمر (رضه)
طلبی اوزرینه ، بك یاشلی اولدیغی حالده ، حضر
فخر کائنات (صلعم) افندمزك زمان جاهلیتده
احواللرندن بعض شیلر روایت ایتمشیدی. — (طف
بن سعد الانصاری البخاری) که احد غزاسنده حا
بولنوب، بئر معونه وقعه‌سنده شهید اولمشدر . —
(طفیل بن عبدالله بن الحارث بن سخبرة الازدی)
طفیل بن سخبره دیمکله دخی معروف اولوب، والد
سندن حضرت عایشه و عبدالرحمن ابنا ابی ب
(رضهم) ك برادربدر. والده‌سی ام رومان بونك پد
عبداللهدن صکره حضرت صدیق اکبره وارمشیدی. —
(ذو النون طفیل بن عمرو الازدی الدوسی)
شعرا وفصحای عربدن اولوب ، فخر کائنات (صل
افندمز مکه‌ده ایکن، نزدلرینه کیده‌رك، قرآن کری
بعض آیات کریمه ایشیتمکله اسلامه کلمش ؛ و قو
نزدینه عودتله ، بونلری دخی دین اسلامه اد
ابتدا کدن صکره، مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ و اکثر
واقده وخیبر غزاسنده دخی حاضر بولنمش ؛ وا
نبوی ایله ذی الکفین صنمی احراق ایتمشیدی،
کندیسی حضرت صدیق (رضه) ك زمان خلافت
یمامه محاربه‌سنده واوغلی عمرو خلافت حضرت فا
قیده یرموك غزاسنده شهید اولمشلردر. — (ط
بن مالك بن خنساء الانصاری الخزرجی) که ب
غزاسنده حاضر بولنوب ، احد غزاسنده اون ا
یاره آلمش؛ وخندق غزاسنده شهید اولمشدر. —
(طفیل بن مالك) که مدینه‌لی اولوب، حضرت رسو
الله (صلعم) افندمزك طواف کعبه ایتلری حقنده
روایتك صاحبیدر. — (طفیل بن النعمان الانصا
الخزرجی السلمی) که عقبه وبدر غزالرنده حاضر
لنوب، خندق غزاسنده شهید اولمشدر.

طفیل { بیت مقدس قربنده (وادی موسی
بر قلعه اولدیغی «معجم البلدان»

مسطور اولوب، دیکر بعض کتابلرده دخی (طفیله) اسمیله اوراده ٦٠٠ خانه‌لی برقصبه بولندیغی کوریلمشدر. ایکیسی بر اولسه کرکدر.

طفیلی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر :

بری (امیر حسینی جلایر) سلطان حسین بایقرانك رجالندن اولوب، متواضع وخوشطبع برآدم ایدی. شو قطعه اونکدر .

سرو قدت جلوه‌کرد قدر صنوبر شکست
لعل لبت خنده زد قیمت شکر شکست
هندوی دربان او چوب سیاست بقهر
از کف خاقان کرفت برسر قیصر شکست

— دیکری (حصاری) نسبتیله معروف اولوب، شو بیت اونکدر :

چسان پنهان شبی درکوی آن آتش فکن باشم
که برق آه روشن میکند جایی‌که من باشم

طفیه { (بنت وهب) صحابیاتدن اولوب، ابو موسی الاشعری حضرتلرینك والده‌سیدر. مکهٔ مکرمه‌ده اسلامه کلوب، معیت حضرت نبویده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی .

طلایع { (الملك الصالح ابو الغارات — بن زريك) خلفاء فاطميه زماننده وزارت ناميله خطهٔ مصريه‌يى اداره ايدنلردن اولوب، ٤٩٥ تاريخنده طوغمش ؛ و صعيد مصرده والى ايكن ، اهل مصر طرفندن عباس ايله اوغلى نصره قارشى دعوت اولنمغله، قاهره‌يه كله‌رك، ٥٤٩ ده وزارتى ضبط ايتمش؛ وخليفه فائزك زماننده كمال عدل و حقانيتله رؤيت امور ايدوب ، خلفی عاضده قيزينى دخى تزويج ايتمش ايسه‌ده، مشاراليه كنديسنك جاه و شهرتنه حسد ايدوب، ٥٥٦ تاريخنده قتل ايتديرمشدر. صاحب ترجمه اديب وشاعر برذات اولوب، ايكى جلددن مركب ديوان اشعارى واردر . شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

كم ذا يرينا الدهر من احداثه
عبراً و فينا الصد والاعراض
تنسى الممات وليس يجرى ذكره
فينا فتذكرنا به الامراض

طلبیره { اندلسده تاجه نهری اوزرنده طليطله اعمالندن بيوك بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب ، اليوم اسپانيوللرك (تالاوره دلارينه) ديدكارى قصبه اوله‌جغنده شبهه يوقدر . [بو اسمه مراجعت بيوريله .]

طَلحه { (بن عبدالله بن عثمان بن عمرو بن كعب بن سعد بن تيم بن مرة القرشى التيمى) قدماى صحابه‌دن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب ، نسبى عمروده يعنى اوچنجى بطننده حضرت ابا بكر صديق (رضه) نسبيله ومره‌ده يعنى يدنجى بطننده نسب عالئ حضرت نبوى ايله برلشير. والده‌سى (صعبه بنت عبدالله بن مالك الحضرميه) ايدى. كنيه‌سى ابو محمد اولوب ، (طلحة الخير) و (طلحة الفياض) دينمكله دخى متعارفدر. الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، حضرت ابا بكر صديق (رضه) دلالتيله داخل دائرهٔ اسلام اولمش ؛ وبوندن طولايى كفار قريشدن نوفل بن خويلد بن العدويه و بر روايتده حضرت طلحه‌نك برادرى عثمان بن عبدالله كنديسنى حضرت صديقله برابر بر ايپه باغلايه‌رق، اذا وجفا ايتمش، ونماز قيلملرينه مانع اولمش ايدى. مكه‌ده ايكن جانب نبويدن حضرت زبير (رضه) ايله وبعد الهجره مدينهٔ منوره‌ده ابو ايوب انصارى (رضه) ايله مواخاتى اجرا بيورلمشيدى. بدر غزاسى اثناسنده جانب رسالتپناهيدن لاجل التجسس شامه اعزام بيورلمش اولديغندن، بو غزاده حاضر بولنمامش ايسه‌ده ، احد غزاسيله غزوات سائره‌نك جمله‌سنده حاضر بولنمشدر. احد محاربه‌سنده بك چوق بليه‌يه دوچار اولوب، حضرت نبى ذى شان (صلعم) افندمزى قورتارمق ايچون كنديني تهلكه‌يه قويمش ؛ و رسالتپناه افندمزى آرقه‌سنه آله‌رق صخره‌يه چيقارمش ايدى . فخر كائنات (صلعم) افندمزك « طلحه ايله زبير جنتده بنم قومشولرمدر » بيورمش اولدقلرى حضرت على المرتضى (رضه) دن مرويدر . حقنده ديكر بعض احاديث شريفه دخى صادر اولمشدر . حضرت عمر (رضه)ك وفاتنده خلفلرينى انتخاب ايچون تعيين ايلديكى اصحاب شوراندندر . حضرت على (رضه)ك زمان خلافتنده حضرت زبير (رضه) ايله برابر حضرت عثمان (رضه)ك دمنى طلبه قالقيشان حضرت عايشه (رضها)يه تابع اولوب ، ٣٦ سال هجريسنده حضرت مرتضى (رضه)ه قارشى مشهور جمل محاربه‌سنده بولنمش؛

وجانب مرتضویدن کندیسنه فخر کائنات (صلعم) افندمزك بر مبارك سوزی اخطار اولنجه، حربدن کف یدله، بر طرفه چکلمش اولدیغی حالده، کندیلری طرفنده بولنان مروان بن حکم جانبندن آتیلان بر اوقك دیزینه اصابت ایتمسیله، متأثراً و شهیداً ارتحال ایتمشدر. حضرت علی (رضه) جناب طلحه‌نك شهادتنی خبر آلنجه، فوق العاده کدر ایدوب، یانه کیتمش؛ وآغلایه‌رق مبارك الیله طوپراغی یوزندن سیله‌رك، جنازه‌سی نمازینی بالذات قیلمشدر. مروان بن حکم بو خیانتی ایتدکدن صکره، بوکوندن اعتباراً انتقام ایستمم دیمش، و بعده ابان بن عثمانه دونوب، پدرکك قاتللرندن برینی اولدیردم، دیمش اولدیغی مرویدر.

طلحه { آنف الترجمه‌دن بشقه صحابه‌دن بر وجه زیر بر قاچ ذاتك اسمیدر:

(طلحة الانصاری) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، اوغلی محمد کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن البراء الانصاری) که فخر الرسل (صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده، شاب اولدیغی حالده، استقبال حضرت نبوی‌یه چیقه‌رق، مبارك اللرینی اوپر وبکا هر نه ایسترسه‌کز امر ایدکز هر امریکزی اجرایه حاضرم دیر ایمش. خسته‌لغنده جانب نبویدن زیارت بیوریله‌رق، وفات ایده‌جکی آکلاشلمغله، جنازه‌سنه چاغرلمرینی تنبیه بیورمشلرسه‌ده، طلحه کیجه وقتی وفات ایدوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه زحمت اولماق ایچون، خبر ویرلمکسزین دفنی وصیت ایتمش؛ وایرتسی کون فخر کائنات افندمز خبر آلنجه، اصحابدن برقاچ ذاتی بالاستصحاب مزارینه کیده‌رك، جنازه نمازینی تکرار بیورمشلردر. — (طلحه بن ابی صدرد الاسلمی) که بر حدیث شریفك راویسی اولوب، صحبتی مختلف فیهدر. — (طلحه الزرقی الانصاری) که اصحاب شجره‌دن اولوب، اوغلی عبید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن زید الانصاری) که ظنه کوره خارجه بن زیدك برادریدر. — (طلحه بن سعید الجهنی). — (طلحه بن عبیدالله بن مسامع القرشی التیمی) که بعض مفسرین بونك اسمیله پدرینك اسمنه وتیمی اولدیغنه باقه‌رق، عشرهٔ مبشره‌دن اولان حضرت طلحه اولدیغنه ذاهب اولمشلردر. — (طلحه بن عتبة الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (طلحه بن عمرو النضری) که حرب بن ابی الاسود کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن مالك الخزاعی) که آزادلیسی ام الجریر کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلحه بن معاویه بن جاهمة السلمی) که رعایت والده حقنده بر حدیث شریفك نافلیدر. — حنین وقعه‌سنده شهید اولان صحابه میاننده دخی بر طلحه مذکوردر.

طلحه { [« موفق بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طلحه { خلافت عباسیه زماننده خراسانده حکومت سورن بنی طاهر ملوکنك ایکنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان طاهر ذو الیمینینك اوغلیدر. ۲۰۷ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، مأمون خلیفه‌نك منشوریله حاکم خراسان اولوب، سیستانده خروج ایدن صحره ایله بر خیلی وقت اوغراشه‌رق، سیستانی استخلاص ایتدکدن صکره، ۲۱۳ ده وفات ایتمش؛ و برادری عبدالله خلفی اولمشدر. اوغلی علی بنه او سنه نیشاپورده ظهور ایتمش اولان شورشی باصدیرمغه چالیشیرکن مقتول اولمشدی.

طلق { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (طلق بن علی بن طلق الربعی الحنفی السحیمی) اهل یمامه‌دن اولوب، قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، اسلامله مشرف اولمش؛ وقومی نزدینه عودتله، بر جامع شریف یاپدیروب قومنی دخی اسلامه کتیرمش ایدی. اوغلی قیس کندیسندن روایت ایتمشدر. — (طلق بن یزید یاخود یزید بن طلق) که بر حدیث شریفك راویسیدر.

طَلَمَنکه { اندلسده بر شهر اولوب، محمد بن عبدالرحمن بن الحکم الاموی طرفندن فتح اولندیغنی، ومشاهیر علمادن بر چوق ذواتك منشئی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (سالامانقه) نك معربی اولوب، اکثر کتبده (سلمنکه) صورتنده مضبوطدر.

طَلَمویه { اسکندریه ایله برقه آره‌سنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طلوعی { اوتنجی قرن هجری شعراسندن وطریق قضا سالکیننده اولوب ، شو بیت اونکدر :

ای طلوعی کرچه کیم صافی دلز دریا کبی
لیک عشق پاکدن عالمده صانمه خالیوز

طلیاطه { اندلسده قرطبه قربنده استجه اعمالندن بر ناحیه اولوب ، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طلیب { صحابه‌دن بر وجه زیر اوچ ذاتك اسمیدر: (طلیب بن از هر بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) که الك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، برادری مطلب ایله برابر حبشه هجرت ، و اوراده وفات ایتمشلردر. — (طلیب بن عرقه بن عبدالله بن ناشب) که اوغلی کلیب کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو عدس طلیب بن عمیر بن وهب بن ... بن قص بن کلاب بن مرة القرشی العبدی) که ...ده‌سی عمهٔ رسالتپناهی (اروی بنت عبدالمطلب) ...وب ، الك اول اسلامه کلنلردن وحبشه هجرت ...لردندر. بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ واجنادین ... روایتده یرموك غزاسنده شهید اولمشدر . ذریتی قالمامشدر .

طُلَیحه { (بن خویلد بن نوفل الاسدی الفقعسی) صحابه‌دن وشجعان عربدن اولوب، هجرتك ۹نجی سالنده بنی اسد وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه كله‌رك، مملكتنه عودتنده ادعای نبوت ایتمكله، جانب رسالتپناهیدن قارشیسنه ضرار بن الازور الاسدی ارسال بیورلمش ؛ و ارتحال حضرت نبویده دائرهٔ نفوذی توسع ایدوب ، اسد و غطفان قبیله‌لری كندیسنه تابع اولدیغندن، جانب حضرت صدیق اكبردن خالد بن الولید حضرتلری مقابله‌یه مأمور اولوب، بودفعه مغلوب اولمغله، شامه قاچوب، بنی جفنه‌یه التجا ایتمش؛ وحضرت عمر(رضه) زماننده اسلامه كلوب، قادسیه غزاسنده بیوك غیرتی كورلمش، وبر قاچ یاره آلمش ایدی .

طُلَیطُله { اسپانیه‌ده واقع (تولده) شهرینك عند العرب مستعمل اسمیدر .
[« تولده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طلیق { (بن سفیان بن امیة القرشی الاموی) صحابه‌دن و مؤلفهٔ قلوبدن اولوب ، اوغلی حکیم دخی صحبته نائل اولمشدر.

طَمامِ { حضرموت قربنده یوکسك بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

طَمَستان { فارسده بر قصبه اولدیغنی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

طمشوار { (Temesvar) مجارستانك قسم جنوبیسنده و پشته‌نك ۲۵۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۳۹ ۸۸۵ اهالیسی واردر. (تیسه) نهرینه تابع (بغا) چایی اوزرنده و بطاقلقلی بر اووه‌نك ایچنده واقع اولوب، پاموق وایپك منسوجاتله كاغد، زیتون یاغی، شراب و سائره فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله كلیتلی ژامبون تجارتی واردر . اطرافنده باغلریله طوت آغاجلری و هوایی تصفیه‌یه مخصوص اشجاری پك چوقدر . بطاقلقلری قورودیله‌رق، اووه كوشكلر و صیفیه‌لرله طولمش ؛ و هواسی تصحیح اولنمشدر . ۹۵۹ تاریخ هجریسنده قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن فتح اولنه‌رق، ایكیوز سنه‌یه قریب مدت دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمشدر .

طَمیس { طبرستانده ساریه‌دن ۱۶ فرسخلق مسافه‌ده و طبرستانك جرجان وخراسان جهتنده‌کی حدودنده وساحل بحرده برقصبه اولوب ، طاغدن دكیزه قدر متین بر سدی اولدیغنی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر. بو قصبه ۳۰ تاریخ هجریسنده سعید بن العاصی طرفندن فتح اولنمشدر. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

طَنجه { مغرب اقصاده یعنی مراكش دولتنده وسبته بوغازینك غرب جنوبی ساحلنده وجزیرة الخضرانك قارشیسنده اوله‌رق فاسك ۱۸۸ و مراكشك ۵۳۰ كیلومتره شمال غربیسنده برشهر و اسكله اولوب ، ۲۰ ۰۰۰ قدر اهالیسی ، پورتكیزلیلر طرفندن قالمه بر سوریله برقلعه‌سی، بری بیوك و مصنع اولمق اوزره ۶ جامع شریفی ، ایشلك تجارتی و اطرافنده باغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . مراكشده یالكز بوشهرده آوروپالیلرك اقامتنه مساعده اولنمغله، انكلتره و فرانسه و اسپانیه سفیرلری

و دول سائره قونسلوسلری بوشهرده اقامت ایدر؛ وبرخیلی آوروپالی تجار دخی بولنوب، آوروپالیلره مخصوص بر محله‌سی واردر. اهالیسندن ۶۰۰۰ قدری‌ده یهودی اولوب، اسپانیه‌دن اخراج اولندقلرنده اورایه کیتمشلردر. ادخالاتی سنوی ۱۲ ملیون واخراجاتی درت بش ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتنك نصفی انکلتره دولتیله اجرا اولنور. طنجه پك اسکی بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر طرفندن ضبط واسکان اولنمش، وبعده رومالیلرك و صکره روملرك واسپانیه‌ده‌کی غوتلرك ضبطنه کچوب، نهایت عقبه و موسی بن نصیر طرفندن ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش؛ واهل اسلامك اندلسدن خروجندن صکره پورتکیزلیلر دفعاتله مهاجمه ایده‌رك، مغلوب اولدقدن صکره، ۱۴۷۱ تاریخ میلادیسنده ضبط ایتملریله، ۱۶۶۲ تاریخنه‌دك بونلرك النده قالمش؛ و تاریخ مذکورده جهاز اوله‌رق انکلتره قرالنه ویریله‌رك، انکلیزلر ربختم و لیمانه اللی ملیون فرانق صرف ایتدکلری حالده، ۱۶۸۴ ده قلعه‌یی تخلیه ایله اهل اسلامه تسلیم ایتمکه مجبور اولدقلرنده، مذکور ربختمی هدم ایتمشلردر. اخیراً بر ربختم یاپلمش؛ وباشلیجه جاده‌لری الکتریقله تنویر ایدلمشدر. رومالیلردن قالمه براسکی صویولی واردر. حفریات اجراسنده بعض آثار عتیقه چیقار. خارجاً منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، داخلاً بر حسن ولطافتی یوقدر. اهمیت موقعیه‌سی پك زیاده اولدیغندن، ایلریده ترقی ایتمسی مأمولدر.

طَنزه { جزیرهٔ ابن عمر قربنده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسیدر. (طنزی) لقبیله معروف علما و مشاهیرك بعضیسی ده بغدادك (طنز) محله‌سندندر.

طنطرانی { (معین الدین ابو نصر احمد بن عبدالرزاق) مشاهیر علما وشعرادن اولوب، خواجه نظام الملك زماننده بغداد ده نظامیه مدرسهٔ مشهوره‌سی مدرسلرندن بولنمش؛ وبر چوق آثار وتألیفاتله برخیلی اشعار و «قصیدهٔ طنطرانیه» عنوانیله ذوقافیتین بر قصیدهٔ مشهوره براقمشدر، که مطلعی شودر:

یا خلی لبال قد بلبلت با لبلبال بال
بالنوی زلزلتی والعقل فی الزلزال زال

طَنطه { مصر اسفلده قاهره‌نك ۹۸ کیلومتر شمال غربیسنده ونیلك برقاچ قولنل محل تفرقنده اوله‌رق پك منبت براووه ایچنده واي دمیر یول خطنك محل تقاطعنده غربیه مدیریتن وجمفریه قضاسنك مرکزی برشهر اولوب، ۳۷۵۰ اهالیسی، سیداحمد بدوی حضرتلرینك تربه‌سیله یانند بربیوك جامع شریفی، طلبه‌سی بش بیکه بالغ اولا «احمدیه» اسمیله بیوك ومشهور برمدرسه‌سی، زوا وتجاردن برقاچ یوز بیك کشی جمع اولنان سنو اوچ پازاری وپك ایشلك تجارتی واردر. سیرسفائ صالح اولان نیل قوللرینك کثرتیله دمیر یوللر واسکندریه ایله دمیاط وقاهره آره‌سنده بولنم اهمیت تجاریه‌سنی تزیید ایتمکله، خطهٔ مصریه‌نك اوچنجی شهری اوله‌ده دمیاطه رقابت ایدیور. مذکو جامع شریف وتربه ومدرسه‌دن بشقه شهرك بر کو ابنیهٔ عالیه‌سی وزینتی یوقدر.

طَنَوبَره { اندلسده (قرمونه) مضافاتن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حمو بیان ایدیور.

طَواس { آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغن ودکیزلینك ۲۰ کیلومتره جنوبن اوله‌رق خوتاس طاغنك بر قولی اتکنده و بیو مندرسه تابع آق‌چایك ساحل یسارندن ۲ کیلومتره مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالک ۴۰۰ ی روم وقصوری کاملاً مسلم و ترك اولم اوزره، ۱۰۱۳۲ اهالیسی، برشدیه وابکی ابتدا مکتبی، ۴ جامع شریفی، ۶ مسجدی، برمدرسه‌سی ۱۰۵ دکان ومغازه‌سی، ۲ خانی، برحمامی وبهر صا وجمعه کونی قوربلور پازاری واردر. هواسی معتد وپك صاغلام اولوب، آنجق یازین صویی قیتدر قصبه‌ده طیانیقلی بر نوع بز اعمال اولنور. اطرا پك منبت اولوب، باغلری دخی چوقدر. مرکز لوا برشوسه ایله مربوطدر. پك اسکی برقصبه اولوب اسم قدیمی (تابا) اولدیغی مظنوندر. — طواس قضاسی شمالاً کوی سرای و نفس دکیزلی، شر غربی قره آغاج قضالریله، جنوباً منتشا، غرباً د آیدین سنجاقلریله محاط اولوب، ۷۸ قریه‌دن مرک اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۲۹ مربع کی متره واهالیسی ۵۲۷۷۶ کشیدن عبارتدر. اهالی

مركزده بولنان ٤٠٠ رومدن بشقه كافةً مسلم اولوب، اراضيسنك نصفندن زياده‌سی طاغلق وطاشلق يعنی اراضئ خاليه‌دن، ٤٠٠ مربع كيلومترولكی اورماندن، ٢٠٠ كيلومترولكی ده مرعادن عبارتدر. اراضی عموميت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، كاملاً مذكور آق‌چای حوضه‌سی داخلنده‌در. نهر مذكورك مجراسی اطرافنده برطاقم اووه‌لر ودوز واديلر حاصل اولوب، اك منبت يرلری اوراده‌در. باشليجه محصولاتی ذخاير متنوعه ايله كليتلی اوزومدن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی دخی چوق اولوب، بونلرك سنوی تولداتی ١١٩٤٥٠ راده‌لرنده‌در. معمولات صناعيه‌سی بزدن عبارتدر. هواسی پك صاغلامدر.

طُوانه { مصيصه قربنده يعنی آطنه جهتنده برقصبه اولوب، ملوك امويه زماننده } دفعاتله محاصره، ومأمون خليفه طرفندن ضبط وتحكيم اولنديغی كتب عربيه‌ده وحتی يزيد بن معاويه ايله قسطنطنيه‌نك محاصره‌سنه كوندرلمش اولان مسلمه بن عبدالملكك بعض اشعارنده مذكوردر. باطليوسك جغرافيه‌سنده دخی مسطور بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور. شمديكی حالده اورالرده بواسمله برمعموره اولمديغندن، بوده مصيصه كبی خراب اولسه كركدر.

طَواويس { ماوراء النهرده بخارا ايله سمرقند آره‌سنده باغ وباغچه‌لری چوق } برقصبه ايله بر ناحيه اولديغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

طوائف الملوك { بيوك اسكندرك وفاتنده بوجهانكيرك فتح ايتديكی } ممالكی بينلرنده تقسيم ايدن سردارلرينك تشكيل وتأسيس ايتدكاری دولتلر حكمدارانه و بونلرك زماننده ظهور ايدن اشكانيان ملوكنه ويريلن اسمدر. بونلر ساسانيانك ظهورينه و روماليلرك آسياده‌كی فتوحاته‌دك ٣٠٠ سنه قدر حكم سورمشلردر. اندلسده ملوك امويه‌نك انقراضنده ظهور ايدن دول صغيره‌يه وسائر بويله بربيوك دولتك انقاضندن تأسيس اولنان متفرق وكوچك دولتلره دخی بعضاً بو اسم ويريلير. [بهرينك اسم مخصوصنه مراجعت بيوريله.]

طوبجی باشی { وطوبجی باشی زاده [«قره محمد پاشا» و «محمود پاشا» } ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

طوبخانه { استانبولده غلطه ايله فندقلی وجهانكير آره‌سنده بربيوك محله } اولوب، دولت طوبخانه‌سنك اطرافنده بولنمغله، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

طوبخانه‌لی { مشاهير خطاطيندن ايكی كشينك لقبيدر: }

برنجيسی (يازيجی محمد امين بن ولی الدين) دارالسعاده آغالری كاتبی ايدی. باب عالی قارشيسنده‌كی حاجی بشير آغا جامعنده بعض يازيلری واردر. محمود پاشا تربه‌سی جوارنده مدفوندر.

— ايكنجيسی (محمود افندی) محمد امامدن ثلث و نسخی ودرويش عبديدن خط تعليق اوكرنوب، اندرون همايونه داخل اولمشيدی. شيخك خطنه تقليداً بر مصحف شريف يازوب، تقديم ايتدكده، (كاتب السر سلطانی) عنوانه نائل اولمشيدی. بو مصحف شريف آيا صوفيه كتبخانه‌سنده محفوظدر. ١٠٧٠ ده وفات ايتمشدر.

طوپال عثمان پاشا زاده { [«احمد پاشا (راتب —)» } ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طوپال محمد پاشا { [«محمد پاشا (طوپال —)» ماده‌سنه مراجعت.] }

طوپراق قلعه { ارضروم ولايتنك بايزيد سنجاغنده آلشكرد قضا- } سنك مركزی بر قصبه اولوب، بايزيدك ١٢٦ كيلومتره غرب شماليسنده و ارضرومك ١٣٧ كيلومتره شرقنده، قوزه طاغنك اتكنده ومراد صوينه تابع برچايك اوزرنده اوله‌رق روسيه حدودندن ١١ كيلومترولك مسافه‌ده واقعدر. طربزوندن ايرانه كيدن بيوك كاروان يولنده‌كی (ملا سليمان) خاننه بر شوسه ايله مربوطدر. اهاليسی ٣٠٠٠ كشی راده‌لرنده‌در.

— آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده واقع عثمانيه قضاسنده دخی بواسمله برقصبه‌جق واردر.

طَود { جبل سراتك نام ديكری اولديغنی وصعيد مصرده دخی بو اسمله صلاح الدين } ايوبی زماننده امير درباس كردی الاحول طرفندن تأسيس ايدلمش باغچه‌لری چوق بر كوچك قصبه بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

طور { بو كلمه لسان نبطيده طاغ معناسنی افاده ايدوب، عربيده دخی بو معنا

ایله مستعمل اولدیغندن، یالکز ودیکر اسملره اضافتله برطاقم طاغلره علم اولمشدر . اك مشهوری (طور. سینا) در،که سینا شبه جزیره‌سنده واقع اولوب، تعریفی « سینا » ماده‌سنده کچمشدر. — فلسطینده طبریه قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، اوزرنده ملوك ایوبیه‌دن ملك معظم عیسی بن الملك العادل ابی بکر بر قلعه بناء، وبعده فرنکلرك تقربنده ٦١٥ ده تخریب ایلمشیدی. — نابلس قربنده دخی بو اسمله برطاغ بولنوب، حضرت ابراهیم (عم) حضرت اسماعیل (عم)ی ذبح ایچون اورایه چیقمش اولدیغی مرویدر. — (طور زیتا) دخی جزیره‌ده رأس عین قربنده خابور کوپریسی یاننده واقع اولوب، بعض مراقد و مقامات بولنمغله زیارت اولنور. — (طورطابدین) دخی نصیبین قربنده جبل جودی‌یه متصل بر طاغك اتکنده برقصبه ایدی.

طوراق محمد پاشا [« محمد پاشا (طوراق —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طوربه‌لی آیدین ولایتنك ازمیر سنجاق و قضاسنده تریانده ایله برابر بر ناحیه اولوب، ٤٠ قریه‌دن مرکبدر. [« کوینك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طورسون زاده (عبدالله فیضی افندی) مشاهیر خطاطین وعلمادن اولوب، تیمورجی قولی یوسف افندیدن نسخ ورقعه خطلرینی وتعلیق وجلی خطلرینی‌ده دیکرلرندن تمشق ایلمش؛ و١٠١٩ ده وفات ایتمشدر. برعروض رساله‌سیله بر معجزات رساله‌سی و « قلیه » عنوانیله برمقاله‌سیله ملاجامینك کافیه شرحنه ناتمام برحاشیه‌سی واردر.

طورسون فقیه مؤسس دولت سلطان عثمان خان غازی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، اده‌بالینك دامادی وشاکردی ایدی. تفسیر وحدیث وفقهی مشار الیهدن تدرس ایدوب، اونك وفاتنده امور فتوی وتدریس کندیسنه احاله اولنمشدی. عالم وزاهد و مستجاب الدعوه برذات ایدی .

طورطوم [« تورتوم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طورعلی (علاء الدین — بك) قره‌قویونلی امارتنك مؤسسی اولوب، آرغون خان زماننده ترکستاندن بوطرفه هجرتله ، عشیرتیله برابر دیاربکر جهتنده یرلشمشدی. عشیرت رئیس وامیری‌حالنده اولوب، احفادندن قره‌عثمان تیمورلنکه تبعیت ایتمکله، اوسایه‌ده توسیع ممالك ایتمش؛ وبونك توروني اوزون حسن امارتی دولته تحویل ایلمشدر.

طورغودلی (وبام دیکرله قصبه) آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده وسنجاغك جنوب غربی کوشه‌سنده بر قضا اولوب، شمال غربی جهتندن مغنیسا، شمالاً آق‌حصار، شرقاً صالحلی قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی ازمیر سنجاغیله محدوددر. ایلیجه وطاغ مرمره ناحیه لریله برابر ٣٣ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٤١ ٧٣٢ اهالیسی واردر ،که بونلرك ٣٦٩٠٠ ی مسلم، ٣٢٣٢ سی روم، ١٠٠٠ ی ارمنی و ٦٠٠ ی یهودیدر. مرکزی (قصبه) در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٤ مربع کیلومتره اولوب، ٥٥٠ کیلومتره‌لك طاغلق وطاشلق اوله‌رق اراضیٔ خالیه‌دن ، ٨٠ کیلومتره‌لکی اورمان، و ٢٠٠ کیلومتره‌لکی‌ده مرعادن عبارتدر. قسم جنوبیسی بوزطاغنك اتکلرندن عبارت اولوب، عارضه‌لی، و قسم شمالیسی (کدیز) ایرماغی مجراسنك ایکی جهتنده ممتد اووه‌لردن عبارتدر. نهر مذکوره قضا داخلنده برایکی چای منصب اولوب بونلرك بری مرکز قضادن کچر. ازمیردن مغنیسایه واورادن الاشهره کیدن دمیر یول خطی بو قضانك قسم شمالیسنی شق ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق، اوزوم، توتون، میوه وسبزه‌دن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی پك آز اولوب، یالکز هندیلری چوق و مشهوردر. قاوُنلری‌ده پك مقبولدر. صنایع‌لاشی حکمنده‌اولوب زراعت‌دخی اهمال‌اولنه‌رق، اهالینك رنجی‌مشغولیتی تجارتدر. داخل قضاده ٥٦ مکتب موجود اولوب ١٣٢١ شاکرد دوام ایدر.

طورله روسیه‌ده‌کی دنیستر نهرینك اسـ ترکیسیدر . [« دنیستر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

طوزکولی قونیه ولایتنك شمال شرقی قسمنده واسع برکول اولوب

قسم اعظمی قونیه سنجاغنك اسبكشان قضاسنده ومنتهای جنوبیسی نیكده سنجاغنك آقسرای قضاسنده بولنیور. محیط دائره‌سی قیشین ٣٥ ساعت اوزونلغنده اولدیغی حالده، درینلکی آنجق ٦٠ و نهایت ٧٠ سانتمتره‌در: صوبی پك طوزلی اولوب، یازین تبخر ایتمكله، كول قوروبوب، بش آلتی سانتمتره قالینلغنده برطوز طبقه‌سی قالیر، كه بو طوزدن سنوی ٢٠ ملیون كیلوقدر چیقاریلوب، قونیه و آنقره ولایتلرنده صرف اولنور. كولك ایچنده ٦ آطه بولنوب، برینك اوزرنده بر كوی خرابه‌سیله طاتلی صوبی حاوی بر قویو واردر. ساحل شرقیسی قربنده (قوچحصار) قصبه‌سی بولنمغله، بو كوله قوچحصار كولی نامی دخی ویریلیر.

طوزله { قبریس جزیره‌سنك شرق جنوبی ساحلنده بر قصبه واسكله اولوب، لفقوشه‌نك اسكله‌سیدر. جزیرهٔ مذكوره‌نك الك ایشلك اسكله‌سی اولوب، پوسته واپورلری اورایه یناشیر. جوارنده بیوك مملحه‌لری واردر.

طوزله { بوسنه‌نك شمال شرقی قسمنده بوسنه نهرینه تابع (اسپراچه) جاینه دوكیلن [...]لته) دره‌سی اوزرنده (بالا) و (زیر) صفتلریله [...]ندن آیریلور ایكی قصبه واردر.

طوزله { شهر امانتنه ملحق قرتال قضاسنده و پندك ایله ككبوزه آره‌سنده ساحل بحرده وازمید دمیر یول خطنك موقفندن یاریم ساعتلق مسافه‌ده بیوجك بر قریه اولوب، زیتون باغی، توتون، سبزه وسائر محصولاتی واردر.

طوس { خراسانده مشهدك ٢٠ كیلومتره قدر شمال غربیسنده ویرانه‌لری موجود بولنان برشهر قدیم اولوب، قبل الاسلام مشهور بولنمش اولدیغی كبی، اوائل دور اسلامده دخی خراسانك معمور والك بیوك بلدانندن ایدی. ایرانیلر جمشیدك بنا كرده‌سی اولدیغنی و طوس بن نوذر طرفندن تجدید و اعمار ایدلدیكنی التزام ایدیورلر. مدنیت و معارف اسلامیه‌نك الك پارلاق مراكزندن اولوب، امام غزالی ونصیرالدین كبی حكما وفردوسی كبی شعرا یتیشدیرمشدر. هارون الرشید بوشهرده وفات ایتدیكی كبی، امام علی رضا بن موسی كاظم (رضهما) حضرتلری دخی مأمون خلیفه زماننده طوس جوارنده شهید اولوب، نوقان قریه‌سنده دفن اولنمشلردر. قریهٔ مذكوره امام مشارالیهك مدفنی اولمق مناسبتیله كسب اعتبار ایدوب، كیتدكجه بیومكله، طوس اهالیسی دخی اورایه نقل وطن ایده‌رك، مرور زمانله بو قریه (مشهد) نامیله بیوك بر شهر حالنی آلمش؛ وطوس خراب اولمشدر.

طوس { (بن نوذر) ایران قدیم قهرمانلرندن اولوب، پدری پیشدادیان حكمدارانندن بولنمش اولدیغی حالده، كندیسی كیكاوس زماننده رستم زال وكودرز وسائر قهرمانلرله تورانه وافراسیابه قارشی طول مدت محاربه ایده‌رك، بو محاربه‌لرك برنده عموم ایران عسكرینك باشقوماندانی اولمشیدی. بعده كیخسروه قارشی كلمكله، بینلرنده محاربه وقوع بولوب، اردبیلده مقتول اولمشدر. بونك احوالی شهنامه‌ده خرافاتله ممزوج اوله‌رق محكی بولنان روایات جمله‌سندندر. آنف البیان (طوس) شهرینك بونك بنا ویا تعمیر كرده‌سی اولدیغی مظنوندر.

طوسقانه { (Toscane) ایتالیانك غرب جهتنده بر بیوك خطه اولوب، ٢٠′ ٤٢° ایله ١٤′ ٤٤° عرض شمالی و ٥٦′ ٧° ایله ٥٨′ ٩° طول شرقی آره‌لرنده وآپنین سلسلهٔ جبالندن قورسیقه جزیره‌سی قارشیسنده‌كی ساحله قدر ممتد اولور. شمالاً امیلیا، شرقاً مارشه واومبریا، جنوباً لاتیوم خطه‌لریله، غرباً دخی تیرنیان دكیزیله وجنوه كورفزیله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٠٠ واكی ١٦٠ كیلومتره‌در. اهالیسی ٢١٤٠٠٠٠ كشیدر. مركزی (فلورانسه) شهری اولوب، پیزه، آرچیو، سیانه ولیوورنه دخی باشلیجه شهرلرندندر. شرق شمالی قسمنده آپنین سلسلهٔ جبالی ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌لیدر. جبال مذكوره‌دن نبعانله بوخطه‌نك ساحلنه‌این ویا جنوبه طوغری آقه‌رق لاتیوم خطه‌سنه كیرن انهارك باشلیجه‌لری: اومبرونه، آرنو وتیبردر. برخیلی جدوللری وكوللری دخی واردر. سواحلنك قسم وسطیسی (مارمه) اسمیله بطاقلق بر یردر. هواسی مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره ملایم ولطیفدر. طوپراغی پك منبت اولوب، زراعت دخی فنه تطبیقاً اجرا اولندیغندن، خیلی ذخایر، میوه، سبزه وغایتله كوزل

چیچکاریتیشیر. بوخطه‌یه بحق ایتالیانك باغچه‌سی دینور. مقبول شرابلرله زیتون یاغی و مقارنه و شهریه کبی اخراجاتی چوقدر. حیوانانی دخی چوق اولوب، علی الخصوص قیونلریله استرلری مشهوردر. جیوه، شاب، زاج، کوکورد، کمور، طوز، کوزل مرمرلو وسائر معدنلری ده واردر. معارف پك ایلری اولوب، فلورانسه وپیزه وسیانه شهرلرنده بر بیوك دارالفنون ایله متعدد مکاتب عالیه وسائر مکتبلرله برچوق جمعیات علمیه بولنیور. طوسقانه‌نك لسانی ایتالیانجه‌نك الك کوزل و الك فصیحی اولوب، ایتالیانك سائر خطه‌لری اهالیسی طرفندن دخی لسان ادبی وتحریری اتخاذ اولنمشدر. صنایع دخی پك ایلری وتجارت پك ایشلکدر.

طوسقانه خطه‌سی قدیماً (اترووریا) و (طوسقیا) تسمیه اولنوب، اهالیٔ قدیمه‌سی (اتروسق) یاخود (طوسق) اسمیله معروف پلاسج اقوامندن بر قوم ایدی، که آرناؤداق طرفندن ایتالیایه کچمش؛ بری طرفده بولناز پلاسجلر یونانیلره ویردکاری کبی بونلر دخی قومشولری اولان لاتینلره کندی دین واعتقادلرینی قبول ایتدیردکارندن، یونان و لاتین اساطیری آلههٔ کاذبه‌سنك اسملری پلاسج لسانده‌در. طوسقانه‌ده بولنان بعض خطوط قدیمه‌نك لاتین لسانیله حلی شمدی‌یه قدر ممکن اوله‌مامشدر. پلاسج اقوامندن الی یومناهذا آز چوق حال اصلیلرنده قالمش یالکز آرناؤدلر اولوب، بو طوسقلرك آرناؤدلقده‌کی طوسقه‌لرله اسماً اتحادلری دخی بو قراتی تأکید ایتدیکندن، خطوط مذکوره‌نك آرناؤد لسانی واسطه‌سیله خلنه چالیشلسه، موفق اولنه جغی شبهه‌سزدر. ذاتاً بوکونلرده آرناؤد لسانه آشنا بر آوروپالی کرك بونلری وکرك ینه پلاسج اقوامندن اولان (فریجیا) اهالیٔ قدیمه‌سنك آناطولیده براقش اولدقلری برطاقم خطوطی آرناؤد لسانیله حل ایده‌رك، عادتا شمدیکی آرناؤدجه‌دن فرقسز بر لسانده محرر بولندقلرینی اثبات ایتمشدر.

طوسقانه‌نك احوال قدیمه‌سی «اترووریا» ماده‌سنده ذکر و بیان اولنمشدر. دردنجی قرن میلادیده اترووریا اسمی اونودیلوب، (طوسقیه) اسمیله ایتالیا وبعده روما (دیوسه) سنك برایالتی حکمنه قونمش؛ ولومباردلرك حکومتی زماننده برقاچ دوقه‌لغه تقسیم اولنه‌رق، بونلرك الك بیوکی (اسپولته) دوقه‌لغی بولنمش ایدی. شارلماندن صکره طوسقانه مستقل بر مارکیزلق صورتنه کیروب، بو حکومت ۸۲۸ تاریخ میلادیسندن ۱۱۱۵ تاریخنه دك پایدار اولمشدی. اونبجی قرن میلادیده طوسقانه مارکیلرینك رومادهو پاپالرك انتخاب و تعییننده پك چوق مدخللری اولوردی. طوسقانه‌نك صوك مارکیزه‌سی اولان (ماتیلده) مملکتنك برطاقم یرلرینی واتیقانه هبه ایتمش اولمغله، وفاتنده طوسقانه‌نك قسم جنوبیسی پاپالك ضبطنه کچوب، دیکر قسمنك فلورانسه، پیزه، سیانه کبی بیوك شهرلرندن هر بری آریجه بر حکومت شکلنی آله‌رق، بونلرك بعضیسی بیوك بر قوت کسب ایتمش؛ وابتدا پیزه حکومتی جمله‌سندن قوتلی بولنمش ایسه‌ده، بعده فلورانسه حکومتی غلبه چالوب، پیزه‌یی ودها بر طاقمنی ضبط ایتمشدی. اون بشنجی قرن میلادی ابتداسنده یالکز فلورانسه، لوقه وسیانه حکومتلری بولنوب، الك قوتلیسی اولان فلورانسه حکومتنده ۱٤۲۱ تاریخندن اعتباراً (مدیچیس) خاندانی ریاست ایتمکه باشلامشدی. ۱٤۹٤ تاریخنده سکزنجی شارل (مدیچیس) خاندانی فلورانسه‌دن اخراج، و پیزه‌یی تفریق ایتمش ایسه‌ده، ۱۵۰۹ ده پیزه یکیدن فلورانسه‌یه تابع اولمش، و مدیچیس خاندانی ۱۵۱۳ ده فلورانسه‌یه عودت ایتمشدی. ۱۵۳۱ ده طوسقانه شارل کینت طرفندن دوقه‌لغه تحویل اولنه‌رق، آلکساندر مدیچیس دوقه‌لغه نصب اولنمشدی. ۱۵۵۵ ده شارل کینت سیانه‌یی ضبط ایدوب، خلفی ایکنجی فلیب بوشهری مدیچیس خاندانی افرادندن برینه ویرمشیدی. ۱۷۳۷ ده مدیچیس خاندانك منقرض اولمسی اوزرینه، طوسقانه بیوك دوقه‌لغی (لورنه) خاندانه ویرلمش؛ وبو خاندانك آوستریا حکومتنه کچمسیله طوسقانه دخی بو دولته الحاق ایتمشدی. ۱۷۹۰ ده بو خاندانك بر شعبه‌سنه ویریله‌رك، آریجه بر دولت صورتنه قوندقدن صکره ۱۷۹٦ ده بوناپارت طرفندن ضبط اولنوب، ۱۸۰۱ ده پارمه دوقه‌لری نسلندن بر پرنسك تحت حکومتنه اوله‌رق، اترووریا قراللغی نامیله بر قراللق حالنه قونمش ایسه‌ده، ۱۷۰۷ ده فرانسه ایمپراطورلغنه الحاق اولنه‌رق، ۳ ایالته تقسیم اولنمش؛ و ۱۸۰۹ ده

ونابارت طوسقانه‌یی بیوك دوقه‌لق نامیله همشیره‌سی
الیزه باچوکی) یه ویرمش ایدی. ۱۸۱٤ ده،
ونابارتك سقوطی اوزرینه، طوسقانه آوستریایه اعاده
ولنه‌رق، آرشیدوق فردینساندك تحت حکومتنده بر
یوك دوقه‌لق حالنه قونمش ایدی. ۱۸٤۸ ده ظهور
یدن شورش اوزرینه ، آرشیدوق طوسقانه‌یی ترکه
مجبور اولمش ایسه‌ده ، بر سنه صکره آوستریانك
مدادیله عودت ایتمش؛ و ۱۸۵۹ ده یکیدن مملکتی
رکله، ویانه‌یه چکیلوب طوسقانه قطعیاً ایتالیایه الحاق،
و بعده فلورانسه ایتالیا قراللغنه پایتخت اتخاذ اولنمشدر.
طوسقانه‌ده حکومت سورنلرك اسامیسیله ابتدای
حکومتلری تواریخی بروجه آتیدر :

۱″، طوسقیه مارکیلری

برنجی بونیفاس	۸۲۸
برنجی آدالبرت	۸٤۵
ایکنجی آدالبرت	۸۹۰
غوبی	۹۱۷
لامبرت	۹۲۹
بوزون	۹۳۱
هومبرت	۹۳٦
بیوك هوغ	۹٦۱
اوچنجی آدالبرت	۱۰۰۱
رنیه	۱۰۱٤
ایکنجی بونیفاس	۱۰۲۷
فردریق	۱۰۵۲
بیاتریکس	۱۰۵٤
ماتیلده	۱۰۷٦
الی	۱۱۱۵

(اون ایکنجی قرن میلادیدن اون بشنجی قرنه‌دك
ر چوق جماهیر مستقله .)

۲″، عنوانسز مدیچیسلر

ژان بانکیه	۱٤۲۱
قوزم مانیفیق	۱٤۲۹
برنجی پیر	۱٤٦٤
لوران ایله یولیان	۱٤٦۹
یالکز لوران	۱٤۷۸
ایکنجی پیر	۱٤۹۲
الی	۱٤۹٤
ایکنجی یولیان ایله ایکنجی لوران	۱۵۱۳
الی	۱۵۱۹

۳″، دوقه عنوانیله مدیچیسلر

برنجی آلکساندر	۱۵۳۱
برنجی قوزمه	۱۵۳۷
برنجی فرانسوا ماریه	۱۵۷٤
برنجی فردیناند	۱۵۸۷
ایکنجی قوزمه	۱٦۰۸
ایکنجی فردیناند	۱٦۲۱
اوچنجی قوزمه	۱٦۷۰
ژان غاستون	۱۷۲۳
الی	۱۷۳۷

٤″، لورنه آوستریا خاندانی

ایکنجی فرانسوا	۱۷۳۷
(ایمپراطور ۱۷٤۰ ده)	
لئوپولد	۱۷٦۵
(ایمپراطور ۱۷۹۰ ده)	
اوچنجی فردیناند	۱۷۹۰
و	۱۸۰۱

۵″، اتروریا قراللغی

پارمه‌لی برنجی لویی	۱۸۰۱
ایکنجی لویی	۱۸۰۳
الی	۱۸۰۷

٦″، فرانسه‌یه التحاق

بیوك دوشس الیزه	۱۸۰۹
الی	۱۸۱٤

۷″، آوستریا خاندانی

اوچنجی فردیناند (ثانیاً)	۱۸۱٤
ایکنجی لئوپولد	۱۸٤٤
دردنجی فردیناند	۱۸۵۹
الی	۱۸٦۵

طوسقه (Tosques) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی قسمدن بری اولوب، آرناؤدلغك جنوب جهتنده ساکندرلر. طوسقه‌لرله کیغه‌لر اساساً بر نوع اخلاقله متخلق و عین عاداته تابع ایسه‌لرده ، بعض تفرعاتده بینلرنده فرق بولندیغی کبی، لسانلری دخی آز فرقلیدر. طوسقه‌لر تکلمده غنه و حرکاتده اماله استعمال ایتمیوب ، دها آچیق تلفظ ایتدکاری حالده، کیغه‌لر بروندن سویلیوب، غنه‌لری چوقدر ، وکلمه‌لرك بعض حرکاتنی تلفظ ایتمیوب، قیصه کسرلر. جسارت و حربده ایکیسی‌ده بر اولوب ، آنجق کیغه‌لرك هجومده وطوسقه‌لرك مقاومت و ثباتده مهارتلری دها زیاده‌در . طوسقه‌لرك ذکاوت و استعدادلری وکیغه‌لرك متانتلری ایلریدر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم وثلثی خرستیان اولوب، کیغه‌لرك خرستیانلری اکثریت اوزره قتولیك و طوسقه‌لرك کیلر اورتودوقسدر . یونان وایتالیاده‌کی آرناؤدلر طوسقه‌در . بو طوسقه اسمنك پك اسکی وتا پلاسجلر زماننده قالمه اوله‌جغی ایتالیاده‌کی اقوام پلاسجیه‌دن ماده آنفه‌ده بیان

اولنان طوسقانه خطه‌سی اهالیٔ قدیمه‌سی اولان اترو-
سقلرك (طوسق) دخی تسمیه اولنمسندن استدلال
اولنیور .

طوسقه‌لق { آرناؤدلغك نصف جنوبیسندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ،
یانیه ولایتیله مناستر ولایتنك كوریجه سنجاغندن
ومناستر و ایلبصان سنجاقلرینك برر قسمندن عبارتدر.
طوسقه‌لق ایله كیغه‌لغك خط حدودی (اشقومبی)
نهرینك مجراسی اولوب، بو نهرك شمالنده‌كی یرلر
كیغه‌لق وجنوبنده‌كیلر طوسقه‌لقدن معدود ایسه‌ده،
سویلنیلان لسانه باقیلیرسه ، نهر مذكور مجراسنك
جنوبنده واقع اولان قره طوپراق (كه موزكه‌نك
قسم شمالیسیدر) اووه‌سیله ایلبصان واستاروه قضالرینه
تابع یرلرك اهالیسی دخی كیغه لسانیله متكلمدرلر.
طوسقه‌لغك كاه عمومنه وكاه نصف جنوبیسنه روملر
(اپیر) نامنی ویرمك ایستیورلرسه‌ده، بو اسم جغرا-
فیای قدیم اصطلاحاتندن اولوب، شمدیكی حالده بو
خطه‌یه طوسقه‌لق وعمومنه آرناؤدلق نامی ویریلیور.
بونك جنوب غربیسنده وساحل بحرده بولنان (چاملق)
و اونك شمالنده واقع (لاپلق) خطه‌لری دخی طو-
سقه‌لقدن معدوددر .

طوسون پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث دورنده ۱۱۸۰ تاریخنده
٤ آی بحریه ناظری بولنمشدر . بقیهٔ احوالی معلوم
اوله‌مدی .

طوسی { [«نصیر الدین طوسی» و«فردوسی» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

طوسیه { قسطمونی ولایت و سنجاغنده وقسطمونینك ٥٠ كیلومتره جنوب
شرقیسنده قزیل ایرماغه تابع (دورز) چاینك صول
طرفنده ویاریم ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق بلغارطاغنك
جنوبی اتكنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ،
تخمیناً ۷۰۰۰ اهالیسی، ٥ جامع شریفی ، ۳۱
مسجدی، ۲ مدرسه‌سی ، ۱ كتبخانه‌سی ، ۱ رشدیه
و ۳ ابتدائیه مكتبی، ۷٥۰ دكانی، بدستانی، بر قاج
حمامی، دباغخانه‌لری واطرافنده كوزل باغ وباغچه‌لری
واردر. قصبه‌نك ایچندن كچن اوچ دره باغچه‌لرینی
اروا ایده‌رك، مذكور نهره دوكیلور. هواسی معتدل
ایسه‌ده، یازین اكثر اهالیسی باغ وباغچه‌لره چیقار .

— طوسیه قضاسی سنجاغك جنوب جهتنده واقع
اولوب، شمالاً طاشكوپری وقسطمونی قضالریله، غرباً
و جنوباً كنغری سنجاغیله ، شرقاً دخی سیواس
ولایتیله محدوددر. الغاز طاغی حدود شمالیه‌سنده
وكوسه طاغی حدود جنوبیه‌سنده ممتد اولوب ،
اراضیسی بو ایكی صره طاغلرك اتكلریله آره‌لرنده‌كی
(دورز) وادیسندن عبارتدر. طوپراغی پك منبت
ومحصولدار اولوب، وادیٔ مذكورك صولری زیاده
اولمغله، باشلیجه محصولاتی پرنج ایسه‌ده، سائر حبوبات
ایله پاموق، توتون، كتنویر و سائر میوه‌لرك انواعی
دخی یتیشدیرلمكده، وبر قاچ سنه‌دن بری آفیون
دخی زرع اولنمقده‌در. معمولات صناعیه‌سی تفتیك
قوشاق، چوراب، قیلدن چوال وكلیم و سختیاندن
عبارتدر. اورمانلری ۷۲۰ مربع كیلومتره وسعتنده
اولوب، قره و صاری چام ایله كوركن ، میشه، قاین
آغاجلرینی حاویدر. بونلردن اودون ومحلنده صرف
اولنه‌جق قدر كراسته قطع اولنور . قضا قارغی
ناحیه‌سیله برابر ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤٤٨٤
اهالیسی واردر، كه بونلرك ٥٦٨ ی روم و۳۹ ی
ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلمدر. داخل قضاده
۱۰۱ جامع ومسجد، ۳ مدرسه وكتبخانه، ۱۱ تكیه
۳٤ مكتب ، ۱ كلیسا ، ۲۸٤ دكرمن وحزار،
خان ، ٤ حمام ، ۱۰ فرون و ۷۷٦ دكان و مغازه
و قهوه‌خانه موجوددر .

طوطالقه { اندلسده باجه مضافاتنده بر قصبه اولوب، كومش معدنیله مشهور
اولدیغنی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی
یاقوت حموی بیان ایدیور .

طوطی { مشاهیر شعرادن اولوب، ترشیز لیدر . بابر سلطان زماننده یاشا
یوب، ۸۸٦ده هراتده وفات ایتمشدر . « خروس »
عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت اونكدر :

چند كیرد جام می كام از لب میكون او
ساقیا بكذار تا بر خاك ریزم خون او

طوطیس { فراعنه‌دن بری اولوب ، حضرت (ابراهیم ام)ك مصره دخوللرنده
بونك حكم سوردیكی، و حضرت ساره‌یی ایستمش
وبعده هاجری دخی نبی مشارالیهه هبه ایتمش اولدیغی
مروی ایسه‌ده ، بو اسم (Thoth) اسكی مصریلر

معبودلرندن برینه مخصوص اولوب، بونك كلام وعلم ومعرفتدن كنایه اولدیغی آكلاشیلیور. بومعبودلرینی كوبك چهره‌لی و انسان بدنلی تصویر ایدرلردی.

طوغان حصاری { قونیه ولایت و سنجاغنك آقشهر قضاسنده } وآقشهرك ۳۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مركزی كوچك بر قصبه‌در. ناحیه‌سی ۱۱ قریه‌دن مركبدر.

طوفان { (میرزا طبیب) ایران متأخرین شعراسندن اولوب، مازندرانك } (هزار جریب) قصبه‌سندن ایدی. بر مدت نجفده مجاور اولوب، اورده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله‌ٔ اشعارندندر:

آمد بجلوه پیش مه مركز آفتاب
آن جلوه میكندكه كندم در آفتاب
اورا مكان بصدر و مراجا بر آستان
اورا بفرق سایه مرابر سر آفتاب

طوفی { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. ابتدای حالنده تبریزده سراجلقله } مشغول ایكن، بعده لاهیجانه كیده‌رك، كیمیا هوسنه دوشمشیدی. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونكدر:

بتوعالمیست عاشق شده ام باین تسلی
كه كسی محبت از من بتو بیشتر ندارد

طوفیل بن توما { مشاهیر منجمیندن اولوب، خلفای عباسیه‌دن مهدینك } منجم باشیسی ایدی. عربیده بر تاریخ یازمش؛ روایته كوره اومیروسك مشهور «ایلیاده» منظومه‌سنی لسان یونانیدن سریانیجه‌یه ترجمه ایتمشدر. واقع اولان استخراجی اوزره خلیفهٔ مشارالیهدن یكرمی كون اول وفات ایتمشدر. رها یعنی اورفه‌دن ایدی.

طولجی { (Toultcha) رومانیه‌یه تابع دوبریجه خطه‌سنده طونه‌نك ساحل } یمیننده و اسماعیلك ۲۴ كیلومتره جنوبنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

طولقه { مغربده زاب كبیر نواحیسنده وجرید جهتنده بر قصبه اولدیغی } «معجم البلدان» ده مسطوردر.

طولون { خلفای عباسیه زماننده ۳۷ سنه مصر وشامده امارت سورن بنی } طولون سلاله‌سنك برنجیسی اولان احمد بن طولونك پدری اولوب، اتراك رؤساسندن ایدی.

طولون { (بنی —) خلفای عباسیه زماننده مصر وشامده حكومت سورمش } برسلاله اولوب، بانیسی احمد بن طولون خلیفه‌نك امراسندن ورؤساء اتراكدن (بارجوح)ك دامادی ایدی. ۲۵۴ تاریخنده خلیفه معتز باللهك منشوریله مصر والیسی اولان (باكباك) وكالةً مصره داخل اولوب، متعاقباً مذكور باكباك اعدام اولنمغله، اصالةً والیٔ مصر اولمش؛ وبعده شام وحمص وانطاكیه طرفلرینی دخی ضبط ایتمش؛ و ۲۷۰ تاریخنده واقع اولان وفاتنده اوغلی ابو الجیش حمارویه خانی اولمش؛ و خلیفه معتضد بالله بوكا و اولادینه مصر ولایتنی اوتوزسنه‌مدتله توجیه ایلدیكنه‌دائر فرمان كوندرمش ایدی. بنی طولون ۵ كشی اولوب، ۲۵۴دن ۲۹۱ تاریخنه‌دك ۳۷ سنه حكم سورمشلردر. اك كزیده‌لری برنجیلری اولان احمد بن طولون اولوب، الیوم موجود ومعمور بولنان بیوك برجامع شریفله سائر آثار ابقاسنه واجرای عدالته موفق اولمشیدی. بنی طولونك اسملریله ابتدای حكومتلری بروجه آتیدر:

احمد بن طولون	۲۵۴
ابو الجیش حمارویه بن احمد	۲۷۰
ابو العساكر جیش بن حمارویه	۲۸۲
ابو موسی هارون بن حمارویه	۲۳۳
شیبان بن احمد بن طولون	۲۹۱

طوماتبای { مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك ۲۳ نجی واخیری } اولوب، ۹۲۲ تاریخنده، ملوك مذكوره‌نك ۲۲ نجیسی اولان قانصوه غوری شامده یاوز سلطان سلیم خانله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولدقده، اتفاق امرا ایله مصر تختنه اقعاد اولنمش ایسه‌ده، درت آی صكره پادشاه مشارالیه ایله ایتدیكی محاربه‌ده مغلوب اولوب، صعیدمصره قاچمش؛ وبرآی صكره ۵۰۰۰ قدر عونه‌سیله كیجه‌این قاهره‌یی باصوب، اوچ كون اوچ كیجه سوقاقلرده عسكر ایله غوغا ایده‌رك، نهایت مغلوباً فراراتمك اوزره، نیلدن كچمكده‌ایكن، روم‌ایلی بكلربكیسی مصطفی پاشا طرفندن طوتیله‌رق، حضور پادشاهی‌یه كتورلمش؛ وبرقاچ كون صكره، طائفه‌سنك چیقاردیغی فتنه اوزرینه، ۹۲۳ده باب الغزویله‌ده صلب واعدام اولنمشدر.

طومانيچ { (ياخود دومانيچ) خداوندكار ولايتنك ارطغرل سنجاغنده وسنجاغك غرب جهتنده اوله‌رق اينه‌كول قضاسنده بر طاغ اولوب، كشيش طاغندن تشعبله، جبل مذكوره تلاقيسنده بر دېرسك تشكيل ايده‌رك، شرق شمالي‌يه طوغرى اوزانير. اورمانلرى و مرعالرى چوق اولوب، ارطغرل غازى حضرتلرينه ياز اقامتى ايچون بو طاغك يايله‌لرى ويرلمش اولديغندن، تاريخ عثمانى نقطهٔ نظرندن اهميت مخصوصه‌سى واردر. اليوم تركمن عشايرى يازين رعى اغنام ايدرلر. برقاچ يرنده قروم معدنى بولنوب، اخراج اولنمقده‌در. — بو طاغك اطرافنده‌كى ٣٧ قريه اينه‌كول قضاسنه تابع بر ناحيه تشكيل ايدوب، جمله‌سى مسلم اولمق اوزره، ٧٩٤١ اهاليسى واردر. اراضيسى منبت و اورمان و مرعالرى چوقدر. درون ناحيه‌ده ٣٨ جامع، ٣٨ مكتب، بر مدرسه، ٢٠ حمام و٧ دكان موجوددر.

طومور { ياخود تومور (Tomor) آرناؤدلقده براتك شرق جهتنده شمال غربيدن جنوب شرقي‌يه ممتد بر طاغ اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ٢٤١٣ متره ارتفاعنده‌در. غرائب طبيعتدن اوله‌رق بو طاغدن بعضاً طوپ سسنه مشابه بر صدا ايشيدلكله، او جوار اهاليسى بوندن احكام چيقاريرلر. ذروه‌سنه كيمسه چيقه‌مديغى و اوزرنده عباس بن على (رضهما) مدفون بولنديغى جملهٔ اعتقادات جاهلانه‌دندر. ازمنهٔ قديمه‌ده پلاسجلرك (دودونه) اسميله معروف اولان معبد مشهورينك (توماروس) طاغى اوزرنده بولنديغى اوميروسك اشعارنده وسائر يونان قديم مؤلفينى آثارنده مذكور اولديغنه نظراً، معبد مذكورك بو طاغك اوزرنده بولنمش اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر. بو طاغه بر قدسيت نظريله باقلمسى‌ده او وقتدن قالمش اولسه كركدر.

طومورېچه { آنف البيان طاغك اتكارنده‌كى قرادن مركب بر ناحيه‌در. [«تيمورېچه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

طونه { (Danube) آوروپانك اك بيوك انهارندن برايرماق اولوب، مجراسنك طولنجه (وولغا) دن صكره ايكنجى ايسه‌ده، كثرت مياهجه آوروپانك برنجى ايرماغيدر. آلمانلر (دوناؤ) ومجارلر (دونه) تسميه ايتدكلرندن، لسانمزده مستعمل اسمى مجارجه‌دن مأخوذ اولديغى آكلاشيلور. طونه آلمانياى جنوبيده قره اورمان دينلن طاغلردن و ٦٤٠ متره ارتفاعى اولان بر محلدن نبعان ايدن (بريغاش) و (بريغ) اسملرنده ايكى دره‌نك باده بيوك دوقه‌لغنده واقع اجتماعلرندن بالتشكل، عموميت اوزره غربدن شرقه جريانله، وورتمبرغده تولينكن، هوهنزولرن برنسلكنده سيغمارينكن، ينه وورتمبرغده اولم، باويره داخلنده دخى ناى اولم قصبه‌لرندن كچه‌رك، بو صوك محلدن اعتباراً سير سفائنه صالح اولور. باويره‌يى اورته‌سندن شق، وصاغ وصولدن بر چوق چايلر يعنى بو خطه‌نك اكثر مياه جاريه‌سنى اخذ ايده‌رك، (راتيسبونه) شهرينه‌دك جريانى شماله مائل ايكن، شهر مذكوردن اعتباراً جنوبه طوغرى ميلانله ينه شرقه متوجهاً آقه‌رق، (پاساؤ) شهرنده آوستريا حدودينه داخل اولوركن صاغدن برنجى اهميتلى تابعى اولان واسويچره حدودندن كلن (اين) نهرينى آلير؛ بوقارى آوستريا خطه‌سنده ينه او استقامتده و طاغلر آره‌سنده جريانله، آشاغى آوستريا خطه‌سنه داخل اولدقده، شماله طوغرى تمايل وبعده شرقه طوغرى جريانله، اووه‌يه دوشدكدن صكره شرق جنوبي‌يه دونه‌رك ويانه‌نك يانندن كچر؛ و ايكى خطه‌ده صاغ و صولدن بر قاچ چاى آلدقدن صكره، مجارستانه دخول ايله ابتدا ينه او استقامتده و بعده شرقه طوغرى آقار، وصاغ وصولدن برچوق چايلر آلير؛ نهايت بردن بره جنوبه طوغرى دونوب، قارپات جبالنك بتون صولرينى جمع ايدن (تيسه) نهريله متوازياً مجارستانك اورته‌سندن جريانله، بوده ايله پشته آره‌سندن كچر؛ و اسلاوونيه‌يه دخولندن صاغدن تابعلرينك اك بيوكى اولان (دراوه) نهرينى اخذله، جنوب شرقي‌يه وبعده شرقه‌طوغرى دونوب مذكور تيسه ايله برلشدكدن صكره، ينه جنوبه طوغرى دونه‌رك، بلغرادك قارشيسنده سمليته واصل اولنجه، صاغدن قوليه، اونه، ورباس، بوسنه ودرينه نهرلرينك صولرينى جمع ايتمش اولان (صاوه)يى اخذ ايله، بونك استقامتنه تابع اوله‌رق، وصربيه ايله مجارستان حدودينى آيره‌رق، صولدن (طمش) نهرينى و ديكر بعض چايلر و صاغدن صربيه‌نك موراوه نهريله ديكر انهارينى اخذ ايدر. بوراده مجارستا

طاغلر آره‌سنده اولوب، رومانیه حدودینه واصل اولنجه، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، بر خیلی مسافه‌ده صربیه‌یی رومانیه‌دن آیردقدن صکره، رومانیه ایله بلغارستان آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتمکه باشلار؛ ویکیدن اووه‌ده آقمغه باشلایه‌رق، ودینی کچدکدن صکره، ینه شرقه طوغری دونه‌رك، وصاغدن بالقاندن اینن بلغارستان وصولدن قارپاتدن کلن افلاق انهارینی آله‌رق، سلستره‌یه واصل اولنجه، رومانیه‌یه داخل اولوب، افلاق ایله دوبریجه آره‌سنده ابتدا شمال شرقی‌یه وبعده شماله طوغری جریانله، بو آره‌ده بر قاچ قوله آیریله‌رق، وبایلوب بر طاقم بطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، غلاصه واصل اولنجه، یکیدن شرقه طوغری دونر، وبو قصبه‌نك اوست وآلتنده بغدانك صولرینی جامع اولان سرت وپروت نهرلرینی آلیر؛ وپروت ملتقاسندن اعتباراً دوبریجه ایله بسارابیه آره‌سنده آقوب، رومانیه ایله روسیه حدودینی آیره‌رق، نهایت باشلنجه اوچ قوله آیریلوب، بیوك بر دالیه تشکیلیله قره دکیزه منصب اولور؛ و اك شمالی قولی اولان (کیلیا) حدود مذکوره‌یی تفریقه دوام ایدوب، سنه وسنت جورج قوللری دوبریجه‌ده آقار.

طونه‌نك ذاتاً منابعی پك یوکسك اولمدیغندن، جریانی عمومیت اوزره آز میلانلی اولوب، باویره‌ده‌کی مجراسنك چوغی اووه و بعض بطاقلقلری حاوی اولدیغی کبی، نفس آوستریاده‌کی مجراسی طاغلر وتپه‌لر آره‌سنده طاروبوغازلردن عبارت ایسه‌ده، مجارستانده‌کی مجراسی ینه دوز اووه‌لر ایچنده بولنوب، وقتیله بر چوق بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، بونلرك چوغی چایر واورمانلره تحویل اولنمشدر. رومانیه ایله صربیه آره‌سنده قارپات سلسلهٔ جبالیله صربیه‌نك (غولوبینیه) سلسله‌سی آره‌سنده تشکل ایدن طار و اوزون بر بوغازدن کچه‌رك، بوراده (دمیرقپو) اسمیله معروف اینیشلی وقیالری حاوی بر محلی واردر، که سیر سفائن حقنده پك مخاطره‌لی اولوب، پك چوق زحمت ومصرفله سفائنك کچه‌بیله‌جك حاله قونمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی مجراسنك صاغ کناری یعنی بلغارستان طرفی مرتفعجه اولوب، کوزل تپه‌لری حاوی بر سد تشکیل ایتدیکی حالده، رومانیه جهتنده‌کی کناری آلچق اولوب، فیضاننده صولر جوارلرده‌کی یرلری باصه‌رق، برطاقم بطاقلقلر و سازلقلر حاصل ایدیور. مجراسنك بوقسمنده چوغی قامشلرله مستور برطاقم آلچق آطه‌لر دخی تشکیل ایدیور. دالیه‌سی دخی آلچق وبطاقلق اولوب، هواسی پك وخیمدر. بوراده انقسام ایتدیکی اوچ قولندن اورته‌ده بولنان (سنه) قولی سیر سفائنه صالح اوله‌جق صورتده آچیلوب، سنه اسکله‌سنده صنعی بر لیمان دخی یاپلمشدر. بلغارستان ایله رومانیه آره‌سنده‌کی قسمی کوزل بر خط مدافعه تشکیل ایدوب، دولت عثمانیه‌نك روسیه وآوستریایه قارشی بر سپری بولنمشدر.

طونه مجراسنك طولی ۲۸۰۰ کیلومتره اولوب، کنیشلکی (اولم) ده ۶۷، راتیسبونه‌نك آلتنده ۳۴۰، پاساؤ ایله ویانه بیننده ۲۰۰ ایله ۴۰۰، بوده پشته‌نك اوستنده ۶۳۰، بو شهرك آلتنده ۹۵۰، سملینده ۱۲۰۰، بلغرادك آلت طرفنده ۸۰۰، اورسووه‌ده‌کی دمیر قپوده یالکز ۱۵۵ ورومانیه ایله بلغارستان بیننده ۱۰۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در. درینلکی پاساؤده ۵ وبو شهرك آلتنده ۶ و ۷ واك درین محلی اولان دمیر قپوده ۵۰ متره‌در. ودینه قدر بر چوق کوپریلری واردر. مجارستانه کیرنجه‌یه قدر جریانی خیلی سرعتلی اولوب، اورادن آشاغی پك یواش آقار. فیضانی پك شدتلی اولوب، صوبی ۱۶ متره‌یه قدر یوکسلیر. ایلك بهارده یاغمورلر کثرتندن و یازین طاغلرده قارلرك اریمسندن طاشیر. بو بیوك ایرماق قوراقلق زماننده ثانیه‌ده دکیزه ۲۰۰۰ وفیضاننده ۳۰۰۰۰ که حد وسطی اوزره ۹۱۸۰ مکعب متره صو دوکر. حالبوکه مجراسنك طولنجه و حوضه‌سنك وسعتنجه آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك ایرماغی اولان (وولغا) ثانیه‌ده حد وسطی اوزره یالکز ۱۰۰۰ مکعب متره صو دوکر.

طونه‌نك حوضه‌سی ۸۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، بوحوضهٔ واسعه بربرینك آلتنده واقع و هر بری دیکرندن بر بوغازله آیرلمش اوچ دائره‌دن مرکبدر. برنجی دائره‌سی منابعندن ویانه‌نك اوست طرفنه قدر اولان باویره و نفس آوستریا دائره‌سیدر، که غرباً قره اورمان، جنوباً آلپ،

شمالاً دخی سوآبه وفرانقونیه چورەسی وچهستان جبالیله محاطدر. ویانەنك اوست طرفنده واقع بر بوغازدن حوضەسنك ایكنجی دائرەسنه كچر،كه مجارستان و اسلاوونیه و بوسنه و صربیه دائرەسی اولوب، غرباً وغرب جنوبی جهتندن آلپ دیناریق و موقره و قوصوه جبالیله، شمالاً و شمال شرقی جهتندن دخی قارپات سلسلهٔ جبالیله محاط اولوب، بو طاغلرك داخلی اتكلرندن اینن میاهك جملەسنی جمع ایدر. دمیرقپو بوغازندن بودائرەدن خروجله، بلغارستان وروماانیه دائرەسنه داخل اولور،كه بودائرەده جنوباً بالقان و شمالاً قارپات سلسلهٔ جبالیله محدود اولوب، بالقان جبالنك شمالی و قارپات طاغلرینك خارجی یعنی جنوبی وشرقی اتكلرندن اینن صولری طوپلار. طونەنك تابعلری ۱۲۰دن زیاده اولوب، ۶۰ ی بیوك و بیوجك انهاردن معدوددر. اك بیوكلری حوضەسنك ایكنجی دائرەسندەدر. طونه آوروپای وسطی‌یی وعلی الخصوص ساحلی اولمیان باویره، نفس آوستریا، مجارستان وصربیه‌یی قرەدكیزه ربط ایدر بیوك برشریان اولوب، تجارتجه اهمیتی پك بیوكدر؛ آنجق قیشین بر قاچ آی منجمد حالنده بولنوب، سیر سفائن منقطع اولور.

طونه { ولایتی. ولایات سابقهٔ عثمانیەدن اولوب، شمدیكی بلغارستان برنسلكندن عبارت ایدی. مركزی روسچق شهری اولوب، روسچق، طولجی، وارنه، شمنی، ودین وصوفیه اسملریله ۶ سنجاقدن مركب ایدی. [« بلغارستان » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

طویران { سلانیك ولایت و سنجاغنده و سلانیكك ۵۰ كیلومتره قدر شمالنده اولەرق همنامی اولان كولك جنوب غربی ساحلنده وطاغ اتكنده قضا مركزی برقصبه اولوب، نصفندن زیادەسی اسلام و قصوری بلغار و روم اولمق اوزره، ۴۹۴۹ اهالیسی، ۳ جامع شریفی، ۷ مسجدی، ۲ كلیساسی، مكتب رشدیسیله دیكر ۲ اسلام، ۲ روم و ۲ بلغار مكتبی و ۲۷۰ دكانی واردر. درسعادتدن سلانیكه دردست تمدید اولان دمیر یول خطی بو قصبەدن كچەجكی جهتله اهمیت و معموریتی آرتەجغنده شبهه یوقدر. — طویران قضاسی ۸۵ قریەدن مركب اولوب، عورتحصاری، استروجه، تكوش و دمیر حصار قضالریله محاطدر. اهالیسی ۲۶۳۷۹ كشیدن عبارت اولوب، بونلرك ۱۸۱۴۴ ی مسلم، ۷۴۸۲ سی بلغار وروم، ۱۵۴ ی یهودی و ۵۹۶ سی قبطیدر. طویران كولنك شرق شمالی جهتیله قضانك غرب جهتنده ایكی اوچ منبت اووه بولنوب، سائر طرفلری اورمان و مرعالری حاوی طاغلردن عبارتدر: اراضئ مزروعەسی ۲۷۳۳۱۰ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، چاودار، بولاف، آرپه، داری، سیسام، مصر، فصولیه، پتاتس، پرنج، كتن، آفیون وجزئی مقدار توتون ایله سبزه و میوەلرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، سنوی ۴۰۰۰۰۰ قیه قدر شراب اعمال اولنور. بر خیلی مقدار ایپك قوزەسیله بال دخی چیقار. حیوانات اهلیەسی متوسط حالدەدر. داخل قضاده بر رشدیه و ۵۴ ذكور ایله ۲ اناث ابتدائی مكتبی و ۴ مدرسه موجوددر.

طویران { كولی. سلانیك ولایت و سنجاغنك همنامی اولان قضاسنده بر كول اولوب، غیر منتظم بردائره شكلنده اولدیغی حالده، محیط دائرەسی تقریباً ۲۰ كیلومتره وعمقی ۹ متره قدردر. اورتەسی ۱۴′ ۴۱° عرض شمالی ایله ۲۴′ ۲۰° طول شرقیده واقعدر. ایچنده بالیق و دریسی مقبول بر نوع صو قوشی صید اولنور. سولوك دخی بولنور. دالیانلرده مستعمل بر نوع قامش دخی چیقار.

طُوَیس { (ابو عبدالمنعم عیسی بن عبدالله) مشاهیر مغنیندن اولوب، فخر كائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی كونی طوغمش، حضرت ابابكر صدیق (رضه)ك ارتحالی كونی ممەدن كسلمش، حضرت عمر فاروق (رضه)ك شهادتی كونی سنت اولمش، حضرت عثمان (رضه)ك شهادتی كونی اولنمش، وحضرت علی (رضه)ك شهادتی كونی‌ده بر اوغلی دنیایه كلش اولدیغندن، اسمی شآمتده ضرب مثل حكمنه كچمشدر. اوزون بویلی وشاشی كوزلی برآدم ایدی. ابتدا مدینەده ساكن اولوب، بعده مدینەدن ایكی كونلك مسافەده وشام طریقنده واقع (سویدا) یه انتقال ایتمش؛ و۹۲ تاریخنده ۸۲ یاشنده وفات ایلمشدر. عثمان بن عفان (رضه)ك والدەسی (اروی بنت كریز)ك آزادلیسی اولدیغی مرویدر.

طهران { ایران دولتنك پایتختی و شمدیکی حالده اك بیوك شهری اولوب ، (ری) خرابه‌لرینك بر فرسخ شمالنده ، اصفهانك ۳٤٦ کیلومتره شمالنده و بحر خزر ساحلنك ۸۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق البرز سلسلهٔ جبالنه منسوب (شمران) طاغنك جنوبی اتکنده واقع ۱۱۵۸ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌ده ″٤٠ ′۳۹ °۳۵ عرض شمالی ایله °٤۹ طول شرقیده واقعدر. سورله وپارس استحکاماتنه تقلیداً یاپلمش بعض استحکامات جدیده ایله احاطه اولنمش بر شهر اولوب، ۲۲۰۰۰۰ اهالیسی، کوزل قپولری، ایکی میدانی، بر ایکی واسع جاده‌سی، تراموایی، زیارتکاه اولان شاه عبدالعظیم کوینه‌دك ٦½ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی، متعدد جوامع شریفه‌سی و علی الخصوص (مسجد شاه) ، (مسجد مادر شاه) و (مسجد میر) اسملریله اوچ بیوك ومصنع جامعی، شاهه مخصوص بیوك و مزین سراینه (شمس الاماره) اسمیله دیکر مصنع ودلکشا بر سرایی و بو سرایه مربوط کوزل باغچه‌لریله شاهك جوهرات و سائر نوادرینی حاوی موزه‌سی، شهرك کنارنده فتح علی شاهك اقامتکاهی بولنمش اولان کوشکی، کبرایه مخصوص بعض کوزل ابنیه‌سی ، بیوك حاملری ، اوچ کاروانسرایی ، بر قاچ اورتیلی چارشیسی، سفارتخانه‌لرله بعض ابنیه‌یی و میسیونرلرك کلیسا و مکتب و خسته‌خانه کبی بعض مؤسساتی حاوی بر فرنك محله‌سی، بر نباتات باغچه‌سی ، معلملری آوروپادن جلب اولنمش بر منتظم مکتبی و متعدد مدرسه‌لری واردر. سوقاقلرینك اکثری طار و قالدیرمسز اولوب ، چامور و توزیله مزبله‌لری‌ده چوقدر. شمران طاغندن اینن برقاچ دره‌نك صولری جدول وحوضلرله اداره اولنه‌رق، بر چوق باغچه‌لر اروا ایدر. شهردن البرز سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌سی اولان ودائمی صورتده قارله مستور بولنان (دماوند) طاغی کوزیکور. فصول اربعه طهرانده تمامیله حکمنی اجرا ایدوب ، یازین میزان الحراره سانتیغراد حسابیله ۳٦ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین صوغوق پك شدتلی ومؤثر اولوب، قاروبوز اکسیك اولماز. ایلك و صوك بهارلری پك کوزلدر. صنایعی احتیاجات محلیه‌یه کوره اولوب، دمیر و باقیردن بعض آلات و اوانی ایله چینی، آیینه وسائره‌دن عبارتدر. طوپخانه‌سیله باروتخانه‌سی و بر ایکی کاغد فابریقه‌سی دخی واردر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب ، آسیای وسطی وهندستانه وروسیه و ممالك عثمانیه‌یه آمدشد ایدر مقنن کاروانلری واردر. قم و همدان طریقیله بغداده طوغری حدوده قدر بر شوسه‌سی و قزوین طریقیله تبریزه قدرده بر آرابه یولی واردر. هندستاندن روسیه و آوروپایه کلن تلغراف خط کبیری طهراندن کچدیکی کبی بندربوشیره وبغداده قدر دخی بر انکلیز شرکتنك تحت اداره‌سنده تلغراف خطلری واردر. شهرك شمال جهتنده و شمران و دماوند اتکلرنده بر چوق صیفیه‌لر و یایله‌لر بولنوب ، اکثر اهالی و شاه و وکلا وسفرا یازین اورالره چیقارلر. اهالیسنك قسم کلیسی ترکان و ایرانی اوله‌رق مسلم اولوب، یالکز ۲۵۰۰ یهودی، ۱۰۰۰ قدر ارمنی، آنجق ۱۰۰ قدر اجنبی و ۱۵۰ کبر یعنی زردشتی واردر.

طهران یکی بر شهر اولوب ، جوارنده ویرانه‌لری موجود اولان (ری) شهری معمور ایکن ، طهران کوچك بر قریه‌دن عبارت ایدی. حتی یاقوت حموی «معجم البلدان» نده بو صورتده تعریف ایدوب ، (ری) قربنده برقریه اولدیغنی یازیور. (ری) شهری مغوللر طرفندن تخریب اولنوب ، بر دها خرابیتدن باش قالدیره‌مامغله ، جبال اوزرنده واقع (ورامین) شهری اونك یرینی طوتمش ایدی. ملوك صفویه‌دن شاه عباس ماضی (ری) شهرینی احیا ایتمك فکریله طهران قریه‌سنی بر قصبه حالنه قویه‌رق ، بر سور و خندقله احاطه، وجامع وکاروانسرای و چارشی کبی بعض ابنیه انشا ایلمشدی. ورامینك تدنیسندن وخرابه یوز طوتمسندن بالاستفاده، طهران توسع وترقی‌یه باشلامش ایسه‌ده، افغانلیلرك هجومنده تخریب اولنمشدی. نهایت شمدیکی دولت ایرانیه‌نك مؤسسی آقا محمد خان، منسوب بولندیغی ترکان عشایرینك موطنلری قربنده بولنمسی سببیله ، طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و او وقتدن بری شهر ترقیده بولنوب، علی الخصوص الیوم حکمدار بولنان ناصر الدین شاهك زماننده خیلی اعمار و تزیین اولنمشدر. کوی حالنده ایکن دخی بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. (طهرانی) نسبتیله معروف مشاهیرك بعضیسی‌ده اصفهان قربنده بو اسمله بولنمش دیکر برقریه‌دندر.

طهفه { (یاخود طهیه بن زهیر النهدی) صحابه‌دن اولوب، طقوزنجی سال هجریه‌ده اکثر وفود عرب میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رک، شرف اسلامله مشرف اولمش، والفاظ غریبه‌یی جامع بر نطق بلیغ ایراد ایلمشیدی. — (طهفه یاخود طخفه بن قیس الغفاری) دخی صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفک راویسیدر.

طهماسب { (شاه —) ملوک صفویه‌دن ایکی ذاتک اسمیدر: برنجیسی ملوک مذکوره‌نک ایکنجیسی اولوب، دولت صفویه‌نک مؤسسی شاه اسماعیلک اوغلیدر. ۹۱۹ تاریخنده طوغوب، ۹۳۰ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وخراسانده اوزبکلرله محاربه ایدوب، غالب کلمش ایسه‌ده، قانونی سلطان سلیمان خانه قارشی طیانه‌میوب، تبریز و همدان جهتلری و بر ایکنجی محاربه‌ده نخجوان طرفلری دولت علیهٔ عثمانیه‌نک ضبطنه کچمش ایدی. ۹۵۵ ده همایون شاهه امداد ایچون هندستانه کیده‌رک، موفق اولمش ایدی. ۵۴ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۸۳ تاریخنده، ۶۵ یاشنده اولدیغی حالده، قزوینده وفات ایدوب، نعشی مشهده نقل ودفن اولنمشدر. حسن خطی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شراب ونبکدن توبه‌سی حقنده سویلدیکی شورباعی جملهٔ اشعارندندر:

یکچند پی زمرد سوده شدیم
یکچند بیا قوت تر آلوده شدیم
آلودگی بود بهر رنگ که بود
شستیم باب توبه آسوده شدیم

— ایکنجیسی ملوک مذکوره‌نک اخیری اولوب، شاه حسینک اوغلیدر. پدرینک محمود افغانی طرفندن اسقاطندن صکره، صبی اولدیغی حالده، مشهور نادر شاه طرفندن اسماً ملوک صفویه تختنه اجلاس اولنمش؛ ونادر شاه بوکا منسوبیتله (طهماسب قلی خان) نامنی آلمش ایسه‌ده، حکم و اقتدار نادر شاهک النده بولنوب، شاه طهماسب برکونه حکم ونفوذه مالک اوله‌مامش؛ و ۱۱۵۱ تاریخنده، نادر شاه هندستانده فتوحاتله مشغول ایکن، وفات ایتمکله سلالهٔ صفویه منقرض اولمشدر.

طهماسب قلی خان { [«نادرشاه» ماده‌سنه مراجعت.]

طهمورث { ایرانک خرافاتله مخلوط اولان تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیان سلاله‌سنک اوچنجی حکمداری اولوب، هوشنک بن سیامک بن کیومرثک اوغلیدر. کویا آبا و اجدادینه مسلط اولان دیولری باغلامغله، (دیوبند) لقبیله شهرت بولمشدر. اوتوز سنه حکم سوردیکی مرویدر. برادر ویا برادر زاده‌سی اولان مشهور جمشید خلفی اولمشدر.

طَی { قبائل عربدن بیوک بر قبیله اولوب، جزیرة العربک شمال غربی جهتنده ساکن ایدیلر. بو قبیله‌یه منسوب اولانلر (طائی) لقبیله معروف اولوب، الک مشهورلری سخاوتده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش اولان حاتم طایی ایله شاعر شهیر ابو تمام طایی وسائرلریدر. — الیوم دیار بکر و موصل ولایتلرنده ماردین ایله سنجار و خابور ایله دجله آره‌لرنده‌کی اراضیده بو اسمله بر قبیله بولنوب، جزیرة العربک مذکور طی قبیله‌سندن منشعب اوله‌جغی آکلاشیلیور.

طَیّار { جعفر بن ابی طالب (رضه) ک لقب شریفیدر. [«جعفر طیار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

طیار پاشا { (محمود —) وزرا و شهرادن اولوب، طربزون والیسی جانیکلی بطال پاشانک اوغلیدر. ۱۲۰۵ تاریخنده انابه محافظی ایکن، اسارته دوشوب، ۱۲۰۸ ده قید اسارتدن تخلیصله، درسعادته کله‌رک، ۱۲۱۵ ده با رتبهٔ وزارت طربزون والیسی اولمش؛ و بعده فرمانلی اولمغله، قریمه قاچوب، سلطان مصطفی خان رابع زماننده مظهر عفو اوله‌رق، درسعادته عودت ایتمش؛ و ۱۲۲۲ ده مسند قائممقامی‌یه نصب اولنمش؛ و بر سنه صکره عزل، وابتدا دیمتوقه‌یه بعده حاجی اوغلی بازارینه نفی اولنه‌رق، ینه او سنه اوراده مقتولا وفات ایتمشدر. مرتب دیوانچه‌سی واردر.

طیار محمد پاشا { دور سلطان مراد خان رابعده صدارت عظمی مسندینه کچن وزرادن اولوب، نصوح پاشا کتخداسی مصطفی پاشانک اوغلیدر. بر قاچ الویه‌ده متصرفلق ایدوب، عربانه قارشی دخی ابراز شجاعت ایتمش اولدیغندن، (طیار) لقبیله تلقیب اولنمشیدی. ۱۰۴۸

تاریخنده دیار بکر محافظی ایکن ، بیرام پاشا یرینه مسند صدارته ترفیع اولنمش؛ و بغداد سفری زمانی اولمغله، شهر مذکوری محاصره ایدوب، فتحی تقرب ایتمش اولدیغی حالده ، سنۀ مذکوره‌ده قورشون اصابتیله شهیداً وفات ایتمشدر. مدت صدارتی ٤ آی و اون کوندر. جسور ومدبر بر وزیر ایدی.

طیان { ایران شعراسندن اولوب، خراسانده قاین مضافاتندن اولان (بم) قصبه‌سندندر. شو ایکی بیت اونکدر:

حله باف بوستان شد باد نوروزی مکر
باغ ازو جنت صفت کشت وزمین کردون اثر
کسوت زر بفت پوشید ست پنداری چمن
پرنیان سبز کستر دست کوبی بر شمر

طیب { (بن عبدالله الداری) صحابه‌دن اولوب، برادری ابو هنده و دیکر بعض ذواتله برابر نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و جانب رسالتپناهیدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمش ایدی.

طیب { (احمد شاه یاخود ابراهیم شاه) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ماوراء النهرلیدر. ٦١١ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (نصرالله طیب) اسمنده دیکر برخطاط دخی بولنوب، قندهارلیدر.

طیب { واسط ایله خوزستان آره‌سنده بر قصبه اولوب، یاقوت حموی دیورکه اهالیسی الی یومنا هذا نبط لسانیله متکلمدرلر.

طیبویه { (شمعون الراهب) ظهور اسلام دورنده کسب شهرت ایدن اطبای نصرانیه‌دندر.

طیبه { مدینۀ منوره‌نك اسملرندندر. —(ط) نك کسریله‌ده زمزمك اسامیسندندر.

طیبی { (شرف الدین حسین بن محمد بن عبدالله) مشاهیر علمادن اولوب، حدیث وتفسیر و ادبیانده ید طولی صاحبی ایدی. ٧٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. «تفسیر القرآن» عنوانیله بر تفسیر شریفی، «کشاف» ه بر شرحی و «تبیان» عنوانیله برتألیفی و سائر بعض آثاری واردر.

طیبی { (مصطفی — افندی) متأخرین شعرا وخطاطین عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان غازی جامع شریفی خطیبی ایدی. ١١٧٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

طیری { (محمد ربیع) متأخرین شعرای ایراندن اولوب ، اصفهانلیدر . زرکشلکله مشغول اولوب، قره‌سودایه مبتلا اولمغله، ١١٥٩ ده کندینی بر قیویه آته‌رق ، اتلاف نفس ایتمشدر. شو نظم جمله اشعارندندر:

بدی هم بابدی پاداش کردن
نه کار مردم آزاده باشد
کسی کافکندت پابرسرت هست
تودستش کیر اکر افتاده باشد

طیسانیه { اندلسده اشبیلیه مضافاتندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

طیسفون { (یاخود طیسفونج ویا طوسفون) ایوان کسرانك بولندیغی برشهر قدیم ویرانه‌سی اولوب ، بغداددن اوچ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطور بولنمغله ، اسکی یونان و شمدیکی آوروپا مورخین و جغرافیوننك (اکتسیفون Ctésiphon) اسمیله ذکر ایتدکاری شهرك عینی اولدیغی آکلاشیلیور.

طیغان { (یاخود تاغانروغ Taganrog) روسیه‌نك جنوبنده دون قزاقلری ایالتنده و (نوووچرقاسق)ك ٩٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده و آزاق دکیزینك شمال شرق ساحلنده قضا مرکزی برشهر و اسکله اولوب، ٥٦٠٤٥ اهالیسی، بیوك تجارت لیمانی، درت میدانی، چارشیسی، ٩ کلیساسی، ایمپراطوره مخصوص بر سرایی ، عمومی باغچه‌سی ، ایچ یاغی وتوتون و مقارنه فابریقه‌لریله بك ایشلك تجارتی واردر.

طیفوری { (عبدالله —) مشاهیر اطبادن اولوب، خلیفۀ عباسی مهدینك رجالندن طیفورك طبیب خصوصیسی ایکن، بعده خلیفۀ مشارالیه و صکره خلیفه هادی‌یه انتساب ایده‌رك، و عندلرنده قدر واعتباری آرته‌رق ، بك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. اوغلی زکریا وطورونی اسرائیل بن زکریا الطیفوری دخی مشاهیر اطبادندر.

(حرف الطانك صوکی)

ظ

(باب الظاء ـ فصل الالف الخ)

ظافر { (اسماعيل بن عبدالرحمن بن اسماعيل بن عامر بن مطرف بن ذی النون) بشنجی قرن هجری اوائلنده اندلسده طليطله يعنی تولده شهرينك اميری ايدی. ابن بغونش وسائر علما بونك زماننده يتيشمش، واحسانلرينه نائل اولمشلردر.

ظافر { (ملك ــــ عمرو) خطهٔ يمانيه‌نك صوك اميری اولوب، سلطان سليم و سليمان زمانلرنده برمدت عساكر عثمانيه‌يه مقاومت ايتدكدن صكره فاتح يمن سنان پاشا طرفندن مغلوب اولمشدی.

ظافر { (بن جابر السكری) مشاهير اطبای اسلامدن اولوب، عن اصل موصللی اولديغی حالده، برمدت بغدادده تحصيل ايله مشغول اوله‌رق، ابو الفرج بن الطيب ايله دخی الفت ايتمش؛ وبعده حلبه كيدوب، بقيهٔ عمرينی اوراده كچيرمشدر. ٤٨٢ تاريخلرنده بر حيات ايدی . پدری جابر بن منصورالسكری ايله اوغلی موهوب بن ظافر وتورونی جابر بن موهوب دخی متميزان اطبادن بولنمشلردر . صاحب ترجمه‌نك علوم حكميه ده و ادبياتده دخی يد طولاسی و طبيعت شعريه‌سی وار ايدی . « مقالة فی الحيوان يموت مع ان الغذاء يخلف عوض مايتحلل منه » عنوانيله بر تأليفی واردر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مازلت اعلم اولاً فی اول
حتی علمت بانني لا علم لی
ومن العجائب ان كونی جاهلاً
من حيث كونی انني لم اجهل

ظافر الحداد { (ابو المنصور ــــ بن القاسم بن منصور الاسكندری) مشاهير شعرای عربدن اولوب ، ٥٢٩ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر. دميرجيلكله مشغول ايدی . ديوان اشعاری مشهوردر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر :

رحلوا فلولا انني ارجو الاياب قضيلت نحبي
والله ما فارقتهم لكنني فارقت قلبي

ظـافر بامر الله { (ابو منصـور اسماعيل بن حافظ لدين الله عبد. المجيد) ملوك فاطميه‌نك اون‌ايكنجيسی اولوب، ٥٢١ تاريخنده طوغمش؛ و ٥٤٤ تاريخنده، بدرينك وقوع وفاتی اوزرينه، قاهره‌ده تخته چيقوب، درت بيل ايله سكز آی حكومت سوردكدن صكره، ٥٤٩ ده وفات ايلمشدر . اوغلی فايز بنصرالله عيسی خلف اولمشدر .

ظالم { صحابه‌دن ايكی ذاتك اسميدر: (ابو صفره ظالم بن سارق ياخود سراق الازدی العتكی) كه مهلب بن ابی صفره‌نك بدريدر. ــــ (ابو الاسود ظالم بن عمرو النانی الديلی) كه صحبتی مختلف فيه اولوب، اقوای رواياته كوره مشاهير تابعيندن واصحاب جناب مرتضويدندر؛ وجانب مشارالیهدن بصره واليلكنه نصب بيورلمشيدی. بعض اشعاری وعلم نحوك وضعنه مدخل وخدمتی واردر. ايكيسی ده كنيه‌لريله دها مشهوردرلر.

ظاهر { (سلطان ــــ) عراق وآذربيجانده حكومت سورن ايلكانيان ملوكنك اخيری اولان سلطان احمد بن امير شيخ اويسك اوغلی اولوب، بدری تيمورك خوفندن رومه ومصره التجا ايتديكنده، كنديسی بدرينك ذی قيمت اموالنی آله‌رق، (ناجيه) قلعه‌سنه تحصن ايتمش؛ و١٢ سنه اوراده قالدقدن صكره، تيمورك اوطرفه تقربنی خبر آلمغله، قاچمش ايدی. بقيهٔ احوالی معلوم دكلدر.

ظاهر { (الملك الظاهر ابو الفتح غازی بن السلطان صلاح الدین ایوبی) پدرینك بالاستقلال مصره مالك اولدیغی تاریخدن برسنه صکره یعنی ٥٦٨ تاریخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و٥٨٢ تاریخنده عمی ملك عادلك یرینه حلب امارتنه تعیین اولنه‌رق، ٣١ سنه کمال عدل وحقانیتله اجرای امارت ایتدکدن‌صکره، ٦١٣ تاریخنده حلبده وفات ایدوب، قلعه درونده دفن اولنمش؛ وبعده اوغلنك اتابکی شهاب الدین طغریل قلعه‌نك آلتنده برمدرسه بنا ایتدیکنده، نعشنی اورایه نقل ودفن ایلمش‌ایدی. اوغلی ملك عزیز محمد خلفی اولوب، حلب حکومتی خیلی وقت بونك سلاله‌سنده قالمش؛ وبو سلاله‌دخی ملوك ایوبیه شعباتندن بولنمشدر.

ظاهر { (الملك الظاهر) [« بیبرس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظاهر { (الملك الظاهر) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌دن بش کشینك لقبیدر. [« ططر، چقمور، تمربغا ، ایلبای قانصو » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

ظاهر { مصرده فسطاط یعنی قاهره قربنده بر بیوك قریه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

ظاهر بامرالله { (محمد بن الناصر لدین‌الله احمد) خلفای عباسیه‌نك اوتوز بشنجیسی اولوب، ٦٢٢ تاریخنده پدرینه‌خلف اولمش؛ وبالکز طقوز بچق آی حکومت سوروب، ٦٢٣ ده وفات ایتمشدر. عادل ومرحمتلی بر حکمدار ایدی. دجله اوزرنده برکوپری یاپدیرمشدی.

ظاهر لاعزاز دین الله { (ابو هاشم علی بن‌الحاکم) ملوك فاطمیه‌نك یدنجیسی اولوب، ٣٩٥ تاریخنده قاهره‌ده طوغمش؛ و ٤١١ ده، پدرینك ناپدید اولمسندن برقاچ کون صکره، جلوس ایدوب، ١٦ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٤٢٧ ده وفات ایتمشدر. زماننده حلب بنی‌مرداسك ضبطنه کچمش؛ وشام جهتندن برخیلی یرلر الدن چیقمش ایدی.

ظاهری { (ابو سلیمان داود بن علی بن خلف الاصبهانی) ائمۀ فقهاء شافعیه‌دن و مشاهیر علما و محدثیندن اولوب، ظاهریه تعبیراولنان‌مذهب‌مخصوصك موجدیدر. ابا واجدادی اصفهانلی اولوب، کندیسی ٢٠٢ تاریخنده کوفه‌ده طوغمش؛ و بغدادده نشأت ایدوب، ٢٧٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فضل و تقواسی دخی علی درجه‌سنده ایدی.

ظاهری { (ابو بکر محمد بن داود بن علی الاصبهانی) آنف الترجمه ابو سلیمان داود ظاهرینك اوغلی اولوب، بو دخی فقه وحدیثده و ادبیات و شعرده عصرینك فریدی ایدی. پدرینك وفاتنده، هنوز شاب اولدیغی‌حالده، اونك یرینه کچوب، تدریسه باشلامش؛ و « زهره » عنوانیله غرائب و ادبیاته دائر بك معتبر بر کتاب یازمشدر. فقهه دائر دخی «کتاب الوصول الی معرفة الاصول»، «کتاب‌الانذار»، «کتاب الاعذار»، «کتاب الانتصار» وسائر عنوانلرله برخیلی تألیفاتی واردر. ابو العباس ابن سریج ایله مشاعره‌لری واردر. ٢٩٧ تاریخنده ٢٤ یاشنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لکل امرئ ضیف یسر بقربه
ومالی سوی الاحزان والهم من ضیف
له مقلة ترمی القلوب باسهم
اشد من الضرب المدارك بالسیف
یقول خلیلی کیف صبرك بعدنا
فقلت وهل صبر فاسئل عن کیف

ظاهری { (الملك المؤید شیخ محمودی) [« محمودی » ماده‌سنه مراجعت.]

ظبیان { صحابه‌دن‌اوچ ذاتك اسمیدر: (ظبیان بن ربیعة الاسدی) که اهل رده زماننده اسلامده ثبات ایدوب، طلیحه‌یه جواب ویرمشیدی. — (ظبیان بن عماره) که صحابه‌دن معدود ایسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه روایت احادیث‌شریفه ایتمیوب، حضرت علی (رضه) دن روایت ایتمشدر. — (ظبیان بن‌کدادة الایادی یاخود الثقفی) که طبیعت شعریه‌سی اولوب، حق حضرت نبویده شو ایکی بیتك قائلیدر:

و اشهد بالبیت العتیق و بالصفا
شهادة من احسانه متقبل
بانك محمود لدینا مبارك
وفی امین صادق القول مرسل

ظبیه { (بنت البراء بن معرور) صحابیاتدن اولوب، ابوقتادة الانصارینك والده-

سیدر. جمعه نمازیله جهادك قادینلره واجب اولمدیغی حقنده‌کی حدیث شریف صاحبهٔ ترجمه‌یه خطاءً ایراد بیورلمش؛ و بونك طرفندن روایت اولنمشدر. — ابو موسی الاشعرینـك والده‌سی (طفیه) نك دخی اسمی ظبیه اولدیغی مرویدر.

— (ظبیة الوادی) مشاهیر مغنیاتدن و (ظبیه بنت وزیر الباهلیه) دخی «اغانی» ده مذکور ادیبه‌لردندر.

ظریفی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، کوینك قصبه‌سندندر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

ظریفی { (شیخ عمر — افندی) متأخرین شعرای عثمانیه‌دن و طریقت سعدیه مشایخندن اولوب، روسچقلیدر. ١٢١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. منظوم بر نصیحتنامه‌سیله بر دیوانچه‌سی واردر. شو بیت مذکور نصیحتنامه‌سندندر:

کسه‌یی بهتان ایله آلمه دله
طاغله طاشدن آغر بهتان هله

ظریفی { (محمد بیك) ایران شعراسندن اولوب، ساوه قصبه‌سندن و حریفی مریداننددر. شاه طهماسب ماضی زماننده یاشایوب، بعده هندستانه سیاحتله، حرمت و رعایته نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

دوش غوغای سگان تو بگوشم آمد
مردم ازرشك که آیا که گذشت از کویت

ظَفار { یمنده صنعا قربنده مشهور بر شهر قدیم اولوب، ملوك حمیرك پایتختی بولنمشیدی. الیوم خراب اولوب، بعض ویرانه‌لری موجوددر. — جزیرة العربك ساحل جنوبیسنده و (شحر) خطه‌سنده دخی بو اسمله برقصبه بولنیور.

ظفر { (ظفرالدین) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنمشدر. شو قطعه اونکدر:

بهنر باش هرچه خواهی کن
نه بزرگی بمادر و پدرست
نافهٔ مشك را ببین بمثل
کاین قیاس بدیع معتبرست

ظل الله { (قطب شاه محمد قلی) هندستانده دکن ملوکندن و شعرادن اولوب، ٩٨٩ تاریخنده ١٢ یاشنده ایکن تخته چکمش؛ و ١٠٢١ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر.

تعالی الله چه حسنست این بنازم صنع یزدانرا
که در آیینهٔ روی تو دیدم صورت جانرا

ظَلْتَین { طرابلس غرب ولایتنك خمس سنجاغنده و ساحل بحرده قضا مرکزی برقصبه اولوب، کوزل و صاف‌لام هواسی واردر.

ظهوری { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مناسترلی اولوب، دلبند زاده فاملیاسنه منسوب ایدی. کمال پاشا زاده‌نك درسنه دوامله طریق قضایه سالك اولمش؛ و ینه مناسترده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کورمیلدن کوزم اول غنچهٔ گل پیرهنی
لاله کون ایتدی باشم قانیله صحن چمنی

— ایکنجیسی شاملی اولوب، پدری اوراده محاسبه‌جی و کندیسی تیمار صاحبی ایدی. شو بیت اونکدر:

بی موزه قدم با صدوغنه خاکه طارلمش
بر نقش کچر موزه زمانیله زمینه

ظهوری { ایران شعراسندن دخی بروجه زیر اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی خراسانده‌کی ترشیز قصبه‌سندن اولوب، هندستانه رحلتله، دکن ملوکندن ابراهیم عادلشاه ثانینك خدمتنه کیرمش؛ و ٤٠٠٠ بیتی حاوی اولان مشهور ساقی نامه‌سی بونك نامنه یازمشدر. مرتب دیوانی و «کلزار ابراهیم»، «خوان خلیل»، «رسالهٔ نورس» عنوانلریله اوچ رساله‌سی و دیگر بعض منظومه‌لری دخی واردر. ١٠٢٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

بهارست بی می حرامست زیست
بر احوال زهاد باید گریست
بهارست رخت ورع کن گرو
می کهنه دارد کنون سال نو

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه رشك میبری ای دل بکشتگان غمش
توهم بمقصد خود میرسی شتاب مکن

— اوچنجیسی شیرازلی اولوب، ملا وحشی یزدینك تلامذه‌سندندر. شو قطعه اونکدر:

توپاك دامنی از ما زرشك نزد یکست
که سر بوادیٔ تهمت دهی کمان مرا
اگر دروغ وگر راست حرفها دارم
زغیر زود ببر یا ببر زبان مرا

ظهیر { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ظهیر بن رافع بن عدی الانصاری الاوسی) که عقبهٔ ثانیه و بدر غزالرنده بولنمش؛ و بر روایتده بدرده بولنمیوب، احد غزاسنده و اوندن صکره‌کی غزوانده حاضر بولنمش؛ وبعض احادیث شریفه‌روایت ایتمشدر. اسید بن ظهیرك بدری و رافع بن خدیجك عمیدر. — (ظهیر بن سنان الاسدی) که اهل حجازدن معدوددر.

ظهیر { (ظهیرالدین) ایران و هند شعرا. سندن بروجه زیر درت ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (ابو الفضل ظاهر بن محمد فاریابی) اعاظم شعرادن اولوب، خوارزمده‌کی (اورکنج) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، اکثر عمرینی تبریزده کچیرمش؛ و ۵۹۸ تاریخنده اوراده وفات ایدوب، سرخاب طاغنده خاقانینك یاننده دفن اولنمشدر. طغانشاه اتابك محمد بن ایلدکزك مداحلرندن بولنمشدر. اشعارینی انورینك اشعارینه ترجیح ایدنلر واردر. بر چوق هجویه‌لری مرتب دیوانی واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مرا زدست هنرهای خویشتن فریاد
که هریکی بدکر گونه داردم ناشاد
بزرکتر زهنر در عراق عیبی نیست
زمن مپرس که این نام برتوچون افتاد

— ایکنجیسی (ظهیرالدین شقروه) اصفهانلی اولوب، سالف‌الترجمه شرف‌الدین شقروه‌نك برادری وبر روایتده عم زاده‌سیدر. شو رباعی اونکدر:

در زیر کلاله اش کل ولاله ببین
زیر هر مودلی و صدناله ببین
سالی که بود دوازده‌مه دیدی
برخیز ومهی دوازده ساله ببین

— اوچنجیسی (ملا ظهیر بن ملا مراد تفرشی) کندیسی و پدری مشاهیر علمادن اولوب، هیئت وحساب وهندسه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شوبیت اونکدر:

زخود میرفتم از دورت اکر نظاره میکردم
بیابان در بیابان خویشرا آواره میکردم

— دردنجیسی (ظهیرالدین بن منشی مسعود بلکرالی) هندستان شعراسندن اولوب، اود حکومتنده بعض مناصبده بولنمش؛ و خطهٔ مذکوره انکلیزلرك الینه کچدکدن صکره، ادبیات فارسیه تدریسیله مشغول اولمشدر. «ظهیرالانشا»، «ظهیر الایمان»، «اسرار کربلا» و «اسرار واجدی» عنوانلریله درت رساله‌سی واردر. ۱۱۹۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کفتم که باشد یارتو کفتا که بخت من بود
کفتم ظهیر خسته جان کفتا زاغیار منست

ظهیر { (خواجه —) سربداران ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ۷۵۹ تاریخنده برادری خواجه یحیانك قتلی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ وبالکز برسنه حکومت سوردکدن صکره، ۷۶۰ ده کندی اختیاریله فراغت ایدوب، پهلوان حیدر خلفی اولمشدر.

ظهیرالدین بخاری { (ابو بکر محمد بن احمد) مشاهیر فقهادن اولوب، «الفتاوی الظهیریه» عنوانیله بر مجموعهٔ فتاویسی واردر. ۶۱۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

ظهیرالدین عیسی { شیخ احمد جامك اوغلی اولوب، «رموز الحقایق» عنوانیله برکتابك صاحبیدر.

ظهیرالدین فاریابی { [«ظهیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

ظهیرالدین مرعشی { «تاریخ طبرستان»ك مؤلفیدر.

ظهیر الدین مخدوم { مصر علماسندن اولوب، پورتکیزلیلرك هندستان سواحلنه تسلطلرنده هند ملوکنك استمدادی اوزرینه، اورایه اعزام بیوریلان عثمانلی دونناسیله کیده‌رك، ملاباره قالمش؛ و ۹۸۷ تاریخ هجریسنده لسان عربیده ملابار تاریخنی یازمشدر.

ظهیرالدین نیشابوری { مفسرلرندن اولوب، ۵۷۷ تاریخلرنده «البصایر» عنوانیله بر قاچ جلد اوزره بر تفسیر شریف یازمشدر.

ظهیر کرمانی { ایران متأخرین شعراسندن اولوب، «مجموعة البحرین» عنوانیله ۱۱۶۲ تاریخلرنده برمنظومه یازمشدر.

(حرف الظانك صوکی)

ع

(باب العين ـ فصل الالف الخ .)

عابد { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شاه طهماسب اول زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر :

مارا بلبت سبزهٔ خط راه تماشد
سرزد خط سبز تو وخضر ره ماشد

عابد { (خواجه عبدالرحیم) هندستان شعراسندن و خواجه عبدالله احرارك احفادندن اولوب، دهلی شهرنده نشأت ایتمشدر. بر ایکی دیوانی اولوب، اشعاری کربه شتر واقع اولمشدر. شو بیت اونکدر :

بیك پا ایستاده درچمن سرو
بدین آزادکیها بندهٔ کیست

عابدة الجهنیه { (بنت محمد) فاضلهٔ شاعره و خطاطه بر خاتون اولوب وزرادن عمر بن شیزرك زوجه‌سی ایدی .

عابدة المدنیه { اندلس ادیبه‌لرندن اولوب، (دحون) لقبیله ملقب حبیب بن الولید المروانینك ام الولد جاریه‌سی ایدی . اصل مدینه‌لی اولوب، بنی امیه‌دن محمد بن یزید بن مسلمه‌نك مملوکه‌سی ایکن، بونك طرفندن مومی الیه دحونه هبه اولنمشدی. هر نه قدر گوزل اولمیوب، اسمر ایدیسه‌ده، فضل وکمالیله مشهوره اولوب، امام مالك حضرتلرندن وسائر مدینه علماسندن اون بیك حدیث شریف اسانیدیله روایت ایتمشدر .

عابر { هود (عم) ك نام دیگریدر. [«هود» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عابس { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر: حویطب بن عبد العزینك گوله‌سی ، که « و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله » آیت کریمه‌سنك بونلکه صهیب، عمار، سمیه، یاسر، بلال وجناب حقنده نازل اولدیغی مرویدر. مشرکینك عذابنه دوچار اولمشیدی . — (عابس بن ربیعه بن عامر الغطیفی) که عبدالرحمن بن عابسك پدریدر. اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عابس بن عبس الغفاری) که کوفه‌یه نازل اولمشدی.

عابود { فلسطینده قدس جوارنده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عاتکه { صحابیاتدن بروجه آتی یدی خاتونك اسمیدر : (عاتکه بنت اسید بن ابی العیص بن امیة القرشیه) که فتح مکه گونی اسلامه گلمشدر. — (ام معبد عاتکه بنت خالد الخزاعیه) که اکثم بن ابی الجون الخزاعینك زوجه‌سی اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمز مدینه‌یه هجرتلرنده بونك منزلنه نازل اولمش؛ وسودسز بر قیونی صاغه‌رق، اظهار معجزه بیورمشلردی. — (عاتکه بنت زید بن عمرو بن نفیل القرشیه العدویه) که عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك عم زاده‌سی اولوب، نسبلری نفیلده برلشیر. سعید بن زیدك همشیره‌سی و عبدالله بن ابی بکر (رضهما) نك زوجه‌سی ایدی. فوق العاده حسنی بر خاتون اولمغله، زوجنك کندیسنه محبتی زیاده اولوب، بو محبت کندیسنی عبادت وجهاددن آلیقودیغندن ، حضرت صدیق اوغلنی بو خاتونی تطلیقه اجبار ایتمش ایسه‌ده، بعده طرفینك تلهفنی و بو بابده سویلدکاری اشعاری ایشیدنجه، یکیدن تزوجنه مساعده بیورمشلردی . مشارالیه عبدالله بن ابی بکر (رضهما) طائف غزاسنده شهید اولمش ؛ و عاتکه ادیبه وشاعره بر خاتون اولمغله، حقنده بر طاقم مرثیه‌لر سویلمشدی، که شو ایکی بیت اوندندر :

رزئت بخير الناس بعد نبيهم
وبعد ابى بكر و ما كان قصراً
فآليت لاتنفك عينى حزينة
عليك ولاينفك جلدى اغبرا

بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ه واروب ، واقع اولان ولیمه ده حاضر بولنان حضرت علی بن ابی طالب (رضه) عاتکه یه شو ایکی بیتك ایکنجیسنی اوقویه‌رق، بو سوزك نره ده قالدی؟ دیدکده، بك چوق اغلامشیدی . حضرت عمر (رضه) ك شهادتندن صکره حضرت زبیر بن عوام (رضه) ه وارمش؛ و بونلرك دخی وقوع شهادتنده جانب مرتضویدن طلب بیورلمش ایسه ده، بنم زوجلرم دائما شهید اولیور، حالبوکه سز اسلامه لازمسکز، دیه‌رك رضا ویرمه‌مشیدی. مسجده کیدوب جماعتله نماز قیلمق عادتی اولوب ، واردیغی قوجه‌لره بو عادتنه مانع اولمامغی شرط قور ایمش . حضرت عمر و زبیر (رضهما) نك شهادتلری حقنده دخی مرثیه‌لری واردر . حضرت امام حسین (رضه) ه دخی واروب، کربلاده حاضر بولندیغی و شهادت حضرت امام حقنده مرثیه‌لر سویلدیکی دخی «مشاهیر النسا» ده و سائر بعض کتبده بیان اولنیورسه ده، ابن اثیر «اسد الغابه» ده حضرت امامه واردیغنی ذکر ایتمیور . — (عاتکه بنت عبدالمطلب بن هاشم القرشية الهاشميه) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سی اولوب ، اسلامنده اختلاف واقع اولمشدر. مکه‌نك جانب نبویدن فتحی مشعر بر رؤیا کورمش ایدوکی، وبو رؤیانك شیوع ولسیله، ابوجهلك بادئ تعریض واستهزاسی اولدیغی مشهوردر. ابو امیه بن المغیرة المخزومینك زوجه‌سی و عبدالله و زهیر و قریبه‌نك والده‌سی ایدی . — (عاتکه بنت عوف بن عبد عوف القرشیه الزهریه) که عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوف حضرتلرینك همشیره‌سی ومسور بن مخرمه‌نك والده‌سی اولوب ، همشیره‌سی شفاء ایله برابر مدینه‌یه هجرت ایتمشدی. — (عاتکه بنت نعیم بن عبدالله العدویه) که بر حدیث شریفك راویسیدر . — (عاتکه بنت الولید بن المغیرة المخزومیه) که خالد بن ولید حضرتلرینك همشیره‌سی و صفوان بن امیة الجمحینك زوجه‌سی اولوب، مومی الیهك آلتی قاریسی اولمغله ، اسلامه کلدیکنده ایکیسنی تطلیقه مجبور اولمش ؛ و عاتکه‌یی حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنده تطلیق ایتمش ایدی .

عاتکه (معاویه‌نك قیزی اولوب، شاعر ابو دهبل کندیسنه آشفته اولمغله، اشعارنده اسمنی یاد ایتدیکندن ، معاویه لسانتی قطع ایچون کندیسنه بر چوق احسانلر ایتمشدی. — یزید بن معاویه‌نك حفیده‌سی (عاتکه بنت عبدالله بن یزید) دخی حسنی برخاتون اولوب، شاعر احوص کندیسیله تغزل ایتمشدر . — (عاتکه بنت شهده) ملوك امویه‌دن ولید بن یزیدك جاریه‌سی مشهوره برخواننده ایدی . — (عاتکة المنسوبه) ورع و تقواسیله مشهوره‌در .

عاد (بن حوص بن ارم بن سام بن نوح) یمن جهتنده ساکن بولنمش اولان و (قوم عاد) اسمیله معروف بولنان عرب عاربه‌نك جداعلاسی ظن اولنور. شداد وشدیدبونك اوغللری اولمق اوزره بعض تواریخده مذکور ایسه‌ده ، بو ایکی برادرك بك مؤخر و ملوك حمیریه یعنی تبابعه‌دن معدود اولدقلری آکلاشیلیور. قوم عادك اولدقجه حضریت ومدنیته نائل بولنمش اولدقلری یمن وحضر موت جهتلرنده الیوم موجود و نظر عبرتله مشهود اولان شهر و قصبه و صو بندی کبی ابنیهٔ جسیمه‌نك خرابه‌لریله مستدلدر. حضرت هود (عم) ی تصدیق ایتمیوب، کفر وضلالتده اصرار ایتدکلریچون ، ریح صرصر ایله محو و هلاك اولدقلری قرآن کریمده مذکوردر .

عادل (ملك —) مصر و شامده حکومت سورن ملوك ایوبیه‌دن ایکی کشینك لقبیدر :

برنجیسی (ملك عادل سیف الدین ابو بکر بن ایوب شادی) ملوك مذکوره‌نك دردنجیسی اولوب، صلاح الدین ایوبینك برادریدر. مشارالیه صلاح الدینك تورونی محمدالمنصوردن صکره ٥٩٦ تاریخنده جلوس ایتمش ؛ و او وقته‌دك ملوك ایوبیه قاهره‌ده (دار الوزاره) دینلن قوناقده اقامت ایتمکده ایکن، کندیسی قلعة الجبلده برسرای عالی بنا ایدوب، مسکن اتخاذ ایلمش ایدی . ١٩ سنه حکومت سوروب ، اهل صلیبی قدسدن چیقارمق ایچون چوق اوغراشمش؛ و اوراده حرب و جدالله مشغول ایکن ، فرنکلر

دمیاطی محاصره ایتدکلرندن، اوغلی ملك کامل ناصر الدین محمدی دفعلرینه مأمور ایتمش ایدی . ٦١٥ تاریخنده دمشقه قریب (عالقین) نام محلده وفات ایتمشدر . اوغلی مشارالیه ملك کامل ناصر الدین خلفی اولمشدر .

— ایکنجیسی (ملك عادل ابوبکر) ملوك مذکورەنك آلتنجیسی و ملك کامل ناصر الدین محمد بن ملك عادل سیف الدین ابو بکرك اوغلی اولوب ، (ملك عادل صغیر) دینمکله معروفدر . پدرینك وفاتی اوزرینه ، ٦٣٥ تاریخنده ، دمشقده پدرینك یاننده بولنمغله ، تختنه جلوس ایتمش ؛ و ایکی سنه حکومت سورمشدر . لهو ولعبه مائل وکوشك برآدم ایدی .

عادل { (ملك —) ینه مصروشامده حکومت سورن ممالیك اتراکدن ایکی کشینك لقبیدر .

برنجیسی (ملك عادل بدر الدین سلامش) ملوك مذکورەنك آلتنجیسی اولوب ، بشنجیلری اولان ملك ظاهر بیبرسك اوغلیدر . ٦٧٨ تاریخنده برادری ملك سعید ناصر الدین محمد برکتك یرینه سلطان مصر اولمش ایسەده، صغیر السن اولدیغندن اتا بکی بولنان امیر سیف الدین قلاون ادارهٔ ملك ایتمش ؛ واوج آی صکره کندیسنی اسقاطله، حکومتی ضبط ایلمشدر .

— ایکنجیسی (ملك عادل زین الدین کتبغا) ملوك مذکورەنك اونجیسی اولوب ، سیف الدین قلاونك کوله‌لرندن ایکن، محمد بن قلاونك صغیرالسن اولمسیله، ادارهٔ مملکته مقتدر اوله‌مامسی اوزرینه ، ٦٩٣ده اتفاق امرا ایله مسند حکومته اقعاد اولنمش؛ و ایکی سنه اجرای حکومت ایلمشدر .

عادل { (ملك —) مصر وشامده حکومت سورن ممالیك چراکسه‌نك یکرمی برنجیسی اولان طغانبایك دخی لقبیدر . [«طغانبای» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عادل { (ملك —) موصل جهتنده حکومت سورن اتا بکانك آلتنجیسی اولان (نور الدین آرسلانشاه) ك دخی لقبیدر [«آرسلانشاه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

عادل { ایران شعراسندن اولوب ، خراسانلیدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

آه و فریاد که آخر شدم ازیار جدا
چرخ بد مهر مراساخت زدلدار جدا
الله الله چه بلائیست که چون ماتمیان
من جدا گریه کنم دیدهٔ خونبار جدا
آه صد آه رفیقان که بصد حسرت ودرد
دل جدا شد زمن ومن شدم ازیار جدا

عادلجواز { وان ولایت وسنجاغنده و ولایتك منتهای غرب شمالیسنده اوله‌رق وان کولنك شمالنده برقضا اولوب، جنوباً مذکور کول ایله ، شرقاً ارجیش قضاسیله ، شمالاً ارضروم ، غرباً دخی بتلیس ولایتلریله محدوددر . مرکزی کولك کنارنده و وانك ١٦٥ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٢٥٠٠ اهالیلی جامع اولان (آرجیکه) قصبه‌سیدر. قضا آدین، طاشقین، آق‌تپه، پشته کور و تورشنجق اسملریله ٥ ناحیه و ٤٤ قریه‌یی حاوی اولوب ، ١٢٦٩٧ اهالیسی واردر، که بونك ٤٥٥٥ ی باشلیجه کرد اوله‌رق مسلم، ٧٤ ی یهودی وقصوری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنیدر. شمال وغرب جهتنده (سیپان) طاغی بولنوب ، انکلری بتون قضاده یایلمغله ، اراضیسی طاغلق وآز منبتدر . قسم شمالیسنده واسعجه بر اورمان و ایچنده کوچك بر کول بولنوب، بوکولك آیاغی حکمنده اولان بر نهر صولدن دیکر برچای دخی آله‌رق، جنوبه طوغری جریانله، مرکز قضانك شرق طرفنده وان کولنه دوکیلور . قضانك شرق جهتنده دخی بر اورمان و ایکی کوچك کول و ساحلنك منتهای شرقنده‌کی بر کورفزك ایچنده برکوچك آطه واردر . مرکز قضانك اطرافنده خیلی باغچه‌لر بولنیور . مرکز قضا ایکی قسمدن عبارت اولمغله ، سوره محاط اولان یوقاری قسمی اسلام محله‌سی اولوب، قدیم برجامع شریفیله بر کلیساسی واردر . خرستیان محله‌سی اولان آشاغی قسمی باغ وباغچه‌لرله محاطدر . قصبه‌نك اوسطنده‌کی طاغدن اینن برصو بوباغچه‌لری اسقا ایدر . اهالی قضا باشلیجه زراعت وکراجیلقله مشغولدرلر .

عادل خان فاروقی { بو اسمله هندستانك کجرات خطه سنده طقوزنجی قرن هجری اواخریله اونجی قرن اوائلنده ایکی حکمدار کلمشدر.

عارض { جزیرة العربك یمامه خطه‌سنده ا... زون برطاغ اولوب ، بونی او...

کونلك بریول اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عارف { (فتح الله عجمی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری شعراسندن اولوب، پادشاه مشارالیهك شهنامه‌جیسی ایدی؛ و اسفار وغزواتی حقنده برچوق اشعار فارسیه سویلشدر. پدری ادبا وخطاطیندن اولوب، القاص میرزا معیتیله جانب رومه کلمش؛ ومصره کیدرك، شیخ ابراهیم کلشنینك قیزینی تزوج ایتمش ایدی. صاحب ترجمه بو ازدواجدن تولد ایتمشدر. ۹۶۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض غزلیات ترکیه‌سی اولوب، اشعاری لطافتدن عاریدر. پادشاه مشارالیه حقنده سویلمش اولدیغی شوقطعه اشعار منتخبه‌سندندر:

محیط جلالی شها همچو یم
جلیل العطایا جمیل الشیم
همه موج حلمی وعز وعلا
همه چشمهٔ علم و بذل همم

عارف { فرس شعراسندن بروجه زیر اون بش کشینك مخلصیدر:

— برنجیسی استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

تا خاك پایت از نظر اهل درد رفت
چندان کریست دیده‌که دریا بکرد رفت

— ایکنجیسی (اسماعیل —) کرمانلی اولوب، محافلده مشغول خوش طبع ودرویش مشرب برآدم ایدی. شو بیت اونکدر:

جهان وهرچه درو هست از صغار وکبار
شمیم فیض تواند ای کل همیشه بهار

— اوچنجیسی اصفهانلی اولوب، تقیٔ اوحدی ایله معارفه‌سی وار ایدی.

— دردنجیسی تبریزلی اولوب، میرزا صائبك مصاحبلرندن ایدی. شو بیت اونکدر:

میکند مستور صهبا آب وتاب عقل را
مشرق میناست مغرب آفتاب عقل را

— بشنجیسی ایرانلی اولوب، اکبر شاهك زماننده هندستانه رحلتله، عظیم آباد ده ساکن اولمش؛ و ۱۰۳۵ تاریخنده بنکاله‌ده وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

این عمرکه ازنیمهٔ هشتاد کذشت
یادش چه‌کنی که شاد وناشاد کذشت
درآب دوساله کشتی انداز مکر
در آب بیابی آنچه برباد کذشت

— آلتنجیسی شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه همرهی که نکردست باغبان مرا
نشاند شاخ کلی چون تودرکنار مرا

— یدنجیسی ینه شیرازلی اولوب، جمال الدین عرفیٔ شیرازینك دایسنك اوغلی اولدیغی حالده، اصفهانده درویشانه برعمر سورمشدر. شو قطعه اونکدر:

خدا ازیاد بدبینان نکهدارد سپاهانرا
که هر سو جلوه‌کر بینم سپاه کجکلاهانرا
زدی بستی شکستی سوختی افکندی ورفتی
جوابت چیست فردای قیامت داد خواهانرا

— سکزنجیسی کیلانی اولوب، شو بیت اونکدر:

غیر شهر حق بعالم منزلی معمور نیست
امتحانی میتوان کردن ره دل دور نیست

— طقوزنجیسی مشهدلی اولوب، شو بیت اونکدر:

درد مندی پیشه کن کو خاطر دلتنك باش
آه را پرواز ده آیینه کودر زنك باش

— اوننجیسی (مولانا محمد یوسف) عن اصل کازرونلی اولوب، شیرازده یاشامش، واوراده وفات ایتمشدر. خطوط ثلثه تحریرنده ماهر ایدی. شوقطعه اونکدر:

بازم بسر هوای نکاری فتاده است
دیکر مرابیین که چه کاری فتاده است
خط نیست کرد عارض آن رشك آفتاب
برکرد مه زهاله غباری فتاده است

— اون برنجیسی (میرزا ابراهیم) اصفهانلی اولوب، هندستانه سیاحت وعودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

از تپیدن نهای دل درکلبهٔ ویرانه ام
سقف همچون رنك برخیزد زروی خانه‌ام

— اون ایکنجیسی (میرزا آقا علی اکبر بن میرزا ابو الحسن) شیرازلی اولوب، ادیب وکامل برذات ایدی. برمدت کربلاده اقامتدن صکره، بمبای وحیدر آباده کیتمش؛ واورادن لکهنو شهرینه کیدرك، بر وقت ضرورتله امرار ایام ایتدکدن صکره، اود حاکمی محمد علی شاه طرفندن کندیسنه معاش تخصیص اولنمش؛ و ۱۲۶۱ ده اوراده وفات ایتمشدر. لکهنو مجتهدی برکون کندیسنه «سکا سنیلر چوق کلیور، قبول ایتمه‌ملیسك» دیدیکنده «اونلر دخی شیعیلر ایچون بویله دیور، بیلم کیمی دیکلیه‌یم» دیدیکی

مشهوردر. اشعاری پك كوزل اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر :

كمند كردن جان كشت زلف عنبرين بويى
زيكدانه بدام آورد دلرا خال هندويى
نه يادم كرد آن نامهربان نى رفت ازيادم
سروكارم فتاده باعجب بدكيش وبدخويى

— اون اوچنجیسی (میر عبدالحسین) كاشان ساداتندن اولوب، شو بيت اونكدر:

منم زير دو چشم از هجر ياران
چو ديوار شكسته زير باران

— اون دردنجيسى هراتلى اولوب ، هزلياتيله مشهوردر. شو بيت اونكدر :

طفلست وزكس نام محبت نشنيده ست
ترسم كنم اظهار بيكبار بر نجد

— اون بشنجيسنك وطن و حالى معلوم اوله‌ميوب، شو بيت اونكدر :

كركشد ناوك خودرا زدلم قاتل من
درد آن تا بقيامت نرود از دل من

— اون آلتنجيسى (ملا محمد على) طهرانلى اولوب، نادر شاه زماننده هندستانه كيتمشيدى. شو قطعه اونكدر :

كين تو چوكين روز كارست
مهر تو چو مهر آسمانست
اين چون كوه كران ركابست
وان چون سيل سبك عنانست

عارف { متأخرين شعراى عثمانيه‌دن دخى طقوز ذاتك اسم ومخلصيدر :

برنجيسى (شيخ احمد — افندى) مشايخ مولويه‌دن اولوب ، ابتدا بجوى ، بعده روم ايلنده واقع قلعه و نهايت درسعادتك يكى قپو مولوخانه‌سى مشيختنده بولنمش؛ و ١١١٧ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو مطلع اونكدر :

ذات پاككدر ايا حضرت سلطان سماع
شرف دائرهٔ مجمع ديوان سماع

— ايكنجيسى (شيخ — افندى) ينه مشايخ مولويه‌دن اولوب، ابتدا مصرده و بعده قبريسك لفقوشه شهرنده بدرى شيخ مصطفى سياهينك يرينه پوست نشين اولمش؛ و ١١٣٨ ده وفات ايتمشدر . بدرينك برغزلنى تخميسندن اولان شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

بو تكيه كاه عارفا نا كاه
اولنجه همت فيض پدرله دل آكاه
كشاده ايلدى چشم درونى عون‌اله
سياهى كبى اولنجه غريق نور سياه
فنون سحر و بيانده دم مسيحايم

— اوچنجیسی (چلبی الحاج — افندی) قونیه چلبيلرندن اولوب، مقام حضرت مولويده پوست‌نشين اولدقدن صكره ، ١١٥٩ ده وفات ايتمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

دلسير بزم الفت اخوان عصر اولوب
عارف چكلدى كوشهٔ بى كرد كلفته

— دردنجيسى (سليمان — بك) خواجكان ديوان همايوندن اولوب، بعض مناصب ديوانيه‌يه نائليتدن صكره، ١١٨٢ تاريخنده دفترامينى اولمش؛ واردوى همايونله روم ايلى جانبنه كيدوب، ١١٨٣ ده ايساقچيده وفات ايتمشدر. ثلث و نسخ و تعليقده دخى مهارتى وار ايدى . مرتب ديوانى، حليهٔ خاقانيه نظيره‌سى و رفاهيه‌سى واردر. شو بيت اونكدر .

عارف پريوشان معانى بجمله‌در
مورانه ملك نظمه‌سليمان دكلى‌يم

— بشنجيسى (رئيس الكتاب محمد — افندى) من اصل قسطمونيلى اولوب ، درسعادته ورودله ، تحصيل علم ايتدكدن صكره ، بر مدت دارالسعاده مأمورلرى كتابتنده بولنمش؛ وبعده رتبهٔ خواجكانى‌يى احرازله حرمين مقاطعه‌جيلكنه ، و مؤخراً ركاب همايون كوچك تذكره‌جيلكنه نصب‌اولنمش؛ وصكره تذكره‌جىٔ اول اولوب ، بيحان سلطانك كتخدالغى دخى عهده‌سنه احاله اولنمش ايدى. ١٢١٤ تاريخنده روزنامچهٔ اول خواجه‌لكى و بعده چاوشباشيلق مأمورتى، و ١٢٢٠ ده آناطولى محاسبه‌جيلكى وبر سنه صكره يكيچرى وبعده ينه چاوشباشيلق مأمورتى عهده‌سنه احاله اولندقدن صكره ، رئيس الكتاب و برآره‌لق توقيعىٔ ديوان همايون وثالثاً چاوشباشى و نشانجى اولمش ؛ و ١٢٢٨ ده ٧٢ ياشنده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر :

تغافلله يتر ممنون ايدرسك بنده‌كى وار اول
يورى وار سوديكم غيرى نواز شكار اغيار اول

— آلتنجيسى (محمد — آغا) ١١٨٣ ده استانبولده طوغوب، اندرون همايونه كيرمش؛ و بعده كيلارخاصه وركاب همايون چوقدارلغنه نصب اولنمش؛

و جلوس سلطان محمود خانیده قپوجی باشیلق رتبه‌سیله تقاعد معاشـنه نائل اولوب ، ١٢٣٥ تاریخنده آیین زفافی اجرا ایلیه‌جکی اقشام فجأةً وفات ایتمشدر. بر خیلی اشعاری اولوب، شو مقطع او جمله‌دندر:

بوقدر عارف اوهما مشربی صیده تدبیر
کیسه‌نك دام خیالاتنه تسخیر اولماز

— یدنجیسی (— بك) شهری الاصل اولوب، بعض اقلامه دوامدن صکره آمدی اوطه‌سی خلفاسی زمره‌سـنه داخل اولمش ؛ و بعـده عربی مترجملکی عهده‌سـنه احاله اولنـه‌رق ، مأموراً قیصریه جانبنه کیتمش اولدیغی حالده ، ١٢٣٨ ده وفات ایتمشـدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر :

عارف همیشه پخته‌در اشعار دلکشك
بیت طبیعتکده معـارف اوجاغی وار

— سکزنجیسی (مدرس زاده — افنـدی) ١١٧٠ ده ازمیدده طوغوب، درسعادته ورودله ، سرای همایونده تربیه اولنمش ؛ و ١٢١٠ تاریخنده طریق تدریسـه داخل اولوب ، ١٢٣٠ ده یکیشهر فنار و بعـده ادرنه و مکهٔ مکرمه مولویتنـه نائل ١٢٤٢ ده استانبول قاضیسی اولمش؛ و ١٢٤٥ ده وفات ایتمشـدر . غریب اشعاری واردر . شو مطلع اونکدر :

سواد خال مشك انکیزکیم تأثیر کاکلدر
کره پرپیچ خوابم هر کیجه هب تخم سنبلدر

— طقوزنجیسی (کتخدا زاده — افنـدی) صدوردن کتخدا زاده صادق افندینك اوغلی اولوب، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وفلسفه‌یه مائل اولمغله، طریقنده ترقی‌یه نائل اولمامش ایسه‌ده ، اسـتانبول قاضیلغنه و بعـده آناطولی قاضیعسکرلکنه واصـل اولمش ؛ و ١٢٦٥ ده وفات ایتمشـدر . علوم عقلیه ونقلیه‌ده و ادبیـات عربیه و فارسـیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی .

عارف افندی { [«دری زاده» ماده‌لرینك ایکنجیسنه مراجعت .]

عارف افندی { (مشرب زاده حفیـدی محمد —) عصر سلطان عبدالمجید خانیده مسندمشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب ، مدرسیندن شـاطر زاده امین افندینـك اوغلیدر . ١٢٠٦ تاریخنده طوغوب ، ١٢٣٢ ده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و او سنه شیخ الاسلام اسبق صدقی زاده احمد رشید افندی‌یه داماداولوب، ٣٦ ده مخالفات قسـاملغنه و بعده اوقاف مفتشلکنه و غلطـه مولویتنه تعیین اولنمش ؛ ١٢٥٣ ده فتوی امینی اولمش، و بر سـنه صکره مأموریت مخصوصه ایله قدس شریف جانبنه کیدوب ، عودتنده ٥٦ ده آناطولی قاضیعسکری پایه‌سیله و مفتشلك مأموریتیله آناطولی‌یه اعزام اولنه‌رق، بعد العوده ٥٩ ده ثانیاً فتوی امینلکنه، ٦٢ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه ، ٦٣ ده مذکور اعضالق عهده‌سنده قالمق اوزره، بالفعل آناطولی قاضیعسکرلکنه نصب اولنه‌رق، ینه او سنه صدر روم ایلی پایه‌سنی احراز ایتمش؛ و ٢٦٨ ده بالفعل روم ایلی قاضیعسکرلکنه تعیین اولنه‌رق، ادارهٔ اموال ایتام حقنده بر اصول حسـنه دوشونمکله ، اموال مذکوره‌نك صیـانتنه چالیشمش؛ و قاضیعسکرلك مدتنی بعد الاتمام، مجلس ایتامك اصلاح و اداره‌سـیله اوغراشوب ، ١٢٧٠ تاریخنده مسـند جلیل مشیختنه ارتقا اولنمشدر . بش سنه‌یه قریب مدت امور مشیخت اسلامیه‌یی اداره‌ایله بر خیلی نظامات و تنسیقاته و مکتب نوابك تأسیسنه موفق اولدقدن صکره، ١٢٧٥ ده وفات ایدوب ، ادرنه قپوسی‌خارجنده مصطفی پاشا درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عالم وفاضل وعدل وحقانیتدن آیرلماز امورآشنا بر ذات ایدی . «جامع الاجارتین» عنوانلی کتاب مشهوره بر طاقم تطبیقات و تعلیقـات علاوه ایده‌رك، برحسن صورتده وضع ایله نشر ایتدیکی کبی، بروسـه‌لی دده افندینـك « سیاست نامه » عنوانلی رسالهٔ مشهوره‌سنی دخی ترجمه ایتمشدر .

عارف حکمت بك { (عصمت بك زاده السید الحاج —) دورسلطان عبدالمجید خانیده مسندمشیخت اسلامیه‌یه واصل اولان علمادن اولوب ، دور سلطان سلیم خانی صدوردن رائف اسماعیل پاشا زاده عصمت بکك اوغلیدر. ١٢٠١ تاریخنده طوغوب، اکمال تحصیلدن صکره، ١٢٣١ ده قدس، ٣٦ ده مصر، ٣٨ ده مدینه مولویتلرینه تعیین ، و ١٢٤٦ ده عهده‌سـنه اسـتانبول پایه‌سی توجیهیله، ٤٧ ده نقیب الاشراف اولمش ؛ و ٤٨ ده اناطولی پایه‌سـیله قدری ترفیع اولنمشدی. ٢٥٠ ده نقابتدن انفصال ایله ، بر مدت استراحتدن صکره ، ٢٥٤ ده روم ایلی صدارتی

پایه‌سنی احرازله، مجلس والای احکام عدلیه اعضا-
لغنه نصب، و ٥٦ ده تفتیش احوال مأموریتیله روم
ایلی جانبنه اعزام اولنه‌رق، عودتنده دار شورای
عسکری‌یه مأمور اولمش؛ و ۱۲٦۲ ده مسند جلیل
مشیخت اسلامیه‌یه ارقا اولنه‌رق، یدی بچق سنه‌یی
متجاوز مدت امور فتوایی کمال عدل وحقانیتله اداره
ایتدکدن صکره، ۱۲۷۰ ده انفصال ایده‌رك،
ساحلخانه‌سنده مطالعه وعبادتله مشغول ایکن، ۱۲۷٥ ده
ارتحال ایدوب، نوح قیوسی نام محلده دفن اولنمشدر.
اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اولوب،
السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری واردر. مقام مشیخته نصبنه
تاریخ اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حکمتندن عارفا اولمز سوآل
شیخ الاسلام ایلدی یزدان بنی

عارفی { قدمای شعرای عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (حسین —) استانبوللی اولوب، شعر
وانشاده وحسن خطده ید طولی صاحبی ایدی. قپو
قوللرندن ایکن، ابراهیم پاشایه مصردن عودتنده بر
قصیدهٔ لامیه تقدیم ایتمکله، آناطولی احکام تذکره-
جیلکنه نصب اولنمش؛ وآنجق دفتردارله چکنمدیکندن،
بتون اموالی واملاکنی فروختله، مصره عزیمت ایده‌رك،
شیخ ابراهیم گلشنی‌یه انتساب ایتمشیدی. بعده درسعادته
عودتله، گوشهٔ قناعتده امرار ایام ایتمکده ایکن،
سلطان سلیمان خانك لطفنه مظهر اولوب، بعض مناصبه
چکمش؛ و ۹٥۹ ده وفات ایتمشدر. ترکی وفارسی
اشعاری ومتصوفانه بعض غزللری واردر. شو بیت
جملهٔ اشعارندندر:

عین عارفده وجود اشیا
گورینور جمله کنقش فی الماء

— ایکنجیسی (معروف — افندی) من اصل
طربزونلی اولوب، بروسه‌ده بر مدت مدرسلك
ایتدکدن صکره، ازمیر، آمد، شام، بروسه ومصر
قضالرنده بولنمش؛ و ۱۰۰۲ تاریخنده مصرده وفات
ایتمشدر. قصیدهٔ بردهیه ترکجه برشرحی واردر. شو
قطعه اونکدر:

بلا بزمنده بی پروا جگر خونن ایچر عاشق
فراغت عشرت آبادنده نیلر جام فغفوری
صراحی دوکیلوب صاچلده بزمکده‌ای مهرو
یاقوب یاقلمده شوقکله هر دم شمع کافوری

عارفی { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی هراتلی اولوب، اکابر عصری مدحنده
سویلدیکی قصائدی و مثنویاتی پك مقبولدر. مذهب
حنفی حقنده برمنظومه‌سی و وزیر خواجه پیر احمد بن
اسحق نامنه منظوم «ده‌نامه» سی واردر. شو بیت
جملهٔ اشعارندندر:

دیرینه سرابیست جهان دور زشادی
این کهنه رباطیست مبرا زعمارت

— ایکنجیسی شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

برسنك کبرای توام دشمنان زنند
کرد آرم وبتحفه بر دوستان برم

— اوچنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب،
«گوی و چوکان» عنوانیله مشهور بر منظومه‌سی
ومرتب دیوانی واردر. مولانا جامیدن اول یاتا-
مشدر. شو برایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر.

چون گوی سپهر کرد بستی
میدان میدان چوکوی جستی
هر بارکه در عرق شدی غرق
باران بود او درمیان غرق

عارفی پاشا { (احمد —) ادبا و خطاطیندن معدود بروزیر اولوب، استا
نبوللیدر. طوپال یوسف پاشانك مهردارلغندن نشانجه
رتبهٔ خواجکانی بی بعد الاحراز، ۱۱۲۰ ده مکتوبی
صدارت مأموریتنه، ۲۳ ده تذکرهٔ اوللکه، ۲۷ ده
سواری مقابله‌جیلکنه نصب اولنمش؛ و ۱۱۲۹ ده
رئیس الکتاب اولوب، ۱۱۳۰ ده رتبهٔ وزارتله تکه
سنجاغنه و بعده نیکبولی وصکره حلب ایالتنه تعیین
ایدلمش؛ و ۱۱۳٦ ده روان سرعسکری اولوب،
۱۱٤٤ ده وان ایالتنه ومتعاقباً ثانیاً تکه سنجاغنه نصب
اولنه‌رق، او سنه محل مذکورده وفات ایتمشدر.
اقلام سته‌یی تحریرده مهارت کامله‌سی وار ایدی. شو
بیت اونکدر:

ایتمز طریق حقده اولان خلقه سرفرو
اکمز مناره قامتنی باد اسرسه ده

عارفی پاشا { خلیفهٔ زمان سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلرینك عهد
همایونلرنده باش وکالت مسندینه چکمش وزرای
دولت عثمانیه‌دن اولوب، شکیب پاشانك اوغلیدر.
۱۲٤٦ تاریخنده درسعادتده طوغوب، خصوصی

معلملردن ادبیات شرقیه ایله فرانسز لسانی وبعض فنون تحصیل ایتدکدن صکره ١٢٦١ ده دیوان همایون قلمنه داخل اولمش؛ و ٦٣ ده ویانه سفارتی برنجی کتابتنه تعیین اولنمش ایدی. ٦٥ ده درسعادته عودتله، ترجمه و ٧١ ده آمدی اوطه‌سنه مأمور اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده مرخص عالی پاشا معیتنده باش کاتب صفتیله ویانه قونفرانسنه، و٧٢ده ینه مشارالیه ایله پارس قونفره‌سنه مأمور اولوب، اوراده ایکن باب عالی مترجم اوللکنه و ٧٤ ده دیوان همایون ترجمانلغنه نصب اولنمشدر. طول مدت ترجمان دیوان همایون بولنوب، ٨٦ ده بکلکجیلك مأموریتی دخی علاوةً عهده‌سنه احاله اولنمش؛ و ٨٨ دن ٨٩ تاریخنه‌دك خارجیه وطوبخانه مستشارلقلریله اجرا جمعیتی وتمییز حقوق دائره‌لری ریاستلرنده بولنوب، بعده ویانه سفارتنه تعیین اولنمش؛ و ٢٩٠ تاریخنده ینه دیوان همایون ترجمانلغی مأموریتیله درسعادته عودت ایده‌رك، ٩١ ده ثانیاً خارجیه مستشاری ومتعاقباً رتبهٔ وزارتله خارجیه ناظری اولمش؛ وینه سنهٔ مذکوره‌ده معارف و ٩٢ ده عدلیه ناظری اولدقدن صکره، ثانیاً ویانه سفارتنه تعیین اولنه‌رق، ٩٣ ده درسعادته عودتله هیئت اعیانه داخل اولمش؛ وبعده ثانیا خارجیه ناظری اولوب، ٩٤ ده پارس سفارتنه، و ٩٦ ده درسعادته عودتله، سجل احوال قومیسیونی ریاستنه نصب اولنمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده باش وکالت مسندینه ارتقا ایدوب، اوچ آی بو مقامده قالدقدن صکره، شورای دولت ریاستنه تعیین اولنمش؛ و ٩٧ ده بالانفصال، بعده ینه ویانه سفارتنه تعیین اولنمش ایسه‌ده، قبل العزیمه ثالثاً خارجیه ناظری اولوب، بر مدت صکره انفصال ایتمش؛ و ٣٠٣ سنه‌سنده ثانیاً شورای دولت ریاستنه نصب اولنه‌رق، ٣٠٨ ده ریاست مشارالیهادن انفصال ایله، مجلس خاص وکلایه مأمور اولمش؛ و ١٣١٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. مستقیم، ادیب، حلیم وخلوق برذات ایدی.

عازب { (بن الحارث بن عدی الانصاری) صحابه‌دن اولوب، ینه صحابه‌دن اولان اوغلی براء کندیسندن روایت ایتمشدر.

عازریه { فلسطینده قدس شریف قربنده بر قریه اولوب، حضرت عیسی (عم)ك دیرلتمش اولدیغی عازرك قبری اوراده بولندیغیچون، بو اسمله شهرت بولمشدر. نبی مشارالیه بو قریه‌یی دفعاتله قدومیله تشریف ایدوب، انجیلده (بطانیه Béthanie) اسمیله مذکوردر.

عاشر افندی { (مصطفی —) مصر سلطان سلیم خان ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، رئیس الکتاب مصطفی افندینك اوغلیدر. ١١٤٢ تاریخنده طوغوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، ١١٨٢ ده یکیشهر فنار، ٩١ ده بروسه، ٩٥ده مکهٔ مکرمه، ١٢٠٠ده استانبول قاضیسی اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده صدر اناطولی پایه‌سنی احراز ایده‌رك، ١٢٠٢ ده بالفعل آناطولی قاضیعسکرلکنه، و ٢٠٣ ده صدر روم ایلی پایه‌سنه نائل اوله‌رق، بر سنه صکره بالفعل روم ایلی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمش؛ و ٢٠٧ ده ثانیا صدر روم ایلی اولوب، اتمام مدتله خانه‌سنده اقامت ایتمکده ایکن، ١٢١٣ ده مسند جلیل فتوایه نصب اولنه‌رق، ایکی سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، ١٢١٥ ده حسب الایجاب عزل اولنمش؛ و ١٢١٩ده وفات ایدوب، باغچه قپوسی جوارنده خانه‌سی عرصه‌سنده تأسیس ایتمش اولدیغی کتبخانه‌سی ساحه‌سنده دفن اولنمشدر. السنهٔ ثلثه و ادبیاتنه واقف اولوب، بر طاقم منشآت و تقریضات و اجازتنامه‌لری واردر. حسن خطده دخی مهارت تامه‌سی وار ایدی. مذکور کتبخانه جوارنده دار القراء و درسخانه وحجره دخی بنا ایتمش؛ و بونلردن بشقه برطاقم خیرات و بونلره مخصوص عقارات براقمشدر.

عاشق { فرس شعراسندن بروجه آتی طقوز ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (ابو الخیر) سمرقندلی اولوب، عصری سلاطین وکبراسی عندنده قدری عالی ایدی. ٩٥٧ده وفات ایتمشدر. بر خیلی وقت هراتده اقامت ایدوب، سلطان حسین بایقرانك احسانته نائل اولمش؛ وبعده اوزبك خانی شاهی بك طرفندن ماوراء النهره کوتوریله‌رك، اوراده وفات ایتمشدر. بعض تذاکرده خوارزمی اولدیغی مسطوردر.

— ایکنجیسی (میرزا جعفر) هندستان شعرا-سندن اولوب، هجویاتیله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

می کشد از کریه در بزم جنون عشرت مرا
قطرهٔ اشکست کوبی اختر دولت مرا

— اوچنجیسی (میر علی تحسین) هند ساداتندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دلم فدای نکاهت نظر دریغ مدار
منم فتاده براهت کذر دریغ مدار

— دردنجیسی (میر قاسم) هندستانده واقع اکبر آباد شهرندن اولوب، ماوراء النهر مشاهیر مشایخندن مخدوم اعظمك اولادندندر. نواب اصفجاهك و بعده نظام الدوله ناصر جنكك خدمتنده اورنك آبادده بولنوب، بعض مناصبده استخدام اولندقدن صکره، شاهجهان آبادده توطن ، و اون ایکنجی قرن هجری اواخرنده وطن اصلیسنه عودت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

پیش من کرمی نباشد سیرم از درد خمار
شیشه چون خالی شود پرمیشود پیمانه ام

— بشنجیسی (میر کرم الله عاقل خان بن نواب شکر الله خان عالمکیری) هندکبرا وعلماسندن اولوب، کوزل بر تفسیری وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

در پرده بود دل که محبت بیاد بود
این شیشه رابسنك پری خانه زاد بود

— آلتنجیسی (میر کلان خان) من اصل کابللی اولوب ، ابتدا هندستانده وزیر الممالك نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده ایکن (نظام) تخلص ایدرکن، بعده فرخ آباده نقل ایله ، (عاشق) مخلصنی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

کر چنین غمزهٔ او دشمن ایمان باشد
کافرم کر بجهان نام مسلمان باشـد

— یدنجیسی (آقا محمد) اصفهانلی اولوب، ارباب قناعتدن درویش نهاد بر آدم اولمغله ، ترزیلکله کچینیرمش، ١١٨١ ده وفات ایتمشدر. قصایدوغزلیاتی چوقدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

تاجر عشقم بکف مایهٔ سـودم وفا
تاکه شود مشتری تاچه دهد دربها
ما ودل بی‌نصیب هردو فقیر وغریب
تاکه شود مهربان یاکه شود آشنا

— سکزنجیسی (مهدی علی خان) هندستان شعراسندن اولوب، علی مردان خانك تورونیدر. اردو لساننده اوچ وفارسیده ایکی دیوانی و «حملهٔ حیدری» عنوانیله مشهور و متداول بر منظومه‌سی واردر،که حضرت مرتضانك غزوات و فضائلندن باحثدر.

— طقوزنجیسی «عیش وطرب» عنوانلی منظومه‌نك صاحبی اولوب، بونی ١٠٧٠ تاریخنده یازمشدر.

عاشق پاشا { دور سلطان عثمان خان غازی مشایخ و شعرای عارفیننددن اولوب ، مظنهٔ کرامدن پادشاه مشارالیهك معیتنده بولنمش اولان شیخ مخلص پاشانك اوغلیدر. عابدوزاهد و مستجاب الدعوه بر ذات اولوب ، اطوار سلوك و مقامات سالکینه عارف ایدی . تصوفه دائر اون باب اوزره مرتب ترکجه برمنظومه‌سی واردر. ٧١٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، قبر شهرنده مرقدی زیارتکاهدر . اوغلی علوان چلبی دخی زهد وتقوادن مشهور وصاحب جذبه برشاعر ایدی.

عاشق چلبی { (السید پیر محمد بن السید علی النطاعی) قدمای شعرا وعلماء عثمانیه‌دن و ساداتدن اولوب، جدی سید محمد نظاع من‌اصل ایرانلی اولدیغی حالده، بغداده‌ساکن ایکن تیمور فترتنده بو طرفه هجرت ایدن سید محمد بخاری‌یه میزبان اولمش؛ و برابر جانب رومه رحلت ایده‌رك، یلدیرم سلطان بایزید خان زماننده بروسه‌یه کلمش؛ وامیر بخاری پادشاه مشارالیهك کریمه‌لرینی تزوج ایتدیکی وقت ، سید محمد نطاع دخی وزیر اسحاق پاشانك قیزینی تزوج ایلمش؛ وسادات نظارتنه تعیین بیورلمه‌رق، کندیسیچون جانب پادشاهیدن ابو اسحاق مدرسه‌سی بنا وتولیت واوقافی کندیسنه واولادینه شرط ایدلمش ایدی . عاشق چلبی ٩٢٦ تاریخنده تولد ایدوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله، سلیوری ، پرشتنه، سرفیجه ونارده قضالرنده بولندقدن صکره ، حقنده بغیر حق واقع اولان شکایت اوزرینه، علائیه قضاسنه تحویل اولنمش؛ و بعده جمع ایلدیکی «تذکرة الشعرا» یی حضور پادشاهی‌یه و عربی «ذیل شقایق» ی صدراعظم محمد پاشایه تقدیم ایتدیکنده

مكافاةً قيد حيات شرطيله اسكوب قضاسنه تعيين اولنمش؛ و بقيهٔ عمرینی اوراده كچيروب، ٩٣٩ ده وفات ايتمشدر. ذكر اولنان «تذكرة الشعرا» و «ذيل شقايق» دن بشقه منظوم «سكندرنامه» سی و بر «احاديث اربعين» ی و مرتب ديوانی واردر. طاشكوپری زاده نك «شقايق نعمانيه» سنی امام غزالينك «التبر المسبوك فی نصايح الملوك» عنوانلی كتابنی وخطيب قاسم اوغلينك «روضه» سنی دخی تركجه يه ترجمه ايتمشدر. طاشكوپری زاده ايله معاصر بولنمش، وصاحب تذكره قنالی زاده ايله بر سنه ده وفات ايتمشدر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

عار ايدر بر ذرهٔ سركشته دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدوغنجه بندن ايلر اجتناب
عارض اولمش چشم دلداره رمد طوتمش نقاب
ساندم آنی كوريجك يانمش طوتشمش آفتاب

عاشق { فرس شعراسندن ايكی ذاتك مخلصيدر:
برنجيسی سيستانلی اولوب شو بيت اونكدر:

بچيزی كز شب هجران دل خود شاد ميكردم
جفا هايی كه بر من كرده بودی ياد ميكردم

— ايكنجيسی (حسين قليخان بن آقا عليخان) هندستانده كی (عظيم آباد) شهرندن اولوب، ١١٩٤ ده طوغمشدر. آبا و اجدادی بعض مناصب عاليه ده بولنمشيدی. «نشتر عشق» عنوانيله ١٢٣٣ ده يازلمش بر تذكرة الشعراسی واردر. شو بيت اونكدر:

چون ببينم روی خوبش كريه می آيد مرا
هر كه بيند آفتاب از چشم آب آيد برون

عاص { و عويص مكهٔ مكرمه ايله مدينهٔ منوره آره سنده ايكی واديدر.

عاص { صحابه دن ايكی ذاتك اسميدر: (عاص بن عامر بن عوف العامری الكلابی) كه نزد حضرت نبوی يه كلوب، جانب رسالتپناهيدن (مطيع) تسميه بيورلمشيدی. — (ابو خالد عاص بن هشام المخزومی) كه مكه ده ساكن اولوب، قرانته يی آمر اولان «اذا وقع الطاعون فی ارض وانتم بها فلا تخرجوا منها وان كنتم بغيرها فلا تقدموا عليها» حديث شريفنك راويسيدر. توروني عكرمه بن خالد كنديسندن روايت ايتمشدر.

عاصم { صحابه دن بروجه زير بر قاچ ذاتك اسميدر: (عاصم بن ثابت بن ابی الاقلح الانصاری الاوسی) كه حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك قاینی بدری و عاصم بن عمرك جد مادريسيدر. بدر غزاسنده حاضر بولنوب، جانب رسالتپناهيدن برسريه ايله تفتيش احوال دشمنه اسرا بيورلمغله، بنی لحيان طرفندن احاطه اولنه رق، تكليف اولنان تسليمی قبول ايتمه مكله، معيتندن يدی كشی ايله برابر شهيد اولنجه يه قدر مقاومت ايتمشدی. — (عاصم بن ابی جبل) كه احد غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عاصم الحبشی) كه زرعة الشقرينك آزادليسی ايدی. — (عاصم بن حدره) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عاصم بن حصين الحمانی) كه پدريله برابر نزد حضرت نبوی يه كلمش اولديغی مرويدر. — (عاصم بن الحكم) كه بر حديث شريفك راويسی اولوب، اولاد واحفادی كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن سفيان الثقفی) كه مدينه ده ساكن اولوب، اوغلی بشر كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو عبدالله عاصم بن عدی الانصاری الاوسی) كه معد بن عدينك برادری اولوب، بنی العجلانك اميری ايدی. احد، خندق غزالرنده و سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وبالكز بدر غزاسنده جانب نبويدن مأموراً مدينه ده ترك بيورلمغله، بولنه ميوب، حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمز سهمنی آلمشلردی. هجرت نبويه نك ٤٥ نجی سالنده، يوز ياشنی متجاوز اولديغی حالده، وفات ايتمشدر. اوغلی ابو البداح كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عاصم بن العكير المزنی الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده بولنديغی مرويدر. — (ابو عمر عاصم بن عمر بن الخطاب العدوی القرشی) كه مخدوم جناب فاروق اولوب، آنف الترجمه عاصم بن ثابت بن الاقلحك قيزی ويا همشيره سی اولان جميله دن ارتحال جناب نبويدن ايكی سنه اول تولد ايتمشدر. كنديسی درت ياشنده ايكن، والده سی جناب فاروقيدن تطليق اولنمغله، چوجغی كيم آلمق لازم كله جكی حقنده حضرت فاروق ايله حضور جناب صديقيده مرافعه اولنمش؛ وبعده يزيد بن جاريه الانصاری يه واروب، بوندن عبد الرحمن بن يزيدی دنيايه كتيرمشيدی. اوزون بويلی، جسور وشاعر بر ذات ايدی. ٧٠ سال هجريسنده برادری عبد الله

بن عمر حضرتلرندن اول وفات ایتمشدر. قیزی ام عاصم عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك والده‌سیدر. — (عاصم بن عمر و بن خالد الكنازی اللیثی) كه برحدیث شریفك راویسیدر. — (عاصم بن قیس الانصاری) كه بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمشدر.

عاصم {(شیخ علی —) هندستان شعرا- سندن اولوب، بالكرام شهرندندر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

بر كوشهٔ دستار چو كل میدهمش جا
از پای كسی كر برهنت خار بر آید
آن ترك ستمكر كه زند ناوك بیداد
آسان بجكر آید و دشوار بر آید

عاصم افندی {(چلبی زاده اسماعیل —) [«اسماعیل افندی» ماده- سنه مراجعت بیوریله.]

عاصم افندی {(مكی زاده مصطفی —) دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان عبدالمجید خانیده اوچ دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه كچمش علمادن اولوب، شیخ- الاسلام مكی افندینك اوغلیدر. ١١٧٧ ده تولد ایدوب، ١٢١٢ ده غلطه، ١٢١٦ ده مكهٔ مكرمه مولویتنه نصب اولنه‌رق، ١٢٢٤ ده دار الخلافه قاضیسی اولمش؛ ٢٦ ده آناطولی قاضیعسكرلكی پایه‌سی توجیهیله، برسنه‌صكره بالفعل آناطولی و٢٩ده روم ایلی قاضیعسكرلكنه نصب اولنمش؛ و١٢٣٣ده مفتی الانام اولوب، یكرمی آیه قریب مدت بو مسند عالیده قالدقدن صكره عزل اولنمش؛ و ١٢٣٩ ده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه كچوب، بو دفعه دخی یكرمی یدی آیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتمش؛ و ١٢٤٨ ده ثالثاً شیخ الاسلام اولوب، ١٢٥٥ ده واقع جلوس سلطان عبدالمجید خانیده دخی مسند افتاده ابقا ایله بو دفعه دخی ١٤ سنه ایله ٢ آی و١٣ كون مسند عالئ مذكورده قالدقدن صكره، ١٢٦٢ ده ارتحال ایدوب، فاتح جوارنده پدرینك قبری یاننده دفن اولنمشدر. دفعات ثلثه‌ده مدت مشیختی ١٧ سنه‌یی متجاوز اولوب، یتمش بش یاشنده وفات ایتمشدر.

عاصم افندی {(احمد —) اون اوچنجی قرن هجری مشاهیر علما ومؤلفیننددن اولوب، عینتابلیدر. بلدهٔ مذكوره‌ده تحصیل علوم ومعارف ایتدكدن صكره، درسعادته كله‌رك، ١٢١١ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولمش؛ و ٢٣٠ ده سلانیك مولویتنه نائل اولدقدن صكره ١٢٣٥ ده استانبولده وفات ایدوب، نوح قپوسی قبرستاننده مدفوندر. ادبیات شرقیه‌یه والسنهٔ ثلثه لغاتنه وقوف تامی اولوب، «قاموس» و«برهان قاطع»ی تركجه‌یه ترجمه ایله عربی و فارسی تحصیل ایدنلره بیوك بر خدمت ایتمش؛ و «كتاب سیر»، «مرح المعالی فی شرح الامالی» و«تحفهٔ لغت عربیه» عنوانلریله اوچ اثر دخی براقمشدر. وقعه نویسلك دخی عهده‌سنه احاله ایدلمش اولمغله، «وقایع سلیمیه» عنوانیله برتاریخ یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر.

عاصم بن ابی النجود {(ابو بكر —) قراء سبعه‌دن اولوب، قرائتی ابو عبدالرحمن سلمیدن و زر ابن حبیشدن اخذ ایتمش؛ وكندیسندن دخی ابو بكر بن عیاش وابو عمر البزاز و سائرلری اخذ ایلمشلردر. ١٢٧ تاریخنده كوفه‌ده وفات ایتمشدر.

عاصی {یاخود ارند (Oronte) شام خطه- سنده بیوك برایرماق اولوب، جبل لبنان ایله جبل الشیخ آره‌سنده‌كی بقاعده بعلبكك شمالنده جبل الشیخك اتكلرندن آقان بر طاقم دره- لردن تشكل ایدیورسه‌ده، بونلرك صویی دائمی اولمدیغندن، ٣٥ كیلومتره دها آشاغیده واقع (مغارة الراهب) منبعی عد اولنور. ابتدا شمال شرقی‌یه طوغری آقوب، جریاننده تصادف ایتدیكی موانعدن طولایی برطاقم كوچك كوللر وعلی الخصوص حمصك اوست طرفنده مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠ مربع كیلومتره اولان بیوجك بركول تشكیل ایتدكدن صكره، شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، حمایه واصل اولور؛ و بو قصبه‌نك اوست وآلتنده آلتمش یتمش متره یوكسك یرلر آره‌سنده آقه‌رق، یالكز یتاغنك كنارلرنده‌كی درت بش یوز متره وسعتنده اراضی‌یی اسقا ایده- بیلیور. بعده جبل نصیریه‌نك شرقی اتكلرینی طولا- شه‌رق، افامیه شهرقدیمی قربنده وقتیله انشا ایدلمش اولان بعض سدلردن طولایی برطاقم بطاقلقلر تشكیل

امدر ؛ وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، وجبل اقرعك اتكلرینی طولاشه‌رق ، آق دكیز دینان وقره صو ایله عفرین نهرلرینی آلان كولك آیاغنی دخی بعد الاخذ، آنطاكیه‌نك یانندن بالمرور، سویدیه‌نك آلت طرفنده ٤َ ٣٦° عرض شمالیده بحر سفیده دوكیلور. مجراسنك قسم اعظمی سوریه ولایتی داخلنده اولوب، حماتی كچدكدن صكره برخیلی مسافه‌ده حلب ایله سوریه ولایتلرینك حدودینی تشكیل ایدر؛ وبعده حلب ولایتنه داخل اولور. ذكر اولنان كولك آیاغندن بشقه ذكره شایان تابعلری یوقدر. مجراسنك طولی ٥٠٠ كیلومتره‌دن زیاده‌در.

عاصیه { عرب شاعره‌لرندن اولوب ، بعض اشعاری «حماسه» ده مسطوردر.

عاضدلدین الله { (ابو محمد عبد الله بن یوسف بن الحافظ لدین الله عبد المجید) مصرده حكومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اخیری واون‌دردنجیسی اولوب، ٥٥٥ تاریخنده، ابن عمی فائز بنصرالله‌ك وفاتی اوزرینه ، ١١ یاشنده [او]لدیغی حالده، تخته‌چكمش؛ وصالح بن زریك وزیری [او]لمشیدی. نهایت بر طرفدن شاور اسمنده بری [و]زارتی جبراً ضبط ایتدیكی كبی ، اهل صلیب دخی بلبیسی ضبط، وقاهره‌یی محاصره ایتدكلرندن ، عاضد صاحب شام نورالدین شهیددن استمداد ایتمكله ، مشارالیه طرفندن اسد الدین شیركوه اعزام اولنه‌رق، فرنكلری قاچیرمش، و مصر وزارتی كندیسی آلوب، متعاقباً وفاتی وقوع بولمغله، یكنی صلاح‌الدین ایوبی یرینه وزیر مصر اولمش ایدی. عاضد دخی بو اثناده خسته‌لنوب، ٥٦٧ ده ٢٢ یاشنده بلا ولد وفات ایتمكله ، فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولوب ، صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایتمشدر.

عاطر { (میرزین العابدین) هندستان شعراسندن اولوب، لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندن ایدی. كنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دیوانه اش مباد كرفتار آسمان
یارب مكن پریزده‌ٔ را فلك زده

عاطف { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر.

برنجیسی (دفتردار مصطفی —افندی) استانبوللی اولوب، ١١٥١ تاریخنده شق اول دفتردارلغندن معزولاً كلیبولی‌یه نفی اولنه‌دقدن صكره، ٥٢ ده اطلاق اولنه‌رق، درسعادته عودتنده ثانیاً دفتردار شق اول اولمش، و٥٤ ده انفصالی وقوع بولوب، جانب حجازه عزیمت وعودتله ، ثالثاً مذكور دفتردارلغه بعدالنصب، ١١٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و شیخ ابو لوفا تربه‌سی جوارنده بر كتبخانه‌سی واردر.

— ایكنجیسی (امام زاده محمد امین —افندی) شهری الاصل اولوب، طریق قضایه سالك اولمش؛ و١١٥٦ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

شفقدر سرخ روی خجلت لعلیسی همواره
ركابینه اولان سودا كشیده ظلمت شبدر

— اوچنجیسی (چاوش‌زاده احمد— بك) ١٢٠٩ تاریخنده استانبولده طوغوب، مكتوبی صدارت قلمنه دوامله، مكتوبیٔ صدارت ، بعده كوچك تذكره‌جی ، عساكر منصوره مكتوبجیسی ، تقویمخانه ناظری ، مجلس والای احكام عدلیه باش كاتبی ، صكره رتبهٔ اولی ایله ترسانهٔ عامره مستشاری، تجارت مستشاری، ١٢٥٧ ده كوتاهیه وبعده آناطولی دفترداری واوچ سنه صكره مصرف ناظری اولمش؛ و١٢٦٣ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

آكدیر ماهه او دلدارم هله
هالهٔ كاكل اولور آ كا كواه

عاقل { (بن البكیر بن عبد یالیل الكنانی اللیثی) صحابه‌دن اولوب، برادرلری عامر وخالد وایاس ایله بدر غزاسنده بولنمش؛ واوراده شهید اولمشدر. اصل اسمی غا ایله غافل اولوب، جانب رسالتپناهیدن قاف ایله عاقل تسمیه بیورلمشیدی.

عاقل { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه محمد —) شیخ احمد جام زنده فیلك احفادندن اولوب، دهلی جوارنده (سونی پت) قصبه‌سنده طوغمش؛ و بر مدت محمد اعظم شاهك خدمتنده بولندقدن صكره، كوشهٔ انزوایه چكلمش؛ و١١٤٣ ده وفات ایتمشدر. نظمی حكیم شهرتدن اوكرنمش ؛ و سراج الدین علیخان آرزو ایله الفت ایتمشدر. شو بیت اونكدر :

بصحرائی که کودیدم شهید ناز خوش چشمان
چراغانست از چشم غزالان بر مزار من

— ایکنجیسی (میرزا محمد —) دکن ناظم ملکی نواب نظام الملك بهادرك خدمتنده بولنمش، و مرتب بردیوان براقمشدر. شو بیت اونکدر:

مرده هم مشت خاك میخواهد
تا کجا احتیاج همرا هست

عاکف { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اوچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (حسن — افندی) سلانیکلی اولوب، اورا متنفذانندن علی آغانك اوغلیدر. اورنوس بك سلاله‌سندن عبدالرحمن بکك وجامع و ساعت صاحبی سلیم پاشانك وسیروزلی مخلص پاشانك خدمت کتابتنده بولنمش؛ و۱۲٤۳ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی و بعض محرراتی اولوب، نا مطبوعدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

یارب بنی محتاجکه محتاج ایتمه
محتاج ایسه‌م آنجق سکا محتاج اوله‌یم

— ایکنجیسی (— بك بن عبداللطیف بك) بنه سلانیکلی اولوب، آنف الترجمه حسن عاکف افندینك قیزینك اوغلیدر. شاعر مشهوری افندیدن تحصیل علم وادبیات ایتمش؛ واورنوس بك زاده‌لردن وزیر یوسف صدیق پاشانك خزینه‌داری اولوب، بعده سلانیك ولایتنجه بعض قضا قائممقاملقلرنده واسکوب متصرف معاونلکنده بولنمش؛ و ۱۳۰۰ تاریخنده قواله‌ده وفات ایتمشدر. بر قیزینك وفاتنده سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

حال غربت طالع بد آه اولاد آجیسی
کوکلی اوچ شیدر عاکف دائما پر خون ایدن

— اوچنجیسی (قره مفتی‌زاده مصطفی — افندی) ۱۲۲۰ تاریخنده وانده طوغوب، ۱۲۵۲ ده شهر مذکور مفتیسی اولمش؛ و۲٦٤ ده درسعادته کله‌رك، خواجه‌لك رتبه‌سنی احرازله، بر سنه صکره طرابلس غرب ولایتنده بنغازی قائممقاملغنه و بعده مرعش قائممقاملغنه نصب اولنمشدی. شو مقطع اونکدر:

عاکفا عفو خطا پوشنه مغرور اوله‌رق
بویله تشطیر ایله پر جرم وخطا در خامه‌م

— دردنجیسی (یوسف — افندی) شمنی خاندان زاده‌لرندن اولوب، اردو کتابتنده مستخدم بولنمشدر. شو مطلع اونکدر:

تارمار زلفی یارك شور شکن کوسترر
غمزهٔ عاشق کشی تیمور شکن کوسترر

— بشنجیسی آنطاکیه علماسندن اولوب، وطننده کتابت خدمتنده بولنمشدر. شو مقطع اونکدر:

عاکفا اول پرتو رخساردن پرنور ایدی
ماه انور اقتباس نور خورشید ایتمدن

عاکف پاشا { (الحاج محمد —) اعاظم ادبا وشعرای عثمانیه‌دن اولوب،

۱۲۰۲ تاریخنده آناطولینك (بوزآوق) مملکتنده دنیایه کلمش؛ وتحصیل علم ایله، بر مدت مملکتی اعیانندن جبار زاده سلیمان بکك خدمت کتابتنده بولندقدن صکره، ۱۲۲۸ ده درسعادته کله‌رك، اقرباسندن رئیس اسبق مصطفی مظهر افندینك سوقیله دیوان همایون قلمنه داخل اولمش؛ وکتابتده‌کی اقتداری حسبیله آلتی آی صکره آمدی اوطه‌سنه مأمور اولوب، ۲٤۱ ده آمدیٔ دیوان همایون، ۲٤۲ ده بکلکجیٔ دیوان همایون و۲٤۵ ده رئیس الکتاب اولمش؛ و ۲۵۱ ده ریاست مذکوره‌نك لغویله‌بارتبهٔ وزارت خارجیه نظارتنه تعیین بیوریله‌رق بعده عزل اولنمغله، بر مدت خانه‌سنده اقامتدن صکره، ۲۵۳ ده پرتو پاشا یرینه داخلیه ناظری اولمش؛ و بر مدت دها معزول قالدقدن صکره ۲۵٦ ده قوجه ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و بعده نفی طریقیله بر مدت ادرنه‌ده اقامتدن صکره، عفو اولنه‌رق، بر وقت دها استانبولده اختیار عزلت ایتمش؛ و ۲٦۳ ده جانب حجازه عزیمتله، عودتنده اسکندریه‌ده وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی بك مقبول اولوب، اك اول بر طرز جدید افاده ایجاد ایدنلردندر. «طفل نازنینم ...» تعبیریله باشلایان مرثیهٔ مؤثره‌سی مشهوردر. «تبصره» عنوانیله بر اثری دخی واردر. منشآت واشعاری کلیات صورتنده جمع ونشر اولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

سیر قیل دود کبود آه آتشبارمی
کورمدکسه سودیکم کرسنبله پیوسته کل

عاکف پاشا { (محمد —) متحیزان وزرای عثمانیه‌دن اولوب، آرناؤد

لغك اك مشهور و اك قدیم خاندانلرندن بولناز قالقاندلن خاندانه منسوبدر. جد اعلاسی رجب پاشا عن اصل لومه‌لی اولوب، بر آره‌لق سلانیك والیسو بولنمش؛ وعصر سلطان احمد خانیده ایران سفرند

شهید اولمشیدی . پدری دیگر رجب پاشا زاده ولی الدین حلمی بك دخی موره فترتنده شهادته نائل اولمشدر . خاندانك ایپك خاندانیله دخی قرابتی واردر. صاحب ترجمه ۱۲۳۸ تاریخنده قالقاندلن قصبه‌سنده طوغوب ، پدرینك شهادتندن صکره، اسکوب والیسی بولنان عموجه‌سی علی حفظی پاشانك یاننده بولنه‌رق، اوراده تحصیل علم وتربیه ایتمشدر. سلطان محمود خان ثانی دوری اواخرنده آرناوودلقده ظهورایدن اغتشاشات اوزرینه عموجه‌لری عبدالرحمن، حفظی وحسن پاشالرله برابر اورادن قالدیریله‌رق، بر قاچ سنه‌لر آناطولینك مواقع مختلفه‌سنده بولندیرلدقدن صکره، جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك جلوسلرندن بر قاچ سنه صکره استانبوله کتیریله‌رك ، ۲۶۵ ده با ارادهٔ سنیه خواجکانلق رتبه‌سیله مکتوبیٔ صدارت خلفالغنه نصب ، و متعاقباً رتبهٔ ثالثه ایله و بر قطعه مرصع نشانله تلطیف بیورلمشیدی. مؤخراً سردار اکرم عمر پاشانك معیتنده قره‌طاغ محاربه‌سنده ابراز آثار رویت وجلادت ایدوب، بعده ذکاوت‌فطریه‌سی وعلم وتربیه‌سی جهتیله سیاسیٔ شهیر رشید پاشانك نظار دقت وتوجهنی جلب ایتمکله، ۲۶۹ ده یکدن رتبهٔ میرمیرانی ایله اسکوب ایالتی متصرفلغنه نصب بولنوب ، متعاقباً روم ایلی بکلربکیلکی رتبه‌سنی احراز ایتمشیدی. ۲۷۵ ده رتبهٔ وزارتله بوسنه والیلکنه نصب اولنه‌رق، تاریخ مذکوردن اعتباراً ایالت وبعده ولایت والیلکرنده بولنوب، طونه، ادرنه، بغداد، قونیه، وان، جزائر بحرسفید ولایتلرنده بر ، پرزرین ویانیه ولایتلرنده ایکیشر ، سلانیك وبوسنه ولایتلرنده دخی اوچر دفعه والیلك ایتمش اولدیغی کبی، دور سلطان عبدالعزیز خانیده احکام عدلیه نظارتیله سلك وکلایه داخل اولمش ؛ و عهد همایون حضرت عبدالحمید خانیده ایکی دفعه شورای دولت ریاستنده بولنمشدر. مأموریت اخیره‌سی جزائر بحرسفید والیلکی اولوب، بالاستعفا درسعادته ورودینی متعاقب ۱۳۱۱ تاریخنده ۷۳ یاشنده ارتحال ایده‌رك، فاتح سلطان محمد خان تربه‌سی خطیره‌سنده مدفوندر.

ادبیات شرقیه‌ده یدطولی اصحابندن اولوب، السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه و خطوط مختلفه‌یی غایتله کوزل تحریره مقتدر اولدیغی کبی، لسان مادرزادیله روجه تکلمه وفرانسزجه‌استخراجه دخی‌اقتداری وارایدی. اخلاق واوصاف حمیده ایله متخلق و متصف اولوب، کرم و سخاوتی اصالتیله متناسب و عدل و حقانیتی التزامده‌کی متانتی معروف و وقور و وجیه و ادیب بر ذات ایدی. بیوك‌مخدومی شورای دولت اعضاسندن ومتحیزان ادبای عصردن صالح رشید بك افندی حضرتلرینك نزدنده محفوظ ادبیات ومنشآته متعلق بعض متروکات قلمیه‌سی بولندیغی مسموعدر. بیدلك برغزل مشهورینی تخمیسندن شو برایکی بیت فارسی اقتدار ادبیسنه و اسرار تصوفه دخی وقوفلرینه شاهددر:

ای جهانرا تو جانی وما آنی و ادائی
حاضری در همه ذرات ولی غیب نمائی
کشتیم گاه نمائی رخ وگاهی نمائی
ای جکر خون‌کن پوشیده وپیدا چه بلائی
جلوهایت همه اینجاست تو باری زکجائی

عاکفی { ایران شعراسندن اولوب، کیلانلیدر. علم هیئت ونجومده دخی یدطولاسی وار ایدی. شو رباعی اونکدر:

ای دل همه اسباب جهان خواسته‌گیر
باغ طربت بسبزه آراسته‌گیر
آن گاه برآن سبزه شبی چون شبنم
بنشسته وبا مداد خاسته گیر

عال { وقتیله کوفه و انبار جهتنده ویریلان اسمدر.

عالمگیر { هندستانده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌دن ایکی ذاتك لقبیدر:

برنجیسی (ابو الظفر محی الدین محمد اورنك زیب) شاهجهانك اوچنجی اوغلی اولوب ، ۱۰۲۸ تاریخنده طوغمشدر . والده‌سی (ممتاز محل) لقبیله مشهوره (ارجمندبانو) ایدی . کنجلکنده متقیانه بر عمر سوروب، ۱۰۶۸ تاریخنده ، برادری مراد بخشله بالاتفاق، اکره شهرنده پدرینی اخذوحبس ایتدکدن صکره، برادرینی دخی حبس ایده‌رك، دهلی‌یه‌دخول ایله، تخته قعود ایتمش؛ وبر سنه صکره ظهور ایدن فتنه‌یی باصدیره‌رق ، برادری مومی‌الیه مراد بخش ایله‌بیوك برادری داراشکوهی قتل ایتمشدر. سنیلکده ارباب تعصبدن اولوب ، شیعیلری تعقیب ایتمش ؛ و برهمنیلری قبول اسلامه مجبور ایتمك ایچون، آغر جزیه‌لر طرح ایلمش ایدی. اللی سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۱۱۱۸ تاریخنده دکنك احمد آباد

شهرنده ۹۰ یاشنده وفات ایدوب، اورنك آباد قربنده واقع خلد آباد قصبه‌سنده شیخ زین الدینك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی (عزیز الدین) جهاندار شاهك اوغلی اولوب، ۱۰۹۹ده طوغمش؛ و ۱۱۶۸ ده ، احمد شاه بن محمد شاهك فراغی اوزرینه، وزیر عماد الملك غازی الدین خانك سعییله دهلی تختنه چیقوب، بش سنه ایله بر قاچ آی اسماً حکمدارلق ایتمش ایدی .

عالی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (مصطفی —) کلیبولیلی اولوب، ابتدا طریق علمیه سلوك ایتمش؛ و بعده تبدیل طریق ایده‌رك، ارضروم وشام دفتردارلغنده بولنمش ایدی. « مهروماه » ، « مطلع الانوار » ، « مهر و وفا » ، « روضة اللطائف » و « نادر المحارب » عنوانلریله بش منظومه‌سی و « انیس القلوب » ، « صدقصه وصد حصه » ، « هفت مجلس » ، « زبدة التواریخ » و «منشأ الانشا» عنوانلریله دیگر بش تألیفی و ترکی و فارسی دیوانی واردر. امام غزالینك « ایها الولد » عنوانلی کتابنی دخی « تحفة الصلحاء » عنوانیله ترجمه ایتمشدر. مذکور زبدة التواریخی قاضی عضدك «اشرف التواریخ» عنوانلی تألیفنك ترجمه‌سی ایسه‌ده ، بر خیلی علاوات والحاقاتی دخی واردر. بو تاریخی مطبوعدر. شو ایکی بیت اونکدر :

کرکچ کچ اولسه قطع مراتب بکا نه غم
طویدم بو رمزی بن فلك ناصوابدن
آنی اولمینجه منزلن آلمق محالدر
کل عبرت آل کونش کبی عالیجنابدن

— ایکنجیسی (رئیس زاده الیاس —) اورلی اولوب، سلطان سلیم خان ثانینك خواجه‌سی عطاءالله افندینك خدمتنده بولنمش؛ وکنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر :

صانماك جفای یاره تحملدر هنر
بردار اولمه در دل منصور وش اصل
خورشید کبی کرچه که حسنك کمالده
ای آفتاب چهره زوالك ده اویله‌در

— اوچنجیسی استانبوللی اولوب، (حافظ قونیوی اوغلی) دیمکله متعارف ایدی. علم ادوارده مهارتی و حسن خطی دخی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

یاقاشك هجریله جانا قامتم اولدی دوتا
فرقتکده چکمدك بر بار غم می قالدی یا

عالی { فرس شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی بدخشان والیسی میرزا سلیمانك خدمتنده بولنمش، وبر چوق احساناتنه نائل اولمش ایدی. شو رباعی اونکدر :

عاشق شب وصل یار بکزیدهٔ خویش
از بهر فراق دل غمدیدهٔ خویش
خواهدکه دراز تر شود بر دوزد
بر دامن شب سیاهی دیدهٔ خویش

— ایکنجیسی (ملا شاه محمد) بخارالی اولوب، شو بیت اونکدر:

عمر کر کوتاه باشد دل بزلف یار بند
میرسد تا دامن حشر این طناب زندکی

عالی { صدر اسبق حکیم اوغلی علی پاشانك اشعارنده قوللاندیغی مخلصیدر. [« علی پاشا (حکیم اوغلی) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

عالی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب طریقت نقشبندیه مشایخندن شیخ عطا افندینك اوغلیدر. ۱۱۹۹ده استانبو... طوغوب، شیخ غالب افندیدن بر مقدار تحصیلدن صکره، مکتوبیء صدارت قلمنه کیرمش؛ وبعده بعض مکتوبیجیق ومهردارلق کبی بعض کتابت خدمتلرند... بولنمش؛ و۱۱٤۹ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

آه ایلدیکم شوخ دلارا چلبیدر
قان آغلار ایسه‌م غم دکل اصلا حلبیدر

عالی افندی { (علی —) متأخرین اد... وشعرای عثمانیه‌دن اولوب استانبوللیدر. بر مدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره، ۱۲۶۱ده کتابت خدمتیله شامه کیتمش وعودتنده مجلس محاسبهٔ مالیه کتبه‌سی سلکنه کیروب بر خیلی وقت « جریدهٔ حوادث » محررلکنی ایتمش ایدی شو مقطع اونکدر:

طوتکه بولسون عالیاسندن تجلی کائنات
کائنات احوال سیر بی نشانك طویسون

عالی پاشا { (السید محمد امین —) دو... سلطان عبد المجید و عبد العز...

خانیده دفعاتله مسندصدارته کچمش وزرادن وعثمانلی مشاهیر سیاسیوننđن اولوب، استانبوللیدر. پدری مصر چارشیلی علی رضا افندیدر. ۱۲۳۰ تاریخنده مرجان آغا جامع شریفی حوالیسنه ناظر خانه‌سنده طوغوب، ۱۲۴۵ ده دیوان همایون قلمنه کیرمش، وبعده مهمه و۴۹ ده ترجمه اوطه‌سنه نقل ایدلمش؛ ودیوان همایون قلمنده ایکن، قصیرالقامه اولدیغندن، تسمیه بالنقیض قبیلندن اوله‌رق (عالی) مخلصیله تخلیص اولنمش اولدی. ترجمه قلمنده ایکن رتبهٔ خواجکانی‌یی احرازایدوب، ۱۲۵۱ تاریخنده طوبخانه مشیری احمد فتحی پاشانك ویانه سفارتنه مأموریتلرنده ایکنجی سرکتابتی مأموریتیله معیتنده ویانه‌یه کیدوب، بربچق سنه اوراده اقامتله، فرانسزجه‌یی ایلرلتمش؛ ورابعه‌رتبه‌سنی احرازایلمش ایدی. درسعادته عودتنده ۲۵۳ تاریخنده دیوان همایون ترجمانلغی مأموریتنه نصب اولنه‌رق، عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه دخی توجیه اولنمش؛ وخارجیه ناظری بولنان رشید پاشا مرحومه کسب انتسابله، مشارالیهك سفارتله لوندره‌یه عزیمتنده، ...جانلق بنه عهده‌سنده قالمق اوزره، سفارت مشار... ...یا مستشارلغنه نصب اولنه‌رق، بر سنه‌یی متجاوز ...ت لوندره‌ده قالدقدن صکره، رشید پاشانك پارسه ...یمتنده بر مدت دخی لوندره‌ده مصلحتکذاراق ایتمش؛ وبعده مشارالیهله برابر درسعادته عودت ایدوب، ۱۲۵۶ ده خارجیه مستشاری بولنان رفعت پاشانك جانب مصره عزیمتلرنده وكالةً، وبعده رفعت پاشانك صدارت عظمی مستشارلغنه نصبنده رتبهٔ اولی ایله اصالةً خارجیه مستشارلغنه تعیین اولنمشدی. ۱۲۵۷ ده بیوك ایلچیلك عنوانیله لوندره سفارت سنیه‌سنه نصب اولنه‌رق، اوچ بچق سنه لوندره‌ده اقامتدن صکره، درسعادته عودتنده مجلس والا اعضالغنه مأموراولمش؛ وبرقاچ آی صکره ۱۲۶۱ ده خارجیه ناظری بولنان شکیب پاشانك جبل لبنان نظامنه مأموریتلری اثناسنده نظارت مشارالیها وکالتنه نصب اولنه‌رق، ثانیاً خارجیه نظارتنه تعیین اولنان رشید پاشانك پارسده بولندیغی مدتجه دخی اجرای وکالت ایتمش؛ و رشید پاشانك عودتنده بکلکجی‌ٔ دیوان همایون مأموریتی انضمامیله ثانیا خارجیه مستشارلغنه؛ و۲۶۲ ده رتبهٔ بالا ایله خارجیه نظارتنه نصب بیورلمش ایدی. اوصره‌ده ظهورایدن

یونان مسئله‌سنی حسن تسویه‌یه موفق اولمسی اوزرینه، ۱۲۷۴ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده انفصال ایده‌رك، بر بچق ماه قدر معزول قالدقدن صکره، مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه وبر بچق ماه صکره ثانیاً خارجیه نظارتنه نصب، و۲۶۷ ده آقادمیا صورتنده تشکیل اولنان (انجمن دانش) اعضالغی دخی توجیه اولنمش ایدی. ۱۲۶۸ ده مقام عالیٔ صدارت عظمایه کچوب، ایکی آی مرورنده سنهٔ مذکوره اواخرنده بالانفصال، ۶۹ ده آیدین والیلکنه نصب اولنه‌رق، درت ماه اوراده اقامتدن صکره، معزولاً درسعادته کلوب، ۲۷۱ ده خداوندکار ولایتنه تعیین اولنمش؛ وینه او سنه درسعادته جلبله، تشکیل اولنان مجلس تنظیمات ریاستنه وبعده ثالثاً خارجیه نظارتنه ومؤخراً ویانه‌ده عقد اولنان قونفرانس مرخصلکنه نصب اولنمش؛ وویانه‌ده ایکن ثانیا مسند صدارته تعیین بیورلمش؛ وبو دفعه بر بچق سنه‌یی متجاوز زمان امور دولتی اداره ایده‌رك، ۷۲ ده پارسده عقد اولنان قونفرانسه بالذات عزیمت ایتمش، و بر ماه قدر لوندره‌ده دخی بولنمش ایدی. ۲۷۳ ده مسند صدارتدن بالانفصال، ورابعاً خارجیه نظارتنه تعیین بیورلمش ایسه‌ده، استعفا ایلمسی اوزرینه، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ وبرقاچ آی مرورنده خامساً خارجیه نظارتنه تعیین اولنوب، ۱۱۷۴ ده ثالثاً مهر صدارت عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وبو دفعه دخی بر سنه ایله اون آی مقام صدارتده قالدقدن صکره، انفصال ایده‌رك، متعاقباً دفعهٔ ثالثه اولمق اوزره مجلس تنظیمات ریاستنه تعیین اولنمش؛ وصدراعظم بولنان قبریسلی محمد پاشانك روم ایلی اصلاحاتنه مأموریتی اثناسنده صدارت قائممقاملغنده وبعده خارجیه نظارتی وکالتنده دخی بولنمش ایدی. سلطان عبد العزیز خانك جلوسلرندن صکره ۱۲۷۸ تاریخنده سادساً خارجیه نظارتنه ومتعاقباً رابعاً مسند صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق، اوچ آی ایله یکرمی کون بومقامده قالدقدن صکره، بالانفصال سابعاً خارجیه نظارتنه تعیین اولنمش؛ و ۱۲۸۳ ده خامساً صدراعظم اولوب، آخر عمرینه قدر یعنی اوچ سنه ایله سکز بچق آی بو مقام عالیده قالمش؛ و فؤاد پاشانك وفاتندن صکره خارجیه نظارتی دخی علاوهٔ عهده‌لرینه احاله اولنمش ایدی. زمان صدارتنده

ظهور ایدن کریدقاریشقلغنی برطرف ایتمك اوزره جزیرهٔ مذکوره‌یه بالذات عزیمت ایتمشدی. ۱۲۷۸ تاریخنده ارن کوینده‌کی کوشکنده وفات ایدوب، سلیمانیه جامع شریفی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌ده کتابت وانشاسی مکمل وادبیات شرقیه وغربیه‌ده‌کی مهارتیله علی الخصوص امور سیاسیه‌ده‌کی اقتداری مسلم اولوب، فؤاد پاشا ایله برلکده آوروپا دولتلك وعلی الخصوص فرانسه وانکلتره‌نك محبت واتفاقنی قزانمش؛ وبر چوق مسائل مهمه‌نك بروجه مطلوب حل وتسویه‌سنه موفق اولمشلردر.

عالیه { (بنت ظبیان الکلابیه) ازواج حضرت نبویدن اولوب، برروایتده قبل الدخول وبر روایتده بر مدت برلکده یاشادقدن صکره، تطلیق بیورلمش؛ وزوجات رسالتپناهینك بشقه‌لری طرفندن تزوجی هنوز منع بیورلمامش اولدیغندن، بعد التطلیق ابن عمی طرفندن تزوج اولنه‌رق، بوندن اولادی دخی اولمش ایدی.

عالیه { هارون الرشیدك قیزی اولوب، جعفر برمکینك رأیله عبدالملك بن صالح هاشمینك اوغلی صالحه تزویج ایدلمش؛ ونکاحی امام یوسف حضرتلری طرفندن قییلمش ایدی.

عالیه { حجازك شرق یعنی نجد جهتنده بولنان یرلره اطلاق اولنوب، بوکا مقابل تهامه جهتنه (سافله) دیرلر.

عامر { صحابه‌دن بر وجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عامر بن الاسود الطائی) که برنامهٔ سعادته نائل اولمشیدی. — (عامر بن الاضبط الاشجعی) که جانب رسالتپناهیدن مرسول بر سریه طرفندن سهواً قتل اولنه‌رق، بو بابده «یا ایها الذین آمنوا اذا ضربتم فی سبیل الله فتبینوا» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. بر روایتده‌ده بو مقتول (مرداس بن نهیك) ایدی. — (عامر بن امیه بن زید الانصاری الخزرجی) که هشام بن عامرك پدری اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش، واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن ابی امیه بن المغیره القرشی المخزومی) که ازواج مطهره‌دن ام سلمه حضرتلرینك برادری اولوب، همشیره‌سی مشارالیهادن روایت ایتمشدر. — (عامر بن البکیر اللیثی) که ینه صحابه‌دن عاقلك برادری اولوب، برادرلریله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که احد وقعه‌سنده حاضر بولنوب، یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (دیکر عامر بن ثابت الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده امر حضرت نبوی ایله عقبه بن معیطی قتل ایدن بو و بر روایتده برادری عاصمدر. — (عامر بن الحارث بن ثوبان) که مصر فتحنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن الحارث الفهری) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابو مالك عامر بن الحارث بن هانی الاشعری) که سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده مصرده توطن ایتمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر. — (ابوجهم عامر بن حذیفه بن غانم القرشی العدوی) که جانب رسالتپناهیدن کندیسنه بر خمیصه ارسال بیورلمشیدی. — (عامر الرامی الخضری) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عبدالله عامر بن ربیعه بن کعب العنزی) که والد حضرت فاروق خطاب بن نفیل العدوینك حلیفی اولوب، اك اول اسلامه کلنلردن اولمغله، زوجه‌سی لیلی بنت ابی حثمه ایله برابر حبشه و بعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش و ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر. — (عامر بن ابی ربیعه) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو حیثمه عامر بن ساعده بن عامر الحارثی) که احد غزاسنده رسالتپناه افندمزك دلیلی اولوب، جانب نبویدن خیبره خارص تعیین بیورلان سهلك پدریدر. معاویه زماننده وفات ایتمشدر. — (عامر بن سعد بن الحارث) که برادری عمرو ایله برابر مؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن سعد بن عمرو بن ثقیف) که بدر غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلمه بن عامر البلوی) که انصارك حلیفی اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عامر بن سلیم الاسلمی) که بعض غزواتده فخر کائنات (صلعم) افندمزك سنجاقدارلری اولوب، بعده نیسابورده وفات ایتمش؛ وبقاع مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. — (عامر بن سنان الاکوع الاسلمی) که شعرای صحابه‌دن اولوب، خیبر غزاسنده شهید اولمشدر. شو

ر ایکی بیتی خیبر طریقنده رسالتپناه افندمزه خطاباً سویلدیکی اشعارندندر .

والله لولاانت اما اهتدینا
ولا تصدقنا ولاصلینا
فانزلن سکینة علینا
وثبت الاقدام ان لاقینا
ان بنی الکفار قدبغوا علینا
وان ارادوا فتنة ابینا

یکنی سلمه بن عمرو کندیسندن روایت ایتمشدر. — (ابو شهر عامر بن شهر الهمدانی) که جانب رسالتپناهیدن یمنده عامل بولنانلردن اولوب ، اسود عنسی‌یی قتل ایدنلرك بریدر. — (عامر بن صبره) که ینه صحابه‌دن (ابورزین)ك بدریدر. — (عامر بن طفیل بن الحارث) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده اهل رده و قوعاتنده خلقه اسلامی توصیه ایتمش ایدی. — (عامر بن ابی عامر الاشعری) که بدریله برابر زمان سعادت نشان حضرت نبوی‌یه یتیشمش؛ و معاویه زماننده قدری عالی اولوب، یاننه اذن کیرمکه مأذون بولنمش؛ و عبدالملك بن مروانك زماننده اردنده وفات ایتمشدر. — (عامر عبدالله بن الجراح) [«ابو عبیده بن جراح» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .] — (عامر بن عبدالله البدری) که بر روایتك صاحبیدر. — (عامر بن عبدالله بن جهم الحولانی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوحبه عامر بن عبد عمروالانصاری الاوسی البدری) که بدر غزاسنده بولنوب ، احد وقعه‌سنده شهیداولمشدر. برحدیث شریفك راویسیدر. — (عامر بن عبد غنم القرشی الفهری) که قدیم الاسلام اولوب، حبشه هجرت ایدنلردندر. — (عامر بن‌عبدة الرقاشی) که یکنی ابوصره کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عامر بن العکبر) که انصارك حلیفی اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمشدر. — (ابوبلال عامر بن عمرو التجیبی) که فتح مصرده حاضر بولنمشدر. — (ابوهلال عامر بن عمرو المزنی) که ابو معاویة الضریرکندیسندن روایت ایتمشدر. — (عامر بن عمیر النمیری) که حجة الوداعده معیت حضرت نبویده‌بولنوب، بعض احادیث شریفه روایت‌ایتمشدر. — (عامر بن عوف الانصاری الساعدی) که بدر غزاسنده حاضر بولنانلردندر. — (عامر بن غیلان الثقفی) که بدرندن اول اسلامه کلوب ، مدینه‌یه هجرت ایتمش ؛ و عمواس طاعوننده شامده وفات ایلمشدر. — (ابو عروه عامر الفقیمی) که مهاجرینددندر. — (ابو عمرو عامر بن فهیره) که الك اول اسلامه کلنلردن اولوب ، حضرت عایشه (رضها) نك انالام برادری اولان طفیل بن عبداللهك کوله‌سی ایکن، اسلامندن طولایی اذا وجفا کورمکله، حضرت ابابکر صدیق (رضه) جانبندن اشترا بیوریله‌رق، مشارالیهك قیونلرینی رعی ایدردی، و برلکده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمشیدی . اسود اللون ایدی . بدر واحد غزالرنده حاضر بولنوب ، هجرت نبویه‌نك دردنجی سنه‌سی ، ٤٠ یاشنده اولدیغی حالده ، بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابوبرده عامر بن قیس الاشعری) که ابوموسی الاشعری حضرتلرینك برادری اولوب ، بعده کوفه‌یه نازل اولمش، و بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عامر بن کریز بن ربیعة القرشی العبشمی) که فتح مکه کونی اسلامه کلوب، اوغلی عبدالله خلافت حضرت عثمانده بصره عاملی اولدقده دخی برابر بصره‌یه و بعده خراسانه کیتمشیدی . والده‌سی بیضا بنت عبدالمطلبدر . — (عامر بن لد بن الاشعری) که کندیسندن بعض احادیث شریفه مروی اولوب ، آنجق صحبتی مختلف فیهدر. — (عامر بن لقیط العامری) که قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك ، شرف اسلامله مشرف ودعای رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. — (عامر بن لیلی الغفاری الضمری) که فخر الرسل (صلعم) افندمزك حجة الوداعدن عودتلرینه دائر روایتی اولوب ، «من کنت مولاه فعلی مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفنك راویلرندندر. — (عامر بن مالك الاشجعی) که ابو عثمان نهدی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عامر بن مالك بن صفوان) که طاعوندن و مفروفاً وفات ایدنلرك شهادتنه دائر بر حدیث شریفك راویسی اولوب، صحابه‌دن اولدیغی مرویدر . — (عامر بن مخرمه بن نوفل القرشی الزهری) که فخر کائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش اولدیغی مرویدر. — (عامر بن مخلد الانصاری الخزرجی) که بدر غزاسنده‌حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عامر بن مرقش الهذلی) که برحدیث‌شریفك راویسیدر. —

(عامر بن مسعود بن امية القرشى الجمحى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، يزيد بن معاويه نك وفاتندن صكره، اهالينك انتخابى اوزره كوفه واليسى اولمش؛ وابن زبير خلافته نائل اولدقده، ابتداكنديسى مذكور واليلكده ابقا، واوچ آى صكره عزل ايتمشيدى. قيصه بويلى اولديغندن (دحروجة الجعل) لقبيله ملقب ايدى. — (عامر بن الهذيل) كه برحديث شريفك راويسيدر. — (بوهشام عامر الانصارى) كه احد وقعه سنده شهيد اولمشدر. اوغلى هشام دخى صحابه دندر. — (ابو سياره عامر بن هلال المتمى) كه بر نامۀ حضرت نبوى يه نائل اولمشيدى. — (ابوالطفيل عامر بن وائلة الكنانى الليثى) كه احد وقعه سى سنه سنده طوغوب، ارتحال حضرت نبويده سكز ياشنده بولنمش؛ وبعده كوفه ده ساكن اولوب، مؤخراً مكۀ مكرمه يه انتقال ايتمش ايدى. حضرت على يه محبتى زياده اولوب، كافۀ غزوانده معيتنده بولنمشدر. حضرت ابابكر وعمر (رضهما) نك فضلنى تسليم ايتمكله برابر حضرت مرتضايى تفضيل ايدردى. هجرت نبويه نك يوزنجى سنه سى وفات ايدوب، صحابه نك الك صكره ارتحال ايدنيدر. بعض احاديث شريفه نك راويسيدر. كنيه سيله مشهوردر. — (عامر بن ابى وقاص) كه عشرۀ مبشره دن سعد ابن ابى وقاص (رضه) ك برادرى اولوب، اسلامه كلنلرك اوننجيسى اولديغى مرويدر. حبشه هجرت ايتمشيدى. — (عامر بن يزيد بن السكن) كه اسماء بنت يزيدك برادرى اولوب، احد وقعه سنده پدريله برابر شهيد اولمشدر.

عامر (ابو عبد الله بن عبد القيس التميمى العنبرى البصرى) مشاهير تابعيندن اولوب، زهد وتقواسيله مشهوردر. بصره ده ساكن اولوب، حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده معاويه طرفندن شامه جلب اولنمغله، اورانك هواسى صوينى تهوين ايتديكندن، معاويه بندن برشى ايسته ديه اصرار ايتديكنده: «بكا اوروجى تصعيب ايدوب ثوابمى آرتيران بصره نك حرارت هواسنى اعاده ايلمكزى رجا ايدرم» ديمش اولديغى ودها بر طاقم اقوال وافعال متقيانه سى منقولدر. — (ابو اياس عامر بن عبدة البجلى) دخى مشاهير تابعيندن اولوب، ابن مسعوددن روايت ايتمشدر.

عامر مكۀ مكرمه قربنده بر طاغ اولوب، عامر و طفيل ديه بعض اشعارده مذكوردر.

عامر اوننجى قرن هجرى اوائلنده يمنده حكومت سورمش امرادن اولوب، ٩١٠ تاريخنده صنعايى دخى احمد بن ناصرك يدندن ضبط ايتمش؛ وبعده مصر ملوك چراكسه سى جانبندن كونديريلن عسكره مغلوب واسير اولوب، قتل اولنمش ايدى. شافعى المذهب اولوب، زيديلرى تعقيب وتعذيب ايدر ايدى.

عامل (ملا —) فرس شعراسندن اولوب، بلخليدر. شو بيت اونكدر:

از كار دل كره بغريبى كشاده شد
انكور تابريده شد ازتاك باده شد

عاموص فلسطينده بيت لحم قربنده بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

عانه بغداد ولايت و سنجاغنده و جزيره خطه سنده اوله رق بغدادك ٢٥٠ كيلو متره غرب شماليسنده ورقه ايله هيت آره سنده اوله رق فراتك ساحل يميننده قضا مركزى بر قصبه اولوب ٣٠٠٠ اهاليسى، ١٠ جامع شريفى وفراتك صوييله اسقا اولنور باغچه لرى واردر. اسكى برقصبه اولوب وقتيله دها بيوك و معمور ايدى. فرات ساحلنجه ... كيلومتره لك مسافه ده بر تك سوقاغك ايكى طرفنده ممتد اولوب، خانه لرى كاركير وبرر سرداب ايله بر ... ايكيشر قاندن عبارتدر، و بربرلرندن آيرى اولوب آرقه لرنده باغچه لرى بولنيور. اهاليسى مسلم وسنى اولوب، يالكز ٢٠ يهودى واردر. بغدادلك بتون ساقه لرى عانه ليدر. قصبه نك قارشيسنده فراتك مجراسى اورته سنده روماليلردن قالمه خراب بر قلعه بولنيور. — عانه قضاسى بغداد سنجاق و ولايتنك منتهاى غرب شماليسنده اولوب، جنوب شرقى جهتندن دليم قضاسيله، شمالاً موصل ولايتيله، غرب شمالى جهتندن زورمستقل متصرفلغيله، جنوب غربى جهتندن دخى باديه ايله محدوددر. القائم، حديثه، آلوس و جبه اسملريله ٤ ناحيه يى حاوى اولوب، مساحۀ سطحيه سى تقريباً ١٥٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ده ١٥٠٠٠ كشيدن عبارتدر. اراضئ مزروعه سى ٧٥٠ فدان يعنى ٢٠٦٧٧ دونم اولوب

فراته قريب اولانلرى طولابله سقى اولنور. باشليجه محصولاتى بغداى، آربه، پاموق و سيسام اولوب، ٣٠٠٠ قدر خرما آغاجى دخى واردر. قايصى، اريك، نار و انجير كبى ميوه‌لرى دخى چوق اولوب، پورتقال وليمونلرى آزدر. بغداى محصولات سنويه‌سى اوچ بچق و آربه حاصلاتى سكز مليون كيلويه بالغ اولور. حيوانات اهليه‌سنك سنوى تولداتى ٥٢٠٠ صيغير، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مركب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قيون و ١٠٠ كچى راده‌لرنده‌در.

— اردز واديسنده دخى (عانه) اسميله بر قصبه بولنديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عائذ { صحابه‌دن بر وجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر: (عائذ بن ثعلبه بن وبرة البلوى) كه فتح مصرده حاضر بولنوب، ٥٣ تاريخنده روملره قارشى اولنان بر محاربه‌ده شهيد اولمشدر. — (عائذ بن سعيد الجسرى) كه مبعوثاً نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ٣٧ نجى سال هجريده معيت حضرت مرتضويده صفين محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. زوجه‌سى ام بنين كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ابى عائذ الحنفى) كه بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر. — (عائذ بن عبد عمرو الازدى) كه بصريوندن معدود اولوب، خلافت حضرت عثماندن صكره وفات ايتمشدر. — (ابو هبيره عائذ بن عمرو بن هلال المزنى) كه صلحاى صحابه‌دن اولوب، رضوان بيعتنده حاضر بولنمش؛ و بعده بصره‌ده ساكن اولوب، اوراده بر خانه ياپديرمش؛ ويزيد بن معاويه‌نك زماننده وفات ايدوب، بصره واليسى بولنان عبيدالله بن زياد قيلمامق ايچون، جنازه نمازينك ابوبردة الاسلمى طرفندن قيلنمسنى وصيت ايتمش ايدى. حسن بصرى و معاويه بن قره كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عائذ بن قرط السكونى) كه اهل شامدن معدود اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. — (عائذ بن ماعص الانصارى الخزرجى الزرقى) كه برادرى معاذ ايله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه وقعه‌سنده و بر روايتده بئر معونه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر.

عائذ الله { (ابو ادريس — بن عبد الله الخولانى) صحابه‌دن اولوب، حنين غزاسى سنه‌سنده تولد ايتمشدر. — (عائذ الله بن سعيد بن جندب) دخى صحابه‌دن اولوب، لقيط الراويه‌نك جديدر.

عائشه { (الصديقه بنت ابى بكر الصديق رضهما) ازواج مطهرهٔ حضرت نبويدن اولوب، حضرت خديجة الكبرى (رضها) دن صكره امهات المؤمنينك اشهر و بهتريدر. والده‌سى (ام رومان بنت عامر الكنانيه) در. خديجة الكبرانك ارتحالندن اوچ سنه صكره وهجرت نبويه‌دن ايكى سنه اول، آلتى ياشنده اولديغى حالده، سيدالانبيا (صلعم) افندمزه نكاحى اجرا اولنه‌رق، اوچ سنه صكره مدينهٔ منوره‌ده زفاف واقع اولمشدر. عقل وذكاوتده وعفت وتقواده بى مانند اولوب، حقنده فخر كائنات (صلعم) افندمزك محبت ورعايتى پك زياده ايدى؛ وحقلرنده بر چوق احاديث شريفه منقولدر. ازدواجندن اول حضرت جبرائيل مفخر موجودات افندمزه حضرت مشاراليهانك صورتنده و يشيل بر ايپك چارشفه بورنمش اولديغى حالده كورنمشيدى. معلوم اولديغى اوزره، حق عاليلرنده بر افك وافترا وقوع بولمغله، برائتلرى حقنده آيت كريمه نازل اولمشدر. جانب نبويدن تزوجى دخى جبرائيل امينك اشارتيله وقوع بولديغى مرويدر. اصابت رأيى مسلم وكرك امور مذهبيه و فقهيه‌ده كرك اخبار واشعار عربده اطلاعاتى زياده اولديغندن، ارتحال جناب نبويدن صكره صحابه كنديلرينه مراجعتله، حل مشكلات ايدرلردى. كنديلرندن بيكدن زياده حديث شريف منقول اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ايله سائر صحابهٔ كرام وتابعيندن بر چوق ذوات روايت ايتمشلردر. ارتحال حضرت رسالتپناهيده اون سكز ياشنده اولوب، هجرت نبويه‌نك ٥٧ نجى سنه‌سى ٦٥ ياشنده ارتحال ايتمش؛ وجنازه‌لرينك نمازى مدينهٔ منوره‌ده والى وكيلى بولنان ابو هريره (رضه) طرفندن قيلنوب، وصيتى اوزره كيجه‌لاين بقيعده دفن اولنمشدر. اولادى اولميوب، جانب نبويدن همشيره زاده‌سى اولان عبدالله بن زبير (رضهما) يه نسبتله (ام عبدالله) كنيه‌سيله تكنيه بيورلمشيدى. عبدالرحمن بن ابى بكر (رضهما) نك آنا بابا بر همشيره‌سى ايدى. وقعهٔ جمل «جمل» ماده‌سنده سبق ايتديكندن، تكرارندن اجتناب اولندى. حضرت عايشه (رضها) يى حضرت فاطمة الزهرا (رضها) يه تفضيل ايدنلر وار

ايسه‌ده، حضرت زهرانك فضل و رجحانى اكثر علما عندنده مسلمدر. ام المؤمنين حضرت خديجة الكبرا (رضها) نك دخى رجحانى حضرت عايشه (رضها) نك كنديلرندن منقول اولان بر حديث شريفله مثبتدر. [«خديجه» ماده‌سنه مراجعت.] — (عائشه بنت جرير الانصاريه السلميه)، (عائشه بنت الحارث القرشية التيميه)، (عائشه بنت ابى سفيان الانصاريه الاشهليه)، (عائشه بنت عبدالرحمن النضيريه)، (عائشه بنت عمر الانصاريه) و (عائشه بنت قدامة القرشية الجمحيه) دخى صحابياتندر.

عائشه ام ابى عبدالله { اندلسده غرناطه‌نك صوك حكمدار مسلمى اولان ابو عبدالله الصغيرك والده‌سى اولوب، دولت مذكوره‌نك اواخرنده ظهور ايتمش اولان تفرقه وافتشاشاتده بونك دخى كلى مدخلى بولنمشيدى. بعده غرناطه‌نك فردينانده ايله ايزابلانك ضبطنه كچمسى اوزرينه، اوغلى عبدالله الصغير ايله برابر چيقوب، كيدركن اوغلنه خطاباً ايراد ايتمش اولديغى تكدير آميز نطق كتب تواريخده مسطور ومشهوردر.

عائشة الباعونيه { مشاهير شاعرات اسلامدن اولوب، احمد بن قصر الباعونينك قيزيدر. شعر وادبياتده‌كى مهارتدن بشقه اكثر علومده دخى يدطولاسى اولمغله، (فاضلة الزمان) عنواننه مستحق اولمشيدى. مدح حضرت سيد الثقلين حقنده «الفتح المبين فى مدح الامين» عنوانيله مشهور بر قصيدهٔ بليغه‌سى واردركه كنديسى شرحنى دخى يازوب، بونده بر چوق قواعد ونكات ادبيه بيان ايتمشدر. سائر اشعارى دخى اولوب، برمسئلهٔ فقهيه حقنده واقع اولان بر سؤاله نظماً ويرديكى جوابده مذاهب اربعه اوزرينه اجابتى بيان ايتمكله، فقهده‌كى وسعت معلوماتى دخى اثبات ايتمشدر. قصيدهٔ مذكوره‌نك مطلعى شودر:

فى حسن مطلع اقمار بذى سلم
اصبحت فى زمرة العشاق كالعلم

عائشه بنت الخطيب { مشاهير محدثاتدن اولوب، عبدالرحيم بن بدر الدينك قيزى و قاضى القضاة برهان الدين بن جماعه‌نك همشيره‌سيدر. ٧٨٩ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت سعد { عشرهٔ مبشره‌دن سعد ابن وقاص (رضه) ك قيزيدر.

عائشه بنت طلحه { عشرهٔ مبشره دن حضرت طلحه (رضه) ايله ام كلثوم بنت ابى بكر الصديق (رضهما) نك قيزى اولوب، حسن وجماليله وحديثده واشعار واخبار عربده‌كى وسعت اطلاعيله مشهوره‌در. حق جناب حقك برنعمت و احسانى اولان حسننى اخفا ايتمكه راضى اولميوب، تستر ايتمديكى سويلير. دايسى بولنان عبدالرحمن بن ابى بكر (رضهما) نك اوغلى عبدالله‌ه واروب، عمران، عبدالرحمن، ابو بكر وطلحه اسملرنده درت اوغلى ونفيسه اسمنده برقيزى اولمش؛ وعبدالله‌ك وفاتندن صكره مصعب بن الزبير حضرتلرينه واروب، ست سكينه‌يه اورتاق اولمش ايدى.

عائشه بنت عبدالله { صحابه‌دن عبدالله بن عبدالمداننك قيزى و عبدالله بن العباس (رضهما) نك زوجه‌سى اولوب، خلافت جناب مرتضويده زوجى يمن واليسى بولنمغله، معاويه طرفندن عسكرله كوندريلان (بسر بن ارطاة) نام ظالم خطهٔ يمانيه‌ده حضرت على (رضه) طرفدارلرينى قتل ايتديكى صره‌ده صاحبهٔ ترجمه‌نك دخى ايكى اوغلنى كوزى اوكنده بوغارلاتمغله، بيچاره قادينك شعورينه خلل كه‌رك، فيما بعد بو مصيبتى حقنده برطاقم اشعار سويليه‌رك كزرمش.

عائشه بنت العجمى { مشاهير محدثاتدن و امام سيوطينك اشياخندن اولوب، قاضى القضاة شهاب الدين ابو جعفر بن العجمينك قيزيدر. ٨١٠ تاريخنده طوغمشدر.

عائشه بنت العدل { اك مشهور ادبيه لردن اولوب، زين الدين ابراهيم بن احمد الطائينك قيزى ومحدثيندن علاءالدين بن صدر الدين ابن المنجانك زوجه‌سيدر. ٦٤٥ ده طوغوب، ٧١٨ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت على { مشاهير محدثاتدن اولوب، دمشقليدر. حافظ شمس الدين الحسينينك زوجه‌سى ايدى. يتمش ياشنى كچكين اولديغى حالده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت محمد { (ام الحسن بنت عزالدين التنوخية الدمشقيه) مشاهير محدثاتدن اولوب، ٨٠٣ تاريخنده، طقسان ياشنى كچكين اولديغى حالده، دمشق شامده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت محمد { (بن عبدالهادى المقدسى) بو دخى مشاهير محدثا- تدن اولوب، (المسندة الكبيره) لقبيله مشهوره‌در. (حجار) نام محدث شهيردن اجازت آلوب، اوندن روايت ايدنلرك اخيريدر. چوق معمر اولمشدر.

عائشه بنت محمد { (الحرانى) مشاهير محدثاتدن اولوب، زمانى مشاهير علماسندن فقه و حديث اوكرنمش؛ و دمشق شامده طول مدت تدريس و افاده ايله مشغول اولمشدر. ٦٤٧ ده طوغوب، ٧٣٦ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت المعتصم { خلفاى عباسيه‌دن معتصم باللهك قيزى يبه و شاعره برخاتون اولوب، مليكه اسمنده حسنى جاريه‌سنه تعشق ايتمش اولان عيسى بن قابس ايله ماً واقع اولان مخابره‌لرى بعض كتب ادبيه‌ده طوردر.

عائشه بنت النسيف { شام محدثاتندن اولوب، ٧٩٣ ده وفات ايتمشدر.

عائشه بنت يوسف الدمشقيه { عالمه بر خاتون او. وب، شيخ عبدالله الهروينك احوال سلوكه دائر ولان «منازل السائرين» عنوانلى كتابنى «الاشارات لخفيه فى المنازل العليه» عنوانيله اختصار ايتمشدر.

عائشه ست العيش { مشاهير محدثاتدن اولوب، قاضى علاء لدين جنكينك قيزيدر. ٧٦٠ ده طوغوب، ٨٤٠ ده فات ايتمشدر.

عائشهٔ سمرقنديه { فرس شاعره‌لرندن اولوب، شو رباعى جملهٔ شعارندندر:

بامن چو شب وصل توبگشايد راز
ناكاهم از شام كند صبح آغاز
با اين همه كه عوض كنندم بدهم
كوتاه شبى ازآن بعمر دراز

عائشة القرطبيه { اندلسك مشهور شاعره و اديبه‌لرندن اولوب، كثرت مطالعه و وسعت معلوماتيله مشهوره‌در. ٤٠٠ تاريخنده، بكر اولديغى حالده، قرطبه‌ده وفات ايتمشدر. كنديسنه طالب اولان برشاعره جواباً يازديغى شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

انا لبوة لكننى لا ارتضى
نفسى مناخا طول دهرى من احد
ولو اننى اختار ذلك لم اجب
كلباً وكم غلقت سمعى عن اسد

عائشة النبويه { (سيده —) حضرت امام جعفر الصادقك قيزى وامام موسى الكاظم حضرتلرينك همشيره‌سى عالمه و متقيه بر خاتوندر. ١٤٥ تاريخنده ارتحال ايدوب، تربه‌سى مصرده قرافه‌ده زيارتگاهدر.

عَبّاد { صحابه‌دن بروجه زير برقاچ ذاتك اسميدر: (عباد بن احضر ياخود بن احمر) كه بر حديث شريفك راويسيدر. — (عباد بن بشر بن قيظى الانصارى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (ابو بشر عباد بن بشر بن دقش الانصارى الاشهلى) كه مدينه‌ده مصعب بن عميرك تشويقيله اسلامه كلوب، بدر واحد غزالريله سائر غزواتده حاضر بولنمش؛ و حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزله مسلمانلره اذا ايدن (كعب بن الاشرف) نام يهودى‌يى قتل ايدنلردن بولنمشدر. بوايكى عباد بن بشرى بر عد ايدنلر دخى واردر. — (ابو ثعلبه عباد العبدى) كه اهل كوفه‌دن معدود اولوب، اوغلى ثعلبه كنديسندن روايت ايتمشدر. — (عباد بن الحارث بن عدى الانصارى الاوسى) كه احد غزاسنده و سائر غزواتده حاضر بولنوب، يمامه محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عباد بن خالد الغفارى). — (عباد بن سابس) كه ابو هريره (رضه) كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو ابراهيم عباد بن سنان ياخود بن شيبان السلمى) كه حضرت فخر كائنات (صلعم) افندمزدن ربيعه بن الحارث بن عبدالمطلبك قيزى امامه‌يى طلب ايدوب، تزوج ايتمشدى. — (عباد بن سهل بن مخرمة الانصارى الاشهلى) كه احد وقعه‌سنده صفوان بن امية الجمحى يديله شهيد اولمشدر. — (عباد بن شرحبيل العنبرى

الیشکری) که بصریوندن معدوددر . — (ابویحیی عباد بن شیبان) که اوغلی یحیی کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عباد بن عبدالعزی القرشی) که جمل وقعه‌سنده بروننددن مجروح اولمغله ، (خطیم) لقبیله ملقبدر. — (عباد بن عبید التیهان) که بدر غزاسنده حاضر بولنمشدر. — (عباد العدوی) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (عباد بن عمروالدیلی یاخود اللیثی) که برحدیث شریف روایت ایتمشدر. — (عباد بن عمرو یاخود بن عبد عمرو) که فخر کائنات (صلعم) افندمزك خدمتنده بولنمشدر. اسمی عیاذ قید ایدنلر دخی واردر. — (عباد بن قیس الانصاری الخزرجی) که برادری مبیع ایله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش ؛ ومؤته محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عباد بن قیظی الانصاری الحارثی) که جبرابی عبیده وقعه‌سنده برادرلری عبدالله و عقبه ایله برابر شهید اولمشدر . — (عباد بن مره یاخود مره بن عباد الانصاری) که اهل شامدن معدود اولوب ، سیدالمرسلین (صلعم) افندمزك برکون مبارك چهره‌لرینی صارارمش کورمکله ، صوردیغنده ، جوعدن اولدیغنی جوابنی آلمش اولدیغنی روایت ایتمشدر . — (عباد بن نهیك الانصاری الخطمی) که قومنی بیت مقدسه متوجهاً نماز قیلمقده بولوب ، قبله‌نك کعبهٔ معظمه‌یه تحویل بیورلدیغنی اخطار و تبلیغ ایلمشدر.

عِباد { (ابو ثعلبه — العبدی) صحابه‌دن اولوب ، اهل کوفه‌دن معدوددر . اوغلی ثعلبه کندیسندن روایت ایتمشدر . — (عباد بن خالد) الغفاری دخی صحابه‌دن اولوب ، ایکی حدیث شریفك راویسیدر .

عَبّاد { (المعتضد ابو عمرو — بن اسماعیل بن عباد اللخمی) بشنجی قرن هجریده اندلسك اشبیلیه شهرنده حکم سورمش برسلاله‌نك برنجی حاکمی اولوب ، ٤٠٦ تاریخنده ، شهر مذکورده قاضی اولدیغی حالده ، قرطبه امیری یحیانك اسقاطی اوزرینه ، موقع اقتداره کتیریله‌رك ، کندیسیله ایکی خلفی جمعاً سکسان سنه قدر حکم سورمشلر ؛ و بعده حکومتلری مراکش امیری یوسف بن تاشفین طرفندن ضبط اولنمشدر. عباد ظالم و خونخوار برآدم اولوب ، ٤٦٤ ده وفات ایتمشدر. مشهور ابن زیدون وزیری ایدی .

عَبّادان { شط‌العربك دکزه منصب اولمازدن اول آیرلدیغی ایکی قولك آره‌سنده‌کی جزیره‌نك ساحل غربیسنده و بصره‌نك ٥٥ کیلومترو جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، وقتیله خیلی معمور ایدی ؛ و بر چوق علمانك مسقط رأسی بولنمشدر . ایچنده حضرت علی (رضه) افندمزك مقامی دخی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

عبادله { عند الفقهاء عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر ، عبدالله بن زبیر وعبدالله بن مسعود (رضهم) حضراتنه اطلاق اولنور.

عُباده { صحابه‌دن بروجه آتی بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عباده بن الاشیب العنزی) که اهل فلسطیندن معدود اولوب ، جانب نبویدن برنامهٔ سعادتله قومنه تأمیر بیورلمشیدی. — (عباده بن الخشخاش الانصاری) که بدرغزاسنده حاضر بولنمش ؛ واحد وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عباده بن رافع) که بر حدیث شریفك راویسیدر. — (عباده الزرق) که اهل حجازدن معدوددر. — (ابو الولید عباده بن الصامت الانصاری الخزرجی) که اعی صحابه‌دن اولوب ، زمان سعادت نشان حضرت نبوید قرآن کریمی جمع ایدنلرك بریدر. دیکرلری معاذ جبل ، ابی بن کعب ، ابو ایوب و ابو الدرداء در جانب حضرت نبویدن بعض برلرك صدقا استیفاسنه مأمور بیورلمشیدی . عقبهٔ اولی و ثانیه ا بدر واحد وسائر غزوانده حاضر بولنمش ایدی. ع خلافت حضرت فاروقیده شام فتح اولندقدن صکر معاذ بن جبل وابو الدرداء ایله برابر اهل شا قرآن کریمی تعلیمه مأمور اولوب ، حمص جهتی حصا سنه دوشمش ، وبعده فلسطینه انتقال ایتمش ایدی بر خصوصده معاویه‌یه مخالفت ایدوب ، سوء معا کوردیکندن ، شامی ترکله ، مدینه‌یه عودت ایتم ایسه‌ده ، حضرت فاروق (رضه) معاویه‌یه « عبا بن صامتك اوزرینه حکم و حکومتك جاری اولم جقدر » مآلنده برامرنامه تحریر وارسال ایله ، جنا عباده‌یی شامه اعاده بیورمشیدی. ٣٤ نجی س هجریده ، ٧٢ یاشنده اولدیغی حالده ، رمله‌ده و روایتده قدس شریفده ارتحال ایتمشدر . صحابه و بعیندن بر چوق ذوات کندیسندن روایت احادی شریفه ایتمشلردر. — (عباده بن عمرو الانصار

الانجاری) که بئر معونه محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابو عوانه عباده بن الشماخ) که علاء بن الحضرمینك مکاتبه‌سنده حاضر بولنمشدر. — (عباده بن قرص الکنانی اللیثی) که اهل بصره‌دن معدود اولوب، اهوازده خارجیلر طرفندن قتل اولنمشدر. — (عباده بن قیس الانصاری الخزرجی) که بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش؛ ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر . — (عباده بن مالك الانصاری) که مؤته محاربه‌سنده میمنه قوماندانی ایدی .

عباده { (بن عبدالله ابن ماء السماء) اندلس مشاهیر شعراسندن اولوب، دولت عامریه زماننده رئیس الشعرا ایدی. اندلسده توشیحی ایجاد و نشر ایتمشدر . ۴۲۲ تاریخنده مالقه قصبه‌سنده وفات ایدوب ، سبب وفاتی بر خیلی نقود غائب ایتمسندن حاصل اولان تأثیردر . اشعار رائقه‌سی چوق اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر.

دارت دوائر صدغه فکأنما
حامت علی تقبیل نقطة خاله
رشاء توحش من ملاقاة الوری
حتی توحش من لقاء خیاله
فلذاك صار خیاله لی زائرا
اذکنت فی الهجران من اشکاله الخ

عبادة المخنث { مشاهیر ندمادن اولوب، مأمون و متوکل زمانلرنده بغدادده یاشامش؛ و ۲۰۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندیسندن برچوق نوادر منقولدر .

عَبّادی { (الامیر قطب الدین ابو منصور مظفر بن ابی الحسن المروزی) وعظ‌ده وطلاقت لسانده مشهور علمادن اولوب، اسمی صورت مؤثره‌ده وعظ ایتمه‌ده ضرب مثل حکمنه کچمشدر. بغداده کلوب، اوچ سنه اقامت ایتمش ؛ و هر کون مجالس وعظ قوروب ، عمومك محبتنی و خلیفه مقتفی لامرالله‌ك توجهنی قزانمش ایدی. بعده جانب خلیفه‌دن رسالتله سنجر بن ملکشاه سلجوقینك یاننه کوندریله‌رك ، ۵۴۷ تاریخنده عسکر مکرمده وفات ایتمشدر. حدیثده دخی ید طولی صاحبی ایدی . آنجق امور دینیه‌ده چوق مبالاتی اولمیوب، اباحهٔ خمر حقنده بررساله‌سنی کورمش اولدیغنی ابن خلکان بیان ایدیور .

عبادیه { اندلسك مشهور ادیبه وشاعره‌لرندن اولوب، اشبیلیه امیری معتمد بن عبادك پدرینك جاریه‌سی ایدی ؛ وکندیسنه مجاهد العامری طرفندن اهدا اولنمشدی. ازبردن بك چوق لغات غریبه بیلیر، وبداهةً کوزل شعر سویلرایدی. برکیجه افندیسی عبادك اویقوسی قاچوب کندیسی اویومقده ایکن سویلدیکی شو بیته :

تنام ومدنفهام یسهر
وتصبرعنه و لایصبر

جواباً اویانمه‌سیله برابر بداهةً شو بیتی سویلمشدر:

لئن دام هذا وهذا له
سیهلك وجداً ولایشعر

عباس { (ابوالفضل — بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم پاك جناب نبوی اولوب، فخر موجودات (صلعم) افندمزدن ایکی و بر روایتده اوچ یاش بیوك ایدی . جاهلیتده قریش رؤساسندن اولوب، مسجد حرامك عمارت و سقایتی کندیلرینه محول ایدی. بدر غزاسنده کرهاً مشرکین میاننده بولنوب، اسیر دوشمش؛ وکرك کندینی کرك برادر زاده‌لری عقیل بن ابی طالب ایله نوفل بن الحارثی فدیه ایله قورتارمش ؛ و بو وقعه‌نك عقیبنده اسلامه کلمش ایدی. برروایته کوره‌ده اولدن اسلامه کلمش اولدیغی حالده، اسلامنی کتم و اخفا ایله، قریشك احوالندن حضرت سید الثقلینه خبر ویرمك ایچون، بعد الهجره مکهٔ مکرمه‌ده قالمش؛ و بدر محاربه‌سنه جبراً وکرهاً سوق اولنمش ایدی. هرحالده مهاجرینك اخیری اولوب، حضرت عباسك هجرتی عقیبنده مکهٔ مکرمه فتح اولنمغله ، « لاهجرة بعد الفتح » حدیث شریفیله هجرته ختام ویرلمشدی. فتح مکه‌ده و حنین غزاسنده معیت حضرت نبویده بولنمش ؛ وحنینده بشقه‌لرینك انهزام و فرارنده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك یاننده ثابت قالمش ایدی . جود وکرم صاحبی و صلهٔ رحمه زیاده رعایت ایدر بر ذات اولمغله ، بعد الاسلام نزد حضرت نبویده پك معزز و مکرم ایدی . حقنده برقاچ حدیث شریف صادر اولمشدر . کندیسیده بر قاچ حدیث شریفك راویسیدر . فخر کائنات (صلعم) افندمز جناب عباسدن یقین کیمسه قالمامش اولدیغندن ، ارتحال حضرت نبویده میراثه اشتراك ایتمش ؛ و هرکس کندیلرینی تعزیه ایلمش ایدی. پدرینك اصغر اولادی ایدی. آخر عمرنده نور بصری غائب ایدوب، ۳۲ نجی

هجریده وشهادت حضرت ذی النورینڭدن ایکی سنه اول مدینهٔ منورهده ارتحال ایتمشدر. جنازه نمازینی عثمان (رضه) قیلوب، بقیعده دفن اولنمشدر. ارتحالنده ۸۸ یاشنده ایدی. اوزون بویلی، بیاض وکوزل بر ذات ایدی. قیزلرندن بشقه اون ارککك اولادی وار ایدی، که شونلردر: فضل، عبدالله، عبیدالله، قثم، عبدالرحمن، معبد، حارث، کثیر، عون، تمام. بونلردن عبدالله بن عباس حضرتلری علم وفضلده تمیز ایتمش؛ ونسلی خلافته نائل اولمشلردر.

عباس { صحابهدن بروجه آتی دیکر بر قاچ ذاتك اسمیدر: (عباس بن انس بن عامر السلمی) که بدر جناب رسالتپناهی عبداللهك شریکی اولوب، خندق محاربهسنده قومیله برابر بولنمش؛ ومنهزماً رجعتدن صکره شرف اسلامله مشرف اولمشدر. — (عباس بن عبادة الانصاری الخزرجی) که مکهٔ مکرمهیه عزیمتله اسلامه کلدکدن صکره، معیت حضرت نبویده مدینهیه دونن اصحابدن اولوب، احد وقعهسنده شهید اولمشدر. — (عباس بن قیس الحجری) که برحدیث شریفك راویسیدر. — (ابو الهیثم عباس بن مرداس السلمی) که مؤلفهٔ قلوبدن اولوب، فتح مکهدن آزاول قومندن اوچیوز سواری ایله نزد حضرت نبوی یه کلهرك، شرف اسلامله مشرف اولمش ایدی. بصره جهتنه نازل اولوب، دمشقده برخانه یاپدیرمش اولدیغی دخی مرویدر. بر قاچ حدیث شریفك راویسیدر. جاهلیتده دخی شرابی کندی نفسلرینه حرام ایدنلرك بریدر. طبیعت شعریهسی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اقاتل فی الکتیبة لاابالی
افیها کان حتفی ام سواها

— (عباس بن معدی کرب) که بدری دخی صحابهدن ایدی. — بنی هاشم آزادلیلرندن اولوب فخرکائنات (صلعم) افندمزه یتیشمش اولان عباس که برحدیث شریفك راویسیدر.

عباس { (بن احمد بن طولون) مصرده حکومت سورن احمد بن طولونك اوغلی اولوب، ۲۶۵ تاریخنده، بدری طرسوس سفرنده ایکن، مصرده عصیان ایتمکله، بدرینك عودتنده برقهیه قاچمش؛ وطوتیلوب، حبس اولنمش ایدی. بدرینك وفاتیله برادری ابو الجیش خمارویه جلوس ایتدیکنده یعنی ۲۷۰ تاریخنده، برادرینه بیعت ایتمك ایستمدیکندن، محبسده قتل اولنمشدر.

عباس { مصرده اجرای خلافت ایدن شعبهٔ عباسیهنك اوتنجی خلیفهسی (مستعین بالله) ك اسمیدر. [«مستعین بالله» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عباس { (شاه — اول) ایرانده حکومت سورن ملوك صفویهنك بشنجیسی اولوب، شاه خدابنده بن شاه طهماسب بن شاه اسماعیلك اوغلیدر. ۹۷۸ تاریخنده تولد ایدوب، ۹۹۵ ده، نابینا وناأهل اولان بدری یرینه چیقارلمش، وکندیسی فعال وذکی بر آدم اولمغله، بدرینك زماننده هرطرفدن ایرانه دخول ایتمش اولان اغیاری اخراج، وبرچوق اعمارات واصلاحات اجرا ایدهرك، زیادهسیله تزیین وتوسیع ایتدیکی اصفهان شهرینی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و انکلیزلرله بالاتفاق، پورتکیزلیلردن هرمز آطهسنی وسائر بعض محللری ضبط ایلمشیدی. ۴۴ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۳۸ تاریخنده وفات ایدوب، تورونی شاه صفی خلفی اولمشدر. طبیعت شعریهسی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هرکس برای خود سر زلفی کرفته است
زنجیر ازآن کمست که دیوانه پرشده است

عباس { (شاه — ثانی) ایرانده حکومت سورن ملوك صفویهنك یدنجیسی اولوب، شاه عباس ماضینك تورونی و خلفی اولان شاه صفینك اوغلیدر. ۱۰۵۲ تاریخنده بدرینه خلف اولوب، ۲۵ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۰۷۷ ده ۳۴ یاشنده وفات ایتمش؛ واوغلی صفی میرزا شاه سلیمان نامیله خلفی اولمشدر. بونك دخی طبیعت شعریهسی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بیاد قامتی درپای سروی ناله سرکردم
چومژکان برك برکشرا باآب دیدهترکردم

عباس { (شاه — ثالث) ملوك صفویهنك اخیری اولوب، شاه طهماسبك اوغلیدر. ۸ آیلق ایکن نادر شاه طرفندن اسماً بدرینك تختنه اقعاد اولنمش؛ ومتعاقباً اسقاط اولنهرق، نادر شاه کندیسی جلوس ایلمشدر. درت یاشنده وفات ایتمشدر.

عباس { (آل — وبنی —) [« عباسیلر » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عباس آباد { خراسانده ٣٦° ٢٢′ عرض شمالی ایله ٥٤° ٤′ ٢٤″ طول شرقیده شاه عباس ماضی طرفندن تأسیس و باشلیجه کرجی مهاجرلریله اسکان ایدلمش بر قصبه اولوب، شمدیکی حالده بر کوچك قریه حالندەدر. قربنده باقیر وقورشون معدنلری بولنیورسەده، نادر شاه زماننده بری ایشلنمەمکدەدر.

عباس بن الاحنف { (ابو الفضل — الحنفی الیمامی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، هارون الرشید زماننده بغدادده یاشامشدر. اشعاری غزلیاتدن عبارت اولوب، مدحه دائر هیچ بر شعری یوقدر. ١٩٢ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده هارون الرشیدك وفاتندن صکره دخی برمدت برحیات بولنمشدر. شو رابکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ابکی الذین اذا قونی موتهم
حتی اذا ایقظونی للهوی رقدوا
و استنهضونی فلما قمت منتصبا
بثقل ما حملونی منهم تعدوا

عباس بن علی { اولاد جناب مرتضویدن اولوب، وقعهٔ دلسوز کربلاده، پك چوق ثبات وجسارت کوستەرەرك، شهید اولمشدر.

عباس پاشا { محمد علی پاشا سلالەسنه منسوب مصر ولایتك اوچنجیسی اولوب، مشارالیه محمد علی پاشانك اوغلی طوسون پاشانك اوغلیدر. ١٢٢٠ تاریخلرنده طوغوب، ١٢٦ تاریخنده عمی ابراهیم پاشانك وفاتی اوزرینه، جدی محمد علی پاشانك حیاتنده درسعادتنه جلب اولنەرق، کندیسنه والیلك فرمانی ویرلمش؛ و ١٢٧٠ تاریخنەدك بش سنه خطهٔ مصریەیی اداره ایتدکدن صکره، سنهٔ مذکورەده قضاءً وفات ایدوب، عمی سعید پاشا خلفی اولمشدر. ملحم بر ذات ایدی.

عباس الریاشی { (ابو الفضل — بن الفرج البصری) مشاهیر ادبای عربدن اولوب، اخبار واشعار عربەکثرت وقوفیله مشهوردر. اصمعیدن وسائرلرندن روایت ایتمش؛ و ٢٥٧ تاریخنده بصرەیی غارت ایدن طائفهٔ زنج طرفندن قتل اولنمشدر.

عباس میرزا { الیوم ایرانده حکومت سورن قجار سلالەسی حکمدارلرندن فتح علی شاهك اوغلی اولوب، پدرندن بر سنه اول ٥٠ یاشنده وفات ایتمش؛ و بیوك اوغلی محمد میرزا ١٢٥٠ ده فتح علی شاهه خلف اولمشدر.

عباسه { خلفای عباسیەدن مهدینك قیزی وهارون الرشیدك همشیرەسی اولوب، حسن وجمالیله وعقل وعلم وظرافتیله مشهور بر خاتوندر. خاندان عباسیدن ابتدا محمد بن سلیمان بن علی وبونك وفاتندن صکره ابراهیم بن صالح بن علی تزوج ایدوب، بونك دخی وقوع وفاتیله طول قالمشیدی. روایته کوره هارون الرشید بونك و وزیری جعفر برمکینك صحبتندن خالی قالەمامغله، ایکیسنی بردن مجلسنده جمع ایتمك ایچون، بنیلرنده نکاح قییدیرمش ایسەده، اووقت خلفانك اولاد اناثی خاندان خلفایه منسوب ذواتدن بشقه کیمسه تنکیح ایتمك عادت اولمدیغندن، کندی مجلسندن بشقه بریرده ملاقات ایتمەملرینی‌دە شرط قویمش ایدی. حالبوکه عباسه ایله جعفر ایکیسیده جاذبەیه مالك اولوب، بینلرندەکی نکاح رابطەسی بربرینه جذب ایتمکله، خفیاً ملاقات ایدوب، عباسەنك حملی بو سری میدانه چیقارنجه، بو وقعه برمکیلرك غضبه اوغرایوب اعدام اولنملرینی موجب اولمشدر، دیه بتون تواریخده مسطور ایسەده، ابن خلدون برمکیلرك غضبه اوغرامەلرینك سببی بشقه اولدیغنی بیان ایدەرك، بو حکایەیی تکذیب ایدیور. عباسه ١٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عباسه { خطهٔ مصریەنك شام حدودنده وقاهرەدن ١٥ فرسخلق مسافەده بر بر قصبه اولوب، بنی طولوندن ابو الجیش خمارویه طرفندن همشیرەسی عباسه نامنه بنا اولنمش؛ ومشارالیها اوراده بر کوشك یاپدیرلمش اولمغله، ابتدا (قصر عباسه) دینلوب، بعده اختصار طریقیله (عباسه) قالمشیدی. صیدی چوق اولمغله، بعده ملوك ایوبیەدن ملك کامل بن ملك عادل طرفندن نزهتگاه اتخاذ اولنەرق، اعمار وتوسیع اولنمشیدی. شمدی خراب اولسه کرکدر.

عباسه بنت الفضل { مشاهیر محدثاتدن اولوب، احمد بن

حنبل (رحمه) ك زوجه‌سیدر. امام مشارالیهدن صالح اسمنده براوغلی دنیایه کلمش؛ وزوجندن اول وفات ایتمشدر.

عباسی { ایران شعراسندن وساداتدن اولوب، شاه عباس ماضینك لطف دیده‌سی ایدی. بعده هندستانه رحلتله، اورا ملوکنك احسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

جز حرف قتلم آن بت بدخو نمیکند
با من سخن بجز ضم ابرو نمیکند

عباسیلر { (یاخود بنی عباس وخلفاء عباسیه) عهد اسلامده خلفای راشدین (رضهم) دن صکره تأسس ایدن ایکی بیوك خاندان خلافت وسلطنتك ایکنجیسی اولوب، عم حضرت نبوی عباس (رضه) ك نسلنه منسوب بولنمغله، بو اسمله شهرت بولمشلردر. خلافت عباسیه ۱۳۲ تاریخ هجریسنده دولت امویه‌یه ختام ویرن ابو مسلم خراسانی طرفندن تأسیس اولنه‌رق، سنهٔ مذکوره‌ده ابو العباس عبدالله السفاح بن محمد بن علی بن عبدالله بن العباس (رضهما) کوفه‌ده مسند خلافته اجلاس اولنمش؛ ومتعاقباً انبار شهر قدیمنی (هاشمیه) نامیله تعمیر ایده‌رك، مرکز خلافت اتخاذ ایلمشدی. برادری وخلفی اولان ابو جعفر منصور بغداد شهرینی تأسیس وپایتخت اتخاذ ایتمشدر. خلافت بونك نسلنده قالوب، هرنه قدر بعده خلفانك بعضیسی (سر من رأی) ده وسائر بعض محللرده اقامت ایتمشلرسه‌ده، خلافت عباسیه‌نك نهایتنه‌دك اساساً دار الخلافه بغداد شهری بولنمشدر. خلفای عباسیه تا ابو جعفر منصوردن باشلایه‌رق وعلی الخصوص هارون الرشید ایله اوغلی مأمون علوم ومعارفك ترقیاتنه وفلسفه وطب وعلوم ریاضیه وطبیعیه وسائره‌یه متعلق کتب یونانیه وسائره‌نك لسان عربی‌یه ترجمه اولنمسنه پك چوق سعی وغیرت ایتمش؛ وبو اغورده پك چوق سماحتلر کوسترمشلردر. ممالك اسلامیه‌دن یالکز اندلس ملوك امویه‌نك بر شعبه‌سنده قالوب، سائر طرفلری اقصای مغربدن هنده وماوراء النهره‌دك خلفای عباسیه‌نك تحت اداره‌سنده بولنوردی. خلافت عباسیه زماننده مدنیت واسباب عمران وترقی وثروت عمومیه اوج بالایه واصل اولمشیدی. آنجق ممالکك فوق الحدوسعتی مرکزیت اداره‌سنك امکاننه چوق وقت مساعد اوله‌میوب، ایکنجی قرن هجری اوائلندن خلافت عباسیه‌یه تابع وخلفای عباسیه نامنه خطبه اوقودور بر طاقم امارتلر تحصل ایتمشیدی، که افریقیه‌ده بنی اغلب و خراسانده بنی طاهر و بعده بنی لیث وآل سامان و مصرده بنی طولون حکومتلری بو قبیلدن ایدی. بو حکومات تابعه کیتدکجه تابعیت روابطنی کوشلتمه‌ده اولوب، نهایت آل بویه و بعده سلجوقیلر عراقه دخی مستولی اوله‌رق، امیرالامرالق عنوانیله بغدادده دخی حکم سورمکه باشلامش؛ وحقیقتده خلفای عباسیه‌ده یالکز برخلافت عنوانی قالمش‌ایدی. دردنجی قرن هجری اواسطنده مغربدن کلوب مصری ضبط وقاهره‌یی مرکز اتخاذ ایدن فاطمیون خلافت ادعاسنده بولنمغله، خلفای عباسیه‌نك آفریقا قطعه سندن حکملری و خطبه‌لری دخی منقطع اولوب، شام خطه‌سی که کندیلرینه وکاه فاطمیلره تابع ایدی، نهایت آلتنجی قرن هجری اواسطنده فاطمیون منقرض اولوب، صلاح الدین ایوبی مصرده خلفای عباسیه خطبه‌سنی احیا ایتمشدر. او صره‌ده اهل صلیب شـ وفلسطین جهتلرینه مستولی اولوب، اتابکیان و سـ ترك حکومانیله مصره‌کی ایوبیلر بونلرله اوغراشمقد وشرق جهتنده دخی برچوق دول صغیره حکم سـ مکده، وخلفای عباسیه‌نك حکم و نفوذی کیتد آزالمقده ایدی. نهایت یدنجی قرن هجری اوائلـ جنکیز خان خروج ایدوب، ممالك اسلامیه‌نك قـ شرقیه‌سنی وقرن مذکورك اواسطنده تورونی هلاکـ خان بغدادی دخی ضبط ایله، خلافت عباسیه‌یه خت ویرمشدر. آنجق متعاقباً خلفای عباسیه نسلندن بر هلاکودن قورتلوب، مصره عزیمتله، ۶۵۹ ده اوراد حکم سورمکده بولنان غلامان اتراکدن ملك ظا بیبرس طرفندن خلیفه طانیمش؛ وخلفای عباسیه بو شعبه‌سی‌ده مصرده ۹۲۴ تاریخنه‌دك دوام‌ایدوب تاریخ مذکورده مسند خلافتده بولنان یعقوب المتمسك خلافتی کندی اراداتیله فاتح مصر و حجـ اولان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینه یعنی سلـ طین عظام عثمانیه‌یه دور وتسلیم ایلمشدر. ابو مسـ امام حسین ایچون علامت ماتم اوله‌رق سیاه سنجا آچمش اولدیغندن، عباسیلر دخی بو سنجاغی قبو ایدوب هرخصوصده سیاه رنك لون رسمیلری‌ایدی بووجهله بغدادده حکم سورن اصل خلافت

سیه ١٣٢ تاریخندن ٦٥٦ تاریخنه‌دك ٥٢٤ ومصر-
ده‌کی شعبه‌سی‌ده ٦٥٩ دن ٩٢٣ تاریخنه دك ٢٦٤
سنه که جماً خلفای عباسیه ٧٨٨ سنه اجرای خلافت
ایدوب، بغداد خلافتنك انقراضیله مصرده‌کی شعبه‌نك
تأسیسی آره‌سنده اوچ سنه‌لك برفترت زمانی کچمشدر.
بغدادده خلافت‌ایدن اصل خلفای عباسیه ٣٧ ومصر-
ده‌کی شعبهٔ عباسیه ١٧ کشیدن عبارت اولوب، اسملریله
تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

١	ابو العباس السفاح عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس	١٣٢
٢	ابو جعفر المنصور بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس	١٣٦
٣	محمد المهدی بن المنصور	١٥٨
٤	موسی الهادی بن المهدی	١٦٩
٥	هارون الرشید بن المهدی	١٧٠
٦	محمد الامین بن الرشید	١٩٣
٧	عبدالله المأمون بن الرشید	١٩٨
٨	محمد المعتصم بن الرشید	٢١٨
٩	الواثق بالله هارون بن المعتصم	٢٢٧
١٠	المتوكل علی الله جعفر بن المعتصم	٢٣٢
١١	المستنصر بالله محمد بن المتوكل	٢٤٧
١٢	المستعین بالله احمد بن المعتصم	٢٤٨
١٣	المعتز بالله محمد بن المتوكل	٢٥٢
١٤	المهتدی بالله محمد بن الواثق	٢٥٥
١٥	المعتمد علی الله احمد بن المتوكل	٢٥٦
١٦	المعتضد بالله احمد بن الموفق باللهطلحه بن المتوكل	٢٧٩
١٧	المكتفی بالله علی بن المعتضد	٢٨٩
١٨	المقتدر بالله جعفر بن المعتضد	٢٩٥
١٩	القاهر بالله محمد بن المعتضد	٣٢٠
٢٠	الراضی بالله محمد بن المقتدر	٣٢٢
٢١	المتقی بالله ابراهیم بن المقتدر	٣٢٩
٢٢	المستكفی بالله عبدالله بن المكتفی	٣٣٣
٢٣	المطیع‌لله فضل بن المقتدر	٣٣٤
٢٤	الطایع بالله عبد الكریم بن المطیع	٣٦٣
٢٥	القادر بالله احمد بن اسحق بن المقتدر	٣٨١
٢٦	القائم بامرالله عبدالله بن القادر	٤٢٢
٢٧	المقتدی بالله عبدالله بن احمد بن القائم	٤٦٧
٢٨	المستظهر بالله احمد بن المقتدی	٤٨٧
٢٩	المسترشد بالله فضل بن المستظهر	٥١٢
٣٠	الراشد بالله المنصور بن الفاضل	٥٢٩
٣١	المقتفی لامرالله محمد بن المستظهر	٥٣٠
٣٢	المستنجد بالله یوسف بن المكتفی	٥٥٥
٣٣	المستضی بنور الله حسن بن المستنجد	٥٦٦
٣٤	الناصر لدین الله احمد بن المستضی	٥٧٥
٣٥	الظاهر بامرالله محمد بن الناصر	٦٢٢
٣٦	المستنصر بالله منصور بن الظاهر	٦٢٣
٣٧	المستعصم بالله عبدالله بن المستنصر	٦٤٠

شعبهٔ خلفای بنی عباس در مصر:

١	المستنصر بالله احمد بن الظاهر	٦٥٩
٢	الحاكم بامرالله احمد بن حسن	٧٠١
٣	المستكفی بالله سلیمان بن الحاكم بامرالله	٧٤٠
٤	الواثق بالله ابراهیم بن الحاكم	٧٤٢
٥	الحاكم بالامرالله احمد بن المستكفی	٧٤٩
٦	المعتضد بامر الله ابو بكر بن المستكفی	٧٦٣
٧	المتوكل علی‌الله محمد بن المعتضد	٧٧٩
٨	المعتصم بالله زكریا بن الحاكم ابراهیم	٧٧٩
.	ثانیاً متوكل علی الله محمد	٧٨٥
٩	الواثق بالله عمر بن الحاكم ابراهیم	٧٨٨
.	ثانیاً معتصم بالله زكریا	٧٩١
.	ثالثاً متوكل علی الله محمد	٨٠٧
١٠	المستعین بالله عباس بن المتوكل	٨٠٨
١١	المعتضد بالله داود بن المتوكل	٨١٥
١٢	المستكفی بالله بن المتوكل	٨٥٤
١٣	القائم بامرالله حمزه بن المتوكل	٨٥٩
١٤	المستنجد بالله یوسف بن المتوكل	٨٨٤
١٥	المتوكل علی الله عبد العزیز بن یعقوب	٩٠٣
١٦	المتمسك بالله یعقوب	٩٢٢
١٧	یعقوب بن المتمسك	٩٢٣

عباسیه (خلافت — ودولت —) [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

عباسیه افریقیه‌ده قیروان قربنده بر قصبه اولوب، ابراهیم بن الاغلب طرفندن تأسیس، و بنی عباس نامنه نسبتله بویله تسمیه اولنمشدی. — بغدادده برمحله وسائر جهاتده‌ده بو اسمله بعض معمورهلر بولنمشدر.

عبایه (یاخود عباده بن مالك) صحابه‌دن اولوب، مؤته محاربه‌سنده عسكر مسلمینك صول جناحنه قیادت ایتمشدر.

عَبدان بصره‌ده فرات‌جهتنده برنهراولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

عبد الاعلی (بن عدی البهرانی) صحابه‌دن اولوب، برادری عبدالرحمن بن عدی کندیسندن روایت ایتمشدر.

عبد الباقی (بن احمد) مشاهیر خطاطین وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، خط ثلث ونسخده ١١٥٨ تاریخنده خواجه راسم افندیدن اذن آلمشدر.

عبد الباقی (میر —) ایران شعرا وخطا-طیبندن و اصفهان ساداتندن اولوب، شاه اسماعیل زماننده یاشامش؛ و مشارالیه بیشیردیکی بریمك مقبوله کچمكله ، (مقبولی) تخلیص اولنمش ایدی. شو بیت اونکدر :

بمقبولی کسیرا دسترس نیست
قبول خاطر اندر دست کس نیست

عبد الباقی { (تاج الدین بن عبدالمجید الیمنی (المخزومی المکی) ادبا وشعرادن اولوب، ٦٨٠ تاریخنده مکه‌ده طوغمش؛ و٧٤٣ده وفات ایتمشدر. بر تاریخ نحاة یازوب، ابن خلکانك «وفیات الاعیان» نه‌ده ٣٠ ترجمه‌دن عبارت بر مختصر ذیل یازمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تجنب ان تذم بك اللیالی
و حاول ان یذم لك الزمان
ولا تحفل اذا کملت ذاتاً
اصبت العز ام حصل الهوان

عبدالجبار { (ابوعبید — بن الحارث الجدسی (المناری) صحابه‌دن اولوب، ارض سراتدن مبعوثاً نزد حضرت نبویه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ واسمی جبار ایکن، جانب نبویدن (عبدالجبار)ه تحویل بیورلمش ایدی.

عُبد الجبار { ایران مشاهیر خطاطیندن و عمادك شاکرداننددن اولوب، اصفهانلیدر. ١٠٦٥ ده وفات ایتمشدر.

عبدالجد { (بن ربیعة الحکمی) صحابه‌دن اولوب، بر حدیث شریفك راویسیدر.

عبدالجلیل بلکرامی { هندستان شعرا و ادباسندن اولوب، اودخطه‌سنك بلکرام شهرنده ١٠٧١ تاریخنده طوغمش؛ و اورنك زیبك خدمتنده بولنه‌رق، بعض مناصب عالیه‌یه کچمش؛ و ١١٣٧ده ٦٦ یاشنده وفات ایتمشدر. انشایه متعلق «آداب المرسلین» عنوانیله بر کتابی وساٸر بعض آثاری واردر. اشعارنده (واسطی) تخلص ایتمشدر.

عبدالجلیل بن وهبون { (ابو محمد — المرسی الملقب بالدمعة) اندلس مشاهیر شعرا وادباسندن اولوب، مریه صاحبی ابو یحیی بن صمادحك ومعتمد بن عبادك احسانته نائل اولمش؛ و ابن خفاجه ایله دخی معاصر بولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بنفسی وان کنت لانفس لی
فقد سلبتها لحاظ المقل
عذار و خد کما یحتوی
سواد القلوب بیاض الامل

عبدالحارث { (بن انس بن الدیان) صحابه‌دن اولوب، اهل رده وقوعاتنده نجران اهالیسنی اسلامده ثابت قدم اولمه‌قاندیرانلردندر.

عبدالحق { مغرب اقصاده حکومت سورن بنی مرین ملوکنك اخیری اولوب، ٨٥٢ تاریخنده جلوسله، بتون وزراسنی قتل ایده‌رك، بر یهودی‌یی وزراته نصب ایتمش؛ ویهودیلر بونك زماننده چوق نفوذ قزانمش اولدقلرندن، اهالی قالقوب، وزیری اولان یهودی‌یی قتل ایتمش؛ وبعده شریف محمد اسمنده برینی اقعاد ایلمشلردی. چوق کچمه‌دن بنی وطاس مغرب اقصایی ضبط ایتمشلردر. عبدالحق عالم برذات اولوب، ٣٠ سنه حکم سورمش؛ و ٨٩٠ ده شهید اولمشدر.

عبدالحق { ایران شعراسندن ایکی ذاتك اسمیدر:
برنجیسی (میر —) استرابادلی اولوب، شوقطعهٔ مضحکه جملهٔ اشعارندندر:

همیکشت در شهر شخصی زجر جان
که قاضی شود صدر راضی نمیشد
بر شوت خری داد تا کشت قاضی
اکر خر نمیبود قاضی نمیشد

— ایکنجیسی (قم) شهری ساداتندن اولوب شو رباعی اونکدر:

در مرتبهٔ علی نه چونست ونه چند
در خانهٔ حق زاد زهی قدر بلند
هر لا ولدی که خانه زادی دارد
شك نیست که باشدش بجای فرزند

عبدالحق افندی { (یاخود عبدالحق ملا) متأخرین علمادن اولوب، حکیم باشی خیرالله افندینك تورونیدر. ١٢١٦ تاریخنده طریق تدریسه داخل اولوب، ٢٤٤ ده یکیشهر فنار، ٤٦ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه، ٤٩ده استانبول قاضیلغنه، ٥٢ ده آناطولی، ٥٧ ده روم‌ایلی صدارتنه نائل اولمش؛ و٢٦٤ ده مجلس معارف ریاستنه نصب اولنمشدی. علم طبه دخی واقف اولمغله، سلطان محمود خان ثانی و عبدالمجید خان حضرتلری زمانلرنده اوچ دفعه سراطبا اولمش؛ وبرخیلی مدتده مکتب طبیهٔ شاهانه ناظری بولنمشدر. ١٢٦٩ ده رئیس العلماء عنوان مفخرت بخشاسیله دخی قدری برتر اولمشدی. ١٢٧٠ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان تربه‌سی خطیره‌سنده مدفوندر. اوچ جلد اوزره بر تاریخ عثمانی یازان سالف الترجمه خیرالله

افندينك بدريدر. طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو بيت جمله اشعارندندر:

كوز يوم جهاندن آچ كوزكی دم كلور كچر
سن كوز يوموب آچنجه بو عالم كلور كچر

عبدالحق دهلوی { (شيخ — بن سيف‌الدين بن سعدالله ترك) هندستانك مشاهير علماسندن اولوب، جدی امير تيمورك امراسندن بولنمش؛ وكنديسی ٩٥٨ده طوغوب، اكبر شاه زماننده ياشامش؛ و ١٠٥٢ده ٩٠ ياشنده وفات ايدوب، دهليده حوض شمسيه‌ده دفن اولنمشدر. «تاريخ حق» و «تاريخ عبدالحق» عنوانيله معروف بر تاريخ ايله «مطلع الانوار»، «مدارج النبوه»، «جذب القلوب»، «اخبار الاخيار» كبی بر خيلی تأليفاتی واردر. ايفای حج شريف ايدوب، بر خيلی مدت حرمينده معتكف بولنمشدر. اوغلی شيخ (نور الحق) دخی «زبدة التواريخ» عنوانيله بر اثر براقمشدر.

عبدالحليم افندی { اوننجی قرن هجری مشاهير علماسندن اولوب، قسطمونيليدر. علمای عصرندن وازآن جمله علاء الدين علی العربيدن تحصيل ابتدكدن صكره، بلاد عرب وعجمه سياحتله مشاهير علمادن اخذ واستفاده، وبعض مشايخ صوفيه‌يه انتساب ايتمش؛ وعودتنده قسطمونيده اقامت ايتمكده ايكن، هنوز شهزاده بولنان ياوز سلطان سليم خان جانبندن طلب بيوريله‌رق، امامی ومصاحبی اولمشيدی. پادشاه مشاراليهك جلوسلرنده معلمی اولوب، كيجه وكوندوز حضورندن آيرلماز اولمشيدی. حضرت پادشاهك مصردن شامه عودتنده ٩٢٢ تاريخنده دمشقده وفات ايتمشدر.

عبدالحميد { (ابو عمرو — بن حفص بن المغيرة القرشی المخزومی) صحابه‌دن اولوب، خالد بن وليد حضرتلرينك عم زاده‌سيدر.

عبدالحميد بن ابی الحديد { [«ابن ابی الحديد» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالحميد خان { (غازی سلطان — اول) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمی بدنجيسی اولوب، سلطان احمد خان ثالثك اوغليدر. ١١٣٧ تاريخنده تولد ايدوب، ١١٨٧ تاريخنده، اللی ياشلرنده اولديغی حالده، ارتحال ايدن برادر اكرمی سلطان مصطفی خان ثالث يرينه تخت نشين خلافت وسلطنت اولمشلردر. جلوسلری بك فنا بر وقته تصادف ايدوب، روسيه ايله محاربه آچلمش، وغوائل داخليه تكثر ايتمش اولديغندن، ١١٨٨ده قينارجه معاهده‌سنك امضاسنه مجبوريت حاصل اولوب، بر طاقم قلاع روسيه‌يه ترك، و قريمك استقلالی تصديق اولنمشدی. بعده روسيه قريمده احمال دسايسله، كندی طرفداری اولان شاهين كرايی خان ابتديره‌رك، ١١٩١ده قريمه عسكر صوقمغه وسيله بولوب، برسنه صكره بوخطه‌يی قطعياً ضبط ايلمشدر. جزار پاشا شام جهتنده وكوله‌منلر دخی مصرده برطاقم غوائل چيقارمشلردی. روسيه ايله آوستريا بيننده‌دخی دولت عليه حقنده برطاقم نيتلر بولنديغی خبر آلنمغله، ١٢٠٠ده بتكرار روسيه‌يه اعلان حرب اولنه‌رق، انكلتره وبروسيه‌نك تشويقيله، مصارفی دولت عليه‌دن تسويه اولنمق اوزره، دولت عثمانيه ايله بالاتفاق روسيه‌يه اعلان حرب اولنمشدی. بومحاربه اثناسنده ١٢٠٣ تاريخنده ٦٦ ياشنده ارتحال ايدوب، باغچه قپوسنده احيا كرده‌سی اولان مدرسه اتصالنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. عادل وحليم بر پادشاه اولوب، تبعه‌سنك محبتنی قزانمشلردی. مدت سلطنتی ١٦ سنه‌در.

— بواسم حالی اليوم زينت افزای تخت سلطنت وخلافت بولنان (سلطان عبدالحميد خان ثانی بن سلطان عبدالمجيد خان بن سلطان محمود خان ثانی بن سلطان عبدالحميد خان اول) افندمز حضرتلريله تجدد ايتمشدر. جناب خيرالحافظين ذات ملك سمات شاهانه‌لرينی اطول عمر وكمال عافيت وموفقيتله سرير آرای شوكت وشان بيورسون، آمين!

عبدالحميد الكاتب { (ابو غالب — بن يحيی بن سعد) مشاهير كتاب ومنشيوندن اولوب، علوم ادبيه‌ده وقتنك امامی ايدی. عن اصل انبارلی اولوب، رقه‌ده ساكن اولمشيدی. آخر ملوك بنی اميه اولان (مروان بن محمد بن مروان بن حكم)ك كاتبی اولوب، مومی اليه ابو مسلم خراسانی طرفندن مغلوب و فراره مجبور اولديغی وقت، كنديسنه مفارقتی تكليف ايتمش ايسه‌ده، قبول ايتميوب، وفانه‌دك كنديسنه صادق

قالمش؛ وبر روایتده مذکور مروانله برابر ۱۳۲ ده قتل اولنمش؛ ودیکر برروایته کوره، جزیره‌ده کیزلنوب، بعده اله کچمکله، سفاح طرفندن صاحب شرطه عبدالجباره تسلیم اولنه‌رق، باشنه قیزغین بر لکن کچیرلك اشکنجه‌سیله اتلاف اولنمشدر. فصیح و بلیغ مکتوبلر یازمقده اسمی ضرب مثل حکمنه کچوب، «فتحت الرسائل بعبدالحمید وختمت بابن‌العمید» کلامی مشهوردر. رسائلی جمع وتدوین اولنمشدر. کندیسندن برچوق ذوات علم ادب وبلاغتی وبالخاصه اصول مراسله‌یی اخذ وتحصیل ایتمشلردر. ابن مقفع ایله صحبتی اولدیغی مرویدر.

عبدالحی { ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، نیشابورایدر. اماکن مقدسه‌ده بعض مصاحف شریفه‌سی موجوددر. — سلطان ابوسعید زماننده صاحب‌دیوان انشا اولان نیشابورلی عبدالحی اسمیله برمنشی بولنمش، وقره‌باغ وقعه‌سندن صکره امیر حسن بیکه انتساب ایده‌رك آخرعمرینه‌دك بونك معیتنده قالمش اولدیغی ده حبیب افندی مرحومك «خط وخطاطین» عنوانلی تذکره‌سنده مذکور ایسه‌ده، خطاط ایله منشی شخص واحداولسه کرکدر؛ زیرا ایکنجیسی‌ده خطاط اولمسه، تذکرهٔ مذکوره‌یه درجی لازم کلمزدی.

عبدالخالق عجدوانی { مشاهیر صوفیوندن اولوب، ۶۱۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عبدالرحمن بن ابزی الخزاعی) که نافع بن عبدالحارثك آزادلیسی اولوب، کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وجانب حضرت مرتضویدن خراسان والیلکنه نصب اولنمش ایدی. باشلیجه حضرت عمر و ابی بن کعب (رضهما) دن روایت ایتمشدر. قرآن کریمده واحکام فقهده معلوماتی وارایدی. — (ابو جبیر عبدالرحمن بن ازهر بن عوف بن عبدعوف القرشی الزهری) که عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرزاده‌سی اولوب، حنین غزاسنده حاضر بولنمش؛ واوغلی عبدالحمید کندیسندن روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن الاسود القرشی الزهری) که فخرکائنات (صلعم) افندمزك دایسی اوغلی وعبدالله بن الارقمك عم زاده‌سی اولوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامشدر. — (عبدالرحمن بن بدیل الخزاعی) که برادری عبدالله ایله برابر جانب رسالتپناهیدن یمنه ارسال بیورلمش؛ وبعده ایکیسی‌ده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشلردر. — (عبدالرحمن بن یشیم) که حضرت علی (رضه) ك فضلی حقنده بر حدیث شریفك راویسیدر. — (ابو عیسی عبدالرحمن بن جبیر الانصاری الاوسی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وحضرت رسول الله (صلعم) افندمزك اصحابنه اذا ایدن کعب بن اشرف یهودی‌یی قتل ایدنلردن بولنمشدر. — (ابو عبدالرحمن بن الحارث بن هشام بن المغیرة القرشی المخزومی) که ابو جهلك برادرزاده‌سی اولوب، ارتحال حضرت نبویده اون‌یاشنده بولنمش؛ وحضرت عمر وعثمان وعائشه (رضهم) دن روایت ایتمشدر. پدری عمواس طاعوننده وفات ایتمکله، والده‌سی فاطمه‌یی حضرت عمر (رضه) تزوج ایدوب، عبدالرحمن حضرت مشارالیهك یاننده بیومشدر. حضرت عثمان (رضه) ك قیزی مریمی تزوج ایتمش؛ و حضرت مشارالیهك شهادتی وقعه‌سنده مجروح اولمش ایدی. زید بن ثابت وسعید بن‌العاص و عبدالله بن الزبیر ایله برابر جانب ذی النورینندن مصاحف شریفه کتابتنه مأمور اولمشیدی. جمل وقعه‌سنده حضرت عائشه (رضها) معیتنده بولنمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن حسان بن ثابت الانصاری الخزرجی) که صحبتی مختلف‌فیه اولوب، والده‌سی (سیرین) ازواج حضرت رسالتپناهیدن ماریه‌نك همشیره‌سی ایدی. کندیسی دخی پدری کبی شاعر اولوب، حتی معاویه‌نك زمان حکومتنده قیزی (رمله) حقنده برطاقم اشعار سویلمش، وبوندن طولایی یزید بن معاویه حدت‌ایدوب، انصارك علیهنده شاعر احطله برهجویه سویلتمش اولدیغی مشهوردر. — (عبدالرحمن بن ام الحکم) که منسوب اولدیغی والده‌سی معاویه‌نك همشیره‌سی اولوب، پدری عبدالله بن‌عثماندر. صحبتی مختلف فیه اولوب، تابعیندن اولمسی احتمالی اغلبدر. معاویه زماننده کوفه والیسی بولنه‌رق، اجرا ایتدیکی مظالم اوزرینه عزل اولنمش؛ و بعده جزیره والیسی اولوب، روملره قارشی بعض محاربه‌لر ایتمش ایدی. ایکنجی معاویه‌نك فراغنده دمشق طوتوب،

خلق مروان بن حكمه بیعت ایتمكه تشویق ایتمشدی. عبدالملك بن مروان زماننده وفات ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن الحنبل) كه كلده بن الحنبلك والده‌سی طرفندن صفوان بن امیه‌نك برادری اولوب، اجنادین محاربه‌سنده حاضر بولنمش؛ وخالد بن ولید حضرتلری جانبندن تبشیر غزا ایچون نزد حضرت صدیق اكبره اعزام بیورلمش ایدی. دمشق فتحنده دخی حاضر بولنوب، صفین محاربه‌سنده معیت حضرت مرتضویده حرب ایتمشدر. — (ابو محمد عبدالرحمن بن خالد بن الولید القرشی المخزومی) كه شجعان قریشدن وارباب فضل وكرمدن اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولمشیدی. یرموك وقعه‌سنده پدر بزركوارلری معیتنده بولنمشدی. برادری مهاجر بن خالد ایله آره‌سی بوزوق اولدیغندن، حضرت علی (رضه) افندمزك معیتنده بولنان مشارالیهه رغماً معاویه ایله برلشمش، وصفین محاربه‌سنده دخی معاویه‌نك معیتنده بولنمش ایدی. معاویه اختیارلغنی درمیان ایده‌رك، خلقه یرینه برینی انتخاب ایتملرینی تكلیف ایتدیكنده، اوغلی یزیدی انتخاب ایده‌جكلرینی مأمول ایدركن، صاحب ترجمه عبدالرحمن بن خالدی انتخاب ایتدكلرینی كورنجه، عبدالرحمنه اواقشام طبیب خصوصیسی اولان ابن اثال معرفتیله بر سملی علاج ایچیره‌رك، اتلاف ایتدیرمشدر. بعده برروایتده برادری مهاجر ودیكر برروایتده بونك اوغلی خالد خفیاً دمشقه دخول ایله ابن اثالی قتل ایتمشدر. حتی طوتیلوب معاویه‌نك حضورینه كتورلدكده «مأموری اولدیردم، لكن آمری قالدی» دیمش اولدیغی مشهوردر. — (ابو لیلی عبدالرحمن بن خراش الانصاری) كه صفیننده معیت حضرت مرتضویده بولنمشدر. — (ابو خلاد عبدالرحمن) كه صحبتی مختلف فیه اولوب، «احبكم الی الله احبكم الی الناس» حدیث شریفنك راویسیدر. — (عبدالرحمن بن ربیعة الباهلی) كه سلیمان بن ربیعه‌نك برادری اولوب، ایران سفرنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلری معیتنده بولنمش؛ وبعده جانب حضرت فاروقیدن (الباب والابواب) یعنی دربند ولایتنه نصب بیوریلرق، خلافت حضرت ذی النورینده (بلنجر) ده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن بن زمعة القرشی العامری) كه ازواج مطهرهٔ رسالتپناهیدن سوده بنت زمعه‌نك برادریدر. — (عبدالرحمن بن زید بن الخطاب) كه جناب فاروقك برادر زاده‌سی اولوب، طوغدیغنده جد مادریسی اولان ابو لبابه طرفندن حضور حضرت نبوی‌یه كتوریله‌رك، دعای جناب رسالتپناهی‌یه نائل اولمشیدی. ارتحال حضرت نبویده آلتی یاشنده ایدی. حضرت عمر (رضه) كندی قیزی فاطمه‌یی كندیسنه تزویج ایدوب، بوندن عبدالله اسمنده بر اوغلی دنیایه كلمشدی. عبدالحمید اسمنده دیكر بر اوغلی عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده كوفه والیسی اولمشیدی. — (ابو سعید عبدالرحمن بن سمرة القرشی) كه فتح مكه كونی اسلامه كلوب، بعده بصره‌ده ساكن اولمش؛ وعبدالله بن عامر بصره امارتنده كندیسنی استخدام ایتمكله، ٣٣ تاریخنده سجستانی ضبط ایتمش؛ ومعاویه زماننده عبدالله بن عامر یكیدن بصره والیسی اولدقده، ٤٢ تاریخنده عبدالرحمن بن سمره‌یی ینه سجستانه مأمور ایلمشدی. بو سفرنده حسن بصری دخی معیتنده بولنوب، كابل جهتنه توسیع فتوحات ایتمشدی. ٤٥ تاریخنده معاویه طرفندن عزل اولنه‌رق، بصره‌یه عودت ایلمش؛ و٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن سهل الانصاری) كه احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنوب، عتبه بن غزوانك وفاتندن صكره جناب حضرت فاروقیدن بصره والیلكنه نصب بیورلمش؛ وعثمان (رضه) ایله معاویه زمانلرنده دخی استخدام اولنمش ایدی. — (عبدالرحمن بن شبل الانصاری الاوسی) كه عبدالله بن شبلك برادری اولوب، صكره شامه نازل اولمشدی. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن صخر) ابو هریره (رضه) نك اسمی اولدیغی مرویدر. — (عبدالرحمن بن صفوان الجمحی یاخود القرشی) كه فتح مكه كونی اسلامه كلمشدر. — (عبدالرحمن بن عائذ بن معاذ) كه احد غزاسنده وسائر غزواتده بولنوب، قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن بن العباس بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) كه عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، عهد رسول‌الله (صلعم) ده طوغمش؛ وافریقیه غزاسنده برادری معبدله برابر وبر روایتده شامده شهید اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عبدالله) [«عبدالرحمن بن ابی بكر» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالرحمن بن عبدرب الانصا-

ری) که «من کنت مولاه فعلی مولاه الخ» حدیث شریفنك راویلرندندر. — (عبدالرحمن بن عبیدالله بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ك برادری اولوب، جمل وقعه‌سنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عتاب القرشی الاموی) که ابوجهلك قیزی جویریه‌نك اوغلی اولوب، جمل وقعه‌سنده عایشه (رضها) نك معیتنده بولنمغله، مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عثمان بن عبیدالله القرشی التیمی) که حضرت طلحه (رضه) ك برادرزاده‌سی اولوب، حدیبیه غزاسنده وبر روایتده فتح مکه‌ده اسلامه کلمش؛ ویرموك غزاسنده ابو عبیده بن الجراح حضرتلرینك معیتنده بولنمش؛ وبعده ابن زبیرك اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، بونك معیتنده قتل اولنمشدر. — (عبدالرحمن بن عدیس البلوی) که رضوان بیعتنده حاضر بولنانلردن اولوب، بعده مصرده ساکن اولمش؛ و حضرت عثمان (رضه) ی محاصره‌یه کیدن مصر عسکرینك قاعدی بولنمشدر. مصریوندن برچوق ذوات کندیسندن روایت ایتمشدر. فتنه زماننده معاویه طرفندن رهن طریقیله اخذ اولنانلردن اولوب، فلسطینده حبس اولنمش؛ ومحبسدن قاچمغله، آرقه‌سندن یتیشوب ۳٦ تاریخنده شهید ایتمشلردر. — (عبدالرحمن بن عمر بن الخطاب) حضرت فاروقك عبدالرحمن اسمیله واکبر، اوسط واصغر صفتلریله اوچ اوغلی وار ایدی. عبدالرحمن اکبر زینب بنت مظعوندن متولد اولوب، عبدالله بن عمر وجناب حفصه‌نك برآنادن برادریدر. عبدالرحمن اوسط (ابو شحمه) کنیه‌سیله متکنی اولوب، مصرده شرب خمردن طولایی عمرو بن العاص طرفندن ضرب اولنمش؛ ومدینه‌یه ایصال اولنه‌رق، اوراده دخی پدری طرفندن تأدیباً ضرب اولنمغله، بر آی صکره وفات ایتمشدر. طیاق آلتنده وفاتی شایعه‌سی صحیح دکلدر. عبدالرحمن اصغر ابو المجبر کنیه‌سیله مکنی اولوب، مجبر اوغلی عبدالرحمنك لقبیدر. — (عبدالرحمن بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیر (رضه) ك برادری اولوب، فتح مکه‌ده اسلامه کلمش، ویرموك وقعه‌سنده شهید اولمشدر. اوغلی عبدالله حضرت عثمانك وقعه‌سنده مقتول اولمشدر. — (عبدالرحمن بن عوف) [مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بیوریله.] — (عبدالرحمن بن عویم بن ساعدة الانصاری) که عهد حضرت نبویده وبر روایتده هجرتدن مقدم طوغوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن غنم الاشعری) که اهل یمندن اولوب، عهد رسول الله (صلعم) ده مسلم اولدیغی حالده، بر روایتده رؤیت وصحبته نائل اوله‌مامش؛ و بر روایتده دخی سفینه ایله نزد حضرت نبوی‌یه کلمش ایدی. جانب نبویدن یمنه اعزام بیورلمش اولان معاذ بن جبل حضرتلریله وفاتنه‌دك مصاحبت ایتدیکندن، (صاحب معاذ بن جبل) دینلیر. بعده حضرت عمر بن الخطاب (رضه) دن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وشامده ساکن اولوب، اهل شامك افقهی اولمشیدی. ۷۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. ابو الدرداء ایله ابو هریره (رضهما) جانب مرتضویدن معاویه‌یه شوری تکلیفیچون اعزام بیوریله‌رق حمصه واصل اولدقلرنده، عبدالرحمن بن غنم اشعری کندیلرینه عتاب آمیز بر خطبه ایرادیله «مهاجرین وانصارك و حجاز وعراق اهالیسنك بیعت ایتدکلری برذاتك معاویه‌یی شورایه دعوت ایتمکه نه احتیاجی و معاویه‌نك بوکا نه حق مداخله‌سی واردر؟» دیه‌رك، کندیلرینی بو تشبثدن جایرمش اولدیغی مروی ایسه‌ده، ابو الدرداء اوندن چوق اول وفات ایتمش اولدیغندن، وقعه‌نك صحتی وارایسه، شخاصنده سهو اولسه کرکدر. —(ابو لیلی عبدالرحمن بن کعب الانصاری المازنی) که بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وتبوك غزاسنه کیده‌مدکلریچون آغلایوب، «تولوا واعینهم تفیض من الدمع حزناً ان لا یجدوا ما ینفقون» آیت کریمه‌سنك نزولنه سبب اولانلردن اولمشدر. — (عبدالرحمن بن معاذ بن جبل) که عمواس طاعوننده وابو عبیده‌نك ارتحالندن صکره، پدری اوراده امیر اولدیغی حالده، علت مذکوره‌یه دوچار اولوب، ۱۸ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (عبدالرحمن بن معاذ بن عثمان القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن طلحه بن عبیداللهك عم زاده‌سیدر.

عبدالرحمن { اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌دن درت ذاتك اسمیدر.

برنجیسی (عبدالرحمن بن معاویه بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم) اندلس دولت امویه.

سنك مؤسسى و برنجى حكمدارى اولوب ، ملوك امويه‌نك اونجيسى اولان هشامك تورونيدر. دولت امويه‌نك مضمحل اولمسيله ، خلافت آل عباسه كچديكنده اختفا ، ومصر و افريقيه طريقيله مغرب اقصايه فرار ايده‌رك ، اندلسه داخل اولمش ؛ و هنوز عباسيلرك يد ضبطنه كچميوب ، بر حال فترتده بولنان مملكت مذكوره اعيانك بر طاقى طرفندن قبول اولنه‌رق ، فرقهٔ مخالفينله بر مدت محاربه ايتدكدن صكره ، متصف بولنديغى شجاعت و عقل و درايتى ياردميله ، جمله‌سنه غلبه ايده‌رك ، بتون اندلسى يعنى اسپانيه وپورتكيزى حكمى آلتنه آلمش ؛ وخليفه ويا امير المؤمنين عنوانى ادعاسنه قالقيشميوب ، ملك عنوانيله قناعت ايتمش ايسه‌ده ، يكى تأسس ايتمش اولان بغداد خلافت عباسيه‌سنى طانيمه‌رق ، مستقل بر دولت تأسيس ايتمشدر. فرانسز قرالى پپين ايله وبعده اوغلى مشهور شارلمان ايله دخى محاربه ايده‌رك ، غالب كلديكى كبى ، خليفهٔ عباسى ابو جعفر منصور جانبندن كوندريلن عسكره دخى غلبه چالمغله ، قوتنى هركسه طانيتديره‌رق ، دولتنك اساسنى تقويه ايتمش ؛ وعدالتيله وعلوم ومعارف وزراعت وصنايعى حمايه ايتمكله ، تبعه‌سنك رفاهنى ومملكتنك عمرانى استحصال ايلمش ايدى. ١٤٠ تاريخنده سلطنته نائل اولوب ، ٣٢ سنه حكومت سوردكدن ، وحياتنده اصغر اولادى اولان هشامه بيعت ايتديردكدن صكره ، ١٧٢ تاريخنده ٦٠ ياشنده وفات ايتمشدر. اوزون بويلى ، قرال صقاللى ووجيه بر آدم اولوب ، اواخر عمرنده بر كوزينه عمى طارى اولمشيدى . علم و ادبدن بهره‌سى و طبيعت شعريه‌سى دخى اولوب ، سرايى مجمع علما وادبا ايدى. پايتخت اتخاذ ايتديكى قرطبه‌ده اليوم كليسايه محول اولديغى حالده حيرت افزاى ناظرين اولان بيوك ومصنع بر جامع شريف بنا ايتديروب ، روايته كوره رسمنى كنديسى تنظيم ايتمشدى.

— ايكنجيسى (عبدالرحمن ثانى بن حكم بن هشام بن عبدالرحمن اول) ملوك مذكوره‌نك دردنجيسى اولوب ، پدرى حكمك زماننده ولى عهدلكى اعلان ايدلمش ، و بر مدتده وكالت ايتمش اولمغله ، ٢٠٦ تاريخنده ، پدرينك وقوع وفاتى اوزرينه ، تخت سلطنته كچوب ، بر مدت حكومت ادعاسنده بولنان عبدالرحمن اولك اوغلى عبداللهك فساديله وبرشلونه جهتنه تجاوز ايدن فرانسزلرله و اسپانيه‌نك شمال غربى جهتنده‌كى خرستيان حكومات صغيره‌سيله اوغراشمش ؛ وزماننده نورمانلر اندلسك سواحل غربيه‌سنه يعنى پورتكيز مملكتنه چيقوب ، برچوق ممالكى نهب وتخريب ايتدكلرى كبى ، قحط وغلا وچكركه كبى آفات رونما اولمش ايسه‌ده ، كنديسى عادل ومدبر ومرحمتلى بر حكمدار اولمغله ، بو غوائلك جمله‌سنه غلبه چاله‌رق ، فرانسزلرى ونورمانلرى اندلسدن اخراج ، و حكومات صغيرهٔ مذكوره‌يى دوچار انهزام ايتمش ؛ وقحط وغلانك تأثيراتنى تهوين ايچون ، خزائننى بذل ايلمش ايدى . قسطنطينيه روم ايمپراطورينك خلفاى عباسيه‌يه قارشى تكليف ايلديكى اتفاقى رد ايده‌رك ، حميت اسلاميه‌سنى اثبات ايتمش ؛ و سرايى مجمع علما وادبا ايدوب ، تا اقصاى شرقدن مشاهير علما لطف و حمايه‌سندن مستفيد اولمق اوزره ، قرطبه‌يه كيدرلر ايدى . بوسته اصولنى اك اول ايجاد ايدن بوذاتدر. قرق بش اولادى اولوب ، بونلردن محمدى ولى عهد تعيين ، و ٣١ سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره ، ٢٣٧ تاريخنده ٦٢ ياشنده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى (عبدالرحمن ثالث بن محمد بن عبدالله بن محمد بن عبد الرحمن ثانى) ملوك مذكوره‌نك سكزنجيسى اولوب ، ٣٠٠ تاريخنده جدى عبد اللهك وقوع وفاتى اوزرينه ، ٢٢ ياشنده تخت سلطنته كچه‌رك ، (امير المؤمنين) و (ناصر لدين الله) عنوانلرينى حائز اولمش ؛ و فضائل و اقتدارى جهتيله ، عمى عبد الرحمن المظفر طرفندن قبول اولنه‌رق ، حتى اك اول مشار اليه بيعت ايتمشدر . عبدالرحمن ثانينك وفاتندن برى اوچ سلفنك زماننده اندلسك امور داخليه‌سى بر طاقم اختلالات وفساداته دوچار اولوب ، اسپانيه‌نك شمالنده‌كى كوچك خرستيان حكومتلرى فرصت بوله‌رق ، توسيع ممالك واكتساب قوت ايتمش اولدقلرى كبى ، اندلسك شرق شمالى قسمى دخى غالب بن حفصك يد غصبنه كچمشيدى . عبدالرحمن ثالث عمى مشار اليه عبدالرحمن المظفرك سردارلغيله ابتدا بو عاصى‌يه قارشى عسكر سوق ايده‌رك ، بر خيلى محاربادن صكره ، كنديسنى مغلوب و فراره مجبور ايتمش ؛ وديكر برطاقم سركشانك دخى حقندن كله‌رك ، بتون ممالك اندلسى تحت انقيادينه آلمش ؛ و ليون قراليله وسائر خرستيان حكومتليه ايتديكى محاربات

عبدهده موفق اولوب، ضبط ایتمش اولدقلری یرلری استرداد ایتمشدر. فاسده حکومت سورن ادارهسی‌بی فاطمیونه قارشی مدافعه ایتمکله، بونلر کندیسنه تابع اولوب، بوندن طولایی (معزلدین الله) طرفندن مصردن کوندریلان عسکرله دخی خیلی وقت حرب ایتمش؛ وبجایه‌یه قدر اولان مغرب اقصی واوسطی تحت ادارهسنه آلمش ایدی. الحاصل عبد الرحمن ثالث ممالکنی توسیع وتحکیم ایدهرك، بیوك بر قوت وسطوته مالك اولمش؛ ومکمل و منتظم صورتده دونتما دخی ترتیب ایلمش ایدی. بر خیلی وقت عمی مشارالیه عبدالرحمن المظفر وبونك وفاتندن صکره احمد بن سعد حاجبی یعنی وزیر اعظمی بولنمشدر. کرك کندیسی وکرك ولیعهدی حکم ومشارالیه احمد بن سعد ارباب علم و ادبدن بولنوب، علمایی حمایه وتشویق ایتدکلرندن، زماننده اندلسده علوم و معارف اوج بالای ترقی‌یه چیقمش؛ وکرك سرایی کرك کبراسنك دائرهلری بر انجمن دانش وعرفان حالنه کچوب، شرق و غربدن ارباب علم وهنر قرطبه‌یه اجتماع ایدردی. قرطبه‌ده بیوك ومکمل بر مدرسهٔ طبیه دخی تأسیس ایتمشدی، که آوروپا قطعهسنده تأسس ایدن مکاتب طبیهنك برنجیسیدر. حتی آوروپا حکمدارلرندن و سائر خرستیان کبراسندن بر چوق آدملر لاجل التداوی قرطبه‌یه کیدوب، کوردکلری اسباب عمران ومدنیته وعبد الرحمن ثالث ایله اهل اسلامدن نائل اولدقلری احترامات مهماننوازانه‌یه واله وحیران اولمشلردی. التیوز بیك جلدی حاوی بیوك بر کتبخانه دخی تشکیل ایتمشدی. قرطبه‌دن اوچ ساعتلق مسافه‌ده و (وادی الکبیر) کنارنده (الزهراء) اسمیله بك بیوك ونهایت درجه‌ده مصنع بر سرای ایله اطرافنده مکمل باغچه‌لر وبر جامع حاوی بنا ایتدیرهرك بك کوزل بر قصبه حالنه قویمشدی، که زهراوی نسبتیله یاد اولنور بر چوق مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عبدالرحمن ثالث ۵۰ سنه کمال عدالت و شان وجلادتله حکم سوروب، ۳۵۰ تاریخنده ۷۲ یاشنده وفات ایتمشدر.

عبد الرحمن { مغربده حکومت سورن بنی مرین دولتنك اون ایکنجی حکمداری اولوب، طقوزنجی قرن هجری اوائلنده فاسده بك آز وقت حکومت سوردکدن صکره، مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبد الرحمن { (مولی —) فاس ومراکشده حکومت سورن شرفادن اولوب، ۱۱۹۲ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۲۳۸ ده مسند حکومته کچوب، بعض فرق مخالفینك تسکینیله اوغراشمش؛ وفرانسه‌یه قارشی جزایرده امیر عبد القادره یاردیم ایدوب، کندی اوغلنك تحت قیادتنده بولنان عسکری ۱۲۶۰ ده جنرال (بورژو) ایله محاربه ایتمشدر. بعده عبدالقادردن اندیشناك اولمغله، فرانسه ایله برلشهرك، علیهنده استعمال سلاح ایلمشدر. ۱۲۷۶ ده وفات ایدوب، اوغلی سیدی محمد خانی اولمشدر.

عبدالرحمن { دولت امویه مشاهیر امراسندن وشجعان غزاتدن اولوب، هشام بن عبدالملك زماننده اندلس والیسی بولنمغله، فرانسه داخلنده توسیع حدود اسلامیه ایدهرك آکیتانه قطعهسنی کاملاً فتح ایتمش؛ ولوآره نهری وادیسنه‌دك ایلریلیوب، فرانسه‌نك نصفنه قریب مقدارینی استیلا ایتدکدن صکره، ۱۱٤ تاریخنده (تور) ایله (پوآتیه) آرهسنده شارل مارتل طرفندن مغلوب اولوب، ظن اولندیغنه کوره محاربه‌ده شهید اولمشدر. آوروپالیلرجه (Abderame) اسمیله مشهوردر.

عبد الرحمن { (بن شیخ کمال الدین محمدفقیر) هندستان متأخرین شعراسندن اولوب، اله آبادلیدر. شو بیت اونکدر:

بکام خویشتن جام شراب کوثری دارم
که از عشق علی مرتضی چشم تری دارم

عبد الرحمن آماسی { اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب، ۸٦۰ تاریخنده آماسیه‌ده طوغمش؛ و سلطان بایزید خان ثانینك آماسیه والیلکنده توجه و محبتی قزانوب، بعض حسودلرك سعایتیله ابو الفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری جانبندن قتلنه فرمان صادر اولمش ایسه‌ده، شهزاده‌نك اخطار ومعاونتیله، ملوك چراکسه‌نك النده بولنان حلبه فرار ایدوب، اورانك علماسندن بر مقدار تحصیلدن صکره، شهر مذکورده بولنان ایران تجارلرندن علامه جلال الدین دوانینك حسن

صیتنی ایشیتمکله، ۸۸۱ ده شیرازه کیدوب، یدی سنه علامهٔ مشارالیهدن علوم عقلیه و نقلیه‌یی تعلم و اکمال ایله، سلطان بایزید خانك جلوسلرینی خبر آلنجه، آماسیه‌یه عودت، واورادن درسعادته موا. صلت ایتمش؛ وجانب پادشاهیدن بعض مدارس مدرسلکنه تعیین، وبعده ادرنه وصکره استانبول قاضیلغنه وآناطولی وروم‌ایلی قاضیعسکرلکنه ایصال بیورلمشیدی. سلطان سلیم خان اول حضرتلری زماننده یکیدن قاضیعسکر اولوب، ایران سفرنده معیت حضرت پادشاهیده بولنمش؛ واو اثناده شیخو. ختنه مبنی عزل ودرسعادته اعزام اولنه‌رق، ۹۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. ابو ایوب انصاری (رضه) جوارنده‌مدفوندر. السنهٔ ثلثه‌ده شعر وانشایه‌مقتدر اولوب، بعض قصائدی وبرخیلی رسائلی وارایسه‌ده، امور قضا ایله اشتغالندن طولایی چوغی مسوده حالنده براقمشدر. یدی بیك جلددن زیاده کتب معتبره جمع ایتمشدی. حسن خطی دخی اولوب، خطوط مختلفه‌یی کوزل یازاردی.

عبدالرحمن اوذاعی { (ابو عمرو — بن عمرو بن یحمد)

فقهادن اولوب، شامده زماننك قطبی ایدی. ۸۸ تاریخ هجریسنده بعلبکده طوغمش؛ وبعده بیروتده اقامت وتدریسله اشتغال ایده‌رك، ۱۵۷ تاریخنده بیروتده وفات ایتمشدر. سفیان ثوری و سائر مشاهیر کندیسندن روایت ایتمشلردر.

عبدالرحمن بن ابراهیم { (الفزاری البدری)

مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، علوم ادبیه‌دن دخی بهره‌سی و طبیعت شعریه‌سی وار ایدی. عن اصل مصرلی اولوب، دمشقده توطن ایتمشدی. علوم فقهیه‌ده بر چوق علما یتیشدیرمش؛ وزماننده مسائل فقهیه ایچون مرجع عمومی بولنمشدر. ۶۲۴ تاریخنده طوغوب، ۶۹۰ ده وفات ایتمشدر. «الاقلید فی شرح التنبیه» و«کشف القناع فی حل السماع» عنوانلریله ایکی تألیفی وسائر آثاری واردر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

یا کریم الآباء والاجداد
وسعید الاصدار والایراد
کنت سعداً لنا بوعد کریم
لاتکن فی وفائه کسعاد

عبدالرحمن بن ابی بکر { (بن ابی قحا. فة القرشی

التیمی) یارغار حضرت سید المرسلین صدیق اکبر (رضه) افندمزك اکبر اولادی اولوب، حضرت عایشه (رضها) ایله برآنادن یعنی (ام رومان) دن متولددر. بابا اوغل درت قوشاق صحابه‌نك جمعی یالکز بو ذاتلرده واقع اولوب، ابو قحافه، اوغلی ابو بکر صدیق، مشارالیهك اوغلی صاحب ترجمه عبدالرحمن وبونك اوغلی ابوعتیق محمد، دردی دخی صحابه‌دندر. بدر واحد وقعه‌لرنده مشرکین قریشله بولنوب، حدیبیه وقعه‌سنده اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده بولنوب، شجاعت وجسارتی مسلم اولمغله، اهل رده شجعانندن (محکم الیمامه) یی و دیکر آلتی کشی‌یی قتل ایتمشدر. جمل وقعه‌سنده همشیره‌سی معیتنده بولنمشدر. معاویه مروان بن حکمه اهل حجازدن اوغلی یزید نامنه بیعت آلمسنی یازدیغی وقت، عبدالرحمن بن ابی بکر (رضهما) مخا. لفت کوسترنلردن اولوب، حتی بر روایتده معاویه‌نك کوندردیکی مبالغ کلیه‌یی دخی رد ایله «بن دینمی دنیا ایله صاتمام» دیمش؛ ودرعقب مدینه‌دن مکه‌یه عزیمت ایدوب، ۵۳ تاریخنده اثنای طریقده فجأةً ویا مسموما وفات ایتمش؛ ومکه‌یه نقل ودفن اولنمشدر. کندیلرندن بر چوق احادیث شریفه منقولدر.

عبدالرحمن بن احمد { (ابو حبیب) مشا. هیر شعرا وادبای

اندلسدن اولوب، تاریخ وفاتی تحقیق اولنه‌مدی. شو قطعه جمله اشعارندندر:

مجری جفونی دماء وهو ناظرها
ومتلف القلب وجدا وهو مرتعه
اذا بدا حال دمعی دون رؤیته
یغار منی علیه فهو یرفعه

عبدالرحمن بن اسحق { (بن الهیثم) اندلس مشاهیر

اطباسندن اولوب، قرطبه‌لیدر. ادویهٔ مسهله ومنقیه حقنده «کتاب الکمال والتمام» عنوانیله برکتابی و«کتاب الاقتصار والایجاد فی خطا بن الجزار فی الاعتماد»، «کتاب اکتفاء بالدواء من خواص الاشیاء»، «کتاب السمائم» عنوانلریله تألیفاتی واردر. بوکتابلرك برینی (حاجب ابو عامر محمد بن محمد بن ابی عامر)ك نامنه یازمشدر.

عبدالرحمن ابن الاسنائی { (جمال الدین — بن علی الاموی القوصی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٥٠ تاریخنده صعید مصرك اسنا قصبه‌سنده طوغمش؛ وقوص قصبه‌سنده تحصیل علم ایدوب، قوصده، بعده اسکندریه‌ده ونهایت قدسده دیوان صاحبی بولنمش؛ وصکره ملك معظم عیسانك کاتب انشاسی اولمشیدی. ورع وصوتیله مشهور ایدی. ٦٢٥ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، قاسیونده دفن اولنمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ما لقلبی الی السلوك طریق
انا من سکرة الهوی لا افیق
ضحکوا یوم بینهم و بکینا
فترائت سحائب و بروق

عبدالرحمن بن الانباری { (ابو البرکات کمال الدین بن محمد) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو وسائر علوم ادبیه‌ده برخیلی تألیفاتی وتعبیر رؤیا حقنده برکتابیله برمقدار اشعاری واردر. ورع وتقواسیله‌ده مشهوردر. ٥٧٧ ده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

العلم اوفی حلیة و لباس
والعقل اوفی جنة الاکیاس
کن طالباً للعلم تحیی و انما
جهل الفتی کالموت فی الارماس

عبدالرحمن بن بکار { (رشید الدین بن بدر النابلسی) مشاهیر شعرادن اولوب، اشعاری پك لطیفدر. ٦١٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت درت قافیه‌لی برقصیده‌سندندر:

لم الحشی معذب موجع
علی المدی صب الغداء معزم
بناره یلتهب ملذع
ما خمد أذاره و الفرم

عبدالرحمن بن حکم { [«عبد الرحمن» ماده‌لرینك اونجیسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن بن خالد { [«عبدالرحمن» ماده‌لرینك برنجیسنده صحابه میاننده ذکر اولنمشدر.]

عبدالرحمن بن عبدالوهاب { (تقی الدین ابو القاسم) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، (ابن بنت الاعز) کنیه‌سیله متعارفدر. والده‌سی طرفندن جدی (اعز) ملوك ایوبیه‌دن ملك کاملك وزیری بولنمشیدی. کندیسی دخی مصرده هم وزیر هم قاضی القضاة اولمشیدی. بعده وزارتدن استعفا ایده‌رك، قضا ایله اکتفاء وتدریسله اشتغال ایتمشدی. ٦٩٥ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. برخیلی اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت بر قصیدهٔ مشهوره‌سندندر:

الناس بین مرجز ومقصد
ومطول فی مدحه و مجود
و مخبر عمن دوی و معیر
عمار آه من العلی والسودد

عبدالرحمن بن عساکر { (فخر الدین ابو منصور) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، دمشقلی اولدیغی حالده، گاه شهرمذکورده وگاه قدسده اقامت ایده‌رك، قدسك نظامیه‌سی دینلان «مدرسهٔ صلاحیه» ده تدریس ایدردی. فقه و حدیثه دائر بر قاچ تألیفی واردر. ٥٥٠ تاریخنده طوغوب، ٦٢٠ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عسیله { (ابو عبدالله الصنابحی) کبار تابعیندن اولوب، یمنلیدر. عهد حضرت نبویده مسلم اولوب، جانب رسالتپناهی‌یه هجرت ایتدیکی حالده، (جحفه)یه وصولنده، سید الثقلین (صلعم) افندمزك بش کون اول ارتحالنی خبر آلمش؛ وبعده کوفه‌یه نازل اولوب، حضرت ابا بکر و عمر و بلال و عباده بن الصامت (رضهم) دن روایت ایتمشدر.

عبدالرحمن بن عوف { (بن عبد عوف بن عبد بن الحارث بن زهره بن کلاب بن مرة القرشی الزهری) اصحاب کرامدن و عشرهٔ مبشره‌دن اولوب، کنیه‌سی ابو محمددر. جاهلیتده اسمی عبد عمرو وبر روایتده عبد الکعبه اولوب، اسلامه کلدیکنده، جانب حضرت نبویدن عبدالرحمن تسمیه بیورلمشیدی. فیل وقعه‌سندن اون سنه صکره دنیایه کلمشدر. الك اول ایمان کتیرن سکز ذاتك بری اولوب، جناب صدیق اکبر (رضه) ك تشویقیله اسلامه کلمشدر. ابتدا حبشه وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سعد ابن الربیع ایله جانب حضرت نبویدن مواخاتی اجرا بیورلمشیدی.

بدر و احد غزالريله سائر غزواتك جملەسندە معيت جناب رسالتپناهيدە بولنوب، دومة الجندله دخی اعزام، وكلب قبيلەسنه غالب اولديغی تقديردە، رئيسلرينك قيزينی تزوج ايتمسی كنديسنه امر بيورلمش اولمغله، بعدالغلبه (اصبغ بن ثعلبة الكلبي) نك قيزی (تماضر) ی تزوج ايتمش؛ وبوندن ابو سلمه اسمنده براوغلی دنيايه كلمشدر. حضرت عمر (رضه) ك انتخاب خليفه ايچون تعيين ايلديكی آلتی نفر اصحاب شورانك بريدر. احد وقعەسندە يكرمی بر ياره آلوب، آياغندن آلديغی برياره‌دن فيمابعد طوپاللار ايدی. اوك ايكی ديشی دخی دوشمشيدی. فی سبيل الله انفاق وصدقاتی دخی چوق اولوب، بر كونده اوتوز كوله آزاد ايتديكی اولمشدر. مال وثروتی چوق اولوب، تجارتله اشتغال ايدردی. اصحاب شوری ميانندە كندينی حق خلافتدن اسقاط ايدەرك، حضرت عثمان (رضه) ی انتخاب، واك اول كنديسی بيعت ايتمشدر. ٣١ سال هجريسنده ٧٥ ياشنده رحلت ايتمشدر. ايری بدنلی، بياض رنكلی و ياقيشيقلی بر ذات ايدی. اوغللری ابراهيم، حميد، ابو سلمه ومصعب ايله ابن عباس وابن عمر وسائرلری كنديسندن روايت ايتمشلردر.

عبدالرحمن بن محمد الحنفی { اولاد جناب مرتضويدن

حضرت محمد بن حنيفه (رضه) ك اوغلی اولوب، حجاج يوسفه قارشی برچوق محاربەلر ايدەرك، ظالم موما اليهی دفعاتله مغلوب ايتمش ايسەدە، نهايت الينه كچوب، ٨٢ تاريخنده شهيد اولمشدر.

عبدالرحمن بن المسجف { (بدرالدين — بن ابی

القاسم الكنانی العسقلانی) مشاهير ادبا و شعرادن اولوب، ٥٨٣ تاريخنده طوغمش، و ٥٣٥ ده فجأةً وفات ايتمشدر. اكثر اشعاری هجوياته متعلقدر. بغدادده ياز موسمنده عاشورا كونی ياغمور ياغديغنده سويلديكی شو برايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

مطرت بعاشورا و تلك فضيلة
ظهرت فما للناصبي المعتدی
والله ما جاء الغمام و انما
بكت السماء لزوال آل محمد

عبدالرحمن بن معاويه { [«عبدالرحمن» ماده‌لرينك

ايلنجيسنه مراجعت بيوريله.]

عبدالرحمن بن مل { (ابو عثمان — بن عمرو بن عدی)

كبار تابعيندن اولوب، عهد حضرت نبويده اسلامه كلمش ايسەدە، رؤيته موفق اوله‌مامش؛ واسلامدن اول ايكی دفعه حج ايتمش ايدی. حضرت عمر (رضه) زماننده مدينهٔ منورەيه كلوب، قادسيه، جلولا، تستر، نهاوند وآذربيجان محاربەلرنده وشامده يرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ و بعده كوفەده ساكن اولمش ايسەدە، وقعهٔ كربلادن صكره، «حفيد جناب نبوينك شهيداولديغی بريرده طوره‌مام» ديەرك بصرەيه انتقال ايتمش؛ و ٩٥ تاريخنده ١٣٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر.

عبدالرحمن بن ملجم { (المرادی الحميری) خوارجدن او-

لوب، حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزی شهيد ايتمكه جرأت ايتمكله الی اخر الدوران اكتساب بدنامی وجلب لعن ونفرين ايتمشدر. ارتحال جناب مرتضويدن صكره مقام خلافته كچن حضرت امام حسن (رضه) جانبندن قصاصاً اعدام اولنمشدر.

عبدالرحمن بن منده { (بن محمد العبدی الاصفهانی) اعاظم

علمادن اولوب، حديث وفقه و سائر علومه متعلق بك چوق تصانيفی واردر. ورع وتقواده دخی مشار بالبنان ايدی. حسن خطی‌ده وار ايدی. ٤٧٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. مارالذكر (ابو عبيدالله محمد بن يحيي بن منده) نك تورونك اوغليدر.

عبدالرحمن بن هوازن { (بن عبدالكريم القشيری) ائمهٔ

علمادن اولوب، نيشابورليدر. بدرندن وسائر عصری علماسندن اصول وتفسير وسائر علومی اوكرندكدن وشعر وادبده دخی اكتساب ملكه ايتدكدن صكره، بغداده كلەرك، برمجالس وعظ ترتيب ايتمش؛ وصيت وشهرت قزانمش ايدی. بعده مذهب اشعری‌يی التزام ايتمكله، كندی طرفكيرلريله حنابله آره‌سنده بر طاقم منازعات ظهور ايتديكندن، اهالينك التماسی اوزرينه، نظام الملك طرفندن معززاً نيشابوره قالديريله‌رق، بقيهٔ عمرينی اوراده وعظ وتدريسله كچيرمش؛ و ٥١٤ ده وفات ايتمشدر. شو برايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

تقبيل ثغرك اشتهی
امل اليه انتهی
لو نلت ذلك لم امل
بالروح منی ان تهی

دنیای لذة ساعة
و علی الحقیقة انتهی

عبدالرحمن پاشا { مصر سلطان مصطفی خان ثانیده ١١١٦ تاریخنده ٢٣ قپودان دریا بولنمش امراء بحریه‌دن اولوب، زاغفرانبولیلیدر. ترسانه‌ده کراسته انبارینک احراق اوزرینه، غضب پادشاهی‌یه اوغرایه‌رق، اعدام وپیاله پاشا تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

عبدالرحمن تمیمی { [« ابو محمد بن ابی خاتم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن جامی { [« جامی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالرحمن الجماعیلی { (شیخ الاسلام شمس‌الدین ابو محمد — بن محمد المقدسی الصالحی الحنبلی) مشاهیر محدثین وفقهادن اولوب، ٥٩٧ ده سفح قاسیونده (دیرالمبارك) ده طوغمش؛ ومشاهیر محدثاتدن (ست الکتبه بنت الطراح) ایله ابو الفرج الجوزی و سائر اعاظم محدثیندن اخذ و استماع ایتمش؛ و ١٠ جلد اوزره بر « شرح مقنع » یازمشدر. ٦٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالرحمن چلبی { (بن مولی حسام الدین) چلبی سلطان محمد خان دوری مشایخندن اولوب، (کموشلی‌اوغلی) دیمکله متعارف ایدی. تصوفدن وعلوم ادبیه‌دن بهره‌سی اولوب، وجد وحاله متعلق حسامی مخلصیله بعض اشعاری دخی واردر. آماسیه قربنده یعقوب پاشا زاویه‌سی جوارنده مدفوندر.

عبدالرحمن خوارزمی { طقوزنجی قرن هجریده. آق قیونلی سلطان یعقوبك زماننده نستعلیق خطنی ایجاد ایدن مشاهیر خطاطیندن اولوب، اوغللری عبدالرحیم وعبدالکریم دخی کندیسنه پیرو اولمشلردر.

عبدالرحمن الداودی { (جمال الاسلام — بن محمد) مذهب وخلاف وادبده ائمه‌دن اولوب، خراسانك شیخی ایدی. ٣٧٤ تاریخنده طوغوب، وطنی مشاهیر علماسندن بعد الاخذ، بغداده کله‌رك، ابو حامد اسفرائینك درسنه دوام ایتمش؛ وبعده بوشنجه عودتله، تدریس و فتوی وتصنیفله مشغول اولمش ایدی. ٤٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. نثر ونظمی کوزل اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان شئت عیشاً طیباً یغدو بلا منازع
فاقنع بما اوتیته فالعیش عیش القانع

عبدالرحمن الفراسی { شعرادن اولوب، تونس جوارنده‌کی بنی فراس قریه‌سندن اولدیغی حالده، تونسده نشأت ایتمش؛ و ٤٠٨ تاریخنده سوسه قصبه‌سنده، سرخوش اولدیغی حالده، بر طامك اوستندن دوشوب، هلاك اولمشدر. اشعاری هذل وهجوه متعلقدر.

عبدالرحمن القوصی { (زکی الدین — بن وهیب) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب، حما صاحبی مظفره وزیر اولدقدن صکره، ٦٤٠ تاریخنده محبسده محروقاً وفات ایتمشدر. لطائف متضمن اشعاری چوقدر. مذکور مظفرك برچوق احسانلرینه نائل اولمشیدی اعدام اولنه‌جغی وقت سویلدیکی شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اعطیتنی الالف تعظیما وتکرمة
یالیت شعری ام اعطیتنی دیتی

عبدالرحیم افندی { مصر سلطان ابراهیم خانیده مشیخت اسلامیه مسندینه ارتقا ایدن علمادن اولوب، آطنه‌لیدر. تحصیل علوم وعلی الاصول دور مدارس ایده‌رك، سلیمانیه مدرسه‌سندن استانبول قضاسنه وبعده آناطولی صدارتنه واصل اولدقدن صکره، بر مدت ادرنه‌یه نفی اولنوب، عودتنده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و ١٠٥٧ تاریخنده مسند فتوایه ارتقا ایتمش؛ وایکی بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوانی اداره ایتدکدن صکره، ١٠٥٩ ده عزل، ومکهٔ مکرمه‌یه ارسال اولنه‌رق، بعد اداء الحج قدس شریف قضاسنه تعیین اولنمش؛ و برآز مدت مرورنده درسعادته عودته مأذون اولوب، اسکدار قضیسی اولمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن بلغراد قضاسیله یکیدن ابعاد اولنه‌رق، درت بچق سنه قدر اوراده قالدقدن صکره، ١٠٦٦ تاریخنده وفات ایدوب، شهر مذکورك عمارت جامعی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. صلابت دینیه و شرعیه‌سی برکمال راستکو بر ذات ایدی. کتب علمیه‌یه بعض تعلیقاتی واردر.

عبد الرحيم افندی {(منتش زاده) دور سلطان احمد خان ثالثده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چقن علمادن اولوب، بروسه‌لیدر. تحصیل علومدن صکره درسعادته کله‌رك، شیخ الاسلام منقاری زاده یحیی افندی‌یه انتساب ایله، طریق تدریسه داخل اولمش؛ وتکمیل دورهٔ تدریسدن صکره یکیشهر وبعده ادرنه مولویتنه نصب اولنمش ایدی. اون سنه معزول قالدقدن صکره، فیض الله افندینك مشیختنده خلاف اصول اسکدار وبعده مصر قاضیسی اولمش؛ و ١١١٧ ده استانبول و ١١٢٠ ده آناطولی پایه‌سنی بالاحراز، ١١٢٣ ده روم ایلی قاضیعسکرلکنه و بعده ایکی کره دها بو مقامه چقدقدن صکره، ١١٢٧ ده مشیخت اسلامیه مسندینه اعتلا ایتمش؛ وبرچوق سنه امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، ١١٢٨ تاریخنده وفات ایدوب، ادرنه‌ده (زهرمار) مسجدی خطیره‌سنه دفن اولنمشدر. علوم شرعیه و ادبیه‌ده ید طولی صاحبی اولوب، فتاویسی واردر.

عبد الرحیم بن علی {[«مهذب الدین» ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالرحیم عباسی {(شریف —) اونجی قرن هجری علماسندن اولوب، مصرده تولد، وعلوم ادبیه ایله حدیث وتفسیر وسائر علومی بعد التحصیل، درسعادته کلوب، یازمش اولدیغی شرح بخاری‌یی سلطان بایزید خان حضرتلرینه تقدیم ایتمکله، جائزه‌یه نائل اولمش؛ وتدریس حدیث ایچون پادشاه مشارالیهك تأسیس بیورمش اولدقلری مدرسه‌یه تعیین اولنمش ایسه‌ده، استانبولده قالمغه راضی اولمیوب، وطننه عودت ایتمش؛ ومصرده حکومت غوریه‌نك انقراضنده درسعادته کلوب، تقاعد معاشنه نائل اولمش؛ و ٩٦٣ تاریخنده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. حدیثده زمانینك فریدی اولدیغی کبی، تاریخه واشعار عربیه‌یه وقوفی، محاضراتی و حسن خطی دخی وار ایدی. مذکور شرح بخاریدن بشقه «معاهد التنصیص فی شرح شواهد التلخیص» عنوانیله براثری وبرچوق اشعار وقصائد عربیه‌سی دخی واردر. زیاده‌سیله خلوق، متواضع، نکته پرداز و مجلس آرا بر ذات ایمش. پیرلکنده سویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ارعشنی الدهر ای رعش
والدهر ذو قوة و بطش
قدکنت امشی ولست اعیا
فالیوم اعیا ولست امشی

عبدالرحیم مؤیدی {اونجی قرن هجری مشایخ وعلماسندن اولوب، (حاجی چلبی) دیمکله متعارفدر. ابتدا طریق تدریسه داخل اولوب، سنان پاشادن وخواجه زاده‌دن تحصیل ایتمش؛ وبعده مسلك تصوفه سلوکله، شیخ محی الدین اسکلیبی‌یه انتساب ایتمش؛ وبونك وفاتندن صکره، برینه پوست نشین اولوب، برچوق مریدان ارشاد ایتمشیدی. علوم عقلیه و حکمیه‌ده دخی ید طولی صاحبی برعارف حقیقی اولوب، حسن خطی‌ده وارایدی. ٩٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالرزاق {(خواجه — بن خواجه فضل الله) سربداران دولتنك مؤسسی وبرنجی حاکمی اولوب، عن اصل ایلخانیان دولتنك حکمدار اخیری اولان سلطان ابو سعیدك امراسندن ایکن، تحصیل اموال ایچون کرمانه کیتدیکنده، اله کچیردیکی نقودی عیش وعشرتده صرف ایتمکله، خراسانده واقع وطن اصلیسی (باشش) ه قاچمش؛ وسلطان ابو سعیدك وفاتی خبر آلنجه، والیٔ خراسان بولنان خواجه علاء الدین محمده قارشی خروجله، برقاچ محاربه‌ده غالب کله‌رك، والیٔ موی الیهی قتل ایتمش؛ و ٧٣٧ تاریخنده سبزوارده کندی نامنه خطبه اوقوتمشدر. اون درت آی حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبدالرزاق {(ابو بکر — بن همام بن نافع الصنعانی) قدمای ائمه‌دن اولوب، ١٢٦ تاریخ هجریسنده صنعاده طوغمش؛ و ٢١١ تاریخنده ینه یمنده وفات ایتمشدر. معمر بن راشد الازدی و اوزاعی وابن جریج کبی ذواتدن روایت ایتمش؛ وکندیسندن دخی سفیان بن عیینه واحمد بن حنبل ویحیی بن معین وسائرلری روایت ایتمشلردر. زماننده مرجع کل اولوب، حل مسائل دینیه ایچون هرطرفدن کندیسنه مراجعت اولنوردی.

عبدالرزاق {(کمال الدین — بن جلال الدین اسحق) مشاهیر علمادن اولوب، ٨١٦ تاریخنده هراتده طوغمش؛ و ٨٨٧ ده وفات

ایتمشدر. « مطلع السعدین » عنوانیله برتاریخی وسائر بعض آثاری واردر.

عبدالرزاق { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی اصفهانلی اولوب ، سلطان جلال الدین خوارزمشاه زماننده یاشامشدر. نعت حضرت نبویده سویلدیکی برترجیع بلیغنك باشلانغیجی اولان شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

ای بر سر سدره شاهراهت
وی قبهٔ عرش تکیه کاهت
ای طاق نهم رواق بالا
بشکسته زکوشهٔ کلاهت   الخ

— ایکنجیسی خطاطلقده دخی مشهور اولوب، میرعمادك شاکردانندندر. حسن الحانه دخی مالك اولمغله، شاه عباس صفوی زماننده شاهنامه‌خوانلقده ومرقعات وکتب نفیسه کتابتنده مستخدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اسیر آن خم زلفم که هم دردست وهم درمان
غلام آن خط سبزم که هم ریشست وهم مرهم

— اوچنجیسی (ملا —) لاهیجانلی اولوب ، (فیاض) تخلص ایدردی. ۱۰۷۲ تاریخلرنده برحیات بولنمش؛ وخلقت حقنده شاه عباس ثانی نامنه « کوهر مراد » عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبدالرشید { آل سبکتکین سلاله‌سنك یدنجی حکمداری اولوب ،

دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان سلطان محمود سبکتکینك اوغلیدر. برچوق وقت محبوس بولندقدن صکره ۴۴۳ تاریخنده خلاص بولوب ، بر مقدار عسکر جمع ایله، موقع اقتدارده بولنان برادرزاده‌سی علی بن مسعودی مغلوب ایده‌رك، غزنه تختنی ضبط ایتمش ایسه‌ده، یالکز برسنه حکم سوردکدن صکره، وفات ایتمشدر.

عبدالرشید { (میر —) هندستان علما وشعراسندن اولوب، شاهجهان

زماننده یاشامش؛ و « فرهنك رشیدی » عنوانیله ك مقبول و معتبر برلغت کتابی وتاریخی متضمن بر چوق اشعار یازمشدر. ۱۰۶۴ ده یازلمش اولان

کتاب مذکور بنکاله انکلیز جمعیت علمیه‌سی طرفندن طبع ونشر اولنمشدر.

عبدالرشید خان { کاشغر خانی اولوب ، سلطان ابو سعید خانك

اوغلی وخلفیدر. دهلی حکمداری همایون شاهك معاصری بولنمش؛ ومیرزاحیدر «تاریخ رشیدی» سنی بونك نامنه یازمشدر.

عبدالسلام { [« موفق الدین » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالسلام { (ملا —) هندستان متأخرین علماسندن ایکی ذاتك اسمی

اولوب ، برنجیسی لاهورلی و میر فتح الله شیرازی تلامذه‌سندندر. ۱۰۳۷ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی دهلیلی اولوب، برنجینك تلامذه‌سندندر. « تهذیب » و « منار» عنوانلریله ایکی تألیفی وبعض شرحلریله « حل الرموز» عنوانیله تصوفه دائر برکتابی واردر.

عبدالسلام بن البغدادی { (بن عبد الوهاب بن

عبدالقادر الجیلی) مشاهیر علمادن اولوب ، پدرندن تحصیل علم فقه ایده‌رك، اونك وفاتندن صکره جدی شیخ عبدالقادر کیلانی مدرسه‌سنده و مدرسهٔ شا طبیه‌ده تدریس علوم ایتمش؛ وبعده یازدیغی بعض کتابلردن فساد عقیده متهم اولمغله، توقیف اولندقده، اعتقاد ایتمیه‌رك روایت طریقیله یازمش اولدیغنی بیان ایدوب، کندیسی تبرئهٔ ذمت ایتمش ایسه‌ده، کتابلری احراق اولنمشدر. ۶۱۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

قالوا ملابسه حمر فقلت لهم
هذه الثياب ثياب الصيد والقنص
يرمى بسهم لحاظ ما لما اخذت
اسد القلوب فتلقيها لدى قفص

عبد السلام بن تیمیه { (شیخ الاسلام مجدالدین ابو البر-

کات — الحرانی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه‌وحدیث وتفسیرده وسائر علومده زمانك امامی ایدی. ۵۹۰ تاریخلرنده طوغوب، عمی خطیب فخرالدیندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بغداده وبعده حرانه کیده‌رك، مشاهیر علمادن استماع واستفاده ایتمش؛ و«الاحکام»، « شرح الهدایة » ، « ارجوزة فی القرآآت » ، «کتاب

فى اصول الفقه » عنوانلريله تأليفات وسائر بعض آثار براقشدر. ٦٥٢ تاريخنده حرانده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن محمد { مفسريندن اولوب، « التفسير الكبير » عنوانيله بر تفسير شريف يازمش؛ و ٤٨٨ ده وفات ايتمشدر.

عبدالسلام بن المفرج { (ابو محمد — بن يحيى التكريتى) مشاهير ادبادن اولوب، نظم ونثرده وخطبه ومكاتباتده يد طولى صاحبيدر. ٥٧٠ تاريخنده طوغوب، ٦٧٥ ده وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

امنى فؤادى ساعة بعد ساعة
لقاكم ولولا ذاك كنت اطيش
فا العيش الاعيش من نال وصلكم
وهيهات من فارقتموه يعيش

عبدالشمس { قدماى ملوك حميردن اولوب يعرب بن قحطانك اوغلى اولديغى مرويدر.

عبدالصمد { (بن على بن عبدالله بن عباس) خلفاى عباسيه‌نك برنجى ايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمى اولوب، پك چوق معمر اولمش؛ وهارون الرشيدك زماننده ١٨٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عبدالصمد { ايران شعراسندن اولوب، شيخ بهاء الدين آمليتك برادريدر. شيخ مومى اليه نحوه دائر «رسالهٔ صمديه» سنى بونك نامنه يازمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر :

آن شوخ كه خون دلم آسان ميريخت
خونها همه از خنجر مژكان ميريخت
معلوم نمى شد كه چه مذهب دارد
خون دل كافر و مسلمان ميريخت

عبد الصمد { (سيد —) ايران مشاهير خطاطيندن اولوب، تصوير وتهذيبده دخى مهارتى وار ايدى. كاشانلى ويا سمرقندليدر.

عبد الصمد بن بابك { [«ابن بابك» ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالعزيز { صحابه‌دن بروجه آتى بر قاچ ذاتك اسميدر : (عبدالعزيز بن الاصم) كه حضرت بلال حبشى (رضه) ايله برابر جناب سيد المرسلين (صلعم) افندمزك مؤذنلرى ايدى. — (عبد العزيز بن بدر الجهنى الربعى) كه نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجاهليتده اسمى (عبد العزى) ايكن، جانب رسالتپناهيدن (عبد العزيز) تسميه بيورلمش ايدى. — (عبدالعزى بن سنجر الغافق) كه بونك ده جاهليتده اسمى عبد العزى اولوب، عبدالعزيزه تحويل بيورلمش؛ ومصره نازل اولمش ايدى. — (عبد العزيز بن سيف بن ذى يزن الحميرى) كه بر نامهٔ سعادته نائل اولديغى مروى ايسه‌ده، اغلب احتماله كوره، نامهٔ سعادته نائل اولان (زرعه بن سيف بن ذى يزن) در. — (عبدالعزيز بن اخى حذيفه بن اليمان) كه برحديث شريفك راويسيدر.

عبد العزيز { (سلطان — خان) سلاطين عظام عثمانيه‌نك اوتوزايكنجيسى اولوب، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك ايكنجى اوغلى وپادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى (ادام الله عمره) افندمز حضرتلرينك عم بزركوارلريدر. ١٢٤٥ تاريخنده تولد ايدوب، ١٢٧٧ تاريخنده، برادر اكرمى والد ماجد حضرت پادشاهى سلطان عبد المجيد خان حضرتلرينك وقوع ارتحالى اوزرينه، تخت عثمانى‌يه جلوس ايتمش؛ و ١٢٩٣ تاريخنه‌دك ١٥ سنه ايله ٤ آى و ١٩ كون سورن مدت سلطنتلرنده دول اجنبيه ايله اولان مناسبات حسن محافظه اولنديغى كبى، داخلاً دخى برچوق اصلاحات وترقيات وجوده كلوب، ممالك شاهانه ولاياته بالتقسيم يكى بر اصول اداره قبول، شوراى دولت تأسيس، مكتب سلطانى، مكتب صنايع و ولايانده اصلاحخانه‌لر كشاد، عسكر تنسيق واسلحهٔ جديده ايله تسليح اولنمش، ودونتماى همايون خيليدن خيلى‌يه توسيع واصلاح ايدلمشدر. قره طاغ وكريد عصيانلرى باصديرلديغى كبى، جزيرة العربده يمن خطه‌سيله بحرين والحسا جهتى دخى فتح وممالك عثمانيه‌يه ضم اولنمشدر. جلوس همايونلرندن بر سنه صكره مصره عزيمت بيورديغى كبى، ١٢٨٤ تاريخنده دخى پارس سركيسى تماشا ايتمك اوزره، فرانسه‌يه واورادن انكلتره‌يه سياحت بيوره‌رق، عودتلرنده ويانه‌دن كچمش؛ وهر يرده فوق العاده بر صورتله قبول واستقبال اولنه‌رق، حقلرنده فوق مايتصور حرمت وتعظيم

کوسترلمشدر. ۱۲۹۲ ده هرسك وبوسنه عصیانی طهور ایدوب، آتش فسادك باصدیرلمسیله اشتغال اولنمقده ایکن، ۹۳ سنه‌سی جمادی الاولاسنك بدنجی کونی فراغی وقوعبولوب، بش کون صکره شهیداً ارتحال ایتمشدر. والد ماجدلری سلطان محمود خان ثانی تربه‌سنده مدفوندر.

عبد العزیز { مصرده اجرای خلافت ایدن خلفای عباسیه‌دن ایکنجی متوکل علی اللهك اسمیدر. [« متوکل علی الله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { مصرده حکومت سورن مما- لیك چراکسه‌نك اوچنجیسی اولان ملك منصورك اسمیدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز { یدنجی قرن هجریدن اعتباراً مغربده حکومت سورن بنی مرین ملوکندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی اولوب، سلفی تا شفینك برادریدر. ۷۶۸ تاریخنده حکومته کچوب، ۷۷۲ ده مغرب اوسطی یعنی جزایری فتح، و او سنه وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی ۷۹۷ده پدری احمد بن ابی‌سالمك یرینه کچوب، یالکز ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { ماوراء النهر ملوکندن اولوب، ۹۰ تاریخنده پدری عبید الله خانك یرینه کچه‌رك، ۱۳ ییل حکومت سوردکدن صکره، ۶۱۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز { سلالهٔ تیموریه‌دن مشهور اولوغ بکك اوغلی اولوب، پدرینك وفاتندن اوچ کون مقدم ارتحال داربقا ایتمشدر.

عبد العزیز { (ام الولد زاده — افندی) اوننجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، بعض مدرساکارده وقضالرده بولنمش؛ و ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی اشعاری واردر. شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

> کی بود یارب که کوی یار را منزل کنم
> جان ودل از کعبهٔ مقصود اوحاصل کنم
> میکنم هر دم دعایی دارم امید قبول
> زان که با اخلاص خالص از صمیم دل کنم

عبد العزیز افندی { (قره چلبی زاده —) سلطان محمد خان رابع دورنده مشیخت اسلامیه مسندینه نائل اولان علمادن اولوب، صدوردن قره چلبی زاده حسام الدین افندینك اوغلیدر. علی الاصول دورمدارس ایتدکدن صکره، یکیشهر و ۱۰۳۰ ده مکه، ۱۰۴۳ ده استانبول قاضیسی اولمشیدی. بعض احوال ناشا یسته‌سی اوزرینه بر مدت قبریسه نفی اولنه‌رق، عودتنده دیمتوقه قضاسی آربه‌لق ویرلمش؛ و پادشاه مشار الیهك جلوسلرنده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وتألیف ایتدیکی « روضة الابرار » تاریخنی تقدیمی اوزرینه، بهائی افندی‌یه رغماً، شیخ الاسلاملق پایه‌سنی احراز ایدوب، ۱۰۶۱ تاریخنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ترفیع اولنمشدر. آلتی آی امور فتوایی بعد الاداره، عزل وساقزه نفی اولنه‌رق بعده بروسه‌ده اقامتنه مساعده اولنمش؛ و ۱۰۶۸ تاریخنده بروسه‌ده وفات ایتمشدر.

عبد العزیز بن ابی الحسن { [« اسد الدین ابی الحسن » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد العزیز بن الخضر { (ابو طاهر —) شعرای عربدن اولوب، واسطلیدر. ۳۶۳ تاریخنده وفات ایتمشدر شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

> ان داء العداة ابرح داء
> وطبیبی سریرة ما تبوح
> تحسبونی اذا تکلمت حیا
> ربما طار طائر مذبوح

عبد العزیز بن السید { (ابو محمد — القیسی) اندلس مشاهیر علما وادباسندن اولوب، مصره هجرتله، افاده واستفاده ایله اشتغال، وبغداده دخی سیاحت ایتمش ایدی. ۴۲۷ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. چوق اشعاری اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

> مریض الجفون بلا علة
> و لکن قلبی به ممرض
> اعاد السهاد علی مقلتی
> بفیض الدموع فاتغمض

ومازاد شوقاً ولكن اتى
يعرض لى انه معروض

عبدالعزيز بن عبدالجبار { [« موفق الدين» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز بن عبدالرفيع { [« رفيع الدين» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز بن عقبه { (بن حجدم) يزيد بن معاويه زماننده

اعلان خلافت ايدن عبدالله بن الزبير جانبندن عسكرله مصره كوندريله‌رك، بلاحرب خطهٔ مصرى ضبطايله، مشاراليه عبداللهك نامنه بر سنه واليلك ايتدكدن صكره، ٦٥ تاريخنده مروان بن حكم شامدن سوق عسكر ايتمسيله، مصريه موقعنده وقوع بولان محاربه‌ده، صاحب ترجه مغلوب اولوب، مصردن چيقمش؛ و مروان اوغلى عبدالعزيزى والى براقوب، شامه عودت ايتمش ايدى.

عبدالعزيز بن عمر { (ابو نصر — التيمى السعدى) مشاهير

شعرادن اولوب، ۳۲۷ ده طوغمش، و ٤٠٥ تاريخنده بغدادده وفات ايتمشدر. خيلى وقت سياحت ايدوب، ملوك و وزرايى مدح ايتمش؛ وسيف الدوله بن حمدانك التفات واحساننه نائل اولمش ايدى. شو بيت مشاراليهك مدحنه دائر سويلديكى بر قصيدهٔ لاميه‌سندندر:

لم يبق جودك لى شيئا اومله
تركتنى اصحب الدنيا بلا امل

عبدالعزيز بن قاضى الحماة { (شرف الدين

— بن محمد) مشاهير علما وشعرادن اولوب، ٥٨٦ تاريخنده دمشق شامده طوغمش؛ وبدرى طرفندن مشاهير علماى عصره سوق ايديله‌رك، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، بر مدت بعلبكده، بعده دمشقده ونهايت حماده ساكن اولوب، علم وفضيله‌له شهرت بولمشدر. و ٦٦٢ ده وفات ايتمشدر. «لزوم مالايلزم» عنوانيله بيوك بر تأليفى و سائر بعض تصنيفاتيله برچوق اشعار رائقه‌سى واردر. شو ايكى بيت او جمله‌دندر:

سألت سوارها المثرى فنادى
فقير و شاحها الله يفتح
لها طرف يقول الحساب ولى
ولى قلب يقول الصلح اصلح

عبدالعزيز بن مروان { (بن حكم) ملوك امويه‌دن

مروان بن حكمك اوغلى اولوب، مادهٔ آنفه‌ده بيان اولنديغى اوزره، خطهٔ مصريه مروان طرفندن ضبط وعبدالله بن الزبير جانبندن والى بولنان عبدالعزيز بن عقبه اورادن اخراج اولندقده، صاحب ترجه مصر واليلكنه نصب اولنمش؛ وكنديسى كرم ومروت صاحبى فصيح وجواد بر ذات اولمغله، يكرمى سنه‌يى متجاوز مدت خطهٔ مصريه‌يى حسن اداره ايتدكدن صكره، ٨٥ تاريخنده وبرادرى عبدالملك بن مروانك اواخر عهدنده وفات ايتمشدر. ملوك بنى اميه‌نك آب روبى اولان عمر بن عبد العزيز حضرتلرينك بدريدر.

عبدالعزيز بن مسلمة الباجى { مشاهير اطبا ى

اسلامدن اولوب، اندلسك (باجه) قصبه‌سندن ايدى. طبده‌كى مهارتيله برابر شعر وادبياتدن دخى بهره‌سى وار ايدى. اهل اندلسك اعيانندن ايدى. مستنصرك خدمت طبابتنده بولنوب، مراكشده وفات ايتمشدر. (ابن الحفيد) ديمكله دخى متعارفدر.

عبدالعزيز بن موسى { (بن نصير) فاتح اندلس موسى بن

نصير حضرتلرينك اوغلى اولوب، وليد بن عبد الملك زماننده اندلس واليسى بولنمغله، فرانسه‌يه داخل اولوب، برخيلى يرلر ضبط ايتمش؛ واندلسه عودتنده استقلال هوسنه دوشمكله، وليدك طرفدارلرى معرفتيله قتل اولنمشدر.

عبدالعزيز خان { [« عبدالعزيز» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

عبدالعزيز خان { فرس شعراسندن اولوب، سمرقند واليسى بولنمشدر.

شو بيت اونكدر:

برو دركوه وصحرا لاله را يك يك تماشا كن
بمانند دل پرخون ما يك لاله پيدا كن

عبدالعظيم { [« ابن ابى الاصبع » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبد العلی { ایران شعرا سندن اولوب ، طوس‌لیدر . مطایباته متعلق اشعاری چوقدر. شو رباعی او جمله‌دندر :

ای کاسه تو سیاه و دیک توسفید
از آتش وآب هر دو ببریده امید
آن شیسه نمیشود مکر در باران
وین کرم نمیشود مکر در خورشید

عبد الغافر الفارسی { مشاهیر علمادن اولوب، نیشابورلیدر. هنوز بش یاشنده ایکن قرآن کریمی ختم ومبادیٔ علوم دینیه‌یی تعلم ایتمش؛ و (امام الحرمین ابو المعالی الجوینی) دن علم فقه و حدیثی اوکرنوب ، جده‌سی فاطمه بنت ابی علی الدقاقدن و دایه‌لری ابو سعد وابو سعیددن وپدری ابو عبدالله اسماعیل ایله والده‌سی امة الرحیم بنت ابی القاسم القشیریدن وسائر محدثیندن استماع احادیث شریفه ایتمش؛ وبعده خوارزمه کیدوب ، برمدت اورا علماسیله مذاکره وتدریس ایتدکدنصکره، غزنه‌یه واورادن هندستانه کیده‌رك، افاده واستفاده ایله مشغول اولمش؛ ونهایت نیشابوره عودت ایدوب، خطیب اولمش؛ وآخر عمرینه‌دك تدریس وتصنیفله مشغول اولوب، برچوق کتابلر یازمشدر . بو جمله‌دن بری وطنی اولان نیشابور شهرینك « السیاق » عنوانیله مکمل بر تاریخیدر . صحیح مسلك غریبلرینی دخی « المفهم » عنوانیله شرح ایتمش، وحدیثه متعلق « مجمع الغرائب » عنوانیله معتبر برکتاب تألیف ایتمشدر . ٤٥١ ده طوغوب، ٥٢٩ ده وفات ایتمشدر .

عبد الغفار { (شیخ نجم الدین —) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، « الحاوی » ، « الفقه » ، « اللباب » و « شرح اللباب » عنوانلریله درت کتاب یازمش؛ و ٦٦٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبد الغفار { (شیخ — افندی) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشایخندن اولوب، مدرنیلیدر. پدری شیخ محمد شاهك وفاتنده کنج بولنمغله، درسعادته وادرنه‌یه انتقال ایده‌رك، تحصیل علمه قویلمش؛ وهوا وهوسه تابع اولمش ایکن، برکیجه رؤیاسنده پدرندن وجیع برضربه ایله ضرب اولندیغنی کوره‌رك، توبه واستغفار، وشیخ رمضان افندی‌یه انتساب ایدوب، زهد وعبادتله بردرجهٔ عالیه‌یه واصل اولمش؛ وارشاده اجازت آلدقدن صکره ، وطننه عودت ایدوب، وعظ ونصیحت وتدریسله امرار عمر ایده‌رك ، ٩٣٤ ده وفات ایتمشدر . اکثر علومدن بهره‌سی ونظم ونثره اقتداریله حسن خطی وارایدی. السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعاری واردر.

عبد الغفور لاهوری { مؤلفیندن ومولانا عبد الرحمن جامی حضرتلرینك شاکردانندن اولوب ، ٩١٢ ده وفات ایتمشدر.

عبد الغنی المصری { (ابو محمد — بن سعید الازدی) مشاهیر محدثیندن اولوب، ٣٣٢ تاریخنده طوغمش؛ وملوك فاطمیه‌دن حاکمك زماننده ابو اسامه وابو علی المقری ایله مودتی اولوب، بونلرك حاکم طرفندن قتلنده، برمدت اختفایه مجبور اولمشیدی . محدث شهیردار قطنی ایله صحبتی اولوب ، مشارالیهك صاحب ترجمه حقنده حسن ظن بلیغی وارایدی. ٤٠٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . حدیثه متعلق « مشتبه النسبة » و« المؤتلف والمختلف» عنوانلریله ایکی تألیف معتبری واردر.

عبد الغنی النابلسی { (بن اسماعیل بن عبد الغنی) اون ایکنجی قرن هجری اعاظم علما ومشایخندن اولوب، علم وعرفانیله، مصنفات کثیره‌سیله وزهد و تقوی و صلاحیله مشهوردر. ١٠٥٠ تاریخنده دمشقده طوغوب، ١٢ یاشنده ایکن پدری وفات ایتمکله ، یتیم بیویه‌رك ، علوم ادبیه ایله فقه وتفسیر وحدیث علملرینی و سائر علومی علمای معاصریندن اخذ ، و طریق قادری ونقشبندی‌یه انتساب ایتمش ایدی. یکرمی یاشنده ایکن تدریس وافاده‌یه وتألیفه باشلایوب، محی الدین عربی حضرتلرینك آثارینی دخی تتبعله ، زمانی مشاهیر صوفیونیله مخابره‌یه کیریشه‌رك ، تنویر ظاهر و باطن ایتمشدی. اك اول مدح سید الثقلین (صلعم) حقنده بر بدیعیه نظم ایدوب، کندیلرینك اولدیغنه ایناتمیانلر بولنمغله، اقتدارینی اثبات ایچون، بوکا کوزل برشرح یازمش ، وبر ایکنجی بدیعیه دخی نظم ایلمشیدی . بعده یدی سنه جامع اموی قربنده‌کی خانه‌سندن چیقمیوب، صاچ صقال وطیرناقلری اوزانمش اولدیغی حالده، عبادتله اشتغال ایله وجد واستغراقه دوچار

اولمشیدی. بعده اهل شام بو حالنه اعتراضله، حقنده نجه افترالره جرأت ایتدکلرنده، قپوسنی ارباب سرا. جمته آچوب، یکیدن تدریس علومه ووعظ ونصیحت وارشاده باشلامش؛ وکیتدکجه شهرتی شایع اولوب، اقطار بعیده‌دن طالبین علم و سلوك مجلسنه شتاب ایتمکه شروع ایتمشلردی. ١٠٧٥ تاریخنده درسعادته سیاحت ایدوب، آز مدت اقامت، و ١١٠٥ ده مصره وجانب حجازه رحلت ایتمشیدی. بو سیاحتلرینی وشام وقدس جهتلرنده واقع اولان بعض زیارتلرینی یاز. مشدر. ١١١٩ تاریخنده دمشقده‌کی اجدادی خانه‌سنی ترکله، صالحیه‌یی مسکن اتخاذ ایتمش؛ وسلیمیه جامع شریفنده شیخ اکبر (قدس سره) نك مرقدی یاننده تفسیر بیضاوی‌یی تدریسه باشلامش ایدی. ١١٤٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اخلاق حمیده واوصاف برگزیده ایله متخلق و متصف اولوب، هرکسه ایلك ایتمك ایچون الندن کلنی دریغ ایتمز، واولیای امور نزدنده دخی شفاعت ایلر ایدی. احفا دیندن (کمال الدین محمد الغزی العامری) ترجمهٔ حاللرینی مستقل برکتابده یازمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «التحریر الحاوی بشرح تفسیر البیضاوی» ٣ جلد، «بواطن القرآن ومواطن العرفان» منظوم، «کنز الحق المبین فی احادیث سید المرسلین»، «الحدیقة الندیه»، «شرح الطریقة المحمدیه للبرکوی»، «ذخایر المواریث فی الدلالة علی مواضع الاحادیث»، «جواهر النصوص فی حل کمات الفصوص للشیخ محی الدین ابن العربی»، «کشف السر الغامض فی شرح دیوان ابن الفارض»، «زهر الحدیقة فی ترجمة رجال الطریقة»، «خمرة الحسان ورنة الالحان»، «شرح رسالة الشیخ آرسلان»، «تحریك الاقلید فی فتح باب التوحید»، «لمعان البرق النجدی فی شرح تجلیات محمود افندی»، «المعارف الغیبیه فی شرح العینیة الجیلیه»، «اطلاق القیود فی شرح مرآة الوجود»، «الظل الممدود فی معنی وحدة الوجود»، «رائحة الجنة فی شرح اضائة الدجنة»، «فتح المعین المبدی فی شرح منظو. مة سعدی افندی»، «دفع الاختلاف من کلام القاضی والکشاف»، «ایضاح المقصود من معنی وحدة الوجود»، «کتاب الوجود الحق و الخطاب الصدق»، «نهایة السول فی حلیة الرسول»، «مفتاح المعیة فی شرح الرسالة النقشبندیة»، «بقیة الله خیر بعد الفناء فی السیر»، «المجالس الشامیه فی مواعظ اهل البلاد الرومیه»، «توفیق الرتبة فی تحقیق الخطبة»، «طلوع الصباح علی خطبة المصباح»، «الجواب التام عن حقیقة الکلام»، «تحقیق الانتصار فی اتفاق الاشعری والماتریدی علی الاختیار»، «کتاب الجواب عن الاسئلة المائة والاحدی والستین»، «برهان الثبوت فی تربة هاروت وماروت»، «لمعان الانوار فی المقطوع لهم بالجنة والمقطوع لهم بالنار»، «تحقیق الذوق والرشف فی معنی المخالفة بین اهل الکشف»، «روض الانام فی بیان الاجازة فی المنام»، «صفوة الاصفیا فی بیان الفضیلة بین الانبیاء»، «الکوکب الساری فی حقیقة الجزء الاختیاری»، «انوار السلوك فی اسرار الملوك»، «رفع الریب عن حضرة الغیب»، «تحریك سلسلة الوداد فی مسئلة خلق افعال العباد»، «زبد الفائده فی الجواب عن الابیات الوارده»، «النظر المشرق فی معنی قول عمر ابن الفارض عرفت ام لم تعرف»، «السر المختبی فی ضریح ابن العربی»، «المقام الاسمی فی امتزاج الاسماء»، «قطرة السماء ونظرة العلماء»، «الفتوحات المدنیه فی الحضرات المحمدیه»، «الفتح المکی واللمح الملکی»، «الجواب المعتمد عن سؤالات اهل صفد»، «لمة النور المضیئه فی شرح الابیات السبعة الزائدة من الخمریة الفارضیه»، «الحامل فی الفلك والمحمول فی الفلك فی اخلاق النبوة والرسالة والخلافة فی الملك»، «النفحات المنتشره فی الجواب عن الاسئلة العشره عن اقسام البدعه»، «القول الابین فی شرح عقیدة ابی مدین»، «کشف النور عن اصحاب القبور»، «بذل الاحسان فی تحقیق معنی الانسان»، «القول العاصم فی قرائة حفص عن عاصم»، «حرف العنان الی قرائة حفص بن سلیمان»، «الجواب المنثور والمنظوم عن سؤال المفهوم»، «کتاب علم الملاحه فی علم الفلاحه»، «تمطیر الانام فی تعبیر المنام»، «القول السدید فی جواز خلف الوعید والرد عن الرجل المفید»، «ردف التعنیف علی المعنف واثبات جهل هذا المصنف»، «هدیة الفقیر وتحیة الوزیر»، «القلائد الفرائد فی موائد الفوائد»، «ربع الافادات فی ربع العبادات»، «المطالب الوفیه فی شرح الفرائد السنیه»، «دیوان الحقایق ومیدان الرقائق»، «نفحة القبول فی مدحة الرسول»، «خمرة بابل

فناء البلابل » ديوان غزليات ، « رفع الكساء عن عبارة البيضاوى فى سورة النساء » ، « جمع الاشكال ونفع الاشكال » ، « رفع الستور عن متعلق الجار والمجرور» ، « الشمس على جناح طائر فى مقام الواقف السائر » ، « العقد النظيم فى القدر العظيم » ، « عذر الائمه فى نصح الامه» ، « جمع الاسرار فى منع الاشرار عن الظن فى الصوفية الاخيار » ، « جواب سؤال ورد عن طرف بطرك النصارى فى التوحيد» ، « كشف الستر عن فريضة الوتر » ، « نخبة المسئله فى شرح التحفة المرسله » ، « بسط الذراعين بالوصيد فى بيان الحقيقة والمجاز فى التوحيد » ، « رفع الاشتباه عن علمية اسم الله » ، « حق اليقين وهداية المتقين » ، «ارشاد المتملى فى تبليغ غير المصلى » ، « كفاية المستفيد فى علم التجويد » ، « صدح الحمامه فى شروط الامامه » ، « تحفة الناسك فى بيان المناسك » ، « بغية المكتفى فى جواز الخف الحنفى » ، « الرد الوفى على جواب الحصكفى فى رسالة الخف الحنفى » ، « حلية الذهب الابريز فى رحلة بعلبك والبقاع العزيز » ، « رنة النسيم وغنة الرخيم» ، «فتح الانغلاق فى مسئلة على الاطلاق» ، « الحضرة الانسيه فى الرحلة القدسيه » ، « رد المتين على منتقص العارف محى الدين » ، «الحقيقة و المجاز فى رحلة بلاد الشام و مصر و الحجاز » ، « وسائل التحقيق فى رسائل التدقيق » ، « ايضاح الدلالات فى سماع الآلات » ، « تمييز العباد فى سكن البلاد » ، « رفع الضروره عن حج الضروره » ، « رسالة فى الحث على الجهاد واشتباك الاسنه فى الجواب عن الفرض والسنه » ، « الابتهاج فى مناسك الحاج » ، « الاجوبة الانسيه عن الاسئلة القدسيه » ، « تطبيب النفوس فى حكم المقادم والرؤس » ، « الغيث المنبجس فى حكم المصبوغ بالنجس » ، « اشراق المعالم فى احكام المظالم» ، « رسالة فى احترام الخبز » ، « اتحاف من بادر الى حكم النوشادر » ، « الكشف و التبيان عما يتعلق بالنسيان » ، « النعم السوابغ فى احرام المدنى من رابغ » ، « سرعة الانتباه لمسئلة الاشتباه » ، « تحفة الراكع الساجد فى جواز الاعتكاف فى فناء المساجد» ، « خلاصة التحقيق فى حكم التقليد والتلفيق » ، « ابانة النص فى مسئلة القص » ، « الاجوبة البته عن الاسئلة السته » ، « رفع العناد عن حكم التفويض والاسناد » ، « تشحيذ الاذهان فى تطهير الادهان » ، « تحقيق القضيه فى الفرق بين الرشوة والهديه » ، « تغوه الصور فى شرح عقود الدرر فيما يفتى به على قول زفر » ، « الكشف عن الاغلاط التسعه من بيت الساعه » ، « رسالة فى حكم التسعير من الحكام وتقريب الكلام على الافهام » ، « النسيم الربيعى فى التجاذب البديعى » ، « تنبيه من يلهو عن صحة الذكر بالاسم هو» ، « الكواكب المشرقه فى حكم استعمال المنطقة من الفضه» ، «نتيجة العلوم ونصيحة علماء الرسوم فى شرح مقالات السرهندى المعلوم» ، «تكميل النعوت فى لزوم البيوت » ، « الجواب الشريف للحضرة الشريفه فى ان مذهب ابى يوسف ومحمد هو مذهب ابى حنيفه» ، « تنبيه الافهام على عدة الحكام » ، « انوار الشموس فى خطب الدروس » ، « مجموع خطب التفسير » ، « الاجوبة المنظومة عن الاسئلة المعلومة » ، « التحفة النابلسية فى الرحلة الطرابلسية » ، « العبير فى التعبير » منظوم ، « تحصيل الاجر فى حكم اذان الفجر » ، « قلائد المرجان فى عقائد الايمان » ، « الانوار الالهيه فى شرح المقدمة السنوسية » ، « غاية الوجازه فى تكرار الصلاة على الجنازة » ، « شرح اوراد الشيخ عبدالقادر الكيلانى » ، « كفاية الغلام فى اركان الاسلام » منظوم ، « رشحات الاقدام فى شرح كفاية الغلام » « الفتح الربانى والفيض الرحمانى » ، « بذل الصلاة فى بيان الصلاة » ، « نور الافئده فى شرح المرشده » ، « اسباغ المنه فى انهار الجنه » ، « نهاية المراد فى شرح هدية ابن العماد » ، « ازالة الخفا عن حلية المصطفى صلعم » ، « نزهة الواجد فى الصلاة على الجنائز فى المساجد » ، « حرف الاعنه الى عقائد اهل السنه » ، « سلوى النديم و تذكرة العديم » ، « النوافح الفائحه بروائح الرؤيا الصالحه » ، « الجوهر الكلى فى شرح عمدة المصلى » ، « حلية العارى فى صفات البارى » ، « الكوكب الوقاد فى حسن الاعتقاد » ، « كوكب الصبح فى ازالة ليل القبح » ، « العقود اللؤلؤيه فى طريق المولويه » ، « الصراط السوى فى شرح ديباجات المثنوى » ، « بداية المريد ونهاية السعيد » ، « نسمات الاسحار فى مدح النبى المختار » كه يوقاريده ذكر اولنان بديعيه سيدر ، بونك شرحى اولان « نفحات الازهار على نسمات الاسحار » ، « القول المعتبر فى بيان النظر » ، « رسالة فى العقائد» ، «حلاوة الآلا فى التعبير اجمالا » ، « المقاصد المحصه فى

بیان کی الحمصه »، « رسالة فی کی الحمصه »، « زبادة البسطه فی بیان العلم نقطه »، « اللؤلؤ المکونه فی حکم الاخبار عما سیکون »، « رد الجاهل الی الصواب فی جواز اضافة التأثیر الی الاسباب »، « القول المختار فی الرد علی الجاهل المحتار »، « الکوکب المتلالی فی شرح قصیدة الغزالی »، « رد المفتری عن الطعن فی الششتری »، « التنبیه من النوم فی حکم مواجید القوم »، « اتحاف الساری فی زیارة الشیخ مدرك الفزاری »، « بوانع الرطب فی بدایع الخطب »، « الحوض المورود فی زیادة الشیخ یوسف والشیخ محمود »، « مخرج الملتق و منهج المرتقی »، « منظومة فی ملوك بنی عثمان »، « ثواب المدرك لزیارة الست زینب اوالشیخ مدرك »، « عیون الامثال المعدمة المثال »، « غایة المطلوب فی محبة المحبوب »، « مناغاة القدیم ومناجاة الحکیم »، « الطلعة البدریه فی شرح القصیدة المضریه »، « الکتابة العلیه علی الرسالة الجنبلاطیه »، « رکوب التقیید بالاذهان فی وجوب التقلید فی الایمان »، « رد الحجج الداحضه علی عصبة الرافضه »، « نفخة الصور ونفحة الزهور فی شرح نظم قبضة النور »، « مفتاح الفتوح فی مشکاة الجسم بزجاجة النفس ومصباح الروح »، « صفوة الضمیر فی نصرة الوزیر »، « اللطائف الانسیه علی نظم القصیدة السنوسیه »، « تحقیق معنی المعبود فی صورت کل معبود »، « رسالة فی قوله علیه السلام من صلی علی واحدة صلی الله علیه عشراً »، « انس الحافر فی معنی من قال انا مؤمن وهو کافر »، « تحریر عین الاثبات فی تقریر عین الاثبات »، « تشریف التعریب فی تنزیه القرآن عن التعریب »، « الجواب العلی عن حال الولی »، « فتح العین عن الفرق بین التسمیتین »، « الروض المعطار بروائق الاشعار » و « الصلح بین الاخوان فی حکم اباحة الدخان » وسائره.

عبدالفتاح بن مغیزل { شام متأخرین علماسندن وفقهاء

شافعیه‌دن اولوب، طب وحکمت وادبیاتده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ۱۱۲۲ تاریخنده دمشقده طوغوب، زمانی علماسندن وعلامه عبدالغنی نابلسیدن اخذ واستفاده ایتمش ایدی. اواخر عمرنده داء المفاصل علتنه مبتلا اولوب، بر چوق وقت خانه‌سندن

چیقه‌مامش؛ و ۱۱۹۵ ده وفات ایتمشدر. بر چوق اشعاری اولوب، شو ایکی بیت اوجمله‌دندر:

یا حسن ظبی رشیق القد ذی هیف
یسبی عقول الوری منه بلا مین
و اسود الخال فی محمر وجنته
یحمی بیاض الطلا من ازرق العین

عبدالفتاح پاشا { سلطان مصطفی خان ثانی دورنده ۱۱۱۳ تاریخنده

قپودان دریا اولمش امراء بحریه‌دن اولوب، بر سنه ایله ۵ آیه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره، ۱۱۱٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالفتاح سباعی { اون ایکنجی قرن هجری علماسندن اولوب، حمصلیدر. اوتوز یاشندن صکره تحصیل علمه رغبت ایتدیکی حالده، علوم متنوعه‌ده تمیز ایتمش؛ ونحو وفقه وتوحیده دائر برقاچ کتاب و بعض فتاوی یازمشدر. ۱۱۱۱ تاریخنده استانبولده وفات ایدوب، اسکدارده دفن اولنمشدر.

عبدالقادر { (سید — بن سید عبدالوهاب) مشاهیر خطاطیندن اولوب، خراسانلیدر. تیمورلنك‌ك کتابندن ایدی. سلطان سلیم جامعنده برمصحف شریفی ویکی جامع تربه‌سنده دخی مصنع برمصحف شریفی واردر.

عبدالقادر { (میر —) ایران شعراسندن اولوب، (طبس) لیدر. شو بیت اشعارندندر:

یکی کردش چشم کرد آسمان
سیاهی نهان شد سپیدی عیان

عبدالقادر بداؤنی { (شیخ —) هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، اکبر شاه طرفندن عربی و سانسکری لسانلرندن فارسی‌یه کتب ترجمه‌سنه مأمور اولمغله، عربیدن « معجم البلدان » ایله « جامع رشیدی » بی و سانسکریدن « رامایانه » ایله « مهاباراته » نك بر قسمنی ترجمه، و « منتخب التواریخ » اسمیله بر تاریخ تألیف ایتمش؛ وکشمیرك مختصر تاریخنی یازمشدر. ۱۰۰٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بغدادی { مشاهیر ادبادن اولوب، ۱۰۳۰ تاریخنده بغدادده طوغمش؛ وعربی وفارسی وترکی ادبیاتنی تعلمه، السنهٔ ثلثه‌ده بر چوق اشعار واخبار

حفظ ایتدکدن صکره، شامه رحلت ایدەرك، اورانك علماسندن اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده مصره عزیمت ایدوب، اورانك علماسندن دخی استفاده ایلمش ایدی. بر چوق کتابلر وعلی الخصوص کتب ادبیه و دواوین اشعار جمع ایتمشدی. رضینك «شواهد» عنوانلی شرح کافیەسنی شرح ایتمش؛ وابن هشامك «بانت سعاد» شرحنی تحشیه ایلمشدر. شاهدینك فارسیدن ترکجەیه اولان لغت منظومەسنی دخی شرح ایتمشدر. کتخدا ابراهیم پاشانك مصر والیلکندن عزلنده ١٠٨٥ تاریخنده برابرنده استانبوله کلوب، صدراعظم فاضل احمد پاشانك التفاتنه مظهر اولمش؛ و١٠٩٣ ده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن ابی الوفا { (شیخ محی الدین —) مشاهیر فقهادن اولوب، «الجواهر المضیئه فی طبقات الحنفیه» عنوانلی کتابك مشهورك مؤلفیدر. فقهاء حنفیەنك تراجم احوالنی حاوی اولان بو کتاب معتبر حروف هجا ترتیبیله مرتبدر. صاحب ترجمه مصرلی اولوب، ٧٧٥ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالقادر بن قضیب البان { سادات حسنیەدن اولوب، ٩٧١ ده حماده طوغمش، و١٠٤٠ تاریخلرنده حلبده وفات ایتمشدر. جدی (ابو عبدالله حسین قضیب البان) پیر طریقت عبدالقادر کیلانی حضرتلرینك کریمەسی خدیجەیی تزوج ایتمش اولمغله، مشار الیها صاحب ترجمەنك جدەسی اولمشدر. تصوفده وسائر علوم ظاهریه وباطنیەده عصرینك فریدی اولوب، شیخ الاسلام یحیی افندی مصر قاضیلغنده کندیسنه انتساب ایتمش؛ وصاحب ترجمه طرفندن مشیخت اسلامیه ایله تبشیر اولنمش ایدی. بعده شیخ الاسلام اولدقده کندیسنه مکه پایەسیله قید حیات شرطیله حما قاضیلغنی وحلب ودیاربکر نقابت اشرافی توجیه ایتمش ایسەده، پایەیی وقاضیلغی قبول ایتمیوب، یالکز نقابتی قبول ایتمشیدی. «فتوحات مکیه» طرزنده «الفتوحات المدنیه» عنوانیله برکتاب معتبریله تصوفه متعلق «نهج السعاده»، «ناقوس الطباع فی اسرار السماع»، «شرح اسماء الله الحسنی»، «رسالة فی اسرار الحروف»، «کتاب مقاصد القصائد»، «نفحة البان»، «حدیقة اللآل فی وصف الآل»، «کتاب المواقف الالهیه»، «عقیدة ارباب الخواص» وسائر قرق قدر مصنفاتی، مرتب دیوان اشعاری و بر قصیدۀ تائیەسی واردر. شو بر ایکی بیت جملۀ اشعار عارفانەسندندر:

نظرت الیك بعین الطلب
ومنك اذن طلبی والسبب
رأیتك فی کل شیء بدا
ولیس سواك لعینی حجب   الخ

عبدالقادر پاشا { مصر سلطانی محمد خان رابعده قپودان دریا اولان امرای بحریەدن اولوب، ١٠٧٢ تاریخنده وفات ایدن پدری حسام بك زاده علی پاشانك یرینه مسند قپودانی‌یه کچەرك، یالکز ٢٣ کون بو مقامده قالمش؛ وبقیۀ احوالی معلوم اولەمامشدر.

عبدالقادر جزایری { (الامیر الحاج — بن محی الدین) متأخرین مجاهدین اسلامدن اولوب، نسلی حضرت امام حسن بن علی بن ابی طالب (رضهما) افندمزه منتهی اولور. آبا واجدادی جزایرك وهران جهتنده شرافتله وعلم وفضل وزهد وتقوی ایله مشهور بولنمشدر. جد اعلاسی سیدی محمد بن عبدالقادر خیر الدین پاشانك جزایری فتحنه یاردیم ایتمش و ادارۀ عثمانیه زماننده نسلی حرمت و اعتبارده بولنمش ایدی. جدی وهران ایالتنك (معسکر) قربنده واقع (قیطنه) چفتلکنی مسکن اتخاذ ایتمش اولمغله، صاحب ترجمه ١٢٢٣ سنەسی صفرنده قریۀ مذکورەده طوغوب، خارق عاده بر ذکاوت فطریەیه مالك اولمغله، هنوز صبی ایکن، تفسیر وحدیثده وسائر علوملرده کی اقتداریله وکیتدکجه فصاحتیله وتاریخ اسلامده کی وسعت معلوماتیله وفضل وتقواسیله دخی شهرت بولمش ایدی. بو فضائل معنویەسنه جسارت وشجاعتی وآته بینمك واسلحه قوللانمق خصوصلرنده کی مهارت فوق العادەسی دخی منضم اولمغله، او وقت دولت عثمانیه نامنه جزایری اداره ایدن (طایی) نك اندیشەسنی موجب اولدیغندن، مملکتنی ترکله، مصره رحلت ایتمکه مجبور اولمش؛ واورادن خطۀ حجازیه‌یه کچەرك، ایفای فریضۀ حج ایتمکله، وطنداشلرینك بر قات دها انظار تحسین ومحبتنی جلب ایتمشدی. فرانسزلرك جزایره دخولنی خبر آلنجه، وطننه عودته مسارعت ایدوب، وصولنده وهران ومستغانم جهتلری

اهالیسی قیام ایده‌رك، پدرینی امیر انتخاب ایتمشلرسه‌ده، کندیسی قبول ایتمیوب، یکرمی درت یاشنده بولنان ایکنجی اوغلی صاحب ترجمه امیر عبدالقادره ترك ایتمش؛ وبو وجهله عبدالقادر ۱۲۴۸ سنه‌سی رجبنده امارته نائل اولوب، فرانسزلری جزایردن اخراج ایتمك تشبثاتنه کیریشمشدر. اون بیك سواری عسکری ترتیب ایدوب، وهرانی محاصره ایله، ۱۲۴۸ تاریخنده جنرال (بویر) ی کلیاً مغلوب ایتمش؛ وبونك یرینه تعیین اولنان جنرال (دمیشل) مستغانم وارزو موقعلرینی ضبط ایده بیلمش ایسه‌ده، عبدالقادرك جزایرك هر طرفنده‌کی عرب وبربر قبائلنه حکم ونفوذی کیتدکجه تعمم وتوسع ایده‌رك، ایرتسی سنه تلمسانی دخی ضبط ایتمش؛ و ۱۲۵۰ ده پدرینك وقوع وفاتیله ماتمزده اولدیغی حالده، جنرال دمیشلی بر معاهده عقدینه مجبور ایتمشیدی، که بو معاهده (شلیف) مجراسنی خط حدود تعیین ایدوب، (معسکر) مرکزی اولمق اوزره، مراکش حدودینه قدر عبدالقادره واسع بر اولکه براقیوردی. عبدالقادر بو وجهله بر کوچك دولته نائل اولنجه، ابتدا بعض مخالفلرینی رام ایتدکدن صکره، عسکرینی تنظیم ایدوب، ۱۲۵۱ ده وهران قوماندانلغنده (دمیشل) ك خلفی اولان جنرال (ترزل) ك اوزرینه یکرمی بیك سواری عسکریله هجوم ایده‌رك، کلیاً منهزم واسلحه ومهمات وارزاقنی ضبط ایله فراره مجبور ایتمش؛ وبو مظفریت اوزرینه، جزایر عربلرینك عروق غیرت وهیجانی اویانوب، فرانسز عسکری بیوك بر خوف ودهشته دوچار اولمش ایدی. بونك اوزرینه فرانسه حکومتی طرفندن مارشال (قلوزل) ایله دوق دورلیان اعزام اولنه‌رق، بونلر عرب قبائلی ورؤساسی آره‌سنه نفاق وتفرقه دوشورمك قوتیله، خالی بولدقلری معسکری وبعده تلمسانی ضبط ایده بیلمش؛ وجزایره عودتله امیرك کلیاً مغلوبیتنی اعلان ایتمشلر؛ وحقیقةً جنرال (بوژو) بعض محاربه‌لر قزانمش ایسه‌ده، بودخی ۱۲۵۳ ده عبدالقادر حقنده جنرال (دمیشل) ك معاهده‌سندن دها منفعتلی بر معاهده عقدینه مجبور اولمش؛ وامیر بومصالحه‌دن بالاستفاده، قبائل آره‌سنده‌کی روابطی تأکید ایله، اسلحه ومهمات وعسکرینی تنظیم وترتیبه، وفرانسزلرك حکمی آلتنده بولنان عربلرله دخی خفیاً عقد منا-

سبات ومخابرات ایتمکه باشلامش ایدی. ۱۲۵۶ ده یکیدن حرب وجدال میدانی آچیلوب، مارشال (واله) ایله دوق دورلیان برقاچ غالبیته نائل اولمشلرسه‌ده، قیام جزایرك هر طرفنه انتشار ایتمکه باشلادیغندن، فرانسه حکومتی دها شدتلی تدابیر اتخاذینه مجبور اولوب، جنرال (بوژو) یی جزایر والی وقوماندانلغنه تعیینله برابر، کلیتلی عسکر سوق ایتمشیدی. جنرال بوژو یوللری قطع ایتمکله، امیره تابع اولان یرلری ارزاقسز براقه‌رق، برقاچ موقعك ضبطنه مقتدر اولوب، قبائلك برطاقمی عرض اطاعت ایتمکله، عبدالقادر رجعت قهقری ایله حرب ایتمکه باشلایه‌رق، ۱۲۶۰ ده مراکش حدودی داخلنه کیرمکه مجبور اولمش؛ وذاتاً اقرباسندن بولنان مراکش حاکمی مولی عبدالرحمنك واورا مسلمانلرینك معاونت نقدیه وبدنیه‌سیله یکیدن حدودی تجاوزله، برچوق وقت فرانسزلری مشغول وتلفات کلیه‌یه دوچار ایتدکدن صکره، مولی عبدالرحمن امیرك کندی تبعه‌سی بیننده قزاندیغی شان وشهرتندن اندیشناك اولوب، فرانسزلرله بالاتفاق، سلاحلرینی عبدالقادره قارشی چویرمش ایسه‌ده، ذاتاً مراکش حاکمنك عسکری امیره قارشی استعمال سلاح ایتمدکلرندن، عبدالقادر برقاچ مظفریته نائل اولوب، فاسی ضبط ایتمسنه بررمق قالمش ایکن، فرانسزلرك جزایرده‌کی اهل قیامه قارشی ترقیلرینی خبر آلنجه، او طرفه ارجاع عنان ایده‌رك، جنرال بوژو ایله برصوك دفعه محاربه‌یه کیریشمش ایسه‌ده، فرانسز عسکرینك پك کلیتلی اولمسندن، واکثر طرفدارانك بین المسلمین اولان تفرقه اوزرینه کندیسندن رو-کردان اولمسندن طولایی چوق طیانه‌میه‌رق، اك ثباتلی طرفدارلریله جنوبه یعنی صحرای کبیره طوغری چکلمش؛ وبو طرفدارلرینك دخی تلف اولمسی اوزرینه، ۱۲۶۴ تاریخنده اسکندریه ویا عکاده اقامت ایتمك شرطیله جنرال (لاموریسیر) ه تسلیم اولنمشدر. جزایر والیسی دوق دومال طرفندن فرانسه‌یه کوندرلمش؛ وبر مدت تولونده (لامالغ) قلعه‌سنده وبعده (پو) ونهایت (آمبوآز) قلعه‌سنده اقامت ایتدیرلمش؛ واوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، ۱۲۶۹ ده ممالك عثمانیه‌ده اقامتنه مساعده ایتمکله، درسعادته کله‌رك، سلطان عبدالمجید

خانك التفاتنه نائل اولمش، وبروسه‌ده احسان اولنان بر قوناقده اختيار اقامت ايتمشيدی. شهر مذكورده حركت ارض وقوعی اوزرينه، ١٢٧٢ ده دمشق شامه انتقال، وبش سنه صكره برادرلريله عائله‌سی دخی كنديسنه التحاق ايدوب، عائله‌سی نامنه فرانسه حكومتی طرفندن شهری ٥٥٠ فرانسز ليراسی معاش تخصيص اولنمشدی. ١٢٧٧ ده وقوع بولان شام وقعه‌سنده كوريلن حسن حركتی اوزرينه، برنجی مجيدی و فرانسه طرفندن برنجی (اژيون دونور) نشانلرينی آلمشيدی. ١٢٧٩ ده حجه كيدوب، ايكی سنه حجازده قالمش؛ وعودتنده درسعادته كله‌رك، سلطان عبدالعزيز خان جانبندن برنجی عثمانی نشانيله تلطيف اولنمشدی. پارس سركيسنده فرانسه‌يه سياحت ايدوب، ناپوليون طرفندن معاشنه ايكيوز ليرا ضم اولنمش؛ وشامه عودت ايدوب، ١٣٠٠ سنه‌سی رجبنك ١٩ نجی كونی ٧٧ ياشنده (دمر) قريه‌سنده‌كی كوشكنده وفات ايتمش؛ ونعشی صالحيه‌ده محی الدين عربی تربه‌سی داخلنده دفن اولنمشدر. سيف وقلم اصحابندن ونادرات طبيعتدن اولوب، منظوم ومنثور برخيلی آثاری دخی واردر. فرانسه‌ده بولنديغی صره‌ده اورا جمعيت علميه‌سی فخری اعضالغنه انتخاب اولنمغله، بو شرفه مقابل بر طاقم معلومات تاريخيه وسائره‌يی حاوی يازمش اولديغی بر كتابی موسيو (دوغا) طرفندن فرانسزجه‌يه ترجمه ونشر اولنمشدر.

عبدالقادر چلبی { (حميدی —) دور سلطان سليمان خانيده

مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچن علمادن اولوب، حميدی محمد افنديك اوغليدر. تحصيل علوم ايتدكدن صكره بروسه‌ده سلطان مدرسه‌سی مدرسی بولنان مولانا ركن الدين افنديك معيدی وبعده مقربان پادشاهيدن مصطفی آغانك معلمی اولمشيدی. موسی اليه‌ك مظاهرتيله درسعادتده وبروسه‌ده بعض مدرسلكلره تعيين اولندقدن صكره، ٧٢٧ ده بروسه و٩٢٩ ده استانبول قاضيلكنه نائل اولمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده آناطولی قاضيعسكری اولوب، ١٤ سنه بومقامده قالمش؛ ودائره‌سی مجمع علما وفضلا اولمش ايدی. ٩٤٤ ده عزل وتقاعد اولوب، ايفای فريضهٔ حج ايچون جانب حجازه عزيمت وعودتله، ٩٤٨ ده مقام فتوی‌يه‌ده

سنه احاله اولنمش ايسه‌ده، يالكز اوچ آی بومقامده قالوب، مبتلا اولديغی علت اوزرينه، سنهٔ مذكوره‌ده انفصال ايده‌رك، متقاعداً بروسه‌ده اقامت ايتمكده ايكن، ٩٥٥ ده يتمش ياشلرنده وفات ايتمشدر. شهر مذكورده بنا ايتديرمش اولديغی مسجد ومدرسه‌نك خطيره‌سنده وموسی بابانك تربه‌سی جوارنده مدفوندر. احكام شرعيه‌نك تمام اجراسنه ساعی عالم واديب برذات ايدی. برخيلی قصائدی وسائر اشعاری‌ده واردر. شو بيت او جمله‌دندر:

ايلر حسد كدالرك امن وفراغنه
اهل حضور صانمه جهان پادشاهنی

عبدالقادر شيخی افندی { دور سلطان مراد خان

ثالثده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان بايزيد خان ثانی وسليم خان زمانلرنده قاضيعسكر بولنمش اولان مؤيد زاده عبدالرحمن افنديك برادری شيخ كريم حاجی افنديك اوغليدر. اكمال تحصيل وابو السعود افنديك درسنه دخی مواظبت ايله علی الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٧٤ تاريخنده شام وبعده مصر، ٩٧٦ ده بروسه، ٩٧٧ ده استانبول قاضيسی، ٩٧٨ آناطولی و٩٧٩ ده روم ايلی قاضيعسكری اولمشيدی. ٩٨١ ده اختيار تقاعد ايدوب، ٩٩٥ ده مسند فتوايه ارتقا ايله، ايكی سنه‌يه قريب مدت امور فتوايی اداره ايتدكدن صكره، ٩٩٧ ده واقع بكلربكی وقعه‌سنده عزل اولنه‌رق، مطالعه وعبادتله مشغول ايكن، ١٠٠٢ تاريخنده وفات ايدوب، ابا ايوب انصاری (رضه) جوارنده يحيی افندی زاويه‌سنده بدری يانده دفن اولنمشدر. عالم وفاضل ومحقق برذات ايدی.

عبدالقادر طبری { اون برنجی قرن هجری مشاهير علماسندن وسا

دات حسينيه‌دن اولوب، ٩٧٦ تاريخنده مكهٔ مكرمه‌ده دنيايه كلمش؛ وعصری علماسندن تحصيل علوم ايدوب، حديث، تفسير، فقه، ادبيات، حكمت، هيئت، منطق، طب وسائر فنونده يدطولی قزانمش؛ وبرچوق تأليفاتله خيلی اشعار براقمشدر. ١٠٣٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. باشليجه مؤلفاتی بروجه آتيدر: «درر الاصداف السنيه فی ذروة الاوصاف الحسنيه».

«عيون المسائل من اعيان الرسائل» ، «الآيات المقصورة على الابيات المقصورة» ، «حسن السريرة فى حسن السيرة» ، «الكلم الطيب على كلام ابى الطيب» ، «افحام المجارى فى ابهام البخارى» ، «رسالة سل السيف على حل كيف» ، «عرائس الابكار وغرائس الافكار» ، «كشف الخافى من كتاب الكافى» وسائره . شو برايكى بيت شريف حسن بن ابى نمينك مدحنه دائر سويلمش اولديغى بر قصيده‌سندندر :

بدت تجر ذيول التيه و الخيلا
فى روضة العجب حتى قلت حى على
خود تجرد بيضا من لو الحظها
فتترك الاسد فى ساحاتها قتلى

عبدالقادر طورى {اون برنجى قرن هجرى مصر مشاهير علماسندن وفقهاء حنفيه‌دن اولوب، مذهب حنفى اوزره مفتى وجامع ازهرده مدرس ايدى. علوم ادبيه‌ده دخى مهارتى وطبيعت شعريه‌سى واردى. فقهه دائر «الكنز» عنوانلى كتابى شرح ايدوب، «تكملة البحر الرائق» عنوانيله بركتاب دخى يازمش؛ و «الفواكه الطوريه» عنوانيله نظم ونثرى جامع كوزل بر اثرى براقمشدر. ١٠٢٦ تاريخلرينه‌دك برحيات ايدى.

عبدالقادر عيدروس {(ابو بكر محى الدين — اليمنى الحضرموتى الهندى) اون برنجى قرن هجرى مشاهير علماسندن اولوب، ٩٧٨ تاريخنده هندستانك احمد آباد شهرنده طوغمش؛ وعلوم وفنون مختلفه‌يى تحصيل ايله طريق تصوفه سلوك ايدرك، يمن ومصره سياحت ايتدكدن صكره ، هندستانه عودتله، ١٠٣٨ ده احمدآبادده وفات ايتمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر. بر چوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى شونلردر: «النور السافر من اخبار القرن العاشر»، «الفتوحات القدوسية فى الخرقة العيدروسية»، «الحدائق الخضرة فى سيرة النبى (صلعم) واصحابه العشرة»، «اتحاف الحضرة العزيزة بعيون السيرة الوجيزة» ، «كتاب المنتخب المصطفى فى اخبار مولد المصطفى»، «كتاب المنهاج الى معرفة المعراج»، «كتاب الانموذج اللطيف فى اهل بدر الشريف»، «كتاب اسباب النجاة والنجاح فى اذكار المساء والصباح»، «كتاب عقد اللآل بفضائل الآل»، «كتاب اتحاف اخوان الصفاء بشرح تحفة الظرفاء باسماء الخلفاء» وسائره.

عبدالقادر فاسى {(ابو السعود — بن ابى الحسن على) مغرب مشاهير علما واتقياسندن اولوب، فقه وحديث وتفسير وتصوف وسائر علومده عصرينك فريدى ايدى. بك چوق طلبه ومريدين يتيشديرمش؛ و ١٠٩١ ده وفات ايتمشدر. مالكى المذهب ايدى.

عبدالقادر فيومى {مصر مشاهير علما وفقهاء شافعيه‌سندن اولوب، فقه، حديث، تصوف، ادبيات، علوم رياضيه، هيئت وسائره‌ده يد طولاسى وعلوم مذكوره‌يه متعلق تأليفات عديده‌سيله برخيلى اشعارى واردر . ١٠٢٢ تاريخنده وفات ايدوب، قايتباى مقامى جوارنده تهيئه ايتمش اولديغى مزاره دفن اولنمشدر. نووينك «منهاج» ينه بيوك برشرح يازوب، «الروض المهذب فى تحرير مالخصته من فروع المذهب» عنوانيله اختصار دخى ايتمشدر. حسابده «اللمع» ، جبر ومقابله‌ده «المقنع» ، فرائضده «الرحبيه» عنوانلى كتابلرى وسائر برچوق كتبى دخى شرح ايتمشدر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

واحر قلبى على حبر قضى و مضى
لو كان يفدى فدته العين بالبصر
فالعين تدمع و القلب الحزين غدا
بجمرة او قدت باللهب و الشرر

عبدالقادر كوينده {(خواجه —) مشاهير ادبا وخطاطيندن اولوب، اوائل عمرنده سلطان احمد جلاير خدمتنده بولنمش؛ وبعده ميرزا اميرانشاه بن تيمورك ندماسى سلكنه داخل اولمشيدى. تيمورلنك اميرانشاهك ندماسنى قتل ايتديكنده، فرار واختفا ايدوب، بر مدت صكره مظهر عفو اولمش؛ وتيمورك وفاتندن صكره شاهرخ سلطانه انتساب ايتمش ايدى.

عبدالقادر كيلانى {(غوث اعظم محى الدين ابو محمد — بن ابى صالح بن جنكى دوست) اعاظم اولياء اللهدن وپيران طريقتدن اولوب ، طريقت عليهٔ قادريه بو ذاته منسوبدر. نسب شريفلرى حضرت امام حسن بن على بن ابى طالب (رضهما) افندمزه واصل اولور.

٤٩١ تاریخنده ایرانك گیلان خطه‌سنده دنیایه گلوب، مبادئ علومی بعدالتحصیل، شاب ایكن، بغداده ورودله، قاضی ابو سعد مخرمیدن علم فقهی اخذ، وابو بكر بن المظفرایله سائر مشاهیر محدثیندن استماع احادیث نبویه ایتدكدن صكره، وعظ وتدریسه مباشرتله، صیت وشهرتی عالم گیر اولوب، زماننك امامی اولمشیدی. مذهب حنبلی‌یه تابع اولوب، حنابله‌نك شیخی ایدی. علوم ادبیه‌یی دخی ابو زكریا التبریزیدن اخذ ایتمشدی. مدت تحصیل و تدریسده كندی كدیسیله تعیش ایدردی. كندیلرندن ابو سعد سمعانی كبی مشاهیر علما اخذ واستماع وروایت ایتمشلردر. بر خیلی وقت بغدادده وعظله مشغول اولوب، مجلس وعظی مرجع خاص و عام اولدقدن صكره، خلوته چكیلوب، ریاضته یاشامغه باشلامش؛ وبعده سیاحته چیقوب، مجاهدهٔ نفسه وصحرالرده اقامتله زهد وعبادته قویلمش؛ وشیخ احمد دباسله صحبت ایدوب، كندیسندن اخذ طریق بیورمش ایدی. ٥٢١ ده یكیدن عقد مجلس وعظ ایدوب، لسان عرفان بیانندن نیجه حكم الهیه صادر اولمغله، بلاد بعیده‌دن زیارتنه كلنمكه باشلانمشیدی. ٥٢٨ ده ابو سعد مدرسه‌سنده تدریس و افتایه شروع ایدوب، فروع واصول فقهده وتصوفده برقاچ كتاب تألیف ایتمشدر. تقوی وتصوفه متعلق سخنان عارفانه‌سی چوق اولوب «ملفوظات گیلانی» و «ملفوظات قادریه» عنوانیله السنهٔ اسلامیه‌ده جمع وتدوین اولنمشدر. «فتوح الغیب»، «غنیة الطالبین» و «بهجة الاسرار» عنوانلی كتابلرك دخی انفاس مباركه‌لرندن اولدقلری مرویدر. «دیوان غوث الاعظم» عنوانیله دخی تصوف وحقیقت ومعرفته متعلق بر مجموعهٔ اشعارلری متداولدر. كافهٔ آثارلری عربی لساننده اولوب، عند العرب (جیلی وجیلانی) لقبیله معروف اولدقلرندن، بغداد قربنده (جیل) اسمنده بر قریه‌ده تولد ایتمش اولدقلرینه ذاهب اولانلر دخی واردر. ترجمهٔ حال عارفانه‌سنی وكرامات و مقاماتنی حاكی اولمق اوزره، السنهٔ مختلفه‌ده مستقل كتابلر تألیف اولنمشدر. ٥٦١ تاریخنده بغدادده ارتحال ایدوب، تربه‌سی الیوم زیارتگاه انام وزیاده‌سیله معمور ومنیردر. طریقت علیه‌لری ممالك اسلامیه‌نك هرطرفنده وعلی الخصوص هندستانده وممالك عثمانیه‌ده پك منتشردر.

عبدالقاهر تبریزی { (جمال الدین — بن محمد الحرانی الدمشقی) فقهاء شافعیه‌دن و ادبادن اولوب، ٦٤٨ تاریخنده حرانده طوغمش، ودمشق شامده نشئت ایدوب، بعض قضالرده بولنمش؛ و ٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. شو ایكی بیت اشعارندندر:

جائت تهز اختیالاً
قد القضیب المنعم
تجر اثر خطاها
اذیال مرط مسهم

عبدالقاهر تمیمی { (ابو منصور — بن طاهر) مشاهیر علمادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده طوغمش؛ وچو جقلغنده بدریله خراسانه گیدوب، نیشابورده ابو اسحق اسفراینیدن وسائر علمادن اخذ وتحصیل ایله، ادبیات وسائر علوم مختلفه‌ده كسب مهارت ایده‌رك، ٢٧ فنده درس ویردیكی مرویدر. علوم ریاضیه‌ده یدطو صاحبی اولوب، بوبابده «التكملة» عنوانیله بیوك ومشهو بر كتابی وبر تفسیر شریفیله «تأویل متشابه الاخبار»، «فضایح المعتزله»، «الكلام فی الوعید الفاخر الاوائل والاواخر»، «ابطال القول بالتولد»، «فضائح الكرامیه»، «معیار النظر»، «تفض الفقیر الصابر علی الغنی الشاكر»، «الایمان واصوله»، «الملل والنحل»، «التحصیل فی اصول الفقه»، «الفرق بین الفرق»، «بلوغ المدی فی اصول الهدی»، «نفی خلق القرآن»، «الصفات» وسائر تألیفاتی وبر خیلی اشعاری واردر. ثروت وسامان صاحبی ایدی. استادینك وفاتندن صكره مسجد عقیلده تدریس علوم ایدوب، ٤٢٠ تاریخنده (اسفراین) قصبه‌سنده وفات ایتمش؛ واستادی مشارالیه ابو اسحق اسفراینی قربنده دفن اولنمشدر شو ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شبابی و شیبی دلیلا رحیلی
فسمعاً لذاك وذا من دلیل
وقدمات من كان لی من عدیل
وحسبی دلیلا رحیل العدیل

عبدالقاهر جرجانی { (ابو بكر — بن عبدالرحمن) مشا هیر نحویوندن اولوب، ادبیات عربیه ائمه‌سندندر علم نحوی ابو الحسین محمد بن علی الفارسیدن اخ

تمشدر. « ایضاح » « بری « المغنی » عنوانیله ۳۰
ودیکری « المقتصد » عنوانیله ۳ جلددن عبارت
ولق اوزره ایکی شرح یازمش؛ و « اعجاز القران »،
« کتاب عروض »، « العوامل المائة »، « المفتاح »،
« شرح الفاتحه »، صرفه دائر « العمدة »، « الجمل »،
معانیده « التلخیص » عنوانلی کتابلر جملهٔ تألیفاتندن
ولمشدر. شافعی المذهب ایدی. ۴۷۱ تاریخنده
وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لا تأمن لنفثة من شاعر
مادام حیاً سالماً نا طقا
فان یمدحکم کاذباً
یحسن ان یهجو کم صادقا

عبدالکریم { خلفاء عباسیه‌دن طایع باللهك اسمیدر. [« طایع بالله » ماده-
سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالکریم { ایران مشاهیر خطاطین وشعرا-سندن اولوب، خطاط شهیر
عبدالرحمن خوارزمینك اوغلی وعبدالرحیم انیسینك
برادریدر. بو دخی آق قیونلی ملوکندن سلطان
یعقوبه منسوب بولنمشدر. اونجی قرن هجری اوا-
سطنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ترا دردیده جاکردم که از مردم نهان باشی
ندانستم که آنجاهم میان مردمان باشی

عبدالکریم { مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، فاتح زماننده صدراعظم بو-
لنمش اولان محمود پاشا ایله برلکده سلطان مراد خان
ثانی اسراسندن محمد افندینك کوله‌لرندن بولنمش؛ ومو-
می الیه طرفندن تحصیله سوق اولنه‌رق، علی طوسی
و سنان عجمی کبی مهرهٔ علمادن استفاده ایله اکثر
علوم عقلیه ونقلیه‌یی اوکرنمش؛ وسلطان محمد خان
حضرتلری زماننده قاضیعسکر اولمش؛ وسلطان بایزید
ثانی زماننده وفات ایتمشدر. مشارالیه محمود پاشانك
صاحب ترجمه‌یه فوق‌العاده محبت وحرمتی وار ایدی.
« تلویح » کتابنه بعض حاشیه‌لر یازمشدر.

عبدالکریم بخاری { (میر —) بخارا علماسندن اولوب،
طرفه سفر ایده‌رك، ۱۲۴۶ تاریخنده درسعادتده
وفات ایتمش؛ وترکستان وافغانستان احوالنه دائر
تاریخ یازمشدر، که موسیو (شفر) طرفندن
فرانسزجه‌یه ترجمه اولنه‌رق، ۱۸۷۶ تاریخ میلادیسنده
پاریسده نشر اولنمشدر.

عبدالکریم پاشا { سلطان مصطفی خان ثالث عصرنده ۱۱۷۳ ده
درت آی قپودان پاشالق ایتمش امرای بحریه‌دن
اولوب، دونانما ایله آق دکیزه چیقمغله، استانکوی
اوکنده لنکرانداز اولدیغی حالده، کمینك طاقمی
جمعه نمازینه کیتدکلرنده، درون سفینه‌ده پرانقه‌ده
بولنان اسرا کندیسنی قتل، وکمی‌یی اخذله، مالطه‌یه
فرار ایتمشلردر.

عبدالکریم الخلیفتی { (بن عبدالله العباسی) اون ایکنجی قرن
هجری علما وادباسندن اولوب، ۱۰۷۰ تاریخنده
مدینهٔ منوره‌ده طوغمش؛ ومصری مشاهیر علما-
سندن وحتی عبدالغنیٔ نابلسیدن اخذ واستفاده ایله،
علوم متنوعه‌ده وشعر وانشاده ید طولی قزاندقدن
صکره، مدینهٔ نبویه‌ده حنفیه مفتیسی اولمشیدی.
حریرك حرمتی حقنده بررساله‌سیله فتاویسی ومنثور
ومنظوم برخیلی آثاری واردر. ۱۱۳۳ ده وفات
ایتمشدر.

عبدالکریم بن حمزه { (سید —) اون ایکنجی قرن
هجری ادباسندن ودمشق شام ساداتندن اولوب،
شهر مذکورده نقیب الاشراف ایدی. ۱۰۵۱ تا-
ریخنده طوغوب، تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی. لسان
عربیده برچوق اشعار رائقه‌سی اولوب، شو برایکی
بیت اوجمله‌دندر:

ومهفهف غض الادیم یرق ماء
الحسن فی جسمانه الا لماسی
کدنا للطف صفاء خدیه نری
ماص خلفهما من الا نفاس

عبدالکریم دهلوی { هندستان ادباسندن اولوب، نادر شاهك
هند سفرنده خدمتنه کیره‌رك، ۱۱۶۸ تاریخنده
« بیان واقع » عنوانیله مشارالیهك تاریخنی یازمشدر.

عبدالکریم منشی { هندستان مورخلرندن اولوب، اون اوچنجی
قرن هجری اواسطنده برحیات بولنمش؛ ولسان فار-
سیده « تاریخ احمد » عنوانیله احمد شاه درانی ایله
خلفلرینك تاریخنی و « محاربهٔ کابل وقندهار » و « تاریخ

پنجاب تحفة الاحباب » عنوانلریله دیگر ایکی تاریخ یازمشدر.

عبدالکریم نادر پاشا { (چربانلی —) متأخرین مشیراندن

دولت علیه‌دن اولوب، روم ایلنده‌کی چرپان قصبه‌سندندر. مکتب فنون حربیه‌دن چیقدقدن صکره بر مدت دخی ویانه‌ده تحصیل، و فرانسز و آلمان لسانلرینی تعلم ایده‌رك، خدمت عسکریه‌ده تدریجاً قطع مراتبله، دور سلطان عبدالعزیز خانیده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ وبرچوق محاربه‌لرده بولنه‌رق، متانت واستقامتیله شهرت بولمشیدی. صوك روسیه محاربه‌سنده روم ایلی جهتنده عموم قوماندانی بولنوب، روس عسکرینك طونه‌یی تجاوزینه قارشی برتدبیر صائب دوشونه‌مدیکندن، عزل اولنه‌رق، بعده ردوسده اقامته مأمور بیورلمش؛ و ١٣٠٠ تاریخلرنده، خیلی مسن اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. برچوق وقت اردوی همایونلر مشیریتلرنده بولنوب، دور سلطان عبدالعزیز خانیده ١٢٨٨ده ایکی آی اون بدی کون، ١٢٩٣ ده بدی کون و سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمزك زمان سلطنتلرنده ینه ١٢٩٣ ده ایکی آی ایله اون سکز کون که جمعاً بش آی ایله اون ایکی کون سرعسکر ودور سلطان عبدالعزیز خانیده ١٢٩٣ ده اون آلتی کون بحریه ناظری بولنمش؛ و محمد پاشانك وفاتندن صکره مکرراً سرداراکرم عنوانی احراز ایتمشدر. بك آغر وسکونی برذات ایدی.

عبداللطیف { (میرزا — بن اولغ بك بن شاهرخ بن تیمورلنك) مشهور

اولغ بکك اوغلی اولوب، خیرسز وبدکردار برآدم اولمغله، پدرینی و برادری میرزا عبدالعزیزی قتل ایده‌رك، ماوراء النهری ضبط ایتمش ایسه‌ده، یالکز آلتی آی حکومت سوردکدن صکره، ٨٥٤ تاریخنده مقتولاً وفات ایتمشدر.

عبداللطیف { (بن یوسف البغدادی) مشاهیر اطبا ومورخیندن اولوب،

مشهور موسیو (دوساسی) طرفندن فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلمش اولان مصر تاریخنك صاحبیدر. [«ابن اللباد» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا سندن اولوب، جناب مولا

نای رومك «مثنوی» سنه «لطائف معنوی» عنوانیله برشرح و «لطائف اللغه» عنوانیله برکتاب یازمشدر.

عبداللطیف { اون برنجی قرن هجری ادبا سندن اولوب، قزوینلیدر.

«لب التواریخ» عنوانیله بر ایران تاریخی یازمشدر.

عبداللطیف اطاسی { اون ایکنجی قرن هجری عرب ادبا

سندن اولوب، حمصلیدر. برخیلی قصائد وسائر اشعاری واردر. ١١٤٦ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو بوایکی بیت جمله اشعارندندر:

ونا جيت قلبي فوق طور اشتياقه
سلوا فلم يبرح يدلها كفا
بليل بهيم قد امدت سدوله
ستور من الظلماء حالكة سدفا الخ

عبداللطیف خان { ماوراءالنهرده حکو سورن اوزبکان ملوك

آلتنجیسی اولوب، کرجم خانك اوغلی ودولت مذ ره‌نك مؤسسی اولان شاهی بك بن ابی الخیرك تو نیدر. ٩٤٧ تاریخنده برادری عبدالله خانه خ اولوب، ١٣ سنه حکومت سورمش؛ و خراسا ملوك صفویه ایله برچوق محاربه‌لر ایتمشدر.

عبداللطیف مقدسی { (بن عبدالرحم الانصاری) مش

هیر مشایخدن اولوب، ٧٨٦ تاریخنده قدس شریفده طوغمش؛ وتحصیل علوم ابتدکدن صکره، شیخ عبالعزیزه انتسابله، طریق تصوفه داخل اولمش؛ وش زین‌الدین خافی حجه عزیمت وعودتنده صاحب ترجمه مسافر اولمغله، برابرنده خراسانه عزیمت ایدوب، مدت جام قصبه‌سنده خلوت وارشادله مشغول اولمش و بعده دمشقه عودتله، وبر مدت اقامتدن صکر قونیه‌یه واورادن بروسه‌یه کلمش؛ و٨٥٦ تاریخن شهر مذکورده وفات ایتمشدر. «التحفة فی بیان الم مات والمراتب» عنوانیله برتألیفی واردر.

عبدالله { (بن عبدالمطلب بن هاشم بن ع مناف بن قصی بن کلاب بن م

بن کعب) سید الثقلین (صلعم) افندمزك پدر عالیلر اولوب، پدرینك اونجی اوغلی اولدیغی مرویدر

ابوطالب وزبیرایله برآنادن متولد ایدیلر. عبدالمطلب زمزم قیوسنی حفرایده‌جکی وقت، قریشدن کوردیکی ممانعت اوزرینه، کندیسنی مدافعه ایده‌جك اون اوغلی اولورسه، برینی کعبة اللهك ایچنده بولنان اصنامه ذبح ایتمکی نذر ایتمش اولدیغندن، اولادینك اوننجیسی اولان عبدالله طوغدیغنده، ذبحنی برینه کتیرمك ایچون، عادت جاهلیت اوزره، کاهنك اشارتیله بر طاقم اقداحك اصواتندن عبداللهك ذبحی لازم کلدیکنی استخراج ایتمش؛ و بونك اجراسنی بر مدت تأخیردن صکره، خیبرده بولنان برکاهنه‌یه مراجعتله، برینه بر مقدار دوه ذبحنی بوکاهنه اراءه ایتدیکندن، برینه‌یوز دوه ذبحنه کعبه‌ده‌کی کاهنلر راضی اولمش؛ وبو وجهله عبدالله ذبحدن قورتلمش ایدی. اون سکز یاشنه کلنجه، پدری عبدالمطلب کندیسنی استصحاب ایله بنی زهره‌نك سیدی اولان وهب بن عبد مناف بن زهره‌نك یانه کیده‌رك، بونك قیزی (آمنه) یی عبدالله ایچون وبرادزی وهیبك قیزی (هاله) یی کندی ایچون ایستمش؛ وایکیسنك نکاحی بردن اجرا اولنوب، عبدالله ایله آمنه‌دن فخرکائنات (صلعم) افندمز وعبدالمطلب ایله هاله‌دن حضرت حمزه (رضه) تولد ایتمشدر. آمنه سید الانبیا (صلعم) افندمزه حامل ایکن، حضرت عبدالله پدری طرفندن طایبلری بولنان بنی عدی‌یی زیارت ایچون مدینه‌یه کوندریله‌رك، و بر روایتده‌ده تجارت ایچون شامه کیدوب، عودتنده مدینه‌یه واصل اولنجه، خسته‌لنه‌رك، اوراده وفات ایتمشدر. خسته‌لغی پدری طرفندن خبر آلنجه، برادری زبیر کوندریله‌رك، وفاتنده حاضر بولنمش، ونعشنی (بالغه) نك خانه‌سنده دفن ایتمشدر. وفاتی، اقوای روایاته کوره، ولادت حضرت نبویدن ایکی آی اول وقوع بولمشدر. وفاتنده یکرمی بش و بر روایتده یکرمی سکز یاشنده ایدی. آمنه حامل اولمازدن اول عبداللهك وجهنده بر نور کوریلوب، حملدن صکره بو نورك آمنه‌یه انجدیکی مرویدر.

عبدالله { صحابه‌دن برچوق ذواتك اسمی اولوب، اك مشهورلری بروجه آتی ذکر اولنور: (عبدالله بن الارقم بن عبد یغوث بن وهب القرشی الزهری) که ام سید الثقلین حضرت آمنه بنت وهب پدرینك عمه‌سیدر. فتح مکه کونی اسلامه کلوب، خیبر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وحضرت فخرکائنات (صلعم) افندمزه و بعده حضرت ابابکر وعمر (رضهما) یه کاتبلك ایتمشدر. صادق و موثوق برذات اولمغله، یازدیغی نامه‌لر چوق دفعه جانب رسالتپناهیدن اوقوتدیرلمقسزین، تمهیر بیوریلوردی. حضرت عمر وعثمان (رضهما) زمانلرنده بیت الماله مأمور اولوب، جانب ذی‌النوریندن کندیسنه احسان اولنان کلیتلی بر مبلغی قبول ایتمه‌مشیدی. اواخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولمشیدی. — (عبدالله بن اسحاق الاعرج) که حاجب بن ابانك جدی اولوب، غزواتك برنده آیاغی مجروح اولمشیدی. — (عبدالله بن ابی امیه بن المغیرة المخزومی) که امهات مؤمنیندن ام سلمه (رضها) نك برادری وعمات رسالتپناهیدن عاتکه بنت عبد المطلبك اوغلی اولوب، ابتدا فخرکائنات (صلعم) افندمزك علیهنده شدید البغض اولمغله، آیت کریمه‌ده اشارت بیوریلان «ان نؤمن لك حتی تفجر لنا من الارض ینبوعاً او تکون لك جنة من نخیل» کلامنك قائلی اولمشیدی. بعده فتح مکه‌دن آز مقدم ابو سفیان بن الحارث بن عبدالمطلب ایله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومکه‌وحنین غزالرنده بولنوب، طائف غزاسنده شهید اولمشدر. — (ابو یحیی عبدالله بن انیس الجهنی الانصاری) که بنی سلمه اصنامنی قیرانلرك بری اولوب، اوغللری عطیه، عمرو، ضمره، عبدالله وجابر و سائرلری کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو معاویه عبدالله بن ابی اوفی الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالریله اوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده ورضوان بیعتنده حاضر بولنوب، بعده کوفه‌ده ساکن اولمش، و اوراده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنی اولوب، ٨٦ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. — (ذو البجادین عبدالله بن عبدنهم) که دین اسلامی قبول ایتدیکندن طولایی، عمی طرفندن هرشیسی آلنوب چپلاق براقلمغله، والده‌سنك ویردیکی برکلیمی ایکی‌یه ییرتوب، یاریسنی اوموزینه آله‌رق ویاریسنی بلنه صاره‌رق، نزد حضرت نبوی‌یه کلمش؛ واسمی سؤال بیورلدقده، عبدالعزی دیمکله، اسمی عبداللهه تحویل و (ذوالبجادین) لقبیله تلقیب بیورلمشیدی. بلند آواز ایله قرآن کریمی تلاوت وتسبیح وتکبیر ایدردی. تبوك غزاسنده شهید او-

لوب، جنازه نمازی فخر کائنات (صلعم) افندمز
جانبندن قیلنمش، وحقنده اعاظم صحابه‌دن بعض ذوا.
تك غبطه‌سنی موجب بر دعا ایراد بیورلمش ایدی.
— (عبدالله بن بدیل الخزاعی) که پدریله برابر فتح
مکه‌دن اول اسلامه کلوب، مکه، حنین، طائف
و تبوك غزالرنده حاضر بولنمش؛ و بعده جناب
مرتضانك اعیان اصحابندن اولدیغی حالده، صفین
محاربه‌سنده برادری عبدالرحمن ایله برابر شهید
اولمشدر. محاربهٔ مذکوره‌ده فوق العاده شجاعت
وجسارت کوستروب، صف دشمنانك ایچنه طاله‌رق،
معاویه‌نك شخصنه تقرب ایتدیکی حالده شهادته نائل
اولمشدر. — (ابو یسر عبدالله بن بسر المازنی) که
پدر ووالده‌سیله وبرادری عطیه وهمشیره‌سی صماء ایله
برابر صحبته نائل اولوب، جانب نبویدن رأسی مسح
بیورلمشیدی. بعده شامده ساکن اولوب، ۸۸ ویا
۹۶ تاریخنده یوز یاشلرنده حمصده وفات ایتمشدر.
شامده‌کی صحابه‌نك اك صکره وفات ایدنیدر.
— (عبدالله بن ابی بکر) [«عبدالله بن ابی بکر»
ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو مسلم عبدالله بن ثوب
الخلانی) که عهد حضرت نبویده اسلامه کلوب، مدینهٔ
منوره‌یه ورودی فخر کائنات (صلعم) افندمزك ار.
تحالندن صکره وقوع بولمش؛ وبعده صفین محاربه.
سنده معاویه معیتنده بولنوب، روم غزالرندن برنده
قتل اولنمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن جحش
الاسدی) که ازواج مطهرهٔ سید الثقلیندن حضرت
زینب (رضها) نك برادری و امیمه بنت عبدالمطلبك
اوغلی اولوب، اسکیدن اسلامه کلمش اولمغله، مشار.
الیها ایله ۲ برادرلری ابو احمد و عبیدالله ایله برابر
حبشه هجرت ایتمش؛ وعبیدالله اوراده تنصر ایدوب
وفات ایتدکده، زوجه‌سی ام حبیبه بنت ابی سفیان
جانب رسالتپناهیدن تزوج بیورلمش؛ وعبدالله بعد.
الهجره دیکر برادریله و هیئت عائله‌سیله مدینه‌یه
کله‌رك، اك اول جانب نبویدن بر سریه‌یه امیر تعیین
بیورلمش، واك اول غنیمته نائل اولمشدر. بدر غزا.
سنده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده شهید اولمش؛
وطایسنك اوغلی حضرت حمزه (رضه) ایله برلکده
بر مزاره دفن اولنه‌رق، جنازه نمازلری جانب نبویدن
قیلنمشیدی. بو محاربه‌ده فوق العاده جسارت وشجاعت

کوسترمشدر. — (عبد الله بن جعفر بن ابی طالب
القرشی الهاشمی) که پدر بزرکواریله والده‌سی اسماء
بنت عمیس الخثعمیه حبشه هجرت ایتمش اولدقلری
حالده، اوراده دنیایه کلوب، ابوینی معیتنده مدینه‌یه
عودت ایتمش؛ وحضرت جعفرك شهادتندن صکره
والده‌سی حضرت ابا بکر (رضه) ه و صکره حضرت
علی مرتضی (رضه) ه وارمغله، والده‌سی طرفندن
محمد بن ابی بکر و یحیی بن علی (رضهم) ك برادری
بولنمشدر. جودوکرم وحلمیله مشهوردر. کندیسندن
بر قاچ حدیث شریف مرویدر. — (ابو اسحاق
عبدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب
القرشی الهاشمی) که عهد حضرت نبویده طوغوب،
عمر وعثمان و علی (رضهم) دن روایت ایتمشدر.
بصره‌ده ساکن اولمشیدی. والده‌سی هند بنت ابی
سفیان اولمغله، هاشمی وامویدر دیه‌رك، یزید بن
معاویه‌نك وفاتنده بصره اهالیسی کندیسنی امارته
انتخاب ایتمشلردی. — (عبدالله بن الحارث بن امیة
الاصغر بن عبدالشمس الاموی) که چوق معمر او
لوب، معاویه‌نك زمان حکومتنه یتیشمش؛ وعبدشمسك
مکه‌ده‌کی خانه‌سنی ارثاً تصرف ایتمشیدی. —(عبدالله
بن الحارث بن ابی ضرار) که ازواج مطهره‌دن (جویریه
بنت الحارث) ك برادری اولوب، بنی مصطلق اسراسی
میاننده نزد حضرت نبوی‌یه کتیرلدکده، کوردیکی
معجزه اوزرینه اسلامه کلمشیدی. — (عبدالله بن الحارث
بن عبد المطلب الهاشمی) که اصل اسمی عبد الشمس
اولوب، جانب نبویدن عبدالله تسمیه بیورلمش، وعهد
حضرت نبویده وفات ایتمشدر. —(عبدالله بن الحارث
بن قیس القرشی السهمی) که قدمای صحابه‌دن وشعرا.
دن اولوب، حبشه هجرت ایتمش؛ ومدینه‌یه عودتندن
صکره طائف محاربه‌سنده برادری سائب ایله برابر،
وبر روایتده یمامه وقعه‌سنده برادری ابو قیسله معاً
شهید اولمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن ابی حدرد
الاسلمی) که حدیبیه وخیبر غزالرنده واوندن صکره‌کی
غزوانده حاضر بولنوب، جانب نبویدن بر سریه‌یه
امیر نصب بیورلمشیدی. ۷۱ تاریخنده ۸۱ یاشنده
وفات ایتمشدر. — (ابو حذافه عبدالله بن حذافة
القرشی السهمی) که حفصه بنت عمر (رضهما) نك
برنجی زوجی اولان خنیس بن حذافه ایله قیسك

بادری اولوب ، ایکنجی قافله ایله حبشه‌یه هجرت ایتمش؛ و بعده جانب نبویدن نامه ایله کسرانك نزدینه ارسال بیورلمش ایدی . عهد حضرت فاروقیده روملرك الینه اسیر دوشوب ، بر چوق تهدیداته قارشی اظهار متانت ایده‌رك ، تکلیفلرینی قبول ایتمه‌مش؛ وآنجق اسرای مسلمیندن سکسان کشی‌یی تخلیص ایچون، روم عسکری رئیسنك باشنی اوپمکه راضی اولمشیدی . خلافت حضرت ذی النورینده مصرده وفات ایتمشدر . — (ابو عبدالرحمن عبدالله بن حنظلة الراهب الانصاری الاوسی) که فضلای صحابه‌دن واتقیادن اولوب، بنه صحابه‌دن اولان بدری که (غسیل الملائکه) لقب مفخرت بخشاسیله معروفدر، احد وقعه‌سی کیجه‌سی اولنمش ، وایرتسی کون وقعهٔ مذکوره‌ده شهید اولمشدر. عبدالله ارتحال حضرت نبویده یدی یاشنده بولنوب، رؤیت وصحبته نائل اولمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. ٦٣ سنهٔ هجریه‌سنده یزید بن معاویه‌نك عسکریله عبدالله بن زبیره بیعت ایدن اهل مدینه آره‌سنده وقوع بولان (حره) محاربه‌سنده شهید اولمشدر . ابتدا سکز اوغلی برر برر محاربه‌یه چیقاروب، جمله‌سی شهید اولدقدن صکره، کندیسی قلیجنك قینی قیره‌رق، عسکر یزیدك ایچنه طالمش؛ وشهادته ایرنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. — (عبدالله بن ربیعه بن الحارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که والده‌سی زبیر بن عبدالمطلبك قیزی ام الحکم اولمغله، ایکی طرفدن دخی هاشمی اولوب ، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر . — (ابو عبدالرحمن عبدالله بن ابی ربیعه بن المغیرة القرشی المخزومی) که مشاهیر شعرادن عمر بن عبدالله‌ك بدریدر. جاهلیتده اسمی بحیر اولوب، جانب رسول الله (صلعم) دن عبدالله تسمیه بیورلمشیدی . بدری (ذو الرمحین) لقبیله ملقب ایدی . کندیسی جاهلیتده اشرافدن معدود اولوب ، فتح مکه کونی حارث بن هشام ایله برابر ام هانی بنت ابی طالبه التجا ایده‌رك، مشار الیهانك شفاعتیله مظهر عفو بیورلمش؛ وجانب نبویدن یمن والیلکنه نصب بیوریله‌رق، عهد حضرت فاروقیده صنعا دخی عهده‌سنه احاله اولنمش؛ وحضرت عثمانك محاصره‌سنده امداده کلیرکن، آتندن دوشوب، وفات ایتمشدر . — (ابو محمد عبدالله بن رواحة الانصاری الخزرجی) که شجعان وشعراء صحابه‌دن اولوب، بدر، احد، خندق، حدیبیه وخیبر غزالرنده حاضر بولنمش، ومؤته وقعه‌سنده شهید اولمشدر . غزای مذکوره ارسال بیوریلان سریه‌نك امراسندن اولوب، زید بن حارثه ایله جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن صکره ، لوای مسلمینی صاحب ترجمه آلمش؛ وایلك حمله‌ده یاره‌لنوب، آقان قانی آوجنه طوپلایه‌رق یوزینه سوردکدن صکره، غضنفرانه هجومله، شهید اولنجه‌یه قدر اوغراشمشدر. شو نظم اثنای محاربه‌ده سویلدیکی اشماردندر :

یا نفس الا تقتلی تموتی — هذا حیاض الموت قد صلیت
وما تمنیت فقد لقیت — ان تفعلی فعلهما هدیت
وان تأخرت فقد شقیت

— (عبدالله بن الزبعری القرشی السهمی) که مشاهیر شعرادن وجاهلیتده فخر کائنات (صلعم) افندمزه ومسلمینه الك زیاده بغض ایدنلردن اولوب، بر چوق هجویه‌لر سویلمش؛ وفتح مکه‌ده نجرانه قاچوب، حسان بن ثابت حضرتلرینك کندیسنك بو فرارینی تعییب زمیننده سویلدیکی ابیات اوزرینه ، نزد حضرت نبوی‌یه کله‌رك، بر طاقم مدحیه‌لر تقدیمیله عذر خواه وشرف اسلامله مشرف اولمشدر . شو برایکی بیت او صره‌ده سویلدیکی قصیده‌سندندر :

منع الرقاد بلابل وهموم
واللیل معتلج الرواق بهیم
مما اتانی ان احمد لامنی
فیه فبت کانی محموم
یا خیر من حملت علی اوصالها
عیرانة سرح الیدین غشوم الخ

— (عبدالله بن الزبیر بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) که عم زادهٔ جناب نبوی اولوب، شجعان صحابه‌دن ایدی. ارتحال حضرت نبویده اوتوز یاشنده اولوب، عهد حضرت صدیقیده روملره قارشی اولنان محارباتده فوق العاده جسارت کوسترمش؛ واجنادین محاربه‌سنده رؤساء رومدن برقاچنی مبارزه‌ده قتل ایتدکدن صکره، روم عسکرندن سکز اون کشی‌یی تلف ایده‌رك ، عاقبت آلدیغی جریحه‌لردن متأثراً شهید اولمغله ، نعشی اونلرك لاشه‌لری آره‌سنده بولنمشدر. — (عبدالله بن الزبیر بن العوام) [رعبدالله

بن الزبير » ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن
زمعة القرشی الاسدی) که ام المؤمنین ام سلمه
(رضها) نك همشیره‌سی (قریبه بنت ابی امیه) نك
اوغلی اولوب، اشراف قریشدن ایدی. بدری قرآن
کریمده اشارت بیوریلان مستهزئین کروهندن او-
لوب، بدر محاربه‌سنده کافر اوله‌رق قتل اولنمش؛
وکندیسی حضرت عثمان (رضه) ك شهادتی وقعه‌سنده
شهید اولمشدر. حضرت رسول (صلعم) افندمزه
بعضاً مؤذنلك ایدردی. یزید اسمنده بر اوغلی او-
لوب، یزید بن معاویه زماننده عبدالله بن الزبیره
بیعت ایدن اهل مدینه میاننده قتل اولنمشدر. —
(ابو محمد عبدالله بن زید بن ثعلبة الانصاری الخزرجی)
که هجرت نبویه‌دن برسنه صکره وحضرت رسول‌الله
(صلعم) افندمزك مسجد شریفلرینی بنا بیوردیغی
متعاقب اذانی رؤیاسنده کوروب، حضور نبویده
نقل ایتدکده، حسن صوته مالك اولان بلال حبشی
(رضه) ه سویلمسی امر بیورمغله، اوکوندن اعتباراً
اذان محمدی اوقونمغه باشلامشدر. — (ابو محمد
عبدالله بن زید بن عاصم الانصاری الخزرجی) که
(ابن ام عماره) دینمکله معروف اولوب، احد غزا-
سنده حاضر بولنمش؛ و مسیلمة الکذاب برادری
حبیبی پارچه پارچه کسه‌رك شهید ایتمش اولدیغندن،
اخذ ثار ایچون وحشینك معیتنده کی سریه‌یه داخل
اولوب، مرقومی کندی یدیله قتل ایتمکله موفق
اولمشدر. برادر زاده‌سی عباد بن تمیم ایله سائرلری
کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابو عبد الرحمن
عبدالله بن السائب القرشی المخزومی) که قرائت قرآن
کریمده مهارتی اولمغله (قاریٔ) لقبیله معروف اولوب،
اهل مکه‌یه قرائتی تعلیم ایدن بو ذاتدر. جاهلیتده
فخر کائنات (صلعم) افندمزك شریکی بولنمش اولدیغی
مرویدر. — (ابو یحیی عبدالله بن سعد بن ابی
سرح القرشی العامری) که حضرت عثمان بن عفان
(رضه) ك سوت برادری اولوب، فتح مکه‌دن اول
اسلامه کله‌رك، نزد حضرت نبویه هجرتله، کاتب
وحی اولمش؛ وبعده ارتداد ایدوب، مکه‌یه عودتله،
بعض مفتریاتده بولنمش؛ وفتح مکه‌ده بونکله دیکر بر
ایکی کشینك قتلنه امر ویرلمش ایسه‌ده، کندیسی
حضرت عثمانه التجا ایده‌رك، اونلر طرفندن اخفا
ایدلمش؛ وبعده حضور نبویه کوتوریله‌رك، کرم
عفو بیورلمش؛ وبو دفعه اسلامنده ثابت ومتین او-
لوب، مصر فتحنده عمرو بن العاصك معیتنده بولنمش؛
و ٢٥ تاریخنده حضرت عثمان جانبندن مصر والیلکنه
نصب اولنمش؛ وافریقیه‌نك فتحنه موفق اولمش ایدی.
حضرت عثمانك علیهنده قیام وقوعنده، سائب بن
هشامی مصرده وکیل براقه‌رق، امداده شتاب ایتمش
ایسه‌ده، محمد بن ابی حذیفه‌نك مذکور وکیلی اخراجله
مصری ضبط ایتدیکنی خبر آلنجه، عودته مجبور
اولوب، آنجق مصره داخل اوله‌مدیغندن، عسقلانه
ویر روایتده رمله‌یه ویا افریقیه‌یه چکیلوب، حضرت
عثمانك شهادتنه دکین اوراده قالمش؛ و ٣٦ تاریخنده
وفات ایدوب، نه حضرت علی (رضه) ه ونه‌ده معا
ویه‌یه بیعت ایتمشدر. — (عبدالله بن سعید بن العاص
القرشی الاموی) که اصل اسمی حکم اولوب، جانب
نبویدن عبد الله‌ه تحویل بیورلمشیدی. جاهلیتده
کتابدن اولوب، بعد الاسلام جانب نبویدن اهل
مدینه‌یه تعلیم قرآنه مأمور اولمش؛ وبدر غزاسنده
و دیکر روایتده مؤته ویا یمامه وقعه‌سنده شهید
اولمشدر. — (عبدالله بن سلام الاسرائیلی الا
نصاری) که عن اصل بنی اسرائیل نسلندن یهودی
المذهب اولوب، اسمی (حصین) ایکن، فخر کائنات
(صلعم) افندمزك مدینه‌یی تشریفلرنده اسلامه کله‌رك
عبدالله تسمیه بیورلمش؛ وحقنده بعض آیات کریمه
نازل اولمشدر. حضرت عثمانك شهادتی وقعه‌سنده
خلقه بر چوق نصح وپند ایتمش ایسه‌ده، کلامی مؤثر
اوله‌مامشدی. ٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. —
(ابو سهل عبدالله بن سهیل العامری) که ابو جندلك
برادری اولوب، ال اول اسلامه کلنلردن اولمغله
ایکنجی قافله ایله حبشه هجرت ایتمش؛ ومکه‌یه عو
دتنده بدری طرفندن اسلامدن واز کچمکه اجبار
اولنه‌رق، صورتا موافقت یعنی اسلامنی کتم ایتمش؛
وبدر غزاسنده فرار ایدوب، نزد حضرت نبویه
کله‌رك، بوغزاده واوندن صکره‌کی غزواتك جمله‌سنده
حاضر بولنمش؛ وحدیبیه وقعه‌سنده شهوددن بولنمشدر.
فتح مکه‌ده بدریچون شفاعت ایدوب، امان استحصال
ایتمشدی. فضلای صحابه‌دندر. هجرتك اون ایکنجی سا
لنده یمامه وقعه‌سنده ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر. —
(عبدالله بن شهاب القرشی الزهری) که مشاهیر فقهادن

ابن شهاب زهرینك جدی اولوب، بعدالاسلام حبشه‌یه هجرت ایتمش؛ وعودتنده هجرت نبویه‌دن اول مکه‌ده ارتحال ایتمشدر. بوکا عبدالله اکبر دینلوب، برادری عبدالله اصغر احد وقعه‌سنده کفار طرفنده بولنمش، وبعده مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (عبدالله بن صفوان الجمحی) که بعده عبدالله بن الزبیرك معیتنده بولنوب، حجاج طرفندن کندیسنه امان ویرلمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، ابن زبیرك طرفدارلغنده ثبات ایتمش؛ وبرلکده قتل اولنوب، سرمقطوعی مدینه‌یه واورادن عبد الملك بن مروانه کوندرلمش ایدی. — (عبدالله بن ابی طلحة الانصاری الخزرجی) که برکت دعای حضرت نبوی ایله اون اولاد ذکوری دنیایه کلوب، جمله‌سی قرائت قرآن وفقهده تعین ایتمش؛ وکندیسی صفینده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده فارسده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عامر القرشی العبشمی) که والده‌سی ام حکیم بنت عبد المطلب عمهٔ حضرت نبوی اولوب، حضرت عثمان بن عفان (رضه)ك دخی دایی‌سی اوغلی ایدی. عهد حضرت نبویده طوغوب حضرت عثمانك زمان خلافتنده بصره والیسی اولمش؛ و بصره‌یی اعمار وتزیین ایدوب، کندیسی‌ده اموال واملاك کثیره قزانمش؛ وخراسانك بقیه‌سیله سیستانی وفارسك بعض طرفلریله زابلستانی فتح ایدرك، ایفای حج ایچون مدینه‌یه ورودنده امر خلیفه ایله اقربا وتعلقاتنه بك چوق اموال تقسیم ایتمشیدی. حضرت عثمانك شهادتنده مدینه‌یه کیدوب، حضرت عائشه وطلحه وزبیر (رضهم) ی بصره‌یه دعوت ایتمش؛ وجمل محاربه‌سنده بولنوب، بعد المغلوبیه شامه چکلمش؛ وامام حسن (رضه)ك ترك خلافت ایتمسی متعاقب، طلبی اوزرینه، معاویه طرفندن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه والیلك ایتمشدر. — (عبدالله بن عباس القرشی الهاشمی). [« عبدالله بن عباس » ماده‌سنه مر.] — (ابو سلمه عبدالله بن عبدالاسد القرشی المخزومی) که بره بنت عبد المطلبك اوغلی وفخر کائنات (صلعم) افندمزك عمه‌سنك اوغلی وسوت برادری اولوب، کندیسنه بمه ویرن ثوبیه اوندن اول سید المرسلین افندمزی ودها اول حضرت حمزه (رضه) ی ارضاع ایتمشیدی. قدماً اسلامه کلنلرك اون برنجیسی اولوب، زوجه‌سی ام سلمه حضرتلریله برابر حبشه هجرت ایتمش، واوراده عمر اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمشیدی. بعده مدینه‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد غزالرنده حاضر بولنمش، وبو صوڭ محاربه‌ده دایی‌سی ابو طالبه التجا ایدوب، بونك طرفندن حمایه اولنمشیدی. ایکنجی سال هجریده غزوهٔ عشیرته تشریف نبوی بیورلدقده مدینه‌ده توکیل بیورلمشیدی. دردنجی سال هجری اوائلنده ویا اوچنجی سنه اواخرنده مدینه‌ده ارتحال ایتمش؛ وبرقاچ آی صکره زوجه‌سی ام سلمه حضرتلرینی سید الثقلین (صلعم) افندمز تزوج بیوره‌رق، ابو سلمه‌نك اولادی عمر، سلمه، زینب و دره‌یی تحت تربیهٔ رسالتپناهیلرینه آلمشلردر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی الانصاری الخزرجی) که اشراف انصاردن اولوب، پدری عبدالله بن ابی رئیس منافقین اولدیغی حالده، کندیسی فضلای صحابه‌دن اولوب، حتی پدرینی قتل ایتمك ایچون اذن حضرت نبوی‌یی طلب ایتدیکی حالده، مساعده بیورلمامشیدی. احد غزاسنده بر دیشی قیریلوب، امر حضرت نبوی ایله آلتوندن یاپدیرمشدی. خلافت حضرت صدیق زماننده یمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن عبدالله بن ابی امیة المخزومی) که ام المؤمنین ام سلمه (رضها) نك برادر زاده‌سی اولوب، رحلت حضرت نبویده سکز یاشنده اولدیغی حالده، بر حدیث شریف نقل ایتمشدی. — (عبدالله بن عبدالله بن عثمان) [« عبدالله بن ابی بکر » ماده‌سنه مر.] — (عبدالله بن عبدالله بن عمر بن الخطاب) که فاروق اعظمك torونی اولوب، صحبته نائل اولمش، وبر حدیث شریف روایت ایتمشدر. — عبدالله بن عبدالمدان الحارثی، که عبدالله بن العباس حضرتلرینك قائن پدری اولوب، جانب مرتضویدن یمن والیسی بولنان مشارالیه ابن عباسك معیتنده بولندیغی حالده، معاویه طرفندن کوندریلن بشر بن ابی ارطاة طرفندن شهید اولمشدر. — (عبد الله بن عتبه بن مسعود الهذلی) که مشهور عبدالله بن مسعودك برادر زاده‌سی اولوب، جانب حضرت فاروقیدن بعض والیلکلرده استخدام بیورلمشیدی. صحبتی مختلف فیه ایسه‌ده، بو استخدامی صحیح ایسه، صحبتنده شبهه قالماز. آنجق حبشه هجرتی روایتی صحیح اولمسه کرکدر. کوفه‌ده ساکن اولوب، اوغلی عبیدالله مشاهیرفقهادندر. — (عبدالله

بن عتيك الانصارى الخزرجى) كه ابو رافع يهودى‌يى قتل ايدنلردن اولوب، بدر واحد غزالرنده بولنمش ، و بر روايتده يمامه وقعه‌سنده شهيد اولمش ؛ و بر روايتده صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنمشدر. — (عبدالله بن عثمان بن عامر القرشى التيمى) [«ابو بكر صديق» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن عثمان بن عفان) كه حضرت ذى النورينك ورقيه بنت رسول الله (صلعم) ك اوغلى اولوب، مشاراليهمانك حبشه هجرتلرنده اوراده دنيايه كلمش ، وعودتلرندن صكره آلتى ياشنده وفات ايدوب، فخر كائنات (صلعم) افندمز مزارينه اينه‌رك، مبارك اللريله مرقدينه وضع بيورمشلردى. — (عبدالله بن عمر بن الخطاب). [«عبدالله بن عمر» ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو جابر عبدالله بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه بدر وعقبه غزالرنده حاضر بولنمش، واحد غزاسنده شهيد اولوب ، عمرو بن الجموح ايله برمزاره دفن اولنمش ايدى. حقنده بعض احاديث نبويه مروى اولوب، اوغلى كنديسندن روايت ايتمشدر. — (ابو محمد عبدالله بن عمرو بن العاص القرشى السهمى) كه پدرندن اول اسلامه كلوب، فم مبارك جناب رسالتپناهيدن ايشيتديكنى يازمق اوزره، اذن نبويلرينى طلب ايتمش، و اولنان مساعده اوزرينه پك چوق احاديث شريفه يازمشدر. حتى ابو هريره (رضه) صاحب ترجمه‌نك كنديسندن زياده حديث شريف حفظ ايتديكنى وبونك سببى‌ده قيد وتحرير ايتمسى اولديغنى بيان ايلمشدر. شام فتوحنده پدرى عمرو بن العاصك معيتنده بولنوب ، يرموك غزاسنده پدرينك سنجاقدارى ايدى. صفين وقعه‌سنده دخى پدرينك معيتنده بولنوب، جناب مرتضوى‌يه قارشى حرب ايتمكدن امتناع ايتمش ؛ وپدرينك ابرامنه قارشى و وصاياى حضرت نبوى‌يى ياد ايلمش ايسه‌ده، پدرى رسالتپناه افندمزك پدركه اطاعت ايت ديه نصيحت بيورمش اولدقلرينى اخطار ايدنجه، مخالفته جسارت ايده‌ميه‌رك، ميدانه آتلمش ايسه‌ده، سلاح استعمال ايتميوب، مالى ولقتال المسلمين ديه‌رك طولاشديغنى ايشيدلمش ايدى. مؤخراً بركون مدينهٔ منوره‌ده بعض اصحابله اوتورور ايكن ، امام حسين (رضه) افندمز كچوب سلام ويرملريله، ديكرلرى سلاملرينى آلدقلرى حالده ، عبدالله بن عمرو سكوت ايتمش ، وحضرت امام كچدكدن صكره «وعليك السلام ورحمة الله وبركاته» ديوب ، بعده حاضرونه دونه‌رك: «اهل ارض بيننده اهل سمايه اك سوكيلى كيم اولديغنى سزه كوستره‌يم مى؟» ديمسيله ، هركس كيم اولديغنى صورنجه ، «شمدى بورادن كچن ذاتدر ، كه صفين وقعه‌سندن برى بكا لقردى سويلديكى حالده ، بندن راضى اولمسى بنم ايچون هر شيدن قيمتليدر» ديمش؛ وبونك اوزرينه سامعيندن بعضيسى آرايه كيروب ، حضرت امامك يانته ادخال ايتملريله عذر خواه اولمش؛ ومسجدده سويلديكى حضور امامده تكرار اولندقده : «يا عبدالله بونى بيلديككك حالده صفينده نيچون بكا و پدرمه قارشى حرب ايتدك، حالبوكه پدرم بندن افضل ايدى» بيورملريله، جانب نبويدن پدرينه اطاعتله مأمور اولديغنى بيان، ومع هذا صفينده مقاتلين ميانده بولنديغى حالده (اصلا استعمال سلاح ايتمديكنه‌يمين ايتمشدى. ٦٣ تاريخنده مصرده، وبر روايتده دها صكره مكه‌ده ويا طائفده وفات ايتمشدر. — (عبدالله بن عمرو المزنى) كه مشاهيردن علقمه وبكرك پدرى اولوب ، «ولا على الذين اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملكم عليه» آيت كريمه‌سنك نزولنه سبب اولانلرك بريدر. اوغللرى كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عبدالله بن عوف) كه عشرهٔ مبشره‌دن عبدالرحمن بن عوفك برادرى اولوب، فتح مكه‌ده اسلامه كلمشدر. — (عبدالله بن قرط الازدى الثمالى) كه يرموك ودمشق فتحنده حاضر بولنوب، يزيد بن ابى سفيان طرفندن نامهٔ مخصوصله نزد حضرت صديقى‌يه كوندرلمش؛ وابو عبيده بن الجراح وبعده معاويه طرفندن حمص عامللكنده بولنديريلوب، ٥٦ تاريخنده روم فتوحنده شهيد اولمشدر. قبل الاسلام اسمى شيطان ايدى. — (عبدالله بن قيس الاشعرى) [«ابو موسى الاشعرى» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مخرمة القرشى العامرى) كه فضلاى صحابه‌دن اولوب، جعفر بن ابى طالب (رضه) ايله برابر حبشه و بعده معيت حضرت نبويده مدينه‌يه هجرت ايتمش ، و يمامه وقعه‌سنده پك چوق يارەلر آلوب، شهيد اولمشدر. — (عبدالله بن مربع بن قيظى الانصارى الحارثى) كه اسمى اولان پدرى منافقيندن اولديغى حالده، كنديسى احد وخندق

فزالرنده وسائر غزواتده بولنمش، وجسر ابی‌عبیده‌ده برادری عبدالرحمنله برابر شهید اولمشدر. دیگر ایکی برادری دخی صحابه‌دندر. — (عبدالله بن مسعدة الفزاری) که فزاره اسراسندن اولوب، جانب‌نبویدن حضرت‌فاطمه (رضها) یه احسان بیورلمش، وحضرت مشار الیهادن اعتاق بیوریله‌رق، شام‌فتوحاتنده بولنمش، وصفین وقعه‌سنده معاویه‌نك معیتنده حرب ایده‌رك، ابن الزبیره قارشی دخی قتالده شدت کوسترمش؛ وبومحاربه‌ده مصعب بن عبد لرحمن بن عوف ایله ابن ابی درع طرفندن جرح اولنه‌رق، بر دها میدان حربه چیقه‌مامشدی. — (عبدالله بن مسعود الهذلی) [«عبدالله بن مسعود» ماده‌سنه مراجعت.] — (عبدالله بن مطیع بن الاسود القرشی العدوی) که عهد رسول‌الله (صلعم) ده دنیایه کلوب، فخر کائنات افندمزدن روایت ایتمش؛ و یزید بن معاویه زماننده مدینه‌لیلر بنی امیه‌یی مدینه‌دن اخراج، و یزیدی خلافتدن اسقاط ایتدکلری وقت، صاحب ترجمه قریشیلرك وعبدالله بن حنظله انصارك رئیسی بولنوب، یوم الحره‌ده مغلوب اولدقلرنده، صاحب‌ترجمه مکه‌ده رفع لوای مخالفت ایتمش اولان عبدالله بن الزبیره التحاق ایدوب، عبدالملك بن مروان زماننده ابن الزبیر حجاج بن یوسف طرفندن محاصره اولنجه‌یه قدر یاننده قالمش؛ و معیتنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن المعتم) که قادسیه وقعه‌سنده سعد ابن ابی وقاص حضرتلرینك قول سردارلرندن اولوب، مشارالیه جانبندن تکریتك فتحنه مأمور اولمش؛ وبر روایتده موصل ونینوی جهتلرینی دخی فتح ایتمش ایدی. — (ابو سعید عبدالله بن مغفل المزنی) که تحت الشجره‌ده بیعت ایدنلردن اولوب، مدینه‌ده وبعده بصره‌ده ساکن اولمشیدی. حقلرنده «ولا علی الذین اذا ما اتوك لتحملهم قلت لا اجد ما احملکم علیه تولوا و اعینهم تفیض من الدمع» آیت کریمه‌سی نازل اولان بکائیندن و حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك خلقه اسلامی تعلیم ایچون بصره‌یه اعزام بیوردیغی اون صحابه‌دن اولوب، تستر شهرینك فتحنده قپوسندن الك اول کیرنیدر. حسن بصری و سائر مشاهیر تابعین کندیسندن روایت ایتمشلردر. ۵۶ تاریخنده عبیدالله بن زیادك زماننده بصره‌ده وفات ایدوب، وصیتی اوزرینه جنازه نمازینی ابو برزة الاسلمی قیلمشدر. — (عبدالله بن نوفل بن حارث بن عبدالمطلب القرشی الهاشمی) که زمان سعادت نشان حضرت نبویده دنیایه کلوب، معاویه زماننده مروان بن حکم طرفندن برنجی اوله‌رق مدینه قاضیسی اولمش، وفخر کائنات (صلعم) افندمزه مشابهتی بولنمشدر. ۸۴ تاریخنده وفات ایتمش؛ وبر روایتده یزید بن معاویه‌نك مدینهٔ منوره‌یی تضییقنده شهید اولمشدر. — (عبدالله بن یاسر العبسی) که عمار بن یاسر حضرتلرینك برادری اولوب، برادری وبدریله برابر الك اول اسلامه کلنلردن ودینلری اغورنده تعذیب اولنانلردندر. مکه‌ده وفات ایتمشدر. — (ابو موسی عبدالله بن یزید الانصاری الاوسی الخطمی) که فضلای صحابه‌دن اولوب، بدری احد وقعه‌سنده حاضر بولنمش، وفتح مکه‌دن اول وفات ایتمشدی. کندیسی جمل و صفین و نهروان محاربه‌لرنده معیت حضرت مرتضویده بولنوب، بعده عبدالله بن الزبیر طرفندن کوفه والیلکنه نصب اولنمشدی. ذاتاً کوفه‌ده ساکن ایدی. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

عبدالله { خلفاء عباسیه‌دن سفاح، مأمون، مستکفی، قائم، مقتدی ومستعصمك } اسمیدر. [مخلص والقبلرینه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (بن محمد بن عبدالرحمن بن حکم بن هشام بن عبد لرحمن بن معاویه } بن هشام بن عبدالملك بن مروان بن حکم الاموی) اندلسده حکومت سورن ملوك امویه‌نك یدنجیسی اولوب، ۲۹۲ تاریخنده، برادری منذرك وفاتی اوزرینه، جلوس ایده‌رك، سکز سنه حکومت ایتدکدن صکره، ۳۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { افریقیه‌ده حکومت سورن بنی اغلب امراسندن اوچ کشینك اسمی اولوب، } ایکیسی «ابو العباس اغلبی» ماده‌لرنده ذکر اولنمشدر. دیگری (ابو محمد عبدالله بن ابی ابراهیم احمد) امرای مذکوره‌نك یدنجیسی اولوب، ۲۵۰ تاریخنده، عمی ابو محمد زیادة اللهك وفاتی اوزرینه، مسند امارته کچمش؛ و ۱۱ سنه امارت وحکومت ایتدکدن صکره، ۲۶[illegible] تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { خراسانده حکومت سورن بنی طاهر امراسنك اوچنجیسی اولوب، }

سلالهٔ مذکورهنك باشی اولان طاهر ذو الیمینینك ایکنجی اوغلیدر. برادری طلحهنك فوتندن واونك یرینه چکمك ایستین اوغلی علینك قتلندن صکره مأمون خلیفهنك فرمانیله والیٔ خراسان اولوب، عادل وفاضل بر ذات اولمغله، زماننده خراسان معمور اولمش؛ وکندیسی ۱۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۲۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عبدالله { (میرزا — بن ابراهیم بن شاهرخ بن تیمور کورکان) تیمورلنکك احفادندن اولوب، پدرینك وفاتنده جدی شاهرخ جانبندن اونك یرینه فارس ایالتنه نصب اولنهرق، اون بر سنه قدر والیلك ایتدکدن صکره، شاهرخك وفاتنده عم زادهسی سلطان محمد بن بایسنغر فارسی ضبط ایتمکله، عمی اولوغ بك یاننه سمرقنده قاچوب، اوراده بونك و اوغلی عبداللطیفك قتلندن صکره تخت سلطنته جلوس ایدهرك، بر سنه حکم سوردکدن صکره، ابو سعید میرزا ایله ایتدیکی محاربهده قتل اولنمشدر.

عبدالله { [«عاضدلدین الله» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله { (سلطان —) سلطان بایزید خان ثانینك اولادندن اولوب، پدرینك اواخر سلطنتنده قرهمان والیسی ایکن، ۸۸۸ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر.

عبدالله { (مولای —) فاسده حکومت سورن شرفانك دردنجیسی اولوب، ۹۶۹ تاریخنده پدری شریف محمدك یرینه سلطان مغرب اولمش؛ وبرادری عثمانك معاونت شجیعانهسیله فرقهٔ مخالفینه غلبه چالدقدن، و ۹۷۱ ده مشهور بارباروس خیرالدین پاشا ایله ایتدیکی محاربهیی ده قزاندقدن صکره، برادرینك شجاعتندن وهمناك اولوب، کندیسنی غدراً اتلاف ایتمشدر. ۱۲ سنه حکومت سوروب، ۹۸۱ ده وفات ایتمکله، اوغلی مولای محمد یرینه چکمشدر.

عبدالله { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (عبدالله بن ملا عشرتی) اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بخانه اش روم واین کنم بهانهٔ خویش
که مست بودم وکردم خیالخانهٔ خویش

ایکنجیسی (میرزا عبدالله) یزدلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر قطره هوای بحردر سردارد
هر ذره زآفتاب افسر دارد
ازخویش تهیشوکه بمقصودرسی
اینجا صدف حباب گوهر دارد

عبدالله { (سید —) مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، سید شریف جرجانینك شاگردانندندر. ایساغوجی وکافیهیی وتفتازانینك «تهذیب» نی شرح ایتمشدر. «بنا» اسمیله معروف صرف رسالهسنك دخی جملهٔ تألیفاتندن اولدیغی مرویدر. ۶۶۷ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله آشپز { ایران مشاهیر خطاطیندن اولوب، مشهور یاقوتك شاگردانندن ویا شاگردی شاگردانندندر. هراتده نشأت ایدوب، بر مدت هندستانده سیاحت ایتمش؛ وهراته عودتله، ۸۸۵ تاریخنده ۶۶ یاشنده وفات ایتمشدر. حسن خطده یاقوتدن کری قالمامغله، یاقوت ثانی عنوانته مظهر اولمشدر. ۴۵ مصحف شریف یازمشدر. اشعاری دخی واردر.

عبدالله احرار { علمادن ومشایخ نقشبندیهدن اولوب، «ملفوظات خواجه عبدالله» و «انیس السالکین» عنوانلرنده ایکی تألیفی واردر.

عبدالله ارغون { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۲۹ مصحف شریف یازمش؛ و ۷۴۴ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی { [«ابه زاده» و «باشمقجی زاده» مادهلرینه مراجعت.]

عبدالله افندی { (یکیشهرلی —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیهیه ارتقا ایتمش علمادن اولوب، آناطولیدهکی یکیشهردندر. مملکتنده ودرسعادتده تحصیل علم ایدوب، علی الاصول دور مدارس ایدهرك، مولویت رتبهسنه نائل اولدقدن صکره، فقهدهکی معلومات واقتداری حسبیله فتوی امینی وبعده بروسه قاضیسی اولمش؛ و ۱۱۲۶ ده وقوع بولان موره سفرنده اردوی همایون قضاسیله او طرفه سفر ایدهرك، عودتنده ۲۲۸ ده آناطولی و متعاقبا روم ایلی قاضیعسکری اولوب، قائممقام رکاب همایون

داماد ابراهیم پاشانك محبتنی قزانمغله، ١١٣٠ سنه‌سی مقام مشیخته تعیین اولنه‌رق، ١٣ سنه‌یه قریب یعنی سلطان احمد خان ثالثك آخر دورینه‌دك بو مقامده قالمش؛ و بعده بوزجه آطه‌سنه نفی اولنه‌رق، اورادن جانب حجازه عزیمتله ایفای فریضهٔ حج ایتدکدن صکره، درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ١١٥٦ تاریخنده قاغلیجه‌ده یالیسنده وفات ایدوب، قریهٔ مذکوره‌ده اسکندر پاشا جامع شریفی خطیره‌سنده مدفوندر. عالم بر ذات اولوب، «بهجة الفتاوی» عنوانیله متداول بر تألیفی واردر.

عبدالله افندی { (وصاف —) سلطان عثمان ثالث دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه چکمش علمادن اولوب، آقحصارلی شیخ مجد الدینك نسلندندر. تحصیل علوم معتاده ایدوب، مشهور قره‌خلیلك درسندن استفاده ایتمش؛ وکندیسنه داماد اولمش ایدی. علی الاصول دور مدارس ایدوب، سلانیك وبعده ١١٤٠ ده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ و برسنه صکره درسعادته جلب اولنه‌رق، شیعیلرله سنیلر بیننده‌کی اسباب اختلافی تدقیق وحل ایتمك مقصدیله، نادر شاهك مراجعتی اوزرینه، بر قاچ آرقداشیله، ایران جانبنه کوندریله‌رك، اصفهان و قندهار وسمرقند طرفلرینه قدر کیتمش؛ ودرسعادته عودتنده آناطولی و ١١٦٢ ده روم ایلی قاضیعسکری و ١١٦٨ ده شیخ الاسلام اولمش؛ وبش آی صکره ضعف پیری سببیله عزل اولنه‌رق، میرکونده یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، ١١٧٤ ده یوز یاشلرنده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد اسعد افندی و تورونی محمد شریف افندی دخی سلطان عبدالحمید خان اول دورنده مسند مشیخته چکمشلردر. عالم و شاعر بر ذات اولوب، کتب مختلفهٔ عالیه‌یه حواشی و تعلیقاتی وبعض رسائلیله خیلی اشعاری واردر. اشعارنده (عبدی) و (وصاف) مخلصنی قوللانمشدر. شو بیت اونکدر:

بیلمز عارفك فوتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده در در خرد شمدی

عبدالله افندی { (دری زاده السید —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مشیخت اسلامیه‌یه چکن علمادن اولوب، دور سلطان سلیم خان ثالثده شیخ الاسلام اولان دری زاده السید محمد عارف افندینك اوغلیدر. تحصیل علم وعلی الاصول دور مدارس ایتدکدن صکره ازمیر پایه‌سنه نائل اولوب، صره‌سیله بلاد اربعه‌یه اوغرامقسزین، ١٢١٨ ده مکهٔ مکرمه مولویتنه وبعده استانبول قضاسنه نصب اولنه‌رق، ١٢٢٠ ده آناطولی قاضیعسکری ومتعاقباً نقیب الاشراف اولمش؛ و ١٢٢٣ ده شیخ الاسلام اولوب، ایکی سنه‌یه قریب مدت مقام فتواده قالدقدن صکره، ١٢٢٥ ده عزل، و ٢٧ ده ثانیاً مقام عالیٔ مذکوره نصب اولنه‌رق، بو دفعه دخی اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ٢٣٠ ده صدراعظم خورشید پاشا ایله برکونده عزل اولنه‌رق، ٣٦ تاریخنده مغنیسایه نفی اولنمش؛ وایکی سنه‌یی متجاوز زمان اوراده قالدقدن صکره ١٢٣٨ تاریخنده جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك ولادتی مناسبتیله عفوه مظهر اولوب، درسعادته عودت ایتمش؛ و ١٢٤٤ ده وفات ایدوب، قره‌جه احمدده دفن اولنمشدر. ثروت وسامان وتعظم ودارات صاحبی ایدی.

عبدالله افندی { (بدی قله‌لی سید —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ١١٤٤ ده وفات ایتمشدر.

عبدالله افندی { [صاری عبدالله افندی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالله الهی { (شیخ —) کبار مشایخ نقشبندیه‌دن وکشف وکرامت اصحابندن اولوب، خداوندکار ولایتنده‌کی سماو قصبه‌سندندر. ابتدا علم ایله اشتغال ایدوب، برخیلی وقت درسعادتده زیرك مدرسه‌سنده بولنمش؛ وبعده علی طوسی ایله ایران جهتنه سیاحت ایده‌رك، برمدت کرمانده مشارالیهك درسنه دوام ایتدکدن صکره، ترك دنیا هوسنه دوشمکله، کتابلرینی طوپلایوب یاقمق ویا صویه آتمق ترددنده ایکن، بر فقیر کورمکله، صاتمق ایچون اوکا بخش ایدوب، اورادن سمرقنده کیده‌رك، بر خیلی وقت شیخ عبدالله سمرقندینك خدمتنده قالمش؛ وبر آره‌لق بخارایه کیده‌رك، خواجه بهاء الدین نقشبندی حضرتلرینك تربه‌سنه معتکف اولدقدن صکره، ینه سمرقنده عودتله، بر مدت دها

شیخ عبیداللهك معیتنده قالدقدن صکره، بو ذاتك اشارتیله دیار رومه متهی عودت اولوب، هراتدن کچرکن ملاجامی حضرتلریله صحبت ایتمش؛ ونهایت وطن اصلیسنه مواصلت ایدوب، بر خیلی وقت درسعادتدن و سائر جهاتدن صیتنی ایشیدن حسابسز طلاب ومریدانك مرجعی اولمش؛ وفاتح سلطان محمد خانك ارتحالندن صکره، مملکتنده ظهور ایدن قاریشیقلق اوزرینه، درسعادته کلوب، بر مدتده زیرك جامع شریفنده وعظ وارشادله مشغول بولنمش؛ وآنجق اکابرك کثرت ترددندن طلابنك راحتسز اولدیغنی کوردیکندن، اورنوس زاده احمد بکك دعوتنه اجابتله، واردار یکیجه‌سنه عزیمت ایده‌رك، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیرمش؛ و ۸۹۶ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی قصبهٔ مذکوره‌ده زیارتکاه اولوب، یاننده بر جامع شریف دخی واردر.

عبدالله انصاری {(شیخ ابو اسماعیل — بن ابی منصور بن ابی ایوب) کبار مشایخدن اولوب، ۳۹۶ تاریخنده هراتده طوغمش، و ۴۸۱ ده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی هراتك کذرکاه نام محلنده زیارتکاهدر.

عبدالله بن ابی بکر {(الصدیق رضهما) صحابه‌دن اولوب، ایلك اول اسلامه کلانلردندر. فخرکائنات (صلعم) افندمزله پدر بزرکواری غاره اختفا بیوردقلرنده، صاحب ترجمه، شاب اولدیغی حالده، اقشام قرانکلغنده مغاره‌یه یمك کوتورور، وکفار قریشك اخبار ونیاتنی نزد حضرت نبوی‌یه ایصال ایدر، وکیجه مغاره‌ده یاتوب، صباحلین ارکندن مکه‌یه عودت ایدردی. فتح مکه‌ده وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمش؛ وطائفده یاره‌لنمشدی. حضرت صدیق اکبرك اوائل خلافتلرنده اون برنجی سال هجریده عفونتلنمش بر یاره‌سنك تأثیرندن ارتحال ایتمشدر. سید الثقلین افندمزك تکفینیچون حاضرلنان حله‌یی صاحب ترجمه یدی دیناره صاتون آلمش؛ وبعده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك تکفیننه تنسیب اولنمیجه، تبرکاً کندی تکفینیچون حفظ ایتمش ایسه‌ده، تسلیم روح ایده‌جکی وقت، بونده خیر اولسه ایدی، رسول الله (صلعم) تکفین اولنوردی دیه‌رك، بوکا عدم تکفینینی وصیت ایتمشدی.

عبدالله بن ابی الدنیا {[«ابن ابی الدنیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن ابی عصرون {[«ابن ابی عصرون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن جعفر {(بن ابی طالب) صحابهٔ کرامدن اولوب، پدر بزرکواری حبشده ایکن اوراده دنیایه کلمشدر. طوغر بدن طوغری‌یه فخرکائنات (صلعم) افندمزدن وعم بزرکواری حضرت علی بن ابی طالب (رضه) دن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. جود وکرمله مشهور اولوب، بحرالجود لقبنه مظهر اولمشدر. سخاوتده‌کی مبالغه‌سندن طولایی عتاب ایدنلره: بو جناب حقك بکا احسان ایتدیکی بر خلقدر، خلقة‌اللهه مخالفت ایده‌مم دیدیکی مشهوردر. غناده بأس کورمز وحسن صوتی زیاده سور ایمش، معاویه بن ابی سفیان صاحب ترجمه‌یه زیاده رعایت ایدوب، زوجه‌سی فاخته بو رعایتی چوق کورمکله، دائما معاویه‌یه بوندن طولایی عتاب ایدر ایمش. برکیجه عبدالله بن جعفرك منزلندن شرقی سسی ایشیتمکله قوجه‌سنی چاغروب: سنك اوقدر اعزاز ایتدیکك ذاتك حالنی آکلا دیمش. ینه اوکیجه صباحه قریب قرآن کریم اوقودیغنی معاویه ایشیتمکله، مقابلةً فاخته‌یی چاغروب: سن‌ده کل بنم اعزاز ایتدیکم ذاتك حالنی آکلا دیمش اولدیغی مرویدر. عبدالله بن جعفر ۸۰ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایتمکله، بنی هاشم ایچنده رؤیت رسول الله (صلعم) شرفنه نائل اولانلرك اخیریدر. جنازه‌سی نمازینی عبدالملك بن مروان طرفندن مدینه والیسی بولنان ابان بن عثمان بن عفان (رضه) قیلمشدر. والده‌سی طرفندن محمد بن ابی بکر الصدیق ویحیی بن علی المرتضانك برادریدر.

عبدالله بن حمدان {(ابو الهیجا) آل حمدان سلاله‌سنك رأسی اولوب، سیف الدوله وناصرالدوله‌نك پدریدر. خلیفه مکتفی بالله طرفندن موصل والیلکنه نصب اولنه‌رق، ۳۲۳ تاریخنده خلیفهٔ مشارالیهك مدافعه‌سنده مقتول اولمش؛ واوغللری اوراده قالوب، بالآخره کسب استقلال ایتمشلردر.

عبدالله بن رواحه { (ابو محمد — الانصاری الخزرجی) شجعان

صحابه‌دن وفصحای شعرادن اولوب، عقبه، بدر، احد، خندق، حدیبیه، خیبر غزالرنده وسائر غزواتده بولنمش؛ وفتح مکه‌دن اول روملره قارشی ارسال بیوریلان سریه‌نك امراسندن اولوب، موته محاربه‌سنده زید بن حارثه و جعفر بن ابی طالب (رضهما) دن صکره رایت مسلمینی آلان بوذاتدر. دشمنك کثرتنی کوریلوب، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه اخبار کیفیت اولنمق رأیی درمیان اولندقده، بورأیه قارشی عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدن دخی بو ذات اولوب، دشمنك عسکری اوزرینه شیرانه هجومله، شهید اولنجه‌یه قدر برغیرت فوق‌العاده ایله حرب ایتمش؛ واوصره‌ده فداکارلغنی مبین پك فصیح بیتلر سویلمشدر. هجوه جسارت ایدن شعرای کفاره مقابله ایده‌رك، مدح حضرت نبوی حقنده برچوق اشعار رائقه‌سی واردر. شو برایکی بیت او جمله‌دن اولوب، مظهر تقدیر رسالتپناهی اولمشدر:

انی تفرست فیك الخیر اعرفه
والله یعلم ان ما خاننی البصر
انت النبي ومن یحرم شفاعته
یوم الحساب فقد ازری به القدر
ثبت الله ما آتاك من حسن
تثبیت موسی ونصراً کالذی نصروا

عبدالله بن الزبیر { (ابو بکر — بن العوام بن خویلد بن اسد بن

عبدالعزی بن قصی بن کلاب القرشی الاسدی) عشرهٔ مبشره‌دن حضرت زبیرك واسماء بنت ابی بکرالصدیق (رضه) ك اوغلی اولوب، صحابهٔ رسول الله (صلعم) دندر. مدینهٔ منوره‌یه هجرتدن صکره مهاجریندن الك اول دنیایه کلن چوجق اولوب، بر روایتده والده‌سی حامل ایکن هجرت ایتمش، ودیکر بر روایته کوره هجرتدن یکرمی آی صکره دنیایه کلمشدر. حضرت فخر کائنات (صلعم) افندمز دعاسنی اوقویوب، عبدالله تسمیه، وجد مادریسنك کنیه‌سیله ابا بکر تکنیه بیورمشدر. یدی یاشنده ایکن پدر بزرکواری طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه تقدیم اولنه‌رق، بیعت ایتمشدر. طوغریدن طوغری‌یه رسول‌الله (صلعم) افندمزدن وحضرت عمر وعثمان (رضهما) وسائر صحابهٔ کرامدن احادیث شریفه روایت ایتمشدر.

فوق‌العاده شجیع وجسور وقوام وصوام بر ذات اولوب، چوق دفعه بتون کیجه‌یی قیام ویا رکوع وسجودله کچیردیکی، وبعضاً یکرمی درت ساعتدن یکرمی درت ساعته افطار ایدوب، بتون وقتنی صلاته صرف ایلدیکی مرویدر. افریقیه غزاسنده عبدالله بن سعد بن ابی سرح معیتنده بولنوب، یوزیکرمی بیك دشمن عسکرینه قارشی یکرمی بیك مجاهدین اسلامله واقع اولان محاربه‌ده دشمنلرك رئیسی جرجیری قتل ایتمکله، غالبیتی قزانمغه سبب اولمشدر. جمل وقعه‌سنده پدرینك معیتنده بولنوب، حتی حضرت علی (رضه) افندمزك «عبدالله نشئت ایدنجه‌یه قدر زبیر بزم اهل بیته داخل ایدی» بیوردیغی منقولدر. معاویه وفات ایدوب، اوغلی یزید موقع اقتداره کچدیکنده، عبدالله بن الزبیر بیعت ایتمیوب، حضرت امام حسین (رضه) ایله برلکده مکهٔ مکرمه‌یه کچمشلردی. بعده امام حسین (رضه) ك دشت کربلاده شهید اولدقلرینی ایشیدنجه، یزیدك حکامنی حجازدن دفع ایده‌رك، کندی نامنه اعلان خلافت ایتمکله، یزید طرفندن مسلم بن عقبة المری عسکرله مدینهٔ منوره‌یه کوندریلوب، (وقعة الحره) دینمکله مشهور اولان محاربه‌ده اهل مدینه‌دن و صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن پك چوق ذواتی قتل و دوچار اذا و عقوبت ایتدکدن صکره، مکه‌یه کیدرکن وفات ایتمکله، یرینه کچن حصین بن نمیرالسکونی ٦٤ سنه‌سی محرمنده عبدالله بن الزبیر (رضهما) یی مکهٔ مکرمه‌ده محاصره ایتمش؛ ومحاصره یزیدك وفاتنه یعنی سنهٔ مذکوره‌نك ربیع الاولنه‌دك دوام ایدوب، بو محاصره صره‌سنده کعبهٔ شریفه دخی محترق اولمغله، بعده صاحب ترجمه عبدالله بن الزبیر جانبندن تجدید اولنمش، وحجر اسود ایچری‌یه آلنمشیدی. یزیدك وفاتندن صکره حجاز، یمن، عراق، فارس و خراسان عبدالله بن الزبیره بیعت ایتمکله، ٩ سنه مکهٔ مکرمه‌ده اجرای خلافت ایدوب، یالکز مصر وشام بنی امیه‌نك النده قالمش ایدی. نوبت حکومت عبدالملك بن مروانه کلوب، شام ومصرده حکمی تقرر ایدنجه، عراقه سوق عسکر ایدوب، اوراده برادری طرفندن عامل بولنان مصعب بن الزبیری قتل ایتدکدن صکره، حجاج بن یوسف ثقفی‌یی حجازه کوندرمکله، مومی‌الیه ٧٢ سال هجریسنده مکهٔ مکرمه‌یی محاصره ایتمش؛ و جبل ابی

قبیس اوزرینه منجنیق نصب ایدوب، اورادن مسجدك اوزرینه طاشلر آتەرق، شهری تخریب ایلمشدر. ٧٣ سنەسی جماذی الآخرەسنك اورتەسندە عبدالله بن الزبیرك آلننه بر طاش كلكله، آغرجه مجروح اولمش؛ و اوآنده حجاجك عسكری اوستنه هجومله شهید ایتمشلردر. طاشك اصابتیله قانی جریان ایتدیكنده بداهةً شو بیتی اوقومشدر:

ولسنا علی الاعقاب تدمی کلومنا
ولكن علی اقدامنا یقطر الدم

شهید دوشنجه شاملیلر تكبیر كتیردكلرندن، عبد-الله بن عمر (رضهما) بونی ایشیدنجه «المكبرون یوم ولد خیر من المكبرین یوم قتل» دیمش. والدە-سی اسماء بنت ابی بكر (رضهما) برحیات اولوب، ایكی كوزندن علیله وخستە اولدیغی حالدە، اوغلی شها-دتندن اون كون اول یاننه كیروب، موتده راحت واردر، دینجه، حضرت مشارالیها «اكر سن اوریله-جقسەك، برساعت اول اولدیكمی آرزوایدرم، كه جنبك بكا ملاق اولسون، واكر مظفر اولەجقسەك، او كونی دە كورمك ایسترم» دیمش؛ وشهید اولەجغی كون تكرار یاننه كیردیكنده: «اوغلم اولوم قور-قوسیله اونلردن ذل وحقارت كورمەك محتمل اولان بریری قبول ایتمه، زیرا والله عز وشرفله بر قلیج ضر-بەسی ذل و حقارتله قیرباج ضربەسندن بیك قات ایيدر» دیمش. عبداللهك جسد مقتولنی حجاج صلب ایتدیرمكله، عبدالله بن عمر (رضهما) یانندن كچنجه، شاملیلرك كندیسنه ملحد و منافق دیدكلرینه قارشی: «السلام علیك یا ابا خبیب اما والله ان امة انت شرها لنعم الامة» دیمش. عبداللهك بركنیەسی دە ابو خبیب ایدی. شهادتنده ٧٣ یاشنده ایدی. والدەسی حجاجك قارشیسنه چیقوب، بر طاقم آجی وطوغری سوزلر سویلمشدر. عبداللهك شهادتندن صكره، عبدالملك بن مروان كعبهٔ شریفك بردیوارینی ییقدیروب، یكیدن بنا ایتدیرەرك، حجر اسودی اسكی یرینه قودیرمغله، الیوم موجود اولان بنانك اوچ دیواری عبدالله بن زبیرك و دردنجیسی عبدالملك بن مروانك بنا كردە-سیدر. عبدالله بن الزبیر كوسه ایدی.

عبدالله بن سبا { فرق شیعەدن مفضلەنك رئیسی اولوب، یهودیدن دونمه واحوالی مشكوك بر آدمدر. حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتندە مصره كیدەرك، بعض اغفالات و افساداتده بولندیغی كبی، حضرت علی (رضه) افندمزه دخی «انت الاله» دیمكه جرأت ایتدیكندن، جانب مرتضویدن مداین جهتنه نفی بیورلمشیدی. حضرت علینك شهادتنده جناب مشار-الیهك وفات ایتمدیكی و بلوطلردە بولنوب، شیمشك ویلدیرم كبی احوالك ذات مشارالیهدن ظهور ایلدیكی كبی برطاقم اعتقادات باطله نشر ایتمشدر.

عبدالله بن سری { (بن حكم بن یوسف) خلفای عباسیه فرمانیله مصردە حكومت سورن امرادن اولوب، بدری سری بن حكم و برادری محمد بن سریدن صكره ٢٠٦ تاریخنده عسكر طرفندن ولایت وامارته كچیریلوب، بر مدت صكره مأمون خلیفەنك دائرهٔ اطاعتندن چیقمغله، بغداددن عبدالله بن طاهر ذوالیمینین عسكرله كوندریلەرك، صاحب ترجمه تحصننه مجبور اولمش؛ وبرخیلی وقت محصور قالدقدن صكره، تسلیم اولنەرق، ٢١١ تاریخنده نزد خلیفەیه واردیغنده، عفو والتفاته مظهر اولمش ایدی.

عبدالله بن شرشیر { (ابو العباس — بن محمد الناشی الانبا-ری) مشاهیر شعرادن اولوب، (ابن شرشیر) و (نا-شی اكبر) دیمكله معروفدر. شعردەكی مهارت وملكەسندن بشقه نحو، عروض، منطق وسائر علومدە دخی ید طولی صاحبی ایدی. اصلا انبارلی اولوب، برخیلی وقت بغدادده اقامت ایتمش، و بعده مصره انتقال ایدوب، وفاتنەدك اورادە بولنمشدر؛ و ٢٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر؛ آو وآو قوشلری حقنده برچوق اشعاری وعلوم مختلفەیه دائر درت بیك بیتدن عبارت برقصیدەسی واردر. برمغنیه حقنده اولان شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

فدیتك لو انهم انصفوك
لردوا النواظر عن ناظریك
تردین اعیننا عن سواك
وهل تنظر العین الا الیك الخ

عبدالله بن طاهر { (ابو العباس — الخزاعی) مأمون خلیفەنك اخص امراسندن اولوب، مشهور طاهر ذوالیمینینك اوغلیدر. برمدت شامه، و ٢١١ تا-ریخنده مصره والی اولوب، آنف الترجمه عبدالله بن

سری‌یی طوتدقدن صکره ، ٢١٢ تاریخنده مصر والیلکنده بر نائب براقه‌رق ، بغداده عودت ایتمش ؛ و ٢١٣ ده مصر والیلکنه خلیفه‌نك برادری معتصم نصب اولنمغله ، صاحب ترجمه دینور والیسی اولمش ؛ و او سنه برادری طلحه بن طاهر وفات ایتمکله ، یرینه خراسان والیسی اولوب ، اون یدی سنه حکومت و امارت سوردکدن صکره ٢٣٠ تاریخنده نیسابورده وفات ایتمشدر . عاقل ومدبر وسخی وادیب وظریف بر ذات اولوب ، بولندیغی مملکتلری حسن اداره ایله معمور ایتمشدی . شعرا وعلمایی حمایه وتشویق ایدردی . کندیسنك دخی بعض اشعار عربیه‌سی منقولدر . موسیقیدن دخی حظی وبهره‌سی اولوب ، اغانیده بعض بسته‌لری مذکوردر .

عبدالله بن طباطبا (ابو محمد — بن احمد بن علی بن الحسن بن ابراهیم طباطبا بن اسماعیل بن ابراهیم بن الحسن بن الحسن بن علی بن ابی طالب) مشاهیر شرفادن اولوب ، کثرت اموال واملاکیله ووفرت جود وکرمیله شهرت بولمشدر . مصرده یاشایوب ، ٣٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . تربه‌سی قرافهٔ مصرده زیارتگاهدر .

عبدالله بن طیب السرخسی مشاهیر علمادن اولوب ، پدری معتضد خلیفه‌نك مصلحلرندن ایدی . « بحر المنطق » عنوانیله برکتابی و « ایساغوجی » نامیله مشهور رساله‌سی واردر .

عبدالله بن عباس (ابو العباس — بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) علماء صحابه‌دن اولوب ، فخر کائنات (صلعم) افندمزك عم زاده‌لریدر . والده‌سی لبابة الکبری بنت حارث الهلالیه خالد بن ولید حضرتلرینك تیزه‌سی ایدی . وسعت معلوماتی حسبیله (البحر) و (حبر الامة) تسمیه اولنوردی . هجرت نبویه‌دن اوچ سنه اول مکه‌ده دنیایه کلوب ، ولادتنده وصکره‌دن دفعاتله دعای حضرت نبوی‌یه نائل اولمش ؛ وحتی رسول‌الله (صلعم) افندمز برکره کندیسنی قوجاقلایه‌رق « اللهم اعلمه الحکمة » دیه دعا ایلمشلردی . بکچوق احادیث نبویه حفظنده اولوب ، تفسیر قرآن کریمده ، اشعار واخبار وایام عربده وسائر علومده زماننك قطبی ایدی . حتی حضرت عمر (رضه) زمان خلافتلرنده مشکل بر قضیه‌یه تصادف ایتدیکنده ، ابن عباس حضرتلرینی یاننه دعوتله ، بوآنجق سنك کوره بیله جکك ایشدر ، دیرلردی . طوغریدن طوغری‌یه حضرت رسول (صلعم) دن وحضرت عمر وعلی ایله معاذ بن جبل وابی ذردن روایت ایتمشدر . رحلت حضرت نبویه‌ده اون اوچ وبر روایتده اون بش یاشنده ایدی . صفینده معیت حضرت مرتضویه‌ده بولنوب ، سردارلرندن ایدی . جانب مشارالیهدن بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق ، شهادتلرندن اولجه بالاستعفا مدینهٔ منوره‌یه چکلمشیدی . عبدالله بن الزبیر ایله عبدالملك بن مروان آره‌سنده‌کی اختلافات صره‌سنده محمد بن الحنفیه حضرتلریله برابر مکه‌یه واروب ، عبدالله بن الزبیرك تکلیف ایتدیکی بیعتی قبول ایتمه‌مکله ، بر طرفینك هیچ بریله دکلز دیدکلرنده ، ابن الزبیر بیعتلرینی آلمق خصوصنده اصرار ایده‌رك ، کندیلرینی تهدید ایتدیکندن ، کوفه‌ده‌کی طرفدارلرینه یازوب ، درت بیك کشی محافظه و تأمینلرینه شتاب ایتمش ؛ وبونلر تکبیر خوان اوله‌رق مکه‌یه کیردکلرنده ، ابن الزبیرخوف ودهشتندن کعبهٔ شریفه‌یه التجا ایتمشیدی . خلقك تکلیفاتیله برابر ، علم وحلم وحسن خلقده بر نمونهٔ امتثال اولان بو ایکی ذات کندی نفسلریچون برشی قبول ایتمیه‌رك ، یالکز کندی نفسلرینی تأمینله قناعت ایتمشلردی . بعده عونهٔ مذکوره ایله برابر مکه‌دن چیقوب ، بر مدت (منی) ده اقامتدن صکره طائفه کیدوب ، اوراده ٦٨ تاریخنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر . جنازه نمازینی محمد بن الحنفیه حضرتلری قیلوب ، دفنی متعاقب « مات والله الیوم حبر هذه الامة » دیمشدر . ابن عباس حضرتلرینك تفسیر شریفی الیوم موجود اولوب ، اکثر خصوصاتده مرجع ومأخذ مفسریندر . خلفاء عباسیه بو ذاتك نسلندندر . اوزون بویلی ، بیاض رنکلی ، وجیه بر ذات ایدی . یناقلرنده بکادن دائما کوز یاشنك یری بللی اولدیغی مرویدر . آخر عمرنده کوزلرینه عمی طاری اولوب ، بو بابده شو ایکی بیتی سویلمشدر :

ان یأخذ الله من عینی نورهما
ففی لسانی وقلبی منهما نور
قلبی ذکی وعقلی غیر ذی مدخل
وفی فمی صارم کالسیف مأثور

عبدالله بن عبدالرحمن (بن معاویه بن خدیج) دولت

اموﻳه زماننده فاتح افريقيه اولان مشهور معاويه بن خديجك توروني اولوب، ۱۵۲ تاريخنده خليفه ابو جعفر منصور عباسي طرفندن مصر والياكنه نصب اولنمش؛ و ۳ سنه اجراى حكومتدن صكره، ۱۵۵ ده وفات ايدوب، برادري محمد بن عبدالرحمن خلف اولمشدر.

عبدالله بن عبدالمطلب [«عبدالله» ماده لرينك برنجيسنه مراجعت بيوريله.]

عبدالله بن عبدالملك (بن مروان بن الحكم القرشى الاموى) ملوك امويه‌نك بشنجيسى اولان عبدالملكك اوغلى اولوب، ۸۵ تاريخنده عمى عبدالعزيز بن مروانك وفاتى اوزرينه، پدرى طرفندن مصر والياكنه نصب اولنه‌رق، درت سنه واليلك ايتدكدن صكره عزل اولنمشدر. و وقته قدر مصرك امور قلميه‌سى قبط لساننده جريان ايتمكده ايكن، بوذات پدرينك امريله عربي‌يه چويرمشدى. زمان ولايتنده مصرده بيوك بر قحط اولوب، پك چوق خلق آجلقدن تلف اولمشدى.

عبدالله بن على (بن عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب) خلفاء عباسيه‌نك برنجى وايكنجيسى اولان ابو العباس السفاح وابو جعفر منصورك عمى اولوب، دولت عباسيه‌نك تأسس و تقررينه پك چوق خدمتلر ايتمش، و ملوك امويه‌نك اخيرى اولان مروان حمارى مغلوب ايلمش ايدى. سفاحك وفاتنده برادرى منصوره بيعت ايتميوب، كنديسى خلافت ادعاسنه قالقيشمغله، ابو مسلم خراسانى ايله ايتديكى محاربه‌ده مغلوب اولوب، منصور جانبندن بصره واليسى بولنان برادرى سليمانه التجا ايتمش؛ و بونك طرفندن بر مدت اخفا اولندقدن صكره، ميدانه چيقوب، تملرى چوروك بر خانه‌يه قپاندرلمغله، ۱۳۷ تاريخنده انقاض آلتنده قالوب وفات ايتمشدر.

عبدالله بن عمر (بن الخطاب القرشى العدوى رضهما) فضلاى صحابه‌دن اولوب، ام المسلمين حفصه بنت عمر (رضها) ايله بر آنادن يعنى ايكيسى ده زينب بنت مظعون الجمحيه‌نك اولادى ايدى. كنيه‌سى ابو عبدالرحمندر. بعث نبوتدن برسنه اول دنيايه كلوب، پدرى حضرت فاروق (رضه) ايله برلكده اسلامه كلمش؛ و پدرندن اول مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايلمشيدى. بدر غزاسنده بولنه‌ميوب، احد غزاسنه كيتمكدن دخى صغرسنى سببيله جانب حضرت نبويدن منع بيورلمش؛ واك اول خندق غزاسنده حاضر بولنمشدر. مؤته غزاسنده جعفر طيار حضرتلرينك معيتنده بولنديغى كبى، يرموك غزاسنده و مصر و افريقيه فتحلرنده دخى بولنمشدر. آثار حضرت نبويي تتبعده پك منهمك و مداوم اولوب، جناب رسالتپناهك هرنرده نماز قيلدقلرينى كورسه، اوراده كنديسى دخى نماز قيلمدقجه طوره‌مازدى. زياده‌سيله متدين ومتقى، قناعتكار، سخى وكريم وحليم برذات ايدى. اموالنك هرخانغى شيئه نفسنك ميلنى آكلاسه اونى درحال هبه وتصدق، وكوله وجاريه‌لرندن هرخانغيسنى طريق حقده سالك كورسه، درحال اعتاق ايتمك عادتى ايدى. حتى كوله‌لرينك مخصوص بويله اوضاع كوستره‌رك كنديسنى آلداندقلرينى سويلدكلرنده، خير ايچون آلدانمقدن ايى شى وارميدر؟ ديديكى منقولدر. خلافت وامارت دعوالرينه اصلا قاريشمامش، وحتى معيت مرتضويده دخى بولنمامش ايسه‌ده، بوندن طولايى نادم اولوب آخر عمرينه‌دك هروقت حضرت على معيتنده فرقهٔ باغيه‌يه قارشى حرب ايتمديكمه پك متأسفم ديرايمش. حضرت امام حسين وعبدالله بن الزبير ايله برابر يزيده بيعت ايتمكدن امتناع ايتمش ايسه‌ده، ينه حربه قاريشمامشيدى. حجاج بن يوسف مكه‌يه داخل اولوب، عبدالله بن الزبير حضرتلرينى شهيد ايتدكدن اوچ آى صكره، عبدالله بن عمر حضرتلرينه سملى بر حربه ايله آياغنه اورديره‌رق، شهيد ايتمشدر. بوياره‌نك تأثيريله خسته ايكن، حجاج زيارتنه كيدوب، كيم اورديغنى بكا كوستر، اولديره‌يم، ديدكده، حضرت عبدالله: اولديرمزسك، چونكه كنديك امر ايتدك، ديمش. ۷۳ تاريخنده ۸۴ ياشنده مكه‌ده وفات ايدوب، اقواى روايته كوره محصبده دفن اولنمشدر.

عبدالله بن كثير (ابو معبد) قراء سبعه‌دن و ايكنجى طبقه‌ده تابعيندن اولوب، ۱۲۰ تاريخنده مكه‌ده وفات ايتمشدر.

عبدالله بن مبارك { [« ابن مبارك » مادەسنە مراجعت.]

عبدالله بن مسعود { (ابو عبد الرحمن الهذلی) قدمای صحابەدن اولوب، اسلامه كلنلرك آلتنجیسی اولدیغی مرویدر. دلیقانلی ایكن بر قاچ قیون رعی ایتدیكی حالده، حضرت ابا بكرله برابر اورادن مرور بیوران فخر كائنات (صلعم) افندمزدن كوردیكی معجزه اوزرینه، اسلامه كلمش؛ و خدمت حضرت نبوی‌یه كیروب، دائمی صورتده قرب حضرت رسالتپناهیده بولنمغله، قرآن كریمی هركسدن ایی اوكرندیكی كبی، بك چوق احادیث شریفهٔ نبویه دخی استماع و حفظ ایتمش ایدی. صحابه وتابعیندن بر چوق ذوات وحتی ابو هریره وابن عمر وابن عباس دخی كندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. الك اول مكەده قرآن كریمی جهراً اوقویان ابن مسعود اولوب، بوندن طولایی كفارك تعذیباتنه دوچار اولدیغی الده، ینه اوقومقدن واز كچمزدی. هرایكی قافله له برابر حبشه وبعده معیت حضرت نبویده مدینه‌یه جرت ایدوب، بدر، احد، خندق و سائر غزالرده مة الرضوانده ورحلت حضرت نبویدن صكره دخی موك غزاسنده حاضر بولنمشدر. جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمشیدی. حضور رسالتپناهیده هروقت امر نبوی ایله قرآن كریمی جهراً اوقور ایدی. حضرت عمر (رضه) زمان خلافتنده عمار بن یاسر ایله عبدالله بن مسعودی كوفه‌یه اعزام بیوروب، یازدقلری نامەده: « سزه عمار بن یاسری امیر وعبدالله بن مسعودی معلم ووزیر كوندریورم. بونلر صحابهٔ رسول الله (صلعم) ك نجباسندن و اهل بدردندر. كندیلرینه اقتدا واطاعت ایدەرك، سوزلرینی دیكلیك. وعبداللهی سزك ایچون كندی نفسمه ترجیح ایتدم » یازمشلردی. نهایت درجەده قناعتكار، متقی، حلیم وسلیم بر ذات اولوب، حقنده بر قاچ حدیث شریف منقولدر. حضرت عمرك ارتحالنەدك كوفەده قالوب، بعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن مدینه‌یه جلب اولنمش؛ ومشارالیهك زماننده ٣٢ تاریخنده آلتمش یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایدوب، بقیعده دفن اولنمشدر. بر روایتده جنازه نمازینی حضرت عثمان (رضه) قیلمش؛ و بر روایتده وصیتی اوزره كیجه دفن اولنەرق، جنازه نمازینی عمار بن یاسر ویا زبیر بن عوام (رضهما) قیلمشدر. صحابیاتدن اولان والدەسی (ام عبد) ه اضافتله ابن ام عبد دینمكله دخی معروفدر.

عبدالله بن مسلم { [« ابن قتیبه » مادەسنە مراجعت بیوریله.]

عبدالله بن مسلمه { (ابو عبدالرحمن القعنی) امام مالك حضرتلرینك اصحابندن اولوب، امام مشارالیهك املا ایتدیرمش اولدیغی « موطا » یی روایت وتدریس ایتمشدر. روایتده ثقاتدن اولوب، بصرەده ساكن ایدی؛ و ٢٢١ سنەسنده اورادە وفات ایتمشدر.

عبدالله بن معاویه { (بن عبدالله بن جعفر بن ابی طالب) مروان حمار زماننده كوفەده خلافت دعواسنه قالقیشوب، حكام بن امیه طرفندن تعقیب اولنمغله، ابو مسلم براشمك اوزره، خراسانه قاچمش ایسەده، اورادە قتل اولنمشدر؛ الك زیادە قتلنه سبب پدرینك اسمی اولدیغی مرویدر. بیوك پدری عبدالله بن جعفره حضرت امام حسین (رضه) ك « اشتریت اسم الخسیس بثمن قلیل » دیدكلری اسم بودر.

عبدالله بن المعتز { (ابو العباس) خلفای عباسیه‌نك اون اوچنجیسی اولان معتز بالله زبیرك اوغلی اولوب، شاعر وادیب وظریف بر ذات ایدی. علوم و ادبیاتده كی بهرهٔ فوق العادەسیله مشهور اولوب، دائما علما وشعرا ایله اختلاط ومطالعه وتألیفله اشتغال ایدرایدی. وفاتنده ٤٩ یاشندەایدی. « كتاب الزهر والریاض »، « كتاب البدیع »، « كتاب امكاتبات الاخوان بالشعر »، « كتاب الجوارح والعین »، « كتاب السرقات »، « كتاب اشعار الملوك »، « كتاب الا داب »، « كتاب حلی الاخبار »، « كتاب طبقات الشعرا »، « كتاب الجامع فی الغناء »، و « ارجوزة ذم الصبوح » جملهٔ تألیفاتندندر. ابو العباس المبرد وابو العباس ثعلب وسائر مشاهیر ادبادن درس آلمشیدی. قریحەسی بك واسع و نظم و نثری فصیح وبلیغدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سقی المطیره ذات الظل والشجر
ودیر عبدون هطال من المطر
فطالما نبهتنی للصبوح بها
فی غره الفجرو العصفور لم یطر الخ

عبدالله بوسنوی { اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، محی الدین عربینك « فصوص » نی شرح ایلمش؛ و ١٠٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (محسن زاده چلبی —) سلطان محمود خان اول دورنده مسند صدارت عظمایه چکمش وزرادن اولوب ، حن اصل حلبلی اولان اغنیای تجاردن محسن چلبینك اوغلیدر. ضربخانه امینی بولنان بیوك برادری محمد افندی طرفندن ضربخانه‌یه ادخال اولنه‌رق ، کیده‌رك ضربخانه امینی ودفتردار شق اول اولمش ، ودیگر بعض مناصبه دخی چکمشیدی . ١١٢٠ تاریخنده صدر اعظم چورلیلی علی پاشایه داماد اولوب ، صدارت کتخدالغنه نصب اولنمشدی . دها بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره ، مأموریت مخصوصه ایله مصر وحجاز جانبلرینه اعزام اولنه‌رق، متغلبه‌دن قیطاس بکی قتل ایتمکله ، عودتنده موره سرعسکری قره مصطفی پاشا معیتنده موره دفترداری ، وبعده پاشای مشارالیهك یرینه موره سرعسکری اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً پاشالغی رفع اولنه‌رق ، درسعادته جلب اولنمش ؛ ووصولی کونی خنکار قپوجیلری کتخدالغی منحل اولمغله، اورایه نصب، ومتعاقباً توقیعی منصبنه ، یکیچری آغالغنه ، نیش محافظلغنه ، بوسنه والیلکنه ، ثانیاً نیش محافظلغنه نصب ، وعهده‌سنه روم ایلی بکلر بکیلکی توجیه اولنمشدی. بوصوك مأموریتنده ایکن ، بوجاق یعنی بساربیه‌ده ظهور ایدن اغتشاشاتی باصدیرمق اوزره ، قریم خانی منکلو کرای معیتنده باشبوغ دخی اولمشیدی . ١١٤٣ ده درسعادته جلب اولنه‌رق ، ثانیاً یکیچری آغاسی اولمش ایسه‌ده ، درت آی صکره اوجاقده ظهور ایدن فساد رخاوتنه حمل اولنه‌رق ، عزل وآطنه ایالتنه نصب اولنه‌رق ، مؤخراً آناطولی تفتیشی دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی. بعده حلب وصیدا ایالتلرینه ، ٤٥ ده ثانیا بوسنه ایالتنه ومتعاقبا ثالثا نیش محافظلغیله برابر روم ایلی بکلر بکیلکنه، و ٤٩ ده بندر سرعسکر-لکنه نقل اولنمشدی . ١١٥٠ ده سلحدار سید محمد پاشا یرینه صدر اعظم اولوب ، اردوی همایونله درسعادته عزیمتی فرمان اولنمش ، وآنجق استانبوله وصولی کونی عزل، وسلانیك ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده اینه بختی، آغریبوز ، ترحاله کبی بعض ایالتلرده بولنه‌رق ، ٥٩ ده روم ایلی بکلر بکی ایکن ، طلبی اوزرینه ، تقاعدلك احسان اولنه‌رق ، ادرنه‌ده اختیار اقامت ایتمش ایکن ، ینه اوسنه استدعاسی اوزرینه وزارتی اعاده ، وبندر محافظلغی توجیه اولنه‌رق، بوندن صکره دخی بعض ایالتلرده بولنمش؛ و ١١٦٢ ده بوسنه‌ده وبر روایتده جده‌ده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (سید —) سلطان محمود خان اول دور سلطنتنده ایکی بچق سنه‌یه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر. پدری حسن پاشا دخی وزرادن اولوب ، عصر سلطان احمد خانیده مصر والیلکنه نصب اولنمشدی. صاحب ترجمه سرای همایوندن مخرج اولوب ، ١١٥١ تاریخنده آیدینده اعلان عصیان ایتمش اولان صاری بکه قارشو ایتدیکی خدمت اوزرینه ، ١١٥٨ ده رتبهٔ وزارتله قبریس و ١١٦٠ ده آیدین ایالتنه وینه اوسنه تریاکی محمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنه‌رق ، ٦٣ ده عزل وردوسه نفی اولنمش وبعده مصر ، حلب ، رها ، ودیار بکر ونهایت حلب والیلکنه نصب اولنوب ، شهر مذکورده وفات ایتمشدر .

عبدالله پاشا { (نائلی —) سلطان عثمان ثالث دورنده ١١٦٨ تاریخنده اوچ آی ایله یدی کون مسند صدارت عظمایه بولنمشدر. شهری‌الاصل اولوب ، بر مقدار تحصیلدن صکره دیوان قلمنه کیرمش ، ویکی قپو مولویخانه‌سی شیخی بچوی احمد دده‌یه داماد اولمش ایدی. تدریجاً قطع مراتب ایده‌رك بکلکجی وتشریفاتجی اولدقدن صکره ١١٦٠ ده رئیس‌الکتاب ، ٦٧ ده دفتردار و ٦٨ ده ، حکیم زاده علی پاشانك اوچنجی دفعه انفصالنده، صدر اعظم اولمشدر. بعدالعزل ١١٧٠ ده قندیه ، متعاقبا سلانیك و ٧١ ده جده والیلکنه نصب اولنه‌رق، مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر. متدین ومنصف بر ذات ایدی .

عبدالله پاشا { (بوستانجی باشی —) سلطان محمود خان ثانی دور سلطنتنده ١٢٣٨ تاریخنده درت آیه قریب مدت مسند صدارتده بولنمشدر . پدری حن اصل زغفرانبولی

اولوب ، كنديسى چنكل كوينده طوغمش ؛ وبوستا-
نجيلر اوجاغنه داخل اولوب ، جلوس سلطان محمود
خانيده بوستانجى باشى اولمش ايدى . بومقامده
ايجابنه كوره اظهار شدت وصولته مقتدر اولمغله ،
فوق العاده ضبط وربطه موفق اولمش ايسه‌ده ،
صحتنك عدم مساعده‌سى اوزرينه ، ۱۲۳۰ ده
استعفايه مجبور اولوب ، ۳۱ ده سپاه سلحدار اغالغنه
و ۳۴ ده بيوك ميرآخورلق منصبنه ومتعاقبا قپودان
پاشالق مقامنه نصب اولنمش ؛ وآنجق ينه صحتنك
عدم مساعده‌سندن مكرراً استعفا ايدوب ، ۳۷ ده
كوتاهيه وقره حصار سنجاقلرينه نصب اولنمغله برابر،
درسعادت جوارلرنده‌كى سواحلك محافظه‌سى دخى
عهده‌سنه احاله اولنمش ؛ و ۳۸ ده درسعادته جلبله ،
يداً بيد مهر صدارت عهده‌سنه توديع اولنه‌رق ،
طوبخانه حريقنده برقضاى ناكهانى‌يه دوچار اولمغله ،
بالانفصال ، لاجل التداوى ازميده عزيمتنه مساعده
بيورلمش ؛ و ۱۲۳۹ ده ازميده ده ارتحال ايتمشدر .

عبد الله ترمذى { مشاهير شعرا وخطا- طيندن اولوب ، اشعارنده
وصفى تخلص ايدردى . جهانكيرك زماننده هندستانده
ياشايوب ، حكمدار مشاراليه طرفندن (مشكين كلام)
عنواننه مظهر اولمشدى . مرتب ديوانى وبرقاچ منظو-
مه‌سى واردر . ۱۰۳۵ تاريخنده وفات ايدوب ،
اكره‌ده مدفوندر .

عبد الله تميمى { سيرنبى واحوال صحابهٔ كرام حقنده «روضة الابرار»
عنوانلى كتابك مؤلفيدر .

عبد الله الجماعيلى { (ابو محمد — بن احمد الدمشقى الصالحى)
مشاهير علمادن اولوب ، فقهده وعلوم ادبيه ايله حساب
وهيئت وسائر فنونده يد طولى صاحبى ايدى . ۵۴۱
تاريخنده طوغوب ، ۶۲۰ ده وفات ايتمشدر . بغداده
وسائر بلاده هجرت ايدوب ، عصرى مشاهير علماسندن
استفاده ايتمش ؛ وعلوم مختلفه‌ده تصانيف كثيره
براقمشدر . باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر : فقهده اون
جلددن مركب «المغنى» ، درت جلد اوزرينه «الكافى» ،
« المقنع » ، « العمدة » ، « التوابين » ، «الرقة والبكاء» ،
«الهداية» ، «التبيين فى نسب القرشيين» ، « الاستبصار
فى نسب الانصار » ، « قنعة الاديب فى الغريب » ،
اصول فقهده « الروضة » ، « مختصر العلل » ، ايكى
جلد اوزره « البرهان » ، «مسئلة العلو» ، «الاعتقاد» ،
« ذم التأويل » ، « المتحابين فى الله تعالى » ، « فضل
العشوراء » ، « فضائل العشر » ، « ذم الوسواس » .

عبد الله خان { ماوراء النهرده حكومت سو- رن اوزبكلر سلاله‌سنك
بشنجى حكمدارى اولوب ، كرجم خانك اوغلى ودولت
مذكوره‌نك مؤسسى اولان شيبك خانك تورونيدر .
پدرينك عم زاده‌سى عبيد خانك وفاتنده ۹۴۶ تا-
ريخنده مسند خانى‌يه چكوب ، يالكز آلتى آى اجراى
حكومتدن صكره ۹۴۷ ده وفات ايتمشدر . — سلفى
اولان مذكور عبيد خانك دخى بعض تواريخده
اسمى عبدالله خان ديه مسطور اولوب ، بعض تذكره-
لرده بر طاقم اشعارى‌ده منقولدر . (« عبيد خان »
ماده‌سنه مراجعت .)

عبدالله خان { بودخى ماوراء النهرده حكو- مت سورن اوزبك خانلرندن
اولوب ، اسكندر خان بن جانى بيك خانك اوغليدر .
پدرينك وفاتى اوزرينه ۹۹۰ تاريخنده مسند حكمدا-
رى‌يه چكوب ، خراسانه تجاوزله ، هراتى طقوز آى
محاصره‌دن صكره ۹۹۳ ده ضبط ايتمش ؛ واون بش
سنه‌لك حكومتدن صكره ، ۱۰۰۵ تاريخنده ۶۶
ياشنده وفات ايتمشدر . شاه عباس صفوى ايله ومشهور
اكبر شاه كوركانى ايله معاصر بولنمشدر . اوغلى عبد
المؤمن خان خانى اولمشدر .

عبدالله الحزامى { (المولى القاضى محى الدين — بن عبد
الظاهر المصرى) مشاهير ادبا وشعرادن اولوب ، فن
انشا ومراسله‌ده عصرينك فريدى ايدى . ۶۲۰ تا-
ريخنده طوغوب ، ۶۹۲ ده قاهرهٔ مصرده وفات
ايتمشدر . هر برى فصاحت وبلاغتده برنمونه حكمنده
اولان برچوق رسائلى وبعض اشعارى موجوددر .
شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

ألاليت ليالات مضين دواجع
وهل مامضى من سالف الدهر يرجع

ليالى مواضى كم قطعت بها منى
ولا شك فى ان المواضى تقطع

عبد الله الخلال { (ابو محمد — بن نجم بن شاس الجذامى السعدى) مشاهير فقهاء مالكيه‌دن اولوب، مصرده مذهب مالكيده مرجع خاص و عام ايدى. «الجواهر الثمينة فى مذهب عالم المدينة» عنوانيله فقه مالكيده پك مقبول ومعتبر وامام غزالينك «وجيز» ى ترتيبنده بر تأليف نافعى واردر. مصرده تدريسله مشغول اولوب، دمياط اهل صليبك يد ضبطنه كچديكنده، جهاد نيتيله قصبهٔ مذكوره‌يه عزيمت ايدوب، ٦١٦ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر.

عبد الله الدبوسى { (ابو زيد — بن عمر) مشاهير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، بخارا ايله سمرقند آره‌سنده واقع دبوسيه قصبه‌سندندر. خلاف علمنك واضعيدر. «كتاب الاسرار والتقويم الادلة» عنوانيله بيوك بر كتابى وسائر تأليفات وتعاليق واردر. ٤٣٠ تاريخنده بخاراده وفات ايتمشدر.

عبد الله رامز پاشا { [«رامز پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد الله زهدى { متأخرين خطاطيندن اولوب، حافظ راشد افنديدن وقاضى عسكر مصطفى افنديدن تلمذ ايتمشدر. بيت الله الحرامك جامه‌سنك يازيلرى اونك اولديغى كبى مكهٔ مكرمه‌ده و مصرده ديگر خطوطى دخى واردر. ١٢٩٣ ده وفات ايتمشدر.

عبد الله السفاح { [«سفاح» ماده‌سنه مراجعت بيوريله]

عبد الله الشنترينى { (ابو محمد — بن محمد بن صارة البكرى) اندلس مشاهير شعرا وادباسندن اولوب، شنترين قصبه‌سندندر. طالعسز بر آدم اولوب، بعض اوقات تفك شيلر صاتمقله ووراقلق صنعتيله اشتغال ايدرمش؛ وبرچوق سعى وجهددن صكره ولاتدن برينك كتابتنه نائل اولمشدى. ٥١٧ تاريخنده اندلسك صربه قصبه‌سنده وفات ايتمشدر.

عبد الله الشهرزورى { (ابو محمد — بن القاسم المرتضى) مشاهير شعرا وعلمادن اولوب، فقه وحديثده دخى يد طولى صاحبى ايدى. بر خيلى وقت بغدادده اقامت ايدوب، فقه وحديثله مشغول اولمش؛ وبعده موصله عودت ايدوب، اوراتك قاضيلغنه نصب اولنمشيدى. «القصيدة الموصلية» ديمكله مشهور تصوفه دائر بر قصيده‌سى وسائر اشعارى واردر. ٤٦٥ تاريخنده طوغوب، ٥١١ ده موصلده وفات ايتمشدر.

عبد الله الصالحى { (تقى الدين — بن احمد بن تمام) مشاهير ادبادن وفقهاء حنبليه‌دن اولوب، بر چوق اشعارى ومنظوم مكاتباتى واردر.

عبد الله العدوى { (ابو عبد الرحمن — بن محمد) مشاهير ادبادن اولوب، نحو ولغتده يد طولى صاحبى ايدى. فراءدن وسائر مشاهيردن اخذ اجازت ايتمشدر. ابن اليزيدى ديمكله دخى معروفدر. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «كتاب فى غريب القرآن»، «كتاب فى النحو»، «كتاب الوقف والابتداء»، «كتاب اقامة اللسان على صواب المناطق». مشاهير نحويوندن فضل بن محمد الزيدينك عميدر.

عبد الله قطب شاه { هندستانده دكن قطعه‌سنك گلكنده خطه‌سنده حكم سورن قطب شاهيان سلاله‌سنك آلتنجى حاكمى اولوب، ١٠٦٦ تاريخنده محمد قطب شاهه خلف اولمش؛ وشاهجهانك تحت حمايه‌سنه كيرمش ايسه‌ده، بعده بر خصوصده مخالفت ايتديكيچون، دهلى دولت تيموريه‌سنك دكن قطعه‌سنده‌كى ممالكنك واليسى بولنان شاهزاده اورنكزيب صاحب ترجمه‌يه قارشى عسكر سوق ايدوب، مركزى اولان حيدر آبادى ضبط، وعبد الله قطب شاهى عفو ديلمكه وقيزينى اوغلى سلطان محمده ويرمكه مجبور ايتمش؛ واو تاريخدن اعتباراً قطب شاهيان سلاله‌سى دهلى حكمدارلرينك تحت تابعيتنه كيرمشيدى. ١٠٨٥ تاريخنده وفات ايدوب، اوغلى ابو الحسن خانى اولمشدر.

عبد الله کاتب { (شیخ —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، هراتلیدر.
طول مدت مشهور علی شیر نواینک خدمتنده بولنمش؛ و٩٤٨ ده وفات ایتمشدر.

عبد الله مروارید { (شهاب الدین بن خواجه شمس الدین) ایران
مشاهیر شعرا وخطاطیننـدن اولوب، بدری خواجه شمس الدین بعض ملوکك خدمتنده بولنمغله، سفارتله بحرین جانبنه واقع اولان بر سفرندن عودتنده احبا. سنه بر طاقم اینجیلر هدیه ایتدیکندن، مروارید لقبیله شهرت بولوب، بو لقب اوغلنه دخی انتقال ایتمشدر. اشعـارنده (بیانی) تخلص ایدردی. صـاحب ترجمه عبدالله مروارید اکثر علوم وفنونده یدطولی صاحبی اولوب، حامیٔ علوم ومعارف اولان سلطـان حسین بایقرانك منشیلك خدمتنده بولنـه‌رق، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشیدی. بر آره‌لق کوشـهٔ انزوایه چکیله‌رك، مصحف شریف کتابتیـله مشغول اولدقدن صکره، ینه پادشـاه مشارالیه الحاح وابرام ایله خدمتنه آلمش؛ ونهایت مبتلا اولدیغی علتدن طو. لایی ینه کوشهٔ انزوایه چکیله‌رك، پادشاه مشارالیهك وقایعنی نظمه چکمکله مشغول اولمش؛ و٩٢٢ تاریخنده وفات ایتمشـدر. مرتب قصـاید و غزلیات دیوانی، «مونس الاحباب» عنوانیله رباعیاتی، «تاریخ شاه» «تاریخ منظوم»، «خسرو و شیرین» عنوانلریله منظو. مه‌لری ومجموعهٔ منشـآتی واردر. «خسرووشیرین» ی ناتمامدر. مولانا جامینك:

نوبهاران که دمد شاخ کلی از کل من
غنچه هایش بود آغشته بخون دل من

غزلنـه نظیره اوله‌رق سویلدیکی بر غزلنك مطلعی اولان شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

آه کز هر که وفا بود امید دل من
غیر نومیدی ازو هیچ نشد حاصل من

عبد المجید { [«حافظ لدین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبدالمجید { («المستعرب فی تعلیم رمی البندق» عنوانلی کتـابك مؤلفی اولوب، ٦٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. کتاب مذکورك بر نسخه‌سی پارس کتبخانه‌سنده ٧٠٣ رقمیله مرقم او. له‌رق موجوددر. — «ابن عبدون» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

عبدالمجید خان { (سلطان غازی — بن سلطان محمود خان ثانی)
سلاطین عظام عثمانیه‌نك اوتوز برنجیسی اولوب، حالا رونق افزای سریر سـلطنت و خلافت سلطـان عبد الحمید خان ثانی حضرتلرینك پدر بزرکوارلریدر. ١٢٣٧ تاریخنده تولد ایدوب، ١٢٥٥ تاریخنـده، پدرلری سلطان محمود خان ثانینك وفاتی اوزرینـه، تخت عثمانی‌یه جلوس ایتمش؛ واو صره‌ده مصر غائله‌سی وسائر غوائل عدیده آچلمش ایکن، مجرد تدابیر حکیمانه‌سیله جمله‌سنی حسن صورتله برطرف ایده‌رك، سلطان محمود خان ثانینك باشلامش اولدقلری اصلا. حاته دوام‌له، بر خیلی نظـامات و تنسیقـات تأسیس واجراسنه موفق اولمش؛ وعلی الخصوص رشید پاشا مرحومك دلالتیله کلخانه خط همایوننك قرائتیله اصول ادارهٔ دولته یکی بر طریق آچمش؛ وعسکرینی لایقیله تنسیق ایده‌رك، اوروپا دولنك دخی امنیت واعتمادینی جلب ایتدکلرندن، روسـیه‌نك تکلیفاتنه همان بتون آوروپا دول معظمه‌سـنك اتفاق ومعاونتیـله قارشی طوره‌رق، پارس قونغره‌سنده دولت عثمانیه‌یه نافع صورتده معاهده امضاسنه موفق اولمشلردر. ممالك عثمانیـه‌نك بعض جهتلرنده ظهور ایدن شـورشلرك جمله‌سی دخی کمال موفقیتله بر طرف ایدیله‌رك، زمان سلطنتلری دولت عثمانیه ایچون حقیقةً برصلح وترقی دوری عداولنه بیلیر. غایتله مرحمتلی وخیرات وحسناتی سور بر پادشاه اولمغله حرمین شریفینده وممالك عثما. نیه‌نك هرطرفنده برچوق خیرات ومبراتی موجوددر. یکرمی ایکی بچق سنه‌یی متجاوز مدت اجرای سلطنتدن صکره، ١٢٧٧ تاریخنـده ارتحال ایدوب، سلطـان سلیم جامع شریفی قربنده تربهٔ مخصوصه‌سـنه دفن اولنمشـدر. برادر عالیلری سلطان عبد العزیز خان خلفلری اولمشدر.

عبدالمحسن { (بن حمود بن عبد المحسن بن امین الدین التنوحی الحلبی) مشا. هیر ادبا وکتابدن اولوب ٥٧٠ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علم ایچون سیاحت ایدوب، اك زیاده ادبیاته وفن انشایه اختصاص ایتمشیدی. اخبـار ونوادری جامع اوله‌رق ٢٠ جلددن مرکب بر تألیفی، بردیوان اشـعاری، بر مجموعهٔ منشـآتی و «مفتاح الافراح فی امتداد الراح» عنوانیله برکتابی واردر. عزالدین

ایکه منشیلك ووزارت ایتمشدر . خیرات وحسناتی چوقدر. ٦٤٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله هل یا ملول   الی الوصال وصول
ام هل الی سلسبیل   من ریق فیك سبیل الخ

ابوالمحسن الصوری { (ابو محمد — بن محمد بن غلبون) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، شام دیارنده یاشامش؛ و ٤١٩ تاریخنده سکسان یاشلرنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

عندی حدائق شکر غرس جودکم
قدمها عطش فلیسق من غرسا
تدارکوها وفی اغصانها رمق
فلن یعود اخضرار العود انیبسا

عبدالمطلب { (بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهرالقرشی) جد حضرت نبوی اولوب، حضرت اسماعیل (عم) دن قالمش وملوك جرهم زماننده نابدید اولمش اولان زمزم قیوسنی کشف وتطهیرایله، ملوك مذکوره‌نك اوراده مدفون خزائنی اعمار کعبه‌یه صرف ایدرك، آب زمزمك اداره‌سنی وکعبهٔ معظمه‌نك ریاستنی کندی عهده‌سنه آلمشیدی. اون ایکی اوغلی وآلتی قیزی اولوب، اولاد ذکورینك الك بیوکی ابو طالب والك کوچکی والد جناب نبوی اولان عبداللهدر. عبدالله ولادت حضرت نبویدن اول ارتحال ایتمکله، جناب رسول‌الله (صلعم) افندمزی عبدالمطلب کندیسی تحت وصایتنه آلمش؛ وحضرت مشار الیه سکز یاشنده ایکن عبد المطلب وفات ایدوب، بووصایت شرفنی اکبر اولادی اولان ابو طالبه ترك ایلمش ایدی.

عبدالمطلب { (بن ربیعه بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) عم حضرت نبوی حارث بن عبدالمطلبك تورونی اولوب، عهد حضرت رسالتپناهیده یتیشمش آدم وبر روایتده چوجق اولدیغی حالده، اسلامه کلمش؛ ومدینهٔ منوره‌ده ساکن اولوب، خلافت حضرت فاروق زماننده شامه هجرتله، دمشقده برخانه بنا ایتدیرمش؛ ومعاویه زماننده غالبا ٦١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

عبدالملك بن ابجر { (الکنانی) اسکندرانیوندن صکره اسکندریه‌ده فن طبك تدریسنه متولی اولوب، عمر بن عبدالعزیز حضرتلرینك مصر والیلکاری اثناسنده اسلامه کلمش؛ ومشار الیهك خلافتنده طبیبی اولمش ایدی. اجرای طبابتده حذاقت ومهارتی وارایدی. قواعد صحیه‌یه دائر بعض اقوالی مشهوردر.

عبدالملك بن رفاعه { (بن خالد بن ثابت الفهمی) ملوك بنی امیه امراسندن اولوب، ٩٦ تاریخنده ولیدبن عبدالملك طرفندن مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، اوچ سنه صکره عزل اولنمش؛ و ١٠٨ ده هشام بن عبدالملك طرفندن ثانیاً مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، وصولنی متعاقباً وفات ایتمشدر. عادل ودیندار بر ذات ایدی.

عبدالملك بن زهر { [ابن زهر وابو مروان ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

عبدالملك بن صالح { (ابو عبدالرحمن — بن علی بن عبدالله بن عباس) خلفای عباسیه‌نك برنجیلری اولان ابوالعباس السفاح وابو جعفر المنصورك عم زاده‌لری اولوب هارون الرشید زماننده حجاز والیسی اولمش؛ وخلیفه مشارالیهك عندنده قدر واعتباری برتر اولمشیدی. غایتله عالم وفصیح وبلیغ وشاعر بر ذات ایدی. بعده اوغلی عبدالرحمن وکاتبی نزد خلیفه‌ده سعایت ایتمکله، حبس اولنه‌رق، هارون الرشیدك وفاتنه‌دك محبسده قالمش؛ وخلیفه امین طرفندن سبیلی تخلیه ایله شام والیلکنه نصب اولنمش؛ وامین ایله مأمون بیننده‌کی اختلافات صره‌سنده رقه‌ده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت محبسده ایکن سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

لقد سائنی سجنی لفقد احبتی
وأنی فیهم لا أمر ولا أحلی
لقد سرنی عزی بترك لقائهم
وما مشتکی من حجابی ومن ذلی

عبدالملك بن عمر { اندلس ملوکندن برنجی عبدالرحمنك وزیری اولوب، مشار الیهك اعداسنه قارشی جهد وغیرت ایتمکله، سلطنتی تأکید وتأمین ایتمش؛ و آوروپا

دولته قارشی برچوق محاربه‌لر ایدوب، ممالك اسلامیه حدودینی توسیع ایتمشیدی. برآره‌لق اشبیلیه وبعده سرقسطه والیسی اولمشیدی. آوروپا تاریخلرنده (مارسیل) اسمیله معروفدر. بر محاربه‌ده کندی اوغلنك قورقوب کوشکلك کوستردیکنی کوره‌رکه، مزراقیله قلبکاهنه اوروب تلف ایتدیکی مرویدر.

عبدالملك بن مروان { (بن الحکم بن العاص بن امیه بن عبد الشمس الاموی) ملوك امویه‌نك بشنجیسی اولوب، پدری مروانك وفاتنده ٦٥ تاریخنده مسند حکومته چکمشدر. حضرت عثمانك خلافته چکدیکی سنه دنیایه کلوب، مشار الیهك شهادتی وقعه‌سنده اون برياشنده اولدیغی حالده، پدری معیتنده وقعه‌ده حاضر بولنمشدر. پدرینك حیاتنده کندیسنه بیعت اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌نك سائر طرفلری عبدالله بن الزبیرك حکمی آلتنده اولدیغی حالده، یالکز شام ومصره حاکم اولمش؛ و بعده حجاج بن یوسف معرفتیله عراق وحجازی دخی ضبط ایله، ابن زبیری قتل ایتدیره‌رك، بتون ممالك اسلامیه‌یی تحت اداره‌سنه آلمش؛ و وقته دك روم وقبط وسریانی وفارسی لسانلرنده جریان ایدن معاملات قلمیه ودیوانیه‌یی عربی‌یه تحویل ایتدیره‌رك، خط عربی ایله مسکوکات دخی ضرب ایتدیرمش ایدی. یدی سنه یالکز شام ومصرده واون درت سنه بتون ممالك اسلامیه‌ده‌که جمعا یکرمی بر سنه حکومت سوروب، ٨٦ تاریخنده ٦٢ یاشنده وفات ایتمشدر. ابتدای حالنده فقهده‌کی معلوماتیله وزهد وعبادتیله مشهور ایدیسه‌ده، ایش باشنه کلدکدن صکره ظلم واعتسافی اعتیاد ایدوب، علی الخصوص حجاج بن یوسف کبی بر ظالمی عباداللهك اوزرینه مسلط ایتمشیدی. حتی امر حکومته نائل اولدیغی کندیسنه تبلیغ ایتدکلرنده، النده مصحف شریف بولنوب، اوقومقده ایکن، «هذا فراق بینی و بینك» دیه‌رك بر طرفه قویدیغی مشهوردر. ملحمه، قاشلری چاتیق، کوزلری غایتله بیوك، قیللری چوق، آغزی آچیق، دیشلری سیرك وآلتون تل ایله باغلی، نفسی غایتله قوقار برآدم ایمش. حتی آغزینك قوقوسندن اوکنده اوچشان سینکلر کویا اولورمش اعتقادیله (ابوالذباب) تکنیه اولنوردی. اون یدی اوغلی اولوب، بونلردن دردی یعنی ولید، سلیمان، یزید، و هشام حکومته نائل اولمشلردر. زماننده خیلی یرلر فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه شرقاً هندستانه وغرباً اندلسه قدر توسع ایتمشیدی.

عبدالملك بن موسی بن نصیر { فاتح اندلس اولان مشهور موسی بن نصیرك اوغلی اولوب، ملوك امویه‌نك اخیری اولان مروان حمارك زماننده و ١٣١ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ ومروان مغلوباً مصره قاچدیغنده، صالح بن علی بن عبدالله العباسی کندیسنی تعقیب وقتل ایده‌رك، صاحب ترجمه‌یی دخی اسیر ایتمش ایدی.

عبدالملك بن نوح { [عبدالملك سامانی ماده‌سنه مراجعت.]

عبدالملك سامانی { سامانیان سلاله‌سندن بو اسمله ایکی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی (عبدالملك بن نوح بن نصر بن احمد بن اسماعیل) ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب، ٣٤٣ تاریخنده، پدری نوحك وفاتی اوزرینه تخت موروثنه جلوسله، یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٥٠ تاریخنده چوکان اوینارکن آتندن دوشوب، تلف اولمشدر. زماننده آلب تکین والئ خراسان اولوب، آل سبکتکین دولتنك تخمی اکلمشدی.

— ایکنجیسی (عبدالملك بن نوح بن منصور بن نوح بن نصر) ملوك مذکوره‌نك طقوزنجیسی واخیری اولوب، برادری نصر مکحول اولدقدن صکره ٣٨٩ ده تخته جلوس ایتمش؛ و خراسانده محمود سبکتکین ایله محاربه ایده‌رك، مغلوب اولمغله، بخارا جانبنه فرار ایتمش؛ وایلك خانك الینه چکوب، اوزکنده کوندریله‌رك، اوراده وفات ایتمش؛ و بونکله آل سامان دولتی بایانه ایرمشدر. مدت حکومتی طقوز آیدر.

عبدالملك سمرقندی { (خواجه —) مشاهیر شعرا وعلمادن اولوب، تیمورلنك زماننده سمرقندده شیخ الاسلام ایدی. اشعارنده (عصامی) تخلص ایدردی. شو مقطع اونکدر:

دور از تو ندارد خبر خویش عصامی
اکنون که شنیدی خبر ما مرو آخر

عبد المنعم الجیلانی (حکیم الزمان ابو الفضل بن عمر الغسانی) اندلس مشاهیر اطبا وادباسندن اولوب؛ طب وکلتده مهارت تامه‌سی وادبیات وانشا وشعرده دخی ید طولاسی وار ایدی. صلاح الدین ایوبی زماننده شامه کلوب، پادشاه مشارالیهك پك چوق انعام واحساننه نائل اولمش؛ وحقنده برچوق قصیده‌لر سویلمشدر. دمشقده بر معاینه خانه آچمشیدی، که وفاتندن صکره اوغلی عبد المؤمن اداره ایتمشدر. باشلیجه آثاری بروجه آتیدر: «دیوان الحکم ومیدان الکلم» منظوم، «دیوان المشوقات الی الملك الاعلا» منظوم، «دیوان ادب السلوك»، «نوادر الوحی»، «کتاب تحریر النظر»، «کتاب سر البلاغة وصنایع البدیع فی فصل الخطاب»، «دیوان المبشرات والقدسیات» که صلاح الدین ایوبینك قدسده‌کی فتوحاتی وفرنکلره قارشی اولان مظفریتلرینی مبیندر، «دیوان الغزل والتشبیب والموشحات»، «دیوان تشبیهات والغاز ورموز»، «دیوان ترسل ومخاطبات فی معان کثیرة واصناف من الخطب والصدور والادعیة»، «کتاب مدائح الممادح»، «روضة المآثر والمفاخر من خصائص الملك الناصر»، «تعالیق فی الطب»، «صفات ادویة مرکبة». ٦٠٠ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لم یسل عنك فلا تسألن
عنه ولوکان عزیز النفر
وکن فتی لم تدعه حاجة
الی امتحان النفس الانفر

عبد المؤمن (ابو محمد — بن علی القیسی الکومی) مغربده حکومت سورن موحدین دولتنك مؤسسیدر. تلمسان قربنده کومه قبیله‌سنك تاجره قریه‌سنده بر صانعجینك اوغلی اولوب، ٥٠٠ ویا ٤٩٠ تاریخنده طوغمش؛ ومهدی لقبیله ملقب محمد بن تومرتك مریدانی زمره‌سنه داخل اولوب، کیده‌رك برنجی مریدی و وفاتنده جانشینی اولمشیدی. ٥٢٤ تاریخنده ابن تومرتك تهیئه ایتمش اولدیغی عسکرله فتح بلاده باشلایوب، ابتدا وهران و تلمسانی و بعده فاسی و سلاوسته‌یی ضبط ایتدکدن صکره، دولت ملثمینك حکمدار اخیری اولان اسحق بن علی بن یوسف بن تاشفینك حکم سوردکده اولدیغی (مراکش) شهرینی اون آی محاصره ایله، ٥٤٢ ده فتح ایده‌رك، بتون مغرب ممالکنه مالك اولمش؛ و بعده اندلسه دخی کچوب، لیون قرالی آلفونسی مغلوب ایتمشدی. ٥٥٨ تاریخنده مراکشدن سلایه کیدوب، اوراده شدتلی بر مرضه دوچار اوله‌رق، اوتوز اوچ سنه‌لك حکومتدن صکره وفات ایتمشدر. امیر المؤمنین عنوانی آلمشیدی. اوغلی یوسف خلفی اولمشدر.

عبد المؤمن (بنی حفص ملوکنك اون آلتنجیسیدر. [علاوه‌ده «بنی حفص» ماده‌سنه مراجعت.]

عبد المؤمن خان (ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبك خانلرندن) اولوب، ١٠٠٥ تاریخنده پدری عبد الله خانه خلف اولمش؛ و بر سنه‌لك حکومتدن صکره مقتولاً وفات ایدوب، خاله‌سنك اوغلی دین محمد خان خلفی اولمش ایسه‌ده، بو دخی هرانده شاه عباس صفوی ایله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولنمشدر.

عبد النبی (یمنده حکومت سورن بنی مهدی ملوکنك اوچنجی وصوك امیری) اولوب، ٥٦٠ تاریخلرنده صلاح الدین ایوبینك برادری تورانشاه یمن خطه‌سنی بونك الندن نزع ایتمکله، بو سلاله‌یه ختام ویرمشدر.

عبد الواجد (مشاهیر علما وخطاطیندن اولوب، من اصل مشهدلی) اولدیغی حالده قانونی سلطان سلیمان خانك زماننده خراساندن رومه کله‌رك، مظهر انعام حضرت پادشاهی اولمش؛ وکوتاهیه‌ده اسمنه نسبتله (واجدیه) تسمیه اولنان مدرسه‌نك تدریسی کندیسنه توجیه اولنمشدی. «نقایه» کتابنه «واجدیه» عنوانیله بر شرح یازوب، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتمش، و فناری زاده‌نك التماسیله منظوم بر اسطرلاب رساله‌سی دخی یازمش ایدی. ٨٣٨ ده وفات ایتمشدر.

عبد الواحد (مغربده حکومت سورن موحدین ملوکندن آلتنجی) واونجیسنك اسمیدر. [«موحدین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عبد الواحد (بنی حفص ملوکنك جدی اولان ابو حفصك اوغلی) اولوب، التنجی قرن هجری اواخرنده موحدین نامنه

افريقيه واليسی ايدی. اوغلی ابو زكريا يحيی سلطنته نائل اولوب، بنی حفص ملوكنك برنجيسی اولمشدر.

عبدالواسع { [« جبلی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب { (مولانا —) ايران مشاهير شعرا و علماسندن اولوب، فن انشاده دخی مهارت تامه‌سی وار ايدی. مشهدده قاضی ايدی. شو بيت جمله‌ٔ اشعارندندر:

جان از لب لعل تو ودل از سر زلفت
جوينده‌ٔ آب حضر و عمر درازست

عبدالوهاب افندی { [« يسنجی زاده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عبدالوهاب صابونی { قانونی سلطان سليمان خان دوری مشاهير علما وشعراسندن اولوب، اصل همدانلی اولديغی حالده، جانب رومه هجرت ايده‌رك، شام ومصرده امرار اوقات ايتمشدر. معماده مهارتی واردر. « مناقب ملا خداوندكار »، « نوای خروس » « صراط مستقيم » عنوانلريله اوچ منظومه‌سی وفارسی وتركی اشعاری واردر. شو بيت اونكدر:

آب حيوان لبت بر سر چاه ذقنت
عادتی نيست مكر معجزهٔ آن دهنست

عبدالوهاب مالكی { (بن علی البغدادی) مشاهير فقهاء مالكيه‌دن و شعرادن اولوب، بعض قاضيلقلرده بولنمش؛ وبعده مصره رحلت ايدوب، ٤٢٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. « التلقين » عنوانيله صغير الحجم وعظيم النفع بر كتابيله « المعرفة فی شرح الرسالة »، « عيون المسائل »، « النصرة لمذهب مالك »، « كتاب الادلة فی مسائل الخلاف » و « شرح المدونة » عنوانلی تأليفاتی واردر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

بغداد دار لاهل المال طيبة
وللمفاليس دار الضنك والضيق
ظللت حيران أمشی فی ازقتها
كأنی مصحف فی دار زنديق

عبدخير { (ابو عماره — بن يزيد الهمدانی الخيوانی) صحابه‌دن اولوب، يمنك همدان قبيله‌سندندر. بعده حضرت علی (رضه) نك خواص اصحابی زمره‌سنه داخل اولوب، كوفه‌ده ساكن اولمش؛ وبوز يكرمی ياشنی كچكين اولديغی حالده اوراده وفات ايتمشدر. روايت احاديث شريفه‌ده موثوق بر ذات ايدی.

عبد شمس { (بن عبد مناف بن قصی بن كلاب بن مره بن كعب القرشی) هاشمك برادری وامیه‌نك پدری اولوب، بنی امیه‌نك جد اعلاسيدر.

عبد كلال { يمنده حكومت سورن ملوك حميريه‌نك اوتوز برنجيسی اولوب، عمرو ذوالاعوادك اوغلی وخلفيدر.

عبَدل { حضر موتده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

عبدل بك { (فراشرلی — دينمكله شهير عبدالله حسنی بك بن خالد بك) محرر فقيرك بيوك برادری اولوب، جنتمكان سلطان عبدالمجيد خانك جلوسی سنه‌سی يعنی ١٢٥٥ تاريخنده آرناودلغك فراشر قريه‌سنده (كه يانيه ولايتنك اركری سنجاغنه تابع پرمدی قضاسنده طاغلی‌ناحيه‌سنك مركزيدر) دنيايه كلوب، هنوز اون درت ياشنده ايكن پدری معيتده عساكر معاونه ايله حدود يونانيه‌ده بولنه‌رق، اسايش زمانلرنده بر مقدار علم دخی تحصيل ايتمش؛ واون سكز ياشنده ايكن، پدرينك وقوع وفاتيله، كثيرالافراد بر عائله‌نك رئيسی قالوب، ادارهٔ بيتيه غائله‌سيله اعشار واغنام ورسومات التزام ومأموريتلرنده بولنه‌رق، ايكی سنه صكره والده‌سی دخی وفات ايدنجه، كندندن كوچك بش اركك برادرينك تحصيلنی تأمين ايچون، مسقط رأسنی تركله، يانيه شهرينه نقل خانه ايده‌رك، اوراده امور مأموره‌سيله وادارهٔ بيتيه ايله اشتغال ايله برابر، عربی وفارسی وفرانسزجه ورومجه لسانلرينی ومقدمات فنونی قشاملری برادرلريله مذاكره صورتنده تحصيل ايتمش؛ وبرادرلری اكمال تحصيل ايتدكدن صكره، اوتوز بش ياشنده ايكن تأهل ايتمشدر. حدود يونانيه‌نك تعديلی مسئله‌سی ظهوريله يونان طرفندن بعض تجاوزاتده بولنلديغندن، ديكر

رئیسلرینه عمومنك پدری نظریله باقلق عادت اولدیغندن، و ذاتاً بر یره هجرت ایدن بر آدمدن بر قوم تولد ایتمك مسبوق اولمیوب، هجرتلر بر رئیسك تحت ریاستنده نقل مكان ایدر بیوك ویا كوچك بر ویا بر قاچ كروه وقافله صورتنده وقوع بولدیغندن، عبرانیلرك دخی حضرت ابراهیم (عم) ك معیتنده اولهرق بووجهله هجرت ایتمش اولملری محتملدر. هر حالده، بونلر ابتدا عبرانیلر تسمیه اولنوب، فلسطینك شرق وجنوب جهتلرنده فنیكهلیلرك النده بولنان سواحل بحردن اوزاق اولهرق چوله جوار محللرده بر خیلی وقت عشیرت صورتنده وخیمه نشین اولهرق كزوب طولاشمشلردر. حضرت ابراهیمدن صكره ریاستلری حضرت اسحق (عم). واونلردن حضرت یعقوب (عم). كچوب، حضرت اسحقك برادری حضرت اسماعیل (عم) ایسه حجازه داخل اولهرق وجرهم قومیله قاریشهرق عرب مستعربهنك جد اعلاسی اولمشدر.

معلوم اولدیغی اوزره، حضرت یوسف (عم) ك مصرده وزارته نائل اولمسی اوزرینه، حضرت یعقوب ایله دیكر اون اولادی، و بلكه قوم و قبیلهلری دخی، مصره انتقال ایدهرك، اوراده ابتدا معززاً وبعده محقراً اوچیوز سنهیه قریب مدت مكث واقامت ایتمشلردر. حضرت یعقوبك بر اسمیده «عبدالله» معناسیله اسرائیل اولدیغندن، نبی مشارالیهدن صكره عبرانیلر (بنی اسرائیل) نامنی اخذ ایدهرك، مشارالیهك اون ایكی اولادینه نسبتله اسباط اثنا عشره یعنی اون ایكی قبیلهیه منقسم اولمشلردی. مصردهكی اقامتلریله اوراده كوردكلری حقارت ومحكومیت اثناسنده عبرانیلر اسكی عشیرت عادات و اخلاقنی تدریجاً غائب ایدوب، من بعد محافظه ایتدكلری تجارت ایشلرینه وامور صرافیهیه قویلمشلردی.

نهایت میلاد عیسی (عم) دن ١٥٥٠ سنه مقدم مصرده حضرت موسی (عم) ظهوریله، بنی اسرائیلی فرعونیلرك ظلم وحقارتندن تخلیص، وبحر احمری تجاوزله ارض مقدسه متوجه اولمش ایسهده، صحرای تیهده یوللرینی غائب ایدوب، اوراده قرق سنه قالدقدن، وحضرت موسی ایله برادری هارون (عم) ارتحال ایتدكدن صكره، ریاستلرنده قالان حضرت یوشع (عم) بنی اسرائیلی ارض مقدسه سوقله، ارض مذكوری اون ایكی سبطه تقسیم ایتمشدر. حضرت یوشعدن صكره بنی اسرائیل درت یوز سنهیه قریب مدت ابتدا براختیار مجلسی وبعده حكام بنی اسرائیل نامیله معروف رؤسا معرفتیله اداره اولنوب، نهایت میلاددن ١٠٨٠ سنه اول، كندیلرینك طلب وآرزولری وشموئیل نبی (عم) ك توسطیله شاؤل ونام دیكرله طالوت حكمدارلغه انتخاب اولنمش؛ وطالوتدن صكره حضرت داود (عم) وبعده اوغلی حضرت سلیمان (عم) ملك بنی اسرائیل اولوب، حضرت مشارالیهك زماننده بنی اسرائیل دولتی فراتدن بحر سفید وبحر احمر سواحلنه قدر توسع ایتمش؛ وبحراً دخی قوتلری تزاید ایدوب، هند و یمن وحبشه ایله تجارت ایدهرك، اكتساب ثروت وسامان ایتمشلردی. آنجق بو مكنت وسطوت چوق دوام ایتمیوب، حضرت سلیمان (عم) ك ارتحالندن صكره، قبل المیلاد ٩٧٦ تاریخنده بنی اسرائیل ایكییه آریلوب، یهودا ایله بنیامین سبطلری حضرت سلیمانك اوغلی رحبعمه صادق قالدقلری حالده، دیكر سبطلر نبی مشارالیهك رجالندن یوربعامی ملك اتخاذ ایتمشلر؛ وبووجهله ایكی كوچك دولت ظهور ایدوب، برنجیسی (یهود) وایكنجیسی (اسرائیل) دولتی نامنی آلمشدر.

بو ایكی دولت بینلرنده لاینقطع وقوع بولان محاربهلردن ضعفه دوچار اولوب، بووجهله اوچ بچق قرندن زیادهجه دوام ایتدكدن صكره، آثوریلر حكمداری سلمانصر هجوم ایدوب، میلاددن ٧١٨ سنه اول اسرائیل دولتنی محو وملكنی ضبط ایتمش؛ و قبل المیلاد ٦٠٦ تاریخنده ملوك مذكورهدن بختنصر ثانی یهود دولتنی دخی مغلوب ایدهرك، بنی اسرائیلك بر قسمنی تحت اسارتده بابله نقل، و٥٨٧ ده قدسی ضبطله بیت مقدسی تخریب ایلمشدر. بووجهله بنی اسرائیل بسبتون استقلاللرینی غائب ایدوب، آثوریلرك تحت تابعیت ومحكومیتلرینه كیرمش؛ و بر بیوك قسملری ٧٠ سنه بابلده اسارت آلتنده قالمشلردر. اسرائیل دولتنك انقراضندن صكره بنی اسرائیل نامی اونودیلوب، عبرانیلر، اك زیاده بقا بولان یهود دولتنه نسبتله، یهود و جهود نامیله یاد اولنمغه باشلامشلردی.

ایران شاهی مشهور جهانكیر كیخسرو بابلی ضبط ایتدیكنده، اوراده بولنان یهود اسراسنك قدسه

عودتلرینه مساعده ایدوب، ایرانیلرك ایکیوز سنه‌یه قریب سورن حکملری اثناسنده یهودیلر کندی امور مذهبیه وداخلیه‌لرنده مختار اولوب، بعده بیوك اسکندرك وبونك وفاتنده ظهورایدن طوائف ملوکك الینه کچه‌رك، هله بطالسه ایله سلفکیلر آره‌سنده وقوع بولان محارباتده ایکی آتش آره‌سنده بولنمقله، میلاددن ١٦٩ سنه مقدم (محابه) عائله‌سنه منسوب بر قاچ جسور آدمك ریاستیله قیام ایده‌رك، کسب استقلال ایله، بو عائله‌دن ابتدا کاهن و بعده ملك نامیله بر رئیس اتخاذ ایتمشلردی. بونلر ١٣٠ سنه قدر حکم سوردکدن صکره، بینلرنده ظهور ایدن اختلافات اوزرینه، رومالیلرك توسطنه مراجعت ایتملریله، نهایت میلاددن ٤٠ سنه مقدم (هرود) اسمنده‌بری رومالیلرك معاونتیله موقع اقتداره کچمش؛ وبونك زماننده حضرت عیسی (عم) ظهور ایتمشدر. بونك وفاتنده فلسطین بونك درت اوغلی آره‌سنده منقسم اولمش ایسه‌ده، درعقب بسبتون رومالیلرك ضبطنه کچمشدر.

یهودیلر رومالیلرك حکمی آلتنده دخی راحت دورمیوب، ایکیه‌بر ده قیام ایتدکلرندن، بعدالمیلاد ١٣٥ تاریخنده (آدریان) قدسی بیوك بر مقاومتی متعاقب ضبط ایدنجه، اهالیسنك قسم اعظمی قلیجدن کچیرمش؛ و بقیة السیوف اوله‌رق قالانلری ده قدسدن طرد واخراج ایتمشدر. او وقتدن بری یهو-دیلر برده‌ها بر هیئت مجتمعه صورتنده یاشامغه مقتدر اوله‌میوب، دنیانك همان هر طرفنه طاغلمشلردر. خرستیانلغك تعصب زمانلرنده انواع محن ومشاق وحقاراته دوچار اولدقلری وخصوصیله انکیزیسیون محاکم ابلیسانه‌لرندن قال وقلمه کلمز اذا وجفالر کور-دکلری حالده، آوروپا مورخلرینك دخی تحت تصدیقنده اولدیغی اوزره، ظهور اسلامدن صکره ممالك اسلامیه‌ده بولنانلری آیین مذهبیلرینی اجرایه وتجارتله اشتغاله حر اولدقدن بشقه، حکومات طر-فندن حمایه‌اولنه‌رق، بیوك مناصبه‌دخی نائل اولمشلردر. حکمت وفلسفه وطبابت کبی علومله خلفای عباسیه وسائر دول اسلامیه زمانلرنده کسب شهرت ایدن وخلفا وملوك عندنده بك بیوك قدر واعتباره نائل اولان اعاظم علمانك برخیلیسی یهودی بولنمش؛ وبونلر دخی مسلم اولان فن آرقداشلرینك نائل اولدقلری حرمت و تعظیم عمومیه مظهر اولمشلردر. بونلرك چوغی لسان عربیده تدریس وتدرس ایدوب، اکثر تألیفاتی عربی اوله‌رق یازمشلرسه‌ده، لسان عبرانیده یازانلری دخی واردر. یقین زمانلرده خرستیان مما-لکنده یعنی اوروپاده دخی نائل حریت اولوب، کرك تجارت وامور صرافیه‌ده وکرك علوم وفنونده ایچلرندن بك چوق مشهور ومقتدر آدملر ظهور ایتمشدر. الیوم بتون کرهٔ ارضك ثروت موجوده-سنك بر ثلثی یهودیلرك النده بولندیغی مظنوندر.

بوکونکی کونده کرهٔ ارضك هر طرفنده واك زیاده روسیه و اوستریا وآلمانیه ایله آفریقانك شمالنده وممالك عثمانیه‌ده موجود یهودیلر ١٨ ملیونه قریب تخمین اولنمقده اولوب، قدسدن تفرقلری زما-ننده مقدارلری بوندن بك دون بولنمش اوله‌جغی شبهه‌سز اولدیغندن، او وقتدن بری، کوردکلری تضییقات وتحقیراته برابر بك چوق تکثر ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور. بونلر کندیلرینه مخصوص ومنحصر دینلرینی محافظه‌ده‌کی تعصبلری جهتیله، ایچلرنده بولندقلری سائر اقوام وامملە اختلاطدن اجتناب ایتملری سایه‌سنده، ذریتلرینی واخلاق وعا-داتلرینی محافظه ایتمشلرسه‌ده، لسانلرینی محافظه ایده-میوب، هر بولندقلری یرك لسانیله تکلم ایتمکده‌در. (بو جهتلرده ساکن اولانلرینك سویلدکلری و بین العوام یهودیجه دینلن لسانك ایسه اسپانیولجه اولدیغی وکندیلرینك اسپانیادن طرد و اخراجلرنده ممالك عثمانیه‌یه هجرت والتجا ایتمش اولدقلری معلومدر.)

هر قوم و امتك برنجی علامت فارقه‌سی لسان اولدیغندن، ویهودیلر لسان عبرانی‌یی چوقدن غائب وفراموش ایدوب، یالکز توراتی بو لسانده تلاوت ایتدکلرندن، کندیلرینه بوکونکی کونده عبرانی دینمك بك ده طوغری اوله‌ماز. بو سببه مبنیدر، که اسکی عبرانیلرك احفادی اولدقلری معلوم اولدیغی حالده، بوکونکی کونده مجرد مذهبلری مناسبتیله یهودی واسرائیلی دینلوب، آرتق عبرانی اسمی (لاتین) اسمی کبی بر امت منقرضه‌نك اسم قدیمی حکمنه کچمشدر. هله مذهبی تبدیل ایدن بر یهودیده یهو-دیلکدن هیچ برشی قالماز. و ینه بو سببه مبنیدر، که «عبرانیلر» عنوانی آلتنده باشلادیغمز بو مقاله‌یی ده یهودیلر ذکریله اکمال ایدیورز.

لسان عبرانی‌یه گلنجه، هر نه قدر کلدانیلر وسریا-
نیلر وآثوریلر دها قدیم اولوب، عبرانیلر کلدانیلردن تشعب ایتمشلرسه‌ده، السنهٔ سائرهٔ مذکوره‌ده اسکی آثار مفقود اولوب، السنهٔ سامیه‌ده محرر کتابلرك اك اسکیلری لسان عبرانیده‌کی کتب مقدسه اولدیغندن، لسان عبرانی الیوم معلوم اولان السنهٔ سامیه‌نك اك قدیمی عد اولنه‌بیلیر. لسان عبرانی دخی عصره گوره آز چوق تخلف ایدوب، بو لسانده موجود کتب آره‌سنده آز چوق فرق گورلمکده‌در. لسان عبرانینك لسان عربی ایله اولان قرابت ومشابهتی پك شایان دقت اولوب، لغات عربیه وعبرانیه‌نك اصل واساسلری جزئی بر تلفظ تخلفیله مشترك اولدیغی کبی، فعللرك تصریفاتی واوزان مزیده‌لری دخی همان بر طرزده‌در. یالکز لسان عربی تصریفات واوابجه دها واسعدر. ضمائر دخی ایکی لسانده همان مشترك کبیدر. لسان عربی‌یی بحق اوکرنوب کهنه واقف اولمق ایستینلرك عبرانی و سریانی لسانلرینی‌ده تحصیله احتیاجلری درکاردر، وذاتاً عربی بیلندکدن صکره بو ایکی لسان مشابهت فوق العاده‌لری جهتیله پك قولای اوکرنیله‌بیلیر. آوروپانك بتون پایتختلرنده ومرکز معارف اولان بیوك شهرلرنده اوته‌دن بری لسان عبرانی تدریس وتدرس اولنمقده‌در. بو لسانده کتب مقدسه ایله اسکیدن قالمه بعض تواریخ وسائره‌دن بشقه، قرون وسطاده یازلمش علوم وفنونه وحکمت وفلسفه وطبه دائر بر خیلی کتابلر بولنیور. خطی عربی کبی صاغدن صوله اولوب، حروف مقطعه ایله یازیلیر؛ وحرفلری ابجد ترتیبیله قرشت ترکیبنك نهایتنه قدر اولان حروفدن عبارتدر.

یهود واسرائیل دولتلرنده حکم سورن ملوکك اسامیسیله ابتدای حکومتلری تواریخی دخی بروجه آتیدر:

یهود دولتی

	قبل المیلاد		
رحبعم	۹۷۶	یوم (یوآطام)	۷۵۶
ابیام	۹۵۹	احاز	۷۳۷
یوشاقاط	۹۱۵	حازقیا	۷۲۶
یروم	۸۹۱	مناشا	۶۹۷
احزیا	۸۸۴	امون	۶۴۲
عثلیا	۸۸۳	یوشیا	۶۴۰
یواش	۸۷۷	یهوحاز	۶۰۹
اموصیا	۸۳۷	یویاقیم	۶۰۸
عوزیا	۸۰۸	یوناخیر	۵۹۸
		صدقیا	۵۹۷ الی ۵۷۷

اسرائیل دولتی

یوربعام	۹۶۲	یواش	۸۳۲
ناداب	۹۴۳	یهواش	۸۱۷
بعشا	۹۱۹	یوربعام ثانی	۷۷۶
الا	۹۱۸	زخریا	۷۶۷
زامری	۹۱۸	شالوم	۷۶۶
عمری	۹۰۷	منحیم	۸۵۴
احاب	۸۸۸	فقاحیا	۷۵۳
احزیا	۸۸۷	فقاح	۷۲۶
یروم	۸۷۶	هوشع	۷۱۸
یاهو	۸۴۸		

عبرت (محمد — افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، بروسه‌لیدر. مملکتنده محکمه کاتبی ایکن حجازه و بغداده سیاحت ایدوب، بعدالعوده ۱۲۶۱ ده وفات ایتمشدر. شو بیت بر نعتندندر:

نیاز عاجزانهم حضرتکدن یوز سورهم هردم
غبار پایکه ویز ذره رخصت یا رسول‌الله

عَبره یمنده زبید ایله عدن آره‌سنده وساحل بحر قربنده بر قصبه اولدیـ[غنی] یاقوت حموی بیان ایدیور.

عبس (یاخود عابس الغفاری) صحابه‌[دن] اولوب، شامه نازل اولمشیدی. ا[هل] کوفه‌دن برقاچ ذات کندیسندن احادیث شریفه روا[یت] ایتمشلردر.

عَبقَر یمنك غیر معلوم بر محلنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، جنلرله مسکون بولنمش اولدیغنه ذاهب اولانلر واردر. وقتیله بو شهرده نسج ایدیله گلمش غایتله نفیس ومصنع بعض اقمشه‌یه دخی عبقری دیرلر.

عَبله اندلسده غرناطه ایله مریه آره‌سنده بر قصبه اولوب، بعض علمای اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

عبله اصحاب معلقاتدن عنتره بن شداد[ك] معشوقه‌سی شاعره بر قیز اولوب، شاعر مشارالیهك اشعارنده یاد اولندقدن بشقه، کندیسنك دخی بعض اشعاری منقولدر.

عُبید صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب اك مشهورلری بروجه آتیدر: (ا[بو] زمعه عبید بن ارقم البلوی) که تحت الشجره ورضوا[ن] بیعتلرنده حاضر بولنوب، بعده مصرده ساکن اولمش ومعاویه بن حدیج معیتنده مغرب غزاسنه گیدوب افریقیه‌ده وفات ایتمش؛ وقیروان قربنده دفن اولنوب

اوسـتنده طوپراغك تسويه‌سيله مزارينك نابديد اولمسنى وصيت ايلمش ايدى . بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر . كنيه‌سيله دها معروفدر . — (عبيد بن اوس الانصارى الظفرى) كه بدر غزاسنده حاضر بولنوب، عقيل بن ابى طالبى وبر روايتده حضرت عباس (رضه) ايله نوفلى دخى اسير طوتان بوذاتدر . بونك اوزرينه جانب نبويدن (مقرن) لقبيله تلقيب بيورلمشيدى . — (عبيد بن التيهان الاوسى الانصارى) كه ابو هيثم بن التيهانك برادرى اولوب، عقبه وقعه‌سى كيجه‌سى بيعت ايدن يتمش صحابه‌نك بريدر . بدر غزاسنده حاضر بولنوب، بر روايتده احد وقعه‌سنده عكرمه بن ابى جهل يديله وبر روايتده صفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده شهيد اولمشدر . — (ابو جهم عبيد بن حذيفة القرشى العدوى) كه فتح مكه سنه‌سى اسلامه كلمشدر . اووقت خيلى ياشلى اولوب، قريشك الك عقللى اختيارلرندن ايدى . انسابه وقوف ومعلوماتى وار ايدى . بعده دخى خيلى وقت معمر اولوب، حضرت عثمان (رضه) ى دفن ايدنلردن بولنمش؛ وبرروايتده معاويه زماننده وفات ايتمش؛ بر روايتده‌ده كعبه‌نك عبدالله بن زبير (رضهما) طرفندن تجديد بناسنى دخى كورمشدر . جاهليتده‌كى تعميرينى‌ده كورمش ايدى . — (عبيد بن خالد السلمى) كه بعده كوفه‌ده ساكن اولمش؛ وصفين محاربه‌سنده معيت حضرت مرتضويده بولنمشدر . — (ابو عامر عبيد بن سليم بن حضار الاشعرى) كه موسى الاشعرينك عمى اولوب، كبار صحابه‌دن ايدى . حنين غزاسنى متعاقب جانب نبويدن اوطاسه چكيلنلرك تعقيبنه مأمور اولوب، وقوع بولان محاربه‌ده شهيد اولمش؛ ومعيتنده بولنان يكنى موسى الاشعرى حضرتلرى انتقامنى آلمشدر . — (عبيد بن عازب الانصارى) كه برادرى براء ايله برابر كافهٔ محاربات واقعه‌ده معيت حضرت مرتضويده بولنمشلردر .

عبيدالله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، الك معروفلرى بروجه آتيدر :

(عبيدالله بن الحارث بن نوفل بن الحارث بن عبدالمطلب القرشى الهاشمى) كه ببه لقبيله ملقب عبدالله بن الحارثك برادريدر . — (عبيدالله بن العباس بن عبدالمطلب) مادهٔ مخصوصنه مراجعت . — (عبيدالله بن عدى القرشى النوفلى) كه عهد حضرت نبويده طوغوب، وليد بن عبدالملك زماننده وفات ايتمشدر . مدينه‌ده خانه‌سى حضرت على (رضه) افندمزك خانه‌سنه متصل ايدى . حضرت عمر وعثمان (رضهما) دن روايت ايتمشدر . — (عبيدالله بن عمر بن الخطاب) مادهٔ مخصوصه‌سنه مراجعت بيوريله .

عبيدالله { (شيخ — افندى) هكارى جهتنده كثرت مريدان ونفوذيله شهرت بولمش كرد مشايخندن اولوب، قرن سابق اواخرنده ايرانه قارشى ارميه كولى اطرافنده‌كى كردلره قيام ايتديره‌رك، بر سنه‌دن زياده دولت مشار اليهانى اشغال ايتمش؛ وبعده جانب دولت عثمانيه‌دن مدينهٔ منوره‌ده اقامته مأمور اولوب، چوق كچمه‌دن اوراده وفات ايتمشدر .

عبيدالله احرار { مشاهير مشايخدن اولوب، خراسانليدر . على شير نواينك بوذات حقنده حسن ظن بليغى وار ايدى . مولانا عبدالرحمن جامى دخى كنديلرندن اخذ طريقت ايتمشيدى . ۸۹٦ ده ارتحال ايدوب، سمرقندده مدفوندر .

عبيدالله بن جبريل { (ابوسعيد —) مشاهير اطباى عربدن اولوب، نصرانى المذهب ايدى . طبده وسعت معلوماتى واجراى طبابتده مهارت فوق العاده‌سى وار ايدى . ميافارقينده مقيم اولوب، معاصرى اولان ابن بطلان ايله صحبت ومودتى وار ايدى . ٤٥٠ تاريخندن صكره‌جه وفات ايتمشدر . برچوق تأليفاتى اولوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: «مقالة فى الاختلاف بين الالبان»، «مناقب الاطباء»، «الروضة الطبية» كه استاد ابوالحسن محمد بن على نامنه يازمشدر، «كتاب التوصل الى حفظ التناسل»، «رسالة الى الاستاذ ابى طاهر بن عبدالباقى المعروف بابن قطرمين جواباً عن مسئلة فى الطهارة ووجوبها»، «رسالة فى بيان وجوب حركة النفس»، «كتاب نوادر المسائل مقتضبة من علم الاوائل فى الطب»، «كتاب تذكرة الحاضر وزاد المسافر»، «كتاب الخاص فى علم الخواص»، «كتاب طبايع الحيوان وخواصها ومنافع اعضائها» كه امير نصير الدوله نامنه يازمشدر .

عبيدالله بن زياد { (ابوسفيان بن حربك ولد نامشروعى اولان سالف

الترجه (زیاد بن ابیه) ك اوغلی اولوب، یزید بلیدك زماننده کوفه والیسی ایدی. حضرت امام حسین (رضه) افندمز، کوفه‌لیلرك اشعاری اوزرینه، عراقه متوجه اولدقده، عسکرله مقابله‌یه مأمور اولوب، حضرت امامی خاندان نبوی‌یه منسوب اقربا واهل وعیالیله صحرای کربلاده صیقیشدیروب، اك نهایت صولرینی دخی کسه‌رك، قیامته قدر اونودلمیه‌جق بر صورت فجیعه‌ده شهید ایدن عسکرك قائدی بو حیث اولوب، سر مقطوع جناب امامی حضورینه کتیردکلرنده، الندهکی دکنکله مبارك دیشنه اورمق کبی بر معاملهٔ بی‌ادبانه‌ده دخی بولنمغله، الی آخر الدوران نامنك لعنتله یاد اولنمسنی داعی اولمشدر. وقعهٔ دلسوز کربلا ٦١ تاریخ هجریسنده وقوع بولوب، آلتی سنه صکره عبدالملك بن مروان زماننده عبیدالله کوفه‌یی مشهور مختارك الندن ضبط ایتمکه کوندریله‌رك، شهری یغما ایتمکده ایکن، مختارك عونه سندن مالك بن الاشتر یتیشوب عسکرینی مغلوب وپریشان وکندیسنی قتل ایده‌رك، سر مقطوعنی مختاره کوندرمشدی.

عبیدالله بن العباس {(بن عبدالمطلب الهاشمی (القرشی) عم پاك حضرت رسالتپناهی حضرت عباس (رضه) ك اوغلی اولوب، حضرت عبدالله (رضه) دن بر یاش کوچك ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزه واصل اولوب، چوجق ایکن احیانا بیوك برادریله برابر جانب نبویدن خانفیکزاول کله‌بیله‌جك دیه دعوت بیورلمغله، قوشه‌رق مبارك قوجاقلرینه آتلدقلری مرویدر. والده‌سی ام الفضل لبابة الکبری بنت الحارثدر. کنیه‌سی ابو محمددر. بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جود وکرمله مشهورتی واردر. حضرت علی (رضه) افندمز خلافتلرنده کندیسنی یمن والیلکنه و٣٦ و٣٧ سنه‌لرنده امیر الحاجلکه نصب بیورمشلردی. حضرت مرتضانك شهادتلری وقوعنه‌دك یمن والیلکنده قالوب، بعده معاویه طرفندن بسر بن ارطاة یمنده‌کی طرفداران جناب مرتضوینك قتلنه مأموراً اعزام اولندقده، جناب عبیدالله چکلمش ایسه‌ده، بسر بن ارطاة شامه عودت ایدنجه، کندیسی ده یمنه رجوع ایلمش؛ و مرقوم بسر، ترجمهٔ حالی صره‌سنده مذکور اولدیغی اوزره، ایکی صبی اولادینی غدراً قتل ایتمشدر. هر کون بر قیون کسدیرمك عادتی اولوب، برادری عبدالله بو اسرافدن منع ایتمك ایستمشلر ایسه‌ده، دیکلمیوب، اوغللرینك شهادتندن صکره هر کون ایکی قیون کسدیرمکه باشلامشیدی. مدینهٔ منوره‌یه واردقلرنده حضرت عبدالله علم وفضلیله وجناب عبیدالله سخا وکرمیله هرکسك انظار دقتنی جلب ایدرلر ایدی. سخاوتی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. یزید بن معاویه زماننده ویر روایتده بعده ۸۷ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر.

عبیدالله بن عمر {(ابو عیسی — بن الخطاب (العدولی القرشی) حضرت فاروق اعظمك اولادندن اولوب، حضرت عبدالله بن عمر (رضهما) دن کوچکدر. پدری شهید اولدقده، صاحب ترجمه قتلنه ذی مدخل اولان هرمزان ایله جفینه‌یی بولوب، قتل ایتدکدن صکره، هرمزانك قیزینی دخی اولدیرمش اولمغله، خلیفه‌نك انتخابنه‌دك جانب فاروقیدن توکیل بیورلمش اولان صهیب عمرو بن العاصی کوندره‌رك، کندیسنی توقیف ایتدیرمش وحضرت عثمان مسند خلافته کچنجه، صهیب عبیدالله‌ی حضرت مشارالیهه تسلیم ایتمش؛ وحضرت عثمان اسلامده حکم شریعته مخالف حرکتده بولنان بو آدمه نه یاپه‌یم؟ دیه استشاره ایتدیکنده، طائفهٔ مهاجرین قصاصاً قتلنی تنسیب ایتمشلرسه‌ده، عمرو بن العاص قالقوب «دون عمر قتل اولندی، بوکون اوغلی قتل اولنسون، هرمزان ایله جفینه اکسیك اولسون» دیمکله، حضرت عثمان عفو ایتمش؛ وخلافت ذی النورینده سربست قالوب، نوبت خلافت حضرت کراره کلنجه، عبیدالله بن عمر حقنده حکم شریعتك اجراسنه قیام بیوردقلرندن، عبیدالله معاویه‌نك یانه قاچمش؛ وصفین محاربه‌سنده معاویه‌نك معیتنده بولنوب، بو وقعه‌ده ویه ویر روایتده عمار بن یاسر (رضه) بدله قتل اولنمشدر. نعشنی زوجه‌سی بحریه بنت هانی الشیبانی آلوب دفن ایتمش؛ واوستنده‌کی قلیچ پدرینك قلیچی اولمغله، معاویه طرفندن اشترا اولنه‌رق، برادری حضرت عبدالله (رضه) ه کوندرلمش ایدی.

عبیدالله بن مسعود {(ابو عبدالله — بن عبدالله بن عتبه بن مسعود الهذلی) مدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌نك بری وکبار تابعیندن اولوب، صحابه‌دن ابن مسعود حضرتلرینك برادری عتبه‌نك تورونیدر.

ابن عباس، ابوهریره وام‌المؤمنین عایشه (رضهم) حضراتیله وسائر بر چوق صحابه ایله کورشوب، کندیلرندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر. فقه وحدیثده علمی وزهد وتقوی وادبی پك زیاده ایدی. عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بوذاتك صحبتنه پك مائل ومنهمك اولوب، صحبت ونصیحتندن پك چوق استفاده اولندیغنی هر وقت سویلرمش. ١٠٢ تاریخنده مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر. شعر وادبیاتدن دخی بهره‌سی اولوب، شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شققت القلب ثم ذرت فيه
هواك فليم فالتام الفطور
تغلغل حب عثمة فى فؤادى
فباديه مع الخافى يسير
تغلغل حيث لم يبلغ شراب
ولا حزن ولم يبلغ سرور

عبیدالله بن المظفر { («ابو الحکم مغربی» ماده‌سنه مراجعت.)

عبیدالله بن المهدی { خلفاء عباسیه‌نك اوچنجیسی اولان مهدی بن منصورك اوغلی وخلیفه هادی ایله هارون الرشیدك برادری اولوب، ١٧٨ تاریخنده مصر والیلکنه نصب اولنمش؛ واون آی اجرای ولایتدن صکره ١٧٨ ده عزل اولنه‌رق، ١٨١ ده ثانیاً والیٔ مصر اولوب، بودفعه یالکز ایکی آی والیلك ایتمشدر. تاریخ وفاتی معلوم اوله‌مدی.

عبیدالله چلبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی علماسندن وزمرهٔ قضاتدن اولوب، ٩٣٦ تاریخنده حلب قاضیسی ایکن وفات ایتمشدر. نهایت درجه‌ده سخی ومحسن برذات اولوب، پك زنکین اولدیغی حالده، سخاوتی سائقه‌سیله دیوندن قورتله‌مازمش. اون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه جمع ایتمش اولدیغی مرویدر. قصیدهٔ برده‌یه کوزل برشرحی واردر.

عبیدالله طاهری { (ابواحمد — بن عبدالله بن طاهر) مأمون خلیفه‌نك اعاظم رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینینك توروني اولوب، عالم وادیب وشاعر بر ذات اولمغله، برقاچ تألیفی ومرتب دیوان اشعاری واردر. ابتدا برادری محمد بن عبداللهه وکالةً وبعده اصالةً بغداد شرطه‌سی امارتنده بولنمشدر. بنی طاهرك اخیری اولوب، بونك وفاتیله بو خاندان منقرض اولمشدر.

٢٢٣ تاریخنده طوغوب، ٣٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بر وجه آتیدر: «کتاب الاشارة فى اخبار الشعراء»، «کتاب الرسالة فى السياسة الملوكية»، «کتاب المراسلات لعبدالله بن المعتز»، «کتاب البراعة والفصاحة». شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ان الامير هو الذى ... يضحى اميراً يوم عزله
ان زال سلطان الولا ... ية لم يزل سلطان فضله

عبیدالله مهدی { مغربده ظهور ایدوب بعده مصرده حکومت سورن دولت فاطمیه‌نك مؤسسی اولوب، امام جعفر صادق حضرتلرینك نسلندن وسادات حسینیه‌دن اولمق ادعاسنده بولنیوردی. کویا باباسیله جدی واونك باباسی خلفای عباسیه‌دن قاچوب، تواری ایتمش، وبشقه نامله یاشامشلردی. کندیسی ٢٥٩ تاریخنده شامك سلمیه قصبه‌سنده طوغوب، بعده وقوع بولان ادعاسی اوزرینه، اوغلی محمد نزارله برابر مصره واورادن مغربه قاچمش؛ وسجلماسه‌ده ابوعبدالله شیعی اسمنده بری بونك نامنه خلقی بیعته دعوت ایتمکه باشلامغله، اوراده حکم سورن بنی مدرار ملوکنك اخیری الیسع عبیدالله مهدی‌یی اوغلیله برابر حبس ایتمش؛ وآنجق ابوعبدالله شیعی جمع ایتدیکی عسکرله الیسعه غلبه چاله‌رق، کندیسنی تلف ایتمکله، صاحب ترجمه‌یی حبسدن بالاخراج، مسند حکومته اقعاد ایده‌رك، ٢٩٧ ده اجرای حکومته باشلامش؛ وممالکنی توسیع ایله بتون مغرب وافریقیه‌یی ضبط وتابعیت عباسیه‌دن اخراج ایتدکدن صکره، مرقوم ابوعبدالله شیعی‌یی وبرادرینی قتل ایله، قیروان قربنده مهدیه‌یی بنا وپایتخت اتخاذ ایده‌رك، امیرالمؤمنین عنوانیله خلافت دعواسنده بولنمش؛ واوغلی محمد نزاری عسکرله شرقه طوغری کوندروب، دولت عباسیه عسکریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك، اسکندریه‌یی ومصرك دیکر بعض یرلرینی دخی ضبط ایتمشدی. ٢٤ سنه اجرای حکومتدن صکره ٣٢٢ تاریخنده، ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده، مهدیه‌ده وفات ایتمشدر. تأسیس ایتدیکی دولت حقنده «فاطمیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

عبیدخان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان

شاهی بکك برادری محمود سلطانك اوغلیدر. ۹۴۹ تاریخنده عم زاده‌سنك اوغلی ابوسعید خانك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوس ایدوب، ۴۷ سنه حکومت سورمش؛ ودفعاتله خراسانه سوق عسکر ایدوب، ملوك صفویه ایله جنکلر ایده‌رك، هراتی ضبط ایتمشدی. شجیع ومقتدر بر حکمدار ایدی.

عبید زاکانی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، لطائف وهزلیات وهجویاتیله شهرت بولمشدر. عن‌اصل قزوین جوارنده زاکان قریه‌سندن اولوب، شیرازده نشوونما بولمش؛ وشاه ابواسحقه انتساب ایتمش ایدی. ابتدای حالنده شیراز مدارسنده تدریس وتدرسله مشغول اولوب، شاه ابواسحق نامنه معانی وبیانه متعلق برکتاب وبر قصیده ترتیب ایتمشدر.

سلمان ساوجی ایله وجهان خاتونله وسائر شعرای معاصرینله ملاطفه ومشاعره‌لری چوقدر. «عبیدیه» عنوانلی برمنظومه‌سی برقاچ سنه اول ناجی مرحوم معرفتیله شهرمزده طبع ونشر اولنمشدی.

عُبَیده { (ابو حارث ویاابومعاویه — بن الحارث بن المطلب بن عبدمناف بن قصی القرشی المطلبی) قدمای صحابه‌دن اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك دار الارقمه دخوللرندن اول ابوسلمه بن عبدالاسد وعبدالله بن الارقم ایله برابر اسلامه کلوب، برادرلری طفیل وحصین ایله برلکده مدینه‌یه هجرت ایتمشیدی. حضرت رسول‌الله (صلعم) افندمزدن سناً اون یاش بیوك ایدی. نزد حضرت نبویده قدر واعتباری پك بیوك ایدی. هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی ایلك ترتیب بیوریلان لوا بوذاتك تحت ریاستنده وصرف مهاجریندن مرکب ایدی. بوسفرده صاحب ترجمه ابوسفیان بن حربك تحت ریاستنده بولنان کفار قریشله حرب ایدوب، غالب کلمشیدی. بعده بدر غزاسنده بولنوب، بو محاربه‌ده آیاغی قطع اولنمغله، عودتنده صفراء نام محلده متأثراً وفات ایتمشدر. غزای مذکورده بولنانلرك اك مسنی اولدیغی مروی اولوب، ۶۳ یاشنده ارتحال ایتمشدر.

عبیده { (بنت ابی کلاب) قرن اول ولیاتندن عالمه وصالحه برخاتون اولوب، بصره‌لیدر. مالك بن دینار حضرتلریله صحبت ایتمشدر. کندیلرینی حضرت رابعة العدویه‌یه ترجیح ایدرلرمش.

عبیدی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی بر قصیده اوزرینه دعاکواق وظیفه‌سنه نائل اولمشیدی. ۹۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. متین اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

طاغلر طاشلر یارلدی ایتدیکم فریاددن
طالعم طاش یارمه‌ده قالمز بنم فرهاددن

عتاب { (بن اسید بن ابی‌العیص بن امیه بن عبدالشمس القرشی الاموی) صحابه‌دن اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ وبعدالفتح جانب نبویدن مکه والیلکنده استخدام اولنوب، اوسنه یعنی سکزنجی سال هجری حجی بوذاتك تحت ریاستنده اجرا اولنمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده مشرکلر دخی عادتلری اوزره ایفای حج ایتمشلردی. صاحب ترجمه اسلامه کلدیکنده یکرمی یاشلرینی متجاوز اولوب، ارتحال حضرت نبوی‌یه‌دك مکه والیلکنده قالمش؛ وحضرت ابابکر (رضه) جانبندن دخی ابقا اولنه‌رق، خلیفه مشارالیهك ارتحالی خبری مکه‌یه واصل اولمازدن اول وفات ایتمش، واو کون دفن اولنمشدی. — (عتاب بن سلیم القرشی التیمی) دخی صحابه‌دن اولوب فتح مکه کونی اسلامه کلمش؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر.

عتابه { جعفر برمکینك والده‌سی اولوب، اوغلی وبتون خاندانی هارون الرشیدك غضبنه مظهر اولدقدن صکره، بوخاتون برحیات قالوب، خیلی وقت فقر وضرورت ایچنده یشامشدر. عالمه وادیبه بر قادین اولوب، شو بر ایکی بیت کندی حالنه مناسب اوله‌رق انشاد ایتدیکی اشعاردندر:

لا تحسبن الموت موت البلا
لکنما الموت سؤال الرجال
کلاهما موت ولکن ذا
اشد من ذاك لذل السؤال

عِتابی { ایران شعراسندن وعن‌اصل تکلو ترکاویماقندن اولوب، (ری) ده نشو ونما بولمش؛ وبعده هندستانه سفر ایتمش ایدی. خمسهٔ نظامی‌یه تقلیداً برخمسه نظم ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

ای شاه ستاره خیل وخورشید اقبال
دی از پی سجدهٔ توکردون چو هلال
ایام توعیـد ست ودرآن روزه حرام
بزم تو بهشتست ودرآن باده حلال

عَتّابی { (ابو منصور محمد بن علی) مشاهیر نحو یوندن اولوب ، لغت وادبیاتده

دطولاسی وحسن خطی وار ایدی . بك چوق كتب ستنساخ ایتمشدی . بغدادك عتابیین محله‌سنه منسو . بدر . ٤٨٤ ده طوغوب ، ٥٥٦ ده وفات ایتمشدر .

عَتّابی { (ابو عمرو كلثوم بن عمرو) مشاهیر شعرای عربدن اولوب ، حلب قربنده .

كی قنسرین قصبه‌سندن ایدی . هارون الرشید وقتنده یاشایوب ، خلیفهٔ مشارالیهی مدح ایتمشدر . اشعارینه وتاریخ وفاتنه دسترس اولنه‌مدی .

عتبان { (بن مالك الانصاری الخزرجی) صحا . به‌دن اولوب ، بدر غزاسنده حاضر

بولنمش ؛ وبعده كوزلرینه عمی طاری اولمغله ، جامعه جتله كیتدیكندن ، خانه‌سنده ادای نماز ایتمسنه ب نبویدن مساعده بیورلمشیدی .

عتبه { (ابو بصیر — بن اسید بن جاریة الثقفی) صحابه‌دن اولوب ، حدیبیه غزاسندن

كره قریشدن فرارله ، نزد حضرت نبوی‌یه كلمش ایسه‌ده ، بوكبی فراری وملتجیلرك تسلیمی فخر كائنات (صلعم) ایله قریش بیننده واقع مصالحه اقتضاسندن بولنمغله ، درعقب قریشدن ایكی كشی كلوب ، صاحب ترجمه‌یی تسلم ایتمش ؛ وآنجق ابو بصیر یولده بونلردن برینی قتل ایدرك ، دیكری لاجل الشكایه نزد حضرت نبوی‌یه كلمش ؛ وابو بصیر آرتق معاهده‌نك حكمی اجرا بیوریلوب ، كندی كندینی قورتارمش اولدیغنی سویلمش ایسه‌ده ، جانب رسالتپناهیدن ینه تسلیمی ضروری اولدیغی افهام بیوریلنجه ، واروب ، مكه ایله مدینه آره‌سنده بر یرطوته‌رق ، اورایه متعاقباً كندیسی كبی دها بر چوق فراری مسلمین طوپلانمغله ، قریش یولجیلرینه راحت ویرمدكلرندن ، نهایت قریشك التماسی اوزرینه ، مدینهٔ منوره‌یه دخوللرینه مساعده بیورلمش ایسه‌ده ، ابو بصیر خسته اولدیغندن ، بوامر رسالتپناهی‌یی تلقی ایتمسنی متعا .

قب وفات ایتمشدر . رفقاسندن ابو جندل كندیسنی اوراده دفن ایدوب ، قبری اوزرینه بر مسجد بنا ایتمشدی .

عتبه بن ابی سفیان { (بن حرب القرشی الاموی) صحابه .

دن اولوب ، عهد رسول الله (صلعم) ده طوغمش ؛ وخلافت حضرت فاروقیده طائفه مأمور اولمشیدی . جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) معیتنده بولنوب ، بو محاربه‌ده بر كوزی سقطلانمشیدی . صفین محاربه‌سنده دخی برادری معاویه‌نك معیتنده حرب ایدوب ، دومة الجندل حكم مجلسنده دخی حاضر بولنمشیدی . ٤٣ تاریخنده ، عمرو بن العاصك وفاتی اوزرینه ، معاویه طرفندن مصر والیلكنه نصب اولنه‌رق ، ١٣ آی اجرای حكومتدن صكره ٤٤ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر . فصاحت لسانی اولوب ، بلیغ خطبه‌لر ایراد ایدردی .

عتبه بن ابی لهب { (بن عبد المطلب القرشی الهاشمی) عم زادهٔ

جناب نبوی اولوب ، فتح مكه‌ده برادری معتب ایله برابر فرار ایتمشلرسه‌ده ، عملری حضرت عباس (رضه) كندیلرینی بولوب ، حضور جناب رسالتپناهی‌یه كتیردیكنده ، اسلامه كلوب ، بونلرك اسلامه دخوللری محظوظیت حضرت پیغمبری‌یی موجب اولمشدی . حنین غزاسنده حاضر اولوب ، ثبات ایدنلردن اولدیغی كبی ، طائف فتحنده دخی حاضر بولنمش ؛ ومكه‌ده اقامتده دوام ایتمشلردر .

عتبه بن غزوان { (ابو عبد الله یاخود ابو غزوان) قدمای صحابه‌دن

اولوب ، قریشدن بنی نوفل بن عبد منافك خلیفی ایدی . اسلامه كلنلرك یدنجیسی اولوب ، قرق یاشنده اولدیغی حالده ، حبشه هجرت ، وبعده مكه‌یه عودت ایتمش ؛ ومقداد ایله برابر وعكرمه بن ابی جهل معیتنده مسلمینه قارشی كیدن كفار قریشه قاتیلوب ، عبیده بن الحارثك معیتنده‌كی سریهٔ مسلمینه تلاقی ایدنجه ، مشارالیه مقداد ایله برابر عساكر مسلمینه التحاق ایده . رك ، مدینه‌یه واصل اولمش ؛ وبدر غزاسیله سائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنمش ایدی . خلافت

جناب فاروق عهدنده اهل فارسه قارشی بصره جهتنه مأمور اولوب ، خیلی خدمتی کورلمش ؛ واك اول بصره شهرینك اساسنی وضع ایدوب ، قامشدن اوراده برجامع شریف بنا ایتدیرن بوذات اولمشدر. بعده مغیره بن شعبه‌یی توکیل ایده‌رك ، ایفای حج ایچون حجازه واروب ، بصره جهتنده‌کی امارتدن استعفا ایتمش ایسه‌ده ، حضرت عمر (رضه) استعفاسنی قبول ایتمدیکندن ، عزیمت ایدرکن ، یاربی بنی اورایه ایصال ایتمه دیه دعا ایتمکله ، یولده حیواندن دوشوب ، ۱۷ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوزون بویلی ، کوزل وشانلی برذات اولوب ، وفاتنده ۵۷ یاشنده ایدی .

عتبه بن فرقد { (ابو عبدالله — السلمی) شرفای صحابه‌دن اولوب ، خیبر غزاسنده و سائر بعض غزواتده معیت حضرت نبویده بولنمش ؛ وخلافت جناب فاروقیده عراق جهتی فتوحنه وبعده موصل ولایتنه مأمور اولوب ، نهایت کوفه‌ده ساکن اولمش ؛ واعقابی اوراده قرانده نامیله معروف بولنمشدر.

عتبه بن مسعود { (الهذلی) صحابه‌دن اولوب ، مشهور عبدالله بن مسعودك برادریدر . ایکنجی قافله‌ده برادریله برابر حبشه هجرت ایتمش ؛ وبعده مدینه‌یه عودت ایدوب احد غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده بولنمش ؛ وعهد خلافت فاروقیده وفات ایتمشدر .

عُتبی { (ابو عبدالرحمن محمد بن عبیدالله بن عمر بن معاویه بن عمر بن عتبه بن ابی سفیان القرشی الاموی) مشاهیر شعرا وادبادن اولوب ، جد اعلاسی اولان عتبه بن ابی سفیانه ویاخود اشعارنده ذکر ایتدیکی معشوقه‌سی عتبه‌یه نسبتله یاد اولنور . بصره‌ده نشئت ایدوب ، بعده بغداده رحلتله ، روایت احادیث شریفه ایتمشدر. ۲۲۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. برخیلی تألیفاتی اولوب ، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : «کتاب الخیل» ، «کتاب اشعار الاعاریب واشعار النساء اللاتی احببن ثم ابغضن» ، «کتاب الذبیح» ، «کتاب الاخلاق» . اشعاری پك کوزل اولوب ، شو ایکی بیت براوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی مرثیه‌سندندر :

اضحت بخدی للدموع رسوم
اسفا علیك وفی الفؤاد کلوم
والصبر یحمد فی المواطن کلها
الا علیك فانه مذموم

عتیقی { (جلال الدین بن قطب الدین) مشاهیر شعرادن ورشیدالدین وطواط شاکر[دلر]ندن اولوب ، سمرقندلیدر . شو قطعه جمله اشعارندندر :

برآن کروه بخندد ملك که بربدنی
که روح دامن ازو درکشیده میکریند
همه مسافر واین بس عجب که طایفهٔ
برآن که پیش بمنزل رسیده میکریند

عثلیا { یهود ملکه‌سی اولوب ، اسرائیل حاکمی احابك قیزی ویهود حکمداری یورامك زوجه‌سی ایدی . زوجی وفات ایتدکدن صکره اوغلی احزیا حکمدار اولمش ایسه‌ده . متعاقباً یاهو نام شخص طرفندن قتل اولنجه ، مرقومه تختی کندی نفسنه حصر ایتمك ایچون ، میلاددن ۸۸۳ سنه اول حضرت داودك نسلندن نه قدر آدم وارایسه ، جمله‌[سنی] قتل ایتمك ایستمش ایسه‌ده ، احزیانك اصغر اولا[دی] یواش بیوك کاهنه التجا ایتمش ؛ وبونك طرفندن معبد[ده] صاقلانیله‌رق ، آلتی سنه صکره ، حکمدارلغنی اعلا[ن] ایتمش ؛ وعثلیا کورلدیی ایشیدوب ، معبده وار[د]قده ، اهالی طرفندن قتل اولنمشدر. بو وقعه قبل المیلاد ۸۷۷ تاریخنده وقوع بولمشدر. عثلیا بعلك عباد[تنی] قبول ایتدیره‌رك ، فسق وفجوره میدان ویرمشدی .

عثمان { (ابو عبدالله وابو عمرو ذوالنورین — بن عفان بن ابی العاص بن امیه بن عبد شمس بن عبدمناف القرشی الاموی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب ، خلیفهٔ ثالث جناب رسول‌الله (صلعم) در. ابوبکر صدیق (رضه) ك دعوت وتشویقیله زبیر وطلحه (رضهما) دن اول اسلامه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولانلرك دردنجیسیدر. اسلامه دخول ایدنجه ، فخر کائنات (صلعم) افندمز کریمه‌لری جناب رقیه (رضها) یی تزویجله ، کندیلرینی داماد ایتمشلردی حضرت عثمان زوجه‌لری حضرت رقیه ایله برلکده هر ایکی قافله ایله حبشه هجرت ایدوب ، مکهٔ مکرمه‌یه عودت ومعیت جناب نبویده مدینه‌یه مهاجرت ایتمشدی. مدینه‌یه وصولنده شاعر حسان بن ثابتك برادری اوس بن ثابته مسافر اولمش ؛ وبوسببه مبنی جناب حسانك حضرت ذی النورینه دائما محبتی زیاده بولنمش ؛ وشها

زماننده مرثیه‌لر سویلمشدر. بدر غزاسنه عزیمت بیورلدقده حضرت رقیه (رضها) آغر صورتده خسته بولندیغندن، حضرت عثمان (رضه) بو غزاده حاضر بولنه مامش؛ ومظفریت خبرینك مدینه‌یه وصولی کونی مشار الیها ارتحال ایتمش؛ وبعده سید الثقلین (صلعم) افندمز دیکر کریمه‌لری ام کلثوم (رضها) یی حضرت عثمانه تزویج بیورمقله، بوندن طولایی ذو النورین لقبنه مستحق اولمشدر. حضرت رقیه‌دن عبد الله اسمنده براوغلی اولوب، دردنجی سال هجریده آلتی یاشنده ارتحال ایتمشدر. غزواتده وسائر خصوصاتده مالنی تصدق ایده‌رك، رضای جناب نبوی‌یی استحصال ایتمشدی. حقلرنده برقاچ حدیث شریف منقولدر. حلم وحیا ایله متصف برذات ایدی. حضرت عمرك شهیداً ارتحالنده اشارت بیوردقلری آلتی منتخبك بری حضرت عثمان (رضه) اولمغله، اوچ کون اختلافاتله اوغراشیله‌رق، وحضرت علی (رضه) لك ایراد ایتدیکی خطبه‌ده کلمات تواضع کارانه‌یه استعفا معناسی ویریله‌رك، هجرت نبویه‌نك ٢٤ نجی سنه‌سی محرمی ابتداسنده مسند خلافته کچمشدر. زماننده کرك خراسان وهند وماوراء النهر وقافقاس جهتلرنده وکرك آفریقاده چوق فتوحات وقوع بولوب، ممالك اسلامیه خیلی توسع ایتمشدی. آنجق حضرت عثمان (رضه) مقام خلافته کچدکلرنده خیلی مسن وذاتاً حلم وحیاسی غالب اولمغله برابر، صلهٔ رحمه دخی زیاده رعایت ایدوب، عم زاده‌سی اولان مروان بن حکمی منفادن کتیره‌رك، مشاور خاص اتخاذ ایتمکله، بونك دخی دلالتیله اکثر والیلکلرده اقربا ومتعلقاتندن نااهل آدملر تعیین ایده‌رك، خلافتك شیخین زماننده‌کی ده ساده‌لکی بردرجه‌یه قدر دبدبه‌یه مبدل اولدیغندن، هر طرفدن خشنودسزلق وشکایت چوغالمغه باشلامشیدی. نهایت مصریلر والیلری بولنان وخلیفهٔ مشار الیهك سوت برادری اولان مار الترجمه عبد الله بن سعد العامریدن شکایته کلوب، حضرت علی (رضه) لك توسط واقناعیله حضرت محمد بن ابی بکر (رضه) مصر والیلکنه نصب اولنه‌رق، مصریلر ممنوناً عودت ایتمکده ایکن، مدینه خارجنده مروان بن حکم طرفندن تزویر اولنمش برمکتوب طوتوب بونده مرقوم عبد الله بن سعده محمد بن ابی بکری قتل ایله مقامنده ثبات ایتمسی امر اولندیغندن، مصریلر مدینه‌یه عودتله، ینه شکایت ایچون کلمش اولان کوفه‌لیلر و بصره‌لیلر و اهل مدینه‌نك بر طاقمی حضرت عثمان (رضه) ی اللی کون خانه‌سنده محاصره. واستعفا ایتمسنی تکلیف ایتدکدن صکره، هجوم ایدوب، قرآن کریم اوقومقده ایکن، شهید ایتمشلردر. یوم الدار دینلکله مشهور اولان بو وقعهٔ مؤلمه اوتوز بشنجی سال هجریده واقع اولوب، مشار الیهك مدت خلافتی اون ایکی سنه‌یه قریبدر. ارتحالنده ٨٢ یاشنده ایدی. کیجه این بقیع مقبره‌سنك کندی الحاق ایتمش اولدقلری قسمنه دفن اولنه‌رق، جنازه نمازینی جبیر بن مطعم قیلمشدر. حضرت عثمان اورته بویلی، قباصقاللی، اسمر چهره‌لی وشانلی برذات اولوب، صقالنی قینه ایله بویار، ودیشلرینی آلتون تل ایله باغلار ایدی. قرآن کریم حضرت ابا بکر (رضه) زماننده جمع اولنمش ایسه‌ده، نسخهٔ صحیحه‌سنی تعمیم ایدن حضرت عثماندر. (رضی الله عنه)

عثمان } آنف البیان عثمان بن عفان حضرتلرندن بشقه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، باشلیجه‌لری بروجه آتی ذکر اولنور: (عثمان بن حنیف الانصاری الاوسی) که احد غزاسنده وسائر غزواتده معیت حضرت نبویه‌ده بولنوب، حضرت عمر (رضه) لك زمان خلافتلرنده عراق اراضیسنی مساحه‌یه مأمور اولمش؛ وحضرت علی (رضه) لك خلافتنده بصره والیلکنه نصب اولنه‌رق، جمل وقعه‌سنده اورایه کیدن طلحه وزبیر ایله عایشه (رضهم) طرفندن اخراج اولنمش؛ وبو وقعه‌دن صکره عبد الله بن عباس (رضه) جانب مرتضویدن بصره والیلکنه نصب اولنمغله، صاحب ترجمه کوفه‌ده ساکن اولمش؛ ومعاویه زماننده ارتحال ایتمشدر. برادری سهل بن حنیف دخی صحابه‌دن ایدی. — (عثمان بن طلحه بن عبد الله بن عبد العزی بن عثمان بن عبد الدار بن قصی بن کلاب بن مرة القرشی) بدر وعمی وبرقاچ برادری کافر اولدقلری حالده، احد وقعه‌سنده قتل اولنمش؛ وکندیسی حدیبیه وقعه‌سنده خالد بن ولید حضرتلریله برلکده مدینه‌ده ساکن اولوب، فتح مکه‌ده حاضر بولنه‌رق، کعبه‌نك مفتاحی بوکا وعم زاده‌سی شیبه بن عثمانه اعطا بیورلمش ایدی. رحلت حضرت نبویه دك مدینه‌ده قالوب، بعده مکه‌یه

عودت، و ٤٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. اجنادین محاربه‌سنده دخی بولندیغی مرویدر. — (ابوعبدالله عثمان بن ابی العاص الثقفی) که بنی ثقیف وفدیله نزد حضرت نبوی‌یه کلمه‌رك، سناً وافدینك كوچكی اولدیغی حالده، فقهه وقرائت وقرآنه میل واستعدادی اولدیغندن، جانب نبویدن طائفه امیر نصب بیورلمش؛ ورحلت رسالتپناهی‌یه قدر طائف امارتنده قالوب، اهل طائفك ارتدادینه مانع اولمش؛ وخلافت حضرت صدیقیده دخی ابقا اولنه‌رق، حضرت عمر (رضه) خلافتنك ایكنجی سنه‌سی عمان وبحرین والیلكنه نصب اولنمش؛ و برادری حكمی بحرینه ارسال ایله، كندیسی عمانده (توج) قصبه‌سنی ضبط واعمار ایدرك، حضرت عمر وعثمان (رضهما) خلافتلرنده قیشین اوراده قالیر، ویازین غزایه كیدر ایدی. اك صكره بصره‌یه چكیلوب، اوراده نسلی قالمشدر. حسن بصری وسائر تابعین كندیسندن روایت ایتمشلردر. — (ابوقحافه عثمان بن عامر بن عمرو بن كعب بن سعد بن تیم بن مره بن كعب القرشی التیمی) كه حضرت صدیق اكبر (رضه) افندمزك پدرلری اولوب، فتح مكه‌ده، پك یاشلی اولدیغی حالده، اوغلی طرفندن نزد حضرت نبوی‌یه كتوریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وحضرت ابابكرك ارتحالنده برحیات اولوب، ١٤ نجی سال هجریده ٩٧ یاشنده وفات ایتمشدر. — (ابوالسائب عثمان بن مظعون القرشی الجمحی) كه قدمای صحابه‌دن اولوب، اسلامه كلنلرك اون دردنجیسیدر. ایلك قافله ایله حبشه هجرت ایدوب، عودتنده ابتدا عمزاده‌سی ولید بن المغیره‌یه التجا ایتمش ایسه‌ده، رسول الله (صلعم) افندمزله سائر اصحابنه كفار قریش طرفندن اذا وجفا اولندیغنی كورنجه، كندی نفسنی تأمین ایتمكی مناسب كورمیه‌رك، فخر كائنات افندمزله اصحابنه التحاق ایتمش؛ وبعده مدینه‌یه مهاجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ وكفاره قارشی زیاده غیرت وجسارت كوسترمش ایدی. هجرت نبویه‌نك ایكنجی سنه‌سی وفات ایدوب، مفخر الانبیا افندمزك زیاده تأثرینی موجب اولمشیدی. صبور وقناعتكار ومتقی برذات اولوب، تحریمندن اول شرابدن وصحبت نسادن اجتناب ایدردی.

عثمان } (الملك العزیز عمادالدین —) ملوك ایوبیه‌نك ایكنجیسی اولوب، صلاح‌الدین ایوبك اوغلیدر [« عزیز » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان } (الملك المنصور ابو السعادات —) مصرده حكومت سورن ملوك چراكسه‌نك اون برنجیسیدر. [« منصور » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمان } مغربده حكومت سورن بنی مرین ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك اون ایكنجیسی اولان عبدالعزیزك اوغلیدر. برادری ابوعامردن صكره ٨٠٠ تاریخنده موقع اقتداره كچوب، یكرمی بش سنه حكومت سوردكدن صكره، وفات ایتمشدر.

عثمان } تونسده حكومت سورن بنی حفص ملوكنك اون دردنجیسی اولوب، ابو فارس عبدالعزیزك اوغلیدر. سكز یوز قرق تاریخلرنده برادری محمد منتصره خلف اولوب، ٥٤ سنه حكومت سورمشدر. عادل وایی سیرتلی بر حكمدار ایدی.

عثمان } خطاط شهیر حافظ عثمان. [« حافظ عثمان » ماده‌سنه مراجعت.] — عثمان بن عبدالباقی دخی عثمانلی خطاطلرندن اولوب اوچیوزه قریب مصحف شریف یازمشدر.

عثمان بازاری } بلغارستانك طرنوی سنجاغنده و طرنوینك ٠ كیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسله‌ٔ جبالنك شمالی مائله‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب اكثری اسلام اولمق اوزره، ٣٨٤٥ اهالیسی متعدد جوامع شریفه‌سی ودباغخانه‌لری واردر.

عثمان بك } (قره عثمان) آق قیونلی دولتنك مؤسسی اولان اوزون حسنك جدی اولوب، دیاربكر حاكمی ایكن، تیمورلنكه مطیع اولوب، معیتنده رومه كلمش؛ و ٨٣٨ تاریخنده قره قیونلی قره یوسف زاده اسكندر میرزا طرفندن منهزم ومقتول اولمشدر.

عثمان پاشا } سلطان مراد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه كچن وزرادن اولوب، یمن وحبش فاتحی چركس اوزدمور پاشانك اوغلیدر. والده‌سی طرفندن نسلی خلفای عباسیه‌یه منتهی اولدیغی مرویدر. ٩٣٣ تاریخنده دنیایه كلوب، یكرمی یاشنده وارمه‌دن مصر امراسی سلكنده قطع مراتب ایده‌رك، یمن وحبش جهتلرنده اعاده‌ٔ آسایشه خیلی خدمتی كورلمش ایكن، درسعادته مواصلتنده، اوزون محمد پاشانك سعایتیله، مكافاتدن

محروم اولوب، برخیلی مدت منکوب قالدقدن صکره، لالا مصطفی پاشانڭ دلالتیله بربرینی متعاقب ربحا، معره وآمد ایالتلرینه نصب، و٩٨٦ده رتبهٔ وزارتله شروان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وایرانله جنك ایدوب، مغان وقره‌باغ جهتندن برچوق یرلر ضبط ایتدیکی کبی، داغستان طرفندن دخی حدود عثمانیه‌یی خیلی ایلری‌یه سورمکه موفق اولوب، برچوق مهم قلاع ومواقع فتح ایتمش؛ وآلدیغی امر اوزرینه دشت قپچاق وقریم طریقیله درسعادته عودت ایدوب، ٩٩٢ده مهر صدارت عهده‌ٔ اقتدارینه تودیع اولنمش؛ وبرآی صکره، ایرانه سفر ایدوب، تبریزی ضبط وتحکیم ایتدکدن صکره، ٩٩٣ سنه‌سی اواخرنده، آلتمش یاشنده اولدیغی حالده، شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عثمان پاشا { (طوپال —) دور سلطان محمود خان اولده مسند صدارته کچن وزرادن اولوب، موره‌لیدر. درسعادته کله‌رك قوز بکجیلری زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبرمدت خدمتدن صکره پاندول باشیلق ایله چراغ اولوب، ١١٢٨ده شهید علی پاشا دلالتیله میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اوله‌رق، روم ایلیده بعض سنجاقلر بکلکنده بولنمش؛ بعده وزارت رتبه‌سیله قدری برتر اولمشیدی. طریق بغی وعصیانه صاپمش اولان بعض عسکریلرك روم ایلنه طاغلمسنك اوکنی آلوب تأمین اسایشله مکلف اوله‌رق، سلانیکه کیتمکده ایکن، ١١٤٤ده مهر صدارتك کندی عهده‌سنه تودیعی مژده‌سی یتیشمکله، درسعادته شتاب ایدوب، پایتخته دخی امن واسایشی محافظه‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، علمدن بهره‌سزلکی حسبیله محتاج بولندیغی بعض مقربلری ارتشا طریقنه سلوك ایتدکلرندن، آلتی آیه قریب مدت مقام صدارتده قالدقدن صکره، عزل وتبریز ایالتنه نصب اولنه‌رق، بعده ارضروم وتفلیس ایالتلرینه وایران سفری سردارلغنه تعیین اولنوب، نادر شاهه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرك بعضیسنده غالب کلمش ایسه‌ده، نهایت ١١٤٥ تاریخنده خسته‌لغی سببیله مغلوب وشهید اولوب، شهر زورده مدفوندر.

عثمانجق { مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینه، دولته نائل اولمازدن اول، ویریلن اسمدر.

عثمانجق { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٩١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغك ساحل یمیننده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ٤٠ - ١٠ ی ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٨٩٤٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، هفته‌ده براوله‌رق پنجشنبه کونی قوریلور بازاری، نهر مذکور اوزرنده سلطان بایزید خان ولی جانبندن یاپدیرلمش اون بش کوزلی کارکیر برکوپریسی، قصبه‌نك اورته‌سنده خراب برقلعه‌سی، برقاچ چشمه‌سی، زیارتکاه برایکی تربه‌سی وطولاب واسطه‌سیله نهر صویندن اسقا اولنور باغ وباغچه‌لری واردر. مؤسس دولت غازی سلطان عثمان خان حضرتلری ٧٢٠ تاریخنده بو قصبه‌یی فتح وموجود اولان ایکی جامعدن برینی بنا ایتمش اولمغله، او وقتدن غازیء مشار الیهك نام عالیسیله تسمیه اولنمشدر.

— عثمانجق قضاسی آماسیه سنجاغنك وبتون سیواس ولایتنك منتهای غربنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن کوپری، شرقاً مرزیفون، شرق جنوبی جهتندن کومش حاجی کویی قضالریله، غرب جنوبی جهتندن آنقره، غرب شمالی جهتندن دخی قسطمونی ولایتلریله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، منبت یرلری چوقدر. قزیل ایرماق جنوبدن قضایه داخل اولوب، ابتدا شماله، بعده غرب شمالی‌یه ونهایت شرق شمالی‌یه طوغری یك طولاشیقلی برمجراده جریانله، برقاچ چای آلیر. محصولاتی بغدای، آربه، برنج وسائر حبوباتله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، خیلی مقدار اوزوم قورودیله‌رق اخراج اولنور. معمولات صناعیه‌سی باشلیجه سختیان ایله کچه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه بیکیر، استر، مرکب، صیغیر، مانده، قیون، کچی وتفتیك کچیسندن عبارتدر. اهالیء قضا ٢٨٩٤٠ نفوسدن عبارت اولوب، ٧٩٦٠ ی ارمنی، ٩٨٠ ی روم وقصوری مسلم وترکدر. قضا ١٠٠ قریه‌یی مشتمل اولوب، ٥ ناحیه‌یه منقسمدر. درون قضاده ١٥ جامع شریف ایله ١٢ مسجد، ٢ مدرسه، ١٢ خان، ٣ حمام، ٢٠٥ دکان و١٥ مکتب موجوددر.

عثمان خان { (غازی سلطان عثمان خان اول بن ارطغرل بن سلیمانشاه) دولت علیهٔ عثمانیه‌نك مؤسسی اولوب، بیوك بدری

سلیمان شاه چنکیز فتنه‌سنده قوم وقبیله‌سیله برابر ترکستاندن خروجله، ایرانك ایچندن کچه‌رك، اخلاط جوارلرنده خیمه‌زن اقامت اولمش ایکن، اوراسنی دخی ترکه مجبور اولوب، فرات نهرندن کچه‌جکی صره‌ده، جعبر قلعه‌سی اوکنده مغروقاً وفات ایتمکله، اولادی اورادن طاغیلوب، ایچلرندن ارطغرل غازی دیار رومه کچمش؛ ومغوللرله مقاتله ایدن بر سلجوقی سریه‌سنه راست کلوب، کندیلرینه یاردیم ایده‌رك، مظفریتلرینی انتاج ایتمکله، تخت سلجوقیانده بولنان غیاث الدین کیخسرو طرفندن حسن قبول وتلطیف اولنه‌رق، آنقره جهتنده قره‌جه طاغ کندیسیله قبیله‌سنه ویرلمش ایدی. ارطغرل غازی اورادن قلمرو سلجوقیانك خارجنده بولنان ممالکه غزا ایده‌رك، دولت سلجوقیه نامنه دائرهٔ نفوذ واقتدارینی توسیع، ودولت مشارالیها نزدنده کندی قدر واعتبارینی تزیید ایده‌رك، طومانیچ طاغنی یایلا اتخاذ ایتمشدی. سلطان عثمان خان غازی ٦٥٦ تاریخ هجریسنده دنیایه کلوب، ٦٨٠ تاریخنده ارطغرل غازی ارتحال ایتمکله، عثمان بك یرینه قائم اولوب، بر برینی متعاقب اینه‌کول وقره‌جه حصاری فتح ایتمکله، سلطان غیاث الدین مسعود سلجوقی جانبندن علائم دولت اولان سنجاق وطبل ایله بر طاقم اسلحهٔ کران بها اهدا واسکیشهر واین اوکی جهتی عهدهٔ اداره‌سنه توجیه اولنمشدی. بعده خرمن قیاحاکمی کوسه میخالك دخی معاونتیله اوجوارلرده‌کی تکورلرله ایتدیکی محاربه‌لرده غالب کلمکله، بیله‌جك واینه‌کولی فتح ایتدکدن صکره، ٦٩٩ ده روم سلاجقه‌سنك حکمدار اخیری اولان علاء الدین کیقباد غزان خانك عسکری الینه اسیر دوشمسیله، دولت سلجوقیه تزلزل ایدنجه، اکثر اعیان دولت مشارالیهده کوردکاری متانت وامنیت جهتیله، کندیلرینه التجا ایتمکله، کسب استقلال ایتمشدر. دها اول قره‌جه حصارده قاضی وخطیب نصب ایدوب نامنه خطبه اوقوتمشلر ایسه‌ده، دولت سلجوقیه‌یه مربوط بولنمش اولدیغندن، اصل دولت عثمانیه‌نك تأسیسی، مبدأ استقلالی اولان مذکور ٦٩٩ سنه‌سیدر. بوندن صکره اطرافنده‌کی تکورلر علیهنده اتفاق ایتمکله، جمله‌سنه قارشی مظفر اولوب، کته حصارینی ضبط، و ٧١٧ ده بروسه شهرینی محاصره ایدوب، اوراده مقدار کافی عسکر اقامه ایده‌رك، پایتخت اتخاذ ایتدیکی یکیشهره عودت، وبروسه محاصره‌سنك سوردیکی سکز سنه ظرفنده لبلبجی، لفکه، چادرلو، یکیجه، اقحصار، کیوه، تکور بیکار حصارلری دخی فتح اولنمش؛ وکوسه میخال شرف اسلامله مشرف اولوب، تحت تابعیت عثمانی‌یه دخول ایتمشدی. اوغلی سلطان اورخان دخی سقاریه مجراسی جهتنده برخیلی یرلر ضبط، وازنیقه قریب اولان قره‌تکین قلعه‌سنه قارشی قسطنطینیه قیصری طرفندن کوندریلان عسکری تار ومار ایتمش؛ واوصره‌ده سلطان عثمان خانك وجودینه ضعف وهرم طاری اولمغله، کندیلرینی سردار نصب ایده‌رك، بروسه‌نك فتحنه مأمور ایتمش ایدی. اورخان غازی ابتدا ادرنوس قلعه‌سنی ضبطله طاغ جهتندن بروسه‌یه اینوب، سکز سنه‌لك محاصره‌دن بیزار اولان اهالی امانله تسلیم اولنمش؛ وبو وجهله ٧٢٦ تاریخنده بروسه شهری فتح اولنه‌رق، بوخبرك وصولی متعاقب سلطان عثمان خان اکمال انفاس حیات ایدوب، مشارالیه سلطان اورخانه عدالت وحکم حکومته وتقوی ودیانته متعلق حکیمانه برطاقم نصیحتلر اجراسیله تسلیم روح ایتمشدر. بروسه حصارنده منار ستر دینان موقع دلکشاده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. مشارالیهك ارتحالندن صکره بروسه شهری سلطان اورخان غازی طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشدر. فوق العاده جسور، خدمات حربده ماهر، قوی العزم دیندار، قناعتکار ودنیا آلایشلرینه قابلماز نادر الوجود برذات ایدی. وفاتنده‌کی مخلفاتنك افقر فقرادن برآدمك ترکه‌سندن فرقلی اولمامسی خلفای راشدین افندیلرمزك مسلکنه سالك بولندیغنه شاهد عادلدر. بیوك اوغلی علاء الدین سلطنته میل ایتمیوب، اقتدارینی تسلیم ایتدیکی کوچك برادری سلطان اورخانه وزارت ایتمکله قناعت ایتمشدر. سلطان عثمان حضرتلرینك تأسیس ایتدیکی دولت کندیناملرینه نسبتله دولت عثمانیه اسمیله شهرت بولمش؛ وبو دولتك ظل ظلیلی تحتنده عصرلرجه آوروپا و آسیا و آفریقا قطعه‌لرینه حکم سورن قوم نجیبه عثمانلی نامی ویرلمشدر.

عثمان خان { (سلطان — ثانی) سلاطین عظام عثمانیه‌نك اوز آلتنجیسی اولوب، سلطان احمد خان اول بن محمد ثالث بن مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی بن سلیمان خان قانونی) نك اوغلیدر.

١٠١٣ تاريخنده دنيايه كلوب، ١٠٢٧ تاريخنده، ١٤ ياشنده اولديغى حالده، فراغه مجبور اولان عمى سلطان مصطفى خان اول يرينه تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ ودرت سنه اجراى سلطنت ايتدكدن صكره، ملغا يكيچرى اوجاغى حشراتنك بلا سبب غلوبله ١٠٣١ تاريخنده كنج ياشنده رتبهٔ شهادته نائل اولوب، سلفى سلطان مصطفى خان اول استرداد تخت سلطنت ايتمشدر. سلطان عثمان خان ثانى زماننده ايرانه قارشى سوق اولنان اردوى همايون اردبيلده دوچار انهزام اولمش ايسه‌ده، بغدان ولهستانه قارشى بيوك بر مظفريت ميسر اولوب، غنائم كثيره آلنمشيدى. زماننده استانبولده پك شدتلى بر قيش وقوع بولوب، قحط وغلادن دخى خلق دوچار اضطراب اولمشدى.

عثمان خان { (سلطان — ثالث بن مصطفى خان ثانى بن محمد خان رابع بن ابراهيم خان بن احمد خان اول بن محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث بن سليم خان ثانى بن سليمان خان قانونى) سلاطين عظام عثمانيه‌نك يكرمى بشنجيسى اولوب، ١١١٠ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و ١١٦٨ تاريخنده، برادرى سلطان محمود خان اولك ارتحالى اوزرينه، تخت سلطنته جلوس ايتمش؛ واوچ سنه‌يه قريب مدت اجراى سلطنتدن صكره ١١٧١ ده وفات ايلمشدر. درسعادتده نور عثمانى اسميله معروف ودلكشا جامع شريف ايله بوكا ملحق مدرسه وكتبخانه وعمارتخانه پادشاه مشارالبهك جملهٔ خيراتندندر. زماننده استانبولده بيوك بريانغين ظهور ايدوب، شهرك ثلثانى خراب اولمشدى.

عثمان صاحب افندى { [« پيرى زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

عثمانلى { ترك قوم عظيمنك منقسم بولنديغى اقسامك برى اولوب، اناطولى وروم ايلنده ساكن اولمغله، سائر اتراكدن ايران وبلاد قافقاسيه آيرلمشلردر. عثمانليلر غازى سلطان عثمان خانك جدى سليمان شاه ايله ماوراءالنهردن كلن برعشيرتله سلجوقيلردن آناطوليده قالمش اولان اتراكدن وبعده قافله قافله تركستاندن كلن ترك وتركمان عشاير وقبائليله دين اسلامه داخل اولوب تركاره قاتيلان آناطولى اهالىٔ قديمه‌سندن واقوام وامم مختلفه مهتديلرندن مركب اولوب، لسانجه آلتون طاغ عرقنه منسوب اولدقلرى حالده، سيماجه آريا وقافقاس عرقنه منسوب بيتلرى بو اختلاطلرك كثرتندن ايلرى كليور. دولت عثمانيه‌نك تأسسندن برى عثمانليلر تركستانده ودشت قبچاقده‌كى جنسيت وقوميت قرداشلرندن مهجور قالوب، لسانلرى كوندن كونه تبدل ايتمكله، اليوم لسان اصليلرى اولان جغتايجه‌يى آكلايه‌ميه‌جق درجه‌يه كلمشلردر. عثمانليلر آوروپا ايله آسيانك الك كوزل مواقعنده و بو ايكى قطعه آره‌سنده كليد حكمنده اولان برموقع ممتازده بولندقلرندن، وسلاطين عظام عثمانيه‌نك قوت وسطوتيله برآره‌لق آوروپايى ديترتمش اولدقلرندن، سائر اقوام تركيه‌نك جمله‌سنه تقدم ايتمش؛ ولسانلرى دخى كسب ظرافت ايدوب، دنيانك الك كوزل والك نازك لسانلرى صره‌سنه كچمشدر. هرنه قدر آناطوليده سويلنيلان لسان قباجه وروسيه وايران حدودى جوارلرنده تكلم اولنانى‌ده اليوم تركمانلره مخصوص برشيوه‌يى محافظه ايتمكده ايسه‌ده، استانبولده وبيوك شهرلرده سويلنيلوب لسان علمى وادبى حكمنى آلمش اولان وكيتدكجه تعمم ايتمكده بولنان لسان هرقصوردن مبرادر. عثمانلى ناميله سائر اقوام تركيه‌دن تفريق اولنان وآناطولى وروم ايلنده ساكن بولنان تركلر اون ايكى مليون نفوس قدر تخمين اولنه‌بيلير. تبعهٔ عثمانيه بيننده مساوات واشتراك حقوق قاعده‌سى تأسس ايده‌لى عثمانلى اسمنك مداولى تعميم اولنه‌رق، سائر جنسيتلره منسوب اولان تبعهٔ عثمانيه‌يه دخى عثمانلى اطلاق اولنمقده‌در.

عثمانيه { هارون الرشيدك زوجاتندن اولوب، عبدالله بن عمرو بن عثمان بن عفان (رضه) ك كريمه‌سيدر. پدرينك بيوك والده‌سى فاطمه بنت الحسين بن على بن ابى طالب (رضه) اولمغله، حضرت ذى النورين وجناب مرتضى (رضهما) يه انتسابى واردر.

عثمانيه { آطنه ولايتنك جبل بركت سنجاغنده قضا مركزى بركوجك قصبه اولوب، ياربوتك ٦٠ كيلومتره غرب شماليسنده واقع ايسه‌ده، يولى پك طولاشيقلى اولديغندن، بعد مسافه‌سى زياده‌در. هنوز بركوى حالنده اولوب، يالكز ٦٥٠ اهاليسى واردر. — عثمانيه قضاسى دخى اهميتسز اولوب يالكز ٣٥ قريه و ٧٣٧٠ اهاليى جامعدر. اهاليسنك جمله‌سى مسلم وتركدر. اراضيسى منبت ومحصولدار ايسه‌ده، اورمانلرى دخى چوق اولديغندن، اكثر اهاليسى كراسته‌جيلكله مشغول اولوب، زراعتله اوغراشانلرى آزدر. اغنام وسائر حيوانانى

دخی چوقجه اولوب، جنسلری مقبولدر. صولری چوق ایسه‌ده، مجرالری آچلمامش وتطهیر ایدلمه‌مش اولدیغندن، اکثری یایلوب برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایدیور.

عثمانیه (دولت) (Empire Ottoman —) دنیانك الك بیوك والك اسكی دولتلر-ندن اولوب، ٦٩٩ تاریخ هجریسنده غازی سلطان عثمان خان طرفندن تأسیس، ومشارالیهك نامنه نسبتله دولت عثمانیه تسمیه اولنمشدر. ابتدای تأسسنده سكود واینه‌كول جوارلرندن والحاصل الیوم ارطغرل نامیله یاد اولنان سنجاقدن عبارت اولوب، غازیٔ مشارالیه حیاتنده اورادن شمال غربی‌یه طوغری توسیع حدودله یکیشهری، واوغلی سلطان اورخان بروسه‌یی فتح وپایتخت اتخاذ ایتمشیدی. منقرض اولان دولت سلجوقیه‌نك انقاضی اوزرینه آناطولیده سلطان عثمان مشارالیهدن بشقه، امرای سلاجقه‌دن برقاچ كشی برر كوچك دولت تأسیس ایدوب، ایکی اوج ولایتلك براولان اناطولینك قسم غربیسنده قره‌سی، صاروخان، آیدین، منتشا، تکه، حمید، قرەمان، كرمیان، قسطمونی نامیله سکز اون حکومت تشکل ایتمش اولدیغندن، آل عثمان، بونلره غلبه چاله‌بیلك ایچون، روم ایلی‌یه طوغری توسیع فتوحاته، تزلزله باشلامش اولان قسطنطینیه روم ایمپراطورلغندن وسائر خرستیان حکومتندن برلر ضبط ایتمکی وبعده اورادن کسب ایده‌جکاری قوتله آناطولیده‌کی حکو-مات موقته‌نك حقندن کلکی دوشونه‌رك، سلطان اورخان غازی بروسه حوالرینی ومرمره سواحلنی بعدالتأمین روم ایلی‌یه کچه‌رك کلیبولی وتکفورطاغی وایپصاله‌یی ضبطله، اخلافنه روم ایلی فتوحاتی یولنی آچمشیدی. اوچنجی پادشاه اولان غازی خداوندکار روم‌ایلینك همان هرطرفنی ضبط‌ایده‌رك طونه وبوسنه‌یه قدر واصل اولمش؛ وآناطولیدن آنجق کوتاهیه وحمید وایپارطه جهتلرینی الحاق ایتمشیدی. نهایت محل شهادتی اولان قوصوه ملحمهٔ کبراسنده صربیه قراللغنه ختام وروب، روم ایلینك اووقت الك قوتلی بولنان بر عنصرینی استیصال ایله، دولتك حدودینی بك‌زیاده توسیعه موفق اولمشدر. دردنجی پادشاه اولان یلدیرم بایزید خان روم ایلیده برچوق فتوحاته دها موفق اولمغله، حدود دولتی توسیع وتحکیم ایتمکله برابر، آناطولیده‌کی حکومات صغیره‌نك ده اکثرینی استیصال ایدوب، سیواس وقیصریه‌یه قدر توسیع حدود ایتدکدن صکره، تیمورلنكك هجومیله مشارالیهك اسارته دوشمسی ومتعاقباً وفاتی وهله اوغللری بیننده تفرقه دوشمکله هربری بر طرفده حکومت دعواسنه قالقیشمسی هنوز یکی تأسس ایتمش اولان دولت عثمانیه‌نك محوینی انتاج ایتمك درجه‌سنه کلمشیکن، مشارالیهك اولادندن چلبی سلطان محمد حضر-تلری آباواجدادینك غیرت قهرمانانه‌سنه مالك اولمغله، بقدرة الله تعالی آز زمان ظرفنده هرج ومرجك اوکنی آله‌رق، بدرینك براقدیغی ممالکی اله کچیرمش؛ وانتظام واسایشی اعاده‌یه موفق اولدقدن صکره، آناطولیجه یکیدن برطاقم فتوحاته دسترس اولمشدر. اوغلی سلطان مراد خان ثانی ازمیر جهتنی الحاق ایله برابر روم ایلنده‌کی فتوحاتی تأمین وتوسیع ایله ادرنه‌یی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ واوغلی ابوالفتح سلطان محمدخان ثانی حضرتلری استانبولی فتح ایتمکله برابر، آناطولیده طربزون وایچ ایل جهتلرینی، قره دکیزده آزاق وکفه‌یی، آق دکیزده بر چوق جزایری وروم‌ایلنده دها برخیلی برلری ضبط ایدوب، دولت عثمانیه‌نك شان ونفوذ واقتدارینی ایکی قات ایتمشدر. سلطان بایزید خان زماننده کرك روم‌ایلی وکرك آناطولیده‌کوشه بوجاقده قالمش ویا اجانب طرفندن استرداد اولنمش برخیلی برلر ضبط اولنمشدر. یاوز سلطان سلیم‌خان یکی برفکر ومسلك اتخاذ ایدوب، اجدادینك روم‌ایلی جهتنه صرف ایتدکاری همت وغیرتی آسیا جهتنه چویره‌رك، اهل اسلامی بر نقطه‌یه جمع، وصاحبسز قالمش اولان خلافت اسلامیه‌یی ید مؤیدینه اخذ ایتمك فکر عالیسنی هدف مساعی اتخاذ ایدوب، آره‌ده اولان شیعیلکی قالدیرمق لزومنی کورمش؛ وتفرقه مقصدیله شیعیلکی علنیت ورسمیته چیقاران شاه اسما-عیل صفوی‌یه اعلان حرب ایده‌رك، چالدیران مظفر-یتی اوزرینه، دولت عثمانیه‌نك حدودینی آذربیجان وبلاد قافقاسه قدر توسیع، واورادن عودتنده خطهٔ مصریه‌یی دخی ضبطله، اوراده بولنان خلیفهٔ عباسیدن اماناتی تسلم ایده‌رك، سلطنت وخلافتی ید اقتدارینه جمع ایتمش؛ ومصرله برابر حرمین وحجاز دخی دولتك الینه کچوب، اسلامیت نقطهٔ نظرندن دولتك نفوذ واقتداری ایکی قات اولمشدر. قانونی سلطان سلیمان

خان پدرینك واجدادینك مسلكلرینه تابعیتله یاریم عصر سوزن مدت سلطنتنده دفعاتله ایران ومجارستانه سفر ایدوب، کرك آسیا وکرك آوروپاده دولتك حدودینی خیلیدن خیلی ایلریلته‌رك، بتون مجارستان واردلی ضبط ایتدیکی کبی، زماننده سنان پاشا یمن وحبشی فتح ایله آچه‌یه قدر عثمانلی سنجاغنك نفوذینی توسیع ایتمش؛ وباربروس خیرالدین پاشا جزایر وتونس وطرابلس غرب جهتلرینی دولتـه الحاق ایدوب، او وقتـه دك حکمسز اولان عثمانلی دونغماسی آق دکیز وقره دکیز وبحر احمر وعمانی برعثمانلی حوضی حکمنه چویرمشدر.

بروجه مذکور اون حکمدار زماننده دور استیلا تمام اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دروننده دولت عثمانیه روم ایلنده ویانه قربنه وقارپات سلسله جبالنه‌دك نفس روم ایلی ایله مجارستان، اردل، افلاق، بغدان، بوجاق یعنی بسارابیه، قریم، دشت قبچاق، آسیاده همدان وتبریز دخی داخل اولدیغی حالده عراق عجمه وبصره کورفزینه وبحر عمان سواحلنه دك، آفریقاده دخی سودان وصحرای کبیره وفاس مملکتنه قدر ممتد اولوردی. دول سائره نزدنده حکم ونفوذی، ثروت وسامانی، معارف وعلوم وترقیات فکریه‌سی وصنایعی دخی بونسبتده اولوب، اووقتلرده ممالك عثمانیه آوروپا معمولاتنـه محتاج اولمق شویله طورسون معمولات عثمانیه اوروپایه دخی اخراج اولنوردی.

سلطان سلیمان دورندن صکره کریدك فتحی وبغدادك استردادی کبی بعض فتوحات وقوعبولمش ایسه‌ده، اماً توسیع حدود اولمیوب، دور توقف نامیله یاد اولنان والدی ممالکك محافظه‌سندن عبارت اولان بردور کلمشدر.

بوکونکی کونده دولت عثمانیه آوروپا وآسیا وآفریقا قطعه‌لرنده ممالك واسعه‌یه مالك اولوب، ممالك مذکوره‌نك احوالی «آناطولی»، «روم ایلی»، «بالقان شبه جزیره‌سی» ماده‌لرنده و هر ولایتك اسمی صره‌سنده ذکراولندیغی کبی، «ممالك عثمانیه» ماده‌سنده دخی مجملاً بیان اولنه‌جقندن، شوراجقده یالکز دولت عثمانیه‌ده حکمرانلق ایدن سلاطین عظامك اسامیسیله تاریخ جلوسلرینی ذکر ایتمکله اکتفا ایده‌جکز:

١	سلطان عثمان خان غازی بن ارطغرل غازی بن سلیمان شاه	٦٩٩
٢	سلطان غازی اورخان خان بن عثمان خان غازی	٧٢٦
٣	خداوندکار غازی سلطان مراد خان بن اورحان خان	٧٦١
٤	یلدیرم غازی سلطان بایزید خان بن مراد خان	٧٩١ الی ٨٠٤
	فترت	٨٠٤ » ٨١٦
٥	چلبی سلطان محمد خان بن بایزید خان	٨١٦
٦	سلطان غازی مراد خان ثانی بن محمد خان	٨٢٤
٧	ابوالفتح غازی سلطان محمد خان ثانی بن مرادخان ثانی	٨٥٥
٨	سلطان غازی بایزید خان ثانی بن محمد خان ثانی	٨٨٦
٩	سلطان غازی یاوز سلیم خان بن بایزید خان ثانی	٩١٨
١٠	قانونی سلطان سلیمان خان بن سلیم خان	٩٢٦
١١	سلطان غازی سلیم خان ثانی بن سلیمان خان	٩٧٤
١٢	سلطان مراد خان ثالث بن سلیم خان ثانی	٩٨٢
١٣	سلطان غازی محمد خان ثالث بن مراد خان ثالث	١٠٠٣
١٤	سلطان غازی احمد خان بن محمد خان ثالث	١٠١٢
١٥	سلطان مصطفی خان بن محمد خان ثالث	١٠٢٦
١٦	سلطان عثمان خان ثانی بن احمد خان	١٠٢٧
	ثانیا سلطان مصطفی خان	١٠٣١
١٧	سلطان غازی مراد خان رابع بن احمد خان	١٠٣٢

١٨	سلطان ابراهیم خان بن احمد خان	١٠٤٩
١٩	سلطان غازی محمد خان رابع بن ابراهیم خان	١٠٥٨
٢٠	سلطان سلیمان خان ثانی بن ابراهیم خان	١٠٩٩
٢١	سلطان احمد خان ثانی بن ابراهیم خان	١١٠٢
٢٢	سلطان مصطفی خان ثانی بن محمد خان رابع	١١٠٦
٢٣	سلطان غازی احمدخان ثالث بن محمدخان رابع	١١١٥
٢٤	سلطان محمود خان غازی بن مصطفی خان ثانی	١١٤٣
٢٥	سلطان عثمان خان ثالث بن مصطفی خان ثانی	١١٦٨
٢٦	سلطان مصطفی خان ثالث بن احمد خان ثالث	١١٧١
٢٧	سلطان غازی عبدالحمیدخان بن سلطان احمد خان ثالث	١١٨٧
٢٨	سلطان غازی سلیم خان ثالث بن مصطفی خان ثالث	١٢٠٣
٢٩	سلطان مصطفی خان رابع بن سلطان عبدالحمید خان	١٢٢٢
٣٠	سلطان غازی محمود خان ثانی بن عبدالحمید خان	١٢٢٣
٣١	سلطان غازی عبدالمجید خان بن محمود خان ثانی	١٢٥٥
٣٢	سلطان عبدالعزیز خان بن محمود خان ثانی	١٢٧٧
٣٣	سلطان مراد خان خامس بن عبدالمجید خان	١٢٩٣
٣٤	الیوم سریرآرای سلطنت وخلافت غازی سلطان عبدالحمید خان ثانی بن عبدالمجید خان طول الله عمره	١٢٩٣

عَجَرَد { (ابو یحیی حماد بن عمر الکوفی) مشاهیر شعرای عربدن اولوب، دولت امویه وعباسیه زمانلرینه یتشمشدر. ملوك امویه‌دن ولید بن یزیده ندیملك ایتمشیدی. بعده خلیفهٔ عباسی مهدینك زماننده بغداده کلوب، بقیهٔ عمرینی شهر مذکورده وبصره‌ده کچیرمشدر. شعراء مجیدیندن اولوب، اشعاری پك مقبولدر. بشار بن برد ایله پك چوق مشاعره ومهاجاتلری واردر. ایکیسی دخی زندیقلقله مطعون ایدیلر. ١٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر. برروایتده کندیسی واسطی اولوب، ١٥٥ تاریخنده زندیقلقندن طولایی بصره والیسی محمد بن سلیمان طرفندن کوفه خارجنده قتل اولنمش؛ ودیکر برروایتده دخی اهوازدن بصره‌یه کیدرکن یولده وفات ایدوب، بر تپه‌نك اوزرنده دفن اولنمش؛ وبعده موی‌الیه بشار بن برد دخی مهدی طرفندن قتل اولنجه بونك یاننه نقل اولنه‌رق، مزارلری یان یانه بولنمش؛ وحتی شاعرك بری بوبابده برقطعه سویلمشدر. شوایکی بیت عجردك جملهٔ اشعارندندر:

فاقسمت لو اصبحت فی قبضة الهوی
لاقصرت عن لومی واطنبت فی عذری
ولکن بلائی منك انك ناصح
وانك لا تدری بأنك لا تدری

عجزی { (حسن بیك) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت آنکدر:

شادم ز طعن خلق که مرغان باغ عشق
شاخی که سنك میرسدش آشیان کند

عجفاء { اندلسك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، عراقدن اورایه انتقال ایتمش، مغنیه شاعره وادیبه برجاریه ایدی.

عَجلون { سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده برطاغ وقضانك اسمی اولوب، لواء مذکورك شمال غربیسنده ونهرالشریعه‌نك شرق طرفنده واقعدر. قضانك مرکزی‌ینه عجلون نامیله نهرالشریعه‌یه دوکیلان برچایك کنارنده واقع قلعة اربد اولوب، بوقلعه‌یه اسکی اولدیغی حالده، صلاح الدین ایوبی طرفندن تعمیر اولنمشدر. قضا: جبل، کفارات، بنی عبید، سرو، بنی جهما، کوره، وسطیه اسملریله یدی ناحیه‌یی حاوی اوله‌رق ١٢٠ قریه‌دن عبارتدر. اراضیسی قسماً طاغلق وقسماً منبت یرلردن عبارت اولوب، ذخیره محصولاتی چوقدر. مذکور طاغك اوزرنده بواسمله برکوچك قصبه‌دخی واردر.

عجم { بو اسم عربلر طرفندن عربك غیرینه یعنی عرب اولمیان اقوام واممه اطلاق اولنورسه‌ده، اکثریا آسیاده بولنان ووقتیله ایران دولتنك یعنی کیانیان وبعده ساسانیان دولتنك تحت حکمنده بولنمش اولان اقوام وامم حرام اولنور. بوسببه مبنیدرکه بربرلره، فرنکلره وسائر آوروپا وآفریقا خلقنه بکده عجم دنلمز. وینه بو سببه مبنیدرکه عجم لفظی بین العوام ایران اسمیله مترادف حکمنه کچوب، حتی عجمستان دخی دیرلر. دها طوغریسی عجم وعجمی اسمنك بری اعم دیکری اخص اولمق اوزره ایکی مدلولی واردر. (مدلول ثانیسی ایچون «ایران» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.)

عجیر { (بن عبد یزید بن هاشم بن المطلب بن عبد مناف القرشی المطابی) صحابه‌دن واعمام حضرت نبویدن اولوب، عمر بن الخطاب (رضه) طرفندن حرم‌شریفك انصابنی دیكمكه مأمور اولانلردندر. مشایخ قریشدن ایدی.

عجیلات { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده بر قضادر.

عداس { صحابه‌دن اولوب، عن‌اصل نینویلی ونصرانی المذهب ایدی. شیبه بن ربیعه بن عبد الشمسك آزادلیسی ایدی.

عدلی { جدامجد حضرت پادشاهی سلطان محمود خان‌ثانی حضرتلرینك مخلصیدر.
— ابو الفتح سلطان محمد خان‌ثانی حضرتلری زماننده صدر اعظم اولان محمود پاشا دخی اشعارنده عدلی تخلص ایدردی («محمود خان» و «محمود پاشا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.)

عَدَن { یمك ساحل جنوبیسنده وبحر عمانك عدن کورفزنده اوله‌رق باب المندبك تقریباً ١٧٠ کیلومتره شرقنده تجارتکاه بر شهر واسکله اولوب، کندیسنجه بر قوی تشکیل ایدن ایکی شبه جزیره‌نك شرق‌طرفنده بولنانی اوزرنده وبونك طارلاشوب برزخ تشکیل ایتدیکی محلده واقع اوله‌رق، بری خارجده ودیکری‌مذکور قویك ایچنده اولمق اوزره، ایکی لیمانی واردر. شهر قدیماً خارجی لیمانك اوزرنده ایسه‌ده، انکلیزلرك الینه کچه‌لی تأسس ایدن یکی قسمی اك صاغلام اولان داخلی لیمان ساحلنده اولمغله، بو ایکی قسم برلشوب، بتون برزخی ضبط ایتمشدر. ١٢°٤٦′١٥″ عرض شمالی ایله ٤٢°٤٢′٤٢″ طول شرقیسنده واقع اولوب، یکرمی سنه اول ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدیسه‌ده، اووقتدن بری بو مقدار همان تضاعف ایتمش اولسه کرکدر. بو مقداردن یالکز عسکرله برابر ایکی‌بیکی آوروپالی وایکی‌بیکی یهودی اولوب، قصوری عرب، آفریقالی وهندلی اوله‌رق مسلمدر. موقعی طاشلق وپك صیجاق اولوب، صویی واشجار ونباتاتی یوقدر. ایچیلان صو قیالرك ایچنه اویولمش قدیم صهریجلره طوپلانیلان یاغمور صویندن عبارت اولوب، قوراق سنه‌لرده مخصوص ماکینه‌لرله دکیز صوینی تبخیر ایدرلر. یاقوت حموی «معجم البلدان» نده برکونلك مسافه‌ده بولنان بر صودن جلب ایتدكلرینی بیان ایدیور. بو حالیله برابر عدن هندایله مصر آره‌سنده ویمن وحضر موت کبی منبت یرلرك ساحلنده بولندیغندن اسکیدن بری تجارتکاه ومعمور بر شهر اولوب، امید برونی طریقی آچلنجه‌یه قدر التی یدی بیك خانه‌سی وار ایکن، طریق مذکورك کشفندن صکره اهمیتدن دوشه‌رك، اهالیسنك مقداری ایکی بیکه قدر تنزل ایتمش؛ وآنجق سویش جدولنك کشادندن صکره یکیدن کسب اهمیته باشلامشدر. وقتیله یمن امام‌لرینه تابع اولوب، بر آره‌لق پورتکیزلیلر طرفندن ضبط، وبعده قانونی سلطان سلیمان خان زماننده خطهٔ یمانیه ایله برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش؛ وصکره لحج شیخنك اداره‌سنه کچوب، ١٨٤٠ ده انکلتره دولتی بربهانه ایله قصبه‌یی اله کچیره‌رك مقابلةً لحج شیخنه سنوی بر معاش تخصیص ایتمشدر. ابنیه‌سی کارکیر ومرتفع اولوب، انکلیزلردخی برچوق کوزل ابنیه تأسیس ایتمشلردر. بولندیغی شبه جزیره قیالق بر طاغ اولمغله، طبیعی بر استحکام حکمنده اولدقدن بشقه، انکلیزلر کرك بوطاغده وکرك شهرك‌خارجی‌لیماننی قپایان برکوچك آطه‌نك اوزرنده پك متین و جسیم استحکامات تأسیس‌ایتمشلردر. بولندیغی ناحیه‌نك اسمی جغرافیون اسلام آثارنده (ابین) اسمیله معروف اولوب، الیوم لحج اسمیله یاد اولنور.

عَدْنان { حضرت اسماعیل (عم) نسلندن برآدم اولوب، قریشك بوذاته قدر اولان نسللری صاغلام وعدنان ایله حضرت اسماعیل آره‌سنده‌کیلر مشکوکدر.

عدن کورفزی { بحر عمانك غرب جهتنده واسع بر کورفز اولوب،
جنوباً وغرباً آفریقا قطعه‌سنك شرقنه طوغری اوزانان سومالی سواحلیله وشمالاً جزیرة العربك یمن وحضرموت سواحلیله محدود اولدیغی حالده، غرب شمالی جهتنده باب المندب بوغازندن بحر احمرله اختلاط ایدر.

عدنی { (لاله بجناته) هندستان شعراسندن وبراهمه‌دن اولوب، اکهنولیدر.
مرتب دیوانی وبر خیلی مثنویاتی واردر. شو بیت اونکدر:

دونان از منت دونان سنان برسینه می آرد
سنان برسینه اولی‌ترکه از دونان دونان جستن

عدوانی { (ابو سلیمان یحیی بن یعمر) مشاهیر نحات وتابعیندن اولوب، صحابه‌دن عبد الله بن عباس و عبد الله بن عمر (رضهم) وسائر ذواتله کورشمش؛ وکندیلرندن احادیث شریفه روایت ایتمشدر. حجاج بن یوسف طرفندن خراسانه نفی اولنه‌رق، اورا والیسی یزید بن المهلب طرفندن خراسان قاضیلغنه نصب، وبعده نبیذ قوللاندیغیچون عزل اولنمش؛ و ۱۲۹ تاریخنده خراسانده وفات ایتمشدر.

عدی بن حاتم الطائی { (ابو طریف —) صحابه‌دن اولوب،
جود وکرمیله مشهور اولان حاتم طائینك اوغلیدر. طی قبیله‌سنه سریهٔ مسلمین اعزام بیورلدقده، کندیسی جزیره وشام جهتلرینه قاچوب، همشیره‌سی سفانه عسکر مسلمینك الینه کچمش، ومدینهٔ منوره‌یه ورودنده اسلامه کلوب، صحابیات زمره‌سنه داخل اولمشیدی. هجرت نبویه‌نك طقوزنجی سنه‌سی صاحب ترجمه دخی نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، ویا همشیره‌سی سفانه طرفندن کتیریله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال رسالتپناهیده اسلامده ثبات ایدوب، قومنك دخی ارتدادینه ممانعت ایتمشیدی. جزیره وشام فتوحنده ابوعبیده وخالد (رضهما) معیتنده بولندیغی کبی، ایران فتوحنده دخی حاضر بولنمشیدی. حضرت عثمان (رضه) دن روکردان اولوب، جمل وقعه‌سنده اوغلی محمد ایله برابر معیت جناب مرتضویده بولنه‌رق، بو محاربه‌ده بر کوزی سقطلانمش، واوغلی شهید اولمشدر. بعده صفین محاربه‌سنده دخی معیت حیدریده بولنوب، هجرتك ٦٧ نجی سنه‌سنده یوز یکرمی یاشنده کوفه‌ده وفات ایتمشدر. بدری کبی سخا وکرمله متصف وقومی نزدنده حرمت واعتباره مالك ایدی. اسلامدن اول عیسوی المذهب ایدی.

عدی بن عمرو الطائی { صحابه‌دن وشعرادن اولوب، جاهلیتده واسلام دورنده شعر سویلمشدر. شو ایکی بیت کندی اسلامی حقنده سویلدیکی اشعارندندر:

ترکت الشعر واستبدلت منه
اذا دعی صلاة الصبح قاما
کتاب الله لیس له شریك
و ودعت المدامة والندامی الخ :

عدی بن مسافر { (شیخ — الهکاری) مشاهیر مشایخدن
ومظنهٔ کرامدن اولوب، طریقت عدویه‌نك منسوب الیهیدر. بعلبك جوارلرنده واقع (بیت فار) قریه‌سنده طوغوب، تحصیل علومدن صکره، طریق تصوفه سلوکله، عقیل المحبی، حماد الدباس، عبدالقادر شهرزوری، عبدالقادر کیلانی وابوالوفاء الحلوانی کبی مشاهیر مشایخله صحبت واخذ طریقت ایده‌رك، نهایت هکاری طاغلرنده بر زاویه ایدنوب، عبادت وارشادله اشتغاله باشلامش؛ وصیت وشهرتی اقطار عالمه یایلوب، مریدانی چوغالمش، وهر طرفدن زیارتنه میل اولنمغه باشلامشیدی. ٥٥٧ تاریخنده هکاریده ارتحال ایدوب، زاویه‌سی یاننده دفن اولنمشدر. اولاد واحفادی اوراده قالمشدر.

عدین { یمن ولایتك تعز سنجاغنده بر قضا اولوب، جبال سراسلسه‌سنك غربی
اتکلرنده واقع، وجنوباً نفس تعز، شرقاً وشمالاً اب قضالریله، غرب جهتندن دخی حدیده سنجاغنك زبید قضاسیله محاط ومحدوددر. مرکزی ینه بو اسمله مسمی بر کوچك قصبه‌در. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، یاغمور موسملرنده بحره واصل اولور برقاچ وادیسی واردر. محصولاتی: قهوه، دوره، آربه، بغدای، سیسام، مصر، فاصولیه، بقله، قرمزی بویا، مائی بویا، پاموق، خردال، خشخاش، قاطو وسائره‌دن عبارتدر.

عذاری { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك
اسمیدر:
برنجیسی (قاسم) کرمیانلی اولوب، «خسرو وشیرین»

ناظمی شیخینك همشیره‌زاده‌سیدر. مدارس ثمانیه‌دن برنده مدرس ایدی. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

صاقین آهمدن ای نکار صاقین
کینه جودر بو روزکار صاقین
کوکه آغرکن اژدر آهم
یاقــون دامنك شرار صاقین

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، طریق علمیه سالك اولمغله برابر، عیش وعشرته مائل ونکته دان ولطیفه شناس برذات ایدی. شو بیت اونکدر:

نهالدن آیروب غنچه‌سن کلستانك
قوپارمه یورکنی عندلیب نالانك

— اوچنجیسی اسکوب قاضیسی ایکن وفات ایدن قره حسن افندینك اوغلی اولوب، عنفوان شبابنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

بنی یوز دونده صانمه بیچاغك پاره‌سنه
باشم اوزره طوته‌یم بوینمی تك پاره‌سنه
قزل آل قانه بویانسون قو شها پیرهنم
نیه کیردی بیچاغکله تنمك آره‌سنه

عذاری { ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی دورنده یاشامشدر.

شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

باآن که چو عمر بی وفائی
دارم همه عمر آرزو یت
دارم سر آن که چون عذاری
از دیده قدم کنم بسویت

عذراء { «وامق وعذراء» عنوانیله مشهور وبر چوق شعرا طرفندن سلك نظمه چکلمش اولان برافسانهٔ مشهوره‌ده (وامق) ك معشوقه‌سی بر شخص موهومدر.

عذری { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی، من اصل تبریزلی اولدیغی، حالده یزدده نشو ونما بولمش؛ وبعده اصفهانه واروب، شاه عباس طرفندن وظیفه‌یه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

آمد بهار وگل شد ونوروز هم گذشت
کرد سرت نکشتم وامروز هم گذشت

— ایکنجیسی «آتشکده» صاحبی آذرك کوچك برادری اولوب، اسمی (اسحق بیك) در. شو بیت اونکدر:

سر کویی که باشد بیکناهانرا پناه آنجا
ستم باشد که ریزد خون چون من بیکناه آنجا

عرابه { صحابه‌دن اوچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (عرابه بن اوس بن قیظی الانصاری الاوسی) در، که بدری منافقیندن اولدیغی حالده، کندیسی قومی ساداتندن وحسن‌حال اصحابندن اولوب، جود وکرمیله مشهوردر.

عَرّابه { شام ساحلنده عکابه ملحق برقصبه اولوب، بعض علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

عِراق { ایران ایله جزیرة العرب وجزیره ایله بحرفارس آره‌لرنده برخطهٔ واسعه اولوب، شمالاً فرات ایله دجله بحرلرینك بربرینه زیاده تقرب ایتدکلری محلدن یعنی بغدادك اوست طرفندن باشلایه‌رق، غرباً وجنوباً برالشام ونجد چوللرینه، جنوب شرقی جهتندن بحرفارسه یعنی بصره کورفزینه، شرق شمالی طرفندن دخی ایران حدود حاضره‌سنی آییران خوزستان طاغلرینه قدر ممتد اولور. کلدانیلرك وطنی اولان قدیم بابلستاندن عبارت اولوب، ۳۰° ایله ۳۰′ ۳۴° عرض شمالی و ۴۰° ایله ۴۶° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه اولان طول اعظمی بصره کورفزندن حدیثه قصبه‌سی موقعنه‌دك ۷۵۰ وایران حدودندن چوله قدر اولان عرضی تقریباً ۳۰۰ کیلو متره در. مساحهٔ سطحیه‌سی بالجمله مساحه‌سنك درت مثلندن زیاده‌در. شمدیکی حالده تقسیمات رسمیه‌ده عراق اسمی مستعمل اولمیوب، بوخطهٔ واسعه بغداد وبصره اسملریله ایکی ولایته منقسمدر.

عراقك اراضیسی دوز وفرات ایله دجله‌نك سوروکلیوب براقدقلری اوزلی وکوبره‌لی سیاه برطوپراقدن عبارت اولوب، بك سیرك بعض آلچق تپه‌لره تصادف اولنور. بوطوپراق دنیانك اك منبت اراضیسندن اولوب، مایس وحزیران آیلرنده فیضان ایدن نهرین مذکورینك صولری اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی هر سنه تازه لندیردیکندن، قدیمدن بری بوصولرك تخریباتنك اوکنی آلمغله برابر، فائده لرینی تعمیم ایتمك ایچون، بك چوق جدوللر، سدلر وبندلر یاپلمش، وعلی‌الخصوص خلافت عباسیه زماننده بوکبی وسائطك تکثیریله معموریتی درجهٔ قصوایه ایصال اولنمش ایسه‌ده، حیفا که اوندن صکره ظهور ایدن مخرب استیلالردن بری سدلر خراب اولمش، جدوللر طولمش، طاشان صولر جابجا بطاقلقلر تشکیل ایدوب، هوابی تعفنه وعلل ساریه‌یه اوغراتمش، وطبیعتك اوقدر

مستثنا صورتده طوناندیغی او کوزل یر برخرابه زار حکمنه کیرمشدر. اسکی جدوللردن پك آزی حالا موجوددر؛ وبونلرله نهرلرك کنارلرندن ماعدا یرلری روزکارك هوایه قاریشدیردیغی دهشتلی برتوزله مستور اوله‌رق، عمران استعدادندن عاری کبی کورینور.

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، علی‌الخصوص دکیزه قریب اولان بصره جهتنده میزان‌الحراره کولکه‌ده ٦٠ و ٦٥ درجه‌یه قدر چیقار. هله جنوب روزکارلری جزیرة‌العرب چوللرندن کلوب، نباتاتی قورودر؛ وچوق دفعه کلیتلی چکرکه کتیرر. قیشین ایسه بالعکس شمالدن قارلی طاغلردن کلن روزکار هوایی زیاده صوغوده‌رق، چوق دفعه میزان‌الحراره صفره وصفردن آشاغی‌یه اینر، وخرما آغاجلری تلف اولور. مایسدن تشرین اوله قدر اصلا یاغمور یاغماز؛ وسائر موسملرده دخی آزیاغار. بناءً علیه، نهرین ایله جدوللرندن اروا اولنه‌میان یرلرده زراعت اجراسی ممکن اوله‌میور.

اورمانلری یوق حکمنده اولوب، یالکز نهرلرك کنارلرنده ومعموره‌لرك اطرافنده خرما آغاجلری کثرتله بولنور. سائر اشجاری چالی انواعندن عبارت اولوب، طورغون صولری دخی واسع سازلقلرله محاطدر. هوانك قوراقلغنه باشلیجه سبب اورمان فقدانیدر. معموریتی زماننده عراقك اورمانلرله مستور بولنمش اولدیغی معلومدر. باغچه‌لرنده خرمادن بشقه لیمون، پورتقال، قایسی، نار، انجیر وسائر میوه آغاجلری بولنور. اوفق برجنس آرسلان ایله سازلقلرده کلیتلی اولان طوموز وییلان وسائر حیوانات وحشیه بولنور. نهرلرك کنارلرنده‌کی صحرالرده عشیرتلرك پك کلیتلی قیونلری واردر. خرمادن صکره الك باشلی اخراجاتی دری ویپاغیدر. نفط یاتاقلری وبعض محللرده طاش یاغی بولنور.

عراقك اهالئ قدیمه‌سی امم سامیه‌نك باشلیجه‌لرندن اولان کلدانیلردن عبارت اولوب، مرکزلری بابل ایدی. شمدیکی حالده عموما اهالیسی عرب اولوب، عشیرت حالنده یاشایانلری ساکن ومتمکن بولنانلرندن زیاده‌در. مملکتك خرابیتندن بالاستفاده، جزیرة‌العربك شمر ومنتفك کبی جسیم عشیرتلری قیون ودوه وخرکاه‌دن عبارت بیوك سوریلرینی اوتلاتمق ایچون، عراقك اراضیسنی مرعا اتخاذ ایتمش؛ وزراعتله اشتغال ایدن اهالئ متمکنه‌یه مسلط اولمشلردر، که بوحال دخی عراقك معموریت قدیمه‌سنك اعاده‌سنه مانع اولمقده‌در. یالکز بغداد شهرنده اکثریا ترکجه سویلنمکده اولوب، سائر طرفلرده لسان عمومی عربجه‌در. اهالینك قسم کلیسی مسلم اولوب، اکثری شیعی مذهبنه تابعدر. شهر و قصبه‌لرده ساکن اولوب جزئی بولنان خرستیانلری نسطوری، یعقوبی وارمنیدن عبارتدر. برمقدار یهودی دخی واردر.

عراق وقتیله معموره‌لرله مستور اولوب، حتی قصبه وقریه‌لری بربرلرینه متصل کبی اولمغله، کونلرجه سیاحت ایدن آدم کندینی هر طرفه ممتد متصل بر معموره‌نك ایچنده ظن ایده‌جك صورتده خانه وسکاندن خالی بریر کورمزدی. بابل وطیسفون کبی ازمنهٔ قدیمه مراکز مدنیتندن بولنمش اولان جسیم شهرلر قبل‌الاسلام خراب اولوب، اوائل دور اسلامده تأسس واوقدر جسامت و معموریت پیدا ایتمش اولان بغداد ایله بصره الیوم موجود ایسه‌ده، اسکی معموریتلری چوقدن زائل اولمشدر. سائر قصبه‌لری فرات ساحلنده: حدیثه، هیت، کربلا، حله، دیوانیه، نجف، سماو، سوق‌الشیوخ؛ دجله ساحلنده: تکریت، سامرا، قادسیه؛ فرات ایله دجله‌نك نقطهٔ تلاقیسنده واقع قرنه، وبو ایکی نهرك اجتماعندن حاصل اولان شط‌العربك منصبنده‌کی (فاو) وسائره‌دن عبارتدر.

عراقك اهالیسی اوچ ملیون قدر تخمین اولنیورسه‌ده، یالکز بشیوزبیك قدری متمکن اولوب، قصوری خیمه نشین عشیرتلردن عبارتدر.

عراق خطه‌سی تاریخجه کرهٔ ارضك الك مهم نقطه‌لرندن اولوب، مدنیت ومعارف وصنایعك الك اسکی محال ظهورندندر. بنی اسرائیل کتب قدیمه‌سی بو خطه‌یه یالکز مدنیتك دکل، بلکه نوع بشرك بیله محل ظهوری نظریله باقوب، طوفان نوح (عم) دن صکره نوع بشرك اورادن اطراف ارضه انتشارینه قائل اولمشلردر. هرنه‌قدر هند ومصر کشفیات اخیره‌سیله تحقیقات جدیده بو اهمیتی بر درجه‌یه قدر تنزیل ایده‌رك، مصرك دخی بو نقطهٔ نظردن اوقدر وبلکه دها اسکی و هله هندك چوق دها قدیم اولدیغنی اثبات ایتمش ایسه‌ده؛ بابلستان یعنی عراق خطه‌سی ینه مدنیتك الك اسکی مراکزندن اولمق شرفنی غائب

ایتمه مشدر. علی الخصوص علم هیئت اورانك محصولیدر.
میلاد عیسی (عم) دن سکز اون قرن اول بابلستان
مدنیت و معموریتك درجهٔ قصواسنه واصل اولمشیدی.
بعده کیخسروك ید ضبطنه کچنجه، اهالیٔ قدیمه سی
اولان کلدانیلر للابد استقلاللرینی غائب ایدوب،
بابلستان طول مدت ایرانك تحت تحکمنده قالمش؛
واسکندرك خروجنده ماکدونیالیلره انتقال ایدرك،
بعده اشکانیانك وصکره ساسانیانك ضبطنه کچه رك
یکیدن ممالك ایرانیه دائره سنه داخل اولمش؛ ونهایت
ظهور اسلامی متعاقب ممالك اسلامیه یه التحاق ایده رك،
حجازدن وجزیرة العربك سائر طرفلرندن فوجافوج
هجرت ایدن عربلرك سریانی وایرانی وسائره دن مرکب
اولان اهالیٔ قدیمه سنه غلبه چالمسیله، بتون اهالیسی
دین اسلامله تدینله برابر عربلشمشلردر. اووقت
مرکزی کوفه شهری اولوب، درعقب بصره دخی
تأسیس اولنمش؛ وموقعنك اهمیت تجاریه سی مناسبتیله
آز زمانده معموریتده پك ایلری وارمش؛ و علوم
ومعارفده بصره یه رقابت ایتمکه باشلامشیدی. مؤخراً
خلافت عباسیه تقرر ایدوب، خلیفهٔ ثانی ابوجعفر
منصور بغدادی تأسیس ایدنجه، بوشهر آز زمانده
دنیانك اك بیوك واك کوزل معموره سی حالنه کیرمش؛
وبتون عراقك معموریتی درجهٔ قصوایه واروب،
بخت نصرك زمانلرینی دخی کچمش ایدی. خلافت عبا-
سیه زماننده بو معموریت دوام ایدوب، بعده مغوللرك
هجومنده وتیمورك خروجنده واو زمانلرده بربرینی
تعقیب ایدن محاربات واغتشاشات آره سنده معموریت
ومدنیت منقرض اولمش؛ وحتی بغداد شهری دخی
بسبتون خراب اولوب، بعده عثمانلیلرك الینه کچدکدن
صکره یکیدن تأسیس واعمار اولنمشدر.

عراق اسمی بروجه مذکور قدیماً بابلستان تسمیه
اولنان خطه یه مخصوص ایکن، بعده هرنصلسه بونکله
اصلا مناسبتی اولمیان ایرانك بر بیوك خطه سنه دخی
بو اسم ویرلدیکندن، تفریق ایچون برنجیسنه (عراق
عربی) یاخود عراق العرب، وایکنجیسنه (عراق عجمی)
یاخود (عراق العجم) نامی ویرلمشدر.

عراق عربی { یاخود عراق العرب. [ماده‌ٔ آنفه یه مراجعت.]

عراق عجمی { یاخود عراق العجم. ایرانك وسطنده واسع بر خطه او-
لوب، اصل عراقدن یعنی عراق عربیدن خوزستان
ولورستان خطه لریله آیرلمشدر. جغرافیون اسلام
اصطلاحنده (جبال) اسمیله معروف اولوب، عراق
عجمی اسمی محدثدر. شمدیکی حالده بو اسمله ایران دولتنك
بیوك برایالتی اولوب، مرکزی اصفهان شهر شهیریدر.
۳۱° ۱۰' ایله ۳۷° ۳۰' عرض شمالی و ٤٥° ایله ٥٥°
طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه اولان
طول اعظمی ۸۰۰ وشمالدن جنوبه عرضی ۵۰۰
کیلومتره قدر اوله رق، شرق جهتنده کی چول قسمی داخل
حساب اولنمقسزین؛ مساحهٔ سطحیه سی ۳۵۸ ۱۲۹
مربع کیلومتره اولدیغی حالده، اهالیسی آنجق بر
ملیون قدر تخمین اولنور. شرقاً خراسان، جنوباً
کرمان وفارس، جنوب غربی جهتندن خوزستان ولور-
ستان، غرباً اردلان، غرب جنوبی جهتندن آذربیجان،
شمالاً دخی کیلان ومازندران خطه و ایالتلریله محاط
ومحدوددر.

شمالاً وغرباً وجنوباً سلاسل جبال ایله محاط اولوب،
اراضیسی مرتفع وشرق شمالی جهتنده بولنان دشت
کبیره طوغری مائلدر. بوسببه مبنی جغرافیون عرب
آثارنده (جبال) اسمیله مذکوردر. یالکز شمال غربی
کوشه سنی قطع ایدن (قزیل اوزن) بحر خزره منصب
اولوب، ذاتاً آز اولان انهار سائره سی مذکور چولده
نابدید اولور. مع هذا اطرافنی احاطه ایدن جبالك
اتکلرنده کی یرلر اولدقجه معمور اولوب، ایرانك اك
بیوك واك مشهور شهرلری، مثلا طهران، اصفهان،
همدان، قم، کاشان، قزوین، یزد شهرلری بو خطه
داخلنده در.

عراق عجمی الیوم ادارةً بروجه زیر ۷ سنجاغه
منقسمدر: طهران، قزوین، همدان، قم، کاشان،
اصفهان، یزد.

بو خطه نك احوال سائره سی ایرانك احوال عمومیه-
سنه تابع اولوب، «ایران» ماده سنده ذکر اولند-
یغندن، تکرارینه حاجت کورمیورز.

عراقی { (شیخ فخرالدین ابراهیم) ایرانك مشا- هیر شعراسندن اولوب، همدانلیدر.
شهاب الدین سهروردی مریداننده ن واقف اسرار
حقیقت بر مرد کامل ایدی. هندستانه سیاحت ایتد-
کدن صکره، سلطان محمد خدابنده زماننده دمشق
شامده ارتحال ایدوب، صالحیه ده محی الدین عربی

حضرتلرینك مرقدی جوارنده مدفوندر شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

تخستین باده کاندر جام کردند
ز چشم مست ساقی وام کردند
چوخود کردند سر خویشتن فش
عراقیرا چرا بد نام کردند

عَرَب { امم سامیه‌دن بیوك برامت اولوب، عن اصل جزیرة العربده ساکن ایکن، بوکونکی کونده، شام ، عراق، مصر و مغرب کبی بلاد واسعه‌یه دخی منتشر اولمشلردر.

امم واقوامك نسل ومنشئنی تعیین ایچون، اکثریا اوهام واحتمالاتدن عبارت ویا اساطیر و خرافاتدن متولد اولان تاریخدن زیاده، هرقوم وامتك سویلدیکی لسان ایله بدن وقفالرینك شکل وصورتنه ومتخلق اولدقلری اخلاق وعاداته رعایت ایتمك حقایق فنیهٔ اخیره‌دندر. بوقاعده‌یه استناداً عرب امتنك لسانه دقت ایتدیکمزده، بولسان ایله سریانی، کلدانی، عبرانی وسائر السنهٔ سامیهٔ قدیمه آره‌سنده اوقدر بیوك برمشابهت کوروز، که عادتا جمله‌سنه برلسان مشترکك شعبه‌لری نظریله باقامق ممکن اولماز. آنجق ، تاریخك تعیین ایتدیکی کبی ، عربلرمی بابلدن چیقوب جزیرة العربك ایچنه یایلمشلردر ، یوقسه سائر امم سامیه‌می جزیرة العربدن، حیوانلرینه مرعا آره‌یه‌رق، عراق وشام طرفلرینه کلش، ومساعد یرلر بولنجه ، خیمه‌لرینی خانه‌لره تبدیل ایله، تدریجاً تمدن ایتمشلردر؟ بوراسنی تعیین ایتمك مشکلجه‌در.

بوایکی احتمالدن تاریخجه برنجیسنك قبولی وقحطان یاخود یقطان اسمنده برینك عراقده‌کی تبلبلدن صکره جزیرة العربه کیرمسیله اوراده دنیایه کتیردیکی یعربدن عربلرك تولدی حکایه‌سی کتب بنی اسرائیلدن مأخوذدر؛ حالبوکه بنی اسرائیل کندیلری اساساً بابلستاندن ارض فلسطینه کچمش اولدقلرندن، بتون نوع بشری دخی اورادن چیقارمق ایستیورلر. آنجق طبیعت احواله وبوزمانلرده دخی تکرر ایدن وقوعاته نظراً بونك عکسنه یعنی ایکنجی احتماله قائل اولمق دها معقولدر. چونکه بابلیلرك متمکن واولدقجه متمدن بولندقلری معلوم اولدیغی حالده، بویله متمدن برقومدن آیرلمش برفرقه‌نك چوللره یاییلوب ، بدویت حالنه رجوعلری امکانسزدر ؛ لکن بدوی برقوم مساعد اراضی بولنجه تمکن وتدریجاً تمدن ایتمك طبیعیدر.

بناءً علیه ، بزعربلری بابلدن چیقار مقدن ایسه بابلیلری یعنی اسکی کلدانیلری وسریانی وعبرانی وسائر اقوام سامیه‌یی جزیرة العربدن چیقارمغی، وامم سامیه‌نك اصل بشیکی بابلستان اولمیوب، جزیرة العرب اولدیغنی التزام ایتمکی مناسب کوریورز.

اوائل دور اسلامده عربلره نصل چول تنك کلوب ، عراق وشام ومصرومغربه طوغری یایلمشلر، وبورالره کلن عربلر مرور زمانله نصل غلط وفرقلی بر لسان عربی سویلمکه باشلامشلرسه، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی پك اسکی برزمانده دخی بویله برهجرت وقوعبولوب، عراق وشام طرفلرینه هجرت ایدن اسکی عربلرك مرور زمانله لسانلری بعض تغیراته اوغرایه‌رق، کلدانی، سریانی، عبرانی، آثوری، فینکی لسانلری وجوده کلمشدر. بولسانلرك تصریفاتجه عربیدن دون وکری بولنمسی ولسان عربیده موجود اولان (ث ، ذ ، خ) حرفلرینك بولسانلرده بولنمامسی دخی بو ادعامزه شاهددر؛ زیرا لسان تبدیل مکان ایتدکجه کمال بولمیوب ، دائما نقصانه اوغرار. الیوم جزیرة العربك خارجنده تکلم اولنان عربی شیوه‌لری دخی بونك بر مثال ظاهریسیدر. بناءً علیه، بزبورا[ده] عربلرك یعرب بن قحطان نسلندن متولد اولدقلر[ینه] دائر اولان خرافاته اعتبار ایتمیوب، عربلرك جزیر[ة] العربده پك اسکی اولدقلرینی التزامله برابر ، ذا[ن] هیچ برقوم وامتك برشخصدن تولدینی واوشخصك ده تاریخجه اسمی ضبط اولنه بیله‌جك قدر معروف اولمسی احتمالنی قبول ایده‌میز .

هرحالده عربلر ازمنهٔ قدیمه‌ده برقاچ شعبه‌یه منقسم اولوب، باشلیجه‌لری: یمن وحضرموت جهتنده ساکن عاد، مکه ومدینه طرفلرنده بولنان جرهم ، حجازك جهت شمالیه‌سنده ساکن ثمود، دها شمالده وفلسطین حدودیله انبارجهتلرنده بولنان عمالقه، وجزیرة العربك شرق طرفلرنده بولنمش اولان طسم وجدیس قوملری ایدی . بونلردن بعضلری یعنی منبت وقابل عمران یرلره مالك اولانلری بدویتدن چیقوب ، خیلی تمدن ایتمشلردی. الك متمدنلری عاد وثمود قوملری اولوب، قوم عاد معمارلقده وویرانه‌لری الیوم حیرت افزای عقول اولان صوبندلری وافسانه حکمنه کچمش اولان باغ ارملر، ارم ذات العمادلر کبی شدادی ابنیه انشاسنده پك ایلری وارمشلردی. ثمودقومنك

دخی قیالرك ایچنه اویولمش بعض مصنع مأوالری وسائر اثرلری قالمشدر. قوم عادك (مسند) تعبیر اولنان اوصافدن صوله اوله‌رق حروف مقطعه ایله یازیلان برخط مخصوصلری وارایدی، که خطوط سامیه ایله مشابهتی اولمیوب، مأخذ ومنشئی مجهولدر. حمیریلرك آثار باقیه سنده بوخط موجود اولوب، قرائتنه دسترس اولنمشدر.

الیوم مستعمل اولان خط عربی ایسه، سائر السنهٔ سامیه خطوطیله مشترك اولوب، عبرانی وسریانی حروفیله مشابهتی میاندر. حروف متصله ایله یازلمسی خط سریانیدن اخذ ایدلمش اولمسی احتمالنی تقویه ایدیور. بوخطك نه وقت اخذوقبول اولندیغی ونه وقتدن بری لسان عربینك بوخطله یازلمغه باشلادیغی معلوم اولمیوب، هرنه‌قدر بعض تواریخ عربیه‌ده بوخطله الك اول یازان ابوسفیانك پدری حرب‌بن‌امیه اولدیغی مسطور ایسه‌ده، ظهوراسلامده خط عربی تمامیله یرلشمش وانتشار وتعمم ایتمش اولدیغندن، وحالبوکه خط سریانیدن ظهور اسلامده مستعمل اولان خط کوفی شکل وصورتنه انتقال واودرجه تعمم ایتمك ایچون چوق دها زیاده بر زمانه احتیاج حس ایتدیکندن، بوخطك لسان عربی‌یه اخذ وقبولی چوق دها اسکی اولمق اقتضا ایدر. جزیرة‌العربك سائر طرفلرنده مسندك غیری بعض خطوط مستعمل بولنمش اولدیغی دخی مروی ایسه‌ده، هیچ براثر بولنمدیغندن، بوروایاتك اساسی اولمسه کرکدر. هر حالده خطوط سامیه‌دن مأخوذ اولان خط عربی مسند خطنی متروك ومنسی حالنده براقوب، عرب اقوامی بیننده تعمم ایتمشدر.

یوقاریده ذکر اولنان عرب اقوامنه (عرب‌عاربه) نامی ویریلوب، بعده عبرانیلردن بعض قبائل حجاز جهتنه هجرتله جرهم قومیله اختلاط وامتزاج ایده‌رك، (عرب مستعربه) دینلن قوم ظهور ایتمشدر، که قریش دخی بونلردن ایدی. بوهجرت حضرت اسماعیل(عم)ك شخصنده تجسم ایتدیرلمشدر.

ظهور اسلامه دك عربلر جزیرة‌العربه منحصر قالوب، وطنلری اوچ جهتدن دکیزله محاط اولدیغی کبی، شمالاً دخی واسع چوللرله سائر بلاددن آیرلمش اولدیغندن، اووقته کلنجه‌یه قدر عربلرك سائر امم حالله چوق اختلاطلری اولمامش؛ ووطنلرینك منابع ثروتدن محرومیتی جهانکیرلری اوطرفه جلب ایتمامش؛ والحاصل حال وشانلری سائر امم عندنده مجهول قالمش‌ایدی. پك اسکی زمانلرده مصریلرك (هیکسوس) اسمیله قید ایتمش اولدقلری بعض عربلر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، بوفتوحات مجهوله عربلرك اشتهارینی مؤدی اوله‌مامشدر. حمیریلردن بعضلرینك مغربه وچینه قدر توسیع فتوحات ایتدکلرینه دائر اولان روایات امم قدیمه‌دن هیچ برینك تواریخیله وهیچ برکونه آثارله مصدق اولمدیغندن، بوروایات مبالغه کارانه‌یه هیچ بروقت صحیح نظریله باقیله‌ماز. ظهور اسلامدن مقدمجه حبشلیلر برآره‌لق یمنی ضبط، وحجازه دخی قصد ایتمشلردی. بعده یمن ایران کیاسره‌سنك حکمی آلتنه کچوب، ملوك ساسانیه‌نك کوندردکلری والیلر معرفتیله اداره اولنوردی.

حضرت سلیمان (عم) زماننده واوندن صکره بنی اسرائیل ودها اول فنیکه بحریونی یمن وحضرموت وعمان سواحلنه یناشوب، عربلرله مناسبات تجاریه پیدا ایتمش؛ واوقتدن کرك یمن طرفلرینه وکرك حجازه برخیلی موسویلر کیدوب یرلشمشلردی. عمالقه‌نك ایسه اسکیدن بری عبرانیلر وسریانیلرله مناسبتلری وارایدی. رومالیلرك آسیاده فتوحات وحاکمیتلری زمانلرنده عربلر شماله طوغری یایلمغه باشلایوب، انباره، تدمرده وحتی دمشقده دخی بعض کوچك عرب دولتلری ظهور ایده‌رك، رومالیلرله ایرانیلر آره‌سنده‌کی اختلافاته مداخله ایتمشلردی. غسانیلر بوجمله‌دن ایدی. بوصره‌ده اوجهتلرده وجزیرة‌العربك ایچ طرفلرنده بیله برچوق عربلر نصرانیتی دخی قبول ایتمشلردی.

بواختلاطلردن واسکندریه مکتبینك قربیتیله اورادن نشأت ایدن بعض عالملرك اولادعربه قاریشمسندن ذکاوت فوق‌العاده‌سی واستعداد طبیعیسی ایله مشهور اولان عرب اقوامی بیننده برترقی وتیقظ فکری اویانمغه باشلایوب، آرتق اصنام وجماداته عبادتدن وبرطاقم تطیرات وترهاته تبعیتدن عبارت اولان دینلرینی غیرکافی کورلمکده، وکرك اعتقادلرینی اصلاح وکرك اشعار وادبیاتلرینی ارقا ایچون، کعبه‌نك وجودی مناسبتیله بتون عربلرك مرکز ومجمعی اولان مکه‌ده سوق‌العکاظ کبی برطاقم جمعیتلر ومشهرلر تشکیل

ایدیله‌رك، عربلر بر تبدل وانقلاب عظیمه اولان استعدادلرینی کوسترمکده ایدیلر.

ایشته اوصره‌ده ایدی که فخر کائنات حضرت محمد مصطفی (صلعم) افندمز من طرف الله دین حقه دعوت ایچون مبعوث اولوب، آز زمان ظرفنده یعنی سید الکونین افندمزك حیاتلرنده بتون جزیرة العرب اهالیسی یعنی عرب امتنك کافهٔ افرادی دین اسلامله متدین اولمش؛ ودین مبینك ویردیکی غیرتله اوچول آرسلانلری پك آز زمان ظرفنده شام، عراق، مصر، ایران مغرب وسائر بلادی خلافت اسلامیه‌نك رایتی آلتنه آلوب، آوروپاده پیرنه طاغلرینه، آفریقاده صحرای کبیره وسودانه، آسیاده بحر خزره، سیحون نهرینه وسند مجراسنه‌دك توسیع ممالك ایتمشلردر.

شام، عراق، مصر ومغرب ممالکی بسبتون عربلشوب، سریانی، عبرانی، قبطی وبربری لسانلری اورته‌دن قالقه‌رق، اووقته دك جزیرة العربه منحصر اولان لسان عربی بتون بوممالك واسعه‌نك لسان محلیسی حکمنه کچدکدن بشقه، ایرانده، ماوراء النهرده، هند وسندده، اندلسده یعنی اسپانیا وپورتکیزده، سیچلیه‌ده وسائر ممالك اسلامیه‌ده دخی عربلر اوقدر چوغالمشیدی، که اورالرده ده السنهٔ محلیه‌دن زیاده لسان عربی استعمال اولنور، وعرب اولمیان اهالی دخی بولسانی اوکرنمك مجبوریتنده بولنوردی.

بو فتوحاتله برابر علوم وفنون دخی پك چوق ترقی ایدوب، عربلرده واونلره تابع اقوام واممده پك چوق علما وارباب فن یتیشمش؛ ووقتیله سرمایه‌سی اشعاردن عبارت اولان لسان عربی علمی وفنی بر لسان اولوب، قرون وسطاده معارف ومدنیت عربلره ولسان عربی‌یه مخصوص کبی بولنمشدر.

حاکمیت عربلرك الندن چیقدقدن صکره دخی شام وعراق وآفریقانك بتون قسم شمالیسی همان صرف عرب اهالی ایله مسکون قالوب، بوممالك واسعه الی یومنا هذا بلاد عربدن معدوددر. بناءً علیه، بوکون عربلردن بحث اولندیغی وقت، یالکز جزیرة العرب سکانی آکلاشلیوب، بحر عماندن کردستان وآناطولی وآق دکیزه وبحر فارسدن بحر محیط آطلاسی‌یه قدر آسیا وآفریقانك واسع ممالکنده ساکن بربیوك امت اولدیغی بیلنمك اقتضا ایدر. بوممالك واسعه‌نك اهالیسی وتعبیر آخرله کرهٔ ارضده بولنان عربلر تقریباً وتخمیناً ... ملیون نفوسه بالغ اولور.

جزیرة العربده وعلی الخصوص یبانجیلرله چوق اختلاط ایتمین طرفلرنده لسان عربی اسکی فصاحت ولطافتنی محافظه ایتمکده اولوب، بعده عربلشمش اولان بلاد سائره‌ده ایسه جزئی بعض تبدلاته اوغرامش، و فصاحتی آزچوق غائب ایده‌رك، هر بر مملکتده بشقه بر صورت آلمش ایسه‌ده، بو تبدلات یالکز بین العوام تکلمده حاصل اولوب، لسان تحریری دائما فصاحتنی محافظه ایتمکده‌در. تبدلات مذکوره دخی بر برلرینك لسانتی آکلایه‌میه‌جق درجه‌ده اولمیوب، مغرب اقصادن، مصردن، شامدن، یمندن، نجددن، بغداددن بر عرب بربره کله‌رك هربری کندی اسانیله سویلدیکی حالده، پك اعلا آکلاشیله‌بیلیرلر.

عربلر عمومیت اوزره بیوك وآره‌ودی قفالی، دوزکون چهره‌لی، بیضی واتسزجه چهره‌لی، پك بیاض ودوزکون دیشلی، پارلاق کوزلی، اورته بویلی، اینجه بللی، کوچك واتسز اللی وآیاقلی، اسمرجه بکزلی، شیرین ادالی آدملر اولوب، آنجق جزیرة العربك ... جنده اقوام سائره افرادیله اختلاطلرندن طولایی اوصافی تمامیله محافظه ایده‌مه‌مشلردر. جسارت وشجاعت، عهده وفا، کرم وسخاوت، مهماننوازلق، شاعرلکه استعداد کبی اوصاف عربلر عندنده مقبول وممدوح اولوب، بو اوصافده تمیز ایتمك هر عربك اخص آمالیدر. مع هذا کریم وسخیلری نه‌قدر چوق ایسه بخل وخسته‌له اشتهار ایدنلری دخی نادر اولمدیغندن، اجنبیلر عندنده عرب اسمنك معنای مجازیسی بخیل وطمعکاردر.

عرب { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

در عشق تو روبوادیٔ غم دارم
وزدست غمت دیدهٔ پرنم دارم
بنشسته بخاکستر کلخن شب و روز
چون ماتمیان همیشه ماتم دارم

— ایکنجیسی (میرشاه) سادات رضویه‌دن اولوب، شو بیت اونکدر:

بنوعی ازتغافلهای او نومید شد قاصد
که از شرمندکی کرد پیام مانمیکردد

عرب آقا { بوده ایران شعراسندن اولوب، کرمانلیدر، وکاسه‌جیلك صنعتیله مشغول ایدی. شو بیت اونکدر:

كذركاه خدنك غمزهٔ اوست
دل مارا زيارت مى توان كرد

عربحصار { آيدين ولايت و سنجاغنده ومندرس ايرماغنه تابع چنار چايى كنارنده واقع كوچك بر قصبه اولوب، (هارپاسه) مدينهٔ قديمه‌سنك خرابه‌لرى اوزرنده واقعدر. اسمى دخى اسم قديمدن غلط اولسه كركدر.

عرب زاده { (محمد بن محمد) قانونى سلطان سليمان خان دورى علماسندن اولوب، على الاصول دور مدارس ايتدكدن صكره، ٩٦٩ تاريخنده مصر ملاسى اولوب، محل مأموريتنه كيتمكده ايكن، كمى فرطونه‌يه اوغرامغله، غريقاً وفات ايتمشدر. تفسير بيضاوى‌يه وبعض كتب علميه‌يه حواشى وتعليقاتى والسنهٔ ثلاثه‌ده بعض اشعارى واردر. شو برايكى بيت اوجمله‌دندر:

ايا طالبا مالا وتزعم مالكا
فذلك تدعو للعوارى بمالكا
قم واشتغل كسب الكمال فانه
كمالك عند الله ليس كمالكا

عرب زاده { (عطاءالله افندى) سلطان عبدالحميد خان اول دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن اولوب، سلطان احمد خان ثالث دورنده امام شهريارى وشهزادكان خواجه‌سى بولنمش اولان صدوردن عبدالرحمن افنديك اوغليدر. ١١٣٢ تاريخنده طوغوب، ١١٥٠ ده مدرس اولمش؛ و ٧٠ ده حلب، ٨٣ ده شام، ٨٨ ده مكه ملاسى اولدقدن صكره، ٩٣ ده استانبول قاضيسى، ٩٥ ده آناطولى و متعاقباً روم ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و ٩٩ ده شيخ الاسلام اولوب، آلتمش اوچ كون بو مقامده قالدقدن صكره، وجودينه طارى اولان ضعف ومرضدن وفات ايدوب، صدجيلر ده دفن اولنمشدر. حليم ومتواضع بر ذات ايدى.

عرب زاده { (محمد عارف افندى) سلطان مصطفى خان رابع دورنده مسند مشيخت اسلاميه‌يه نائل اولان علمادن اولوب، آنف الترجمه عرب زاده عطاءالله افنديك وغليدر. ١١٥١ تاريخنده طوغوب، بعد التحصيل بعض نيابتلرده بولندقدن صكره، مكه ملاسى ولوب، اداى حج ايله، عودتنده ١٢٠٨ ده استانبول قاضيسى، ٢١٢ ده آناطولى و ٢١٥ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولمشيدى. ٢٢٣ تاريخنده علمدار مصطفى پاشانك ورودنده سلطان مصطفى خان رابع جانبندن مسند مشيخته نصب اولنه‌رق، يالكز ٢٥ كون، مشيخت اسلاميه عهده‌سنده قالدقدن صكره، سلطان محمود خان ثانى حضرتلرينك جلوسنده عزل قلنمش و ٢٤١ تاريخنده وفات ايدرك پدرى يانده دفن اولنمشدر. اواخر عمرنده بهرسنه خط تعليق ايله بر مصحف شريف يازوب، روضهٔ مطهره‌يه اهدا ايتمكى اعتياد ايتمشدى.

عرب زاده { (محمد بن عمر) مشاهير خطاطيندن اولوب، برخيلى مصحف شريف كتابتنه موفق اولمش، و ١١٢٧ ده وفات ايتمشدر.

عربستان { بو اسم بعضاً جزيرة العربه وبعضاً عرب اهالى ايله مسكون اولان بتون بلاد عربه اطلاق اولنه‌رق، عجمستان لفظى كبى عاميانه بر اسم اولوب، جغرافيا اصطلاحاتندن دكلدر. بناءً عليه، مسماسى حقنده معلومات آلمق ايجون، «جزيرة العرب» و «شام، عراق، مصر، مغرب» ماده‌لرينه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر.

عربسون { قونيه ولايتنك نيكده سنجاغنده و ولايتك منتهاى شرق شماليسنده اوله‌رق قزيل ايرماق ساحلنده نيكده‌نك ٩٠ كيلو متره شمالنده وقيصريه‌نك ٧٠ كيلو متره غربنده واقع قضا مركزى بر قصبه ولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى، باغ وباغچه‌لرى، برقاچ جامع ومسجدى، قره محمد پاشانك وقفى اولان بر كتبخانه‌سى، بر مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى و ٨٩ دكانى واردر. —— عربسون قضاسى ولايتك منتهاى شمال شرقيسنده اولوب، شمال شرقى جهتندن قزيل ايرماق مجراسيله قيرشهر سنجاغندن آيرلمش اولديغى حالده، شرقاً قيصريه سنجاغيله، جنوباً نوشهر، غرباً دخى آقسراى قضالريله محاط ومحدوددر. قضا ٨٩ قريه‌يى حاوى اولوب، ٢٢٦٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلردن يالكز ٣٠٠٠ قدرى لسان تركى ايله متكلم روم وقصورى مسلمدر. قضا درونده ٥٠ جامع ومسجد، ٣٩ دكرمن، ١٢٥ چشمه، ١٨ دباغخانه، قوزى اوغلى ناميله امراض مختلفه‌يه نافع بر قاپلجه وفرون وابنيه

طاشلريله مرمراوجاقلری واردر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه‌ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن وآفیون وسائره‌دن عبارت اولوب، معمولات صنائعیه‌سی دخی کلیم، سجاده، کچه، آلاجه، قرمزی بز، دوشمه‌لك و سائر منسوجاتله سختیان وسائره‌دن عبارتدر.

عرب شاه { (یاخود ابن عرب شاه احمد) مشاهیر مورخین اسلامدن اولوب، دمشقده نشأت و ٨٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. تیمور لنكك «عجائب المقدور فی احوال تیمور» عنوانیله مفصل تاریخنی یازدیغی کبی، «فاكهة الخلفاء» عنوانیله معتبر بر تاریخ و توحیده متعلق دخی بر کتاب یازمشدر. مذکور ایکی تاریخ الك اهمیتلی آثار اسلامیه‌دندر.

عربکر { معمورة العزیز ولایتنك خربوت سنجاغنده وخربوتك ٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده وملاطیه‌نك ٥٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق ٣٩° عرض شمالی ایله ٣٦°٢٠′ طول شرقیده وفراته تابع قره‌صو مجراسنك ٢٥ کیلومتره غربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم اولمق اوزره، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، پك چوق باغ وباغچه‌لری، اولرده یاپیلان کزی وآلاجه کبی ایپك وپاموق منسوجاتی، ١٨ جامع ومسجدی، بر تکیه‌سی، ٣ مدرسه‌سی، بر کتبخانه‌سی، ٤ ارمنی، ١ قتولیك و١ پروتستان کلیساسی، ٤ خانی، بیوجك چارشیسی، متعدد حماملریله چشمه‌لری، ایکی رشدیه و ٢٠ صبیان مکتبلری، ١٦ ارمنی وقتولیك وپروتستان مکاتب مختلفه‌سی، ٢ کتابجی دکانی، ٢ اجزاخانه‌سی، ١٨ منسوجات فابریقه‌سی و ٤ دباغخانه‌سی واردر. قصبه عارضه‌لی بر یرده اولوب، خانه‌لری سیرك وباغ و باغچه‌لرله محاط اولمغله، دائره‌سی پك واسع و خارجدن منظره‌سی بغایت دلنشیندر. قصبه‌نك موقع قدیمنده پك اسکی زمانلردن قالمه وماوك فرس ابنیه‌سندن اولدیغی مظنون اولان مصنع بر جامع شریفله سائر بعض معابد عتیقه بولنیور. — عربکر قضاسی ولایت وسنجاغك غرب شمالی قسمنده اولوب، شمالاً اکین قضاسیله، شرقاً درسم سنجاغیله، جنوباً کبان معدنی قضاسیله، غرب جنوبی جهتندن ملاطیه سنجاغیله، غرباً دخی سیواس ولایتیله محدود و ٨٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، فراته تابع قره‌صویه دوکیلور بر چوق چای ودره‌لری واردر. اراضیٔ مزروعه‌سی وحبوبات وسائره محصولاتی دخی وار ایسه‌ده، باشلیجه محصولاتی میوه‌لرك انواعیله اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قضانك اکثر اهالیٔ ذکوری اوطه‌جیلق واوشاقلق کبی خدمتلرل[ه] استانبولده وسائر بیوك شهرلرده بولنورلر. معمولات صنائعیه‌سی باشلیجه کزی ایله مانوسه‌دن عبارتدر. اهالیسی ٣٢٥٣٣ نفوسدن عبارت اولوب، ١١٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وتصوری کاملا مسلمدر. مرکز قضا قربنده بولنان صاری چیچك یایله‌سنده یازین کلیتلی قیون سوریلری بولنوب سوتلرندن استحصال اولنان ساده‌یاغ پك نفیس وکوزل رایحه‌لی اولور. درون قضاده ٣٥ جامع ومسجد ٣٨ مکتب، ٤ مدرسه، ١١ کلیسا، ٤ حمام ٣٢ دکرمن وفابریقه و ٤٧٥ دکان موجوددر.

عرشی { اونجی قرن هجری عثمانلی شع[را]سندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی (محمد) بکپازارلی اولوب، معمارزاده[...] استانبول قاضیلغنده دانشمندی ایکن وفات ایتمش[در]. تاریخ سویله‌ده پك بیوك مهارتی وار ایدی. غزلیا[تی] دخی مقبولدر. ابتدا مخلصی (چاکی) اولوب، عرشی‌یه تبدیلنده شو بیت فارسی‌یی سویلمشدر:

غلغل شعر من بعرش رسید
زان سبب شد تخلصم عرشی

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، ابتدا طریق علمیه سالك اولمش ایسه‌ده، بعده درویشلکه سلوکله، مولوی اولوب، مورده بر تکیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مست عشقکدر دوشر طورمز یولکده ساقیا
خاکدن رفع ایلسه‌ك دوشدکجه افتاده‌ك نولا

عرشی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی شاعرك مخلصیدر: برنجیسی (طهماسب قلی بیك) شاه طهماسب صفوی رجالندن وتکاو نام ترك اویماغندن وبر روایتده یزد اکرادندن اولوب، شو بیت اونکدر:

تخم دیکر بکف آریم وبکاریم زنو
کانچه کشتیم زخجلت نتوان کرد درو

کندیسنك چیرکین بر اوغلی اولدیغندن، ظرفادن
بری: شاعر بو بیتی کندی مخدومی حقنده سویلمشدر،
دیمشدر. ابتدا مخلصی «مهدی» ایدی. بك چوق اشعاری
واردر.

— ایکنجیسی (میر محمد مؤمن بن میر عبدالله
مشکین رقم) هندستانك اکبرآباد شهرندن اولوب،
کندیسی دخی پدری کبی خطاطلقده مشهور اولمغله،
دهلی حکمداری داراشکوه جانبندن اوغلی سلیمان
شکوهك حسن خط معلملکنه نصب اولنمش؛ وبك
چوق انعامه نائل اولمش ایسه‌ده، درویشانه یاشا-
یشندن وازگچمه‌مش؛ و ١٠٩١ ده طقسان یاشلرنده
وفات ایتمشدر. «شاهد عرشی» و «مهر ووفا» عنوا-
نلریله ایکی منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. شوبیت
اونکدر:

من بپایش افتم واو درکنارم میکشد
من درین وادی ترقی از تنزل دیده‌ام

عَرَفات { مکهٔ مکرمه‌نك قارشیسنده بر
بر طاغدر، که عید اضحانك عارفه
کونی حجاجك اورایه چیقمسی مناسك حجدندر. عارفه
کونی مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولندیغی مظنون اولوب،
بعضلری حضرت آدم ایله حوا (عما)ك جنتدن بعد الاخراج
برخیلی وقت بربرندن آیری دوشدکدن صکره، بو-
طاغده بولیشوب بربرینی طانیدیغنی، وبو مناسبتله (عرف)
فعلندن عرفات تسمیه اولندیغنی التزام ایتمشلردر.
عرفاتده بعض ابنیه واهل مکه‌نك صیفیه‌لری بولنوب،
محدثین وسائره‌دن بعض مشاهیر دخی اورایه نسبتله
شهرت بولمشلردر.

عرفان { فرس شعراسندن اوچ ذاتك
مخلصیدر:

برنجیسی (سلطان ابو سعید) هندستانك مشاهیر
مشایخندن اولوب، (کالپی) قصبه‌سنده سجاده نشین
ایدی. ١١٤٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شورباعی
اونکدر:

دی روز که دل رفت زکاشانهٔ ما
لیلی گویان برون شد زخانهٔ ما
امروز شنیدم انا لیلی میگفت
کلبانك دگر شنو زدیوانهٔ ما

— ایکنجیسی (میر —) طهرانلی اولوب، شو
بیت اونکدر:

تاقیامت لب خمیازه کشاید زجهان
یك بغل تنك تراهرکه درآغوش کشید

— اوچنجیسی (قدیر) اصفهانلی اولوب، شوبیت
اونکدر:

پیش از آن کز گردباد فتنه ویرانت کنند
دامن افشان ازغبار جسم تاجانت کنند

عرفجه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب،
الك معروفلری (عرفجه بن هرثمة -
البارق) در، که حضرت صدیق اکبر جانبندن عمان اهل
رده‌سنه قارشی جیفر بن الجلندی‌یه امداداً اعزام
بیورلدیغی کبی، جانب فاروقیدن دخی بصره‌یه مأمور
اولان عتبه بن غزوانه امدادجی کوندرلمش؛ وخلیفهٔ
مشارالیه طرفندن مومی الیه عتبه‌یه: «انی قد امدتك
بعرفجة ابن هرثمة وهو ذو مجاهدة ومکایدة للعدو فاذا
قدم علیك فاستشره» یازلمشیدی. موصل فتوحنده
وبعده حضرت عثمان (رضه) طرفندن فارس غزوا-
تنده دخی استخدام بیورلمشدر.

عرفی { ایران شعراسندن بروجه آتی ایکی
شاعرك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا جمال الدین محمد —) شیرازلی
اولوب، متأخرین شعرا میاننده بیوك برصیت وشهرت
قزانمش، وقدمای شعرانك مسلکنه مغایر یکی بر
جیغر آچمش ایسه‌ده، چوق استعاره‌لر قوللاندیغندن،
مقصدی تشبیهاتك ایچنده غائب اولور. بناءً علیه،
هرنه قدر متین ومعنیدار بعض اشعاری وار ایسه‌ده،
عمومیت اوزره آثاری ذوق سلیم اصحابی عندنده
مقبول دکلدر. هندستانه رحلتله، حکیم ابوالفتح گیلانی‌یه
انتساب ایتمش؛ و ٩٩٧ ده، بونك وفاتی اوزرینه،
خان خانان عبدالرحیم خان واسطه‌سیله اکبرشاهك
حضورینه قبول اولنه‌رق، احسان ووظیفه‌یه نائل اولمش؛
و ٩٩٩ تاریخنده ٣٦ یاشنده لاهورده وفات
ایدوب، بعده کمیکلری نجف اشرفه نقل اولنمشدر.
بر دیوان اشعاری، بر مجموعهٔ قصائدی وبعض منظو-
مه‌لری واردر. شوبیت جملهٔ اشعارندندر:

ازنقش ونگار در ودیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، کانکشلکده
وشعرده شهرتی وار ایدی. شاه طهماسب ماضینك
خدمتنده اولوب، مدحنده یوز اوتوز قصیده سو-
یلمشدر. مرتب دیوانی و «گوی وچوکان» عنوانیله
برمنظومه‌سی واردر.

عرقه { طرابلس شامك ٤ فرسخ شرقنده اسكی برقصبه اولوب، مشاهیر علمای اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر.

عروضی { [« نظامئ عروضی » ماده‌سنه مراجعت.]

عروضیه { اندلسك الك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، علم عروضده‌كی اقتداری سببیله بومخلصله شهرت بولمشدر. نحو ولغت وسائر علومده دخی ید طولاسی اولوب، مبردك «كامل» نی، قالینك «نوادر» نی وسائر كتب مهمه‌یی تدریس وشرحله اشتغال ایتمشدر. كاتب شهیر ابو المطرفك جاریه‌سی اولوب، علم نحوی مشارالیهدن استماع ایتمشدر. بلنسیه‌ده نشأت ایدوب، هجرتك ٤٥٠ تاریخنده دانیه‌ده وفات ایتمشدر.

عروه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری ذكر اولنور: (ابو مسعود عروه بن مسعود الثقفی)، كه حدیبیه وقعه‌سنده قریش طرفندن جانب حضرت نبویه اعزام اولنه‌رق، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزه ملاقی اولدقده، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وقومنی دخی اسلامه دعوت ایچون رجوعنده، كفار قریش اوقلرله مقابله ایدوب، شهید ایتمشلردر. — (عروه بن مضرس الطائی) كه عدی بن حاتم الطائینك آرقداشی اولوب، اهل رده محاربه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری اسیر طوتدیغی عیینه بن حصن الفزاری یی بوذاته تسلیماً حضور حضرت صدیقی یه اعزام ایتمشیدی.

عروه بن اذینة اللیثی { مشاهیر شعرای عربدن اولوب، حجازلیدر. ١٣٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. بركون دیكر بعض شعرا ایله برابر ملوك امویه‌دن هشام بن عبد الملكك یاننه كیتمكله، حكمدار مشارالیه اسمنی صوردقدن صكره، شو بیتك قائلی سن دكلیسك؟ دیه‌رك شو بیتی :

نقد علمت وما الاسراف من خلقی
ان الذی هو رزقی سوف یأتینی

اوقومش؛ وبوحالده نیچون رزقكی اوكده بكلمدك دیمش. شاعر بونك اوزرینه قالقوب، حجاز یولنی طوتمش؛ آنجق هشام خبر آلنجه، جائزه‌سنی آرقه‌سندن كوندرمش؛ وعروه جائزه‌یی كوتورن آدمه: افندیكه سویله كه ایشته بن سوزمده صادقم، رزق كلوب بنی بولیور، دیمش.

عروه بن حزام العذری { عموجه‌سنك قزی عفرایه اولان عشق وغرامیله شهرت بولمش برشاعر اولوب، معاشقه‌لری وبربرلری حقنده سویلدكلری اشعار محرقه مشهوردر. حضرت عثمانك زمان خلافتنده بوعشقه قربان اولمشدر.

عروه بن الزبیر { (ابو عبد الله — بن العوام بن خویلد القرشی الاسدی) عشرهٔ مبشره‌دن جناب زبیر (رضه) ك ایكنجی اوغلی اولوب، عبد الله بن الزبیر ایله بروالده‌دن یعنی ذات النطاقین اسماء بنت ابی بكر (رضهما) دن متولد اولمشدر. كبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، علم قرآن وحدیث وفقهده معلومات راسخه‌سی وارایدی. زهد وتقوی وورعیله مشهوردر. تیزه‌سی ام المؤمنین حضرت عایشه (رضها) دن وسائر صحابهٔ كرامدن روایت ایتمشدر. هجرت نبویه‌نك ٢٢ نجی سالنده دنیایه كلوب، ٩٣ سنه‌سنده مدینه قربنده فرع نام منزلده ارتحال ایدرك، اوراده دفن اولنمشدر. خیلی مسن اولدیغی حالده، شامده ولید بن عبد الملكك یاننده ایكن، برآیاغنده بریاره آچیلوب غانغرن اولمغله اطبانك رأییله حكمدار مومی الیهك یاننده آیاغی قطع اولنمش؛ واویوده‌جق یاخود حسی ابطال ایده‌جك هیچ بردوا آلمغه راضی اولمدیغی حالده، بروجهله غیرت ایدوب سسنی چیقارمامش ایدی، كه اواثناده اوطه‌نك ایچنده بریله اقردی ایتمكده اولان ولید آنجق آیاغنی بدنندن جدا كوردیكی وقت كسلدیكندن خبر آله‌رق، وفرت غیرت وتحمله حیران اولمشیدی. تصادفاً اوكونلرده اوغلی محمد دخی ولیدك آخورینه داخل اولوب، برآتك تكمه اورمسیله وفات ایتمش؛ وعروه بووجهله ده مصاب اولدقدن صكره مدینه‌یه عودت ایتمش ایدی.

عریان { فرس شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر : برنجیسی (باباطاهر) همدانلی اولوب، ابدال مشربلی برذات ایدی. راجی لسانده برچوق اشعاری واردر. — ایكنجیسی (میرزا اسد) برخیلی وقت نجف اشرفده ساكن اولمش؛ وبعده هندستانه سیاحت ایتمش ایدی. شوبیت اونكدر :

نه هرحرفی که برکوش آید ازلب دلنشین افتد
که از صد قطرهٔ نیسان یکی درثمین افتد

عَرِیب { خلافت عباسیه عهدنده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره وادیبه بر قیز اولوب، حسن خطی، حاضر جوابلغی، شطرنج وطاوله‌ده و بیجیلکده‌کی مهارتی دخی حسن صوتی وموسیقیده‌کی مهارتی درجه‌سنده ایدی. مأمون ومعتصم خلیفه‌لره ندیملك ایتمشدر. جعفر برمکینك کیزلی بر ازدواجدن متولد قیزی اولدیغی مرویدر. ۲۷۷ تاریخنده ۹۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— دیکر بر عریب دخی مأمونك جاریه‌سی وولدداده‌سی اولوب، فوق‌العاده حسنی وادیبه وشاعره برقیز ایدی.

عریش { (قلعة العریش) خطهٔ مصریه ایله شام حدودنده وبروادینك کنار شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلو متره‌لك مسافه‌ده پورت سعیدك ۱۲۰ کیلو متره شرقنده وغزه‌نك ۵۸ کیلو متره غرب جنوبیسنده برکوچك قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واسکی بر سوری واردر. اسم قدیمی (رینوقولوره) اولوب، فراعنه زماننده منفا اتخاذ اولنوردی.

عزالدوله بختیار { (ابو منصور — بن معزالدوله) آل بویه ملوکنك بشنجیسی عد اولنوب، ۳۵۶ تاریخنده بدری وفات ایتدکده، برادر زاده‌سی عضدالدوله فارس تختنده اولوب، ترجمه عراق امارتنده قالمغله، بغدادده امیرالامرا اولوب، خلیفه طایع بالله کندیسنك شاه زنان نام قیزینی تزوج ایتمش، وکابین اوله‌رق یوزبیك دینار ویرمش ایدی. عزالدوله اوقدر قوتلی ایدی، که الك آزغین بوغایی بوینوزلرندن طوتوب، ضبط ایدردی. عم زاده‌سی عضد الدوله ایله بینلرنده منافسه دوشوب، برچوق محاربادن صکره، ۳۶۷ تاریخنده صاحب ترجمه میدان حربده مقتول اولمشدر. وفاتنده ۳۶ یاشنده ایدی.

عزالدین { لرکوچکده حکومت سورن اتابکان شعبه‌سنك دردنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شجاع الدین خورشیدك برادری نورالدین محمدك اوغلیدر. یدنجی قرن هجری اوائلنده شجاع الدین خورشیددن صکره آز برمدت حکومت سورن برادرلری سیف‌الدین وشرف‌الدینه خلف اولمش ایسه‌ده، بودخی بك آز مدت حکومت سوروب، مؤسس دولتك تورونی حسام‌الدین خلیل بغداددن عسکرله اوزرینه کلرك، ملکی الندن آلمش؛ وبرسنه صکره کندیسی ده وفات ایتمشدر.

عزالدین { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروانلیدر. خاقانی وابوالعلا ایله معاصر بولنمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دوشم که فلك دید بکوی توفتاده
کفتا که بدین روز نکوئی که فکندت
کفتم که دوچشم خوش او کفت که هیهات
مستان خرابند بروتا نکشندت

— ایکنجیسی (محمود) کاشانلی اولوب، برمدت تبریزده اقامت ایتمشیدی شو بیت اونکدر:

سرما پیش تو از بازکنه درپیشست
جرم بیش از حد والطاف تو بیش ازبیشست

عزالدین اربلی { (حسن بن محمد الضریر) مشاهیر ادبا وحکمادن اولوب، ۵۸۶ تاریخنده نصیبینده طوغمش؛ ودمشق شامده یاشایوب، ایکی کوزندن عاجز اولدیغی حالده، خانه‌سنده مسلم ونصرانی ویهودیدن برچوق طلبه‌یه فلسفه وفنوندن درس ویردی. معاملات دینیه‌سنده قیدسزجه اولوب، حضرت علی (رضه) ی شیخینه تفضیل ایدردی. غایتله ذکی وفطین اولوب، کوزل اشعاری وبعض هجویه‌لری دخی واردر. ۶۶۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. حالت نزعده ایکن، حاضر بولنانلره: ایشته روحم آیاقلرمدن چیقدی، قارنمه کلدی فلان دیمکده ایکن، کوکسنه کلدیکنی سویلدکدن صکره «لایعلم من خلق وهواللطیف الخبیر» آیت کریمه‌سنی قرائتله صدق الله العظیم وکذب ابن سینا دیدیکی مرویدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر.

وکاعب قالت لاترا بها
یاقوم ما اعجب هذا الضریر
هل تعشق العیون مالاتری
فقلت والدمع بعینی غزیر
ان کان طرفی لایری شخصها
فانها قد صورت فی الضمیر

عزالدین افندی { (اشرف زاده شیخ —) مشاهیر علما وعرفادن ومشایخ قادریه‌دن اولوب، ازنیقده دفین خاك غفران

اشرف زاده شيخ عبدالله رومى حضرتلرينك نسلندن شيخ سيد محمد افندينك اوغليدر. ١٠٨٣ تاريخنده بروسه‌يه آلتى ساعت مسافه‌ده واقع وراق كوينده تولد ايدوب، ملا احمد زاده محمد افندى وعين اكبر محمد افندى كبى افاضلك حلقهٔ تدريسلرينه مداومتله، علوم متداوله‌ده كسب امتياز ايتدكدن صكره، اجدادى طريقنه سلوكله، بدرندن استخلاف ايده‌رك، بروسه‌ده انجيرليجه محله‌سنده سجاده نشين ارشاد اولديغى حالده، ١١٥٣ تاريخنده درسعادتده ارتحال ايدوب، طوبخانه‌ده قادريخانه دركاه شريفى داخلنده مدفوندر. «انيس الجنان» عنوانيله ٤ جلد اوزره بر تفسير شريفى و «مشوق العشاق» عنوانيله بر منظومه‌سيله عزى مخلصيله بعض اشعار عارفانه‌سى واردر.

عزالدين پورحسن اسفرانى { مشاهير شعرا و مشايخدن اولوب، فارسى وتركى اشعارى واردر. تركجه‌ده حسن اوغلى تخلص ايدردى. ديوانى آذربيجانده متداولدر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

چون خدا در دوجهان روى نكو دارد دوست
من كه پور حسنم دوست ندارم چه كنم

عزالدين حسين { لركوچكده حكومت سورن اتابكان شعبه‌سى ملوكندن اولوب، ٦٧٧ تاريخنده بدرى تاج الدينك وفاتى اوزرينه، برادرى فلك الدين ايله مشتركاً ١٥ سنه حكم سورمش؛ وملك موروثلرينى خيلى توسيع ايتمشلر ايدى. ٦٩٢ ده وفات ايتمشدر.

عزالدين حسين { آل سبكتكيندن سلطان ابراهيمك رجالندن اولوب، حاجبى اولمش؛ وسلطان مسعود بن ابراهيم زماننده اوج اقبالده بولنمشدر. خاندان حكمدارى‌يه منسوب بر قادينله تزوج ايدوب، اوغللرندن فخرالدين مسعود باميان حاكمى اولمش؛ ايكنجى اوغلى قطب الدين محمد سلطان بهرامشاهك قيزينى تزوج ايتمش؛ واوچنجى اوغلى علاء الدين حسن غور حاكمى اولوب، غزنه‌يى تخريب ايتمشدر.

عزالدين عبدالعزيز { (شيخ - بن عبد السلام) مؤلفيندن اولوب، دمشقليدر. «شجرات المعارف» عنوانيله بر كتاب يازمش؛ و ٦٦٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عزالدين عبداللطيف { آيدين اوغلى محمد بكك معلمى ونبيره قصبه‌سنده مدرس اولوب، «مجمع البحرين» و «مشارق الانوار» كتابلرينى شرح ايتمش؛ وتصوفه متعلق بر رساله دخى يازمشدر. بر برادرى حروفيون طائفه‌سنك رئيسى فضل الله تبريزينك اصحابندن ايدى.

عزالدين قلج آرسلان { [«قلج آرسلان» ماده‌سنه مراجعت اولنه.]

عزالدين كيكاوس { قونيه‌ده حكومت سورن سلاجقهٔ رومك طقوزنجيسى اولوب، غياث الدين كيخسروك اوغليدر ٦٠٩ تاريخنده بدرى غياث الدين كيخسروك فوتندن صكره عم زاده‌سى عزالدين قلج آرسلان تخته اجلاس اولنمش ايسه‌ده، آلتى آى صكره صغر سنندن طولايى اسقاط اولنه‌رق، صاحب ترجمه قعود ايتمش؛ ويالكز بر سنه حكومت سوردكدن صكره سل الرئه مرضندن وفات ايتمشدر. زماننده سينوب فتح اولنمشدى.

— ملوك مذكوره‌نك اون برنجيسى اولان غياث الدين كيخسرو ثانينك اوغلى ديكر بر عزالدين كيكاوس دخى واردر، كه تخت سلطنتده بولنان ركن الدين سليمان ثانى‌يه قارشى خروج ايدوب، غالب كلمش ايسه‌ده برادرى هلاكوخانه التجا ايله مغول عسكريله دونوب ملكنى استرداد ايدنجه، صاحب ترجمه قسطنطينيه‌يه واورادن قريمه قاچوب، اون سكز سنه ديار غربتده قالدقدن صكره، قريمده وفات ايتمشدر.

عزالدين محمد { لركوچكده حكومت سورن اتابكان سلاله‌سنك اونايكنجى حكمدارى اولوب، سابق الترجمه عزالدين حسينك اوغليدر. برادرى بدرالدين مسعود زماننده انجو حاكمى اولوب، مشاراليهك وفاتنده ولايى دخى كنديسنه انتقال ايتمش ايسه‌ده، اووقت حكم مغوللرك النده ايدى. يكرمى سنه اسماً حكومت سوردكدن صكره، ٧١٦ ده وفات ايتمش؛ وحكومت نامى زوجه‌سى دولت خاتونه انتقال ايتمشدى.

عزالدين مسعود { (ابوالمظفر - بن قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكى بن آق سنقر) موصلده حكومت سورن ملوك اتابكانك بشنجيسى اولوب، بيوك برادرى سيف

الدين غازى زماننده حلب حاكمى بولنان عم زاده‌سى ملك صالح اسماعيل بن نورالدينى صلاح الدين ايوبينك تجاوزندن مدافعه‌يه كيتمش ايسه‌ده، صلاح الدينك قوتى پك زياده اولديغندن، صلحه مجبور اولمش؛ و ٥٧٦ تاريخنده برادرى سيف الدين غازى وفات ايتمكله، صاحب ترجمه موصلده تخت نشين اولوب، بر سنه صكره حلب حاكمى مشار اليه ملك صالح دخى وفات ايتمكله، عزالدين مسعود صلاح الدينه فرصت ويرمكسزين، حلبى ضبط ايتمكه شتاب ايتمش؛ وبو صورتله صلاح الدينله مخاصمات قپوسى آچيلوب، مشار اليه حلبى ضبط ايتدكدن صكره، جزيره‌نك بر چوق يرلرينى دخى اخذ، وموصلى ايكى دفعه محاصره ايتمش؛ وآنجق متعاقباً صلاح الدين خسته اولوب، وفات ايتمكله، صاحب ترجمه غائب ايتديكى ممالكى استرداد ايده‌رك، ٥٨٩ تاريخنه‌دك حكومت سورمش؛ وتاريخ مذكورده وفات ايدوب، موصلده بنا ايتمش اولديغى مكمل بر مدرسه اتصالنده دفن اولنمشدر. اوغلى نورالدين آرسلان شاه خلفى اولمشدر.

عزالدين مسعود (ملك قاهر - بن نورالدين آرسلان شاه بن ابى المظفر عزالدين مسعود) موصل ملوك اتابكيه‌سنك يدنجى حكمدارى اولوب آنف الترجمه‌نك نورونيدر. ٦٠٧ تاريخنده وفات ايدن پدرى نورالدين آرسلان شاهه موصل حكومتنده خلف اولوب، سكز سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦١٥ ده وفات ايدوب، بوندن صكره ملك باباسنك مربيسى بدرالدين لؤلؤ يدينه كچمش؛ ومرقومدن صكره مغوللر طرفندن ضبط اولنه‌رق، موصل اتابكلرى سلاله‌سى منقرض اولمشدر. صاحب ترجمه دخى پدرى وجدى كبى موصلده مكمل بر مدرسه بنا ايتمشدر.

عزالملوك (ابو كاليجار عمادالدين الله مرزبا) [«مرزباز» ماده‌سنه مراجعت.]

عزت بك (بككلكجى —) متأخرين شعراى عثمانيه‌دن اولوب، ١٢٠٨ تاريخنده خواجه‌لك رتبه‌سيله صدارت عظمى مكتوبى وبعده مهمه اوطه‌لرينه كيرمش؛ و ٢٢٢ ده اردوى همايونده ايكن، بككلكجيلك مقامنه نصب اولنمش؛ و ٢٢٣ ده مرخص ثالث عنوانيله مصالحه عقدى ايچون افلاقه اعزام اولنه‌رق، بعد العوده، كنديسنه اسناد اولنان بعض سوزلردن طولايى ٢٢٤ ده قاضى كوينده اعدام اولنمشدر. تركى وفارسى اشعارى ومطبوع ديوانچه‌سى وار ايسه‌ده، اووقتلرك اكثر اشعارى قبيلندن اولوب، نقله شايان بر بيتنه دسترس اوله‌مدق.

عزت پاشا (قائممقام على —) وزرا وشعرادن اولوب، داماد محمد پاشانك اوغليدر. ١١٣٧ ده مكتوبى دفترى مأموريتنه وبرمدت صكره دفترداراق مسندينه نصب اولنه‌رق، ١٤٤ تاريخنده رتبهٔ وزارتله قائممقام صدر عالى، و ١٤٥ ده بغداد جانبنه سوق اولنان اردوى همايونه مأمور اولمش؛ و ١١٤٧ ده ايران سفرى سرعسكرلكى عهده‌سنده ايكن، اوراده وفات ايتمشدر. حسن خطده دخى شهرتى واردر. شو بيت اونكدر:

تقديرده سر نهاده اول عزت كه كوششك
بيهوده طبعه زحمت تدبير ويرمسون

عزت پاشا (ارزنجانلى —) متأخرين وزرادن اولوب، ارزنجانلى حاجى عثمان پاشانك اوغليدر. پدرى كريد واليسى ايكن، ١٢٢٩ ده رسموده طوغوب، پدرينك وفاتندن صكره برمدت درسعادتده اقامتله، ارزنجان وويوده‌لغنه نصب اولنمش؛ وبعده عساكر رديفه بيكباشيلغى رتبه‌سيله سلك عسكري‌يه ادخال اولنه‌رق، ١٢٥٧ ده ميرلوا، ٦٤ ده فريق اولوب، عراق اردوى همايوننه مأمور اولمش؛ و ٦٥ ده رتبهٔ مشيرى ايله حكارى ايالتنه تعيين اولنه‌رق، اووقتدن برى ايالات وولايت واليلكلرنده بولنمش؛ وبوندن اوچ درت سنه اول ادرنه واليسى ايكن، اوراده وفات ايتمشدر. اديب وظريف بر ذات اولوب، طبيعت شعريه‌سى ويه‌كى شيش كبابنى دخى صابونله ييقامق كبى پك غريب احوالى وارايدى. پك زياده متمول اولديغى حالده، دنياده كيمسه‌سى اولميوب، بر عصراق عمرينى تجردله كچيرمشدر. شو مقطع بر نعت شريفندندر:

الى باغلو اسير دوزخ ايتمه يارسول الله
نه‌قدر مجرم ايسه امتكدر عزت شيدا

عزت محمد پاشا دور سلطان عبدالحميد خان اولده ايكى دفعه مسند صدارت عظمايه كچمشدر. روم محمد پاشا احفادندن اولوب، ١١٣٦ تاريخنده بولى سنجاغنده طوغمش؛ ودرسعادته ورودله بالطه‌جيلر اوجاغنه كيروب، يازيسى اولمق مناسبتيله پك خليفه دينمكله

شهرت بولەرق ، جلوس سلطان مصطفی خانده آغا یازیجیسی ایکن ، ابوقوف آغاقتل اولندقده ، کندیسی ده مغضوباً سرای همایوندن چیقاریلەرق ، خواجکان دیوان همایونه الحاق اولنمش ؛ و ١٧٩ ده ضربخانه امینی ، ١٨٧ ده شهرامینی اولمش ، وسلطان عبدالحمید خان اولك جلوسلرندن صکره ، ١٨٨ ده دفعةً قائممقام رکاب همایون اولوب ، برقاچ آی مرورنده مهر صدارت عهده‌سنه احاله‌اولنمش ؛ وبرسنه‌یه قریب مدت بومقامده قالدقدن صکره ، رخاوتندن و مهام اموری قاپی‌اسماعیل آغانك‌یدنده براقدیغندن طولایی ، عزل اولنه‌رق ، آیدین‌محصللغی وبعده بربرینی‌متعاقب مصر ، ایچ ایل ، سیواس ، ارضروم ، رقه وثانیاً ارضروم ایالتلری توجیه اولنه‌رق ، ١١٩٥ ده ثانیاً مسند صدارته ارقا اولنه‌رق ، بودفعه دخی برسنه ایله بش ماه مقام صدارتده قالدقدن صکره ، ٩٦ ده ینه اسباب مذکوره‌دن طولایی ، عزل ایله قلعه‌ده اقامته مأمور اولمش ؛ وبعده وزارتی اعاده ایله بلغراد محافظلغنه نصب اولنه‌رق ، ١١٩٨ ده اوراده وفات ایتمشدر .

عزت محمد پاشا { دور سلطان سلیم خان ثالثده مسند صدارته

کچمشدر . زعفرانبوللی‌اولوب ، ١١٥٦ ده‌طوغمش ؛ ودرسعادته ورودنده‌زاغلی‌بالطه‌جیلر زمره‌سنه داخل اولوب ، بیوك مناصبده بولنان بعض اقاربی معاونتیله ترقی وتعیض یولنی طوته‌رق ، بودخی همنامی اولان آنف‌الترجمه کچی خلیفه بك نامیله شهرت بولمش ؛ و آغا یازیجیسی اولوب ، ١١٩٣ ده باش محاسبه‌جی ومتعاقباً ضربخانه امینی و بعده سلطان کتخداسی وشهر امینی و ١٢٠٠ ده ترسانه امینی و متعاقباً رتبهٔ وزارتله خانیه ، بعده دیاربکر ، ایچ ایل ، بندر ، جده ، بوغاز حصاری ، مصر ، اناطولی والیلك ومحافظلقلرینه نصب اولنه‌رق ، ١٢٠٩ ده اوراده جلبله ، مسند صدارته نصب اولنمش ؛ وظلمدن متوقی منصف ومحسن برذات اولمغله ، درت سنه‌یه قریب مدت امور صدارتی حسن اداره‌ایتدکدن صکره ، ١٢١٢ ده عزل و ساقز آطه‌سنده اقامته مأموراولوب ، بعده مقاطعه‌سی‌اولان مغنیساده‌اقامتنه مساعده اولنمشدی .

عزت محمد پاشا { دور سلطان محمود خان ثانی وسلطان مجید خا-

نیده ایکی‌دفعه مسند صدارت‌عظمایه کچمش وزرادن اولوب ، دارنده‌لیدر . ١٢٠٧ تاریخنده دارنده‌ده طوغوب ، بعض والیلکرده بولنمش اولان عمی علی پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق ، بونك مهردارلغنی وبعده اسپارطه‌لی ابراهیم پاشانك کتخدالغنی ایتمش ؛ ومشارالیه ابراهیم پاشانك بوغاز محافظلغی زماننده امورمأموره‌سنی اداره ایدن صاحب ترجمه اولدیغی آکلاشلمغله ، ٢٣٧ ده ابراهیم پاشانك وقوع عزلنده برینه‌رتبهٔ میرمیرانی‌ایله صاحب‌ترجمه نصب ، واسکدار ، بکاربکی وبکقوز محافظه‌سی دخی کندیسنه احاله اولنمش ایدی . ٢٤١ ده ظهور ایدن وقعهٔ خیریه‌ده فوق‌العاده غیرت وخدمتی مشهود اولمغله ، نزد پادشاهیده قدری برتر اولوب ، اسکدارده اقامت ایتمك اوزره ، آناطولی سواحلی محافظه‌سی عهده‌سنده تقرر ایتمشدر . ٢٤٢ ده قپودانلق مسندی عهده‌سنه احاله اولنوب ، ٤٤ ده مأموریت مخصوصه ایله وارنه‌ده بولنان اردوی همایونه اعزام بیوریله‌رق ، عودتنده سلیم‌محمدپاشا یرینه مسند صدارت‌عظمایه ارقا اولنمش ؛ ویالکز اوچ آی بومقامده قالدقدن صکره ، عزل اولنه‌رق ، تکفورطاغنده اقامته مأموراولمش ؛ ومؤخراً عفوبیوریله‌رق ، برمدت بلامنصب صوفیه‌ده استخدام اولندقدن صکره ، ودین و ٤٩ ده قره حصارصاحب والیلکنه‌نصب ، وبعده آنقره وکنغری وقسطمونی دخی علاوهٔ مأموریت ایدیله‌رك ، وقعهٔ خیریه‌ده‌کی خدمتندن طولایی افتخار نشانیله دخی تلطیف بیورلمش ایدی . ٢٥٥ ده عزل اولنه‌رق ، ٥٦ ده ینه بوغاز محافظلغنه ، ومسئلهٔ مصریه‌ده صیدا وبیروت وطرابلس شامك الحاقیله عکا ایالتنه ومتعاقباً بریة الشام سرعسکرلکنه نصب اولنمش ؛ وبومسئله‌ده ابراز غیرت وشجاعت ایدوب ، یکفابه محاربه‌سنی‌قزانمش ایسه‌ده ، اکرینك قبورنده بولنان طبانجه‌سنك قضاءً بوشانمسیله صول آیاغی سقطلنوب ، بو سببدن بریة الشام سرعسکرلکندن عفو ، وادرنه والیلکنه نصب‌اولنه‌رق ، کلیبولی‌یه وصولنده ، یاره‌سی قپانمامش اولدیغندن ، اوراده‌دخی‌عفونی استدعا ایده‌رك درسعادته‌کلمش ؛ و٥٧ ده ثانیاً مسندصدارت عظمایه تعیین بیوریله‌رق ، سکز ماهی متجاوز مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره ، ٥٨ ده عزل ، وادرنه والیلکنه نصب اولنمش ؛ و٥٩ ده وجودجه معذر-

تندن طولابی استعفا ایدوب، تکفور طاغنده اقامتنه وبعده درسعادته کلمسنه مساعده بیورلمش؛ و ۱۲۷۱ ده ارتحال ایتمشدر. مقتدر ومستقیم وکار آشنا بر وزیر اولوب، آنجق بعض مرتبه رمز اولدیغی مرویدر.

عزت ملا (کچه‌جی زاده محمد عزت افندی) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك اك ممتازلرندن اولوب، سلطان عبدالحمید خان اول دوری صدورندن صالح افندینك اوغلیدر. ۱۲۰۰ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلوب، طریق تدریسه داخل اولمش؛ و ۲۳۸ ده غلطه مولویتنه، نائل اولدقدن صکره، حالت افندینك سعایتیله کشانه نفی اولنه‌رق، بر سنه اقامتدن صکره، عودت ایدوب، سلطان محمود خان حضرتلرینك حسن توجهنی قزانمش؛ وطلاقت لسانیله نکته کولنی وظرافت طبعی حسبیله پادشاه مشارالیهك ندما و مصاحبینی زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. ۲۴۱ ده مکهٔ مکرمه و ۴۲ ده استانبول مولویتی پایه‌سنی احراز ایدوب، ۲۴۵ ده آچلش اولان روسیه محاربه‌سنده صلح طرفداری اولدیغندن، خصماسنك سعایتیله سیواسه نفی اولنه‌رق، او سنه اوراده وفات ایتمشدر. سیاسیٔ مشهور فؤاد پاشا مرحومك پدریدر. «بهاراوکار» و «حزان آثار» عنوانلریله ایکی دیوانی و «محنتکشان» و «کلشن عشق» عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر. بعض نکات و لطائفی دخی مشهوردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

مقصود قولایلقله عزیزم اله کیرمز
چشم ایتدی فدا یوسفه یعقوب محبت

عزتی (محمد —) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. معما کولقده وشطرنج اوینونده مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بکا سیر کلشنی وصف ایله ای باغبان
عارض دلبر بنم اولسون کل خندان سنك

عزتی (میرزا خانی —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. بعضلریده قزوینلی وتبریزلی عد ایتمشلردر. ابتدا شیراز حاکمی الله وردی خانك خدمتنده بولنوب، بعده شاه عباس ماضی‌یه انتسابله، وزارت رتبه‌سنه قدر چیقمش؛ ونهایت ترك جاه وجلال ایدوب، حج

شریفه ومقامات عالیه‌نك زیارتنه کیده‌رك، عودتنده مشهدده اختیار انزوا، واوراده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دور از انصافست برق آشیان ماشدن
مشت خاشاکی بصد محنت فراهم کرده ایم

عزمی اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مصطفی —) برشته‌لی اولوب، لوحی ونوحینك کوچك برادریدر. شهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالث سنجاغنه جیدیغنده برادری نوحی رئیس الکتابی وصاحب ترجه مطبخ کاتبی اولمشیدی. شهزادهٔ مشارالیهك وفاتنده تقاعد اولوب، وفاتنه دك کوشهٔ قناعتده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

دلبرك سینه‌ده‌کی شوقله داغن یاقه‌سك
تا قیامت ینه بر عشق چراغن یاقه‌سك

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، سلیمانیه مدارسنده مدرس وشهزاده سلطان محمد بن مراد خان ثالثه خواجه بولنمش؛ وشعر وانشا وکتابتده شهرت بولمش ایدی. ترکی وفارسی وعربی اشعاری واردر. سلطان سلیم خان ثانی حضرتلرینك امریله شیخ محمد عطارك «مهر ومشتری» عنوانلی منظومه‌سنی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشیدی. یدی بیك بشیوز بیتنی ترجمه ایتدکدن صکره، پادشاه مشارالیهك وقوع ارتحالیله ناتمام براقمش؛ و ۹۹۰ ده وفات ایتمشدر. ترجمهٔ مذکوره‌نك باشلانغیجی شودر:

جناب شاه والا رتبهٔ عشق
که نامنه اوقندی خطبهٔ عشق
غمینه مهر قزغین مشتریدر
قوانس و پری فرمان بریدر

عزمی ایران شعراسندن اولوب، لاهیجانلیدر. شو رباعی اونکدر:

دل از غم فرقت توخون خواهدشد
خوناب دل از دیده برون خواهدشد
نارفته هنوز عالم اینست ببین
آن دم که روی زدده چون خواهدشد

عَزَّة المیلاء مشاهیر مغنیات عربدن اولوب، انصار کرام آزادلیلرندن ومدینهٔ منوره ساکنه‌لرندن ایدی. اکثریا سیده سکینه بنت امام حسین (رضهما) مجالسلریله تشرف ایدردی. مداح جناب نبوی حسان بن ثابت (رضه) حضرتلرینك اشعارینی مشارالیهك حضورنده تغنی ایده‌رك، کندیلرینی سرشك ریز تأثر ایدردی. حسنی وعفیفه

برخاتون اولوب، رفتار نازنیننده تمایل کوستردیکیچون میلاء لقبیله تلقیب اولنمشدی.

عُزّی { عربلرك جاهلیتده عبادت ایتدکاری معبودلرندن اولوب، بر آغاجدن عبا- } رت ایدی. هله قریشك بوکا پك چوق اعتقادلری اولوب، بر بنا ایچنه آلمشلردی؛ وهر دائم هدیه‌لر کوندریر و قربانلر کسرلردی. فخر کائنات (صلعم) افندمز مکه‌یی فتح بیوردقدن صکره خالد بن ولید حضرتلرینی اعزام بیوره‌رق، بو آغاجی قطع وبناسنی هدم ایله عبادتنه ختام ویرمشلردر.

عزی { ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر. }

برنجیسی سادات ستّه‌دن معدود اولوب، شو رباعی اونکدر:

چشمم زغمت خون جکر میریزد
پیوسته سرشك چون شرر میریزد
هر ساغرمی که خورده‌ام باتوشبی
دل بی رخت از دیدهٔ ترمیریزد

— ایکنجیسی مشهد ویاکاشان سادانندن اولوب، تقیٔ اوحدی ایله کورشمشیدی. شورباعی اونکدر:

از خون جکر چهرهٔ کاهی شستیم
رخسار بخون چنانکه خواهی شستیم
چندان بکریستیم دور ازرخ تو
کز مردمك دیده سیاهی شستیم

عزی { (ابو المعالی عزالدین عبد الوهاب زنجانی) مشاهیر نحویون وخطاطیندن } اولوب، علم صرفده کندی اسمیله مشهور بر تألیفی واردر. حسن خطی مشهور یاقوت مستعصمیدن تعلم ایدوب، بوفنده شهرت شایعه قزانمشیدی. ٦٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عزی { (وقعه‌نویس سلیمان — افندی) عثمانلی شعراسندن اولوب، دیوان } همایون قلمندن نشأت ایتمش؛ وتشریفاتیٔ دیوان همایون ووقعه نویس اولمش ایدی. برتاریخی ودیوان اشعاری واردر. خطاطلقده دخی مشهور ایدی. ١١٦٦ ده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

هر نظرباز فلکدن صاقله مهر سینه‌کی
پك صاقین سنك حوادثدن هله آیینه‌کی

عزیر { (بن شرحیا) Esdras نبوتی مختلف فیه رجال بنی اسرائیلدن اولوب، قدسك } بختنصر طرفندن تخریبیله بنی اسرائیلك تحت اسارتده بابله سوقنده حضرت عزیر دخی برلکده بولنمش؛ وبابلده بنی اسرائیله دین واعتقادلرینه متعلق معلومات ویرمکه دوام ایتمش ایدی. بابل ایران دولتك الینه کچدکدن صکره، عزیر ایران شاهنك توجهنی قزانمغله، بونك طرفندن میلاد عیسی (عم) دن ٤٥٨ سنه اول بابلده‌کی بنی اسرائیلی قدسه اعاده وبیت مقدسی یکیدن بنا ایتمکه مأمور اولمش؛ وکتب مقدسه‌یی بو اسارت زماننده اوغرامش اولدیغی سهو وخطا وتحریفدن قورتاروب، تصحیح؛ وبرایکی فصل دخی علاوه ایتمشدر. بنی اسرائیل تاریخنده مضبوط احوالی بوندن عبارت اولوب، قرآن کریمده مذکور بعض آیات کریمه‌نك تفسیرنده بعض مفسرین حضرت عزیرك من طرف الله یوز سنه اماته وبعده احیا بیورلدیغنی؛ وبنی اسرائیل بابلده‌کی اسارتلری هنکامنده توراتی اونودوب، نسخه‌لرینی غائب ایتمش اولملریله، حضرت عزیرك ازبردن توراتی اوقویوب یازدیردیغنی، وبعده بولنان بر نسخه ایله لدی‌المقابله طوغری یازدیرلمش اولدیغی آکلاشلمغله، یهودیلرك کندیسنه ابن الله دیدکلرینی بیان ایتمشلردر.

عزیز { (ملك — عماد الدین عثمان) مصر وشامده حکومت سورن ملوك ایو- } بیه‌نك ایکنجیسی اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان صلاح الدین یوسفك اوغلیدر. ٥٦٧ تاریخنده قاهره‌ده دنیایه کلمش؛ وپدری شامده مشغول ایکن کندیسی مصرده وکالت ایتمکده اولدیغی حالده، ٥٨٩ ده، سلطان صلاح الدینك وقوع وفاتی اوزرینه، تخت سلطنته جلوس ایله، آلتی سنه‌یه قریب مدت کمال عدل وحقانیتله اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ٥٩٥ ده ٢٨ یاشنده وفات ایدوب، اون یاشنده بولنان اوغلی محمد المنصور خلفی اولمش ایسه‌ده، صباوتنه مبنی برسنه صکره، اسقاط اولنه‌رق سلطان صلاح الدینك برادری ملك عادل سیف الدین ابوبکر ادارهٔ اموری الینه آلمش؛ وآرتق حکومت بونك نسلنده قالمشدر. ملك عزیز علوم متنوعه‌ده عالم وپدری کبی عالی ومحقق برذات ایدی. قرافهٔ صغراده امام شافعی حضرتلرینك تربه‌سی یاننده مدفوندر.

عزیز { (ملك — ابو المحاسن یوسف) مصرده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك } طقوزنجیسی اولوب، ملك اشرف ابو النصر برسبایك

اوغلیدر. ٨٤١ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، مصر تختنه قعود ایتمش ایسه‌ده، یالکز اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، اسقاط اولنه‌رق، یرینه ملك ظاهر ابو سعید چقمق انتخاب اولنمشدی.

عزیز { فرس شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (ملا عزیزالله بن ملامبارك) هندستانك عظیم آباد شهرندن اولوب، عالمکیر شاهك قزی زیب‌النسا بیکمك خدمتنده بولنمشدر. علوم عقلیه وحکمیه‌ده دخی یدطولاسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ساقیٔ خوش چشم دارا مونس مجلس کند
از نکاهش بزمرا کلدستهٔ نرکس کند

— ایکنجیسی همدانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شب که از کون تو آشفته و بی‌تاب روم
خود بخود درد دلی کویم ودر خواب روم

— اوچنجیسی ینه همدانلی اولوب، موسیقیده دخی مهارتی وکوزل سسی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بهر کلشن که چون خورشید تابان چهره بنمایی
بر آید همچو نرکس از زمین چشم تماشایی

عزیز الدین المستوفی { (ابوالنصر احمد بن حامد الاصبهانی)
دولت سلجوقیه‌نك اعاظم رجالندن اولوب، سلطان محمود بن محمد بن ملکشاهك خزینه داری ایدی. حکمدار مشارالیه صاحب ترجمه‌یه عمی سلطان سنجر بن ملکشاهك قزینی تزویج ایتمش؛ وبرمدت صکره بوقادین وفات ایدوب، پدری بك قیمتلی اولان متروکاتنی طلب ایتدیکی حالده، سلطان محمود بونلری کتم ایتمکله، صاحب ترجمه‌نك شهادتندن قورقدیغیچون، کندیسنی تکریت قلعه‌سنه کوندره‌رك، حبس وبر سنه صکره ٥٢٥ ده اوراده قتل ایتدیرمشدر. صلاح‌الدین ایوبی وبرادری شیرکوه اووقت تکریت قلعه‌سنك محافظلری بولنوب، صاحب ترجمه‌یی قورتارمغه چالشمشلر ایسه‌ده، موفق اوله مامشلردر. عزیزالدین علامهٔ شهیر عماد کاتب اصبهانینك عمیدر. فوق‌العاده کرم وسخاوت صاحبی اولمغله، شعرای عصری مدحنده بك چوق قصیده‌لر سویلمشلردر.

عزیز بالله { (ابو منصور نزار بن معزلدین الله) مغرب ومصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك بشنجیسی، ومصرده حکومت سورنلرینك ایکنجیسی اولوب، ٣٦٤ تاریخنده، ٢١ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولمش؛ و٢٢ سنه کمال عدالتله حکومت سوردکدن صکره، ٣٨٦ ده بلبیسه‌ده وفات ایتمشدر. زمان حکومتنده خیلی فتوحات اولوب، شام وحلب وموصل جهتلرینی دخی ممالکنه علاوه ایتمش؛ ویمنده دخی نامنه خطبه اوقوتمش ایدی. قاهره شهرینی خیلی توسیع وتزیین ایده‌رك، برچوق جوامع شریفه وسرایلر وسائر ابنیهٔ عظیمه تأسیس ایتمشدر. عادل وحلیم برذات ایدی. حتی شاعرك بری وزیرینی وکندیسنی هجو ایتمش اولدیغندن، وزیری کندیسنه شکایت ایدنجه: مادام که هجوده سزکله مشترکم، سزده عفوده بنمله مشترك اولك، دیمش اولدیغی مشهوردر. ادبیاتدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بر ایکی بیت بر اوغلنك وفاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

نحن بنو المصطفى ذوو محن
يجرعها في الحياة كاظمنا
عجيبة في الانام محنتنا
اولنا مبتلى وخاتمنا

عزیز محمود افندی { (هدایی —) کبار مشایخ جلوتیه‌دن
ومعظمهٔ کرامدن اولوب، زهد وعبادتیله، مواعظ مؤثره‌سیله والهیاته متعلق اشعاریله شهرت بولمشدر. عن اصل قوچحصارلی اولوب، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، طریق قضایه سالك اولمش ایکن، بروسه‌ده مشایخ بیرامیه‌دن شیخ محمد افتاده‌نك احوال عرفان اشتمالنی مشاهده ایتمسی اوزرینه، ترك ماسوا ایده‌رك، شیخ مشارالیهه انتساب وکندیسندن اخذ طریقت ایتمش؛ ودرسعادتده اسکدارده اختیار اقامتله، وعظ وارشادله امرار ایام ایده‌رك، ١٠٣٨ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. تربه‌سی اسکدارده زیارتکاه اولوب، خانقاهی الی یومنا هذا معموردر.

عزیزی { (مصطفی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبولیدر. یدی قله مستحفظلرینك کتخداسی ایدی. شو بیت اونکدر:

عاشق دیمه شول کیسه‌یه کیم سودیکی خوبك
یولنده فدا ایلیه جان عزیزی

عزیزی { ایران شعراسندن اولوب، قزوینلی اولدیغی حالده، تبریزده کورکچیلکله

مشغول ایدی. ٩٦٩ ده وفات ایتمشدر. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

غریب مردم وازمن نکرد یادکسی
به بیکسی وغریبیٔ من مبادکسی
خوشم بدرد غریبی وبیکسی مردن
کهٔ نی غمین شود از مردنم نه شادکسی

عزیزیه { سیواس ولایت وسنجاغنده وسیواس شهرینك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق کچی طاغنك اتکنده وضمانتی چایی مجراسنك قربنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٦٠٠ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٣٩ دکانی، ٢ حمامی، ١ خانی، ١ رشدیه مکتبی وبر قشلەسی واردر. بو قصبه ١٢٧٧ تاریخنده تأسیس اولنەرق، او سنه جلوس ایدن جنتمکان سلطان عبدالعزیز خانك نامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

— عزیزیه قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای جنوب غربیسنده واقع واسع بریر اولوب، شمالاً تنوس ونفس سیواس، شرقاً کوران قضالریله، جنوباً حلب وآطنه ولایتلریله، غرباً دخی آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی یوکسکجه وعارضەلی اولوب، کچی طاغی، خنزیر طاغی، بیك بوغا طاغی وصوغان طاغی قضانك داخلندەدر. قسم اعظمی آطنه ولایتندن آق دکیزه دوکیلن سیحون ایرماغی حوضەسی ایچنده اولوب، باشلیجه نهرلری اولان ضمانتی وکوك صو چایلری مذکور ایرماغك منابعی حکمندەدر. قضانك شمال شرقی کوشەسندەکی صولر ایسه فراته تابعدر؛ وقیزل ایرماق قضانك شمال غربی کوشەسنی قطع ایدیور. بو وجهله بو قضانك اراضیسی آق دکیزه، قره دکیزه وبصره کورفزینه صو کوندریور، که بوده ارتفاعنه علامتدر. اراضیٔ منبتەسی دخی چوق اولوب، حبوبات متنوعه حاصل اولیور ایسەده، قضا هنوز هیچ بر شوسه ایله بر اسکلەیه مربوط اولمیوب، مسافەلری ده اوزون اولدیغندن، ذخایر محصولاتندن بحق استفاده اولنەمیور. الما، آرمود، اوزوم وسائر میوەلری دخی واردر. حاریز وسعدآباد ناحیەلرنده ایکی بیوك اورمان بولنوب، بونلردن خیلی اودون وکراسته قطع، وسیواس وقیصریەیه نقل اولنور. قضا ٣١ ناحیه و٢٨٢ قریەیی حاوی اولوب، ٩٣٣٠٣ اهالیسی واردر، که بو مقداردن یالکز ٢٧٤٣ ی مذاهب ثلثەیه منقسم ارمنی و١٣٧١ ی روم اولوب، قصوری کاملاً مسلم، وخرستیانلری دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. قضاده کرك اسکیدن وکرك اخیراً بر چوق چرکس مهاجرلری اسکان اولنمشدر. درون قضاده ٨٥ جامع، ٢٤ مسجد، ١٠ مدرسه، ٧٦ اسلام و٨ خرستیان مکتبی موجوددر.

عزیزیه { خداوندکار ولایتنك قره حصار صاحب سنجاغنده وسنجاغك شمال شرقی کوشەسنده بر قضا اولوب، شمالاً کوتاهیه سنجاغیله، شرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً بولوادین قضاسیله، غرباً دخی نفس قره حصار قضاسیله محاط ومحدوددر. ایکی ناحیه و٥٥ قریەدن عبارت اولوب، جملەسی مسلم اولمق اوزره، ٣٠٩٧٣ اهالیسی واردر. مرکزی اولان موصلیجه قصبەسی قره حصارك ١٢ ساعتلق شرقنده و اسکیشهرك ١٨ ساعت جنوبنده و سقاریه منابعی قربنده اولوب، قره حصاره واسکیشهره بر شوسه ایله مربوطدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوبات کلیتله حاصل اولور، آفیون وپاموق دخی یتیشیر. میوەلرك انواعی چوقدر. اهالی ایپك بوجکی وآری بسلیوب، خیلی مقدار ایپك وبال وبال مومی چیقاررلر. بالی پك مقبولدر. اورمانلری دخی چوق اولوب خیلی مقدار پلاموط دخی چیقەرق، ازمیره ایندیریلیر. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت وسائر حیواناتلری دخی چوقجه اولوب، یاغی وتفتیك اخراجاتی واردر. مرعالری ویایلالری پك کوزلدر.

عَسجدی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، هراتلیدر. عنصرینك شاکردانندندر. سلطان محمود سبکتکینك بارکاهی شعراسندن اولوب، پك چوق احسانلرینه نائل اولمشیدی. عنصری وفرخی ایله برابر کده پادشاه مشارالیهك خدمتنده بولنوب، فردوسیٔ طوسی ایله ماجراسی مشهوردر. دیوانی موجود دکل ایسەده بر چوق قصائد وغزللری باقیدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر.

از شرب مدام ولاف مشرب توبه
وز عشق بتان سیم غبغب توبه
دل در هوس کناه و برلب توبه
از توبهٔ نادرست یارب توبه

عَسقَلان (Ascalon) شام ساحلنده فلسطین خطه‌سنه ملحق ویافه‌نك ٦٠ كیلو-متره جنوب غربیسنده واقع مشهور برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. قدیماً صور فنیكه‌لیلرینك مُهجری اولوب، خیلی معمور وتجارتگاه بولنمش؛ وبعده یهود حكومتنك الینه گچوب، هرودك زماننده زیاده تزیین اولنه‌رق، فلسطینك ایكنجی شهری حكمنه گچمشدی. بك بیوك ومزین برمعبدیله مشهور ایدی. زمان خلافت فاروقیده معاویه بن ابی سفیان یدیله فتح اولنه‌رق، دور اسلامده علوم وفنونك جملهٔ مراكزندن بولنمش؛ وعسقلانی نسبتیله معروف برچوق علما وسائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. ٥٣٨ تاریخنده اهل صلیبك ضبطنه گچوب، اوتوز بش سنه بونلرك النده قالدقدن صكره، ٥٨٣ ده سلطان صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمش؛ وبعده فرنكلر عكایی ضبط ایتدكلرندن، پادشاه مشار الیه عسقلانك دخی تكرار بونلرك النه دوشمسندن قورقه‌رق، ٥٨٧ ده قلاع واستحكاماتنی هدم وتخریب ایتمش؛ واهالی طاغیلوب، اووقتدن بری عسقلان برده‌ا عمار اولنه‌میه‌رق، خرابه حالنده قالمشدر.

عسقلانی [«ابن حجر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عسكر بواسم بعض بلاد مشهوره‌یه مضاف اوله‌رق برطاقم محلات ونواحینك اسملرینی تشكیل ایدیور: عسكر الرملة، فلسطینده رمله‌نك برمحله‌سی ایدی. — عسكر سامرا، عراقده سرمن‌رأی شهر مشهورینك معتصم خلیفه‌یه منسوب برمحله‌سی اولوب، حسن عسكری بومحله‌یه نسبتله عسكری تلقیب اولنمشدر. — عسكر مصر، مصرده برناحیه اولوب، صالح بن علی بن عبدالله بن عباس الهاشمی ایله ابوعون عبدالملك بن یزید الاموی عسكرلری بوراده تلاقی ایتدكلرندن، بواسمله تسمیه اولنمش، وعسكری لقبیله ملقب بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. — عسكر مكرم، خوزستانده (رستقاباد) یاخود (رستم كواد) شهر قدیمی قربنده اسكی برقصبه اولوب، حجاج بن یوسفك رجالندن مكرم بن معزاء الباهلی عسكرینك قوندیغی محل اولمغله، بویله تسمیه اولنمش؛ وشهر مذكورك خرابندن صكره بومحل اعمار ایدلمش ایدی. — عسكر المهدی، بغدادده خلیفه مهدی‌یه منسوب برمحله اولوب، بعده رصافه تسمیه اولنمشدی. — عسكر نیسابور، نیشابور شهرینك برمحله‌سی ایدی.

عسكری [«حسن عسكری» ماده‌سنه مراجعت.]

عسكری (ابو احمد حسن بن عبدالله) مشاهیر ادبا ومؤلفیندن اولوب، ٢٩٣ تاریخنده اهوازك عسكر مكرم قصبه‌سنده طوغمش؛ وابو بكر بن درید وسائر مشاهیردن اخذ علوم ایدوب، عمرینی تدریس وتألیفله گچیردكدن صكره، ٣٨٢ ده وفات ایتمشدر. وزیر شهیر صاحب بن عباد بوذاتك صحبتنه بك مائل اولوب، حتی بربهانه بوله‌رق، مخصوص كوریشمك ایچون، بالذات عسكر مكرمه گیتمش ایدی. باشلیجه تألیفاتی: «كتاب المختلف والمؤتلف»، «كتاب علم المنطق»، «كتاب الحكم والامثال»، «كتاب الزواجر» وسائره‌در.

عسكری اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ادرنه‌لیدر. قانونی سلطان سلیمان خان دورنده عسكر اولوب، بعده سلانیكده اختیار اقامت ایتمش؛ وبرمدت فقر وضرورت چكدكدن صكره، متوفی اسحق پاشانك زوجه‌سنی تزوج ایتمكله، مال وثروته نائل اولمش؛ وایفای حج وزیارت روضهٔ مطهره ایتمشیدی. رفض والحاد ایله مطعون ایدی. شو بیت اونكدر.

هردنینك دوشه طكمی چرخ گردون اوستنه
جنسیدر البته دونر دون اولان دون اوستنه

عسكری (محمد —) سلالهٔ تیموریه‌دن هندستانده كی دولتی تأسیس ایدن بابر شاهك اوغلی وهمایون شاهك برادری اولوب، پدرینك وفاتندن صكره برادریله خیلی وقت جنك ایتمش؛ ومغلوب ومحبوس اولدقدن صكره، ایرانده اقامتنه مساعده اولنه‌رق، اورادن حج شریفه گیتمش؛ وعودتنده ٩٦١ ده اثنای راهده وفات ایتمشدر. ادیب وشاعر برذات اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

چنان بیخود شدم ازدوریٔ آن گلعذار امشب
كه هردم گریها رو میدهد بی اختیار امشب

عسكری (امیر محمد —) هندستان علما و شعراسندن وبلكرام شهری ساداتندن اولوب، شو بیت اونكدر:

نه شبراهست پایانی نه آغاز سحرامشب
بفردای قیامت هست آبستن مکرامشب

عسیر { جزیرة العربك غرب جهتنده، یمن خطه‌سنك جهت شمالیه‌سنده ویا یمن ایله حجاز آره‌سنده برخطه اولوب، الیوم یمن ولایتنك برسنجاغنی تشکیل ایدیور. بوخطه‌یی اصل یمن خطه‌سندن خارج عدایدنلر دخی واراایسه‌ده، حقیقتده آیریجه برخطه اولمیوب، نصف جنوبیسی وبلکه قسم اعظمی یمن وقسم شمالیسی حجاز خطه‌سنه داخلدر. جغرافیون اسلام آثارنده عسیر اسمی مذکور اولمیوب، حجاز ایله یمنك حدود اولدقلری ذکر اولنیور. عسیر اسمی فی‌الاصل بوخطه‌نك وسطلرنده ساکن برقبیله‌یه مخصوص اولوب، بوقبیله جنکاورلکی وقوتی حسبیله جوارلرنده‌کی قبائل واراضیی تحت حکمنه آلدیجه، عسیر اسمنك معناسی دخی توسع ایدوب، متأخرین عندنده جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کیرمشدر. عسیر خطه‌سی بوکونکی کونده تقریباً ۴۰′ ۱۷° عرض شمالیدن ۲۰° درجه‌سنه‌دك ممتد اولوب، بودخی حجاز ویمن کبی دکیز بوینجه ممتد اولان آلچق وصیجاق تهامه ایله جبال سراتك صیرتندن وشرق وغربه مائل اولان اتکلرندن عبارتدر. شرق جهتندن حدودی پك ده معلوم ومعین اولمیوب، چوله وارلمازدن اول برطاقم قبائل غیرمضبوطه بولنیور. ساحلده‌کی اسکله‌لرینك باشلیجه‌سی واك بیوك قصبه‌سی اونه‌دن بری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنده بولنمش اولان (قنفده) اولوب، داخلده‌کی معموره‌لرینك برنجیسی‌ده متصرفلق مرکزی اولان (ابها) قصبه‌سیدر. عسیر خطه‌سی اهالیسنك خشونت طبعی حسبیله برچوق وقت غیر مضبوط ومهمل برحالده قالوب، قبائل شیخلرینك یدکش مکشنده بولنمش؛ ونهایت ابهاده‌کی شیخ عائض عائله‌سی دیکرلرینه تفوق ایتمشیدی. دولت عثمانیه‌جه یمنك تحت انضباطه آلنمسنه تشبث اولندیغی وقت، ردیف پاشا وعلی‌الخصوص غازی مختار پاشا حضرتلری عسیرك ضبطنه وار قوتلرینی ویره‌رك، شیخ عائضی اله کچیرمش اولملریله، اووقتدن بوخطه تمامیله اداره‌ٔ عثمانیه‌یه کچوب، یمن ولایتنه ملحق برسنجاق اتخاذ؛ وابها، بنی‌شهر، غامد، قنفده، محائل، رجال‌المع وصبیا اسملریله ۷ قضایه تقسیم اولنمشدر. بوبدی قضادن برنجیسی یعنی مرکز قضاسی اولان ابهاجبال سراتك اوزرنده وایکی جهتده‌کی اتکلرنده؛ ایکنجی واوچنجیسی صرف جبال سراتك شرق جهتنده وبیوك چوله ناظر اولان مائله‌سنده؛ ودیکر دردی ایسه تهامه‌ده وجبال سراتك غربی اتکلرنده واقعدر.

اراضی وهواجه دخی عسیرخطه‌سی ایکی‌یه منقسم اولوب، دکیز بوینجه اون اون بش وبعضاً زیاده کیلومتره وسعتنده اولان تهامه غایتله صیجاق وقوملق اولوب، یالکز قیشین بعض وادیلرنده صوآقدیغی حالده، جبالك اتکلرنده اولان بلادده بالعکس هوا ارتفاعنه کوره، آزچوق معتدل اولدیغی کبی، میاه جاریه‌سی دخی چوقدر. بوقسملرك اکثر اراضیسی طاغاق ایسه‌ده، اروا اولنان یرلری خیلی منبت ومحصولدار اولوب، اشجار ومزروعاتله مستوردر.

جبال سراتدن برچوق انهار نبعان ایدوب، برطاقی تهامه‌یه وبرطاقی ایچری چوللرینه طوغری آقارسه‌ده، تهامه‌یه ایننلری یالکز قیشین دکیزه قدر واصل اوله‌بیلیر؛ ودیکرلری چولده ناپدید اولوب، بعضلری برطاقم کوللرو بطاقلقلر تشکیل ایدر. ایچری‌یه طوغری آقانلرینك اك بیوکی (بیشه) دنیلان بیوك برواددر، که ابها جوارلرنده نبعانله، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق جبال مذکوره صیرتنده اینن برچوق چایلرك صولرینی جمع ایله، غامد قضاسنه واصل اولنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونوب، چوله ایننر. بحراحمره طوغری آقانلری دهاچوق ایسه‌ده، اوقدر بیوك اولمیوب، اك بیوکلری قنفده‌نك آلت طرفنده حلی اسکله‌سی قربنده همنامی برقوبه واصل اولان (عاشور) ایله (صبیا) قضاسنده‌کی خمیس وادیلریدر. هرنه قدر هنوز تحریرنفوس اجرا اولنمدیغندن، مقدار اهالیسی حقنده صاغلام برشی دینله‌مزسه‌ده، ۲۰۰۰۰۰ دن اشاغی اولمدیغی تخمین اولنیور. اهالیسی جسور وجنکاور آدملر اولوب، قسماً شافعی المذهب وقسماً وهابیدر. عسیر خطه‌سنده بغدای، آرپه، بیاض وصاری وقیرمزی دوره، مرجك، سیسام، پاموق، غامد قضاسنده شدا نامیله نفیس یشیل قهوه، بنی شهر قضاسنده ایکنجی جنسدن یمن قهوه‌سی، اعلا صمغ، موز، الما، برقاچ نوع اوزوم، نار، ابوا، بادم، تمرهندی، چوبد، سنامکی وبعض سبزه‌لر وسائره حاصل اولور. بیشه وادیسنده برملیون قدر خرما آغاجی وغامدده پك چوق یبانی زیتون آغاجی بولنور.

حیوانات اهلیه‌سی دوه، اوركوچلی صیغر، بیاض وسیاه
مركب، قیون، كچی، و سائره ایله طیور معروفه
بیتیه‌دن عبارت اولوب، نفیس‌تره یاغی وخیلی مقدار
بال دخی چیقار.

عُشاق { خداوندكار ولایتك كوتاهیه سنجا- غنده وكوتاهیه‌نك ١٤٢ كیلو متره
جنوب غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، غربه
طوغری ممتد اولان واسع وباغ وباغچه‌لر ومزور-
عاتله مستور براووه‌نك كنارنده وبرتپه‌نك اتكنده
واقعدر. یالكز ٢٠٨٤ ی تركجه لسانیله متكلم روم
وارمنی وقصوری مسلم اولمق اوزره ١٣٠٨٤ اها-
لیسی، ١١ محله‌سی، ١٧ جامع شریفی، ٢ مدرسه‌سی،
٢ تكیه‌سی، ٢ كلیساسی، بررشدیه‌سی وبرقاچ صبیان
مكتبی، ٢ كتبخانه‌سی، ٤ حمامی، ٧٥٠ دكانی، ٧٠٦
خالی دستگاهی، ٣٥ دباغخانه‌سی، ٨ خانی، ٤٥
چشمه‌سی واردر. كدیز نهری تابعلرندن اولان عشاق
چایی قصبه‌نك ایچندن كچیورسه‌ده، بونك صویی بتون
حالده مشهوراولان عشاق خالیلری اعمالاتنی اداره‌یه
كافی اولمدیغندن، مقدما مندرس تابعلرندن بناز
چایندن دخی برمقدار صو اساله اولنمشدر. قصبه‌نك
یوللری خیلی واسع وخانه‌لری كوزل اولوب، برقاچ
سنه اول همان كاملاً یانمش ایسه‌ده، دها كوزل بر
طرزده تجدید اولنمشدر. بوقصبه‌نك آنخونیا شهر
قدیمنك موقعنده بولندیغی مظنون اولوب، شرق
طرفنده برقیانك ایچنده اویولمش برطاقم قدیم مزارلر
بولنیور. قصبه‌ده هفته‌ده بركره پنجشنبه كونی بازار
قوریلوب، خیلی تجارت اجرا اولنور. عشاقده سنوی
١٥٠٠٠٠ مربع آرشون راده‌لرنده اعلا خالی
وسجاده وكلیم اعمال اولنوب، قسم كلیسی آلاشهر دمیر
یولیله ازمیره اندیریلیور. بوطریقله عشاقه قدر
تمدیدی بوقصبه وقضانك تجارت ومعموریتنی تضعیف
ایده‌جكنده شبهه یوقدر.

— عشاق قضاسی كوتاهیه سنجاغنك منتهای
غرب جنوبیسنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن
نفس كوتاهیه، شمال غربی طرفندن كدوس قضالریله،
غرباً آیدین ولایتیله، جنوباً وشرقاً دخی قره حصار
صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر. ایكی ناحیه (بناز
وتموك) ایله ١٥٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٧٦٢٦٩
اهالیسی واردر، كه بومقدارك ٢٣٨٤ ی روم و
١٤١٩ ی ارمنی اولوب، قصوری كاملاً مسلمدر.
خرستیانلری دخی لسان عثمانی ایله متكلمدرلر.
اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جهت شمالیه‌سنده مراد
طاغی وقزیل طاغ، بلنلرطاغی، آخور طاغی ایله سائر
بعض جبال بولنیور. بوطاغلردن برچوق چایلر اینوب،
قضانك اراضیسنی اروا ایدیور. بونلرك بر طاقمی
كدیز، برطاقمی‌ده مندرس نهرینه منصب اولوب، اك
بیوكلری قضانك شمالدن جنوبه شق ایله قضانك جنوبی
كوشه‌سنی شق ایدن مندرسه دوكیلان بناز چاییدر.
اراضی مزروعه‌سی چوق اولوب، باشلیجه محصولات
ارضیه‌سی: بغدای وآرپه ایله حبوبات سائره وسیسام،
آفیون، پاموق، توتون، اوزوم، میوه وسبزه‌لرك
انواعندن عبارتدر. خیلی مقدار قوری اوزوم وشراب
دخی اخراج اولنور. اورمانلری چوق اولوب،
میشه وچام وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده، یالكز احتیا-
جات محلیه‌یه كوره كراسته واودون قطع اولنوب،
مساعد طرقك فقداننده طولایی، اورمانلرندن بحق
استفاده اولنه‌میور. یالكز پلاموتدن خیلی استفاده
اولنوب، سنوی تقریباً ایكی بچق ملیون یكی قیه
پلاموط اخراج اولنور. مراعلری دخی چوق اولوب،
خیلی قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر. عشاقك
یوكاری بك مقبولدر. ایپك قوزه‌سی یتیشدیرلمسی
كتدكجه تعمم وترقی ایتمكده‌در. بناز ناحیه‌سنده حمام
بوغازی نام محلده كوكوردلی بر ایلیجه و بلغار
طاغنده آمیانت معدنی موجوددر. صنایع محلیه‌نك
باشلیجه‌سی والك مهمی مشهورعشاق خالی وكلیملرینك
اعمالی اولوب، بونلر الكزیاده اولرده قادینلر طرفندن
اعمال اولنور. بوندن ماعدا دباغت، قوندره‌جیلق،
بیچاقچیلق، قیوجیلق واهالیء محلیه‌نك كیدكلری
اثوابك اعمالی صنعتلری دخی خیلی ایشلكدر. خالی،
ذخیره، پاموق، پیاغی، آفیون وتازه اوزوم اخرا-
جندن قضایه بهرسنه خیلی مقدار آقچه كیرر. خالیدن
بشقه اولان اخراجاتی سنوی ١٥٠٠٠٠ وادخالاتی
٨٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. آنجق
اخراجاتك یالكز نصفی ممالك اجنبیه‌یه كیدوب،
ادخالاتی ایسه كاملاً خارجدن كلیر. عشاق قصبه-
سندن ٢٠ كیلو مترهلك مسافه‌ده وبناز ناحیه‌سنده
واقع آحد قریه‌سنده (ترابونوپولیس) شهرقدیمنك
خرابه‌لری كشف اولنمشدر.

عشاق { (شیخ حسن افندی) مشاهیرمشا-
یخدن اولوب، نامنه منسوب طر-
یقتك مؤسسیدر. من اصل بخارالی اولوب، سید احمد سمرقندی مریداننددن ایکن، بوطرفه هجرتله، عشاق قصبه‌سنده احتیار اقامت ایتدیکیچون، عشاقی نسبتیله شهرت بولمشدر. بعده درسعادتده جلبه، قاسم پاشاده کندیلرینه برزاویه یاپدیریله‌رق، پوست نشین اولمش؛ و ۱۰۰۳ تاریخنده قونیه‌ده وفات ایتمشدر. قاسم پاشاده برمسجدی واردر.

عشرت { کشمیر شعراسندن وبراهمه‌دن اولوب، بعض نوابلرك خدمتنده بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

جامهٔ بهرمن بی سروپا قطع کنید
دست شوقم هوس جیب دریدن دارد

عشرتی { (مصطفی ـــ) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، استا-
نبوللیدر. طریق علمه سلوکله ادرنه ایالتنده‌کی خاصکوی قضاسنه تعیین ایدلمش اولدیغی حالده، سلطان سلیمان خانك عراقین سفرنده ادرنه‌ده بولنان شهزاده بایزیده بعض اشعارینی تقدیمله، حسن صوتی ولطافت طبعی حسبیله، شهزادهٔ مشارالیهك محرم بزمی اولمش؛ وشهزاده‌نك کوتاهیه‌یه عودتنده قضادن استعفا ایله معیتنده اوطرفه عزیمت ایتمش ایدی. مؤخراً شهزاده‌یی عیش وعشرته سوق ایتمك تهمتیله غضب حضرت پادشاهی‌یه اوغرامش؛ وبرمدت صکره پادشاه مشارالیهك برغزلنی تتبع ایده‌رك، تقدیم ایتمکله مظهر عفو ونائل احسان اولمشیدی. شومقطع اوغزلندندر.

اشته کردن اشته شمشیرك کفن بردوش اولوب
عشرتی امر شریفه امتثال اوستنده در

عشرتی { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، برمدت هندستانده سیاحت ایتدکدن صکره، مشهده کیتمکده ایکن، قطاع طریق طرفندن شهید ایدلمشدر. شوبیت اونکدر:

تو بارقیب بکلکشت باغ ومن ازرشك
دلی بر آبله چون دست باغبان دارم

— ایکنجیسی یزدلی اولوب، نستعلیق خطنده دخی مهارت کامله‌سی وارایدی. هندستانك دکن جهتنه سیاحت ایدوب، هنوز اوتوزیاشلرنده ایکن اوراده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

دوستان دربوستان چون عزم می خوردن کنید
اول ازیاران دور افتاده یاد من کنید

عشرهٔ مبشره { صحابهٔ کرامدن ومهاجر-
یندن جانب حضرت نبو-
یدن جنتله تبشیر بیوریلان اون ذاتدر: ابو بکر صدیق، عمر بن الخطاب، عثمان بن عفان، علی بن ابی طالب، طلحه بن عبدالله، زبیر بن العوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن وقاص، سعید بن زید، ابو عبیده بن الجراح (رضهم).

عشقی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ابوالفتح محمد خان ثانی دوری شعراسندن اولوب، اشعاری پك ساده‌در. شو بیت اوجمله‌دندر:

برکون صنمایورکمی یارهم الکدن
تاکیم کوره‌سك نیجه‌درریارهم الکدن

— ایکنجیسی تیره‌لی اولوب، بعض مدرسلکرده بولندقدن صکره کوشهٔ انزوایه چکلمشیدی. شو بیت اونکدر:

تیره چشمم آیدین ایتسون رخك ای حورعین
خاکه پرتوصالسه کلز ذره‌جه خورشیده شین

— اوچنجیسی یکی حصارلی اولوب، ابتدا ینکیچری اوجاغنده‌ایکن، بعده کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خانه تقدیم ایتدیکی برغزل اوزرینه، مطلوبی صورلدقده منحل بولنان جزئی برتقاعد معاشی ایستیوب، بقیهٔ عمرنی کنج قناعتده کچیرمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

کاه مرآت فلك روی سعادت کوستر
که دونر ژنك ملامتله فلاکت کوستر
اومه ای‌دل صبرقل اومك ملامت کوستر
باقه‌لم آینهٔ دوران نه صورت کوستر

عشقی { فرس شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی وشیخ احمد اصفهانی مریدانندن اولوب، ابن فارضك قصیدهٔ تائیه‌سنی شرح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دل کفت مرابعلم لدنی هوس است
تعلیم کن اکر ترادست رس است
کفتم که الف کفت دکر هیچ مکوی
درخانه اکرکسی است یك حرف بس است

— ایکنجیسی هندستانده‌کی لکهنو شهرندن ومیرزا محمد حسن قتیلك مریداننددن اولوب، شورباعی اونکدر:

پرجفا بود نمیدانستم — فتنه زابود نمیدانستم
بود عشقی که برندی مشهود — پارسا بود نمیدانستم

عصار { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، تبریزلیدر. سلطان اویس ایلکانینك مداحلرندن ایدی. «مهروماه» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. ٧٨٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر :

اکر کردی فلك برسر نکاهش
بیفتادی زسر زرین کلاهش
زسنك انداز وی سنکی که جستی
پس از فرق سرکیوان شکستی

عصام‌الدین { [«طاشکبری‌زاده» ماده‌سنه مراجعت .]

عصمت افندی { (محمد —) استانبوللی اولوب ، طریق علمی‌یه و طریقت نقشبندیه‌یه منسوب ایدی. ١١٦٠ ده وفات ایتمشدر. شاهدینك منظومه‌سنی شرح ایتمش، وبر تاریخ ایله بر رساله یازمشدر. بعض اشعاری‌ده واردر .

عصمة‌الله { (مولانا —) مشاهیر شعرای فرسدن اولوب ، بخارالیدر. آبا واجدادی بخارانك اعیانندن اولوب، نسبی جعفر-بن ابی طالب (رضه) حضرتلرینه منتهی اولدیغی مرویدر . تیمورك حفیدی سلطان خلیل کورکانی‌یه خواجه‌لك ایدوب، بو مناسبتله شرف ونعمته نائل اولمش ؛ واولغ بك زماننده ٨٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر . یکرمی بیك بیتی حاوی دیوانی واردر. اشعاری بغایت سلیس و دلنشین اولوب، شو بیت اوجمله دندر :

بروز وصل همیکشت ذوق دیدارم
کنون تصور آن روزکار میکشدم

عصمتی { ورس شاعره‌لرندن ادیبه برخاتون اولوب، سمرقند قاضیسنك کریمه‌سی ایدی. شو بیت اونکدر :

مکر رسوای عشق از مردم عالم غمی دارد
که عاشق کشتن ورسوا شدن هم عالمی دارد

عصمتی { عثمانلی شعراسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

هم یاقار پروانه سن هم سوز دل اظهار ایدر
مقتضای مشرب شمع شب آرا بویله در

عصمه { صحابه‌دن بدی ذاتك اسمی، اولوب، اوچی بدر غزاسنده بولنانلردندر.

عضایر رازی { قدمای شعراء ایراندن اولوب ، (ری) شهرنده نشأتله ، غزنه‌یه عزیمت ایده‌رك ، سلطان محمود سبکتکینك مدحنده بعض قصائد سویلمش ، واوراشعراسیله مشاعره ایتمش ایدی . پادشاه مشارالیهك مدحنده سویلدیکی برقصیده ایچون اون درت بیك درم جائزه‌یه نائل اولمشیدی . شو ایکی بیت اوقصیده-سندندر :

صواب کرد که پیدا نکرد هردو جهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو ببخشیدهٔ بروز سخا
امید بنده نماندی بایزد متعال

عضدالدوله { (ابوشجاع فناخسروبن رکن-الدوله حسن بن بویه) آل بویه ملوکنك دردنجیسی عد اولنوب ، حقیقتده ایکنجیلریدر. چونکه پدری رکن‌الدله ایله عمی معز-الدوله کندیسندن اول حکومته نائل اولمشلرایسه‌ده، اصل مؤسس دولت اولان بیوك عمی عمادالدوله‌یه خلف اولان و مرکز دولت عد اولنان فارس تختنه جلوس ایدن صاحب ترجمه‌در . شویله که: ٣٣٨ تاریخنده مشارالیه عمادالدوله‌نك وفاتی اوزرینه، وصیتی موجبنجه تحت سلطنته چقوب، عضدالدوله لقبنی آلمش؛ وفارس وکرمان وعراقیندن عبارت اولان ملك موروثنه موصل وجزیره جهتلریله سائره برخیلی ممالك دخی ضم ایده‌رك، دولتنی خیلی توسیع ایتمش؛ وعلما وادبایی حمایه وعلوم وفنونك ترقیسنی التزام ایده‌رك ، سرایی مجمع دانشمندان اولمش؛ وممالکنك هرطرفنده برچوق مدارس وسائر ابنیهٔ خیریهٔ جسیمه بنا ایتمش ایدی . ازآن جمله بغدادده (بیمارستان عضدی) نامیله تأسیس ایتمش اولدیغی جسیم خسته خانه کرك بنانك جسامت وزینتی، کرك طاقملریله اصول ونظامنك حسن صو-رتیله وکرك مخصصاتنك کثرتیله والحاصل هروجهله مکملیتیله مشهور عالمدر. عرب وعجم شعراسی مدحنده بك چوق قصیده‌لر سویلمش، وانعام واحسانلرینه نائل اولمشلر ایدی . ابوالطیب متنبی دخی مدحیله تزیین لسان ایدن واحسانته نائل اولان شعرا جمله‌سندندر. الك اول اسلامده ملك نامنی آلان وبغدادده خطبه‌ده خلیفه‌نك نامندن صکره کندی نامنی یاد ایتدیرن بوذات اولوب، آل بویه دولتی بونك زماننده اوج بالای اقباله واصل اولمشیدی. کندیسی اکثر علومه واقف وشعرونظمه مقتدر وحسن خطه مالك ایدی . حضرت علی‌المرتضی (رضه) ك قبرینی، کشف ایتد-یروب، اوزرینه قبه یابدیران بوذات اولوب، کندیسنك

دخی قبه‌نك یاننده دفننی وصیت ایتمشدر. ٣٧٢ تاریخنده، ٤٨ یاشنده ایکن، بغدادده وفات ایدوب، اوراده دفن اولندقدن صکره، وصیتی اوزره نجف اشرفه نقل اولنمشدر. شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

لیس شرب الراح الا فی المطر
وغناء من جوار فی السحر
غانیات سالبات بالنهی
ناعمات فی تضاعیف الوتر

عضدالدین { (قاضی —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه ابواسحق زماننده فارسده نشأت، و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر. فقهده «مواقف» عنوانیله بر تألیف مشهوری وسائر آثاری واردر.

عطا { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر.

برنجیسی اسکوبلی اولوب، اجدادی ایراندن کلمشدی، وشیخ احمد یسوی نسلندن اولمق ادعاسنده بولنوردی. سلیمان چلبینك مولود منظومه‌سنه دخل ایدوب، اخبار موضوعه‌یی جامع اولدیغنی ادعا ایتمکله، کندیسی بوکا بدل برمنظومه نظم ایده‌رك، نظمجه خطاسی وار ایسه، تصحیح ایتمك اوزره، مومیٰ الیه سلیمان چلبی‌یه کوندرمش، وسلیمان چلبی بو منظومه‌نك سراپا محتاج تصحیح اولدیغنی بیانله اعاده وکندیسنی مجلس وعظنده تکفیر ایتمش اولدیغی مرویدر. شو ایکی بیت اونکدر:

بغرم فراق اودیله یانمش کبابه بکزر
کیفیتیله شعرم رنکین شرابه بکزر
بو پاره پاره اسکی کونیکاریله سینه‌م
یریر اوجاغی قالمش شهر خرابه بکزر

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، حکیم شاه اوغلی دینمکله مشهور ایدی. کندیسی دخی پدری کبی طبابتله مشغول اولوب، اورابیمارخانه‌سنك طبیب ثانیسی ایدی. عشرته مجبوریتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

بر جان ویرر فتاده بکا وارمیدر دیمش
بر جان بولنمدیمی عطادن خبر ویرر

عطا { فرس شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی ابرقوه ساداتندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

آمد آن مه سینه را از داغها رنکین کنید
پادشاه حسن آمد شهر را تزیین کنید

— ایکنجیسی (حسین —) هندستانك بریلی شهرندن واطبادن اولوب، شو بیت اونکدر:

کریهٔ بی اختیارم کرد رسوا ای عطا
ورنه دربزم نکویان آبرویی داشتم

— اوچنجیسی (محمد —) دهلی مضافاتندن مراد آباده تابع (امروهه) قصبه‌سندن ومیرزا عبدالقادر بیدلك توجهنی قزانمش شاکردانندن ایدی. اکثریا شاهجهان آباده یاشایوب، ١١٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بیاد رویش از طوفان اشك
دیدهٔ ماد اشت دریا در نظر

عطا افندی { (چرچرلی) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، استانبوللیدر. ١١٦٤ ده طوغوب، دیوان همایون قلمنده وبعض وزرانك کتابت خدمتلرنده بولندقدن صکره، طریقت سعدیه‌یه سلوکله، چرچرده خانه‌سنده ذکر وعبادتله مشغول ایکن، ١٢٣٠ ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر.

عطاءالله { (مولی —) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، برکیلیدر. سلطان سلیم خان ثانی بن سلطان سلیمان خان شهزاده ایکن، انتساب ایدوب، معلمی اولمش؛ وپادشاهك جلوسنده قدر واعتباری برتر اولوب، کندیسی علوم مختلفه‌ده ید طولی ورأی متین صاحبی اولمغله، مهام اموردن رأینه مراجعت اولنمغه باشلامش ایدی. آنجق اقبالدن استفاده ایله اقربا وتعلقات ومنسوبیننی ایلری‌یه سوره‌رك، ارباب استحقاقك یأسنه دوچار اولمسنی موجب اولدیغندن، خواجه‌سی اولان شیخ الاسلام ابوالسعود افندی ایله آره‌لرنده بعض مرتبه منافرت حاصل اولمش ایدی. ٩٧٩ ده وفات ایدوب، جنازه‌سی بیوك آلایله قالدیرلمش ایدی. حدیث، فقه، کلام، معانی، حکمت علملرینه دائر بر رساله‌سی وکتب علمیه‌یه برقاچ حاشیه وتعلقاتی واردر.

عطاءالله { (بن محمد الحسینی النسابوری) مشاهیر مورخیندن اولوب، نیشابورده دنیایه کلمش؛ وهراتده سلطان حسین بایقرانك خدمتنده بولنوب، مشهور علی شیرنوایی نامنه «روضة الاحباب» عنوانیله بر تاریخ یازمشدر، که فخر کائنات (صلعم) افندمزله اصحاب کرامنك وائمهٔ اثنا عشرك احوالنی مبیندر. بو کتابی محققانه یازلمش بر اثر اولوب، ترکجه‌یه دخی ترجمه وشهرمزده طبع اولنمشدر. ینه علی شیرنوایی نامنه «کتاب تکمیل الصناعه»

عنوانيله شعر و بلاغته متعلق بركتاب دخى يازمش؛ و ۹۱۷ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عطاءالله { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (استاد —) رى شهرندن اولوب، شو بيت اونكدر:

چشمكانش چنانكه يوسف كفت
ان ربى لكيدهن عظيم

— ايكنجيسى (قاضى —) ينه رى شهرندن اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه صفينك منسوبيندن بولنمشدر. سلطان مراد خان ايله شاه مشاراليه بيننده صلح عقد اولندقده سويلمش اولديغى شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

پادشه روم و شه كامكار
صلح چوكردند بهم اختيار
ازپى تاريخ كرفتم قلم
نازده از كلك هنوز اين رقم
متهىٔ اقبال درين كهنه دير
غلغله افكندكه الصلح خير

عطاءالله افندى { [« عرب زاده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عطاءالله افندى { (محمد —) سلطان سليم خان ثالث ومصطفى خان رابع زمانلرنده ايكى دفعه شيخ الاسلام اولمش علمادن اولوب، شيخ الاسلام اسعد افندى زاده محمد شريف افنديك اوغليدر. ۱۱۷۳ ده طوغوب، تحصيل علومدن صكره، ۱۱۸۵ ده طريق تدريسه داخل اولمش؛ و ۱۹۷ ده غلطه وبعده صره‌سيله ادرنه، مكهٔ مكرمه واستانبول قاضيسى ونقيب الاشراف، ۲۱۳ ده آناطولى و ۲۱۵ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولدقدن صكره، ۲۲۱ ده مقام مشيخت اسلاميه‌يه واصل اولوب، اون آى ايله يدى كون بو مقامده قالمش؛ و ۲۲۲ ده عزل اولنه‌رق، يرينه صمانى‌زاده عمر خلوصى افندى تعيين اولنمش ايسه‌ده، ايرتسى كون ينه مقام مشاراليهايه اعاده اولنه‌رق، بودفعه دخى برسنه‌ايله اون طقوز كون امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، علمدار مصطفى پاشانك درسعادته دخولنده سلطان مصطفى خان طرفندن عزل اولنه‌رق، بيكده‌كى يالى‌سنده اقامت ايتمكده ايكن، بعده آتجه قزانلقه ومؤخراً آريه‌لى اولان كوزلحصاره نقل اولنه‌رق، ۱۲۲۶ ده اوراده وفات ايتمشدر.

عالم واديب بر ذات اولوب، كتب علميه‌يه بعض حاشيه‌لرى و بر ديوانچه‌سى واردر. شو مقطع اونكدر:

تجاهل قيل بو ايام هنر دشمنده عاقلسه‌ك
صاقين اظهار علم ايتمه عطا غايت جهالتدر

عطاءالله افندى { (وقعه نويس —) [« شافى زاده » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عطاءالملك { ايران مشاهير شعرا وكبراسندن اولوب، جوينيدر. صاحب ديوان ديمكله مشهور خواجه شمس الدين محمدك برادريدر. ملكشاهك « جهانكشا » عنوانلى تاريخنك صاحبيدر. اجدادلرى دخى نسلاً بعد نسل ارباب كمالدن بولنمش واهل كمالى حمايه ايتمشلر ايدى. برادرى مشاراليه خواجه شمس الدين محمد مجد الملك يزدى سعايتيله هلاكته اوغرادقدن صكره، صاحب ترجمه صداقت واستقامتيله آرغون خانك خدمتنده ترقى ايدوب، مجد الملكى اقبالدن دوشورمش؛ وقتل ايتديروب، يدى پارچه‌يه كسديره‌رك، هر پارچه‌سنى بر دياره كوندرمش ايدى. بو بابده سويلمش اولديغى شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

روزى دوسه سر دفتر تدوير شدى
جويندهٔ ملك و مال وتوقير شدى
اعضاى توهريكى كرفت اقليمى
القصه بيك هفته جهانكير شدى

عطاء بن ابى رباح { (ابو محمد اسلم بن صفوان) مشاهير تابعيندن ومكه اعاظم فقهاسندن اولوب، جابر بن عبدالله الانصارى وعبدالله بن عباس وعبدالله بن الزبير وسائر صحابه‌دن استماع احاديث شريفه ايتمشدى. كنديسندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر. مكهٔ مكرمه‌ده امور فتوى كنديسنه محول ايدى. ۱۱۵ تاريخنده ۸۸ ياشنده وفات ايتمشدر.

عطار { (شيخ ابو طالب فريدالدين محمد بن ابراهيم) اعاظم شعراء ايراندن واجلهٔ مشايخ وعرفادن اولوب، ۵۱۳ تاريخنده نيشابوره تابع (كدكن) قريه‌سنده طوغمش، ونيشابورده وشادباخ قصبه‌سنده ياشامشدر. مولدى اولان

قریه‌ده کبار مشایخدن قطب‌الدین حیدر نامنده بر مرشد عارف بولنوب، پدری ابراهیم عطار بوذاتك مریداننندن بولنمق حسبیله صاحب ترجمه دخی شبا. بنده شیخ مشارالیهك مجلسنه دوامله، انفاسندن استفاده، ونامنه « حیدر نامه » عنوانیله برمنظومه نظم ایتمشیدی، که بونك اداسنده مبتدیلك آثاری ظاهر اولوب، حضرت شیخك آثار سائره‌سنه بكزه. میور. پدری شادباخده عطار یعنی ادویه وعطریات تاجری اولمغله، وفاتنده صاحب ترجمه برینه کچوب، آلیش ویریشله مشغول ایکن، مختلف صورتلرده روایت اولنان برو قعه یعنی براهل دلده مشاهده ایتدیکی حال اوزرینه، ودها طوغریسی سن شبابندن شیخ قطب‌الدین حیدردن آلدیغی درسلرك ومطالعه. سیله مشغول اولدیغی کتب تصوفك وتراجم احوال عرفانك تأثیراتیله، برکون دکانی ترك، واپچنده‌کی اموال واشیانی تصدق ایدوب، وقتنك مشایخ وعارفاننندن رکن‌الدین اکافك خانقاهنه شتاب ایده‌رك، برمدت بونك حلقهٔ مریدان ودرویشاننده مجاهده ایله اشتغال ایتمش؛ وبعده زیارت بیت‌الله‌الحرام ایدوب، عزیمت وعودتنده مشاهیر ارباب تصوف وعرفاندن برچوق ذواتله کوریشمش؛ وبعده تصوف وطریقته متعلق کتبك مطالعه‌سیله ونصح وپند وتصوف وحقیقته متعلق اشعار عارفانه نظمیله وزهد وتقوی وعبادتله اشتغال ایتمشدر. اشعارنده فوق‌العاده برسلاست ولطافت، نصایحنده بیوك برتأثیر واقوال عارفانه‌سنده محیرالعقول برحال واردر. دیوان اشعاری قرق بیك بیته بالغدر. غزلیات، قصائد، مقطعات، رباعیات ومثنوی اوله‌رق جملهٔ اشعاری یوز بیك بیته بالغ اولور. موجود آثار منظومه‌سی: « اسرار نامه »، « الهی نامه »، «مصیبت نامه»، «اشترنامه »، « وصیتنا. مه »، « مختارنامه »، «جوهرالذات»، « منطق الطیر »، « بلبل نامه »، « کل وهرمز »، « حیدر نامه »، « سیاه نامه »، « حلاج نامه »، «مظهرالعجائب» و « پندنامه »، دن عبارت ایسه‌ده، نسخه‌لری نابود اولان دیکر منظومه‌لری دخی اولوب، جمله‌سی قرقه بالغ اولدیغی مرویدر. رسائل اخوان الصفاسی دخی واردر. دیارمز. ده اك متداوللری پندنامه‌سیله منطق‌الطیربدر. شیخ عطار چوق زمان معمر اولوب، چنکیز فترتنده ٦٢٧ تاریخنده چنکیزك خروجنده حضرت شیخ برمغولك الینه اسیر دوشوب، مغوله شیخ عطاره مقابل خیلی بیوك مبلغلر تکلیف اولندیغی حالده، شیخ بونم قیمتم دکلدر، دیه‌رك فروختنه مانع اولمش؛ ونهایت بری بواختیاری بکاوبر سکا آرقه‌مده‌کی برچوال صمانی ویره‌یم، دینجه، شیخ: ایشته، بنم قیمتم بودر. شمدی صات، دیمکله، مغول حدت ایدوب، درحال حضرت شیخی شهید ایتمشدر. شهادتنده ١١٤ یاشنده ایدی. مرقدی شادباخ قصبه‌سی خارجنده زیارتکاهدر. شورباعی اشعارنده انتخاب وایراد اولنور:

مرغی بودم پریده از عالم راز
تا بوکه برم زشیب سفلی بفراز
چون هیچ کسی نیافتم محرم راز
زان در که در آمدیم برون رفتم باز

شیخ عطارك کمالاتی معنویانده‌کی درجه‌سی معلوم انام اولان مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك شو بیت قدر شناسانه‌لرندن منفهم اولور:

عطار روح بود سنایی دوچشم او
ما ازپی سنایی وعطار آمدیم

عطار { ایران شعراسندن بومخلصله متخلص دیکر برذات دخی اولوب، بلخلیدر. شورباعی اونکدر:

ای کشته خجل آب حیات از دهنت
سرو ازقد ومه از رخ وسیم ازبدنت
صاحب نظری کجاست تا در نکرد
صد یوسف مصر درته پیر هنت

عطار { (ابوبکر یعقوب بن یعقوب بن مقسم) مشاهیر نحویون وقراءدن اولوب، ادبیاتی ابوالعباس ثعلبدن تحصیل ایتمشیدی. نحو کوفیونده مستحضراتی چوق اولوب، کرك نحو وکرك قرائتده متعدد تألیفاتی واردر. تفسیر ومعانی قرآنه متعلق « الانوار » عنوانیله مشهور برتألیفی واردر. آنجق قرائتده کندینه مخصوص برمسلك اختیار ایتمك ایستدیکندن، جمهور قراء وعلما علیهنه قالقیشوب، برروایتده زمانك سلطانی حضورنده تحریراً توبه ایتمکه اجبار ایدلمش؛ وبرروایتده آخر عمرینه‌دك ذهابنده ثابت قالمش ایدی. ٣٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. (ابن مقسم) دیمکله دخی معروفدر.

عطارد { (بن حاجب التمیمی) صحابه‌دن وقومی ساداتندن اولوب، برهیئت مبعوثه ایله برابر نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وفخرکائنات (صلعم) افندمزه کسرانك کندیسنه کییدیرمش اولدیغی دیباجدن برثوب اهدا

ایتمش ایدی، که بوثوب صحابه‌نك تعجبنی دعوت ایتمکله، جانب نبویدن جنتده بوندن اعلالری اوله‌جغی تبشیر بیورلمش؛ وثوب مذکور ابوجهم بن حذیفه‌یه ارسال بیوریله‌رق، مقابلنده معروف برمشلح آلنمشدی. (سجاح التمیمیه) نام قادین ادعای نبوت ایتدیکنده، صاحب ترجمه کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش؛ وبعده اسلامه کلوب، حسن حالی مشاهده اولنمشدر. — ابوالعشراء الدارمینك پدری عطارد بن برز دخی صحابه‌دن اولوب، اوغلی کندیسندن روایت ایتمشدر.

عطائی { ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دوری شعراسندن حسن وجمالیله مشهور برنوجوان اولوب، سرایه طلب اولندقده فرار ایتمشدی. شو بیت بوبابده سویلدیکی اشعارندندر:

کوچ کورسه برکشی درسلطانه عزم ایدر
شمدی عطائی‌یه کوچی سلطانی ایدر دریغ

عطائی { (نوعی زاده — افندی) اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، طاشکبری زاده‌نك شقایق نعمانیه‌سنه «حدایق الحقایق فی تکملة الشقایق» عنوانیله ترجمه مفصل برذیل یازمشدر، که ١٢٨٠ تاریخنده طبع ونشر اولنمشدر.

عطری { مشاهیر موسیقی شناساندن اولوب، سلطان محمد خان ثالث دورنده یاشامش، وپادشاه مشارالیهه ندیملك ایتمشدر. قبری ادرنه قپوسی خارجنده مصطفی پاشا تکیه‌سی جوارنده‌در.

عطوفی { (مولی خیرالدین خضر) سلطان بایزید خان ثانی دوری مشاهیر علماسندن اولوب، علوم ادبیه وعقلیه‌ده وتفسیر وحدیث وسائر علومده ید طولی صاحبی ایدی. برمدت سرای همایون بندکانی معلمی بولنمش، وجوامع شریفه‌ده تفسیر شریف تدریسیله و وعظ ایله اشتغال ایتمش ایدی. ٩٤٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. «کشاف» ه حاشیه‌لری، «مشارق» ه شرحی، طبده برتألیفی وعلم کلامده برقاچ رساله‌سی واردر.

عطیه { صحابۀ رسول الله (صلعم) دن برقاچ ذاتك اسمیدر.

عطیه بن صالح { حلبده حکومت سورن بنی مرداس ملوکنك دردنجیسی ومؤسس دولت اولان صالح بن مرداسك اوچنجی اوغلی اولوب، ٤٥٤ تاریخنده برادری ثمال بن صالحه خلف اولمش؛ و متعاقباً ثمالك اوغلی محمود حراندن کلوب، حلبی ضبط ایتمکله، صاحب ترجمه، رقه‌یه چکلمش ایسه‌ده، چوق کچمه‌دن اورایی دخی الندن آلدیغنده، قیصر رومك یاننه قاچوب، اوراده وفات ایتمشدر.

عظمت { فرس شاعرلرندن سمرقندقا. ضیسنك قیزیدر. (عصمتی) تخلص ایدردی. («عصمتی» ماده‌سنه مراجعت.)

عظیم { (مولوی فضل بن الرشید مولوی فضل امام) هندستانك مشاهیر شعرا- سندن اولوب، خیرآباده دنیایه کلمش؛ وانکلیزلرك بعض بیوك مأموریتلرنده بولنمشدر. علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. شوقطعه جمله‌ اشعارندندر:

وعده درطرفه بلاکرد کرفتار مرا
زیستن مشکل ومردن شده دشوار مرا
رفت آن عهد که بایار سخن میکفتیم
کفتکوییست کنون بادر و دیوار مرا

عظیم { (بن ملا کیدی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، ١٠٧٤ تاریخلر- نده برحیات ایدی. مرتب دیوانی و «نوزعظیم» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

عظیم آباد { هندستانده پنجاب خطه‌سنك سرهند سنجاغنده ودهلینك ١٥٦ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه‌در.

عظیم آباد { هندستانده پاتنه شهرینك نام دیکریدر. («پاتنه» ماده‌سنه وماده آتیه‌یه مراجعت.)

عظیم الشان { دهلی ملوك تیموریه‌سندن بهادرشاهك ایکنجی اوغلی اولوب، بیوك پدری عالمکیر زماننده بنکاله والیسی اولمش؛ وپاتنه شهرینی مرکز حکومت اتخاذ ایدوب، عظیم آباد تسمیه ایتمش ایدی. بیوك پدرینك وفاتنده اوغلی فرح سیری وکیل براقه‌رق، اکره‌یه عزیمتله پدریله عمی اعظم شاه میاننده ١١١٩ ده وقوع بولان محاربه‌ده حاضر بولنمش؛ ١١٢٤ ده پدریله دیکر عمی جهاندار شاه بیننده وقوع بولان محاربه‌ده مقتول اولمش؛ واوغلی محمد کریم بومحاربه‌ده تختی ضبط ایدن مشارالیه جهاندار شاهك اسارتنه دوشوب، امریله قتل اولنمشدر.

عظیمکر { هندستانك بنارس ایالتنده وبنارسك ٨٧ كیلو متره شمالنده اوله‌رق كنك ایرماغنه تابع (توس) نهری اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ١٤٥٤٣ اهالیسی واردر. ١٦٢٠ تاریخ میلادیسنده خان عظیم اسمنده براملاك صاحبی طرفندن تأسیس اولنمشدر. — عظیمكر سنجاغنك ٦٦٠٠ مربع كیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ١٠٣١٤١٠ اهالیسی اولوب، ٦ قضایه منقسم و ٦٣١٦ قصبه وقریه‌یی حاویدر.

عفتی { ایران شاعرلرندن اولوب، اسفرانلیدر. شوبیت اونكدر:

قامت سرو كه در آب نمودار شده
كرده دعوی بقد یار ونكونسار شده

عفراء { سابق الترجمه عروه‌نك معشوقه‌سیدر. («عروه» ماده‌سنه مراجعت.) — (عفراء بنت الاحمر) دخی ابن الفرند دینلكه شهیر حارث خزاعینك زوجه‌سی واحمر خزاعینك كریمهسیدر. زوجیله آره‌لرنده مفارقت دوشوب، بینلرنده‌كی محبت ونار هجران ایكیسنی‌ده اتلاف ایتمش اولدیغی ونظماً مخابره‌لری منقولدر. — (عفراء بنت عبید) ایسه صحابیاتدن اولوب، اصحابدن اولان اوغللرینك جسارت وبهادرلكیله مشهوره‌در.

عفیف الدین تلمسانی { (سلیمان بن علی) مشاهیر شعراوادبادن اولوب، مغربده‌كی تلمسان قصبه‌سنده طوغمش، واكثر عمرینی مصر وشامده كچیرمشدر. ٦٩٠ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، صوفیون مقبره‌سنده دفن اولنمشدر. اشعار رائقه‌سی وبرخیلی تألیفاتی اولوب، شو ایكی بیت جملهٔ افوالندندر:

ان كان قتلی فی الهوی یتعین
یا قاتلی فبسیف طرفك اهون
حسبی وحسبك ان تكون مدامعی
غسلی و فی ثوب السقام اكفن

عقبه { صحابه‌دن برقاج ذاتك اسمی اولوب الك معروفلری بروجه آتی ذكر اولنور:

(عقبه بن الحارث بن عامر بن نوفل بن عبد مناف بن قصی القرشی النوفلی) كه ابوسروعه‌نك برادری اولوب، ایكیسی فتح مكه كونی اسلامه كلمش؛ وعبدالرحمن بن عمر (رضه) ایله برلكده مصرده شرب خمر ایله اتهام اولنمشدر. — (عقبه بن حابس الاشجعی) كه الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمش؛ ورقم وقعه‌سنده اسرایی ذبح ایتمكله، (مذبح) لقبیله تلقیب اولنمشدر. — (ابو حماد عقبه بن عامر الجهنی) كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك مدینهٔ منوره‌یی تشریفلرنده، چوبان اولدیغی حالده، سوریسنی تركله، اسلامه كله‌رك صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ وبعده معاویه بن ابی سفیانه انتساب ایدوب، بونك طرفندن مصر والیلكنه تعیین اولنمش؛ واوراده ساكن اولوب، ٥٨ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر. ابن عباس وابو ایوب (رضهما) ایله سائر صحابه وتابعین كندیسندن روایت ایتمشلردر. فتوح شامده حاضر بولنوب، دمشقك فتحی مژده‌سنی حضرت عمر (رضه) ه ایصال ایدن بوذاتدر. صفین محاربه‌سنده معاویه‌نك میمنه‌سنده بولنمشدر. كوزل سسی اولوب، قرآن كریمی حسن صوتله اوقوردی. — (ابو مسعود عقبه بن عمرو الانصاری البدری) كه بدر غزاسنده بولنمدیغی حالده، اورایه نازل اولدیغیچون بولقبله تلقیب اولنمش؛ وعقبهٔ ثانیه ایله احد واونی متعاقب غزاوتده حاضر بولنوب، بعده كوفه‌ده ساكن اوله‌رق، حضرت علی المرتضی (رضه) نك اصحابی زمره‌سنه داخل اولمش؛ وصفین وقعه‌سنده جانب مشار الیهدن كوفه‌ده استخلاف بیورلمشیدی. ٤١ تاریخنده وبر روایتده ٦٠ دن صكره ارتحال ایتمشدر. — (ابو سفیان عقبه بن وهب الاسدی) كه برادری شجاع بن وهبله برابر مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر غزاسنده حاضر بولنمشلردر. — (عقبه بن وهب الغطفانی)، كه انصاردن هجرتدن مقدم اسلامه كلنلردن اولوب، مكه‌یه هجرت، ومعیت حضرت رسالتپناهیده مدینه‌یه عودتله، مهاجرین وانصاردن عد اولنمق حقنی قزانمش ایدی. بدر واحد غزاسنده حاضر بولنوب، بوایكنجی محاربه‌ده جناب رسول الله (صلعم) افندمزك مبارك دندان شریفنی اخراج و معالجه ایدن بو ذات وبر روایتده ابو عبیده بن الجراح (رضه) اولمشدر.

عَقَبَة { طاغ یولی دیمك اولان بو اسم كرك یالكز ودیكر براسمه اضافتله برچوق محلاره علم اولوب، الك مشهوری مكهٔ مكرمه ایله‌منی آره‌سنده ومكه‌دن تقریباً ایكی میل مسافه‌ده واقع محلدر، كه اوراده نبوتك اون برنجی سنه‌سی موسم حجنده فخر كائنات (صلعم) افندمز مدینه لیلردن وبنی اوسدن آلتی كشی‌یه راست كلوب، ایمانه كلملرینی

تکلیف ومعاونتلرینی طلب بیوردقلرنده، قبول واجابتله
بیعت ایتمشلر؛ نبوتك اون ایکنجی سنه‌سی موسم
حجنده بونلره دیکر آلتی کشی دها الحاق اولنه‌رق،
اون ایکیسی، وبرسنه صکره دخی یتمش ارکك ایله
ایکی قادین کلوب، جمله‌سی بیعت ایتمش وبووجهله
هجرتدن اول مدینهٔ منوره‌ده اسلام نتشار ایلمش
ایدی. بوبیعتلره عقبهٔ اولی وعقبهٔ ثانیه وعقبهٔ ثالثه
و حاضر بولنانلره عقبی اطلاق اولنور.

عقبه { (قلعة العقبه یاخود قصرالعقبه ویا عقبةالمصریه) بحر احمرك منتهای شمال
شرقیسنده واقع عقبه کورفزینك منتهای شمالیسنده
وساحل بحرك ٤ کیلو متره شرقنده اسکی برقلعه
اولوب، طریق حجاجی محافظه ایچون خدیویت مصریه
طرفندن برمقدار عسکر اقامه اولنمقده‌در. حضرت
سلیمان زماننده یمن وهندوزنکبار سواحلنه آمدوشد
ایدن سفائنك مبدأ حرکتی اولان (ایلاط) اسکله‌
سنك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

عقبه بن نافع { (بن عبدالقیس القرشی الفهری) مهدجناب نبویده
طوغوب، بعضلر عندنده صحابه‌دن عداولنمش‌ایسه‌ده،
صحبته نائل اوله‌مامشدر. عمرو بن العاصك تیزه‌سی
اوغلی اولمغله، بونك مصروالیلکی زماننده ومعاویه‌نك
عهدنده افریقیه‌یه مأمور اولوب، لواته ومزاته وسائر
بربر قبائلیله ٤١ و ٤٢ تاریخلرنده خیلی محاربه‌لر
ایده‌رك، کندیلرینی دائرهٔ اسلامه ادخال ایتدکدن
صکره، ارتداد ایتملریله، تکرار تحت اطاعته آلمش؛
وغدامسی ضبط ایتمش و ٤٣ ده سودانه طوغری
توسیع فتوحات ایده‌رك ودانی فتح ایتمش؛ و ٥٠
تاریخنده قیروان شهرینی تأسیس ایدوب، بتون بلاد
مغربه مرکز اتخاذ ایتمش، واوچ سنه اوراده
قالمشدر. فتوحات اسلامیه‌یی مغرب اقصایه وبحرمحیط
اطلاسی سواحلنه‌دك توسیع ایده‌رك حتی ساحله
وارنجه، آتنی دکیزك ایچنده سوره‌رك، یاالله دها
قره اوله ایدی، اعلای کلمة الله ایچون کیدردم!
دیدیکی مشهوردر. مغرب اقصی فتوحاتندن صکره
٦٣ تاریخنده کسیله بن طرم الیله شهید اولوب،
قیرواننده مدفوندر. اعاظم مجاهدین اسلامدن اولوب،
مستجاب الدعوه اولدیغی دخی منقولدر. بعض کتبده
(عقبه بن رافع) دیه مضبوطدر.

عقبه کورفزی { (Golfe d'Akabah) بحر احمرك منتهای شمالنده،
سینا شبه جزیره‌سنك ایکی طرفنده اوزانان ایکی کورفزك
شرق طرفنده بولنانی اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره
ایله جزیرة العرب آره‌سنده بحر لوطه طوغری ممتد
اولان وادی العربه‌یه قدر اوزانیر. جنوب غربیدن
شمال شرقی‌یه طوغری ممتد طار واوزون برکورفز
اولوب، آغزنده و ٢٨° عرض شمالیده بولنان
(تیران) جزیره‌سندن ٢٩°٣٦′ عرض شمالی‌یه قدر
بویی ١٥٤ واك کنیش محلنده اکی ٢٢ کیلومتره‌در.
ایکی جهتنده‌کی سواحل نباتات واشجار وآثارعمراندن
خالی اولوب، بعض‌یرلری ٦٠٠ متره‌یه قدر یوکسك
دیوارکبی دیك وصرب قیالق طاغلردن عبارتدر.
قعری درین اولوب، بعض محللرنده ٥٥٠ متره‌لك
سونده‌لرله دکیزك دیبی بوله‌مامشلردر. شمال‌شرقیدن
اسن روزکار بك شدتلی اولوب، سیرسفائنی خیلی
مشکل برحاله قویان فرطونه‌لر ظهور ایدر. یالکز
نیسان ومایسده صولر ساکندر.

عَقر { فلسطینده رمله ایله غزه آره‌سنده ورمله‌دن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر
برقریه اولوب، بنی اسرائیل ویهود حکومتی زمانلرنده
معتنی بر قصبه ایدی. اجنبیلر عندنده Ekron اسمیله
معروفدر.

عُقَیل { (ابویزید — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی)
صحابه‌دن اولوب، فخرکائنات (صلعم) افندمزك عم
زاده‌سی وجناب علی المرتضی (رضه) ك برادری ایدی.
حضرت جعفر طیاردن اون وحضرت علیدن یکرمی
یاش بیوك اولوب، اوچی بر والده‌دن متولددر.
بدر محاربه‌سنده کرهاً مشرکلرك ایچنده بولنوب،
اسیر دوشمش؛ وکندیسی فقیر اولدیغیچون، فدیهٔ
نجاتی عمی عباس طرفندن تأدیه اولنمشدی. هجرت
نبویه‌نك سکزنجی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌یه هجرت
ایدوب، زمرهٔ اصحابه التحاق ایتمشدر. مؤته غزاسنده
حاضر بولنوب، عودتنده اوزون بر خسته‌لغه دوچار
اولمغله، مکه وحنین وطائف غزالرنده بولنه‌مامش؛
وبر روایتده حنین وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده
اك زیاده ثبات ایدنلردن بولنمشدر. احوال قریش
وانساب وایام عربه وقوفی زیاده اولوب، آنجق

قریشك مساویسنی تفصیل وتطویل ایتدیكندن، اولاد قریش كندیسندن روكردان اولورلردی. بعده برادری جناب مرتضایی ترکله، معاویه‌یه میلانی حرمین اهالیسنی بسبتون كندیسندن تبرید ایتمشدی. معاویه‌یه میلی ایسه تیزه‌سی فاطمه بنت عتبه بن ربیعه‌نك معاویه‌نك تحت نكاحنده اولمسندن ومنافع دنیویه‌سنی او طرفده بولمسندن ایلری كلمشدر. حتی بر كون معاویه یوزینه قارشی عقیلك برادرینی براقوب بزه كلمسی حق بزم طرفده اولدیغنی بیلدیكندن ایلری كلیور دینجه، عقیل: آخرتم ایچون قرنداشم ودنیام ایچون سن خیرلیسك، بن دنیامی آخرتمه ترجیح ایتدیكم ایچون جناب حقك عفوینی استرحام ایدرم، دیمش. روایته كوره، عقیل بورجه كرفتار اولوب، چاره‌ٔ تأدیه‌سیچون كوفه‌ده مقام خلافتده بولنان برادری جناب مرتضایه مراجعت ایتدیكنده، حضرت مرتضی بورجنك مقدارینی صوروب، قرق بیك درهم اولدیغنی آكلاینجه، موجود آقچه‌سی اولمدیغنی، وآنجق تخصیصاتی چیقدیغنده، تام قرق بیك درهم اولدیغندن اونی ویره‌بیله‌جكنی بیان بیورمش؛ وعقیل: بیت المال خزینه‌لری الكزده اولدیغی حالده بكا تخصیصاتدن بحث ایدیورسك؟ دیه اعتراض ایدنجه، جناب حیدر: بكا امنیت اولنان اموال مسلمینه ال طوقندیرمغنی می توصیه ایدیورسك؟ دیه عتاب آمیز جواب ویرمكله، عقیل: اویله ایسه معاویه‌یه كیده‌یم، دیه‌رك، ایتمكه مأذون اولوب، شامه كیتمش ایدی. معاویه‌نك یاننه كیتدیكنده معاویه: علی ایله اصحابنی نصل براقدك؟ دینجه، عقیل: حضرت محمد (صلعم)ك اصحابی حالنده براقدم، یالكز حضرت محمدی (صلعم) ایچلرنده كورمدم؛ وسنی اصحابكله ابو سفیانك اصحابی حالنده بولیورم. یالكز ابو سفیانی ایچكزده كورمیورم، دیمش. معاویه ایله دها بر چوق ماجرا ومحاوره‌لری منقولدر. هر حالده معاویه كندیلرینه اللی بیك درهم ویروب، بورجنی ادا ایتدیرمشدر. معاویه‌نك زماننده وفات ایتمشدر. اوغلی محمد وحسن بصری وسائرلری كندیلرندن روایت ایتمشلردر.

عقیلی } (علی بن الحسین) مشاهیر شعرادن اولوب، نسبی عقیل بن ابی طالبه منتهی اولوردی. شو برابكی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

وقائل ما الملك قلت الغنی
فقال لا بل راحة القلب
وصون ماء الوجه عن بذله
فی نیل ما ینفد عن قرب

عكا } یاخود عكه (Saint Jean d' Acre) سوریه ساحلنده و بیروت ولایتنده اوله‌رق بیروتك تقریباً ١٢٠ كیلومتره جنوبنده، ٣٢°٥٥′٤٦″ عرض شمالی ایله ٣٢°٤٣′٥٧″ طول شرقیده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٨٢٥ اهالیسی، مشهور جزار پاشا طرفندن یاپلمش جسیم ومصنع بر جامع شریفی وبوكا مربوط مدرسه و سائر خیراتی، دیكر بر قاچ معابدی، بیوجك كمیلر استیعاب ایده‌بیلیر وآنجق طرانمغه محتاج اولمغله شمدیكی حالده یالكز كوچك سفائنك دخولنه مساعد صاغلام لیمانی، دكیز جهتندن خراب وقره جهتندن مجدداً تعمیر وانشا اولنمش سور و استحكاماتی وخیلی ایشلك تجارتی واردر. حوران جهتنك دخی اسكله‌سی اولمغله، ذخایر وسائره‌یه متعلق خیلی اخراجاتی اولوب، اورادن بدأ ایله دمشق شام وقدسه طوغری دردست تمدید اولان دمیر یوللر اهمیت تجاریه‌سی ومعموریتنی بر قات دها آرتیره‌جقدر.

قصبه جنوب طرفندن (كرمل) بروینله قپانان و ١٢ كیلومتره وسعتنده اولان عكا قوینك منتهای شمالیسنده دكیزك ایچنه كیرمش مثلث الشكل بر بروننك اوزرنده مبنی اولوب، سور ایله محاطدر. شمال جهتنده سورك خارجنده بر طاقم ابنیهٔ عتیقه آثاری موجود اولوب، فنیكه‌لیلر زماننده شهرك قسم اعظمی او جهتده بولنمش اولدیغنی كوستریور. عكا پك قدیم بر معموره اولوب، فنیكه‌لیلر زماننده (عكو) یاخود (عقو) اسمیله بیوك وتجارتكاه بر شهر ایدی. بطالسهٔ مصرك سوریه‌ده حكم سوردكلری زمانده بونلردن برینك اسمنه نسبتله (پطولمایس) تسمیه اولنمشدی. شام فتوحنده معاویه بن ابی سفیان یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه ضم وادخال اولنمش؛ وهشام بن عبد الملك طرفندن تعمیر اولنمشیدی. ابن طولون عكایی تحت اداره‌سنه الدیغنده بر قات دها توسیع وتزیین ایده‌رك، لیمانی دخی صورك لیمانی طرزنده انشا ایتدیرن مشارالیهدر. ٤٩٧ تاریخنده اهل صلیب طرفندن ضبط اولنه‌رق، ٨٦ سنه بونلرك یدنده قالوب، باشلیجه مركزلری بولندقدن صكره، ٥٨٣ ده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص ایدلمش ایسه‌ده، ٥٨٧ تاریخنده یكیدن اهل صلیبك

ایادیٔ تعصبنه دوشوب، اهالیٔ اسلامیه‌سی حقنده
قتل عام اجرا اولنمش؛ ونهایت ٦٩٠ تاریخنده مصر
ملوکندن ملك اشرف بن قلاون طرفندن قطعیاً فتح
اولنه‌رق، اهل صلیب حکومتنه ختام ویرلمش ایدی.
یاوز سلطان سلیم خان طرفندن سائر بلاد شامله
برابر ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنه‌رق ، صیدا
ایالتنه ملحق بولنمش؛ وسلطان سلیم خان ثالث زماننده
جزار پاشا عکاده بیوك ناپولیونك محاصره وهجومنه
قارشی طوروب، بو جهانگیری خائباً عودته مجبور
ایتمشدر. سوریه جهتی مصرلی ابراهیم پاشانك تحت
اداره‌سنده ایکن، اوروپا دول متفقه‌سنك دونانماسی
عکایی طوپه طوتوب، اکثر آثارینی تخریب ایتمشلردر.
بو وجهله عکانك تاریخ نقطهٔ نظرندن خیلی اهمیتی
واردر. عربلر زماننده علوم و معارف بو قصبه‌ده
دخی خیلی ترقی ایدوب، عکی لقبیله ملقب بر چوق
مشاهیر یتیشمشدر. کتب عربیه‌ده املاسی (عکه)
اولوب، اسم قدیمنك همان عینیدر .

— عکا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز
قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارت
اولدیغی حالده، جنوباً حیفا، شرقاً ناصره وطبریه،
شمال شرقی جهتندن صفد قضالریله، شمالاً بیروت
سنجاغیله، غرباً دخی آق دکیزله محدوددر. شفاعمرو
ناحیه‌سیله ساحل وشاغور دینلان اعتباری ناحیه‌لرك
دوزومنبت اراضیسنی حاوی اولوب، ٢٧٠٠٨ اهالیسی
واردر، که بو مقداردن ٢٠٠٦٤ ی مسلم وقصوری
جماعات مختلفه‌یه منقسم خرستیان ایله یهودیدن عبا.
رتدر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله
توتون، پاموق، زیتون، اوزوم، انجیر وسائره‌دن
عبارت اولوب، احتیاجات محلیه‌دن فضله‌سی اخراج
اولنور. حیوانات اهلیه‌سی کلیتلی کچی ایله قیون،
صیغیر وسائره‌دن عبارتدر.

عکا { سنجاغی. بیروت ولایتنی ترکیب ایدن
بش سنجاغك وجنوب جهتنده کیلرك
بری اولوب، شمالاً بیروت سنجاغیله، شرقاً سوریه
ولایتیله، جنوباً نابلس سنجاغیله، غرباً دخی آق
دکیزله محاطدر. قسم شرقیسنده شام خطه‌سنی شق
ایدن سلاسل جبال ممتد اولوب، بونلرك اتکاری
وبعض شعبه‌لری غربه یعنی ساحله طوغری اوزانیر؛
وآره‌لرنده بر طاقم کوزل وادیلر وساحله قریب
محللرنده منبت اووه‌لر بولنیور. جبال مذکوره‌دن
بر چوق انهار نبعانله، همان متوازیاً غربه طوغری
آقه‌رق، اراضیسنی سقی وارووا ایدر. حدود شرقیه.
سی اردن ونام دیگرله شریعه نهری مجراسیله آیریلوب،
بو حدودك وسطلرنده طبریه کولی دخی بولنیور.
سنجاق: عکا، حیفا، ناصره، طبریه، صفد اسملریله ٥
قضا و (شفاعمرو) وقیساریه نامل‌ریله ٢ ناحیه‌یه منقسم
اولوب، ٢٢٥ قریه ومزرعه‌یی حاویدر. تحریری
اجرا اولنمش اهالیٔ مسکونه‌سی ٨٤٧٤٢ نفوسدن
عبارت ایسه‌ده، عشائر وسائره‌دن اوله‌رق تحریر
اولنمامش دها برخیلی نفوس اولدیغی محققدر. اهالیٔ
اودن ٢٥١٨٠ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب خرستیان
ویهودی اولوب، قصوری سنی ودرزی اوله‌رق
مسلم وجمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. اراضیسی
پك منبت اولوب، محصولات ارضیه‌سی: بغدای،
آرپه، مصر، بولاف، بورچاق، داری، سیسام،
فصولیه، مرجمك، نخود، بقله، بتاته، توتون، پاموق
وسائره ایله زیتون، انجیر، اوزوم، طوت، پورتقال،
لیمون وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت او.
لوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره،
اکثرینك بر خیلی مقداری دخی اخراج اولنور.
خیلی مقدار بال وبال مومی ایله ایپك دخی چیقار.
حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده کچی وایکنجی در.
جه‌ده قیون، صیغیر، حرکله، دوه وسائره‌دن عبا.
رتدر. سنجاغك اورمانلری ١٥٠٠٠٠ دونمه قریب
اولوب، میشه، سندیان، وسائر آغاجلر بولنیورسه‌ده،
وسائط نقلیه‌جه سهولت فقدانندن کراسته‌جه بحق
استفاده اولنه‌میور. ساحله قریب اولان یرلرینك
هواسی معتدل وصحاغه مائل اولوب، تربه وا.
دیسنده بولنان طبریه قضاسی دخی بونلره مماثل
ایسه‌ده طاغلق اولان صفد وناصره قضالرنده هوا
سرتجه‌در. داخل لواده ٦٤ جامع شریف، ١١٠
مکتب ومدرسه، ٩٦ کلیسا ومناستر، ٣٣ خان
وهوتل، ٥ حمام، ٢١٨٧ دکان، ٤١٢ مغازه، ٩
فابریقه، ٩٨ دکرمن، ٣ کرمیدخانه، ٤١ یاغخانه
موجوددر.

عَکّار { بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجا.
غنده وطرابلسك ٣٢ کیلومتره شر.
قنده بر کوچك قصبه اولوب، برقضایه نامنی ویرمش
ایسه‌ده، قضا مرکزی حلبه قصبه‌سیدر. — عکار

قضاسی شمالاً صافیتا وحصن الاکراد قضالریله، شرقاً سوریه ولایتنك حمص سنجاغیله، جنوباً جبل لبنانله ونفس طرابلس قضاسیله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. اراضیسی طاغلق اولوب، ساحله طوغری بر طاقم کوزل وادیلری وبرقاچ نهری دخی واردر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، مصر، سیسام، نخود، صوغان، توتون، بتاته وسائره حاصل اولور. خیلی مقدار زیتون یاغی وایپك قوزه‌سی وقوری اوزوم دخی چیقار. محصولاتنك بر قسمی خارجه اخراج اولنور. قضا ۱۷٤ قریه ومزرعه‌دن عبارت اولوب، مرکزی حلبه قریه‌سیدر. اهالیسی ۲۵۸۸۱ کشیدن عبارت اولوب، نصفی مسلم ونصف دیکری مارونی، پروتستان وروم مذهبلرینه منقسم خرستیاندر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدرلر. حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده کچی وایکنجی درجه‌ده قیون، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. طرابلسدن حمایه کیدن طریقه ربط اولنمق اوزره مرکز قضادن برشعبه یاپیله‌رق، طرابلس اسکله‌سیله معاملات تجاریه‌سی تسهیل اولنمشدر. (عیدمون) قریه‌سنده کوزل برجنس سجاده اعمال اولنور. داخل قضاده فنیکه‌لیلر زماننده قالمه بر چوق خرابه‌لر موجوددر. اك مشهوری (عرقه) خرابه‌سیدر، که ایچنده زهره هیکلنك آثاری دخی مشهوددر.

عکاشه (ابو محصن — بن محصن الاسدی) صحابه‌نك سادات وفضلاسندن اولوب، مدینهٔ منوره‌یه هجرتله، بدر غزاسنده بولنمش؛ والنده قلیجی قیریلوب، جانب نبویدن کندیسنه بر بر خرما دالی ویریلمکله، بو اودون النده قلیج کسلمش ایدی. احد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنوب، جانب نبویدن جنتله تبشیر بیورلمش ایدی. خلافت جناب صدیقیده اهل رده محاربه‌سنده ادعای نبوت ایدن طلیحه بن خویلد طرفندن شهید ایدلمشدر. رحلت جناب نبویده ٤٤ یاشنده اولوب، شانلی ویاقیشیقلی بر ذات ایدی. ابوهریره وابن عباس (رضهما) کندیسندن احادیث شریفه روایت ایتمشلردر. (عکاشه بن ثور الغوثی) و(عکاشة الغنوی) دخی صحابه‌دندر.

عکاشه بن عبد الصمد القمی مشاهیر

شعرای عربدن اولوب، ارض نمایانده هاشمیلردن برینك جاریه‌سنه اولان عشق وعلاقه‌سیله شهرت بولمشدر. معشوقه‌سیله احیاناً ملاقات ایتمکده ایکن، بونك بری طرفندن صاتین آلنوب، بغداده کوتورلمسی اوزرینه، بسبتون هجر وفرقته دوچار اوله‌رق، بو بابده بك سوزشلی اشعار سویلمشدر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا لیت شعری هل یعودن ما مضی
وهل راجع ما فات من صلة الحبل
وهل اجلسن فی مثل مجلسنا الذی
نعمنا به یوم السعادة بالوصل

عُکاظ (سوق —) طائفدن بر ومکهٔ مکرمه‌دن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده خرما آغاجلرینی حاوی بر وادیده مشهور بر بازار وپنایر یری ایدی، که قریش وسائر قبائل عرب سنه‌ده بر کره شوال شهرنده اورایه اجتماع ایده‌رك، هم آلیش وویریشلرینی اجرا، هم حسب الجاهلیه بر طاقم قبالری طواف، وشعرا وبلغالری اك کوزل قصیده وخطبه‌لرینی ایراد ایده‌رك، مفاخره ایدرلردی. بو جهتجه سوق عکاظ بك بیوك بر شهرت قزانوب، وقت سعادتدن اولجه سوق عکاظده لسان عربینك فصاحت وبلاغتده‌کی کمالنی کوسترەجك شعرلر، خطبه‌لر وکلام وجمله‌لر ابراد وقید وحفظ اولنەدیغی کبی او صره‌ده وحی نبوینك وانوار توحید اسلامك مژده‌جیسی حکمنده اوله‌رق بین العرب اویانمش اولان توحید فکری کفر شکنانه‌سنی مبین بك چوق سوزلر میدانه قونمش ایدی. سوق عکاظ بر آی دوام ایدوب، اورادن عربلر (سوق مجنه) واورادن‌ده (سوق ذی المجاز)ه کیده‌رك، بو اوچ بازاردن صکره ذی الحجه‌ده کعبهٔ مکرمه‌یه تجمع ایدرلردی. سوق عکاظك اصل بادیٔ تشکلی مذکور قبالرك طوافی اولمغله، بعد الاسلام بالطبع ترك وابطال اولنمشدر.

عُکبَرا بغداددن اون فرسخلق مسافه‌ده وصریفین ایله اوانا قربنده دجیل نواحیسندن بر کوچك قصبه اولوب، نحویوندن محب الدین ابو البقانك وسائر بعض مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

عکبری [«ابوالبقاء عکبری» ماده‌سنه ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عكرشه بنت الاطروش { فصاحت و طلاقت لسا- نيله شهرت قزانمش نسوان عربدن اولوب، صفين محاربه‌سنده جناب مرتضى (رضه) ك عسكرينى مؤثر نطقلرله معاويه و شام عسكرينه قارشى تشويق وتهييج ايدردى. حضرت على (رضه) ك ارتحالندن صكره، بر ايش ايچون معاويه‌يه مراجعته مجبور اولديغنده، معاويه صفينده‌كى نطقلرينك سببنى صور- مغله، صاحبهٔ ترجمه: «يا ايها الذين آمنوا لاتسألوا عن اشياء ان تبدلكم تسؤكم» آيت كريمه‌سنى اوقو- مغله اكتفا ايتمش ايدى.

عكرِمه { (ابو عبد الله) مشاهير فقهاء تا- بعيندن اولوب، عبد الله بن عباس (رضهما) نك كوله‌سى ايدى. عن اصل حصين بن الخير العنبرينك مملوكى اولوب، ابن عباس حضرتلرى جانب مرتضويدن بصره واليسى ايكن، صاحبى طر- فندن مشار اليه هبه اولنمشدى. بربر اصراسندن اولوب، مشار اليه ابن عباس حضرتلرى طرفندن قرآن وحديث وسائر علوم اسلاميه‌ده تعليم وتربيه اولنمغله، زمانك اعلم وافقهى اولمش ايدى. مكهٔ مكرمه‌ده ساكن اولوب، اكثريا سياحت ودور بلاد ايدردى. عبد الله بن عباس، عبد الله بن عمر، ابو هريره، عايشه، حسن بن على (رضهم) دن روايت ايتمشدر. خارجيلرك افكارينى تجويز وترويج ايتمكله اتهام اولنور. ابن عباس (رضه) ك ارتحالنده اوغلى على طرفندن درت بيك دينار مقابلنده خالد بن يزيد بن معاويه‌يه صاتلمش ايسه‌ده، كنديسى «پدريكزك علمنى درت بيك ديناره صا- تيورميسك؟» ديه اعتراض ايدنجه، مومى اليه على بيعى فسخ ايدوب، كنديسنى اعتاق ايتمشدى. ١٠٧ تاريخنده مدينه‌ده وفات ايدوب شاعر كثير عزه ايله جنازه نمازلرى برلكده قيلنمشدر.

عكرمه بن ابى جهل { (ابو عثمان بن هشام بن المغيرة القرشى المخزومى) صحابه‌دن اولوب، مشهور ابو جهلك اوغليدر. جاهليتده پدرى كبى فخر كائنات (صلعم) افندمزه شدت بغض وخصومتيله متعارف اولوب، فتح مكه‌ده سيد الثقلين (صلعم) افندمز جمله‌يه امان وير- دكلرى حالده، صاحب ترجمه ديكر اوچ اركك وايكى قادينك حتى استار كعبه‌يه صارلمش اولدقلرى حالده بيله قتللرينى فرمان بيورمشيدى. عكرمه فراره يول بولوب، ساحل بحره اينه‌رك، يمنه متهئ عزيمت اولان بركمى‌يه بنمش؛ ويولده شدتلى بر فرطونه‌يه دوچار اولمغله، قورتلديغى تقديرده حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك آياقلرينه قپانمغى نذر ايده‌رك، يمن ساحلنه چقنجه، اسلامه كلمش؛ بعده كنديسندن اول اسلامه كلمش اولان زوجه‌سى وعم زاده‌سى ام الحكيم بنت الحارث كيدوب نزد جناب نبوى‌يه كتيرمكله، اسلامه كلوب، شجعان صحابه زمره‌سنه داخل اولمش؛ واسلامده حسن حال صاحبى اولوب، اهل رده محارباتنده پك چوق سعى وغيرت كوستره‌رك، جناب صديق اكبردن برسريه ايله عمان ويمن اهل رده‌سنه قارشى اعزام بيورلمش ايدى. بعده شام فتوحنه كيدوب، اجناديه وبرروايتده يرموك محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. شهادتندن اول چوق سعى وغيرت وفداكارلق ايدوب، مردانه بر استخفاف حيات كوسترمش اولديغى مرويدر.

عَكَّوك { (ابو الحسن على بن جبله) مشاهير شعراء عربدن اولوب، آنادن طوغمه اعمى ايدى، وبر روايتده يدى ياشنده ايكن چيچك علتندن كوزلرى كور اولمشدى. ١٦٠ تاريخنده طوغوب، ٢١٣ سنه‌سنده مأمون خليفه طرفندن اعدام اولنمشدر. ابودلف عجلى وابو غانم حميد بن عبد الحميد الطوسى وسائر اصحاب كرم حقنده پك چوق مدحيه‌لرى واردر. مأمون خليفه بو مد- حيه‌لره قيصقانه‌رق، كنديسنى طلب ايتمش؛ وزواللى شاعر برمدت اختفا ايتدكدن صكره، شام جهتنده اله كچيريلوب، حضورينه كوتورلدكده، آغزندن ديلنى چكديروب قوپارتمغله، درحال وفات ايتمشدر. شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر.

انمـا الدنيا ابو دلف
بين مغزاه ومحتضره
فاذا ولى ابو دلف
ولت الدنيا على اثره
كل من فى الارض من عرب
بين بادين الى حضره
مستعير منك مكرمة
يكتسبها يوم مفتخره

علاء { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، الك معروفلرى علاء بن عبد الله الحضرمى در، كه حضرموتلى اولوب، طول بولنان والده.

سنی ابو سفیان بن حرب الاموی تزوج وبعده تطلیق ایتمشیدی . جانب نبویدن بحرین عامللکنه نصب بیوریلەرق ، رحلت جناب نبویده اوراده بولنمش ؛ واهل‌ردەیە قارشی حرب ایدوب ، حضرت ابابکروعمر (رضهما) طرفلرندن بحرین عامللکنده ابقا اولنمش ؛ و ١٤ نجی سال هجریده بحرینده وفات ایتمشدر .

علاءالدوله { (میرزا — بن میرزا بایسنغر بن شاهرخ سلطان بن تیمور کورکانی) شاهرخ بن تیمورك احفادندن اولوب ، ٨٥٠ تاریخنده جدینك صوك بغداد سفرندەهراتده وکیل بولندیغی حالده ، شاهرخك وفاتی خبرینی آلنجه تخت‌سلطنته قعود ایتمش‌ایسەده ، متعاقباً عمی الغ بیك ملکی ضبط ایتمکله ، عراق والیسی بولنان برادری محمد میرزانك یانـنه قاچمش ، وغور والیسی اولمش ایدی . مؤخراً برادرلری بابرایله محمدك کشاکشلرنده غوردن عسکر سوق ایدوب ، هراتی ضبط ایتمش ایسەده ، چوق کچمەدن بابر هراتی استرداد ایتمکله ، علاءالدوله اوغلی ابراهیم ایله برابر دشت طرفنه قاچوب ، بابرك وفاتنەدك اوراده قالمش ؛ وبابرك وفاتی خبرینی آلنجه ، یکیدن هراتی ضبط ایتمشلرایسەده ، جهانشاه آذربیجاندن وابو سعید ماوراء النهردن هجوم ایتمکله ، ینه هراتی ترکله غوره‌قاچمش ؛ واوراده اوغلیله برقاچ دفعه غاوغا ایدوب ، نهایت ابوسعید میرزانك عسکرندن ایکیسی‌ده مغلوب اولمش وعلاء الدوله ٨٦٥ دەاوغلی‌ده برمدت‌صکره وفات ایتمشدر .

علاءالدوله { ذوالقدریه ملوکنك یدنجیسی واخیری اولوب ، برادری شاه بداغه غلبه چالەرق ، سیس وطرسوسدن دیاربکره قدر اولان یرلری الده ایتمشیدی . یاوز سلطان سلیم خان چالدیران محاربەسنه کیدرکن ، صاحب ترجمه اردودن کری قالان برقافله ذخایری ضبط ایتمکله جسارت ایتمکله ، پادشاه مشارالیه ، سفر مذکوردن عودتله ، آماسیەده قیشلامقده ایکن ، سنان پاشایی کوندرەرك ، علاءالدولەنك ودرت اوغلنك کله‌لرینی آلدیرمش ؛ وذوالقدرك حکومتنه ختام ویروب ، ملکلرینی ممالك عثمانیەیه ضم والحاق ایتمشدر . وفاتنده طقسان یاشنی متجاوز ایدی .

علاءالدوله { (میر —) ایران شعراسندن اولوب ، شوسترلی وآتی الترجمه علاءالملکك برادریدر . هندستانه کیدوب ، اکبر شاهه انتساب ایتمش ؛ وبونك نامنه برتذکرة الشعرا یازمشدر . شو بیت اونکدر :

میان سروقدان قامتی تراخوش کرد
زمانه مصرع موزونی انتخاب زده

علاءالدولهٔ سمنانی { (ابوالمکارم رکن الدین احمد بن محمد) مشاهیر صوفیون و شعرادن اولوب ، خراساندەکی سمنان قصبەسندندر . کنجلکنده عمی شیخ ملك شرف الدین سمنانی ایله برابر آرغون خانك خدمتنده ایکن ، ناکهان جاه وشکوهنی ترکله ، سمنانده بولنان شیخ اخی شرف الدین سمنانی خانقاهنه التجا ایدرك ، طریق تصوفه سلوك ایتمش ؛ وبعده بغداده عزیمتله شیخ عبد الرحمن اسفراینینك حلقهٔ مریدانه داخل اولمش ؛ و تصوفده درجهٔ کماله واصل اولوب ، « مفتاح » عنوانیله برکتاب ودیکر بعض رسائل دخی یازمشدر . درجهٔ کماله وصولندن‌صکره « شمدیکی عقلم اولەایدی ، وقتیله دولت و منصبی ترك ایتمز ، و اوزی وقیافتدن دها ریاسزجه عبادت ایدوب ، مظلومینی حمایه کبی عباداللهك خدمتنده بولنوردم » دیدیکی مرویدر . ٧٣٦ تاریخنده ٧٣ یاشنده وفات ایتمشدر . شورباعی جملهٔ اشعارندندر :

صد خانه اکر بطاعت آبادکنی
به زان نبودکه خاطری شادکنی
کربنده کنی ز لطف آزادیرا
به زان که هزار بنده آزادکنی

علاءالدین { (سید —) ایران شعراسندن اولوب ، من اصل خراسانلی اولدیغی حالده ، سکزنجی قرن هجری اوائلنده هندستانه عزیمتله ، اود خطەسنده اقامت ، وشیخ نظام‌الدین اولیایه انتساب ایتمش ایدی . مشهور بر ترجیع بندی وسائر آثاری واردر .

علاءالدین اسود { سلطان اورخان غازی دوری علماسندن اولوب ، قره خواجه دیمکله معروفدر . ممالك ایرانه سفر ایدوب ، اورانك علماسندن استفاده ایتمش ؛ وعودتنده پادشاه مشارالیه طرفندن ازنیق مدرسەسی مدرسلکنه نصب اولنمش ؛ واوراده ایکن « وقایه » یه ایکی جلد اوزره مکمل بر شرح یازمشدر . « مغنی » یی دخی شرح ایتمشدر . مشهور شمس الدین فناری ابتدا بو ذاتدن قرائت ایدوب ، بعده بینلرینه منافرت دوشمشیدی .

علاء الدين بهمنى { (حسن كانكوه) هند. ستانك قسم جنوبيسندن

عبارت اولان (دكن) خطه‌سنده حكومت سورن بهمنى دولتنك مؤسسى اولوب، خطهٔ مذكوره‌ده اك اول تأسس ايدن حكومت اسلاميه بودر . دهلى اها. ليسندن اولوب، ابتداى امرده شهر مذكورده (كانكوه) اسمنده برهمنى المذهب بر منجمك خد. متنده ايكن، بونك طرفندن دولته نائل اوله‌جغى كنديسنه تبشير اولنمغله، خدمت دولته كيروب، دهلى حكمدارى محمد تغلق خانه ماليه ناظرى اولمش ايدى. مؤخراً دولت آباد واليسى ايله ديكرلرى خروج ايدوب، دكن خطه‌سنه استقلال قزانديرمغله، ٧٤٨ تاريخنده صاحب ترجمه‌يى حكمدارلغه قبول وانتخاب ايتمشلر؛ وعلاء الدين كلبركه شهرينى پايتخت اتخاذ ايده‌رك، (احسان آباد) تسميه ايتمشدى. اون سنه‌يى متجاوز مدت حكومت سوروب، الكاسنى خيلى توسيع ايتمش؛ و ٧٥٩ ده وفات ايلمشدر. اسكى افنديسى ومبشر دولتى اولان منجمك لقبنى دخى محا. فظه ايتمشدى. اوغلى محمد شاه خلفى اولوب، نسلندن كندى ايله برابر ١٨ حكمدار كلمشدر.

علاء الدين بهمنىٔ ثانى { (احمد) آنفاً بيان اولنان

دولت بهمنيه‌نك اونجى حكمدارى اولوب، ٨٣٨ تاريخنده پدرى احمد شاه وليه خلف اولمش؛ و ٢٤ سنه‌يه قريب مدت حكومت سوردكدن صكره، ٨٦٢ ده وفات ايتمشدر. شدتيله معروف اولان اوغلى همايون خلفى اولمشدر.

علاء الدين بهمنىٔ ثالث { هندستانك دكن خطه.

سنده حكومت سورن دولت بهمنيه‌نك اون آلتنجى حكمدارى اولوب، احمد شاه ثانينك خلفيدر.

علاء الدين پاشا { مؤسس دولت غازى سلطان عثمان خانك بيوك

اوغلى اولوب، دولت عثمانيه‌ده اك اول صدراعظم اولان بوذاتدر. پدرينك زماننده جهاد وغزا ايله مشغول اولوب، پادشاه مشار اليهك ارتحالنده وصيتلرى اوزره ايكنجى اوغلى غازى سلطان اورخان جلوس ايتديكنده، صاحب ترجمه كوشهٔ فراغته چكلمش ايسه‌ده، برسنه صكره يعنى ٧٢٧ تاريخنده سلطان اورخان كمال ابرام والحاح ايله جلب ايده‌رك، وزارت وصدارت امورينى كنديلرينه احاله ايتمش؛ ومشاراليه عاقل ومدبر وعادل برذات اولمغله، برچوق نظامات وقوانين وضع ايده‌رك، دولتك اعلاى شاننه وتقرر وتأسسنه پك بيوك خدمت وبرادرينه معاونت ايتمشدر. تام اون سنه امور دولتى حسن اداره ايتدكدن صكره، ٧٣٧ تاريخنده بيغاده ارتحال ايدوب، اورادە مدفوندر. پاشا عنوانى دولت عثمانيه‌ده اك اول بوذاته ويريلوب، اووقت قبائل اتراكده بيوك برادره آغا بك معناسيله (باش آغا) نامى ويرلد. يكندن، بومناسبتله مشاراليهه بوعنوان ويرلمش؛ وكيده‌رك (پاشا) صورتنه تحويل اولنمشدر. يكنى شهزاده سليمان پاشا بن سلطان اورخن خانى اولمشدر.

علاء الدين تكش { [«تكش» ماده‌سنه مراجعت بيورينه .]

علاء الدين جمالى { زنبيللى على افندى دينمكله مشهور در .

[«على افندى (زنبيللى)» ماده‌سنه مراجعت .]

علاء الدين جوينى { [«عطاء الملك» ماده. سنه مراجعت .]

علاء الدين حسن غورى { غوريان دولتنك

مؤسسى اولوب، نسلى غور جبالنده اجراى حكو. مت ايتمكده بولنمش ايدى. پدرى حسين بن سامك فوتندن صكره حاكم غور اولوب، اوانناده غزنويلر دولتنه ضعف طارى اولمش بولنديغندن، عسكر سوق ايده‌رك، غزنه‌يى وخراسانك برقسمنى ضبط، وهراتى پايتخت اتخاذ ايده‌رك، برادر زاده‌سى غياث الدين محمدى غزنه‌يه والى نصب ايتمشيدى. غزنه‌يى كاملاً احراق، واهاليسنى قتل عام ايتديكندن، جها. نسوز لقبيله تلقيب اولنمشدى. سلطان سنجر سلجوقى ايله دخى محاربه‌يه جرأت ايدوب، مشاراليهك الينه اسير دوشمش ايسه‌ده، كنديسندن حظ ايتديكندن، متعاقباً غوره عودتنه مساعده اولنمش؛ و ٦ سنه‌لك حكومتدن صكره ٥٤٩ ده وفات ايدوب، يكنى غياث الدين محمد خلفى اولمشدر.

علاء الدين حسين شاه { هندستانده بنكاله ملو.

كندن اولوب، سيد اشرفك اوغليدر . ٨٩٩ ده تخته چقوب، ٢٨ سنه كمال عدالتله حكومت سوردكدن صكره، ٩٢٧ ده وفات ايتمشدر.

علاء الدين خلجی { دهلیده شهاب الدین غـوری کوله‌لرینك

تشـکیل ایتمش اولدقلری خلجیـان دولتی ملوکنك بدنجیسی اولوب، جـلال الدین فیروز شـاهك یکنی و داماذی ایدی . ۶۹۵ تاریخنده مشـارالیهك اله آبادده یرینه کچمش؛ ودهلی اوزرینه عسکر سوق ایده‌رك، سلفنك اوغلی رکن الدین ابراهیمی محاربه‌ده قتل ایتدکدن صکره، دهلی‌یه داخل اولمش؛ وملوك اسلامیه‌دن برنجی اوله‌رق دکن قطعه‌سـنك فتحنی نیت ایدوب، برچوق ممالك ضبط، وحسابسز جوامع ومساجد ومدارس وسـائر خیرات تأسیس ایله، علما وادبا وشعرایی سرایته جمع و حمـایه ایده‌رك، علوم ومعارفك ترقیسـنه خدمت ایتمشـدر . امیر خسرو وخواجه حسن دهلوی دورنده یتیشن مشاهیر جمله‌سندندر. ۲۱ سنه حکومت سوردکدن صکره ۷۱۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاء الدين خلوتی { مشـاهیر مشـایخدن و مظنهٔ کرامتدن او

لوب، جذبه صاحبی برذات ایدی. بروسه‌یه وصولنده اوراده مدرس بولنـان علاء الدین عربی، که بعده شیخ الاسلام اولمشدر، صاحب ترجمه‌نك جذبه وسماعنی انکار ایتمکله، برکون بر مجلسده بولندقلرنده شیخ علاء الدین عربینك قولاغنه برشی سویلیجه، درحال کندندن کچوب بیقلمش، وکندینه کلدیکنده شیخك آیاقلرینه قپانوب، توبه واستغفار ایتمش، وکندیلرندن انابت آلمش ایدی. بعده درسعادته کلوب، مریدانی پك زیاده تکثر ایتدیکندن، ابو الفتح سلطان محمد خان جانبندن دیار آخره عزیمتی التمـاس اولنمغله، بلاد قره‌مانه عزیمت ایدوب، لارنده‌ده وفات ایتمشدر. مرقدی اوراده زیارتکاهدر. عـلاء الدین ابدال دینمکله دخی معروفدر. — مریداندن علاء الدین خلیفه دخی صلاح حالیله مشهوردر.

علاء الدين رومی { مشاهیر علمادن اولوب، تفتازانی وسید شریف

جرجانینك حلقهٔ تدریسـنده ومجلس مباحثه‌لرنده بولنمش، وبعـده مصره کیتمش ایدی. بر طـاقم اسئله واجوبهٔ علمیه‌یی حاوی بر رساله‌سی واردر.

علاء الدين سلجوقی { [«عـلاء الدین کیقباد» ماده‌سنه

مراجعت بیوریله.]

علاء الدين سمرقندی { مشـاهیر علما و صوفیوندن

اولوب، ماوراء النهردن دیار رومه هجرتله لارنده قصبه‌سنده توطن ایتمشـدی. درت جلددن مرکب نا تمام بر تفسیر شریفی واردر. چوق معمر اولوب، یوز اللی یاشنه تقرب ایتمش اولدیغی مرویدر.

علاء الدين طوسی { (علی) مشاهیر علمادن اولوب ، وطننـده

تحصیل علوم ایتدکدن صـکره، دیار رومه کله‌رك، سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده چلبی سلطان محمد خان مدرسه‌سی کندیسنه توجیه اولنمش؛ وسلطان محمـد خان ثانی حضرتلری استـانبولی فتح ایتدکدن صـکره، کندیسـنی جلبله، زیرك مدرسـه‌سنه مـدرس تعیین ایتمش؛ وچوق دفعه بالذات درسنی استماعله نائل التفات واحسـان ایلمش ایدی. بعده صاحب ترجمه ایله خواجه زاده‌یه امام غزالینك تهافتیله حکمانك افکاری بیننده محـاکمه‌یی حاوی برکتاب یازملرینی فرمان بیوروب، خواجه زاده‌نك‌کی ترجیح اولندیغندن، علاء الدین دلکیر اولوب، ایران طریقیله ماوراء النهره عودت ایتمش ؛ وفیمابعد دنیـایه رغبت ایتمیوب ، بعض مشـایخك خدمتنی اختیارله، طریق تصوفه سالك اولمش ایدی. ۸۶۰ تاریخنده سمرقندده وفات ایتمشدر. مذکور کتابنك عنوانی «ذخر»در.

علاء الدين عربی { مشاهیر علمادن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی

دورنده مشیخت اسلامیه مسندینه کچمشـدر. حلبلی اولوب، اوراده بدأ تحصیل ایتدکدن صکره درسعادته کله‌رك، ملا کورانینك حلقهٔ تدریسنه داخل اولمش؛ وبعده حضربکك درسندن استفاده ایتمش ایدی. اکمال تحصیلدن صکره ادرنه‌ده دارالحدیث مدرسه‌سنده فخرالدین عجمینك معیدی ومؤخراً بروسه‌ده قاپلوجه مدرسه‌سنك مدرسی اولمش ایدی. اوراده ایکن شیخ علاء الدین خلوتی‌یه انتسابله، طریق تصوفه دخی سلوك ایتمش؛ وشیخ مشـارالیه استانبولدن تبعید اولندقده، صاحب ترجمه دخی مغنیسایه کوندریله‌رك ، اوراده تدریسله مشـغول ایکن، چوق کچمه‌دن درسعادته جلبله، مستوفی وظیفه ایله ثمانیه مدرسه‌سنه و ۹۰۰ تاریخنده مسند فتوایه نصب اولنمش؛ وبرسنه امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، ۹۰۱ ده وفات ایدوب،

ابا ایوب انصاری تربه‌سنك اوست طرفنده‌کی تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشدر. فقه وتفسیر وحدیثده یدطولی صاحبی اولوب، کتب متداوله‌یه بعض حواشی وتعلیقاتی واردر. طقسان طقوز اولادی دنیایه کلدیکی مرویدر.

علاءالدین علی { سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، علاءالدین طوسیدن وسائر اساتذهٔ عصرندن استفاده ایتمش؛ وبعض قضالرده بولنوب، آناطولی قاضیعسکر- لکی پایه‌سنه قدر چیقمش ایدی. علوم شرعیه وادبیات عربیه‌دن بهره‌سی اولوب، عربی انشایه مقتدر ایدی. شریف جرجانینك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر.

علاءالدین علی { (حناوی زاده — بن محمد) مشاهیر علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، ۹۱۸ تاریخنده اسپارطه‌ده طو- غمش؛ ومحی الدین معلول ایله محی الدین مرحبا وتفسیر بیضاوی محشیسی سنان الدین وسائر علماء عصرندن استفاده ایده‌رك، بعض مدرسلرك معید درسی اولمش؛ واووقتدن بعض رسائل وحواشیٔ علمیه ترتیبنه موفق اولوب، بونلردن برینی اووقت قاضی العسکر بولنان ابوالسعود افندی‌یه تقدیم ایتمسی اوزرینه، ادرنه‌ده جامعه مدرسه‌سنه، بعده بروسه‌ده حمزه‌بك ومؤخراً کوتاهیه‌ده رستم پاشا مدرسه‌لرینه نصب اولنمش؛ ومتعاقباً درسعادته جلب اولنه‌رق، مدرسهٔ ثمانیه‌یه وصکره صره‌سیله دمشق، بروسه، ادرنه، استانبول قضالرینه ونهایت اناطولی قاضیعسکرلکنه نصب اولنمشدی. بعده ادرنه‌یه سفرهمایون وقوع بولوب، معیت پادشاهیده اوطرفه عزیمتنده مبتلا اولدیغی عرق النسا علتی اشتداد ایتمکله، لاجل التداوی سور دیکی برپاغه برمادهٔ سمیه قاریشدیرلمش اولدیغندن، بوندن متأثراً ۹۷۹ ده وفات ایتمشدر. کتب علمیه‌یه یازدیغی شرحلر وحاشیه‌لردن ماعدا مسائل فقهیه وسائره‌یه دائر برقاچ رساله‌سی، ترکجه برمنشآت کتابی، اخلاقه دائر برتألیفی، تفسیره متعلق بیوك براثری والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاریله فصیح وبلیغ خطبه‌لری وسائر آثاری واردر. اشعار عربیه وفارسیه‌سندن برر نمونه ایرادیله اکتفا اولنور:

انفق فان الله کافل عبده
فالرزق فی الیوم الجدید جدید
المال یکثر کلما انفقته
کالبئر ینزح ماءه فیزید

چون روز وصل زود کذشت وشب فراق
غمکین چرا شویم که این نیز بکذرد

علاءالدین علی { اونبجی قرن هجری عثمانلی علماسندن اولوب، مشهور «همایوننامه»نك مؤلفیدر. ۹۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی { سلطان سلیمان خان دوری علماسندن اولوب، مشهور «کلیله ودمنه»یی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

علاءالدین علی بن غانم { مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، کرم وسخاوت ومروتده‌کی افعال خارقةالعاده- سیله دخی شهرت بولمشدر. ۶۸۰ تاریخنده دمشقده طوغوب، ۷۳۷ ده تبوکده وفات ایتمشدر. فضل وکرمی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لقد غبت عنا والذی غاب محسود
وانت علی ما اخترت من ذاك محمود
حللنا محلا بعد بعدك محجلا
به کل شیٔ ماخلا السق مفقود

علاءالدین علی شاه { هندستانده بنکاله خطه‌سی حکمدارا- نندن اولوب، فخرالدین مبارکشاهه غلبه چاله‌رق، ملکی الندن آلمش؛ و ۷۴۶ تاریخنده خواجه شمس- الدین الیاس طرفندن قتل اولنه‌رق، بنکاله حکومتی بونك الینه کچمش ایدی.

علاءالدین علی القریشی { علم حکمت و- طب منسو- بیننددن اولوب، ابن سینانك قانوننه «معجزالقانون فی الطب» عنوانیله برشرح یازمش؛ وسکزنجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

علاءالدین علی قوچحصاری { عثمانلی علما- سندن اولوب، ایران جهتنه عزیمتله، علامهٔ تفتازانی وسید شریف جرجانینك حلقهٔ تدریسلرنده بولنمش؛ وبوطرفه عودتنده بعض مدرسلرده بولنمشدر. سیدشریفك شرح مفتاحنه برحاشیه‌سی واردر، که وسعت معلوماتنه شاهددر.

علاءالدین عماد شاه { هندستانك دکن قطعه‌سنده کائن برار خطه‌سی ملوکندن اولوب، ۹۲۰ تاریخنده بدری فتح الله عماد شاهه خلف اولمش؛ واسماعیل عادل شاهك همشیره‌سنی تزوج ایتمش ایدی. ۹۱۰ سنه

حکومت سوردکدن صکره ۹۳۹ ده وفات ایدوب، اوغلی دریا عماد شاه خلفی اولمشدر.

علاءالدين فناری [« فناری » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علاءالدين قرهمانی قرهمان بکلرینك برنجیسی اولان قره مانك اوغلی اولوب، دولت سلجوقیهنك انقراضنده بدری الیوم قرهمان دینلن قونیه جهتنی ضبط ایتمش؛ و وفاتنده صاحب ترجمه یرینه کچوب، یلدیرم سلطان بایزید خان ایله ایتدیکی محاربهده کندیسی مقتول، وایکی اوغلی علی ومحمد اسیر اولهرق، بروسهده محبوس اولدقلری حالده، تیمورلنك طرفندن تخلیص، وقرهمانه اعاده اولنمشلردی.

علاءالدين کوچك (ملك اشرف —) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اون دردنجیسی اولوب، ملك ناصر ناصرالدين محمد بن قلاونك اوغللرندندر. برادری ملك منصور ابوبکره خلفاً ۷۴۲ تاریخنده، یدی یاشنده ایکن، تخته قعود ایتمش ایسهده، یالکز سکز آی حکومت ایتمشدر.

علاءالدين کیقباد اول (بن غیاث الدين کیخسرو) قونیه وآناطولیده حکومت سورن سلاجقهٔ روم ملوکنك اونجیسی اولوب، سلفی اولان برادری عزالدين کیکاوس زماننده ۶۱۰ تاریخنده، برادرینك وفاتی اوزرینه، محبسدن تخته جلوس ایتمش؛ وعادل ومقتدر برحکمدار اولمغله، خیلی یرلر فتحنه وممالکنده نیجه عمارات واصلاحاته موفق اولمش؛ وقونیه وسیواس شهرلرینی تحکیم ایلمش ایدی. ۲۶ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۳۶ تاریخنده روملرحدودی قربنده وفات ایتمش؛ واوغلی غیاث الدين کیخسرو ثانی خلفی اولمشدر.

علاءالدين کیقباد ثانی (بن عزالدين کیکاوس بن غیاث الدين کیخسرو بن علاء الدين کیقباد اول) سلاجقهٔ روم سلالهسنك اون بشنجی حکمداری اولوب، ۶۹۷ تاریخنده برادری غیاث الدين مسعودك وفاتی اوزرینه، غازان خانك فرمانیله حاکم روم اولمش؛ وبعده مغوللرك اطاعتندن انحراف ایدوب، عسکرتاتارله برچوق محاربهلر ایتدکدن صکره، بونلرك الینه اسیر دوشوب، ۷۰۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. سلطان عثمان خان غازی یه طبل وعلم وامارت ویرن بوذاتدر. اوغلی غیاث الدين سفیه وظالم وعاجز برآدم اولمغله، امرانك اتفاقیله قتل اولنهرق، سلالهدن بشقه وارث دخی اولمدیغندن، سلاجقهٔ روم ممالکی امرا بیننده تقسیم اولنمش، واوتاریخدن اعتباراً دولت عثمانیه تأسس ایتمشدر.

علاءالدين محمد (خواند —) قهستانده حکومت سورن ملاحدهٔ اسماعیلیهنك یدنجیسی اولوب، ۶۱۸ تاریخنده بدری خواند جلال الدين حسنه وارث وخلف اولمش؛ وبر مدت حکومت سوردکدن صکره جرماهون تویینك تحت قیادتنده اولان مغول عسکریله ایتدیکی محاربهده مقتول اولمشدر. علامهٔ شهیر خواجه نصیرالدين طوسی بونك زماننده قلعهٔ الموته حبس اولنهرق، بونك اوغلی زماننده مغوللر قلعهٔ مذکورهیی وبتون بلاد ملاحدهیی ضبط ایدنجهیه قدر محبوس قالمشدر.

علاءالملك شعرا وعلماء ایراندن اولوب، شوشترلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، شاهجهانك شهزادهسی محمد شجاعك معلمی اولمشیدی. منطقده « المهذب »، الهیاتده « انوار الهدی » واثبات واجبه دائر دخی « صراط وسیط » عنوانلریله اوچ تألیفی وبرخیلی اشعاریله سائر آثاری واردر. شورباعی اونکدر:

ای چشم تو بربستر کل خواب کند
زلف تو بروز سیر مهتاب کند
رورا همه کس بسوی محراب آرد
جز چشم تو کوپشت بمحراب کند

علاییك (مولانا جمال الملك — تبریزی) ایرانك مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب، تبریزده شاه طهماسبك بنا کردهسی اولان (مقام صاحب زمان) ده وشهر مذکورك مسجد جامعنده بعض لوحه وکتابهلری وبرقاچ مصحف شریفی موجوددر. مذکور لوحهلردن بری ۹۷۲ تاریخنی حاویدر. حسن خطده برخیلی شاکرد یتشدیرمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

مراخدای جهان ازهمه جهان داده است
خطی چه کونه خطی به زلعل رمانی
سپهر واختر وارکان چومن دکر نارند
بدور خویش دبیری ونی سخندانی

علاجی { ایران شعراسندن اولوب، شاه عباس ماضی زماننده یاشامش؛ وجراحلقده مهارت کامله اصحابندن بولنمشدر. شو بیت اونکدر:

بروضع مابچشم حقارت نظر مکن
مارا بخاك تیره محبت نشانده است

علاف { (ابوالهذیل محمد بن الهذیل العبدی) اکابر علماء معتزله‌دن اولوب، بصره‌ده‌کی اصحاب اعتزالك امامی ایدی. مناظره‌ده وایراد ادله‌ده قوت ومهارتی پك زیاده اولوب، بو بابده مشهور مقالاتی واردر. میلاس اسمنده بر مجوسی علماء مجوسدن برقاچ کشی ایله صاحب ترجمه‌یی بربره کتیره‌رك، مباحثه‌یه طوتیشدیرمغله، علاف غلبه چاله‌رق، مخالفلرینی الزام ایدنجه، مرقوم میلاس اسلامه کلمش؛ وبومناسبتله صاحب ترجمه «میلاس» عنوانیله برکتاب یازمشدر. ۱۳۱ تاریخنده طوغوب، ۲۲٦ ده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اواخر عمرنده کوزلری کورمز وقولاغی ایشیتمز اولمش ایسه‌ده، ینه مناظره‌دن عاجز قالمامشیدی.

علائیه { قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ۱٤۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق، آنطالیه کورفزینك جانب شرقیسنده وساحل بحرده اوله‌رق، دکزك ایچنه اوزانمش قیالق بر بورونك شرق اتکنده واقع قضا مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی، ۳۲ جامع و مسجدی، ۹ مدرسه‌سی، ۵ کلیساسی، بررشدیه وبر صبیان مکتبیله روملره مخصوص بری ذکور ودیکری اناث ایچون ایکی مکتبی، چارشیسی، ۳ خانی، برحمامی وبر قشله‌سی واردر. قصبه‌مائل بربایرده بولنمغله، خارجدن منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده، داخلاً سوقاقلری طار وغیر منتظمدر. سورله محاط اولوب، اوستنده‌کی تپه‌ده قدیم برقلعه‌سی دخی واردر. لیمانی اوراجه الك مخاطره‌لی اولان جنوب غربی روزکارندن محفوظ دکل ایسه‌ده، ینه خیلی تجارتکاه براسکله اولوب، سنه‌ده یدی سکز یوز تکی آمدوشد ایدرلر. پورتقال ولیمون وسائر آغاجلری حاوی باغچه‌لری واردر. قصبه‌نك صویی اولمیوب، صهرنج صولرینی استعمال ایدرلر. علائیه موقعنك اوسط طرفنده زمان قدیمده (تریفون) اسمنده بر قورصان رئیسی برقلعه یاپدیروب، دکزده اوردیغی سفاینندن آلدیغی غنایمی اوراده حفظ ایدردی؛ ودکیز قییسنده دخی قورصانلرك الیوم موجود بیوك بر مغازه‌لری وار ایدی. مرقوم قورصانلر رئیسی آنطیوخس بن دمتریوس طرفندن قتل اولندقدن صکره، قلعه‌سی دخی روما سردارلرندن پومپیوس طرفندن تخریب اولنمشدی. روم سلاطین سلجوقیه‌سندن علاء الدین کیقباد اول علائیه‌یی تأسیسله، کندی اسمنه نسبتله تسمیه ایتمش؛ واعمار وترقیسنه چوق همت ایدوب، علائیه او وقتلرده پك معمور وبلاد سلجوقیه‌نك الك ایشلك اسکله‌سی ایدی. علائیه وعلی الخصوص بوکا تابع براوادی قریه‌سی قاضیلر یتیشدیرمکله مشهوردر.

— علائیه قضاسی تکه سنجاغنك منتهای شرقنده واقع اولوب، غرباً آقسکی قضاسیله، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قونیه سنجاغیله، شرقاً آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر. منوغاد ناحیه‌سیله برابر ۱۸٦ قریه‌یی حاوی اولوب، ۳۷۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلردن ٤۱۲۱ ی لسان ترکی ایله متکلم مذهبجه روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت ترلالری ومعتدل هواسی اولوب، آرپه، بغدای، مصر، داری، سیسام، توتون وسائره‌دن ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن خیلی محصولاتی واردر. قصبه‌نك اطرافنده‌کی باغچه‌لرده وسائر سواحلنده پورتقال، لیمون، ترنج وبوکا مماثل میوه‌لر دخی حاصل اولور. قضانك اورمانلری چوق اولوب، خیلی کراسته واودون قطع وانهار واسطه‌سیله ساحله سوق اولنور. صنایع محلیه بز وکلیم وسجاده نسجندن ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر. داخل قضاده ۳۵ جامع، ۲۵ مسجد، ۱۳ مدرسه، ۲۰ مکاتب صبیان موجوددر.

علقمه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (علقمه بن علاثة العامری الکلابی) در، که اشراف بنی ربیعه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، طائفدن عودت جناب نبوی اثناسنده ارتدادله شامه قاچمش؛ ورحلت جناب نبویدن صکره، قبیله‌سنه عودت ایدوب، جانب صدیقیدن اعزام بیوریلان سریه طرفندن مغلوب واسیر اولمغله؛ یکیدن اسلامه کله‌رك، حسن حال قزانمش؛ وجانب فاروقیدن حورانه مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر. — (علقمه بن مجزز

الکنانی المدلجی) که جانب نبویدن بعض سریه‌لرله اعزام بیورلمش؛ وخلافت جناب فاروقیده عسکرله حبشه‌یه کوندریله‌رك، معیتیله برابر اورادە شهید اولمشدر.

علقمه { ملوك حیره‌نك اون ایکنجیسی اولوب، منذر ثانی ایله منذر ثالث آره‌سنده حکم سورمشدر.

علقمه بن قیس { کبار تابعیندن وائمهٔ فقه وحدیثدن اولوب، عبدالله بن مسعودك اصحابندن ایدی. ٦١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علم الدین { (ابوعلی حسن بن سعید الشاتانی) مشاهیر فقها وشعرادن اولوب، دیاربکره تابع شاتان قصبه‌سنده طوغمش؛ وموصلده ساکن اولمش ایدی. بغداده چوق کیدر، ووزیر ابوالمظفر بن هبیره‌نك التفات واحسانه نائل اولور ایدی. ٥٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت صلاح الدین ایوبی حقنده سویلمش اولدیغی برقصیده‌سندندر:

أری النصر معقوداً برایتك الصفرا
فسر وافتح الدنیا فانت بهاأحری

علم المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، فی الاصل هارون الرشیدك قیزلرندن برینك جاریه‌سی اولمغله، بغدادده تربیه اولنمش؛ وبعده مدینهٔ منوره‌یه کیده‌رك، اورادە کسب اشتهار ایتمکله مدنیه لقبیله متعارفه اولمش؛ ونهایت اندلس حاکمی عبدالرحمن ثالث طرفندن مبایعه اولنوب، بقیهٔ عمرینی اندلسده مشارالیهك سراینده کچیرمشدر.

علمدار { [«مصطفی پاشا (علمدار)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علمشاه بکم { شاه اسماعیل صفوینك والده‌سی واوزون حسنك قیزی اولوب، پدری طرفندن شیخ حیدر اردبیلی‌یه تزویج اولنمش؛ وشاه اسماعیل ایله برادرلری سلطان علی وسید ابراهیمی دنیایه کتیرمشدر.

علمی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، قضاتدن لطیفی چلبینك اوغلیدر، واسمی احمددر. شو بیت اونکدر:

آچل آچل که جهان کلشن بهار اولسون
صالین صالین که چمن سرو بی قرار اولسون

— ایکنجیسی ینه ادرنه‌لی اولوب، اسمی محمددر، ورمزی زاده دینمکله شهرتی واردر. شهر مذکورده مدرس ایدی. شو بیت اونکدر:

مشکلان حل ایده‌من کیسه کتاب عشقك
واعظ شهر دم اوروره قولاین سویلر

علوان الاسدی { (بن علی بن مطارد الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٢٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

أ وجهك ام شمس النهار ام البدر
و ثغرك ام در وریقك ام خمر
و قدك ام غصن ترنحه الصبا
وغنج اراه حشو جفنیك أم سحر

علوان چلبی { دور سلطان عثمان خان غازی مشاهیر مشایخندن اولوب، شیخ عاشق پاشا بن مخلص بابانك اوغلی وخلفیدر. عارف بالله بر ذات اولوب، طریق سلوکه دائر بعض منظوماتی واردر. مرقدی آماسیه قربنده زیارتکاهدر.

علوی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی استانبوللی اولوب، یکیچری اوجاغنه منسوب ایدی. حسن خطی اولمغله بر چوق کتابلر استنساخ ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

آلمازسه اکر بوی کباب دل زارم
اشمزدی ساك یار بنم خاك مزارم

— ایکنجیسی ینه استانبوللی اولوب، درزی زاده دینمکله معروف ایدی. شو ایکی بیت خزان وبهار عنوانلی بر قصیده‌سندندر:

مثال عاشق ومعشوق اولوب خزان وبهار
خزان صراردی واولدی بهار لاله عذار
خزان زمانی فکر ایت بهاره آلدانمه
بهار عالمك اولور خزانی آخر کار

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، یکان اوغلی دینمکله مشهوردر. طریق علمی‌یه منسوب ایکن، بعده کوشهٔ قناعته چکلمشیدی. درویشانه ونصیحت آمیز اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

دار دنیای دنینك کیم جفا بنیانیدر
محنت ودرد وبلا وغم چهار ارکانیدر

— دردنجیسی ینه بروسه‌لی اولوب، سلطان مراد خانك مادحلرندن ایدی. «هفت پیکر» عنوانیله

ترکجه بر منظومه‌سی واردر. اشعاری شعرای ایرانك آثارینه تقلیددر. شوبیت اونکدر:

ای سفر عزمن ایدن بار خدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

علوی { (میر محمد طاهر کاشانی) ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان زماننده اصفهانده یاشامش؛ وبعده کشمیره سفرایدوب، ۱۱۳۶ ده اوراده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «حداد وحلاج» عنوانیله بر منظومه براقمشدر. شو قطعه اونکدر:

رام کسی نمیشود وحشیٔ صید گاه تو
شوخیٔ برق میکشد غاشیهٔ نگاه تو
شور بهار وجوش گل طرف خمار وکیف مل
گریهٔ های هـای من خندهٔ قاه قاه تو

علی { (ابو الحسن — بن ابی طالب بن عبد المطلب بن هاشم القرشی الهاشمی کرم الله وجهه ورضی الله عنه) صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن خلیفهٔ رابع وداماد جناب رسول الله (صلعم) اولوب، مرتضی، حیدر، اسد الله الغالب لقبلریله ملقب وابو تراب واخو رسول الله کنیه‌لریله مکنادر. فارسیده شاه مردان، شاه ولایت، شیر خدا دخی دیرلر. بعثت جناب نبویدن ۱۲ وهجرتدن ۲۳ سنه مقدم مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمشدر. ابو طالبك دردنجی اوغلی اولوب، طالب وعقیل وجعفر طیاردن سناً کوچك ایدی. جعفر کندیلرندن اون وعقیل یکرمی یاش بیوك ایدی. والده‌سی فاطمه بنت اسد بن هاشم اولوب، پدرینك عم زاده‌سی، وبو وجهله جناب مرتضی ابویندن هاشمی ایدی. بعثت نبوتك ایکنجی کونی حضرت خدیجة الکبری (رضها) دن صکره عمومیت اوزره ایکنجی ورجال بیننده برنجی اوله‌رق ایمان کتیروب، شرف اسلامله مشرف اولمشدر. بعض مورخینك رجال بیننده ال اول ایمانه کلن حضرت ابا بکر صدیق (رضه) اولدیغنی بیان ایتملری حضرت علی (رضه)ك اووقت اون‌اوچ یاشنده صبی اولمسیله رجالدن معدود اولمامسی ملاحظه‌سنه مبنی اولوب، یوقسه جناب حیدرك اسلامی مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر. فخر کائنات (صلعم) افندمز هجرتی تصمیمله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت بیوردقلرنده، حضرت علی (رضه)ی بعض امانتلری اصحابنه تسلیم وبعض امورینی تسویه ایتمك اوزره، مکهٔ مکرمه‌ده براقوب، مبارك یتاقلرنده یاتمغی توصیه بیورمشلردی. ایرتسی کون عائله‌لریله برلکده مدینهٔ منوره‌یه ماشیاً عزیمتله، وصوللرنده مبارك آیاقلری شیشمش وقانلر آقمغه باشلامش ایدی. بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتك جمله‌سنده حاضر بولنوب، فوق العاده غیرت ابراز ایتمش؛ وجمله‌سنده مصاب اولوب، یالکز احد وقعه‌سنده اون آلتی جریحه آلمش ایدی. یالکز تبوك غزاسنده بولنمیوب، جناب نبویدن اهل بیتك محافظه‌سیچون مدینه‌ده براغلمش ایدی. اکثر غزواتده رایت رسول الله (صلعم) حضرت مرتضانك یدکفایتنه تسلیم بیوریلوردی. حقلرنده بر قاچ آیت کریمه نازل اولوب، کرم وسخاوت وعدالت ومرحمت وسائر فضائل جلیله‌لری وصف وثنا بیورلمش؛ ودهان مبارك رسالتپناهیدن حق جناب مرتضویده بر چوق احادیث شریفه صادر اولوب، «انا مدینة العلم وعلی بابها» و «من کنت مولاه فعلی مولاه رب وال من والاه وعاد من عاداه» حدیث شریفلری او جمله دندر. فخر کائنات (صلعم) افندمز ایکی دفعه صحابه بیننده مواخاة عقد بیوردقلری حالده، هیچ برنده حضرت علی (رضه) ایله دیکری بیننده مواخاة عقد بیورمیوب، مشار الیهك بونی نیچون اونوتدیکز یوللی سؤالنه جواباً «أنت اخی فی الدنیا والآخرة» بیورمش اولدقلری موثوقاً مرویدر. جناب رسالتپناه افندمزك حضرت علی ایله فاطمه وحسن وحسین (رضهم)ی مبارك عبالریله اورته‌رك: «هؤلاء اهل بیتی وخاصتی اللهم اذهب عنهم الرجس وطهرهم تطهیراً» بیوردقلری معلوم اولوب، حضرت علی ایله زوجه‌لری فاطمه بنت رسول الله واوغللری حسن وحسین اهل بیت نبوی‌یی تشکیل ایدرلر، وآل نبی نامیله الی یوم القیام هر برمؤمن طرفندن هرنماز ودعاده یاد اولنورلر. ارتحال جناب نبویده حضرت علی (رضه) غسل وتکفین وتجهیزیله مشغول وفراق ابدیلری تأثیریله متأثر اولوب، انتخاب خلیفه مذاکره‌لرنده بولنه‌مامش؛ وهرنه قدر طرفدارلری حق خلافت کندیلرینك اولدیغنی التزام ایتمکده ایدیلرسه‌ده، غیبوبت نبوینك تأثیراتندن کندیلرینی طوپلایانجه یعنی اونجی کونی، حضرت ابابکر صدیقه وبعده حضرت عمر بن الخطاب (رضهما)یه بیعت ایتمش؛ وحضرت فاروقك ارتحالندن صکره، امر خلافت کندیلرنده همان تقرر ایتمش ایکن، حضرت عثمان (رضه) مقام

خلافته كچدیكنده دخی بركونه مخالفتده بولنمیوب، خلفاء مشارالیهمك اوچنه دخی رأی وتدبیر ومشاوره واخطارله معاونتده بولنمش؛ وحضرت عثمانه قارشی شاكیلر چوغالوب، ایش كسب وخامت ایتدیكی وقت دخی بالذات آره‌یه كیروب، اصلاح بینه وفتنالفك اوكنی آلمغه چالشمش؛ ومروان بن حكم یكیدن فساد قاریشدیرمامش اوله‌ایدی، مسئله‌یی بر طرف ایتمش؛ ونهایت نوردیده‌لری سبطین اكرمینی آتشك ایچنه صوقوب، مخاطره‌یه القا ایتمشلرایدی.

حضرت عثمان (رضه) ك شهادتندن صكره هجرت نبویه‌نك ٣٥ نجی سالنده مدینهٔ منوره‌ده اتفاق عمومی ایله مقام خلافته كچمشدر. حضرت زبیر وطلحه (رضهما) كندیلرینه الك اول بیعت ایدنلردن بولنمش، وحضرت حیدر (رضه) ك حضرت عثمان (رضه) ی قورتارمق ایچون صرف بیورمش اولدقلری سعی وجهدی كورمش ایكن، هرنصلسه بعض افساداته قاپیله‌رق، مكهٔ مكرمه‌یه عزیمتله، اوراده بولنان ام‌المؤمنین حضرت عایشه (رضها) ایله برلشه‌رك، حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله، جناب حیدره اعلان مخاصمانه ابتدار، ومشارالیها ایله برلكده بصره جهتنه عزیمت ایتمشلر؛ وحضرت علی (رضه) بوخبری آلنجه، ابا ایوب انصاری حضرتلرینك ممانعتیله برابر، فتنالفك اوكنی آلمق، وكندیلرینی قاندیروب اعاده ایتمك اوزره، آرقه‌لری صره جانب عراقه عزیمت ایتمش؛ وآنجق بصره خارجنده كندیلرینه ملاقی اولوب، هرنه قدر نصح وپند ورجا والتماسده بولنمش ایسه‌ده، نیتلرندن واز كچیرمكه مقتدر اوله‌میوب، كرهاً مقابله‌یه مجبور اولمش؛ ووقوع بولان محاربهٔ الیمه‌ده طلحه وزبیر (رضهما) شهید اولوب، حضرت عایشه (رضها) ایسه پك آزغین وضبطی مشكل بر دوه‌یه بینمش اولدیغندن، كوچ حال ایله بلا اضرار اله كچیریله‌رك، جناب مرتضویدن كمال حرمت وتعظیمله ومعیت حیدریده بولنان برادری محمد بن ابی بكر (رضهما) رفاقتیله معززاً مدینهٔ منوره‌یه كوندرلمشدر.

٣٦ نجی سال هجریده واقع وجمل محاربه‌سی نامیله مشهور اولان بووقعهٔ مؤلمه‌یی متعاقباً، شامده والی بولنوب ذاتاً بیعتدن استنكاف ایتمش اولان معاویه بن ابی سفیان حضرت عثمانك قانی طلب ادعاسیله میدانه آتیله‌رق، كوفه‌یی مقر اتخاذ بیورمش اولان حضرت علی (رضه) بونی دخی، دم مسلمینك هدرینه سبب اولمامق ایچون، بو دعوای باطلدن واز كچیرمكه سعی ایدوب، كندیسنه پك مؤثر مكتوبلر یازمش، وآره‌یه آدملر قویمش ایسه‌ده، فائده ویرمیوب، عمرو بن العاصك دخی تشویق واغراسیله معاویه فرات وادیسنه طوغری ابوالاعورك قیادتیله عساكروفیره سوق ایتمش؛ وجانب مرتضویدن عسكرله مقابله‌یه اعزام بیوریلان مالك اشتر غالب كلوب، شام عسكرینی موقعلرندن چیقارمش ایسه‌ده، معاویه عسكرینی تزیید ایده‌رك، فراتی طوتوب، علویلری صوسز براقمق نیت غدارانه‌سیله رقه قربنده (صفین) نام موقعی طوتدیره‌رق، اوراده ٣٧ تاریخنده یوز كونده بینلرنده طقسان محاربه وقوع بولوب، حضرت علی (رضه) عسكرندن ٢٥٠٠٠ ومعاویه عسكرندن ٤٥٠٠٠ كه جمعاً ٧٠٠٠٠ كشی وایچلرنده برچوق صحابه شهید اولدی. معیت جناب مرتضویده شهید اولان صحابه میاننده طقسان یاشلرنده بولنان عمار بن یاسر حضرتلری دخی بولنوب، بوذاتك ایسه برفئهٔ باغیه طرفندن شهید اوله‌جغی حقنده برحدیث شریف صادر اولوب، جمله‌نك معلومی اولدیغندن، مشارالیهك شهادتی ذاتاً تزلزلده بولنان معاویه عسكری بیننده فتور دوشورمكله، معاویه وعمرو مزراقلرك اوجلرینه مصحف شریفی كچیره‌رك، حضرت علینك عسكرینی اورمامغه اجبار ایتمك حیله‌سنی دوشوندكله، حضرت علی (رضه) غالب ایكن، ناچار خصمنك حكم واسطه‌سیله حل مسئله ایتمك تكلیفنی قبوله مجبور اولمشدر.

آنجق بوقرار جناب مرتضانك عسكری بیننده تفرقه‌یی موجب اولوب، جنود موجوده‌سندن یدی بیك كشی خارجیلك دعواسیله آیریله‌رق، نهروانه طوغری طاغلمش، وتخریب بلادله فساد قاریشدیرمغه باشلامش اولدقلرندن، حضرت علی (رضه) هنوز معاویه مسئله‌سنی حل ایتمه‌دن بونلرك اوزرینه یوریمكه مجبور اولوب، ٣٨ تاریخنده بونلرله نهروانده وقوع بولان محاربه‌ده بونلر مغلوب واكثری مقتول اولوب، قالانلری فرار ایتمشلردر.

ویریلن قرار اوزرینه، هرنه قدر طرفیندن حكملر نصب اولنه‌رق، مذاكراته كیریشلمش ایسه‌ده، معاویه طرفندن حكم نصب اولنان عمرو بن العاص جانب

مرتضویدن اعزام بیوریلان موسی الاشعری ورفیقلرینی اغفال ایتدیکیچون، بر نتیجه حاصل اوله‌میوب، ذاتاً معاویه انواع حیل ودسایس قوللاندیغی حالده، حضرت علی (رضه) رسول الله وشیخین حضراتنك طریق مستقیمنه دوامله، حق وانصافدن آیرلمه‌مقندن، عسکرنده تفرقه ورخاوت دوشوب، بر طاقملری‌ده معاویه کبی هیچ بر حق وصلاحیتی اولمیان بر شخصله مکالمه و مصالحه طریقنه رضا ویردکارینه دلکیر اولدقلری سببیله، حضرت حیدر بر طرفدن معاویه‌یه مؤثر وبلیغ مکتوبلر یازه‌رق قاندیرمغه، بر طرفدن دخی کندی تابعلرینه بلیغ نطقلر وخطبه‌لر ایراد ایله کندیلرینی غیرته کتیرمکه سعی ایتمکده ایکن، معاویه بربرینی متعاقب مصر، حجاز ویمنی اطاعت جناب مرتضویدن اخراجله، حضرت مشارالیهك عامللرینی اخراج وطرفدارلرینی تعذیب وتحقیر ایتمکده ایدی. بو تفرقه سببیله بو آره‌لق خیلی چوغالمش اولان خارجیلردن اوچ کشی مکه‌ده عقد وثاق ایده‌رك، برکونده حضرت علی (رضه) ایله معاویه وعمرو بن العاصی قتل ایتمکه قرار ویروب، بری کوفه‌یه، بری دمشقه ودیکری مصره عزیمت ایتمش؛ کوفه‌یه کیدن عبدالرحمن ابن ملجم المرادی ٤١ نجی سال هجری رمضاننك اون‌یدنجی کونی صباح نمازی مسجدده صانلانوب، رفیقی شبیب ایله برابر حضرت خلیفه‌نك مبارك باشنه قلیجله اورمغله، ایکی کون صکره ٦٣ یاشنده متأثراً شهید اولمشدر. یانلرنده بولنان مخدوملری جناب حسن وحسین ایله محمد بن الحنفیه ویکنلری عبدالله بن جعفر الطیار (رضهم) طرفلرندن تجهیز وتکفین وشهید اولدیغی جامعك قپوسی یاننده وبرروایتده قصرامارتده دفن ایتمشلردر. الیوم نجفده موجود تربه‌لری آل بویه‌دن عضد الدوله طرفندن بنا اولنمشدر.

حضرت علی کریم، سخی، عالیجناب، عادل، زیاده‌سیله مرحمتلی، حکیم، رأی وتدبیر صاحبی، اصلا طوغریلقدن آیرلماز وغل وغش بیلمز، کولر یوزلی، مزاح ولطائفی سور، جسور، فوق العاده فصاحت وبلاغته وطلاقت لسانه مالك، شاعر واو وقت معلوم اولان علومه واقف بر ذات اولوب، ولایتیله کمالات معنویه‌سندن صرف نظر، یالکز احوال ظاهریه‌سی اعتباریله دخی دهاتدن معدود بر نادرهٔ زمان ایدی. حکمت آمیز حکم وامثال واقوالی، بر چوق اشعاری وبعض خطبه‌لریله رسائلی موجوددر. خطبه و رسائلی «نهج البلاغه» عنوانیله جمع ایدلمش اولدیغی کبی، دیوان امام علی (رضه) اسمیله بر مجموعهٔ اشعاری‌ده وار ایسه‌ده، بو مجموعه‌لرك کافهٔ مندرجاتنك صحتنه وهله تغییر وتحریفدن سالم اولدقلرینه بك‌ده اینانیله‌ماز.

بنی امیه حضرت مشارالیهك واولاد واحفادینك بونجه مشاق ومصائبه دوچار ایدلمسیله قناعت ایتمیوب، نیجه سنه‌لر منابرده حضرت علی (رضه)‌نك نامنه لعنت اوقومق فضیحه‌سنی ارتکاب ایتمشلردی. نهایت دیانت وانصافی معلوم اولان عمر بن عبدالعزیز حضرتلری بو لکه‌یی عالم اسلامدن قالدیرمغه موفق اولمشدر. حضرت شیخین ایله جناب مرتضی بیننده فضیلت واستحقاقجه تقدم مسئله‌سی اوته‌دن بری اسلام فرق بیننده قیل وقال وتفرقه‌یی باعث اوله کلمشدر. حضرت علی ائمهٔ اثنا عشرك برنجیسی وطریقت نقشبندیه‌دن ماعدا بتون طرق علیه‌نك منسوب الیهیدر.

حضرت فاطمه (رضها) دن امام حسن وامام حسین ایله زینب (رضهم) دن عبارت اوچ اولادی اولوب، مشارالیهانك ارتحالندن صکره تزوج ایتمش اولدیغی ازواج سائره‌دن دخی متعدد اولادی اولدیغی وجمعاً اولادی ١٨ ذکور و ١٨ اناثه بالغ اولدیغی مرویدر. دیکرلرندن الك مشهوری محمد بن الحنفیه در، که سبطین اکرمیندن صکره الك سوکیلیلری اولوب، ارتحالنده کندیسنی امام حسن وحسین حضراتنه توصیه بیورمشیدی. دیکرلرندن برقاچی کربلاده معیت جناب حسینده شهید اولمشلردر.

حضرت علی اورته بویلی، بغدای رنکلی، ایری کوزلی، ارتحالنده آق واوزون صقاللی، اصلع یعنی باشنك تپه‌سی قیلسز، بیوجك قرنلی، بیلکاریله بالدیرلری قالینجه، کولریوزلی وشانلی بر ذات ایدی. پك فقیرانه کینیر، اکثریا اکمکه مرجم کبی پك ساده یملك بروالینه کچنی تصدق ایدردی. زهد وتقواسی پك زیاده اولوب، هله بیت المالك بر آقچه‌سنه طوقنمقدن پك زیاده توقی ایدردی.

علی { [«ظاهر لاعزاز دین الله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (میرزا سلطان — بن میرزا سلطان محمود بن سلطان ابوسعید بن جلال الدین امیرانشاه بن تیمورلنك) ماوراء النهرده حکومت سورن سلالهٔ تیموریه‌نك صوك حکمداری اولوب، ۹۰۵ تاریخنده برادری اوزرینه، تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه‌ده، اوانده کسب قوت ایتمش اولان شیبك خان اوزبك صاحب ترجمه‌نك والده‌سنی تزوج ایتمك بهانه‌سیله سمرقنده کیدوب، ماوراء النهری ضبط ایتمشدر. بو وجهله ماوراء النهرده‌کی حکومت تیموریه منقرض اولمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك عم زاده‌سی میرزا بابر بن میرزا عمر شیخ غزنه وهند جهتلرنده برحکومت تشکیلنه موفق اولوب، یقین وقتلره قدر باقی و بیوك برشوکت وشکوهه نائل اولان هندستان دولت تیموریه‌سنك اساسنی وضع ایتمشدر.

علی { (ملك منصور — بن عزالدین ایبك) [« منصور (ملك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (سیف الدوله — بن حمدان) [« سیف الدوله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (ملك غیاث الدین پیر —) [« غیاث الدین » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی { (علاء الدین طور — بك) آق قیونلی سلاله‌سنك الك اول ایالت وامارته نائل اولانیدر. اوغلی فخرالدین بك، بعده اونك اوغلی قره ایلك عثمان واوندن صکره حمزه بك وجهانکیر بك امارت سوروب، نهایت اوزون حسن دینلکله شهیر امیرکبیر ابوالنصر حسن بك امارتی سلطنته تحویل ایتمشدر.

علی { (حسن —) قره قیونلی سلاله‌سنك دردنجی و صوك حکمداری اولوب، پدری میرزا جهانشاه بن قره یوسفك زماننده یکرمی بش سنه محبوس قالمش؛ و ۸۷۳ ده پدرینك اوزون حسن طرفندن قتل اولنمسی اوزرینه، محبسدن چیقوب تخت موروثنه قعود ایتمش ایسه ده، طول مدت محبوسیتی دماغنه ضعف وخلل کتیرمش اولدیغندن، ادارهٔ ملکه مقتدر اوله‌میوب، اوزون حسنه مقابله ایده‌میه‌رك، ابوسعید میرزانك یانه قاچمش؛ وبونك ده اوزون حسن طرفندن قتل ایتدیرلمسی اوزرینه، فارسه قاچوب، اوراده حسن طویلك اوغلی اوغورلی محمد ایله ایتدیکی محاربه‌ده ۸۷۳ ده قتل اولنمش؛ وبرادر وعموجه‌لری برر برر قتل اولنمغله، قره قیونلی دولتی پایانه ایروب، ملکلری آق قیونلی الینه کچمشدر.

علی { (مظفر —) ایرانك مشاهیر خطاطیندن اولوب، خراسانلیدر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده درسعادته کلوب، پادشاه مشارالیه فارسی العباره دیوان اشعارینی بوذاته یازدیرمشدر. ۹۱۱ ده وفات ایتمشدر.

علی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:
برنجیسی (مولانا —) اواخر عهد سلطان حسین بایقرایه یتیشمشدر. شو بیت اونکدر:

مجلسی خواهم که باشد کفت وکوی غم درو
تاغم خود باز کویم لحظهٔ من هم درو

— ایکنجیسنك اصل ونسب و وطنی مجهول اولوب، شو بیت اونکدر:

مردم ویاری نیامد برسرم
ازچراغ خفتکان بیکس‌ترم

— اوچنجیسی شاه طهماسب صفوی عهدی شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

اظهار درد دل بردلدار چون کنم
ترسم زخوی نازکش اظهار چون کنم

علی ادریسی { (بن عمر بن ادریس بن ادریس) مغربده حکومت سورن ادریسیلرك دردنجیسی اولوب، عمی محمد بن ادریسدن صکره ۳۰۰ تاریخلرنده موقع حکومته کچمش ایسه‌ده، چوق وقت بقا بوله‌میوب، اسقاط اولنمش؛ وعمی یحیی خلفی اولمشدر.

علی اصغر { حضرت علی المرتضی (رضه) ك اولادندن اولوب، علی اکبر دینلن بیوك برادرندن تفریق ایچون، اصغر لقبیله تلقیب اولنمشدی.

علی اصغر { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر. شو بیت اونکدر:

عشرت ومحنت ایام در آغوش هم اند
نغمه را هیچکس ازتار جدا نشنیده است

علی اصغر قنوجی { هندستان مشاهیر علماسندن اولوب، «سوابق التنزیل» عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ و ۱۱۴۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی افندی { (زنبیللی علاء الدین علی جمالی افندی بن احمد بن

محمد) اعاظم علماء عثمانیه‌دن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی و یاوز سلطان سلیم خان و قانونی سلطان سلیمان خان دور سلطنتلرنده ۲٦ سنه شیخ الاسلام بولنمشدر. عن اصل قرمانلی اولوب، مملکتنده مولانا حمزه‌دن بر مقدار تحصیل ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، مولانا خسرودن وبروسه‌ده مولانا حسام زاده‌دن استفاده ایتمش؛ ومولانا مصلح الدین افندی‌یه معید وداماد اولمش ایدی. بعده ادرنه‌ده علی بك مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق، ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك عطایاسنه مظهر اولمش ایسه‌ده، قرمانی محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمسندن، ترك مدرسه ایده‌رك، شیخ مصلح الدین بن وفا حضرتلرینك خدمتنه مواظبته باشلامشیدی. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جلوسلرینی متعاقب کندیسیله ملاقات طلبنده بولندیغی حالده، صاحب ترجمه ملاقات سلاطینه طالب وراغب اولمدیغی بیانله استغنا ایتدیکندن، قبلوجه مدرسلکیله بروسه‌یه ومتعاقباً افتا خدمتیله جبراً اماسیه‌یه اعزام وتبعید اولنمش ایدی. مؤخراً ینه بروسه وازنیقده برقاچ مدرسه‌نك مدرسلکی عهده‌سنه توجیه اولنه‌رق، بروسه‌یه کلمش ایسه‌ده، برمدت صکره ینه اماسیه‌یه عودت ایدوب، پادشاه مشارالیهك تأسیس ایتدکاری مدرسه‌ده نشر علوم ومعارفله اشتغاله باشلامشیدی. بعده ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدوب، اوسنه حجازده بعض مرتبه قاریشقلق بولندیغندن، بر سنه مصرده قاله‌رق، اورانك علماسیله مباحثه ومذاکرده بولنمش؛ وارتسی سنه یعنی ۹۰۸ تاریخنده بعد ادای فریضهٔ حج درسعادته جلب بیوریله‌رق، مسند مشیخت اسلامیه‌یه وسلطان بایزید خانك بنا ایتدکاری مدرسه‌نك مدرسلکنه نصب اولنمش؛ وسلطان بایزید خانك آخر سلطنتنه دك اون سنه بومقامده بولندقدن صکره یاوز سلطان سلیم خان جانبندن دخی ابقا بیوریله‌رق، غازیٔ مشارالیهك ارتحالنه‌دك سکز سنه دها امور فتوایی اداره ایتمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خان جانبندن‌ده ابقا بیوریله‌رق دیکر سکز سنه دها شیخ الاسلام بولنمش؛ ومن حیث المجموع اوچ پادشاه ذیشان زماننده یکرمی آلتی سنه امور فتوایی حسن اداره ایده‌رك، ۹۳۲ تاریخنده اجل موعودیله وفات ایتمش؛ وزیرکده بنا کرده‌سی اولان مکتبك ساحه‌سنه دفن اولنمشدر. عالم وعاقل ومحافظهٔ احکام شرعیه‌ده جسور وغیور برمرد کامل اولوب، حتی بطش وشدتی معلوم اولان یاوز سلطان سلیم خانه بیله قارشی کله‌رك، طوغری‌یی مدافعه‌ده اصلا بروا کوسترمدیکی ودفعاتله آتش غضبنی اطفا ایده‌رك عفو ومرحمتله معامله‌یه سوق ایلدیکی امثال عدیده‌سیله مستدلدر. مسائل فقهیه‌یه متعلق «المختارات» عنوانیله براثر مقبول ومعتبری واردر. زهد وتقواده وشریعت محمدیه‌یه بحق خدمت ایتمه‌ده‌کی متانت وصلابتی مشهوردر. پنجره‌سندن سوقاغه برزنبیل صارقیدوب، اصحاب مصالح استفتانامه‌لرینی بو زنبیلك ایچنه قویدقدن صکره، زنبیلی یوقاری‌یه چکه‌رك، جمله‌سنك جوابلرینی تحریرله فتوالری حاوی زنبیلی تکرار آشاغی‌یه صارقیده‌رق، بو طریقله اصحاب مصالحی کلفتدن قورتارمغی اعتیاد ایتمش اولدیغندن، بو مناسبتله (زنبیللی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی افندی { (چتالجه‌لی —) سلطان محمد خان رابع دورنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچن علمادن اولوب، چتالجه‌لی شیخ محمد بن حسن العلائینك اوغلیدر. ۱۰٤۱ تاریخنده قصبهٔ مذکوره‌ده طوغوب، درسعادته ورودنده منقاری زاده‌نك دائره‌سنده تحصیل علوم ایله، ۱۰۷۳ ده صحن تدریسه داخل اولمش؛ وکرید سفرنده اردوی همایون قاضیسی اولوب، اورادن سلانیك وبعده مصر قضاسنه نصب؛ وجانب مصره متهیٔ عزیمت ایکن، روم قاضیعسکرلکنه ترفیع، ۱۰۸٤ تاریخنده منقاری زاده‌نك یرینه مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیورلمشدر. اون اوچ سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی حسن اداره ایتدکدن صکره، مجرد بعض ارباب نفوذك التماسلرینی ترویج ایتمدیکیچون، ۱۰۹۷ ده صدمهٔ عزله اوغرایوب، بروسه‌ده کوشه‌کیر استراحت اولمش؛ و۱۱۰۱ تاریخنده درسعادته عودتنه مساعده اولنه‌رق، ۱۱۰۳ تاریخنده سلطان احمد خان ثانی دورنده ثانیاً مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ و بو دفعه یالکز اللی برکون بو مقامده قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بر ذات اولوب، «فتاوای علی افندی» نامیله مشهور ومتداول بر مجموعهٔ فتاواسی واردر.

علی افندی { (باشمقجی زاده —) [«باشمقجی زاده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی افندی { (چلبی سید —) قونیه چلبیلرندن برشاعراولوب، مثنوئ شریف تدریس وافاده‌سیله مشغول بولنمش؛ و ۱۱۹۰ده وفات ایتمشدر. شوقطعه جمله اشعارندندر:

سلطان عشق منزلیدر دل مدینه‌سی
خلوتسرای سینه‌در آنك خزینه‌سی
خواهشکران سکۀ عرفانه مژده کیم
پردر نقود شوقله قلبم دفینه‌سی

علی اکبر { حضرت علی المرتضی (رضه)‌ك اولادندن اولوب، کربلا وقعۀ دلسوزنده برادر اکرملری امام حسین (رضه) معیتنده شهید اولمشدر.

علی اکبر { هندستان علماسندن اولوب، شاهجهان نامه ۱۰۳۸ تاریخنده «مجمع الاولیا» عنوانیله بر تذکرة الاولیا یازمشدر. — دیگر بر علی اکبر دخی «فصول اکبری» و«اصول اکبری» عنوانلریله ایکی کتابك مؤلفیدر.

علی بابا { (جعفر —) ایران شعراسندن اولوب، صبیان معلمکیله مشغول ایدی. ۱۰۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

در هجر توای نکار اندر نارم
در نار همی سوزم ودم برنارم
تا دست بکردن تو اندر نارم
در خون جکر چو دانه اندر نارم

علی الباخرزی { (ابو الحسن — بن الحسن) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، نیشابوره ملحق باخرز ناحیه‌سندندر. ابتدا فقه شافعی تحصیلیله مشغول اولمش ایسه‌ده، بعده ادبیات وشعر وانشا ایله توغله باشلایوب، دیوانه دخول ایله مراتب عالیه‌یه واصل اولمش؛ و ۴۶۷ ده باخرزده مقتولاً وفات ایتمشدر. ثعالبینك مشهور «یتیمة الدهر»ینه «دمیة القصر وعصرة اهل العصر» عنوانیله کوزل بر ذیل یازمش؛ وبوکا دخی ابو الحسن بن زید البیهقی «وشاح الدمیة» عنوانیله بر ذیل علاوه ایتمشدر. مرتب وبیوك دیوان اشعاری واردر. شو ایکی بیت اونکدر.

وانی لاشکو لسغ اصداغك التی
عقاربها فی وجنتیك تحوم
وابکی لدر الثغر منك ولی اب
فکیف یدیم الضحك وهو یتیم

علی بخاری { (شریف میر —) مشاهیر علماء ماوراء النهردن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ابتدا مصره وبعده درسعادته کله‌رك، کندیسنه وظیفه تخصیص بیورلمش؛ و ۹۵۰ ده بوراده وفات ایتمشدر. تفسیر وحدیث وادبیات عربیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. علم بلاغتده علامه عضد الدینك «الفرائد الغیاثیه» سنی شرح ایتمشدر. حسن خطی دخی وار ایدی.

علی بدخشی { (میرزا —) فرس شعراسندن اولوب، بدخشانده نشأت ابتدیکی حالده، دهلی حکمداری اکبر شاهك خدمت کتابتنده بولنمش؛ وشهزاده میرزا سلیمی مدح ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

کر دونسی همدمی دمی داشتمی
زو چارهٔ مرهمی همی داشتمی
در آتش غم سوختمی سرتاپا
دردیده اکر نمی نمی داشتمی

علی برید اول { هندستانك دکن قطعه‌سنده حکومت سورن بریدان سلاله‌سی حکمدارلرندن اولوب، سلالهٔ مذکوره‌دن الك اول حکمداراق عنوانی آلان بو ذاتدر، ۹۵۰ تاریخنده احمد آباده جلوس ایدوب ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۷۰ ده وفات ایتمش؛ واوغلی ابراهیم برید شاه خلفی اولمشدر.

علی برید ثانی { ۹۸۰ تاریخنده پدری قاسم برید ثانی‌یه خلف اوله‌رق، احمد آباد تختنده قعود ایتمش؛ و ۲۸ سنه حکومت سورمشدر. ۱۰۰۸ امیر برید ثانی مرقومه خلف اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك صوك حکمداری اولمشدر.

علی بك { ذوالقادریه امراسندن اولوب، شهسوار بکك اوغلیدر. یاوز سلطان سلیم خان چالدیران سفری عودتنده ذوالقادریه‌دن علاء الدوله‌یی قتل وممالکتنی ضبط ایتدیکنده، والیلکنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. بعده سلطان سلیمان دورنده بونده دخی استقلال هوسی حس اولنمغله، اولادیله برابر قتل ایتدیریله‌رك، ذوالقادریه خاندانننك بسبتون نام ونشانی رفع اولنمشدر.

علی بك { مصرده‌کی کوله‌من امراسندن اولوب، آبازه جنسیتنه منسوبدر. جسارت و درایتیله و وقت و حالك مساعده و یاردیمیله

١١٨٠ تاریخنده مصرك امور اداره‌سنی الینه آله‌رق، كیده‌رك استقلال خولیالرینه دوشمش؛ وجزیرة العرب وشام جهتلرنده بعض یرلری دخی فضولا اداره‌سنه آلمش ایدی. یدی سنه مصرده اجرای حکومت ایتدکدن صکره، اوغلنه قبول ایتمش اولدیغی محمود بك اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی بك { [« بادیا ای لیلیش » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن ابراهیم { خلافت عباسیه زماننده بغدادده یتیشن ولسان یونانی وسریانیدن عربی‌یه کتب طبیه نقل وترجمه ایدن مشاهیر اطبادن اولوب، پدری ابراهیم بن بکس دخی بوجمله‌دن وبیمارستان عضدی اطباسندن ایدی.

علی بن ابی العاص { (بن الربیع بن عبد العزی بن عبدشمس بن عبدمناف القرشی العبشمی) کریمهٔ جناب نبوی زینب (رضها) نك اوغلی اولوب، پدری مشرك اولدیغندن فخر کائنات (صلعم) بونی وهمشیره‌سی امامه‌یی نزد عالیلرینه آله‌رق، بونلر یتیم اولادمدر، برمشرکله مؤمن برشیئه مشارك اولدقلرنده مسلمك حقی غالب اولور، بیورمشیدی. فتح مکه‌ده رسول اکرم (صلعم) صاحب ترجمه‌یی یانلرنده طوتارلردی. سن بلوغه ایرمش اولدیغی حالده، حیات نبویه‌ده ارتحال ایتمشدر.

علی بن اثردی { (ابوالحسن علی بن هبة الله بن اثردی) بغداد مشاهیر اطباسندن اولوب، « شرح کتاب دعوة لاطباء » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفاتی واردر. پدری ابوالغنائم هبة الله وبرادری ابوالغنائم سعید بن هبة الله دخی بغدادك متعینان اطباسندن ایدی.

علی بن اثردی { (ابوالحسن جمال الدین بن ابی الغنائم سعید) آنف الترجمه علی بن اثردینك برادری اولوب، بو دخی بغدادك مشاهیر اطباسندندر. آلتنجی قرن هجری اواخرنده یاشامشدر.

علی بن احمد العباسی { [« مکتفی بالله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن احمد الکوفی { مشاهیر مورخیندن اولوب، « تحفة الکرام » عنوانیله لسان عربیده سندك تاریخنی یازمشدر.

علی بن احمد الواحدی { مفسریندن اولوب، « کتاب النزول » عنوانیله برتفسیر شریف یازمش؛ وبونی مفصل واوسط ومختصر اوله‌رق، اوچ نسخه‌یه آیرمشدر. وفاتی ٤٦٨ ده واقع اولمشدر.

علی بن اخشید { خلافت عباسیه‌یه تابع اوله‌رق فاطمیوندن اول مصر وشامده حکومت سورن بنی اخشیدك اوچنجیسی اولوب، حکومت مذکوره‌نك مؤسسی اولان محمد بن طغج اخشیدك ایکنجی اوغلیدر. برادری انوجورك وفاتی اوزرینه، ٣٤٩ ده خلیفه مطیع لامرالله‌ك منشوریله موقع حکومته کچمش ایسه‌ده، صبی اولدیغندن، برادری زماننده دخی اجرای حکومت ایتمش اولان لالالری کافور اسود نام خادم ادارهٔ امور ایتمش؛ وزماننده نیلك صولری طاشمامغله، مصرده قحط وغلا ظهور ایتمش؛ واسکندریه وبحیره طرفلرینه فاطمیلرك عسکری، صعید جهتنه دخی نوبه‌لیلر مسلط اولمش ایدی. آلتی سنه حکومت نامنه اولدقدن صکره، ٣٥٥ ده وفات ایدوب، مصر وشام وحجاز حکومتی خلیفهٔ مشارالیه منشوریله مرقوم کافوره احاله اولنمش؛ وکافورك وفاتندن صکره صاحب ترجمه‌نك اوغلی احمد، ینه صبی اولدیغی حالده، ایکی سنه حکومت ایدوب، بعده فاطمیلر مصری ضبط ایتمشلردر.

علی بن ادریس { مغربده حکومت سورن ملوك موحدینك اون برنجیسی اولوب، ٦٤١ تاریخنده برادری عبد الواحده خلف اوله‌رق، معتضد تلقب ایتمشدر. بش سنه حکومت سوردکدن صکره، بنی مرین ظهور ایدوب، تلمسان والیسی یغمراسن ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن بویه { آل بویه ملوکندن برنجیسیله بشنجیسنك اسمیدر. [« عماد الدوله » و « فخر الدوله » ماده‌لرینه مراجعت.]

علی بن تاشفین { مغرب واندلسده حکومت سورن مرابطین ونام دیکرله ملثمین دولتنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مشارالیهانك مؤسسی اولان یوسف بن تاشفینك اوغلیدر. ٥٠٠ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، خیلی واسع اولان ملك موروثنی محافظه ایتمش؛ وآنجق

اواخر سلطنتنده محمد بن تومرت ظهور ایدوب، موحدین دولتنك اساسنی وضع ایتمکله، مرابطین دولتی تزلزله باشلامش؛ وبینلرنده آفریقاده بر قاچ محاربه اولمش ایدی. ٣٧ سنه حکومت سوروب، ٥٣٧ ده وفات ایتمکله، اوغلی تاشفین خلفی اولمشدر.

علی بن الحاکم { [«ظاهر لاعزاز دین الله» مادهسنه مراجعت.]

علی بن حسن الکلبی { فاطمیلر منشوریله صقلیه جزیرهسنده یعنی سیجلیهده حکومت سورن کلبیونك اوچنجیسی اولوب، ٣٥٨ تاریخنده معزطرفندن برادری احمدك یرینه نصب اولنمش؛ و ٣٧٢ ده فرنکلرله ایتدیکی محاربهده شهید اولمشدر.

علی بن حسین { (بن علی بن ابی طالب) [«زین العابدین» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین { [«ابن اعلم» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین المسعودی { [«مسعودی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

علی بن حسین الواعظ { «انوار سهیلی» وسائر آثار صاحبی مشهور حسین واعظك اوغلی اولوب، «لطائف الظرائف» و «رشحات» عنوانلریله ایکی کوزل اثری واردر. علی واعظ دینمکله دخی معروفدر. ٩٣٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن حمزه { اصفهان شهری تاریخنك صاحبیدر.

علی بن حمود { حسن بن علی (رضهما) سلالهسندن اولوب، مغربده طنجه وسبته والیسی ایکن، اندلسده حکم سورمکده اولان بنی امیه خاندانی اعضاسی بیننده ظهور ایدن تفرقه وبونلردن مستعین بالله سلیمانك حکومتی غصب ایله قرطبهیی عسکرینه یغما واهالیسنی قتل عام ایتمسی اوزرینه، ٤٠٠ تاریخنده حاجب حیران عقل وتدبیر وجسارتنه کوندیکی صاحب ترجمهیی دعوت ایتمکله، علی بن حمود آفریقادن عسکرله کچوب، سلیمانله ایتدیکی محاربهده غالب کلمش؛ ومحاربهده مجروح اولان سلیمان واوغلنی واختیار بدرینی اعدام ایتمشدر. بنی امیهدن تخته اقعاد اولنهجق مناسبی بولنمدیغندن، حاجب حیرانك رأییله صاحب ترجمه جلوس ایدوب ومتوکل بالله لقبیله تلقیب اولنمشدر. متعاقباً حاجب حیرانی قرطبهدن تبعید ایتمکله، مومیالیه سلالۀ بنی امیهدن عبد الرحمنله برلشهرك، اوزرینه عسکر سوق ایتمش؛ وهرنه قدر وقوع بولان محاربهده حاجب حیران مقتول اولمش ایسهده، اهالی علی بن حموددن متنفر اولوب، بنی امیهیه مائل اولدقلرندن، متعاقباً یعنی ١٠٠٨ تاریخنده صاحب ترجمهنك وفاتیله، جزیرة الخضراده بولنان برادری قاسم بن حمود کلوب، یرینه اوتورمش؛ وانجق برطرفدن مومی الیه عبدالرحمن محاربهیه دوام ایتدیکی کبی بر طرفدن دخی علی بن حمودك اوغلی یحیی آفریقادن کلهرك، پدرینه خلف اولمق ادعاسنده بولندیغندن، بر خیلی وقت اندلس هرج ومرج آلتنده قالوب، کاه امویلر وکاه علویلر حکومتی الده ایتمکده ایدی. بو کشمکش آرهسنده بر طاقم طوائف ملوك ظهور ایدوب، نهایت ملثمیندن یوسف بن تاشفین اندلسی ضبط ایله تفرقهلره ختام ویرمشدر.

علی بن دبیس { حلهده حکومت سورن بنی اسددن بنی مزید امراسنك یدنجی واخیری اولوب، ٥٥٨ تاریخنده برادری محمد بن دبیسی محاصره ایدهرك، حکومتی الندن اخذ ایتمشدی.

علی بن سلیمان { مشاهیر اطبا وحکمادن اولوب، علم طبده و اجرای طبابتدهکی معلومات ومهارتندن بشقه حکمت وهیئت وعلوم ریاضیهده دخی عصرینك فریدی ایدی. ملوك فاطمیهدن عزیز وحاکمك زمانلرنده مصرده یاشایوب، ظاهرك زماننه دخی یتیشمشدر. «اختصار کتاب الحاوی فی الطب»، «الخواص الطبیة المنتزعة من کتب ابقراط وجالینوس وغیرها»، «کتاب التعالیق الفلسفیة»، «مقالة فی ان قول الجسم التجزأ لایقف ولاینتهی الی مالا یتجزأ»، «تمدید شکوك تلزم مقالة ارسطوطالیس فی الابصار وتمدید شکوك فی کواکب الذنب»، عنوانلی کتابلر جملۀ تألیفاتندندر. ابن ابی اصیبعه صاحب ترجمهنك بو کتابلردن ایکنجیسنی مؤلفك خطیله محرر ودرت بیوك جلددن مرکب اولهرق کورمش اولدیغنی و ٣٩١ تاریخنده قاهرهده یازلدیغی مقید بولندیغنی، واوچنجیسنی ٤١١ ده حلبده یازدیغنی

كذلك خط دستيله محرر بر نسخه‌سندن آكلامش اولديغنى بيان ايديور.

علی بن صردر { (ابومنصور — بن الحسن) شعرادن اولوب، ٤٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. وزير فخر الدوله بن جهيره انتسابى وار ايدى. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

لم ابك ان رحل الشباب وانما
ابكى لأن يتقارب الميعاد
شعر الفتى اوراقه فاذ اذوى
جفت على آثاره الاعواد

علی بن طلحه { خلافت عباسيه زماننده خراسانده حكومت سورن بنى طاهرك ايكنجيسى اولان طلحه بن طاهر ذو اليمينينك اوغلى اولوب، ٢١٢ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده، متعاقباً نيشابور خارجنده قتل اولنمغله، حكومت سوره‌ميوب، عمى عبدالله بن طاهر يرينه كچمشدر.

علی بن ظافر { (جمال الدين ابو الحسن الازدى) مشاهير ادبا وزرادن اولوب، ٥٦٧ تاريخنده مصرده طوغمش؛ پدرى علامه ابو منصوردن تحصيل علوم وادبيات ايده‌رك، پدرينك وفاتنده مدرسهٔ مالكيه‌ده تدريسله مشغول اولمش؛ وبعده ديوانه داخل اولوب، ملك اشرفك وزيرى وبرمدت بيت المال وكيلى اولمشيدى. شعر وانشاده مهارت فوق العاده‌سى وتاريخده كثرت وقوفى اولوب، سن شيخوختنده علم حديثله دخى توغل ايتمشدى. ٦٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. «الدول المنقطعة» عنوانيله قيمتدار بر تاريخى، «بدايع البداية»، «ذيل بدايع البداية»، «اخبار الشجعان»، «اخبار الملوك السلجوقية»، «اساس السياسة»، «كتاب من اصيب»، «نفائس الذخيرة» وسائر تأليفاتى واردر. اشبو صوك تأليفى ناتمام ايسه‌ده، ادبياتده امثالسز بر اثر اولديغى مرويدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

وقد بدت النجوم على سماء
تكامل صحوها فى كل عين
كسقف ازرق من لازورد
بدت فيه مسامر من لجين

علی بن عباس المجوسى { مشاهير اطبادن اولوب، آل بويه‌دن عضد الدوله نامنه «الملكى» عنوانيله طبك علمى وعملى جهتلرينى مكمل ومفصل صورتده مبين بر كتاب يازمشدر. اهوازلى اولوب، ابو ماهر موسى بن سياردن تحصيل طب ايتمشدى.

علی بن عبد العزيز { (ابو الحسن — الجرجانى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن و شعراى مجيدينه‌دن اولوب، قاضىٔ جرجانى دينمكله دخى معروفدر. ٣١٦ تاريخنده جرجانده طوغوب، تحصيل علم ايتدكدن صكره، بلاد عرب وعجمى دور ايده‌رك، اكمال تحصيل، وعصرى علماسيله صحبت ايتمش؛ وطريق قضايه سلوك ايله، رؤيت دعاوى وامور شرعيه‌ده التزام حقانيت ايتمكله كسب نيكنامى ايلمش ايدى. متنبى ايله خصملرى آره‌سنده محاكمه‌يى متضمن «كتاب الوساطة» عنوانيله بر اثرى ومرتب ديوان اشعاريله سائر تأليفاتى واردر. ٣٩٦ تاريخنده قاضى القضاة ايكن (رى)ده وبر روايتده نيشابورده وفات ايدوب، جنازه‌سى جرجانه نقل ودفن اولنمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر.

مالى ومالك يا فراق
ابدا رحيل وانطلاق
يا نفس موتى بعدهم
فكذا يكون الاشتياق

علی بن عبدالله { (ابو محمد — بن العباس بن عبدالمطلب) عم جناب نبوى عباس (رضه)ك تورونى وخلفاء عباسيه‌نك ايلكلرى اولان سفاح ومنصورك جدى اولوب، حضرت على بن ابى طالب (رضه) جانبندن على تسميه وابو الحسن تكنيه بيورلمش؛ وبر روايتده جناب مرتضانك شهادتى كونى دنيايه كلمشدر. اوزون بويلى، ايرى جثه‌لى، كوزل چهره‌لى عابد وزاهد وكريم بر ذات ايدى. اختيارلغنده باشى قيلسز وصقالى پك اوزون اولوب، سياهه بويارمش. عبدالله بن جعفر بن ابى طالبك قيزى لبابه‌يى تزوج ايدوب، بوقيزايسه ابتدا ملوك امويه‌دن عبدالملك بن مروانك تحت نكاحنده ايكن، موى اليهك آغزينك رايحهٔ كريهه‌سنه تحمل ايده مديكيچون، بوشانمش اولديغندن، لبابه‌يى تزوجيله بنى اميه‌نك بغض وكينى جلب ايتمش؛ وحتى وليد بن عبدالملك طرفندن ايكى دفعه قرباجله ضرب وتحقير ايدلمش اولديغى مرويدر. معاويه وبر روايتده عبدالملك بن مروان اسم وكنيه‌سنى دكيشدرمسنى تكليف ايدوب، كنيه‌سنى تبديل ايله، اوغلى محمددن ابو محمد تكنى ايتمش ايسه‌ده، اسمى دكيشد-

برمکه‌راضی اولمامشدی. حجازه گیتدیکنده، حرمین اهالیسی کندیسنه پك چوق حرمت ورعایت ایدرلردی. ١١٨ تاریخنده ٨٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. کثرت عبادتدن (ذوالثفنات) تلقیب اولندیغی مروی ایسه‌ده، بولقب امام زین العابدین حضرتلرینککدر.

علی بن عجلان { حجازده حکومت سورن بنی قتاده امراسندن اولوب، سکزنجی قرن هجری اواخرنده برادری کبیشدن صکره برمدت امارت ایتمشدر.

علی بن عیسی { مشاهیر کحالین اسلامدن اولوب، گوز علتلرینی تشخیص ومداواتده یدطولی صاحبی ایدی. «تذکرة الکحالین» عنوانلی کتابی طوپ مدت کحالین اسلام بیننده دستورالعمل بولنمشدر. بشنجی قرن هجریده یاشامشدر.

علی بن عیسی { امین خلیفه‌نك اك ایلری بولنان قائدلرندن اولوب، خلیفهٔ مشارالیهك برادری مأمونله اولان اختلافنده ١٩٥ تاریخنده مأمونك اخص رجالندن مشهور طاهر ذوالیمینین ایله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

علی بن عیسی الربعی { مشاهیر نحویوندن اولوب، ابتدا ابوسعید السیرافیدن وبعده شیرازده ابوعلی الفارسیدن اخذ وتحصیل ایتمش؛ وبونك یاننده یکرمی سنه قالدقدن صکره، بغداده گیدوب، آخر عمرینه قدر اوراده قالمشدر. ابوعلی الفارسینك «ایضاح» نی وسائر بعض کتب نحویه‌یی شرح ایتدیکی کبی، نحوده غایتله مفید ومقبول برکتاب یازمشدر. سیبویهك کتاب مشهورینی دخی شرح ایتمش ایسه‌ده، بعده برینك اعتراضنه حدت ایدوب، شرح مذکوری بیقابه‌رق امحا ایتمشدر. سوقاق کوپکلرینی اولدیرمك مراق ایمش. ابن جنی ایله صحبت ایتمشدر. وفاتی ٤٢٠ تاریخنده واقع اولمشدر.

علی بن مبارك { حجازده حکومت سورن بنی قتاده امراسنك ٢٢ نجیسی اولوب، اسلافندن رمیثه‌نك تورونیدر. ٨١٢ ده مسند امارته چقوب، آلتی سنه حکومت سورمشدر.

علی بن محمد الجواد { [«علی تقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن مراد { مشاهیر خطاطیندن اولوب، بروسه‌لیدر. نسخ وتعلیق خطلرنده وتذهیبده مهارت تامه‌سی وارایدی. ١١٩٠ ده وفات ایتمشدر.

علی بن المرزبان { (ابو الحسن — بن احمد البغدادی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، بغدادده تدریسله مشغول بولنمش؛ ومشاهیر مؤلفیندن ابو حامد اسفراینی کندیسندن اخذوتحصیل ایتمشدر. فوق العاده اخلاق حسنه اصحابندن اولوب، اخلاقه چوق اهمیت ویرر، وفصل وغیبتی دخی مظالمدن عد ایدردی. ٣٦٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی بن مزید الاسدی { بنی مزید حکومتنك مؤسسی اولوب، ٤٠٠ تاریخلرنده ظهورله جزیره جهتنده حکومته نائل اولمش؛ و ٤٠٨ ده وفات ایتمشدر. نسلندن کندی ایله برابر یدی کشی کاوب، ٦٠ سنه حکومت سورمشلردر.

علی بن منقذ الکنانی { (سدید الملك ابو الحسن — بن مقلد) بنی منقذدن اولوب، ٤٧٤ تاریخنده حلبه ملحق شیزر قلعه‌سنی روملردن ضبطله، اوراده کندیسی واولادی حکم سورمش؛ و ٥٥٢ تاریخنده شدتلی بر زلزله وقوعیله قلعه ییقیلوب، ایچنده بولنانلر کاملاً تلف اولمغله، بنی منقذدن کیمسه قالمامشدر. صاحب ترجمه‌نك فطانت وذکاوتی وادبیات عربیه‌ده‌کی قوتی حقنده بعض نوادر منقولدر. ٤٧٥ ده وفات ایتمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اسطو علیه وقلبی لو تمکن من
کفی علیهما غیظا الی عنق
و استعیر اذا عاقبته حنقا
واین ذل الهوی من عزة الخنق

علی بن موسی الکاظم { [«علی رضا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن مهدی { آلتنجی قرن هجریده یمنده حکومت سورن بنی مهدی دولتنك مؤسسی اولوب، پدری زبیدده زهد وتقواسیله حسن ظن عمومی‌یی قزانمش برآدم اولدیغی کبی، کندیسی ده عمومك محبتنه مظهر اولمغله، ٥١٠ تاریخلرنده

خروج ایدوب، بنی نجاحك اخیری اولان فاتکی قتل، وخطهٔ یمانیه‌یی ضبط ایتمش؛ ویالکز اوچ آیه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی مهدی خلفی اولمشدر. سلاله‌سی کندی ایله برابر درت کشیدن عبارت اولوب، ٥٦٩ ده منقرض اولمش؛ وملکلری ایوبیلرك ضبطنه کچمشدر.

علی بن هلال { [«ابن بواب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی بن یوسف المرینی { مغربده موحدیندن صکره ظهور ایدن بنی مرین حکمدارلرینك دردنجیسی اولوب، ٧٥١ تاریخنده برادر زاده‌سی ابو ثابته خلف اولمش ایسه‌ده، یالکز ایکی کون حکومت ایده‌بیلوب، اسقاط وحبس، وسلفك برادری سلیمان بن عبدالله بن یوسف نصب اولنمشدی.

علی بن یوسف الملثمی { [«علی بن تاشفین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

علی پاشا { (چندری زاده —) دولت علیهٔ عثمانیه‌ده دردنجی صدر اعظم اولوب، سلیمان پاشا بن سلطان اورخاندن صکره بو مسنده چیقان وقره خلیل دیمکله دخی معروف اولان چندرلی خیرالدین پاشانك اوغلیدر. پدرینك زمان صدارتنده وزارت رتبه‌سیله برابر قاضیعسکر اولوب، ٧٨٨ تاریخنده وخداوندکار غازی زمان سلطنتلرنده پدری ارتحالنده، یرینه صدراعظم اولمش؛ وپادشاه مشارالیهك ارتحالنه‌دك روم ایلنده فتوحاتله مشغول اولوب، شمنی، پروادی، نیکبولی، طرنوی وسلستره قلعه‌لرینی فتح ایتمش؛ ویلدیرم سلطان بایزید خانك جلوسلرنده مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ٧٩٨ ده پادشاه مشارالیه قسطنطینیه‌نك فتحی نیت ایتدکلرنده، برطاقم اعذار واهیه ایله مانع اولمش؛ و ٨٠٤ ده تیمور وقعهٔ مشهوره‌سی متعاقب شهزاده امیرسلیمانك معیتنده ادرنه‌یه کیدوب، وزیر ومشاوری اولمشدی. ٨١٣ ده وفات ایتمشدر. عالم وعاقل بر وزیر ایدیسه‌ده، حظوظات نفسانیه‌یه تابع ودارات ودبدبه‌یه مائل اولوب، مقام صدارته مخصوص مراسمك چوغی بونك اختراع کرده‌سیدر. قضاة وسائر مأمورین شرعیه‌نك حجت وقید سجل ونکاح ورسم قسمت کبی معاملاته مقابل اجورات معینه آلملری اصولی دخی صاحب ترجمه‌نك وضع کرده‌سیدر.

علی پاشا { (خادم —) سلطان بایزید خان ثانی دورنده ایکی دفعه صدراعظم اولمشدر. روم ایلی ایالتی والیسی ایکن، عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه اولنه‌رق، بعض خدمات مهمهٔ دولتده بولنمش؛ ومصر وشام عسکرینه قارشی مظفر اولوب، بیاس، سیس، قرود وملوان قلعه‌لرینی ضبط ایتدیکی کبی، موره‌ده دخی موفق اولوب، موره ایالتی والیسی اولمش ایدی. ٩٠٧ تاریخنده مسیح پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ترفیع اولنه‌رق، ایکی سنه بومقامده قالدقدن صکره، عزل اولنه‌رق، یرینه هرسك زاده احمد پاشا نصب اولنمش؛ واوچ سنه صکره ثانیاً صدر اعظم اولوب، بو دفعه دخی بش سنه کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ امور دولت ایتدکدن صکره، ٩١٧ تاریخنده شاه قولی طغیانینه قارشی سوق عسکر ایتدیکنده، وقوع بولان محاربه‌ده شهید اولمشدر. عاقل وعادل وجسور ووقور بر وزیر اولوب، درسعادتده ایکی جامعیله بر مدرسه‌سی وسائر بعض خیراتی واردر.

علی پاشا { (سمیز —) دور سلطان سلیمان خانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، هرسکده‌کی پراچه قصبه‌سندندر. دوشیرمه طریقیله سرای همایونه آلنوب، اوراده قطع مراتب ایده‌رك، یکیچری آغالغیله طشره‌یه چیقمش؛ وبعده روم ایلی بکلربکیسی اولمش ایدی. ٩٥٠ تاریخنده مصر والیسی اولوب، ٩٦٨ ده وزیر ثانی ایکن، رستم پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچه‌رك، درت سنه امور دولتی حسن تمشیه ایتدکدن صکره، ٩٧٢ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) تربه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. آلتنده طیانه‌جق آت زور بولنه‌جق درجه‌ده ایری وجودلی اولدیغی حالده، نهایت درجه‌ده خفیف الروح ونکته‌دان ولطیفه‌کو اولوب، بعض لطائف ومطایباتی مشهوردر.

علی پاشا { (یاوز —) دور سلطان احمد خانیده مسند صدارت عظمایه نائل اولان وزرادن اولوب، بوسنه‌لیدر. (مالقوچ) لقبیله ملقبدر. حرم همایونده سلحدار اولدقدن صکره

۱۰۱۰ تاریخنده مصر والیسی اولمشیدی. ۱۰۱۲ تاریخنده سلطان احمد خانڭ جلوسنده درسعادته جلب‌له، مقام وکالت مطلقه‌یه تعیین اولنمش؛ وسفر آچمق فکرینه مخالف ایدیسه‌ده، پادشاه مشارالیهڭ اصراری اوزرینه، جغاله زاده سنان پاشایی ایران حدودی سرعسکرلکنه تعیین ایدوب، کندیسی اردوی همایونله مجارستانه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بلغراد اردوگاهنده خسته‌لنوب، یدی آیلق صدارتدن صکره ۱۰۱۳ ده وفات ایتمشدر. خونخوار بر آدم ایدی.

علی پاشا { (جانی —) [«چلبی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (کمانکش قره —) دور سلطان مراد خان رابعده اڭ اول مسند صدارته گچمشدر. حمید دیارندن اولوب، سرای همایونده تربیه اولنمش؛ و وزارتله چیقوب، بر خیلی وقت دیاربکر وبغداد والیسی بولنمش؛ وبعده دیوان همایونده دردنجی وزیر اولمش ایدی. پادشاه مشارالیهڭ جلوسلرنده ۱۰۳۲ تاریخنده مره حسین پاشا یرینه مسند صدارته گچوب، یدی آی بو مسندده قالمش؛ وآنجق ارتکاب وارتشا قپوسنی آچدقدن ماعدا، ایران شاهنڭ حرکاتنی دخی کتم ایله، حضور پادشاهیده یالان سویلدیکندن، ۱۰۳۳ ده غضب سلطان مراد خانی‌یه مظهر اولوب، اعدام، وعلی پاشا جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر.

علی پاشا { (آرابه‌جی —) دور سلطان احمد خان ثانیده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب، اوخریلیدر. ابتدا امامتله وبعض نواحیده نیابتله مشغول اولوب، علی‌خواجه دینمکله معروف ایکن، بعده تبدیل قیافتله قوجه خلیل پاشانڭ خدمتنه گیرمش؛ وابراهیم پاشانڭ صدارتنده ادرنه‌ده آربه قولی ایکن، باباطاغی محافظی بولنان کوپریلی زاده مصطفی پاشانڭ دائره‌سنه انتساب ایله، کیدرك کتخداسی اولمش؛ ومشارالیهڭ صدارتنده کتخدالغنده قالوب، ۱۱۰۱ تاریخنده آغای بکتاشیان، و ۱۱۰۲ ده رکاب همایون قائممقامی اولمش؛ و ۱۱۰۳ ده کوپریلی زاده مصطفی پاشانڭ شهادتی اوزرینه، مسند صدارته گچوب، یدی آی بومقامده قالدقدن صکره، سوء حرکاتنه مبنی ردوسه نفی، و بر سنه صکره جزیرهٔ مذکوره‌ده اعدام اولنمشدر. نفی ایتدیکی آدملری آرابه ایله کوندرمکی عادت ایتدیکندن، (آرابه‌جی) لقبیله تلقیب اولنمشدر.

علی پاشا { (حاجی —) [«حاجی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (سورمه‌لی —) سلطان احمد خان ثانینڭ اواخر سلطنتیله سلطان مصطفی خان ثانینڭ جلوسلرندن صکره بر سنه ایله ایکی آی صدارت ایتمشدر. دیمتوقه‌لی اولوب، ابراهیم خان کتخداسی عثمان آغانڭ تربیه کرده‌سیدر. بعض خدماتده بولندقدن صکره آربه امینی و ۱۱۰۰ تاریخنده ترسانه امینی وبعده دفتردار اولمش ایدی. ۱۱۰۱ ده عزل وتکدیر اولنه‌رق، بر سنه صکره رکاب همایونده وکالت دفتری و ۱۱۰۳ ده بالاصالة دفترداراقله ومتعاقباً وزارت رتبه‌سیله دخی تلطیف اولنمشدی. ینه اوسنه قبریس ومتعاقباً طرابلس شام ایالتنه نصب اولنه‌رق، ۱۱۰۵ ده ادرنه‌یه دعوتله مسند صدارته گچمش؛ و تدارکات سفریه ایله اشتغال ایتمکده ایکن، برطرفدن دخی وقتیله دلگیر اولدیغی کباری نفی واعدامله مشغول اوله‌رق، اخذ انتقام ایتدکدن صکره، اردوی همایونله بلغراده عزیمت ایتمش؛ و ۱۱۰۶ ده واردین قلعه‌سنڭ اوگنه واروب، محاصره‌یه ابتدار ایتمش ایسه‌ده، علی الدوام یاغمور یاغمسی موفقیتنه مانع اولوب، ادرنه‌یه عودته مجبور اولمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده سلطان مصطفی خان ثانی جلوس ایدوب، بالذات سفری تصمیم ایتمکله، صاحب ترجمه صدارتده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متهماً چشمه‌یه نفی ایدلدکدن صکره، اعدام اولنمشدر. وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی. عاقل ورشید وکرم وسخاوتله متصف اولوب، آنجق زینته زیاده مراق وعشرت وزن پرستلکه انهماکی وار ایدی. گوزلرینه سورمه چکدیکیچون (سورمه‌لی) لقبیله شهرت بولمشدر.

علی پاشا (چورلیلی —) [« چورلیلی علی پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (داماد —) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، ازنیقلیدر. پدری بعض پاشالر کتخدالغندن متقاعد ایدی. سلطان احمد خان ثانی دورنده درسعادته ورودله، حرم همایونه داخل اولمش؛ وتحصیل علم وکتابته هوس ایتمکله، خلیفه لقبی اضافه‌سیله شهرت بولمش ایدی. دورسلطان مصطفی خان ثانیده مقربین پادشاهی صره‌سنه کچوب، سرکتابتله قدری برتر اولمش؛ وسلطان احمد خان ثالث دورنده سلحدارلق مأموریتنه نائل اولدقدن صکره، مصاهرت شهریاری ایله ورتبهٔ وزارتله تبجیل اولنه‌رق، رکاب همایون قائممقامی اولمش؛ وزیاده نفوذ واقتداره مالك اولمغله، امور صدارتی اداره ایتمکده ایکن، ۱۱۲۵ ده خواجه ابراهیم پاشانك قتلی اوزرینه، مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تفویض ایدلمش؛ واول اثرده نیجه زماندن بری اهمال ایدلمکده اولان وسیه‌لی ولهلی مصالحه‌لرینی ختامه ایردیردکدن صکره، ۱۱۲۷ ده عساکر کافیه ترتیب وتجهیز ایده‌رك، موره‌یه عزیمتله، ایادیٔ اعدایه کچمش و قالمش اولان نیجه قلاع ومواقعی فتح ایتمش؛ و ۱۱۲۸ ده مجارستانده واردین سفرینه عزیمت ایدوب، اوراده دخی موفق اولمقده ایکن، قورشون اصابتیله شهید اولوب، بلغراد قلعه‌سی داخلنده سلطان سلیمان خان جامعی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عادل، عاقل، سخی وکریم واولدقجه عالم برذات اولوب، اوچ بچق سنه‌یه قریب مدت سورن دورصدارتنده اصلاح امور دولتدن بشقه برشیئه صرف ذهن ایتمه‌مشدر. شهادتنده سنی اللی‌یه قریب ایدی. شهزاده جامع شریفی قربنده برکتبخانه‌سی، ازنیقده مسقط رأسی اولان قربه‌ده برجامع شریفی وسائر بعض خیراتی واردر. مرتکب ومرتشیلر حقنده شدتی پك زیاده اولدیغندن، زماننده جزئی برهدیه قبولنه بیله کیمسه جسارت ایده‌مزدی؛ حتی شمدی سلامدن بشقه برشی ویریلوب آلنه‌ماز سوزی هرکسك ورد زبانی اولمشیدی.

علی پاشا (حکیم اوغلی —) سلطان محمود خان اول وعثمان خان ثالث دورلرنده اوچ دفعه مسند صدارته کچمشدر. رئیس الاطبا نوح افندینك اوغلی اولوب، ۱۱۰۰ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمشدر. سلطان احمد خان ثالث جانبندن بوابین درکاه عالی زمره‌سنه ادخال اولنه‌رق، بعده سلحشور رتبه‌سیله اقراننـدن تمییز اولنمش؛ وعهده‌سنه لایق کورلدیکی دخی لسان همایوندن صادر اولمغله، او وقت صدر اعظم بولنان آنف الترجمه داماد علی پاشا متوهم اولوب، کسب تجربه ومتانت ایتمك بهانه‌سیله بر مدت طشره مأموریتلرنده بولنمه‌سی لزومنی حضور پادشاهیده بیان ایتمسیله، زیله وویوده‌لغیله نظر پادشاهیدن تبعید اولنمشیدی. بعده داماد ابراهیم پاشانك صدارتنده عهده‌سنه ترکمان آغالغی ومؤخراً روم ایلی پایه‌سی توجیه وآطنه ایالتی دخی علاوهٔ مأموریت اوله‌رق احاله اولنمش ایدی. ۱۱۳۰ ده شرق سفرینه کیتمك شرطیله حلب والیلکی عهده‌سنه احاله اولنوب، آذربیجان وتبریز فتحنده پك بیوك خدمتلری کورلمکله، ۳۸ ده عهده‌سنه رتبهٔ وزارت ومتعاقباً آناطولی ایالتی توجیه اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده شرق سفری سرعسکری کوپریلی زاده فاضل عبد الله پاشا سوء مزاجندن استعفا ایتدیکنده، صاحب ترجمه تبریز سرعسکری اولمش ایسه‌ده، اتباع ومتعلقاتنك رعایایه ظلم ایتدکلری مسموع پادشاهی اولمغله، شهر زور ایالتنه نقل اولنه‌رق، کتخدا ودیوان افندیسیله سائر اتباعی درسعادته جلب اولنمش ایدی. ۱۴۱ ده سیواس والیسی عبد الرحمن پاشا ایله بجایشی اجرا اولنه‌رق، ۴۳ ده ثانیاً تبریز سرعسکری اولمش؛ ومقدما ایرانیلرك استرداد ایتمش اولدقلری اورمیه وتبریزی ۴۴ تاریخنده یکیدن فتح واستخلاصه موفق اولدقدن صکره، ارضرومه عودت ایتمکده، کندیسنه مهر صدارت ایصال اولنه‌رق، درسعادته شتاب ایتمش؛ واوچ بچق سنه‌یه قریب مدت امور دولتی حسن اداره‌یه موفق اولمش ایسه‌ده، ایرانیلر بعض غالبیتلره نائل اولوب، بو دخی مشارالیهك رخاوت ومساعده‌سنه حمل اولندیغندن، ۱۱۴۸ ده عزل، ومدللی جزیره‌سنه نفی اولنه‌رق، ۴۹ ده بوسنه ایالتنه نصب اولنمش؛ واوراده اوچ سنه نمچه‌لیلرك تجاوزات ومهاجمات متوالیه‌سنه مردانه مقاومت ایدوب، بلغرادی دخی استخلاص ایتمشیدی. مصرده کوله‌منلر دائرهٔ ادب وانقیادن چیقوب بعض حرکات

خود سرانه ایله نفوذ وخزینهٔ دولته سکته کتیر-
دکارندن، اورایه مقتدر ومدبر بر والینك نصبنه
لزوم کورلمکله، ۱۱۵۳ ده مصر والیسی اولوب،
طائفهٔ باغیه‌یی قهر وتدمیرله خطهٔ مصریه‌جه اسایش
وانضباطك اعاده‌سنه موفق اولمش؛ وبو خدماتنه
مکافاة خلعت فاخره ایله تلطیف بیوریله‌رق، ۵۴
تاریخنده مصر ایالتی دامادی توقیعی یحیی پاشایه
توجیه اولنمغله، کندیسی آناطولی ایالتنه نصب
اولندقدن صکره، ۵۵ تاریخنده ثانیاً صدر اعظم
اولوب، بودفعه‌دخی بربچق سنه امور دولتی اداره
ایتدکدن صکره، نادر شاهه قارشی حرب ایتمکده
اولان بغداد والیسی احمد پاشانك، شاه مشارالیهه
دهشت ویرمك ایچون، صدر اعظمك بالذات
اردوکاهده بولنمسنه لزوم کوسترر مکتوبنی خاکپای
شاهانه‌یه عرض ایتمسی اوزرینه، ایشك بو قدر
زمان کش مکشده قالمسی مجرد صدر اعظمك سر-
داراق عنوانیله واستقلال تامله او طرفه کیتمسی
مقصدینه مبنی اولمق ذهابنه کیدیله‌رك، حقنده
اغبرار پادشاهی حاصل اولمسیله، ۱۱۵۶ ده عزل،
و مدللی‌یه نفی اولنه‌رق، مؤخراً قندیه و ۵۷
ده بوسنه، و۵۸ ده حلب والیسی اولمش؛ وسنهٔ
مذکوره‌ده نادر شاهك قارص جانبنه هجوم نیتی خبر
آلنمغله، آناطولی ایالتیله برابر شرق سرعسکرلکی
عهده‌ٔ درایتنه احاله اولنه‌رق، ۵۹ ده نادر شاهله
صلح منعقد اولنجه، لوندات اشقیاسنك قهر وتنکیلنه
مأمور اولوب، بر وفق مطلوب ایفای خدمته موفق
اولمش؛ واو صره‌ده بوسنه ایالتنجه بعض قاریشیقلقلر
ظهور ایتمکله، اعادهٔ اسایش ایتمك اوزره، ثالثاً
بوسنه والیسی اولوب، اورادن ترحاله ایالتنه وسائر
بعض ایالاته ونهایت طربزونده ظهور ایدن متغلبه‌یی
دفع ایچون طربزون والیلکنه نصب اولنه‌رق،
ایالات مذکوره‌جه دخی اسایشی اعاده ایتدکدن
صکره، ۶۸ ده ینه آناطولی ایالتنه ومتعاقباً اوچنجی
دفعه اوله‌رق مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش
ایسه‌ده، بو دفعه بعض موانعه مبنی خدمته موفق
اوله‌میوب، اوچ آی صکره حقنده سویلنیلان بر سوز
اوزرینه عزل، واعدامی نیت اولنه‌رق، والده سلطا-
نك شفاعتیله قورتیلوب، قبریسه وبعده ردوسه نفی،
و۶۹ ده ثالثاً مصر، و۷۰ ده آناطولی والیلکنه
نصب اولنمش؛ وسنهٔ مزبوره‌ده کوتاهیه‌ده وفات
ایدوب، بر مدت صکره جسدی درسعادته نقل ایله،
اولکی صدارتنده بنا ایتمش اولدیغی جامع خظیره‌سنده
دفن اولنمشدر. عاقل، عالم، مدبر، شجیع، رأی
متین صاحبی، سخی و کریم بر ذات اولوب، آنجق
قهر وشدتی دخی زیاده ایدی. وفاتنده یتمش یاشلرنده
ایدی.

علی پاشا [«ییقلی علی پاشا» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (مولدوانی —) سلطان مصطفی
خان ثالث دورنده مسند صدارت
عظمایه کچن وزرادن اولوب، قسطمونی سنجاغنده
صورقون قریه‌سندندر. درسعادته ورودله بوستانجی
زمره‌سنه داخل اولوب، خاصه خصکیسی اولمش؛
ودرایت واستعدادی آکلاشلمغله، اشقیا تعقیبنه مأمور
اولوب، هرطرفده موفق اولمش؛ ومؤخراً بروسه‌ده
نفی اولنان فاحشه‌لرك سوقنه مأمور اولوب، بونلری
حسن رضالریله جاریه دیه فروخت ایتدیکندن
(مولدوانی) لقبیله تلقیب اولنمش ایدی. بعده تبدیل
مسلك ایده‌رك، قره قولاق اولمش ایسه‌ده، صدر
اعظم راغب پاشا کندیسنده اثر نفاق کورمکله، فلان
نظارتیله قرب همایوندن تبعید ایتمش؛ وآنجق اوراده
اولان حرکاتیله کندینی بکندیره‌رك، درسعادته جابله
خصکی آغالغیله طریقه ادخال اولنمش؛ و ۱۱۴۷ ده
بوستانجی باشی و ۷۵ ده رتبهٔ وزارتله روم ایلی
والیسی، ۱۸۰ ده آیدین محصلی وبعده بندر سرعسکری
ومؤخراً یاش محافظی و ۸۲ ده خوتین سرعسکری
اولوب، ۱۸۳ ده اردوکاهده یاغلقجی زاده محمد امین
پاشا یرینه صدر اعظم اولمش ایسه‌ده، بودخی سانی کی
برایشه موفق اوله‌مدیغندن، درت آی ایله بش کوندن
صکره، عزل وکلیبولی‌یه نفی اولنه‌رق، ۱۸۴ ده
وزارتی اعاده ایله بوغاز حصارلر سرعسکری اولمش؛
و ۸۶ تاریخنده پیرلکنه ترحماً تکفور طاغنده اقا-
مته مأمور اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

علی پاشا (شاهین —) [«شاهین علی پاشا»
ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (سید) — [«سید علی پاشا»
ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (بندرلی —) دور سلطان محمود
خان ثانیده مسند صدارته واصل

اولان وزرادن اولوب، من اصل بندر ایالتنده آغا باباسمنده برینك اوغلی اولدیغی حالده، ایتدیکی بر قباحت اوزرینه، خوتینه فرارله، برمدت اورانك وجوهندن علی آغانك خدمتنده بولندقدن صکره، ابرائیله عزیمتله، اورامحافظی احمد پاشایه انتساب ایدەرك، مشارالیهك مسند صدارته نصبنده سلحداری اولمش؛ وبعده معیتنده ارضرومه کیدب، انهاسیله قپوجی باشیلق رتبەسنه نائل اولەرق، مشارالیهك وفاتنده درسعادته عودتله، رکاب همایونه ملازمت ایتدکده ایکن، کوملجنه قضاسی مبایعه جیلغنه ارسال اولنەرق، ختام مأموریتله عودتنده رتبهٔ میرمیرانی ایله آخسخه محافظلغنه ومؤخراً وزارتله چلدیر ایالتی والیلکنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۳٦ ده درسعادته جلبله مسند صدارت عظمایه ارتقا اولنمش ایسەده، کیف مایشاء حرکته کندینی مختار زعم ایدەرك، هرکسی تخویفه ومناسبتسز احوال وحرکاته تصدی ایتدیکندن، نصبینك طقوزنجی کونی عزل اولنەرق، قبریسده اقامته مأموراولمش؛ وعقیبنده بعض القاآت وقوعیله، غضب پادشاهی تحریك اولنەرق، اوراده اعدام اولنمشدر. امی وجسور برآدم ایدی.

علی پاشا (سلحدار —) سلطان محمود خان ثانی دورنده مسند صدارت عظمایه واصل اولان وزرادن اولوب، روسچقلی غازی احمد پاشانك اوغلی اولدیغی حالده، درسعادتده دنیایه کلمشدر. اندرون همایونه کیروب، تدریجاً ترقی ایله، ۱۲۲٦ تاریخنده سلحدار اولمش؛ و۳۳ده عزل اولنەرق، بش سنه معزول قالدقدن صکره، ۱۲۳۸ ده یکدن صدر اعظم اولمش؛ وکندیسی مزاج پادشاهی‌یه خدمت ایتمکه حصر همت ایدوب، پای تختجه محافظهٔ امن واسایش خصوصنی آغا حسین پاشایه براقمش ایسەده، اوصرەده دها زیاده اقتدار ومعلوماته متوقف ایشلر ظهور ایتدیکندن، اون آیلق صدارتدن صکره، ۱۲۳۹ ده عزل، وتکفور طاغنه نفی اولنمش؛ وبرمدت صکره عفو واطلاقله، قونیه ایالتنه نصب اولنەرق، ٤٤ ده بعد العزل درسعادته عودتنه مساعده اولنمش؛ وعودتنی متعاقب قلاع خاقانی محافظلغنه نصب اولنەرق، ینه او سنه قلعهٔ سلطانیەده وفات ایتمشدر. وفاتنده آلتمش یاشلرنده ایدی.

علی پاشا (شهید —) سلطان سلیم خان ثانی دوری قپودان پاشالرندن اولوب، میرعلملکدن قپوجی باشی و ۹۷۳ ده یکیچری آغاسی اولمش؛ وقانونی سلطان سلیمان خانك ارتحالنده سکتوار سفرنده بولنوب، سلطان سلیم خانك جلوسندن صکره پیاله پاشانك یرینه قپودان دریا اولوب، ۷۹ ده دونما ایله قبریسه عزیمتله، جزیرهٔ مذکورەیی فتح ایتدکدن صکره، ایرتەسی سنه ۲۲٤ پاره کمیدن مرکب دونمای همایونله آق دکیزه چیقوب، اینه بختی صولرنده وندیك دونماسنه راست کلەرك، بینلرنده وقوعبولان محاربەده دشمن طرفی غالب کلمکله، دونما کاملاً محو، وقپودان مشارالیه ایله اوتوز بیك عسکر تلف اولمش؛ ودشمن طرفی ۱۵ کمی ایله سکز بیك کشی غائب ایتمشدر.

علی پاشا (قلیج —) [«قلیج علی پاشا» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا (حسام بك زاده —) [«حسام بك زاده» مادەسنه مراجعت.]

علی پاشا سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب، ۱۰٦۹ ده والده سلطان کتخداسی ایکن، دلی حسین پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولمش؛ وبرسنه بو مقامده قالدقدن صکره بلغراد سرعسکرلکنه نصب اولنەرق، (واردات) قلعەسنی فتح ایتمش؛ و۷۵ ده راخوەده مرحوم اولمشدر.

علی پاشا بودخی سلطان محمد خان رابع دوری قپودان پاشالرندن اولوب، موره سنجاغی متصرفی ایکن، ۱۰۸۲ ده قپلان پاشانك اوستنه قپودان دریا اولمش؛ ودرت سنه ایله درت آی بو مقامده قالدقدن صکره ۸۷ ده عزل اولنوب، بقیهٔ احوالی معلوم اولەمامشدر.

علی پاشا (لاز —) سلطان محمود خان اول دوری قپودان پاشالرندن اولوب، قلیون قپودانلرندن ایکن، ۱۱٤۹ ده جانم محمد پاشانك اوچنجی عزلنده قپودان دریا اولوب، آلتی آی بو مقامده قالدقدن صکره، وفات ایتمکله، قاسم پاشا کریمەسی مکتبی خطیرەسنده مدفوندر.

علی پاشا (سید —) سلطان سلیم خان ثالث ومحمود خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه قپودان دریا اولمشدر. من اصل زعفرانبو-

لیلی اولوب، جزایر اوجاغنده تربیه اولنمش؛ وغرب
اوجاقلری قپو کتخداسی نامیله درسعادته کوندرلمش
ایدی. سلطان سلیم خانك اوائل سلطنتلرنده لمبرو
وقره چقان دیدکلری قورصانلرله مرتدومانیه آطه-
لری آچیقلرنده جزایر تکنه‌لریله حرب ایدوب، غالب
کلدیکه، قپودانهٔ همایون تعیین بیوریله‌رق، ۱۲۲۱
ده حاجی صالح پاشانك اوسته قپودان دریا اولمش؛
وبوغاز خارجنده انکلتره تکنه‌لریله ایتدیکی محاربهٔ
بحریه‌ده ابراز شجاعت و درایت ایتمش؛ وسلطان
محمودخان ثانینك جلوسلرندن یکرمی بش کون صکره
عزل اولنه‌رق، بعده یکیدن نصبله، جمعاً بر بچق
سنه قدر بو مقامده قالدقدن صکره، ۱۲۲۴ ده
عزل، ومصر ایالتنه نصب اولنه‌رق، اسکندریه‌یه
واردیغنده وفات ایتمشدر.

علی پاشا { (چرخه‌جی —) [«چرخه‌جی علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (حافظ —) [«حافظ علی پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی پاشا { (نصوح زاده —) بو دخی سلطان محمود خان ثانی دوری
قپودان پاشالرندن اولوب، اولکونلیدر. قلیون قپودانی
ایکن، قپودانهٔ همایون اولوب، سفن همایوندن بر قاچ
قطعه تکنه ایله اولکونیار صولری محافظه‌سنده
اولدیغی حالده، ۱۲۳۷ تاریخنده دلی عبدالله پاشانك
اوسته قپودان دریا اولمش؛ واو صره‌ده عصیانده بو-
لنان یونانیلر مشهور قناریسك قوماندا‌سیله بحراً
سافزی محاصره ایتمش اولدقلرندن، دونتما ایله اوطرفه
عزیمت ایتمش؛ ویتدیکی محاربه‌ده یونانیلری چکلمکه
مجبور ایده‌رك، محاصره‌یی ملك ایلمش ایسه‌ده، یونانلر کیجه
وقتی خفیاً یناشوب، دونتمایه آتش ویرمکله، صاحب
ترجمه کندینی دکیزه آته‌رق، امواج دریا ایله برمدت
چبالدقدن صکره غرق اولمش؛ وبر روایتده ساحلی
طوتدیغی حالده، بعض بدخواهلری طرفندن قتل
ایله، نعشی دکیزه آتیله‌رق، ایرتسی کون باشی مجروح
اوله‌رق بولنوب، دفن اولنمشدر. قپودان پاشالغی
مدتی سکز آیدر.

علی پاشا { یاوز سلطان سلیم خان دوری وزراسندن اولوب، مصر والیسی
بولنمش؛ واوراجه عدل‌وداد ودیانتیله شهرت‌بولوب،
۹۶۷ ده قاهره‌ده وفات ایتمکله، قرافه‌ده دفن
اولنمشدر. وفاتنده آلتمش آلتوندن بشقه برشیئی
چیقمدیغی مشهوردر.

علی پاشا { (تپه‌دلنلی —) سلطان سلیم خان ثالث ومصطفی خان رابع ومحمود
خان ثانی زمانلرنده ۳۳ سنه یانیه‌ده والیلك ودره-
بکلکی ایدوب، حرکات فوق العاده وتفرد وجبروتیله
شهرت بولمش بر وزیردر. ۱۱۵٤ تاریخنده آرناود-
لغك تپه‌دلن قصبه‌سنده طوغمشدر. بیوك پدری دیکر
علی پاشا میرمیران رتبه‌سنی حائز اولوب، وندیکلیره
قارشی قورفه محاصره‌سنده قلعه‌نك اوزرینه هجومله،
ابراز شجاعت ایده‌رك، شهید اولمشیدی. اوچ اوغلی
قالوب، بیوکلری اوچنجیلری وصاحب ترجمه‌نك پدری
بولنان ولی بکی میراثدن محروم ایتمکله، ولی بك
خیدودلغه سلوکه مجبور اولوب، بو طریقله اکتساب
ثروت وقوت ایتدکدن صکره، رفقاسیله تپه‌دلنه
دونوب، برادرلرینی خانه‌لری ایچنده احراق ایتمش؛
وبونك اوزرینه تپه‌دلن بکلری بالاتفاق کندیسنی
مملکتلرندن طرد و اخراج ایتمشلردی. ولی بك
متعاقباً وفات ایدوب، ایکی زوجه‌سی اولمغله
برنجیسندن بر اوغلی وایکنجیسندن بر اوغلیله بر
قیزی قالمشدی. ایکنجی زوجه‌سی (خانقو) اسمنده
قونیجه‌لی شجیعه وشریره بر قادین اولمغله، تپه‌دلن
بکلرندن انتقام آلمق ایچون، قوجه‌سنك اسکی رفقاسیله
بالاتفاق، اوغلی صاحب ترجمه علی‌یه کوچك یاشندن
آرزوی انتقام وقسوت قلب درسلرینی ویرمشیدی.
ارکری‌یه ملحق (قاردیك) قصبه‌سی بکلریله علی
پاشانك خاندانی آره‌سنده اسکیدن خصومت بولنمغله،
قاردیکلیلر علی پاشانك والده‌سی (خانقو) ایله همشیره-
سی (شاه نسا) حقنده بعض معاملات تحقیریه وناموس
شکنانه‌ده بولنمش اولدقلرندن، خانقو وفات ایدرکن،
علینك یاقه‌سندن طوته‌رق، قاردیکلیلردن انتقام
آلمسنی وصیت ایتمشدی. علی والده‌سنك سوقیله
بدوینك طریقنه سلوك ایده‌رك، بر خیلی ثروته
نائل ویکرمی یاشنه واصل اولدقدن صکره، ارکری
والیسی بولنان دلوینه‌لی قپلان پاشانك قیزی امینه
خانمی تزوج ایدوب، او صره‌ده او جوارلری را-
حتسز ایدن اشقیانك تنکیلی ضمننده برات والیسی
قورت پاشایه اوامر شدیده ویرلدیکه، مشارالیه علی
بکی الده ایتدیکی موافق مصلحت کوروب، یانته جلبله

تلطيف، وقيزينى كنديسنه ويرەكى وعدايتمش ايكن، مؤخراً سوزندن نكول ايله، آولونيەلى ابراهيم پاشايى داماد ايتديكندن، على بك بونى تركله، ينه بر طاقم رفقا طوپلايەرق اركرى ويرمدى وقونيچه جهتلرينى جبراً تحت حكمنه آلمش؛ واوصرەدە غضب پاشاهى يە اوغرامش اولان دلوينەلى قپلان پاشايى قتل ايتمك اوزره، فرمان عالى استحصال ايدەرك، قاين پدرى بولنان پاشاى مشارالبهى قتل ايتمش؛ واوآرەلقدە روسيه وآوستريا ايله محاربه آچيلوب، على بك بر خيلى مقدار آرناؤد عسكرى جمع ايله، كوكللى ميدان حربه كيدەرك، ابراز شجاعت وجسارت وحسن خدمت ايتديكندن، مكافاةً ميرميرانلق رتبەسيله ترحاله متصرفلغنه نصب اولنمش، ودربندلر محافظەسنه دخى مأمور اولمشدى.

على پاشا ترحالەيە متصرف اولنجه، يانيەيى دخى تحت ادارەسنه آلمق تشبثاتنه كيريشوب، نهايت ١٢٠٣ تاريخنده رتبۀ وزارتله يانيه ولايتى عهدەسنه تفويض بيوريلنجه، على پاشا بر طرفدن اسكى خصماسندن انتقام آلمق، بر طرفدن دائرۀ ادارەسنى توسيع ايتمك وبر طرفدن دخى تحت حكمنده اولان يرلرى اجراآت اوامرينه مخالفت ايدەبيلەجك رؤسا واصحاب نفوذدن تجريد ايتمك تشبثاتنه كيريشوب، قورت پاشانك يرينه كچمش اولان ابراهيم پاشانك اوزرينه عسكر سوقيله، كنديسنى اسير ايدوب، اولنجەيە قدر يانيه قلعەسنك قراكاق بر بودرومنده طوتمش؛ وايكى قيزينى جبراً كندى اوغللرى مختار و ولى بكاره تزويج ايتمشدر. مشاراليه ابراهيم پاشا نهايت درجەدە حسن اخلاق صاحبى وكريم بر ذات اولمغله، عموم اهالى تخليصنى استرحام ايتدكجه، على پاشا بيچارەنك محبسنى دها زياده تشديد ايتمش؛ ونهايت ابراهيم پاشانك برات ايالتنه اعادەسى حقنده باب عاليدن امر قطعى كيدنجه، على روايةٍ كندى اليله بيچارەيى اتلاف ايدوب، جواباً اجل موعوديله وفات ايتمش اولديغنى انها ايتمشدر. بو وجهله او جهتدن ايلبصان ودبرەيە قدر توسيع دائرۀ حكومت ايتديكى كبى، يكيشهر وترحاله جهتيله موره واغريبوزدن ماعدا يونان جهتلرينى دخى تحت ادارەسنه آلمش؛ واوغللرندن مختار پاشايى ميرميرانلق رتبەسيله اينەبختى، ولى پاشايى دخى رتبۀ وزارتله ترحاله متصرفلقلرينه نصب ايتديرمش ايدى. پارغه وپروزه قصبەلرى ونديك جمهوريتندن فرانسەنك ادارەسنه كچمش اولمغله، على پاشا پروزەيى فرانسزلردن حرباً آلوب، پارغه ايسه ناپولبونك سقوطندن صكره انكلترەيه كچمكله، بونى انكليزلردن صاتين آلمشدر.

على پاشا امى وجاهل بر آدم اولديغى حالده، پك مقتدر ودرايتلى اولوب، تحت ادارەسنده بولنان يرلرده اسايش وامنيتى تأمين، وطرق ومعابرى اصلاح، وبرچوق قلعەلرله كوپريلر وسائر ابنيۀ جسيمه ومتينه بنا ايتمشدى. آنجق ظالم وشدت وخونخوارلغيله دسايسى دخى نهايت درجەدە اولوب، كوزينك اوكنده دهشتلى اشكنجەلرك انواعنى اجرا ايتديرەرك، سير ايتمكله متلذذ اولوردى. قوت واقتدار وثروتى آرتدقجه حيل ودسايسى دخى آرتوب، اكثر خلق دسايس ابليسانەايله اله كچيرەرك محوايدر، وچوق دفعه برادرى برادرينك اليله قتل ايتديرەرك، بعده بونى دخى قصاصاً اعدام ايدردى. يوقاريده ذكرى كچن (قارديك) وقعەسى على پاشانك مظالم ودسايسنه بر نمونەدر.

آرناؤدلقده هر نرەدە نفوذلى وحيثيتلى بر خاندان وار ايسه، وجودينى على پاشا چكەمديكندن، بر طاقمنى يا علناً ويا حيل و دسايسله محو وياخود نفى واجلا ايتمش؛ وبر طاقمى دخى كندى اختيارلريله وجان وناموسلرينى قورتارمق ايچون، ترك دار وديار ايتمكه مجبور اولوب، اقطار عالمه طاغلمشيدى. فقراى اهالى انواع اعتسافاتدن وعلى الخصوص آنقاريەدە ايشلمكدن باش قالديرەمازدى. كوزل قيزلر وقادينلر حسنلرينى بيوك بر قباحت وجالب مصيبت عدايدەرك، صاقلامغه، مجبور ايديلر. كنديسى جاهل اولديغندن، اووقته قدر آرناؤدلقده خاندانلرك كندى قوناقلرنده وياكندى مصرفلريله مكتبلرده خواجەلر طوتمغله دائما بر درجۀ مطلوبەدە بولنديردقلرى علوم ومعارفى امحا ايتديرمكه، وحتى ديانتلرينى دخى اونوتديرمغه سبب اولمشدر. امور ادارەيى بر طاقم دساس روملرك الينه تسليم ايدوب، دفاتر ومخابرات وبيورلديلر دخى كنديسنك آكلايه بيلديكى قبا بر روجه لسانله يازيليردى. الحاصل، هر كون اجرا ايتديكى تعديياتدن بشقه، آرناؤدلر بيننده جهالت وفقر وسوء اخلاقك انتشار وتزايدينه سببيت ويرمش؛ وروملردن ايسه قورقيوب، بونلر دسائسنه

دخی آلت اولدقـلرندن، تعصبیله برابر بونلره یوز ویرمش؛ وهـله آرناؤدلردن امنیتی زائل اولنجـه، حین حاجتده کندیلرینه قارشی استخدام ایتمك ایچون، برطاقم روم قپودانلرینی تسلیح ایتمکله، بونلر متعاقباً اوسلاحلری یونان استقلالیچون استعمال ایتمشلردر.

علی پاشانك زیاده حریص ومحب جاه اولدیغندن، ممکن مرتبه دائرهٔ نفوذ واقتدارینی توسیع ایدوب، آخرعمرینه دك اوحالده دوام ایتمك ایستردی.

نهایت مظالم واقعه‌سی باب دولته انعکاس ایدوب، کندیسندن دلگیر اوله‌رق درسعادته التجـا ایتمش اولان یانیه‌لی پاشو بکك دخی مشهور حالت افندی واسطه‌سیله علی پاشـانك استقلال نیتنده بولندیغی عرض اولنه‌رق، حقنده غضب پادشاهی اشمال ایدلمکله، یانیه والیلکندن عزلی حقنده ارادهٔ سـنیه صـادر اولدیغی حالده، اداره ایتمکده اولدیغی ایالتـه ملك مالکانه‌سی نظریله باقان علی پاشا یانیه‌دن قالقمیه‌جغنی برطاقم اعتذارات ومدافعاتله عرض ایده‌رك، بومخا. لفتیله سالف البیان سوء افکار وداعیهٔ استقلالنی تصدیق ایتمکله، ۱۲۳۷ ده خورشید پاشانك قوماندهسیله اوزرینه عسکرسوق اولنه‌رق، آرناؤدلق بکاری ذاتاً جمله‌سی کندیسندن دلگیر ومکرندن غیرامین بولندقلر. ندن، بووجهله غضب پادشاهی‌یه اوغرادیغنی کورنجه، کندیسـندن روکردان اوله‌رق، چوغی خورشـید پاشایه التحاق ایتمکله، علی پاشـا برآوج آدمله یانیه قلعه‌سنه قپانمش؛ وبرمدت طیاندقدن صـکره، حیاً دردولته کوندرلمك شرطیله قلعه‌دن چیقوب، کولك ایچنده‌کی برکوچك آطه‌نك اوزرنده واقع برمناستره کتدیکنده، خورشید پاشـا طرفنـدن کوندریلن آدملر سلاح استعمال ایدنجه، کندیسی دخی مدافعه ایدوب، نهایت برقاچ یرندن قورشـونله اوریلوب، دوشمش؛ وسرمقطوعی اوچ اوغلیله برتورونك کله‌لریله برابر درسعادته سـوق اولنه‌رق، سلوری قپوسی خارجنده دفن اولنمشدر. جسدی دخی یانیه قلعه‌سی ایچنده بقـین وقته‌دك حکومت قوناغی ایکن محـترق اولان سراینك قارشیسـنده مدفون اولوب، مکمل بر تربه‌سی واردر.

تپه‌دلنلی علی پاشانك تورونلرندن مختار پاشا زاده محمود بك برخیلی وقت درسـعادتده دیوانهٔ هوشـیار حالنده وملامیون قیافتنده کزمش؛ وولی پاشا زاده سلیم پاشا بلغراد محافظلغنده وسائرمناصبده وبرادری اسماعیل پاشا بعض والیلکلرده بولنمشدر.

علی چلبی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن اوچ ذاتك مخاصیدر:

برنجیسی قنـالی زاده دینمکله معروف اولوب، «قنالی زاده» ماده‌سنده ذکر اولنور.

— ایکنجیسی (واسع علیسی) دینمکله متعارف اولوب، موالیدن ایدی. مشهور «همایونـنامه» (کلیله ودمنه) بونك تألیف کرده‌سیدر. ۹۰۵ ده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کورمســه‌م بر دم سنی غم دردناك ایلر بنی
غیر ایله کورسه‌م اکر غیرت هلاك ایلر بنی

— اوچنجیسی ینه شعرادن ام الولد زاده عبد. العزیز افندینك اوغلی اولوب، حلب قاضیسی ایکن، ۹۸۱ ده اوراده وفات ایتمشدر. ادبیـات عربیه‌ده یدطولاسی اولوب، ترکی وعربی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

شرار نار آهمدرکه طوتدی یریر افلاکی
کورینلر دکلدر آنده هر شب ای قمر کوکب

علی الحریری { (الشیخ ابو الحسن — بن الحسین بن منصور) مشاهیردن اولوب، شعر وادبیـاتده اقتداری واکثر علومـدن بهره‌سی اولدیغی حالده، احوال وافعـال واقوالی پك غریب اولوب، کندیسـندن احکام شرعیه‌یه مخالف حرکات ظهور ایدر، وفرایض اسلامیه‌یی استخفاف یوللی سوزلر سویلردی. برخیلی مریدلری وتابعلری اولوب، خلقدن کیمی ولایتنه وکیمی کفرینه قائل اولوردی. برقاچ دفعه قتلنـه فتوی ویریلوب، دیار رومه فرارله قورتلمشیدی. عن اصل حورانلی اولوب، دمشقده تربیه اولنمشـدی. ٦٤٥ تاریخنده وفات ایتمشـدر. غریب اقـوالی وبر خیلی اشعـاری اولوب، شو بیتلر اونکدر:

امرد بقدم مداس — اخیر من رضـوانکم
وربع قحبه عنـدی — احسـن من الولدان
قالوا انت تدعی صالح — دع عنك زی الزندقه
قلت السماع یصلح لی — بالشمـع و المردان الخ

علی حزین { [«حزین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علی الحصری { (ابو الحسن — بن عبدالغنی الفهری) مشـاهیر ادبادن اولوب، قیروانلی اولدیغی حالده، بشنجی قرن هجری

اواسطنده اندلس ملوکندن بعضلرینك دعوتی اوزرینه، اولطرفه عزیمت، وبعده طنجه‌ده اقامت ایتمشدی. قرائت قرآن کریمده فوق‌العاده مهارتی اولوب، سبته‌ده بك چوق طلبه یتیشدیرمش؛ وبوبابده کوزل برقصیده سویلمشدر. سابق‌الترجمه ابواسحاق الحصرینك تیزه‌سنك اوغلیدر. بعده یکیدن اندلسه کیدوب، معتمدك وسائر اکابرك مدحنه دائر بعض قصائد سویلمش؛ و ۴۸۸ ده طنجه‌ده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی اولوب، شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

یا لیل الصب متی غده
اقیام الساعة موعده
رقد السمار فارقه
اسف للبین یردده

علی الحوفی { (ابو الحسن — بن ابراهیم) مشاهیر نحویون وادبادن اولوب، کوزل برتفسیر شریفی واردر. تدریسله مشغول اولوب، کندیسندن بك چوق ذوات استفاده ایتمشلردر. مصرك شرقیه جهتنده‌کی حوف ناحیه‌سندن اولوب ۴۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

علی خان { ایران شعراسندن اولوب، جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

از بس کلش باب نزاکت سرشته اند
بی بهله کل بدست نکیرد نکار من

علی خراسانی { بو دخی ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

در بزم تو بی شعلهٔ آهی نه نشینم
در عشق تو بی روز سیاهی نه نشینم

علی خوارزمی { (مولانا سلطان —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان دورنده درسعادته کله‌رك، وظیفه و احسانه نائل وایوبده ساکن اولمشیدی. ۹۱۹ ده وفات ایتمشدر.

علی رضا { (ابوالحسن — بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك یدنجیسی اولوب، ۱۵۳ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده طوغمشدر. مأمون خلیفه‌نك بوذات حقنده حرمت ومحبتی پك زیاده اولوب، کریمه‌سی ام حبیبی کندیلرینه تزویجله، داماد ایتمش؛ و ۲۰۳ تاریخنده کندیسی مرو شهرنده ایکن، صاحب ترجمه‌یی وارث اتخاذله، هرکسه بیعت ایتدیروب، مسکوکاتده نامنی حك ایتدیرمش؛ وسنجاقدن وسائر علائم رسمیه‌دن سیاهی رفع ایله یشیل اتخاذینی امر ایتمش؛ وبغداده‌کی بنی عباسه «بن اولاد عباس ایله اولاد علی‌یی معاینه وتحقیق ایتدم، بوذاتدن اهلیتلیسنی کورمدیکمدن، کندیسنی خلف ایتدم» دیه یازه‌رق، کندیلرینی بیعته دعوت ایدنجه، بونلر حکمك کندی خاندانلرندن چیقه‌جغنی درك ایده‌رك، مأمونك یرینه عمی ابراهیم بن مهدی‌یی خلافته انتخاب ایتمکله، مأمون خراساندن کلنجه، ابراهیم برمدت اختفادن صکره تسلیم اولنه‌رق، عفوه مظهر اولمش؛ وآنجق امام علی رضانك ولی عهدلکی مسئله‌سی کری قالوب، ذاتاً مشارالیه اوسنه طوسده وفات ایدوب، هارون الرشیدك قبری یاننده دفن اولنمش؛ وجنازه نمازینی مأمون خلیفه قیلمشدر. مرقدی الی یومنا هذا زیارتکاه انام اولوب، هله شیعیلر یننده پك مقدس عد اولنه‌رق، هرسنه بیکلرجه زوار طوپلانمقده‌در. اطرافنده طوس شهرقدیمنه بدل مشهد مقدس اسمیله بیوك برشهر تشکل ایتمشدر.

علی رضا { ایران شعراسندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی شهرستانلی اولوب، طلبهٔ علومدن ایدی. هندستانه عزیمتله، علی ابراهیم خان بن علی مردان خانك لطفنه مظهر اولمشدی. شو بیت اونکدر:

خون شد فشرده در دل اندوه پیشه ام
شد ته نشان ریزهٔ یاقوت شیشه ام

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، خطاطلقده‌کی مهارتیله دها زیاده شهرت شعاردر. مشهور میر عمادك رقیبی اولوب، اونك تلامذندن صکره، خطاطلقده ریاست بونده قالمشیدی. خطوط مختلفه‌یی کوزل یازوب، هله نستعلیقده امثالسزدر. اصفهانده برچوق آثاری موجوددر. شاه عباس ماضینك برچوق انعام واحسانلرینه نائل اولوب، (شاه نواز) لقبیله شهرت بولمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

تا خانه نشین شدی تو ای در خوشاب
پیوسته حراست ازغمت دیده برآب
من خانهٔ دل خراب کردم زغمت
تو خانه نشین شدی ومن خانه خراب

علی الرمانی { (ابوالحسن — بن عیسی) ائمهٔ نحاة ومتکلمیندن اولوب، ادبیات عربیه‌ده و سائره‌ده ید طولی صاحبی ایدی. ابوبکر بن السراج وسائر مشاهیر عصرندن تحصیل

ايتمشدى. بر تفسير شريفى واردر. آبا واجدادى (سرمن‌رأى) دن اولوب، كنديسى ٢٩٦ ده بغدادده طوغمش؛ و ٣٨٤ ده وفات ايتمشدر.

على الزاهى { (ابوالقاسم — بن اسحق) مشاهير شعراء عربدن اولوب، بغدادليدر. ٣١٨ تاريخنده طوغوب ٣٥٢ ده وفات ايتمشدر. اكثر اشعارى اهل بيت نبوى حقنده نعوتدن وسيف الدولة الحمدانى ايله وزير مهلبى وسائر اعاظم عصرى حقلرنده مدحيه‌لردن عبارت اولوب، درت اجزاده جمع اولنمشدر، شو برايكى بيت جمله اشعارندندر:

صدودك فى الهوى هتك استتارى
و عاونه البكاء على اشتهارى
و لم اخلع عذارى فيك الا
لما عاينت من حسن العذار
و كم ابصرت من حسن ولكنى
عليك لشقوتى وقع اختيارى

على زردوز { ايران شعراسندن اولوب، استرابادليدر. طقوزنجى قرن هجريده ياشامشدر. مرتب ديوانى واردر. شو بيت اونكدر:

فرياد ما ز دست نكار نقاره چيست
با ماچوراه جنك ندارى نقاره چيست

على السخاوى { (علم الدين ابوالحسن — بن محمد) مشاهير ادبا و قراءدن اولوب، مصرك (سخا) قصبه‌سنده طوغمش؛ وقاهره ده شيخ ابومحمد قاسم الشاطبيدن وبوصيرى وابن ياسين واسكندريه‌ده سلفى وابن عوفدن وسائر علماء معاصريندن تحصيل ايله، قرائت وتفسير وادبياتده اكتساب كمال ايتدكدن صكره، دمشق شامه انتقال ايله، اوراده دخى علوم مذكوره ايله توغل ايتمش؛ وزمخشرينك «مفصل» ينه درت جلد اوزره برشرح يازديغى كبى، قرائته دائر اولان قصيدهٔ شاطبيه‌يى ده شرح ايتمش؛ ودمشقده تدريسله اشتغال ايدوب، مجلس درسنه بك چوق طلبه طوپلانمغه باشلامش ايدى. ٦٤٣ تاريخنده، طقسان ياشلرنده اولديغى حالده، شهر مذكورده وفات ايتمشدر. برچوق خطبه‌لريله اشعارى واردر. شو برايكى بيت وفاتندن اول سويلديكى برقصيده‌سندندر:

قالوا غدا تأتى ديار الحمى
وينزل الركب بمغناهم
وكل من كان مطيعاً لهم
اصبح مسروراً بلقياهم
قلت فلى ذنب فما حيلتى
بأى وجه اتلقاهم
قالوا اليس العفو من شأنهم
لاسيما عمن ترجاهم

على الشابستى { (ابوالحسن — بن محمد) مشاهير ادبادن اولوب، مصرده ملوك فاطميه‌دن عزيز بن معزك حافظ الكتبى ونديمى اولمغله، حضورنده كتاب قرائت، وعلوم وادبياته دائر مصاحبت ايدردى. عراق وجزيره وشام ومصرده‌كى ديرلرى وبونلره متعلق اخبار واشعارى متضمن «كتاب الديارات» اسميله كوزل برتأليفله «كتاب اليسر بعد العسر»، «كتاب مراتب الفقهاء»، «كتاب التوقيف والتخويف» عنوانلى كتابلرى وبرچوق مراسلاتيله اشعار وحكم وسائر ادبياتى متضمن آثارى واردر. ٣٩٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

على شاشى { فرس شعراسندن اولوب، ماوراء النهرده‌كى شاش مملكتنده طوغمش، وسمرقندده ياشامشدر. معما يازمقده مهارتى وار ايدى. صاحب تذكره دولتشاه سمرقنده كيتديكنده، آياغندن راحتسز بولنمغله، زيارتنه كيتديكنى ومعمايى متضمن برر بيتله مشاعره ايتدكلرينى، ونهايت بو مرضدن وفات ايتديكنى يازيور. صاحب ترجمه‌نك دولتشاه نامنه سويلديكى معما شودر.

چشم مراديد ومنش سير نديدم
چون سير ببينم ز توانيست اميدم

عليشاه { ملوك ايلخانيه‌دن الجايتو خان وابو سعيد خانك وزيرى اولوب، رقيبى اولان «مجموعهٔ رشيديه» صاحبى رشيد الدينك قتلنه سبب اولمشدر.

عليشاه { ايران شعراسندن اولوب، (قلندر على) ديمكله دخى معروفدر. اكثر عمرينى هندستان وتورانده سير وسياحتله كچيرمشدر. شو بيت اونكدر:

من مست وبد حال اينچنين يارب چه خواهد كفتتم
كر پاكدامانى بدين آلوده دامان بكذرده

على شمس الدين { (خواجه —) سربداران ملوكنك آلتنجيسى اولوب، خواجه شمس الدينك فراغنده ٧٤٨ ده مقام امارته كچه‌رك، بش سنه‌يه قريب مدت حكومت

سوردکدن صکره، پك بدزبان وشدید اولدیغندن، خلق کندیسندن متنفر اولمغله، ۷۵۳ ده حیدر قصاب اسمنده بری طرفندن قتل اولنمشدر.

علی شهاب { ایران شعراسندن وقضاتدن اولوب، ترشیزلیدر. شیخ آذری ایله مناظره ومشاعره‌لری ومحمد جوکی بن شاهرخ سلطان حقنده مدحیه‌لری واردر. شوایکی بیت مدحی متضمن بر قصیده‌سندندر:

چو پرده از رخ چون آفتاب بر داری
بجان ودل کنند مشتری خریداری
غلام غمزهٔ جادو وچشم خونخوار ست
جهان بشعبده بازی فلك بخونخواری

علیشیر نوایی { (امیر نظام الدین —) ترك شاعرلرینك پیشواسی وفرس اعاظم شعراسندن بری اولوب، عن اصل چغتای ترکلرندن اولدیغی حالده، فارسی اشعاری دخی پك مقبول اولمغله، ذواللسانین لقبیله تلقیب اولنمشدر. پدری کنجینه بهادر ملوك تیموریه‌دن سلطان ابوسعیدك وزیری اولوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك تعلیم وتربیه‌سنه بغایت اهتمام ایتمش؛ وعلیشیر نوایی چوجقلغنده سلطان حسین بایقرا ایله مکتبده درس شریکی اولوب، ایکیسندن هر خانغیسی دولته نائل اولورسه، دیکرینی اونوتمامق اوزره بینلرنده عهد ومیثاق وقوع بولمشدی. علیشیر بر مدت خراسانده وبعده سمرقندده تحصیل ایله مشغول اولوب، آره‌دن بر خیلی وقت کچدکدن صکره، سلطان حسین بایقرا هراتده تخت نشین سلطنت اولنجه، علیشیری آراشدیروب، سمرقندده اولدیغی خبر آلنجه، ماوراء النهر ملکی اولان سلطان احمد میرزایه یازوب، کندیسنك اعزامنی طلب ایتمش؛ وعلیشیر مصارف راهك تدارکندن عاجز اولمغله، ملك مشارالیهك مصرفیله هراته ایصال اولنه‌رق، سلطان حسین طرفندن فوق العاده بر صورتله استقبال، ودرحال مهردارلغه تعیین اولنوب، کیده‌رك وزیری اولمشدی. علیشیر بوش وقتلرینی مطالعه وتألیف وتدقیق ایله کچیروب، دائره‌سی بحق مجمع علما وادبا دینله‌جك بر حاله کلمش؛ وادیب وشاعرلره وکافهٔ ارباب علم وهنر وصنعته باب انعام واحسانی کشاده اولوب، بو حالیله معارف وصنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایتمشدی. برمدت صکره مشاغل سیاسیه‌دن فتور کتیروب، استعفا ایتمش ایسه‌ده، سلطان حسین کندیسنی بر درلو امورندن آیرمیوب، نهایت اصراری اوزرینه استراباد والیلکنه نصب ایتمش ایسه‌ده، اوراده دخی چوق طورمیوب، نهایت استعفا ایده‌رك، هراته عودتله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایسه‌ده، ینه سلطان حسینك محبت والتفاتندن دور دوشمیوب، دائما خاطرینی صورار، وشهزاده‌لرینی اکثریا مجالس استفاده‌سندن آیرماز ایدی. بو حال ایله ۹۰۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. علیشیر نوایی یالکز شاعر اولمیوب، بحق حکیم دینله‌جك بر ذاتدر. هله ترکجه‌ده موحد دینیلکه مستحق اولوب، کندیسندن اول بولسانده کیمسه اولطافت ومتانتده یازمدیغی کبی، کندیسندن صکره دخی چوق وقت بولسانده اوقدر جدی ومتین آثار یازیله‌مامشدر. آثاری چغتای شیوه‌سنده اولمغله، بر وهله‌ده لطافتی اکلاشیله‌مازسه‌ده، لدی التأمل لطافت ومتانتی اکلاشیلیر؛ واوشیوه ترکجه‌مزك شیوهٔ قدیمه‌سی دیمك اولدیغندن، بونقطهٔ نظردن‌ده آثاری دها قیمتداردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، نیجه مدارس وسائر ابنیهٔ خیریه تأسیسنه موفق اولمشدی. پك بیوك ومکمل بر کتبخانه‌سی اولوب، خواهشکران علم معرفته آچیق طوتاردی. ومؤرخ شهیر خواند میر دخی بوکتبخانه‌دن استفاده ایدنلردندر. مولانا عبدالرحمن جامی ایله سائر معاصرینله محببتی واردر. ترکجه اشعارینی درت دیوانه تقسیم ایدوب، برینی چوجقلغنده، ایکنجیسنی شبابنده، اوچنجیسنی سن کمالنده ودردنجیسنی اختیارلغنده سویلدیکی اشعاره حصر ایتمشدر. بوندن بشقه فارسی بردیوانی وروجه آتی آثاری واردر: «محبوب القلوب»، «مجالس النفائس»، «حیرت ابرار»، «فرهادوشیرین»، «مجنون ولیلی»، «سدسکندر»، «سبعهٔ سیاره»، «سراج المسلمین»، «لسان الطیر»، «محاکمهٔ لغتین»، «حالات پهلوان ابو سعید»، «حالات سید حسن آردشیر»، «عروض ترکی»، «تواریخ وقافیه»، «مفردات درفن معما»، «منشآت ترکی»، «قصهٔ شیخ صنعان»، «خمسة المتحیرین»، «ترجمهٔ نفحات الانس»، «ترجمهٔ نثراللآلی»، «نظم الجواهر». بونلردن یالکز اك صکره‌کی فارسی اولوب، دیکرلرینی ترکجه یازمشدر. هله «محاکمهٔ لغتین» عنوانلی اثری فارسی ایله ترکی لسانلری آره‌سنده ادیبانه ومنقدانه بر محاکمه اولوب، ترکجه لسانك فارسیدن دها زنکین ودها مکمل

اولدیغنی اثبات ایتمك مقصدیله یازلمش اولدیغندن، بزجه اك قیمتدار آثاردن معدود ایكن، حیفا كه نسخه‌سنه دسترس اولمق مشكلدر. اشعار تركیه‌سنده (نوایی) واشعار فارسیه‌سنده (فانی) تخلص ایتمشدر. اشعار تركیه وفارسیه‌سندن بر نمونه ایرادیله اكتفا ایده‌جكز:

مرزورز كیارسه بركه جوشن
ششپر كوتارور باشیغه سوسن
لاله ورقین ویروب صباغه
بغری قرادی اجور هواغه

—

خیال طاعت شب میكنم بروزبسی
چوشب رسید ربودم زخود خیال كسی
دلم بدست تو مرغیست دركف طفلی
كه‌نی كشد نه كذارد نه سازدش قفسی

علی صائب پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، خاقان مرحوم سلطان عبدالعزیزخان زماننده بر كره سرعسكر اولدیغی كبی، پادشاه دوران الغازی سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمز زمانلرنده دخی طوبخانه مشیری وسرعسكر بولندیغی حالده وفات ایتمشدر. عائله‌سی كرجی مهاجرلرندن اولوب، قیصریه سنجاغنده تالاس قریه‌سنده ساكن اولمش؛ وصاحب ترجمه اوراده دنیایه كلوب، درسعادته ورودیله، مكتب فنون حربیه‌یه داخل اوله‌رق، اركان حربیه صنفندن نشأت ایتمش؛ وآز زمانده قطع مراتب عسكریه ایده‌رك، ١٢٩٠ سنه‌سی جماذی الآخره‌سنك طقوزنده رتبهٔ مشیری‌یه نائل اولمشیدی. ١٢٩٣ تاریخنده صربیه محاربه‌سنده بولنمش؛ و١٢٩٦ سنه‌سی صفرینك یدیسنده طوبخانهٔ عامره مشیریتنه نصب؛ و١٣٠٢ ذی الحجه‌سنده مشیریت مشارالیها انضمامیله سرعسكر اولوب، ١٣٠٩ سنه‌سی اوائلنده فجأةً وفات ایدرك، جنتمكان سلطان محمود خان عدلی حضرتلرینك تربهٔ منیفه‌لری اتصالنده كائن خظیره‌ده دفن ایدلمشدر. مرحوم مشارالیه مسقط رأسی اولان مذكور تالاس قریه‌سنده كوچك كویده جامع شریف، چشمه، مكتب كبی خیلی خیرات ومبرات احیا واعمار ایتمشدر.

علی عادل شاه اول { (ابو المظفر —) هندستانده بیجاپور ملوكندن اولوب، ٩٦٥ تاریخنده پدری ابراهیم عادل شاهه خلف اولمش؛ و٢٢ سنه حكومت سوروب، اولادی اولمدیغندن، برادری طهماسبك اوغلی ابراهیمی ولی عهد اتخاذ ایده‌رك، ٩٨٨ ده وفات ایتمشدر. بیجاپورده (روضهٔ علی) اسمیله مشهور مكمل بر تربه‌سی واردر.

علی عادل شاه ثانی { بو دخی بیجاپور ملوكندن اولوب، ٩٦٥ تاریخنده پدری محمد عادل شاهه خلف اولمش؛ ومدت حكومتنده بر طاقم عصیان وفتنه‌لرك دفعیله اوغراشوب، ١٠٨٣ ده وفات ایتمشدر. اوغلی سكندر عادل شاه خلفی اولمشدر.

علی غزنوی { (بن مسعود بن سلطان محمود بن سبكتكین) آل سبكتكین دینكله مشهور غزنه ملوكنك آلتنجیسی اولوب، ٤٤١ تاریخنده برادر زاده‌سی مسعود بن مودودك صغر سنندن طولایی اسقاطنده تخته اجلاس اولنه‌رق، ایكی سنه حكومت سوردكدن صكره، عمی عبدالرشید بن سلطان محمود حبسدن خروجله، نائل تاج وتخت اولمشدر.

علی قاری { مشاهیر قراء وخطاطیندن اولوب، تفسیر وحدیث وسائر علومدن دخی بهره‌سی وار ایدی. هراتلیدر. «مشكات» و«شمائل» و«شفا» وسائر كتبی شرح ایتمشدر. هر سنه بر مصحف شریف یازوب، هدیه‌سی بر سنه‌لك مدار معیشتی اولوردی. شهید علی پاشا كتبخانه‌سنده بر «طبقات حنفیه»‌سی واردر. ١٠١٤ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— خراسانلی بر علی قلی بیك دخی بر تذكرة الشعرا یازمشدر.

علی قلی بیك { ایران شعراسندن وتركمان طائفه‌سندن اولوب، فارسده نشوونما بولمش؛ وهندستانه سیاحتله، جهانكیر شاهك خدمتنه ملازم اولوب، بعده غضبنه اوغرامش ایدی. شو بیت اونكدر:

بسیار ملولیم ازین عمر ندانیم
كاسایش ما دردم تیغ كه نهفتست

علی قلی بیك { عن اصل آوروپالی ایكن، ملوك صفویه زماننده ایرانه كیده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش بر رسام اولوب، اصفهانده وسائر بلاد ایرانده رسم ونقشه متعلق بك چوق آثاری باقیدر. اولاد

واحفادی دخی رسامقده کسب مهارت واشتهار ایدوب، نقاش باشیلق خدمتنده بولنمش؛ وبعضلری شعر وادبده دخی تمیز ایتمشلردر.

علی قوشجی {(علاءالدین — بن محمد) مشاهیر علمادن اولوب، ماوراءالنهرده نشأت ایتمشدر. پدری مشهور اولغ بکك خدامندن اولوب، کندیسی دخی مشارالیهك قوشجیسی یعنی طوغانجی باشیسی ایدی. سمرقند علماسندن علوم متداوله‌یی ومشارالیه اولغ بکدن علوم ریاضیه وهیئتی تحصیل ایدوب، بعده بلااذن کرمان جهتنه قاچه‌رق، اوراده علماء عصرندن اکمال تحصیل ایتدکدن صکره، اولغ بکك یانینه عودتله، مقام اعتذارده اشکال قمرك من القدیم مبهم قالمش اولان بعض جهتلرینی حل ایتمك بابنده یازمش اولدیغی بررساله‌یی تقدیم ایده‌رك، تحسیننه مظهر ومشارالیهك سمرقندده انشا ایتدیرمکده اولدیغی مشهور رصدخانه‌نك اتمامنه مأمور اولمشیدی. اولغ بکك وفاتندن صکره اخلافی صاحب ترجمه‌نك قدرینی بیلمدکلرندن، ایفای حج ایچون رخصت ایستیوب، تبریزه مواصلتنده اوزون حسنك فوق العاده اکرام وحرمتنه مظهر اولمش؛ وبونك طرفندن سلطان محمد خان ثانی حضرتلریله عقد مصالحه ایچون استانبوله اعزام اولنه‌رق، ابوالفتح جانبندن مأمولی فوقنده حرمت والتفاته نائل اولمش؛ ودرسعادتده اقامتی التماس بیورلمش اولمغله، مأمور اولدیغی سفارت خدمتنی بعد الایفا عودت ایتمکی وعد ایده‌رك، آذربیجانه عودت ایتمش؛ وعقبنده مأمورین مخصوصه اعزام اولنه‌رق، کمال توقیر وتعظیمله درسعادته کتیرلمش ایدی. مواصلتنده پادشاه مشارالیهه علم حسابده یازوب «الرسالة المحمدیة» تسمیه ایتدیکی بر تألیفنی تقدیم ایتمشدی. بعده سلطان محمد خان حضرتلری اوزون حسنه قارشی سفر ایتدکلرنده، صاحب ترجمه‌یی دخی معیتلرنده آلمغله، اثنای سفرده علی قوشجی علم هیئتده «الرسالة الفتحیه» تسمیه ایتدیکی بر رساله تألیف ایتمشدی. درسعادته عودتنده پادشاه مشارالیه طرفندن کندیسنه آیاصوفیه مدرسه‌سی مدرسلکی توجیه بیوریله‌رق، کندیسنه واقربا واتباعنه وظائف تخصیص اولنمشیدی. اواثناده استانبول قاضیسی بولنان خواجه‌زاده ایله کوریشوب، علمنی وآثارینی تحسین ایتمکله، کندی قیزینی خواجه‌زاده‌نك اوغلنه ویرمش، وخواجه زاده‌نك قیزینی کندی قیزینك اوغلنه آلمش ایدی. ذکر اولنان «محمدیه» و «فتحیه» دن بشقه «تجرید» ك مشهور برشرحی، تفتازانینك شرح کشافنك اوائلنه حاشیه‌سی، صرفده «عنقود الزواهر» عنوانیله برمتنی وسائر آثاری واردر. ۸۷۹ تاریخنده استانبولده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده مدفوندر.

علی اللخمی {(ابو الحسن — بن الانجب المقدسی) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن ومحدثیندن اولوب، پدری من اصل بیت مقدسدن اولدیغی حالده، کندیسی ۵٤٤ تاریخنده اسکندریه‌ده طوغمش؛ وعلمای عصرندن تحصیل ایله، فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده کسب تمیز ایتدکدن صکره، اسکندریه‌ده وبعده قاهره‌ده تدریس علومله اشتغال، و ٦۱۱ ده وفات ایتمشدر. خیلی اشعاری اولوب، شو برایکی بیت او جمله‌دندر:

تجاوزت ستين من مولدی
فأسعد ايامی المشترك
يسائلنی زائری حالتی
وماحال من حل فی المعترك

علی الماوردی {(ابو الحسن — بن محمد بن حبیب البصری) اعاظم فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۳٦۲ تاریخنده بصره‌ده طوغمش؛ واوراده ابو القاسم الصمیریدن وبعده بغدادده شیخ ابو حامد اسفراینیدن اخذ واستفاده ایله، بعض بلادده قاضی تعیین اولنمش؛ و بغدادده توطن ایدوب، ٤٥۰ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. فقهده وفرت معلومات وتجربه‌نه دلالت ایدن «الحاوی» عنوانیله برتألیف معتبری، برتفسیر شریفی، و «النکت والعیون»، «ادب الدین والدنیا»، «الاحکام السلطانیة»، «قانون الوزارة»، «سیاسة الملك»، «الاقناع» عنوانلریله تألیفاتی وسائر آثاریله برخیلی اشعاری واردر. تألیفاتنی حیاتنده نشر ایتمیوب، بر طولابده صاقلامش، وجان ویره‌جکی وقت کوسترمش اولدیغی مرویدر.

علی مراد خان {ایرانده دولت حاضره‌ٔ قاچاریه‌دن اول تأسس ایتمش اولان (زند) دولتی ملوکندن اولوب، ۱۱۹٦ ده صادق خانه خلف اولمش؛ وبش سنه‌یه قریب مدت حکومت سوردکدن صکره، ۱۲۰۰ تاریخنده

وفات ایتمشدر. اوصره‌ده مازندرانده خروج ایتمش اولان آقا محمدخان قاجار ایله خیلی وقت اوغراشمشدر.

علی مشهدی { (سید —) مشاهیر خطاطین وشعرادن ولوب، وطنی اولان خراساندن هندستانه سیاحتله، ١٢٠٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. نستعلیق خطنك موجدی اولان میرعلی واضع تبریزی حقنده سویلمش اولدیغی شوبیت اشعارندندر:

نی کلکش ازان شکر ریز ست
کاصلش ازخاك پاك تبریز ست

علی المنجم { (ابوالحسن — بن یحیی بن ابی منصور) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفه متوکل علی الله‌ك واوندن صکره‌کان خلفاء عباسیه‌نك ندیمی ومعتمدلری بولنمش؛ وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی. خلفایه انتسابندن اول محمد بن اسحق المصعبی‌یه وبعده فتح بن خاقانه متصل اولوب، بوکا مکمل برکتبخانه یاپمش، وچوغی حکمت وفنونه متعلق اولمق اوزره بیکلرجه کتابلر یازدیرمش وطوپلامش ایدی. حفظنده بك چوق اشعار واخبار بولنوب، الحان وموسیقی‌یه دخی معلوماتی وارایدی، وبوبابده مشهور اسحق بن ابراهیم موصلیدن درس آلمش ایدی. خلیفه معتمد علی الله‌ك زمانه‌دك یاشایوب، بونك اواخر خلافتنده ٢٧٥ تاریخنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر. اولاد واحفادی چوق اولوب، اکثری علم وادبده شهرت قزانمشلردر. برقاچ تألیفی اولوب، اك معروفلری «کتاب الشعراء القدماء والاسلامیین»، «کتاب اخبار اسحق بن ابراهیم الموصلی»، «کتاب فی الطبیخ» وسائره‌در. اشعاری بك کوزل اولوب، برایکی بیتی ایراد اولنور:

بابی والله من طرقا
کابتسام البرق اذ برقا
زادنی شوقاً برؤیته
و حشا قلبی به خرقا
من القلب هائم کلف
کلما سکنته حفقا
زارنی طیف الحبیب فما
زادان اغری بی الأرقا

علی مؤید { (خواجه —) سربداران ملوکنك اون ایکنجیسی واخیری اولوب، ٧٦٥ ده حکومتی پهلوان حسنك الندن اخذ ایله، اجرای حکم ایتمکده ایکن، ٧٨٢ ده تیمورلنکك خراسانی ضبط ایتدیکنده، یانبه کیده‌رك خدمتنه ملازم اولمش؛ وسفرلرنده معیتنده بولنوب، ٧٨٨ ده وفات ایتمش؛ و بونکله سربداران دولتی پایانه ارمشدر.

علی نظامی پاشا { متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، قسطمونی ولایتنك بولی سنجاغنده واقع کرده قصبه‌سندندر. ابتدا طریق علمیه‌یه سلوك ایله مدرسه نشین ایکن، بعده مکتب فنون حربیه‌یه دخول ایله، ارکان حرب ضابطی چیقمش؛ واکمال تحصیل ایچون طرف دولتدن ویانه‌یه اعزامله، برقاچ سنه اوراده اقامت ایتدکدن صکره، خیلی وقت بلغرادده قومیسر وپشته‌ده شهبندر وپارسده عثمانلی مکتبی مدیری وآوروپاده سائرخدمات سیاسیه‌ده بولندقدن صکره، درسعادته عودتله، بعض خدمات عسکریه‌ده استخدام اولنه‌رق، میرلوالق وبعده فریقلك رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ١٢٩٧ ده مابین همایون جناب ملوکانه‌ده تحت ریاست حضرت پادشاهیده تشکیل بیوریلان تفتیش عسکری قومیسیون عالیسی اعضالغنه تعیین بیوریله‌رق برسنه صکره رتبهٔ مشیری ایله ارکان حربیهٔ عمومیه ریاستنه نصب اولنمش؛ وبعده ینه مذکور قومیسیون اعضاسندن بولنه‌رق، برایکی دفعه مأموریت مخصوصه ایله برلینه ومصره اعزام اولنمش؛ و ١٣١٢ ده ارتحال ایدوب، سلطان محمود خان ثانی تربه‌سی خطیره‌سنده دفن ایدلمشدر. فنون عسکریه وعلوم طبیعیه‌یه واقف افکارجدیده ومنوره اصحابندن برذات اولوب، آلمان وفرانسز لساننه بحق آشنا و دائما مطالعهٔ کتب فنیه ایله مشغول، نکته‌کو وظریف وآنجق ضعیف وخسته مزاج ایدی. وفاتنده‌سنی یتمشه قریب ایدی.

علی نقی { (الامام ابوالحسن — بن محمد نقی بن علی رضا بن موسی کاظم بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین بن حسین بن علی بن ابی طالب) ائمهٔ اثنا عشرك اونجیسی اولوب، علی الهادی دینمکله‌دخی معروفدر. ٢١٢ تاریخنده مدینه‌ده دنیایه کلوب، عبادتله مشغول وامور دنیادن مجتنب وصالح برذات اولدیغی حالده، خلیفهٔ عباسی متوکل علی الله عندنده حقنده سعایت اولندیغندن، بغداده جلب اولنه‌رق، روایته

كور، شهر مذكورده ايكن، بنه حقنده سعايتدن كرى طورلميوب، منزلنده اسلحه بولنديغى متوكله اخبار اولنمغله، كيجه وقتى ادملر كوندريله‌رك، بغتةً منزلنى باصدقلرنده، كنديسنى بر پلاسپاره‌يه صارلمش قورو طوپراغك اوزرنده وعد و وعيده متعلق آيات كريمهٔ قرآنيه تلاوتيله مشغول بولمغله، او حالده قالديروب متوكلك حضورينه كوتورمشلر؛ ومتوكل او آنده عشرتله مشغول اولوب، حالنى كورنجه، وحقنده‌كى اخباراتك افترادن عبارت اولديغنى آكلانجه، يانته اوتورته‌رق، النده‌كى جام زرينى تكليف ايتمش ايسه‌ده، حضرت امام عمرنده اصلا قانه شراب قاريشديرمامش اولديغنى بيانله، عذر خواه اولنجه، خليفه بر شعر انشاد ايتمسنى التماس ايتمش؛ وهر نه قدر حضرت امام اشعار حفظيله مشغول اولمديغنى اراد ايتمش ايسه‌ده، متوكل اصرار ايدنجه، وعظ ونصيحتى وملك دنيانك بقاسزلغنى مصور اولان شو اشعارى انشاد ايتمش:

باتوا على قلل الاجبال تحرسهم
غلب الرجال فما اغنهم القلل
واستنزلوا بعد عز عن معاقلهم
فأودعوا حفرايا بئس ما نزلوا
ناداهم صارخ من بعد ماقبروا
اين الاسرة والتيجان والحلل
أين الوجوه التى كانت منعمة
من دونها تضرب الاستار والكلل
فافصح القبر عنهم حين ساء لهم
تلك الوجوه عليها الدود يقتتل
قد طال ما اكلوا دهراً وماشربوا
فأصبحوا بعد طول الأكل قد أكلوا

وخليفه بو اشعارى ديكلركن، تأثرندن صقالى صير صيقلام اوله‌جق درجه‌ده آغلامغه باشلايوب، همان عشرت طاقمنك رفعنى امر ايتمش، وحاضر بولنانلرك جمله‌سى اشك ريز تأثر اولمشلر. بونك اوزرينه متوكل عذر خواه اولوب، حضرت امامك، كرم وسخاوتى نتيجه‌سى اوله‌رق، درت بيك دينار بورجى اولديغنى اوكرنمكله، درحال تأديه‌سنى امر ايتمش؛ وكنديسنى اعزاز واكرامله منزلنه اعاده ايتمش ايدى. مع‌هذا منافقلر حقنده سعايتدن كرى طورمدقلرندن، مدينه‌يه عودتنه مساعده ايتميوب، سرمن رأى شهرينك عسكر محله‌سنده اقامه ايتديرمش؛ وذريتى اوراده قالوب، كرك صاحب ترجمه وكرك نجل نجيبى امام حسن حضرتلرى عسكرى لقبيله تلقيب اولنمشلردر. شهر مذكورده يكرمى سنه ايله آلتى آى اقامتدن صكره، ٢٥٤ تاريخنده، ٤١ ياشنده اولديغى حالده، اوراده ارتحال ايدوب، خانه‌سنه دفن اولنمشدر.

على نقى (شيخ —) ايران شعراسندن اولوب، جرفادقان مضافاتندن كرمه‌لى اولديغى حالده، كاشانده نشو ونما بولوب، اكثر علومده كسب وقوف ايتمشيدى. اشعارى كوزل ومقبول اولوب، شو بيت اوجمله‌دندر:

واى برجان خلايق اكر آرند بحشر
عوض روز قيامت شب تنها ييرا

على نويدى (ياخود نوميدى) ايران مشاهير شعراسندن وشاه طاهر اندجانى تلامذه‌سندن اولوب، هنده سياحتله، اوراده ابوالفتح حسين نظام شاهه انتساب ايتمش، وبعده توجهنى غائب ايدوب، (نويدى) مخلصنى (نوميدى)يه تحويل، و ٩٧٥ تاريخنده دكنك احمد نكر شهرنده وفات ايتمشدر. اشعارينه دسترس اولنه‌مدى.

على واضع (خواجه مير —) مشاهير خطاطين ايراندن اولوب، ايرانده بك مستعمل اولان ونسخ ايله تعليقك امتزاجندن متولد كبى كورينن (نستعليق) خطنك موجديدر. تبريزلى اولوب، اون ايكنجى قرن هجرى اواخرنده ظهور ايتمشدر.

على واعظ [«على بن حسين واعظ» ماده‌سنه مراجعت بيوربله.]

على وصفى مشاهير خطاطيندن اولوب، لاز عمردن مشق آلمش، وبر چوق مرقعات ومقطعات يازمشدر. اندرون همايون خواجه‌لرندن اولوب، اكثر اوقاتنى تعليم طلابله كچيردى. ١٢٥٢ ده وفات ايتمشدر.

عليه (بنت المهدى) خلفاء عباسيه‌دن مهدينك قيزى وهارون الرشيدك لاب همشيره‌سى اولوب، مكنونه اسمنده برجاريه‌دن طوغمشيدى. شعر وادبياتده وموسيقيده مهارتى وحسن صوتى وارايدى. حسن وجمال وظرافت ونزاكتى دخى كمالاتيله متناسب اولوب، طهارتده اولديغى زمان اكثر اوقاتنى عبادته وبالكز عادت اوزره اولديغنده موسيقى ونغماته صرف ايلديكى مرويدر. ١٦٠ تاريخنده

دنیایه کلوب، ۲۱۰ سنه‌سنده وفات ایتمشدر. زوجی خاندان خلافته منسوب موسی بن عیسی بن موسی بن محمد بن علی بن عبدالله بن عباس ایدی. هارون الرشیدك کندیسنه‌لك زیاده محبتی اولوب، بغداددن غیبوبتی اوزادیغی وقتلرده، فراقنه طیانه‌میه‌رق، یاننه جلب ایدر اولدیغی مرویدر. (طل) اسمنده برکنج کوله‌یه علاقه‌سی اولوب، بونك حقنده برچوق غزللر سویلمش؛ وبعده مرقومك نامنی آغزینه آلمسی جانب خلیفه‌دن کندیسنه منع اولنمشیدی. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

یا واحداً الحب مالی منك اذ کلفت
نفسی بحبك الا الهم و الحزن
لم ینسینك سرور لا ولا حزن
وکیف لا کیف ینسی وجهك الحسن
ولا خلا منك لا قلبی ولا جسدی
کلی بکلك مشغول ومرتهن

علی هادی { [«علی نقی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

علیه بنت زریاب { خلیفه مهدینك آزادلیلرندن و ابراهیم بن مهدینك شاکرداندن اولان مغنیهٔ شهیر زریابك قیزی اولوب، خواننده‌لکده‌کی مهارتیله مشهوره‌در. پدریله برابر اندلسه کچوب، اوراجه بیوك بر صیت وشهرت قزانمش؛ وپدرینك وفاتنده یرینی طوتمشدر.

علی الهروی { (ابوالحسن — بن ابی بکر) مشاهیر سیاحیندن اولوب، آبا واجدادی هراتلی اولدیغی حالده، کندیسی موصلده طوغمش؛ وبك چوق سیاحتلر ایدوب، هر کیتدیکی یرلرده دیوارلرده اسمنی یازمغی عادت ایدنمش ایدی. نهایت حلبه واروب، ملك ظاهر بن سلطا[ن] صلاح الدین ایوبی‌یه انتساب ایله، ملك مشارالی[ه] کندیسنه برمدرسه وبرقبه یاپدیرمش؛ و ۶۱۱ تاریخنده وفات ایدوب، قبهٔ مذکورده دفن او[...]لنمشدر. برخیلی مصنفاتی اولوب، اك معروفلری «کتاب الاشارات فی معرفة الزیارات» ایله «الخطب الهرویه» سیدر.

علی هروی { (میر —) مشاهیر خطا[طین] وشعرای ایراندن اولوب هراتده طوغمش؛ ومشهدده نشو ونما بولمشدر. ۹۴۵ تاریخنده وقوعبولان شورشده ناصرالدی[ن] عبدالله طرفندن سائر مشاهیر هنروران میاننده هراتدن بخارایه سوق اولنمش؛ وهر نه قدر ناصر الدین ایله دلکرم اولمامش ایسه‌ده، مشارالیه صاحب ترجمه‌نك حسن خطندن طولایی یانه‌سنی[...] براقیوب، برچوق نسخ نفیسه استنساخنه اجبار ایتمش ایدی. ۹۶۶ ده وفات ایدوب، شیخ یوسف[...] الدین باخرزی یاننده مدفوندر. صاغرجه ایدی[...]. شو قطعه جمله اشعارندندر:

چهل سال عمرم بخط شد تلف
سر زلف خط نامد آسان بکف
زمشقش دمی هرکه فارغ نشست
چو رنك حنا رفت خطش زدست

علی یزدی { ایران مشاهیر ادباسندن اولوب، اولاد تیموردن برینك اشارتیله، بو جهانکیرك احوالنی بر طرز منشیانه‌ده یازه‌رق، «ظفرنامهٔ صاحب قرانی» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

دردنجی جلدك صوکی